

**ÜMMÎ SİNAN DİVANI'NIN
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ**

Caner UNUTMAZ

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, 2019

**ÜMMÎ SİNAN DİVANI'NIN
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ**

Caner UNUTMAZ

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir

2019

T.C.

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Caner Unutmaz tarafından hazırlanan Ümmî Sinan Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü başlıklı bu çalışma 20.09.2019 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Programı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Dr. Öğr. Üyesi Halit BİLTEKİN

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye Prof. Dr. Ahmet KARTAL

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

(Danışman)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Sibel KOCAER

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

ONAY

.../ .../ 2019

Prof Dr. Mesut ERŐAN

Enstitü Müdürü

10.09.2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Caner UNUTMAZ

ÖZET

ÜMMÎ SİNAN DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

UNUTMAZ, Caner

Yüksek Lisans – 2019

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ahmet KARTAL

Günümüzde artık klasikleşmiş ve devam etmeyen bir gelenek olan divan şiiri açıklanmaya muhtaçtır. Geçmişten bize kalan bu söz mirasını bu gün anlamakta zorlanıyoruz. Atalarımızın yaşadığı çağda yaşamıyoruz, onlar gibi düşünmüyor, onların kullandığı sözcüklerin bir kısmını kullanmıyor, onların yetiştiği gelenekle yetişmiyor, onların kullandığı alfabeyi kullanmıyoruz. Bize tevarüs eden bu şiir ve nesir mirası, onların dünyasından manzaralar sunmaktadır. Bu çalışmanın yegâne amacı Ümmî Sinan'ı anlamak, onun söz ve düşünce âlemine ışık tutmaktır.

Ümmî Sinan XVII. yüzyıl mutasavvıf-şairlerimizdendir. Kendisi Halvetî şeyhidir. Edebiyatımızda yer edinmesi divanı vesilesiyledir. Divanı, A. Azmi Bilgin tarafından günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bu çalışma bahsi geçen çeviri esas alınarak yapılmıştır. Türk edebiyatında son yıllarda kullanılmaya başlayan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük yönteminden faydalanılmış, divandan el ettiğimiz veriler tebdiz.com'un sistemine kaydedilmiş ve sistem bu verileri bir araya getirip divanın sözlüğünü bize sunmuştur. Söz konusu sistem sayesinde elde edilen veriler değerlendirilerek Ümmî Sinan Divanı'nın incelemesi yapılmıştır. İnceleme kısmı beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şairin duygu dünyasına ışık tutmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde divandaki tasavvufi unsurlar izah edilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde divanda geçen şahsiyetlerin kim oldukları ortaya çıkarılmıştır. Dördüncü bölümde divanda alıntılar yapılan Ayet ve Hadisler tespit edilmiştir. Beşinci ve inceleme kısmının son bölümde divanda kullanılan atasözleri ve deyimler, ikilemeler, yerel kullanımlar listelenmiştir. Tebdiz.com'un sisteminden faydalanılarak elde ettiğimiz Ümmî Sinan Divanı'nın Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü, inceleme kısmından sonra çalışmamıza eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ümmî Sinan, Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük, TEBDİZ, Tekke-Tasavvuf Edebiyatı, Divan.

ABSTRACT

THE CONCORDANCE AND FUNCTIONAL GLOSSARY FOR THE DİVAN OF UMMİ SİNAN

UNUTMAZ, Caner

Master Degree – 2019

Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet KARTAL

The classical literature needs to be explained. We have difficulty understanding this legacy of words that we inherited from the past. We does not live in the age of our ancestors, we does not think like them, we does not use some of their words, we does not grow with the tradition they grow, we does not use the alphabet they use. This legacy of poetry and prose, which gives us repentance, offers views from their world. The sole purpose of this study is to understand Ummi Sinan and to shed light on his world of words and thoughts.

Ummi Sinan XVII. century is one of our sufi-poets. He is a Halveti sheik. Its place in our literature is the occasion of his Divan. The Divan was translated into modern Turkish by A. Azmi Bilgin. This study is based on that translation. Concordance and functional glossary method, which has been used in Turkish literature in recent years, has been utilized. The data we have obtain in the Divan of Ummi Sinan saved to the tebdiz.com and the system of tebdiz.com gathered this data and put into a dictionary. The data we have obtain through this system was evaluated and an examined. The examination part consists of five parts. In the first part, we tried to shed light on the poets world of emotion. In the second part, the Sufi elements in the divan are tried to be explained. In the third section, who are the persons in the divan are revealed. In the fourth chapter, verses and hadiths which are quoted in the divan are determined. In the fifth and final section of the examination part are listed proverbs and idioms used in the divan, dilemmas, local uses. The concordance and functional glossary for the divan of Ummi Sinan, which we obtained from the system of Tebdiz.com, was added to our study after the examination section.

Keywords: Ummi Sinan, Concordance and functional glossary, TEBDİZ, Tekke-Sufi literature, Divan.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	x
ÖN SÖZ.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. Ümmî Sinan'ın Hayatı ve Eserleri.....	1
1.1. Hayatı.....	1
1.2. Eserleri.....	2
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
ÜMMÎ SİNAN DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ (İNCELEME).....	3
1. Ümmî Sinan'ın Duygu Dünyası.....	3
1.1. Aşk.....	3
1.2. Cesaret-Mertlik.....	7
1.3. Coşkunkluk.....	9
1.4. Sarhoşluk.....	10
1.5. Dert-derman.....	11
1.6. Vuslat.....	12
2. Ümmî Sinan Divanı'nda Tasavvuf.....	13
2.1. Ene'l-hak.....	13
2.2. Nur-ı Muhammedî.....	15
2.3. İrfan.....	16
2.4. İlham.....	17
2.5. İlm-i Ledün.....	17
2.6. Bî-nişan u lâ-mekân.....	18
2.7. Dört Kapı.....	19
2.8. Arif.....	21
2.9. Gönül.....	22
2.10. Mâsivâ.....	24
2.11. Fenafillah.....	25
2.12. Bekabillah.....	26
3. Divanda İsmi Geçen Şahışlar.....	27
3.1. Peygamberler.....	27
3.2. Melekler.....	37

3.3. Dört Halife.....	38
3.4. Din büyükleri.....	40
3.5. Divanda geçen Halveti silsilesi.....	42
3.6. Masal Kahramanları.....	51
4. Ayet ve Hadisler.....	52
4.1. Ayetler.....	52
4.2. Hadisler.....	58
5. Dil İçi Bağlamla İlgili Örnekler.....	59
5.1. İkilemeler.....	59
5.2. Deyimler ve Atasözleri.....	60
SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA.....	65
İKİNCİ BÖLÜM.....	71
ÜMMİ SİNAN DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ (SÖZLÜK).....	71
A.....	71
B.....	279
C.....	497
Ç.....	570
D.....	593
E.....	748
F.....	852
G.....	897
H.....	1057
I.....	1219
İ.....	1221
K.....	1338
L.....	1519
M.....	1543
N.....	1678
O.....	1765
Ö.....	1815
P.....	1829
R.....	1854
S.....	1880
Ş.....	2052
T.....	2092

U.....	2166
Ü.....	2184
V.....	2224
Y.....	2286
Z.....	2404

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser

Ar. : Arapça

bk. : Bakınız

c. : Cilt

çev. : Çeviren

Far. : Farsça

G. : Gazel

Hz. : Hazreti

hızl. : Hazırlayan

K. : Kaside

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

T. : Türkçe

tas. : Tasavvuf

TEBDİZ : Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

vb. : Ve benzeri

vs. : Ve saire

ÖN SÖZ

Ümmî Sinan XVII. Yüzyıl mutasavvıf-şairlerimizdendir. Kendisi Yunus Emre, Eşrefoğlu Rûmî, Hacı Bayram-ı Velî gibi mutasavvıf-şairlerimizden olması sebebiyle mesajlarını şiir yoluyla vermiştir. Ümmî Sinan Divanı kayda değer bir eser olmasına rağmen günümüzde yeteri kadar tanınmamaktadır. Şairin cezbeli bir tasavvuf erbabı olup bu özelliğini şiirlerine yansıtması, kendine has orijinal kullanımları, dönemin sosyal hayatını yansıtan kullanımları onu önemli kılmaktadır.

İnceleme ve sözlük olmak üzere iki bölümden oluşan çalışmamızın inceleme kısmında şairin duygu dünyasına ışık tutmaya, tasavvufi kullanımlarından örnekler sunmaya, divanda geçen şahsiyetlerin kim olduklarını açıklamaya, divanda iktibas edildiği tespit edilen ayet ve hadisleri belirtmeye ve son olarak divanda kullanılan atasözleri ve deyimleri, yerel kullanımları, ikilemeleri listelemeye çalıştık.

A. Azmi Bilgin'in hazırladığı Ümmî Sinan Divanı'nın tenkitli metninin esas alındığı bu çalışma, TEBDİZ projesi kapsamında hazırlanmıştır. Kelimeler ve kelime gruplarına verilen bütün anlamlar tebdiz.com'da kayıtlıdır.

TEBDİZ projesi ile Türk dili ile yazılmış olan eserlerdeki sözcüklerin, hangi sözcüklerle bir araya getirildiği, hangi anlamlarda ve bağlamlarda kullanıldığı ortaya konulabilmektedir. Ayrıca, edebî eserlerdeki folklorik unsurlar tespit edilebilmekte, dilin tarihsel süreçte geçirdiği değişim takip edilebilmektedir. Bunun yanı sıra, şair/yazarların üslupları hakkında, somut ve istatistikî verilere de ulaşılabilmektedir.

Tezimi hazırlarken bana yol gösteren Dr.Öğr. Üy. Sibel Kocaer'e, tecrübeleri ve bilgisiyle yardımlarını esirgemeyen kıymetli danışmanın Prof. Dr. Ahmet Kartal'a, TEBDİZ projesine büyük katkılar sağlayan ve beni Ümmî Sinan Divanı ile buluşturan Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'a teşekkürlerimi sunarım.

Caner UNUTMAZ

Eskişehir, 2019

GİRİŞ

1. Ümmî Sinan'ın Hayatı ve Eserleri

1.1. Hayatı

Baba adı İbrâhim olan Ümmî Sinan, 17.yüzyıl mutasavvıf-şairlerimizdendir. Asıl adı Yûsuf'tur. Adının Muhammed olduğunu iddia eden eserler de mevcuttur fakat bu doğru değildir. Antalya Elmalı'da doğmuş, şiirlerinde mahlas olarak hem Sinan Ümmî'yi hem de Ümmî Sinan'ı kullanmıştır. Şairin iki farklı mahlas kullanması, kaynaklarda her iki şekilde de anılmasına yol açmıştır. Edebiyat tarihi kaynaklarında Ümmî Sinan adında bir mutasavvıf şair daha vardır. Tam adı İbrâhim Ümmî Sinan olan ve Halvetîliğin Ahmediyye kolunun Sinaniyye şubesinin kurucusu olduğu bilinen bu şairimizin türbesi Eyüp'te yer almaktadır. Bu iki tekke şairinin mahlaslarındaki yakın benzerlik sebebiyle zaman zaman kendileri, zaman zaman da şiirleri karıştırılmıştır.

Halvetîliğin Ahmediyye kolunun kurucusu olan Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin'in halifelerinden Abdülvehhab Ümmî'nin halifesi Eroğlu Nuri'ye intisap eden Ümmî Sinan, Eroğlu vefat edince Halvetiyye'nin şeyhi olmuştur. Ailesi ve eğitim durumu hakkında detaylı malûmat yoktur ancak Niyazî-i Mısırî¹ gibi önemli bir sufinin Uşak'ta kendisine intisap ettiği ve onunla birlikte Elmalı'ya gittiği, ardından 1647-1657 yılları arasında ondan seyrüsülûkünü tamamladığı bilinmektedir. Niyazî-i Mısırî, Ümmî Sinan'dan övgüyle bahsetmiş ve mürşid-i kâmil olduğunu, ayet ve hadislerin esrarını bildiğini söylemiştir. Ümmî Sinan'ın halifelerinden olan Şeyh Muslihuddin Mustafa Uşşâkî, Gülaboğlu Mehmed Askerî, Uşaklı Ahmed Matlaî, Çavdaroğlu Müftî Derviş gibi mutasavvıf-şairler de onu "kâmil bir mürşit, zamanın kutbu, velâyet tahtının sultanı, mârifet kânının ummanı" gibi sıfatlarla methetmiştir. Ümmî Sinan, yaşadığı dönemde tarikatı ve tekkesi ile bir yandan halka dini bilgiler öğretmiş, bir yandan da isteyenlere tasavvuf yolunu göstermiştir. Bir taraftan halka vaaz ve nasihatler verirken diğer taraftan da tekkesinde insanları Hakk'a vuslata hazırlayan ahlâkî bir eğitim vererek onların manevî makamlarını tamamlamaya gayret etmiştir.

¹ Halvetiyye'nin Mısriyye kolunun kurucusu olan mutasavvıf şair. (ö.1105/1594).

Ümmî Sinan 15 Cemâziyelâhir 1067’de (10 Nisan 1657) vefat etmiştir. Mezarı, Antalya Elmalı’da kendi adının verildiği câminin bitişiğindeki türbede yer almaktadır. Ümmî Sinan’ın, Süleyman ve Selâmî Halil adlarında iki oğlu vardır ve her ikisi de babalarından eğitim alıp şair olmuştur. Süleyman ve Selâmî Halil şiirlerinde “Hakîrî” ve “Selâmî” mahlaslarını kullanmıştır. Dillerde söylenen ilâhîleri, nesilden nesile aktarılan kerâmetleri ve yetiştirdiği şair-dervişleriyle Ümmî Sinan edebiyatımızda mühim bir yere sahiptir.²

1.2. Eserleri

Kutbü’l-meânî

Yedi bölümden oluşan devriye türündeki bu mensur eser “insanın âlem-i ervâhtan âlem-i süflîye ne tarikle nüzul edip ne tarikle uruc edeceğini beyan etmek” için yazılmıştır. Tek nüshası bulunan eser üzerine yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Mehmet Erdem, Sinan Ümmî ve Kutbü’l-meânî İsimli Risalesi Üzerine Bir İnceleme, 1997, Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi).³

Divan

Ümmî Sinan’ın tanınıp tasavvufî düşüncelerinin yayılmasını sağlayan önemli eseri divanıdır. Eserde tevhid, münâcât, na’t-istişfâ, methiye, mersiye, nasihatname, silsilename, devriye ve şathiye türünde 145’i aruzla toplam 200 şiir vardır. Ümmî Sinan şiirlerinde vahdet-i vücud görüşünü coşkun bir şekilde dile getirir. İnsanlara tasavvufî düşüncelerini anlatırken öğütler vermekten geri durmaz. Şiirlerini irşat vasıtası olarak kullanır. Şiirleri oldukça sade sayılabilecek bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. İstanbul’da basılan divanın (1299) dört yazma nüshası esas alınarak A. Azmi Bilgin tarafından tenkitli neşri yapılmıştır.⁴

² Detaylı bilgi için bk. A. Azmi Bilgin, *Ümmî Sinan Divanı (İnceleme-Metin)*, İstanbul, 2000; A. Azmi Bilgin, “Ümmî Sinan”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 42, İstanbul, 2012, s. 310-311.

³ Ayrıntılı bilgi için bk. A. Azmi Bilgin, *Ümmî Sinan Divanı (İnceleme-Metin)*, s. XVIII-XXX, İstanbul 2000; A. Azmi Bilgin, “Ümmî Sinan” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 42, İstanbul, 2012, s. 310-311.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bk. Bilgin, a.g.e., s. XXX-XXXI, İstanbul 2000; A. Azmi Bilgin, “Ümmî Sinan” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 2012, s. 310-311.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜMMÎ SİNAN DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ (İNCELEME)

1. Ümmî Sinan'ın Duygu Dünyası

1.1. Aşk

Aşk, âşık-mâşuk arasında, daha ziyade âşığa isabet eden bir haldir.⁵ Eskiler aşkı biri mecazî diğeri hakikî olmak üzere iki kısımda değerlendirmişlerdir. Bunlardan ilki mecazî aşk, insanın insana duyduğu sevgiyi ifade eder. Klasik şiirde mecazî aşk hakikî aşka ulaşmayı sağlayan bir araç olarak görülmüştür.⁶ Ümmî Sinan Allah aşkı ile yanıp tutuşan bir tarikat ehlidir. Onun fâni yani mecazî aşkla işi yoktur. Nitekim o bu durumu şu şekilde ifade eder;

Bezm-i elestiñ meyiniñ maħmûrıyam ben her nefes
Evvelde cān mestānedür şanmañ ki 'aşk-ı fānıyam (G. 80/5)

Ümmî Sinan hem Allah'a hem de Hz. Peygamber'e büyük bir aşk besler. Her fırsatta onlara olan sevgisini dile getirir. Onların yüceliğinden, vasıflarından bahseder.

Hoş şafādur şan'atım Allāhu a'lem kim bugün
Hağ Ta'ālā 'aşkıniñ bāğında ħalvet ehliyem (G. 77/3)

Bu Sinān Ümmīyi siz bende-i ağıyār añlamañ
Zāhir ü bāṭın anuñ sultānı 'aşku'llāhdur (G. 16/7)

Zu'm-ı bāṭıl zümresinden añlamañ 'aşıkları
Muştafādan Murtażādan şāhib-erkānam bugün (G. 108/6)

⁵ Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Ankara, 1973, s. 409.

⁶ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul, 2016, s. 380.

Allah'ın birliği bir denizdir. Ümmî Sinan ise o denizin dalgıcıdır. Denize dalmasını sağlayan ise aşktır. Ümmî Sinan aşk ile tevhit denizine dalar, o denizden inci ve mercan çıkarır.

İrmeyen bilmez benüm 'aşk-ıla ğavvâş olduğum
Tevhîd-i zât-ı İlâhî dinilen 'ummânedür (G. 17/6)

Ümmî Sinânı gör yine kalmadı baş-ıla cāna
'Aşk-ıla taldı 'ummâna gözleñ neler çıkarası (G. 150/16)

Bî-nişân u lâ-mekân deryâsınıñ ğavvâşına
Huş şafâ geldi getürmek dürr ü mercân añladum (G. 85/7)

Kimi zaman aşk bir deniz olur ve onun dalgası Ümmî Sinan'ı yutar. Bu durumda o ne yapacağını bilemez ve aklı karışır. Aşk denizine dalmak can için büyük bir zevktir. Bu zevki sadece âşıklar bilir.

Baħr-ı 'aşkıñ mevcı başdan aşdı nidem âh âh
'Acizem âvâreyem ben kıncaru gidem varam (G. 76/3)

Bu cānıñ irdüğü zevkı ne bilsün görmeyen kimse
Ümmî Sinānıñ aħvālın baħr-ı 'aşka talan bilür (G. 42/7)

Âşığın en büyük eğlencelerinden biri sevgilinin cemalini görmektir. Âşık sürekli sevgilinin cemalini görmek ister. Bu uğurda her şeyini terk etmeye hazırdır. Sevgiliden başka bir şeyde gözü olan kimse asla onun cemalini göremez.

Hüb cemālından münevver vechini her kim göre
Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Kāfını (G. 145/11)

İlâhî kılsun 'âşıklar cemāliñ bāğımı seyrān
İrişmez vaşluma her kim bakarsa naķşıma zinhār (G. 43/4)

Pervane, eskilerce âşık olarak bilinen ve tanınan bir böcektir. Buna dair bir takım rivayetler nakledilir. Onun âşık olarak tanınmasını temin eden bir unsur ışık bir

nesne olan Şem yani mumdur. Pervane, bu Őemin etrafında ayrılmadan d6n6p dolaŐıp ona çarpar ve nihayetinde kendini yakarak feda eder.⁷ AŞık da sevgilisi için yanıp tutuŐur ve nihayetinde sevgilisinin uŐruna kendini feda eder. Ümmî Sinan kendi canını pervaneye, sevgilinin cemalini ise muma benzetmiŐtir.

Pâdişâh-ı Lâ-yezâlîñ Şem'ine pervâne-yem

'AŞka fermân olduğumdan yine ol ħânım gerek (G. 65/10)

D6st cemâli Şem'iniñ pervânesidür cânımız

Anuñ-içün ol Muĥammed nûrıdur îmânımız (G. 55/1)

Divanda sıklıkla geçen âşık temsillerinden biri de b6lb6ld6r. O ŐakıyıŐıyla ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin g6zelliklerini anlatan ve ona aşk s6zleri arz eden bir aşığın timsalidir.⁸ B6lb6l, g6l6n veya g6l bahçesinin vazgeçilmez bir unsurdur. Onsuz g6l bahçesi olmaz ve g6l6n g6zelliği anlaŐılamaz. B6lb6l6n ah u feryadına ya da 6vg6lerine g6re, g6l6n ne derece g6zel olduğu açıkça anlaşılır. Bu sebeplerle âşık, b6lb6l olmaktadır.⁹ Nitekim mmî Sinan, kendisi ve b6lb6l arasında ilişki kurar. B6lb6l bahara kadar sabredip dilini tutamaz. Ümmî Sinan da vahdet g6l6n6 koklayamadan geçemez.

B6lb6l irincek bahâra Şabr idemez urmaz dili

Men isem ol vahdet g6lin yıylamadan geemed6m (G. 90/4)

Ümmî Sinan da b6lb6l gibi s6rekli ah u figan etmektedir. Onun ah u figan etmesinin sebebi g6listan bağında Yezdan'ın nuruna kavuşmak istemesidir.

B6lb6lem âh u fiğânımdan murâdım her nefes

Ol g6listânım bâğında nûr-ı Yezdânım gerek (G. 65/2)

AŞığın kim olduğunu, nasıl davranması gerektiğini, gerçek aşkın ne olduğunu mmî Sinan sıklıkla dile getirmiştir. Nitekim gerçek âşık sevgilinin bağında Kevser Şarabından içen kimsedir. Nefsine yenilen kimse asla gerçek aşka ulaşamaz.

⁷ Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir D6nyası*, Ankara, 1973, s. 316.

⁸ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri S6zl6Đ6*, Ankara, 2016.

⁹ Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir D6nyası*, Ankara, 1973, s. 312.

Gerçek ‘aşık dost bāğında kevser şarābın nūş ider
Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tursun (G. 101/12)

Âşık kimse sevgilisinin yüzünü görüp ona hayran olan ve sevgilisi için canını feda eden kimsedir.

‘Âşıkam vechiñ görüp hayrān olam her dem seniñ
Şādıkam zātıñ görüp qurbān olam her dem seniñ (G. 69/1)

Âşığın maddi âlemle işi yoktur. O dünyanın süsüne güzelliğine aldırış etmez. Âşık aynı zamanda ahiret endişesi de taşımaz. O kendini dünya ve ahiretten tamamen soyutlamıştır. Onun tek derdi aşktır. Aşk vesilesiyle iki âlemin lezzetinden firar eyler.

‘Âşıkam kevn ü mekânıñ naqşına dil virmezem
Şādıkam rüy-ı zemîniñ bendine bil virmezem (G. 84/1)

Ġāfil olma kıl hāzer bunda giriftār olmadan
Dü-cihāniñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (G. 13/3)

Ümmî Sinan’a göre aşktan nasibi olmayan kimse insan olamaz. O ancak İblis’in oyuncuğı olabilir. O sadece boş konuşur ve Ümmî Sinan’ın ona söyleyecek bir sözü yoktur.

Ehl-i kāl insāna degül yoğdur aña sözimüz
Ehl-i hāl ‘aşıklara söyler bizüm ‘irfānımız (G. 55/5)

İnsān gelür hayvān gider İblīs anı tırmaz yider
‘Aşk-ıla cümle ‘āleme tolmayan insān degüldür (G. 44/2)

Kim ki ‘aşkıñ bağırına bandırmadı parmağını
Ko anı kim şol tahāretsüz iliñ kulmaşını (G. 131/10)

Yeri gelir aşk, peygamberin miraca çıkıp İlahî sırlara vasıl olmasını sağlayan Burak atı olur. Bu vesileyle peygamber Allah’a “İki yay aralığı” kadar yaklaşır.

‘Aşk degül mi Muştafâyı kâbe kavseyn eyleyen
Gerçi ev ednâ şarâbından sırı maħmûr ise (K. 12/28)
Aħmediñ mi ‘râcına gör çünki ‘aşk oldu burak
Sırr-ı Haķķa vâşıl oldu menzile geç kalmadı (G. 139/2)

1.2. Cesaret-Mertlik

Halk içinde “erlik” kavramı daha çok savaşıılık, kahramanlık, bedenî güç, kudret anlamında kullanılmakla beraber eski şiirde “erlik” nefsin arzularına gem vurma, sevgili uğrunda her türlü fedakârlığa katlanma, Allah’a samimi kul olabilme gibi üstün fazilet ve meziyetlere sahip kimsenin ünvanıdır.¹⁰ Nitekim âşık sevgilisinin aşkından vazgeçmez. Gerekirse canını verir. Sevgili uğrunda canından vazgeçmeyen âşık, sahte âşıktır.

Virmeyen cānāne cānın ‘âşık-ı efsānedür
‘Aşķa her kim ta‘n iderse ‘aķlı yok divānedür
Tālibiñ cānı yārıñ şem‘indeki pervānedür
Bu ‘atā Haķdan meger kim kāmil insānadur
Geçmezem dildārıñ ‘aşkından cāna olsun vedā‘ (Muhammes 2/2)

Âşığın canı kurbanlık koç gibidir. Cana kıymayan aşka ulaşamaz.

Қıyamazsañ eger ‘aşķa ulaşma
‘Āşıklarıñ cānı ķurbān koç imdi (G.140/10)

Aşk yüzünden can vermek, can için ulaşılabilinecek en büyük makamdır. Sevgili uğruna feda olmayan can zaten işe yaramaz. Sevgili için kurban olmak hacc-ı ekberdir.

Kimse bilmez ħālimi ben ağlamakdur güldüğüm
Hiç bilür misin ne iķlimdür benim bu geldüğüm
āna minnetdür benim bu ‘aşķ elinden öldüğüm
Haķ-ı ekberdür şorasāñ dosta ķurbān olduğum

¹⁰ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul, 2016.

Geçmezem dildārñ ‘aşkından cāna olsun veda’ (Muhammes 2/3)

Eskilerin dilinde “meydan” kavramı “savaş meydanı” yahut “güreş meydanı” gibi iki karşı grup arasında müsabaka ve mücadelenin gerçekleştiği geniş bir alan ve mekânı ifade eder.¹¹ Aşk meydanı ise aşğın çıkıp cesaretini gösterdiği ve sevgiliye olan aşkı ispat ettiği hayali bir sahadır. Ümmî Sinan’a göre sevgilinin elinden şarap içmenin yolu başı meydana koyup canını feda etmektir.

Cāmi cānāniñ elinden nūş umarsañ ‘aşk-ıla
Başı meydāna koyup cāni fedā kıl yüri var (G. 13/10)

Pek çok âşık, aşk uğruna canını ve başını feda etmiştir. Sevgiliye ulaşmanın yolu dert ve bela meydanından geçer. Âşık cesaretini toplayıp aşk meydanına girmek zorundadır. Bu işin sonunda ya sevgiliye kavuşur ya da başı kopar.

Ancalar ‘aşkıñ yolında cān u baş terk eyledi
Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (K. 7/8)

Merd olup merdāne gir meydāna sen
Ya bu yolda bite iş ya kopa baş (G. 59/5)

Aşk meydanına çıkan âşıklar sadece başını feda etmekle kalmaz aynı zamanda çevgan oyunu oynar. Çevgan oyunu eski şark milletlerinde, özellikle Türkler’in oynamış oldukları bir çeşit oyundur. Karşılıklı 4 ile 10 kişilik takım halinde oynanır.¹² Evliye Çelebi çevgan oyununu şöyle tarif eder: “Bir alanın her iki yanında sert kayadan bir sütun dikilirmiş, her iki yanda birer atlı toplanıp ellerinde kızılcıktan eğri birer çevgan ile hazır beklermiş. Ortaya adam kellesi büyüülüğünde ağaçtan yapılmış bir top getirilirmiş. Mehter çalmaya başlayınca her iki yandan birer binici son hızla topa doğru at koşturup çevganlarıyla topu kendi tarafına geçirmek için çabalarlarmış. Bazen topa havada vurulmuş. Bazen de vururken topu parçalarlarmış.”¹³ Âşıklar bu oyunu sıradan kimselerin oynadığı gibi oynamaz. Âşık mertliğini ispat etmek için canını çevgan yapar, başını da top olarak kullanır.

¹¹ Şentürk, A.g.e., 2016.

¹² İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara, 2016.

¹³ Vildan Serdaroğlu Coşkun, *Zati Divanı’na göre 16. yüzyılda sosyal hayat*, İstanbul, 2017, s. 388.

Dīzārı zevkı derdinden başım  op oldu cān  evgān
Girüp meydānına ‘aŐkīn bugün merd isteyen gelsün (G. 99/2)

Cānı  evgān, başımı  op eyledim dergāhına
‘AŐkī meydānında Őāh n a lama  nāz eyledüm (G. 88/7)

 Şık halk içinde ayıplanan kimsedir. Normal kimselerin abes gördüğü işler yapar. İçki içer, malını mülkünü dağıtır, canını feda etmek için fırsatlar kovalar, sürekli ağlayıp sızlar. Halk gözünde  Şık kimse delidir. Bu durumda arı, namusu bir kenara bırakması gerekir.

 odum nām sı ‘ārı kılam āh-ıla zārı
Dağıdam berg   bārı   n din ld m ben deli (G. 147/2)

‘Āra  almaz kāra  almaz ‘aşık-ı mestāneler
Cümlesinden el çeküben zār u ser-gerdān diler (G. 22/10)

 ŐıĐın mağlub etmesi gereken en büyük düşman nefistir. Nefsi mağlub etmenin yolu ise yine aşktır.

‘AŞka irmeyen cihānda  aŐmına bulmaz zafer
Nefsi mağl b eylemege hem ālim ‘aşkdur benüm (G. 89/4)

1.3. Coşkunluk

 mm  Sinan heyecanını ve coŐkunluĐunu su gibi  ağlama, akıp  ağlama gibi ifadelerle anlatır. Onun g nl  sular gibi  ağlar, yerinde duramaz. G n ldeki bu hareketlilik gözünde yaşa dönüŐür.

A aram gāh  çağlaram āh ider gāh  ağlaram
Virür bu ‘aşk başa dürlü Őafālar acı yaşımdan (G. 100/3)

Sular gibi  ağlayan  Şık aslını  zlemektedir. İçi her an coşup kaynasa da bu durumu cahil kimselere göstermek istemez.

Şular gibi çağla aşlını öze
Fâş itme cāhile sırrını gizle
Alçağa meyl idüp ‘ummānı gözle
Dağıluban her yañaya aqma gel (Koşma 12/6)

Aşğın su gibi çağlayıp gece gündüz akmasının hikmeti okyanusa ulaşmak istemesidir. Âşık bir katredir, ummana kavuşmayı arzular.

Qulluğa bel bağlayup şular gibi çağlayup
Gice gündüz aqmadan ‘ummān ele girsin mi (G. 142/2)

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu
Qatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (K. 3/7)

Umman ise Allah’ın hakikat denizidir, sevgilidir. Âşğın gönlü sevgiliyi arzular.

Senüñ zātıñ kıtur ārzü gönül çağlar aqar ey Şāh
Fırāqıñdan gözüm yaşı gehi qanlar döker ey Şāh (G. 114/1)

‘Ārif-i bi’llāh olan ta’n eylemez güftārıma
Zāt-ı deryā-yı haqıqat birle cüş olmak diler (G. 21/3)

1.4. Sarhoşluk

Aşk ve şarap divan şiirinde birbirinden ayrı düşünülemez. Her ikisi de insanın aklını başından alır. Aşk şarabını içen kimse mest ve hayran olur. Âşık Allah’a kavuşmanın, Allah’la bir olmanın özlemi içerisindeydir. Aşk şarabını içer ve ne dünyayı ne de ahireti umursamaz olur.

‘Āşıkıñ hālin şorarsañ tevḥīdiñ ḥammārıdur
Nüş ider ‘aşkıñ şarābın dü cihāndan farıdur (G. 18/1)

Gel ey ‘aql-ı şafā ehli nedür ma’nā şorarsañ gel
İçüp ‘aşkıñ şarābından bu tevḥīdi sürerseñ gel (G. 73/1)

Aşk şarabını sunan kimse sâkîdir. Âşık sâkînin sunduğu şarabı içer ve aşka misafir olur.

Şun maḥabbet bâdesinden sâkıyâ bir cām bugün
Nūş idüben ‘aşkıña mihmân olam her dem senüñ (G. 69/6)

Ümmî Sinan da şarap ve sohbet meclisinin sakisi olmuştur.

Sinân Ümmî olup sâki eline cām-ı ‘aşk aldı
Koyup nāmūsı ey zâhid mey ü şoḥbet sürerseñ gel (G. 73/9)

Ümmî Sinan aşk denizine dalıp vuslat şarabını kadehine doldurur ve içmek isteyenlere ikram edeceğini söyler.

Vuşlat şarâbından içüp ḥayrân olan gelsün berü
Toldurdum ‘aşkıñ cāmını geldüm ol baḥrda idüm (G. 87/14)

1.5. Dert-derman

Âşık olmak demek derde düşmek demektir. Aşk derdi herkesin katlanabileceği bir çile değildir. Aşk derdine düşen aklını yitirir.

Bu derde uğrayan kişi
Dıvâne olur ḥüludur
Böyledür bu ‘aşkıñ işi
Her kim uyarsa delüdür (Koşma 7/1)

Aşığın elinden gelen tek şey sürekli ağlayıp inlemektir. Aşk yarası aşığın yüreğini sürekli yakar.

‘Āşıkıñ bir çâresi var zâr u giryândur yanar
Yâr elinden yarası var yüregi kıandur yanar (G. l 15/1)

Aşk ateşi o denli şiddetlidir ki zamanla aşığın kalbini kebab gibi kıpkırmızı yapar.

Maḥabbet âteşi yanar yürekde
Görün ‘aşkı nice biryân eyledi (G. 137/2)

Aşk ateşinin şiddetini anlatan diğer kelime külhandır. Külhan hamam ocağı demektir. Âşığın canı aşk ateşiyle ısınır ısınır ve en sonunda hamam ocağı gibi olur.

Anuñ zıkrı beni külhân idelden
Yunur ‘aşıklara cānım ḥammāmdur (G. 33/10)

Zamanla âşık, aşk derdine o denli alışır ki bu durumdan keyif almaya başlar. Âşığın canını eğlendiren şey aşk derdi ile dönüp durmaktır.

Kimi ‘âbid kimi zâhid şızup yoluñda kâl olmuş
Bize külhân-ı zıkrıñde zararüñ zevkı hoş geldi (G. 141/6)

Re’s-i mālımdan şorarsañ kim belâ-yı derd-i ‘aşk
Cānımıñ diñlencesi derd-ile devrāndur benüm (G. 78/13)

Aşk derdinin dermanı yine aşktır. Âşık sevgilisinden derdine derman olmasını ister.

Bu derdiñ çāresi bulunmaz dirler
Görün ‘aşkı nice dermān eyledi (G. 137/18)

1.6. Vuslat

Âşığın tek düşündüğü sevgilidir. Bu nedenle tek endişesi sevgiliye kavuşmaktır. Âşık ne yapıp ne edip aşka ulaşmak zorundadır. Bu uğurda her şeyi göze alır.

Key şakın aşlıñdan ırma öziñi
Her ne kılursañ kıilup ‘aşka ulaş (G. 59/8)

‘Âşık nâmından uşandum gerek âvâre kılsunlar
Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yâre kılsunlar (G. 40/1)

Sevgiliye kavuşmak kolay bir iş değildir. Âşık sevgili uğrunda türlü zahmetlere katlanmalı ve sonunda canından vazgeçmelidir. Canına kıymet veren, dünyaya düşkün olan kimse asla vuslata erişemez.

Cânın seven irmeyiser ol cânânıñ vuşlatına
Sen dağı tatlu cânıña ağıyâr olursañ gel beri (G. 135/10)

Âşığın canı vuslat yurdunda darağacına asılmayı ister. Allah da bu muradını yerine getirir.

İlâhî dâr-ı vaşlında bu cân olmak diler ber-dâr
Çekildüñ dâra yâ ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (G. 43/1)

Vuslatın kokusunu dahi almak âşığın gönlünü mest eder.

Cân tıyaldan bûy-ı vaşlıñ kalmadı artuğ recâ
Göñlüme gelen gülüñden gayrı reyhân olmasun (G. 104/11)

Vuslat kimi zaman âşığa bir şarap olarak sunulur. Âşık bu şaraba hiç bir şekilde doymaz. Her zaman biraz daha ister.

Anuñ-içün kınmazam vuşlatınıñ meyine
Nüş iderem teşneyem kıanışımdan ilerü (G. 113/5)

2. Ümmî Sinan Divanı’nda Tasavvuf

2.1. Ene’l-hak

Hallâc-ı Mansûr tarafından söylenmiş olan “Ene’l-Hak/Ben Hakk’ım” sözü “Ben Hak’tanım” yahut “Ben bir gerçeğim ve bâtil değilim” demektir.¹⁴ Bu söz Hallâc’ın tevhid ve fenâ görüşünü ifade etmektedir. Onun kâfir ve zındık olduğunu iddia edenler “Ene’l-hak” sözü ile tanrılık iddiasında bulunduğunu ileri sürmüşler,

¹⁴ Kaplan Üstüner, *Tasavvuf ve Klasik Şiirimiz*, Ankara, 2014. s. 355.

onu büyük bir velî olarak tanıyanlar ise bu sözü diğer sufilerin şathiyeleri gibi görüp çeşitli şekillerde yorumlamışlardır. Hallâc'ın bu sözü daima onun fenâ ve sekr hali göz önünde tutularak açıklanmaya çalışılmıştır. Bazılarına göre Hallâc bu sözü Allah'tan hikâye yoluyla söylemiş ve “Allah ben Hakk'ım diyor” demek istemiştir.¹⁵ Nitekim Ümmî Sinan da bu sözü divanında sıklıkla kullanmıştır. Ona göre bu sözü Mansûr söylese de, söyleten Allah'tır.

Dilerse 'aşkı cāna kıran fak
Dilerse söyleden sırran ene'l-ħak
Dilerse varımı alup iden yok
Dilerse kim Ümmî Sinān iden dost (Koşma 4/7)

Mansur “Ene'l-Hak” dedikten sonra kendisini anlamayan kimseler tarafından darağacına çekilmiştir. Bu sebepten darağacı ile “Ene'l-Hak” arasında şairler tarafından ilişki kurulur. Ümmî Sinan da bu iki unsuru sıklıkla beraber kullanır. Ona göre aşğa “Ene'l-Hak” söyleyip darağacına çekilmesine sebep olan aşktır.

'Aşk degül mi 'aşıkı şevk-ıla ber-dār eyleyen
Gerçi Bağdādî ene'l-ħak söyleyen Mansûr ise (K. 12/ 37)

Sevgili için darağacına çekilmek canı boş yere vermek değildir. Zaten âşğın en büyük arzusu da budur.

Cān dirîğ olmaz belā dārında ber-dār eyleseñ
Tek ene'l-ħak menzilinden ğayrı meydān olmasun (G. 104/6)

Aşkından şüphesi olmayan kimse “Ene'l-Hak”tan haber alır almaz darağacına koşup aşk uğruna şehit olmaya çalışır. Çünkü kâmil iman bunu gerektirir.

Żann u gümāndan kırtulan gelsün şehādet dārına
Alsun ene'l-ħakdan ğaber kāmīl īmān şatar dilim (G. 81/5)

¹⁵ Süleyman Uludağ, “Hallâc-ı Mansûr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 15, İstanbul, 1997, s. 377-381.

Ümmî Sinan da Hallac ile beraber “Enel-Hak” sözünü söylemiş ve aynı darağacını paylaşmıştır. Artık “Ene'l-Hak” nöbetini tutma sırası ona gelmiştir.

Ben yârıma cân virmege na'ra urup Hâllâc-ıla
Çaldum ene'l-Hağ nevbetin Manşûr ile dârda idüm (G. 87/13)

2.2. Nur-ı Muhammedî

Allah'ın yarattığı ilk nesne olan bu nur, Allah'ın nurundan olup, diğer şeyler ondan meydana gelmiştir. Tasavvufî anlayışa göre Allah, önce Hz. Muhammed'i sonra onun nurundan diğer bütün varlıkları yaratmıştır. Her şeyin aslı olan bu hakikate nur-ı Muhammedî adı verilir.¹⁶

Ümmî Sinan Allah'ın kendi nurundan Hz. Peygamber'in nurunu yaratıp kendisine yar ettiğini dile getirir. Allah her şeyden önce hakikat diyarında Hz. Muhammed'in nurunu yaratmıştır ve bu nur Hz. Peygamber'e Allah'ın bir ihsanıdır.

Hâbîbiñ nûrını zâtiñ nûrından
Var idüp kendüñe yâr iden sensin (G. 95/2)

Yaratmazdan kamu halkı eķâlîm-i haķâyıķda
Hâbîbim Muştafâ nûrın getürdüm öñce burhânâm (G. 91/5)

Mâye evvel Muştafâya Hâliķiñ ihsânıdır
Cibri' il itdi edâ çün-kim ezelden câmıdır (K. 8/1)

Tasavvuf anlayışına göre Allah'ın bu nuru yaratmasının sebebi aşktır. Dolayısıyla bütün mevcudatın varlık sebebi de aşktır. Her şey Hz. Peygamber'in hürmetine yaratılmıştır.

'Aşķ degül mi evvel âhır Muştafânıñ devleti
Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhûr ise (K. 12/25)

¹⁶ Üstüner, a.g.e, s. 93.

2.3. İrfan

Eskiler bilgiyi “ilim” ve “irfan” olmak üzere iki boyutta değerlendirmişlerdi. Bunlardan ilki, kitap okumak, mektebe gidip hocadan eğitim görmek suretiyle elde edilebilecek cinsten her tür bilgiye verilen umumi isimdir. Buna karşılık bir de kitap okumak yahut mektebe gitmek suretiyle elde edilmesi mümkün olmayan, sadece Allah’ın dilediği kullarının kalbine ilka eylediğine inanılan bir bilgi daha vardır ki buna “irfan” demişlerdir.¹⁷ Nitekim Ümmî Sinan’a göre irfan cana ziyafet veren bir güldür. Peygamberlerin ve velilerin ulaştığı lezzet irfandır.

‘İlm ü ‘irfānıñ güliyle cān dimāğın toyladuñ
Enbiyālar evliyālar irdügi lezzet budur (G. 27/4)

İrfan Allah’ın haddi hesabı olmayan ilim ve tevhit denizinden çıkan bir “dürr-i azam”dır.

Zāhidā sen ‘ilm-i Hāḫḫı tevḫīdi ‘irfānda gör
Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḫaddi yoḫ ‘ummānda gör
Geç bu şüret naḫşını gel ma‘ni’-i Ḳur’ānda gör
Gör nedür aḫl-ı selāmet gör nedür ‘ayn-ı imān (Murabba 3/4)

İrfan bir zerreden fıskıran bir madendir. İrfan için bir iki harf yeterli gelmektedir.

Ey ‘ilm ü ‘irfān isteyen bir zerreden kān isteyen
Ey ḫükm-i Ḳur’ān isteyen kāf-ile nūndan al ḫaber (G. 11/2)

İrfan her kula nasip olmaz. Aşk irfanın kılavuzudur. Âşıklık nasip olmayan kimseye irfan da nasip olmaz.

Pādişāhım her ḫuluñda yoḫ mıdır ‘ilm ü kemāl
Şaḫla rāzıñ, her şeye ben virdüğüüm ‘irfān mıdır (K. 9/4)

Ey vücūduñ ‘aşḫına fermān iden Perverdigār

¹⁷ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul, 2016, s. 380.

‘Aşkıñı ‘irfânına burhân iden Perverdigâr (K. 7/1)

‘Ārifiñ nuţkıñı haqqâ’l-yaķından

Görün ‘aşkı nice ‘irfân eyledi (G. 137/9)

2.4. İlham

Allah tarafından feyz yolu ile kalbe doğan şeye, Arapça'da ilham denir. İlham, delil olamaz. Sûfîler, bunu ferdî planda delil olarak kabul eder. İlham ve ilâm arasında umûm ve husûs-ı mutlak farkı vardır. İlâm, ilhamdan daha hususîdir. Zira ilâm, kesb ile çaba ile elde edilir.¹⁸

Nitekim Allah Ümmî Sinan'ın kalbine ilham etmektedir. O sır ilinde gördüklerini şiirinde anlatır. Onun dili Hak kalbine ilham ettiği için şiir söylemektedir.

Hağ kalbine ilhâm ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinân sır ilinde gördücegin yaza çursun (G. 101/13)

Sinân Ümmî kuluñ senden diler her dem bula ihsân

Anuñ-çün kalbine ilhâm idersin fâş olur ‘irfân (G. 102/22)

2.5. İlm-i Ledün

Hakk'ın katından doğrudan doğruya, vasıtasız gelen bilgiye ledün ilmi adı verilir. Bütün İlimlerin Allah katından geldiğine inanan mutasavvıflar, şer'î ve zâhirî ilimlerin, melek ve resul aracılığı ile gelmesinden dolayı aracısız olarak doğrudan Hak'tan gelen ilhama da ilm-i ledün demişlerdir.¹⁹ Nitekim Ümmî Sinan, Ledünnî ilminin dilde zuhur etmesinin ilham vasıtasıyla olduğunu söyler.

Ledünnî ‘ilminiñ dilde zuhûrı

Gelen ilhâm vâridātuñ degül mi (G. 152/10)

¹⁸ Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2005.

¹⁹ Üstüner, a.g.e., s. 210.

Ledünnî ilmi sır vasıtasıyla keşfedilmektedir. Ümmî Sinan, Hz. Peygamber'den kendisine bu ilmi öğretmesini ister ki, o da diğer peygamber âşıklarına ledünnî ilmini gösterebilsin.

Keşf kılsañ sırr-ıla cāna ledünnî 'ilmini
Niçedür 'âşıklarıña gösterem yâ Muştafâ (K. 4/6)

Ten fânîdür eyle fenâ hergiz koma nefse binâ
Gir bâtınıñ esrârına 'ilm-i ledünden al haber (G. 11/5)

2.6. Bî-nişan u lâ-mekân

Bî-nişan Farsça, nişansız, adsız demektir. Lâ-mekân yersiz-yurtsuz gibi anlamlara gelir. Tasavvufta zât-ı kibriya, lâ-taayyun (belirsizlik) mertebesi ve fena makamı anlamlarında kullanılır.²⁰ Ümmî Sinan bu iki tabiri sıklıkla beraber kullanmıştır. Ona göre madde yükünden kurtulabilen kimse bî-nişan u lâ-mekân illerine ulaşır.

On sekiz biñ 'âlemi ref' eyleyüp öñden soña
Bî-nişān ü lâ-mekān illerine çayrān diler (G. 23/3)

Bi-nişan u lâ-mekân illerine sultan olan kimse aşk derdine düşen kimsedir.

Bî-nişān u lâ-mekānıñ illerinde şāh olan
'Aşq-ıla derde giriftār oldılar çün bî-şümār (G. 13/13)

Mekânsızlık âlemine ulaşmanın yolu canını ve başını sevgilinin yolunda feda etmektir.

Mālım bāşım cānım kurbān yolına
Kim ki beni irgüre lâ-mekāna (G. 121/7)

Ümmî Sinan da maksadına erip bi-nişan u lâ-mekânda sır olup gitmiştir.

Ḥamdü li'llāh çok şükür maqşūduma irdüm bugün

²⁰ Üstüner, a.g.e., s. 81.

2.7. Dört Kapı

Mutasavvıflar dervişlik yolunun şeriat, tarikat, hakikat ve marifet olmak üzere dört kapısından söz etmişlerdir. Bunlardan şeriat cevizin ham ve yeşil olan kabuğuna, tarikat sert olan iç kabuğuna, hakikat yenilecek olan içine, marifet ise cevizin aslına ve mahiyetine benzetilir.²¹

Bu dört kapının bir başka ifade ediliş tarzı şu şekildedir: Şeriat, baba mesabesinde olup dinin inanç, ibadet ve muamelat esaslarının tümünü oluşturur. Birinci kapıyı gerçekleştirmek, şeriatı yaşamaktır. Tarikat anadır. Şeriat bilgilerini oluş bazında tahakkuk ettirmektir. Marifet oğuldur. Bilgi-amel tevhide bütünlüğünün sonucudur. Hakikat ise torun olarak varılacak zirve noktasıdır. Her kapının on makamı vardır(Şeriatın namaz, oruç, hac, zekât vs. gibi; tarikatın tövbe, inâbe, mücahede, hırka giyme vs. gibi). Dört kapının ayrı ayrı on makamı, toplam kırk makam eder.²²

Yol, açık yok, doğru yol, hayatın kaynağına giden yol, su kaynağı, su kanalı, kanun gibi anlamları olan şeriat, kavram olarak İslam dinin inanç, ibadet, muamelat esasları ve hükümlerini, Allah tarafından peygamberler aracılığıyla konulan kanunları ve kulluğun gereği olan işleri yerine getirmeyi karşılar.²³

Tarikat, Hakk'a ermek için tutulan ve bir takım kuralları olan yoldur. İlk sūfîler kendilerinden tecrübeli üstatlardan yararlanmakla beraber belli bir tarikat kurmamış olup her biri kendine göre bir yol tutmuştur. Gerçek anlamda tarikatlar H. 6./M. 12. asırda ortaya çıkmaya başlamıştır.²⁴

Hakikat sözlükte, gerçek, var olduğu açık ve kesin olarak bilinen şey, bir şeyi o şey yapan husus, mahiyet anlamlarına gelir. Hakikat, bir birlik manzumesi olan kâinatın her an ve her zerresinde Hakk'ın kudretini, hikmetini, sanatını, yaratışını, tek sözle sıfatlarının zuhurunu görmek; sıfatlarının, zatının zuhuru olduğunu

²¹ Üstüner, a.g.e., s. 139.

²² Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul, 2005.

²³ Üstüner, a.g.e., s. 139.

²⁴ Üstüner, a.g.e., s. 140.

anlamak; bu izafî varlıkları ve kendi varlığını yok bilmek, bu bilişi görüş ve oluş haline getirmektir. Bu takdirde insan izafî varlıktan tümüyle sıyrılarak gerçek varlıkta yok olur. Hakikati görmek perdesiz görmektir.²⁵

Marifet sözlükte, bilgi, tecrübî ve amelî bilgi, iç bilgi, tanımak gibi anlamlara gelir. Kavram olarak ise sûfîlerin ruhani halleri yaşayarak, manevî ve İlâhî hakikatleri tadarak yani iç tecrübe ile ve vasıtasız olarak elde ettikleri bilgi demektir.²⁶

Ümmî Sinan'a göre şeriat ve tarikat manevî ahlakıdır. Marifetle hakikat ise âşığının zevklerindedir.

Bil şerî'atla tarîkat ma'nevî ahlâkıdır
Ma'rifetle yâ haqîkat 'âşıkîñ evvâkıdır
'Ârife kısmet olan Hûdan anuñ itlâkıdır
Menzili a'lâ vü a'zam hem bulardur bî-gümân (Murabba 3/5)

Arif hem şeriat hem tarikat hem de hakikat ehli kimsedir. Vahdet ehli olmayanlar onun sözünü onaylamazlar.

Hem şerî'at hem tarîkat hem haqîkat ehlidür
Ehl-i vahdet olmayanlar aña ikrâr eylemez (G. 52/3)

Ümmî Sinan kendisini şeriat ve hakikat denizine dalan dalgıç olarak tasvir eder. Onun yolu hak yoldur; başka tarafa gitmez.

Biz şerî'atla haqîkat bahrınıñ gavvâşiyuz
Gitmedük haqdur yolumuz gayrı aqvâl üstine (G. 126/3)

Ümmî Sinan'a göre şeriaten anlamayan, tarikat yolunu bulamayan, hakikat güllerini yolmayan kimse insan olamaz.

Şerî'atı bildim diyen tarîkatı buldum diyen
Haqîkatıñ güllerini yolmayan insân degüldür (G. 44/4)

²⁵ Üstüner, a.g.e., s. 141.

²⁶ Üstüner, a.g.e., s. 143.

2.8. Arif

Bilgili, kavrayışlı, sabırlı, anlayışlı, marifet sahibi, tasavvufta Allah'ın zat, sıfat, isim ve fiillerini müşahede mertebesine ulaşmış ve bu yolla Allah hakkında zevk ve vecd yoluyla farklı bir bilgiye sahip olan kimseye “arif” yahut “arifullah” denir.²⁷ Nitekim arif Allah'ı kendi gözüyle görüyormuşçasına gören kimsedir.

Gün gibi âşikâresin 'âriflere 'ayne'l-yaqîn
Ehl-i tuğyânın öünde  ahr-ı mülh  el-ğıy  (G. 10/2)

Arif mek nsızlık ilinin gevherini alıp satan tüccardır. Onun dünyaya ait şeylerle işi olmaz.

Neylesün 'arif cih n n naqşını hem zevkını
L -mek n n gevherin alup şatar t cc r dur (G. 18/12)

 mm  Sinan'a göre arif  şıktır,  şık da arif.

Gerçi ' şık hayret n şem'indeki perv ned r
'Ayn   ş n   k f içinde ' rife  rbet budur (G. 27/10)

Kendi nefsinin tam manasıyla anlayabilen kimse arif-i billah'tır.

Nefsinin fehm eyleyendür 'arif-i bi'll h olan
' rifi n  albini env r eyleyen işr k nedür (G. 31/8)

 limin ilmi elzemd r fakat arifin sırrı Allah'ın arşının ötesine uzanır.

' limi n 'ilmi gerekdür 'ilm   'irf n üstine
' rifi n sırrı gerekdür 'arş-ı Ra m n  stine (G. 125/1)

Arifin sırrını sırlayan, yani yaratan Allah'tır.

²⁷ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul, 2016.

Kimin ‘ālim kimin bay kimin yoḥsul
‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (G. 95/12)

Arif kimse sözünden anlaşılır. O sözü inci ve mercan gibi dizer.

Şanasın kim her kelāmı la‘l ü mercāndur dizer
‘Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdür (G. 32/3)

Dört kitabı(Kuran, Tevrat, İncil, Zebur) aşk gözüyle okumak arif için kolaydır.

Dört kitābı okımağ ‘ayn u şīn u kâfıla
Gerçi güçdür zāhide ‘ārife ‘ayān gelür (G. 47/8)

Arifin maksadı Allah’ın hakikat denizine ulaşmaktır. Bu sebepten bağı kebab gibi yanıktır ve gözlerinden sürekli yaşlar akar.

Zāt-ı deryā-yı ḥaḳīḳatdur murādı ‘ārifiñ
Anuñ-içün bağı biryān gözleri giryān diler (G. 23/4)

Ümmî Sinan da Allah’ın birliğine ulaşmış, gayb âlemini seyreden bir ariftir.

‘Ālem-i ğaybı şehādetdür bizüm seyrānımız
‘Ārif-i billāh-i ‘ālem vāsıl-ı ferdānīyüz (G. 53/4)

2.9. Gönül

Farsça dil ve Arapça kalp kelimeleriyle de karşılanan gönül, insanı vahdete eriştirecek olan manevî idrak merkezidir, insanın manevi varlığıdır.²⁸ Gönül, âşığın arzu ve istek, daha doğrusu aşk ve güzellik konusunda önüne geçemediği iç kuvvetidir.²⁹ Gönül Allah’ın tecelli ettiği yerdir. Allah gönül sayfasından iki cihanın(dünya ve ahiret) izlerini silip kendi nuruyla oraya tecelli eder.

Levh-i dilden dü cihānıñ naḳşını pāk eyleyen
Sırrına kılan tecellî nūr-ı Yezdān añladum (G. 85/2)

²⁸ Üstüner, a.g.e., s. 231.

²⁹ Harun Tolasa, *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Ankara, 1973, s. 321.

Allah arşa, kürsiye ve kâinata sığmaz fakat mümin kulunun kalbinde pinhan olur.

‘Arş u kürsî kâ’inâta şıgmadum didüñ ‘ayân
Mü’miniñ kalbinde pinhân olduğıñ ‘izzet budur (G. 27/6)

Müminin kalbi Hak Teâla’nın nazargahıdır ve onun evidir.

Hak Ta‘âlâ mü’miniñ kalbi nazargâhım didi
Pâdişâhıñ beytine sen div neye koyduñ gönül (G. 72/13)

Âşıklar taş ve toprak tavafından vefa bulmaz. Âşığın kalbi Kâbe’dir. Asıl hac ve umre orada yapılır.

Taş u toprak tavafından vefâ bulmadı ‘âşıklar
‘Âşıkuñ kalbidür Ka’be hac u ‘umre iderseñ gel (G. 73/6)

Gönül havalara uçan bir kuştur. Bazı zaman bir çöle konar, bazı zaman konmaya nazlanır.

Âh kim bu gönül hümâsı
Havâlara pervâz ider
Gâhî konar bir şahrâya
Gâhî konmağa nâz ider (Koşma 8/1)

Kâinatı bilmenin yolu gönül ülkesine girmektir. Allah’ın arşı oradadır.

‘Âlem-i kübrâyı bilmez cân iline girmeyen
Gir gönül iklîmini seyr eyle ‘arşu’llaha bak (G. 62/8)

Gönül sır nurlarının (İlahi tecelliler ve ilhamlar) dolduğı yerdir. Gönül ülkesi ruhun muammaları ile doludur.

Ṭolar kalb sırr-ı envârdan gelür ilhâm alur sırdan
Gönül mülkinde cân dili mu‘ammâlar çatar ey Şâh (G. 114/5)

2.10. Mâsivâ

Arapça istisna edatı olan sivâ, mâ mevsûlü ile birleşince başkası anlamına gelir. Tasavvufta Allah'ın dışındaki her şey mâsivâdır. Bütün yaratılanları içine alan bir sınırı vardır. Tasavvufta, gönülde Allah'tan başka neyin sevgisi varsa, onun sevgilisi, hatta ilâhî odur. Bu yüzden, kalpten mâsivâ putunun değiştirilmesi, sevginin hep Allah üzerinde yoğunlaşması büyük önem arz eder.³⁰

Mâsivâ ile dolu bir gönle Allah tenezzül etmediğinden tevhit ehli, gönüllerinde Hak'tan başka bir şey bırakmamalıdır.³¹ Nitekim Allah'ı seven Allah'tan gayrısını bir kenara koymalıdır. Allah yoluna giren canı ve cihanı terk etmelidir.

Kim ki sever Allâhı gayrıyı çor va'llâhî
Bu yola cān u cihān terkine duyan gelür (G. 47/4)

Mâsivâ sevdasına yenik düşmeyen kimse merttir, kâmil insandır. Sevgilisinin derdiyle sürekli yanar.

Mâsivâ sevdāsına baş egmeyen merdāneler
Dôstı derdiyle hemîşe kâmil insāndur yanar (G. 15/3)

Vahdet deryasına dalan şahane kimseler üzerinde mâsivâ renginden iz bırakmaz.

Mâsivâ renginden aşlâ kıomamış nām ü nişān
Vaḥdetiñ deryāsına ğavvāş olan şāhāneler (G. 24/2)

Mâsivâdan arınmak kolay değildir. Ancak Allah'ın lütfu ile mümkündür.

Çok dürüşdüm dil evi māsivâdan arınmaz

³⁰ Ethem Cebecioğlu, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul 2005.

³¹ Üstüner, a.g.e., s. 77.

‘Acebā ey Pādişāh luţf-ıla ʔolsaň n'ola (G. 116/2)

Ummana, yani Allah'ta yok oluşa ermenin yolu māsivâdan özünü temizleyebilen sadık kimselerin himmeti ile mümkündür.

Mā-sivâdan rûhını pāk eyleyen şādıkların
Himmeti baħrına ʔal kim iresin ‘ummānıña (G. 118/8)

Derviş kimsenin Allah'ın zatından başka düşüncesi yoktur. Nitekim Ümmî Sinan da gönlünde māsivâdan renk bırakmamaya önem verir.

Māsivā rengin ʔoma dilden şaħın Ümmî Sinān
Zāt-ı Haħdan ğayrı efkār eylemez dervişler (G. 29/11)

Ümmî Sinan'ı māsivâyâ köle olmuş kimselerle karıştırmamak gerekir. Zira onun tek sultanı Allah aşkıdır.

Bu Sinān Ümmîyi siz bende-i ağyār añlamañ
Zāhir ü bāħın anuñ sulţanı ‘aşķu’llāhdur (G. 16/7)

2.11. Fenafillah

Arapça, Allah'ta fani olmak demektir. Kulun zât ve sıfatının, Allah'ın zât ve sıfatında fani olmasıdır. Dünya ilgilerini tam anlamıyla ortadan kaldırarak, Allah'a yönelmek demektir.³² Fena kulun kendi varlığını Hakk'ın varlığında yok etmesidir. Hakk'ın varlığının kulun varlığına üstün gelmesidir. Allah'ın mutlak irade ve kudretinin tam olarak tanınmasıdır. Eşyanın nazardan silinmesidir. Tasavvufî tevhidin en yüksek derecesidir.³³ Nitekim içi dışı yokluk dolu olan kimse sır ilinin sultanı olur.

Gördüceğüm söyleyeyin ‘aceblemeñ hālim bilen
Zāhir bāħın fenā bulan sır iline sulţan olur (G. 45/3)

³² Cebecioğlu, a.g.e.

³³ Üstüner, a.g.e., s. 184.

İnsan olanın Allah yolunda yok olması gerekir. “Elif”, “dal” ve “Mim”in(âdem sözcüğünün harfleri) terkiibini silen kimse bu sırrı anlar.

Eyü âdem olan kişi Hâk yolında ‘adem gerek
Elif-ile mîmiñ dālîñ terkîbini silen bilür (G. 42/5)

Sır iline sultan olup, ölmeden önce ölen kimse “İki elif”, “iki nun” ve bir “sin”in(İnsan sözcüğünün harfleri) manasını kavrayabilir.

İki elif iki nūnuñ bir sîniñ ma‘nisi olan
Sırr iline sulţān olur ölmezden öñ ölen bilür (G. 42/4)

Âşığın gönlü sevgiliden ayrı düşmenin acısıyla yokluk içinde yokluk bulmuştur. Bu sebepten halk içinde itibar ve namusu kalmamıştır.

Âh-ı firqatdan olupdur dil fenâ-ender-fenâ
Halk içinde nām u ‘ırzım hâke yeksāndur benüm (G. 78/16)

Allah’ın resulü “ölmeden önce ölünüz” diye buyurmuştur. Ümmî Sinan da aşk vesilesiyle bu emri yerine getirmiştir.

Çün buyurdı ol Resül mütü kıble en-temüt
Ölmezden öñ ‘aşk-ıla öldüğüm midür hâţā (G. 8/2)

2.12. Bekabillah

Allah’la bâkî olmak anlamına gelir. Sûfînin fenafillahtan sonra eriştiği mertebe bekabillahtır. Beka kulun, Hakk’ın bütün eşyadaki tecellisini görmesidir. Kulun her şeyini Allah’la kaim görmesi ve bilmesidir. Kul, Allah ile kaim olduğu için kendi fiilini göremez. Beka mertebesine eren kul, Allah’ın sıfatlarıyla sıfatlanır, gönül aynasındaki pasları temizler ve onu müşahede eder.³⁴ Beka mülkünde kalıcı olmak için iki dünyanın(dünya ve ahiret) nakşını gönülden tıraşlamak gerekir.

Ol beķā mülkünde bâķī kalmağa

³⁴ Üstüner, a.g.e., s. 184.

Dü cihân naqşını dilden kıl tırâş (G. 59/9)

Ten fena kılıp ölmeden önce ölünce, can da bekaya erişip Allah'la baki olur. Nitekim insan olmanın sırrı dışın, yani tenin fenaya ermesi, için yani canın bekaya erip Allah'a kavuşmasıdır.

Ten fenâdur kıl fenâ evvel fenâ ölmezden öñ
Cân beğâdur ir beğâyâ sen seni Raḥmânda gör (G. 20/6)

Daşı fenâ-ender-fenâ içi beğâ-ender-beğâ
Sırrı liğâ-ender-liğâ olmayan insân degüldür (G. 44/6)

Ümmî Sinan da velilerin yardımı Hz. Peygamber'in şefaati ile fenafillah bulup bekabillaha erişmeyi ümit eder.

Nazar kıldı size Allâh nazar kıluñ bize bi'llâh
Dinilsün dilde zıkrü'llâh bulunsun cânda vaşlu'llâh
Olam bunda fenâ fi'llâh bulam anda beğâ bi'llâh
Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (Murabba 4/7)

3. Divanda İsmi Geçen Şahıslar

3.1. Peygamberler

3.1.1. Hz. Muhammed

Mutasavvıflar, Hakk'a giden yolda en büyük rehber olarak Hz. Peygamber'in sünnetini görmüşler ve her fırsatta Hz. Peygamber'e olan bağlılıklarını dile getirmişlerdir. Evliyanın yol göstericisi, baş tacı ve en çok arzu ettikleri insan Hz. Muhammed'dir.³⁵ Divan edebiyatında Hz. Peygamber'e olan saygı ve sevgiyi dile getirmek, onun hayatını anlatmak, kendisinin öneminden ve yüceliğinden bahsetmek pek çok metne konu olmuştur. Nitekim Ümmî Sinan da diğer pek çok şair gibi divanında, Hz. Muhammed'i sıklıkla konu edinmiştir. Ona göre Hz. Peygamber bir sıdk u safâ madenidir.

Ol ma'den-i şıdk u şafâ ya'nî Muḥammed Muştafâ

³⁵ Üstüner, a.g.e., s. 241.

Geldi cihāna ḥôş şafā buldı mı andan al ḥaber (G. 11/6)

Allah'ın münezzeḥ zatını görmek isteyen Hz. Peygamber'e bakmalıdır. Nitekim o Allah'ın zatının yansımasıdır.

Gözüsinden gördiler anuñ münezzeḥ zātını
Gör Muhammed Muştafāyı 'ayn-ı zātu'llāha baḡ (G. 62/4)

Allah'ın bir eşi benzeri yoktur fakat ona en yakın kimse sevgilisi olan Hz. Peygamberdir.

Cins ü mişliñ yoḡ nazīriñ bir daḡı
İllā maḥbūbuñ Muhammed Muştafā (K. 2/7)

“Fakirlik övüncümdür”(bk. Ayet ve hadisler; El-fakru fahri) diyen Hz. Peygamber iki cihanın efendisidir ve devlet onundur.

El-Fakru faḥrī diyicegiz Seyyid-i Kevneyn
Devlet anuñdur kim dü cihānda ola deyyār (G. 38/2)

Allah'ın sevgilisi olan Hz. Muhammed'in yüceliği ve mükemmelliği beka bulmuştur. Allah onu tüm dertlerin tabibi yapmıştır.

Eyā 'izziñ kemālātuñ beḡā buldı Ḥabībullāḥ
Bi-ḥamdi'llāḥ seni ḡıldı ḡamu derde ḡabīb Allāḥ (K. 11/1)

Çokça övülmüş olan Hz. Peygamber Allah'ın zatına mahrem olmuştur.

Ḥurmetine ḡurm et bizi ḡurbetine ḡurb et bize
Künh-i zāta maḡrem olan Aḡmed Resūlullāḥ için (G. 103/12)

“Küntü kenz”(bk. Ayet ve Hadisler; küntü kenz) sırrı henüz saklı iken Allah kendi nurundan Hz. Peygamberin nurunu yaratmıştır.

Küntü kenziñ sırrı ızhār olmadan pinhāniken
Nūr-ı vechin Aḡmedine cān iden Perverdigār (K. 7/2)

Hz. Peygamber Miraç gecesi Allah'a "iki yay aralığı kadar"³⁶ yaklaşmış ve buna rağmen kendisi için değil ümmeti için bir şeyler istemiştir.

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine
Pes andan olduñ ev ednâ ki hûş bulduñ beķâ bi'llâh(K. 11/10)

Hz. Peygamber'in kervanına kendisini bela ipi ile bağlayan kimse asla pişman olmaz.

Ġam yimez hergiz belâ bendi ile bend eyleyen
Ol Muḡammed Muştafâ kaçârına kârbânını (G. 151/8)

3.1.2. Hz. Âdem

Semavî dinlere inananlarca topraktan ilk yaratılan insan, dolayısıyla bütün insanların babası ve yeryüzüne gönderilen ilk peygamberdir. Allah Âdem'i topraktan yarattıktan sonra ona kendi ruhundan üflemiş ve meleklerle ona secde etmelerini emretmiştir. Bütün meleklerin bu emre uymasına karşılık şeytan ateşten yaratıldığını öne sürerek secde etmeyi reddetmiştir. Allah Âdem'i toprak gibi değersiz bir maddeden yaratmakla birlikte ona kendi ruhundan üfleyip eşyanın isimlerini öğreterek, yani onu bilgi gücüyle donatarak, varlıklar arasında en şerefli mevkie getirmiştir. Böylelikle kendisi ve soyundan gelen bütün insanlar yeryüzünde Allah'ın halifesi olma payesine erişmiştir³⁷.

Fenâ-ender-fenâ ile yoluñda
Be-ḡaķķ-ı yâ Ġanî Âdem ü Ḥavvâ (G. 7/7)

Hz. Âdem kendisine Allah tarafından yasak edilen ağacın meyvesini yiyince ceza olarak dünyaya gönderilmiş ve uzun yıllar ağlamıştır. Nihayetinde Hz. Muhammed'in hatırı için suçu affedilmiştir.

'Aşķ degül mi Âdemi bir niçe yüz yıl ağladan
Muştafâniñ ḡurmetine ger suķı maġfûr ise (K. 12/18)

³⁶ Bk. Ayet ve Hadisler; Kâbe kayseyn.

³⁷ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul 2016.

Hz. Âdem Kur'ân-ı Kerîm'de (bk. Âl-i İmran 3/33) Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan safiyyullah unvanıyla da anılmaktadır.³⁸ Ümmî Sinan, kendi günahlarının Hz. Âdem'in hatırı için affedilmesini Allah'tan niyaz eder.

Senden 'atâ bizden haṭâ böyle ḳuruldu ibtidâ

'Afv it bizüm haṭâmızı Âdem şafiiyullâh için (G. 103/3)

3.1.3. Hz. Mûsâ

İsrailoğullarına gönderilmiş olan Mûsâ büyük peygamberlerdendir. Kelîm, Kelîmullah onun sıfatlarından. Kendisine dört ilâhi kitaptan biri olan Tevrat gönderilmiştir. Onun ejderha olabilen asâsı, Yed-i Beyza'sı, Firavunla mücadelesi ve Firavun'u suda boğması, Kızıldeniz'i yarması, Hızır ile arkadaşlığı, karanlıkta ateşe koşması, ağaçtan çıkan ateşin Allah'ın tecellisi olduğunu öğrenmesi ve Allah ile konuşması, onun Allah'ı görme isteğine karşı Allah'ın tecellisi ile dağın parçalanması hadiseleri ve mucizeleri divan şiir ve nesrinde çokça anılan konulardır.³⁹

Nitekim Ümmî Sinan Hz. Mûsâ'nın, ağaçtan çıkan ateşin Allah'ın tecellisi olduğunu anladıktan sonra secde etme hadisesine atıf yapar. Allah'ın vasılının şerefini bildirmek için binlerce Mûsâ secde etmiştir.

Nice biñ Mûsâ tecellîsinden itmişler sücûd

Keşf idüp bildürmek için vaşlınıñ şerrâfını (G. 145/7)

Hz. Mûsâ Tûr dağında Allah ile konuşmasından ötürü Kelîm-i Tûr olarak anılır. Ümmî Sinan Hz. Mûsâ'nın asâsının ejderhaya dönmesi hadisesine atıfta bulunur. Mûsâ Firavun'a, Allah'ın elçisi olduğunu söyler ve inanması için ona asa ve beyaz el mucizelerini gösterir. Bunun üzerine Firavun Mısır'ın önde gelen sihirbazlarını toplar. Sihirbazlar hile ile asalarını yere fırlatıp yılan dönüşmesini sağlar. Hz. Mûsâ da kendi asâsını yere atar ve onun asâsı ejderhaya dönüşüp diğer

³⁸ Süleyman Hayri Bolay, "Âdem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.1, İstanbul, 1988, s. 358-363.

³⁹ Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul, 2013.

bütün yılanları yutar. Bu durumu gören sihirbazlar derhal Mûsâ'ya iman ederler.⁴⁰
Hz. Mûsâ'nın atasının ejderhaya dönüşmesini sağlayan ise aşktır.

‘Aşk degül mi kim kılan anuñ ‘aşāsın ejderhā
Gerçi kim Mûsā bin ‘İmrān-ı Kelīm-i tūr ise (K. 12/23)

3.1.4. Hz. Yûsuf

Hz. Yûsuf, babası Hz. Ya’kûb gibi İsrailoğullarına gönderilmiş peygamberlerdendir. Yûsuf kıssası Tevrat’ta ve Kur’ân’da ayrıntılı biçimde anlatılmaktadır. Tevrat’a göre Yûsuf, İshak’ın oğlu Ya’kûb’un diğer hanımlarından olan on oğlundan sonra doğan on birinci oğlu olup Rahel’den doğan ilk çocuğudur. Kur’ân’a göre de Ya’kûb’un on iki oğlu vardır ve Yûsuf ile Bünyâmin öz kardeşidir. Kur’ân-ı Kerîm’de diğer peygamberlere ait kıssalar farklı sûrelerde yer aldığı halde Yûsuf kıssası “ahsenü’l-kasas” nitelemesiyle tek bir sûrede nakledilmektedir.⁴¹

Hz. Yûsuf, klasik edebiyat metinlerinde sıkça anılan bir peygamberdir. Onun güzelliği, kardeşlerinin onu kuyuya atması ve yok pahasına satması, daha sonra Mısır’da ağırlığınca altın değerinde alıcı bulması, Züleyha ile olan ilişkileri, zindana atılması ve orada uzunca süre kalıp düş yorumunda ünlenmesi, zindana atılmış bir köle iken Mısır’a sultan olması vb. sebeplerle şiire konu olur.⁴² Hz. Yûsuf, “Allah’ın güzeli” anlamına gelen “hüsnullah” olarak bilinir. Nitekim Ümmî Sinan cihanın güzelliğinin kimseye kalmayacağını söyler ve Allah’tan kendisini, Allah’ın güzeli olan Hz. Yûsuf’un hakkı için bâkî olan güzellikten nasiplendirmesini niyaz eder.

Ĥüsni-ı cihāniñ kimseye qalmaz beķā bellü beyān
Ĥüsni-ı beķādan kıl naşib Yûsuf ĥüsnullāh için (G. 103/9)

Ümmî Sinan nefsinin karanlığından kurtulmak için Hz. Yûsuf gibi aziz olan canı kuyuya atmıştır. Hz. Yûsuf da kardeşleri tarafından kuyuya atılmıştı.

⁴⁰ Ömer Faruk Harman, “Mûsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 31, İstanbul, 2006, s. 207-213.

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bk. Ömer Faruk Harman, “Yûsuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 44, İstanbul, 2013, s. 1-5.

⁴² Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul, 2013.

Cān Yūsufın cāha koydum bir zamān zār eyledüm
Ḥamdü li'llāh zulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (G. 88/4)

Kardeşleri Hz. Yûsuf'u kuyudan çıkardıktan sonra onu öldürmeyi düşünmüş fakat nihayetinde onu yakından geçmekte olan bir köle kervanına satmaya karar vermişlerdir. Bu kervan da onu Mısır'a götürüp köle pazarında satmıştır. Ümmî Sinan da bu olaya şahit olduğunu söyler.

Ya'kûb-ıla kıldum figān Yūsuf-ıla oldum revān
Şehr-i Mışırda bey' olan dellāl-ı bāzārda idüm (G. 87/10)

Köle olarak satıldıktan sonra başından türlü hadiseler geçen Hz. Yûsuf nihayetinde Mısır'a sultan olur.

Mışır diyārı mülküme şāh olduğumda sicn olur
Yoğdur kararım hergizin ben Yūsuf-ı Ken'ānyam (G. 80/10)

3.1.5. Hz. Ya'kûb

Kur'ân'da adı geçen İbrâîî peygamberlerden. Hz. Yûsuf'un babası, Eyyûb peygamberin yeğeni, Hz. İshak ile Refeka'nın oğlu ve İbrâhim peygamberin torunudur. Bir adı İsrâîl olduğu için İbrânilere kendisinden sonra İsrailoğulları denilir.⁴³

Hz. Ya'kûb divan edebiyatında gam ve hüznün sembolü haline gelmiş ve âşıkların kendilerini benzettiği kişilerin başında yer almış, ayrıca şairler Ya'kûb'un sabrını örnek almıştır.⁴⁴ Hz. Ya'kûb çok sevdiği evladı olan Hz. Yûsuf'tan ayrı düşmesi sebebiyle sürekli hasret acısı çeker. Bu sebepten “Allah'ın hüznü” anlamına gelen “hüznullah” olarak bilinir. Ümmî Sinan sevgilinin güzel cemalinden ayrı düşmek istemez. Allah'tan, Hz. Ya'kûb'un hatırı için kendisini ebediyen hüznülenmeye terk etmemesini niyaz eder.

⁴³ Gencay Zavotçu, *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü*, İstanbul, 2013.

⁴⁴ Mustafa Uzun, “Ya'kûb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 43, İstanbul, 2013, s. 276-277.

Hüsn-i cemâliñden cüdâ olanlardan kılma bizi
Şalma ebed hüzñ itmege Ya'kûb hüzñullâh için (G.103/8)

Hz. Ya'kûb Hz. Yusûf'ın özlemiyle sürekli ağlamaktadır. Bu sebepten gözleri kör olur.

Yüsufın yavı kılmış Ya'kûblayın
Ağlayu ağlayu görmez olam mı (G. 108/6)

3.1.6. Hz. İbrâhim

Hz. İbrâhim, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam tarafından en büyük ata ve temel referans noktası kabul edilir. Hz. İbrâhim, Kur'ân-ı Kerîm'de kendisinden en çok söz edilen ülü'l-azm peygamberlerden biridir.⁴⁵

İbrâhim peygamber klasik şiir ve nesrinde, babasının ve kavminin inancına karşı gelip onların tanrı diye taptuğu putları kırması, Allah'a dost olması ve atıldığı ateşin gül bahçesine dönüştürülmesi özellikleri ile anılır.⁴⁶ Nitekim Hz. İbrâhim ateşe atıldığında Ümmî Sinan da onunla birlikte dir.

Gâhi Nûh oldum gâhi Lût gâh Yûnus oldum gâh Dâvûd
İbrâhîm-ile bir zamân âteşde gülzârda idüm (G. 87/8)

Ümmî Sinân bu sözüñ ma'nîsini añlayan
İbrâhimiñ putunu bulsa yıkar yemiri (G. 148/7)

Hz. İbrâhim edebî eserlerde babasına nisbetle İbrâhîm-i Âzer, İbn Âzer, Halîl, Halîlullah, Halîlürrahmân, Halîl-i Akdes adlarıyla da anılmıştır.⁴⁷ Nitekim Ümmî Sinan onu Halîl ismiyle anar.

Ey keremler kânı ğanî Celîlim
İbrâhîme didüñ dostum Halîlim (Koşma 18/5)

⁴⁵ Ömer Faruk Harman, "İbrâhim", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 21, İstanbul, 2000, s. 266-272.

⁴⁶ Zavotçu, a.g.e., 2013.

⁴⁷ Mustafa Uzun, "İbrâhim", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 21, İstanbul, 2000, s. 272-273.

3.1.7. Hz. İsmâil

Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen büyük peygamberlerden, Hz. İbrahim'in Hacer'den olan büyük oğlu. Annesi Hacer ile birlikte Arabistan'a yerleşip babası İbrahim ile Kâbe'nin inşasında çalıştı.⁴⁸

Hz. İsmâil Türk edebiyatında doğumundan başlayarak çocukluğu, gençliği ve peygamberliği gibi yönleriyle ele alınmış, özellikle annesi Hâcer'le birlikte Mekke'de bırakılması, burada zemzem inşası, babası İbrâhim tarafından Allah'a kurban edilmek istenmesi, buna razı olup sabır göstermesi ve Kâbe'nin inşaatında babası ile beraber çalışmasından bahsedilmiştir.⁴⁹

Allah Hz. İbrâhim'e oğlu İsmâil'i kurban etmesi gerektiği yönünde rüyalar gördürmeye başlar. Hz. İbrâhim bu durumu oğlu İsmâil'e anlatır ve Hz. İsmâil de ona Allah'ın emrini yerine getirmesini söyler. Hz. İbrâhim, oğlu İsmâil'i kurban etmek üzereyken bıçak kesmez olur ve Allah kurbanlık olarak bir koç gönderir. Ümmî Sinan bu olayı şu şekilde anlatır:

Çıyıncaç cāna İsmā'ıl aña gönderdi koç Allāh

Men itdüm cānımı qurbān gerekmez ğayrı qurbānı (G. 138/4)

Baht ve devlet sahibi kimse Hz. İsmâil gibi Allah yolunda canını kurban eylemeye çabalayan kimsedir.

Baht-ı devlet şāhibi her kim ki İsmā'ıl-durur

Cehd idüben yāre qurbān eyledi gör cānını (G. 151/5)

3.1.8. Hz. Eyyûb

Kur'ân'da adı geçen peygamberlerden biridir. Filistin'in güneyinde, Ceziret-ül Arab hududunda dünyaya geldi. İsrailoğullarından olup İshak peygamberin torunudur. Hz. Yûsuf ile aynı asırda ama farklı yörelerde yaşadılar. Yüz kırk yıl

⁴⁸ Zavotçu, a.g.e., 2013.

⁴⁹ Mustafa Uzun, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, "İsmâil", c. 23, İstanbul, 2001, s. 80-82.

yaşadığı, çok zengin olduğu, Şam taraflarından birçok mülke sahip olduğu, eşinin Hz. Ya'kûb'un kızı Rahme olduğu, çok çocuğu olduğu söylenir.⁵⁰

Hz. Eyyûb sabır ve tahammül timsali olup klasik şiirde daha çok bu özelliğiyle ele alınmıştır.⁵¹ Kendisi çok belalara maruz kalmış, hasta düşmüş, teni kurt ve böcekler tarafından çiğnenmiştir. Bütün bu zorluklara katlanıp Allah'a isyan etmemiştir. Nitekim Hz. Eyyûb acı çekip gözyaşı dökerken, Ümmî Sinan da onunla beraber ağlamaktadır. Eyyûb gibi sabretmeyen kimseye dost ilinden derman gelmez.

Bulsa kişi dostdan belâ ma'sûk gelüp vefâ kıla
Kurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zârda idüm (G. 87/9)

Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ
Dost ilinden derdine dermân ele girsin mi (G. 142/6)

3.1.9. Hz. Lût

Hz. Lût, İbrâhim peygamberin kardeşi Haran'ın oğludur. Ömrünün bir kısmını amcası Hz. İbrâhim'in yanında geçirdiği bilinir. Kendisine peygamberlik görevi verilince amcası Hz. İbrâhim'in yanından ayrılarak kavminin bulunduğu Sodom kentine gitti. Oraya varınca kavminin dünyada benzeri görülmemiş bir ahlaksız içerisinde olduğunu görür. Görevinin çok zor olacağını anlayan Hz. Lût ahlaksız kavmini yola getirmek için çok uğraşır. Sodom halkı ahlaksızlıklarına devam edince Allah, onları helâk etmek üzere iki melek görevlendirir. Akşam vakti Sodom şehrine varan melekler, Lût'un daveti üzerine ona misafir olurlar. Halk evin çevresini sararak Lût'tan misafirlerini kendilerine teslim etmesini ister. Lût bu isteklerini geri çevirince, evin kapısını kırmaya çalışan halka melekler müdahale ederler. Melekler Lût'a şehri harap edeceklerini, ailesini yanına alıp buradan gitmesi gerektiğini söyler. Lût ve ailesi kaçarken, arkalarından Sodom ve Gomore'ye gökten ateş yağdırılır.⁵²

Gâhi Nûh oldum gâhi Lût gâh Yûnus oldum gâh Dâvûd

⁵⁰ Zavotçu, a.g.e., 2013.

⁵¹ Nurettin Albayrak, "Eyyûb", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 12, İstanbul, 1995, s. 17.

⁵² Ömer Faruk Harman, "Lût", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 27, İstanbul, 2003, s. 227-229.

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (G. 87/8)

3.1.10. Hz. Nûh

Kur'ân'da ismi geçen büyük peygamberlerdendir. O, 950 sene boyunca kavmini imana davet etmiş, kendisine inanmayan kavmi tufanla helâk edilmiştir. Hz. Nûh'a ayrıca İslâm ve bilhassa Şîî geleneğinde "Neciyyullah" (Allah'ın kurtardığı kişi) sıfatı verilmiştir. Nûh'un ve kavminin tufan hadisesinden kurtarılmasına atıf yapan bu sıfat, Allah'ın inâyetiyle Firavun'un zulmünden kurtarılan Hz. Mûsâ için de kullanılmaktadır.⁵³ Nitekim Ümmî Sinan Allah'tan, kendisini neciyyullah olan Nûh'un hürmetine isyan denizinden kurtarmasını niyaz eder.

‘İşyān deñizinden bizi kırtar anuñ hürmetine
Evvel aña kılduñ necāt Nûh-ı Neciyyullāh için (G. 103/4)

3.1.11. Hz. İsâ

Hz. İsâ, Türk edebiyatında dünyaya gelişinden başlayarak sahip olduğu kendine has beşerî vasıfları ve peygamberliğinin değişik yönleriyle ele alınmış büyük peygamberlerden biridir. Hiç evlenmediğinden "ehl-i tegrîd" diye adlandırılmış ve dünya malından hiçbir şeye sahip olmadığı için tam bir tecerrüd örneği (rûh-ı mücerred) kabul edilmiştir.⁵⁴ Hz. İsâ ölmeyip, Allah tarafından göğe yükseltilmiştir. Ümmî Sinan onun mücerred olmasına rağmen gökte kaldığını söyler ve Allah'tan kendisini rûhullah olan İsâ'nın hürmetine cümle engelden geçirmesini niyaz eder.

Gerçi mücerred pāk idi kıaldı semā'-ı şānīde
Cümle hicābı sen geçür 'İsā-yı Rûhullāh için (G. 103/11)

3.1.12. Hz. Yûnus

İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerdendir. Bugünkü Musul şehri yakınındaki Ninova halkını Hak yoluna davet etmek üzere peygamber olarak

⁵³ Ömer Faruk Harman, "Nûh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 33, İstanbul, 2007, s. 224-227.

⁵⁴ Mustafa Uzun, "İsâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 22, İstanbul, 2000, s. 473-475.

gönderildi. Putlara tapan Ninova halkı Hz. Yûnus'un otuz üç sene süren öğütlerini dinlemedi. O da kendine Allah tarafından izin verilmeden şehri terk etti. Tarşış'e gitmek amacıyla Yafa'dan bir gemiye bindi. Denizde büyük bir fırtına çıkınca gemidekiler bu belanın kimin yüzünden başlarına geldiğini anlamak için kura çektiler ve kura Yûnus'a denk geldi. Kendisinin Allah tarafından cezalandırıldığını fark eden Yûnus, gemidekilerden kendisini denize atmasını istedi. Denize atılınca büyük bir balık tarafından yutulan Yûnus, üç gün üç gece balığın karnında kaldı.⁵⁵

Ümmî Sinan, Hz. Yûnus'un balığın karnında Allah'ı zikrettiğini dile getirir ve o, Allah'tan, Yûnus'un hatırına kendisini varlık deryasından kurtarmasını niyaz eder.

Deryâyı varlıktan ħalâş eyle anuñ 'aşkına kim
Bañn-ı balıkda zıkr iden Yûnus Resûlullâh için (G. 103/5)

3.2. Melekler

3.2.1. Cebrâil

Yahûdîlik ve Hıristiyanlık'ta büyük meleklerden olup Kitab-ı Mukaddes'te ismi geçen üç melekten biridir. İslâm dininde Cebrâil, Allah'la peygamberleri arasında elçilik görevi üstlenen, Allah'ın emir ve vahiylerini tebliğle görevli dört büyük melekten biridir.⁵⁶

Māye evvel Muştafāya Ĥâliķiñ iħsâmıdır
Cibri' il itdi edā çün-kim ezelden cānıdır (K. 8/1)

3.2.2. İsrâfil

Dört büyük melekten biri olan İsrâfil, Kıyamet vakti geldiğini sûr borusunu üfleyerek haber verecek olan melektir.⁵⁷

⁵⁵ Ömer Faruk Harman, "Yûnus", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 43, İstanbul, 2013, s. 597-599.

⁵⁶ Yusuf Şevki Yavuz ve Zeki Ünal, "Cebrâil", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 7, İstanbul, 1993, s. 202-204.

⁵⁷ Lütfullah Cebeci, "İsrâfil", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.23, İstanbul, 2001, s. 180-181.

Ümmî Sinan, vakit gelip İsrâfil'in sûra üflediğinde, üzerindeki toprakları silkip ayağa kalkacağını, yani dirileceğini söyler. Nitekim İsrâfil sûra iki kez üfleyecektir. İlk üfleyişinde kıyamet kopacak, ikinci üfleyişinde ise ölü olan herkes dirilip mahşere gitmeye hazır duruma gelecektir.

Ol dem ol İsrâfil şûrı urıncağ
Silkinüp topra gum öri tırıncağ (Koşma 16/10)

3.3. Dört Halife

3.3.1. Ebû Bekir

572 yılında Mekke'de doğan Ebû Bekir'in asıl adı Abdullah b. Ebi Kuhafe b. Amir'dir. Hz. Muhammed'in İslam'ı tebliğe başlamasından sonra ilk iman eden hür erkeklerin; raşit halifelerin, aşere-i mübeşşerenin ilki olduğu için İslam peygamberini tasdik eden kişi anlamında "Sıddîk" sıfatıyla anılıp bu sıfatla tanındı.⁵⁸ Nitekim Ümmî Sinan onun İslam yolunun kılavuzu olduğunu söyler.

Ebû Bekir 'Ömer 'Osmân 'Alîniñ
Burhânıdur anlar İslâm yolınıñ
Hürmetine Mevlâm cümle velîniñ
Bizi güzel Muhammedden ayırma (Koşma 18/11)

3.3.2. Ömer

İkinci halife Ömer M. 591 yılında Mekke'de doğdu. İslamiyet'ten önce Mekke'nin idarecilerindendi. Yaklaşık sekiz sene Hz. Peygamber ve Müslümanlara karşı cephe aldı. Peygamber'i öldürmeyi kararlaştıran müşriklerle aynı safta yer alan Hz. Ömer bu işi bizzat üstlenmekten de çekinmedi. Fakat bu girişimi onun Müslüman olmasıyla sonuçlandı. Hz. Ebû Bekir'in ölümünden sonra İslam'ın ikinci halifesi oldu.⁵⁹ Ümmî Sinan onun İslam yolunun kılavuzu olduğunu söyler.

Ebû Bekir 'Ömer 'Osmân 'Alîniñ
Burhânıdur anlar İslâm yolınıñ

⁵⁸ Zavotçu, a.g.e., 2013.

⁵⁹ Mustafa Fayda, "Ömer", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 34, İstanbul, 2007, s. 44-51.

Ḥurmetine Mevlām cümle velîniñ
Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Koşma 18/11)

3.3.3. Osman

Üçüncü halife Hz. Osman M. 547 yılında Mekke’de doğdu. Ümeyye oğullarından ve ilk müslümanlardan olan Hz. Osman, Hz. Peygamber’in iki kızıyla nikâhlandığı için” Zi’n-Nureyn” (iki nur sahibi) lakabıyla anılır. Hayatta iken cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hz. Ömer’in ölümü üzerine halife olmuştur.⁶⁰ Ümmî Sinan onun İslam yolunun kılavuzu olduğunu söyler.

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Osmān ‘Alîniñ
Burhānidur anlar İslām yolınıñ
Ḥurmetine Mevlām cümle velîniñ
Bizi güzel Muḥammedden ayırma (K. 18/11)

3.3.4. Ali

Hz. Peygamber’in damadı ve amcasının oğludur. Henüz on yaşında iken iman eden ilk Müslümanlardandır. Hz. Osman’ın ölümünden sonra halife olmuştur. Hz. Peygamber tarafından kendisine Allah’ın arslanı anlamında “Esedullah” lakabı verildiğinden aynı zamanda bu anlamdaki “Hayder ve Şîr-i Yezdan” lakabıyla da anılır.⁶¹

Ümmî Sinan’a göre Hz. Ali diğer üç halifeden farklıdır. Ebû Bekir, Ömer ve Osman şeriat mülkünün sultanıdır. Fakat Allah’ın arslanı olan Ali, ilahi sirlara vakıftır.

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Osmān şerī‘at mülkine sulṭān
Velākin ol ‘Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (K. 11/14)

Hz. Ali velayet sahibidir, keramet denizidir, hakikat sırrına vakıftır. Mertlerin şahıdır, evliyanın en üstünüdür, atının ismi “Düldül” dür.

⁶⁰ Zavotcu, a.g.e., 2013.

⁶¹ Ahmet Atilla Şentürk, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, İstanbul, 2016, s. 265.

Velāyet şāhibi Hāydar kerāmet bahrıdur yek-ser
Hāķıķat sırrına esrār anı kıldıñ hōş ‘ālī-rāh (K. 11/15)

Siz gelüñ Ümmī Sinānı añlamañ lāf ü güzāf
Şāh-ı merdān sırrı vardır düldülüm ‘aşkdur benüm (G. 89/7)

Ol Muħammed Muştafādan ol ‘Aliyyü’l-Murtażā
Evliyānıñ ser-firāzı şır-i Yezdān añladum (G. 85/15)

3.4. Din büyükleri

3.4.1. Hızır

Hz. Mûsâ döneminde yaşamış, Allah tarafından kendisine ilahi bilgi ve hikmet öğretilen, ölümsüzlük suyu içip ölmezliğe kavuştuğuna inanılan kişi. Peygamber veya veli olduğu ileri sürülür, mutasavvıflar onu gizli ilimleri bilen bir veli olarak sunarlar.⁶² Fakat Ümmî Sinan onun peygamber olduğunu söyler. Hızır âb-ı hayat içip ölmezliğe kavuşmuştur. Lakin onun içtiği âb-ı hayat âşıklara gerekmez. Âşıkların tek arzusu (sevgiliye) kavuşma şarabından içmektir.

Hızır içdüğü âb-ı hayāt ‘âşıklara hācet degül
Vaşlıñ meyinden şun bize Hızr-ı Nebiyyullāh için (G. 103/6)

3.4.2. Lokman

Hz. Lokman, Kur’an’da kendisine hikmet verildiği bildirilen, peygamberi tartışmalı bir din büyüğüdür. Türk edebiyatında Lokman, hakîm/filozof kimliğinde ve daha ziyade hekim hüviyetinde görülmektedir. Bu sebeple Türk divan, tasavvuf ve halk edebiyatlarıyla Türk folklorunda “Lokman Hekim, Lokmân-ı hâzık, tabip Lokman, dert Lokman’ı, şifâ Lokman’ı” gibi ad ve sıfatlarla anılmıştır.⁶³ Nitekim

⁶² Zavotcu, a.g.e., 2013.

⁶³ Mustafa Uzun, “Lokman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 27, İstanbul, 2003, s. 206-208.

Ümmî Sinin onun gizli açık binlerce derdin devasını bildiğini, gayb ilmüne vakıf olduğunu ve hikmette kemâle ulaştığını söyler.

Zâhir ü bâtın hezârân derdiñe ‘ayn-i devâ
‘İlm-i gayb-ıla kemâl-i hikmeti Loqmânda gör (G. 20/4)

3.4.3. Hz. Hüseyin

Hz. Muhammed’in torunu, Hz. Fatma ile Hz. Ali’nin küçük oğludur. 5 Şâban 4 yılında (10 Ocak 626’da) Medine’de doğdu. Şehit lakabıyla meşhurdur. İslam tarihinin en önemli olaylarından biri olan Kerbelâ’da şehit edilmiştir.⁶⁴ Ümmî Sinan peygamberler ve velilerin dünyada çektiği dertleri anlatırken, şehitlerin şahı olan Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’da başına geleni örnek verir.

Evliyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar dünyâda
N’eyledi gör ol şehîd-i şâh Hüseyn-i Kerbelâ (G. 128/3)

3.4.4. Hz. Hasan

Dördüncü halife Hz. Ali’nin büyük oğlu, İslam peygamberi Hz. Muhammed’in sevgili torunudur. Dedesi Hz. Muhammed onun için cennet gençlerinin seyyidi demiştir. İslam halifelerinin beşincisi, on iki imamın da ikincisidir.⁶⁵ Ümmî Sinan, Hz. Peygamber’in, torunları olan Hasan ve Hüseyin’i kucağına oturtup, onlar hakkında “göz bebeğim, göz nurum” anlamına gelen “kurretü’l-aynî” dediğini söyler.

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini
Dimişdüñ kurretü’l-‘aynî Hasan ile Hüseyn şâh (K. 11/17)

3.4.5. Hallâc-ı Mansûr

Divan şiir ve nesrinde çokça anılan ünlü bir sûfidir. H. 244/M. 858 yılında İran’ın Fars eyaletinde bulunan Beyzâ’nın kuzeydoğusundaki Tûr’da doğmuştur.

⁶⁴ Ethem Ruhi Fıglalı, “Hüseyin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 18, İstanbul, 1998, s. 518-521.

⁶⁵ Zavotçu, a.g.e., 2013.

Dedesı Mahamma Mecûsî'dır. Asıl adı Hüseyin olduğu şiirlerde daha çok "Mansûr" ve "Hallâc-ı Mansûr" adıyla anılır. Allah sevgisi ile şehadete ulaşan bir sembol olan Hallâc, klasik edebiyatta adından en çok söz edilen mutasavvıflardan biridir. Darağacına asılmasıyla noktalanan trajik sonu, aşk şehidi olması ve ene'l-hak sözü çeşitli teşbih, mecaz ve telmihlerle anlatılmıştır.⁶⁶

Nitekim Ümmî Sinan, tıpkı ene'l-hak söyleyen Mansûr gibi, âşığın darağacına çekilmesinin sebebinin aşk olduğunu dile getirir.

'Aşk degül mi 'âşıkı şevk-ıla ber-dâr eyleyen
Gerçi Bağdâdî ene'l-hak söyleyen Manşûr ise (K. 12/37)

3.5. Divanda geçen Halveti silsilesi

Ümmî Sinan bir şiirinde(Kaside 8) Hz. Peygamber'den kendisine kadar gelen büyük şeyhlerinin isimlerini sayar. Bu silsilenin Hz. Ali'den sonrası şu şekildedir:

Hasan-ı Basrî: Ebu'l-Said Hasan bin Yesar el-Basri (ö. 110/728). Hasan-ı Basrî, Basra şehrinde, Hz. Ömer'in halifeliği zamanında 20 (Miladi 640-41) yılında dünyaya geldi. Bazı kaynaklar Medine de doğduğunu söyler. Annesi Hayra Hatun'dur. Kendisi Ümmü Seleme'nin azatlı kölesidir.⁶⁷

Ümmî Sinan'a göre o içi dışı bayındır bir kimsedir ve pirlerin yol göstericisidir.

Ol dağı bil Hasan-ı Başrîye telkîn eyledi
Zâhiri bâtını ma'mûr pîrleriñ burhânıdır (K. 8/3)

Habîb-i Acemî: Şeyh Habib el-A'cemi. Aslen İranlı olan ailesi ve hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Habîb'in tasavvuf tarihi açısından asıl önemi, zühd döneminden sonraki asırlarda teşekkül eden tarikatların silsilelerinde Hasan-ı Basrî'den sonra yer almış olmasıdır. Bu silsilelerde Dâvûd et-Tâî onun müridi olarak

⁶⁶ Kaplan Üstüner, *Tasavvuf ve Klasik Şiirimiz*, Ankara, 2014.

⁶⁷ Mahmud Cemaledin el-Hulvi, *Lemezât-ı Hulviyye ez Lemeât-ı Ulviyye Halveti Büyüklerinin Tatlı Halleri*, hzl. Mehmet Serhan Taşlı, İstanbul, 2013, s. 149-162.

görülür. Nakşibendiyye, Kâdiriyye, Mevleviyye gibi büyük tarikatların silsilelerinde yer alması menkıbelerinin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır.⁶⁸

Ümmî Sinan, Habîb-i Acemî'nin daima Sübhan olan Allah'ı zikrettiğini söyler.

Ol dağı çün Habîb-i 'Acemîye telkîn eyledi
Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdügi Sübhânidur (K. 8/4)

Hâce-i Dāvūd: Şeyh Davud et-Tai (ö.165/782). Şöhreti Davud-i Tâî, künyesi Ebû Sâlim, lâkabı Siraceddin ve ismi Davud'dur. Benî Tay kabilesinden olması hasebiyle Tâî diye meşhurdur. Bağdat'ta doğmuş, tarikat ve şeriata orada yol bulmuştur.⁶⁹

Ümmî Sinan Hâce-i Davud'un canı ve başının Hâlik olan Allah'ın fermanı olduğunu söyler.

Ol dağı bil Hâce-i Dāvūda telkîn eyledi
Anuñ-içün cānı başı Hâlikiñ fermānidur (K. 8/5)

Ma'rūf-ı Kerhî: Şeyh Ma'ruf Ali el-Kerhi (ö. 200/815). İsmi Mahmud, künyesi Ebü'l-Mahfûz'dur. Babasının adı Fîrûz'du. İranlı ateşperest iken, İslâm'la şereflenmiştir.⁷⁰

Ümmî Sinan Maruf-ı Kerhî'nin bi-nişan u lâ-mekân⁷¹ âlemini seyran ettiğini söyler.

Ol dağı çün Ma'rūf-ı Kerhîye telkîn eyledi
Anuñ-içün bi-nişān u lâ-mekān seyrānidur (K. 8/6)

⁶⁸ Erhan Yetik, "Habîb el-Acemî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, c. 14, s. 370.

⁶⁹ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 184-191.

⁷⁰ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 197-205.

⁷¹ Bk. Ümmî Sinan Divanı'nda Tasavvuf; Bî-nişan u lâ-mekân.

Şeyh Sekatî: Şeyh Seriyü's-Sakati (ö. 253/867). Serî-i Sakatî hazretlerinin ismi Serî b. Mugallîs'tir. Künyesi Ebü'l-Hasan'dır. Bağdat'ta oturup sakatat satışıyla uğraşır. ⁷²

Ümmî Sinan onun irşat kılıp Allah'ın bağışlaması ve rahmetine ulaştığını söyler.

Ol dağı bil kim Şeyh Sekatîye telkîn eyledi
Anuñ-içün kıldı irşād irdügi gufrānidur (K. 8/7)

Cüneyd-i Muhammed: Şeyh Ebu'l-Kasım Cüneyd el-Bağdadi (ö. 297/910). Cüneyd-i Bağdadî hazretlerinin künyesi Ebü'l-Kasım, ismi Cüneyd, lakabı Harraz, şöhreti Seyyidü't-taife'dir. Kendisi Şeyh Serî-i Sakatî'nin kız kardeşinin oğludur. Bağdat'ta doğmuştur. Şeriat ilimlerini Bağdat'ta tahsil etmiştir. ⁷³

Ümmî Sinan onun zikrin en hası, en kıymetlisiyle zengin olduğunu söyler.

Ol dağı Cüneyd-i Muhammede telkîn eyledi
Anuñ-içün zıkr-i hāşu'l-hāşıla ol ganīdür (K. 8/8)

Mümşād-ı Dîneverî: Şeyh Mümşad Dineveri (ö. 299/912). Şeyh Mümşad ed-Dîneverî hazretlerinin ismi Ahmet, künyesi Ebü'l-Fâris ve Ebû Ali, şöhreti Mümşad ed-Dîneverî'dir. Zahirî ilimlere vakıf, keşif ve keramette ise mahirdi. Kendisi ulema arasında Miftâhu'l-mezhep(Mezheplerin anahtarı) diye tanınmıştır. Fıkıhta fetva sahibidir. ⁷⁴

Ümmî Sinan onun şarabın bir damlasından sarhoş olduğunu söyler. Burada şarap tasavvufî anlamında kullanılmaktadır.

Ol dağı Mümşād-ı Dîneverîye telkîn eyledi
Anuñ-içün māyeniñ cür'asınıñ mestānidur (K. 8/9)

⁷² Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 213-218.

⁷³ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 223-228.

⁷⁴ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 233-239.

Hâce-i Muhammed: Şeyh Muhammed Dineveri (ö. 340/951). İsmi Muhammed, babasının ismi Abdülhâlik, künyesi Ebû Abdullah'tır. Doğum yeri Ramenten'dir. Tahsilini Dînever'de tamamladığından Dîneverî lakabını almıştır. Sonra yüksek ilimler ve tasavvuf ilimlerini tahsil için Bağdat'a gitmiştir.⁷⁵

Ümmî Sinan onun ebediyen rabbanî âlemde olduğunu söyler.

Ol dağı bil Hâce-i Muhammede telkîn eyledi
Anuñ-içün tâ ebed ol 'âlem-i rabbânîdür (K. 8/10)

Vahyüddîn: Şeyh Vecihuddin (ö. 442/1050). İsmi Ömer'dir. Ebu Bekir-i Sıddık'ın neslindedir. Amcası Muhammed Dineverî'dir. Kendisi Ebû Muhammed Ümeyye'nin oğludur. Sührever'de doğmuş ve Bağdat'ta ilim tahsil edip ömrünü burada geçirmiştir.⁷⁶

Ümmî Sinan onun, sır ilinde Deyyân olan Allah'a kavuştuğunu söyler.

Ol dağı bil anı Vahyüddîne telkîn eyledi
Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdügi Deyyânıdır (K. 8/11)

Ebü'n-necîb: Şeyh Ebu Necib Sühreverdi (ö. 598/1201). İsmi Muhammed b. Abdülkâhir b. Saîd b. Hasan b. Âsım el-Bekrî'dir. O, Hz. Ebû Bekir'in soyundandır. Künyesi Ebü'n-Necîb, lakabı Ziyâeddin'dir. Vecîhüddin el-Kadı hazretlerinin başhalifesi ve postnişiydi.⁷⁷

Ümmî Sinan onun dost yolunda canını ve başını kurban ettiğini söyler.

Ol dağı bil kim Ebü'n-Necîbe telkîn eyledi
Anuñ-içün işbu yolda cân u baş qurbânıdır (K. 8/12)

Kutbüddin: Şeyh Kutbuddin el-Ebheri (ö. 622/1225). İsmi Ebû Bekir b. Ahmet b. Muhammed el-Ebherî'dir. Künyesi Ebû Reşid'dir. Lakabı ise Kutbüddin'dir. Kendisi Semerkant nahiyelerinden Ebher köyünde doğmuştur.

⁷⁵ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 245-252.

⁷⁶ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 257-261.

⁷⁷ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 266-269.

Merâga'da yaşamış ve ilim tahsili için Azerbeycan'a gitmiş, oradan Bağdat'a hicret etmiştir.⁷⁸

Ümmî Sinan, dost yolunda onun erkânına göre hareket edildiğini söyler.

Ol dağı bil anı Kıtübüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün döst yolında yürüyen erkânıdır (K. 8/13)

Rüknüddin: Şeyh Rükneddîn-i Sincâsi (ö. 628/ 1230-31). İsmi Ali b. Haydar b. Muhammed'dir. Künyesi Ebü'l-Hasan, lakabı Rükneddin'dir. Sincas bir dağın ismi olup o civardaki dağ köylerinden birinde doğmuştur. Tebriz'de ve Merâga'da büyüüp Bağdat'ta ilim tahsil etmiştir.⁷⁹

Ümmî Sinan onun, aşk vesilesiyle dost bağında gülüp eğlendiğini söyler.

Ol dağı fehm ile Rüknuddine telkîn eyledi

Anuñ-içün 'aşk-ıla döst bāğınıñ ħandânıdır (K. 8/14)

Şehâbüddin: Şeyh Şehabeddin Tebrizi (ö. 702/1302). Şeyh Rüknuddin hazretlerinin dervişlerinden biri ve seçkin halifelerindedir. İsmi Haddâdâr b. Muhammed b. Ali b. Melikdâd-i Tebrizî'dir.⁸⁰

Ol dağı çünkim Şehâbüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün bu qurılan ol şâhıñ meydânıdır (K. 8/15)

Cemâlüddin: Şeyh Cemaleddin-i Ezherî. İsmi Muhammed, lakabı Cemaleddin, künyesi Ebü'l-Hasan'dır. Şiraz'da, Kalincâr nahiyesi Yenkenler köyünde doğmuştur. Tüm tahsilini Mısır'da Câmiu'l-Ezher'de tamamladığından Ezherî diye tanınmıştır. Tahsilini tamamladıktan sonra saltanat merkezi olan Tebriz'e yerleşip, Şeyh Şehâbeddin'in hizmetinde bulunmuştur.⁸¹

Ümmî Sinan onun dostun reyhân çiçeğine kavuştuğunu söyler.

⁷⁸ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 273-277.

⁷⁹ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 281-286.

⁸⁰ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 293-297.

⁸¹ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 303-309.

Ol dağı bil kim Cemālüddīne telķin eyledi

Anuñ-içün irdügi dōst zātınıñ reyħānidur (K. 8/16)

Zāhid-i ibrāhīm: Şeyh İbrahim Zahid Gîlânî (ö. 705/1305-1306). Lakabı, Tâceddin, künyesi Ebü's-Safvet, ismi İbrahim b. Ruşen Emîr b. Yâbil b. Şeyh Bidârü'l-Kürdî es-Sincanî'dir. Azerbaycan'da Gîlân nahiyesine bağılı Siyâverûd köyünde doğmuştur. Tahsilini Gîlân'da tamamlamıştır.⁸²

Ümmî Sinan onun, zahir olsun batın olsun tarikat yolunun sultanı olduğunu söyler.

Ol dağı Zāhid-i İbrāhīme telķin eyledi

Anuñ-içün zāhir ü bātin ıarıkat ħāmıdur (K. 8/17)

Halvetî Muhammed: Şeyh Ahî Muhammed (ö. 780/1378). İsmi Muhammed, lakabı Kerîmüddin, künyesi Ebü'l-Füyûzât, şöhreti Ahî Muhammed'dir. Horasan'ın Hârizm vilayetinde doğduğundan Hârizmî lakabıyla da anılmıştır. Kendisi önceleri, ümmetin âlimlerindenken, gördüğü bir rüya üzerine biat ederek Gîlân'da şeyhiyle birlikte uzun süre bir arada bulundu. Sonra şeyhi tarafından hilafetle Hârizm'e gönderildi. Uzun süre Hârizm zaviyesinde irşad üzere bulunduktan sonra, Hârizm'den göç ederek Gîlân'da Heri kasabasına yerleşti. Vefatına kadar burada irşadla meşgul oldu.⁸³

Ümmî Sinan onun, zikirle sevgiliye kavuştuğunu söyler.

Ol dağı Ħalvetî Muħammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra irmek şānidur (K. 8/18)

Halvetî Pîr Ömer: Şeyh Ömer Halveti (ö.800/1397). Künyesi Ebû Abdullahtır. Lakabı Sirâceddin, babasının ismi Ekmeleddin'dir. Soyu ve nesebi Şirvan'ın ünlü şeyh ailelerinden çıkması sebebiyle, şeyh-zadelerdendir. Şeyh Muhammed ile kardeş çocuklarıdır. Gîlân'da doğup büyümüş ve daha sonra Hârizm'e gelip şeyhe inâbe ederek hizmetine girmiştir. Sonra onunla birlikte Heri'ye

⁸² Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 314-320.

⁸³ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 329-332.

gitmiş, vefatında amcasının postnişini alarak irşad makamına oturmuştur. Ardından Tebriz civarında Hoy kasabasına yerleşmiştir. Orada uzun zaman irşad ve halvet üzerinde bulunmuştur.⁸⁴

Ümmî Sinan onun, küntü kenze⁸⁵ sır yoluyla misafir olduğunu söyler.

Ol dağı Ҳalveti Pîr ‘Ömere telkîn eyledi

Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla mihmânıdur (K. 8/19)

Mirim Halveti: Pir Ahi Mirem (ö.812/1409). Heri kasabasının nahiyelerinden Kelibat köyünde doğmuştur. Heri ve Şirvan’da yaşamış, ilim tahsilini buralarda tamamlamıştır. Timur istilası sırasında, Heri’den göç ederek Tatar askerinden önce Rum’a gelmiş, Anadolu’da Kırşehir’e yerleşmiştir. Kendisine Ahî denilmesi ise, Ahî Evran evladından olmasından dolayıdır.⁸⁶

Ümmî Sinan onun, dost bağına mazhar olduğunu söyler.

Ol dağı bil Mirim Halvetiye telkîn eyledi

Anuñ-içün mazharı döst bağınıñ büstânıdur (K. 8/20)

İzzüddin: Şeyh İzzeddin Türkmânî (ö.828/1425). İsmi Mahmud b. Mevdûd b. Ahmet, künyesi Ebü'l-Muhsin’dir. Kendisi, Mısır hâkimi Ayberk Türkmânî’nin evlatlarındandır. Şemmâhî kasabasının nahiyelerinden Mîr Ali Kalesi kapısı yanında bir evde dünyaya gelmiştir.⁸⁷

Ümmî Sinan onun, tarikat sırrının sultanı olduğunu söyler.

Ol dağı fehm ile ‘İzzüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün bu tarikat sırrınıñ sulţânıdur (K. 8/21)

Sadrüddin: Şeyh Sadreddin Hıyâvî (ö.860/1455). Şirvan eyaleti, Hıyav kasabası, Müşekka köyünde dünyaya gelmiştir.⁸⁸

⁸⁴ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 338-344.

⁸⁵ Tasavvufa göre yaratılışın sebebi “Küntü kenzen mahfiyyen” ifadesiyle başlayan “Ben bir gizli hazine idim, bilinmeyi istedim, bilineyim diye âlemi yarattım.” anlamındaki hadis-i kudsiye bağlanır.

⁸⁶ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 349-354.

⁸⁷ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 359-365.

⁸⁸ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 369-374.

Ümmî Sinan onun, içinde dürr-i azam bulunan denizin kaynağı olduğunu söyler.

Ol dağı bil anı şadrüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün dürr-i a‘zam bahrınıñ ol kânıdur (K. 8/22)

Seyyid-i yahyâ: Şeyh Seyyid Yahya-yı Şirvani (ö. 868/11463-64). Şirvan vilayetinin Şemmâhî nahiyesinde doğmuştur. Kendisi nesebi sağlam bir seyyiddir. Ecdadı ise hep nakibler sülalesindedir. Babası Bahâeddin, Şirvan Sultanı Halil Bey’in nakîbü’l-eşrafıdır(peygamber soyundan gelenlerle ilgilenmek üzere kurulan teşkilatın sorumlusu).⁸⁹

Ol dağı bil Seyyid-i Yaḥyâya telkîn eyledi

Anuñ-içün faḥr-i ‘Acem zıkr olan ‘irfânıdur (K. 8/23)

Pîr-i Mevlâ: Şeyh Pîr Muhammed Erzincanî(ö. 869/1464). Erzincan’ın Kerliç kasabasında doğmuştur. Mümtaz bir müderris olan Pîr Muhammed Erzincânî sayısız talebe yetiştirmiştir.⁹⁰

Ümmî Sinan onun, zâhirî ve bâtinî ilimlerin kaynağı olduğunu söyler.

Ol dağı bil kim Pîr-i Mevlâya telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i zâhir ‘ilm-i bâṭın kânıdur (K. 8/24)

Tâcüddîn Kayserî: Şeyh Taceddin İbrahim el-Halvetî(ö. 860/1455-56). Kayseri’de doğmuştur. Şeyh İbrahim Tennurî hazretlerinin akrabasından olup seyyid neseplidir. Babası ticaretle uğraşan bir kişidir. Kendisinin de ticarete hevesi vardır. Kervan seferleri tertip edip çok zengin olmuştur.⁹¹

Ümmî Sinan onun, sır ilmi ve Hak ilminin pinhânı olduğunu söyler.

Ol dağı Tâcüddîn Kayserîye telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i sırrı ‘ilm-i Ḥaḳ pinhânıdur (K. 8/25)

⁸⁹ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 380-388.

⁹⁰ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 394-400.

⁹¹ Mahmud Cemaleddin el-Hulvi, a.g.e., s. 404-408.

Şemsüddin: Şeyh Yiğit Başı Ahmet Şemseddin(ö. 1505). Halvetiyye tarikatında “orta kol” olarak bilinen Ahmediyye şubesinin kurucusudur. 839’da (1435-36) Akhisar’ın Göl Marmarası veya Marmaracık köyünde doğdu. İlköğrenimini muhtemelen bir Halvetî şeyhi olan babası İsâ Halîfe’den gördü. Zâhirî ilimleri tahsil ettikten sonra, Uşak’ın Kabaklı köyünde irşad faaliyetinde bulunan Halvetî şeyhi Alâeddin Uşşâkî’den feyiz aldı; sülûkünü tamamlayarak Manisa’ya gitti ve orada müridlerini irşad etmeye başladı. Şeyhi Alâeddin Uşşâkî’nin vefatından sonra onun yerine geçti. Manisa’nın merkezinde çeşitli camilerde sürdürdüğü irşad görevine daha sonra defnedildiği Seyyid Hoca mahallesindeki türbesinin yanında bulunan tekkesinde devam etti.⁹²

Ümmî Sinan onun, tarikat ehlinin yiğidi olduğunu söyler.

Ol dağı fehm-ile Şemsüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün bu tarikat ehliniñ merdânıdır (K. 8/27)

Vehhâb-ı Elmalı: Abdülvehhab Ümmî(ö. 1595-96). Tam künyesi Abdülvehhâb el Ümmî el-Elmalî el-Halvetîdir. Şeyh kısaca Vahib Ümmî adıyla tanınmıştır. Lakabı Ümmî olmakla birlikte, bu ümmiliğin okuryazarlıkla değil, tasavvufi manâda irfan sahibi olmakla ilgili olduğundan şüphe yoktur.⁹³

Ümmî Sinan onun Hz. Peygamber’in nurunun misafiri olduğunu söyler.

Ol dağı Vehhâb-ı Elmaluya telkîn eyledi

Anuñ-içün ol Muḥammed nûrınıñ mihmânıdır (K. 8/28)

Eroğlu: Eroğlu Nuri Efendi(ö. 1012/1603). Yiğitbaşı halifelerinden Elmalılı Şeyh Abdülvehhâp Efendiden halifelik almış olup Elmalı’dandır. Kula ile Eşme kazaları arasında kendi ismiyle söylenen Eroğlu köyünde gömülüdür.⁹⁴

Ümmî Sinan onun Hakk’ın zatında Rahmana kavuştuğunu söyler.

⁹² Süleyman Uludağ, “Ahmet Şemseddin, Yiğitbaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 2, İstanbul, 1988, s. 135-136.

⁹³ Mustafa Tatçı ve Ahmet Ögke, *Elmalılı Vahip Ümmî Halveti Divan-ı İlahiyat*, İstanbul, 2016.

⁹⁴ Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özen, c. 1, İstanbul, 1972 s. 93-94.

Ol dağı bil anı Eroğına telkîn eyledi
Anuñ-içün zāt-ı Hağda irdügi Rağmânıdur (K. 8/29)

3.6. Masal Kahramanları

3.6.1. Ferhâd vs Şîrîn

Doğunun meşhur bir aşk masalının başlıca kahramanlarıdır. Ferhâd, Şîrîn'e âşıktır. Masalın diğer kahramanı olan Hüsrev'e nisbetle arzusuna ulaşmayıp çeşitli çilelerle imtihanlara tabi tutulan Ferhâd, bu hal içinde ölür.⁹⁵ Ferhâd, Ümmî Sinan Divanı'na dağı delmesi vesilesiyle konu olur. Ümmî Sinan da, Ferhâd gibi Şîrîn'in hasretinin derdinin hayali ile dağı delmeyi arzulamaktadır.

Hayâl-i hasret-i derd-i Şîrinden
Varup Ferhâdlayın tağlar delem mi (G.130/4)

3.6.3. Leylâ ve Mecnûn

Leylâ ve Mecnûn bir aşk masalının asıl kahramanlarıdır. Mecnûn, Leylâ'ya âşıktır. Mecnûn, Leyla'ya olan aşırı düşkünlüğü, ızdıraba ve çileye tahammülü, aşk dolayısıyla delirmesi, bu aşk ve delilik ile çöllerde dolaşması gibi durumlarla şiire konu olur.⁹⁶ Ümmî Sinan Mecnûn'un, Leylâ'ya olan aşkından ötürü delirdiğini ve Leylâ'nın hayaliyle yollarda dolaştığını söyler.

'Aşk degül mi Leyliye Mecnûnı mecnûn eyleyen
Gerçi kim anuñ hayâlinden yol üzre tur ise (K. 12/33)

⁹⁵ Harun Tolasa, *Ahmet Paşanın Şiir Dünyası*, Ankara, 1973, s. 75.

⁹⁶ Tolasa, a.g.e.

4. Ayet ve Hadisler

4.1. Ayetler⁹⁷

Alā hulukın azīm: "Sen elbette yüce bir ahlāk üzeresin." (Kalem Suresi, 4. ayet)

Hak buyurdu şānına çünkim ‘alā hulukın ‘azīm
Pāyına yüz sürmege şol Hānı gözler cānımız (G. 54/6)

Allāhü’ş-samed: “Allah Samed’dir. (Her şey O’na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)”(İhlas Suresi, 2. Ayet)

Zāt-ı pākiñdür çün Allāhü’ş-şamed
Kim saña lāzım degül hergiz ğıdā (G. 5/3)

Zātım Allāhü eħaddur vaşfım Allāhü’ş-şamed
Cins ü mişlim yoğdur ön şoñ yalıñuz Deyyān menem (G. 82/7)

Oğuram birdür anı bil kul hüva’llāhu eħad
Hem muşaffā on sekiz biñ ‘ālem Allāhu’ş-şamed
Kim bu sırra mağhar olursa libāsı bir nemed
Zāhir ü bāṭın қamudan fāriğ-i kevn ü zamān (Murabba 3/8)

Alleme’l-esmā: Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklere göstererek, “Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin” dedi.(Bakara Suresi, 31. Ayet)

‘Ārifiñ қalbinde her dem ‘alleme’l-esmāsı var
‘Āşığıñ қalbinde her dem ma’şūkuñ sevdāsı var (G. 25/1)

‘Alleme’l-esmādan oldı küntü kenziñ sırrı fāş
On sekiz biñ ‘ālem içre vaşlımız tevħid-i hāş (G. 60/3)

⁹⁷ Bu Başlık altındaki tüm ayet meâlleri “Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin, *Kur’an-ı Kerim Meâli*, Ankara, 2011.” eserinden iktibastr.

Aṭī' u' llāh: “Allah'a itaat edin.” anlamında Kur'ân'da birçok yerde geçmektedir. Örneğin: Nisâ Suresi 59. Ayet.

Buyurduñ çün aṭī' u' llāh yaratduñ her şeyi li' llāh
Diyeler tā ki zikru' llāh yeg andan min fi' āl olmaz (K. 1/9)

Arşî' stevā: Rahmân, Arş'a kurulmuştur. (Taha Suresi, 5. Ayet)

Cemâliñden götür zulmet hicābın
Yā İlāhī be-ḥaḳḳ-ı 'arşî' stevā (G. 7/6)

Şedīdü' l-kuvā: (Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü (Cebrail) öğretti. O, en yüksek ufukta bulunuyorken (aslî sûretine girip) doğruldu. (Necm Suresi, 5-7. Ayet)

Uyar ḥubbüñ çerāğın cān evinde
Be-ḥaḳḳ-ı āyet-i şedīdü' l-kuvā (G. 7/4)

Mā yantıku 'ani' l-hevā: O, nefis arzusu ile konuşmaz. (Necm Suresi, 3. Ayet)

Daḥı zikriñi nuṭḳ eyle dilime
Be-ḥaḳḳ-ı mā yantıku 'ani' l-hevā (G. 7/3)

Sāhibüküm ve mā gavā: Arkadaşınız (Muhammed haktan) sapmadı ve azmadı. (Necm Suresi, 2. Ayet)

Daḥı fazlıñ bize eyle kulağuz
Be-ḥaḳḳ-ı şāhibüküm ve mā gavā (G. 7/2)

Ve' n-necmi izā hevā: Battığı zaman yıldıza andolsun. (Necm Suresi, 1. Ayet)

İlāhī vir bize 'aşkıñ pīşvā
Be-ḥaḳḳ-ı ve' n-necmi izā hevā (G. 7/1)

Hel etā: İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti. (İnsan Suresi, 1. Ayet)

Nāzil oldu çün anuñ hakkında Hāqdan hel etā
Noḡtavī dirler aña iren olur ehl-i sürür (G. 30/11)

Haḡ resūli Faḡr-i ‘ālem nūr-ı vāḡid dir saña
Hel etā geldi senüñ şāniñda āyet Murtaẓā (K. 5/2)

Hüva’llāhü’llezī: O, sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size merhamet eden; melekleri de sizin için bağışlanma dileyendir. Allah, mü’minlere çok merhamet edendir. (Ahzâb Suresi, 43. Ayet)

Kelāmım varlığındandır nebīlere olan inzāl
Hüva’llāhü’llezī diyü oḡunan dilde Ḳur’ānam (G. 91/4)

İnnī ene’llāh: Mûsâ, ateşin yanına gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: “Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, evet, ben âlemlerin Rabbi olan Allah’ım.” (Kasas Suresi, 30. Ayet)

İşiden innī ene’llāhdan ḡıḡābı dem-be-dem
Sem’ine girmez anuñ hiç ġayrıdan efsāneler (G. 24/5)

İrci’i: “Sen O’ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!” (Fecr Suresi, 28. Ayet)

Oḡudum ‘aşḡıñ kitābın
Feth itdüm ene’l-ḡak bābın
Senden irci’i ḡıḡābın
Öñmege geldük öñmege (K. 21/5)

Kābe kavseyn: (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu. (Necm Suresi, 9. Ayet)

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine
Pes andan olduñ ev ednâ ki hûş bulduñ beka bi'llâh(K. 11/10)

'Aşk degül mi Muştafâyı kâbe kavseyn eyleyen
Gerçi ev ednâ şarâbından sırrı maḥmûr ise (K. 12/28)

Kul hüva'llâhü ahad: De ki: "O, Allah'tır, bir tektir." (İhlas Suresi, 1. ayet)

Ey şifâtüñ kul hüva'llâhü aḥad
Anuñ-içün yoluña cânlar fedâ (G. 5/2)

Muştuladum ben size zâtım şifâtım vaşfını
Kul hüvallahü eḥaddur oḡunan Qur'an menem (G. 82/6)

Oḡuram birdür anı bil kul hüva'llâhu eḥad
Hem muşaffâ on sekiz biñ 'âlem Allâhu'ş-şamed
Kim bu sırra maḡhar olursa libâsı bir nemed
Zâhir ü bâtın ḡamudan fâriḡ-i kevn ü zamân (Murabba 3/8)

Küllü men 'aleyhâ fân: Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.
(Rahman suresi, 26. Ayet)

Kes elin ey dil cihânıñ kılmasun 'uḡbâ ziyân
Ḳaḡ' it 'uḡbânıñ elin kim bâtınıñ ola beyân
Bâtınıñdan geçmeyince sır saña olmaz 'ayân
Şâhidim Qur'an-ı a'zam küllü men 'aleyhâ fân (Murabba 3/1)

Kün fe-kân: O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.(Bakara Suresi, 117. Ayet)

Emriñe fermândur senüñ kün fe-kân
Nârı Ḥalîle gülzâr iden sensin (G. 95/5)

Fâ'il-i muḡlaḡdur ol Ḥaḡ kün fe-kân emrindedür
Her ne isterse kıılır ol kimse yıḡmaz hükmüni (G. 133/13)

Lem yelid: “Ondan çocuk olmamıştır.” (İhlas Suresi, 3. Ayet)

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Һayy ü Beķā
Ve lem yūled kimse andan ıoğmayısar muıılaķā
Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Һaķa
Aııaddur andan umar hep külli Şey’ ‘izz ü emān (Murabba 3/9)

Len tenālū’l-birra hattā tünfikū: Sevdiđiniz Őeylerden Allah yolunda harcamadıķça iyiliđe asla eriŐemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir. (Al-i İmran Suresi, 92. Ayet)

Len tenālū’l-birra ııattā tünfikū
Oııundı ķünki āyetiñ degül mi (G.152/14)

Len terānī: Mūsā, belirlediđimiz yere (Tūr’a) gelip Rabbi de ona konuŐunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım” dedi. Allah da, “Beni (dünyada) katiyen göremezsın. (Araf suresi, 143. Ayet)

Ben bu ‘aşka yār oldum hem bir ile bir oldum
Hem Mūsā hem tūr oldum len terānī neylerem (G. 83/6)

‘AŞka hem-rāh olmayanlar bulmayısardur ııalāŐ
Len terānī perdesinden Mūsī’i gör tūr ise (K. 12/2)

Leyse ke-mislihī: O’nun benzeri hiķbir Őey yoktur. (Őūrā Suresi, 11. Ayet)

Hümāyün ķurdı bu cisme irişdi feyzi her isme
ııııāb olundı bu resme leyse ke-mislihī sulııānam (G. 91/2)

Messeniye’z-zurr: Eyyüb’u da hatırla. Hani o Rabbine, “Şüphesiz ki ben derde uğradım, sen ise merhametlilerin en merhametlisisin” diye niyaz etmişti. (Enbiya Suresi, 83. Ayet)

‘AŐķ degül mi Eyyübı derde giriftār eyleyen

Gerçi zikri dem-be-dem hem messeniye'z-zurr ise (K. 12/20)

Nahnü kasemnâ: Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. (Zuhruf Suresi, 32. Ayet)

Gelse kaçmaz kaçsa koğmaz cengi yok dünyâ-y-ıla
Nahnü kasemnâdan ikrâr eylemez dervişler (G. 29/10)

Sübhâne'ilezî: Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir. (İsra Suresi, 1. Ayet)

Delîlim âyet-i Qur'ân ki sübhâne'ilezî burhân
Ki lâ-izmân ve lâ-imbân veyâhüd mülk ü mâl olmaz(K. 1/11)

Tübtü ileyk: Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, "Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım" dedi. Allah da, "Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin." dedi. Rabbi, dağa tecelli edince33 onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, "Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah'ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim" dedi. (Araf Suresi, 143. Ayet)

Dem-be-dem dir tapuña tübtü ileyk
Secde kılmış pâyîne nûr-ı 'amâ (K. 2/14)

Ve lem yekün lehü küfüven: "Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir."(İhlas Suresi, 4. Ayet)

Zâhir ü bâtın kamudan fâriğ-i kevn ü zamân
Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Hây ü Beķâ
Ve lem yüled kimse andan toğmayısar muṭlaķâ
Ve lem yekün lehü küfüven kimse irmez ol Hâķa (Murabba 3/9)

Ve lem yüled: : Kendisi de doğmamıştır (kimsenin çocuğu değildir). (İhlas Suresi, 3. Ayet)

Zāhir ü bātin kamudan fāriğ-i kevn ü zamān
Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Hāyy ü Beḳā
Ve lem yüled kimse andan toğmayısar muṭlaḳā
Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Hāḳa (Murabba 3/9)

Zū-mirratin fe'stevā: (Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü (Cebrail) öğretti. O, en yüksek ufukta bulunuyorken (aslî sûretine girip) doğruldu. (Necm Suresi, 5-7. Ayet)

Götür ğaflet niḳābın bu gözümden
Hürmetiyçün zū-mirratin fe'stevā (G. 7/5)

4.2. Hadisler

Levlāke levlāk: “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım” manasına gelen kudsî hadisten iktibastır.⁹⁸

Hem buyurduñ şānına levlāke levlāk ol cāniñ
Muştafāyı cümleye cānān iden Perverdigār (K. 7/3)

El-fakru fahrī: "Fakirlik övüncümdür." anlamındaki hadisten iktibastır.⁹⁹

El-Fakru fahrī diyicegiz Seyyid-i Kevneyn
Devlet anuñdur kim dü cihānda ola deyyār (G. 38/2)

Mütü kable en-temüt: "Ölmeden önce ölünüz" anlamındaki hadisten iktibastır.¹⁰⁰

Çün buyurdı ol Resül mütü kable en-temüt
Ölmezden ön 'aşḳ-ıla öldüğüm midür ḫaṭā (G. 8/2)

Men 'aref: "Nefsini bilen Rabbini bilir." kudsî hadisinden iktibastır.¹⁰¹

Men 'aref sırrın bilen virsin bize bir ḫüb kelām
Lā-yıla illādan olan muḫtelif aḫlāk nedür (G. 31/3)

⁹⁸ A. Azmi Bilgin, *Ümmî Sinan Divanı (İnceleme-Metin)*, İstanbul, 2000.

⁹⁹ Bilgin, a.g.e., 2000.

¹⁰⁰ Bilgin, a.g.e., 2000.

¹⁰¹ Bilgin, a.g.e., 2000.

Cān göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul
Men ‘aref sırrındadır nāsa devā’ ı yara bil
Añladuñsa bu rumūzı aç gözün ey ehl-i dil
Ten dilinden kıılma güftār eyleyüp āh u figān (Murabba 3/11)

Kenz-i mahfı’:“Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım" kudsî hadisinden iktibastır.¹⁰²

‘Aşķ degül mi kenz-i mahfı’i ‘ayān iden ezel
Ger Muḥammed maḫhar-ı zātı muḫavver nūr ise (K. 12/14)

Kenz-i mahfı’ sırrınıñ esrārını söyler dilim
Ehl-i ‘aşķa lā diyüp İblīs okın atmak nedür (G. 31/4)

Şābbü’l-emred: "Miraç gecesinde Rabbimi güzel, parlak genç suretinde müşahade ettim" anlamına gelen hadisten iktibastır.¹⁰³

Rūḫ-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevḫīd-i zāt
Şābbü’l-emred yüzinden gel cemālu’llāha baķ (G. 62/10)

5. Dil İçi Bağlamla İlgili Örnekler

5.1 İkilemeler

Âh āh: Acı ve ızdırabı ifade etmede kullanılan söz.

Bekā-ender-bekā: Bekâ içinde bekâ.

Bin bin: Binlerce, pek çok

Bir bir: Tek tek, birer birer.

Dem-be-dem: 1.Ara sıra, zaman zaman 2. her zaman, daima.

¹⁰² Bilgin, a.g.e., 2000.

¹⁰³ Bilgin, a.g.e., 2000.

Diyü diyü: Diyerek.

Halâl-ender-halâl: Helal içinde helal; çokça helal olma.

likâ-ender-likâ: Yüzyüze.

Par par yan-: Parlayarak ışık saçmak.

Yana yana: Tekrar tekrar yanmak, yanarak.

5.2. Deyimler ve Atasözleri

Ak yüz: Yüzü ak olmak; çekinecek hiçbir durumu ya da ayıbı olmamak.

Akdan karadan geç-: Akı da karayı da umursamamak; ne olup ne bittiğini umursamamak.

Acı yaş ak-: Acı gözyaşı dökmek.

Âciz kal-: Âciz kalmak, gücü yetmemek; çaresiz duruma düşmek.

Ağı karayı bil-: Beyazla siyahı bilmek; iyiyi kötüyü ayırt etmek.

Ağı karası kalmasa: Ak olsun, kara olsun hiç bir şey kalmasa; her şey yok olsa.

Ağır bas-: Fazla, çok olmak.

Ağzının dadın bil-: Ağzının tadını bilmek; Hoşa giden, keyif verici şeyler seçmekte usta olmak.

Ahde vefâ kıl-: Verilen söze sadakat göstermek.

Akla gel-: Akla gelmek, hatırlamak.

Aklı Döymez: Aklı yeterli gelmemek, akli almamak.

Aklı Şaş-: Aklını kaybedecek kadar hayrete düşmek.

Aklın evinde otur-: Akıl ve mantık çerçevesinde davranmak.

Aklını dir-: Aklını başına toplamak || akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak.

Araya müşkil vir-: Anlaşılması güç sözler söylemek.

Ardınca şap-: İlk fırsatta peşini bırakmak.

Aşk denizin boyla-: Aşk denizini boylamak, âşık olmak.

Avcını boş it-: Avucunu boş bırakmak.

Ayağı tozundan yüzünü ayırma: Ayağının tozundan yüzünü ayırmamak, yolunu takip etmek.

Ayakdan düş-: Elden ayaktan düşmek; yaşlılık sebebiyle veya sağlığı büsbütün bozularak çalışamaz duruma gelmek.

Bagrı biryân eyle-: Gönlü aşk ateşiyle kebab gibi yakmak.

Barmak ban-: Parmak banmak; dünya nimetlerinin tadına bakmak.

Baş çat-: Başbaşa vermek, ülfet etmek.

Baş eg-: Baş eğmek. Saygı göstermek için baş eğerek selamlamak; direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.

Baş ko-: Başlamak, bir yola girmek.

Başa gel-: Zor, meşakkatli bir durumla karşı karşıya kalmak.

Başı bağlı: Başı bağlı (olmak); serbest, özgür olmayan, bir yere bağımlı olan.

Başı kurtar-: (Kişinin) kendine zarar gelmesini önlemeye çalışması.

Başı top ol-: Başını top yerine koyup oynamak, çevgan topu yapmak.

Başına gel-: İyi ya da kötü, beklenmedik, şaşırtıcı bir olayla karşılaşmak.

Bāşına tāk it-: Değer vermek, üstün tutmak.

Bāşına tāk-ı devlet kon-: Bāşına devlet tacı konmak; çok büyük bir nimete erişmek.

Bel bağla-: Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.

Bī-perr ü bāl ol-: Kolsuz, kanatsız kalmak; çaresiz, savunmasız duruma düşmek.

Bu günüm yarına kıomaz: Bu günü yarına ulaşmamak, yarını olmamak.

Cān gözün aç-: Kalp gözünü açmak.

Dak eyle-: (Kapısını) tak eylemek, (kapısını) çalmak; yardım istemek.

El bir id-: Birlikte hareket etmek, el birliği yapmak.

El çek-: İlgisini kesmek, dünyadan el etek çekmek.

El tut-: Yardım etmek, destek vermek.

El yu-: Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.

Eline gir-: Eline geçmek, elde etmek.

Gönül yap-: Bir kimseyi hoşnut etmek, memnun etmek, sevindirmek.

Gözinden kanlar akıd-: Üzüntüden kanlı gözyaşı dökmek

Gözleriniñ çayı ak-: Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Gözü bağlu: Gözü bağli olmak; gafil, çevresinde olup bitenlerin farkında olmamak.

Gözün aç-: Uyanık, dikkatli olmak.

Hāke yeksān eyle-: Yerle bir etmek; perişan hale getirmek, mahvetmek.

İhtiyârî git-: Kendini kaybetmek, akli başından gitmek.

İnceden ince: Çok dikkat ederek, en küçük ayrıntılarına değin.

Kendüden geç-: Bilincini yitirmek, bayılmak; bir şey karşısında çoşkuya kapılmak, aşırı duygulanmak.

Nāmūs u ‘ār şîşesin sır-: Edep ve hayâ şîşesini kırmak; utanmaz, yüzsüz olmak.

Öz bağla-: Kendini adamak.

Râhat kuşu uç-: Rahatının, huzurunun kaçması.

Sağın solın bilmez ol-: Sağını solunu ayırt edemeyecek kadar kafası karışmak.

Taşın düzen: Kendine çeki düzen vermek.

Yapusın yıķ-: Gönül yıkmak, kalp kırmak.

Yaragın gör-: Hazırlığını tamamlamak.

Yavı kıl-: Kaybetmek.

Yüz karası: Utanılacak durum.

Yüz tut-: Yönelmek, meyletmek.

Yüzi ag ol-: Yüzü ak olmak; utanılacak bir durumu bulunmamak.

Yüzine ur-: Yüzüne vurmak, işlediği bir suçu ya da kabahati birinin açıkça yüzüne söyleyip onun utanmasına yol açmak.

SONUÇ

Bu çalışmada XVII. Yüzyıl tekke-tasavvuf edebiyatı temsilcilerinden olan Ümmî Sinan'ın divanının bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmış ve divanın incelenmesi yapılmıştır. TEBDİZ sistemi vasıtasıyla kelimeler, kalıp ifadeler, deyimler, atasözleri, ayet ve hadisler tespit edilip bunların işlevsel anlamları sözlük haline getirilmiştir.

A. Azmi Bilgin'in tenkitli metninin esas alındığı bu çalışma ile Ümmî Sinan Divanı hakkında yapılan çalışmaları bir ileri seviyeye götürerek Ümmî Sinan'ın söz varlığının ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Ümmî Sinan İlâhî aşka ulaşmaya çalışan bir şairdir. Divanında sıklıkla tasavvufi söylemlere rastlanır. Kendisi Halvetî şeyhidir. Kendisine kalan bu mirası devam ettirmeye çalışır. Divanı, devri göze alındığında oldukça sade bir dil ile yazılmıştır. Akıcı ve basit bir üslup kullanmıştır. Şiirleri Yunus Emre, Hacı Bektaş Veli vs. mutasavvıf-şairlerin şiirlerine benzemektedir. Nitekim divanındaki 201 şiirin 63 tanesini hece vezni ile yazmıştır. Hece vezni dışında, divanda 6 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. Bu kalıplardan en çok kullanılanı %45.77 oran ile toplamda 92 kez kullanılan Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün kalıbıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma ile Ümmî Sinan Divanı hakkında bu güne kadar yapılmış olan çalışmaları ileri taşıyacak ve onun söz varlığını ortaya çıkaracak bir çalışma hedefledik. Ümidimiz bu çalışmanın klasik Türk edebiyatı metnlerinin doğru anlaşılmasına katkıda bulunmasıdır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö.A., *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, TDK yayınları, Ankara, 1981.
- Aktunç, H., *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*, YKY, İstanbul, 1998.
- Albayrak, N., “Eyyûb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 12, İstanbul, 1995, s. 17.
- Ali Nazima, *Mükemmel Osmanlı Lûgatı*, Hacı Hüseyin Efendi Matbaası, İstanbul, 1319.
- Altun, K., *Tezkire-i Mûcib*, AKM, Ankara, 1997.
- Altuntaş, H. ve Şahin, M., *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011.
- Arslan, M., *Argo Kitabı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2004.
- Banarlı, N.S., *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB, Ankara, 2016.
- Belviranlı, A.K., *Osmanlıca İmlâ Lûgatı*, Nedve Yayınları, İstanbul, 1980.
- Bilgin, A.A., *Ümmî Sinan Divanı (İnceleme-Metin)*, MEB yayınları, İstanbul, 2000.
- Bilgin, A.A. (hzl.), *Ümmî Sinan (ö. 1657) Divan*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2017.
- Bolay, S.H., “Âdem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1988, s. 358-363.
- Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, hzl. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özen, C: 1, Meral Yayınları, İstanbul, 1972, s. 93-94.
- Büngül, N. R., *Eski Eserler Ansiklopedisi*, Çituri Biraderler Basımevi, İstanbul, 1939.
- Cebeci, L., “İsrâfil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 23, İstanbul, 2001, s. 180-181.
- Cebecioğlu, E., *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Anka Yayınları, İstanbul, 2005.

Coşkun, V. S., *Zati Divanı'na göre 16. Yüzyılda sosyal hayat*, Sedir Yayınları, İstanbul, 2017.

Çavuşoğlu, M., *Necâti Bey Dîvânı'nın Tahlili*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.

Devellioğlu, F., *Türk Argosu (Tarihçe ve Küçük Sözlük)*, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1941.

Devellioğlu, F., *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2010.

Dil Encümeni, *İmlâ Lûgati (Osmanlıca – Türkçe)*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1928.

Dilçin, D., *Edebiyatımızda Atasözleri*, TDK Yayınları, Ankara, 2000.

Ebüzziya Tefvik, *Nümûne-i Edebiyât-ı Osmânîye*, Matbaa-i Ebüzziya, İstanbul, 1308.

Eyüboğlu, E.K., *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler(Tabirler)*, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul, 1973.

Eyüboğlu, İ. Z., *Divan Şiiri*, 2 Cilt, Say Yayınları, İstanbul, 1994.

Fayda, M., “Ömer”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 34, İstanbul, 2007, s. 44-51.

Fığlalı, E.R., “Hüseyin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 18, İstanbul, 1998, s. 518-521.

Gibb, E.J.W., *Osmanlı Şiir Tarihi & A History of Ottoman Poetry I-II.*, Çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

Gölpınarlı, A., *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Sözler*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1977.

Harman, Ö.F., “İbrâhim”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 21, İstanbul, 2000, s. 266-272.

Harman, Ö.F., “Lût”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 27, İstanbul, 2003, s. 227-229.

Harman, Ö.F., “Mûsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 31, İstanbul, 2006, s. 207-213.

Harman, Ö.F., “Nûh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 33, İstanbul, 2007, s. 224-227.

Harman, Ö.F., “Yûsuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 44, İstanbul, 2013, s. 1-5.

Harman, Ö.F., “Yûnus”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 43, İstanbul, 2013, s. 597-599.

Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lügati I*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1927.

Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lügati II*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1928.

Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lügati III*, Maarif Matbaası, İstanbul, 1943.

Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lügati IV*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1945.

İnce, A., *Tezkiretü'l-şuara – Salim Efendi*, AKM, Ankara, 2005.

Kanar, M., *Örneklî Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Derin Yayınları, İstanbul, 2003.

Kanar, M., *Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Say Yayınları, İstanbul, 2010.

Karaköse, S., “Bir Elif Çekmek: Klasik Edebiyatımızda Elif”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S: 2/1, 2013, s. 199-228.

Kartal, A., “Sâdikî-i Kitapdar'ın Mecmau'lhavas İsimli Tezkiresi ve Onda Yer Alan Anadolu Şairler”, *Türk Kültürü*, Sayı:440 (Aralık), Ankara, 1999.

Kırıkkılıç, A. (hızl.), *Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi Lehçetü'l-Lügat*, AKM Yayınları, Ankara, 1999.

Kocatürk, V.M., *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi – Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi, Tahlili ve Tenkidi*, Edebiyat yayınevi, İstanbul, 1970.

Koçu, R. E., *İstanbul Ansiklopedisi*, C: I-XI, İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat, İstanbul, 1958-1973.

Koçu, R. E., *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, Sümerbank Kültür Yayınları, 1969.

- Komasyon, *Büyük Türk Klasikleri*, 14 Cilt, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1985-2007.
- Komasyon, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, 8 Cilt, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1997-1998.
- Levend, A.S., *Edebiyat Tarihi Dersleri –Tanzimata Kadar*, Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1945.
- Mahmud Cemaleddin El-Hulvi, *Lemezât-ı Hulviyye Ez Lemeât-ı Ulviyye Tasavvuf Büyüklerinin Halleri*, hzl. Mehmet Serhan Tayşi, Semerkand, İstanbul, 2013.
- Mehmed Salâhî, *Kamûs-ı Osmânî*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul, 1313.
- Mengi, M., *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.
- Muallim Naci, *Lügat-ı Naci*, Asır Matbaası ve Kütüphanesi, İstanbul, 1318.
- Mutçalı, S., *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.
- Olgun, T., *Edebiyat Lügati*, Âsâr- İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, İstanbul, 1355-1936.
- Onay, A.T., *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, hzl. Cemal Kurnaz, TDV Yayınları, Ankara, 1992.
- Örs, D. ve Kırlangıç, H., *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Gün Yayıncılık Ankara, 2006.
- Özön, M.N., *Osmanlıca - Türkçe Sözlük*, İnkılap, İstanbul, 1979.
- Öztuna, A.Y., *Türk Mûsiki Lügatı* (Musiki Mecmuasında 15-91 fasiküllerde), İstanbul, 1949-1955.
- Öztürk, F., *Bâkî Divânı Sözlüğü* (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük), *Ankara Üniversitesi Sos. Bil Ens.*, Dr Tezi. Ankara, 2007.
- Öztürk, M. ve Örs, D., (hzl.), *Mütercim Âsım Efendi Burhân-ı Katı*, TDK Yayınları, İstanbul, 2009.
- Pakalın, M.Z., *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 Cilt, Maarif Basımevi, İstanbul, 1946-1956.
- Pala, İ., *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016.
- Parlatır, İ., *Okullar İçin Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2015.

- Püsküllüoğlu, A., *Türkçenin Argo Sözlüğü*, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2004.
- Sertoğlu, M., *Osmanlı Tarih Lügatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1986.
- Sezen, T., *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 2006.
- Soykut, İ.H., *Unutulmaz Mısralar*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1968.
- Soykut, İ.H., *Türk Atalar Sözü Hazinesi*, Ülker Yayınları, İstanbul, 1974.
- Şemseddin Samî, *Kâmûs-ı Türkî*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2004.
- Şenödeyici, Ö., *Nâilî Divânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*, Gazi Üniversitesi Sos. Bil. Ens., Dr. Tezi. Ankara, 2011.
- Şentürk, A.A. ve Kartal, A., *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2012.
- Şentürk, A.A., *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*, OSEDAM, İstanbul, 2016.
- Şentürk, A.A., *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 2*, OSEDAM, İstanbul, 2017.
- Şinasi, *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*, hzl. Süreyya Beyzadeoğlu, MEB Yayınları, İstanbul, 2003.
- Tanyeri, M.A., *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler*, Özgür yayınları, İstanbul, 1996.
- Tanyeri, M.A., *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999.
- Tanyeri, M.A., *Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler*, MVT Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Tarlan, A.N., *Fuzûlî Divanı Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.
- Tatçı, M. ve Ögke, A., *Elmalılı Vahip Ümmi Halveti Divan-ı İlahiyat*, H Yayınları, İstanbul, 2016.
- Timurtaş, F.K., *Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü*, Umur Yayınları, İstanbul, 1979.
- Tolasa, H., *Ahmet Paşanın Şiir Dünyası*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973.

- Tulum, M., *Osmanlı Büyük El Sözlüğü Türkçesi*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013.
- Uludağ, S., “Ahmet Şemseddin, Yiğitbaşı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 2, İstanbul, 1988, s. 135-136.
- Uludağ, S., “Hallâc-ı Mansûr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 15, İstanbul, 1997, s. 377-381.
- Uzun, M., “Îsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 22, İstanbul, 2000, s. 473-475.
- Uzun, M., “İbrâhim”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 21, İstanbul, 2000, s. 272-273.
- Uzun, M., “İsmâîl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 23, İstanbul, 2001, s. 80-82.
- Uzun, M., “Lokman”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 27, İstanbul, 2003, s. 206-208.
- Uzun, M., “Ya’kûb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 43, İstanbul, 2013, s. 276-277.
- Üstüner, K., *Tasavvuf ve Klasik Şiirimiz*, Akçağ, Ankara, 2014.
- Yavuz, Y.Ş. ve Ünal, Z., “Cebrâîl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 7, İstanbul, 1993, s. 202-204.
- Yeğin, A. ve Badıllı, A., *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, TÜRDAV, İstanbul, 2000.
- Yetik, E., “Habîb el-Acemî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C: 14, İstanbul, 1996, s. 370.
- Yıldırım, N., *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalıcı Yayınları, İstanbul, 2008.
- Yılmaz, M., *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Zavotçu, G., *Klasik Türk Edebiyatı Sözlüğü (Kişiler-Hayvanlar-Bitkiler-Tabiat güçleri- Kişileştirilmiş varlık ve kavramlar)*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2013.

İKİNCİ BÖLÜM

ÜMMÎ SİNAN DİVANI'NIN BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ (SÖZLÜK)

A

a: "Ey" anlamında seslenme edatı.

A Sulţānım vaşlıñ gülin

Cān bülbüli bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 23, Mısra 23). [a,]

a: "O" işaret zamiri.

Şarāb-ı selsebîl **anda**

İçerler Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 17, Mısra 27). [anda, -n, -da]

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Oşmān ‘Alîniñ

Burhānıdur **anlar** İslām yolınıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 18, Mısra 42).

[anlar, -n, -lar]

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı tıyan olur

Aña katı ‘ayān olur keşf-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4). [aña, -n, -a]

Nedür ol zāt-ı a‘lādan rızā taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran rızā emrin kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10). [aña, -n, -a]

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne sırdur eyleyen ihyā
Ne keyfiyyet kemālidür kim **anda** cem‘ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
2, Mısra 14). [anda,]

Şifâtı baḥşiniñ evvel ḳadīmī dinilen oldur
Ḥaḳâyıḳ **andan** olmuşdur ne kim geldi gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
2, Mısra 16). [andan, -(n)dan]

Sinān Ümmî ḥaḳâyıḳda kim anuñ pertevindendür
Pes ol burhān-ı a‘lādur **anı** herdem ḳılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,
Mısra 22). [anı, -nı]

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrāhīm Ḥalīl
Şanda kim vīrān gönüller var ise var **anı** yap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 20). [anı, -nı]

Ger dilerseñ kim bulasın **anda** sen dārü’s-selām
Gel fenādan öñ fenā ol gel fenā ḳıl ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
7). [anda,]

Ṭur yola gir kārībāndan ḳalma kim yağı basar
Ḥānümāniñ elde iken eylegil **aña** ḥişār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 2).
[aña, -ña]

Kim cihāniñ varlığın dilden terāş eyler bugün
Anı ḥayrān eyleyen bu vuşlatıñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra
18). [anı, -nı]

Lā-mekāndan geldiler evvel yine **andan** āḥar
Ḳonmağa bir mülke iḳrār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 3). [andan, -(n)dan]

Nāzil oldu çün anuñ ḥaḳḳında Ḥaḳdan hel etā
Noḳtavī dirler **aña** iren olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra
22). [aña, -n, -a]

‘Ārifîñ ‘ilm-i rumûzın bilmeyen ey bed-fi‘âl
Seb‘a’i seyrân idüp gel gör nedür **andan** zuhûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 12). [andan, -n, -dan]

Bañâ bu ‘aşka kim oldı kulağuz
Anı Allâh sevindürsün du‘âmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 24).
[anı, -nı]

Anı kıor bir dağı ister buluram
İder çün ol dağı bir gayrı bāzār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7). [anı, -
nı]

İsdek olsa kişide ister **anı** dem-be-dem
Merdâne olan dōst yolına eylemedi ‘ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra
19). [anı, -nı]

Sen de **anı** cān u gönülden istediñ ise
Ümmî Sinān şaķın belādan eyleme ifrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra
21). [anı, -nı]

İnsān gelür hayvān gider İblīs **anı** tırmaz yider
‘aşk-ıla cümle ‘āleme tılmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,
Mısra 3). [anı, -nı]

Top eyleyüp cān u başı her kim ki meydāna gele
Zulm eylemez Allâh **aña** hidāyeti burhān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 8). [aña, -n, -a]

Baħr-ı zātıñ perteviniñ mevci gelür tırmaz **aña**
Maħv eyleyüp varlığını bir kaķresi ‘ummān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 15). [aña, -ña]

Cān u cihāniñ terkini niyyet ipiyle bağlayan
Bağlayamaz bir şey **anı** düşvār işi āsān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 14). [anı, -nı]

Ben ol dôsta virdüm gönül 'aşk benüm ile yâr olur
Kim ki dôsta virmez gönül bu 'aşk **andan** bîzâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [*andan, -(n)dan*]

Bir kulına dôst meyl ide gider bu 'aşk **anı** güde
Çomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*). [*anı, -nı*]

Hem şerî'at hem çarîkat hem hakîkat ehlidür
Ehl-i vahdet olmayanlar **aña** ikrâr eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6*). [*aña, -n, -a*]

Ehl-i kâl insâna degül yoçdur **aña** sözimüz
Ehl-i hâl 'aşıklara söyler bizüm 'irfânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*). [*aña, -n, -a*]

Var mıdur bir şey **aña** kim olmaya maıv u fenâ
İllâ Tañrı olısar anuñdur bâkî çuruş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9*). [*aña, -n, -a*]

Var mıdur bir şey **aña** kim olmaya hiç ibtidâ
İbtidâ olan bulısar intihâ şavtını güş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 11*). [*aña, -n, -a*]

Ey Sinân Ümmî bunuñ fitnelerinden kim halâş
Buldısa var çapusunda ol seni sen **aña** çoş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 26*). [*aña, -n, -a*]

Naşîbin dürişüp almaç dilese bir biri nefsiñ
Virilmiş kendüye kısmet görünmez **anı** yir ancaç (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 22*). [*anı, -nı*]

Dilimde söylenen aıhbâr hâlimde keşf olan esrâr
Saña ma'lüm idem **anı** dü 'âlemden ırarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8*). [*anı, -n, -ı*]

Baňa fermān olan her dem kıılır tevḥīdime ikrār
Kılırsa kıancarü ‘azmi özünde **aña** mihmānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 18). [aña, -n, -a]

Ḥaṭā ehli olan kimse ḥaṭāsına ḥayā itse
‘Aṭālar kııuram **aña** keremler kāmı ğufrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 26). [aña, -n, -a]

Yitirdüm benliği **anda** gören görünen ol oldu
Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bî-nişān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 5). [anda, -nda]

Ben baňa yār olduğumca yārı ağyār bulmuşam
Baňa ağyār olduğumca **anı** ben yār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,
Mısra 2). [anı, -nı]

Dir Sinān Ümmî vücūdum **aña** bir kār-ḥānedür
Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94,
Mısra 17). [aña, -n, -a]

Dağı her ne ki virdimse **aña** anda emānetdür
Benümdür şanmasın lâkin iderven ḥükmine fermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 27). [aña, -n, -a]

Eger benden ḥaber şorsañ ḥaķāyık şehrine vardum
Var **anda** bir ulu sulṭān senüñle dost-ı mış her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 10). [anda,]

Dağı her ne ki virdimse aña **anda** emānetdür
Benümdür şanmasın lâkin iderven ḥükmine fermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 27). [anda, -nda]

Oṭurmasın ki ṭurmasın **anı** avlamasın ağyār
Gözetmesin ki bir dāne ṭutar faķ nite kim ṭayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,
Mısra 15). [anı, -nı]

Şerī' atda ʔarīkatda ʔulağuzlar idüp irsāl
Anı bunda getürmeye temāmet eyledüm burhān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,
Mısra 20). [anı, -nı]

Ayrımasın özin benden ʔevirmesin yüzün benden
Ki bende şağlayam **anı** ki hergiz bulmaya düşmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 26). [anı, -nı]

‘Ağl u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘āşıklarıñ
Anı dağı dosta virmek yeg degül mi vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,
Mısra 6). [anı, -nı]

Gelüp Münker Nekir **anda** baña bir bir su’āl itse
Ben anlara ʔaber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 15). [anda,]

Sürilüp ‘ālemiñ ʔalkı derile mağşere cümle
Ben **anda** her kimi görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 20). [anda,]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün
Tırup **anda** ʔaber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 22). [anda,]

Yürüyem ‘arşıñ altına nazār eyle diseñ yā Rab
Ğayālîñ **anda** gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 28). [anda,]

Zātı Ğvoni-y-la **anda** ʔoyladı meni ol şāh
Ni‘met-i ‘aşğa bunda şunuşumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra
5). [anda,]

Dört kitābıñ aşlına ‘ārif idüm **anda** men
Bunda gelüp mürşide dānışımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra
7). [anda,]

Mağbül-ı Hakk olan merdud-ı halkdur
İstemezler **anı** şimdi zamâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 24). [anı, -nı]

Her kemâliñ lezzetiniñ haqîkatın **anda** bulup
Terk idüp gayrı varlığı keşfu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 7). [anda,]

Vāridāt-ı zikr-i kalbîdür **aña** ilhām olan
Cân dilinden söyleyen bize hıṭābu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 13). [aña, -n, -a]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker
İki cihān zevkı **aña** şifā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 22). [aña, -n, -a]

Kim ki 'aşkıñ bahırına bandırmadı parmağını
Ço **anı** kim şol tahāretsüz iliñ kulmaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 20). [anı, -nı]

Ki gayret eyleyüp vardum ilerü
Benüm varmam **aña** temāşā geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 10). [aña, -n, -a]

Çıyıncaç cāna İsmā'ıl **aña** gönderdi çoç Allāh
Men itdüm cānımı qurbān gerekmez gayrı qurbānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 7). [aña, -n, -a]

Adı 'aşkdur yanar cānda bulunmaz degme insānda
Olupdur cān **aña** fermān gerekmez gayrı fermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 14). [aña, -n, -a]

Murād insān-ı kāmilden bu 'aşka haznedār olmaç
Göñül tahtı **aña** dükkān gerekmez gayrı dükkānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 18). [aña, -n, -a]

Evliyā vü enbiyāniñ ‘ilmi yoǵdur **anda** hıç
Maǵv ider ol nice yüz biñ kāşifiñ keşşafını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,*
Mısra 19). [anda, -nda]

‘Aql-ı ma‘ād eydür benüm tã‘at-ıla geçse günüm
Nefs-i ma‘ād eydür **aña** ben rāzıyam ne çāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,*
Mısra 14). [aña, -ñ, -a]

Zehî evvelsin ey Hādî viresin cümle murādı
Senüñdür kayǵu vü şādî **aña** bir ğayri ħāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,*
Mısra 6). [aña, -n, -a]

Kime kim irdi bir zerre dîdārîñ zevķiniñ derdi
Dü ‘ālemde **aña** emşāl nebāt u ǵand u bal olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,*
Mısra 30). [aña, -n, -a]

Şu kim ‘aşķıñ ile ħayrān bulupdur kāmîl-i imān
Yoluñda kim ki viridi cān **aña** ħadd ü su‘āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,*
Mısra 40). [aña, -n, -a]

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşķ-ıla dile
Aña şeytān ne kār ǵıla pes aña mekr ü āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,*
Mısra 42). [aña, -n, -a]

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşķ-ıla dile
Aña şeytān ne kār ǵıla pes **aña** mekr ü āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,*
Mısra 42). [aña, -n, -a]

Aǵıla vahdetî güller şaķıya mürĝ u bülbüller
Niçe şerĥ eyleye diller kim **anda** ǵıl u ǵāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,*
Mısra 38). [anda, -nda]

Olursa vaǵt-ı ma‘a’llāh meger ire ħabîbullah
Pes **andan** ğayrı ‘abdullāh melek cin perr ü bāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Kaside 1, Mısra 14). [andan, -(n)dan]

Buyurduñ çün aṭī' u' llāh yaratduñ her şeyi li' llāh
Diyeler tā ki zikru' llāh yeg **andan** min fi' āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18*). [*andan, -n, -dan*]

Kim yaman şanursa saña sen **aña** kılduñ ' aṭā
Sen keremler kânısın ehl-i şehāvet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 13*). [*aña, -n, -a*]

Kim ki sen şāhıñ hayāli ḥubbına dil virmedi
Dü cihānda gitmedi **andan** kerāhet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 40*). [*andan, -(n)dan*]

Ol daḥı bil **anı** Vaḥyüddine telkîn eyledi
Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdügi Deyyānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 21*). [*anı, -nı*]

Ol daḥı bil **anı** Kuṭbüddine telkîn eyledi
Anuñ-içün dōst yolında yürüyen erkānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 25*). [*anı, -n, -ı*]

Ol daḥı bil **anı** şadrüddine telkîn eyledi
Anuñ-içün dürr-i a'zam baḥrınıñ ol kânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 43*). [*anı, -n, -ı*]

Ol daḥı bil **anı** Eroğlına telkîn eyledi
Anuñ-içün zāt-ı Ḥaḳda irdügi Raḥmānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 57*). [*anı, -n, -ı*]

Anuñ sırrı münezzehdür **aña** efkār u 'aḳl irmez
Liyākatınca 'ārifler yazar feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 69*). [*aña, -n, -a*]

Eḥadiyyetde çün didi Hū lā-ilāhe illā Hū
Ḥaḳıḳat-i mürselīn **anda** olur feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 24*). [*anda,]*

Ehadiyyetde çün didügi lâ-ilâhe illâ Hû
Hakâyık evliyâ **anda** olur feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 30). [anda,]

Ne kim var cümle maḥlûkât kamu **andan** alur kuvvet
Melek cin div eger şeytân beşer feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 45). [andan, -(n)dan]

Hakâyık iliniñ ismin didiler ba'zılar lâhût
'Ammâ **andan** ötesidür gelür feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 66). [andan, -n, -dan]

Daḥı **andan** ötesine melek mürsel nebî şıgmaz
Buña göre kıyâs eyle yanar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 67). [andan, -n, -dan]

Saña gönderdi Bārî zât didiler **aña** İhlâş ad
Anuñ birliğini işbât idüp didiñ kul hüva'llâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7). [aña, -n, -a]

Hudâyâ dilerem senden kerem kıl luḥf u ihsândan
Alıcaḥ cânımı tenden **aña** kurbân di yâ Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 52). [aña, -n, -a]

Ġâziler bile yanında gelüp Kerbelâ çölinde
Şehâdet buluban **anda** beḳâyâ dutdılar çün râh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 36). [anda, -n, -da]

Buyurduñ bir lisânında ḥadîs-i ḳudsî içinde
Ḳılursa tevbe kim bunda ḳılır **anı** mu'âf Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 44). [anı, -nı]

Yañıldum gerçi işimde ki bir yañlış bāzâr itdüm
Ḥaṭâmız tütma luḥf eyle dönüp **andan** güzâr itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [andan, -n, -dan]

Fazl-ı Hâkdan dirler **aña** şâhib-i 'irfân-durur
Ey dirîgâ işbu sırdan toymadı Ümmî Sinân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 51*). [*aña, -n, -a*]

On sekiz biñ 'âlemiñ içi muşaffâ bil Hudâ
Kim ki mir'âtunda bulmadı anı yok **anda** cân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 28*). [*anda, -nda*]

On sekiz biñ 'âlemiñ içi muşaffâ bil Hudâ
Kim ki mir'âtunda bulmadı **anı** yok anda cân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 28*). [*anı, -nı*]

Oğuram birdür **anı** bil kıl hüva'llâhu ehad
Hem muşaffâ on sekiz biñ 'âlem Allâhu'ş-şamed (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 33*). [*anı, -n, -ı*]

Lem yelid kimdür **anı** bildüñ mi ol Hayy ü Bekâ
Ve lem yüled kimse andan toğmayısar muṭlaqâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37*). [*anı, -nı*]

Olam bunda fenâ fi'llâh bulam **anda** beḳâ bi'llâh
Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 27*). [*anda, -nda*]

a: "O" 3. tekil şahıs zamiri.

Maḫrûm eyleme gel **anı**
'Ayn-i zâtuñ ḫaḳḳı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 3, Mısra 47*). [*anı, -nı*]

Dâ'imâ **anuñ** gördügi
Cemâl-ı zâtu'llâh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 6, Mısra 51*). [*anuñ, -nun*]

'Amel didügümüz tendür
Toğrılık **aña** bir cândur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 10, Mısra 22*). [*aña, -na*]

Ne gördüñse evliyānıñ yüzinden

İşle ayrılma **anlaruñ** izinden (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 12, Mısra 6). [anlaruñ, -n, -lar, -un]

Göre bu dünyāyı irküp dereni

Anca bir sâ'atdur **anuñ** virānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 12, Mısra 30). [anuñ, -nun]

Yoluñda bağlayan **anı**

Senüñ mekriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 16, Mısra 19). [anı, -nı]

Gürī vü cennet ki gerekmez **ansız**

Bizi güzel Muhammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 18, Mısra 51). [ansız, -n, -sız]

Meni her dem yağar şol ki

'Aceb **anı** bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 23, Mısra 12). [anı, -n, -ı]

Her kimi nūruñ cezb ider 'aşkıñ yolın tırılmaz güder

Dā'im **anı** iħrāk ider 'aşq-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 26). [anı, -nı]

Ki zātı lā-teayyünden ħaber şormak degül ma'nā

Anuñ āşār-ı feyzinden ħaber virsün bilen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4). [anuñ, -nuñ]

Sinān Ümmî ħağāyıkda kim **anuñ** pertevindendür

Pes ol burhān-ı a'lādur anı herdem kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 21). [anuñ, -nuñ]

Bu Sinān Ümmî olupdur bāb-ı 'aşkıñ bendesi

Ol ħapudan **anı** kim ırdı ħaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14). [anı, -nı]

Dergāhıña dutdum yüzi raħmetiñe açdum gözi

Ümmet deyü **aña** bizi ol ma'den-i şıdğ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12). [aña, -n, -a]

Ṭur erenler hıdmetinde himmete ol muntazır
Gör kaçan pertāb iderse alma gibi **anı** ap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
28). [anı, -nı]

Bu Sinān Ümmî za 'ıfe irmesün hışmıñ seniñ
İtmesün asret-i hicrān **anı** iğrāk el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra
10). [anı, -nı]

Sen meger 'ömrüñi yellere virüp ıldıñ hebā
a yolına zıkr-ile dur **andan** olduñ bî-aber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 8). [andan, -n, -dan]

N'ola **anuñ** yolına cümle 'ālem olsa fedā
Mutafāñıñ 'aına ün baş ile cāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 11). [anuñ, --n, -uñ]

'Ār u nāmus döymez **anuñ** zātınıñ envārına
ün başa sevdāsı geldi adıla andur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra
15). [anuñ, -n, -un]

'Āııñ cānı **anuñ** pervānesidür bî-gümān
Yandugınca yanma ister ad hezārāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 19). [anuñ, -nun]

Bu Sinān Ümmîyi siz bende-i ayār añlamañ
Zāhir ü bāın **anuñ** sultānı 'au 'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra
14). [anuñ, -nun]

İhtiyārımla degüldür bu diliñ er itdügi
Nu-ı Ramāndur cesed **aña** bugün berānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,
Mısra 22). [aña, -n, -a]

Girmez **anuñ** sem 'ine hiç kimseniñ efsānesi
Cān ulağından gelen ol ālīıñ güftāridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 3). [anuñ, -nuñ]

İşiden innī ene'llāhdan hıṭābı dem-be-dem
Sem'ine girmez **anuñ** hiç ğayrıdan efsāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,
Mısra 10). [anuñ, -nuñ]

Nāzil oldu çün **anuñ** hakkında Hâkdan hel etā
Nokṭavî dirler aña iren olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra
21). [anuñ, -nuñ]

Her kim irdi Seyyid-i Muhtāra oldur bil veli
Ḳalbine inzāl ider **anuñ** kelāmu'llāh u nūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra
24). [anuñ, -nuñ]

Lā kelāmından geçen añlar bu zikriñ ma'nisin
Dir Sinān Ümmî **anuñ** envārına müştāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 26). [anuñ, -nuñ]

Anuñ zikri beni külhān idelden
Yunur 'āşıklara cānım ḥammāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 19).
[anuñ, -nuñ]

Derdi **anuñ** 'āşıklara bil 'ayn-ı devādur
Ḳıldı binā cevr ü cefādāşı-y-la dildār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 17).
[anuñ, -nun]

el-Faḳru faḥrî diyicegiz Seyyid-i Kevneyn
Devlet **anuñdur** kim dü cihānda ola deyyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,
Mısra 4). [anuñdur, -nun, -dur]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā bu dil senden nazār ister
Hidāyet birle fazlımla **anı** kıldum baña ben yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43,
Mısra 18). [anı, --(n)ı, -]

Kim ki ḥalkā döner yüzün dūr ider ol Hâkdan özin
Bağlar **anuñ** şüret gözün görmez yolu ṭuman olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 12). [anuñ, -nuñ]

Gördüm yârî düşümde yokdur yañlıř işimde
'aşkın **anuñ** başımda şayvân itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8*). [anuñ, -nun]

Var mıdur bir şey aña kim olmaya mañv u fenâ
İllâ Tañrı olısar **anuñdur** bâkî tûruş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10*).
[anuñdur, -nun, -dur]

Gözüsinden gördiler **anuñ** münezzeñ zâtını
Gör Muñammed Muştafâyı 'ayn-ı zātu'llâha bağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7*). [anuñ, -nuñ]

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür
Anuñ hep emrine fermân cihân hükminde pür ancağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*). [anuñ, -nuñ]

Kenz-i kelâmu'llâh olan 'aşğ-ı nihâniñ sırrıdur
Söyler dilim **anuñ** gibi 'irfân u 'ilmiñ kâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [anuñ, -nuñ]

Er yüzinden irdüm **aña** pîr yüzinden gördüm anı
Dâ'im şükür ben ol dostuñ mihmâniyam mihmâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9*). [aña, -n, -a]

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzinden gördüm **anı**
Dâ'im şükür ben ol dostuñ mihmâniyam mihmâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9*). [anı, -n, -ı]

Evvel **anuñ** zâtı nûrı 'aşğ-ı ezeli nâr-ıla
Yedi ismiñ nûrın mâye kıldığı esrârda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7*). [anuñ, -nuñ]

Haber şoran baña dostdan **anı** bî-'ağl u cân buldum
Terk eyledüm 'ağl u cânı sır içinde 'ayân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1*). [anı, -n, -ı]

Sinān Ümmī uluñ aqlar apuñda
Nazār ıl un **anı** zār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 26).
[anı, -nı]

Mürşide göñül virmeyen meydāna toğrı girmeyen
ālın **anda** göre yarın bugün bunda bize ursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 12). [anda, -nda]

Dağı saña selām itdi benümle oş kelām itdi
Didi tiz gelsün uş bunda **anuñdur** bu ulu meydān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 14). [anuñdur, -n, -uñ, -dur]

‘İşyān deñizinden bizi urtar anuñ urmetine
Evvel **aña** ıldıñ necāt Nūh-ı Neciyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 8). [aña, -na]

‘İşyān deñizinden bizi urtar **anuñ** urmetine
Evvel aña ıldıñ necāt Nūh-ı Neciyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 7). [anuñ, -nun]

Deryāyı varlığdan alāş eyle **anuñ** ‘aşına kim
Bađn-ı balıđda zıkr iden Yūnus Resūlullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 9). [anuñ, -nun]

Zehī tütü vü arrālar **anuñ** sükkeri bāđında
Bulurlar lezzet-i bāı şaırlar arşu dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 3). [anuñ, -nuñ]

Seni insān eyledüm diyü öger ol Pādişāh
Andan artuğa göñül virmek düşer mi şānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,
Mısra 6). [andan, -n, -dan]

Ger sen **anuñ** ‘aşı derdin bāşına tāc itmedüñ
Ehl-i erkāndan abersiz ayf ola erkānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,
Mısra 7). [anuñ, -nuñ]

Dü cihānı terk idenler ‘aşka mihmān oldılar
Gel şikār eyle sen **anuñ** derdine dermāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 12*). [*anuñ, -nun*]

Devlet **anuñdur** ki āmennā diye irşādıma
Hışm ider hūr u melā’ik münkir u murtādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 1*). [*anuñdur, -n, -uñ, -dur*]

Zāhidā var atma taşu ol ki Beytullāh ola
Yıkma **anuñ** kıpusın ol evde kim Allāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2*). [*anuñ, -nuñ*]

Zühd ü taqvāniñ kemālin ‘arz ider zāhid baña
Zātına hayrān olan n’eyler **anuñ** naqqāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 10*). [*anuñ, -nuñ*]

Luţf anuñdur kıahr anuñdur derd **anuñ** dermān **anuñ**
Luţf için kıldı havāle kıllarına kıahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [*anuñ, -nuñ*]

Luţf anuñdur kıahr anuñdur derd **anuñ** dermān **anuñ**
Luţf için kıldı havāle kıllarına kıahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [*anuñ, -nuñ*]

Luţf **anuñdur** kıahr **anuñdur** derd anuñ dermān anuñ
Luţf için kıldı havāle kıllarına kıahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [*anuñdur, -nun, -dur*]

Luţf **anuñdur** kıahr **anuñdur** derd anuñ dermān anuñ
Luţf için kıldı havāle kıllarına kıahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [*anuñdur, -nun, -dur*]

Ümmî Sinān viridi cānı kıbūl itmediler **anı**
Dirler ki yan düni günü sen yār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 25*). [*anı, -nı*]

Her kim belî dirse bize belkim **anuñ** dellâliyam
‘aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9*). [*anuñ, -nuñ*]

Uyaldan ‘aşkına **anuñ** gerekmez ğayrı burhânı
İrelden derdine **anuñ** gerekmez ğayrı dermânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 1*). [*anuñ, -nun*]

Uyaldan ‘aşkına **anuñ** gerekmez ğayrı burhânı
İrelden derdine **anuñ** gerekmez ğayrı dermânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 2*). [*anuñ, -nun*]

Murâdın añladum **anuñ** meni derdi-y-le yandurmağ
Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez baña biñ cânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 5*). [*anuñ, -nuñ*]

Varlığım ben ‘aşka virdüm dostlar hîç kalmadı
Her ne kılsam hüküm **anuñdur** düşmana suç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 2*). [*anuñdur, -n, -uñ, -dur*]

Ciger biryân olmadan gözüñ giryân olmadan
Vaşlı bâğında **anuñ** seyrân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 6*). [*anuñ, -nun*]

Bil saña lâyıķ olan ol Hâlîķa ħamd ü senâ
Cümleyi **andan** bilüben şıdķ u iķrâr ol yürî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 6*). [*andan, -n, -dan*]

Her ne yaña bakşam anda hep görinen cümle dost
Kimse bilmez işbu ‘âlemde **anuñ** ‘arrâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 6*). [*anuñ, -nuñ*]

Nice biñ Yûsuf Züleyhâ kapusunda muntazır
Görmek için bir dem **anuñ** vechiniñ züllâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 12*). [*anuñ, -nuñ*]

Kimse bunda bir kemāle irişüp kılmaz hüner
Tuta gelmeyince evvelden **anuñ** sevdāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 4*). [anuñ, -nuñ]

Kimsenüñ gönli sarāyında bulunmaz pādiřāh
Yapmayınca fazl-ı Hāķķ evvel **anuñ** bināsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 8*). [anuñ, -nuñ]

Her kimüñ başında evvel tāc-ı devlet ķondısa
'ařķ içinde bunda **anuñ** gel gör istiġnāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 10*). [anuñ, -nuñ]

Vāhid ü Kāhhār oldur derd **anuñ** dermān **anuñ**
Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da' vāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [anuñ, -nuñ]

Vāhid ü Kāhhār oldur derd **anuñ** dermān **anuñ**
Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da' vāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [anuñ, -nuñ]

Ol hāķīķat baħrınıñ dürrin dökem bāzāra
'Ārif olan söylesün nedür **anuñ** şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 6*). [anuñ, -nuñ]

Baġladı hırşa özümü ķapladı ġaflet gözümi
Udlı düşürdi yüzümi oldum **anuñ** āvāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 6*). [anuñ, -nun]

Nefs yoluma tızaķ ķurar ol beni yolumdan ırar
Yā Rab elinden sen ķurtar oldum **anuñ** mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 10*). [anuñ, -nuñ]

'Aķl u rüħānī dir cihān nemdür benüm kevn ü mekān
Gel baña dostdan vir niřān oldum **anuñ** sükāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 16*). [anuñ, -nun]

Nūr-ı vechiñden **anı** var eyledüñ

Sevdüñ **anı** derdlere kılduñ devā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 15). [*anı, --n, --ı*]

Nūr-ı vechiñden **anı** var eyledüñ

Sevdüñ **anı** derdlere kılduñ devā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 16). [*anı, --n, --ı*]

Cānı biñ olsa fedādur yoluña Ümmî Sinān

Mürvetiñ haqqı **anı** kıılma firākat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 50). [*anı, -nı*]

Māh-ı vechiñ kıblesidür ‘āşığıñ ervāhınıñ

Devlet **anuñdur** niyāz itdi nihāyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 28). [*anuñdur, -n, -uñ, -dur*]

Temāmet **anı** zıkr itmek hemān zātına maḥşūşdur

Egerçi külli zākirdür eṣer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 7). [*anı, -n, -ı*]

Muvaḥḥiddür **anuñ** zātı ebed hergiz qarār itmez

O zıkrıñ mevcidür envār süzer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 9). [*anuñ, -nuñ*]

Her eṣyā mevcidür **anuñ** atar deryā-yı muṭlaqdan

Qamu yer gök ıolar eṣyā bezer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 39). [*anuñ, -nuñ*]

Eger berren eger baḥran çün **anuñ** pertevindendür

Deñiz ka‘rındağı maḥlūk qanar feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 47). [*anuñ, -nuñ*]

Uçan kuşlar esen yeller **anuñ** ismin oqur diller

Biten ezhār u sünbüller qoqar feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 57). [*anuñ, -nuñ*]

Anuñ ismin soran kimse müsemmeden bulur envâr
Muvahhid zâkiriñ kalbi tolar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 59). [anuñ, -nuñ]

Anuñ sırrı münezzehdür aña efkâr u ‘aql irmez
Liyâkatınca ‘arifler yazar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra
69). [anuñ, -nuñ]

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem oldur sâni‘-i kudret
Bu taqdiri kalem levha yazar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 61). [anuñdur, -nun, -dur]

Velâyet şâhibi Haydar kerâmet bahırudur yek-ser
Haqîkat sırrına esrâr **anı** kılduñ hoş ‘âlî-râh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 30). [anı, -n, -ı]

Saña gönderdi Bârî zât didiler aña İhlâş ad
Anuñ birliğini işbât idüp didiñ kul hüva’llâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 8). [anuñ, -nuñ]

Fırâkı bağrımı tağlar gönül ârzü kılup çağlar
Anuñ hulkın beyân eyler kimine şerh idüp şerrâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 38). [anuñ, -nuñ]

‘aşk degül mi kim kılan **anuñ** ‘aşâsın ejdehâ
Gerçi kim Mûsâ bin ‘İmrân-ı Kelîm-i tûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 45). [anuñ, -nun]

‘aşk degül mi evvel âhır Muşafâniñ devleti
Gerçi **anuñ** hürmetine külli şey mefhûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 50). [anuñ, --n, -uñ]

‘aşk degül mi Leyliye Mecnûnı mecnûn eyleyen
Gerçi kim **anuñ** hayâlınden yol üzre tûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 66). [anuñ, -nuñ]

‘aşka her kim ta‘n iderse evvel āhır Һurmeti
Yoқdur **anuñ** gerçi ‘ilmi nām-ıla maғrūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 82*). [*anuñ, -nuñ*]

‘Āşık-ı merdāne Һaқdan ğayrıya dil virmeye
Dü cihāniñ sevgüsi ҡalbine **anuñ** girmeye (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 12*). [*anuñ, -nuñ*]

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Һayy ü Beқā
Ve lem yüled kimse **andan** toғmayısar muţlaқā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 38*). [*andan, -n, -dan*]

Ve lem yekün lehü küfüven kimse irmez ol Һaқа
AҺaddur **andan** umar hep külli şey’ ‘izz ü emān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 40*). [*andan, -n, -dan*]

‘Ārife ҡismet olan Hūdan **anuñ** ıtlāқıdur
Menzili a‘lā vü a‘zam hem bulardur bī-ğümān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 19*). [*anuñ, -nuñ*]

Ey gönül levһın bilen gel gör **anuñ** envārını
Niçe Һaţlar naқş ider oқı yāriñ dîvānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 1*). [*anuñ, -nuñ*]

āb: *Su II gözyaşı.*

Ey dilārā derdi ile eyleyen baғrın kebāb
Қanı senüñ gözleriñde ҡatre ҡatre ҡanlı **āb** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2*). [*āb,]*

āb: *Su.*

Kim ki bu ‘aşқ baғrınıñ ğavvāşıdur ey pür-һüner
Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir ҡatre **āb** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*). [*āb,]*

ābā vü ecdād: Babalar ve dedeler; kendisinden önce gelen herkes.

Fenā bulsa kamu evlād

Dağı ābā vü hem ecdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 5, Mısra 6). [*ābā vü ecdād,*]

‘abd: Kul, Allah'ın yarattığı kul.

İlāhî dār-ı vaşlıñda bu cān olmağ diler ber-dār

Çekildüñ dāra yā ‘**abdim** şanursın olmaduñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2). [*‘abdim, -im*]

Mağām-ı Hazret-i Kudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ğam hergiz ey ‘**abdim** bezendi şanıña hûş-kār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10). [*‘abdim, -im*]

‘abdullāh: Allah'ın kulu.

Olursa vaqt-ı ma‘a’llāh meger ire ḥabībullah

Pes andan ğayrı ‘**abdullāh** melek cin perr ü bāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 14). [*‘abdullāh,*]

‘abdürezzāk: Özel isim.

‘aşğ degül mi cān-verler görüben ‘**Abdürezzāk**

Gerçi yāriñ yarasından zār-ı bî-ḥuzūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 67). [*‘abdürezzāk,*]

āb-ı ḥayāt: İçeni ölümsüzlüğe ulaştıran ve nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın suyu.

Ḥızr içdüğü **āb-ı ḥayāt** ‘aşıklara ḥacet degül

Vaşlıñ meyinden şun bize Ḥızr-ı Nebiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 11). [*āb-ı ḥayāt,*]

Yandı ciger oldu kebāb dilerem ola fetḥ-i bāb
Nüş itmege **āb-ı ḥayāt** mestāne gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 12*). [*āb-ı ḥayāt,]*

‘aşk-ı derdiñ kevslerinden vir baña **āb-ı ḥayāt**
Vaḥdetiñ şevkından ayru baña ḥayrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*). [*āb-ı ḥayāt,]*

İçerler ‘aşıklar **āb-ı ḥayātı**
Ḥayy olur ḳalbinde cümle memātı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğeri 2, Mısra 9*). [*āb-ı ḥayātı, -ı]*

āb-ı ḥayvān: İçeni ölümsüzlüğe ulaştırdığına inanılan hayat suyu.

Pîr yüzünden bildüñise **āb-ı ḥayvān** neydügin
Feyz-i Aḥmedden gelen āb-ı revān ırmaḳ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 19*). [*āb-ı ḥayvān,]*

Mürşidiñ irşādına her kim ki āmennā diye
Nüş ider ol Ḥızır elinden **āb-ı ḥayvān** añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 18*). [*āb-ı ḥayvān,]*

Şalādur nefesim içen ‘aşıḳa
Āb-ı ḥayvān oldum ‘aşḳa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 16*). [*āb-ı ḥayvān,]*

Seb‘ayı seyr itmeyen sırdan ḥaber bilmez nedür
Ḥızır-ıla yek-dem gerekdür **āb-ı ḥayvān** isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 20*). [*āb-ı ḥayvān,]*

Nice biñ Ḥızır-ıla İlyās **āb-ı ḥayvān** içmege
Leblerinden hep yolında şarf ider maşrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 15*). [*āb-ı ḥayvān,]*

Lebleriñ çeşmesidür **āb-ı hayvān** añladum

Hem zebāniñdur senüñ kãnd-ı melāhat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 29*). [*āb-ı hayvān,]*

āb-ı revān: 1. Akarsu.

Kim bu sırra irmese insān gelür hayvān gider

Cüş iden **āb-ı revān** bu zikrimiñ envārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*). [*āb-ı revān,]*

PİR yüzinden bildüñise āb-ı hayvān neydügin

Feyz-i Aḥmedden gelen **āb-ı revān** ırmaḫ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 20*). [*āb-ı revān,]*

Cemāli bāğından āb-ı revānı

Görüñ ‘aşkı nice reyḫān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 21*). [*āb-ı revān, -ı]*

Zikr-i zātuñ feyzidür cān mülküne **āb-ı revān**

Ḳalbimi ṭāhir kılan yā Rab zülālîñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 5*). [*āb-ı revān,]*

‘ābid: İbadet eden, Allah'a kulluk eden.

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘ālimiñ ‘ilm ü ‘amel

Evvel āḫır baña senden ğayrı miḫmān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7*). [*‘ābidiñ, -iñ]*

Kimi ‘**ābid** kimi zāhid şızup yoluñda ḳāl olmış

Bize külḫān-ı zikriñde zārāruñ zevḳı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 11*). [*‘ābid,]*

aç-: Gizli bir şeyi aşikār etmek, ortaya çıkarmak.

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ şāha maḥrem-durur
İrmege merdān gerekdür **açma** nādān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 14). [açma, -ma]

aç-: Şerh etmek, sırrını kaldırmak.

‘İlm-i ledün ma‘ nāsını
Açarlar Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 17, Mısra 8). [açarlar, -ar, -
lar]

aç: Aç, muhtaç (kimse).

Kapıña gelmişem **acam** ğanî dergāha muhtācam
Nitekim şāh kapusunda boyuncuqlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 23). [acam, -am]

İrmedi ‘aqlum cihānda zāhidiñ kavğāsına
Bāb-ı ‘aşkı bekleyenler görmişem **aç** kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 10). [aç,]

aç-: Kapalı şeyi açık hâle getirmek.

Furkānı okuyup **açduğı** vaqtın
Şarāben ṭahūrı içdüğü vaqtın (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 18, Mısra 37). [açduğı,
-dug, -ı]

Fezküru’ llāhe kıyāmen ḥôş sırāta’ l-müstekīm
Berzah ili perdesin bu zıkr-ile **açmak** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 10). [açmak, -mak]

İlāhî kanı ‘ālemde göre zātuñ bir **açuk** göz
İlāhî kanı ādemde nazarıñda ṭura aq yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra
1). [açuk, -uk]

Tecellî zâtüñ pertevi varlık tağın kılsun fenâ
Aç len terânî perdesin Mūsâ Kelîmullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 20). [aç,]

Maḥabbet şem'ini uyar bu dilde
Gider ğafleti cân gözin **aç** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 6). [aç,]

Kaçan kim nefḥ ola rûḥum iriše kesb cismine
Gözümü **açuban** görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 14). [açuban, -uban]

Hırş-ı dünyânıñ elinden bak mürîdiñ cengine
Açmak isterler meşâyih perdesinden sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 12). [açmak, -mak]

aç-: Açmak, göstermek.

Nâs-ı nādân arasında gevheriñ ḥor olmasun
Ey Sinân Ümmî şaḳın **açma** gönül ḥaznasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146,
Mısra 22). [açma, -ma]

aç-: Açıklayarak anlaşılır duruma getirmek.

Gerçeklere iren kişi dostı 'ayân gören kişi
Açma bu sırrı nādâna ferdâ çeküp geze ḥursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 20). [açma, -ma]

Luṭf idüp her kula kılsañ vaşlıñı iḥsân n'ola
Açma bu sırrı şaḳın her gördüğüñ insân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 10). [açma, -ma]

'acâyib: İlginç, şaşırtıcı.

Bu ayrılık bir ‘**acāyib** hālını
Bunda gelen uğrar ulu yolını (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 9, Mısra 13).
[‘acāyib,]

Her eşyânî derûnında ‘**acāyib** hükmi var bir bir
Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 11). [‘acāyib,]

Kimi yahşî kimi yatlı ‘**acāyib** maḥlûkât peydâ
Kiminüñ adı mâr olmuş kiminüñ adı mûr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 19). [‘acāyib,]

Nûr-ı Yezdâna irelden ğarḫa vardı ‘aql u cân
Dir Sinân Ümmî ‘**acāyib** baḫr-ı ‘ummānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
108, Mısra 18). [‘acāyib,]

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram
Ki dergāha niçe varam meger seni kılam penāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 41). [‘acāyib,]

‘aceb: Acabâ, hayret, gariplik, şaşılacak şey.

‘Aceb bencileyin uşañı fânî
Yoluñda bir daḫı hiç var mı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 2, Mısra 1).
[‘aceb,]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ḫâli
Gâh ğama uğradur yolu (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 15, Mısra 21). [‘acebdür, -
dür]

‘Aceb bu fânî dünyâda
Dostdan vefâ bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 23, Mısra 1). [‘aceb,]

Meni her dem yaḫar şol ki
‘Aceb anı bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 23, Mısra 12). [‘aceb,]

‘Aceb bu derd-i hayretten

Hergiz ‘aqla gelmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 23, Mısra 19*). [*‘aceb,]*

Eydür pirüm gözüm yaşın

‘Aceb gelüp silmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 23, Mısra 28*). [*‘aceb,]*

Dil ne söylerdi Hüdânîñ nuṭkı olmasa ‘**aceb**

‘aşk odınıñ gör kemâlin adı ‘irfândur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 21*). [*‘aceb,]*

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hâli kıomaz dōsta vara yolu

Kim ki dōsta şunar eli kıapar ‘aşka şikâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [*‘acebdür, -dür]*

Bu firâk-ı hasret içinde ‘**aceb** ben bî-nevâ

Niçe bir hıdmet kıluban yâ niçe iş başaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 15*). [*‘aceb,]*

Bahr-ı zâtıñ mevci beni sürdi kenâra ‘aşk-ıla

Zât-ı haķâyıķ nūrına geldüm ‘**aceb** yerde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6*). [*‘aceb,]*

Tecelliden teselliden geçen bilür bu esrârı

İrişüp zât-ı bahrında ‘**aceb** zevķ-ı nihân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 12*). [*‘aceb,]*

‘Aceb hayrân oldum ‘aşka uyaldan

Yanup biryân oldum ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1*). [*‘aceb,]*

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç uyḫudan uyan

‘Aceb ğaflet şarābından niçe bir olasın hayrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2*). [*‘aceb,]*

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ mekrî ṭa‘āmından

‘Aceb bu dār-ı dünyāda niçe bir olasın sekrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*). [*‘aceb,]*

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya'nī pervāne
'Aceb bu Һasretiñ beni niçe bir dem yaқar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4*). [*'aceb,]*

Bir gönül bir cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān issi sen alsañ '**aceb** sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22*). [*'aceb,]*

Senüñ zātuñ görmegi rencime şifā dirler
'Aceb görsem tanısam niқābın alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 24*). [*'aceb,]*

'Aceb bu derdime dermān bulam mı
Yā bu Һasret-ile şöyle қalam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 1*).
[*'aceb,]*

Gözüm yaşı aқar қағlar yeñilmez
'Aceb bir çāre bulunup silem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 4*).
[*'aceb,]*

Cihān şāhı gibi geçmişem cihāndan
'Aceb gevher қal'asını bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 10*).
[*'aceb,]*

'Aceb Mecnūnlayın yolda otursam
O şāh-ı Leylîmi bir dem bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 15*).
[*'aceb,]*

Yağmaladı gönlümi benüm biñ biñ bendeli
Düşdüm '**aceb** sevdāya görüñ yine ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 2*). [*'aceb,]*

Geçmezem dildārîñ 'aşқından cāna olsun vedā'
Ey '**aceb** ben bu cihānda тұrduғumdan aşşı ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 16*). [*'aceb,]*

Gerçi adımdur Sinān Ümmî ‘**aceb** divāneyem
Girmiſem meydān-ı ‘aşka baş açık merdāneyem (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Muhammes 2, Mısra 51). [‘*aceb,*]

‘acebā: Merak, ſüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.

Çok dürüſdüm dil evi mā-sivādan arınmaz
‘Acebā ey Pādiſāh luſf-ıla tolsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 4).*
[‘*acebā,*]

‘acem: Acem, İranlı.

Revā kıl rûh-ı sulţānı musallaſ yedi iklîme
‘Acem Rûm u Yemen ſāhı bize eylesün dağı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,*
Mısra 8). [‘*acem,*]

acı: Tadı ağızda yakıcı bir etki bırakan, dille alınan duygulardan tatlının karſıtı olan.

Kerem eyle Hudāvendā haſā bahırından al bizi
Nitekim **acı** deryādan alurlar nimete pāk tuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,*
Mısra 20). [‘*acı,*]

acı yaſ: Acı göz yaſı.

Aķaram gāhî çağlaram āh ider gāhî ağlaram
Virür bu ‘aşk baña dürlü ſafālar acı yaſımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,*
Mısra 6). [‘*acı yaſ, -ım, -dan*]

Vaħdetiñ gülzārınıñ bülbüliyem āhir zamān
Dir Sinān Ümmî gözinden **acı yaſ** olup revān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,*
Mısra 28). [‘*acı yaſ,*]

Zikr olunsa dōst ķanda gözden aķar acı yaſ

Sevmege Allāhını ‘ār eylemez dervīşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9). [acı,]

acı yaş aķ-: Acı gözyaşı dökmek.

Cehd kıl kim irişesin menzile
Niçe bir aķa gözüñden acı yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4). [acı yaş aķ, -a]

açıl-: Açık hale gelmek, açılmak.

Yarın cennet kapuları **açıla**
Haķķıñ rahmetleri halka saçıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 12, Mısra 17). [açıla, -a]

Küfr ü zulmet kapusu kâl ü kılden **açılmaz**
Ağır çevgān şalmağa ‘ālemde merdān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 3). [açılmaz, -maz]

Açıldı hazne-i dürr-i haķāyık
Benüm ‘aqlum bilüm hep şaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 7). [açıldı, -dı]

açıl-: (Ağaç için) çiçeklenmek, (çiçek için) büyüyüp tomurcuk ve gonca halinden çıkmak.

Açıla vahdeti güller şaķıya mürğ u bülbüller
Niçe şerh eyleye diller kim anda kıl u kâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 37). [açıla, -a]

‘āciz: Güçsüz, zayıf; zavallı, çaresiz.

Gerçi kim günāhım baħrına taldım
İllā ki ‘ācizem bî-çāre kaldım (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 18, Mısra 6). [‘ācizem, -em]

Ol dōst baña oldu yakın varlığıma şaldı aqın
Söylemekde men ‘**ācizem** dile gelmez esrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 14*). [‘ācizem, -em]

Şu deñlü ‘**ācizem** nidem ne dilim var ki şerh idem
Qarınca qadrim üstine qodılar şanki bir tağ taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [‘ācizem, -em]

Baqr-ı ‘aşkıñ mevcı başdan aşdı nidem āh āh
‘Ācizem āvāreyem ben qancarı gidem varam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6*). [‘ācizem, -em]

İlāhî cümle ‘**ācizdür** senüñ yoluñda bu qullar
Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 41*). [‘ācizdür, -dür]

‘aşq degül mi ‘āşıkı hem sırr-ıla sulṭān iden
Gerçi ḥalk-ı ‘ālem içre ‘**āciz** ü maḫḫūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 78*). [‘āciz,]

Sinān Ümmî senüñ yoluñda bir qāşır keşifiñdür
Hemişe mürvetiñ umar ki bir ‘**āciz** zā’ifiñdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34*). [‘āciz,]

‘āciz it-: Güçsüzleştirmek, zayıflatmak.

Yā İlāhî vir dimāğa dile zikriñ lezzetin
Söyledükce ‘**āciz it** gayrı kelāmıñ keşretin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2*). [‘āciz it,]

‘āciz qal-: Āciz kalmak, gücü yetmemek; çaresiz duruma düşmek.

‘Āciz qaldım neyleyem ḥālim kime söyleyem
Yā Rabbi sen merḥamet leşkeriñ şalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 7*). [‘āciz qal, -du, -m]

‘Āciz kaldum āvāreyem İlāhī

Ne kılam ki bu dil ‘aşkıdan uşana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 7).

[‘āciz kal, -du, -m]

İlāhī kudretiñle kıl münevver kalb-i insānı

Beşer fehmi alup ‘āciz unutsun mekr-i āfākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,

Mısra 4). [‘āciz kal, -up]

‘āciz-i bī-āre: aresizlerin en aciz durumda olanı.

Kibr-ile ‘ār ider iseñ ‘āciz-i bī-āresin

Ger ıtalum cümle ‘ālem bende vü hep ul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 13). [‘āciz-i bī-āre, -sin]

ad: İsim, şöhret.

al içinde **adımız** dervīş ü şūfī ehl-i dil

İllā meger ehl içinde olmuşuz kim bī-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9). [adımız, -ı, -mız]

‘Ār u nāmus döymez anuñ zātınıñ envārına

ün başa sevdāsı geldi **adıla** şandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra

16). [adıla, -ı, -la]

ad: Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, isim.

Muarreb eyler **adını**

āl-ile ehlu’ llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 6, Mısra 23). [adını, -ı, -(n)ı]

Adın alalum dile

Bülbül olalum güle (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 5). [adın, -ın]

Dā’im **adiñ** tekrār ider

Söyler seni dil pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 20, Mısra 23). [adiñ, -ın]

N'eylerem ben **ad** u şanı

Koñ yanayın düni günü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 23, Mısra 5*). [ad,]

Dil ne söylerdi Ĥudānîñ nuţkı olmasa 'aceb

'aşk odınıñ gör kemālin **adı** 'irfāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 22*). [adı, -ı]

Görmüşem Ķur'ān içinde muştuladuñ sen beni

Zıkr iderseñ mürvetiñden **adımı** rağbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 28*). [adımı, -ım, -ı]

Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden

Kimi bāğçe kimi bûstān kiminüñ **adı** gür ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 26*). [adı, -ı]

Dilimdedür zıkr ü **adı** ıalvimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol mağv eyledi 'ummānıyam 'ummānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3*). [adı, -ı]

Eger **adım** dile alsa yolu toğrı baña gelse

Ĝanıyem rağmetim çoğdur iderven luţf-ıla iğsān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 21*). [adım, -ı, -m]

Evvel ıamudan **adını** öñden ıoduñ bünyādını

'İzzetine 'izzet idüp sevdüñ Ĥabıbullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 3*). [adını, -ı, -n, -ı]

İsm-i a'zam bî-nişān u lā-mekān şehrindedür

Şehr-i Elmalı Sinān Ümmī oğurlar **adıma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 22*). [adıma, -ım, -a]

Adı 'aşğdur yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez ğayrı fermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 13*). [adı, -ı]

Saña gönderdi Bārī zāt didiler aña İhlāş **ad**

Anuñ birligini işbāt idüp didiñ kıl hüva'llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7). [ad,]

Gerçi **adımdur** Sinān Ümmî 'aceb divāneyem

Girmişem meydān-ı 'aşka baş açık merdāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 51). [adımdur, -im, -dur]

Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā'

Şordum **adın** sevdüğümüñ didi Aḥmed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 36). [adın, -ı, -n]

Ḳurāb adıyla bülbülüñ **adın** añmağa 'ār itdüm

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11). [adın, -ı, -n]

Ḳurāb **adıyla** bülbülüñ adın añmağa 'ār itdüm

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11). [adıyla, -ı, -y, -la]

ad u san: Ad ve ün, şöhret.

Ben bu 'aşka düşmesem yanuban tutuşmasam

Derd odında pişmesem ad u sanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6). [ad u san, -ı]

'adāvet eyle-: Düşmanlık etmek.

Göñülde varsa ğayru'llāh 'adāvet eyler ol Allāh

İşit Sulṭān-ı a'lāniñ cevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9). ['adāvet eyle, -r]

'aded: Sayı, sınır.

Ḥamdü li'llāh çok şükür iḥsânına yokdur 'aded

Şäkiriñ kalbinde her dem şükr ider Mevlâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 17). ['aded,]

âdem: Hz. Adem, ilk insan, ilk peygamber.

Geh eyler ḥavvâ vü **Âdem**

Girüp cennetde nûran dem (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 15, Mısra 29). [âdem,]

Ṭuymaduñ mı **Âdemi** evvel nice zâr eyledi

Senden öñdin göçdi ammâ cevr-ile konda konuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 13). [âdemi, -i]

Geldüm cihâna çün **Âdem** cennete gönderdi Ḥudâm

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13). [âdem,]

Senden 'aṭâ bizden ḥaṭâ böyle kuruldı ibtidâ

'Afv it bizüm ḥaṭâmızı **Âdem** şafiyyullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6). [âdem,]

'aşğ degül mi **Âdemi** bir niçe yüz yıl ağladan

Muştafâniñ ḥurmetine ger suçı mağfûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35). [âdemi, -i]

âdem: İnsan, beşer.

Gün gibi âşkâredür 'aşıklara tevḥîd-i zât

Ḳulle-i Ḳâf üzre ṭurmuş **âdemiñ** 'Anḳâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 24). [âdemiñ,]

İlâhî ḳanı 'âlemde göre zâtiñ bir açuḳ göz

İlâhî ḳanı **âdemde** nazarıñda ṭura aḳ yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2). [âdemde, -de]

‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın yañılan
Görmedi ‘aşkıñ belāsın hayf ola şol **ādeme** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 8). [*ādeme, -e*]

Haqqa bātıl hānesinden geçmeyen **ādem** nedür
‘Aşka evtān gerekdür ‘ayn-ı imān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra
11). [*ādem,]*

Niçe biñ **ādem** içinde kāmīl insān qanda var
Añladuñsa işbu sırdan geç bunuñ gavğāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146,
Mısra 11). [*ādem,]*

Senüñ himmet-i ‘ālîñle gelür bu dilime sözler
Kaçaram ağzıña lāyık her **ādem** aşına tuzlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,
Mısra 22). [*ādem,]*

‘adem: Hiçlik, yokluk.

Eyü ādem olan kişi Haq yolında ‘**adem** gerek
Elif-ile mîmiñ dālîñ terkîbini silen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra
9). [*‘adem,]*

Eger dünyā eger ‘uqbā ki sen emr itmeseñ ey şāh
‘Ademden ‘āleme kimse getürmez dāne-i haşhāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57,
Mısra 16). [*‘ademden, -den*]

‘Ademden ‘āleme tartup kimin açup kimin örtüp
Bu ef‘ālüm sarāyında ki şāhib-āyin erkānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 21). [*‘ademden, -den*]

‘ādet: Alışkanlık haline getirilen davranış.

Zāhidā luṭf ile var sen kılmağıl egri naẓar
Tā ezelden yana geldüm ‘**ādetim** budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 10). [*‘ādetim, -im*]

‘ādet kı1- Alışkanlık haline getirmek.

Şöyle bil nāsūt-ı ‘ālem naqşıdır bunlar hemān
Ṭā‘atı ‘ādet kı1urlar fi‘li ibrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 16).
[‘ādet kı1, -ur, -lar]

‘adl: Adalet, hakkaniyet, doğruluk.

Yā İlāhî kı1 revā rūḥ-ıla nefsiñ vaḥdetin
‘Adle ırgür bāṭun ilinde ḳovalar şiddetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra
6). [‘adle, -e]

Küfr ü zı1met ḳapladuḳça bu vücūdum mülkini
Tevḥîd-i zātiñ nūrı ırgürdi ‘adl u dādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra
6). [‘adl,]

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin yaḳdı oda
Saḳdılar begler ḫākimler ḫalḳa zı1müñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 19). [‘adliñ, -i, -n]

‘adl u dād: Adalet ve doğruluk.

Sürdi ḫüḳmin ‘aḳla cāna nefse tene ‘aşḳ-ı derd
‘Adl u dād oldu vücūdum kimseye güç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 8). [‘adl u dād,]

āfāk: Ufuklar, her yer, etraf, bütün çevre.

Gör vücūduñ ḫālını sen kı1lma āfāḳa nazar
Ḳanḳıdır ḡālib ü maḡlūb u yemīn ü hem şimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 11). [āfāḳa, -a]

āferin: Takdir ve övgü sözü.

Āferin şol şahşa kim açā hidāyetden qapū
Mazhar-ı cān-ı şafādan ola dā'im bir kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 5). [āferin,]

Zāhidiñ efsānesinden qurţaran baş **āferīn**
'aşq-ıla pür-nūr idiser içini ve taşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 7).
[āferīn,]

Āferīn olsun senüñ bu siħriñün üstādına
İndürürsin kim ki yüksek uçsa duzağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 9). [āferīn ol, -sun]

Şad hezārān **āferin** olsun saña biñ cān-ıla
Medħa gelmez söyledüğüm mähimüñ naqqāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,
Mısra 5). [āferin olsun,]

āfet: Bela, musibet, felaket.

Ey gönül geç bu cihāniñ 'izzetinden fāriğ ol
Āfet imiş kişiye bu dünyede şöhret dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra
8). [āfet,]

āfitāb: Güneş.

Ey Sinān Ümmī qoma kim derd-i dildār etegin
Ger dilersen kim bulasın berzağ ilin **āfitāb** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
34). [āfitāb,]

Bir zamān nefsiñ hevāsı kapladı cān iqlīmin
Toğdı 'aşkıñ **āfitābı** kışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra
18). [āfitābı, -ı]

āfv: Af, suçunu bağışlama, bağışlamak.

Kim ola cürm ü haṭādan nefsinı t̄ahir kıla
Pes kılan sensin senüñdür çünki ‘afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 18). [‘afv-ıla, -ıla]

Yedi deryāda yunaldan kalmadı ‘işyānımız
Tevhîd-i zāta irelden ‘afv u ğufrānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108,
Mısra 4). [‘afv,]

‘afv eyle- Affetmek, bağışlamak.

‘Āşiler ‘işyān idüp ben dem-be-dem ihsān idüp
Raḥm idüp kullarımı ‘afv eyleyen Ğufrān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
82, Mısra 18). [‘afv eyle, -y, -en]

‘afv it- Affetmek, bağışlamak.

Senden ‘aṭā bizden haṭā böyle kuruldı ibtidā
‘Afv it bizüm haṭāmızı Ādem şafiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 6). [‘afv it,]

‘afv-ıla ğufrān dile- Allah'tan kendisini affetmesini istemek.

Ey Hudā cān Ḥazretiñden luṭf-ıla ihsān diler
Düşmüş ‘işyān deñizine ‘afv-ıla ğufrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 2). [‘afv-ıla ğufrān dile, -r]

ag- Yükselmek.

Seḥāb olur göge aġar maṭar olur yere yaġar
Ḥayāt bulur virür her şey semer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 49). [aġar, -ar]

āġāh eyle: Haberdar olmak, vakıf olmak.

Zāhidā ‘aqlıñ senüñ bu sırrı āgāh eylemez
Kāfire ta‘n eyleme ger ‘aşq-ıla ma‘mūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 5). [āgāh eyle, -mez]

āgāh itme: İdrak edememek, kavrayamamak.

‘Ākıllar āgāh itmeyen
‘Ālimler irüp yitmeyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğēr 24, Mısra 21). [āgāh itme, -
y, -en]

āgāh ol-: Haberdar olmak.

Ne kendinden āgāh olur
Ne baña keşf-i rāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğēr 8, Mısra 7). [āgāh ol, -ur]

Çün ol Hakkā yakın olduñ selām virüp selām alduñ
Ki toqsān biñ kelām kılduñ cevābından olup āgāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 18). [āgāh ol, -up]

ağar-: Ağarmak, beyazlaşmak.

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara
Hak sā‘ilin boş göndere revā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 7). [ağara,]

ağı kararı bil-: Beyazla siyahı bilmek; iyiyi kötüyü ayırt etmek.

Bilmez Ümmî Sinān ağı kararı
Görüñ ‘aşkı nice fettān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 39). [ağı
karayı bil, -mez]

ağır: Ağır, büyük.

Küfr ü zulmet apusu āl ü ilden açılmaz
Ağır evgān almağa ‘ālemdede merdān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 4). [ağır,]

ağır baş- Fazla, ok olmak.

Her nefes ‘āşıklarıñ nukundan yā Hū gelür
Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra
14). [ağır baş, -dı]

ağız: İnsan ve hayvanlarda yemek yemeye ve konuşmaya mahsus uzuv.

Kim-durur bu ejdehāniñ **ağızına** başı gide
urtulup bula necātı zehrini ılmaya nūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
17). [ağızına, -ı, -n, -a]

Senüñ himmet-i ‘ālîñle gelür bu dilime sözler
aaram **ağızına** lāyık her ādem aşına tuzlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,
Mısra 22). [ağızına, -ı, -n, -a]

ağla- Kederden, teessürden gözyaşı akıtmak.

Āh idüp **ağladuğundan** añlamañ lāf ü güzāf
Ehl-i derdiñ cānınıñ cānānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra
11). [ağladuğundan, -dug, -ın, -da]

İlāhî **ağladum** güldüm kimem ben kendimi bildüm
Ki dergāh-ı ‘azīmiñde ki bir zerrece ben bir oz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 5). [ağladum, -du, -m]

Ben bu ‘aşka irince ayli zamān **ağladum**
Araduğum bulmuşam ün kalanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
9). [ağladum, -du, -m]

Bir zamān güzlār içinde hār elinden **ağladum**

Verd ü reyhānım bulınca āh u feryāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 15*). [ağladum, -du, -m]

Yüzler sürüben **ağlayu** himmetiñe bel bağlayu

Çatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 13*). [ağlayu, -y, -u]

Kimse bilmez hālimi ben **ağlamakdur** güldüğüm

Hiç bilür misin ne iklîmdür benüm bu geldüğüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 11*). [ağlamakdur, -mağ, -dur]

Sinān Ümmî kuluñ **ağlar** kapuñda

Diler her dürlü bir derdine devā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 31*). [ağlar, -r]

Açar gözleriniñ yüzinde çayı

Ayrılmaz kapuda **ağlar** bî-nevā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 34*). [ağlar, -r]

Bu Sinān Ümmî za‘îfiñ āh idüp **ağladuğı**

Şol saña yol gösteren Burhāndan olduñ bî-haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 23*). [ağladuğı, -duğ, -ı]

Sinān Ümmî bugün fazlîñ kapusunda durup **ağlar**

Senüñdür çancarü gitsün eger hāliş eger çulmaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 17*). [ağlar, -r]

Kimi bundan gider gelmez kimi **ağlar** yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 27*). [ağlar, -r]

Sinān Ümmî kuluñ **ağlar** kapuñda

Nazar kııl çün anı zār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 25*). [ağlar, -r]

Aķaram gāhī çağlaram āh ider gāhī **ağlaram**

Virür bu ‘aşķ baña dürlü şafālar acı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*). [*ağlaram, -r, -am*]

Ĥüb cemālîñ görmege **ağlar** ey Şāhım senüñ

Ümmî Sinānîñ gözi yaşını silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 25*). [*ağlar, -r*]

Ki ben baña zulum kıldum ne işledüm ise bildüm

Ṭapuña yalvaru geldüm gözüm **ağlar** yüzüm siyāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 46*). [*ağlar, -r*]

‘aşķ degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl **ağladan**

Muştafānîñ ĥurmetine ger suçı mađfūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35*). [*ađladan, -t, -an*]

Aķup her yaña çağlaram suçumu bildüm **ağlaram**

Cānım āh-ıla dağlaram ki ‘irfān-ıla yağlaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 13*). [*ağlaram, -r, -am*]

ağlad-: Birisinin ağlamasına sebep olmak, üzmek, kederlendirmek.

Dilirse firķate şalup **ağladan**

Dilirse vaşlını iĥsān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 4, Mısra 11*).
[*ağladan, -an*]

ağlat-: Birisinin ağlamasına sebep olmak, üzmek, kederlendirmek.

Kimleri ĥandān idüp **ağlatmamışdur** ‘ākıbet

Yā kimi ĥayrān idüben kılmadı sırrını ĥôş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7*). [*ağlatmamışdur, -ma, -muş, -dur*]

Yā İlāhī ‘aşķ elinden olmadum bir kez emīn

Ağladup her gāh gāhi aķıdur gözüm nemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [*ağladup, -up*]

Gel yüzüme gülme hergiz **ağladursın** ‘ākıbet
İçürürsin zehrini bir gün bal u yağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 7*). [*ağladursın, -ur, -sın*]

ağlayup tur-: Sürekli ağlamak.

Şapusunda ağlayup turmakta ‘arım kalmadı
Zâtınıñ qurbında āhır intizārım kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 15*). [*ağlayup tur, -mak, -da*]

ağniyā: Zenginler.

Hubb-i dünyā balçığı-y-la yaptı hayrın kapusın
Kıplamışdur hırş u ğaflet **ağniyāniñ** göñlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 8*). [*ağniyāniñ, -nın*]

ağulu: Zehir, zehirli.

Didün bir **ağulu** baldur buña barmaq banan zaldur
Haqın zikri ulu yoldur diliñüzden komañ her ğāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 25*). [*ağulu,]*

ağyār: Başkaları, yabancılar.

Dü cihān bize **ağyārdur**
Dönmege geldük dönmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğər 21, Mısra 27*).
[*ağyārdur, -dur*]

Ṭākatum ṭāq olup belim büküldi
Şarardı beñzim añlamadı **ağyār** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 18*).
[*ağyār,]*

Haqqa yaqın olan kişi terk ider yadı bilişi
Gitdi bizüm yādımızdan bilişimiz **ağyārımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 16*). [*ağyārımız, -ımız*]

Gerçi ben senüñle yâr oldum umaram zevk-ı yâr

Lik sen **ağyāra** uyarsın baña kıyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4). [ağyāra, -a]

Ben gülem pür-hâr içinde bülbülüm ‘aşkdur benüm

Bülbülem **ağyār** içinde hem gülüm ‘aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 2). [ağyār,]

İlâhî biz haṭâ kılduğ bilürüz yolda yañıldığ

Dönüben қаpuña geldük bizi sen virme **ağyāra** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 4). [ağyāra, -a]

Bu mıdur zannıñ ey şāhım uyam ‘ālemde **ağyāra**

Ṭoқunmasun diyü lâkin müdarā eylerem hāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 29). [ağyāra, -a]

ağyār: Allah'tan başka şeyler, masiva.

Ey Sinān Ümmî şaқın aldanma **ağyārdan** arın

Gün bugündür ir bugün ol yār-ıla mihmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 13). [ağyārdan, -dan]

Derd-i Ḥudānıñ baırına ṭal itme tevaққuf

‘aşk-ıla yār ol ki saña yār olmaya **ağyār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8). [ağyār,]

Eger ‘aşk olmasa ey yār meni almış idi **ağyār**

Kimüñledür benüm cengim bilür ‘ārif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9). [ağyār,]

Oṭurmasın ki ṭurmasın anı avlamasın **ağyār**

Gözetmesin ki bir dāne ṭutar faқ nite kim ṭayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 15). [ağyār,]

Gel ey miskîn-i bî-çâre niçün uyarsın **âgyāre**

Seni vaşl eylemez yāre ʔaķarsa boynuña urġān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 39*). [*âgyāre, -e*]

Rehberim mürşid-i kāmildür ne ġam **âgyārdan**

Ĥaķ didüm nā-ħaķ diyüben dönmezem iķrārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 1*). [*âgyārdan, -dan*]

âgyār bul-: Soġuk, uzak, yabancı bulmak.

Ben baña yār olduġumca yārı âgyār bulmuşam

Baña âgyār olduġumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1*). [*âgyār bul,]*

âgyār ol-: Yabancı olmak.

Her kime cānān gerekse cānına âgyār olur

Bil cihāndan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 21*). [*âgyār ol, -ur*]

Ĥabîbiñ Aħmede yā Rab mülākāt eyleseñ bir dem

Muşāhib eyledim saña ki şanma olasın âgyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 14*). [*âgyār ol, -a, -sın*]

Nefs-ile âgyār olup gel cān-ıla yār ol bugün

Ola kim def' ola zulmet bulna ayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 13*). [*âgyār ol, -up*]

âgyār ol-: Düşman ve yabancı olmak.

Bulamadum cihānda ʔoġrı bir yār

Kime rāzum açarsam oldı âgyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2*). [*âgyār ol, -dı*]

âgyār ol: Uzak, yabancı olmak.

Ben baña yār olduğumca yārı aġyār bulmuşam
Baña aġyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,
Mısra 2). [aġyār ol, -dug, -um, -ca]

Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara
Baña aġyār olur şālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 20). [aġyār ol, -ur]

Cānın seven irmeyiser ol cānāniñ vuşlatına
Sen daġı tatlu cāniña aġyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 20). [aġyār ol, -ur, -sa, -n]

aġyāra uy- Başkalarına uymak, onlara göre hareket etmek.

Niçe bir aġyāra uyarsın gönül sen āh u vāh
Çaçdığumca uğradursın sen beni daġ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 11). [aġyāra uy, -ar, -sın]

aġzı aġu dol- Aġzı zehirle dolmak.

Niçe biñ kand ü şeker şāhibleri saçın yolar
Şanki aġzı aġu dolmuş pes zülālîñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 16). [aġzı aġu dol, -muş]

aġzınıñ dadın bil- Aġzının tadını bilmek; Hoşa giden, keyif verici şeyler seçmekte
usta olmak.

Şol kişiniñ ‘aklı vardur aġzınıñ dadın bilür
Elini şol aşa şunmaz kim tuzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 7). [aġzınıñ dadın bil, -ür]

āh: Ah etme, inleme.

Āh kim bu gönül hümāsi

Havālara pervāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 8, Mısra 1*). [*āh,]*

Şiluban derd-ile **āh** dilimdeki ol İlāh

Salţanat tahtında şāh olduğum mıdur h̃aţā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 13*). [*āh,]*

Mağabbet nārına bu dil yanaldan

Benüm **āh-ıla** zārüm şub̃h u şāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 16*). [*āh-ıla, --ıla]*

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk olur belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm **āh-ıla** zār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [*āh-ıla, --ıla]*

Bülbülem **āh** u fiğānımdan murādım her nefes

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3*). [*āh,]*

Āh ki bu derdiñ elinden yaralandı yüregim

‘āleme rüsvāy oluban tōldı fāşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 13*). [*āh,]*

Gel gör **ahı** dost bāğınıñ h̃andānıyam h̃andānıyam

Gitmek dilerseñ ol iliñ burhānıyam burhānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1*). [*ahı, -ı]*

Luţfını қahrında pinhān eyledi ol pādişāh

Derdini dermān virüpdür **āhıma** feryādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 4*). [*āhıma, -ım, -a]*

Bize Firdevs-i a‘lādan dīzārıñ zevkı hoş geldi

Gören ‘aşıklara **āh-ıla** zāruñ zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 2*). [*āh-ıla, --ıla]*

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem **āh** ile zār
Hiç ögüdüm kılmadı kār Allāh işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3*). [*āh,]*

Ümmî Sinān eydür pīrim artdı benüm **āh** u zārım
Envārı gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25*). [*āh,]*

Ağup her yaña çağlaram suçumı bildüm ağlaram
Cānım **āh-ıla** dağlaram ki ‘irfān-ıla yağlaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 14*). [*āh-ıla, --ıla]*

āh āh: Acı ve ızdırabı ifade etmede kullanılan söz.

Bağr-ı ‘aşkıñ mevcı başdan aşdı nidem **āh āh**
‘Ācizem āvāreyem ben çancarı gidem varam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 5*). [*āh āh,]*

āh id-: Feryat etmek, inlemek, şikâyet etmek.

Kimi eşin aldırılmış kimi yavrısın
Āh idüp derdile şunlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 9, Mısra 12*). [*āh id, -üp]*

Ĥasretiñden āh idüp nālān iderler her seğer
‘Āşkıñ gözlerini giryān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 17*). [*āh id, -üp]*

‘aşğ degül mi Ferhādıñ zār-ıla tağlar deldügi
Ger Şirīniñ ĥasretinden āh idüp darb urısa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 70*). [*āh id, -üp]*

Zulmet-i keşretde her dem āh ider pervāneyem
Ol cemālīñ şem’ine biryān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3*). [*āh id, -er]*

Bu Sinān Ümmī za'īfiñ āh idüp ağladuğı
Şol saña yol gösteren Burhāndan olduñ bī-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 23). [*āh id, -üp*]

Āh idüp ağladuğından añlamañ lāf ü güzāf
Ehl-i derdiñ cānınıñ cānānı 'aşķu'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra
11). [*āh id, -üp*]

Derd-i 'aşķıñ cür'asından bir ķadaħ nüş eyledüm
Anuñ için āh idüp ħasret odına yanaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra
10). [*āh id, -üp*]

Aķaram gāhī çağlaram āh ider gāhī ağlaram
Virür bu 'aşķ baña dürlü şafālar acı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,
Mısra 5). [*āh id, -er*]

Ĥār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem
Ben ġarībce bübüle ķarşu bir gülseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra
11). [*āh id, -er, -dü, -m*]

āh u efgān et-: *Ah ve figan etmek.*

Nüş idelden cāmını 'aşķıñ elinden bir ķadeħ
Āh u efgān oldu etmeg-ile aşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra
4). [*āh u efgān et, -meg, -ile*]

āh u feryād it-: *Acı ile iç çekerek haykırmak.*

Bülbülleyin dem-be-dem āh u feryād itmeden
Dost cemāli dālında reyħān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra
7). [*āh u feryād it, -me, -den*]

āh u feryāz eyle-: *Ağlama, inleme, feryat etme.*

Bir zamān gülzār içinde hār elinden ağladum
Verd ü reyḥānım bulınca āh u feryāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 16*). [*āh u feryāz eyle, -dü, -m*]

āh u fiğān: Ağlayıp inlemek.

Qanı sende rüz u leyli dem-be-dem **āh u fiğān**
Tende cāniñ daḥı fāriğ oturup olduñ metāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3*). [*āh u fiğān,]*

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her nefes
Bāğ-ı gülzārında hoş ḥandān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7*). [*āh u fiğān, -ım, -dan*]

āh u fiğān eyle-: Ağlayıp inlemek.

Bülbülem ‘aşkıñ elinden eylerem āh u fiğān
Vaḥdetiñ bāğında gülleriñ direm yā Muştāfā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 5*). [*āh u fiğān eyle, -r, -em*]

āh u fiğān kııl-: Üzüntü ve kederin etkisiyle bağırarak ağlayıp inlemek.

Ya ‘kūblayın bir zamān kıılmadan āh u fiğān
Mısr iline şāh olan sulṭān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 9*). [*āh u fiğān kııl, -ma, -dan*]

Añladuñsa bu rumūzı aç gözüñ ey ehl-i dil
Ten dilinden kıılma güftār eyleyüp āh u fiğān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 48*). [*āh u fiğān kııl, -ma*]

āh u vāh: İnleyip sızlanma.

Niçe bir aḡyāra uyarsın gönül sen **āh u vāh**
Qaçdıgumca uğradursın sen beni dağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 11*). [*āh u vāh,]*

Ger 'ināyet olmaya ferd-i Çalabdan **āh u vāh**

'Aql-ı rūḥānī çerisin leşker-i nefsim başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 11). [*āh u vāh*,]

āh u zār: *Ah etme ve inleme.*

Kim ki 'aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı

Çalışar yevmü'l-cezā şehrinde bî-şek **āh u zār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 28). [*āh u zār*,]

āh u zār kal-: *İnleyip ağlar halde kalmak.*

Çāresizem tākātım kalmadı kıldum āh u zār

Ḥazretiñden uma geldüm luṭf-ıla iḥsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 3). [*āh u zār kal*, -du, -m]

āh zār kıl-: *Ah edip ağlamak.*

Sitārem böyle oldu ṭāli'im çün

Biraz ḥayrān oluban kıldum āh zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 14). [*āh zār kıl*, -du, -m]

aḥad: *Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ) biri olup, bölünmesi ve sayısının artması mümkün olmayan yegane varlık manasına gelir.*

Cins-i mişliñ hem nazîriñ yok senüñ

Vāḥid ü ferd ü **aḥad** kân-ı 'atā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8). [*aḥad*,]

Vāḥid ü Ferd ü **Aḥaddur** dā'imā zıkr itdügi

Zākiriñ kalbinde her dem tevḥīdiñ deryāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 15). [*aḥaddur*, -dur]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāḥid ü Ferd ü **Aḥad** raḥmānıyam raḥmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 16). [*aḥad*,]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Hāḡa
Aḡaddur andan umar hep külli şey' izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 40). [aḡaddur, -dur]

Yā Rabbenā ferd ü **aḡad** nice yuna yüz ḡarası
Luṡf idüben eyle meded senüñ eliñde çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 1). [aḡad,]

aḡar: Başka, diğer, özge, gayrı.

Ehl ü 'ayāl külli baña fehm eyledüm düřmānımış
Senden **aḡar** bir kimseden bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
6, Mısra 8). [āḡar,]

Yalıñızam yarıcım yoğ senden **aḡar** yā Ğanī
Luṡfuñ-ıla yek nağar derdiñi dermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 5). [āḡar,]

Buğün vaḡdet niřānından **aḡar** yerden cevāb itme
Ledünni baḡrınıñ kānı ki bir ḡatre ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,
Mısra 15). [āḡar,]

Senden **aḡar** kimseden yoğdur vefā bildüm buğün
Ağlayu geldüm ki fazlıñ ḡapusunda oturam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra
25). [āḡar,]

Her kişi bir baḡre ġavvāř oldu bir mercān şatar
ḡayretiñ baḡrından **aḡar** baña 'ummān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 14). [āḡar,]

Dilde zikriñ ḡalde fikriñ cānıma virdi zıyā
ḡüsnüñ envārından **aḡar** māh-ı tābān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104,
Mısra 20). [āḡar,]

Āḥar yire nefes virmek naşīb eylemeseñ yā Rab
Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 3). [āḥar,]

Yüz qaralığından **āḥar** armağanum yok saña
Cân u dil her dem saña ider kerem yā Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 19). [āḥar,]

āḥar: Ahir, sonra.

Lā-mekāndan geldiler evvel yine andan **āḥar**
Çonmağa bir mülke ikrār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 3). [āḥar,]

āḥardan bî-nukûş ol-: Allah'tan gayrısından bir iz, emare taşımamak.

Vaḥdetiñ nûrı-y-la naḳḳâş olmağa şâhım senüñ
Bu Sinân Ümmî āḥardan bî-nukûş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 14). [āḥardan bî-nukûş ol, -mak]

aḥbab: Dostlar, bildik, tanıdık, sevilen kimseler.

Götür bu ğafleti gözden şefâ‘at umaram sizden
Çamu **aḥbâbıña** bizden selâm olsun senüñ ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 40). [aḥbâbıña, -ı, -n, -a]

aḥbâr: Haberler, sözler.

Gel Ḥazrete müştâḳ-ısañ diñle bizüm **aḥbârımız**
Tehî görme şimdi bizüm Ḥaḳḳ-ıladur bâzârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,
Mısra 1). [aḥbârımız, -ımız]

Dilimde söylenen **aḥbâr** ḥâlimde keşf olan esrâr
Saña ma’lûm idem anı dü ‘âlemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,
Mısra 7). [aḥbâr,]

Ḳanı bir sarrāf-ı gevher diñleye **aḥbārımı**

Terk ide dilden vefāsız ehl-i ḳālīñ lāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 3). [aḥbārımı, -ım, -ı]

aḥbār-ı ḥaḳ: Allah'tan gelen haberler.

Tevḥîd-i zāt-ı İlāhîniñ kemālin söylerüz

Sözimiz aḥbār-ı Ḥaḳdur özümüz miḥmān-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 8). [aḥbār-ı ḥaḳ, -dur]

‘ahd: Söz, yemin.

Neylerem cān u cihānı baña Raḥmānım gerek

Tā ezel ḳālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2). [‘ahd,]

Çünkü ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey ḳılan ‘ahdi fenā ḳavliñ ḳanı peymānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 4). [‘ahdi, -i]

‘ahd eyle-: Ahd, söz, yemin etmek.

Evliyānıñ bābına esrārın tıyan gelür

‘Ahd eyleyüp ezelden ḳavlına uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2). [‘ahd eyle, -y, -üp]

‘ahd ü peymān eyle-: Söz vermek, yemin etmek.

Çünkü ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey ḳılan ‘ahdi fenā ḳavliñ ḳanı peymānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 3). [‘ahd ü peymān eyle, -dü, -n]

‘ahde vefā ḳıl-: Verilen söze sadakat göstermek.

Ey gönül ‘**ahde vefâ kııl** gel beri gel gir yola
Hak Ta‘âlâ zikrini üns eyle bu cism ü dile (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,
Mısra 1). [‘ahde vefâ kııl,]

âh-ı firqat: Ayrılık ahı; ayrıl acısıyla ah çekmek.

Âh-ı firqatdan olupdur dil fenâ-ender-fenâ
Halk içinde nâm u ‘ırzım hâke yeksândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 31). [âh-ı firqat, -dan]

‘aşka uydum Muştafâ devrinde geldüm ‘âleme
Giderem âh-ı firâkıım Şâh-ı kerbânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 14). [âh-ı firâk, -ım]

âh-ıla zâr: Ağlama, inleme, feryat etme, sızlanma ile dolu olmak.

Dünüm günüm **âh-ıla zâr**
‘Ömrüm geçe gülmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 23, Mısra 3). [âh-ıla
zâr,]

âh-ıla zâr bul-: (Kendisini) aşk acısından inleyip ağlar halde bulmak.

Lâ dimez ehl-i hidâyet tevḥîdîñ ‘irfânına
Yâra vuşlat bulduğumca âh-ıla zâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,
Mısra 14). [âh-ıla zâr bul, -muş, -am]

âh-ıla zâr kııl-: Ah edip ağlamak.

Ḳodum nâmûsı ‘ârı kıılam âh-ıla zârı
Dağıdam berg ü bârı çün dinüldüm ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 3). [âh-ıla zâr kııl, -am]

âḥır: Nihayet, son.

Evvel **âḥır** bil Hüdur
Görelüm n’eyler Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 27). [âḥır,]

Ey Sinān Ümmī kamu varlık olur **āhır** fenā

Vuşlat imiş kişiye bu dünyede şöbet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 13). [āhır,]

Evveliñe olmadı hiç ibtidā

Āhiriñe dañı yokdur intihā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 2). [āhiriñe, -ine]

Olmaya **āhır** nedāmet çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 25). [āhır,]

Şapusunda ağlayup tırmağda ‘arım kalmadı

Zātınıñ kurbında **āhır** intizārım kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 16). [āhır,]

āhır: Evcil büyükbaş hayvanların barındığı kapalı yer, hayvan damı.

Başıñı bend eyledüñ bir **ahıra** hayvān gibi

Bülbülün gülzārdegi zevkından olduñ bî-ñaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 13). [ahıra, -a]

āhır ol-: Bitmek, sona ermek.

Ey gönül baq kâ’ināta gör cihānıñ hālını

Āhır olmuşdur zamānıñ va‘desi gözle bunu (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 2). [āhır ol, -miş, -dur]

āhır zamān: İnanışa göre insanlığın son günleri; kıyamete yakın yıllar ve günler.

Āhır zamān dervîşine aldanma sen Ümmī Sinān

Küfrün imān bilür şanma imānıñ küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9). [āhır zamān,]

Āhır zamān Loqmānyam gelsün beri derdin bilen

Ĥikmet ‘ilmine ireli derde dermān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 7). [āhır zamān,]

Dir Sinān Ümmī gözüñ aç āhır olmuşdur zamān
Vuşlatıñdan fāriğ olma bekle Hāḡḡıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 132,
Mısra 21). [āhır zamān,]

Vaḡdetiñ gülzārınıñ bülbüliyem **āhır zamān**
Dir Sinān Ümmī gözinden acı yaş olup revān (Ümmî Sinan Dîvâni, Müseddes 1,
Mısra 27). [āhır zamān,]

aḡkām: Hükümler, kānunlar, emirler, buyruklar.

Gel bu kāf u nūnuñ **aḡkāmın** kemāl-i ‘aşḡa vir
Hem bu dîv ü cinniñ **aḡkāmın** cemāl-i ‘aşḡa vir (Ümmî Sinan Dîvâni, Murabba
3, Mısra 21). [aḡkāmın, -in]

Gel bu kāf u nūnuñ **aḡkāmın** kemāl-i ‘aşḡa vir
Hem bu dîv ü cinniñ **aḡkāmın** cemāl-i ‘aşḡa vir (Ümmî Sinan Dîvâni, Murabba
3, Mısra 22). [aḡkāmın, -in]

Gelen ḡonar ḡanan göçer kimesne evvelin bilmez
Gelen eydür ki bu **aḡkām** henüz kurulmuş ir ancaḡ (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel
63, Mısra 24). [aḡkām,]

aḡkāmıñı sür-: Hükümünü takip etmek, devam ettirmek.

Saña Allāh Ḥabībim dir ki bu aḡkāmıñı var sür
Beni ḡullarıma bildür benem ḡamuya secde-gāh (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 11,
Mısra 21). [aḡkāmıñı sür,]

aḡlāk: Bir kimsenin iyi niteliklerini veya ḡşiliḡini ifade eden tutum ve davranışlar
bütünü, mizaç, tabiat.

Men ‘aref sırrın bilen virsin bize bir ḡüb kelām
Lā-yıla illādan olan muḡtelif **aḡlāk** nedür (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 31, Mısra
6). [aḡlāk,]

Bil şerī'atla ʔarīkat ma'nevī **aḥlākıdur**

Ma'rifetle yā ḥaḳīkat 'aşıḳıñ ezvāḳıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 17). [aḥlākıdur, -ı, -dur]

aḥmed: Hz. Muhammed.

Ümmî Sinānıñ ḥālını

Aḥmede irgür elini (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 13, Mısra 34). [aḥmede, -e]

Ḥabîbîñ **Aḥmede** yā Rab mülākāt eyleseñ bir dem

Muşāḥib eyledim saña ki şanma olasın ağıyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 13). [aḥmede, -e]

Yā İlähî **Aḥmed** ü Maḥmūd Muḥammed Muştafā

Ḥurmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zātıñ vuşlatın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7). [aḥmed,]

Gerçi 'işyānım yüzi raḥmetiñe oldu kap

İntikāmın **Aḥmediñ** nūr ile delseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 18). [aḥmediñ, -iñ]

Aḥmediñ mi'rācına gör çünki 'aşḳ oldu burāḳ

Sırr-ı Ḥaḳḳa vāşıl oldu menzile geç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 3). [aḥmediñ, -iñ]

Küntü kenziñ sırrı ızḥār olmadan pinhānıken

Nūr-ı vechin **Aḥmedine** cān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 4). [aḥmedine, -in, -e]

Didi ıtlāḳıyetinde Hū lā-ilāhe illā Hū

Pes andan **Aḥmediñ** zātu olur feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 22). [aḥmediñ, -iñ]

'aşḳ degül mi ḥurmetine zāḥir iden **Aḥmediñ**

Enbiyā' ü mürselîniñ cümlesi pür-nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 29). [aḥmediñ, -iñ]

aḥmed muḥammed ibni ‘abdillāh: *Abdullah'ın oğlu Ahmet Muhammed; Hz. Muhammed.*

‘Aşıkıların kılurlar yād idinüp ismiñi evrād
Oğurlar ismiñi **Aḥmed Muḥammed İbni ‘Abdillāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 10). [*aḥmed muḥammed ibni ‘abdillāh,*]

aḥmed muştafā: *Hz. Muhammed.*

Geçmezem dildārîñ ‘aşkından cāna olsun vedā
Şordum adın sevdüğümüñ didi **Aḥmed Muştafā** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 36). [*aḥmed muştafā,*]

aḥmed resūlullāh: *Allah'ın resulü olan Hz. Muhammed.*

Ḥurmetine ḥurm et bizi ḳurbetine ḳurb et bize
Künh-i zāta maḥrem olan **Aḥmed Resūlullāh** için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
103, Mısra 24). [*aḥmed resūlullāh,*]

aḥmedu’ llāh: *Hz. Muhammed(sav).*

Nüş ider dost için zehri
Göregör **aḥmedu’ llāhı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 25, Mısra 24).
[*aḥmedu’ llāhı, -ı*]

aḥşam: *Akşam vakti.*

Gider kış yaz olur eyyām yağar yağmur biter en‘ām
Gice gündüz döner **aḥşam** seḥer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 64). [*aḥşam,*]

Ḥasretiñ **aḥşamınıñdur** pādişāhım bu fiğān
Ḥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes
1, Mısra 25). [*aḥşamınıñdur, -ın, -dan, -dur*]

aḥsen: *Daha, en, pek güzel.*

Nefsiñi emmâreden kurtarmağa var çâre kıl
Kılmaya tebdîl **aḥsen** vechiñi yevmü' n-nüşûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,*
Mısra 8). [*aḥsen,]*

aḥsen ü ekber iden-: *En güzel ve en büyük olan.*

Ki ya'nî isteye irzâ bilinmeklük-durur a'lâ
Ki oldur **aḥsen ü ekber iden** 'irfân kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,*
Mısra 12). [*aḥsen ü ekber iden,]*

aḥsen-i insân: *İnsanın en iyisi, en güzeli.*

Şûret-i cismânîye kılma nazar gir içerü
Haḫ Ta'âlâ öğdügi **aḥsen-i insân** bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19,*
Mısra 6). [*aḥsen-i insân,]*

aḥsen-i taqvîm: *"Ki biz insanı en güzel bir biçimde yarattık"(Tin suresi 4. ayet)
ayetinde geçen söz. || Yaratılışı güzel olan (insan).*

Aḥsen-i taqvîm dinildi şâniña insân-iseñ
Geç bu şûret naḫşını gel ma'ni'i insânda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,*
Mısra 3). [*aḥsen-i taqvîm,]*

Aşlımuz **aḥsen-i taqvîm** 'âlem-i aşliyyedür
İrmege 'aşḫ-ıla ḥâzır durmuşuz meydânîyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,*
Mısra 15). [*aḥsen-i taqvîm,]*

Ṭıfl-ı ma'nî zıkr-i ḳalbîden gelür 'ayne'l-yakîn
Aḥsen-i taqvîm yüzinden gel bu vechu'llâha baḫ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,*
Mısra 12). [*aḥsen-i taqvîm,]*

aḥvâl: *"Hal, durum, vaziyet" kelimelerini karşılayan çokluk bildiren kelime.*

Nedür gör şerh eylediği

Şadıkların **aḥvālıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 7, Mısra 28). [aḥvālıdur, -ı, -dur]

İrişen olur bî-vücūd

Sırrında **aḥvāliñ** Ḥaḳḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̈er 24, Mısra 44). [aḥvāliñ, -in]

Bu fenā mülkünde ‘aşḳa cān virüp baş oynadan

‘Āşıḳıñ **aḥvāli** sırrın kim bilür merdānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 16). [aḥvāli, -i]

Kimse bilmez **aḥvālımı** ‘aşḳ-ıla yār olan bilür

Yedi iḳlîm dōrt köşeye ḥikmet-ile ṭolan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 1). [aḥvālımı, -ım, -ı]

Bu cāniñ irdüğü zevḳı ne bilsün görmeyen kimse

Ümmî Sināniñ **aḥvālın** baḥr-ı ‘aşḳa ṭalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 14). [aḥvālın, -in]

Ṭıymaduñ mı enbiyāniñ her birinden bir ḥaber

Şerḥ idüp şerrāḥlar **aḥvālın** nice ḥaṭlar ḳomuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 16). [aḥvālın, -in]

‘Ārif-iseñ yek naḳar ḳıl ‘āleme Ümmî Sinān

Ḳimsenüñ **aḥvāline** sen ḳılma hergiz ḳıl ü ḳāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 14). [aḥvāline, -i, -n, -e]

Dü cihān deyyārınıñ **aḥvālıdur** şerḥ itdügüm

Ṭālibe Raḥmān gerekdür cāna cānān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 5). [aḥvālıdur, -ı, -dur]

Ṭāhirimiz pür-fenādur bātınıımız pür-beḳā

Biz degülüz Ḥaḳ yolında ḳayrı **aḥvāl** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 14). [aḥvāl,]

Zulm ü ğafletden cihân uş tutuşup par par yanar
Ġuşşasından kimse bimez kimsenüñ **aḥvālîni** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 22*). [*aḥvālîni, -i, -n, -i*]

Diñle gör **aḥvālî** nedür ‘āşıkıñ merdânını
Top idüp meydâna geldi başını hem cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 1*). [*aḥvālî, -i*]

aḥz id-: Tutmak.

Sen sende seyrân iderseñ
Aḥz idegör yedu’llâhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğeri 25, Mısra 2*). [*aḥz id, -egör*]

ak-: (Sıvı ya da çok ince taneli şeyler için) bir yerden başka bir yere doğru gitmek.

Niçe **aḳar** gör şular leyl ü nehâr olup revân
Yek-nefes ārām ider mi baḥr-ı ‘ummân isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7*). [*aḳar, -ar*]

Ḳulluğâ bel bağlayup şular gibi çağlayup
Gice gündüz **aḳmadan** ‘ummân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 4*). [*aḳmadan, -madan*]

ak: Ak, beyaz renk.

Seni söyler ḳamu diller uçan ḳuşlar esen yeller
Cemālîñ bāğına güller müzeyyen **aḳ** u al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 28*). [*aḳ,]*

ak-: (Sıvı ya da çok ince taneli şeyler için) bir yerden başka bir yere doğru gitmek.

Alçağâ meyl idüp ‘ummânı gözle
Dağluban her yañaya **aḳma** gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğeri 12, Mısra 24*).
[*aḳma, -ma*]

ak-: Akmak, gözyaşı dökmek.

Meydāna kōmıřlar başı

Aķar gōzleriniñ yaşı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 13, Mısra 6). [aķar, -ar]

Aķar gōzlerimiñ yaşı

Oñulmaz bađrımıñ başı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 23, Mısra 13). [aķar, -ar]

Ey ĥakîmā kim bu derdime kaķan dermān ola

Yā nice bir **aķıřardur** kānlu yaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 16). [aķıřardur, -ışar, -dur]

Gōzüm yaşı **aķar** çağlar yeñilmez

‘Aceb bir ĥāre bulunup silem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 3). [aķar, -ar]

aķ yüz: Yüzü ak olmak; ĥekinecek ĥiĥbir durumu ya da ayıbı olmamak.

İlāhî kānı ‘ālemde göre zātuñ bir aĥuķ gōz

İlāhî kānı ādemde nađarıñda ĥura **aķ yüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2). [aķ yüz,]

aķĥe: Eskiden para ölçüsü olarak kullanılan küçük gümüş sikke.

Kim irdi ‘ařkıñ ĥuldına

Baķmaz **aķĥeye** altuna (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 21, Mısra 22). [aķĥeye, -y, -e]

Fıķĥ ferā’iz ‘ilm-i ‘āmdur ‘ām-ile ĥāř olma kim

Ĥāřılıñ ĥarca vefā kılmaş **aķĥe** vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8). [aķĥe,]

aķdan kāradañ geĥ-: Akı da karayı da umursamamak; ne olup ne bittiğini umursamamak.

Geĥüp aķdan kāradañ istediğüm Yaradañ

Māsivāyı aradañ sildüğüm midür ĥaĥā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7). [aķdan kāradañ geĥ, -üp]

‘ākıbet: Gelecek, istikbal.

Kimleri ḥandān idüp aġlatmamışdur ‘**ākıbet**

Yā kimi ḥayrān idüben kılmadı sırrını ḥôş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7). [‘ākıbet,]

Derdi meydānında başım ṭop idüp atsam gerek

‘Ākıbet bu yolda ben beni helāk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10). [‘ākıbet,]

akıd-: Akmasını sağlamak, akmasına yol açmak, dökmek.

Mürşidiñ meydānı-durur şad hezārān Kerbelā

Anca ‘āşık yāre karşı **akıdurlar** kanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 14). [akıdurlar, -ur, -lar]

‘akıl: Akıllı.

‘Ucb idüp ‘āriflere baş egmege ‘ār eyleme

‘Ākıl-ısañ işbu sözler az degüldür al saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 22). [‘ākıl-ısañ, -ısan]

‘Ākılısañ evliyānıñ қаtārından қалма kim

Hey neler kıla ḥarāmī kārbandan қalsaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 17). [‘ākılısañ, -ı, -sa, -ñ]

‘akıl: Akıl, us, düşünme ve anlama yeteneği.

Daḥı içerüden ḥaber vireyüm kim añlarısa

‘Akıl göñül cānım ṭuymaz bir gizlüce bāzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10). [‘akıl,]

Daḥı böyle hezārān biñ teraḥḥumlar edā kıldı

Velākin bu dilim kışır ‘**akıl** irmez kılam tibyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 34). [‘akıl,]

Münezzehsin taşavvurdan ve fi'l-cümle bilinmekden

‘Akıllar māt u sergerdān bilinmek ihtimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 24). [‘akıllar, -lar]

‘ākıl-: Akıllı.

Gel berü gel ‘**ākıl-iseñ** añla kim bu ma‘ni’i

‘Āşıka bil ğam degüldür dost için derd ü belā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 3). [‘ākıl-iseñ, -i, -se, -ñ]

‘Ākıllar āgāh itmeyen

‘Ālimler irüp yitmeyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 24, Mısra 21). [‘ākıllar, -lar]

akın şal-: Akın etmek.

Ol dōst baña oldı yakın varlıgıma şaldı akın

Söylemekte men ‘ācizem dile gelmez esrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 13). [akın şal, -dı]

‘aql: Akıl, us, düşünme ve anlama yeteneği.

Ƙanı şol dünyā sarāyında getir kimdür bulan

‘Aql u cāndan geçmeden kim bulısardur bahtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 24). [‘aql,]

Şol kişiniñ ‘**aklı** vardur ağzınıñ dadın bilür

Elini şol aşā şunmaz kim tuzından bellüdüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7). [‘aklı, -ı]

‘Aql u cān kevn ü mekânıñ terkini kār eyledi

Varlıgından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9). [‘aql,]

‘Aql saña uydurunca ‘aqla sen uysañ n’ola
Oturup ‘izzet bāğında hayme qurayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 29). [‘aql,]

‘Aql saña uydurunca ‘**aqla** sen uysañ n’ola
Oturup ‘izzet bāğında hayme qurayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 29). [‘aqla, -a]

Göñül emrâzına qaldan bulunmaz ‘**aql-ıla** dermân
Bu sırra olmuşam Loqmân eger merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
73, Mısra 9). [‘aql-ıla, --ıla]

Yağma kıldı ‘**aqlı** cānı göñli ‘aşkıñ ‘askeri
Qancarı ‘azm eyleyem yā qancarı gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 17). [‘aqlı, -ı]

‘Aql-ıla ‘azm iden buña iremeye qala taña
Nūr-ı haqāyık kılmadın ‘ilmu’ llāhda sırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 3). [‘aql-ıla, --ıla]

Qanı ‘ālemde bir dānā ola kim şöyle merdāne
Virüp ‘**aqlı** virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99,
Mısra 10). [‘aqlı, -ı]

Gel ey gāfil qanı ‘**aqlıñ** tefekkür qıl qanı fikriñ
Ola kim aql-ı a’lādan irişe derdiñe dermân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,
Mısra 5). [‘aqlıñ, -m]

Haqıqatıñ nihāyeti neydüğini bilmek için
Qodı cānı ‘**aqlı** göñli ‘ilmu’ llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,
Mısra 4). [‘aqlı, -ı]

Leblerinden āb-ı hayvān içmeyen hayvānı gör
Nider ‘**aqlım** var diyü ol götürüben başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,
Mısra 4). [‘aqlım, -ım]

Açıldı hazine-i dürr-i haqâyık

Benüm 'aqlum bilüm hep şaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 8).

['aqlum, -um]

Bu 'aklı bu nefsi cânı emrine

Görüñ 'aşkı nice fermân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 31).

['aklı, -ı]

Sürdi hükmin 'akla cânâ nefse tene 'aşk-ı derd

'Adl u dâd oldı vücudum kimseye güç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,

Mısra 7). ['akla, -a]

'Aql u rûhânî dir cihân nemdür benüm kevn ü mekân

Gel baña dostdan vir nişân oldum anuñ sükâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,

Mısra 15). ['aql,]

'Aql u sırdan gelür haber kılsam derüniden sefer

Mağv u ğarğa bulsam zafer kalmasa ağı karası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,

Mısra 17). ['aql,]

Hikmetiñ levhine bakşam 'aqlum olur târumâr

Od u şu toprağ u yel insân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,

Mısra 9). ['aqlım, -ım]

Zâhidâ 'aklıñ senüñ bu sırrı âgâh eylemez

Kâfire ta'n eyleme ger 'aşk-ıla ma'mûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,

Mısra 5). ['aklıñ, -m]

'aşkı derdiñ hüküm olıncağ bunda 'akla uşşa ne

Geçmezem dildârıñ 'aşkıñdan cânâ olsun vedâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes

2, Mısra 19). ['akla, -a]

'aşka her kim ta'n iderse 'aklı yok divânedür

Ṭalibiñ cânı yârıñ şem'indeki pervânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,

Mısra 7). ['aklı, -ı]

‘aql u cān: Akıl ile ruh.

Dir maḥabbet deñizinden nūş iderdüm **‘aql u cān**

Bu Sinān Ümmī gerekmez baña erkānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 21). [‘aql u cān,]

Ḥaber şoran baña dostdan anı bî-‘aql u cān buldum

Terk eyledüm ‘aql u cānı sır içinde ‘ayān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2). [‘aql u cān, -ı]

Nūr-ı Yezdāna irelden ğarğa vardı **‘aql u cān**

Dir Sinān Ümmī ‘acāyib baḥr-ı ‘ummānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 17). [‘aql u cān,]

‘Aql u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘āşıklarıñ

Anı daḥı dosta virmek yeg degül mi vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 5). [‘aql u cān, -dan]

‘aql u cāndan geç-: Akılı ve ruhu terk etmek.

Ten murādın terk idendür cān murādın avlayan

‘Aql u cāndan geçdügümce sırdan esrār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8). [‘aql u cāndan geç, -düg, -üm, -ce]

‘aqla gel-: Akla gelmek, hatırlamak.

‘Aceb bu derd-i ḥayretten

Hergiz ‘aqla gelmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 23, Mısra 20). [‘aqla gel, -me, -y, -em]

Vaḥdetiñ envārına ğarğ olduğundan ‘aşğ-ıla

Daḥı ‘aqla gelmedi Ümmī Sinān divānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 26). [‘aqla gel,]

‘aklı başında şal-: Akılı başında kalmamak, kafası karışmak.

Şalur mı ‘aklı başında

Senüñ sekriñ degül mi Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 16, Mısra 11). [‘aklı başında şal, -ur]

‘aql-ı evvel: 1. İlk akıl, "Allah'ın ilk yarattığı şey akıldır" hadisi ile bu akla işaret edilmiştir. 2. Nûr-ı Muhammedî.

Var ise ‘aql-ı evvelden naşibiñ kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tâb getürsün bir haber elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 5). [‘aql-ı evvel, -den]

‘aql-ı evvel: Bir konuda en iyi ve en hızlı düşünen.

Çanı bir ‘aql-ı evvel kim bu esrârı haber vîrsün

Çanı bir tâlîb-i esrâr bu ‘ilmi okıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13). [‘aql-ı evvel,]

‘aqlı iriş-: Akıl yetmek, idrak edebilmek.

İrişmez işiñe kimsenüñ ‘aqlı

Felekde çarçlı devvâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 5). [‘aqlı iriş, -mez]

‘aql-ı ma‘âd: Öte dünya işlerini kavramaya, İlahi sırlara varmaya, madde üstü âlemi tanımaya yarayan akıl.

‘Aql-ı ma‘âd eydür benüm tã‘at-ıla geçse günüm

Nefs-i ma‘âd eydür aña ben râziyam ne çâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 13). [‘aql-ı ma‘âd,]

‘aql-ı rûhânî çerisin: Akıl askeri, akıl ordusu.

Ger ‘inâyet olmaya ferd-i Çalabdan âh u vâh

‘Aql-ı rûhânî çerisin leşker-i nefsim başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 12). [‘aql-ı rûhânî çerisin,]

‘akl-ı şafā ehli: Aklı berrak, akıllı kimseler.

Gel ey ‘**akl-ı şafā ehli** nedür ma‘nā şorarsañ gel
İçüp ‘aşkıñ şarābindan bu tevḥīdi sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,
Mısra 1). [‘akl-ı şafā ehli,]

‘aklı şaş-: Akılını kaybedecek kadar hayrete düşmek.

Nice alur ‘aklı şaşan
Bu yolda menzil pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 20, Mısra 31). [‘aklı şaş,]

‘aklıñ evinde otur-: Akıl ve mantık çerçevesinde davranmak.

Münkirlere karşı gel yārı ‘uryān eyleme
‘Aklıñ evinde otur gel yeter uşlan deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra
10). [‘aklıñ evinde otur,]

‘aklıñı dir-: Akılını başına toplamak || akılsızca davranışlarda bulunmaktan kendini kurtarmak.

Ümmî Sinān taşma yūri ‘**aklıñı dir** şaşma yūri
Geçme ḥayā kapusından şanma şakın zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41,
Mısra 17). [‘aklıñı dir,]

‘aklu ir-: Aklı ermek, anlamak, idrak etmek.

İrmedi ‘aklum cihānda zāhidiñ kavğāsına
Bāb-ı ‘aşkı bekleyenler görmişem aç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 9). [‘aklu ir, -me, -di]

‘aks: Bir şeyin zıddı, tersi.

Günde bir iş gösterür her bir işi ‘**aksinedür**
Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 13). [‘aksinedür, -i, -n, -e, -dür]

aķup ağla- *Deliler gibi akmak.*

Eger zāhirde var tağlar eger bātında var bāęlar
Zāhir bātın aķup ağlar şular feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 56*). [*aķup ağla, -r*]

aķvā: *Bir tür sırmalı ve kösteli bıçak.*

Ťakın bu seyfiñ **aķvāsın** cihādü'l-ekberi añla
Ĥicāb-ı māsiva'llāha fenā virüp kırarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3*). [*aķvāsın, -sı, -n*]

aķvāl: *Kavl'ler, sözler, kelâmlar.*

Biz řerī'atla ĥaķīķat baĥrınıñ ğavvāşıyuz
Ėitmedük ĥaķdur yolumuz ğayrı **aķvāl** üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 6*). [*aķvāl,]*

al- *Almak, elde etmek.*

Cemāliñ derdini kimden **alursañ**
'Azābı nār-ı ĥasretiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 29*).
[*alursañ, -ur, -sa, -ñ*]Ey cümle ĥalkıñ maķşūdı
Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 1, Mısra 2*). [*al,]*

Ey külli şey' iñ mevcūdı
Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 1, Mısra 4*). [*al,]*

Ey bī-äreler āresi
Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 1, Mısra 8*). [*al,]*

Gayrı kime yalvarayım
Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 1, Mısra 12*). [*al,]*

N'ola ihsân ola senden

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 16*). [al,]

Tapuña yüz sürmeklige

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 20*). [al,]

Mâsivâya aldanmasın

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 24*). [al,]

Gayrıya baķmasun gözüm

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 28*). [al,]

Şol birliğıñ ĥurmetine

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 32*). [al,]

Esrârıña ĥayrân eyle

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 36*). [al,]

Muķarrebler ķurbetine

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 40*). [al,]

Sırırına ĥâldaş olmağ̃a

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 44*). [al,]

Ayrılmasun bir zerrece

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 48*). [al,]

Ķurtar beni bu yaradan

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 1, Mısra 52*). [al,]

Dilerse varımı **alup** iden yok

Dilerse kim Ümmî Sinân iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 4, Mısra 27*).

[alup, -up]

‘Ucb idüp ‘âriflere baş egmege ‘âr eyleme

‘Âķıl-ısañ işbu sözler az degüldür **al** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 22*). [al,]

Baňa vir derdi dermān **al** diyenler
Benüm derdim devā-yı ve 's-selāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 17).
[al,]

Naşîbin dürişüp **almağ** dilese bir biri nefsiñ
Virilmiş kendüye kısmet görünmez anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 21). [almağ, -mak]

Varlığım **aldı** benüm yokluk ki bir var eyledi
Yokluğu yok vara irdüm vara ma'zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,
Mısra 7). [aldı, -dı]

Şındı gönül şîşesi dökdi gülâbın yire
Reyhân idüp **almağa** vâ y bir eli fendeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra
8). [almağa, -mağ, -a]

Almışam derd-i belāniñ rāhatın hîñ-ı zamān
Hâ'il olmaz 'aşka irdi 'āşıkā kevn ü mekân (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 31). [almışam, -mış, -am]

al: Açık kırmızı renk.

Seni söyler şamu diller uçan kuşlar esen yeller
Cemāliñ bağına güller müzeyyen aq u **al** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 28). [al,]

al-: (Bir şeyi) Kullanmak üzere tutup yerinden ayırmak.

Kerem eyle Hüdāvendā haṭā baırından al bizi
Nitekim acı deryādan **alurlar** nimete pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 20). [alurlar, -ur, -lar]

al-: Almak, çekmek, çıkarmak, kurtarmak.

Kerem eyle Hüdāvendā ḥaṭā baḥrından **al** bizi
Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 19). [al,]

al-: Almak || Bürümek, sarmak, kaplamak.

Eger ‘aşk olmasa ey yār meni **almış** idi aḡyār
Kimüñledür benüm cengim bilür ‘ārif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 9). [almış, -miş]

al: Nümayiş, hile, düzen.

Yā İlāhî sen meded eyle ki bu Ümmî Sinān
Aldanup düşmeye tā kim bunda mekr-ile **āla** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,
Mısra 12). [āla, -a]

al-: Can almak.

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür
Anuñ hep emrine fermān cihān hükminde pür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 9). [alan, -an]

Ümmî Sinān eydür gelen kimdür baña mihmān olan
Cān Yūsufin kimdür **alan** Mışra sulṭān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
81, Mısra 14). [alan, -an]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’ıl ḥod virmedi
Ey cānı viren gine sen kendüñ **alsañ** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116,
Mısra 20). [alsañ, -sa, -n]

Bir gönül bir cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān issi sen **alsañ** ‘aceb sevilseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra
22). [alsañ, -sa, -n]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun seniñ yā Rab
Hıyālīñ cāna bey' eyler bāzārīñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 3). [alursañ, -ur, -sa, -n]

al-: (Payını, nasibini) almak.

Bu üç nev'-i haqıkatlar olupdur vechine mazhar
Velākin cümle hālince **alur** feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 36). [alur, -ur]

a'lā: Pek yüce, en yüce.

Yedi ismiñ tokuz burca kılsa hükmini cārī
Semāvāt üzre **a'lādan** kurulsun nūr-ı eṭbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,
Mısra 10). [a'lādan, -dan]

'Ārife kısmet olan Hūdan anuñ ıtlākıdur
Menzili **a'lā** vü a'zam hem bulardur bī-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 20). [a'lā,]

a'lā bilinmeklük-durur: Yüce, aziz olarak bilinmek.

Ki ya'nī isteye irzā bilinmeklük-durur a'lā
Ki oldur ahsen ü ekber iden 'irfān kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,
Mısra 11). [a'lā bilinmeklük-durur,]

'alā huluğun 'azīm: "Sen elbette üstün bir ahlaka sahıpsin" (Kur'an, Kalem 68: 4).

Haq buyurdu şānına çünkim **'alā huluğun 'azīm**
Pâyına yüz sürmege şol Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 11). ['alā huluğun 'azīm,]

'alāmet: Alamet, belirti, iz; kıyamet alametleri.

Zira çok dürlü ‘**alâmetler** belürdi yir yirin

Meşriḳ u mağrib arası geydi cehliñ zulumı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 3). [‘alâmetler, -ler]

aldan: Aldanmak, kanmak.

Mâsivâya **aldanmasın**

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 1, Mısra 23). [aldanmasın, -ma, -sın]

N’iderem ben mâlı mülki

Añlamañ **aldanam** belki (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 23, Mısra 10). [aldanam, -am]

Ümmî Sinânı ey Hudâ eyleme ıapıñdan cüdâ

Ḳılsun cānı saña fedâ **aldanmasın** ıurı lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 14). [aldanmasın, -ma, -sın]

Ey Sinân Ümmî şaḳın **aldanma** ağıyârdan arın

Gün bugündür ir bugün ol yâr-ıla mihmânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 13). [aldanma, -ma]

Kevn ü mekânıñ naḳşını pāk eyle göñülde

Naḳḳâşa iriş ğayrıya **aldanmağıl** zinhâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 12). [aldanmağıl, -ma, -ğıl]

Âḫir zamân dervîşine **aldanma** sen Ümmî Sinân

Küfrüñ imân bilür şanma imâniñ küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9). [aldanma, -ma]

Ḥalk-ı ‘âlem ḫâline **aldanmağıl**

Saña maḫlûb olmayısar bir ıumaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5). [aldanmağıl, -ma, -ğıl]

Hey ne bulduñ **aldanırsın** ‘ıd-ı şuğrā zevkına
Duymaduñ zevkın meger sen ekber-i ‘ıdüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 33). [aldanırsın, -ır, -sın]

Kimseler **aldanmasun** kâlū belā şehrinde kim
Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra
13). [aldanmasun, -ma, -sun]

Aldanup balına barmağ banarsañ
Sin içinde rāhat olup yatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3).
[aldanup, -up]

Kañkı kimsedür bu tarrāz ile oynar **aldanup**
İtmeye mağbūn u maħrūm kılmaya avcını boş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 21). [aldanup, -up]

Yā İlāhī sen meded eyle ki bu Ümmī Sinān
Aldanup düşmeye tā kim bunda mekr-ile āla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,
Mısra 12). [aldanup, -up]

‘ālem: Dünya || Dünyadaki insanlar, herkes, ahali.

Āh ki bu derdiñ elinden yaralandı yüregim
‘āleme rüsvāy oluban taldı fāşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 14). [‘āleme, -e]

Ĥaber virsin bize ‘ālem cān u dil eydür illā Hū
Nedendür gör bu su’ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 1). [‘ālem,]

Cān u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘āleme rüsvāy olam
Nāmūs u ‘arım şişesin ben şıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 13). [‘āleme, -e]

Himmetiñ peymānesidür ‘**ālemi** hayrān iden

Ey veliler serveri şāhib-kerāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 25). [‘ālemi, -i]

Cümle ‘**ālem** dest-gīridür Ḥabībiñ bī-gümān

Enbiyālar serveri sultān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 11). [‘ālem,]

Zīrā ‘aşka küfr ü imān ḥā’il olmaz şöyle bil

Cümle ‘**ālem** ger ḥicāb-ı nūrı ger tennūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 8). [‘ālem,]

‘ālem: Evren, kainat, dünya.

Be yārenler nażar kıldum ‘**āleme**

Cānından ayrılan tenler iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 9, Mısra 1). [‘āleme, -e]

‘Ālimler ‘ilm-ile erkān iderler

‘Āşıklar ‘**ālemi** seyrān iderler (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 12, Mısra 14). [‘ālemi, -i]

Ey ‘**āleleriñ** sultānı

Vaşlıñdan ayırma cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 14, Mısra 25). [‘āleleriñ, -lerin]

‘āleme şāh olanlarıñ

Geydükleri şālīñ Ḥaqqı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğەر 24, Mısra 35). [‘āleme, -e]

Gerçek erleriñ ḥālıdur gideniñ uğrar yolıdur

Cümle ‘**āleme** tolidur hüsn-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10). [‘āleme, -e]

Sensin ‘**ālemlerden** ğanī ister bu cān senden seni

Ayırmasun cān u teni küh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 27). [‘ālemlerden, -ler, -den]

Kibr-ile 'ār ider iseñ 'āciz-i bī-çāresin
Ger tūalum cümle 'ā**lem** bende vü hep kıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 14*). ['ā**lem**,]

Zerresinden cümle 'ā**lem** şun 'uñuñ
Oldı peydā gönderüp kıldıñ nidā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 15*).
['ā**lem**,]

Yok-durur bir şey ki 'ilmiñ irmeye
Cümle 'ā**lemde** vü yaşda kırıda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 14*).
['ā**lemde**, -de]

Uyduñ irşādına nefsiñ sen meger hānās-ıla
'āleme rahmet kılan Raḥmāndan olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 22*). ['ā**leme**, -e]

N'ola anuñ yolına cümle 'ā**lem** olsa fedā
Muştafāniñ 'aşkına çün baş ile cāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 11*). ['ā**lem**,]

Nüş idelden cām-ı 'aşkı cānımız mestānedür
İrdügi esrārı sırrıñ 'ā**lemi** raḥmānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2*).
['ā**lemi**, -i]

Ey cehennem korkusından nāsı ğam-nāk eyleyen
Bizi yokdan var iden 'ā**lemleriñ** Settārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 22*). ['ā**lemleriñ**, -lerin]

Tevḥid-i zātıñdan ayrılmaz gerekmez 'ā**lemi**
Vaḥdetiñ deryāsınıñ maḥvında nüş olmağ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 3*). ['ā**lemi**, -i]

Zerre deñlü rahmetiñle cümle 'ā**lem** ğarğ olur
Ey niçe miskin kuluñ var derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3*). ['ā**lem**,]

Gün gibi gündən ‘ayān rūšen qılursın ‘**ālemi**
Pertev-i nūr-ı cemāliñ bir kezın Һandān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*). [‘ālemi, -i]

Kāmil insān on sekiz biñ ‘ālemi cāmi ‘-durur
‘ālemiñ Һalbinde her dem āyet-i kübrası var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 6*). [‘ālemiñ, -in]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsî cümle ‘**ālem** Һālikiñ
Ey sehāvet ehliyem diyen nevāliñ Һandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3*). [‘ālem,]

Ey Sinān Ümmî ne ‘aceb ‘**āleme** dağ eyledüñ
Çek başıñı Һırkaya ey dervîş şāliñ Һandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 17*). [‘āleme, -e]

İnsān gelir Һayvān gider İblīs anı Һuramaz yider
‘aşq-ıla cümle ‘**āleme** Һolmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*). [‘āleme, -e]

İlāhî Һanı ‘**ālemde** göre zātuñ bir açuğ göz
İlāhî Һanı ādemde nažarıñda Һura aq yüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1*). [‘ālemde, -de]

Muhtaşar elfāz-ı ma‘nādan bu ‘**ālem** Һalkıñıñ
Һālini fāş eylesem ben illā Settār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 19*). [‘ālem,]

Cümle ‘**ālem** saña fermān olursa
Senüñ eksikleriñ oñup bitilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [‘ālem,]

Eger dünyā eger ‘uqbā ki sen emr itmeseñ ey şāh
‘Ademden ‘**āleme** kimse getirmez dāne-i Һaşḫāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 16*). [‘āleme, -e]

Gel berü ey ‘**āleme** tāk idüben gögsin geren
Bir nazar kııl kâ’inâta ‘ibret ehliyle buluş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3). [‘āleme, -e]

Ol Hâbîbiñ hürmetine Hâk bize kııldı devâ
Cümle ‘**ālem** varlığından şun‘umuz tevhîd-ı hâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 12). [‘ālem,]

Küfr ü zûlmet kapusı kâl ü kıılden açılmaz
Ağır çevgân şalmağa ‘**ālemde** merdân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4). [‘ālemde, -de]

‘Ārif-iseñ yek nazar kııl ‘**āleme** Ümmî Sinân
Kimsenüñ aḥvâline sen kıılma hergiz kııl ü kâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 13). [‘āleme, -e]

Ey diriğâ sen seni hep ‘**āleme** yayduñ göñül
Böyle her dem bî-karâr olmağda ne tıyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1). [‘āleme, -e]

Şan‘atımıñ zerresinden cümle ‘**ālem** oldu var
Hikmet-ile külli şey’i var iden ol Hân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3). [‘ālem,]

Yire göge ‘arşa kürse şığmayan Sultân menem
Cümle ‘**ālemden** münezzeh zâtı ol Sübhâñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2). [‘ālemden, -den]

Pâdişâh-ı lâ-yezâlem kimse bilmez sırrımı
Çarḥ urup ‘**ālemlere** devr itdüren devrân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10). [‘ālemlere, -ler, -e]

Bir derdim var ‘**ālemde** biñ dermânı neylerem
Bir cānânım var cānda yüz biñ cānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1). [‘ālemde, -de]

Eger muṭlaḳ vüçüdümdan getürsem ‘**äleme** kaṭre
Bi-küllü maḥv ola fānī ki ol deryā-yı ‘ummānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 19*). [‘*äleme, -e*]

‘Ademden ‘**äleme** ṭartup kimin açup kimin örtüp
Bu ef‘älüm sarâyında ki şāhib-āyin erkānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 21*). [‘*äleme, -e*]

Nihān oldı çün ol vaḥdet ki gördüm ‘**alemi** keşret
Men ol dostuñ firākından gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15*). [‘*alemi, -i*]

Nüruñ zıyāsıyla zulmet ḳarasın
Yuyup ‘**alemi** envār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 22*).
[‘*alemi, -i*]

Ḳanı ‘**alemde** bir dānā ola kim şöyle merdāne
Virüp ‘aḳlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [‘*alemde, -de*]

Sürilüp ‘**alemiñ** ḥalkı derile maḥşere cümle
Ben anda her kimi görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 19*). [‘*alemiñ, -iñ*]

Gelür ‘aşḳıñ ṭutar meydān baña ‘**alem** olur zindān
Ḳonar başımda bir sevdā beni alur şatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 5*). [‘*alem,]*

İlāhī ‘**alem** içinde saña yol ṭoḒrı kim vara
Eger sen ḳılmasañ dermān şifā bulur mı şol yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 1*). [‘*alem,]*

Ey ‘**alemleriñ** şāhı bir naḗar ḳılsañ n'ola
Biz ‘aşıniñ günāhı defterin silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 1*). [‘*alemleriñ, -ler, -in*]

Kim ki bâṭın ‘āleminde geydi ‘aşkıñ ḥil‘atın
İstemez ğayrı libās ‘**ālemde** bir şāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra
12). [‘ālemde, -de]

Kim ki ol yāriñ dehānından kığılıcım yandurur
Kevn ü ‘**ālem** men‘ ider mi ol yāriñ ataşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,
Mısra 18). [‘ālem,]

Nice yüz biñ evliyā vü enbiyālar bendesi
Nice diyem ben bu ‘**ālem** şāhınıñ evşāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 18). [‘ālem,]

Her ne yaña baqsam anda hep görinen cümle dost
Kimse bilmez işbu ‘**ālemde** anuñ ‘arrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 6). [‘ālemde, -de]

Gel berü diñle ḥaḳāyık iliniñ vaşşāfını
Nice seyrān eylemiş gör ‘**ālemiñ** eṭrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra
2). [‘ālemiñ, -iñ]

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār
Ḳamu ‘**ālem** ola fānī ki ceng ü cim ü dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 12). [‘ālem,]

Ne varsa iki cihānda saña eyledi Ḥak bende
Ki cümle eşref ‘**ālemde** ki sensin maḳbül-i dergāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 6). [‘ālemde, -de]

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamām
Şerḥ olunmaz, cümle ‘**ālem** kātibi meşṭūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 12). [‘ālem,]

Bu mıdur ḳanniñ ey şāhım uyam ‘**ālemde** aġyāra
Ṭoḳunmasun diyü lākin müdārā eylerem ḥāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,
Mısra 29). [‘ālemde, -de]

‘āleme gel-: *Dünyaya gelmek, doğmak.*

Bī-nihāyet luṭfuñ oldur keşf-i Qur’ān eyledüñ
Muştafā devrinde geldüm ‘āleme ḥurmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6*). [‘āleme gel, -dü, -m]

Geldüğinden aşşı kıldı ‘āleme Ümmî Sinān
Gerçi mücrim ismi ile añılan ümmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 29*). [‘āleme gel, -düg, -in, -den]

‘āleme geldük bugün illā ki infāk olmaduk
Cān gözinden görinen oldur bizüm seyrānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5*). [‘āleme gel, -dük]

‘aşka uydum Muştafā devrinde geldüm ‘āleme
Giderem āh-ı fırākım Şāh-ı kerbānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 13*). [‘āleme gel, -dü, -m]

Geldi her kim ‘āleme her kim gele
Nūr-ı vechiñden olurlar āşinā’ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 19*).
[‘āleme gel, -e]

‘ālem-i aşliyye: *Gerçek, asıl, hakiki, kalıcı alem.*

Bu cihāniñ naqşına çün sen seni kılduñ fedā
‘ālem-i aşliyyede Rahmāndan olduñ bî-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 4*). [‘ālem-i aşliyye, -de]

İrişüp cān bülbüliniñ mest ü ḥayrān olduğı
‘ālem-i aşliyyeden ol gördüğü reyḥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6*). [‘ālem-i aşliyye,]

İrişüp cān bülbüliniñ mest ü ḥayrān olduğı
‘ālem-i aşliyyeden ol gördüğü reyḥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6*). [‘ālem-i aşliyye,]

Aşlımız ahsen-i takvīm ‘ālem-i aşliyyedür
İrmege ‘aşk-ıla hāzır durmuşuz meydānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 15). [‘ālem-i aşliyye, -dür]

‘ālem-i fānī: Ölümlü, geçici dünya.

Gerekmez ‘ālem-i fānī
Gerekmez küfr ü imānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 5, Mısra 29). [‘ālem-i fānī,]

‘ālem-i ğayb: Gayb âlemi, görünmeyen, bilinmeyen âlem.

‘ālem-i ğaybı şehādetdür bizüm seyrānımız
‘Ārif-i billāh-i ‘ālem vāsıl-ı ferdānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7).
[‘ālem-i ğayb, -ı]

‘ālem-i kesret: Çokluk âlemi. II Cenâbıhakk’ın tecellîsiyle zuhûra gelmiş olan
çokluk, mahlûkâtın çokluğu.

Bî-niyāzım ‘ālem-i kesret hevāsından bugün
Vaḥdetiñ envār-ı zevkın Şāha niyāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 9). [‘ālem-i kesret,]

‘ālem-i kevn ü mekân: Varlık ve kainat âlemi.

Ehl-i ‘aşka hā’il olmaz ‘ālem-i kevn ü mekân
Hûş ‘azābdur illā ‘aşkdan fāriğ olmak el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,
Mısra 7). [‘ālem-i kevn ü mekân,]

‘ālem-i kübrā: Büyük âlem, kâinat.

‘ālem-i kübrayı bilmez cān iline girmeyen
Gir gönül iklîmini seyr eyle ‘arşu’llaha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 15). [‘ālem-i kübrā, -y, -ı]

‘ālem-i mülk: Maddi âlem, varlık âlemi, dünya.

İrincek zāt-ı muṭlaḳda hemān dost olmış idüm ben
Çü geldüm ‘ālem-i mülke yine Ümmî Sinān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 18). [‘ālem-i mülk, -e]

‘ālem-i nāsūt: *İnsanlık alemi.*

‘ālem-i nāsūt ehline yoḳdur benüm bey‘im şirām
Ehl-i vaḫdet ‘āşıḳlara gizli ‘irfān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81,
Mısra 5). [‘ālem-i nāsūt,]

‘ālem-i rabbānî: *Merhamet edenin alemi.*

Ol daḫı bil Ḥvāce-i Muḫammede telḳin eyledi
Anuñ-içün tā ebed ol ‘ālem-i rabbānîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
20). [‘ālem-i rabbānî, -dür]

‘ālem-i vaḫdet: *Vaḫdet alemi. || Birlik, Allah’a ulaşıp Allah’la bir olma durumu.*

Vuşlat ābın içmeyenden gizlidür erkānımız
‘ālem-i vaḫdet bāḡınıñ meyiniñ mestānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 12). [‘ālem-i vaḫdet,]

Ey Sinān Ümmî bu pendi ger kılsañ kendüñe
‘ālem-i vaḫdet ilinden güliserdür gül saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra
26). [‘ālem-i vaḫdet,]

ālet-i lehv ü sâz: *Eğlence ve saz aleti; çalgı aleti.*

İrelden bahār yazına
Ālet-i lehv ü sâzına (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğeri 14, Mısra 14). [ālet-i lehv ü
sâz,]

āli: *Yücelik, ululuk.*

Ey cihānda pehlevānum diyü da‘vā eyleyen
Dīv-i nefsiñ basmağa pes getir **ālīñ** kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 12*). [*ālīñ, -n*]

‘ālī: Dördüncü halife Hz. Ali.

Yā ‘**Alī** Ebü’l-Hasansın hem Hüseyin-i Kerbelā
Dürr ü cevher ma’deni ehl-i şehādet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 23*). [*‘ālī,]*

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Osmān şerī‘at mülkine sulţān
Velākin ol ‘**Alī** arslan olup her sırrıña hem-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28*). [*‘ālī,]*

‘ālim: Ar. sf. İlimli, bilen, bilgili, bilgiç.

‘aşka ırmeyen cihānda haşmına bulmaz zafer
Nefsi mağlūb eylemege hem **‘ālim** ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 8*). [*‘ālim,]*

‘Ālimler ‘ilm-ile erkān iderler
‘Āşıqlar ‘ālemi seyrān iderler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğeri 12, Mısra 13*).
[*‘ālimler, -ler*]

‘Ākıllar āgāh itmeyen
‘Ālimler irüp yitmeyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Diğeri 24, Mısra 22*). [*‘ālimler, -ler*]

‘Ālim ü ‘āmil naşīhat ehli olan kişiler
Halkı Haqqa da‘vet eyler āvāzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 21*). [*‘ālim,]*

Bu Sinān Ümmī’i siz cāhil ü nādān añlamañ
Halkı-ı ‘ālem hāline ‘**ālimdür** izhār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 22*). [*‘ālimdür, -dür*]

Kimin ‘**ālim** kimin bay kimin yoḥsul
‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 23).
[‘ālim,]

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘**ālimiñ** ‘ilm ü ‘amel
Evvel āḥır baña senden ğayrı mihmān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104,
Mısra 7). [‘ālimiñ, -in]

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘irfān üstine
‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 1). [‘ālimiñ, -in]

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baḥşi müdām
Ebced öğrense bir oğlan şatmağ ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 9). [‘ālemiñ, -in]

Şöyle bil kim Ḥaḳ Ta‘ālāniñ işi yañlış degül
Her ne kılrsa ibtidā ‘**ālimdür** intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra
16). [‘ālimdür, -dür]

‘ālim: Çok bilen, bilgisi ezeli ve ebedi olan Allah.

Ḳuldan ḥaṭālar gerek senden ‘aṭā yā ‘**Alim**
Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra
15). [‘alim,]

Sensin ‘**Alim** Evvel İlāh sensin Ḥakīm ol Pādişāh
Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān derde şifā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6,
Mısra 3). [‘alim,]

alim şatım: Ticaret.

Der Sinān Ümmî bāzergānam bāzāra gelmişem
Müşterī olanlara **alim şatım** budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra
14). [alim şatım,]

‘ālim-i sırr u ḥafā: Gizli, saklı her şeyi bilen alim || Allah.

Yā Rabbi luṭf eyle baña be-ḥaḫḫ-ı nūr-ı Muştafā
Cümle işim ‘ayān saña ey ‘**Ālim-i sırr u ḥafā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6,
Mısra 2). [‘ālim-i sırr u ḥafā,]

‘ālimü’l-ğayb: Gaybı bilen; Allah.

‘Ālimü’l-ğaybıñ vücūdı nūrınıñ şehrindenüz
Bu kafes cisminde geldük ḥabs olan zindānīyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 5). [‘ālimü’l-ğaybıñ, -ın]

‘aliyyüddîn ‘uşşāk: Şeyh Kabaklı Alaaddin Uşşaki Halveti(ö. 1504).

Ol daḫı ‘Aliyyüddîn ‘Uşşāka telkîn eyledi
Anuñ-içün ‘aşr-ı ‘ālem derdleriñ dermānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 51). [‘aliyyüddîn ‘uşşāk, -a]

‘aliyyü’l-murtażâ: Hz. Ali'nin "kendisinden razı olunmuş" anlamına gelen ünvanı.

Kārbānım başıdur benüm ‘**Aliyyü’l-Murtażâ**
Menzilimiñ intihāsı Muştafā cāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 23). [‘aliyyü’l-murtażâ,]

Ol Muhammed Muştafādan ol ‘**Aliyyü’l-Murtażâ**
Evliyāniñ ser-firāzı şîr-i Yezdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra
29). [‘aliyyü’l-murtażâ,]

allāh: Allah, her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık.

Kāmil ki şol ‘aşk eridür
Dā’im işi **Allāh** olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 6, Mısra 48). [allāh,]

Ümmî Sinân eydür çıkma yoluñdan

Allâhıñ zikrini kıoma diliñden (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 9, Mısra 18). [allâhıñ, -ıñ]

‘Âşıqlarıñ **Allâh** seni

Görmek isterler Sulţânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 13, Mısra 1). [allâh,]

İki cihânda **Allâha**

Kaçarlar Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 17, Mısra 15). [allâha, -a]

Meded **Allah** saña şundum elimi

Bizi güzel Muhammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 18, Mısra 1). [allah,]

Gelüñ **Allâh** diyelüm

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 1). [allâh,]

Gelüñ **Allâh** diyelüm

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 2). [allâh,]

Mürvetine küyelüm

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 4). [allâh,]

Allâh diyelüm hele

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 7). [allâh,]

Allâh diyelüm hele

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 8). [allâh,]

Zikre dâ’im olalum

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 12). [allâh,]

Bekleyelüm kıapusın

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 16). [allâh,]

Umaruz kim geçile

Görelüm n’eyler **Allâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 20). [allâh,]

Umagör dīzārını

Görelüm n'eyler **Allāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 24). [allāh,]

Evvel āhır bil Hūdūr

Görelüm n'eyler **Allāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 19, Mısra 28). [allāh,]

Allāh bizi dūr eyleme

Ki 'izziñ celālîñ Hakkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 24, Mısra 1). [allāh,]

'Āşıklarıñ sizden gitmez elemi

Evvel **Allāh** böyle çalmış kalemi (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 26, Mısra 22).

[allāh,]

Fā'il-i muṭlaqsın ey **Allāh** ki sen

Kimse yıgmaz hükümüñi hiç ortada (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9).

[allāh,]

Dilime nuṭṭ eyledüñ söyler ki **Allāh** ismiñi

Şey' idindüñ Rabbim olduñ şanıña minnet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,

Mısra 3). [allāh,]

Zikr olunsa dōst kanda gözden akar acı yaş

Sevmege **Allāhını** 'ār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra

10). [allāhını, -in, -ı]

Ey tarīkat düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şūr

Dem-be-dem **Allāh** diyen 'āşıklara senden gurūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,

Mısra 2). [allāh,]

Baña bu 'aşka kim oldu kulağuz

Anı **Allāh** sevindürsün du'āmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 24).

[allāh,]

Ṭop eyleyüp cān u başı her kim ki meydāna gele

Zulm eylemez **Allāh** aña hidāyeti burhān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,

Mısra 8). [allāh,]

Kim ki sever **Allāhı** ğayrıyı or va'llāhi

Bu yola cān u cihān terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7*). [*allāhı, -ı*]

Direm kim yarıcım **Allāh** şefā'atcim Resūlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir a söz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 21*). [*allāh,]*

Kim ki **Allāh** ismini albinde tekrār eyledi

'Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3*). [*allāh,]*

Gel ul iseñ ullu eyle asbeten li'llāha ba

On sekiz biñ 'ālemi var eyleyen **Allāha** ba (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2*). [*allāha, -a*]

Gönülde varsa ğayrı'llāh 'adāvet eyler ol **Allāh**

İşit Sultān-ı a'lāniñ cevābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9*). [*allāh,]*

aāyıda beni **Allāh** yaratdı 'aş-ıla evvel

Anuñ-ün bile gönderdi ayrılmayam baāřımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3*). [*allāh,]*

Diye **Allāh** ki bir silkin erenler yolına bir gün

İerseñ vadetiñ cāmın olasın tā ebed sultān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*). [*allāh,]*

Nieler eydür ki dūnyā nieler eydür beā

Bu Sinān Ümmî hemişe dāyim **Allāh** dir hemīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 14*). [*allāh,]*

Sırāta ura dirlerse varam bir gez diyem **Allāh**

'İnāyet birle geersem diyem yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25*). [*allāh,]*

Zāhidā var atma taşu ol ki Beytullāh ola
Yıkma anuñ kapusın ol evde kim **Allāh** ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2*). [allāh,]

Qıyıncaq cāna İsmā‘îl aña gönderdi çoç **Allāh**
Men itdüm cānımı qurbān gerekmez ğayrı qurbānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 7*). [allāh,]

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh ile zār
Hiç ögüdüm kılmadı kār **Allāh** işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 4*). [allāh,]

Eyā ‘izziñ kemālātun bekā buldı Hābîbullāh
Bi-ḥamdi’llāh seni kıldı qamu derde ṭabīb **Allāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 2*). [allāh,]

Eyā cevherleriñ kânı za‘îfler derdi dermānı
Niçe medḥ eyleyem seni ki meddāhıñ ola **Allāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 12*). [allāh,]

Saña **Allāh** Hābîbim dir ki bu aḥkāmıñı var sür
Beni qullarıma bildür benem qamuya secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21*). [allāh,]

Buyurduñ bir lisānında ḥadîş-i qudsî içinde
Qılursa tevbe kim bunda qılır anı mu‘āf **Allāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 44*). [allāh,]

Ḥudāyā dilerem senden kerem kı lı lıṭf u iḥsāndan
Alıcaq cānımı tenden aña qurbān di yā **Allāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 52*). [allāh,]

Nazar kıldı size **Allāh** nazar kıluñ bize bi’llāh
Dinilsün dilde zıkrı’llāh bulunsun cānda vaşlu’llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 25*). [allāh,]

allāhu a'lem: Allah bilir.

Hoş şafādur şan'atım **Allāhu a'lem** kim bugün
Hağ Ta'ālā 'aşkıññ bāğında ħalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 5). [allāhu a'lem,]

Hağ bilür **Allāhu a'lem** lāf u tezvîr eylemez
Dir Sinān Ümmî cihānda şāhibü'l-vicdānîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 21). [allāhu a'lem,]

allāhü eḫad: Allah tekdir.

Zātım Allāhü eḫaddur vaşfım Allāhü'ş-şamed
Cins ü mişlim yoğdur öñ soñ yalıñuz Deyyān menem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 82, Mısra 13). [allāhü eḫad, -dur]

allāhü'ş-şamed: İhlas Sûresi 112/2. "Allah eksiksiz, Samed'dir (Bütün varlıklar O'na muhtaç, fakat O, hiç bir şeye muhtaç değildir).".

Zāt-ı pākiñdür çün **Allāhü'ş-şamed**
Kim saña lāzım degül hergiz ğdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5).
[allāhü'ş-şamed,]

Zātım Allāhü eḫaddur vaşfım **Allāhü'ş-şamed**
Cins ü mişlim yoğdur öñ soñ yalıñuz Deyyān menem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 82, Mısra 13). [allāhü'ş-şamed,]

Oğuram birdür anı bil kul hüva'llāhu eḫad
Hem muşaffā on sekiz biñ 'ālem **Allāhu'ş-şamed** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 34). [allāhu'ş-şamed,]

'alleme'l-esmā: "Allah Adem'e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isinlerini bana bildirin, dedi." (Bakara 2/31) ayetinden iktibastır.

‘Ārifiñ albinde her dem ‘**alleme**’l-esmāsi var
‘Āşıkıñ albinde her dem ma‘şūkuñ sevdāsi var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 1). [‘alleme’l-esmāsi, -sı]

‘Alleme’l-esmādan oldı küntü kenziñ sırrı fāş
On sekiz biñ ‘ālem içre vaşlımız tevħîd-i hūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60,
Mısra 5). [‘alleme’l-esmādan, -dan]

alma: Elma; kabuğu parlak, sert, kırmızı, sarı ve yeşil renkte, kokusu hoş, tadı ekşi
veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyve.

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özüñi
Gör gülistān illerinde **alma** vü ayva ‘ünnāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
16). [alma,]

ur erenler hıdmetinde himmete ol muntazır
Gör açan pertāb iderse **alma** gibi anı ap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
28). [alma,]

alt: Bir şeyin aşığısında bulunan boşluk veya yer.

‘aşkıñ cenāhı **altına**
Siñmege geldük siñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğer 21, Mısra 23). [altına, -ı, -
(n)a]

Yürüyem ‘arşıñ **altına** nazar eyle diseñ yā Rab
ayāliñ anda gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 27). [altına, -ı, -(n)a]

Bir şafāniñ **altına** gördüm omışlar biñ cefā
Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
6, Mısra 11). [altına,]

Yaratdı evvelā ‘arşı ki düzdi **altına** kürsi
amu gökler olup olāb döner feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 41). [altına,]

altun: Altın, kıymetli bir maden.

Kim irdi ‘aşkıñ huldına

Bakmaz akçeye **altuna** (Ümmî Sinan Dîvânı, Diğ̃er 21, Mısra 22). [altuna, -a]

Ꞑuyumcısın ꞑalpazan usta görsin iş bozan

Altun gümüş şatarsın bakır-ıla demiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 12). [altun,]

alup şat-: Alışveriş yapmak.

‘İlm-i tevḥīdiñ ledünnî ma‘nisinden eyle kâr

Kenz-i vahdet varlığından gör nedür alup şatan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 44). [alup şat, -an]

‘ām: Herkese âit, umûma mahsus.

Fıḑh ferâ’iz ‘ilm-i ‘âmdur **‘ām-ile** ḥâş olma kim

Ḥâşılıñ ḥarca vefâ kılmaz akçe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7). [‘ām-ile,]

‘amā: Kör, gözleri görmeyen.

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne sırdur eyleyen ihyâ

Ne keyfiyyet kemâlidür kim anda cem‘ olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 13). [‘amāniñ, -nın]

āmāl: Emeller, ümitler, ummalar.

Sinân Ümmî ꞑanı ꞑanda görenler bir ḥaber virsin

Ne meyl-i mülk ne **āmālum** cān u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 26). [āmālım, -ım]

a‘māl: Ameller, işler.

Gelmişüz ꞑālū belādan zātını zıkr itmege

Meylimiz yokdur bizüm hiç ğayrı a‘māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4). [a‘māl,]

‘amel: *Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil.*

‘Amel didüğümüz tendür

Toğrılık aña bir cāndur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 21). [‘amel,]

Gerçi ‘**ameldür** sözimüz

İllā ma ‘nīdür özimiz (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 25). [‘ameldür, -dür]

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘**amelden** istegi bil ğayrıdur

Ṭūṭı gibi kıanda irmez cīfe yir ancak kilāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 23). [‘amelden, -den]

‘amel kııl-: *Dini emirleri yerine getirmek için iş yapmak.*

Bir ‘**amel kııl** kim bu gün görmeyesin yevmü’l-ḥisāb

Yoḥsa yarın yarı kıılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9). [‘amel kııl,]

Ḥaḳdan uṭan ḥāliş ‘amel kıılagör

Ol bāzārda zerḳ u riyā şaṭılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5). [‘amel kııl, -agör]

āmennā: *Arapça inandık anlamına gelen bu sözcük, bu söylediğiniz doğrudur, öyledir, diyecek yok, tamam gibi kabul ve onama anlatır.*

Mürşidiñ irşādına her kim ki **āmennā** diye

Nüş ider ol Hızır elinden āb-ı ḥayvān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 17). [āmennā,]

Sinān Ümmī bu ‘aşḳ-ıla nice sulṭān olur añla

Dir **āmennā** ve şaddeḳnā bilen bu sırrı fāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22). [āmennā,]

Devlet anuñdur ki **āmennā** diye irşādıma

Ḥışm ider ḥūr u melā’ik münkir u murtādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 1). [āmennā,]

Münkir olan ḥazretiñe bulmayısardur ḥalāş

Saña **āmennā** diyen buldı selāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 16). [āmennā,]

‘āmil: Amel eden; bildiklerini uygulayan, ibadet ve Koşma kulluk görevlerini eksiksiz yerine getiren.

‘Ālim ü ‘**āmil** naşīhat ehli olan kişiler
Halkı Hakkā da‘vet eyler āvāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 21). [‘āmil,]

‘āmil ol-: Amel eden; bildiklerini uygulayan, ibadet ve Koşma kulluk görevlerini eksiksiz yerine getiren olmak.

Ne kadar ‘āmil olursañ
Ma‘nide hāmīl olursañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 37). [‘āmil ol, -ur, -sa, -n]

ammā: Ama, ancak, fakat.

Tuymaduñ mı Ādemi evvel nice zār eyledi
Senden öñdün göçdi **ammā** cevr-ile kondı konuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14). [ammā,]

añ: Adını söylemek, zikretmek, hatırlamak.

Geldüğinden aşşı kıldı ‘āleme Ümmî Sinān
Gerçi mücrim ismi ile **añılan** ümmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 30). [añılan, -ıl, -an]

an: An, vakit.

Eger benden haber şorsañ haqāyık şehrine vardum
Var anda bir ulu sultān senüñle dost-ımuş her **ān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10). [ān,]

ana: Anne.

Baña kim ‘aşқа tevbe kıl dir ise
Benüm bu ‘aşq atam-ıla **anamdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8).
[anamdur, -m, -dur]

Ana vü qardaş ü qavm ü qabīlem
Baña düşmān oluban itdi inkār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 11). [ana,]

a'nāb: Yaş ve taze üzümler.

Şalāt ü şavm-ıla haccıñ enācir hūrmā nār **a'nāb**

Saña evşāf-i ebrārıñ şevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7). [a'nāb,]

'anber: Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde; güzel koku.

Enbiyā evliyā çıka köşkine

Mest olalar **'anberine** müşkine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 46).

['anberine, -ine]

anca: Öyle, öylece.

Anca tıyar cān kulağın

Hıṭāb-ı sırru'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 35). [anca,]

anca: Çok, pek çok.

Halkıñ çoğı haqqı bilmez **ancalar** rāh arar bulmaz

Degmelere naşīb olmaz vaşl-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7). [ancalar, -lar]

Biz çerāğı Şāh-ı merdān şem'asından yandırıp

Anca dillerde haqāyık şehri[niñ] şem'dānyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 4). [anca,]

Ancalar 'aşkıñ yolında cān u baş terk eyledi

Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 15). [ancalar, -lar]

anca: Ancak, sadece.

Göre bu dünyāyı irküp dereni

Anca bir sâ'atdur anuñ virānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 30).

[anca,]

Sürülüp cümle maḥlūkāt kimi ḵonar kimi göçer
Gelür ḵandan gider ḵanda bilinmez **anca** sır ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4). [anca,]
Mürşidiñ meydānı-durur şad hezārān Kerbelā
Anca ‘āşıḵ yāre ḵarşu aḵıdurlar ḵanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 14). [anca,]
İhtiyāc oldum bugün bir ḵatre vaşluñ meyine
Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 6). [anca,]

anca bir: Ancak, sadece.

Ümmî Sinān eydür fānîdür cihān
Anca bir kāmiller olupdur nihān (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 34).
[anca bir,]

anca kim: Öyle ki.

Küfr ü îmān nisbetinden el yudurdu ‘aşḵ baña
Anca kim artar hemān baḡrında başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 18). [anca kim,]

ancaḵ: Ama, fakat, lakin.

Bir ḵişiniñ yüzinden biñ ḵişiyeye luḡ olur
Ancak göñül pāsını sildügüm midür ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 16). [ancaḵ,]
Gör Sinān Ümmî cihān mālın direnler ḥırşıla
Rızḵını yer iḵer **ancaḵ** artuḡın lâ-büd ḵuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14). [ancaḵ,]
Cān virüp cānānı bulmaḵdur murād **ancaḵ** hemān
Bunda bundan özge bāzār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7). [ancaḵ,]
Görüñ ol şāni‘-i ḵudret ne ḥikmetler ḵılır izḥār
Kimi Nemrüd ṭaḡı denmiş kimi Mūsāya tūr **ancaḵ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [ancaḵ,]

ancaḳ: *Ancak, yalnızca, sadece.*

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil ğayrıdur

Ṭūṭi gibi ḳanda irmez cīfe yir **ancaḳ** kilāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 24*). [*ancaḳ,]*

Ol ḫaḳīḳat şehrine sulṭān olan cānāneye

Bu vücūdum ḳafesi **ancaḳ** misāfirḫānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10*). [*ancaḳ,]*

Miṣālinde fenā dünyā oturmuş köhne pīr **ancaḳ**

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi nūr **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1*). [*ancaḳ,]*

Miṣālinde fenā dünyā oturmuş köhne pīr **ancaḳ**

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi nūr **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*). [*ancaḳ,]*

Sürülüp cümle maḫlūḳāt kimi ḳonar kimi göçer

Gelür ḳandan gider ḳanda bilinmez anca sır **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4*). [*ancaḳ,]*

Hezārān kārḫān geldi bu yolda virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6*). [*ancaḳ,]*

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ hep emrine fermān cihān ḫükminde pür **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*). [*ancaḳ,]*

Her eṣyānıñ derūnında ‘acāyib ḫükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 12*). [*ancaḳ,]*

Ḫaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı ‘irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmuş kiminüñ yüzi kir **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 14*). [*ancaḳ,]*

Kimi insān kimi ḫayvān degül bir birine yeksān

Kiminüñ yazılıp iḫsān kiminüñ şerr ü şūr **ancaḳ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 16*). [*ancaḳ,]*

Kimi cinler kimi dīvler gezüp avlı avın avlar
Kimi ھاḩḩı bilüp söyler kimi ferdāya ḩor **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 18). [ancaḩ,]
Kimi yaḩşı kimi yatlı ‘acāyib maḩlūkāt peydā
Kiminüñ adı mār olmuş kiminüñ adı mūr **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 20). [ancaḩ,]
Naṣībın dürişüp almaḩ dilese bir biri nefsiñ
Virilmiş kendüye kısmet görünmez anı yir **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 22). [ancaḩ,]
Gelen ḩonar ḩanan göçer kimesne evvelin bilmez
Gelen eydür ki bu aḩkām henüz kurulmuş ir **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 24). [ancaḩ,]
Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden
Kimi bāğçe kimi büstān kiminüñ adı gür **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 26). [ancaḩ,]
Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez
Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 63, Mısra 28). [ancaḩ,]
Sinān Ümmî bugün ḩikmet çerāğın yaḩdı ḩalbinde
Baḩup fe‘‘āline çarḩıñ elinden şirki yur **ancaḩ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 30). [ancaḩ,]
Bu Sinān Ümmî temennā ḩıldıḒı
Pāk zātıñdan hemān **ancaḩ** rızā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 32).
[ancaḩ,]
Didi medḩ eyleyüp ol ḩaḩ saña çün ve’z-zuḩā muṩlaḩ
Buña ḩādir dilim **ancaḩ** ki ḩaḩsın yā Resūlallāḩ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 14). [ancaḩ,]

ancalar: Bir çok(kişi).

‘aşḩ degül mi **ancalaruñ** zāhirin vîrān iden
Gerçi kim bātın binası ‘aşḩ-ıla ma‘mūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 75). [ancalaruñ, -un]

anḩā: Anka kuşu.

Gün gibi aşkâredür 'aşıklara tevḥîd-i zât
Kulle-i Kâf üzre tırmuş âdemiñ ' **Ankâsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 24). ['ankâsı, -sı]

'ankebût: Örümcek.

Bu dünyânıñ yoqluğna darılma
Siñek gibi ' **ankebūta** sarılma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 26).
['ankebūta, -a]
Mescidiñ kapularına yaptı evler ' **ankebūt**
Çün cemā'at yoq imāmıñ te'sir itmezdür üni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 17). ['ankebūt,]

añla-: Anlamak, bilmek, kavramak, idrak etmek.

Bu Sinān Ümmî ne söyler remzini **añlan** 'ayān
Ey ḥaristān ehli var bu ğafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra
25). [añlan,]
Bil ki fetvāniñ nedür taqvāsı **añlañ** 'ayān
Ġayr-ı Haqqa devr idüp Hūdan dönüp kaçmağ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
31, Mısra 11). [añlañ,]
Lā kelāmından geçen **añlar** bu zikriñ ma'nisin
Dir Sinān Ümmî anuñ envārına müştāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 25). [añlar, -r]
Bir Tañrıniñ ilhāmıdur söylediğim **añlayana**
Zāhir zikri bātın fikri cān evinde imān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra
3). [añlayana, -y, -an, -a]
Gizli rāzı gün gibi fāş eyledüm **añlayana**
Mürşid-i kāmil yüzünden sırr-ı ehlu'llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 9). [añlayana, -y, -an, -a]
Ef'ālimiñ esrārıdur söylediğim **añlayana**
Yedi biñ yıl ḥalvet süren qandildeki nūrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 9). [añlayana, -y, -an, -a]
N'iderem ben mālı mülki
Añlamañ aldanam belki (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 10). [añlamañ, -
man]

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda **añla** kim
Hem muvaḥḥid mü' miniñ burhānı 'aşku'llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3*). [*añla,]*

Åh idüp ağladuğundan **añlamañ** lāf ü güzāf
Ehl-i derdiñ cānınıñ cānānı 'aşku'llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 11*). [*añlamañ, -man]*

Bu Sinān Ümmīyi siz bende-i ağıyār **añlamañ**
Zāhir ü bāṭın anuñ sulṭānı 'aşku'llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 13*). [*añlamañ, -man]*

Añla sırdan kim şerī'at kâpusında evliyā
Şöyle bil kân-ı ḥaḳıḳat baḥrınıñ güftārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7*). [*añla,]*

Sen bu sırdan zühdüñ-ile **añlamazsın** zāhidā
Cān virüp cānānı bulmaḳ 'āşıḳıñ ol kārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 13*). [*añlamazsın, -maz, -sın]*

İsm-i a'zam ḥurmetiyçün **añladum** ben 'āşıḳı
Vuşlatıñ bāğında ḥayrān ser-ḥôş olmaḳ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7*). [*añladum, -du, -m]*

Ḳahr-ıla luṭfuñ 'illetidür **añla** rumūzı
Küfrüñ içinde bulunur bil imān u envār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 15*). [*añla,]*

Zıll-ı 'arşı bil **añlarısañ** ehl-i ğamıñdur
Anuñ-içün çekdi cefā ol Seyyid-i Muḥtār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 13*). [*añlarısañ, -r, -ı, -sa, -n]*

Daḫı içerüden ḥaber vireyüm kim **añlarısa**
'Aḳıl gönül cānım tuymaz bir gizlüce bāzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9*). [*añlarısa, -r, -ı, -sa]*

İnceden ince bir sırdur **añlayan** bir ile birdür
Üç ḥurūfuñ dört kitābıñ ma'nisini bilen bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 3*). [*añlayan, -y, -an]*

Bu Sinān Ümmī'i siz cāhil ü nādān **añlamañ**
Ḥalk-ı 'ālem ḥāline 'ālimdür izḥār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21*). [*añlamañ, -man]*

‘Arş u kürsî nüh felekdür dem-be-dem seyrânımız
Şüret-i naqş-ıla döstlar **añlamañ** gerdānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 14). [añlamañ, -man]

Gel ey kâmil kemâlâtüñ gülâbın virdüm **añlarsañ**
Çevir dilden yedi çerhüñ dolâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 1). [añlarsañ, -rsañ]

Gel ey kâmil kemâlâtüñ gülâbın virdüm **añlarsañ**
Çevir dilden yedi çerhüñ dolâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 2). [añlarsañ, -rsañ]

Merâtib vaşfın isterseñ yedi üç kırk tokuz birdür
Saña elfâz-ı ma‘nâdan hisâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 4). [añlarsañ, -rsañ]

Ĥudânıñ ism-i zâtundan yazıldı ‘ayn ü şîn ü kâf
Ledünnî ‘ilminiñ dersi kitâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 6). [añlarsañ, -rsañ]

Şalât ü şavm-ıla haccıñ enâcir ĥurmâ nâr a‘nâb
Saña evşâf-i ebrârıñ sevâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 8). [añlarsañ, -rsañ]

Göñülde varsa ġayru’llâh ‘adâvet eyler ol Allâh
İşit Sulţân-ı a‘lânıñ cevâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 10). [añlarsañ, -rsañ]

Özime sırr-ı Sübhâniñ gelen ilhâmıdır şeksiz
Saña ol nûr-ı Yezdâniñ ĥıţâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 12). [añlarsañ, -rsañ]

Eger dünyâ eger ‘uqbâ olupdur başıma zindân
Duya gör ‘ârif-i bi’llâh ‘azâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 14). [añlarsañ, -rsañ]

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenâ mülke
Murâdım olduġın şoymağ ĥicâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 16). [añlarsañ, -rsañ]

Yanar cânında derd odı Sinân Ümmî degüldür şaġ
Başında ĥükm iden sevdâ niķâbın virdüm **añlarsañ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 18). [añlarsañ, -rsañ]

Ṭakın bu seyfiñ aqvāsın cihādü'l-ekberi **añla**
Ḥicāb-ı māsiva'llāha fenā virüp kırsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,
Mısra 3). [añla,]
Şu söz kim söylene dilde müsemması gerek elde
Kitābıñ ma'nīsın **añla** gönül dersin şorarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,
Mısra 6). [añla,]
Ḥarf ü ḥurūfuñ ḥaddine irmedi 'aqlım ey zāhid
Bir noqtadur **añladığım** der-ḥāṭır-ı Furḫānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 8). [añladığım, -dığ, -ım]
'Āşıkā mürşid olan āyāt-ı Qur'an **añladum**
'Ārifiñ qalbinde her dem 'ilm ü 'irfān **añladum** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 1). [añladum, -du, -m]
'Āşıkā mürşid olan āyāt-ı Qur'an **añladum**
'Ārifiñ qalbinde her dem 'ilm ü 'irfān **añladum** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 2). [añladum, -du, -m]
Tevḥîd-i zātıñ nişānı vaşfına budur ḥaber
'İlm-i sırdan yoğ eser ol baḥr-ı 'ummān **añladum** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 6). [añladum, -du, -m]
Gizli degül gün gibi āşkāreyem günden 'ayān
Añlamaz nādān olan şimdi benüm settārlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94,
Mısra 8). [añlamaz, -maz]
Sinān Ümmî bu 'aşk-ıla nice sultān olur **añla**
Dir āmennā ve şaddeknā bilen bu sırrı fāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,
Mısra 21). [añla,]
Kā'inātı 'ārifāne seyr idenlerden recām
Añlayan bu remzi rahmet oğusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 20). [añlayan, -y, -an]
Ma'rifetiñ lübbidür bu kāmil insān ğıdāsıdur
Añlar-ısañ mu'ammāyı şarfu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,
Mısra 6). [añlar-ısañ, -r, --ısañ]
Nūr-ı siyāhıñ neydüğün **añlayanadur** sözüümüz
'İzzim celālim didüğü zıllu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra
9). [añlayanadur, -y, -an, -a, -dur]

Añladuđ mansũb-ı dũnyā bāġ-ı āteřdũr ředĩd
Ĥamdũ li'llāh şonmaduğ ol bend-i aġlāl ũstine (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 126,
Mısra 7). [añladuđ, -du, -k]
Gel berũ gel 'āķıl-iseñ **añla** kim bu ma'ni'i
'Ařıķa bil ġam degũldũr dost iķũn derd ũ belā (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 128,
Mısra 3). [añla,]
Añladum Ümmĩ Sinānıñ 'ařķ-ıla yār olduġın
Anuñ-iķũn bir ġoñũlde ārzũ bir ķaç ķalmadı (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 139,
Mısra 17). [añladum, -dum]
Niķe biñ ādem iķinde kāmil insān ķanda var
Añladuñsa işbu sırdan geķ bunuñ ġavġāsını (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 146,
Mısra 12). [añladuñsa, -duñ, -sa]
Ümmĩ Sinān bu sũzũñ ma'nīsini **añlayan**
İbrāhimiñ putunı bulsa yıķar yemiri (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 148, Mısra 13).
[añlayan, -y, -an]
Eyle olsa işbu remzi **añlayan**
Eylemez bundan öte ķũn ũ ķirā (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Kaside 2, Mısra 29).
[añlayan, -y, -an]
Kesilmez pertevi herġiz o baġrıñ bir nefes **añla**
Her eřyā her bir ism-ile umar feyz-i İlāhĩden (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Kaside 10,
Mısra 37). [añla,]
Añladuñsa bu rumũzı aķ gũzũñ ey ehl-i dil
Ten dilinden ķılma ġũftār eyleyũp āh u fiġān (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 3,
Mısra 47). [añladuñsa, -duñ, -sa]

añla-: Anlamak, fark etmek, farkına varmak.

Ṭāķatum ṫāķ olup belim bũkũldi
şarardı beñzim **añlamadı** aġyār (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 36, Mısra 18).
[añlamadı, -ma, -dı]
Lā diyen illā dimez evvel bazārda **añladum**
Ger nařıbiñ var ise illāda seyrān eyleġil (Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Gazel 75, Mısra
3). [añladum, -du, -m]

Dört kitâbîñ ma‘ninin keşf eyleyen Hüdur hemân
Lâ dimez kimse bu sırra illâ nādân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12*). [*añladum, -du, -m*]

Bî-nişân u lâ-mekân deryâsınıñ ğavvâşına
Hoş şafâ geldi getürmek dürr ü mercân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 14*). [*añladum, -du, -m*]

Tâ ezel kâlû belâ bāzārınıñ tüccārıyam
Kim bu sırdan bey‘ iderse kāmîl insân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 16*). [*añladum, -du, -m*]

Mürşidiñ irşādına her kim ki âmennâ diye
Nüş ider ol Hızır elinden āb-ı hayvân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 18*). [*añladum, -du, -m*]

Kim ledünnî ‘ilminiñ deryâsına talmak diler
Meskenetden baş getürmez hâke yeksân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 20*). [*añladum, -du, -m*]

Lâ-cerem bezm-i elestiñ meyine hammâr olan
Tâ ebed ayuğ degüldür mest ü hayrân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 22*). [*añladum, -du, -m*]

Baht u devlet şâhibidür yek nazardan bir gören
Ehl-i ‘aşka lâ diyen her kim ki şeytân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 24*). [*añladum, -du, -m*]

Zâhidiñ zühd ü riyâsetden riyâ kesb itdügin
Rü‘yet-i dîzâr şanmañ hür u ğılmân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 26*). [*añladum, -du, -m*]

Ṭâlîbe maṭlûb elinden mey-i vuşlat nüş olur
Bülbülün efgânı her dem gül ü reyḥân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 28*). [*añladum, -du, -m*]

Ol Muḥammed Muştafâdan ol ‘Aliyyü’l-Murtażâ
Evliyânıñ ser-firâzı şîr-i Yezdân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 30*). [*añladum, -du, -m*]

Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ zülfiḳâr
Bu kelâmiñ mazharı çün Şâh-ı merdân **añladum** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 32*). [*añladum, -du, -m*]

Tevhîd-i ef'âliñ aşlından bilen **añlar** bunu

Arıyam hem kudret-i Hâkdan balım 'aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 9). [añlar, -r]

Kâmil insânıñ kemâlin söylerin **añlayana**

Himmet ü burhân gerekdür kâmil insân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 7). [añlayana, --y, --an, --a]

Murâdın **añladum** anuñ meni derdi-y-le yandurmağ

Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez baña biñ cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 5). [añladum, -du, -m]

anlar: "Onlar" üçüncü çokluk şahıs zamiri.

İblîs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yerin

Ṭurma **anlaruñ** yolında varma kim ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 22). [anlaruñ, -uñ]

Fâsıkine ta'n için degül bizüm niyâzımız

Çünkü **anlar** Hâzretiñden zecr-ile zindân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). [anlar,]

Ṭalmağa 'ummân-ı 'aşka baş urup merdâneler

İster **anlar** kim getüre dürle virüp mercân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12). [anlar,]

Ey Sinân Ümmî yüri ehl-i belâ hizbinden ol

Zire **anlar** yâr elinden derdine dermân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 22). [anlar,]

Hâkķı gerçek sevenleriñ 'aşk odına girenleriñ

Nişanı budur **anlaruñ** kalbi yanup şıza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 14). [anlaruñ, -uñ]

añsuz: Ansızın, birden bire.

Ḳanı ben miskine senden irişe derdime dermân

Ḳanı ben za'îfe bir dem ireydi bir nazâr **añsuz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14). [añsuz,]

anuñ için: Onun için, o sebeple, ondan dolayı, o yüzden.

Ḥaḡ ḡalbine ilhām ider **anuñ için** söyler dili

Ümmî Sinān sır ilinde gördücegin yaza ḡursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 25*). [*anuñ için,]*

Derd-i ‘aşkıñ cür‘asından bir ḡadaḡ nūş eyledüm

Anuñ için āh idüp ḡasret odına yanaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10*). [*anuñ için,]*

Ezelden inkārdur İblisiñ işi

Anuñ-çün ḡamuda kaynaya başı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 30*). [*anuñ-çün,]*

Elim boşdur yüzüm ḡara

Anuñ-çün oldum āvāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 14*). [*anuñ-çün,]*

Ümmî Sinān ‘aşḡa yārdur

Anuñ-çün ḡayrıdan dūrdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 26*). [*anuñ-çün,]*

Ümmî Sināniñ dōst varın alup ‘aşḡa virmiş kārın

Anuñ-çün dilde esrārın yazar sözi ḡüftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 14*). [*anuñ-çün,]*

Dir Sinān Ümmî bize lāzım degül ḡayrı mekān

Mürḡ-i lāhūtem **anuñ-çün** meskeni az eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 22*). [*anuñ-çün,]*

Ḥaḡāyıkda beni Allāh yaratdı ‘aşḡ-ıla evvel

Anuñ-çün bile gönderdi ayrılmayam baḡāşımından (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 4*). [*anuñ-çün,]*

Sinān Ümmî ḡuluñ senden diler her dem bula iḡsān

Anuñ-çün ḡalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 44*). [*anuñ-çün,]*

Ey dirīḡā ol vişāle irmeyeniñ ḡāline

Bu Sinān Ümmî **anuñ-çün** ḡāhi döker yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 22*). [*anuñ-çün,]*

Murādın añladum anuñ meni derdi-y-le yandurmaḡ

Anuñ-çün ḡeçmişem benden gerekmez baña biñ cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 6*). [*anuñ-çün,]*

Elim boşdur yüzüm kara nice varam ben ol yāra
Zebūn olmuşam ağyāra **anuñ-çün** oldum āvāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
4, Mısra 18). [anuñ-çün,]

Ümmî Sinān bulup-durur
Anuñ-içün mürşidu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 28*). [anuñ-içün,
]

Ey şifātuñ kul hüva'llāhü aḥad
Anuñ-içün yoluña cānlar fedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [anuñ-
içün,]

Kimseler ḥaḳ dergāhından ḳahr-ıla dūr olmasun
Anuñ-içün her nefes ḳalbinden ol hızlān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,*
Mısra 16). [anuñ-içün,]

Zāt-ı deryā-yı ḥaḳīḳatdur murādı 'ārifîñ
Anuñ-içün bağıri biryān gözleri giryān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,*
Mısra 8). [anuñ-içün,]

Dir Sinān Ümmî bizüm maḳşūdumuz Hūdūr hemān
Anuñ-içün ğayrısından ḳalbiñ istiġnāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra*
28). [anuñ-içün,]

Ehl-i ḳālîñ ḳalbi çigdür **anuñ-içün** ḳan döker
Bir vilāyet nevbahār olsa yazından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,*
Mısra 25). [anuñ-içün,]

Zıll-ı 'arşı bil añlarisañ ehl-i ğamîñdur
Anuñ-içün çekdi cefā ol Seyyid-i Muḥtār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra*
14). [anuñ-içün,]

Dōst meyini kime şuna ḳor cān u başı meydāna
Anuñ-içün esrük-durur şimdi bizüm güftārimuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,*
Mısra 12). [anuñ-içün,]

Didiler çün-kim fenādūr ḫālibîñ sermāyesi
Anuñ-içün her nefes selḫānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,*
Mısra 6). [anuñ-içün,]

Dōst cemāli şem'iniñ pervānesidür cānımız
Anuñ-içün ol Muḥammed nūrıdur îmānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,*
Mısra 2). [anuñ-içün,]

‘Ayn ü şîn ü kâf ile geldük cihâna bî-gümân
Anuñ-içün ğayret-i Hağdur bizüm erkânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,
Mısra 8). [anuñ-içün,]

Cân Yüsufin şatmağa geldüm ki meydân şehrine
Anuñ-içün gevherimiñ kıymeti cāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 6). [anuñ-içün,]

Bu Sinân Ümmî za ‘îfiñ yarası yanmak diler
Anuñ-içün kim bu cānım ‘aşka mihmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 34). [anuñ-içün,]

Ümmî Sināniñ cānı dā’im ‘aşkıñ fermānı
Dir **anuñ-içün** imānı ben ‘işyānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
18). [anuñ-içün,]

Cām-ı vahdet nüş idelden cānımız mestānedür
Anuñ-içün her nefes oldur benüm ħummārlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94,
Mısra 6). [anuñ-içün,]

Anuñ-içün kınmazam vuşlatınıñ meyine
Nüş iderem teşneyem kınışımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra
9). [anuñ-içün,]

Añladum Ümmî Sināniñ ‘aşk-ıla yār olduğın
Anuñ-içün bir gönülde ārzü bir kaç kılmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 18). [anuñ-içün,]

Ol dağı çün Hābîb-i ‘Acemîye telkîn eyledi
Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdüğü Sübhānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 8). [anuñ-içün,]

Ol dağı bil Hıvāce-i Dāvūda telkîn eyledi
Anuñ-içün cānı başı Hālîkiñ fermānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
10). [anuñ-içün,]

Ol dağı çün Ma’rūf-ı Kerhîye telkîn eyledi
Anuñ-içün bi-nişān u lā-mekān seyrānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
12). [anuñ-içün,]

Ol dağı bil kim Şeyh Sekātiye telkîn eyledi
Anuñ-içün kıldı irşād irdüğü ğufrānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
14). [anuñ-içün,]

Ol daħı Cüneyd-i Muħammede telķin eyledi
Anuñ-içün zıkr-i ħāşu'l-ħāşıla ol ğanīdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 16*). [anuñ-içün,]

Ol daħı Mümşād-ı Dîneverīye telķin eyledi
Anuñ-içün mâyeniñ cür'asınıñ mestānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 18*). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil Ĥvāce-i Muħammede telķin eyledi
Anuñ-içün tâ ebed ol 'ālem-i rabbānīdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 20*). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil anı Vaħyüddīne telķin eyledi
Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdügi Deyyānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 22*). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil kim Ebü'n-Necībe telķin eyledi
Anuñ-içün işbu yolda cān u baş ħurbānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 24*). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil anı Ķuţbüddine telķin eyledi
Anuñ-içün dōst yolında yūriyen erkānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 26*). [anuñ-içün,]

Ol daħı fehm ile Rūknüddine telķin eyledi
Anuñ-içün 'aşķ-ıla dōst bāğınıñ ħandānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 28*). [anuñ-içün,]

Ol daħı çünkim Şehābüddīne telķin eyledi
Anuñ-içün bu ħurılan ol şāhiñ meydānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 30*). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil kim Cemālüddīne telķin eyledi
Anuñ-içün irdügi dōst zātınıñ reyĥānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 32*). [anuñ-içün,]

Ol daħı Zāhid-i İbrāhīme telķin eyledi
Anuñ-içün zāhir ü bāṭın ṭarīkat ħānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 34*). [anuñ-içün,]

Ol daħı Ĥalvetī Muħammede telķin eyledi
Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra irmek şānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 36*). [anuñ-içün,]

Ol daħı alveti PİR ‘Ömere telkîn eyledi
Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla miħmānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 38). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil Mirim Halvetiye telkîn eyledi
Anuñ-içün mazharı dōst bāğınıñ büstānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 40). [anuñ-içün,]

Ol daħı fehm ile ‘İzzüddine telkîn eyledi
Anuñ-içün bu tarikat sırrınıñ sultānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
42). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil anı şadrüddine telkîn eyledi
Anuñ-içün dürr-i a‘zam bahrınıñ ol kānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 44). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil Seyyid-i Yahyāya telkîn eyledi
Anuñ-içün faħr-i ‘Acem zıkr olan ‘irfānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 46). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil kim PİR-i Mevlāya telkîn eyledi
Anuñ-içün ‘ilm-i zāhir ‘ilm-i bātin kānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
48). [anuñ-içün,]

Ol daħı Tācüddin Kayşariye telkîn eyledi
Anuñ-içün ‘ilm-i sırrı ‘ilm-i Hağ pinhānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 50). [anuñ-içün,]

Ol daħı ‘Aliyyüddin ‘Uşşāka telkîn eyledi
Anuñ-içün ‘aşr-ı ‘ālem derdleriñ dermānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 52). [anuñ-içün,]

Ol daħı fehm-ile Şemsüddine telkîn eyledi
Anuñ-içün bu tarikat ehliniñ merdānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
54). [anuñ-içün,]

Ol daħı Vehhāb-ı Elmaluya telkîn eyledi
Anuñ-içün ol Muħammed nūrınıñ miħmānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 56). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil anı Eroğluna telkîn eyledi
Anuñ-içün zāt-ı Hağda irdügi Raħmānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
58). [anuñ-içün,]

Ol daħı bil kim Sinān Ümmīye telķin eyledi
Anuñ-içün qurılan şadıqlarıñ meydānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 60). [anuñ-içün,]

Ol daħı Şeyh Muħammed Ispartavīye telķin eyledi
Anuñ-içün t̄alibīne şunduğı sükkārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 24). [anuñ-içün,]

Anuñ-içün levħ-i dilden ref‘ ider naķşı melāl
‘aşķ-ıladur cānıma bu cān olan ķurb-ı Cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 27). [anuñ-içün,]

Anuñ-içün her kelāmı dil-i mecrūħa şifā
Ben didüm firķate şalma vaħdetiñ ‘ayn-i şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 37). [anuñ-içün,]

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yiller eser
Fikr eyledüm şafāsından benüm benden firārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 15). [anuñ-içün,]

apar-: Götürmek, alıp götürmek.

Çün dürişdüm rāh içinde ķılmaduñ ey Hāķ revā
İstedüm bir hāle hāldaş yola yoldaş **aparam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24). [aparam, -am]

İblīs gelüp tedbir ide ħannās ile el bir ide
Ya ‘nī ki Hāķdan dūr ide ister beni **aparası** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 8). [aparası, -ası]

‘ār: Utanç duygusu, utanma, çekinme.

Bende benlik ķalmadı hep cümlesi ķıldı firār
Bu gönül mülkin ħalāş itdi yudı ‘ār nāmusun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6). [‘ār,]

Sen cānı koyup ‘āşık-ı envār olursañ gel beri
‘Ār-ıla görmezsin Hāķı bī-‘ār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 2). [‘ār-ıla, -ıla]

Ķodum nāmūsı ‘ārı ķılam āh-ıla zārı
Dağıdam berg ü bārı çün dinüldüm ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 3). [‘ārı, -ı]

Şapusunda ağlayup tırmağda ‘**ārım** kalmadı
Zātınıñ kurbında āhır intizārım kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra
15). [‘ārım, -ım]

ār: Utanma duygusu, çekinme.

Bulmağa vaşl-ı yārımı kodum nāmūs u **ārımı**
İrgirmege қаtārımı kārībāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra
23). [ārımı, -ım, -ı]

‘ār eyle-: Utanmak, çekinmek, sakınmak.

Kim şehîd olmak diler hağğa’l-yağın ‘ār eylemez
Arayup bulur cihānda Kerbelā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra
11). [‘ār eyle, -mez]
‘Ucb idüp ‘āriflere baş egmege ‘ār eyleme
‘Āqıl-ısañ işbu sözler az degüldür al saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra
21). [‘ār eyle, -me]
Zāhidā gel ‘ārife baş egmege ‘ār eyleme
Bî-nişān u lā-mekān bāzārınıñ tüccārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra
9). [‘ār eyle, -me]
Zikr olunsa dōst қanda gözden aқar acı yaş
Sevmege Allāhını ‘ār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra
10). [‘ār eyle, -mez]
İsdek olsa kişide ister anı dem-be-dem
Merdāne olan dōst yolına eylemedi ‘ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra
20). [‘ār eyle, -me, -d']
Kim ki Hağdan geldi Hağğa gitmege ‘ār eylemez
Her ne kılsa hağdur işi gayrı bāzār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 1). [‘ār eyle, -mez]

‘ār id-: Ayıp etmek, ayıplı iş yapmak.

Kibr-ile ‘ār ider iseñ ‘āciz-i bî-çāresin
Ger tūalum cümle ‘ālem bende vü hep қul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 13). [‘ār id, -er]

‘ār id-: *Utanmak, hicap duymak; çekinmek, sakınmak.*

‘Ār ider ‘āriflere baş egüben haḫ görmege

Daḥl ider daḥḥālî gör nâ-ḫaḫ yire da‘vâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 9). [‘ār id, -er]

‘ār it-: *Utanmak.*

Şorduğum ‘ayb olmasun ‘ār itmez aşlın soylayan

‘Āşıkñ ‘azm itdigi menzil-i istiğrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3). [‘ār it, -mez]

Ḳurâb adıyla bülbülñ adın añmağa ‘ār itdüm

Efendim Mazḥarî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11). [‘ār it, -dü, -m]

‘ār ol-: *Utanç vermek, utandırmak.*

Her nefes ‘āşıklarıñ nuṭṭundan yâ Hû gelür

Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 14). [‘ār ol, -ur]

‘ār u nāmus: *Utanma ve namus.*

‘Ār u nāmus döymez anuñ zātınıñ envārına

Çün başa sevdâsı geldi adıla şandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 15). [‘ār u nāmus,]

ara-: *(Bir şeyi) bulmaya çalışmak, elde etmeyi istemek, aramak.*

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kişi

Var **ara** bir kâmil er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6). [ara,]

Kimse bilimez **arar** bulımaz

Daşın gözleyen maḥrûm ḳalandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 13). [arar, -r]

Cân göziniñ gözliginden zât-ı nefsi **ara** bul

Men ‘aref sırrındadır nâsa devâ’ı yara bil (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 45). [ara,]

ara: Ara, iki şeyin ortası.

Ümmî Sinân dir Yaradan

Götür perdeyi **aradan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 50). [aradan, -dan]

Hasret bāğını **aradan**

Çırmağ isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 19). [aradan, -dan]

Bize vaşlıñ şarābından kıl ihsān

Arada perde olmasun māsivā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 16). [arada, -da]

Derd odına yanmağı gel pīşe kıl sen cāniña

Ola kim gide **aradan** ref‘ ola küllî hicāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). [aradan, -dan]

Ben degülem bunı diyen ilhām-ı Hāğdur söyleden

Bir sır gelüp nuḡ eyledi ben **arada** perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 30). [arada, -da]

Gitdi zulumet gitdi keşret gitdi firḡat **aradan**

Baħr-ı zātından nūr-ı zātdur gör benüm envārlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 11). [aradan, -dan]

Zira çoğ dürlü ‘alāmetler belürdi yir yirin

Meşriḡ u mağrib **arası** geydi cehliñ zulmuni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 4). [arası, -s, -ı]

ara-: Aramak, bir şeyi bulmaya çalışmak.

Ben bu ‘aşka irince ḡayli zamān ağladum

Araduğum bulmuşam çün kalanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10). [araduğum, -dug, -um]

Bugün vaḡdet nişānından āḡar yerden cevāb itme

Ledünni baħrınıñ kānı ki bir ḡatre **ararsañ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16). [ararsañ, -r, -sa, -ñ]

Kim şehīd olmağ diler ḡaḡḡa’l-yaḡīn ‘ār eylemez

Arayup bulur cihānda Kerbelā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 12). [arayup, -y, -up]

‘āra al-: *Utanlı, ayıplı olmak.*

‘Āra almaz kāra almaz ‘āşı-ı mestāneler
Cümlesinden el eküben zār u ser-gerdān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 19). [‘āra al,]

arada alma-: *Ortada kalmamak, tamamen yok olmak.*

Küllî varlık mav olunca ayrı almaz arada
Küntü kenze mahar olur şādı-ı merdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,
Mısra 7). [arada alma, -da-z]

aradan it-: *Ortadan kaybolmak, yok olmak.*

Far içinde fara irdük ayrı gitdi aradan
Seyrimiz dîzār-ı Hādur valımız vicdān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110,
Mısra 15). [aradan it, -di]

aradan sil-: *İki şeyi birbirinden ayıran her neyse onu ortadan kaldırmak.*

Geüp adan aradan istediğim Yaradan
Māsivāyı aradan sildüğüm midür haā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8).
[aradan sil, -düg, -üm]

ārām id-: *Durup dinlenmek, nefeslenmek.*

Nie aar gör şular leyl ü nehār olup revān
Yek-nefes ārām ider mi bar-ı ‘ummān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 8). [ārām id, -er]

arām ol-: *Rahat, huzurlu olmak.*

Nie bir yanup tutaşursın eyā cān u ciğer
Bir meded yo mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
76, Mısra 4). [arām ol, -a]

araya müşkil vir-: *Anlaşılması güç sözler söylemek.*

Vāridātuñ pertevdür dilimiñ şerh itdügi

Söylerem sözüüm ‘ayān araya müşkil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 10). [araya müşkil vir, -mez, -em]

ardıc: Servigillerden, güzel kokulu yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaççık.

Çuzğün çarpuz eylemiş bir **ardıcıñ** başına

Çıkmış bir şu bağası uğurlayup kemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 5). [ardıcıñ,]

ardınca şap-: İlk fırsatta peşini bırakmak.

İblīs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yeriñ

Çurma anlaruñ yolında varma kim **ardınca şap** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 22). [ardınca şap,]

arı: Temiz, mukaddes.

Şol cān ki ‘aşkıñ yiridür

Kāmil gerekdür **aridur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 46). [aridur, -dur]

arı: Uçan ve bal yapan maruf böcek.

Tevhîd-i ef‘āliñ aşlından bilen añlar bunu

Arıyam hem kudret-i Hâğdan balım ‘aşğdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 10). [arıyam, -y, -am]

‘ārif: Arapça irfan sahibi anlamındadır. Allah’ı gerçek yönüyle bilen kişi. Âlim gibi bilen manasına gelirse de ondan farklıdır. Âlim, ilmi bir tahsil ve çalışma sonucu elde eder. Arif ise, irfana, ilham ve hal ile ulaşır.

Sır ilinde ‘**āriflere**

Çurb-ı zātıñ hağkkı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 23). [‘āriflere, -ler, -e]

‘Ārifler ‘işyānı pinhān iderler

Görüp işitdügüñ ilüp çakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 15). [‘ārifler, -ler]

‘Ārifleriñ el kıatmayan

Hikmet-i kemālîñ Hakkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 23). [‘ārifleriñ, -ler, -in]

‘Ucb idüp ‘**ariflere** baş egmege ‘ār eyleme

‘Akıł-ısañ işbu sözler az degüldür al saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 21). [‘ariflere,]

Gün gibi âşikâresin ‘**ariflere** ‘ayne’l-yaķın

Ehl-i tuğyânıñ özinde kıahr-ı mülhak el-ğıyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3). [‘ariflere, -ler, -e]

Neylesün ‘**arif** cihânıñ naķşını hem zevkıñı

Lâ-mekânıñ gevherin alup şatar tüccârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 23). [‘arif,]

Zâhidâ gel ‘**arife** baş egmege ‘ār eyleme

Bî-nişân u lâ-mekân bâzârınıñ tüccârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9). [‘arife, -e]

Zât-ı deryâ-yı haķıķatdur murâdı ‘**arifiñ**

Anuñ-içün bağıri biryân gözleri giryân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7). [‘arifiñ, -in]

‘Ārifiñ kıalbinde her dem ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşıķıñ kıalbinde her dem ma’şuķuñ sevdâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 1). [‘arifiñ, -in]

‘Ār ider ‘**ariflere** baş egüben haķ görmege

Daħl ider daħķâlı gör nâ-haķ yire da’vâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 9). [‘ariflere, -ler, -e]

Gerçi ‘âşıķ hayretiñ şem’indeki pervânedür

‘Ayn ü şîn ü kıâf içinde ‘**arife** kıurbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 20). [‘arife, -e]

‘Ārifiñ ‘ilm-i rumûzın bilmeyen ey bed-fi’âl

Seb’a’i seyrân idüp gel gör nedür andan zuhûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11). [‘arifiñ, -in]

‘Ārif-iseñ vir haber kim ma’nî-i muţlak nedür

Nâtuķ-ısañ işbu yolda söyle kim el-haķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1). [‘arif-iseñ, -i, -se, -n]

Nefsini fehm eyleyendür ‘arif-i bi’llāh olan
‘Ārifiñ qalbini envār eyleyen işrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra
16). [‘ārifiñ, -in]

Şanasın kim her kelāmı la’l ü mercāndur dizer
‘Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra
6). [‘ārife, -e]

Dört kitābı okımağ ‘ayn u şîn u kâfıla
Gerçi güçdüdür zāhide ‘**ārife** ‘ayān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra
16). [‘ārife, -e]

Kim ki Allāh ismini qalbinde tekrār eyledi
‘Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra
4). [‘ārifiñ, -in]

‘Ārif-iseñ yek nağar kııl ‘āleme Ümmî Sinān
Kimsenüñ aḥvāline sen kıılma hergiz kııl ü qāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 13). [‘ārif-iseñ, -i, -se, -n]

Gizli degül gün gibi āşkāreyem ‘**āriflere**
Münkiriñ gönlin perişān eyleyen pinhān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82,
Mısra 15). [‘āriflere, -ler, -e]

‘Āşığa mürşid olan āyāt-ı Qur’ān añladum
‘Ārifiñ qalbinde her dem ‘ilm ü ‘irfān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 2). [‘ārifiñ, -in]

Ḥikmet-ile ‘**ārifleriñ** maqāmına irdi yolum
Erenleriñ menzilini şoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90,
Mısra 9). [‘ārifleriñ, -ler, -in]

‘Ārifiñ nuṭkı hüve’l-ḥağdur belī ḥağğa’l-yakīn
Cānı qurbān eylesün çün böyle erkān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 17). [‘ārifiñ, -in]

Eger ‘aşğ olmasa ey yār meni almış idi ağıyār
Kimüñledür benüm cengim bilür ‘**arif** savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 10). [‘arif,]

Dört kitābıñ aşlına ‘**arif** idüm anda men
Bunda gelüp mürşide dānişımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra
7). [‘arif,]

Ꞑurduęum erkān-ı Ꞑaędur ‘**ārife**’ günden ‘ayān
Bekleyüp dost eğiginde yüz süren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 3*). [‘ārife, -e]
Senden irdi ‘**ārife**’ ‘ayne’l-yağın Ꞑaęka’l-yağın
Evliyālar serveri řāhib-emānet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 9*).
[‘ārife, -e]
Vuřlatıñ peymānesinden içmeyen bî-gānedür
Sırrını ‘**ārifleriñ**’ seyrān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 20*). [‘ārifleriñ, -ler, -in]
Anuñ sırrı münezzehdür aña efkār u ‘ağl irmez
Liyākatınca ‘**ārifler**’ yazar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 70*). [‘ārifler, -ler]
‘Ārife dirler cihānda sevdüğün bulmuş niçün
Vaędetiñ deryāsına bağrî olup şalmış niçün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 21*). [‘ārife, -e]
‘Ārife kısmet olan Hūdan anuñ iřlākıdur
Menzili a ‘lā vü a ‘zam hem bulardur bî-gümān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 19*). [‘ārife, -e]

‘ārif ol-: İrfan sahibi olmak.

‘Ārif olan bildi İblîs çerisiniñ cengini
Her kiřiniñ üstine kıldı ğavāle cehlîni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 23*). [‘ārif ol, -an]
Ol ğağığat baęrınıñ dürrin dökem bāzāra
‘Ārif olan söylesün nedür anuñ şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 6*). [‘ārif ol, -an]
Ol küntü kenzi bulmağa sırrıña ‘ārif olmağa
‘İlm-i ledünnî bilmeğe ‘irfāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 19*). [‘ārif ol, -mag, -a]

‘ārifân: Arifler.

Ey Sinān Ümmî ‘ömür ğarc itme nāsūt ehline
‘Ārifāna yek nażar kıl sırr-ı pinhān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 18*). [‘ārifāna, -a]

‘ārifāne: Arif olana yakışır surette.

Kā'inātu **‘ārifāne** seyr idenlerden recām

Añlayan bu remzi rahmet okusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 19). [‘ārifāne,]

‘ārif-i bi’llāh: Marifet-i Hakk’a vasıl olan veli, ermiş.

Eger dünyā eger ‘uqbā olupdur başıma zindān

Duya gör **‘ārif-i bi’llāh** ‘azābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 14). [‘ārif-i bi’llāh,]

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırr-ı remzi ehl-i zevk

Dersi illādan oqurlar **‘ārif-i bi’llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 26). [‘ārif-i bi’llāh,]

Seyr-i cānān eyleyendür **‘ārif-i bi’llāh** olan

Nefsi terk idüp bulandur rûhuñ āşināsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 5). [‘ārif-i bi’llāh,]

‘ārif-i bi’llāh: Mârifet-i Hakk’a vâsıl olan, velî, ermiş.

Şular kim **‘ārif-i bi’llāh** kıozlar dilde ğayru’llāh

Fenā-ender-fenādan şoñ beķā yurd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5). [‘ārif-i bi’llāh,]

‘ārif-i bi’llāh ol: Allahı tanıyan, ermiş kişi olmak.

‘Ārif-i bi’llāh olan ta‘n eylemez ğüftārıma

Zāt-ı deryā-yı haķıķat birle cüş olmaķ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 5). [‘ārif-i bi’llāh ol, -an]

‘ārif-i billāh-i ‘ālem: Marifet-i Hakk’a vasıl olan velî, ermiş.

‘ālem-i ğaybı şehādetdür bizüm seyrānımız

‘Ārif-i billāh-i ‘ālem vāsıl-ı ferdānîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 8). [‘ārif-i billāh-i ‘ālem,]

‘ārifin: Arifler, irfan sahibi kimseler, veliler.

Kimin ‘ālim kimin bay kimin yoğsul

‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 24).

[‘ārifiñ,]

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘irfân üstine

‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,

Mısra 2). [‘ārifiñ,]

‘Ārifiñ nuṭkını ḥaḫka’l-yaḫîndan

Görüñ ‘aşkı nice ‘irfân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 17).

[‘ārifiñ,]

‘Ārifiñ ḳalbine ḥubbüñ gün gibi virdi zıyâ

Fâsıḳıñ göñline zulmet ü nifâḳat Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra

35). [‘ārifiñ,]

Sen şeh-i merdân-ı ‘ālem ‘ārifiñ burhânısın

Sâḳı-i Kevşer ü ebrâr-ı cemā‘at Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra

37). [‘ārifiñ,]

arın- Temizlenmek.

Ḳurtaram dirseñ başı Ümmî Sinân

Cümle şeyden **arınup** ‘aşka bulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 22).

[arınup, -up]

Ey Sinân Ümmî şaḳın aldanma aḡyârdan **arın**

Gün bugündür ir bugün ol yâr-ıla mihmânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,

Mısra 13). [arın,]

Çoḡ dürüşdüm dil evi mâ-sivâdan **arınmaz**

‘Acebâ ey Pâdişâh luṭf-ıla ṭolsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 3).

[arınmaz, -maz]

arıt- Temizlemek.

Kevn ü mekân çirkini irkindi şu **arıtmaz**

Ṭaluban oynamaḡa dervîşe ‘ummân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra

7). [arıtmaz, -maz]

armağan: Hediye, lütuf.

Yüz qaralığından āḥar **armağanum** yok saña
Cān u dil her dem saña ider kerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 19). [armağanum, -+n, -(u)m]
Ben bu derde uğradum yoḡluğu kār eyledüm
Ḥacc u zekāt u şıfāt **armağanı** neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
16). [armağanı, -ı]
Saña çoḡ dürlü **armağan** benümle eyledi irsāl
Getürdüm saña ol dostdan teberrük la'l-ile mercān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 11). [armağan,]

‘arrāf: Gāipten haber veren kimse.

Her ne yaña baḡsam anda hep görinen cümle dost
Kimse bilmez işbu ‘ālemde anuñ **‘arrāfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 6). [‘arrāfını, -ın, -ı]

‘arş: Gök, gökyüzü; dokuzuncu gök, islām inancına göre göḡün en yüksek katı.

‘Arş u kürsî kâ’ināta şıḡmadum didüñ ‘ayān
Mü’miniñ ḡalbinde pinhān olduḡuñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 11). [‘arş,]
Yir ü gök ü **‘arş** u kürsî cümle ‘ālem Ḥāliküñ
Ey sehāvet ehliyem diyen nevāliñ ḡandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 3). [‘arş,]
‘Arş ü kürsî cem’ idüp vāḡid ḡılan kimdür bugün
Küntü kenziñ ma’nisinden oḡınan evrāḡ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 17). [‘arş,]
‘Arş u kürsî nüh felekdür dem-be-dem seyrānımız
Şüret-i naḡş-ıla dōstlar añlamañ gerdānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 13). [‘arş,]
Yoḡ-iken bu yir ü gök ü **‘arş** u kürsî nefis ü cān
Evvel āḡır bir olan ol күntü kenzu’llāha baḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 5). [‘arş,]
Yire göḡe **‘arşa** kürse şıḡmayan Sulṡān menem
Cümle ‘ālemden münezzeh zātı ol Sübhāñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
82, Mısra 1). [‘arşa, -a]

Yürüyem ‘**arşıñ** altına nażar eyle diseñ yā Rab
Hayālîñ anda gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 27). [‘arşıñ, -ın]
Menzilüm ‘ayn-ı liķādur yolumuz ‘**arşdan** geçer
Cān u baş şıǵmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 13). [‘arşdan, -dan]
Mālikü’l-mülk-i ḥaķāyık ins ü cān
‘Arş u kürs levḥ u ķalem taḥte’l-‘ulā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 8).
[‘arş,]
Yaratdı evvelā ‘**arşı** ki düzdi altına kürsī
Ķamu gökler olup ṭolāb döner feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 41). [‘arşı, -ı]
Didi Ḥaķ şāniña lev lāk senüñ-çün ḥalķ olup eflāk
Semāvāt ‘**arş** u kürsī ḥāk ü berr ü baḥr ü şems ü māḥ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 4). [‘arş,]
‘aşķ degül mi nūr-ı cāmi‘den kılan ‘**arşı** binā
Gerçi Ḥālīķ ķudretinden şāni‘ mestūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra
15). [‘arşı, -ı]

‘arş-ı raḥmān: Bütün yaratılmışları şefkat ve merhametle besleyip büyüten Allah'ın tasarruf dairesi, makamı; göğün en yüce katı.

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘irfān üstine
‘Arifiñ sırrı gerekdür ‘**arş-ı Raḥmān** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 2). [‘arş-ı raḥmān,]

‘arşı semāyı gezdür-: Gökleri dolaştırmak.

Dilerse gezdiren ‘arşı semāyı
Dilerse bozduran nām-ı fenāyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 21). [‘arşı
semāyı gezdür, -en]

ārslān: Aslan. II Hz. Ali.

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Oşmān şerī‘at mülkine sultān
Velākin ol ‘Alī **arслан** olup her sırrıña hem-rāḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 28). [arслан,]

‘arşu’ llāh: Allah'ın büyüklüğünün görüldüğü ayna, arş, makam.

Kevn ü mekândan geçeniñ

Menzili ‘**arşu’ llāh** olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 2). [‘arşu’ llāh,]

‘ālem-i kübrâyı bilmez cān iline girmeyen

Gir gönül iklîmini seyr eyle ‘**arşu’ llaha** bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 16). [‘arşu’ llaha, -a]

Ĥāş-ıla ĥāş olmağa ĥāliş ere irmek gerek

Girüben seyrân idesin ħalbi ‘**arşu’ llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 16). [‘arşu’ llāh,]

art-: Fazlalaşmak, çoğalmak.

Küfr ü îmān nisbetinden el yudurdı ‘aşķ baña

Anca kim **artar** hemān bağrımda başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 18). [artar, -ar]

Bülbül irincek bahāra derdi arțar dem-be-dem

Bülbülün **artduķça** derdi bāğı gülzār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6). [artduķça, -dukca]

‘aşķ odına yandugumca rāĥatım budur hemān

Arțura derdimi Ĥağdan ĥācetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 2). [arțura, -ur, -a]

Ümmî Sinān eydür pîrim **artdı** benüm āh u zārım

Envārı gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25). [artdı, -dı]

Bülbül irincek bahāra derdi **arțar** dem-be-dem

Bülbülün artduķça derdi bāğı gülzār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5). [arțar, -ar]

artuğ: Fazla, ziyade.

Gör Sinān Ümmî cihān mālın direnler ĥırşıla

Rızķını yer iķer ancaķ **artuğın** lâ-büd ķuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14). [artuğın, -ın]

artuğ: Başka, gayrı, maada.

Seni insān eyledüm diyü öger ol Pādişāh
Andan **artuġa** gönül virmek düşer mi şāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 6*). [*artuġa, -a*]

artuġ: Başka, gayrı, maada.

Görmedigüm Tañrıya tapman didüñ haġdur sözüñ
Senden **artuġ** kim kıla Haġġa itā' at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 22*). [*artuġ,]*

aru: Arı hayvanı.

Bülbül olup gülistāndan ayrılma
Aru gibi her çiçegi ġoġma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 28*).
[*aru,]*

'arz id-: Sunmak, takdim etmek, göstermek.

Zühd ü taġvāniñ kemālin 'arz ider zāhid baña
Zātına ġayrān olan n'eyler anuñ naġġāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9*). [*'arz id, -er*]

'arz olun-: Sunulmak.

Tende iken ol 'arz olunan nūr-ı emānet
Māni' ġoma cehd eyleyüben keşf ola esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9*). [*'arz olun, -an*]

ārzū: Arzu, istek.

Sen ġavīsin ey Ĥakīm-i lā-yemūt
Biz za'ifüz fazlıñ için **ārzūda** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 24*).
[*ārzūda, -da*]
Añladum Ümmî Sināniñ 'aşġ-ıla yār olduġın
Anuñ-içün bir gönülde **ārzū** bir ġaç ġalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 18*). [*ārzū,]*

ārzū ġıl-: İstemek, heves etmek.

Ey t̄alib-i vaḥdet olan Raḥmānına ārzū kılan
Gel Ḥazrete vuṣlat bulan Ümmî Sināndan al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
11, Mısra 17). [*ārzū kı,]*
Kodılar māsiva'llāhı kılurlar ārzū ol Şāhı
Çekilür dün ü gün ṭurmaz kārbanımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
74, Mısra 11). [*ārzū kı, -ur, -lar]*
Senüñ zātüñ kıtur ārzū gönül çağlar aḳar ey Şāh
Fırākıñdan gözüm yaşı gehi ḳanlar döker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
114, Mısra 1). [*ārzū kı, -ur]*
Fırākı baḡrımı taḡlar gönül ārzū kıtur çağlar
Anuñ ḥulḳın beyān eyler kimine şerḥ idüp şerrāḥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*
11, Mısra 37). [*ārzū kı, -up]*

aş: Yemek.

Şol kişiniñ 'aḳlı vardur aḡzınıñ dadın bilür
Elini şol **aşa** şunmaz kim ṭuzından bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,*
Mısra 8). [*aşa, -a]*
Eger ḳāl olsa ḥāl eyler eger zehr olsa bal eyler
Şalādur ni'met-i 'aşḳa umarsa kim bu **aşım**dan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,*
Mısra 8). [*aşım*dan, -ım, -dan]
'aşḳ elinden şöyle bil her kim na'ime uğradı
Kıldı sükker ü 'aselden zehr-i ḳātil **aşını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra*
16). [*aşını, -ı, -n, -ı]*
Bu nefsiñ yedügi inkār **aşını**
Görüñ 'aşḳı nice imān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 29*). [*aşını,*
-ı, -n, -ı]
Taş olursa 'aşḳ-ıla yumuşaḳdur **aşım** benim
Girmişem meydān-ı 'aşḳa ṭop-durur başım benim (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Muhammes 2, Mısra 23). [*aşım, -um]*
Senüñ himmet-i 'ālîñle gelür bu dilime sözler
Ḳaçaram aḡzıña lāyık her ādem **aşına** ṭuzlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,*
Mısra 22). [*aşına, -ına]*

aş-: Yüksek ya da geçilmesi güç bir engelin üstünden öte yanına geçmek.

Ey gönül çatmadı saña kimse baş

Bâri ırma yalunuz bellerden aş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2). [aş,]

aş-: (Suyun derinliğinin boynu) aşması.

Eşer kıldı bugün ‘aşk-ı İlahî

Aşup deryâ-yı vahdet başa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 6).

[aşup, -up]

āsān: Kolay, kolayca, zahmetsiz.

Var varından geçmeden ol hân ele girsin mi

Derd ü belâ çekmeden āsān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2). [āsān,]

Yâ İlahî vahdetiñ bir haddi yok ‘ummān mıdur

Yâ kulum sen geldüğüñ yol her kıla āsān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2). [āsān,]

āsān anla-: Kolay zahmetsiz görmek; yetersiz geldiğini düşünmek.

On sekiz biñ ‘ālemi ğark eyleyen derd-i Hudâ

Müşkilātuñ cümlesin ben ‘aşka āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 8). [āsān añla, -du, -m]

āsān bul-: Kolay bulmak.

Pîr ‘azîzümdür Eroğlı ğurmetine kıl nazâr

Tâ varup dergâhıña ol zātuñi āsān bula (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 14). [āsān bul, -a]

āsān eyle-: Kolaylaştırmak.

Zât-ı Hakkâ doğru varan kârbân ehlinden ol

Olmasun yañlış işiñde yoluñ āsān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 14). [āsān eyle,]

āsān kııl-: Zor işi kolaylaştırmak.

Bu fenā evden göçüp Hâzretiñe varmaqlığı
Ol Hâbibiñ hürmetiyçün kıl bize āsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 16). [āsān kıl,]

āsān ol-: Kolay, zahmetsiz olmak.

Cān u cihāniñ terkini niyyet ipiyle bağlayan
Bağlayumaz bir şey anı düşvār işi āsān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 14). [āsān ol, -ur]
Bu derde eyleñüz dermān ki tā müşkil ola āsān
Sizüñdür luṭf-ıla ihsān sizüñdür devr iden devrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
4, Mısra 29). [āsān ol, -a]

āsār-ı feyz: Fazilet, üstünlük eserleri; üstünlük izleri.

Ki zātı lā-teayyünden haber şormak degül ma‘nā
Anuñ āsār-ı feyzinden haber virsün bilen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,
Mısra 4). [āsār-ı feyz, -in, -den]

‘aşāsın ejdehā kıl-: Asasını büyük yılanı dönüştürmek(Hz. Musa'nın asasının yılanı
dönüşüp sihirbazların yılanlarını yutması olayına işaretle).

‘aşk degül mi kim kılan anuñ ‘aşāsın ejdehā
Gerçi kim Mūsā bin ‘İmrān-ı Kelīm-i ṭūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 45). [‘aşāsın ejdehā kıl, -an]

‘asel: Bal.

‘aşk elinden şöyle bil her kim na‘ıme uğradı
Kıldı sükker ü ‘aselden zehr-i ḳātil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra
16). [‘aselden, -den]

aşfiyā: Peygambere vâris olup, onun meslek ve gayelerini ihyaya ve tatbika çalışan
muhakkik zatlar.

Ger enbiyā ger evliyā ger aşfiyā ger etkıyā
Oldılar mazhar-ı zıyā vech-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 23). [aşfiyā,]

‘āsi: *Asi gelen, günahkar.*

‘Āşiler ‘azāb-ıla ğamlarında

Mü’ minler şafā-y-ıla demlerinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 29*).

[‘āşiler, -+ler]

‘Āşiler ‘işyān idüp ben dem-be-dem ihsān idüp

Rahm idüp kullarımı ‘afv eyleyen Ğufrān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

82, Mısra 17). [‘āşiler, -+ler]

Ey ‘ālemleriñ şāhı bir naẓar kılsañ n'ola

Biz ‘**āşiniñ** günāhı defterin silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra*

2). [‘āşiniñ, -nin]

‘āşık: *Aşka düşmüş, aşk derdine tutulmuş, seven, tutkun.*

Cihāniñ kimseye yoǵdur vefāsi

Faḥırdur ‘**āşık**a yāriñ cefāsi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 14*). [‘āşık, -

a]

İçerler ‘**āşıklar** āb-ı ḥayātu

Ḥayy olur ǵalbinde cümle memātu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 9*).

[‘āşıklar, -lar]

Budur dir ‘**āşıklar** ‘aşkıñ nişānı

Küntü kenze mazḥar ider insānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 25*).

[‘āşıklar, -lar]

‘Āşıklarıñ bulduǵları

Düşüp ğavvāş oldukları (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 9*). [‘āşıklarıñ, -

lar, -ı, -n]

‘Āşıklarıñ ziyāreti

Oldur ki beytu’llāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 19*). [‘āşıklarıñ, -

lar, -in]

‘Āşıklar mest olur Hūda

Hem sükker-ile balıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 7*). [‘āşıklar, -lar]

‘Āşıklarıñ āh itdügi

Düni gündüze ǵatduǵı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 13*). [‘āşıklarıñ, -

lar, -ı, -n]

‘Ālimler ‘ilm-ile erkān iderler

‘Āşıklar ‘ālemi seyrān iderler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 14*).

[‘āşıklar, -lar]

Kalmaz ‘āşık niyāzından

Kaynayu gelür özinden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 29*). [‘āşık,]

‘Āşıkların Allāh seni

Görmek isterler Sultānım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 1*). [‘āşıkların, -lar, -ı, -n]

‘Āşıklar ol dost iline

Göçerler Hū diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 1*). [‘āşıklar, -lar]

‘Āşıkları hayrān iden

Bağrın yaqub biryān iden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 13*). [‘āşıkları, -lar, -ı]

Dervîş olan teslîm gerek pîrine

‘Āşıklar yanmasun firqat nārına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 14*).

[‘āşıklar, -lar]

‘Āşıkların sizden gitmez elemi

Evvel Allāh böyle çalmış kalemi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 21*).

[‘āşıkların, -lar, -ın]

‘Āşıkların eglencesi ism-i zātuñ yā Rabbenā

Cānlarının diñlencesi zıkr-i zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1*). [‘āşıkların, -lar, -ı, -n]

‘Āşıkların eglencesi ism-i zātuñ yā Rabbenā

Cānlarının diñlencesi zıkr-i zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1*). [‘āşıkların, -lar, -ı, -n]

‘Āşıkıñ bir çāresi var zār u giryāndur yanar

Yār elinden yarası var yüregi kandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,*

Mısra 1). [‘āşıkıñ, -ın]

‘Āşıkıñ cānı anuñ pervānesidür bî-gümān

Yandugınca yanmağ ister şad hezārāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 19*). [‘āşıkıñ, -ın]

Lā-mekān deryāsına baħrī olan ‘**āşıqlarıñ**

Her kelāmı gevher-i ‘irfānı ‘aşķu’ llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 5*). [‘*āşıqlarıñ, -lar, -ıñ*]

Bu fenā mülkünde ‘aşķa cān virüp baş oynadan

‘**Āşıķıñ** aħvāli sırrın kim bilür merdānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 16*). [‘*āşıķıñ, -ıñ*]

‘**Āşıķıñ** ħālın şorarsañ tevĥīdiñ ħammārıdur

Nüş ider ‘aşķıñ şarābın dü cihāndan farıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1*). [‘*āşıķıñ, -ıñ*]

Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā

Cān virüp cānānı bulmaķ ‘**āşıķıñ** ol kārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 14*). [‘*āşıķıñ, -ıñ*]

Ol ki Bağdādī ene’l-ħaķ söyleyen Manşūrı gör

Dōsta ķurbān eylemek cān ‘**āşıķıñ** ħōş kārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 20*). [‘*āşıķıñ, -ıñ*]

Bülbül iseñ gel berü nūr-ı gülistān bundadur

‘**Āşıķ** iseñ hem daħı verd-ile reyĥān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2*). [‘*āşıķ,]*

İsm-i a’zam ĥurmetiyçün añladum ben ‘**āşıķı**

Vuşlatıñ bağında ĥayrān ser-ĥōş olmaķ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7*). [‘*āşıķı, -ı*]

‘**Āşıķıñ** yokdur murādı dü cihānda zerrece

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3*). [‘*āşıķıñ, -ıñ*]

‘**Ārifiñ** ħalbinde her dem ‘alleme’l-esmāsı var

‘**Āşıķıñ** ħalbinde her dem ma’şūķuñ sevdāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2*). [‘*āşıķıñ, -ıñ*]

Gün gibi āşķāredür ‘**āşıķlara** tevĥīd-i zāt

Ķulle-i Ķāf üzre tırımış ādemiñ ‘Anķāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 23*). [‘*āşıķlara, -lar, -a*]

Gerçi ‘**āşıķ** ĥayretiñ şem’indeki pervānedür

‘Ayn ü şīn ü ħāf içinde ‘ārife ķurbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 19*). [‘*āşıķ,]*

Kibr-ile t at kılursın nefsi e ma r r olup

‘ şıka  ann-ıla ba du  cümlesi oldu  u r ( mm  Sinan D v n , Gazel 30, Mısra 6). [‘ şıka, -a]

Ey t r kat düşmeni bil kim nedür bu şerr   ş r

Dem-be-dem All h diyen ‘ şiklara senden  r r ( mm  Sinan D v n , Gazel 30, Mısra 2). [‘ şiklara, -lar, -a]

Şordu um ‘ayb olmasun ‘ r itmez aşlın şoylayan

‘ şik n ‘azm itdigi menzil-i isti r k nedür ( mm  Sinan D v n , Gazel 31, Mısra 4). [‘ şik n, -i n]

Mest   hayr n ‘ şik n yolunda  urb n eyle c n

Tut  ula n H k  eşiğinde n zından bellüdür ( mm  Sinan D v n , Gazel 32, Mısra 23). [‘ şik n, -i n]

Anu  zikri beni külün idelden

Yunur ‘ şiklara c nim  amm mdur ( mm  Sinan D v n , Gazel 33, Mısra 20). [‘ şiklara, -lar, -a]

 apn nda boyun egerler  l h 

‘ şiklar n ‘azmi naz r nadur ( mm  Sinan D v n , Gazel 35, Mısra 4). [‘ şiklar n, -lar, -i, -n]

Derdi anu  ‘ şiklara bil ‘ayn-ı dev dur

 ıldı bin  cevr   cef d şı-y-la dild r ( mm  Sinan D v n , Gazel 38, Mısra 17). [‘ şiklara, -lar, -a]

‘ şik n mından uşandum gerek  v re  ılsunlar

Bu un vaşl na el şundum gerek p r y re  ılsunlar ( mm  Sinan D v n , Gazel 40, Mısra 1). [‘ şik,]

Her kim görüp g zden süzer  ay line irmez gider

Özden seven ‘ şiklara göstereyim d z r m var ( mm  Sinan D v n , Gazel 41, Mısra 14). [‘ şiklara, -lar, -a]

 l h   ılsun ‘ şiklar cem li n b  n  seyr n

 rişmez vaşluma her kim bakarsa na şıma zinh r ( mm  Sinan D v n , Gazel 43, Mısra 7). [‘ şiklar, -lar]

 l h  cümle ‘ şiklar sa na virmek diler c nlar

Gelen meyd n-ı ‘aşkımda benümle eyledi b z r ( mm  Sinan D v n , Gazel 43, Mısra 15). [‘ şiklar, -lar]

Loḳmān oldum bir dine dükkān oldum verdine
‘Āşıqlarıñ derdine dermān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10). [‘āşıqlarıñ, -lar, -ı, -n]

‘Āşıqları ḫayrān iden tevḫîd-i zāt envārıdur
Cān gözinden māsivānıñ tozını silmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3). [‘āşıqları, -lar, -ı]

Biz ṭarîḳ-ı Ḥalvetî ‘**āşıqlarıñ** ḫandānıyuz
Cān-ıla baş virmege dōst yolınıñ merdānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 1). [‘āşıqlarıñ, -lar, -ıñ]

Ehl-i ḳāl insāna degül yoḳdur aña sözimüz
Ehl-i ḫāl ‘**āşıqlara** söyler bizüm ‘irfānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10). [‘āşıqlara, -lar, -a]

‘Āşıḳam vechiñ görüp ḫayrān olam her dem senüñ
Şadıḳam zātuñ görüp ḳurbān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1). [‘āşıḳam, -am]

Genc-i kimyā bābını feth eyle dilde ey Kerīm
Derdlü ‘**āşıqlarıña** dermān olan her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 18). [‘āşıqlarıña, -lar, -ı, -n, -a]

Ṭaş u toprak ṭavāfından vefā bulmadı ‘āşıḳlar
‘Āşıḳıñ ḳalbidür Ka’be ḫac u ‘umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [‘āşıḳıñ, -ın]

Ṭaş u toprak ṭavāfından vefā bulmadı ‘**āşıḳlar**
‘Āşıḳıñ ḳalbidür Ka’be ḫac u ‘umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11). [‘āşıḳlar, -lar]

Gelicek cezb-i Rabbānî ḫalāldur ‘**āşıḳıñ** ḳanı
Virür dost yolına cānı ḳurbānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5). [‘āşıḳıñ, -ıñ]

Bu tevḫîdiñ müsemmasın ṭaleb ḳılan bugün gelsün
‘Āşıḳlar ṭaliban oynar ‘ummānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 14). [‘āşıḳlar, -lar]

‘Āşıḳ oldur ma’şūḳıñ şevḳında ser-gerdān ola
‘aşḳ-ıla buldum vefālar özge şoḫbet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 17). [‘āşıḳ,]

‘Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim benüm nüş itdigim
Anca ‘**âşık** şöhetinde mest ü hayrândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 16*). [‘*âşık,]*

Sâkıyem meydâna girdim ‘aşk elinden şunduğum
Ehl-i derd ‘**âşıkların** derdine dermândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 14*). [‘*âşıkların, -lar, -ı, -n]*

‘âlem-i nâsût ehline yoğdur benüm bey‘im şirâm
Ehl-i vağdet ‘**âşıklara** gizli ‘irfân şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6*). [‘*âşıklara, -lar, -a]*

‘Âşıkam kevn ü mekânın nağşına dil virmezem
Şadıqam rüy-ı zemîniñ bendine bil virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 1*). [‘*âşıkam, -am]*

‘Âşığa mürşid olan âyât-ı Qur‘ân añladum
‘Arifin kalbinde her dem ‘ilm ü ‘irfân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 1*). [‘*âşığa, -a]*

Söylemesem direm illâ söylemeden geçemedüm
Derd-i hıvon-ıla ‘**âşıkları** toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 2*). [‘*âşıkları, -lar, -ı]*

Ümmî Sinân eydür özüm sağılığıdur bu sözüm
‘Âşıkları ‘irfân-ıla toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 14*). [‘*âşıkları, -lar, -ı]*

Şalâdur nefesim içen ‘**âşığa**
Âb-ı hayvân oldum ‘aşğa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 15*). [‘*âşığa, -a]*

Gerçek ‘**âşık** dost bāğında kevşer şarābın nüş ider
Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23*). [‘*âşık,]*

‘Âşık olan kişi dā‘im dostuñ yolın düze tursun
‘Âşıklara ta‘n eyleyen imān evin boza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 2*). [‘*âşıklara, -lar, -a]*

Hızr içdügi âb-ı hayāt ‘**âşıklara** hâcet degül
Vaşlın meyinden şun bize Hızr-ı Nebiyyullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 11*). [‘*âşıklara, -lar, -a]*

Zu‘m-ı bâtil zümresinden añlamañ ‘**âşıklar**

Muṣtafâdan Murtaẓâdan şâhib-erkânam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 11). [‘âşıkları, -lar, -ı]

‘Aql u cândan ğayrı evvel nesi var ‘**âşıklarıñ**

Anı dahı dosta virmek yeg degül mi vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 5). [‘âşıklarıñ, -lar, -ı, -n]

Yunup tâhir ola cismim namâzım kıla ‘**âşıklar**

Varuban kabrime girsem diyem yâ Hû girem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 11). [‘âşıklar, -lar]

Şu fâzıllar kim oțura olup envâra müstağrağ

Şu ‘**âşıklar** kim oğurlar göz açup zât-ı ‘irfâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 8). [‘âşıklar, -lar]

Halk-ı ‘âlem hâlin bizden şorarsañ

Düşdiler ‘**âşık**a zann u gümâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 20). [‘âşık, -a]

Gönül bir kim fenâ kim beķâ ister

‘**Âşıklar** yanmağ a geldi cihâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 10). [‘âşıklar, -lar]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bağ sen de gör

‘**Âşık**ı hayrân iden tevḥîd-i zâtu’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 10). [‘âşıkı, -ı]

Zâhidîñ güftârını fehm eyledüm küllî recâ

‘**Âşık**ıñ her kavli fi’li ḥasbeten li’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18). [‘âşıkıñ, -ıñ]

‘**Âşık**a ḥağğa’l-yakîndan görünür tevḥîd-i zât

Sâlike seyrân gerekdür ḥûr u ğilmân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 3). [‘âşık, -a]

Hâğğa bâtil ḥânesinden geçmeyen âdem nedür

‘**Âşık**a evṫân gerekdür ‘ayn-ı imân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 12). [‘âşık, -a]

Fağrıdur ‘**âşıklarıñ** ma’şûğ elinden yarası

Derdine dermân gerekdür ḥükm-i Loğmân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 9). [‘âşıklarıñ, -lar, -ı, -n]

Gel berü gel ‘ākıl-iseñ añla kim bu ma‘ni’i
‘Āşıka bil gam degüldür dost için derd ü belā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,
Mısra 4). [‘āşıka, -a]

Cānda çerāğı ‘**āşıkuñ** ‘aşk-ı kadīmiñden yanar
Vaşlıñ bāğına bağ olan hevā degüldür yā Ganī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 11). [‘āşıkıñ, -ın]

Qıyamazsañ eger ‘aşka ulaşma
‘Āşıkların cānı kurbān koç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 20).
[‘āşıkların, -lar, -ı, -n]

Bize Firdevs-i a‘lādan dīzārın zevkı hoş geldi
Gören ‘**āşıklara** āh-ıla zāruñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 2). [‘āşıklara, -lar, -a]

Her nefes ‘**āşıkların** nuṭkundan yā Hū gelür
Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra
13). [‘āşıkların, -lar, -ı, -n]

Mürşidiñ meydānı-durur şad hezārān Kerbelā
Anca ‘**āşık** yāre karşı aqıdurlar qanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra
14). [‘āşık,]

Diñle gör aḥvāli nedür ‘**āşıkuñ** merdānını
Top idüp meydāna geldi başını hem cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 1). [‘āşıkıñ, -ın]

Ey Sinān Ümmī şaḫın kim ehl-i zerqa kılma fāş
Sen nihān it kılma izhār ‘**āşıkuñ** erkānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra
18). [‘āşıkıñ, -ın]

‘Āşıkuñ qalbini envār iden çün
Dilindeki ism-i zātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 9).
[‘āşıkıñ, -ın]

Keşf kılsañ sırr-ıla cāna ledünnī ‘ilmini
Niçedür ‘**āşıklarına** gösterem yā Muşafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra
12). [‘āşıklarına, -lar, -ı, -n, -a]

Māh-ı vechiñ kıblesidür ‘**āşıkuñ** ervāhınıñ
Devlet anuñdur niyāz itdi nihāyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra
27). [‘āşıkıñ, -ın]

Ḥasretiñden āh idüp nālān iderler her seḥer
‘Āşıkñ gözlerini giryān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra
18). [‘āşıkñ, -ın]

‘Āşıklarun kılurlar yād idinüp ismiñi evrād
Okurlar ismiñi Aḥmed Muḥammed İbni ‘Abdillāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 9). [‘āşıklarun, -lar, -un]

‘aşk degül mi ‘**āşıkı** şevk-ıla ber-dār eyleyen
Gerçi Bağdādī ene’l-ḥaḳ söyleyen Manşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 73). [‘āşıkı, -ı]

‘aşk degül mi ‘**āşıkı** hem sırr-ıla sultān iden
Gerçi ḥalk-ı ‘ālem içre ‘āciz ü maḳhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra
77). [‘āşıkı, -ı]

‘Āşık ol yārı ḥacālet çekmeden kaçup sever
Tā ebed derd-i firāḳat çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1,
Mısra 1). [‘āşık,]

Yār-ıla kim yār olur görmez dinür ḥaşr ü kıyām
Neylesün ‘**āşık** kıyāmet çökmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
1, Mısra 10). [‘āşık,]

Gelmesün diyü ḳasāvet çekmeden kaçup sever
‘Āşık oldur mürşid-i kāmilden ayırmaz gözini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
1, Mısra 16). [‘āşık,]

Almışam derd-i belāniñ rāḫatın ḥīn-ı zamān
Ḥā’il olmaz ‘aşka irdi ‘**āşıkā** kevn ü mekān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 32). [‘āşıkā, -a]

Gelün görün bu ‘**āşıklar** bu tevḥīdiñ ḥişārına
Ḳonar gāhī ḳona geldi ezelden ḳonucılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 1). [‘āşıklar, -lar]

Budur ‘**āşıkların** kārı ledünnī ‘ilminiñ dersin
Ṭanar gāhi ṭana geldi ezelden ṭanicılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 15). [‘āşıkların, -lar, -ı, -n]

Bil şerī’atla ṭarīḳat ma’nevī aḥlāḳıdur
Ma’rifetle yā ḫaḳīḳat ‘**āşıkın** ezvāḳıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra
18). [‘āşıkın, -ın]

Gör ne zülfe taķılıpdur ‘**āşıkıñ** gerdānını
Yā nice bende giriftār eyleyüpdür cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 3*). [‘*āşıkıñ, -ın*]

‘āşık ol-: *Sevdalanmak.*

Kim ki ‘āşık olur şāha
İrişür ol yüzi māha (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 13*). [‘*āşık ol, -ur*]
Gerçek ‘āşık olan kişi meydāna қor cān u başı
Budur yār seveniñ işi her ne gelse faҳra şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7*). [‘*āşık ol, -an*]
‘Āşık olan kişi dā’im dostuñ yolın düze тұrsun
‘Āşıklara та’n eyleyen imān evin boza тұrsun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1*). [‘*āşık ol, -an*]
Mürşidinden ğayrı yire bir nażar
Қılmaz ‘āşık olan olur dîvāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 26*). [‘*āşık ol, -an*]
Şabr ideydüm söylemekde hiç қarārım қалmadı
‘Āşık oldum vaşlına çün ihtiyārım қалmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 14*). [‘*āşık ol, -du, -m*]

āşikāre: *Belli, meydanda, açık.*

Gün gibi **āşikāresin** ‘āriflere ‘ayne’l-yaķın
Ehl-i tuğyāniñ özinde қahr-ı mülһaқ el-ğıyāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3*). [‘*āşikāresin, -sin*]

‘āşık-ı bî-çāre: *Zavallı âşık.*

‘Āşık-ı bî-çāre derdine devā kılmış niçün
Didiler Ümmî Sinān maħbūba yār olmuş niçün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 23*). [‘*āşık-ı bî-çāre,]*

‘āşık-ı divāne: *Delicesine âşık olan.*

Gel temâşâ kıl ne söyler ‘âşık-ı divâneler
Cür‘a-i Seb‘u’l-meşâniden içen mestâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,
Mısra 1). [‘âşık-ı divâne, -ler]

‘âşık-ı efsâne: Boş, asılsız, sahte aşık.

Geçmezem dildârîñ ‘aşkından câna olsun vedâ‘
Virmeyen cânâne cânın ‘âşık-ı efsânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 6). [‘âşık-ı efsâne, -dür]

‘âşık-ı merdâne: Mert, yiğit aşık.

Kurıla meclis-i mestân ki dost kendi ola sâkî
Şunulup mey-i vahdetler içer ‘âşık-ı merdâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 10). [‘âşık-ı merdâne,]
‘Âşık-ı merdâne Hâkdan ğayrıya dil virmeye
Dü cihânîñ sevgüsi qalbine anuñ girmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1,
Mısra 11). [‘âşık-ı merdâne,]
Kurtulursam ğam degül tezvîr-i dâm-ı dânededen
Çoğ mıdur cân virmek ‘aşka ‘âşık-ı merdânededen (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 4). [‘âşık-ı merdâne, -den]

‘âşık-ı mestâne: Kendinden geçmiş aşık.

‘Ara kalmaz kâra kalmaz ‘âşık-ı mestâneler
Cümlesinden el çeküben zâr u ser-gerdân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 19). [‘âşık-ı mestâne, -ler]

‘âşıklardan ol-: Aşık kimselerden olmak; aşık olmak.

Cân u başı terk it ey dil sen de ‘âşıklardan ol
Muştafâ şer‘i yolında şapma şadıqlardan ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 29). [‘âşıklardan ol,]

aş(ı): Asıl, esas, temel.

Dört kitābıñ **aşlı** ezel tevḥīd-i zātıñ sırrıdur
Dellāllığı degdi bize sırr-ı Qur'ān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3*). [*aşlı,]*

āşinā: *Bildik, tanıdık, dost.*

Bu 'aşkıñ vaşfını bizden şoranlar
Biliñ kim tā ezelden **āşināmdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 12*).
[*āşināmdur, -m, -dur]*
Seyr-i cānān eyleyendür 'ārif-i bi'llāh olan
Nefsi terk idüp bulandur rūḥuñ **āşināsımı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 6*). [*āşināsımı, -sı, -nı]*

āşinā' ol: *Tanımak, bilmek, hemen fark etmek.*

Geldi her kim 'āleme her kim gele
Nūr-ı vechiñden olurlar āşinā' (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 20*). [*āşinā' ol, -ur, -lar]*

aşk: *Aşk, sevgi, muhabbet; candan sevme, gönül verme.*

'aşkıña yoldaş olmağa
Derdiñe dildaş olmağa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 41*). [*'aşkıña, -ı, -n, -a]*
'aşka yār olanıñ av u şikārı
Şālınıda bir daḥı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 19*).
[*'aşka, -a]*
'aşka lā diyeniñ telbīs kumaşı
Ṭalıñda bir daḥı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 31*).
[*'aşka, -a]*
Budur dir 'āşıklar '**aşkıñ** nişānı
Küntü kenze mazhar ider insānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 25*).
[*'aşkıñ, -ın]*
Her kime zerrece '**aşkıñ** ulaşa
Sa'ādet tācıdur kondağı başa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 33*). [*'aşkıñ, -ın]*

Dilerse ‘aşkıını cāna kıuran faķ

Dilerse söyleden sırran ene’l-ħaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 25).

[‘aşkıını, -ı, -ñı]

Bulan bu ‘aşkıñ dadını

Keşf eyler ‘ilm-i bātıını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 21). [‘aşkıñ, -ın]

Şol cān ki ‘aşkıñ yiridür

Kāmil gerekdür arıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 45). [‘aşkıñ, -ıñ]

Böyledür bu ‘aşkıñ işi

Her kim uyarsa delüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 3). [‘aşkıñ, -ın]

Sunarsañ girmez eliñe

‘aşkıñ maķāmı uludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 24). [‘aşkıñ, -ın]

Gāhı gelür gülistāna

Gül ‘aşkıından feryāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 12). [‘aşkıından, -ından]

‘aşķ odına yana yana

Ulaşup nūr-ı Sübhāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 25). [‘aşķ,]

Buña iren ħandān olur

‘aşķ nūrıdur sazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 20). [‘aşķ,]

Ne söyler dilde ‘aşķ söyler

Ne yaylar cānda ‘aşķ yaylar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 17). [‘aşķ,]

Ne söyler dilde ‘aşķ söyler

Ne yaylar cānda ‘aşķ yaylar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 18). [‘aşķ,]

Ne boylar sırda ‘aşķ boylar

Bu esmā-i müsemmadan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 19). [‘aşķ,]

Göñül ‘aşķdan ğınā buldı

Geçüp dünyā vü ‘uķbādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 1). [‘aşķdan, -dan]

Eliyle kendini tutdı

Bu ‘aşkıñ bahırına atdı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 14). [‘aşkıñ, -ın]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ħāli

Gāh ğama uğradur yolu (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 21). [‘aşkıñ, -ın]

Bindirdüñ ‘aşkıñ atına

Ķandurduñ ‘aşķ şerbetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 14). [‘aşķ,]

Ümmî Sinân ‘aşka yârdur

Anuñ-çün gayrıdan dürdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 25). [‘aşka, -a]

‘aşkdur sağ iden şayrıyı

‘aşkdur bir iden ayrıyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 5). [‘aşkdur, -dur]

‘aşkdur sağ iden şayrıyı

‘aşkdur bir iden ayrıyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 6). [‘aşkdur, -dur]

Mevlâm ‘aşkıñ meydânına

Yanmağa geldük yanmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 1). [‘aşkıñ, -ın]

Bindirdüñ ‘aşkıñ atına

Çandurduñ ‘aşk şerbetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 13). [‘aşkıñ, -ın]

Kim irdi ‘aşkıñ huldına

Bakmaz akçeye altuna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 21). [‘aşkıñ, -ın]

‘aşkıñ cenâhı altına

Siñmege geldük siñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 23). [‘aşkıñ, -ın]

Cân gözi-y-le seyrân

İden ‘aşkıñda hayâliñ Haqqı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 16).

[‘aşkıñda, -ın, -da]

‘aşkıñla bizi yâr eyle

Çalbimizi pür-nür eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 17). [‘aşkıñla, -ıñ, -la]

Kimdür ol hânıñ yolunda var varından vaz gelen

‘aşkına fermân olan ferdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8). [‘aşkına, -ı, -n, -a]

İlâhî vir bize ‘aşkıñ pişvâ

Be-ħaqq-ı ve ’n-necmi izâ hevâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1). [‘aşkıñ, -ın]

Ümmî Sinân dir h̄vāce fikrim bu irte gice
‘aşk-ıla cān mi‘rāca şaldugum midur haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
18). [‘aşk-ıla, -ıla]

Zāhid benüm ‘aşka yār olduğum midur haṭā
‘aşk-ıla yokluğu kār kıldugum midur haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
1). [‘aşka, -a]

‘aşka hem-rāh ol hemîşe diñleme kimse ünin
Ol Gānî Ferd ü Çālābdan sem‘iñe ire hiṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
9). [‘aşka, -a]

Ehl-i ‘aşka hā’il olmaz ‘ālem-i kevn ü mekân
Hûş ‘azābdur illā ‘aşkdan fāriğ olmak el-ğiyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,
Mısra 8). [‘aşkdan, -dan]

Gāfil olma kıl hāzer bunda giriftār olmadan
Dü-cihāniñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
6). [‘aşk-ıla, -ıla]

Cāmı cānāniñ elinden nūş umarsañ ‘aşk-ıla
Başı meydāna koyup cāmı fedā kıl yūri var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
19). [‘aşk-ıla, -ıla]

Bī-niṣān u lā-mekāniñ illerinde şāh olan
‘aşk-ıla derde giriftār oldılar çün bī-şümār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
26). [‘aşk-ıla, -ıla]

Kim ki ‘aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı
Kalışar yevmü’l-cezā şehrinde bī-şek āh u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 27). [‘aşk-ıla, -ıla]

N’ola anuñ yolına cümle ‘ālem olsa fedā
Muştafāniñ ‘aşkına çün baş ile cāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 12). [‘aşkına, -ı, -n, -a]

‘aşk alup benden beni zātında kurbān itdügi
İki ‘ālem emrine fermān olan sulṭānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra
19). [‘aşk,]

İrmeyen bilmez benüm ‘aşk-ıla gāvvaş olduğum
Tevhîd-i zāt-ı İlāhî dinilen ‘ummānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra
11). [‘aşk-ıla, ---ıla]

Vahdetiñ envârına ğark olduğından ‘**aşk-ıla**

Dağı ‘aqla gelmedi Ümmî Sinân divânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 25*). [‘aşk-ıla, -ıla]

Bu fenâ mülkünde ‘**aşka** cân virüp baş oynadan

‘Aşkıñ aḥvâli sırrın kim bilür merdânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 15*). [‘aşka, -a]

Ol şarâbı kim bugün ‘**aşkıñ** elinden içdi cân

Tâ ezel bezm-i elestiñ ğurduğı meyhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*). [‘aşkıñ, -ın]

İsm-i a‘zam ‘**aşkına** zikrinde vuşlat bulduğum

Ḥayy ü Bâkî zât-ı a‘lâ pāk olan sübhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 17*). [‘aşkına, -ı, -n, -a]

‘Aşkıñ ḥâlin şorarsañ tevḥîdiñ ḥammârıdur

Nüş ider ‘**aşkıñ** şarâbın dü cihândan farıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2*). [‘aşkıñ, -ın]

Ey Ta‘âlâ ḳankı fazlıñ vaşfını şerḥ eyleyem

‘aşk derdiñ cur‘asın nüş eyledüm mürvet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 24*). [‘aşk,]

Dilde Ḥaḳdan ğayrı güftâr eylemez dervişler

Cânda ‘**aşkdan** ğayrı bir kâr eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*). [‘aşkdan, -dan]

Baña kim ‘aşka tevbe ḳıl dir ise

Benüm bu ‘**aşk** atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8*). [‘aşk,]

Bu ‘**aşka** virmişem ben ihtiyârım

Ne kim ḳılsa baña faḥr u ğınâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*). [‘aşka, -a]

Baña kim ‘**aşka** tevbe ḳıl dir ise

Benüm bu ‘aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7*). [‘aşka, -a]

Eger biñ pâre ḳılsalar tenimi

Ben ‘**aşka** lâ dimezem baḥt-ı nâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10*). [‘aşka, -a]

Baňa bu ‘aşka kim oldu kulağuz

Anı Allāh sevindürsün du‘āmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 23).

[‘aşka, -a]

Eger benden kim isterse naşihat

Çomasun ‘aşkı bu ‘ālî-mağāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 14).

[‘aşkı, -ı]

Mevlām ‘aşkıñ bize a‘zam imāmdur

Uyaldan tã‘atum küllî tamāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1).

[‘aşkıñ, -ın]

Bu ‘aşkıñ vaşfını bizden şoranlar

Biliñ kim tã ezelden aşınāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 11).

[‘aşkıñ, -ın]

Derd-i Hudāniñ baħrına tal itme tevaķķuf

‘aşk-ıla yār ol ki saňa yār olmaya aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8).

[‘aşk-ıla, -ıla]

Ĥayālîñ cānıma kıble gelüp ‘aşkıñ imām oldu

Niyāzın il gerek yāre gerek aġyāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40,

Mısra 9). [‘aşkıñ, -ın]

İnsān gelür ĥayvān gider İblīs anı tırmaz yider

‘aşk-ıla cümle ‘āleme tılmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,

Mısra 4). [‘aşk-ıla, -ıla]

Ben ol dōsta virdüm gönül ‘aşk benüm ile yār olur

Kim ki dōsta virmez gönül bu ‘aşk andan bîzār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

46, Mısra 1). [‘aşk,]

Ben ol dōsta virdüm gönül ‘aşk benüm ile yār olur

Kim ki dōsta virmez gönül bu ‘aşk andan bîzār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

46, Mısra 2). [‘aşk,]

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk olur belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,

Mısra 3). [‘aşk,]

Gözüm dōstu görmek diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu ‘aşk döker yaşın gözüm şanki bıñar olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

46, Mısra 6). [‘aşk,]

Bir kulına dōst meyl ide gider bu ‘aşk anı güde
Kōmaz bir lahza unuda dilde sözi tekrār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 9). [‘aşk,]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hâli kōmaz dōsta vara yolu
Kim ki dōsta şunar eli kpar ‘aşka şikār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 8). [‘aşka, -a]

Ümmî Sinānıñ dōst varın alup ‘aşka virmiş kārın
Anuñ-çün dilde esrārın yazar sözi güftār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 13). [‘aşka, -a]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hâli kōmaz dōsta vara yolu
Kim ki dōsta şunar eli kpar ‘aşka şikār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 7). [‘aşkıñ, -ın]

Gayr-ı Hakkā Hakk diyen ‘aşka gönül virmedi
‘aşk odına varlığın yokluğa şayan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3).
[‘aşka, -a]

Gördüm yarı düşümde yokdur yañlış işimde
‘aşkın anuñ başımda şayvān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 8). [‘aşkın, -ın]

Tevhîd-i zātıñ baħrına ‘aşkıla talmayan bilmez
Ledünnî baħrınıñ dürrin şarrāfı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49,
Mısra 1). [‘aşkıla, -ıla]

Qanı başda şu devlet kim urıla kisveti ‘aşkıñ
Qanı cānda şu ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 11). [‘aşkıñ, -ın]

Erba‘ın-i ħalvetiñ ‘aşkında ‘uzlet bekleyüp
‘İlm ü ‘irfān iqlîmin seyrān iden sırdānîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 17). [‘aşkında, -ın, -da]

‘aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola
Hükmi fāş kendü nihān ol Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 7). [‘aşka, -a]

Beni ‘aşkıñ eli tıtdı senüñ meydān-ı derdiñde
Yüzimi eyledi cārî özümü eyledi ferrāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 5).
[‘aşkıñ, -ın]

Ol dükemmez kenze mihmân olmağa
Ger olasin ‘aşk öñinde ke’l-ferâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 20).
[‘aşk,]
Key şakın aşıñdan ırma öziñi
Her ne kılursañ kılup ‘aşka ulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 16).
[‘aşka, -a]
Kurtaram dirseñ başı Ümmî Sinân
Cümle şeyden arınup ‘aşka bulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 22).
[‘aşka, -a]
Pâdişâh-ı Lâ-yezâlîñ şem‘ine pervaneyem
‘aşka fermân olduğumdan yine ol hânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 20). [‘aşka, -a]
Dir Sinân Ümmî saña her kim ki vaḥdet buldısa
‘aşk elinden şunduğuñ yâ Rab nevâlîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66,
Mısra 10). [‘aşk,]
Şun maḥabbet bâdesinden sâkıyâ bir cām bugün
Nüş idüben ‘aşkıña mihmân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 12). [‘aşkıña, -ı, -n, -a]
Kim ola kim evliyânıñ ḳapusunda bekleye
Bekleden sensin senüñdür çünki ‘aşk-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 16). [‘aşk-ıla, -ıla]
Derd-i yârdan ğayrısından fâriğ olup dem-be-dem
‘aşk-ıla el bir ideydüñ sen de n’olayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 28). [‘aşk-ıla, -ıla]
Gel ey ‘aql-ı şafâ ehli nedür ma‘nâ şorarsañ gel
İçüp ‘aşkıñ şarâbından bu tevḥîdi sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,
Mısra 2). [‘aşkıñ, -ın]
Bugün bu ‘aşkıñ içinde vicdânımız eksik degül
Ḥudânıñ ḳurb-ı zâtında seyrânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74,
Mısra 1). [‘aşkıñ, -ın]
Bu ‘aşkıñ ḥaymesin ey şâh ḳuraldan oldı hoş dergâh
Yedi iḳlîme ḥükm eyler sultânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74,
Mısra 3). [‘aşkıñ, -ın]

‘aşka yār ol gel berü sen dostı düşmān añlama
Seyr-i fi’ llāh illerine merd cevlan eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra
11). [‘aşka, -a]

Yağma kıldı ‘aklı cānı gönli ‘aşkıñ ‘askeri
Kancaru ‘azm eyleyem yā kancaru gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 17). [‘aşkıñ, -iñ]

‘Aşık oldur ma ‘şūkuñ şevkında ser-gerdān ola
‘aşk-ıla buldum vefālar özge şöbet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 18). [‘aşk-ıla, -ıla]

Hoş şafādur şan‘atım Allāhu a‘lem kim bugün
Haḫ Ta‘ālā ‘aşkıñıñ bāğında ḫalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 6). [‘aşkıñıñ, -ı, -nın]

Sākıyem meydāna girdim ‘aşk elinden şunduğum
Ehl-i derd ‘aşıqlarıñ derdine dermāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 13). [‘aşk,]

Bu Sinān Ümmî za‘ifiñ yarası yanmak diler
Anuñ-içün kim bu cānım ‘aşka mihmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 34). [‘aşka, -a]

Küfr ü imān nisbetinden el yudurdı ‘aşk baña
Anca kim artar hemān bağırında başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 17). [‘aşk,]

Ey dirīgā yine benüm oldu işim neyleyem
‘aşk-ıla hoş oldu bu āvāre başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra
2). [‘aşk-ıla, -ıla]

Nūş idelden cāmını ‘aşkıñ elinden bir kadeḫ
Āh u efgān oldu etmeg-ile aşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra
3). [‘aşkıñ, -iñ]

Görüñ ‘aşk-ıla hem-rāham terk-i beḫā terk-i cāham
Men lāhūt-ı mürğ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 25). [‘aşk-ıla, -ıla]

Bugün ‘aşkıñ bāzārında dürr ü mercān şatar dilim
Yāriñ cemāli bāğında verd ü reyḫān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81,
Mısra 1). [‘aşkıñ, -in]

Ümmî Sinānîñ cānı dā'im **'aşkıñ** fermānı

Dir anuñ-içün imānı ben 'ișyānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 17). ['aşkıñ, -ın]

'aşk-ıla dîzār için olmak fenā fahrım-durur

Zühd-ile ğilmān için ma'müre gönül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 11). ['aşk-ıla, -ıla]

On sekiz biñ 'ālemi ğarķ eyleyen derd-i Hūdā

Müşkilātuñ cümlesin ben **'aşka** āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 8). ['aşka, -a]

'aşkına baĝlıdur başım 'aşkdur dā'imā yoldaşım

'aşk-ıla ben dü cihānîñ sulţānıyam sulţānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 8). ['aşk-ıla, -ıla]

'aşkına baĝlıdur başım **'aşkdur** dā'imā yoldaşım

'aşk-ıla ben dü cihānîñ sulţānıyam sulţānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7). ['aşkdur, -dur]

'aşkına baĝlıdur başım 'aşkdur dā'imā yoldaşım

'aşk-ıla ben dü cihānîñ sulţānıyam sulţānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7). ['aşkına, -ı, -n, -a]

Baħr-ı zātūñ mevci beni sürdi kenāra **'aşk-ıla**

Zāt-ı ħakāyık nūrına geldüm 'aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5). ['aşk-ıla, -ıla]

Vuşlat şarābından içüp ħayrān olan gelsün berü

Țoldurdum **'aşkıñ** cāmını geldüm ol baħrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 28). ['aşkıñ, -ın]

Ol ħakīķat baħrınıñ pür-tāb iden mevci benem

'aşk-ıla geldüm cihāna cisme Țalaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4). ['aşk-ıla, -ıla]

Ĥālîme yār olmayan vāķıf degül esrārıma

'aşk-ıla kim yār olursa ta'lim-i rāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 12). ['aşk-ıla, -ıla]

Cānı çevĝān, başımı Țop eyledim dergāhına

'aşkı meydānında Şāhıñ añlamañ nāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 14). ['aşkı, -ı]

Bir zamān nefsiñ hevāsı kapladı cān iklīmin

Ṭoğdı ‘aşkıñ āfitābı kışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 18). [‘aşkıñ, -in]

‘aşka ırmeyen cihānda hāşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlūb eylemege hem ālim ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 7). [‘aşka, -a]

Ben gülem pür-hār içinde bülbülüm ‘aşkđur benüm

Bülbülem ağyār içinde hem gülüm ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 1). [‘aşkđur, -dur]

Ben gülem pür-hār içinde bülbülüm ‘aşkđur benüm

Bülbülem ağyār içinde hem gülüm ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 2). [‘aşkđur, -dur]

Cümle varım virmişem ‘aşkıñ yolında her nefes

Dü cihāniñ varlığından taḥşilim ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 4). [‘aşkđur, -dur]

Sırr-ıla ‘aşkıñ içinde dostı pinhān bulmuşam

Vāşıl-ı Hāğ olmağa gizli yolum ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 6). [‘aşkđur, -dur]

‘aşka ırmeyen cihānda hāşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlūb eylemege hem ālim ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 8). [‘aşkđur, -dur]

Tevḥid-i ef‘āliñ aşlından bilen añlar bunı

Arıyam hem kudret-i Hāğdan balım ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 10). [‘aşkđur, -dur]

Dost cemālından tecellī vaşfını söyler bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 12). [‘aşkđur, -dur]

Siz gelüñ Ümmî Sinānı añlamañ lāf ü güzāf

Şāh-ı merdān sırrı vardur düldülüm ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 14). [‘aşkđur, -dur]

Cümle varım virmişem ‘aşkıñ yolında her nefes

Dü cihāniñ varlığından taḥşilim ‘aşkđur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 3). [‘aşkıñ, -in]

Sırr-ıla ‘aşkıñ içinde dostı pinhân bulmuşam
Vâsıl-ı Hâk olmağa gizli yolum ‘aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89,
Mısra 5). [‘aşkıñ, -ın]
‘aşka fermân olmayanlar varlığından geçmedi
Kim ki ‘aşka yâr olursa dâra ber-dâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,
Mısra 9). [‘aşka, -a]
‘aşka fermân olduğum ‘ayb olmasun añlayana
Dir Sinân Ümmî bu yolda ben ‘azîm-kâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
93, Mısra 15). [‘aşka, -a]
‘aşka fermân olduğumdan hamdü li’llâh çok şükür
Baħr-ı zâta mahrem oldum kalmadı aġyârlığıım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94,
Mısra 13). [‘aşka, -a]
Yedi tamu sekiz uçmağdan müberrâyım bugün
Çün naşbim ‘aşka irdi kısmetim budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 6). [‘aşka, -a]
Düzeldi ‘aşk u bünyâdı atarlar topı kudretten
Geçüp benlik sarâyından yıķup ġurd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 11). [‘aşk,]
İrelden fazl-ı Yezdânî dilâver eyledüm cânı
Yañıldup ‘aşk-ıla nefsi işin nerd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99,
Mısra 8). [‘aşk-ıla, -ıla]
Dîzârı zevķı derdinden başım top oldu cân çevġân
Girüp meydânına ‘aşkıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 4). [‘aşkıñ, -ın]
İki ‘âlem hevâsından selâmetdür Sinân Ümmî
Bugün ‘aşkıñ seħer bâdı eser berd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99,
Mısra 18). [‘aşkıñ, -ın]
Aķaram ġâhî çağlaram âh ider ġâhî aġlaram
Virür bu ‘aşk baña dürlü şafâlar acı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,
Mısra 6). [‘aşk,]
Eger ‘aşk olmasa ey yâr meni almış idi aġyâr
Kimüñledür benüm cengim bilür ‘ârif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 9). [‘aşk,]

Kaçan nefsiñ hevâsından vücūdum perde kaplarsa
Bi-küllî maḥv ider bu ‘aşk komez bir qurı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*). [‘aşk,]

Ölem toprak ola tenim ulaşa aşlına cānım
Umaram ‘aşk eser vire ile toprak u taşımından (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 18*). [‘aşk,]

ıyâmet kopicak tıram binem ‘aşk atına sürem
Çağırım dost diyem varam ıram sevdâyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 19*). [‘aşk,]

Ḥakâyıkda beni Allâh yaratdı ‘aşk-ıla evvel
Anuñ-çün bile gönderdi ayrılmayam baṭaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3*). [‘aşk-ıla, -ıla]

Sinân Ümmî bu ‘aşk-ıla nice sultân olur añla
Dir âmennâ ve şaddeknâ bilen bu sırrı fâşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 21*). [‘aşk-ıla, -ıla]

Baña ‘aşkı şoran gelsün haber alsun kumâşımdan
Nicedür vaşfını bilsün yaqarsa bu ataşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*). [‘aşkı, -ı]

Bu ‘aşkıñ kıymeti olmaz iki ‘âlemde bulunmaz
Baña lezzet olan oldur te‘ayyündür göz kaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11*). [‘aşkıñ, -ın]

Ḥakkı gerçek sevenleriñ ‘aşk odına girenleriñ
Nişanı budur anlarıñ kalbi yanup şıza tırsun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 13*). [‘aşk,]

Yidi tamu ne şeydür ki yaqa bile yanmışları
‘aşk âteşine yanmayan yanacağın seze tırsun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 16*). [‘aşk,]

Deryâyı varlıqdan ḥalâş eyle anuñ ‘aşkına kim
Baṭn-ı balıkda zıkr iden Yûnus Resûlullâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 9*). [‘aşkına, -ı, -n, -a]

Sal vücūdum iklîmine evvel ‘aşkıñ mih-terin
Gönlümüñ tahtında senden ğayrı sultân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9*). [‘aşkıñ, -ın]

Yā İlāhī ‘aşk elinden olmadum bir kez emīn
Ağladup her gāh gāhi akıdur gözüm nemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 1). [‘aşk,]
Gönlümüzde ğayrı şeyden almadı hergiz beā
a Ta‘ālā sevgüsinden ‘aşka mihmānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
108, Mısra 16). [‘aşka, -a]
Bize mürşid-i kāmilden virildi ni‘metiñ hası
Ne ‘aşkdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 24). [‘aşkdur, -dur]
Bar-ı zātuñ pertevi atdı meni ‘aşk-ıla
Sefer idüp alıma dönüşümden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 3).
[‘aşk-ıla, -ıla]
Gelür ‘aşkıñ utar meydān baa ‘ālem olur zindān
onar baımda bir sevdā beni alur şatar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114,
Mısra 5). [‘aşkıñ, -ın]
İlāhī cism-i insānı daı nefis ü dil ü cānı
Müsaar eyle derdiñle yanalum ‘aşk-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115,
Mısra 10). [‘aşk-ıla, -ıla]
Dü cihānı terk idenler ‘aşka mihmān oldılar
Gel şikār eyle sen anuñ derdine dermānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,
Mısra 11). [‘aşka, -a]
Ger sen anuñ ‘aşkı derdin bāşıña tāc itmedüñ
Ehl-i erkāndan abersiz ayf ola erkānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,
Mısra 7). [‘aşkı, -ı]
Mürşide dil virmeyince bulmadı alb-i selīm
‘aşk-ıla yur albini zākir ılan evrādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra
12). [‘aşk-ıla, -ıla]
‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın yañılan
Görmedi ‘aşkıñ belāsın ayf ola şol ādeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 7). [‘aşka, -a]
‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘imāret eyledi
Bī-niān u lā-mekān şevı gelür bünyādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 15). [‘aşkı, -ı]

‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın yañılan
Görmedi ‘aşkıñ belāsın hayf ola şol ādeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 8). [‘aşkıñ, -ın]
‘Āşık olan kişi ‘aşkıñ dadını
Bulımaz sükker ü ballar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 13).
[‘aşkıñ, -ın]
Melāmet kisvetin geydüñ başıña
Dem-be-dem ‘aşk-ıla olduñ revāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 4).
[‘aşk-ıla, -ıla]
‘aşk-ıla mürşide virdi varını
Zāhir bāṭın kim ki irdi cānāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 27). [‘aşk-
ıla, -ıla]
‘Āciz ƣaldum āvāreyem İlāhī
Ne ƣılam ki bu dil ‘aşkdan uşana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 8).
[‘aşkdan, -dan]
‘aşk içinde ƣalmadı şabra vücūduñ ƣāƣatı
Tevhīdiñ esrārına hayrāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra
15). [‘aşk,]
Şöyle bil irmeyiserdür ayağı ƣozına el
Ehl-i derdiñ ‘aşk elinden ƣünkü fazlu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 8). [‘aşk,]
‘aşka virdük biz cihāniñ şöretin hem ‘izzetin
Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 9). [‘aşka, -a]
Ey Hudā luṭf eyle sen Ümmî Sināniñ yolını
Bağla ‘aşkıñ zenciriyle gıtmesün zāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 18). [‘aşkıñ, -ın]
‘aşk-ıla kim dü cihāniñ varlıgın terk eyledi
Şöyle bil Loƣmān ‘ilācın istemez şağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 15). [‘aşk-ıla, -ıla]
Her kişi bir sancağ-ıla varmağ diler dergāhiña
‘aşkıñdan ayırsı bize livā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 14). [‘aşkıñdan, -ından]

‘aşk elinden şöyle bil her kim na‘ıme uğradı

Kıldı sükker ü ‘aselden zehr-i kıtil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15). [‘aşk,]

Zâhidiñ efsânesinden kırtaran baş âferîn

‘aşk-ıla pür-nür idiser içini ve taşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 8). [‘aşk-ıla, -ıla]

Kim ki ‘aşkıñ bahırına bandırmadı parmağını

Qo anı kim şol tahâretsüz iliñ kılmaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 19). [‘aşkıñ, -iñ]

Bu Sinân Ümmî bugün ‘aşk bahırınıñ saqqâsıdur

Feyz-i Haqdan kalb şehrin şuaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 17). [‘aşk,]

Meydân-ı ‘aşkıñ meyiniñ kâr-ğânesidür kırdüğüm

‘aşkıñ şarâbindan içüp ħammâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 14). [‘aşkıñ, -in]

Cân mülkini yakmayanıñ mertebesidür mâ sivâ

Yakıp bu ‘şk odı ile pür-nâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 18). [‘şk,]

Görüñ ‘aşkı nice ħayrân eyledi

Görüñ ‘aşkı nice ‘uryân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 1). [‘aşkı, -ı]

Görüñ ‘aşkı nice ħayrân eyledi

Görüñ ‘aşkı nice ‘uryân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 2). [‘aşkı, -ı]

Maħabbet âteşi yanar yürekde

Görüñ ‘aşkı nice biryân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 4). [‘aşkı, -ı]

Atar münkir olan taş cânıma

Görüñ ‘aşkı nice nişân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 6). [‘aşkı, -ı]

Zâhide virmedi zâkiriñ zevkın

Görüñ ‘aşkı nice devrân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 8). [‘aşkı, -ı]

Bulunca gönülde genc-i nihānı

Görün **‘aşkı** nice vīrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 10*). [**‘aşkı**,
-ı]

Bir zerrede on sekiz biñ ‘ālemi

Görün **‘aşkı** nice seyrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 12*).
[**‘aşkı**, -ı]

Cān gezer atrede yedi deryāyı

Görün **‘aşkı** nice ‘ummān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 14*).
[**‘aşkı**, -ı]

aıñ tevidiniñ zātun ıfātun

Görün **‘aşkı** nice ‘ayān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 16*). [**‘aşkı**,
-ı]

‘Ārifiñ nukını aa’l-yaıñdan

Görün **‘aşkı** nice ‘irfān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 18*). [**‘aşkı**,
-ı]

Zāhidiñ orusı amu yirini

Görün **‘aşkı** nice bűstān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 20*).
[**‘aşkı**, -ı]

Cemāli bāından āb-ı revānı

Görün **‘aşkı** nice reyān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 22*).
[**‘aşkı**, -ı]

İelden cűr‘asın bezm-i elestiñ

Görün **‘aşkı** nice mestān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 24*).
[**‘aşkı**, -ı]

Olupdur vűcűdum meye kār-āne

Görün **‘aşkı** nice dűkkān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 26*).
[**‘aşkı**, -ı]

Yedi ilīm dűrt kűşeniñ ānıyam

Görün **‘aşkı** nice sulān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 28*).
[**‘aşkı**, -ı]

Bu nefsiñ yedűgi inkār aını

Görün **‘aşkı** nice ĩmān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 30*). [**‘aşkı**,
-ı]

Bu ‘aqlı bu nefsi cānı emrine

Görün ‘aşkı nice fermān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 32).

[‘aşkı, -ı]

Unutdı iğvāsın hannās u şeytān

Görün ‘aşkı nice insān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 34). [‘aşkı,

-ı]

Bu derdiñ çāresi bulunmaz dirler

Görün ‘aşkı nice dermān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 36).

[‘aşkı, -ı]

Ledünnî ‘ilmini bildürmek için

Görün ‘aşkı nice erkān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 38). [‘aşkı,

-ı]

Bilmez Ümmî Sinān ağı karayı

Görün ‘aşkı nice fettān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 40).

[‘aşkı, -ı]

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka haznedār olmak

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez gayrı dükkānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 17). [‘aşka, -a]

Sinān Ümmî ene’l-haqqı görün ‘aşkdan ‘ayān eyler

‘Ayāna irişen gelsün gerekmez gayrı a’yānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 21). [‘aşkdan, -dan]

Adı ‘aşkdur yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez gayrı fermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 13). [‘aşkdur, -dur]

Uyaldan ‘aşkına anuñ gerekmez gayrı burhānı

İrelden derdine anuñ gerekmez gayrı dermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 1). [‘aşkına, -ıñ, -a]

Ahmediñ mi’rācına gör çünkü ‘aşk oldu burak

Sırr-ı Haqqa vāşıl oldu menzile geç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 3). [‘aşk,]

Sūfiyem hem şāfiyem ‘aşk eyledi tahir beni

Mü’minem zāhir ü bātın taş olup iç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 5). [‘aşk,]

Varlığım ben ‘aşka virdüm dostlar hîç kalmadı
Her ne kılsam hüküm anuñdur düşmana şuç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 1). [‘aşka, -a]

Takup gerdâniña bu ‘aşk ipini
Melâmet tonın e[ñ]niñe biç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 7). [‘aşk,]

Gel ey tâlib erenler şöhetinde
Hü diyüp ‘aşk-ıla serden geç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 12). [‘aşk-ıla, -ıla]

Sinân Ümmî cāni başı terk eyle
‘aşk-ıla ol yāre toğrı kaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 22). [‘aşk-ıla, -ıla]

Kıyamazsañ eger ‘aşka ulaşma
‘Aşıklarıñ cāni kurbān çoç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 19). [‘aşka, -a]

Hezārān kāmīl ü dānā senüñ vaşfiñ oçur yazar
Bize ‘aşkıñ kitābını yazarıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 10). [‘aşkıñ, -ın]

Ümmî Sinān var yūri dergāhına yüz süri
‘aşk-ıla kul olmadan Sübhān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 14). [‘aşk-ıla, -ıla]

Her kimüñ başında evvel tāt-ı devlet kondısa
‘aşk içinde bunda anuñ gel gör istignāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 10). [‘aşk,]

Ey muqallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ
Gel bu ‘aşkıñ nārına sen yan müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 6). [‘aşkıñ, -ın]

Ben bu işe hayrān iken bunca nāra giryān iken
Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşk cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 22). [‘aşk,]

Ümmî Sināni gör yine kalmadı baş-ıla cāna
‘aşk-ıla taldı ‘ummāna gözleñ neler çıkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 32). [‘aşk-ıla, -ıla]

Sinān Ümmî çün oldı ‘aşka mihmān
Bilindi cāna vuşlatın degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 31).
[‘aşka, -a]
Kime kim irmedi ‘aşkıñ zülālı
Hemān ‘ayn-ı mazarratıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 13).
[‘aşkıñ, -ın]
Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşk-ıla dile
Aña şeytān ne kār kıla pes aña mekr ü āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 41). [‘aşk-ıla, -ıla]
Kanı şol derd-ile yanan kim oldur ‘aşkıla kınan
Vişālîñ gibi ey Cānān ki bir dağı vişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 31). [‘aşkıla, -ıla]
Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre
Ne meyl-i bākī ne fānī ne guşşa hırka şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 33). [‘aşkıñ, -ın]
Şu kim ‘aşkıñ ile hayrān bulupdur kāmīl-i imān
Yoluñda kim ki virdi cān aña hadd ü su’āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 39). [‘aşkıñ, -ın]
Girdüm bu ‘aşk bāzārına kıomaz bu günüm yarına
Yanmağa derdiñ nārına pervāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,
Mısra 17). [‘aşk,]
‘aşk derdiñ cāna pür-tāb eyledi bir zerrece
Gelmişem meydān-ı ‘aşka Mansūram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 9). [‘aşk,]
Bülbülem ‘aşkıñ elinden eylerem āh u figān
Vaḥdetiñ bāğında gülleriñ direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 5). [‘aşkıñ, -ın]
Cān u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘āleme rüsvāy olam
Nāmūs u ‘arım şişesin ben şıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 13). [‘aşkıñ-ile, -ın, -ile]
Biñ yıl ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna ğam degül
Bulmadum ‘aşkıñ zülālından kınā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 48). [‘aşkıñ, -ın]

Dā'imā bizden ḥaṭā senden 'aṭādur işlenen
'aşkı fazlından müyesser kıl bize burhān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 14). ['aşkı, -ı]

Ancalar 'aşkıñ yolında cān u baş terk eyledi
Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 15). ['aşkıñ, -ın]

Ey vücūduñ 'aşkına fermān iden Perverdigār
'aşkıñı 'irfānına burhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra
1). ['aşkına, -ı, -n, -a]

Ey vücūduñ 'aşkına fermān iden Perverdigār
'aşkıñı 'irfānına burhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra
2). ['aşkıñı, -ı, -ñı]

Ol daḥı fehm ile Rüknüddine telkīn eyledi
Anuñ-içün 'aşk-ıla dōst bāğınıñ ḥandānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 28). ['aşk-ıla, -ıla]

Pādişāhım çāresizler derdine dermān nedür
Añlama 'aşkıñ benüm her dertsüze dermān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
9, Mısra 6). ['aşkıñ, -ım]

Zāhidā gel 'aşka yār ol maḥsūduñ mesrūr ise
'aşk elinden tevbekār ol menziliñ maḥşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 2). ['aşk,]

'aşk degül mi nūr-ı cāmi' var iden bil ibtidā
Gerçi Ḥaḥḥıñ künh-i zātı lā-te'ayyün nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 13). ['aşk,]

'aşk degül mi nūr-ı cāmi'den kılan 'arşı binā
Gerçi Ḥālīḡ ḡudretinden şāni' mestūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra
15). ['aşk,]

'aşk degül mi nūr-ı 'arşı eyleyen kürsī semā'
Gerçi kim şems ü ḡamer cümle nücüm pür-nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 17). ['aşk,]

'aşk degül mi berr ü baḥri zāhir iden ne ki var
Ba'zı maḥbūl ba'zı gerçi yābis ü maḥcūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 19). ['aşk,]

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi
Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 21*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi kim sekiz cennâti zeyn iden tamām
Gerçi Hâkķiñ kullarına rahmeti meksür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi yedi tamu nārın iden pür-‘azāb
Yakısar Hâkķa Nebīye ‘aşka kim menkür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 25*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi kenz-i maḥfî’i ‘ayān iden ezel
Ger Muhammed mazhar-ı zātı muşavver nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 27*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi ḥurmetine zāhir iden Aḥmediñ
Enbiyā’ ü mürselîniñ cümlesi pür-nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 29*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi enbiyā’ ü mürselîniñ ḥurmeti
Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi aşl-ı ebrār u muḥarreb ğayrı nās
Küllü şey’ hep ṭākatınca Ḥālîka meşkür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 33*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan
Muştafāniñ ḥurmetine ger suçı maġfūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Şīte bunca dürlü şan‘at öğreden
Gerçi Cebrā’îl vesîle izn-i Hâkķ destür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 37*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Eyyübı derde giriftār eyleyen
Gerçi zikri dem-be-dem hem messeniye’z-zurr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 39*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Ya‘ķūbuñ gözlerini ḳan eyleyen
Gerçi Yūsuf ḥasretinden ciġeri tennür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 41*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Yūsufı Ken‘āna sulṭān eyleyen
Gerçi taḳdīr-i Ḥudā-yı Kādir u Ğayūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 43*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi kim kılan anuñ ‘aşāsın ejdehā
Gerçi kim Mūsā bin ‘İmrān-ı Kelīm-i tūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 45*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi meyyiti ‘İsā deminden ḥay kılan
Gerçi kim mazḥar-ı ḳudret ma‘den-i meşhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 47*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi evvel āḥır Muştafāniñ devleti
Gerçi anuñ ḥurmetine külli şey mefhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 49*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi ḥaḳ kılan şer‘i şirāṭ-ı müsteḳīm
Gerçi [kim] vech-i Muḥammedden beri mazḥūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 51*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Muştafāyı yāre vuşlat bulduran
Gerçi peyk-ile Ḥudāsı vaḥdete oḳur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 53*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Muştafāyı kâbe ḳavseyn eyleyen
Gerçi ev ednā şarābından sırı maḥmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 55*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Murtażāyı şīr-i Yezdān eyleyen
Gerçi kim evvel Resüle vāḥidün min nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 57*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi yir yüzine nāzil iden dört kitāb
Biri Tevrāt İncİL ü Furḳān ü ger Zebūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 59*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi her Nebīden gösteren bir mu‘cizāt
Gerçi Ḥālīḳ ḥılḳatında ḳābiliyyet ḳor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi ṭālībi bir mürşide ḳul eyleyen
Bāb-ı Ḥaḳdan gerçi ḥāḳ-i pāyine yüz sürise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Leylîye Mecnûnı mecnûn eyleyen
Gerçi kim anuñ hayâlinden yol üzre tur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 65*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi cân-verler görüben ‘Abdürezzâk
Gerçi yâriñ yarasından zâr-ı bî-ñuzür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 67*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi Ferhâdîñ zâr-ıla tağlar deldügi
Ger Şirîniñ hasretinden âh idüp darb urısa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 69*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi kim Züleyhâniñ özin nâr eyleyen
Gerçi Ya‘kûb oğlu Yûsuf arada mezbûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi ‘âşıkı şevk-ıla ber-dâr eyleyen
Gerçi Bağdâdî ene’l-ğak söyleyen Manşûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 73*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi ancalaruñ zâhirin vîrân iden
Gerçi kim bâtın binâsı ‘aşk-ıla ma‘mûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 75*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi ‘âşıkı hem sırr-ıla sultân iden
Gerçi ħalk-ı ‘âlem içre ‘âciz ü mağhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 77*). [‘aşk,]

‘aşk degül mi bu Sinân Ümmîyi bülbül eyleyen
Gerçi zıkr-i ħaş-ıla ol ħâlika mezkûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 79*). [‘aşk,]

Zâhidâ ‘aklıñ senüñ bu sırrı âğâh eylemez
Kâfire ta‘n eyleme ger ‘aşk-ıla ma‘mûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 6*). [‘aşk-ıla, -ıla]

‘aşk degül mi ancalaruñ zâhirin vîrân iden
Gerçi kim bâtın binâsı ‘aşk-ıla ma‘mûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 76*). [‘aşk-ıla, -ıla]

Zîrâ ‘aşka küfr ü imân ħâ’il olmaz şöyle bil
Cümle ‘âlem ger ħicâb-ı nûrı ger tennûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7*). [‘aşka, -a]

‘aşk degül mi yedi tamu nârin iden pür-‘azâb
Yakısar Hakkâ Nebîye ‘aşka kim menkür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 26). [‘aşka, -a]

‘aşka her kim ta‘n iderse evvel âhır hürmeti
Yokdur anuñ gerçi ‘ilmi nâm-ıla mağrūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 81). [‘aşka, -a]

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamâm
Şerh olunmaz, cümle ‘âlem kâtibi mestūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 11). [‘aşkı, -ı]

Ol fenâ-ender-fenâ qalmaya hergiz nik ü nâm
Mağv olursañ ‘aşka küllî varlığıñ haqdur tamâm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 8). [‘aşka, -a]

Câna minnetdür benüm bu ‘aşk elinden öldüğüm
Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta qurbân olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 13). [‘aşk,]

Öldürürse ‘aşk beni kânım hâlâl-ender-hâlâl
Geçmezem dildârıñ ‘aşkından câna olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 29). [‘aşk,]

‘aşk içinde beni kılan zâr u giryân gizlidür
Geçmezem dildârıñ ‘aşkından câna olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 49). [‘aşk,]

‘aşk elinden câmı nüş itdüm bugün mestâneyem
Hayr u şerden kaçduğumdan sâkin-i meyhâneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 53). [‘aşk,]

‘aşk-ıla şehîd olursam öldüğümdeñ guşsa ne
Yâr-ıla ben yâr olam ağıyâra benden hışsa ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 17). [‘aşk-ıla, -ıla]

Taş olursa ‘aşk-ıla yumuşağdur aşum benüm
Girmişem meydân-ı ‘aşka top-durur başum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 23). [‘aşk-ıla, -ıla]

Anuñ-içün levh-i dilden ref‘ ider naqşı melâl
‘aşk-ıladur cânıma bu cân olan qurb-ı Cemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 28). [‘aşk-ıladur, -ıla, -dur]

Ꞑurtulursam ğam degül tezvîr-i dâm-ı dânededen
Çok midur cân virmek ‘aşka ‘aşık-ı merdânededen (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 4). [‘aşka, -a]
‘aşka her kim ta‘n iderse ‘aklı yok divânedür
Tâlibiñ cânı yârîñ şem‘indeki pervânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 7). [‘aşka, -a]
‘aşkı derdiñ hükm olıncağ bunda ‘akla uşsa ne
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 19). [‘aşkı, -ı]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘
Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘ayn-ı dermân gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 46). [‘aşkı, -ı]
Didi cân virmekdür ‘aşkımdan saña bizden vefâ
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 39). [‘aşkımdan, -ım, -dan]
Ben ğarâb-ı mest-i meydânam nihân meyğânededen
Nüş idelden câmını ‘aşkıñ şehâ cânânededen (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 2). [‘aşkıñ, -ın]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘
Virmeyen cânâne cânın ‘aşık-ı efsânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 5). [‘aşkıñdan, -ından]
Bu ‘atâ Ğağdan meger kim kâmil insânadur
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 10). [‘aşkıñdan, -ından]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘
Ey ‘aceb ben bu cihânda ğurduğumdan aşşı ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 15). [‘aşkıñdan, -ından]
‘aşkı derdiñ hükm olıncağ bunda ‘akla uşsa ne
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 20). [‘aşkıñdan, -ından]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cânâ olsun vedâ‘
Baña bu derdi ezel sermâye virdi zü‘l-celâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 25). [‘aşkıñdan, -ından]

Öldürürse ‘aşk beni kânım hâlâl-ender-hâlâl
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 30). [‘aşkıñdan, -ından]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘
Şordum adın sevdüğümüñ didi Aḥmed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 35). [‘aşkıñdan, -ından]
Didi cān virmekdür ‘aşkımdan saña bizden vefā
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 40). [‘aşkıñdan, -ından]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘
Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘ayn-ı dermān gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 45). [‘aşkıñdan, -ından]
‘aşk içinde beni kılan zār u giryān gizlidür
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 50). [‘aşkıñdan, -ından]
Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 55). [‘aşkıñdan, -ından]
Gelüñ görüñ bu şādıklar bugün ‘aşkıñ şarābına
Kānar gāhī kāna geldi ezelden kancıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 3). [‘aşkıñ, -ın]
Kārār itmez bu cān hergiz bine ‘aşkıñ burāğına
Biner gāhī bine geldi ezelden binicilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 11). [‘aşkıñ, -ın]
Dü cihānı külli yemīni şimāli ‘aşka vir
Kancarı kim ‘azm kılsañ zāhir olsun bī-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 23). [‘aşka, -a]
Oldı bu dilde revāne ‘ilm-i ḥikmet ma‘nevī
Tıldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cānıñ evi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,
Mısra 22). [‘aşkıñ, -ın]

‘aşk bahrı: Aşk denizi.

Kim ki bu ‘aşk bahrınıñ ğavvāşıdır ey pür-hüner
Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir kaṭre āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 5). [‘aşk bahrı, -nın]

‘aşk bāzārı: *Aşk pazarı.*

Virmesem bu yolda ben var varımı n’etsem gerek

‘aşkı bāzārında yārīñ cānımı şatsam gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 8*). [‘aşk bāzārı, -nda]

‘aşk deñizin boyla-: *Aşk denizini boylamak, aşık olmak.*

Ümmî Sinān söylediği

‘aşk deñizin boyladığı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 26*). [‘aşk deñizin boyla, -dug, -ı]

Kim ki dōstuñ sözün söyler kim ki dōstuñ gülin yıylar

Dā’im ‘aşk deñizin boylar yanar vücūdı nār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 12*). [‘aşk deñizin boyla, -r]

‘aşk ehli: *Âşıklar.*

Gelmesün diñ zāhide ‘aşk ehliniñ yağmasına

Döymez ‘aqlı ehl-i derdiñ devr-i külhāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9*). [‘aşk ehli, -nin]

Her kim belī dirse bize belkim anuñ dellālıyam

‘aşk ehline hem-rāz olup bāzār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 10*). [‘aşk ehli, -ne]

‘aşk eri: *Aşk neferi, kendini aşka adanmış kimse.*

Kāmil ki şol ‘aşk eridür

Dā’im işi Allāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 47*). [‘aşk eri, -dür]

‘aşk odı: *Aşk ateşi.*

‘aşk odına yana yana

Hep varımı eyle fenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 5*). [‘aşk odı, -n, -a]

‘aşk odınıñ vaşfını bizden şoran alsın haber

Kılsa germiyyet kemāli iki cihāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 17*). [‘aşk odı, -nın]

Dil ne söylerdi Ĥudānıñ nuṭkı olmasa ‘aceb
‘aşk odınıñ gör kemālin adı ‘irfāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 22*). [‘aşk odı, -nın]

Ĝayr-ı Ĥaḳḳa Ĥaḳ diyen ‘aşka göñül virmedi
‘aşk odına varlığın yokluğa şayan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4*). [‘aşk odı, -na]

Gel berü pervānesin ‘aşk odına yanasın
Anca göñül hānesin külhān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 11*). [‘aşk odı, -na]

Yanmağa ‘aşk odına külhānı gözler cānımız
Büy-ı vuşlat bulmağa gülhānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1*). [‘aşk odı, -na]

‘aşk odına yandugumca rāḫatım budur hemān
Arṭura derdimi Ĥaḳdan ḫācetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 1*). [‘aşk odı, -na]

Ḥvāce-i kevineyn olursañ gel fenā kıl ihtiyār
Ḳāl ü ḳilīñ kıl ḫayālīñ ‘aşk odıyla nūrı nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 42*). [‘aşk odı, -y, -la]

‘aşk odına yan-: Aşk ateşine tutuşup yanmak.

Ümmî Sinān söyler bunu
‘aşk odına yanar cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 34*). [‘aşk odına yan, -ar]

‘aşk şarābın nüş id-: Aşk şarabından içmek.

Nice serḫôş eyledi gör seni İblīs sücüsü
‘aşk şarābın nüş iden ḫayrāndan olduñ bî-ḫaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 10*). [‘aşk şarābın nüş id, -en]

‘aşka düş-: Âşık olmak.

Ben bu ‘aşka düşmesem yanuban tütüşmasam
Derd odında pişmesem ad u sanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5*). [‘aşka düş, -me, -se, -m]

‘aşka düş-: Âşık olmak, sevdalanmak.

Ĥalāş olup geçer ġamdan düşerse bir kişi ‘aşka
İçer ol cām-ı vuşlatdan yār olursa başı ‘aşka (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 17). [‘aşka düş, -er, -se]

‘aşka hem-râh ol-: Aşka yol arkadaşı olmak; aşık olmak.

‘aşka hem-râh olmayanlar bulmayısardur ĥalāş
Len terânî perdesinden Mūsî’i gör tūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra
3). [‘aşka hem-râh ol, -ma, -y, -an, -lar]

‘aşka ir: Aşka ulaşmak, aşka düşmek, aşık olmak.

Ben bu ‘aşka irelden dosta ħurbāndur cānım
Bî-nişāndur mekānım ben mekānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 3). [‘aşka ir, -elden]
Ben bu ‘aşka irince ĥayli zamān ağladum
Aradığum bulmuşam çün kalanı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
9). [‘aşka ir, -ince]
Almışam derd-i belāniñ rāḥatın ĥīn-ı zamān
Ĥā’il olmaz ‘aşka irdi ‘āşka kevn ü mekān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 32). [‘aşka ir, -di]

‘aşka ulaş-: Aşka varmak, âşık olmak.

‘aşka ulaşdur bu cānı
Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 15). [‘aşka
ulaş, -dur]

‘aşka uy-: Aşka tabi olmak.

‘aşka uydum Muştafā devrinde geldüm ‘āleme
Giderem āh-ı firāğım Şāh-ı kerbānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 13). [‘aşka uy, -du, -m]

‘Aceb hayrân oldum ‘aşka uyaldan
Yanup biryân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1).
[‘aşka uy, -aldan]

‘Aceb hayrân oldum ‘aşka uyaldan
Yanup biryân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2).
[‘aşka uy, -aldan]

Ne aşşî fark iderem ne ziyânı
Küllî virân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4). [‘aşka
uy, -aldan]

Şabr ideyin direm tırılmaz bu dilim
Söyler ozan oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6).
[‘aşka uy, -aldan]

Dökülür bu dilden dürr ü cevâhir
Gizli ‘ummân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8).
[‘aşka uy, -aldan]

Kim eydür uşludur kim eydür delü
Halka seyrân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10).
[‘aşka uy, -aldan]

Uçdı rāhat kuşu miḥnet uyandı
Derde dükkân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 12).
[‘aşka uy, -aldan]

‘İlm-i ḥikmet-ile taldı vücūdum
‘Ayn-ı ‘irfân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 14).
[‘aşka uy, -aldan]

Şalâdur nefesim içen ‘aşka
Āb-ı hayvân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 16).
[‘aşka uy, -aldan]

Ümmî Sinân eydür kalmadı bir ğam
Özge sultân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 18).
[‘aşka uy, -aldan]

‘aşka yâr ol-: Aşka yâr olmak, aşka giriftar olmak; aşık olmak.

Her kim ‘aşka yār olur cāna şafā-kār olur
Māsivādan dūr olur cevrine döyen gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 13*). [‘aşka yār ol, -ur]
Ben bu ‘aşka yār oldum hem bir ile bir oldum
Hem Mūsā hem tūr oldum len terānī neyelerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11*). [‘aşka yār ol, -du, -m]
‘aşka fermān olmayanlar varlığından geçmedi
Kim ki ‘aşka yār olursa dāra ber-dār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10*). [‘aşka yār ol, -ur, -sa]
Yār olaldan ‘aşka ben yār oldı baña çār yār
Od u şu toprağ u yeldür dört olup üç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 15*). [‘aşka yār ol, -aldan]
Zāhidā gel ‘aşka yār ol maşşūduñ mesrūr ise
‘aşk elinden tevbekār ol menziliñ maşşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 1*). [‘aşka yār ol,]
Hālāş olup geçer ğamdan düşerse bir kişi ‘aşka
İçer ol cām-ı vuşlatdan yār olursa başı ‘aşka (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 18*). [‘aşka yār ol, -ur, -sa]

āşkäre: Açık, ayan, ortada.

Gün gibi **āşkāredür** ‘āşıklara tevḥīd-i zāt
Kulle-i Kāf üzre tırmuş ādemiñ ‘Anqāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 23*). [āşkāredür, -dür]
Gizli degül gün gibi **āşkāreyem** ‘āriflere
Münkiriñ gönlin perişān eyleyen pinhān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 15*). [āşkāreyem, -y, -em]
Gizli degül gün gibi **āşkāreyem** gündən ‘ayān
Añlamaz nādān olan şimdi benüm settārlığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7*). [āşkāreyem, -y, -em]

asker: Asker; aşk askeri.

Yağma kıldı ‘aklı cānı gönli ‘aşkıñ **askeri**
Kancarū ‘azm eyleyem yā kancarū gidem varam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 17*). [askeri, -i]

Oldı bu dilde revāne ‘ilm-i hikmet ma‘nevī
Toldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cāniñ evi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,
Mısra 22). [‘askeri-y-le, -i, -y, -le]

‘asker-i nefis: Nefis askeri.

‘Asker-i nefsi tālān eyle gider bîgāneyi
Bu vücūduñ hānesine mişl-i Haydār ol yūri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144,
Mısra 11). [‘asker-i nefis, -i]

‘aşk-ı derd: Aşk derdi.

‘aşk-ı derdiñ şiddetinden fāriğ olma ey gönül
Tā visāl-i nevrūzından açıla yevmü’l-bahār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 13). [‘aşk-ı derd, -n]
‘aşk-ı derdiñ kevşerinden vir baña āb-ı hayāt
Vaḥdetiñ şevkıñdan ayru baña ḥayrān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104,
Mısra 3). [‘aşk-ı derd, -in]
Sürdi ḥükmin ‘aqla cāna nefse tene ‘aşk-ı derd
‘Adl u dād oldı vücūdum kimseye güç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 7). [‘aşk-ı derd,]

‘aşk-ı ezeli: Başlangıcı olmayan aşk.

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşk-ı ezeli nār-ıla
Yedi ismiñ nūrın māye ḳıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 7). [‘aşk-ı ezeli,]

‘aşk-ı fānı: Geçici, dünyevi aşk.

Bezmi elestiñ meyiniñ maḥmūriyam ben her nefes
Evvelde cān mestānedür şanmañ ki ‘aşk-ı fāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 10). [‘aşk-ı fānı, -y, -am]

‘aşk-ı ḥaḳ: Gerçek aşk, Allah aşkı.

Gönlüme şordum ḥaber virdi baña Allāh için
‘aşk-ı Ḥaḳdan ḡayrısından şöyle boş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 10). [‘aşk-ı ḥaḳ, -dan]

‘aşk-ı ilāhī: *İlāhi aşk.*

Eşer kıldı bugün ‘aşk-ı İlāhī

Aşup deryā-yı vahdet başa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 5).

[‘aşk-ı ilāhī,]

‘aşk-ı kadīm: *Ezeli aşk.*

Cānda çerāğı ‘āşıkıñ ‘aşk-ı kadīmiñden yanar

Vaşlıñ bāğına bağ olan hevā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,

Mısra 11). [‘aşk-ı kadīm, -in, -den]

‘aşk-ı nihān: *Gizli aşk.*

Kenz-i kelāmu’llāh olan ‘aşk-ı nihānıñ sırrıdur

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfān u ‘ilmiñ kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,

Mısra 5). [‘aşk-ı nihān, -in]

‘aşk-ı yār: *Sevgiliye duyulan aşk.*

Degme evde pādişāhıñ şem’i yanmaz şöyle bil

Cān u dilde ‘aşk-ı yārı arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,

Mısra 12). [‘aşk-ı yār, -ı]

‘aşk-ı zāt: *Allah aşkı.*

Her kimi nūruñ cezb ider ‘aşkıñ yolın tırılmaz güder

Dā’im anı iħrāk ider ‘aşk-ı zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 26). [‘aşk-ı zāt, -ın]

‘aşk-ıla yār ol-: *Aşık olmak.*

Kimse bilmez aħvālımı ‘aşk-ıla yār olan bilür

Yedi iklīm dört köşeye hikmet-ile tolan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,

Mısra 1). [‘aşk-ıla yār ol, -an]

Añladum Ümmî Sinānıñ ‘aşk-ıla yār olduğın

Anuñ-içün bir gönülde ārzū bir kaç çalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,

Mısra 17). [‘aşk-ıla yār ol,]

Ol cemâliñ vaḥdetine irmek isterse cāniñ

Terkini ur dü cihāniñ **‘aşk-ıla yār ol** yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 10*). [‘aşk-ıla yār ol,]

‘aşkıñ bañı: *Aşk ezanı.*

Bañladum ‘aşkıñ bañını

Gör münkirleriñ tañını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 9*). [‘aşkıñ bañı, -nı]

‘aşkıñ hil‘atın gey-: *Aşk elbisesini giymek.*

Kim ki bāṭın ‘āleminde geydi ‘aşkıñ hil‘atın

İstemez ğayrı libās ‘ālemde bir şāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 11*). [‘aşkıñ hil‘atın gey, -di-in]

‘aşkıñ şarābını iç-: *Aşık olmak; aşktan sarhoş olmak.*

İçüp ‘aşkıñ şarābını

Çanmağa geldük çanmağa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 3*). [‘aşkıñ şarābını iç, -üp]

İçür ‘aşkıñ şarābını

Bizi mest ü ḥayrān eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 3*). [‘aşkıñ şarābını iç,]

‘aşkıñ yolu: *Sevgiliye(Allah'a) giden yol.*

Her kimi nūruñ cezb ider ‘aşkıñ yolın çürmaz güder

Dā'im anı iḥrāk ider ‘aşk-ı zātūñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 25*). [‘aşkıñ yolu, -n]

‘aşkıñ yolın bul-: *Sevgiliye giden yolu keşfetmek.*

Kim ki bula ‘aşkıñ

Yolın kimse bilmez olur ḥālin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 22*). [‘aşkıñ yolın bul, -a]

‘aşku’llāh: *Allah aşkı.*

Hasta-diller derdiniñ dermānı ‘aşku’ llāhdur

Şol gönüller şıdkınıñ imānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Hasta-diller derdiniñ dermānı ‘aşku’ llāhdur

Şol gönüller şıdkınıñ imānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda añla kim

Hem muvaḥḥid mü’miniñ burhānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Ġayret-ile Ġayr-i Ḥaḳdan şaḳlayan dil mülkünü

Ḥikmet-ile her nefes mihmānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Cām-ı vuşlat şerbetin nüş eyleyenden al ḥaber

Ehl-i vaḥdet ḥamrınıñ dükkānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Āh idüp aġladuġından añlamañ lāf ü güzāf

Ehl-i derdiñ cānınıñ cānānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 12). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Bu Sinān Ümmīyi siz bende-i aġyār añlamañ

Zāhir ü bāṭın anuñ sultānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 14). [‘aşku’ llāhdur, -dur]

Sır hümāsı pervāz idüp sırru’ llāha irdi yine

Maḥabbeti niyāz idüp ‘aşku’ llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 2). [‘aşku’ llāha, -a]

‘aşku’ llāh ol-: Allah aşına ulaşmak.

Zirā ki her cān mülkünü

Şanma ki ‘aşku’ llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 44). [‘aşku’ llāh ol, -ur]

aşl: Kaynak, kök, başlangıç noktası, mebde, menşe.

Aşlımuz aḥsen-i taḳvīm ‘ālem-i aşliyyedür

İrmege ‘aşk-ıla ḥāzır durmuşuz meydānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 15). [aşlımuz, -ımız]

Perdeler kat kat hicāb oldu saña aç gözüni
Aşlıña irmek dilersen cānı ‘uryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra
6). [aşlıña, -ı, -n, -a]
Baħr-ı zātıñ pertevi atdı meni ‘aşk-ıla
Sefer idüp **aşlıma** dönüşümden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 4).
[aşlıma, -ım, -a]

aşl: Asıl, esas, temel.

Şular gibi çağla **aşlıñı** özle
Fāş itme cāhile sırrıñı gizle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 21). [aşlıñı, -
ın, -ı]
Key şaķın **aşlıñdan** ırma öziñi
Her ne kılursañ kılup ‘aşka ulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 15).
[aşlıñdan, -ın, -dan]
Tevhîd-i ef‘ālîñ **aşlından** bilen añlar bunı
Arıyam hem kudret-i Hāķdan balım ‘aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 9). [aşlından, -ın, -dan]
Şorduğum ‘ayb olmasun ‘ār itmez **aşlın** şoylayan
‘Āşıkıñ ‘azm itdigi menzil-i istiğrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra
3). [aşlın, -ın]
Aşlı esfel toprağınıñ balçığıdur münkiriñ
Açma rāziñ yokla gör evvel özinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 19). [aşlı, -ı]
Yedi ana toķuz ata on altı nesliñ **aşlıyam**
On sekiz biñ şehrim tamām cümlesiniñ ben cānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 15). [aşlıyam, -ı, -y, -am]

aşla: Asla, hiç bir zaman.

Māsivā renginden **aşlā** komamış nām ü nişān
Vaħdetiñ deryāsına ğavvāş olan şāhāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra
3). [aşlā,]
Görünmez şüretā illā meni terk eylemez **aşlā**
Kaķan baña ecel irse götürseler firāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,
Mısra 15). [aşlā,]

Didi ol dār-ı miḥnetde qarār eylemesin **aşlā**

Ki zīrā köpri üstinde kimesne eylemez evṭān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 23). [aşlā,]

aşl-ı a'lā: Yüce asıl; Allah.

Gel ey gâfil ḳanı 'aqlıñ tefekkür ḳıl ḳanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a'lādan irişe derdiñe dermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6). [aşl-ı a'lā, -dan]

aşl-ı ebrār: Hayırlı işlerin aslı, özü.

'aşḳ degül mi **aşl-ı ebrār** u muḳarreb ğayrı nās

Küllü şey' hep tāḳatınca Ḥāliḳa meşḳür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 33). [aşl-ı ebrār,]

aşl-ı selāmet: Esas, gerçek kurtuluş.

Geç bu şüret naḳşını gel ma'ni' -i Ḳur'ānda gör

Gör nedür **aşl-ı selāmet** gör nedür 'ayn-ı imān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 16). [aşl-ı selāmet,]

aşl-ı şilā: Gerçek vatan, gerçek yurt; ahiret.

Bu fenādur kimseye ḳılmaz vefā yā ehl-i rāh

Gidisersin gör yarağıñ andadur **aşl-ı şilā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 10). [aşl-ı şilā,]

'aşr-ı 'ālem: Âlemin asırları, devirleri.

Ol daḳı 'Aliyyüddîn 'Uşşāḳa telḳin eyledi

Anuñ-içün **'aşr-ı 'ālem** derdleriñ dermānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 52). ['aşr-ı 'ālem,]

aşşı: Fayda, yarar, kar.

Key şaḳın Ümmî Sinān nuṭḳ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ **aşşıña** ziyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 18). [aşşıña, -na]

Ne **aşşı** fark iderem ne ziyānı

Küllî virān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3).

[aşşı,]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkından cāna olsun vedā‘

Ey ‘aceb ben bu cihānda tırduğumdan **aşşı** ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 16). [aşşı,]

aşşı kıl-: Yarar sağlamak.

Geldüğinden aşşı kıldı ‘āleme Ümmî Sinān

Gerçi mücrim ismi ile añılan ümmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 29). [aşşı kıl, -dı]

Yağma kıldı bu vücūdum mülkünü derd-i Hüdā

Çılmadı aşşı bu nefsanî şavaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8). [aşşı kıl, -ma, -dı]

at: Binek, yük ve koşu amacıyla yetiştirilen ve beslenen evcil hayvan.

Bindirdüñ ‘aşkıñ **atına**

Çandurduñ ‘aşk şerbetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 13). [atına, -ı, -n, -a]

at-: Atmak, fırlatmak.

Atarlar berr-i yabana

Döker göz yaşı huznādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 35). [atarlar, -ar, -lar]

Yokluğu varlık deñizine **atup** Ümmî Sinān

Yokluğu yok var-ıla bir kaçrede ‘ummān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9). [atup, -up]

Düzeldi ‘aşk u bünyādı **atarlar** topı kudretten

Geçüp benlik sarāyından yıkup hürd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 11). [atarlar, -ar, -lar]

Bahr-ı zātîñ pertevi **atdı** meni ‘aşk-ıla

Sefer idüp aşlıma dönüşümden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 3). [atdı, -dı]

Zāhidā var **atma** taşu ol ki Beytullāh ola

Yıķma anuñ ķapusın ol evde kim Allāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 1*). [*atma, -ma*]

Atar münkir olan taşu cānıma

Görüñ ‘aşķı nice nişān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 5*). [*atar, -ar*]

Her eşyā mevcidür anuñ **atar** deryā-yı muṭlaķdan

Ķamu yer gök ṭolar eşyā bezer feyz-i İllāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 39*). [*atar, -ar*]

Derdi meydānında başım ṭop idüp **atsam** gerek

‘Āķıbet bu yolda ben beni helāk itsem gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 9*). [*atsam, -sa, -m*]

at: *At, binek hayvanı || aşķ atı.*

Ķıyāmet ķopıcaķ ṭuram binem ‘aşķ **atına** sürem

Çaķıram dost diyem varam ıram sevdāyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 19*). [*atına, -ın, -a*]

ata: *Baba.*

Baņa kim ‘aşķa tevbe ķıl dir ise

Benüm bu ‘aşķ **atam-ıla** anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8*). [*atam-ıla, -m, -ıla*]

‘atā: *BaĶıřlama, af.*

Benim işim dā’im ḥaṭā

Seniñ işiñ dā’im **‘atā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 6*). [*‘atā,]*

Senden **‘atā** bizden ḥaṭā böyle ķuruldu ibtidā

‘Afv it bizüm ḥaṭāmızı Ādem şafiyyullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5*). [*‘atā,]*

Ķuldan ḥaṭālar gerek senden **‘atā** yā ‘Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n’ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 15*). [*‘atā,]*

Düşüp hayālîñ cengine senden seni isteyene
Firdevs-i a' lā bağları 'atā degüldür yā Ganī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 16). ['atā,]
Dā'imā bizden haṭā senden 'atādur işlenen
'aşkı fazlıñdan müyesser kııl bize burhān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 13). ['atādur, -dur]
Bu 'atā Hāḫdan meger kim kāmīl insānadur
Geçmezem dildārīñ 'aşkıñdan cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 9). ['atā,]

'atā eyle-: Bağışlamak.

Egerçi kılmışam ben çok haṭālar
'Aṭālar eyle sen ey luṭfı revā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 18). ['atā eyle,
-lar]

'atā gel-: Bağışlanmak.

İşler Sinān Ümmî haṭā niçün haṭāya yüz tuta
Gelsün diyü Hāḫdan 'atā ol feyz-ı fazlu'llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
103, Mısra 26). ['atā gel, -sün]

'atā kııl-: İhsan etmek, bağışlama.

Kim yaman şanursa saña sen aña kııldıñ 'atā
Sen keremler kânısın ehl-i seḫāvet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 13). ['atā kııl, -du, -n]

'atālar kııl-: Kusurlarını bağışlamak.

Haṭāmıñ yirine kııldı 'atālar
Şuçumı gizledi benüm o Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 25).
['atālar kııl, -dı]
Haṭā ehli olan kimse haṭāsına hayā itse
'Aṭālar kııuram aña keremler kānı guṫrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 26). ['atālar kııl, -ur, -am]

'atāñ bahrı: İhsan, lütuf denizi.

Sen ‘aṭāniñ baħrına baħrisin ey cānlara cān
Küllü şey hep sende buldı cümle ħācet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 33). [‘aṭāniñ baħrı, -na]

âtaş: Yakıcı, parlayıcı madde.

Baňa ‘aşkı şoran gelsün ħaber alsun ħumāşımdan
Nicedür vaşfını bilsün yaķarsa bu **ataşımdan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,
Mısra 2). [ataşımdan, -ım, -dan]
Kim ki ol yāriñ dehānından kığılcım yandurur
Kevn ü ‘ālem men‘ ider mi ol yāriñ **ataşını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,
Mısra 18). [ataşını, -ın, -ı]
Ķurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde baş
Düridi bende çok ħulmaş yürüdi cismime **ataş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4,
Mısra 10). [ataş,]

âteş: Yakıcı, parlayıcı madde.

Gāhi Nūħ oldum gāhi Lūt gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd
İbrāhīm-ile bir zamān **âteşde** gülzārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 16). [âteşde, -de]

âteş: Ateş, aşk ateşi.

Yidi tamu ne şeydür ki yaķa bile yanmışları
‘aşk **âteşine** yanmayan yanacağın seze ħırsun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 16). [âteşine, -i, -n, -e]
Maħabbet **âteşi** yanar yürekde
Görüñ ‘aşkı nice biryān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 3). [âteşi,
-i]

âteş: Ateş, ayrılık ateşi.

Gümānum gitdi bi’llāhi ki buldum sırrıñı bende
Fırāķıñ **âteşi** her dem ħarār itmez yanar cānda (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,
Mısra 18). [âteşi, -i]

âteş-i ‘aşk: Aşk ateşi.

Kısmet evvel [ol] naşibin almayandan gizlüdür
Āteş-i 'aşk-ıla pişmiş yahşı ni'met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 8). [āteş-i 'aşk, -ıla]
Sinân Ümmî şinanmışdur ezelden āteş-i 'aşka
Yanar gāhî yana geldi ezelden yanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 19). [āteş-i 'aşk, -a]

atıl-: Fırlatılmak, uzaklaştırmak.

Nefs-ile yār olup Hâkdan uşanma
Ölüm gelicegez kovsañ **atılmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 14).
[atılmaz, -maz]

atî' u' llāh: "Allah'a itaat edin" anlamında Kur'an'da bir çok yerde geçmektedir.

Buyurduñ çün **atî' u' llāh** yaratduñ her şeyi li'llāh
Diyeler tā ki zikru'llāh yeg andan min fi'āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 17). [atî' u' llāh,]

'atsān: Susuz, susamış, susayan.

Ol daħı Seyyid 'Ali Hāşimîye telkîn eyledi
Kesret içre cām-ı vaħdet feyziniñ **'atsānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 20). ['atsānidur, -ı, -dur]

'atṭār: İtriyat ve baharat satan ehl-i sanat, misk yağcı.

Hızmet eşiginden giren genc-i me'ānî evine
Gelsün bugün **'atṭāriyam** nūr-ı Yezdān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
81, Mısra 12). ['atṭāriyam, -ı, -y, -am]

av: Av, şikar.

'aşka yār olanıñ **av** u şikārı
Şālînda bir daħı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 19).
[av,]
Kimi cinler kimi dîvler gezüp avlı **avın** avlar
Kimi hākkı bilüp söyler kimi ferdāya қor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 17). [avın, -ın]

ava tüt: Avlamak, yakalamak.

Şıgındum şundum al elimi

Beni tütmasun İblīs ağı ava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 24). [ava tüt, -ma, -sun]

āvāra ol-: Perişan olmak.

Elim boşdur yüzüm kıara nice varam ben ol yāra

Zebūn olmuşam ağıyāra anuñ-çün oldum āvāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 18). [āvāra ol, -du, -m]

āvāre: Perişan, derbeder, zavallı.

Nefs elinden **āvāreyim**

Ħırş elinden bī-çāreyim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 9). [āvāreyim, -yim]

Bahr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem āh āh

‘Ācizem **āvāreyem** ben kıancarū gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6). [āvāreyem, -y, -em]

Ey dirîgā yine benüm oldu işim neyleyem

‘aşk-ıla hoş oldu bu **āvāre** başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2). [āvāre,]

‘Āciz kıaldum **āvāreyem** İlāhī

Ne kılam ki bu dil ‘aşkıdan uşana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 7). [āvāreyem, -y, -em]

Ben bu işe ħayrān iken bunca nāra giryān iken

Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşk cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 22). [āvāre,]

āvāre kııl: Zavallı, başıboş bir hāle getirmek.

‘Aşık nāmından uşandum gerek āvāre kıılsunlar

Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yāre kıılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 1). [āvāre kııl, -sun, -lar]

āvāre ol: Dağınık, perişan, derbeder hale gelmek.

Bağladı hırşa özümü kapladı ğaflet gözümi
Udli düşürdi yüzümi oldum anuñ āvāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra
6). [āvāre ol, -du, -m]

āvāre ol: Perişan olmak.

Elim boşdur yüzüm kara
Anuñ-çün oldum āvāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 14). [āvāre ol, -du,
-m]

āvaz: Ses, seda.

‘Ālim ü ‘āmil naşīhat ehli olan kişiler
Halkı Hakkā da‘vet eyler **āvāzından** bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 22). [āvāzından, -ı, -n, -dan]
Hak buyurdi zikrime tan eyleyen ziyānlu
Muvahhidiñ **āvāzı** münkire çiyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra
10). [āvāzı, -ı]

avcını boş it: Avucunu boş bırakmak.

Kanķı kimsedür bu tarrāz ile oynar aldanup
İtmeye maġbūn u maħrūm kılmaya avcını boş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 22). [avcını boş it, -me, -y, -e]

avla: Avlamak, ele geçirmek.

Bu kanā‘at cūbbesinden key şaķın çıkarma baş
Ġāfil olma aldar **avlar** seni de çiyner tölāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
14). [avlar, -r]
Baġlayupdur on sekiz biñ ‘ālemiñ bendindesin
Zāt-ı ‘aşķ-ıla seni sen **avlayup** eyle şikār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
16). [avlayup, -yup]
Kimi cinler kimi dīvler gezüp avlı avın **avlar**
Kimi haķķı bilüp söyler kimi ferdāya ķor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 17). [avlar, -r]

Ava şaldı ol haqıkat şahınıñ şebbāzıyam

Avladum bunda şikārim ördek ü kız eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6). [avladum, -du, -m]

Oturmasın ki turmasın anı **avlamasın** ağıyār

Gözetmesin ki bir dāne tutar faq nite kim tayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 15). [avlamasın, -ma, -sın]

avlı: Av sahibi, avcı.

Kimi cinler kimi dîvler gezüp **avlı** avın avlar

Kimi haqqı bilüp söyler kimi ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 17). [avlı,]

ay: Ay, kamer.

Şā'im kā'im ne maqşūdum **ay** gün degüldür ma'būdum

Ne şemsīyem ne kamerī sübhānıyam sübhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5). [ay,]

Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm

Aydan günden 'ayān oldı sırru'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 16). [aydan, -dan]

ayağı tozından yüziñi ayırma-: Ayağının tozundan yüzünü ayırmamak, yolunu takip etmek.

Evliyānıñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġāfil olma kim o yüzden ola saña fetḥ-i bāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 25). [ayağı tozından yüziñi ayırma,]

ayak: Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölümü.

Göster cemālini bize görelüm

Ayağı tozına yüzler sürelüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 14). [ayağı, -ı]

Şöyle bil irmeyiserdür **ayağı** tozına el

Ehl-i derdiñ 'aşk elinden çünki fazlu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 7). [ayağı, -ı]

Ḳāl ü ḳīliñ bāğına bağıldur başdan başa

Niçe pervāz eylesün şol **ayağı** kündeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 12). [ayağı, -ı]

ayak baş-: Bir yere varmak.

Bunda vü anda belâdan bulmadı hergiz ḥalâş

Her kim İblîsiñ yolına uğrayup ayak başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6). [ayak baş, -ar]

ayağdan düş-: Elden ayaktan düşmek; yaşlılık sebebiyle veya sağlığı büsbütün bozularak çalışamaz duruma gelmek.

Bu nefsim zulmeti çokdan beni dūr eyledi Ḥağdan

Ḥalâş eyle bu duzağdan elim tüt düşdüm ayağdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 6). [ayağdan düş, -dü, -m]

‘ayān: Görünür, belli, aşikâr.

Ümmî Sinān ḳuluñ cānı

Görmek diler ‘**ayān** seni (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 46). [‘ayān,]

Gün gibi gündən ‘**ayān** rüşen ḳılursın ‘ālemi

Pertev-i nūr-ı cemāliñ bir kezini ḥandān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5). [‘ayān,]

‘Arş u kürsî kā’ināta şığmadum didüñ ‘**ayān**

Mü’miniñ ḳalbinde pinhān olduğıñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 11). [‘ayān,]

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘**ayān**

Sözime ḡābit-durur İncil ü Furḳān ü Zebūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 13). [‘ayān,]

Bu Sinān Ümmî ne söyler remzini añlan ‘**ayān**

Ey ḥaristān ehli var bu ḡafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 25). [‘ayān,]

Bil ki fetvāniñ nedür taḳvāsı añlañ ‘**ayān**

Ġayr-ı Ḥağḳa devr idüp Hūdān dönüp ḳaçmağ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 11). [‘ayān,]

Vāridātuñ pertevdür dilimiñ şerh itdügi

Söylerem sözüüm ‘**ayān** araya müşkil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 10). [‘ayān,]

Haber şoran baña dostdan anı bî-‘aql u cān buldum

Terk eyledüm ‘aql u cānı sır içinde ‘**ayān** buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2). [‘ayān,]

Gizli degül gün gibi āşkāreyem günden ‘**ayān**

Añlamaz nādān olan şimdi benüm settārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7). [‘ayān,]

Gerçeklere iren kişi dostı ‘**ayān** gören kişi

Açma bu sırrı nādāna ferdā çeküp geze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 19). [‘ayān,]

Kendi rūhumdan size nefh eyledüm diyen ‘**ayān**

Çalmadı şekkim [ki] Hū ol hāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 13). [‘ayān,]

‘ayān bil-: Farkına varmak, fark etmek.

Nūr-ı ‘amā menziline konup göçen ‘ayān bilür

Görmeyene gümān gelür nūru’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 19). [‘ayān bil, -ür]

‘ayān bulın: Kabul görmek.

Dilerseñ maqşūduñ ‘ayān bulına

Cihāniñ naqşına becid bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 3). [‘ayān bulın, -a]

‘ayān eyle-: Açıklamak, ortaya koymak, âşikâr etmek.

‘Ayn ‘ayān eyler Hakkı şin şarābın şunar sākı

Çāf çanā‘at çapusunda tırup secde kılan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5). [‘ayān eyle, -r]

Hakkıñ tevḥīdiniñ zātın şıfātın

Görüñ ‘aşkı nice ‘ayān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 16). [‘ayān eyle, -di]

Sinān Ümmî ene'l-ḥaḳḳı görüñ 'aşḳdan 'ayān eyler
'Ayāna irişen gelsün gerekmez ḡayrı a'yāni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138,
Mısra 21). ['ayān eyle, -r]

'ayān id-: Ortaya koymak, meydana çıkarmak, göstermek.

'aşḳ degül mi kenz-i maḥfî' i 'ayān iden ezel
Ger Muḥammed maẓhar-ı zātı muşavver nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 27). ['ayān id, -en]

'ayān ol-: Belli olmak, ortaya çıkmak, görünmek.

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı tıyan olur
Aña ḳatı 'ayān olur keşf-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra
4). ['ayān ol,]
Gizli rāzı gün gibi fāş eyler ol bî-iḥtiyār
Gün gibi gündən 'ayān olup gelen ḥum-ḥāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,
Mısra 12). ['ayān ol, -up]
Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm
Aydan gündən 'ayān oldu sırru'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,
Mısra 16). ['ayān ol, -dı]
Bāḫınıñdan geçmeyince sır saña olmaz 'ayān
Şāhidim Ḳur'ān-ı a'zam küllü men 'aleyhā fān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 3). ['ayān ol, -maz]

āyāt: Kur'an surelerini oluşturan kısımlardan her biri, ayetler.

Oḳudum süre-i Seb'u'l-meşānī
Delilim çünki āyātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 6).
[āyātuñ, -ı, -n]

āyāt-ı ḳur'ān: Kur'an ayetleri.

Zāhidā dersiñ senüñ ḥarf ü ḥurūfuñ baḫsıdır
Dört kitābıñ ma'nisi āyāt-ı Ḳur'ān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19,
Mısra 8). [āyāt-ı ḳur'ān,]

‘Āşıka mürşid olan **āyāt-ı Qur’ān** aıldadum
‘Ārifiñ ıalbinde her dem ‘ilm ü ‘irfān aıldadum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 1*). [*āyāt-ı Qur’ān,]*
Küntü kenziñ maıharı sırrından alsun dersini
Okuyup haııa’l-yaıın **āyāt-ı Qur’ān** isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 16*). [*āyāt-ı Qur’ān,]*

‘ayb: *Ayıp, kusur, hata, günah.*

ıullarıñ ‘**aybını** maıfired kııup
İsm-i ğufrānı iıkrār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 19*).
[‘*aybını, -in, -i]*

‘ayb ol-: *Ayıp olmak, utandıracak bir halin oluşması.*

‘aşıka fermān olduıum ‘ayb olmasun aıılayana
Dir Sinān Ümmî bu yolda ben ‘azīm-kār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 15*). [*‘ayb ol, -ma, -sun]*

‘ayb olmasun: *Söylemesi ayıptır.*

1. Şorduıum ‘**ayb olmasun** ‘ār itmez aşlın şoylayan
‘Āşıkıñ ‘azm itdiıi menzil-i istiıırāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 3*). [*‘ayb olmasun,]*

ayduñ: *Işık, refah, aydınlık.*

1. Nefs-ile aııyār olup gel cān-ıla yār ol bugün
Ola kim def‘ ola zıımet bulna **ayduñ** ğöñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 14*). [*ayduñ,]*

āyet: *Ayet, delil.*

1. Küntü kenziñ ma‘nīsinden dersimi hatm eyledüm
Dört kitabıñ varlııı-ıün **āyetim** budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 12*). [*āyetim, -im]*

āyet-i kübrā: *Büyük ayet II mucize.*

Kāmil insān on sekiz biñ ‘ālemi cāmi’-durur
‘ālemiñ qalbinde her dem āyet-i kübrāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 6). [āyet-i kübrā, -sı]

āyet-i kūr’ān: Kur’an âyeti.

Mazhar-ı ‘ilm-i Hudā bil qalbiñi ey bahtlu
Haq buyurdu kim bu remzi āyet-i Kūr’ānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,
Mısra 10). [āyet-i kūr’ān, -da]

Delīlim **āyet-i Kūr’ān** ki sübhāne’llezī burhān
Ki lā-izmān ve lā-imbkān veyāhūd mülk ü māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 21). [āyet-i kūr’ān,]

āyet-i raḥmān: Allah'ın ayeti.

Āyet-i Raḥmāna uyduq ḥamdü li’llāh çok şükür
Ten ü dilden cān u dilden zıkr olan Sübhānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,
Mısra 15). [āyet-i raḥmān, -a]

ayıq ol-: Sarhoş olmama hali.

Ḥayrān olan ezelden ayıq olmaz tā ebed
Yaḥşılarıñ Yaḥşısı ḥalka ne yaman deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra
15). [ayıq ol, -maz]

āyin: Âdet, töre, usul.

Ey Sinān Ümmî saña yār olmağa yarın o şāh
Gel bugün bu **āyin** ü erkānı eyle tār-u-mār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
30). [āyin,]

Yanmağa yoqdur liyāqat sende çün-kim urma lāf
Göricek pervāne şem’i **āyin** erkāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 14). [āyin,]

Ehl-i qālīñ ‘aqlı irmez kim ne bilsün sürdügüm
Muştafādan Murtażādan **āyin** erkāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 10). [āyin,]

ayır-: Ayır düşürmek, uzaklaştırmak.

Ey 'âlemleriñ sultānı

Vaşlıñdan **ayırma** cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 26*). [*ayırma, -ma*]

Meded Allah saña şundum elimi

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 2*).
[*ayırma, -ma*]

Ġayrı kime 'arz ideyüm ḥālimi

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 4*).
[*ayırma, -ma*]

Sā'ilem kapuña yalvaru geldüm

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 8*).
[*ayırma, -ma*]

Zāhirde bāṭında oldur delilim

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 12*).
[*ayırma, -ma*]

Qabūl it cānımız qurbān virelüm

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 16*).
[*ayırma, -ma*]

Cümle yārenlere budur niyāzum

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 20*).
[*ayırma, -ma*]

Bölük bölük divānıña varıncaq

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 24*).
[*ayırma, -ma*]

Şırātı mīzānı gözüm görmesün

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 28*).
[*ayırma, -ma*]

Ḥazīre-i Qudsüñ maqāmlarında

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 32*).
[*ayırma, -ma*]

er-Raḥmān[ü] süresini oqurken

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 36*).
[*ayırma, -ma*]

‘İzzet hicābını geçdüğü vaqtın

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 40).

[ayırma, -ma]

Ḥurmetine Mevlām cümle velîniñ

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 44).

[ayırma, -ma]

İmām Ḥüseyniñ kanı ‘aşkına

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 48).

[ayırma, -ma]

Gürî vü cennet ki gerekmez ansız

Bizi güzel Muḥammedden **ayırma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 52).

[ayırma, -ma]

Ayırma toğrı yoluñdan

Giderme zikriñ dilimden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 9). [ayırma, -ma]

Sensin ‘ālemlerden ğanī ister bu cān senden seni

Ayırmasun cān u teni künh-i zātiñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 28). [ayırmasun, -ma, -sun]

Didüm vaşlıñdan **ayırma** didigüm

Müdebberdür müdebberdür müdebber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 7).

[ayırma, -ma]

Sinān Ümmī za‘īfi sen İlāhī

Ḳapıñdan **ayırma** olmasun işi zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 30).

[ayırma, -ma]

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı ki hergiz bulmaya düşmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 25). [ayırmasın, -ma, -sın]

‘ayn: Arapçadaki "ayn" harfi || Allah sözcüğünün ilk harfi.

‘Ayn ‘ayān eyler Ḥaḳḳı şīn şarābın şunar sāḳi

Ḳāf ḳanā‘at ḳapusunda ṭurup secde ḳılan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5). [‘ayn,]

‘ayn ü şīn ü ḳāf: Ayn, şīn ve kaf harfleri || aşk.

Gerçi 'āşık hayretiñ şem'indeki pervānedür

'Ayn ü şīn ü kâf içinde 'ārife kırbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 20). ['ayn ü şīn ü kâf,]

'Ayn ü şīn ü kâf içinde gördüğüm seyrân-ı Hû

'Ayn-ı vuşlat harfi kim gördi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3). ['ayn ü şīn ü kâf,]

'Ayn ü şīn ü kâf ile geldük cihāna bî-gümān

Anuñ-içün ğayret-i Hağdur bizüm erkānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7). ['ayn ü şīn ü kâf,]

Ĥudānıñ ism-i zātundan yazıldı 'ayn ü şīn ü kâf

Ledünnî 'ilminiñ dersi kitābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5). ['ayn ü şīn ü kâf,]

Gel oldı ben ğāfile 'ayn ü şīn ü kâf-ile

Dersi yārdan almışam 'ilm-i fānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13). ['ayn ü şīn ü kâf, -ile]

'ayne'l-yaķīn: Bir şeyi bilmenin ikinci basamağı, bir şeyin bilgisini gözlem yoluyla elde etmek. Tasavvufî açıdan müşahede makamına karşılık gelir.

Bilen sensin 'ilme'l-yaķīn gören sensin 'ayne'l-yaķīn

Bulan sensin haķķa'l-yaķīn baħr-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 17). ['ayne'l-yaķīn,]

Gün gibi āşikāresin 'āriflere 'ayne'l-yaķīn

Ehl-i tuĝyānıñ özinde qahr-ı mülħaķ el-ĝıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3). ['ayne'l-yaķīn,]

Dir Sinān Ümmî bize 'ayne'l-yaķīn haķķa'l-yaķīn

Sır ilinde sırrıla seyrānımız tevħīd-i ĥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 13). ['ayne'l-yaķīn,]

Ṭıfl-ı ma'nī zıkr-i kalbīden gelür 'ayne'l-yaķīn

Aħsen-i taķvīm yüzinden gel bu vechu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11). ['ayne'l-yaķīn,]

Bize mürşid olan 'ayne'l-yaķīne

Senüñ fażl u 'ināyātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 23). ['ayne'l-yaķīne, -e]

Senden irdi ‘arife ‘**ayne**’ l-**yaķın** haķķa’ l-yaķın
Evliyālar serveri ŧāhib-emānet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 9).
[‘ayne’ l-yaķın,]

‘ayn-ı dermān: Çare kaynağı.

Geçmezem dildārın ‘aşkından cāna olsun vedā’
Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘**ayn-ı dermān** gizlidir (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 46). [‘ayn-ı dermān,]

‘ayn-ı dermān ol-: Çare kaynağı haline gelmek.

Ey cefāsın yārının gözine sürme çekmeyen
Key ŧaķın derdim didüğüñ ‘ayn-ı dermān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 16). [‘ayn-ı dermān ol,]

‘ayn-ı devā: Devanın, çarenin kaynağı.

Zāhir ü bātın hezārān derdiñe ‘**ayn-ı devā**
‘İlm-i ğayb-ıla kemāl-i hikmeti Loķmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,
Mısra 7). [‘ayn-ı devā,]
Derdi anuñ ‘aşıklara bil ‘ayn-ı devādur
Kıldı binā cevri ü cefādāşı-y-la dildār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 17).
[‘ayn-ı devā, -dur]

‘ayn-ı hidāyet: Hidayet kaynağı.

Ey mürüvvet ma’deni ŧāhib-velāyet Murtażā
V’ey Hudānıñ arslanı ‘**ayn-ı hidāyet** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 2). [‘ayn-ı hidāyet,]

‘ayn-ı imān: İman kaynağı.

Haķķa bātıl hānesinden geçmeyen ādem nedür
‘Aşıķa evtān gerekdür ‘**ayn-ı imān** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 12). [‘ayn-ı imān,]
Geç bu şüret naķşını gel ma’ni’-i Qur’ānda gör
Gör nedür aşl-ı selāmet gör nedür ‘**ayn-ı imān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 16). [‘ayn-ı imān,]

‘ayn-ı ‘irfān: *İrfan kaynağı.*

‘İlm-i hikmet-ile tıldı vücūdum

‘Ayn-ı ‘irfān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 14).

[‘ayn-ı ‘irfān,]

‘ayn-ı kudretu ‘llāh: *Allah'ın her şeyi gören gözü.*

Her kande kim bakar gözi

‘Ayn-ı kudretu ‘llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 32). [‘ayn-ı

kudretu ‘llāh,]

‘ayn-ı likā: *Kavuşmanın ta kendisi.*

Menzilüm ‘ayn-ı likādur yolumuz ‘arşdan geçer

Cān u baş şıgmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,

Mısra 13). [‘ayn-ı likā, -dur]

‘ayn-ı mazarrāt: *Zararlı kimseler.*

Kime kim irmedi ‘aşkıñ zülālı

Hemān ‘ayn-ı mazarrātıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 14).

[‘ayn-ı mazarrāt, -ın]

‘ayn-ı şafā: *Huzur ve kedersizliğin ta kendisi.*

Anuñ-içün her kelāmı dil-i mecrūha şifā

Ben didüm firqate şalma vaḥdetiñ ‘ayn-ı şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes

2, Mısra 38). [‘ayn-ı şafā,]

‘ayn-ı şeytān ol: *Şeytanın yansıması olmak.*

Zāhidiñ zühdi beni ‘idiñe qurbān eylemez

Gözime mürşid görinen ‘ayn-ı şeytān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104,

Mısra 6). [‘ayn-ı şeytān ol, -ma, -sun]

‘ayn-ı zātu ‘llāh: *Allah'ın zatının yansıması.*

Gözüsinden gördiler anuñ münezzeh zātını

Gör Muhammed Muşafâyı ‘ayn-ı zātu’llāha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8). [‘ayn-ı zātu’llāh, -a]

Vaşlıñ revā kıl ey Hudā ol küntü kenzu’llāh için

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2). [‘ayn-ı zātu’llāh,]

ayrı düş: (Sevgiliden) ayrı kalmak, ayrılmak.

Hzretiñden ayrı düşen

Hzret-ile bağıri bişen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 29). [ayrı düş, -en]

ayrıl-: Ayrı olma, birbirinden uzak düşme durumu, firak.

Be yārenler nazār kıldum ‘āleme

Cānından **ayrılan** tenler iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 2). [ayrılan, -an]

Ayrılmasun bir zerrece

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 47). [ayrılmasun, -ma, -sun]

Ne gelürse söyler oldum dilime

Teninden **ayrılan** cānlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 4). [ayrılan, -an]

Şabr it yüri var ne gelür eliñden

Sevdüğinden **ayrılanlar** iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 20). [ayrılanlar, -an, -lar]

Bülbül olup gülistāndan **ayrılma**

Aru gibi her çiçeği koqma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 27). [ayrılma, -ma]

Bir dem **ayrılmaq** istemez

Cemāliñden gözüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 1). [ayrılmaq, -maq]

Hergiz **ayrılmağ** istemez

Eşiğinden yüzüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 3*). [*ayrılmağ, -mağ*]

Cezb eyleseñ kime seyreden eger giçden eger irden

Hergiz **ayrılmaz** nazardan resm-i zātîñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 14*). [*ayrılmaz, -maz*]

Ağar gözleriniñ yüzinde çayı

Ayrılmaz kâpuda ağlar bî-nevâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 34*).

[*ayrılmaz, -maz*]

Tevhid-i zātîñdan **ayrılmaz** gerekmez ‘âlemi

Vahdetiñ deryâsınıñ mağvında nüş olmak diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 3*). [*ayrılmaz, -maz*]

Şehâ derdiñden **ayrılmağ** be-ğâyet

Mükedderdür mükedderdür mükedder (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 5*).

[*ayrılmağ, -mağ*]

Hağâyıqda beni Allâh yaratdı ‘aşğ-ıla evvel

Anuñ-çün bile gönderdi **ayrılmayam** bağışımndan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 4*). [*ayrılmayam, -ma, -y, -am*]

Bu **ayrılığ** bir ‘acâyib hâlimiş

Bunda gelen uğrar ulu yolımış (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 13*).

[*ayrılığ,]*

ayru: Başka.

Ey Hudâ vaşlıñdan **ayru** baña seyrân olmasun

Vahdetiñ meyinden **ayru** âb-ı hayvân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*). [*ayru,]*

Ey Hudâ vaşlıñdan **ayru** baña seyrân olmasun

Vahdetiñ meyinden **ayru** âb-ı hayvân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2*). [*ayru,]*

‘aşğ-ı derdiñ kevşerinden vir baña âb-ı hayât

Vahdetiñ şevkıñdan **ayru** baña hayrân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*). [*ayru,]*

Her kişi bir sancağ-ıla varmak diler dergāhıña
‘aşkıñdan **ayrusı** bize livā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 14). [ayrusı, -sı]

ayru: Sevgiliden ayrı olan.

‘aşkıdır sağ iden şayrısı
‘aşkıdır bir iden **ayruyı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 6). [ayruyı, -y, -
ı]

ayru düş: Uzak kalmak, ayrılmak.

Ĥasretiñ aĥşamınıñdur pâdişāhım bu fiğān
Ĥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes
1, Mısra 26). [ayru düş, -dü, -m]

ayuk: Ayık, sarhoş olmayan.

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ĥammār olan
Tā ebed **ayuk** degüldür mest ü ĥayrān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 22). [ayuk,]

ayva: 1. Gülgillerden, çiçekleri iri, beyaz veya pembe, yapraklarının altı tüylü, orta
yükseklikte bir ağaç. 2. Bu ağacın büyük, sarı renkte, tüylü, mayhoş, dokusu sertçe,
ufak çekirdekli meyvesi.

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özüñi
Gör gülistān illerinde alma vü **ayva** ‘ünnāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
16). [ayva,]

az: Baştan çıkmak, doğru yoldan sapmak, sapıklığa, dalâlete düşmek.

Azmışlara bencileyin
Gösterivir yol kolayın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 37). [azmışlara, -
mışlara]
Kimseler aldanmasun ħālū belā şehrinde kim
Sen umar mısın o yolda **azanıñ** oñmasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra
14). [azanıñ, -a, -nın]

az degül: Az olmamak, yeterli miktarda olmak.

‘Ucb idüp ‘ariflere baş egmege ‘ār eyleme
‘Āqıl-ısañ işbu sözler az degüldür al saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 22). [az degül,]

az eyle: Azaltmak.

Dir Sinân Ümmî bize lâzım degül ğayrı mekân
Mürğ-i lâhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 22). [az eyle, -dü, -m]

‘azāb: Pek büyük sıkıntı, eziyet.

‘Āşiler ‘azāb-ıla ğamlarında
Mü’minler şafā-y-ıla demlerinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 29).
[‘azāb-ıla, -ıla]
Ehl-i ‘aşka hā’il olmaz ‘ālem-i kevn ü mekân
Hûş ‘azābdur illā ‘aşqdan fāriğ olmağ el-ğiyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8). [‘azābdur, -dur]
Zulmet-i nefsiñ ‘azābından beni şāz eyleyen
Cān u dilden evliyāya gönlümüñ ikrārındur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 5). [‘azābından, -ından]
Eger dünyā eger ‘uqbā olupdur başıma zindān
Duya gör ‘arif-i bi’llāh ‘azābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 14). [‘azābın, -ın]
Sinân Ümmiye bir dermān eger irmezse zātūndan
Nic’itsün n’eylesün n’itsün ‘azābıñdur çeker ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 14). [‘azābıñdur, -ın, -dur]
Cemāliñ derdini kimden alursañ
‘Azābı nār-ı hāsetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 30).
[‘azābı, -ı]

a‘zam: Büyük, ulu, yüce.

Mevlām ‘aşkıñ bize **a‘zam** imāmdur

Uyaldan t̄a‘atum küllī tamāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1).

[a‘zam,]

‘Ārife kısmet olan Hūdan anuñ itlākıdur

Menzili a‘lā vü **a‘zam** hem bulardur bî-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 20). [a‘zam,]

a‘zam-ı şān: Şanının yüceliği.

A‘zam-ı şānıñ bilinmeklik muhāl

Şerh olunup dile gelmez Kibriyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 17).

[a‘zam-ı şān, -ın]

‘azīm: Aklın ve hayâlin alamayacağı, gözün göremeyeceği kadar sonsuz büyük ve azametli mânâsında Allah’ın en güzel isimlerindedir.

Celîl ü zü’l-celâlsın hem Cemîl ü zü’l-cemâlsın hem

‘Azīm ü Bî-mişâlsın hem çü zātuña mişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 26). [‘azīm,]

‘azīm-kār: Büyüklük, ululuk.

‘aşka fermān olduğum ‘ayb olmasun añlayana

Dir Sinān Ümmî bu yolda ben ‘azīm-kār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 16). [‘azīm-kār,]

‘azm: Kasıt, niyet, karar; gitme, yönelme.

Dünye vü ‘uqbā hevâsın terk iden gelsün beri

‘Azmimiz dildār-ı Hâkdur derdimiz dermān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 10). [‘azmimiz, -imiz]

‘azm eyle: Yola çıkma, kesin karar vererek bir yere yönelmek.

Bî-nişāndan gelmişiz biz lā-mekān ehlerindenüz

Gitmege ‘azm eyleyüp yol-hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4). [‘azm eyle, -y, -üp]

Yağma kıldı ‘aklı cānı gönli ‘aşkıñ ‘askeri

Ḳancaru ‘azm eyleyem yā ḳancaru gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 18). [‘azm eyle, -y, -em]

‘azm id: Yola koyulmak.

Bu Sinân Ümmî za‘îfi terk idüp oldu revân
‘Azm idüp sır iline Raḥmâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18). [‘azm id, -üp]

‘azm id: Niyet etmek, yola çıkmak.

Sırrımıñ remzinden aldum ‘azm idüp açar ḳanad
Maḥv u ğarḳıñ sırrına irmekde ḳuş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 11). [‘azm id, -üp]
Ḳaçan dünyâ sarâyından beḳâyâ ‘azm idem yâ Rab
Ecel irüp sefer ḳılsam diyem yâ Hû varam yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9). [‘azm id, -em]

‘azm-i rāh tüt: Yola düşmek, yola çıkmak.

Ki sensin dîni derc iden şalātu farz u borç iden
Semāvâta ‘urüc iden tütüp Rabbiña ‘azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 16). [‘azm-i rāh tüt, -up]

‘azm-i yār-i vişāl eyle: Sevgiliye kavuşmak için çabalamak.

Ne ‘azm-i yār vişāl eyler
Arındı cümle sevdādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 7). [‘azm-i yār-i vişāl eyle, -r]

‘azrā’ il: Azrail; can alıcı melek.

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’ il ḥod virmedi
Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 19). [‘azrā’ il,]

B

bāb: Kapı, huzur, eşik.

Çul gerek sulţān öñünde çulluĝa bel baĝlaya

Ol mübārek **bāba** kim girdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12). [bāba, -a]

Evliyānıñ **bābına** esrārın tıyan gelür

‘Ahd eyleyüp ezelden qavlına uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [bābına, -ıñ, -a]

Evliyā **bābındadır** ‘ilme’l-yaqın haqka’l-yaqın

Muştafā sırrından alur dersini mihmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 13). [bābındadır, -ın, -da, -dur]

Ey Hudā senden Sinān Ümmî temennā kıldıĝı

Mürvetiñden ol Resülün **bābına** el qavşuram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 30). [bābına, -ıñ, -a]

Devletiñden fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını**

‘Uzletiñden fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 1). [bābını, -ı, -n, -ı]

Devletiñden fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını**

‘Uzletiñden fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 2). [bābını, -ı, -n, -ı]

Zāhiriñ ĝurbetde ise bātınıñ qurbetdedür

Qurbetiñden fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 4). [bābını, -ı, -n, -ı]

Aç gözüñ fi’l-i Hudādur saña ta’līm itdügüm

Şan’atıñdan fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 6). [bābını, -ı, -n, -ı]

Fezkürünî ezkürküm gör ne dir Rabbiñ saña

Şoĝbetiñden fāriĝ olma bekle Haqkıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 8). [bābını, -ı, -n, -ı]

Kimseden ħavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā
Ġayretiñden fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 10). [bābını, -ı, -n, -ı]
Zāhir ü bāṭın münevver kıl seni tevḥîd-ile
Zinetiñden fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 12). [bābını, -ı, -n, -ı]
Ba'zı münkirler ṭarîķat keşfine olur sebeb
İşretiñden fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 14). [bābını, -ı, -n, -ı]
Ṭāli'îñ Mürsel Nebî vü evliyā baḥtundadır
Ni'metiñden fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 16). [bābını, -ı, -n, -ı]
Açma rāziñ degme bir kimseye maḥrem olmasun
Sîretiñden fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 18). [bābını, -ı, -n, -ı]
Uluya ta'zîm idüp küçüye eyle merḥamet
Ḥurmetiñden fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 20). [bābını, -ı, -n, -ı]
Dir Sinān Ümmî gözüñ aç āḥır olmuşdur zamān
Vuşlatıñdan fāriġ olma bekle Ĥaĥķıñ **bābını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 22). [bābını, -ı, -n, -ı]
Bābı sensin cümle 'ilmiñ şehri şāh-ı Muştafā
Kenz-i a'zam ḳapusın buldı cemā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 11). [bābı, -ı]
Eger yaḥşı eger yatlı olupdur **bābıña** bende
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 19). [bābıña, -ıñ, -a]

bāb: Fasil, husus, mesele, konu.

Oḳudum 'aşķıñ kitābın
Feth itdüm ene'l-ḥak **bābın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 18). [bābın, -
ın]

Meskenet **bābında** başıñ top idüp atmaq gerek

Kim ki buğz u ğaybet ü herze kılursa gel saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 11*). [*bābında, -ı, -n, -da*]

Qalb-i emrāzıñ devāsı **bābınıñ** miftāhıyam

Pîr ü üstādım şorarsañ bil ki Loqmāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 11*). [*bābınıñ, -ı, -nın*]

‘İlm ü hikmet **bābınıñ** kār-ḥānesidür qalbimiz

Dir Sinān Ümmî qanı derdine dermān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 21*). [*bābınıñ, -ı, -nın*]

Meskenet **bābında** gerçi ḥāke yeksānam velī

Cān göziyle baq göresin sırr-ı sulṭānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 5*). [*bābında, -ı, -n, -da*]

İrgirmege maḥbūbına ṭālibleri maṭlūbına

Emrāz-ı qalbiñ **bābına** dermāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 16*). [*bābına, -ı, -(n)a*]

bāb-ı ‘aşk: Aşk kapısı.

Bu Sinān Ümmî olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol qapudan anı kim ırdı ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 13*). [*bāb-ı ‘aşk, -ın*]

İrmedi ‘aqlum cihānda zāhidiñ kavğāsına

Bāb-ı ‘aşkı bekleyenler görmüşem aç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 10*). [*bāb-ı ‘aşk, -ı*]

bāb-ı fazl: Fazilet kapısı.

Zāhir ü bāṭın saña hep muntazır

Bāb-ı fazlıñdan ider küllî recā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 4*). [*bāb-ı fazlıñdan, --ın -dan-ın, -dan*]

bāb-ı ḥaḳ: Allah'ın kapısı, huzuru, makamı.

1. ‘aşk degül mi ṭālibi bir mürşide qul eyleyen

Bāb-ı Ḥaḳdan gerçi ḥāk-i pāyine yüz sürise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 64*). [*bāb-ı ḥaḳ, -dan*]

bād-ı ‘aşk: Aşk rüzgârı.

1. Bu Sinān Ümmīyi tevḥīd ḥāke yeksān eylemiş
Esdigince bād-ı ‘aşkıñ yol tozundan bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 30*). [*bād-ı ‘aşk, -ın*]

bād-ı şabā: *Sabah rüzgarı.*

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā
Ḥasta vücūduma her dem ṭākatım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 3*). [*bād-ı şabā,]*

bāğ: *Bahçe.*

Kimi dünyā ister kimisi ḥūrī
Zāhid dir cennetiñ **bāğı** gülzārı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 18*). [*bāğı, -ı*]
Dîzāruñ **bāğınıñ** verd ü reyḥānı
Gülüñde bir daḥı hīç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 27*).
[*bāğınıñ, -ın, -ın*]
Bilmez olur şolın şağın
Seyrān ider dostuñ **bāğın** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 34*). [*bāğın, -ıñ*]
Dirig itme Ḥabībiñ ḥurmetiyçün
Sefer vaşlıñ **bāğında** dārīñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 18*).
[*bāğında, -ın, -da*]
İlāhī kılsun ‘aşıklar cemāliñ **bāğını** seyrān
İrişmez vaşluma her kim baqarsa naqşıma zinhār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 7*). [*bāğını, -ı, -n, -ı*]
Vuşlat ābın içmeyenden gizlidür erkānımız
‘ālem-i vaḥdet **bāğınıñ** meyiniñ mestānıyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 12*). [*bāğınıñ, -ı, -nın*]
Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her nefes
Ol gülistānım **bāğında** nūr-ı Yezdānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4*). [*bāğında, -ın, -da*]
‘Aql saña uydurunca ‘aqla sen uysañ n’ola
Oturup ‘izzet **bāğında** ḥayme qurayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 30*). [*bāğında, -ın, -da*]

Men Hüdâniñ tevhîdi **bâğında** devlet ehliyem
Hamdü li'llâh çok şükür zâtında vahdet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1*). [*bâğında, -ın, -da*]
Hoş şafâdur şan'atım Allâhu a'lem kim bugün
Hağ Ta'âlâ 'aşkıniñ **bâğında** hılvat ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6*). [*bâğında, -ın, -da*]
Bugün 'aşkıñ bazarında dürr ü mercân şatar dilim
Yâniñ cemâli **bâğında** verd ü reyhân şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2*). [*bâğında, -ın, -da*]
Ol hağıkat bülbüline diñ beri gelsün beri
Doğt **bâğına** bâğbânem gayrıya ben gül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 16*). [*bâğına, -ın, -a*]
Gel gör ahı dost **bâğınıñ** handanıyam handanıyam
Gitmek dilerseñ ol iliñ burhānyam burhānyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1*). [*bâğınıñ, -ı, -nın*]
Gerçek 'aşığ dost **bâğında** kevşer şarābın nüş ider
Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23*). [*bâğında, -ın, -da*]
Zehî tütü vü tarrālar anuñ sükkeri **bâğında**
Bulurlar lezzet-i bâki şakırlar karşı dostāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 3*). [*bâğında, -ın, -da*]
Hağıkat **bâğınıñ** bülbüllerin gör
Seyr ider envārı güller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 15*). [*bâğınıñ, -ı, -nın*]
Günde bir iş gösterür her bir işi 'aksinedür
Ey gönül düşme şağın sen bâğçe vü **bâğ** üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14*). [*bâğ,]*
Cānda çerāğı 'aşığniñ 'aşğ-ı kadimiñden yanar
Vaşlıñ **bâğına** bağ olan hevā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12*). [*bâğına, -ına*]
Düşüp hayāliñ cengine senden seni isteyene
Firdevs-i a'lā **bâğları** 'atā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 16*). [*bâğları, -ları*]

Hamdü li'llāh ol ḥaḳıḳat **bāğınıñ** bāğbānıyam
Vaḥdetiñ envārı gülinden diren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 7*). [*bāğınıñ, -ı, -nın*]

Naḳş-ı ḥayālîñ **bāğına** bend olma ki merdān iseñ
Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 21*). [*bāğına, -ı, -n, -a*]

Dost **bāğınıñ** mi'māriyam vîrāne dildür yapıdığım
Geçüp ḥāristān mülkini gülzār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 15*). [*bāğınıñ, -ı, -nın*]

Var ol vaḥdet **bāğına** dost iline
Şarāb-ı selsebîl anda iç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 17*). [*bāğına, -ın, -a*]

Görüben verd ü reyḥānı öter cān bülbülü her dem
Gerekmez **bāğ** u büstānı gülzārıñ zevḳı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 6*). [*bāğ,]*

Ḳāl ü ḳilîñ **bāğına** bağlıdur başdan başa
Niçe pervāz eylesün şol ayağı kündeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 11*). [*bāğına, -ına*]

Seni söyler ḳamu diller uçan ḳuşlar esen yeller
Cemālîñ **bāğına** güller müzeyyen aḳ u al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 28*). [*bāğına, -ın, -a*]

Bülbülem 'aşḳıñ elinden eylerem āh u fiğān
Vaḥdetiñ **bāğında** gülleriñ direm yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 6*). [*bāğında, -ın, -da*]

Ol daḫı fehm ile Rüknuddine telḳin eyledi
Anuñ-içün 'aşḳ-ıla dōst **bāğınıñ** ḥandānıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 28*). [*bāğınıñ, -ı, -nın*]

Ol daḫı bil Mirim Halvetiye telḳin eyledi
Anuñ-içün mazḥarı dōst **bāğınıñ** büstānıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 40*). [*bāğınıñ, -ı, -nın*]

Eger zāhirde var tağlar eger bātında var **bāğlar**
Zāhir bātın aḳup çağlar şular feyż-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55*). [*bāğlar, -lar*]

bağ ol-: Bağ olmak II bağlanmak II âşık olmak.

Cānda çerāğī ‘āşıkıñ ‘aşk-ı kādīmīñden yanar

Vaşlıñ bāğına bağ olan hevā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12). [bağ ol, -an]

bāğ u büstān: Bağ ve bahçe.

Gāhī düşer hāristāna

Meyl ider bāğ u büstāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 10). [bāğ u büstān, -a]

bāğbān: Bağcı, bahçıvan.

Ol haqīkat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doşt bāğına **bāğbānem** ğayrıya ben gül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 16). [bāğbānem, -em]

Ħamdü li’llāh ol haqīkat bāğınıñ **bāğbānyam**

Vaĥdetiñ envārı gülınden diren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 7). [bāğbānyam, -ı, -y, -am]

bağçe: Bağ, bahçe.

Bülbülüñ efgān itdügi

Bağçe degüldür gülıdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 16). [bağçe,]

Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden

Kimi **bāğçe** kimi büstān kiminüñ adı gür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 26). [bāğçe,]

Günde bir iş gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey gönül düşme şaķın sen **bāğçe** vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14). [bāğçe,]

bāğ-ı āteş: Ateş bahçesi.

Añladuķ manşüb-ı dünyā bāğ-ı āteşdür şedīd

Ħamdü li’llāh ķonmaduķ ol bend-i aĝlāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 7). [bāğ-ı āteş, -dür]

bāğ-ı gülzār: Gül bahçesi.

Bülbülem āh u figānımdan murādım her nefes
Bāğ-ı gülzārında hoş handān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 8). [bāğ-ı gülzār, -ın, -da]

bağ(ı)r: Göğüs, sine.

Küfr ü imān nisbetinden el yudurdı ‘aşk baña
Anca kim artar hemān **bağrımda** başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
79, Mısra 18). [bağrımda, -ımda]

bağır: Göğüs, sine.

Yanar yürekde āteşi
Oñulmaz **bağırınıñ** başı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 18). [bağırınıñ, -
ın, -ın]

bağışla-: Bağışlama, affetme.

Eger var ise şuçların **bağışla**
Şıgındıkları çün hişārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5). [bağışla, -
la]

bağla-: Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak, düğümlemek.(Mec.)

Bağlayupdur on sekiz biñ ‘ālemiñ bendindesin
Zāt-ı ‘aşk-ıla seni sen avlayup eyle şikār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
15). [bağlayupdur, -y, -updur]
Cān u cihāniñ terkini niyyet ipiyle bağlayan
Bağlayumaz bir şey anı düşvār işi āsān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 14). [bağlayumaz, -y, -umaz]
Genc ü mālım **bağlamışam** ben fenā urğanına
Ger metā‘ımdan şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 3). [bağlamışam, -mı, -am]
Ey Hudā luṭf eyle sen Ümmî Sināniñ yolını
Bağla ‘aşkıñ zenciriyle gitmesün zāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 18). [bağla,]

bağla- (Dünya nimetlerine) bağlamak.

Mâl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 14).

[bağlamak, -mak]

bağla- Kaderini bağlamak.

Ey felek n'itdüm saña hoş **bağladuñ** bāğ üstine

Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra

1). [bağladuñ, -du, -n]

bağr: Ciğer, göğüs, yürek, kalp, gönül.

Dilerse gözimi giryān iden dost

Dilerse **bağrımı** biryān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 2).

[bağrımı, -ım, -ı]

Zikrimiz esrār-ı Hâkdur cānımız hayrān-ı Hū

Fikrimiz bāzār-ı Hâkdur **bağrımız** biryān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 2). [bağrımız, -ım, -ız]

Fırākı **bağrımı** tağlar gönül ārzū kırup çağlar

Anuñ hulqın beyān eyler kimine şerh idüp şerrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 37). [bağrımı, -ı, -m, -ı]

bağrı biryān eyle: Gönlü aşk ateşiyle kebab gibi yakmak.

Yağup 'aşk āteşi ile

Bağrımızı biryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 12). [bağrı biryān eyle, -ımız, -ı]

Darb-ı zikriñ şöhetinde cānı hayrān eylegil

Qalmasun çek bir özüñde bağrı biryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2). [bağrı biryān eyle, -gil]

bağrı biş- Bağrının yanması;aşk acısı ve hicran çekmek.

Hazretiñden ayrı düşen

Hasret-ile bağrı bişen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 30). [bağrı biş, -en]

bağrı yan-: Bağrı yanmak; üzüntü çekmek, çok acı duymak.

Yâre karşı yandı bağrı derd-ile kaynar ciger

Taşına bağan ne bilsün Ümmî Sināndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 25). [bağrı yan, -dı]

bađrıñ biç: Göğsünü biçmek, canını yakmak, zarar vermek.

Her sözi bir zehr-i mārduz uğrasa bađrıñ biçer

Cāhili söyletme hemān gör yüzinden bellüdüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 15). [bađrıñ biç,]

bağrın delüp-dur: Sürekli bağrını delmek; sürekli acı vermek.

Her kim bunda gelüp-durur

Hasret bağrın delüp-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 26). [bağrın delüp-dur, -ur]

bağrın kebāb eyle-: Gönlün aşk derdi ile yanarak kebab olması.

Ey dilārā derdi ile eyleyen bağrın kebāb

Qanı senüñ gözleriñde qatre qatre qanlı āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1). [bağrın kebāb eyle, -y, -en]

bağrını çāk it-: Bağrını parçalamak.

Ṭālibiñ efsāne şanmān bağrını çāk itdüğü

Pādişāhiñ her nazar bağduğı seyrān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3). [bağrını çāk it, -düğ, -i]

bahā: Diyet, bedel, karşılık.

Vaşlıñ şarābından senüñ bir qatre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 18). [bahā,]

bahār: Bahar mevsimi.

Bülbül irincek **bahāra** şabr idemez tırılmaz dili
Men isem ol vaḥdet gülin yıylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 7). [bahāra, -a]

Bülbül irincek **bahāra** derdi artır dem-be-dem
Bülbülüñ artduḳça derdi bāḡı gülzār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5). [bahāra, -a]

bahār eyle-: Bahar mevsimine dönüştürmek.

‘İlm-i esrārdan sözüümüz ol dōsta baḡar gözümüz
Ḥaḡ varlığı şimdi bizüm bahār eyledi şārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6). [bahār eyle, -di]

bahār ir-: Baharın gelmesi.

Beni ḡayrān iden her dem ol Vāḡidiñ esrārıdur
Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4). [bahār ir, -di]

bahār yaz id-: Çok sevinmek, aşırı mutlu olmak.

Gāḡ açılır güller gibi
Vücūdum bahār yaz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 28). [bahār yaz id, -er]

bahār yazı: Bahar mevsimi.

1. İrelden bahār yazına
Ālet-i lehv ü sāzına (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 13). [bahār yazı, -na]

bahār yazı: Bahar mevsimi || kavuşma ve eğlence zamanı.

Vaşl-ı dostdur cān iline
Her dem bahār yazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 12). [bahār yazı, -m-um]

baħr: Deniz, derya.

Eliyle kendini tutdı

Bu ‘aşkıñ **baħrına** atdı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 14). [baħrına, -ı, -n, -a]

Gerçi kim günāhım **baħrına** ıaldım

İllā ki ‘ācizem bî-çāre ıaldım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 5).

[baħrına, -ı, -n, -a]

Baħr-ı muğrıkdur dalınmaz bu **baħra** ğavvāş bulunmaz

Lā-te‘ ayyündür bilinmez künh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 15). [baħra, -a]

Münezzeh zātı **baħrından** nedür mevcin kılan peydā

Ya ol deryā-yı muılağdan nedür evvel olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). [baħrından, -ı, -n, -dan]

Nice **baħrıñ** mevcidür gel gör saña şerħ itdüğüm

La‘l ü yāķüt u cevāhir dürr ü mercān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 11). [baħrıñ, -ın]

On sekiz biñ ‘ālemi terk eylemiş öñden şoña

Cümle ‘ilmiñ ma‘nisi **baħrındaki** dürdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6). [baħrındaki, -ın, -da, -ki]

Derd-i Ĥudāniñ **baħrına** ıal itme tevaķķuf

‘aşķ-ıla yār ol ki saña yār olmaya ağyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7). [baħrına, -ı, -n, -a]

Ma‘ānī **baħrıniñ** vaşfın Sinān Ümmī ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9). [baħrıniñ, -ı, -nın]

Kerem eyle Ĥudāvendā ģaıā **baħrından** al bizi

Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 19). [baħrından, -ın, -dan]

Tevħid-i zāt-ı İlāhīdür bizüm varlığımız

Ol ģaķıķat **baħrına** pertāb iden dürdāniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 20). [baħrına, -ın, -a]

Dir Sinān Ümmī bize mürşid olan Hüdur hemān
Evvel āhır **baħriyüz** Hüdur bizüm ‘ummānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 18*). [*baħriyüz, -i, -y, -üz*]

Gel berü ey ma‘nī **baħrından** kılan mevc-ile cüş
Nicedür ħālî cihānıñ bir tefekkür eyle ħôş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1*). [*baħrından, -ın, -dan*]

Vuşlat şarābından içüp ħayrān olan gelsün berü
Toldurdum ‘aşkıñ cāmını geldüm ol **baħrda** idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 28*). [*baħrda, -da*]

Ol ħaķīkat **baħrınıñ** pür-tāb iden mevci benem
‘aşk-ıla geldüm cihāna cisme talaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*). [*baħrınıñ, -ı, -nın*]

Vāridāt u varlığa irmek dilerseñ gel berü
Zıkr-i Hūnuñ **baħrina** tal gevheristān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [*baħrina, -ı, -n, -a*]

Her kişi bir **baħre** ġavvāş oldı bir mercān şatar
Ĥayretiñ baħrından āħar baña ‘ummān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13*). [*baħre, -e*]

Her kişi bir baħre ġavvāş oldı bir mercān şatar
Ĥayretiñ **baħrından** āħar baña ‘ummān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 14*). [*baħrından, -ın, -dan*]

Eger **baħr** u eger berde eger zāhir eger sırda
Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 5*). [*baħr,]*

Ki ħayret **baħrı** cüş eyler beni ol demde nüş eyler
Düşer cānım ol ‘ummāna kenārından çıkar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7*). [*baħrı, -ı*]

Mā-sivādan rūhını pāk eyleyen şādıklarıñ
Himmeti **baħrina** tal kim iresin ‘ummāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 16*). [*baħrina, -ı, -n, -a*]

Biz şerī‘atla ħaķīkat **baħrınıñ** ġavvāşıyuz
Gitmedük ħaķdur yolumuz ġayrı aķvāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 5*). [*baħrınıñ, -ı, -nın*]

Kim ki ‘aşkıñ **baħrına** bandırmadı parmağını

Ƙo anı kim şol şahāretsüz iliñ Ƙulmaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 19). [baħrına, -ın, -a]

Bu Sinān Ümmî bugün ‘aşƘ **baħrınıñ** saƘƘāsıdur

Feyz-i HaƘdan Ƙalb şehrın şıvaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 17). [baħrınıñ, -ı, -nın]

Ey Sinān Ümmî nisāna irdi çün kim bu şadef

Ƙadrini bil **baħr** içinde dürr-i şehvār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 18). [baħr,]

Ol haƘıƘat **baħrınıñ** dürrin dökem bāzāra

‘Ārif olan söylesün nedür anuñ şandalı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 5). [baħrınıñ, -ı, -nın]

Ol daħı bil anı şadrüddine telƘin eyledi

Anuñ-içün dürr-i a ‘zam **baħrınıñ** ol kāmıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 44). [baħrınıñ, -ı, -nın]

Kesilmez pertevi hergiz o **baħrıñ** bir nefes añla

Her eşyā her bir ism-ile umar feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 37). [baħrıñ, -ın]

Sinān Ümmî bugün ğavvāş olup deryā-yı vaħdetden

HaƘāyık **baħrınıñ** dürrin dizer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 74). [baħrınıñ, -ı, -nın]

Didi HaƘ şāniña lev lāk senüñ-çün haƘ olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü **baħr** ü şems ü māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4). [baħr,]

Velāyet şāhibi HaƘdar kerāmet **baħrıdur** yek-ser

HaƘıƘat sırrına esrār anı Ƙılduñ hōş ‘ālī-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 29). [baħrıdur, -ıdur]

baħr-ı ‘aşƘ: AşƘ denizi.

Baħr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem āh āh

‘Ācizem āvāreyem ben Ƙancarı gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 5). [baħr-ı ‘aşƘ, -ın]

baħr-ı ‘aşƘa tal-: AşƘ denizine dalmak.

Bu cāniñ irdügi zevkı ne bilsün görmeyen kimse
Ümmî Sināniñ aḥvālın baḥr-ı ‘aşka ṭalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 14). [baḥr-ı ‘aşka ṭal, -an]

baḥr-ı muğrık: Gark eden, batıran deniz.

Baḥr-ı muğrıkdur dalınmaz bu baḥra ğavvāş bulunmaz
Lā-te‘ ayyündür bilinmez künh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 15). [baḥr-ı muğrık, -dır]

baḥr-ı muṭlak: Tek, mutlak deniz.

Baḥr-ı muṭlak kuşu idüm bunda pervāz eyledüm
Bu ḳanādım açduğumdan baḥr-ı ‘ummānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
65, Mısra 5). [baḥr-ı muṭlak,]
Gelür ol baḥr-ı muṭlakdan ledünnî ‘ilminiñ feyzi
Dolar ḳalbe aḳar dilden ‘irfānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74,
Mısra 15). [baḥr-ı muṭlak, -dan]
Künh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān
Baḥr-ı muṭlak lā-te‘ ayyün ḥaddi yok ‘ummān menem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 82, Mısra 8). [baḥr-ı muṭlak,]
Bī-mekānım bunda ben şanman ki bünyāz eyledüm
Baḥr-ı muṭlakdur mekānım bunda pervāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
88, Mısra 2). [baḥr-ı muṭlak, -dur]
Men meni maḥv eyledüm hīç ḳalmadı benden eṣer
Baḥr-ı muṭlak lā-te‘ ayyün künh-i zātdur varlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94,
Mısra 16). [baḥr-ı muṭlak,]
Baḥr-ı muṭlak kuşıyam ḳonuşumdan ilerü
Ol hümāniñ işiyem inişimden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 1).
[baḥr-ı muṭlak,]
Baḥr-ı muṭlak lā-te‘ ayyün künh-i zāt
Vaş olunmaz niçedür ol Hū beḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 25).
[baḥr-ı muṭlak,]
Ḳaçan kim baḥr-ı muṭlakdur bu zıkrıñ pertevi ṭolsa
Gelür ol zāt-ı nūrına başar feyzi-İ İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra
11). [baḥr-ı muṭlak, -dur]

Bilüñ kim baħr-ı muṭlağdan bu tevḥīdiñ kemālâtı

Žıyâ alur nücüm u ŧems kamer feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 43). [baħr-ı muṭlağ, -dan]

‘İnâyet ŧerbetin Ḥağdan yetiŧdür baħr-ı muṭlağdan

Meded kıl yâ veliyya’llâh ŧefâ’at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 7). [baħr-ı muṭlağ, -dan]

baħrî ol-: *Dalgıç olmak.*

‘Ârife dirler cihânda sevdügin bulmuş niçün

Vaḥdetiñ deryâsına baħrî olup ṭalmıŧ niçün (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 22). [baħrî ol, -up]

baħr-ı ‘ummân: *Büyük deniz, okyanus.*

Baħr-ı muṭlağ kuŧı idüm bunda pervâz eyledüm

Bu ḳanâdım açduğumdan baħr-ı ‘ummânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6). [baħr-ı ‘ummân, -ım]

Mevc ṭurmaz ŧad hezârân dürleri ṭaŧra atar

Gör vücüdüm ḳaṭresini baħr-ı ‘ummândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 18). [baħr-ı ‘ummân, -dur]

Niçe aḳar gör ŧular leyl ü nehâr olup revân

Yek-nefes ârâm ider mi **baħr-ı ‘ummân** isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8). [baħr-ı ‘ummân,]

Nür-ı Yezdâna irelden ğarḳa vardı ‘ağl u cân

Dir Sinân Ümmî ‘acâyib baħr-ı ‘ummânım bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 18). [baħr-ı ‘ummân, -am]

baħr-ı ‘ummân: *Büyük deniz, okyanus || sır ilminin okyanusu.*

Tevḥīd-i zâtiñ niŧânı vaŧfına budur ḳaber

‘İlm-i sırdan yoğ eŧer ol **baħr-ı ‘ummân** añladım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 6). [baħr-ı ‘ummân,]

baħr-ı zât: *Yüce Allah'ın zatının tecelli denizi.*

Bilen sensin 'ilme'l-yakīn gören sensin 'ayne'l-yakīn

Bulan sensin ḥaḳḳa'l-yakīn baḥr-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 18). [baḥr-ı zāt, -ın]

Yā İlāhī her nefesde cān saña miḥmān diler

Baḥr-ı zātūñ pertevinden luṭf-ıla iḥsān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2). [baḥr-ı zāt, -ın]

Baḥr-ı zātūñ perteviniñ mevci gelür tırılmaz aña

Maḥv eyleyüp varlığını bir ḳaṭresi 'ummān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 15). [baḥr-ı zāt, -ın]

Şu gibi çağladuğumdan her zamān leyl ü nehār

Baḥr-ı zātūña irüp 'ummān olam her dem senūñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10). [baḥr-ı zāt, -ın, -a]

Baḥr-ı zātūñ mevci beni sürdi kenāra 'aşḳ-ıla

Zāt-ı ḥaḳāyık nūrına geldüm 'aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5). [baḥr-ı zāt, -ın]

Gitdi zulmet gitdi keşret gitdi firḳat aradan

Baḥr-ı zātdan nūr-ı zātdur gör benüm envārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 12). [baḥr-ı zāt, -dan]

'aşḳa fermān olduğumdan ḥamdü li'llāh çok şükür

Baḥr-ı zāta maḥrem oldum ḳalmadı ağıyārlığı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 14). [baḥr-ı zāt, -a]

Baḥr-ı zātūñ pertevi atdı meni 'aşḳ-ıla

Sefer idüp aşıma dönüşümden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 3). [baḥr-ı zāt, -ın]

Baḥr-ı zātūñdan ḥaber bilmeklige

Bulmadı yol ger veli ger enbiyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 23).

[baḥr-ı zāt, -ın, -dan]

baḥs: Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

Şıfâtı **baḥsiniñ** evvel ḳadīmī dinilen oldur

Ḥaḳāyık andan olmuşdur ne kim geldi gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 15). [baḥsiniñ, -i, -nin]

Zāhidā dersiñ senüñ ħarf ü ħurūfuñ **baḥsıdur**

Dört kitābıñ ma‘nisi āyāt-ı Qur‘ān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7). [baḥsıdur, -ı, -dur]

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür **baḥsi** müdām

Ebced öğrense bir oğlan şatmağ ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 9). [baḥsi, -i]

baḥs eyle-: İddialaşmak, bir konu hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğu iddiasında bulunmak.

‘İlm içinde çok kemālim var diyü baḥs eyleyen

Yarın ol meydāna getir kıl ü kālîñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9). [baḥs eyle, -y, -en]

baḥs-i cidāl ol-: Mücadele iddiasında bulunmak, karşı çıkmak.

Cān alup cān viren sensin götürüp gideren sensin

Bu devrānı süren sensin saña baḥs-i cidāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 46). [baḥs-i cidāl ol, -maz]

baḥt: Talih, şans, kader.

Baḥt u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lā diyen her kim ki şeytān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 23). [baḥt,]

Ṭālî‘iñ Mürsel Nebî vü evliyā **baḥtındadır**

Ni‘metiñden fāriğ olma bekle Ḥaḫḫıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 15). [baḥtındadır, -ın, -da, -dur]

baḥt-ı devlet: Mutlulukla karışık talih.

Baḥt-ı devlet şāhibi her kim ki İsmā‘il-durur

Cehd idüben yāre ḫurbān eyledi gör cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 9). [baḥt-ı devlet,]

baḥt-ı nām: Talihliliği ile ünlü, o özelliği ile bilenen.

Eger biñ pāre kılsalar tenimi

Ben ‘aşka lā dimezem baht-ı nāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10).

[baht-ı nām, -dur]

bahtiyār bul: Bahtiyar olmak || sevgiliye kavuşmak.

Çanı şol dünyā sarāyında getir kimdür bulan

‘Aql u cāndan geçmeden kim bulısardur bahtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,

Mısra 24). [bahtiyār bul,]

bahtlu: Talihli kimse.

Mazhar-ı ‘ilm-i Hudā bil qalbiñi ey **bahtlu**

Hağ buyurdu kim bu remzi āyet-i Qur’ānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,

Mısra 9). [bahtlu,]

bağ-: Bakışı bir şeyin üzerine çevirmek, seyretmek, nazar etmek.

Gayrıya **bağmasun** gözüm

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 27). [bağmasun, -ma, -sun]

Her çande kim **bağar** gözi

‘Ayn-i kudretu’ llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 31). [bağar, -ar]

Yāre karşı yandı bağı derd-ile çaynar ciger

Çasına **bağın** ne bilsün Ümmî Sināndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 26). [bağın, -an]

Hamdü li’ llāh Hağ bugün hağça’l-yağından açdı rāz

Gördüğü cāniñ ezelden **bağduğı** seyrānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8). [bağduğı, -duğ, -ı]

Çalibiñ efsāne şanmān bağırını çāk itdüğü

Pādişāhiñ her nazar **bağduğı** seyrān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4). [bağduğı, -duğı]

Süre-i Seb’u’l-meşānīdür bizüm tefsirimüz

Aç gözün Ümmü’l-kitābiñ vechini **bağ** sende gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6). [bağ,]

Ḥvāceniñ şalı öñünce yilişirler ḥvāceler
Nāzıla ten besleyen **bağ** noldı ḥālîñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8*). [bağ,]
Münkir-i rü'yā degülseñ yek naẓar kıl sen saña
Cān göziniñ gözlüğinden görünen gel **bağ** nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 22*). [bağ,]
Mest ü ḥayrān ister iseñ **bağ** gözinden bellüdür
Togrı kerbān ister iseñ şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*). [bağ,]
‘İlm-i esrārdan sözüümüz ol dōsta **bağar** gözümüz
Ḥağ varlığı şimdi bizüm bahār eyledi şārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5*). [bağar, -ar]
Gel kıl iseñ kulluğ eyle ḥasbeten li’llāha **bağ**
On sekiz biñ ‘ālemi var eyleyen Allāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1*). [bağ,]
Gel kıl iseñ kulluğ eyle ḥasbeten li’llāha **bağ**
On sekiz biñ ‘ālemi var eyleyen Allāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2*). [bağ,]
Ger Ḥalîl olmağ dilerseñ bekle ḥıdmet kapusın
Kara tonlu Ka‘be’i yapan Ḥalîlullāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4*). [bağ,]
Yoğ-iken bu yir ü gök ü ‘arş u kürsî nefis ü cān
Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu’llāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6*). [bağ,]
Gözüşinden gördiler anuñ münezzeh zātını
Gör Muḥammed Muştafāyı ‘ayn-ı zātu’llāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8*). [bağ,]
Gizli rāzı gün gibi fāş eyledüm añlayana
Mürşid-i kāmîl yüzünden sırr-ı ehlu’llāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10*). [bağ,]
Tıfl-ı ma’nî zıkr-i kalbîden gelür ‘ayne’l-yaḳîn
Aḥsen-i taḳvîm yüzünden gel bu vechu’llāha **bağ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12*). [bağ,]

Dört kitābıñ ma‘ninin keşf eyleyen tevḥīd imiş
Okı gel Ümmü’l-kitābı sen Kelāmu’llāha **bağ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 14). [bağ,]

‘ālem-i kübrāyı bilmez cān iline girmeyen
Gir gönül iqlīmını seyr eyle ‘arşu’llāha **bağ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 16). [bağ,]

Mü’miniñ kalbin Ḥudā kendüye mir’āt eyledi
Gel muşaffā eyle kalbi sen bu Beytu’llāha **bağ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 18). [bağ,]

Rūḥ-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevḥīd-i zāt
Şābbü’l-emred yüzinden gel cemālu’llāha **bağ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 20). [bağ,]

Enbiyādan mu‘ciz oldı bil kerāmet evliyā
Ey Sinān Ümmî gözüñ aç sen bu zıkrı’llāha **bağ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 22). [bağ,]

Sinān Ümmî bugün ḥikmet çerāğın yaqdı kalbinde
Bağup fe‘‘āline çarḥıñ elinden şirki yur ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 30). [bağup, -up]

Cümle maḥlūqāt içinde gizli yer yok gözlüye
Kanda **bağsam** gördüğüm yā Rab kemāliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
66, Mısra 8). [bağsam, -sa, -m]

Meskenet bābında gerçi ḥāke yeksānam velī
Cān göziyle **bağ** göresin sırr-ı sulṭānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108,
Mısra 6). [bağ,]

Didi nefsim ki bu yanmağ hüner degül gözüñ aç **bağ**
Baña iğvā ider zālīm cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 17). [bağ,]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ **bağ** sen de gör
‘Āşığı ḥayrān iden tevḥīd-i zātu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra
9). [bağ,]

Ey gönül **bağ** kâ’ināta gör cihānıñ ḥālını
Āḥır olmışdur zamānıñ va‘desi gözle bunu (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 1). [bağ,]

Hırş-ı dünyānıñ elinden **bağ** mürīdiñ cengine
Açmak isterler meşâyih perdesinden sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 11). [bağ,]

Her ne yaña **bağsam** anda hep görinen cümle dost
Kimse bilmez işbu ‘âlemde anuñ ‘arrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 5). [bağsam, -sa, -m]

Hiçmetiñ levhine **bağsam** ‘aqlım olur tārümār
Od u şu toprağ u yel insān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 9). [bağsam, -sa, -m]

Kör olsun iki ‘âlemde iki yüze **bağ** gözler
Efendim Mazharî Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 23). [bağ, -an]

bağ-: Aldırış etmek, ciddiye almak; önem vermek.

Kim irdi ‘aşkıñ huldına
Bağmaz aqçeye altuna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 22). [bağmaz, -
ma, -z]

bağ gör: Bakıp da görmek, şahit olmak.

Gel Sinān Ümmīye **bağ gör** kim nice kaynar taşar
Çatredür illā ki ol deryā-yı ‘ummān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19,
Mısra 13). [bağ gör,]

bāğī: Dâimî, kalıcı.

Çudağı çat çat yarılıp şararup beñizleri
Çaşı fānī cānı **bāğī** dōsta mihmāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 4). [bāğī,]

bāğī: Ebedî, ölümsüz anlamında Allah’ın en güzel isimlerindedir.

İsm-i a‘zam ‘aşkına zikrinde vuşlat bulduğum
Çay ü **Bāğī** zāt-ı a‘lā pāk olan sübhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,
Mısra 18). [bāğī,]

Sinān Ümmî bugün albe umar senden nazār yā Hū
Selāmet eyle yā Rabbi ü sensin ādir ü **Bāi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,
Mısra 14). [bāi,]

bāi al- Sürekli kalıcı olmak.

Gel bu ‘ilm-i āle alma bāi almaz ol saa
Kesb ü kārîñ olmayınca āre ılmaz ol saa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra
1). [bāi al, -ma, -z]
Ol beā mülkünde bāi almaa
Dü cihān naşını dilden ıl tırāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 17). [bāi
al, -mag, -a]
Berza ili bāınından ge ki hā’ il olmaya
Bî-nişān u lā-mekān tatında bāi ala cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 8). [bāi al, -a]

bāi ur- Baki, kalıcı, ebedi olmak.

Var mıdur bir şey aa kim olmaya mav u fenā
İllā Tarı olısar anuñdur bāi uruş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10).
[bāi ur, -uş]

baır- Bir eşit maden.

uyumcısın alpazan usta görsin iş bozan
Altun gümüş şatarsın **baır-ıla** demiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra
12). [baır-ıla, -ıla]

bal- Bal, arının yaptığı tatlı madde.

Aldanup **balına** barmaq banarsañ
Sin içinde rāat olup yatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 3). [balına,
-ı, -n, -a]
Tevid-i ef‘ālîñ aşlından bilen alar bunı
Arıyam hem udret-i Hādan **balım** ‘aşdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 10). [balım, -ım]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni ‘metiñ hāşı
Ne ‘aşkdur sükker ü **balım** cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 24*). [*balım, -ım*]
‘Āşık olan kişi ‘aşkıñ dadını
Bulımaz sükker ü **ballar** içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 14*).
[*ballar, -lar*]
Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın ‘ākıbet
İçürürsin zehriñi bir gün **bal** u yağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8*). [*bal,]*
Kime kim irdi bir zerre dîdārîñ zevkıñiñ derdi
Dü ‘ālemde aña emşāl nebāt u kând u **bal** olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 30*). [*bal,]*
Didüñ bir ağulu **baldur** buña barmaq banan zāldur
Ĥaķıñ zikri ulu yoldur diliñüzden komañ her gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 25*). [*baldur, -dur*]

bal eyle-: Bala çevirmek.

Eger kāl olsa hāl eyler eger zehr olsa bal eyler
Şalādur ni ‘met-i ‘aşka umarsa kim bu aşımday (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7*). [*bal eyle, -r*]

balçığ: Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.

Aşlı esfel toprağının **balçığıdur** münkiriñ
Açma rāziñ yokla gör evvel özinden bellüdü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 19*). [*balçığıdur, -ı, -dur*]
Ĥubb-i dünyā **balçığı-y-la** yapıdı ĥayrıñ kâpusın
Kaplamişdur ĥırş u ġaflet aġniyāniñ göñlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 7*). [*balçığı-y-la, -ı, -y, -la*]

banla-: Ezan okumak.

Bañladum ‘aşkıñ bañını
Gör münkirleriñ tañını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 9*). [*bañladum,]*

bāreka' llāh: Allah bağışlasın.

Bāreka' llāh hoş tecellī eyledi ol Pādişāh
Muştafāniñ vechiniñ şevkından 'işret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 3). [bāreka' llāh,]

bārī: Bari, hiç olmazsa.

Ey gönül çatmadı saña kimse baş
Bārī ırma yaluñuz bellerden aş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2).
[bārī,]

bārī: “Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkararak, yaratan”
anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

Saña gönderdi **Bārī** zāt didiler aña İhlāş ad
Anuñ birliğini işbāt idüp didiñ kul hüva' llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 7). [bārī,]

baş: Baş, kafa, ser.

Her kime zerrece 'aşkıñ ulaşa
Sa' âdet tâcîdur kunduğı **baş**a (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 34). [baş, -
a]
Ezelden inkârdur İblîsiñ işi
Anuñ-çün tamuda kaynaya **başı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 30). [başı,
-ı]
Her kim 'irfân şāhibidür cān **baş** olsun fedā
Ger fakîr ü ger ğanîdür şeyh u pîr u ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 29). [baş,]
Başını bend eyledüñ bir ahıra hayvān gibi
Bülbülüñ gülzârdegi zevkından olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 13). [başıñı, -ın, -ı]
N'ola anuñ yolına cümle 'ālem olsa fedā
Muştafāniñ 'aşkına çün **baş** ile cāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 12). [baş,]

Top eyleyüp cān u **başı** her kim ki meydāna gele
Zulm eylemez Allāh aña hidāyeti burhān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7*). [*başı, -ı*]

Çanı **başda** şu devlet kim urıla kisveti ‘aşkıñ
Çanı cānda şu ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 11*). [*başda, -da*]

Zehi sulţān-ı ‘ālî-şāh senüñdür bu yüce dergāh
Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ gönül cān **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 14*). [*baş,]*

Seyr idüp sırran beķā mülkin bu dil mürği hezār
Cānı **başı** terk idüp bu yola fermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 16*). [*başı, -ı*]

Ey dirīgā yine benüm oldu işim neyleyem
‘aşk-ıla hoş oldu bu āvāre **başım** neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2*). [*başım, -ım*]

Küfr ü İmān nisbetinden el yudurdu ‘aşk baña
Anca kim artar hemān bağrımda **başım** neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 18*). [*başım, -ım*]

Cānı çevgān, **başımı** top eyledim dergāhına
‘aşkı meydānında Şāhiñ añlamañ nāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 13*). [*başımı, -ım, -ı*]

İresin kāmīl insāna koyasın **başı** meydāna
Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına ol Hūān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 37*). [*başı, -ı*]

Sen hidāyet kıl bu yolda cān u **baş** olsun fedā
Hürmetine kırbetine şādıķu’l-va’dü’l-emīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9*). [*baş,]*

Mālīm **bāşım** cānım kırbān yolına
Kim ki beni irgüre lā-mekāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 13*). [*bāşım, -ım*]

Melāmet kisvetin geydüñ **başıña**
Dem-be-dem ‘aşk-ıla olduñ revāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 3*). [*başıña, -ına*]

Leblerinden āb-ı hayvān içmeyen hayvānı gör
Nider ‘aqlım var diyü ol götürüben **başımı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,
Mısra 4). [başımı, -ı, -n, -ı]
Eşer kıldı bugün ‘aşk-ı İlähî
Aşup deryā-yı vaḥdet **baş**a geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 6).
[baş, -a]
Sinān Ümmî cānı **baş**ı terk eyle
‘aşk-ıla ol yāre toğrı kaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 21). [başı,
-ı]
Ümmî Sinānı gör yine kalmadı **baş-ıla** cāna
‘aşk-ıla ḫaldı ‘ummāna gözleñ neler çıkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 31). [baş-ıla, -ıla]
Ancalar ‘aşkıñ yolında cān u **baş** terk eyledi
Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 15). [baş,]
Ol dahı bil Ḥvāce-i Dāvūda telkīn eyledi
Anuñ-içün cānı **baş**ı Ḥālīkīñ fermānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
10). [başı, -ı]
Göñül viren o sultāna ne kılsun **baş-ıla** cāna
Ḳabül olursa ḳurbāna Sinān Ümmî olur va’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 49). [baş-ıla, -ıla]
Taş olursa ‘aşk-ıla yumuşaḳdur aşum benüm
Girmişem meydān-ı ‘aşka ṭop-durur **başum** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 24). [başum, -(u)m]
Eyā cānlar içinde cān fedādur yoluña cān **baş**
Be-ḫaḳḳ-ı āyet-i Ḳur’ān fedādur yoluña cān **baş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 1). [baş,]
Eyā cānlar içinde cān fedādur yoluña cān **baş**
Be-ḫaḳḳ-ı āyet-i Ḳur’ān fedādur yoluña cān **baş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 2). [baş,]
Göñüller derdine dermān fedādur yoluña cān **baş**
Efendim Mazḫarī Sultān fedādur yoluña cān **baş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 3). [baş,]

Göñüller derdine dermân fedâdur yoluña cân **baş**

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [baş,]

Çarârım yok benüm sensiz ki sensin dînim imânım

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [baş,]

Çurâb adıyla bülbülün adın añağa 'âr itdüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [baş,]

Eger cehrî eger maḥfî ki va'llâhi budur sözüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 16*). [baş,]

Eger yaḥşî eger yatlı olupdur bâbîña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 20*). [baş,]

Kör olsun iki 'âlemde iki yüze bağan gözler

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 24*). [baş,]

Bi-ḥamdi'llâh nûrum buldum gerekmez gayrı nûr baña

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 28*). [baş,]

İrelden dest-i dermânîñ oñuldı bende hep yâra

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 32*). [baş,]

Teraḥḥum kıl kerem eyle ki bî-çâre naḥîfiñdür

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân **baş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 36*). [baş,]

Cân u **baş**ı terk it ey dil sen de 'âşıklardan ol

Muṣṭafâ şer'î yolında şapma şadıqlardan ol (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29*). [baş, -ı]

Çurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde **baş**

Düridi bende çok kılmaş yürüdi cismime ataş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 9*). [baş,]

Derdi meydânında **başım** top idüp atsam gerek

‘Âkıbet bu yolda ben beni helâk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 9). [başım, -ım]

baş: Baş, üst kısım.

Çuzğun çarpuz eylemiş bir ardıcın **başına**

Çıkmiş bir şu bağası uğurlayup kemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 5). [başına, -ı, -n, -a]

baş-: Baskın yapmak, ele geçirmek.

Ger ‘inâyet olmaya ferd-i Çalabdan âh u vâh

‘Akl-ı rûhânî çerisin leşker-i nefsim **başar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 12). [başar, -ar]

baş: Baş, lider, önder.

Karbânım **başdur** benüm ‘Aliyyü’l-Murtażâ

Menzilimiñ intihâsı Muştafâ cândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 23). [başdur, -ı, -dur]

baş: Adam, kişi, fert.

İlâhî evvel ü âhır sücüd eyler saña her **baş**

Ki sensin Bâtin u Zâhir bilen sensin olan sen fâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). [baş,]

baş: Akıl, fikir, düşünce.

Gelür ‘aşkıñ tutar meydân baña ‘âlem olur zindân

Çonar **başım**da bir sevdâ beni alur şatar ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6). [başım, -ım, -da]

baş açık: Dervişlerin dünyadan el etek çekme ve arınma hali, baş açık yalın ayak hali.

Gerçi adımdur Sinân Ümmî ‘aceb divâneym

Girmişem meydân-ı ‘aşka **baş açık** merdâneym (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 52). [baş açık,]

baş çat-: *Başbaşa vermek, ülfet etmek.*

Ey gönül çatmadı saña kimse baş

Bâri tırma yaluñuz bellerden aş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1). [*baş çat, -ma, -dı*]

baş çıkar: *Ayrılmak.*

Bu kanâ'at cübbesinden key şağın çıkarma baş

Ġāfil olma aldar avlar seni de çiyner tölâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 13). [*baş çıkar, -ma*]

baş eg-: *Baş eğmek. Saygı göstermek için baş eğerek selamlamak; direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek.*

Māsivā sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Dōstu derdiyle hemîşe kāmîl insāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5). [*baş eg, -me, -y, -en*]

Zāhidā gel 'ārife baş egmege 'ār eyleme

Bî-nişān u lā-mekān bāzārınıñ tüccārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9). [*baş eg, -meg, -e*]

baş ko-: *Başlamak, bir yola girmek.*

Bu sırra irdüğüm hālîm şorarsañ

Baş kodum bir zamān yollar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 20). [*baş ko, -du, -m*]

baş kop-: *Başı kopmak, ölmek.*

Merd olup merdāne gir meydāna sen

Ya bu yolda bite iş ya kopa baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10). [*baş kop, -a*]

baş koy-: *(Bir şey uğruna) Canını feda etmeye hazır olmak, kendini adamak.*

Varlığından geçmeyen görmez selāmet devletin

Baş koyup meydān-ı 'aşka cān viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 6). [*baş koy, -up*]

baş kırtar- Kendini kurtarmak.

Hecriñ odı bükdi elif kıaddimi dāl eyledi

Bilmezem bu çarhıñ elinden nice baş kırtaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 22). [baş kırtar, -am]

Zâhidiñ efsânesinden kırtaran baş âferîn

‘aşk-ıla pür-nür idiser içini ve taşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 7). [baş kırtar, -an]

baş oyna- Başını ortaya koymak.

Kimdür ol meydân-ı ‘aşka cân virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi ol geçmeyen zünnârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 7). [baş oyna,]

baş ur- Bir amaca yönelmek.

Ṭalmağa ‘ummân-ı ‘aşka baş urup merdâneler

İster anlar kim getüre dürle virüp mercân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 11). [baş ur, -up]

baş gel- Zor, meşakkatli bir durumla karşı karşıya kalmak.

‘Âr u nâmus döymez anuñ zâtınıñ envârına

Çün başa sevdâsı geldi adıla şandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 16). [baş gel, -di]

Ne gelse başa yimez endîşe

Tevekkül Hâkka kılıp turandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 9). [baş gel, -se]

bâ-şafâ- Gönül huzuruyla, şenliğiyle, mutlulukla.

Pîrüm ‘azîzüm **bâ-şafâ** seyrâna gelmişem saña

Mazhar-ı zât-ı Muştafâ sultâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 1). [bâ-şafâ,]

başdan aş- Çok fazla, haddinden fazla olmak.

Baħr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem āh āh
‘Ācizem āvāreyem ben kıncaru gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 5). [başdan aş, -dı]

başdan başa: *Bir uçtan bir uca, tamamen.*

Ƙāl ü kıliñ bāğına bağlıdur **başdan başa**
Niçe pervāz eylesün şol ayağı kündeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra
11). [başdan başa,]

başı bağı: *Başı bağı (olmak); serbest, özgür olmayan, bir yere bağımlı olan.*

‘aşkına bağılıdur başım ‘aşkıdur dā’imā yoldaşım
‘aşk-ıla ben dü cihāniñ sultānyam sultānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 7). [başı bağı, -dur]

başı çatıl-: *Kafa kafaya vermek.*

Hak yolında saña yoldaş olmağa
Degme bir kimseniñ başı çatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 18).
[başı çatıl, -maz]

başı gid-: *Başı kopmak; ölmek.*

Kim-durur bu ejdehāniñ ağızına başı gide
Ƙurtulup bula necātı zehrini kılmaya nüş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
17). [başı gid, -e]

başı kırtar-: *(Kişinin) kendine zarar gelmesini önlemeye çalışması.*

Ƙurtaram dirseñ başı Ümmî Sinān
Cümle şeyden arınup ‘aşka bulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 21).
[başı kırtar, -am]

başı meydāna koy-: *Başını tehlikeye atmak.*

Cāmı cānāniñ elinden nüş umarsañ ‘aşk-ıla
Başı meydāna kıoyup cānı fedā kııl yürü var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
20). [başı meydāna kıoy, -up]

başı top ol-: *Başını top yerine koyup oynamak, çevgan topu yapmak.*

Dîzârı zevkî derdinden başım top oldu cân çevgân

Girüp meydânına ‘aşkıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3). [başı top ol, -dı]

başımda şayvân it-: *Başın üstünde gölgelik yapmak || baş üstünde tutmak.*

Gördüm yârı düşümde yokdur yañlış işimde

‘aşkın anuñ başımda şayvân itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8). [başımda şayvân it, -se, -m]

başın ko-: *Bir şey uğruna ölümü göze almak.*

Ümmî Sinânıñ gör işin

Dost yolına kıomış başın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 26). [başın ko, -miş]

başına gel-: *İyi ya da kötü, beklenmedik, şaşırtıcı bir olayla karşılaşmak.*

Şabr idüñ münkir t̄aşına bilmez ne gelür başına

Ebū Cehil kıuyusını cehd eyleyüp kıaza t̄ursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 3). [başına gel, -ür]

başına gel-: *Bir olay veya bir duruma uğramış olmak.*

Kim bilür kim nedür sevdigüm benüm

Başına gelmiş gerekdür inana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 16). [başına gel, -miş]

bāşıña t̄ac it-: *Değer vermek, üstün tutmak.*

Ger sen anuñ ‘aşkı derdin bāşıña t̄ac itmedüñ

Ehl-i erkāndan ħabersiz ħayf ola erkānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 7). [bāşıña t̄ac it, -me, -dü, -n]

başına t̄ac-ı devlet kon-: *Başına devlet tacı konmak; çok büyük bir nimete erişmek.*

Her kimüñ başında evvel tâc-ı devlet kondısa
‘aşk içinde bunda anuñ gel gör istignâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146,
Mısra 9). [başına tâc-ı devlet kon, -dı, -sa]

başına zindân ol-: Bir yerin birine yaşanmaz hale gelmesi, o yerin çok sıkıntılı olması.

Eger dünyâ eger ‘uqbâ olupdur başıma zindân
Duya gör ‘arîf-i bi’llâh ‘azâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 13). [başına zindân ol, -updur]

başını secdeye ko-: İbadet veya ta'zîm kastıyla yere baş koyma.

Görse her kim ol cemâli secdeye kor başını
Kıldı kıble cân ile gören gözini kaçını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 1).
[başını secdeye ko, -r]

basmağ: Baskın çıkmak.

Ey cihânda pehlevânım diyü da‘vâ eyleyen
Dîv-i nefsiñ **basmağa** pes getür âliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 12). [basmağa, -a]

bâtl: Boş, esassız.

Hakka **bâtl** hânesinden geçmeyen âdem nedür
‘Aşıka evtân gerekdür ‘ayn-ı imân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra
11). [bâtl,]

bâtl: Hak ve hakikat olmayan şey, boş şey, esassız.

Ehl-i küfrüñ kaç yanından şöhet itme fariğ ol
Hakka **bâtl**dur deyüben garazından bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 14). [bâtl

bâtl: Boş veya yanlış şey, hakikate mugayir, beyhude: batıl itikatlar, batıl fikir.

Yelmeyince bugün Raḥmân yolına
Yarın varup raḥmetine **batılmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 12).
[batılmaz, -maz]

bâtin: İç yüz, dâhil, derûn, zamir.

Ġaflet seni yığlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cân mülkünü tağlamasun cism ü **bâtından** al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 14). [bâtından, -dan]

Eger zâhirde var tağlar eger **bâtında** var bâğlar

Zâhir bâtin akup çağlar şular feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55). [bâtında, -da]

Bâtinîndan geçmeyince sır saña olmaz ‘ayân

Şahidim Qur’ân-ı a‘zam küllü men ‘aleyhâ fân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3). [bâtinîndan, -ın, -dan]

Berzağ ili **bâtinından** geç ki hâ’il olmaya

Bî-nişân u lâ-mekân tahtında bâkî qala cân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 7). [bâtinından, -ın, -dan]

bâtin binâsı: Gönül evi.

‘aşk degül mi ancalaruñ zâhirin vîrân iden

Gerçi kim **bâtin binâsı** ‘aşk-ıla ma‘mûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 76). [bâtin binâsı,]

batn-ı balık: Balığın karnı (Hz. Yunus peygamberin büyük bir balık tarafından yutulup bir süre onun karnında kalması olayına işaretle).

Deryâyı varlıqdan halâş eyle anuñ ‘aşqına kim

Batn-ı balıkda zıkr iden Yunus Resûlullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 10). [batn-ı balık, -da]

bay: Bay, zengin.

Her neye olsa irişür kudretiñ

Emriñe maḥkûm-durur **bây** u gedâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 12). [bây,]

Kimin ‘âlim kimin **bay** kimin yoḥsul

‘Arifiñ sırrın esrâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 23). [bay,]

baykuş ötmez: Baykuş (bile) ötmemesi; geriye hiç bir kalmadığını hatırlatan söz.

Kimlere kalmışdur evvel yâ kalısardur kime

Kimleriñ taht-ı sarâylarında ötmez baykuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6). [baykuş ötmez,]

bayrām: Mübarek ve muazzez addedilen dinî gün.

Şanma ki dost **bayrāmına** qurbān iderler her cānı

Dosta yarar cāniñ olup serdār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 23). [bayrāmına, -ın, -a]

bazār: Alışveriş yapılan yer. II Aşk pazarı.

Lā diyen illā dimez evvel **bazārda** añla kim

Hem muvaḥḥid mü' miniñ burhānı 'aşku' llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3). [bazārda,]

bazār: Alışveriş yapılan yer, pazar, çarşı.

Alursañ yoluña cānım fedā olsun senüñ yâ Rab

Ḥiyāliñ cāna bey' eyler **bazārıñ** zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 4). [bazārıñ, -ı, -n]

bazār: Alışveriş yapılan yer, pazar, çarşı || Gönül.

Gir belā meydānına gel yoqluğı eyle qabūl

Tā varup seyr-i ma'a' llāh seyrine ire **bazār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 12). [bazār,]

bazār: Çarşı, pazar || aşıkların sevgili uğruna can verme yarışı yaptıkları yer.

Baña uydukları her dem yoluñda

Senüñ cān virmege **bazārıñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 14). [bazārıñadur, -ın, -a, -dur]

bazār: Pazar || ezel meclisinin pazarı.

Tā ezel ƙālū belā **bāzārınıñ** tüccāriyam

Kim bu sırdan bey' iderse kāmīl insān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 15). [bāzārınıñ, -ı, -nın]

bāzār ol-: Alış-veriş yapmak || aşk alış-verişi yapmak.

Her kim belī dirse bize belkim anuñ dellāliyam

'aşk ehline hem-rāz olup bāzār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 10). [bāzār ol, -ur, -sa, -n]

bāzergān: Tüccar, alış veriş eden esnaf.

Der Sinān Ümmî **bāzergānam** bāzāra gelmişem

Müşterī olanlara alım şatım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 13). [bāzergānam, -am]

ba'zı: Bazı kişiler.

Ba'zı münkirler ƙarīkat keşfine olur sebeb

'İşretiniden fāriğ olma bekle Hāƙƙıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 13). [ba'zı,]

Hāƙāyık iliniñ ismin didiler **ba'zılar** lāhūt

'Ammā andan ötesidür gelür feyż-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 65). [ba'zılar, -lar]

ba'zı: Bazı, kimi.

'aşk degül mi berr ü baħrı zāhir iden ne ki var

Ba'zı maƙbül ba'zı gerçi yābis ü maħcür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20). [ba'zı,]

'aşk degül mi berr ü baħrı zāhir iden ne ki var

Ba'zı maƙbül **ba'zı** gerçi yābis ü maħcür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20). [ba'zı,]

be: Be, hey, ünlem.

Dilimdeki ism-i zātuñ müsemmasıdur gördüğüm

Be va'llāhi inānursañ hüva'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 12). [be,]

becid bak-: Sürekli olarak dikkatini bir yönde toplamak.

Dilerseñ maqşūduñ ‘ayān bulına

Cihāniñ naqşına becid bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 4).

[becid bak, -ma]

bed-fi‘āl: Kötü işler işleyen kimse.

‘Arifiñ ‘ilm-i rumūzın bilmeyen ey **bed-fi‘āl**

Seb‘a’i seyrān idüp gel gör nedür andan zühür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,

Mısra 11). [bed-fi‘āl,]

beg: Buyruğu yürüyen, sözü geçen kimse, bey.

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin yaqdı oda

Saçdılar **begler** hākimler halka zulmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,

Mısra 20). [begler, -ler]

Cān fedā olsun cihān şāh **begi** berri yoluña

Qal‘a-i gevher-nigīnden umaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 23). [begi, -i]

be-ğāyet: Son derecede, pek ziyade.

Şehā derdiñden ayrılmak **be-ğāyet**

Mükedderdür mükedderdür mükedder (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 5).

[be-ğāyet,]

be-ħaqq-ı ādem ü ħavvā: Hz. Adem ve Hz. Havva'nın hakkı için.

Fenā-ender-fenā ile yoluñda

Be-ħaqq-ı yā Ğanī Ādem ü Ħavvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 14). [be-

ħaqq-ı ādem ü ħavvā,]

be-ħaqq-ı ‘arşi’ stevā: "O rahman arş üzerine istiva buyurdu." anlamına gelen Taha suresinin 5. ayetinin hakkı için.

Cemāliñden götür zulmet ħicābın

Yā İlāhī **be-ħaqq-ı ‘arşi’ stevā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 12). [be-

ħaqq-ı ‘arşi’ stevā,]

be-ḥaḳḳ-ı āyet-i ḳur'ān: *Kur'an ayeti hakkı için.*

Eyā cānlar içinde cān fedādur yoluña cān baş

Be-ḥaḳḳ-ı āyet-i Ḳur'ān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [*be-ḥaḳḳ-ı āyet-i ḳur'ān,]*

Ža'îf oldu ḳatı bu cān **be-ḥaḳḳ-ı āyet-i Ḳur'ān**

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 31*). [*be-ḥaḳḳ-ı āyet-i ḳur'ān,]*

be-ḥaḳḳ-ı āyet-i şedîdü'l-ḳuvā: *"Çetin kuvvete sahip ve güçlü olan (Cebrail)"(en-Necm 53/5) ayetinin hakkı için.*

Uyar ḥubbüñ çerāğın cān evinde

Be-ḥaḳḳ-ı āyet-i şedîdü'l-ḳuvā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 8*). [*be-ḥaḳḳ-ı āyet-i şedîdü'l-ḳuvā,]*

be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i 'arşu'llāh: *Allah'ın arşının merkezi, özü hakkı için.*

Be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i 'arşu'llāh be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i beytu'llāh

Be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i kenzu'llāh be-ḥaḳḳ-ı rûḥ-ı vaşlu'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 21*). [*be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i 'arşu'llāh,]*

be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i beytu'llāh: *Allah'ın evinin özü, içi hakkı için.*

Be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i 'arşu'llāh **be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i beytu'llāh**

Be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i kenzu'llāh be-ḥaḳḳ-ı rûḥ-ı vaşlu'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 21*). [*be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i beytu'llāh,]*

be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i kenzu'llāh: *Allah'ın hazinesinin özü, içi hakkı için.*

Be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i 'arşu'llāh be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i beytu'llāh

Be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i kenzu'llāh be-ḥaḳḳ-ı rûḥ-ı vaşlu'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 22*). [*be-ḥaḳḳ-ı ḳalb-i kenzu'llāh,]*

be-ḥaḳḳ-ı mā yanṯıḳu 'ani'l-hevā: *"O (Muhammed) kendi hevasından söylemez." (en-Necm 53/3) ayetinin hakkı için.*

Dağı zikriñi nuḡ eyle dilime

Be-ḡaḡḡ-ı mā yanḡıḡu ‘ani’l-hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 6). [be-ḡaḡḡ-ı mā yanḡıḡu ‘ani’l-hevā,]

be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı muştafā: Hz. Muhammed'in nuru hakkı için.

Yā Rabbi luḡ eyle baña **be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı Muştafā**

Cümle işim ‘ayān saña ey ‘Ālim-i sırr u ḡafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1). [be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı muştafā,]

be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı vechu’ llāh: Allah'ın nuru hakkı için.

Be-ḡaḡḡ-ı sırr-ı ehlu’ llāh **be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı vechu’ llāh**

Meded kıl yā veliyya’ llāh şefā’ at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 23). [be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı vechu’ llāh,]

be-ḡaḡḡ-ı rūḡ-ı vaşlu’ llāh: Allah'a kavuşan ruhun hakkı için.

Be-ḡaḡḡ-ı ḡalb-i ‘arşu’ llāh be-ḡaḡḡ-ı ḡalb-i beytu’ llāh

Be-ḡaḡḡ-ı ḡalb-i kenzu’ llāh **be-ḡaḡḡ-ı rūḡ-ı vaşlu’ llāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 22). [be-ḡaḡḡ-ı rūḡ-ı vaşlu’ llāh,]

be-ḡaḡḡ-ı şāh-ı merdān: Mertlerin şahi(Hz. Ali'nin lakabı) hakkı için.

Be-ḡaḡḡ-ı sūre-i el-ḡamdü li’ llāh

Be-ḡaḡḡ-ı Şāh-ı merdān ḡıtdı livā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 30). [be-ḡaḡḡ-ı şāh-ı merdān,]

be-ḡaḡḡ-ı şāḡıbüküüm ve mā ḡavā: "Sahibiniz (Hz. Muhammed, doğru yoldan) sapmadı, batıla da inanmadı"(en-Necm 53/2) ayetinin hakkı için.

Dağı fazlıñ bize eyle ḡulaḡuz

Be-ḡaḡḡ-ı şāḡıbüküüm ve mā ḡavā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 4). [be-ḡaḡḡ-ı şāḡıbüküüm ve mā ḡavā,]

be-ḡaḡḡ-ı sırr-ı ehlu’ llāh: Evliyanın sırrı hakkı için.

Be-ḡaḡḡ-ı sırr-ı ehlu’ llāh be-ḡaḡḡ-ı nūr-ı vechu’ llāh

Meded kıl yā veliyya’ llāh şefā’ at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 23). [be-ḡaḡḡ-ı sırr-ı ehlu’ llāh,]

be-ḥaḳḳ-ı sūre-i el-ḥamdü li' llāh: *Fatiha suresinin hakkı için.*

Be-ḥaḳḳ-ı sūre-i el-ḥamdü li' llāh

Be-ḥaḳḳ-ı Şāh-ı merdān tıtdı livā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 29). [be-ḥaḳḳ-ı sūre-i el-ḥamdü li' llāh,]

be-ḥaḳḳ-ı ve `n-necmi izā hevā: *"İnmekte olan yıldız and olsun"(en-Necm 53/1) ayetinin hakkı için.*

İlāhî vir bize `aşkıñ pîşvā

Be-ḥaḳḳ-ı ve `n-necmi izā hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 2). [be-ḥaḳḳ-ı ve `n-necmi izā hevā,]

behey: *"Hey! Ey! Be!" Ekseriya hiddet ve takdir manasında kullanılan seslenme edatı.*

Behey derdlü yürek seni

Dilim dilim dilmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 7). [behey,]

beḳā: *Sonu olmayan ve bir olan Allah.*

Baḥr-ı muṭlaḳ lā-te`ayyün künh-i zāt

Vaşf olunmaz niçedür ol Hū **beḳā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 26). [beḳā,]

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Ḥayy ü **Beḳā**

Ve lem yüled kimse andan toḡmayısar muṭlaḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37). [beḳā,]

Sen **beḳāsın** sen **beḳāsın** yā Ğanī

Biz fenāyuz biz faḳîrüz biz gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 21). [beḳāsın, -sın]

Sen **beḳāsın** sen **beḳāsın** yā Ğanī

Biz fenāyuz biz faḳîrüz biz gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 21). [beḳāsın, -sın]

el-Mü`minüne lā-yemüt ḥayy ü **beḳāsın** bî-vücüd

Sundum saña elimi tıt Loḳmāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 7). [beḳāsın, -sın]

beķā: Ölmezlik, ölümsüzlük, ebediyet, ebedilik, bâkîlik.

Seyr idüp sırran **beķā** mülkin bu dil mürġi hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 15). [beķā,]

Çağan dünyā sarāyından **beķāya** ‘azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9). [beķāya, -(y)a]

beķā bi’llāh: Tarîkatlarda dervişin nefsinı yok ederek fenâdan sonra eriştîġi son mertebe, ebedî ve ezelî olan Allah’ın bekāsı ile bâkî olma hâli.

İrişdüñ ķābe ķavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednā ki hōş bulduñ **beķā bi’llāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 20). [beķā bi’llāh,]

Olam bunda fenā fi’llāh bulam anda **beķā bi’llāh**

Meded kııl yā veliyya’llāh şefā’ at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 27). [beķā bi’llāh,]

beķā bul-: Ölümsüzlüġe erişmek, ebedî olmak.

Eyā ‘izziñ kemālātuñ beķā buldı Hābîbullāh

Bi-ħamdi’llāh seni kııldı ķamu derde şabîb Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 1). [beķā bul, -dı]

beķā iķlîmi: Sonsuzluk ülkesi.

Cān beķā iķlîminiñ evşāfına düşdi gider

Ten vücūdında fenā buldı merāsım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 11). [beķā iķlîmi, -nin]

beķā mülkü: Beka ülkesi, beka yurdu.

Ol beķā mülkünde bākî ķalmaġa

Dü cihān naķşını dilden kııl tırāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 17).

[beķā mülkü, -nde-ün, -de]

beķāya ir-: Ebediliġe ulaşmak, edebi olmak.

Ten fenādur kıl fenā evvel fenā ölmezden öñ
Cān beḳādur ir beḳāya sen seni Raḥmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,
Mısra 12). [beḳāya ir,]

beḳāya rāh dut-: Beka aleminin yolunu tutmak; ölmek.

Ġāzîler bile yanında gelüp Kerbelā çölünde
Şehādet buluban anda beḳāya dutdılar çün rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 36). [beḳāya rāh dut, -dı, -lar]

bekle-: (Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) Gözler vaziyette olmak,
durup kollamak.

Ḳurduḡum erkān-ı Ḥaḳdur ‘ārife günden ‘ayān
Bekleyüp dost eşiginde yüz süren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 4). [bekleyüp, -(y), -üp]

İrmedi ‘aqlum cihānda zāhidiñ ḳavḡāsına
Bāb-ı ‘aşḳı **bekleyenler** görmişem aç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 10). [bekleyenler, -yen, -ler]

Bekleyelüm ḳapusın
Görelüm n’eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 15). [bekleyelüm,
-y, -elüm]

Kim ola kim evliyāniñ ḳapusında bekleye
Bekleden sensin senüñdür çünki ‘aşḳ-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 16). [bekleden, -t, -en]

Devletiñden fāriḡ olma **bekle** Ḥaḳḳıñ bābını
‘Uzletiñden fāriḡ olma **bekle** Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 1). [bekle,]

Devletiñden fāriḡ olma **bekle** Ḥaḳḳıñ bābını
‘Uzletiñden fāriḡ olma **bekle** Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 2). [bekle,]

Zāhiriñ ḡurbetde ise bātıniñ ḳurbetdedür
Ḳurbetiñden fāriḡ olma **bekle** Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 4). [bekle,]

Aç gözüñ fi'l-i Hudādur saña ta'līm itdügüm
Şan'atından fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 6). [bekle,]

Fezkürünî ezkürküm gör ne dir Rabbiñ saña
Şoĥbetiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 8). [bekle,]

Kimseden ĥavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā
Ġayretiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 10). [bekle,]

Zāhir ü bāṭın münevver kıl seni tevḥîd-ile
Zinetiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 12). [bekle,]

Ba'zı münkirler tarîkat keşfine olur sebab
İşretiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 14). [bekle,]

Ṭālî'îñ Mürsel Nebî vü evliyā baḥtındadır
Ni'metiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 16). [bekle,]

Açma rāzıñ degme bir kimseye maḥrem olmasun
Sîretiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 18). [bekle,]

Uluya ta'zîm idüp küçüye eyle merḥamet
Ĥurmetiñden fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 20). [bekle,]

Dir Sinān Ümmî gözüñ aç āḥır olmuşdur zamān
Vuşlatıñdan fāriğ olma **bekle** Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 22). [bekle,]

bel: Tepe, yüksek yer, geçit.

Ey gönül çatmadı saña kimse baş
Bāri ṭurma yaluñuz **bellerden** aş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2).
[bellerden,]

bel bağla*: Bir kimsenin kendisine yardım edeceğine inanmak, güvenmek; hizmetine girmek.

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu
Çatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 13*). [*bel bağla, -y, -u*]

Çulluğa bel bağlayup şular gibi çağlayup
Gice gündüz akmadan ‘ummān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 3*). [*bel bağla, -y, -up*]

belā: Musibet, felaket, dert, gam, keder.

Çurtar nefsiñ **belāsından**
Cān bu luḡfi bula senden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 13*). [*belāsından, -sı, -n, -dan*]

Bunda vü anda **belādan** bulmadı hergiz ḡalāş
Her kim İblisiñ yolına uğrayup ayak başar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*). [*belādan,]*

Baña ‘aşq olmayıncaç dü cihānda
Eger zevk u eger ‘işret **belāmdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6*).
[*belāmdur, -m, -dur*]

Sen de anı cān u gönülden istediñ ise
Ümmî Sinān şakın **belādan** eyleme ifrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 22*). [*belādan, -dan*]

Bulsa kişi dostdan **belā** ma ‘şük gelüp vefā kıla
Çurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 17*). [*belā,]*

Cān dirīğ olmaz **belā** dārında ber-dār eyleseñ
Tek ene’l-ḡaḡ menzilinden ġayrı meydān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 11*). [*belā,]*

‘aşqa fermān olmasun gör ey şikārın yañılan
Görmedi ‘aşkıñ **belāsın** ḡayf ola şol ādeme (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 8*). [*belāsın, -sı, -n*]

Gel berü gel ‘āqıl-iseñ añla kim bu ma’ni’i

‘Aşıkça bil ğam degüldür dost için derd ü **belā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4). [belā,]

Derd ü **belāñ** meydânına başını top idenlere

Biñ hūrî biñ taht u sarây beķā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 19). [belāñ, -ñ]

Var varından geçmeden ol hân ele girsin mi

Derd ü **belā** çekmeden āsān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2). [belā,]

Ğam yimez hergiz **belā** bendi ile bend eyleyen

Ol Muhammed Muştafā қаtārına kārbanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 15). [belā,]

Ancalar ‘aşkıñ yolında cān u baş terk eyledi

Meskeni derd ü **belā** meydān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 16). [belā,]

belā gel-: Belaya, felakete uğramak.

Şad hezārān biñ belā gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnūn olup Leylîye virmiş özini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 17). [belā gel, -se]

belā ol-: Birine dert, elem veya üzüntü vermek.

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk olur belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3). [belā ol, -ur]

belā-yı derd-i ‘aşk: Aşk derdinin ceremesi.

Re’ s-i mālımdan şorarsañ kim **belā-yı derd-i ‘aşk**

Cānımıñ diñlencesi derd-ile devrāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 25). [belā-yı derd-i ‘aşk,]

beli: Belli, malum.

Mü’miniñ mir’ātu mü’mindür **beli** haķķa’l-yaķķın

Ol Muhammed Muştafāñ nūrınıñ ebhāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 25). [beli,]

beli: *Evet, doğrudur.*

Her kim **beli** dirse bize belkim anuñ dellâliyam

‘aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9*). [*beli,]*

beli bükül-: *Bir iş yapamaz duruma gelmek; üzüntü ve kederden ruhsal bir çöküntüye düşmek.*

Ṭākatum ṭāk olup belim bükül-di

Şarardı beñzim añlamadı ağıyâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 17*). [*beli bükül, -m, -di]*

belki: *Belki, bir ihtimal.*

Bencileyin böyle işi

Var ise **belki** az ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 32*). [*belki,]*

N’iderem ben mâlı mülki

Añlamañ aldanam **belki** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 10*). [*belki,]*

Kim ne bilsün zâhirinde çün görinen hırka şâl

Ehl-i derdiñ **belki** sırrı ceng-i fazlu’llâh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 22*). [*belki,]*

Her kim belî dirse bize **belkim** anuñ dellâliyam

‘aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9*). [*belkim, -m]*

belli: *Bilinmedik bir yanı olmayan, malum.*

Nür-ı îmân berkı urup yüzinden envâr şaçar

Kâmil insân ister iseñ beñizinden **bellidür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*). [*bellidür, -dür]*

Ehl-i zerķiñ hîlesinden ğâfil olma gey şakın

Yeyüp içdügi harâmdur boğazından **bellidür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10*). [*bellidür, -dür]*

bellü: *Belli, açık, aşikâr.*

Mest ü hayrân ister iseñ baq gözinden **bellüdü**

Ƨođrı kerbân ister iseñ Şor izinden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1). [bellüdü, -dü]

Mest ü hayrân ister iseñ baq gözinden **bellüdü**

Ƨođrı kerbân ister iseñ Şor izinden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2). [bellüdü, -dü]

Şanasın kim her kelâmı la'ı ü mercândur dizer

'Ârife yâr olmağa diñle sözinden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 6). [bellüdü, -dü]

Şol kişiniñ 'aqlı vardur ađzınıñ dadın bilür

Elini Şol aşa Şunmaz kim Őuzından **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8). [bellüdü, -dü]

Ma'rifet kâmişı dadın bilmeyenden qıl ħazer

Dem-be-dem yeşil kabın yir, cevizinden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 12). [bellüdü, -dü]

Ehl-i küfrüñ kaç yanından Őoĥbet itme fâriğ ol

Ĥaĥqa bâıldur deyüben ħarazından **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 14). [bellüdü, -dü]

Her sözi bir zehr-i mârdur uğrasa bađrıñ biçer

Câhili söyletme hemân gör yüzünden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 16). [bellüdü, -dü]

Cehl ü zulmet kaplamışdur müdde'iniñ qalbini

Ĥaĥ kelâmı toğrı gelmez geñizinden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 18). [bellüdü, -dü]

AŞlı esfel toprađınıñ balçığıdur münkiriñ

Açma râziñ yoqla gör evvel özinden **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 20). [bellüdü, -dü]

'Âlim ü 'âmil naŐıĥat ehli olan kişiler

Ĥalkı Ĥaĥqa da'vet eyler âvâzından **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 22). [bellüdü, -dü]

Mest ü hayrân 'âŐıqıñ yolında qurbân eyle cân

Ƨut kulađıñ Ĥaĥq eşiğinde nâzından **bellüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 24). [bellüdü, -dü]

Ehl-i kâliñ kalbi çigdür anuñ-içün kan döker
Bir vilâyet nevbahâr olsa yazından **bellüdür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 26*). [*bellüdür, -dür*]
Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez
Tâli 'in tüt kişiniñ gör yıldızından **bellüdür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 28*). [*bellüdür, -dür*]
Bu Sinân Ümmîyi tevhið hâke yeksân eylemiş
Esdigince bād-ı 'aşkıñ yol tozundan **bellüdür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 30*). [*bellüdür, -dür*]

bellü beyân: *Belli apaçık.*

Hüsni cihânıñ kimseye qalmaz beka **bellü beyân**
Hüsni beqadan kıl naştb Yūsuf hüsnullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 17*). [*bellü beyân,]*

Dār-ı dünyā bir misāfir-hānedür **bellü beyân**
Sıqlat imiş kişiye bu dünyede zinet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 11*). [*bellü beyân,]*

belür-: *Belirmek, meydana çıkmak, belli olmak, görünmek.*

Zira çok dürlü 'alāmetler **belürdi** yir yirin
Meşriq u mağrib arası geydi cehliñ zulmuni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 3*). [*belürdi, -di*]

ben: *"Ben" birinci tekil şahıs zamiri.*

Qurtar **beni** bu yaradan
Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 51*). [*beni, -i*]
Benim işim dā'im hata
Seniñ işiñ dā'im 'atā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 5*). [*benim, -im*]
Maşşūdımız öñden şoña
Budur ki dirüm **ben** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 26*). [*ben,]*
Gāhī cümle gamı siler
Güldürüp **beni** şāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 16*). [*beni, -i*]

Niçe bir **ben** deyü da'vî kılasın

Her ne işledünse bir gün bulasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 9*). [ben,]

Bir dem ayrılmak istemez

Cemâliñden gözüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 2*). [benüm, -üm]

Hergiz ayrılmak istemez

Eşigiñden yüzüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 4*). [benüm, --(ü)m]

İrgürdi gönül evine

Ĥâl-ıla 'azîzüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 8*). [benüm, --(ü)m]

Vaşl-ı dostdur cân iline

Her dem bahâr yazum **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 12*). [benüm, --(ü)m]

Mecnûnlayın dost yüzine

Ĥayrân olur özüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 16*). [benüm, --(ü)m]

Buña iren ĥandân olur

'aşq nûrıdur sazum **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 20*). [benüm, --(ü)m]

Ĥamdü li'llâh dâ'im şükür

Tâ ebeddür şâzum **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 24*). [benüm, --(ü)m]

Ümmî Sinân dir yâ Şani

Her dem budur sözüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 28*). [benüm, -üm]

Ben şaķınmazam bu cânı

Tek bulsunlar bunlar seni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 17*). [ben,]

Al ĥitsün ĥafleti **benden**

Ref'-i ĥicâb eyle cândan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 5*). [benden, -den]

N'eylerem **ben** ad u şanı

Ĥoñ yanayın dünî ĥüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 5*). [ben,]

N'iderem **ben** mālı mülki

Añlamañ aldanam belki (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 9). [ben,]

Ey **baña** dermân şoran derdi haber vir sen **baña**

Dôst yolında cān viren merdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1). [baña, -a]

Ey **baña** dermân şoran derdi haber vir sen **baña**

Dôst yolında cān viren merdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1). [baña, -a]

Ey **baña** dermân şoran derdi haber vir sen **baña**

Dôst yolında cān viren merdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2). [baña, -a]

‘Ayn ü şîñ ü qāf içinde gördüğüm seyrân-ı Hû

‘Ayn-ı vuşlat harfi kim gördi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 4). [baña, -a]

Kāmil insānîñ yolında cānı qurbān itmeden

Şoḥbet-i Sulṭāna kim irdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6). [baña, -a]

Kimdür ol ḥānîñ yolında var varından vaz gelen

‘aşkına fermān olan ferdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8). [baña, -a]

Ehl-i derdiñ tapusunda zār u giryān olmadın

Devlet-i Haq devri kim sürdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10). [baña, -a]

Ḳul gerek sulṭān öñünde ḳulluğa bel bağlaya

Ol mübārek bāba kim girdi haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12). [baña, -a]

Bu Sinān Ümmî olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol ḳapudan anı kim ırdı haber vir sen **baña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14). [baña, -a]

Yā Rabbi luṭf eyle **baña** be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı Muştafā

Cümle işim ‘ayān saña ey ‘Ālim-i sır u ḥafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1). [baña, -a]

Ehl ü ‘ayāl külli **baña** fehm eyledüm düşmānımıŝ
Senden āhar bir kimseden bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
6, Mısra 7). [baña, -a]
Egerçi kılmışam **ben** çok haţālar
‘Aţālar eyle sen ey luţfı revā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 17). [ben,]
Yañuldum toğrı varmadum yolumu
Ŗaŝırdı **beni** hırş u nefŝ ü hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20). [beni, -i
]
Ŗıđındum şundum al elimi
Beni tutmasun İblīs ağı ava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 24). [beni, -i]
Ben bu mülke gelmeden çār ‘anaşır olmadan
Aşlımdağı ‘ummāna talduğum mıdur haţā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
5). [ben,]
Zāhid **benüm** ‘aşka yār olduğum mıdur haţā
‘aşk-ıla yoğluğı kār kılduğum mıdur haţā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
1). [benüm, --(ü)m]
Korķaram **ben** kimseye kılmaz vefā çarĥ-ı felek
Ėaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14,
Mısra 3). [ben,]
İrmeyen bilmez **benüm** ‘aşk-ıla Ėavvāŝ olduğum
Tevĥîd-i zāt-ı İlāhî dinilen ‘ummānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra
11). [benüm, -üm]
Göñlüme şordum ĥaber virdi **baña** Allāh için
‘aşk-ı Ėađdan Ėayrısından şöyle boş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 9). [baña, -a]
İsm-i a‘zam ĥurmetiyçün añladum **ben** ‘aŝıķı
Vuŝlatıñ bāđında ĥayrān ser-ĥôŝ olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 7). [ben,]
Zulmet-i nefsiñ ‘azābından **beni** ŝāz eyleyen
Cān u dilden evliyāya göñlümüñ ikrārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra
5). [beni, -i]
Görmüşem Kır’ān içinde muŝtuladıñ sen **beni**
Zıkr iderseñ mürvetiñden adımı rağbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 27). [beni, -i]

Kendü sırrın bilmeyen virmez haqıkatdan haber
Çünki bu yolda delilimdür **benüm** şîr-i Ğafür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 20*). [benüm, --(ü)m]

Bu 'aşka virmişem ben ihtiyārım
Ne kim kılsa **baña** fahr u ğınāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4*).
[baña, -a]

Baña 'aşk olmayıncağ dü cihānda
Eger zevk u eger 'işret belāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 5*).
[baña, -a]

Baña kim 'aşka tevbe kıl dir ise
Benüm bu 'aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7*).
[baña, -a]

Baña vir derdi dermān al diyenler
Benüm derdim devā-yı ve's-selāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 17*).
[baña, -a]

Ĥudānıñ fikridür cānım çerāğı
Dağı derdi **baña** dermān-ı tāmdu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 22*).
[baña, -a]

Baña bu 'aşka kim oldu kulağuz
Anı Allāh sevindürsün du'āmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 23*).
[baña, -a]

Bu 'aşka virmişem **ben** ihtiyārım
Ne kim kılsa baña fahr u ğınāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*).
[ben,]

Eger biñ pāre kılsalar tenimi
Ben 'aşka lā dimezem baht-ı nāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10*).
[ben,]

Eger **benden** kim isterse naşīhat
Komasun 'aşkı bu 'ālī-mağāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 13*).
[benden, -den]

Anuñ zikri **beni** külhān idelden
Yunur 'aşıklara cānım hāmmāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 19*).
[beni, -i]

Baña kim 'aşka tevbe kıl dir ise

Benüm bu 'aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8*).

[benüm, --(ü)m]

Maḥabbet nārına bu dil yanaldan

Benüm āh-ıla zārüm şubḥ u şāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 16*).

[benüm, --(ü)m]

Baña vir derdi dermān al diyenler

Benüm derdim devā-yı ve 's-selāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 18*).

[benüm, --(ü)m]

Bi-ḥamdi'llāh vefāñuz **ben** ğaribe

Müyesserdür müyesserdür müyesser (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 23*).

[ben,]

Eger vechiñdeki **beñden** sorarsañ

Müdevverdür müdevverdür müdevver (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 17*).

[beñden, -den]

Baña uyduqları her dem yoluñda

Senüñ cān virmege bāzārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 13*).

[baña, -a]

Benüm yüregimiñ derdi oñulmaz

Hemān gözüm senüñ tımarıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 23*).

[benüm, --(ü)m]

Ana vü qardaş ü qavm ü qabīlem

Baña düşmān oluban itdi inkār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 12*). [baña,

-a]

Gelür bir kimse yāram **ben** saña dir

Görürem ol daḥı izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3*). [ben,]

Kimi dir kim yoluña şādıqam **ben**

Ki turmaz qavline ol daḥı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*). [ben,]

Severseñ beni sev baña yakın ol

Benem saña dü 'ālemde vefādār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 22*).

[benem, -em]

Fiğān idüp didüm yā Rab şuçum ne

Didi **beni** koyup qandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 20*).

[beni, -i]

Severseñ **beni** sev baña yakın ol

Benem saña dü 'âlemde vefādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 21).

[beni, -i]

Haṭāmıñ yirine kıldı 'aṭalar

Şuçumı gizledi **benüm** o Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 26).

[benüm, --(ü)m]

'İyāl ü ehl-i beyt ü kul qaravaş

Bakaram hîç degül **benümle** pür-yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10).

[benümle, -(ü)m, -le]

Niçe bir ḥasret-i hicrân daḡar dār zülfüñe gerdān

Beni lâyıķ gerek nūra gerekdür nāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4). [beni, -i]

Niçe bir hasretiñ nārı **beni** iḥrāk ider her dem

Bugün vaşlıñdan ayrılman gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7). [beni, -i]

Saña bu elfāz-ı ma 'nā nerden gelür dirseñ **baña**

Görilmez ḡaṭṭı gözile cān içinde yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7). [baña, -a]

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yiller eser

Fikr eyledüm şafāsından benüm **benden** firārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 16). [benden, -den]

Beni ḡayrān iden her dem ol Vāḡidiñ esrārıdır

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3). [beni, -i]

Ḳatre baḡre irincegez 'āşık ma 'şūk olur dirler

Gümānum yok gerçek imiş **benüm** buña iḡrārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 12). [benüm, -üm]

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yiller eser

Fikr eyledüm şafāsından **benüm** benden firārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 16). [benüm, --(ü)m]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā bu dil senden naḡar ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña **ben** yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 18). [ben,]

Sinān Ümmī saña senden yakın olmağ diler yā Rab
Benem hüküm eyleyen şimdi vücūdında olup Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
43, Mısra 22). [benem, -em]

Ben ol dōsta virdüm gönül ‘aşğ benüm ile yār olur
Kim ki dōsta virmez gönül bu ‘aşğ andan bîzār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
46, Mısra 1). [ben,]

Ben ol dōsta virdüm gönül ‘aşğ **benüm** ile yār olur
Kim ki dōsta virmez gönül bu ‘aşğ andan bîzār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
46, Mısra 1). [benüm, --(ü)m]

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşğ olur belā
Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 3). [benüm, -üm]

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem gerekdür
Cān Yūsufın Ken‘āna sulṭān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 1). [ben,]

Ben zāhidiñ ğavgāsın terk eyledim ferdāsın
Bu vücūdum kaçresin ‘ummān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 5). [ben,]

Ümmî Sināniñ cānı olsun dōstuñ mihmānı
Ġayru’llāhdan **ben** beni ‘uryān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 14). [ben,]

Ümmî Sināniñ cānı olsun dōstuñ mihmānı
Ġayru’llāhdan ben **beni** ‘uryān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 14). [beni, -i]

Ol dōst **baña** oldu yakın varlığıma şaldı aqın
Söylemekde men ‘ācizem dile gelmez esrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,
Mısra 13). [baña, -a]

Ben dōst-ıla dōst olalı cān şafādan mest olalı
Gitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra
3). [ben,]

İlāhī ağladum güldüm kimem **ben** kendimi bildüm
Ki dergāh-ı ‘azīmiñde ki bir zerrece **ben** bir toz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 5). [ben,]

İlāhī ağladum güldüm kimem **ben** kendimi bildüm

Ki dergāh-ı ‘azīmiñde ki bir zerrece **ben** bir ʔoz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6). [ben,]

Çanı **ben** miskine senden irişe derdime dermān

Çanı **ben** za‘ife bir dem ireydi bir naçar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13). [ben,]

Çanı **ben** miskine senden irişe derdime dermān

Çanı **ben** za‘ife bir dem ireydi bir naçar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14). [ben,]

Direm kim yarıcım Allāh ŝefā’atcim Resûlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur **bendeki** bir haç söz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 22). [bendeki,]

Muhtaŝar elfāz-ı ma‘nādan bu ‘ālem hałkınıñ

Ĥālını fāŝ eylesem **ben** illā Settār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 20). [ben,]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haçda elim var

Ki sensin ĥükm iden **ben** bir çurı şüret hemān göz kaç (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8). [ben,]

Beni ‘aŝkıñ eli tutdı senüñ meydān-ı derdiñde

Yüzimi eyledi cārī özümü eyledi ferrāŝ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 5). [beni, -i]

Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd **bende** dir ancaç (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 28). [bende, -de]

Ey Ĥudāyā **ben** za‘ife n’ola iĥsān eyleseñ

Ŗol cemāliñ vaĥdetin bu cānıma cān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1). [ben,]

Ol ŝarābıñ kırbasından eksilür mi ey sākī

İçirüp **ben** miskine de mest ü ĥayrān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 18). [ben,]

Çulmet-i nefsiñ ĥicābından **beni** eyle ĥalāŝ

Berçağ ilinde hemişe gül ü reyĥān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 11). [beni, -i]

Neylerem cān u cihānı **baña** Raḥmānım gerek
Tā ezel ḳālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 1). [baña, -a]

Kindür ol māhıñ yolında var varından geçmeyen
Cān fedā olsun yolında **baña** cānānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 8). [baña, -a]

Ol ḥaḳāyık iḳlīminde dürr-i bi-hemtā idüm
Mevc-ile geldüm cihāna **baña** ol kānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 16). [baña, -a]

Dir maḥabbet deñizinden nüş iderdüm ‘aḳl u cān
Bu Sinān Ümmî gerekmez **baña** erkānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 22). [baña, -a]

Ol şafā şehrinde her dem ‘ilm-i Ḥaḳ mihmānıyam
Ḳāl u ḳıl **benden** gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 18). [benden, -den]

Ey kemāl issi cihānda çoḳ-durur ehl-i kemāl
Görmedüm **ben** kimse ‘aybın görmemek gibi kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
71, Mısra 2). [ben,]

Gerçi ben senüñle yār oldum umaram zevḳ-ı yār
Lik sen ağyāra uyarsın **baña** kıyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra
4). [baña, -a]

Gerçi **ben** senüñle yār oldum umaram zevḳ-ı yār
Lik sen ağyāra uyarsın baña kıyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra
3). [ben,]

Ben ne iḳlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin
Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 5). [ben,]

Ben dürişüp derd-i yārıñ nārına yansam direm
Sen dürişüp cehl-i zülmet şālını geyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 15). [ben,]

Ben fülān ibn-i fülānam dimege ḥikmet nedür
Gelmeden sen sırr-ı insānsın ezel neyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 31). [ben,]

Ey dirigā külli rāhatlar **baña** oldı ħarām
Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cān iqlimin kıldı merām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 1). [baña, -a]

Ey bu derde uğrayup ħālim bilenden bir kişi
Virmedüñ yā Rab **baña** kim derdime dermān şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
76, Mısra 8). [baña, -a]

Umaram kim ol Ĥabîbiñ ħurmeti-y-çün nā-gehān
Bir nażar kılup diyessin kim **baña** gel bi-çāram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 28). [baña, -a]

Baħr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem āh āh
‘Ācizem āvāreyem **ben** kıncaru gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 6). [ben,]

Bu fırāk-ı ħasret içinde ‘aceb **ben** bî-nevā
Niçe bir ħıdmet kıluban yā niçe iş başaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra
15). [ben,]

Genc ü mālım bağlamışam **ben** fenā urğanına
Ger metā‘ımdan şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 3). [ben,]

Göñlüme yağan hemişe ‘ilm ü ‘irfāndur **benüm**
Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Kıur’āndur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 1). [benüm, --(ü)m]

Göñlüme yağan hemişe ‘ilm ü ‘irfāndur **benüm**
Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Kıur’āndur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 2). [benüm, --(ü)m]

Genc ü mālım bağlamışam ben fenā urğanına
Ger metā‘ımdan şorarsañ dürr ü mercāndur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 4). [benüm, --(ü)m]

Cān Yūsufın şatmağa geldüm ki meydān şehrine
Anuñ-içün gevherimiñ kıymeti cāndur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 6). [benüm, --(ü)m]

Virmezem kim kıadrini bilmez ele bu la‘limi
Rāzımı keşf eyledigim kıābil-i şāndur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 8). [benüm, --(ü)m]

Ehl-i k̄ālîñ ‘aqlı irmez kim ne bilsün sürdüğüm
Muştafâdan Murtażâdan âyin erkândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 10*). [*benüm, --(ü)m*]

Qalb-i emrâzîñ devâsı bâbınıñ miftâhıyam
Pîr ü üstâdım şorarsañ bil ki Loqmândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12*). [*benüm, --(ü)m*]

Sâkıyem meydâna girdim ‘aşk elinden şunduğum
Ehl-i derd ‘âşıklarıñ derdine dermândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 14*). [*benüm, --(ü)m*]

‘Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim **benüm** nüş itdigim
Anca ‘âşık şoşbetinde mest ü hayrândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 15*). [*benüm, --(ü)m*]

‘Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim **benüm** nüş itdigim
Anca ‘âşık şoşbetinde mest ü hayrândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 16*). [*benüm, --(ü)m*]

Mevc çurmaz şad hezârân dürleri taşra atar
Gör vücûdum kaçresini baħr-ı ‘ummândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 18*). [*benüm, --(ü)m*]

Fâsık u nâdân ne bilsün kim **benüm** esrârımı
Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 19*). [*benüm, --(ü)m*]

Fâsık u nâdân ne bilsün kim **benüm** esrârımı
Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 20*). [*benüm, --(ü)m*]

Kim ki meydânımda bir cân virdise biñ cân alur
Bir beqâdur kim fenâsız şâd u ħandândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 22*). [*benüm, --(ü)m*]

Kârbânım başıdur **benüm** ‘Aliyyü’l-Murtażâ
Menzilimiñ intihâsı Muştafâ cândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 23*). [*benüm, --(ü)m*]

Kârbânım başıdur **benüm** ‘Aliyyü’l-Murtażâ
Menzilimiñ intihâsı Muştafâ cândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 24*). [*benüm, --(ü)m*]

Re's-i mālîmdan şorarsañ kim belâ-yı derd-i 'aşk
Cânımıñ diñlencesi derd-ile devrândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 26*). [*benüm, --(ü)m*]

Dü cihâniñ naqşına dil virmevendür serveli
Şerh idüben söyledigim kâmil insândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 28*). [*benüm, --(ü)m*]

Gerçi kim 'işyân-ı ğayba qalmışamdur her nefes
İllâ cânım hayretinden dosta qurbândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 30*). [*benüm, --(ü)m*]

Âh-ı firqatdan olupdur dil fenâ-ender-fenâ
Halk içinde nâm u 'ırzım hâke yeksândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 32*). [*benüm, --(ü)m*]

Bu Sinân Ümmî za 'ifîñ yarası yanmak diler
Anuñ-içün kim bu cânım 'aşka mihmândur **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 34*). [*benüm, --(ü)m*]

Ġâfil iken nâgehânî geldi bu sevdâ **baña**
Ey mu'abbir niçe ta'bîr ola düşüm neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*). [*baña, -a*]

Küfr ü îmân nisbetinden el yudurdı 'aşk **baña**
Anca kim artar hemân bağırında başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 17*). [*baña, -a*]

Ey dirîgâ yine **benüm** oldu işim neyleyem
'aşk-ıla hoş oldu bu âvâre başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1*). [*benüm, --(ü)m*]

Ey derd-i yâr olan kişi gör **ben** kimüñ mihmânyam
İy âh u zâr olan işi derd ehliniñ dermânyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1*). [*ben,]*

Bezm-i elestiñ meyiniñ maħmûryam **ben** her nefes
Evvelde cân mestânedür şanmañ ki 'aşk-ı fânyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9*). [*ben,]*

Yedi ana toköz ata on altı nesliñ aşlıyam
On sekiz biñ şehrim tamâm cümlesiniñ **ben** cânıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 16*). [*ben,]*

MıŖır diyârı mülkûme Ŗâh olduğumda sicc olur
Yoğdur kararım hergizin **ben** Yûsuf-ı Ken'ânıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 20*). [ben,]

Ümmî Sinân eydür gelen kimdür **baña** mihmân olan
Cân Yûsufın kimdür alan MıŖra sultân Ŗatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 13*). [baña, -a]

'âlem-i nâsût ehline yoğdur **benüm** bey'im Ŗirâm
Ehl-i vağdet 'âŖıqlara gizli 'irfân Ŗatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 5*). [benüm, --(ü)m]

MuŖtuladum **ben** size zâtım Ŗifâtım vaŖfını
Kul hüvallahü eğaddur oğunan Kır'ân menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 11*). [ben,]

'ÂŖiler 'iŖyân idüp **ben** dem-be-dem ihŖân idüp
Rağm idüp kullarımı 'afv eyleyen Ğufrân menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 17*). [ben,]

Ey Sinân Ümmî **benüm** cevr ü cefâmdan ğam yime
Aç gözün ğaldur hiçâbı derdlere dermân menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 19*). [benüm, --(ü)m]

Ğayrısından el çeküp istedüğüm derdidür
Derdin virmezse **baña** dü-cihâni neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*). [baña, -a]

Ben bu 'aŖka irelden dosta ğurbândur cânım
Bî-niŖândur mekânım ben mekâni neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3*). [ben,]

Ben bu 'aŖka irelden dosta ğurbândur cânım
Bî-niŖândur mekânım **ben** mekâni neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4*). [ben,]

Ben bu 'aŖka düşmesem yanuban tutuŖmasam
Derd odında piŖmesem ad u sanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 5*). [ben,]

Ben bu 'aŖka irince ğayli zamân ağladum
Aradığum bulmuŖsam çün kalanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9*). [ben,]

Ben bu 'aşka yār oldum hem bir ile bir oldum
Hem Mūsā hem tūr oldum len terānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 11). [ben,]

Gel oldı **ben** gâfile 'ayn ü şîn ü kâf-ile
Dersi yârdan almışam 'ilm-i fânī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
13). [ben,]

Ben bu derde uğradum yokluğu kâr eyledüm
Hacc u zekât u şifât armağanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
15). [ben,]

Ümmî Sinānıñ cānı dā'im 'aşkıñ fermānı
Dir anuñ-içün imānı **ben** 'ișyānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
18). [ben,]

Ol haqīkat bülbüline diñ beri gelsün beri
Doşt bāğına bāğbānem ğayrıya **ben** gül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 16). [ben,]

Varlığım aldı **benüm** yokluk ki bir var eyledi
Yokluğu yok vara irdüm vara ma'zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,
Mısra 7). [benüm, --(ü)m]

On sekiz biñ 'ālemi ğarq eyleyen derd-i Hūdā
Müşkilātıñ cümlesin **ben** 'aşka āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 8). [ben,]

Şanmañuz ğayrıya nükte eyleye Ümmî Sinān
Zikr olanıñ cümlesin **ben** bende mihmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 34). [ben,]

Şanmañuz ğayrıya nükte eyleye Ümmî Sinān
Zikr olanıñ cümlesin **ben** bende mihmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 34). [bende, -de]

'aşkına bağıldur başım 'aşkdur dā'imā yoldaşım
'aşk-ıla **ben** dü cihānıñ sulṭānıyam sulṭānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 8). [ben,]

Er yüzinden irdüm aña pīr yüzünden gördüm anı
Dā'im şükür **ben** ol dostuñ mihmānıyam mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 10). [ben,]

Ben irişince ol Hāna küllī varum oldu fenā
İsmā‘ilem kıydum cāna ҡurbānıyam ҡurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 11). [ben,]

Ümmî Sinān eydür inan gel sözüme ıtutma gümān
Şimdi zamān içinde **ben** devrānıyam devrānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 18). [ben,]

Lā diyenler güftārıma irmez **benüm** esrārıma
Ol Vāhid ü Ferd ü Aḫad raḫmānıyam raḫmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
86, Mısra 15). [benüm, --(ü)m]

Her bir nebī geldi bile mihmān idüm **ben** sırrıla
‘İsā ile ağdum göge Mūsā ile ıtırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra
21). [ben,]

Ben yārıma cān virmege na‘ra urup Ḥallāc-ıla
Çaldum ene‘l-Haḫ nevbetin Mañşür ile dārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
87, Mısra 25). [ben,]

Ben degülem bunı diyen ilhām-ı Ḥaḫdur söyleden
Bir sır gelüp nuḫ eyledi ben arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 29). [ben,]

Ben degülem bunı diyen ilhām-ı Ḥaḫdur söyleden
Bir sır gelüp nuḫ eyledi **ben** arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 30). [ben,]

Ümmî Sinān eydür bu cān ҡılmaz nişānda bir mekān
Zīrā ki ol şāhıma **ben** varmağa iḫrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 32). [ben,]

Geldi cihāna Muştafā mi‘rāc idüp buldı şafā
Bende bile gördüm vefā ḫazretde nazarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 24). [bende, -de]

Baḫr-ı zātūñ mevci **beni** sürdi kenāra ‘aşḫ-ıla
Zāt-ı ḫaḫāyık nūrına geldüm ‘aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 5). [beni, -i]

Bī-mekānım bunda **ben** şanman ki bünyāz eyledüm
Baḫr-ı muḫlaḫdur mekānım bunda pervāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
88, Mısra 1). [ben,]

Ol haḳīḳat baḥrınıñ pür-tâb iden mevci **benem**
'aşḳ-ıla geldüm cihāna cisme ṭalaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 3). [benem, -em]

Ben gülem pür-ḥār içinde bülbülüm 'aşḳdur benüm
Bülbülem aḡyār içinde hem gülüm 'aşḳdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 1). [ben,]

Ben gülem pür-ḥār içinde bülbülüm 'aşḳdur **benüm**
Bülbülem aḡyār içinde hem gülüm 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 1). [benüm, -(ü)m]

Ben gülem pür-ḥār içinde bülbülüm 'aşḳdur **benüm**
Bülbülem aḡyār içinde hem gülüm 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 2). [benüm, --(ü)m]

Cümle varım virmişem 'aşḳıñ yolında her nefes
Dü cihānıñ varlığından taḥşilim 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89,
Mısra 4). [benüm, --(ü)m]

Sırr-ıla 'aşḳıñ içinde dostı pinhân bulmuşam
Vâsıl-ı Haḳ olmaḡa gizli yolum 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89,
Mısra 6). [benüm, --(ü)m]

'aşḳa ırmeyen cihānda ḥaşmına bulmaz zafer
Nefsi maḡlûb eylemege hem âlim 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 8). [benüm, --(ü)m]

Tevḥîd-i ef'âliñ aşlından bilen añlar bunu
Arıyam hem ḳudret-i Haḳdan balım 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 10). [benüm, --(ü)m]

Dost cemālından tecellî vaşfını söyler bu dil
Nev-bahāram tâze bitmiş sünbülüm 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 12). [benüm, --(ü)m]

Siz gelüñ Ümmî Sinānı añlamañ lâf ü güzâf
Şāh-ı merdān sırrı vardur düldülüm 'aşḳdur **benüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 14). [benüm, --(ü)m]

Kemāl-i ḳudretümden çün yaratdum yerler ü gökler
Meleklerim **baña** tesbîḥ iderler Ferd ü Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 12). [baña, -a]

Baña fermān olan her dem kıılır tevḥīdime ikrār
Kılırsa kıancaru ‘azmi özünde aña mihmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 17*). [*baña, -a*]

Sinān Ümmî **baña** fermān olupdur eyledüm ḥayrān
Dilinde söylenen ‘irfān hemān ol nūr-ı Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 33*). [*baña, -a*]

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle ḥalk olan maḥlūk
Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü dīv ve ne cānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6*). [*benüm, --(ü)m*]

Benüm sırrım kemālıdır ki dilde söylenen her dem
Kimin zāhir kimin bāṭın kıılıram feyz-i Raḥmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13*). [*benüm, --(ü)m*]

Her eşyānıñ kemālātı **benüm** emrimdedür yeksān
Eger kıahrım eger luḥfum bi-küllü derde dermānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 15*). [*benüm, --(ü)m*]

Ḥaber şoran **baña** dostdan anı bî-‘aql u cān buldum
Terk eyledüm ‘aql u cānı sır içinde ‘ayān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1*). [*baña, -a*]

İrincek zāt-ı muṭlaḳda hemān dost olmuş idüm **ben**
Çü geldüm ‘ālem-i mülke yine Ümmî Sinān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 17*). [*ben,]*

Cüş itdi deryā-yı vaḥdet kıamu varlık fenā buldı
Eşer kıaladı hıç **benden** cihet yok lā-mekān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4*). [*benden, -den*]

Ben **baña** yār olduğumca yārı ağıyār bulmuşam
Baña ağıyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1*). [*baña, -a*]

Ben baña yār olduğumca yārı ağıyār bulmuşam
Baña ağıyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 2*). [*baña, -a*]

Ben baña yār olduğumca yārı ağıyār bulmuşam
Baña ağıyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1*). [*ben,]*

Ben baña yâr olduğumca yârı ağıyâr bulmuşam
Baña ağıyâr olduğumca anı **ben** yâr bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 2*). [ben,]
‘aşka fermân olduğum ‘ayb olmasun añlayana
Dir Sinân Ümmî bu yolda **ben** ‘azîm-kâr bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 16*). [ben,]
Men meni maḥv eyledüm hîç kalmadı **benden** eşer
Baḥr-ı muṭlaḳ lâ-te‘ayyün künh-i zâtdur varlığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 15*). [benden, -den]
Remzimi fehm eyleriseñ diñlegil mi ‘mârlığıım
Cân göziyle gözleriseñ gör **benüm** bâzârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2*). [benüm, --(ü)m]
Dü cihânıñ varını selb eyledüm öñden şoña
Ḥaḳ bilür olmaz ḥicâb Ḥaḳқа **benüm** ebrârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4*). [benüm, -(ü)m]
Câm-ı vahdet nûş idelden cânımız mestânedür
Anuñ-içün her nefes oldur **benüm** ḥummârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6*). [benüm, -(ü)m]
Gizli degül gün gibi âşkâreyem günden ‘ayân
Añlamaz nâdân olan şimdi **benüm** settârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8*). [benüm, --(ü)m]
Râzımı bilmek dilerseñ var varıñdan geçe gör
Var varıñdan geçmeyen görmez **benüm** gülzârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 10*). [benüm, --(ü)m]
Gitdi ḷulmet gitdi keşret gitdi firḳat aradan
Baḥr-ı zâtdan nûr-ı zâtdur gör **benüm** envârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 12*). [benüm, --(ü)m]
Ben ol Burhân-ı a‘lâdan oḳıdum ḥikmetin sırrıñ
İlâhî şan‘ata irmiş ki şâkird isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 15*). [ben,]
Baña ‘aşkı şoran gelsün ḥaber alsun ḳumâşımdan
Nicedür vaşfını bilsün yaḳarsa bu ataşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*). [baña, -a]

Aķaram gāhī çağlaram āh ider gāhī ağlaram
Virür bu ‘aşķ **baña** dürlü şafalar acı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6*). [*baña, -a*]

Bu ‘aşķıñ kıymeti olmaz iki ‘ālemdede bulunmaz
Baña lezzet olan oldur te‘ayyündür göz kaçışından (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12*). [*baña, -a*]

Görünmez şüretā illā meni terk eylemez aşlā
Kaçan **baña** ecel irse götürseler firāşından (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 16*). [*baña, -a*]

Haķāyıkda **beni** Allāh yaratdı ‘aşķ-ıla evvel
Anuñ-çün bile gönderdi ayrılmayam baťaşından (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3*). [*beni, -i*]

Eger ‘aşķ olmasa ey yār meni almış idi ađyār
Kimüñledür **benüm** cengim bilür ‘ārif savaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 10*). [*benüm, --(ü)m*]

Ayrımasın özin benden çevirmesin yüzün benden
Ki **bende** şaķlayam anı ki hergiz bulmaya düşmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26*). [*bende, -de*]

Eger **benden** haber şorsañ haķāyık şehrine vardum
Var anda bir ulu sultān senüñle dost-ımuş her ān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9*). [*benden, -den*]

Ayrımasın özin **benden** çevirmesin yüzün **benden**
Ki bende şaķlayam anı ki hergiz bulmaya düşmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 25*). [*benden, -den*]

Ayrımasın özin **benden** çevirmesin yüzün **benden**
Ki bende şaķlayam anı ki hergiz bulmaya düşmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 25*). [*benden, -den*]

Yañılmasın bazārında ki merd olsun şikārında
Hüner kılsun nazārımda **benüm** yolumda virsün cān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 30*). [*benüm, --(ü)m*]

Saña çok dürlü armağan **benümle** eyledi irsāl
Getürdüm saña ol dostdan teberrük la’l-ile mercān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 11*). [*benümle, -(ü)m, -le*]

Dağı saña selām itdi **benümle** hoş kelām itdi
Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 13*). [*benümle, -(ü)m, -le*]

Ey Hudā vaşlıñdan ayru **baña** seyrān olmasun
Vaḥdetiñ meyinden ayru āb-ı ḥayvān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*). [*baña, -a*]

‘aşk-ı derdiñ kevşerinden vir **baña** āb-ı ḥayāt
Vaḥdetiñ şevkıñdan ayru **baña** ḥayrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*). [*baña, -a*]

‘aşk-ı derdiñ kevşerinden vir **baña** āb-ı ḥayāt
Vaḥdetiñ şevkıñdan ayru **baña** ḥayrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*). [*baña, -a*]

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘ālimiñ ‘ilm ü ‘amel
Evvel āḥır **baña** senden ğayrı mihmān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*). [*baña, -a*]

Her kişi bir bahre ğavvāş oldı bir mercān şatar
Ḥayretiñ bahırından āḥar **baña** ‘ummān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 14*). [*baña, -a*]

Çün ḥayāliñ ḥayme oldı zāhir ü bāṭın **baña**
Derd-i ‘aşkıñ ḥırkasından ğayrı sāybān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 17*). [*baña, -a*]

Zāhidiñ zühdi **beni** ‘īdiñe ḳurbān eylemez
Gözime mürşid görinen ‘ayn-ı şeyṭān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5*). [*beni, -i*]

Bende benlik ḳalmadı hep cümlesi ḳıldı firār
Bu göñül mülkin ḥalāş itdi yudı ‘ār nāmusun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5*). [*bende, -de*]

Ḥasret ü nār-ı ḥarāretiñ **beni** ḳıldı za‘īf
Fazlıña bel bağladum ḳaldum yā Rabbe’l-‘ālemīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*). [*beni, -i*]

Bilmeyen bilmez Ḥaḳı Peyğamberi bize ne tañ
Ehl-i ‘irfān ‘aşkıña **ben** ehl-i ‘irfānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 10*). [*ben,]*

Gelüp Munker Nekir anda **baña** bir bir su'âl itse
Ben anlara haber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 15*). [*baña, -a*]

Eger şıhhat olam zinde eger zaḥmet ola tende
Neye irsem ki **ben** bunda diyem yâ Hû irem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [*ben,]*

Gelüp Munker Nekir anda baña bir bir su'âl itse
Ben anlara haber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 16*). [*ben,]*

Sürilüp 'âlemiñ halkı derile maḥşere cümle
Ben anda her kimi görsem diyem yâ Hû şoram yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 20*). [*ben,]*

Varup bir menzile **benden** şorarlarsa ne kesb itdüñ
Tırup anda haber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 21*). [*benden, -den*]

Didi nefsim ki bu yanmaḥ hüner degül gözüñ aç baḥ
Baña igvâ ider zâlim cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 18*). [*baña, -a*]

Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara
Baña aḡyâr olur şâlim cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 20*). [*baña, -a*]

'Aceblemeñ **beni** bi'llâh elimde ihtiyârım yok
Beşerden gitdi kemâlüm cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 9*). [*beni, -i*]

Cemâli bâḡınıñ verdi **beni** ḡayrân ider her dem
Unutdum ḡayrı eşḡâlim cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 11*). [*beni, -i*]

Gelür 'aşkıñ tıtar meydân **baña** 'âlem olur zindân
Ḳonar başımda bir sevdâ beni alur şatar ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 5*). [*baña, -a*]

Yaḡınam didüñ uş **benden** yaḡınsın bilmişem **benden**
Ya bu ḡasret ya bu firḡat gelür nerden biter ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 11*). [*benden, -den*]

Yaқınam didüñ uş **benden** yaқınsın bilmişem **benden**

Ya bu Һasret ya bu firқat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 11*). [*benden, -den*]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya ‘nī pervāne

‘Aceb bu Һasretiñ **beni** niçe bir dem yaқar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4*). [*beni, -i*]

Gelür ‘aşkıñ Һatar meydān baña ‘ālem olur zindān

Қonar başımda bir sevdā **beni** alur şatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6*). [*beni, -i*]

Ki Һayret baҺrı cūş eyler **beni** ol demde nūş eyler

Düşer cānım ol ‘ummāna kenārından çıkar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7*). [*beni, -i*]

Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön **baña** Һablını çalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 14*). [*baña, -a*]

Bir göñül bir cānım var sen **baña** vir diyen çok

Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21*). [*baña, -a*]

Һār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem

Ben ğarībce bübüle qarşu bir gülseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 12*). [*ben,]*

Şundum saña elimi **ben** yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña Һablını çalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 13*). [*ben,]*

Kim bilür virse Һaber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem **ben** kendi elimden mi yandum odıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 10*). [*ben,]*

Kim bilür virse Һaber kim yandıran kimdür **beni**

Bilmezem ben kendi elimden mi yandum odıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 9*). [*beni, -i*]

Dost cemāli şem‘iniñ pervānesiyem her nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid **benüm** mu‘tādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 14*). [*benüm, --(ü)m*]

Mālīm bāşım cānım urbān yolına
Kim ki **beni** irgüre lā-mekāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 14*). [*beni, -i*]
Nemdür **benüm** cism ü ten neme gerek
Himmat eyleñ irişem bi-nişāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 11*).
[*benüm, --(ü)m*]
Kim bilür kim nedür sevdigüm **benüm**
Başına gelmiş gerekdür inana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 15*).
[*benüm, --(ü)m*]
Mevci uramaz şad hezārān dürleri aşra atar
almadı **binden** eşer ‘ummāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 8*). [*binden, -den*]
Ben bu sırrı söylemekden söylemesem hoş yeg-idi
İhtiyārım elde degül mavu’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 13*). [*ben,]*
Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm **benüm**
Aydan günden ‘ayān oldu sırru’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 15*). [*benüm, --(ü)m*]
Niçe bir ayāra uyarsın gönül sen āh u vāh
açdıgumca uğradursın sen **beni** da üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 12*). [*beni, -i*]
Maşūdumuz önnden şoña budur ki derdiñ vir **baña**
Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 3*). [*baña, -a*]
Dirseñ **baña** yüzüñ ara niyāza geldüm aara
a sā’ilin boş göndere revā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 7*). [*baña, -a*]
Zühd ü tavāmıñ kemālin ‘arz ider zāhid **baña**
Zātına hayrān olan n’eyler anuñ naāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9*). [*baña, -a*]
Ki bir cām şandı **baña** sırr-ı vadet
Ne söyler bu dilim ser-oşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11*).
[*baña, -a*]

Açıldı hazine-i dürr-i haķâyık

Benüm 'aqlum bilüm hep şaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 8).

[benüm, --(ü)m]

Ki ğayret eyleyüp vardum ilerü

Benüm varmam aña temâşâ geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 10).

[benüm, --(ü)m]

Murâdın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmaq

Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez **baña** biñ cānı (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 138, Mısra 6). [baña, -a]

Murâdın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmaq

Anuñ-çün geçmişem **benden** gerekmez baña biñ cānı (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 138, Mısra 6). [benden, -den]

Yār olaldan 'aşka ben yār oldı **baña** çār yār

Od u şu toprağ u yeldür dört olup üç qalmaq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,

Mısra 15). [baña, -a]

Varlığım **ben** 'aşka virdüm dostlar hîç qalmaq

Her ne kılsam hüküm anuñdur düşmana suç qalmaq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

139, Mısra 1). [ben,]

Yār olaldan 'aşka **ben** yār oldı baña çār yār

Od u şu toprağ u yeldür dört olup üç qalmaq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,

Mısra 15). [ben,]

Sūfiyem hem şāfiyem 'aşk eyledi tahir **beni**

Mü'minem zāhir ü bāṭın taş olup iç qalmaq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,

Mısra 5). [beni, -i]

Nice yüz biñ evliyā vü enbiyālar bendesi

Nice diyem **ben** bu 'ālem şāhınıñ evşāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,

Mısra 18). [ben,]

Yağmaladı gönlümü benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm 'aceb sevdāya görüñ yine **ben** deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,

Mısra 2). [ben,]

Qodum nāmūsı 'ārı kılam āh-ıla zārı

Dağıdam berg ü bārı çün dinüldüm **ben** deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,

Mısra 4). [ben,]

Her nefes ‘aşıklarıñ nuṭkundan yā Hū gelür
Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen **ben** deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 14). [ben,]

Yağmaladı göñlümi **benüm** biñ biñ bendeli
Düşdüm ‘aceb sevdāya görüñ yine ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 1). [benüm, --(ü)m]

Qarṭal kādîlık almış şakşağan muḥzır olmuş
Qurbağı yeşil giymiş eydür **benem** emîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 4). [benem, -em]

Nefsim **baña** olmadı yār çün eydürem āh ile zār
Hiç ögüdüm kılmadı kār Allāh işin oñarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3). [baña, -a]

‘Aql u rühānī dir cihān nemdür benüm kevn ü mekān
Gel **baña** dostdan vir nişān oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 16). [baña, -a]

‘Aql-ı ma‘ād eydür benüm ṭā‘at-ıla geçse günüm
Nefs-i ma‘ād eydür aña **ben** rāzıyam ne çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 14). [ben,]

Ben bu işe ḥayrān iken bunca nāra giryān iken
Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşq cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21). [ben,]

İblīs gelüp tedbir ide ḥannās ile el bir ide
Ya‘nī ki Ḥaḫdan dūr ide ister **beni** aparası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 8). [beni, -i]

Nefs yoluma tuzak kırar ol **beni** yolumdan ırar
Yā Rab elinden sen kırtar oldum anuñ mekkāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9). [beni, -i]

Bunca sürdi ḥüküm **beni** ne düni bildüm ne günü
Qankısına fermān olam yoḫdur mecālüm varası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 19). [beni, -i]

‘Aql-ı ma‘ād eydür **benüm** ṭā‘at-ıla geçse günüm
Nefs-i ma‘ād eydür aña ben rāzıyam ne çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 13). [benüm, --(ü)m]

‘Aql u rûhânî dir cihân nemdür **benüm** kevn ü mekân

Gel baña dostdan vir nişân oldum anuñ sükäresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 15). [benüm, --(ü)m]

Baña üstädımıñ kıldığı irşād

Ḥāş-ı ‘ilmi mühimmātüñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 21). [baña, -a]

Eger fazl-ı ‘inâyātüñ olursa derdime dermân

Ne ğam ğuşşa **baña** ğayrı işimde hiç melâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52). [baña, -a]

Ben bilmezem aḥvālîmi bulmağa toĝrı yolımı

Bî-çāreyem tüt elimi dîvāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 21). [ben,]

Ümmî Sinān eydür pîrim artdı **benüm** āh u zārım

Envārı gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25). [benüm, -(ü)m]

Dir Sinān Ümmî kaçan kim vāşıl ola cān saña

Dü cihân zevkı **baña** olsun ḥarām yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 34). [baña, -a]

Sen [ki] Yūsuf Mısra sultān **ben** Zelîḥāyam bugün

Yā ne vaktin nūr-ı vaşlıña irem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 3). [ben,]

Cān u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘āleme rüsvāy olam

Nāmūs u ‘ārım şişesin **ben** şıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 14). [ben,]

Ḥalk-ı ‘ālem ḥālîniñ her biriniñ var bir işi

Rüz u leylî her dem işim **ben** direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18). [ben,]

Leylî yüzüñ ḥasretinden kalmadı şabr u qarār

Mecnün oluban yoluñda **ben** tıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 22). [ben,]

Göñlümi yağmaladı derdiñ **beni** kıldı fenā

Her kimi görse gözüm seni soram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 15). [beni, -i]

Pādişāhım derde düşdüm **baña** bir dermān meded
Derde dermān issi mürvet şāhibi sultān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 1*). [baña, -a]

Hasret ü firkat ipiyle bendi muhkem eyleyüp
Dürlü miñnet kılamak ister **baña** bu zindān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 8*). [baña, -a]

Ol didi **ben** şehir-i ‘ilmüm kapusıdur Murtażā
Evliyā ser-çeşmesin merdān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 13*). [ben,]

Pādişāhım her kuluñda yoq mıdur ‘ilm ü kemāl
Şaqla rāziñ, her şeye **ben** virdügüm ‘irfān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 8*). [ben,]

Pādişāhım çāresizler derdine dermān nedür
Añlama ‘aşkıñ **benüm** her dertsüze dermān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 6*). [benüm, -(ü)m]

Ki ben **baña** zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm
Tapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 45*). [baña, -a]

Ki **ben** baña zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm
Tapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 45*). [ben,]

Saña Allāh Hābībim dir ki bu aḥkāmıñı var sür
Beni kullarıma bildür **benem** kamuya secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 22*). [benem, -em]

Saña Allāh Hābībim dir ki bu aḥkāmıñı var sür
Beni kullarıma bildür benem kamuya secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 22*). [beni, -i]

Ey **baña** nā-ḥaḳ diyenler ḥaḳ-durur işüm benüm
Biñde bir ta‘bır olunmaz çok-durur düşüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 21*). [baña, -a]

Geçmezem dildārıñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘
Baña bu derdi ezel sermāye virdi zü‘l-celāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26*). [baña, -a]

Ben h ar b-ı mest-i meyd nam nih n meyh neden
N ş idelden c mını ‘aŖkıñ Ŗeh  c n neden ( mm  Sinan D v nı, Muhammes 2,
Mısra 1). [ben,]

Kimse bilmez h limi **ben** ağlamağdur g ld g m
Hiç bilür misin ne iğlimd r benüm bu geld g m ( mm  Sinan D v nı,
Muhammes 2, Mısra 11). [ben,]

Geçmezem dild r n ‘aŖkından c na olsun ved ’
Ey ‘aceb **ben** bu cih nda t rduğumdan aŖŖı ne ( mm  Sinan D v nı, Muhammes
2, Mısra 16). [ben,]

‘aŖđ-ıla Ŗeh d olursam  ld g mden guŖŖa ne
Y r-ıla **ben** y r olam ağy ra benden hıŖŖa ne ( mm  Sinan D v nı, Muhammes 2,
Mısra 18). [ben,]

Bülbülün c nım did ği güli görince hem n
Umaram **ben** bülbüli göre gülin yağın zam n ( mm  Sinan D v nı, Muhammes
2, Mısra 34). [ben,]

Anu n-içün her kel mı dil-i mecr ha Ŗif 
Ben didüm fir ate Ŗalma vağdeti n ‘ayn-i Ŗaf  ( mm  Sinan D v nı, Muhammes
2, Mısra 38). [ben,]

Zülfini gerd nıma **ben** tađmıŖam  rtulmazam
 aŖları mihr bı k blem g yra t ’at k lmazam ( mm  Sinan D v nı, Muhammes 2,
Mısra 41). [ben,]

‘aŖđ-ıla Ŗeh d olursam  ld g mden guŖŖa ne
Y r-ıla ben y r olam ağy ra **benden** hıŖŖa ne ( mm  Sinan D v nı, Muhammes
2, Mısra 18). [benden, -den]

 ld r rse ‘aŖđ **beni**  anım h l l-ender-h l l
Geçmezem dild r n ‘aŖkından c na olsun ved ’ ( mm  Sinan D v nı, Muhammes
2, Mısra 29). [beni, -i]

‘aŖđ içinde **beni**  ılan z r u giry n gizlidür
Geçmezem dild r n ‘aŖkından c na olsun ved ’ ( mm  Sinan D v nı, Muhammes
2, Mısra 49). [beni, -i]

Kimse bilmez h limi ben ağlamağdur g ld g m
Hiç bilür misin ne iğlimd r **benüm** bu geld g m ( mm  Sinan D v nı,
Muhammes 2, Mısra 12). [benüm, --( )m]

Cāna minnetdür **benüm** bu ‘aşk elinden öldüğüm
Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta qurbān olduğum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 13*). [*benüm, --(ü)m*]

Ey baña nā-ḥaḳ diyenler ḥaḳ-durur işüm **benüm**
Biñde bir ta‘bîr olunmaz çoḳ-durur düşüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 21*). [*benüm, --(ü)m*]

Ey baña nā-ḥaḳ diyenler ḥaḳ-durur işüm **benüm**
Biñde bir ta‘bîr olunmaz çoḳ-durur düşüm **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 22*). [*benüm, --(ü)m*]

Taş olursa ‘aşk-ıla yumuşaḳdur aşum **benüm**
Girmişem meydān-ı ‘aşka ṭop-durur başum **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 23*). [*benüm, --(ü)m*]

Taş olursa ‘aşk-ıla yumuşaḳdur aşum **benüm**
Girmişem meydān-ı ‘aşka ṭop-durur başum **benüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 24*). [*benüm, --(ü)m*]

Bi-ḥamdi’llāh pirim buldum gerekmez ḡayrı pir **baña**
Bi-ḥamdi’llāh yārim buldum gerekmez ḡayrı yār **baña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 25*). [*baña, -a*]

Bi-ḥamdi’llāh pirim buldum gerekmez ḡayrı pir **baña**
Bi-ḥamdi’llāh yārim buldum gerekmez ḡayrı yār **baña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 26*). [*baña, -a*]

Bi-ḥamdi’llāh nūrum buldum gerekmez ḡayrı nūr **baña**
Efendim Mazḥarî Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 27*). [*baña, -a*]

Gümānum gitdi bi’llāhi ki buldum sırrıñı **bende**
Fırāḳıñ āteşi her dem qarār itmez yanar cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 17*). [*bende, -de*]

İrelden dest-i dermāniñ oñuldi **bende** hep yāra
Efendim Mazḥarî Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 31*). [*bende, -de*]

Qarārım yoḳ **benüm** sensiz ki sensin dīnim imānum
Efendim Mazḥarî Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7*). [*benüm, --(ü)m*]

Elim boşdur yüzüm kara nice varam **ben** ol yāra

Zebūn olmuşam ağyāra anuñ-çün oldum āvāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17). [ben,]

Qurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde baş

Düridi **bende** çok kılmaş yürüdi cismime ataş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 10). [bende, -de]

Meger sizden ola çāra oñıla **bende** bu yara

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 19). [bende, -de]

Bu nefsim zulmeti çokdan **beni** dūr eyledi Hāğdan

Halāş eyle bu duzağdan elim tüt düşdüm ayağdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 5). [beni, -i]

Virmesem bu yolda **ben** var varımı n'etsem gerek

'aşkı bāzārında yāriñ cānımı şatsam gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 7). [ben,]

Derdi meydānında başım tōp idüp atsam gerek

'Ākıbet bu yolda **ben** beni helāk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10). [ben,]

Derdi meydānında başım tōp idüp atsam gerek

'Ākıbet bu yolda ben **beni** helāk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10). [beni, -i]

bencileyin: Benim gibi, bana benzer.

'Aceb **bencileyin** uşañı fānī

Yoluñda bir dağı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 1). [bencileyin,]

Bencileyin böyle işi

Var ise belki az ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 31). [bencileyin,]

Azmışlara **bencileyin**

Gösterivir yol kolayın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 37). [bencileyin,]

bend: Bağ, ip, zincir.

Key şaķın bend olma h̄ile **bendine**

Dime ehl-i beyt oğul kız ķaravaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 7).

[*bendine, -i, -(n)e*]

‘Āşıkam kevn ü mekânıñ naķşına dil virmezem

Şadıķam rüy-ı zemîniñ **bendine** bil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,

Mısra 2). [*bendine, -in, -e*]

Ėam yimez hergiz belā **bendi** ile bend eyleyen

Ol Muħammed Muştafā ķaķārına kārbanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,

Mısra 15). [*bendi, -i*]

Ėasret ü firķat ipiyle **bendi** muħkem eyleyüp

Dürlü miħnet ķılmaķ ister baña bu zindān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,

Mısra 7). [*bendi, -i*]

bend: Kıvrım, bağ, düğüm; sevgilinin saçındaki kıvrım.

Gör ne zülfe taķılupdur ‘āşıkıñ gerdānını

Yā nice **bende** giriftār eyleyüpdür cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,

Mısra 4). [*bende, -e*]

bend eyle-: Bağlamak, zincirlemek, tutsak etmek.

Başıñı bend eyledüñ bir aķıra ĥayvān gibi

Bülbülüñ gülzārdegi zevķından olduñ bî-ķaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,

Mısra 13). [*bend eyle,]*

Ėam yimez hergiz belā bendi ile bend eyleyen

Ol Muħammed Muştafā ķaķārına kārbanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,

Mısra 15). [*bend eyle,]*

bend ol-: Esir olmak, bağlanmak.

Naķş-ı ĥayāliñ bāęına bend olma ki merdān iseñ

Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,

Mısra 21). [*bend ol, -ma*]

bende: Bağlı, köle, esir.

Dem-be-dem nefsiñ divine **bende** vü bî-çâresin

Gör saña mihmân olan sultândan olduñ bî-ğaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*). [*bende,]*

Ço benligi bende oluban bendi ħalâş it

Şayd eyleye **bendesini** ol bende-i Settâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6*). [*bendesini, -si, -n, -i]*

Çuldan ħağalar gerek senden ‘ağā yā ‘Alim

Bu erkân-ı neferi **bendeñe** bulsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 16*). [*bendeñe, -ñ, -e]*

Nice yüz biñ evliyâ vü enbiyâlar **bendesî**

Nice diyem ben bu ‘âlem şâhınıñ evşâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 17*). [*bendesî, -si]*

Yağmaladı gönülümü benüm biñ biñ **bendeli**

Düşdüm ‘aceb sevdâya görüñ yine ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 1*). [*bendeli, -li]*

Nür-ı zâtıñ kıble kılduñ cânlara

Bendesidür enbiyâ vü evliyâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 22*). [*bendesidür, -sidür]*

Eger yağşı eger yatlı olupdur bâbıña **bende**

Efendim Mazħarî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 19*). [*bende,]*

bende eyle-: *Kul, köle eylemek.*

Ne varsa iki cihânda saña eyledi Ĥak bende

Ki cümle eşref ‘âlemde ki sensin mağbûl-i dergâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 5*). [*bende eyle, -di]*

bende ol-: *Kul ve köle olmak.*

Ço benligi bende oluban bendi ħalâş it

Şayd eyleye bendesini ol bende-i Settâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5*). [*bende ol, -uban]*

bende-i settâr: *Setter(kusurları örten) olan Allah'ın kulu.*

Ḳo benligi bende oluban bendi ḥalāṣ it
Şayd eyleye bendesini ol **bende-i Settār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra
6). [bende-i settār,]

bendesî ol-: Kulu, kölesi, hizmetkarı olmak.

Bu Sinân Ümmî olupdur bâb-ı ‘aşkıñ bendesi
Ol ḳapudan anı kim ırdı ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra
13). [bendesî ol, -updur]

beni benden al-: Kendini kaybetmek, benliğinden vazgeçmek; müptela olmak.

‘aşḳ alup benden beni zâtında ḳurbân itdüğü
İki ‘âlem emrine fermân olan sultānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra
19). [beni benden al, -up]

beni benden al-: Hayran bırakmak; etkisi altına almak.

Kerem eyle mürvet eyle
Beni benden al pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 2). [beni benden
al, -den]

beñiz: Yüz rengi, yüz.

Ṭudağı çat çat yarılup şararup **beñizleri**
Ṭaşı fânî cānı bâḳî dôsta miḥmāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra
3). [beñizleri, -ler, -i]
Nūr-ı îmân berḳı urup yüzünden envār şaḳar
Kāmil insân ister iseñ **beñizinden** bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra
4). [beñizinden, -in, -den]

benlik: Bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet.

Yitirdüm **benligi** anda gören görünen ol oldu
Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bî-nişân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 5). [benligi, -i]

benze-: Andırmak, gibi olmak.

Gerçi şifât-ı cism-ile **beñzer** bu ten cismi ile
İllâ ki mevc-i ism-ile ol Vâhidiñ ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 3). [beñzer, -r]

beñzi şarar: Sıkıntıdan, üzüntüden veya korkudan yüzünün rengi değışmek.

Ṭākatum ṭāk olup belim bükül-di
Şarardı beñzim añlamadı ağıyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 18). [beñzi
şarar, -dı]

beñzi şol-: Benzi solmak, gücünü yitirmek, zayıf düşüp hasta olmak.

Yürür sırr-ıla özi nūr-ıla
‘aşk-ı yār-ıla beñzi şolandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 18). [beñzi
şol, -an, -dur]

ber: Kara, toprak.

Eger baħr u eger **berde** eger zāhir eger sırda
Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 5). [berde, -de]

berāber: Eşit, denk.

İki boynuñdağı zülf-i siyāhıñ
Berāberdür berāberdür **berāber** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 20).
[berāber,]

İki boynuñdağı zülf-i siyāhıñ
Berāberdür berāberdür berāber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 20).
[berāberdür, -dür]

İki boynuñdağı zülf-i siyāhıñ
Berāberdür **berāberdür** berāber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 20).
[berāberdür, -dür]

berāt: Kurtuluş.

Ne qadr ü ne **berātım** var
Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 11). [berātım, -
ım]

berd: Soğukluk.

İki ‘ālem hevāsından selāmetdür Sinān Ümmī

Bugün ‘aşkıñ seher bādı eser **berd** isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 18). [berd,]

ber-dār: Darağacına çekilmiş, asılmış.

‘aşka fermān olmayanlar varlığından geçmedi

Kim ki ‘aşka yār olursa dāra **ber-dār** bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10). [ber-dār,]

ber-dār eyle-: Darağacına asmak.

‘aşq degül mi ‘āşıkı şevk-ıla ber-dār eyleyen

Gerçi Bağdādī ene’l-ħaḫ söyleyen Manşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 73). [ber-dār eyle, -y, -en]

ber-dār ol-: Darağacına asılmak.

İlāhī dār-ı vaşlıñda bu cān olmaḫ diler ber-dār

Çekildüñ dāra yā ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 1). [ber-dār ol, -mak]

Her kim ki ister yārını biraḫsın elden varını

Dikdüm erenler dārını ber-dār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 4). [ber-dār ol, -ur, -sa, -n]

berg ü bār: Mahsul, sermaye, kazanç, meyve.

Ḳodum nāmūsı ‘ārı ḫılam āh-ıla zārı

Dağıdam berg ü bārı çün dinüldüm ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 4). [berg ü bār, -ı]

berḫāne: Konak.

İhtiyārımla degüldür bu diliñ şerḫ itdügi

Nuḫ-ı Raḫmāndur cesed aña bugün **berḫānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 22). [berḫānedür, -dür]

beri gel: *Bu tarafa gel.*

Ḥaḡ varlığı geldi bize cān bāğını kıldı tāze

Bülbül olan gelsün beri bahār oldu gülzārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10*). [*beri gel, -sün*]

Ol ḥaḡīḡat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doşt bāğına bāğbānem ġayrıya ben gül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 15*). [*beri gel, -sün*]

Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen ḥāl üstine

Bize Ḥaḡdan gör ne ‘izzet açılır fāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 1*). [*beri gel,]*

Ey göñül ‘ahde vefā kıl gel **beri gel** gir yola

Ḥaḡ Ta‘ālā zıkrını üns eyle bu cism ü dile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 1*). [*beri gel,]*

Hü diyüp dost zātınıñ ismin şoran gelsün beri

Zāt-ı Ḥaḡğa irmege ḥaşmın kıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1*). [*beri gel, -sün*]

Hü diyüp dost zātınıñ ismin şoran gelsün beri

Zāt-ı Ḥaḡğa irmege ḥaşmın kıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 2*). [*beri gel, -sün*]

Ḳurduğum erkān-ı Ḥaḡdur ‘ārife günden ‘ayān

Bekleyüp dost eşiginde yüz süren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 4*). [*beri gel, -sün*]

Varlığından geçmeyen görmez selāmet devletin

Baş koyup meydān-ı ‘aşğa cān viren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 6*). [*beri gel, -sün*]

Ḥamdü li’llāh ol ḥaḡīḡat bāğınıñ bāğbānyam

Vaḥdetiñ envārı gülinden diren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 8*). [*beri gel, -sün*]

Göñlüme her dem yağan bu tevḥīdiñ ‘irfānidur

Ma‘rifet ḡand-ı nebātundan şoran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 10*). [*beri gel, -sün*]

Degme evde pâdişâhîñ şem‘i yanmaz şöyle bil
Cân u dilde ‘aşk-ı yârı arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 12). [beri gel, -sün]

Menzilüm ‘ayn-ı likâdur yolumuz ‘arşdan geçer
Cân u baş şıgmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 14). [beri gel, -sün]

Sırrını seyr-i ma‘a’llâh sırrına irgürmege
Mâsivânîñ perdesinden kırtaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 16). [beri gel, -sün]

Bu Sinân Ümmî bugün ‘aşk baħrınıñ saħkâsıdır
Feyz-i Haħdan kalb şehrin şuvaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 18). [beri gel, -sün]

Her kim ki ister yârını bırakın elden varını
Dikdüm erenler dârını ber-dâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 4). [beri gel,]

Zerķ u riyâ zühd ü hevâ kılmaz seni yâre revâ
Yekdür dü çeşmi yaş olup dildâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 6). [beri gel,]

Haħ kendini sevenleriñ ğayrıyı sevmez sevdiğin
Cânı cihânı terk idüp deyyâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 8). [beri gel,]

Her kim belî dirse bize belkim anuñ dellâlıyam
‘aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 10). [beri gel,]

‘İlm-i hikmetiñ zerresi vârişliĝi geldi bize
Derd ehliniñ Loķmâniyam tîmâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 12). [beri gel,]

Meydân-ı ‘aşkıñ meyiniñ kâr-ħânesidür kırdüğüm
‘aşkıñ şarâbından içüp ħammâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 14). [beri gel,]

Dost bāĝınıñ mi‘mâriyam vîrâne dildür yapıduğüm
Geçüp ħâristân mülkini gülzâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 16). [beri gel,]

Cān mülkini yaqmayanıñ mertebesidür mā sivā
Yaqıp bu 'şq odı ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 18). [beri gel,]
Cānın seven irmeyiser ol cānānıñ vuşlatına
Sen dañı tatlu cāniña ağıyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 20). [beri gel,]
Naqş-ı hayālîñ bāğına bend olma ki merdān iseñ
Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 22). [beri gel,]
Şanma ki dost bayrāmına qurbān iderler her cānı
Dosta yarar cāniñ olup serdār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 24). [beri gel,]
Ümmî Sinān virdi cānı qabūl itmediler anı
Dirler ki yan düni günü sen yār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 26). [beri gel,]
Sen cānı koyup 'āşık-ı envār olursañ gel beri
'Ār-ıla görmezsin Hāqı bî-'ār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 1). [beri gel,]
Sen cānı koyup 'āşık-ı envār olursañ gel beri
'Ār-ıla görmezsin Hāqı bî-'ār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 2). [beri gel,]

berķ ur-: Şimşek çakmak, şimşek çakar gibi parıldamak.

Nūr-ı imān berķi urup yüzinden envār şaçar
Kāmil insān ister iseñ beñizinden bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra
3). [berķ ur, -up]

berr: Toprak.

Cān fedā olsun cihān şāh begi **berri** yoluña
Qal'a-i gevher-nigīnden umaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 23). [berri, -i]
Didi Hāq şāniña lev lāk senüñ-çün hāq olup eflāk
Semāvāt 'arş u kürsī hāk ü **berri** ü baħr ü şems ü māh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 4). [berr,]

berr ü baħr: Kara ve deniz.

‘aşk degül mi berr ü baħri zāhir iden ne ki var
Ba‘zı maħbül ba‘zı gerçi yābis ü maħcür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 19). [berr ü baħr, -i]

berr-i yaban: Yabancı topraklar.

Atarlar berr-i yabana
Döker göz yaşı ħuznādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 35). [berr-i
yaban,]

berü gel: Yaklaş!, beriye gel!, bu tarafa gel!.

Gel berü ey ma‘nî baħrından kılan mevc-ile cüş
Nicedür ħālî cihānıñ bir tefekkür eyle ħûş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
1). [berü gel,]

Gel berü ey ‘āleme tāk idüben gögsin geren
Bir nazār kıl kâ’ināta ‘ibret ehliyle buluş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
3). [berü gel,]

‘aşka yār ol gel berü sen dostı düşmān añlama
Seyr-i fi’llāh illerine merd cevlan eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra
11). [berü gel,]

Berü gel nefsiñi bilmek dilerseñ
Nedür göstereyin ħāller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 3). [berü
gel,]

Gel berü diñle ħaķāyık iliniñ vaşşāfını
Nice seyrān eylemiş gör ‘ālemiñ eṭrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra
1). [berü gel,]

Gel berü vaşl-ı ħaķīkat bulmaķ isterseñ ey yār
Ġayret eyle ır gözüñden sen bu nūnun kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 7). [berü gel,]

Gel berü şarrāf-ısañ gör gevheriñ ra‘nāsını
Ehl-i ‘irfān olmayan bilmez bunuñ ma‘nāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146,
Mısra 1). [berü gel,]

berzah ili: Ölümle başlayıp yeniden diriltilmeye kadar sürecek olan ara dönem, dünya ile âhiret arasındaki âlem ve kabir hayatı.

Berzah iliniñ âfeti

Pür-nür olur şekâveti (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 17). [berzah ili, -nin, -]

Ey Sinân Ümmî kıoma kim derd-i dildâr etegin

Ger dilerseñ kim bulasın berzah ilin âfitâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 34). [berzah ili,]

Zulmet-i nefsiñ hicâbından beni eyle hâlâş

Berzah ilinde hemişe gül ü reyhân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 12). [berzah ili, -nde]

Berzah ili bātınından geç ki hâ' il olmaya

Bî-nişân u lâ-mekân tahtında bâkî kıala cân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 7). [berzah ili,]

beşâret: Sevinç, memnuniyet.

İntizârı yek işâret çekmeden kaçup sever

Ola mı hergiz **beşâret** çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 4). [beşâret,]

beşer: İnsan cinsi, insan.

Gel ey şâhib-me'ânî gör neler söyler **beşer** elfâz

Ne ma'niden döker dürler ne gevher fâş ider elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1). [beşer,]

'Aceblemeñ beni bi'llâh elimde ihtiyârım yok

Beşerden gitdi kemâlım cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 10). [beşerden, -den]

İlâhî kıudretiñle kııl münevver kıalb-i insânı

Beşer fehmi kıalup 'âciz unutsun mekr-i âfâkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 4). [beşer,]

Ne kim var cümle maħlûkât kıamu andan alur kıuvvet

Melek cin div eger şeytân **beşer** feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 46). [beşer,]

bey' eyle-: (Aşk) Alış-verişi yapmak.

Alursañ yoluña cānım fedā olsun seniñ yā Rab
Hıyālîñ cāna bey' eyler bāzārîñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 4). [bey' eyle, -r]

bey' id-: Satmak.

Tā ezel kâlū belā bāzārımıñ tüccārıyam
Kim bu sırdan bey' iderse kāmîl insān añladım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 16). [bey' id, -er, -se]

bey' ol-: Satılmak || Hz. Yusuf'un Mısır'da köle olarak satılması olayına işaret var.

Ya 'küb-ıla kıldım fiğān Yūsuf-ıla oldım revān
Şehr-i Mışırda bey' olan dellāl-ı bāzārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 20). [bey' ol,]

beyān: Açıklama, izah, anlatma, bildirme.

Zāhir ü bātın kemālāt Pādişāhıñdur **beyān**
Bātına geçdüm zāhirden şun'-ı Settār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,
Mısra 11). [beyān,]

beyān eyle-: Beyan eylemek, açıklamak, anlatmak.

Cihāna sen neden geldüñ **beyān eyle** seni sen gel
Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem'in yaqar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 3). [beyān eyle,]
Fırākı bağrımı tağlar gönül ārzü kırup çağlar
Anuñ hulkın beyān eyler kimine şerh idüp şerrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 38). [beyān eyle, -r]

beyān ol-: Açıklanmak, ifade edilmek.

Kes elin ey dil cihānıñ kılmasun 'uqbā ziyān
Kaṭ' it 'uqbānıñ elin kim bātınıñ ola beyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 2). [beyān ol, -a]

beyt: Kâbe, Beytullah, ev, yer, mekân.

Sırr-ı Aḥmed ḥaccınıñ **beytin** ziyâret kıldı cân
Gördüğüm eydür mübârek ḥaccıñuz me'âdıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 17). [beytin, -iñ]

beyt: Ev, hâne, mesken; gönül.

Ḥaḳ Ta'âlâ mü'miniñ ḳalbi nazargâhım didi
Pâdişâhıñ **beytine** sen div neye ḳoyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 26). [beytine, -in, -e]

beytu'llâh: Allah'ın evi, Kabe; gönül.

'Âşıklarñ ziyâreti
Oldur ki **beytu'llâh** olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 20).
[beytu'llâh,]
Mü'miniñ ḳalbin Ḥudâ kendüye mir'ât eyledi
Gel muşaffâ eyle ḳalbi sen bu **Beytu'llâha** baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 18). [beytu'llâha, -a]

beze-: Süslemek, donatmak, tezyin etmek.

Her eşyâ mevcidür anuñ atar deryâ-yı muṭlaḳdan
Ḳamu yer gök ṭolar eşyâ **bezer** feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 40). [bezer, -r]

bezen-: Süslemek, donatmak, tezyin etmek.

Maḳâm-ı Hazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ yâ Rab
Yime ğam hergiz ey 'abdim **bezendi** şanıña ḥoş-kâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
43, Mısra 10). [bezendi, -di]

bezm-i elest: Elest meclisi II Allah ruhlar alemi ni yarattığı vakit onlara "Elestü b.-
Rabbiküm" (Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?) dediği; ruhlar da O'na; "Kalü bela"
(Evet, Rabb'imizsin.) diye cevap verdiği meclis.

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ḥammār olan
Tā ebed ayuḡ degüldür mest ü ḥayrān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 21). [bezm-i elest, -in]
İçelden cür'asın bezm-i elestiñ
Görüñ 'aşkı nice mestān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 23).
[bezm-i elest, -in]

bezm-i ezeli: Allah ezelde ruhları yarattığında, "Ben Rabbiniz değil miyim?"
şeklindeki soruya bütün ruhların, "Evet Sen Rabbimizsin" diye söz vermeleri âni;
"Elest meclisi" veya "Bezm-i elest" şeklinde de ifade edilir.

Nüş iden meyiñden **bezm-i ezeli**
Getürdi şoñında cümle kemāli (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 21). [bezm-
i ezeli, -i]

bî-'ār ol-: Utanmaz olmak.

Sen cānı koyup 'āşık-ı envār olursañ gel beri
'Ār-ıla görmezsin Ḥaḡı bî-'ār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 2). [bî-'ār ol, -ur, -sa, -n]
Ey gönül geç bu fenādan şöyle **bî-'ār ol** yüri
Bülbül iseñ ol gül için dün ü gün zār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144,
Mısra 1). [bî-'ār ol,]

bî-başar: Basiretsiz, görüş gücü zayıf olan.

Mürğ-ı bülbülüñ fiğānın görmemiñ ey **bî-başar**
Niçe zārī kılmaya nūr-ı gülistān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9).
[bî-başar,]

bî-başār ol-: Basiretsiz, görüş gücü zayıf olmak.

Halk içinde adımız dervîş ü şūfî ehl-i dil
İllā meger ehl içinde olmuşuz kim bî-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra
10). [bî-başār ol, -mış, -uz]

bî-cân: Cansız, zayıf II Aşık.

Dervîşe **bî-cân** gerekdür cāna cānān isteyen
Ehline fermān gerekdür ‘ilm ü ‘irfān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1*). [*bî-cân,]*

bî-çāre: *Zavallı, aciz.*

Ey **bî-çāreler** çāresi
Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 7*). [*bî-çāreler, -ler]*

Nefs elinden āvāreyim
Hırş elinden **bî-çāreyim** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 10*). [*bî-çāreyim, -yim]*

Gehî kıllur yavlağ faqir
Bî-çāre vü ħor u ħaķir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 26*). [*bî-çāre,]*

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü **bî-çāresin**
Gör saña mihmān olan sultāndan olduñ bî-ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*). [*bî-çāresin, -sin]*

Qıl ‘ināyet fazlıñ-ıla qalmasun **bî-çāreler**
Yalvarup ħüsnüñ bāğında ħüsnüñe seyrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7*). [*bî-çāreler, -ler]*

Ben bilmezem aĥvālîmi bulmağa toğrı yolımı
Bî-çāreyem tüt elimi dîvāne gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 22*). [*bî-çāreyem, -y, -em]*

Teraĥĥum qıl kerem eyle ki **bî-çāre** naĥîfiñdür
Efendim Mazĥarî Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 35*). [*bî-çāre,]*

bî-çāre qal-: *Biçare, çaresiz (bir biçimde) kalmak.*

Gerçi kim günāhım baĥrına taldum
İllā ki ‘ācizem bî-çāre qaldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 6*). [*bî-çāre qal, -du, -m]*

İlāhî cümle maĥlūqāt senüñ emriñdedür yeksān
Eger sen qılmasañ iĥsān qalurlar külli bî-çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 8*). [*bî-çāre qal, -ur, -lar]*

biç: *Dikilecek kumaşı, belli bir biçim vererek kesmek, dikmek.*

Libāsı hırka post olur

Biçerler Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 24). [biçerler, -ler]

bi-emān: *Şüphesiz.*

Şuğl-ı dünyā gelse çāpük merd olursın **bi-emān**

Şuğl-ı ‘uqbāya niçün te’ hîr idüp küydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 19). [bi-emān,]

bīgāne: *Yabancı, âşinâ olmayan; kayıtsız, ilgisiz.*

Ey gönül **bīgānesin** sen senden olduñ bî-haber

Uş yalıñuz kalasın kârbāndan olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1). [bīgānesin, -sin]

‘Asker-i nefsi tālān eyle gider **bīgāneyi**

Bu vücūduñ hānesine mişl-i Haydār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 11). [bīgāneyi, -y, -i]

bî-gāne: *Yabancı, âşinâ olmayan; kayıtsız, ilgisiz.*

Maḥrem-i zāt-ı İlāhîsin bugün ḥaḳḳa’l-yaḳîn

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırrıñı **bî-gāneler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 14). [bî-gāneler, -ler]

Vuşlatuñ peymānesinden içmeyen **bî-gānedür**

Sırrını ‘ārifleriñ seyrān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 19). [bî-gānedür, -dür]

bî-gāne ol-: *Herhangi bir şeye âşina olmamak, yabancı olmak.*

Yidürür gāhî bir dāne

Oluş dergāhda bî-gāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 34). [bî-gāne ol, -up]

bî-gümān: *Şüphesiz, kuşkusuz.*

‘Āşıkıñ cānı anuñ pervānesidür **bī-gümān**

Yandıgınca yanmağ ister şad hezārāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 19*). [*bī-gümān,]*

On sekiz biñ ‘ālemiñ sen Hālîkısın **bī-gümān**

Şüretim insān yaratduñ cümleden nuşret budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 13*). [*bī-gümān,]*

Didiler bunlara ebrār ehlidür çün **bī-gümān**

Ehl-i Hāğğa lā dimezse menzilin nār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 11*). [*bī-gümān,]*

‘Ayn ü şîn ü kâf ile geldük cihāna **bī-gümān**

Anuñ-içün ğayret-i Hāğdur bizüm erkānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7*). [*bī-gümān,]*

Ey Hudāyā senden artuğ Hālîkım yoğ **bī-gümān**

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zamīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 11*). [*bī-gümān,]*

Cümle ‘ālem dest-gīridür Hābībiñ **bī-gümān**

Enbiyālar serveri sultān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 11*). [*bī-gümān,]*

‘Ārife kısmet olan Hūdan anuñ iṭlāğıdur

Menzili a‘lā vü a‘zam hem bulardur **bī-gümān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 20*). [*bī-gümān,]*

Dü cihānı külli yemīni şimāli ‘aşğa vir

Çancarı kim ‘azm kılsañ zāhir olsun **bī-gümān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 24*). [*bī-gümān,]*

bī-ğaber ol- Habersiz olmak.

Ey göñül biğānesin sen senden olduñ bī-ğaber

Uş yalıñuz qalasın kārbandan olduñ bī-ğaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1*). [*bī-ğaber ol, -dun]*

Ey göñül biğānesin sen senden olduñ bī-ğaber

Uş yalıñuz qalasın kārbandan olduñ bī-ğaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2*). [*bī-ğaber ol, -du, -n]*

Bu cihānıñ naqşına çün sen seni kılduñ fedā
‘ālem-i aşıyyede Rahmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 4). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü bī-çāresin
Gör saña mihmān olan sulṭāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 6). [bī-ḥaber ol, -dun]

Sen meger ‘ömrüñi yellere virüp kılduñ hebā
Ḥaḳ yolına zıkr-ile dur andan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 8). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Nice serḥôş eyledi gör seni İblīs sücüsü
‘aşḳ şarābın nüş iden ḥayrāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 10). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Miḥnet-ile bu fenāda cāniña kılduñ cefā
Dôst iline sırr-ıla seyrāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 12). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Başını bend eyledüñ bir aḥıra ḥayvān gibi
Bülbülün gülzārdegi zevḳından olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 14). [bī-ḥaber ol, -dun]

Sen bu nefsiñ zulmetinden ḳalduñ uş ḥôr u zelîl
Ey dirîgâ derdiñe dermāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 16). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Hey utanmaz niçe bir ḡafletdesin bir dem uyan
Ḥaḳ Ta‘ālā emrine fermāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 18). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

İstemedüñ rûz u leylî derdiñiñ dermānını
Furşatıñ elde iken Loḳmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 20). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Uyduñ irşādına nefsiñ sen meger ḥannās-ıla
‘āleme rahmet kılan Rahmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 22). [bī-ḥaber ol, -du, -n]

Bu Sinān Ümmî za‘ifiñ āh idüp aḡladuḡı
Şol saña yol gösteren Burhāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 24). [bī-ḥaber ol, -dun]

Zâtına mazhar olan insândan olmuş bî-ḥaber
Zâhidiñ meyl eyledügi ḥürî vü uçmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 23). [bî-ḥaber ol, -mıṣ]

bi-ḥamdi'llāh: Allah'a şükür olsun.

Bi-ḥamdi'llāh vefāñuz ben ğaribe
Müyesserdür müyesserdür müyesser (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 23).
[bi-ḥamdi'llāh,]

Bi-ḥamdi'llāh gözüm açdı o Fettāḥ
Uyardı uyḡudan oldum şafādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 27). [bi-
ḥamdi'llāh,]

Ef'alına evşāfına uğrar geçer kerbānımız
Bi-ḥamdi'llāh öñden şoña tevḥîd-i zāt insānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 14). [bi-ḥamdi'llāh,]

Bi-ḥamdi'llāh adımız oldu insān
Senüñ cān bize mürvetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 3).
[bi-ḥamdi'llāh,]

Eyā 'izziñ kemālātıñ beḡā buldı Ḥabîbullāh
Bi-ḥamdi'llāh seni kıldı ḡamu derde ṭabîb Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 2). [bi-ḥamdi'llāh,]

Bi-ḥamdi'llāh pirim buldum gerekmez ğayrı pir baña
Bi-ḥamdi'llāh yārım buldum gerekmez ğayrı yār baña (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 25). [bi-ḥamdi'llāh,]

Bi-ḥamdi'llāh pirim buldum gerekmez ğayrı pir baña
Bi-ḥamdi'llāh yārım buldum gerekmez ğayrı yār baña (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 26). [bi-ḥamdi'llāh,]

Bi-ḥamdi'llāh nūrum buldum gerekmez ğayrı nūr baña
Efendim Mazḡarî Sulṭān fedādur yoluña cān baṣ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 27). [bi-ḥamdi'llāh,]

bî-iḥtiyār: Kendiliğinden, elde olmayarak.

Gizli rāzı gün gibi fāṣ eyler ol bî-iḥtiyār
Gün gibi gündən 'ayān olup gelen ḡum-ḡāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,
Mısra 11). [bî-iḥtiyār,]

bī-ķarār ol-: Kararsız kalmak.

Ey diriġā seni seni hep ‘āleme yayduñ ġoñül

Böyle her dem bī-ķarār olmakda ne tıyduñ ġoñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2). [bī-ķarār ol, -mak, -da]

bi-küllî: Hep, bütün, tamamıyla.

Her eşyānıñ kemālâtı benüm emrimdedür yeksân

Eger ķahrım eger luţfum **bi-küllî** derde dermānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16). [bi-küllî,]

Eger muţlak vücūdumdan getürsem ‘āleme ķaţre

Bi-küllî maġv ola fānî ki ol deryā-yı ‘ummānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 20). [bi-küllî,]

Şerîkim yok nazîrim yok Eġad Ferdim vezîrim yok

Bi-küllî işbu mevcūdât te‘avvüz ķıldıġı ġānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 32). [bi-küllî,]

Ķaçan nefsiñ hevāsından vücūdum perde ķaplırsa

Bi-küllî maġv ider bu ‘aşķ ķomaz bir ķurı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14). [bi-küllî,]

bil: 1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneġi olmak, başarmak, muktedir olmak.

Nefsini fehm eyler **bilür**

Hem ‘arîf-i bi’llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 15). [bilür, -ür]

Ümmî Sinānıñ yā Ġani

Bildim ki çoķdur ‘işyānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 34). [bildim, -+di, -+m]

Evvel āġır **bil** Hūdur

Ġörelüm n’eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 27). [bil,]

Baġr-ı muġrıķdur dalınmaz bu baġra ġavvāş bulunmaz

Lā-te‘ayyündür **bilinmez** künh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 16). [bilinmez, -in, -mez]

Ḥalkıñ çoğı ḥaqqı **bilmez** ancalar rāh arar bulmaz
Degmelere naşīb olmaz vaşl-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7). [bilmez, -mez]

Seni bildüm diyen **bilmez** seni buldum diyen bulmaz
Dile gelüp şerḥ olunmaz vaşf-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 19). [bilmez, -me, -z]

Fānī dil tesbîhi kıoya ḥālet-i nez'inde **bil**
Hem gerekdür ol zamānda bir derūnī dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 3). [bil,]

Bir 'amel kııl kim bu gün görmeyesin yevmü'l-ḥisāb
Yoḥsa yarın yarı kıılmaz ölüriseñ **bil** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10). [bil,]

Gördüm vücūd ilinde Kıur'ān oḡur dilinde
Tıfl-i ma'nī dersini **bildügüm** midür ḥaḡā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 12). [bildügüm, -düg, -üm]

İblīs-i nefse uyarsañ **bil** cehennemdür yeriñ
Tırma anlaruñ yolında varma kim ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 21). [bil,]

Zāhidiñ 'ilm ü 'amelden istegi **bil** ġayrıdur
Tıḡı gibi kıanda irmez cīfe yir ancak kılāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 23). [bil,]

Cübbe vü destārı ma'mūr Ḥaqqā irmez lā-cerem
Zāhir ü bāḡını vīrān olmayınca **bil** 'iḡāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 32). [bil,]

Her kime cānān gerekse cānına aġyār olur
Bil cihāndan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 22). [bil,]

Yāre kıarşı yandı baġrı derd-ile kıaynar ciger
Tāşına baқан ne **bilsün** Ümmî Sināndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 26). [bilsün, -sün]

İrmeyen **bilmez** benüm 'aşkı-ıla ġavvāş olduġum
Tevḡīd-i zāt-ı İlāhī dinilen 'ummānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 11). [bilmez, -me, -z]

Añla sırdan kim şerî‘at ƙapusunda evliyâ
Şöyle **bil** kân-ı ھاƙıƙat baħrınıñ güftârıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8). [bil,]

Mazħar-ı ‘ilm-i Hudâ **bil** ƙalbiñi ey baħtlu
Ĥaħ buyurdı kim bu remzi âyet-i Ĥur‘ânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 9). [bil,]

Maħrem-i zât-ı İlâhîsin bugün ھاƙƙa‘l-yaħîn
Ey Sinân Ümmî ne **bilsün** sırrıñı bî-gâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 14). [bilsün, -sün]

Ey tarîƙat düşmeni **bil** kim nedür bu şerr ü şür
Dem-be-dem Allâh diyen ‘aşıƙlara senden ğurür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [bil,]

‘Ârifiñ ‘ilm-i rumûzın **bilmeyen** ey bed-fi‘âl
Seb‘a‘i seyrân idüp gel gör nedür andan zuhûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11). [bilmeyen, -me, -y, -en]

Kendü sırrın **bilmeyen** virmez ھاƙıƙatdan ĥaber
Çünki bu yolda delilimdür benüm şîr-i Ğafûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 19). [bilmeyen, -me, -y, -en]

Bil ki fetvâniñ nedür taħvâsı añlañ ‘ayân
Ğayr-ı Ĥaħƙa devr idüp Hudân dönüp ƙaçmaħ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 11). [bil,]

Ma‘rifet ƙamışu dadın **bilmeyenden** ƙıl ĥazer
Dem-be-dem yeşil ƙabın yir, cevizinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 11). [bilmeyenden, -me, -y, -en, -den]

Bu ‘aşƙıñ vaşfını bizden şoranlar
Biliñ kim tâ ezelden âşinâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 12). [biliñ, -i, -n]

İlâhî minnetim dîzârıñadur
Bilürsin şefƙatim hep yârıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2). [bilürsin, -ür, -sin]

Ey ehl-i cefâ sende şafâ **bil** ki şad hezâr
Hergiz yime ğam olduñ ise derde ğiriftâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1). [bil,]

Zıll-ı ‘arşı **bil** añlarısañ ehl-i ğamıñdur

Anuñ-içün çekdi cefâ ol Seyyid-i Muhtâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 13). [bil,]

Çahr-ıla luţfuñ ‘illetidür añla rumûzı

Küfrüñ içinde bulunur **bil** imân u envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 16). [bil,]

Derdi anuñ ‘aşıklara **bil** ‘ayn-ı devâdur

Çıldı binâ cevr ü cefâdâşı-y-la dildâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 17). [bil,]

Hağka yakın olan kişi çok **bilür** ellerden işi

Münkir olan evliyânıñ kerâmetin sihre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5). [bilür, -ür]

Anuñ-içün **bilmedigim** görmedigim yiller eser

Fikr eyledüm şafâsından benüm benden firârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 15). [bilmedigim, -+me, -+dig, -+im]

Sır içinde sır dinilen fehmi eyledüm neydüğünü

Melek bilmez ne **bilsün** cin ‘ilm içinde esrârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6). [bilsün, -sün]

Kimse **bilmez** aĥvâlımı ‘aşq-ıla yâr olan bilür

Yedi iklîm dört köşeye ĥikmet-ile çolan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 1). [bilmez, -mez]

Bu cânıñ irdüğü zevkı ne **bilsün** görmeyen kimse

Ümmî Sinânıñ aĥvâlın baĥr-ı ‘aşka çalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 13). [bilsün, -sün]

Şeri‘atı **bildim** diyen tarîkatı buldum diyen

Haĥîkatüñ güllerini yolmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7). [bildim, -di, -m]

Kendi nefsinin ‘illetin **bilmeyen** insân degüldür

Hem rûĥınıñ ĥakîkatın bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1). [bilmeyen, -me, -y, -en]

Muĥammed nûrını görmek men ‘araf sırrıdur **bildüm**

Bir kâmil erin himmeti burĥânı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5). [bildüm, -düm]

Tevhîd-i zâtiñ baħrına ‘aşkıla ıalmayan **bilmez**

Ledünnî baħrınıñ dürrin şarrâfı olmayan **bilmez** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1). [bilmez, -me, -z]

Tevhîd-i zâtiñ baħrına ‘aşkıla ıalmayan **bilmez**

Ledünnî baħrınıñ dürrin şarrâfı olmayan **bilmez** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 2). [bilmez, -me, -z]

‘Aşıkları ħayrân iden tevĥîd-i zât envâridur

Cân gözinden mâsivânıñ tozını silmeyen **bilmez** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 4). [bilmez, -me, -z]

Muĥammed nûrını görmek men ‘araf sırrıdur bildüm

Bir kâmil eriñ himmeti burĥânı olmayan **bilmez** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6). [bilmez, -me, -z]

Erenleriñ sözi ħaĥdur inanmayan münâfıĥdur

Zann u gümânı terk idüp şıdkıla gelmeyen **bilmez** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8). [bilmez, -me, -z]

Ma‘ânî baħrınıñ vaşfın Sinân Ümmî ider ızĥâr

Nişân-ı lâ-mekândan bir nişânı olmayan **bilmez** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10). [bilmez, -me, -z]

Şöyle **bil** nâsût-ı ‘âlem naĥşıdur bunlar hemân

Tâ‘atı ‘âdet kıllurlar fi‘li ibrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 15). [bil,]

İlâhî evvel ü âĥır sücûd eyler saña her baş

Ki sensin Bâṭın u Zâhir **bilen** sensin olan sen fâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2). [bilen, -en]

Enbiyâdan mu‘ciz oldu **bil** kerâmet evliyâ

Ey Sinân Ümmî gözüñ aç sen bu zıkrı’llâha baĥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 21). [bil,]

‘âlem-i kübrâyı **bilmez** cân iline girmeyen

Gir gönül iĥlîmini seyr eyle ‘arşu’llaha baĥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 15). [bilmez, -mez]

Gelen ĥonar ĥanan göçer kimesne evvelin **bilmez**

Gelen eydür ki bu aĥkâm henüz kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 23). [bilmez, -mez]

Kim ola kim zāt-ı mutlakdan seni mutlak bile
Pes **bilen** sensin senüñdür çünki keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 4). [bilen, -en]

Ben ne iklîm şâhınıñ neslindenem **bilmez** misin
Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 5). [bilmez, -mez]

Qalb-i emrâzıñ devâsı bâbınıñ miftâhıyam
Pîr ü üstâdım şorarsañ **bil** ki Loqmândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 12). [bil,]

Fâsık u nâdân ne bilsün kim benüm esrârımı
Yoluma bel bağlayanlar **bil** ki merdândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 20). [bil,]

Fâsık u nâdân ne **bilsün** kim benüm esrârımı
Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 19). [bilsün, -sün]

Pâdişâh-ı lâ-yezâlem kimse **bilmez** sırrımı
Çarh urup ‘âlemlere devr itdüren devrân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82,
Mısra 9). [bilmez, -mez]

‘Âşıkam kevn ü mekânıñ naqşına dil virmezem
Şadıqam rüy-ı zemîniñ bendine **bil** virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,
Mısra 2). [bil,]

Tevhîd-i ef‘âliñ aşlından **bilen** añlar bunı
Arıyam hem kudret-i Hâqdan balım ‘aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 9). [bilen, -en]

Râzımı **bilmek** dilerseñ var varıñdan geçe gör
Var varıñdan geçmeyen görmez benüm gülzârlığıım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
94, Mısra 9). [bilmek, -mek]

İns ü cinni yaradup Hâq kendüye tã‘at için
Şöyle **bil** hâkka’l-yakîndan tã‘atım budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 8). [bil,]

Bâtıñımdur zâhir oldı söylerem izhâr idüp
Şöyle **bil** qurbân gerekdür dosta mihmân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 14). [bil,]

Seb'ayı seyr itmeyen sırdan haber **bilmez** nedür
Hızr-ıla yek-dem gerekdür âb-ı hayvân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 19). [bilmez, -me, -z]

Baña 'aşkı şoran gelsün haber alsun kumâşımdan
Nicedür vaşfını **bilsün** yaqarsa bu ataşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,
Mısra 2). [bilsün, -sün]

Şabr idüñ münkir tãşına **bilmez** ne gelür başına
Ebû Cehil kıyusını cehd eyleyüp kaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 3). [bilmez, -mez]

Bilmeyen bilmez Hâkı Peyğamberi bize ne tãñ
Ehl-i 'irfân 'aşkına ben ehl-i 'irfânam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108,
Mısra 9). [bilmeyen, -me, -y, -en]

Bilmeyen **bilmez** Hâkı Peyğamberi bize ne tãñ
Ehl-i 'irfân 'aşkına ben ehl-i 'irfânam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108,
Mısra 9). [bilmez, -mez]

Ten göziyle görmeg-ile kimse **bilmez** hâlimiz
Meger ol Hâk bildire kim cãnlar cãnam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108,
Mısra 13). [bilmez, -mez]

Dersi Hâkdan görmeyen **bilmez** bizüm güftarımız
Dersimiz envâr-ı Hâkdur sırrımız seyrân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110,
Mısra 5). [bilmez, -mez]

İlâhî biz haţâ kılduk **bilürüz** yolda yañılduk
Dönüben kapuña geldük bizi sen virme ağıyâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115,
Mısra 3). [bilürüz, -ür, -iz]

Kim **bilür** virse haber kim yandıran kimdür beni
Bilmezem ben kendi elimden mi yandum odıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 9). [bilür, -ür]

Berü gel nefsiñi **bilmek** dilerseñ
Nedür göstereyin hâller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 3).
[bilmek, -mek]

Kim **bilür** kim nedür sevdigüm benüm
Başına gelmiş gerekdür inana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 15). [bilür,
-ür]

Ḥaḳīḳatūñ nihāyeti neydüğünü **bilmek** için

Ḳodı cānı ‘aḳlı gōñli ‘ilmü’ llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 3). [bilmek, -mek]

Şöyle **bil** ırmeyiserdür ayağı tozına el

Ehl-i derdiñ ‘aşḳ elinden çünki faḫlu’ llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 7). [bil,]

Gel berü gel ‘aḳıl-iseñ añla kim bu ma‘ni’i

‘Āşıḳa **bil** ğam degüldür dost için derd ü belā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4). [bil,]

‘aşḳ elinden şöyle **bil** her kim na‘ıme uğradı

Ḳıldı sükker ü ‘aselden zehr-i ḳātil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15). [bil,]

Zulm ü ğafletten cihān uş tutuşup par par yanar

Ġuşşasından kimse **bimez** kimsenüñ aḫvālını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 22). [bimez, -mez]

Açıldı ḫazne-i dürr-i ḫaḳāyık

Benüm ‘aḳlum **bilüm** hep şaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 8). [bilüm, -üm]

Ledünnî ‘ilmını **bildürmek** için

Görüñ ‘aşḳı nice erkān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 37). [bildürmek, -dür, -mek]

Eger bu derd-ile **bil** kim ölürseñ

Ulu devlet başa ḳondı göç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 13). [bil,]

Bil saña lāyık olan ol Ḥālīḳa ḫamd ü şenā

Cümleyi andan bilüben şıdḳ u iḳrār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5). [bil,]

Bil saña lāyık olan ol Ḥālīḳa ḫamd ü şenā

Cümleyi andan **bilüben** şıdḳ u iḳrār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 6). [bilüben, -üben]

Her ne yaña baḳsam anda hep görinen cümle dost

Kimse **bilmez** işbu ‘ālemde anuñ ‘arrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 6). [bilmez, -mez]

Şöyle **bil** kim Hâk Ta'âlânîñ işi yañlış degül
Her ne kılsa ibtidâ 'âlimdür intihâsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15*). [*bil,]*

Gel berü şarrâf-ısañ gör gevheriñ ra'nâsını
Ehl-i 'irfân olmayan **bilmez** bunuñ ma'nâsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 2*). [*bilmez, -mez]*

Bunca sürdi hüküm beni ne düni **bildüm** ne günü
Kankısına fermân olam yoqdur mecâlüm varası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 19*). [*bildüm, -düm]*

Münezzehsin taşavvurdan ve fi'l-cümle bilinmekden
'Aqıllar mât u sergerdân **bilinmek** ihtimâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 24*). [*bilinmek, -in, -mek]*

Ben **bilmezem** ahvâlimi bulmağa toğrı yolımı
Bî-çâreyem tüt elimi dîvâne gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 21*). [*bilmezem, -mez, -em]*

'İzzet-i luţfuñdan irdi cân senüñ esrârîña
Kimse **bilmez** kim bu dil ne söylerem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30*). [*bilmez, -mez]*

O dağı **bil** Hâidar-ı Kerrâra telkîn eyledi
Evliyânîñ serfirâzı hem şîr-i Yezdânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 3*). [*bil,]*

Ol dağı **bil** Hâsan-ı Başrıye telkîn eyledi
Zâhiri bâtını ma'mûr pîrleriñ burhânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 5*). [*bil,]*

Ol dağı **bil** Hâce-i Dâvûda telkîn eyledi
Anuñ-içün cânı başı Hâlikiñ fermânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 9*). [*bil,]*

Ol dağı **bil** kim Şeyh Sekâtiye telkîn eyledi
Anuñ-içün kıldı irşâd irdügi gufrânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 13*). [*bil,]*

Ol dağı **bil** Hâce-i Muhammede telkîn eyledi
Anuñ-içün tâ ebed ol 'âlem-i rabbânîdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 19*). [*bil,]*

Ol daħı **bil** anı Vaħyüddine telķin eyledi
Anuñ-içün ‘ilm-i sırdan irdügi Deyyānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 21*). [bil,]

Ol daħı **bil** kim Ebü’ n-Necîbe telķin eyledi
Anuñ-içün işbu yolda cân u baş ħurbānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 23*). [bil,]

Ol daħı **bil** anı Ķuţbüddine telķin eyledi
Anuñ-içün dōst yolında yūriyen erkānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 25*). [bil,]

Ol daħı **bil** kim Cemālüddine telķin eyledi
Anuñ-içün irdügi dōst zātınıñ reyħānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 31*). [bil,]

Ol daħı **bil** Mirim Halvetiye telķin eyledi
Anuñ-içün mazħarı dōst bāğınıñ büstānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 39*). [bil,]

Ol daħı **bil** anı şadrüddine telķin eyledi
Anuñ-içün dürr-i a‘zam baħrınıñ ol kānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 43*). [bil,]

Ol daħı **bil** Seyyid-i Yaħyāya telķin eyledi
Anuñ-içün faħr-i ‘Acem zıkr olan ‘irfānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 45*). [bil,]

Ol daħı **bil** kim Pîr-i Mevlāya telķin eyledi
Anuñ-içün ‘ilm-i zāhir ‘ilm-i bāṭın kānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 47*). [bil,]

Ol daħı **bil** anı Eroğlına telķin eyledi
Anuñ-içün zāt-ı Ħaḫda irdügi Raħmānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 57*). [bil,]

Ol daħı **bil** kim Sinān Ümmiye telķin eyledi
Anuñ-içün ħurılan şādıqlarıñ meydānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 59*). [bil,]

Ol daħı **bil** oğlı Süleymāna telķin eyledi
Ṭalibine irişen bu tevḫidiñ feyzānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 13*). [bil,]

Ol daħı **bil** oğlı Zıyā'ıye telkīn eyledi
Keşret içre seyr ilinde seyr iden rūḥ-ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 15). [bil,]

Ol daħı **bil** oğlı Süleymāna telkīn eyledi
Ṭālibīne irişen bu tevḥīdiñ feyzānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 17).
[bil,]

Ol daħı **bil** oğlı Zıyā'ıye telkīn eyledi
Keşret içre seyr ilinde seyr iden rūḥ-ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 21). [bil,]

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm ise **bildüm**
Ṭapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 45). [bildüm, -dü, -m]

Zırā 'aşka küfr ü imān ḥā'il olmaz şöyle **bil**
Cümle 'ālem ger ḥicāb-ı nūrı ger tennūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 7). [bil,]

'aşğ degül mi nūr-ı cāmi' var iden **bil** ibtidā
Gerçi Ḥaqqıñ künh-i zātı lā-te' ayyün nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 13). [bil,]

Kimse **bilmez** ḥālimi ben ağlamağdur güldüğüm
Hiç bilür misin ne iklīmdür benüm bu geldüğüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 11). [bilmez, -mez]

Bilürsin derd-i 'aşkıñla ki muḥkem bağladum özüm
Güderem qanda giderseñ iziñden ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 13). [bilürsin, -ür, -sün]

Bil senüñ qalbiñde Ḥağdan ğayrı şuret qalmaya
Dil fenā vü ger beḳā nağşına mā'il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 5). [bil,]

Bil şerī'atla ṭarīkat ma'nevī aḥlāğıdır
Ma'rifetle yā ḥaḳīkat 'aşıqıñ ezvāğıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra
17). [bil,]

Bil senüñ şanıñda Ḥağdan nāzil oldu hel cezā
Sen işidüp bu kelāmı kendüñe tut kıl cezā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 25). [bil,]

On sekiz biñ 'ālemiñ içi muşaffā **bil** Hūdā

Kim ki mir'ātında bulmadı anı yok anda cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 27). [bil,]

Oğuram birdür anı **bil** kul hüva'llāhu ehad

Hem muşaffā on sekiz biñ 'ālem Allāhu'ş-şamed (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 33). [bil,]

bil-: 1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.

Fazlıñ imiş **bildüm** açan

Senden yaña yol pâdişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 15). [bildüm, -dü, -m]

Seni **bildüm** diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerh olunmaz vaşf-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 19). [bildüm, -dü, -m]

Bilen sensin 'ilme'l-yaqîn gören sensin 'ayne'l-yaqîn

Bulan sensin haqq'a'l-yaqîn baħr-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 17). [bilen, -en]

Her kim irdi Seyyid-i Muhtāra oldur **bil** veli

Çalbine inzāl ider anuñ kelāmu'llāh u nūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 23). [bil,]

Pîr yüzinden **bildüñise** āb-ı hayvān neydügin

Feyz-i Aħmedden gelen āb-ı revān ırmağ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 19). [bildüñise, -dü, -ñ, -i, -se]

Men 'aref sırrın **bilen** virsin bize bir hūb kelām

Lā-yıla illādan olan muhtelif aħlāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5). [bilen, -en]

Kendü bilisinde kalan 'ilm-i ledün **bilmeyiser**

Mürşidine egri bağan luğfını hem çahra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3). [bilmeyiser, -me, -yi, -ser]

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü
Melek **bilmez** ne bilsün cin ‘ilm içinde esrārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6). [bilmez, -mez]

Gördüceğim söyleyeyin ‘aceblemeñ hālim **bilen**
Zāhir bātın fenā bulan sır iline sulṭān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5). [bilen, -en]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel
Ne **bildüñ** kim ya ne bulduñ nenüñ şem‘in yaçar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4). [bildüñ, -dü, -ñ]

Sürülüp cümle maḥlūkāt kimi ḳonar kimi göçer
Gelür ḳandan gider ḳanda **bilinmez** anca sır ancaḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4). [bilinmez, -(i)n, -mez]

Kimi cinler kimi dîvler gezüp avlı avın avlar
Kimi ḫaḳḳı **bilüp** söyler kimi ferdāya ḳor ancaḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 18). [bilüp, -üp]

Sinān Ümmî bu ‘aşḳ-ıla nice sulṭān olur añla
Dir āmennā ve şaddeḳnā **bilen** bu sırrı fāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22). [bilen, -en]

Bu gün kendi ḫālin **bilen** oldur varup menzil alan
İle baḳup yolda ḳalan yol erine göze ṫursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5). [bilen, -en]

Derd üstine derd isteyen **bilüñ** oldur merd isteyen
Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza ṫursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17). [bilüñ, -üñ]

Ne **bilem** ki o gün ol şāh neler iḫsān idiserdür
Ki ol bir tāc-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11). [bilem, -em]

Bilürsin kim ḫaṫāmuz çoḳ ‘ināyet eylegil ey Ḥaḳ
Çü sensin Fā‘il-i muṫlaḳ ki hergiz ḡayrı ḫāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43). [bilürsin, -ür, -sin]

Bilüñ kim baḫr-ı muṫlaḳdan bu tevḫīdiñ kemālātu
Zıyā alur nücüm u şems ḳamer feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 43). [bilüñ, -üñ]

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar 'arş yapar

İş bu remziñ ma'nisini degme nādān **bilmeye** ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Kit'a 1, Mısra 4). [bilmeye, -me, -ye]

Lem yelid kimdür anı **bildüñ** mi ol Ḥayy ü Beḳā

Ve lem yüled kimse andan toğmayısar muṭlaḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37). [bildüñ, -dü, -ñ]

Ey gönül levhın **bilen** gel gör anuñ envārını

Niçe ḥaṭlar naḳş ider oḳı yāriñ dîvānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 1). [bilen, -en]

bildir-: Herhangi bir şeyi haber vermek. Herhangi bir konuda bilgi vermek.

Anlatmak, ifade etmek.

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez ḥālımız

Meger ol Ḥaḳ **bildire** kim cānlara cānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 14). [bildire, -e]

bildücegüm: Bildiğim şeyler.

Gördücegüm **bildücegüm** söylemesem direm illā

Erenleriñ aḥvālını ḥaylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5). [bildücegüm,]

bildür-: Herhangi bir şeyi haber vermek. Herhangi bir konuda bilgi vermek.

Anlatmak, ifade etmek.

Saña Allāh Ḥabībim dir ki bu aḥkāmını var sür

Beni ḳullarıma **bildür** benem ḳamuya secde-gāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 22). [bildür,]

bile: Birlikte, beraber.

Ḥaḳāyıḳda beni Allāh yaratdı 'aşḳ-ıla evvel

Anuñ-çün **bile** gönderdi ayrılmayam baṭāşımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 4). [bile,]

bilimez: 1. Bir şey hakkında bilgisi, mālûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.

Kimse **bilimez** arar bulamaz

Daşın gözleyen mahrûm kalandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 13).

[bilimez,]

bilin-: 1. Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak. 2. Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış bulunmak. 3. Bir şeye yeteneği olmak, başarmak, muktedir olmak.

Sinân Ümmî çün oldu ‘aşka mihmân

Bilindi cāna vuşlatın degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 32).

[bilindi, -di]

Münezzehsin taşavvurdan ve fi’l-cümle **bilinmekden**

‘Akıllar mât u sergerdân bilinmek ihtimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,

Mısra 23). [bilinmekden, -mek, -den]

bilîş: Bildik, tanıdık, dost, aşına.

Hağğa yakîn olan kişi terk ider yadı **bilîşi**

Gitdi bizüm yādımızdan bilîşimiz ağıyarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 15). [bilîşi, -i]

Hağğa yakîn olan kişi terk ider yadı bilîşi

Gitdi bizüm yādımızdan **bilîşimiz** ağıyarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 16). [bilîşimiz, -imiz]

Aç gözün kıldur hicâbı gayrıdan, gel gayrete

Yād olasin **bilîş** iken sen ebed mihmāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,

Mısra 10). [bilîş,]

bilîş ol-: Tanıdık, aşına olmak.

Yār-ıla bilîş olursın terkine katlanmaduñ

Ol hağkāt yarı terk idüp nice döydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,

Mısra 7). [bilîş ol, -ur, -sın]

bilisinde kal-: Bilgisinde kalmak, bilgisinin dışına çıkmamak.

Kendü bilisinde kalan ‘ilm-i ledün bilmeyiser
Mürşidine egri bağan luṭfını hem ḳahra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39,
Mısra 3). [bilisinde ḳal, -an]

bi’llâh: “Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

‘Aceblemeñ beni **bi’llâh** elimde iḥtiyârım yok
Beşerden gitdi kemâlım cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 9). [bi’llâh,]

Nazar ḳıldı size Allâh nazar ḳıluñ bize **bi’llâh**
Dinilsün dilde zıkrü’llâh bulunsun cânda vaşlu’llâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 25). [bi’llâh,]

bi’llâhi: “Allah için, Allah hakkı için” anlamında bir yemin sözü.

Gümânım gitdi **bi’llâhi** ki buldum sırrıñı bende
Fırâḳıñ âteşi her dem ḳarâr itmez yanar cânda (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,
Mısra 17). [bi’llâhi,]

bî-mecâl ol-: Bitkin düşmek, dermansız kalmak.

Sinân Ümmî helâk oldu ki yoldan çıḳdı zâl oldu
Özi hem bî-mecâl oldu daḳı bî-perr ü bâl oldu (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4,
Mısra 34). [bî-mecâl ol, -dı]

bî-mekân: Mekânsız; mekânı olmayan, kendisine bir mekân tayin edilemeyen;
mekândan münezzeḥ.

Bî-mekânım bunda ben şanman ki bünyâz eyledüm
Baḫr-ı muṭlaḳdur mekânım bunda pervâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
88, Mısra 1). [bî-mekânım, -ım]

bî-mekân ol-: Mekanın bulunmadığı sır alemine girmek.

Nişânım bî-nişân oldu mekânım bî-mekân oldu
Ne ḳaldı ceng ü cidâlım cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 7). [bî-mekân ol, -dı]

bî-misâl: Dengi ve eşiti olmayan Allah.

Celîl ü zü'l-celâlsın hem Cemîl ü zü'l-cemâlsın hem

‘Azîm ü **Bî-mişâlsın** hem çü zâtıña mişâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 26*). [*bî-mişâlsın, -sın*]

bin-: (*Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp*) *Ayakları sarkıtarak oturmak.*

Bindirdüñ ‘aşkıñ atına

Çandurduñ ‘aşk şerbetine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 13*).

[*bindirdüñ, -dür, -di, -n*]

Kıyâmet kıpıcağ tıram **binem** ‘aşk atına sürem

Çağırım dost diyem varam ıram sevdâyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 19*). [*binem, -em*]

Çarâr itmez bu cân hergiz **bine** ‘aşkıñ burâğına

Biner gâhî **bine** geldi ezelden binicilerdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 11*). [*bine, -e*]

Çarâr itmez bu cân hergiz bine ‘aşkıñ burâğına

Biner gâhî bine geldi ezelden binicilerdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12*). [*biner, -er*]

biñ: 1000 sayısı.

Her kim ki terk-i cân olur

Bir cânına **biñ** cân olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 14*). [*biñ,]*

Hergiz bu miñnet-ñânede gamdan hâlâş olmaz gönül

Sen Sultâna iren bulur yüz **biñ** nice zevk u şafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*). [*biñ,]*

Bir kişiniñ yüzinden **biñ** kişiye luğ olur

Ancak gönül pāsını sildüğüm midür hağâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 15*). [*biñ,]*

Nice **biñ** tağt islerin bir tağtaya bindürdiler

Tâc u tağtum var diyen gör mülk ü mâliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*). [*biñ,]*

Zehi sultân-ı ‘âlî-şâh senüñdür bu yüce dergâh

Fedâdur yoluña her gâh hezârân **biñ** gönül cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 14*). [*biñ,]*

Manşūra şunduñ ezel bezminde vuşlat şerbetin
Biñ cānım olsa dirig olmaya qurbān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 20). [biñ,]

Bir derdim var ‘ālemde **biñ** dermānı neyelerem
Bir cānānım var cānda yüz **biñ** cānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 1). [biñ,]

Eger şuğrā eger kübrā muhiṭam cümle mevcūda
Hezārān dürlü **biñ** yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 30). [biñ,]

Dağı böyle hezārān **biñ** teraḥḥumlar edā kıldı
Velākin bu dilim k̄aşır ‘aql irmez kılam tibyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,
Mısra 33). [biñ,]

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem ‘ itseler eksikligin
Bir qatre fazlıñ maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
129, Mısra 9). [biñ,]

Vaşlıñ şarābından senüñ bir qatre mey iḥen kişi
Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 18). [biñ,]

Derd ü belāñ meydānına başını ṭop idenlere
Biñ ḥūrī biñ taḥt u sarāy beḳā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 20). [biñ,]

Derd ü belāñ meydānına başını ṭop idenlere
Biñ ḥūrī **biñ** taḥt u sarāy beḳā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 20). [biñ,]

Şad hezārān āferin olsun saña **biñ** cān-ıla
Medḥa gelmez söyledüğüüm māhımıñ naḳḳāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,
Mısra 5). [biñ,]

Murādın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmaq
Anuñ-çün geḫmişem benden gerekmez baña **biñ** cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
138, Mısra 6). [biñ,]

Biñ yıl ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna ğam degül
Bulmadum ‘aşkıñ zülālından qanā‘ at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 47). [biñ,]

Bir şafāniñ altuna gördüm қоmışlar **biñ** cefā
Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
6, Mısra 11). [biñ,]
Niçe **biñ** merd-i kāmiller tamām cehd itse **biñ** yıllar
Muḥālen-der-muḥālendür yeter feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 71). [biñ,]
Şad hezārān **biñ** belā gelse çevirmez yüzini
Neylesün Mecnūn olup Leylīye virmiş özini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1,
Mısra 17). [biñ,]

biñ biñ: Binlerce, pek çok.

Yağmaladı gönlümi benüm **biñ biñ** bendeli
Düşdüm ‘aceb sevdāya görüñ yine ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 1). [biñ biñ,]
Cümlesiniñ rūḥına **biñ biñ** taḥıyyāt u selām
Ṭalib-i Ḥaḫ olana himmetleri erzānīdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
61). [biñ biñ,]

biñ pāre kıl-: Bin parça eylemek, paramparça, lime lime etmek, parçalara ayırmak.

Eger biñ pāre kılsalar tenimi
Ben ‘aşka lā dimezem baḫt-ı nāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9).
[biñ pāre kıl, -sa, -lar]
Niçe bir hasretiñ nārı beni iḫrāk ider her dem
Bugün vaşlıñdan ayrılman gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
40, Mısra 8). [biñ pāre kıl, -sun, -lar]
Gel olursa eger senden geçer varlık hevāsından
Sinān Ümmī karar kılmaz gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
40, Mısra 14). [biñ pāre kıl, -sun, -lar]

binā: Bina, yapı.

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz **binā**

Kim ki yoldan döner girü da'vāsı hep yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9*). [*binā,]*

Sinān Ümmî fenā fağrı irelden sırr-ı insāna

Beķā bi'llāh maķāmınıñ **bināsından** yapar elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10*). [*bināsından, -sın, -dan]*

binā kıl-: *Yapmak, inşa etmek.*

Derdi anuñ 'aşıklara bil 'ayn-ı devādur

Ķıldı binā cevr ü cefādāşı-y-la dildār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 18*).
[*binā kıl, -dı]*

Şad hezārān şükr ü minnet Ĥālik u Yezdānıma

Gönlüme Ķıldı binā ĥubbuñ 'imāret Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 46*). [*binā kıl, -dı]*

'aşĶ degül mi nūr-ı cāmi'den Ķılan 'arşı binā

GerĶi Ĥālik Ķudretinden şāni' mestür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 15*). [*binā kıl, -an]*

binā yap-: *Bina yapmak, inşa etmek.*

Leylek binā yapmağa cem' eylemiş Ķamırı

Ķurna düzer ĶabaĶdan ĥammāmcılık zāmiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 1*). [*binā yap, -mag, -a]*

biñar ol-: *Pınar gibi su(göz yaşı) akıtmak.*

Gözüm dōstu görmek diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu 'aşĶ döker yaşın gözüm şanki biñar olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [*biñar ol, -ur]*

bināsını yap-: *(Gönül evini) inşa etmek.*

Kimseñ göñli sarāyında bulunmaz pādişāh

Yapmayınca fazl-ı ĤaĶĶ evvel anuñ bināsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 8*). [*bināsını yap, -ma, -y, -ınca]*

biñde bir: *Çok az.*

Hezārān kārbbān geldi bu yolda virdiler cānı
Nihāyet menzile varup irişen **biñde bir** ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 6). [biñde bir,]
Ey baña nā-ḥaḳ diyenler ḥaḳ-durur işüm benüm
Biñde bir ta‘bîr olunmaz çoḳ-durur düşüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 22). [biñde bir,]
Kāmil olmaz eriñ biñde birisi
‘İlm-i ledünniden virmege dersi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 17).
[biñde biri, -si]

bî-nevā: Nasipsiz, mahrum, zavallı.

Aḳar gözleriniñ yüzinde çayı
Ayrılmaz ḳapuda ağlar **bî-nevā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 34). [bî-
nevā,]
Bu firāḳ-ı ḥasret içinde ‘aceb ben **bî-nevā**
Niçe bir ḥıdmet ḳıluban yā niçe iş başaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra
15). [bî-nevā,]

binici: Binen kimse.

Ḳarār itmez bu cān hergiz bine ‘aşḳıñ burāḡına
Biner gāhî bine geldi ezelden **binicilerdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 12). [binicilerdür, -ler, -dür]

bî-nihāyet: Nihayetsiz, sonsuz.

Bî-nihāyet luṭfuñ oldur keşf-i Ḳur‘ān eyledüñ
Muştafā devrinde geldüm ‘āleme ḥurmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 5). [bî-nihāyet,]

bî-nişān: Herhangi bir nişanı, işareti olmayan || sır diyarı.

Bî-nişāndur soyladıḡı
Lā-mekāndur yayladıḡı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 37). [bî-nişāndur,
-dur]

Bi-niṣāna lā-mekāna

İrmek isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 27). [bi-niṣāna, -a]

Bi-niṣān u lā-mekān sırrında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma‘a’llāh sırrın el-ḥaḳ el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 5). [bi-niṣān,]

Bī-niṣān u lā-mekānıñ illerinde ṣāh olan

‘aşk-ıla derde giriftār oldılar çün bī-ṣümār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 25). [bī-niṣān,]

On sekiz biñ ‘ālemi ref‘ eyleyüp öñden soña

Bī-niṣān ü lā-mekān illerine ṭayrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 6). [bī-niṣān,]

Bī-niṣāndan gelmişiz biz lā-mekān ehlindenüz

Gitmege ‘azm eyleyüp yol-ḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3). [bī-niṣāndan, -dan]

Ben bu ‘aşka irelden dosta ḳurbāndur cānım

Bī-niṣāndur mekānım ben mekānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [bī-niṣāndur, -dur]

Bī-niṣān u lā-mekān deryāsımıñ ğavvāşına

Hoş şafā geldi getürmek dürr ü mercān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 13). [bī-niṣān,]

‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘imāret eyledi

Bī-niṣān u lā-mekān ṣevkı gelür bünyādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 16). [bī-niṣān,]

İsm-i a‘zam **bī-niṣān** u lā-mekān şehrindeür

Şehr-i Elmalı Sinān Ümmî oḳurlar adıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 21). [bī-niṣān,]

Nemdür benüm cism ü ten neme gerek

Himmet eyleñ irişem **bi-niṣāne** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 12). [bi-niṣāne, -e]

Ḥamdü li’llāh çoḳ ṣükür maḳşūduma irdüm bugün

Bī-niṣān u lā-mekān pinhāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 10). [bī-niṣān,]

bī-niṣān bul-: (Sır ile dolup) İzsiz, belirsiz hale gelmek.

Yitirdüm benliği anda gören görünen ol oldu

Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bī-niṣān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6). [bī-niṣān bul, -du, -m]

bi-niṣān u lā-mekān: İzsiz ve mekansız ülke; Tasavvufta zât-ı kibriya, lâ-taayyun (belirsizlik) mertebesi ve fena makamı anlamlarında kullanılır.

Ol dağı çün Ma' rûf-ı Kerhîye telkîn eyledi

Anuñ-içün **bi-niṣān u lā-mekān** seyrânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 12). [bi-niṣān u lā-mekān,]

bī-niṣān u lā-mekān iklîmi: İzsiz ve mekansız ülke, Tasavvufta zât-ı kibriya, lâ-taayyun (belirsizlik) mertebesi ve fena makamı anlamlarında kullanılır.

Bī-niṣān u lā-mekān iklîmine kıldum nazar

Ġayrıdan yokdur murādım yine seyrânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11). [bī-niṣān u lā-mekān iklîmi, -ne]

bī-niyāz: Far. Niyazsız, ihtiyaçsız, müstağni.

Bī-niyāzım 'ālem-i keşret hevāsından bugün

Vaħdetiñ envār-ı zevkın Şāha niyāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 9). [bī-niyāzım, -ım]

bī-niyāz ol-: Duasız, ihtiyaçsız olmak.

Bī-niyāz oldum caħîmiñden na' ĩmiñden bugün

Her neye emr eyleseñ cān üstine niyyet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 15). [bī-niyāz ol,]

bi-perr ü bāl: Kolsuz kanatsız, korunmasız, çaresiz.

Çaldı şunlar kim yoluñda çāresiz **bi-perr ü bāl**

Seyyidiñ qurbı ħaķı fazlıñı burhān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3). [bi-perr ü bāl,]

bī-perr ü bāl ol-: Kolsuz, kanatsız kalmak; çaresiz, savunmasız duruma düşmek.

Sinān Ümmî helāk oldu ki yoldan çıktı zāl oldu
Özi hem bî-mecāl oldu daḥı bî-perr ü bāl oldu (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4,
Mısra 34). [bî-perr ü bāl ol, -dı]

bir: "Bir" sayı sıfatı.

Göre bu dünyâyı irküp dereni
Anca **bir** sâ' atdur anuñ virānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 30). [bir,]
Yidürür gāhî **bir** dāne
Olup dergāhda bî-gāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 33). [bir,]
Bir kişiniñ yüzinden biñ kişiye luḥ olur
Ancak gönül pāsını sildügüm midür ḥaḫā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
15). [bir,]
Bir kulına dōst meyl ide gider bu 'aşk anı güde
Çomaz **bir** laḫza unuda dilde sözi tekrār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 10). [bir,]

bir: Bir II eşi benzeri olmayan, Allah.

Alan **birdür** viren **birdür** gören bir gösteren **birdür**
Anuñ hep emrine fermān cihān ḥükminde pür ancaḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 9). [birdür, -dür]
Alan **birdür** viren **birdür** gören bir gösteren **birdür**
Anuñ hep emrine fermān cihān ḥükminde pür ancaḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 9). [birdür, -dür]
Alan **birdür** viren **birdür** gören bir gösteren **birdür**
Anuñ hep emrine fermān cihān ḥükminde pür ancaḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 9). [birdür, -dür]
Okuram **birdür** anı bil ḫul ḥüva'llāhu eḫad
Hem muşaffā on sekiz biñ 'ālem Allāhu'ş-şamed (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 33). [birdür, -dür]

bir: "Bir kez bile olsa" anlamında belgisiz sıfat.

Gün gibi günden 'ayān rüşen ḫılursın 'ālemi
Pertev-i nūr-ı cemāliñ **bir** kez in ḫandān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 6). [bir,]

Pertev-i nūruñ tecellī kılsa ey Hāḡ **bir** kezin
Cān hūmāsın Zelḡa-veṣ bu tende zindān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 13*). [*bir,]*

Umaram kim ol Ḥabîbiñ ḡurmeti-y-çün nā-gehān
Bir naḡar kıluḡ diyessin kim baña gel bi-çāram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 28*). [*bir,]*

Ey ‘ālemleriñ ṣāhı **bir** naḡar kılsañ n'ola
Biz ‘āṣîniñ günāhı defterin silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 1*). [*bir,]*

Ḥār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem
Ben ḡarîbce bübüle ḡarṣu **bir** ḡülseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 12*). [*bir,]*

bir: "Bir tane" anlamında sayı sıfatı.

Her kim ki terk-i cān olur
Bir cānına biñ cān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koṣma 6, Mısra 14*). [*bir,]*

Ey ‘ilm ü ‘irfān isteyen **bir** zerreden kān isteyen
Ey ḡükm-i Ḳur’ān isteyen kāf-ile nūndan al ḡaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3*). [*bir,]*

Nice biñ taḡt islerin **bir** taḡtaya bindürdiler
Tāc u taḡtum var diyen ḡör mülk ü mālîñ ḡandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*). [*bir,]*

Ma‘ānî baḡrınıñ vaṣfın Sinān Ümmî ider ızḡār
Niṣān-ı lā-mekāndan **bir** niṣānı olmayan bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10*). [*bir,]*

bir: "Hiçbir" anlamında belgisiz sıfat.

Cān u cihāniñ terkinî niyyet ipiyle baḡlayan
Baḡlayamaz **bir** şey anı düṣvār işi āsān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 14*). [*bir,]*

bir: "Bir tek" anlamında sayı sıfatı.

Kim ki bu ‘aşk bahrınıñ ğavvâşıdır ey pür-hüner
Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı **bir** kaçre âb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*). [bir,]
Bir derdim var ‘âlemde biñ dermânı neylerem
Bir cānānım var cānda yüz biñ cānı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2*). [bir,]
Bir gönül bir cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21*). [bir,]
Bir gönül **bir** cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21*). [bir,]
Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem ‘ itseler eksikligin
Bir kaçre fazlıñ maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10*). [bir,]

bir: " Bir" belgisiz sıfat.

‘Aceb bencileyin uşañı fānī
Yoluñda **bir** daḥı hiç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2*). [bir,]
Kılursañ n’ola luṭfıñı erzānī
Eliñde **bir** daḥı hiç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4*). [bir,]
Dîzāruñ bāğınıñ verd ü reyḥānı
Gülüñde **bir** daḥı hiç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 28*). [bir,]
‘aşka lā diyeniñ telbīs kumaşu
Ṭalıñda **bir** daḥı hiç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 32*). [bir,]
Ṭālī ‘i Muştafā nūrına düşe
Fālūnda **bir** daḥı hiç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 36*). [bir,]

Sinān Ümmīleyin hiç yūzi ara
uluñ da **bir** daı var mı hı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 2, Mısra 44).
[bir,]
Gāhî onar **bir** arāya
Gāhî onmaa nāz ider (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 8, Mısra 3). [bir,]
Gāhî **bir** uaya alar
Gōñül gūmān-ıla olar (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 8, Mısra 13). [bir,]
Bu ayrılı **bir** ‘acāyib hālımı
Bunda gelen urar ulu yolımı (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 9, Mısra 13). [bir,]
Aılmadı hūsnūñ ūli
Bir dem naar ıl pādīāh (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 20, Mısra 12). [bir,]
Eger sen ılmazsañ āre
Neylesūn **bir** ul pādīāh (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 20, Mısra 36). [bir,]
Menüm derdime **bir** kii
Dūup hālīm bilmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 23, Mısra 15). [bir,]
Ki **bir** daı sencileyin
Yok olan emālîñ hāı (Ümmî Sinan Dîvâni, Koma 24, Mısra 39). [bir,]
Fānî dil tesbîi oya hālet-i nez‘inde bil
Hem gerekdür ol zamānda **bir** derūnî dil saña (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 4,
Mısra 4). [bir,]
Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kii
Var ara **bir** kāmîl er kim alı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 4, Mısra
6). [bir,]
Bir ‘amel ıl kim bu un örmeyesin yevmü’l-hisāb
Yosa yarın yarı ılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 4, Mısra
9). [bir,]
Yo-durur **bir** ey ki ‘ilmiñ irmeye
Cümle ‘ālemde vü yada urıda (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 5, Mısra 13). [bir,]
Ehl ü ‘ayāl küllî baña fehm eyledüm dūmānımı
Senden āar **bir** kimseden bulmamıam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel
6, Mısra 8). [bir,]
Sinān Ümmî uluñ alar apuñda
Diler her dürlü **bir** derdine devā (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 7, Mısra 32). [bir,]

Bir mürşide vir özüni ğafletten açā gözünü
İzle ezelki iziñi sen yine senden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra
5). [bir,]

Başını bend eyledün **bir** ağıra hayvân gibi
Bülbülüñ gülzârdegi zevkından olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 13). [bir,]

Hey utanmaz niçe **bir** ğafletdesin **bir** dem uyan
Hağ Ta'âlâ emrine fermândan olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 17). [bir,]

Hey utanmaz niçe **bir** ğafletdesin **bir** dem uyan
Hağ Ta'âlâ emrine fermândan olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 17). [bir,]

Çorçaram ben kimseye kılmaz vefâ çarh-ı felek
Ğaflet içinde bu 'ömrüm yayını **bir** gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14,
Mısra 4). [bir,]

Hağdü li'llâh çoğ şükür toğdı sa'âdet şems ü mâh
Bir kula kılsa hidâyet dâ'imâ naşrânîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra
12). [bir,]

Kâ'inâta gelmişem **bir** gelmeyeydüm **bir** dağı
Hağdü li'llâh zâtını zıkr eylerem fırsat budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 9). [bir,]

Bir toğansın bunda seni bir şikâre şaldılar
Uçmağa dōstdan yañaya perr ü bâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 13). [bir,]

Bir toğansın bunda seni **bir** şikâre şaldılar
Uçmağa dōstdan yañaya perr ü bâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 13). [bir,]

Dilde Hağdan ğayrı ğüftâr eylemez dervîşler
Cânda 'aşğdan ğayrı **bir** kâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 2). [bir,]

Lâ-mekândan geldiler evvel yine andan âğar
Çonmağa **bir** mülke ikrâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 4). [bir,]

Men ‘aref sırrın bilen virsin bize **bir** h b kel m
L -yıla ill dan olan muhtelif ahl k nedür ( mm  Sinan D v nı, Gazel 31, Mısra
5). [bir,]
Her sözi **bir** zehr-i m rdur uğrasa bađrıñ biçer
C hili söyletme hem n g r yüzinden bellüdür ( mm  Sinan D v nı, Gazel 32,
Mısra 15). [bir,]
Ehl-i k liñ k lbi çigdür anuñ-içün  an döker
Bir vil yet nevbah r olsa yazından bellüdür ( mm  Sinan D v nı, Gazel 32,
Mısra 26). [bir,]
Sin n  mm  bu ‘a  a y r olaldan
Yoğ oldu varlığı **bir**  urı n mdur ( mm  Sinan D v nı, Gazel 33, Mısra 26). [bir,
]
Bulamadum cih nda toğrı **bir** y r
Kime r zum açarsam oldu ağy r ( mm  Sinan D v nı, Gazel 36, Mısra 1). [bir,]
Gelür **bir** kimse y ram ben saña dir
Görürem ol dağı izimden avlar ( mm  Sinan D v nı, Gazel 36, Mısra 3). [bir,]
Anı  or **bir** dağı ister buluram
İder   n ol dağı **bir** ğayrı b z r ( mm  Sinan D v nı, Gazel 36, Mısra 7). [bir,]
Anı  or **bir** dağı ister buluram
İder   n ol dağı **bir** ğayrı b z r ( mm  Sinan D v nı, Gazel 36, Mısra 8). [bir,]
Bulsa **bir** için a ıdır ya ın
Top idüp ba ın H   a irendür ( mm  Sinan D v nı, Gazel 37, Mısra 11). [bir,]
 mm  Sin na d  me g m na
Bir gizli k na eli irendür ( mm  Sinan D v nı, Gazel 37, Mısra 22). [bir,]
Dağı içerüden h ber vireyüm kim a larısa
‘Açıl g  n l c nım  uymaz **bir** gizlüce b z rım var ( mm  Sinan D v nı, Gazel
41, Mısra 10). [bir,]
İnceden ince **bir** sırdur a layan **bir** ile birdür
    ur fuñ dört kit bıñ ma‘nisini bilen bilür ( mm  Sinan D v nı, Gazel 42,
Mısra 3). [bir,]
H b biñ A mede y  Rab m l k t eyleseñ **bir** dem
Mu  hib eyledim saña ki  anma olasın ağy r ( mm  Sinan D v nı, Gazel 43,
Mısra 13). [bir,]

Yokdur Sinān Ümmī gibi gerçi bu yolda **bir** gedā
Niyyeti hālîş olmağın yardımcısı ol Hān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 17*). [bir,]

Bir kulına dōst meyl ide gider bu ‘aşk anı güde
Çomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*). [bir,]

Muḥammed nūrını görmek men ‘araf sırrıdır bildüm
Bir kāmîl eriñ himmeti burhānı olmayan bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6*). [bir,]

İlāhî kanı ‘ālemde göre zātuñ **bir** açuğ göz
İlāhî kanı ādemde nazarıñda tura ağ yüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1*). [bir,]

İlāhî ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm
Ki dergāh-ı ‘azîmîñde ki **bir** zerrece ben **bir** toz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6*). [bir,]

İlāhî ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm
Ki dergāh-ı ‘azîmîñde ki **bir** zerrece ben **bir** toz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6*). [bir,]

Çanı ben miskine senden irişe derdime dermān
Çanı ben za‘ife **bir** dem ireydi **bir** naçar añsuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14*). [bir,]

Çanı ben miskine senden irişe derdime dermān
Çanı ben za‘ife **bir** dem ireydi **bir** naçar añsuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14*). [bir,]

Hemîşe sen idüp iḥsān veli biz ideriz ‘iṣyān
Ḥaṭāmız maḥv idüp bizden olaydıñ sen de **bir** ḥôşnūz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 18*). [bir,]

Direm kim yarıcım Allāh şefā’ atcim Resūlullāh
Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki **bir** ḥağ söz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 22*). [bir,]

Senüñ қаpuñda қul çoқdur ḥisābı ḥaddan artuқdur
Velākin **bir** daḥı yoқdur Sinān Ümmī gibi yüzüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26*). [bir,]

Hağ yolında saña yoldaş olmağa

Degme **bir** kimseniñ başı çatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 18*).

[bir,]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar hağda elim var

Ki sensin hüküm iden ben **bir** kırık şüret hemân göz kaç (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 57, Mısra 8). [bir,]

Şu deñlü ‘âcizem nidem ne dilim var ki şerh idem

Çarınca kadrim üstine kodılar şanki **bir** tağ taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57,*

Mısra 10). [bir,]

Gel berü ey ma‘nî bağrından kılan mevc-ile cüş

Nicedür hâli cihânıñ **bir** tefekkür eyle hüş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra*

2). [bir,]

Gel berü ey ‘âleme tāk idüben göğsin geren

Bir nazır kıl kâ’inâta ‘ibret ehliyle buluş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra*

4). [bir,]

Var mıdur **bir** şey aña kim olmaya mağv u fenâ

İllâ Tañrı olısar anuñdur bâkî tıruş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9*).

[bir,]

Var mıdur **bir** şey aña kim olmaya hiç ibtidâ

İbtidâ olan bulısar intihâ şavtıñı güş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 11*).

[bir,]

Çuymaduñ mı enbiyânıñ her birinden **bir** haber

Şerh idüp şerrâhlar ağvâlın nice hağlar komuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,*

Mısra 15). [bir,]

Hağ-ı ‘âlem hâline aldanmağıl

Saña mağlûb olmayısar **bir** kumaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6*). [bir,

]]

Var ise ‘âğl-ı evvelden naşibiñ kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tâb getürsün **bir** haber elfâz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

61, Mısra 6). [bir,]

Seni sen mağv idüp senden gidermeyince ey dil tâ

Beğâ bi’llâh mağâmından bulmaz **bir** semer elfâz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

61, Mısra 8). [bir,]

Yā Ğanī naķş olmayaydı raĥmetiñden zerrece
Derd-i ‘aşkıñdan bize **bir** zerre mihmān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8*). [bir,]
Şun maĥabbet bâdesinden sākıyā **bir** cām bugün
Nüş idüben ‘aşkıña mihmān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 11*). [bir,]
Kim ola kim enbiyâdan göstere **bir** mu‘cizât
Gösteren sensin senüñdür mu‘cizât-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 11*). [bir,]
Āferin şol şahşsa kim açā hidāyetden ķapu
Mazĥar-ı cān-ı şafādan ola dā’im **bir** kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6*). [bir,]
Ben ne iķlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin
Sen bu ‘ömrüm cevherin **bir** kem pula şayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6*). [bir,]
Niçe **bir** dem zevķiñi nüş eylesün Ümmî Sinān
N’ola **bir** dem sükker-i Ħaķ cāmı şunayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 35*). [bir,]
Niçe **bir** dem zevķiñi nüş eylesün Ümmî Sinān
N’ola **bir** dem sükker-i Ħaķ cāmı şunayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 36*). [bir,]
Bugün vaĥdet nişānından āĥar yerden cevāb itme
Ledünni baĥrınıñ kānı ki **bir** ķatre ararsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16*). [bir,]
Darb-ı zikriñ şoĥbetinde cānı ĥayrān eylegil
Ķalmasun çek **bir** özüñde baĥrı biryān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*). [bir,]
Niçe bir yanup tıtuşursın eyā cān u ciger
Bir meded yok mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4*). [bir,]
Niçe **bir** yanup tıtuşursın eyā cān u ciger
Bir meded yok mı senüñ **bir** derdiñe ola senüñ arām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4*). [bir,]

Ey bu derde uğrayup hâlim bilenden **bir** kişi
Virmedün yâ Rab baña kim derdime dermân şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [bir,]

Derd-i ‘aşkıñ cür‘asından **bir** kadağ nüş eyledüm
Anuñ için āh idüp hasret odına yanaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9). [bir,]

Çün dürişdüm rāh içinde kılmaduñ ey Hâk revā
İstedüm **bir** hâle hâldaş yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24). [bir,]

Kim ki meydânımda bir cân virdise biñ cân alur
Bir beğâdur kim fenâsız şād u handândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 22). [bir,]

Nüş idelden cāmını ‘aşkıñ elinden **bir** kadeh
Ah u efgân oldu etmeg-ile aşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3). [bir,]

Harf ü hurûfuñ haddine irmedi ‘aqlım ey zâhid
Bir noqtadur añladığım der-hâtır-ı Furqâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8). [bir,]

Bir derdim var ‘âlemde biñ dermânı neyelerem
Bir cānānım var cānda yüz biñ cānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1). [bir,]

Varlığım aldı benüm yokluk ki **bir** var eyledi
Yokluğu yok vara irdüm vara ma‘zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 7). [bir,]

Gāhi Nūh oldum gāhi Lût gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd
İbrāhīm-ile **bir** zamān āteşde gülzārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 16). [bir,]

Ben degülem bunı diyen ilhām-ı Hâkdur söyleden
Bir sır gelüp nuḡ eyledi ben arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 30). [bir,]

Cān Yūsufın cāha koydum **bir** zamān zār eyledüm
Ḥamdü li’llāh zulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7). [bir,]

Bir zamān gülzār içinde h̄ār elinden ağladum
Verd ü reyḥānım bulınca āh u feryāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 15*). [bir,]

Bir zamān nefsiñ hevāsı kapladı cān iklîmin
Togdı ‘aşkıñ āfitābı kışımı yaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 17*). [bir,]

Dir Sinān Ümmî vücūdum aña **bir** kār-hānedür
Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildārlığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 17*). [bir,]

Bir dikende gül ü reyḥān eyleyüp
Çevre kenārın pür-h̄ār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7*). [bir,]

On sekiz biñ ‘ālem oldı niḳābıñ
Her birinde **bir** bāzār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 14*). [bir,]

Ümmî Sinān eydür ḳalmadı **bir** ğam
Özge sultān oldum ‘aşḳa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 17*). [bir,]

Ḳanı ‘ālemde **bir** dānā ola kim şöyle merdāne
Virüp ‘aḳlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [bir,]

Ḳaçan nefsiñ hevāsından vücūdum perde kaplarsa
Bi-küllü maḥv ider bu ‘aşḳ ḳomaz **bir** ḳurı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*). [bir,]

Diye Allāh ki **bir** silkin erenler yolına **bir** gün
İçerseñ vaḥdetiñ cāmın olasın tā ebed sultān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*). [bir,]

Diye Allāh ki **bir** silkin erenler yolına **bir** gün
İçerseñ vaḥdetiñ cāmın olasın tā ebed sultān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*). [bir,]

Eger benden ḥaber ḣorsañ ḥaḳāyık ḣehrine vardum
Var anda **bir** ulu sultān senüñle dost-ımuş her ān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [bir,]

Oturmasın ki turmasın anı avlamasın ağıyar
Gözetmesin ki **bir** dâne tutar fak nite kim tayrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16*). [bir,]

Uyup **bir** ulu kerbâna yolumda pehlevân olsun
Tutarlarsa harâmiler iderler kahr-ıla yeksân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 17*). [bir,]

Her kişi **bir** bahre gavvâş oldu **bir** mercân şatar
Hayretiñ bahrından âhar baña ‘ummân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13*). [bir,]

Her kişi **bir** bahre gavvâş oldu **bir** mercân şatar
Hayretiñ bahrından âhar baña ‘ummân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13*). [bir,]

Dâr-ı dünyâ **bir** misâfir-hânedür bellü beyân
Sıklet imiş kişiye bu dünyede zinet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 11*). [bir,]

Yâ İlâhî ‘aşk elinden olmadum **bir** kez emîn
Ağladup her gâh gâhi ağıdur gözüüm nemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 1*). [bir,]

Ey Hudâyâ senden artuğ Hâlikım yok bî-gümân
İşbu resm-ile ki her **bir** derdime sensin zamîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12*). [bir,]

Varup **bir** menzile benden şorarlarsa ne kesb itdüñ
Turup anda haber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 21*). [bir,]

Sırâta uğra dirlerse varam **bir** gez diyem Allâh
‘Înâyet birle geçerse diyem yâ Hû varam yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25*). [bir,]

Sinân Ümmî kanı kıanda görenler **bir** haber virsin
Ne meyl-i mülk ne âmâlım cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 25*). [bir,]

Gelür ‘aşkıñ tutar meydân baña ‘âlem olur zindân
Konar başımda **bir** sevdâ beni alur şatar ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6*). [bir,]

Sinān Ümmīye **bir** dermān eger irmezse zātuñdan
Nic'itsün n'eylesün n'itsün 'azābıñdur çeker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 13*). [bir,]

Sinān Ümmî senüñ her dem kapuñda zār u sergerdān
Ya senden ğayrı **bir** kimse kılar mı derdine çäre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14*). [bir,]

Ne bilem ki o gün ol şāh neler ihsān idiserdür
Ki ol **bir** tāk-ı 'izzetdür deger mi degme insāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12*). [bir,]

'aşkı gör sırran vücūdum **bir** 'imāret eyledi
Bî-nişān u lā-mekān şevkı gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 15*). [bir,]

Erenler her kime kılsa **bir** nazār
Söylenür 'irfānı diller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 7*). [bir,]
Bu sırra irdüğüm hālīm şorarsañ
Baş kodum **bir** zamān yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 20*). [bir,]

Göñül **bir** kim fenā kim bekā ister
'Aşıklar yanmağa geldi cihāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 9*). [bir,]
Ger nebīdür ger velīdür ger gedā
Her birine bulurlar **bir** bahāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 22*). [bir,]
Mürşidinden ğayrı yire **bir** nazār
Kılmaz 'aşık olan olur dīvāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 25*). [bir,]
Ehl-i 'aşkıñ diñleriseñ vaşfını **bir** zerre gel
Söylemezdüm işbu rāzı illā iznu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 5*). [bir,]

Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın 'ākıbet
İçürürsin zehriñi **bir** gün bal u yağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8*). [bir,]

Günde **bir** iş gösterür her **bir** işi 'aksinedür
Ey göñül düşme şaķın sen bāğçe vü bāğ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 13*). [bir,]

Günde **bir** iş gösterür her **bir** işi ‘aksinedür

Ey gönül düşme şaķın sen bāgçe vü bāg üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 13). [bir,]

Her kişi **bir** sancağ-ıla varmağ diler dergāhıña

‘aşkıñdan ayırsı bize livā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 13). [bir,]

Vaşlıñ şarābından senüñ **bir** kağre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17). [bir,]

Gözüm yaşı aķar çağlar yeñilmez

‘Aceb **bir** çāre bulunup silem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 4). [bir,]

Gülşāhın yitirmiş Varķaya döndüm

Görüben **bir** nefes hayrān olam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 6). [bir,]

‘Aceb Mecnūnlayın yolda otursam

O şāh-ı Leylîmi **bir** dem bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 16). [bir,]

Ümmî Sinān eydür **bir** derde düşdüm

Ķurtulup **bir** dağı necāt bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 17). [bir,]

Ümmî Sinān eydür **bir** derde düşdüm

Ķurtulup **bir** dağı necāt bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 18). [bir,]

Açma rāzıñ degme **bir** kimseye maħrem olmasun

Sîretiñden fāriğ olma bekle Ħaķķıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 17). [bir,]

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baħşi müdām

Ebced öğrense **bir** oğlan şatmağ ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 10). [bir,]

Ki **bir** cām şandı baña sırr-ı vaħdet

Ne söyler bu dilim ser-ħoşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11). [bir,]

Bir zerrede on sekiz biñ 'ālemi

Görüñ 'aşkı nice seyrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 11*).

[bir,]

Ṭoğrıdur özüm haķāyık ehliniñ güftārına

Haķ didüm nā-haķ dimen gönümde **bir** pîç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12*). [bir,]

Añladum Ümmî Sināniñ 'aşk-ıla yār olduğın

Anuñ-içün **bir** gönülde ārzū **bir** kaç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 18*). [bir,]

Ya 'ķūblayın **bir** zamān kılmadan āh u fiğān

Mısr iline şāh olan sulţān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 9*). [bir,]

Qanı **bir** sarrāf-ı gevher diñleye aħbārımı

Terk ide dilden vefāsız ehl-i qālîñ lāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 3*). [bir,]

Nice biñ Yūsuf Züleyhā qapusında muntazır

Görmek için **bir** dem anuñ vechiniñ züllāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 12*). [bir,]

Ol vişāli Ka 'besin **bir** dem ziyāret itmege

Vire **bir** kimse niçe biñ haccınıñ ṭavvāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 23*). [bir,]

Ol vişāli Ka 'besin **bir** dem ziyāret itmege

Vire **bir** kimse niçe biñ haccınıñ ṭavvāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 24*). [bir,]

Kimse bunda **bir** kemāle irişüp kılmaz hüner

Ṭuta gelmeyince evvelden anuñ sevdāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 3*). [bir,]

Daħı bundan iĉerüden söylerisem **bir** h̄aber

Maħv ider hayret cihāniñ nūrınıñ zıyāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 19*). [bir,]

Şındı gönül şīşesi dökdi gülābın yire

Reyhān idüp almağa vāy **bir** eli fendeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 8*). [bir,]

uzun  arpuz eylemiŒ **bir** ardıcıñ başına
ıkmıŒ **bir** Œu bağası uğurlayup kemiri (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 5*). [bir,]

uzun  arpuz eylemiŒ **bir** ardıcıñ başına
ıkmıŒ **bir** Œu bağası uğurlayup kemiri (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 6*). [bir,]

Sürdi hüküm her k Œeye ya 'n   r k endiŒeye
Bir kisveden baŒ  kartdı bir oldu yüz biñ p resi (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 26*). [bir,]

Zeh  evvelsin ey H d  viresin cümle mur dı
Sen nd r kayęu v  Œ d  aña **bir** ğayri h l olmaz (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 6*). [bir,]

Kime kim irdi **bir** zerre did riñ zevkınıñ derdi
D  ' lemdede aña emŒ l neb t u  and u bal olmaz (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 29*). [bir,]

anı Œol derd-ile yanan kim oldur 'aŒkıla  anan
ViŒ liñ gibi ey C n n ki **bir** dağı viŒ l olmaz (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 32*). [bir,]

Kime kim 'aŒk n odından k ığılcım irdi **bir** zerre
Ne meyl-i b k  ne f n  ne ğuŒŒa h rka Œ l olmaz (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 33*). [bir,]

Hay liñ derdiniñ zevk n kime keŒ eyleseñ **bir** kez
Ki devlet t li 'i böyle m b rek  utlu f l olmaz (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 35*). [bir,]

Egerçi  aradur yüzüm vel kin t ğridur  z m
Saña yalvarmağa **bir** dem  anı t kat mec l olmaz (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50*). [bir,]

Cins   miŒliñ yok naz riñ **bir** dağı
 ll  maĒb buñ MuĒammed MuŒtaf  (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 13*). [bir,]

'aŒk derdiñ c na p r-t b eyledi **bir** zerrece
GelmiŒem meyd n-ı 'aŒka Mans ram ya MuŒtaf  (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 9*). [bir,]

Ḥalk-ı ‘ālem ḥāliniñ her biriniñ var **bir** işi
Rüz u leylî her dem işim ben direm yâ Muşafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 17*). [bir,]

Pâdişâhım derde düşdüm baña **bir** dermân meded
Derde dermân issi mürvet şâhibi sulţân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 1*). [bir,]

İhtiyâc oldum bugün **bir** katre vaşluñ meyine
Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 5*). [bir,]

Bir şafânîñ altuna gördüm қоmışlar biñ cefâ
Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 11*). [bir,]

Vir Sinân Ümmiye sen **bir** toğrı yol dergâhıña
Fazlıñ olmasa yolumda қurduđı erkân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 27*). [bir,]

Muşaffâdur bugün қalbim dü ‘ālem mâ-cerâsından
Göñül **bir** şey’e zamm olsa keser feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 4*). [bir,]

Kesilmez pertevi hergiz o bađrıñ **bir** nefes añla
Her eşyâ her **bir** ism-ile umar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 37*). [bir,]

Kesilmez pertevi hergiz o bađrıñ **bir** nefes añla
Her eşyâ her **bir** ism-ile umar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38*). [bir,]

Didüñ **bir** ağulu baldur buña barmaq banan zâldur
Ḥaқıñ zikri ulu yoldur diliñüzden қоmañ her gâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 25*). [bir,]

Buyurduñ **bir** lisânıñda ḥadıṣ-i qudsî içinde
Қılursa tevbe kim bunda қılır anı mu‘āf Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 43*). [bir,]

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden қatrece
Müstemi‘ ol **bir** nefes gel söyleyem ma‘zûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 10*). [bir,]

‘aşk degül mi her Nebīden gösteren **bir** mu ‘cizāt

Gerçi Hālīk hılkatında kabiliyyet kor ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61). [bir,]

‘aşk degül mi tälibi **bir** mürşide kul eyleyen

Bâb-ı Haqdan gerçi hâk-i pâyine yüz sürise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63). [bir,]

‘aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tevrât İncil ü Furkân ü ger Zebûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 60). [biri, -i]

Bir kişiden şey’ recâ itseñ velâkin olmaya

Olımaz şey’ isteyen kes küsmeden korkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kit'a 1, Mısra 1). [bir,]

Her **bir** iş bitmez cihânda yetmeyince sâ‘ati

Tâ ezelden böyledür çün küntü kenziñ hikmeti (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 1). [bir,]

Küfr içinde buldılar tevḥīd-i imân gizlidür

Görmüşüm **bir** kaçrede ol nūr-ı ‘ummân gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 48). [bir,]

Çanı **bir** ‘aql-ı evvel kim bu esrârı haber virsün

Çanı **bir** tälib-i esrâr bu ‘ilmi okıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13). [bir,]

Çanı **bir** ‘aql-ı evvel kim bu esrârı haber virsün

Çanı **bir** tälib-i esrâr bu ‘ilmi okıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14). [bir,]

Ḥalâş olup geçer ğamdan düşerse **bir** kişi ‘aşka

İçer ol cām-ı vuşlatdan yâr olursa başı ‘aşka (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 17). [bir,]

Yañıldum gerçi işimde ki **bir** yañlış bāzâr itdüm

Ḥaṭamız tutma luḫ eyle dönüp andan güzâr itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9). [bir,]

Sinân Ümmî senüñ yoluñda **bir** kaçır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ umar ki **bir** ‘aciz zâ‘ifiñdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 33). [bir,]

Sinān Ümmî senüñ yoluñda **bir** kâşır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ umar ki **bir** ‘aciz zâ‘ifiñdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34). [bir,]

Kim bu sırra mażhar olursa libâsı **bir** nemed

Zâhir ü bâtın kıamudan fâriğ-i kevn ü zamân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 35). [bir,]

Ey Hudâyâ vahdetiñ **bir** haddi yok ‘ummân-durur

Çün bu sırra mażhar olan kâmil-i insân-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49). [bir,]

Ehl-i sünnet ve’l-cemâ‘at iktidâsından kıavî

Geldi bu gönül sarâyın kııldı peydâ **bir** sevi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 20). [bir,]

bir: Bir ve tek olan Allah.

Zâtıñda bizi var eyle

Birsin bî-zevâliñ Hâkıkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 20). [birsin, -sin]

Alan birdür viren birdür gören **bir** gösteren birdür

Anuñ hep emrine fermân cihân hükminde pür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 9). [bir,]

Ben bu ‘aşkı yâr oldum hem **bir** ile **bir** oldum

Hem Mûsâ hem tûr oldum len terâni neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11). [bir,]

bir adım türâb: Bir adımlık toprak parçası || mezar.

Bir adım türâbda saña da mekân

Bulunur şimdi havâdan bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 35). [bir adım türâb, -da]

bir allâh: Bir, tek, eşi benzeri olmayan Allah.

Bir Allâhı zıkr ideniñ gümnâni hep ‘ayân olur

Ni‘metine şükr ideniñ müşkilleri beyân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1). [bir allâh, -ı]

bir bir: *Tek tek, Birer birer.*

Her eşyânîñ derûnında ‘acâyib hükmi var **bir bir**

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 11). [bir bir,]

Gelüp Münker Nekir anda baña **bir bir** su’âl itse

Ben anlara haber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 15). [bir bir,]

bir birin bil-: *Birbirini tanımak, aşına olmak.*

Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemân derd bende dir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 28). [bir birin bil, -mez]

bir birine yeksân: *Bir birine yeksan (olmak); aynı, denk, benzer olmak.*

Kimi insân kimi hayvân degül **bir birine yeksân**

Kiminüñ yazılup ihsân kiminüñ şerr ü şür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 15). [bir birine yeksân,]

bir dağı: *Bir kez daha.*

Kâ’inâta gelmişem bir gelmeyeydüm **bir dağı**

Hamdü li’llâh zâtiñi zıkr eylerem fırsat budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9). [bir dağı,]

bir id-: *Birleştirmek, bir araya getirmek.*

‘aşkdur sağ iden şayrıyı

‘aşkdur bir iden ayrayı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 6). [bir id, -en]

Rûh-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevḥîd-i zât

Şabbü’l-emred yüzinden gel cemâlu’llâha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 19). [bir id, -er]

bir ile bir: *Bir olan Allah'a ulaşma.*

İnceden ince bir sırdur añlayan bir ile birdür
Üç hurūfuñ dört kitābıñ ma'nisini bilen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 3). [bir ile bir, -dür]

bir niçe: *Bir hayli, birçok.*

'aşk degül mi Ādemi **bir niçe** yüz yıl ağladan
Muşafānıñ hürmetine ger suçı mağfūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 35). [bir niçe,]

bir ol-: *Bir olmak, birleşmek, bir araya gelmek.*

Sürdi hüküm her küşeye ya'nî çürük endişeye
Bir kisveden baş çıkardı bir oldu yüz biñ pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 26). [bir ol, -dı]

bir ol-: *Tek olma, vahdet.*

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cān
Evvel āhır bir olan ol küntü kenzu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 6). [bir ol, -an]
Ben bu 'aşka yār oldum hem bir ile bir oldum
Hem Mūsā hem tūr oldum len terānî neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 11). [bir ol, -du, -m]

bir tañrı: *Bir, tek, eşi benzeri olmayan Tanrı: Allah.*

Bir Tañrınıñ ilhāmıdır söyledigim añlayana
Zāhir zıkrı bātın fikri cān evinde ĩmān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra
3). [bir tañrı, -nın]
Bir Tañrıya kulluķ iden tōđrı gider dost iline
Şudur budur diyen tãđi yoldan çıkup aza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 7). [bir tañrı, -y, -a]

bir yüzi: *Suratın iki yarısından biri.*

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı kimse ĥalās
Ey Sinān Ümmî düşegör **bir yüzi** ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 18). [bir yüzi, -i]

biraz: Az miktarda; kısa bir süre için.

Sitârem böyle oldu tãli'im çün

Biraz hayrân oluban kıldum âh zâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 14).

[biraz,]

birbiri: Birbiri ile, karşılıklı olarak.

Her eşyânîñ derûnında 'acâyib hükmi var bir bir

Görinmez **birbirine** ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,

Mısra 12). [birbirine, -n, -e]

bir: Bir tanesi.

Tuymaduñ mı enbiyânîñ her **birinden** bir haber

Şerh idüp şerrâhlar aḥvâlın nice ḥatlar komuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,

Mısra 15). [birinden, -nden]

Ḥalk-ı 'âlem ḥâliniñ her **biriniñ** var bir işi

Rûz u leylî her dem işim ben direm yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 17). [biriniñ, -n, -in]

birini: Bir tanesi.

Alup diziñde **birini** öpüp gözinde **birini**

Dimişdüñ kıurretü'l-'aynî Ḥasan ile Ḥüseyin şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,

Mısra 33). [birini,]

Alup diziñde **birini** öpüp gözinde **birini**

Dimişdüñ kıurretü'l-'aynî Ḥasan ile Ḥüseyin şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,

Mısra 33). [birini,]

birle: "İle" edatı.

'Ârif-i bi'llâh olan ta'n eylemez güftârıma

Zât-ı deryâ-yı ḥaḳîḳat **birle** cüş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,

Mısra 6). [birle,]

Ḥudâvendâ Ḥudâvendâ bu dil senden nazâr ister

Hidâyet **birle** fazlımla anı kıldum baña ben yâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43,

Mısra 18). [birle,]

İlāhī nefsimüz t̄āhir olup t̄urmaḡ diler senden
Şırāt-ı müstekīm **birle** maḡāmın eyledüm ebrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43,
Mısra 20). [birle,]
Sırāta uğra dirlerse varam bir gez diyem Allāh
‘İnāyet **birle** geçerse diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 26). [birle,]

birliğ: Allah'ın birliği, vahdet.

Şol **birliğiñ** hürmetine
Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 31). [birliğiñ, -
in]
Saña gönderdi Bārī zāt didiler aña İhlāş ad
Anuñ **birliğini** işbāt idüp didiñ ḡul hüva'llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 8). [birliğini, -in, -i]

birlik: Birlik, birlikte olma durumu, beraberlik.

Bugün vicdānımıñ zevḡın eger dirsem beyān olmaz
Düşüp vaḡdet deñizine özüm **birlikde** kān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 8). [birlikde, -de]

birlik: Allah'ın birliği, vahdet.

Götürseñ varlık zaḡmetin
Getürseñ **birlik** vaḡdetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 22). [birlik,]

biryān eyle-: Gönlü kebaḡ gibi yakmak, acı vermek.

Gözlerimi giryān eyle
Hem cigerim **biryān eyle** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 34). [biryān
eyle,]
Derd-ile devrān eylemek
Cigeri biryān eylemek (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 18). [biryān eyle, -
mek]
Maḡabbet āteşi yanar yürekde
Görüñ ‘aşḡı nice biryān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 4).
[biryān eyle, -di]

biryān id-: *Kebap gibi yakmak, kavurmak.*

Dilerse gözimi giryān iden dost

Dilerse bağırimi biryān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 2*).

[*biryān id, -en*]

biryān id-: (*Gönlü*) *aşk ateşiyle kebab gibi yakmak.*

‘Āşıqları hayrān iden

Bağrın yaqub biryān iden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 14*). [*biryān id,*

]

biryān ol-: *Kebab olmak, kebab gibi kızarmak.*

Görmedüm pervāne şem‘a vara biryān olmaya

Şem‘a yakın varduğumca özümü nār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,*

Mısra 3). [*biryān ol, -ma, -y, -a*]

biryān ol-: (*Aşk ateşiyle yanıp*) *Kebab olmak, kebab gibi kızarmak.*

Zulmet-i keşretde her dem āh ider pervāneyem

Ol cemālîñ şem‘ine biryān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,*

Mısra 4). [*biryān ol, -am*]

Gözümüñ yaşı aqar yandı ciger biryān olup

Ey Hudā derdiñ qapusından devāsın umaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,*

Mısra 11). [*biryān ol, -up*]

‘Aceb hayrān oldum ‘aşqa uyaldan

Yanup biryān oldum ‘aşqa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2*).

[*biryān ol, -du, -m*]

Ciger biryān olmadan gözüñ giryān olmadan

Vaşlı bāğında anuñ seyrān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra*

5). [*biryān ol, -ma, -dan*]

biryān-ı hū-: *Allah aşkıyla kebab gibi yanmak.*

Zikrimiz esrār-ı Hāqdur cānımız hayrān-ı Hū

Fikrimiz bāzār-ı Hāqdur bağırimız **biryān-ı Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110,*

Mısra 2). [*biryān-ı hū,*]

bī-şek: Kuşkusuz.

Kim ki ‘aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı
Kalışar yevmü’l-cezā şehrinde **bī-şek** āh u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 28). [bī-şek,]

bī-şümār: Sayısız, hesaba gelmez.

Bī-nişān u lā-mekānıñ illerinde şāh olan
‘aşk-ıla derde giriftār oldılar çün **bī-şümār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 26). [bī-şümār,]
Gerçi kılmışdur Sinān Ümmî haṭālar **bī-şümār**
Ey haṭāyı luṭfıla pinhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra
21). [bī-şümār,]

bit: (Tohum için) Filizlenip topraktan dışarıya çıkmak, yeşermek, yetişmek,
büyüme.

Yağar gökden **biter** yirden kimi geçden kimi irden
Kimi bāğçe kimi büstān kiminüñ adı gür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 25). [biter, -er]
Uçan kuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller
Biten ezhār u sünbüller koçar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 58). [biten, -en]
Gider kış yaz olur eyyām yağar yağmur **biter** en ‘ām
Gice gündüz döner aḥşam seher feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 63). [biter, -er]

bit-: Bitmek, sona ermek.

Var ‘amel eyle cān-ıla
Küfür **biter** imān-ıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 6). [biter, -er]
Her bir iş **bitmez** cihānda yetmeyince sâ‘ati
Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ hikmeti (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3,
Mısra 1). [bitmez, -mez]

bī-vücūd: *Vücutsuz, maddi varlığı olmayan.*

el-Mü' minüne lā-yemūt hayy ü beķāsın **bī-vücūd**

Sundum saña elimi tüt Loķmāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 7*). [*bī-vücūd,]*

bī-vücūd ol-: *Maddi varlığından arınmak.*

İrişen olur bī-vücūd

Sırrıñda aḥvālîñ Ḥaķķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 43*). [*bī-vücūd ol, -ur]*

biz: *"Biz" birinci çoğul şahıs zamiri.*

Ey keremler kânı ḥvāce

Biz ednāyuz eyle yüce (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 18*). [*biz,]*

İy **bizi** yokdan var iden

Qurtar **bizi** mekkāreden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 13*). [*bizi, -i]*

İy **bizi** yokdan var iden

Qurtar **bizi** mekkāreden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 14*). [*bizi, -i]*

Yā İlāhī sen kıl çāre

Ulaşdur **bizi** sen yāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 22*). [*bizi, -i]*

Bize dermān yiter derdiñ

Diler cān senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 27*). [*bize, -e]*

Zāhid toğrı söyle sözi

Daḥl odına yaqma **bizi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 10*). [*bizi, -i]*

Ey **bizi** yokdan var iden

Ḥüb cemāline yār iden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 17*). [*bizi, -i]*

Göster cemālini **bize** görelüm

Ayağı tozına yüzler sürelüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 13*). [*bize, --e]*

İmām Ḥüseyiniñ kanı 'aşķına

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 48*).

[*bizi, -i]*

Gürî vü cennet ki gerekmez ansız

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 52*).

[bizi, -i]

Meded Allah saña şundum elimi

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 2*).

[bizi, -i]

Ġayrı kime ‘arz ideyüm ḥālîmi

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 4*).

[bizi, -i]

Sâ’ilem ḳapuña yalvaru geldüm

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 8*).

[bizi, -i]

Zâhirde bâḫında oldur delîlim

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 12*).

[bizi, -i]

Ḳabûl it cânımız ḳurbân virelüm

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 16*).

[bizi, -i]

Cümle yârenlere budur niyâzum

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 20*).

[bizi, -i]

Bölük bölük divânîña varıncaḳ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 24*).

[bizi, -i]

Şırâtı mîzânı gözüm görmesün

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 28*).

[bizi, -i]

Ḥazîre-i Ḳudsüñ maḳâmlarında

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 32*).

[bizi, -i]

N’ola **bizi** ḡanî ḳılsañ faḳîrken

Ṭûṭîler ḳumrılar ötüp şaḳırken (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 33*). [bizi,

-i]

er-Raḥmān[ü] sūresini okurken

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 36).

[bizi, -i]

‘İzzet ḥicābını geçdüğü vaqtın

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 40).

[bizi, -i]

Ḥurmetine Mevlām cümle velîniñ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 44).

[bizi, -i]

Dü cihān **bize** aǵyārdur

Dönmege geldük dönmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 27). [bize, -e]

İlāhī dilerem senden

Bize luḫ u iḥsān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 2). [bize, -e]

İçür ‘aşkıñ şarābını

Bizi mest ü ḥayrān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 4). [bizi, -i]

İki cihān sevgüsinden

Şoyup **bizi** ‘uryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 8). [bizi, -i]

Allāh **bizi** dūr eyleme

Ki ‘izziñ celāliñ Ḥaḫḫı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 1). [bizi, -i]

‘aşkıñla **bizi** yār eyle

Ḳalbimizi pür-nūr eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 17). [bizi, -i]

Zātında **bizi** var eyle

Birsin bī-zevāliñ Ḥaḫḫı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 19). [bizi, -i]

Yā İlāhī eyle tevḫiḫiñ refiḫ

Olmayalum ḥazretiñden **biz** cüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 18).

[biz,]

Ey Kerīm ü ey Raḫīm ü ey Ğafūr

Biz günāhlı ḳullara sen ḳıl hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 20). [biz,]

Sen beḳāsın sen beḳāsın yā Ğanī

Biz fenāyuz biz faḫīrüz biz gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 22). [biz,]

Sen beḳāsın sen beḳāsın yā Ğanī

Biz fenāyuz **biz** faḫīrüz **biz** gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 22). [biz,]

Sen beķāsın sen beķāsın yā Ğanī
Biz fenāyuz **biz** faķırüz **biz** gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 22). [biz,]
Sen kavīsın ey Hākīm-i lâ-yemût
Biz za'îfüz fazlñ için ārzūda (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 24). [biz,]
Dergāhña dutdum yüzi raķmetiñe açdum gözi
Ümmet deyü aña **bizi** ol ma'den-i şıdķ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6,
Mısra 12). [bizi, -i]
İlāhī vir **bize** 'aşķıñ pīşvā
Be-ħaķķ-ı ve'n-necmi izā hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1). [bize, -
e]
Daķı fazlñ **bize** eyle ķulağuz
Be-ħaķķ-ı şāhibüküm ve mā ğavā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 3). [bize,
-e]
Bize vaşlñ şarābından ķıl ihsān
Arada perde olmasun māsivā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 15). [bize, -e]
Bize tevķid ü tevfiķiñ refiķ it
Hudāyā ola kim bu cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 21). [bize, -e
]
Ulular yirine varduķda **bize**
ħabibiñ ķapusında eyle yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 27). [bize, -e]
Şu günde cem' ola dōstlar ķatuña
Didürme sen **bizi** anlara yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 26). [bizi, -i]
'aşķ odınıñ vaşfını **bizden** şoran alsın ğaber
Kılsa germiyyet kemāli iki cihāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra
17). [bizden, -den]
Biz fenā-ender-fenā olduğumuz tañ gelmesün
Cānımız ol küntü kenziñ mażharınıñ yarıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 15). [biz,]
Ey cehennem ķorkusından nāsı ğam-nāk eyleyen
Bizi yoķdan var iden 'ālemleriñ Settāridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra
22). [bizi, -i]
Süre-i Seb'u'l-meşānīdür **bizüm** tefsirimüz
Aç gözüñ Ümmü'l-kitābiñ vechini baķ sende gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,
Mısra 5). [bizüm, -üm]

Fāsıķine ٲa'n için degül **bizüm** niyāzımız
unki anlar  azretiinden zecr-ile zindān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9*). [*bizüm, -üm*]

Dir Sinān Ümmî **bizüm** maķşūdumuz Hūdur hemān
Anuñ-için ğayrısından albiñ istiĝnāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 27*). [*bizüm, -üm*]

Kim tecellî kim tesellî çok temennā ıldılar
Çün **bize** derdiñ müyesser eyledüñ şöbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 18*). [*bize, -e*]

Pādişāhım sen **bizi** var eyledüñ hikmet budur
udretiñle kendüñe yār eyledüñ rahmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*). [*bizi, -i*]

Men 'aref sırrın bilen virsin **bize** bir hüb kelām
Lā-yıla illādan olan muhtelif ahlāķ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5*). [*bize, -e*]

Bu 'aşķıñ vaşfını **bizden** şoranlar
Biliñ kim tā ezelden āşināmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 11*).
[*bizden, -den*]

Mevlām 'aşķıñ **bize** a'zam imāmdur
Uyaldan ٲa'atum küllî tamāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1*). [*bize, -e*]

Ėaķ varlığı geldi **bize** cān bāĝını ıldı tāze
Bülbül olan gelsün beri bahār oldu ğülzārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9*). [*bize, -e*]

Gel  azrete müştāķ-ısañ diñle **bizüm** aĝbārımız
Tehî görme şimdi **bizüm** Ėaķķ-ıladur bāzārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 1*). [*bizüm, -üm*]

Gel  azrete müştāķ-ısañ diñle **bizüm** aĝbārımız
Tehî görme şimdi **bizüm** Ėaķķ-ıladur bāzārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2*). [*bizüm, -üm*]

'İlm-i esrārdan sözümüz ol dōsta baķar gözümüz
Ėaķ varlığı şimdi **bizüm** bahār eyledi şārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6*). [*bizüm, -üm*]

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm
Gayrı degül şimdi hemân Hâkdur **bizüm** ikrârimız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
50, Mısra 8). [bizüm, -üm]

Dôst meyini kime şuna çor cân u başı meydâna
Anuñ-içün esrük-durur şimdi **bizüm** güftârimız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,
Mısra 12). [bizüm, -üm]

Hâkka yakîn olan kişi terk ider yadı bilişi
Gitdi **bizüm** yâdımızdan bilişimiz ağıyârimız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,
Mısra 16). [bizüm, -üm]

Hemîşe sen idüp ihsân veli **biz** ideriz ‘işyân
Hâţamız maıv idüp bizden olaydıñ sen de bir hûşnûz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
51, Mısra 17). [biz,]

Hemîşe sen idüp ihsân veli biz ideriz ‘işyân
Hâţamız maıv idüp **bizden** olaydıñ sen de bir hûşnûz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 51, Mısra 18). [bizden, --den]

Kerem eyle Hüdâvendâ hâţâ baıırından al **bizi**
Nitekim acı deryâdan alurlar nimete pâk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 19). [bizi, -i]

Biz çarîk-ı Hâlvetî ‘aşıklarıñ hândâniyuz
Cân-ıla baş virmege dôst yolınıñ merdâniyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 1). [biz,]

Biz çerâğı Şâh-ı merdân şem ‘asından yandırıp
Anca dillerde hâkâyık şehri[niñ] şem ‘dâniyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 3). [biz,]

‘âlem-i gaybı şehâdetdür **bizüm** seyrânimuz
‘Ârif-i billâh-i ‘âlem vâsıl-ı ferdâniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7).
[bizüm, -üm]

Tevhîd-i zât-ı İlâhîdür **bizüm** varlıgımız
Ol hâkiqat baıırına pertâb iden dürdâniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra
19). [bizüm, -üm]

Bî-nişândan gelmişiz **biz** lâ-mekân ehlindenüz
Gitmege ‘azm eyleyüp yol-hânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 3). [biz,]

Dir Sinān Ümmī ḥaḳāyıḳdur **bize** mülk-i beḳā
Ḳulluḡa geldük velī ḳul Ḥānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 13*). [*bize, -e*]

Dir Sinān Ümmī **bize** mürşid olan Hüdur hemān
Evvel āḥır baḥriyüz Hüdur bizüm ‘ummānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 17*). [*bize, -e*]

Çün Muḥammed nūrına mazḥar yaratdı Lāyezāl
Tevḥîd-i zāt-ı İlāhîdür **bizüm** burhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4*). [*bizüm, -üm*]

‘āleme geldük bugün illā ki infāḳ olmaduk
Cān gözinden görinen oldur **bizüm** seyrānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6*). [*bizüm, -üm*]

‘Ayn ü şîn ü ḳāf ile geldük cihāna bî-gümān
Anuñ-içün ḡayret-i Ḥaḳdur **bizüm** erkānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8*). [*bizüm, -üm*]

Ehl-i ḳāl insāna degül yokdur aña sözimüz
Ehl-i ḥāl ‘aşıḳlara söyler **bizüm** ‘irfānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10*). [*bizüm, -üm*]

Dir Sinān Ümmī bize mürşid olan Hüdur hemān
Evvel āḥır baḥriyüz Hüdur **bizüm** ‘ummānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 18*). [*bizüm, -üm*]

Dir Sinān Ümmī **bize** ‘ayne’l-yaḳîn ḥaḳḳa’l-yaḳîn
Sır ilinde sırrıla seyrānımız tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 13*). [*bize, -e*]

Yā Ğanī naḳş olmayaydı raḫmetiñden zerrece
Derd-i ‘aşḳıñdan **bize** bir zerre mihmān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8*). [*bize, -e*]

Sinān Ümmī bu meydāna girelden ḥoş şafā buldı
Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 18*). [*bizüm, -üm*]

Dört kitābıñ aşlı ezel tevḥîd-i zātuñ sırrıdur
Dellālḡı degdi **bize** sırr-ı Ḳur’ān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4*). [*bize, -e*]

Nür-ı maḥabbetden ezel şundi **bize** ol Lā-yezāl
Gelsün bugün dertlülerin dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 13). [bize, -e]

Dir Sinān Ümmî **bize** lâzım degül ğayrı mekân
Mürġ-i lâhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21). [bize, -e]

Mürşide gönül vermeyen meydāna toĝrı girmeyen
Ḥālın anda göre yarın bugün bunda **bize** çursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12). [bize, -e]

Senden ‘aṭā **bizden** ḥaṭā böyle kuruldı ibtidā
‘Afv it bizüm ḥaṭāmızı Ādem şafiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [bizden, --den]

Ḥızır içdüĝi āb-ı ḥayāt ‘aşıklara ḥacet degül
Vaşlıñ meyinden şun **bize** Ḥızır-ı Nebiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 12). [bize, -e]

Ḥurmetine ḥurm et bizi ḳurbetine ḳurb et **bize**
Künh-i zāta maḥrem olan Aḥmed Resūlullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 23). [bize, -e]

‘İşyān deñizinden **bizi** ḳurtar anuñ ḥurmetine
Evvel aña ḳılduñ necāt Nūḥ-ı Neciyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7). [bizi, -i]

Ḥüsn-i cemāliñden cüdā olanlardan ḳılma **bizi**
Şalma ebed ḥüzn itmege Ya‘ḳüb ḥüznullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 15). [bizi, -i]

Ḥurmetine ḥurm et **bizi** ḳurbetine ḳurb et bize
Künh-i zāta maḥrem olan Aḥmed Resūlullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 23). [bizi, -i]

Senden ‘aṭā bizden ḥaṭā böyle kuruldı ibtidā
‘Afv it **bizüm** ḥaṭāmızı Ādem şafiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6). [bizüm, -üm]

Biz fenā-ender-fenā olduĝumuz tañ gelmesün
Mürşid-i kāmil yüzinden vaşl-ı sübhānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 7). [biz,]

Ey **bize** ta' n eyleyen gör merd-i meydānam bugün
Ḥamdü li'llāh çok şükür hem kāmīl insānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 1*). [bize, -e]

Bilmeyen bilmez Ḥakı Peyğamberi **bize** ne tañ
Ehl-i 'irfān 'aşkına ben ehl-i 'irfānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 9*). [bize, -e]

Dersi Ḥakdan görmeyen bilmez **bizüm** güftarımız
Dersimiz envār-ı Ḥakdur sırrımız seyrān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 5*). [bizüm, -üm]

Ḥaber virsin **bize** 'ālem cān u dil eydür illā Hū
Nedendür gör bu su'ālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 1*). [bize, -e]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni'metiñ hāşı
Ne 'aşkdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 23*). [bize, -e]

İlāhī **biz** ḥaṭā kılduğ bilürüz yolda yañıldığ
Dönüben қаpuña geldük bizi sen virme ağıyāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 3*). [biz,]

İlāhī biz ḥaṭā kılduğ bilürüz yolda yañıldığ
Dönüben қаpuña geldük **bizi** sen virme ağıyāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 4*). [bizi, -i]

İlāhī server-i 'ālem Ḥabībiñ Muştafā ḥaḫkı
Yalıñuz қоma yoluñda irişdür **bizi** ol yāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 6*). [bizi, -i]

Ey 'ālemleriñ şāhı bir nażar kılsañ n'ola
Biz 'āşīniñ günāhı defterin silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 2*). [biz,]

Evvel **bize** bu cānı 'Azrā'il ḥod virmedi
Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 19*). [bize, -e]

Ḥalk-ı 'ālem ḥālin **bizden** şorarsañ
Düşdiler 'aşıқа zann u gümāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 19*). [bizden, -den]

Vāridāt-ı zıkr-i ƙalbīdür aña ilhām olan
Cān dilinden söyleyen **bize** ƙıtabu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 14*). [bize, -e]
Cān ilinden cāmını şundu **bize** cān-ı şafā
Cür'a'ī nüş idevüz cān Ḥabibullāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 19*). [bize, -e]
Biz şerī'atla ḥaƙīƙat baħrınıñ ğavvāşıyuz
Gitmedük ḥaƙdur yolumuz ğayrı aƣvāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 5*). [biz,]
'aşƣa virdük **biz** cihānıñ şöhretin hem 'izzetin
Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 9*). [biz,]
Zāhirimiz pür-fenādur bāṭınımız pür-beƣā
Biz degülüz Ḥaƣ yolında ğayrı aḥvāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 14*). [biz,]
Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen ḥāl üstine
Bize Ḥaƣdan gör ne 'izzet açılır fāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 2*). [bize, -e]
Gelmişüz ƣālū belādan zātını zıkr itmege
Meylimiz yokdur **bizüm** hiç ğayrı a' māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4*). [bizüm, -üm]
'aşƣa virdük biz cihānıñ şöhretin hem 'izzetin
Şöhretimiz yok **bizüm** bu dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10*). [bizüm, -üm]
Her kişi bir sancağ-ıla varmaƣ diler dergāhuña
'aşƣıñdan ayrısı **bize** livā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 14*). [bize, -e]
Her kim belī dirse **bize** belkim anuñ dellālıyam
'aşƣ ehline hem-rāz olup bāzār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9*). [bize, -e]
'İlm-i ḥikmetiñ zerresi vārişligi geldi **bize**
Derd ehliniñ Loƣmāniyam tımār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 11*). [bize, -e]

Bize Firdevs-i a'lâdan dîzârîñ zevkî hoş geldi
Gören 'aşıklara âh-ıla zârûñ zevkî hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 1). [bize, -e]
Hezârân kâmil ü dâñâ senüñ vaşfîñ oğur yazar
Bize 'aşkıñ kitâbını yazarıñ zevkî hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 10). [bize, -e]
Kimi 'âbid kimi zâhid şızup yoluñda kâl olmış
Bize külhân-ı zikriñde zârârûñ zevkî hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 12). [bize, -e]
Revâ kıl rûh-ı sulţânı musallağ yedi iğlîme
'Acem Rûm u Yemen şâhı **bize** eylesün dağı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,
Mısra 8). [bize, -e]
Şarâb-ı 'aşk-ıla sen gel **bizi** mest eyle ey sâkî
Göñül pervânesi şem'a göyünsün görsün işrâkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,
Mısra 1). [bizi, -i]
Bi-ğamdi'llâh adımız oldu insân
Senüñ cân **bize** mürvetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 4).
[bize, --e]
Bize mürşid olan 'ayne'l-yakîne
Senüñ fazl u 'inâyâtıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 23).
[bize, -e]
Ki sensin Vâhid ü Qahhâr **bizi** eyle saña sen yâr
Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne sağ u ne şimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 7). [bizi, -i]
Dâ'imâ **bizden** hağâ senden 'ağadur işlenen
'aşkı fazlıñdan müyesser kıl bize burhân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 13). [bizden, --den]
Dâ'imâ bizden hağâ senden 'ağadur işlenen
'aşkı fazlıñdan müyesser kıl **bize** burhân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 14). [bize, -e]
Bu fenâ evden göçüp Hazretiñe varmağlığı
Ol Habîbiñ hürmetiyçün kıl **bize** âsân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 16). [bize, -e]

Götür bu ğafleti gözden şefâ'at umaram sizden
Kamu aĥbâbîna **bizden** selâm olsun senüñ ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 40). [bizden, -den]

Oluban yol kılavuzu koyup toğrı yola **bizi**
Didüñ maĥbün ider sizi kılıñ bu dünyeden ikrâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 23). [bizi, -i]

Didi cân virmekdür 'aşkımdan saña **bizden** vefâ
Geçmezem dildârîñ 'aşkından câna olsun vedâ' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 39). [bizden, -den]

Nazar kıldı size Allâh nazar kılıñ **bize** bi'llâh
Dinilsün dilde zıkrü'llâh bulunsun cânda vaşlu'llâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 25). [bize, -e]

bîzâr ol-: Bıkmak, usanmak; rahatsız olmak.

Ben ol dôsta virdüm gönül 'aşk benüm ile yâr olur
Kim ki dôsta virmez gönül bu 'aşk andan bîzâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
46, Mısra 2). [bîzâr ol, -ur]

bî-zevâl: Yok olmayan, zeval bulmayan (Allah).

Zâtında bizi var eyle
Birsin **bî-zevâliñ** Ĥaĥkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 20). [bî-zevâliñ,
-in]

boğaz: Ağız boşluğundan sonra yiyeceklerin geçtiği, ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.

Ehl-i zerķiñ ĥilesinden ğâfil olma gey şaķın
Yeyüp içdüği ĥarâmdur **boğazından** bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 10). [boğazından, -ın, -dan]

boğaziña dıķ-: Büyük bir iştahla yemek.

Loķmañı pâk eyle ele gireni
Ĥayvân gibi boğaziña dıķma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 32).
[boğaziña dıķ, -ma]

bölük: Bölük, kısım.

Bölük bölük divānıña varıncağ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 23).

[bölük,]

Bölük **bölük** divānıña varıncağ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 23).

[bölük,]

boncuq: T. is. Camdan muhtelif renkli ve ekseriya mavi delikli tane.

Çerçi oluban niçe bir şırça **boncuqlar** şatam

Ḥikmet-ile kem metā'ım la'l ü mercân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,

Mısra 23). [boncuqlar, -lar]

boş: Boş; anlamsız.

İşim yañlış gözüm bağlu dilim **boş** yüregim tağlu

Bu ef'āl-i qabāyihle ağardı saç qarardı yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra

7). [boş,]

boş gönder-: (Eli) boş göndermek, hiç bir şey vermeden yollamak.

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara

Ḥağ sā'ilin boş göndere revā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,

Mısra 8). [boş gönder, -e]

boş ol-: Boş vermek, kenara itmek.

Göñlüme şordum ḥaber virdi baña Allāh için

'aşq-ı Ḥağdan gayrısından şöyle boş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,

Mısra 10). [boş ol, -mak]

boyın eg-: Boyun eğmek, teslim olmak.

Ḥapıñda boyın egerler İlähī

'Aşıklarıñ 'azmi nazāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 3). [boyın

eg, -er, -ler]

boyla-: Göğüslemek.

Ne **boylar** sırda ‘aşk **boylar**

Bu esmā-i müsemmeden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 19). [boylar, -
r]

Ne **boylar** sırda ‘aşk **boylar**

Bu esmā-i müsemmeden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 19). [boylar, -
r]

böyle: Böyle, bu şekilde.

Böyledür bu ‘aşkıñ işi

Her kim uyarısa delüdüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 3). [böyledür, -
dür]

‘Aşıklarıñ sizden gitmez elemi

Evvel Allāh **böyle** çalmış kalemi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 22).
[böyle,]

Sitārem **böyle** oldu t̄ali‘im çün

Biraz hayrān oluban kıldum āh zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 13).
[böyle,]

Yidi yirden tokuz gökden ötesin seyr ider sālîk

Bunu **böyle** görenlere söylemedüm yalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 12). [böyle,]

Ey diriğā sen seni hep ‘āleme yayduñ göñül

Böyle her dem bî-ķarār olmaķda ne t̄uyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 2). [böyle,]

‘Ārifiñ nuṭķı hüve’l-ħaķdur belī ħaķķa’l-yaķīn

Cānı ķurbān eylesün çün **böyle** erkān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 18). [böyle,]

Daķı **böyle** hezārān biñ teraħķumlar edā kıldı

Velākin bu dilim ķaşıır ‘aķıl irmez kılam tibyan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,
Mısra 33). [böyle,]

Senden ‘aṭā bizden ħaṭā **böyle** ķuruldı ibtidā

‘Afv it bizüm ħaṭāmızı Ādem şafiyullah için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 5). [böyle,]

Kararı kalmadı cânıñ ledünnî ‘ilminiñ zevkın

Ṭuyaldan **böyledür** hālīm cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 6). [böyledür, -dür]

Ḥayālîñ derdiniñ zevkın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet ṭālî ‘i **böyle** mübârek kıtlu fāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36). [böyle,]

Her bir iş bitmez cihānda yetmeyince sâ‘ati

Tā ezelden **böyledür** çün küntü kenziñ hikmeti (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 2). [böyledür, -dür]

‘aşka fermān olmayan **böyle** selāmet görmeye

Ḳanķı dilde derd-i yār olsa melāmet irmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 13). [böyle,]

boyn eg-: Boyun eğmek, teslim olmak.

Gel şefā‘at kıl dîzārîñi görem yā Muştafā

Boynum egüben nazārînda ṭuram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 2). [boyn eg, -üben]

boynuña urğān taķ- Köleleştirmek, köle yapmak.

Gel ey miskîn-i bî-çāre niçün uyarsın ağyāre

Seni vaşl eylemez yāre taķarsa boynuña urğān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 40). [boynuña urğān taķ, -ar, -sa]

boyuncuķlar eg-: Boyun eğmek; karşısındakinin gücünü ve yüceliğini kabul etmek.

Ḳapîña gelmişem acam ğanî dergāha muḥtācam

Nitekim şāh ḳapusında boyuncuķlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 24). [boyuncuķlar eg, -er]

bu: "Bu" işaret zamiri.

Hemān **budur** saña feryād

Umar cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 7). [budur, -dur]

Mağşūdımız öñden şoña

Budur ki dirüm ben saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 26*). [*budur, -dur*]

Bu ayrılık bir ‘acāyib hālımış

Bunda gelen uğrar ulu yolımış (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 14*).

[*bunda, -n, -da*]

Ger bulduñ ise ser-firāz

Bunu göñül levhine yaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 30*). [*bunu, -nı*]

Ĥilāfı olursa **bunuñ**

Tevĥîdi yetmez kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 35*). [*bunuñ, -nun*]

Aldanma nefsiñ āline

Yapış **bu** mürşid eline (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 6*). [*bu,]*

Ümmî Sinān eydür saña

Sözüm **budur** öñden şoña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 18*). [*budur, -dur*]

Buña iren ĥandān olur

‘aşķ nūrıdur sazum benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 19*). [*buña, -n, -a*]

Ümmî Sinān söyler **bunu**

‘aşķ odına yanar cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 33*). [*bunu, -nı*]

Bir gün **bundan** göçile

Ol Ĥazrete şuç-ile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 17*). [*bundan, -n, -dan*]

Ben şaķınmazam bu cānı

Tek bulsunlar **bunlar** seni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 18*). [*bunlar, -n, -lar*]

Her kim **bunda** gelüp-durur

Ĥasret bağrın delüp-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 25*). [*bunda, -(n)da*]

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan cümle şıfâtı māt

Ne ĥālîķ oldu ne maĥlûķ nedür **bundan** gelen peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8*). [*bundan, -n, -dan*]

Ėāfil olma kıl ĥazer **bunda** giriftār olmadan
Dü-cihānīñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5). [bunda, -(n)da]

Ṭalibiñ efsâne şanmān baġrını çāk itdüġi
Pādişāhīñ her nazar baġduġı seyrān **bundadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4). [bundadur, -n, -da, -dur]

Zāhidā dersiñ senüñ ĥarf ü ĥurūfuñ baġşıdur
Dört kitābīñ ma‘nisi āyāt-ı Ėur‘ān **bundadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 8). [bundadur, -n, -da, -dur]

Nice baġrīñ mevcidür gel gör saña şerĥ itdüġüm
La ‘l ü yāġüt u cevāhir dürr ü mercān **bundadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12). [bundadur, -n, -da, -dur]

Gel Sinān Ümmīye baġ gör kim nice ġaynar taşar
Ėatredür illā ki ol deryā-yı ‘ummān **bundadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 14). [bundadur, -n, -da, -dur]

Pādişāhım sen bizi var eyledüñ ĥikmet **budur**
Ėudretiñle kendüñe yār eyledüñ raĥmet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2). [budur, -dur]

Dilime nuġġ eyledüñ söyler ki Allāh ismiñi
Şey’ idindüñ Rabbim olduñ şānıña minnet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 4). [budur, -dur]

Bī-nihāyet luġfuñ oldur keşf-i Ėur‘ān eyledüñ
Muştafā devrinde geldüm ‘āleme ĥurmet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6). [budur, -dur]

‘İlm ü ‘irfānīñ güliyle cān dimāġın toyladuñ
Enbiyālar evliyālar irdüġi lezzet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8). [budur, -dur]

Kā’ināta gelmişem bir gelmeyeydüm bir daĥı
Ėamdü li’llāh zātıñı zıkr eylerem fırsat **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10). [budur, -dur]

‘Arş u kürsī kā’ināta şıġmadum didüñ ‘ayān
Mü’miniñ ġalbinde pinhān olduġuñ ‘izzet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 12). [budur, -dur]

On sekiz biñ ‘ālemiñ sen Hālikısın bī-gümān
Şüretim insān yaratduñ cümleden nuşret **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 14). [budur, -dur]

Bī-niyāz oldum caḥīmiñden na‘īmiñden bugün
Her neye emr eyleseñ cān üstine niyyet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 16). [budur, -dur]

Kim tecellī kim tesellī çok temennā kıldılar
Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şöḥbet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 18). [budur, -dur]

Gerçi ‘āşık ḥayretiñ şem‘indeki pervānedür
‘Ayn ü şīn ü kâf içinde ‘ārife ḳurbet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 20). [budur, -dur]

Mürşid-i kāmīl yüzinden vechiñe kıldum nazār
Kisvet-i ‘izzet dinilen başıma devlet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 22). [budur, -dur]

Ey Ta‘ālā ḳanḳı faẓlūñ vaşfını şerḥ eyleyem
‘aşḳ derdiñ cur‘asın nūş eyledüm mürvet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 24). [budur, -dur]

Vuşlatıñ peymānesinden nūş idelden cānumuz
Şāhidem kıldum şehādet ḫālibe vaḥdet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 26). [budur, -dur]

Görmüşem Ḳur‘ān içinde muştuladuñ sen beni
Zikr iderseñ mürvetiñden adımı raḡbet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 28). [budur, -dur]

Geldüğinden aşşı kıldı ‘āleme Ümmī Sinān
Gerçi mücrim ismi ile añılan ümmet **budur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 30). [budur, -dur]

Cān virüp cānānı bulmaḳdur murād ancaḳ hemān
Bunda bundan özge bāzār eylemez dervīşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 8). [bunda, -(n)da]

Cān virüp cānānı bulmaḳdur murād ancaḳ hemān
Bunda **bundan** özge bāzār eylemez dervīşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 8). [bundan, -(n)dan]

Bularnıñ ğayrıdan yoǵdur murādı

Hemān zātındaǵı esrārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9*). [bularıñ, -lar, -ın]

Bularuñ turduǵı sevgi, cemālim

Vireyin didüǵüñ ikrārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 19*). [bularuñ, -lar, -uñ]

Gerçek ‘aşık olan kişi meydāna ƣor cān u başı

Budur yār seveniñ işi her ne gelse faħra şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8*). [budur, -dur]

Ƙatre baħre irincegez ‘aşık ma‘şūƣ olur dirler

Gümānum yoǵ gerçek imiş benüm **buña** ikrārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 12*). [buña, -ñ, -a]

Yidi yirden toǵuz gökden ötesin seyr ider sālİK

Bunu böyle ğörenlere söylemedüm yalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 12*). [bunu, -nı]

Ƙün buyurdı Ğayrū’l-beřer mütü ƣable en-temütü

Ölmedin öñ **bunda** iken ölmeyen insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [bunda, -n, -da]

Direm kim yarıcım Allāh şefā’atcim Resülullāh

Ki burhānım Veliyyullāh **budur** bendeki bir ğaƣ söz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 22*). [budur, -dur]

Ehl içinde bunlara ğayvān-ı nāṭıƣ zıkr olur

‘İlm-i uħrādan **bular** hiĉ kār-ı esrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 18*). [bular, -lar]

Şöyle bil nāsüt-ı ‘ālem naƣşıdır **bunlar** hemān

Ṭā’atı ‘ādet ƣırlar fi’li ibrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 15*). [bunlar, -n, -lar]

Ehl içinde **bunlara** ğayvān-ı nāṭıƣ zıkr olur

‘İlm-i uħrādan bular hiĉ kār-ı esrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 17*). [bunlara, -n, -lar, -a]

Gel ey ğöñül **bunda** mekān tuṭulmaz

Fenā mülki dirler oynar ütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1*). [bunda, -(n)da]

Kim-durur bu sihr-bāziñ uğrına uğrar yolu
Şağ selāmet gide **bundan** mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 20). [bundan, -(n)dan]

Çankı erdür merd oluban kalbi şehrin şaklaya
İtmeye **bunuñ** kemālinden hayālinden nuķuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 24). [bunuñ, -nuñ]

Ey Sinān Ümmî **bunuñ** fitnelerinden kim halāş
Buldısa var tapusunda ol seni sen aña қоş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
25). [bunuñ, -nuñ]

Ҳaber virmediler **bundan** talan deryā-yı ‘irfāna
Kiminüñ yüzi ağ olmuş kiminüñ yüzi kir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 13). [bundan, -(n)dan]

Kimi **bundan** gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez
Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 63, Mısra 27). [bundan, -n, -dan]

Baһr-ı muṭlaқ kuşu idüm **bunda** pervāz eyledüm
Bu қanādım açduğumdan baһr-ı ‘ummānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
65, Mısra 5). [bunda, -(n)da]

Aç gözüñ Ümmî Sinān dostu **bunda** göre gör
Dost dîzārın görmege ehline fermān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra
13). [bunda, -(n)da]

Nefsim degül söyledüğüm rüḫum ḫālıdur didüğüm
Bunda gelüp uğradüğüm ol şāhımñ fermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 24). [bunda, -(n)da]

‘Aқl-ıla ‘azm iden **buña** iremeye қala таña
Nür-ı ḫaқāyıқ қılmadın ‘ilmu’ llāhda sırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 3). [buña, -ñ, -a]

Ben degülem **bunı** diyen ilhām-ı Ḫaқdur söyleden
Bir sır gelüp nuṭқ eyledi ben arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 29). [bunı, -nı]

Bī-mekānım **bunda** ben şanman ki bünyāz eyledüm
Baһr-ı muṭlaқdur mekānım **bunda** pervāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
88, Mısra 1). [bunda, -(n)da]

Bî-mekânım **bunda** ben şanman ki bünyâz eyledüm
Baħr-ı muṭlaḳdur mekânım **bunda** pervâz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2*). [*bunda, -(n)da*]
Ava şaldı ol ḥaḳîḳat şâhınıñ şehbâzıyam
Avladum **bunda** şikârım ördek ü ḳaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6*). [*bunda, -(n)da*]
Tevḥîd-i ef‘âliñ aşlından bilen añlar **bunı**
Arıyam hem ḳudret-i Ḥaḳdan balım ‘aşḳdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 9*). [*bunı, -nı*]
Mürşide göñül virmeyen meydâna toĝrı girmeyen
Ḥâlin anda göre yarın bugün **bunda** bize ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12*). [*bunda, -(n)da*]
Daḳı saña selâm itdi benümle ḥoş kelâm itdi
Didi tiz gelsün uş **bunda** anuñdur bu ulu meydân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14*). [*bunda, -(n)da*]
Şerî‘atda ṭarîḳatda ḳulaĝuzlar idüp irsâl
Anı **bunda** getürmeye temâmet eyledüm burhân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 20*). [*bunda, -(n)da*]
Yedürmişdür saña nefsiñ **bunuñ** mekrî ṭa‘âmından
‘Aceb bu dâr-ı dünyâda niçe bir olasın sekrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*). [*bunuñ, -n, -un*]
Ol Ḥabîbiñ Muştafâ devrinde pervâz eyledüm
Derdimiñ dermânı **bundan** ĝayrı devrân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 24*). [*bundan, -(n)dan*]
Budur Ḥaḳdan ne istersem diyem yâ Hû ṭuram
Ḥudâniñ luṭfına irsem diyem yâ Hû irem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1*). [*budur, -dur*]
Eger şıḫḫat olam zinde eger zaḥmet ola tende
Neye irsem ki ben **bunda** diyem yâ Hû irem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [*bunda, -(n)da*]
Zâti ḥıvonı-y-la anda ṭoyladı meni ol şâh
Ni‘met-i ‘aşḳa **bunda** şunuşumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 6*). [*bunda, -(n)da*]

Dört kitābıñ aşlına ‘ārif idüm anda men
Bunda gelüp mürşide dānişımdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 8*). [*bunda, -(n)da*]

Yâ İlähî sen meded eyle ki bu Ümmî Sinān
Aldanup düşmeye tā kim **bunda** mekr-ile āla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 12*). [*bunda, -n, -da*]

Mağşūdumuz öñden şoña **budur** ki derdiñ vir baña
Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 3*). [*budur, -dur*]

Ey gönül baq kâ’ināta gör cihānıñ hālını
Āhır olmışdur zamānıñ va’desi gözle **bunu** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 2*). [*bunu, -nı*]

Kimse **bunda** bir kemāle irişüp kılmaz hüner
Tuta gelmeyince evvelden anuñ sevdāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 3*). [*bunda, -(n)da*]

Her kimüñ başında evvel tāt-ı devlet kōndısa
‘aşq içinde **bunda** anuñ gel gör istiğnāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 10*). [*bunda, -(n)da*]

Dağı **bundan** içerüden söylerisem bir haber
Mağv ider hayret cihānıñ nūrınıñ ziyāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 19*). [*bundan, -(n)dan*]

Gel berü şarrāf-ısañ gör gevheriñ ra’nāsını
Ehl-i ‘irfān olmayan bilmez **bunuñ** ma’nāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 2*). [*bunuñ, -n, -un*]

Niçe biñ ādem içinde kāmīl insān kanda var
Añladuñsa işbu sırdan geç **bunuñ** ğavğāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 12*). [*bunuñ, -nuñ*]

Dü cihānıñ cevrini kendülere yār itdiler
Meskeni oldı **bularuñ** gör belā meydānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 4*). [*bularuñ, -lar, -uñ*]

Eyle olsa işbu remzi añlayan
Eylemez **bundan** öte çün ü çirā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 30*). [*bundan, -(n)dan*]

Dağı andan ötesine melek mürsel nebî şıgmaz
Buña göre kıyās eyle yanar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 68). [buña, -ñ, -a]
Didi medh eyleyüp ol Hâk saña çün ve'z-zuhâ muṭlak
Buña kıadir dilim ancak ki haqsın yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 14). [buña, -ñ, -a]
Didün bir ağılu baldur **buña** barmaq banan zâldur
Haqñ zikri ulu yoldur diliñüzden kıoman her gâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 25). [buña, -ñ, -a]
Buyurduñ bir lisânında hadîs-i kıudsî içinde
Kılırsa tevbe kim **bunda** kıılır anı mu'âf Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 44). [bunda, -(n)da]
'aşkı derdiñ hükmi olınca **bunda** 'aqla uşsa ne
Geçmezem dildârñ 'aşkından cāna olsun vedâ' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 19). [bunda, -(n)da]
Gelün ey merd-i 'âkıllar nazâr kıluñ bu sevdāya
Nice dil virdiler **bunlar** görüñ Hazret-i Mevlāya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
1, Mısra 6). [bunlar, -n, -lar]
Cümlesi peydâ' -i lādan yâ **bunuñ** varı nedür
Kim ki bu sırdan haber bilmez diye vâ-ħasretān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 11). [bunuñ, -nuñ]
Olam **bunda** fenā fi'llâh bulam anda beķā bi'llâh
Meded kııl yâ veliyya'llâh şefā'at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4,
Mısra 27). [bunda, -(n)da]

bu: "Bu" işaret sıfatı.

Ķurtar nefsiñ belāsından
Cān **bu** luṭfı bula senden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 14). [bu,]
Ķurtar beni **bu** yaradan
Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 51). [bu,]
Budur yüregüm yāresi
Gıtmedi yüzüm kıarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 5). [budur, -dur]
Toğarsa cānıma nūruñ zıyāsı
Eser **bu** dilime bād-ı şabāsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 6). [bu,]

Budur dir ‘aşıklar ‘aşkıñ nişanı
Küntü kenze mazhar ider insānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 25).
[budur, -dur]
Bu derde eylegil çäre
Umar cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 15). [bu,]
Bulan **bu** ‘aşkıñ dadını
Keşf eyler ‘ilm-i bāṭını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 21). [bu,]
Bu derde uğrayan kişi
Dîvāne olur hūludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 1). [bu,]
Böyledür **bu** ‘aşkıñ işi
Her kim uyarsa delüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 3). [bu,]
Åh kim **bu** gönül hümāsı
Havālara pervāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 1). [bu,]
Kimdür **bu** dünyāda güldüm diyenler
Mağşūdum murādum buldum diyenler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 5).
[bu,]
Bu ayrılık bir ‘acāyib hālımış
Bunda gelen uğrar ulu yolımış (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 13). [bu,]
Bu tevḥīde ikrār-ıla
Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 1). [bu,]
Ümmî Sinān **bu** sözi kes
Ėayrıya eyleme heves (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 41). [bu,]
Bilürsin **bu** cihān fāni
Senden evvel gelen ḡanı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 13). [bu,]
‘aşka ulaşdur **bu** cānı
Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 15). [bu,]
Bu dünyānıñ yoḡluḡına darılma
Siñek gibi ‘ankebūta sarılma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 25). [bu,]
Göre **bu** dünyāyı irküp dereni
Anca bir sâ‘atdur anuñ virānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 29). [bu,]
Bu hidāyet Ḥaḡdan gelür
Münkir olanlar ne bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 17). [bu,]

Ümmî Sinân dir yâ Şani

Her dem **budur** sözüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 28*).

[*budur, -dur*]

Eliyle kendini tutdı

Bu ‘aşkıñ baħrına atdı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 14*). [*bu,]*

Ne boylar sırda ‘aşq boylar

Bu esmâ-i müsemâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 20*). [*bu,]*

‘Acebdür **bu** ‘aşkıñ hâli

Gâh ğama uğradur yolu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 21*). [*bu,]*

Sinân Ümmî yüri sen var

Bu rāzı eyleme izhār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 42*). [*bu,]*

Bu tevħîde düşen ey yār

Oğur bu dersi ihfâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 43*). [*bu,]*

Bu tevħîde düşen ey yār

Oğur **bu** dersi ihfâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 44*). [*bu,]*

Ṭolar ƣalbe ‘ilm ü ‘irfân

Şabr idemez olur **bu** cân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 10*). [*bu,]*

Cümle yârenlere **budur** niyâzum

Bizi güzel Muħammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 19*).

[*budur, -dur*]

Ümmî Sinân **bunı** söyler gümânsız

N’iderler cesedi içinde cânsız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 49*). [*bunı,*

-n, -ı]

Gel **bu** câna ƣurbet eyle

Cümle vârim sil pâdişâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 3*). [*bu,]*

Nice alur ‘ağlı şaşan

Bu yolda menzil pâdişâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 32*). [*bu,]*

Ulu minnet **budur** câna

Dilde mihmân ol pâdişâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 7*). [*budur, -dur*

]

Ben şağınmazam **bu** cânı

Tek bulsunlar bunlar seni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 17*). [*bu,]*

‘Aceb **bu** fânî dünyâda

Dostdan vefâ bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 1*). [*bu,]*

‘Aceb **bu** derd-i hayretten

Hergiz ‘aqla gelmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 19). [bu,]

Bu cânım yoluñda kırbân eylegil

Efendim Mazharî Sultân kıandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 27).

[bu,]

Gerçi vâşıl olduñ sırr-ıla Hakkıa

Size menzil oldu **bu** dâr-ı beķā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 6). [bu,]

Niçe kıatlansun yürek **bu** firāķa

Efendim Mazharî Sultân kıandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 7).

[bu,]

Baħr-ı muğrıķdur dalınmaz **bu** baħra ğavvāş bulınmaz

Lā-te‘ ayyüñdür bilinmez küñh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 15). [bu,]

Sensin ‘ālemlerden ğanī ister **bu** cân senden seni

Ayrımasun cân u teni küñh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 27). [bu,]

Budur ol yüce nūr-ı zāt kıılan cümle şıfātu māt

Ne ħālīķ oldu ne maħlūk nedür bundan gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

2, Mısra 7). [budur, -dur]

Bu Sinān Ümmī olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol kıapudan anı kim ırdı ħaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra

13). [bu,]

Gel **bu** ‘ilm-i kıāle kıalma bāķī kıalmaz ol saña

Kesb ü kārıñ olmayınca çāre kıılmaz ol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra

1). [bu,]

Bir ‘amel kııl kim **bu** ğün görmeyesin yevmü’l-ħisāb

Yoħsa yarın yarı kıılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra

9). [bu,]

Ey Sinān Ümmī **bu** pendı ger kıılursañ kendüñe

‘ālem-i vaħdet ilinden ğüliserdür ğül saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra

25). [bu,]

Bu Sinān Ümmīye luţfuñ kııl naşıb

Kim yañılmayıp saña doĝrı gıde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 25). [bu,]

Hergiz **bu** miḥnet-ḥānede ğamdan ḥalāş olmaz göñül
Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevk u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6,
Mısra 5). [bu,]

Götür ğaflet niķābın **bu** gözümden
Ḥürmetiyçün zū-mirratın fe' stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9). [bu,]

Bize tevḥîd ü tevfiķiñ refiķ it
Ḥudāyā ola kim **bu** cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 22). [bu,]

Ben **bu** mülke gelmeden çār 'anaşır olmadan
Aşlımdağı 'ummāna ṭalduğum midur ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
5). [bu,]

Ümmî Sinān dir ḥvāce fikrim **bu** irte gice
'aşk-ıla cān mi'rāca şalduğum midur ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
17). [bu,]

Kim ki **bu** 'aşk baḥrınıñ ğavvāşıdır ey pür-hüner
Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir ḳatre āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 5). [bu,]

Her nefes kim alduğuñca zıkr ü tesbîḥ eylegil
Kim **bu** 'ömrüñi hebāya zāyi' isrāf etme ṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
12). [bu,]

Bu ḳanā'at cübbesinden key şaḳın ḳıḳarma baş
Ġāfil olma aldar avlar seni de çiyner ṭolāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
13). [bu,]

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özüñi
Gör gülistān illerinde alma vü ayva 'ünnāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
15). [bu,]

Bu Sinān Ümmî za'ife irmesün ḥışmıñ seniñ
İtmesün ḥasret-i hicrān anı iĝrāḳ el-ĝıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra
9). [bu,]

Nefse cāna olan ḳuvā' vaḥdet bulursa ḥoş revā
Budur sülük-i müntehā ins-ile cīnden al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,
Mısra 16). [budur, -dur]

Miḥnet-ile **bu** fenāda cāniña ḳıldıñ cefā
Dōst iline sırr-ıla seyrāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 11). [bu,]

Sen **bu** nefsiñ zulmetinden ƙalduñ uş h r u zelil

Ey dirig  derdiñe derm ndan olduñ b -haber (* mm  Sinan D v n , Gazel 12, Mısra 15*). [bu,]

Bu Sin n  mm  za ‘ifiñ  h idüp ağladuğı

Şol saña yol gösteren Burh ndan olduñ b -haber (* mm  Sinan D v n , Gazel 12, Mısra 23*). [bu,]

Bu cih niñ nağşına  un sen seni ƙılduñ fed 

‘ lem-i aşliyyede Rahm ndan olduñ b -haber (* mm  Sinan D v n , Gazel 12, Mısra 3*). [bu,]

Ey Sin n  mm  saña y r olmağa yarın o Ő h

Gel bugün **bu**  yin   erk n  eyle t r-u-m r (* mm  Sinan D v n , Gazel 13, Mısra 30*). [bu,]

ŐorŐaram ben kimseye ƙılmaz vef   arĥ-ı felek

Ėaflet içinde **bu** ‘ mr m yayını bir gün yaşar (* mm  Sinan D v n , Gazel 14, Mısra 4*). [bu,]

Bu Sin n  mm yi siz bende-i ağy r ađlamañ

Z hir   bütün anuñ sult n  ‘aŐĥu’ ll hdur (* mm  Sinan D v n , Gazel 16, Mısra 13*). [bu,]

Ol ĥaŐıŐat Şehrine sult n olan c n neye

Bu v c dum ƙafesi ancak mis firĥ ned r (* mm  Sinan D v n , Gazel 17, Mısra 10*). [bu,]

Bu fen  mülkünde ‘aŐĥa c n virüp baş oynadan

‘AŐıŐıñ aĥv li sırrın kim bilür merd ned r (* mm  Sinan D v n , Gazel 17, Mısra 15*). [bu,]

İĥtiy rım la degüldür **bu** diliñ Őerĥ itdüği

NuŐĥ-ı Raĥm ndur cesed  na bugün berĥ ned r (* mm  Sinan D v n , Gazel 17, Mısra 21*). [bu,]

Bu ĥar b olmuş gönül c n u cih n terk eyleyüp

Ol ĥaŐıŐat Şem ‘ine par par yanan perv ned r (* mm  Sinan D v n , Gazel 17, Mısra 23*). [bu,]

Sen **bu** sırdan zühdün-ile ağlamazsın z hid 

C n virüp c n n  bulmaŐ ‘aŐıŐıñ ol k r dur (* mm  Sinan D v n , Gazel 18, Mısra 13*). [bu,]

Kim cihānıñ varlığın dilden terāş eyler bugün

Anı hayrān eyleyen **bu** vuşlatıñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 18). [bu,]

Aḥsen-i taqṣīm dinildi şānıña insān-iseñ

Geç **bu** şüret naqşını gel ma‘ni‘i insānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4). [bu,]

Mazhar-ı ‘ilm-i Ḥudā bil qalbiñi ey baḥtlu

Ḥaḳ buyurdı kim **bu** remzi āyet-i Qur‘ānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10). [bu,]

Vaḥdetiñ nūrı-y-la naḳḳāş olmağa şāhım senüñ

Bu Sinān Ümmî āḥardan bī-nuḳūş olmaḳ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 14). [bu,]

Kim **bu** sırra irmese insān gelür hayvān gider

Cüş iden āb-ı revān **bu** zikrimiñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7). [bu,]

Kim **bu** sırra irmese insān gelür hayvān gider

Cüş iden āb-ı revān **bu** zikrimiñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8). [bu,]

Ey tarīḳat düşmeni bil kim nedür **bu** şerr ü şür

Dem-be-dem Allāh diyen ‘aşıqlara senden ğurūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [bu,]

Dört kitābıñ s̄abiti zāt-ı Hūdūr ḥakka‘l-yaḳīn

Ey **bu** tevḥıdden ḥabersiz gey şaḳın olma ki dūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 18). [bu,]

Kendü sırrın bilmeyen virmez ḥaḳīḳatdan ḥaber

Çünki **bu** yolda delilimdür benüm şır-i Ğafūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 20). [bu,]

Bu Sinān Ümmî ne söyler remzini añlan ‘ayān

Ey ḥaristān ehli var bu ğafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 25). [bu,]

Bu Sinān Ümmî ne söyler remzini añlan ‘ayān

Ey ḥaristān ehli var **bu** ğafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 26). [bu,]

Fezküru'llâhe kıyâmen hûş sırâta'l-müstekîm

Berzah ili perdesin **bu** zıkr-ile açmak nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10*). [bu,]

Lâ kelâmından geçen añlar **bu** zıkrîñ ma'nisin

Dir Sinân Ümmî anuñ envârına müştâk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 25*). [bu,]

Bu Sinân Ümmîyi tevhîd hâke yeksân eylemiş

Esdigince bād-ı 'aşkıñ yol tozundan bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 29*). [bu,]

Bu 'aşka virmişem ben ihtiyârım

Ne kim kılsa baña fahr u ğınâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*). [bu,]

Baña kim 'aşka tevbe kıl dir ise

Benüm **bu** 'aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 8*). [bu,]

Bu 'aşkıñ vaşfını bizden şoranlar

Biliñ kim tâ ezelden âşinâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 11*). [bu,]

Eger benden kim isterse naşîhat

Çomasun 'aşkı **bu** 'âlî-mağâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 14*). [bu,]

Mağabbet nârına **bu** dil yanaldan

Benüm âh-ıla zârum şubh u şâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 15*). [bu,]

Baña **bu** 'aşka kim oldı kulağuz

Anı Allâh sevindürsün du'âmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 23*). [bu,]

Sinân Ümmî **bu** 'aşka yâr olaldan

Yoğ oldı varlığı bir kırı nâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 25*). [bu,]

Tefekkür baħrına taldum temâmet

Bu sırrı açmadum özüm tolu nâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 16*). [bu,]

Saña **bu** elfâz-ı ma‘nâ nerden gelür dirseñ baña
Görilmez haṭṭı gözile cān içinde yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41,
Mısra 7). [bu,]

Bu cāniñ irdügi zevkı ne bilsün görmeyen kimse
Ümmî Sināniñ aḥvālın baḥr-ı ‘aşka ṭalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 13). [bu,]

İlāhî dār-ı vaşlıñda **bu** cān olmağ diler ber-dār
Çekildüñ dāra yā ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
43, Mısra 1). [bu,]

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla **bu** dil yanmağ diler yā Rab
Şafādan ṭuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
43, Mısra 5). [bu,]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā **bu** dil senden naḫar ister
Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43,
Mısra 17). [bu,]

Gerekse okusun yazsın gerek seyyāḥ olup gezsın
Bu tevḥīdiñ deryāsına ṭalmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,
Mısra 6). [bu,]

İrenler tevḥīd-i zāta cāmi‘ olur her şıfāta
Bu sırrıñ taḫtına sulṭān olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,
Mısra 14). [bu,]

Ümmî Sinān **bu** tevḥīdiñ ḥaḫīḫatın söyler yine
İmān-ı taḫḫīḫ es-selām bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,
Mısra 17). [bu,]

Yoğdur Sinān Ümmî gibi gerçi **bu** yolda bir gedā
Nıyyeti ḥālîş olmağın yardımcı ol Ḥān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 17). [bu,]

Ben ol dōsta virdüm gönül ‘aşğ benüm ile yār olur
Kim ki dōsta virmez gönül **bu** ‘aşğ andan bîzār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
46, Mısra 2). [bu,]

Benüm işim ol dōst-ıla gelür **bu** ‘aşğ olur belā
Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 3). [bu,]

Gözüm dōstu görmek diler vuşlatına irmek diler
Gelür **bu** ‘aşk döker yaşın gözüm şanki bıñar olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [bu,]
‘Acebdür **bu** ‘aşkıñ hâli kıomaz dōsta vara yolu
Kim ki dōsta şunar eli kıapar ‘aşka şikâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [bu,]
Bir kulına dōst meyl ide gider **bu** ‘aşk anı güde
Kıomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*). [bu,]
Kim ki sever Allâhı ğayrıyı kıor va’llâhi
Bu yola cân u cihân terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [bu,]
Ben zâhidiñ ğavgâsın terk eyledim ferdâsın
Bu vücūdum kıatresin ‘ummân itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6*). [bu,]
İşim yañlış gözüm bağlu dilim boş yüregim tağlu
Bu ef’âl-i kıabâyiñle ağardı saç kıarardı yüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8*). [bu,]
Muhtaşar elfâz-ı ma’nâdan **bu** ‘âlem halkınıñ
Hâlini fâş eylesem ben illâ Settâr eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 19*). [bu,]
Bu Sinân Ümmî’i siz câhil ü nâdân añlamañ
Halk-ı ‘âlem hâline ‘âlimdür izhâr eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21*). [bu,]
‘Âlimü’l-ğaybıñ vücūdı nūrınıñ şehrindeñüz
Bu kıafes cisminde geldük kıabs olan zindânıyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6*). [bu,]
Senüñdür ‘izzet ü nuşret senüñdür şan‘at u kıudret
Bu on sekiz biñ ‘âlemdeki sensin şâhibü’n-naķķâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 4*). [bu,]
Zehi sulţân-ı ‘âlî-şâh senüñdür **bu** yüce dergâh
Fedâdur yoluña her ğâh hezârân biñ ğoñül cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 13*). [bu,]

Kim-durur **bu** ejdehāniñ ağızına başı gide
Kurtulup bula necātı zehrini kılmaya nüş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 17*). [bu,]

Kim-durur **bu** sihr-bāziñ uğrına uğrar yolu
Şağ selāmet gide bundan mekrine olmaya tuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 19*). [bu,]

Çankı kimsedür **bu** ıarrāz ile oynar aldanup
İtmeye mağbūn u maħrūm kılmaya avcını boş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 21*). [bu,]

Merd olup merdāne gir meydāna sen
Ya **bu** yolda bite iş ya kopa baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*). [bu,]

Ol beķādan **bu** fenāya şol Ğanī
Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 11*). [bu,]

Yoğ-iken **bu** yir ü gök ü ‘arş u kürsī nefis ü cān
Evvel āħır bir olan ol küntü kenzu’llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5*). [bu,]

Țıfl-ı ma’nī zıkr-i ķalbīden gelür ‘ayne’l-yaķīn
Aħsen-i taķvīm yüzinden gel **bu** vechu’llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12*). [bu,]

Mü’miniñ ķalbin Ğudā kendüye mir’āt eyledi
Gel muşaffā eyle ķalbi sen **bu** Beytu’llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 18*). [bu,]

Enbiyādan mu’ciz oldı bil kerāmet evliyā
Ey Sinān Ümmī gözüñ aç sen **bu** zıkru’llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 22*). [bu,]

Hezārān ķārbān geldi **bu** yolda virdiler cānı
Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5*). [bu,]

Gelen ķonar ķanan göçer kimesne evvelin bilmez
Gelen eydür ki **bu** aħķām henüz kurulmuş ir ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 24*). [bu,]

Ey Ğudāyā ben za’ife n’ola iħsān eyleseñ
Şol cemāliñ vaħdetin **bu** cānıma cān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*). [bu,]

Pertev-i nūruñ tecellī kılsa ey Hāḡ bir kezın
Cān hūmāsın Zelḡa-veṣ **bu** tende zindān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 14*). [bu,]

Seyr idüp sırran beḡā mülkin **bu** dil mürḡi hezār
Cānı başı terk idüp **bu** yola fermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 15*). [bu,]

Seyr idüp sırran beḡā mülkin **bu** dil mürḡi hezār
Cānı başı terk idüp **bu** yola fermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 16*). [bu,]

Bu Sinān Ümmî za'ife ḡurbetiñ olsa ḡarib
Cān Yūsufın Mıṣr iline n'ola sultān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 25*). [bu,]

Baḡr-ı muṡlaḡ ḡuṣı idüm bunda pervāz eyledüm
Bu ḡanādım açduḡumdan baḡr-ı 'ummānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6*). [bu,]

Dir maḡabbet deñizinden nūṣ iderdüm 'aḡl u cān
Bu Sinān Ümmî gerekmez baña erkānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 22*). [bu,]

Yüzüm güler özüm aḡlar görürsin **bu** fenā mülke
Murādım olduḡın ṣoymaḡ ḡicābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 15*). [bu,]

Göñlümün ṡırında Mūsā gibi ednādur **bu** cān
Hem tecellī nūrına ḡiryān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [bu,]

Ben ne iḡlīm ṣāhınıñ neslindenem bilmez misin
Sen **bu** 'ömrüm cevherin bir kem pula ṣayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6*). [bu,]

Gel ey 'aḡl-ı ṣafā ehli nedür ma'nā ṣorarsañ gel
İḡüp 'aṣḡıñ ṣarābından **bu** tevḡıdi sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*). [bu,]

ṡakın **bu** seyfiñ aḡvāsın cihādü'l-ekberi añla
ḡicāb-ı māsiva'llāha fenā virüp kırarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3*). [bu,]

Göñül emrâzına kâldan bulunmaz ‘aql-ıla dermân
Bu sırra olmuşam Loḳmân eger merhem şararsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [bu,]

Delilim mürşid-i kâmil ṭanuğum tevḫîd-i esmâ
Gümâna düşmesün nefsiñ **bu** menzile irerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 14*). [bu,]

Bugün **bu** ‘aşkıñ içinde vicdânımız eksik degül
Ḥudâniñ ḳurb-ı zâtında seyrânımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1*). [bu,]

Bu ‘aşkıñ ḥaymesin ey şâh ḳuraldan oldı hoş dergâh
Yedi iḳlîme ḥükm eyler sultânımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3*). [bu,]

Bu tevḫîdiñ müsemmasın ṭaleb ḳılan bugün gelsün
‘Aşıklar ṭalıban oynar ‘ummânımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 13*). [bu,]

Sinân Ümmî **bu** meydâna girelden hoş şafâ buldı
Bizüm **bu** derdiñ içinde dermânımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 17*). [bu,]

Sinân Ümmî **bu** meydâna girelden hoş şafâ buldı
Bizüm **bu** derdiñ içinde dermânımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 18*). [bu,]

Cehl ü nâdân ğayretinden ḳalma ḳaldur başıñı
Geç **bu** şüretten seni sen kâmil insân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10*). [bu,]

Ey **bu** derde uğrayup ḥâlim bilenden bir kişi
Virmedüñ yâ Rab baña kim derdime dermân şoram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7*). [bu,]

Bu firâḳ-ı ḥasret içinde ‘aceb ben bî-nevâ
Niçe bir ḥıdmet ḳıluban yâ niçe iş başaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 15*). [bu,]

Ḳalmışam ḥayrân u sergerdân olup ḥayretdeyem
Bilmezem **bu** mürğ-ı sevdâyı ne yaña uçuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 20*). [bu,]

Hecriñ odı bükdi elif kıaddimi dāl eyledi

Bilmezem **bu** çarhıñ elinden nice baş kıurtaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 22*). [bu,]

Göñlüme yağan hemîşe ‘ilm ü ‘irfândur benüm

Söylediği **bu** dilimiñ sırr-ı Kıur’ândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 2*). [bu,]

Virmezem kim kıadrini bilmez ele **bu** la‘limi

Râzımı keşf eyledigim kıâbil-i şândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7*). [bu,]

Bu Sinân Ümmî za ‘ifîñ yarası yanmağı diler

Anuñ-içün kim bu cânım ‘aşğa mihmândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 33*). [bu,]

Bu Sinân Ümmî za ‘ifîñ yarası yanmağı diler

Anuñ-içün kim **bu** cânım ‘aşğa mihmândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 34*). [bu,]

Ey dirîğâ yine benüm oldu işim neyleyem

‘aşğ-ıla hoş oldu **bu** âvâre başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2*). [bu,]

Çâfil iken nâgehânî geldi **bu** sevdâ baña

Ey mu ‘abbir niçe ta ‘bîr ola düşüm neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*). [bu,]

Yağma kııldı **bu** vücūdum mülkünü derd-i Hüdâ

Kıılmadı aşşı **bu** nefsanî şavaşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7*). [bu,]

Yağma kııldı **bu** vücūdum mülkünü derd-i Hüdâ

Kıılmadı aşşı **bu** nefsanî şavaşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8*). [bu,]

Yedi deryâ cüş idüben mevcini kııldı beyân

Mağva irdi kim **bu** toprağ-ıla daşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10*). [bu,]

Âh ki **bu** derdiñ elinden yaralandı yüregim

‘âleme rüsvây oluban töldi fâşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 13*). [bu,]

Ey ḥakīmā kim **bu** derdime kaçan dermān ola
Yā nice bir akısdur kanlu yaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 15). [bu,]

Bu Sinān Ümmî hemişe derd-i yāre mübtelā
Ey dirîgā yoç-durur bu yolda işim neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 19). [bu,]

Bu Sinān Ümmî hemişe derd-i yāre mübtelā
Ey dirîgā yoç-durur **bu** yolda işim neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 20). [bu,]

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer **bu** ten cismi ile
İllā ki mevc-i ism-ile ol Vāḥidiñ ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 3). [bu,]

Şimdiki ḥālinden ḥaber şoranlara **budur** sözüüm
Ṭālibleriñdür ḥānesi ‘ummān-ı ‘aşkıñ kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 21). [budur, -dur]

Ben **bu** ‘aşқа irelden dosta ḳurbāndur cānım
Bî-nişāndur mekānım ben mekānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 3). [bu,]

Ben **bu** ‘aşқа düşmesem yanuban ṭutuşmasam
Derd odında pişmesem ad u sanı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
5). [bu,]

Ben **bu** ‘aşқа irince ḥayli zamān ağladum
Aradığum bulmuşam çün kalanı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
9). [bu,]

Ben **bu** ‘aşқа yār oldum hem bir ile bir oldum
Hem Mūsā hem ṭūr oldum len terānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 11). [bu,]

Ben **bu** derde uğradum yoçluğı kār eyledüm
Ḥacc u zekāt u şifāt armağanı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
15). [bu,]

Dört kitābıñ ma‘nisin keşf eyleyen Hūdūr hemān
Lā dimez kimse **bu** sırra illā nādān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 12). [bu,]

Tā ezel ālū belā bāzārınıñ tüccārıyam

Kim **bu** sırdan bey' iderse kāmīl insān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 16*). [bu,]

Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā zülfikār

Bu kelāmıñ mazharı çün Şāh-ı merdān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 32*). [bu,]

Tevhîd-i zātıñ nişānı vaşfına **budur** haber

'İlm-i sırdan yo eşer ol baħr-ı 'ummān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 5*). [budur, -dur]

Ümmî Sinān eydür **bu** cān kılmaz nişānda bir mekān

Zîrā ki ol şāhıma ben varmağa ikrārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 31*). [bu,]

Dost cemālından tecellî vaşfını söyler **bu** dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm 'aşdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 11*). [bu,]

Ümmî Sinān eydür özüm saħılııdır **bu** sözüm

'Aşıqları 'irfān-ıla toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 13*). [bu,]

Hümāyün urdu **bu** cisme irişdi feyzi her isme

ıāb olundu **bu** resme leyse ke-mişlihî sultānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*). [bu,]

Hümāyün urdu **bu** cisme irişdi feyzi her isme

ıāb olundu **bu** resme leyse ke-mişlihî sultānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4*). [bu,]

'Ademden 'āleme artup kimin açup kimin örtüp

Bu ef'ālüm sarāyında ki şāhib-āyin erkānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 22*). [bu,]

Bugün **bu** dildeki esrār hemān dost varlıındandır

arār itmez ıāb eyler görüñ dostdan lisān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9*). [bu,]

Tecellîden tesellîden geçen bilür **bu** esrārı

İrişüp zāt-ı baħrında 'aceb zev-ı nihān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 11*). [bu,]

‘aşka fermān olduğum ‘ayb olmasun añlayana
Dir Sinān Ümmī **bu** yolda ben ‘azīm-kār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
93, Mısra 16). [bu,]

Şabr ideyin direm tırmaz **bu** dilim
Söyler ozan oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5).
[bu,]

Dökülür **bu** dilden dürr ü cevāhir
Gizli ‘ummān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7).
[bu,]

‘aşk odına yandüğümca rāḥatım **budur** hemān
Arçura derdimi Ḥaḫdan ḥācetim **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 1). [budur, -dur]

‘aşk odına yandüğümca rāḥatım **budur** hemān
Arçura derdimi Ḥaḫdan ḥācetim **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 2). [budur, -dur]

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā
Ḥasta vücūduma her dem ṭāḫatım **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 4). [budur, -dur]

Yedi tamu sekiz uçmağdan müberrāyım bugün
Çün naşībim ‘aşka irdi kısmetim **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 6). [budur, -dur]

İns ü cinni yaradup Ḥaḫ kendüye ṭā‘at için
Şöyle bil ḥaḫḫa’l-yaḫından ṭā‘atım **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 8). [budur, -dur]

Zāhidā luṭf ile var sen kılmağıl egri nazar
Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 10). [budur, -dur]

Küntü kenziñ ma‘nīsinden dersimi ḥatm eyledüm
Dört kitābiñ varlığı-çün āyetim **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 12). [budur, -dur]

Der Sinān Ümmī bāzergānam bāzāra gelmişem
Müşterī olanlara alım şatım **budur** hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra
14). [budur, -dur]

Baňa ‘aşkı şoran gelsün haber alsun kumāşımdan
Nicedür vaşfını bilsün yaķarsa **bu** ataşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2*). [bu,]
Aķaram gāhî çağlaram āh ider gāhî ağlaram
Virür **bu** ‘aşķ baňa dürlü şafālar acı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6*). [bu,]
Eger ķāl olsa hāl eyler eger zehr olsa bal eyler
Şalādur ni‘met-i ‘aşķa umarsa kim **bu** aşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8*). [bu,]
Bu ‘aşķıñ kıymeti olmaz iki ‘ālemde bulunmaz
Baňa lezzet olan oldur te‘ayyündür göz kaçşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 11*). [bu,]
Kaķan nefsiñ hevāsından vücūdum perde ķaplırsa
Bi-küllü maħv ider **bu** ‘aşķ ķomaz bir ķurı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*). [bu,]
Sinān Ümmî **bu** ‘aşķ-ıla nice sulţān olur añla
Dir āmennā ve şaddeķnā bilen **bu** sırrı fāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 21*). [bu,]
Sinān Ümmî **bu** ‘aşķ-ıla nice sulţān olur añla
Dir āmennā ve şaddeķnā bilen **bu** sırrı fāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22*). [bu,]
Bu gün kendi hālin bilen oldur varup menzil alan
İle baķup yolda ķalan yol erine göze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5*). [bu,]
Gerçeklere iren ķişi dostı ‘ayān gören ķişi
Aķma **bu** sırrı nādāna ferdā çeküp geze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 20*). [bu,]
Haķķı gerçek sevenleriñ ‘aşķ odına girenleriñ
Nişānı **budur** anlarıñ ķalbi yanup şıza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 14*). [budur, -dur]
Yedürmişdür saňa nefsiñ bunuñ mekrī ta‘āmından
‘Aceb **bu** dār-ı dünyāda niķe bir olasın sekrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4*). [bu,]

Dağı saña selām itdi benümle hoş kelām itdi
Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur **bu** ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14*). [bu,]

Dağı böyle hezārān biñ teraḥḥumlar edā kıldı
Velākin **bu** dilim kâşır ‘aқıl irmez kılam tibyān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 34*). [bu,]

İlāhî cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda **bu** қullar
Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 41*). [bu,]

Yā İlāhî **bu** Sinān Ümmî temennā kılduğı
Ḥazretiñden istemez illā ki yoқluk devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9*). [bu,]

Devlet imiş kişiyе **bu** dünyede zaḥmet dinen
Keşret imiş kişiyе **bu** dünyede miḥnet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1*). [bu,]

Devlet imiş kişiyе **bu** dünyede zaḥmet dinen
Keşret imiş kişiyе **bu** dünyede miḥnet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2*). [bu,]

Sen **bu** miḥnetden kaçarsañ varlığı terk eyle gel
‘Uzlet imiş kişiyе **bu** dünyede vaḥdet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*). [bu,]

Sen **bu** miḥnetden kaçarsañ varlığı terk eyle gel
‘Uzlet imiş kişiyе **bu** dünyede vaḥdet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4*). [bu,]

Vaḥdet-i bākî gerekse ‘ömri zāyi’ itme gel
Furşat imiş kişiyе **bu** dünyede raḥmet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6*). [bu,]

Ey gönül geç **bu** cihānıñ ‘izzetinden fāriğ ol
Āfet imiş kişiyе **bu** dünyede şöhret dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7*). [bu,]

Ey gönül geç **bu** cihānıñ ‘izzetinden fāriğ ol
Āfet imiş kişiyе **bu** dünyede şöhret dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*). [bu,]

Ḥaḡ resūli Faḡr-ı ‘ālem faḡr-ıla faḡr eyledi
Ṭā‘at imiş kişiyeye **bu** dünyede ni‘met dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,
Mısra 10). [bu,]

Dār-ı dünyā bir misāfir-ḡānedür bellü beyān
Sıḡlet imiş kişiyeye **bu** dünyede zinet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra
12). [bu,]

Ey Sinān Ümmî kamu varlık olur āḡır fenā
Vuşlat imiş kişiyeye **bu** dünyede şoḡbet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,
Mısra 14). [bu,]

Bende benlik ḡalmadı hep cümlesi ḡıldı firār
Bu ḡönül mülkin ḡalāş itdi yudı ‘ār nāmusun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 6). [bu,]

Sen hidāyet ḡıl **bu** yolda cān u baş olsun fedā
Ḥurmetine ḡurbetine şādıḡu’l-va‘dü’l-emīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 9). [bu,]

Niḡeler eydür ki dünyā niḡeler eydür beḡā
Bu Sinān Ümmî hemīşe dāyim Allāḡ dir hemīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 14). [bu,]

Söylemek lāzım degüldür gerḡi ‘irfān ehline
İllā **bu** sır ḡismet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra
12). [bu,]

Ḥaber virsin bize ‘ālem cān u dil eydür illā Hū
Nedendür ḡör **bu** su‘ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 2). [bu,]

Ezel ḡismet bazārında virüldi cāna Mevlādan
Ne ḡökcek geldi **bu** fālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 4). [bu,]

Didi nefsim ki **bu** yanmaḡ hūner degül ḡözüñ aç baḡ
Baña iḡvā ider zālīm cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 17). [bu,]

Ümmî Sinān dir işüm ezelidür dost-ıla
Bugün **bu** işiñ şoñı şanışumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 14).
[bu,]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya'nī pervāne
'Aceb **bu** Һasretiñ beni niçe bir dem yaқar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4*). [bu,]

Yaқınam didüñ uş benden yaқınsın bilmişem benden
Ya **bu** Һasret ya **bu** firқat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [bu,]

Yaқınam didüñ uş benden yaқınsın bilmişem benden
Ya **bu** Һasret ya **bu** firқat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [bu,]

Қuldan Һaғālar gerek senden 'aғā yā 'Alim
Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 16*). [bu,]

Evvel bize **bu** cānı 'Azrā'ıl Һod virmedi
Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 19*). [bu,]

Küfr ü zulmet Һapladaқça **bu** vücūdum mülkini
TevҺīd-i zātuñ nūrı irgürdi 'adl u dādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 5*). [bu,]

Kā'inātu 'ārifāne seyr idenlerden recām
Añlayan **bu** remzi raҺmet oқusun üstādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 20*). [bu,]

Gelüp **bu** tevҺīdime dil virenler
Mişl-i dānā olur Һullar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 9*). [bu,]

Bu sırra irdügüm Һālim şorarsañ
Baş Һodum bir zamān yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 19*). [bu,]

Ey dil naғar eyle gel **bu** cihāna
Niçe bir zār idersin yana yana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 1*). [bu,]

'Āciz Һaldum āvāreyem İlāhī
Ne Һılam ki **bu** dil 'aşқdan uşana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 8*). [bu,]

Bu Sinān Ümmī za'ifi terk idüp oldu revān
'Azm idüp sır iline RaҺmāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 17*). [bu,]

Ma‘rifetiñ lübbidür **bu** kâmil insân gıdâsıdır
Añlar-ısañ mu‘ammâyı şarfu’llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 5*). [bu,]

Ben **bu** sırrı söylemekden söylemesem hoş yeg-idi
İhtiyârım elde degül maḥvu’llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 13*). [bu,]

Ümmî Sinân eydür **bu** sır vuşlatınıñ pertevیدür
Söyledüğüm ‘aceblemeñ vaşlu’llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 21*). [bu,]

‘aşka virdük biz cihânıñ şöhretin hem ‘izzetin
Şöhretimiz yok bizüm **bu** dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10*). [bu,]

Âferin olsun senüñ **bu** sihrinün üstâdına
İndürürsin kim ki yüksek uça duzağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 9*). [bu,]

Ey gönül ‘ahde vefâ kııl gel beri gel gir yola
Ḥaḡ Ta‘âlâ zikrini üns eyle **bu** cism ü dile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 2*). [bu,]

Gel berü gel ‘âkıı-ıseñ añla kim **bu** ma‘ni’i
‘Aşıkâ bil gam degüldür dost için derd ü belâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 3*). [bu,]

Ḥaḡ için anlar **bu** yolda cân u baş terk eyledi
Sen nice fedâ kıılasın dîniñi cem‘-i mālâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 7*). [bu,]

Bu fenâdur kimseye kıılmaz vefâ yâ ehl-i rāh
Gidisersin gör yarağın andadur aşı-ı şılâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 9*). [bu,]

Yâ İlähî sen meded eyle ki **bu** Ümmî Sinân
Aldanup düşmeye tâ kim bunda mekr-ile âla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 11*). [bu,]

‘Aceb **bu** derdime dermân bulam mı
Yâ **bu** ḥasret-ile şöyle kıalam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 1*). [bu,]

‘Aceb **bu** derdime dermān bulam mı

Yā **bu** ḥasret-ile şöyle kalam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 2*).

[*bu,]*

Yāḥūd bülbül gibi gülzāra karşı

Yana yana **bu** derd-ile ölem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 14*).

[*bu,]*

Derdi meydānında her dem ke’l-ferāş olan **bu** cān

Umaram şāḥib-‘atā terk itmeye ferrāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra*

11). [*bu,]*

Ey dirīgā ol vişāle ırmeyeniñ ḥāline

Bu Sinān Ümmî anuñ-çün gāhi döker yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,*

Mısra 22). [*bu,]*

Gönlüme her dem yağan **bu** tevḥīdiñ ‘irfānidur

Ma‘rifet kand-ı nebātından şoran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,*

Mısra 9). [*bu,]*

Bu Sinān Ümmî bugün ‘aşk baḥrınıñ saḳḳāsıdur

Feyz-i Ḥaḳdan ḳalb şehrin şuvaran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,*

Mısra 17). [*bu,]*

Cān mülkini yaḳmayanıñ mertebesidür mā sivā

Yaḳıp **bu** ‘şḳ odı ile pür-nār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,*

Mısra 18). [*bu,]*

Ki bir cām şundi baña sırr-ı vaḥdet

Ne söyler **bu** dilim ser-ḥoşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 12*).

[*bu,]*

Bu nefsiñ yedügi inkār aşını

Görüñ ‘aşḳı nice imān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 29*). [*bu,]*

Bu ‘aḳlı bu nefsi cānı emrine

Görüñ ‘aşḳı nice fermān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 31*).

[*bu,]*

Bu ‘aḳlı **bu** nefsi cānı emrine

Görüñ ‘aşḳı nice fermān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 31*).

[*bu,]*

Bu derdiñ çāresi bulunmaz dirler

Görün ‘aşkı nice dermān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 35).

[bu,]

Tecelliden teselliden geçen bilür **bu** esrārı

Hayāl-i ‘aşka mihmānam gerekmez ğayrı mihmānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 9). [bu,]

Murād insān-ı kāmilden **bu** ‘aşka haznedār olmak

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez ğayrı dükkānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 17). [bu,]

Zehī mürşid-i merdāne **bu** yolda irdi ol hāna

Bu sırra kim ki lā dirse gerekmez ğayrı merdānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19). [bu,]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol hāna

Bu sırra kim ki lā dirse gerekmez ğayrı merdānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20). [bu,]

Gel ey göñül **bu** varlıktan geç imdi

Bu sözden ğuşşayı özden seç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1). [bu,]

Gel ey göñül bu varlıktan geç imdi

Bu sözden ğuşşayı özden seç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 2). [bu,]

Maḥabbet şem‘ini uyar **bu** dilde

Gider ğafleti cān gözin aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 5). [bu,]

Ṭaḥup gerdānıña **bu** ‘aşk ipini

Melāmet tonın e[]niñe biç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 7). [bu,]

Eger **bu** derd-ile bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa kondı göç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 13). [bu,]

Nazar kıl **bu** Sinān Ümmī yoluñda komasın varlık

Ki zirā iki ‘ālemden güzārıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 13). [bu,]

Ey göñül geç **bu** fenādan şöyle bī-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül için dün ü gün zār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1). [bu,]

‘Asker-i nefsi tālān eyle gider bīgāneyi

Bu vücūduñ hānesine mişl-i Ḥaydār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 12*). [bu,]

Gör ene’l-ḥaḫ menzilini Mañşūr-ı Bağdād gibi

Merd iseñ **bu** ḥāl içinde sırr-ı ber-dār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 16*). [bu,]

Ey Sinān Ümmī nisāna irdi çün kim **bu** şadef

Ḳadrini bil baḫr içinde dürr-i şehvār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 17*). [bu,]

Gel berü vaşl-ı ḥaḫīḳat bulmaḫ isterseñ ey yār

Ġayret eyle ır gözüñden sen **bu** nūnun kāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 8*). [bu,]

Nice yüz biñ evliyā vü enbiyālar bendesi

Nice diyem ben **bu** ‘ālem şāhınıñ evşāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 18*). [bu,]

Ey Sinān Ümmī **bu** sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol ḥaḫīḳat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 25*). [bu,]

Ümmī Sinān **bu** sözüñ ma’nīsini añlayan

İbrāhimiñ putunu bulsa yıḳar yemiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 13*). [bu,]

Ey muḳallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel **bu** ‘aşḳıñ nārına sen yan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 6*). [bu,]

Ben **bu** işe ḫayrān iken bunca nāra giryān iken

Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşḳ cān pāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21*). [bu,]

Sultān eyleye **bu** cānı ya’nī ki rūḫ-ı insānı

Ḥükm eyleyüp devr-i zamān açıldı ḫoş settāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 29*). [bu,]

Cān alup cān viren sensin getürüp gideren sensin

Bu devrānı süren sensin saña baḫş-i cidāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 46*). [bu,]

Bu Sinān Ümmī temennā kılduğı
Pāk zātuñdan hemān ancak rızā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 31). [bu,]
Girdüm **bu** ‘aşk bāzārına kıomaz **bu** günüm yarına
Yanmağa derdiñ nārına pervāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,
Mısra 17). [bu,]
‘İzzet-i luţfuñdan irdi cān senüñ esrārıña
Kimse bilmez kim **bu** dil ne söylerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 30). [bu,]
Ĥasret ü firķat ipiyle bendi muĥkem eyleyüp
Dürlü miĥnet kıılmaķ ister baña **bu** zindān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 8). [bu,]
Saķla **bu** göñül sarāyın pādişāhım kııl nazār
Kıılmasun nefsim çerisi ĥāk-ile yeksān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 9). [bu,]
Bu fenā evden göçüp Ĥazretiñe varmaķlıđı
Ol Ĥabîbiñ ĥurmetiyçün kııl bize āsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 15). [bu,]
Ol dağı çünkim Şehābüddīne telķin eyledi
Anuñ-içün **bu** kıırılan ol şāhiñ meydānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
30). [bu,]
Ol dağı fehm ile ‘İzzüddīne telķin eyledi
Anuñ-içün **bu** tarīķat sırrınıñ sultānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
42). [bu,]
Ol dağı fehm-ile Şemsüddīne telķin eyledi
Anuñ-içün **bu** tarīķat ehliniñ merdānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
54). [bu,]
Luţf idüp her kıula kıılsañ vaşlıñı iĥsān n’ola
Açma **bu** sırrı saķın her gördüğüñ insān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 10). [bu,]
Ol dağı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi
Tālībīne irişen **bu** tevĥīdiñ feyzānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 14).
[bu,]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi
Ṭalibīne iriŗen **bu** tevħīdiñ feyzānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 18*).
[bu,]
Kaŗan kim baħr-ı muṭlaķdur **bu** zikriñ pertevi ṭolsa
Gelür ol zāt-ı nūrına baŗar feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 11*). [bu,]
Ḥaķāyıkda ķamu insān **bu** tevħīdiñ kemālidür
Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 19*). [bu,]
Bu üç nev'-i ḥaķīķatlar olupdur zātına maŗhar
Velākin Muŗtafā ekber alur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 27*). [bu,]
Bu üç nev'-i ḥaķīķatlar olupdur vechine maŗhar
Velākin cümle ḥālince alur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 35*). [bu,]
Bilüñ kim baħr-ı muṭlaķdan **bu** tevħīdiñ kemālātı
Zıyā alur nücüm u ŗems ķamer feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 43*). [bu,]
Anuñdur 'izzet ü nuŗret hem oldur sāni'-i ķudret
Bu taķdiri ķalem levħa yazar feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 62*). [bu,]
Saña Allāh Ḥabībim dir ki **bu** aḥķāmıñı var sür
Beni ķullarıma bildür benem ķamuya secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21*). [bu,]
Oluban yol ķulavuzı ķoyup ṭođrı yola bizi
Didüñ mağbün ider sizi ķılıñ **bu** dünyeden ikrāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 24*). [bu,]
Götür **bu** ğafleti gözden ŗefā'at umaram sizden
Ķamu aḥbābıña bizden selām olsun senüñ ey ŗāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 39*). [bu,]
Zāhidā 'aķlıñ senüñ **bu** sırrı āĝāh eylemez
Kāfire ṭa'n eyleme ger 'aŗķ-ıla ma'mür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 5*). [bu,]

‘aşk degül mi **bu** Sinān Ümmīyi bülbül eyleyen
Gerçi zıkr-i hāş-ıla ol Hālika mezkūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 79*). [bu,]

Tevhîd-i esmâdan aldı dersini Ümmî Sinān
Vāridātüñ pertevinden şerh olundu **bu** Dîvān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1, Mısra 2*). [bu,]

Bu ‘atā Hāğdan meger kim kāmîl insānadur
Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā’ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 9*). [bu,]

Kimse bilmez hālîmi ben ağlamağdur güldüğüm
Hiç bilür misin ne iklîmdür benüm **bu** geldüğüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 12*). [bu,]

Cāna minnetdür benüm **bu** ‘aşk elinden öldüğüm
Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta qurbān olduğum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 13*). [bu,]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā’
Ey ‘aceb ben **bu** cihānda tırduğumdan aşsı ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 16*). [bu,]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā’
Baña **bu** derdi ezēl sermāye virdi zü’l-celāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26*). [bu,]

Anuñ-içün levh-i dilden ref‘ ider naqşı melāl
‘aşk-ıladur cānıma **bu** cān olan qurb-ı Cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 28*). [bu,]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā’
Şorşalar **bu** ‘aşkı dîrem ‘ayn-ı dermān gizlidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 46*). [bu,]

Gelüñ görüñ **bu** ‘aşıklar **bu** tevḥîdiñ ḥişārına
Konar gāhî kona geldi ezelden konucılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1*). [bu,]

Gelüñ görüñ **bu** ‘aşıklar **bu** tevḥîdiñ ḥişārına
Konar gāhî kona geldi ezelden konucılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1*). [bu,]

Gelũn görün **bu** ŗadıklar bugũn ‘aŗkıñ ŗarābına
Ŗanar gāhĩ ŗana geldi ezelden ŗanicılardur (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 3*). [bu,]

Gelũn ey merd-i ‘ākıllar naŗar ŗılıñ **bu** sevdāya
Nice dil virdiler bunlar görũñ Hazret-i Mevlāya (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 5*). [bu,]

Ŗalādur ehl-i dermāna giden gelsũn ŗurađına
Ŗanı pervāneler yansun **bu** tevĥĩdiñ ŗerāđına (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 10*). [bu,]

Ŗarār itmez **bu** cān hergiz bine ‘aŗkıñ burāđına
Biner gāhĩ bine geldi ezelden binicilerdũr (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 11*). [bu,]

Ŗanı bir ‘aŗl-ı evvel kim **bu** esrārı ĥaber virsũn
Ŗanı bir ŗālib-i esrār **bu** ‘ilmi oŗıyup görũn (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 13*). [bu,]

Ŗanı bir ‘aŗl-ı evvel kim **bu** esrārı ĥaber virsũn
Ŗanı bir ŗālib-i esrār **bu** ‘ilmi oŗıyup görũn (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 14*). [bu,]

Budur ‘aŗıŗlarıñ kārı ledũnnĩ ‘ilminiñ dersin
Ŗanar gāhĩ ŗana geldi ezelden ŗanicılardur (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 1, Mısra 15*). [budur, -dur]

Senũñ himmet-i ‘ālĩñle gelũr **bu** dilime sũzler
Ŗaŗaram ađzıña lāyık her ādem aŗına ŗuzlar (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 2, Mısra 21*). [bu,]

Bu midur ŗannıñ ey ŗāhım uyam ‘ālemde ađyāra
Ŗoŗunmasun diyũ lākin mũdārā eylerem ĥāra (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 2, Mısra 29*). [bu,]

Eger cehrĩ eger maĥfĩ ki va’llāhi **budur** sũzũm
Efendim Mazĥarĩ Sultān fedādur yoluña cān baŗ (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 2, Mısra 15*). [budur, -dur]

Cũmlesi peydā’-i lādan yā bunuñ varı nedũr
Kim ki **bu** sırdan ĥaber bilmez diye vā-ĥasretān (*Ümmĩ Sinan Dĩvānı, Murabba 3, Mısra 12*). [bu,]

Geç **bu** şüret naķşını gel ma‘ni’ -i K ur’anda g r

Gör nedür aşl-ı sel met g r nedür ‘ayn-ı im n ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 15). [bu,]

Gel **bu** k f u n nu n aĥk mın kem l-i ‘aşka vir

Hem **bu** d v   cinni n aĥk mın cem l-i ‘aşka vir ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 21). [bu,]

Gel **bu** k f u n nu n aĥk mın kem l-i ‘aşka vir

Hem **bu** d v   cinni n aĥk mın cem l-i ‘aşka vir ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 22). [bu,]

Bil senün Őanında H aĥdan n zil oldu hel cez 

Sen işidüp **bu** kel mı kendüne t t k l cez  ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 26). [bu,]

Kim **bu** sırra mazĥar olursa lib sı bir nemed

Z hir   b t n Őamudan f riĝ-i kevn   zam n ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 35). [bu,]

A ladu sa **bu** rum zı aĥ gözün ey ehl-i dil

Ten dilinden Őılma g ft r eyleyüp  h u fiĝ n ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 47). [bu,]

Ey H d y  vaĥdeti n bir ĥaddi yoĥ ‘umm n-durur

Ć n **bu** sırra mazĥar olan k mil-i ins n-durur ( mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 50). [bu,]

Bu nefsim Őulmeti  oĥdan beni d r eyledi H aĥdan

H al ş eyle bu duzaĥdan elim t t d Őd m ayaĥdan ( mm  Sinan D v nı, Murabba 4, Mısra 5). [bu,]

Bu nefsim Őulmeti  oĥdan beni d r eyledi H aĥdan

H al ş eyle **bu** duzaĥdan elim t t d Őd m ayaĥdan ( mm  Sinan D v nı, Murabba 4, Mısra 6). [bu,]

Meger sizden ola   ra o ıla bende **bu** yara

Meded k l y  veliyya’ ll h Őef ‘at y  Res lall h ( mm  Sinan D v nı, Murabba 4, Mısra 19). [bu,]

Bu derde eyle n z derm n ki t  müşkil ola  s n

Siz nd r luĥf-ıla iĥs n siz nd r devr iden devr n ( mm  Sinan D v nı, Murabba 4, Mısra 29). [bu,]

Ža'if oldu ğatı **bu** cān be-ħağğ-ı āyet-i Ğur'ān
Meded kıl yā veliyya'llāh Őefā'at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 31*). [bu,]
Virmesem **bu** yolda ben var varımı n'etsem gerek
'aşkı bāzārında yārîñ cānımı Şatsam gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 7*). [bu,]
Derdi meydānında başım ıop idüp atsam gerek
'Āğıbet **bu** yolda ben beni helāk itsem gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10*). [bu,]
Ehl-i sünnet ve'l-cemā'at iĳtidāsından ĳavî
Geldi **bu** göñül sarāyın ĳıldı peydā bir sevi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 20*). [bu,]
Oldı **bu** dilde revāne 'ilm-i ĳikmet ma'nevî
ııoldı 'aşkıñ 'askeri-y-le nefis ile cānıñ evi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 21*). [bu,]
Īasretiñ aĳşamınıñdur pādişāhım **bu** fiĳān
Īazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 25*). [bu,]

bugün: *Bugün II Şimdi, içinde bulunulan zaman.*

Gören dostuñ dizārını
Bugün fenā-fi'llāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 8*). [bugün,]
ııo **bugüni** yarını
Dünyānıñ bāzārını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 21*). [bugüni, -i]
Ey Sinān Ümmî saña yār olmaĳa yarın o Őāh
Gel **bugün** bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 30*). [bugün,]
Ol Őarābı kim **bugün** 'aşkıñ elinden içdi cān
Tā ezel bezm-i elestiñ ĳurduĳı meyhānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*). [bugün,]

Ḥamdü li'llāh Ḥaḳ **bugün** ḥaḳḳa'l-yaḳīndan açdı rāz
Gördüğü cāniñ ezelden baḳduğı seyrānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7*). [bugün,]

İhtiyārımla degüldür bu diliñ şerḥ itdüğü
Nuḩḩ-ı Raḥmāndur cesed aña **bugün** berḥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 22*). [bugün,]

Kim cihāniñ varlığın dilden terāş eyler **bugün**
Anı ḥayrān eyleyen bu vuşlatuñ envārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 17*). [bugün,]

Ey Sinān Ümmî şaḳın aldanma aḡyārdan arın
Gün bugündür ir **bugün** ol yār-ıla mihmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 14*). [bugün,]

Ey Sinān Ümmî şaḳın aldanma aḡyārdan arın
Gün **bugündür** ir bugün ol yār-ıla mihmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 14*). [bugündür, -dür]

Maḥrem-i zāt-ı İläḥisin **bugün** ḥaḳḳa'l-yaḳīn
Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırrıñı bî-gāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 13*). [bugün,]

Bî-niyāz oldum caḥīmiñden na'imiñden **bugün**
Her neye emr eyleseñ cān üstine niyyet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 15*). [bugün,]

'Arş ü kürsî cem' idüp vāḥid ḳılan kimdür **bugün**
Küntü kenziñ ma'nisinden oḳınan evrāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 17*). [bugün,]

'Aşık nāmından uşandum gerek āvāre ḳılsunlar
Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yāre ḳılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2*). [bugün,]

Niçe bir hasretiñ nārı beni iḥrāk ider her dem
Bugün vaşlıñdan ayrılman gerek biñ pāre ḳılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8*). [bugün,]

Bugün meydān-ı 'aşkıñda şehīd olmaḳ murādımdur
Buyur cellād gerek maḥfī gerek āşkāre ḳılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 11*). [bugün,]

Ümmî Sinânı aradan çıkardı **bugün** Yaradan
Oldur hemân sır ilinde okurumuz yazarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 17). [bugün,]
‘âleme geldük **bugün** illâ ki infâk olmaduk
Cân gözinden görinen oldur bizüm seyrânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5). [bugün,]
Yelmeyince **bugün** Raḥmân yolına
Yarın varup raḥmetine baṭılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 11). [bugün,]
Sinân Ümmî **bugün** fazlıñ ḳapusında durup ağlar
Senüñdür ḳancarü gitsün eger ḥâliş eger ḳulmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 17). [bugün,]
Sinân Ümmî **bugün** ḥikmet çerâğın yakdı ḳalbinde
Baḳup fe‘‘âline çarḥıñ elinden şirki yur ancaḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 29). [bugün,]
Şun maḥabbet bâdesinden sâḳıyâ bir cām **bugün**
Nüş idüben ‘aşḳıña mihmân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 11). [bugün,]
Nefs-ile aḡyâr olup gel cân-ıla yâr ol **bugün**
Ola kim def‘ ola zûlmet bulına ayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 13). [bugün,]
Bugün vaḥdet nişânından âḥar yerden cevâb itme
Ledünni baḥrınıñ kânı ki bir ḳatre ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 15). [bugün,]
Bugün bu ‘aşḳıñ içinde vicdânımız eksik degül
Ḥudâniñ ḳurb-ı zâtında seyrânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1). [bugün,]
Bu tevḥîdiñ müsemmasın ṭaleb ḳılan **bugün** gelsün
‘Âşḳılar ṭalıban oynar ‘ummânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 13). [bugün,]
Senden âḥar kimseden yoḳdur vefâ bildüm **bugün**
Aḡlayu geldüm ki fazlıñ ḳapusında oturam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 25). [bugün,]

Hoş şafâdur şan'atım Allāhu a'lem kim **bugün**
Haḫ Ta'ālā 'aşkıñ bāğında ḫalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 5). [bugün,]

Bugün 'aşkıñ bāzârında dürr ü mercân şatar dilim
Yârîñ cemâli bāğında verd ü reyḫân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81,
Mısra 1). [bugün,]

Hızmet eşiğinden giren genc-i me'ânî evine
Gelsün **bugün** 'atṭarıyam nūr-ı Yezdân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
81, Mısra 12). [bugün,]

Nūr-ı maḫabbetden ezel şundu bize ol Lâ-yezâl
Gelsün **bugün** dertlülериñ dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
86, Mısra 14). [bugün,]

Bî-niyâzım 'âlem-i keşret hevâsından **bugün**
Vaḫdetiñ envâr-ı zevḫın Şâha niyâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 9). [bugün,]

Ene'l-ḫaḫ açdı ebvâbın **bugün** ol kenze dükkānam
Ne söyler diñle pürtâbın egerçi nuṭḫ-ı insānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 1). [bugün,]

Bugün vicdānımıñ zevḫın eger dirsem beyân olmaz
Düşüp vaḫdet deñizine özüm birlikde kân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 7). [bugün,]

Bugün bu dildeki esrâr hemân dost varlığındandır
Ḳarâr itmez ḫıṭâb eyler görüñ dostdan lisân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 9). [bugün,]

Yedi ṭamu sekiz uçmaḫdan müberrâyım **bugün**
Çün naşibim 'aşḫa irdi kısmetim budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 5). [bugün,]

Şalâdur ehl-i dermāna **bugün** derd isteyen gelsün
Cemâli bāğına yârîñ girüp verd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99,
Mısra 1). [bugün,]

Dîzârı zevḫı derdinden başım ṭop oldı cân çevgân
Girüp meydânına 'aşkıñ **bugün** merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 4). [bugün,]

Bugün hikmetde Loqmānam kılam dil-dār için dil pāk
Nazar-gāh olmağa kalbi aña vird isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 13*). [bugün,]

İki ‘ālem hevāsından selāmetdür Sinān Ümmî
Bugün ‘aşkıñ seher bādı eser berd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 18*). [bugün,]

Mürşide gönül vermeyen meydāna toğrı girmeyen
Hālın anda göre yarın **bugün** bunda bize tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12*). [bugün,]

Ey bize ta‘n eyleyen gör merd-i meydānam **bugün**
Hāmdü li’llāh çok şükür hem kāmīl insānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 1*). [bugün,]

Ey bize ta‘n eyleyen gör merd-i meydānam **bugün**
Hāmdü li’llāh çok şükür hem kāmīl insānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 2*). [bugün,]

Yedi deryāda yunaldan kalmadı ‘iştānımız
Tevhîd-i zāta irelden ‘afv u ğufrānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 4*). [bugün,]

Meskenet bābında gerçi hāke yeksānam velī
Cān göziyle bak göresin sırr-ı sulţānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 6*). [bugün,]

Biz fenā-ender-fenā olduğumuz tañ gelmesün
Mürşid-i kāmīl yüzünden vaşl-ı sübhānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 8*). [bugün,]

Bilmeyen bilmez Hākı Peyğamberi bize ne tañ
Ehl-i ‘irfān ‘aşkına ben ehl-i ‘irfānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 10*). [bugün,]

Zu‘m-ı bātıl zümresinden añlamañ ‘aşıkları
Muştafādan Murtażādan şāhib-erkānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 12*). [bugün,]

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez hālımız
Meger ol Hāk bildire kim cānlara cānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 14*). [bugün,]

Gönlümüzde ğayrı şeyden almadı herğiz beā
a Ta'ālā sevgüsinden 'aa mihmānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 16*). [bugün,]
Nür-ı Yezdāna irelden ğara vardı 'al u cān
Dir Sinān Ümmî 'acāyib bar-ı 'ummānam **bugün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 18*). [bugün,]
uymayan innî ene'llāhdan ene'l-adan aber
Yer mi ol mirās **bugün** ablü'l-metīn-i dārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 10*). [bugün,]
Ümmî Sinān dir iüm ezeliüdür dost-ıla
Bugün bu iin onı anıumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 14*). [bugün,]
Cānım dellālda gezer atmaa geldüm **bugün**
Ey Mırīn āı Ken'ān, Yūsufun alsan n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 9*). [bugün,]
amdü li'llā o ükür maūduma irdüm **bugün**
Bī-niān u lā-mekān pinhāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 9*). [bugün,]
Bu Sinān Ümmî **bugün** 'a barımın sakāsıdur
Feyz-i adan alb ehrin uvaran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 17*). [bugün,]
Eer kıldı **bugün** 'a-ı İlāı
Aup deryā-yı vadet baa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 5*). [bugün,]
Bugün meydān-ı 'a ire meni seyrān ider ol dost
ün olmıam āna seyrān gerekmez ğayrı seyrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 3*). [bugün,]
Bugün Manūr-ı Badādīn kemālin 'azm ider cānım
Yolunda cān u ser virüp tozarın zevı o geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 7*). [bugün,]
Sinān Ümmî **bugün** albe umar senden nazār yā Hū
Selāmet eyle yā Rabbi ü sensin ādir ü Bāı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13*). [bugün,]

Ümmî Sinân sen **bugün** açarsın gizli düğün
Söylenecek söz midür meger olduñ sen deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 17). [bugün,]

Hağ Muhammed yolına girdüm diyen kimse **bugün**
Görmediyse söylese yalan müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149,
Mısra 7). [bugün,]

Sen [ki] Yūsuf Mışra sultân ben Zelîhâyam **bugün**
Yâ ne vaqtin nūr-ı vaşluña irem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra
3). [bugün,]

İhtiyâc oldum **bugün** bir kıatre vaşluñ meyine
Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6,
Mısra 5). [bugün,]

Muşaffâdur **bugün** qalbim dü ‘âlem mâ-cerâsından
Göñül bir şey’e zamm olsa keser feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 3). [bugün,]

Sinân Ümmî **bugün** gavvâş olup deryâ-yı vahdetden
Hağâyık bahrınıñ dürrin dizer feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 73). [bugün,]

‘aşk elinden cāmı nüş itdüm **bugün** mestāneyem
Hağr u şerden kaçduğumdan sâkin-i meyhāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 53). [bugün,]

Gelüñ görüñ bu şādıklar **bugün** ‘aşkıñ şarâbına
Qanar gâhî kana geldi ezelden qanııcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 3). [bugün,]

buğz: Kin, nefret.

Meskenet bābında başıñ top idüp atmaq gerek
Kim ki **buğz** u gaybet ü herze kılursa gel saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 12). [buğz,]

bük-: Bükmek, eğmek.

Hecriñ odı **bükdi** elif kıaddimi dāl eyledi
Bilmezem bu çarhıñ elinden nice baş kırtaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 21). [bükdi, -di]

bük-: Bükmek, eğmek; yönlendirmek, kontrol etmek.

Bir şafânîñ altuna gördüm қоmışlar biñ cefâ
Meyl ider nefsim **bükülmez** senden ister cān meded (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 6, Mısra 12). [bükülmez, -ül, -mez]

bul-: Arayarak temin etmek, ermek, ulaşmak.

Bulan bu ‘aşkıñ dadını
Keşf eyler ‘ilm-i bâtını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 21). [bulan, -an]
Bilen sensin ‘ilme’l-yaķın gören sensin ‘ayne’l-yaķın
Bulan sensin haķķa’l-yaķın baħr-ı zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
1, Mısra 18). [bulan, -an]
Seni bildüm diyen bilmez seni **buldum** diyen bulmaz
Dile gelüp şerh olunmaz vaşf-ı zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 19). [buldum, -du, -m]
Halkıñ çoğı haķķı bilmez ancalar rāh arar **bulmaz**
Degmelere naşib olmaz vaşl-ı zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 7). [bulmaz, -maz]
Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen **bulmaz**
Dile gelüp şerh olunmaz vaşf-ı zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 19). [bulmaz, -maz]
Kanı şol dünyâ sarâyında getir kimdür **bulan**
‘Aql u cāndan geçmeden kim bulısardur baħtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 23). [bulan, -an]
Bulsa bir işin aķıdur yaşın
Top idüp başın Hāķķa irendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 11). [bulsa,
-sa]
Şeri‘atı bildim diyen tarīkatı **buldum** diyen
Hāķīkatıñ güllerini yolmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,
Mısra 7). [buldum, -du, -m]
Seni sen maħv idüp senden gidermeyince ey dil tā
Beķā bi’llāh maķāmından **bulmaz** bir semer elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
61, Mısra 8). [bulmaz, -ımaz]

Zehī tūtī vü țarrālar anuñ sükkeri bāğında
Bulurlar lezzet-i bāki şakırlar qarşu dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 4). [bulurlar, -ur, -lar]
‘Āşık olan kişi ‘aşkıñ dadını
Bulımaz sükker ü ballar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 14).
[bulımaz, -ımaz]
Kimin şāfî celāl eyler kimin şāfî cemāl eyler
Qamusından **bulur** insān toğar feyz-i İlāhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 52). [bulur, -ur]
Anuñ ismin soran kimse müsemmeden **bulur** envār
Muvahhîd zākiriñ qalbi țolar feyz-i İlāhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 59). [bulur, -ur]
On sekiz biñ ‘ālemiñ içi muşaffā bil Hüdā
Kim ki mir’ātında **bulmadı** anı yoq anda cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 28). [bulmadı, -ma, -dı]

bul-: Arayarak temin etmek, ermek, ulaşmak.

Qurtar nefsiñ belāsından
Cān bu luftı **bula** senden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 14). [bula, -a]
Kim ki fedā kıla yoluñda cānı
Bulupdur sırr-ıla dürr-i ma‘ānî (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 38).
[bulupdur, -updur]
‘Āşıklarıñ **bulduqları**
Düşüp gāvvaş oldukları (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 9). [bulduqları, -
duq, -lar, -ı]
Haqqı bilüp **bulmayınca**
Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 19). [bulmayınca,
-ma, -(y)ınca]
Ben şakınmazam bu cānı
Tek **bulsunlar** bunlar seni (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 18).
[bulsunlar, -sunlar]

Meni her dem yaqar şol ki

‘Aceb anı **bulmayam** mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 12).

[bulmayam, -ma, -y, -am]

A Sulţânım vaşlıñ gülin

Cân bülbüli **bulmayam** mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 24).

[bulmayam, -ma, -y, -am]

Şular gibi çağlayup aq

Bul sen de vâhidu’llâhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 12). [bul,]

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdır

Ne bulmuş ne **bulasıdır** mişl-i zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6). [bulasıdır, -ası, -dur]

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdır

Ne **bulmuş** ne bulasıdır mişl-i zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6). [bulmuş, -muş]

Hergiz bu miñnet-hânede ğamdan ğalâş olmaz göñül

Sen Sulţâna iren **bulur** yüz biñ nice zevk u şafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6). [bulur, -ur]

Dilimdeki zikrimiñ qalbimdeki fikrimiñ

Ma’nîsini özümde **bulduğum** mıdur ğaţâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10). [bulduğum, -duğum]

Kim ki bu ‘aşq baħrınıñ ğavvâşıdır ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki hergiz **bulmadı** bir qatre âb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6). [bulmadı, -madı]

Bi-nişân u lâ-mekân sırrında pinhân olmayan

Bulmaya seyr-i ma’a’llâh sırrın el-ħağ el-ğıyâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6). [bulmaya, -ma, -ya]

Ger dilersen kim **bulasın** anda sen dârü’s-selâm

Gel fenâdan öñ fenâ ol gel fenâ qıl ihtiyâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7). [bulasın, -a, -sın]

Qalb içinde **bulduğum** [hep] evliyânıñ sırrıdır

Ħamdü li’llâh çoğ şükür hem Muştafânıñ nûrıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1). [bulduğum, -duğ, -um]

Cān virüp cānānı **bulmağdur** murād ancağ hemān
Bunda bundan özge bāzār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7*). [*bulmağdur, -mağ, -dur*]
Bulamadum cihānda toğrı bir yār
Kime rāzum açarsam oldı ağyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).
[*bulamadum, -ama, -du, -m*]
Anı қor bir dağı ister **buluram**
İder çün ol dağı bir ğayrı bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*).
[*buluram, -ur, -am*]
Kimse bilimez arar **bulmaz**
Daşın gözleyen maħrūm қalandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 13*).
[*bulmaz, -ı, -maz*]
Kendi nefsinin ‘illetin bilmeyen insān degüldür
Hem rūhının ħakiқatın **bulmayan** insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*). [*bulmayan, -mayan*]
Cihāna sen neden geldün beyān eyle seni sen gel
Ne bildün kim ya ne **bulduñ** nenün şem‘in yaқar elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*). [*bulduñ, -duñ*]
Ey Hūdā kimdür ħuzūruñda **bulan** senün kemāl
Pes **bulan** sensin senüñdür çünki ħükm-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2*). [*bulan, -an*]
Hey ne **bulduñ** aldanırsın ‘īd-ı şuğrā zevқına
Duymaduñ zevқın meger sen ekber-i ‘īdün gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 33*). [*bulduñ, -duñ*]
Nefs-ile ağyār olup gel cān-ıla yār ol bugün
Ola kim def‘ ola zulmet **bulna** ayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 14*). [*bulna, -ina*]
Ben bu ‘aşқа irince ħayli zamān ağladum
Aradığum **bulmuşam** çün kalanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10*). [*bulmuşam, -muş, -am*]
Bir zamān gülzār içinde ħār elinden ağladum
Verd ü reyĥānım **bulınca** āh u feryāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 16*). [*bulınca, -ınca*]

Sırr-ıla ‘aşkıñ içinde dostı pinhân **bulmuşam**

Vâşıl-ı Hâk olmağa gizli yolum ‘aşkdur benim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 5). [bulmuşam, -muş, -am]

Ten murâdın terk idendür cân murâdın avlayan

‘Aql u cândan geçdügümce sırdan esrâr **bulmuşam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8). [bulmuşam, -muşam]

Zâhir ü bâtın kemâlât Pâdişâhıñdur beyân

Bâtına geçdüm zâhirden şun‘-ı Settâr **bulmuşam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 12). [bulmuşam, -muşam]

‘aşka fermân olduğum ‘ayb olmasun añlayana

Dir Sinân Ümmî bu yolda ben ‘azîm-kâr **bulmuşam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 16). [bulmuşam, -muş, -am]

İlâhî cümle ‘âcizdür senüñ yoluñda bu kullar

Gel olmaya eger senden kimesne **bula** mı Raḥmân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 42). [bula, -a]

İresin kâmil insâna kıyasın başı meydâna

Gerek kim kıyasın câna ola kim **bulna** ol Hân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 38). [bulna, -ına]

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı ki hergiz **bulmaya** düşmân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26). [bulmaya, -ma, -y, -a]

Ḳuldan ḥaṭâlar gerek senden ‘aṭâ yâ ‘Alim

Bu erkân-ı neferi bendeñe **bulsañ** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 16). [bulsañ, -sa, -n]

Bulınca gönülde genc-i nihâni

Görüñ ‘aşkı nice vîrân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 9). [bulınca, -ınca]

Gel ey devlet beḳâ **bulsam** diyenler

Cihândan cîfeler gibi kaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 3). [bulsam, -sa, -m]

Seyr-i cânân eyleyendür ‘ârif-i bi’llâh olan

Nefsi terk idüp **bulandur** rûḥuñ aşınâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 6). [bulandur, -an, -dur]

Derdiñe dermān gerekse derde müştāk ol yüri
Derde mihmān olmayanlar **bulmadı** dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 6*). [*bulmadı, -ma, -dı*]
Şu kim ‘aşkıñ ile hayrān **bulupdur** kāmīl-i imān
Yoluñda kim ki virdi cān añā hadd ü su’āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 39*). [*bulupdur, -up, -dur*]
Haqāyık ‘ālemi oldur kıllur mevci hezārān biñ
Füyüz eyler ki her cinse **bulur** feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 16*). [*bulur, -ur*]
‘Ārife dirler cihānda sevdügin **bulmuş** niçün
Vaḥdetiñ deryāsına baḥrī olup ṭalmış niçün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 21*). [*bulmuş, -muş*]
Küfr içinde **buldılar** tevḥīd-i imān gizlidür
Görmüşüm bir kaṭrede ol nūr-ı ‘ummān gizlidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 47*). [*buldılar, -dı, -lar*]

bülbül: 1. Güzel sesli kuş, 2. Aşık.

Bülbülüñ efgān itdügi
Bağçe degüldür gülidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 15*). [*bülbülüñ, -üñ*]
Bülbülüñ efgānı hemān gülimiş
Oқыyup dürlü destānlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 15*). [*bülbülüñ, -üñ*]
Başını bend eyledüñ bir aḫıra hayvān gibi
Bülbülüñ gülzārdegi zevkıñdan olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 14*). [*bülbülüñ, -ün*]
Bülbül irincek gülüñ envārına ṭuramaz dili
Dā’imā gülzāra qarşu zār u efgāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 23*). [*bülbül,]*
Bülbül iseñ gel berü nūr-ı gülistān bundadur
‘Aşık iseñ hem daḫı verd-ile reyḥān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1*). [*bülbül,]*

Bülbüldür güle karışmaz ile

Dôstuñ envârı gülin direndür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 19*).

[*bülbüldür, -dür*]

Benüm işim ol dôt-ıla gelür bu ‘aşk olur belâ

Bülbül gibi geldüm dile işüm âh-ıla zâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,*

Mısra 4). [*bülbül,*]

Bülbülem âh u fiğânımdan murādım her nefes

Ol gülistânım bâğında nür-ı Yezdânım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,*

Mısra 3). [*bülbülem, -em*]

Bülbülem âh u fiğânımdan murādım her nefes

Bâğ-ı gülzârında hoş handân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

69, Mısra 7). [*bülbülem, -em*]

Ol haķıķat **bülbüline** diñ beri gelsün beri

Doşt bâğına bâğbānem ğayrıya ben gül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

84, Mısra 15). [*bülbüline, -in, -e*]

Ṭālibe maṭlûb elinden mey-i vuşlat nüş olur

Bülbülün efgānı her dem gül ü reyḥān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,*

Mısra 28). [*bülbülün, -ün*]

Ben gülem pür-ḥār içinde bülbülüm ‘aşkdur benüm

Bülbülem aġyār içinde hem gülüm ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

89, Mısra 2). [*bülbülem, -em*]

Ben gülem pür-ḥār içinde **bülbülüm** ‘aşkdur benüm

Bülbülem aġyār içinde hem gülüm ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

89, Mısra 1). [*bülbülüm, -üm*]

Bülbül irincek bahāra şabr idemez ṭurmaz dili

Men isem ol vaḥdet gülin yıylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

90, Mısra 7). [*bülbül,*]

Kime keşf itsem envārım olur fikrimde sergerdān

Şüride **bülbüle** karşı açılan vird-i reyḥānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,*

Mısra 24). [*bülbüle, -e*]

Bülbül irincek bahāra derdi artar dem-be-dem

Bülbülün artduķça derdi bâğı gülzār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93,*

Mısra 5). [*bülbül,*]

Bülbül irincek bahāra derdi artır dem-be-dem
Bülbülün artduqça derdi bāğı gülzār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6*). [bülbülün, -ün]

Ĥār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem
Ben ġarībce **bübüle** karşı bir gülseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 12*). [bübüle, -e]

Şu **bülbüller** kim öterler cemāli nūrına karşı
Şu kıumrılar ki dost dirler virürler cānı cānāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 5*). [bülbüller, -ler]

Bülbülün mekānı güller içinde
Karğalar ötmez **bülbüller** içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 2*).
[bülbüller, -ler]

Ĥaķıķat bāğının **bülbüllerin** gör
Seyr ider envāri güller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 15*).
[bülbüllerin, -lerin]

Bülbülün mekānı güller içinde
Karğalar ötmez bülbüller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 1*).
[bülbülün, -ün]

Yāĥūd **bülbül** gibi gülzāra karşı
Yana yana bu derd-ile ölem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 13*).
[bülbül,]

Nice **bülbül** gibi feryād idersin
Ĥüviyyet mülkine karşı uç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 15*).
[bülbül,]

Ey göñül geç bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yüri
Bülbül iseñ ol gül için dün ü gün zār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2*). [bülbül,]

Açıla vahdeti güller şakıya mürğ u **bülbüller**
Niçe şerĥ eyleye diller kim anda kıl u kıal olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 37*). [bülbüller, -ler]

Bülbülem ‘aşkıñ elinden eylerem āh u fiğān
Vahdetiñ bāğında güllerin direm yā Muşţafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 5*). [bülbülem, -em]

Bülbülün cânım didügi güli görünce hemân

Umaram ben **bülbüli** göre gülin yakın zamân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 34*). [bülbüli, -i]

Bülbülün cânım didügi güli görünce hemân

Umaram ben bülbüli göre gülin yakın zamân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 33*). [bülbülün, -ün]

Qurâb adıyla **bülbülün** adın añağa ‘âr itdüm

Efendim Mazharî Sulţân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11*). [bülbülün, -ün]

Vahdetiñ gülzârınıñ **bülbüliyem** âhir zamân

Dir Sinân Ümmî gözinden acı yaş olup revân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 27*). [bülbüliyem, -i, -yem]

bülbül eyle-: Konuşturmak; bülbül gibi söyletmek.

‘aşk degül mi bu Sinân Ümmîyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i hâş-ıla ol Hâlika mezkûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 79*). [bülbül eyle, -y, -en]

bülbül ol-: Bülbül gibi olan; aşık kimse.

Hâk varlığı geldi bize cân bāgını kıldı tāze

Bülbül olan gelsün beri bahâr oldu gülzârımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10*). [bülbül ol, -an]

Derd üstine derd isteyen bilün oldur merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 18*). [bülbül ol, -up]

bülbülleyin: Bülbül gibi.

Bülbülleyin dem-be-dem âh u feryâd itmeden

Dost cemâli dâlında reyhân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 7*). [bülbülleyin,]

Buluş-: Buluşmak, bir araya gelmek, kavuşmak.

Gel berü ey ‘āleme tāk idüben gögsin geren

Bir naẓar kı̄l kâ’inâta ‘ibret ehliyle **buluş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4). [buluş,]

bunda vü anda: Burada ve orada || nerede olursa olsun.

Bunda vü anda belâdan bulmadı hergiz hâlâş

Her kim İblisiñ yolına uğrayup ayak başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5). [bunda vü anda,]

bünyād: Yapı.

Düzeldi ‘aşk u **bünyādi** atarlar toprü kudretden

Geçüp benlik sarâyından yıkup hürd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 11). [bünyādi, -ı]

bünyād olan: Bina edilmiş, yerleşmiş.

Kāmillerden irşād olan

Göñüllerde **bünyād olan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 26). [bünyād olan, -an]

burāğ: Hz. Muhammed'in Mî-raç'ta bindiği binek.

Karār itmez bu cān hergiz bine ‘aşkıñ **burāğına**

Biner gāhî bine geldi ezelden binicilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 11). [burāğına, -ın, -a]

burāk: Hz. Muhammed'in Mî-raç'ta bindiği binek.

Ahmediñ mi‘rācına gör çünkü ‘aşk oldu **burāk**

Sırr-ı Haqqā vāşıl oldu menzile geç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 3). [burāk,]

burhān: Delil, ispat.

Dört kitâbı okuyan ‘ilme muhtâc olur mı
Sırran seyrân itmege delil ü **burhân** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra
12). [burhân,]

Uyaldan ‘aşkına anuñ gerekmez ğayrı **burhânı**
İrelden derdine anuñ gerekmez ğayrı dermânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138,
Mısra 1). [burhânı, -ı]

Delilim âyet-i Qur’ân ki sübhâne’llezî **burhân**
Ki lâ-izmân ve lâ-imbân veyâhüd mülk ü mâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 21). [burhân,]

burhân: Delil, ispat; rehber.

Direm kim yarıcım Allâh şefâ’ atcim Resûlullâh
Ki **burhânım** Veliyyullâh budur bendeki bir haq söz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
51, Mısra 22). [burhânım, -ım]

Çün Muhammed nûrına mazhar yaratdı Lâyezâl
Tevhîd-i zât-ı İlahîdür bizüm **burhânımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,
Mısra 4). [burhânımız, -ımız]

Gel gör ahu dost bâğınıñ hândanıyam hândanıyam
Gitmek dilerseñ ol iliñ **burhânıyam** burhânıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 2). [burhânıyam, -ı, -y, -am]

Gel gör ahu dost bâğınıñ hândanıyam hândanıyam
Gitmek dilerseñ ol iliñ **burhânıyam** burhânıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 2). [burhânıyam, -ı, -y, -am]

Yaratmazdan kamu halkı eķālîm-i haķâyıķda
Ħabîbim Muştafâ nûrın getürdüm öñce **burhânâm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 10). [burhânâm, -am]

Şerî’atda tarîķatda ķulağuzlar idüp irsâl
Anı bunda getürmeye temâmet eyledüm **burhân** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 20). [burhân,]

Kâmil insânıñ kemâlın söylerin aňlayana
Himmat ü **burhân** gerekdür kâmil insân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 8). [burhân,]

Sen şeh-i merdân-ı ‘âlem ‘ârifiñ **burhânisin**

Sâķi-i Kevşer ü ebrâr-ı cemâ‘at Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 37). [burhânisin, -ı, -sin]

Dâ‘imâ bizden ĥaṭâ senden ‘aṭâdur işlenen

‘aşķı fażlıñdan müyesser kııl bize **burhân** meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 14). [burhân,]

Ol daķı bil Ḥasan-ı Başrıye telķin eyledi

Zâhiri bâṭını ma‘mûr pîrleriñ **burhânidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 6). [burhânidur, -ı, -dur]

Muṣṭafâniñ ĥurmetiyçün eyleme senden cüdâ

Ėam yime sen her kişi baña ulu **burhân** mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12). [burhân,]

burhân eyle-: Delil, tanık yapmak || rehber yapmak.

Ḷaldı şunlar kim yoluñda çâresiz bi-perr ü bâl

Seyyidiñ ĥurbi ĥaķı fażlıñı burhân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4). [burhân eyle, -sen]

burhân ol-: Rehber olmak.

Ṭop eyleyüp cân u başı her kim ki meydâna gele

Zulm eylemez Allâh aña hidâyeti burhân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8). [burhân ol, -ur]

Eyle maĥv eyle hüviyyet baĥrına sür ĥalbimi

‘İlmiñe ‘irfâniña burhân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 20). [burhân ol, -am]

Kim ola kim evliyâdan ĥalka ol burhân ola

Pes olan sensin senüñdür çün delil-ile kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 13). [burhân ol, -a]

burhân-ı a‘lâ: Büyük delil.

Sinân Ümmî ĥaķâyıkda kim anuñ pertevindendir

Pes ol burhân-ı a‘lâdur anı herdem kıılan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 22). [burhân-ı a‘lâ,]

Ben ol Burhân-ı a'lâdan oğıdum hikmetin sırrıñ
İlâhî şan'ata irmiş ki şäkird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra
15). [burhân-ı a'lâ, -dan]

büstân: Bağ, bahçe.

Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden
Kimi bāğçe kimi **büstân** kiminüñ adı gür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 26). [büstân,]
Görülen verd ü reyhâni öter cân bülbüli her dem
Gerekmez bāğ u **büstânı** gülzârıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
141, Mısra 6). [büstânı, -ı]
Ol dağı bil Mirim Halvetiye telkîn eyledi
Anuñ-içün mazharı dōst bāğınñ **büstânıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 40). [büstânıdur, -ı, -dur]

büstân eyle-: Bahçeye çevirmek.

Zâhidiñ korkusu tamu yirini
Görüñ 'aşkı nice büstân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 20).
[büstân eyle, -di]

büy-ı vaşl: Sevgiliye kavuşmanın kokusu.

Dil ü cân büy-ı vaşlıñ ni'metinden
Mu'aştardur mu'aştardur mu'aştar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 25).
[büy-ı vaşl, -in]
Cân tıyaldan büy-ı vaşlıñ kalmadı artuğ recâ
Göñlüme gelen gülüñden ğayrı reyhân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104,
Mısra 21). [büy-ı vaşl, -in]

büy-ı vuşlat bul: Kavuşma kokusu bulmak.

Yanmağa 'aşk odına külhâni gözler cânımız
Büy-ı vuşlat bulmağa gülhâni gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 2). [büy-ı vuşlat bul, -mag, -a]

buyur-: Emretmek, söylemek.

Çün **buyurdi** ol Resül mütü kable en-temüt
Ölmezden ön 'aşk-ıla öldüğüm midür haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3). [buyurdi, -dı]

Mazhar-ı 'ilm-i Hudâ bil ḳalbiñi ey baḥtlu
Haḳ **buyurdi** kim bu remzi âyet-i Ḳur'ânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10). [buyurdi, -dı]

Çün **buyurdi** Ḥayrû'l-beşer mütü kable en-temütü
Ölmedin ön bunda iken ölmeyen insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9). [buyurdi, -dı]

Haḳ **buyurdi** zıkr idüñ ben daḥı zıkr ideyin
Erenler şöḫbetine Ḳur'âna uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5). [buyurdi, -dı]

Haḳ **buyurdi** zıkrime ṭan eyleyen ziyânlu
Muvahḥidiñ âvâzı münkire çıyân gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9). [buyurdi, -dı]

Haḳ **buyurdi** şânına çünkim 'alâ ḥuluḳın 'azîm
Pâyına yüz sürmege şol Ḥânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 11). [buyurdi, -dı]

Buyurduñ çün aṭı' u'llâh yaratduñ her şeyi li'llâh
Diyeler tâ ki zıkr u'llâh yeg andan min fi'al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 17). [buyurduñ, -duñ]

Sırruke sırrı **buyurdi** şânıña Ḥayrülbeşer
Küntü kenziñ mazharı ehl-i sa'âdet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 19). [buyurdi, -dı]

Hem **buyurduñ** şânına levlâke levlâk ol cāniñ
Muştafâyı cümleye cānân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 5). [buyurduñ, -duñ]

Buyurduñ bir lisāniñda ḥadîş-i ḳudsî içinde
Ḳılırsa tevbe kim bunda ḳılır anı mu'âf Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 43). [buyurduñ, -duñ]

C

cāh: *İtibar, makam, mevki.*

İstemezdüm ‘izz ü **cāhı** hayretiñ kılsa revān

Rūz u leylī gözlerimi yaşıla kıan eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*). [*cāhı, -ı*]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü **cāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48*). [*cāh,]*

cāha koy-: *Kuyuya atmak || Hz. Yusuf’un kardeşleri tarafından kuyuya atılması olayına işaret var.*

Cān Yūsufın cāha koydum bir zamān zār eyledüm

Ĥamdü li’llāh zulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7*). [*cāha koy, -du, -m*]

cāhil: *Akılsız, şuursuz, kendini bilmeyen, gaflet içinde olan.*

Şular gibi çağla aşıñı özle

Fāş itme **cāhile** sırıñı gizle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 22*). [*cāhile, -e*]

Her sözi bir zehr-i mārduz uğrasa bağıñı biçer

Cāhili söyletme hemān gör yüzinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 16*). [*cāhili, -i*]

Key şaķın Ümmî Sinān nuṭķ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşıñı ziyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 18*). [*cāhile, -e*]

Bu Sinān Ümmî’i siz **cāhil** ü nādān añlamañ

Ĥalk-ı ‘ālem ĥāline ‘ālimdür izĥār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21*). [*cāhil,]*

Cāhil ü nādān alurlar her nefes lādān kelām

Evliyā nuṭķıyla her dem virdimiz tevĥîd-i ĥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*). [*cāhil,]*

Buldu bulan ma'nî yüzün kesb eyleyüp 'irfâñ özin
Gel diñ **câhil** 'ilmiñ yüzün okusun hem yaza ırsun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
101, Mısra 10). [*câhil,]*
Kılmadı Hakkâ tevekkül **câhiliñ** gör nefsin
Haml ider kim içmege ol ıan, müselmân olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
149, Mısra 9). [*câhiliñ, -iñ]*

cahîm: *Cehennem.*

Bî-niyâz oldum **cahîmiñden** na'îmiñden bugün
Her neye emr eyleseñ cân üstine niyyet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,*
Mısra 15). [*cahîmiñden, -in, -den]*

câm: *Kadeh II şarap.*

Câmı cânânîñ elinden nüş umarsañ 'aşq-ıla
Başı meydâna koyup cânı fedâ kııl yürü var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra*
19). [*câmı, -ı]*
Şun maħabbet bâdesinden sâkıyâ bir **câm** bugün
Nüş idüben 'aşkıña miħmân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,*
Mısra 11). [*câm,]*
Niçe bir dem zevkıñi nüş eylesün Ümmî Sinân
N'ola bir dem sükker-i Hakk **câmı** şunayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
72, Mısra 36). [*câmı, -ı]*
Nüş idelden **câmını** 'aşkıñ elinden bir kadeħ
Âh u efgân oldu etmeg-ile aşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra*
3). [*câmını, -ı, -n, -ı]*
Vuşlat şarâbından içüp ħayrân olan gelsün berü
Toldurdum 'aşkıñ **câmını** geldüm ol baħrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
87, Mısra 28). [*câmını, -ını]*
Diye Allâh ki bir silkin erenler yolına bir gün
İçerseñ vaħdetiñ **câmın** olasın tâ ebed sulţân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,*
Mısra 8). [*câmın, -ı, -n]*
Cân ilinden **câmını** şundı bize cân-ı şafâ
Cür'a'î nüş idevüz cân ħabibullâh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra*
19). [*câmını, -ı, -nı]*

Ki bir **cām** şundi baña sırr-ı vaḥdet

Ne söyler bu dilim ser-ḥoşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11).

[cām,]

Ezel kısmet günü ol Şâh ene'l-ḥaḳ **cāmını** şundi

Tā ebed olmışam ḥayrân gerekmez ğayrı ḥayrânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11). [cāmını, -ı, -nı]

‘aşḳ elinden **cāmı** nüş itdüm bugün mestāneyem

Ḥayr u şerden kaçduğumdan sâkin-i meyḥāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 53). [cāmı, -ı]

Ben ḥarâb-ı mest-i meydānam nihân meyḥāneden

Nüş idelden **cāmını** ‘aşḳıñ şehâ cānāneden (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 2). [cāmını, -ın, -ı]

cāmi’: Derleyen , toplayan.

Kāmil insān on sekiz biñ ‘ālemi **cāmi’-durur**

‘ālemiñ ḳalbinde her dem āyet-i kübrası var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 5). [cāmi’-durur, -+dürür]

cām-ı ‘aşḳ: Aşḳ kadehi.

Sinān Ümmî olup sâḳi eline **cām-ı ‘aşḳ** aldı

Ḳoyup nāmūsı ey zāhid mey ü şoḥbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 17). [cām-ı ‘aşḳ,]

cām-ı ‘aşḳ: Aşḳ kadehi || aşḳ şarabı.

Nüş idelden cām-ı ‘aşḳı cānımız mestānedür

İrdügi esrârı sırrıñ ‘ālemi raḥmānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1). [cām-ı ‘aşḳ, -ı]

cāmi’ ol: Bir araya getirmek, bir arada bulundurmak, içermek.

İrenler tevḥîd-i zāta cāmi’ olur her şifāta

Bu sırrıñ taḥtına sulṭān olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 13). [cāmi’ ol, -ur]

cām-ı vaḥdet: *Vahdet şarabı.*

Cām-ı vaḥdet nüş idelden cānımız mestānedür

Anuñ-içün her nefes oldur benüm ḥummārlıgım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5*). [*cām-ı vaḥdet,]*

Ol daḥı Seyyid ‘Ali Hāşimîye telkîn eyledi

Keşret içre **cām-ı vaḥdet** feyziniñ ‘atşānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 20*). [*cām-ı vaḥdet,]*

cām-ı vuşlat: *Kavuşma kadehi.*

Ḥalāş olup geçer ğamdan düşerse bir kişi ‘aşқа

İçer ol cām-ı vuşlatdan yār olursa başı ‘aşқа (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 18*). [*cām-ı vuşlat, -dan]*

cān: *Can, ruh, gönül.*

Ḳurtar nefsiñ belāsından

Cān bu luḡfı bula senden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 14*). [*cān,]*

Kim ki fedā kıla yoluñda **cānı**

Bulupdur sırr-ıla dürr-i ma‘ānī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 37*). [*cānı, -ı]*

Ṭoğarsa **cānıma** nūruñ zıyāsı

Eser bu dilime bād-ı şabāsı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 5*). [*cānıma, -ım, -a]*

Cān vaşlıñı senden umar

Ḥüsn-i zātıñ ḥaḳḳı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 3*). [*cān,]*

zuhūriniñ Maḗhariniñ

Cān içinde cānlarınıñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 34*). [*cān,]*

Ümmî Sinān ḳuluñ **cānı**

Görmek diler ‘ayān seni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 45*). [*cānı, -ı]*

zuhūriniñ Maḗhariniñ

Cān içinde **cānlarınıñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 34*). [*cānlarınıñ, -lar, -ın, -in]*

Dilerse ‘aşḳını **cāna** ḳuran faḳ

Dilerse söyleden sırran ene’l-ḥaḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 25*).

[*cāna, -a]*

Dilerse gönlimi ḥandān eyleyen

Dilerse **cānımı** cānān eyleyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 6*). [*cānımı, -ım, -ı*]

Eyā cānlara **cān** sulṭān

Umar **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 2*). [*cān,]*

Yoluñda varum olsun fān

Diler **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 4*). [*cān,]*

Hemān budur saña feryād

Umar **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 8*). [*cān,]*

Ne ḳadr ü ne berātım var

Diler **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 12*). [*cān,]*

Bu derde eylegil çāre

Umar **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 16*). [*cān,]*

İçi vü daşı ḥaḳḳı-çün

Diler **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 20*). [*cān,]*

Ṭapuña yalvaru geldüm

Umar **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 24*). [*cān,]*

Bize dermān yiter derdiñ

Diler **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 28*). [*cān,]*

Gereksin cānı cānānı

Umar **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 32*). [*cān,]*

Sinān Ümmī umar ey **cān**

Olasın sırrına mihmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 33*). [*cān,]*

N'ola ger idesin iḥsān

Diler **cān** senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 36*). [*cān,]*

Her kim ki terk-i **cān** olur

Bir cānına biñ **cān** olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 14*). [*cān,]*

Şol **cān** ki 'aşḳıñ yiridür

Kāmil gerekdür arıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 45*). [*cān,]*

Her kim ki terk-i cān olur

Bir **cānına** biñ cān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 14*). [*cānına, -ın, -a*]

Ümmī Sinānıñ irdügi

Cānını ḳurbān virdügi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 50*). [*cānını, -ın, -ı*]

‘Amel didüğümüz tendür

Ƨoğrılık aña bir **cāndur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 22). [cāndur, -dur]

Ƨalbiñ nefsiñ teniñ **cāniñ**

Döndür Hâkka külli yönüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 33). [cāniñ, -in]

‘aşka ulaşdur bu **cāni**

Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 15). [cāni, -ı]

Vaşl-ı dostdur **cān** iline

Her dem bahâr yazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 11). [cān,]

Ey ‘âleleriñ sultāni

Vaşlıñdan ayırma **cāni** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 26). [cāni, -ı]

Ne söyler dilde ‘aşk söyler

Ne yaylar **cānda** ‘aşk yaylar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 18). [cānda, -da]

Ƨolar Ƨalbe ‘ilm ü ‘irfān

Şabr idemez olur bu **cān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 10). [cān,]

Gel ey gâfil uyan sen de

Mağabbet var-ısa **cānda** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 26). [cānda, -da]

Nefsi Hâk-ıla dost olur

Cāni şafādan mest olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 22). [cāni, -ı]

Ümmî Sinān söyler bunu

‘aşk odına yanar **cāni** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 34). [cāni, -ı]

Ƨabül it **cānımız** Ƨurbān virelüm

Bizi güzel Muğammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 15).

[cānımız, -ı, -mız]

Ümmî Sinān bunu söyler gümānsız

N’iderler cesedi içinde **cānsız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 50).

[cānsız, -sız]

Gel bu **cāna** Ƨurbet eyle

Cümle vārim sil pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 3). [cāna, -a]

Ulu minnet budur **cāna**

Dilde mihmān ol pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 7). [cāna, -a]

Her kim saña toğrı gider

Ėayāliñi **cānda** güder (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 22*). [*cānda, -da*]

Al gitsün Ėafleti benden

Ref‘-i Ėicāb eyle **cāndan** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 6*). [*cāndan, -dan*]

Bu **cānım** yoluñda Ėurbān eylegil

Efendim MazĖarî Sultān Ėandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 27*). [*cānım, -ım*]

Ėayāliñ **cānıma** mihmān ola mı

Efendim MazĖarî Sultān Ėandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 23*). [*cānıma, -ıma*]

Sensin ‘ālemlerden Ėanī ister bu **cān** senden seni

Ayrmasun **cān** u teni künh-i zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 27*). [*cān,]*

‘Āşıklarıñ eglencesi ism-i zātıñ yā Rabbenā

Cānlarıñıñ diñlencesi zıkr-i zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*). [*cānlarıñıñ, -lar, -ın, -ın*]

Kāmil insānıñ yolında **cānı** Ėurbān itmeden

Şoğbet-i Sultāna kim irdi Ėaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5*). [*cānı, -ı*]

Ey şifātuñ Ėul hüva’llāhü aĖad

Anuñ-içün yoluña **cānlar** fedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [*cānlar, -lar*]

Ümmî Sinānı ey Ėudā eyleme Ėapuñdan cüdā

Ėılsun **cānı** saña fedā aldanmasın Ėurı lafa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 14*). [*cānı, -ı*]

Ümmî Sinān dir Ėvāce fikrim bu irte gice

‘aşĖ-ıla **cān** mi‘rāca şalduğum mıdur ĖaĖā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 18*). [*cān,]*

Her kim ‘irfān şāĖibidür **cān** baş olsun fedā

Ger fağır ü ger Ėanīdür şeyĖ u pır u ger şebāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 29*). [*cān,]*

Derd odına yanmağı gel pīşe kı l sen **cāniña**

Ola kim gide aradan ref' ola küllī hicāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7).

[cāniña, -ı, -na]

Ey cismine **cān** isteyen gel māh u günden al haber

Ey kāmīl īmān isteyen gel toğrı dīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,

Mısra 1). [cān,]

Nefse **cāna** olan kuvā' vađdet bulursa hūş revā

Budur sülūk-i mūntehā ins-ile cīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,

Mısra 15). [cāna, -a]

Al tevħīdi dilden dile ola ki **cāniñ** yol bula

Sen şehriñi şorma ile 'ayne'l-yağından al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,

Mısra 7). [cāniñ, -in]

Mihnet-ile bu fenāda **cāniña** kılduñ cefā

Dōst iline sırr-ıla seyrāndan olduñ bī-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,

Mısra 11). [cāniña, -ı, -n, -a]

Çanı şol dünyā sarāyında getir kimdür bulan

'Aql u **cāndan** geçmeden kim bulırsadı baħtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

13, Mısra 24). [cāndan, -dan]

Cāmi cāniñ elinden nūş umarsañ 'aşq-ıla

Başı meydāna koyup **cāni** fedā kı l yūri var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra

20). [cāni, -ı]

Hey ecel peymānesinden şunmadın çarħ u felek

Ġāfil olma Ġāfil olma gözüñ aç **cāniñ** uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra

18). [cāniñ, -in]

Her kime cānān gerekse **cānına** ađyār olur

Bil cihāndan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,

Mısra 21). [cānına, -ı, -n, -a]

N'ola anuñ yolına cümle 'ālem olsa fedā

Muştafāniñ 'aşkına çün baş ile **cāndur** yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 12). [cāndur, -dur]

Çudağı çat çat yarı lıp şararup beñizleri

Çaşı fāni **cāni** bākī dōsta mihmāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 4). [cāni, -ı]

Ṭālibiñ yokdur qararı zāhidiñ ferdāsına

Vuşlat-ı dīzāra qarşu **cānı** kurbāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8*). [*cānı, -ı*]

‘Āşıkıñ **cānı** anuñ pervānesidür bî-gümān

Yandugınca yanmaķ ister şad hezārāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 19*). [*cānı, -ı*]

Āh idüp ağladuğından añlamañ lāf ü güzāf

Ehl-i derdiñ **cānınıñ** cānānı ‘aşku’llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 12*). [*cānınıñ, -ı, -nın*]

Bu ĥarāb olmuş goñül **cān** u cihān terk eyleyüp

Ol ĥaķıķat şem ‘ine par par yanan pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 23*). [*cān,]*

Ol şarābı kim bugün ‘aşkıñ elinden içdi **cān**

Tā ezel bezm-i elestiñ kurdugı meyĥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*). [*cān,]*

Nüş idelden cām-ı ‘aşkı **cānımız** mestānedür

İrdügi esrārı sırrıñ ‘ālemi raĥmānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1*). [*cānımız, -ı, -muz*]

Ĥamdü li’llāh Ĥaķ bugün ĥaķķa’l-yaķīndan açdı rāz

Gördügi **cānıñ** ezelden baķduđı seyrānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8*). [*cānıñ, -ın*]

Biz fenā-ender-fenā olduğumuz tañ gelmesün

Cānımız ol küntü kenziñ mażharınıñ yāridur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 16*). [*cānımız, -ımız*]

Ten fenādur kıl fenā evvel fenā ölmezden oñ

Cān beķādur ir beķāya sen seni Raĥmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 12*). [*cān,]*

Pādişāhım **cānımız** sen cāna duş olmaķ diler

Ėayr varlıķdan geķüp senüñle ĥoş olmaķ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1*). [*cānımız, -ımız*]

Ey Ĥudā **cān** Ĥazretiñden luţf-ıla iĥsān diler

Düşmüş ‘işyān deñizine ‘afv-ıla ĥufrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1*). [*cān,]*

Dôst yolında **cānı** qurbān eyleyen merdāneler

Top idüp baş atmaq için göz urup meydān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 17*). [*cānı, -ı*]

Yā İlāhī her nefesde **cān** saña mihmān diler

Baħr-ı zātūñ pertevinden luḡf-ıla iħsān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1*). [*cān,]*

Zulmet-i nefsiñ ‘azābından beni şāz eyleyen

Cān u dilden evliyāya göñlümün ikrārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6*). [*cān,]*

Küfr ü zulmet perdesinden qurtılaldan **cānımız**

Dir Sinān Ümmī şükür her dem diliñ tekrārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 13*). [*cānımız, -ımız*]

Vuşlatıñ peymānesinden nūş idelden **cānumuz**

Şāhidem kıldum şehādet ḡalibe vaḡdet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 25*). [*cānumuz, -umuz*]

Dilde Ḥaḡdan ġayrı ġüftār eylemez dervīşler

Cānda ‘aşqdan ġayrı bir kār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*). [*cānda, -da*]

Mest ü ḡayrān ‘āşıķıñ yolında qurbān eyle **cān**

Ṭut kulaġıñ Ḥaḡḡ eşiginde nāzından bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 23*). [*cān,]*

Anuñ zikri beni külḡān idelden

Yunur ‘āşıķlara **cānım** ḡammāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 20*). [*cānım, -ım*]

Ḥudānıñ fikridür **cānım** çerāġı

Daḡı derdi baña dermān-ı tāmduur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 21*). [*cānım, -ım*]

Eyā **cān** issi **cān** saña mufaḡḡar

Mufaḡḡardur mufaḡḡardur mufaḡḡar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 1*). [*cān,]*

Eyā **cān** issi **cān** saña mufaḡḡar

Mufaḡḡardur mufaḡḡardur mufaḡḡar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 1*). [*cān,]*

Vişāliñ şerbetin **cān** nüş idelden

Müsekkerdür müsekkerdür müsekker (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 13*).

[cān,]

Saña mir'āt-ı ekber **cāna** cānān

Peyamberdür Peyamberdür Peyamber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 27*).

[cāna, -a]

Hayālîñ **cānıma** kıble gelüp 'aşkıñ imām oldı

Niyāzın il gerek yāre gerek ağıyāre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40,*

Mısra 9). [cānıma, -ım, -a]

Saña bu elfāz-ı ma'nā nerden gelür dirseñ baña

Görilmez haṭṭı gözile **cān** içinde yazarım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41,*

Mısra 8). [cān,]

Daḥı içerüden haber vireyüm kim añlarısıa

'Aqıl göñül **cānım** tuymaz bir gizlüce bāzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

41, Mısra 10). [cānım, -ım]

Bu **cānıñ** irdügi zevkı ne bilsün görmeyen kimse

Ümmî Sinānıñ aḥvālın baḥr-ı 'aşka ṭalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,*

Mısra 13). [cānıñ, -ın]

İlāhî dār-ı vaşlıñda bu **cān** olmaḡ diler ber-dār

Çekildüñ dāra yā 'abdim şanursın olmaduñ sen var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

43, Mısra 1). [cān,]

Top eyleyüp **cān** u başı her kim ki meydāna gele

Zulm eylemez Allāh aña hidāyeti burhān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,*

Mısra 7). [cān,]

Cān u cihānıñ terkini niyyet ipiyle bağlayan

Bağlayumaz bir şey anı düşvār işi āsān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,*

Mısra 13). [cān,]

Kim ki sever Allāhı ḡayrıyı ḡor va'llāhi

Bu yola **cān** u cihān terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra*

8). [cān,]

Her kim 'aşka yār olur **cāna** şafā-kār olur

Māsivādan dūr olur cevrine döyen gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra*

13). [cāna, -a]

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem gerekdür

Cān Yūsufın Ken'āna sulṭān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2). [cān,]

Ümmî Sinānıñ **cānı** olsun dōstuñ mihmānı

Ġayru'llāhdan ben beni 'uryān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 13). [cānı, -ı]

Ben **cānımı** ol cāna mihmān itsem gerekdür

Cān Yūsufın Ken'āna sulṭān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1). [cānımı, -ım, -ı]

Ben dōst-ıla dōst olalı **cān** şafādan mest olalı

Ġitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [cān,]

Ḳanı başda şu devlet kim urıla kisveti 'aşkıñ

Ḳanı **cānda** şu 'izzet kim ola derdiñ gece gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 12). [cānda, -da]

Yanmağa 'aşq odına külhānı gözler **cānımız**

Büy-ı vuşlat bulmağa gülhānı gözler **cānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1). [cānımız, -ı, -muz]

Yanmağa 'aşq odına külhānı gözler **cānımız**

Büy-ı vuşlat bulmağa gülhānı gözler **cānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2). [cānımız, -ı, -muz]

Bī-nişāndan gelmişiz biz lā-mekān ehlerindenüz

Ġitmege 'azm eyleyüp yol-ḥānı gözler **cānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4). [cānımız, -ı, -muz]

Didiler çün-kim fenādur ṭālibiñ sermāyesi

Anuñ-içün her nefes selḥānı gözler **cānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6). [cānımız, -ı, -muz]

'aşqa uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Ḥükmi fāş kendü nihān ol Ḥānı gözler **cānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [cānımız, -ı, -muz]

Diñleyüp ğayrı şadādan bulmamışdur zevḳını

Tā ezel Ḥaḳdan gelen elḥānı gözler **cānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10). [cānımız, -ı, -muz]

Hağ buyurdı şānına çünkim ‘alā huluğun ‘azīm
Pāyına yüz sürmege şol Hānı gözler **cānımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 12*). [*cānımız, -ı, -muz*]

Dir Sinān Ümmî hağāyıkdur bize mülk-i bekā
Kulluğa geldük velī kıl Hānı gözler **cānımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 14*). [*cānımız, -ı, -muz*]

Āyet-i Raḥmāna uyduğ ḥamdü li’llāh çok şükür
Ten ü dilden **cān** u dilden zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 16*). [*cān,]*

Dōst cemāli şem‘iniñ pervānesidür **cānımız**
Anuñ-içün ol Muḥammed nūrıdur imānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1*). [*cānımız, -ı, -muz*]

Zehi sulṭān-ı ‘ālī-şāh senüñdür bu yüce dergāh
Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ göñül **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 14*). [*cān,]*

Yoğ-iken bu yir ü gök ü ‘arş u kürsī nefis ü **cān**
Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu’llāha bağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5*). [*cān,]*

Bu Sinān Ümmî za‘ife ḳurbetiñ olsa ḳarib
Cān Yūsufin Mısr iline n’ola sulṭān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 26*). [*cān,]*

Seyr idüp sırran bekā mülkin bu dil mürği hezār
Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 16*). [*cānı, -ı*]

Manşūra şunduñ ezel bezminde vuşlat şerbetin
Biñ **cānım** olsa dirğ olmaya ḳurbān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 20*). [*cānım, -ım*]

Neylerem **cān** u cihānı baña Raḥmānım gerek
Tā ezel ḳālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1*). [*cān,]*

Kimdür ol māhiñ yolında var varından geçmeyen
Cān fedā olsun yolında baña cānānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8*). [*cān,]*

‘Aql u **cān** kevn ü mekâniñ terkini kâr eyledi
Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 9). [cān,]

Nesl-i Āzer yapduğı putḥāneden eyler güzer
Secdegāhı **canımıñ** yā Rab cemālîndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66,
Mısra 4). [canımıñ, -ım, -ın]

Gönlümüñ ṭūrında Mūsā gibi ednādur bu **cān**
Hem tecellî nūrına giryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,
Mısra 5). [cān,]

Cānı vuşlat şerbetinden ayıķ itme kıl kerem
Vaḥdetiñ envārına ḥayrān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,
Mısra 13). [cānı, -ı]

Gözlerem nefsiñ hevāsında ḵanā‘at bulmaduñ
Cān ğidāsı ni‘met-i ‘aşķa neden ṭoyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 10). [cān,]

Nefs-ile aġyār olup gel **cān-ıla** yār ol bugün
Ola kim def‘ola zulmet bulna ayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 13). [cān-ıla, -ıla]

Darb-ı zikriñ şoḥbetinde **cānı** ḥayrān eylegil
Ḷalmasun çek bir özüñde baġrı biryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75,
Mısra 1). [cānı, -ı]

Perdeler ḵat ḵat ḥicāb oldu saña aç gözüñi
Aşlıña irmek dilerseñ **cānı** ‘uryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra
6). [cānı, -ı]

Yaġma ḵıldı ‘aķlı **cānı** göñli ‘aşķıñ ‘askeri
Ḷancarı ‘azm eyleyem yā ḵancarı gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 17). [cānı, -ı]

Gün gibi dîzārı şevķından müşerref oldu **cān**
Ḷalmanı zulmet siyāhı Ḥaḵķa vuşlat ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 19). [cān,]

Şundu Loķmān ḵalb-i emrāzıñ devāsın yā Ğanī
Derdlü **cānlara** şalādur ‘ilm-i ḥikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 14). [cānlara, -lar, -a]

Cān Yūsufın şatmağa geldüm ki meydān şehrine
Anuñ-içün gevherimiñ kıymeti **cāndur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 6). [cāndur, -dur]
Gerçi kim işyān-ı ğayba qalmışamdur her nefes
İllā **cānım** hayretinden dosta qurbāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 30). [cānım, -ım]
Bu Sinān Ümmî za'îfiñ yarası yanmağ diler
Anuñ-içün kim bu **cānım** 'aşka mihmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 34). [cānım, -ım]
Re's-i mālımdan şorarsañ kim belā-yı derd-i 'aşk
Cānımıñ diñlencesi derd-ile devrāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 26). [cānımıñ, -ım, -ın]
Cān beğā iqliminiñ evşafına düşdi gider
Ten vücūdında fenā buldı merāsım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 11). [cān,]
Bezm-i elestiñ meyiniñ maħmūriyam ben her nefes
Evvelde **cān** mestānedür şanmañ ki 'aşk-ı fāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 10). [cān,]
Cān u cihāmiñ terkini ol luğf-ıla kıldı revā
'İsmā'ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ qurbāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 11). [cān,]
Bir derdim var 'ālemde biñ dermānı neyelerem
Bir cānānım var **cānda** yüz biñ cānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 2). [cānda, -da]
Ümmî Sināniñ **cānı** dā'im 'aşkıñ fermānı
Dir anuñ-içün imānı ben işyānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra
17). [cānı, -ı]
Ben bu 'aşka irelden dosta qurbāndur **cānım**
Bī-nişāndur mekānım ben mekānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 3). [cānım, -ım]
Küntü kenziñ sırrına çün maħrem oldı **cānımız**
Zāt-ı Hāğdan ğayrıya meyl-i muqābil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,
Mısra 3). [cānımız, -ı, -muz]

Ümmî Sinân eydür bu **cân** kılmaz nişânda bir mekân
Zîrâ ki ol şâhıma ben varmağa ikrârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 31). [cân,]

Câm-ı vahdet nüş idelden **cânımız** mestânedür
Anuñ-içün her nefes oldur benüm hummârlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94,
Mısra 5). [cânımız, -ı, -muz]

Bâd-ı şabâ esdigince **cânımız** bulur şafâ
Hasta vücûduma her dem tākātım budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 3). [cânımız, -ımız]

Dervîşe bî-cân gerekdür **câna** cânân isteyen
Ehline fermân gerekdür ‘ilm ü ‘irfân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 1). [câna, -a]

‘Ârifiñ nuḡkı hüve’l-ḡaḡdur belî ḡaḡḡa’l-yaḡîn
Cânı ḡurbân eylesün çün böyle erkân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 18). [cânı, -ı]

Dîzârı zevḡı derdinden başım ṡop oldı **cân** çevḡân
Girüp meydânına ‘aşḡıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 3). [cân,]

İrelden fazl-ı Yezdânî dilâver eyledüm **cânı**
Yañıldup ‘aşḡ-ıla nefsi işin nerd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99,
Mısra 7). [cânı, -ı]

Ḡanı ‘âlemde bir dâna ola kim şöyle merdâne
Virüp ‘aḡlı virüp **cânı** hemân ferd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99,
Mısra 10). [cânı, -ı]

Vaşlıñ revâ kıḡ ey Hudâ ol küntü kenzu’llâḡ için
Cân yoluña olsun fedâ şol ‘ayn-ı zâtu’llâḡ için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 2). [cân,]

Firḡat nârı-y-la **cânların** göyündürme ey Pâdişâḡ
Göster zâtiñ gülzârını dostuñ Ḥalîlullâḡ için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 13). [cânların, -lar, -ın]

Cân dirîḡ olmaz belâ dârında ber-dâr eyleseñ
Tek ene’l-ḡaḡ menzilinden ḡayrı meydân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 11). [cân,]

Cān tıyaldan bŷy-ı vaşlıñ kalmadı artuğ recā
Göñlüme gelen gülüñden ğayrı reyḥān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 21*). [cān,]

Dilde zıkrıñ ḥâlde fikriñ **cānıma** virdi zıyā
Ḥüsnüñ envārından āḥar māh-ı tābān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 19*). [cānıma, -ım, -a]

Sen hidāyet kıl bu yolda **cān** u baş olsun fedā
Ḥurmetine ḳurbetine şādıḳu'l-va'dü'l-emīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9*). [cān,]

Zıkrımız esrār-ı Ḥaḳdur **cānımız** ḥayrān-ı Hū
Fikrimiz bāzār-ı Ḥaḳdur baġrımız biryān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 1*). [cānımız, -ımız]

Evliyānıñ enbiyānıñ menzilinden al ḥaber
Cānımız ber-dār-ı Ḥaḳdur olmuşuz mestān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 14*). [cānımız, -ımız]

Maḥabbetiñ yanar **cānda** ḳarar itmez ebed sensiz
Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 29*). [cānda, -da]

Ezel ḳısmet bazārında virüldi **cāna** Mevlādan
Ne gökcek geldi bu fālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 3*). [cāna, -a]

Ḳarārı kalmadı **cānıñ** ledünnī 'ilminiñ zevḳın
Tıyaldan böyledür ḥālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 5*). [cānıñ, -ın]

Konar derdiñ gelür **cāna** yanar mı ya'nī pervāne
'Aceb bu ḥasretiñ beni niçe bir dem yaḳar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3*). [cāna, -a]

Ki ḥayret baḥrı cūş eyler beni ol demde nūş eyler
Düşer **cānım** ol 'ummāna kenārından çıkar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8*). [cānım, -ım]

İlāhī cism-i insānı daḥı nefis ü dil ü **cānı**
Müşaḥḥar eyle derdiñle yanalum 'aşḳ-ıla nāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 9*). [cānı, -ı]

Bir gönül bir cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22). [cān,]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’îl ħod virmedi
Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 19). [cānı, -ı]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’îl ħod virmedi
Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20). [cānı, -ı]

Cānım dellālda gezer şatmağa geldüm bugün
Ey Mısrıñ şāhı Ken ‘ān, Yūsufuñ alsan n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 9). [cānım, -ım]

Bir gönül bir cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21). [cānım, -ım]

Sırr-ı Aĥmed ĥaccınıñ beytin ziyāret kıldı cān
Gördüğüm eydür mübārek ĥaccıñuz me‘ādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 17). [cān,]

Mālım başım cānım ĥurbān yolına
Kim ki beni irgüre lā-mekāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 13). [cānım, -ım]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine
Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1). [cān,]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine
Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 2). [cān,]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine
Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 2). [cān,]

Ol ene’l-ĥaĥ dārını seyr eyleyüp Manşūrlayın
Ķalmadı şabrı gidüp ĥurbāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 4). [cān,]

Yūsufuñ hüsn-i hayālinde iken Ya'kūblayın
Mısr iline şāh olan sultāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 6*). [cān,]

Mevci tırmaz şad hezārān dūrleri taşra aţar
Çalmadı benden eşer 'ummāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 8*). [cān,]

Ĥamdü li'llāh çoğ şükür maşşūduma irdüm bugün
Bî-nişān u lā-mekān pinhāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 10*). [cān,]

Ey kelāmu'llāhı münkir lā diyüp olma şaķı
Küntü kenziñ sırrına mihmāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 12*). [cān,]

Kendi rūhumdan size nefĥ eyledüm diyen 'ayān
Çalmadı şekkim [ki] Hū ol ĥāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14*). [cān,]

'aşķ içinde çalmadı şabra vücūduñ tākātı
Tevĥīdiñ esrārına ĥayrāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 16*). [cān,]

Bu Sinān Ümmî za'îfi terk idüp oldu revān
'Azm idüp sır iline Raĥmāna irdi **cān** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18*). [cān,]

Ĥaķıķatıñ nihāyeti neydüğünü bilmek için
Çodı **cānı** 'aķlı göñli 'ilmu'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 4*). [cānı, -ı]

Cān ilinden cāmını şundu bize cān-ı şafā
Cür'a'ī nūş idevüz **cān** Ĥabibullāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 20*). [cān,]

Dü cihān deyyārınıñ aĥvāludur şerĥ itdügüm
Ṭalibe Raĥmān gerekdür **cāna** cānān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 6*). [cāna, -a]

Derdiñden āĥir dünyede şafā degüldür yā Ġanī
Yoluña **cān** olsun fedā cefā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 2*). [cān,]

Sırrıña sergerdān olan **cān** u cihāndan el çeker
İki cihān zevkī añā şifā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 21). [cān,]

Cānda çerāĝı ‘āşıkıñ ‘aşk-ı kādîmiñden yanar
Vaşlıñ bāĝına baĝ olan hevā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 11). [cānda, -da]

Görse her kim ol cemāli secdeye qor başını
Kıldı kıble **cān** ile gören gözini qaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 2). [cān,]

Derdi meydānında her dem ke’l-ferāş olan bu **cān**
Umaram şāhib-‘atā terk itmeye ferrāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 11). [cān,]

Şad hezārān āferin olsun saña biñ **cān-ıla**
Medħa gelmez söyledüĝüm māhımıñ naqqāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 5). [cān-ıla, -ıla]

Ol visāli cür‘asından nüş idelden **cānımız**
Ħasret ü ħayret firākı-y-la döküpdür yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 13). [cānımız, -ımız]

Degme evde pādişāhıñ şem‘i yanmaz şöyle bil
Cān u dilde ‘aşk-ı yarı arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 12). [cān,]

Ħağ kendini sevenleriñ ĝayrıyı sevmez sevdiğin
Cānı cihānı terk idüp deyyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 8). [cānı, -ı]

Cānın seven irmeyiser ol cānānıñ vuşlatına
Sen daħı tatlu cānıña aĝyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 19). [cānın, -ın]

Şanma ki dost bayrāmına qurbān iderler her cānı
Dosta yarar **cānıñ** olup serdār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 24). [cānıñ, -ın]

Cānın seven irmeyiser ol cānānıñ vuşlatına
Sen daħı tatlu **cānıña** aĝyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 20). [cānıña, -ın, -a]

Cān gezer atrede yedi deryāyı

Görüñ ‘aşkı nice ‘ummān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 13).

[cān,]

Bu ‘aklı bu nefsi **cānı** emrine

Görüñ ‘aşkı nice fermān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 31).

[cānı, -ı]

Atar münkir olan aşı **cānıma**

Görüñ ‘aşkı nice nişān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 5).

[cānıma, -ıma]

Adı ‘aşkıdır yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur **cān** aña fermān gerekmez ğayrı fermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 14). [cān,]

Adı ‘aşkıdır yanar **cānda** bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez ğayrı fermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 13). [cānda, -da]

Murādın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmaq

Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez baña biñ **cānı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 6). [cānı, -ı]

ıyınca cāna İsmā‘il aña gönderdi o Allāh

Men itdüm **cānımı** urbān gerekmez ğayrı urbānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 8). [cānımı, -ım, -ı]

Sürdi hūķmin ‘aqla **cāna** nefse tene ‘aşk-ı derd

‘Adl u dād oldu vücūdum kimseye ğü almadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 7). [cāna, -a]

ıyamazsañ eger ‘aşka ulaşma

‘Āşıklarıñ **cānı** urbān o imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 20). [cānı, -ı]

Sinān Ümmî **cānı** başı terk eyle

‘aşk-ıla ol yāre oğrı aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 21). [cānı, -ı]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun senüñ yā Rab

Hıyālîñ **cāna** bey‘ eyler bāzārîñ zevı hū geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 4). [cāna, -a]

Alursañ yoluña **cānım** fedā olsun senüñ yā Rab
Hıyālîñ cāna bey´ eyler bāzārîñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 3). [cānım, -ım]

Bugün Manşür-ı Bağdādîñ kemālin ´azm ider **cānım**
Yoluñda cān u ser virüp tozarîñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 7). [cānım, -ım]

Ol cemālîñ vaḥdetine irmek isterse **cāniñ**
Terkini ur dü cihāniñ ´aşq-ıla yār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra
9). [cāniñ, -in]

Ümmî Sināni gör yine ḳalmadı baş-ıla **cāna**
´aşq-ıla ḫaldı ´ummāna gözleñ neler çıkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 31). [cāna, -a]

Sulḫān eyleye bu **cāni** ya´nî ki rûḫ-ı insāni
Ḥükm eyleyüp devr-i zamān açıldı hoş settāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 29). [cāni, -ı]

Diñle gör aḫvāli nedür ´āşıḳıñ merdānını
Ṭop idüp meydāna geldi başını hem **cānını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 2). [cānını, -in, -ı]

Baḫt-ı devlet şāḫibi her kim ki İsmā´il-durur
Cehd idüben yāre ḳurbān eyledi gör **cānını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 10). [cānını, -in, -ı]

Bi-ḫamdi´llāh adımız oldu insān
Senüñ **cān** bize mürvetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 4).
[cān,]

Sinān Ümmî çün oldu ´aşḳa mihmān
Bilindi **cāna** vuşlatın degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 32).
[cāna, -a]

Eger insān eger ḫayvān her eşyā emriñe fermān
Ki senden ğayrıdan ey **Cān** ḳamu ḫalka Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 20). [cān,]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā hemān fazlıñ ola **cānda**
Kim zīrā Ümmî Sinānda ḫavāşş-ı ḫāşşı ḫāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 53). [cānda, -da]

Nür-ı zātuñ kıble kılduñ **cānlara**

Bendesidür enbiyā vü evliyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 21).

[cānlara, -lar, -a]

Ey kân-ı ‘ilm ü ‘irfânım mazhar-ı sırr-ı Sübhânım

İderiseñ kabûl **cânım** kırbāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,

Mısra 6). [cânım, -ım]

Zâhir benim bâtın **cânım** döndüm saña küllî yönüm

Kalmadı zann u gümânım imāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,

Mısra 9). [cânım, -ım]

Cân fedâ olsun cihân şâh begi berri yoluña

Kal‘a-i gevher-nigînden umaram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 23). [cân,]

‘İzzet-i luţfuñdan irdi **cân** senüñ esrârıña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 29). [cân,]

Dir Sinân Ümmî kaçan kim vâşıl ola **cân** saña

Dü cihân zevkı baña olsun harâm yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 33). [cân,]

‘aşk derdiñ **cāna** pür-tâb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydân-ı ‘aşka Manşûram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 9). [cāna, -a]

Keşf kılsañ sırr-ıla **cāna** ledünnî ‘ilmini

Niçedür ‘aşıqlarıña gösterem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra

11). [cāna, -a]

Çâr-ı yâriñ zevkını keşf ideliden **cânıma**

Sırlarına çok senâlar iderem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra

27). [cânıma, -ım, -a]

Cânı biñ olsa fedâdur yoluña Ümmî Sinân

Mürvetiñ haqqı anı kıлма firâkat Murtaza (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra

49). [cânı, -ı]

Bir şafânıñ altına gördüm kıomışlar biñ cefâ

Meyl ider nefsim bükülmez senden ister **cân** meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

6, Mısra 12). [cân,]

Ancalar ‘aşkıñ yolında **cān** u baş terk eyledi
Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 15). [cān,]

Ol dahı bil Hıvāce-i Dāvūda telkīn eyledi
Anuñ-içün **cānı** başı Hālikiñ fermānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
10). [cānı, -ı]

Māye evvel Muştafāya Hālikiñ ihsānidur
Cibri’ il itdi edā çün-kim ezelden **cānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
2). [cānidur, -ı, -dur]

Gel ey şāhib-me’ānī gör nazār feyz-i İlāhiden
Kulağ tut **cān-ıla** diñle haber feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 2). [cān-ıla, -ıla]

Göñül viren o sultāna ne kılsun baş-ıla **cāna**
Qabül olursa qurbāna Sinān Ümmî olur va’ llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 49). [cāna, -a]

Cāna minnetdür benüm bu ‘aşq elinden öldüğüm
Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta qurbān olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 13). [cāna, -a]

‘aşka her kim ta’n iderse ‘aqlı yoğ divānedür
Tālibiñ **cānı** yarıñ şem’indeki pervānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 8). [cānı, -ı]

Bülbülüñ **cānım** didügi güli görince hemān
Umaram ben bülbüli göre gülin yaqın zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 33). [cānım, -ım]

Anuñ-içün levh-i dilden ref’ ider nağşı melāl
‘aşq-ıladur **cānıma** bu cān olan qurb-ı Cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 28). [cānıma, -ım, -a]

Qarār itmez bu **cān** hergiz bine ‘aşkıñ burāğına
Biner gāhī bine geldi ezelden binicilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 11). [cān,]

Eyā cānlar içinde **cān** fedādur yoluña **cān** baş
Be-ħağq-ı āyet-i Qur’ān fedādur yoluña **cān** baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 1). [cān,]

Eyā cānlar içinde **cān** fedādur yoluña **cān** baş
Be-ḥaḫḫ-ı āyet-i Ḳur'ān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 2). [*cān,]*

Göñüller derdine dermān fedādur yoluña **cān** baş
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 3). [*cān,]*

Göñüller derdine dermān fedādur yoluña **cān** baş
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 4). [*cān,]*

Ḳarārım yok benüm sensiz ki sensin dīnim imānım
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 8). [*cān,]*

Ḳurāb adıyla bülbülüñ adın añmağa 'ār itdüm
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 12). [*cān,]*

Eger cehrî eger maḥfî ki va'llāhi budur sözüm
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 16). [*cān,]*

Eger yaḥşı eger yatlı olupdur bâbıña bende
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 20). [*cān,]*

Bi-ḥamdi'llāh nūrum buldum gerekmez gayrı nūr baña
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 28). [*cān,]*

Teraḥḫum kıl kerem eyle ki bî-çāre naḥîfiñdür
Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña **cān** baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*
2, Mısra 36). [*cān,]*

Gümānum gitdi bi'llāhi ki buldum sırrıñı bende
Fırāḳıñ āteşi her dem ḳarār itmez yanar **cānda** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2,*
Mısra 18). [*cānda, -da]*

Eyā kāmīl arasında ledünnî 'ilmine kānım
Yüzüm sürmege pāyiña güz eyyāmın küyer **cānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Murabba 2, Mısra 6). [*cānım, -ım]*

Berzaḥ ili bātınından geç ki ḥā'il olmaya

Bī-niṣān u lā-mekān taḥtında bākī ḡala **cān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 8*). [*cān,]*

On sekiz biñ 'ālemiñ içi muşaffā bil Ḥudā

Kim ki mir'ātında bulmadı anı yok anda **cān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 28*). [*cān,]*

Cān u başı terk it ey dil sen de 'āşıqlardan ol

Muştafā şer'î yolında şapma şādıklarından ol (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29*). [*cān,]*

Ža'if oldı ḡatı bu **cān** be-ḡaḡḡ-ı āyet-i Ḳur'ān

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 31*). [*cān,]*

Naẓar ḡıldı size Allāh naẓar ḡıluñ bize bi'llāh

Dinilsün dilde zıḡru'llāh bulunsun **cānda** vaşlu'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 26*). [*cānda, -da]*

Aḡup her yaña ḡaḡlaram suçumu bildüm aḡlaram

Cānım āh-ıla daḡlaram ki 'irfān-ıla yaḡlaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 14*). [*cānım, -ım]*

Virmesem bu yolda ben var varımı n'etsem gerek

'āşḡı bāzārında yāriñ **cānımı** şatsam gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 8*). [*cānımı, -ım, -ı]*

Oldı bu dilde revāne 'ilm-i ḡikmet ma'nevī

Ṭoldı 'āşḡıñ 'askeri-y-le nefis ile **cānıñ** evi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 22*). [*cānıñ, -ın]*

Gör ne zülfe ṡaḡılupdur 'āşḡıñ gerdānını

Yā nice bende giriftār eyleyüpdür **cānımı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 4*). [*cānını, -ımı]*

cān: *Can; sevgili.*

Ben cānımı ol **cāna** miḡmān itsem gerekdür

Cān Yūsufın Ken'āna sultān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1*). [*cāna, -a]*

Kārbānım başıdur benüm ‘Aliyyü’l-Murtażā
Menzilimiñ intihāsı Muştafā **cāndur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 24). [cāndur, -dur]

cān: Aşık, seven, mübtela.

Ne gelürse söyler oldum dilime
Teninden ayrılan **cānlar** iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 4). [cānlar,
-lar]
Derdiñe düşen **cānlarıñ**
Yoluña baş virenler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 33). [cānlarıñ, -lar, -
ın]

cān al-: Öldürmek.

Cān alup cān viren sensin götürüp gideren sensin
Bu devrānı süren sensin saña baḡs-i cidāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 45). [cān al, -up]

cān bāḡı: Can, gönül bahçesi.

Ḥaḡ varlığı geldi bize cān bāḡını kıldı tāze
Bülbül olan gelsün beri bahār oldu gülzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,
Mısra 9). [cān bāḡı, -nı]

cān baş vir-: Canını ve başını feda etmek.

Var varın kılsun teberrük diyüben remz eylemiş
Hiç dirēḡ olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,
Mısra 4). [cān baş vir, -meg, -e]

cān bülbülü: Gönül bülbülü; bülbül gibi öten can.

A Sulṭānım vaşlıñ gülin
Cān bülbülü bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 24). [cān
bülbülü,]

Görülen verd ü reyhānı öter **cān bülbüli** her dem
Gerekmez bāğ u büstānı gülzārın zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5). [cān bülbüli,]
Maḥabbet nūrı-y-la pür kıl müzeyyen cism gülzārın
Görüp **cān bülbüli** ötsün okısun ḥüsn-i esbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 6). [cān bülbüli,]

cān dil vir-: Gönül vermek, aşık olmak.

Saña cān dil vireli dü cihāndan
Muṭahhardur muṭahhardur muṭahhar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 11).
[cān dil vir, -eli]

cān dili: Can lisanı, gönül lisanı.

Ṭolar kalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan
Gönül mülkinde **cān dili** mu‘ammālar çatar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 10). [cān dili,]
Vāridāt-ı zıkr-i kalbîdür aña ilhām olan
Cān dilinden söyleyen bize ḥıṭābu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 14). [cān dili, -nden]

cān dimāğın toyla-: Manevi olarak ziyafet vermek.

‘İlm ü ‘irfānıñ güliyle cān dimāğın toyladıñ
Enbiyālar evliyālar irdügi lezzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7).
[cān dimāğın toyla, -du, -n-duñ]

cān evi: Bağır, derun, kalp.

Uyar ḥubbüñ çerāğın cān evinde
Be-ḥaqq-ı āyet-i şedîdü’l-kuvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7). [cān evi, -nde]
Bir Tañrınıñ ilhāmıdur söylediğim añlayana
Zāhir zıkrı bāṭın fikri cān evinde imān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4). [cān evi, -nde]

cān gözi: İnsanda gözle görünmeyi gören, sezen, hisseden mânevî güç, uyanıklılık, basîret.

Cān gözi-y-le seyrān

İden ‘aşkıñda hayālîñ Hâkķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 15). [cān gözi, -y, -le]

Münkir-i rü`yā degülseñ yek nazar kıl sen saña

Cān göziniñ gözlüğinden görünen gel baķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 22). [cān gözi, -nin]

Meskenet bābında gerçi hāke yeksānam velī

Cān göziyle baķ göresin sırr-ı sulţānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 6). [cān gözi, -y, -le]

cān gözi: İnsanda gözle görünmeyi gören, sezen, hisseden mânevî güç, uyanıklılık, basîret.

Remzimi fehmi eyleriseñ diñlegil mi ‘mārlıgım

Cān göziyle gözleriseñ gör benüm bāzārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2). [cān gözi, -y, -le]

Ehl-i ‘irfāniñ cevābın şanmañuz efsānedür

Cān gözünden görilen hatm-i kelāmu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 12). [cān gözi, -nden]

Maḥabbet şem‘ini uyar bu dilde

Gider ğafleti cān gözün aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 6). [cān gözi, -n]

cān göziniñ gözligi: Manevi gözün gözlüğü.

Cān göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul

Men ‘aref sırrındadır nāsa devā’ı yara bil (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 45). [cān göziniñ gözligi, -in, -den-nden]

cān gözün aç-: Kalp gözünü açmak.

Gel ey cānān ilinden **cān gözüñ aç** uyğudan uyan

‘Aceb ğaflet şarābından niçe bir olasin hayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1). [cān gözüñ aç,]

cān hümāsı: *Can kuşu.*

Pertev-i nūruñ tecellī kılrsa ey Hāq bir kezın

Cān hümāsın Zelha-veş bu tende zindān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 14). [cān hümāsı, -n]

cān id-: *Hayat vermek, canlandırmak, canlı ve hareketli duruma getirmek.*

Küntü kenziñ sırrı ızhār olmadan pinhāniken

Nūr-ı vechin Aḥmedine cān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 4). [cān id, -en]

cān iqlîmi: *Can ülkesi.*

Ey diriğā külli rāhatlar baña oldu ḥarām

Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cān iqlîmin kıldı merām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2). [cān iqlîmi, -n]

Bir zamān nefsiñ hevāsı kapladı cān iqlîmin

Toğdı ‘aşkıñ āfitābı kışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 17). [cān iqlîmi, -n]

Nefsine fermān olup cān iqlîmin eyler ḥarāb

Lā diyüp illā dimez ol ḥān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 13). [cān iqlîmi, -n]

cān ili: *Gönül diyarı, kalp yurdu.*

‘ālem-i kübrayı bilmez cān iline girmeyen

Gir gönül iqlîmini seyr eyle ‘arşu’llaha baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 15). [cān ili, -ne]

Cān ilinden cāmını şundi bize cān-ı şafā

Cür‘a’ī nüş idevüz cān Ḥabibullāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 19). [cān ili, -ndrn]

‘İlm-i hikmet ehline söyle ledünnî terkîbin
Cân ilinden görülen fehm eyle sırru’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 24). [cân ili, -nden]

cân kulağı: Çok büyük bir dikkatle, iyice anlama, kavrama çabasıyla dinlemek.

Anca tıyar cân kulağın
Hıṭâb-ı sırru’llâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 35). [cân kulağı, -
n]

Girmez anuñ sem’ine hiç kimseniñ efsânesi
Cân kulağından gelen ol Hâlikiñ güftârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 4). [cân kulağı, -ndan]

cân kurbân eyle: Canını kurban etmek; canını yoluna feda etmek.

Ol ki Bağdâdî ene’l-haḫ söyleyen Mansûrı gör
Dôsta kurbân eylemek cân ‘âşıkıñ hûş kârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 20). [cân kurbân eyle, -mek]

cân mülki: Canevi, kalp, yürek, gönül ülkesi.

Cân mülkini yakmayanıñ mertebesidür mâ sivâ
Yakıp bu ‘şḫ odı ile pür-nâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 17). [cân mülki, -ni]

cân pâre: Can parçası; can kadar sevilen kimse.

Ben bu işe ḫayrân iken bunca nâra giryân iken
Âvâre sergerdân iken irişdi ‘aşḫ cân pâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 22). [cân pâre, -si]

cân sırrı: Kalp sırrı, aşk.

Kim ola mâsivâdan kırtara cân sırrını
Kırtaran sensin senüñdür çünki sırr-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 21). [cân sırrı, -nı]

cân u baş: Gönül ve baş.

Hak için anlar bu yolda **cân u baş** terk eyledi

Sen nice fedâ kılasın dîniñi cem´-i mâla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 7). [cân u baş,]

Menzilüm ´ayn-ı liqâdur yolumuz ´arşdan geçer

Cân u baş şıgmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 14). [cân u baş,]

Ol dağı bil kim Ebü´n-Necîbe telkîn eyledi

Anuñ-içün işbu yolda **cân u baş** kurbânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 24). [cân u baş,]

cân u başı meydâna қо- Canını ve başını riske atmaya hazır olmak.

Gerçek ´aşığ olan kişi meydâna қor cân u başı

Budur yâr seveniñ işi her ne gelse fahra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7). [cân u başı meydâna қо, -r]

cân u başı meydâna қо- Canını başını feda etmeye hazır bir halde (aşk) meydanına çıkmak.

Dôst meyini kime şuna қor cân u başı meydâna

Anuñ-içün esrük-durur şimdi bizüm güftârimız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 11). [cân u başı meydâna қо, -r]

cân u ciger: Can ve ciğer.

Niçe bir yanup tutuşursın eyâ **cân u ciger**

Bir meded yoқ mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [cân u ciger,]

cân u dil: Can ve gönül.

Haber virsin bize ´âlem **cân u dil** eydür illâ Hû

Nedendür gör bu su´âlim **cân u dil** eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 1). [cân u dil,]

Haber virsin bize ´âlem **cân u dil** eydür illâ Hû

Nedendür gör bu su´âlim **cân u dil** eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 2). [cân u dil,]

Ezel kısmet bazārında virüldi cāna Mevlādan
Ne gökcek geldi bu fālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 4). [cān u dil,]
Çararı qalmanı cāniñ ledünni ‘ilminiñ zevkını
Tuyaldan böyledür hālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 6). [cān u dil,]
Nişānım bî-nişān oldu mekānım bî-mekān oldu
Ne qaldı ceng ü cidālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 8). [cān u dil,]
‘Aceblemeñ beni bi’llāh elimde ihtiyārım yoq
Beşerden gitdi kemālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 10). [cān u dil,]
Cemāli bāğınıñ verdi beni hayrān ider her dem
Unutdum ğayrı eşğālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 12). [cān u dil,]
Maqām-ı zühd ü taqvāniñ cevābın diñlemez sem‘im
Ne sırdur işbu ef‘ālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 16). [cān u dil,]
Didi nefsim ki bu yanmağ hüner degül gözüñ aç bağ
Baña iğvā ider zālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 18). [cān u dil,]
Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara
Baña ağıyar olur şālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 20). [cān u dil,]
Harābāt ehliyem varım fenā-ender-fenā oldu
Ne bilem var mı emşālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 22). [cān u dil,]
Bize mürşid-i kāmilden virildi ni‘metiñ hāşı
Ne ‘aşğdur sükker ü balım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 24). [cān u dil,]
Sinān Ümmî qanı qanda görenler bir haber virsin
Ne meyl-i mülk ne āmālım **cān u dil** eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 26). [cān u dil,]

Cān u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘āleme rüsvāy olam
Nāmūs u ‘ārım şişesin ben şıram yā Muşţafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 13). [cān u dil,]
Yüz qaralığından āḫar armağanum yok saña
Cān u dil her dem saña ider kerem yā Muşţafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 20). [cān u dil,]

cān u ser vir-: *Canını ve başını feda etmek.*

Bugün Manşūr-ı Bağdādıñ kemālin ‘azm ider cānım
Yoluñda cān u ser virüp tozariñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 8). [cān u ser vir, -üp]

cān u ten: *Ruh ve beden.*

Sensin ‘ālemlerden ğanī ister bu cān senden seni
Ayırmasun cān u teni künh-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 28). [cān u ten, -i]

cān vir-: *Ölmek, ruhunu teslim etmek.*

Ey baña dermān şoran derdi ḫaber vir sen baña
Dōst yolında cān viren merdi ḫaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,
Mısra 2). [cān vir, -en]
Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā
Cān virüp cānānı bulmaq ‘aşkıñ ol kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 14). [cān vir, -üp]
Ḳudret topın atmayan nefsiñ burcın yıkamaz
Hü diyüp cān virmege ‘aşq-ıla mihmān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 6). [cān vir, -meg, -e]

cān vir-: *Canını feda etmek, bir değer uğruna ölmek.*

Kimdür ol meydān-ı ‘aşqa cān virüp baş oynayan
Nice kıılır daviyi ol geçmeyen zünnārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra
7). [cān vir, -üp]

Şu bülbüller kim öterler cemâli nûrına karşı
Şu kumrılar ki dost dirler virürler cânı cânâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 6). [cân vir, -ür, -ler]

Vaşlıñ şarâbından senüñ bir kaçre mey içen kişi
Biñ cân virürse yoluña bahâ degüldür yâ Ganî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 18). [cân vir, -ür, -se]

Varlığından geçmeyen görmez selâmet devletin
Baş koyup meydân-ı ‘aşka cân viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134,
Mısra 6). [cân vir, -en]

Ümmî Sinân virdi cânı kabûl itmediler anı
Dirler ki yan düni günü sen yâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 25). [cân vir, -di]

Şu kim ‘aşkıñ ile hayrân bulupdur kâmil-i imân
Yoluñda kim ki virdi cân aña hadd ü su’âl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 40). [cân vir, -di]

Çıktulursam ğam degül tezvîr-i dâm-ı dânededen
Çok mıdur cân virmek ‘aşka ‘âşık-ı merdânededen (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 4). [cân vir, -mek]

Didi cân virmekdür ‘aşkımdan saña bizden vefâ
Geçmezem dildârıñ ‘aşkından cânâ olsun vedâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 39). [cân vir, -mek, -dür]

cân yūsufi: Hz. Yusuf peygamber gibi aziz olan can.

Cân Yūsufın cāha koydum bir zamân zār eyledüm
Ħamdü li’llāh zulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 7). [cân yūsufi,]

cāna kıy-: Canını acımadan vermek, esirgememek, feda etmek.

Ben irişince ol Ħāna küllî varum oldu fenâ
İsmâ’ilem kıydum cânâ ħurbānyam ħurbānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86,
Mısra 12). [cāna kıy, -du, -m]

İresin kâmil insâna kıoyasın başı meydâna
Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına ol Hân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,
Mısra 38). [cāna kıy, -a, -sın]
Kıyıncağ cāna İsmâ'ıl aña gönderdi çoç Allāh
Men itdüm cānımı kıurbān gerekmez ğayrı kıurbānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
138, Mısra 7). [cāna kıy, -incak]

cāna vedā' ol-: Canından vazgeçmek, canını feda etmek.

Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā'
Virmeyen cānāne cānın 'āşık-ı efsānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 5). [cāna vedā' ol, -sun]
Bu 'aṭā Hāğdan meger kim kâmil insānadur
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 10). [cāna vedā' ol, -sun]
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā'
Ey 'aceb ben bu cihānda ṭurduğumdan aşşı ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 15). [cāna vedā' ol, -sun]
'aşkı derdiñ hükm olıncağ bunda 'ağla uşşa ne
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 20). [cāna vedā' ol, -sun]
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā'
Baña bu derdi ezel sermāye virdi zü'l-celāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2,
Mısra 25). [cāna vedā' ol, -sun]
Öldürürse 'aşğ beni kıānım ḫalāl-ender-ḫalāl
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 30). [cāna vedā' ol, -sun]
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā'
Şordum adın sevdüğümüñ didi Aḫmed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 35). [cāna vedā' ol, -sun]
Didi cān virmekdür 'aşkımdan saña bizden vefā
Geçmezem dildārîñ 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 40). [cāna vedā' ol, -sun]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkından cāna olsun vedā’
Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘ayn-ı dermān gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 45). [cāna vedā’ ol, -sun]
‘aşk içinde beni kılan zār u giryān gizlidür
Geçmezem dildārîñ ‘aşkından cāna olsun vedā’ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 50). [cāna vedā’ ol, -sun]
Geçmezem dildārîñ ‘aşkından cāna olsun vedā’ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 55). [cāna vedā’ ol, -sun]

cānân: Sevgili, gönül verilmiş, maşuka.

Gereksin cānı **cānānı**
Umar cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 31). [cānānı, -
ı]
Her kime **cānān** gerekse cānına ağıyār olur
Bil cihāndan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 21). [cānān,]
Cāmı **cānānıñ** elinden nūş umarsañ ‘aşk-ıla
Başı meydāna koyup cānı fedā kıl yūri var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
19). [cānānıñ, -ıñ]
Āh idüp ağladuğundan añlamañ lāf ü güzāf
Ehl-i derdiñ cānınıñ **cānānı** ‘aşku’llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra
12). [cānānı, -ı]
Cān virüp **cānānı** bulmağdur murād ancak hemān
Bunda bundan özge bāzār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 7). [cānānı, -ı]
Saña mir’āt-ı ekber cāna **cānān**
Peyamberdür Peyamberdür Peyamber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 27).
[cānān,]
Kimdür ol māhıñ yolında var varından geçmeyen
Cān fedā olsun yolında baña **cānānım** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 8). [cānānım, -ım]
Bir derdim var ‘ālemde biñ dermānı neylerem
Bir **cānānım** var cānda yüz biñ cānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 2). [cānānım, -ım]

Dervîşe bî-cân gerekdür cāna **cānān** isteyen
Ehline fermān gerekdür ‘ilm ü ‘irfān isteyen (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 98,
Mısra 1). [cānān,]
Gel ey **cānān** ilinden cān gözüñ aç uyğudan uyan
‘Aceb ğaflet şarābından niçe bir olasın hayrān (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 102,
Mısra 1). [cānān,]
Şu bülbüller kim öterler cemāli nūrına karşı
Şu kıumrılar ki dost dirler virürler cānı **cānāna** (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 117,
Mısra 6). [cānāna, -a]
Dü cihān deyyārınıñ aḥvāludur şerḥ itdügüm
Ṭalibe Raḥmān gerekdür cāna **cānān** üstine (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 125,
Mısra 6). [cānān,]
Cānın seven irmeyiser ol **cānānıñ** vuşlatına
Sen daḥı tatlu cānıña aḡyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 135,
Mısra 19). [cānānıñ, -iñ]
Kanı şol derd-ile yanan kim oldur ‘aşkıla kıanan
Vişālîñ gibi ey **Cānān** ki bir daḥı vişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 1,
Mısra 32). [cānān,]

cānāna ir-: Sevgiliye kavuşmak.

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine
Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 122, Mısra
2). [cānāna ir, -di]

cānāne ir-: Sevgiliye kavuşmak.

‘aşq-ıla mürşide virdi varını
Zāhir bātın kim ki irdi cānāne (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 121, Mısra 28).
[cānāne ir, -di]

cānānı bul: Sevgiliyi bulmak, sevgiliye kavuşmak.

Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā
Cān virüp cānānı bulmaq ‘aşkıñ ol kārıdur (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 18,
Mısra 14). [cānānı bul, -mak]

cān-ı şafā: *Huzurlu can, ruh.*

Cān ilinden cāmını şundi bize **cān-ı şafā**

Cür‘a’ī nūş idevüz cān Ḥabibullāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 19*). [*cān-ı şafā,]*

cānı tenden al-: *Canı bedenden almak, canını almak.*

Ḥudāyā dilerem senden kerem kıll luṭf u iḥsāndan

Alıcaḡ cānımı tenden aña ḡurbān di yā Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 52*). [*cānı tenden al, -ıcak]*

cānı vir-: *Can vermek, ölmek.*

Hezārān kārībān geldi bu yolda virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancaḡ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5*). [*cānı vir, -di, -ler]*

cānı yaḡ-: *Aşırı derecede üzüntü duymak, acı çekmek.*

Sinān Ümmî yaḡar cānı

Diler kim bulasınḤānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 17*). [*cānı yaḡ, -ar]*

cān-ıla baş vir-: *Canı ile başını feda etmek.*

Biz ṭarīḡ-ı Ḥalvetī ‘āşıḡlarıñ ḡandānıyuz

Cān-ıla baş virmeḡe dōst yolınıñ merdānıyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2*). [*cān-ıla baş vir, -e-meg, -e]*

cānıma cān eyle-: *Kendi canının yerine başka bir can koymak.*

Ey Ḥudāyā ben za‘īfe n’ola iḥsān eyleseñ

Şol cemālīñ vaḡdetin bu cānıma cān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*). [*cānıma cān eyle, -se, -n]*

cānın al-: *Öldürmek, canını almak.*

Teberrük **cānın al** Ümmî Sinānîñ

Ḳalenderdür ḳalenderdür ḳalender (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 29).

[cānın al,]

cānlar içinde cān: Canın içinde can olan kimse; sevgili.

Eyā **cānlar içinde cān** fedādur yoluña cān baş

Be-ḫaḳḳ-ı āyet-i Ḳur'ān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1). [cānlar içinde cān,]

cān-ver-: Yabani hayvan.

‘aşḳ degül mi **cān-verler** görüben ‘Abdürezzāḳ

Gerçi yāriñ yarasından zār-ı bî-ḥuzūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 67). [cān-verler, -ler]

cārī ḳıl-: Geçerli kılmak.

Yedi ismiñ ṭoḳuz burca ḳılursa ḥükmini cārī

Semāvāt üzre a‘lādan ḳurulsun nūr-ı eṭbāḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 9). [cārī ḳıl, -ur, -sa]

cebbār-ı ‘ālem: Kainatın Cebbar'ı. Allah için kullanılmıştır. Cebbar; dilediğini cebir yoluyla yapan, kayıtsız şartsız herkese cebrecek güçte olan, hiç kimse tarafından kendisine cebir olunamayan” anlamında Allah'ın isimlerindedir.

Sensin ol **Cebbār-ı ‘ālem** zü'l-celāl

Ḳahr iderseñ yek nefis olur fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 11).

[cebbār-ı ‘ālem,]

cebrā’ıl: Hz.Cebrail; vahiy meleği.

‘aşḳ degül mi Şite bunca dürlü şan‘at öğreden

Gerçi **Cebrā’ıl** vesile izn-i Ḥaḳ destür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 38). [cebrā’ıl,]

cefā: Eziyet, sıkıntı, acı.

Cihānîñ kimseye yokdur vefāsı

Faḫırdur ‘aşıḳa yāriñ **cefāsı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 14). [cefāsı, -sı]

Gönlini ol yâre virenler **cefâdan** gam yimez

Zehri nûş itmek gerekdür luţf u ihsân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 11). [cefâdan, -dan]

Ey **cefâsın** yârınıñ gözine sürme çekmeyen

Key şaşın derdim didüğüñ ‘ayn-ı dermân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 15). [cefâsın, -sı, -n]

Derdiñden âhîr dünyede şafâ degüldür yâ Ğanî

Yoluña cân olsun fedâ **cefâ** degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 2). [cefâ,]

Bir şafânıñ altuna gördüm kômışlar biñ **cefâ**

Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 11). [cefâ,]

cefâ çek-: Zulüm görmek, sıkıntı çekmek.

Zıll-ı ‘arşı bil añlarısañ ehl-i ğamıñdur

Anuñ-içün çekdi cefâ ol Seyyid-i Muhtâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 14). [cefâ çek, -di]

Evliyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar dünyâda

N’eyledi gör ol şehîd-i şâh Hüseyin-i Kerbelâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 5). [cefâ çek, -di]

cefâ kıl-: Eziyet, zulüm yapmak; sıkıntı, üzüntü vermek.

Mihnet-ile bu fenâda cânıña kıldıñ cefâ

Dôst iline sırr-ıla seyrândan olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 11). [cefâ kıl, -du, -n]

cehd eyle-: Çalışıp çabalamak, uğraşmak.

Tende iken ol ‘arz olunan nûr-ı emânet

Mâni ‘koma cehd eyleyüben keşf ola esrâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10). [cehd eyle, -y, -üben]

Şabr idüñ münkir tüşına bilmez ne gelür başına

Ebû Cehil kıyusını cehd eyleyüp kaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4). [cehd eyle,]

cehd id-: *Çabalamak, gayret etmek.*

Baht-ı devlet şâhibi her kim ki İsmâ'îl-durur
Cehd idüben yâre kırbân eyledi gör cânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 10*). [*cehd id, -üben*]

cehd it-: *Çalışıp çabalamak.*

Niçe biñ merd-i kâmiller tamâm cehd itse biñ yıllar
Muḥâlen-der-muḥâlendür yeter feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 71*). [*cehd it, -se*]

cehd kıl-: *Uğraşmak, çaba sarfetmek.*

Cehd kıl kim irişesin menzile
Niçe bir aḳa gözüñden acı yaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3*). [*cehd kıl,]*

cehennem: *Ahirette günahkârların ceza ve azap görecekleri yer, cehennem.*

İblîs-i nefse uyarsañ bil **cehennemdür** yerin
Tırma anlaruñ yolında varma kim ardınca şap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 21*). [*cehennemdür, -dür*]
Her ki ğafletten uyanmaz kim naşîḫat diñleye
Ol kişiniñ gözini yarın **cehennem** açısar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8*). [*cehennem,]*
Ey **cehennem** korkusından nâsı ğam-nâk eyleyen
Bizi yoḳdan var iden 'âlemleriñ Settârıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 21*). [*cehennem,]*
Şu kim ta'n eyleyen ehl-i sürûra
Cehennem ol şeḳâvātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 16*). [*cehennem,]*

cehl: *Bilgisizlik, cahillik.*

Cehl ü zülmet ḳaplamışdur müdde'iniñ ḳalbini
Ḥaḳ kelâmı toḒrı gelmez geñizinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 17*). [*cehl,]*

Cehl ü nādān ğayretinden alma aldur baıñı
Geç bu Şüretten seni sen kāmīl insān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75,
Mısra 9). [cehl,]

‘Ārif olan bildi İblīs çerisiniñ cengini
Her kiiniñ üstine ıldı avāle **cehlini** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra
24). [cehlini, -in, -i]

cehl-i zulmet: *Cehaletin, bilgisizliğin, akılsızlığın karanlığı.*

Ben dūriŐüp derd-i yārıñ nārına yansam direm
Sen dūriŐüp **cehl-i zulmet** Őālını geydūñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 16). [cehl-i zulmet,]

cehl-i zulmet: *Cehaletin, bilgisizliğin, akılsızlığın karanlığı.*

Ben dūriŐüp derd-i yārıñ nārına yansam direm
Sen dūriŐüp **cehl-i zulmet** Őālını geydūñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 16). [cehl-i zulmet,]

cehri: *Açıkça ve yüksek sesle yapılan, alenî, alenen, cehren.*

Eger **cehrî** eger mafî ki va’llāhi budur sözüm
Efendim Mazharî Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 15). [cehrî,]

celāl: *Yücelik, ululuk.*

Nūr-ı siyāhıñ neydügin añlayanadur sözümüz
‘İzzim **celālīm** didügi zıllu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra
10). [celālīm, -im]

celāl: *Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisi.*

Allāh bizi dūr eyleme
Ki ‘izziñ **celālīñ** aı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 2). [celālīñ, -in]
Her ne kim zāhir olur fi’l-i ma’a’llāhı gör
Ēayrı görme her Şey’i sen ya **celāl** ü ya cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 4). [celāl,]

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

Ꞑamu 'ālem ola fānī ki ceng ü cim ü dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 11). [celāliñ, -in]

celāl eyle-: Allah'ın "kahhar, cebbar, mütekebbir" gibi sertlik ve büyüklük ifade eden sıfatlarının tecellisi.

Kimin şāfī celāl eyler kimin şāfī cemāl eyler

Ꞑamusından bulur insān toĝar feyz-i İlähīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 51). [celāl eyle, -r]

celil: Çok yüce, ulu, kadri ve mertebesi yüksek olan Allah.

Ey keremler kânı ĝanī **Celilim**

İbrāhīme didüñ dostum Ğalilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 9).

[celilim, -im]

Celil ü zü'l-celālsın hem Cemil ü zü'l-cemālsın hem

'Aẓim ü Bî-mişālsın hem çü zātuña mişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 25). [celil,]

cellād: Can alan kimse.

Bugün meydān-ı 'aşkıñda şehīd olmak murādımdur

Buyur **cellād** gerek maĝfī gerek āşkāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 12). [cellād,]

cem' eyle-: Toplanmak.

Leylek binā yapmaĝa cem' eylemiş çamırı

Ꞑurna düzer Ꞑabaĝdan ĥammāmcılık zamīri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 1). [cem' eyle, -miş]

cem' id-: Toplamak, birleştirmek.

'Arş ü kürsī cem' idüp vāĝid kılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma'nisinden oĝınan evrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 17). [cem' id, -üp]

cem' it-: Toplamak, bir araya getirmek.

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem´ itseler eksikligin

Bir kaçre fazlıñ maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ganī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 9). [cem´ it, -se, -ler]

cem´ ol-: Toplanmak, bir araya gelmek.

Şu günde cem´ ola dōstlar катуña

Didürme sen bizi anlara yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 25). [cem´ ol, -a]

cemā´ at: Cemaat, topluluk.

Bābı sensin cümle ´ilmiñ şehri şāh-ı Muştafā

Kenz-i a´zam kaçpusın buldı cemā´ at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 12). [cemā´ at,]

cemā´ at kıl-: Bir topluluğa katılmak.

Eyle şāzī kıl cemā´ at zümre-i rūḥānīyi

İrişüp vaşl-ı sürūra ehl-i dildār ol yūri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 13). [cemā´ at kıl,]

cemāl: Güzellik, sevgilinin yüzü.

Cemāliñ zūlfiniñ dād u şafāsı

Teliñde bir daḥı hīç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 15). [cemāliñ, -in]

Bir dem ayrılmak istemez

Cemāliñden gözüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 2). [cemāliñden, -i, -n, -den]

Cemāliñden götür zulmet ḥicābın

Yā İlāhī be-ḥaḳḳ-ı ´arşi´ stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11). [cemāliñden, -i, -n, -den]

Ey kemālım var diyen kaçanı kemāliñ kaçadedür

Yūsuf-ı Ken´ān iseñ göster cemālūñ kaçadedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2). [cemāliñ, -iñ]

Cemāliñ pertevinden iki 'ālem

Münevverdür münevverdür münevver (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 15).

[cemāliñ, -iñ]

Dôst **cemāli** şem'iniñ pervānesidür cānımız

Anuñ-içün ol Muḥammed nūrıdur îmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,

Mısra 1). [cemāli, -i]

Ḥüb **cemāliñ** görmege ağlar ey Şāhım senüñ

Ümmî Sināniñ gözi yaşını silseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra

25). [cemāliñ, -i, -n]

Şu bülbüller kim öterler **cemāli** nūrına karşı

Şu kumrılar ki dost dirler virürler cānı cānāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,

Mısra 5). [cemāli, -i]

Dost **cemāli** şem'iniñ pervānesiyem her nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu'tādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,

Mısra 13). [cemāli, -i]

Görse her kim ol **cemāli** secdeye kor başını

Kıldı kıble cān ile gören gözini kaçını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 1).

[cemāli, -i]

Ḥüb **cemālından** münevver vechini her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,

Mısra 21). [cemālından, -i, -n, -dan]

Ḥüb **cemāliñ** şem'ine pervāneyem ey luḫfı çok

Görsem envāriñi zārım arturam yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 7). [cemāliñ, -in]

cemāl: Allah'ın lütuf ve rızasına delalet eden isim ve sıfatlarını ve O'nun mutlak güzelliğini ifade etmek için kullanılan bir tasavvuf terimi.

İlāhî kılsun 'āşıklar **cemāliñ** bāğını seyrān

İrişmez vaşluma her kim bakarsa naḫşıma zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43,

Mısra 7). [cemāliñ, -in]

Ey Ḥudāyā ben za'ife n'ola iḫsān eyleseñ

Şol **cemāliñ** vaḫdetin bu cānıma cān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,

Mısra 2). [cemāliñ, -in]

Nesl-i Āzer yapduđı puthāneden eyler gūzer
Secdegāhı canımıñ yā Rab **cemāliñdür** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4*). [*cemāliñdür, -in, -dür*]
Zulmet-i keşretde her dem āh ider pervāneyem
Ol **cemāliñ** şem'ine biryān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4*). [*cemāliñ, -i, -n*]
Her ne kim zāhir olur fi'l-i ma'a'llāhı gör
Ġayrı görme her şey'i sen ya celāl ü ya **cemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [*cemāl,*]
Ol **cemāliñ** vaḥdetine irmek isterse cāniñ
Terkini ur dü cihāniñ 'aşk-ıla yār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 9*). [*cemāliñ, -i, -n*]
Cemāliñ derdini kimden alursañ
'Azābı nār-ı ḥasretiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 29*).
[*cemāliñ, -i, -n*]
Seni söyler ḳamu diller uçan ḳuşlar esen yeller
Cemāliñ bāğına güller müzeyyen aḳ u al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 28*). [*cemāliñ, -i, -n*]
Sekiz cennet münevverdür müzeyyendür **cemālinden**
Yedi ṭamu celālîdür ḳızar feyz-i İllāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 53*). [*cemālinden, -i, -n, -den*]

cemāl bāğı: *Sevgilinin bahçe gibi olan yüzü.*

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd isteyen gelsün
Cemāli bāğına yāriñ girüp verd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2*). [*cemāl bāğı,*]
Cemāli bāğından āb-ı revānı
Görüñ 'aşḳı nice reyḥān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 21*).
[*cemāl bāğı, -ndan*]

cemāl eyle-: *Allah'ın lutfedici sıfatlarının bütünü ve bu sıfatlarının gereği olarak güzellik ve rahmetle tecellîsi.*

Kimin şāfī celāl eyler kimin şāfī cemāl eyler
Ꞑamusından bulur insān toĝar feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 51). [cemāl eyle, -r]

cemāl vir- Yüzünü göstermek.

Bularuñ turduĝı sevgi, cemālim
Vireyin didüĝüñ ikrārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 20). [cemāl
vir, -im, -e, -y, -ün]

cemāl-i ‘aşk: Aşkın güzel yüzü.

Gel bu kâf u nūnuñ aḥkāmın kemāl-i ‘aşka vir
Hem bu dîv ü cinniñ aḥkāmın cemāl-i ‘aşka vir (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 22). [cemāl-i ‘aşk, -a]

cemāli bāĝı: Güzellik baĝı II yüz güzelliĝinin bahçesi.

Cemāli bāĝınıñ verdi beni ḥayrān ider her dem
Unutdum ĝayrı eşĝālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112,
Mısra 11). [cemāli bāĝı, -nın]

cemāl-ı zātu ‘llāh: Allah'ın cemali, yüzü.

Dā'imā anuñ gördüĝi
Cemāl-ı zātu ‘llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 52). [cemāl-ı
zātu ‘llāh,]

cemālüddîn: Şeyh es Seyyid Cemāleddîn-i Şirâzî (ö. Miladi 1255).

Ol daḥı bil kim **Cemālüddîne** telkîn eyledi
Anuñ-içün irdüĝi dōst zātınıñ reyḥānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
31). [cemālüddîne, -e]

cemālu ‘llāh: Allah'ın cemali, Allah'ın güzelliĝi.

Rūḥ-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevḥīd-i zāt
Şabbü'l-emred yüzinden gel **cemālu ‘llāha** baĝ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 20). [cemālu ‘llāha, -a]

cem´-i māl: Servetin tamamı.

Ḥaḫ için anlar bu yolda cān u baş terk eyledi
Sen nice fedā kılasın dīniñi cem´-i mālā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra
8). [cem´-i māl, -a]

cemîl: Güzel II Allah.

Celîl ü zü´l-celâlsın hem **Cemîl** ü zü´l-cemâlsın hem
‘Azîm ü Bî-mişâlsın hem çü zâtuña mişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 25). [cemîl,]

cenâb-ı ´izzet: Yücelik makamı. II Allah.

Cenâb-ı ´İzzete karşı uçup dergâh-ı a´lâya
Döner gâhî döne geldi ezelden dönücilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1,
Mısra 7). [cenâb-ı ´izzet, -e]

cenâh: Kanat.

‘aşkıñ **cenâhı** altına
Siñmege geldük siñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 23). [cenâhı, -
ı]

ceng: Savaş, cenk, çatışma.

Gelse kaçmaz kaçsa koğmaz **cengi** yok dünyâ-y-ıla
Naḥnü ḳasemnâdan ikrâr eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 19). [cengi, -i]
Eger ‘aşk olmasa ey yâr meni almış idi ağyâr
Kimüñledür benüm **cengim** bilür ‘ârif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 10). [cengim, -im]
Düşüp ḥayâliñ **cengine** senden seni isteyene
Firdevs-i a´lâ bâğları ‘atâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 15). [cengine, -i, -(n)e]
Ḥırş-ı dünyâniñ elinden baḳ mürîdiñ **cengine**
Açmak isterler meşâyih perdesinden sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 11). [cengine, -i, -(n)e]

‘Ārif olan bildi İblīs çerisiniñ **cengini**

Her kişiniñ üstine kıldı havāle cehlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 23). [cengini, -ini]

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

Çamu ‘ālem ola fānī ki **ceng** ü cim ü dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12). [ceng,]

ceng ü cidāl: Savaş ve mücadele.

Nişānım bī-nişān oldu mekānım bī-mekān oldu

Ne kıldı ceng ü cidālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 8). [ceng ü cidāl, -ım]

ceng-i fazlu’ llāh: Allah'ın cömertliğine, ihsanına nail olmak için mücadele etmek.

Kim ne bilsün zāhirinde çün görinen hırka şāl

Ehl-i derdiñ belki sırrı **ceng-i fazlu’ llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 22). [ceng-i fazlu’ llāh,]

cennet: Dinî inanışlara göre dünyada iyilik yapanların, günahsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt.

Kimi dünyā ister kimisi hūrī

Zāhid dir **cennetiñ** bāğı gülzārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 18).

[cennetiñ, -i, -n]

Yarın **cennet** kapuları açıla

Haqqıñ rahmetleri halka saçıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 17).

[cennet,]

Geh eyler havvā vü Ādem

Girüp **cennetde** nūran dem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 30).

[cennetde, -de]

Gūrī vü **cennet** ki gerekmez ansız

Bizi güzel Muhammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 51).

[cennet,]

Geldüm cihāna çün Ādem **cennete** gönderdi Hūdām

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13). [cennete, -e]

Dîzârîñ zevkınıñ sırrı bulunmaz iki ‘âlemde

Ki **cennet** halkını görsem diyem yâ Hû şoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32). [cennet,]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban **cennete** girsem diyem yâ Hû girem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [cennete, -e]

cennet-i a‘lā: Yüce, ulu cennet.

Kaşr u kubbeye ḥaymeniñ bilsem ki mi‘mārı nedür

Cennet-i a‘lā vü ğılmāniñ ya timārı nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10). [cennet-i a‘lā,]

cennetiñ ferdāsı: Cennete girme endişesi, arzusu.

Åşināsından ḥaberdār olmayup ğuşşa çeker

Zāhidiñ kalbinde her dem **cennetiñ ferdāsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 22). [cennetiñ ferdāsı, -sı]

cesed: Vücut, beden.

Ümmî Sinān bunu söyler gümānsız

N’iderler **cesedi** içinde cānsız (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 50). [cesedi, -i]

İhtiyārımla degüldür bu diliñ şerḥ itdüğü

Nuḫ-ı Raḥmāndur **cesed** aña bugün berḥānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 22). [cesed,]

cevāb: Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

Göñülde varsa ğayru’llāh ‘adāvet eyler ol Allāh

İşit Sultān-ı a‘lāniñ **cevābın** virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10). [cevābın, -ın]

Söyleyüp söyletdüren ol Pādşāh-ı bî-zevāl

Ehl-i ‘irfāniñ **cevābın** nuḫ-ı Raḥmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 10). [cevābın, -ın]

Maḳām-ı zühd ü taḳvānıñ **cevābın** diñlemez sem‘im

Ne sırdur işbu ef‘ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 15). [cevābın, -ın]

Ehl-i ‘irfānıñ **cevābın** şanmañuz efsānedür

Cān gözinden görilen ḥatm-i kelāmu‘llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 11). [cevābın, -ın]

Çün ol Ḥaḳḳa yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki toḳsān biñ kelām ḳılduñ **cevābından** olup āgāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 18). [cevābından, -ın, -dan]

cevāb it-: Bir soruya karşı söz söylemek, cevap vermek.

Bugün vaḥdet nişānından āḥar yerden cevāb itme

Ledünni baḥrınıñ kānı ki bir ḳaṭre ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 15). [cevāb it, -me]

cevāhir: Cevherler, mücevherler, kıymetli taşlar.

Nice baḥrıñ mevcidür gel gör saña şerḥ itdügüm

La‘l ü yāḳūt u **cevāhir** dürr ü mercān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12). [cevāhir,]

Dökülür bu dilden dürr ü **cevāhir**

Gizli ‘ummān oldum ‘aşḳa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7). [cevāhir,]

Ey **cevāhir** isteyen gel kāna irdi cān yine

Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1). [cevāhir,]

Ol **cevāhir** ma‘deni ḥulḳ-ı ‘azīmiñdür zībā

Pes Necef ırmağına ḳılduñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 41). [cevāhir,]

cevher: Var olan bir şeyin özü, esâsı, varlığındaki maya, gevher.

Çün ol ‘ummān-ı a‘zamdan ḳılupdur nūrı ol cāmi‘

Ḥāberdār ol kim ol nürdan ne **cevherdür** olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6). [cevherdür, -dür]

Ben ne iklīm ŧāhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm **cevherin** bir kem pula ŧayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6*). [*cevherin, -in*]

Eyā **cevherleriñ** kânı za ‘ıfler derdi dermāni

Niçe medḥ eyleyem seni ki meddāḥıñ ola Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 11*). [*cevherleriñ, -ler, -in*]

ceviz: Ceviz ağacının sert kabuklu, iç kısmı yenen, besleyici, yağlı ve nişastalı meyvesi, koz.

Ma‘rifet kıamıŧı dadın bilmeyenden kııl ḥazer

Dem-be-dem yeŧil kıabın yir, **cevizinden** bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 12*). [*cevizinden, -in, -den*]

cevlān eyle-: Dolaŧmak, gezinmek.

‘aŧka yār ol gel berü sen dostı düŧmān añlama

Seyr-i fi‘llāh illerine merd cevlān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 12*). [*cevlān eyle, -gil*]

cevlān id-: Gezmek, dolaŧmak.

Vücüduñ mülkine cevlān iderseñ

Yolın ögredeyin yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 5*). [*cevlān id, -er, -se, -n*]

cevr: Eziyet, zulüm, cefa.

Her kim ‘aŧka yār olur cāna ŧafā-kār olur

Māsivādan dūr olur **cevrine** döyen gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 14*). [*cevrine, -i(n), -e*]

Ṭuymaduñ mı Ādemi evvel nice zār eyledi

Senden öñdin göçdi ammā **cevr-ile** kıondı kıonuŧ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14*). [*cevr-ile, -ile*]

Dü cihānıñ **cevrini** kendülere yār itdiler

Meskeni oldu bularuñ gör belā meydānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 3*). [*cevrini, -i, -ni*]

cevr ü cefâ: İncitici söz veya davranışlar (sevgiliden gelen).

Her kim hayâliñ derdine uğramadı gülmez gider

Vaşlıñ şarâbından içen duymadılar **cevr ü cefâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10). [cevr ü cefâ,]

cevr ü cefâ: İncitici söz veya davranışlar.

Ey Sinân Ümmî benüm cevr ü cefâmdan ğam yime

Aç gözüñ kaldur hiçâbı derdlere dermân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 19). [cevr ü cefâ, -m, -dan]

cevr ü cefâ dâşı: Eza, cefa, eziyet taşları.

Derdi anuñ 'aşıklara bil 'ayn-ı devâdur

Çıldı binâ cevr ü cefâdâşı-y-la dildâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 18). [cevr ü cefâ dâşı, -y, -la]

cezâ: Ceza; hüküm.

Bil senüñ şanıñda Hâkdan nâzil oldu hel **cezâ**

Sen işidüp bu kelâmı kendüñe tut kıl **cezâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 25). [cezâ,]

cezâ kıl-: Ceza vermek, cezalandırmak.

Bil senüñ şanıñda Hâkdan nâzil oldu hel cezâ

Sen işidüp bu kelâmı kendüñe tut kıl cezâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 26). [cezâ kıl,]

cezb eyle: Kendine doğru çekmek, çekiciliğinin etkisi altına almak || Tasavvufî manada Tanrı'nın kulunu kendine çekmesi, yaklaştırması, ona lutfetmesi, kendinden geçirmesi.

Cezb eyleseñ kime seyrden eger giçden eger irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zâtüñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 13). [cezb eyle, -sen]

cezb id-: Cezbetmek, etkilemek.

Her kimi nūruñ cezb ider ‘aşkıñ yolın tırılmaz güder
Dā’im anı iħrāk ider ‘aşq-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 25). [cezb id, -er]

cezb-i rabbānî: Allah’ın, kulunu mânen kendisine çekmesinden doğan coşkunluk,
kendinden geçme ve istiğrak hâli.

Gelicek **cezb-i Rabbānî** hālâldur ‘āşıkıñ kanı
Virür dost yolına cānı kırbānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74,
Mısra 5). [cezb-i rabbānî,]

cibri’îl: Peygamberlere vahiy tebliğē memur olan melek.

Ol ki kıdret kıandilinde vāhidün min nūr iken
Cibri’île mürşid olduñ buldı rāhat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra
6). [cibri’île, -e]
Māye evvel Muştafāya Hālîkıñ iħsānidur
Cibri’il itdi edā çün-kim ezelden cānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
2). [cibri’il,]

cidāl: Savaş, mücadele.

‘Aql-ı ma’āş dir işlesem nefsi ma’āş dir ki yesem
Hırş eydür ki şöyle kıosam özge **cidâldur** arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 12). [cidâldur, -dur]

cîfe: Leş.

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil ğayrıdur
Tūtü gibi kıanda irmez **cîfe** yir ancak kilāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
24). [cîfe,]
Gel ey devlet beķā bulsam diyenler
Cihāndan **cîfeler** gibi kıaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 4).
[cîfeler, -ler]

ciğer: Bağır, iç, yürek.

Gözlerimi giryān eyle

Hem **cigerim** biryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 34). [cigerim, -im]

Derd-ile devrān eylemek

Cigeri biryān eylemek (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 18). [cigeri, -i]

Dervîş olanıñ göñli virāndur

Derd-i yār-ıla **cigeri** kıandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2). [cigeri, -i]

Gözümüñ yaşı aķar yandı **ciger** biryān olup

Ey Hudā derdiñ kıapusından devāsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 11). [ciger,]

Ciger biryān olmadan gözüñ giryān olmadan

Vaşlı bāğında anuñ seyrān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 5). [ciger,]

Yandı **ciger** oldu kebāb dilerem ola fetḥ-i bāb

Nüş itmege āb-ı ḥayāt mestāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 11). [ciger,]

‘aşķ degül mi Ya‘ķūbuñ gözlerini kıan eyleyen

Gerķi Yūsuf ḥasretinden **cigeri** tennūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 42). [cigeri, -i]

ķurıdı gözlerimde yaş eridi **cigerimde** baş

Düridi bende çok kıulmaş yürüdi cismime ataş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 9). [cigerimde, -im, -de]

ciger kıayna-: Ciķeri kıaynamak, iķi yanmak.

Yāre kıarşu yandı bağrı derd-ile kıaynar ciger

Ṭaşına bāķan ne bilsün Ümmî Sināndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 25). [ciger kıayna, -r]

cihādü’l-ekber: Büyük cihad.

Ṭakın bu seyfiñ aķvāsın **cihādü’l-ekberi** añla

Ḥicāb-ı māsiva’llāha fenā virüp kıırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3). [cihādü’l-ekberi, -i]

cihān: *Dünya halkı.*

Gāhī gider seyyāh olur

Cümle **cihāna** şāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 6*). [*cihāna, -a*]

Bulamadum **cihānda** toğrı bir yār

Kime rāzum açarsam oldı ağıyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).

[*cihānda, -da*]

Gel berü ey ma'nī baħrından kılan mevc-ile cūş

Nicedür ħālī **cihānıñ** bir tefekkür eyle ħôş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 2*). [*cihānıñ, -ıñ*]

Neylerem cān u **cihānı** baña Raħmānım gerek

Tā ezel kālū belāda 'ahd ü peymānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1*). [*cihānı, -ı*]

cihān: *Dünya, âlem, kâinat.*

Cihānıñ kimseye yokdur vefāsı

Faħırdur 'aşıka yāriñ cefāsı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 13*). [*cihānıñ, -ın*]

Fānīsin hey fānī **cihān** fānīsin

Derd-ile miħnetiñ tamām kānısın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 9*).

[*cihān,]*

Bilürsin bu **cihān** fāni

Senden evvel gelen kanı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 13*). [*cihān,]*

Ümmî Sinān eydür fānīdür **cihān**

Anca bir kāmiller olupdur nihān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 33*).

[*cihān,]*

Kimi güler ħandān olur

Kime **cihān** zindān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 26*). [*cihān,]*

Her kime cānān gerekse cānına ağıyār olur

Bil **cihāndan** geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 22*). [*cihāndan, -dan*]

Bu ħarāb olmış göñül cān u **cihān** terk eyleyüp

Ol ħaķıķat şem'ine par par yanan pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 23*). [*cihān,]*

Ey **cihānda** pehlevānum diyü da'vā eyleyen
Dîv-i nefsiñ basmağa pes getür āliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 11*). [*cihānda, -da*]

Cān u **cihānıñ** terkini niyyet ipiyle bağlayan
Bağlayamaz bir şey anı düşvār işi āsān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 13*). [*cihānıñ, -ın*]

Kim ki sever Allāhu ğayrıyı kōr va'llāhi
Bu yola cān u **cihān** terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [*cihān,]*

Hağ bilür Allāhu a'lem lāf u tezvîr eylemez
Dir Sinān Ümmî **cihānda** şāhibü'l-vidcānīyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 22*). [*cihānda, -da*]

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür
Anuñ hep emrine fermān **cihān** hükminde pür ancağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*). [*cihān,]*

Ey kemāl issi **cihānda** çok-durur ehl-i kemāl
Görmedüm ben kimse 'aybın görmemek gibi kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1*). [*cihānda, -da*]

Mürşid-i kāmîl çerāğından münevverdür **cihān**
Pir 'azîzim himmetinden nūr-ı 'izzet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9*). [*cihān,]*

Cān u **cihānıñ** terkini ol luğf-ıla kıldı revā
'İsmā'ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ kurbānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*). [*cihānıñ, -ın*]

Ey gönül geç bu **cihānıñ** 'izzetinden fāriğ ol
Āfet imiş kişiye bu dünyede şöhret dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7*). [*cihānıñ, -ın*]

Ey **cihāna** dil viren 'azmiñ kanı Raḥmānıña
Pādişāhıñdan ḥabersiz gel beri dön Ḥānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 1*). [*cihāna, -a*]

Ey dil nazar eyle gel bu **cihāna**
Niçe bir zār idersin yana yana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 1*). [*cihāna, -a*]

Göñül bir kim fenā kim bekā ister

‘Aşıklar yanmağa geldi **cihāna** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 10).

[cihāna, -a]

‘aşka virdük biz **cihānıñ** şöretin hem ‘izzetin

Şöhretimiz yoq bizüm bu dünyede māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,

Mısra 9). [cihānıñ, -ın]

Sırrıña sergerdān olan cān u **cihāndan** el çeker

İki cihān zevkı aña şifā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra

21). [cihāndan, -dan]

Cihān şāhı gibi geçmişem **cihāndan**

‘Aceb gevher ƙal‘asını bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 9).

[cihāndan, -dan]

Zulm ü ğafletten **cihān** uş tutuşup par par yanar

Ğuşşasından kimse bimez kimsenüñ aḥvālını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,

Mısra 21). [cihān,]

Ey göñül baƙ kâ’ināta gör **cihānıñ** ḥālını

Āḥır olmışdur zamānıñ va‘desi gözle bunı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,

Mısra 1). [cihānıñ, -ın]

Ḥaƙ kendini sevenleriñ ğayrını sevmez sevdiğin

Cānı **cihānı** terk idüp deyyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,

Mısra 8). [cihānı, -ı]

İrmedi ‘aqlum **cihānda** zāhidiñ ƙavgāsına

Bāb-ı ‘aşkı bekleyenler görmişem aç ƙalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,

Mısra 9). [cihānda, -da]

Gel ey devlet bekā bulsam diyenler

Cihāndan cîfeler gibi ƙaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 4).

[cihāndan, -dan]

Daḥı bundan iƙerüden söylerisem bir ḥaber

Maḥv ider ḥayret **cihānıñ** nūrınıñ ziyāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146,

Mısra 20). [cihānıñ, -ın]

‘Aql u rüḥānī dir **cihān** nemdür benüm kevn ü mekān

Gel baña dostdan vir nişān oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 150, Mısra 15). [cihān,]

Kim şehid olmak diler haḳḳa'l-yaḳin 'ar eylemez
Arayup bulur **cihānda** Kerbelā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 12). [cihānda, -da]
Her bir iş bitmez **cihānda** yetmeyince sā'ati
Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ hikmeti (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3,
Mısra 1). [cihānda, -da]
'Arife dirler **cihānda** sevdügin bulmuş niçün
Vaḥdetiñ deryāsına baḫrî olup ḫalmış niçün (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1,
Mısra 21). [cihānda, -da]

cihān mālın dir-: Dünya malını toplamak, mala mülke çok kıymet verip biriktirmek.

Gör Sinān Ümmî cihān mālın direnler hırşıla
Rızḳını yer iḳer ancaḳ artuḡın lā-büd kuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra
13). [cihān mālın dir, -en, -ler]

cihān naḳşı: Dünya süsü.

Dilerseñ maḳşūduñ 'ayān bulına
Cihāniñ naḳşına becid baḳma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 4).
[cihān naḳşı, -ın, -na]

cihān şāh: Cihan Şah ile Şemsiyye hikayesinin erkek kahramanı.

Cān fedā olsun **cihān şāh** begi berri yoluña
Ḳal'a-i gevher-nigīnden umaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 23). [cihān şāh,]

cihāna gel-: Doḡmak, dünyaya gelmek.

Ol ma'den-i şıdk u şafā ya'nî Muḫammed Muştafā
Geldi cihāna ḫôş şafā buldı mı andan al ḫaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,
Mısra 12). [cihāna gel, -di]
'Ayn ü şīn ü ḳāf ile geldük cihāna bī-gümān
Anuñ-içün ḡayret-i Ḥaḳdur bizüm erkānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,
Mısra 7). [cihāna gel, -dük]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel
Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem‘in yaķar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 3). [cihāna gel, -dün]
Ol haķāyık iķlîminde dürr-i bi-hemtā idüm
Mevc-ile geldüm cihāna baña ol kânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 16). [cihāna gel, -dü, -m]
Geldüm cihāna çün Ādem cennete gönderdi Hüdām
Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
87, Mısra 13). [cihāna gel, -dü, -m]
Geldi cihāna Muştafā mi‘rāc idüp buldı şafā
Bende bile gördüm vefā hażretde nazarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 23). [cihāna gel, -di]
Ol haķıķat baħrınıñ pür-tāb iden mevci benem
‘aşķ-ıla geldüm cihāna cisme talaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 4). [cihāna gel, -dü, -m]

cihānda tur-: Dünyada durmak; yaşamak.

Geçmezem dildārîñ ‘aşķından cāna olsun vedā‘
Ey ‘aceb ben bu cihānda turduğumdan aşşı ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 16). [cihānda tur, -dug, -um, -dan]

cihānı gez-: Dünyayı dolaşmak.

Gezer cihānı sever Sübhānı
Mürşid eline yüzler sürendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7). [cihānı
gez, -er]

cihānıñ elin kes-: Dünya hayatına olan ilgiyi kesmek.

Kes elin ey dil cihānıñ kılmasun ‘uķbā ziyān
Kaķ‘ it ‘uķbānıñ elin kim bātıñıñ ola beyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 1). [cihānıñ elin kes,]

cihānıñ nakşı: Dünya hayatının nefse hoş gelen yönleri.

Bu cihānıñ naqşına çün sen seni kılduñ fedā
‘ālem-i aşıyyede Rahmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 3). [cihānıñ naqşı, -na]
Neylesün ‘ārif cihānıñ naqşını hem zevkını
Lā-mekānıñ gevherin alup şatar tüccārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra
23). [cihānıñ naqşı, -nı]

cihānıñ varlıgın: Dünyaya ait her şey.

Kim **cihānıñ varlıgın** dilden terāş eyler bugün
Anı ḥayrān eyleyen bu vuşlatıñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra
17). [cihānıñ varlıgın,]

cihet: Yön, taraf, istikāmet, cânip.

Cüş itdi deryā-yı vaḥdet kamu varlıq fenā buldı
Eşer qalmadı hîç benden **cihet** yoq lā-mekān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 4). [cihet,]

cim: Cim, Arap alfabesinin beşinci harfi.

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār
Kamu ‘ālem ola fānī ki ceng ü **cim** ü dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 12). [cim,]

cin: Cin; dinî inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık.

Nefse cāna olan kuvā` vaḥdet bulursa ḥôş revā
Budur sülük-i müntehā ins-ile **cinden** al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,
Mısra 16). [cinden, -den]
Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü
Melek bilmez ne bilsün **cin** ‘ilm içinde esrārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
41, Mısra 6). [cin,]
Kimi **cinler** kimi dīvler gezüp avlı avın avlar
Kimi ḥaqqı bilüp söyler kimi ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 17). [cinler, --ler]

Olursa vaqt-ı ma‘a’llāh meger ire ḥabībullah

Pes andan ğayrı ‘abdullāh melek **cin** perr ü bāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 14). [cin,]

Ne kim var cümle maḥlūkāt ḳamu andan alur ḳuvvet

Melek **cin** div eger şeytān beşer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 46). [cin,]

cin: Cin; dinî inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık.

Gel bu kāf u nūnuñ aḥkāmın kemāl-i ‘aşḳa vir

Hem bu dîv ü **cinniñ** aḥkāmın cemāl-i ‘aşḳa vir (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 22). [cinniñ, -in]

cinnî: Cin taifesinden olan, cinler.

İns ü **cinni** yaradup Ḥaḳ kendüye tã‘at için

Şöyle bil ḥaḳḳa’l-yaḳından tã‘atım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 7). [cinni,]

cins: Aynı tür, türdeş.

Zātım Allāhü eḥaddur vaşfım Allāhü’ş-şamed

Cins ü mişlim yoḳdur öñ şoñ yalıñuz Deyyān menem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 82, Mısra 14). [cins,]

Cins ü mişliñ yoḳ nazīriñ bir daḳı

İllā maḥbūbuñ Muḥammed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 13).
[cins,]

cins-i mişl: Cinsinin, varlığının bir benzeri.

Cins-i mişliñ hem nazīriñ yoḳ senüñ

Vāḥid ü ferd ü aḥad kân-ı ‘atā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7). [cins-i
mişl, -in]

cism: Beden, gövde, vücut.

Dilerse geydüren şalı kıabāyı

Dilerse **cismimi** ‘uryān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 24*).

[*cismimi, -i, -, -i*]

Ėaflet seni yığlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cān mülkünü tağlamasun **cism** ü bāṭından al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 14*). [*cism,]*

Ey **cismine** cān isteyen gel māh u günden al ḥaber

Ey kāmil īmān isteyen gel toğrı dīnden al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1*). [*cismine, -i, -n, -e*]

Miṣālinde fenā dünyā oturmuş köhne pīr ancak

Ṭonanmış **cismine** evlād kimi nār kimi nūr ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*). [*cismine, -in, -e*]

Hümāyūn kırdı bu **cisme** iriṣdi feyzi her isme

Ḥıṭāb olundu bu resme leyse ke-miṣlihī sultānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*). [*cisme, -e*]

Yunup ṭāhir ola **cismim** namāzım kıla ‘āṣıķlar

Varuban kıbrime girsem diyem yā Hū girem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 11*). [*cismim, -im*]

Ey göñül ‘ahde vefā kıl gel beri gel gir yola

Ḥaķ Ta‘ālā zikrini üns eyle bu **cism** ü dile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 2*). [*cism,]*

Ḳurıdı gözlerimde yaṣ eridi cigerimde baş

Düridi bende çok kıulmaṣ yürüdi **cismime** ataṣ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 10*). [*cismime, -im, -e*]

cism: Varlık, madde.

Ol ḥaķıķat baḥrınıñ pür-tāb iden mevci benem

‘aṣķ-ıla geldüm cihāna **cisme** ṭalaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 4*). [*cisme, -e*]

Ḳaçan kim nefḥ ola rūḥum iriṣe kesb **cismine**

Gözümü açuban görsem diyem yā Hū görem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 13*). [*cismine, -in, -e*]

Maḥabbet nūrı-y-la pür kıl müzeyyen **cism** gülzārın
Görüp cān bülbüli ötsün okısun ḥüsn-i esbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,
Mısra 5). [cism,]

cism ü cān: *Beden ve ruh.*

Yağduñ vücūdumı külhān eyledüñ
Fenā virmek dilersin cism ü cāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 6).
[cism ü cān, -a]

cism ü ten: *Beden ve ten.*

Nemdür benüm **cism ü ten** neme gerek
Himmet eyleñ irişem bi-nişāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 11).
[cism ü ten,]

cism-i insān: *İnsanın cismi, beden.*

İlāhî cism-i insānı daḥı nefis ü dil ü cānı
Müşahḥar eyle derdiñle yanalum ‘aşq-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115,
Mısra 9). [cism-i insān, -i]

cübbe: *Uzun ve geniş elbise.*

Cübbe vü destārı ma‘mūr Ḥaḥḥa irmez lā-cerem
Zāhir ü bāṭını vîrān olmayınca bil ‘iṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 31).
[cübbe,]

cüdā: *Ayrı kalmış, ayrılmış, uzak düşmüş.*

Maḥsūdumuz önnden soña budur ki derdiñ vir baña
Derdiñ kime virseñ saña **cüdā** degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 4). [cüdā,]

cüdā eyle-: *Ayırarak, uzaklaştırmak, mahrum etmek.*

Ümmî Sinānı ey Ḥudā eyleme ḫapuñdan cüdā
Kılsun cānı saña fedā aldanmasın ḫurı lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra
13). [cüdā eyle, -me]

Muṣṭafānîñ ḥurmetiyçün eyleme senden cüdā
Ġam yime sen her kişi baña ulu burhān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 11*). [cüdā eyle, -me]

cüdā ol-: *Ayrı düşmek, uzak kalmak.*

Yā İlāhî eyle tevfiķiñ refiķ
Olmayalum ḥazretiñden biz cüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 18*).
[cüdā ol, -ma, -y, -alum]
Ey Sinān Ümmî nazar kııl olma tevḥidden cüdā
Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef‘ālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 29*).
[cüdā ol, -ma]
Ḥüsn-i cemāliñden cüdā olanlardan kıılma bizi
Şalma ebed ḥüzn itmege Ya ‘ķüb ḥüznullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 15*). [cüdā ol, -an, -lar, -dan]

cümle: *Bütün, hep, tümü, herkes.*

Ey **cümle** ḥalkıñ maķşūdı
Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 1*). [cümle,]
İçerler ‘aşıklar āb-ı ḥayātı
Ḥayy olur ḳalbinde **cümle** memātı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 10*).
[cümle,]
Nüş iden meyiñden bezm-i ezeli
Getürdi şoñında **cümle** kemāli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 22*).
[cümle,]
Cümle dillerde yād olan
İsm-i zātıñ ḥaķķı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 27*). [cümle,]
Gāhî gider seyyāh olur
Cümle cihāna şāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 6*). [cümle,]
Gāhî **cümle** ğamı siler
Güldürüp beni şāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 15*). [cümle,]
Gāh fenāya yüz tuṭar
Cümle varın ‘ıvāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 24*). [cümle,]
Ne ‘azm-i yār vişāl eyler
Arındı **cümle** sevdādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 8*). [cümle,]

Hâl-ile **cümle** hicâbı

Geçerler Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 31). [cümle,]

Cümle yârenlere budur niyâzum

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 19).

[cümle,]

Hurmetine Mevlâm **cümle** velîniñ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 43).

[cümle,]

Gel bu cāna ḳurbet eyle

Cümle vārım sil pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 4). [cümle,]

Olursañ zâtına t̄alib

Gelesin **cümle**ye ğālib (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 6). [cümle, -y, -e]

Gerçek erleriñ ḫālîdur gideniñ uğrar yoludur

Cümle ‘āleme t̄oludur hüsn-i zātūñ yâ Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10). [cümle,]

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan **cümle** şıfâtı māt

Ne ḫālîk oldı ne maḫlūḳ nedür bundan gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7). [cümle,]

Kibr-ile ‘ār ider iseñ ‘āciz-i bî-çāresin

Ger t̄otalum **cümle** ‘ālem bende vü hep ḳul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 14). [cümle,]

Yoḳ-durur bir şey ki ‘ilmiñ irmeye

Cümle ‘ālemde vü yaşda ḳurıda (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 14). [cümle,]

Zerresinden **cümle** ‘ālem şun‘uñuñ

Oldı peydā gönderüp ḳılduñ nidā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 15). [cümle,]

Yâ Rabbi luḫf eyle baña be-ḫaḳḳ-ı nūr-ı Muştafā

Cümle işim ‘ayān saña ey ‘Ālim-i sırr u ḫafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 2). [cümle,]

N’ola anuñ yolına **cümle** ‘ālem olsa fedā

Muştafāniñ ‘aşḳına çün baş ile cāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 11). [cümle,]

Zerre deñlü raħmetiñle **cümle** ‘ālem ğarķ olur

Ey niçe miskin ķuluñ var derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3*). [cümle,]

‘Āra ķalmaz kāra ķalmaz ‘āşık-ı mestāneler

Cümlesinden el çeküben zār u ser-gerdān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 20*). [cümlesinden, -si, -(n), -den]

On sekiz biñ ‘ālemi terk eylemiş öñden şoña

Cümle ‘ilmiñ ma‘nisi baħrındaki dürdāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6*). [cümle,]

Dersiñi ğatm eyledüñ diyü işāret eyleyen

Oldur ol maħbüb-ı ‘ālem **cümleñiñ** ol varıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*). [cümleñiñ, --(n)in]

On sekiz biñ ‘ālemiñ sen Ğālikısın bî-gümān

Şüretim insān yaratduñ **cümleden** nuşret budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 14*). [cümleden, -den]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsî **cümle** ‘ālem Ğālikıñ

Ey sehāvet ehliyem diyen nevāliñ ķandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3*). [cümle,]

Kibr-ile tã‘at kılursın nefsiñe mağrūr olup

‘Āşıkā zann-ıla baķduñ **cümlesi** oldı ķuşūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6*). [cümlesi, -si]

İlāhî **cümle** ‘āşıklar saña virmek diler cānlar

Gelen meydān-ı ‘aşķımda benümle eyledi bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 15*). [cümle,]

İnsān gelür ğayvān gider İblīs anı tırmaz yider

‘aşķ-ıla **cümle** ‘āleme tılmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*). [cümle,]

Cümle ‘ālem saña fermān olursa

Senüñ eksikleriñ oñup bitilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [cümle,]

Ķurtaram dirseñ başı Ümmî Sinān

Cümle şeyden arınup ‘aşķa bulaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 22*). [cümle,]

Ol Ḥabībīñ ḥurmetine Ḥaḡ bize kıldı devā
Cümle ‘ālem varlığından şun‘umuz tevḥīd-ı ḥaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60,
Mısra 12). [cümle,]

Sürülüp **cümle** maḥlūḳāt kimi ḵonar kimi göçer
Gelür ḵandan gider ḵanda bilinmez anca sır ancaḵ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 3). [cümle,]

Cümle maḥlūḳāt içinde gizli yer yok gözlüye
Ḷanda baḵsam gördüğüm yā Rab kemālīñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
66, Mısra 7). [cümle,]

Yedi ana toḵuz ata on altı nesliñ aşlıyam
On sekiz biñ şehrim tamām **cümlesiniñ** ben cānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 16). [cümlesiniñ, -(s)i, -niñ]

Yire göge ‘arşa kürse şıḡmayan Sulṫān menem
Cümle ‘ālemden münezzeḥ zātı ol Sübhāñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
82, Mısra 2). [cümle,]

Şan‘atımıñ zerresinden **cümle** ‘ālem oldu var
Ḥikmet-ile külli şey‘i var iden ol Ḥān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82,
Mısra 3). [cümle,]

On sekiz biñ ‘ālemi ḡarḵ eyleyen derd-i Ḥudā
Müşkilātıñ **cümlesin** ben ‘aşḵa āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 8). [cümlesin, -sin]

Şanmañuz ḡayrıya nükte eyleye Ümmî Sinān
Zikr olanıñ **cümlesin** ben bende miḥmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 34). [cümlesin, -si, -n]

Cümle varım virmişem ‘aşḵıñ yolında her nefes
Dü cihāniñ varlığından taḥşilim ‘aşḵdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89,
Mısra 3). [cümle,]

Kemālāt-ı şıfātumdur ki **cümle** ḥalkḵ olan maḥlūḵ
Benüm sırrım münezzeḥdür ne ins ü dīv ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 5). [cümle,]

Eger şuḡrā eger kübrā muḥiṫam **cümle** mevcūda
Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 29). [cümle,]

İlāhī **cümleyi** var iden sensin

Yok iken her şeyi var iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1).

[cümleyi, -y, -i]

İlāhī **cümle** ‘âcizdür senüñ yoluñda bu kıllar

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 41). [cümle,]

Gerçi mücerred pāk idi kıldı semā’-ı şānīde

Cümle hicābı sen geçür ‘ışā-yı Rūḥullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 22). [cümle,]

Bende benlik kılmadı hep **cümlesi** kıldı firār

Bu gönül mülkin ḥalāş itdi yudı ‘ār nāmusun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5). [cümlesi, -si]

Kıyāmet kıpıcaq yirden derile **cümle** maḥlūqāt

Türābım silküben tursam diyem yā Hū tıram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 17). [cümle,]

Sürilüp ‘ālemiñ ḥalkı derile maḥşere **cümle**

Ben anda her kimi görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 19). [cümle,]

İlāhī **cümle** maḥlūqāt senüñ emriñdedür yeksān

Eger sen kılmasañ iḥsān kılurlar külli bī-çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 7). [cümle,]

Cümle murādını sen vir İlāhī

Kim ki du ‘ā kıla Ümmî Sināna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 29). [cümle,]

Yedi deryā yedi dayre yedi kıt gök tokıuz eflāk

İçinde tevḥīd-i zātıñ bulunsun **cümle** revnākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 12). [cümle,]

Bil saña lāyık olan ol Ḥālika ḥamd ü senā

Cümleyi andan bilüben şıdk u ikrār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 6). [cümleyi, -y, -i]

Her ne yaña kıksam anda hep görinen **cümle** dost

Kimse bilmez işbu ‘ālemde anuñ ‘arrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 5). [cümle,]

Qalmadı ğayrı iktizā **cümlesi** itdi el-vedā‘
Qamu varın yaqdı oda oñdı yürekde yāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 27). [cümlesi, -si]
Zehî evvelsin ey Hādî viresin **cümle** murādı
Senüñdür kayġu vü şādî aña bir ğayri hāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 5). [cümle,]
Bābı sensin **cümle** ‘ilmiñ şehri şāh-ı Muştafā
Kenz-i a ‘zam qapusın buldı cemā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 11). [cümle,]
Sen ‘aţāniñ baħrına baħrisin ey cānlara cān
Küllü şey hep sende buldı **cümle** hācet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 34). [cümle,]
Cümle ‘ālem dest-gīridür Hābībiñ bī-gümān
Enbiyālar serveri sulţān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra
11). [cümle,]
Hem buyurduñ şānına levlāke levlāk ol cāniñ
Muştafāyı **cümleye** cānān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 6). [cümleye, -y, -e]
Cümlesiniñ rūhına biñ biñ taħıyyāt u selām
Tālib-i Hāq olana himmetleri erzānīdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
61). [cümlesiniñ, -(s)i, -niñ]
Bu üç nev‘-i hāqıkatlar olupdur vechine mazħar
Velākin **cümle** hālince alur feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 36). [cümle,]
Ne kim var **cümle** maħlūkāt qamu andan alur kuvvet
Melek cin div eger şeyţān beşer feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 45). [cümle,]
Ne varsa iki cihānda saña eyledi Hāq bende
Ki **cümle** eşref ‘ālemde ki sensin maqbul-i dergāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 6). [cümle,]
Zīrā ‘aşqa küfr ü imān hā‘il olmaz şöyle bil
Cümle ‘ālem ger hicāb-ı nūrı ger tennūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 8). [cümle,]

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamām
Şerh olunmaz, **cümle** ‘ālem kātibi meşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 12). [cümle,]
‘aşk degül mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsî semā’
Gerçi kim şems ü kamer **cümle** nücüm pür-nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 18). [cümle,]
‘aşk degül mi hürmetine zāhir iden Aḥmediñ
Enbiyā’ ü mürselîniñ **cümlesi** pür-nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra
30). [cümlesi, -si]
Cümlesi peydā’ -i lādan yā bunuñ varı nedür
Kim ki bu sırdan haber bilmez diye vā-ḥasretān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 11). [cümlesi, -si]

cünbūşa gel-: Hareketlenmek.

Şalındı her taraf mevci kenāra
Atup gevherlerin cünbūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 4).
[cünbūşa gel, -a]

cüneyd-i muḥammed: Şeyh Ebu'l-Kasım Cüneyd el-Bağdadi (ö. 297/910).

Ol daḥı Cüneyd-i Muḥammede telkîn eyledi
Anuñ-içün zıkr-i ḥāşu’l-ḥāşıla ol ğanīdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra
15). [cüneyd-i muḥammed, -e]

cür’a: Damla, yudum.

Ey Ta’ālā ḳankı faẓluñ vaşfını şerh eyleyem
‘aşk derdiñ **cur’asın** nüş eyledüm mürvet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 24). [cur’asın, -sın]
Derd-i ‘aşkıñ **cür’asından** bir ḳadaḥ nüş eyledüm
Anuñ için āh idüp ḥasret odına yanaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra
9). [cür’asından, -s, -ı, -n, -dan]
İçelden **cür’asın** bezm-i elestiñ
Görüñ ‘aşkı nice mestān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 23).
[cür’asın, -sın]

Ol dağı Mümşād-ı Dīneverīye telkīn eyledi
Anuñ-içün māyeniñ **cür'asınıñ** mestānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 18*). [*cür'asınıñ, -sı, -nın*]

cür'a'î: *Bir yudum.*

Cān ilinden cāmını şundi bize cān-ı şafā
Cür'a'î nüş idevüz cān Ḥabibullāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 20*). [*cür'a'î,]*

cür'a-i seb'u'l-meşāniden iç: *Fatiha suresinin ufak bir kısmını idrak etmek.*

Gel temāşā kıl ne söyler 'āşık-ı divāneler
Cür'a-i Seb'u'l-meşāniden içen mestāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2*). [*cür'a-i seb'u'l-meşāniden iç, -en*]

cürm: *Suç, günah, kabahat.*

Bize tevḥīd ü tevfiķiñ refiķ it
Ḥudāyā ola kim bu **cürmi** şava (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 22*). [*cürmi, -i*]

Kim ola **cürm** ü ḥaṭādan nefsinı tāhir kıla
Pes kılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17*). [*cürm,]*

Cürmine Ümmî Sināniñ zerrece inkārı yok
Dā'imā eydür mürüvvet şāhib-i ğufrān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 17*). [*cürmine, -i, -n, -e*]

cüş eyle-: *Coşmak.*

Ki ḥayret bahrı cüş eyler beni ol demde nüş eyler
Düşer cānım ol 'ummāna kenārından çıkar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7*). [*cüş eyle, -r*]

cüş id-: *Coşmak, taşmak, kaynamak.*

Kim bu sırra irmese insān gelür ḥayvān gider
Cüş iden āb-ı revān bu zikrimiñ envārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*). [*cüş id, -en*]

Yedi deryā cūş idüben mevcini kıldı beyān
Maḥva irdi kim bu toprağ-ıla daşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 9). [cūş id, -üben]

cūş it-: Coşmak, taşmak, galeyana etmek.

Cūş itdi deryā-yı vaḥdet kamu varlık fenā buldı
Eşer kalmadı hîç benden cihet yok lâ-mekân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 3). [cūş it, -di]

cūş kıl-: Coşmak, hareketlenmek, kaynamak, taşmak.

Gel berü ey ma' nî baḥrından kılan mevc-ile cūş
Nicedür ḥālî cihānıñ bir tefekkür eyle ḥoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
1). [cūş kıl, -an]

cūş ol-: Dalgalanıp, coşmak.

'Ārif-i bi'llāh olan ta'n eylemez güftārıma
Zāt-ı deryā-yı ḥaḳīḳat birle cūş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 6). [cūş ol, -mak]

cūşa gel-: Coşmak, galeyana gelmek.

Yine deryā-yı 'ummān cūşa geldi
Açup germiyyetin ḥurūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 1). [cūşa
gel, -di]

Ç

çāğ: Zaman, vakit, mevsim.

Ne 'aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarḥ-ı felek
Her neden men kaçdum ise uğraduñ çāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 6). [çāğ,]

çağır-: Çağırmaq, seslenmek.

ıyāmet kōpıcağ tıram binem ‘aşğ atına sürem

Çağıram dost diyem varam ıram sevdāyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 20*). [çağıram, -am]

çağla-: Coşkun biçimde akmak, coşmak.

Şular gibi çağla aşılnı özle

Faş itme cāhile sırrını gizle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 21*). [çağla,]

Niçe bir dem katre olup çağlayam ey Pādişāh

Ola kim dürler biteydi baħr-ı ‘ummān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 21*). [çağlayam, -y, -am]

Şu gibi çağladuğumdan her zamān leyl ü nehār

Baħr-ı zātūna irüp ‘ummān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9*). [çağladuğumdan, -duğ, -um, -dan]

Akaram gāhī çağlaram āh ider gāhī ağlaram

Virür bu ‘aşğ baña dürlü şafālar acı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*). [çağlaram, -r, -am]

Ƙulluğa bel bağlayup şular gibi çağlayup

Gice gündüz akmadan ‘ummān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 3*). [çağlayup, -y, -up]

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu

Ƙatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 14*). [çağlayu, -y, -u]

Fırākı bağrımı tağlar gönül ārzū kıilup çağlar

Anuñ ħulķın beyān eyler kimine şerħ idüp şerrāħ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 37*). [çağlar, -r]

Akup her yaña çağlaram suçumu bildüm ağlaram

Cānım āh-ıla dağlaram ki ‘irfān-ıla yağlaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 13*). [çağlaram, -r, -am]

çağlar akar: Çağlamak, coşkun akmak.

Senüñ zātüñ kılur ārzü gönül **çağlar akar** ey Şāh
Fırāķıñdan gözüm yaşı gehī kanlar döker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
114, Mısra 1). [*çağlar akar,]*

çağlayup ak-: *Coşkun biçimde akmak, coşmak.*

Şular gibi **çağlayup ak**
Bul sen de vāhidu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 11*). [*çağlayup*
ak,]

çāk ol-: *Yırtılmak, parçalanmak.*

Gözleriñ hışımından oldı kâfiriñ zehresi çāk
Hırb-ı tūgiñdan irişdi küfre ğāret Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra*
31). [*çāk ol, -dı]*

çalab: *Tanrı, Allah.*

Sen **Çalabiñ** göndürdigi
Dillerde söylendürdigi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 29*). [*çalabiñ, -*
ın]
‘aşka hem-rāh ol hemīşe diñleme kimse ünin
Ol Ğānī Ferd ü **Çālābdan** sem‘iñe ire hıṭāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra*
10). [*çālābdan, -dan]*
Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu
Ey **Çalabım** dön baña ṭablını çalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra*
14). [*çalabım, -ım]*

çamır: *Su ile karışıp bulaşır ve içine batılır duruma gelmiş toprak, balçık.*

Leylek binā yapmağa cem‘ eylemiş **çamırı**
Kurna düzer kabağdan ḥammāmçılığ zamīri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,*
Mısra 1). [*çamırı, -ı]*

çāpük: *Çevik, hızlı.*

Şuğl-ı dünyā gelse **çāpük** merd olursın bi-emān
Şuğl-ı 'uqbāya niçün te'ħīr idüp küydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 19). [çāpük,]

çār 'anaşır: Dört unsur || Ateş, hava, su ve topraktan oluşan dört unsur.

Ben bu mülke gelmeden **çār 'anaşır** olmadan
Aşlımdağı 'ummāna ıalduğum midur ħaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
5). [çār 'anaşır,]

çār id: Çare vermek, deva bulmak.

Dertlü kullarıña dermān yitirüp
Çāresiz kullara çār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 16). [çār
id, -en]

çār yār: Dört arkadaş: Ateş, su, toprak, rüzgar.

Yār olaldan 'aşka ben yār oldı baña **çār yār**
Od u şu toprağ u yeldür dört olup üç ıalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 15). [çār yār,]

çāra ol-: Çare olmak, derman olmak, soruna çözüm bulmak, sıkıntıyı geçirmeye çare
göstermek.

Meger sizden ola çāra oñıla bende bu yara
Meded kııl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resülallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4,
Mısra 19). [çāra ol, -a]

çāre: Deva, çözüm, çıkar yol.

Ey bī-çāreler **çāresi**
Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 7). [çāresi, -si]
'Āşıkñ bir **çāresi** var zār u giryāndur yanar
Yār elinden yarası var yüregi ıandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 1). [çāresi, -si]
Key za'ifem ıapuña geldüm ğarībem key ħaḫīr
Çāresin senden umaram işbu zaḫmıñ merhemim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 4). [çāresin, -si, -n]

Yā Rabbenā ferd ü aḥad nice yuna yüz arası
Luṭf idüben eyle meded senüñ eliñde **aresi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 2*). [*aresi, -si*]
‘Aql-ı ma ‘ād eydür benüm tã‘at-ıla geçse günüm
Nefs-i ma ‘ād eydür aña ben râzıyam ne **aresi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 14*). [*aresi, -si*]
aresizem tãatım almadı aldum āh u zār
Ḥazretiñden uma geldüm luṭf-ıla iḥsân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 3*). [*aresizem, -siz, -em*]

are bul-: *Deva bulmak, tedavi etmek; çözüm yolu bulmak.*

Gözüm yaşı aar aqlar yeñilmez
‘Aceb bir are bulunup silem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 4*).
[*are bul, -un, -up*]
Bu derdiñ aresi bulunmaz dirler
Görüñ ‘aşkı nice dermân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 35*).
[*are bul, -un, -maz*]

are eyle-: *Derman ver, yardım et.*

Bu derde eylegil are
Umar cãn senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 15*). [*are eyle, -gil*]
1.

are kıl: *are olmak, bir sorunun çözümü olmak.*

Nefsiñi emmāreden urtarmağa var **are kıl**
ılmaya tebdil aḥsen vechiñi yevmü’ n-nüşür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*). [*are kıl,]*
Sinān Ümmî senüñ her dem apuñda zār u sergerdān
Ya senden ğayrı bir kimse ılar mı derdine are (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14*). [*are kıl, -ar*]
Yā İlāhî sen kıl are
Ulaşdur bizi sen yāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 21*). [*are kıl,]*

Gel bu 'ilm-i kâle kâlma bâkî kalmaz ol saña
Kesb ü kârîñ olmayınca çâre kılmaz ol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra
2). [çâre kıl, -maz]

çâresiz: Çaresi bulunmayan; zavallı.

Dertlü kullarıña dermân yitirüp
Çâresiz kullara çâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 16).
[çâresiz,]

Pâdişâhım **çâresizler** derdine dermân nedür
Añlama 'aşkıım benüm her dertsüze dermân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
9, Mısra 5). [çâresizler, -ler]

çâresiz kal-: Çözüm yolu, çıkar yolu bulamamak.

Çaldı şunlar kim yoluñda çâresiz bi-perr ü bâl
Seyyidiñ kurbı haqı fazlıñı burhân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra
3). [çâresiz kal, -dı]

çâr' eyle-: Çare beklemek.

Döşegi şabriñ tevekkül yaşdığına söykenüp
Hağdan ayruğ kimseden **çâr' eylemez** dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 18). [çâr' eylemez, -mez]

çarh: Felek, âlem, dünya; gökyüzü; baht, talih.

Sinân Ümmî bugün hikmet çerâğın yaqdı kalbinde
Bağup fe' 'âline **çarhıñ** elinden şirki yur ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 30). [çarhıñ, -ıñ]

Hecriñ odı bükdi elif kaddimi dâl eyledi
Bilmezem bu **çarhıñ** elinden nice baş kırtaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 22). [çarhıñ, -ıñ]

İrişmez işiñe kimsenüñ 'aqlı
Felekde **çarhı** devvâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6).
[çarhı, -ı]

çarh u felek: Felek, talih.

Hey ecel peymānesinden şunmadın **çarḥ u felek**

Ġāfil olma ġāfil olma gözün aç cānıñ uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 17). [çarḥ u felek,]

çarḥ ur-: Dönmek, daireler çizmek.

Pādişāh-ı lā-yezālem kimse bilmez sırrımı

Çarḥ urup ‘ālemlere devr itdüren devrān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10). [çarḥ ur, -up]

çarḥ-ı felek: Feleğin çarkı, baht, talih, çarkıfelek.

Korḳaram ben kimseye kılmaz vefā **çarḥ-ı felek**

Ġaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3). [çarḥ-ı felek,]

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey **çarḥ-ı felek**

Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ üstüne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 5). [çarḥ-ı felek,]

çār-ı yār: Hz. Muhammed’den sonra halîfe olan Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali’ye verilen ortak isim, dört halîfe, hulefâ-i râşidin.

Çār-ı yāriñ zevkını keşf ideliden cānıma

Sırlarına çok şenālar iderem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 27). [çār-ı yār, -in]

çat çat yarıl-: (Dudağın) çatlaklarla dolu olması.

Ṭudağı çat çat yarılup şararup beñizleri

Ṭaşı fānī cānı bākī dōsta mihmāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 3). [çat çat yarıl, -up]

çek-: Katlanmak, tahammül etmek.

Var varından geçmeden ol ḥān ele girsin mi

Derd ü belā **çekmeden** āsān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2). [çekmeden, -me, -den]

çek: Hiçbir şey.

Darb-ı zikriñ şoĥbetinde cānı ĥayrān eylegil
Kalmasun **çek** bir özüñde baĥrı biryān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*). [*çek,]*

çek-: Bir duyguyu içinde yaşatmak.

‘Āşık ol yāri ĥacālet **çekmeden** kaçup sever
Tā ebed derd-i firākat **çekmeden** kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 1*). [*çekmeden, -me, -den]*

‘Āşık ol yāri ĥacālet **çekmeden** kaçup sever
Tā ebed derd-i firākat **çekmeden** kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 2*). [*çekmeden, -me, -den]*

İntizārı yek işāret **çekmeden** kaçup sever
Ola mı hergiz beşāret **çekmeden** kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 4*). [*çekmeden, -me, -den]*

Ĥāşıl-ı kelām ĥasāret **çekmeden** kaçup sever
Ey kılan da‘vā-yı merdān kılmayasın hîç maķām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 5*). [*çekmeden, -me, -den]*

Gelmesün diyü kāsāvet **çekmeden** kaçup sever
‘Āşık oldur mürşid-i kāmilden ayırmaz gözini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 15*). [*çekmeden, -me, -den]*

Vuşlat-ı yāriñ elinden hîçe şatmış nāzını
Görmeyem diyü melāmet **çekmeden** kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 20*). [*çekmeden, -me, -den]*

Olmaya āĥır nedāmet **çekmeden** kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 25*). [*çekmeden, -me, -den]*

çekil-: Yola çıkmak.

Kodılar māsiva’llāhı kılırlar ārzü ol Şāhı
Çekilür dün ü gün tırılmaz kārbanımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 12*). [*çekilür, -ür]*

çerāĥ: Fitol, mum, kandil.

Uyar ħubbüñ **çerâğın** cān evinde

Be-ħaħħ-ı āyet-i ŧedīdü'l-ħuvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7). [çerâğın, -ın]

Ĥudānıñ fikridür cānım **çerâğı**

Daĥı derdi baña dermān-ı tāmdu (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 21). [çerâğı, -ı]

Biz **çerâğı** Şāh-ı merdān ŧem'asından yandırıp

Anca dillerde ħaħāyık ŧehri[niñ] ŧem'dānyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 3). [çerâğı, -ı]

Sinān Ümmî bugün ħikmet **çerâğın** yaħdı ħalbinde

Baħup fe'āline çarĥıñ elinden ŧirki yur ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 29). [çerâğın, -ın]

Mürŧid-i kāmil **çerâğından** münevverdür cihān

Pir 'azīzim himmetinden nūr-ı 'izzet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9). [çerâğından, -ın, -dan]

Cānda **çerâğı** 'aŧıħıñ 'aŧħ-ı ħadīmiñden yanar

Vaŧlıñ bāğına bağ olan hevā degüldür yā Ġanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 11). [çerâğı, -ı]

Şalādur ehl-i dermāna giden gelsün ħurağına

Ķanı pervāneler yansun bu tevĥīdiñ **çerâğına** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10). [çerâğına, -ın, -a]

çerçi ol-: Tuhafiyeci, ufak tefek ŧeyler satan gezici satıcı olmak.

Çerçi oluban niçe bir ŧırça boncuħlar ŧatam

Ĥikmet-ile kem metā'im la'l ü mercān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 23). [çerçi ol, -uban]

çeri: Asker, ordu.

'Ārif olan bildi İblīs **çerisiniñ** cengini

Her kiŧiniñ üstine ħıldı ħavāle cehlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 23). [çerisiniñ, -si, -nin]

Saħla bu gönül sarāyın pādiŧāhım ħıl nazār

Ķılmasun nefsim **çerisi** ħāk-ile yeksān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 10). [çerisi, -si]

çeşm: Görme organı, ayn, dîde, çeşm.

Zerķ u riya zühd ü hevā kılmaz seni yāre revā

Yekdür dü **çeşmi** yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 6). [çeşmi, -i]

çeşme: Pınar, kaynak.

Lebleriñ **çeşmesidür** āb-ı hayvān añladum

Hem zebāniñdur seniñ känd-ı melāhat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 29). [çeşmesidür, -si, -dür]

çevgān: Çevgan oyununda kullanılan ucu eğri değnek.

Dîzārı zevķi derdinden başım top oldu cân **çevgān**

Girüp meydānına ‘aşķıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3). [çevgān,]

çevgān şal-: Cirit fırlatmak.

Küfr ü zulmet kapısı kāl ü kılden açılmaz

Ağır çevgān şalmağa ‘ālemde merdān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4). [çevgān şal, -ma, -y, -a]

çevir-: Bir şeyin yönünü değiştirmek, döndürmek.

1. Gel ey kāmil kemālātıñ gülābın virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerķıñ dolābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2). [çevir,]

çevre kenārı: Çevresi, etrafı.

Bir dikende gül ü reyħān eyleyüp

Çevre kenārın pür-ħār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8). [çevre kenārı, -n]

çiçeg: Çiçek.

Bülbül olup gülistândan ayrılma

Aru gibi her **çiçeği** koçma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 28*).

[çiçeği, -i]

çig: *Olgunlaşmamış.*

Ehl-i kâliñ kalbi **çigdür** anuñ-içün kan döker

Bir vilâyet nevbahâr olsa yazından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,*

Mısra 25). [çigdür, -dür]

çık-: *Bir şeyin içerisinden dışarıya varmak, çıkmak.*

Ki hayret bahrı cüş eyler beni ol demde nüş eyler

Düşer cânım ol ‘ummâna kenârından **çıkar** ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8*). [çıkar, -ar]

Çuzğun çarpuz eylemiş bir ardıcıñ başına

Çıkmış bir şu bağası uğurlayup kemiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 6*). [çıkmiş, -miş]

çıkar-: *(Denizden) yüzeye çıkarmak.*

Ümmî Sinânı gör yine kalmadı baş-ıla câna

‘aşk-ıla taldı ‘ummâna gözleñ neler **çıkarası** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 32*). [çıkarası, -ası]

çillegâh: *Allah'a yakarıştta bulunanların çile çektiği yer.*

‘İd-i vaşla irmeg-içün **çillegâhım** erbe‘in

‘İd-i ekber hacc-ı ekber oldu nuşret ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 15*). [çillegâhım, -ım]

çirk: *Kir, pas, pislik.*

Kim ki şâha lâyıq ola **çirki** gide şâfî kıla

Çâl olmağa çarîkatıñ potasında şıza çursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21*). [çirki, -i]

çirkin: *Hüsnsüz, "güzel" mukabili.*

Kevn ü mekân **çirkini** irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamağa dervīşe ‘ummān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7*). [*çirkini, -i*]

çiyne-: Çiğnemek, parçalamak.

Bulsa kişi dostdan belâ ma ‘şûk gelüp vefâ kıla

Ḳurtlar tenüm **çiyneriken** Eyyüb-ıla zârda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 18*). [*çiyneriken, -r, -i, -ken*]

çoğı: Bir şeyin büyük bölümü; çok kimse.

Halkıñ **çoğı** haqqı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşîb olmaz vaşl-ı zātūñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7*). [*çoğı,]*

çok: "Birçok, bir hayli" anlamlarında kullanılan sıfat.

Çoğdur me ‘ānî insānda

Aç gözün kalma yabanda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 17*). [*çoğdur, -dur*]

Egerçi kılmışam ben **çok** hatâlar

‘Aṭâlar eyle sen ey luṭfı revâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 17*). [*çok,]*

Ḥamdü li ‘llāh **çok** şükür ihsânına yoğdur ‘aded

Şakiriñ kalbinde her dem şükür ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 17*). [*çok,]*

Hikmeti vü kudreti **çok** Ḥâlik-ı Yezdânımıñ

Münkiriñ kalbinde lâsı mü ‘miniñ illâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 19*). [*çok,]*

Ḳalb içinde bulduğum [hep] evliyânıñ sırrıdır

Ḥamdü li ‘llāh **çok** şükür hem Muştafâniñ nûrıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*). [*çok,]*

Kim tecellî kim tesellî **çok** temennâ kıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledün şöhet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 17*). [*çok,]*

‘İlm içinde **çok** kemâlim var diyü bahş eyleyen
Yarın ol meydâna getir kıl ü kâliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9*). [çok,]

Hağka yakın olan kişi **çok** bilür ellerden işi
Münkir olan evliyânîñ kerâmetin sihre şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5*). [çok,]

Şerîkiñ yok nazîriñ yok velâkin halka fazlîñ **çok**
Hisâbı haddi hergiz yok şayılmaz nitekim yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15*). [çok,]

Senüñ kapuñda kul **çokdur** hisâbı haddan artuğdur
Velâkin bir dahı yoğdur Sinân Ümmî gibi yüzşüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 25*). [çokdur, -dur]

Ey kemâl issi cihânda **çok-durur** ehl-i kemâl
Görmedüm ben kimse ‘aybın görmemek gibi kemâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1*). [çok-durur, --durur]

Saña **çok** dürlü armağan benümle eyledi irsâl
Getürdüm saña ol dostdan teberrük la’l-ile mercân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 11*). [çok,]

Eger adım dile alsa yolu toğrı baña gelse
Ġanıyem rahmetim **çokdur** iderven luğ-ıla ihsân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 22*). [çokdur, -dur]

Çok dürüşdüm dil evi mâ-sivâdan arınmaz
‘Acebâ ey Pâdişâh luğ-ıla tolsañ n’ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 3*). [çok,]

Bir göñül bir cânım var sen baña vir diyen **çok**
Ey cân issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n’ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21*). [çok,]

Ser göziyle görenlere **çok** degüldür sözüüm benüm
Aydan günden ‘ayân oldı sırru’ llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 15*). [çok,]

Zira **çok** dürlü ‘alâmetler belürdi yir yirin
Meşriğ u mağrib arası geydi cehliñ zulumuni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 3*). [çok,]

Bilürsin kim h̄aṭāmuz **çok** 'ināyet eylegil ey H̄ak
Çü sensin Fā'il-i muṭlaḳ ki hergiz ḡayrı h̄āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43*). [*çok,]*

Hüb cemālîñ şem'ine pervāneyem ey luṭfı **çok**
Görsem envārîñ zārım arturam yā Muşṭafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 7*). [*çok,]*

Çār-ı yārîñ zevkını keşf ideliden cānıma
Sırlarına **çok** senālar iderem yā Muşṭafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 28*). [*çok,]*

Ey baña nā-haḳ diyenler haḳ-durur işüm benüm
Biñde bir ta'bîr olunmaz **çok-durur** düşüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 22*). [*çok-durur, --durur]*

Ḳurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde baş
Düridi bende **çok** ḳulmaş yürüdi cismime ataş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 10*). [*çok,]*

çok mı: Çok mu? Fazla mı?.

Ḳurtulursam ḡam degül tezvîr-i dām-ı dāneden
Çok mıdur cān virmek 'aşḳa 'āşık-ı merdāneden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 4*). [*çok mı, -dur]*

çok şükür: (Allah'a) çok şükürler olsun.

'aşḳa fermān olduğumdan ḡamdü li'llāh **çok şükür**
Baḡr-ı zāta maḡrem oldum ḳalmadı aḡyārılıḡım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 13*). [*çok şükür,]*

Ḥamdü li'llāh **çok şükür** maḳşūduma irdüm bugün
Bî-nişān u lâ-mekān pinhāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 9*). [*çok şükür,]*

Ḥamdü li'llāh **çok şükür** toḡdı sa'ādet şems ü māh
Bir ḳula ḳılsa hidāyet dā'imā naşrānîdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 11*). [*çok şükür,]*

Āyet-i Raḥmāna uyduḡ ḥamdü li'llāh **çok şükür**

Ten ü dilden cān u dilden zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 15*). [*çok şükür,]*

Ḥamdü li'llāh çok şükürler zıkrımız tevḥîd-i ḥāş

Ḥamdü li'llāh çok şükürler fikrimiz tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2*). [*çok şükür, -ler]*

Ḥamdü li'llāh çok şükürler zıkrımız tevḥîd-i ḥāş

Ḥamdü li'llāh çok şükürler fikrimiz tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1*). [*çok şükür, -ler]*

Men Ḥudāniñ tevḥîdi bāğında devlet ehliyem

Ḥamdü li'llāh **çok şükür** zātında vaḥdet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2*). [*çok şükür,]*

Ey bize ta'n eyleyen gör merd-i meydānam bugün

Ḥamdü li'llāh **çok şükür** hem kāmīl insānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 2*). [*çok şükür,]*

çü: "Çünkü" bağlacı.

Sinān Ümmî bugün ḡalbe umar senden naḡar yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi **çü** sensin Ḳādir ü Bākī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 14*). [*çü,]*

Celīl ü zü'l-celālsın hem Cemīl ü zü'l-cemālsın hem

'Aẓīm ü Bī-mişālsın hem **çü** zātuña mişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 26*). [*çü,]*

Bilürsün kim ḡaḡāmuz çok 'ināyet eylegil ey Ḥak

Çü sensin Fā'il-i muḡlaḡ ki hergiz ḡayrı ḡāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44*). [*çü,]*

Çü sensin Hādī-i burhān kerem ḡıl luḡfıla iḡsān

Ki senden ḡayrı yā Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 47*). [*çü,]*

Kelāmıñdur senüñ yā Hū ki lā ilāhe illā Hū

Oḡur zākīleriñ Hū Hū **çü** senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 16*). [*çü,]*

Çün ol ‘ummân-ı a‘zamdan kılpudur nûrı ol cāmî‘
Haberdâr ol kim ol nûrdan ne cevherdür olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
2, Mısra 5). [çün,]
Zât-ı pâkiñdür **çün** Allâhü’ş-şamed
Kim saña lâzım degül hergiz ğidâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5).
[çün,]
Çün buyurdı ol Resûl mütü kıble en-temût
Ölmezden ön ‘aşk-ıla öldüğüm midür haţâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra
3). [çün,]
Bu cihânıñ naķşına **çün** sen seni kılduñ fedâ
‘âlem-i aşliyyede Rahmândan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 3). [çün,]
Bî-nişân u lâ-mekânıñ illerinde şâh olan
‘aşk-ıla derde giriftâr oldılar **çün** bî-şümâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra
26). [çün,]
N’ola anuñ yolına cümle ‘âlem olsa fedâ
Muştafânıñ ‘aşkına **çün** baş ile cândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 12). [çün,]
‘Âr u nâmus döymez anuñ zâtınıñ envârına
Çün başa sevdâsı geldi adıla şandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra
16). [çün,]
Kim tecellî kim tesellî çok temennâ kıldılar
Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şöhet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 18). [çün,]
Evliyânıñ nuţkına **çün** lâ diyenlerdür şakî
Rehberi Fir‘avn olur haķķ-ı Kelîmü’llâh-ı Tûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 15). [çün,]
Nâzil oldu **çün** anuñ haķķında Ĥaķdan hel etâ
Noķtavî dirler aña iren olur ehl-i sürûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra
21). [çün,]
Eger var ise suçların bağışla
Şıgındıkları **çün** ĥişârıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6). [çün,]
Fırâķıñ nârına şalma İlâhi
Yaraşıkları **çün** envârıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 16). [çün,]

Anı or bir daı ister buluram
İder  n ol daı bir ayrı b z r ( mm  Sinan D v n , Gazel 36, Mısra 8). [ n,]
Sit rem böyle oldu ali‘im  n
Biraz ayr n oluban ıldum  h z r ( mm  Sinan D v n , Gazel 36, Mısra 13).
[ n,]
 n buyurdu ayr ‘l-beer m t  able en-temütü
 lmedin  n bunda iken  lmeyen ins n degüldür ( mm  Sinan D v n , Gazel 44,
Mısra 9). [ n,]
Didiler bunlara ebr r ehlidür  n b -g m n
Ehl-i aa l  dimezse menzilin n r eylemez ( mm  Sinan D v n , Gazel 52,
Mısra 11). [ n,]
 n Muammed n rına mazhar yaratdı L yez l
Tevh d-i z t-ı İl h d r bizüm burh nımız ( mm  Sinan D v n , Gazel 55, Mısra
3). [ n,]
Kim ola elf z-ı ma‘n dan kel m n söyleye
Söyleyen sensin sen nd r  n lis n-ıla kem l ( mm  Sinan D v n , Gazel 70,
Mısra 10). [ n,]
Kim ola kim evliy dan alka ol burh n ola
Pes olan sensin sen nd r  n del l-ile kem l ( mm  Sinan D v n , Gazel 70,
Mısra 14). [ n,]
 n d rid m r h iinde ılmadu n ey a rev 
İstedüm bir  le  lda yola yolda aparam ( mm  Sinan D v n , Gazel 76,
Mısra 23). [ n,]
Ben bu ‘aka irince ayli zam n aladum
Arad ğum bulmuam  n kalanı neylerem ( mm  Sinan D v n , Gazel 83,
Mısra 10). [ n,]
Küntü kenzi n sırrına  n marem oldu c nımız
Z t-ı adan ayrıya meyl-i mu bil virmezem ( mm  Sinan D v n , Gazel 84,
Mısra 3). [ n,]
L  fet  ill  ‘Al  l  seyfe ill  z lfi r
Bu kel m n mazharı  n  h-ı merd n ağladum ( mm  Sinan D v n , Gazel 85,
Mısra 32). [ n,]

Geldüm cihāna **çün** Ādem cennete gönderdi Hudām
Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13*). [çün,]

Kemāl-i kudretümden **çün** yaratdum yerler ü gökler
Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 11*). [çün,]

Nihān oldı **çün** ol vaḥdet ki gördüm ‘ālemi keşret
Men ol dostuñ firākından gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15*). [çün,]

Sinān Ümmî kuluñ ağlar kapuñda
Nazar kıl **çün** anı zār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 26*). [çün,]

Yedi tamu sekiz uçmağdan müberrāyım bugün
Çün naşbim ‘aşka irdi kısmetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 6*). [çün,]

‘Arifiñ nuḥkı hüve’l-ḥaḳdur belī ḥaḳka’l-yakīn
Cānı qurbān eylesün **çün** böyle erkān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 18*). [çün,]

Çün ḥayālīñ ḥayme oldı zāhir ü bāṭın baña
Derd-i ‘aşkıñ hırkasından ğayrı sāybān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 17*). [çün,]

Çün Sinān Ümmî murādın buldı dirler bārī vir
Gül yüzüñden ır niḳābı kimse yalan olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 25*). [çün,]

Kim ne bilsün zāhirinde **çün** görinen hırka şāl
Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 21*). [çün,]

Mescidiñ kapularına yaptı evler ‘ankebūt
Çün cemā‘at yok imāmıñ te’sir itmezdür üni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 18*). [çün,]

Ki gördüm ṭāḳatım yoḳdur mecālım
Oturdum gözlerim **çün** yaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 16*). [çün,]

Bugün meydân-ı ‘aşk içre meni seyrân ider ol dost
Çün olmuşam aña seyrân gerekmez gayrı seyrânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 4*). [çün,]

Çodum nâmûsı ‘ârı kılam âh-ıla zârı
Dağıdam berg ü bârı **çün** dinüldüm ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 4*). [çün,]

Nefsim baña olmadı yâr **çün** eydürem âh ile zâr
Hiç öğüdüm kılmadı kâr Allâh işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3*). [çün,]

‘Āşıkñıñ kalbini envâr iden **çün**
Dilindeki ism-i zâtñıñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 9*). [çün,]

Oğuyan ismiñi her dem dilinde
Çün ol tevḥîd ü vaḥdetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 18*). [çün,]

Sinân Ümmî **çün** oldu ‘aşka mihmân
Bilindi cāna vuşlatın degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 31*). [çün,]

Buyurduñ **çün** atı‘u’llâh yaratduñ her şeyi li’llâh
Diyeler tā ki zikru’llâh yeg andan min fi‘âl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 17*). [çün,]

Ol daḥı **çün** Ḥabîb-i ‘Acemîye telḳîn eyledi
Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdüğü Sübhânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 7*). [çün,]

Ol daḥı **çün** Ma‘rûf-ı Kerḥîye telḳîn eyledi
Anuñ-içün bi-nişân u lâ-mekân seyrânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 11*). [çün,]

Eḥadiyyetde **çün** didi Hû lâ-ilâhe illâ Hû
Ḥaḳîḳat-i mürselîn anda olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 23*). [çün,]

Didi **çün** vâḥıdiyyetde Hû lâ-ilâhe illâ Hû
Nebîler gayrı mürseller olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 25*). [çün,]

Ehadiyyetde **çün** didügi lâ-ilâhe illâ Hû
Hakâyık evliyâ anda olur feyz-i İlâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 29*). [çün,]

Didi **çün** hâlıkıyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû
Pes ebrâr-ı hakâyıklar olur feyz-i İlâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 33*). [çün,]

Eger berren eger bahran **çün** anuñ pertevindendür
Deñiz ka‘rındağı maḥlûḳ ḳanar feyz-i İlâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 47*). [çün,]

Didi medḥ eyleyüp ol Hâḳ saña **çün** ve‘z-zuḥâ muṭlaḳ
Buña ḳâdir dilim ancak ki ḥaḳsın yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13*). [çün,]

Çün ol Hâḳḳa yakın olduñ selâm virüp selâm alduñ
Ki toḳsân biñ kelâm ḳılduñ cevâbından olup âgâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 17*). [çün,]

Ġâzîler bile yanında gelüp Kerbelâ çölinde
Şehâdet buluban anda beḳâya dutdılar **çün** râh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 36*). [çün,]

Her bir iş bitmez cihânda yetmeyince sâ‘ati
Tâ ezelden böyledür **çün** küntü kenziñ ḥikmeti (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 2*). [çün,]

Ey Hudâyâ vaḥdetiñ bir ḥaddi yok ‘ummân-durur
Çün bu sırra maḫzar olan kâmil-i insân-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 50*). [çün,]

Şabr ideydüm söylemekde hîç ḳarârım ḳalmadı
‘Âşık oldum vaşlına **çün** ihtiyârım ḳalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 14*). [çün,]

çün kim: Çünkü, nedeniyle.

Ey Sinân Ümmî nisâna irdi **çün kim** bu şadef
Ḳadrini bil bahr içinde dürr-i şehvâr ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 17*). [çün kim,]

çün ü çirâ eyle-: Nasıl ve niçin diye sormak.

Eyle olsa işbu remzi añlayan

Eylemez bundan öte çün ü çirā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 30). [çün ü çirā eyle, -mez]

çünki: "Çünkü" bağlacı.

Fāsıķine ta'n için degül bizüm niyāzımız

Çünkü anlar Hāzretiñden zecr-ile zindān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). [çünkü,]

Kendü sırrın bilmeyen virmez haķıķatdan haber

Çünkü bu yolda delilimdür benüm şîr-i Ğafūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 20). [çünkü,]

Ey Hūdā kimdür huzūruñda bulan senüñ kemāl

Pes bulan sensin senüñdür **çünkü** hüküm-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2). [çünkü,]

Kim ola kim zāt-ı muṭlaķdan seni muṭlaķ bile

Pes bilen sensin senüñdür **çünkü** keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4). [çünkü,]

Kim ola kim hāzretiñ dergāhına kulluķ kıla

Pes kılan sensin senüñdür **çünkü** fi'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6). [çünkü,]

Kim ola tevḥîd haķķan zātıñı zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür **çünkü** luṭf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8). [çünkü,]

Kim ola kim evliyāñıñ kapusunda bekleye

Bekleden sensin senüñdür **çünkü** aşķ-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 16). [çünkü,]

Kim ola cürm ü haṭādan nefsinı ṭāhir kıla

Pes kılan sensin senüñdür **çünkü** afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 18). [çünkü,]

Kim ola kim ğayr-ı Hāķdan şaķlaya dil mülkini

Şaķlayan sensin senüñdür **çünkü** hıfz-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 20). [çünkü,]

Kim ola māsivādan kırtara cān sırrını
Kırtaran sensin senüñdür **çünki** sırr-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 22). [çünki,]

Kim ola kim seyr-i ma‘a’llāh seyrine sırr ırgüre
İrgüren sensin senüñdür **çünki** seyr-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 24). [çünki,]

Çünki sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān
Gel tefekkür kıl ne telkıñ eyledi şeyhiñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 21). [çünki,]

Çünki ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ
Ey kılan ‘ahdi fenā kıvliñ kıanı peymāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,
Mısra 3). [çünki,]

Şöyle bil irmeyiserdür ayağı tozına el
Ehl-i derdiñ ‘aşkı elinden **çünki** fazlu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 8). [çünki,]

Ahmediñ mi‘rācına gör **çünki** ‘aşkı oldu burak
Sırr-ı Hakkā vāşıl oldu menzile geç kılmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 3). [çünki,]

Okıdum süre-i Seb‘u’l-meşānī
Delilim **çünki** āyātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 6). [çünki,
]

Len tenālü’l-birra hattā tünfiķū
Okıdı **çünki** āyetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 28).
[çünki,]

çün-kim: Çünkü, zira.

Yanmağa yokdur liyākat sende **çün-kim** urma lāf
Göricek pervāne şem‘i āyin erkāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 13). [çün-kim,]

Didiler **çün-kim** fenādur tālibiñ sermāyesi
Anuñ-içün her nefes selhānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 5). [çün-kim,]

Māye evvel Muştafāya Hālikiñ ihsānidur

Cibri' il itdi edā **çün-kim** ezelden cānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 2*). [*çün-kim,]*

çünkim: *Çünkü.*

Ol dahı **çünkim** Şehābüddīne telkīn eyledi

Anuñ-içün bu qurılan ol şāhiñ meydānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 29*). [*çünkim,]*

Hāğ buyurdı şānına **çünkim** 'alā hulukın 'azīm

Pāyına yüz sürmege şol Hānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 11*). [*çünkim,]*

çürük: *Sağlam olmayan, dayanağı olmayan, boş.*

Sürdi hüküm her küşeye ya'nī **çürük** endişeye

Bir kisveden baş çıkartdı bir oldı yüz biñ pāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 25*). [*çürük,]*

D

dād: Tat, lezzet.

Cemāliñ zülfiniñ **dād** u şafāsı

Teliñde bir daħı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 15*).
[dād,]

Bulan bu ‘aşkıñ **dadını**

Keşf eyler ‘ilm-i bātıñı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 21*). [dadını, -
ını]

Ma‘rifet kāmışı **dadın** bilmeyenden kıl hāzer

Dem-be-dem yeşil kabın yir, cevizinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
32, Mısra 11*). [dadın, -ı, -n]

Dilimdedür zıkr ü adı kalbimdedür fikr ü **dādı**

Varlığım ol maħv eyledi ‘ummāniyam ‘ummāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 3*). [dādı, -ı]

‘Āşık olan kişi ‘aşkıñ **dadını**

Bulımaz sükker ü ballar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 13*).
[dadını, -ını]

dād: İmdād, yardım.

Küfr ü zulmet kapladuğça bu vücūdum mülkini

Tevhîd-i zātıñ nūrı irgürdi ‘adl u **dādıma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 6*). [dādıma, -ım, -a]

dağ: Çevresindeki arâziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütlesi.

Niçe bir agyāra uyarsın gönül sen āh u vāh

Kaçdıgumca uğradursın sen beni **dağ** üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 12*). [dağ,]

Eger zāhirde var **tağlar** eger bātında var bāğlar

Zāhir bātın aķup çağlar şular feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 55*). [tağlar, -lar]

dağıl-: Dağılmak, yayılmak.

Alçağa meyl idüp ‘ummānı gözle

Dağıluban her yañaya aqma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 24).

[dağıluban, -uban]

dağla-: Dağlamak, yaralamak, yakmak.

Aqup her yaña çağlaram suçumu bildüm aqlaram

Cānım āh-ıla **dağlaram** ki ‘irfān-ıla yağlaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

4, Mısra 14). [dağlaram, -r, -am]

dağları dağ üstine ur-: Yanık üstüne yanık açmak, sürekli yakıp yaralamak.

Ey felek n’itdüm saña hoş bağladuñ bāğ üstine

Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,

Mısra 2). [dağları dağ üstine ur, -du, -n]

dağları dağ üstine ur-: Yanık üstüne yanık açmak, sürekli yakıp yaralamak.

Ey felek n’itdüm saña hoş bağladuñ bāğ üstine

Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,

Mısra 2). [dağları dağ üstine ur, -du, -n]

dahhāl: İtiraz eden kişi.

‘Ar ider ‘āriflere baş egüben haq görmege

Dağl ider **dahhāl** gör nā-hağ yire da‘vāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,

Mısra 10). [dahhāl, -ı]

dahı: Başka.

‘Aceb bencileyin uşañı fānı

Yoluñda bir **dahı** hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2).

[dahı,]

Göñüller derdiniñ böyle devāsı

Yoluñda bir **dahı** hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 8).

[dahı,]

Dîzâruñ bâğınıñ verd ü reyhâni

Gülünde bir **dağı** hiç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 28*). [*dağı,]*

‘aşka lâ diyeniñ telbîs kumaşı

Ṭalıñda bir **dağı** hiç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 32*). [*dağı,]*

Ṭâli ‘i Muştafâ nûrına düşe

Fâlıñda bir **dağı** hiç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 36*). [*dağı,]*

Sinân Ümmileyin hiç yüzi qara

Ḳuluñ da bir **dağı** var mı hiç yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 44*). [*dağı,]*

Ḳanı şol derd-ile yanan kim oldur ‘aşkıla qanan

Vişâliñ gibi ey Cânân ki bir **dağı** vişâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 32*). [*dağı,]*

Cins ü mişliñ yok nazîriñ bir **dağı**

İllâ maḥbûbuñ Muḥammed Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 13*). [*dağı,]*

dağı: "Da, de" bağlacı.

Cânın seven irmeyiser ol cânânıñ vuşlatına

Sen **dağı** şatlu cânıña ağıyâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 20*). [*dağı,]*

dağı: Hem.

Fenâ bulsa kamu evlād

Dağı ābā vü hem ecdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 6*). [*dağı,]*

dağı: Artık, bir daha, bundan sonra, sonrasında.

Dağı faẓlıñ bize eyle qulağuz

Be-ḥaqq-ı şāḥibüküm ve mā ğavā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 3*). [*dağı,]*

Dağı zikriñi nuçk eyle dilime

Be-şakş-ı mā yanışku ‘ani’l-hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 5).

[dağı,]

Vađdetiñ envârına ğarķ olduğından ‘aşķ-ıla

Dağı ‘aķla gelmedi Ümmî Sinān divānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 26). [dağı,]

Ĥudāniñ fikridür cānım çerāđı

Dağı derdi baña dermān-ı tāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 22).

[dağı,]

dağı: Başka, bundan başka.

Ķılursañ n’ola luřfıñı erzāñı

Eliñde bir **dağı** hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4).

[dağı,]

Senüñ řapuñda ķul çoķdur ĥisābı ĥaddan artuķdur

Velākin bir **dağı** yoķdur Sinān Ümmî gibi yüzsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26). [dağı,]

dağı: Daha ziyade, çok.

Dağı böyle hezārān biñ teraĥĥumlar edā ķıldı

Velākin bu dilim ķaşır ‘aķıl irmez ķılam tibyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 33). [dağı,]

dağı: Ancak, fakat.

Dağı bundan içerüden söylerisem bir ĥaber

Maĥv ider ĥayret cihāniñ nūrınıñ zıyāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 19). [dağı,]

dağı: "Bile" anlamında bağlaç.

Ķanı sende rüz u leylī dem-be-dem āh u fiğān

Tende cāniñ **dağı** fāriğ oturup olduñ metāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4). [dağı,]

Gelür bir kimse yāram ben saña dir

Görürem ol **daḥı** izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 4*).

[*daḥı,]*

Kimi dir kim yoluña şādıkam ben

Ki turmaz ḳavline ol **daḥı** aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6*).

[*daḥı,]*

Anı ḳor bir **daḥı** ister buluram

İder çün ol **daḥı** bir ğayrı bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*).

[*daḥı,]*

‘Aḳl u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘āşıklarıñ

Anı **daḥı** dosta virmek yeg degül mi vardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,*

Mısra 6). [*daḥı,]*

Evveliñe olmadı hiç ibtidā

Aḫiriñe **daḥı** yoḳdur intihā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 2*). [*daḥı,]*

Vaşf-ı tis‘āndan fenā bul sen **daḥı** yoḳlardan ol

‘İlm-i sırdan lī ma‘a‘llah bulasın vaḳt-ı zamān (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Murabba 3, Mısra 31). [*daḥı,]*

daḥı: "Ve" bağlacı.

Daḥı saña selām itdi benümle ḥoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 13). [*daḥı,]*

İlāhī cism-i insānı **daḥı** nefis ü dil ü cānı

Müsaḥḫar eyle derdiñle yanalum ‘aşḳ-ıla nāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

115, Mısra 9). [*daḥı,]*

Sinān Ümmī helāk oldu ki yoldan çıḳdı zāl oldu

Özi hem bī-mecāl oldu **daḥı** bī-perr ü bāl oldu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*

4, Mısra 34). [*daḥı,]*

daḥı: Bile, de, dahi.

Daḥı her ne ki virdimse aña anda emānetdür

Benümdür şanmasın lākin iderven ḥükmine fermān (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 102, Mısra 27). [*daḥı,]*

daḥı: Kere, daha.

Ki bir **daḥı** sencileyin

Yok olan emsāliñ ḥaḳḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 39). [daḥı,]

Anı ḳor bir **daḥı** ister buluram

İder çün ol **daḥı** bir ḡayrı bāzār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7).

[daḥı,]

Ümmî Sinān eydür bir derde düşdüm

Ḳurtulup bir **daḥı** necāt bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 18). [daḥı,]

daḥl id-: İtiraz etmek.

‘Ār ider ‘āriflere baş egüben ḥaḳ görmege

Daḥl ider daḥḥālî gör nā-ḥaḳ yire da‘vāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 10). [daḥl id, -er]

daḥl odına yakma: Cehennem ateşinde yakmak.

Zāhid ṭoḡrı söyle sözi

Daḥl odına yakma bizi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 10). [daḥl odına yakma,]

dā'im: Daima, her zaman.

Dā'im sen ol dilde sözüm

Seni fikreylesün özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 25). [dā'im,]

Benim işim **dā'im** ḥaṭā

Seniñ işiñ **dā'im** ‘aṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 5). [dā'im,]

Benim işim **dā'im** ḥaṭā

Seniñ işiñ **dā'im** ‘aṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 6). [dā'im,]

Dā'im dilde söylediği

Ol küntü kenzu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 39). [dā'im,]

Kāmil ki şol ‘aşḳ eridür

Dā'im işi Allāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 48). [dā'im,]

Dā'im nazarıña karşı

urmak isterler Sulţānım (mmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 7).

[dā'im,]

amdü li'llāh **dā'im** şükür

Tā ebeddür şāzum benüm (mmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 23).

[dā'im,]

Dā'im adın tekrār ider

Söyler seni dil pâdişāh (mmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 23). [dā'im,]

Her kimi nūruñ cezb ider 'aşkıñ yolın urmaz güder

Dā'im anı iħrāk ider 'aşk-ı zātuñ yā Rabbenā (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 26). [dā'im,]

Kim ki dōstuñ sözün söyler kim ki dōstuñ gülün yıylar

Dā'im 'aşk deñizin boylar yanar vücūdı nār olur (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 12). [dā'im,]

Āferin şol şağşa kim açā hidāyetden kapu

Mazhar-ı cān-ı şafādan ola **dā'im** bir kemāl (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6). [dā'im,]

mmî Sinānıñ cānı **dā'im** 'aşkıñ fermānı

Dir anuñ-içün imānı ben 'iştānı neylerem (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 17). [dā'im,]

Er yüzünden irdüm aña pîr yüzünden gördüm anı

Dā'im şükür ben ol dostuñ mihmānıyam mihmānıyam (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10). [dā'im,]

'Āşık olan kişi **dā'im** dostuñ yolın düze ursun

'Āşıklara ta'n eyleyen imān evin boza çursun (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1). [dā'im,]

dā'im ol-: Sürekli olmak, devam etmek.

Zikre dā'im olalum

Görelüm n'eyler Allāh (mmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 11). [dā'im ol, -alum]

dā'imā: Daima, sürekli.

Dā'imā anuñ gördüğü

Cemāl-ı zātu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 51). [dā'imā,]

Bülbül irincek gülüñ envārına tırmaz dili

Dā'imā gülzāra qarşu zār u efgāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 24). [dā'imā,]

Vāhid ü Ferd ü Aḥaddur **dā'imā** zıkr itdüğü

Zākiriñ kalbinde her dem tevḥīdiñ deryāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 15). [dā'imā,]

Ḥamdü li'llāh çoq şükür toğdı sa'adet şems ü māh

Bir kula kılsa hidāyet **dā'imā** naşrānīdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 12). [dā'imā,]

Dersimüz Seb'u'l-meşānī keşfimiz ilhām-ı Ḥaḳ

Dā'imā söyler dilimiz nuḳkumuz tevḥīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4). [dā'imā,]

'aşkına bağıldur başım 'aşkdur **dā'imā** yoldaşım

'aşk-ıla ben dü cihānıñ sultānıyam sultānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7). [dā'imā,]

Dā'imā bizden ḥaṭā senden 'aṭādur işlenen

'aşkı fazlıñdan müyesser kıl bize burhān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 13). [dā'imā,]

Cürmine Ümmî Sinānıñ zerrece inkārı yoğ

Dā'imā eydür mürüvvet şāḥib-i gufrān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 18). [dā'imā,]

dağ: Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek; takmak.

Niçe bir ḥasret-i hicrān **dağar** dār zülfüñe gerdān

Beni lāyık gerek nūra gerekdür nāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3). [dağar, -ar]

dağ eyle-: (Kapısını) tak eylemek, (kapısını) çalmak; yardım istemek.

Gel ferāgat hırķasın gey eyleme kimseye daķ

Ey Sinān Ümmī geķe gör da‘vī-i esrārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 13). [daķ eyle, -me]

daķı: Bundan sonra, artık.

Revā kıll rūḥ-ı sultānı musallaṭ yedi iķlīme

‘Acem Rūm u Yemen şāḥı bize eylesesün **daķı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 8). [daķı,]

dāl: Ağaç dalı.

Vişālîñ **dalınıñ** ķand-ı nebātı

Balıñda bir daḥı hıç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 11). [dalınıñ, -ın, -in]

Bülbülleyin dem-be-dem āḥ u feryād itmeden

Dost cemālî **dālında** reyḥān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 8). [dālında, -ın, -da]

dāl: Arap alfabesindeki " ﺩ " harfinin ismi.

Celālîñ kibriyāsından eger keşf eylesesñ envār

Ḳamu ‘ālem ola fānī ki ceng ü cim ü **dāl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12). [dāl,]

dāl: Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.

Baḥr-ı muğrıķdur **dalınmaz** bu baḥra ğavvāş bulunmaz

Lā-te‘ ayyündür bilinmez künh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 15). [dalınmaz, -ın, -maz]

dāl ol-: Dal harfî gibi olmak; iki büklüm olmak, beli bükülmek.

Ki ‘ömri pāyimāl oldu büküldi ķaddı dāl oldu

Meded kıll yā veliyya‘llāḥ şefā‘at yā Resūllallāḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 35). [dāl ol, -dı]

dalālet: Sapkınlık, doğru yoldan ayrılma.

Ey Sinān Ümmī **dalālet** zümresinde alma sen

Tevhīdi inkār iden inān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 15). [dalālet,]

dānā: Ālim, bilgin, bilgili kimse.

anı ‘ālemde bir **dānā** ola kim şöyle merdāne

Virüp ‘aqlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9). [dānā,]

Hezārān kāmīl ü **dānā** senüñ vaşfıñ our yazar

Bize ‘aşkıñ kitābını yazarıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9). [dānā,]

dāne: Avda tuzak için kullanılan yem.

Ourmasın ki urmasın anı avlamasın ayār

Gözetmesin ki bir **dāne** utar fa nite kim ayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16). [dāne,]

dāne: Tane, yem, küçük yiyecek parçası.

Yidürür gāhī bir **dāne**

Olup dergāhda bī-gāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 33). [dāne,]

dāne-i haşhāş: Haşhaş tanesi.

Eger dünyā eger ‘uqbā ki sen emr itmeseñ ey şāh

‘Ademden ‘āleme kimse getirmez **dāne-i haşhāş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 16). [dāne-i haşhāş,]

dāniş: Bir konu hakkında birine fikir sormak, baş vurup görüşünü almak, tavsiyesini öğrenmek, istişāre etmek.

Dört kitābıñ aşlına ‘ārif idüm anda men

Bunda gelüp mürşide **dānişimdan** ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 8). [dānişimdan, -ım, -dan]

dār: İdama mahkum olanları asmak için dikilen direk.

Ben yārıma cān virmege na‘ra urup H̄allāc-ıla

Çaldum ene’l-Haḫ nevbetin Manşūr ile **dārda** idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 26). [dārda, -da]

‘aşḫa fermān olmayanlar varlığından geçmedi

Kim ki ‘aşḫa yār olursa **dāra** ber-dār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10). [dāra, -a]

Cān dirīg olmaz belā **dārında** ber-dār eyleseñ

Tek ene’l-ḫaḫ menzilinden ğayrı meydān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 11). [dārında, -ında]

Ol ene’l-ḫaḫ **dārını** seyr eyleyüp Manşūr layın

Ḳalmadı şabrı gidüp ḫurbāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 3). [dārını, -ı, -n, -ı]

Her kim ki ister yārını bıraḫsın elden varını

Dikdüm erenler **dārını** ber-dār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 4). [dārını, -ı, -n, -ı]

dār: Yer, mekan, konak.

Zühd ü taḫvā menzilinden geçdi cān eyler vedā‘

Varduğı **dār** [ol] ene’l-ḫaḫ söyleyen meydānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 14). [dār,]

Dirig itme H̄abîbiñ ḫurmetiyçün

Sefer vaşlıñ bāğında **dārıñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 18). [dārıñadur, -ın, -a, -dur]

Zann u gümāndan ḫurtulan gelsün şehādet **dārına**

Alsun ene’l-ḫaḫdan ḫaber kāmīl imān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9). [dārına, -ı, -n, -a]

dār eyle-: Asmak, idam etmek, darağacında sallandırmak || heba etmek.

Kanda varsa ‘aşḫa uyar ḫalbi ‘arşu’llāh olur

Hırşa virüp göñlini dār eylemez dervīşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 16). [dār eyle, -mez]

dāra çekil-: Asılmak.

İlāhī dār-ı vaşlıñda bu cān olmağ diler ber-dār

Çekildüñ dāra yā ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 2). [dāra çekil, -dü, -n]

darb ur- Darbe vurmak; üzüntüden göğsünü yumruklamak.

‘aşğ degül mi Ferhādîñ zār-ıla tağlar deldügi

Ger Şirîniñ hasretinden āh idüp darb urısa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 70). [darb ur, -ı, -sa]

darbı in- Darbe, vurma, vuruş.

Nār-ı maḥabbet kaynadı envār-ı mevc oldı revān

Ol kândiliñ tış yüzine Ƴarbı inen derde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 12). [darbı in, -en]

darb-ı zikr- Zikrin darbesi, tesiri.

Darb-ı zikriñ şoḥbetinde cānı ḥayrān eylegil

Ƴalmasun çek bir özüñde bağıri biryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75,
Mısra 1). [darb-ı zikr,]

dār-ı beḳā- Sonsuzluk evi, ahiret.

Gerçi vāşıl olduñ sırr-ıla Ḥaḳḳa

Size menzil oldı bu **dār-ı beḳā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 6).
[dār-ı beḳā,]

dār-ı dünyā- Dünya yurdu, yeryüzü.

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ mekrī ta‘āmından

‘Aceb bu dār-ı dünyāda niçe bir olasın sekrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 4). [dār-ı dünyā, -da]

Dār-ı dünyā bir misāfir-ḥānedür bellü beyān

Sıḳlet imiş kişiye bu dünyede zinet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,
Mısra 11). [dār-ı dünyā,]

dār-ı ‘izzet- Büyüklük, yücelik, ululuk yurdu.

Yâ İlâhî **dâr-ı 'izzet** dinilen menzil nedür

Qıldıgım saña hidâyet herkese ihsân mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 3). [dâr-ı 'izzet,]

dâr-ı miḥnet: Dert kapısı. II Dünya.

Didi ol dâr-ı miḥnetde qarâr eylemesin aṣlâ

Ki zîrâ köpri üstinde kimesne eylemez evṭân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 23). [dâr-ı miḥnet, -de]

dâr-ı vaşl: Sevgiliye kavuşma yurdu, sevgiliye kavuşulan yer.

İlâhî dâr-ı vaşlıñda bu cân olmak diler ber-dâr

Çekildüñ dâra yâ 'abdim şanursın olmadüñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 1). [dâr-ı vaşl, -ın, -da]

dâr-i zülf: (Sevgilinin idama mahkum olanları asmak için) dikilen direktteki (ipe benzeyen) saçları.

Niçe bir ḥasret-i hicrân daqar dâr zülfüñe gerdân

Beni lâyıq gerek nûra gerekdür nâre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3). [dâr-i zülf, -ün, -e]

darıl-: Gücenmek, kızmak.

Bu dünyânıñ yoqluğına **darılma**

Siñek gibi 'ankebûta sarılma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 25). [darılma, -ma]

dârü'l-belâ: Bela yurdu, dünya.

Ġam yime **dârü'l-belâniñ** miḥnetinden fariğ ol

Eyleme hergiz qarâr kim bulına dârü'l-qarâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9). [dârü'l-belâniñ,]

dârü'l-qarâr: Asıl durulacak yer, ebedi ikamet edilecek yurt manasındaki bu terkip de cennete girenlerin Allah'a hamd ve şükür sırasında buldukları mekan için kullanacakları bir tabirdir.

Ėam yime dārü'l-belānîñ miğnetinden fāriĖ ol

Eyleme hergiz Ėarār kim bulına **dārü'l-Ėarār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10). [dārü'l-Ėarār,]

dārü's-selām: Maddî ve mânevî âfetlerden korunmuş esenlik yurdu anlamına gelen ve Kur'ân-ı Kerîm'de cennetin isimlerinden biri olarak geÇen tabir.

Ger dilersenĖ kim bulasın anda sen **dārü's-selām**

Gel fenâdan öñ fenâ ol gel fenâ Ėıl iğtiyâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7). [dārü's-selām,]

daş: Dış; beden, cisim.

Halk-ıla **daşı** Hakk-ıla işi

Top idüp başı yola girendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5). [daşı, -ı]

Daşı fenâ-ender-fenâ içi beğâ-ender-beğâ

Sırrı likâ-ender-likâ olmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 11). [daşı, -ı]

Yedi deryâ cüş idüben mevcini Ėıldı beyân

Mağva irdi kim bu toprağ-ıla **daşım** neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 10). [daşım, -ım]

daşın gözle-: Sadece dışta olana, maddi âleme önem vermek.

Kimse bilimez arar bulımaz

Daşın gözleyen mağrûm Ėalandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 14). [daşın gözle, -y, -en]

daşına bak-: Dışına bakmak, maddiyata önem vermek.

Daşına bağan göñlini yağan

Şol Ėayr-i Hakkâ göñül virendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 15). [daşına bak, -an]

da'vâ: İddia, mesele.

Vāhid ü Qahhār oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider **da'vāsını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 18). [da'vāsını, -sın, -ı]

da'vā: İddia, mesele.

‘Ār ider ‘āriflere baş egüben haq görmege

Daḥl ider daḥḥālî gör nā-haḥ yire **da'vāsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 10). [da'vāsı, -sı]

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü **da'vāsı** hep yalan olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10). [da'vāsı, -sı]

da'vā eyle-: Bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürüp üstünlük taslamak, iddia etmek.

Ey cihānda pehlevānum diyü da'vā eyleyen

Dîv-i nefsiñ basmağa pes getür āliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 11). [da'vā eyle, -y, -en]

da'vā-yı merdān kııl-: Mertlik iddiasında bulunmak.

Ḥāşıl-ı kelām ḥasāret çekmeden kaçup sever

Ey kıılan da'vā-yı merdān kıılmayasın hîç maḥām (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 6). [da'vā-yı merdān kııl, -an]

da'vet eyle-: Davet etmek, çağırmaq; birinin bir şeye uymasını istemek.

‘Ālim ü ‘āmil naşîḥat ehli olan kişiler

Ḥalkı Ḥaḥḥa da'vet eyler āvāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 22). [da'vet eyle, -r]

da'vet eyle-: Çağırmaq, davet etmek.

Gerçi küstāḥlıḳdur dirsüz da'vet eylemek

Ey keremleriñ kânı fazl-ıla gelseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 5). [da'vet eyle, -mek]

davi: Dava, mücadele.

Kimdür ol meydân-ı 'aşka cân virüp baş oynayan

Nice kıılır **daviyi** ol geçmeyen zünnârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 8*). [*daviyi, -y, -i*]

da'vî kılasın: *İddia etmek.*

Niçe bir ben deyü **da'vî kılasın**

Her ne işledüñse bir gün bulasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 9*).
[*da'vî kılasın, -a, -sın*]

dāvūd: *Davut Peygamber.*

Gāhi Nūh oldum gāhi Lūt gāh Yūnus oldum gāh **Dāvūd**

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [*dāvūd,*]

dāyim: *Daima, her zaman.*

Niçeler eydür ki dünyā niçeler eydür bekā

Bu Sinān Ümmî hemîşe **dāyim** Allāh dir hemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 14*). [*dāyim,*]

dayre: *Dayra, nehir.*

Yedi deryā yedi **dayre** yedi kıat gök toköz eflāk

İçinde tevḥîd-i zātîñ bulunsun cümle revnākı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 11*). [*dayre,*]

de: *Demek, söylemek.*

Maķşūdımız öñden şoña

Budur ki **dirüm** ben saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 26*). [*dirüm, -r, -üm*]

Niçe bir ben **deyü** da'vî kılasın

Her ne işledüñse bir gün bulasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 9*).
[*deyü, -y, -ü*]

Ehl-i küfrüñ kaç yanından şöḥbet itme fāriğ ol

Ḥaķķa bāṭıldur **deyüben** ğarazından bellüdüür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 14*). [*deyüben, -y, -üben*]

Her eşyânîñ derûnında ‘acâyib hükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol **denilmez** gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 12). [denilmez, -n, -il, -mez, -]

Görün ol şâni‘-i kudret ne hikmetler kılar izhâr

Kimi Nemrûd tağı **denmiş** kimi Mûsâya tûr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [denmiş, -n, -miş]

de: "De" bağlacı.

Gel ey gâfil uyan sen **de**

Maḥabbet var-ısa cânda (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 25). [de,]

Şular gibi çağlayup ak

Bul sen **de** vâhidu’llâhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 12). [de,]

Dilerseñ bulasın sen **de**

Nişân-ı maḥşadu’llâhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 19). [de,]

Bu kanâ‘at cübbesinden key şaḥın çıkarma baş

Gâfil olma aldar avlar seni **de** çiyner tölâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 14). [de,]

Ger olasın ‘ömr içinde sen **de** İbrâhîm Ḥalîl

Şanda kim vîrân gönüller var ise var anı yap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 19). [de,]

Sen **de** anı cân u gönülden istediñ ise

Ümmî Sinân şaḥın belâdan eyleme ifrâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 21). [de,]

Hemîşe sen idüp iḥsân veli biz ideriz ‘işyân

Ḥaḥâmız maḥv idüp bizden olaydıñ sen **de** bir ḥôşnûz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 18). [de,]

Ol şarâbîñ kırbasından eksilür mi ey sâķî

İçirüp ben miskine **de** mest ü ḥayrân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 18). [de,]

Derd-i yârdan ğayrısından fâriğ olup dem-be-dem

‘aşķ-ıla el bir ideydiñ sen **de** n’ olayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 28). [de,]

Gel ey t̄alib eger sen **de** taleb kıldıñsa ol Şāhı

O Sulţānıñ firāķından kılasın her seher efġān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [*de,]*

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bak sen **de** gör

‘Aşıkı ħayrān iden tevĥîd-i zātu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 9*). [*de,]*

Cān u başı terk it ey dil sen **de** ‘āşıklardan ol

Muşafā şer‘i yolında şapma şādıķlardan ol (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29*). [*de,]*

def’ ol-: *Uzaklaştırma, ortadan kaldırma.*

Nefs-ile aġyār olup gel cān-ıla yār ol bugün

Ola kim def’ ola z̄ulmet bulına ayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 14*). [*def’ ol, -a]*

defter: *Defter || adalet defteri.*

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ **defterin** yaķdı oda

Saçdılar begler ħākimler ħalka z̄ulmüñ odını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 19*). [*defterin, -in]*

deg: *Ulaşmak, erişmek.*

Ne bilem ki o gün ol şāh neler iĥsān idiserdür

Ki ol bir t̄ac-ı ‘izzetdür **deger** mi degme insāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12*). [*deger, -er]*

degme: *Olur olmaz, rastgele, sıradan.*

Ĥalkıñ çoġı ħaķķı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşib olmaz vaşl-ı z̄ātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8*). [*degmelere, -ler, -e]*

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

Ṭālî ‘in t̄ut kişiniñ gör yıldızından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 27*). [*degme,]*

Haq yolında saña yoldaş olmağa

Degme bir kimseniñ başı çatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 18*).
[degme,]

Ne bilem ki o gün ol şâh neler ihsân idiserdür

Ki ol bir tâc-ı 'izzetdür deger mi **degme** insâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12*). [degme,]

Açma râziñ **degme** bir kimseye mahrem olmasun

Sîretiñden fâriğ olma bekle Haqqıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 17*). [degme,]

Degme evde pâdişâhıñ şem'î yanmaz şöyle bil

Cân u dilde 'aşq-ı yârı arturan gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 11*). [degme,]

Adı 'aşqdur yanar cānda bulunmaz **degme** insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez gayrı fermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 13*). [degme,]

Maşlaḥat iş bitüren gönül yapanlar 'arş yapar

İş bu remziñ ma'nisini **degme** nādān bilmeye ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 4*). [degme,]

degül: Değil, olumsuzluk edatı.

Bülbülüñ efgān itdügi

Bağçe **degüldür** gülidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 16*).
[degüldür, -dür]

Ki zātu lâ-teayyünden ḥaber şormak **degül** ma'nā

Anuñ āşār-ı feyzinden ḥaber virsün bilen peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3*). [degül,]

İhtiyārımla **degüldür** bu diliñ şerḥ itdügi

Nuḫ-ı Raḥmāndur cesed aña bugün berḥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 21*). [degüldür, -dür]

Soñradan irmiş **degüldür** devlete Ümmî Sinān

Tā ezel ḳālū belā bāzārınıñ 'aṭṭarıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 25*). [degüldür, -dür]

Fāsıkine ta‘n için **degül** bizüm niyāzımız

Çünkü anlar Hāzretiñden zecr-ile zindān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9). [degül,]

Münkir-i rü‘yā **degülseñ** yek nazar kıl sen saña

Cān göziniñ gözlüğinden görünen gel baķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 21). [degülseñ, -se, -ñ]

Sinān Ümmî gibi mücrim **degüldür**

Ümîz tutduķları hep varıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 21). [degüldür, -dür]

‘İyāl ü ehl-i beyt ü kıl qaravaş

Baķaram hiç **degül** benümle pür-yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10). [degül,]

Kendi nefsiñiñ ‘illetin bilmeyen insān **degüldür**

Hem rûhınıñ hākiķatın bulmayan insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1). [degüldür, -dür]

Kendi nefsiñiñ ‘illetin bilmeyen insān **degüldür**

Hem rûhınıñ hākiķatın bulmayan insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2). [degüldür, -dür]

İnsān gelür hayvān gider İblīs anı tırmaz yider

‘aşķ-ıla cümle ‘āleme tölmayan insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4). [degüldür, -dür]

Gerekse oķusun yazsın gerek seyyāh olup gezsın

Bu tevħidiñ deryāsına talmayan insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6). [degüldür, -dür]

Şeri‘atı bildim diyen tārīķatı buldum diyen

Hāķīķatıñ güllerini yolmayan insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8). [degüldür, -dür]

Çün buyurdu Hāyrü’l-beşer mütü kable en-temütü

Ölmedin oñ bunda iken ölmeyen insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10). [degüldür, -dür]

Daşı fenā-ender-fenā içi beķā-ender-beķā

Sırrı likā-ender-likā olmayan insān **degüldür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 12). [degüldür, -dür]

İrenler tevḥīd-i zāta cāmi‘ olur her şıfāta

Bu sırriñ taḥtına sulṭān olmayan insān **degüldür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 14*). [*degüldür, -dür*]

Ṭıfl-ı ma‘ nî zıkr-i ḳalbî pir yüzinden taḥşîl idüp

Sır ilinde ḳalb-i selîm bulmayan insān **degüldür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 16*). [*degüldür, -dür*]

Ümmî Sinān bu tevḥīdiñ ḥaḳîḳatın söyler yine

İmān-ı taḥḳîḳ es-selām bulmayan insān **degüldür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 18*). [*degüldür, -dür*]

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm

Ġayrı **degül** şimdi hemān Ḥaḳdur bizüm iḳrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*). [*degül,]*

Ehl-i ḳāl insāna **degül** yoḳdur aña sözimüz

Ehl-i ḥāl ‘aşıḳlara söyler bizüm ‘irfānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*). [*degül,]*

Kimi insān kimi ḥayvān **degül** bir birine yeksān

Kiminüñ yazılup iḥsān kiminüñ şerr ü şūr ancaḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 15*). [*degül,]*

Yanar cānında derd odı Sinān Ümmî **degüldür** saĝ

Başında ḥükm iden sevdā niḳābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 17*). [*degüldür, -dür*]

Nefsim **degül** söyledüğüm rüḥum ḥālîdur didüğüm

Bunda gelüp uğradüğüm ol şāhımñ fermānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 23*). [*degül,]*

Gizli **degül** gün gibi āşkāreyem ‘āriflere

Münkiriñ gönlin perîşān eyleyen pinḥān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 15*). [*degül,]*

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ḥammār olan

Tā ebed ayuḳ **degüldür** mest ü ḥayrān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 22*). [*degüldür, -dür*]

Şā’im ḳā’im ne maḳşūdum ay gün **degüldür** ma’būdum

Ne şemsīyem ne ḳamerī sübhānıyam sübhānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5*). [*degüldür, -dür*]

Ben **degülem** bunu diyen ilhām-ı Hākdur söyleden

Bir sır gelüp nuḡ eyledi ben arada perde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 29*). [*degülem, -(e)m*]

Hâlîme yâr olmayan vâkıf **degül** esrârıma

‘aşk-ıla kim yâr olursa ta‘lim-i rāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 11*). [*degül,]*

Dir Sinān Ümmî bize lâzım **degül** gayrı mekân

Mürğ-i lâhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21*). [*degül,]*

Gizli **degül** gün gibi âşkâreyem günden ‘ayān

Añlamaz nādān olan şimdi benüm settârlığıım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7*). [*degül,]*

Hızr içdügi āb-ı hayāt ‘aşıklara hâcet **degül**

Vaşlıñ meyinden şun bize Hızr-ı Nebiyyullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 11*). [*degül,]*

‘Aql u cāndan gayrı evvel nesi var ‘aşıklarıñ

Anı dahı dosta virmek yeg **degül** mi vardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 6*). [*degül,]*

Söylemek lâzım **degüldür** gerçi ‘irfān ehline

İllā bu sır kısmet olmuşdur ezel bāzardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 11*). [*degüldür, -dür]*

Didi nefsim ki bu yanmağ hüner **degül** gözüñ aç bağ

Baña iğvā ider zālîm cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17*). [*degül,]*

Ser göziyle görenlere çok **degüldür** sözüm benüm

Aydan günden ‘ayān oldu sırru’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 15*). [*degüldür, -dür]*

Zāhirimiz pür-fenādur bātıñımız pür-beğā

Biz **degülüz** Hāğ yolında gayrı aḥvāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 14*). [*degülüz, -üz]*

Gel berü gel ‘āqıl-iseñ añla kim bu ma‘ni’i

‘Aşıka bil ğam **degüldür** dost için derd ü belā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4*). [*degüldür, -dür]*

Derdiñden āhir dünyede şafā **degüldür** yā Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 1*). [degüldür, -dür]

Derdiñden āhir dünyede şafā **degüldür** yā Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 2*). [degüldür, -dür]

Mağşüdümuz öñden şoña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4*). [degüldür, -dür]

İster za'îf pervāneler şem'ine karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 6*). [degüldür, -dür]

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara

Hağ sâ'ilin boş göndere revā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 8*). [degüldür, -dür]

Cānda çerāğı 'āşıkıñ 'aşk-ı kadîmiñden yanar

Vaşlıñ bāğına bağ olan hevā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12*). [degüldür, -dür]

Her kişi bir sancağ-ıla varmağ diler dergāhıña

'aşkıñdan ayrısı bize livā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 14*). [degüldür, -dür]

Düşüp hayāliñ cengine senden seni isteyene

Firdevs-i a'lā bāğları 'atā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 16*). [degüldür, -dür]

Vaşlıñ şarābından senüñ bir kıatre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 18*). [degüldür, -dür]

Derd ü belāñ meydānına başını top idenlere

Biñ hūrī biñ taht u sarāy bekā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20*). [degüldür, -dür]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker

İki cihān zevkı aña şifā **degüldür** yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 22*). [degüldür, -dür]

Evvel dīvānıñdan uçan ister nişān-ı bī-nişān

Yedi tamu sekiz cinān yuva **degüldür** yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 24). [degüldür, -dür]

Kevn ü mekānıñ devletin saymaz pula Ümmî Sinān

Genc-i nihān olmayıcağ ğınā **degüldür** yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 26). [degüldür, -dür]

Şöyle bil kim Hāğ Ta'ālānıñ işi yañlış **degül**

Her ne kılsa ibtidā 'ālimdür intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15). [degül,]

Muhammed maẓhar-ı zātıñ **degül** mi

Dağı kevénye raḥmetiñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 1). [degül,]

Muhammed maẓhar-ı zātıñ **degül** mi

Dağı kevénye raḥmetiñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 2). [degül,]

Bi-ḥamdi'llāh adımız oldu insān

Senüñ cān bize mürvetiñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 4). [degül,]

Oқudum süre-i Seb'u'l-meşānī

Delilim çünki āyātıñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 6). [degül,]

Kelām-ı Hāğ-durur añladum İhlāş

Beyānı zāt u şıfātıñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 8). [degül,]

'Aşıkıñ qalbini envār iden çün

Dilindeki ism-i zātıñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 10). [degül,]

Gören sen gösteren sensin İlāhī

Mü'miniñ qalbi mir'ātıñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 12). [degül,]

Kime kim irmedi 'aşkıñ zülālı

Hemān 'ayn-ı maẓarrātıñ **degül** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 14). [degül,]

Şu kim ta'n eyleyen ehl-i sürūra

Cehennem ol şeqāvātūñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 16*).

[degül,]

Oğuyan ismiñi her dem dilinde

Çün ol tevhiid ü vaḥdetiñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra*

18). [degül,]

Ledünnî 'ilminiñ dilde zuhûrı

Gelen ilhâm vâridātūñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 20*).

[degül,]

Baña üstādımıñ kıldığı irşād

Hâş-ı 'ilmi mühimmātūñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra*

22). [degül,]

Bize mürşid olan 'ayne'l-yakîne

Senüñ fazl u 'inâyātūñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 24*).

[degül,]

Fenâ-ender-fenâ olan ne hoşdur

Gümân ehline işbātūñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 26*).

[degül,]

Len tenälü'l-birra ḥattâ tünfiķū

Oğundi çünki âyetiñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 28*).

[degül,]

Cemâliñ derdini kimden alursañ

'Azâbı nâr-ı ḥasretiñ **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 30*).

[degül,]

Sinân Ümmî çün oldı 'aşka mihmân

Bilindi câna vuşlatın **degül** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 32*).

[degül,]

'aşk **degül** mi nûr-ı câmi' var iden bil ibtidâ

Gerçi Hâķķıñ künh-i zâtı lâ-te' ayyün nûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 13*). [degül,]

'aşk **degül** mi nûr-ı câmi' den kılan 'arşı binâ

Gerçi Hâlik ḳudretinden şâni' mestûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,*

Mısra 15). [degül,]

‘aşk **degül** mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsî semâ’

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 17*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi berr ü bahri zâhir iden ne ki var

Ba‘zı maqbül ba‘zı gerçi yâbis ü maħcür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 19*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi on sekiz biñ ‘âlemiñ sermâyesi

Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 21*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi kim sekiz cennâtı zeyn iden tamâm

Gerçi Hâkķıñ kullarına rahmeti meksûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi yedi tamu nârın iden pür-‘azâb

Yakısar Hâkķa Nebîye ‘aşka kim menkür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 25*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi kenz-i maħfî’i ‘ayân iden ezel

Ger Muhammed mazhar-ı zâti muşavver nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 27*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi hürmetine zâhir iden Aħmediñ

Enbiyâ’ ü mürselîniñ cümlesi pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 29*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi enbiyâ’ ü mürselîniñ hürmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi aşl-ı ebrâr u muķarreb ğayrı nâs

Külli şey’ hep tākātınca Hâliķa meşkür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 33*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan

Muşafâniñ hürmetine ger suçı mağfûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi Şîte bunca dürlü şan‘at öğrenen

Gerçi Cebra’îl vesîle izn-i Hâķ destûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 37*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi Eyyübü derde giriftâr eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem hem messeniye’z-zurr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 39*). [degül,]

‘aşk **degül** mi Ya ‘kūbuñ gözlerini kıan eyleyen

Gerçi Yūsuf hasretinden cigeri tennür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 41*). [degül,]

‘aşk **degül** mi Yūsufı Ken ‘āna sultān eyleyen

Gerçi taqdîr-i Hudā-yı Kādir u Ğayūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 43*). [degül,]

‘aşk **degül** mi kim kılan anuñ ‘aşāsın ejdehā

Gerçi kim Mūsā bin ‘İmrān-ı Kelīm-i tūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 45*). [degül,]

‘aşk **degül** mi meyyiti ‘İsā deminden hay kılan

Gerçi kim mazhar-ı kudret ma‘den-i meşhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 47*). [degül,]

‘aşk **degül** mi evvel āhır Muştafāniñ devleti

Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 49*). [degül,]

‘aşk **degül** mi haq kılan şer‘i şırāt-ı müstekîm

Gerçi [kim] vech-i Muhammeden beri mazhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 51*). [degül,]

‘aşk **degül** mi Muştafâyı yāre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile Hudāsı vahdete oğur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 53*). [degül,]

‘aşk **degül** mi Muştafâyı kâbe kavseyn eyleyen

Gerçi ev ednā şarābından sını mahmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 55*). [degül,]

‘aşk **degül** mi Murtażâyı şîr-i Yezdān eyleyen

Gerçi kim evvel Resüle vāhidün min nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 57*). [degül,]

‘aşk **degül** mi yir yüzine nāzil iden dört kitāb

Biri Tevrāt İncil ü Furqān ü ger Zebūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 59*). [degül,]

‘aşk **degül** mi her Nebīden gösteren bir mu‘cizāt

Gerçi Hālīk hılkatında kâbiliyyet qor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi t̄alibi bir mürşide k̄ul eyleyen

Bāb-ı Hāqdan gerçi h̄āk-i pāyine yüz sürise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi Leyliye Mecnūnı mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayālinden yol üzre t̄ur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 65*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi cān-verler görüben ‘Abdürezzāk

Gerçi yāriñ yarasından zār-ı bī-huzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 67*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi Ferhādīñ zār-ıla tağlar deldügi

Ger Şirīniñ hasretinden āh idüp darb urısa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 69*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi kim Züleyhāniñ özin nār eyleyen

Gerçi Ya‘küb oğlı Yūsuf arada mezbūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi ‘āşıkı şevk-ıla ber-dār eyleyen

Gerçi Bağdādī ene’l-hāk söyleyen Manşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 73*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi ancalarıñ zāhirin vīrān iden

Gerçi kim bātın bināsı ‘aşk-ıla ma‘mūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 75*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi ‘āşıkı hem sırr-ıla sultān iden

Gerçi h̄alk-ı ‘ālem içre ‘āciz ü maḫhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 77*). [*degül,]*

‘aşk **degül** mi bu Sinān Ümmīyi bülbül eyleyen

Gerçi zikr-i h̄aş-ıla ol Hālīka mezkūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 79*). [*degül,]*

degül mi: *Tasdik ettirme, onaylatma anlamında kullanılan bir söz.*

Şalur mı 'aklı başında

Senüñ sekriñ **degül mi** Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 12).

[degül mi,]

degül mi: Tasdik ettirme, onaylatma anlamında kullanılan bir söz.

İçen vaşlıñ şarābından

Senüñ bekriñ **degül mi** Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 8). [degül

mi,]

degül mi: Tasdik ettirme, onaylatma anlamında kullanılan bir söz.

Dilinde şākiriñ her dem

Senüñ şükriñ **degül mi** Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 4). [degül

mi,]

degül mi: Tasdik ettirme, onaylatma anlamında kullanılan bir söz.

Dilinde zākiriñ her dem

Senüñ zikriñ **degül mi** Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 2). [degül

mi,]

dehān: Ağız II Sevgilinin ağzı.

Kim ki ol yāriñ **dehānından** kığılıcım yandurur

Kevn ü 'ālem men' ider mi ol yāriñ ataşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,

Mısra 17). [dehānından, -ın, -dan]

del: Delik açmak; yırtmak, açmak, aydınlatmak.

Gerçi 'işyānım yüzi rahmetiñe oldu kap

İntikāmın Aḥmediñ nūr ile **delseñ** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116,

Mısra 18). [delseñ, -se, -n]

deli: Akıl veya şuuru yerinde olmayan, çılgın, meczup, mecnun.

Kim eydür uşludur kim eydür **delü**

Ḥalka seyrān oldum 'aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9).

[delü,]

Yağmaladı gönülümü benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm ‘aceb sevdāya görüñ yine ben **deli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 2). [deli,]

Çodum nāmūsı ‘ārı kılam āh-ıla zārı

Dağıdam berg ü bārı çün dinüldüm ben **deli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 4). [deli,]

Münkirlere karşı gel yārı ‘uryān eyleme

‘Aklıñ evinde otur gel yeter uşlan **deli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 10). [deli,]

Her nefes ‘aşıklarıñ nuṭkundan yā Hū gelür

Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben **deli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 14). [deli,]

Ḥayrān olan ezelden ayık olmaz tā ebed

Yağşılariñ Yağşısı ḥalka ne yaman **deli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 16). [deli,]

deli ol: Aklını kaybetmek, delirmek.

Ḥasretiñden olup deli

Ṭuramaz öter cān bülbüli (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 9). [deli ol, -up]

Ümmî Sinān sen bugün açarsın gizli düğün

Söylenecek söz midür meger olduñ sen deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 18). [deli ol, -du, -n]

delil: Bir dava ve meseleyi ispata yarayan şey, burhan. Nişan, alâmet.

Dört kitābı okuyan ‘ilme muḥtāc olur mı

Sırran seyrān itmege **delil** ü burhān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 12). [delil,]

delil: Yol gösterici, kılavuz, rehber.

Zāhirde bāṭında oldur **delilim**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 11). [delilim, -im]

Kendü sırrın bilmeyen virmez haqıkatdan haber

Çünkü bu yolda **delilimdür** benüm şîr-i Ğafür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 20). [delilimdür, -im, -dür]

Delilim mürşid-i kâmil şanuğum tevḥîd-i esmâ

Gümâna düşmesün nefsiñ bu menzile irerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 13). [delilim, -im]

Delîlim âyet-i Qur'ân ki sübhâne'llezî burhân

Ki lâ-ezmân ve lâ-imbân veyâḥûd mülk ü mâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 21). [delîlim, -im]

dellâl: Satıcı ile alıcı beyinde vasıta olan, birinin malını nida ederek satan.

Cânım **dellâlda** gezer şatmağa geldüm bugün

Ey Mısrıñ şâhı Ken'ân, Yūsufuñ alsan n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 9). [dellâlda, -da]

Her kim belî dirse bize belkim anuñ **dellâhyam**

'aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9). [dellâhyam, -ı, -y, -am]

dellâl-ı bâzâr: Malını satmak için bağıırıp çağırın pazarcı.

Ya 'küb-ıla kıldum figân Yūsuf-ıla oldum revân

Şehr-i Mışırda bey' olan dellâl-ı bâzârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 20). [dellâl-ı bâzâr, -da]

dellâllığı deg: Tellallığı, çağırıtmaçlığı nasip olmak.

Dört kitâbiñ aşlı ezel tevḥîd-i zātuñ sırrıdur

Dellâllığı degdi bize sırr-ı Qur'ân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4). [dellâllığı deg, -di]

delü: Aklını kaçırmış, çıldırmış kimse || aşık.

Böyledür bu 'aşkıñ işi

Her kim uyarsa **delüdü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 4). [delüdü, -dür]

dem: An, vakit, zaman.

Aç gözüni bir **dem** uyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 1*). [dem,]

Bir **dem** seni gören gözler

Her **dem** hayâliñi gözler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 13*). [dem,]

Bir **dem** seni gören gözler

Her **dem** hayâliñi gözler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 14*). [dem,]

Bir **dem** ayrılmak istemez

Cemâliñden gözüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 1*).

[dem,]

Vaşl-ı dostdur cân iline

Her **dem** bahâr yazum benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 12*).

[dem,]

Ümmî Sinân dir yâ Şani

Her **dem** budur sözüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 28*).

[dem,]

Dilinde zâkiriñ her **dem**

Senüñ zikriñ degül mi Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 1*). [dem,]

Dilinde şâkiriñ her **dem**

Senüñ şükrüñ degül mi Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 3*).

[dem,]

Hayâliñden gelen her **dem**

Senüñ fikriñ degül mi Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 15*).

[dem,]

Ol **dem** ol İsrâfil şırı urıncağ

Silkinüp topra ğum öri tırıncağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 21*).

[dem,]

Açılmadı hüsnüñ güli

Bir **dem** nazâr kıl pâdişâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 12*).

[dem,]

Meni her **dem** yağar şol ki

‘Aceb anı bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 11*). [dem,]

Hey utanmaz niçe bir ğafletdesin bir **dem** uyan

Hağ Ta‘âlâ emrine fermândan olduñ bî-ğaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 17*). [dem,]

‘Ārifîñ qalbinde her **dem** ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşıkîñ qalbinde her **dem** ma‘şūkuñ sevdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 1*). [dem,]

‘Ārifîñ qalbinde her **dem** ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşıkîñ qalbinde her **dem** ma‘şūkuñ sevdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2*). [dem,]

Kâmil insân on sekiz biñ ‘âlemi câmi’-durur

‘âlemiñ qalbinde her **dem** âyet-i kübrâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 6*). [dem,]

Küfr ü îmân neydügin fehm eylemez yoqdur necât

Fâsıkîñ qalbinde her **dem** İblisîñ igvâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 14*). [dem,]

Vâhid ü Ferd ü Aḥaddur dâ’imâ zıkr itdügi

Zâkiriñ qalbinde her **dem** tevḥîdiñ deryâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 16*). [dem,]

Ḥamdü li’llâh çoq şükür iḥsânına yoqdur ‘aded

Şâkiriñ qalbinde her **dem** şükr ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18*). [dem,]

Āşinâsından ḥaberdâr olmayup guşsa çeker

Zâhidiñ qalbinde her **dem** cennetiñ ferdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 22*). [dem,]

Küfr ü zulmet perdesinden qurtılaldan cânımız

Dir Sinân Ümmî şükür her **dem** diliñ tekrârıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 14*). [dem,]

Baña uyduqları her **dem** yoluñda

Senüñ cân virmege bāzārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 13*). [dem,]

Niçe bir hasretiñ nârı beni iḥrâq ider her **dem**

Bugün vaşlıñdan ayrılman gerek biñ päre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7*). [dem,]

Beni ḥayrân iden her **dem** ol Vâhidiñ esrârıdur

Ötsün yine cân bülbüli bahâr irdi gülzârım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [dem,]

Ḥabībīñ Aḥmede yā Rab mülākāt eyleseñ bir **dem**

Muṣāḥib eyledim saña ki şanma olasin aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 13). [dem,]

Qanı ben miskine senden irişe derdime dermân

Qanı ben za‘ıfe bir **dem** ireydi bir naẓar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14). [dem,]

‘İbâdet günidir şoḥbet **demidür**

Nefsiñ hevâsına irüp yetilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7). [demidür,]

Câhil ü nādân alurlar her nefes lâdan kelâm

Evliyâ nuṭkıyla her **dem** virdimiz tevḥîd-i ḥâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8). [dem,]

Niçe bir **dem** kaṭre olup çağlayam ey Pâdişâh

Ola kim dürler biteydi baḥr-ı ‘ummân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 21). [dem,]

Ol şafâ şehrinde her **dem** ‘ilm-i Ḥaḳ mihmâniyam

Qāl u kı̄l benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 17). [dem,]

‘Âşıkam vechiñ görüp ḥayrân olam her **dem** senüñ

Şadıqam zâtuñ görüp ḳurbân olam her **dem** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1). [dem,]

‘Âşıkam vechiñ görüp ḥayrân olam her **dem** senüñ

Şadıqam zâtuñ görüp ḳurbân olam her **dem** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2). [dem,]

Zulmet-i keşretde her **dem** âh ider pervāneyem

Ol cemâliñ şem’ine biryân olam her **dem** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3). [dem,]

Zulmet-i keşretde her **dem** âh ider pervāneyem

Ol cemâliñ şem’ine biryân olam her **dem** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4). [dem,]

Göñlümüñ tûrında Mûsâ gibi ednâdur bu cân

Hem tecellî nûrına giryân olam her **dem** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [dem,]

Bülbülem āh u figānımdan murādım her nefes

Bāğ-ı gülzārında hoş ḥandān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8*). [dem,]

Şu gibi çağladuğumdan her zamān leyl ü nehār

Baḥr-ı zātıña irüp ‘ummān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10*). [dem,]

Şun maḥabbet bādesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben ‘aşkıña mihmān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 12*). [dem,]

Cāmı vuşlat şerbetinden ayık itme kıl kerem

Vaḥdetiñ envārına ḥayrān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 14*). [dem,]

‘Urvetü’l-vüşkā daḳup gerdānuma geldüm ezel

Yolıña cān virmege merdān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 16*). [dem,]

Genc-i kimyā bābını feth eyle dilde ey Kerīm

Derdlü ‘aşıklarına dermān olan her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 18*). [dem,]

Eyle maḥv eyle hüviyyet baḥrına sür ḳalbimi

‘İlmiñe ‘irfānıña burhān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 20*). [dem,]

Ġuşşa vü ḡamdan ḥalāş eyle dir uş Ümmî Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sultān olam her **dem** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 22*). [dem,]

Ey diriḡā sen seni hep ‘āleme yayduñ göñül

Böyle her **dem** bî-ḳarār olmaḳda ne tıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*). [dem,]

Niçe bir **dem** zevkıñi nüş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir **dem** sükker-i Ḥaḳ cāmı şunayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 35*). [dem,]

Niçe bir **dem** zevkıñi nüş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir **dem** sükker-i Ḥaḳ cāmı şunayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 36*). [dem,]

‘Āşıka mürşid olan āyāt-ı Qur’ān añladum

‘Ārifiñ ħalbinde her **dem** ‘ilm ü ‘irfān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 2*). [dem,]

Ṭalibe maṭlûb elinden mey-i vuşlat nûş olur

Bülbülüñ efgānı her **dem** gül ü reyḫān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 28*). [dem,]

Benüm sırrım kemālıdır ki dilde söylenen her **dem**

Kimin zāhir kimin bâṭın ħıuram feyz-i Raḫmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13*). [dem,]

Baña fermān olan her **dem** ħılır tevḫîdime ikrār

Ķılursa ħancarı ‘azmi özünde aña miḫmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 17*). [dem,]

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Ḫasta vücūduma her **dem** ṭāḫatım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 4*). [dem,]

Sinān Ümmî ħuluñ senden diler her **dem** bula iḫsān

Anuñ-çün ħalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 43*). [dem,]

Cemāli bāğınıñ verdi beni ḫayrān ider her **dem**

Unutdum ħayrı eşğālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 11*). [dem,]

Oḫunan zıkrıñ envārı gelür her **dem** olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 13*). [dem,]

Gelür vuşlat yili her **dem** yürekde açılır yara

Baña ağyār olur şālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 19*). [dem,]

Ki ḫayret baḫrı cūş eyler beni ol **demde** nûş eyler

Düşer cānım ol ‘ummāna kenārından çıkar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7*). [demde, -de]

Sinān Ümmî senüñ her **dem** ħapuñda zār u sergerdān

Ya senden ħayrı bir kimse ħılar mı derdine çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13*). [dem,]

‘Aceb Mecnūnlayın yolda otursam

O ŧāh-ı Leylimi bir **dem** bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 16*). [*dem,]*

Derdi meydânında her **dem** ke’l-ferāş olan bu cān

Umaram ŧāhib-‘atā terk itmeye ferrāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 11*). [*dem,]*

Gönlüme her **dem** yağan bu tevḥīdîñ ‘irfānidur

Ma‘rifet kând-ı nebâtından ŧoran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 9*). [*dem,]*

Kime bir zerresi irse mekânın lâ-mekân eyler

Fiğân u zâr ider her **dem** gerekmez ğayrı evṭânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 16*). [*dem,]*

Görüben verd ü reyḥânı öter cān bülbülü her **dem**

Gerekmez bâğ u büstânı gülzârîñ zevḳı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5*). [*dem,]*

Nice biñ Yūsuf Züleyḥā kâpusında muntazır

Görmek için bir **dem** anuñ vechiniñ züllâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 12*). [*dem,]*

Ol vişâli Ka‘besin bir **dem** ziyâret itmege

Vire bir kimse niçe biñ ḥaccınıñ ṭavvâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 23*). [*dem,]*

Oḳuyan ismiñi her **dem** dilinde

Çün ol tevḥīd ü vaḥdetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 17*). [*dem,]*

Egerçi kâradur yüzüm velâkin ṭoğrıdur özüm

Saña yalvarmağa bir **dem** kâni ṭâkât mecâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50*). [*dem,]*

Ḥalk-ı ‘âlem ḥâliniñ her biriniñ var bir işi

Rüz u leylî her **dem** işim ben direm yâ Muşṭafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18*). [*dem,]*

Yüz kâralığundan âḥar armağanum yok saña

Cān u dil her **dem** saña ider kerem yâ Muşṭafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 20*). [*dem,]*

Gümānum gitdi bi'llāhi ki buldum sırrıñı bende

Fırāķıñ āteşi her **dem** qarār itmez yanar cānda (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 18). [dem,]

dem-be-dem: Ara sıra, zaman zaman.

Taşın düzen **dem-be-dem** Hâkdan nazār bulur mı

Qalbiñ bābın açmağa zıkr-ile devrān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9). [dem-be-dem,]

Derd-i yārdan ğayrısından fāriğ olup **dem-be-dem**

'aşq-ıla el bir ideydüñ sen de n' olayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 27). [dem-be-dem,]

dem-be-dem: Anbean, her zaman, daima.

Qanı sende rüz u leylî **dem-be-dem** āh u fiğān

Tende cāniñ dahı fāriğ oturup olduñ metāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3). [dem-be-dem,]

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü bî-çāresin

Gör saña mihmān olan sultāndan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5). [dem-be-dem,]

İşiden innî ene'llāhdan ħıṭābı **dem-be-dem**

Sem'ine girmez anuñ hiç ğayrıdan efsāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9). [dem-be-dem,]

Dünye vü 'uqbā hevāsın **dem-be-dem** medħ eyleseñ

Ĥubbunı qalbinde hiç var eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5). [dem-be-dem,]

Ey tarīkat düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şür

Dem-be-dem Allāh diyen 'aşıklara senden ğurür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2). [dem-be-dem,]

Ma'rifet qamışı dadın bilmeyenden kıl ħazer

Dem-be-dem yeşil qabın yir, cevizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 12). [dem-be-dem,]

İsdek olsa kişide ister anı **dem-be-dem**

Merdâne olan dōst yolına eylemedi ‘ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 19). [dem-be-dem,]

‘Arş u kürsî nüh felekdür **dem-be-dem** seyrânımız

Şüret-i naqş-ıla dōstlar añlamañ gerdāniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 13). [dem-be-dem,]

Şöhret ü nām şāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost eşiginde nāsdan ‘uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 22). [dem-be-dem,]

‘Āşiler ‘işyān idüp ben **dem-be-dem** ihsān idüp

Rahm idüp kıllarımı ‘afv eyleyen Ğufrān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 17). [dem-be-dem,]

Dü cihāniñ miñnetinden ğam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zikrim Hüdur ğayrıya göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 6). [dem-be-dem,]

Bülbül irincek bahāra derdi artar **dem-be-dem**

Bülbülüñ artduqça derdi bāğı gülzār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5). [dem-be-dem,]

Dîzārınıñ şem‘ine pervāneyem **dem-be-dem**

Yanaram sır açılır yanışımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 11). [dem-be-dem,]

Ħār içinde gül diyü āh iderdüm **dem-be-dem**

Ben ğarībce bübüle karşı bir gülseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 11). [dem-be-dem,]

Melāmet kisvetin geydüñ başıña

Dem-be-dem ‘aşq-ıla olduñ revāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 4). [dem-be-dem,]

Bülbülleyin **dem-be-dem** āh u feryād itmeden

Dost cemāli dālinda reyḥān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 7). [dem-be-dem,]

Eyyüb gibi **dem-be-dem** şabr itmeden kişiniñ

Dost ilinden derdine dermān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 11). [dem-be-dem,]

Dem-be-dem dir apuņa tbt ileyk

Secde ılımlış pyine nr-ı ‘am (mm Sinan Dvnı, Kaside 2, Mısra 27).

[dem-be-dem,]

Ol dağı n Hbb-i ‘Acemye telın eyledi

Anu-in **dem-be-dem** zikr itdügi Sbhnıdur (mm Sinan Dvnı, Kaside 8, Mısra 8). [dem-be-dem,]

‘ařđ degl mi Eyybı derde giriftr eyleyen

Geri zikri **dem-be-dem** hem messeniye ‘z-zurr ise (mm Sinan Dvnı, Kaside 12, Mısra 40). [dem-be-dem,]

demir: Demir, sert maden.

uyumcısın alpazan usta görsin iş bozan

Altun gmş şatarsın baır-ıla **demiri** (mm Sinan Dvnı, Gazel 148, Mısra 12). [demiri, -i]

deiz: Deniz, bahr.

Dir mağabbet **deizinden** nş iderdüm ‘al u cn

Bu Sinn mm gerekmez başa erknım gerek (mm Sinan Dvnı, Gazel 65, Mısra 21). [deizinden, -in, -den]

Bugün vicdnımı zevın eger dirsem beyn olmaz

Düşüp vağdet **deizine** zm birlikde kn buldum (mm Sinan Dvnı, Gazel 92, Mısra 8). [deizine, -in, -e]

‘işyn **deizinden** bizi Çurtar anu ھرmetine

Evvel aa ıldu nect Nh-ı Neciyyullh içün (mm Sinan Dvnı, Gazel 103, Mısra 7). [deizinden, -in, -den]

Eger berren eger baھرn n anu pertevindendir

Deiz a ‘rındağı mağl anar feyz-i İlhiden (mm Sinan Dvnı, Kaside 10, Mısra 48). [deiz,]

Gş iderse vaşfını dile **deizden** atrece

Mstemı ‘ ol bir nefes gel söyleyem ma ‘zr ise (mm Sinan Dvnı, Kaside 12, Mısra 9). [deizden, -den]

del: Derece, kadar, miktar.

Zerre **deñlü** raḥmetiñle cümle ‘ālem ğarḫ olur

Ey niçe miskin ḫuluñ var derdine dermān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3). [deñlü,]

Şu **deñlü** ‘ācizem nidem ne dilim var ki şerḫ idem

Ḳarınca ḳadrim üstine ḳodılar şanki bir tağ taş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9). [deñlü,]

derc id-: *Toplama, bir araya getirme.*

Ki sensin dîni derc iden şalātu farz u borç iden

Semāvāta ‘urūc iden tutup Rabbiña ‘azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 15). [derc id, -en]

derd: *İnsana ızdırıp veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü.*

‘aşḳıña yoldaş olmağa

Derdiñe dildaş olmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 42). [derdiñe, -i, -n, -e]

Zār ider **derd-ile** yüregi yara

Meger fazlıñ ola derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 41). [derd-ile, --ile]

Göñüller **derdiniñ** böyle devāsı

Yoluñda bir daḫı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 7). [derdiniñ, -in, -iñ]

Bu **derde** eylegil çāre

Umar cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 15). [derde, -e]

Derd-ile devrān eylemek

Cigeri biryān eylemek (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 17). [derd-ile, -ile]

Fānīsin hey fānī cihān fānīsin

Derd-ile miḫnetiñ tamām kānısın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 10). [derd-ile, --ile]

Kimi eşin aldırmış kimi yavrısın

Âh idüp **derdile** şunlar iniler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 12).

[dirdile, -ile]

Ey baña dermân şoran **derdi** haber vir sen baña

Dôst yolında cân viren merdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1). [derdi, -i]

Her kim hayâlîñ **derdine** uğramadı gülmez gider

Vaşlıñ şarâbından içen duymadılar cevri ü cefâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9). [derdine, -i, -ne]

Sinân Ümmî kuluñ ağlar kapuñda

Diler her dürlü bir **derdine** devâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 32). [derdine, -i, -ne]

Şiluban **derd-ile** âh dilimdeki ol İlâh

Salţanat tahtında şâh olduğum mıdur haţâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 13). [derd-ile, --ile]

Ey dilârâ **derdi** ile eyleyen bağrın kebâb

Ķanı senüñ gözleriñde kaţre kaţre kanlı âb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1). [derdi, -i]

Sen bu nefsiñ zulmetinden kalduñ uş hûr u zelîl

Ey dirîgâ **derdiñe** dermândan olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 16). [derdiñe, -i, -ne]

İstemedüñ rûz u leylî **derdiñiñ** dermânını

Furşatıñ elde iken Loğmândan olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 19). [derdiñiñ, -in, -iñ]

Yâre karşı yandı bağı **derd-ile** kaynar ciger

Ķaşına bağan ne bilsün Ümmî Sinândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 25). [derd-ile, -ile]

Mâsivâ sevdâsına baş egmeyen merdâneler

Dôstı **derdiyle** hemîşe kâmil insândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6). [derdiyle, -i, -y, -le]

Hasta-diller **derdiniñ** dermânı ‘aşku’ llâhdur

Şol göñüller şıdķınıñ imânı ‘aşku’ llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1). [derdiniñ, -i, -nin]

Ey Sinān Ümmī yüri ehl-i belā hizbinden ol

Zire anlar yār elinden **derdine** dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 22*). [*derdine, -i, -n, -e*]

Kim tecellî kim tesellî çok temennâ kıldılar

Çün bize **derdiñ** müyesser eyledüñ şöbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 18*). [*derdiñ, -i(n)*]

Ey Ta'ālā kınkı fazlūñ vaşfını şerh eyleyem

'aşk **derdiñ** cur'asın nūş eyledüm mürvet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 24*). [*derdiñ, -in*]

Yār elinden yaralansa yandüğundan şād olur

Gam çeküp ol **derde** tîmār eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 14*). [*derde, -e*]

Hudānıñ fikridür cânım çerāğı

Dağı **derdi** baña dermān-ı tāmdu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 22*). [*derdi, -i*]

Baña vir derdi dermān al diyenler

Benüm **derdim** devā-yı ve's-selāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 18*). [*derdim, -im*]

Şehā **derdiñden** ayrılmağ be-ğāyet

Mükedderdür mükedderdür mükedder (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 5*). [*derdiñden, -i, -(n)den*]

Benüm yüregimiñ **derdi** oñulmaz

Hemān gözüm senüñ tımarıñdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 23*). [*derdi, -i*]

Düşüp yandukları **derdiñden** ey dōst

Firāk u hasretiñle zārıñdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7*). [*derdiñden, -i, -(n)den*]

Derdi anuñ 'aşıklara bil 'ayn-ı devādur

Kıldı binā cevri ü cefādāşı-y-la dildār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 17*). [*derdi, -i*]

Loğmān oldum bir dine dükkān oldum verdine

'Aşıklarıñ **derdine** dermān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10*). [*derdine, -i, -n, -e*]

Ḳanı ben miskine senden irişe **derdime** dermān

Ḳanı ben za'ıfe bir dem ireydi bir nazār añsuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13*). [*derdime, -im, -e*]

Ḳanı başda şu devlet kim urıla kisveti 'aŝkıñ

Ḳanı cānda şu 'izzet kim ola **derdiñ** gice gündüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 12*). [*derdiñ, -in*]

Ṭıfl-ı ma'nî zıkr-i ḳalbīden yaḳar miŝbāhını

Mu'cizāt-ı enbiyādan **derdimiz** tevḥīd-i ḥāŝ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 10*). [*derdimiz, -i, -miz*]

Kimi bundan gider gelmez kimi aḒlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān **derd** bende dir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 28*). [*derd,]*

Yalıñzam yarıcım yoḒ senden āḫar yā Ğanî

Luṭfuñ-ıla yek nazār **derdiñi** dermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6*). [*derdiñi, -i, -n, -i*]

Genc-i kimyā bābını feṭḫ eyle dilde ey Kerīm

Derdlü 'aŝıḳlarıña dermān olan her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 18*). [*derdlü, -li*]

Sinān Ümmî bu meydāna girelden ḫoŝ ŝafā buldı

Bizüm bu **derdiñ** içinde dermānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 18*). [*derdiñ, -in*]

Ey bu derde uğrayup ḫālim bilenden bir kişi

Virmedüñ yā Rab baña kim **derdime** dermān şoram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [*derdime, -im, -e*]

Gözümüñ yaşı aḳar yandı ciġer biryān olup

Ey Ḥudā **derdiñ** ḳapısından devāsın umaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 12*). [*derdiñ, -in*]

Niḫe bir yanup ṭutuŝursın eyā cān u ciġer

Bir meded yoḒ mı senüñ bir **derdiñe** ola senüñ arām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4*). [*derdiñe, -i, -ne*]

şundı LoḒmān ḳalb-i emrāzıñ devāsın yā Ğanî

Derdlü cānlara ŝalādur 'ilm-i ḫikmet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 14*). [*derdlü, -li*]

Sākıyem meydāna girdim ‘aşk elinden şunduğum

Ehl-i derd ‘aşıklarıñ **derdine** dermāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 14*). [*derdine, -i, -n, -e*]

Ey hakīmā kim bu **derdime** kaçan dermān ola

Yā nice bir aķıyardur ķanlı yaşıım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 15*). [*derdime, -im, -e*]

Āh ki bu **derdiñ** elinden yaralandı yüregim

‘āleme rüsvāy oluban ıoldı fāşıım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 13*). [*derdiñ, -in*]

Ey derd-i yār olan kişı gör ben kimüñ mihmānıyam

İy āh u zār olan işi **derd** ehliniñ dermānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2*). [*derd,]*

Ey Sinān Ümmî benüm cevr ü cefāmdan ğam yime

Aç gözüñ ķaldur hiçābı **derdlere** dermān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 20*). [*derdlere, -ler, -e*]

Ben bu **derde** uğradum yoķluğı kār eyledüm

Ĥacc u zekāt u şifāt armağanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 15*). [*derde, -e*]

Ġayrısından el çeküp istediğüm **derdidür**

Derdin virmezse baña dü-cihānı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*). [*derdidür, -i, -dür*]

Bir **derdim** var ‘ālemde biñ dermānı neylerem

Bir cānānım var cānda yüz biñ cānı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1*). [*derdim, -im*]

Ġayrısından el çeküp istediğüm derdidür

Derdin virmezse baña dü-cihānı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*). [*derdin, -in*]

Nār-ı maħabbet ķaynadı envār-ı mevc oldu revān

Ol ķandiliñ tış yüzine Ƴarby inen **derde** idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12*). [*derde, -e*]

Bülbül irincek bahāra **derdi** arıtar dem-be-dem

Bülbülüñ artduķça **derdi** bāğı gülzār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5*). [*derdi, -i*]

Bülbül irincek bahāra **derdi** arṭar dem-be-dem

Bülbülüñ artduḡça **derdi** bāḡı gülzār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 6*). [*derdi, -i*]

‘aşḡ odına yandugumca rāḡatım budur hemān

Arṭura **derdimi** Ḥaḡdan ḡacetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 2*). [*derdimi, -im, -i*]

Şalādur ehl-i dermāna bugün **derd** isteyen gelsün

Cemāli bāḡına yāriñ girüp verd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*). [*derd,]*

Dîzārı zevḡı **derdinden** başım ṭop oldı cān çevḡān

Girüp meydānına ‘aşḡıñ bugün merd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3*). [*derdinden, -i, -(n)den*]

Derd üstine derd isteyen bilüñ oldur merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17*). [*derd,]*

Derd üstine **derd** isteyen bilüñ oldur merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17*). [*derd,]*

Ey cefāsın yārınıñ gözine sürme çekmeyen

Key şaḡın **derdim** didüḡüñ ‘ayn-ı dermān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 16*). [*derdim, -im*]

Ol Ḥabîbiñ Muştafā devrinde pervāz eyledüm

Derdimiñ dermānı bundan ḡayrı devrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 24*). [*derdimiñ, -im, -iñ*]

Ey Ḥudāyā senden artuḡ Ḥālikım yok bî-gümān

İşbu resm-ile ki her bir **derdime** sensin zamīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12*). [*derdime, -im, -e*]

Dünye vü ‘uḡbā hevāsın terk iden gelsün beri

‘Azmimiz dildār-ı Ḥaḡdur **derdimiz** dermān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 10*). [*derdimiz, -i, -miz*]

Konar **derdiñ** gelür cāna yanar mı ya ‘nī pervāne

‘Aceb bu ḡasretiñ beni niçe bir dem yaḡar ey Şāḡ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3*). [*derdiñ, -in*]

Sinān Ümmī senüñ her dem kapuñda zār u sergerdān

Ya senden ğayrı bir kimse kılar mı **derdine** çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14). [dardine, -i, -n, -e]

İlāhī cism-i insānı daħı nefis ü dil ü cānı

Müsaħħar eyle **derdiñle** yanalum ‘aşq-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 10). [derdiñle, -iñ, -le]

Ger sen anuñ ‘aşkı **derdin** başıña tāc itmedüñ

Ehl-i erkāndan ħabersiz ħayf ola erkānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 7). [derdin, -in]

Dü cihānı terk idenler ‘aşqa mihmān oldılar

Gel şikār eyle sen anuñ **derdine** dermānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 12). [dardine, -i, -n, -e]

Luḡfını ħahrında pinhān eyledi ol pādişāh

Derdini dermān virüpdür āhıma feryādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 4). [derdini, -i, -n, -i]

Derde uğramayan neyler ṭabibi

Ķulmaşdur diyüben söyler yabana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 17). [derde, -e]

Gel berü gel ‘ākıl-iseñ añla kim bu ma‘ni‘i

‘Āşıķa bil ğam degüldür dost içün **derd** ü belā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4). [derd,]

Derd ü belāñ meydānına başını ṭop idenlere

Biñ ħūrī biñ taḡt u sarāy beķā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 19). [derd,]

Maķşūdumuz öñden şoña budur ki **derdiñ** vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 3). [derdiñ, -in]

Maķşūdumuz öñden şoña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4). [derdiñ, -in]

Derdiñden āħir dünyede şafā degüldür yā Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 1). [derdiñden, -i, -n, -den, -, -]

İster za'if pervâneler şem'ine karşı yanalar

Yanmakdan özge **derdiñe** devâ degüldür yâ Ganî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 6*). [*derdiñe, -i, -n, -e*]

Yâhüd bülbül gibi gülzâra karşı

Yana yana bu **derd-ile** ölem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 14*). [*derd-ile, --ile*]

'Aceb bu **derdime** dermân bulam mı

Yâ bu hasret-ile şöyle kalam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 1*). [*derdime, -im, -e*]

Derdi meydânında her dem ke'l-ferâş olan bu cân

Umaram şâhib-'atâ terk itmeye ferrâşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 11*). [*derdi, -i*]

Luğf anuñdur kahr anuñdur **derd** anuñ dermân anuñ

Luğf için kıldı havâle kullarına kahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [*derd,*]

Bu **derdiñ** çâresi bulunmaz dirler

Görüñ 'aşkı nice dermân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 35*). [*derdiñ, -in*]

Murâdın añladum anuñ meni **derdi-y-le** yandurmağ

Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez baña biñ cânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 5*). [*derdi-y-le, -i, -y, -le*]

Uyaldan 'aşkına anuñ gerekmez ğayrı burhânı

İrelden **derdine** anuñ gerekmez ğayrı dermânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 2*). [*derdine, -i, -ne*]

Eger bu **derd-ile** bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa kındı göç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 13*). [*derd-ile, --ile*]

Var varından geçmeden ol hân ele girsin mi

Derd ü belâ çekmeden âsân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2*). [*derd,*]

Vâhid ü Kâhhâr oldur **derd** anuñ dermân anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da'vâsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [*derd,*]

Derdiñe dermān gerekse **derde** müştāk ol yüri

Derde mihmān olmayanlar bulmadı dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 5*). [*derde, -e*]

Derdiñe dermān gerekse derde müştāk ol yüri

Derde mihmān olmayanlar bulmadı dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 6*). [*derde, -e*]

Cemāliñ **derdini** kimden alursañ

‘Azābı nār-ı ḥasretiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 29*). [*derdini, -i, -n, -i*]

Ƙanı şol **derd-ile** yanan kim oldur ‘aşqıla Ƙanan

Vişāliñ gibi ey Cānān ki bir daḡı vişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31*). [*derd-ile, -ile*]

Şu kim zıkrıñı **derd-ile** getürdi ‘aşq-ıla dile

Aña şeytān ne kār Ƙıla pes aña mekr ü āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 41*). [*derd-ile, --ile*]

Kime kim irdi bir zerre dīdārıñ zevƘıñıñ **derdi**

Dü ‘ālemde aña emşāl nebāt u Ƙand u bal olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 29*). [*derdi, -i*]

Eger fazl-ı ‘ināyātıñ olursa **derdime** dermān

Ne ğam ğuşşa baña ğayrı işimde hiç melāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 51*). [*derdime, -im, -e*]

Hayāliñ **derdiniñ** zevƘın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet t̄ālī ‘i böyle mübārek Ƙutlu fāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 35*). [*derdiniñ, -i, -nin*]

Nūr-ı vechiñden anı var eyledüñ

Sevdüñ anı **derdlere** Ƙıldıñ devā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 16*). [*derdlere, -ler, -e*]

Girdüm bu ‘aşq bāzārına Ƙomaz bu günüm yarına

Yanmağa **derdiñ** nārına pervāne gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 18*). [*derdiñ, -in*]

‘aşq **derdiñ** cāna pür-tāb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydān-ı ‘aşqā Mansūram yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 9*). [*derdiñ, -in*]

Gönlümi yağmaladı **derdiñ** beni kıldı fenā

Her kimi görse gözüm seni soram yā Muşţafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 15). [derdiñ, -in]

Derdiñ urdı yüregime şerha şerha yaralar

Sen şefā'at merheminden vir şaram yā Muşţafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 25). [derdiñ, -in]

Pâdişâhım derde düşdüm baña bir dermân meded

Derde dermân issi mürvet şâhibi sultân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 2). [derde, -e]

Ancalar 'aşkıñ yolında cân u baş terk eyledi

Meskeni **derd** ü belā meydân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 16). [derd,]

Ol dahı 'Aliyyüddîn 'Uşşâka telkîn eyledi

Anuñ-içün 'aşr-ı 'âlem **derdleriñ** dermânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 52). [derdleriñ, -ler, -in]

Pâdişâhım çâresizler **derdine** dermân nedür

Añlama 'aşkıñ benüm her dertsüze dermân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 5). [derdine, -i, -n, -e]

Eyâ cevherleriñ kânı za'ifler **derdi** dermânı

Niçe medh eyleyem seni ki meddâhiñ ola Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 11). [derdi, -i]

'Ăşık-ı bî-çâre **derdine** devā kılmış niçün

Didiler Ümmî Sinân mañbûba yâr olmuş niçün (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 23). [derdine, -i, -n, -e]

Geçmezem dildârıñ 'aşkıñdan cânâ olsun vedā'

Baña bu **derdi** ezel sermāye virdi zü'l-celâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26). [derdi, -i]

'aşkı **derdiñ** hüküm olıncağ bunda 'ağla uşşa ne

Geçmezem dildârıñ 'aşkıñdan cânâ olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 19). [derdiñ, -in]

Derdi meydânında başım top idüp atsam gerek

'Ăkıbet bu yolda ben beni helâk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 9). [derdi, -i]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden **derdiniñ** dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 6). [derdiniñ, -in, -iñ]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden **derdiniñ** dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 12). [derdiniñ, -in, -iñ]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden **derdiniñ** dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 18). [derdiniñ, -in, -iñ]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden **derdiniñ** dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 24). [derdiniñ, -in, -iñ]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden **derdiniñ** dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 30). [derdiniñ, -in, -iñ]

derd ehli: Dertliler, dert sahipleri.

‘İlm-i hikmetiñ zerresi vârişliğı geldi bize

Derd ehliniñ Loğmâniyam tîmâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 12). [derd ehli, -nin]

derd odı: Dert ateşi. II Aşk ateşi.

Derd odına yanmağı gel pîşe kıl sen cāniña

Ola kim gide aradan ref‘ ola küllî hiçâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra
7). [derd odı, -na]

Yanar cānında **derd odı** Sinān Ümmî degüldür sağ

Başında hüküm iden sevdâ niğâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 67, Mısra 17). [derd odı,]

Ben bu ‘aşka düşmesem yanuban tutuşmasam

Derd odında pişmesem ad u sanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 6). [derd odı, -nda]

derd vir-: Sıkıntı, keder vermek || aşk derdi vermek.

Baňa vir derdi dermān al diyenler

Benüm derdim devā-yı ve 's-selāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 17). [derd vir, -i]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 6). [derd vir, -en, -den]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 12). [derd vir, -en, -den]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 18). [derd vir, -en, -den]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 24). [derd vir, -en, -den]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 30). [derd vir, -en, -den]

derde dükkān ol-: Dert satmak, dert dağıtmak; çok dertli olmak.

Uçdı rāhat kuşu miñnet uyandı

Derde dükkān oldum 'aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 12). [derde dükkān ol, -du, -m]

derde düş-: Aşk yüzünden sıkıntı çekmek.

Ümmî Sinān eydür ihsān eylegil

Derde düşdüm baňa dermān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 26). [derde düş, -dü, -m]

Ümmî Sinān eydür bir derde düşdüm

Qurtulup bir dahı necāt bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 17). [derde düş, -dü, -m]

Pādişāhım derde düşdüm baňa bir dermān meded

Derde dermān issi mürvet şāhibi sultān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 1). [derde düş, -dü, -m]

Menüm derdime bir kişi

Düşüp hâlim bilmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 16).

[derde düş, -im, -üp]

derde giriftâr ol-: (Aşk) derdine tutulmak.

Bî-nişân u lâ-mekânın illerinde şâh olan

‘aşk-ıla derde giriftâr oldılar çün bî-şümâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 26). [derde giriftâr ol, -dı, -lar]

Ey ehl-i cefâ sende şafâ bil ki şad hezâr

Hergiz yime ğam olduñ ise derde giriftâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2). [derde giriftâr ol, -du, -n]

derde mübtelâ kııl-: Dert, acı, kedere maruz bırakmak.

Her kime sevsem sevilsen derde kııldım mübtelâ

Enbiyâlar evliyâlar sırrına mihmân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5). [derde mübtelâ kııl, -dı, -m]

derde uğra-: Derde uğramak || aşk acısına düşmek.

Bu derde uğrayan kişi

Dîvâne olur hûludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 1). [derde uğra, -y, -an]

derd-i ‘aşk: Aşk derdi.

İlâhî derd-i ‘aşkıñdur başumda hüküm iden sevdâ

Yağar hasret nârın gâhi akıdır gözlerimden yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 11). [derd-i ‘aşk, -ın, -dur]

Yâ Ğanî nağş olmayaydı rahmetiñden zerrece

Derd-i ‘aşkıñdan bize bir zerre mihmân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8). [derd-i ‘aşk, -ın, -dan]

Ey diriğâ külli rāhatlar baña oldu ħarâm

Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cân iklîmin kıldı merâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2). [derd-i ‘aşk, -ın]

Derd-i 'aşkıñ cür'asından bir kıadağ nüş eyledüm

Anuñ için āh idüp ħasret odına yanaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 9). [derd-i 'aşk, -ın]

Çün ħayālîñ ħayme oldu zāhir ü bāḫın baña

Derd-i 'aşkıñ ħırkasından ħayrı sâybān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 18). [derd-i 'aşk, -ın]

Bilürsin derd-i 'aşkıñla ki muħkem bağladum özüm

Güderem kıanda giderseñ iziñden ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 13). [derd-i 'aşk, -ın, -la]

derd-i belā: *Bela derdi.*

Almışam derd-i belāñ rāḫatın ħîñ-ı zamān

Ĥā'il olmaz 'aşka irdi 'aşıka kevn ü mekān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 31). [derd-i belā, -nın]

derd-i dildār: *Sevgilinin aşkının derdi.*

Ey Sinān Ümmî kıoma kim **derd-i dildār** etegin

Ger dilerseñ kim bulasın berzağ ilin āfitāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 33). [derd-i dildār,]

derd-i firākat: *Ayrılık derdi.*

'Aşık ol yāri ħacālet çekmeden kaçup sever

Tā ebed **derd-i firākat** çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 2). [derd-i firākat,]

derd-i ħayret: *Ĥayret(Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen
şaşkınlık ve hareketsizlik durumu) derdi, düşünceci.*

'Aceb bu derd-i ħayretten

Hergiz 'ağla gelmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Kışma 23, Mısra 19).
[derd-i ħayret,]

derd-i ħudā: *Allah derdi.*

Derd-i Hüdāniñ baħrına Ƨal itme tevaƧƧuf

‘aşƧ-ıla yār ol ki saña yār olmaya aƧyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*). [*derd-i hüdā, -nın*]

Yağma Ƨıldı bu vücūdum mülkünü **derd-i Hüdā**

Ƨılmadı aşşu bu nefsanî şavaşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7*). [*derd-i hüdā,]*

On sekiz biñ ‘ālemi ğarƧ eyleyen **derd-i Hüdā**

Müşkilātuñ cümlesin ben ‘aşƧa āsān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 7*). [*derd-i hüdā,]*

derd-i h̄von: *Dert sofrası.*

Söylemesem direm illā söylemeden geçemedüm

Derd-i h̄von-ıla ‘aşƧları Ƨoylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 2*). [*derd-i h̄von, -ıla*]

derd-i yār: *Sevgiliyi düşünme derdi.*

‘aşƧa fermān olmayan böyle selāmet görmeye

ƧanƧı dilde **derd-i yār** olsa melāmet irmeye (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 14*). [*derd-i yār,]*

Dervîş olanıñ göñli virāndur

Derd-i yār-ıla cigeri Ƨandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [*derd-i yār, -ıla*]

Bu Sinān Ümmî hemişe derd-i yāre mübtelā

Ey dirîğā yoƧ-durur bu yolda işim neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 19*). [*derd-i yār, -e*]

Ben dürişüp derd-i yāriñ nārına yansam direm

Sen dürişüp cehl-i zulmet şālını geydüñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 15*). [*derd-i yār, -ın*]

Derd-i yārdan ğayrısından fāriğ olup dem-be-dem

‘aşƧ-ıla el bir ideydüñ sen de n’olayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 27*). [*derd-i yār, -dan*]

derd-i yār ol-: *Sevgili, aşƧ derdine düşmek.*

Ey derd-i yār olan kişi gör ben kimüñ mihmānıyam

İy āh u zār olan işi derd ehliniñ dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1). [derd-i yār ol, -an]

derd-ile devrân: Aşk derdi ile dönüp durma.

Re's-i mālımdan şorarsañ kim belā-yı derd-i 'aşk

Cānımıñ diñlencesi derd-ile devrāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 26). [derd-ile devrân, -dur]

derd-ile düriş-: Sıkıntılarla mücadele etmek.

Fezkürünî ol dün ü gün dürişügör derd-ile

Hāl içinde hem-dem-i Seyyid-i Muhtār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 7). [derd-ile düriş, -ügör]

derdiñ yit-: Derdin, sıkıntının bitmesini istemek.

Bize dermān yiter derdiñ

Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 27). [derdiñ yit, -er]

derdlü: Sıkıntılı, kederli olan.

Behey **derdlü** yürek seni

Dilim dilim dilmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 7). [derdlü,]

derd-mend ol-: Dert sahibi, dertli olmak.

İlāhî derd-mend olsam devālar kılsañ eliñle

Ṭabibiñ oldum ey bendem şanursın kılmadım timār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3). [derd-mend ol, -sa, -m]

dergāh: 1. Tarîkatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarîkatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke. 2. Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşiği.

Bağışlasın diyü seni

Dergāhıña niyāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 36). [dergāhıña, -ı, -na]

Tevhîde dönder sözüñi

Dergāha dönder yüzüñi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 10).
[dergāha, -a]

Hazer eyle şaķın İblīs sözinden

Dergāhda nāmıñı verüp yakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 8).
[dergāhda, -da]

İrüp **dergāhıña** yüzler

Sürmek isterler Sulţānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 15).
[dergāhıña, -ı, -na]

Yidürür gāhı bir dāne

Olup **dergāhda** bî-gāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 34).
[dergāhda, -da]

Dergāhıña dutdum yüzi rahmetiñe açdum gözi

Ümmet deyü aña bizi ol ma' den-i şıdķ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11). [dergāhıña, -ı, -na]

Ķarıña gelmişem acam ğanı **dergāha** muhtācam

Nitekim şāh Ķapusında boyuncuķlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 23). [dergāha, -a]

Zehi sulţān-ı 'ālî-şāh senüñdür bu yüce **dergāh**

Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ gönül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 13). [dergāh,]

Kim ola kim ħazretiñ **dergāhına** Ķulluķ Ķıla

Pes Ķılan sensin senüñdür Ķünkü fi 'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5). [dergāhına, -ı, -n, -a]

Bu 'aşķıñ ħaymesin ey şāh Ķuraldan oldı ħoş **dergāh**

Yedi iķlîme ħükm eyler sultānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [dergāh,]

Cānı Ķevĝān, başımı Ķop eyledim **dergāhına**

'aşķı meydānında Şāhıñ añlamañ nāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 13). [dergāhına, -ı, -(n)a]

Her kişi bir sancağ-ıla varmağ diler **dergāhiña**

‘aşkıñdan ayrısı bize livā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 13). [dergāhiña, -ı, -na]

Ümmî Sinān var yüri **dergāhına** yüz süri

‘aşk-ıla kıl olmadan Sübhān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 13). [dergāhına, -ı, -(n)a]

Vir Sinān Ümmîye sen bir toğrı yol **dergāhiña**

Fazlıñ olmasa yolumda kurdığı erkān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 27). [dergāhiña, -ı, -(n)a]

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram

Ki **dergāha** niçe varam meger seni kılam penāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 42). [dergāha, -a]

dergāh-ı a‘lā: Yüce dergah.

Cenāb-ı ‘İzzete karşı uçup dergāh-ı a‘lāya

Döner gāhī döne geldi ezelden dönücilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 7). [dergāh-ı a‘lā, -y, -a]

dergāh-ı ‘azīm: Yüce ulu makam, Allah'ın yüce makamı.

İlāhī ağladım güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı ‘azīmiñde ki bir zerrece ben bir toz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6). [dergāh-ı ‘azīm, -in, -de]

der-hātır-ı furkān: Furkanı, Kur'anı hatırda tutan.

Harf ü hurūfuñ haddine irmedi ‘aqlım ey zāhid

Bir noktadır añladığım der-hātır-ı Furkānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8). [der-hātır-ı furkān, -ı, -y, -am]

deril-: Toplanmak, bir araya gelmek.

Kıyāmet kıpıcağ yirden **derile** cümle mañlūkāt

Türābım silküben tırsam diyem yā Hū tıram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 17). [derile, -e]

Sürilüp 'ālemin halkı **derile** maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 19). [derile, -e]

dermān: 1. İlâç, çare, 2. Kuvvet, takat.

Bize **dermān** yiter derdiñ

Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 27).
[dermān,]

Ey baña **dermān** şoran derdi ḥaber vir sen baña

Dōst yolında cān viren merdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1). [dermān,]

Sen bu nefsiñ zulmetinden ḳalduñ uş ḥōr u zelīl

Ey dirīgā derdiñe **dermāndan** olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 16). [dermāndan, -dan]

İstemedüñ rüz u leylī derdiñiñ **dermānını**

Furşatıñ elde iken Loḳmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 19). [dermānını, -ın, -ı]

Ḥasta-diller derdiniñ **dermānı** 'aşḳu' llāhdur

Şol gönüñler şıdḳınıñ imānı 'aşḳu' llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1). [dermānı, -ı]

Ey Sinān Ümmī yūri ehl-i belā ḥizbinden ol

Zire anlar yār elinden derdine **dermān** diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 22). [dermān,]

Baña vir derdi **dermān** al diyenler

Benüm derdim devā-yı ve 's-selāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 17). [dermān,]

Ḳanı ben miskine senden irişe derdime **dermān**

Ḳanı ben za'īfe bir dem ireydi bir naẓar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13). [dermān,]

Sinān Ümmī bu meydāna girelden ḥoş şafā buldı

Bizüm bu derdiñ içinde **dermānımız** eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 18). [dermānımız, -ımız]

Ey bu derde uğrayup hâlim bilenden bir kişi

Virmedüñ yâ Rab baña kim derdime **dermân** şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8). [dermân,]

Sâkıyem meydâna girdim ‘aşk elinden şunduğum

Ehl-i derd ‘aşıklarıñ derdine **dermândur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 14). [dermândur, -dur]

Ey derd-i yâr olan kişi gör ben kimüñ mihmâniyam

İy âh u zâr olan işi derd ehliniñ **dermâniyam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [dermâniyam, -ı, -y, -am]

Âhîr zamân Loqmâniyam gelsün beri derdin bilen

Hikmet ‘ilmine ireli derde **dermân** şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [dermân,]

Ey Sinân Ümmî benüm cevr ü cefâmdan ğam yime

Aç gözüñ kaldur hicâbı derdlere **dermân** menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 20). [dermân,]

Bir derdim var ‘âlemde biñ **dermâni** neylerem

Bir cânânım var cânda yüz biñ cânı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1). [dermâni, -ı]

Nür-ı maḥabbetden ezel şundi bize ol Lâ-yezâl

Gelsün bugün dertlüleriñ **dermâniyam** dermâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 14). [dermâniyam, -ı, -y, -am]

Nür-ı maḥabbetden ezel şundi bize ol Lâ-yezâl

Gelsün bugün dertlüleriñ **dermâniyam** dermâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 14). [dermâniyam, -ı, -y, -am]

Her eşyâniñ kemâlâtı benüm emrimdedür yeksân

Eger qahrım eger luḫfum bi-küllü derde **dermânam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16). [dermânam, -am]

Dertlü qullarıña **dermân** yitirüp

Çâresiz qullara çâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 15). [dermân,]

‘İlm ü hikmet bâbınıñ kâr-hânesidür qalbimiz

Dir Sinân Ümmî qanı derdine **dermân** isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 22). [dermân,]

- Gel ey gâfil kanı 'aqlıñ tefekkür kıl kanı fikriñ
Ola kim aşı-ı a'lâdan irişe derdiñe **dermân** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6*). [dermân,]
- Ol Hâbîbiñ Muştafâ devrinde pervâz eyledüm
Derdimiñ **dermânı** bundan ğayrı devrân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 24*). [dermânı, -ı]
- Sinân Ümmiye bir **dermân** eger irmezse zâtıñdan
Nic'itsün n'eylesün n'itsün 'azâbıñdur çeker ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 13*). [dermân,]
- Dü cihânı terk idenler 'aşka mihmân oldılar
Gel şikâr eyle sen anuñ derdine **dermânıña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 12*). [dermânıña, -ı, -n, -a]
- Luţfını qahrında pinhân eyledi ol pâdişâh
Derdini **dermân** virüpdür âhıma feryâdıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 4*). [dermân,]
- Faırdur 'aşıklarıñ ma'şûq elinden yarası
Derdine **dermân** gerekdür hük-m-i Loqmân üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 10*). [dermân,]
- Luţf anuñdur qahr anuñdur derd anuñ **dermân** anuñ
Luţf için kıldı havâle qullarına qahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [dermân,]
- Uyaldan 'aşkına anuñ gerekmez ğayrı burhânı
İrelden derdine anuñ gerekmez ğayrı **dermânı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 2*). [dermânı, -ı]
- Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ
Dost ilinden derdine **dermân** ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 12*). [dermân,]
- Vâhid ü Qahhâr oldur derd anuñ **dermân** anuñ
Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da'vâsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [dermân,]
- Derdiñe **dermân** gerekse derde müştâq ol yüri
Derde mihmân olmayanlar bulmadı dermânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 5*). [dermân,]

Derdiñe dermān gerekse derde müştāk ol yürü

Derde mihmān olmayanlar bulmadı **dermānını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 6*). [*dermānını, -ın, -ı*]

İrgirmege maḥbūbına ṭālibleri maṭlūbına

Emrāz-ı ḳalbiñ bābına **dermāna** gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 16*). [*dermāna, -a*]

Pādişāhım derde düşdüm baña bir **dermān** meded

Derde **dermān** issi mürvet şāḫibi sulṭān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 1*). [*dermān,]*

Pādişāhım derde düşdüm baña bir **dermān** meded

Derde **dermān** issi mürvet şāḫibi sulṭān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 2*). [*dermān,]*

Ol daḫı ‘Aliyyüddīn ‘Uşşāḳa telḳīn eyledi

Anuñ-içün ‘aşr-ı ‘ālem derdleriñ **dermānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 52*). [*dermānidur, -ıdur*]

Pādişāhım çāresizler derdine **dermān** nedür

Añlama ‘aşḳım benüm her dertsüze **dermān** mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 5*). [*dermān,]*

Pādişāhım çāresizler derdine **dermān** nedür

Añlama ‘aşḳım benüm her dertsüze **dermān** mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 6*). [*dermān,]*

Eyā cevherleriñ kānı za‘īfler derdi **dermānı**

Niçe medḫ eyleyem seni ki meddāḫıñ ola Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 11*). [*dermānı, -ı*]

Göñüller derdine **dermān** fedādur yoluña cān baş

Efendim Mazḫarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 3*). [*dermān,]*

İsterem Ḥaḳ Ḥāzretinden luṭf-ıla iḫsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ **dermānını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 6*). [*dermānını, -ın, -ı*]

İsterem Ḥaḳ Ḥāzretinden luṭf-ıla iḫsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ **dermānını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 12*). [*dermānını, -ın, -ı*]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ **dermânını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 18). [dermânını, -ın, -ı]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ **dermânını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 24). [dermânını, -ın, -ı]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ **dermânını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 30). [dermânını, -ın, -ı]

dermân bul-: Derman, çare bulmak.

‘Aceb bu derdime dermân bulam mı

Yâ bu hasret-ile şöyle ıalam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 1).
[dermân bul, -am]

dermân dile-: Allah'tan sıkıntılarına derman olmasını istemek.

Zerre deñlü rahmetiñle cümle ‘âlem ğarğ olur

Ey niçe miskin ıuluñ var derdine dermân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4). [dermân dile, -r]

dermân eyle-: Şifa vermek.

Yalıñzam yarıcım yok senden âhar yâ Ğanî

Luğfuñ-ıla yek nazar derdiñi dermân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6). [dermân eyle, -sen]

ıayyib ü tahir olunca tâ ki ıalbiñden maraz

Bekle sen Loqmân eşigin derde dermân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 16). [dermân eyle, -gil]

Ümmî Sinân eydür ihsân eylegil

Derde düşdüm baña dermân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 26). [dermân eyle, -gil]

Bu derdiñ çâresi bulunmaz dirler

Görüñ ‘aşkı nice dermân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 36).
[dermân eyle, -di]

Bu derde eyleñüz dermān ki tā müşkil ola āsān
Sizüñdür luḡf-ıla iḥsān sizüñdür devr iden devrān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 29). [dermān eyle, -dün, -üz]

dermān it-: Şifa vermek, iyileştirmek.

Loḡmān oldum bir dine dükkān oldum verdine
‘Āşıklarıñ derdine dermān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 10). [dermān it, -se, -m]

dermān kıl-: İlaç vermek, tedavi etmek, çare olmak.

İlāhî ‘ālem içinde saña yol ṭoḡrı kim vara
Eger sen kılmasañ dermān şifā bulur mı şol yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
115, Mısra 2). [dermān kıl, -ma, -sa, -n]

dermān ol-: Şifa vermek, iyileştirmek.

Genc-i kimyā bābını feth eyle dilde ey Kerīm
Derdlü ‘āşıklarıña dermān olan her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 18). [dermān ol, -an]

dermān-ı hū: Allah'tan gelmesi umulan çare, ilaç.

Dünye vü ‘uḡbā hevāsın terk iden gelsün beri
‘Azimiz dildār-ı Ḥaḡdur derdimiz **dermān-ı Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 110, Mısra 10). [dermān-ı hū,]

dermān-ı tām: Tam, eksiksiz çare.

Ḥudānıñ fikridür cānım çerāḡı
Daḡı derdi baña dermān-ı tāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 22).
[dermān-ı tām, -dur]

ders: Ders, bilgi.

Bu tevḥîde düşen ey yār
Oḡur bu **dersi** iḥfādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 44). [dersi, -i]

Gördüm vücūd ilinde ur'ān our dilinde

ıfl-i ma'nī **dersini** bildüğüm midür aā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 12). [dersini, -i, -n, -i]

Zāhidā **dersiñ** senüñ arf ü urūfuñ başıdır

Dört kitābıñ ma'nisi āyāt-ı ur'ān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7). [dersiñ, -in]

Dersiñi atm eyledüñ diyü işāret eyleyen

Oldur ol mabüb-ı 'ālem cümleñiñ ol varıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 3). [dersiñi, -in, -i]

Dersimüz Seb'u'l-meşānī keşfimiz ilhām-ı a

Dā'imā söyler dilimiz nukumuz tevid-i āş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3). [dersimüz, -imüz]

Küntü kenziñ ma'nisinden **dersimi** atm eyledüm

Dört kitābıñ varlığı-çün āyetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 11). [dersimi, -im, -i]

Dersi adan görmeyen bilmez bizüm güftarımız

Dersimiz envār-ı adur sırrımız seyrān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 6). [dersimiz,]

Budur 'āşıklarıñ kārı ledüñnī 'ilminiñ **dersin**

anar gāhi ana geldi ezelden anicılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 15). [dersin, -i, -n]

ders al-: Ders almak, öğrenmek.

Gel oldı ben gāfile 'ayn ü şīn ü āf-ile

Dersi yārdan almışam 'ilm-i fānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14). [ders al, -mış, -am]

Tevid-i esmādan aldı dersini Ümmî Sinān

Vāridātuñ pertevinden şer olundu bu Dîvān (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1). [ders al, -dı]

ders gör-: Eğitim almak.

Dersi adan görmeyen bilmez bizüm güftarımız

Dersimiz envār-ı adur sırrımız seyrān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 5). [ders gör, -me, -y, -en]

ders kitābı: *Bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen herhangi bir kitap.*

Hudānīñ ism-i zātundan yazıldı ‘ayn ü şīn ü kâf

Ledünnī ‘ilmīnīñ dersi kitābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6*). [*ders kitābı,]*

ders oqu-: *Bilgilenmek, ders almak.*

Ey Sinān Ümmī ne bilsün sırr-ı remzi ehl-i zevk

Dersi illādan oqurlar ‘arīf-i bi’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 26*). [*ders oqu,]*

ders vir-: *Bilgi aktarmak, öğretmek, yetiştirmek.*

Kāmil olmaz eriñ biñde birisi

‘İlm-i ledünnīden virmege dersi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 18*). [*ders vir, -i, -me, -ge]*

dersini al-: *Ders almak, öğrenmek.*

Dersini İblīsdan alup küfrini imān şanur

Münkiriñ kalbinde nakş olmuş qurı gavgāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 11*). [*dersini al, -up]*

Evliyā bābındadır ‘ilme’l-yağīn haqka’l-yağīn

Muşafā sırrından alur dersini mihmānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 14*). [*dersini al, -ur]*

Küntü kenziñ mażharı sırrından alsun dersini

Oquyup haqka’l-yağīn āyāt-ı Qur’ān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 15*). [*dersini al, -su, -n]*

dert: *Acı, üzüntü, keder, tasa, sıkıntı.*

Zār ider derd-ile yüregi yara

Meger fazlıñ ola **derdine** çäre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 42*). [*derdine, -i, -ne]*

Sensin ‘Alīm Evvel İlāh sensin Ḥakīm ol Pādişāh

Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān **derde** şifā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4). [derde, -e]

Zāhir ü bâtın hezārān **derdiñe** ‘ayn-i devā

‘İlm-i ğayb-ıla kemāl-i ḥikmeti Loqmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7). [derdiñe, -i, -ne]

Zerre deñlü rahmetiñle cümle ‘ālem ğarķ olur

Ey niçe miskin kuluñ var **derdine** dermān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4). [derdine, -i, -ne]

Ṭayyib ü tāhir olunca tā ki ķalbiñden maraz

Bekle sen Loqmān eşigin **derde** dermān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 16). [derde, -e]

Ey bu **derde** uğrayup ḥālim bilenden bir kişi

Virmedüñ yā Rab baña kim derdime dermān şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [derde, -e]

Āḥir zamān Loqmānyam gelsün beri derdin bilen

Ḥikmet ‘ilmine ireli **derde** dermān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [derde, -e]

Her eşyāniñ kemālātu benüm emrimdedür yeksān

Eger ķahrım eger luṭfum bi-küllü **derde** dermānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16). [derde, -e]

‘İlm ü ḥikmet bābınıñ kār-ḥānesidür ķalbimiz

Dir Sinān Ümmî ķanı **derdine** dermān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 22). [derdine, -i, -ne]

Gel ey ğāfil ķanı ‘aķlıñ tefekkür ķıl ķanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a’lādan irişe **derdiñe** dermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6). [derdiñe, -i, -ne]

Faḥrıdur ‘aşıķlarıñ ma’sūķ elinden yarası

Derdine dermān gerekdür ḥük-m-i Loqmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 10). [derdine, -i, -ne]

Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ

Dost ilinden **derdine** dermān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 12). [derdine, -i, -ne]

Derdiñe dermān gerekse derde müştāk ol yūri

Derde mihmān olmayanlar bulmadı dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 5). [derdiñe, -i, -ne]

Pâdişāhım çāresizler derdine dermān nedür

Añlama ‘aşkı benüm her **dertsüze** dermān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 6). [dertsüze, -süz, -e]

Eyā ‘izziñ kemālātıñ bekā buldı Hâbîbullāh

Bi-ħamdi’llāh seni kıldı kamu **derde** tabīb Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 2). [derde, -e]

‘aşk degül mi Eyyūbı **derde** giriftār eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem hem messeniye’z-zurr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 39). [derde, -e]

Göñüller **derdine** dermān fedādur yoluña cān baş

Efendim Mazharī Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 3). [derdine, -i, -ne]

Bu **derde** eyleñüz dermān ki tā müşkil ola āsān

Sizüñdür luṭf-ıla iḥsān sizüñdür devr iden devrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 29). [derde, -e]

derlü: Dert sahibi, keder içinde olan, üzgün.

Nūr-ı maḥabbetden ezel şundu bize ol Lā-yezāl

Gelsün bugün **derlüleriñ** dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 14). [derlüleriñ, -ler, -in]

Dertlü kullarıña dermān yitirüp

Çāresiz kullara çār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 15). [derlü,]

derün: İç, derin, batın, öz.

Her eşyānıñ **derünında** ‘acāyib ḥükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 11). [derünında, -ın, -da]

derünî: İç, gönül, kalp.

‘Aql u sırdan gelür haber kılsam **derüniden** sefer

Maḥv u ğarḳa bulsam zafer ḳalmasa ağı ḳarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 17*). [*derüniden, -den*]

derünî: *Derin; meseleleri derinlikli olarak hissedip görebilen.*

Fânî dil tesbîhi ḳoya ḫâlet-i nez‘inde bil

Hem gerekdür ol zamānda bir **derünî** dil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*). [*derünî,]*

dervîş: *Allah için alçakgönüllülüğü ve fukarâlığı kabul eden veya bir tarîkata bağlı bulunan kimse.*

Ḫalk içinde adımız **dervîş** ü şüfî ehl-i dil

İllâ meger ehl içinde olmuşuz kim bî-başâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*). [*dervîş,]*

Ey Sinân Ümmî ne ‘aceb ‘âleme daḳ eyledüñ

Çek başıñı hırḳaya ey **dervîş** şâliñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 18*). [*dervîş,]*

Dilde Ḫaḳdan ğayrı güftâr eylemez **dervîşler**

Cānda ‘aşḳdan ğayrı bir kâr eylemez **dervîşler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1*). [*dervîşler, -ler*]

Dilde Ḫaḳdan ğayrı güftâr eylemez **dervîşler**

Cānda ‘aşḳdan ğayrı bir kâr eylemez **dervîşler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2*). [*dervîşler, -ler*]

Lā-mekāndan geldiler evvel yine andan āḫar

Ḳonmaḡa bir mülke ikrār eylemez **dervîşler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4*). [*dervîşler, -ler*]

Dünye vü ‘uḳbâ hevāsın dem-be-dem medḫ eyleseñ

Ḫubbunı ḳalbinde hiç var eylemez **dervîşler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*). [*dervîşler, -ler*]

Cān virüp cānānı bulmaḳdur murād ancaḳ hemān

Bunda bundan özge bāzār eylemez **dervîşler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 8*). [*dervîşler, -ler*]

Zikr olunsa dōst kıanda gözden aķar acı yaşı

Sevmege Allāhını ‘ār eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 10). [dervīşler, -ler]

Mürşid-i kāmil yüzinden seyr idüp dildārını

Ħaķ bilür kim meyl-i aġyār eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 12). [dervīşler, -ler]

Yār elinden yaralansa yandüğundan şād olur

Gam çeküp ol derde tūmār eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 14). [dervīşler, -ler]

Kanda varsa ‘aşķa uyar ķalbi ‘arşu’llāh olur

Ħırşıa virüp göñlini dār eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 16). [dervīşler, -ler]

Döşegi şabrıñ tevekkül yaşıdığına söykenüp

Ħaķdan ayruķ kimseden ķār’ eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 18). [dervīşler, -ler]

Gelse kaçmaz kaçsa ķoġmaz cengi yok dünyā-y-ıla

Naĥnü ķasemnādan iķrār eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 20). [dervīşler, -ler]

Māsivā rengin ķoma dilden şaķın Ümmî Sinān

Zāt-ı Ħaķdan ġayrı efķār eylemez **dervīşler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 22). [dervīşler, -ler]

Āĥir zamān **dervīşine** aldanma sen Ümmî Sinān

Küfrüñ imān bilür şanma imānıñı küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9). [dervīşine, -in, -e]

Kevn ü mekān ķirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamaġa **dervīşe** ‘ummān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8). [dervīşe, -e]

Dervīşliġiñ vaşfını dimege ‘irfān gerek

Ma’ rifet yemişini yemege insān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1). [dervīşliġiñ, -lig, -in]

Dervīşe bî-cān gerekdür cāna cānān isteyen

Ehline fermān gerekdür ‘ilm ü ‘irfān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1). [dervīşe, -e]

dervîş ol-: *Tarîkâta girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini islâh eden, varlık iddiâsından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarîkat müntesibi olmak.*

Dervîş olan teslim gerek pîrine

‘Âşıklar yanmasun firkat nârına (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 13).

[dervîş ol, -an]

deryâ: *Deniz, büyük ırmak.*

Dilerse **deryâlar** gibi kaynadan

Dilerse gemiler gibi oynadan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 17).

[deryâlar, -lar]

Ki dîni kılanı mensûh

Ki garq eyleye **deryâdan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 40).

[deryâdan, -dan]

Vâhid ü Ferd ü Aḥaddur dâ'imâ zikr itdügi

Zâkiriñ kalbinde her dem tevḥîdiñ **deryâsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

25, Mısra 16). [deryâsı, -sı]

Kerem eyle Ḥudâvendâ ḥaṭâ baḥrından al bizi

Nitekim acı **deryâdan** alurlar nimete pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 20). [deryâdan, -dan]

Tevḥîdiñ **deryâsına** baḥrî olan gelsün berü

Ol Raḥîmiñ raḥmeti nehrinde mürvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 11). [deryâsına, -sın, -a]

Kim ledünnî 'ilminiñ **deryâsına** ṭalmaḳ diler

Meskenetden baş getürmez ḥâke yeksân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 19). [deryâsına, -sın, -a]

Bî-nişân u lâ-mekân **deryâsınıñ** ḡavvâşına

Ḥoş şafâ geldi getürmek dürr ü mercân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 13). [deryâsınıñ, -sı, -nın]

‘Ârife dirler cihânda sevdügin bulmuş niçün

Vaḥdetiñ **deryâsına** baḥrî olup ṭalmış niçün (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 22). [deryâsına, -sın, -a]

deryā-yı ‘irfān: *İrfan, gönül denizi.*

Ḥaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı ‘irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmış kiminüñ yüzi kir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 13*). [*deryā-yı ‘irfān, -a*]

deryā-yı muṭlaḳ: *Kesin, yalnız, tek deniz; ucu bucağı olmayan Allah.*

Münezzeh zâtı baḥrından nedür mevcin kılan peydā

Ya ol deryā-yı muṭlaḳdan nedür evvel olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*). [*deryā-yı muṭlaḳ, -dan*]

Her eşyā mevcidür anuñ atar deryā-yı muṭlaḳdan

Ḳamu yer gök ṭolar eşyā bezer feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 39*). [*deryā-yı muṭlaḳ, -dan*]

deryā-yı ‘ummān: *Engin deniz.*

Gel Sinān Ümmîye baḳ gör kim nice ḳaynar ṭaşar

Ḳaṭredür illā ki ol **deryā-yı ‘ummān** bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 14*). [*deryā-yı ‘ummān,]*

deryā-yı vaḥdet: *Allah'ın birlik denizi.*

Cüş itdi **deryā-yı vaḥdet** ḳamu varlık fenā buldı

Eşer ḳalmadı hîç benden cihet yoḳ lā-mekān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3*). [*deryā-yı vaḥdet,]*

Eşer kıldı bugün ‘aşḳ-ı İlahî

Aşup **deryā-yı vaḥdet** başa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 6*). [*deryā-yı vaḥdet,]*

Sinān Ümmî bugün ḡavvāş olup deryā-yı vaḥdetden

Ḥaḳāyık baḥrınıñ dürrin dizer feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 73*). [*deryā-yı vaḥdet, -den*]

deryā-yı varlık: *Varlık denizi.*

Deryâyı varlıqdan hâlâş eyle anuñ ‘aşkına kim

Baṭn-ı balıqda zıkr iden Yūnus Resūlullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
103, Mısra 9). [*deryâ-yı varlıq, -dan*]

deryâ-yı zâtında yüz: Allah'ın zat denizinde yüzmek.

Ne eksile rahmetiñde

Yüzem deryâ-yı zâtında (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 26*). [*deryâ-*
yı zâtında yüz, -em]

destānlar oku-: Şarkı, şiir söylemek.

Bülbülüñ efgānı hemān gülimiş

Oқыyup dürlü destānlar iniler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 16*).
[*destānlar oku, -y, -up*]

destār: Sarık, imame.

Cübbe vü **destārı** ma‘mūr Hāḫḫa irmez lā-cerem

Zāhir ü bāṭını vîrān olmayınca bil ‘iṭāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra*
31). [*destārı, -ı*]

dest-gîr: Düşenin elinden tutan, yardımcı olan.

Cümle ‘ālem **dest-gîridür** Hābîbiñ bî-gümān

Enbiyālar serveri sulṭān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,*
Mısra 11). [*dest-gîridür,]*

dest-i dermān: Çare eli; derde derman olan kimse.

İrelden dest-i dermāniñ oñuldı bende hep yāra

Efendim Mazḫarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Murabba 2, Mısra 31). [*dest-i dermān, -ın*]

destūr: İzin, müsaade.

‘aşḫ degül mi Şīte bunca dürlü şan‘at öğreden

Gerçi Cebra‘îl vesîle izn-i Hāḫ **destūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,*
Mısra 38). [*destūr,]*

devā: Çare, derman.

Göñüller derdiniñ böyle **devāsı**

Yoluñda bir dañı hıç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 7).

[devāsı, -sı]

Sinān Ümmî kuluñ ağlar kapuñda

Diler her dürlü bir derdine **devā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 32).

[devā,]

Gözümüñ yaşı ağar yandı ciğer biryān olup

Ey Hüdā derdiñ kapusından **devāsın** umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,

Mısra 12). [devāsın, -sın]

Şundi Lođmān kalb-i emrāzıñ **devāsın** yā Ğanī

Derdlü cānlara şalādur ‘ilm-i hikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,

Mısra 13). [devāsın, -sın]

Kalb-i emrāzıñ **devāsı** bābınıñ miftāhıyam

PİR ü üstādım şorarsañ bil ki Lođmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

78, Mısra 11). [devāsı, -sı]

İster za‘if pervāneler şem‘iñe karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe **devā** degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

129, Mısra 6). [devā,]

devā kııl-: Çare bulmak.

Nūr-ı vechiñden anı var eyledüñ

Sevdüñ anı derdlere kııldıñ devā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 16).

[devā kııl, -du, -n]

‘Āşık-ı bī-çāre derdine devā kıılmış niçün

Didiler Ümmî Sinān maħbūba yār olmuş niçün (Ümmî Sinan Dîvânı,

Muhammes 1, Mısra 23). [devā kııl, -mış]

devā’ı yara bil-: Yarayı deva olarak görmek; dermanı dertte aramak.

Cān göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul

Men ‘aref sırrındadır nāsa **devā’ı yara bil** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,

Mısra 46). [devā’ı yara bil,]

devālar kıl-: Şifa verme, iyileştirme.

İlāhī derd-mend olsam devālar kılsañ eliñle

Ṭabibiñ oldum ey bendem şanursın kılmadım timār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3). [devālar kıl, -sa, -n]

devlet: Baht, talih, büyük saadet, kut, büyük mutluluk.

Soñradan irmiş degüldür **devlete** Ümmî Sinān

Tā ezel kâlū belā bāzārınıñ ‘aṭṭarıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 25). [devlete, -e]

Mürşid-i kāmīl yüzinden vechiñe kıldum nazār

Kisvet-i ‘izzet dinilen başıma **devlet** budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 22). [devlet,]

Ḳanı başda şu **devlet** kim urıla kisveti ‘aşkıñ

Ḳanı cānda şu ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 11). [devlet,]

Baḥt u **devlet** şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lā diyen her kim ki şeyṭān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 23). [devlet,]

Yā İlāhī bu Sinān Ümmî temennā kılduğı

Ḥazretiñden istemez illā ki yoqluḳ **devletin** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10). [devletin, -iñ]

Devlet imiş kişiyē bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret imiş kişiyē bu dünyede miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1). [devlet,]

Zehī ‘izzetlü cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehī **devletlü** göz oldur tecellī nūrına ḳana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 2). [devletlü, -lü]

Devlet anuñdur ki āmennā diye irşādıma

Ḥışm ider ḥūr u melā’ik münkir u murtādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 1). [devlet,]

Kevn ü mekāniñ **devletin** saymaz pula Ümmî Sinān

Genc-i nihān olmayıcaḳ ğinā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 25). [devletin, -iñ]

Devletiñden fâriğ olma bekle Hâkķıñ bābını

‘Uzletiñden fâriğ olma bekle Hâkķıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 1). [devletiñden, -i, -ñ, -den]

Varlığından geçmeyen görmez selâmet **devletin**

Baş koyup meydân-ı ‘aşka cān viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 5). [devletin, -iñ]

Gel ey **devlet** bekā bulsam diyenler

Cihāndan cîfeler gibi kaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 3). [devlet,]

Hayâliñ derdiniñ zevķın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki **devlet** ṭâli‘i böyle mübârek kıtlu fâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36). [devlet,]

Mâh-ı vechiñ kıblesidür ‘âşıkıñ ervâhınıñ

Devlet anuñdur niyâz itdi nihâyet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 28). [devlet,]

‘aşķ degül mi evvel âhır Muştafâniñ **devleti**

Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 49). [devleti, -i]

devlet başa kon-: Başına devlet kuşu konmak; büyük bir nimete kavuşmak.

Eger bu derd-ile bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa kondı göç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 14). [devlet başa kon, -dı]

devlet ehli: Devletli, talihli kimseler.

Men Hudāniñ tevhīdi bāğında devlet ehliyem

Ḥamdü li’llāh çok şükür zātında vaḥdet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1). [devlet ehli, -y, -em]

Men Hudāniñ tevhīdi bāğında devlet ehliyem

Ḥamdü li’llāh çok şükür zātında vaḥdet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1). [devlet ehli, -y, -em]

devr id-: Dönmek, dolaşmak.

Dilimde devr ider virdiñ

Ki müştâkıyam ol ferdiñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 25). [*devr id, -er*]

Kemâlim vaşfin isterseñ Muhammed Muştafâdandır

Veliler içre devr ider erkânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10). [*devr id, -er*]

Bu derde eyleñüz dermân ki tâ müşkil ola âsân

Sizüñdür luţf-ıla ihsân sizüñdür devr iden devrân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 30). [*devr id,]*

devr itdür-: Döndürmek.

Pâdişâh-ı lâ-yezâlem kimse bilmez sırrımı

Çarḫ urup 'âlemlere devr itdüren devrân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10). [*devr itdür, -en*]

devrân: Dervişlerin halka teşkil ederek dönmek suretiyle yaptıkları zikir.

Ṭaşın düzen dem-be-dem Ḥaḫdan nazâr bulur mı

Ḳalbiñ bâbın açmağa zıkr-ile **devrân** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10). [*devrân,]*

devrân: Devir, zaman, çağ; talih, felek.

Ümmî Sinân eydür inan gel sözüme tütma gümân

Şimdi zamân içinde ben **devrâniyam** devrâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 18). [*devrâniyam, -ı, -y, -am*]

Ümmî Sinân eydür inan gel sözüme tütma gümân

Şimdi zamân içinde ben **devrâniyam** devrâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 18). [*devrâniyam, -ı, -y, -am*]

Ol Ḥabîbiñ Muştafâ devrinde pervâz eyledüm

Derdimiñ dermânı bundan ğayrı **devrân** olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 24). [*devrân,]*

Ey Sinān Ümmî kamer devrinde devrān eyledik

İrmeye zulmet hicābından kalan **devrāniña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 18). [devrāniña, -in, -a]

devrān: Devir, felek, talih.

Pādişāh-ı lā-yezālem kimse bilmez sırrımı

Çarḫ urup ‘ālemlere devr itdüren **devrān** menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10). [devrān,]

Cān alup cān viren sensin getürüp gideren sensin

Bu **devrānı** süren sensin saña baḫs-i cidāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 46). [devrānı, -ı]

Bu derde eyleñüz dermān ki tā müşkil ola āsān

Sizüñdür luḫf-ıla iḫsān sizüñdür devr iden **devrān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 30). [devrān,]

devrān eyle-: Dönmek, dolaşmak.

Derd-ile devrān eylemek

Cigeri biryān eylemek (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 17). [devrān eyle, -mek]

Ey Sinān Ümmî kamer devrinde devrān eyledik

İrmeye zulmet hicābından kalan devrāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 17). [devrān eyle, -di, -k]

devr-i külhān: Hamam ocağı devri || aşk acısı çekme zamanı.

Gelmesün diñ zāhide ‘aşk ehliniñ yağmasına

Döymez ‘aḫlı ehl-i derdiñ devr-i külhāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10). [devr-i külhān, -dur]

devri sür-: (Padişahlık, sultanlık) koltuḫuna oturmak; (padişah, sultan) olmak.

Ehl-i derdiñ ḫapusında zār u giryān olmadın

Devlet-i Haḫ devri kim sürdi ḫaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10). [devri sür, -di]

devr-i zamān: *Döner zaman; kader.*

Sultān eyleye bu cānı ya 'nī ki rūḥ-ı insānı

Hüküm eyleyüp **devr-i zamān** açıldı hoş settāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 30). [*devr-i zamān,*]

devvār id-: *Döndürmek.*

İrişmez işiñe kimsenüñ 'aqlı

Felekde çarḥı devvār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6). [*devvār id, -en*]

deyyān: *Herkesin hesabını ve hakkını en iyi bilen ve veren Allah.*

Zātım Allāhü eḥaddur vaşfım Allāhü 'ş-şamed

Cins ü mişlim yoḡdur öñ şoñ yalıñuz **Deyyān** menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14). [*deyyān,*]

Çü sensin Hādī-i burhān kerem kıl luḡfıla iḥsān

Ki senden ḡayrı yā **Deyyān** ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48). [*deyyān,*]

Ol daḡı bil anı Vaḡyüddīne telḡin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdüḡi **Deyyānıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 22). [*deyyānıdur, -ı, -dur*]

deyyār: *Makam sahibi olmak; tasavvufi hal ve makamlara ulaşmış olmak.*

Var-ıla yār olmaḡ ister kim ki yoḡ olmaḡ gerek

Sırr-ı kenzü'llāha iren dü cihān **deyyārıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6). [*deyyārıdur, -ı, -dur*]

Dü cihān **deyyārınıñ** aḡvālıdur şerḡ itdüḡüm

Ṭālibe Raḡmān gerekdür cāna cānān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 5). [*deyyārınıñ, -ı, -nın*]

deyyār ol-: *Makam sahibi olmak; tasavvufi hal ve makamlara ulaşmış olmak.*

Ḥaḡ kendini sevenleriñ ḡayrıyı sevmez sevdigin

Cānı cihānı terk idüp deyyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 8). [*deyyār ol, -ur, -sa, -n*]

di-: Demek, dile getirmek, söylemek.

ıl muşaffā albiñi tevid ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık **dimezler** kim alaysız olsa ap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 18). [dimezler, -mez, -ler]

Lā diyen illā **dimez** tevid-i zātıñ nūrına

Mezheb-i cān şanduğı alibleriñ efkārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 11). [dimez,]

Eger biñ pāre ılsalar tenimi

Ben ‘aşa lā **dimezem** bat-ı nāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10). [dimezem, -mez, -em]

Lā-cerem **dirler** şerī‘at ehliniñ şarrāfıyuz

Lākin ol vaşl-ı liāya a‘-ı zünnār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [dirler, -rler]

Çün Sinān Ümmî murādın buldı **dirler** bārī vir

Gül yüzüñden ır niābı kimse yalan olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 25). [dirler, -rler]

Sırāa uğra **dirlerse** varam bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geersem diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25). [dirlerse, -r, -ler, -se]

Senüñ zātıñ görmeği rencime şifā **dirler**

‘Aceb görsem tanısam niābın alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 23). [dirler, -rler]

Geri küstāhlııdır **dirsüz** da‘vet eylemek

Ey keremleriñ kānı fazl-ıla gelseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 5). [dirsüz, -r, -süz]

Şu bülbüller kim öterler cemāli nūrına arşu

Şu umrılar ki dost **dirler** virürler cānı cānāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 6). [dirler, -rler]

Ümmî Sinān virdi cānı abül itmediler anı

Dirler ki yan düni günü sen yār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 26). [dirler, -rler]

Her kim belî **dirse** bize belkim anuñ dellâliyam

‘aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9*). [*dirse, -rse*]

Bu derdiñ çâresi bulunmaz **dirler**

Görüñ ‘aşkı nice dermân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 35*). [*dirler, -rler*]

Toğrıdur özüm haķâyıķ ehliniñ güftârına

Haķ didüm nâ-haķ **dimen** gönülümde bir pîç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12*). [*dimen, -me, -ñ*]

Nice yüz biñ evliyâ vü enbiyâlar bendesi

Nice **diyem** ben bu ‘âlem şâhınıñ evşâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 18*). [*diyem, -y, -em*]

Yâr-ıla kim yâr olur görmez **dinür** haşr ü kıyâm

Neylesün ‘âşık kıyâmet çökmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9*). [*dinür, -n, -ür*]

‘Ârife **dirler** cihânda sevdügin bulmuş niçün

Vaħdetiñ deryâsına baħrî olup talmış niçün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 21*). [*dirler, -rler*]

di-: Demek, adlandırmak.

‘Amel **didügümüz** tendür

Toğrılık aña bir cândur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 21*). [*didügümüz, -düg, -ümüz*]

Nâzil oldu çün anuñ haķķında Haķdan hel etâ

Noķtavî **dirler** aña iren olur ehl-i sürür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 22*). [*dirler, -r, -ler*]

Gel ey gönül bunda mekân tuşulmaz

Fenâ mülki **dirler** oynar ütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2*). [*dirler, -r, -ler*]

Ey cefâsın yârınıñ gözine sürme çekmeyen

Key şaķın derdim **didügüñ** ‘ayn-ı dermân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 16*). [*didügüñ, -düg, -üñ*]

Devlet imiş kişiye bu dünyede zaḥmet **dinen**

Kesret imiş kişiye bu dünyede miḥnet **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1*). [*dinen, -n, -en*]

Devlet imiş kişiye bu dünyede zaḥmet **dinen**

Kesret imiş kişiye bu dünyede miḥnet **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2*). [*dinen, -n, -en*]

Sen bu miḥnetden kaçarsañ varlığı terk eyle gel

‘Uzlet imiş kişiye bu dünyede vaḥdet **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4*). [*dinen, -n, -en*]

Vaḥdet-i bâkî gerekse ‘ömri zāyi’ itme gel

Furşat imiş kişiye bu dünyede raḥmet **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6*). [*dinen, -n, -en*]

Ey gönül geç bu cihāniñ ‘izzetinden fāriğ ol

Āfet imiş kişiye bu dünyede şöhret **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*). [*dinen, -n, -en*]

Ḥaḳ resūli Faḥr-ı ‘ālem faḥr-ıla faḥr eyledi

Ṭā‘at imiş kişiye bu dünyede ni‘met **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*). [*dinen, -n, -en*]

Dār-ı dünyā bir misāfir-ḥānedür bellü beyān

Sıḳlet imiş kişiye bu dünyede zinet **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 12*). [*dinen, -n, -en*]

Ey Sinān Ümmî kamu varlık olur āḫır fenā

Vuşlat imiş kişiye bu dünyede şöḫbet **dinen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 14*). [*dinen, -n, -en*]

Ümmî Sinān eydür Eroğlı **dirler**

İsmine şeyḫimiñ iller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 21*). [*dirler, -r, -ler*]

Sünneti zāhirde ḳalan kişiniñ yoḳ sünneti

Rūḥ-ı insānî **dinen** oğlan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 4*). [*dinen, -n, -en*]

ḥaḳ resūli Faḥr-i ‘ālem nūr-ı vāḫid **dir** saña

Hel etā geldi senüñ şāniñda āyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 3*). [*dir, -r*]

Ḥaḳāyık iliniñ ismin **didiler** ba‘zılar lāhūt

‘Ammā andan ötesidür gelür feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 65). [didiler, -di, -ler]

Saña gönderdi Bārī zāt **didiler** aña İhlāş ad

Anuñ birligini işbāt idüp didiñ ḳul hüva’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7). [didiler, -di, -ler]

Saña Allāh Ḥabībim **dir** ki bu aḥkāmıñı var sür

Beni ḳullarıma bildür benem ḳamuya secde-gāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21). [dir, -r]

Fazl-ı Ḥaḳdan **dirler** aña şāhib-i ‘irfān-durur

Ey dirīgā işbu sırdan ṭoymadı Ümmî Sinān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 51). [dirler, -r, -ler]

di: Demek, dile getirmek, söylemek.

Ümmî Sinān **dir** Yaradan

Götür perdeyi aradan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 49). [dir, -r]

Kimi dünyā ister kimisi ḥūrī

Zāhid **dir** cennetiñ bāğı gülzārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 18). [dir, -r]

Budur **dir** ‘āşıklar ‘aşkıñ nişānı

Küntü kenze mazḥar ider insānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 25). [dir, -r]

Fezkürünī **didi** Ḥudā

Ḳur’ān-ıla itdi edā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 5). [didi, -di]

Gāhī gelüp ne **didügin**

Ṭurup fikr-i dırāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 19). [didügin, -düg, -i, -n]

Kimdür bu dünyāda güldüm **diyenler**

Maḳşūdum murādum buldum **diyenler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 6). [diyenler, -y, -en, -ler]

Ḳanı şol yārdan ayrıldum **diyenler**

Aḳıdup gözinden ḳanlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 7). [diyenler, -y, -en, -ler]

Ṭođrı yola gelüñ **didı**

Şālih ‘amel kıluñ **didı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 13*). [*didı, -di*]

Ṭođrı yola gelüñ **didı**

Şālih ‘amel kıluñ **didı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 14*). [*didı, -di*]

Ölmezden öñ ölüñ **didı**

Tevhîdi yetmez kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 15*). [*didı, -di*]

Ey keremler kâni ğanı Celîlim

İbrâhîme **didüñ** dostum Ḥalîlim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 10*). [*didüñ, -dü, -ñ*]

Gelüñ Allâh **diyelüm**

Görelüm n’eyler Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 1*). [*diyelüm, -y, -elüm*]

Allâh **diyelüm** hele

Görelüm n’eyler Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 7*). [*diyelüm, -y, -elüm*]

Ḥağ **diyelüm** hepisin

Yıkmayalum yapusun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 13*). [*diyelüm, -y, -elüm*]

Ümmî Sinân **dir** yâ Vedūd

Sundum şaña elimi ṭut (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 41*). [*dir, -r*]

Seni bildüm **diyen** bilmez seni buldum **diyen** bulmaz

Dile gelüp şerḥ olunmaz vaşf-ı zâtiñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 19*). [*diyen, -y, -en*]

Seni bildüm **diyen** bilmez seni buldum **diyen** bulmaz

Dile gelüp şerḥ olunmaz vaşf-ı zâtiñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 19*). [*diyen, -y, -en*]

Şu günde cem‘ ola dōstlar kıtuña

Didürme sen bizi anlara yuva (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 26*). [*didürme, -dür, -me*]

Ümmî Sinân **dir** ḥvâce fikrim bu irte gice

‘aşk-ıla cân mi‘râca şalduğum mıdur ḥaṭâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 17*). [*dir, -r*]

Lā diyen illā **dimez** evvel bāzārda añla kim

Hem muvaḥḥid mü' miniñ burhānı 'aşqu' llāhdur (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 16, Mısra 3). [dimez, -mez]

Lā **diyen** illā dimez evvel bāzārda añla kim

Hem muvaḥḥid mü' miniñ burhānı 'aşqu' llāhdur (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 16, Mısra 3). [diyen, -y, -en]

Lā **diyen** illā dimez tevḥîd-i zātuñ nūrına

Mezheb-i cān şandığı ṭālibleriñ efkārıdır (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 18, Mısra 11). [diyen, -yen]

Dir Sinān Ümmî bizüm maḳşūdumuz Hūdur hemān

Anuñ-içün ğayrısından ḳalbiñ istiġnāsı var (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 25, Mısra 27). [dir, -r]

Küfr ü z̄lmet perdesinden ḳurtılaldan cānımız

Dir Sinān Ümmî şükür her dem diliñ tekrārıdır (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 26, Mısra 14). [dir, -r]

'Arş u kürsî kā' ināta şıġmadum **didüñ** 'ayān

Mü' miniñ ḳalbinde pinhān olduġuñ 'izzet budur (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 27, Mısra 11). [didüñ, -dü, -ñ]

Ey kemālım var **diyen** ḳanı kemālın ḳandedür

Yūsuf-ı Ken' ān iseñ göster cemālın ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 28, Mısra 1). [diyen, -y, -en]

Nice biñ taḥt islerin bir taḥtaya bindürdiler

Tāc u taḥtum var **diyen** gör mülk ü mālın ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 28, Mısra 6). [diyen, -y, -en]

Ey ṭarīḳat düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şūr

Dem-be-dem Allāh **diyen** 'āşıḳlara senden ġurūr (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 30, Mısra 2). [diyen, -y, -en]

Lā kelāmından geçen añlar bu zikriñ ma'nisin

Dir Sinān Ümmî anuñ envārına müştāḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 31, Mısra 26). [dir, -r]

Kenz-i maḥfî sırrınıñ esrārını söyler dilim

Ehl-i 'aşḳa lā **diyüp** İblīs oḳın atmaḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 31, Mısra 8). [diyüp, -y, -üp]

Baňa kim ‘aşka tevbe kıl **dir** ise

Benüm bu ‘aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7*).

[*dir, -r*]

Didüm vaşlıñdan ayırma **didigüm**

Müdebberdür müdebberdür müdebber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 7*). [*didigüm, -dig, -üm*]

Didüm vaşlıñdan ayırma didigüm

Müdebberdür müdebberdür müdebber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 7*). [*didüm, -düm*]

Bularuñ turduğı sevgi, cemālim

Vireyin **didügüñ** ikrārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 20*).

[*didügüñ, -dü, -g, -üñ*]

Fiğān idüp didüm yā Rab şuçum ne

Didi beni koyup қandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 20*).

[*didi, -di*]

Fiğān idüp **didüm** yā Rab şuçum ne

Didi beni koyup қandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 19*).

[*didüm, -düm*]

Gelür bir kimse yāram ben saña **dir**

Görürem ol dağı izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3*).

[*dir, -r*]

Kimi **dir** kim yoluña şādıkam ben

Ki turmaz қavline ol dağı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*).

[*dir, -r*]

el-Fakru fahrī **diyicegiz** Seyyid-i Kevneyn

Devlet anuñdur kim dü cihānda ola deyyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3*). [*diyicegiz, -y, -icek, -iz*]

Saña bu elfāz-ı ma‘nā nerden gelür **dirseñ** baňa

Görilmez haţtı gözile cān içinde yazarım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [*dirseñ, -r, -señ*]

Şeri‘atı bildim **diyen** tarīkatı buldum **diyen**

Haқıkatuñ güllerini yolmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7*). [*diyen, -y, -en*]

Şeri'atı bildim **diyen** tarīkatı buldum **diyen**

Ḥaḳīkatuñ güllerini yolmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 7). [diyen, -y, -en]

Ġayr-ı Ḥaḳḳa Ḥaḳ **diyen** 'aşḳa göñül virmedi

'aşḳ odına varlığın yokluğa şayan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 3). [diyen, -y, -en]

Direm kim yarıcım Allāh şefā'atcim Resūlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir ḥaḳ söz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 21). [direm, -r, -em]

Didiler bunlara ebrār ehlidür çün bî-gümān

Ehl-i Ḥaḳḳa lā dimezse menzilin nār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 11). [didiler, -di, -ler]

Didiler bunlara ebrār ehlidür çün bî-gümān

Ehl-i Ḥaḳḳa lā **dimezse** menzilin nār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 12). [dimezse, -mez, -se]

Her kime menşüb-ı 'aşḳdan şunmadı Ḳassām tām

Lā **dir** ol meydān-ı 'aşḳa hergiz iḳrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [dir, -r]

Ḥaḳ bilür Allāhu a'lem lāf u tezvîr eylemez

Dir Sinān Ümmî cihānda şāhibü'l-viceḳānîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 22). [dir, -r]

Didiler çün-kim fenādur tālibiñ sermāyesi

Anuñ-içün her nefes selḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5). [didiler, -di, -ler]

Dir Sinān Ümmî ḥaḳāyıḳdur bize mülk-i beḳā

Ḳulluğa geldük velī ḳul Ḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 13). [dir, -r]

Dir Sinān Ümmî bize mürşid olan Hūdūr hemān

Evvel āḥır bahriyüz Hūdūr bizüm 'ummānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 17). [dir, -r]

Key şaḳın bend olma ḥile bendine

Dime ehl-i beyt oḒul kız ḳaravaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8). [dime, -me]

Dir Sinān Ümmī bize ‘ayne’l-yaḳīn ḥaḳḳa’l-yaḳīn

Sır ilinde sırrıla seyrānımız tevḥīd-i ḥāṣ (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 13). [dir, -r]

Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende **dir** ancak (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 28). [dir, -r]

‘Aḳl u cān kevn ü mekānıñ terkini kār eyledi

Varlığından el çeküp **dir** sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10). [dir, -r]

Dir maḥabbet deñizinden nūṣ iderdüm ‘aḳl u cān

Bu Sinān Ümmī gerekmez baña erkānım gerek (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 21). [dir, -r]

Dir Sinān Ümmī saña her kim ki vaḥdet buldısa

‘aşḳ elinden şunduḡuñ yā Rab nevālîñdür senüñ (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9). [dir, -r]

Dervīşliḡiñ vaşfını **dimege** ‘irfān gerek

Ma‘rifet yemişini yemege insān gerek (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1). [dimege, -meg, -e]

Ḳudret topın atmayan nefsiñ burcın yıḳamaz

Hü **diyüp** cān virmege ‘aşḳ-ıla miḥmān gerek (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6). [diyüp, -y, -üp]

Ġuşşa vü ġamdan ḥalāṣ eyle **dir** uş Ümmī Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulṫān olam her dem senüñ (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 21). [dir, -r]

Şun‘-ıla yüz gösteren ol Fā’ il-i muṫlaḳ-durur

Ehl-i Ḥaḳḳ olan **dimezler** işbu sözde ihtimāl (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10). [dimezler, -mez, -ler]

Ḥaḳ Ta‘ālā mü’miniñ ḳalbi nazargāhım **didi**

Pādişāhıñ beytine sen div neye ḳoyduñ göñül (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 25). [didi, -di]

Ben dürişüp derd-i yarıñ nārına yansam **direm**

Sen dürişüp cehl-i zulmet şalını geydüñ göñül (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 15). [direm, -r, -em]

Lā diyen illā **dimez** evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var ise illāda seyrān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3*). [*dimez, -mez*]

Lā **diyen** illā dimez evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var ise illāda seyrān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3*). [*diyen, -y, -en*]

Nefsim degül söyledüğüm rûhum hālıdır **didüğüm**

Bunda gelüp uğradüğüm ol şāhımıñ fermānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 23*). [*didüğüm, -düg, -üm*]

Ümmî Sinānıñ cānı dā'im 'aşkıñ fermānı

Dir anuñ-içün imānı ben 'işyānı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 18*). [*dir, -r*]

Ol haķıķat bülbüline **diñ** beri gelsün beri

Doş bāğına bāğbānem ğayrıya ben gül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 15*). [*diñ, -ñ*]

Dir Sinān Ümmî oқudum zıkr-i ķalbīden sebaķ

'İlm-i esrārdur sözüm ķāl ehline hāl virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 17*). [*dir, -r*]

Dört kitābıñ ma'nisin keşf eyleyen Hūdūr hemān

Lā **dimez** kimse bu sırā illā nādān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12*). [*dimez, -mez*]

Mürşidiñ irşādına her kim ki āmennā **diye**

Nüş ider ol Hızır elinden āb-ı ğayvān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 17*). [*diye, -ye*]

Ben degülem bunı **diyen** ilhām-ı Hāķdur söyleden

Bir sır gelüp nuķ eyledi ben arada perde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 29*). [*diyen, -y, -en*]

Dir Sinān Ümmî bize lāzım degül ğayrı mekān

Mürğ-i lāhūtem anuñ-çün meskeni az eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21*). [*dir, -r*]

Söylemesem **direm** illā söylemeden geçemedüm

Derd-i hıvon-ıla 'aşıkları toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1*). [*direm, -r, -em*]

Gördücegüm bildücegüm söylemesem **direm** illā

Erenleriñ aḥvālını ḥaylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5*). [*direm, -r, -em*]

Yitirdüm benligi anda gören görünen ol oldu

Şu deñlü toymışam sırdan **direm** kim bî-nişān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6*). [*direm, -r, -em*]

Bugün vicdānımıñ zevkın eger **dirsem** beyān olmaz

Düşüp vaḥdet deñizine özüm birlikde kân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 7*). [*dirsem,*]

‘aşka fermān olduğum ‘ayb olmasun añlayana

Dir Sinān Ümmî bu yolda ben ‘azīm-kār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 16*). [*dir, -r*]

Dir Sinān Ümmî vücūdum aña bir kār-ḥānedür

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildārlıgım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 17*). [*dir, -r*]

Şabr ideyin **direm** ırmaz bu dilim

Söyler ozan oldum ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5*). [*direm, -r, -em*]

‘İlm ü ḥikmet bābınıñ kār-ḥānesidür ḳalbimiz

Dir Sinān Ümmî ḳanı derdine dermān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 22*). [*dir, -r*]

Sinān Ümmî bu ‘aşk-ıla nice sultān olur aña

Dir āmennā ve şaddeḳnā bilen bu sırrı fāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22*). [*dir, -r*]

ıyāmet ḳopıcaḳ ıuram binem ‘aşk atına sürem

Çağıram dost **diyem** varam ıram sevdāyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 20*). [*diyem, -ye, -m*]

Buldı bulan ma‘nī yüzün kesb eyleyüp ‘irfāñ özin

Gel **diñ** cāhil ‘ilmiñ yüzün oḳusun hem yaza ıursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10*). [*diñ, -ñ*]

Daḳı saña selām itdi benümle ḥoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14*). [*didi, -di*]

Didi ol dār-ı miḥnetde qarār eylemesin aṣlā

Ki zīrā köpri üstinde kimesne eylemez evṭān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 23). [didi, -di]

Diye Allāh ki bir silkin erenler yolına bir gün

İçerseñ vaḥdetiñ cāmın olasın tā ebed sulṭān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7). [diye, -ye]

Niçeler eydür ki dünyā niçeler eydür beḳā

Bu Sinān Ümmî hemîşe dāyim Allāh **dir** hemîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 14). [dir, -r]

Nūr-ı Yezdāna irelden ğarḳa vardı ‘aql u cān

Dir Sinān Ümmî ‘acāyib baḥr-ı ‘ummānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 18). [dir, -r]

Rehberim mürşid-i kāmildür ne ğam aġyārdan

Ḥaḳ **didüm** nā-ḥaḳ diyüben dönmezem ikrārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 2). [didüm, -düm]

Var varın kılsun teberrük **diyüben** remz eylemiş

Hiç dirġ olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 3). [diyüben, -y, -ü, -ben]

Yürüyem ‘arşîñ altına naḳar eyle **diseñ** yā Rab

Ḥayālîñ anda gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 27). [diseñ,]

Budur Ḥaḳdan ne istersem **diyem** yā Hū ṭuram

Ḥudānîñ luṭfına irsem **diyem** yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1). [diyem, -ye, -m]

Budur Ḥaḳdan ne istersem **diyem** yā Hū ṭuram

Ḥudānîñ luṭfına irsem **diyem** yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2). [diyem, -ye, -m]

Āḥar yire nefes virmek naṣîb eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem **diyem** yā Hū sürem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4). [diyem, -ye, -m]

Eger baḥr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam **diyem** yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 6). [diyem, -ye, -m]

Eger şıḥḥat olam zinde eger zaḥmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda **diyem** yā Hū irem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [*diyem, -ye, -m*]

Kaçan dünyā sarāyından beḳāya ‘azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam **diyem** yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10*). [*diyem, -ye, -m*]

Yunup ṭāhir ola cismim namāzım kıla ‘āşıkḫlar

Varuban ḳabrime girsem **diyem** yā Hū girem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12*). [*diyem, -ye, -m*]

Kaçan kim nefḥ ola rūḥum iriše kesb cismine

Gözümü açuban görsem **diyem** yā Hū görem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14*). [*diyem, -ye, -m*]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su’āl itse

Ben anlara ḥaber virsem **diyem** yā Hū virem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 16*). [*diyem, -ye, -m*]

Ḳıyāmet ḳopıcaḳ yirden derile cümle maḥlūḳāt

Türābım silküben ṭırsam **diyem** yā Hū ṭıram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 18*). [*diyem, -ye, -m*]

Sürilüp ‘ālemiñ ḥalkı derile maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem **diyem** yā Hū şoram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 20*). [*diyem, -ye, -m*]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Ṭurup anda ḥaber virsem **diyem** yā Hū virem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 22*). [*diyem, -ye, -m*]

Eger ḥayrıñ eger şerriñ getürdilerse mîzāna

Koyup gözine ṭarṭarsam **diyem** yā Hū ḳoram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 24*). [*diyem, -ye, -m*]

Sırāṭa uğra dirlerse varam bir gez **diyem** Allāh

‘İnāyet birle geçersem **diyem** yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25*). [*diyem, -ye, -m*]

Sırāṭa uğra dirlerse varam bir gez **diyem** Allāh

‘İnāyet birle geçersem **diyem** yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 26*). [*diyem, -ye, -m*]

Yürüyem ‘arşın altına nazâr eyle diseñ yâ Rab

Hayâlîñ anda gözlersem **diyem** yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28). [diyem, -ye, -m]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem **diyem** yâ Hû girem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [diyem, -ye, -m]

Dîzârîñ zevkünüñ sırrı bulunmaz iki ‘âlemde

Ki cennet ḥalkını görsem **diyem** yâ Hû şoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32). [diyem, -ye, -m]

Sinān Ümmî umar senden ki zātıñ ḥaḳkı-çün yâ Rab

Senüñ dîvânıña irsem **diyem** yâ Hû tıram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34). [diyem, -ye, -m]

Didi nefsim ki bu yanmaḳ hüner degül gözüñ aç baḳ

Baña iğvâ ider zâlim cān u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17). [didi, -di]

Ümmî Sinān **dir** işüm ezeliñdür dost-ıla

Bugün bu işiñ şoñı şanışumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 13). [dir, -r]

Yaḳınam **didüñ** uş benden yaḳınsın bilmişem benden

Ya bu ḥasret ya bu firḳat gelür nerden biter ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 11). [didüñ, -düñ]

Bir göñül bir cānım var sen baña vir **diyen** çok

Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilsen n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21). [diyen, -y, -en]

Devlet anuñdur ki āmennâ **diye** irşādıma

Ḥışm ider ḥür u melâ’ik münkir u murtādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 1). [diye, -ye]

Derde uğramayan neyler ṭabibi

Ḳulmaşdur **diyüben** söyler yabana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 18). [diyüben, -y, -ü, -ben]

Kendi rûḥumdan size nefḥ eyledüm **diyen** ‘ayān

Ḳalmadı şekkim [ki] Hû ol ḥāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 13). [diyen, -y, -en]

Nür-ı siyāhıñ neydügin añlayanadur sözüme

‘İzzim celālim **didügi** zıllu’ llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 10*). [*didügi, -dü, -gi*]

Zât-ı haķāyık **didügüm** haķıķatıñ esfelidür

Sırdan öte sır denilen kenzu’ llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 17*). [*didügüm, -dü, -güm*]

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara

Haķ sā’ ilin boş göndere revā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 7*). [*dirseñ, -r, -se, -ñ*]

Fezkürünî ezkürküm gör ne **dir** Rabbiñ saña

Şoħbetiñden fāriğ olma bekle Haķkıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 7*). [*dir, -r*]

Dir Sinān Ümmî gözüñ aç āħır olmuşdur zamān

Vuşlatıñdan fāriğ olma bekle Haķkıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 21*). [*dir, -r*]

Hü **diyüp** dost zātınıñ ismin şoran gelsün beri

Zāt-ı Haķķa irmege haşmın kıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1*). [*diyüp, -y, -üp*]

Ṭoğrıdur özüm haķāyık ehliniñ güftārına

Haķ **didüm** nā-haķ dimen göñlümde bir pıç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12*). [*didüm, -düm*]

Gel ey tālīb erenler şoħbetinde

Hü **diyüp** ‘aşķ-ıla serden geç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 12*). [*diyüp, -y, -üp*]

Nefsine fermān olup cān iqlīmın eyler ħarāb

Lā diyüp illā **dimez** ol ħān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14*). [*dimez, -mez*]

Haķ Muħammed yolına girdüm **diyen** kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 7*). [*diyen, -y, -en*]

Nefsine fermān olup cān iqlīmın eyler ħarāb

Lā **diyüp** illā dimez ol ħān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14*). [*diyüp, -y, -üp*]

‘Aql-ı ma‘āş **dir** işlesem nefs-i ma‘āş **dir** ki yesem

Hırş eydür ki şöyle kıosam özge cidâldur arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 11). [dir, -r]

‘Aql-ı ma‘āş **dir** işlesem nefs-i ma‘āş **dir** ki yesem

Hırş eydür ki şöyle kıosam özge cidâldur arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 11). [dir, -r]

‘Aql u rûhânî **dir** cihân nemdür benüm kevn ü mekân

Gel baña dostdan vir nişân oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 15). [dir, -r]

Buyurduñ çün atı‘ u ‘llâh yaratduñ her şeyi li‘llâh

Diyeler tâ ki zikru‘llâh yeg andan min fi‘âl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18). [diyeler, -e, -ler]

Dem-be-dem **dir** tapuña tübtü ileyk

Secde kılmış pāyiñe nūr-ı ‘amā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 27). [dir, -r]

Cân u dil **dir** ‘aşkıñ-ile ‘āleme rüsvāy olam

Nāmūs u ‘ārım şışesin ben şıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 13). [dir, -r]

Dir Sinān Ümmî kaçan kim vāşıl ola cān saña

Dü cihân zevkı baña olsun harām yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 33). [dir, -r]

Halk-ı ‘ālem hāliniñ her biriniñ var bir işi

Rüz u leylî her dem işim ben **direm** yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18). [direm, -r, -em]

Görmedigüm Tañrıya tapman **didüñ** haqđur sözüñ

Senden artuq kim kıla Hāqqa itā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 21). [didüñ, -düñ]

Münkir olan hazretiñe bulmayısardur hālāş

Saña āmennā **diyen** buldı selāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 16). [diyen, -y, -en]

Ol **didi** ben şehri ‘ilmüm kıapusıdur Murtażā

Evliyā ser-çşmesin merdān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 13). [didi, -di]

Didi ıtlākıyetinde Hū lā-ilāhe illā Hū

Pes andan Aḥmediñ zātı olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 21). [didi, -di]

Eḥadiyyetde çün **did**i Hū lā-ilāhe illā Hū

Ḥaḳīḳat-i mürselīn anda olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 23). [didi, -di]

Didi çün vāḥıdiyyetde Hū lā-ilāhe illā Hū

Nebīler ḡayrı mürseller olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 25). [didi, -di]

Didi pes vāḥıdiyyetde ki lā-ilāhe illā Hū

Ḥaḳāyık-ı muḳarrebler olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 31). [didi, -di]

Didi çün ḥālıḳıyyetde ki lā-ilāhe illā Hū

Pes ebrār-ı ḥaḳāyıklar olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 33). [didi, -di]

Eḥadiyyetde çün **didügi** lā-ilāhe illā Hū

Ḥaḳāyık evliyā anda olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 29). [didügi, -dü, -gi]

Ḥudāyā dilerem senden kerem kıl luṭf u iḥsāndan

Alıcaḳ cānımı tenden aña ḳurbān **di** yā Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 52). [di,]

Didi Ḥaḳ şāniña lev lāk senüñ-çün ḥalḳ olup eflāk

Semāvāt 'arş u kürsī ḥāk ü berr ü baḥr ü şems ü māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 3). [didi, -di]

Didi medḥ eyleyüp ol Ḥaḳ saña çün ve'z-zuḥā muṭlaḳ

Buña ḳādir dilim ancaḳ ki ḥaḳsın yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13). [didi, -di]

Saña gönderdi Bārī zāt didiler aña İḥlāş ad

Anuñ birligini işbāt idüp **didiiñ** ḳul hüva'llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 8). [didiñ, -di, -ñ]

Oluban yol ḳulavuzı ḳoyup toḡrı yola bizi

Didüñ maḡbūn ider sizi ḳıluñ bu dünyeden ikrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 24). [didüñ, -düñ]

Didüñ bir ağulu baldur buña barmaq banan zâldur

Haķıñ zikri ulu yoldur diliñüzden ķomañ her gâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 25). [didüñ, -dün]

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ ķurretü'l-‘aynî Hasan ile Hüseyn şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 34). [dimişdüñ, -miş, -di, -n]

‘Aşık-ı bî-çâre derdine devâ kılmış niçün

Didiler Ümmî Sinân maħbûba yâr olmuş niçün (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 24). [didiler, -di, -ler]

Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan câna olsun vedâ’

Şordum adın sevdüğümün **didi** Aħmed Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 36). [didi, -di]

Didi cân virmekdür ‘aşkımdan saña bizden vefâ

Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan câna olsun vedâ’ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 39). [didi, -di]

Bülbülün cânım **didügi** güli görince hemân

Umaram ben bülbüli göre gülin yakın zamân (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 33). [didügi, -dü, -gi]

Anuñ-içün her kelâmı dil-i mecrûħa şifâ

Ben **didüm** firķate şalma vaħdetiñ ‘ayn-i şafâ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 38). [didüm, -düm]

Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan câna olsun vedâ’

Şorşalar bu ‘aşkı **direm** ‘ayn-ı dermân gizlidir (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 46). [direm, -r, -em]

Cümlesi peydâ’-i lâdan yâ bunuñ varı nedür

Kim ki bu sırdan ħaber bilmez **diye** vâ-ħasretân (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 12). [diye, -ye]

Vaħdetiñ gülzârınıñ bülbüliyem âħir zamân

Dir Sinân Ümmî gözinden acı yaş olup revân (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes
1, Mısra 28). [dir, -r]

di-: Demek || istemek, ummak.

Ḳurtaram **dirseñ** başı Ümmî Sinân

Cümle şeyden arınup ‘aşka bulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 21).

[dirseñ, -r, -se, -n]

dîdâr: Yüz, çehre; sevgilinin yüzü.

Dîdârı seyrân eylemek

Bunlaruñ genc ü mâlıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 19). [dîdârı, -ı]

Kime kim irdi bir zerre **dîdârıñ** zevkınıñ derdi

Dü ‘âlemde aña emşâl nebât u kıand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 29). [dîdârıñ, -ın]

dik-: Dikmek, yerleştirmek.

Her kim ki ister yârını bıraksın elden varını

Dikdüm erenler dârını ber-dâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 4). [dikdüm, -düm]

diken: Bazı nebatatta bulunan sivri ve batan iğne.

Bir **dikende** gül ü reyḫân eyleyüp

Çevre kenârın pür-ḫâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [dikende, -de]

dil: Aşk ve sevginin kaynağı, gönül, kalp.

Ṭoğarsa cânıma nûruñ zıyâsı

Eser bu **dilime** bād-ı şabâsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 6). [dilime, -im, -e]

Dâ’im adıñ tekrâr ider

Söyler seni **dil** pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 24). [dil,]

Ulu minnet budur câna

Dilde mihmân ol pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 8). [dilde, -de]

Ayırma ṭoğrı yoluñdan

Giderme zikriñ **dilimden** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 10). [dilimden, -im, -den]

Fānī **dil** tesbīhi kıoya hālet-i nez'inde bil

Hem gerekdür ol zamānda bir derūnī **dil** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*). [dil,]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gāfil olma ğāfil olma gör ne söyler **dil** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24*). [dil,]

Şıluban derd-ile āh **dilimdeki** ol İlāh

Salṭanat tahtunda şāh olduğum mıdur ḥaṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 13*). [dilimdeki, -im, -de, -ki]

Zulmet-i nefsiñ 'azābından beni şāz eyleyen

Cān u **dilden** evliyāya göñlümün ikrārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6*). [dilden, -den]

Maḥabbet nārına bu **dil** yanaldan

Benüm āh-ıla zārüm şubḥ u şāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 15*). [dil,]

Ṭuṭuşup nār-ı 'aşkıñla bu **dil** yanmaḳ diler yā Rab

Şafādan ṭuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [dil,]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā bu **dil** senden nazar ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 17*). [dil,]

Ümmî Sinānıñ dōst varın alup 'aşḳa virmiş kārın

Anuñ-çün **dilde** esrārın yazar sözi güftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 14*). [dilde, -de]

Biz çerāğı Şāh-ı merdān şem'asından yandırıp

Anca **dillerde** ḥaḳāyık şehri[niñ] şem'dānıyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 4*). [dillerde, -ler, -de]

Āyet-i Raḥmāna uyduḳ ḥamdü li'llāh çok şükür

Ten ü **dilden** cān u **dilden** zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 16*). [dilden, -den]

Āyet-i Raḥmāna uyduḳ ḥamdü li'llāh çok şükür

Ten ü **dilden** cān u **dilden** zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 16*). [dilden, -den]

Ol beḳā mülkünde bākī ḳalmağa

Dü cihān naḳşını **dilden** ḳıl tırāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 18).
[dilden, -den]

Seni sen maḥv idüp senden gidermeyince ey **dil** tā

Beḳā bi'llāh maḳāmından bulımaz bir şemer elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 7). [dil,]

Gel ey kāmīl kemālātūñ gülābın virdüm añlarsañ

Çevir **dilden** yedi çerḥıñ dolābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 67, Mısra 2). [dilden, -den]

Genc-i kimyā bābını fetḥ eyle **dilde** ey Kerīm

Derdlü 'aşıḳlarıña dermān olan her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 17). [dilde, -de]

Her meşāḳḳat kim görürsin 'ind-i Ḥaḳdandır nüzül

Ḳahr u luṭfuñ 'illetidür ṭutma sen **dilde** melāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 8). [dilde, -de]

Dilimde söylenen aḥbār ḥālimde keşf olan esrār

Sañ ma'lüm idem anı dü 'ālemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
73, Mısra 7). [dilimde, -im, -de]

Āh-ı firḳatdan olupdur **dil** fenā-ender-fenā

Ḥaḳ içinde nām u 'ırzım ḥāke yeksāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 31). [dil,]

Bugün 'aşḳıñ bāzārında dürr ü mercān şatar **dilim**

Yārıñ cemāli bāğında verd ü reyḥān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
81, Mısra 1). [dilim, -im]

Bugün 'aşḳıñ bāzārında dürr ü mercān şatar **dilim**

Yārıñ cemāli bāğında verd ü reyḥān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
81, Mısra 2). [dilim, -im]

Dört kitābıñ aşlı ezel tevḥīd-i zātūñ sırrıdır

Dellāllığı degdi bize sırr-ı Ḳur'ān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81,
Mısra 4). [dilim, -im]

'ālem-i nāsūt ehline yoḳdur benüm bey'im şirām

Ehl-i vaḥdet 'aşıḳlara gizli 'irfān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81,
Mısra 6). [dilim, -im]

Âhîr zamân Loqmānyam gelsün beri derdin bilen

Ḥikmet 'ilmine ireli derde dermān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [dilim, -im]

Zann u gümāndan kırtulan gelsün şehâdet dârına

Alsun ene'l-ḥaḡdan ḡaber kāmîl îmān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [dilim, -im]

Ḥızmet eşiginden giren genc-i me'ānî evine

Gelsün bugün 'aṡṡānyam nūr-ı Yezdān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12). [dilim, -im]

Ümmî Sinān eydür gelen kimdür baña mihmān olan

Cān Yūsufin kimdür alan Mışra sulṡān şatar **dilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 14). [dilim, -im]

Kime fazlım kılam iḡsān olur fikrim ile ḡayrān

Ṥola ḡikmet ile ḡalbi **diline** geldüm 'irfānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28). [diline, -i, -n, -e]

Bugün bu **dildeki** esrār hemān dost varlığındandır

Ḥarār itmez ḡıṡāb eyler görüñ dostdan lisān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9). [dildeki, -de, -ki]

Bugün ḡikmetde Loqmānam kılam dil-dār için **dil** pāk

Nazar-gāḡ olmağa ḡalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 13). [dil,]

Şular kim 'ārif-i bi'llāḡ ḡomazlar **dilde** ḡayru'llāḡ

Fenā-ender-fenādan şoñ beḡā yurd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5). [dilde, -de]

Yā İlāḡî vir dimāğa **dile** zikriñ lezzetin

Söyledükce 'āciz it ḡayrı kelāmıñ keḡretin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1). [dile, -e]

İlāḡî cism-i insānı daḡı nefis ü **dil** ü cānı

Müsaḡḡar eyle derdiñle yanalum 'aşḡ-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 9). [dil,]

Ey **dil** nazar eyle gel bu cihāna

Niçe bir zār idersin yana yana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 1). [dil,]

‘Ăciz aldum  v reym  l h 

Ne ılam ki bu **dil** ‘aıdan uana (* mm  Sinan D v n , Gazel 121, Mısra 8*).
[dil,]

Dilimdeki ism-i z t n m semm sıdur g rd g m

Be va’ll hi in nursa n hüva’ll ha irdi yine (* mm  Sinan D v n , Gazel 123, Mısra 11*). [dilimdeki, -im, -de, -ki]

Ey gönül ‘ahde vef  ıl gel beri gel gir yola

H  Ta’ l  zikrini  ns eyle bu cism   **dile** (* mm  Sinan D v n , Gazel 128, Mısra 2*). [dile, -e]

Degme evde p di h n em’i yanmaz oyle bil

C n u **dilde** ‘aı-ı y r  arturan gelsün beri (* mm  Sinan D v n , Gazel 134, Mısra 12*). [dilde, -de]

Dost b g n n mi m riyam v r ne **dild r** yapt g m

Ge p h rist n mülkini g lz r olursa n gel beri (* mm  Sinan D v n , Gazel 135, Mısra 15*). [dild r, -d r]

Maabbet em’ini uyar bu **dilde**

Gider g fleti c n gözin a imdi (* mm  Sinan D v n , Gazel 140, Mısra 5*).
[dilde, -de]

anı bir sarr f-ı gevher di nleye ab rımı

Terk ide **dilden** vef sız ehl-i  li n l fını (* mm  Sinan D v n , Gazel 145, Mısra 4*). [dilden, -den]

Led nn  ‘ilmini n **dilde** zuh r 

Gelen ilh m v rid t n degül mi (* mm  Sinan D v n , Gazel 152, Mısra 19*).
[dilde, -de]

‘ zzet-i lufu ndan irdi c n senün esr ri na

Kimse bilmez kim bu **dil** ne söylerem y  Mutafa (* mm  Sinan D v n , Kaside 4, Mısra 30*). [dil,]

 htiy c oldum bugün bir atre valu n meyine

Anca tene **dillere** feyz irgüren ‘umm n meded (* mm  Sinan D v n , Kaside 6, Mısra 6*). [dillere, -ler, -e]

‘aka ferm n olmayan böyle sel met görmeye

anı **dilde** derd-i y r olsa mel met irmeye (* mm  Sinan D v n , Muhammes 1, Mısra 14*). [dilde, -de]

Kes elin ey **dil** cihānîñ kılmasun ‘uqbā ziyān

Kaṭ‘ it ‘uqbānîñ elin kim bāṭınîñ ola beyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1). [dil,]

Bil senüñ ḳalbiñde Ḥaḳdan ğayrı Şuret ḳalmaya

Dil fenā vü ger beḳā naḳşına mā’ il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6). [dil,]

Cān u başı terk it ey **dil** sen de ‘āşıḳlardan ol

Muṣṭafā Şer‘i yolında Şapma Őādıḳlardan ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29). [dil,]

dil: Konuşma organı, konuşma yetisi, ifade etme, söyleme, konuşma.

Erenler her kime ḳılsa bir nazar

Söylenür ‘irfānı **diller** içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 8).
[diller, -ler]

dil: Dil, lisan || söz.

Daḳı böyle hezārān biñ teraḥḥımlar edā ḳıldı

Velākin bu **dilim** ḳāşır ‘aḳıl irmez ḳılam tıbyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 34). [dilim, -im]

dil evi: Gönül evi II Kalp.

Çoḳ dürüşdüm **dil evi** mā-sivādan arınmaz

‘Acebā ey Pādişāh luṭf-ıla ṭolsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 3). [dil evi,]

dil mülki: Gönül ülkesi.

Kim ola kim ğayr-ı Ḥaḳdan Őaḳlaya dil mülkini

Őaḳlayan sensin senüñdür çünki ḥıfz-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 19). [dil mülki, -ni]

dil mülkü: Gönül.

Ġayret-ile ğayr-i Ḥaḳdan Őaḳlayan dil mülkünü

Ḥikmet-ile her nefes mihmānı ‘aşḳu’llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [dil mülkü, -nü]

dil mürği: *Gönül kuşu.*

Seyr idüp sırran beḳā mülkin bu **dil mürği** hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 15*). [*dil mürği,]*

dil ü cān: *Gönül ve can.*

Dil ü cān bŷy-ı vaşlıñ ni‘metinden

Mu‘aṭṭardur mu‘aṭṭardur mu‘aṭṭar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 25*).
[*dil ü cān,]*

dil vir-: *Gönül vermek, âşık olmak.*

Mürşide dil virmeyince bulmadı ḳalb-i selīm

‘aşḳ-ıla yur ḳalbini zākır ḳılan evrādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 11*). [*dil vir, -me, -y, -ince]*

Kim ki sen şāhıñ ḥayālî ḥubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39*). [*dil vir, -me, -di]*

Gelüñ ey merd-i ‘āḳıllar nażar ḳıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görüñ Hazret-i Mevlāya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6*). [*dil vir, -di, -ler]*

dil vir-: *Gönül vermek, meyletmek.*

‘Āşıḳam kevn ü mekāniñ naḳşına dil virmezem

Şādıḳam rūy-ı zemīniñ bendine bil virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 1*). [*dil vir, -mez, -em]*

Ey cihāna dil viren ‘azmiñ ḳanı Raḥmāniña

Pādişāhiñdan ḥabersiz gel beri dön Ḥāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 1*). [*dil vir, -en]*

Gelüp bu tevḥīdime dil virenler

Miṣl-i dānā olur ḳullar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 9*). [*dil vir, -en, -ler]*

‘Aşık-ı merdâne Hâkdan ğayrıya dil vermeye

Dü cihânîñ sevgüsü qalbine anuñ girmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 11). [dil vir, -me, -y, -e]

Dü cihânîñ naqşına dil vermeyendür serveli

Şerh idüben söyledigim kâmil insândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 27). [dil vir, -me, -y, -en, -dür]

dilārā: Gönlü süsleyen (güzel), sevgili.

Ey **dilārā** derdi ile eyleyen baĝrın kebāb

Qanı senüñ gözleriñde qatre qatre qanlı āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1). [dilārā,]

dilāver: Yürekli, cesur, yiĝit, kahraman.

İrelden fazl-ı Yezdānî **dilāver** eyledüm cānı

Yañıldup ‘aşq-ıla nefsi işin nerd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7). [dilāver,]

dildār: Gönlü kendine baĝlamış olan kimse, sevgili.

İrdüĝi sen **dildārıñıñ**

‘aşq-ı zātıñ hâkķı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 35).
[dildārıñıñ, -ın, -ın]

Mürşid-i kâmil yüzinden seyr idüp **dildārını**

Hâk bilür kim meyl-i aĝyār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 11). [dildārını, -ı, -nı]

Derdi anuñ ‘aşıklara bil ‘ayn-ı devādur

Qıldı binā cevr ü cefādāşı-y-la **dildār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 18). [dildār,]

Var varın qılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirîĝ olsun mı cān baş virmege **dildārdan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 4). [dildārdan, -dan]

Geçmezem **dildārıñıñ** ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Virmeyen cānāne cānın ‘aşık-ı efsānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 5). [dildārıñıñ, -ın]

Bu 'atā Hāḫdan meger kim kāmīl insānadur

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 10). [dildārīñ, -ın]

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā'

Ey 'aceb ben bu cihānda tırduğumdan aşsı ne (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 15). [dildārīñ, -ın]

'aşkı derdiñ hükm olıncaḫ bunda 'aḫla uşsa ne

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 20). [dildārīñ, -ın]

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā'

Baña bu derdi ezel sermāye virdi zü'l-celāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 25). [dildārīñ, -ın]

Öldürürse 'aşḫ beni ḫānım ḫalāl-ender-ḫalāl

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 30). [dildārīñ, -ın]

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā'

Şordum adın sevdüğümüñ didi Aḫmed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 35). [dildārīñ, -ın]

Didi cān virmekdür 'aşkımdan saña bizden vefā

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 40). [dildārīñ, -ın]

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā'

Şorşalar bu 'aşkı direm 'ayn-ı dermān gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 45). [dildārīñ, -ın]

'aşḫ içinde beni ḫılan zār u giryān gizlidür

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 50). [dildārīñ, -ın]

Geçmezem **dildārīñ** 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,

Muhammes 2, Mısra 55). [dildārīñ, -ın]

dil-dār: Gönlü kendine bağlamış olan kimse, sevgili.

Bugün ḫikmetde Loḫmānam ḫılam **dil-dār** için dil pāk

Nazar-gāḫ olmağa ḫalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 13). [dil-dār,]

dildār illeri: *Sevgilinin diyarı, sevgilinin yanı.*

Meyl idüp mülk-i Süleymāna ırağ olma şehā

Tā ki dildār illerinde olmayasın h̄ôr u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4). [dildār illeri, -nde]

dildār ol-: *Gönül alan sevgili olmak.*

Zerğ u riyā zühd ü hevā kılmaz seni yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 6). [dildār ol, -ur, -sa, -n]

dildār-ı hağ: *Gönül alan Allah.*

Dünye vü ‘uğbā hevāsın terk iden gelsün beri

‘Azmimiz dildār-ı Hağdur derdimiz dermān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 10). [dildār-ı hağ, -dur]

dildārlıg: *Sevgiliye düşkünlük.*

Dir Sinān Ümmî vücūdum aña bir kār-hānedür

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez **dildārlıgım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 18). [dildārlıgım, -ım]

dilden terāş eyle: *Dilden tıraş eylemek, bir daha anmamak.*

Kim cihāniñ varlıgın dilden terāş eyler bugün

Anı hayrān eyleyen bu vuşlatıñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 17). [dilden terāş eyle, -r]

dile-: *İstemek, aramak.*

İrişdüñ kâbe kavseyne **diledüñ** ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednā ki h̄oş bulduñ beğā bi’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 19). [diledüñ, -düñ]

dile-: *Arzu etmek, istemek, talep etmek.*

Dilerse gözimi giryān iden dost

Dilerse bağrımı biryān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 1*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse gözimi giryān iden dost

Dilerse bağrımı biryān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 2*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse hāk-ile yeksān iden dost

Dilerse luğf-ıla ihsān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 3*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse hāk-ile yeksān iden dost

Dilerse luğf-ıla ihsān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 4*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse göñlimi hāndān eyleyen

Dilerse cānımı cānān eyleyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 5*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse göñlimi hāndān eyleyen

Dilerse cānımı cānān eyleyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 6*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse sırrımı seyrān eyleyen

Dilerse katremi ‘ummān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 7*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse sırrımı seyrān eyleyen

Dilerse katremi ‘ummān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 8*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse Şu gibi ağup çağladan

Dilerse yil gibi esüp soyladan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 9*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse Şu gibi ağup çağladan

Dilerse yil gibi esüp soyladan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 10*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse firķate Şalup ağladan

Dilerse vaşlını ihsān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 11*).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse firqate şalup ağladan

Dilerse vaşlını ihsân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 12).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse şâh iken kılan gedâlar

Dilerse zecr idüp kılan cefâlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 13).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse şâh iken kılan gedâlar

Dilerse zecr idüp kılan cefâlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 14).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse ħor iken viren şafâlar

Dilerse ħul iken sulţân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 15).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse ħor iken viren şafâlar

Dilerse ħul iken sulţân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 16).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse deryâlar gibi kaynakadan

Dilerse gemiler gibi oynadan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 17).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse deryâlar gibi kaynakadan

Dilerse gemiler gibi oynadan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 18).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse nâleler virüp söyleden

Dilerse nuţkumı pinhân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 19).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse nâleler virüp söyleden

Dilerse nuţkumı pinhân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 20).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse gezdiren ‘arşî semâyı

Dilerse bozduran nâm-ı fenâyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 21).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse gezdiren ‘arşî semâyı

Dilerse bozduran nâm-ı fenâyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 22).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse geydüren şalı kıabāyı

Dilerse cismimi ‘uryān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 23).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse geydüren şalı kıabāyı

Dilerse cismimi ‘uryān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 24).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse ‘aşkıını cāna kıuran fakı

Dilerse söyleden sırran ene’l-ıak (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 25).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse ‘aşkıını cāna kıuran fakı

Dilerse söyleden sırran ene’l-ıak (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 26).

[dilerse, -r, -se]

Dilerse varımı alup iden yokı

Dilerse kim Ümmî Sinān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra

27). [dilerse, -r, -se]

Dilerse varımı alup iden yokı

Dilerse kim Ümmî Sinān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra

28). [dilerse, -r, -se]

Dilerseñ maışıduñ ‘ayān bulına

Cihāniñ naışına becid baıma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 3).

[dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Dilerseñ bulasın sen de

Nişān-ı maışadu’llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 19). [dilerseñ,

-r, -se, -ñ]

Ümmî Sinān fazlıñ ile gitmek **dilerler** ol ile

Sen maırem eyledüñ hele sırr-ı zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

1, Mısra 29). [dilerler, -r, -ler]

Ey Sinān Ümmî kıoma kim derd-i dildār etegin

Ger **dilerseñ** kim bulasın berzaı ilin āfitāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 34). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Ger **dilerseñ** kim bulasın anda sen dārü’s-selām

Gel fenādan öñ fenā ol gel fenā kıl ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,

Mısra 7). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Ger Hâlîl olmak **dilerseñ** bekle hıdmet kapusın

Ƙara tonlı Ka‘be’i yapan Hâlîlullâha baƘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Naşîbin dürişüp almak **dilese** bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye kısmet görünmez anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 21). [dilese, -(s)e]

Perdeler Ƙat Ƙat hiçâb oldu saña aç gözüñi

Aşlıña irmek **dilerseñ** cânı ‘uryân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Gel gör ahu dost bâğınıñ hândâniyam hândâniyam

Gitmek **dilerseñ** ol iliñ burhâniyam burhâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 2). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Râzımı bilmek **dilerseñ** var varıñdan geçe gör

Var varıñdan geçmeyen görmez benüm gülzârlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Vâridât u varlığa irmek **dilerseñ** gel berü

Zikr-i Hûnuñ baırına tal gevheristân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

Berü gel nefsiñi bilmek **dilerseñ**

Nedür göstereyin hâller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 3). [dilerseñ, -r, -se, -ñ]

İlâhî **dilerem** senden

Bize luğ u ihsân eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 1). [dilerem, -r, -em]

Hudâyâ **dilerem** senden kerem Ƙıl luğ u ihsândan

Alıcağ cânımı tenden aña Ƙurbân di yâ Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 51). [dilerem, -r, -em]

Sinân Ümmî yağar cânı

Diler kim bulasınHânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 18). [diler, -r]

Ümmî Sinân yanar nâra

Diler kim ire sen yâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 34). [diler, -r]

Sinân Ümmî Ƙuluñ ağlar Ƙapuñda

Diler her dürlü bir derdine devâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 32). [diler, -r]

Pâdişâhım cânımız sen câna duş olmak **diler**

Ġayr varlıktan geçüp senüñle hûş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1). [diler, -r]

Pâdişâhım cânımız sen câna duş olmak **diler**

Ġayr varlıktan geçüp senüñle hûş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2). [diler, -r]

Tevhid-i zâtıñdan ayrılmaz gerekmez ‘âlemi

Vahdetiñ deryâsınıñ maḥvında nûş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 4). [diler, -r]

‘Ârif-i bi’llâh olan ta‘n eylemez güftârıma

Zât-ı deryâ-yı ḥaḳıḳat birle cûş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 6). [diler, -r]

İsm-i a‘zam ḥurmetiyçün añladum ben ‘âşığı

Vuşlatıñ bāğında ḥayrân ser-hûş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8). [diler, -r]

Göñlüme şordum ḥaber virdi baña Allâh için

‘aşq-ı Ḥaḳdan ġayrısından şöyle boş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10). [diler, -r]

Sırrımıñ remzinden aldum ‘azm idüp açar kanad

Maḥv u ġarḳıñ sırrına irmekde kuş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12). [diler, -r]

Vahdetiñ nûrı-y-la naḳḳâş olmağa şâhım senüñ

Bu Sinân Ümmî âḥardan bî-nuḳûş olmak **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 14). [diler, -r]

Ṭalmağa ‘ummân-ı ‘aşqa baş urup merdâneler

İster anlar kim getüre dürle virüp mercân **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12). [diler, -r]

Şol münâfıklar Ḥaḳı zıkr eyleyenlerden kaçır

İstemezler Ḥaḳdan illâ zift-ile kaṭrân **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 14). [diler, -r]

Kimseler ḥaḳ dergâhından ḳahr-ıla dūr olmasun

Anuñ-içün her nefes ḳalbinden ol ḥızlân **diler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 16). [diler, -r]

Ey Sinān Ümmī yüri ehl-i belā hizbinden ol

Zire anlar yār elinden derdine dermān **diler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 22*). [diler, -r]

Yā İlāhî her nefesde cān saña mihmān **diler**

Baħr-ı zātūñ pertevinden luṭf-ıla iħsān **diler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2*). [diler, -r]

Zāt-ı deryā-yı ḥaḳıḳatdur murādı ‘ārifiñ

Anuñ-içün baġrı biryān gözleri giryān **diler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8*). [diler, -r]

Yokluġı varlık deñizine atup Ümmī Sinān

Yokluġı yok var-ıla bir kaṭrede ‘ummān **diler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 10*). [diler, -r]

İlāhî dār-ı vaşlıñda bu cān olmak **diler** ber-dār

Çekildüñ dāra yā ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 1*). [diler, -r]

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmak **diler** yā Rab

Şafādan ṭuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [diler, -r]

İlāhî gözlerim giryān olup görmek **diler** vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger sen ṭuymaduñ esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 11*). [diler, -r]

İlāhî cümle ‘aşıklar saña virmek **diler** cānlar

Gelen meydān-ı ‘aşkımda benümle eyledi bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 15*). [diler, -r]

İlāhî nefsimüz ṭāhir olup ṭurmak **diler** senden

Şırāt-ı müstekīm birle maḳāmın eyledüm ebrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 19*). [diler, -r]

Sinān Ümmī saña senden yakın olmak **diler** yā Rab

Benem ḥükm eyleyen şimdi vücūdında olup Settār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 21*). [diler, -r]

Gözüm dōstu görmek **diler** vuşlatına irmek **diler**

Gelür bu ‘aşk döker yaşın gözüm şanki biñar olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 5*). [diler, -r]

Gözüm dōstu görmek **diler** vuşlatına irmek **diler**

Gelür bu ‘aşk döker yaşın gözüm şanki bınar olur (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 46, Mısra 5). [diler, -r]

Bu Sinân Ümmî za ‘îfiñ yarası yanmak **diler**

Anuñ-içün kim bu cānım ‘aşka mihmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 78, Mısra 33). [diler, -r]

İblīs-i la‘în ider iğvā **diler** bula zafer

Tevhidim siper olupdur düşmāna yol virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 13). [diler, -r]

Kim ledünnî ‘ilminiñ deryāsına çalmağ **diler**

Meskenetden baş getirmez hāke yeksān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 19). [diler, -r]

Sinân Ümmî kuluñ senden **diler** her dem bula ihsān

Anuñ-çün qalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 43). [diler, -r]

Her kişi bir sancağ-ıla varmağ **diler** dergāhıña

‘aşkıñdan ayrısı bize livā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 13). [diler, -r]

Kim şehīd olmağ **diler** hağğa’l-yağın ‘ār eylemez

Arayup bulur cihānda Kerbelā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 11). [diler, -r]

dile al-: Zikr etmek.

Adın alalum dile

Bülbül olalum güle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 5). [dile al, -alum
]

Eger adım dile alsa yolu doğrı baña gelse

Ğanīyem rahmetim çokdur iderven luğf-ıla ihsān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 21). [dile al, -sa]

dile gel-: Dile gelmek, konuşmaya başlamak; gönle gelmek, hissedilmek.

Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerh olunmaz vaşf-ı zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
1, Mısra 20). [dile gel, -üp]

dile gel-: Konuşmak, konuşmaya başlamak.

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşğ olur belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4). [dile gel, -dü, -m]

dil-i mecrūh: Yaralı gönül.

Anuñ-içün her kelāmı dil-i mecrūha şifā

Ben didüm firçate şalma vaḥdetiñ ‘ayn-i şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 37). [dil-i mecrūh, -a]

dilim dilim dilmek: Parça parça etmek.

Behey derdlü yürek seni

Dilim dilim dilmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 8). [dilim dilim dilme, -y, -em]

dillerin al-: Konuşamaz olmak.

Tesbîhiñ almış dillerin

Saña virmiş gönüllerin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 9). [dillerin al, -mış]

dillü: Konuşabilen, konuşma yeteneği olan.

Zihī sultān-ı merdāne getürdi ḥalkı meydāna

Saña tesbîh ider eşyā eger **dillü** eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [dillü,]

dilsüz: Dilsiz, konuşamayan.

Zihī sultān-ı merdāne getürdi ḥalkı meydāna

Saña tesbîh ider eşyā eger dillü eger **dilsüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [dilsüz,]

dimāğ: Zihin, akıl, şuur.

Yā İlahī vir **dimāğa** dile zikriñ lezzetin

Söyledükce ‘āciz it gayrı kelāmıñ keşretin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1). [dimāğa, -a]

din: İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.

Ey cismine cân isteyen gel mâh u günden al haber

Ey kâmil îmân isteyen gel toğrı **dinden** al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2). [dinden, -den]

Hağ için anlar bu yolda cân u baş terk eyledi

Sen nice fedâ kılasın **diniñi** cem ‘-i mâla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 8). [diniñi, -in, -i]

Ki sensin **dini** derc iden şalâtı farz u borç iden

Semāvâta ‘urüc iden tıttup Rabbiña ‘azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 15). [dini, -i]

Çarârım yok benüm sensiz ki sensin **dinim** îmânım

Efendim Mazharî Sulţân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7). [dinim, -im]

dini mensüh kılan: Allah'ın hükümlerini yok sayan kişi.

Ki dîni kılanı mensüh

Ki ğarğ eyleye deryâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 39). [dini mensüh kılan, -ı]

dinle-: Dinlemek, kulak vermek.

Şanasın kim her kelâmı la‘l ü mercândur dizer

‘Ārife yâr olmağa **diñle** sözinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 6). [diñle,]

Gel Hâzrete müştâķ-ısañ **diñle** bizüm aħbârımız

Tehî görme şimdi bizüm Hâķķ-ıladur bâzârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 1). [diñle,]

Diñleyüp ğayrı şadâdan bulmamışdur zevķını

Tâ ezel Hâķdan gelen elhânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9). [diñleyüp, -y, -üp]

Ene'l-ḥaḳ açdı ebvābın bugün ol kenze dükkānam

Ne söyler **diñle** pürtäbın egerçi nuṭṭ-ı insānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2). [diñle,]

Maḳām-ı zühd ü taḳvānıñ cevābın **diñlemez** sem'im

Ne sırdur işbu ef'alim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 15). [diñlemez, -mez]

Gel berü **diñle** ḥaḳāyık iliniñ vaşşāfını

Nice seyrān eylemiş gör 'ālemiñ eṭrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 1). [diñle,]

Diñle gör aḥvāli nedür 'aşıḳıñ merdānını

Ṭop idüp meydāna geldi başını hem cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 1). [diñle,]

Gel ey şāhib-me'ānı gör naḳar feyz-i İlähiden

Ḳulaḳ ṭut cān-ıla **diñle** ḥaber feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 2). [diñle,]

Güş iderseñ vaşfını **diñle** deñizden ḳaṭrece

Müstemi' ol bir nefes gel söyleyem ma'zür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 9). [diñle,]

Dir-: Toplamak.

Ḥamdü li'llāh ol ḥaḳıḳat bāğınıñ bāğbānıyam

Vaḥdetiñ envārı gülinden **diren** gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 8). [diren, -en]

Bülbülem 'aşıḳıñ elinden eylerem āh u fiğān

Vaḥdetiñ bāğında gülleriñ **direm** yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 6). [direm, -em]

dirdük: Dardık; bir çeşit şalgam.

Dirdük ḳavaḳ yaprağın ḳaftān idüp geymege

Şırtıñda ḳara kiçe kürk geyersin şāmır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 7). [dirdük,]

dirig itme: "Yazık etme!" anlamında bir söz.

Dirig itme Ḥabībiñ ḥurmetiyçün

Sefer vaşlñ bāğında dāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 17).

[dirig itme,]

dirig ol-: Yazık olmak.

Var varın kılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirig olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

109, Mısra 4). [dirig ol, -sun]

dirigā: "Eyvah, çok yazık" anlamında ünlem.

Ey **dirigā** sen seni hep 'āleme yayduñ gönül

Böyle her dem bī-қarār olmaқda ne tıyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

72, Mısra 1). [dirigā,]

Ey **dirigā** ol vişāle irmeyeniñ ḥāline

Bu Sinān Ümmî anuñ-çün gāhi döker yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,

Mısra 21). [dirigā,]

Fazl-ı Ḥaқdan dirler aña şāhib-i 'irfān-durur

Ey **dirigā** işbu sırdan tıymadı Ümmî Sinān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,

Mısra 52). [dirigā,]

dīv: Şeytan, cin, ifrit.

Dem-be-dem nefsiñ **divine** bende vü bī-çāresin

Gör saña mihmān olan sulţāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

12, Mısra 5). [divine, -i, -n, -e]

Kimi cinler kimi **dīvler** gezüp avlı avın avlar

Kimi ḥaқkı bilüp söyler kimi ferdāya қor ancaқ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

63, Mısra 17). [dīvler, -ler]

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle ḥalқ olan maḥlūk

Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü **dīv** ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 91, Mısra 6). [dīv,]

Ne kim var cümle maḥlūkāt қamu andan alur қuvvet

Melek cin **dīv** eger şeytān beşer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

10, Mısra 46). [div,]

Gel bu kâf u nūnuñ aḥkāmın kemāl-i ‘aşka vir
Hem bu **dīv** ü cinniñ aḥkāmın cemāl-i ‘aşka vir (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 22). [dīv,]

dīvân: Şairlerin şiirlerini topladıkları defter veya kitap.

Tevḥîd-i esmâdan aldı dersini Ümmî Sinân
Vâridâtüñ pertevinden şerḥ olundu bu **Dîvân** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1,
Mısra 2). [dîvân,]

dīvân: Meclis, huzur.

Sinân Ümmî umar senden ki zâtiñ ḥaḥkı-çün yâ Rab
Senüñ **dîvânıña** irsem diyem yâ Hû tıram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
111, Mısra 34). [dîvânıña, -ı, -n, -a]
Kerem kıl sen naşîb eyle Sinân Ümmîye ey Mevlâ
Ki ol dîvân-ı ‘âlîde tıra böylece **dîvâna** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 14). [dîvâna, -a]

dīvân: Ahiretteki hesap günü kulların toplandığı yer.

Bölük bölük **dîvânıña** varıncaḡ
Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
23). [dîvânıña, -ın, -a]

dîvâne: Aşk ile kendinden geçmiş, aşk delisi.

Vaḥdetiñ envârına ḡarḡ olduğundan ‘aşḡ-ıla
Daḡı ‘aḡla gelmedi Ümmî Sinân **dîvânedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,
Mısra 26). [dîvânedür, -dür]
Ben bilmezem aḡvâlîmi bulmaḡa ḡoḡrı yolımı
Bî-çâreyem tıt elimi **dîvâne** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,
Mısra 22). [dîvâne,]
‘aşḡa her kim ḡa‘n iderse ‘aḡlı yoḡ **dîvânedür**
Ḥâlibîñ cânı yârîñ şem‘indeki pervânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 7). [dîvânedür, -dür]

Gerçi adımdur Sinān Ümmī ‘aceb **divāneyem**

Girmişem meydān-ı ‘aşka baş açık merdāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 51). [divāneyem, -y, -em]

dîvāne ol-: *Deli divane olmak.*

Mürşidinden ğayrı yire bir nazar

Kılmaz ‘aşık olan olur dîvāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 26).
[dîvāne ol, -ur]

Bu derde uğrayan kişi

Dîvāne olur hūludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 2). [dîvāne ol, -ur
]

dîvān-ı ‘ālî: *Yüce divan.*

Kerem kıl sen naşîb eyle Sinān Ümmîye ey Mevlā

Ki ol dîvān-ı ‘ālîde tura böylece dîvāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 14). [dîvān-ı ‘ālî,]

diyü: *"Diye, diyerek" anlamında zarf.*

Dersiñi hatm eyledüñ **diyü** işāret eyleyen

Oldur ol maḥbūb-ı ‘ālem cümleñiñ ol varıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 3). [diyü,]

‘İlm içinde çok kemālim var **diyü** baḥş eyleyen

Yarın ol meydāna getür kıl ü kālîñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 9). [diyü,]

Ey cihānda pehlevānum **diyü** da‘vā eyleyen

Dîv-i nefsiñ basmağa pes getür āliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 11). [diyü,]

Kelāmım varlığındandır nebîlere olan inzāl

Hüva’llāhü’llezî **diyü** okunan dilde Qur’ānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 8). [diyü,]

İşler Sinān Ümmî ḥaṭā niçün ḥaṭāya yüz tuta

Gelsün **diyü** Ḥaḳdan ‘aṭā ol feyz-ı fazlu’llāh içün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
103, Mısra 26). [diyü,]

Hâr içinde gül **diyü** âh iderdüm dem-be-dem

Ben ğarībce bübüle karşı bir gülseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 11*). [*diyü,]*

Seni insân eyledüm **diyü** öger ol Pâdişâh

Andan artuĝa gōñül virmek düşer mi şanıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5*). [*diyü,]*

Leblerinden âb-ı hayvân içmeyen hayvânı gör

Nider 'aqlım var **diyü** ol götürüben başını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 4*). [*diyü,]*

Gelmesün **diyü** kasâvet çekmeden kaçup sever

'Āşık oldur mürşid-i kāmilden ayırmaz gözini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 15*). [*diyü,]*

Vuşlat-ı yarıñ elinden hiçe şatmış nâzını

Görmeyem **diyü** melâmet çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 20*). [*diyü,]*

Bu midur zannıñ ey şâhım uyam 'âlemde aĝyâra

Ṭoğunmasun **diyü** lâkin müdârâ eylerem hâra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 30*). [*diyü,]*

diyü diyü: *Diyerek, diye diye.*

'Āşıklar ol dost iline

Göçerler Hû **diyü diyü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 2*). [*diyü diyü,]*

Zâhir bâṭın dost yoluna

Uçarlar Hû **diyü diyü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 4*). [*diyü diyü,]*

'İlm-i ledün ma' nâsını

Açarlar Hû **diyü diyü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 8*). [*diyü diyü,]*

Gelür dile dürr ü mercân

Şaçarlar Hû **diyü diyü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 12*). [*diyü diyü,]*

İki cihānda Allāha

Çaçarlar Hū **diyü diyü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 16). [diyü diyü,]

Gözlerinden kanlu yaşı

Şaçarlar Hū **diyü diyü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 20). [diyü diyü,]

Libāsı hırka post olur

Biçerler Hū **diyü diyü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 24). [diyü diyü,]

Şarāb-ı selsebîl anda

İçerler Hū **diyü diyü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 28). [diyü diyü,]

Hâl-ile cümle hicābı

Geçerler Hū **diyü diyü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 32). [diyü diyü,]

Tevhîd-i zāt-ı insānı

Seçerler Hū **diyü diyü** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 36). [diyü diyü,]

diz-: (Sözleri) yan yana veya tek tek güzel şekilde sıralamak.

Şanasın kim her kelāmı la'1 ü mercāndur **dizer**

'Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5). [dizer, -er]

dizār: Yüz, cemal.

Dizāruñ bāğınıñ verd ü reyḥānı

Gülüñde bir daḥı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 27). [dizāruñ, -un]

Gören dostuñ **dizārını**

Bugün fenā-fi'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 7). [dizārını, -ı, -n, -ı]

Umagör **dizārını**

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 23). [dizārını, -ın, -ı]

İlāhī dervīşler eyle

Dizāriñi seyrān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 16). [dizāriñi, -
in, -ı]

İlāhī minnetim **dizāriñadur**

Bilürsin şefkatim hep yāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1).
[dizāriñadur, -in, -a, -dur]

Her kim görüp gözden süzer hayāline irmez gider

Özden seven ‘aşıklara göstereyim **dizārim** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
41, Mısra 14). [dizārim, -im]

Aç gözüñ Ümmî Sinān dostu bunda göre gör

Dost **dizārim** görmege ehline fermān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 14). [dizārim, -in]

Gün gibi **dizāri** şevkıñdan müşerref oldı cān

Qalmadı zulmet siyāhı Hāḳka vuşlat ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 19). [dizāri, -ı]

‘aşḳ-ıla **dizār** için olmak fenā faḳrım-durur

Zühd-ile ḡilmān için ma‘müre gönül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 11). [dizār,]

Ne lāyıḳdur saña kimse yol vara

Dizāra iltüp naḳar iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 18).
[dizāra, -a]

Dizāri zevḳı derdinden başım ṭop oldı cān çevḡān

Girüp meydānına ‘aşḳıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 99, Mısra 3). [dizāri, -ı]

Dizāriñ zevḳıñıñ sırrı bulunmaz iki ‘ālemde

Ki cennet ḡalḳını görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 31). [dizāriñ, -ı, -n]

Bize Firdevs-i a‘lādan **dizāriñ** zevḳı hoş geldi

Gören ‘aşıklara āh-ıla zāruñ zevḳı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 1). [dizāriñ, -in]

Gel şefā‘at ḳıl **dizāriñi** görem yā Muşṭafā

Boynum egüben naḳariñda ṭuram yā Muşṭafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 1). [dizāriñi, -ı, -n, -ı]

dīzār-ı hāk: Allah'ın cemali.

Faḫr içinde faḫra irdük ğayrı gitdi aradan

Seyrimiz dīzār-ı Ḥaḫdur vaşlımız vicdān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 16). [dīzār-ı hāk, -dur]

dīzārınıñ şem' i: Sevginin mum gibi ışıklar saçan yüzü.

Dīzārınıñ şem' ine pervāneyem dem-be-dem

Yanaram sır açılır yanışımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 11). [dīzārınıñ şem' i, -ne]

diziñe al-: Dizinin üstüne oturtmak.

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ kurretü'l- aynî Ḥasan ile Ḥüseyn şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 33). [diziñe al, -up]

doğrı: Dosdoğru, direk.

Zāt-ı Ḥaḫka **doğrı** varan kərbān ehinden ol

Olmasun yañlış işiñde yoluñ āsān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 13). [doğrı,]

doğrı gid-: (Allah yolundan) ayrılmadan gitmek.

Bu Sinān Ümmiye luṭfuñ kıl naşīb

Kim yañılmayup saña doğrı gide (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 26). [doğrı gid, -e]

dök-: Dökmek, saçmak.

Şındı gönül şışesi **dökdi** gülābın yire

Reyḫān idüp almağa vāy bir eli fendeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 7). [dökdi, -di]

dök-: (Göz yaşı, kan, ter vb.) Akıtmak.

Ehl-i kâliñ kalbi çigdür anuñ-içün kan **döker**

Bir vilâyet nevbahâr olsa yazından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 25). [döker, -e, -r]

dökül-: Dökülmek, akmak, saçılmak.

Dökülür bu dilden dürr ü cevâhir

Gizli ‘ummân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7).
[dökülür, -ür]

dol-: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Gelür ol baħr-ı muṭlağdan ledünnî ‘ilminiñ feyzi

Dolar qalbe aqar dilden ‘irfânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 16). [dolar, -ar]

dolâb: Ar. Hareket-i devriyyesi olan şey, (dolap) II Dünya.

Gel ey kâmil kemâlâtıñ gülâbın virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerħiñ **dolâbın** virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2). [dolâbın,]

dön-: (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

Bil ki fetvâniñ nedür taqṽası añlañ ‘ayân

Gayr-ı Haḫḫa devr idüp Hûdan **dönüp** kaçmaq nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 12). [dönüp, -üp]

İlâhî biz ḫaṭâ kılduḫ bilürüz yolda yañıldıḫ

Dönüben qapuña geldük bizi sen virme aḡyâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 4). [dönüben, -üben]

dön-: Benzemek II dönüşmek.

Gülşâhın yitirmiş Varqaya **döndüm**

Görüben bir nefes ḫayrân olam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 5).
[döndüm, -düm]

dön-: (Bir yere) Geri gitmek veya geri gelmek, avdet etmek.

Baħr-ı zātũn pertevi atdı meni ‘aşk-ıla

Sefer idüp aşlıma **dönüşümden** ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 4). [dönüşümden, -üş, -üm, -den]

Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım **dön** baña ıablını çalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 14). [dön,]

dön-: Vazgeçmek, caymak.

Rehberim mürşid-i kāmildür ne ğam ağyardan

Hağ didüm nâ-ħağ diyüben **dönmezem** ikrârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 2). [dönmezem, -mez, -em]

dön-: Dönmek, devretmek.

Gider kış yaz olur eyyâm yağar yağmur biter en‘âm

Gice gündüz **döner** aħşam seher feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 64). [döner, -er]

döne gel-: Sürekli dönmek, devretmek.

Canâb-ı ‘İzzete karşı uçup dergâh-ı a‘lâya

Döner ğâhî döne geldi ezelden dönücilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8). [döne gel, -di]

dönücü: Dönen kimse.

Canâb-ı ‘İzzete karşı uçup dergâh-ı a‘lâya

Döner ğâhî döne geldi ezelden **dönücilerdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8). [dönücilerdür, -ler, -dür]

dört: Dört sayısı.

Yâr olaldan ‘aşka ben yâr oldu baña çâr yâr

Od u şu toprağ u yeldür **dört** olup üç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16). [dört,]

dört kitâb: Tevrat, Zebur, İncil ve Kuran.

Zāhidā dersiñ senüñ ħarf ü ħurūfuñ baĥsıdır

Dört kitābıñ ma' nisi āyāt-ı Ƙur' ān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 8*). [dört kitāb, -ın]

Dört kitābıñ s̱abiti zāt-ı Hūdūr ħakka' l-yaĥīn

Ey bu tevĥīdden ħabersiz gey şaĥın olma ki dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 17*). [dört kitāb, -ın]

Dört kitābıñ ma' nisi yek noĥtadan oldı ' ayān

Ʀālibe ħadd ü ħicāb olan ħara vü aĥ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 13*). [dört kitāb, -ın]

İnceden ince bir sırdur añlayan bir ile birdür

Üç ħurūfuñ dört kitābıñ ma' nisini bilen bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 4*). [dört kitāb, -ın]

Her kime ef' āl-i ' ālem cür' asından şundı Ħaĥ

Dört kitābı naĥl idersüñ ħiç öġüt kār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 14*). [dört kitāb, -ı]

Ehl-i ħālīñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblīs ü Şeytānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 12*). [dört kitāb, -a]

Dört kitābıñ ma' nisin keşf eyleyen tevĥīd imiş

Oĥı gel Ümmü' l-kitābı sen Kelāmu' llāha baĥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 13*). [dört kitāb, -ın]

Dört kitābı oĥuyan ' ilme muĥtāc olur mı

Sırran seyrān itmege delīl ü burĥān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 11*). [dört kitāb, -ı]

Dört kitābıñ aşlı ezel tevĥīd-i zātuñ sırrıdır

Dellālīġı degdi bize sırr-ı Ƙur' ān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3*). [dört kitāb, -ın]

Dört kitābıñ ma' nisin keşf eyleyen Hūdūr hemān

Lā dimez kimse bu sırra illā nādān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 11*). [dört kitāb, -ın]

Küntü kenziñ ma' nīsinden dersimi ħatm eyledüm

Dört kitābıñ varlıġı-çün āyetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 12*). [dört kitāb, -ın]

Dört kitābîñ ma'nisin keşf eyledük haqqā'l-yaqîn

Şun'umuz ol kār-ı Haqdur keşfimiz ol hân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 11). [dört kitāb, -in]

Dört kitābîñ aşlına 'ārif idüm anda men

Bunda gelüp mürşide dānişımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 7). [dört kitāb, -in]

'aşq degül mi yir yüzine nāzil iden **dört kitāb**

Biri Tevrāt İncil ü Furqān ü ger Zebūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 59). [dört kitāb,]

döşeg: Yatak.

Döşegi şabrîñ tevekkül yaşdıgına söykenüp

Haqdan ayruq kimseden çār'eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 17). [döşegi, -i]

dost: Dost, sevgili.

Dilirse gözimi giryān iden **dost**

Dilirse bağırımı biryān iden **dost** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 1). [dost,]

Dilirse gözimi giryān iden **dost**

Dilirse bağırımı biryān iden **dost** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 2). [dost,]

Dilirse hāk-ile yeksān iden **dost**

Dilirse luḡ-ıla ihsān iden **dost** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 3). [dost,]

Dilirse hāk-ile yeksān iden **dost**

Dilirse luḡ-ıla ihsān iden **dost** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 4). [dost,]

Dilirse sırrımı seyrān eyleyen

Dilirse ḡatremi 'ummān iden **dost** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 8). [dost,]

Dilirse firḡate şalup ağladan

Dilirse vaşlını ihsān iden **dost** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 12). [dost,]

Dilirse ħor iken viren şafâlar

Dilirse ħul iken sulţân iden **dost** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 16*).
[dost,]

Dilirse nâleler virüp söyleden

Dilirse nuţkumı pinhân iden **dost** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 20*).
[dost,]

Dilirse geydüren şalı ħabâyı

Dilirse cismimi ‘uryân iden **dost** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 24*).
[dost,]

Gören **dostuñ** dizârını

Bugün fenâ-fi’llâh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 7*). [dostuñ, -
un]

Bilmez olur şolın şağın

Seyrân ider **dostuñ** bāğın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 34*). [dostuñ,
-uñ]

Mecnûnlayın **dost** yüzine

Ĥayrân olur özüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 15*).
[dost,]

Gehî olur **dost-ıla** bir

Görinür hoş tesellâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 27*). [dost-ıla,
-ıla]

‘Āşıkklar ol **dost** iline

Göçerler Hû diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 1*). [dost,]

Zâhir bāţın **dost** yoluna

Uçarlar Hû diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 3*). [dost,]

Ey keremler kânı ħanî Celîlim

İbrâhîme didüñ **dostum** Ĥalîlim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 10*).
[dostum, -um]

Ümmî Sinânîñ gör işin

Dost yolına ħomiş başın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 26*). [dost,]

‘Aceb bu fânî dünyâda

Dostdan vefâ bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 2*).
[dostdan, -dan]

Nüş ider **dost** için zehri

Göregör aḥmedu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 23). [dost,]

Şu günde cem' ola **döstlar** katuña

Didürme sen bizi anlara yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 25).

[döstlar, -lar]

Miḥnet-ile bu fenâda cāmîña kılduñ cefâ

Döst iline sırr-ıla seyrândan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,

Mısra 12). [döst,]

Ṭudağı çat çat yarılıp şararup beñizleri

Ṭaşı fânî cānı bākî **dösta** mihmândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 4). [dösta, -a]

Māsivâ sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Döstü derdiyle hemîşe kāmîl insāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 6). [döstü, -ı]

Ol ki Bağdādî ene'l-ḥaḳ söyleyen Mañşürî gör

Dösta ḳurbān eylemek cān 'āşıḳıñ ḥuş kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

18, Mısra 20). [dösta, -a]

Döst yolında cānı ḳurbān eyleyen merdāneler

Ṭop idüp baş atmaḳ için göz urup meydān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

22, Mısra 17). [döst,]

Bir toğansın bunda seni bir şikāre şaldılar

Uçmağa **döstdan** yañaya perr ü bālîñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

28, Mısra 14). [döstdan, -dan]

Zıkr olunsa **döst** ḳanda gözden aḳar acı yaş

Sevmege Allāhını 'ār eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,

Mısra 9). [döst,]

Düşüp yandukları derdiñden ey **döst**

Firāḳ u ḥasretiñle zārînadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7). [döst,]

Bülbüldür güle ḳarışmaz ile

Döstuñ envārı gülin direndür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 20).

[döstuñ, -uñ]

İsdek olsa ḳişide ister anı dem-be-dem

Merdāne olan **döst** yolına eylemedi 'ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra

20). [döst,]

Bir kulına **dôst** meyl ide gider bu ‘aşk anı güde

Çomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*). [*dôst,]*

Ümmî Sinânîñ **dôst** varın alup ‘aşka virmiş kârın

Anuñ-çün dilde esrârın yazar sözi güftâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 13*). [*dôst,]*

Benüm işim ol **dôst-ıla** gelür bu ‘aşk olur belâ

Bülbül gibi geldüm dile işüm âh-ıla zâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3*). [*dôst-ıla, -ıla]*

Ben ol **dôsta** virdüm gönül ‘aşk benüm ile yâr olur

Kim ki **dôsta** virmez gönül bu ‘aşk andan bîzâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*). [*dôsta, -a]*

Ben ol **dôsta** virdüm gönül ‘aşk benüm ile yâr olur

Kim ki **dôsta** virmez gönül bu ‘aşk andan bîzâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [*dôsta, -a]*

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hâli çomaz **dôsta** vara yolu

Kim ki **dôsta** şunar eli çapar ‘aşka şikâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [*dôsta, -a]*

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hâli çomaz **dôsta** vara yolu

Kim ki **dôsta** şunar eli çapar ‘aşka şikâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8*). [*dôsta, -a]*

Kim ki **dôstuñ** sözin söyler kim ki **dôstuñ** gülin yıylar

Dâ’im ‘aşk deñizin boylar yanar vücûdı nâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11*). [*dôstuñ, -uñ]*

Kim ki **dôstuñ** sözin söyler kim ki **dôstuñ** gülin yıylar

Dâ’im ‘aşk deñizin boylar yanar vücûdı nâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11*). [*dôstuñ, -uñ]*

Ümmî Sinânîñ cânı olsun **dôstuñ** mihmânı

Çayru’llâhdan ben beni ‘uryân itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 13*). [*dôstuñ, -uñ]*

Dôst meyini kime şuna çor cân u başı meydâna

Anuñ-içün esrük-durur şimdi bizüm güftârımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 11*). [*dôst,]*

Ol **dôst** baña oldu yakın varlığıma şaldı akın

Söylemekte men 'âcizem dile gelmez esrârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 13). [dôst,]

Ben **dôst-ıla** dôst olalı cân şafâdan mest olalı

Gitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [dôst-ıla, -ıla]

'İlm-i esrârdan sözüümüz ol **dôsta** bakar gözümüz

Hağ varlığı şimdi bizüm bahâr eyledi şârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5). [dôsta, -a]

Biz tarîk-ı Hâlvetî 'âşıklarınıñ handânıyuz

Cân-ıla baş virmege **dôst** yolınıñ merdânıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2). [dôst,]

Dôst cemâli şem'iniñ pervânesidür cânımız

Anuñ-içün ol Muhammed nûridur imânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1). [dôst,]

Aç gözüñ Ümmî Sinân dostu bunda göre gör

Dost dîzârın görmege ehline fermân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 14). [dost,]

Aç gözüñ Ümmî Sinân **dostu** bunda göre gör

Dost dîzârın görmege ehline fermân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 13). [dostu, -ı]

Gelicek cezb-i Rabbânî halâldur 'âşıkıñ kanı

Virür **dost** yolına cânı kurbânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6). [dost,]

Şöhret ü nâm şâhibidür añlamañ Ümmî Sinân

Dem-be-dem **dost** eşiginde nâsdan 'uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 22). [dost,]

Gerçi kim 'işyân-ı gayba qalmışamdur her nefes

İllâ cânım hayretinden **dosta** kurbândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 30). [dosta, -a]

Ben bu 'aşka irelden **dosta** kurbândur cânım

Bî-nişândur mekânım ben mekânı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3). [dosta, -a]

Ol haḳīḳat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doş bāğına bāğbānem ğayrıya ben gül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 84, Mısra 16). [doş,]

Gel gör ahı **dost** bāğınıñ ḥandānıyam ḥandānıyam

Gitmek dilerseñ ol iliñ burhānıyam burhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
86, Mısra 1). [dost,]

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzinden gördüm anı

Dā'im şükür ben ol **dostuñ** mihmānıyam mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 10). [dostuñ, -un]

Bulsa kişi **dostdan** belā ma'şūḳ gelüp vefā kıla

Ḳurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
87, Mısra 17). [dostdan, -dan]

Dost cemālından tecellî vaşfını söyler bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm 'aşḳdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 89, Mısra 11). [dost,]

Bugün bu dildeki esrār hemān **dost** varlığındandır

Ḳarār itmez ḥıṭāb eyler görüñ dostdan lisān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 9). [dost,]

Ḥaber şoran baña **dostdan** anı bî-'aḳl u cān buldum

Terk eyledüm 'aḳl u cānı sır içinde 'ayān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 1). [dostdan, -dan]

Bugün bu dildeki esrār hemān dost varlığındandır

Ḳarār itmez ḥıṭāb eyler görüñ **dostdan** lisān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 10). [dostdan, -dan]

Nihān oldu çün ol vaḥdet ki gördüm 'ālemi keşret

Men ol **dostuñ** fırāḳından gözüm yaşın revān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 16). [dostuñ, -un]

Bāṭınımdur zāhir oldu söylerem izhār idüp

Şöyle bil ḳurbān gerekdür **dosta** mihmān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
98, Mısra 14). [dosta, -a]

ıyāmet ḳopıcaḳ ṭuram binem 'aşḳ atına sürem

Çağıram **dost** diyem varam ıram sevdāyı başımdan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 20). [dost,]

Gerçek ‘âşık **dost** bāğında kevşer şarābın nūş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23*). [*dost,]*

Gerçeklere iren kişi **dostu** ‘ayān gören kişi

Açma bu sırrı nādāna ferdā çeküp geze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 19*). [*dostu, -ı]*

‘Āşık olan kişi dā’im **dostuñ** yolın düze tursun

‘Āşıklara ta’n eyleyen imān evin boza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1*). [*dostuñ, -uñ]*

Eger benden ħaber şorsañ ħaķāyık şehrine vardum

Var anda bir ulu sultān senüñle **dost-ımış** her ān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [*dost-ımış, -ımış]*

Saña çok dürlü armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saña ol **dostdan** teberrük la’l-ile mercān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 12*). [*dostdan, -dan]*

Fırķat nārı-y-la cānların göyündürme ey Pādişāh

Göster zātuñ gülzārını **dostuñ** Ĥalîlullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 14*). [*dostuñ, -un]*

‘Aql u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘âşıklarıñ

Anı daħı **dosta** virmek yeg degül mi vardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 6*). [*dosta, -a]*

Ümmî Sinān dir işüm ezelîdür **dost-ıla**

Bugün bu işiñ soñı şanışumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 13*). [*dost-ıla, -ıla]*

Şu bülbüller kim öterler cemāli nūrına karşı

Şu kumrılar ki **dost** dirler virürler cānı cānāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 6*). [*dost,]*

Ķurıla meclis-i mestān ki **dost** kendi ola sākī

Şunulup mey-i vaħdetler içer ‘âşık-ı merdāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 9*). [*dost,]*

Zehī tütī vü tarrālar anuñ sükkeri bāğında

Bulurlar lezzet-i bākī şakırlar karşı **dostāne** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 4*). [*dostāne, -āne]*

Dost cemāli Şem'iniñ pervānesiyem her nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu'tādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 13*). [dost,]

Gel berü gel 'āqıl-iseñ aña kim bu ma'ni'i

'Aşıķa bil ğam degüldür **dost** içün derd ü belā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4*). [dost,]

Hü diyüp **dost** zātınıñ ismin Şoran gelsün beri

Zāt-ı Hāķķa irmege haşmın kıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1*). [dost,]

Ķurduĝum erkān-ı Hāķdur 'ārife günden 'ayān

Bekleyüp **dost** eşiĝinde yüz süren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 4*). [dost,]

Dost bāĝınıñ mi'māriyam vîrāne dildür yapıĝum

Geçüp hāristān mülkini gülzār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 15*). [dost,]

Şanma ki **dost** bayrāmına Ķurbān iderler her cānı

Dosta yarar cānıñ olup serdār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 23*). [dost,]

Şanma ki dost bayrāmına Ķurbān iderler her cānı

Dosta yarar cānıñ olup serdār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 24*). [dosta, -a]

Bugün meydān-ı 'aşķ içre meni seyrān ider ol **dost**

Ķün olmışam aña seyrān gerekmez ĝayrı seyrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 3*). [dost,]

Bülbülleyin dem-be-dem āh u feryād itmeden

Dost cemāli dālında reyhān ele ĝirsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 8*). [dost,]

Her ne yaña baķsam anda hep görinen cümle **dost**

Kimse bilmez işbu 'ālemde anuñ 'arrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 5*). [dost,]

'Aql u rühānī dir cihān nemdür benüm kevn ü mekān

Gel baña **dostdan** vir nişān oldum anuñ sükāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 16*). [dostdan, -dan]

Ol daħı bil anı Kıtıbüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün **dôst** yolında yürüyen erkânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 26*). [*dôst,]*

Ol daħı fehm ile Rüknuddine telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘aşk-ıla **dôst** bağınıñ ħandânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 28*). [*dôst,]*

Ol daħı bil kim Cemâlüddîne telkîn eyledi

Anuñ-içün irdügi **dôst** zâtınıñ reyĥânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 32*). [*dôst,]*

Ol daħı bil Mirim Halvetiye telkîn eyledi

Anuñ-içün mazĥarı **dôst** bağınıñ büstânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 40*). [*dôst,]*

Câna minnetdür benüm bu ‘aşk elinden öldüğüm

Ĥacc-ı ekberdür şorasañ **dosta** ħurbân olduğum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 14*). [*dosta, -a]*

dost id-: *Dost etmek.*

Dilerse varımı alup iden yok

Dilerse kim Ümmî Sinân iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 28*). [*dost id, -en]*

dost ili: *Allah'ın yanı, Allah'ın huzuru.*

Bir Tañrıya ħulluĥ iden toĥrı gider dost iline

Şudur budur diyen taĥgi yoldan çıĥup aza ĥursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7*). [*dost ili, -ne]*

Var ol vaĥdet bāĥına dost iline

Şarâb-ı selsebîl anda iç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 17*). [*dost ili, -ne]*

Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ

Dost ilinden derdine dermân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 12*). [*dost ili, -nden]*

dost ol-: *Dost olmak, dostluk kurmak.*

Nefsi Hakk-ıla dost olur

Cānı şafādan mest olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 21). [dost ol, -ur]

Ben dōst-ıla dōst olalı cān şafādan mest olalı

Gitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [dōst ol, -alı]

İrincek zāt-ı muṭlaḳda hemān dost olmuş idüm ben

Çü geldüm ‘ālem-i mülke yine Ümmî Sinān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 17). [dost ol, -mıṣ]

dōst yolu: Dosta, sevgiliye giden yol.

Ey baña dermān şoran derdi ḫaber vir sen baña

Dōst yolında cān viren merdi ḫaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2). [dōst yolu, -n, -da]

dostu düşmān anla-: Kendine dost olan kişiyi düşman olarak görmek.

‘aşka yār ol gel berü sen dostu düşmān añlama

Seyr-i fi’llāh illerine merd cevlān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 11). [dostu düşmān añla, -ma]

döy-: Dayanmak, tahammül etmek.

Her kim ‘aşka yār olur cāna şafā-kār olur

Māsivādan dūr olur cevrine **döyen** gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 14). [döyen, -en]

dü: İki sayısı.

Zerḳ u riyā zühd ü hevā kılmaz seni yāre revā

Yekdür **dü** çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 6). [dü,]

dü ‘ālem: İki dünya; dünya ve ahiret.

Severseñ beni sev baña yakın ol

Benem saña dü ‘ālemde vefādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 22). [dü ‘ālem, -de]

Dilimde söylenen aḥbār ḥālimde keşf olan esrār

Saḥna ma'lūm idem anı dü 'ālemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [dü 'ālem, -den]

Dü 'ālemden güzār kılsun ne kim görse ḥazer kılsun

Gelüp vaḥdet sarāyında ḳurulsun tā ebed eyvān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 31). [dü 'ālem, -den]

Kime kim irdi bir zerre dîdārîñ zevḳınıñ derdi

Dü 'ālemda aña emşāl nebāt u ḳand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 30). [dü 'ālem, -de]

Muşaffādur bugün ḳalbim **dü 'ālem** mā-cerāsından

Göñül bir şey'e zamm olsa keser feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 3). [dü 'ālem,]

dü cihān: İki dünya II dünya ve ahiret.

'Āşıḳıñ yokdur murādı dü cihānda zerrece

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3). [dü cihān, -da]

el-Faḳru faḥrî diyicegiz Seyyid-i Kevneyn

Devlet anuñdur kim dü cihānda ola deyyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 4). [dü cihān, -da]

'aşḳa uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Ḥükmi fāş kendü nihān ol Ḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 7). [dü cihān, -dan]

Dü cihānıñ naḳşına dil virmeyendür serveli

Şerḥ idüben söyledigim kāmîl insāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 27). [dü cihān, -ın]

Dü cihānıñ miḥnetinden ḡam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zıkrım Hüdur ḡayrıya göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 5). [dü cihān, -ın]

Levh-i dilden dü cihānıñ naḳşını pāk eyleyen

Sırrına ḳılan tecellî nūr-ı Yezdān añladım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 3). [dü cihān, -ın]

‘aşkına bağıldur başım ‘aşkıdır dā’imā yoldaşım

‘aşk-ıla ben dü cihānıñ sultānıyam sultānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 8). [dü cihān, -in]

Dü cihānıñ varını selb eyledüm öñden şoña

Haq bilür olmaz hicāb Haqqa benüm ebrārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 3). [dü cihān, -in]

Dü cihānı terk idenler ‘aşka mihmān oldılar

Gel şikār eyle sen anuñ derdine dermānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 11). [dü cihān, -ı]

‘aşk-ıla kim dü cihānıñ varlıgın terk eyledi

Şöyle bil Loqmān ‘ilācın istemez sağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 15). [dü cihān, -in]

Dü cihānıñ cevrini kendülere yār itdiler

Meskeni oldı bularuñ gör belā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 3). [dü cihān, -in]

Himmet ile dü cihānıñ bāgına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek sürem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 31). [dü cihān, -in]

Kim ki sen şāhıñ hayāli ħubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 40). [dü cihān, -da]

‘Āşık-ı merdāne Haqdan ğayrıya dil vermeye

Dü cihānıñ sevgüsi qalbine anuñ girmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 12). [dü cihān, -in]

Baña ‘aşk olmayıncaq dü cihānda

Eger zevk u eger ‘işret belāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 5). [dü cihān, -da]

Saña cān dil vireli dü cihāndan

Muṭahhardur muṭahhardur muṭahhar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 11). [dü cihān, -dan]

Ol beqā mülkünde bākī qalmağa

Dü cihān naqşını dilden kıl tırāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 18). [dü cihān,]

Cümle varım virmişem ‘aşkıñ yolında her nefes

Dü cihānıñ varlığından taḥşilim ‘aşkıdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 4*). [*dü cihān, -ın*]

Pādişāh inzāl ider mi menzili olsa ḥarāb

Dü cihāndan el yusun zātında seyrān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [*dü cihān, -dan*]

Dü cihān deyyārınıñ aḥvālıdur şerḥ itdügüm

Ṭālibe Raḥmān gerekdür cāna cānān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 5*). [*dü cihān,]*

Ol cemāliñ vaḥdetine irmek isterse cānıñ

Terkini ur dü cihānıñ ‘aşq-ıla yār ol yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 10*). [*dü cihān, -ın*]

Dir Sinān Ümmî kaçan kim vāşıl ola cān saña

Dü cihān zevkı baña olsun ḥarām yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 34*). [*dü cihān,]*

Dü cihānı külli yemīni şimāli ‘aşka vir

Ḳancarı kim ‘azm kılsañ zāhir olsun bî-gümān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 23*). [*dü cihān, -ı*]

Dü cihān bize aḡyārdur

Dönmege geldük dönmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 27*). [*dü cihān,]*

‘Aşkıñ ḥālın şorarsañ tevḥīdiñ ḥammārıdur

Nüş ider ‘aşkıñ şarābın dü cihāndan farıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2*). [*dü cihān, -dan*]

Var-ıla yār olmaḡ ister kim ki yoḡ olmaḡ gerek

Sırr-ı kenzu’ llāha iren **dü cihān** deyyārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6*). [*dü cihān,]*

du‘ā: Allah'a yalvarma; niyaz.

Baña bu ‘aşka kim oldı ḡulaḡuz

Anı Allāh sevindürsün **du‘āmdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 24*). [*du‘āmdur, -m, -dur*]

du‘ā kıł: *Dua etmek.*

Cümle murādını sen vir İlahī

Kim ki du‘ā kıla Ümmī Sināna (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 30*).

[*du‘ā kıł, -a*]

dü-cihān: *İki dünya II Dünya ve ahiret.*

Gel berü ey lâ-mekān şehrinde kılan seyr-i yār

Nā-murād ol **dü-cihāniñ** naqşına kıılma nazar (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 13,*

Mısra 2). [*dü-cihāniñ, -ın*]

Ġāfil olma kııl hāzer bunda giriftār olmadan

Dü-cihāniñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 13,*

Mısra 6). [*dü-cihāniñ, -ın*]

Ġayrısından el çeküp istediğüm derdidür

Derdin virmezse baña **dü-cihānı** neylerem (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 83,*

Mısra 8). [*dü-cihānı, -ı*]

dükkān: *Çarşıda mal satmaya mahsus açık oda, mahal (mec.).*

Loğmān oldum bir dine **dükkān** oldum verdine

‘Āşıklarıñ derdine dermān itsem gerekdür (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 48,*

Mısra 9). [*dükkān,]*

Ene’l-hağ açdı ebvābın bugün ol kenze **dükkānam**

Ne söyler diñle pürtābın egerçi nuğ-ı insānam (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel*

91, Mısra 1). [*dükkānam, -am*]

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka hāznedār olmağ

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez Ġayrı **dükkānı** (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel*

138, Mısra 18). [*dükkānı, -ı*]

dükkān: *Ufak malların satıldığı önü açık ve küçük alış veriş yeri || aşk şarabının satıldığı yer.*

Cām-ı vuşlat şerbetin nüş eyleyenden al haber

Ehl-i vahdet hāmırınıñ **dükkānı** ‘aşku’llāhdur (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 16,*

Mısra 10). [*dükkānı, -ı*]

dükkân: Bazı sanatkarların işledikleri ve yaptıkları şeyleri sattıkları yer II gönül.

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka hāznedār olmağ

Gönül tahtı aña **dükkân** gerekmez ğayrı dükkānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 18). [dükkân,]

dükkân eyle-: Dükkan olmak; şarap fabrikası olmak.

Olupdur vücūdum meye kār-hāne

Görün ‘aşkı nice dükkân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 26). [dükkân eyle, -di]

düldül: Hz. Ali'nin atı.

Siz gelün Ümmî Sinānı añlamañ lāf ü güzāf

Şāh-ı merdān sırrı vardur **düldülüm** ‘aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 14). [düldülüm, -üm]

dün ü gün: Gece ve gündüz, sürekli.

Ɔodılar māsiva’llāhı kılurlar arzū ol Şāhı

Çekilür **dün ü gün** ırmaz kārbanımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 12). [dün ü gün,]

Ey gönül geç bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül için **dün ü gün** zār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2). [dün ü gün,]

Fezkürünî ol **dün ü gün** dürişügör derd-ile

Hāl içinde hem-dem-i Seyyid-i Muhtār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 7). [dün ü gün,]

düni gündüze kat-: Gece gündüz dememek || sürekli, aralıksız olarak aşk acısı içerisinde olmak.

‘Āşıqların āh itdügi

Düni gündüze katduğı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 14). [düni gündüze kat, -dıg, -ı]

düni günü: Gece gündüz.

Ümmî Sinân virdi cânı kabûl itmediler anı

Dirler ki yan **düni günü** sen yâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 26). [düni günü,]

dünüm günüm: Dünden bu güne yaşanmış olan tüm günler; hayatın tamamı.

Dünüm günüm âh-ıla zâr

‘Ömrüm geçe gülmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 3).
[dünüm günüm, -üm]

dünyâ: Âlem, yeryüzü; dünyaya ait her şey.

Kimi **dünyâ** ister kimisi hürî

Zâhid dir cennetiñ bāğı gülzârı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 17).
[dünyâ,]

Kimdür bu **dünyâda** güldüm diyenler

Maşşûdum murâdum buldum diyenler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 5). [dünyâda, -da]

Bu **dünyânıñ** yoqluğına darılma

Siñek gibi ‘ankebûta sarılma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 25).
[dünyânıñ, -nın]

Göre bu **dünyâyı** irküp dereni

Anca bir sâ‘atdur anuñ virânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 29).
[dünyâyı, -yı]

Göñül ‘aşqdan ğinâ buldı

Geçüp **dünyâ** vü ‘uqbâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 2).
[dünyâ,]

‘Aceb bu fânî **dünyâda**

Dostdan vefâ bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 1).
[dünyâda, -da]

Gelse kaçmaz kaçsa koğmaz cengi yok **dünyâ-y-ıla**

Nañnü kâsemnâdan ikrâr eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 19). [dünyâ-y-ıla, --y, --ıla]

Eger **dünyâ** eger ‘uqbâ ki sen emr itmeseñ ey şâh

‘Ademden ‘aleme kimse getirmez dâne-i haşhâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15). [dünyâ,]

Eger **dünyâ** eger ‘uqbâ olupdur başıma zindân

Duya gör ‘ârif-i bi’llâh ‘azâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 13). [dünyâ,]

Niçeler eydür ki **dünyâ** niçeler eydür beğâ

Bu Sinân Ümmî hemîşe dâyim Allâh dir hemîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 13). [dünyâ,]

Kaçan **dünyâ** sarâyından beğâya ‘azm idem yâ Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yâ Hû varam yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9). [dünyâ,]

dünyâ: Cihan, âlem, yeryüzü.

Evlüyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar **dünyâda**

N’eyledi gör ol şehîd-i şâh Hüseyn-i Kerbelâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 5). [dünyâda, -da]

dünyâ serâbından saç-: Dünyanın aldatıcı bir serap gibi olan malını dağıtmak.

Geçen nefsiñ harâbından

Şaçan dünyâ serâbından (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 6). [dünyâ serâbından saç,]

dünyâniñ bazarı: Dünya pazarı, dünya hayatına dair hesaplar, planlar.

Ço bugünü yarını

Dünyâniñ bazarını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 22). [dünyâniñ bazarı, -n, -ı]

dünyâyâ el kaç: Fani ve geçici olan dünyaya kendini kaptırmak.

Gâhî dünyâyâ el kaçar

Çoçtolu hırs-ıla baçar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 21). [dünyâyâ el kaç, -ar]

dünye: (Fani, geçici olan) dünya.

‘aşka virdük biz cihānîñ şöretin hem ‘izzetin

Şöhretimiz yok bizüm bu **dünyede** māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10). [dünyede, -de]

dünye: Cihan, âlem, yeryüzü.

Dünye vü ‘uqbâ hevâsın dem-be-dem medh eylesen

Hubbunu qalbinde hiç var eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5). [dünye,]

Derdiñden āhîr **dünyede** şafâ degüldür yâ Ğanî

Yoluña cān olsun fedā cefâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 1). [dünyede, -de]

dünye: Âlem, yeryüzü, dünyaya ait her şey.

Devlet imiş kişiye bu **dünyede** zaḥmet dinen

Keşret imiş kişiye bu **dünyede** miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1). [dünyede, -de]

Devlet imiş kişiye bu **dünyede** zaḥmet dinen

Keşret imiş kişiye bu **dünyede** miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [dünyede, -de]

Sen bu miḥnetden kaçarsañ varlığı terk eyle gel

‘Uzlet imiş kişiye bu **dünyede** vaḥdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4). [dünyede, -de]

Vaḥdet-i bākî gerekse ‘ömri zāyi’ itme gel

Furşat imiş kişiye bu **dünyede** raḥmet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6). [dünyede, -de]

Ey gönül geç bu cihānîñ ‘izzetinden fāriğ ol

Āfet imiş kişiye bu **dünyede** şöret dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8). [dünyede, -de]

Ḥaḥ resūli Faḥr-ı ‘âlem faḥr-ıla faḥr eyledi

Ṭā‘at imiş kişiye bu **dünyede** ni‘met dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10). [dünyede, -de]

Dār-ı dünyā bir misāfir-ḥānedür bellü beyān

Sıḳlet imiş kişiye bu **dünyede** zinet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 12). [dünyede, -de]

Ey Sinān Ümmī kamu varlık olur āhır fenā

Vuşlat imiş kişiye bu **dünyede** şöbet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 14). [dünyede, -de]

Oluban yol kulavuzı koyup toğrı yola bizi

Didüñ mağbün ider sizi kıluñ bu **dünyeden** ikrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 24). [dünyeden, -den]

dünye vü ‘uqbā: Dünya ve ahiret.

Dünye vü ‘uqbā hevāsın terk iden gelsün beri

‘Azmimiz dildār-ı Hāđdur derdimiz dermān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 9). [dünye vü ‘uqbā,]

düpdüz: Baştanbaşa, tamamen.

İlāhî rađmetiñ hergiz ki eksilmeye bir zerre

Kılursañ fazlıñı ihsān iki ‘ālemlere **düpdüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10). [düpdüz,]

dur-: Kalmak, beklemek.

Sinān Ümmī bugün fazlıñ kapusunda **durup** ağlar

Senüñdür kancaru gitsün eger hāliş eger kıulmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 17). [durup, -up]

dür: İnci.

Ŧalmađa ‘ummān-ı ‘aşka baş urup merdāneler

İster anlar kim getüre **dürle** virüp mercān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12). [dürle, -le]

Niçe bir dem kıatre olup çağlayam ey Pādişāh

Ola kim **dürler** biteydi bağr-ı ‘ummān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 22). [dürler, -ler]

dür-: Bükme, katlamak, tomar haline getirmek.

Pādişāhlar **dürdi** ‘adliñ defterin yakdı oda

Saçdılar begler hākimler hālka zılmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 19). [dürdi, -di]

dür: *Uzak.*

Ümmî Sinân ‘aşka yârdur

Anuñ-çün ğayrıdan **dürdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 26).

[*dürdür, -dur*]

dür eyle-: *Uzaklaştırmak.*

Bu nefsim zulmeti çokdan beni dūr eyledi Hâkdan

Halâş eyle bu duzağdan elim tüt düşdüm ayağdan (Ümmî Sinan Dîvânı,

Murabba 4, Mısra 5). [*dür eyle, -di*]

dür eyle: *Uzaklaştırmak II yok etmek, ortadan kaldırmak.*

Allâh bizi dūr eyleme

Ki ‘izzîñ celâliñ Hâkğı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 1). [*dür*

eyle,]

dür id: *Uzaklaştırmak.*

Kim ki hâlğa döner yüzün dūr ider ol Hâkdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin görmez yolu tuman olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

45, Mısra 11). [*dür id, -er*]

İblîs gelüp tedbir ide hânnâs ile el bir ide

Ya ‘nî ki Hâkdan dūr ide ister beni aparası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,

Mısra 8). [*dür id, -e*]

dür ol: *Uzak olmak.*

Dört kitâbiñ sâbiti zât-ı Hūdūr hâkka’l-yakîn

Ey bu tevħidden hâbersiz gey şağın olma ki dūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

30, Mısra 18). [*dür ol, -ma*]

Her kim ‘aşka yâr olur câna şafâ-kâr olur

Mâsivâdan dūr olur cevrine döyen gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,

Mısra 14). [*dür ol, -ur*]

dürdâne: *İnci tanesi.*

On sekiz biñ ‘ālemi terk eylemiş öñden şoña

Cümle ‘ilmiñ ma‘nisi baħrındaki **dürdāneler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6). [dürdāneler, -ler]

düri: Türemek, peyda olmak, zuhura gelmek.

Kurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde baş

Düridi bende çok kılmaş yürüdi cismime ataş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 10). [düridi, -di]

düriş: Çalışmak, çabalamak.

Naşîbin **dürişüp** almağ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye kısmet görünmez anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 21). [dürişüp, -üp]

Ben **dürişüp** derd-i yārîñ nārına yansam direm

Sen **dürişüp** cehl-i zulmet şālını geydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 15). [dürişüp, -üp]

Ben **dürişüp** derd-i yārîñ nārına yansam direm

Sen **dürişüp** cehl-i zulmet şālını geydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 16). [dürişüp, -üp]

Çün **dürişdüm** rāh içinde kılmađuñ ey Hāğ revā

İstedüm bir hāle hāldaş yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 23). [dürişdüm, -düm]

dürler dök-: Bir konuda önemli, anlamlı ve güzel söz söylemek.

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz

Ne ma‘niden döker dürler ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 2). [dürler dök, -er]

dürlü: Türlü, çeşitli, muhtelif.

Bülbülüñ efgānı hemān gülümüñ

Oğuyup **dürlü** destānlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 16). [dürlü,]

Sinān Ümmī uluñ aqlar apuñda

Diler her **dürlü** bir derdine devā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 32).
[dürlü,]

aflet seni yıqlamasun **dürlü** Şüret baqlamasın

Cān mülkünü taqlamasun cism ü bāıından al aber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 13). [dürlü,]

Eger Őuqrā eger kübrā muıtam cümle mevcüda

Hezārān **dürlü** biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 30). [dürlü,]

Aaram gāhī aqlaram āh ider gāhī aqlaram

Virür bu ‘aş baña **dürlü** Őafālar acı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 6). [dürlü,]

Saña o **dürlü** armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saña ol dostdan teberrük la’l-ile mercān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 102, Mısra 11). [dürlü,]

Zira o **dürlü** ‘alāmetler belürdi yir yirin

MeŐri u maqrıb arası geydi cehliñ zılmuni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 3). [dürlü,]

asret ü firat ipiyle bendi mukem eyleyüp

Dürlü minet ılma ister baña bu zindān meded (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 6, Mısra 8). [dürlü,]

‘aş degül mi Őıte bunca **dürlü** Şan‘at ögreden

Geri Cebra’ıl vesıle ızı-i a destür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 37). [dürlü,]

dürlü dürlü hāl ol-: eŐitli vaziyetlerde, ruhsal durumlarda olmak.

Her kişiye senden olur

Dürlü dürlü hāl pādiŐāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 28). [dürlü
dürlü hāl ol, -ur]

dürr: İnci, Basra ve Hint denizinden ıkarılan deqlerli taş.

Nice baqrıñ mevcidür gel gör saña Şer itdügüm

La’l ü yāūt u cevāhir **dürr** ü mercān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
19, Mısra 12). [dürr,]

Genc ü mālīm bağlamışam ben fenā urğanına

Ger metā'ımdan şorarsañ **dürr** ü mercāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*). [dürr,]

Bugün 'aşkıñ bāzārında **dürr** ü mercān şatar dilim

Yārıñ cemāli bāğında verd ü reyḥān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1*). [dürr,]

Bî-nişān u lā-mekān deryāsınıñ ğavvāşına

Hoş şafā geldi getürmek **dürr** ü mercān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 14*). [dürr,]

Dökülür bu dilden **dürr** ü cevāhir

Gizli 'ummān oldum 'aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7*). [dürr,]

Ey Sinān Ümmî bu sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol ḥaḳıḳat **dürriniñ** şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 26*). [dürriniñ, -i, -nin]

Ol ḥaḳıḳat baḥrınıñ **dürrin** dökem bāzāra

'Ārif olan söylesün nedür anuñ şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 5*). [dürrin, -in]

dürr ü cevher: İnci ve mücevher.

Yā 'Alī Ebü'l-Ḥasansın hem Ḥüseyn-i Kerbelā

Dürr ü cevher ma'deni ehl-i şehādet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 24*). [dürr ü cevher,]

dürr ü mercān: İnci ve mercan || güzel söz, şiir.

Gelür dile **dürr ü mercān**

Şaçarlar Hū diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 11*). [dürr ü mercān,]

dürr-i a'zam: Büyük inci.

Zāhidā sen 'ilm-i ḥaḳḳı tevḥīdi 'irfānda gör

Dürr-i a'zam ister-iseñ ḥaddi yok 'ummānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2*). [dürr-i a'zam,]

Ol daħı bil anı şadrüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün **dürr-i a'zam** baħrınıñ ol kânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 44). [dürr-i a'zam,]

Zâhidâ sen 'ilm-i Haħkı tevħîdi 'irfânda gör

Dürr-i a'zam ister-iseñ ħaddi yoħ 'ummânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 14). [dürr-i a'zam,]

dürr-i bi-hemtâ: Eşi benzeri olmayan inci.

Ol ħaħâyık iklîminde **dürr-i bi-hemtâ** idüm

Mevc-ile geldüm cihâna baña ol kânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 15). [dürr-i bi-hemtâ,]

dürr-i ma'ânî: Anlam incisi.

Kim ki fedâ kıla yoluñda cânı

Bulupdur sırr-ıla **dürr-i ma'ânî** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 38). [dürr-i ma'ânî,]

dürr-i şehvâr: Şahlara lâyıık olan iri tâneli inci.

Ey Sinân Ümmî nisâna irdi çün kim bu şadef

Ķadrini bil baħr içinde **dürr-i şehvâr** ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 18). [dürr-i şehvâr,]

dürrin diz-: İnci dizmek; sözleri yan yana güzelce sıralamak.

Sinân Ümmî bugün ħavvâş olup deryâ-yı vaħdetden

Ķaħâyık baħrınıñ dürrin dizer feyz-i İläħiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 74). [dürrin diz, -er]

dürüş: Çalışmak, çabalamak.

Çoħ **dürüşdüm** dil evi mâ-sivâdan arınmaz

'Acebâ ey Pâdişâh luřf-ıla tolsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 3). [dürüşdüm, -du, -ş]

düş-: Bir şeyin yukarıdan ařaĸıya doĸru düşmesi.

Gāhī **düşer** hāristāna

Meyl ider bāğ u büstāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 9*). [*düşer, -er*]

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı kimse hālās

Ey Sinān Ümmî **düşegör** bir yūzi ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 18*). [*düşegör, -egör*]

Günde bir iş gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey gönül **düşme** şağın sen bāğçe vü bāğ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14*). [*düşme, -me*]

düş: *Düş, rüya.*

Gördüm yarı **düşümde** yokdur yañlış işimde

‘aşkın anuñ başımda şayvān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7*). [*düşümde, -üm, -de*]

düş-: *Konmak.*

Ṭālî ‘i Muştafā nūrına **düşe**

Falıñda bir dağı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 35*). [*düşe, -e*]

düş-: *Aşka düşmek.*

‘Āşıklarıñ buldukları

Düşüp ğavvāş oldukları (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 10*). [*düşüp, -üp*]

düş-: *Derde düşmek.*

Düşüp yandukları derdiñden ey dōst

Firāk u hasretiñle zārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7*). [*düşüp, -üp*]

düş-: *(Vahdet denizine) düşmek.*

Bugün vicdānımıñ zevkın eger dirsem beyān olmaz

Düşüp vahdet deñizine özüm birlikde kân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 8*). [*düşüp, -üp*]

düş-: Uygun düşmek, yakışmak.

Seni insân eyledüm diyü öger ol Pâdişâh

Andan artuğa gönül virmek **düşer** mi şânıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 6). [düşer, -er]

düş-: Düşmek, yakalanmak.

Yâ İlâhî sen meded eyle ki bu Ümmî Sinân

Aldanup **düşmeye** tâ kim bunda mekr-ile âla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 12). [düşmeye, -me, -y, -e]

düş-: Bir duruma düşmek.

Düşüp hayâliñ cengine senden seni isteyene

Firdevs-i a'lâ bâğları 'atâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 15). [düşüp, -üp]

düş: Hayal, rüya.

Ğâfil iken nâgehânî geldi bu sevdâ baña

Ey mu'abbir niçe ta'bîr ola **düşüm** neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6). [düşüm, -üm]

Ey baña nâ-ħağ diyenler ħağ-durur işüm benüm

Biñde bir ta'bîr olunmaz çok-durur **düşüm** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 22). [düşüm, -üm]

düş gör: Hayal görmek.

Gezerken kim ki tuşında

Cemâliñ görse düşinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 10). [düş gör, -in, -de-in, -de, -se]

duş ol: Dadanmak, yapışmak.

Pâdişâhım cânımız sen câna duş olmak diler

Ğayr varlıktan geçüp senüñle ħôş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1). [duş ol, -mak]

düşmân: Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, dost karşıtı.

Ehl ü 'ayāl küllî baña fehm eyledüm **düşmânımış**

Senden āḥar bir kimseden bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7). [düşmânımış, -ı, -mış]

Ayırmāsın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı ki hergiz bulmaya **düşmân** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26). [düşmân,]

Varlığım ben 'aşka virdüm dostlar hîç kalmadı

Her ne kılsam ḥükm anuñdur **düşmana** suç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 2). [düşmana, -a]

düşmân ol: Düşman, hasım olma.

Ana vü qardaş ü qavm ü qabîlem

Baña düşmân oluban itdi inkâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 12). [düşmân ol, -uban]

düşmen: Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, dost karşıtı.

Ey tarîkat **düşmeni** bil kim nedür bu şerr ü şür

Dem-be-dem Allāh diyen 'aşıklara senden gurūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [düşmeni, -i]

düşvâr: Güç, müşkül, zor.

Cân u cihāniñ terkini niyyet ipiyle bağlayan

Bağlayamaz bir şey anı **düşvâr** işi āsân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 14). [düşvâr,]

duy: İşitmek, haber almak, öğrenmek.

Her kim ḥayālîñ derdine uğramadı gülmez gider

Vaşlıñ şarābından içen **duymadılar** cevr ü cefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 10). [duymadılar, -ma, -dı, -lar]

Kim ki sever Allāhı ğayrıyı or va'llāhi

Bu yola cān u cihān terkine **duyan** gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,
Mısra 8). [duyan, -an]

Her nefes 'aşıkların nukundan yā Hū gelür

Ağır başdı 'ār olur **duyduñ** sen ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 14). [duyduñ, -du, -n]

duy: Duymak, hissetmek.

Hey ne bulduñ aldanırsın 'id-ı şuğrā zevına

Duymaduñ zevın meger sen ekber-i 'idüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 34). [duymaduñ, -ma, -dun]

duya gör: Duy, dinle.

Eger dünyā eger 'uqbā olupdur başıma zindān

Duya gör 'ārif-i bi'llāh 'azābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 14). [duya gör,]

düz-: Kurmak, dizmek, hazırlamak.

Leylek binā yapmağā cem' eylemiş çamırı

urna **düzer** abağdan ammāmıcılık zamīri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
148, Mısra 2). [düzer, -er]

aāyıkda amu insān bu tevidiñ kemālidür

Kimi mürsel kimi ekmel **düzer** feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 20). [düzer, -er]

duzağ: Tuzak.

Āferīn olsun senüñ bu siriñün üstādına

İndürürsin kim ki yüksek uça **duzağ** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 10). [duzağ,]

düzak: Tuzak.

Bu nefsim zulmeti çokdan beni dūr eyledi Hāḫdan
Ḥalāṣ eyle bu **duzaḫdan** elim tūt düşdüm ayaḫdan (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Murabba 4, Mısra 6). [duzaḫdan, -dan]

düzel: *Yaratılmak, oluşturulmak, meydana getirilmek.*

Düzeldi ‘aşḫ u bünyâdı atarlar tōpı ḳudretten
Geçüp benlik sarâyından yıkup ḫurd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 99, Mısra 11). [düzeldi, -di]

E

ebced: *Her harfi bir sayıyı karşılayan Arap harfleri ile yazılı sekiz kelimededen meydana gelen bir hesap sistemi.*

‘âlemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baḫşi müdām
Ebced öğrense bir oḫlan şatmak ister ‘ilmini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,*
Mısra 10). [ebced,]

ebed: *Asla, hiçbir zaman, katiyen.*

Maḫabbetiñ yanar cānda ḫarar itmez **ebed** sensiz
Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 29). [ebed,]

Muvaḫḫiddür anuñ zātı **ebed** hergiz ḫarār itmez
O zıkrıñ mevcidür envār süzer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*
10, Mısra 9). [ebed,]

ebed: *Ebed, sonsuzluk.*

Ġuşşa vü ḫamdan ḫalāṣ eyle dir uş Ümmî Sinān
Fazlıñ-ıla tā **ebed** sultān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,*
Mısra 22). [ebed,]

Hüsn-i cemâliñden cüdâ olanlardan kılma bizi

Şalma **ebed** hüzn itmege Ya'küb hüznüllâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 16). [ebed,]

Aç gözüñ kaldır hicâbı ğayrıdan, gel ğayrete

Yâd olasın biliş iken sen **ebed** mihmâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 10). [ebed,]

ebhâ: Parlaklık, çok parlak.

Mü' miniñ mir'âtu mü'mindür beli haqqa'l-yakîn

Ol Muhammed Muştafâniñ nürünüñ **ebhâsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 26). [ebhâsı,]

ebrâr ehli: Hayır işleyen, takvâ sâhibi, olgun ve fazîletli kimseler.

Didiler bunlara ebrâr ehlidür çün bî-gümân

Ehl-i Haqqa lâ dimezse menzilin nâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 11). [ebrâr ehli, -dür]

ebrâr eyle: Faziletli, üstün kılmak.

İlâhî nefsimüz tâhir olup tırmağ diler senden

Şırât-ı müstekîm birle maqâmın eyledüm ebrâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 20). [ebrâr eyle, -dü, -m]

ebrâr-ı cemâ'at: Cemaatin faziletlisi.

Sen şeh-i merdân-ı 'âlem 'ârifiñ burhânısın

Sâkî-i Kevşer ü **ebrâr-ı cemâ'at** Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 38). [ebrâr-ı cemâ'at,]

ebrâr-ı haqâyık: Hayır işleyen, takvâ sâhibi, olgun ve fazîletli kimselerin hakikatleri, özü.

Didi çün hâlîkıyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Pes ebrâr-ı haqâyıklar olur feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 34). [ebrâr-ı haqâyık, -lar]

ebrârlıg: Hayırlılık, fazilet.

Dü cihāniñ varını selb eyledüm öñden şoña

Hağ bilür olmaz hicāb Hağğa benüm **ebrārlıgım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4). [ebrārlıgım, -ım]

ebū bekir: Dört halifeden ilki olan Hz. Ebu Bekir.

Ebū Bekir 'Ömer 'Osmān 'Alīniñ

Burhānidur anlar İslām yolınıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 41).
[ebū bekir,]

Ebū Bekir 'Ömer 'Osmān şerī'at mülkine sultān

Velākin ol 'Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 27). [ebū bekir,]

ebū cehil: Mekke'nin eski liderlerinden biridir. Gerçek adı Amr bin Hişam'dır. Ebu Cehil ismi müslümanlar tarafından kendisine verilmiştir. İsminin anlamı cahilliğin babası manasına gelmektedir. İslam dinin en büyük düşmanlarından biri olarak tarihe geçmiştir.

Şabr idüñ münkir t̄aşına bilmez ne gelür başına

Ebū Cehil kıyusını cehd eyleyüp kıza t̄ursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4). [ebū cehil,]

ebū'l-ḥasan: Hasan'ın babası, Hz. Ali.

Yā 'Alī **Ebū'l-Ḥasansın** hem Ḥüseyn-i Kerbelā

Dürr ü cevher ma'deni ehl-i şehādet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 23). [ebū'l-ḥasansın, -sın]

ebū'n-necīb: Şeyh Ebu Necib Sühreverdi (ö. 598/1201).

Ol dağı bil kim **Ebū'n-Necībe** telkīn eyledi

Anuñ-içün işbu yolda cān u baş kırbānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 23). [ebū'n-necībe, -e]

ebvāb: Kapılar.

Ene'l-ḥağ açdı **ebvābın** bugün ol kenze dükkānam

Ne söyler diñle pürtābın egerçi nuḡ-ı insānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1). [ebvābın, -ı, -n]

ebyāt: *Beyitler, iki dizeden oluşan nazım birimi.*

Geçüp evrād u ezkāri

Geçüp **ebyāt** u eş‘ārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 10). [ebyāt,]

ecel: *Dünyevi hayatın sonu, ölüm zamanı.*

Kaçan dünyā sarāyından beķāya ‘azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10). [ecel,]

ecel ir: *Ecelin gelmesi, ölüm vaktine ulaşmak.*

Görünmez şüretā illā meni terk eylemez aşlā

Kaçan baña ecel irse götürseler firāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 16). [ecel ir, -se]

ecel peymānesinden şun: *Ecel kadehinden ikram etmek; ölüm vaktini kişiye haber vermek.*

Hey ecel peymānesinden şunmadın çarḥ u felek

Ġāfil olma Ġāfil olma gözüñ aç cānıñ uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 17). [ecel peymānesinden şun, -dın-ma, -dın-sin, -den]

edā it: *Terennüm etmek, şakımak.*

Fezkürünī didi Ḥudā

Qur‘ān-ıla itdi edā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 6). [edā it, -di]

edā it: *Söylemek.*

Māye evvel Muştafāya Ḥāliķıñ iḥsānidur

Cibri‘il itdi edā çün-kim ezelden cāmidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 2). [edā it, -di]

edeb: *Edeb, terbiye.*

Ne Һatunlarda Һayā var ne kız oğlanda **edeb**

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15). [edeb,]

ednā: Daha aşāğı, daha basit.

Ey keremler kânı Һvāce

Biz **ednāyuz** eyle yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 18). [ednāyuz, -y, -uz]

Gönlümün Һürında Mūsā gibi **ednādur** bu cān

Hem tecellî nūrına giryān olam her dem senün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5). [ednādur, -dur]

ef‘āl: Fiiller, eylemler, yapılan işler.

Ef‘ālına evşāfına uğrar geçer kerbānımız

Bi-Һamdi‘llāh önden şoňa tevħid-i zāt insānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 13). [ef‘ālına, -in, -a]

Ef‘ālimiñ esrārıdur söyledigim añlayana

Yedi biñ yıl Һalvet süren Һandildeki nürda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 9). [ef‘ālimiñ, -im, -in]

‘Ademden ‘āleme Һartup kimin açup kimin örtüp

Bu **ef‘ālüm** sarāyında ki şāhib-āyin erkānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 22). [ef‘ālüm, -üm]

Mağām-ı zühd ü taq̄vāniñ cevābın diñlemez sem‘im

Ne sırdur işbu **ef‘ālīm** cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 16). [ef‘ālīm, -im]

Ey Sinān Ümmī nazar Һıl olma tevħidden cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür **ef‘ālīni** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 30). [ef‘ālīni, -i, -(n)i]

ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şun: Dünyevi işlerden bir yudum sunmak, dünyaya meyl etmesini sağlamak.

Her kime ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şundı Һağ

Dört kitabı nağl idersün hiç ögüt kār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 13). [ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şun, -dı]

ef'āl-i kabāyih: *Kabahatli işler, kötü ameller.*

İşim yañlış gözüm bağlu dilim boş yüregim tağlu

Bu ef'āl-i kabāyihle ağardı saç karardı yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8). [ef'āl-i kabāyih, -le]

efendi: *Efendi || Mazhari Sultan.*

Arzūlayup geldüm yine kapuña

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 2).
[efendim, -m]

Yüz sürmek isterüz senüñ tapuña

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 4).
[efendim, -m]

Niçe katlansun yürek bu firāqa

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 8).
[efendim, -m]

Evvel-i recebde sefer eyleyen

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 12). [efendim, -m]

Oğlını ħalife koyan yirine

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 16). [efendim, -m]

Ėutbü'l-irşād evliyāniñ vārişi

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 20). [efendim, -m]

Ėayāliñ cānıma miħmān ola mı

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 24). [efendim, -m]

Bu cānım yoluñda Ėurbān eylegil

Efendim Mazharî Sultân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 28). [efendim, -m]

Göñüller derdine dermān fedādur yoluña cān baş

Efendim Mazharî Sultân fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4). [efendim, -m]

Kararım yok benim sensiz ki sensin dînim imânım

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 8). [efendim, -m]

Qurâb adıyla bülbülün adın añağa 'âr itdüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 12). [efendim, -m]

Eger cehrî eger maḥfî ki va'llâhi budur sözüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 16). [efendim, -m]

Eger yaḥşî eger yatlı olupdur bâbıña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 20). [efendim, -m]

Kör olsun iki 'âlemde iki yüze bağan gözler

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 24). [efendim, -m]

Bi-ḥamdi'llâh nûrum buldum gerekmez gayrı nûr baña

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 28). [efendim, -m]

İrelden dest-i dermânın oñuldu bende hep yâra

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 32). [efendim, -m]

Terahḥum kıl kerem eyle ki bî-çâre naḥîfiñdür

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 36). [efendim, -m]

efgân: Feryat, inleyiş.

Bülbülün **efgânı** hemân gülümüş

Oğuyup dürlü destânlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 15).
[efgânı, -ı]

Bülbül irincek gülün envârına tırılmaz dili

Dâ'imâ gülzâra karşı zâr u **efgândur** yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 24). [efgândur, -dur]

Ṭālibe maṭlūb elinden mey-i vuşlat nūş olur

Bülbülüñ **efgānı** her dem gül ü reyḥān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 28). [efgānı, -ı]

efgān it: *Fiğan etmek, inlemek.*

Bülbülüñ efgān itdügi

Bağçe degüldür gülidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 15). [efgān it, -düg, -i]

efgān kıl: *Acı ve üzüntüden dolayı inlemek ve bağırıp çağırarak.*

Gel ey ṭālib eger sen de ṭaleb kılduñsa ol Şāhı

O Sulṭānıñ fırākından kılasın her seḥer efgān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 36). [efgān kıl, -a, -sın]

efkār: *Sıkıntı, üzüntü.*

Lā diyen illā dimez tevḥîd-i zātıñ nūrına

Mezheb-i cān şandığı ṭālibleriñ **efkārıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 12). [efkārıdur, -ı, -dur]

efkār eyle: *Düşünmek.*

Māsivā rengin ḳoma dilden şaḳın Ümmî Sinān

Zāt-ı Ḥaḳdan ğayrı efkār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 22). [efkār eyle, -mez]

efkār u ‘aql ir: *Düşünce ve akıl ile anlayabilmek, kavrayabilmek.*

Anuñ sırrı münezzehdür aña efkār u ‘aql irmez

Liyāḳatınca ‘ārifler yazar feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 69). [efkār u ‘aql ir, -mez]

efkār u ‘aql ir: *Düşünce ve akıl ile anlayabilmek, kavrayabilmek.*

Anuñ sırrı münezzehdür aña efkār u ‘aql irmez

Liyāḳatınca ‘ārifler yazar feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 69). [efkār u ‘aql ir, -mez]

eflāk: *Felek, gökyüzü.*

Didi Hax şanıña lev lāk senüñ-çün halk olup **eflāk**

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü baħr ü şems ü mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 3*). [*eflāk,]*

efsâne: *Asılsız, hayal mahsulü hikaye, söylence, masal, fesane.*

Girmez anuñ sem‘ine hiç kimseniñ **efsānesi**

Cān kulağından gelen ol Hālikiñ güftāridur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 3*). [*efsānesi, -si]*

Ṭalibiñ **efsāne** şanmān bağrını çāk itdügi

Pādişāhiñ her nazar baħduğı seyrān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3*). [*efsāne,]*

İşiden innī ene’ llāhdan hıṭābı dem-be-dem

Sem‘ine girmez anuñ hiç ğayrıdan **efsāneler** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10*). [*efsāneler, -ler]*

Ehl-i ‘irfāniñ cevābın şanmañuz **efsānedür**

Cān gözinden görilen hāt-m-i kelāmu’ llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 11*). [*efsānedür, -dür]*

Zāhidiñ **efsānesinden** kurtaran baş āferīn

‘aşq-ıla pür-nūr idiser içini ve taşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 7*). [*efsānesinden, -sin, -den]*

eğ̈er: *Her ne kadar, ise de, gerçi.*

Ne kim var cümle maħlūkāt kamu andan alur kuvvet

Melek cin div **eger** şeytān beşer feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 46*). [*eger,]*

eğ̈er: *"Eğ̈er, şayet" anlamındaki şart edatı.*

Eger sen kılmañsañ çāre

Neylesün bir kul pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 35*). [*eger,]*

Eger biñ pāre kıl-salar tenimi

Ben ‘aşka lā dimezem baħt-ı nāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 9*). [*eger,]*

Eger benden kim isterse naşihat

Ḳomasun ‘aşkı bu ‘ālī-maḳāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 13).
[eger,]

Eger vechiñdeki beñden şorarsañ

Müdevverdür müdevverdür müdevver (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 17). [eger,]

Eger var ise şuçların bağışla

Şıgındıkları çün hişārîñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5).
[eger,]

Gel olursa **eger** senden geçer varlık hevāsından

Sinān Ümmî ḳarār ḳılmaz gerek biñ pāre ḳılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 40, Mısra 13). [eger,]

Göñül emrāzına ḳāldan bulunmaz ‘aḳl-ıla dermān

Bu sırra olmuşam Loḳmān **eger** merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 73, Mısra 10). [eger,]

Eger muṭlaḳ vücūdumdan getirsem ‘āleme ḳaṭre

Bi-küllü maḥv ola fānī ki ol deryā-yı ‘ummānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 19). [eger,]

Bugün vicdānımıñ zevḳın **eger** dirsem beyān olmaz

Düşüp vaḥdet deñizine özüm birlikde kân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 7). [eger,]

Eger ḳāl olsa ḥāl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalādur ni‘met-i ‘aşḳa umarsa kim bu aşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 7). [eger,]

Eger ḳāl olsa ḥāl eyler **eger** zehr olsa bal eyler

Şalādur ni‘met-i ‘aşḳa umarsa kim bu aşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
100, Mısra 7). [eger,]

Eger ‘aşḳ olmasa ey yār meni almış idi aḡyār

Kimüñledür benüm cengim bilür ‘ārif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 9). [eger,]

Eger benden ḥaber şorsañ ḥaḳāyık şehrine vardum

Var anda bir ulu sulṭān senüñle dost-ımuş her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 9). [eger,]

Eger adım dile alsa yolu doğru baña gelse

Ġanīyem rahmetim çokdur iderven luṭf-ıla iḥsān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 21*). [eger,]

Gel ey ṭālib **eger** sen de ṭaleb kıldıñsa ol Şāhı

O Sulṭānıñ fırākından kılasın her seḫer efġān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [eger,]

İlāhī cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu kıullar

Gel olmaya **eger** senden kimesne bula mı Raḫmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 42*). [eger,]

Āḫar yire nefes virmek naşīb eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4*). [eger,]

Sinān Ümmīye bir dermān **eger** irmezse zātıñdan

Nic’itsün n’eylesün n’itsün ‘azābıñdur çeker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 13*). [eger,]

İlāhī ‘ālem içinde saña yol doğru kim vara

Eger sen kılmasañ dermān şifā bulur mı şol yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 2*). [eger,]

İlāhī cümle maḫlūḳāt senüñ emriñdedür yeksān

Eger sen kılmasañ iḥsān ḳalurlar külli bī-çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 8*). [eger,]

Eger bu derd-ile bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa ḳondı göç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 13*). [eger,]

Ḳıyamazsañ **eger** ‘aşḳa ulaşma

‘Āşıḳlarıñ cānı ḳurbān ḳoç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 19*). [eger,]

Celāliñ kibriyāsından **eger** keşf eyleseñ envār

Ḳamu ‘ālem ola fānī ki ceng ü cim ü dāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 11*). [eger,]

Eger fazl-ı ‘ināyātıñ olursa derdime dermān

Ne ġam ġuşsa baña ġayrı işimde hiç melāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 51*). [eger,]

Eger sen 'ilmin isterseñ haķıķat tevħıd-i zātuñ

Gözüñ aç kıl nazār gör ne toĝar feyz-i İlahıden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 5). [eger,]

eĝer: "Ya...ya" baĝlaç olarak kullanılmış.

Cezb eyleseñ kime seyrden **eger** giçden **eger** irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 13). [eger,]

Cezb eyleseñ kime seyrden **eger** giçden **eger** irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 13). [eger,]

Baña 'aşķ olmayıncaķ dü cihānda

Eger zevķ u eger 'işret belāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6). [eger,]

Baña 'aşķ olmayıncaķ dü cihānda

Eger zevķ u **eger** 'işret belāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6). [eger,]

Zihî sulţān-ı merdāne getürdi ĥalkı meydāna

Saña tesbıh ider eşyā **eger** dillü **eger** dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [eger,]

Zihî sulţān-ı merdāne getürdi ĥalkı meydāna

Saña tesbıh ider eşyā **eger** dillü **eger** dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [eger,]

Eger dünyā eger 'uķbā ki sen emr itmeseñ ey řāh

'Ademden 'āleme kimse getürmez dāne-i ĥaşķāř (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15). [eger,]

Eger dünyā **eger** 'uķbā ki sen emr itmeseñ ey řāh

'Ademden 'āleme kimse getürmez dāne-i ĥaşķāř (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15). [eger,]

Sinān Ümmî bugün fazlıñ ĥapusında durup aĝlar

Senüñdür ĥancarü gitsün **eger** ĥāliř **eger** ĥulmař (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [eger,]

Sinān Ümmî bugün fazlıñ kapusunda durup ağlar

Senüñdür kancaru gitsün **eger** hâliş **eger** kılmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [eger,]

Eger dünyâ eger ‘uqbâ olupdur başıma zindân

Duya gör ‘arîf-i bi’llâh ‘azâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 13). [eger,]

Eger dünyâ **eger** ‘uqbâ olupdur başıma zindân

Duya gör ‘arîf-i bi’llâh ‘azâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 13). [eger,]

Her eşyânıñ kemâlâtı benüm emrimdedür yeksân

Eger kahrım eger luţfum bi-küllî derde dermānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16). [eger,]

Her eşyânıñ kemâlâtı benüm emrimdedür yeksân

Eger kahrım **eger** luţfum bi-küllî derde dermānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16). [eger,]

Eger şugrâ eger kübrâ muḥîtam cümle mevcûda

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 29). [eger,]

Eger şugrâ **eger** kübrâ muḥîtam cümle mevcûda

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 29). [eger,]

Eger naḥvîñ eger şarfiñ olup şerḥi dile gelmez

Hüve hüve maḳāmında ne sâ‘at ne zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 13). [eger,]

Eger naḥvîñ **eger** şarfiñ olup şerḥi dile gelmez

Hüve hüve maḳāmında ne sâ‘at ne zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 13). [eger,]

Eger zāhirde ve eger bâtında

Şun‘uñda seni settār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 11). [eger,]

Eger zāhirde ve **eger** bâtında

Şun‘uñda seni settār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 11). [eger,]

Eger baħr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 5). [eger,]

Eger baħr u **eger** berde **eger** zāhir **eger** sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 5). [eger,]

Eger baħr u **eger** berde **eger** zāhir **eger** sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 5). [eger,]

Eger baħr u **eger** berde **eger** zāhir **eger** sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 5). [eger,]

Eger şîhhat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 7). [eger,]

Eger şîhhat olam zinde **eger** zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 7). [eger,]

Eger hayrıñ eger şerriñ getürdilerse mîzāna

Ɔoyup gözine tartarsam diyem yā Hū Ɔoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 23). [eger,]

Eger hayrıñ **eger** şerriñ getürdilerse mîzāna

Ɔoyup gözine tartarsam diyem yā Hū Ɔoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 23). [eger,]

Eger insān eger hayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ğayrıdan ey Cān Ɔamu ħalka Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 19). [eger,]

Eger insān **eger** hayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ğayrıdan ey Cān Ɔamu ħalka Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 19). [eger,]

Eger berren eger baħran Ɔün anuñ pertevindendür

Deñiz Ɔa' rındağı maħlūk Ɔanar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 47). [eger,]

Eger berren **eger** bahran çün anuñ pertevindendür

Deñiz ka' rındağı mañlúk qanar feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 47*). [eger,]

Eger zâhirde var tağlar eger bātında var bāğlar

Zâhir bātın aqup çağlar şular feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55*). [eger,]

Eger zâhirde var tağlar **eger** bātında var bāğlar

Zâhir bātın aqup çağlar şular feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55*). [eger,]

Eger cehrî eger mañfî ki va'llâhi budur sözüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 15*). [eger,]

Eger cehrî **eger** mañfî ki va'llâhi budur sözüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 15*). [eger,]

Eger yañşı eger yatlı olupdur bābıña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 19*). [eger,]

Eger yañşı **eger** yatlı olupdur bābıña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 19*). [eger,]

egerçi: *Eğr ki, gerçi, doğrusu.*

Egerçi men haṭā kıldum

Bilürem yolda yañıldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 21*). [egerçi,]

Egerçi kılmışam ben çok haṭālar

'Aṭālar eyle sen ey luṭfı revā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 17*). [egerçi,]

Ene'l-ḥaḳ açdı ebvābın bugün ol kenze dükkānam

Ne söyler diñle pürtābın **egerçi** nuṭḳ-ı insānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2*). [egerçi,]

Egerçi qaradur yüzüm velākin toğrıdur özüm

Saña yalvarmağa bir dem qanı ṭāḳat mecāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 49*). [egerçi,]

Temāmet anı zıkr itmek hemān zātuna maḥşūşdur

Egerçi külli zākirdür eşer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 8). [egerçi,]

egle: Oyalamak, geciktirmek.

Koñ gitsün **eglemeñ** Ümmî Sinānı

Geç kalursa erenlere kaçılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 21).
[eglemeñ, -me, -n]

eglence: Eğlence, eğlenme işi.

‘Āşıklarıñ **eglencesi** ism-i zātıñ yā Rabbenā

Cānlarıñ diñlencesi zıkr-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1). [eglencesi, -si]

egri: Doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, bir yana eğilmiş şekilde bulunan.

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da‘vāsı hep yalan olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9). [egri,]

egri bak: Kötü düşünce ile bakmak.

Kendü bilisinde kalan ‘ilm-i ledün bilmeyiser

Mürşidine egri baķan luţfını hem қаhra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 4). [egri bak, -an]

egri nazır kıl: Kötü gözle bakmak.

Zāhidā luţf ile var sen kıлмаğıl egri nazır

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 9). [egri nazır kıl, -ma, -gıl]

eḥad: Tek, bir. II Allah.

Şerīkim yok nazīrim yok **Eḥad** Ferdim vezīrim yok

Bi-küllü işbu mevcūdāt te‘avvüz kılduğı ḥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [eḥad,]

eḥadiyyet: Allah'ın birliği.

Eḥadiyyetde çün didi Hū lā-ilāhe illā Hū

Ḥaḳīkat-i mürselīn anda olur feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 23). [eḥadiyyetde, -de]

Eḥadiyyetde çün didüđi lā-ilāhe illā Hū

Ḥaḳāyık evliyā anda olur feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 29). [eḥadiyyetde, -de]

ehl: Bir işin ustası, o işte becerikli, maharetli, ehliyetli, muktedir, yeterli kimse II.

Bir yerin, bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup bulunanlar.

Aç gözün Ümmî Sinān dostı bunda göre gör

Dost dîzārın görmege **ehline** fermān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 14). [ehline, -i, -n, -e]

Men Ḥudānıñ tevhīdi bāğında devlet **ehliyem**

Ḥamdü li'llāh çok şükür zātında vaḥdet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2). [ehliyem, -i, -y, -em]

Bāreka'llāh hoş tecellī eyledi ol Pādişāh

Muṣṭafānıñ vechiniñ şevkından 'işret **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 4). [ehliyem, -i, -y, -em]

Hoş şafādur şan'atım Allāhu a'lem kim bugün

Ḥaḳ Ta'ālā 'aşkıñın bāğında ḥalvet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6). [ehliyem, -i, -y, -em]

Ḳısmet evvel [ol] naşībin almayandan gizlüdür

Āteş-i 'aşḳ-ıla pişmiş yaḥşı ni'met **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8). [ehliyem, -i, -y, -em]

Mürşid-i kāmīl çerāğında münevverdür cihān

Pir 'azīzim himmetinden nūr-ı 'izzet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [ehliyem, -i, -y, -em]

Tevḥīdiñ deryāsına baḥrī olan gelsün berü

Ol Raḥīmiñ raḥmeti nehrinde mürvet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 12). [ehliyem, -i, -y, -em]

Şundi Loqmān kalb-i emrāziñ devāsın yā Ğanī

Derdlü cānlara şalādur ‘ilm-i hikmet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 14). [ehliyem, -i, -y, -em]

Gün gibi dîzārı şevkından müşerref oldu cān

Qalmadı zulmet siyāhı Hāḡka vuşlat **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 20). [ehliyem, -i, -y, -em]

Şöhret ü nām şāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost eşiginde nāsdan ‘uzlet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 22). [ehliyem, -i, -y, -em]

Ey derd-i yār olan kişi gör ben kimüñ mihmānıyam

İy āḡ u zār olan işi derd **ehliniñ** dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [ehliniñ, -iniñ]

‘İlm-i hikmet **ehline** söyle ledünnî terkîbin

Cān ilinden görilen fehm eyle sırru’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 23). [ehline, -i, -n, -e]

Hāḡ içinde adımız dervîş ü şūfî ehl-i dil

İllā meger **ehl** içinde olmuşuz kim bî-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10). [ehl,]

Ehl içinde bunlara ḡayvān-ı nāḡık zıkr olur

‘İlm-i uḡrādan bular hiç kār-ı esrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 17). [ehl,]

Hem şerī‘at hem ḡarīḡat hem ḡaḡīḡat **ehlidür**

Ehl-i vaḡdet olmayanlar aña iḡrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5). [ehlidür, -i, -dür]

Lā-cerem dirler şerī‘at **ehliniñ** şarrāfıyuz

Lākin ol vaşl-ı liḡāya ḡaḡ‘-ı zünnār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [ehliniñ, -i, -niñ]

Bî-nişāndan gelmişiz biz lā-mekān **ehlindenüz**

Ğitmege ‘azm eyleyüp yol-ḡānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3). [ehlindenüz, -in, -den, -üz]

‘İd-i vaşla irmeg-içün çillegāhım erbe‘in

‘İd-i ekber ḡacc-ı ekber oldu nuşret **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 16). [ehliyem, -i, -(y)em]

‘Aşık oldur ma ‘şūkuñ şevkıında ser-gerdān ola

‘aşk-ıla buldum vefālar özge şöhet **ehliyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 18). [ehliyem, -i, -(y)em]

Harābāt **ehliyem** varım fenā-ender-fenā oldu

Ne bilem var mı emşālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 21). [ehliyem, -i, -(y)em]

Ṭarīkat pūtesinde kāl olmayan

Yek pūla degmez **ehiller** içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 12). [ehiller, -ler]

ehl ü ‘ayāl: Karı kocadan her biri; erkek ve kadın.

Ehl ü ‘ayāl küllî baña fehm eyledüm düşmānımış

Senden āhar bir kimseden bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7). [ehl ü ‘ayāl,]

ehl-i ‘aşk: Aşk erbabı, âşıklar.

Ehl-i ‘aşkıñ tevḥīde inkārı yoğdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ kālbi gibi tuç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 13). [ehl-i ‘aşk, -ın]

ehl-i ‘aşk: Aşk sahibi; âşık.

Kenz-i maḥfî sırrınıñ esrārını söyler dilim

Ehl-i ‘aşka lā diyüp İblīs oğın atmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8). [ehl-i ‘aşk, -a]

Baḥt u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lā diyen her kim ki şeyṭān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 24). [ehl-i ‘aşk, -a]

Ehl-i ‘aşkıñ diñleriseñ vaşfını bir zerre gel

Söylemezdüm işbu rāzı illā iznu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 5). [ehl-i ‘aşk, -ın]

ehl-i ‘aşk: Aşk sahipleri, âşık olan kimseler.

Ehl-i 'aşka hā'il olmaz 'ālem-i kevn ü mekân

Hôş 'azābdur illā 'aşqdan fāriğ olmak el-ğiyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 7). [ehl-i 'aşk, -a]

ehl-i beyt: *Ev halkı, aile.*

Key şakın bend olma hîle bendine

Dime **ehl-i beyt** oğul kız qaravaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8).
[ehl-i beyt,]

Mâl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13).
[ehl-i beyt, -in]

'İyāl ü **ehl-i beyt** ü kul qaravaş

Bakaram hîç degül benümle pür-yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [ehl-i beyt,]

ehl-i cefā: *Cefa ehli; aşıklar.*

Ey **ehl-i cefā** sende şafā bil ki şad hezār

Hergiz yime gam olduñ ise derde giriftār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1). [ehl-i cefā,]

ehl-i derd: *Dertli olanlar|| aşıklar.*

Åh idüp ağladuğundan añlamañ lāf ü güzāf

Ehl-i derdiñ cānınıñ cānānı 'aşqu'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 12). [ehl-i derd, -in]

Sākıyem meydāna girdim 'aşq elinden şunduğum

Ehl-i derd 'aşıklarıñ derdine dermāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 14). [ehl-i derd,]

Kim ne bilsün zāhirinde çün görinen hırka şāl

Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 22). [ehl-i derd, -in]

Şöyle bil irmeyiserdür ayağı tozına el

Ehl-i derdiñ 'aşq elinden çünki fazlu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

124, Mısra 8). [ehl-i derd, -in]

Ehl-i derdiñ tapusunda zâr u giryân olmadın

Devlet-i Haq devri kim sürdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 9). [ehl-i derd, -in]

Gelmesün diñ zâhide ‘aşk ehliniñ yağmasına

Döymez ‘aqlı ehl-i derdiñ devr-i külhândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10). [ehl-i derd, -in]

ehl-i dil: Gönül ehli; âşık, arif.

Halk içinde adımız dervîş ü şüfî **ehl-i dil**

İllâ meger ehl içinde olmuşuz kim bî-başâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9). [ehl-i dil,]

ehl-i dildâr ol: Gönül çalan sevgilinin ehinden olmak.

Eyle şâzî kıl cemâ‘at zümre-i rûhânîyi

İrişüp vaşl-ı sürûra **ehl-i dildâr ol** yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 14). [ehl-i dildâr ol,]

ehl-i erkân: Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler.

Ger sen anuñ ‘aşkı derdin bâşına tâc itmedüñ

Ehl-i erkândan habersiz hayf ola erkânına (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 8). [ehl-i erkân, -dan]

ehl-i ğam: Gam sahibi olanlar.

Zıll-ı ‘arşı bil añlarisañ ehl-i ğamıñdur

Anuñ-içün çekdi cefâ ol Seyyid-i Muhtâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 13). [ehl-i ğam, -ın, -dur]

ehl-i haqq: Allah dostları.

Didiler bunlara ebrār ehlidür çün bî-gümān

Ehl-i Hakkā lā dimezse menzilin nār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 12). [ehl-i hakk, -a]

ehl-i hakk ol: Allah dostu olmak.

Şun' -ıla yüz gösteren ol Fā'il-i mutlak-durur

Ehl-i Hakk olan dimezler işbu sözde ihtimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10). [ehl-i hakk ol, -an]

ehl-i hāl: Hâl ehli: Gönlü Allah aşkı ile dolu olan, bildiklerini sözde bırakmayıp fiile geçiren Allah'ın sevgili kulları için kullanılır.

Ehl-i kâl insāna degül yoğdur aña sözimüz

Ehl-i hāl 'aşıklara söyler bizüm 'irfānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10). [ehl-i hāl,]

Ehl-i hāliñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblis ü Şeytānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 11). [ehl-i hāl,]

Ehl-i hāliñ haberidür ehl-i kâle ni' met olan

Men hāl-ıla hvon ehlini toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 11). [ehl-i hāl, -in]

ehl-i hidāyet: Hak yolunun, doğru yolun yolcusu.

Lā dimez ehl-i hidāyet tevḥīdiñ 'irfānına

Yāra vuşlat bulduğumca āh-ıla zār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 13). [ehl-i hidāyet,]

ehl-i hikmet: Hikmet ehli, eşyanın mahiyetindeki sırları bilen kimse.

'aşğ degül mi on sekiz biñ 'ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 22). [ehl-i hikmet, -e]

ehl-i inkār: İnkâr ehli, Hakka iman etmeyenler.

Vay saña kim **ehl-i inkār** zümresinden olasın

Şol kıyâmetde yerinden tırıcağ ehl-i kûbûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9). [ehl-i inkār,]

Ehl-i inkârîñ gözine gör ki zülmet perdesi

Şaplamışdur küfr-ile tuğyân müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 11). [ehl-i inkār, -ın]

ehl-i 'irfân: *İrfan sahibi, bilgili kişiler, ârifler.*

Söyleyüp söyletdüren ol Pādşâh-ı bî-zevâl

Ehl-i 'irfânîñ cevâbın nuçk-ı Raḥmân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 10). [ehl-i 'irfân, -ın]

Ehl-i 'irfânîñ cevâbın şanmañuz efsânedür

Cân gözinden görilen ḥatm-i kelâmu'llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 11). [ehl-i 'irfân, -ın]

Bilmeyen bilmez Ḥaķı Peyğamberi bize ne tañ

Ehl-i 'irfân 'aşķına ben ehl-i 'irfânâm bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 10). [ehl-i 'irfân,]

Bilmeyen bilmez Ḥaķı Peyğamberi bize ne tañ

Ehl-i 'irfân 'aşķına ben ehl-i 'irfânâm bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 10). [ehl-i 'irfân, -am]

ehl-i 'irfân ol: *İrfan sahibi olmak.*

Gel berü şarrâf-ısañ gör gevheriñ ra'nāsını

Ehl-i 'irfân olmayan bilmez bunuñ ma'nāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 2). [ehl-i 'irfân ol, -ma, -y, -an]

ehl-i 'ırz: *Namuslu, iffetli, günahlardan sakınan kimseler.*

Ḥaķ içinde ehl-i 'ırzam deyü gaybet gözledüñ

Ḥaķ katında niçün 'ırzım ḥıl'atun şoyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 17). [ehl-i 'ırz, -am]

ehl-i kâl: Söz ehli; sözlerin manasını ve hakikatini bilmeksizin ve yaşamaksızın bu sözleri sadece kuru bir tekerleme halinde söyleyen kimse.

Ehl-i kâliñ kalbi çigdür anuñ-içün kan döker

Bir vilâyet nevbahâr olsa yazından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 25). [ehl-i kâl, -in]

Ehl-i kâl insâna degül yokdur aña sözimüz

Ehl-i hâl ‘âşıqlara söyler bizüm ‘irfânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9). [ehl-i kâl,]

Ehl-i kâliñ ‘aklı irmez kim ne bilsün sürdüğüm

Muştafâdan Murtażadan âyin erkândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 9). [ehl-i kâl, -in]

Ehl-i hâliñ haberidür ehl-i kâle ni‘met olan

Men hâl-ıla h̄von ehlini toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 11). [ehl-i kâl, -e]

Qanı bir sarrâf-ı gevher diñleye aḥbârımı

Terk ide dilden vefâsız ehl-i kâliñ lâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 4). [ehl-i kâl, -in]

ehl-i kemâl: İlim ve fazilet sahipleri, kâmil insanlar.

Ey kemâl issi cihânda çoq-durur **ehl-i kemâl**

Görmedüm ben kimse ‘aybın görmemek gibi kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1). [ehl-i kemâl,]

ehl-i qubûr: Kabir ehli, ölüler.

Vay saña kim ehl-i inkâr zümresinden olasın

Şol kıyâmetde yerinden tırıcaq **ehl-i qubûr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10). [ehl-i qubûr,]

ehl-i küfr: Küfre düşen, Allah'ın varlığını inkar eden; kafir.

Ehl-i küfrün kaç yanından şöbet itme fâriğ ol

Ḥaḥka bâtıldur deyüben ğarazından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 13). [ehl-i küfr, -ün]

ehl-i rāh: *Yol ehli.*

Bu fenādūr kimseye kılmaz vefā yā **ehl-i rāh**

Gidisersin gör yarağıñ andadur aşı-ı şılā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 9). [ehl-i rāh,]

ehl-i sa'âdet: *Mutluluğa ermiş kimseler.*

Sırruke sırrı buyurdu şānıña Hayrülbeşer

Küntü kenziñ maẓharı **ehl-i sa'âdet** Murtaẓā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 20). [ehl-i sa'âdet,]

ehl-i şehâdet: *Şehitler.*

Yā 'Alî Ebü'l-Hasansın hem Hüseyin-i Kerbelā

Dürr ü cevher ma'deni **ehl-i şehâdet** Murtaẓā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 24). [ehl-i şehâdet,]

ehl-i şehâvet: *Cömertlik sahibi.*

Kim yaman şanursa saña sen aña kılduñ 'aṭā

Sen keremler kânısın **ehl-i şehâvet** Murtaẓā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 14). [ehl-i şehâvet,]

ehl-i sünnet ve'l-cemā'at: *Peygamberimiz ve ashabının yolundan gidenler.*

Ehl-i sünnet ve'l-cemā'at iktidāsından kavî

Geldi bu gönül sarāyın kıldı peydā bir sevi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 19). [ehl-i sünnet ve'l-cemā'at,]

ehl-i sürür ol: *Sevinçli, mutlu olmak.*

Nāzil oldu çün anuñ hakkında Hāḫdan hel etā

Noḫtavî dirler aña iren olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 22). [ehl-i sürür ol, -ur]

ehl-i tuḡyān: *Haddi aşanlar, günahkarlar.*

Gün gibi âşikâresin ‘arıflere ‘ayne’l-yakîn

Ehl-i tuğyânın özinde kahr-ı mülhâk el-ğiyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4). [ehl-i tuğyân, -ın]

ehl-i ‘uzlet: Bir köşeye çekilip toplumdandır, insanlardan uzak, yalnız başına yaşayan kimse.

Ol dağı Şeyh İbrâhîm Elmalıya telkîn eyledi

Ehl-i ‘uzlet ehl-i vahdet Hâk-ıla bâzârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 26). [ehl-i ‘uzlet,]

ehl-i vahdet: Vahdet ehli, vahdete erişmek isteyen kimseler.

Sırrına hâlen tecellî eylemiş ol pâdişâh

Ehl-i vahdet ehl-i vuşlat zevkının ra‘nâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 4). [ehl-i vahdet,]

‘âlem-i nâsût ehline yokdur benüm bey‘im şirâm

Ehl-i vahdet ‘aşıklara gizli ‘irfân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6). [ehl-i vahdet,]

Ol dağı Şeyh İbrâhîm Elmalıya telkîn eyledi

Ehl-i ‘uzlet **ehl-i vahdet** Hâk-ıla bâzârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 26). [ehl-i vahdet,]

Câm-ı vuşlat şerbetin nûş eyleyenden al haber

Ehl-i vahdet hamrının dükkânı ‘aşku‘llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [ehl-i vahdet,]

ehl-i vahdet ol: Vahdet ehli, vahdete erişmek isteyen kimselerden olmak.

Hem şerî‘at hem tarîkat hem hâkikat ehlidür

Ehl-i vahdet olmayanlar aña ikrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6). [ehl-i vahdet ol, -ma, -y, -an, -lar]

ehl-i vuşlat: Vuşlat ehli, Allah'a kavuşmak isteyen kişiler.

Sırrına hâlen tecellî eylemiş ol pâdişâh

Ehl-i vahdet **ehl-i vuşlat** zevkının ra‘nâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 4). [ehl-i vuşlat,]

ehl-i zerķ: *Riya ehli, ikiyüzlü olanlar.*

Ehl-i zerķiñ hilesinden ğāfil olma gey şaķın

Yeyüp içdüĝi ĥarāmdur boĝazından bellidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9*). [*ehl-i zerķ, -in*]

Ey Sinān Ümmî şaķın kim ehl-i zerķa kılma fāş

Sen nihān it kılma izhār ‘āşıkıñ erkānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 17*). [*ehl-i zerķ, -a*]

ehl-i zevķ: *Zevk sahibi, ehli.*

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırr-ı remzi **ehl-i zevķ**

Dersi illādan oķurlar ‘ārif-i bi’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 25*). [*ehl-i zevķ,]*

ehl-i zünnār: *Hristiyan.*

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram

Ki dergāha niçe varam meĝer seni kılam penāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 41*). [*ehl-i zünnār, -am*]

ehlu’llāh ol: *Allah'a yakın olmak, Allah dostu olmak.*

Muķarreb eyler adını

Ĥāl-ile ehlu’llāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 24*). [*ehlu’llāh ol, -ur*]

ejdehā: *Büyük yılan.*

Kim-durur bu **ejdehāmiñ** aĝzına başı gide

Ĥurtulup bula necātı zehrini kılmaya nüş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 17*). [*ejdehāmiñ, -nın*]

eķālīm-i ĥaķāyık: *Hakikat iklimleri, hakikat diyarı.*

Yaratmazdan ķamu ĥalkı eķālīm-i ĥaķāyıkda

Ĥabībim Muştafā nūrın getürdüm öñce burhānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9*). [*eķālīm-i ĥaķāyık,]*

ekber al: *Büyük (pay) almak.*

Bu üç nev'-i hâkîkatlar olupdur zâtına mazhar
Velâkin Muştafâ ekber alur feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 28). [ekber al, -ur]

ekber-i 'id: *Büyük bayram; sevgiliye kavuşma.*

Hey ne bulduñ aldanırsın 'id-ı şuğrâ zevkına
Duymaduñ zevkın meger sen ekber-i 'idüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 34). [ekber-i 'id, -ün]

ekmel: *Kamil, mükemmel ve olgun olan.*

Hâkâyıkda kamu insân bu tevhibîdîñ kemâlidür
Kimi mürsel kimi **ekmel** düzer feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 20). [ekmel,]

ekşid-: *Ekşimesine yol açmak.*

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmağa
Key şakın **ekşidürsin** gâfil olma hamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,
Mısra 10). [ekşidürsin, -ür, -sin]

eksik: *Noksanlık, kusur.*

Cümle 'âlem saña fermân olursa
Senüñ **eksikleriñ** oñup bitilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10).
[eksikleriñ, -ler, -in]

eksik degül: *Eksik olmamak, her zaman var olmak, hep bulunmak.*

Mağabbet şerbetin her kim içerse kendüden geçer
Şarâb-ı 'aşkı nüş ider mestânımız **eksik degül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
74, Mısra 8). [eksik degül,]

Gelicek cezb-i Rabbânî hâlâldur 'âşıkñ kanı
Virür dost yolına cânı kurbânımız **eksik degül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
74, Mısra 6). [eksik degül,]

Bu 'aşkıñ haymesin ey şāh kuraldan oldı hoş dergāh

Yedi iqlīme hüküm eyler sultānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4*). [eksik degül,]

Bugün bu 'aşkıñ içinde vicdānımız **eksik degül**

Ĥudānıñ kurb-ı zātında seyrānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [eksik degül,]

Bugün bu 'aşkıñ içinde vicdānımız **eksik degül**

Ĥudānıñ kurb-ı zātında seyrānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1*). [eksik degül,]

Kemālım vaşfın isterseñ Muḥammed Muştafādandur

Veliler içre devr ider erkānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10*). [eksik degül,]

Ķodılar māsiva'llāhı kılurlar ārzū ol Şāhı

Çekilür dün ü gün tırmaz kārbanımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 12*). [eksik degül,]

Bu tevḥīdiñ müsemāsın taleb kılan bugün gelsün

'Āşıklar talıban oynar 'ummānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 14*). [eksik degül,]

Gelür ol baḥr-ı muṭlaqdan ledünnī 'ilminiñ feyzi

Dolar ḳalbe aḳar dilden 'irfānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 16*). [eksik degül,]

Sinān Ümmī bu meydāna girelden hoş şafā buldı

Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız **eksik degül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 18*). [eksik degül,]

eksiklig: *Kusur, günah.*

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem' itseler **eksikligin**

Bir ḳatre fazlıñ maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 9*). [eksikligin, -in]

eksil-: *Eksilmek, azalmak.*

İlāhī raḫmetiñ hergiz ki **eksilmeye** bir zerre

Ķılursañ fazlıñı iḫsān iki 'ālemlere düpdüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*). [eksilmeye, -meye]

Ol şarābıñ kırbasından **eksilür** mi ey sākī

İçirüp ben miskine de mest ü hayrān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 17). [eksilür, -ür]

eksil-: Eksilmek, azalmak.

Ne **eksile** rahmetiñde

Yüzem deryā-yı zātıñda (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 25). [eksile, -e]

eksük: Yetersiz, noksan.

Eksüklüyem öñden şoña

Yüz sürüyü geldüm saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 5). [eksüklüyem, -lü, -y, -em]

el: Güç, iktidar, irade.

Qılursañ n'ola luḡfıñı erzānī

Eliñde bir daḡı hıç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4). [eliñde, -i, -(n)de]

İstemedüñ rüz u leylī derdiñiñ dermānını

Furşatıñ **elde** iken Loḡmāndan olduñ bī-ḡaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 20). [elde, -de]

İlāhī derd-mend olsam devālar kılsañ **eliñle**

Ṭabibiñ oldum ey bendem şanursın kılmadım timār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 3). [eliñle, -i, -n, -le]

Ben dōst-ıla dōst olalı cān şafādan mest olalı

Gitdi şimdi **elimizde** degüldür ihtiyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 4). [elimizde, -imiz, -de]

el: İnsanın avuç ve parmaklardan ibaret olan tutma, kavrama ve iş görme uzvu.

Elim saña irmeklige

Gözüm seni görmeklige (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 17). [elim, -im]

Eliyle kendini tutdı

Bu 'aşkıñ baırına atdı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 13*). [*eliyle, -yle, -i*]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haıda **elim** var

Ki sensin hüküm iden ben bir kırü şüret hemân göz kaç (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7*). [*elim, -im*]

Mürşidiñ irşādına her kim ki āmennā diye

Nüş ider ol Hızır **elinden** āb-ı hayvān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 18*). [*elinden, -i, -n, -den*]

Ṭālibe maṭlūb **elinden** mey-i vuşlat nüş olur

Bülbülüñ efgānı her dem gül ü reyḥān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 27*). [*elinden, -i, -n, -den*]

Şundum saña **elimi** ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña ṭablını çalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 13*). [*elimi, -im, -i*]

Şöyle bil irmeyiserdür ayağı ṭozına **el**

Ehl-i derdiñ 'aşk elinden çünkü fazlu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 7*). [*el,]*

Şındı gönül şışesi dökdi gülābın yire

Reyḥān idüp almağa vāy bir **eli** fendeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 8*). [*eli, -i*]

el: Bazı söyleyişlerde teşmil yoluyla işi yapanın veya o işin yapılmasına tesir eden şeyin yerini tutar.

Ol şarābı kim bugün 'aşkıñ **elinden** içdi cān

Tā ezel bezm-i elestiñ kurduğı meyḥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*). [*elinden, -i, -(n)den*]

Hecriñ odı bükdi elif kıddimi dāl eyledi

Bilmezem bu çarḥıñ **elinden** nice baş kırtaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 22*). [*elinden, -i, -(n)den*]

Sākıyem meydāna girdim 'aşk **elinden** şunduğum

Ehl-i derd 'aşıklarıñ derdine dermāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 13*). [*elinden, -i, -(n)den*]

Nüş idelden cāmını ‘aşkıñ **elinden** bir kadeh

Āh u efgān oldı etmeg-ile aşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 3). [elinden, -i, -(n)den]

Yâ İlâhî ‘aşk **elinden** olmadum bir kez emîn

Ağladup her gāh gāhi aqıdur gözüm nemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 1). [elinden, -i, -(n)den]

Şöyle bil irmeyiserdür ayağı tozına el

Ehl-i derdiñ ‘aşk **elinden** çünkü fazlu’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
124, Mısra 8). [elinden, -i, -(n)den]

Hırş-ı dünyāniñ **elinden** bak mürīdiñ cengine

Açmak isterler meşāyih perdesinden sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 11). [elinden, -i, -(n)den]

Nefs yoluma tuzak kırar ol beni yolumdan ırar

Yâ Rab **elinden** sen kırtar oldum anuñ mekkâresi (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 150, Mısra 10). [elinden, -i, -(n)den]

‘aşk **elinden** cāmı nüş itdüm bugün mestāneyem

Hayr u şerden kaçduğumdan sâkin-i meyhāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 53). [elinden, -i, -(n)den]

el: (Birinin) elinden; yüzünden, -den dolayı.

Nefs **elinden** āvāreyim

Hırş **elinden** bî-çāreyim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 9). [elinden, -
i, -(n)den]

Nefs **elinden** āvāreyim

Hırş **elinden** bî-çāreyim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 10). [elinden,
-i, -(n)den]

‘Āşkıñ bir çāresi var zār u giryāndur yanar

Yār **elinden** yarası var yüregi kıandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 2). [elinden, -i, -(n)den]

Bülbülem ‘aşkıñ **elinden** eylerem āh u figān

Vahdetiñ bāğında gülleriñ direm yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 5). [elinden, -i, -(n)den]

el: Başka, ağıyar.

Hakka yakın olan kişi çok bilir **ellerden** işi

Münkir olan evliyânîñ kerâmetin sihre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5). [ellerden, -ler, -den]

el: Etki, tesir || aşkın eli, aşkın etkisi, tesiri.

Beni ‘aşkıñ **eli** tıtdı senüñ meydân-ı derdiñde

Yüzimi eyledi cārî özümü eyledi ferrâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 5). [eli, -i]

el: (Birinin veya bir şeyin) elinden; yüzünden, -den dolayı.

Dir Sinân Ümmî saña her kim ki vaḥdet buldısa

‘aşk **elinden** şunduğuñ yâ Rab nevâliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10). [elinden, -in, -den]

Âh ki bu derdiñ **elinden** yaralandı yüregim

‘âleme rüsvây oluban tıtdı fâşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 13). [elinden, -in, -den]

Bir zamân gülzâr içinde hâr **elinden** ağladım

Verd ü reyḥânım bulınca âh u feryâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 15). [elinden, -in, -den]

Kim bilir virse ḥaber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem ben kendi **elimden** mi yandım odıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 10). [elimden, -im, -den]

Faḥrıdır ‘aşıklarıñ ma‘şûk **elinden** yarası

Derdine dermân gerekdür ḥükm-i Loḫmân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 9). [elinden, -in, -den]

‘aşk **elinden** şöyle bil her kim na‘ıme uğradı

Ḳıldı sükker ü ‘aselden zehr-i ḳâtil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15). [elinden, -in, -den]

‘Acâyib ehl-i zünnâram **elinden** nefsimiñ zâram

Ki dergâha niçe varam meger seni ḳılam penâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 41). [elinden, -in, -den]

Zâhidâ gel ‘aşka yâr ol maḳşüduñ mesrûr ise

‘aşk **elinden** tevbekâr ol menziliñ maḳşûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 2). [elinden, -in, -den]

Vuşlat-ı yârîñ **elinden** hîçe şatmış nâzını

Görmeyem diyü melâmet çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 19*). [*elinden, -in, -den*]

Câna minnetdür benüm bu ‘aşk **elinden** öldüğüm

Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta qurbân olduğum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 13*). [*elinden, -in, -den*]

Hasretiñ aḥşamınıñdur pâdişâhım bu fiğân

Hâzretiñden ayru düşdüm hecr **elinden** el-emân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 26*). [*elinden, -in, -den*]

el bir id: *El birliğı etmek (yapmak): Birleşmek.*

Derd-i yârdan gayrısından fâriğ olup dem-be-dem

‘aşk-ıla el bir ideydüñ sen de n’ olayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 28*). [*el bir id,]*

İblîs gelüp tedbir ide ḥannâs ile el bir ide

Ya‘nî ki Ḥaḫdan dūr ide ister beni aparası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 7*). [*el bir id, -e*]

el çek: *İlgisini kesmek, vazgeçmek.*

‘aşka uyup dü cihândan el çeküp girdi yola

Hükmi fâş kendü nihân ol Ḥânı gözler cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 7*). [*el çek, -üp*]

Gayrısından el çeküp istedüğüm derdidür

Derdin virmezse baña dü-cihânı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*). [*el çek, -üp*]

Sırıña sergerdân olan cân u cihândan el çeker

İki cihân zevkı aña şifâ degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 21*). [*el çek, -er*]

‘Ara qalmaz kâra qalmaz ‘aşıq-ı mestâneler

Cümlesinden el çeküben zâr u ser-gerdân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 20*). [*el çek, -üben*]

‘Āra almaz kĀra almaz ‘aşık-ı mestĀneler

Cümlesinden el eküben zār u ser-gerdĀn diler (Ümmî Sinan DîvĀnı, Gazel 22, Mısra 20). [el ek, -üben]

‘Al u cĀn kevn ü mekĀnıñ terkini kār eyledi

Varlığından el eküp dir sırr-ı SübhĀnım gerek (Ümmî Sinan DîvĀnı, Gazel 65, Mısra 10). [el ek, -üp]

el avşur: *Kol avşurmak, elpençe divan durmak, el kavuşturmak.*

Ey Hudā senden SinĀn Ümmî temennā ıldığı

Mürvetiñden ol Resülüñ bĀbına el avşuram (Ümmî Sinan DîvĀnı, Gazel 76, Mısra 30). [el avşur, -am]

el sun: *El uzatmak, cüret etmek.*

‘Aşık nĀmından uşandum gerek āvāre ılsunlar

Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yāre ılsunlar (Ümmî Sinan DîvĀnı, Gazel 40, Mısra 2). [el şun, -du, -m]

el sun: *Elini uzatmak; yaklaşmak istemek.*

Şığındum şundum al elimi

Beni tutmasun İblīs ağı ava (Ümmî Sinan DîvĀnı, Gazel 7, Mısra 23). [el şun, -du, -m]

el-Mü’ minüne lā-yemüt hayy ü beķāsın bĀ-vücūd

Sundum saña elimi tut LoķmĀna gelmişem saña (Ümmî Sinan DîvĀnı, Kaside 3, Mısra 8). [el sun, -du, -m]

el sun: *El uzatmak, el sürmek, dokunmak; yaklaşmak, sahip olmak.*

Añlama el şunduđuñdan girmeyiser eliñe

Şanmaduđuñdan gelür ısmet tevekkül ıl saña (Ümmî Sinan DîvĀnı, Gazel 4, Mısra 15). [el şun, -dug, -un, -dan]

el tut: *Yardım etmek, destek vermek.*

Ümmî SinĀn dir yā Vedūd

Sundum şaña elimi tut (Ümmî Sinan DîvĀnı, Koşma 24, Mısra 42). [el tut, -im, -i]

el vir: Yardım etmek, fırsat vermek.

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi şabra mecāl

Ḳurdı hümāyūn köşk ü taht çalındı kös naḳḳāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 23). [el vir, -me, -di]

el yu: Elini çekmek, bırakmak, vazgeçmek.

Pādişāh inzāl ider mi menzili olsa ḥarāb

Dü cihāndan el yusun zātında seyrān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6). [el yu, -su, -n]

elden bırak: Vazgeçmek, terk etmek.

Her kim ki ister yārını

Bıraksın elden varını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 6). [elden bırak, -sın]

Ey zāhid-i ehl-i varāḳ

Var zühdüñi **elden bırak** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 10). [elden bırak,]

Her kim ki ister yārını bıraksın elden varını

Dikdüm erenler dārını ber-dār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 3). [elden bırak,]

elden gid: Yok olup gitmek.

İhtiyār elden gidicek neylesün Ümmî Sinān

Varımız ol var-ı Ḥaḳdur nuḳkumuz ‘irfān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 17). [elden gid, -ecek]

ele gir: Elde etmek, ulaşmak, erişmek.

Ḳulluğa bel bağlayup şular gibi çağlayup

Gice gündüz aḳmadan ‘ummān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 4). [ele gir, -sin]

Ciger biryān olmadan gözüñ giryān olmadan

Vaşlı bāğında anuñ seyrān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 6). [ele gir, -sin]

Bülbülleyin dem-be-dem āh u feryād itmeden

Dost cemāli dālında reyḥān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 8*). [*ele gir, -sin*]

Ya ‘kūblayın bir zamān kılmadan āh u fiḡān

Mısr iline şāh olan sultān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 10*). [*ele gir, -sin*]

Eyyūb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ

Dost ilinden derdine dermān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 12*). [*ele gir, -sin*]

Ümmî Sinān var yürü dergāhına yüz süri

‘aşq-ıla kul olmadan Sübhān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 14*). [*ele gir, -sin*]

Var varından geçmeden ol ḥān ele girsin mi

Derd ü belā çekmeden āsān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 1*). [*ele gir, -sin*]

Var varından geçmeden ol ḥān ele girsin mi

Derd ü belā çekmeden āsān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2*). [*ele gir, -sin*]

elem: Üzüntü, tasa, keder.

‘Aşıklarıñ sizden gitmez **elemi**

Evvel Allāh böyle çalmış kalemi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 21*). [*elemi, -i*]

el-emān: Medet, yardım, imdat!.

Ḥasretiñ aḡşamınıñdur pādişāhım bu fiḡān

Ḥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden **el-emān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 26*). [*el-emān,]*

el-fakru fahrî: "Fakirlik övüncümdür, ben onunla iftihar ederim" anlamındaki hadisten iktibas.

el-Fakru fahrî diyicegiz Seyyid-i Kevneyn

Devlet anuñdur kim dü cihânda ola deyyâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3). [el-fakru fahrî,]

elfâz: Kelimeler, sözler.

Gel ey şâhib-me'ânî gör neler söyler beşer **elfâz**

Ne ma'nîden döker dürler ne gevher fâş ider **elfâz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1). [elfâz,]

Gel ey şâhib-me'ânî gör neler söyler beşer **elfâz**

Ne ma'nîden döker dürler ne gevher fâş ider **elfâz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 2). [elfâz,]

Cihâna sen neden geldüñ beyân eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem'in yaķar **elfâz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4). [elfâz,]

Var ise 'aql-ı evvelden naşîbiñ kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tâb getürsün bir haber **elfâz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6). [elfâz,]

Seni sen maħv idüp senden gidermeyince ey dil tâ

Beķā bi'llāh maķāmından bulımaz bir semer **elfâz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8). [elfâz,]

Sinān Ümmî fenā faħrı irelden sırr-ı insāna

Beķā bi'llāh maķāmınıñ bināsından yapar **elfâz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10). [elfâz,]

elfâz-ı ma'nā: Lafızların anlamı, manası.

Saña bu **elfâz-ı ma'nā** nerden gelür dirseñ baña

Görilmez haţtı gözile cān içinde yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7). [elfâz-ı ma'nā,]

Muhtaşar elfâz-ı ma'nādan bu 'ālem halkınıñ

Hālini fâş eylesem ben illā Settār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 19). [elfâz-ı ma'nā, -dan]

Merātib vaşfın isterseñ yedi üç kırk tokuz birdür

Saña elfâz-ı ma'nādan hisābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4). [elfâz-ı ma'nā, -dan]

Kim ola elfāz-ı ma'nādan kelāmıñ söyleye

Söyleyen sensin senüñdür çün lisān-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9). [elfāz-ı ma'nā, -dan]

el-ğiyās: "Medet, aman!" anlamına gelen söz.

Ey Hudā luṭf eylegil ḳahrıñdan ey Ḥaḳ **el-ğiyās**

Her zamān u her sâ'at fâ'il-i muṭlaḳ **el-ğiyās** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1). [el-ğiyās,]

Ey Hudā luṭf eylegil ḳahrıñdan ey Ḥaḳ **el-ğiyās**

Her zamān u her sâ'at fâ'il-i muṭlaḳ **el-ğiyās** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2). [el-ğiyās,]

Gün gibi āşikāresin 'āriflere 'ayne'l-yakīn

Ehl-i tuḡyānıñ özinde ḳahr-ı mülhāḳ **el-ğiyās** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4). [el-ğiyās,]

Bi-nişān u lā-mekān sırında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma'a'llāh sırrın el-ḳaḳ **el-ğiyās** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6). [el-ğiyās,]

Ehl-i 'aşḳa ḥā'il olmaz 'ālem-i kevn ü mekān

Ḥôş 'azābdur illā 'aşḳdan fāriḡ olmaḳ **el-ğiyās** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8). [el-ğiyās,]

Bu Sinān Ümmî za'ife irmesün ḥışmıñ seniñ

İtmesün ḥasret-i hicrān anı iḡrāḳ **el-ğiyās** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10). [el-ğiyās,]

el-ḳaḳ: Hakikaten, doğrusu.

'Ārif-iseñ vir ḥaber kim ma'nī-i muṭlaḳ nedür

Nāṭıḳ-ısañ işbu yolda söyle kim **el-ḳaḳ** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2). [el-ḳaḳ,]

Bi-nişān u lā-mekān sırında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma'a'llāh sırrın **el-ḳaḳ** el-ğiyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6). [el-ḳaḳ,]

elhān: Şarkılar, nağmeler.

Diñleyüp gayrı şadādan bulmamışdur zevkını

Tā ezel Hāqdan gelen **elḥānı** gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10). [elḥānı, -ı]

eli boş: *Eli boş olmak; kıymetli bir şeye sahip olmamak.*

Elim boşdur yüzüm kıara nice varam ben ol yāra

Zebūn olmuşam aġyāra anuñ-çün oldum āvāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17). [eli boş, -dur]

eli ir: *Yetişmek, eli yetmek, ulaşmak.*

Ümmî Sināna düşme gümāna

Bir gizli kāna eli irendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 22). [eli ir, -en, -dür]

eli şun: *El sunma, el uzatma.*

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ḥāli kıomaz dōsta vara yolu

Kim ki dōsta şunar eli kıapar ‘aşka şikār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8). [eli şun, -ar]

elif dāl mīm: *"Âdem" sözcüğünün harfleri.*

Kisvemiz ḥurūf-ı ādemdür kerāmet mazḥarı

Nakş ider üstādlarımız mīm elif dāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 16). [elif dāl mīm,]

elif kıaddimi dāl eyle: *Elif harfi gibi olan bedeni dal harfi gibi eğik hale getirmek; belini bükme.*

Hecriñ odı bükdi elif kıaddimi dāl eyledi

Bilmezem bu çarḥıñ elinden nice baş kıurtaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 21). [elif kıaddimi dāl eyle, -di]

elif-ile mīmiñ dālñ terkibi: *"ādem" sözcüğü.*

Eyü ādem olan kışi Hāq yolında ‘adem gerek

Elif-ile mīmiñ dālñ terkibini silen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 10). [elif-ile mīmiñ dālñ terkibi, -ni]

elim boş: *Eli boş olmak; kıymetli bir şeye sahip olmamak.*

Elim boşdur yüzüm kara

Anuñ-çün oldum āvāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 13). [*elim boş, -dur*]

elim tut: *Yardım et!.*

Bu nefsim zulmeti çokdan beni dūr eyledi Hâkdan

Halâş eyle bu duzağdan **elim tut** düşdüm ayağdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 6). [*elim tut,*]

elimde ihtiyarım yok: *Aklını, iradesini kaybetmek.*

‘Aceblemeñ beni bi’llāh **elimde ihtiyarım yok**

Beşerden gitdi kemālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 9). [*elimde ihtiyarım yok,*]

elimi şun: *Dua etmek için ellerini açmak.*

Meded Allah saña şundum elimi

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 1). [*elimi şun, -du, -m*]

eliñden ne gelür: *Elden bir şey gelmemesi.*

Şabr it yürü var ne gelür eliñden

Sevdüğinden ayrılanlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 19). [*eliñden ne gelür,*]

elinden nüş um: *Elinden (şarap) içmeyi arzu etmek.*

Cāmı cānāniñ elinden nüş umarsañ ‘aşq-ıla

Başı meydāna koyup cānı fedā kıl yürü var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 19). [*elinden nüş um, -ar, -san*]

elinden şirki yu: *Elinden şirki temizlemek, arındırmak; kendisine şirke düşürebilecek işlerden tamamen uzaklaşmak.*

Sinān Ümmî bugün hikmet çerāğın yaqdı qalbinde

Bağup fe‘āline qarhıñ elinden şirki yur ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 30). [elinden şirki yu, -r]

eline al: Tutmak, elle bir nesneyi kavramak.

Sinān Ümmî olup sākî eline cām-ı ‘aşq aldı

Qoyup nāmūsı ey zāhid mey ü řořbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 17). [eline al, -dı]

eliñe gir: Eline geçmek, elde etmek.

Añlama el şunduğundan girmeyiser eliñe

Şanmaduğundan gelür kısmet tevekkül kıl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 15). [eliñe gir, -me, -y, -iser]

elini tut: Yardım etmek, destek olmak.

Ben bilmezem ařvālimi bulmağa toğrı yolımı

Bî-çāreyem tut elimi dîvāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 22). [elini tut,]

el-mü’ minüne lā-yemüt: Müminler ölmez.

el-Mü’ minüne lā-yemüt řayy ü beķāsın bî-vücūd

Sundum saña elimi tut Loķmāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 7). [el-mü’ minüne lā-yemüt,]

el-vedā’ it: Veda etmek, ayrılmak.

Qalmadı ğayrı iķtizā cümlesi itdi el-vedā’

Qamu varın yaqdı oda oñdı yürekde yāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 27). [el-vedā’ it, -di]

em: İlâç, devâ, çāre, derman.

Kerem ehli kerem kılmak keremdür

Keremsizden kerem ummak kir **emdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra 2). [emdür, -dür]

emān: Güven, itimat, eminlik.

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Hāḡa
Aḡaddur andan umar hep külli şey' 'izz ü **emān** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 40). [emān,]

emānet: Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse.

Daḡı her ne ki virdimse añā anda **emānetdür**
Benümdür şanmasın lâkin iderven ḡükmine fermān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 102, Mısra 27). [emānetdür, -dür]

emîn ol: Emin, güvende olmak.

Yā İlāhî 'aşḡ elinden olmadum bir kez emîn
Aḡladup her gāh gāhi aḡıdur gözüm nemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,
Mısra 1). [emîn ol, -ma, -du, -m]

emîr: Bir kavmin, bir memleketin reisi.

Ḳarḡal kādîlık almış şaḡsaḡan muḡzır olmuş
Ḳurbaḡı yeşil giymiş eydür benem **emîri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,
Mısra 4). [emîri, -i]

emmāre: Ar. sf. Emredici. Mücbir. nefs-i emmāre fenalıḡa sevk eden nefs-i şehvânî.

Nefsiñi **emmāreden** ḡurtarmaḡa var çāre ḡıl
Ḳılmaya tebdîl aḡsen vechiñi yevmü' n-nüşür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 7). [emmāreden, -den]

emr: Buyruk, talimat.

Nedür ol zāt-ı a' lādan rızā ḡaleb ḡılan evvel
Añā ḡükm eyleyen sırran rızā **emrin** ḡılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
2, Mısra 10). [emrin, -iñ]
Her neye olsa irişür ḡudretiñ
Emriñe maḡküm-durur bāy u gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 12).
[emriñe, -ine]

‘aşk alup benden beni zātında qurbān itdügi

İki ‘ālem **emrine** fermān olan sulṭānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 20*). [*emrine, -ine*]

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ hep **emrine** fermān cihān ḥükminde pür ancaḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*). [*emrine, -ine*]

Her eşyāniñ kemālātu benüm **emrimdedür** yeksān

Eger ḳahrım eger luṭfum bi-küllü derde dermānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 15*). [*emrimdedür, -im, -de, -dür*]

Emriñe fermāndur senüñ kün fe-kān

Nāri Ḥalīle gülzār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9*). [*emriñe, -ine*]

İlāhî cümle maḥlūḳāt senüñ **emriñdedür** yeksān

Eger sen ḳılmasañ iḥsān ḳalurlar külli bî-çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 7*). [*emriñdedür,]*

Fā‘il-i muṭlaḳdur ol Ḥaḳ kün fe-kān **emrindedür**

Her ne isterse ḳılur ol kimse yıḡmaz ḥükmüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 25*). [*emrindedür,]*

Bu ‘aḳlı bu nefsi cānı **emrine**

Görüñ ‘aşḳı nice fermān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 31*). [*emrine, -ine*]

Eger insān eger ḥayvān her eşyā **emriñe** fermān

Ki senden ḡayrıdan ey Cān ḳamu ḥalḳa Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 19*). [*emriñe, -ine*]

emr eyle: (*Yapılması istenen şeyi*) Kesin olarak bildirmek, buyurmak.

Bî-niyāz oldum caḥīmiñden na‘imiñden bugün

Her neye emr eyleseñ cān üstine niyyet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 16*). [*emr eyle, -sen*]

emr it: *Emir etmek, buyurmak.*

Eger dünyā eger ‘uḳbā ki sen emr itmeseñ ey şāh

‘Ademden ‘āleme kimse getürmez dāne-i ḥaḣḣāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15*). [*emr it, -me, -sen*]

emrāz: Ar. Maraz'lar, illetler, hastalıklar.

Göñül **emrāzına** kıaldan bulunmaz 'aql-ıla dermān

Bu sırra olmuşam Loqmān eger merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9). [emrāzına, -ı, -na]

emrāz-ı kalb: Kalp hastalıkları; manevi hastalıklar.

İrgirmege maħbūbına t̄alibleri maṭlūbına

Emrāz-ı kalbiñ bābına dermāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 16). [emrāz-ı kalb, -in]

emrin şı: Allah'ın emrine uymamak.

Geldüm cihāna çün Ādem cennete gönderdi Hudām

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14). [emrin şı, -du, -m]

emrine fermān: Emrine amade olmak, her dediğini yapmak.

Hey utanmaz niçe bir ğafletdesin bir dem uyan

Haḡ Ta'ālā emrine fermāndan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 18). [emrine fermān, -dan]

emsāl: Eş, eşler, benzer, benzer olanlar.

Ki bir daḡı sencileyin

Yok olan **emsāliñ** haḡkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 40).
[emsāliñ,]

Harābāt ehliyem varım fenā-ender-fenā oldu

Ne bilem var mı **emsālim** cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 22). [emsālim, -im]

Kime kim irdi bir zerre dīdārīñ zevkıniñ derdi

Dü 'ālemde aña **emsāl** nebāt u kıand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 30). [emsāl,]

enācir: İncirin çoğulu, incirler.

Şalāt ü şavm-ıla haccıñ **enācir** hürmā nār a‘nāb

Saňa evşāf-i ebrārıñ şevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7). [enācir,]

en‘ām: *Nimetler.*

Gider kış yaz olur eyyām yağar yağmur biter **en‘ām**

Gice gündüz döner aḥşam seher feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63). [en‘ām,]

enbiyā: *Nebi'ler, peygamberler.*

Evliyālar hürmetine

Enbiyālar ‘izzetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 38). [enbiyālar, -lar]

Enbiyānıñ evliyānıñ

Virmedükleri nişānıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 41). [enbiyānıñ, -nıñ]

Enbiyā evliyā çıka köşkine

Mest olalar ‘anberine müşkine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 45). [enbiyā,]

Ger **enbiyā** ger evliyā ger aşfıyā ger etkıyā

Oldılar maẓhar-ı zıyā vech-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23). [enbiyā,]

Ṭıymaduñ mı **enbiyānıñ** her birinden bir haber

Şerḥ idüp şerrāḥlar aḥvālın nice ḥaṭlar ḳomuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 15). [enbiyānıñ, -nıñ]

Enbiyādan mu‘ciz oldı bil kerāmet evliyā

Ey Sinān Ümmî gözün aç sen bu zıkrı llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 21). [enbiyādan, -dan]

Kim ola kim **enbiyādan** göstere bir mu‘cizāt

Gösteren sensin senüñdür mu‘cizāt-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 11). [enbiyādan, -dan]

Her kime sevsem sevilsen derde ḳıldım mübtelā

Enbiyālar evliyālar sırrına mihmān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6). [enbiyālar, -lar]

Evliyāniñ **enbiyāniñ** menzilinden al haber

Cānımız ber-dār-ı Hāḡdur olmuşuz mestān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 13*). [*enbiyāniñ, -niñ*]

Evliyā vü **enbiyā** çekdi cefālar dünyāda

N'eyledi gör ol şehīd-i şāh Hüseyn-i Kerbelā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 5*). [*enbiyā,]*

Evliyā vü **enbiyāniñ** 'ilmi yoḡdur anda hīç

Maḡv ider ol nice yüz biñ kāşifiñ keşşāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 19*). [*enbiyāniñ, -niñ*]

Nūr-ı zātūñ kıble kılduñ cānlara

Bendesidür **enbiyā** vü evliyā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 22*). [*enbiyā,]*

Baḡr-ı zātūñdan haber bilmeklige

Bulmadı yol ger veli ger **enbiyā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 24*). [*enbiyā,]*

'aşḡ degül mi ḡurmetine zāhir iden Aḡmediñ

Enbiyā' ü mürselīniñ cümlesi pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 30*). [*enbiyā',]*

'aşḡ degül mi **enbiyā'** ü mürselīniñ ḡurmeti

Ger nebīdür ger velīdür her ne kim meşḡur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [*enbiyā',]*

enbiyālar: *Nebi'ler, peygamberler.*

'İlm ü 'irfāniñ güliyle cān dimāḡın toyladuñ

Enbiyālar evliyālar irdüḡi lezzet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8*). [*enbiyālar,]*

Nice yüz biñ evliyā vü **enbiyālar** bendesi

Nice diyem ben bu 'ālem şāhınıñ evşāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 17*). [*enbiyālar,]*

Cümle 'ālem dest-gīridür ḡabībiñ bī-gümān

Enbiyālar serveri sulṡān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 12*). [*enbiyālar,]*

endîşe: *Fikir, hayal.*

Sürdi hüküm her küşeye ya'nî çürük **endîşeye**

Bir kisveden baş çıkardı bir oldu yüz biñ pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel* 150, *Mısra* 25). [*endîşeye, -y, -e*]

ene'l-ḥaḳ: *Ben Hakk'ım. (Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan meşhur söz olup edebiyâtımızda vahdet görüşünün ve taşkın cezbenin ifâdesi olarak çok kullanılmıştır).*

Ene'l-ḥaḳ söyleden zātūñ zülâlî

Doluñda bir daḫı hîç var mı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, *Koşma* 2, *Mısra* 23). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Dilirse 'aşkını cāna kıran fak

Dilirse söyleden sırran **ene'l-ḥaḳ** (Ümmî Sinan Dîvânı, *Koşma* 4, *Mısra* 26). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Oḳudum 'aşkıñ kitâbın

Feth itdüm **ene'l-ḥaḳ** bâbın (Ümmî Sinan Dîvânı, *Koşma* 21, *Mısra* 18). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Ol ki Bağdādî **ene'l-ḥaḳ** söyleyen Manşûrı gör

Dôsta kırbân eylemek cān 'aşkıñ hûş kârıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel* 18, *Mısra* 19). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Zann u gümāndan kırtulan gelsün şehâdet dârına

Alsun **ene'l-ḥaḳdan** haber kâmil îmān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel* 81, *Mısra* 10). [*ene'l-ḥaḳdan, -dan*]

Ben yârıma cān virmege na'ra urup Ḥallâc-ıla

Çaldum **ene'l-Ḥaḳ** nevbetin Manşûr ile dârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel* 87, *Mısra* 26). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Ene'l-ḥaḳ açdı ebvâbın bugün ol kenze dükkānam

Ne söyler diñle pürtâbın egerçi nuḳ-ı insānam (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel* 91, *Mısra* 1). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Cān dirîğ olmaz belâ dârında ber-dâr eyleseñ

Tek **ene'l-ḥaḳ** menzilinden gayrı meydān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel* 104, *Mısra* 12). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Ṭuymayan innī ene'llāhdan **ene'l-ḥaḳdan** ḥaber

Yer mi ol mirās bugün ḥablü'l-meṭin-i dārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 9*). [*ene'l-ḥaḳdan, -dan*]

Ol **ene'l-ḥaḳ** dārını seyr eyleyüp Manşürlyayın

Ḳalmadı şabrı gidüp ḳurbāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 3*). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Ezel kısmet günü ol Şāh **ene'l-ḥaḳ** cāmını şundu

Tā ebed olmuşam ḥayrān gerekmez ḡayrı ḥayrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11*). [*ene'l-ḥaḳ,]*

Sinān Ümmî **ene'l-ḥaḳkı** görüñ 'aşḳdan 'ayān eyler

'Ayāna irişen gelsün gerekmez ḡayrı a'yānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 21*). [*ene'l-ḥaḳkı, -ı*]

Gör **ene'l-ḥaḳ** menzilini Manşür-ı Bağdād gibi

Merd iseñ bu ḥāl içinde sırr-ı ber-dār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 15*). [*ene'l-ḥaḳ,]*

'aşḳ degül mi 'āşıkı şevḳ-ıla ber-dār eyleyen

Gerçi Bağdādī **ene'l-ḥaḳ** söyleyen Manşür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 74*). [*ene'l-ḥaḳ,]*

ene'l-ḥaḳ söyle: *Ben Hakk'ım demek. Hallâc-ı Mansur'un vecd hâlinde söylediği ve dâra çekilmesine sebep olan meşhur söz olup edebiyâtımızda vahdet görüşünün ve taşkın cezbenin ifâdesi olarak çok kullanılmıştır.*

Zühd ü taḳvā menzilinden geçdi cān eyler vedā'

Varduğı dār [ol] ene'l-ḥaḳ söyleyen meydānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 14*). [*ene'l-ḥaḳ söyle, -y, -en*]

eniñe biç: *Enine doğru biçmek, yırtmak.*

Ṭaḳup gerdāniña bu 'aşḳ ipini

Melāmet ṭonın e[ñ]niñe biç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 8*). [*eniñe biç,]*

envār: *Nurlar, aydınlıklar, ışıklar, parıltılar.*

Geçüp **envār** u esrārı

Halāş oldu mu ‘ammādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 11*).

[*envār,]*

‘Ār u nāmus döymez anuñ zātınıñ **envārına**

Çün başa sevdāsı geldi adıla şandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,*

Mısra 15). [*envārına, -in, -a]*

Bülbül irincek gülüñ **envārına** tırılmaz dili

Dā’imā gülzāra qarşu zār u efgāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,*

Mısra 23). [*envārına, -in, -a]*

Vaḥdetiñ **envārına** ğarķ olduğından ‘aşķ-ıla

Daḥı ‘aķla gelmedi Ümmî Sinān divānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,*

Mısra 25). [*envārına, -in, -a]*

Kim cihāniñ varlığın dilden terāş eyler bugün

Anı ḥayrān eyleyen bu vuşlatıñ **envārıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,*

Mısra 18). [*envārıdur, -ı, -dur]*

Kim bu sırra irmese insān gelür ḥayvān gider

Cüş iden āb-ı revān bu zıkrimiñ **envārıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,*

Mısra 8). [*envārıdur, -ı, -dur]*

Lā kelāmından geçen añlar bu zıkrıñ ma’nisin

Dir Sinān Ümmî anuñ **envārına** müştāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

31, Mısra 26). [*envārına, -in, -a]*

Firāķiñ nārına şalma İlähi

Yaraşıkları çün **envārıñadur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 16*).

[*envārıñadur, -in, -a]*

Bülbüldür güle qarışmaz ile

Dôstuñ **envārı** gülin direndür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 20*).

[*envārı, -ı]*

Ḳahr-ıla luḫfuñ ‘illetidür añla rumūzı

Küfrüñ içinde bulunur bil imān u **envār** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,*

Mısra 16). [*envār, -ar]*

Cāni vuşlat şerbetinden ayıķ itme ķıl kerem

Vaḥdetiñ **envārına** ḥayrān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

69, Mısra 14). [*envārına, -in, -a]*

Gitdi z̄ulmet gitdi keşret gitdi firqat aradan

Baħr-ı z̄âtdan nūr-ı z̄âtdur gör benüm **envārlıgım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 12). [envārlıgım, -lıg, -ım]

Dilde z̄ikriñ hâlde fikriñ cānıma virdi z̄ıyā

Hüsnüñ **envārından** aħar māh-ı tābān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 20). [envārından, -ı, -n, -dan]

Oķunan z̄ikriñ **envāri** gelür her dem olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 13). [envāri, -ı]

Şu fāzıllar kim oŗura olup **envāra** müstağraķ

Şu ‘aşıķlar kim oķurlar göz açup z̄āt-ı ‘irfāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 7). [envāra, -a]

Haķıķat bāgınıñ bülbüllerin gör

Seyr ider **envāri** güller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 16). [envāri, -ı]

Hamdü li’ llāh ol haķıķat bāgınıñ bāgbānyam

Vaħdetiñ **envāri** gülinden diren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 8). [envāri, -ı]

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ **envār**

Ķamu ‘ālem ola fānī ki ceng ü cim ü dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 11). [envār, -ar]

Ümmî Sinān eydür pīrim artdı benüm āh u zārım

Envāri gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 26). [envāri, -ı]

Ķüb cemāliñ şem‘ine pervāneyem ey luŗfı çok

Görsem **envāriñi** zārım arturam yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 8). [envāriñi, -ı, -n, -ı]

Anuñ ismin soran kimse müsemmedān bulur **envār**

Muvaħhid z̄ākiriñ ķalbi ʈolar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 59). [envār, -ar]

Ey gönül levhın bilen gel gör anuñ **envārını**

Niçe haţlar naķş ider oķı yāriñ dīvānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 1). [envārını, -ı, -n, -ı]

Kime keşif itsem **envārım** olur fikrimde sergerdān

Şüride bülbüle karşı açılan vird-i reyḥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 23). [envārım, -ım]

Muvaḥḥiddür anuñ zātı ebed hergiz qarār itmez

O zikriñ mevcidür **envār** süzer feyż-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 10). [envār,]

envār eyle: Nurla doldurmak, ışıklandırmak.

Nefsini fehm eyleyendür ‘ārif-i bi’llāh olan

‘Ārifiñ ḳalbini envār eyleyen işrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 16). [envār eyle, -en]

envār id: Nurla doldurmak, nurlandırmak.

Nūruñ ziyāsıyla zulmet ḳarasın

Yuyup ‘ālemi envār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 22). [envār id, -en]

‘Āşıḳıñ ḳalbini envār iden çün

Dilindeki ism-i zātıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 9). [envār id, -en]

envār saç: Nurlar saçmak, ışık saçmak.

Nūr-ı ĩmān berḳı urup yüzinden envār saçar

Kāmil insān ister iseñ beñizinden bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3). [envār saç, -ar]

envār-ı ḥaḳ: Hakk'ın nurları.

Dersi Ḥaḳdan görmeyen bilmez bizüm güftarımız

Dersimiz envār-ı Ḥaḳdur sırrımız seyrān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 6). [envār-ı ḥaḳ, -dur]

envār-ı mevc: (Vahdet denizinin) nurlu dalgası.

Nār-ı maḥabbet ḳaynadı **envār-ı mevc** oldu revān

Ol ḳandilîñ tıṣ yüzine Ẓarbı inen derde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11*). [*envār-ı mevc,]*

envār-ı zevḳ: *Keyif safa nurları, tecellileri.*

Bî-niyāzım ‘ālem-i keṣret hevāsından bugün

Vaḥdetiñ envār-ı zevḳın Şāha niyāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 10*). [*envār-ı zevḳ, -in]*

er: *Yiğit, mert kiṣi; velî, ermiş, aşık.*

Kāmil olmaz **eriñ** biñde birisi

‘İlm-i ledünniden virmege dersi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 17*). [*eriñ, -in]*

Gerçek mürîd gerçek **eriñ** bir ḳatresin baḫre şayar

Nāḳıṣ olan nefse uyar sükkerini zehre şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 1*). [*eriñ, -in]*

Bu gün kendi ḫālin bilen oldur varup menzil alan

İle baḳup yolda ḳalan yol **erine** göze ṫursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6*). [*erine, -i, -n, -e]*

Ḥāṣ-ıla ḫāṣ olmağa ḫāliṣ **ere** irmek gerek

Girüben seyrān idesin ḳalbi ‘arṣu’ llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 15*). [*ere, -e]*

Ḥaḳḳı sevenleriñ yüzi

Gerçek **erleriñ** yolıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 12*). [*erleriñ, -ler, -in]*

Gerçek **erleriñ** ḫālıdur gideniñ uğrar yolıdur

Cümle ‘āleme ṫolıdur hüsn-i zātiñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9*). [*erleriñ, -ler, -in]*

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kiṣi

Var ara bir kāmil **er** kim ṣalı vire yol saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6*). [*er,]*

Gerçek **erler** Ḥaḳ yolında varlığın eyler fenā

Sālikiñ ḳalbinde Ḥaḳdan ğayrıniñ ifnāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 7*). [*erler, -ler]*

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzinden gördüm anı

Dâ'im şükür ben ol dostuñ mihmānıyam mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 9). [er,]

erba'ın: Kırk II. Sufilerin 40 günlük süre zarfında dünyadan kat-ı alaka edip tecrid hayat yaşaması.

İd-i vaşla irmeg-içün çillegāhım **erbe'ın**

İd-i ekber hacc-ı ekber oldu nuşret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 15). [erbe'ın,]

erba'ın-i halvet: Kırk gün devam eden halvet(zihinsel konsantrasyonu ve bazı özel zikirlerle riyazetleri gerçekleştirmek üzere; dış dünyadan soyutlanmış bir yere, belirli bir süre için yaşamak).

Erba'ın-i halvetiñ 'aşkında 'uzlet bekleyüp

İlm ü 'irfān iqlimin seyrān iden sırdānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 17). [erba'ın-i halvet, -in]

eren: Ermiş, velî, evliyâ.

Ey gönül toğrı git Hakkıñ yolına

Erenleriñ çığırından çıkma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 2).
[erenleriñ, -ler, -in]

Ṭur **erenler** hıdmetinde himmete ol muntazır

Gör kaçan pertāb iderse alma gibi anı kap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 27). [erenler, -ler]

Hak buyurdu zıkr idüñ ben dağı zıkr ideyin

Erenler şöhetine Kur'āna uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra
6). [erenler, -ler]

Erenler bāzārına yokluğuñ şikārına

Hak yolında nefsiñ putların şıyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,
Mısra 11). [erenler, -ler]

Erenleriñ sözi hakdur inanmayan münāfıkdur

Zann u gümanı terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 49, Mısra 7). [erenleriñ, -ler, -in]

Ƙoñ gitsün eglemeñ Ümmî Sinānı

Geç ƙalursa **erenlere** ƙatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 22).

[erenlere, -lere]

Gördücegüm bildücegüm söylemesem direm illā

Erenleriñ aħvālını ħaylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90,

Mısra 6). [erenleriñ, -ler, -in]

Ħikmet-ile ‘ārifleriñ maƙāmına irdi yolum

Erenleriñ menzilini şoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90,

Mısra 10). [erenleriñ, -ler, -in]

Gel ey t̄alib **erenler** şoĥbetinde

Hü diyüp ‘aşƙ-ıla serden geç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra

11). [erenler, -ler]

erenler: *Ermiş, velî, evliyâ.*

Diye Allāh ki bir silkin **erenler** yolına bir gün

İçerseñ vaĥdetiñ cāmın olasin t̄a ebed sulţān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,

Mısra 7). [erenler,]

Erenler her kime ƙılsa bir nazār

Söylenür ‘irfānı diller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 7).

[erenler,]

Her kim ki ister yārını biraĥsın elden varını

Dikdüm **erenler** dārını ber-dār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

135, Mısra 4). [erenler,]

eri-: *Katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma gelmek; yok olmak, bitmek, tükenmek.*

Ƙurıdı gözlerimde yaş **eridi** cigerimde baş

Düridi bende çok ƙulmaş yürüdi cismime ataş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

4, Mısra 9). [eridi, -di]

erkān: *Yol, yöntem, usul, adap.*

Ey Sinān Ümmî saña yār olmaĝa yarın o şāh

Gel bugün bu āyin ü **erkānı** eyle tār-u-mār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,

Mısra 30). [erkānı, -ı]

Yanmağa yoğdur liyākat sende çün-kim urma lāf

Göricek pervâne şem 'i āyin **erkāndur** yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 14*). [*erkāndur, -dur*]

Vuşlat ābın içmeyenden gizlidür **erkānımız**

'ālem-i vahdet bāğınıñ meyiniñ mestānıyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 11*). [*erkānımız, -ımız*]

'Ayn ü şīn ü kâf ile geldük cihāna bī-gümān

Anuñ-içün ğayret-i Hağdur bizüm **erkānımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8*). [*erkānımız, -ımız*]

Dir mağabbet deñizinden nüş iderdüm 'aql u cān

Bu Sinān Ümmī gerekmez baña **erkānım** gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 22*). [*erkānım, -ım*]

Kemālım vaşfın isterseñ Muḥammed Muştafādandur

Veliler içre devr ider **erkānımız** eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10*). [*erkānımız, -ımız*]

Ehl-i kālīñ 'aqlı irmez kim ne bilsün sürdügüm

Muştafādan Murtażādan āyin **erkāndur** benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 10*). [*erkāndur, -dur*]

'Ademden 'āleme tartup kimin açup kimin örtüp

Bu ef'ālüm sarāyında ki şāhib-āyin **erkānam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 22*). [*erkānam, -am*]

'Ārifīñ nuṭkı hüve'l-ḥağdur belī ḥağka'l-yağīn

Cānı kurbān eylesün çün böyle **erkān** isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 18*). [*erkān,]*

Ger sen anuñ 'aşkı derdin bāşıña tāc itmedüñ

Ehl-i erkāndan ḥabersiz ḥayf ola **erkānıña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 8*). [*erkānıña, -ı, -(n)a*]

Ey Sinān Ümmī şağın kim ehl-i zerğa kılma fāş

Sen nihān it kılma izhār 'āşıkıñ **erkānını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 18*). [*erkānını, -ını, -ı*]

Ol dağı bil anı Kuṭbüddine telkīn eyledi

Anuñ-içün dōst yolında yürüyen **erkāndur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 26*). [*erkāndur, -ıdur*]

Vir Sinān Ümmīye sen bir toğrı yol dergāhıña

Fazlıñ olmasa yolumda ıurduğı **erkān** mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 28*). [*erkān,]*

erkān eyle: *Yol, yordam, kaide öğretmek.*

Ledünnî ‘ilmını bildürmek için

Görüñ ‘aşkı nice erkān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 38*).
[*erkān eyle, -di]*

erkān id: *Belli bir usule göre davranmak.*

‘Ālimler ‘ilm-ile erkān iderler

‘Āşıklar ‘ālemi seyrān iderler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 13*).
[*erkān id, -er, -ler]*

erkān-ı hāk: *İlahi esaslar.*

ıurduğum erkān-ı Hākdur ‘ārife günden ‘ayān

Bekleyüp dost eşiginde yüz süren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 3*). [*erkān-ı hāk, -dur]*

erkān-ı nefer: *İnsan usulü, insani düstur.*

ıuldan hātālar gerek senden ‘atā yā ‘Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 16*). [*erkān-ı nefer, -i]*

erlig: *Erlık, yiğitlik.*

Yardıını Hākdan um **erligi** senden

Tevhîd-ile varan taşra atılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 19*).
[*erligi, -i]*

erlik aşın yi: *Erlık, erenlik, velilik makamına ulaşmak için gereken zorluklara katlanmak.*

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

ıāli ‘in tüt kişiniñ gör yıldızından bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 27*). [*erlik aşın yi, -y, -e, -mez]*

eroğlı: Halvetiye Tarikati'nin Ahmediye kolunun kurucusu Yiğitbaşı Ahmet Şemseddin'in(ö. 910/1504) halifelerinden Abdülvehab Ümmi'nin(ö. 1004/1595-96) halifesi olan Eroğlu Nuri.

Ümmî Sinân eydür **Eroğlı** dirler

İsmine şeyhimiñ iller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 21).
[eroğlı,]

Pîr 'azîzümdür **Eroğlı** hürmetine kıl nazâr

Tâ varup dergâhına ol zâtiñi âsân bula (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 13). [eroğlı,]

Ol dağı bil anı **Eroğlına** telkîn eyledi

Anuñ-içün zât-ı Hâkda irdügi Raĥmânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 57). [eroğlına, -na]

er-raĥmân[ü] sūresini: *Fatiha suresi.*

er-Raĥmân[ü] sūresini ođurken

Bizi güzel Muĥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 35). [er-raĥmân[ü] sūresini,]

ervâh: *Ruĥlar II Âşıkların ruhu.*

Mâh-ı vechiñ kıblesidür 'âşıkıñ **ervâhınıñ**

Devlet anuñdur niyâz itdi nihâyet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 27). [ervâhınıñ,]

erzânî: *Layık, uygun.*

Qılursañ n'ola luţfıñı **erzânî**

Eliñde bir dağı hiç var mı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 3).
[erzânî,]

Cümlesiniñ rûhına biñ biñ taĥıyyât u selâm

Ŧâlib-i Hâk olana himmetleri **erzânîdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 62). [erzânîdur, -dür]

eş: *Yâr, dost, arkadaş, hemhal.*

Kimi **eşin** aldırmiş kimi yavrısın

Âh idüp derdile şunlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 11). [eşin, -iñ]

es-: (Hava için) Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek, esmek.

Bu Sinân Ümmîyi tevḥîd ḥâke yeksân eylemiş

Esdigince bād-ı ‘aşkıñ yol tozundan bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 30). [esdigince, -dig, -ince]

Bād-ı şabâ **esdigince** cānımız bulur şafâ

Ḥasta vücūduma her dem tākātım budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 3). [esdigince, -dig, -ince]

Seni söyler kamu diller uçan kuşlar **esen** yeller

Cemâliñ bağına güller müzeyyen aḡ u al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27). [esen, -en]

Uçan kuşlar **esen** yeller anuñ ismin oḡur diller

Biten ezhâr u sünbüller ḡoḡar feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 57). [esen, -en]

Ṭoḡarsa cānıma nūruñ zıyāsı

Eser bu dilime bād-ı şabâsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 6). [eser, -er]

İki ‘âlem hevâsından selâmetdür Sinân Ümmî

Bugün ‘aşkıñ seḡer bādı **eser** berd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 18). [eser, -er]

eş‘âr: Şiirler.

Geçüp evrād u ezkāri

Geçüp ebyāt u **eş‘ârı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 10). [eş‘ârı, -ı]

eşer: Eser, iz, nişan.

Tevḥîd-i zātiñ nişānı vaşfına budur ḡaber

‘İlm-i sırdan yoḡ **eşer** ol baḡr-ı ‘ummān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 6). [eşer,]

Men meni maḥv eyledüm hîç qalmadı benden **eser**

Baḥr-ı muṭlaḳ lâ-te‘ayyün künh-i zâtdur varlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 15). [eşer,]

Temâmet anı zıkr itmek hemân zâtına maḥşûşdur

Egerçi külli zâkirdür **eser** feyż-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 8). [eşer,]

eser qalma-: Hiçbir belirti, iz olmamak.

Tamâm ğarḳ oluban gitdi

Eşer qalmadı işnâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 16). [eşer qalma, -dı]

Cüş itdi deryâ-yı vaḥdet qamu varlık fenâ buldı

Eşer qalmadı hîç benden cihet yoḳ lâ-mekân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4). [eşer qalma, -dı]

Mevci tırmaz şad hezârân dürleri taşra atar

Qalmadı benden eşer ‘ummâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 8). [eşer kalma,]

eser kııl: Tesir etmek, etkilemek.

Eşer kııldı bugün ‘aşḳ-ı İlâhî

Aşup deryâ-yı vaḥdet başa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 5). [eşer kııl, -dı]

eser vir: İpucu vermek, iz vermek.

Ölem toprak ola tenim ulaşa aşlına cânım

Umaram ‘aşḳ eşer vire ile toprak u taşımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 18). [eşer vir, -e]

esfel: En aşağıda bulunan.

Aşlı **esfel** toprağınıñ balçığıdır münkiriñ

Açma râziñ yoḳla gör evvel özinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 19). [esfel,]

Zāt-ı hākāyık didügüm hākıkatıñ **esfelidür**

Sırdan öte sır denilen kenzu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 17). [esfelidür, -i, -dür]

eşgāl: İşler, uğraşacak şeyler, meşgūliyetler, gaileler.

Cemāli bāğınıñ verdi beni hayrān ider her dem

Unutdum ğayrı **eşgālim** cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 12). [eşgālim, -im]

eşgāl-i fenā: Fani meşgūliyetler, dünya işleri.

Zıkr u tesbîh u 'ibādet şuğl-ı fi'llāh itmege

Hergiz eşgāl-i fenāda bitmedi kayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 12). [eşgāl-i fenā, -da]

eşig: Eşik, kapı önü.

Hergiz ayrılmak istemez

Eşiğinden yüzüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 4).
[eşiğinden, -in, -den]

Şöhret ü nām şāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost **eşiginde** nāsdan 'uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 22). [eşiginde, -in, -de]

Hızmet **eşiginden** giren genc-i me'ānī evine

Gelsün bugün 'aṭṭāriyam nūr-ı Yezdān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11). [eşiginden, -i, -n, -den]

Qurduğum erkān-ı Hāḫdur 'ārife günden 'ayān

Bekleyüp dost **eşiginde** yüz süren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 4). [eşiginde, -inde]

eşigin bekle: Kapısını beklemek; (Bir kimsenin gelmesini veya bir işin olmasını) gözler vaziyette olmak, durup kollamak, intizar etmek.

Ṭayyib ü ṭāhir olunca tā ki ḫalbiñden marāz

Bekle sen Loḫmān eşigin derde dermān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 16). [eşigin bekle,]

esmā: Allah'ın güzel isimleri.

ıl muşaffā albiñi tevid ü **esmā** nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim alaysız olsa ap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 17). [esmā,]

esmā-i müsemmā: İsimler || Allah'ın isimleri.

Ne boylar sırda 'aş boylar

Bu esmā-i müsemmādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 20). [esmā-i müsemmā, -dan]

esrār: Gizlenen ve bilinmeyen şeyler, aklın ermeyeceği işler, gizli hususlar, sırr'ın çoğulu.

Esrārîña hayrān eyle

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 35). [esrārîña, -ı, -n, -a]

Geçüp envār u **esrārı**

alāş oldu mu 'ammādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 11). [esrārı, -ı]

Nüş idelden cām-ı 'aşı cānımız mestānedür

İrdüği **esrārı** sırrıñ 'ālemi ramānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2). [esrārı, -ı]

Bularıñ ğayrıdan yodur murādı

Hemān zātıñdađı **esrārıñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10). [esrārıñadur, -ın, -a, -dur]

Tende iken ol 'arz olunan nūr-ı emānet

Māni' oma cehd eyleyüben keşf ola **esrār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10). [esrār,]

Beni hayrān iden her dem ol Vāhidiñ **esrārıdur**

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3). [esrārıdur, -ı, -dur]

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğini

Melek bilmez ne bilsün cin 'ilm içinde **esrārım** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6). [esrārım, -ım]

İlāhī gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger sen ıyymaduñ **esrār** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 12*). [*esrār,]*

Ümmî Sinānîñ dōst varın alup ‘aşka virmiş kārın

Anuñ-çün dilde **esrārın** yazar sözi güftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 14*). [*esrārın, -ın]*

Evlüyānîñ bābına **esrārın** ıyyan gelür

‘Ahd eyleyüp ezelden ıavlına uyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1*). [*esrārın, -ı, -n]*

Dilimde söylenen aḥbār ḥālimde keşf olan **esrār**

Saña ma’lūm idem anı dü ‘ālemden ırarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7*). [*esrār,]*

Fāsık u nādān ne bilsün kim benüm **esrārımı**

Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 19*). [*esrārımı, -ım, -ı]*

Lā diyenler güftārıma irmez benüm **esrārıma**

Ol Vāḥid ü Ferd ü Aḥad raḥmānıyam raḥmānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 15*). [*esrārıma, -ım, -a]*

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşq-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye kıldığı **esrārda** idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8*). [*esrārda, -da]*

Ef’ālîmiñ **esrārıdur** söyledigim añlayana

Yedi biñ yıl ḥalvet süren ıandildeki nūrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 9*). [*esrārıdur, -ı, -dur]*

Ḥālîme yār olmayan vākıf degül **esrārıma**

‘aşq-ıla kim yār olursa ta’lim-i rāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 11*). [*esrārıma, -ım, -a]*

Bugün bu dildeki **esrār** hemān dost varlığındandır

İarār itmez ḥıṭāb eyler görüñ dostdan lisān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9*). [*esrār,]*

Tecelliden teselliden geçen bilür bu **esrārı**

İrişüp zāt-ı baḥrında ‘aceb zevk-ı nihān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 11*). [*esrārı,]*

Ten murādın terk idendür cān murādın avlayan

‘Aql u cāndan geçdügümce sırdan **esrār** bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8). [esrār,]

‘aşk içinde kalmadı şabra vücūduñ tākātı

Tevhīdiñ **esrārına** hayrāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 16). [esrārına, -ı, -n, -a]

Tecellīden tesellīden geçen bilür bu **esrārı**

Hayāl-i ‘aşka mihmānam gerekmez ğayrı mihmānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 9). [esrārı, -ı]

‘İzzet-i luṭfuñdan irdi cān senüñ **esrārıña**

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 29). [esrārıña, -ı, -n, -a]

Velāyet şāhibi Haydar kerāmet bahırıdur yek-ser

Ḥaḳīkat sırrına **esrār** anı kılduñ hûş ‘ālī-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 30). [esrār,]

Ḳanı bir ‘aql-ı evvel kim bu **esrārı** haber virsün

Ḳanı bir tālib-i esrār bu ‘ilmi oḳıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13). [esrārı, -ı]

esrār: *Ancak arif kimsenin anlayabileceği ilahi sırlar.*

Kenz-i maḥfī sırrınıñ **esrārını** söyler dilim

Ehl-i ‘aşka lā diyüp İblīs oḳın atmaḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7). [esrārını, -ı(n), -ı]

Ol dōst baña oldu yaḳın varlığıma şaldı aḳın

Söylemekde men ‘ācizem dile gelmez **esrārımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 14). [esrārımız, -ımız]

esrār id: *Sırlamak, gizlemek.*

Kimin ‘ālim kimin bay kimin yoḥsul

‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 24). [esrār id, -en]

esrār-ı ḥaḳ: *Hak’ın sırları.*

Zikrimiz esrâr-ı Hâkdur cânımız hayrân-ı Hû

Fikrimiz bâzâr-ı Hâkdur bağırmız biryân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 1). [esrâr-ı hâk, -dur]

eşref: En şerefli.

Ne varsa iki cihânda saña eyledi Hâk bende

Ki cümle **eşref** âlemde ki sensin mağbûl-i dergâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 6). [eşref,]

esrük: Sarhoş, kendinden geçmiş.

Dôst meyini kime şuna kor cân u başı meydâna

Anuñ-içün **esrük-durur** şimdi bizüm güftârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 12). [esrük-durur, -durur]

esüp soyladan: Şiddetli esmek.

Dilerse şu gibi aķup çağladan

Dilerse yil gibi **esüp soyladan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 10). [esüp soyladan, -dan]

eşyâ: Eşya, mevcudat, yaratılmış olan her şey.

Zihî sultân-ı merdâne getürdi hâlkı meydâna

Saña tesbîh ider **eşyâ** eger dillü eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [eşyâ,]

Her **eşyâniñ** derûnında ‘acâyib hükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 11). [eşyâniñ, --niñ]

Her **eşyâniñ** kemâlâtı benüm emrimdedür yeksân

Eger kahrım eger luţfum bi-küllü derde dermânâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 15). [eşyâniñ, -niñ]

Eger insân eger hayvân her **eşyâ** emriñe fermân

Ki senden gayrıdan ey Cân kamu hâlkâ Zevâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 19). [eşyâ,]

Kesilmez pertevi hergiz o bahrıñ bir nefes añla

Her **eşyā** her bir ism-ile umar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38). [eşyā,]

Her **eşyā** mevcidür anuñ atar deryā-yı muṭlaḳdan

Ḳamu yer gök ṭolar **eşyā** bezer feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 39). [eşyā,]

Her **eşyā** mevcidür anuñ atar deryā-yı muṭlaḳdan

Ḳamu yer gök ṭolar **eşyā** bezer feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 40). [eşyā,]

etegin ḳo: *Uzaklaştırmak, yakınlığını sona erdirmek.*

Ey Sinān Ümmî ḳoma kim derd-i dildār etegin

Ger dilersen kim bulasın berzah ilin āfitāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 33). [etegin ḳo, -ma]

etḳiyā: *Allah'tan korkup günahdan sakınanlar, "takî"nin cem'idir.*

Ger enbiyā ger evliyā ger aşfiyā ger **etḳiyā**

Oldılar maẓhar-ı zıyā vech-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23). [etḳiyā,]

etmek id: *Ekmek haline getirmek.*

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmağa

Key şaḳın ekşidürsin ğāfil olma ḥamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 9). [etmek id, -üp]

etrāf: *Yanlar; çevre.*

Gel berü diñle ḥaḳāyık iliniñ vaşşāfını

Nice seyrān eylemiş gör 'ālemiñ **etrāfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 2). [etrāfını, -ı, -(n)ı]

ev: *Ev, mekan.*

Mescidiñ ḳapularına yaptı **evler** 'ankebūt

Çün cemā'at yoḳ imāmıñ te'sir itmezdir üni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 17). [evler, -ler]

Degme **evde** pādişāhîñ şem‘i yanmaz şöyle bil

Cān u dilde ‘aşk-ı yārı arturan gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 11*). [evde, -de]

ev: *Ev, gönül evi.*

Zāhidā var atma taşu ol ki Beytullāh ola

Yıkma anuñ kapusın ol **evde** kim Allāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2*). [evde, -de]

Oldı bu dilde revāne ‘ilm-i hikmet ma‘nevī

Ṭoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cāniñ **evi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 22*). [evi, -i]

ev ednā: "Hatta daha yakın" anlamında "Araları iki yay ucu kadar hatta daha yakın oldu"(en-Necm 53/9) ayetinden iktibastır. Hz. Peygamber'in Miraç gecesi Allah'a olan yakınlığının kemalini ifade eder. Tasavvufta "ehaddiyet" veya "Makam-ı Muhammedî" denilen dereceyi ifade eder.

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ **ev ednā** ki hûş bulduñ beka bi'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 20*). [ev ednā,]

‘aşk degül mi Muştafayı kâbe kavseyne eyleyen

Gerçi **ev ednā** şarābından sıırı maḥmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 56*). [ev ednā,]

evlād: Hz. Âdem'in evladı olarak bütün insanlık.

Fenā bulsa kamu **evlād**

Daḥı ābā vü hem ecdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 5*). [evlād,]

evlād: Çocuklar; kişinin soyundan gelenler.

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne pîr ancak

Ṭonanmış cismine **evlād** kimi nār kimi nūr ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*). [evlād,]

evlālardan evlā: İyilerin iyisi.

Zehī Sultān-ı a'lāsın 'ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe hayāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 4*). [evlālardan evlā, -sın]

evliyā: Allah dostları, veliler, erenler.

Evliyālar hürmetine

Enbiyālar 'izzetine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 37*). [evliyālar, -lar]

Enbiyāniñ **evliyāniñ**

Virmedükleri nişāniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 41*). [evliyāniñ, -niñ]

Enbiyā **evliyā** çıka köşkine

Mest olalar 'anberine müşkine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 45*). [evliyā,]

Çatbü'l-irşād **evliyāniñ** vārişi

Efendim Mazharī Sultān kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 19*). [evliyāniñ, -niñ]

Ger enbiyā ger **evliyā** ger aşfiyā ger etküyā

Oldılar mazhar-ı ziyā vech-i zātūñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23*). [evliyā,]

'Aqılısañ **evliyāniñ** kaçārından kaçalma kim

Hey neler kıla harāmī kārbandan kaçalsaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 17*). [evliyāniñ, -niñ]

Evliyāniñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġāfil olma kim o yüzden ola saña fetḥ-i bāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 25*). [evliyāniñ, -niñ]

Añla sırdan kim şerī'at kaçapısında **evliyā**

Şöyle bil kân-ı haqīkat baħrınıñ güftāridur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7*). [evliyā,]

Çalb içinde bulduğum [hep] **evliyāniñ** sırrıdur

Ĥamdü li'llāh çok şükür hem Muştafāniñ nūridur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1*). [evliyāniñ, -niñ]

Evliyāniñ himmeti kıldı fenā-ender-fenā

Tevhīd-i zāt-ı İlahī gönlümüñ mi‘māridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 9). [evliyāniñ, -niñ]

Zulmet-i nefsiñ ‘azābından beni şāz eyleyen

Cān u dilden **evliyāya** gönlümüñ ikrārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6). [evliyāya, -ya]

‘İlm ü ‘irfāniñ güliyle cān dimāğın toyladuñ

Enbiyālar **evliyālar** irdügi lezzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8). [evliyālar, -lar]

Evliyāniñ nuṭṭasına çün lā diyenlerdür şakī

Rehberi Fir‘avn olur haḫḫ-ı Kelīmü’llāh-ı Ṭūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 15). [evliyāniñ, -nın]

Haḫḫa yaqın olan kişi çoḫ bilür ellerden işi

Münkir olan **evliyāniñ** kerāmetin siḫre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6). [evliyāniñ, -niñ]

Evliyāniñ bābına esrārın tıyan gelür

‘Ahd eyleyüp ezelden ḫavlına uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [evliyāniñ, -niñ]

Evliyā bābındadır ‘ilme’l-yaḫīn haḫḫa’l-yaḫīn

Muṣṭafā sırrından alur dersini mihmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 13). [evliyā,]

Cāhil ü nādān alurlar her nefes lādan kelām

Evliyā nuṭṭıyla her dem virdimiz tevḫīd-i ḫāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8). [evliyā,]

Kim ola kim **evliyādan** ḫalka ol burhān ola

Pes olan sensin senüñdür çün delīl-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 13). [evliyādan, -dan]

Kim ola kim **evliyāniñ** ḫapusunda bekleye

Bekleden sensin senüñdür çünki ‘aşḫ-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 15). [evliyāniñ, -niñ]

Her kime sevsem sevilsem derde kıldım mübtelā

Enbiyālar **evliyālar** sırrına mihmān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6). [evliyālar, -lar]

Ol Muhammed Muştafâdan ol ‘Aliyyü’l-Murtażâ

Evliyânîñ ser-firâzı şîr-i Yezdân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 30). [evliyânîñ, -nîñ]

Evliyânîñ enbiyânîñ menzilinden al haber

Cânımız ber-dâr-ı Hâkdur olmuşuz mestân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 13). [evliyânîñ, -nîñ]

Evliyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar dünyâda

N’eyledi gör ol şehîd-i şâh Hüseyn-i Kerbelâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 5). [evliyâ,]

Ṭâli’iñ Mürsel Nebî vü **evliyâ** bahtundadır

Ni’metiñden fâriğ olma bekle Hâkķiñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 15). [evliyâ,]

Nice yüz biñ **evliyâ** vü enbiyâlar bendesi

Nice diyem ben bu ‘âlem şâhiniñ evşâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 17). [evliyâ,]

Evliyâ vü enbiyânîñ ‘ilmi yokdur anda hîç

Maḥv ider ol nice yüz biñ kâşifiñ keşşâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 19). [evliyâ,]

Nür-ı zâtuñ kıble kılduñ cānlara

Bendesidür enbiyâ vü **evliyâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 22). [evliyâ,]

Senden irdi ‘ârife ‘ayne’l-yakîn haķķa’l-yakîn

Evliyâlar serveri şâhib-emānet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 10). [evliyâlar, -lar]

Ol didi ben şehr-i ‘ilmüm kapusıdır Murtażâ

Evliyâ ser-çeşmesin merdân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 14). [evliyâ,]

O daḥı bil Ḥaydar-ı Kerrâra telķin eyledi

Evliyânîñ serfirâzı hem şîr-i Yezdânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 4). [evliyânîñ, -nîñ]

evrâd: Her zaman yinelenen dua.

Geçüp **evrād** u ezkāri

Geçüp ebyāt u eş‘ārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 9). [evrād,]
Mürşide dil virmeyince bulmadı alb-i selīm

‘aş-ıla yur albini zākir ılan **evrādıma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 12). [evrādıma, -+ım+a]

evrād ıl: Tekrarlama; zikretme.

‘Āşklarun ılurlar yād idinüp ismiñi evrād

Ourlar ismiñi Amed Muammed İbni ‘Abdillāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 9). [evrād ıl, -ur, -lar]

evrād ıl: Tekrarlama; zikretme.

‘Āşklarun ılurlar yād idinüp ismiñi evrād

Ourlar ismiñi Amed Muammed İbni ‘Abdillāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 9). [evrād ıl, -ur, -lar]

evrāk: Yapraklar, kâğıtlar.

‘Arş ü kürsī cem‘ idüp vāhid ılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma‘nisinden oınan **evrāk** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
31, Mısra 18). [evrāk,]

evşāf: Vasıflar, nitelikler, özellikler.

Ef‘ālına **evşāfına** uğrar geçer kerbānımız

Bi-amdi’llāh öñden şoña tevid-i zāt insānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 13). [evşāfına, -ı, -(n)a]

Nice yüz biñ evliyā vü enbiyālar bendesi

Nice diyem ben bu ‘ālem şāhınıñ **evşāfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 18). [evşāfını, -ını]

evşāf: Vasıflar || güzellikler.

Cān beā ilīminiñ **evşāfına** düşdi gider

Ten vücūdında fenā buldı merāsım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 11). [evşāfına, -ın, -a]

evşâf-i ebrâr: Hayır işleyen, takvâ sâhibi, olgun ve fazîletli kimselerin vasıfları.

Şalât ü şavm-ıla haccıñ enâcir ħurmâ nâr a‘nâb

Saňa evşâf-i ebrârıñ sevâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8). [evşâf-i ebrâr, -ın]

evtân: (Vatan. C.) Vatanlar, insanın doğup büyüdüğü ve sevdiği memleketler, hatta uğrunda can verilen topraklar.

Haĸka bâtil ħânesinden geçmeyen âdem nedür

‘Âşıkâ evtân gerekdür ‘ayn-ı imân üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 12). [evtân,]

Kime bir zerresi irse mekânın lâ-mekân eyler

Fiğân u zâr ider her dem gerekmez ġayrı evtânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 16). [evtânı, -ı]

evtân eyle: Yurt, ev yapmak.

Didi ol dâr-ı miġnetde ġarâr eylemesin aşlâ

Ki zîrâ köpri üstinde kimesne eylemez evtân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 24). [evtân eyle, -mez]

evvel: Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk olarak.

Evvel âġır bil Hûdur

Görelüm n’eyler Allâġ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 27). [evvel,]

Evvelden işiñ şoñını

Şanmaġa geldük şanmaġa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 11). [evvelden, -den]

‘Âşıklarıñ sizden gitmez elemi

Evvel Allâġ böyle çalmış ġalemi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 22). [evvel,]

Münezzeh zâtı baġrından nedür mevcin kılan peydâ

Ya ol deryâ-yı muţlaġdan nedür evvel olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2). [evvel,]

‘Amāniñ ‘ilmini **evvel** ne sırdur eyleyen ihyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem ‘ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 13). [evvel,]

Lā diyen illā dimez **evvel** bāzārda añla kim

Hem muvaḥḥid mü’ miniñ burhānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3). [evvel,]

Lā-mekāndan geldiler **evvel** yine andan āḥar

Ḳonmağa bir mülke ikrār eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3). [evvel,]

Aşlı esfel toprağınıñ balçığıdur münkiriñ

Açma rāziñ yoqla gör **evvel** özinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 20). [evvel,]

Kimlere ḳalmışdur **evvel** yā ḳalışardur kime

Kimleriñ taht-ı sarāylarında ötmez bayḳuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5). [evvel,]

Ṭuymaduñ mı Ādemi **evvel** nice zār eyledi

Senden öñdin göçdi ammā cevr-ile ḳondu ḳonuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 13). [evvel,]

Ḳismet **evvel** [ol] naşibin almayandan gizlüdür

Āteş-i ‘aşḳ-ıla pişmiş yaḥşı ni ‘met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [evvel,]

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşḳ-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye ḳıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7). [evvel,]

Ḥaḳāyıḳda beni Allāh yaratdı ‘aşḳ-ıla **evvel**

Anuñ-çün bile gönderdi ayrılmayam baṭāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3). [evvel,]

Evvel ḳamudan adını öñden ḳoduñ bünyādını

‘İzzetine ‘izzet idüp sevdüñ Ḥabībullah için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 3). [evvel,]

‘İşyān deñizinden bizi ḳurtar anuñ ḥurmetine

Evvel aña ḳılduñ necāt Nūḥ-ı Neciyyullah için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8). [evvel,]

Sal vücūdum iklīmüne **evvel** ‘aşkıñ mih-terin

Göñlümün tahtında senden gayrı sultān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9). [evvel,]

‘Aql u cāndan gayrı **evvel** nesi var ‘aşıkların

Anı dahı dosta virmek yeg degül mi vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 5). [evvel,]

Çünkü ol yar-ıla **evvel** ‘ahd ü peymān eyledün

Ey kılan ‘ahdi fenā kavliñ kıanı peymāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 3). [evvel,]

Evveliñe olmadı hiç ibtidā

Āhiriñe dahı yokdur intihā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 1). [evveliñe, -in, -e]

evvel: Bir sonu olmadığı gibi bir başlangıcı da bulunmayan, bütün mevcûdâta nispetle her şeyden önce var olan. (Allah için).

Sensin ‘Alīm **Evvel** İlāh sensin Hākīm ol Pādişāh

Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān derde şifā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3). [evvel,]

Zehī **evvelsin** ey Hādī viresin cümle murādı

Senüñdür kayğu vü şādī aña bir gayri hāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 5). [evvelsin, -sin]

evvel: Başlangıçta, evvelâ, ilk önce, ilk olarak.

Nedür ol zāt-ı a‘lādan rızā taleb kılan **evvel**

Aña hüküm eyleyen sırran rızā emrin kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9). [evvel,]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’ıl hōd virmedi

Ey cānı viren gine sen kendün alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 19). [evvel,]

Kimsenün göñli sarāyında bulunmaz pādişāh

Yapmayınca fazl-ı Hākķ **evvel** anuñ bināsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 8). [evvel,]

‘aşķ degül mi Murtażāyı şīr-i Yezdān eyleyen

Gerçi kim **evvel** Resüle vāhidün min nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,

Mısra 58). [evvel,]

evvel āhır: Önce ve sonra; her zaman.

Dir Sinān Ümmī bize mürşid olan Hūdūr hemān

Evvel āhır bahriyüz Hūdūr bizüm ‘ummānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 18). [evvel āhır,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü ‘arş u kürsī nefis ü cān

Evvel āhır bir olan ol küntü kenzu’llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6). [evvel āhır,]

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘ālimiñ ‘ilm ü ‘amel

Evvel āhır baña senden ğayrı mihmān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8). [evvel āhır,]

Fehm olındı **evvel āhır** uyılan kimdür ne ğam

Senden oldı işnā ‘aşer nev’-i imāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 7). [evvel āhır,]

‘aşka her kim ta’n iderse **evvel āhır** hürmeti

Yoğdur anuñ gerçi ‘ilmi nām-ıla mağrūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 81). [evvel āhır,]

‘aşğ degül mi **evvel āhır** Muştafāniñ devleti

Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 49). [evvel āhır,]

evvel bazār: Ezel meclisi, bezm-i elest.

Lā diyen illā dimez evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var ise illāda seyrān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3). [evvel bazār, -da]

evvel dîvānı: Ezel meclisi, bezm-i elest.

Evvel dîvāniñdan uçan ister nişān-ı bî-nişān

Yedi tamu sekiz cinān yuva degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 23). [evvel dîvānı, -ndan]

evvel gel: Daha önce yaşayanlar.

Bilürsin bu cihân fâni

Senden evvel gelen kanı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 14). [evvel gel, -en]

evvel kadîmî: *En kadim, en önce olan.*

Şifâtu baḥşiniñ **evvel kadîmî** dinilen oldur

Ḥaḳâyıḳ andan olmuşdur ne kim geldi gelen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 15). [evvel kadîmî, -i]

evvel ü âhîr: *Başlangıç, önce ve son, akıbet.*

İlâhî **evvel ü âhîr** sücûd eyler saña her baş

Ki sensin Bâṭın u Zâhîr bilen sensin olan sen fâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). [evvel ü âhîr,]

evvelâ: *Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk olarak.*

Yaratdı **evvelâ** ‘arşı ki düzdi altına kürsî

Ḳamu gökler olup ṭolâb döner feyż-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 41). [evvelâ,]

evvelin: *Evvel, başlangıç, önce, ilk, ilk olarak.*

Gelen ḳonar ḳanan göçer kimesne **evvelin** bilmez

Gelen eydür ki bu aḥkâm henüz kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 23). [evvelin,]

ey: *"Ey" seslenme ünlemi.*

Ey cümle ḥalkıñ maḳşûdı

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 1). [ey,]

Ey külli şey’iñ mevcûdı

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 3). [ey,]

Ey bî-çâreler çâresi

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 7). [ey,]

Ey keremler kânı ḥvâce

Sensin yücelerden yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 45). [ey,]

Ey pādişāhım kıl nazar

Vech-i zātūñ haqqı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 1*). [ey,]

Ey keremler kânı hıvāce

Biz ednāyuz eyle yüce (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 17*). [ey,]

Sinān Ümmî umar ey cān

Olasın sırrına mihmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 33*). [ey,]

Aç gözünü bir dem uyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 2*). [ey,]

Aç gözünü bir dem uyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 2*). [ey,]

Maḥabbet rengine boyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 4*). [ey,]

Maḥabbet rengine boyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 4*). [ey,]

İresin ol dost iline

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 8*). [ey,]

İresin ol dost iline

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 8*). [ey,]

Pāk eyleyü gör özüñi

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 12*). [ey,]

Pāk eyleyü gör özüñi

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 12*). [ey,]

‘aşka ulaşdur bu cānı

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 16*). [ey,]

‘aşka ulaşdur bu cānı

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 16*). [ey,]

Çevir yönüñ Haḫdan yaña

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 20*). [ey,]

Çevir yönüñ Haḫdan yaña

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 20*). [ey,]

Ey gönül toğrı git Haḫkıñ yolına

Erenleriñ çığırından çıkma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 1*).

[ey,]

Ey bizi yokdan var iden

Hüb cemāline yār iden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 17*). [ey,]

Ey 'ālemleriñ sultānı

Vaşlıñdan ayırma cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 25*). [ey,]

Bu tevḥîde düşen ey yār

Oğur bu dersi ihfādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 43*). [ey,]

Gel ey gāfil uyan sen de

Maḥabbet var-ısa cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 25*). [ey,]

Ey keremler kânı ğanī Celīlim

İbrāhîme didüñ dostum Ḥalīlim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 9*).

[ey,]

Ey zāhid-i ehl-i varāḳ

Var zühdüñi elden biraḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 9*). [ey,]

Ey baña dermān şoran derdi ḥaber vir sen baña

Dôst yolında cān viren merdi ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī bu pendî ger kılsañ kendüñe

'ālem-i vaḥdet ilinden güliserdür gül saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 25*). [ey,]

Ey şifātüñ ḳul hüva'llāhü aḥad

Anuñ-içün yoluña cānlar fedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3*). [ey,]

Fā'il-i muṭlaḳsın ey Allāh ki sen

Kimse yığmaz ḥükmüñi hiç ortada (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [ey,]

Ey Kerīm ü ey Raḥīm ü ey Ğafūr

Biz günāhlı ḳullara sen ḳıl hüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19*). [ey,]

Ey Kerīm ü ey Raḥīm ü ey Ğafūr

Biz günāhlı ḳullara sen ḳıl hüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19*). [ey,]

Ey Kerīm ü ey Raḥīm ü ey Ğafūr

Biz günāhlı ḳullara sen ḳıl hüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19*). [ey,]

Sen kavîsin **ey** Hâkîm-i lâ-yemût

Biz za'îfûz fazlîñ için ârzûda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 23*). [ey,]

Yâ Rabbi luţf eyle baña be-ħaķķ-ı nûr-ı Muştafâ

Cümle işim 'ayân saña **ey** 'Âlim-i sırr u ħafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 2*). [ey,]

Sensin 'Alîm Evvel İlâh sensin Hâkîm ol Pâdişâh

Senden gelür **ey** ulu Şâh şad hezârân derde şifâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4*). [ey,]

Ümmî Sinânı **ey** Hudâ eyleme ħapuñdan cüdâ

Ķılsun cânı saña fedâ aldanmasın ħurı lafa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 13*). [ey,]

Egerçi ħılmışam ben çok ħaţâlar

'Aţâlar eyle sen **ey** luţfı revâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 18*). [ey,]

Ey dilârâ derdi ile eyleyen bağrın kebâb

Ķanı senüñ gözleriñde ħatre ħatre ħanlı âb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1*). [ey,]

Kim ki bu 'aşķ bağrımñ ħavvâşıdur **ey** pür-ħüner

Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir ħatre âb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [ey,]

Ey Sinân Ümmî ħoma kim derd-i dildâr etegin

Ger dilersen kim bulasın berzağ ilin âfitâb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 33*). [ey,]

Ey Hudâ luţf eylegil ħahrıñdan ey Hâķ el-ğıyâş

Her zamân u her sâ'at fâ'il-i muţlak el-ğıyâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1*). [ey,]

Ey Hudâ luţf eylegil ħahrıñdan **ey** Hâķ el-ğıyâş

Her zamân u her sâ'at fâ'il-i muţlak el-ğıyâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1*). [ey,]

Ey cismine cân isteyen gel mâh u günden al ħaber

Ey kâmil îmân isteyen gel toğrı dînden al ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1*). [ey,]

Ey cismine cân isteyen gel mâh u günden al ħaber

Ey kâmil îmân isteyen gel toğrı dînden al ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2*). [ey,]

- Ey ‘ilm ü ‘irfân isteyen bir zerreden kân isteyen
Ey hük-m-i Qur’ân isteyen kâf-ile nûndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 3). [ey,]
- Ey ‘ilm ü ‘irfân isteyen bir zerreden kân isteyen
Ey hük-m-i Qur’ân isteyen kâf-ile nûndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 4). [ey,]
- Ey tâlib-i vahdet olan Raḥmânına ârzü kılan
Gel Ḥazrete vuşlat bulan Ümmî Sinândan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 17). [ey,]
- Ey gönül bigânesin sen senden olduñ bî-ḥaber
Uş yalıñuz ḳalasın kârbândan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 1). [ey,]
- Gel berü ey lâ-mekân şehrinde kılan seyr-i yâr
Nâ-murâd ol dü-cihâniñ naḳşına kıлма nazar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 1). [ey,]
- ‘aşḳ-ı derdiñ şiddetinden fâriğ olma ey gönül
Tâ visâl-i nevrûzından açıla yevmü’l-bahâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 13). [ey,]
- Ey Sinân Ümmî saña yâr olmağa yarın o şâh
Gel bugün bu âyin ü erkânı eyle târ-u-mâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 29). [ey,]
- Ey cehennem ḳorkusından nâsı ğam-nâk eyleyen
Bizi yoḳdan var iden ‘âlemleriñ Settârıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 21). [ey,]
- Mazḥar-ı ‘ilm-i Ḥudâ bil ḳalbiñi ey baḫtlu
Ḥaḳ buyurdı kim bu remzi âyet-i Qur’ânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
20, Mısra 9). [ey,]
- Ey Sinân Ümmî şaḳın aldanma ağyârdan arın
Gün bugündür ir bugün ol yâr-ıla mihmânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
20, Mısra 13). [ey,]
- Ey Ḥudâ cân Ḥazretiñden luḫf-ıla iḥsân diler
Düşmüş ‘işyân deñizine ‘afv-ıla ğufrân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 1). [ey,]

Zerre deñlü raḥmetiñle cümle ‘ālem ğarḳ olur

Ey niçe miskin ḳuluñ var derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*). [ey,]

Ey Sinān Ümmî yüri ehl-i belā ḥizbinden ol

Zire anlar yār elinden derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 21*). [ey,]

Maḥrem-i zāt-ı İlāhîsin bugün ḥaḳḳa’l-yaḳîn

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırrıñı bî-gāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 14*). [ey,]

Ey Ta‘ālā ḳanḳı fazlîñ vaşfını şerḥ eyleyem

‘aşḳ derdiñ cur‘asın nüş eyledüm mürvet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 23*). [ey,]

Ey kemālim var diyen ḳanı kemālîñ ḳandedür

Yüsuf-ı Ken‘ān iseñ göster cemālîñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1*). [ey,]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsî cümle ‘ālem Ḥālîḳîñ

Ey seḥāvet ehliyem diyen nevālîñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4*). [ey,]

Ey cihānda pehlevānum diyü da‘vā eyleyen

Dîv-i nefsiñ basmağa pes getir āliñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 11*). [ey,]

Ey Sinān Ümmî ne ‘aceb ‘āleme daḳ eyledüñ

Çek başıñı hırḳaya ey dervîş şālîñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 17*). [ey,]

Ey Sinān Ümmî ne ‘aceb ‘āleme daḳ eyledüñ

Çek başıñı hırḳaya ey dervîş şālîñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 18*). [ey,]

Ey tarîḳat düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şür

Dem-be-dem Allāh diyen ‘aşḳlara senden ğurūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [ey,]

‘Ārifiñ ‘ilm-i rumūzın bilmeyen ey bed-fi‘āl

Seb‘a’i seyrān idüp gel gör nedür andan zuḥūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11*). [ey,]

Dört kitābıñ s̄abiti zāt-ı Hūdur ḥakka'l-yaḳīn

Ey bu tevḥidden ḥabersiz gey ṣaḳın olma ki dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 18*). [ey,]

Bu Sinān Ümmî ne söyler remzini añlan 'ayān

Ey ḥaristān ehli var bu ḡafleti terk eyle tur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 26*). [ey,]

Düşüp yandukları derdiñden ey dōst

Firāk u ḥasretiñle zāriñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7*). [ey,]

Fiḡān idüp didüm yā Rab ṣuḡum ne

Didi beni ḳoyup ḳandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 20*). [ey,]

Ey ehl-i cefā sende ṣafā bil ki ṣad hezār

Hergiz yime ḡam olduñ ise derde giriftār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1*). [ey,]

İlāhī derd-mend olsam devālar ḳılsañ eliñle

Ṭabibiñ oldum ey bendem ṣanursın ḳılmadım timār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 4*). [ey,]

Maḳām-ı Hazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ḡam hergiz ey 'abdim bezendi ṣāniña ḥôṣ-kār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [ey,]

Gel ey göñül bunda mekān ṭuṭulmaz

Fenā mülki dirler oynar ütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1*). [ey,]

Eger dünyā eger 'uḳbā ki sen emr itmeseñ ey ṣāh

'Ademden 'āleme kimse getürmez dāne-i ḥaṣḥāṣ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15*). [ey,]

Gel berü ey ma'nī baḥrından ḳılan mevc-ile cūṣ

Nicedür ḥāli cihāniñ bir tefekkür eyle ḥôṣ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1*). [ey,]

Gel berü ey 'āleme ṭāḳ idüben göḡsin geren

Bir naḡar ḳıl kā'ināta 'ibret ehliyle buluş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī bunuñ fitnelerinden kim ħalāş
Buldısa var tapusunda ol seni sen aña қоş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 25*). [ey,]

Ey gönül çatmadı saña kimse baş
Bāri ırma yaluñuz bellerden aş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1*). [ey,]

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz
Ne ma‘niden döker dürler ne gevher fāş ider elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1*). [ey,]

Seni sen maĥv idüp senden gidermeyince ey dil tā
Beķā bi’llāh maķāmından bulımaz bir şemer elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 7*). [ey,]

Enbiyādan mu‘ciz oldı bil kerāmet evliyā
Ey Sinān Ümmī gözüñ aç sen bu zıkrı’llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 22*). [ey,]

Ey Ĥudāyā ben za‘ıfe n’ola iĥsān eyleseñ
Şol cemāliñ vaĥdetin bu cānıma cān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1*). [ey,]

Pertev-i nūruñ tecellī kılsa ey Ĥaķ bir kezın
Cān hümāsın Zelĥa-veş bu tende zindān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 13*). [ey,]

Ol şarābıñ kırbasından eksilür mi ey sākī
İçirüp ben miskine de mest ü ĥayrān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 17*). [ey,]

Niçe bir dem kaķre olup çağlayam ey Pādişāh
Ola kim dürler biteydi baĥr-ı ‘ummān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 21*). [ey,]

Gel ey kāmıl kemālātıñ gülābın virdüm añlarsañ
Çevir dilden yedi çerĥıñ dolābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1*). [ey,]

Genc-i kimyā bābını fetĥ eyle dilde ey Kerīm
Derdlü ‘aşıķlarıña dermān olan her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 17*). [ey,]

Ey Hüdā kimdür huzūruñda bulan senüñ kemāl

Pes bulan sensin senüñdür çünki hük-m-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1). [ey,]

Ey kemāl issi cihānda çok-durur ehl-i kemāl

Görmedüm ben kimse ‘aybın görmemek gibi kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1). [ey,]

Ey diriğā sen seni hep ‘āleme yayduñ göñül

Böyle her dem bî-çarār olmağda ne tıyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1). [ey,]

Gel ey ‘aql-ı şafā ehli nedür ma‘nā şorarsañ gel

İçüp ‘aşkıñ şarābından bu tevħīdi sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1). [ey,]

Sinān Ümmî olup sākı eline cām-ı ‘aşk aldı

Çoyup nāmūsı ey zāhid mey ü şöhet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 18). [ey,]

Bu ‘aşkıñ haymesin ey şāh kuraldan oldı hoş dergāh

Yedi iklīme hük-m eyler sultānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [ey,]

Ey Sinān Ümmî ‘ömür harc itme nāsūt ehline

‘Ārifāna yek naẓar kıl sırr-ı pinhān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 17). [ey,]

Ey bu derde uğrayup hālīm bilenden bir kişi

Virmedüñ yā Rab baña kim derdime dermān şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [ey,]

Gözümüñ yaşı aķar yandı ciğer biryān olup

Ey Hüdā derdiñ kapusından devāsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 12). [ey,]

Yā İlāhī sen bilürsin hālīmī ey Pādişāh

Senden olmazsa ‘ināyet ğayrı kime yalvaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 13). [ey,]

Çün dürişdüm rāh içinde kılmađuñ ey Hāķ revā

İstedüm bir hāle hāldaş yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 23). [ey,]

Ey Hūdā senden Sinān Ümmī temennā kıldığı

Mürvetiñden ol Resülün bābına el kavşuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 29*). [ey,]

Ġāfil iken nāgehānī geldi bu sevdā baña

Ey mu‘abbir niçe ta‘bîr ola düşüm neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6*). [ey,]

Ey hākīmā kim bu derdime kaçan dermān ola

Yā nice bir aķısardur ķanlı yaşıım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 15*). [ey,]

Ey derd-i yār olan kişi gör ben kimün mihmānıyam

İy āh u zār olan işi derd ehliniñ dermānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1*). [ey,]

Harf ü hurūfuñ haddine irmedi ‘aķlım ey zāhid

Bir noķtadur añladığım der-hātır-ı Furķānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī benüm cevr ü cefāmdan ğam yime

Aç gözüñ ķaldur hicābı derdlere dermān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 19*). [ey,]

Mürĝ-ı bülbülün fiĝānın görmemiñ ey bî-başar

Niçe zārī kılmaya nūr-ı gülistān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [ey,]

Eger ‘aşķ olmasa ey yār meni almış idi aĝyār

Kimünledür benüm cengim bilür ‘ārif savaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9*). [ey,]

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç uyħudan uyan

‘Aceb ĝaflet şarābından niçe bir olasın ħayrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1*). [ey,]

Gel ey ĝāfil ķanı ‘aķlıñ tefekkür ķıl ķanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a’lādan irişe derdiñe dermān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5*). [ey,]

Gel ey řālib eger sen de řāleb kılduñsa ol řāhı

O Sultāniñ firāķından ķılasın her seħer eĝān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [ey,]

Gel ey miskîn-i bî-çâre niçün uyarsın ağıyâre

Seni vaşl eylemez yâre taķarsa boynuña urġân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 39*). [ey,]

Vaşlıñ revâ kıł ey Hudâ ol küntü kenzu'llâh için

Cân yoluña olsun fedâ şol 'ayn-ı zâtu'llâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1*). [ey,]

Fırķat nârı-y-la cânların göyündürme ey Pâdişâh

Göster zâtuñ gülzârını dostuñ Halîlullâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 13*). [ey,]

Ey Hudâ vaşlıñdan ayru baña seyrân olmasun

Vaħdetiñ meyinden ayru âb-ı hayvân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*). [ey,]

Ey cefâsın yârınıñ gözine sürme çekmeyen

Key şaķın derdim didüġüñ 'ayn-ı dermân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 15*). [ey,]

Ey gönül geç bu cihâniñ 'izzetinden fâriġ ol

Âfet imiş kişiyeye bu dünyede şöhret dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7*). [ey,]

Ey Sinân Ümmî kamu varlıķ olur âhır fenâ

Vuşlat imiş kişiyeye bu dünyede şoħbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 13*). [ey,]

Ey Hudâyâ senden artuķ Hâlikım yok bî-gümân

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zamîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 11*). [ey,]

Ey bize ta'n eyleyen gör merd-i meydânam bugün

Ĥamdü li'llâh çok şükür hem kâmil insânam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 1*). [ey,]

Gel ferâġat hırķasın gey eyleme kimseyeye daķ

Ey Sinân Ümmî geçe gör da'vî-i esrârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 14*). [ey,]

Senüñ zâtuñ kılır ârzü gönül çağlar aķar ey Şâh

Fırâķıñdan gözüm yaşı gehî kınarlar döker ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 1*). [ey,]

Senüñ zātuñ kıur ārzü gönül çağlar aķar ey Şāh

Fırāķıñdan gözüm yaşı gehi ķanlar döker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 2*). [ey,]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya 'nî pervāne

' Aceb bu ķasretiñ beni niķe bir dem yaķar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4*). [ey,]

Gelür 'aşķıñ tıtar meydān baña 'ālem olur zindān

ķonar başımda bir sevdā beni alur şatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6*). [ey,]

Ki ķayret baķrı cūş eyler beni ol demde nūş eyler

Düşer cānım ol 'ummāna kenārından çıkar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8*). [ey,]

Ṭolar ķalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Gönül mülkinde cān dili mu'ammālar ķatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 10*). [ey,]

Yakınam didüñ uş benden yakınsın bilmişem benden

Ya bu ķasret ya bu firķat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [ey,]

Sinān Ümmiye bir dermān eger irmezse zātuñdan

Nic'itsün n'eylesün n'itsün 'azābıñdur ķeker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 14*). [ey,]

Ey 'ālemleriñ şāhı bir naķar ķılsañ n'ola

Biz 'āşiniñ günāhı defterin silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 1*). [ey,]

Çok dürüşdüm dil evi mā-sivādan arınmaz

' Acebā ey Pādişāh luṭf-ıla ṭolsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 4*). [ey,]

Gerķi küstāhlıķdur dirsüz da'vet eylemek

Ey keremleriñ kānı fażl-ıla gelseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 6*). [ey,]

Cānım dellālda gezer şatmaģa geldüm bugün

Ey Mışrıñ şāhı Ken'ān, Yūsufuñ alsan n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 10*). [ey,]

Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña şablını çalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 14*). [ey,]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’ıl ħod virmedi

Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20*). [ey,]

Bir göñül bir cānım var sen baña vir diyen çok

Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22*). [ey,]

Ĥüb cemālîñ görmege ağlar ey Şāhım senüñ

Ümmî Sinānîñ gözi yaşını silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 25*). [ey,]

Kerem kıl sen naştb eyle Sinān Ümmîye ey Mevlā

Ki ol dîvān-ı ‘ālîde tura böylece dîvāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 13*). [ey,]

Ey cihāna dil viren ‘azmiñ şanı Raĥmānîña

Pādişāhîñdan ĥabersiz gel beri dön Ĥānîña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 1*). [ey,]

Çünkü ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey kılan ‘ahdi fenā şavliñ şanı peymānîña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 4*). [ey,]

Ey Sinān Ümmî şamer devrinde devrān eyledik

İrmeye şulmet ĥicābından şalan devrānîña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 17*). [ey,]

‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın yañılan

Görmedi ‘aşkıñ belāsın ĥayf ola şol ādeme (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 7*). [ey,]

Ey dil nazār eyle gel bu cihāna

Niçe bir zār idersin yana yana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 1*). [ey,]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine

Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1*). [ey,]

Ey kelāmu'llāhı münkir lā diyüp olma şakī
Küntü kenziñ sırrına mihmāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 11*). [ey,]

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırr-ı remzi ehl-i zevk
Dersi illādan oqurlar 'ārif-i bi'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 25*). [ey,]

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ şāha maḥrem-durur
İrmege merdān gerekdür açma nādān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 13*). [ey,]

Ey Ḥudā luṭf eyle sen Ümmî Sinānıñ yolını
Bağla 'aşkıñ zenciriyle gitmesün zāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 17*). [ey,]

Ey felek n'itdüm saña hoş bağladuñ bāğ üstine
Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 1*). [ey,]

Ne 'aceb nerd oynaduñ oynuñ ey çarḥ-ı felek
Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 5*). [ey,]

Günde bir iş gösterür her bir işi 'aksinedür
Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14*). [ey,]

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı kimse ḥalās
Ey Sinān Ümmî düşegör bir yüzi ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 18*). [ey,]

Ey gönül 'ahde vefā kıl gel beri gel gir yola
Ḥaḫ Ta'ālā zikrini üns eyle bu cism ü dile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 1*). [ey,]

Ey dirīgā ol vişāle irmeyeniñ ḥāline
Bu Sinān Ümmî anuñ-çün gāhi döker yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 21*). [ey,]

Ey gönül baḫ kā'ināta gör cihānıñ ḥālını
Aḫır olmuşdur zamānıñ va'desi gözle bunu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 1*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī nazar kıl olma tevḥīdden cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef‘ālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 29*). [ey,]

Gel ey gönül bu varlıktan geç imdi

Bu sözden ğuşşayı özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1*). [ey,]

Gel ey devlet beḳā bulsam diyenler

Cihāndan cîfeler gibi kaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 3*). [ey,]

Gel ey t̄alib erenler şoḫbetinde

Hū diyüp ‘aşḳ-ıla serden geç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 11*). [ey,]

Şarāb-ı ‘aşḳ-ıla sen gel bizi mest eyle ey sākī

Gönül pervānesi şem‘a göyünsün görsün işrākı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 1*). [ey,]

Ey gönül geç bu fenādan şöyle bī-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül için dün ü gün zār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī nisāna irdi çün kim bu şadef

Ḳadrini bil baḫr içinde dürr-i şehvār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 17*). [ey,]

Gel berü vaşl-ı ḫaḳīḳat bulmaḳ isterseñ ey yār

Ġayret eyle ır gözününden sen bu nūnun kāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 7*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī bu sırrı sen niçün fāş eyledün

Kim ne bilsün ol ḫaḳīḳat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 25*). [ey,]

Nās-ı nādān arasında gevheriñ ḫor olmasun

Ey Sinān Ümmī şaḳın açma gönül ḫaznasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 22*). [ey,]

Ey muḳallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledün

Gel bu ‘aşḳiñ nārına sen yan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 5*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī dalālet zümresinde kılma sen

Tevhīdi inkār iden inān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 15*). [ey,]

Ey Sinān Ümmī şaķın kim ehl-i zerķa kılma fāş

Sen nihān it kılma izhār ‘āşıkıñ erkānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 17*). [ey,]

Zehī evvelsin ey Hādī viresin cümle murādı

Senüñdür kayġu vü şādī aña bir ġayri hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 5*). [ey,]

Eger insān eger ġayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ġayrıdan ey Cān ķamu ġalkā Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20*). [ey,]

Ķanı şol derd-ile yanan kim oldur ‘aşķıla ķanan

Vişālîñ gibi ey Cānān ki bir daġı vişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 32*). [ey,]

Bilürsin kim ġaţāmuz çok ‘ināyet eylegil ey Ħak

Ķü sensin Fā‘il-i muţlak ki herġiz ġayrı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43*). [ey,]

Ey Kerīma‘llāh Ķuddüsü’s-selām

V’ey Raġīm ü Ħālîķ-ı arz u semā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 5*). [ey,]

On sekiz biñ ‘āleme sensin İlāh

Rāzıkı hem Ħāfızısın ey Ħudā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 10*). [ey,]

Ey küntü kenziñ mazġarı tālîb-i ġaķķıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri iġsāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 3*). [ey,]

Ey küntü kenziñ mazġarı tālîb-i ġaķķıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri iġsāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 4*). [ey,]

Ey kân-ı ‘ilm ü ‘irfānım mazġar-ı sırr-ı Sübhānım

İderiseñ ķabül cānım ķurbāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 5*). [ey,]

Ḥüb cemālîñ şem'ine pervāneyem **ey** luṭfî çok

Görsem envārîñî zārım arturam yā Muşṭafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 7*). [ey,]

Ey mürüvvet ma'deni şāhib-velāyet Murtażā

V'ey Ḥudānîñ arslanı 'ayn-ı hidāyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 1*). [ey,]

Himmetîñ peymānesidür 'ālemi ḥayrān iden

Ey velīler serveri şāhib-kerāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 26*). [ey,]

Sen 'aṭānîñ baḥrına baḥrisin **ey** cānlara cān

Küllî şey hep sende buldı cümle ḥācet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 33*). [ey,]

Ey vücūduñ 'aşkına fermān iden Perverdigār

'aşkıñı 'irfānına burhān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 1*). [ey,]

Gerçi kılmışdur Sinān Ümmî ḥaṭālar bî-şümār

Ey ḥaṭāyı luṭfıla pinhān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 22*). [ey,]

Gel **ey** şāhib-me'ānî gör nażar feyż-i İlāhiden

Ḳulaḳ ṭut cān-ıla diñle ḥaber feyż-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 1*). [ey,]

Ḥatice maḥremiñ oldı Fāṭıma ḳadriñi bildi

Nisālara şefi' oldı **ey** yüzi gül ü alnı māh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 32*). [ey,]

Götür bu ğafleti gözden şefā'at umaram sizden

Ḳamu aḥbābıña bizden selām olsun senüñ **ey** Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 40*). [ey,]

Ḥāşıl-ı kelām ḥasāret çekmeden kaçup sever

Ey kılan da'vā-yı merdān kılmayasın hîç maḳām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 6*). [ey,]

Geçmezem dildārîñ 'aşkıñdan cāna olsun vedā'

Ey 'aceb ben bu cihānda ṭurduğumdan aşşı ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 16*). [ey,]

Ey baña nâ-ḥaḳ diyenler ḥaḳ-durur işüm benüm

Biñde bir ta 'bîr olunmaz çok-durur düşüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 21*). [ey,]

Gelün **ey** merd-i 'âkıllar naẓar kıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görüñ Hazret-i Mevlāya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5*). [ey,]

Bu midur zannıñ **ey** şāhım uyam 'ālemde aġyāra

Ṭoḳunmasun diyü lâkin müdārā eylerem ḥāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 29*). [ey,]

Kes elin **ey** dil cihānıñ kılmasun 'uḳbā ziyān

Ḳaṭ' it 'uḳbānıñ elin kim bāṭınıñ ola beyān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1*). [ey,]

Cān u başı terk it **ey** dil sen de 'āşıqlardan ol

Muṣṭafā şer'i yolında şapma şādıqlardan ol (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29*). [ey,]

Añladuñsa bu rumūzı aç gözün **ey** ehl-i dil

Ten dilinden kıma güftār eyleyüp āh u fiġān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 47*). [ey,]

Ey Ḥudāyā vaḥdetiñ bir ḥaddi yoḳ 'ummān-durur

Çün bu sırra maẓhar olan kāmīl-i insān-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49*). [ey,]

Faẓl-ı Ḥaḳdan dirler aña şāhib-i 'irfān-durur

Ey dirīġā işbu sırdan ṭoymadı Ümmî Sinān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 52*). [ey,]

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle **ey** sırdaş

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 11*). [ey,]

Ey gönül levḥın bilen gel gör anuñ envārını

Niçe ḥaṭlar naḳş ider oḳı yāriñ dîvānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 1*). [ey,]

ey dirīġā: Yazıklar olsun!.

Ey dirîgâ külli râhatlar baña oldu Һarâm

Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cân iklîmin kıldı merâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 1). [ey dirîgâ,]

Ey dirîgâ yine benüm oldu işim neyleyem

‘aşk-ıla hoş oldu bu âvâre başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1). [ey dirîgâ,]

Bu Sinân Ümmî hemîşe derd-i yâre mübtelâ

Ey dirîgâ yok-durur bu yolda işim neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 20). [ey dirîgâ,]

ey dirîgâ: Ey yazıklar olsun.

Sen bu nefsiñ zulmetinden ƙalduñ uş Һôr u zelîl

Ey dirîgâ derdiñe dermândan olduñ bî-Һaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 16). [ey dirîgâ,]

eyâ: "Ey, hey" manasına gelen ve Arapça kelime ve terkiplere giren nidâ edatıdır.

Eyâ cânlara cân sultân

Umar cân senden istimdâd (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 1). [eyâ,]

Niçe bir yanup tutuşursın **eyâ** cân u ciger

Bir meded yok mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [eyâ,]

Eyâ ‘izziñ kemâlâtüñ beķâ buldı Һabîbullâh

Bi-Һamdi’llâh seni ƙıldı ƙamu derde ƙabîb Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 1). [eyâ,]

Eyâ cevherleriñ kânı za’ifler derdi dermânı

Niçe medh eyleyem seni ki meddâhüñ ola Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 11). [eyâ,]

Eyâ cânlar içinde cân fedâdur yoluña cân baş

Be-Һaĳĳ-ı âyet-i Ƙur’ân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1). [eyâ,]

Eyâ kâmil arasında ledünnî ‘ilmine kânım

Yüzüm sürmege pâyıña güz eyyâmın küyer cânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5). [eyâ,]

eyā: "ey, hey" manasına gelen ve Arapça kelime ve tertiplere giren nidā edeti.

Eyā cān issi cān saña mufahḥar

Mufahḥardur mufahḥardur mufahḥar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 1). [eyā,]

eyd-: Demek, söylemek.

Ḥaber virsin bize ‘âlem cān u dil **eydür** illā Hū

Nedendür gör bu su’âlim cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 1). [eydür, -ür]

Ḥaber virsin bize ‘âlem cān u dil **eydür** illā Hū

Nedendür gör bu su’âlim cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 2). [eydür, -ür]

Ezel kısmet bazârında virüldi cāna Mevlādan

Ne gökcek geldi bu fâlim cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 4). [eydür, -ür]

Ḳarârı ḳalmadı cāniñ ledünnî ‘ilminiñ zevḳın

Ṭuyaldan böyledür ḥâlim cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 6). [eydür, -ür]

Nişânım bî-nişân oldı mekânım bî-mekân oldı

Ne ḳaldı ceng ü cidâlım cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 8). [eydür, -ür]

‘Aceblemeñ beni bi’llâh elimde iḥtiyârım yok

Beşerden gitdi kemâlım cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 10). [eydür, -ür]

Cemâli bâğınıñ verdi beni ḥayrân ider her dem

Unutdum ḡayrı eşğâlim cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 12). [eydür, -ür]

Oḳunan zıkrıñ envârı gelür her dem olur ilhām

Hemân oldur şatam alam cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 14). [eydür, -ür]

Maḳâm-ı zühd ü taḳvâniñ cevâbın diñlemez sem‘im

Ne sırdur işbu ef‘âlim cān u dil **eydür** illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 16). [eydür, -ür]

Didi nefsim ki bu yanmağ hüner degül gözüñ aç bağ

Baňa iğvâ ider zâlim cân u dil **eydür** illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 18*). [eydür, -ür]

Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara

Baňa ağyâr olur şâlim cân u dil **eydür** illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 20*). [eydür, -ür]

Harâbât ehliyem varım fenâ-ender-fenâ oldu

Ne bilem var mı emşâlim cân u dil **eydür** illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 22*). [eydür, -ür]

Bize mürşid-i kâminden virildi ni‘metiñ hâşı

Ne ‘aşğdur sükker ü balım cân u dil **eydür** illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 24*). [eydür, -ür]

Sinân Ümmî kanı kanda görenler bir haber virsin

Ne meyl-i mülk ne âmâlım cân u dil **eydür** illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 26*). [eydür, -ür]

Sırr-ı Aħmed haccınıñ beytin ziyâret kıldı cân

Gördüğüm **eydür** mübârek haccıñuz me‘âdıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 18*). [eydür, -ür]

Nefsim baňa olmadı yâr çün **eydürem** âh ile zâr

Hîç öğüdüm kılmadı kâr Allâh işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3*). [eydürem, -ür, -em]

Ümmî Sinân **eydür** çıkma yoluñdan

Allâhıñ zikrini koma diliñden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 17*). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** fânîdür cihân

Anca bir kâmiller olupdur nihân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 33*). [eydür,]

Eydür pirüm gözüm yaşın

‘Aceb gelüp silmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 27*). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** ihsân eylegil

Derde düşdüm baňa dermân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 25*). [eydür,]

Gelen konar kanan göçer kimesne evvelin bilmez

Gelen **eydür** ki bu aḥkām henüz kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 24). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** gelen kimdür baña mihmân olan

Cân Yüsufin kimdür alan MıŖra sultân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 13). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** inan gel sözüme tütme gümân

Şimdi zamân içinde ben devrânyam devrânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 17). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** bu cân kılmaz nişânda bir mekân

Zîrâ ki ol şâhıma ben varmağa ikrârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 31). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** özüm saḥîlîğıdır bu sözüm

‘Aşıkıları ‘irfân-ıla toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 13). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** kalmadı bir ğam

Özge sultân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 17). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** Eroğlı dirler

İsmine şeyḥimiñ iller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 21). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** bu sır vuşlatınıñ pertevdür

Söyledüğüm ‘aceblemeñ vaşlu’ llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 21). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** bir derde düşdüm

Ḳurtulup bir daḡı necât bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 17). [eydür,]

Ümmî Sinân **eydür** pîrim artdı benüm âh u zârım

Envârı gözler gözlerim sübhâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25). [eydür,]

eyit: Demek, söylemek.

Ümmî Sinân **eydür** saña

Sözüm budur önden şoña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 17). [eydür, -ür]

Kim **eydür** uşludur kim **eydür** delü

Halka seyrân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9). [eydür, -ür]

Kim **eydür** uşludur kim **eydür** delü

Halka seyrân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9). [eydür, -ür]

Niçeler **eydür** ki dünyâ niçeler **eydür** beķā

Bu Sinân Ümmî hemîşe dāyim Allāh dir hemîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 13). [eydür, -ür]

Niçeler **eydür** ki dünyâ niçeler **eydür** beķā

Bu Sinân Ümmî hemîşe dāyim Allāh dir hemîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 13). [eydür, -ür]

Ķarţal ķādîlık almış řakřaĝan muĶzır olmuş

Ķurbaĝı yeşil giymiş **eydür** benem emîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 4). [eydür, -ür]

‘AĶl-ı ma‘āř dir işlesem nefs-i ma‘āř dir ki yesem

Hırş **eydür** ki şöyle şosam özge cidāldur arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 12). [eydür, -ür]

‘AĶl-ı ma‘ād **eydür** benüm tã‘at-ıla geçse günüm

Nefs-i ma‘ād **eydür** aña ben rāzıyam ne çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 13). [eydür, -ür]

‘AĶl-ı ma‘ād **eydür** benüm tã‘at-ıla geçse günüm

Nefs-i ma‘ād **eydür** aña ben rāzıyam ne çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 14). [eydür, -ür]

Cürmine Ümmî Sinānıñ zerrece inkārı yoĶ

Dā’imā **eydür** mürüvvet řāĶib-i ĝufrān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 18). [eydür, -ür]

eyle: Etmek, eylemek, yapmak.

Niçe bir dem kaçre olup çağlayam ey Pâdişâh

Ola kim dürler biteydi bahır-ı ‘ummân **eyleseñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 22*). [*eyleseñ, -señ*]

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuqlar şatam

Hikmet-ile kem metâ‘ım la‘l ü mercân **eyleseñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24*). [*eyleseñ, -señ*]

Eyle mahv eyle hüviyyet bahırına sür kalbimi

‘İlmiñe ‘irfânıña burhân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 19*). [*eyle,]*

İrelden fazl-ı Yezdânî dilâver **eyledüm** cânı

Yañıldup ‘aşk-ıla nefsi işin nerd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7*). [*eyledüm, -dü, -m*]

Çuzğun çarpuz **eylemiş** bir ardıcın başına

Çıkmış bir şu bağası uğurlayup kemiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 5*). [*eylemiş, -miş*]

‘aşk degül mi nür-ı ‘arşı **eyleyen** kürsî semâ

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 17*). [*eyleyen, -yen*]

‘aşk degül mi Murtażâyı şîr-i Yezdân **eyleyen**

Gerçi kim evvel Resüle vâhidün min nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 57*). [*eyleyen, -yen*]

eyle: (*Kahr*) eylemek.

Kim ola Ümmî Sināna luğf-ıla kaçr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür kaçr u luğf-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26*). [*eyleyen, -y, -en*]

eyle: *Yapmak, haline getirmek.*

Seni insân **eyledüm** diyü öger ol Pâdişâh

Andan artuğa göñül virmek düşer mi şānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5*). [*eyledüm, -dü, -m*]

‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘imāret **eyledi**

Bī-niṣān u lā-mekān ŧevkı gelür bünyādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 15). [eyledi, -di]

eyle ol: Öyle olunca, bu durumda.

Eyle olsa işbu remzi añlayan

Eylemez bundan öte çün ü çirā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 29).
[eyle ol, -sa]

eyü: "Ey" seslenme edatı.

Eyü ādem olan kiŧi Hāq yolında ‘adem gerek

Elif-ile mîmiñ dālñ terkîbini silen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9). [eyü,]

eyvān: Köşk, saray içinde.

Dü ‘ālemden güzār kılsun ne kim görse hāzer kılsun

Gelüp vahdet sarāyında kurulsun tā ebed **eyvān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 32). [eyvān,]

eyyām: Günler; zaman, devir.

Gider kıŧ yaz olur **eyyām** yağar yağmur biter en‘ām

Gice gündüz döner aŧşam seher feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63). [eyyām,]

Eyā kāmil arasında ledünnî ‘ilmine kânım

Yüzüm sürmege pāyıña güz **eyyāmın** küyer cānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6). [eyyāmın, -ın]

eyyüb: Hz. Eyyüb Peygamber. Yatalak hasta olup kurt ve böceklerin bütün vücudunu sardığı Peygamber.

Bulsa kiŧi dostdan belā ma‘ŧūq gelüp vefā kıla

Qurtlar tenüm çiyneriken **Eyyüb-ıla** zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 18). [eyyüb-ıla, -ıla]

Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ

Dost ilinden derdine dermân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 11*). [eyyüb,]

‘aşk degül mi **Eyyübı** derde giriftâr eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem hem messeniye’z-zurr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 39*). [eyyübı, -ı]

ezel: İbtidası ve başlangıcı olmayan, her zaman var olan.

Dört kitabıñ aşlı **ezel** tevḥîd-i zâtuñ sırrıdır

Dellâllığı degdi bize sırr-ı Qur’ân şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3*). [ezel,]

ezel: 1. Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman.
2. Ruhlar âleminin başlangıcı.

Ezelden inkârdur İblisiñ işi

Anuñ-çün tamuda kaynaya başı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 29*). [ezelden, -den]

Nedür ol nūr-ı kand-ile gelen ol nūr-ı cāmi’den

Ki illâ hū kelāmıyla **ezel** maḥlûk olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 20*). [ezel,]

Ol şarâbı kim bugün ‘aşkıñ elinden içdi cān

Tâ **ezel** bezm-i elestiñ kurduğı meyhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4*). [ezel,]

Ḥamdü li’llâh Ḥaḫ bugün ḥaḫḫa’l-yaḫîndan açdı rāz

Gördüğü cāniñ **ezelden** baḫduğı seyrânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8*). [ezelden, -den]

Soñradan irmiş degüldür devlete Ümmî Sinân

Tâ **ezel** kâlū belâ bāzārınıñ ‘aṭṭarıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 26*). [ezel,]

Bu ‘aşkıñ vaşfını bizden şoranlar

Biliñ kim tâ **ezelden** āşināmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 12*). [ezelden, -den]

Evliyānîñ bābına esrārın tıyan gelür

‘Ahd eyleyüp **ezelden** kavlına uyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2*). [ezelden, -den]

Diñleyüp ğayrı şadādan bulmamışdur zevkını

Tā **ezel** Hâkdan gelen elhānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [ezel,]

Neylerem cān u cihānı baña Raḥmānım gerek

Tā **ezel** kālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2*). [ezel,]

‘Ürvetü’l-vüşkâ daķup gerdānuma geldüm **ezel**

Yolıña cān virmege merdān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 15*). [ezel,]

Ben fülān ibn-i fülānam dimege ḥikmet nedür

Gelmeden sen sırr-ı insānsın **ezel** neydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 32*). [ezel,]

Nūr-ı maḥabbetden **ezel** şundi bize ol Lā-yezāl

Gelsün bugün dertlülerin dermānıyam dermānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 13*). [ezel,]

Ḥayrān olan **ezelden** ayık olmaz tā ebed

Yaḥşılariñ Yaḥşısı ḥalkā ne yaman deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 15*). [ezelden, -den]

Māye evvel Muştafāya Ḥālīkīñ iḥsānidur

Cibri’ il itdi edā çün-kim **ezelden** cānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 2*). [ezelden, -den]

‘aşķ degül mi kenz-i maḥfî’ i ‘ayān iden **ezel**

Ger Muḥammed mazḥar-ı zātı muşavver nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 27*). [ezel,]

Geçmezem dildārīñ ‘aşķından cāna olsun vedā’

Baña bu derdi **ezel** sermāye virdi zü’l-celāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26*). [ezel,]

Gelün görüñ bu ‘aşķlar bu tevḥīdiñ ḥişārına

Ḷonar gāhī Ḷona geldi **ezelden** Ḷonucılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2*). [ezelden, -den]

Gelün görün bu şādıklar bugün ‘aşkıñ şarābına

Ɛanar gāhī kana geldi **ezelden** Ɛanıclardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4). [ezelden, -den]

Cenāb-ı ‘İzzete Ɛarşu uçup dergāh-ı a ‘lāya

Döner gāhī döne geldi **ezelden** dönüclerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8). [ezelden, -den]

Ɛarār itmez bu cān hergiz bine ‘aşkıñ burāğına

Biner gāhī bine geldi **ezelden** binicilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12). [ezelden, -den]

Budur ‘aşıklarıñ kārı ledünnī ‘ilminiñ dersin

Ɛanar gāhī Ɛana geldi **ezelden** Ɛanıclardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16). [ezelden, -den]

Sinān Ümmī şınanmışdur **ezelden** āteş-i ‘aşƐa

Yanar gāhī yana geldi **ezelden** yanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 19). [ezelden, -den]

Sinān Ümmī şınanmışdur **ezelden** āteş-i ‘aşƐa

Yanar gāhī yana geldi **ezelden** yanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 20). [ezelden, -den]

ezel bāzār: Ezel meclisi.

Söylemek lāzım degüldür gerçi ‘irfān ehline

İllā bu sır Ɛısmet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 12). [ezel bāzār, -dan]

ezel bazārı: Ezel meclisi.

Ezel Ɛısmet bazārında virüldi cāna Mevlādan

Ne gökcek geldi bu fālum cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 3). [ezel bazārı, -nda]

ezel günü: Ezel günü; bezm-i elest.

Ezel Ɛısmet günü ol Şāh ene’l-ħaƐ cāmını şundu

Tā ebed olmuşam ĥayrān gerekmez ĥayrı ĥayrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11). [ezel günü,]

ezeli: Çok eskiden beri.

Ümmî Sinân dir işüm **ezelîdür** dost-ıla

Bugün bu işiñ soñı şanışumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 13*). [*ezelîdür, -dür*]

ezhâr: Çiçekler.

Uçan kuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten **ezhâr** u sünbüller çoğar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 58*). [*ezhâr,]*

ezvâk: Zevkler.

Bil şerî'atla tarîkat ma'nevî ahlâkıdur

Ma'rifetle yâ haqîkat 'âşıkıñ **ezvâkıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 18*). [*ezvâkıdur, -ı, -dur*]

F

faḥır: Övünülecek, iftihar edilecek şey.

Cihānıñ kimseye yokdur vefāsı

Faḥırdur ‘aşıka yāriñ cefāsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 14).

[faḥırdur, -dur]

faḥır eyle: Övünmek, iftihar etmek.

Haḫ resüli Faḥır-ı ‘âlem faḫır-ıla faḥır eyledi

Ṭā‘at imiş kişiye bu dünyede ni‘met dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,

Mısra 9). [faḥır eyle, -di]

faḥır kıl: Övünmek, gururlanmak.

Kılupdur faḫır-ıla faḥır

İki ‘âlemleriñ faḥır (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 21). [faḥır kıl, -ı, -

updur]

faḥıra ir: Övünme, iftihar etme.

Faḫır içinde faḥıra irdük ğayrı gitdi aradan

Seyrimiz dîzār-ı Haḫırdur vaşlımız vicdân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

110, Mısra 15). [faḥıra ir, -dük]

faḥıra şay: İftihar edilecek şey olarak görmek.

Gerçek ‘aşıḫ olan kişi meydāna ḫor cān u başı

Budur yār seveniñ işi her ne gelse faḥıra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39,

Mısra 8). [faḥıra şay, -ar]

faḥır-i ‘acem: Acem diyarının övüncü.

Ol dağı bil Seyyid-i Yaḥyāya telkīn eyledi

Anuñ-içün **faḥr-i 'Acem** zıkr olan 'irfānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 46*). [*faḥr-i 'acem,]*

faḥr-i 'ālem: *Ālemin, kainatın övüncü; Hazreti Muhammed.*

Ḥaḫ resūli **Faḥr-ı 'ālem** faḥr-ıla faḥr eyledi

Ṭā'at imiş kişiye bu dünyede ni'met dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9*). [*faḥr-ı 'ālem,]*

Ḥaḫ resūli **Faḥr-i 'ālem** nūr-ı vāḥid dir saña

Hel etā geldi senüñ şāniñda āyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 3*). [*faḥr-i 'ālem,]*

fā'il-i muṭlaḫ: *Yaptığı şey hakkında kimseye hesap vermek zorunda olmayan, yaptığı şeyleri bağımsız ve kesin olarak yapan, Allah.*

Fā'il-i muṭlaḫsın ey Allāh ki sen

Kimse yığmaz ḥükmüni hiç ortada (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [*fā'il-i muṭlaḫ, -sın]*

Ey Ḥudā luṭf eylegil ḫahrıñdan ey Ḥaḫ el-ğıyās

Her zamān u her sâ'at **fā'il-i muṭlaḫ** el-ğıyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2*). [*fā'il-i muṭlaḫ,]*

Fā'il-i muṭlaḫdur ol Ḥaḫ kün fe-kān emrindedür

Her ne isterse kıılır ol kimse yığmaz ḥükmüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 25*). [*fā'il-i muṭlaḫ, -dur]*

Bilürsin kim ḫaṭāmuz çok 'ināyet eylegil ey Ḥaḫ

Çü sensin **Fā'il-i muṭlaḫ** ki hergiz ḡayrı ḫāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44*). [*fā'il-i muṭlaḫ,]*

fā'il-i muṭlaḫ: *Yaptığı şey hakkında kimseye hesap vermek zorunda olmayan, yaptığı şeyleri bağımsız ve kesin olarak yapan, Allah.*

Şun'-ıla yüz gösteren ol Fā'il-i muṭlaḫ-durur

Ehl-i Ḥaḫḫ olan dimezler işbu sözde ihtimāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9*). [*fā'il-i muṭlaḫ, -durur]*

faḫ: *Tuzak.*

Oturmasın ki turmasın anı avlamasın ağıyār

Gözetmesin ki bir dāne tutar **faḵ** nite kim tayrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16*). [faḵ,]

faḵ kur: *Tuzak kurmak.*

Dilerse 'aşkıını cāna kıuran faḵ

Dilerse söyleden sırran ene'l-ḥaḵ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 25*).
[faḵ kur, -an]

faḵîr: *Yoksul, muhtaç.*

N'ola bizi ğanî kılsañ **faḵîrken**

Ṭūṭiler kıumrılar ötüp şaḵırken (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 33*).
[faḵîrken, -ken]

Sen beḵāsın sen beḵāsın yā Ğanî

Biz fenāyuz biz **faḵîrüz** biz gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 22*).
[faḵîrüz, -üz]

Her kim 'irfān şāḥibidür cān baş olsun fedā

Ger **faḵîr** ü ger ğanîdür şeyḥ u pîr u ger şebāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30*). [faḵîr,]

Faḵîriñ ḥālin şorarsañ pür-şikāyet Tañrıdan

Ḥırş-ı nefsiñ iğvāsı-y-la şeyṭān almış şabrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 5*). [faḵîriñ, -iñ]

faḵîr kııl: *Yoksul, zavallı, bîçare, aciz duruma getirmek.*

Gehî kıılır yavlaḵ faḵîr

Bî-çāre vü ḥor u ḥaḵîr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 25*). [faḵîr kııl, -ur]

faḵr: *Fakirlik, yoksulluk.*

İren **faḵrıñ** tamāmına

Ḳanar vuşlatıñ cāmına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 9*). [faḵrıñ, -ın]

Ḳılupdur **faḵr-ıla** faḵrı

İki 'ālemleriñ faḵrı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 21*). [faḵr-ıla, -- ıla]

Hağ resüli Fağr-ı ‘âlem **fağr-ıla** fağr eyledi

Ṭā‘at imiş kişiyeye bu dünyede ni‘met dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9). [fağr-ıla, -ıla]

Fağr içinde fağra irdük ğayrı gitdi aradan

Seyrimiz dîzâr-ı Hağdur vaşlımız vicdân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 15). [fağr,]

fâl: Çeşitli şeylere bakarak gelecekte olacaklar hakkında anlamlar çıkarma, gâipten haber verme.

Gel beri sırr-ı kerâmet isteyen hâl üstine

Bize Hağdan gör ne ‘izzet açılır **fâl** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 2). [fâl,]

fân ol: Yok olmak, bitmek.

Yoluñda varum olsun fân

Diler cân senden istimdâd (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 3). [fân ol,]

fânî: Gelip geçici olan.

‘Aceb bencileyin uşañı **fânî**

Yoluñda bir dağı hiç var mı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 1). [fânî,]

Fânîsin hey **fânî** cihân fânîsin

Derd-ile miğnetiñ tamâm kânısın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 9). [fânî,]

Fânîsin hey fânî cihân fânîsin

Derd-ile miğnetiñ tamâm kânısın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 9). [fânîsin, -sin]

Fânîsin hey fânî cihân **fânîsin**

Derd-ile miğnetiñ tamâm kânısın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 9). [fânîsin, -sin]

Bilürsin bu cihân **fânî**

Senden evvel gelen kanı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 13). [fânî,]

Ümmî Sinân eydür **fānîdür** cihân

Anca bir kâmiller olupdur nihân (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 33).

[fānîdür, -dür]

‘Aceb bu **fānî** dünyâda

Dostdan vefâ bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 1).

[fānî,]

Fānî dil tesbîhi kıoya hâlet-i nez’inde bil

Hem gerekdür ol zamânda bir derûnî dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 3). [fānî,]

Ten **fānîdür** eyle fenâ hergiz kıoma nefse binâ

Gir bâḫınıñ esrârına ‘ilm-i ledünden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,

Mısra 9). [fānîdür, -dür]

Ṭudağı çat çat yarılıp şararup beñizleri

Ṭaşı **fānî** cānı bâḫî dōsta mihmândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 4). [fānî,]

Eger muṭlaḫ vücūdumdan getirsem ‘āleme kıatre

Bi-küllî maḫv ola **fānî** ki ol deryâ-yı ‘ummānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

91, Mısra 20). [fānî,]

Kime kim ‘aşḫıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bâḫî ne **fānî** ne ğuşşa hırkıa şâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

1, Mısra 34). [fānî,]

fānî ol: Ölümlü, kalımsız, bâḫî olmayan.

Celâliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envâr

Ḳamu ‘ālem ola fānî ki ceng ü cim ü dâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

1, Mısra 12). [fānî ol, -a]

fāriḡ ol: El çekmek, uzak durmak, vazgeçmek,.

Ehl-i ‘aşḫa ḫā’il olmaz ‘ālem-i kevn ü mekân

Ḥoş ‘azâbdur illâ ‘aşḫdan fāriḡ olmaḫ el-ġiyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

10, Mısra 8). [fāriḡ ol, -mak]

fāriḡ ol: El çekmek, uzak durmak, vazgeçmek, geri durmak, uzak kalmak.

Ey gönül geç bu cihānîñ 'izzetinden **fāriğ ol**

Āfet imiş kişiye bu dünyede şöret dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,
Mısra 7). [fāriğ ol,]

fāriğ ol: Feragat etmek, geri durmak, uzak kalmak.

Aç gözüñ fi 'l-i Ĥudādur saña ta 'lîm itdügüm

Şan 'atıñdan fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 6). [fāriğ ol, -ma]

Kimseden ĥavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā

Ġayretiñden fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 10). [fāriğ ol, -ma]

Zāhir ü bāṭın münevver kıl seni tevḥîd-ile

Zinetiñden fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 12). [fāriğ ol, -ma]

Ba 'zı münkirler ṭarîkat keşfine olur sebeb

'İşretiñden fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 14). [fāriğ ol, -ma]

Ṭālî 'iñ Mürsel Nebî vü evliyā baḥtındadır

Ni 'metiñden fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
132, Mısra 16). [fāriğ ol, -ma]

Açma rāzıñ degme bir kimseye maḥrem olmasun

Sîretiñden fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 18). [fāriğ ol, -ma]

Uluya ta 'zîm idüp küçüye eyle merḥamet

Ḥurmetiñden fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
132, Mısra 20). [fāriğ ol, -ma]

Dir Sinān Ümmî gözüñ aç āḥır olmuşdur zamān

Vuşlatıñdan fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 22). [fāriğ ol, -ma]

Ġam yime dārü 'l-belānıñ miḥnetinden **fāriğ ol**

Eyleme hergiz qarār kim bulına dārü 'l-qarār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 9). [fāriğ ol,]

‘aşk-ı derdiñ şiddetinden fāriğ olma ey göñül

Tā visāl-i nevrūzından açıla yevmü’l-bahār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 13). [fāriğ ol, -ma]

Zāhiriñ ğurbetde ise bātınıñ ğurbetdedür

Ğurbetiñden fāriğ olma bekle Hāğğıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 4). [fāriğ ol, -ma]

Ehl-i küfrüñ kaç yanından şöhet itme **fāriğ ol**

Hāğğa bātıldur deyüben ğarazından bellüdüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 13). [fāriğ ol,]

Derd-i yārdan ğayrısından fāriğ olup dem-be-dem

‘aşk-ıla el bir ideydüñ sen de n’ olayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 27). [fāriğ ol, -up]

Devletiñden fāriğ olma bekle Hāğğıñ bābını

‘Uzletiñden fāriğ olma bekle Hāğğıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 1). [fāriğ ol, -ma]

Fezkürünī ezkürküm gör ne dir Rabbiñ saña

Şöhetiñden fāriğ olma bekle Hāğğıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 8). [fāriğ ol, -ma]

Devletiñden fāriğ olma bekle Hāğğıñ bābını

‘Uzletiñden fāriğ olma bekle Hāğğıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 2). [fāriğ ol, -ma]

fāriğ otur: Uzak oturmak, uzakta durmak, yaklaşmamak.

Ƙanı sende rüz u leylī dem-be-dem āh u fiğān

Tende cānıñ dağı fāriğ oturup olduñ metāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4). [fāriğ otur, -up]

fāriğ-i kevn ü zamān: Mekan ve zamandan vazgeçmiş.

Kim bu sırra mażhar olursa libāsi bir nemed

Zāhir ü bātın Ƙamudan **fāriğ-i kevn ü zamān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 36). [fāriğ-i kevn ü zamān,]

fark id: Farkına varmak, fark etmek.

Ne aşşı fark iderem ne ziyānı

Küllü virān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3).

[fark id, -er, -em]

farz u borç id: Farz ve borç etmek; Allah’ın, insanların yapmaları için şart koştuğu dinî emir, şart ve gerekli olan şey haline getirmek.

Ki sensin dîni derc iden şalâtı farz u borç iden

Semāvāta ‘urūc iden tutup Rabbiña ‘azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

11, Mısra 15). [farz u borç id, -en]

fāş: Meydana çıkmış, açığa vurulmuş, duyulmuş.

‘aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Hükmi fāş kendü nihān ol Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [fāş,]

Ol bekādan bu fenāya şol Ğanī

Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 12).

[fāş,]

Sinān Ümmī bu ‘aşk-ıla nice sulţān olur aňla

Dir āmennā ve şaddeknā bilen bu sırrı fāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

100, Mısra 22). [fāşımdan, -ım, -dan]

fāş eyle: Ortaya çıkarmak, ifşa etmek.

Gizli rāzı gün gibi fāş eyler ol bī-ihtiyār

Gün gibi günden ‘ayān olup gelen hum-hāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 11). [fāş eyle, -r]

Muhtaşar elfāz-ı ma‘nādan bu ‘ālem halkınıñ

Hālini fāş eylesem ben illā Settār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 20). [fāş eyle, -se, -m]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyledüm aňlayana

Mürşid-i kāmil yüzünden sırr-ı ehlu’llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 9). [fāş eyle, -dü, -m]

Ey Sinān Ümmī bu sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol haķıķat dürriniñ şarrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 25). [fāş eyle, -dü, -n]

fāş id: Gizli olanı açığa vurmak, duyurmak, ortaya çıkarmak.

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz
Ne ma‘nīden döker dürler ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 2). [fāş id, -er]

fāş it: Gizli olanı açığa vurmak, duyurmak.

Şular gibi çağla aşlını özle
Fāş itme cāhile sırrını gizle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 22). [fāş
it, -me]

fāş kıl: Meydana çıkarmak, duyurmak, açığa vurmak.

Ey Sinān Ümmî şakın kim ehl-i zerka kılma fāş
Sen nihān it kılma izhār ‘āşıkıñ erkānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 17). [fāş kıl, -ma]

fāş ol: Meydana çıkmak, açığa vurmak.

İlāhī evvel ü āhır sücūd eyler saña her baş
Ki sensin Bātin u Zāhir bilen sensin olan sen fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
57, Mısra 2). [fāş ol, -an]
‘Alleme’l-esmādan oldu küntü kenziñ sırrı fāş
On sekiz biñ ‘ālem içre vaşlımız tevḥīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60,
Mısra 5). [fāş ol, -dı]
Sinān Ümmî kuluñ senden diler her dem bula iḥsān
Anuñ-çün ḳalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 44). [fāş ol, -ur]

fāşık: Allah'ın emirlerine karşı gelen, yoldan çıkmış, sapıtılmış, kötülük eden.

Fāşıkine ṭa‘n için degül bizüm niyāzımız
Çünkü anlar Ḥazretiñden zecr-ile zindān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 9). [fāşıkine, -in, -e]

Küfr ü imân neydügin fehm eylemez yokdur necât

Fāsıķıñ ƙalbinde her dem İblisiñ iğvāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 14). [fāsıķıñ, -ın]

Fāsıķ u nādān ne bilsün kim benüm esrārımı

Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 19). [fāsıķ,]

‘Arifiñ ƙalbine ħubbüñ gün gibi virdi zıyā

Fāsıķıñ göñline zülmet ü nifāķat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 36). [fāsıķıñ, -ın]

fāṭıma: Hz. Muhammed'in Hz. Hatice'den dünyaya gelen kızı.

Ḥatice maḥremiñ oldı **Fāṭıma** ƙadriñi bildi

Nisālara şefi‘ oldı ey yüzi gül ü alnı māḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 31). [fāṭıma,]

fāzıl: Faziletli, fazilet sahibi, erdemli, üstün.

Şu **fāzıllar** kim oṭura olup envāra müstağraķ

Şu ‘aşıķlar kim oķurlar göz açup zāt-ı ‘irfāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 7). [fāzıllar, -lar]

fazıl: Âlîcenaplık ve cömertlik, iyilik, lutuf, kerem.

Zār ider derd-ile yüregi yara

Meger **fazlıñ** ola derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 42). [fazlıñ, -ıñ]

Gerçi kim ƙatıñda ƙaradur yüzüm

İllā ki **fazlıña** bağladum özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 18). [fazlıña, -ı, -n, -a]

Ḥakķıñ **fazlı** ile ḥalkı toylayan

Hem ma‘rifet güllerini yıylayan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 9). [fazlı, -ı]

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı tıyan olur

Aña ƙatı ‘ayān olur keşf-i zātüñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 3). [fazlıñ, -ın]

Ümmî Sinân **faẓlıñ** ile gitmek dilerler ol ile

Sen maḥrem eyledüñ hele sırr-ı zātıñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 29*). [*faẓlıñ, -iñ*]

Sen kavîsin ey Ḥakîm-i lâ-yemût

Biz za‘îfüz **faẓlıñ** için ârzüda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 24*). [*faẓlıñ, -iñ*]

Şerîkiñ yok nazîriñ yok velâkin ḥalka **faẓlıñ** çok

Ḥisâbı ḥaddi hergiz yok şayılmaz nitekim yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15*). [*faẓlıñ, -iñ*]

İlâhî raḥmetiñ hergiz ki eksilmeye bir zerre

Ḳılursañ **faẓlıñı** iḥsân iki ‘âlemlere düpdüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10*). [*faẓlıñı, -ını*]

Sinân Ümmî bugün **faẓlıñ** kapusunda durup ağlar

Senüñdür ḳancaru gitsün eger ḥâliş eger ḳulmaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 17*). [*faẓlıñ, -ın*]

Ḳaldı şunlar kim yoluñda çâresiz bi-perr ü bâl

Seyyidiñ ḳurbı ḥaḳı **faẓlıñı** burhân eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4*). [*faẓlıñı, -ını*]

Senden âḥar kimseden yoḳdur vefâ bildüm bugün

Aḡlayu geldüm ki **faẓlıñ** kapusunda oturam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 26*). [*faẓlıñ, -iñ*]

Kime **faẓlım** ḳılam iḥsân olur fikrim ile ḥayrân

Ṭola ḥikmet ile ḳalbi diline geldüm ‘irfānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 27*). [*faẓlım, -ım*]

Ḥasret ü nâr-ı ḥarâretiñ beni ḳıldı za‘îf

Faẓlıña bel baḡladum ḳaldum yâ Rabbe’l-‘âlemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*). [*faẓlıña, -ı, -n, -a*]

Gerçi küstâḥlıḳdur dirsüz da‘vet eylemek

Ey keremleriñ kânı **faẓl-ıla** gelseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 6*). [*faẓl-ıla,]*

Bize mürşid olan ‘ayne’l-yakîne

Senüñ **faẓl** u ‘inâyātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 24*). [*faẓl,]*

Dā'imā bizden ḥaṭā senden 'aṭādur işlenen

'aşkı **faẓlıñdan** müyesser kııl bize burhān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 14). [faẓlıñdan, -ı, -(n)dan]

Vir Sinān Ümmīye sen bir toğrı yol dergāhiña

Faẓlıñ olmasa yolumda ıurduğı erkān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 28). [faẓlıñ, -ıñ]

Dağı **faẓlıñ** bize eyle ıulağuz

Be-ḥaḳḳ-ı şāḥıbüküüm ve mā ğavā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 3). [faẓlıñ, -ın]

Qıl 'ināyet **faẓlıñ-ıla** ıalmasun bî-çāreler

Yalvarup ḥüsnüñ bağında ḥüsnüñe seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7). [faẓlıñ-ıla, -ın, -ıla]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā bu dil senden nazār ister

Hidāyet birle **faẓlımla** anı kıldum baña ben yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 18). [faẓlımla, -ım, -ıla]

Ğuşşa vü ğamdan ḥalāş eyle dir uş Ümmī Sinān

Faẓlıñ-ıla tā ebed sulṭān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 22). [faẓlıñ-ıla, -ın, -ıla]

Biñ kerre yüz biñ kışiniñ cem' itseler eksikligin

Bir ıatre **faẓlıñ** maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10). [faẓlıñ, -ın]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā hemān **faẓlıñ** ola cānda

Kim zîrā Ümmī Sinānda ḥavāşş-ı ḥāşşı ḥāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 53). [faẓlıñ, -ın]

faẓl id: Cömertlik etmek, iyilikte bulunmak, lütuf göstermek, kerem etmek.

İlāhī sen kime faẓlıñ iderseñ vaşlıña burhān

İşinde ıalmaya noqşān ki senden ire kim yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 11). [faẓl id, -er, -sen]

faẓl-ı ḥaḳ: Allah'ın lütüf.

Fazl-ı Hâkdan dirler aña şâhib-i 'irfân-durur

Ey dirîgâ işbu sırdan toymadı Ümmî Sinân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 51). [fazl-ı hâk, -dan]

fazl-ı hâk: Allah'ın lütfu.

Kimsenüñ gönli sarâyında bulunmaz pâdişâh

Yapmayınca **fazl-ı Hâk** evvel anuñ binâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 8). [fazl-ı hâk,]

fazl-ı 'inâyât: İyilikler, cömertlikler.

Eger fazl-ı 'inâyâtıñ olursa derdime dermân

Ne gam guşsa baña gayrı işimde hiç melâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 51). [fazl-ı 'inâyât, -ın]

fazl-ı yezdâni: Allah'ın ihsanı.

İrelden **fazl-ı Yezdâni** dilâver eyledüm cânı

Yañıldup 'aşk-ıla nefsi işin nerd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 7). [fazl-ı yezdâni,]

fazlîñ imiş: Fazlınmış, faziletinmiş, üstünlüğünmüş.

Fazlîñ imiş bildüm açan

Senden yaña yol pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 15). [fazlîñ imiş,]

fazlîñ vaşfi: Allah'ın üstünlük sıfatları.

Ey Ta'âlâ kankı fazlîñ vaşfını şerh eyleyem

'aşk derdiñ cur'asın nüş eyledüm mürvet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 23). [fazlîñ vaşfi, -nı]

fazlu'llâh: Allah'ın fazlı.

Şöyle bil irmeyiserdür ayağı tozına el

Ehl-i derdiñ 'aşk elinden çünki **fazlu'llâh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 8). [fazlu'llâh,]

fedā: Bir şey uğruna değerli bir şeyden vazgeçme, uğruna verme.

Ey şifātūñ kul hüva'llāhü aḥad

Anuñ-içün yoluña cānlar **fedā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4). [fedā,
]

Zehi sulṭān-ı 'ālî-şāh senüñdür bu yüce dergāh

Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ gönül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 14). [fedādur, -dur]

Cānı biñ olsa **fedādur** yoluña Ümmî Sinān

Mürvetiñ ḥaḫḫı anı kıлма firāḫat Murtaẓā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 49). [fedādur, -dur]

Eyā cānlar içinde cān **fedādur** yoluña cān baş

Be-ḥaḫḫ-ı āyet-i Ḳur'ān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 1). [fedādur, -dur]

Eyā cānlar içinde cān **fedādur** yoluña cān baş

Be-ḥaḫḫ-ı āyet-i Ḳur'ān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 2). [fedādur, -dur]

Gönüller derdine dermān **fedādur** yoluña cān baş

Efendim Mazḥarî Sulṭān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 3). [fedādur, -dur]

Gönüller derdine dermān **fedādur** yoluña cān baş

Efendim Mazḥarî Sulṭān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 4). [fedādur, -dur]

Ḳarārım yok benüm sensiz ki sensin dīnim imānım

Efendim Mazḥarî Sulṭān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 8). [fedādur, -dur]

Ḳurāb adıyla bülbulüñ adın añmağa 'ār itdüm

Efendim Mazḥarî Sulṭān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 12). [fedādur, -dur]

Eger cehrî eger maḥfî ki va'llāhi budur sözüm

Efendim Mazḥarî Sulṭān **fedādur** yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 16). [fedādur, -dur]

Eger yaḥşî eger yatlı olupdur bâbîña bende

Efendim Mazḥarî Sultân **fedâdur** yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 20). [fedâdur, -dur]

Kör olsun iki ‘âlemde iki yüze bağan gözler

Efendim Mazḥarî Sultân **fedâdur** yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 24). [fedâdur, -dur]

Bi-ḥamdi’llâh nûrum buldum gerekmez gayrı nûr bâña

Efendim Mazḥarî Sultân **fedâdur** yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 28). [fedâdur, -dur]

İrelden dest-i dermânîñ oñuldu bende hep yâra

Efendim Mazḥarî Sultân **fedâdur** yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 32). [fedâdur, -dur]

Teraḥḥum kıl kerem eyle ki bî-çâre naḥîfiñdür

Efendim Mazḥarî Sultân **fedâdur** yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 36). [fedâdur, -dur]

fedâ kıl: Uğruna verme, gözden çıkarma, feda etmek.

Ümmî Sinânî ey Ḥudâ eyleme kapuñdan cüdâ

Kılsun cânî saña fedâ aldanmasın qurı lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 14). [fedâ kıl, -sun]

Câmî cânânîñ elinden nûş umarsañ ‘aşq-ıla

Başî meydâna koyup câmî **fedâ kıl** yürî var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 20). [fedâ kıl,]

Ḥaḡ için anlar bu yolda cân u baş terk eyledi

Sen nice fedâ kılasın dîniñî cem‘-i mâla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 8). [fedâ kıl, -a, -sın]

Bu cihânîñ naḡşına çün sen seni kılduñ fedâ

‘âlem-i aşliyyede Rahmândan olduñ bî-ḡaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3). [fedâ kıl, -du, -n]

Kim ki **fedâ kıla** yoluñda cânî

Bulupdur sırr-ıla dürr-i ma‘ânî (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 37). [fedâ kıla, -a]

fedā ol: Uğrunda yok olmak.

Her kim ‘irfān şāhibidür cān baş olsun fedā

Ger fakīr ü ger ğanīdür şeyḫ u pīr u ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 29). [fedā ol, -sun]

N’ola anuñ yolına cümle ‘ālem olsa fedā

Muştafāniñ ‘aşkına çün baş ile cāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 11). [fedā ol, -sa]

Kimdür ol māhiñ yolında var varından geçmeyen

Cān fedā olsun yolında baña cānānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8). [fedā ol, -sun]

Sen hidāyet kıl bu yolda cān u baş olsun fedā

Ḥurmetine ḫurbetine şādıķu’l-va’dü’l-emīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9). [fedā ol, -sun]

Derdiñden āhir dünyede şafā degüldür yā Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 2). [fedā ol, -sun]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun senüñ yā Rab

Ḥıyāliñ cāna bey’ eyler bāzārıñ zevķı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 3). [fedā ol, -sun]

Cān fedā olsun cihān şāh begi berri yoluña

Ḳal’a-i gevher-nigīnden umaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 23). [fedā ol, -sun]

Vaşlıñ revā kıl ey Ḥudā ol küntü kenzu’llāh için

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2). [fedā ol,]

fehmi: Anlamak, idrak etmek, kavramak.

İlāhī ḳudretiñle ḳıl münevver ḳalb-i insāni

Beşer **fehmi** ḳalup ‘āciz unutsun mekr-i āfāķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 4). [fehmi, -i]

Ol dağı **fehm** ile Rüknuddine telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘aşk-ıla dōst bāğınıñ ħandānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 27). [fehm,]

Ol dağı **fehm** ile ‘İzzüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün bu ħarîkat sırrınıñ sulţanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 41). [fehm,]

Ol dağı **fehm-ile** Şemsüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün bu ħarîkat ehliniñ merdānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 53). [fehm-ile, -ile]

fehm eyle: Anlamak.

Ehl ü ‘ayāl küllî baña fehm eyledüm düşmānımıñ

Senden āħar bir kimseden bulmamıñam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7). [fehm eyle, -dü, -m]

Küfr ü imān neydügin fehm eylemez yoğdur necāt

Fāsıkuñ ħalbinde her dem İblisiñ iğvāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 13). [fehm eyle, -mez]

Nefsini fehm eyleyendür ‘arif-i bi’llāh olan

‘Ārifiñ ħalbini envār eyleyen işrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 15). [fehm eyle, -y, -en, -dür]

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydügin

Melek bilmez ne bilsün cin ‘ilm içinde esrārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5). [fehm eyle, -dü, -m]

Remzimi fehm eyleriseñ diñlegil mi ‘mārlıgım

Cān göziyle gözleriseñ gör benüm bāzārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1). [fehm eyle, -r, -i, -se, -n]

Dir Sinān Ümmî vücūdum aña bir kār-ħānedür

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 18). [fehm eyle, -mez]

‘İlm-i ħikmet ehline söyle ledünni terkibin

Cān ilinden görilen **fehm eyle** sırrı’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 24). [fehm eyle,]

Ehl-i hâliñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblīs ü Şeytānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,
Mısra 11). [fehm eyle, -mez]

Zâhidiñ güftārını fehm eyledüm küllî recā

‘Aşıkıñ her kavli fi’li ḥasbeten li’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 17). [fehm eyle, -dü, -m]

fehm it: Anlamak. II Tanımak.

Mü’ mine raḥm itmeyen şeytān müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen insān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
149, Mısra 2). [fehm it, -me, -y, -en]

fehm ol: Anlaşılmak, idrak edilmek.

Fehm olındı evvel āḥır uyılan kimdür ne ğam

Senden oldı işnā ‘aşer nev’-i imāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 7). [fehm ol, -ın, -dı]

felek: Âlem, dünya, felek.

İrişmez işiñe kimsenüñ ‘aqlı

Felekde çarḥı devvār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6).
[felekde, -de]

felek: Baht, talih, kader.

Ey **felek** n’ itdüm saña ḥoş bağladuñ bāğ üstine

Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 1). [felek,]

fenā: Kulun benliğinin Allah’ın varlığında yok olması, eşyanın nazarından silinmesi,
kesret aleminin kayıtlarından sıyrılıp Hakk’ın tasarrufu altına girmesi hali,
fenafillah.

Didiler çün-kim **fenādur** ṭālibiñ sermāyesi

Anuñ-içün her nefes selḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 5). [fenādur, -dur]

Göñül bir kim **fenā** kim beķā ister

‘Āşıklar yanmaĝa geldi cihāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 9*).
[fenā,]

fenā: Fani, geçici, sonu olan.

Fenādan şoñ fenā buldı

Geçüp sevdā-yı ‘uķbādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 3*).
[fenādan, -dan]

Sen beķāsın sen beķāsın yā Ğanī

Biz **fenāyuz** biz faķîrüz biz gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 22*).
[fenāyuz, -y, -ız]

Mihnet-ile bu **fenāda** cāniña kılduñ cefā

Dôst iline sırr-ıla seyrāndan olduñ bî-ķaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 11*). [fenāda, -da]

Kim ki ‘aşķ-ıla **fenāda** zār u giryān olmadı

Ķalışar yevmü’l-cezā şehrinde bî-şek āh u zār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 27*). [fenāda, -da]

Yalıñuz işbu **fenādan** bulmadı kimse ħalās

Ey Sinān Ümmī düşegör bir yüzi ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 17*). [fenādan, -dan]

Ey göñül geç bu **fenādan** şöyle bî-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül içün dün ü gün zār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1*). [fenādan, -dan]

Bil senüñ ķalbiñde Ħaķdan ĝayrı şuret kılmaya

Dil **fenā** vü ger beķā naķşına mā’il olmaya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6*). [fenā,]

fenā: Yok olmak, zeval bulmak.

Ol beķādan bu **fenāya** şol Ğanī

Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 11*).
[fenāya, -y, -a]

Kim ki meydānımda bir cān virdise biñ cān alur

Bir beķādur kim **fenāsız** şād u ħandāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 22*). [fenāsız, -sız]

fenā: *Fânî, geçici; sonu olan.*

Ten **fenâdur** kıl fenā evvel fenā ölmezden öñ

Cān beḳâdur ir beḳāya sen seni Raḥmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 11*). [*fenâdur, -dur*]

fenā bâğı: *Yokluk bahçesi, dünya.*

Bu fenā bâğında bâğa urma zinhār özünü

Gör gülîstān illerinde alma vü ayva ‘ünnāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 15*). [*fenā bâğı, -ın, -da*]

fenā bul: *Yok olmak.*

Fenā bulsa ḳamu evlād

Daḫı ābā vü hem ecdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 5*). [*fenā bul, -sa*]

Fenādan soñ fenā buldı

Geçüp sevdā-yı ‘uḳbādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 3*). [*fenā bul, -dı*]

Gördücegüm söyleyeyin ‘aceblemeñ ḫālim bilen

Zāhir bāḫın fenā bulan sır iline sultān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6*). [*fenā bul, -an*]

Cān beḳā iḳlîminiñ evṣāfına düşdi gider

Ten vücūdında fenā buldı merāsım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 12*). [*fenā bul, -dı*]

Cüş itdi deryā-yı vaḫdet ḳamu varlık fenā buldı

Eşer ḳalmadı hîç benden cihet yoḳ lâ-mekān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3*). [*fenā bul, -dı*]

Vaşf-ı tis‘āndan **fenā bul** sen daḫı yoḳlardan ol

‘İlm-i sırdan lî ma‘a’llah bulasın vaḳt-ı zamān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 31*). [*fenā bul,]*

fenā dünyā: *Geçici dünya.*

Miřālinde **fenā dūnyā** oturmuş köhne pīr ancak

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi nūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1). [fenā dūnyā,]

fenā ev: Fani ev; dünya, alem.

Bu fenā evden göçüp Ḥazretiñe varmaqlığı

Ol Ḥabībīñ ḥurmetiyçün kıl bize āsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 15). [fenā ev, -den]

fenā eyle: Yok etmek.

‘aşk odına yana yana

Hep varımı eyle fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 6). [fenā eyle,]

Ten fānīdür eyle fenā hergiz koma nefse binā

Gir bātınıñ esrārına ‘ilm-i ledünden al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9). [fenā eyle,]

Gerçek erler Ḥaḫ yolında varlığın eyler fenā

Sālikiñ ḳalbinde Ḥaḫdan ğayrınıñ ifnāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 7). [fenā eyle, -r]

fenā fi’llāh ol: Fenâfillah, tefâni sırrı da denilen, "ölmeden önce ölmüş gibi olup" yokluk sırrına ermek, Allah'ın varlığında yok olmak, erimek.

Olam bunda fenā fi’llāh bulam anda beḳā bi’llāh

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 27). [fenā fi’llāh ol, -am]

fenā kıl: Yok olmak.

Ger dilerseñ kim bulasın anda sen dārü’s-selām

Gel fenādan öñ fenā ol gel **fenā kıl** ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8). [fenā kıl,]

Tecellī zātūñ pertevi varlık tağın kılusun fenā

Aç len terānī perdesin Mūsā Kelīmullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 19). [fenā kııl,]

Çünkü ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey kıılan ‘ahdi fenā kıavliñ kıanı peymānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 4). [fenā kııl, -an]

Göñlümi yağmaladı derdiñ beni kııldı fenā

Her kimi görse gözüüm seni soram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 15). [fenā kııl, -dı]

Ḥvāce-i kevineyn olursañ gel **fenā kııl** ihtiyār

Ḳāl ü kıiliñ kııl ḥayāliñ ‘aşkı odıyla nūrı nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 41). [fenā kııl,]

fenā mülk: Sonlu ülke; dünya.

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenā mülke

Murādım olduğın şoymağ hiçābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 15). [fenā mülk, -e]

Gel ey göñül bunda mekân tuşulmaz

Fenā mülki dirler oynar ütülmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2). [fenā mülki,]

Bu fenā mülkünde ‘aşkı cān virüp baş oynadan

‘Āşkıñ aḥvāli sırrın kim bilür merdānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 15). [fenā mülkü, -nde]

fenā ol: Yok olmak.

‘aşkı-ıla dîzār için olmağ fenā faḥrım-durur

Zühd-ile ğilmān için ma‘müre göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 11). [fenā ol, -mak]

Ben irişince ol Ḥāna küllī varum oldu fenā

İsmā‘ilem kıydum cāna kıurbānyam kıurbānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11). [fenā ol, -dı]

Ey Sinān Ümmī kamu varlık olur āhır fenā

Vuşlat imiş kişiye bu dünyede şöbet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 13). [fenā ol, -ur]

Sensin ol Cebbār-ı ‘ālem zü’l-celāl

Qahr iderseñ yek nefis olur fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 12). [fenā ol, -ur]

fenā urğanı: Yokluk, yok olma halatı.

Genc ü mālüm bağlamışam ben fenā urğanına

Ger metā’ımdan şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3). [fenā urğanı, -na]

fenā vir: Yok etmek, mahvetmek.

Ṭakın bu seyfiñ aqvāsın cihādü’l-ekberi aıla

Ḥicāb-ı māsiva’llāha fenā virüp kırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4). [fenā vir, -]p]

Yağduñ vücūdumı külhān eyledüñ

Fenā virmek dilersin cism ü cāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 6). [fenā vir, -mek]

fenādan öñ fenā ol: Ölmeden önce ölmek, dünyaya olan bağlılığı yok etmek.

Ger dilerseñ kim bulasın anda sen dārü’s-selām

Gel **fenādan öñ fenā ol** gel fenā kıl ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8). [fenādan öñ fenā ol,]

Gel **fenādan öñ fenā ol** kim ziyān itmeyesin

Rü’yet-i Ḥaḡ görine şāyed senüñ seyrāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 13). [fenādan öñ fenā ol,]

fenā-ender-fenā: Yokluk içinde yokluk; fenâfillah, tefâni sırrı da denilen, "ölmeden önce ölmüş gibi olup" yokluk sırrına ermek, Allah'ın varlığında yok olmak, erimek.

Fenā-ender-fenā ile yoluñda

Be-ḡaḡḡ-ı yā Ğanī Ādem ü Ḥavvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 13). [fenā-ender-fenā,]

Daşı **fenā-ender-fenā** içi beķā-ender-beķā

Sırrı liķā-ender-liķā olmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 11*). [*fenā-ender-fenā,]*

Gerçi zāhir göz-ile gördüñ **fenā-ender-fenā**

Ġāfil olma bātını gör küntü kenzu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 3*). [*fenā-ender-fenā,]*

Ol **fenā-ender-fenā** kıalmaya hergiz nik ü nām

Maħv olursañ 'aşķa küllī varlığıñ ĥaķdur tamām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 7*). [*fenā-ender-fenā,]*

fenā-ender-fenā eyle: Yokluk içinde yokluk eylemek || Allah'ın varlığında yok olmak.

Eyle fenā-ender-fenā

Buldur beķā-ender-beķā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 37*). [*fenā-ender-fenā eyle,]*

fenā-ender-fenā kıl: Yokluk içinde yokluk kılmak, Allah'ta yok olmak.

Evliyānıñ himmeti kıldı fenā-ender-fenā

Tevhīd-i zāt-ı İlāhī göñlümüñ mi'mārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 9*). [*fenā-ender-fenā kıl, -dı]*

fenā-ender-fenā ol: Yokluk içinde yok olmak; fenâfillah, tefâni sırrı da denilen, "ölmeden önce ölmüş gibi olup" yokluk sırrına ermek, Allah'ın varlığında yok olmak, erimek.

Biz fenā-ender-fenā olduğumuz tañ gelmesün

Mürşid-i kāmil yüzinden vaşl-ı sübhānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 7*). [*fenā-ender-fenā ol, -dug, -umuz]*

Ĥarābāt ehliyem varım fenā-ender-fenā oldı

Ne bilem var mı emşālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 21*). [*fenā-ender-fenā ol, -dı]*

fenā-ender-fenā ol: Yokluk içinde yokluk; fenâfillah, tefâni sırrı da denilen, "ölmeden önce ölmüş

Fenā-ender-fenā olan ne hoşdur

Gümān ehline isbātūñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 25).

[fenā-ender-fenā ol, -an]

fenā-fi'llāh maḳāmı: Aşığın her şeyden vazgeçip Allah'ta yok olması durumu.

Fenā-fi'llāh maḳāmına

Ulaşan maḳvū'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 11). [fenā-

fi'llāh maḳāmı, -n, -a]

fenā-fi'llāh ol: Allah'ta yok olmak.

Gören dostuñ dizārını

Bugün fenā-fi'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 8). [fenā-

fi'llāh ol, -ur]

fendeli: Hünerli, marifetli.

Şındı gönül şışesi dökdi gülābın yire

Reyhān idüp almağa vāy bir eli **fendeli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,

Mısra 8). [fendeli,]

ferāğat: Vazgeçmenin, gönül tokluğunun verdiği rahatlık, huzur.

Gel **ferāğat** hırkasın gey eyleme kimseye dağ

Ey Sinān Ümmî geçe gör da'vî-i esrārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,

Mısra 13). [ferāğat,]

ferā'iz 'ilm-i 'ām: Bütün Müslümanlara farz olan ilim.

Fıkh ferā'iz 'ilm-i 'āmdur 'ām-ile hāş olma kim

Hāşılıñ ḥarca vefā kılmaz akçe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

4, Mısra 7). [ferā'iz 'ilm-i 'ām, -dur]

ferd: Eşi olmayan, eşsiz kimse, tek, Allah.

Dilimde devr ider virdiñ

Ki müştākıyam ol **ferdiñ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 26). [ferdiñ,

-in]

Cins-i mişliñ hem nazîriñ yoğ senüñ

Vāhid ü **Ferd** ü ađad kân-ı ‘aťā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8). [ferd,]

‘aşka hem-rāh ol hemîşe diñleme kimse ünin

Ol Gānî **Ferd** ü Çālābdan sem ‘iñe ire ğıťāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10). [ferd,]

Vāhid ü **Ferd** ü Ağaddur dā’ imā zıkr itdügi

Zākiriñ şalbinde her dem tevĥidiñ deryāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 15). [ferd,]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāhid ü **Ferd** ü Ağad raĥmānıyam raĥmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 16). [ferd,]

Kemāl-i ĩudretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîĥ iderler **Ferd** ü Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 12). [ferd,]

Şerîkim yoğ nazîrim yoğ Eğad **Ferdim** vezîrim yoğ

Bi-küllü işbu mevcūdāt te‘avvüz ĩıldıĥı ĥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [ferdim, -im]

ferdā: Yarın, gelecek zaman.

Ŧālibiñ yoğdur řarārı zāhidiñ **ferdāsına**

Vuşlat-ı dîzāra şarşu cānı ĩurbāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7). [ferdāsına, -sı, -na]

ferdā: Ertesi ĥün, yarın, ahiret || ahiret endişesi.

Ben zāhidiñ ĥavĥāsın terk eyledim **ferdāsın**

Bu vücūdum řatresin ‘ummān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [ferdāsın, -sın]

ferd-i çalab: Allah.

Ger 'ināyet olmaya ferd-i Çalabdan āh u vāh

'Aql-ı rūhānī çerisin leşker-i nefsim başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 11). [ferd-i çalab, -dan]

ferhād: Ferhad. Meşhur Ferhad ile Şirin hikâyesinin erkek kahramanı.

Hayāl-i hâşret-i derd-i Şirinden

Varup **Ferhādlayın** tağlar delem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 8). [ferhādlayın, -layın]

'aşk degül mi **Ferhādıñ** zār-ıla tağlar deldügi

Ger Şiriniñ hâşretinden āh idüp darb urısa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 69). [ferhādıñ, -ın]

fermān: Emir, buyruk, irade.

Aç gözüñ Ümmî Sinān dostı bunda göre gör

Dost dîzārın görmege ehline **fermān** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 14). [fermān,]

Nefsim degül söyledüğüüm rūhum hāludur didüğüüm

Bunda gelüp uğradüğüüm ol şāhımıñ **fermānıyam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 24). [fermānıyam, -ı, -y, -am]

Ümmî Sinānıñ cānı dā'im 'aşkıñ **fermānı**

Dir anuñ-içün imānı ben 'işyānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 17). [fermānı, -ı]

Dervîşe bî-cān gerekdür cāna cānān isteyen

Ehline **fermān** gerekdür 'ilm ü 'irfān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2). [fermān,]

Adı 'aşkdur yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez gayrı **fermānı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 14). [fermānı, -ı]

Ol dağı bil Hıvāce-i Dāvūda telkīn eyledi

Anuñ-içün cānı başı Hālīkīñ **fermānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 10). [fermānidur, -ı, -dur]

fermān: Emir altında, tabi, itaat eden.

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ hep emrine **fermān** cihān hükminde pür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10). [fermān,]

Emriñe **fermāndur** senüñ kün fe-kān

Nārı Halîle gülzār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9).
[fermāndur, -dur]

Eger insān eger hayvān her eşyā emriñe **fermān**

Ki senden gayrıdan ey Cān kamu hālka Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 19). [fermān,]

fermān eyle: Emretmek, buyurmak.

Seyr idüp sırran bekā mülkin bu dil mürği hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 16). [fermān eyle, -se, -n]

Bu ‘aklı bu nefsi cānı emrine

Görüñ ‘aşkı nice fermān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 32).
[fermān eyle, -di]

fermān id: Emir ve buyruk vermek.

Ey vücūduñ ‘aşkına fermān iden Perverdigār

‘aşkıñı ‘irfānına burhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 1). [fermān id, -en]

fermān ol: Uymak, tabi olmak.

Kimdür ol hāniñ yolında var varından vaz gelen

‘aşkına fermān olan ferdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8). [fermān ol, -an]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ şem‘ine pervāneyem

‘aşka fermān olduğumdan yine ol hānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 20). [fermān ol, -dug, -um, -dan]

‘aşka fermān olmayanlar varlığından geçmedi

Kim ki ‘aşka yār olursa dāra ber-dār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 9). [fermān ol, -ma, -y, -an, -lar]

‘aşka fermān olduğum ‘ayb olmasun añlayana

Dir Sinān Ümmī bu yolda ben ‘azīm-kār bulmuşam (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 15). [fermān ol, -dug, -um]

‘aşka fermān olduğumdan hamdü li’llāh çok şükür

Baħr-ı zāta maħrem oldum kalmadı aġyārılığım (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 13). [fermān ol, -dug, -um, -dan]

‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın yañılan

Görmedi ‘aşkıñ belāsın hayf ola şol ādeme (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 7). [fermān ol,]

‘aşk alup benden beni zātında kurbān itdügi

İki ‘ālem emrine fermān olan sulţānedür (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 20). [fermān ol,]

Cümle ‘ālem saña fermān olursa

Senüñ eksikleriñ oñup bitilmez (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9). [fermān ol, -ur, -sa]

Baña fermān olan her dem kılur tevħīdime ikrār

Kılursa kancaru ‘azmi özünde aña mihmānam (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 17). [fermān ol, -an]

Sinān Ümmī baña fermān olupdur eyledüm hayrān

Dilinde söylenen ‘irfān hemān ol nūr-ı Yezdānam (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 33). [fermān ol, -updur]

Adı ‘aşkdur yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez ġayrı fermānı (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 14). [fermān ol, -updur]

Nefsine fermān olup cān iklīmin eyler ħarāb

Lā diyüp illā dimez ol ħān müselmān olmadı (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 13). [fermān ol, -up]

Bunca sürdi ħüküm beni ne düni bildüm ne günü

Kankısına fermān olam yokdur mecālüm varası (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 20). [fermān ol, -am]

ferrās: Süpüren, çöpçü, hizmetçi || âşık.

Derdi meydânında her dem ke'l-ferâş olan bu cân

Umaram şâhib- 'atâ terk itmeye **ferrâşını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 12*). [*ferrâşını,]*

feryâd: *Haykırış, çığlık; figân, inleme.*

Hemân budur saña **feryâd**

Umar cân senden istimdâd (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 7*).
[*feryâd,]*

Luftını kıhrında pinhân eyledi ol pâdişâh

Derdini dermân virüpdür âhıma **feryâduma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 4*). [*feryâduma, -ım, -a]*

feryâd id: *Feryat etmek, inlemek.*

Nice bülbül gibi feryâd idersin

Hüviyyet mülkine karşı uç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 15*).
[*feryâd id, -er, -sin]*

feth eyle: *Fethetmek, ele geçirmek.*

Genc-i kimyâ bâbını **feth eyle** dilde ey Kerîm

Derdlü 'aşkılarıña dermân olan her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 17*). [*feth eyle,]*

feth it: *Eksiksiz olarak anlayıp kavramak.*

Oğudum 'aşkıñ kitâbın

Feth itdüm ene'l-hak bâbın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 18*). [*feth it, -dü, -m]*

feth-i bâb ol: *Kapıların açılması, Hiç bir engelle karşılaşmadan muradına ermek.*

Evliyânın ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġâfil olma kim o yüzden ola saña feth-i bâb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 26*). [*feth-i bâb ol, -a]*

Yandı ciger oldu kebâb dilerem ola feth-i bâb

Nüş itmege âb-ı hayât mestâne gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 11*). [*feth-i bâb ol, -a]*

fettāh: Kapalı şeyleri, lutuf ve rahmet kapılarını açan, Allah'ın isimlerindedir.

Bi-ḥamdi'llāh gözüm açdı o **Fettāh**

Uyardı uykudan oldum şafādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 27).
[fettāh,]

fettān eyle: Fitne çıkartmak.

Bilmez Ümmî Sinān ağı kararı

Görün 'aşkı nice fettān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 40).
[fettān eyle,]

fetvā: Şeyhülislam ve müftülerin verdikleri din hükümleri.

Bil ki **fetvāniñ** nedür taqvāsı añlañ 'ayān

Ġayr-ı Hāḳḳa devr idüp Hūdān dönüp kaçmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 31, Mısra 11). [fetvāniñ, -nın]

feyz: Nîmet, bağış, ihsan, kerem.

Var ise 'aql-ı evvelden naşibiñ kısmetiñ **feyziñ**

Rumüzundan idüp pür-tāb getürsün bir haber elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 5). [feyziñ, -i, -n]

Ol daḥı Seyyid 'Ali Hāşimîye telkîn eyledi

Kesret içre cām-ı vaḥdet **feyziniñ** 'atşanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 20). [feyziniñ, -i, -nin]

feyz: Allah tarafından kula lutfedilen ve ilham yoluyla kalbe gelen şey, vâridat.

Hümâyün kürdü bu cisme irişdi **feyzi** her isme

Ḥıṭāb olundu bu resme leyse ke-mişlihî sultānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 3). [feyzi, -i]

feyz: Bereket, bolluk, verimlilik.

Zikr-i zātuñ **feyzidür** cān mülküne āb-ı revān

Ḳalbimi ṭāhir kılan yā Rab zülālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66,
Mısra 5). [feyzidür, -+idür]

Gelür ol baħr-ı muṭlaħdan ledünnî ‘ilminiñ **feyzî**

Dolar ħalbe aħar dilden ‘irfānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 15*). [feyzî, -i]

feyz ırgür: *Feyz, bereket ulaştırmak.*

İhtiyāc oldum bugün bir ħatre vařluñ meyine

Anca teşne dillere feyz ırgüren ‘ummān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 6*). [feyz ırgür, -en]

feyzān: *Feyizler, bereketler.*

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telħin eyledi

Ṭālibine irişen bu tevħidiñ **feyzānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 14*). [feyzānidur, -ı, -dur]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telħin eyledi

Ṭālibine irişen bu tevħidiñ **feyzānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 18*). [feyzānidur, -ı, -dur]

feyz-i aħmed: *Hz. Muhammed'in feyzi, ihsanı.*

Pir yüzinden bildüñise āb-ı ħayvān neydügin

Feyz-i Aħmedden gelen āb-ı revān ırmaħ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 20*). [feyz-i aħmed, -den]

feyz-ı faźlu 'llāh: *Allah'ın feyzinin bereketi.*

İşler Sinān Ümmî ħaṭā niħün ħaṭāya yüz ṭuta

Gelsün diyü Ħaħdan ‘aṭā ol **feyz-ı faźlu 'llāh** içün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 26*). [feyz-ı faźlu 'llāh,]

feyz-i ħaħ: *Allah'ın ihsanı.*

Bu Sinān Ümmî bugün ‘aşk baħrınıñ saħķāsıdur

Feyz-i Ħaħdan ħalb şehrin şuvaran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 18*). [feyz-i ħaħ, -dan]

feyz-i ilāhî: *İlahî feyiz, Allah'tan gelen ihsan, bereket.*

Sehâb olur göge ağar mağar olur yere yağar

Ėayât bulur virür her Şey Şemer feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 50*). [feyz-i ilâhî, -den]

Kimin Şâfî celâl eyler kimin Şâfî cemâl eyler

Ėamusından bulur insân toğar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 52*). [feyz-i ilâhî, -den]

Sekiz cennet münevverdür müzeyyendür cemâlinden

Yedi Şamu celâlidür kızar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 54*). [feyz-i ilâhî, -den]

Eger zâhirde var Őađlar eger bâtında var bâğlar

Zâhir bâtın akup Őađlar Şular feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 56*). [feyz-i ilâhî, -den]

UĞan kuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten ezhâr u sünbüller koğar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 58*). [feyz-i ilâhî, -den]

Anuñ ismin soran kimse müsemmedan bulur envâr

MuvaĖhid zâkiriñ ĕalbi tolar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 60*). [feyz-i ilâhî, -den]

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem oldur sâni‘-i ĕudret

Bu taĕdîri ĕalem levĖa yazar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 62*). [feyz-i ilâhî, -den]

Gider ĕıŐ yaz olur eyyâm yağar yağmur biter en‘âm

Gice gündüz döner aĕŐam seğer feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 64*). [feyz-i ilâhî, -den]

Ėaĕâyıĕ iliniñ ismin didiler ba‘zılar lâhût

‘Ammâ andan ötesidür gelür feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 66*). [feyz-i ilâhî, -den]

Dağı andan ötesine melek mürsel nebî Şığmaz

Buña göre kıyâs eyle yanar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 68*). [feyz-i ilâhî, -den]

Anuñ sırrı münezzehdür aña efĕâr u ‘aĕl irmez

Liyâĕatınca ‘ârifler yazar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 70*). [feyz-i ilâhî, -den]

Niçe biñ merd-i kāmiller tamām cehd itse biñ yıllar

Muḥālen-der-muḥālendür yeter feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 72). [feyz-i ilāhî, -den]

Sinān Ümmî bugün ğavvāş olup deryā-yı vahdetden

Ḥaḳāyık bahrınıñ dürrin dizer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 74). [feyz-i ilāhî, -den]

Gel ey şāhib-me‘ānî gör naẓar feyz-i İlahīden

Ḳulaḳ tut cān-ıla diñle ḥaber feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 1). [feyz-i ilāhî, -den]

Gel ey şāhib-me‘ānî gör naẓar feyz-i İlahīden

Ḳulaḳ tut cān-ıla diñle ḥaber feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 2). [feyz-i ilāhî, -den]

Muṣaffādur bugün ḳalbim dü ‘ālem mā-cerāsından

Göñül bir şey’e zamm olsa keser feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 4). [feyz-i ilāhî, -den]

Temāmet anı zıkr itmek hemān zātına maḥşūşdur

Egerçi külli zākirdür eṣer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 8). [feyz-i ilāhî, -den]

Ḥaḳāyık ‘ālemi oldur ḳılır mevci hezārān biñ

Füyüz eyler ki her cinse bulur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 16). [feyz-i ilāhî, -den]

Ḥaḳāyık intihāsında idindi kendüye maḥbüb

Ḥabībinden ḳılır her şey yazar feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 18). [feyz-i ilāhî, -den]

Ḥaḳāyıkda ḳamu insān bu tevḥīdiñ kemālidür

Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 20). [feyz-i ilāhî,]

Didi ıtlāḳıyetinde Hū lā-ilāhe illā Hū

Pes andan Aḥmediñ zātı olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 22). [feyz-i ilāhî, -den]

Eḥadiyyetde çün didi Hū lā-ilāhe illā Hū

Ḥaḳīḳat-i mürselīn anda olur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 24). [feyz-i ilāhî, -den]

Didi çün vâhıdiyyetde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Nebîler gayrı mürseller olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 26*). [feyz-i ilâhî, -den]

Bu üç nev'-i haķıķatlar olupdur zâtına mazhar

Velâkin Muştafâ ekber alır feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 28*). [feyz-i ilâhî, -den]

Ehadiyyetde çün didügi lâ-ilâhe illâ Hû

Haķâyıķ evliyâ anda olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 30*). [feyz-i ilâhî, -den]

Didi pes vâhıdiyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Haķâyıķ-ı muķarrebler olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 32*). [feyz-i ilâhî, -den]

Didi çün hâlıkıyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Pes ebrâr-ı haķâyıķlar olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 34*). [feyz-i ilâhî, -den]

Bu üç nev'-i haķıķatlar olupdur vechine mazhar

Velâkin cümle hâlince alır feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 36*). [feyz-i ilâhî, -den]

Kesilmez pertevi hergiz o baķrıñ bir nefes añla

Her eşyâ her bir ism-ile umar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38*). [feyz-i ilâhî, -den]

Her eşyâ mevcidür anuñ atar deryâ-yı muţlaķdan

Ķamu yer gök tolar eşyâ bezer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 40*). [feyz-i ilâhî, -den]

Yaratdı evvelâ 'arşı ki düzdi altına kürsî

Ķamu gökler olup tölâb döner feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 42*). [feyz-i ilâhî, -den]

Bilüñ kim baķr-ı muţlaķdan bu tevĥîdiñ kemâlâtı

Ķıyâ alır nücüm u şems ķamer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 44*). [feyz-i ilâhî, -den]

Ne kim var cümle maĥlûķât ķamu andan alır ķuvvet

Melek cin div eger şeytân beşer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 46*). [feyz-i ilâhî, -den]

Eger berren eger baħran çün anuñ pertevindendür

Deñiz ka' rındağı maħlūk ƙanar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 48). [feyz-i ilāhî, -den]

Eger sen 'ilmin isterseñ ħaƙıƙat tevĥîd-i zātıñ

Gözüñ aç ƙıl nazar gör ne toĝar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 6). [feyz-i ilāhî, -den]

Muvaĥĥiddür anuñ zātı ebed hergiz ƙarār itmez

O zikriñ mevcidür envār süzer feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 10). [feyz-i ilāhî, -den]

Ƙaçan kim baħr-ı muṭlaƙdur bu zikriñ pertevi ṭolsa

Gelür ol zāt-ı nūrına başar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 12). [feyz-i ilāhî, -den]

Pes andan zāt-ı nūrîde ƙılır tevĥîdine iƙrār

Ĥaƙāyık iƙlîmin ƙaplar gelür feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 14). [feyz-i ilāhî, -den]

feyz-i nehr: Bolluk, bereket nehri.

İsm-i zātıñ feyz-i nehrinden şuvardılar şehrini

Ƙalmasun ƙatre vücūduñ baħr-ı 'ummān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7). [feyz-i nehr,]

feyz-i raħmān: Allah'ın bolluk ve bereketi.

Benüm sırrım kemālıdur ki dilde söylenen her dem

Kimin zāhir kimin bāṭın ƙıluram feyz-i Raħmānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 14). [feyz-i raħmān, -am]

fezküru 'llāhe ƙıyāmen ĥôř řırāṭa 'l-müstekîm: "Her zaman Allah'ı zikredin ki doğru yolda olabilirsiniz." anlamında Arapça ifade.

Fezküru 'llāhe ƙıyāmen ĥôř řırāṭa 'l-müstekîm

Berzaĥ ili perdesin bu zıkr-ile açmaƙ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 9). [fezküru 'llāhe ƙıyāmen ĥôř řırāṭa 'l-müstekîm,]

fezƙurûnî: Fezƙurûnî: "Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!" (Bakara 2/152) ayetinden iktibastır.

Fezkürünî didi Hudâ

Qur'an-ıla itdi edâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 5). [fezkürünî,]

Fezkürünî ol dün ü gün dürişügör derd-ile

Hâl içinde hem-dem-i Seyyid-i Muhtâr ol yûri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 7). [fezkürünî,]

fezkürünî ezkürküm: Fezkurûn ezkürküm : “Öyle ise siz beni (ibadetle) anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!” (Bakara 2/152) ayetinden iktibastır.

Fezkürünî ezkürküm gör ne dir Rabbiñ saña

Şoḥbetiñden fâriğ olma bekle Haḫkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 7). [fezkürünî ezkürküm,]

fi'âl: İşler, ameller.

Buyurduñ çün aṭı' u'llāh yaratduñ her şeyi li'llāh

Diyeler tā ki zikru'llāh yeg andan min **fi'âl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18). [fi'âl,]

fiğân: Istrapla bağıрма, haykırma, feryat.

Bülbülem āh u **fiğânımdan** murādım her nefes

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3). [fiğânımdan, -ım, -dan]

Mürğ-ı bülbülün **fiğânın** görmemiñ ey bî-başar

Niçe zārī kılmaya nūr-ı gülistān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9). [fiğânın, -ın]

Ḥasretiñ aḫşamınıñdur pādişāhım bu **fiğân**

Ḥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 25). [fiğân,]

fiğân id: Feryat etmek, inlemek.

Fiğân idüp didüm yā Rab suçum ne

Didi beni koyup ḳandasın ey yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 19). [fiğân id, -üp]

fiġān kıl: Baġııarak aġlamak, inlemek.

Ya ‘kūb-ıla kıldum fiġān Yūsuf-ıla oldum revān

Şehr-i MıŖırda bey ‘ olan dellāl-ı bāzārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 19). [fiġān kıl, -du, -m]

fiġān u zār id: Feryat fiġan edip inlemek.

Kime bir zerresi irse mekânın lâ-mekân eyler

Fiġān u zār ider her dem gerekmez ġayrı evtānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 16). [fiġān u zār id, -er]

fıkh: Fıkıh ilmi: İslâmiyet’in içtimâî, medenî, hukūkî, siyâsî bütün amelî hükümlerini Ŗer’î delilleriyle birlikte açıklayan ilim.

Fıkh ferā’ iz ‘ilm-i ‘āmdur ‘ām-ile hāŖ olma kim

HāŖılıñ hārca vefā kılmaz akçe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7). [fıkh,]

fıkr: Düşünce, endişe, hayal.

Hayâliñden gelen her dem

Senüñ **fıkrîñ** degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, KoŖma 16, Mısra 16).
[fıkrîñ, -in]

Ümmî Sinān dir hıvāce **fıkrım** bu irte gice

‘aşk-ıla cān mi ‘rāca Ŗalduġum mıdur hıta (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 17). [fıkrım, -im]

Dilimdeki zıkrimiñ ġalbimdeki **fıkrimiñ**

Ma ‘nīsini özümde bulduġum mıdur hıta (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9). [fıkrimiñ, -im, -in]

Senüñ **fıkrîñle** olmuŖdur muŖhhar

MuŖhhardur muŖhhardur muŖhhar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 3). [fıkrîñle, -inle]

Bir Tañrınıñ ilhāmıdır söyledigim añlayana

Zāhir zıkrî bātın **fıkrî** cān evinde imān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4). [fıkrî, -i]

Ḥamdü li'llāh çok şükürler zikrimiz tevḥīd-i ḥāş

Ḥamdü li'llāh çok şükürler **fikrimiz** tevḥīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2). [fikrimiz, -imiz]

Dilimdedür zıkr ü adı ḳalbimdedür **fıkr** ü dâdı

Varlığım ol maḥv eyledi 'ummāniyam 'ummāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3). [fıkr,]

Kime fazlım ḳılam iḥsān olur **fikrim** ile ḥayrān

Ṭola ḥikmet ile ḳalbi diline geldüm 'irfānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 27). [fikrim, -im]

Kime keşf itsem envārım olur **fikrimde** sergerdān

Şüride bülbüle ḳarşu açılan vird-i reyḥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 23). [fikrimde, -im, -de]

Gel ey gâfil ḳanı 'aḳlıñ tefekkür ḳıl ḳanı **fikriñ**

Ola kim aşl-ı a'lādan irişe derdiñe dermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5). [fikriñ, -i, -n]

'Abidiñ **fikri** 'ibādet 'ālimiñ 'ilm ü 'amel

Evvel āḥır baña senden ḡayrı miḥmān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7). [fikri, -i]

Dilde zıkrıñ ḥâlde **fikriñ** cānıma virdi zıyā

Ḥüsnüñ envārından āḥır māḥ-ı tābān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 19). [fikriñ, -in]

Yā İlāhī ḳalbe inzāl eyle **fikriñ** lezzetin

Ḡayrı şeyden çekmesin göñül tefekkür zaḥmetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3). [fikriñ, -in]

Zikrimiz esrār-ı Ḥaḳdur cānımız ḥayrān-ı Hū

Fikrimiz bāzār-ı Ḥaḳdur baḡrımız biryān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 2). [fikrimiz, -i, -miz]

fıkr eyle: *Düşünmek, tefekkür etmek.*

Özüñ Ḥaḳḳı fıkr eylese

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 11). [fıkr eyle,]

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yiller eser

Fikr eyledüm şafâsından benüm benden firârım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 16*). [fikr eyle, -dü, -m]

Dilimde zıkr eyledüğüm gönülümde fikr eyledüğüm

Gayrı degül şimdi hemân Hâkdur bizüm ikrârımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7*). [fikr eyle, -düg, -üm]

fikreyle: Fikir eylemek. Düşünmek.

Dâ'im sen ol dilde sözüm

Seni **fikreylesün** özüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 26*).
[fikreylesün, -sün]

fikr-i dırâz id: Uzun uzun düşünmek.

Gâhî gelüp ne didüğün

Turup fikr-i dırâz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 20*). [fikr-i dırâz id, -er]

fi'l: İş, amel, kâr.

Söyle bil nâsüt-ı 'âlem nağşıdır bunlar hemân

Tâ'atı 'âdet kılırlar **fi'li** ibrâr eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 16*). [fi'li, -i]

Kim ola kim hâzretiñ dergâhına kulluk kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki **fi'l-ile** kemâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*). [fi'l-ile, -ile]

Ne hatunlarda hayâ var ne kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemâlât var göreler **fi'lini** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 16*). [fi'lini, -i, -(n)i]

Zâhidiñ güftârını fehm eyledüm küllî recâ

'Âşıkñ her kavli **fi'li** hasbeten li'llâh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18*). [fi'li, -i]

fi'l-cümle: Tamamiyle.

Münezzehsin taşavvurdan ve **fi'l-cümle** bilinmekden

‘Akıllar māt u sergerdān bilinmek ihtimāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 23*). [*fi'l-cümle,]*

fi'l-i ħudā: *Allah'ın işi.*

Aç gözün fi'l-i Ĥudādur saña ta'līm itdügüm

Şan'atından fāriğ olma bekle Ĥaqqıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 5*). [*fi'l-i ħudā, -dur]*

fırāk: *Ayrılık, hicran.*

Niçe katlansun yürek bu **fırāka**

Efendim Mazharī Sultān kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 7*).
[*fırāka, -a]*

Nihān oldı çün ol vaĥdet ki gördüm 'ālemi keşret

Men ol dostuñ **fırākıñdan** gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 16*). [*fırākıñdan, -ın, -dan]*

Gel ey tālib eger sen de taleb kılduñsa ol Şāhı

O Sultānıñ **fırākıñdan** kılasın her seĥer efgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 36*). [*fırākıñdan, -ın, -dan]*

Senüñ zātıñ kılar ārzü gönül çağlar aķar ey Şāh

Fırākıñdan gözüm yaşı gehī kanlar döker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 2*). [*fırākıñdan, -ın, -dan]*

Ol visāli cür'asından nüş idelden cānımız

Ĥasret ü ĥayret **fırākı-y-la** döküpdür yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 14*). [*fırākı-y-la, -ı, -y, -la]*

Fırākı baĥrımı taĥlar gönül ārzü kılup çağlar

Anuñ ĥulķın beyān eyler kimine şerĥ idüp şerrāĥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 37*). [*fırākı, -ı]*

Gümānum gitdi bi'llāhi ki buldum sırrıñı bende

Fırākıñ āteşi her dem ķarār itmez yanar cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 18*). [*fırākıñ, -ın]*

fırākat kıl: *Ayrılıklar kılmak, ayrı düşürmek, ayrılmak, uzaklaştırmak.*

Cānı biñ olsa fedādur yoluña Ümmī Sinān

Mürvetiñ haqqı anı kılma firākat Murtażā (Ümmī Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 50). [firākat kıl, -ma]

firāk-ı hasret: *Ayrılıktan doğan hasret.*

Bu **firāk-ı hasret** içinde ‘aceb ben bî-nevā

Niçe bir hıdmet kıluban yā niçe iş başaram (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 15). [firāk-ı hasret,]

firākıñ nārı: *Ayrılık ateşi, sevgiliden ayrı düşmenin verdiği acı.*

Firākıñ nārına şalma İlähi

Yaraşıkları çün envārıñadur (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 15). [firākıñ nārı, -na]

firār: *Kaçmak, savuşmak.*

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yıller eser

Fikr eyledüm şafāsından benüm benden **firārım** var (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 16). [firārım, -ım]

firār eyle: *Kaçmak II sıyrılmak, içinde bulunduğu durumdan kurtulmak.*

Ġāfil olma kıl hāzer bunda giriftār olmadan

Dü-cihāniñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6). [firār eyle,]

firār kıl: *Kaçmak.*

Bende benlik kalmadı hep cümlesi kıldı firār

Bu gönül mülkin hālāş itdi yudı ‘ār nāmusın (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5). [firār kıl, -dı]

firāş: *Yatak, döşek.*

Görünmez şüretā illā meni terk eylemez aşlā

Kaçan baña ecel irse götürseler **firāşımdan** (Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 16). [firāşımdan, -ım, -dan]

fir'avn: Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı.

Evliyânîñ nuṭṭına çün lâ diyenlerdür şakî

Rehberi **Fir'avn** olur ḥaḳḳ-ı Kelîmü'llâh-ı Tûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 16). [fir'avn,]

firdevs-i a'lâ: Cennetin altıncı katı.

Düşüp ḥayâlîñ cengine senden seni isteyene

Firdevs-i a'lâ bağları 'aṭâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 16). [firdevs-i a'lâ,]

Bize Firdevs-i a'lâdan dîzârîñ zevkî ḥoş geldi

Gören 'âşıqlara âh-ıla zârûñ zevkî ḥoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 1). [firdevs-i a'lâ, -dan]

fırkat: Ayrılık, sevgiliden ayrı düşme.

Nefsiñ meyine ḳanmasın

Fırkat odına yanmasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 22). [fırkat,]

Gitdi zulmet gitdi keşret gitdi **fırkat** aradan

Baḫr-ı zâtdan nûr-ı zâtdur gör benüm envârlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 11). [fırkat,]

Fırkat nârî-y-la cânların göyündürme ey Pâdişâh

Göster zâtuñ gülzârını dostuñ Ḥalîlullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 13). [fırkat,]

Yakınam didüñ uş benden yakınsın bilmişem benden

Ya bu ḥasret ya bu **fırkat** gelür nerden biter ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12). [fırkat,]

Ḥasret ü **fırkat** iپیyle bendi muḥkem eyleyüp

Dürlü miḥnet kılmak ister baña bu zindân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 7). [fırkat,]

fırkat nârî: Ayrılık ateşi; sevgiliden ayrı düşmenin verdiği acı.

Dervîş olan teslîm gerek pîrine

‘Âşıkklar yanmasun firķat nârına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 14*).
[firķat nârı, -n, -a]

firķate şal: *Ayrıılığa düşürmek.*

Anuñ-içün her kelâmı dil-i mecrûha şifâ

Ben didüm firķate şalma vaħdetiñ ‘ayn-i şafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 38*). [firķate şal, -ma]

firķate şalup: *Ayrıılığa düşürmek.*

Dilirse **firķate şalup** aġladan

Dilirse vaşlını ihsân iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 11*).
[firķate şalup, -up]

fırşat: *Fırsat, imkan.*

Kâ`inâta gelmişem bir gelmeyeydüm bir daħı

Ĥamdü li`llâh zâtuñı zıkr eylerem **fırşat** budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10*). [fırşat,]

fi`ş-şudür: *"Gönüllerde."(Yunus Suresi 57. Ayet) ayetinden iktibastır.*

Kendüñe maġrûr olup ĥannâsa virdüñ özüñi

Her nefes ħalbiñde iġvâ eyleyen ol **fi`ş-şudür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4*). [fi`ş-şudür,]

fitne: *Belâ, mihnet.*

Ey Sinân Ümmî bunuñ **fitnelerinden** kim ĥalâş

Buldısa var tapusunda ol seni sen aña қоş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 25*). [fitnelerinden, -ler, -i, -nden]

fülân: *(Ar.) Filan, herhangi biri.*

Ben **fülân** ibn-i fülânam dimege ĥikmet nedür

Gelmeden sen sırr-ı insânsın ezel neyduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 31*). [fülân,]

furkân: *Kuran-ı Kerim.*

Furkânı okuyup açduğı vaqtın

Şarāben şahūrı içdügi vaqtın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 37*).

[*furkânı, -ı*]

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime şābit-durur İncil ü **Furkân** ü Zebūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,*

Mısra 14). [*furkân,]*

‘aşk degül mi yir yüzine nāzil iden dört kitāb

Biri Tevrāt İncil ü **Furkân** ü ger Zebūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,*

Mısra 60). [*furkân,]*

furşat: *Bir şeyin yapılması için uygun düşen, elden kaçırılmayacak durum ve zaman, vesile.*

İstemedüñ rüz u leylî derdiñiñ dermānını

Furşatıñ elde iken Lokmāndan olduñ bî-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

12, Mısra 20). [*furşatıñ, -ın*]

Vaḥdet-i bākî gerekse ‘ömri zāyi’ itme gel

Furşat imiş kişiye bu dünyede rahmet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,*

Mısra 6). [*furşat,]*

füyüz eyle: *Feyizler, bereketler saçmak.*

Ḥaḳāyık ‘ālemi oldur kıılır mevci hezārān biñ

Füyüz eyler ki her cinse bulur feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

10, Mısra 16). [*füyüz eyle, -r*]

G

ġāfil: Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basîretsiz, aymaz.

Gel ey **ġāfil** uyan sen de

Maġabbet var-ısa cānda (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 25). [ġāfil,]

Ġāfil iken nāgehānī geldi bu sevdā baña

Ey mu ‘abbir niçe ta ‘bîr ola düşüm neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5). [ġāfil,]

Gel oldı ben **ġāfile** ‘ayn ü şîn ü kâf-ile

Dersi yārdan almışam ‘ilm-i fānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 13). [ġāfile, -e]

Gel ey **ġāfil** kanı ‘aqlıñ tefekkür kıl kanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a’lādan irişe derdiñe dermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5). [ġāfil,]

ġāfil ol: Gaflette bulunmak, tedbirsiz olmak.

Bu kanā‘at cübbesinden key şaķın çıkarma baş

Ġāfil olma aldar avlar seni de çiyner tolab (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 14). [ġāfil ol, -ma]

Hey ecel peymānesinden şunmadın çarġ u felek

Ġāfil olma ġāfil olma gözüñ aç cānıñ uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 18). [ġāfil ol, -ma]

Hey ecel peymānesinden şunmadın çarġ u felek

Ġāfil olma ġāfil olma gözüñ aç cānıñ uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 18). [ġāfil ol, -ma]

Ehl-i zerķiñ ħîlesinden ġāfil olma gey şaķın

Yeyüp içdügi ħarāmdur boğazından bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9). [ġāfil ol, -ma]

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmaġa

Key şaķın ekşidürsin ġāfil olma ħamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 10). [ġāfil ol, -ma]

Ġāfil olma kıl hāzer bunda giriftār olmadan

Dü-cihānīñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5). [ġāfil ol, -ma]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Ġāfil olma ġāfil olma gör ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24). [ġāfil ol, -ma]

Gerçi zāhir göz-ile gördüñ fenā-ender-fenā

Ġāfil olma bāṭını gör küntü kenzu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 4). [ġāfil ol, -ma]

Evliyānīñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġāfil olma kim o yüzden ola saña fetḥ-i bāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 26). [ġāfil ol, -ma]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Ġāfil olma ġāfil olma gör ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24). [ġāfil olma,]

ġaflet: (Ar.) *Gafillik, bîhaberlik, dalgınlık, boş bulunmak, sehv.*

Hey utanmaz niçe bir **ġafletdesin** bir dem uyan

Ḥaḡ Ta’ālā emrine fermāndan olduñ bî-ḡaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 17). [ġafletdesin, -de, -sin]

Ķorḡaram ben kimseye ḡılmaz vefā çarḡ-ı felek

Ġaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4). [ġaflet,]

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç uyḡudan uyan

‘Aceb **ġaflet** şarābından niçe bir olasın ḡayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2). [ġaflet,]

Zulm ü **ġafletden** cihān uş ṡutuşup par par yanar

Ġuşşasından kimse bimez kimsenüñ aḡvālını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 21). [ġafletden, -den]

Ġaflet seni yıġlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cān mülkünü ṡaġlamasun cism ü bāṡından al ḡaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 13). [ġaflet,]

Bir mürşide vir özüni **ġafletten** aç a gözüni

İzle ezelki iziñi sen yine senden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5). [ġafletten, -ten]

Bu Sinân Ümmî ne söyler remzini añlan ‘ayân

Ey ħaristân ehli var bu **ġafleti** terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 26). [ġafleti, -i]

Ĥubb-i dünyâ balçığı-y-la yapıdı ħayrıñ ħapusın

Ĥaplamışdur ħırş u **ġaflet** ağniyânıñ göñlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 8). [ġaflet,]

Maĥabbet şem‘ini uyar bu dilde

Gider **ġafleti** cân gözin aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 6). [ġafleti, -i]

Götür bu **ġafleti** gözden şefâ‘at umaram sizden

Ĥamu aĥbâbıña bizden selâm olsun senüñ ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 39). [ġafleti, -i]

ġaflet niġâbı: *Gaflet örtüsü.*

Götür ġaflet niġâbın bu gözümden

Hürmetiyçün zû-mirratin fe‘stevâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9). [ġaflet niġâbı, -n]

ġafletden uyan: *Gaflet uykusundan uyanmak.*

Her ki ġafletden uyanmaz kim naşîĥat diñleye

Ol kişiniñ gözini yarın cehennem açısar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7). [ġafletden uyan, -maz]

ġaflet-i ħvâb: *Gaflet uykusu || ilahi sırlardan habersiz olmak.*

İçerler nürdan şarâbı

Terk ider ġaflet-i ħvâbı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 30). [ġaflet-i ħvâb, -ı]

ġafür: “Çok maġfiret eden, çok şefkat gösteren, bağışlayan, yarlıgayan” anlamında Allah’ın en güzel isimlerindedir.

Ey Kerîm ü ey Raḥîm ü ey **Ġafûr**

Biz günâhlı kıllara sen kıll hüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19).

[ġafûr,]

gâh: Zaman, an.

Nübüvvetde ider **gâh** Nûḥ

Düzüp gemi olur meşrûḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 37). [gâh,]

Zehi sulṭân-ı ‘âlî-şâh senüñdür bu yüce dergâh

Fedâdur yoluña her **gâh** hezârân biñ gönül cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 57, Mısra 14). [gâh,]

Yâ İlähî ‘aşk elinden olmadum bir kez emîn

Ağladup her **gâh** gâhi akıdur gözüm nemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,

Mısra 2). [gâh,]

gâh: "Gâh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, ara sıra.

Gâh fenâya yüz tıtar

Cümle varın ‘ıvâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 23). [gâh,]

Gâh açılır güller gibi

Vücüdum bahâr yaz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 27). [gâh,]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ḥâlî

Gâh ġama uğradur yolu (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 22). [gâh,]

Gâhi Nûḥ oldum gâhi Lûṭ **gâh** Yûnus oldum **gâh** Dāvûd

İbrâhîm-ile bir zamân âteşde gülzârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,

Mısra 15). [gâh,]

Gâhi Nûḥ oldum gâhi Lûṭ **gâh** Yûnus oldum **gâh** Dāvûd

İbrâhîm-ile bir zamân âteşde gülzârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,

Mısra 15). [gâh,]

gâhî: Ara sıra, bâzan, bâzı defa.

Gâhî konar bir şahrâya

Gâhî konmaġa nâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 3). [gâhî,]

Gâhî konar bir şahrâya

Gâhî konmaġa nâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 4). [gâhî,]

Gāhī gider seyyāh olur

Cümle cihāna şāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 5*). [gāhī,]

Gāhī düşer hāristāna

Meyl ider bāğ u büstāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 9*). [gāhī,]

Gāhī gelür gülistāna

Gül ‘aşkından feryāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 11*). [gāhī,]

Gāhī bir guşşaya talar

Göñül gümān-ıla tolar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 13*). [gāhī,]

Gāhī cümle gamı siler

Güldürüp beni şāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 15*). [gāhī,]

Gāhī bir ister sevdüğün

Bilmez olur n’ışledüğün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 17*). [gāhī,]

Gāhī gelüp ne didüğün

Țurup fikr-i dırāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 19*). [gāhī,]

Gāhī dünyāya el kațar

Țoptolu hırs-ıla bațar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 21*). [gāhī,]

Gāhī eser yiller gibi

Gāhī taşar seller gibi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 25*). [gāhī,]

Gāhī eser yiller gibi

Gāhī taşar seller gibi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 26*). [gāhī,]

Gāhī aķar gözüm yaşı

Yanar yüregim āteşi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 29*). [gāhī,]

Gāhi bülbül eyler dili

Oķur dersin tecellādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 23*). [gāhi,]

Yidürür **gāhī** bir dāne

Olup dergāhda bī-gāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 33*). [gāhī,]

Olan sevdāñ-ıla pür-gam

Döker **gāhi** gözinden nem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 14*). [gāhi,]

İlāhī derd-i ‘aşkıñdur başumda hūkm iden sevdā

Yaķar hasret nārın **gāhi** aķıdur gözlerimden yaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 12*). [gāhi,]

Gāhi Nūḥ oldum gāhi Lūṭ gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [gāhi,]

Gāhi Nūḥ oldum **gāhi** Lūṭ gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [gāhi,]

Aḳaram **gāhī** çağlaram āh ider **gāhī** aḳlaram

Virür bu ‘aşḳ baña dürlü şafālar acı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*). [gāhī,]

Aḳaram **gāhī** çağlaram āh ider **gāhī** aḳlaram

Virür bu ‘aşḳ baña dürlü şafālar acı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 5*). [gāhī,]

Yā İlāhī ‘aşḳ elinden olmadum bir kez emīn

Aḳladup her gāh **gāhi** aḳıdur gözüm nemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [gāhi,]

Ey dirīgā ol vişāle irmeyeniñ ḫāline

Bu Sinān Ümmī anuñ-çün **gāhi** döker yaşımlı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 22*). [gāhi,]

Gelüñ görüñ bu ‘aşıḳlar bu tevḫīdiñ ḫişārına

Ḳonar **gāhī** ḳona geldi ezelden ḳonucılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2*). [gāhī,]

Gelüñ görüñ bu şādıḳlar bugün ‘aşḳıñ şarābına

Ḳanar **gāhī** ḳana geldi ezelden ḳanııcılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4*). [gāhī,]

Cenāb-ı ‘İzzete ḳarşu uçup dergāh-ı a ‘lāya

Döner **gāhī** döne geldi ezelden dönücilerdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 8*). [gāhī,]

Ḳarār itmez bu cān hergiz bine ‘aşḳıñ burāḡına

Biner **gāhī** bine geldi ezelden binicilerdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 12*). [gāhī,]

Budur ‘aşıḳlarıñ ḳarı ledünnī ‘ilminiñ dersin

Ṭanar **gāhī** ṭana geldi ezelden ṭanııcılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*). [gāhi,]

Sinān Ümmī şınanmışdur ezelden āteş-i ‘aşqa

Yanar **gāhī** yana geldi ezelden yanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 20). [gāhī,]

gālib: Üstün gelen, yenen, galebe çalan (kimse).

Gör vücūduñ hālını sen kıılma āfāka nazar

Ķanķıdur **gālib** ü mağlūb u yemīn ü hem şimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [gālib,]

gālib gel: Üstün olma, kazanma.

Olursañ zātına tālib

Gelesin cümleye gālib (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 6). [gālib gel, -esin]

gam: Dert, keder, tasa, kaygı.

‘Acebdür bu ‘aşķıñ hāli

Gāh **gama** uğradur yolu (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 22). [gama, -a]

‘Āşiler ‘azāb-ıla **gamlarında**

Mü’minler şafā-y-ıla demlerinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 29). [gamlarında, -lar, -ın, -da]

Hergiz bu miñnet-hānede **gamdan** hālāş olmaz gönül

Sen Sulţāna iren bulur yüz biñ nice zevķ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 5). [gamdan, -dan]

Ķuşşa vü **gamdan** hālāş eyle dir uş Ümmī Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulţān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 21). [gamdan, -dan]

Ümmī Sinān eydür ķalmadı bir **gam**

Özge sulţān oldum ‘aşqa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 17). [gam,]

Gerçek ‘āşık dost bāğında kevşer şarābın nüş ider

Nefsiniñ **gamında** gezen mercimegin süze Ķursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 24). [gamında, -ın, -da]

Rehberim mürşid-i kāmildür ne **ğam** ağıyārdan

Hağ didüm nā-ħağ diyüben dönmezem ikrārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 1*). [*ğam,]*

Gel berü gel ‘ākıl-iseñ añla kim bu ma‘ni’i

‘Aşıkā bil **ğam** degüldür dost için derd ü belā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4*). [*ğam,]*

Eger fazl-ı ‘ināyātüñ olursa derdime dermān

Ne **ğam** ğuşşa baña ğayrı işimde hiç melāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52*). [*ğam,]*

ğam çek: *Tasalanmak, kaygılanmak, üzölmek.*

Yār elinden yaralansa yandugından şād olur

Gam çeküp ol derde tîmār eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 14*). [*gam çek, -üp]*

ğam degöl: *Ne çıkar, zararı yok, aldırma!*

Biñ yıl ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna **ğam degöl**

Bulmadum ‘aşkıñ zülālından kanā‘at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 47*). [*ğam degöl,]*

Ķurtulursam **ğam degöl** tezvîr-i dām-ı dāneden

Çoğ mıdur cān virmek ‘aşka ‘aşık-ı merdāneden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 3*). [*ğam degöl,]*

ğam yi: *Tasalanmak, kaygılanmak.*

Ğam yime dārü’l-belāniñ miñnetinden fāriğ ol

Eyleme hergiz Ķarār kim bulna dārü’l-Ķarār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9*). [*ğam yi, -me]*

Ey ehl-i cefā sende şafā bil ki şād hezār

Hergiz yime ğam olduñ ise derde giriftār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2*). [*ğam yi, -me]*

Mağām-ı Hazret-i Ķudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ğam hergiz ey ‘abdim bezendi şāniña ħôş-kār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [*ğam yi, -me]*

Ey Sinān Ümmî benüm cevri ü cefāmdan ğam yime

Aç gözün kaldur hicābı derdlere dermān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 19). [ġam yi, -me]

Dü cihānıñ miñnetinden ğam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zıkrım Hüdur ġayrıya göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 5). [ġam yi, -mez, -em]

Göñlini ol yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luḡ u iḡsān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 11). [ġam yi, -mez]

Ġam yimez hergiz belā bendi ile bend eyleyen

Ol Muḡammed Muṡṡafā ḡaṡārına kārbanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 15). [ġam yi, -mez]

Muṡṡafānıñ ḡurmetiyçün eyleme senden cüdā

Ġam yime sen her kişi baña ulu burhān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12). [ġam yi, -me]

ġamdan geç: Çile, aşk acısına katlanmak.

Ḥalāş olup geçer ġamdan düşerse bir kişi ‘aşḡa

İçer ol cām-ı vuşlatdan yār olursa başı ‘aşḡa (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 17). [ġamdan geç, -er]

ġamı sil: Dertten, sıkıntıdan kurtarmak.

Gāhī cümle ġamı siler

Güldürüp beni şāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 15). [ġamı sil, -er]

ġam-nāk eyle: Gama, derde, tasaya boġmak.

Ey cehennem ḡorkusından nāsı ġam-nāk eyleyen

Bizi yokdan var iden ‘ālemleriñ Settārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 21). [ġam-nāk eyle, -y, -en]

ġanī: Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyacını karşılayan mutlak zengin olan Allah.

Ümmî Sināniñ yā **Ġani**

Bildim ki çokdur ‘ișyānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 33). [*ġani*,]

Ümmî Sinān dir yā **Şani**

Her dem budur sözüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 27).

[*şani*,]

Ey keremler kâni **ġani** Celilim

İbrāhîme didüñ dostum Hâlîlim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 9).

[*ġani*,]

Sensin ‘âlemlerden **ġani** ister bu cān senden seni

Ayrımasun cān u teni küh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 27). [*ġani*,]

Sen beġāsın sen beġāsın yā **Ġani**

Biz fenāyuz biz faġîrüz biz gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 21).

[*ġani*,]

Fenā-ender-fenā ile yoluñda

Be-ħaġġ-ı yā **Ġani** Ādem ü Havvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 14).

[*ġani*,]

‘aşġa hem-rāh ol hemîşe diñleme kimse ünin

Ol **Ġani** Ferd ü Çalābdan sem‘iñe ire ħiġāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 10). [*ġani*,]

Ol beġādan bu fenāya şol **Ġani**

Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 11).

[*ġani*,]

Yalıñızam yarıcım yok senden āġar yā **Ġani**

Luġfuñ-ıla yek nażar derdiñi dermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,

Mısra 5). [*ġani*,]

Yā **Ġani** naġş olmayaydı raġmetiñden zerrece

Derd-i ‘aşġıñdan bize bir zerre miġmān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

64, Mısra 7). [*ġani*,]

Şundi Loġmān ħalb-i emrāziñ devāsın yā **Ġani**

Derdlü cānlara şalādur ‘ilm-i ħikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,

Mısra 13). [*ġani*,]

Eger adım dile olsa yolu doğru baña gelse

Ġanīyem rahmetim çokdur iderven luṭf-ıla iḥsān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 22*). [*ġanīyem, -y, -em*]

Derdiñden āḥir dünyede şafā degüldür yā Ġanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 1*). [*ġanī,]*

Derdiñden āḥir dünyede şafā degüldür yā Ġanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 2*). [*ġanī,]*

Maḫşūdumuz öñden soña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4*). [*ġanī,]*

İster za‘îf pervāneler şem‘iñe karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 6*). [*ġanī,]*

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara

Ḥaḫ sâ ilin boş göndere revā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 8*). [*ġanī,]*

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem‘itseler eksikligin

Bir ḫatre fazlıñ maḫv ider ḫaṭā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10*). [*ġanī,]*

Cānda çerāġı ‘āşıkıñ ‘aşḫ-ı ḫadīmiñden yanar

Vaşlıñ bāġına baġ olan hevā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12*). [*ġanī,]*

Her kişi bir sancaġ-ıla varmaḫ diler dergāhuña

‘aşḫıñdan ayrısı bize livā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 14*). [*ġanī,]*

Düşüp ḫayāliñ cengine senden seni isteyene

Firdevs-i a‘lā bāġları ‘aṭā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 16*). [*ġanī,]*

Vaşlıñ şarābından senüñ bir ḫatre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 18*). [*ġanī,]*

Derd ü belâñ meydânına başını top idenlere

Biñ hürî biñ taht u sarây beķā degüldür yā **Ġanî** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20). [*ġanî*,]

Sırrıña sergerdân olan cân u cihândan el çeker

İki cihân zevķı aña şifâ degüldür yā **Ġanî** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 22). [*ġanî*,]

Evvel dîvânıñdan uçan ister nişân-ı bî-nişân

Yedi tamu sekiz cinân yuva degüldür yā **Ġanî** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 24). [*ġanî*,]

Kevn ü mekânıñ devletin saymaz pula Ümmî Sinân

Genc-i nihân olmayıcaķ ġinâ degüldür yā **Ġanî** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 26). [*ġanî*,]

ġanî: Zengin.

Her kim ‘irfân şâhibidür cân baş olsun fedâ

Ger faķîr ü ger **ġanîdür** şeyḥ u pîr u ger şebâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [*ġanîdür*, -dür]

Ķapıña gelmişem acam **ġanî** dergâha muhtâcam

Nitekim şâh Ķapusında boyuncuķlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 23). [*ġanî*,]

Ol daḥı Cüneyd-i Muḥammede telķîn eyledi

Anuñ-içün zıkr-i ḥâşu’l-ḥâşıla ol **ġanîdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 16). [*ġanîdür*, -dür]

ġanî kıl: Zengin hale getirmek.

N’ola bizi ġanî kılsañ faķîrken

Tütîler Ķumrılar ötüp şaķırken (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 33). [*ġanî kıl*, -san]

ġaraz: Gaye, maksat, amaç.

Ehl-i küfrüñ kaç yanından şöḫbet itme fâriğ ol

Ḥaķķa bātıldur deyüben **ġarazından** bellüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 14). [*ġarazından*, -ın, -dan]

ġāret iriş: Yaġmalanmak.

Gözleriñ hışmından oldu kâfiriñ zehresi çāk

Harb-ı tīgiñdan iriřdi küfre ġāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 32). [ġāret iriř, -di]

ġarîb: Garip, zavallı, biçare.

Bi-ħamdi'llāh vefāñuz ben ġarîbe

Müyesserdür müyesserdür müyesser (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 23). [ġarîbe, -e]

Key za 'ıfem kapuña geldüm ġarîbem key ħākîr

Çāresin senden umaram işbu zaħmıñ merhemini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3). [ġarîbem, -em]

Ĥār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem

Ben ġarîbce bübüle karşı bir gülseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 12). [ġarîbce, -ce]

ġarķ: Bir şeyle aşırı derecede dolmuş olma; bir şeye batma.

Sırrımıñ remzinden aldum 'azm idüp açar kanad

Maħv u ġarķıñ sırrına irmekde kuş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12). [ġarķıñ, -ın]

'Aql u sırdan gelür ħaber kılsam derüniden sefer

Maħv u ġarķa bulsam zafer kalmasa aġı karası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 18). [ġarķa, -a]

ġarķ eyle: (Suya) Batırmak, boġmak.

Ki dîni kılanı mensûħ

Ki ġarķ eyleye deryādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 40). [ġarķ eyle,]

ġarķ eyle: Bir şeyle aşırı derecede doldurmak, bir şeye batırmak, boġmak, kaplamak.

On sekiz biñ ‘ālemi ğarķ eyleyen derd-i Hūdā

Müşkilātîñ cümlesin ben ‘aşķa āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 7). [ġarķ eyle, -y, -en]

ġarķ ol: Boġulmak, batmak.

Tamām ġarķ oluban gitdi

Eşer kalmadı işnādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 15). [ġarķ ol, -uban]

Vaħdetiñ envārına ġarķ olduġından ‘aşķ-ıla

Daħı ‘aķla gelmedi Ümmî Sinān divānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 25). [ġarķ ol, -dug, -ın, -dan]

ġarķ ol: (Allah'ın rahmetine) ġarķ olmak.

Zerre deñlü raħmetiñle cümle ‘ālem ġarķ olur

Ey niçe miskin ķuluñ var derdine dermān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3). [ġarķ ol, -ur]

ġarķa var: Batmak, boġulmak.

Nūr-ı Yezdāna irelden ġarķa vardı ‘aķl u cān

Dir Sinān Ümmî ‘acāyib baħr-ı ‘ummānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 17). [ġarķa var, -dı]

ġavġā: Kavġa, mücadele, uğraş.

Dersini İblîsden alup küfrini imān şanur

Münkiriñ ķalbinde naķş olmış ķurı ġavġāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 12). [ġavġāsı, -sı]

Ben zāhidiñ ġavġāsın terk eyledim ferdāsın

Bu vücūdum ķaŗresin ‘ummān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [ġavġāsın, -sı, -n]

Niçe biñ ādem içinde kāmil insān ķanda var

Añladuñsa işbu sırdan geġ bunuñ ġavġāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 12). [ġavġāsını, -sını]

ġavvāş: *Dalgıç.*

Baħr-ı muġriķdur dalınmaz bu baħra **ġavvāş** bulunmaz

Lā-te‘ ayyündür bilinmez künh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 1, Mısra 15*). [*ġavvāş,]*

Kim ki bu ‘aşķ baħrınıñ **ġavvāşıdur** ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir kaçre āb (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 9, Mısra 5*). [*ġavvāşıdur, -ı, -dur]*

Bî-nişān u lā-mekān deryāsınıñ **ġavvāşına**

Hoş şafā geldi getürmek dürr ü mercān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 85, Mısra 13*). [*ġavvāşına, -ın, -a]*

Biz şerî‘atla ġaķıķat baħrınıñ **ġavvāşıyuz**

Gitmedük ġaķdur yolumuz ġayrı aķvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 126, Mısra 5*). [*ġavvāşıyuz, -ı, -y, -uz]*

ġavvāş ol: *Dalgıç olmak, dalmak.*

Māsivā renginden aşlā ķomamış nām ü nişān

Vaħdetiñ deryāsına ġavvāş olan şāhāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 24, Mısra 4*). [*ġavvāş ol, -an]*

Her kişi bir baħre ġavvāş oldu bir mercān şatar

ġayretiñ baħrından āķar baña ‘ummān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 104, Mısra 13*). [*ġavvāş ol, -dı]*

Sinān Ümmî bugün ġavvāş olup deryā-yı vaħdetden

ġaķāyık baħrınıñ dürrin dizer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, *Kaside 10, Mısra 73*). [*ġavvāş ol, -up]*

İrmeyen bilmez benüm ‘aşķ-ıla ġavvāş olduġum

Tevġid-i zāt-ı İlāhî dinilen ‘ummānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 17, Mısra 11*). [*ġavvāş ol, -dug, -um]*

ġaybet: *Gıybet, dedikodu, çekıştirme.*

Meskenet bābında başıñ top idüp atmak gerek

Kim ki buġz u **ġaybet** ü herze ķılursa gel saña (Ümmî Sinan Dîvânı, *Gazel 4, Mısra 12*). [*ġaybet,]*

Halk içinde ehl-i 'ırzam deyü **ğaybet** gözledüñ

Hak katında niçün 'ırzım hıl'atın şoyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 17). [*ğaybet*,]

ğayr: Başka, gayrı.

Gayrıya bakmasun gözüm

Al gönülümü senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 27). [*gayrıya*, -ı, -ya]

Senden **ğayrıyı** gözinden

Irmak isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 31). [*ğayrıyı*, -ı, -yı]

Ümmî Sinān 'aşka yārdur

Anuñ-çün **ğayrıdan** dūrdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 26). [*ğayrıdan*, -ı, -dan]

Pādişāhım cānımız sen cāna duş olmağ diler

Ğayr varlıktan geçüp senüñle hōş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2). [*ğayr*,]

Küllî varlık maḥv oluncağ **ğayrı** qalmaz arada

Küntü kenze mazhar olur şādıq-ı merdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7). [*ğayrı*, -ı]

Bularıñ **ğayrıdan** yoğdur murādı

Hemān zātıñdağı esrārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9). [*ğayrıdan*, -ı, -dan]

Kevn ü mekānıñ naqşını pāk eyle gönülden

Naqqāşa iriş **ğayrıya** aldanmağul zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 12). [*ğayrıya*, -ı, -ya]

Dilimde zıkr eyledüğüm gönülümde fikr eyledüğüm

Ğayrı degül şimdi hemān Hāğdur bizüm ikrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8). [*ğayrı*, -ı]

Bī-nişān u lā-mekān iqlimine kıldum nazār

Ğayrıdan yoğdur murādım yine seyrānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12). [*ğayrıdan*, -ı, -dan]

Dü cihāniñ miḥnetinden ğam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zıkrım Hüdür **ğayrıya** göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 6). [ğayrıya, -ı, -ya]

Yâ İlâhî vir dimāğa dile zıkrıñ lezzetin

Söyledükce ‘âciz it **ğayrı** kelâmıñ keşretin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2). [ğayrı, -ı]

Faḫr içinde faḫra irdük **ğayrı** gitdi aradan

Seyrimiz dîzâr-ı Hâḫdur vaşlımız vicdân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 15). [ğayrı, -ı]

‘Âşık-ı merdâne Hâḫdan **ğayrıya** dil virmeye

Dü cihāniñ sevgüsi ḳalbine anuñ girmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 11). [ğayrıya, -ı, -ya]

ğayrı: Başka.

Dilde Hâḫdan **ğayrı** güftâr eylemez dervîşler

Cânda ‘aşḳdan **ğayrı** bir kâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1). [ğayrı, -ı]

Mâsivâ rengin ḳoma dilden şaḳın Ümmî Sinân

Zât-ı Hâḫdan **ğayrı** efkâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 22). [ğayrı, -ı]

Küntü kenziñ sırrına çün maḫrem oldı cānımız

Zât-ı Hâḫdan **ğayrıya** meyl-i muḳâbil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 4). [ğayrıya, -ı, -ya]

Zülfini gerdânıma ben taḳmışam ḳurtulmazam

Ḳaşları miḫrâbı ḳiblem **ğayrı** tã‘at ḳılmazam (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 42). [ğayrı, -a]

Bil senüñ ḳalbiñde Hâḫdan **ğayrı** şuret ḳalmaya

Dil fenâ vü ger beḳâ naḳşına mâ‘il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [ğayrı, -ı]

ğayret: İçten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba.

Ġayret-ile ğayr-i Hâḫdan şaḳlayan dil mülkünü

Hikmet-ile her nefes miḫmānı ‘aşḳu’llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [ğayret-ile, -ile]

Kimseden ħavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā

Ġayretiñden fariğ olma bekle Ĥaĥķıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 10*). [*ġayretiñden, -in, -den*]

ġayret eyle: *Çabalamak.*

Ķarārım gitti selb oldı niçe bir eyleyem ġayret

Yirim sensüz gerek ħāre gerek gülzāre ħılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5*). [*ġayret eyle, -y, -em*]

Ki ġayret eyleyüp vardum ilerü

Benüm varmam aña temāşā geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 9*). [*ġayret eyle, -y, -üp*]

Gel berü vaşl-ı ĥaĥķat bulmaĥ isterseñ ey yār

Ġayret eyle ır gözüñden sen bu nūnun kāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 8*). [*ġayret eyle,]*

ġayrete gel: *Çabalamak, çabalamaya çalışmak.*

Aç gözüñ ħaldur ĥicābı ġayrıdan, gel ġayrete

Yād olasın biliş iken sen ebed mihmāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 9*). [*ġayrete gel,]*

ġayret-i ĥaĥ: *Allah'ı razı etmek için ġayret göstermek.*

‘Ayn ü şīn ü ħāf ile geldük cihāna bī-gümān

Anuñ-içün ġayret-i Ĥaĥdur bizüm erkānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 8*). [*ġayret-i ĥaĥ, -dur*]

ġayrı: *Başka, özge.*

Ġayrı kime yalvarayım

Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 11*). [*ġayrı,]*

Ġayrı kime ‘arz ideyüm ĥālimi

Bizi güzel Muĥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 3*). [*ġayrı,]*

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil **ġayrıdur**

Ṭūṭı gibi ħanda irmez cīfe yir ancaĥ kilāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 23*). [*ġayrıdur, -dur*]

Gönlüme şordum haber virdi baña Allāh için

‘aşk-ı Hâkdan **ğayrısından** şöyle boş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10). [ğayrısından, -sın, -dan]

İşiden innî ene’llâhdan hıṭâbı dem-be-dem

Sem‘ine girmez anuñ hiç **ğayrıdan** efsâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10). [ğayrıdan, -dan]

Dilde Hâkdan **ğayrı** güftâr eylemez dervîşler

Cânda ‘aşkdan **ğayrı** bir kâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 2). [ğayrı,]

Anı qor bir daḥı ister buluram

İder çün ol daḥı bir **ğayrı** bâzâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8). [ğayrı,]

Kim ki Hâkdan geldi Hâkka gitmege ‘âr eylemez

Her ne kılsa hâkdur işi **ğayrı** bâzâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2). [ğayrı,]

Kim ki Allāh ismini qalbinde tekrâr eyledi

‘Ārifiñ oldur kemâli **ğayrı** tekrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4). [ğayrı,]

Diñleyüp **ğayrı** şadâdan bulmamışdur zevqını

Tâ ezel Hâkdan gelen elḥânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9). [ğayrı,]

Derd-i yârdan **ğayrısından** fâriğ olup dem-be-dem

‘aşk-ıla el bir ideydüñ sen de n’olayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 27). [ğayrısından, -sın, -dan]

Yâ İlâhî sen bilürsin ḥâlimi ey Pâdişâh

Senden olmazsa ‘inâyet **ğayrı** kime yalvaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 14). [ğayrı,]

Ol ḥaḳîḳat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doş bāğına bāğbānem **ğayrıya** ben gül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 16). [ğayrıya, -y, -a]

Şanmañuz **ğayrıya** nükte eyleye Ümmî Sinân

Zikr olanıñ cümlesin ben bende mihmân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 33). [ğayrıya, -ya]

Dir Sinān Ümmî bize lâzım degül **ğayrı** mekân

Mürğ-i lâhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21*). [*ğayrı,]*

‘Ābidiñ fikri ‘ibâdet ‘âlimiñ ‘ilm ü ‘amel

Evvel âhır baña senden **ğayrı** mihmân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8*). [*ğayrı,]*

Sal vücūdum iklîmine evvel ‘aşkıñ mih-terin

Göñlümüñ tahtunda senden **ğayrı** sulţân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10*). [*ğayrı,]*

Cân dirîğ olmaz belâ dârında ber-dâr eyleseñ

Tek ene’l-ħağ menzilinden **ğayrı** meydân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 12*). [*ğayrı,]*

Çün hayâliñ hayme oldı zâhir ü bâtın baña

Derd-i ‘aşkıñ hırkasından **ğayrı** sâybân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 18*). [*ğayrı,]*

Cân tıyaldan bûy-ı vaşlıñ kalmadı artuğ recâ

Göñlüme gelen gülüñden **ğayrı** reyħân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 22*). [*ğayrı,]*

Ol Ĥabîbiñ Muştafâ devrinde pervâz eyledüm

Derdimiñ dermânı bundan **ğayrı** devrân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 24*). [*ğayrı,]*

Yâ İlâhî ħâlbe inzâl eyle fikriñ lezzetin

Gayrı şeyden çekmesin göñül tefekkür zaħmetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 4*). [*ğayrı,]*

‘Ağl u cāndan **ğayrı** evvel nesi var ‘aşıklarıñ

Anı daħı dosta virmek yeg degül mi vardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 5*). [*ğayrı,]*

Cemâli bâğınıñ verdi beni ħayrân ider her dem

Unutdum **ğayrı** eşğâlim cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 12*). [*ğayrı,]*

Sinān Ümmî senüñ her dem ħapuñda zâr u sergerdân

Ya senden **ğayrı** bir kimse ħılar mı derdine çâre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14*). [*ğayrı,]*

Mürşidinden **ğayrı** yire bir nazar

Ƙılmaz ‘aşık olan olur dīvāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 25).

[ğayrı,]

Gelmişüz kâlū belādan zātını zıkr itmege

Meylimiz yokdur bizüm hiç **ğayrı** a‘māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4). [ğayrı,]

Biz şerī‘atla hāķīkat baħrınıñ ğavvāşıyuz

Gitmedük hāķdur yolumuz **ğayrı** aķvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 6). [ğayrı,]

Kim ki bāṭın ‘āleminde geydi ‘aşkıñ hil‘atın

İstemez **ğayrı** libās ‘ālemdede bir şāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 12). [ğayrı,]

Zāhirimiz pür-fenādur bāṭınımız pür-bekā

Biz degülüz Hāķ yolında **ğayrı** aħvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 14). [ğayrı,]

Uyaldan ‘aşkına anuñ gerekmez **ğayrı** burhānı

İrelden derdine anuñ gerekmez **ğayrı** dermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 1). [ğayrı,]

Uyaldan ‘aşkına anuñ gerekmez **ğayrı** burhānı

İrelden derdine anuñ gerekmez **ğayrı** dermānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 2). [ğayrı,]

Bugün meydān-ı ‘aşķ içre meni seyrān ider ol dost

Çün olmışam aña seyrān gerekmez **ğayrı** seyrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 4). [ğayrı,]

Ƙıyıncaķ cāna İsmā‘īl aña gönderdi ķoç Allāh

Men itdüm cānımı ķurbān gerekmez **ğayrı** ķurbānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 8). [ğayrı,]

Tecellīden tesellīden geĉen bilür bu esrānı

Hāyāl-i ‘aşķa miħmānam gerekmez **ğayrı** miħmānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 10). [ğayrı,]

Ezel ķısmet ğünü ol Şāh ene‘l-hāķ cāmını şundu

Tā ebed olmışam ğayrān gerekmez **ğayrı** ğayrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 12). [ğayrı,]

Adı ‘aşkıdır yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān gerekmez **ğayrı** fermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 14*). [*ğayrı,]*

Kime bir zerresi irse mekânın lâ-mekân eyler

Fiğān u zār ider her dem gerekmez **ğayrı** evtānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 16*). [*ğayrı,]*

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka hāznedār olmağ

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez **ğayrı** dükkānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 18*). [*ğayrı,]*

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol hāna

Bu sırra kim ki lâ dirse gerekmez **ğayrı** merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20*). [*ğayrı,]*

Sinān Ümmî ene'l-ḥaqqı görüñ ‘aşkıdan ‘ayān eyler

‘Ayāna irişen gelsün gerekmez **ğayrı** a‘yānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 22*). [*ğayrı,]*

Çalmadı **ğayrı** iktizā cümlesi itdi el-vedā‘

Çamu varın yağıdı oda oñdı yürekde yāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 27*). [*ğayrı,]*

Olursa vaqt-ı ma‘a’llāh meger ire ḥabībullah

Pes andan **ğayrı** ‘abdullāh melek cin perr ü bāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 14*). [*ğayrı,]*

Bilürsin kim ḥaṭāmuz çok ‘ināyet eylegil ey Ḥak

Çü sensin Fā‘il-i muṭlağ ki hergiz **ğayrı** ḥāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44*). [*ğayrı,]*

Çü sensin Hādī-i burhān kerem kıl luṭfıla iḥsān

Ki senden **ğayrı** yā Deyyān ve lâ-mennü zü‘l-māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48*). [*ğayrı,]*

Eger fazl-ı ‘ināyātüñ olursa derdime dermān

Ne ğam ğuşşa baña **ğayrı** işimde hiç melāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52*). [*ğayrı,]*

Eger insān eger ḥayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden **ğayrıdan** ey Cān kamu ḥalka Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20*). [*ğayrıdan, -dan]*

Didi çün vâhıdiyyetde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Nebîler **ğayrı** mürseller olur feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 26). [ğayrı,]

‘aşk degül mi aşl-ı ebrâr u muğarreb **ğayrı** nâs

Küllî şey’ hep tâkâtınca Hâlika meşkür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 33). [ğayrı,]

Bi-ğamdi’llâh pirim buldum gerekmez **ğayrı** pir baña

Bi-ğamdi’llâh yârim buldum gerekmez **ğayrı** yâr baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 25). [ğayrı,]

Bi-ğamdi’llâh pirim buldum gerekmez **ğayrı** pir baña

Bi-ğamdi’llâh yârim buldum gerekmez **ğayrı** yâr baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 26). [ğayrı,]

Bi-ğamdi’llâh nûrum buldum gerekmez **ğayrı** nûr baña

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 27). [ğayrı,]

Zehî evvelsin ey Hâdî viresin cümle murâdı

Senüñdür kayğu vü şâdî aña bir **ğayrı** hâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 6). [ğayrı,]

ğayrı gör: Başka, ayrı görmek.

Her ne kim zâhir olur fi’l-i ma’a’llâhı gör

Ğayrı görme her şey’i sen ya celâl ü ya cemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4). [ğayrı gör, -me]

ğayr-i hak: Allah’tan başka her şey.

Ğayret-ile ğayr-i Haktan şaklayan dil mülkünü

Hikmet-ile her nefes mihmâni ‘aşku’llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [ğayr-i hak, -dan]

ğayr-ı hak: Allah’tan başka her şey.

Bil ki fetvânîñ nedür taqvâsı añañ ‘ayân

Ğayr-ı Hakk’a devr idüp Hûdan dönüp kaçmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 12). [ğayr-ı hak, -a]

Daşına baķan gönlini yaķan

Şol ğayr-i Hakkā gönül virendür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 16).

[ğayr-i hakk, -a]

Ēayr-ı Hakkā Hakk diyen ‘aşka gönül virmedi

‘aşk odına varlığın yokluğa şayan gelür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,

Mısra 3). [ğayr-ı hakk, -a]

ğayrı şey: Allah'tan gayrı şeyler, masiva.

Gönlümüzde ğayrı şeyden kalmadı hergiz beķā

Hakk Ta‘ālā sevgüsinden ‘aşka mihmānam bugün (mmî Sinan Dîvânı, Gazel

108, Mısra 15). [ğayrı şey, -den]

ğayru’ llāh: Allah'tan baŗka her şey.

Ümmî Sinānıñ cānı olsun dstuñ mihmānı

Ēayru’ llāhdan ben beni ‘uryān itsem gerekdür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel

48, Mısra 14). [ğayru’ llāhdan, -dan]

Gönülde varsa **ğayru’ llāh** ‘adāvet eyler ol Allāh

İŗit Sultān-ı a‘lānıñ cevābın virdüm añlarsañ (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,

Mısra 9). [ğayru’ llāh,]

Şular kim ‘arif-i bi’ llāh kmazlar dilde **ğayru’ llāh**

Fenā-ender-fenādan soñ beķā yurd isteyen gelsün (mmî Sinan Dîvânı,

Gazel 99, Mısra 5). [ğayru’ llāh,]

ġāzı: Din uğrununda harbeden, cihadda yaralanmıŗ veya harbetmiŗ olan kimse.

Ēāziler bile yanında gelüp Kerbelā çölinde

Şehādet buluban anda beķāya dutdılar çn rāh (mmî Sinan Dîvânı, Kaside

11, Mısra 35). [ġāziler, -ler]

geç-: Vazgeçmek, terk etmek, uzaklaŗmak.

‘aşka fermān olmayanlar varlığından **geçmedi**

Kim ki ‘aşka yār olursa dāra ber-dār bulmuŗam (mmî Sinan Dîvânı, Gazel

93, Mısra 9). [geçmedi, -me, -di]

Tecelliden teselliden **geçen** bilür bu esrârı

Ḥayāl-i ‘aşka mihmānam gerekmez ğayrı mihmānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 9). [geçen, -en]

geç-: Geçip gitmek, aşmak.

Zühd ü taqvâ menzilinden **geçdi** cān eyler vedā‘

Varduĝı dār [ol] ene’l-ḥaḳ söyleyen meydānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 13). [geçdi, -di]

geç: (Bir yerden) geçmek, (bir yere) uğramak.

Menzilüm ‘ayn-ı liḳādur yolumuz ‘arşdan **geçer**

Cān u baş şıĝmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 13). [geçer, -er]

geç: Vazgeçmek, uzaklaşmak, terk etmek.

Gönül ‘aşqdan ğinā buldı

Geçüp dünyā vü ‘uḳbādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 2). [geçüp, -üp]

Fenādan şoñ fenā buldı

Geçüp sevdā-yı ‘uḳbādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 4). [geçüp, -üp]

Geçüp evrād u ezḳārı

Geçüp ebyāt u eş‘ārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 9). [geçüp, -üp]

Geçüp evrād u ezḳārı

Geçüp ebyāt u eş‘ārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 10). [geçüp, -üp]

Geçüp envār u esrârı

Ḥalāş oldu mu‘ammādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 11). [geçüp, -üp]

Ḳanı şol dünyā sarāyında getür kimdür bulan

‘Aḳl u cāndan **geçmeden** kim bulısdur baḫtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 24). [geçmeden, -meden]

Pâdişâhım cânımız sen cânâ duş olmak diler

Gayr varlıktan **geçüp** senüñle hüş olmak diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2*). [*geçüp, -üp*]

Râzımı bilmek dilersen var varıñdan geçe gör

Var varıñdan **geçmeyen** görmez benüm gülzârlığıñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 10*). [*geçmeyen, -me, -y, -en*]

Düzeldi ‘aşk u bünyâdı atarlar topı kudretten

Geçüp benlik sarâyından yıkup hürd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 12*). [*geçüp, -üp*]

Ey gönül **geç** bu cihânıñ ‘izzetinden fâriğ ol

Âfet imiş kişiye bu dünyede şöhet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7*). [*geç,]*

Kimdür ol meydân-ı ‘aşka cân virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi ol **geçmeyen** zünnârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 8*). [*geçmeyen, -me, -y, -en*]

Hağka bâtil hânesinden **geçmeyen** âdem nedür

‘Aşıka evtân gerekdür ‘ayn-ı imân üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 11*). [*geçmeyen, -me, -y, -en*]

Cihân şâhı gibi **geçmişem** cihândan

‘Aceb gevher kal‘asını bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 9*). [*geçmişem, -miş, -em*]

Varlığıñdan **geçmeyen** görmez selâmet devletin

Baş koyup meydân-ı ‘aşka cân viren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 5*). [*geçmeyen, -me, -y, -en*]

Dost bâğınıñ mi ‘mâriyam vîrâne dildür yapıdığım

Geçüp hâristân mülkini gülzâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 16*). [*geçüp, -üp*]

Murâdın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmaq

Anuñ-çün **geçmişem** benden gerekmez baña biñ cânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 6*). [*geçmişem, -miş, -em*]

Gel ey gönül bu varlıktan **geç** imdi

Bu sözden guşşayı özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1*). [*geç,]*

Ey gönül **geç** bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül için dün ü gün zār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1*). [geç,]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Virmeyen cānāne cānın ‘aşık-ı efsānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 5*). [geçmezem, -mez, -em]

Bu ‘atā Hâkdan meger kim kāmîl insānadur

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 10*). [geçmezem, -mez, -em]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Ey ‘aceb ben bu cihānda tırduğumdan aşşı ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 15*). [geçmezem, -mez, -em]

‘aşkı derdiñ hüküm olıncağ bunda ‘ağla uşşa ne

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 20*). [geçmezem, -mez, -em]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Baña bu derdi ezel sermāye viridi zü’l-celāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 25*). [geçmezem, -mez, -em]

Öldürürse ‘aşk beni kânım hālāl-ender-hālāl

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 30*). [geçmezem, -mez, -em]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Sordum adın sevdüğümüñ didi Aḥmed Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 35*). [geçmezem, -mez, -em]

Didi cān virmekdür ‘aşkımdan saña bizden vefā

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 40*). [geçmezem, -mez, -em]

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘ayn-ı dermān gizlidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 45*). [geçmezem, -mez, -em]

‘aşk içinde beni kılan zār u giryān gizlidür

Geçmezem dildārîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 50*). [geçmezem, -mez, -em]

Geçmezem dildârîñ ‘aşkından cāna olsun vedā’ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 55). [geçmezem, -mez, -em]

Berzağ ili bâtınından **geç** ki hâ’ il olmaya

Bî-nişân u lâ-mekân tahtında bâkî kıala cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 7). [geç,]

Geç bu şüret naqşını gel ma’ni’ -i Kıur’ānda gör

Gör nedür aşl-ı selāmet gör nedür ‘ayn-ı îmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 15). [geç,]

geç: Zamanın geçmesi.

Dünüm günüm āh-ıla zār

‘Ömrüm **geçe** gülmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 4).

[geçe, -e]

Kanı şol kim kāmîl-i dānā şanurdı kendüni

Ger şorarlarsa ne kılduñ **geçdi** bunca yıl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 20). [geçdi, -di]

‘Aql-ı ma’ād eydür benüm tã’at-ıla **geçse** günüm

Nefs-i ma’ād eydür aña ben rāzıyam ne çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
150, Mısra 13). [geçse, -se]

geç: (Bir şeyden) vazgeçmek, (bir şeye) yüz çevirmek.

Aşsen-i taqvīm dinildi şānuña insān-iseñ

Geç bu şüret naqşını gel ma’ni’ i insānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20,
Mısra 4). [geç,]

Cehl ü nādān ğayretinden kıalma kıaldur başıñı

Geç bu şüretten seni sen kāmîl insān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75,
Mısra 10). [geç,]

Niçe biñ ādem içinde kāmîl insān kıanda var

Añladuñsa işbu sırdan **geç** bunuñ ğavgāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146,
Mısra 12). [geç,]

geç: Geçip gitmek, aşmak.

Umaruz kim **geçile**

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 19). [geçile, -ile]

Lâ kelâmından **geçen** añlar bu zikriñ ma'nisin

Dir Sinān Ümmî anuñ envārına müştāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 25). [geçen, -en]

Tecelliden teselliden **geçen** bilür bu esrârı

İrişüp zât-ı baħrında 'aceb zevk-ı nihān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 11). [geçen, -en]

Zāhir ü bāṭın kemālāt Pādişāhıñdur beyān

Bāṭına **geçdüm** zāhirden şun'-ı Settār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 12). [geçdüm, -dü, -m]

Derd üstine derd isteyen bilüñ oldur merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden **geçüp** yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 18). [geçüp, -üp]

Sırāta uğra dirlerse varam bir gez diyem Allāh

'İnāyet birle **geçersem** diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 26). [geçersem, -er, -se, -m]

geç: Geç, sonra.

Yağar gökden biter yirden kimi **geçden** kimi irden

Kimi bāğçe kimi büstān kiminüñ adı gür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 25). [geçden, -den]

geç kal: Vaktinde davranamayıp gecikmek, zamânında yapamamak, zamânında yetişememek.

Koñ gitsün eglemeñ Ümmî Sinānı

Geç kalursa erenlere kaçılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 22). [geç kal, -ur]

Ahmediñ mi'rācına gör çünki 'aşk oldu burak

Sırr-ı Hākka vāşıl oldu menzile geç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 4). [geç kal, -ma, -dı]

geçe gör: Vazgeç.

Rāzımı bilmek dilerseñ var varıñdan **geçe gör**

Var varıñdan geçmeyen görmez benüm gülzârlığıñ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 94, Mısra 9). [geçe gör,]

Gel ferâgat hırkasın gey eyleme kimseye dağ

Ey Sinân Ümmî **geçe gör** da'vî-i esrârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,
Mısra 14). [geçe gör,]

gedâ: Allah'ın tecellisini elde etme yolunda dilencilik yapan kişi.

Yoğdur Sinân Ümmî gibi gerçi bu yolda bir **gedâ**

Niyyeti hâliş olmağın yardımcısı ol Hân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 17). [gedâ,]

gedâ: Dilenci, fakir.

Her neye olsa irişür kudretiñ

Emriñe maḥkûm-durur bāy u **gedâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 12).
[gedâ,]

Sen beğāsın sen beğāsın yâ Ğanî

Biz fenâyuz biz fağîrüz biz **gedâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 22).
[gedâ,]

Ger nebîdür ger velîdür ger **gedâ**

Her birine bulurlar bir bahâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 21).
[gedâ,]

gedâlar kılan: Fakir etmek, fakire çevirmek.

Dilirse şâh iken kılan gedâlar

Dilirse zecr idüp kılan cefâlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 13).
[gedâlar kılan, -an]

geh: "Geh ... gâh ..." bağlacı. Bazen, kimi zaman.

Geh eyler ḥavvâ vü Âdem

Girüp cennetde nûran dem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 29).
[geh,]

gehi: *Bazen, ara sıra.*

Senüñ zātüñ kıılır ârzü gönül çağlar aķar ey Şāh

Fırāķıñdan gözüm yaşı **gehī** ķanlar döker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 2*). [*gehī,]*

gehi: *"Geh ... geh ..." bağlacı. Bazen, kimi zaman.*

Gehī kıılır yavlaķ faķir

Bī-çāre vü ħor u ħaķir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 25*). [*gehī,]*

Gehī olur dost-ıla bir

Görinür hoş tesellādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 27*). [*gehī,]*

gel: *Gelmek, ortaya çıkmak.*

Ne **gelmiş** ne gelesidür ne olmuş ne olasıdur

Ne bulmuş ne bulasıdur mişl-i zātüñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5*). [*gelmiş, -miş]*

gel: *Davet etmek, çağırarak.*

Gel ey tālib erenler şöĸbetinde

Hū diyüp ‘aşķ-ıla serden geķ imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 11*). [*gel,]*

gel: *Gelmek, buyurmak.*

Sinān Ümmî ene’l-ĸaķķı görüñ ‘aşķdan ‘ayān eyler

‘Ayāna irişen **gelsün** gerekmez ĸayrı a’ yānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 22*). [*gelsün, -sün]*

gel: *Belirmek, ortaya çıkmak.*

Ezel kıismet bazārında virüldi cāna Mevlādan

Ne gökcek **geldi** bu fālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 4*). [*geldi, -di]*

Ehl-i sünnet ve’l-cemā’at iķtidāsından ķavī

Geldi bu gönül sarāyın kııldı peydā bir sevi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 20*). [*geldi, -di]*

gel: *Beri gel, haydi.*

Gel bu cāna urbet eyle

Cümle vārım sil pādišāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 3*). [*gel,]*

Gel ey ‘aql-ı şafā ehli nedür ma‘nā şorarsañ gel

İçüp ‘aşkıñ şarābından bu tevħîdi sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*). [*gel,]*

Gel ey tālīb eger sen de taleb kıldıñsa ol Şāhı

O Sulţānıñ fırākıñdan kılasın her seher efgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [*gel,]*

gel: (*Aklına*) *gelmek.*

Gözüm dōstı görmek diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu ‘aşq döker yaşın gözüm şanki bıñar olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [*gelür, -ür]*

gel: *Beri gelmek, yaklaşmak.*

Ġayr-ı Hāķķa Hāķ diyen ‘aşķa göñül virmedi

‘aşķ odına varlığın yoķluğā şayan **gelür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 4*). [*gelür, -ür]*

Hāķ buyurdı zıkr idüñ ben daħı zıkr ideyin

Erenler şoħbetine ur’āna uyan **gelür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6*). [*gelür, -ür]*

Kim ki sever Allāhı ġayrıyı or va’llāhi

Bu yola cān u cihān terkine duyan **gelür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [*gelür, -ür]*

Erenler bāzārına yoķluğūñ şikārına

Hāķ yolında nefsinin putların şıyan **gelür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 12*). [*gelür, -ür]*

Her kim ‘aşķa yār olur cāna şafā-kār olur

Māsivādan dūr olur cevrine döyen **gelür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 14*). [*gelür, -ür]*

gel: *Beri gel, yaklaş.*

Gel ey 'aql-ı şafā ehli nedür ma'nā şorarsañ **gel**

İçüp 'aşkıñ şarābından bu tevḥīdi sürerseñ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1). [gel,]

Gel ey 'aql-ı şafā ehli nedür ma'nā şorarsañ **gel**

İçüp 'aşkıñ şarābından bu tevḥīdi sürerseñ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2). [gel,]

Ṭakın bu seyfiñ aqvāsın cihādü'l-ekberi añla

Ḥicāb-ı māsiva'llāha fenā virüp kırsañ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4). [gel,]

Şu söz kim söylene dilde müsemması gerek elde

Kitābıñ ma'nīsın añla göñül dersin şorarsañ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6). [gel,]

Dilimde söylenen aḥbār ḥālimde keşf olan esrār

Sañ ma'lüm idem anı dü 'ālemden ırarsañ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [gel,]

Göñül emrāzına qāldan bulunmaz 'aql-ıla dermān

Bu sırra olmuşam Loqmān eger merhem şararsañ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10). [gel,]

Ṭaş u toprak tavāfından vefā bulmadı 'āşıklar

'Āşıkıñ qalbidür Ka'be ḥac u 'umre iderseñ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [gel,]

Delilim mürşid-i kāmīl ṭaṇuğum tevḥīd-i esmā

Gümāna düşmesün nefsiñ bu menzile irerseñ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 14). [gel,]

Bugün vaḥdet nişānından āḥar yerden cevāb itme

Ledünni baḥrınıñ kāmı ki bir qatıre ararsañ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16). [gel,]

Sinān Ümmī olup sāki eline cām-ı 'aşq aldı

Qoyup nāmūsı ey zāhid mey ü şoḥbet sürerseñ **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 18). [gel,]

Gel ey miskīn-i bī-çāre niçün uyarsın aḡyāre

Seni vaşl eylemez yāre ṭaḡarsa boynuña urḡān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 39). [gel,]

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden kaçtrece

Müstemi´ ol bir nefes **gel** söyleyem ma´ zür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 10*). [gel,]

gel: *Bulunulan yere başka bir yerden ulaşmak, varmak.*

Gāhī **gelüp** ne didügin

Ṭurup fikr-i dırāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 19*). [gelüp, -üp]

Pīrimiñ himmeti yoldan ırmasun

Melekleriñ **gelüp** haber şormasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 26*). [gelüp, -üp]

Eydür pirüm gözüm yaşın

‘Aceb **gelüp** silmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 28*). [gelüp, -üp]

Arzūlayup **geldüm** yine kapuña

Efendim Mazharī Sultān kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 1*). [geldüm, -düm]

Nedür ol nūr-ı kand-ile **gelen** ol nūr-ı cāmi´den

Ki illā hū kelāmıyla ezel maḥlūk olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 19*). [gelen, -en]

Gelüp ´irfān diler insān ola zāhir nihān iḥsān

Ki ol nūruñ zıyāsından ḥaḳāyıklar kılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 17*). [gelüp, -üp]

Gelmesün diñ zāhide ´aşḳ ehliniñ yağmasına

Döymez ´aḳlı ehl-i derdiñ devr-i külhāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9*). [gelmesün, -me, -sün]

Lā-mekāndan **geldiler** evvel yine andan āḥar

Ḳonmağa bir mülke iḳrār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3*). [geldiler, -di, -ler]

İlāhī cümle ´aşıklar saña virmek diler cānlar

Gelen meydān-ı ´aşkımda benümle eyledi bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 16*). [gelen, -en]

Gel H azrete m st k-ısañ diñle bizüm a b rımız

Teh  görme Şimdi bizüm H k -ıladur b z rımız ( mm  Sinan D v nı, Gazel 50, Mısra 1). [gel,]

 apıña **gelmişem** acam ɡan  derg ha mu t cam

Nitekim Ő h  apusında boyuncu lar eger  ks z ( mm  Sinan D v nı, Gazel 51, Mısra 23). [gelmişem, -miş, -em]

B -niŐ ndan **gelmişiz** biz l -mek n ehlindenüz

Gitmege ‘azm eyleyüp yol- n  gözler c nımız ( mm  Sinan D v nı, Gazel 54, Mısra 3). [gelmişiz, -miş, -iz]

Gelen  onar  anan g cer kimesne evvelin bilmez

Gelen eydür ki bu a k m henüz kurulmuş ir ancak ( mm  Sinan D v nı, Gazel 63, Mısra 23). [gelen, -en]

Gelen  onar  anan g cer kimesne evvelin bilmez

Gelen eydür ki bu a k m henüz kurulmuş ir ancak ( mm  Sinan D v nı, Gazel 63, Mısra 24). [gelen, -en]

Umaram kim ol H b biñ  rmeti-y- n n -geh n

Bir naz r  lup diyessin kim baña **gel** bi- aram ( mm  Sinan D v nı, Gazel 76, Mısra 28). [gel,]

C n Y sufın Őatma a **geldüm** ki meyd n Şehrine

Anuñ-i n gevhemiñ  ymeti c ndur benüm ( mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 5). [geldüm, -d m]

Nefsim degül s yled g m r  um  al dur didügüm

Bunda **gelüp** u radu m ol Ő h m n ferm nıyam ( mm  Sinan D v nı, Gazel 80, Mısra 24). [gelüp, - p]

Ba r-ı z t n mevci beni sürdi ken ra ‘aŐ -ıla

Z t-ı  ak y k n rına **geldüm** ‘aceb yerde idüm ( mm  Sinan D v nı, Gazel 87, Mısra 6). [geldüm, -d , -m]

Vuşlat Őar bından i p  ayr n olan gelsün berü

 oldurdum ‘aŐ n c mını **geldüm** ol ba rda idüm ( mm  Sinan D v nı, Gazel 87, Mısra 28). [geldüm, -d m]

Ben degülem bunu diyen ilh m-ı H k dur söyleden

Bir sır **gelüp** nu k eyledi ben arada perde idüm ( mm  Sinan D v nı, Gazel 87, Mısra 30). [gelüp, - p]

Kime fazlım kılam ihsân olur fikrim ile hayrân

Ṭola hikmet ile qalbi diline **geldüm** 'irfānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28). [geldüm, -düm]

İrincek zât-ı muṭlaqda hemân dost olmuş idüm ben

Çü **geldüm** 'âlem-i mülke yine Ümmî Sinân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 18). [geldüm, -düm]

Der Sinân Ümmî bâzergānam bâzāra **gelmişem**

Müşterî olanlara alım şatum budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 13). [gelmişem, -miş, -em]

Eger adım dile alsa yolu ṭoğrı baña **gelse**

Ġanîyem rahmetim çokdur iderven luṭf-ıla ihsân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 21). [gelse, -se]

Dü 'âlemden güzār kılsun ne kim görse ḥazer kılsun

Gelüp vahdet sarâyında qurulsun tâ ebed eyvân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 32). [gelüp, -üp]

Key za 'ifem qapuña **geldüm** ġarîbem key ḥakîr

Çāresin senden umaram işbu zaḥmîñ merhemîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3). [geldüm, -düm]

Dört kitābîñ aşlına 'ārif idüm anda men

Bunda **gelüp** mürşide dānişımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 8). [gelüp, -üp]

İlāhî biz ḥaṭā kılduq bilürüz yolda yañılduq

Dönüben qapuña **geldük** bizi sen virme aġyāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 4). [geldük, -dü, -k]

Gerçi küstāhlıqdur dirsüz da'vet eylemek

Ey keremleriñ kânı fazl-ıla **gelseñ** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 6). [gelseñ, -+se, -+n]

Gelüp bu tevḥîdime dil virenler

Miṣl-i dānā olur qullar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 9). [gelüp, -üp]

Ey dil nazār eyle **gel** bu cihāna

Niçe bir zār idersin yana yana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 1). [gel,]

İblīs **gelüp** tedbir ide ḥannās ile el bir ide

Ya ‘nī ki Ḥaḫdan dūr ide ister beni aparası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 7). [gelüp, -üp]

Pîrüm ‘azîzüm bâ-şafâ seyrâna **gelmişem** saña

Mazhar-ı zât-ı Muştafâ sultâna **gelmişem** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 1). [gelmişem, -miş, -em]

Pîrüm ‘azîzüm bâ-şafâ seyrâna **gelmişem** saña

Mazhar-ı zât-ı Muştafâ sultâna **gelmişem** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 2). [gelmişem, -miş, -em]

‘aşḫ derdiñ cāna pür-tāb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydân-ı ‘aşḫa Manşûram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 10). [gelmişem, -miş, -em]

Yâ İlâhî vaḫdetiñ bir ḥaddi yok ‘ummân mıdur

Yâ ḫulum sen **geldüğüñ** yol her ḫula āsân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2). [geldüğüñ, -düğ, -üñ]

Gelmesün diyü ḫasâvet çekmeden ḫaçup sever

‘Aşḫ oldur mürşid-i kāmilden ayırmaz gözini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 15). [gelmesün, -mesün]

Kimse bilmez ḫâlimi ben ağlamakdur güldüğüm

Hiç bilür misin ne iḫlîmdür benüm bu **geldüğüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 12). [geldüğüm, -dük, -üm]

gel: *Beri gel, yakına gel.*

Ey cevâhir isteyen **gel** kâna irdi cân yine

Cân içinde gör niçe cānâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1). [gel,]

Ehl-i ‘aşḫıñ diñleriseñ vaşfını bir zerre **gel**

Söylemezdüm işbu rāzı illâ iznu’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 5). [gel,]

gel: *(Bir kimse veya yer üzerinde) Belli bir durum veya sıfatın etkisi görünür, hissedilir olmak.*

Bu hidāyet Hāğdan **gelür**

Münkir olanlar ne bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 17*). [gelür, -ür]

Saña bu elfāz-ı ma' nā nerden **gelür** dirseñ baña

Görilmez haṭṭı gözile cān içinde yazarım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 7*). [gelür, -ür]

Bağr-ı zātıñ perteviniñ mevci **gelür** turmaz aña

Mağv eyleyüp varlığını bir kaçresi 'ummān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 15*). [gelür, -ür]

Benüm işim ol dōst-ıla **gelür** bu 'aşğ olur belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3*). [gelür, -ür]

Ṭıfl-ı ma' nā zıkr-i kalbiden **gelür** 'ayne'l-yağın

Ağsen-i tağvīm yüzünden gel bu vechu'llāha bağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11*). [gelür, -ür]

Gelür ol bağr-ı muṭlağdan ledünnī 'ilminiñ feyzi

Dolar kalbe ağar dilden 'irfānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 15*). [gelür, -ür]

Ġāfil iken nāgehānī **geldi** bu sevdā baña

Ey mu'abbir niçe ta'bīr ola düşüm neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*). [geldi, -di]

Oğunan zıkrıñ envārı **gelür** her dem olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 13*). [gelür, -ür]

Gelür 'aşğıñ tutar meydān baña 'ālem olur zindān

Ķonar başımda bir sevdā beni alur şatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 5*). [gelür, -ür]

Ṭolar kalb sırr-ı envārdan **gelür** ilhām alur sırdan

Göñül mülkinde cān dili mu'ammālar çatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 9*). [gelür, -ür]

Yağınam didüñ uş benden yağınsın bilmişem benden

Ya bu haşret ya bu firğat **gelür** nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [gelür, -ür]

‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘imāret eyledi

Bī-niṣān u lā-mekān ŧevkı **gelür** bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 16*). [gelür, -ür]

Kaçan kim baħr-ı muṭlağdur bu zıkrîñ pertevi ṭolsa

Gelür ol zāt-ı nūrına başar feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 12*). [gelür, -ür]

Pes andan zāt-ı nūrīde kıllur tevḥīdine ikrār

Ḥaḳāyık iklīmın ıaplar **gelür** feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 14*). [gelür, -ür]

gel: "-e gelmek" Eylemin gerçekteşmesindeki sürekliliğı ifade eder.

Mevlām ‘aşkıñ meydānına

Yanmağā **geldük** yanmağā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 2*).
[geldük, -dü, -k]

İçüp ‘aşkıñ řarābını

Ķanmağā **geldük** ıanmağā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 4*).
[geldük, -dü, -k]

İsm-i zātūñla ğayrıyı

Yeñmege **geldük** yeñmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 8*).
[geldük, -dü, -k]

Evvelden işiñ řoñını

řanmağā **geldük** řanmağā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 12*).
[geldük, -dü, -k]

Varup liķāññ zātuna

Ķonmağā **geldük** ıonmağā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 16*).
[geldük, -dü, -k]

Senden irci ‘î ḥıṭābın

Öñmege **geldük** öñmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 20*).
[geldük, -dü, -k]

‘aşkıñ cenāhı altuna

Siñmege **geldük** siñmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 24*).
[geldük, -dü, -k]

Dü cihân bize ağıyardur

Dönmege **geldük** dönmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 28).

[geldük, -dü, -k]

gel: (Fayda, yarar) gelmek.

Añlama el şunduğuñdan girmeyiser eliñe

Şanmaduğuñdan **gelür** kısmet tevekkül kıl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

4, Mısra 16). [gelür, -ür]

gel: "Gel, hadi" anlamında temenni veya emir bildiren söz.

Aç gözüñi bir dem uyan

Sen ey gönül **gel** ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 2). [gel,]

Mağabbet rengine boyan

Sen ey gönül **gel** ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 4). [gel,]

İresin ol dost iline

Sen ey gönül **gel** ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 8). [gel,]

Pâk eyleyü gör özüñi

Sen ey gönül **gel** ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 12). [gel,]

‘aşka ulaşdur bu cânı

Sen ey gönül **gel** ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 16). [gel,]

Çevir yönüñ Hâkdan yaña

Sen ey gönül **gel** ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 20). [gel,]

Ey gönül toğrı git Hâkquñ yolına

Erenleriñ çığırından çıkma **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 2).

[gel,]

Dilersen maşşüduñ ‘ayân bulına

Cihânıñ naşşına becid bakma **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 4).

[gel,]

Hâzer eyle şakın İblis sözinden

Dergâhda nâmiñi verüp yakma **gel** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 8).

[gel,]

Sözi toğrı söyle mü' min olasın

Yılan gibi irdüğüni şokma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 12*).

[gel,]

'Ārifler 'işyānı pinhān iderler

Görüp işitdüğü ilüp çakma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 16*).

[gel,]

Ola kim eksükleriñden geçile

Kimsenüñ suçuna laķap takma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra*

20). [gel,]

Alçağa meyl idüp 'ummānı gözle

Dağıluban her yañaya akma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 24*).

[gel,]

Bülbül olup gülistāndan ayrılma

Aru gibi her çiçeği koķma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 28*).

[gel,]

Loķmañı pāk eyle ele gireni

Ĥayvān gibi bođazıña dıķma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 32*).

[gel,]

Bir adım türābda saña da mekān

Bulunur şimdi havādan bakma **gel** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra*

36). [gel,]

Derd odına yanmağı **gel** pīşe kıl sen cānıña

Ola kim gide aradan ref' ola küllī ĥicāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra*

7). [gel,]

Ey cismine cān isteyen **gel** māh u günden al ĥaber

Ey kāmīl īmān isteyen **gel** toğrı dīnden al ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

11, Mısra 1). [gel,]

Ey cismine cān isteyen **gel** māh u günden al ĥaber

Ey kāmīl īmān isteyen **gel** toğrı dīnden al ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

11, Mısra 2). [gel,]

Ger dilerseñ kim bulasın anda sen dārü's-selām

Gel fenādan öñ fenā ol gel fenā kıl iĥtiyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,*

Mısra 8). [gel,]

Ger dilerseñ kim bulasın anda sen dārü's-selām

Gel fenādan öñ fenā ol **gel** fenā kıl ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8). [gel,]

Gir belā meydânına **gel** yokluğu eyle kabûl

Tā varup seyr-i ma'a'llāh seyrine ire bāzār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 11). [gel,]

Ey Sinān Ümmî saña yār olmağa yarın o şāh

Gel bugün bu āyin ü erkāmı eyle tār-u-mār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 30). [gel,]

Zāhidā **gel** 'ārife baş egmege 'ār eyleme

Bî-nişān u lā-mekān bāzārınıñ tüccārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9). [gel,]

Gel Sinān Ümmîye baq gör kim nice kaynar taşar

Kaṭredür illā ki ol deryā-yı 'ummān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 13). [gel,]

Aḥsen-i taqvīm dinildi şāniña insān-iseñ

Geç bu şüret naqşını **gel** ma'ni'i insānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4). [gel,]

Gel temāşā kıl ne söyler 'āşık-ı divāneler

Cür'a-i Seb'u'l-meşāniden içen mestāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1). [gel,]

'Ārifiñ 'ilm-i rumūzın bilmeyen ey bed-fi'āl

Seb'a'i seyrān idüp **gel** gör nedür andan zuhūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12). [gel,]

Münkir-i rü'yā degülseñ yek nazar kıl sen saña

Cān göziniñ gözlüğinden görünen **gel** baq nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 22). [gel,]

Gel olursa eger senden geçer varlık hevāsından

Sinān Ümmî karar kılmaz gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 13). [gel,]

Gel ey gönül bunda mekān tuṭulmaz

Fenā mülki dirler oynar ütülmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1). [gel,]

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz

Ne ma‘niden döker dürler ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 1). [gel,]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen **gel**

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem‘in yaçar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 3). [gel,]

Gel kıl iseñ kulluğ eyle ḥasbeten li‘llāha bağ

On sekiz biñ ‘ālemi var eyleyen Allāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 1). [gel,]

Ṭıfl-ı ma‘nī zıkr-i ḳalbīden gelür ‘ayne‘l-yaḳīn

Aḥsen-i taḳvīm yüzinden **gel** bu vechu‘llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 12). [gel,]

Dört kitābıñ ma‘nisin keşf eyleyen tevḥīd imiş

Oḳı **gel** Ümmü‘l-kitābı sen Kelāmu‘llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 14). [gel,]

Mü‘miniñ ḳalbin Ḥudā kendüye mir‘āt eyledi

Gel muşaffā eyle ḳalbi sen bu Beytu‘llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 18). [gel,]

Rūḥ-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevḥīd-i zāt

Şābbü‘l-emred yüzünden **gel** cemālu‘llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 20). [gel,]

Gel ey kāmīl kemālātüñ gülābın virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerḫıñ dolābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 1). [gel,]

Nefs-ile aḡyār olup **gel** cān-ıla yār ol bugün

Ola kim def‘ ola zulmet bulna ayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 13). [gel,]

Çünki sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel tefekkür kıl ne telḳin eyledi şeyḫiñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 22). [gel,]

Ümmî Sinān eydür inan **gel** sözüme tutma gümān

Şimdi zamān içinde ben devrānıyam devrānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
86, Mısra 17). [gel,]

Buldı bulan ma'nî yüzün kesb eyleyüp 'irfâñ özin

Gel diñ cāhil 'ilmiñ yüzün okusun hem yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). [gel,]

Gel ey gâfil xanı 'aqlıñ tefekkür kıl xanı fikriñ

Ola kim aşı-ı a'lâdan irişe derdiñe dermân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5). [gel,]

Sen bu miñnetden kaçarsañ varlığı terk eyle **gel**

'Uzlet imiş kişiyeye bu dünyede vahdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3). [gel,]

Vahdet-i bākî gerekse 'ömri zāyi' itme **gel**

Furşat imiş kişiyeye bu dünyede rahmet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5). [gel,]

Gel ferâgat hırkasın gey eyleme kimseyeye dağ

Ey Sinân Ümmî geçe gör da'vî-i esrârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 13). [gel,]

Ey cihâna dil viren 'azmiñ xanı Raħmâniña

Pâdişâhiñdan habersiz **gel** beri dön Hâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 2). [gel,]

Dü cihânı terk idenler 'aşka mihmân oldılar

Gel şikâr eyle sen anuñ derdine dermâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 12). [gel,]

Gel fenâdan öñ fenâ ol kim ziyân itmeyesin

Rü'yet-i Hağ görine şâyed senüñ seyrâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 13). [gel,]

Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın 'ākıbet

İçürürsin zehriñi bir gün bal u yağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 7). [gel,]

Ey gönül 'ahde vefâ kıl **gel** beri **gel** gir yola

Hağ Ta'âlâ zikrini üns eyle bu cism ü dile (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 1). [gel,]

Gel berü **gel** 'ākıl-iseñ añla kim bu ma'ni'i

'Aşıka bil ğam degüldür dost için derd ü belâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 3). [gel,]

Gel ey gönül bu varlıktan geç imdi

Bu sözden güçşayı özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1*).

[gel,]

Gel ey devlet beķā bulsam diyenler

Cihāndan cîfeler gibi kaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 3*).

[gel,]

Şarāb-ı ‘aşk-ıla sen **gel** bizi mest eyle ey sākī

Gönül pervānesi şem‘a göyünsün görsün işrākı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

143, Mısra 1). [gel,]

Münkirlere karşı **gel** yārı ‘uryān eyleme

‘Aklıñ evinde otur **gel** yeter uşlan deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,*

Mısra 9). [gel,]

Münkirlere karşı **gel** yārı ‘uryān eyleme

‘Aklıñ evinde otur **gel** yeter uşlan deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,*

Mısra 10). [gel,]

Ey muķallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşkıñ nārına sen yan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

149, Mısra 6). [gel,]

‘Aql u rühānī dir cihān nemdür benüm kevn ü mekān

Gel baña dostdan vir nişān oldum anuñ sükāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

150, Mısra 16). [gel,]

Gel şefā‘at kııl dîzārıñı görem yā Muşţafā

Boynum egüben nazarıñda tıram yā Muşţafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,*

Mısra 1). [gel,]

Gel ey şāhib-me‘ānī gör nazar feyz-i İlähīden

Ķulaķ tıt cān-ıla diñle ħaber feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,*

Mısra 1). [gel,]

Zāhidā **gel** ‘aşka yār ol maķşūduñ mesrūr ise

‘aşk elinden tevbekār ol menziliñ maķşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

12, Mısra 1). [gel,]

Geç bu şüret naķşını **gel** ma‘ni’-i Ķur‘ānda gör

Gör nedür aşl-ı selāmet gör nedür ‘ayn-ı imān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba*

3, Mısra 15). [gel,]

Gel bu kâf u nūnuñ aḥkāmın kemāl-i ‘aşka vir

Hem bu dīv ü cinniñ aḥkāmın cemāl-i ‘aşka vir (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 21). [gel,]

Ḥvâce-i kevneyn olursañ **gel** fenâ kıl ihtiyâr

Ḳāl ü kīliñ kıl ḥayālīñ ‘aşk odıyla nūrı nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 41). [gel,]

gel: Belirmek, ortaya çıkmak.

Gizli rāzı gün gibi fāş eyler ol bî-ihtiyâr

Gün gibi günden ‘ayān olup **gelen** ḥum-ḥāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 12). [gelen, -en]

Pîr yüzinden bildüñise āb-ı ḥayvān neydügin

Feyz-i Aḥmedden **gelen** āb-ı revān ırmaḥ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 20). [gelen, -en]

Özime sırr-ı Sübhāniñ **gelen** ilhāmıdır şeksiz

Saḥa ol nūr-ı Yezdāniñ ḥıṭābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 11). [gelen, -en]

Ledüñnî ‘ilminiñ dilde zuhūrı

Gelen ilhām vāridātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 20). [gelen, -en]

gel: Başa gelmek, kötü bir duruma uğramak.

Gerçek ‘āşık olan kişi meydāna ḳor cān u başı

Budur yār seveniñ işi her ne **gelse** faḥra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8). [gelse, -se]

gel: Dünyaya gelmek.

Kā’ ināta gelmişem bir **gelmeyedüm** bir daḥı

Ḥamdü li’ llāh zātūñı zıkr eylerem fırsat budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9). [gelmeyedüm, -me, -y, -e, -y, -dü, -m]

‘Ālimü’l-ğaybıñ vücūdı nūrınıñ şehridenüz

Bu ḳafes cisminde **geldük** ḥabs olan zindāniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6). [geldük, -dük]

Geldi her kim 'āleme her kim gele

Nūr-ı vechiñden olurlar āşinā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 19).

[geldi, -di]

gel: (Geri) gelmek.

Kimi bundan gider **gelmez** kimi ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 63, Mısra 27). [gelmez, -mez]

gel: (Bir maksatla) Bir yere uğramak, ziyâret etmek.

Ümmî Sinān eydür **gelen** kimdür baña mihmān olan

Cān Yūsufin kimdür alan Mısrā sultān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 81, Mısra 13). [gelen, -en]

gel: Diyelim ki, varsayalım ki.

İlāhî cümle 'ācizdür senüñ yoluñda bu kıllar

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 102, Mısra 42). [gel,]

gel: Buyurmak, yaklaşmak, huzura varmak.

Ẓann u gümāndan kırtulan **gelsün** şehādet dārına

Alsun ene'l-ḥaḳdan ḥaber kāmīl imān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

81, Mısra 9). [gelsün, -sün]

Nūr-ı maḥabbetden ezel şundi bize ol Lā-yezāl

Gelsün bugün dertlülereñ dermānyam dermānyam (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 86, Mısra 14). [gelsün, -sün]

Ey küntü kenziñ mazḥarı ṭālib-i ḥaḳkıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri iḥsāna **gelmişem** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,

Mısra 4). [gelmişem, -miş, -em]

Ey kān-ı 'ilm ü 'irfānım mazḥar-ı sırr-ı Sübhānım

İderiseñ kabül cānım kırbāna **gelmişem** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,

Mısra 6). [gelmişem, -miş, -em]

el-Mü' minüne lâ-yemût hayy ü beķāsın bī-vücūd

Sundum saña elimi tüt Loķmāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 8*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Zāhir tenim bāṭın cānım döndüm saña küllī yönüm

Κalmadı zann u gümānım imāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 10*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Yandı ciger oldu kebāb dilerem ola fetḥ-i bāb

Nüş itmege āb-ı hayāt mestāne **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 12*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu

Κatre oluban çağlayu 'ummāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 14*). [*gelmişem, -miş, -em*]

İrgirmege maḥbūbına ṭālibleri maṭlūbına

Emrāz-ı ḳalbiñ bābına dermāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 16*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Girdüm bu 'aşḳ bāzārına ḳomaz bu günüm yarına

Yanmağa derdiñ nārına pervāne **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 18*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Ol küntü kenzi bulmağa sırrıña 'ārif olmağa

'İlm-i ledünnī bilmege 'irfāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 20*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Ben bilmezem aḥvālimi bulmağa ṭoĝrı yolımı

Bī-çāreyem tüt elimi dîvāne **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 22*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Bulmağa vaşl-ı yārimi ḳodum nāmūs u ārımı

İrgirmege ḳaṭārımı kārībāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 24*). [*gelmişem, -miş, -em*]

Ümmî Sinān eydür pīrim artdı benüm āh u zārım

Envārı gözler gözlerim sübhāna **gelmişem** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 26*). [*gelmişem, -miş, -em*]

gel: Deĝmek, nail olmak.

‘İlm-i hikmetiñ zerresi vārisligi **geldi** bize

Derd ehliniñ Loḡmānıyam tımār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 11*). [*geldi, -di*]

gel: *Ağızdan çıkmak, dile gelmek.*

Her nefes ‘āşıqlarıñ nuḡkundan yâ Hû **gelür**

Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 13*). [*gelür, -ür*]

Senüñ himmet-i ‘ālîñle **gelür** bu dilime sözler

Ḳaçaram ağızıña lâyıḡ her âdem aşına tuzlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 21*). [*gelür, -ür*]

gel: *(Ayet, sure) gelmek, inmek, nazil olmak.*

ḡaḡ resüli Faḡr-i ‘âlem nūr-ı vâḡid dir saña

Hel etâ **geldi** senüñ şānıñda âyet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 4*). [*geldi, -di*]

gel-: *Gelmek, ulaşmak, varmak.*

‘Urvetü’l-vüḡkā daḡup gerdānuma **geldüm** ezel

Yolıña cān virmege merdān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 15*). [*geldüm, -dü, -m*]

Cānım dellālda gezer şatmaḡa **geldüm** bugün

Ey Mıḡrıñ şāhı Ken‘ān, Yūsufuñ alsan n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 9*). [*geldüm, -dü, -m*]

Dirseñ baña yüzüñ ḡara niyāza **geldüm** ağara

ḡaḡ sâ’ilin boş göndere revā degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 7*). [*geldüm, -dü, -m*]

Eşer ḡıldı bugün ‘aşḡ-ı İläḡ

Aşup deryā-yı vaḡdet başa **geldi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 6*). [*geldi, -di*]

gel-: *Bir maksatla bir yere uğramak.*

Pādişāhîñ mülkine **geldüñ** şikâr avlamağa

‘İlm ü ‘irfandan ne kesb itdüñ qanı şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 23). [geldüñ, -dü, -ñ]

gel-: *Beri gelmek, yaklaşmak.*

Bu tevḥîdiñ müsemmasın taleb kılan bugün **gelsün**

‘Āşıklar ḥaliban oynar ‘ummānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 13). [gelsün, -sün]

Bulsa kişi dostdan belā ma‘şuk **gelüp** vefā kıla

Ḳurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 17). [gelüp, -üp]

Siz **gelüñ** Ümmî Sinānı añlamañ lâf ü güzāf

Şāh-ı merdān sırrı vardır düldülüm ‘aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 13). [gelüñ, -üñ]

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd isteyen **gelsün**

Cemāli bāğına yāriñ girüp verd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1). [gelsün, -sün]

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd isteyen **gelsün**

Cemāli bāğına yāriñ girüp verd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2). [gelsün, -sün]

Dîzārı zevḳı derdinden başım ṭop oldı cān çevgān

Girüp meydānına ‘aşkıñ bugün merd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4). [gelsün, -sün]

Şular kim ‘ārif-i bi’llāh ḳomazlar dilde ğayru’llāh

Fenā-ender-fenādan şoñ beḳā yurd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6). [gelsün, -sün]

İrelden fazl-ı Yezdānī dilāver eyledüm cānı

Yañıldup ‘aşq-ıla nefsi işin nerd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [gelsün, -sün]

Ḳanı ‘ālemde bir dānā ola kim şöyle merdāne

Virüp ‘aḳlı virüp cānı hemān ferd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10). [gelsün, -sün]

Düzeldi 'aşk u bünyâdı atarlar topı kudretten

Geçüp benlik sarâyından yıkup hürd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 12). [gelsün, -sün]

Bugün hikmetde Loqmānam kılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh olmağa kalbi aña vird isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 14). [gelsün, -sün]

Ben ol Burhān-ı a'lādan oqudum hikmetin sırrıñ

İlāhî şan'ata irmiş ki şākird isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 16). [gelsün, -sün]

İki 'ālem hevāsından selāmetdür Sinān Ümmî

Bugün 'aşkıñ seher bādı eser berd isteyen **gelsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 18). [gelsün, -sün]

Baña 'aşkı şoran **gelsün** haber alsun kumāşımdan

Nicedür vaşfını bilsün yaqarsa bu ataşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1). [gelsün, -sün]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su'āl itse

Ben anlara haber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 15). [gelüp, -üp]

Gelüñ görüñ bu 'āşıklar bu tevhīdiñ hişārına

Konar gāhī kona geldi ezelden konucılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1). [gelüñ, -üñ]

Gelüñ görüñ bu şādıklar bugün 'aşkıñ şarābına

Kanar gāhī kana geldi ezelden kanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3). [gelüñ, -üñ]

Gelüñ ey merd-i 'ākıllar nazar kıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görüñ Hazret-i Mevlāya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5). [gelüñ, -üñ]

gel-: Bulunulan yere başka bir yerden ulaşmak, varmak.

Gāhī **gelür** gülistāna

Gül 'aşkıñdan feryāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 11). [gelür, -ür]

Gelse kaçmaz kaçsa koğmaz cengi yok dünyā-y-ıla

Naḥnū ḫasemnādan ikrār eylemez derviřler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 19). [gelse, -se]

Gelür bir kimse yāram ben saña dir

Görürem ol daḫı izimden avlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3). [gelür, -ür]

Top eyleyüp cān u başı her kim ki meydāna **gele**

Zulm eylemez Allāh aña hidāyeti burhān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7). [gele, -e]

Evliyānıñ bābına esrārın tıyan **gelür**

‘Ahd eyleyüp ezelden ḫavlına uyan **gelür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1). [gelür, -ür]

Evliyānıñ bābına esrārın tıyan **gelür**

‘Ahd eyleyüp ezelden ḫavlına uyan **gelür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2). [gelür, -ür]

Ḥaḫ varlığı **geldi** bize cān bāğını kıldı tāze

Bülbül olan gelsün beri bahār oldu güzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9). [geldi, -di]

Diñleyüp ğayrı řadādan bulmamışdur zevḫını

Tā ezel Ḥaḫdan **gelen** elḫanı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10). [gelen, -en]

Hezārān kārban **geldi** bu yolda virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancaḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5). [geldi, -di]

Sürülüp cümle maḫlūkāt kimi ḫonar kimi göçer

Gelür ḫandan gider ḫanda bilinmez anca sır ancaḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4). [gelür, -ür]

Ḥızmet eşiginden giren genc-i me‘ānī evine

Gelsün bugün ‘aḫḫarıyam nūr-ı Yezdān řatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12). [gelsün, -sün]

Gel ey cānān ilinden cān gözün aç uyḫudan uyan

‘Aceb ğaflet řarābından niçe bir olasın ḫayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1). [gel,]

Dağı saña selām itdi benümle hoş kelām itdi

Didi tiz **gelsün** uş bunda anuñdur bu ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14*). [*gelsün, -sün*]

Cān tıyaldan bŷy-ı vaşlıñ qalmadı artuķ recā

Göñlüme **gelen** gülüñden ğayrı reyḥān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 22*). [*gelen, -en*]

Konar derdiñ **gelür** cāna yanar mı ya ‘nī pervāne

‘Aceb bu ḥasretiñ beni niçe bir dem yaķar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3*). [*gelür, -ür*]

Şad hezārān āferin olsun saña biñ cān-ıla

Medḥa **gelmez** söyledüğüm māhımıñ naķķāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 6*). [*gelmez, -mez*]

Diñle gör aḥvāli nedür ‘āşıkıñ merdānını

Ṭop idüp meydāna **geldi** başını hem cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 2*). [*geldi, -di*]

Şalādur ehl-i dermāna giden **gelsün** turağına

Ḳanı pervāneler yansun bu tevḥīdiñ çerāğına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9*). [*gelsün, -sün*]

gel gör: *Gel gör, fark et, farkına var!.*

Nice baḥrıñ mevcidür **gel gör** saña şerḥ itdüğüm

La ‘l ü yāķūt u cevāhir dürr ü mercān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 11*). [*gel gör,]*

Gel gör aḥı dost bāğınıñ ḥandānıyam ḥandānıyam

Gitmek dilerseñ ol iliñ burhānıyam burhānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1*). [*gel gör,]*

Her kimüñ başında evvel tāc-ı devlet ḳondısa

‘aşķ içinde bunda anuñ **gel gör** istiğnāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 10*). [*gel gör,]*

Ey gönül levḥın bilen **gel gör** anuñ envārını

Niçe ḥaṭlar naķş ider oķı yāriñ dîvānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 1*). [*gel gör,]*

gemi: *Su üstünde giden büyük taşıt, gemi.*

Dilerse deryâlar gibi kaynadan

Dilerse **gemiler** gibi oynadan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 18*).

[*gemiler, -ler*]

gemi düz: *Gemi inşa etmek.*

Nübüvvetde ider gâh Nüh

Düzüp gemi olur meşrûh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 38*). [*gemi*

düz, -üp]

genc: *Hazine, define.*

Didârı seyrân eylemek

Bunlaruñ **genc** ü mālîdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 20*). [*genc,*]

Genc ü mālîm bağlamışam ben fenâ urğanına

Ger metâ'ımdan şorarsañ dürr ü mercândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 78, Mısra 3). [*genc,*]

genc-i kimyâ: *Kimya hazinesi.*

Genc-i kimyâ bâbını feth eyle dilde ey Kerîm

Derdlü 'aşîqlarıña dermân olan her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

69, Mısra 17). [*genc-i kimyâ,*]

genc-i me'ânî evi: *Anlam hazinesi yurdu; hakikat, hikmet evi.*

Hızmet eşiginden giren genc-i me'ânî evine

Gelsün bugün 'aţţarıyam nür-ı Yezdân şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 81, Mısra 11). [*genc-i me'ânî evi, -ne*]

genc-i nihân: *Gizli hazine.*

Kevn ü mekânîñ devletin saymaz pula Ümmî Sinân

Genc-i nihân olmayıcağ ğinâ degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

129, Mısra 26). [*genc-i nihân,*]

Bulunca gönülde genc-i nihānı

Görüñ 'aşkı nice vîrān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 9).

[genc-i nihān, -ı]

genc-i nihānī: Gizli hazine.

Senüñ maḥabbetiñ **genc-i nihānī**

Mālînda bir daḥı var mı hîç yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 39). [genc-i nihānī,]

geñiz: Burun ve ağzın arka kısmında bulunan boşluk.

Cehl ü zülmet kaplamışdur müdde 'iniñ ḳalbini

Ḥaḳ kelāmı toḡrı gelmez **geñizinden** bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 18). [geñizinden, -in, -den]

ger: "Eğer" kelimesinin kısaltılmışı.

N'ola **ger** idesin iḥsān

Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 35). [ger,]

Ger bulduñ ise ser-firāz

Bunı gönül levḫine yaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 29). [ger,]

Ger enbiyā ger evliyā ger aşfıyā ger etḳıyā

Oldılar maḫhar-ı zıyā vech-i zātuñ yâ Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23). [ger,]

Ger enbiyā **ger** evliyā **ger** aşfıyā **ger** etḳıyā

Oldılar maḫhar-ı zıyā vech-i zātuñ yâ Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23). [ger,]

Ger enbiyā **ger** evliyā **ger** aşfıyā **ger** etḳıyā

Oldılar maḫhar-ı zıyā vech-i zātuñ yâ Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23). [ger,]

Ger enbiyā **ger** evliyā **ger** aşfıyā **ger** etḳıyā

Oldılar maḫhar-ı zıyā vech-i zātuñ yâ Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 23). [ger,]

Kibr-ile 'ār ider iseñ 'āciz-i bî-çāresin

Ger ḫatalum cümle 'ālem bende vü hep ḳul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 14). [ger,]

Ḳanı Şol kim kāmīl-i dānā Şanurdu kendüni

Ger Şorarlarsa ne ḳılduñ geḳdi bunca yıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 20*). [ger,]

Ey Sinān Ümmî bu pendî **ger** ḳılursañ kendüñe

‘ālem-i vaḫdet ilinden güliserdür gül saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 25*). [ger,]

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrāhîm Ḥalîl

Şanda kim vîrān gönüller var ise var anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 19*). [ger,]

Her kim ‘irfān Őāḫibidür cān baş olsun fedā

Ger faḳîr ü ger ğanîdür Őeyḫ u pîr u ger Őebāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30*). [ger,]

Her kim ‘irfān Őāḫibidür cān baş olsun fedā

Ger faḳîr ü **ger** ğanîdür Őeyḫ u pîr u **ger** Őebāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30*). [ger,]

Her kim ‘irfān Őāḫibidür cān baş olsun fedā

Ger faḳîr ü **ger** ğanîdür Őeyḫ u pîr u **ger** Őebāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30*). [ger,]

Ey Sinān Ümmî ḳoma kim derd-i dildār etegin

Ger dilerseñ kim bulasın berzaḫ ilin āfitāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 34*). [ger,]

Ger dilerseñ kim bulasın anda sen dārü’s-selām

Gel fenādan öñ fenā ol gel fenā ḳıl iḫtiyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7*). [ger,]

Ger ‘ināyet olmaya ferd-i Ḳalabdan āḫ u vāḫ

‘Aḳl-ı rûḫānî ḳerisin leşker-i nefsim başar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 11*). [ger,]

Ol dükenmez kenze miḫmān olmaĝa

Ger olasın ‘aŐḳ öñinde ke’l-ferāŐ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 20*). [ger,]

Ger Ḥalîl olmaḳ dilerseñ bekle ḫıdmet ḳapusın

Ḳara ḫonlu Ka‘be’i yapan Ḥalîlullāḫa baḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3*). [ger,]

Lā diyen illā dimez evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var ise illāda seyrān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4*). [ger,]

Genc ü mālım bağlamışam ben fenā urğanına

Ger metā´ımdan şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*). [ger,]

Ger sen anuñ ´aşkı derdin başıña tāc itmedüñ

Ehl-i erkāndan habersiz hayf ola erkānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 7*). [ger,]

Ger nebîdür ger velîdür ger gedā

Her birine bulurlar bir bahāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 21*). [ger,]

Ger nebîdür **ger** velîdür **ger** gedā

Her birine bulurlar bir bahāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 21*). [ger,]

Ger nebîdür **ger** velîdür **ger** gedā

Her birine bulurlar bir bahāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 21*). [ger,]

Baħr-ı zātıñdan haber bilmeklige

Bulmadı yol **ger** veli **ger** enbiyā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 24*). [ger,]

Baħr-ı zātıñdan haber bilmeklige

Bulmadı yol **ger** veli **ger** enbiyā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 24*). [ger,]

Zāhidā ´aqlıñ senüñ bu sırrı āgāh eylemez

Kāfire ta´n eyleme **ger** ´aşk-ıla ma´mūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 6*). [ger,]

Zīrā ´aşka küfr ü imān hā´il olmaz şöyle bil

Cümle ´ālem **ger** hicāb-ı nūrı **ger** tennūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 8*). [ger,]

Zīrā ´aşka küfr ü imān hā´il olmaz şöyle bil

Cümle ´ālem **ger** hicāb-ı nūrı **ger** tennūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 8*). [ger,]

‘aşk degül mi kenz-i maḥfî’i ‘ayân iden ezel

Ger Muḥammed maẓhar-ı zâti muşavver nûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 28*). [ger,]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü mürselîniñ ḥurmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32*). [ger,]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü mürselîniñ ḥurmeti

Ger nebîdür **ger** velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32*). [ger,]

‘aşk degül mi Âdemi bir niçe yüz yıl ağladan

Muṣtafâniñ ḥurmetine **ger** suçu mağfûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 36*). [ger,]

‘aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tevrât İncîl ü Furqân ü **ger** Zebûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 60*). [ger,]

‘aşk degül mi Ferhâdiñ zâr-ıla tağlar deldügi

Ger Şirîniñ ḥasretinden âh idüp darb urısa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 70*). [ger,]

Bil senüñ qalbiñde Ḥaḫdan ğayrı şuret qalmaya

Dil fenâ vü **ger** beḳâ naqşına mâ’il olmaya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6*). [ger,]

gerçek: *Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih.*

Ḥaḫkı sevenleriñ yüzi

Gerçek erleriñ yolıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 12*). [gerçek,]

Gerçek erleriñ ḥâlıdır gideniñ uğrar yolıdır

Cümle ‘âleme tölıdır hüsn-i zâtiñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9*). [gerçek,]

Gerçek erler Ḥaḫ yolında varlığın eyler fenâ

Sâlikiñ qalbinde Ḥaḫdan ğayrıniñ ifnâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 7*). [gerçek,]

Gerçek mürîd gerçek eriñ bir qatresin baḫre şayar

Nâḫış olan nefse uyar sükkerini zehre şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 1*). [gerçek,]

Gerçek mürîd **gerçek** eriñ bir kıatresin bahre şayar

Nâkış olan nefse uyar sükkerini zehre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 1). [gerçek,]

Gerçek ‘âşık olan kişi meydâna kıor cân u başı

Budur yâr seveniñ işi her ne gelse fahra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7). [gerçek,]

Kıatre bahre irincegez ‘âşık ma ‘şûk olur dirler

Gümânum yok **gerçek** imiş benüm buña ikrârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 12). [gerçek,]

Haqqı **gerçek** sevenleriñ ‘aşkı odına girenleriñ

Nişânı budur anlarıñ kıalbi yanup şıza kıursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 13). [gerçek,]

Gerçek ‘âşık dost bāğında kevşer şarâbın nüş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze kıursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23). [gerçek,]

gerçi: Aslına bakılırsa, aslında, filvâki.

Gerçi ‘ameldür sözimüz

İllâ ma ‘nîdür özimiz (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 25). [gerçi,]

Gerçi kim kıatında kıaradur yüzüm

İllâ ki fazlıña bağladum özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 17). [gerçi,]

Gerçi vâşıl olduñ sırr-ıla Haqqı

Size menzil oldu bu dâr-ı bekā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 5). [gerçi,]

Gerçi ‘âşık hayretiñ şem ‘indeki pervânedür

‘Ayn ü şîn ü kıâf içinde ‘ârife kıurbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 19). [gerçi,]

Geldüğinden aşşı kııldı ‘âleme Ümmî Sinân

Gerçi mücrim ismi ile añılan ümmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 30). [gerçi,]

Yokdur Sinân Ümmî gibi **gerçi** bu yolda bir gedâ

Niyyeti hâliş olmağın yardımcıısı ol Hân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 17). [gerçi,]

Dört kitābı okımağ ‘ayn u şīn u kâfıla

Gerçi güçdür zāhide ‘ārifē ‘ayān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 16*). [gerçi,]

Gerçi ben senüñle yār oldum umaram zevk-ı yār

Lik sen ağıyāra uyarsın baña kıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3*). [gerçi,]

Gerçi kim ‘ișyān-ı ğayba kalmıșamdur her nefes

İllā cānım hayretinden dosta kurbāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 29*). [gerçi,]

Gerçi ūfāt-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllā ki mevc-i ism-ile ol Vāhidiñ ‘ummānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 3*). [gerçi,]

Gerçi mücerred pāk idi kaldı semā’-ı ūnide

Cümle hicābı sen geçür ‘ișā-yı Rūhullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 21*). [gerçi,]

Meskenet bābında **gerçi** hāke yeksānam velī

Cān göziyle bağ göresin sırr-ı sulṫānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 5*). [gerçi,]

Söylemek lāzım degüldür **gerçi** ‘irfān ehline

İllā bu sır kısmet olmușdur ezel bāzardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 11*). [gerçi,]

Gerçi küstāhlıkdur dirsüz da‘vet eylemek

Ey keremleriñ kānı fazl-ıla gelseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 5*). [gerçi,]

Gerçi ‘ișyānım yüzi rahmetiñe oldı kap

İntikāmın Aḫmediñ nūr ile delseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 17*). [gerçi,]

Gerçi zāhir göz-ile gördüñ fenā-ender-fenā

Ġāfil olma bānını gör küntü kenzu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 3*). [gerçi,]

Gerçi kılmușdur Sinān Ümmî ḫaṫālar bī-șümār

Ey ḫaṫāyı luṫfıla pinhān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 21*). [gerçi,]

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamām

Şerh olunmaz, cümle ‘ālem kātibi meşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 11*). [gerçi,]

‘aşk degül mi nūr-ı cāmi‘ var iden bil ibtidā

Gerçi Hakkıñ künh-i zātı lā-te‘ ayyün nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 14*). [gerçi,]

‘aşk degül mi nūr-ı cāmi‘ den kılan ‘arşı binā

Gerçi Hālik kudretinden şāni‘ mestūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 16*). [gerçi,]

‘aşk degül mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsī semā’

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 18*). [gerçi,]

‘aşk degül mi berr ü bahri zāhir iden ne ki var

Ba‘zı maqbül ba‘zı **gerçi** yābis ü maḥcūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20*). [gerçi,]

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 22*). [gerçi,]

‘aşk degül mi kim sekiz cennātı zeyn iden tamām

Gerçi Hakkıñ kullarına rahmeti meksūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 24*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Şite bunca dürlü şan‘at öğreden

Gerçi Cebra‘ıl vesile ızın-i Hakk destūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 38*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Eyyübı derde giriftār eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem hem messeniye‘z-zurr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 40*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Ya‘kūbuñ gözlerini kan eyleyen

Gerçi Yūsuf ḥasretinden cigeri tennūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 42*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Yūsufı Ken‘āna sultān eyleyen

Gerçi taḫdīr-i Hudā-yı Kādir u Ğayūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 44*). [gerçi,]

‘aşk degül mi kim kılan anuñ ‘aşāsın ejdehā

Gerçi kim Mūsā bin ‘İmrān-ı Kelīm-i tūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 46*). [gerçi,]

‘aşk degül mi meyyiti ‘İsā deminden hay kılan

Gerçi kim mazhar-ı kudret ma‘den-i meşhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 48*). [gerçi,]

‘aşk degül mi evvel āhır Muştafāniñ devleti

Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 50*). [gerçi,]

‘aşk degül mi haq kılan şer‘i şirāt-ı müstekīm

Gerçi [kim] vech-i Muhammedden beri mazhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 52*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Muştafāyı yāre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile Hudāsı vahdete oğur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 54*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Muştafāyı kābe kavseyn eyleyen

Gerçi ev ednā şarābından sırı mahmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 56*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Murtažāyı şir-i Yezdān eyleyen

Gerçi kim evvel Resüle vāhidün min nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 58*). [gerçi,]

‘aşk degül mi her Nebīden gösteren bir mu‘cizāt

Gerçi Hālik hılkatında kâbiliyyet qor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 62*). [gerçi,]

‘aşk degül mi tālibi bir mürşide kul eyleyen

Bāb-ı Haqdan **gerçi** hāk-i pāyine yüz sürise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 64*). [gerçi,]

‘aşk degül mi Leyliye Mecnūnı mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayālinden yol üzre tūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 66*). [gerçi,]

‘aşk degül mi cān-verler görüben ‘Abdürezzāk

Gerçi yāriñ yarasından zār-ı bī-huzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 68*). [gerçi,]

‘aşk degül mi kim Züleyhâniñ özin nâr eyleyen

Gerçi Ya ‘küb oğlu Yūsuf arada mezbūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 72). [gerçi,]

‘aşk degül mi ‘âşıkı şevk-ıla ber-dâr eyleyen

Gerçi Bağdādî ene’l-ħaķ söyleyen Manşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 74). [gerçi,]

‘aşk degül mi ancalarıñ zâhirin vîrân iden

Gerçi kim bâṭın binâsı ‘aşk-ıla ma ‘mūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 76). [gerçi,]

‘aşk degül mi ‘âşıkı hem sırr-ıla sultân iden

Gerçi ħalk-ı ‘âlem içre ‘âciz ü maḫhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 78). [gerçi,]

‘aşk degül mi bu Sinân Ümmîyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i ħâş-ıla ol Ĥâlîķa mezkūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 80). [gerçi,]

‘aşka her kim ta ‘n iderse evvel âḫır ħurmeti

Yokdur anuñ **gerçi** ‘ilmi nâm-ıla mağrūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 82). [gerçi,]

Gerçi adımdur Sinân Ümmî ‘aceb divâneiyem

Girmişem meydân-ı ‘aşka baş açık merdâneiyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 51). [gerçi,]

Yañıldum **gerçi** işimde ki bir yañılış bāzār itdüm

Ĥaṭamız ṭutma luṭf eyle dönüp andan güzār itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9). [gerçi,]

gerçi kim: Doğrusu.

Gerçi kim günâhım baħrına ṭaldım

İllâ ki ‘âcizem bî-çâre ḳaldım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 5). [gerçi kim,]

gerdân: Boyun, gövdenin başla omuz arasında kalan kısmı.

Niçe bir ḫasret-i hicrân daķar dâr zülfüñe **gerdân**

Beni lâyık gerek nūra gerekdür nâre ḳılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3). [gerdân,]

‘Urvetü’l-vüşkâ daķup **gerdānuma** geldüm ezel

Yolıña cān virmege merdān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 15*). [*gerdānuma, -uma*]

Taķup **gerdāniña** bu ‘aşķ ipini

Melāmet tönin e[ñiñe biç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 7*).
[*gerdāniña, -ı, -n, -a*]

Zülfini **gerdānıma** ben taķmışam ķurtulmazam

Kaşları mihrābı kıblem ğayra tã‘at ķılmazam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 41*). [*gerdānıma, -ım, -a*]

Gör ne zülfe taķılıpdur ‘aşıķıñ **gerdānını**

Yā nice bende giriftār eyleyüpdür cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 3*). [*gerdānını, -ın, -ı*]

gerdānî: *Dönücü, dönen kimse.*

‘Arş u kürsî nüh felekdür dem-be-dem seyrānımız

Süret-i naķş-ıla dōstlar añlamañ **gerdānıyüz** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 14*). [*gerdānıyüz, -yüz*]

gerek: *Gerek, olmalı, lazım.*

Gerekmez ‘ālem-i fānî

Gerekmez küfr ü imānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 29*).
[*gerekmez, -me, -z*]

Gerekmez ‘ālem-i fānî

Gerekmez küfr ü imānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 30*).
[*gerekmez, -me, -z*]

Gereksin cānı cānānı

Umar cān senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 31*).
[*gereksin, -sin*]

Şol cān ki ‘aşıķıñ yiridür

Kāmil **gerekdür** arıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 46*). [*gerekdür, -dür*]

Gūrî vü cennet ki **gerekmez** ansız

Bizi güzel Muħammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 51*). [*gerekmez, -me, -z*]

Dervîş olan teslîm **gerek** pîrine

‘Âşıklar yanmasun firqat nârına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 13*).
[gerek,]

Çul **gerek** sultân önünde kulluğa bel bağlaya

Ol mübârek bâba kim girdi haber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11*). [gerek,]

Meskenet bâbında başıñ top idüp atmaq **gerek**

Kim ki buğz u gaybet ü herze kılsa gel saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 11*). [gerek,]

Fânî dil tesbîhi kıya hâlet-i nez’inde bil

Hem **gerekdür** ol zamânda bir derûnî dil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*). [gerekdür, -dür]

Her kime cânân **gerekse** cânına ağıyar olur

Bil cihândan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 21*). [gerekse, -se]

Var-ıla yâr olmaq ister kim ki yok olmaq **gerek**

Sırr-ı kenzu’ llâha iren dü cihân deyyârıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5*). [gerek,]

Tevhid-i zâtıñdan ayrılmaz **gerekmez** ‘âlemi

Vahdetiñ deryâsınıñ mağvında nüş olmaq diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 3*). [gerekmez, -me, -z]

‘Âşık nâmından uşandum **gerek** âvâre kılsunlar

Bugün vaşlıña el şundum **gerek** pür yâre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 1*). [gerek,]

‘Âşık nâmından uşandum **gerek** âvâre kılsunlar

Bugün vaşlıña el şundum **gerek** pür yâre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2*). [gerek,]

Niçe bir hasret-i hicrân dağar dâr zülfüñe gerdân

Beni lâyık **gerek** nûra gerekdür nâre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4*). [gerek,]

Çarârim gitdi selb oldı niçe bir eyleyem gayret

Yirim sensüz **gerek** hâre **gerek** gülzâre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6*). [gerek,]

Qararım gitdi selb oldu niçe bir eyleyem gayret

Yirim sensüz **gerek** hãre **gerek** gülzãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6*). [gerek,]

Niçe bir hasretiñ nârı beni iħrâk ider her dem

Bugün vaşlıñdan ayrılmân **gerek** biñ pãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 8*). [gerek,]

Hayãliñ cãnıma kıble gelüp ‘aşkıñ imãm oldu

Niyãzın il **gerek** yãre **gerek** agyãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10*). [gerek,]

Hayãliñ cãnıma kıble gelüp ‘aşkıñ imãm oldu

Niyãzın il **gerek** yãre **gerek** agyãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10*). [gerek,]

Bugün meydân-ı ‘aşkıñda şehîd olmak murãdımdur

Buyur cellãd **gerek** maħfî **gerek** âşkãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 12*). [gerek,]

Bugün meydân-ı ‘aşkıñda şehîd olmak murãdımdur

Buyur cellãd **gerek** maħfî **gerek** âşkãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 12*). [gerek,]

Gel olursa eger senden geçer varlık hevãsından

Sinãn Ümmî qarâr kılmaz **gerek** biñ pãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 14*). [gerek,]

Niçe bir hasret-i hicrãn dağar dâr zülfüñe gerdãn

Beni lâyıq gerek nûra **gerekdür** nãre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4*). [gerekdür, -dür]

Eyü âdem olan kişi Hağ yolında ‘adem **gerek**

Elif-ile mîmiñ dãliñ terkîbini silen bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9*). [gerek,]

Gerekse oğusun yazsın **gerek** seyyãh olup gezsın

Bu tevħidiñ deryãsına talmayan insãn degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5*). [gerek,]

Ben cãnımı ol cãna miħmãn itsem **gerekdür**

Cãn Yüsufin Ken‘ãna sultãn itsem **gerekdür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1*). [gerekdür, -dür]

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem **gerekdür**

Cān Yūsufin Ken'āna sulṭān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2). [gerekdür, -dür]

Yüz tuṭṭum yollarına 'azm itdüm güllerine

Bî-niṣān illerine seyrān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4). [gerekdür, -dür]

Ben zāhidiñ ğavgāsın terk eyledim ferdāsın

Bu vücūdum kaçresin 'ummān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 6). [gerekdür, -dür]

Gördüm yārı düşümde yoḡdur yañlıṣ işimde

'aşkın anuñ başımda şayvān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 8). [gerekdür, -dür]

Loḡmān oldum bir dine dükkān oldum verdine

'Aşıklarıñ derdine dermān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 10). [gerekdür, -dür]

Gel berü pervānesin 'aşḡ odına yanasın

Anca gönül ḡānesin külḡān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 12). [gerekdür, -dür]

Ümmî Sinānıñ cānı olsun dōstuñ mihmānı

Ġayru'llāhdan ben beni 'uryān itsem **gerekdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 14). [gerekdür, -dür]

Neylem cān u cihānı baña Raḡmānım **gerek**

Tā ezel ḡālū belāda 'ahd ü peymānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1). [gerek,]

Neylem cān u cihānı baña Raḡmānım **gerek**

Tā ezel ḡālū belāda 'ahd ü peymānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2). [gerek,]

Bülbülem āh u fiḡānımdan murādım her nefes

Ol gülistānım bāḡında nūr-ı Yezdānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [gerek,]

Baḡr-ı muṭlaḡ ḡuşı idüm bunda pervāz eyledüm

Bu ḡanādım açduḡumdan baḡr-ı 'ummānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6). [gerek,]

Kimdür ol mâhiñ yolında var varından geçmeyen

Cân fedâ olsun yolında baña cānānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8). [gerek,]

‘Aql u cān kevn ü mekânıñ terkinî kār eyledi

Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10). [gerek,]

Bî-nişān u lā-mekān iklîmine kıldum nazar

Ġayrıdan yoġdur murādım yine seyrānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12). [gerek,]

‘aşka uydum Muştafâ devrinde geldüm ‘āleme

Giderem āh-ı fırākım Şāh-ı kerbānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 14). [gerek,]

Ol ġakāyık iklîminde dürr-i bi-hemtā idüm

Mevc-ile geldüm cihāna baña ol kānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 16). [gerek,]

Ol şafā şehrinde her dem ‘ilm-i Ĥaġ mihmānıyam

Kāl u kıl benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 18). [gerek,]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ şem‘ine pervāneyem

‘aşka fermān olduġumdan yine ol ġānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 20). [gerek,]

Dir maġabbet deñizinden nüş iderdüm ‘aql u cān

Bu Sinān Ümmî gerekmez baña erkānım **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 22). [gerek,]

Dir maġabbet deñizinden nüş iderdüm ‘aql u cān

Bu Sinān Ümmî **gerekmez** baña erkānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 22). [gerekmez, -me, -z]

Dervîşligiñ vaşfını dimege ‘irfān **gerek**

Ma‘rifet yemişini yemege insān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1). [gerek,]

Dervîşligiñ vaşfını dimege ‘irfān **gerek**

Ma‘rifet yemişini yemege insān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 2). [gerek,]

Küfr ü zülmet apusu āl ü ilden açılmaz

Ağır evgān almağa ‘ālemdede merdān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4). [gerek,]

udret opın atmayan nefsiñ burcın yıamaz

Hü diyüp cān virmege ‘aş-ıla mihmān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6). [gerek,]

Kevn ü mekān irkini irkindi u arıtmaz

aluban oynamağa dervîşe ‘ummān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8). [gerek,]

aşın düzen dem-be-dem Hādan nazār bulur mı

albiñ bābın açmağa zıkr-ile devrān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10). [gerek,]

Dört kitābı ouyan ‘ilme muhtāc olur mı

Sırran seyrān itmege delil ü burhān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 12). [gerek,]

A gözün Ümmî Sinān dostu bunda göre gör

Dost dîzārın görmege ehline fermān **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 14). [gerek,]

u söz kim söylene dilde müsemması **gerek** elde

Kitābıñ ma ‘nîsin añla gōñül dersin orarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5). [gerek,]

Dervîşe bî-cān **gerekdür** cāna cānān isteyen

Ehline fermān **gerekdür** ‘ilm ü ‘irfān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1). [gerekdür, -dür]

Dervîşe bî-cān **gerekdür** cāna cānān isteyen

Ehline fermān **gerekdür** ‘ilm ü ‘irfān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2). [gerekdür, -dür]

Gōñlini ol yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nūş itmek **gerekdür** lu u ihsān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 12). [gerekdür, -dür]

Bāınımdur zāhir oldu söylerem izhār idüp

öyle bil urbān **gerekdür** dostu mihmān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 14). [gerekdür, -dür]

Seb'ayı seyr itmeyen sırdan haber bilmez nedür

Hızr-ıla yek-dem **gerekdür** āb-ı hayvān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 20*). [*gerekdür, -dür*]

İresin kâmil insāna koyasın başı meydāna

Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına ol Hân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 38*). [*gerek,]*

Vahdet-i bâkî **gerekse** 'ömri zāyi' itme gel

Furşat imiş kişiye bu dünyede rahmet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5*). [*gerekse, -se*]

Kuldan haţālar **gerek** senden 'aţā yā 'Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 15*). [*gerek,]*

Nemdür benüm cism ü ten neme **gerek**

Himmet eyleñ irişem bi-nişāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 11*). [*gerek,]*

Kim bilür kim nedür sevdigüm benüm

Başına gelmiş **gerekdür** inana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 16*). [*gerekdür, -dür*]

Hāş-ıla hāş olmağa hāliş ere irmek **gerek**

Girüben seyrān idesin qalbi 'arşu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 15*). [*gerek,]*

'Ālimiñ 'ilmi **gerekdür** 'ilm ü 'irfān üstine

'Ārifiñ sırrı **gerekdür** 'arş-ı Raḥmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 1*). [*gerekdür, -dür*]

'Ālimiñ 'ilmi **gerekdür** 'ilm ü 'irfān üstine

'Ārifiñ sırrı **gerekdür** 'arş-ı Raḥmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 2*). [*gerekdür, -dür*]

'Āşıka ḥaqqā'l-yakāndan görünür tevḥîd-i zāt

Sālike seyrān **gerekdür** ḥūr u ḡilmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4*). [*gerekdür, -dür*]

Dü cihān deyyārınıñ aḥvālıdur şerḥ itdügüm

Ṭālibe Raḥmān **gerekdür** cāna cānān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 6*). [*gerekdür, -dür*]

Kāmil insānîñ kemālın söylerin añlayana

Himmet ü burhān **gerekdür** kāmīl insān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 8*). [*gerekdür, -dür*]

Faḥrıdur ‘aşıklarıñ ma‘şūḳ elinden yarası

Derdine dermān **gerekdür** ḥükm-i Loḳmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 10*). [*gerekdür, -dür*]

Ḥaḳḳa bâṭıl ḥānesinden geçmeyen ādem nedür

‘Āşıḳa evṭān **gerekdür** ‘ayn-ı imān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 12*). [*gerekdür, -dür*]

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ şāha maḥrem-durur

İRmege merdān **gerekdür** açma nādān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 14*). [*gerekdür, -dür*]

Uyaldan ‘aşḳına anuñ **gerekmez** ğayrı burhānı

İrelden derdine anuñ **gerekmez** ğayrı dermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 1*). [*gerekmez, -mez*]

Uyaldan ‘aşḳına anuñ **gerekmez** ğayrı burhānı

İrelden derdine anuñ **gerekmez** ğayrı dermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 2*). [*gerekmez, -mez*]

Bugün meydān-ı ‘aşḳ içre meni seyrān ider ol dost

Çün olmışam aña seyrān **gerekmez** ğayrı seyrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 4*). [*gerekmez, -mez*]

Murādın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmaq

Anuñ-çün geçmişem benden **gerekmez** baña biñ cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 6*). [*gerekmez, -mez*]

Ḳıyıncaḳ cāna İsmā‘īl aña gönderdi ḳoç Allāh

Men itdüm cānımı ḳurbān **gerekmez** ğayrı ḳurbānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 8*). [*gerekmez, -mez*]

Tecellīden tesellīden geçen bilür bu esrānı

Ḥayāl-i ‘aşḳa mihmānam **gerekmez** ğayrı mihmānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 10*). [*gerekmez, -mez*]

Ezel ḳısmet günü ol Şāh ene’l-ḥaḳ cāmını şundu

Tā ebed olmışam ḥayrān **gerekmez** ğayrı ḥayrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 12*). [*gerekmez, -mez*]

Adı ‘aşkıdır yanar cānda bulunmaz degme insānda

Olupdur cān aña fermān **gerekmez** ğayrı fermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 14*). [*gerekmez, -mez*]

Kime bir zerresi irse mekânın lâ-mekân eyler

Fiğān u zār ider her dem **gerekmez** ğayrı evtānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 16*). [*gerekmez, -mez*]

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka hāznedār olmağ

Göñül tahtı aña dükkān **gerekmez** ğayrı dükkānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 18*). [*gerekmez, -mez*]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol hāna

Bu sırra kim ki lâ dirse **gerekmez** ğayrı merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20*). [*gerekmez, -mez*]

Sinān Ümmî ene’l-haqqı görüñ ‘aşkıdan ‘ayān eyler

‘Ayāna irişen gelsün **gerekmez** ğayrı a’yānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 22*). [*gerekmez, -mez*]

Görüben verd ü reyhānı öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārıñ zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 6*). [*gerekmez, -mez*]

Derdiñe dermān **gerekse** derde müştāk ol yüri

Derde mihmān olmayanlar bulmadı dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 5*). [*gerekse, -se*]

Bi-ğamdi’llāh pirim buldum **gerekmez** ğayrı pir baña

Bi-ğamdi’llāh yārım buldum **gerekmez** ğayrı yār baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 25*). [*gerekmez, -mez*]

Bi-ğamdi’llāh pirim buldum **gerekmez** ğayrı pir baña

Bi-ğamdi’llāh yārım buldum **gerekmez** ğayrı yār baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 26*). [*gerekmez, -mez*]

Bi-ğamdi’llāh nūrum buldum **gerekmez** ğayrı nūr baña

Efendim Mazharī Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 27*). [*gerekmez, -mez*]

Virmesem bu yolda ben var varımı n’etsem **gerek**

‘aşkı bāzārında yārıñ cānımı şatsam **gerek** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 8*). [*gerek,]*

Derdi meydânında başım top idüp atsam **gerek**

‘Âkıbet bu yolda ben beni helâk itsem **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 9). [gerek,]

Derdi meydânında başım top idüp atsam **gerek**

‘Âkıbet bu yolda ben beni helâk itsem **gerek** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10). [gerek,]

germiyyetin aç: Isısını, hararetini saçmak.

Yine deryâ-yı ‘ummân cūşa geldi

Açup germiyyetin hürüşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 2).
[germiyyetin aç, -up]

getür: Eriştirmek, ulaştırmak.

Eger dünyâ eger ‘uqbâ ki sen emr itmeseñ ey şâh

‘Ademden ‘âleme kimse **getürmez** dâne-i haşhâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 16). [getürmez, -mez]

Var ise ‘aql-ı evvelden naşîbiñ kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tâb **getürsün** bir haber elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6). [getürsün, -sün]

Bî-nişân u lâ-mekân deryâsınıñ ğavvâşına

Hoş şafâ geldi **getürmek** dürr ü mercân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 14). [getürmek, -mek, -]

Eger muṭlaḳ vücūdumdan **getürsem** ‘âleme ḳaṭre

Bi-küllî maḥv ola fânî ki ol deryâ-yı ‘ummânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 19). [getürsem, -sem]

Saña çok dürlü armağan benümle eyledi irsâl

Getürdüm saña ol dostdan teberrük la’l-ile mercân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 12). [getürdüm, -düm]

Şerī’atda ṭarīḳatda ḳulağuzlar idüp irsâl

Anı bunda **getürmeye** temâmet eyledüm burhân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 20). [getürmeye, -me, -y, -e]

Eger hayrıñ eger şerriñ **getürdilerse** mizāna

Ƙoyup gözine ƙartarsam diyem yā Hū ƙoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 23). [getürdilerse, -di, -ler, -se]

Cān alup cān viren sensin **getürüp** gideren sensin

Bu devrānı süren sensin saña baḥş-i cidāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 45). [getürüp, -üp]

getür: Bir şeyin yerine başka bir şey koymak.

Götürseñ varlık zaḥmetin

Getürseñ birlik vaḥdetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 22).
[getürseñ, -sen]

getür: (Delil) getirmek, göstermek.

Ƙanı şol dünyā sarāyında **getür** kimdür bulan

‘Aql u cāndan geçmeden kim bulısardur baḥtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
13, Mısra 23). [getür,]

getür: Meydana getirme, yaratma.

Yaratmazdan ƙamu ḥalkı eḳālīm-i ḥaḳāyıkda

Ḥabîbim Muştafā nûrın **getürdüm** öñce burhānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 10). [getürdüm, -dü, -m]

getür-: Eriştirmek, ulaştırmak.

‘İlm içinde çok kemālim var diyü baḥş eyleyen

Yarın ol meydāna **getür** ƙıl ü ƙālîñ ƙandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 10). [getür,]

Zihî sultān-ı merdāne **getürdi** ḥalkı meydāna

Saña tesbîḥ ider eşyā eger dillü eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 3). [getürdi, -di]

getüre vir: Getirip vermek.

Ʀalmaḡa ‘ummān-ı ‘aşƙa baş urup merdāneler

İster anlar kim getüre dürle virüp mercān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
22, Mısra 12). [getüre vir, -üp]

getüre vir: *Getirip vermek.*

Ṭalmağa ‘ummān-ı ‘aşka baş urup merdāneler

İster anlar kim getüre dürle virüp mercān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12*). [*getüre vir, -üp*]

gevher: *Cevher, mücevher.*

Cān Yūsufın şatmağa geldüm ki meydān şehrine

Anuñ-içün **gevherimiñ** kıymeti cāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6*). [*gevherimiñ, -im, -ün*]

Cihān şāhı gibi geçmişem cihāndan

‘Aceb **gevher** kal‘asını bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 10*). [*gevher,]*

Şalındı her taraf mevci kenāra

Atup **gevherlerin** cünbūşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 4*). [*gevherlerin, -ler, -i(n)*]

Gel berü şarrāf-ısañ gör **gevheriñ** ra‘nāsını

Ehl-i ‘irfān olmayan bilmez bunuñ ma‘nāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 1*). [*gevheriñ, -i, -n*]

gevher: *Cevher değerinde söz, bilgi.*

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz

Ne ma‘nīden döker dürler ne **gevher** fāş ider elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 2*). [*gevher,]*

gevher: *Mücevher, cevher; öz.*

Nās-ı nādān arasında **gevheriñ** hōr olmasun

Ey Sinān Ümmī şaķın açma göñül hāznasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 21*). [*gevheriñ, -in*]

gevher-i ‘irfānı ‘aşku’llāh: *Allah aşkının marifet cevheri.*

Lā-mekān deryāsına baħrī olan ‘aşıklarıñ

Her kelāmı gevher-i ‘irfānı ‘aşku’llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6*). [*gevher-i ‘irfānı ‘aşku’llāh, -dur*]

gevheristān: *Cevher bahçesi.*

Vāridāt u varlığa irmek dilerseñ gel berü

Zıkr-i Hūnuñ baħrına ıal **gevheristān** isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4). [*gevheristān,]*

gey-: *Giymek, giyinmek.*

Dirdük kıavaķ yaprağın kıaftān idüp geymege

Şırtıñda kıara kıçe kürk **geyersin** şāmır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 8). [*geyersin, -er, -sin]*

geymek: *Giymek, giyinmek.*

Dirdük kıavaķ yaprağın kıaftān idüp **geymege**

Şırtıñda kıara kıçe kürk geyersin şāmır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 7). [*geymege, -e]*

gez: *(Bir yerde) Bir yöne doğru sürekli yer değıştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.*

Gezerken kim ki ıtışında

Cemālîñ görse düşünde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 9). [*gezerken, -er, -ken]*

Gerekse okusun yazsın gerek seyyāħ olup **gezsın**

Bu tevħıdîñ deryāsına ıtalmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5). [*gezsın, -sin]*

Kimi cinler kimi dîvler **gezüp** avlı avın avlar

Kimi kıaķkı bilüp söyler kimi ferdāya kıor ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 17). [*gezüp, -üp]*

Gerçek ‘aşık dost bāğında kevşer şarābın nüş ider

Nefsiniñ ğamında **gezen** mercimeğın süze ıtursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 24). [*gezen, -en]*

Cānım dellālda **gezer** şatmağa geldüm bugün

Ey Mısrıñ şāhı Ken‘ān, Yūsufuñ alsan n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 9). [*gezer, -er]*

Cān **gezer** atrede yedi deryāyı

Görün ‘aşkı nice ‘ummān eyledi ( mm  Sinan D v n , Gazel 137, Mısra 13).

[gezer, -er]

gez: Kere, sefer.

Sırāta uğra dirlerse varam bir **gez** diyem Allāh

‘Ināyet birle geçersem diyem yā H  varam yā H  ( mm  Sinan D v n , Gazel 111, Mısra 25). [gez,]

geze tur: Sürekli gezip dolaşmak.

Geręeklere iren kişi dostu ‘ayān gören kişi

Açma bu sırrı nādāna ferdā çeküp geze tursun ( mm  Sinan D v n , Gazel 101, Mısra 20). [geze tur, -sun]

gibi: "-e benzer" anlamında kullanılan bir benzetme edatı.

Dilerse Şu **gibi** ağup ęaęladan

Dilerse yil **gibi** esüp soyladan ( mm  Sinan D v n , Koşma 4, Mısra 9).
[gibi,]

Dilerse Şu **gibi** ağup ęaęladan

Dilerse yil **gibi** esüp soyladan ( mm  Sinan D v n , Koşma 4, Mısra 10).
[gibi,]

Dilerse deryālar **gibi** ęaynadan

Dilerse gemiler **gibi** oynadan ( mm  Sinan D v n , Koşma 4, Mısra 17).
[gibi,]

Dilerse deryālar **gibi** ęaynadan

Dilerse gemiler **gibi** oynadan ( mm  Sinan D v n , Koşma 4, Mısra 18).
[gibi,]

Sözi t ğrı söyle mü’min olasın

Yılan **gibi** irdüğüni ŐoŐma gel ( mm  Sinan D v n , Koşma 12, Mısra 12).
[gibi,]

Şular **gibi** ęaęla aşlını  zle

FāŐ itme cāhile sırrını gizle ( mm  Sinan D v n , Koşma 12, Mısra 21). [gibi,
]

Bu dünyānıñ yoqluğına darılma

Siñek **gibi** ‘ankebūta sarılma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 26*).

[*gibi,]*

Bülbül olup gülistāndan ayrılma

Aru **gibi** her çiçeği koşma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 28*).

[*gibi,]*

Loğmañı pāk eyle ele gireni

Hayvān **gibi** boğazıña dıķma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 32*).

[*gibi,]*

Şular **gibi** çağlayup aķ

Bul sen de vāhidu’llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 11*). [*gibi,]*

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil ğayrıdur

Ṭūṭi **gibi** ķanda irmez cīfe yir ancaķ kilāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 24*). [*gibi,]*

Ṭur erenler hıdmetinde himmete ol muntazır

Gör kaçan pertāb iderse alma **gibi** anı ķap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 28*). [*gibi,]*

Başıñı bend eyledüñ bir aķıra hayvān **gibi**

Bülbülüñ gülzārdeđi zevķından olduñ bī-ķaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 13*). [*gibi,]*

Gün **gibi** ğünden ‘ayān rūşen ķılursın ‘ālemi

Pertev-i nūr-ı cemāliñ bir kezin ķandān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*). [*gibi,]*

Gün **gibi** āşķāredür ‘āşıķlara tevķīd-i zāt

ķulle-i ķāf üzre ṭurmuş ādemiñ ‘Anķāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 23*). [*gibi,]*

Sinān Ümmī **gibi** mücrim degüldür

Ümiz ṭutduķları hep varıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 21*). [*gibi,]*

Yoķdur Sinān Ümmī **gibi** gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti hāliş olmağın yardımcısı ol Hān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 17*). [*gibi,]*

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk olur belā

Bülbül **gibi** geldüm dile işüm āh-ıla zār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [gibi,]

Senüñ kapuñda kıl çokdur hisābı haddan artuğdur

Velākin bir dağı yoğdur Sinān Ümmî **gibi** yüzsüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26*). [gibi,]

Gönlümüñ tūrında Mūsā **gibi** ednādur bu cān

Hem tecellî nūrına giryān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [gibi,]

Şu **gibi** çağladuğumdan her zamān leyl ü nehār

Bağr-ı zātıña irüp ‘ummān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9*). [gibi,]

Ey kemāl issi cihānda çoğ-durur ehl-i kemāl

Görmedüm ben kimse ‘aybın görmemek **gibi** kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2*). [gibi,]

Kenz-i kelāmu’ llāh olan ‘aşk-ı nihānıñ sırrıdur

Söyler dilim anuñ **gibi** ‘irfān u ‘ilmiñ kānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [gibi,]

Cihān şāhı **gibi** geçmişem cihāndan

‘Aceb gevher kıl ‘asını bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 9*). [gibi,]

Yāhūd bülbül **gibi** gülzāra karşı

Yana yana bu derd-ile ölem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 13*). [gibi,]

Ehl-i ‘aşkıñ tevḥīde inkārı yoğdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ kılbi **gibi** tuç kılmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 14*). [gibi,]

Gel ey devlet bekā bulsam diyenler

Cihāndan cīfeler **gibi** kaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 4*). [gibi,]

Nice bülbül **gibi** feryād idersin

Hüviyyet mülkine karşı uç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 15*). [gibi,]

Ḳulluġa bel baġlayup Şular **gibi** aġlayup

Gice gündüz aḳmadan ‘ummān ele girsin mi (*mm Sinan Dvānı, Gazel 142, Mısra 3*). [*gibi,]*

Eyyb **gibi** dem-be-dem Şabr itmeden kiŐini

Dost ilinden derdine dermān ele girsin mi (*mm Sinan Dvānı, Gazel 142, Mısra 11*). [*gibi,]*

Gr ene’l-ḫaḳ menzilini MaŐŗr-ı Baġdād **gibi**

Merd ise bu ḫāl içinde sırr-ı ber-dār ol yri (*mm Sinan Dvānı, Gazel 144, Mısra 15*). [*gibi,]*

Ḳanı Şol derd-ile yanan kim oldur ‘aÇıla ḳanan

ViŐāl **gibi** ey Cānān ki bir daḫı viŐāl olmaz (*mm Sinan Dvānı, Kaside 1, Mısra 32*). [*gibi,]*

‘Ārifi ḳalbine ḫubb gün **gibi** virdi zıyā

FāŐıḳ gline zlmet  nifāḳat Murtazā (*mm Sinan Dvānı, Kaside 5, Mısra 35*). [*gibi,]*

gice-: Gece vakti.

Eger baḫr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā H görem yā H (*mm Sinan Dvānı, Gazel 111, Mısra 6*). [*giceler, -ler]*

Gündüz Őā’im olalum

Gice ḳā’im olalum (*mm Sinan Dvānı, Koşma 19, Mısra 10*). [*gice,]*

Gider ḳıŐ yaz olur eyyām yaġar yaġmur biter en’ām

Gice gündüz döner aḫŐam seḫer feyz-i İlāhiden (*mm Sinan Dvānı, Kaside 10, Mısra 64*). [*gice,]*

gice gündüz: Aralıksız, sürekli, her zaman.

Ḳanı başda Şu devlet kim urıla kisveti ‘aŐı

Ḳanı cānda Şu ‘izzet kim ola derdi **gice gündüz** (*mm Sinan Dvānı, Gazel 51, Mısra 12*). [*gice gündüz,]*

gice gündüz: Gece gündüz: Her zaman, ara vermeden, durmadan, devamlı olarak.

Ḳulluġa bel baġlayup ŧular gibi aġlayup

Gice gündüz aḳmadan ‘ummān ele girsin mi (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 4*). [*gice gündüz,]*

gid: *Yönelmek, yol almak.*

Yaġma ıldı ‘aḳlı cānı gönli ‘aŧkıñ ‘askeri

Ḳancaru ‘azm eyleyem yā ḳancaru **gidem** varam (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 18*). [*gidem, -em]*

Ol ene’l-ḩaḳ dārını seyr eyleyüp Mañŧrlayın

Ḳalmadı ŧabrı **gidüp** ḳurbāna irdi cān yine (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 4*). [*gidüp, -p]*

ŧalādur ehl-i dermāna **giden** gelsün ṫuraġına

Ḳanı pervāneler yansun bu tevḩîdiñ erāġına (*mmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9*). [*giden, -en]*

Bilürsin derd-i ‘aŧkıñla ki muḩkem baġladum zm

Güderem ḳanda **giderseñ** iziñden ırmazam gözüm (*mmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 14*). [*giderseñ, -er, -se, -ñ]*

gid: (*Mec*) *lmek.*

Her kim ḩayālîñ derdine uġramadı glmez **gider**

Vaŧlıñ ŧarābından içen duymadılar cevı ü cefā (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [*gider, -(e)r]*

Her kim görüp gzden süzer ḩayāline irmez **gider**

Özden seven ‘aŧıḳlara göstereyim dîzārım var (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 13*). [*gider, -(e)r]*

Kimi bundan **gider** gelmez kimi aġlar yürür glmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancaḳ (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 27*). [*gider, -er]*

gid: *Bitmek, son bulmak.*

Gider ıŧ yaz olur eyyām yaġar yaġmur biter en ‘ām

Gice gündüz döner aḩŧam seḩer feyz-i İläḩiden (*mmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63*). [*gider, -er]*

gid: Akıp gitmek, sürüklenmek.

Cān beḳā iḳlīmīniñ evṣāfına düşdi **gider**

Ten vücūdında fenā buldı merāsım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 11). [gider, --er]

gid: (Allah yolunu) takip etmek.

Gerçek erleriñ hālıdır **gideniñ** uğrar yolıdır

Cümle ‘āleme ʔolıdır hüsn-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9). [gideniñ, -en, -in]

gid: (Yanına) gitmek.

Bir kulına dōst meyl ide **gider** bu ‘aşḳ anı güde

Ḳomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9). [gider, -er]

gid-: Yönelmek, yol almak.

‘aşḳa uydum Muṣṭafā devrinde geldüm ‘āleme

Giderem āh-ı fırāḳım Ṣāh-ı kerbānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 14). [giderem, -er, -em]

ğidā: Besin, nimet.

Zāt-ı pākiñdür çün Allāhü’ş-şamed

Kim saña lāzım degül hergiz **ğidā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6). [ğidā,]

Gözlerem nefsiñ hevāsında ḳanā‘at bulmaduñ

Cān **ğidāsı** ni‘met-i ‘aşḳa neden ʔoyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10). [ğidāsı, -sı]

Ma‘rifetiñ lübbidür bu kāmil insān **ğidāsıdır**

Añlar-ısañ mu‘ammāyı şarfu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 5). [ğidāsıdır, -sı, -dur]

gide: Bitmek, son bulmak.

Derd odına yanmağı gel pīşe kıl sen cāniña

Ola kim **gide** aradan ref‘ ola küllī hicāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). [gide,]

Kim ki şāha lāyık ola çirki **gide** şāfi kıala

Qāl olmağa çarīkatıñ potasında şıza çursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21). [gide,]

gider: Bitirmek.

‘Asker-i nefsi tālān eyle **gider** bīgāneyi

Bu vücūduñ hānesine mişl-i Haydār ol yūri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 11). [gider,]

gider: Uzaklaştırmak, çıkarmak, yok etmek, kaldırmak, def etmek.

Maḥabbet şem‘ini uyar bu dilde

Gider ğafleti cān gözün aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 6). [gider,]

Cān alup cān viren sensin getürüp **gideren** sensin

Bu devrānı süren sensin saña baḥş-i cidāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 45). [gideren, -en]

ġilmān: Cennette hizmet edeceğine inanılan delikanlı, genç.

‘aşq-ıla dīzār için olmak fenā fahrım-durur

Zühd-ile **ġilmān** için ma‘müre göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 12). [ġilmān,]

Zāhidiñ zühd ü riyāsetden riyā kesb itdügin

Rü‘yet-i dīzār şanmañ hūr u **ġilmān** añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 26). [ġilmān,]

‘Āşıka ḥaḳḳa’l-yaḳīndan görünür tevḥīd-i zāt

Sālike seyrān gerekdür hūr u **ġilmān** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4). [ġilmān,]

Qaşr u ḳubbe ḥaymeniñ bilsem ki mi‘mārı nedür

Cennet-i a‘lā vü **ġilmāniñ** ya timārı nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10). [ġilmāniñ, -in]

ġnā: Varlık, zenginlik.

Bu 'aşka virmişem ben ihtiyārım

Ne kim kılsa baña faħr u **ġnāmdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4). [ġnāmdur, -m, -dur]

Kevn ü mekânîñ devletin saymaz pula Ümmî Sinân

Genc-i nihân olmayıcağ **ġnā** degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 26). [ġnā,]

ġnā bul: Zenginlik ve varlık bulmak || ihyâ olmak; lutuf ve ihsâna mazhar olmak.

Göñül 'aşkdan ġnā buldı

Geçüp dünyâ vü 'uqbâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 1). [ġnā bul, -dı]

gine: Yine, tekrar.

Evvel bize bu cānı 'Azrā'îl ħod virmedi

Ey cānı viren **gine** sen kendüñ alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20). [gine,]

gir-: Girmek, yer tutmak.

Geh eyler ħavvâ vü Ādem

Girüp cennetde nûran dem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 30). [girüp, -üp]

gir-: Girmek, dahil olmak.

Sinân Ümmî bu meydāna **girelden** ħoş şafâ buldı

Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 17). [girelden, -el, -den]

Mürşide göñül virmeyen meydāna toğrı **girmeyen**

Ĥālîn anda göre yarın bugün bunda bize ħırsun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 11). [girmeyen, -me, -y, -en, -ler]

gir: Girmek, dahil olmak.

Girdüm vücūdum iline

İrdüm hüviyyet güline (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 9). [girdüm, -düm]

Çul gerek sultân öñünde kulluğa bel bağlaya

Ol mübârek bâba kim **girdi** haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12). [girdi, -di]

Gir belâ meydânına gel yokluğı eyle qabûl

Tâ varup seyr-i ma‘a‘llâh seyrine ire bâzâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 11). [gir,]

‘âlem-i kübrâyı bilmez cân iline girmeyen

Gir gönül iqlîmini seyr eyle ‘arşu’llaha baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 16). [gir,]

‘âlem-i kübrâyı bilmez cân iline **girmeyen**

Gir gönül iqlîmini seyr eyle ‘arşu’llaha baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 15). [girmeyen, -me, -y, -en]

Sâkıyem meydâna **girdim** ‘aşq elinden şunduğum

Ehl-i derd ‘aşıklarıñ derdine dermândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 13). [girdim, -dim]

Hızmet eşiginden **giren** genc-i me‘ânî evine

Gelsün bugün ‘ağtarıyam nür-ı Yezdân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11). [giren, -en]

Şalâdur ehl-i dermâna bugün derd isteyen gelsün

Cemâli bâğına yâriñ **girüp** verd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2). [girüp, -(ü)p]

Dîzârı zevkı derdinden başım top oldı cân çevgân

Girüp meydânına ‘aşkıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4). [girüp, -(ü)p]

Hakkı gerçek sevenleriñ ‘aşq odına **girenleriñ**

Nişanı budur anlarıñ kalbi yanup şıza çursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 13). [girenleriñ, -en, -ler, -in]

Yunup tâhir ola cismim namâzım kıla ‘aşıklar

Varuban qabrime girsem diyem yâ Hû **girem** yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12). [girem, -e, -m]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā Hū **girem** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [girem, -e, -m]

Yunup tâhir ola cismim namâzım kıla ‘âşıklar

Varuban kabrime **girsem** diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12). [girsem, -se, -m]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban cennete **girsem** diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [girsem, -se, -m]

Ḥâş-ıla ḥâş olmağa ḥâliş ere irmek gerek

Girüben seyrân idesin ḳalbi ‘arşu’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 16). [girüben, -üben]

Ḥaḳ Muḥammed yolına **girdüm** diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 7). [girdüm, -dü, -m]

Girdüm bu ‘aşḳ bāzārına ḳomaz bu günüm yarına

Yanmağa derdiñ nārına pervâne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 17). [girdüm, -düm]

Taş olursa ‘aşḳ-ıla yumuşaḳdur aşum benüm

Girmişem meydân-ı ‘aşḳa ṭop-durur başum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 24). [girmişem, -miş, -em]

Gerçi adımdur Sinân Ümmî ‘aceb divāneyem

Girmişem meydân-ı ‘aşḳa baş açıḳ merdāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 52). [girmişem, -miş, -em]

giriftâr eyle: Yakalanmak, tutulmak.

Gör ne zülfe taḳılupdur ‘âşıḳıñ gerdânını

Yā nice bende giriftâr eyleyüpdür cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 4). [giriftâr eyle, -y, -üpdür]

‘aşḳ degül mi Eyyübı derde giriftâr eyleyen

Gerçi zıḳri dem-be-dem hem messeniye’z-żurr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 39). [giriftâr eyle, -y, -en]

giriftār ol: *Düşmek, esir olmak, tutulmak; aşık olmak.*

Āfīl olma kıl hāzer bunda giriftār olmadan

Dü-cihānīñ lezzetinde ‘aşk-ıla eyle firār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 5). [*giriftār ol, -ma, -dan*]

girü dön: *Geri dönmek.*

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da‘vāsı hep yalan olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10). [*girü dön, -er*]

giryān: *Ağlamaklı, ağlayan.*

‘Āşıkñ bir çāresi var zār u **giryāndur** yanar

Yār elinden yarası var yüregi kandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1). [*giryāndur, -dur*]

Ben bu işe hayrān iken bunca nāra **giryān** iken

Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşk cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21). [*giryān,]*

giryān eyle: *Ağlatmak.*

Gözlerimi **giryān eyle**

Hem cigerim biryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 33). [*giryān eyle,]*

giryān id: *Ağlatmak.*

Dilerse gözimi giryān iden dost

Dilerse bağrımı biryān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 1). [*giryān id, -en*]

Ĥasretiñden āh idüp nālān iderler her seher

‘Āşıkñ gözlerini giryān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 18). [*giryān id, -en*]

giryān ol: *Gözyaşı dökmek, ağlamak.*

İlāhī gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger sen ıuyımaduñ esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 11). [giryān ol, -up]

Göñlümüñ tûrında Mûsâ gibi ednâdur bu cān

Hem tecellî nûrına giryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [giryān ol, -am]

Ciger biryān olmadan gözüñ giryān olmadan

Vaşlı bāğında anuñ seyrān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 5). [giryān ol, -ma, -dan]

git-: Ayrılmak, uzaklaşmak.

Kim ki sen şāhıñ hayāli ħubbına dil virmedi

Dü cihānda **gitmedi** andan kerāhet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 40). [gitmedi, -me, -di]

git-: Silinmek.

Budur yüregüm yāresi

Gitmedi yüzüm kıarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 6). [gitmedi, -me, -di]

git-: Gitmek, ulaşmak.

Kim-durur bu sihr-bāzıñ uğrına uğrar yolu

Şağ selāmet **gide** bundan mekrine olmaya ıuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 20). [gide, -e]

git-: (Belli bir yönde) Belli bir yol takip etmek, yolda ilerlemek.

Gāhī **gider** seyyāh olur

Cümle cihāna şāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 5). [gider, -er]

Her kim saña ıoğrı **gider**

Hayāliñi cānda güder (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 21). [gider, -er]

Bī-nişāndan gelmişiz biz lā-mekān ehlerindenüz

Gitmege ‘azm eyleyüp yol-ħānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4). [gitmege, -meg, -e]

git-: Ölmek, dünyadan göçmek.

Bu fenâdur kimseye kılmaz vefâ yâ ehl-i râh

Gidisersin gör yarağıñ andadur aşl-ı şilâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 10). [gidisersin, -iser, -sin]

git: Gitmek, varmak.

Koñ **gitsün** eglemeñ Ümmî Sinânı

Geç kalursa erenlere kaçılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 21).
[gitsün, -sün]

Baħr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem âh âh

‘Acizem âvâreyem ben kaçanaru **gidem** varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6). [gidem, -em]

git: Ayrılmak, uzaklaşmak.

Biz şerî‘atla haķıķat baħrınıñ ğavvâşıyuz

Gitmedük haķdur yolumuz ğayrı aķvâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 6). [gitmedük, -me, -dü, -k]

git: Bitmek, tükenmek, sona ermek.

Al **gitsün** ğafleti benden

Ref‘-i hicâb eyle cândan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 5). [gitsün, -sü, -n]

‘Aşıklarıñ sizden **gitmez** eleme

Evvel Allâh böyle çalmış kalemi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 21).
[gitmez, -mez]

‘Aceblemeñ beni bi’llâh elimde ihtiyârım yok

Beşerden **gitdi** kemâlım cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 10). [gitdi, -di]

git: (Belli bir amaç için) Belli bir yol takip etmek.

Sürülüp cümle maḥlūkāt kimi ḵonar kimi göçer

Gelür ḵandan **gider** ḵanda bilinmez anca sır ancaḵ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4). [*gider, -er*]

git: (Hatıradan) gitmek, unutmak.

Ḥaḵḵa yaḵîn olan kişi terk ider yadı bilişi

Gitdi bizüm yādımızdan bilişimiz aġyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 16). [*gitdi, -di*]

git: Bir yerden daha uzak bir yere varmak, yönelmek.

Sinān Ümmî bugün fazlıñ ḵapusında durup aġlar

Senüñdür ḵancarü **gitsün** eger ḥāliř eger ḵılmař (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [*gitsün, -sün*]

gitmek: Belli bir amaç için yola koyulmak.

Ümmî Sinān fazlıñ ile **gitmek** dilerler ol ile

Sen maḥrem eyledüñ hele sır-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 29). [*gitmek,]*

Gel gör aḥı dost bāġınıñ ḥandānyam ḥandānyam

Gitmek dilerseñ ol iliñ burhānyam burhānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 2). [*gitmek,]*

gizle: Saklamak, örtmek.

şular gibi çaġla ařlıñı özle

Fāř itme cāhile sırrıñı **gizle** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 22). [*gizle,]*

Ḥaḥāmıñ yirine ḵıldı ‘aḥālar

şuçumı **gizledi** benüm o Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 26). [*gizledi, -di*]

gizli: Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

Fazlıñ kime beyān olur **gizli** rāzı tıyan olur

Aña atı ‘ayān olur keşf-i zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 3*). [gizli,]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyler ol bî-ihtiyār

Gün gibi günden ‘ayān olup gelen um-āneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 11*). [gizli,]

Ümmî Sināna dışme gümāna

Bir **gizli** kāna eli irendür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 22*). [gizli,]

Gizlidir alı tıgrıdur yolu

Bağçesi güli tāze tırandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*).
[gizlidir, -dür]

Vuşlat ābın içmeyenden **gizlidir** erkānımız

‘ālem-i vağdet bāğınıñ meyiniñ mestānıyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 11*). [gizlidir, -dür]

Ol beādan bu fenāya şol Ğanī

Niye şaldı ıl tefekkür **gizli** fāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 12*).
[gizli,]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyledüm añlayana

Mürşid-i kāmil yüzinden sırr-ı ehlu’llāha ba (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 9*). [gizli,]

Her eřyānıñ derūnında ‘acāyib ükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez **gizli** yir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 12*). [gizli,]

Cümle malūāt içinde **gizli** yer yok gözlüye

anda basam gördüğüm yā Rab kemālīndür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7*). [gizli,]

‘ālem-i nāsūt ehline yodur benüm bey’im řirām

Ehl-i vağdet ‘aşıqlara **gizli** ‘irfān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6*). [gizli,]

Gizli degül gün gibi ařkāreyem ‘āriflere

Münkiriñ göñlin perīřān eyleyen pinhān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 15*). [gizli,]

Sırr-ıla ‘aşkıñ içinde dostı pinhân bulmuşam

Vâşıl-ı Hâk olmağa **gizli** yolum ‘aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 6). [gizli,]

Gizli degül gün gibi âşkâreyem günden ‘ayân

Añlamaz nādân olan şimdi benüm settarlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7). [gizli,]

Dökülür bu dilden dürr ü cevâhir

Gizli ‘ummân oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8). [gizli,]

Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedâ‘

Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘ayn-ı dermân **gizlidür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 46). [gizlidür, -dür]

Küfr içinde buldılar tevḥîd-i imân **gizlidür**

Görmüşüm bir kaçrede ol nūr-ı ‘ummân **gizlidür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 47). [gizlidür, -dür]

Küfr içinde buldılar tevḥîd-i imân **gizlidür**

Görmüşüm bir kaçrede ol nūr-ı ‘ummân **gizlidür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 48). [gizlidür, -dür]

‘aşk içinde beni kılan zâr u giryân **gizlidür**

Geçmezem dildârîñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedâ‘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 49). [gizlidür, -dür]

gizli düğün aç: Gizli eğlence düzenlemek.

Ümmî Sinân sen bugün açarsın gizli düğün

Söylenecek söz midür meger olduñ sen deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 17). [gizli düğün aç, -ar, -sın]

gizlü: Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan, mahrem, mestur, nihan.

Daḥı içerüden haber vireyüm kim añlarısıa

‘Aqıl gönül cânım tuymaz bir **gizlüce** bāzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10). [gizlüce, -ce]

Қismet evvel [ol] naşîbin almayandan **gizlüdür**

Âteş-i ‘aşk-ıla pişmiş yaḥşı ni ‘met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [gizlüdür, -dür]

göç: Dünyadan göçmek, vefat etmek.

Bir gün bundan **göçile**

Ol Hazrete suç-ile (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 17). [göçile, -il, -e]

Eger bu derd-ile bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa kondı **göç** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 14). [göç,]

göç: Bulunduğu yerden ayrılıp yerleşmek üzere başka yere gitmek, yurt değiştirmek, göç etmek.

‘Aşıklar ol dost iline

Göçerler Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 2). [göçerler, -er, -ler]

Sürülüp cümle mahlûkât kimi konar kimi **göçer**

Gelür kandan gider kanda bilinmez anca sır ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 3). [göçer, -er]

Gelen konar kandan **göçer** kimesne evvelin bilmez

Gelen eydür ki bu aḥkâm henüz kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 23). [göçer, -er]

göçdi: Dünyadan göçmek, vefat etmek.

Ṭıymaduñ mı Âdemi evvel nice zâr eyledi

Senden öñdin **göçdi** ammâ cevri-ile kondı konuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14). [göçdi,]

gög: Gökyüzü, sema, asuman.

Yire **göge** ‘arşa kürse şıgmayan Sultân menem

Cümle ‘âlemden münezzeh zâtı ol Sübhâñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1). [göge, -e]

Seḥâb olur **göge** aḡar maṭar olur yere yağar

Ḥayât bulur virür her şey şemer feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 49). [göge, -e]

göge ağ: Göğe yükselmek, göğe çıkmak.

Her bir nebī geldi bile mihmān idüm ben sırrıla

‘İsā ile ađdum göge Mūsā ile tūrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 22). [göge ağ, -du, -m]

gögsin ger: Övünmek, gururlanmak.

Gel berü ey ‘āleme tāk idüben gögsin geren

Bir nazār kıll kâ`ināta ‘ibret ehliyle buluş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 3). [gögsin ger, -en]

gögsüñi döğ: Çok üzöldüğünü göstermek için yapılan bir hareket.

Dögüben gögsüñi yırtup yaķañı

Gözüñden ķan-ıla yaşlar saç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 9).
[gögsüñi döğ, -üben]

gök: Gökyüzü, sema, asuman.

Yir ü **gök** ü ‘arş u kürsî cümle ‘ālem Hāliküñ

Ey sehāvet ehliyem diyen nevāliñ ķandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 3). [gök,]

Yoğ-iken bu yir ü **gök** ü ‘arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āhır bir olan ol küntü kenzu`llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 5). [gök,]

Yağar **gökden** biter yirden kimi geçden kimi irden

Kimi bāğçe kimi büstān kiminüñ adı gür ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
63, Mısra 25). [gökden, -den]

Kemāl-i ķudretümden çün yaratdum yerler ü **gökler**

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 11). [gökler, -ler]

Yaratdı evvelā ‘arşı ki düzdi altına kürsî

Ķamu **gökler** olup tölāb döner feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 42). [gökler, -ler]

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler **gökler** ehli hikmete manzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 22*). [gökler, -ler]

gökçek: Güzel, hoş.

Ezel kısmet bazârında virüldi cāna Mevlādan

Ne **gökcek** geldi bu fālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 4*). [gökcek,]

göklerden inzāl: Göklerden inen; Kuran.

Cebrā’iliñ indürdigi

Göklerden inzāliñ Hāḫḫı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 32*).

[göklerden inzāl, -in]

gönder: Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak.

Geldüm cihāna çün Ādem cennete **gönderdi** Hudām

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13*). [gönderdi, -di]

Kıyıncaç cāna İsmā’ıl aña **gönderdi** çoç Allāh

Men itdüm cānımı ḫurbān gerekmez ḡayrı ḫurbānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 7*). [gönderdi, -di]

gönder: Göndermek, yollamak.

Zerresinden cümle ‘ālem şun ‘uñuñ

Oldı peydā **gönderüp** kılduñ nidā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 16*).

[gönderüp, -üp]

Hāḫāyıkda beni Allāh yaratdı ‘aşk-ıla evvel

Anuñ-çün bile **gönderdi** ayrılmayam baḫāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 4*). [gönderdi, -di]

Saña **gönderdi** Bārī zāt didiler aña İhlāş ad

Anuñ birliğini işbāt idüp didiñ ḫul hüva’llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7*). [gönderdi, -di]

göndür: Göndermek, yollamak.

Sen Çalabıñ **göndürdigi**

Dillerde söylendürdigi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 29).

[göndürdigi, -di, -gi]

gönl: Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.

Dilerse **gönlimi** handân eyleyen

Dilerse cānımı cānān eyleyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 5).

[gönlimi, -im, -i]

Zulmet-i nefsiñ ‘azābından beni şāz eyleyen

Cān u dilden evliyāya **gönlümüñ** ikrārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,

Mısra 6). [gönlümüñ, -üm, -üñ]

Evliyānıñ himmeti kıldı fenā-ender-fenā

Tevhîd-i zāt-ı İlāhî **gönlümüñ** mi ‘mārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,

Mısra 10). [gönlümüñ, -üm, -üñ]

Dervîş olanıñ **göñli** virāndur

Derd-i yār-ıla cigeri kandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1). [göñli,

-i]

Gizli degül gün gibi āşkāreyem ‘āriflere

Münkiriñ **göñlin** perîşān eyleyen pinhān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

82, Mısra 16). [göñlin, -i, -n]

Cān tıyaldan bŷy-ı vaşlıñ kalmadı artuğ recā

Göñlüme gelen gülüñden ğayrı reyhān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

104, Mısra 22). [göñlüme, -üme]

Sal vücūdum iqlîmine evvel ‘aşkıñ mih-terin

Göñlüümüñ tahtında senden ğayrı sultān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

104, Mısra 10). [göñlüümüñ, -üm, -üñ]

Göñlümüzde ğayrı şeyden kalmadı hergiz bekā

Hağ Ta‘ālā sevgüsinden ‘aşka mihmānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

108, Mısra 15). [göñlümüzde, -ümüzde]

Kalbimi ihyā iden ol Pādişāh-ı Lā-yezāl

Göñlümüz mi ‘mār-ı Hağdur kaçremiz ‘ummān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 110, Mısra 4). [göñlümüz, -ümüz]

Ḥaḳīḳatüñ nihāyeti neydüğünü bilmek için

Ḳodı cānı ‘aḳlı **göñli** ‘ilmü’ llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 4). [göñli, -i]

Ḥubb-i dünyā balçığı-y-la yaptı ḥayrıñ ḳapusın

Ḳaplamışdur ḥırş u ḡaflet aḡniyānıñ **göñlini** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 8). [göñlini, -i, -n, -i]

‘Arifiñ ḳalbine ḥubbüñ gün gibi virdi zıyā

Fāsıḳıñ **göñline** zulmet ü nifāḳat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 36). [göñline, -i, -n, -e]

göñl sarāyı: *Gönül sarayı, kalp evi.*

Kimsenüñ göñli sarāyında bulunmaz pādişāh

Yapmayınca fazl-ı Ḥaḳḳ evvel anuñ bināsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 7). [göñl sarāyı, -nda]

göñlini ḥırşa vir: *Dünya hırsına kendini kaptırmak.*

Kanda varsa ‘aşḳa uyar ḳalbi ‘arşu’ llāh olur

Ḥırşa virüp göñlini dār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 16). [göñlini ḥırşa vir, -üp]

göñlini vir: *Sevmek, âşık olmak.*

Göñlini ol yāre virenler cefādan ḡam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luṭf u iḥsān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 11). [göñlini vir, -en, -ler]

göñ(ü): *Aşık ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.*

Göñlüme şordum ḥaber virdi baña Allāh için

‘aşḳ-ı Ḥaḳdan ḡayrısından şöyle boş olmaḳ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9). [göñlüme, -üm, -e]

Dilimde zıkr eyledüğüm **göñlümde** fikr eyledüğüm

Ḡayrı degül şimdi hemān Ḥaḳdur bizüm iḳrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7). [göñlümde, -üm, -de]

Yağma kıldı ‘aklı cānı **göñli** ‘aşkıñ ‘askeri

Ƙancaru ‘azm eyleyem yā Ƙancaru gidem varam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 17*). [göñli, -i]

Göñlüme yağan hemîşe ‘ilm ü ‘irfāndur benüm

Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Ƙur’āndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1*). [göñlüme, -üm, -e]

Pırleriñ **göñlinde** yoƘdur hergiz ölüm ƘorƘusu

Şanki şol hûb zamāndur gözler-iseñ Ƙavlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 13*). [göñlinde, -i, -(n)de]

Göñlüme her dem yağan bu tevĥîdiñ ‘irfāndur

Ma‘rifet Ƙand-ı nebātından şoran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 9*). [göñlüme, -üm, -e]

Ʀoğrıdur özüm ħaƘāyıƘ ehliniñ güftārına

ĦaƘ didüm nā-ħaƘ dimen **göñlümde** bir pîç Ƙalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12*). [göñlümde, -üm, -de]

Şad hezārān şükr ü minnet ĦālîƘ u Yezdānıma

Göñlüme kıldı binā ħubbuñ ‘imāret Murtazā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 46*). [göñlüme, -üm, -e]

göñül: Aşk ve sevginin kaynağı, yürek, kalp.

Ey cümle ħaƘıñ maƘşüdü

Al **göñlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 2*). [göñlümi, -üm, -i]

Ey külli şey’iñ mevcüdü

Al **göñlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 4*). [göñlümi, -üm, -i]

Ey bî-çāreler çāresi

Al **göñlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 8*). [göñlümi, -üm, -i]

Gayrı kime yalvarayım

Al **göñlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 12*). [göñlümi, -üm, -i]

N'ola ihsân ola senden

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 16*).

[gönlümi, -üm, -i]

Tapuña yüz sürmeklige

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 20*).

[gönlümi, -üm, -i]

Mâsivâya aldanmasın

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 24*).

[gönlümi, -üm, -i]

Gayrıya bakmasun gözüm

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 28*).

[gönlümi, -üm, -i]

Şol birliğin hürmetine

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 32*).

[gönlümi, -üm, -i]

Esrârîña hayrân eyle

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 36*).

[gönlümi, -üm, -i]

Muqarrebler qurbetine

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 40*).

[gönlümi, -üm, -i]

Sırrıña hâldeş olmağa

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 44*).

[gönlümi, -üm, -i]

Ayrılmasun bir zerrece

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 48*).

[gönlümi, -üm, -i]

Qurtar beni bu yaradan

Al **gönlümi** senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 52*).

[gönlümi, -üm, -i]

Göñüller derdiniñ böyle devâsı

Yoluñda bir dağı hıç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 7*).

[göñüller, -ler]

Kāmillerden irşād olan

Göñüllerde bünyād olan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 26*).

[*göñüllerde, -ler, -de*]

Gāhî bir ğuşşaya talar

Göñül gümân-ıla talar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 14*). [*göñül,]*

Aç gözüñi bir dem uyan

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 2*). [*göñül,]*

Aç gözüñi bir dem uyan

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 2*). [*göñül,]*

Maḥabbet rengine boyan

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 4*). [*göñül,]*

Maḥabbet rengine boyan

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 4*). [*göñül,]*

İresin ol dost iline

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 8*). [*göñül,]*

İresin ol dost iline

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 8*). [*göñül,]*

Pāk eyleyü gör özüñi

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 12*). [*göñül,]*

Pāk eyleyü gör özüñi

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 12*). [*göñül,]*

‘aşka ulaşıdur bu cānı

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 16*). [*göñül,]*

‘aşka ulaşıdur bu cānı

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 16).
[göñül,]

Çevir yönüñ Hâkdan yaña

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 20).
[göñül,]

Çevir yönüñ Hâkdan yaña

Sen ey **göñül** gel ey **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 20).
[göñül,]

Ey **göñül** toğrı git Hâkķıñ yolına

Erenleriñ çığırından çıkma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 1).
[göñül,]

Göñül ‘aşkdan ğınā buldı

Geçüp dünyā vü ‘uqbādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 1). [göñül,
]

Hergiz bu miñnet-ğānede ğamdan ğalāş olmaz **göñül**

Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevķ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
6, Mısra 5). [göñül,]

Ey **göñül** biĝānesin sen senden olduñ bî-ğaber

Uş yalıñuz ğalasın kārbandan olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 1). [göñül,]

‘aşķ-ı derdiñ şiddetinden fāriĝ olma ey **göñül**

Tā visāl-i nevrūzından açıla yevmü’l-bahār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 13). [göñül,]

Bu ğarāb olmış **göñül** cān u cihān terk eyleyüp

Ol ğaķıķat şem‘ine par par yanan pervānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,
Mısra 23). [göñül,]

Kevn ü mekāniñ naķşını pāk eyle **göñülden**

Naķķāşa iriş ğayrıya aldanmaĝıl zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,
Mısra 11). [göñülden, -den]

Dağı içerüden ğaber vireyüm kim añlarısı

‘Aķıl **göñül** cānım tuymaz bir gizlüce bāzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 10). [göñül,]

Gel ey **göñül** bunda mekân tuşulmaz

Fenâ mülki dirler oynar ütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1*).
[göñül,]

Zehi sulţân-ı ‘ālî-şâh senüñdür bu yüce dergâh

Fedâdur yoluña her gâh hezârân biñ **göñül** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 14*). [göñül,]

Ey **göñül** çatmadı saña kimse baş

Bâri turma yaluñuz bellerden aş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1*).
[göñül,]

Göñülde varsa ğayru’llâh ‘adâvet eyler ol Allâh

İşit Sulţân-ı a’lânıñ cevâbın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9*). [göñülde, -de]

Göñlümüñ turında Mûsâ gibi ednâdur bu cân

Hem tecellî nûrına giryân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [göñlümüñ, -üm, -ün]

Ey diriĝâ sen seni hep ‘âleme yayduñ **göñül**

Böyle her dem bî-ķarâr olmaķda ne tıyduñ **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [göñül,]

Ey diriĝâ sen seni hep ‘âleme yayduñ **göñül**

Böyle her dem bî-ķarâr olmaķda ne tıyduñ **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*). [göñül,]

Gerçi ben senüñle yâr oldum umaram zevķ-ı yâr

Lik sen aĝyâra uıarsın baña kıyduñ **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4*). [göñül,]

Ben ne iķlîm şâhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6*). [göñül,]

Yâr-ıla biliş olursın terkine ķatlanmaduñ

Ol ĥaķıķat yârı terk idüp nice döydüñ **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8*). [göñül,]

Gözlerem nefsiñ hevâsında ķanâ‘at bulmaduñ

Cân ĝıdâsı ni‘met-i ‘aşķa neden tıyduñ **göñül** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10*). [göñül,]

Zikr u tesbîh u 'ibâdet şugl-ı fi'llâh itmege

Hergiz eşğâl-i fenâda bitmedi kayduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 12). [göñül,]

Nefs-ile ağıyâr olup gel cân-ıla yâr ol bugün

Ola kim def' ola zulmet bulına ayduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 14). [göñül,]

Ben dürişüp derd-i yârıñ nârına yansam direm

Sen dürişüp cehl-i zulmet şâlnı geydüñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 16). [göñül,]

Halq içinde ehl-i 'ırzam deyü gaybet gözledüñ

Haq katında niçün 'ırzım hıl'atın şoyduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 18). [göñül,]

Şugl-ı dünyâ gelse çâpük merd olursın bi-emân

Şugl-ı 'uqbâya niçün te'hîr idüp küydüñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 20). [göñül,]

Çünkü sevdüñ mürşidiñ irşâdına olduñ revân

Gel tefekkür kıl ne telkin eyledi şeyhiñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 22). [göñül,]

Pâdişâhıñ mülkine geldüñ şikâr avlamağa

'İlm ü 'irfandan ne kesb itdüñ kanı şayduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 24). [göñül,]

Haq Ta'alâ mü'miniñ kalbi nazargâhım didi

Pâdişâhıñ beytine sen div neye koyduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 26). [göñül,]

Derd-i yârdan gayrısından fâriğ olup dem-be-dem

'aşq-ıla el bir ideydüñ sen de n'olayduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 28). [göñül,]

'Aql saña uydurunca 'aqla sen uysañ n'ola

Oturup 'izzet bâğında hayme kurayduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 30). [göñül,]

Ben fülân ibn-i fülânam dimege hikmet nedür

Gelmeden sen sırr-ı insânsın ezel neydüñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 32). [göñül,]

Hey ne bulduñ aldanırsın ‘İd-ı şıgrā zevkına

Duymaduñ zevkın meger sen ekber-i ‘İdüñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 34). [göñül,]

Niçe bir dem zevkını nüş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir dem sükker-i Hâk cāmı şunayduñ **göñül** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 36). [göñül,]

Göñül emrâzına kâldan bulunmaz ‘aql-ıla dermān

Bu sırra olmuşam Loqmān eger merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9). [göñül,]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ şem‘iniñ pervānesi

Olmağ-içün **göñlümi** gayrıya akmaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 20). [göñlümi, -üm, -i]

Yā İlahî kalbe inzāl eyle fikriñ lezzetin

Gayrı şeyden çekmesin **göñül** tefekkür zaḥmetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 4). [göñül,]

Ey **göñül** geç bu cihānıñ ‘izzetinden fāriğ ol

Āfet imiş kişiye bu dünyede şöhret dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 7). [göñül,]

Senüñ zātıñ kılur ārzü **göñül** çağlar aḳar ey Şāh

Fırākıñdan gözüm yaşı gehî ḳanlar döker ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 1). [göñül,]

Bir **göñül** bir cānım var sen baña vir diyen çok

Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilsen n’ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21). [göñül,]

Göñül bir kim fenā kim beḳā ister

‘Āşıḳlar yanmağa geldi cihāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 9). [göñül,]

Niçe bir aḳyāra uyarsın **göñül** sen āh u vāh

Ḳaçdıgumca uğradursın sen beni dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 11). [göñül,]

Günde bir iş gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey **göñül** düşme şaḳın sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14). [göñül,]

Ey **göñül** ‘ahde vefâ kıl gel beri gel gir yola

Hağ Ta‘ālâ zikrini üns eyle bu cism ü dile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 1*). [göñül,]

Ey **göñül** bak kâ’inâta gör cihânıñ hâlini

Ahır olmışdur zamânıñ va‘desi gözle bunu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 1*). [göñül,]

Bulunca **göñülde** genc-i nihâni

Görüñ ‘aşkı nice vîrân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 9*).
[göñülde, -de]

Añladum Ümmî Sinânıñ ‘aşk-ıla yâr olduğın

Anuñ-içün bir **göñülde** ârzü bir kaç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 18*). [göñülde, -de]

Gel ey **göñül** bu varlıqdan geç imdi

Bu sözden guşşayı özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1*).
[göñül,]

Şarâb-ı ‘aşk-ıla sen gel bizi mest eyle ey sâkî

Göñül pervânesi şem‘a göyünsün görsün işrâkı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 2*). [göñül,]

Ey **göñül** geç bu fenâdan şöyle bî-‘âr ol yüri

Bülbül iseñ ol gül içün dün ü gün zâr ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1*). [göñül,]

Nâs-ı nâdân arasında gevheriñ hor olmasun

Ey Sinân Ümmî şağın açma **göñül** haznasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 22*). [göñül,]

Yağmaladı **göñlümi** benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm ‘aceb sevdâya görüñ yine ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 1*). [göñlümi, -üm, -i]

Şındı **göñül** şîşesi dökdi gülâbın yire

Reyhân idüp almağa vâ y bir eli fendeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 7*). [göñül,]

Göñlümi yağmaladı derdiñ beni kıldı fenâ

Her kimi görse gözüm seni soram yâ Muşafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 15*). [göñlümi, -üm, -i]

Muşaffâdur bugün albim d alem m-cersından

Gnl bir Şey' e zamm olsa keser feyz-i lhiden (*mm Sinan Dvn, Kaside 10, Mısra 4*). [gnl,]

Fırk bağrımı tağlar **gnl** rzu ilup ağlar

Anu uln beyn eyler kimine Şer idp Őerrh (*mm Sinan Dvn, Kaside 11, Mısra 37*). [gnl,]

Gnller derdine dermn feddur yolua cn baş

Efendim Mağhar Suln feddur yolua cn baş (*mm Sinan Dvn, Murabba 2, Mısra 3*). [gnller, -ler]

gnl dersi: AŞk dersi.

Şu sz kim sylene dilde msemmas gerek elde

Kitbn ma' nsin ala gnl dersin Őorarsan gel (*mm Sinan Dvn, Gazel 73, Mısra 6*). [gnl dersi,]

gnl evi: Kalp evi.

rgrdi gnl evine

l-ıla 'azzm benm (*mm Sinan Dvn, Koşma 14, Mısra 7*). [gnl evi, -n, -e]

gnl hnesi: Gnl evi; Őđın gnl.

Gel ber pervnesin 'aşk odına yanasın

Anca gnl hnesin kln itsem gerekdr (*mm Sinan Dvn, Gazel 48, Mısra 12*). [gnl hnesi, -n]

gnl hms: Gnl kuşu.

h kim bu **gnl hms**

Havlara pervz ider (*mm Sinan Dvn, Koşma 8, Mısra 1*). [gnl hms,]

gnl ilmi: Gnl yurdu, gnl diyar.

'alem-i kbry bilmez cn iline girmeyen

Gir gnl ilmini seyr eyle 'arşu' llaha bağ (*mm Sinan Dvn, Gazel 62, Mısra 16*). [gnl ilmi,]

göñül levhı: *Göñül levhası, göñül sayfası.*

Ey göñül levhın bilen gel gör anuñ envārını

Niçe haıtlar naqş ider oıı yāriñ dīvānını (*Ümmî Sinan Dîvâni, Müseddes 1, Mısra 1*). [*göñül levhı, -n*]

göñül mülki: *Göñül ülkesi, âşığın gönlü.*

Bende benlik qalmadı hep cümlesi kıldı firār

Bu göñül mülkin halāş itdi yudı ‘ār nāmusın (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 107, Mısra 6*). [*göñül mülki, -n*]

Ṭolar qalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Göñül mülkinde cān dili mu ‘ammālar çatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 114, Mısra 10*). [*göñül mülki, -nde*]

göñül sarāyı: *Göñül sarayı. II Göñül.*

Saqla bu göñül sarāyın pādişāhım qıl nazār

Qılmasun nefsim çerisi hāk-ile yeksān meded (*Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 6, Mısra 9*). [*göñül sarāyı, -n*]

Ehl-i sünnet ve ‘l-cemā‘at iktidāsından qavī

Geldi bu göñül sarāyın kıldı peydā bir sevi (*Ümmî Sinan Dîvâni, Müseddes 1, Mısra 20*). [*göñül sarāyı,]*

göñül tahtı: *Göñül tahtı, göñül makamı.*

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşqa haznedār olmaq

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez gayrı dükkānı (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 138, Mısra 18*). [*göñül tahtı,]*

göñül ver: *Göñül vermek, âşık olmak.*

Dili ismiñdedür gözler hayālîñ

Göñül verdükleri gülzārîñadur (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 35, Mısra 12*). [*göñül ver, -dük, -ler, -i*]

göñül vir: *Göñül vermek, sevmek, meyletmek.*

Daşına baķan gnlini yaķan

Şol ġayr-i Hakkā gönül virendür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 16).
[gönül vir, -en, -dr]

Ben ol dsta virdüm gönül ‘aşķ benüm ile yār olur

Kim ki dsta virmez gönül bu ‘aşķ andan bîzār olur (mmî Sinan Dîvânı,
Gazel 46, Mısra 1). [gönül vir, -d, -m]

Ben ol dsta virdüm gönül ‘aşķ benüm ile yār olur

Kim ki dsta virmez gönül bu ‘aşķ andan bîzār olur (mmî Sinan Dîvânı,
Gazel 46, Mısra 2). [gönül vir, -mez]

ġayr-ı Hakkā Hakk diyen ‘aşķa gönül virmedi

‘aşķ odına varlıġın yokluġa şayan gelür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,
Mısra 3). [gönül vir, -me, -di]

D cihānıñ miñnetinden ġam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zikrim Hdur ġayrıya gönül virmezem (mmî Sinan Dîvânı,
Gazel 84, Mısra 6). [gnl vir, -mez, -em]

‘aşķ-ıla dîzār iķn olmak fenā faħrım-durur

Zhd-ile ġilmān iķn ma‘mre gnl virmezem (mmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 12). [gnl vir, -mez, -em]

Gnl viren o sultāna ne kılsun baş-ıla cāna

Ėabl olursa ķurbāna Sinān mmî olur va’llāh (mmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 49). [gnl vir, -en]

gnl vir: Gnl vermek, sevmek, meyletmek.

Mürşide gönül virmeyen meydāna toġrı girmeyen

Hālin anda göre yarın bugün bunda bize ķursun (mmî Sinan Dîvânı, Gazel
101, Mısra 11). [gönül vir, -me, -y, -en]

Tesbîhiñ almış dillerin

Saña virmiş gönüllerin (mmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 10). [gönül
vir, -ler, -in, -miş]

Seni insān eyledüm diyü oġer ol Pādişāh

Andan artuġa gönül virmek düşer mi şānıña (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 118,
Mısra 6). [gönül vir, -mek]

göñül yap: *Bir kimseyi hoşnut etmek, memnun etmek, sevindirmek.*

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrâhîm Hâlîl

Şanda kim vîrân göñüller var ise var anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 20*). [*göñül yap, -ler*]

göñül yapanlar ‘arş yapar: *Bir kişiyi sevindirip gönlünü yapmanın yüceliğini anlatan ifade.*

Maşlaḥat iş bitüren **göñül yapanlar ‘arş yapar**

İş bu remziñ ma‘nisini degme nādān bilmeye ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 3*). [*göñül yapanlar ‘arş yapar,]*

gör: *Yaşamak, tecrübe etmek.*

Vuşlat-ı yârîñ elinden hîçe şatmış nâzını

Görmeyem diyü melâmet çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 20*). [*görmeyem, -m, -ye, -me*]

gör: *(Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.*

‘Âşıklarıñ Allāh seni

Görmek isterler Sulṭānım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 2*).
[*görmek, -mek*]

Saña bu elfāz-ı ma‘nā nerden gelür dirseñ baña

Görilmez ḥaṭṭı gözile cān içinde yazarım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [*görilmez, -il, -mez*]

Yidi yirden toḫuz gökden ötesin seyr ider sâlik

Bunı böyle **görenlere** söylemedüm yalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 12*). [*görenlere, -en, -ler, -e*]

Gözüm dōstı **görmek** diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu ‘aşḫ döker yaşın gözüm şanki biñar olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 5*). [*görmek, -mek*]

İlāhî kıanı ‘ālemde **göre** zātūñ bir açuķ göz

İlāhî kıanı ādemde nazarıñda tura aķ yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1). [göre, -e]

Yüzüm güler özüm ağlar **görürsin** bu fenā mülke

Murādım olduĝın şoymaķ hiçābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 15). [görürsin, -ür, -sin]

Dir Sinān Ümmî vücūdum aña bir kār-ḥānedür

Ser göziyle **görmeyen** fehm eylemez dildārlıĝım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 18). [görmeyen, -meyen]

Kaçan kim nefḥ ola rūḥum irişe kesb cismine

Gözümü açuban **görsem** diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14). [görsem, -se, -m]

Ne ḥatunlarda ḥayā var ne kız oĝlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var **görelen** fi ‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 16). [görelen, -e, -ler]

Sen cānı kıoyup ‘āşıķ-ı envār olursañ gel beri

‘Ār-ıla **görmezsin** Ḥaķı bî-‘ār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 2). [görmezsin, -mezsin]

gör: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Ne **gördünse** evliyānıñ yüzinden

İşle ayrılma anlarıñ izinden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 5). [gördünse, -dü, -ñ, -se]

Göre bu dünyāyı irküp dereni

Anca bir sâ‘atdur anuñ virānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 29). [göre, -e]

Göster cemālini bize **görelüm**

Ayaĝı tozına yüzler sürelüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 13). [görelüm, -elüm]

Gelün Allāh diyelüm

Görelüm n’eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 2). [görelüm, -elüm]

Mürvetine küyelüm

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 4). [görelüm, -elüm]

Allāh diyelüm hele

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 8). [görelüm, -elüm]

Zikre dâ'im olalum

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 12). [görelüm, -elüm]

Bekleyelüm kapusın

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 16). [görelüm, -elüm]

Umaruz kim geçile

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 20). [görelüm, -elüm]

Umagör dîzârını

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 24). [görelüm, -elüm]

Evvel âhır bil Hüdur

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 28). [görelüm, -elüm]

Baıladum 'aşkıñ baıını

Gör münkirleriñ taıını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 10). [gör,]

Nüş ider dost için zehri

Göregör aħmedu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 24). [göregör, -egör]

Görürseñ zātını şāfı

Olasın şāhidu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 15). [görürseñ, - (ü)r, -se, -ñ]

Bilen sensin 'ilme'l-yaķın **gören** sensin 'ayne'l-yaķın

Bulan sensin haķķa'l-yaķın baħr-ı zātũ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 17). [gören, -en]

Bilmeyenler bildüm şanur bulmayanlar buldum şanur

Görmeyenler gördüm şanur nūr-ı zātūñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 22*). [görmeyenler, -me, -yen, -ler]

‘Ayn ü şîn ü kâf içinde gördüğüm seyrân-ı Hū

‘Ayn-ı vuşlat ħarfi kim **gördi** ħaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 4*). [gördi, -di]

Bir ‘amel kıl kim bu gün **görmeyesin** yevmü’l-ħisāb

Yohşa yarın yarı kılmaz ölüriseñ bil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9*). [görmeyesin, -me, -y, -e, -sin]

Gördüm vücūd ilinde Ķur’ān oğur dilinde

Ṭıfl-i ma‘nī dersini bildüğüm midür ħaṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 11*). [gördüm, -düm]

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özüñi

Gör gülistān illerinde alma vü ayva ‘ünnāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 16*). [gör,]

Ṭur erenler ħıdmetinde himmete ol muntazır

Gör kaçan pertāb iderse alma gibi anı ħap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 28*). [gör,]

Gelür bir kimse yāram ben saña dir

Görürem ol dağı izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 4*). [görürem, -ür, -em]

Anuñ-içün bilmediğim **görmedigim** yiller eser

Fıkr eyledüm şafāsından benüm benden firārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 15*). [görmedigim, -me, -dig, -im]

Ey kemāl issi cihānda çok-durur ehl-i kemāl

Görmedüm ben kimse ‘aybın görmemek gibi kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2*). [görmedüm, -me, -dü, -m]

Er yüzinden irdüm aña pīr yüzünden **gördüm** anı

Dā’im şükür ben ol dostuñ mihmāniyam mihmāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9*). [gördüm, -düm]

Nihān oldu çün ol vaḥdet ki **gördüm** ‘ālemi keşret

Men ol dostuñ firāqından gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15*). [gördüm, -düm]

Görmedüm pervâne şem‘a vara biryân olmaya

Şem‘a yakın varduğumca özümü nâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [görmedüm, -me, -dü, -m]

Hağ kalbine ilhâm ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinân sır ilinde **gördücegin** yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 26). [gördücegin, -dü, -ceg, -in]

Mürşide gönül virmeyen meydâna toğrı girmeyen

Hâlin anda **göre** yarın bugün bunda bize tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12). [göre, -e]

Kaçan kim nefh ola rûhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû **görem** yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14). [görem, -em]

Yürüyem ‘arşîñ altına nazâr eyle diseñ yâ Rab

Hayâlîñ anda gözlersem diyem yâ Hû **görem** yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28). [görem, -em]

Sürilüp ‘âlemiñ halkı derile maşşere cümle

Ben anda her kimi **görsem** diyem yâ Hû şoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 20). [görsem, -se, -m]

Dîzârîñ zevkınıñ sırrı bulunmaz iki ‘âlemde

Ki cennet halkını **görsem** diyem yâ Hû şoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32). [görsem, -sem]

Senüñ zâtuñ **görmegi** rencime şifâ dirler

‘Aceb görsem tanısam niğâbın alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 23). [görmegi, -meg, -i]

Senüñ zâtuñ görmegi rencime şifâ dirler

‘Aceb **görsem** tanısam niğâbın alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 24). [görsem, -se, -m]

‘aşka fermân olmasun gör ey şikârın yañılan

Görmedi ‘aşkıñ belâsın hayf ola şol âdeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 8). [görmedi, -me, -di]

Ehl-i ‘irfânîñ cevâbın şanmañuz efsânedür

Cân gözinden **görilen** hatm-i kelâmu’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 12). [görilen, -il, -en]

‘İlm-i hikmet ehline söyle ledünnî terkîbin

Cân ilinden **görülen** fehm eyle sirru’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 24). [görülen, -il, -en]

Ey gönül bak kâ’inâta **gör** cihânîñ hâlini

Âhır olmışdur zamânîñ va‘desi gözle bunu (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 1). [gör,]

Ki **gördüm** tâkatım yokdur mecâlüm

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 15). [gördüm, -düm]

İrmedi ‘aqlum cihânda zâhidiñ kavğâsına

Bâb-ı ‘aşkı bekleyenler **görmüşem** aç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 10). [görmüşem, -mişem]

Şarâb-ı ‘aşk-ıla sen gel bizi mest eyle ey sâkî

Gönül pervânesi şem‘a göyünsün **görsün** işrâkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 2). [görsün, -sün]

Gel şefâ‘at kıl dîzârîñi **görem** yâ Muştafâ

Boynum egüben nazârînda tûram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 1). [görem, -em]

Görmedigüm Tañrıya tapman didüñ haqdur sözüñ

Senden artuğ kim kıla Hağka itâ‘at Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 21). [görmedigüm, -me, -dig, -üm]

Bir şafânîñ altına **gördüm** komışlar biñ cefâ

Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 11). [gördüm, -düm]

Luğ idüp her kula kılsañ vaşlıñı ihsân n’ola

Açma bu sırrı sağın her **gördüğün** insân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 10). [gördüğün, -dük, -ün]

Gözleriniñ sürmesini **gördüğümden** gülmezem

Vechine kıldum nazâr yıkıldum ‘ağla gelmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 43). [gördüğümden, -düg, -üm, -den]

Küfr içinde buldılar tevḥîd-i îmân gizlidür

Görmüşüm bir kaçrede ol nür-ı ‘ummân gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 48). [görmüşüm, -müş, -üm]

gör: Anlamak, fark etmek, idrak etmek.

Cān dosta mihmān iderseñ

Okı **gör** tevḥīdu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 4). [gör,]

Gör Sinān Ümmî cihān mālın direnler hırşıla

Rızkını yer içer ancak artuğın lā-büd kuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 13). [gör,]

Dil ne söylerdi Ḥudānıñ nuṭkı olmasa 'aceb

'aşk odınıñ **gör** kemālin adı 'irfāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 22). [gör,]

Ol ki Bağdādî ene'l-ḥaḳ söyleyen Manşūrî **gör**

Dōsta ḳurbān eylemek cān 'āşıkıñ ḥōş kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 19). [gör,]

Zāhidā sen 'ilm-i ḥaḳkı tevḥīdi 'irfānda **gör**

Dürr-i a'zam ister-iseñ ḥaddi yok 'ummānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1). [gör,]

Zāhidā sen 'ilm-i ḥaḳkı tevḥīdi 'irfānda **gör**

Dürr-i a'zam ister-iseñ ḥaddi yok 'ummānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2). [gör,]

Aḥsen-i taḳvīm dinildi şāniña insān-iseñ

Geç bu şüret nakşını gel ma'ni'i insānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4). [gör,]

Zāhir ü bāṭın hezārān derdiñe 'ayn-i devā

'İlm-i ğayb-ıla kemāl-i ḥikmeti Loḳmānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8). [gör,]

Mazḥar-ı 'ilm-i Ḥudā bil ḳalbiñi ey baḥtlu

Ḥaḳ buyurdu kim bu remzi āyet-i Ḳur'ānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10). [gör,]

Ten fenādur ḳıl fenā evvel fenā ölmezden oñ

Cān beḳādur ir beḳāya sen seni Raḥmānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 12). [gör,]

'Ar ider 'āriflere baş egüben ḥaḳ görmege

Daḥl ider daḥḥālî **gör** nā-ḥaḳ yire da'vāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 10). [gör,]

Görmüşem ur'ān içinde muştuladuñ sen beni

Zıkr iderseñ mürvetiñden adımı rağbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 27). [görmüşem, -müş, -em]

Nice biñ taht islerin bir tahtaya bindürdiler

Tāc u tahtum var diyen **gör** mülk ü mālîñ kıandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6). [gör,]

'Ārifiñ 'ilm-i rumûzın bilmeyen ey bed-fi'āl

Seb'a' i seyrān idüp gel **gör** nedür andan zuhūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12). [gör,]

Her sözi bir zehr-i mārduur uğrasa bağıñ biçer

Cāhili söyletme hemān **gör** yüzinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 16). [gör,]

Aşlı esfel toprağıñıñ balçığıdur münkiriñ

Açma rāzîñ yoqla **gör** evvel özinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 20). [gör,]

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

Ṭālî'in tut kışiniñ **gör** yıldızından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 28). [gör,]

Gel ey şāhib-me'ānî **gör** neler söyler beşer elfāz

Ne ma'nîden döker dürler ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 1). [gör,]

Gözüğünden gördiler anuñ münezzehe zātını

Gör Muḥammed Muştafāyı 'ayn-ı zātu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8). [gör,]

Gör vücūduñ ḫālîni sen kıılma āfāķa nazār

anķıdur ğālîb ü mağlūb u yemīn ü hem şimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 11). [gör,]

Mevc urmaz şād hezārān dürleri aşra atar

Gör vücūdum kıaṭresini baḫr-ı 'ummāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 18). [gör,]

Ey derd-i yār olan kışi **gör** ben kimüñ miḫmānıyam

İy aḫ u zār olan işi derd ehliñiñ dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1). [gör,]

Remzimi fehm eyleriseñ diñlegil mi 'mārlıgım

Cān göziyle gözleriseñ **gör** benüm bāzārlıgım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2*). [gör,]

Gitdi z̄ulmet gitdi keşret gitdi firķat aradan

Baħr-ı zātđan nūr-ı zātđur **gör** benüm envārlıgım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 12*). [gör,]

Niçe akar **gör** şular leyl ü nehār olup revān

Yek-nefes ārām ider mi baħr-ı 'ummān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7*). [gör,]

Mürġ-ı bülbülün fiġānın **görmemiñ** ey bī-başar

Niçe zārī kılmaya nūr-ı gülistān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [görmemiñ, -me, -mi, -n]

Ey bize ta 'n eyleyen **gör** merd-i meydānam bugün

Ĥamdü li 'llāh çok şükür hem kāmīl insānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 1*). [gör,]

Ĥaber virsin bize 'ālem cān u dil eydür illā Hū

Nedendür **gör** bu su'ālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 2*). [gör,]

'aşka fermān olmasun **gör** ey şikārın yañılan

Görmedi 'aşkıñ belāsın ĥayf ola şol ādeme (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 7*). [gör,]

'aşkı **gör** sırran vücūdum bir 'imāret eyledi

Bī-nişān u lā-mekān şevķı gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 15*). [gör,]

Ĥaķıķat bāġınıñ bülbüllerin **gör**

Seyr ider envārı güller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 15*). [gör,]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine

Cān içinde **gör** niçe cānāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 2*). [gör,]

Dilimdeki ism-i zātūñ müsemmasıdır **gördüğüm**

Be va'llāhi inānursañ hüva'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 11*). [gördüğüm, -düg, -üm]

Gerçi zāhir göz-ile gördüñ fenā-ender-fenā

Gāfil olma bābını **gör** küntü kenzu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 4). [gör,]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bak sen de **gör**

'Aşıkı hayrān iden tevḥîd-i zātu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 9). [gör,]

'Aşıkā ḥaḳḳa'l-yakīndan **görinür** tevḥîd-i zāt

Sālike seyrān gerekdür ḥūr u ğilmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 3). [görinür, -in, -ür]

Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen ḥāl üstine

Bize Ḥaḳdan **gör** ne 'izzet açılır fāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 2). [gör,]

Evliyā vü enbiyā çekdi cefālar dünyāda

N'eyledi **gör** ol şehîd-i şāh Hüseyin-i Kerbelā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 6). [gör,]

Leblerinden āb-ı hayvān içmeyen hayvānı **gör**

Nider 'aqlım var diyü ol götürüben başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 3). [gör,]

Fezkürünî ezkürküm **gör** ne dir Rabbiñ saña

Şoḥbetiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 7). [gör,]

Aḥmediñ mi'rācına **gör** çünki 'aşḳ oldu burāḳ

Sırr-ı Ḥaḳḳa vāşıl oldu menzile geç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 3). [gör,]

Gör ene'l-ḥaḳ menzilini Mañşür-ı Bağdād gibi

Merd iseñ bu ḥāl içinde sırr-ı ber-dār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 15). [gör,]

Gel berü diñle ḥaḳāyık iliniñ vaşşafını

Nice seyrān eylemiş **gör** 'ālemiñ eṭrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 2). [gör,]

Her ne yaña baḳsam anda hep **görinen** cümle dost

Kimse bilmez işbu 'ālemde anuñ 'arrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 5). [görinen, -inen]

Ꞑılmadı Hakkı tevekkül cāhiliñ **gör** nefsinin

Haml ider kim içmege ol kan, müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 9). [gör,]

Ehl-i inkārîñ gözine **gör** ki zulmet perdesi

Şaplamışdur küfr-ile tuğyān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 11). [gör,]

Hakk Muhammed yolına girdüm diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 8). [görmediyse, -me, -di, -y, -i, -se]

Ümmî Sinānı **gör** yine qalması baş-ıla cāna

‘aşk-ıla taldı ‘ummāna gözleñ neler çıkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 31). [gör,]

Diñle **gör** aḥvālî nedür ‘āşıkîñ merdānını

Top idüp meydāna geldi başını hem cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 1). [gör,]

Dü cihānîñ cevrini kendülere yār itdiler

Meskeni oldu bularuñ **gör** belā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 4). [gör,]

Baḥt-ı devlet şāḥibi her kim ki İsmā‘il-durur

Cehd idüben yāre qurbān eyledi **gör** cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 10). [gör,]

Eger sen ‘ilmin isterseñ ḥaḳıḳat tevḥîd-i zātîñ

Gözüñ aç kıl naḳar **gör** ne toğar feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 6). [gör,]

‘aşka hem-rāḥ olmayanlar bulmayısardur ḥalāş

Len terānî perdesinden Mūsî’i **gör** tūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 4). [gör,]

Ꞑanı bir ‘aql-ı evvel kim bu esrārı ḥaber virsün

Ꞑanı bir tālîb-i esrār bu ‘ilmi okıyup **görsün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14). [görsün, -sün]

Zāhidā sen ‘ilm-i Hakkı tevḥîdi ‘irfānda **gör**

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yok ‘ummānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 13). [gör,]

Zāhidā sen ‘ilm-i Hāḳḳı tevḫīdi ‘irfānda **gör**

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḳ ‘ummānda **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 14). [gör,]

Geç bu şüret naḳşını gel ma‘ni’-i Ḳur’ānda **gör**

Gör nedür aşl-ı selāmet **gör** nedür ‘ayn-ı imān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 15). [gör,]

Geç bu şüret naḳşını gel ma‘ni’-i Ḳur’ānda gör

Gör nedür aşl-ı selāmet gör nedür ‘ayn-ı imān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 16). [gör,]

Geç bu şüret naḳşını gel ma‘ni’-i Ḳur’ānda **gör**

Gör nedür aşl-ı selāmet **gör** nedür ‘ayn-ı imān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 16). [gör,]

‘İlm-i tevḫīdiñ ledünni ma‘nisinden eyle kār

Kenz-i vaḥdet varlığından **gör** nedür alup şatan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 44). [gör,]

Gör ne zülfe taḳılupdur ‘aşıḳıñ gerdānını

Yā nice bende giriftār eyleyüpdür cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,
Mısra 3). [gör,]

gör: (Rüyada) görmek.

Gördüm yārı düşümde yoḳdur yañlış işimde

‘aşıḳın anuñ başımda şayvān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 7). [gördüm, -dü, -m]

Eger baḫr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū **görem** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 6). [görem, -em]

gör-: Görmek, rast gelmek, şahit olmak.

Sinān Ümmi ḳanı ḳanda **görenler** bir ḫaber virsin

Ne meyl-i mülk ne āmālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 112, Mısra 25). [görenler, -en, -ler]

gör-: (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak,
hissetmek.

Elim saña irmeklige

Gözüm seni **görmeklige** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 18).

[görmeklige, -mek, -lig, -e]

Kim ki halka döner yüzün dūr ider ol Hâkdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin **görmez** yolu tuman olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 12). [görmez, -mez]

Aç gözün Ümmî Sinân dostu bunda göre gör

Dost dîzârın **görmege** ehline fermân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 14). [görmege, -meg, -e]

‘Âşıkam vechiñ **görüp** hayrân olam her dem senüñ

Şadıkam zâtuñ **görüp** kurbân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2). [görüp, -üp]

Dü ‘âlemden güzâr kılsun ne kim **görse** hâzer kılsun

Gelüp vahdet sarâyında kurulsun tâ ebed eyvân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 31). [görse, -se]

Hüb cemâliñ **görmege** ağlar ey Şâhım senüñ

Ümmî Sinânıñ gözi yaşını silseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 25). [görmege, -meg, -e]

Gel berü şarrâf-ısañ **gör** gevheriñ ra‘nâsını

Ehl-i ‘irfân olmayan bilmez bunuñ ma‘nâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 1). [gör,]

Göñlümi yağmaladı derdiñ beni kıldı fenâ

Her kimi **görse** gözüm seni soram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16). [görse, -se]

Hüb cemâliñ şem‘ine pervâneyem ey luţfı çok

Görsem envârıñı zârım arturam yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 8). [görsem, -se, -m]

Bülbülüñ cânım didüğü güli görünce hemân

Umaram ben bülbüli **göre** gülin yakın zamân (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 34). [göre, -e]

Bülbülüñ cânım didüğü güli **görince** hemân

Umaram ben bülbüli göre gülin yakın zamân (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 33). [görince, -ince]

gör-: (Bir şeyin oluşuna veya var olduğuna) Şahit olmak, müşahede etmek.

Dā'imā anuñ **gördüğü**

Cemāl-ı zātu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 51). [gördüğü, -düg, -i]

Gören dostuñ dizārını

Bugün fenā-fi'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 7). [gören, -en]

Bir dem seni **gören** gözler

Her dem hayālîni gözler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 13). [gören, -en]

'Ayn ü şîn ü kıf içinde **gördüğüm** seyrân-ı Hû

'Ayn-ı vuşlat harfi kim gördi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3). [gördüğüm, -düg, -üm]

Yanmağa yokdur liyākāt sende çün-kim urma lāf

Göricek pervāne şem'i āyin erkāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 14). [göricek, -icek]

İrişüp cān bülbüliniñ mest ü hayrān olduğı

'ālem-i aşlıyyeden ol **gördüğü** reyhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6). [gördüğü, -düg, -i]

Ĥamdü li'llāh Ĥaķ bugün Ĥaķķa'l-yaķından açdı rāz

Gördüğü cāniñ ezelden baķduğı seyrānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8). [gördüğü, -düg, -i]

Gözgüsinden **gördiler** anuñ münezzeh zātını

Gör MuĤammed Muştafāyı 'ayn-ı zātu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7). [gördiler, -di, -ler]

Alan birdür viren birdür **gören** bir gösteren birdür

Anuñ hep emrine fermān cihān Ĥükminde pür ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 9). [gören, -en]

Görüñ ol şāni'-i Ĥudret ne Ĥikmetler kıılır izĤār

Kimi Nemrüd tağı denmiş kimi Mūsāya tūr ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7). [görüñ, -üñ]

Cümle maḥlūkāt içinde gizli yer yok gözlüye

Ꞑanda baꞑsam **gördüğüm** yā Rab kemālîndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8). [gördüğüm, -düg, -üm]

Her meşakꞑat kim **görürsin** ‘ind-i Ḥaꞑdandur nüzül

Ꞑahr u luṭfuñ ‘illetidür ꞑutma sen dilde melāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7). [görürsin, -ür, -sin]

Görüñ ‘aşꞑ-ıla hem-rāham terk-i beꞑā terk-i cāham

Men lāhūt-ı mürğ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 25). [görüñ, -üñ]

Yitirdüm benligi anda **gören** görünen ol oldu

Şu deñlü ṭoymışam sırdan direm kim bî-nişān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 5). [gören, -en]

Rāzımı bilmek dilerseñ var varıñdan geꞑe gör

Var varıñdan geꞑmeyen **görmez** benüm gülzārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 10). [görmez, -mez]

Gerçeklere iren kişi dostı ‘ayān **gören** kişi

Aꞑma bu sırrı nādāna ferdā çeküp geze ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 19). [gören, -en]

Meskenet bābında gerçi ḥāke yeksānam velī

Cān göziyle baꞑ **göresin** sırr-ı sultānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 6). [göresin, -e, -sin]

Sırr-ı Aḥmed ḥaccıñıñ beytin ziyāret kıldı cān

Gördüğüm eydür mübārek ḥaccıñuz me‘ādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 18). [gördüğüm, -düg, -üm]

Gülşāhın yitirmiş Varꞑaya döndüm

Görüben bir nefes ḥayrān olam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 6). [görüben, -üben]

Görse her kim ol cemāli secdeye ꞑor başını

Kıldı kıble cān ile **gören** gözini ꞑaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 2). [gören, -en]

Görse her kim ol cemāli secdeye ꞑor başını

Kıldı kıble cān ile gören gözini ꞑaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 1). [görse, -se]

Varlığından geçmeyen **görmez** selâmet devletin

Baş koyup meydân-ı 'aşka cân viren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 5*). [*görmez, -mez*]

Görüñ 'aşkı nice hayrân eyledi

Görüñ 'aşkı nice 'uryân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 1*).
[*görüñ, -üñ*]

Görüñ 'aşkı nice hayrân eyledi

Görüñ 'aşkı nice 'uryân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 2*).
[*görüñ, -üñ*]

Maḥabbet âteşi yanar yürekde

Görüñ 'aşkı nice biryân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 4*).
[*görüñ, -üñ*]

Atar münkir olan taşu cânıma

Görüñ 'aşkı nice nişân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 6*).
[*görüñ, -üñ*]

Zâhide virmedi zâkiriñ zevkîn

Görüñ 'aşkı nice devrân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 8*).
[*görüñ, -üñ*]

Bulınca gönülde genc-i nihânı

Görüñ 'aşkı nice vîrân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 10*).
[*görüñ, -üñ*]

Bir zerrede on sekiz biñ 'âlemi

Görüñ 'aşkı nice seyrân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 12*).
[*görüñ, -üñ*]

Cân gezer kıtredede yedi deryâyı

Görüñ 'aşkı nice 'ummân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 14*).
[*görüñ, -üñ*]

Ḥaqqıñ tevḥîdiniñ zâtun şifâtun

Görüñ 'aşkı nice 'ayân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 16*).
[*görüñ, -üñ*]

'Ârifiñ nuṭkını ḥaqq'a'l-yakîndan

Görüñ 'aşkı nice 'irfân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 18*).
[*görüñ, -üñ*]

Zāhidiñ ҡorķusı amu yirini

Görüñ ‘aşķı nice būstān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 20*).
[görüñ, -üñ]

Cemāli bāğından āb-ı revānı

Görüñ ‘aşķı nice reyhān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 22*).
[görüñ, -üñ]

İçelden cür‘asın bezm-i elestiñ

Görüñ ‘aşķı nice mestān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 24*).
[görüñ, -üñ]

Olupdur vücūdum meye kār-hāne

Görüñ ‘aşķı nice dükkān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 26*).
[görüñ, -üñ]

Yedi iqlīm dört köşeniñ hānıyam

Görüñ ‘aşķı nice sultān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 28*).
[görüñ, -üñ]

Bu nefsiñ yedügi inkār aşını

Görüñ ‘aşķı nice imān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 30*).
[görüñ, -üñ]

Bu ‘aķlı bu nefsi cānı emrine

Görüñ ‘aşķı nice fermān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 32*).
[görüñ, -üñ]

Unutdı iğvāsın hānnās u şeytān

Görüñ ‘aşķı nice insān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 34*).
[görüñ, -üñ]

Bu derdiñ çāresi bulunmaz dirler

Görüñ ‘aşķı nice dermān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 36*).
[görüñ, -üñ]

Ledünnī ‘ilmini bildürmek için

Görüñ ‘aşķı nice erkān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 38*).
[görüñ, -üñ]

Bilmez Ümmî Sinān ağı arayı

Görüñ ‘aşķı nice fettān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 40*).
[görüñ, -üñ]

Sinān Ümmî ene'l-ḥaḳḳı **görüñ** 'aşḳdan 'ayān eyler

'Ayāna irişen gelsün gerekmez ğayrı a'yānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 21*). [görüñ, -üñ]

Bize Firdevs-i a'lādan dîzārîñ zevḳı hoş geldi

Gören 'aşıḳlara āh-ıla zārüñ zevḳı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 2*). [gören, -en]

Görüben verd ü reyḥānı öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārîñ zevḳı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5*). [görüben, -üben]

Ḥüb cemālından münevver vechini her kim **göre**

Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Ḳāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 21*). [göre, -e]

Nice biñ Yūsuf Züleyḥā ḳapusında muntazır

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ züllāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 12*). [görmek, -mek]

Ol ḥaḳīḳat iḳlîminiñ pâdişāhın **görse** kim

Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Ḳāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 9*). [görse, -se]

Yağmaladı gönlümi benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm 'aceb sevdāya **görüñ** yine ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 2*). [görüñ, -üñ]

Gören sen gösteren sensin İlähî

Mü'miniñ ḳalbi mir'ātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 11*). [gören, -en]

'aşḳ degül mi cān-verler **görüben** 'Abdürezzāḳ

Gerçi yārîñ yarasından zār-ı bî-ḥuzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 67*). [görüben, -üben]

Yār-ıla kim yār olur **görmez** dinür ḥaşr ü ḳıyām

Neylesün 'aşıḳ ḳıyāmet çökmeden ḳaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9*). [görmez, -mez]

Gelüñ **görüñ** bu 'aşıḳlar bu tevḥîdiñ ḥişārına

Ḳonar gāhî ḳona geldi ezelden ḳonucılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1*). [görüñ, -üñ]

Gelün **görün** bu şādıklar bugün ‘aşkıñ şarābına

Ƙanar gāhī Ƙana geldi ezelden Ƙanıclardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3). [görün, -ün]

Gelün ey merd-i ‘ākıllar naẓar Ƙıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar **görün** Hazret-i Mevlāya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6). [görün, -ün]

gör-: Anlamak, fark etmek, idrak etmek.

Nedür **gör** şerh eyledügi

Şādıkların aĥvālıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 27). [gör,]

Pāk eyleyü **gör** özüñi

Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 11). [gör,]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözünü

Gāfil olma gāfil olma **gör** ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24). [gör,]

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü bī-çāresin

Gör saña mihmān olan sultāndan olduñ bī-ĥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6). [gör,]

Nice serĥôş eyledi **gör** seni İblīs sücüsü

‘aşƙ şarābın nüş iden ĥayrāndan olduñ bī-ĥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9). [gör,]

Süre-i Seb‘u’l-meşānīdür bizüm tefsirimüz

Aç gözün Ümmü’l-kitābın vechini baƙ sende **gör** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6). [gör,]

Her ne kim zāhir olur fi’l-i ma‘a’llāhı **gör**

Ġayrı görme her şey’i sen ya celāl ü ya cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3). [gör,]

göre: Açısından, nazaran, kıyasla.

Daĥı andan ötesine melek mürsel nebī şıgmaz

Buña **göre** kıyās eyle yanar feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 68). [göre,]

görmez ol: Kör olmak.

Yūsufın yavı kılmış Ya'kūblayın

Ağlayu ağlayu görmez olam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 12).

[görmez ol, -am]

görün: Görülür duruma gelmek, görülür olmak, gözükmek.

Münkir-i rü'yâ degülseñ yek nazar kııl sen saña

Cân göziniñ gözlüğinden **görünen** gel bak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

31, Mısra 22). [görünen, -en]

İlâhî gözlerim giryân olup görmek diler vechiñ

Hezârân yüzde **göründüm** meger sen tuymaduñ esrâr (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 43, Mısra 12). [göründüm, -dü, -m]

Naşîbin dürişüp almağ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye kısmet **görünmez** anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 63, Mısra 22). [görünmez, -mez]

Yitirdüm benligi anda gören **görünen** ol oldu

Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bî-nişân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 92, Mısra 5). [görünen, -en]

Görünmez şüretâ illâ meni terk eylemez aşlâ

Kaçan baña ecel irse götürseler firâşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,

Mısra 15). [görünmez, -mez]

göster-: Görülmesini sağlamak, görmesine yol açmak.

Göster cemâlini bize görelüm

Ayağı tozına yüzler sürelüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 13).

[göster,]

Keşf kılsañ sırr-ıla câna ledünnî 'ilmini

Niçedür 'aşıklarına **gösterem** yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 12). [gösterem, -em]

Göstermeseñ yolu kaçan

Kimdür saña perde geçen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 13).

[göstermeseñ, -me, -sen]

Ey kemâlim var diyen kıanı kemâlîñ kandedür

Yūsuf-ı Ken'ân iseñ **göster** cemâlîñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

28, Mısra 2). [göster,]

Her kim görüp gözden süzer hayāline irmez gider

Özden seven ‘aşıklara **göstereyim** dīzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 14). [göstereyim, -e, -y, -im]

Alan birdür viren birdür gören bir **gösteren** birdür

Anuñ hep emrine fermān cihān hükminde pür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 9). [gösteren, -en]

Kim ola kim enbiyādan **göstere** bir mu‘cizāt

Gösteren sensin senüñdür mu‘cizāt-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 11). [göstere, -e]

Kim ola kim enbiyādan göstere bir mu‘cizāt

Gösteren sensin senüñdür mu‘cizāt-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 12). [gösteren, -en]

Fırkat nārı-y-la cānların göyündürme ey Pādişāh

Göster zātuñ gülzārını dostuñ Hālilullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 14). [göster,]

Berü gel nefsiñi bilmek dilerseñ

Nedür **göstereyin** hāller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 4). [göstereyin, -e, -yin]

Günde bir iş **gösterür** her bir işi ‘aksinedür

Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 13). [gösterür, -ür]

Gören sen **gösteren** sensin İlähî

Mü‘miniñ qalbi mir’ātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 11). [gösteren, -en]

‘aşk degül mi her Nebīden **gösteren** bir mu‘cizāt

Gerçi Hālîk hılkatında kâbiliyyet qor ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61). [gösteren, -en]

götür: Açmak, kaldırmak.

Ümmî Sinān dir Yaradan

Götür perdeyi aradan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 50). [götür,]

Götür gaflet niqābın bu gözümden

Hürmetiyçün zū-mirratin fe‘stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 9). [götür,]

Cemālînden **götür** zulmet hicâbın

Yâ İlahî be-ḥaḥḳ-ı ‘arşı’ stevâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11).

[götür,]

götür: Taşımak, kaldırmak.

Görünmez şüretâ illâ meni terk eylemez aşlâ

Çağan baña ecel irse **götürseler** firâşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100,

Mısra 16). [götürseler, -se, -ler]

götür: Ortadan kaldırmak.

Götürseñ varlık zaḥmetin

Getürseñ birlik vaḥdetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 21).

[götürseñ, -sen]

götür: Götürmek, ulaştırmak.

Leblerinden âb-ı ḥayvân içmeyen ḥayvânı gör

Nider ‘aqlım var diyü ol **götürüben** başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,

Mısra 4). [götürüben, -üben]

götür-: Ortadan kaldırmak.

Götür bu ğaflleti gözden şefâ‘at umaram sizden

Çamu aḥbâbıña bizden selâm olsun senüñ ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 11, Mısra 39). [götür,]

göynü: Yanmak.

Sinân Ümmî görüp ḥayret maḳâmın

Özi **göynüdi** içi çaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 18).

[göynüdi, -ü]

göyün: Yanmak.

Şarâb-ı ‘aşḳ-ıla sen gel bizi mest eyle ey sâkî

Göñül pervânesi şem‘a **göyünsün** görsün işrâḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

143, Mısra 2). [göyünsün, -sün]

göz: Görme uzvu, ayn, çeşm.

Gözlerimi giryân eyle

Hem cigerim biryân eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 33).

[gözlerimi, -ler, -(i)m, -i]

Elim saña irmeklige

Gözüm seni görmeklige (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 18). [gözüm, -üm]

Gayrıya bakmasun **gözüm**

Al gönlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 27). [gözüm, -üm]

Dilerse **gözimi** giryân iden dost

Dilerse bağrımı biryân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 1).

[gözimi, -imi]

Her kânde kim bakar **gözi**

‘Ayn-i kudretu’ llâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 31). [gözi, -i]

Bir dem seni gören **gözler**

Her dem hayâliñi **gözler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 13). [gözler, -ler]

Bir dem ayrılmak istemez

Cemâliñden **gözüm** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 2).

[gözüm, -üm]

Gözlerinden kanlu yaş

Şaçarlar Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 19).

[gözlerinden, -ler, -i, -n, -den]

Şırâtı mîzânı **gözüm** görmesün

Bizi güzel Muhammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 27). [gözüm, -üm]

Ey dilârâ derdi ile eyleyen bağrın kebâb

Kanı senüñ **gözleriñde** kaçre kaçre kanlı âb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). [gözleriñde, -ler, -in, -de]

Zikr olunsa döst kânda **gözden** akar acı yaş

Sevmege Allâhını ‘âr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9). [gözden, -den]

Mest ü hayrân ister iseñ bağ **gözinden** bellüdü

Ṭođrı kerbân ister iseñ Şor izinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1). [gözinden, -i, -n, -den]

Benüm yüregimiñ derdi oñulmaz

Hemân **gözüm** senüñ tumarıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 24). [gözüm, -üm]

Saña bu elfâz-ı ma 'nâ nerden gelür dirseñ baña

Görilmez hağı **gözile** cân içinde yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8). [gözile, -ile]

İlâhî **gözlerim** giryân olup görmek diler vechiñ

Hezârân yüzde göründüm meger sen Őuymaduñ esrâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 11). [gözlerim, -ler, -im]

İlâhî kıanı 'âlemde göre zâtuñ bir açuğ **göz**

İlâhî kıanı âdemde nazarıñda Őura aç yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1). [göz,]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar hağda elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir kırı Şüret hemân **göz** kaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8). [göz,]

İlâhî derd-i 'aşkıñdur başumda hüküm iden sevdâ

Yağar haşret nârın gâhi akıdur **gözlerimden** yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 12). [gözlerimden, -ler, -im, -den]

Cehd kııl kim irişesin menzile

Niöe bir ağa **gözüñden** acı yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4). [gözüñden, -ün, -den]

İstemezdüm 'izz ü câhı hayretiñ kılsa revân

Rüz u leylî **gözlerimi** yaşıla kıan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10). [gözlerimi, -ler, -(i)m, -i]

Gözümüñ yaşı açar yandı ciğer biryân olup

Ey Hudâ derdiñ kıapusından devâsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 11). [gözümüñ, -üm, -üñ]

Eğer Şuğrâ eğer kübrâ muğığam cümle mevcüda

Hezârân dürlü biñ yüzde görinen **gözde** seyrânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 30). [gözde, -de]

Zâhidiñ zühdi beni 'îdiñe kıurbân eylemez

Gözime mürşid görinen 'ayn-ı şeytân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6). [gözime, -im, -e]

Ey cefâsın yârınıñ **gözine** sürme çekmeyen

Key şaşın derdim didüğüñ 'ayn-ı dermân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 15). [gözine, -i, -n, -e]

Kaçan kim nefh ola rûhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14). [gözümü, -üm, -i]

Zehî 'izzetlü cân oldur ola vaşlında mestâne

Zehî devletlü **göz** oldur tecellî nûrına kıana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 2). [göz,]

Görse her kim ol cemâli secdeye kıor başını

Kıldı kıble cân ile gören **gözini** kıaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 2). [gözini, -in, -i]

Ki gördüm kıâkatım yokdur mecâlım

Oturdum **gözlerim** çün yaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 16). [gözlerim, -ler, -im]

Dögüben gögsüñi yırtup yaşıñı

Gözüñden kıan-ıla yaşlar şaş imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 10). [gözüñden, -ün, -den]

Ciger biryân olmadan **gözüñ** giryân olmadan

Vaşlı bāğında anuñ seyrân ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 5). [gözüñ, -üñ]

Gel berü vaşl-ı kıaķıķat bulmaķ isterseñ ey yâr

Ėayret eyle ır **gözüñden** sen bu nûnun kıafını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 8). [gözüñden, -ün, -den]

Ehl-i inkârıñ **gözine** gör ki zûlmet perdesi

Şaplamışdur kıufr-ile tuğyân müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 11). [gözine, -i, -n, -e]

Ümmî Sinân eydür pîrim artdı benüm âh u zârım

Envârı gözler **gözlerim** sübhâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 26). [gözlerim, -ler, -im]

Gönlümü yağmaladı derdiñ beni kıldı fenā

Her kimi görse **gözüm** seni soram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16). [gözüm, -üm]

Gözleriñ hışmından oldu kâfiriñ zehresi çāk

Harb-ı tūgiñdan irişdi küfre ğāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 31). [gözleriñ, -ler, -iñ]

Hasretiñden āh idüp nālān iderler her seher

‘Aşıkıñ **gözlerini** giryān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 18). [gözlerini, -leri, -n, -i]

Götür bu ğafleti **gözden** şefā‘at umaram sizden

Çamu aħbābiña bizden selām olsun senüñ ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 39). [gözden, -den]

Alup diziñde birini öpüp **gözinde** birini

Dimişdüñ kurretü’l-‘aynī Hasan ile Hüseyin şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 33). [gözinde, -i, -n, -de]

Şu **gözler** kim seni **gözler** şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47). [gözler, -le, -r]

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm

Tapuña yalvaru geldüm **gözüm** ağlar yüzüm siyāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 46). [gözüm, -üm]

Gözleriniñ sürmesini gördüğümden gülmezem

Vechine kıldum nazar yıkıldum ‘aqla gelmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 43). [gözleriniñ, -ler, -i, -nin]

Kör olsun iki ‘ālemde iki yüze baқан **gözler**

Efendim Mazharī Sulţān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 23). [gözler, -le, -r]

Bilürsin derd-i ‘aşkıñla ki muħkem bağladum özüm

Güderem kıanda giderseñ iziñden ırmazam **gözüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 14). [gözüm, -(ü)m]

Çurıdı **gözlerimde** yaş eridi cigerimde baş

Düridi bende çok kılmaş yürüdi cismime ataş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 9). [gözlerimde, -lerimde]

Vahdetiñ gülzârınıñ bülbüliyem âhir zamân

Dir Sinân Ümmî **gözinden** acı yaş olup revân (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 28). [gözinden, -i, -n, -den]

göz: Terazinin kefesi.

Eger hayrıñ eger şerriñ getürdilerse mîzâna

Ɔoyup **gözine** tartarsam diyem yâ Hû Ɔoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 24). [gözine, -in, -e]

göz aç: (Kalp) gözünü açmak.

Şu fâzıllar kim oƆura olup envâra müstağrak

Şu ‘aşıklar kim oƆurlar göz açup zât-ı ‘irfâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
117, Mısra 8). [göz aç, -up]

göz Ɔaşı: Gözün üstündeki Ɔaş.

Bu ‘aşkıñ Ɔıymeti olmaz iki ‘âlemde bulunmaz

Baña lezzet olan oldur te‘ayyündür göz Ɔaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 12). [göz Ɔaşı, -ım, -dan]

göz urup meydân dile: Fırsat kollamak, fırsatını aramak.

Döst yolında câni Ɔurbân eyleyen merdâneler

Ɔop idüp baş atmak için göz urup meydân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
22, Mısra 18). [göz urup meydân dile, -r]

göz yaşı: Göz tarafından üzüntü, sevinç, yanma gibi hallerde salgılanan sıvı, eşk,
sirışk.

Senüñ zâtıñ Ɔılır arzû gönül Ɔağlar aƆar ey Şâh

Fırâkıñdan gözüm yaşı gehî Ɔanlar döker ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
114, Mısra 2). [göz yaşı, -üm]

Hüb cemâlîñ görmege ağlar ey Şâhım senüñ

Ümmî Sinânıñ gözi yaşıñı silseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra
26). [göz yaşı, -ni]

Çalabiñ başı haqqı-çün

Göziniñ yaşı haqqı-çün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 18*). [göz yaşı, -in, -in]

Meydâna qomışlar başı

Aqar gözleriniñ yaşı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 6*). [göz yaşı, -ler, -in, -in]

Aqar gözlerimiñ yaşı

Oñulmaz baqrımıñ başı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 13*). [göz yaşı, -ler, -im, -in]

Eydür pirüm gözüm yaşın

‘Aceb gelüp silmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 27*). [göz yaşı, -üm, -n]

Gözüm yaşı aqar qağlar yeñilmez

‘Aceb bir çäre bulunup silem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 3*). [göz yaşı,]

göz yaşı aq: *Sevinçten gözünden yaş akması.*

Gâhî aqar gözüm yaşı

Yanar yüregim âteşi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 29*). [göz yaşı aq, -üm, -ar]

göz yaşı dök: *Ağlamak.*

Atarlar berr-i yabana

Döker göz yaşı huznâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 36*). [göz yaşı dök, -er]

göze tur: *Gözetmek; örnek almak.*

Bu gün kendi hâlin bilen oldur varup menzil alan

İle bakup yolda qalan yol erine göze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6*). [göze tur, -sun]

gözet: *Aramak, bulmaya çalışmak.*

Oturmasın ki turmasın anı avlamasın ağıyār

Gözetmesin ki bir dāne tatar faḫ nite kim tayarān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16). [gözetmesin, -me, -sin]

gözü: Ayna.

Gözüsinden gördiler anuñ münezzeh zātını

Gör Muḫammed Muştafāyı ‘ayn-ı zātu’llāha baḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7). [gözüsinden, -si, -n, -den]

gözin bağla: Düşünce ve duygularını yanılarak kendi istediği gibi görüp düşünmesini sağlamak.

Kim ki ḫalka döner yüzün dūr ider ol Ḥaḫdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin görmez yolu tuman olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 12). [gözin bağla, -r]

gözinden ır: Gözünden uzaklaştırmak, görmeyi istememek.

Senden ğayrıyı gözinden

Irmaḫ isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 32). [gözinden ır, -mak]

gözinden kanlar akıd: Üzüntüden kanlı gözyaşı dökmek.

Ḳanı şol yārdan ayrıldum diyenler

Akıdup gözinden kanlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 8). [gözinden kanlar akıd, -up]

gözinden nem dök: Gözyaşı akıtmak.

Olan sevdāñ-ıla pür-ğam

Döker gāhi gözinden nem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 14). [gözinden nem dök, -er]

gözini aç: (Gaflet uykusundan) uyandırmak.

Her ki ğafletten uyanmaz kim naşīḫat diñleye

Ol kişiniñ gözünü yarın cehennem açısar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8). [gözünü aç, -ısar]

gözini ayırma: Gözünü ayırmamak; Dikkatini, ilgisini başka yöne çevirmemek.

Gelmesün diyü kıasāvet çekmeden kaçup sever

‘Āşık oldur mürşid-i kāmilden ayırmaz gözini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 16). [gözini ayırma, -z]

gözle-: Dikkatle bakmak, gözlemlemek; incelemek; gizlice bakmak, gözetlemek.

Gözlerem nefsiñ hevāsında kıanā‘at bulmaduñ

Cān gıdāsı ni‘met-i ‘aşkı neden tıoyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9). [gözlerem, -r, -em]

Remzimi fehmi eyleriseñ diñlegil mi‘mārlıgım

Cān göziyle **gözleriseñ** gör benüm bāzārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 2). [gözleriseñ, -r, -i, -se, -n]

Yürüyem ‘arşıñ altına nazar eyle diseñ yā Rab

Hayālîñ anda **gözlersem** diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28). [gözlersem, -r, -se, -m]

Ey gönül bak kâ‘ināta gör cihānıñ hālını

Āhır olmuşdur zamānıñ va‘desi **gözle** bunu (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 2). [gözle,]

Pîrleriñ gönlinde yokdur hergiz ölüm kıorkusu

Şanki şol hūb zamāndur **gözler-iseñ** kıavlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 14). [gözler-iseñ, -r, -i, -se, -n]

Ümmî Sinānı gör yine kıalmadı baş-ıla cāna

‘aşkı-ıla taldı ‘ummāna **gözleñ** neler kııkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 32). [gözleñ, -n]

Yanmağa ‘aşkı odına külhānı **gözler** cānımız

Büy-ı vuşlat bulmağa gülhānı **gözler** cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1). [gözler, -r]

Yanmağa ‘aşkı odına külhānı **gözler** cānımız

Büy-ı vuşlat bulmağa gülhānı **gözler** cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 2). [gözler, -r]

Bî-nişāndan gelmişiz biz lā-mekān ehliendenüz

Gitmege ‘azm eyleyüp yol-hānı **gözler** cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 4). [gözler, -r]

Didiler çün-kim fenâdur tâlibiñ sermâyesi

Anuñ-içün her nefes selhâni **gözler** cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6*). [gözler, -r]

‘aşka uyup dü cihândan el çeküp girdi yola

Ûkmi fâş kendü nihân ol Hânı **gözler** cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8*). [gözler, -r]

Diñleyüp ğayrı şadâdan bulmamışdur zevkını

Tâ ezel Hâğdan gelen elhâni **gözler** cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [gözler, -r]

Hâğ buyurdu şânına çünkim ‘alâ huluğın ‘azîm

Pâyına yüz sürmege şol Hânı **gözler** cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 12*). [gözler, -r]

Dir Sinân Ümmî hağâyıkdur bize mülk-i beğâ

Ûlluğa geldük velî kul Hânı **gözler** cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 14*). [gözler, -r]

Hâğ içinde ehl-i ‘ırzam deyü ğaybet **gözledüñ**

Hâğ katında niçün ‘ırzım hıl‘atın şoyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 17*). [gözledüñ, -dün]

Ümmî Sinân eydür pîrim artdı benüm âh u zârım

Envârı **gözler** gözlerim sübhâna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 26*). [gözler, -r]

Şu **gözler** kim seni **gözler** şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cân eyler ne mâl u mülk ü ‘izz ü câh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47*). [gözler, -r]

gözleri giryân: Gözleri ağlamaklı olmak.

Zât-ı deryâ-yı hağîkatdur murâdı ‘arifiñ

Anuñ-içün bağrı biryân **gözleri giryân** diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 8*). [gözleri giryân,]

gözlerini kan eyle: Gözlerini kan doldurmak; kanlı gözyaşı akıtmak.

‘aşk degül mi Ya‘kūbuñ gözlerini kan eyleyen

Gerçi Yūsuf hasretinden cigeri tennür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 41*). [gözlerini kan eyle, -y, -en]

gözleriniñ çayı ak: Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Aķar gözleriniñ yüzinde çayı

Ayrılmaz ķapuda ağlar bī-nevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 33).

[gözleriniñ çayı ak, -ar]

gözlüg: Görme bozukluğu olan gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri korumaya yarayan, bir çerçeveye yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç.

Münkir-i rü`yā degülseñ yek nazar ķıl sen saña

Cān göziniñ **gözlüğinden** görünen gel baķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

31, Mısra 22). [gözlüğünden, -in, -den]

gözü bağlu: Gözü bağlı olmak; gafil, çevresinde olup bitenlerin farkında olmamak.

İşim yañlıř gözüm bağlu dilim boş yüregim tağlu

Bu ef`āl-i ķabāyiñle ağardı saç ķarardı yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,

Mısra 7). [gözü bağlu, -m]

gözüm nemin aķıd: Göz yaşı döktürmek, ağlatmak.

Yā İlāhī `aşķ elinden olmadum bir kez emīn

Ağladup her gāh gāhi aķıdur gözüm nemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107,

Mısra 2). [gözüm nemin aķıd, -ur]

gözüm yaşın dök: Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Gözüm dōstu görmek diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu `aşķ döker yaşın gözüm şanki bīnar olur (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 46, Mısra 6). [gözüm yaşın dök,]

gözüm yaşın revān bul: Çokça göz yaşı dökmek, ağlamak.

Nihān oldı çün ol vağdet ki gördüm `ālemi keşret

Men ol dostuñ firāķından gözüm yaşın revān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 92, Mısra 16). [gözüm yaşın revān bul, -du, -m]

gözümü ğaflet ķapla: Hakikati göremez olmak.

Bağladı hırşa özümü kapladı gaflet gözümü

Udli düşürdi yüzümü oldum anuñ āvāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 5). [gözümü gaflet kapla, -dı]

gözün aç: Uyanık, dikkatli olmak; gafletten uyanmak; kalp gözünü açmak.

Çokdur me'ânî insânda

Aç gözün kalma yabanda (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 18). [gözün aç,]

Hey ecel peymânesinden şunmadın çarh u felek

Ġāfil olma ġāfil olma **gözün aç** cânıñ uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 18). [gözün aç,]

Ey Sinân Ümmî benüm cevr ü cefâmdan ġam yime

Aç gözün kaldur hicâbı derdlere dermân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 20). [gözün aç,]

Didi nefsim ki bu yanmağ hüner degül **gözün aç** bak

Baña iġvâ ider zâlim cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17). [gözün aç,]

Aç gözün fi'l-i Ĥudâdur saña ta'lîm itdügüm

Şan'atundan fâriğ olma bekle Ĥağğıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 5). [gözün aç,]

Dir Sinân Ümmî **gözün aç** āhır olmuşdur zamân

Vuşlatıñdan fâriğ olma bekle Ĥağğıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 21). [gözün aç,]

Enbiyâdan mu'ciz oldı bil kerâmet evliyâ

Ey Sinân Ümmî **gözün aç** sen bu zikru'llâha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 22). [gözün aç,]

Aç gözün Ümmî Sinân dostı bunda göre gör

Dost dîzârın görmege ehline fermân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 13). [gözün aç,]

Aç gözün kaldur hicâbı ġayrıdan, gel ġayrete

Yâd olasın biliş iken sen ebed mihmâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 9). [gözün aç,]

Eger sen 'ilmin isterseñ haķıķat tevħıd-i zātuñ

Gözüñ aç kıl nażar gör ne toĝar feyz-i İlahıden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 6). [gözüñ aç,]

Añladuñsa bu rumūzı aç gözüñ ey ehl-i dil

Ten dilinden kılma güftâr eyleyüp âh u figân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 47). [gözüñ aç,]

Süre-i Seb' u 'l-meşânîdür bizüm tefsirimüz

Aç gözüñ Ümmü'l-kitâbıñ vechini baķ sende gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6). [gözüñ aç,]

Bi-ħamdi'llâh gözüm açdı o Fettâh

Uyardı uyķudan oldum şafâdâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 27). [gözün aç, -dı]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ baķ sen de gör

'Aşıkı ħayrân iden tevħıd-i zātu'llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 9). [gözüñ aç,]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gâfil olma ĝâfil olma gör ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 23). [gözüñi aç,]

Aç gözüñi bir dem uyan

Sen ey göñül gel ey göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 1). [gözüñi aç,]

Bir mürşide vir özüñi ĝafletten aç gözüñi

İzle ezelki iziñi sen yine senden al ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5). [gözüñi aç, -a]

Perdeler ķat ķat ħicâb oldu saña aç gözüñi

Aşlıña irmek dilerseñ cânı 'uryân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [gözüñi aç,]

güç: Güç, zor.

Dört kitâbı oķımaķ 'ayn u şîn u ķâfıla

Gerçi **güçdür** zâhide 'arife 'ayân gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 16). [güçdür, -dür]

güç: Güç, iktidar, kuvvet.

Sürdi hūķmin ‘aķla cāna nefse tene ‘aķķ-ı derd
‘Adl u dād oldu vücūdum kimseye **güç** ķalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
139, Mısra 8). [güç,]

güç: Güçlü, iktidarlı, makam sahibi(kimse).

Cezb eyleseñ kime seyrden eger **giçden** eger irden
Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 1, Mısra 13). [giçden, -den]

güd: Gütmek, peşinden gitmek.

Her kimi nūruñ cezbe ider ‘aķķıñ yolın ıturmaz **güder**
Dā’im anı iħrāķ ider ‘aķķ-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 25). [güder, -er]
Bilürsin derd-i ‘aķķıñla ki muħkem baēladum özüm
Güderem ķanda giderseñ iziñden ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 14). [güderem, -er, -em]

ġufrān: Baēıřlayıcı olan, affeden Allah.

‘Āşiler ‘iřyān idüp ben dem-be-dem iħsān idüp
Raħm idüp ķullarımı ‘afv eyleyen **ġufrān** menem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 82, Mısra 18). [ġufrān,]
Haķā ehli olan kimse haķāsına hayā itse
‘Aķālar ķıluram aña keremler kānı **ġufrānam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 26). [ġufrānam, -am]
Ol daħı bil kim řeyħ Seķaķiye telķin eyledi
Anuñ-içün ķıldı irřād irdüēi **ġufrānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 14). [ġufrānidur, -ı, -dur]

ġüftār: Söz, kelam.

Girmez anuñ sem‘ine hiç kimseniñ efsānesi
Cān ķulaēından gelen ol Hāliķiñ **ġüftāridur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 4). [ġüftāridur, -ı, -dur]

Añla sırdan kim şerī‘at apusunda evliyā

Şöyle bil k n-ı haıat barının  **g ft r dur** ( mm  Sinan D v n , Gazel 18, Mısra 8). [g ft r dur, -ı, -dur]

‘İlm-i h kmetden led nn den gelen **g ft r ** ba

T lib-iseñ gel berü tev id   ‘irf n bundadır ( mm  Sinan D v n , Gazel 19, Mısra 9). [g ft r , -a]

‘ rif-i bi’ll h olan a’n eylemez **g ft r ma**

Z t-ı dery -yı haıat birle c ş olmak diler ( mm  Sinan D v n , Gazel 21, Mısra 5). [g ft r ma, -ım, -a]

D st meyini kime una or c n u baı meyd na

Anuñ-i n esrük-durur imdi bizüm **g ft r m z** ( mm  Sinan D v n , Gazel 50, Mısra 12). [g ft r m z, -ımız]

L  diyenler **g ft r ma** irmez benüm esr r ma

Ol V hid   Ferd   Aad ram n yam ram n yam ( mm  Sinan D v n , Gazel 86, Mısra 15). [g ft r ma, -ım, -a]

Dersi H dan görmeyen bilmez bizüm **g ft r m z**

Dersimiz env r-ı H dur sırrımız seyr n-ı H  ( mm  Sinan D v n , Gazel 110, Mısra 5). [g ft r m z, -ımız]

or dur  z m ha y k ehliniñ **g ft r ma**

H  didüm n -ha dimen gönlümde bir p  k lmadı ( mm  Sinan D v n , Gazel 139, Mısra 11). [g ft r ma, -ı, -n, -a]

g ft r eyle: Konumak, söylemek, dile gelmek, söz söylemek.

Dilde H dan ayrı g ft r eylemez derv ler

C nda ‘adan ayrı bir k r eylemez derv ler ( mm  Sinan D v n , Gazel 29, Mısra 1). [g ft r eyle, -mez]

Añladuñsa bu rum zı a gözüñ ey ehl-i dil

Ten dilinden ılma g ft r eyleyüp  h u fi n ( mm  Sinan D v n , Murabba 3, Mısra 48). [g ft r eyle, -y, - p]

g ft r ol: Güzel sözlü, güzel s yleyili olmak.

 mm  Sin n ñ d st varın alup ‘aa virmi k rın

Anuñ- n dilde esr r n yazar sözi g ft r olur ( mm  Sinan D v n , Gazel 46, Mısra 14). [g ft r ol, -ur]

gül-: *Tebessüm etmek.*

Kimdür bu dünyāda **güldüm** diyenler

Maşşūdum murādum buldum diyenler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 5*). [*güldüm, -dü, -m*]

Kimi **güler** hāndān olur

Kime cihān zindān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 25*). [*güler, -er*]

Dünüm günüm āh-ıla zār

‘Ömrüm geçe **gülmeyem** mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 4*). [*gülmeyem, -me, -y, -em*]

Ey Sinān Ümmî bu pendî ger kılursañ kendüñe

‘ālem-i vaḥdet ilinden **gülişerdür** gül saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 26*). [*gülişerdür, -işer*]

Her kim ḥayālîñ derdine uğramadı **gölmez** gider

Vaşlıñ şarābından içen duymadılar cevri ü cefā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [*gölmez, -mez*]

İlāhî ağladum **güldüm** kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı ‘azîmiñde ki bir zerrece ben bir toz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5*). [*güldüm, -dü, -m*]

Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür **gölmez**

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 27*). [*gölmez, -mez*]

Kimse bilmez ḥālimi ben ağlamakdūr **güldüğüm**

Hiç bilür misin ne iklîmdür benüm bu geldüğüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 11*). [*güldüğüm, -düğüm*]

Gözleriniñ sürmesini gördüğümden **gölmezem**

Vechine kıldum nazar yıkıldum ‘aqla gelmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 43*). [*gölmezem, -mez, -em*]

gül: *Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek II sevgili.*

Bülbülñ efgān itdügi

Bağçe degüldür **gülidür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 16*). [*gülidür, -i, -dür*]

Gāhī gelür gülistāna

Gül ‘aşkından feryāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 12). [gül,]

Bülbülüñ efgānı hemān **gülimiş**

Oқыyup dürlü destānlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 15).

[gülimiş, -imiş]

Adın alalum dile

Bülbül olalum **güle** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 6). [güle,]

Ḥakķıñ fazlı ile ḥalkı toylayan

Hem ma‘rifet **güllerini** yıylayan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 10).

[güllerini, -ler, -i, -n, -i]

Ey Sinān Ümmî bu pendî ger kılursañ kendüñe

‘ālem-i vaḥdet ilinden güliserdür **gül** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 26). [gül,]

Bülbül irincek **gülüñ** envārına ṭuramaz dili

Dā’imā gülzāra karşı zār u efgāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 23). [gülüñ, -üñ]

‘İlm ü ‘irfānıñ **güliyle** cān dimāğın toyladuñ

Enbiyālar evliyālar irdügi lezzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra

7). [güliyle, -i, -y, -le]

Bülbüldür **güle** karışmaz ile

Dôstuñ envārı gülin direndür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 19).

[güle, -e]

Kim ki dôstuñ sözin söyler kim ki dôstuñ **gülin** yıylar

Dā’im ‘aşķ deñizin boylar yanar vücudı nār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

46, Mısra 11). [gülin, -i, -n]

Yüz ṭuṭtum yollarına ‘azm itdüm **güllerine**

Bī-niṣān illerine seyrān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra

3). [güllerine, -ler, -in, -e]

Ol ḥakķat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doş bāğına bāğbānem ğayrıya ben **gül** virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 84, Mısra 16). [gül,]

Ṭālîbe maṭlûb elinden mey-i vuşlat nûş olur

Bülbülüñ efgānı her dem **gül** ü reyḥān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

85, Mısra 28). [gül,]

Ben **gülem** pür-hār içinde bülbülüm ‘aşkıdur benüm

Bülbülem ağyār içinde hem gülüm ‘aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 1). [gülem, -em]

Ben gülem pür-hār içinde bülbülüm ‘aşkıdur benüm

Bülbülem ağyār içinde hem **gülüm** ‘aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 2). [gülüm, -üm]

Bir dikende **gül** ü reyhân eyleyüp

Çevre kenārın pür-hār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [gül,]

Hār içinde **gül** diyü āh iderdüm dem-be-dem

Ben ğarībce bübüle karşı bir gülseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 11). [gül,]

Bülbülüñ mekânı **güller** içinde

Karğalar ötmez bübüller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 1). [güller, -ler]

Hâkıkat bāğınñ bübüllerin gör

Seyr ider envārı **güller** içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 16). [güller, -ler]

Ey gönül geç bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yürü

Bülbül iseñ ol **gül** için dün ü gün zār ol yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2). [gül,]

Seni söyler kamu diller uçan kuşlar esen yeller

Cemālîñ bāğına **güller** müzeyyen aq u al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 28). [güller, -ler]

Açıla vahdetî **güller** şakıya mürğ u bübüller

Niçe şerh eyleye diller kim anda kıl u kâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 37). [güller, -ler]

Bülbülem ‘aşkıñ elinden eylerem āh u fiğān

Vahdetiñ bāğında **gülleriñ** direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 6). [gülleriñ, -ler, -i, -n]

Bülbülüñ cānım didüğü **güli** görünce hemān

Umaram ben bübüli göre gülin yakın zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 33). [güli, -i]

Bülbülün cânım didügi güli görünce hemân

Umaram ben bülbüli göre **gülin** yakın zamân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 34*). [gülin, -i, -n]

gül: Çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek || vahdet gülü.

Bülbül irincek bahâra şabr idemez tırılmaz dili

Men isem ol vahdet **gülin** yıylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8*). [gülin, -in]

gül: Vahdet gülü.

Hamdü li'llâh ol haqîkat bâğının bâğbânyam

Vahdetiñ envârı **gülinden** diren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 8*). [gülinden, -in, -den]

gül-: Tebessüm etmek.

Yüzüm **güler** özüm ağlar görürsin bu fenâ mülke

Murâdım olduğın şoymaq hiçâbın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 15*). [güler, -er]

Hâr içinde gül diyü âh iderdüm dem-be-dem

Ben garîbce bübüle karşı bir **gülseñ** n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 12*). [gülseñ, -se, -ñ]

gül ü reyhân eyle: Gül ve reyhan bahçesine çevirmek.

Zulmet-i nefsiñ hiçâbından beni eyle halâş

Berzah ilinde hemişe gül ü reyhân eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 12*). [gül ü reyhân eyle, -se, -n]

gül yüzüñ: (Sevgilinin) gül(e benzeyen) yüzü/yanağı.

Çün Sinân Ümmî murâdın buldı dirler bārî vir

Gül yüzüñden ır niqâbı kimse yalan olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 26*). [gül yüzüñ,]

gülâb: Gül suyu.

Gel ey kâmil kemâlâtüñ **gülâbın** virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerhıñ dolâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1). [gülâbın, -ın]

Şındı gönül şîşesi dökdi **gülâbın** yire

Reyhân idüp almağa vâ y bir eli fendeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 7). [gülâbın, -ın]

güldür-: Gülmesine sebep olmak, gülmesini sağlamak, sevindirmek.

Gâhî cümle gamı siler

Güldürüp beni şâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 16). [güldürüp, -üp]

güli açıl: Sevgilinin gülünün aşğın canında açılması.

Açılmadı hüsñüñ güli

Bir dem nazâr kıl pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 11). [güli açıl, -ma, -dı]

gülistân: Gül bahçesi. II Sevgilinin yurdu.

Gâhî gelür **gülistâna**

Gül ‘aşkıñdan feryâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 11). [gülistâna, -a]

Bülbül olup **gülistândan** ayrılma

Aru gibi her çiçeği koxma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 27). [gülistândan, -dan]

Bülbülem âh u figânımdan murâdım her nefes

Ol **gülistânım** bāğında nūr-ı Yezdânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [gülistânım, -ım]

gülistân illeri: Gül bahçesi diyarı.

Bu fenâ bāğında bāğa urma zinhâr özüñi

Gör gülistân illerinde alma vü ayva ‘ünnâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 16). [gülistân illeri, -ler, -in, -de-nde]

gölşâh: Varka vü Gölşah mesnevisinin kadın kahramanı.

Gölşâhın yitirmiş Varqaya döndüm

Görüben bir nefes hayrân olam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 5).

[gölşâhın, -ın]

gölzâr: Bahçe, gül bahçesi.

Kimi dünyâ ister kimisi hürî

Zâhid dir cennetiñ bāğı **gölzârı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 18).

[gölzârı, -ı]

Başını bend eyledüñ bir ağıra hayvân gibi

Bülbülüñ **gölzârdegi** zevkından olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 14). [gölzârdegi, -de, -gi]

Bülbül irincek gülüñ envârına tırmaz dili

Dâ'imâ **gölzâra** karşı zâr u efgândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 24). [gölzâra, -a]

Dili ismiñdedür gözler hayâlîñ

Göñül verdükleri **gölzârîñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 12).

[gölzârîñadur, -ın, -a, -dur]

Qarârım gitdi selb oldu niçe bir eyleyem gayret

Yirim sensüz gerek hâre gerek **gölzâre** kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6). [gölzâre, -e]

Beni hayrân iden her dem ol Vâhidiñ esrârıdur

Ötsün yine cân bülbüli bahâr irdi **gölzârım** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4). [gölzârım, -ım]

Hağ varlığı geldi bize cân bāğını kıldı tâze

Bülbül olan gelsün beri bahâr oldu **gölzârımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 10). [gölzârımız, -ımız]

Bir zamân **gölzâr** içinde hâr elinden ağladum

Verd ü reyhanım bulınca âh u feryâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 15). [gölzâr,]

Yâhüd bülbül gibi **gölzâra** karşı

Yana yana bu derd-ile ölem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 13). [gölzâra, -a]

Görüben verd ü reyḥānı öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ u büstānı **güzlārıñ** zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 141, Mısra 6). [güzlārıñ, -ı, -n]

Maḥabbet nûrı-y-la pür kıll müzeyyen cism **güzlārın**

Görüp cān bülbüli ötsün oqısun ḥüsn-i esbākı (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 143, Mısra 5). [güzlārın, -ı, -n]

Vaḥdetiñ **güzlārınıñ** bülbüliyem āḥir zamān

Dir Sinān Ümmî gözinden acı yaş olup revān (Ümmî Sinan Dîvâni, Müseddes 1, Mısra 27). [güzlārınıñ, -ı, -nın]

güzlār: Gül bahçesi || Hz. İbrahimin ateşe atıldığında o ateşin gül bahçesine dönüşmesi hadisesine gönderme var.

Gāhi Nūḥ oldum gāhi Lūṭ gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde **güzlārda** idüm (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 87, Mısra 16). [güzlārda, -da]

güzlār id: Gül bahçesine çevirmek || Hz. İbrahim ateşe atılıp, o ateşin Allah tarafından gül bahçesine çevrilmesi hadisesine işaret var.

Emriñe fermāndur senüñ kün fe-kān

Nānı Ḥalīle güzlār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 95, Mısra 10). [güzlār id, -en]

güzlār ol: Gülbahçesi olması veya gülbahçesine dönmesi.

Dost bāğınıñ mi' mārıyam vīrāne dildür yapığım

Geçüp ḥāristān mülkini güzlār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 135, Mısra 16). [güzlār ol, -ur, -sa, -n]

güzlārılığ: Gül bahçesine(Sır ve hikmet diyarına) olan düşkünlük.

Rāzımı bilmek dilerseñ var varıñdan geçe gör

Var varıñdan geçmeyen görmez benüm **güzlārılığım** (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 94, Mısra 10). [güzlārılığım, -ım]

gümān: Şüphe, kuşku.

Ümmî Sinân bunu söyler **gümânsız**

N'iderler cesedi içinde cânsız (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 49).

[gümânsız, -sız]

Katre bahre irincegez 'âşık ma 'şûk olur dirler

Gümânum yok gerçek imiş benim buña ikrârım var (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 41, Mısra 12). [gümânum, -um]

Erenleriñ sözi haqdur inanmayan münâfıkdur

Zann u **gümâni** terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 49, Mısra 8). [gümâni, -ı]

Zâhir tenim bâtın cânım döndüm saña küllî yönüm

Qalması zann u **gümânım** imâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 3, Mısra 10). [gümânım, -ım]

gümân ehli: Şüphe sahibi kimseler; Allah'tan şüphe edenler.

Fenâ-ender-fenâ olan ne hoşdur

Gümân ehline işbâtiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 26).

[gümân ehli, -ne]

gümân gel: Şüphelenmek, kuşkulanmak.

Nür-ı 'amâ menziline konup göçen 'ayân bilür

Görmeyene gümân gelür nûru'llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

123, Mısra 20). [gümân gel, -ür]

gümân tut: Şüphe etmek.

Ümmî Sinân eydür inan gel sözüme tutma gümân

Şimdi zamân içinde ben devrânyam devrânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

86, Mısra 17). [gümân tut, -ma]

gümâna düş: Kuşkulanmak.

Ümmî Sinâna düşme gümâna

Bir gizli kâna eli irendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 21). [gümâna

düş, -me]

Delilim mürşid-i kâmil ʔanuğum tevḥîd-i esmâ

Gümâna düşmesün nefsiñ bu menzile irerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 14). [gümâna düş, -me, -sü, -n]

gümâni ‘ayân ol: Şüphesi boşa çıkmak.

Bir Allâhı zıkr ideniñ gümâni hep ‘ayân olur

Ni ‘metine şükr ideniñ müşkilleri beyân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1). [gümâni ‘ayân ol, -ur]

gümân-ıla ʔol: Şüphe, kuşku ile dolmak.

Gâhî bir ğuşşaya ʔalar

Göñül gümân-ıla ʔolar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 14). [gümân-ıla ʔol, -ar]

gümânu git: Şüphesi kalmamak, bitmek.

Gümânum gitdi bi’llâhi ki buldum sırrıñı bende

Fırâkıñ âteşi her dem ʔarâr itmez yanar cânda (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 17). [gümânu git, -di]

gümüş: Parlak, beyaz renkli kolay işlenir, değerli bir maden.

ʔuyumcısın ʔalpazan usta görsin iş bozan

Altun **gümüş** şatarsın bakır-ıla demiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 12). [gümüş,]

gün: Yirmi dört saatlik zaman dilimi; zaman, vakit, dönem.

Niçe bir ben deyü da‘vî kılasın

Her ne işledüñse bir **gün** bulasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 10). [gün,]

Bir **gün** bundan göçile

Ol Hâzrete suç-ile (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 17). [gün,]

Bir ‘amel kı kim bu **gün** görmeyesin yevmü’l-ḥisâb

Yoḥsa yarın yarı kılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9). [gün,]

Şu **günde** cem‘ ola dōstlar atua

Didürme sen bizi anlara yuva (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 25*).

[günde, -de]

orkaram ben kimseye ılmaz vefâ çar-ı felek

aflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir **gün** yaşar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4*). [gün,]

Ey Sinân Ümmî şaın aldanma ayârdan arın

Gün bugündür ir bugün ol yâr-ıla mihmânda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 14*). [gün,]

‘İbâdet **günidir** şöbet demidür

Nefsiñ hevâsına irüp yetilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7*).

[günidir, -i, -dir]

Bu **gün** kendi hâlin bilen oldur varup menzil alan

İle baup yolda alan yol erine göze ursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5*). [gün,]

Diye Allâh ki bir silkin erenler yolına bir **gün**

İçerseñ vadetiñ câmın olasın tâ ebed sultân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*). [gün,]

Ne bilem ki o **gün** ol şâh neler ihsân idiserdür

Ki ol bir tâc-ı ‘izzetdür deger mi degme insâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11*). [gün,]

Gel yüzüme gülme hergiz aladursın ‘âıbet

İçürürsin zehriñi bir **gün** bal u ya üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8*). [gün,]

Bunca sürdi hüküm beni ne düni bildüm ne **güni**

ankısına fermân olam yodur mecâlüm varası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 19*). [güni, -i]

‘Al-ı ma‘âd eydür benüm tã‘at-ıla geçse **günüm**

Nefs-i ma‘âd eydür aa ben râziyam ne çâresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 13*). [günüm, -üm]

gün: Güneş, şems.

Ey cismine cān isteyen gel māh u **günden** al haber

Ey kāmīl īmān isteyen gel ʔođrı dīnden al haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1*). [günden, -den]

Gün gibi günden ‘ayān rüşen kılursın ‘ālemi

Pertev-i nūr-ı cemālīñ bir kezīn ḥandān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*). [gün,]

Gün gibi **günden** ‘ayān rüşen kılursın ‘ālemi

Pertev-i nūr-ı cemālīñ bir kezīn ḥandān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5*). [günden, -den]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyler ol bī-iḥtiyār

Gün gibi **günden** ‘ayān olup gelen ḥum-ḥāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 12*). [günden, -den]

Gün gibi āşkāredür ‘āşıklara tevḥīd-i zāt

Ḳulle-i Ḳāf üzre ṭurmuş ādemiñ ‘Anḳāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 23*). [gün,]

Şā’im ḳā’im ne maḳşūdum ay **gün** degüldür ma’būdum

Ne şemsīyem ne ḳamerī sübhānyam sübhānyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5*). [gün,]

Gizli degül gün gibi āşkāreyem **günden** ‘ayān

Añlamaz nādān olan şimdi benüm settārılığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7*). [günden, -den]

Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm

Aydan **günden** ‘ayān oldu sırru’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 16*). [günden, -den]

‘Ārifiñ ḳalbine ḥubbüñ **gün** gibi virdi zıyā

Fāsıḳıñ gönline zulmet ü nifāḳat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 35*). [gün,]

gün gibi: Güneş gibi. || Aşık.

Gizli rāzı **gün gibi** fāş eyler ol bī-iḥtiyār

Gün gibi günden ‘ayān olup gelen ḥum-ḥāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 11*). [gün gibi,]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyler ol bī-ihtiyār

Gün gibi günden ‘ayān olup gelen ħum-ĥāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 12). [gün gibi,]

Gizli rāzı **gün gibi** fāş eyledüm añlayana

Mürşid-i kāmil yüzünden sırr-ı ehlu’llāha baĥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 9). [gün gibi,]

Gizli degül **gün gibi** āşkāreyem günden ‘ayān

Añlamaz nādān olan Şimdi benim settārlıĥım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 7). [gün gibi,]

gün gibi: Güneş gibi açık, ortada olan.

Gün gibi āşikāresin ‘āriflere ‘ayne’l-yākīn

Ehl-i tuĥyāniñ özinde ĥahr-ı mülĥaĥ el-ĥıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 3). [gün gibi,]

günāh: Allah’ın emirlerine aykırı olan davranış, māsıyet.

Gerçi kim **günāhım** baĥrına ťaldım

İllā ki ‘ācizem bī-ĥāre ĥaldım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 5). [günāhım, -ım]

Ey Kerīm ü ey Raĥīm ü ey Ğafūr

Biz **günāhlı** ĥullara sen ĥıl hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 20). [günāhlı, -lı]

günāh defteri: Günahların yazıldıĥı defter.

Ey ‘ālemleriñ Őāhı bir naĥar ĥılsañ n'ola

Biz ‘āŐiniñ günāhı defterin silseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 2). [günāh defteri,]

günden ‘ayān: GüneŐten daha parlak; açıkĥa görülebilen, varlıĥına dair Şüphe olmayan (Şey).

Ķurduĥım erkān-ı Ħaĥdur ‘ārife **günden ‘ayān**

Bekleyüp dost eşiginde yüz süren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 3). [günden ‘ayān,]

gündüz: Günün aydınlık olan kısmı, gün.

Gider kış yaz olur eyyām yağar yağmur biter en‘ām

Gice **gündüz** döner aḥşam seḥer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 64). [gündüz,]

gündüz: Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün.

Gündüz şā‘im olalum

Gice kâ‘im olalum (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 9). [gündüz,]

gür: Çalılık, ormanlık.

Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden

Kimi bāğçe kimi bûstān kiminüñ adı **gür** ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 26). [gür,]

gurbet: Yurdundan, memleketinden başka yerde bulunma || Sevgiliden uzakta olan yer.

Zāhiriñ **gurbetde** ise bāḫıñıñ ḳurbetdedür

Ḳurbetiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 3). [gurbetde, -de]

gurūr: Kendini beğenme, büyüklük taslama, kibir.

Ey ṯarīḳat düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şūr

Dem-be-dem Allāh diyen ‘āşıḳlara senden **gurūr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2). [gurūr,]

güş id: İşitebilmek, dinlemek, kulak vermek.

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden ḳaṯrece

Müstemi‘ ol bir nefes gel söyleyem ma‘zūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 9). [güş id, -er, -se, -n]

guşsa: Ar. Kalpte meydana gelen sıkıntı, kaygı, tasa.

Ġuşsa vü ġamdan ħalāş eyle dir uş Ümmî Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulţān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 21*). [*ġuşsa,]*

Zulm ü ġafletden cihān uş tütüşup par par yanar

Ġuşşasından kimse bimez kimsenüñ aĥvālını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 22*). [*ġuşşasından, -(s)ı, -(n)dan]*

Gel ey gönül bu varlıġdan geç imdi

Bu sözden **ġuşşayı** özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 2*). [*ġuşşayı, -y, -ı]*

Kime kim ‘aşkıñ odından kıġılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bākī ne fānī ne **ġuşşa** ħırķa şāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 34*). [*ġuşşa,]*

Eger fazl-ı ‘ināyātüñ olursa derdime dermān

Ne ġam **ġuşşa** baña ġayrı işimde hiç melāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52*). [*ġuşşa,]*

‘aşķ-ıla şehīd olursam öldüğümde **ġuşşa** ne

Yār-ıla ben yār olam aġyāra benden ħışşa ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 17*). [*ġuşşa,]*

ġuşşa çek: Dertlenmek, kederlenmek, tasalanmak.

Āşināsından ħaberdār olmayup ġuşşa çeker

Zāhidiñ ħalbinde her dem cennetiñ ferdāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 21*). [*ġuşşa çek, -er]*

ġuşşa vü ġam: Gam ve keder.

Ki olmaya **ġuşşa vü ġam**

Olup şāfī muşaffādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 31*). [*ġuşşa vü ġam,]*

ġuşşaya tal: Derde, sıkıntıya düşmek.

Gāhī bir ġuşşaya talar

Gönül ġümān-ıla talar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 13*). [*ġuşşaya tal, -ar]*

güt-: Beklemek, korumak.

Bir kulına dōst meyl ide gider bu ‘aşş anı **güde**

Çomaz bir laħza unuda dilde sözi tekrār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9). [güde, -e]

güz: Sonbahar.

Derd üstine derd isteyen bilüñ oldur merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen **güzden** geçüp yaza çursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 18). [güzden, -den]

Eyā kāmîl arasında ledünnî ‘ilmine kânım

Yüzüm sürmege pâyıña **güz** eyyâmin küyer cânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6). [güz,]

güzār: Gitmek, ilerlemek, terk etmek.

Nazar kıll bu Sinân Ümmî yoluñda çomasın varlık

Ki zirā iki ‘âlemden **güzārıñ** zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 14). [güzārıñ, -ın]

güzār kıll: Geçip gitmek; terk etmek.

Dü ‘âlemden güzār kıllsun ne kim görse çazer kıllsun

Gelüp vaħdet sarâyında çurulsun tâ ebed eyvân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 31). [güzār kıll, -sın]

güzel: Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran.

Meded Allah saña şundum elimi

Bizi **güzel** Muħammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 2). [güzel,]

Çayrı kime ‘arz ideyüm hâlimi

Bizi **güzel** Muħammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 4). [güzel,]

Sâ’ ilem çapuña yalvaru geldüm

Bizi **güzel** Muħammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 8). [güzel,]

Zâhirde bâtıında oldur delîlim

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 12*). [güzel,]

Qabûl it cânımız qurbân virelüm

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 16*). [güzel,]

Cümle yârenlere budur niyâzum

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 20*). [güzel,]

Bölük bölük divânıña varıncaq

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 24*). [güzel,]

Şırâtı mîzânı gözüm görmesün

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 28*). [güzel,]

Ḥazîre-i Qudsüñ maqâmlarında

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 32*). [güzel,]

er-Raḥmân[ü] süresini oqurken

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 36*). [güzel,]

‘İzzet ḥicâbını geçdügi vaqtın

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 40*). [güzel,]

Ḥurmetine Mevlâm cümle velîniñ

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 44*). [güzel,]

İmâm Ḥüseyniñ kanı ‘aşkına

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 48*). [güzel,]

Gürî vü cennet ki gerekmez ansız

Bizi **güzel** Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 52*). [güzel,]

güzer eyle: Geçmek, geçip gitmek, dolaşmak.

Nesl-i Āzer yapduğı puthāneden eyler güzer

Secdegāhı canımıñ yā Rab cemālîndür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3*). [*güzer eyle, -r*]

H

haber: 1. Naklolunan söz. 2. İlim, vukuf, malûmat.

Dört kitābîñ sâbiti zāt-ı Hûdur hakka'l-yakîn

Ey bu tevħîdden **habersiz** gey şaşın olma ki dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 18*). [*habersiz, -siz*]

Tuymaduñ mı enbiyānîñ her birinden bir **haber**

Şerħ idüp şerrāhlar aħvālın nice haţlar kumuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 15*). [*haber,]*

Var ise 'aql-ı evvelden naşîbîñ kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tāb getürsün bir **haber** elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6*). [*haber,]*

Tevhîd-i zâtiñ nişâni vaşfına budur **haber**

‘İlm-i sırdan yok eşer ol baħr-ı ‘ummân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 5). [haber,]

Ehl-i hâliñ **haberidür** ehl-i kâle ni‘met olan

Men hâl-ıla h̄von ehlini toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 11). [haberidür,]

Seb‘ayı seyr itmeyen sırdan **haber** bilmez nedür

Hızr-ıla yek-dem gerekdür âb-ı hayvân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 19). [haber,]

Ey cihâna dil viren ‘azmiñ kanı Raħmâniña

Pâdişahiñdan **habersiz** gel beri dön H̄haniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 2). [habersiz, -siz]

Ger sen anuñ ‘aşkı derdin bāşına tâc itmedüñ

Ehl-i erkândan **habersiz** hayf ola erkāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 8). [habersiz, -siz]

Daħı bundan içerüden söylerisem bir **haber**

Maħv ider hayret cihāniñ nūrınıñ ziyāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 19). [haber,]

Gel ey şāhib-me‘ānî gör naẓar feyz-i İlähiden

ƘulaƘ tut cān-ıla diñle **haber** feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 2). [haber,]

haber al: Kendisine bildirilmek, öğrenmek, bilgi edinmek.

Ey cismine cān isteyen gel māh u günden al haber

Ey kāmîl îmān isteyen gel toğrı dīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1). [haber al,]

Ey cismine cān isteyen gel māh u günden al haber

Ey kāmîl îmān isteyen gel toğrı dīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2). [haber al,]

Ey ‘ilm ü ‘irfān isteyen bir zerreden kān isteyen

Ey hük-m-i Ƙur‘ān isteyen kâf-ile nūndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4). [haber al,]

Bir mürşide vir özüni ğafletten açā gözünü

İzle ezelki iziñi sen yine senden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,
Mısra 6). [haber al,]

Al tevħîdi dilden dile ola ki cânıñ yol bula

Sen şehriñi şorma ile ‘ayne’l-yaķından al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
11, Mısra 8). [haber al,]

Ten fânîdür eyle fenā hergiz ķoma nefse binā

Gir bātınıñ esrârına ‘ilm-i ledünden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,
Mısra 10). [haber al,]

Ol ma‘den-i şıdk u şafā ya‘nî Muħammed Muştafā

Geldi cihāna hōş şafā buldı mı andan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,
Mısra 12). [haber al,]

Ğaflet seni yığlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cān mülkünü tağlamasun cism ü bātından al haber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 14). [haber al,]

Nefse cāna olan kuvā` vahdet bulursa hōş revā

Budur sülük-i muntehā ins-ile cīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
11, Mısra 16). [haber al,]

Ey t̄alib-i vahdet olan Raħmānına arzū kılan

Gel Ğazrete vuşlat bulan Ümmî Sināndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 18). [haber al,]

Zann u gümāndan ķurtulan gelsün şehādet dārına

Alsun ene’l-ħaķdan haber kāmîl imān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
81, Mısra 10). [haber al, -sun]

Vaşf-ı nihānımdan şoran alsın haber nerde idüm

Var olmadan kevn ü mekān ol Şāhıla birde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
87, Mısra 1). [haber al, -sı, -n]

Evlüyānıñ enbiyānıñ menzilinden al haber

Cānımız ber-dār-ı Ğaķdur olmuşuz mestān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
110, Mısra 13). [haber al,]

‘aşķ odınıñ vaşfını bizden şoran alsın haber

Ķılsa germiyyet kemāli iki cihāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 17). [haber al, -sın]

Cām-ı vuşlat şerbetin nüş eyleyenden al haber

Ehl-i vahdet hamrınıñ dükkānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 9). [haber al,]

Baňa ‘aşkı şoran gelsün haber alsun kumāşımdan

Nicedür vaşfını bilsün yaķarsa bu ataşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1). [haber al, -sun]

haber bil: Bilgisi, malumatı olmak.

Baħr-ı zātıñdan haber bilmeklige

Bulmadı yol ger veli ger enbiyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 23). [haber bil, -mek, -lig, -e]

Cümlesi peydā’-i lādan yā bunuñ varı nedür

Kim ki bu sırdan haber bilmez diye vā-ħasretān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12). [haber bil, -mez]

haber gel: Bir olay, bir olgu üzerine bilginin ulaşması.

‘Aql u sırdan gelür haber kılsam derüniden sefer

Maħv u ğarķa bulsam zafer qalmasa ağı qarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 17). [haber gel, -ür]

haber sor: Bir şey veya kimsenin ne durumda olduğunu öğrenmek istemek.

Şimdiki ħālîmden haber şoranlara budur sözüm

Tālibleriñdür ħānesi ‘ummān-ı ‘aşkıñ kānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 21). [haber sor, -an, -lar, -a]

Ĥaber şoran baňa dostdan anı bî-‘aql u cān buldum

Terk eyledüm ‘aql u cānı sır içinde ‘ayān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 1). [haber sor, -an]

Eger benden ħaber şorsañ ħaķāyık şehrine vardum

Var anda bir ulu sultān senüñle dost-ımuş her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [haber sor, -sa, -n]

Pīrimiñ himmeti yoldan ırmasun

Melekleriñ gelüp haber şormasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 26). [haber sor, -ma, -sun]

haber tuy: Haber almak, öğrenmek.

Ṭuymayan innī ene'llāhdan ene'l-ḥaḫdan ḥaber

Yer mi ol mirās bugün ḥablü'l-metīn-i dārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
109, Mısra 9). [haber tuy, -ma, -y, -an]

haber vir: Bildirmek, haber ulaştırmak.

Ey baña dermān şoran derdi **haber vir** sen baña

Dôst yolında cān viren merdi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
3, Mısra 1). [haber vir,]

Ey baña dermān şoran derdi **haber vir** sen baña

Dôst yolında cān viren merdi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
3, Mısra 2). [haber vir,]

‘Ayn ü şīn ü ḳāf içinde gördüğüm seyrān-ı Hū

‘Ayn-ı vuşlat ḥarfi kim gördi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
3, Mısra 4). [haber vir,]

Kāmil insānīñ yolında cānı ḳurbān itmeden

Şoḥbet-i Sulṭāna kim irdi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,
Mısra 6). [haber vir,]

Kimdür ol ḥānīñ yolında var varından vaz gelen

‘aşḳına fermān olan ferdi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,
Mısra 8). [haber vir,]

Ehl-i derdiñ ṭapusında zār u giryān olmadın

Devlet-i Haḫ devri kim sürdi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
3, Mısra 10). [haber vir,]

Ḳul gerek sulṭān öñünde ḳulluğa bel bağlaya

Ol mübārek bāba kim girdi **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,
Mısra 12). [haber vir,]

Bu Sinān Ümmī olupdur bāb-ı ‘aşḳıñ bendesi

Ol ḳapudan anı kim ırdı **haber vir** sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,
Mısra 14). [haber vir,]

Ḳanı bir ‘aḳl-ı evvel kim bu esrārı ḥaber virsün

Ḳanı bir ṭālib-i esrār bu ‘ilmi oḳıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
1, Mısra 13). [haber vir, -sün]

Ki zātı lā-teayyünden haber şormak degül ma‘nā

Anuñ āsar-ı feyzinden haber virsün bilen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4). [haber vir, -sü, -n]

Gönlüme şordum haber virdi baña Allāh için

‘aşk-ı Hâkdan ğayrısından şöyle boş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9). [haber vir, -di]

Kendü sırrın bilmeyen virmez hâkîkatdan haber

Çünkü bu yolda delilimdür benüm şîr-i Ğafûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 19). [haber vir, -mez]

‘Ārif-iseñ vir haber kim ma‘nî-i muṭlağ nedür

Nāṭıq-ısañ işbu yolda söyle kim el-hâk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1). [haber vir,]

Dağı içerüden haber vireyüm kim añlarısı

‘Akl göñül cânım tuymaz bir gizlüce bāzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9). [haber vir, -e, -y, -üm]

Ḥaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı ‘irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmuş kiminüñ yüzi kir ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 13). [haber vir, -me, -di, -ler]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su’āl itse

Ben anlara haber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 16). [haber vir, -se, -m]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Ṭurup anda haber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 22). [haber vir, -se, -m]

Ḥaber virsin bize ‘ālem cân u dil eydür illā Hū

Nedendür gör bu su’ālim cân u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 1). [haber vir, -sün]

Sinān Ümmî ḳanı ḳanda görenler bir haber virsin

Ne meyl-i mülk ne āmālım cân u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 25). [haber vir, -sin]

Kim bilür virse haber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden mi yandım odıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 9). [haber vir, -se]

Virdüm haber saña şâfî

Urma yürü qurı lâfı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 13). [haber vir, -dü, -m]

haberdâr ol: *Bilgi sahibi olmak.*

Âşinâsından haberdâr olmayup guşsa çeker

Zâhidiñ qalbinde her dem cennetiñ ferdâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 21). [haberdâr ol, -ma, -y, -up]

Çün ol ‘ummân-ı a‘zamdan kılpudur nûrı ol cāmî‘

Haberdâr ol kim ol nûrdan ne cevherdür olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6). [haberdâr ol,]

habîb: *Sevgili; Hz. Muhammed.*

Habîbiñ kurb-ı zâtında

Vuşlat-ı vişâliñ Haqqı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 27). [habîbiñ, -iñ]

Ulular yirine varduğda bize

habîbiñ kapusunda eyle yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 28). [habîbiñ, -iñ]

Dirig itme **Habîbiñ** hürmetiyçün

Sefer vaşlıñ bāğında dâriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 17). [habîbiñ, -i, -n]

Habîbiñ Aħmede yā Rab mülākāt eyleseñ bir dem

Muşâhib eyledim saña ki şanma olasın ağyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 13). [habîbiñ, -iñ]

Ol **Habîbiñ** hürmetine Haq bize kıldı devā

Cümle ‘âlem varlığından şun‘umuz tevħîd-ı hüş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 11). [habîbiñ, -iñ]

Umaram kim ol **Habîbiñ** hürmeti-y-çün nā-gehān

Bir nazār kılpup diyesin kim baña gel bi-çāram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 27). [habîbiñ, -i, -n]

Yaratmazdan kamu halkı eķālīm-i haķāyıkda

Habîbim Muştafā nûrın getürdüm öñce burhānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10). [habîbim, -im]

Ol **Ḥabībiñ** Muştafā devrinde pervāz eyledüm

Derdimiñ dermānı bundan ğayrı devrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 23*). [*ḥabībiñ, -i, -n*]

İlāhī server-i ‘ālem **Ḥabībiñ** Muştafā ḥaḳḳı

Yalıñuz ḳoma yoluñda irişdür bizi ol yāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 5*). [*ḥabībiñ, -iñ*]

Bu fenā evden göçüp Ḥazretiñe varmaḳlığı

Ol **Ḥabībiñ** ḥurmetiyçün ḳıl bize āsān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 16*). [*ḥabībiñ, -i, -n*]

Cümle ‘ālem dest-gīridür **Ḥabībiñ** bī-gümān

Enbiyālar serveri sulṫān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 11*). [*ḥabībiñ, -i, -n*]

Ḥaḳāyıḳ intihāsında idindi kendüye maḥbūb

Ḥabībinden ḳılır her şey yazar feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 18*). [*ḥabībinden, -iñ, -den*]

Saña Allāh **Ḥabībim** dir ki bu aḥḳāmıñı var sür

Beni ḳullarıma bildür benem ḳamuya secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21*). [*ḥabībim, -im*]

ḥabīb-i ‘acemī: *Habib el-A 'cemi, İnan asıllı olup Basra'ya yerleşmiştir. Ibn-i Sirin ve Hasan Basri'den hadis rivayet etmiştir. Daima Hasan-ı Basri'nin meclisinde bulunur ve ondan istifade ederdi.*

Ol daḥı çün Ḥabīb-i ‘Acemīye telḳin eyledi

Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdüği Sübhānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 7*). [*ḥabīb-i ‘acemī, -y, -e*]

ḥabībiñ nūrı: *Hz. Muhammed'in nuru.*

Ḥabībiñ nūrını zātıñ nūrından

Var idüp kendüñe yār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 3*). [*ḥabībiñ nūrı, -nı*]

ḥabībullah: *Allah'ın sevgilisi || Hz. Muhammed.*

Evvel amudan adını nden odu bnydn

izzetine izzet idp sevdn **Habibullh** iun (*umm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 4*). [*habibullh,]*

Cn ilinden cmn und bize cn- af

Cra nş idevz cn **Habibullh** ola (*umm Sinan Dvn, Gazel 124, Mısra 20*). [*habibullh,]*

Olursa vat- maallh meger ire **habibullah**

Pes andan ayr abdullh melek cin perr  bl olmaz (*umm Sinan Dvn, Kaside 1, Mısra 13*). [*habibullah,]*

Ey izzin kemltn be buld **Habibullh**

Bi-amdillh seni ıldı amu derde abib Allh (*umm Sinan Dvn, Kaside 11, Mısra 1*). [*habibullh,]*

abll-metn-i dr: *Daraacnn salam ipi.*

uymayan inn enellhdan enel-adan aber

Yer mi ol mirş bugn abll-metn-i drdan (*umm Sinan Dvn, Gazel 109, Mısra 10*). [*abll-metn-i dr, -dan]*

abs ol: *Bir yerde dşar ıkmayacak Şekilde kapalı kalmak.*

liml-aybn vcd nrnn Őehrindenz

Bu afes cisminde geldk abs olan zindnyz (*umm Sinan Dvn, Gazel 53, Mısra 6*). [*abs ol, -an]*

ac: *islmiyetin Şartlarından biri olup bu farizay yerine getirmek iin Mekke-i Mkerreme'ye gitmek.*

aş u toprak avfından vef bulmad aşıqlar

Aşınn albidr Ka'be **ac** u umre idersen gel (*umm Sinan Dvn, Gazel 73, Mısra 12*). [*ac,]*

aclet: *Mahcubiyet, utanma.*

Aşı ol yr **aclet** ekmeden aup sever

T ebed derd-i firat ekmeden aup sever (*umm Sinan Dvn, Muhammes 1, Mısra 1*). [*aclet,]*

ḥacc: İslâmiyetin şartlarından biri olup bu farizayı yerine getirmek için Mekke-i Mükerreme'ye gitmek.

Ne şavm ü ne şalâtım var

Ne **ḥacc** ü ne zekâtım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 10). [ḥacc,]

Şalât ü şavm-ıla **ḥaccıñ** enâcir ḥurmâ nâr a 'nâb

Saña evşâf-i ebrârıñ şevâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7). [ḥaccıñ, -ı, -n]

Ben bu derde uğradum yoqluğı kâr eyledüm

Ḥacc u zekât u şifât armağanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 16). [ḥacc,]

Sırr-ı Aḥmed **ḥaccınıñ** beytin ziyâret kıldı cân

Gördüğüm eydür mübârek ḥaccıñuz me 'ādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 17). [ḥaccınıñ, -ı, -nın]

Sırr-ı Aḥmed ḥaccınıñ beytin ziyâret kıldı cân

Gördüğüm eydür mübârek **ḥaccıñuz** me 'ādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 18). [ḥaccıñuz, -ınuz]

Ol vişâli Ka 'besin bir dem ziyâret itmege

Vire bir kimse niçe biñ **ḥaccınıñ** tavvâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 24). [ḥaccınıñ, -ı, -nın]

ḥacc-ı ekber: Haccın cuma gününe rastlaması.

İd-i vaşla irmeg-içün çillegâhım erbe 'în

İd-i ekber **ḥacc-ı ekber** oldu nuşret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 16). [ḥacc-ı ekber,]

Câna minnetdür benüm bu 'aşq elinden öldüğüm

Ḥacc-ı ekberdür şorasañ dosta ḳurbân olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 14). [ḥacc-ı ekber, -dür]

ḥâcet: Gereklik, ihtiyaç.

Ḥızr içdügi âb-ı ḥayât 'aşıklara **ḥâcet** degül

Vaşlıñ meyinden şun bize Ḥızr-ı Nebiyyullâh içün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 11). [ḥâcet,]

hācet: Dilek, arzu, istek.

‘aşk odına yandüğümca rāhatım budur hemān

Artura derdimi Hākdan **hācetim** budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 2). [hācetim, -im]

Sen ‘aṭānîñ baħrına baħrisin ey cānlara cān

Küllî şey hep sende buldı cümle **hācet** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 34). [hācet,]

hadd: Sınır, bir şeyin sonu; mertebe, derece.

Zāhidā sen ‘ilm-i hāḳḳı tevḫîdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ **haddi** yok ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2). [haddi, -i]

Harf ü ħurūfuñ **haddine** irmedi ‘aqlım ey zāhid

Bir noktadur añladığım der-ḫātur-ı Furḳānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7). [haddine, -i, -n, -e]

Künh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān

Baħr-ı muṭlak lā-te‘ayyün **haddi** yok ‘ummān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8). [haddi, -i]

Şu kim ‘aşḳıñ ile ḫayrān bulupdur kāmîl-i imān

Yoluñda kim ki virdi cān aña **hadd** ü su‘āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 40). [hadd,]

Yā İlāhî vaḫdetiñ bir **haddi** yok ‘ummān mıdur

Yā ḳulum sen geldüğüñ yol her ḳula āsān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1). [haddi, -i]

Zāhidā sen ‘ilm-i Hāḳḳı tevḫîdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ **haddi** yok ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 14). [haddi, -i]

Ey Hudāyā vaḫdetiñ bir **haddi** yok ‘ummān-durur

Çün bu sırra maḫzar olan kāmîl-i insān-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49). [haddi, -i]

hadd ü hicāb ol: Sınır ve engel olmak.

Dört kitâbîñ ma‘nisi yek noktadan oldı ‘ayân

Ṭalibe ḥadd ü ḥicāb olan qara vü aq nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 14). [ḥadd ü ḥicāb ol, -an]

ḥadi: Hidâyet eden, doğru yolu gösteren (Allah).

Zehî evvelsin ey **Hâdî** viresin cümle murâdı

Senüñdür qayğu vü şādî aña bir gayri ḥâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 5). [hādî,]

ḥādî-i burhân: Hidayet eden, doğru yolu gösteren rehber.

Çü sensin **Hâdî-i burhân** kerem kıl luḫfıla iḥsân

Ki senden gayrı yâ Deyyân ve lâ-mennü zü’l-mâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 47). [ḥādî-i burhân,]

ḥadîs-i qudsî: Peygamber’in Kur’an dışında Tanrı’ya dayandırarak söylediği hadisler.

Buyurduñ bir lisânıñda **ḥadîs-i qudsî** içinde

Qılursa tevbe kim bunda qılır anı mu‘âf Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 43). [ḥadîs-i qudsî,]

ḥâfîz: Saklayan, koruyan Allah.

On sekiz biñ ‘âleme sensin İlâh

Râzıqı hem **Hâfîzısın** ey Ḥudâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 10). [ḥâfîzısın, -ı, -sın]

ḥâ’ il ol: Engel teşkil etmek, mani olmak.

Berzaḥ ili bâṭınından geç ki ḥâ’ il olmaya

Bî-nişân u lâ-mekân taḫtında bâḳî qala cân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 7). [ḥâ’ il ol, -ma, -y, -a]

Ehl-i ‘aşqa ḥâ’ il olmaz ‘âlem-i kevn ü mekân

Ḥoş ‘azâbdur illâ ‘aşqdan fâriğ olmaq el-ğıyâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 7). [ḥâ’ il ol, -maz]

Zîrâ ‘aşka küfr ü îmân hâ’ il olmaz şöyle bil

Cümle ‘âlem ger hicâb-ı nûrî ger tennûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7). [hâ’ il ol, -maz]

hak: Ar. Toprak, türap.

Didi Hak şânîna lev lâk senûñ-çün halk olup eflâk

Semâvât ‘arş u kürsî **hak** ü berr ü bahr ü şems ü mâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4). [hâk,]

hak: "Varlığı ezelden ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimi olan, batıl olmayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindedir.

Çevir yönüñ **Hakdan** yaña

Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 19).
[hakdan, -dan]

Hak diyelüm hepisin

Yıkmayalum yapusin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 13). [hak,]

Ey Hudâ luṭf eylegil kahrından ey **Hak** el-ğiyâs

Her zamân u her sâ‘at fâ‘il-i muṭlak el-ğiyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1). [hak,]

Hamdü li’llâh **Hak** bugün hakka’l-yakından açdı râz

Gördügi cânîñ ezelden bakduğı seyrânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7). [hak,]

Maḫhar-ı ‘ilm-i Hudâ bil kalbiñi ey baḫtlu

Hak buyurdu kim bu remzi âyet-i Qur’ânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10). [hak,]

Şol münâfıklar **Hakı** zikr eyleyenlerden kaçır

İstemezler Hakdan illâ zift-ile kaṭrân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 13). [haki, -ı]

Gerçek erler Hak yolında varlığın eyler fenâ

Sâlikiñ kalbinde **Hakdan** gayrınıñ ifnâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 8). [hakdan, -dan]

Dilde **Hakdan** gayrı güftâr eylemez dervîşler

Cânda ‘aşkdan gayrı bir kâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 1). [hakdan, -dan]

Nāzil oldu çün anuñ haqqında **Hakdan** hel etā

Noqtavī dirler aña iren olur ehl-i sürür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 21*). [*hakdan, -dan*]

Hak buyurdu zıkr idüñ ben dañı zıkr ideyin

Erenler şöhetine Qur'āna uyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5*). [*hak,]*

Hak buyurdu zıkrime ÷an eyleyen ziyānlu

Muvañhidiñ āvāzı münkire çıyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9*). [*hak,]*

Erenler bāzārına yoqluñ şikārına

Hak yolında nefsinin putların şıyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 12*). [*hak,]*

‘İlm-i esrardan sözüümüz ol dōsta bañar gözümüz

Hak varlığı şimdi bizüm bahār eyledi şārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6*). [*hak,]*

Hak varlığı geldi bize cān bāğını kıldı tāze

Bülbül olan gelsün beri bahār oldu güzārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9*). [*hak,]*

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm

Ğayrı degül şimdi hemān **Hakdur** bizüm ikrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*). [*hakdur, -dur*]

Her kime ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şındı **Hak**

Dört kitābı naql idersün hiç ögüt kār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 13*). [*hak,]*

Hak buyurdu şānına çünkim ‘alā hulukın ‘azīm

Pāyına yüz sürmege şol Hānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 11*). [*hak,]*

Diñleyüp ğayrı şadādan bulmamışdur zevkını

Tā ezel **Hakdan** gelen elhānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [*hakdan, -dan*]

Hak yolında saña yoldaş olmağa

Degme bir kimsenin başı çatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 17*). [*hak,]*

Ḥaḳdan uṭan ḥālīṣ ‘amel kılagör

Ol bāzārda zerḳ u riyā ṣaṭılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5*).

[ḥaḳdan, -dan]

Nefs-ile yār olup **Ḥaḳdan** uṣanma

Ölüm gelicegez ḳovsañ aṭılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 13*).

[ḥaḳdan, -dan]

Yardımlı **Ḥaḳdan** um erligi senden

Tevḥîd-ile varan ṭaşra aṭılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 19*).

[ḥaḳdan, -dan]

Ol Ḥabîbiñ ḥurmetine **Ḥaḳ** bize kıldı devā

Cümle ‘ālem varlığından ṣun‘umuz tevḥîd-ı ḥāṣ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 11*). [ḥaḳ,]

Pertev-i nūruñ tecellî kılsa ey **Ḥaḳ** bir kezın

Cān hümāsın Zelḥa-veṣ bu tende zindān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 13*). [ḥaḳ,]

Ṭaşın düzen dem-be-dem **Ḥaḳdan** nazar bulur mı

Ḳalbiñ bābın açmağa zıkr-ile devrān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9*). [ḥaḳdan, -dan]

Ḥaḳ içinde ehl-i ‘ırzam deyü ḡaybet gözledüñ

Ḥaḳ ḳatında niçün ‘ırzım ḥıl‘atın ṣoyduñ ḡöñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 18*). [ḥaḳ,]

Çün dürişdüm rāh içinde kılmaduñ ey **Ḥaḳ** revā

İstedüm bir ḥāle ḥāldaṣ yola yoldaṣ aparam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 23*). [ḥaḳ,]

İns ü cinni yaradup **Ḥaḳ** kendüye ṭā‘at için

Şöyle bil ḥaḳḳa’l-yaḳīndan ṭā‘atım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7*). [ḥaḳ,]

‘aşḳ odına yandugumca rāḥatım budur hemān

Arṭura derdimi **Ḥaḳdan** ḥācetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 2*). [ḥaḳdan, -dan]

Ḥaḳ ḳalbine ilhām ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinān sır ilinde ḡördücegin yaza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 25*). [ḥaḳ,]

İşler Sinān Ümmî ḥaṭā niçün ḥaṭāya yüz tuta

Gelsün diyü **Ḥaḳdan** ‘aṭā ol feyz-ı fazlu’llāh içün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 26). [ḥaḳdan, -dan]

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez ḥālimiz

Meger ol **Ḥaḳ** bildire kim cānlara cānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 14). [ḥaḳ,]

Bilmeyen bilmez **Ḥaḳı** Peyğamberi bize ne ṭaî

Ehl-i ‘irfān ‘aşkına ben ehl-i ‘irfānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 9). [ḥaḳı, -ı]

Rehberim mürşid-i kāmildür ne ğam aġyārdan

Ḥaḳ didüm nā-ḥaḳ diyüben dönmezem ikrārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 2). [ḥaḳ,]

Dersi **Ḥaḳdan** görmeyen bilmez bizüm güftarımız

Dersimiz envār-ı Ḥaḳdur sırrımız seyrān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 5). [ḥaḳdan, -dan]

Budur **Ḥaḳdan** ne istersem diyem yā Hū ṭuram

Ḥudānîñ luṭfına irsem diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1). [ḥaḳdan, -dan]

Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen ḥāl üstine

Bize **Ḥaḳdan** gör ne ‘izzet açılır fāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 2). [ḥaḳdan, -dan]

Ḥaḳ için anlar bu yolda cān u baş terk eyledi

Sen nice fedā kılasın dīniñi cem‘-i māla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 7). [ḥaḳ,]

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm aġara

Ḥaḳ sā’ ilin boş göndere revā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 8). [ḥaḳ,]

Fā’ il-i muṭlaḳdur ol **Ḥaḳ** kün fe-kān emrindedür

Her ne isterse kıılır ol kimse yıġmaz hükmüni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 25). [ḥaḳ,]

Ḥaḳ kendini sevenleriñ ğayrıyı sevmez sevdiğin

Cānı cihānı terk idüp deyyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 7). [ḥaḳ,]

Sen cānı koyup ‘āşık-ı envār olursañ gel beri

‘Ār-ıla görmezsin **Hakı** bī-‘ār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 2*). [*hakı, -ı*]

Hak Muhammed yolına girdüm diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 7*). [*hak,]*

İblīs gelüp tedbir ide hānnās ile el bir ide

Ya ‘nī ki **Hakdan** dūr ide ister beni aparası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 8*). [*hakdan, -dan*]

Bilürsin kim hātamuz çok ‘ināyet eylegil ey **Hak**

Çü sensin Fā‘il-i muṭlaḳ ki hergiz ḡayrı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43*). [*hak,]*

Hayf ola **Hakdan** hakir ola mı hergiz necāt

Kim ki sen sulṭāna kılmadı iṭā‘at Murtaḳā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 17*). [*hakdan, -dan*]

Didi **Hak** şānıña lev lāk senüñ-çün halk olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü baḡr ü şems ü māh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 3*). [*hak,]*

Ne varsa iki cihānda saña eyledi **Hak** bende

Ki cümle eşref ‘ālemde ki sensin maḳbūl-i dergāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 5*). [*hak,]*

Didi medḡ eyleyüp ol **Hak** saña çün ve’z-zuḡā muṭlaḳ

Buña ḳādir dilim ancaḳ ki haḳsın yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13*). [*hak,]*

Didüñ bir aḡulu baldur buña barmaḳ banan zāldur

Hakıñ zikri ulu yoldur diliñüzden ḳomañ her ḡāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 26*). [*hakıñ, -iñ*]

‘Āşık-ı merdāne **Hakdan** ḡayrıya dil virmeye

Dü cihānıñ sevgüsi ḳalbine anuñ girmeye (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 11*). [*hakdan, -dan*]

Bu ‘aṭā **Hakdan** meger kim kāmīl insānadur

Geçmezem dildārıñ ‘aşḳından cāna olsun vedā‘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 9*). [*hakdan, -dan*]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol **Haka**

Ahaddur andan umar hep külli şey' izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 39). [haka, -a]

Bil seniñ kalbiñde **Hakdan** ğayrı şuret kalmaya

Dil fenā vü ger beķā naqşına mā'il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 5). [hakdan, -dan]

Bil seniñ şanıñda **Hakdan** nāzil oldı hel cezā

Sen işidüp bu kelāmı kendüñe tut kıl cezā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 25). [hakdan, -dan]

Bu nefsim zulmeti çokdan beni dūr eyledi **Hakdan**

Halāş eyle bu duzakdan elim tut düşdüm ayakdan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 5). [hakdan, -dan]

İnāyet şerbetin **Hakdan** yetişdür baħr-ı muṭlakdan

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā' at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 7). [hakdan, -dan]

hak: Doğru, hakikat, gerçek.

Erenleriñ sözi **hakdur** inanmayan münāfıkdur

Zann u gümānı terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 49, Mısra 7). [hakdur, -dur]

Direm kim yarıcım Allāh şefā' atcim Resūlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir **hak** söz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 51, Mısra 22). [hak,]

Kim ki Hakdan geldi Hakka gitmege 'ār eylemez

Her ne kılssa **hakdur** işi ğayrı bāzār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 2). [hakdur, -dur]

Biz şerī'atla hakikat baħrınıñ ğavvāşıyuz

Gitmedük **hakdur** yolumuz ğayrı aqvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
126, Mısra 6). [hakdur, -dur]

Toğrıdur özüm hakāyık ehliniñ güftārına

Hak didüm nā-hak dimen göñlümde bir pīç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 139, Mısra 12). [hak,]

Görmedigüm Tañrıya tapman didüñ **hağdur** sözüñ

Senden artuğ kim kıla Hağğa itā'at Murtažā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 21). [hağdur, -dur]

Şahidim kıldum şahâdet **hağ** Muğammedür Resül

Mu'cizâtiñ âyeti Qur'an iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 7). [hağ,]

Didi medğ eyleyüp ol Hağ saña çün ve'z-zuhâ muğlak

Buña kâdir dilim ancağ ki **hağsın** yâ Resülallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 14). [hağsın, -sın]

Ol fenâ-ender-fenâ qalmaya hergiz nik ü nâm

Mağv olursañ 'aşğa küllî varlığıñ **hağdur** tamâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 8). [hağdur, -dur]

Ey baña nâ-hağ diyenler **hağ-durur** işüm benüm

Biñde bir ta'bîr olunmaz çoğ-durur düşüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 21). [hağ-durur, --dur, -ur]

hağ bilür: Allah biliyor ki.

Mürşid-i kâmil yüzinden seyr idüp dildârını

Hağ bilür kim meyl-i ağıyâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 12). [hağ bilür,]

Dü cihâmñ varını selb eyledüm öñden şoña

Hağ bilür olmaz hicâb Hağğa benüm ebrârlığıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4). [hağ bilür,]

hağ dergâhı: Allah'ın makamı, huzuru.

Kimseler hağ dergâhından qahr-ıla dür olmasun

Anuñ-içün her nefes qalbinden ol hızlân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 15). [hağ dergâhı, -ndan]

Kimseler hağ dergâhından qahr-ıla dür olmasun

Anuñ-içün her nefes qalbinden ol hızlân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 15). [hağ dergâhı, -ndan]

hak gör: Hak olduğunu, doğru olduğunu kabul etmek.

‘Ār ider ‘āriflere baş egüben hak görmege

Daḥl ider daḥḥālî gör nâ-hak yire da‘vâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 9). [hak gör, -meg, -e]

hak hazreti: Hazret-i Allah.

İsterem Hak Hazretinden luṭf-ıla iḥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 5). [hak hazreti, -inden-nden]

İsterem Hak Hazretinden luṭf-ıla iḥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 17). [hak hazreti, -nden]

İsterem Hak Hazretinden luṭf-ıla iḥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 11). [hak hazreti, -inden-nden]

İsterem Hak Hazretinden luṭf-ıla iḥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 23). [hak hazreti, -nden]

İsterem Hak Hazretinden luṭf-ıla iḥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 29). [hak hazreti, -nden]

hak kelâmı: Allah kelamı.

Cehl ü zulmet kaplamışdur müdde‘îniñ qalbini

Hak kelâmı toğrı gelmez geñizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 18). [hak kelâmı,]

hak kıl: Hak, makbul kılma.

‘aşk degül mi hak kılan şer‘i şırâṭ-ı müsteḳîm

Gerçi [kim] vech-i Muḥammedden beri mazḥûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 51). [hak kıl, -an]

hak resüli: Hak peygamberi, Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed (s.a.v.).

Ḥaḵ resūli Faḥr-ı ‘ālem faḵr-ıla faḥr eyledi

Ṭā‘at imiş kişiye bu dünyede ni‘met dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 9). [ḥaḵ resūli,]

ḥaḵ resūli Faḥr-i ‘ālem nūr-ı vāḥid dir saña

Hel etā geldi senüñ şānıñda āyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 3). [ḥaḵ resūli,]

ḥaḵ ta‘ālā: Yüce Allah.

Hey utanmaz niçe bir ğafletdesin bir dem uyan

Ḥaḵ Ta‘ālā emrine fermāndan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 18). [ḥaḵ ta‘ālā,]

Şüret-i cismāniye kılma nazar gir içerü

Ḥaḵ Ta‘ālā öğdügi aḥsen-i insān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6). [ḥaḵ ta‘ālā,]

Ḥaḵ Ta‘ālā mü‘miniñ ḳalbi nazargāhım didi

Pādişāhıñ beytine sen div neye koyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 25). [ḥaḵ ta‘ālā,]

Ḥoş şafādur şan‘atım Allāhu a‘lem kim bugün

Ḥaḵ Ta‘ālā ‘aşkıñıñ bāğında ḥalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6). [ḥaḵ ta‘ālā,]

Göñlümüzde ğayrı şeyden ḳalmadı hergiz beḳā

Ḥaḵ Ta‘ālā sevgüsinden ‘aşḳa mihmānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 16). [ḥaḵ ta‘ālā,]

Ey gönül ‘ahde vefā ḳıl gel beri gel gir yola

Ḥaḵ Ta‘ālā zikrini üns eyle bu cism ü dile (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 2). [ḥaḵ ta‘ālā,]

Şöyle bil kim Ḥaḵ Ta‘ālāñıñ işi yañlış degül

Her ne ḳılsa ibtidā ‘ālimdür intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15). [ḥaḵ ta‘ālā, -nın]

ḥaḵ yolu: Allah'a ulaştıran yol, doğru yol.

Sen meger ‘ömrüni yellere virüp kılduñ hebā

Ḥaḳ yolına zıkr-ile dur andan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 8). [ḥaḳ yolu, -na]

Gerçek erler Ḥaḳ yolında varlığın eyler fenā

Sālikiñ ḳalbinde Ḥaḳdan ğayrıniñ ifnāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 7). [ḥaḳ yolu, -nda]

Eyü ādem olan kişi Ḥaḳ yolında ‘adem gerek

Elif-ile mīmiñ dālñ terkībini silen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9). [ḥaḳ yolu, -nda]

Zāhirimiz pür-fenādur bāṭınıımız pür-beḳā

Biz degülüz Ḥaḳ yolında ğayrı aḥvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 14). [ḥaḳ yolu, -nda]

ḥaḳāyık: Doğru olan asıllar, hakikatler, gerçeklikler.

Şifāu baḥşiniñ evvel ḳadīmī dinilen oldur

Ḥaḳāyık andan olmuşdur ne kim geldi gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 16). [ḥaḳāyık,]

Sinān Ümmî **ḥaḳāyıkda** kim anuñ pertevindendür

Pes ol burhān-ı a ‘lādur anı herdem ḳılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 21). [ḥaḳāyıkda, -da]

Dir Sinān Ümmî **ḥaḳāyıkdur** bize mülk-i beḳā

Ḳulluğa geldük velī ḳul Ḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 13). [ḥaḳāyıkdur, -dur]

Ḥaḳāyıkda beni Allāh yaratdı ‘aşḳ-ıla evvel

Anuñ-çün bile gönderdi ayrılmayam baṭāşımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3). [ḥaḳāyıkda, -da]

Eger benden ḥaber şorsañ **ḥaḳāyık** şehrine vardum

Var anda bir ulu sulṭān senüñle dost-ımiş her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [ḥaḳāyık,]

Gel berü diñle **ḥaḳāyık** iliniñ vaşşāfını

Nice seyrān eylemiş gör ‘ālemiñ eṭrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 1). [ḥaḳāyık,]

Ḥaḳāyık intihāsında idindi kendüye maḥbūb

Habībinden kıılır her şey yazar feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 17). [ḥaḳāyık,]

Sinān Ümmî bugün ğavvāş olup deryā-yı vahdetden

Ḥaḳāyık bahrınıñ dürrin dizer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 74). [ḥaḳāyık,]

Ḥaḳāyıkda kamu insān bu tevḥīdīñ kemālidür

Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 19). [ḥaḳāyıkda, -da]

Gelüp 'irfān diler insān ola zāhir nihān iḥsān

Ki ol nūruñ zıyāsından **ḥaḳāyıklar** kıılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 18). [ḥaḳāyıklar, -lar]

Biz çerāĝı Şāh-ı merdān şem 'asından yandırıp

Anca dillerde **ḥaḳāyık** şehri[niñ] şem 'dāniyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 4). [ḥaḳāyık,]

ḥaḳāyık 'ālemi: Hakikat, sır diyarı.

Ḥaḳāyık 'ālemi oldur kıılır mevcî hezārān biñ

Füyüz eyler ki her cinse bulur feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 15). [ḥaḳāyık 'ālemi,]

ḥaḳāyık ehli: Hakikatli, yalan söylemeyen kimseler.

Ṭoĝrıdur özüm ḥaḳāyık ehliniñ güftārına

Ḥaḳ didüm nā-ḥaḳ dimen göñlümde bir pîç kıalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 11). [ḥaḳāyık ehli, -nin]

ḥaḳāyık iklîmi: Hakikat, sır diyarı.

Ol ḥaḳāyık iklîminde dürr-i bi-hemtā idüm

Mevc-ile geldüm cihāna baña ol kânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 15). [ḥaḳāyık iklîmi, -nde]

Pes andan zāt-ı nūrīde kıılır tevḥīdine ikrār

Ḥaḳāyık iklîmin kıaplar gelür feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 14). [ḥaḳāyık iklîmi, -n]

hakāyık ili: Hakikat, sır diyarı.

Ḥakāyık iliniñ ismin didiler ba'zılar lāhūt

‘Ammā andan ötesidür gelür feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 65). [ḥakāyık ili, -nin]

hakāyık-ı muḥarreb: (Allah'a) yakın kimselerin hakikati, özü.

Didi pes vāḥıdiyyetde ki lā-ilāhe illā Hū

Ḥakāyık-ı muḥarrebler olur feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 32). [ḥakāyık-ı muḥarreb, -ler]

hāke yeksān: Yerle bir olmak || Perişan hale gelmek, mahvolmak.

Şüret-i faḫr ü fenāda ḥāke yeksānuz veli

Sîret-i mülk-i beḳāniñ nūr-ı gevherdānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 9). [ḥāke yeksān, -uz]

Kim ledünni ‘ilminiñ deryāsına ḫalmaḫ diler

Meskenetden baş getirmez **hāke yeksān** añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 20). [ḥāke yeksān,]

Āh-ı firḫatdan olupdur dil fenā-ender-fenā

Ḥalḫ içinde nām u ‘ırzım ḥāke yeksāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 32). [ḥāke yeksān, -dur]

Meskenet bābında gerçi ḥāke yeksānam veli

Cān göziyle baḫ göresin sırr-ı sulḫānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 5). [ḥāke yeksān, -am]

hāke yeksān eyle: Yerle bir etmek || Perişan hale getirmek, mahvetmek.

Bu Sinān Ümmiyi tevḫîd ḥāke yeksān eylemiş

Esdigince bād-ı ‘aşḫiñ yol tozundan bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 29). [ḥāke yeksān eyle, -miş]

hakı: Hakkı için; kutsal kavramlar taşıyan sözcüklerden sonra getirilerek bir arzusunu ifade etmek için kullanılır.

Kaldı şunlar kim yoluñda çâresiz bi-perr ü bāl

Seyyidiñ kurbı **hâkı** fazlıñı burhân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4). [hâkı,]

hâk-i pây: Ayak toprağı.

‘aşk degül mi tälibi bir mürşide kıl eyleyen

Bâb-ı Hâkdan gerçi hâk-i pâyine yüz sürise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 64). [hâk-i pây, -in, -e]

hakikat: Türk tasavvuf düşüncesindeki dört kapı kırk makam inancının dördüncü kapısıdır. İlâhî sırların müşahede edildiği kapıdır.

Hem şerî‘at hem tarikat hem **hakikat** ehliür

Ehl-i vahdet olmayanlar aña ikrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5). [hakikat,]

Hakikatıñ nihâyeti neydüğünü bilmek için

Kodı cânı ‘aklı gönli ‘ilmu’ llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 3). [hakikatıñ,]

Bil şerî‘atla tarikat ma‘nevî ahlâkıdır

Ma‘rifetle yâ **hakikat** ‘aşıkıñ ezvâkıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 18). [hakikat,]

Ma‘rifet şâhibi merdân **hakikat** şâhibi sultân

Meded kıl yâ veliyya’ llâh şefâ‘at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 3). [hakikat,]

hakikat: Doğru olan asıllar, hakikatler, gerçeklikler.

Hakikatıñ kân-ı ‘atâ

Bahr-ı zâtıñ hakkı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 39). [hakikatıñ, -in]

Bu harâb olmuş gönül cân u cihân terk eyleyüp

Ol **hakikat** şem‘ine par par yanan pervânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 24). [hakikat,]

Kendi nefsinin ‘illetin bilmeyen insân degüldür

Hem rûhınıñ **hakikatın** bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2). [hakikatın, -in]

Ümmî Sinân bu tevhîdiñ **hakikatın** söyler yine

İmân-ı tahkik es-selâm bulmayan insân degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 17*). [*hakikatın, -iñ*]

Hamdü li'llâh ol **hakikat** bâğınınñ bâğbânyam

Vahdetiñ envârı gülinden diren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 7*). [*hakikat,]*

Ol **hakikat** iklîminiñ pâdişâhın görse kim

Terk ider mülk-i Süleymân olsa küh-ı Kâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 9*). [*hakikat,]*

Ey Sinân Ümmî bu sırrı sen niçün fâş eyledüñ

Kim ne bilsün ol **hakikat** dürriniñ şarrâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 26*). [*hakikat,]*

Ol **hakikat** bahırınıñ dürrin dökem bâzâra

‘Arif olan söylesün nedür anuñ şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 5*). [*hakikat,]*

Velâyet şâhibi Haydar kerâmet bahrıdur yek-ser

Hakikat sırrına esrâr anı kıldıñ hûş ‘âlî-râh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 30*). [*hakikat,]*

hakikat: Gerçek, bir şeyin doğrusu. II [tas.] Zahirin ardındaki gizli ve örtülü mana, dinî hayatın en yüksek seviyede yaşanarak ilahî sırlara aşına olunması.

Kendü sırrın bilmeyen virmez **hakikatdan** haber

Çünkü bu yolda delilimdür benüm şîr-i Ğafûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 19*). [*hakikatdan, -dan*]

Tevhid-i zât-ı İlâhîdür bizüm varlığımız

Ol **hakikat** bahırına pertâb iden dürdânîyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 20*). [*hakikat,]*

Ol **hakikat** bülbüline diñ beri gelsün beri

Doşt bâğına bâğbânem ğayrıya ben gül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 15*). [*hakikat,]*

Ol **hakikat** bahırınıñ pür-tâb iden mevci benem

‘aşk-ıla geldüm cihâna cisme talaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*). [*hakikat,]*

Ḥaḳīḳat bāğınınḱ bülbüllerin gör

Seyr ider envārı güller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 15).

[ḥaḳīḳat,]

Her kemālîñ lezzetiniñ **ḥaḳīḳatın** anda bulup

Terk idüp ğayrı varlığı keşfu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,

Mısra 7). [ḥaḳīḳatın, -ın]

Zât-ı ḥaḳāyık didüğüm **ḥaḳīḳatıñ** esfelidür

Sırdan öte sır denilen kenzu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,

Mısra 17). [ḥaḳīḳatıñ, -ın]

Biz şerî'atla **ḥaḳīḳat** bahrınıñ ğavvāşıyuz

Gitmedük ḥaḳdur yolumuz ğayrı aḳvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

126, Mısra 5). [ḥaḳīḳat,]

ḥaḳīḳat şāhı: Hakikat sultanı.

Ava şaldı ol ḥaḳīḳat şāhınıñ şehbāzıyam

Avladum bunda şikārım ördek ü ḳaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,

Mısra 5). [ḥaḳīḳat şāhı, -nın]

ḥaḳīḳat yārı: Hakiki, gerçek sevgili.

Yār-ıla biliş olursın terkine ḳatlanmaduñ

Ol **ḥaḳīḳat yārı** terk idüp nice döydüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,

Mısra 8). [ḥaḳīḳat yārı,]

ḥaḳīḳatıñ güllerini yol: Hakikat(Türk tasavvuf düşüncesindeki dört kapı kırk makam inancının dördüncü kapısıdır. İlâhî sırların müşahede edildiği kapıdır.) sırlarını keşfetmek.

Şerî'atı bildim diyen ṯarīḳatı buldum diyen

Ḥaḳīḳatıñ güllerini yolmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,

Mısra 8). [ḥaḳīḳatıñ güllerini yol, -ma, -y, -an]

ḥāk-ile yeksān iden: Yerle bir etmek.

Dilerse **ḥāk-ile yeksān iden** dost

Dilerse luṯf-ıla iḥsān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 3).

[ḥāk-ile yeksān iden, -en]

hāk-ile yeksān kıl: Yerle bir etmek.

Saqla bu gönül sarāyın pādişāhım kıl nazār

Ƙılmasun nefsim çerisi hāk-ile yeksān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 10). [hāk-ile yeksān kıl, -ma, -sun]

hâkim: Hükmeden, buyruğunu yürüten, hâkimiyet kurmuş olan, egemen.

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin yaqdı oda

Saçdılar begler **hâkimler** halka zulmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 20). [hâkimler, -ler]

hakīm: Hikmet sahibi, her şeyi çok iyi bilen, Allah.

Sensin ‘Alīm Evvel İlāh sensin **Hakīm** ol Pādişāh

Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān derde şifā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3). [hakīm,]

hakīmā: Ey hakim olan Allah.

Ey **hakīmā** kim bu derdime kaçan dermān ola

Yā nice bir aqı Sardur qanlı yaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 15). [hakīmā,]

hakīr: Değersiz, aşağı.

Key za ‘İfem kapuña geldüm ğarībem key **hakīr**

Çāresin senden umaram işbu zahmıñ merhemini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3). [hakīr,]

Hayf ola Hāqdan **hakīr** ola mı hergiz necāt

Kim ki sen sultāna Ƙılmadı iṭā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 17). [hakīr,]

hakīr ol: Değersiz ve itibarsız olmak.

Kim ki Hāqkun zikrin oqur

Olmayısar hergiz hakīr (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 22). [hakīr ol, -ma, -y, -ısar]

hakık: "Varlığı ezelden ebede sabit olan, hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimi olan, batıl olmayan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerindedir.

Hakıki sevenleriñ yüzi

Gerçek erleriñ yoludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 11). [hakıki, -ı]

Diliñ **Hakıki** zikr eylese

Ni´metine şükr eylese (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 9). [hakıki, -ı]

Özüñ **Hakıki** fikr eylese

Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 11). [hakıki, -ı]

Yarın cennet kapuları açıla

Hakıkiñ rahmetleri halka saçıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 18).

[hakıkiñ, -iñ]

Kim ki **Hakıkun** zikrin oğur

Olmayısar hergiz hakîr (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 21). [hakıkun, -uñ]

Nefsi **Hakık-ıla** dost olur

Cânı şafâdan mest olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 21). [hakık-ıla, -ıla]

Gerçi vâşıl olduñ sırr-ıla **Hakıka**

Size menzil oldu bu dâr-ı beğâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 5).

[hakıka, -a]

Hakıkiñ fazlı ile halkı toylayan

Hem ma´rifet güllerini yıylayan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 9).

[hakıkiñ, -iñ]

Halkıñ çoğı **hakıki** bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşîb olmaz vaşl-ı zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7). [hakıki, -ı]

Mest ü hayrân ´aşıkıñ yolında kurbân eyle cān

Tut kulağıñ **Hakık** eşiginde nâzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 24). [hakık,]

´Alim ü ´āmil naşîhat ehli olan kişiler

Halkı **Hakıka** da´vet eyler āvâzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 22). [hakıka, -a]

Çevürdüm **Hakka** maḥlûḳdan yüzimi

Tesellî kıldı Haktan buldum envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 23). [hakka, -a]

Halk-ıla daşı **Hakk-ıla** işi

Top idüp başı yola girendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5). [hakk-ıla, -ıla]

Ne gelse başa yimez endîşe

Tevekkül **Hakka** kırup tırandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10). [hakka, -a]

Bulsa bir işin ağıdur yaşın

Top idüp başın **Hakka** irendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 12). [hakka, -a]

Hakka yakın olan kişi çok bilür ellerden işi

Münkir olan evliyânın kerâmetin sihre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5). [hakka, -a]

‘Ayn ‘ayân eyler **Hakki** şin şarâbın şunar sâki

Kâf kanâ‘at kapusunda tırup secde kılan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5). [hakki, -ı]

Gel Hızrete müştâk-ısañ diñle bizüm aḥbârımız

Tehî görme şimdi bizüm **Hakk-ıladur** bâzârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2). [hakk-ıladur, -ıla, -dur]

Hakka yakîn olan kişi terk ider yadı bilişi

Gitdi bizüm yādımızdan bilişimiz ağıyârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 15). [hakka, -a]

Kim ola tevḥîd **hakkan** zâtını zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki luḫ-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [hakkan, -an]

Gün gibi dîzârı şevḳından müşerref oldu cân

Qalmadı zulmet siyâhı **Hakka** vuşlat ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 20). [hakka, -a]

Dü cihânın varını selb eyledüm öñden soña

Hak bilür olmaz hicâb **Hakka** benüm ebrârlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4). [hakka, -a]

Hakki gerçek sevenleriñ ‘aşk odına girenleriñ

Nişanı budur anlarıñ kalbi yanıp şıza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 13). [hakki, -ı]

Devletiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını

‘Uzletiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 1). [hakkiñ, -iñ]

Devletiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını

‘Uzletiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 2). [hakkiñ, -iñ]

Zāhiriñ ğurbetde ise bātınıñ ğurbetdedür

Ğurbetiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 4). [hakkiñ, -iñ]

Aç gözüñ fi ‘l-i Hudādur saña ta ‘lîm itdügüm

Şan‘atıñdan fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 6). [hakkiñ, -iñ]

Fezkürünî ezkürküm gör ne dir Rabbiñ saña

Şoğbetiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 8). [hakkiñ, -iñ]

Kimseden ğavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā

Ġayretiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 10). [hakkiñ, -iñ]

Zāhir ü bātin münevver kıl seni tevĥîd-ile

Zinetiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 12). [hakkiñ, -iñ]

Ba‘zı münkirler tarîkat keşfine olur sebeb

‘İşretiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 14). [hakkiñ, -iñ]

Tāli‘iñ Mürsel Nebî vü evliyā baĥtundadır

Ni‘metiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 16). [hakkiñ, -iñ]

Açma rāziñ degme bir kimseye mahrem olmasun

Sîretiñden fâriğ olma bekle **Hakkuñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 18). [hakkiñ, -iñ]

Uluya ta'zīm idüp küçüye eyle merḥamet

Ḥurmetiñden fāriğ olma bekle **Ḥaḳḳıñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 20). [ḥaḳḳıñ, -ıñ]

Dir Sinān Ümmî gözüñ aç āḥır olmuşdur zamān

Vuşlatıñdan fāriğ olma bekle **Ḥaḳḳıñ** bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 22). [ḥaḳḳıñ, -ıñ]

Ḥaḳḳıñ tevḥīdiniñ zātun şıfātun

Görüñ 'aşḳı nice 'ayān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 15). [ḥaḳḳıñ, -ıñ]

Ḳılmadı **Ḥaḳḳa** tevekkül cāhiliñ gör nefsin

Ḥaml ider kim içmege ol ḳan, müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 9). [ḥaḳḳa, -a]

Görmedigüm Tañrıya ṭapman didüñ ḥaḳdur sözüñ

Senden artuḳ kim ḳıla **Ḥaḳḳa** itā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 22). [ḥaḳḳa, -a]

Ol daḥı Şeyḥ İbrāhīm Elmalıya telḳin eyledi

Ehl-i 'uzlet ehl-i vaḥdet **Ḥaḳḳ-ıla** bāzārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 26). [ḥaḳḳ-ıla, -ıla]

Çün ol **Ḥaḳḳa** yaḳın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki ṭoḳsān biñ kelām ḳılduñ cevābından olup āgāḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 17). [ḥaḳḳa, -a]

'aşḳ degül mi yedi ṭamu nārın iden pür-'azāb

Yaḳısar **Ḥaḳḳa** Nebīye 'aşḳa kim menkür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 26). [ḥaḳḳa, -a]

'aşḳ degül mi nūr-ı cāmi' var iden bil ibtidā

Gerçi **Ḥaḳḳıñ** küñh-i zātu lā-te'ayyün nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 14). [ḥaḳḳıñ, -ıñ]

'aşḳ degül mi kim sekiz cennātu zeyn iden tamām

Gerçi **Ḥaḳḳıñ** ḳullarına raḥmeti meḳşür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 24). [ḥaḳḳıñ, -ıñ]

İşimi şimdi sağlaram ümīdim **Ḥaḳḳa** bağlaram

Meded ḳıl yā veliyya'llāḥ şefā'at yā Resūlallāḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 15). [ḥaḳḳa, -a]

hakık: Doğru, gerçek, hakikat.

Ehl-i küfrün kaç yanından şöbet itme fâriğ ol

Ḥakka bātıldur deyüben ğarazından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 14). [ḥakka, -a]

Kimi cinler kimi dîvler gezüp avlı avın avlar

Kimi **hakkı** bilüp söyler kimi ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 18). [ḥakki, -ı]

Ḥakka bātıl hānesinden geçmeyen ādem nedür

‘Āşıka evtān gerekdür ‘ayn-ı imān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 11). [ḥakka, -a]

hakkı: Hakkı için.

Ey pādişāhım kıl nazar

Vech-i zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 2). [ḥakki, -ı]

Cān vaşlıñı senden umar

Hüsn-i zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 4). [ḥakki, -ı]

Eyleme vaşlıñdan cüdā

Sırr-ı zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 8). [ḥakki, -ı]

Özin yavıķılduķları

Baħr-ı zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 12). [ḥakki, -ı]

‘ālemleri envār iden

Nūr-ı zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 16). [ḥakki, -ı]

Muħammed çıķup mi ‘rāca

Vaşl-ı zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 20). [ḥakki, -ı]

Sır ilinde ‘āriflere

Ḳurb-ı zātūn **hakkı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 24). [ḥakki, -ı]

Cümle dillerde yād olan

İsm-i zātın **ḥaḳḳı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 28). [ḥaḳḳı, -ı]

Var içinde var-zādeniñ

Varı zātın **ḥaḳḳı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 32). [ḥaḳḳı, -ı]

İrdügi sen dildārınıñ

‘aşḳ-ı zātın **ḥaḳḳı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 36). [ḥaḳḳı, -ı]

Ḥaḳīḳatın kân-ı ‘atā

Baḥr-ı zātın **ḥaḳḳı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 40). [ḥaḳḳı, -ı]

Lā-te‘ayyün olan senüñ

Künh-i zātın **ḥaḳḳı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 44). [ḥaḳḳı, -ı]

Maḥrûm eyleme gel anı

‘Ayn-i zātın **ḥaḳḳı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 48). [ḥaḳḳı, -ı]

İlâhî server-i ‘âlem Ḥabîbiñ Muştafâ **ḥaḳḳı**

Yalıñuz ḳoma yoluñda irişdür bizi ol yāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 5). [ḥaḳḳı, -ı]

Cānı biñ olsa fedādur yoluña Ümmî Sinān

Mürvetiñ **ḥaḳḳı** anı ḳılma firāḳat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 50). [ḥaḳḳı, -ı]

ḥaḳḳa git: Öldükten sonra Allah'ın huzuruna çıkmak.

Kim ki Ḥaḳdan geldi Ḥaḳḳa gitmege ‘ār eylemez

Her ne ḳılsa ḥaḳdur işi ğayrı bāzār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 1). [ḥaḳḳa git, -meg, -e]

ḥaḳḳa ir: Allah'a ulaşmak.

Cübbe vü destārı ma‘mūr Ḥaḳḳa irmez lā-cerem

Zāhir ü bātını vîrān olmayınca bil ‘iṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 31). [ḥaḳḳa ir, -mez]

hakka yönüñ döndür: Allah yoluna girmek.

Ƙalbiñ nefsiñ teniñ cāniñ

Döndür Hakkā külli yönüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 34).

[hakka yönüñ döndür,]

hakka'l-yakîn: Kalp ile sezilip bizzat duyulan ve basiretle müşahade olunarak yaşanmak suretiyle hasıl olan bilgi mertebesidir. Hakka'l-yakîn mertebesine ulaşan kimselere ehl-i marifet (marifet sahibi) ve arif denir.

Bilen sensin 'ilme'l-yakîn gören sensin 'ayne'l-yakîn

Bulan sensin **hakka'l-yakîn** baħr-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 18). [hakka'l-yakîn,]

Ĥamdü li'llāh Ĥaħ bugün **hakka'l-yakîndan** açdı rāz

Gördüğü cāniñ ezelden baħduğı seyrānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7). [hakka'l-yakîndan, -dan]

Maħrem-i zāt-ı İlähîsin bugün **hakka'l-yakîn**

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırrıñı bî-gāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 13). [hakka'l-yakîn,]

Mü'miniñ mir'ātu mü'mindür beli **hakka'l-yakîn**

Ol Muħammed Muştafāniñ nūrınıñ ebhāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 25). [hakka'l-yakîn,]

Dört kitābiñ şābiti zāt-ı Hūdūr **hakka'l-yakîn**

Ey bu tevħîdden ĥabersiz gey şaħın olma ki dūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 17). [hakka'l-yakîn,]

Evlüyā bābındadır 'ilme'l-yakîn **hakka'l-yakîn**

Muştafā sırrından alur dersini miħmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 13). [hakka'l-yakîn,]

Dir Sinān Ümmî bize 'ayne'l-yakîn **hakka'l-yakîn**

Sır ilinde sırrıla seyrānımız tevħîd-i ĥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 13). [hakka'l-yakîn,]

İns ü cinni yaradup Ĥaħ kendüye tã'at içün

Şöyle bil **hakka'l-yakîndan** tã'atım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 8). [hakka'l-yakîndan, -dan]

‘Ārifiñ nuṭkı hüve’l-ḥaḳdur belī **ḥaḳḳa’l-yaḳīn**

Cānı ḳurbān eylesün çün böyle erkān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 17*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīn,]*

Dört kitābıñ ma’nisin keşf eyledük **ḥaḳḳa’l-yaḳīn**

Şun‘umuz ol kār-ı Ḥaḳdur keşfimiz ol ḥān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 11*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīn,]*

‘Āşıḳa **ḥaḳḳa’l-yaḳīndan** görünür tevḥīd-i zāt

Sālike seyrān gerekdür ḥūr u ğilmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 3*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīndan, -dan]*

‘Ārifiñ nuṭḳını **ḥaḳḳa’l-yaḳīndan**

Görüñ ‘aşḳı nice ‘irfān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 17*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīndan, -dan]*

Kim şehīd olmaḳ diler **ḥaḳḳa’l-yaḳīn** ‘ār eylemez

Arayup bulur cihānda Kerbelā meydānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 11*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīn,]*

Senden irdi ‘ārife ‘ayne’l-yaḳīn **ḥaḳḳa’l-yaḳīn**

Evliyālar serveri şāḥib-emānet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 9*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīn,]*

ḥaḳḳa’l-yaḳīn oku: *Sadece marifet ehlinin ulaşabildiği tecrübî ve kalbî bilgiye ulaşmaya çalışmak.*

Küntü kenziñ mazharı sırrından alsun dersini

Oḳuyup ḥaḳḳa’l-yaḳīn āyāt-ı Ḳur’ān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 16*). [*ḥaḳḳa’l-yaḳīn oku, -y, -up]*

ḥaḳḳı: *Hakkı için; kutsal kavramlar taşıyan sözcüklerden sonra getirilerek bir arzusunun ifade etmek için kullanılır.*

Allāh bizi dūr eyleme

Ki ‘izzīñ celālīñ **Ḥaḳḳı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 2*). [*ḥaḳḳı,]*

Yerimizi nār eyleme

Ol nūr-ı cemālīñ **Ḥaḳḳı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 4*). [*ḥaḳḳı,]*

Luṭf eyle rahmet ḳıl baña

Kendi zü’l-me’ālīñ **Ḥaḳḳı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 8*).

[*ḥaḳḳı,]*

Virdigiñ kudret eliñden

Maḥlûka nevâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 12). [hakki,]

Cân gözi-y-le seyrân

İden ‘aşkıñda ḥayâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 16).

[hakki,]

Zâtıñda bizi var eyle

Birsin bî-zevâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 20). [hakki,]

‘Ârifleriñ el kıatmayan

Hikmet-i kemâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 24).

[hakki,]

Ḥabîbiñ kurb-ı zâtıñda

Vuşlat-ı vişâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 28). [hakki,]

Cebrâ’iliñ indürdigi

Göklerden inzâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 32). [hakki,

]

‘âleme şâh olanlarıñ

Geydükleri şâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 36). [hakki,]

Ki bir daḥı sencileyin

Yoğ olan emşâliñ **hakki** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 40).

[hakki,]

İrişen olur bî-vücüd

Sırıñda aḥvâliñ **HAKKI** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 44). [hakki,]

hakki-ı kelîmü’ llâh-ı tûr: Tur dağında indirilen ayetlerin hakkı için.

Evliyânıñ nuṭqına çün lâ diyenlerdür şakî

Rehberi Fir‘avn olur **hakki-ı Kelîmü’ llâh-ı Tûr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

30, Mısra 16). [hakki-ı kelîmü’ llâh-ı tûr,]

hakki-çün: Hakkı için.

Çalabıñ başı **hakki-çün**

Göziniñ yaşı **hakki-çün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 17). [hakki-

çün,]

Çalabıñ başı **hakkı-çün**

Göziniñ yaşı **hakkı-çün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 18). [hakkı-çün,]

İçi vü daşı **hakkı-çün**

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 19). [hakkı-çün,]

Sinān Ümmî umar senden ki zātıñ **hakkı-çün** yā Rab

Senüñ dîvānıña irsem diyem yā Hū tıram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33). [hakkı-çün,]

hakkıñ yolu: Sonunda Allah'ın rızasına ulaşılan yol.

Ey gönül toğrı git Hakkıñ yolına

Erenleriñ çığırından çıkma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 1).
[hakkıñ yolu, -n, -a]

hakkında: Üzerine, için, husûsunda, dâir, müteallik.

Nâzil oldı çün anuñ **hakkında** Hakkdan hel etā

Noğtavî dirler aña iren olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 21). [hakkında,]

hâl: Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum.

Muğarreb eyler adını

Hâl-ile ehlu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 24). [hâl-ile, -ile]

Bu ayrılık bir 'acāyib **hâlimiş**

Bunda gelen uğrar ulu yolımuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 13).
[hâlimiş, -miş]

Ümmî Sinānıñ **hâlini**

Ahmede irgür elini (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 33). [hâlini, -i, -(n)i]

İrgürdi gönül evine

Hâl-ıla 'azîzüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 8). [hâl-ıla, --ıla]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ **hâli**

Gâh ğama uğradur yolu (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 21). [hâli, -i]

Hâl-ile cümle hicâbı

Geçerler Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 31). [hâl-ile, -ile]

Ġayrı kime ‘arz ideyüm **hâlimi**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 3). [hâlimi, -im, -i]

Yoluma yoldaşlar eyle

Hâlime hâldaşlar eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 14). [hâlime, -im, -e]

Gerçek erleriñ **hâlidur** gideniñ uğrar yoludur

Cümle ‘äleme ʔoludur hüsn-i zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9). [hâlidur, -i, -dur]

‘Aşkıñ **hâlin** şorarsañ tevḥīdiñ ḥammârıdur

Nüş ider ‘aşkıñ şarâbın dü cihândan farıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1). [hâlin, -in]

Sırrına **hâlen** tecellî eylemiş ol pâdişâh

Ehl-i vahdet ehl-i vuşlat zevkıñıñ ra‘nâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 3). [hâlen, -en]

Ḥvâceniñ şalı öñünce yilişirler ḥvâceler

Nâzıla ten besleyen baĝ noldı **hâliñ** ʔandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8). [hâliñ, -in]

Gizlidür **hâli** ʔoĝrıdur yolu

Baĝçesi güli tâze ʔurandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3). [hâli, -i]

Gördücegüm söyleyeyin ‘aceblemeñ **hâlim** bilen

Zâhir bâḥın fenâ bulan sır iline sultân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 5). [hâlim, -im]

Bu Sinân Ümmî’i siz câhil ü nâdân añlamañ

Halk-ı ‘âlem **hâline** ‘âlimdür izḥâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 22). [hâline, -i, -n, -e, -]

Muhtaşar elfâz-ı ma‘nâdan bu ‘âlem halkınıñ

Hâlini fâş eylesem ben illâ Settâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 20). [hâlini, -i, -(n)i]

Gel berü ey ma‘nî baħrından kılan mevc-ile cüş

Nicedür **hâli** cihâniñ bir tefekkür eyle hûş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 2). [hâli, -i]

Halk-ı ‘âlem **hâline** aldanmağıl

Saňa maṭlûb olmayısar bir kumaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5). [hâline, -i, -ne]

Gör vücûduñ **hâlini** sen kıılma âfâka nazar

Ķankıdur ğâlib ü mağlûb u yemîn ü hem şimâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 11). [hâlini, -i, -n, -i]

Dilimde söylenen aħbâr **hâlimde** keşf olan esrâr

Saňa ma‘lûm idem anı dü ‘âlemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7). [hâlimde, -im, -de]

Ķün dürişdüñ râh içinde kılmaduñ ey Hâk revâ

İstedüm bir **hâle** hâldaş yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24). [hâle, -e]

Ey bu derde uğrayup **hâlim** bilenden bir kışi

Virmedüñ yâ Rab baña kim derdime dermân şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [hâlim, -im]

Yâ İlahî sen bilürsin **hâlimi** ey Pâdişâh

Senden olmazsa ‘inâyet ğayrı kime yalvaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 13). [hâlimi, -im, -i]

Nefsim degül söyledüğüm rûħum **hâlıdur** didüğüm

Bunda gelüp uğradüğüm ol şâhımıñ fermânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 23). [hâlıdur, -ı, -dur]

Şimdiki **hâlimden** haber şoranlara budur sözüm

Ṭalibleriñdür hânesi ‘ummân-ı ‘aşkıñ kânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 21). [hâlimden, -im, -den]

Hâlime yâr olmayan vâkıf degül esrârıma

‘aşk-ıla kim yâr olursa ta‘lim-i râz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 11). [hâlime, -im, -e]

Ehl-i hālîñ haberidür ehl-i kâle ni‘met olan

Men **hāl-ıla** h^von ehlini toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 12). [hāl-ıla, --ıla]

Bu gün kendi **hâlin** bilen oldur varup menzil alan

İle baqup yolda kalan yol erine göze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5). [hâlin, -in]

Mürşide gönül vermeyen meydâna toğrı girmeyen

Hâlin anda göre yarın bugün bunda bize tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12). [hâlin, -i, -n]

Dilde zikriñ **hâlde** fikriñ cânıma virdi ziyâ

Hüsnuñ envârından âhar mâh-ı tâbân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 19). [hâlde, -de]

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez **hâlimiz**

Meger ol Hâk bildire kim cânlara cânam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 13). [hâlimiz, -imiz]

Karârı qalmadı cânıñ ledünnî ‘ilminiñ zevkın

Tuyaldan böyledür **hâlim** cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 6). [hâlim, -im]

‘Aciz kaldum neyleyem **hâlim** kime söyleyem

Yâ Rabbi sen merhâmet leşkeriñ şalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 7). [hâlim, -im]

Bu sırra irdüğüm **hâlim** şorarsañ

Baş kodum bir zamân yollar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 19). [hâlim, -im]

Berü gel nefsiñi bilmek dilersen

Nedür göstereyin **hâller** içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 4). [hâller, -ler]

Halk-ı ‘âlem **hâlin** bizden şorarsañ

Düşdiler ‘aşıkâ zann u gümäna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 19). [hâlin, -in]

Gel beri sır-ı kerâmet isteyen **hâl** üstine

Bize Hâkdan gör ne ‘izzet açılır fâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 1). [hâl,]

Ey dirîgâ ol vişâle irmeyeniñ **hâline**

Bu Sinân Ümmî anuñ-çün gâhi döker yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 21*). [*hâline, -i, -ne*]

Faķiriñ **hâlin** şorarsañ pür-şikâyet Tañrıdan

Hırş-ı nefsiñ iğvâsı-y-la şeytân almış şabrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 5*). [*hâlin, -in*]

Ey gönül baķ kâ'inâta gör cihâniñ **hâlini**

Âhır olmuşdur zamâniñ va'desi gözle bunı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 1*). [*hâlini, -i, -n, -i*]

Fezkürünî ol dün ü gün dürişügör derd-ile

Hâl içinde hem-dem-i Seyyid-i Muhtâr ol yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 8*). [*hâl,]*

Gör ene'l-haķ menzilinî Manşür-ı Bağdâd gibi

Merd iseñ bu **hâl** içinde sırr-ı ber-dâr ol yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 16*). [*hâl,]*

Bilürsin kim haķâmuz çok 'inâyet eylegil ey Hâķ

Çü sensin Fâ'il-i muṭlaķ ki hergiz gayrı **hâl** olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44*). [*hâl,]*

Halk-ı 'âlem **hâliniñ** her biriniñ var bir işi

Rüz u leylî her dem işim ben direm yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 17*). [*hâliniñ, -i, -nin*]

Kimse bilmez **hâlimi** ben ağlamaķdur güldüğüm

Hiç bilür misin ne iķlîmdür benüm bu geldüğüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 11*). [*hâlimi, -im, -i*]

hâl bil: *Halden anlamak.*

Menüm derdime bir kişi

Düşüp hâlim bilmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 16*). [*hâl bil, -im, -me, -y, -em-me, -y, -em*]

hâl eyle: *Hâle getirmek. Yapmak, etmek, bir durumda olmak.*

Eger ķâl olsa hâl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalâdur ni'met-i 'aşķa umarsa kim bu aşımдан (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7*). [*hâl eyle, -r*]

hāl ol: Bir durumun ortaya çıkması.

Ḥudāvendā Ḥudāvendā hemān fazlıñ ola cānda

Kim zīrā Ümmī Sinānda ḥavāşş-ı ḥāşşı ḥāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 54). [ḥāl ol, -maz]

hāl ol: Hal olmak, durum ortaya çıkmak.

Zehī evvelsin ey Hādī viresin cümle murādı

Senüñdür kayğu vü şādī aña bir gayri ḥāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 6). [ḥāl ol, -maz]

halāl: Helal, sakıncası olmayan.

Gelecek cezb-i Rabbānī **ḥalāldur** ‘aşıkıñ kanı

Virür dost yolına cānı kurbānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
74, Mısra 5). [ḥalāldur, -dur]

halāl-ender-ḥalāl: Helal içinde helal; çokça helal olma.

Öldürürse ‘aşk beni kânım **ḥalāl-ender-ḥalāl**

Geçmezem dildārıñ ‘aşkından cāna olsun vedā’ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 29). [ḥalāl-ender-ḥalāl,]

halāş bul: Kurtulmak, azat olmak.

Bunda vü anda belādan bulmadı hergiz ḥalāş

Her kim İblisiñ yolına uğrayup ayak başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14,
Mısra 5). [ḥalāş bul, -ma, -dı]

Ey Sinān Ümmī bunuñ fitnelerinden kim ḥalāş

Buldısa var tapusunda ol seni sen aña қоş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 26). [ḥalāş bul, -dı, -sa]

halāş bul: Kurtuluş bulmak.

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı kimse ḥalās

Ey Sinān Ümmī düşegör bir yüzi ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 17). [ḥalās bul, -ma, -dı]

Mümkir olan Һazretiňe bulmayısardur Һalāş

Saňa āmennā diyen buldı selāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 15). [Һalāş bul, -ma, -y, -ısar, -dur]

‘aşka hem-rāh olmayanlar bulmayısardur Һalāş

Len terānî perdesinden Mūsî’i gör tūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 3). [Һalāş bul, -ma, -y, -ısar, -dur]

Һalāş eyle: Kurtarmak.

Zulmet-i nefsiň hiçābından beni eyle Һalāş

BerzaҺ ilinde hemişe gül ü reyҺān eyleseň (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 11). [Һalāş eyle,]

Deryāyı varlıqdan **Һalāş eyle** anuň ‘aşqına kim

Baṭn-ı balıqda zıkr iden Yūnus Resūlullāh içün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 9). [Һalāş eyle,]

Bu nefsim zulmeti çoqdan beni dūr eyledi Һaқdan

Һalāş eyle bu duzaқdan elim tūt düşdüm ayaқdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 6). [Һalāş eyle,]

Һalāş it: Kurtarmak.

Bende benlik Һalmadı hep cümlesi Һıldı firār

Bu göñül mülkin Һalāş itdi yudı ‘ār nāmusın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 6). [Һalāş it, -di]

Һalāş it: Bırakmak, kurtulmak.

Қo benligi bende oluban bendi **Һalāş it**

Şayd eyleye bendesini ol bende-i Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5). [Һalāş it,]

Һalāş ol: 1. Kurtulmak.

Geçüp envār u esrārı

Һalāş oldu mu ‘ammādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 12). [Һalāş ol, -di]

Hergiz bu miḥnet-ḥānede ğamdan ḥalāş olmaz gönül

Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevk u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 5). [ḥalāş ol, -maz]

Ḥalāş olup geçer ğamdan düşerse bir kişi ‘aşka

İçer ol cām-ı vuşlatdan yār olursa başı ‘aşka (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 17). [ḥalāş ol, -up]

ḥāldaş: Aynı halde olan, karşısındakinin halinden anlayan kimse.

Çün dürişdüm rāh içinde kılmaduñ ey Ḥaḳ revā

İstedüm bir ḥāle **ḥāldaş** yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24). [ḥāldaş,]

ḥālet-i nez’: Can çekişme hali, ölüm anı.

Fānī dil tesbīhi kıoya ḥālet-i nez’ inde bil

Hem gerekdür ol zamānda bir derūnī dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 3). [ḥālet-i nez’,]

ḥalife koy: Halife yapmak, kendisinden sonra yerine gelecek olan kişiyi tayin etmek.

Oğlını ḥalife kıoyan yirine

Efendim Mazḥarī Sultān kıandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 15). [ḥalife kıoy, -an]

ḥālik: Halk eden, yaratan, yaratıcı olan Allah.

Girmez anuñ sem’ine hiç kimseniñ efsānesi

Cān kıulağından gelen ol **Ḥālikuñ** güftārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4). [ḥālikiñ, -ın]

On sekiz biñ ‘ālemiñ sen **Ḥālikısın** bī-gümān

Şüretim insān yaratduñ cümleden nuşret budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 13). [ḥālikısın, -ı, -sın]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsī cümle ‘ālem **Ḥālikuñ**

Ey seḥāvet ehliyem diyen nevāliñ kıandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3). [ḥālikiñ, -ın]

Ey Hudāyā senden artuḡ **Hālīkım** yoḡ bī-gümān

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zamīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 11*). [*hālīkım, -ım*]

Bil saña lāyık olan ol **Hālīka** ḡamd ü senā

Cümleyi andan bilüben şıdḡ u ikrār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5*). [*hālīka, -a*]

Şad hezārān şükr ü minnet **Hālīk** u Yezdānıma

Gönlüme kıldı binā ḡubbuñ ‘imāret Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 45*). [*hālīk,]*

Māye evvel Muştafāya **Hālīkūñ** iḡsānidur

Cibri’ il itdi edā çün-kim ezelden cānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 1*). [*hālīkūñ, -ın*]

Ol daḡı bil ḡVāce-i Dāvūda telḡin eyledi

Anuñ-içün cānı başı **Hālīkūñ** fermānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 10*). [*hālīkūñ, -ın*]

‘aşḡ degül mi nūr-ı cāmi’ den kılan ‘arşı binā

Gerçi **Hālīk** ḡudretinden şāni’ mestūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 16*). [*hālīk,]*

‘aşḡ degül mi her Nebīden gösteren bir mu’ cizāt

Gerçi **Hālīk** ḡılḡatında ḡābiliyyet ḡor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 62*). [*hālīk,]*

‘aşḡ degül mi aşl-ı ebrār u muḡarreb ḡayrı nās

Küllü şey’ hep ḡāḡatınca **Hālīka** meşḡūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34*). [*hālīka, -a*]

‘aşḡ degül mi bu Sinān Ümmīyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i ḡāş-ıla ol **Hālīka** mezkūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 80*). [*hālīka, -a*]

hālīk-ı arz u semā: Yerin ve göḡün yaratıcısı olan Allah.

Ey Kerīma’ llāḡ ḡuddūsü’ s-selām

V’ ey Raḡīm ü **Hālīk-ı arz u semā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 6*).
[*hālīk-ı arz u semā,]*

hālīk-ı yezdān: Halik, yaratıcı olan Allah.

Hikmeti vü kudreti çok Hâlik-ı Yezdânımıñ

Münkiriñ kalbinde lâsı mü' miniñ illâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 19). [hâlik-ı yezdân, -ım, -ın]

hâlikıyyet: Halk etme, yaratma.

Didi çün **hâlikıyyetde** ki lâ-ilâhe illâ Hû

Pes ebrâr-ı haķâyıklar olur feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 33). [hâlikıyyetde, -de]

halil: Sadık, gerçek dost. Hz. İbrahim kastedilmiştir.

Ey keremler kânı ğanî Celilim

İbrâhîme didüñ dostum **Halilim** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 10). [halilim, -im]

Ger **Halil** olmak dilersen beklet hizmet kapusın

Ķara tonlu Ka'be' i yapan Halilullâha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3). [halil,]

Emriñe fermândur senüñ kün fe-kân

Nârı **Halile** gülzâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10). [halile, -e]

halilullâh: Allah'ın dostu II Hazret-i İbrahim peygamber.

Ger Halil olmak dilersen beklet hizmet kapusın

Ķara tonlu Ka'be' i yapan **Halilullâha** baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4). [halilullâha, -a]

Firķat nârı-y-la cânların göyündürme ey Pâdişâh

Göster zâtuñ gülzârını dostuñ **Halilullâh** için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 14). [halilullâh,]

hâlin bilmez ol: (Aşktan) kim olduğunu unutmak.

Kim ki bula 'aşkıñ

Yolın kimse bilmez olur hâlin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 22). [hâlin bilmez ol, -ur]

hâlince: Durumuna göre, vaziyetince.

Bu üç nev'-i ḥaḳīḳatlar olupdur vechine maḫhar

Velākin cümle **ḥālince** alur feyż-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 36). [ḥālince,]

ḥāliñe meskenet bağla: Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme, gerçek zengin Allah olduğunun ve kulun O'na karşı mutlak bir ihtiyaç içinde bulunduğunun şuûrunda olma.

Var **ḥāliñe meskenet bağla** öziñe kıl sükût

Kimsenüñ 'aybın yüzine urma settār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 3). [ḥāliñe meskenet bağla,]

ḥāliñe var: Kendi işine bakmak.

Münkir yüri var ḥāliñe

Diken döşeme yoluña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 21). [ḥāliñe var,]

ḥāliš: Sahte olmayan, safi, temiz.

Sinān Ümmî bugün faẓlıñ ḳapusında durup ağlar

Senüñdür ḳancaru gitsün eger **ḥāliš** eger ḳulmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [ḥāliš,]

Ḥāş-ıla ḥāş olmağa **ḥāliš** ere irmek gerek

Girüben seyrān idesin ḳalbi 'arşu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 15). [ḥāliš,]

Ḥaḳdan uṭan **ḥāliš** 'amel ḳılagör

Ol bāzārda zerḳ u riyā şaṭılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5). [ḥāliš,]

ḥāliš ol: İçten ve samimi olmak.

Yokdur Sinān Ümmî gibi gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti ḥāliš olmağın yardımcısı ol Ḥān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 18). [ḥāliš ol, -mag, -ın]

ḥalk: Halk, ahali, insanlar.

Ey cümle **halkıñ** maqşüdi

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 1*). [*halkıñ, -iñ*]

Yarın cennet kapuları açıla

Hakıñ rahmetleri **halka** şaçıla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 18*). [*halka, -a*]

Hakıñ fazlı ile **halkı** toylayan

Hem ma'rifet güllerini yıylayan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 9*). [*halkı, -ı*]

Halkıñ çoğı hakı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşib olmaz vaşl-ı zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 7*). [*halkıñ, -ın*]

Halk içinde adımız derviş ü şüfi ehl-i dil

İllā meger ehl içinde olmuşuz kim bî-başār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9*). [*halk,]*

'Alim ü 'āmil naşihat ehli olan kişiler

Halkı Hakka da'vet eyler āvāzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 22*). [*halkı, -ı*]

Halk-ıla daşı Hak-ıla işi

Top idüp başı yola girendür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5*). [*halk-ıla, --ıla*]

Kim ki **halka** döner yüzün dūr ider ol Hakdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin görmez yolu tuman olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 11*). [*halka, -a*]

Şerikiñ yok naziriñ yok velākin **halka** fazlıñ çok

Hisābı haddi hergiz yok şayılmaz nitekim yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15*). [*halka, -a*]

Zihī sultān-ı merdāne getürdi **halkı** meydāna

Saña tesbīh ider eşyā eger dillü eger dilsüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3*). [*halkı, -ı*]

Muhtaşar elfāz-ı ma'nādan bu 'ālem **halkınıñ**

Hālini fāş eylesem ben illā Settār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 19*). [*halkınıñ, -ı, -nın*]

Kim ola kim evliyādan **halka** ol burhān ola

Pes olan sensin senüñdür çün delil-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 13). [halka, -a]

Halk içinde ehl-i 'ırzam deyü ğaybet gözledüñ

Hak katında niçün 'ırzım hıl'atın şoyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 17). [halk,]

Āh-ı firqatdan olupdur dil fenā-ender-fenā

Halk içinde nām u 'ırzım hāke yeksāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 32). [halk,]

Yaratmazdan kamu **halkı** eķālīm-i haķāyıkda

Habîbim Muşafā nürin getürdüm önce burhānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9). [halkı, -ı]

Kim eydür uşludur kim eydür delü

Halka seyrān oldum 'aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10). [halka, -a]

Sürilüp 'ālemiñ **halkı** derile maşşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 19). [halkı, -ı]

Dîzārîñ zevkîniñ sırrı bulunmaz iki 'ālemde

Ki cennet **halkını** görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32). [halkını, -ın, -ı]

Pādişāhlar dürdi 'adliñ defterin yakdı oda

Saçdılar begler hākimler **halka** zulmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 20). [halka, -a]

Hayrān olan ezelden ayık olmaz tā ebed

Yaşşılarıñ Yaşşısı **halka** ne yaman deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 16). [halka, -a]

Eger insān eger hayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ğayrıdan ey Cān kamu **halka** Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20). [halka, -a]

halk ol-: Yaratılmak, var olmak, meydana gelmek.

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle hâlk olan maḥlûk

Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü dîv ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 5). [hâlk ol, -an]

Didi Hâk şānıña lev lāk senüñ-çün hâlk olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsî hâk ü berr ü baḥr ü şems ü mäh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 3). [hâlk ol, -up]

hâlk-ı ‘âlem: Dünya halkı, herkes.

Bu Sinān Ümmî’i siz cāhil ü nādān añlamañ

Hâlk-ı ‘âlem ḥāline ‘ālimdür izhār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 22). [hâlk-ı ‘âlem,]

Hâlk-ı ‘âlem ḥālin bizden şorarsañ

Düşdiler ‘aşıka ḡann u gümäna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 19).
[hâlk-ı ‘âlem,]

Hâlk-ı ‘âlem ḥāliniñ her biriniñ var bir işi

Rüz u leylî her dem işim ben direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 17). [hâlk-ı ‘âlem,]

‘aşk degül mi ‘aşıkı hem sırr-ıla sulṡān iden

Gerçi **hâlk-ı ‘âlem** içre ‘āciz ü maḡhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 78). [hâlk-ı ‘âlem,]

Hâlk-ı ‘âlem ḥāline aldanmağıl

Sañā maṡlûb olmayısar bir ḡumaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 5).
[hâlk-ı ‘âlem,]

ḡallāc: Ene'l-hak "Ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü
mutasavvuf.

Ben yārıma cān virmege na‘ra urup **ḡallāc-ıla**

Çaldum ene'l-Hak nevbetin Maşşür ile dārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 87, Mısra 25). [ḡallāc-ıla, -ıla]

ḡalvet: Günahdan korunmak ve daha iyi ibadet edebilmek amacıyla ıssız yerlerde
yaşamayı tercih etme, nefsi terbiye etmeye yönelik ameller.

Hoş şafâdur şan'atım Allāhu a'lem kim bugün
Haḡ Ta'ālā 'aşkıniñ bāğında **ḡalvet** ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 6*). [*ḡalvet,]*

ḡalvet sür: *Yalnız kalıp, تنها bir köşeye çekilmek.*

Ef'ālimiñ esrārıdur söyledigim añlayana
Yedi biñ yıl ḡalvet süren ḡandildeki nürda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10*). [*ḡalvet sür, -en]*

ḡalveti muḡammed: *Şeyh Ahi Muhammed (ö. 780/1378).*

Ol daḡı ḡalveti Muḡammede telḡin eyledi
Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra irmek şānıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 35*). [*ḡalveti muḡammed, -e]*

ḡalveti pîr 'ömer: *Şeyh Ömer Halveti (ö.800/1397).*

Ol daḡı ḡalveti Pîr 'Ömere telḡin eyledi
Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla miḡmānıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 37*). [*ḡalveti pîr 'ömer, -e]*

ḡamd: *Kulun Allah'ın yüceliğini, sonsuz lutuf ve ihsanı karşısında yaratanına minnet ve şükran duygularını bildirmesi.*

Bil saña lāyık olan ol ḡālîḡa **ḡamd** ü şenā
Cümleyi andan bilüben şıdḡ u ikrār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5*). [*ḡamd,]*

ḡamdü li'llāh: *Allah'a hamd olsun.*

Āyet-i Raḡmāna uyduḡ **ḡamdü li'llāh** çok şükür
Ten ü dilden cān u dilden zıkr olan Sübḡānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 15*). [*ḡamdü li'llāh,]*
Cān Yūsufın cāha ḡoydum bir zamān zār eyledüm
ḡamdü li'llāh ḡulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8*). [*ḡamdü li'llāh,]*

‘aşka fermān olduğumdan **ḥamdü li’llāh** çok şükür

Baḥr-ı zāta maḥrem oldum ḳalmadı aġyārılıġım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 13*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ey bize ta’n eyleyen gör merd-i meydānam bugün

Ḥamdü li’llāh çok şükür hem kāmīl insānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 2*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li’llāh çok şükür maḳşūduma irdüm bugün

Bī-niṣān u lā-mekān pinhāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 9*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Añladuġ manşüb-ı dūnyā bāġ-ı āteşdür şedīd

Ḥamdü li’llāh ḳonmaduġ ol bend-i aġlāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 8*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li’llāh ol ḥaḳīḳat bāġınıñ bāġbānyam

Vaḥdetiñ envārı gülinden diren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 7*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li’llāh Ḥaḳ bugün ḥaḳḳa’l-yaḳīndan açdı rāz

Gördüġi cāniñ ezelden baġduġı seyrānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li’llāh çok şükür iḥsānına yoġdur ‘aded

Şākiriñ ḳalbinde her dem şükr ider Mevlāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 17*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḳalb içinde bulduġum [hep] evliyāniñ sırrıdur

Ḥamdü li’llāh çok şükür hem Muştafāniñ nūrıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li’llāh çok şükür toġdı sa’ādet şems ü māh

Bir ḳula ḳılsa hidāyet dā’imā naşrānīdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 11*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Kā’ināta gelmişem bir gelmeyeydüm bir daḥı

Ḥamdü li’llāh zātuñı zıkr eylerem fırsat budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li’llāh çok şükürler zikrimiz tevḥīd-i ḥāş

Ḥamdü li’llāh çok şükürler fikrimiz tevḥīd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2*). [*ḥamdü li’llāh,]*

Ḥamdü li'llāh çok şükürler zikrimiz tevḥīd-i ḥāş

Ḥamdü li'llāh çok şükürler fikrimiz tevḥīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1). [ḥamdü li'llāh,]

ḥamīr: Hamur; unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmağa

Key şaķın ekşidürsin ğāfil olma **ḥamīri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 10). [ḥamīri, -i]

ḥaml id: Yüklenmek, taşımak.

Ḳılmadı Ḥaķķa tevekkül cāhiliñ gör nefisini

Ḥaml ider kim içmege ol ḳan, müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 10). [ḥaml id, -er]

ḥammām: Hamam, sıcak kaplıca.

Anuñ zikri beni külḥān idelden

Yunur 'aşıķlara cānım **ḥammāmdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 20). [ḥammāmdur, -dur]

Leylek binā yapmağa cem' eylemiş çamırı

Ḳurna düzer ḳabaķdan **ḥammāmcılık** zamīri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 2). [ḥammāmcılık, -cı, -lık]

ḥammār: (Tevhid şarabı) yapan ve satan kimse.

'Āşıķıñ ḥālin şorarsañ tevḥīdiñ **ḥammārıdur**

Nüş ider 'aşıķıñ şarābın dü cihāndan farıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1). [ḥammārıdur, -ı, -dur]

ḥammār ol: Şarap yapıp satmak.

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ḥammār olan

Tā ebed ayuķ degüldür mest ü ḥayrān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 21). [ḥammār ol, -an]

Meydān-ı 'aşıķıñ meyiniñ kār-ḥānesidür ḳurduğum

'aşıķıñ şarābından içüp ḥammār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 14). [ḥammār ol, -ur, -sa, -n]

ḥamr: İçki olup sarhoşluk veren şey || aşk şarabı.

Cām-ı vuşlat şerbetin nūş eyleyenden al ḥaber

Ehl-i vaḥdet **ḥamrınıñ** dükkānı ‘aşku’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 10). [ḥamrınıñ, -ı, -nın]

ḥān: Padişâh, sultân; sevgili, Allah.

Kimdür ol **ḥānıñ** yolında var varından vaz gelen

‘aşkına fermān olan ferdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7). [ḥānıñ, -ın]

Var varından geçmeden ol **ḥān** ele girsin mi

Derd ü belâ çekmeden āsān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 1). [ḥān,]

Dir Sinān Ümmî ḥaḳāyıkdur bize mülk-i beḳā

Ḳulluğa geldük velî ḳul **Ḥānı** gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 14). [ḥānı, -ı]

Yedi iḳlīm dōrt köşeniñ **ḥānıyam**

Görün ‘aşkı nice sultān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 27). [ḥānıyam, -ı, -y, -am]

Nefsine fermān olup cān iḳlīmın eyler ḥarāb

Lā diyüp illā dimez ol **ḥān** müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14). [ḥān,]

Ol daḥı Zāhid-i İbrāhīme telḳīn eyledi

Anuñ-içün zāhir ü bāḥın ḫarīḳat **ḥānıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 34). [ḥānıdur, -ı, -dur]

Yoḳdur Sinān Ümmî gibi gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti ḥālîş olmağın yardımcısı ol **Ḥān** olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 18). [ḥān,]

‘aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Ḥükmi fāş kendü nihān ol **Ḥānı** gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [ḥānı, -ı]

Padişâh-ı Lā-yezālîñ şem ‘ine pervāneyem

‘aşka fermān olduğumdan yine ol **ḥānım** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 20). [ḥānım, -ım]

Şan'atımıñ zerresinden cümle 'âlem oldu var

Hikmet-ile külli şey'i var iden ol **Hân** menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4*). [*hân,]*

Ben irişince ol **Hâna** küllî varum oldu fenâ

İsmâ'ilem kıydum câna qurbâniyam qurbâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11*). [*hâna, -a]*

Şerîkim yok nazîrim yok Ehad Ferdim vezîrim yok

Bi-küllî işbu mevcûdât te'avvüz kılduğı **hânam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 32*). [*hânam, -am]*

İresin kâmil insâna qoyasın başı meydâna

Gerek kim kıyasın câna ola kim bulına ol **Hân** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 38*). [*hân,]*

Ey cihâna dil viren 'azmîñ qanı Raḥmâniña

Pâdişâhiñdan ḥabersiz gel beri dön **Hâniña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 2*). [*hâniña, -in, -a]*

Kendi rûhumdan size nefḥ eyledüm diyen 'ayân

Qalmadı şekkim [ki] Hû ol **hâna** irdi cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14*). [*hâna, -a]*

Zehî mürşid-i merdâne bu yolda irdi ol **hâna**

Bu sırra kim ki lâ dirse gerekmez ğayrı merdâni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19*). [*hâna, -a]*

ḥandân: *Gülen, şen, neşeli.*

Biz tarîḳ-ı Ḥalvetî 'âşîqlarıñ **ḥandâniyuz**

Cân-ıla baş virmege dâst yolınıñ merdâniyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 1*). [*ḥandâniyuz, -i, -y, -uz]*

Kim ki meydânımda bir cân virdise biñ cân alur

Bir beḳâdur kim fenâsız şâd u **ḥandândur** benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 22*). [*ḥandândur, -dur]*

Ḥavf u recâniñ ḥavzına nehr-i nihân oldu revân

Qalmadı şekkim zerrece ol Vâḥidiñ **ḥandâniyam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 18*). [*ḥandâniyam, -i, -y, -am]*

Gel gör aḥı dost bāğınıñ **ḥandāniyam** ḥandāniyam

Gitmek dilerseñ ol iliñ burhāniyam burhāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1). [ḥandāniyam, -i, -y, -am]

Gel gör aḥı dost bāğınıñ **ḥandāniyam** ḥandāniyam

Gitmek dilerseñ ol iliñ burhāniyam burhāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 1). [ḥandāniyam, -i, -y, -am]

Ol daḥı fehm ile Rüknuddine telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘aşk-ıla dōst bāğınıñ **ḥandānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 28). [ḥandānidur, -i, -dur]

ḥandān dile: Gülmek istemek, gülümsemek.

Gün gibi günden ‘ayān rüşen kılursın ‘ālemi

Pertev-i nūr-ı cemāliñ bir kezin ḥandān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 6). [ḥandān dile, -r]

ḥandān eyleyen: Sevinçli, mutlu kılmak.

Dilirse gönlimi **ḥandān eyleyen**

Dilirse cānımı cānān eyleyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 5). [ḥandān eyleyen, -y, -en]

ḥandān id: Sevindirmek, mutlu etmek.

Kimleri ḥandān idüp ağlatmamışdur ‘ākıbet

Yā kimi ḥayrān idüben kılmadı sırrını ḥoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7). [ḥandān id, -üp]

ḥandān ol: Mutlu olmak.

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her nefes

Bāğ-ı gülzārında ḥoş ḥandān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8). [ḥandān ol, -am]

ḥandān ol: Mutlu olmak.

Buña iren ḥandān olur

‘aşk nūrıdur sazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 19). [ḥandān ol,]

ḥandān ol: *Mutlu olmak.*

Kimi güler ḥandān olur

Kime cihān zindān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 25). [ḥandān ol, -ur]

ḥāne: *Ev, mesken, yurt.*

Şimdiki ḥālimden ḥaber şoranlara budur sözüüm

Ṭālibleriñdür ḥānesi ‘ummān-ı ‘aşkıñ kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 22). [ḥānesi, -s, -i]

Ḥaḳḳa bāṭıl ḥānesinden geçmeyen ādem nedür

‘Āşıḳa evṭān gerekdür ‘ayn-ı imān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 11). [ḥānesinden, -si, -n, -den]

‘Asker-i nefsi tālān eyle gider bîḡāneyi

Bu vücūduñ ḥānesine mişl-i Ḥaydār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 12). [ḥānesine, -si, -ne]

ḥān-ı hū: *Sultan, hükümdar olan Allah.*

Dört kitābıñ ma‘ninin keşf eyledük ḥaḳḳa’l-yaḳīn

Şun ‘umuz ol kār-ı Ḥaḳḳdur keşfimiz ol ḥān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 12). [ḥān-ı hū,]

ḥannān: *"Çok merhametli, çok acıyan" anlamında Allah'ın sıfatlarındandır.*

Ta‘āla’llāh yā Ḥannān ki zātuña zevāl olmaz

Yüce Sulṭān yā Mennān nüzüle intikāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 1). [ḥannān,]

ḥannās: *Şeytan.*

Uyduñ irşādına nefsiñ sen meger ḥannās-ıla

‘āleme raḥmet kılan Raḥmāndan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 21). [ḥannās-ıla, -ıla]

Kendüñe maḡrūr olup ḥannāsa virdüñ özüñi

Her nefes ḳalbiñde iḡvā eyleyen ol fi’ş-şudūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3). [ḥannāsa,]

Unutdı ıgvāsın **ḥannās** u şeytān

Görüñ ‘aşkı nice insān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 33*).

[ḥannās,]

İblīs gelüp tedbir ide **ḥannās** ile el bir ide

Ya ‘nī ki Ḥaḫdan dūr ide ister beni aparası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,*

Mısra 7). [ḥannās,]

ḥānümān: *Ev bark, ocak, yuva.*

Ṭur yola gir kārībāndan ḫalma kim yağı basar

Ḥānümāniñ elde iken eylegil aña ḫiṣār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra*

2). [ḥānümāniñ, -(ı)n]

ḫar: *Çalı, diken.*

Ḳarārım gitdi selb oldı niçe bir eyleyem ğayret

Yirim sensüz gerek **ḫāre** gerek gülzāre ḫılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

40, Mısra 6). [ḫāre, -e]

Bir zamān gülzār içinde **ḫār** elinden ağladım

Verd ü reyḫānım bulınca āḫ u feryāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

88, Mısra 15). [ḫār,]

Ḥār içinde gül diyü āḫ iderdüm dem-be-dem

Ben ğarībce bübüle ḫarṣu bir gülseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116,*

Mısra 11). [ḫār,]

ḫarāb eyle: *Harap etmek, yıkmak.*

Nefsine fermān olup cān iḳlīmın eyler ḫarāb

Lā diyüp illā dimez ol ḫān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

149, Mısra 13). [ḫarāb eyle, -r]

ḫarāb ol: *Yıklmak, tahrip olmak.*

Bu ḫarāb olmuş göñül cān u cihān terk eyleyüp

Ol ḫaḫīḳat şem ‘ine par par yanan pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,*

Mısra 23). [ḫarāb ol, -mıṣ]

Pâdişâh inzâl ider mi menzili olsa ħarâb

Dü cihândan el yusun zâtında seyrân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5). [ħarâb ol, -sa]

ħarâbât: Meyhaneler, içki içilen yerler ll tekke (Mutasavvıflar harâbâtı bir tekke olarak ele alırlar ve orada İlâhi aşk şarabının içilip sarhoş olunduğunu söylerler.).

Ĥarâbât ehliyem varım fenâ-ender-fenâ oldı

Ne bilem var mı emşâlim cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 21). [ħarâbât,]

ħarâb-ı mest-i meydân: (Aşk) meydanının harap olmuş sarhoşu.

Ben ħarâb-ı mest-i meydânam nihân meyĥâneden

Nüş idelden câmını ‘aşkıñ şehâ cânâneden (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 1). [ħarâb-ı mest-i meydân, -am]

ħarâm: Din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan yasak olan, helal karşıtı; yasak.

Ehl-i zerķiñ ĥilesinden ġâfil olma gey şaķın

Yeyüp içdüġi ħarâmdur boġazından bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10). [ħarâmdur, -dur]

ħarâm ol: Bir şeyden gerektiġi gibi yararlanamamak, bir şey eline geçmez olmak; uygun düşmemek.

Dir Sinân Ümmî kaçan kim vâşıl ola cân saña

Dü cihân zevķı baña olsun ħarâm yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 34). [ħarâm ol, -sun]

ħarâm ol: Yasaklanmak.

Ey diriġâ külli râĥatlar baña oldı ħarâm

Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cân iķlîmin ķıldı merâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 1). [ħarâm ol, -dı]

ħarâmî: Hırsız, haydut, eşķiya.

‘Ākılısañ evliyāniñ қаtārından қалма kim

Hey neler қıla **ḥarāmī** kārbandan қalsaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 18*). [*ḥarāmī,]*

Uyup bir ulu kerbāna yolumda pehlevān olsun

Тutarlarsa **ḥarāmiler** iderler қahr-ıla yeksān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 18*). [*ḥarāmiler, -ler]*

ḥarb-ı tîğ: Savaş kılıcı.

Gözleriñ hışmından oldı kâfiriñ zehresi çāk

Ḥarb-ı tîğiñdan irişdi küfre ġāret Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 32*). [*ḥarb-ı tîğ, -in, -dan]*

ḥarc it: Harcamak, sarf etmek, uğruna feda etmek.

Ey Sinān Ümmî ‘ömür ḥarc itme nāsūt ehline

‘Ārifāna yek nazar қıl sırr-ı pinhān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 17*). [*ḥarc it, -me]*

ḥarca: Harcamak, sarf etmek.

Fıķh ferā’iz ‘ilm-i ‘āmdur ‘ām-ile ḥāş olma kim

Hāşılıñ **ḥarca** vefā қılmaz akçe vü hem pul saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8*). [*ḥarca,]*

ḥarf: Alfabeı meydana getiren işâretlerden her biri, harf.

Zāhidā dersiñ seniñ **ḥarf** ü ḥurūfuñ baḥşıdur

Dört kitābıñ ma’nisi āyāt-ı Qur’ān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7*). [*ḥarf,]*

ḥarf ü ḥurūf: Harfler, alfabe || okuyarak öğrenilen ilimler.

Ḥarf ü ḥurūfuñ ḥaddine irmedi ‘aqlım ey zāhid

Bir noқtadır añladığım der-ḥātır-ı Furқānyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7*). [*ḥarf ü ḥurūf, -un]*

ḥāristān: Dikenlik, çalılık.

Gāhī düşer **hāristāna**

Meyl ider bāğ u būstāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 9*).

[*hāristāna, -a*]

Dost bāğınıñ mi‘māriyam vîrāne dildür yapığum

Geçüp **hāristān** mülkini gülzār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 16*). [*hāristān,*]

hāristān ehli: *Diken ehli || kendini dünya hayatına kaptırmış kimseler.*

Bu Sinān Ümmî ne söyler remzini añlan ‘ayān

Ey **hāristān ehli** var bu ğafleti terk eyle tur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 26*). [*hāristān ehli,*]

hāş: *Seçkin, özel, hususi.*

Sürerler ismiñ **hāşını**

Silerler ħalbiñ pāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 5*). [*hāşını, -ın, -ı*]

Söylemeniñ söylememek ħazīnesiniñ **hāşıdur**

Ol hāş olan ħazīneyi fāş itmeden geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 3*). [*hāşıdur, -ı, -dur*]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni‘metiñ **hāşı**

Ne ‘aşğdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 23*). [*hāşı, -ı*]

Ĥāş-ıla hāş olmağa ħāliş ere irmek gerek

Girüben seyrān idesin ħalbi ‘arşu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 15*). [*hāş-ıla, --ıla*]

hāş ol: *Husûsî, özel ve seçkin olan.*

Söylemeniñ söylememek ħazīnesiniñ hāşıdur

Ol hāş olan ħazīneyi fāş itmeden geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 4*). [*hāş ol, -an*]

hāş ol: *Seçkin, saygın ve itibarlı olmak.*

Fıkh ferā' iz 'ilm-i 'āmdur 'ām-ile hāş olma kim

Hāşılıñ harca vefā kılmaz akçe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7). [hāş ol,]

Hāş-ıla hāş olmağa hāliş ere irmek gerek

Girüben seyrân idesin kalbi 'arşu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 15). [hāş ol, -mag, -a]

hasan: Hz. Peygamberin torunu Hz. Hasan.

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ kurretü'l-'aynî **Hasan** ile Hüseyin şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 34). [hasan,]

hasan-ı başrî: Ebu'l-Said Hasan bin Yesar el-Basri (ö. 110/728).

Ol dahı bil Hasan-ı Başrıye telkîn eyledi

Zāhiri bâtıñı ma'mūr pīrleriñ burhānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 5). [hasan-ı başrî,]

hasāret: Hüsran çekmek; beklenenin elde edilememesi yüzünden duyulan acı.

Hāşıl-ı kelām **hasāret** çekmeden kaçup sever

Ey kılan da'vā-yı merdān kılmayasın hîç maķām (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 5). [hasāret,]

hasbeten: Maddî mânevî bir karşılık beklemeden.

Gel kul iseñ kulluķ eyle **hasbeten** li'llāha baķ

On sekiz biñ 'ālemi var eyleyen Allāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1). [hasbeten, -en]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm küllî recā

'Āşıkıñ her kavli fi'li **hasbeten** li'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18). [hasbeten, -en]

hāş-ı 'ilm: Seçkin, özel, en iyi cinsten bilgi.

Baña üstādımıñ kılduğı irşād

Hāş-ı 'ilmi mühimmātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 22). [hāş-ı 'ilm, -i]

hâşıl: Ar. Bir işten. bir şeyden husûle gelen kâr, menfaat.

Fıkh ferâ'iz 'ilm-i 'âmdur 'âm-ile hâş olma kim

Hâşılıñ harca vefâ kılmaz akçe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8). [hâşılıñ, -ın]

hâşıl-ı kelâm: Kısacası, sözün özü.

Hâşıl-ı kelâm hasâret çekmeden kaçup sever

Ey kılan da 'vâ-yı merdân kılmayasın hîç maķâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 5). [hâşıl-ı kelâm,]

haşm: 1. Düşman. 2. Birine galebe etmeğe çalışan, muhalif, muhasım.

'aşka ırmeyen cihânda haşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlûb eylemege hem âlim 'aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 7). [haşmına, -ına]

haşmın kır: Düşmanını mağlub etmek; nefesine galiba gelmek.

Hû diyüp dost zâtınıñ ismin şoran gelsün beri

Zât-ı Haķķa irmege haşmın kıran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 2). [haşmın kır, -an]

haşr: Allâh'ın ölümlere ruhlarını geri verip onları hesaba çekmek üzere toplaması ve toplanma yerine sevk etmesi, dirilme. diriliş.

Yâr-ıla kim yâr olur görmez dinür haşr ü kıyâm

Neylesün 'âşık kıyâmet çökmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9). [haşr,]

hasret: Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştiyak.

Hâzretiñden ayrı düşen

Hasret-ile bağrı bişen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 30). [hasret-ile, -ile]

Ḥasretiñden olup deli

Ṭurmaz öter cān bülbüli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 9*).

[ḥasretiñden, -i, -(n)den]

Her kim bunda gelüp-durur

Ḥasret bağrın delüp-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 26*).

[ḥasret,]

Düşüp yandukları derdiñden ey dōst

Firāk u **ḥasretiñle** zārîñdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8*).

[ḥasretiñle, -in, -le]

İlāhî derd-i ‘aşkıñdur başumda hüküm iden sevdā

Yağar **ḥasret** nārın gāhi akıdur gözlerimden yaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 12*). [ḥasret,]

Derd-i ‘aşkıñ cür‘asından bir kadağ nūş eyledüm

Anuñ içün āh idüp **ḥasret** odına yanaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10*). [ḥasret,]

Ḥasret ü nār-ı ḥarāretiñ beni kıldı za‘îf

Fazlıña bel bağladum kaldum yā Rabbe’l-‘ālemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*). [ḥasret,]

Yağınam didüñ uş benden yağınsın bilmişem benden

Ya bu **ḥasret** ya bu firkat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [ḥasret,]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya‘nî pervāne

‘Aceb bu **ḥasretiñ** beni niçe bir dem yağar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4*). [ḥasretiñ, -in]

‘Aceb bu derdime dermān bulam mı

Yā bu **ḥasret-ile** şöyle kalam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 2*). [ḥasret-ile, -ile]

Ol visālî cür‘asından nūş idelden cānımız

Ḥasret ü ḥayret firākı-y-la döküpdür yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 14*). [ḥasret,]

Leylî yüzüñ **ḥasretinden** kalmadı şabr u qarār

Mecnūn oluban yoluñda ben ṭuram yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 21*). [ḥasretinden, -i, -(n)den]

Hasret ü firqat ipiyle bendi muhkem eyleyüp

Dürlü miñnet kılmak ister baña bu zindân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 7). [hasret,]

Hasretiñden âh idüp nâlân iderler her seher

‘Aşıkıñ gözlerini giryân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 17). [hasretiñden, -i, -(n)den]

‘aşk degül mi Ya‘kūbuñ gözlerini kan eyleyen

Gerçi Yūsuf **hasretinden** cigeri tennür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 42). [hasretinden, -i, -(n)den]

‘aşk degül mi Ferhādıñ zâr-ıla tağlar deldügi

Ger Şirîniñ **hasretinden** âh idüp darb urısa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 70). [hasretinden, -i, -(n)den]

Hasretiñ aḥşamınıñdur pâdişâhım bu fiğân

Ḥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emân (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 25). [hasretiñ, -in]

hasret bâğı: Hasret ipi, sevgiliye kavuşmaya engel olan her şey.

Hasret bâğını aradan

Kırmağ isterler Sultânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 19). [hasret bâğı, -nı]

hasret-i hicrân: Ayrılık hasreti.

Bu Sinân Ümmî za‘ife irmesün hışmıñ seniñ

İtmesün **hasret-i hicrân** anı iğrâk el-ğıyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 10). [hasret-i hicrân,]

Niçe bir **hasret-i hicrân** dağar dâr zülfüñe gerdân

Beni lâyıq gerek nûra gerekdür nâre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3). [hasret-i hicrân,]

hasretiñ nârı: Sevgiliye duyulan özlemin yakıcı ateşi.

Niçe bir **hasretiñ nârı** beni iḥrâk ider her dem

Bugün vaşlıñdan ayrılmın gerek biñ pâre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7). [hasretiñ nârı,]

hasta: *Hasta II Aşk acısıyla sıkıntı çeken kişi.*

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Hasta vücūduma her dem tākātım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 4*). [*hasta,]*

hasta-dil: *Gönlü hasta, hasta gönüllü kimse // Âşık.*

Hasta-diller derdiniñ dermānı ‘aşku’ llāhdur

Şol gönüller şıdkınıñ imānı ‘aşku’ llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 1*). [*hasta-diller, -ler]*

hat: *Yazı.*

Ne söyler sözde dilim var ne yazar **hatda** elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı şüret hemān göz kaç (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7*). [*hatda, -da]*

Ey gönül levhın bilen gel gör anuñ envārını

Niçe **hatlar** naqş ider oqı yāriñ dîvānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 2*). [*hatlar, -lar]*

hatā: *Suç, günah, kusur.*

Benim işim dā’im **hatā**

Seniñ işiñ dā’im ‘atā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 5*). [*hatā,]*

Zāhid benüm ‘aşka yār olduğum mıdur **hatā**

‘aşk-ıla yokluğı kār kılduğum mıdur **hatā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1*). [*hatā,]*

Zāhid benüm ‘aşka yār olduğum mıdur **hatā**

‘aşk-ıla yokluğı kār kılduğum mıdur **hatā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2*). [*hatā,]*

Çün buyurdi ol Resül mütü kable en-temüt

Ölmezden öñ ‘aşk-ıla öldüğüm midür **hatā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 4*). [*hatā,]*

Geçüp aqdan karadan istedigüm Yaradan

Māsivāyı aradan sildüğüm midür **hatā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8*). [*hatā,]*

Dilimdeki zikrimiñ albimdeki fikrimiñ

Ma'nisini zümde bulduğum midür **aā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10*). [aā,]

Gördüm vücüd ilinde ur'ân our dilinde

Tıfl-i ma'nî dersini bildüğüm midür **aā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 12*). [aā,]

ıluban derd-ile āh dilimdeki ol İlāh

Salanat tatunda řāh olduğum midür **aā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 14*). [aā,]

Bir kiřiniñ yüzinden biñ kişiye luf olur

Ancak göñül pāsını sildüğüm midür **aā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 16*). [aā,]

Ümmî Sinān dir vāce fikrim bu irte gice

'aş-ıla cān mi'rāca şalduğum midür **aā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 18*). [aā,]

aāmıñ yirine ıldı 'aālar

uumı gizledi benüm o Settār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 25*). [aāmıñ, -m, -ın]

Hemīše sen idüp ihsān veli biz ideriz 'iřyān

aāmız mav idüp bizden olaydıñ sen de bir ořnūz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 18*). [aāmız, -mız]

Kim ola cürm ü **aādan** nefsinin tāhir ıla

Pes ılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17*). [aādan, -dan]

aā ehli olan kimse **aāsına** ayā itse

'Aālar ıluram āna keremler kānı ğufrānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 25*). [aāsına, -sı, -n, -a]

Senden 'aā bizden **aā** böyle uruldu ibtidā

'Afv it bizüm aāmızı Ādem řafiiyullāh iün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5*). [aā,]

Senden 'aā bizden aā böyle uruldu ibtidā

'Afv it bizüm **aāmızı** Ādem řafiiyullāh iün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6*). [aāmızı, -mız, -ı]

İşler Sinān Ümmî ḥaṭā niçün **ḥaṭāya** yüz tuta

Gelsün diyü Ḥaḳdan ‘aṭā ol feyz-ı faẓlu’llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 25). [ḥaṭāya, -(y)a]

Bilürsin kim **ḥaṭāmuz** çok ‘ināyet eylegil ey Ḥak

Çü sensin Fā‘il-i muṭlaḳ ki hergiz ğayrı ḥāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43). [ḥaṭāmuz, -muz]

Gerçi kılmışdur Sinān Ümmî ḥaṭālar bî-şümār

Ey **ḥaṭāyı** luṭfıla pinhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 22). [ḥaṭāyı, -(y)ı]

Yañıldum gerçi işimde ki bir yañlış bāzār itdüm

Ḥaṭamız tütma luṭf eyle dönüp andan güzār itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [ḥaṭamız, -mız]

ḥaṭā degüldür: Yanlış değildir; doğrudur.

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem‘ itseler eksikligin

Bir kaṭre faẓlūñ maḥv ider **ḥaṭā degüldür** yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10). [ḥaṭā degüldür,]

ḥaṭā ehli ol: Günahkâr kullardan olmak.

Ḥaṭā ehli olan kimse ḥaṭāsına ḥayā itse

‘Aṭālar kıluram aña keremler kânı ğufrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 25). [ḥaṭā ehli ol, -an]

ḥaṭā işle: Hata yapmak.

İşler Sinān Ümmî ḥaṭā niçün ḥaṭāya yüz tuta

Gelsün diyü Ḥaḳdan ‘aṭā ol feyz-ı faẓlu’llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 25). [ḥaṭā işle, -r]

ḥaṭā kıl: Hata yapmak, yanılmak.

Gerçi kılmışdur Sinān Ümmî ḥaṭālar bî-şümār

Ey ḥaṭāyı luṭfıla pinhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 21). [ḥaṭā kıl, -mı, -dur]

ḥaṭā kıl: Hata etmek, yanlış yapmak, günah işlemek.

Egerçi men haṭā kıldum

Bilürem yolda yañıldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 21). [haṭā kı, -du, -m]

Egerçi kılmışam ben çok haṭālar

‘Aṭālar eyle sen ey luṭfı revā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 17). [haṭā kı, -lar, -mış, -am]

İlāhî biz haṭā kılduk bilürüz yolda yañılduk

Dönüben ḳapuña geldük bizi sen virme aḡyāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 3). [haṭā kı, -du, -k]

ḥatice: Hz. Muhammed (s.a.v)’in ilk eşi.

Ḥatice maḥremiñ oldu Fāṭıma ḳadriñi bildi

Nisālara şefi‘ oldu ey yüzi gül ü alnı māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 31). [ḥatice,]

ḥaṭlar ḳo: Yazı yazmak.

Ṭuymaduñ mı enbiyāniñ her birinden bir ḥaber

Şerḥ idüp şerrāḥlar aḥvālın nice ḥaṭlar ḳomuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 16). [ḥaṭlar ḳo, -muş]

ḥatm eyle: Tamamlamak, bitirmek.

Dersiñi ḥatm eyledüñ diyü işāret eyleyen

Oldur ol maḥbüb-ı ‘ālem cümleñiñ ol varıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 3). [ḥatm eyle, -dü, -n]

Küntü kenziñ ma‘nīsinden dersimi ḥatm eyledüm

Dört kitābiñ varlığı-çün āyetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 11). [ḥatm eyle, -dü, -m]

ḥatm ol: Halis; kısa ve öz olmak.

Ḥatm olmayınca nefes

Tevḥîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 43). [ḥatm ol, -ma, -y, -ınca]

ḥatm-i kelāmu’ llāh: Kur'an'ı ḥatm etme, ezberleme.

Ehl-i 'irfāniñ cevābın şanmañuz efsānedür

Cān gözinden görülen **ḥatm-i kelāmu'llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 12). [*ḥatm-i kelāmu'llāh,*]

hatt: Yazı, hat.

Saña bu elfāz-ı ma'nā nerden gelür dirseñ baña

Görilmez **ḥaṭṭı** gözile cān içinde yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8). [*ḥaṭṭı, -ı*]

ḥatun: Kadın, hanım.

Ne **ḥatunlarda** ḥayā var ne kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi'lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15). [*ḥatunlarda, -lar, -da*]

havā: Gök, gökyüzü.

Āh kim bu gönül hümāsı

Havālara pervāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 2). [*havālara, -lar, -a*]

havādan baq: Yüksekten bakmak, kendini üstün görmek, kibirlenmek.

Bir adım türābda saña da mekān

Bulunur şimdi havādan baqma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 36). [*havādan baq, -ma*]

havāle kıl: Göndermek, yollamak.

'Ārif olan bildi İblīs çerisiniñ cengini

Her kişiniñ üstine kıldı ḥavāle cehlını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 24). [*ḥavāle kıl, -dı*]

Luṭf anuñdur ḫahr anuñdur derd anuñ dermān anuñ

Luṭf için kıldı ḥavāle ḫullarına ḫahrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 28). [*ḥavāle kıl, -dı*]

havf: Korkmak: Tasavvufi veya dinî terim olarak havf, kişinin yapacağı işlerde

Allah'ın azabını hak etmeyi veya onun sevgisinden mahrum kalmayı hesap etmesini sağlayan his.

Ḥavf u recāniñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Ḷalmadı şekkim zerrece ol Vāḥidiñ ḥandānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 17). [ḥavf,]

ḥavf eyle: Korkmak.

Kimseden ḥavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā

Ġayretiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 9). [ḥavf eyle, -y, -üp]

ḥavvā: Ar. Hazret-i Âdem'in zevce-i muhteremesi, ümmü'l-beşer.

Geh eyler ḥavvā vü Âdem

Girüp cennetde nūran dem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 29). [ḥavvā,]

ḥavz: Havuz.

Ḥavf u recāniñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Ḷalmadı şekkim zerrece ol Vāḥidiñ ḥandānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 17). [ḥavzına, -ı, -n, -a]

ḥay kıl: (Ölüyü) diriltmek.

‘aşḳ degül mi meyyiti ‘İsā deminden ḥay kılan

Gerçi kim mazḥar-ı ḳudret ma‘den-i meşhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 47). [ḥay kıl, -an]

ḥayā: Utanma, sıkılma, utanç. II Ar, namus, edep.

Ne ḥatunlarda ḥayā var ne kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15). [ḥayā,]

ḥayā it: Utanmak, çekinmek.

Ḥaṭā ehli olan kimse ḥaṭāsına ḥayā itse

‘Aṭālar kıluram aña keremler kânı ğufrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 25). [ḥayā it, -se]

ḥayā kapusından geç: Utanması gereken kötü işlerden utanmaz hale gelmek.

Ümmî Sinān ṭaşma yürü ‘aqlıñı dir ṣaşma yürü

Geçme ḥayā kapusından ṣanma ṣaḫın zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 18). [ḥayā kapusından geç, -me]

ḥayāl: Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerçekleşmesi özlenen şey, imge; görüntü.

Cān gözi-y-le seyrān

İden ‘aşkıñda **ḥayāliñ** Ḥaḫḫı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 16). [ḥayāliñ, -in]

Ḥayāliñ cānıma miḥmān ola mı

Efendim Mazḥarī Sultān ḫandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 23). [ḥayāliñ, -in]

Her kim **ḥayāliñ** derdine uğramadı gülmez gider

Vaşlıñ ṣarābından içen duymadılar cevır ü cefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9). [ḥayāliñ, -in]

Ḥayāliñ cānıma ḫible gelüp ‘aşkıñ imām oldu

Niyāzın il gerek yāre gerek ağyāre ḫılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9). [ḥayāliñ, -in]

Ḥanḫı erdür merd oluban ḫalbi ṣehrin ṣaḫlaya

İtmeye bunuñ kemālınden **ḥayālinden** nuḫūṣ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 24). [ḥayālinden, -in, -den]

Sırr ilinde sevdüğüm yā Rab **ḥayāliñdür** senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm yā Rab viṣāliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1). [ḥayāliñdür, -in, -dür]

Çün **ḥayāliñ** ḥayme oldu zāhir ü bāṭın baña

Derd-i ‘aşkıñ ḫırḫasından ğayrı sāybān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 17). [ḥayāliñ, -in]

Yürüyem ‘arşın altına nazār eyle diseñ yā Rab

Ḥayālīñ anda gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28). [ḥayālīñ, -in]

Düşüp ḥayālīñ cengine senden seni isteyene

Firdevs-i a‘lā bağları ‘aṭā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 15). [ḥayālīñ, -i, -n]

Ḥayālīñ derdiniñ zevkın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet ṭālī‘i böyle mübārek ḳutlu fāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 35). [ḥayālīñ, -i, -n]

Kim ki sen şāhın ḥayālī ḥubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39). [ḥayālī, -i]

‘aşḳ degül mi Leyliye Mecnūnı mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ ḥayālinden yol üzre ṭur ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 66). [ḥayālinden, -in, -den]

Ḥvāce-i kevineyn olursañ gel fenā ḳıl ihtiyār

Ḳāl ü ḳilīñ ḳıl ḥayālīñ ‘aşḳ oduyla nūrı nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 42). [ḥayālīñ, -i, -n]

ḥayāl ol: Hayal etmek, tasavvur etmek.

Zehī Sulṭān-ı a‘lāsın ‘ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe ḥayāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 4). [ḥayāl ol, -maz]

ḥayāl-i ‘aşḳ: Aşkın hayali.

Tecelliden teselliden geçen bilür bu esrānı

Ḥayāl-i ‘aşḳa mihmānam gerekmez ğayrı mihmānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 10). [ḥayāl-i ‘aşḳ, -a]

ḥayāl-i ḥasret-i derd-i şirin: Şirin'den(Hüsrev ü Şirin hikâyesinin kadın kahramanı) ayrı düşmenin derdinden dolayı, onunla ilgili hayaller görmek.

Ḥayāl-i ḥasret-i derd-i Şirinden

Varup Ferhādlayın ṭağlar delem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 7). [ḥayāl-i ḥasret-i derd-i şirin, -den]

hayāline ir: *Hayaline yetişmek, kavuşmak.*

Her kim görüp gözden süzer hayāline irmez gider

Özden seven ‘āşıqlara göstereyim dīzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 13). [*hayāline ir, -me, -z*]

hayāliñi gözle: *Hayalini kurmak.*

Bir dem seni gören gözler

Her dem hayāliñi gözler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 14). [*hayāliñi gözle, -r*]

hayāliñi güd: *Sevgilinin hayalini kurmak.*

Her kim saña toğrı gider

Hayāliñi cānda güder (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 22). [*hayāliñi güd, -er*]

hayāt bul: *Canlanmak, taze can bulmak.*

Sehāb olur göge ağar mațar olur yere yağar

Hayāt bulur virür her şey semer feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 50). [*hayāt bul, -ur*]

haydar: *Allah'ın arslanı Hz. Ali.*

Velāyet şāhibi **Haydar** kerāmet baħrıdur yek-ser

Haķıķat sırrına esrār anı kılduñ hōş ‘ālī-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 29). [*haydar,]*

haydar-ı kerrār: *Kahramanca döne döne düşmana saldıran Hz. Ali.*

O daħı bil Haydar-ı Kerrāra telķin eyledi

Evlüyāniñ serfirāzı hem şir-i Yezdānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 3). [*haydar-ı kerrār, -a*]

hayf ol: *Yazık olmak, ziyan olmak.*

Ger sen anuñ ‘aşkı derdin başıña tãc itmedüñ

Ehl-i erkândan ħabersiz ħayf ola erkãniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 8). [ħayf ol, -a]

‘aşka fermãn olmasun gör ey şikârın yañılan

Görmedi ‘aşkıñ belâsın ħayf ola şol âdeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 8). [ħayf ol, -a]

Ħayf ola Ħağdan ħaķır ola mı hergiz necât

Kim ki sen sultãna kılmađı iñâ‘at Murtażã (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 17). [ħayf ol, -a]

ħayli: Çok, birçok, epey.

Ben bu ‘aşka irince **ħayli** zamãn ağladum

Aradığum bulmuşam çün kalanı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 9). [ħayli,]

ħayme: Çadır.

Bu ‘aşkıñ **ħaymesin** ey şãh kuraldan oldu hoş dergãh

Yedi iklîme ħükm eyler sultãnımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [ħaymesin, -s, -i, -n]

Ħaşr u ħubbe **ħaymeniñ** bilsem ki mi ‘mãrı nedür

Cennet-i a‘lã vü ğilmãniñ ya timãrı nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9). [ħaymeniñ, -nin]

ħayme ħur: Çadır kurmak.

‘Aql saña uydurunca ‘aqla sen uysañ n’ola

Oturup ‘izzet bãğında ħayme ħurayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 30). [ħayme ħur, -ay, -dun]

ħayr: İyi, hayırlı, yararlı, faydalı.

Eger **ħayrıñ** eger şerriñ getürdilerse mizãna

Ķoyup gözine tartarsam diyem yã Hũ ħoram yã Hũ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 23). [ħayrıñ, -in]

ħayr u şer: İyilik ve kötülük.

‘aşk elinden cāmı nūş itdüm bugün mestāneyem

Hayr u şerden kaçduğumdan sâkin-i meyhāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 54). [hayr u şer, -den]

hayrân: Çok beğenen, hayranlık duyan, tutkun.

Nice serhōş eyledi gör seni İblīs sücüsü

‘aşk şarābın nūş iden **hayrāndan** olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
12, Mısra 10). [hayrāndan, -dan]

İsm-i a‘zam hürmetiyçün añladum ben ‘āşıkı

Vuşlatıñ bāğında **hayrân** ser-hōş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 8). [hayrân,]

Mest ü **hayrân** ister iseñ bak gözinden bellüdür

Toğrı kerbān ister iseñ şor izinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 1). [hayrân,]

Mest ü **hayrân** ‘āşıkıñ yolında kurbān eyle cān

Tut kulağın Hakk eşiginde nāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 23). [hayrân,]

‘Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim benüm nūş itdigim

Anca ‘āşık şoħbetinde mest ü **hayrāndur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 16). [hayrāndur, -dur]

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine hāmmār olan

Tā ebed ayuğ degüldür mest ü **hayrân** añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 22). [hayrân,]

‘aşk-ı derdiñ kevsgerinden vir baña āb-ı hayāt

Vaħdetiñ şevkından ayru baña **hayrân** olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 4). [hayrân,]

Ezel kısmet günü ol Şāh ene’l-hağ cāmını şandı

Tā ebed olmuşam hayrân gerekmez ğayrı **hayrānı** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 138, Mısra 12). [hayrānı, -ı]

Ben bu işe **hayrân** iken bunca nāra giryān iken

Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşk cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 21). [hayrân,]

Şu kim ‘aşkıñ ile **hayrān** bulupdur kāmīl-i imān

Yoluñda kim ki virdi cān aña ḥadd ü su’āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 39). [ḥayrān,]

ḥayrān eyle: Hayran, mest etmek.

Esrārîña **ḥayrān eyle**

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 35). [ḥayrān
eyle,]

ḥayrān eyle: Hayranlık uyandırmak, çok etkilemek; sarhoş etmek, kendinden geçirmek.

Kim cihānîñ varlığın dilden terāş eyler bugün

Anı ḥayrān eyleyen bu vuşlatıñ envārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 18). [ḥayrān eyle, -y, -en]

Darb-ı zikriñ şöḥbetinde cānı ḥayrān eylegil

Ḳalmasun çek bir özünde bağıri biryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75,
Mısra 1). [ḥayrān eyle, -gil]

Sinān Ümmî baña fermān olupdur eyledüm ḥayrān

Dilinde söylenen ‘irfān hemān ol nūr-ı Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 33). [ḥayrān eyle, -dü, -m]

Görüñ ‘aşkı nice ḥayrān eyledi

Görüñ ‘aşkı nice ‘uryān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 1).
[ḥayrān eyle, -di]

ḥayrān id: Kendinden geçirmek, şaşkına çevirmek.

‘Āşıqları ḥayrān iden

Bağrın yaḳup biryān iden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 13).
[ḥayrān id, -en]

‘Āşıqları ḥayrān iden tevḥîd-i zāt envārıdır

Cān gözinden māsivānîñ tozını silmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
49, Mısra 3). [ḥayrān id, -en]

Kimleri ḥandān idüp aḡlatmamışdur ‘āḳıbet

Yā kimi ḥayrān idüben ḳılmadı sırrını ḥôş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 8). [ḥayrān id, -üben]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bağ sen de gör

‘Āşıkı hayrān iden tevḥīd-i zātu’ llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 10). [ḥayrān id, -en]

Himmetiñ peymānesidür ‘ālemi hayrān iden

Ey velīler serveri şāhib-kerāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 25). [ḥayrān id, -en]

Beni hayrān iden her dem ol Vāḥidiñ esrāridur

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3). [ḥayrān id, -en]

Cemāli bāğınıñ verdi beni hayrān ider her dem

Unutdum ğayrı eşğālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 11). [ḥayrān id, -er]

ḥayrān ol: Kendinden geçmek, akli başında olmamak.

Cāni vuşlat şerbetinden ayık itme kıl kerem

Vaḥdetiñ envārına hayrān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 14). [ḥayrān ol, -am]

Vuşlat şarābından içüp hayrān olan gelsün berü

Ṭoldurdum ‘aşkıñ cāmını geldüm ol baḥrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 27). [ḥayrān ol, -an]

‘Aceb hayrān oldum ‘aşka uyaldan

Yanup biryān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 1). [ḥayrān ol, -du, -m]

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç uyḥudan uyan

‘Aceb ğaflet şarābından niçe bir olasın hayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2). [ḥayrān ol, -a, -sın]

Mecnūnlayın dost yüzine

Ḥayrān olur özüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 16). [ḥayrān ol, -ur]

Sitārem böyle oldu ṭāli‘im çün

Biraz hayrān oluban kıldum āh zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 14). [ḥayrān ol, -uban]

‘Ăşıkam vechiñ görüp hayrân olam her dem seniñ

Şadıqam zâtiñ görüp qurbân olam her dem seniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1*). [*hayrân ol, -am*]

Kime fazlım kılam ihsân olur fikrim ile hayrân

Ṭola hikmet ile qalbi diline geldüm ‘irfânam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 27*). [*hayrân ol, -ur*]

Gülşâhın yitirmiş Varqaya döndüm

Görübem bir nefes hayrân olam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 6*). [*hayrân ol, -am*]

Zühd ü taqvâniñ kemâlin ‘arz ider zâhid baña

Zâtına hayrân olan n’eyler anuñ naqqâşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 10*). [*hayrân ol, -an*]

Ezel kısmet günü ol Şâh ene’l-hağ câmını şundi

Tâ ebed olmışam hayrân gerekmez ğayrı hayrânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 12*). [*hayrân ol, -mış, -am*]

Hayrân olan ezelden ayık olmaz tâ ebed

Yağşılariñ Yağşısı halka ne yaman deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 15*). [*hayrân ol, -an*]

hayrân u sergerdân ol: Kendinden geçmiş ve şaşkın olmak.

Qalmışam hayrân u sergerdân olup hayretdeyem

Bilmezem bu mürğ-ı sevdâyı ne yaña uçuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 19*). [*hayrân u sergerdân ol, -up*]

hayrâna ir: Hayran olmak, kendinden geçmek.

‘aşq içinde qalmadı şabra vücüduñ tãkatı

Tevhîdiñ esrârına hayrâna irdi cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 16*). [*hayrâna ir, -di*]

hayrân-ı hû: Allah'a hayran olmak.

Zikrimiz esrâr-ı Hağdur cânımız **hayrân-ı Hû**

Fikrimiz bâzâr-ı Hağdur bağrımız biryân-ı Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 1*). [*hayrân-ı hû,]*

hayret: *Bir durum veya bir şey karşısında ne yapacağını, ne hüküm vereceğini bilememe, şaşırma, şaşırıp kalma, şaşkınlık. II Hayret makamı: Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen şaşkınlık ve hareketsizlik durumunu ifade eder.*

Kalmışam hayrân u sergerdân olup **hayretdeyem**

Bilmezem bu mürğ-ı sevdâyı ne yaña uçuram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 19). [*hayretdeyem, -de, -y, -em*]

Gerçi kim 'işyân-ı ğayba kalmışamdur her nefes

İllâ cânım **hayretinden** dosta kurbândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 30). [*hayretinden, -in, -den*]

İstemezdim 'izz ü cāhı **hayretiñ** kılsa revân

Rüz u leylî gözlerimi yaşıla kıan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9). [*hayretiñ, -in*]

Her kişi bir bahre ğavvâş oldu bir mercân şatar

Hayretiñ bahrından āhar baña 'ummân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 14). [*hayretiñ, -in*]

Ki **hayret** bahrı cüş eyler beni ol demde nüş eyler

Düşer cânım ol 'ummâna kenârından çıkar ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7). [*hayret,]*

Ol visâli cür'asından nüş idelden cânımız

Hasret ü **hayret** fırâkı-y-la döküpdür yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 14). [*hayret,]*

Dağı bundan içerüden söylerisem bir haber

Mağv ider **hayret** cihâniñ nûrınıñ zıyâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 20). [*hayret,]*

hayret maqâmı: *Dervişin Allah'ın tecellileri karşısında kendinde meydana gelen şaşkınlık ve hareketsizlik durumunu ifade eder.*

Sinân Ümmî görüp hayret maqâmın

Özi göynüdi içi taşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 17). [*hayret maqâmı, -n*]

ḥayretiñ şem 'indeki pervâne: *Hayret mumunun etrafında dönüp duran küçük kelebekler.*

Gerçi 'āşık ḥayretiñ şem 'indeki pervānedür

'Ayn ü şīn ü ḳāf içinde 'ārifeye ḳurbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 19). [*ḥayretiñ şem 'indeki pervâne, -dür*]

ḥayriñ ḳapusın yap: *Hayırlı, faydalı işler yapmak veya yapılmasına vesile olmak.*

Ḥubb-i dünyā balçığı-y-la yaptı ḥayriñ ḳapusın

Ḳaplamışdur hırş u ḡaflet aḡniyāniñ göñlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 7). [*ḥayriñ ḳapusın yap, -dı*]

ḥayrülbeşer: *İnsanların en hayırlısı || Hz. Muhammed.*

Sırruke sırrı buyurdu şāniña **Ḥayrülbeşer**

Küntü kenziñ maẓharı ehl-i sa'ādet Murtaẓā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 19). [*ḥayrülbeşer,]*

Çün buyurdu **Ḥayrül-beşer** mütü ḳable en-temütü

Ölmedin öñ bunda iken ölmeyen insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9). [*ḥayrül-beşer,]*

ḥayvān: *İnsandan maada canlı mahlûk.*

Loḳmañı pāk eyle ele gireni

Ḥayvān gibi boḡazıña dıḳma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 32). [*ḥayvān,]*

Başıñı bend eyledüñ bir aḡıra **ḥayvān** gibi

Bülbülüñ gülzārdegi zevḳından olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 13). [*ḥayvān,]*

Eger insān eger **ḥayvān** her eşyā emriñe fermān

Ki senden ḡayrıdan ey Cān ḳamu ḥalḳa Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 19). [*ḥayvān,]*

ḥayvān: *Akılsız, idraksiz, ahmak kimse.*

Kimi insān kimi **ḥayvān** degül bir birine yeksān

Kiminiñ yazılup iḥsān kiminiñ şerr ü şūr ancaḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 15). [ḥayvān,]

Leblerinden āb-ı ḥayvān içmeyen **ḥayvānı** gör

Nider ‘aqlım var diyü ol götürüben başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 3). [ḥayvānı, -ı]

ḥayvān-ı nātık: Konuşan hayvan.

Ehl-i çinde bunlara **ḥayvān-ı nātık** zıkr olur

‘İlm-i uḥrādan bular hiç kār-ı esrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 17). [ḥayvān-ı nātık,]

ḥayy: Bütün varlıkların hayat kaynağı, ebedî ve hakîkî hayat sâhibi anlamında, Allah'ın isimlerinden.

İsm-i a ‘zam ‘aşkına zıkrinde vuşlat bulduğum

Ḥayy ü Bākî zāt-ı a ‘lā pāk olan sübhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 18). [ḥayy,]

el-Mü’ minüne lâ-yemüt **ḥayy** ü beḳāsın bî-vücūd

Sundum saña elimi tüt Loḳmāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 7). [ḥayy,]

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol **Ḥayy** ü Beḳā

Ve lem yüled kimse andan toḡmayısar muṭlaḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37). [ḥayy,]

ḥazer eyle: Sakınmak, kaçınmak.

Ḥazer eyle şaḳın İblīs sözinden

Dergāhda nāmıñı verüp yaḳma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 7). [ḥazer eyle,]

ḥazer kııl: Sakınmak, çekinmek.

Ma ‘rifet ḳamışı dadın bilmeyenden kııl ḥazer

Dem-be-dem yeşil ḳabın yir, cevizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 11). [ḥazer kııl,]

Ḥazer kıl zaḥmına uğrama şaķın

Yavuzdur İblisiñ oķı kütülmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 15).

[ḥazer kıl,]

Dü ‘âlemden güzâr kılsun ne kim görse ḥazer kılsun

Gelüp vaḥdet sarâyında ķurulsun tâ ebed eyvân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

102, Mısra 31). [ḥazer kıl, -sun]

Ġâfil olma kıl ḥazer bunda giriftâr olmadan

Dü-cihâniñ lezzetinde ‘aşķ-ıla eyle firâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,

Mısra 5). [ḥazer kıl,]

ḥazîne: Mal veya değerli eşyaların saklandığı yer II Söz hazinesi.

Söylemeniñ söylememek **ḥazînesiniñ** ḥâşıdır

Ol ḥâş olan ḥazîneyi fâş itmeden geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90,

Mısra 3). [ḥazînesiniñ, -si, -nin]

Söylemeniñ söylememek ḥazînesiniñ ḥâşıdır

Ol ḥâş olan **ḥazîneyi** fâş itmeden geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

90, Mısra 4). [ḥazîneyi, -y, -i]

ḥâzır dur: Hazır olmak.

Aşlımuz aḥsen-i taķvîm ‘âlem-i aşlıyyedür

İRmege ‘aşķ-ıla ḥâzır durmuşuz meydânîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,

Mısra 16). [ḥâzır dur, -muş, -uz]

ḥazîre-i ķuds: Cennet.

Ḥazîre-i Ķudsüñ maķâmlarında

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra

31). [ḥazîre-i ķuds, -ün]

ḥazna: Hazine.

Nâs-ı nâdân arasında gevheriñ ḥor olmasun

Ey Sinân Ümmî şaķın açma göñül **ḥaznasını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

146, Mısra 22). [ḥaznasını, -sın, -ı]

ḥaznedâr ol: Malı muhafazaya me'mur olmak.

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka haznedār olmak

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez gayrı dükkānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 17*). [*haznedār ol, -mak*]

hazne-i dürr-i haķāyık: *Hakikat incilerinin hazinesi.*

Açıldı **hazne-i dürr-i haķāyık**

Benüm ‘aqlum bilüm hep şaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 7*). [*hazne-i dürr-i haķāyık,]*

hazret: (Ar.) *Huzur, kat.*

Ĥazretiñden ayrı düşen

Ĥasret-ile baĝrı bişen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 29*).

[*Ĥazretiñden, -inden*]

Yā İlahî eyle tevfiķiñ refiķ

Olmayalum **Ĥazretiñden** biz cüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 18*).

[*Ĥazretiñden, -inden*]

Ey Ĥudā cān **Ĥazretiñden** luţf-ıla iĥsān diler

Düşmüş ‘işyān deñizine ‘afv-ıla ĝufrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1*). [*Ĥazretiñden, -in, -den*]

Fāsıķine ta’n için degül bizüm niyāzımız

Çünkü anlar **Ĥazretiñden** zecr-ile zindān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10*). [*Ĥazretiñden, -in, -den*]

Geldi cihāna Muştafā mi’rāc idüp buldı şafā

Bende bile gördüm vefā **Ĥazretde** nazarda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 24*). [*Ĥazretde, -de*]

Yā İlahî bu Sinān Ümmî temennā kılduĝı

Ĥazretiñden istemez illā ki yoķluk devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10*). [*Ĥazretiñden, -(n)den, -i*]

Münkir olan **Ĥazretiñe** bulmayısardur ĥalāş

Saña āmennā diyen buldı selāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 15*). [*Ĥazretiñe, -i, -n, -e*]

Çāresizem tākātım kalmadı kaldum āh u zār

Ĥazretiñden uma geldüm luţf-ıla iĥsān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 4*). [*Ĥazretiñden, -(n)den, -i*]

Ḥasretiñ aḥşamınıñdur pādişāhım bu fiğān

Ḥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 26). [ḥazretiñden, -(n)den, -i]

ḥazret: Allah.

Ey t̄alib-i vaḥdet olan Raḥmānına ārzū kılan

Gel **Ḥazrete** vuşlat bulan Ümmî Sināndan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 18). [ḥazrete, -e]

Gel **Ḥazrete** müştāk-ısañ diñle bizüm aḥbārımız

Tehī görme şimdi bizüm Ḥaḳḳ-ıladur bāzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
50, Mısra 1). [ḥazrete, -e]

Kim ola kim **ḥazretiñ** dergāhına ḳulluḳ kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki fi 'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 5). [ḥazretiñ, -i, -n]

ḥazret-i mevlā: Yüce Allah.

Gelüñ ey merd-i 'āḳıllar nażar ḳıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görüñ Ḥazret-i Mevlāya (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 1, Mısra 6). [ḥazret-i mevlā, -y, -a]

hebā: Boş işler.

Her nefes kim alduḡuñca zıkr ü tesbîḥ eylegil

Kim bu 'ömrüñi **hebāya** zāyi' isrāf etme t̄ab (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 12). [hebāya, -ya]

hebā ḳıl: Heba etmek, ziyan etmek.

Sen meger 'ömrüñi yellere virüp ḳılduñ hebā

Ḥaḳ yolına zıkr-ile dur andan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 7). [hebā ḳıl, -dun]

hecr: Ayrılık, sevgiliden ayrı olma.

Ḥasretiñ aḥşamınıñdur pādişāhım bu fiğān

Ḥazretiñden ayru düşdüm **hecr** elinden el-emān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Müseddes 1, Mısra 26). [hecr,]

hecriñ odı: *Ayrılık ateşi.*

Hecriñ odı bükdi elif kıaddimi dāl eyledi

Bilmezem bu çarhıñ elinden nice baş kıurtaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 21*). [*hecriñ odı,]*

hel: *Arapça da cümleye soru anlamı katan edat.*

Bil senüñ şanıñda Hâkıdan nâzil oldu **hel** cezâ

Sen işidüp bu kelâmı kendüñe tüt kııl cezâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 25*). [*hel,]*

hel etâ: *"geldi mi" (El-insan 76/1) ayetinden iktibas. Hz. Ali ve ailesinin yaşadığı olay üzerine inen sure.*

Nâzil oldu çün anuñ hâkıñda Hâkıdan **hel etâ**

Nokıtavî dirler aña iren olur ehl-i sürür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 21*). [*hel etâ,]*

hâkı resüli Faır-i âlem nür-ı vâhid dir saña

Hel etâ geldi senüñ şanıñda âyet Murtazá (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 4*). [*hel etâ,]*

helâk it: *Mahvetmek, perişan etmek.*

Derdi meydânında başım tıp idüp atsam gerek

‘Akıbet bu yolda ben beni helâk itsem gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10*). [*helâk it, -se, -m]*

helâk ol: *Mahvolmak, perişân hâle gelmek.*

Sinân Ümmî helâk oldu ki yoldan çıkıdı zâl oldu

Özi hem bî-mecâl oldu dağı bî-perr ü bâl oldu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 33*). [*helâk ol, -dı]*

hele: *Bir kimse veya şey Koşma kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtilmek istendiği zaman bunu ifâde eden kelimenin başına veya sonuna getirilir, özellikle, bilhassa, bâhusus, her şeyden önce.*

Allāh diyelüm **hele**

Görelüm n'eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 7). [hele,]

Ümmî Sinān fazlıñ ile gïtmek dilerler ol ile

Sen maħrem eyledüñ **hele** sırr-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 30). [hele,]

hem: Aynı zamanda, ayrıca.

Gözlerimi giryān eyle

Hem cigerim biryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 34). [hem,]

Fenā bulsa k̄amu evlād

Daħı ābā vü **hem** ecdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 6). [hem,]

Nefsini fehmi eyler bilür

Hem 'ārif-i bi'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 16). [hem,]

Ĥakkıñ fazlı ile Ĥalkı toylayan

Hem ma'rifet güllerini yıylayan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 10).

[hem,]

Fıkh ferā'iz 'ilm-i 'āmdur 'ām-ile Ĥaş olma kim

Ĥāşılıñ Ĥarca vefā kılmaz akçe vü **hem** pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8). [hem,]

Cins-i mişliñ **hem** nazīriñ yok senüñ

Vāhid ü ferd ü aħad kân-ı 'atā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7).

[hem,]

Ĥalib içinde bulduğum [hep] evliyāniñ sırrıdur

Ĥamdü li'llāh çok şükür **hem** Muştafāniñ nūrıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2). [hem,]

Kendü bilisinde kalan 'ilm-i ledün bilmeyiser

Mürşidine egri baķan luĤfını **hem** Ĥahra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 4). [hem,]

Kendi nefsiñ 'illetin bilmeyen insān degüldür

Hem rüĤımıñ Ĥaķıķatın bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2). [hem,]

Hem şerī'at hem Ĥarīķat hem Ĥaķıķat ehlidür

Ehl-i vaĤdet olmayanlar aña iķrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5). [hem,]

Hem şerī‘at **hem** tarīkat **hem** haķīkat ehlidür

Ehl-i vahdet olmayanlar aña ikrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5). [hem,]

Hem şerī‘at **hem** tarīkat **hem** haķīkat ehlidür

Ehl-i vahdet olmayanlar aña ikrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 5). [hem,]

Gönlümüñ tūrında Mūsā gibi ednādur bu cān

Hem tecellī nūrına giryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [hem,]

Gör vücūduñ hālını sen kılma āfāķa nazār

Ķankıdur ğālib ü mağlūb u yemīn ü **hem** şimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [hem,]

Ben bu ‘aşķa yār oldum **hem** bir ile bir oldum

Hem Mūsā **hem** tūr oldum len terānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11). [hem,]

Ben bu ‘aşķa yār oldum hem bir ile bir oldum

Hem Mūsā hem tūr oldum len terānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [hem,]

Ben bu ‘aşķa yār oldum **hem** bir ile bir oldum

Hem Mūsā **hem** tūr oldum len terānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [hem,]

Ben gülem pür-hār içinde bülbülüm ‘aşķdur benüm

Bülbülem ağyār içinde **hem** gülüm ‘aşķdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 2). [hem,]

Tevhīd-i ef‘ālīñ aşlından bilen añlar bunu

Arıyam **hem** ĳudret-i Haķdan balım ‘aşķdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 10). [hem,]

Buldı bulan ma‘nī yüzün kesb eyleyüp ‘irfāñ özin

Gel diñ cāhil ‘ilmiñ yüzün oķusun **hem** yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). [hem,]

Ey bize ta‘n eyleyen gör merd-i meydānam bugün

Ķamdü li’llāh çoķ şükür **hem** kāmīl insānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 2). [hem,]

‘aşka virdük biz cihānıñ şöhetin **hem** ‘izzetin

Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 9*). [hem,]

Süfiyem **hem** şāfiyem ‘aşk eyledi tâhir beni

Mü’minem zâhir ü bâtın taş olup iç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 5*). [hem,]

Diñle gör aḥvâli nedür ‘aşıkıñ merdânını

Top idüp meydāna geldi başını **hem** cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 2*). [hem,]

Zehî Sultān-ı a’lāsın ‘ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe ḥayāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 4*). [hem,]

Celîl ü zü’l-celālsın **hem** Cemîl ü zü’l-cemālsın **hem**

‘Azîm ü Bî-mişālsın **hem** çü zātuña mişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 25*). [hem,]

Celîl ü zü’l-celālsın **hem** Cemîl ü zü’l-cemālsın **hem**

‘Azîm ü Bî-mişālsın **hem** çü zātuña mişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 25*). [hem,]

Celîl ü zü’l-celālsın **hem** Cemîl ü zü’l-cemālsın **hem**

‘Azîm ü Bî-mişālsın **hem** çü zātuña mişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 26*). [hem,]

On sekiz biñ ‘āleme sensin İläh

Rāzıkı **hem** Ḥāfızısın ey Ḥudā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 10*). [hem,]

Yā ‘Alî Ebü’l-Ḥasansın **hem** Ḥüseyn-i Kerbelā

Dürr ü cevher ma’deni ehl-i şehādet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 23*). [hem,]

Lebleriñ çeşmesidür āb-ı ḥayvān añladum

Hem zebānıñdur senüñ kând-ı melāḥat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 30*). [hem,]

Hem buyurduñ şânına levlāke levlāk ol cānıñ

Muşafāyı cümleye cānān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 5*). [hem,]

O dağı bil Hāydar-ı Kerrāra telkīn eyledi

Evliyānīñ serfirāzı **hem** şīr-i Yezdānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 4*). [hem,]

Anuñdur 'izzet ü nuşret **hem** oldur sāni '-i kudret

Bu taqdīri qalem levha yazar feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 61*). [hem,]

'aşk degül mi 'āşıkı **hem** sırr-ıla sultān iden

Gerçi halk-ı 'ālem içre 'āciz ü maḫhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 77*). [hem,]

'Ārife kısmet olan Hūdan anuñ itlākıdur

Menzili a'lā vü a'zam **hem** bulardur bī-gümān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 20*). [hem,]

Gel bu kāf u nūnuñ aḫkāmın kemāl-i 'aşka vir

Hem bu dīv ü cinnīñ aḫkāmın cemāl-i 'aşka vir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 22*). [hem,]

Oquram birdür anı bil kul hüva'llāhu ehad

Hem muşaffā on sekiz biñ 'ālem Allāhu'ş-şamed (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 34*). [hem,]

Sinān Ümmī helāk oldu ki yoldan çıkdı zāl oldu

Özi **hem** bī-mecāl oldu dağı bī-perr ü bāl oldu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 34*). [hem,]

hem: "Çünkü" anlamındadır.

Fānī dil tesbīhi kıya ḫālet-i nez'inde bil

Hem gerekdür ol zamānda bir derūnī dil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*). [hem,]

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda añla kim

Hem muvaḫḫid mü' minīñ burhānı 'aşku'llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4*). [hem,]

'aşka ırmeyen cihānda ḫaşmına bulmaz zafer

Nefsi maḡlūb eylemege **hem** ālim 'aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 8*). [hem,]

‘aşk degül mi Eyyübı derde giriftâr eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem **hem** messeniye’ z-zurr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 40). [hem,]

hem: "Ve" bağlacı.

Neylesün ‘arîf cihânıñ naqşını **hem** zevkıñı

Lâ-mekânıñ gevherin alup şatar tüccârıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 23). [hem,]

hem: Zaten.

‘Āşıklar mest olur Hûda

Hem sükker-ile balıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 8). [hem,]

hem dahı: "Hem de, üstelik" manasında anlamı güçlendirici ifade.

Bülbül iseñ gel berü nûr-ı gülistân bundadur

‘Āşık iseñ **hem dahı** verd-ile reyhân bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2). [hem dahı,]

hemân: Daima, her zaman.

Hemân budur saña feryād

Umar cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 7). [hemân,]

Bülbülüñ efgānı **hemân** gülimiş

Oқыyup dürlü destānlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 15). [hemân,]

Dir Sinān Ümmî bizüm maqşūdumuz Hûdur **hemân**

Anuñ-içün ğayrısından qalbiñ istignāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 27). [hemân,]

Bularıñ ğayrıdan yokdur murādı

Hemân zātındağı esrārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10). [hemân,]

Benüm yüregimiñ derdi oñulmaz

Hemân gözüm senüñ tumarıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 24). [hemân,]

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm

Ġayrı degül Şimdi **hemān** Ėađdur bizüm ikrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*). [hemān,]

Ümmî Sinānı aradan çıkardı bugün Yaradan

Oldur **hemān** sır ilinde okurımız yazarımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 18*). [hemān,]

Őöyle bil nāsūt-ı ‘ālem nađşıdır bunlar **hemān**

Ťā‘atı ‘ādet kılurlar fi‘li ibrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 15*). [hemān,]

Dir Sinān Ümmî bize mürşid olan Hüdur **hemān**

Evvel āhır bağriyüz Hüdur bizüm ‘ummānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 17*). [hemān,]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar hağda elim var

Ki sensin Ėüküm iden ben bir kırı Şüret **hemān** göz kaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8*). [hemān,]

Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez **hemān** derd bende dir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 28*). [hemān,]

Dört kitābıñ ma‘ninin keşf eyleyen Hüdur **hemān**

Lā dimez kimse bu sırı illā nādān añladım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 11*). [hemān,]

Sinān Ümmî baña fermān olupdur eyledüm Ėayrān

Dilinde söylenen ‘irfān **hemān** ol nūr-ı Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 34*). [hemān,]

Bugün bu dildeki esrār **hemān** dost varlığındandır

Karār itmez ĖıĤāb eyler görüñ dostdan lisān buldım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9*). [hemān,]

‘aşk odına yandüğümca rāĖatım budur **hemān**

ArĖura derdimi Ėađdan Ėācetim budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 1*). [hemān,]

‘aşk odına yandüğümca rāĖatım budur **hemān**

ArĖura derdimi Ėađdan Ėācetim budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 2*). [hemān,]

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Hasta vücūduma her dem tākātım budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 4*). [hemān,]

Yedi tamu sekiz uçmağdan müberrāyım bugün

Çün naşībim ‘aşka irdi kısmetim budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 6*). [hemān,]

İns ü cinni yaradup Hāk kendüye tã‘at için

Şöyle bil hākka’l-yağīndan tã‘atım budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 8*). [hemān,]

Zāhidā luṭf ile var sen kılmağıl egri naẓar

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 10*). [hemān,]

Küntü kenziñ ma‘nīsinden dersimi ḥatm eyledüm

Dört kitābıñ varlığı-çün āyetim budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 12*). [hemān,]

Der Sinān Ümmî bāzergānam bāzāra gelmişem

Müşterī olanlara alım şatım budur **hemān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 14*). [hemān,]

Kanı ‘ālemde bir dānā ola kim şöyle merdāne

Virüp ‘aqlı virüp cānı **hemān** ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [hemān,]

Oğunan zıkrıñ envārı gelür her dem olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 14*). [hemān,]

Kime kim irmedi ‘aşkıñ zülālı

Hemān ‘ayn-ı mazarrātıñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 14*). [hemān,]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā **hemān** fazlıñ ola cānda

Kim zīrā Ümmî Sinānda ḥavāşş-ı ḥāşşı ḥāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 53*). [hemān,]

Bu Sinān Ümmî temennā kılduğı

Pāk zātıñdan **hemān** ancağ rızā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 32*). [hemān,]

Temāmet anı zıkr itmek **hemān** zātına maḥşūşdur

Egerçi külli zākirdür eṣer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 7). [hemān,]

hemān: Aynı, sanki.

İrincek zāt-ı muṭlaḳda **hemān** dost olmuş idüm ben

Çü geldüm ‘ālem-i mülke yine Ümmî Sinān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 17). [hemān,]

hemān: Aman ha.

Cān virüp cānānı bulmaḳdur murād ancaḳ **hemān**

Bunda bundan özge bāzār eylemez dervīşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7). [hemān,]

Her sözi bir zehr-i mārduṣ uğrasa baḡrıñ biçer

Cāhili söyletme **hemān** gör yüzinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 16). [hemān,]

Küfr ü imān nisbetinden el yudurdu ‘aşḳ baña

Anca kim artar **hemān** baḡrımda başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 18). [hemān,]

hemān: Birden.

Bülbülüñ cānım didüḡi güli görünce **hemān**

Umaram ben bülbüli göre gülin yaḳın zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 33). [hemān,]

hem-dem ol: Birlikte bulunan, samîmî, canciḡer arkadaş, dost olmak.

Nebilere hem-dem olup

Nüş ideḡör zātu’llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 7). [hem-dem ol, -up]

hemîn: Ancak, sadece.

Niçeler eydür ki dünyā niçeler eydür beḳā

Bu Sinān Ümmî hemîşe dāyim Allāh dir **hemîn** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 14). [hemîn,]

hemīše: *Daima, her vakit, her zaman.*

‘aşka hem-rāh ol **hemīše** diñleme kimse ünin

Ol Ğānī Ferd ü Çālābdan sem ‘iñe ire hıñāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9). [hemīše,]

Māsivā sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Dōstı derdiyle **hemīše** kāmīl insāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6). [hemīše,]

Hemīše sen idüp iñsān veli biz ideriz ‘iñyān

Hañāmız mañv idüp bizden olaydıñ sen de bir hōñnūz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 17). [hemīše,]

Zulmet-i nefsiñ hiçābından beni eyle hālāş

Berzah ilinde **hemīše** gül ü reyñān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 12). [hemīše,]

Göñlüme yağan **hemīše** ‘ilm ü ‘irfāndur benüm

Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Ğur’āndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1). [hemīše,]

Bu Sinān Ümmî **hemīše** derd-i yāre mübtelā

Ey dirīğā yok-durur bu yolda iñim neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 19). [hemīše,]

Niçeler eydür ki dünyā niçeler eydür beñā

Bu Sinān Ümmî **hemīše** dāyim Allāh dir hemīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 14). [hemīše,]

Sinān Ümmî seniñ yoluñda bir kaçır keşifiñdür

Hemīše mürvetiñ umar ki bir ‘āciz zā‘ifiñdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34). [hemīše,]

hem-rāh: *Yol arkadaşı, yoldaş.*

Görüñ ‘aşk-ıla **hem-rāham** terk-i beñā terk-i cāham

Men lāhūt-ı mürğ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 25). [hem-rāham, -am]

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Oñmān şerī‘at mülkine sultān

Velākin ol ‘Alī arslan olup her sırrıña **hem-rāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28). [hem-rāh,]

hem-rāh ol: *Yoldaş olmak.*

‘aşka **hem-rāh ol** hemīşe diñleme kimse ünin
Ol Ğānī Ferd ü Çālābdan sem ‘iñe ire ħiṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 9). [hem-rāh ol,]

hem-rāz ol: *Sırdaş, dost olmak.*

Her kim belī dirse bize belkim anuñ dellālıyam
‘aşk ehline hem-rāz olup bāzār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 10). [hem-rāz ol, -up]

henüz: *Az önce, daha şimdi, yeni; daha, hâlâ.*

Gelen konar kınan göçer kimesne evvelin bilmez
Gelen eydür ki bu aḥkām **henüz** kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 63, Mısra 24). [henüz,]

hep: *Bütün, tamamen, her zaman.*

‘aşk odına yana yana
Hep varımı eyle fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 6). [hep,]
Kibr-ile ‘ār ider iseñ ‘āciz-i bī-çāresin
Ger ṭotalum cümle ‘ālem bende vü **hep** ḳul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
4, Mısra 14). [hep,]
Ḳalb içinde bulduğum **[hep]** evliyāniñ sırrıdur
Ḥamdü li’llāh çok şükür hem Muştafāniñ nūrıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
26, Mısra 1). [[hep],]
İlāhī minnetim dīzārıñadur
Bilürsin şefkatim **hep** yārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2).
[hep,]
Sinān Ümmī gibi mücrim degüldür
Ümīz ṭutdukları **hep** varıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 22).
[hep,]
Bir Allāhı zıkr ideniñ gümānı **hep** ‘ayān olur
Ni‘metine şükr ideniñ müşkilleri beyān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 1). [hep,]

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da‘vāsı **hep** yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [hep,]

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ **hep** emrine fermān cihān hükminde pür ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10*). [hep,]

Ey diriğā sen seni **hep** ‘āleme yayduñ göñül

Böyle her dem bî-ķarār olmaķda ne tıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [hep,]

Bende benlik ķalmadı **hep** cümlesi ķıldı firār

Bu göñül mülkin ħalāş itdi yudı ‘ār nāmusın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 5*). [hep,]

Açıldı ħazne-i dürr-i ħaķāyık

Benüm ‘aqlum bilüm **hep** şaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 8*). [hep,]

Ki yoķdur söylemekde hîç mecālım

Yanup **hep** varlığım ataşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 14*). [hep,]

Her ne yaña baķsam anda **hep** görinen cümle dost

Kimse bilmez işbu ‘ālemdede anuñ ‘arrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 5*). [hep,]

Nice biñ Ħızır-ıla İlyās āb-ı ħayvān içmege

Leblerinden **hep** yolında şarf ider maşrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 16*). [hep,]

Zāhir ü bāṭın saña **hep** muntazır

Bāb-ı fazlıñdan ider küllî recā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 3*). [hep,]

Sen ‘aṭāniñ baħrına baħrisin ey cānlara cān

Küllî şey **hep** sende buldı cümle ħacet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 34*). [hep,]

‘aşķ degül mi aşl-ı ebrār u muķarreb ħayrı nās

Küllî şey’ **hep** ṭāķatunca Ħāliķa meşķūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34*). [hep,]

İrelden dest-i dermāniñ oñuldı bende **hep** yāra

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 31). [hep,]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Ḥaḩa

Aḩaddur andan umar **hep** külli şey' 'izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 40). [hep,]

hepsin: Sürekli.

Ḥaḩ diyelüm **hepsin**

Yıḩmayalum yapusın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 13). [hepsin,]

her: "Her" belgisiz sıfat.

Her ḩande kim baḩar gözi

'Ayn-i ḩudretu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 31). [her,]

Zirā ki **her** cān mülküni

Şanma ki 'aşḩu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 43). [her,]

Alḩaḩa meyl idüp 'ummāni gözle

DaḒıluban **her** yañaya aḩma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 24).
[her,]

Bülbül olup gülistāndan ayrılma

Aru gibi **her** ḩiḩegi ḩoḩma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 28).
[her,]

Bir dem seni gören gözler

Her dem ḩayāliñi gözler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 14). [her,]

Vaşl-ı dostdur cān iline

Her dem bahār yazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 12).
[her,]

Ümmî Sinān dir yā Şani

Her dem budur sözüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 28).
[her,]

Dilinde zākiriñ **her** dem

Senüñ zıḩriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 1). [her,]

Dilinde şākiriñ **her** dem

Senüñ şükrüñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 3). [her,]

Hayâliñden gelen **her** dem

Senüñ fikriñ degül mi Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 15*). [her,]

Her kişiye senden olur

Dürlü dürlü hâl pâdişâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 27*). [her,]

Meni **her** dem yaçar şol ki

‘Aceb anı bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 11*). [her,]

Her neye olsa irişür kudretiñ

Emriñe maħküm-durur bāy u gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 11*).

[her,]

Her kim hayâliñ derdine uğramadı gülmez gider

Vaşlıñ şarâbından içen duymadılar cevri ü cefā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6,*

Mısra 9). [her,]

Sinān Ümmî kuluñ ağlar kapuñda

Diler **her** dürlü bir derdine devā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 32*).

[her,]

Her nefes kim alduğuñca zıkr ü tesbîh eylegil

Kim bu ‘ömrüñi hebāya zāyi’ isrāf etme t̄āb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,*

Mısra 11). [her,]

Ey Hudā luṭf eylegil ḳahrıñdan ey Hāḳ el-ğiyās

Her zamān u her sâ‘at fā‘il-i muṭlaḳ el-ğiyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,*

Mısra 2). [her,]

Ey Hudā luṭf eylegil ḳahrıñdan ey Hāḳ el-ğiyās

Her zamān u **her** sâ‘at fā‘il-i muṭlaḳ el-ğiyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,*

Mısra 2). [her,]

Lā-mekān deryāsına baḫrī olan ‘aşıklarıñ

Her kelāmı gevher-i ‘irfānı ‘aşḳu’llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16,*

Mısra 6). [her,]

Ġayret-ile ğayr-i Hāḳdan şaḳlayan dil mülkünü

Hikmet-ile **her** nefes mihmānı ‘aşḳu’llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16,*

Mısra 8). [her,]

Ṭalibiñ efsāne şanmān baġrını çāk itdügi

Pâdişāhıñ **her** naḳar baḳduġı seyrān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

19, Mısra 4). [her,]

Kimseler haq dergâhından qahr-ıla dūr olmasun

Anuñ-içün **her** nefes qalbinden ol hızlân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 16*). [her,]

Yâ İlahî **her** nefesde cân saña mihmân diler

Bağr-ı zâtıñ pertevinden luğf-ıla ihsân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1*). [her,]

‘Arifiñ qalbinde **her** dem ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşığıñ qalbinde **her** dem ma‘şūkuñ sevdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 1*). [her,]

‘Arifiñ qalbinde **her** dem ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşığıñ qalbinde **her** dem ma‘şūkuñ sevdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2*). [her,]

Kâmil insân on sekiz biñ ‘âlemi câmi’-durur

‘âlemiñ qalbinde **her** dem âyet-i kübrâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 6*). [her,]

Küfr ü imân neydügin fehmi eylemez yokdur necât

Fâsığıñ qalbinde **her** dem İblisiñ igvâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 14*). [her,]

Vâhid ü Ferd ü Aḥaddur dâ’imâ zıkr itdügi

Zākiriñ qalbinde **her** dem tevḥidiñ deryâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 16*). [her,]

Ḥamdü li’llâh çok şükür ihsânına yokdur ‘aded

Şākiriñ qalbinde **her** dem şükr ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18*). [her,]

Āşinâsından ḥaberdâr olmayup guşsa çeker

Zāhidiñ qalbinde **her** dem cennetiñ ferdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 22*). [her,]

Küfr ü zulmet perdesinden kıtılaldan cânımız

Dir Sinân Ümmî şükür **her** dem diliñ tekrârıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 14*). [her,]

Kendüñe mağrūr olup ḥannâsa virdüñ özüñi

Her nefes qalbiñde igvâ eyleyen ol fi’ş-şudūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4*). [her,]

Şanasın kim **her** kelâmı la' l ü mercândur dizer

‘Ârife yâr olmağa diñle sözinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5). [her,]

Her sözi bir zehr-i mârdur uğrasa bağırıñ biçer

Câhili söyletme hemân gör yüzinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 15). [her,]

Baňa uydukları **her** dem yoluñda

Senüñ cân virmege bāzārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 13). [her,]

Gerçek ‘aşık olan kişi meydāna qor cān u başı

Budur yâr seveniñ işi **her** ne gelse faħra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8). [her,]

Niçe bir hasretiñ nārı beni iħrāk ider **her** dem

Bugün vaşlıñdan ayrılman gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7). [her,]

Beni hayrān iden **her** dem ol Vāhidiñ esrāridur

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3). [her,]

İrenler tevħîd-i zāta cāmi‘ olur **her** şifāta

Bu sırıñ taħtına sulţān olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 13). [her,]

Kim ki Haħdan geldi Haħqa gitmege ‘ār eylemez

Her ne kılsa haħdur işi ğayrı bāzār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2). [her,]

Didiler çün-kim fenādur tālubiñ sermāyesi

Anuñ-içün **her** nefes selħānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6). [her,]

İlāhî evvel ü āħır sücüd eyler saña **her** baş

Ki sensin Bāṭın u Zāhir bilen sensin olan sen fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). [her,]

Zehi sulţān-ı ‘ālî-şāh senüñdür bu yüce dergāh

Fedādur yoluña **her** gāh hezārān biñ gönül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 14). [her,]

Ṭuymaduñ mı enbiyāniñ **her** birinden bir haber

Şerh idüp şerrāhlar aḥvālın nice haṭlar qomuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 15*). [her,]

Cāhil ü nādān alurlar **her** nefes lādan kelām

Evliyā nuṭkıyla **her** dem virdimiz tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*). [her,]

Cāhil ü nādān alurlar **her** nefes lādan kelām

Evliyā nuṭkıyla **her** dem virdimiz tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8*). [her,]

Her eşyāniñ derünında ‘acāyib ḥükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 11*). [her,]

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım **her** nefes

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3*). [her,]

Ol şafā şehrinde **her** dem ‘ilm-i Ḥaḳ mihmānıyam

Ḳāl u ḳil benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 17*). [her,]

‘Āşıkam vechiñ görüp ḥayrān olam **her** dem senüñ

Şādıkam zātuñ görüp ḳurbān olam **her** dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1*). [her,]

‘Āşıkam vechiñ görüp ḥayrān olam **her** dem senüñ

Şādıkam zātuñ görüp ḳurbān olam **her** dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2*). [her,]

Zulmet-i keşretde **her** dem āh ider pervāneyem

Ol cemāliñ şem’ine biryān olam **her** dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3*). [her,]

Zulmet-i keşretde **her** dem āh ider pervāneyem

Ol cemāliñ şem’ine biryān olam **her** dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4*). [her,]

Gönlümüñ ṭurında Mūsā gibi ednādur bu cān

Hem tecellî nūrına giryān olam **her** dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6*). [her,]

Bülbülem āh u figānımdan murādım **her** nefes

Bāğ-ı gülzārında hoş ḥandān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7). [her,]

Bülbülem āh u figānımdan murādım **her** nefes

Bāğ-ı gülzārında hoş ḥandān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8). [her,]

Şu gibi çağladuğumdan **her** zamān leyl ü nehār

Baḥr-ı zātuña irüp ‘ummān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9). [her,]

Şu gibi çağladuğumdan **her** zamān leyl ü nehār

Baḥr-ı zātuña irüp ‘ummān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10). [her,]

Şun maḥabbet bādesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben ‘aşkıña mihmān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 12). [her,]

Cānı vuşlat şerbetinden ayık itme kıl kerem

Vaḥdetiñ envārına ḥayrān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 14). [her,]

‘Urvetü’l-vüşkā daḳup gerdānuma geldüm ezel

Yolıña cān virmege merdān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 16). [her,]

Genc-i kimyā bābını feth eyle dilde ey Kerīm

Derdlü ‘aşıklarıña dermān olan **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 18). [her,]

Eyle maḥv eyle hüviyyet baḥrına sür ḳalbimi

‘İlmiñe ‘irfānıña burhān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 20). [her,]

Ġuşşa vü ḡamdan ḥalāş eyle dir uş Ümmî Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulṭān olam **her** dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 22). [her,]

Her ne kim zāhir olur fi’l-i ma’ā’llāhu gör

Ġayrı görme her şey’i sen ya celāl ü ya cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3). [her,]

Her ne kim zāhir olur fi 'l-i ma 'a 'llāhı gör

Ėayrı görme **her** şey'i sen ya celāl ü ya cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [her,]

Her meşakķat kim görürsin 'ind-i Hāķdandır nüzül

ķahr u luţfuñ 'illetidür ũtma sen dilde melāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7*). [her,]

Ey diriĖā sen seni hep 'āleme yayduñ göñül

Böyle **her** dem bî-ķarār olmaķda ne ũyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*). [her,]

Gerçi kim 'iſyān-ı Ėayba ķalmıſamdur **her** nefes

İllā cānım Ėayretinden dosta ķurbāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 29*). [her,]

Bezm-i elestiñ meyiniñ mağmürıyam ben **her** nefes

Evvelde cān mestānedür ſanmañ ki 'aşķ-ı fānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9*). [her,]

'Aſıķa mürſid olan āyāt-ı Ėur 'ān añladum

'Ārifiñ ķalbinde **her** dem 'ilm ü 'irfān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 2*). [her,]

Ŧālibe maţlûb elinden mey-i vuſlat nûſ olur

Bülbülüñ eĖĖanı **her** dem Ėül ü reyĖhān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 28*). [her,]

Cümle varım virmişem 'aşķıñ yolında **her** nefes

Dü cihāniñ varlığından taĖſilim 'aşķdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 3*). [her,]

Hümāyün ķurdı bu cisme iriſdi feyzi **her** isme

Hıķāb olundu bu resme leyse ke-miſlihî sultānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*). [her,]

Benüm sırrım kemālıdır ki dilde söylenen **her** dem

Kimin zāhir kimin bāṭın ķıluram feyż-i RaĖmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13*). [her,]

Her eſyāniñ kemālātı benüm emrimdedür yeksān

Eger ķahrım eger luţfum bi-küllü derde dermānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 15*). [her,]

Baňa fermān olan **her** dem kıılır tevḥīdime ikrār

Kılırsa kıancarı ‘azmī özünde aňa miḥmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 17*). [*her,]*

Cām-ı vaḥdet nüş idelden cānımız mestānedür

Anuñ-içün **her** nefes oldur benüm ḥummārılığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6*). [*her,]*

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Ḥasta vücūduma **her** dem tākātım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 4*). [*her,]*

Eger benden ḥaber şorsañ ḥaḳāyık şehrine vardum

Var anda bir ulu sultān senüñle dost-ı mış **her** ān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [*her,]*

Gel ey tālib eger sen de tāleb kılduñsa ol Şāhı

O Sultānıñ fırākıñdan kılasın **her** seḫer efgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 36*). [*her,]*

Sinān Ümmî kıuluñ senden diler **her** dem bula iḥsān

Anuñ-çün kıalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 43*). [*her,]*

Her kışı bir baḫre ğavvāş oldu bir mercān şatar

Ḥayretiñ baḫrıñdan āḫar baňa ‘ummān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13*). [*her,]*

Yā İlāhī ‘aşḳ elinden olmadum bir kez emīn

Ağladup **her** gāh gāhi akıdur gözüñ nemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 2*). [*her,]*

Ey Ḥudāyā senden artuḳ Ḥālikım yok bī-gümān

İşbu resm-ile ki **her** bir derdime sensin zamīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12*). [*her,]*

Cemāli bāğınıñ verdi beni ḫayrān ider **her** dem

Unutdum ğayrı eşğālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 11*). [*her,]*

Oḳunan zıkrıñ envārı gelür **her** dem olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 13*). [*her,]*

Gelür vuşlat yili **her** dem yürekde açılır yara

Baňa ağyar olur şalım cân u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 19). [her,]

Sinān Ümmî senüñ **her** dem kapuñda zār u sergerdān

Ya senden ğayrı bir kimse kılar mı derdine çäre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13). [her,]

Dost cemāli şem'iniñ pervānesiyem **her** nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu'tādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 13). [her,]

Her kemāliñ lezzetiniñ haķıķatın anda bulup

Terk idüp ğayrı varlığı keşfu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 7). [her,]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm külli recā

'Aşıkıñ **her** kavli fi'li ḥasbeten li'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18). [her,]

Ne 'aceb nerd oynadıñ oynuñı ey çarḥ-ı felek

Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6). [her,]

Günde bir iş gösterür **her** bir işi 'aksinedür

Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 13). [her,]

Her kişi bir sancağ-ıla varmağ diler dergāhıña

'aşkıñdan ayırsı bize livā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 13). [her,]

Derdi meydānında **her** dem ke'l-ferāş olan bu cân

Umaram şāhib-'atā terk itmeye ferrāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 11). [her,]

'Ārif olan bildi İblīs çerisiniñ cengini

Her kişiniñ üstine kıldı ḥavāle cehlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 24). [her,]

Gönlüme **her** dem yağan bu tevḥīdiñ 'irfānıdır

Ma'rifet kand-ı nebātından şoran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 9). [her,]

Şanma ki dost bayrāmına qurbān iderler **her** cānı

Dosta yarar cāniñ olup serdār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 23*). [*her,]*

Şalındı **her** taraf mevci kenāra

Atup gevherlerin cünbūşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 3*). [*her,]*

Kime bir zerresi irse mekānın lā-mekān eyler

Fiğān u zār ider **her** dem gerekmez ğayrı evṭānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 16*). [*her,]*

Ehl-i ‘aşkıñ tevḥīde inkārı yoqdur **her** nefes

Lā diyüp ol münkiriñ qalbi gibi tuç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 13*). [*her,]*

Görüben verd ü reyḥānı öter cān bülbüli **her** dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārıñ zevqı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5*). [*her,]*

Her nefes ‘aşıklarıñ nuṭqundan yā Hū gelür

Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 13*). [*her,]*

Sürdi ḥüküm **her** küşeye ya‘nī çürük endişeye

Bir kisveden baş çıkartdı bir oldı yüz biñ pāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 25*). [*her,]*

Oquyan ismiñi **her** dem dilinde

Çün ol tevḥīd ü vaḥdetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 17*). [*her,]*

Buyurduñ çün aṭı‘u’llāh yaratduñ **her** şeyi li’llāh

Diyeler tā ki zikru’llāh yeg andan min fi‘āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 17*). [*her,]*

Eger insān eger ḥayvān **her** eşyā emriñe fermān

Ki senden ğayrıdan ey Cān kamu ḥalka Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 19*). [*her,]*

Ḥalk-ı ‘ālem ḥāliniñ **her** biriniñ var bir işi

Rüz u leylī **her** dem işim ben direm yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 17*). [*her,]*

Halk-ı 'âlem hâliniñ **her** biriniñ var bir işi

Rüz u leylî **her** dem işim ben direm yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18*). [her,]

Yüz qaralığından âhar armağanum yok saña

Cân u dil **her** dem saña ider kerem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 20*). [her,]

Hasretiñden âh idüp nâlân iderler **her** seher

'Âşıkıñ gözlerini giryân iden Perverdigâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 17*). [her,]

Yâ İlâhî vaḥdetiñ bir ḥaddi yok 'ummân mıdur

Yâ kulum sen geldüğüñ yol **her** kula âsân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2*). [her,]

Pâdişâhım çâresizler derdine dermân nedür

Añlama 'aşkım benüm **her** dertsüze dermân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 6*). [her,]

Pâdişâhım **her** kuluñda yok mıdur 'ilm ü kemâl

Şakla râziñ, **her** şeye ben virdüğüñ 'irfân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7*). [her,]

Pâdişâhım **her** kuluñda yok mıdur 'ilm ü kemâl

Şakla râziñ, **her** şeye ben virdüğüñ 'irfân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 8*). [her,]

Luṭf idüp **her** kula kılsañ vaşlıñı iḥsân n'ola

Açma bu sırrı saşın **her** gördüğüñ insân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 9*). [her,]

Luṭf idüp **her** kula kılsañ vaşlıñı iḥsân n'ola

Açma bu sırrı saşın **her** gördüğüñ insân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 10*). [her,]

Muştafâniñ ḥurmetiyçün eyleme senden cüdâ

Ġam yime sen **her** kişi baña ulu burhân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12*). [her,]

Haḳâyık 'âlemi oldur kıılır mevci hezârân biñ

Füyüz eyler ki **her** cinse bulur feyz-i İlâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 16*). [her,]

Kesilmez pertevi hergiz o baħrıñ bir nefes añla

Her eşyā her bir ism-ile umar feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38*). [her,]

Kesilmez pertevi hergiz o baħrıñ bir nefes añla

Her eşyā **her** bir ism-ile umar feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38*). [her,]

Her eşyā mevcidür anuñ atar deryā-yı muṭlaqdan

Ḳamu yer gök ṭolar eşyā bezer feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 39*). [her,]

Seħāb olur göge aġar maṭar olur yere yaġar

Ḥayāt bulur virür **her** şey semer feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 50*). [her,]

EBÜ Bekir ‘Ömer ‘Osmān şerī‘at mülkine sultān

Velākin ol ‘Alī arslan olup **her** sırrıña hem-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28*). [her,]

‘aşķ degül mi enbiyā’ ü mürselīniñ ḥurmeti

Ger nebīdür ger velīdür **her** ne kim meşhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32*). [her,]

‘aşķ degül mi **her** Nebīden gösteren bir mu‘cizāt

Gerçi Ḥālik ḥılķatında ķābiliyyet ķor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61*). [her,]

Her bir iş bitmez cihānda yetmeyince sā‘ati

Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ ḥikmeti (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 1*). [her,]

Anuñ-içün **her** kelāmı dil-i mecrūḥa şifā

Ben didüm firķate şalma vaḥdetiñ ‘ayn-i şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 37*). [her,]

Gümānum gitdi bi’llāhi ki buldum sırrıñı bende

Fırāķıñ āteşi **her** dem ķarār itmez yanar cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 18*). [her,]

Senüñ himmet-i ‘ālīñle gelür bu dilime sözler

Ḳaṭaram aġzıña lāyık **her** ādem aşına ṭuzlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 22*). [her,]

Aküp **her** yaña çağlaram suçumı bildüm ağlaram

Cānım āh-ıla dağlaram ki ‘irfān-ıla yağlaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 13*). [*her,]*

her gâh: *Her zaman.*

Didüñ bir ağulu baldur buña barmaq banan zâldur

Haķıñ zikri ulu yoldur diliñüzden qomañ **her gâh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 26*). [*her gâh,]*

her kim: *Kim olursa olsun.*

Her kim ki ister yārını

Bıraqsın elden varını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 5*). [*her kim,]*

Her kim ki terk-i cān olur

Bir cānına biñ cān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 13*). [*her kim,]*

Böyledür bu ‘aşķıñ işi

Her kim uyarsa delüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 4*). [*her kim,]*

Her kim saña toğrı gider

Hayāliñi cānda güder (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 21*). [*her kim,]*

Her kim bunda gelüp-durur

Hasret bağrın delüp-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 25*). [*her kim,]*

Her kim ‘irfān şāhibidür cān baş olsun fedā

Ger faķır ü ger ğanīdüdür şeyḥ u pīr u ger şebāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 29*). [*her kim,]*

Her kime cānān gerekse cānına ağyār olur

Bil cihāndan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 21*). [*her kim, -e]*

Her ki ğafletten uyanmaz kim naşīḥat diñleye

Ol kişiniñ gözini yarın cehennem açısar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7*). [*her kim,]*

Her kim irdi Seyyid-i Muḥtāra oldur bil veli

Qalbine inzāl ider anuñ kelāmu’llāh u nūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 23*). [*her kim,]*

Seni **her kim** sever geçmek varından

Muḳarrerdür muḳarrerdür muḳarrer (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 9).
[her kim,]

Her kim görüp gözden süzer ḫayâline irmez gider

Özden seven ‘âşıqlara göstereyim dîzârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
41, Mısra 13). [her kim,]

Top eyleyüp cân u başı **her kim** ki meydâna gele

Zulm eylemez Allâh aña hidâyeti burhân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 7). [her kim,]

Her kim ‘aşğa yâr olur câna şafâ-kâr olur

Mâsivâdan dür olur cevrine döyen gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,
Mısra 13). [her kim,]

Her kime menşüb-ı ‘aşğdan şunmadı Ḳassâm tām

Lâ dir ol meydân-ı ‘aşğa hergiz ikrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
52, Mısra 7). [her kim, -e]

Her kime ef‘âl-i ‘âlem cür‘asından şundı Ḥaḳ

Dört kitâbı naql idersün hiç ögüt kâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 13). [her kim, -e]

Dir Sinân Ümmî saña **her kim** ki vaḫdet buldısa

‘aşğ elinden şunduğün yâ Rab nevaliñdür senün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
66, Mısra 9). [her kim,]

Maḫabbet şerbetin **her kim** içerse kendüden geçer

Şarâb-ı ‘aşkı nüş ider mestânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74,
Mısra 7). [her kim,]

Her kime sevsem sevilsen derde kıldım mübtelâ

Enbiyâlar evliyâlar sırrına mihmân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82,
Mısra 5). [her kim, -e]

Mürşidiñ irşâdına **her kim** ki âmennâ diye

Nüş ider ol Hızr elinden âb-ı ḫayvân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 17). [her kim,]

Sürilüp ‘âlemiñ ḫalkı derile maḫşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yâ Hû şoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 20). [her kim, -i]

Erenler her kime kılsa bir nazar

Söylenür ‘irfânı diller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 7). [her kim, -e]

‘aşk elinden şöyle bil **her kim** na‘ıme uğradı

Kıldı sükker ü ‘aselden zehr-i kâtil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15). [her kim,]

Her kim ki ister yârını bırakşın elden varını

Dikdüm erenler dârını ber-dâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 3). [her kim,]

Her kim belî dirse bize belkim anuñ dellâlıyam

‘aşk ehline hem-râz olup bâzâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 9). [her kim,]

Hüb cemâlından münevver vechini **her kim** göre

Terk ider mülk-i Süleymân olsa küh-ı Kâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 21). [her kim,]

Her kimüñ başında evvel tâc-ı devlet konda

‘aşk içinde bunda anuñ gel gör istignâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 9). [her kim, -ün]

Baht-ı devlet şâhibi **her kim** ki İsmâ‘îl-durur

Cehd idüben yâre kurbân eyledi gör cânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 9). [her kim,]

Geldi **her kim** ‘âleme **her kim** gele

Nür-ı vechiñden olurlar âşinâ’ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 19). [her kim,]

Geldi **her kim** ‘âleme **her kim** gele

Nür-ı vechiñden olurlar âşinâ’ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 19). [her kim,]

Gönlümi yağmaladı derdiñ beni kıldı fenâ

Her kimi görse gözüm seni soram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16). [her kim, -i]

‘aşka **her kim** ta‘n iderse evvel âhır hürmeti

Yokdur anuñ gerçi ‘ilmi nâm-ıla mağrûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 81). [her kim,]

‘aşka **her kim** ta‘n iderse ‘aklı yok divānedür

Ṭalibiñ cānı yāriñ şem‘indeki pervānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 7). [her kim,]

Bunda vü anda belādan bulmadı hergiz hâlâş

Her kim İblisiñ yolına uğrayup ayak başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14,
Mısra 6). [her kim,]

İlāhî kılsun ‘aşıklar cemāliñ bāğını seyrān

İrişmez vaşluma **her kim** bakarsa nağşıma zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 8). [her kim,]

Baht u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lā diyen **her kim** ki şeytān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 24). [her kim,]

Görse **her kim** ol cemāli secdeye qor başını

Qıldı kıble cān ile gören gözini qaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra
1). [her kim,]

Her kime zerrece ‘aşkıñ ulaşa

Sa‘ādet tācıdur qonduğı başa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 33). [her
kime, -e]

Her kimi nūruñ cezb ider ‘aşkıñ yolın tırılmaz güder

Dā‘im anı iħrāk ider ‘aşq-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 25). [her kimi,]

her ne: *Hangi şey, neyi, ne olursa olsun.*

Varlığım ben ‘aşka virdüm dostlar hîç qalmadı

Her ne kılsam hūkm anuñdur düşmana suç qalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 139, Mısra 2). [her ne,]

Şöyle bil kim Hāq Ta‘ālāniñ işi yañlış degül

Her ne kılsa ibtidā ‘ālimdür intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra
16). [her ne,]

Fā‘il-i muṭlaqdur ol Hāq kün fe-kān emrindedür

Her ne isterse kıılır ol kimse yığmaz hūkmüni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

133, Mısra 26). [her ne,]

Bî-niyâz oldum caḥîmiñden na‘îmiñden bugün

Her neye emr eyleseñ cān üstine niyyet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 16). [her ne, -y, -e]

her ne kılursañ kıl: Elinden ne geliyorsa yapmak.

Key şaḳın aşlıñdan ırma öziñi

Her ne kılursañ kılup ‘aşḳa ulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 16).
[her ne kılursañ kıl, -up]

her şey: Var olanın hepsi, tümü.

İlāhî cümleyi var iden sensin

Yok iken her şeyi var iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2).
[her şey, -i]

Ḥaḳāyık intihāsında idindi kendüye maḥbûb

Ḥabîbinden kılur **her şey** yazar feyz-i İlāhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 18). [her şey,]

herdem: Her zaman, her an.

Sinān Ümmî ḥaḳāyıkda kim anuñ pertevindendür

Pes ol burhān-ı a‘lādur anı **herdem** kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 22). [herdem,]

hergiz: Asla, hiçbir zaman, hiçbir suretle, katiyyen.

Hergiz ayrılmaḳ istemez

Eşigiñden yüzüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 3).
[hergiz,]

Kim ki Ḥaḳḳun zıkrin oḳur

Olmayısar **hergiz** ḥaḳîr (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 22).
[hergiz,]

‘Aceb bu derd-i ḥayretten

Hergiz ‘aḳla gelmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 20).
[hergiz,]

Cezb eyleseñ kime seyrden eger giçden eger irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātūñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 14*). [hergiz,]

Zāt-ı pākiñdür çün Allāhü'ş-şamed

Kim saña lâzım degül **hergiz** gıdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [hergiz,]

Hergiz bu miḥnet-ḥānede ğamdan ḥalāş olmaz gönül

Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevk u şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 5*). [hergiz,]

Ehl ü 'ayāl küllî baña fehm eyledüm düşmānımış

Senden āḥar bir kimseden bulmamışam **hergiz** vefā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8*). [hergiz,]

Kim ki bu 'aşk baḥrınıñ ğavvāşıdur ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki **hergiz** bulmadı bir қаtre āb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*). [hergiz,]

Ten fānīdür eyle fenā **hergiz** ḳoma nefse binā

Gir bātınıñ esrārına 'ilm-i ledünden al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*). [hergiz,]

Ğam yime dārü'l-belāniñ miḥnetinden fāriğ ol

Eyleme **hergiz** ḳarār kim bulna dārü'l-ḳarār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10*). [hergiz,]

Bunda vü anda belādan bulmadı **hergiz** ḥalāş

Her kim İblisiñ yolına uğrayup ayak başar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 5*). [hergiz,]

Ey ehl-i cefā sende şafā bil ki şad hezār

Hergiz yime ğam olduñ ise derde giriftār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2*). [hergiz,]

Maḳām-ı Hazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ğam **hergiz** ey 'abdim bezendi şāniña ḥoş-kār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [hergiz,]

İlāhī raḥmetiñ **hergiz** ki eksilmeye bir zerre

Ḳılursañ fazlını iḥsān iki 'ālemlere düpdüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*). [hergiz,]

Şerikiñ yok naziriñ yok velâkin halka fazlıñ çok

Hisâbı haddi **hergiz** yok şayılmaz nitekim yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 16*). [hergiz,]

Her kime menşüb-ı ‘aşkıdan şunmadı Kassâm tām

Lā dir ol meydân-ı ‘aşka **hergiz** ikrâr eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8*). [hergiz,]

‘Ârif-iseñ yek nazar kıl ‘âleme Ümmî Sinân

Kimsenüñ aḥvâline sen kılma **hergiz** kıl ü kâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 14*). [hergiz,]

Zikr u tesbîḥ u ‘ibâdet şugl-ı fi’llâh itmege

Hergiz eşğâl-i fenâda bitmedi kayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 12*). [hergiz,]

Mısır diyârı mülküme şâh olduğumda sicc olur

Yokdur kararım **hergizin** ben Yûsuf-ı Ken‘âniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 20*). [hergizin, -i, -n]

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı ki **hergiz** bulmaya düşmân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26*). [hergiz,]

Gönlümüzde gayrı şeyden kalmadı **hergiz** bekā

Ḥaḳ Ta‘âlâ sevgüsinden ‘aşka mihmānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 15*). [hergiz,]

Gel yüzüme gülme **hergiz** ağladursın ‘âkıbet

İçürürsin zehriñi bir gün bal u yağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 7*). [hergiz,]

Pırleriñ gönlinde yokdur **hergiz** ölüm korkusu

Şanki şol ḥüb zamāndur gözler-iseñ kavlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 13*). [hergiz,]

Ġam yimez **hergiz** belâ bendi ile bend eyleyen

Ol Muḥammed Muştafâ kaçârına kârbânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 15*). [hergiz,]

Bilürsin kim ḥaṭāmuz çok ‘inâyet eylegil ey Ḥaḳ

Çü sensin Fâ‘il-i muṭlaḳ ki **hergiz** gayrı ḥâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44*). [hergiz,]

Hayf ola Hâkdan hâkir ola mı **hergiz** necât

Kim ki sen sultâna kılmadı itâ‘at Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 17*). [hergiz,]

Muvahhiddür anuñ zâtı ebed **hergiz** karar itmez

O zikriñ mevciddür envâr süzer feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 9*). [hergiz,]

Kesilmez pertevi **hergiz** o bahriñ bir nefes aıla

Her eşyâ her bir ism-ile umar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 37*). [hergiz,]

İntizârı yek işâret çekmeden kaçup sever

Ola mı **hergiz** beşâret çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 4*). [hergiz,]

Ol fenâ-ender-fenâ kılmaya **hergiz** nik ü nâm

Mağv olursañ ‘aşka küllî varlığıñ hâkdur tamâm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 7*). [hergiz,]

Karâr itmez bu cân **hergiz** bine ‘aşkıñ burâğına

Biner gâhî bine geldi ezelden binicilerdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 11*). [hergiz,]

herkes: Kim varsa hepsi, mevcut olan bütün insanlar.

Yâ İlahî dâr-ı ‘izzet dinilen menzil nedür

Kıldığım saña hidâyet **herkese** ihsân mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 4*). [herkese, -e]

herze kıl: Boş söz söylemek, lakırdı etmek.

Meskenet bâbında başıñ top idüp atmağ gerek

Kim ki buğz u gaybet ü herze kılsa gel saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 12*). [herze kıl, -ur, -sa]

hevâ: Heves, istek, arzu.

Yañuldum toğrı varmadum yolumı

Şaşırdı beni hırş u nefis ü **hevâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20*). [hevâ,]

Dünye vü 'uqbā **hevāsın** dem-be-dem medh eyleseñ

Hubbunu albinde hi var eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5). [hevāsın, -sı, -n]

Gözlerem nefsiñ **hevāsında** anā'at bulmaduñ

Cān ıdāsı ni'met-i 'aşa neden oyduñ oñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9). [hevāsında, -sın, -da]

Bir zamān nefsiñ **hevāsı** apladı cān ilīmın

oğdı 'aşıñ āfitābı ışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 17). [hevāsı, -sı]

Bī-niyāzım 'ālem-i keşret **hevāsından** bugün

Vaħdetiñ envār-ı zevın Şāha niyāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 9). [hevāsından, -sı, -n, -dan]

İki 'ālem **hevāsından** selāmetdür Sinān Ümmī

Bugün 'aşıñ seher bādı eser berd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 17). [hevāsından, -sı, -n, -dan]

açan nefsiñ **hevāsından** vücūdum perde aplırsa

Bi-küllü maħv ider bu 'aş omaz bir urı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13). [hevāsından, -sı, -n, -dan]

Dünye vü 'uqbā **hevāsın** terk iden gelsün beri

'Azمیمiz dildār-ı Hādur derdimiz dermān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 9). [hevāsın, -sı, -n]

Cānda erāğı 'āşııñ 'aş-ı adīmīñden yanar

Vaşlıñ bāğına bağı olan **hevā** degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12). [hevā,]

Zer u riyā zühd ü **hevā** ılmaz seni yāre revā

Yekdür dü eşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5). [hevā,]

heves eyle: Heveslenmek, temayül etmek.

Ümmī Sinān bu sözi kes

ayrıya eyleme heves (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 42). [heves eyle, -me]

hey: "Ey!" seslenme edatı.

Fānīsin **hey** fānī cihān fānīsin

Derd-ile miḥnetiñ tamām kānısın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 9).
[hey,]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gāfil olma gāfil olma gör ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 23). [hey,]

Hey utanmaz niçe bir gâfletdesin bir dem uyan

Ḥaḫ Ta'ālā emrine fermāndan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 17). [hey,]

Hey ecel peymānesinden şunmadın çarḫ u felek

Gāfil olma gāfil olma gözüñ aç cāniñ uyar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 17). [hey,]

Hey ne bulduñ aldanırsın 'īd-ı şuḡrā zevḫına

Duymaduñ zevḫın meger sen ekber-i 'īdüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 33). [hey,]

hezār: Bin kere.

Seyr idüp sırran beḫā mülkin bu dil mürḡi **hezār**

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 15). [hezār,]

hezārān: Bin, binlerce, pek çok.

Ẓāhir ü bāṭın **hezārān** derdiñe 'ayn-i devā

'İlm-i ḡayb-ıla kemāl-i ḥikmeti Loḫmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
20, Mısra 7). [hezārān,]

İlāhī gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger sen ṭuymaduñ esrār (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 12). [hezārān,]

Zehi sulṫān-ı 'ālī-şāh senüñdür bu yüce dergāh

Fedādur yoluña her gāh **hezārān** biñ göñül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 14). [hezārān,]

Hezārān kārḫān geldi bu yolda virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancaḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,
Mısra 5). [hezārān,]

Eger şuğrā eger kübrā muḥītam cümle mevcūda

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 30*). [*hezārān,]*

Dağı böyle **hezārān** biñ teraḥḥumlar edā kıldı

Velākin bu dilim kâşır ‘aķıl irmez kılam tibyān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 33*). [*hezārān,]*

Hezārān kāmīl ü dānā senüñ vaşfiñ oķur yazar

Bize ‘aşķiñ kitābını yazarıñ zevķi ḥoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9*). [*hezārān,]*

hezārān biñ: *Binlerce.*

Ḥaķāyık ‘ālemi oldur kıtur mevci **hezārān biñ**

Füyüz eyler ki her cinse bulur feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 15*). [*hezārān biñ,]*

hiç: *Hiç, asla, katiyen.*

Fā‘il-i muṭlaķsın ey Allāh ki sen

Kimse yığmaz ḥükmüñi **hiç** ortağa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10*). [*hiç,]*

İşiden innī ene‘llāhdan ḥıṭābı dem-be-dem

Sem‘ine girmez anuñ **hiç** ğayrıdan efsāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10*). [*hiç,]*

Dünye vü ‘uķbā hevāsın dem-be-dem medḥ eyleseñ

Ḥubbunı ķalbinde **hiç** var eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*). [*hiç,]*

‘İyāl ü ehl-i beyt ü ķul ķaravaş

Baķaram **hiç** degül benümle pür-yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 10*). [*hiç,]*

Her kime ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şundı Ḥaķ

Dört kitābı naķl idersüñ **hiç** öğüt kār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 14*). [*hiç,]*

Ehl içinde bunlara ḥayvān-ı nāṭık zıkr olur

‘İlm-i uḥrādan bular **hiç** kār-ı esrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 18*). [*hiç,]*

Cüş itdi deryâ-yı vahdet kamu varlık fenâ buldı

Eşer kalmadı **hiç** benden cihet yok lâ-mekân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4). [hîç,]

Men meni maḥv eyledüm **hiç** kalmadı benden eşer

Baḥr-ı muṭlak lâ-te‘ ayyün künh-i zâtdur varlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 15). [hîç,]

Var varın kılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirîğ olsun mı cân baş virmege dildârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 4). [hiç,]

Gelmişüz kâlû belâdan zâtını zıkr itmege

Meylimiz yokdur bizüm **hiç** gayrı a‘ mâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4). [hiç,]

Ki yokdur söylemekde **hiç** mecâlim

Yanup hep varlığım ataşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 13). [hîç,]

Evliyâ vü enbiyânîñ ‘ilmi yokdur anda **hiç**

Maḥv ider ol nice yüz biñ kâşifiñ keşşâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 19). [hîç,]

Nefsim baña olmadı yâr çün eydürem âh ile zâr

Hiç öğüdüm kılmadı kâr Allâh işin oñarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 4). [hîç,]

Eger fazl-ı ‘inâyâtüñ olursa derdime dermân

Ne ğam ğuşsa baña ğayrı işimde **hiç** melâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52). [hiç,]

Evveliñe olmadı **hiç** ibtidâ

Âḥiriñe daḥı yokdur intihâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 1). [hiç,]

Ḥâşıl-ı kelâm ḥasâret çekmeden kaçup sever

Ey kılan da‘vâ-yı merdân kılmayasın **hiç** maḳâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 6). [hîç,]

Şabr ideydüm söylemekde **hiç** kararım kalmadı

‘Âşık oldum vaşlına çün ihtiyârım kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 13). [hîç,]

hiç: Hiç || Boş, değersiz, bedava.

Vuşlat-ı yârîñ elinden **hiçe** şatmış nâzını

Görmeyem diyü melâmet çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 19*). [*hiçe, -e*]

hiç: *Acaba.*

‘Aceb bencileyin uşañı fânî

Yoluñda bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2*).
[*hiç,]*

Qılursañ n’ola luţfıñı erzânî

Eliñde bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4*).
[*hiç,]*

Göñüller derdiniñ böyle devâsı

Yoluñda bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 8*).
[*hiç,]*

Vişâliñ dalınıñ kand-ı nebâtı

Balıñda bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 12*).
[*hiç,]*

Cemâliñ zülfiniñ dâd u şafâsı

Teliñde bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 16*).
[*hiç,]*

‘aşka yâr olanıñ av u şikârı

Şâlıñda bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 20*).
[*hiç,]*

Ene’l-ħağ söyleden zâtuñ zülâlî

Doluñda bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 24*). [*hiç,]*

Dîzâruñ bāğınıñ verd ü reyħânî

Gülüñde bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 28*). [*hiç,]*

‘aşka lâ diyeniñ telbîs kumaşı

Ṭalıñda bir dañı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 32*).
[*hiç,]*

Ṭālī 'i Muṣṭafā nūrına düşe

Fālînda bir daḥı **hiç** var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 36*).

[*hiç,]*

Senüñ maḥabbetiñ genc-i nihânî

Mālînda bir daḥı var mı **hiç** yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

40). [*hiç,]*

Sinân Ümmîleyin **hiç** yüzi қара

Қuluñ da bir daḥı var mı **hiç** yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

43). [*hiç,]*

Sinân Ümmîleyin hiç yüzi қара

Қuluñ da bir daḥı var mı **hiç** yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

44). [*hiç,]*

Kimse bilmez ḥālîmi ben ağlamakdur güldüğüm

Hiç bilür misin ne iklîmdür benüm bu geldüğüm (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Muhammes 2, Mısra 12). [*hiç,]*

hiç kimse: *Hiç kimse, bir kişi bile.*

Girmez anuñ sem 'ine hiç kimseniñ efsânesi

Cân қulağından gelen ol Ḥālîkîñ güftârıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,*

Mısra 3). [*hiç kimse,]*

Kimseden ḥavf eyleyüp hiç kimseden umma vefâ

Ġayretiñden fâriğ olma bekle Ḥaқkîñ bâbını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,*

Mısra 9). [*hiç kimse, -den]*

hiçâb: *Perde, örtü, engel.*

Ḥâl-ile cümle **hiçâbı**

Geçerler Hû diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 31*). [*hiçâbı, -ı*

]]

Derd odına yanmağı gel pîşe қıl sen cāniña

Ola kim gide aradan ref' ola küllî **hiçâb** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra*

8). [*hiçâb,]*

Zulmet-i nefsiñ **hiçâbından** beni eyle ḥalâş

Berzaḥ ilinde hermişe gül ü reyḥân eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,*

Mısra 11). [*hiçâbından, -ın, -dan]*

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenā mülke

Murādım olduğın şoymaq **hicābın** virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 16). [hicābın, -ın]

Gerçi mücerred pāk idi ƙaldı semā' -ı şānīde

Cümle **hicābı** sen geçür ' ;sā-yı Rūhullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 22). [hicābı, -ı]

Ey Sinān Ümmî ƙamer devrinde devrān eyledik

İrmeye zülmet **hicābından** ƙalan devrānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 18). [hicābından, -ın, -dan]

hicāb ol: Perde olmak, engel olmak.

Dü cihānıñ varını selb eyledüm öñden şoña

Haƙ bilür olmaz hicāb Haƙƙa benüm ebrārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 4). [hicāb ol, -maz]

Perdeler ƙat ƙat hicāb oldu saña aç gözüñi

Aşlıña irmek dilerseñ cānı ' uryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [hicāb ol, -dı]

hicābı ƙaldur-: Perdeyi, engeli kaldırmak; madde engelinden kurtulup manayı görmek.

Ey Sinān Ümmî benüm cevr ü cefāmdan ğam yime

Aç gözüñ ƙaldur hicābı derdlere dermān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 20). [hicābı ƙaldur,]

hicāb-ı māsiva' llāh: Masivallah perdesi, engeli; yaratılmış olan her şeyin kulun Allah'a kavuşmasına engel olması durumu.

Ʀakın bu seyfiñ aƙvāsın cihādü' l-ekberi añla

Hicāb-ı māsiva' llāha fenā virüp ƙırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4). [hicāb-ı māsiva' llāh,]

hicāb-ı nūr: Nurun perdesi || Allah'ın nurunu gizleyen perde.

Zirā ' aşƙa küfr ü imān hā' il olmaz şöyle bil

Cümle ' ālem ger hicāb-ı nūrı ger tennūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 8). [hicāb-ı nūr, -ı]

hidāyet: *Doğru yol, doğruluk, hak yolu.*

Bu **hidāyet** Hāğdan gelür

Mümkir olanlar ne bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 17). [hidāyet,]

Hudāvendā Hudāvendā bu dil senden nazār ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 18). [hidāyet,]

Top eyleyüp cān u başı her kim ki meydāna gele

Zulm eylemez Allāh aña **hidāyeti** burhān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8). [hidāyeti, -i]

hidāyet kıl: *Doğru yolu gösterme, hakka sevk etme.*

Hāmdü li'llāh çok şükür toğdı sa'ādet şems ü māh

Bir kula kılsa hidāyet dā'imā naşrānīdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 12). [hidāyet kıl, -sa]

Sen **hidāyet kıl** bu yolda cān u baş olsun fedā

Hürmetine kurbetine şādıku'l-va'dü'l-emīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9). [hidāyet kıl,]

Yā İlähī dār-ı 'izzet dinilen menzil nedür

Kıldığım saña hidāyet herkese ihsān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 4). [hidāyet kıl, -dığ, -im]

hidāyetden kapu aç: *Hidayet yolunda yeni makamlara ulaşmak.*

Āferin şol şahşa kim açā hidāyetden kapu

Mazhar-ı cān-ı şafādan ola dā'im bir kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5). [hidāyetden kapu aç, -a]

hıdmet: *Birinin işini görme; görev, vazife.*

Ger Hālil olmak dilerseñ bekle **hıdmet** kapusın

Kara tonlu Ka'be'i yapan Hālilullāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3). [hıdmet,]

hıdmet kıl: *Hizmet etmek.*

Bu firâk-ı hasret içinde ‘aceb ben bî-nevâ

Niçe bir hıdmet kıluban yâ niçe iş başaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 16). [hıdmet kıl, -uban]

hıdmetinde tur: Hizmetinde durmak, hizmet etmek maksadıyla yakınında olmak.

Tur erenler hıdmetinde himmete ol muntazır

Gör kaçan pertâb iderse alma gibi anı kap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 27). [hıdmetinde tur,]

hıfz: Koruma, saklama.

Kim ola kim ğayr-ı Hâkdan şaklaya dil mülkini

Şaklayan sensin senüñdür çünkü **hıfz-ıla** kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 20). [hıfz-ıla, -ıla]

hikmet: Allah’ın kulun kalbine eşyânın hakîkati hakkında koyduğu, akılla elde edilemeyen kalbî ilim, eşyânın hakîkatini olduğu gibi bilme; Tanrı ile kâinat, insanla âlem arasındaki bağları, âlemlerle ilgili gerçekleri kavrama ilmi, ledün ilmi.

Ğayret-ile ğayr-i Hâkdan şaklayan dil mülkünü

Hikmet-ile her nefes mihmâni ‘aşku’llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8). [hikmet-ile, -ile]

Kimse bilmez aḥvâlımı ‘aşk-ıla yâr olan bilür

Yedi iklîm dört köşeye **hikmet-ile** tolan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 2). [hikmet-ile, -ile]

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuqlar şatam

Hikmet-ile kem metâ’ım la’l ü mercân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24). [hikmet-ile, -ile]

Şan’atımıñ zerresinden cümle ‘âlem oldı var

Hikmet-ile külli şey’i var iden ol Hân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4). [hikmet-ile, -ile]

Hikmet-ile ‘ârifleriñ maḳâmına irdi yolum

Erenleriñ menzilini şoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9). [hikmet-ile, -ile]

Kime fazlım kılam ihsân olur fikrim ile hayrân

Ṭola **hikmet** ile qalbi diline geldüm ‘irfânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28). [hikmet,]

Ben ol Burhân-ı a‘lâdan okıdum **hikmetin** sırrıñ

İlâhî şan‘ata irmiş ki şâkird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 15). [hikmetin,]

Pâdişâhım sen bizi var eyledüñ **hikmet** budur

Ḳudretiñle kendüñe yâr eyledüñ rahmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1). [hikmet,]

Sinân Ümmî bugün **hikmet** çerâğın yakdı qalbinde

Bağup fe‘‘âline çarhıñ elinden şirki yur ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 29). [hikmet,]

Ben fülân ibn-i fülânam dimege **hikmet** nedür

Gelmeden sen sırr-ı insânsın ezel neydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 31). [hikmet,]

Her bir iş bitmez cihânda yetmeyince sâ‘ati

Tâ ezelden böyledür çün küntü kenziñ **hikmeti** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 2). [hikmeti, -i]

hikmet: Hikmetli sözleri ve hikâyeleri ile efsaneleşip her derdin devasını bilen hekimin sırları, öğütleri.

Bugün **hikmetde** Loqmânam kılam dil-dâr için dil pāk

Nazar-gāh olmağa qalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 13). [hikmetde, -de]

hikmet ‘ilmi: Allah’ın kulun kalbine eşyânın hakîkati hakkında koyduğu, akılla elde edilemeyen kalbî ilim, eşyânın hakîkatini olduğu gibi bilme; Tanrı ile kâinat, insanla âlem arasındaki bağları, âlemle ilgili gerçekleri kavrama ilmi, ledün ilmi.

Âhîr zamân Loqmānyam gelsün beri derdin bilen

Hikmet ‘ilmine ireli derde dermân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [hikmet ‘ilmi, -ne]

hikmet-i kemāl: Tam, eksiksiz hikmet; Allah'ın her şeyi bilmesi.

‘Ārifleriñ el kıatmayan

Hikmet-i kemālîñ Hakkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 24).

[hikmet-i kemāl,]

hilâfı ol: Aksi olmak, aksini yapmak.

Hilâfı olursa bunuñ

Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 35). [hilâfı ol,

-ur, -sa]

hîle: Bir kimseyi aldatmak, kandırmak ve yanıltmak amacıyla yapılan tertip, düzen.

Key şakın bend olma **hîle** bendine

Dime ehl-i beyt oğul kız karavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 7).

[hîle,]

Ehl-i zerķiñ **hîlesinden** ğāfil olma gey şakın

Yeyüp içdügi harāmdur boğazından bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,

Mısra 9). [hîlesinden, -(s)i, -(n)den]

hılkat: Yarattılışta bulunan hâl, yaratılıştan gelen mizaç, yaratılış.

‘aşķ degül mi her Nebîden gösteren bir mu‘cizât

Gerçi Hâlik **hılkatında** kabiliyyet ķor ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,

Mısra 62). [hılkatında, -in, -da]

himmet: Lütuף, kerem; manevi yardım.

Muştafāniñ minnetine

Murtażāniñ **himmetine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 30).

[himmetine, -in, -e]

Pîrimiñ **himmeti** yoldan ırmasun

Melekleriñ gelüp haber şormasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra

25). [himmeti, -i]

Ŧur erenler hıdmetinde **himmete** ol muntazır

Gör kaçan pertāb iderse alma gibi anı ķap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 27). [himmete, -e]

Evlüyānıñ **himmeti** kıldı fenā-ender-fenā

Tevhīd-i zāt-ı İlahī gönlümüñ mi‘māridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 9). [himmeti, -i]

Muhammed nūrını görmek men ‘araf sırrıdur bildüm

Bir kâmil eriñ **himmeti** burhânı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6). [himmeti, -i]

Mürşid-i kâmil çerāğından münevverdür cihān

Pir ‘azîzim **himmətinden** nūr-ı ‘izzet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [himmətinden, -in, -den]

Mā-sivādan rūhını pāk eyleyen şādıkların

Himmeti baħrına tal kim iresin ‘ummānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 16). [himmeti, -i]

Kâmil insānıñ kemālın söylerin añlayana

Himmat ü burhān gerekdür kâmil insān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 8). [himmat,]

Yüzler sürüben ağlayu **himmetiñe** bel bağlayu

Ķatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 13). [himmetiñe, -i, -n, -e]

Himmat ile dü cihānıñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek sürem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 31). [himmat,]

Himmetiñ peymānesidür ‘ālemi hayrān iden

Ey veliler serveri şāhib-kerāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 25). [himmetiñ, -in]

Cümlesiniñ rūhına biñ biñ taħıyyāt u selām

Ķālib-i Ķağ olana **himmətleri** erzānīdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 62). [himmətleri, -ler, -i]

himmat eyle: Yardım etmek, izin vermek.

Nemdür benüm cism ü ten neme gerek

Himmat eyleñ irişem bi-nişāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 12). [himmat eyle, -n]

himmat-i ‘āli: Yüce yardım, büyük yardım.

Senüñ himmet-i ‘âliñle gelür bu dilime sözler

Çağaram ağzıña lāyık her âdem aşına tuzlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 21). [himmət-i ‘âli, -nle]

hırka: Dervişlerin üstlerine giydikleri, biçimi ve rengi mensup oldukları tarîkâta göre değışen, kollu, yakasız, pamuklu giyecek.

Çün hayâliñ hayme oldu zâhir ü bâtın baña

Derd-i ‘aşkıñ **hırkasından** gayrı sâybân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 18). [hırkasından,]

Gel ferâğat **hırkasın** gey eyleme kimseye dağ

Ey Sinân Ümmî geçe gör da‘vî-i esrârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 13). [hırkasın, -sın]

Velâyet tahtına sultân olanlar

Yürürler **hırka** vü şâllar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 18). [hırka,]

Kim ne bilsün zâhirinde çün görinen **hırka** şâl

Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 21). [hırka,]

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bâkî ne fânî ne guşşa **hırka** şâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 34). [hırka,]

hırş: Aç gözlülük, tamah.

Nefs elinden âvâreyim

Hırş elinden bî-çâreyim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 10). [hırş,]

Yañuldum toğrı varmadum yolumu

Şaşırđı beni **hırş** u nefis ü hevâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20). [hırş,]

Gör Sinân Ümmî cihân mâlın direnler **hırşıla**

Rızkını yer içer ancak artuğın lâ-büd kuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 13). [hırşıla, -ıla]

Hubb-i dünyâ balçığı-y-la yaptı hayrıñ kapusın

Çaplamışdur **hırş** u gâflet ağniyâniñ göñlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 8). [hırş,]

‘Aql-ı ma‘āş dir işlesem nefs-i ma‘āş dir ki yesem

Hırş eydür ki şöyle kıosam özge cidâldur arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 12). [hırş,]

hırş-ı dünyâ: Dünya hırısı.

Hırş-ı dünyânın elinden bak mürîdın cengine

Açmak isterler meşâyih perdesinden sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 11). [hırş-ı dünyâ, -nın]

hırş-ı nefis: Nefsin hırısı, nefsi arzular.

Fakîrin hâlin şorarsan pür-şikâyet Tañrıdan

Hırş-ı nefsin igvâsı-y-la şeytân almış şabrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 6). [hırş-ı nefis, -in]

hırş-ıla baţ: Dünya hırısına kapılıp gitmek.

Gâhî dünyâyâ el kıatar

Topţolu hırş-ıla baţar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 22). [hırş-ıla baţ, -ar]

hisâb: Sayı, hesap.

Merâtib vaşfın isterseñ yedi üç kırk tokuz birdür

Saña elfâz-ı ma‘ nâdan **hisâbın** virdüm añlarsan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4). [hisâbın, -in]

hisâbı haddan artuķ: Hesabı haddinden fazla olmak, haddi hesabı olmamak.

Senün kapuñda kıul çokdur hisâbı haddan artuķdur

Velâkin bir dağı yoķdur Sinân Ümmî gibi yüzşüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 25). [hisâbı haddan artuķ, -dan]

hisâbı haddi yoķ: Haddi hesabı olmamak; sayılamayacak kadar çok, şırsız, ölçşüz olmak.

Şerîkin yoķ nazîrin yoķ velâkin halka fazlın çok

Hisâbı haddi hergiz yoķ şayılmaz nitekim yıldız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 16). [hisâbı haddi yoķ,]

hişār: Kale; sığınılacak yer.

Eger var ise suçların bağışla

Şıgındıkları çün **hişārıñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6).

[hişārıñadur, -ın, -a, -dur]

Gelün görüñ bu ‘āşıklar bu tevħidiñ **hişārına**

Ƙonar gāhī Ƙona geldi ezelden Ƙonucılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

1, Mısra 1). [hişārına, -ı, -n, -a]

hişār eyle: Sur çekmek, kale yapmak.

Ʀur yola gir kārībāndan Ƙalma kim yağı basar

Ĥānümāniñ elde iken eylegil aña hişār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra

2). [hişār eyle, -gil]

hişm: Öfke, hiddet, kızgınlık.

Gözleriñ **hişmindan** oldı kāfiriñ zehresi çāk

Ĥarb-ı tūğiñdan irişdi küfre gāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,

Mısra 31). [hişmindan, -ı, -n, -dan]

hişm id: Kızmak, öfkelenmek.

Devlet anuñdur ki āmennā diye irşādıma

Ĥişm ider ĥūr u melā’ik münkir u murtādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

119, Mısra 2). [hişm id, -er]

hişmiñ ir: Öfkeyle zarar vermek.

Bu Sinān Ümmī za’ife irmesün hişmiñ seniñ

İtmesün ĥasret-i hicrān anı iğrāk el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,

Mısra 9). [hişmiñ ir, -me, -sün]

hişsa: Hisse, pay.

‘aşƙ-ıla şehid olursam öldüğümden ĥuşsa ne

Yār-ıla ben yār olam ağıyāra benden **hişsa** ne (Ümmî Sinan Dîvânı,

Muhammes 2, Mısra 18). [hişsa,]

hıtab: Bir veya birçok kimseye ağızdan veya yazı ile söyleme.

Senden irci'î **hıtabın**

Öñmege geldük öñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 19).

[hıtabın, -iñ]

İşiden innî ene'llâhdan **hıtabı** dem-be-dem

Sem'ine girmez anuñ hiç ğayrıdan efsâneles (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,

Mısra 9). [hıtabı, -ı]

Özime sırr-ı Sübhâniñ gelen ilhâmıdır şeksiz

Saña ol nür-ı Yezdâniñ **hıtabın** virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

67, Mısra 12). [hıtabın, -iñ]

hıtab eyle: Sözü birine veya birilerine yöneltmek, seslenmek.

Bugün bu dildeki esrâr hemân dost varlığındandır

Karâr itmez hıtab eyler görüñ dostdan lisân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 92, Mısra 10). [hıtab eyle, -r]

hıtab ir: Hitap gelmek.

'aşka hem-râh ol hemîşe diñleme kimse ünin

Ol Ğânî Ferd ü Çalâbdan sem'iñe ire hıtab (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 10). [hıtab ir,]

hıtab ol: Seslenmek, hitap gelmek.

Hümâyün kırdı bu cisme irişdi feyzi her isme

Hıtab olundu bu resme leyse ke-mişlihî sulţānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

91, Mısra 4). [hıtab ol, -un, -dı]

hıtab-ı sırru'llâh ol: Allah'ın sırrının hitabına mazhar olmak.

Anca tıyar cān kulağın

Hıtab-ı sırru'llâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 36). [hıtab-ı

sırru'llâh ol, -ur]

hıtabu'llâh: Allah'ın sözleri.

Vāridāt-ı zıkr-i albīdūr aa ilhām olan

Cān dilinden söyleyen bize **ıābu 'llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 14). [ıābu 'llāh,]

ıyāl: Zihinde tasarlanan, canlandırılan ve gerekleşmesi özlenen şey, düş, imge.

Alursa yolua cānım fedā olsun senü yā Rab

ıyālī cāna bey' eyler bāzārī zevı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 4). [ıyālī, -in]

ızbinden ol: Bir cemaatin, kitlenin ferdi olmak.

Ey Sinān Ümmī yūri ehl-i belā **ızbinden ol**

Zire anlar yār elinden derdine dermān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 21). [ızbinden ol,]

ızlān: Ar. Medetsiz, muavenetsiz, yalnız başına kalıp zelil olma.

Kimseler ha dergāhından ahr-ıla dūr olmasun

Anu-iün her nefes albinden ol **ızlān** diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 16). [ızlān,]

ızmet: İ görmek, alımak, başkalarının işini yapmak.

ızmet eiginden giren genc-i me'ānī evine

Gelsün bugün 'aarıyam nūr-ı Yezdān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 11). [ızmet,]

ızr: Āb-ı hayat itii iin ölümsüzlüe erdiine, bereketi temsil ettiine ve kul sıkıtıında imdadına yetitiine inanılan kimse.

Mürşidi irşādına her kim ki āmennā diye

Nūş ider ol **ızr** elinden āb-ı hayvān aladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 18). [ızr,]

Seb' ayı seyr itmeyen sırdan aber bilmez nedür

ızr-ıla yek-dem gerekdür āb-ı hayvān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 20). [ızr-ıla, -ıla]

Ḥızır içdügi āb-ı hayāt ‘āşıklara ḥācet degül

Vaşlıñ meyinden şun bize Ḥızır-ı Nebiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 11). [ḥızır,]

Nice biñ **Ḥızır-ıla** İlyās āb-ı hayvān içmege

Leblerinden hep yolında şarf ider maşrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 15). [ḥızır-ıla, -ıla]

ḥızır-ı nebiyyullāh: Allah'ın peygamberi olan Hızır aleyhisselam.

Ḥızır içdügi āb-ı hayāt ‘āşıklara ḥācet degül

Vaşlıñ meyinden şun bize **Ḥızır-ı Nebiyyullāh** için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 12). [ḥızır-ı nebiyyullāh,]

ḥor ol: Küçük düşmek, itibârını kaybetmek, zelil olmak.

Nās-ı nādān arasında gevheriñ ḥor olmasun

Ey Sinān Ümmî şaķın açma gönül ḥaznasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 21). [ḥor ol, -ma, -sun]

ḥor u ḥakir: Değersiz, itibarsız.

Gehī kıılır yavlaķ faķir

Bī-çāre vü **ḥor u ḥakir** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 26). [ḥor u ḥakir,]

ḥôr u zār ol: Değersiz ve ağlayan olmak.

Meyl idüp mülk-i Süleymāna ırağ olma şehā

Tā ki dildār illerinde olmayasın ḥôr u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4). [ḥôr u zār ol, -ma, -y, -a, -sun]

Meyl idüp mülk-i Süleymāna ırağ olma şehā

Tā ki dildār illerinde olmayasın ḥôr u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4). [ḥôr u zār ol, -ma, -y, -a, -sun]

ḥôr u zelil ḳal: Değersiz ve aşığı olmak.

Sen bu nefsiñ zulmetinden ḳalduñ uş ḥôr u zelil

Ey dirîgā derdiñe dermāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 15). [ḥôr u zelil ḳal, -dun]

h s: Hoş, güzel, latif.

Gehi olur dost-ıla bir

Görinür **hoş** tesellâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 28). [hoş,]

Ehl-i ‘aşka hâ’il olmaz ‘âlem-i kevn ü mekân

H s ‘azâbdur illâ ‘aşkıdan fâriğ olmak el-ğiyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8). [h s,]

Nefse cāna olan kuvā’ vaħdet bulursa **h s** revā

Budur sül k-i muntehā ins-ile cinden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 15). [h s,]

Ol ki Bağdādî ene’l-hak söyleyen Manşurı gör

D sta kurbān eylemek cān ‘aşıkıñ **h s** kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 20). [h s,]

Gel berü ey ma’nî baħrından kılan mevc-ile cüş

Nicedür hāli cihāniñ bir tefekkür eyle **hoş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 2). [h s,]

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her nefes

Bāğ-ı gülzārında **hoş** hāndān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8). [hoş,]

Bu ‘aşkıñ haymesin ey şāh kuraldan oldı **hoş** dergāh

Yedi iklime hükm eyler sultānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3). [hoş,]

Sinān Ümmi bu meydāna girelden **hoş** şafā buldı

Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 17). [hoş,]

Bāreka’llāh **hoş** tecell  eyledi ol Pādişāh

Muşafāniñ vechiniñ şevkından ‘işret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3). [hoş,]

Hoş şafādur şan‘atım Allāhu a‘lem kim bugün

Hak Ta‘ālā ‘aşkıniñ bāğında halvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [hoş,]

Daħı saña selām itdi benümle **hoş** kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 13). [hoş,]

Ey felek n'itdüm saña **hoş** bağladuñ bāğ üstine

Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 1*). [*hoş,]*

Hoş kaçardum mekr ü sihrînden senüñ kurtulmayup

Neyleyeyüm **hoş** getürdüñ sen meni ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 4*). [*hoş,]*

Velâyet şâhibi Hâidar kerâmet bahırıdur yek-ser

Hâkîkat sırrına esrâr anı kıldıñ **hôs** 'âlî-râh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 30*). [*hôs,]*

hôs bul: Hoş gelmek, hoşuna gitmek.

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednâ ki hôs bulduñ beķâ bi'llâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 20*). [*hôs bul, -du, -n]*

Bize Firdevs-i a'lâdan dîzârîñ zevķı hoş geldi

Gören 'aşıklara âh-ıla zârüñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 2*). [*hoş gel, -di]*

Alursañ yoluña cânım fedâ olsun senüñ yâ Rab

Hıyâliñ cânâ bey' eyler bâzârîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 4*). [*hoş gel, -di]*

Görüben verd ü reyḥânı öter cân bülbülü her dem

Gerekmez bāğ u büstânı gülzârîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 6*). [*hoş gel, -di]*

Bugün Manşür-ı Bağdâdıñ kemâlin 'azm ider cânım

Yoluñda cân u ser virüp tozârîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 8*). [*hoş gel, -di]*

Hezârân kâmil ü dâñâ senüñ vaşfiñ oķur yazar

Bize 'aşķıñ kitâbını yazârîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 10*). [*hoş gel, -di]*

Kimi 'âbid kimi zâhid şızup yoluñda kâl olmış

Bize külḥân-ı zikriñde zârârüñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 12*). [*hoş gel, -di]*

Nazar kııl bu Sinān Ümmī yoluñda kıomasın varlık

Ki zirā iki ‘ālemden güzārīñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 14). [hoş gel, -di]

Bize Firdevs-i a ‘lādan dîzārīñ zevkı hoş geldi

Gören ‘aşıklara āh-ıla zārūñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 1). [hoş gel, -di]

hōş kııl: Hoşuna gitmek, hoş görmek.

Kimleri hāndān idüp ağlatmamışdur ‘ākıbet

Yā kimi hayrān idüben kıılmadı sırrını hōş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 8). [hōş kııl,]

hōş ol: Güzel, iyi, hoş olmak.

Ey dirīgā yine benüm oldu işim neyleyem

‘aşk-ıla hoş oldu bu āvāre başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 2). [hoş ol, -dı]

Pādişāhım cānımız sen cāna duş olmağ diler

Ġayr varlıkdan geçüp senüñle hōş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2). [hōş ol, -mak]

hoş-kār: Hoşluk eden.

Maķām-ı Hazret-i Kıudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ġam hergiz ey ‘abdim bezendi şāniña hōş-kār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10). [hōş-kār,]

hū: Allah.

Dilinde zākiriñ her dem

Senüñ zikriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 2). [hū,]

Dilinde şākiriñ her dem

Senüñ şükriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 4). [hū,]

İçen vaşlıñ şarābından

Senüñ bekiñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 8). [hū,]

Şalur mı ‘aklı başında

Senüñ sekriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 12). [hū,]

Ḥayālîñden gelen her dem

Senüñ fikriñ degül mi **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 16*). [hû,]

Yoluñda bağlayan anı

Senüñ mekriñ degül mi **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 20*).

[hû,]

‘Āşıklar ol dost iline

Göçerler **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 2*). [hû,]

Zâhir bâtın dost yoluna

Uçarlar **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 4*). [hû,]

‘İlm-i ledün ma ‘nāsını

Açarlar **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 8*). [hû,]

Gelür dile dürr ü mercân

Şaçarlar **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 12*). [hû,]

İki cihānda Allāha

Kaçarlar **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 16*). [hû,]

Gözlerinden kanlu yaşı

Şaçarlar **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 20*). [hû,]

Libāsı hırka post olur

Biçerler **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 24*). [hû,]

Şarāb-ı selsebîl anda

İçerler **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 28*). [hû,]

Ḥāl-ile cümle hicābı

Geçerler **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 32*). [hû,]

Tevhîd-i zāt-ı insānı

Seçerler **Hû** diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 36*). [hû,]

Evvel āhır bil **Hūdūr**

Görelüm n’eyler Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 27*). [hūdūr, -dur]

Dir Sinān Ümmî bizüm maqşūdumuz **Hūdūr** hemān

Anuñ-içün ğayrısından kalbiñ istiğnāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 27*). [hūdūr, -dur]

Bil ki fetvāniñ nedür taqvāsı añlañ ‘ayān

Ġayr-ı Ḥaqqā devr idüp **Hūdān** dönüp kaçmak nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 12*). [hūdān, -dan]

Dir Sinān Ümmî bize mürşid olan **Hûdur** hemān

Evvel āhır baħriyüz **Hûdur** bizüm ‘ummānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 17*). [hûdur, -dur]

Dir Sinān Ümmî bize mürşid olan **Hûdur** hemān

Evvel āhır baħriyüz **Hûdur** bizüm ‘ummānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 18*). [hûdur, -dur]

Ƙudret Ʃopın atmayan nefsiñ burcın yıķamaz

Hû diyüp cān virmege ‘aşķ-ıla mihmān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 6*). [hû,]

Dü cihāniñ miħnetinden ğam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zıkrım **Hûdur** ğayrıya ğöñül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 6*). [hûdur, -dur]

Dört kitābiñ ma‘nisiñ keşf eyleyen **Hûdur** hemān

Lā dimez kimse bu sırı illā nādān añladım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 11*). [hûdur, -dur]

Budur Hāķdan ne istersem diyem yā **Hû** Ʃuram

Ĥudāniñ luĥfına irsem diyem yā **Hû** irem yā **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1*). [hû,]

Budur Hāķdan ne istersem diyem yā **Hû** Ʃuram

Ĥudāniñ luĥfına irsem diyem yā **Hû** irem yā **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2*). [hû,]

Budur Hāķdan ne istersem diyem yā **Hû** Ʃuram

Ĥudāniñ luĥfına irsem diyem yā **Hû** irem yā **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2*). [hû,]

Āħar yire nefes virmek naşib eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā **Hû** sürem yā **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4*). [hû,]

Āħar yire nefes virmek naşib eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā **Hû** sürem yā **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4*). [hû,]

Eger baħr u eger berde eger zāħir eger sırda

Ğiceler yatup uyursam diyem yā **Hû** ğörem yā **Hû** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 6*). [hû,]

Eger baħr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā **Hū** görem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 6*). [hū,]

Eger şıhhat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yā **Hū** irem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [hū,]

Eger şıhhat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yā **Hū** irem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [hū,]

Kağan dünyā sarāyından beķāya ‘azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā **Hū** varam yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10*). [hū,]

Kağan dünyā sarāyından beķāya ‘azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā **Hū** varam yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10*). [hū,]

Yunup tāhir ola cismim namāzım kıla ‘āşıklar

Varuban kabrime girsem diyem yā **Hū** girem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12*). [hū,]

Yunup tāhir ola cismim namāzım kıla ‘āşıklar

Varuban kabrime girsem diyem yā **Hū** girem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12*). [hū,]

Kaçan kim nefh ola rūhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yā **Hū** görem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14*). [hū,]

Kaçan kim nefh ola rūhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yā **Hū** görem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14*). [hū,]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su’āl itse

Ben anlara haber virsem diyem yā **Hū** virem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 16*). [hū,]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su’āl itse

Ben anlara haber virsem diyem yā **Hū** virem yā **Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 16*). [hū,]

Ḳıyāmet ḳopıcaḳ yirden derile cümle maḥlūḳāt

Türābım silküben ḫırsam diyem yā **Hū** ḫıram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 18). [hū,]

Ḳıyāmet ḳopıcaḳ yirden derile cümle maḥlūḳāt

Türābım silküben ḫırsam diyem yā **Hū** ḫıram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 18). [hū,]

Sürilüp ‘ālemiñ ḫalkı derile maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yā **Hū** şoram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 20). [hū,]

Sürilüp ‘ālemiñ ḫalkı derile maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yā **Hū** şoram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 20). [hū,]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Ḥurup anda ḫaber virsem diyem yā **Hū** virem yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 22). [hū,]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Ḥurup anda ḫaber virsem diyem yā **Hū** virem yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 22). [hū,]

Eger ḫayrıñ eger şerriñ getürdilerse mîzāna

Ḳoyup gözine ḫartarsam diyem yā **Hū** ḳoram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 24). [hū,]

Eger ḫayrıñ eger şerriñ getürdilerse mîzāna

Ḳoyup gözine ḫartarsam diyem yā **Hū** ḳoram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 24). [hū,]

Sırāḫa uğra dirlerse varam bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geçerse diyem yā **Hū** varam yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 26). [hū,]

Sırāḫa uğra dirlerse varam bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geçerse diyem yā **Hū** varam yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 26). [hū,]

Yürüyem ‘arşıñ altına naḫar eyle diseñ yā Rab

Ḥayāliñ anda gözlersem diyem yā **Hū** görem yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 28). [hū,]

Yürüyem ‘arşın altına nazār eyle diseñ yā Rab

Hayālîñ anda gözlersem diyem yā **Hū** göreñ yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28). [hū,]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā **Hū** girem yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [hū,]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā **Hū** girem yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [hū,]

Dîzārîñ zevkîniñ sırrı bulunmaz iki ‘ālemde

Ki cennet ḥalkını görsem diyem yā **Hū** şoram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32). [hū,]

Dîzārîñ zevkîniñ sırrı bulunmaz iki ‘ālemde

Ki cennet ḥalkını görsem diyem yā **Hū** şoram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32). [hū,]

Sinān Ümmî umar senden ki zātîñ ḥaqqı-çün yā Rab

Senüñ dîvānîña irsem diyem yā **Hū** tıram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34). [hū,]

Sinān Ümmî umar senden ki zātîñ ḥaqqı-çün yā Rab

Senüñ dîvānîña irsem diyem yā **Hū** tıram yā **Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34). [hū,]

Kendi rūḥumdan size nefḥ eyledüm diyen ‘ayān

Qalmadı şekkim [ki] **Hū** ol ḥāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14). [hū,]

Hū diyüp dost zātınıñ ismin şoran gelsün beri

Zāt-ı Ḥaqqā irmege ḥaşmın kıran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1). [hū,]

Gel ey ṭālib erenler şoḥbetinde

Hū diyüp ‘aşk-ıla serden geç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 12). [hū,]

Sinān Ümmî bugün ḳalbe umar senden nazār yā **Hū**

Selāmet eyle yā Rabbi çü sensin Ḳādir ü Bāḳî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13). [hū,]

Her nefes ‘aşıqlarıñ nuṭkundan yā **Hū** gelür

Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 13*). [hū,]

Kelāmıñdur senüñ yā **Hū** ki lâ ilāhe illā **Hū**

Oğur zākirleriñ **Hū** Hū çü senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 15*). [hū,]

Kelāmıñdur senüñ yā **Hū** ki lâ ilāhe illā **Hū**

Oğur zākirleriñ **Hū** Hū çü senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 16*). [hū,]

Kelāmıñdur senüñ yā **Hū** ki lâ ilāhe illā **Hū**

Oğur zākirleriñ **Hū** Hū çü senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 16*). [hū,]

Bağr-ı muṭlağ lâ-te‘ayyün künh-i zāt

Vaşf olunmaz niçedür ol **Hū** beğā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 26*). [hū,]

Didi iṭlāqiyetinde **Hū** lâ-ilāhe illā **Hū**

Pes andan Aḥmediñ zātu olur feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 21*). [hū,]

Eḥadiyyetde çün didi **Hū** lâ-ilāhe illā **Hū**

Ḥaḳıḳat-i mürselîn anda olur feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 23*). [hū,]

Didi çün vāḥıdiyyetde **Hū** lâ-ilāhe illā **Hū**

Nebîler ğayrı mürseller olur feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 25*). [hū,]

‘Ārife kısmet olan **Hūdan** anuñ iṭlāqıdır

Menzili a‘lā vü a‘zam hem bulardur bî-gümān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 19*). [hūdan, -dan]

hūb: Güzel, hoş.

Ey bizi yoğdan var iden

Ḥūb cemāline yār iden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 18*). [hūb,]

Men ‘aref sırrın bilen virsin bize bir **hūb** kelām

Lā-yıla illādan olan muḥtelif aḥlāğ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5*). [hūb,]

Ḥüb cemālîñ görmege ağlar ey Şāhım senüñ

Ümmî Sinānîñ gözi yaşını silseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 25). [ḥüb,]

Pîrleriñ göñlinde yokdur hergiz ölüm kórķusı

Şanki şol ḥüb zamāndur gözler-iseñ kāvlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 14). [ḥüb,]

Ḥüb cemālından münevver vechini her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymān olsa küh-ı Kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 21). [ḥüb,]

Ḥüb cemālîñ şem'ine pervāneyem ey luḫfı çok

Görsem envāriñi zārım arturam yā Muşţafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 7). [ḥüb,]

ḥubb: Sevgi, muhabbet.

Uyar ḥubbüñ çerāğın cān evinde

Be-ḥaḫḫ-ı āyet-i şedîdü'l-ḫuvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7). [ḥubbüñ, -uñ]

Dünye vü 'uḫbā hevāsın dem-be-dem medḫ eyleseñ

Ḥubbunı ḳalbinde hiç var eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6). [ḥubbunı, -un, -ı]

Kim ki sen şāhîñ ḫayālî ḥubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39). [ḥubbına, -ı, -na]

'Ārifiñ ḳalbine ḥubbüñ gün gibi virdi zıyā

Fāsıḳıñ göñline zūlmet ü nifāḳat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 35). [ḥubbüñ, -uñ]

Şad hezārān şükr ü minnet Ḥālîḳ u Yezdānıma

Göñlüme ḳıldı binā ḥubbuñ 'imāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 46). [ḥubbuñ, -uñ]

ḥubb-i dünyā: Dünya sevgisi.

Ḥubb-i dünyā balçığı-y-la yapıdı ḫayrıñ ḳapusın

Ḳaplamışdur hırş u ğaflet aĝniyānıñ göñlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 7). [ḥubb-i dünyā,]

hudā: Allah, Tanrı, Rab.

Fezkürünī didi **Hudā**

Qur'an-ıla itdi edā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 5). [hudā,]

‘Aşıklar mest olur **Hūda**

Hem sükker-ile balıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 7). [hūda,]

Ümmî Sinānı ey **Hudā** eyleme kapuñdan cüdā

Qılsun cānı saña fedā aldanmasın qurı lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 13). [hudā,]

Ey **Hudā** luṭf eylegil qahrıñdan ey Haḫ el-ğiyās

Her zamān u her sâ‘at fâ‘il-i muṭlaḫ el-ğiyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1). [hudā,]

Ey **Hudā** cān Ḥazretiñden luṭf-ıla iḥsān diler

Düşmüş ‘ișyān deñizine ‘afv-ıla ğufrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1). [hudā,]

Mü‘miniñ qalbin **Hudā** kendüye mir’āt eyledi

Gel muşaffā eyle qalbi sen bu Beytu’llāha baḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 17). [hudā,]

Ey **Hudāyā** ben za‘ife n’ola iḥsān eyleseñ

Şol cemāliñ vaḫdetin bu cānıma cān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1). [hudāyā, -y, -ā]

Hudānıñ ism-i zātından yazıldı ‘ayn ü şīn ü ḫāf

Ledünnī ‘ilminiñ dersi kitābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 5). [hudānıñ, -nıñ]

Ey **Hudā** kimdür ḫuzūruñda bulan senüñ kemāl

Pes bulan sensin senüñdür çünki ḫükm-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1). [hudā,]

Gözümüñ yaşı aḫar yandı ciĝer biryān olup

Ey **Hudā** derdiñ ḫapusından devāsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 12). [hudā,]

Ey **Hudā** senden Sinān Ümmî temennā kıldığı

Mürvetiñden ol Resülüñ bābına el ḫavşuram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 29). [hudā,]

Men **Hudāniñ** tevhi di bāğında devlet ehliyem

Hamdü li'llāh çok şükür zātında vaḥdet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1*). [*hudāniñ, -niñ*]

Geldüm cihāna çün Ādem cennete gönderdi **Hudām**

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 13*). [*hudām, -m*]

Vaşlıñ revā kıl ey **Hudā** ol küntü kenzu'llāh için

Cān yoluña olsun fedā şol 'ayn-ı zātu'llāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1*). [*hudā,]*

Ey **Hudā** vaşlıñdan ayru baña seyrān olmasun

Vaḥdetiñ meyinden ayru āb-ı ḥayvān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*). [*hudā,]*

Budur Ḥaḳdan ne istersem diyem yā Hū ṭuram

Hudāniñ luṭfına irsem diyem yā Hū irem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2*). [*hudāniñ, -niñ*]

Ey **Hudā** luṭf eyle sen Ümmî Sināniñ yolını

Bağla 'aşkıñ zenciriyle gitmesün zāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 17*). [*hudā,]*

On sekiz biñ 'āleme sensin İlāh

Rāzıķı hem Ḥāfızısın ey **Hudā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 10*). [*hudā,]*

'aşķ degül mi Muştafāyı yāre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile **Hudāsı** vaḥdete oķur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 54*). [*hudāsı, -sı*]

On sekiz biñ 'ālemiñ içi muşaffā bil **Hudā**

Kim ki mir'ātında bulmadı anı yoķ anda cān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 27*). [*hudā,]*

hüdā kıl: Doğru yolu göstermek.

Ey Kerīm ü ey Raḥīm ü ey Ğafūr

Biz günāhlı ḳullara sen ḳıl hüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 20*). [*hüdā kıl,]*

hudāniñ arslanı: Allah'ın aslanı; Hz. Ali.

Ey mürüvvet ma‘deni şāhib-velāyet Murtażā

V’ey **Hudāniñ arslanı** ‘ayn-ı hidāyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 2*). [*hudāniñ arslanı,]*

hudāniñ kurb-ı zātında: Allah'ın zatının yakınında olmak.

Bugün bu ‘aşkıñ içinde vicdānımız eksik degül

Hudāniñ kurb-ı zātında seyrānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [*hudāniñ kurb-ı zātında, -ın, -da]*

hudāvendā: Ey Allah'ım.

Hudāvendā **Hudāvendā** bu dil senden nazar ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 17*). [*hudāvendā,]*

Hudāvendā **Hudāvendā** bu dil senden nazar ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 17*). [*hudāvendā,]*

Kerem eyle **Hudāvendā** haṭā baħrından al bizi

Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk tuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 19*). [*hudāvendā,]*

Hudāvendā **Hudāvendā** hemān fazlıñ ola cānda

Kim zīrā Ümmî Sinānda havāşş-ı hāşşı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 53*). [*hudāvendā,]*

Hudāvendā **Hudāvendā** hemān fazlıñ ola cānda

Kim zīrā Ümmî Sinānda havāşş-ı hāşşı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 53*). [*hudāvendā,]*

hudāyā: Ey Allah'ım!.

Bize tevḥīd ü tevfiķiñ refīķ it

Hudāyā ola kim bu cürmi şava (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 22*). [*hudāyā,]*

Hudāyā dilerem senden kerem kıl luṭf u ihsāndan

Alıcaķ cānımı tenden aña kurbān di yā Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 51*). [*hudāyā,]*

Ey **Hudāyā** vaḥdetiñ bir ḥaddi yok ‘ummān-durur

Çün bu sırra maḗhar olan kāmīl-i insān-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49*). [*hudāyā,]*

hükm: Emir, buyruk; hüküm, karar.

‘aşka uyup dü cihândan el çeküp girdi yola

Hükmi fâş kendü nihân ol Hânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [hükmi,]

Her eşyânın derûnında ‘acâyib **hükmi** var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 11). [hükmi, -i]

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ hep emrine fermân cihân **hükminde** pür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10). [hükminde, -i, -n, -de, -, -]

Ey Hudâ kimdür huzûruñda bulan senüñ kemâl

Pes bulan sensin senüñdür çünkü **hüküm-ile** kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2). [hüküm-ile, --ile]

Fâ‘il-i muṭlaḳdur ol Haḳ kün fe-kân emrindedür

Her ne isterse kıılır ol kimse yığmaz **hükümüni** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 26). [hükümüni, -ün, -i]

Varlığım ben ‘aşka virdüm dostlar hîç kalmadı

Her ne kıılsam **hüküm** anuñdur düşmana suç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 2). [hüküm,]

Yedi ismiñ toḳuz burca kıılursa **hükmini** cārī

Semāvāt üzre a‘lâdan kıurulsun nür-ı eṭbâkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 9). [hükmini, -in, -i]

hüküm eyle: Üzerinde hakimiyet kurmak, hükümü altına almak.

Bu ‘aşkıñ ḥaymesin ey şâh kıuraldan oldu ḥoş dergâh

Yedi iḳlîme hüküm eyler sultânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4). [hüküm eyle, -r]

hüküm eyle: Hüküm, karar vermek.

Nedür ol zât-ı a‘lâdan rızâ taleb kıılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran rızâ emrin kıılan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10). [hüküm eyle, -y, -en]

Sinān Ümmî saña senden yakın olmak diler yâ Rab

Benem hüküm eyleyen şimdi vücūdında olup Settâr (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 22). [hüküm eyle, -y, -en]

Sultân eyleye bu cānı ya 'nî ki rûh-ı insānı

Hüküm eyleyüp devr-i zamān açıldı hoş settâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
150, Mısra 30). [hüküm eyle, -y, -üp]

hüküm id: Yönetmek, idare etmek.

Ne söyler sözde dilim var ne yazar hâtda elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı şüret hemân göz kaç (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 8). [hüküm id, -en]

İlâhî derd-i 'aşkıñdur başumda hüküm iden sevdâ

Yağar hasret nârın gâhi akıdır gözlerimden yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
57, Mısra 11). [hüküm id, -en]

Yanar cānında derd odı Sinān Ümmî degüldür şağ

Başında hüküm iden sevdâ niğābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 67, Mısra 18). [hüküm id, -den]

hüküm ol: Karar vermek. II Emir gelmek.

'aşkı derdiñ hüküm olıncağ bunda 'ağla uşsa ne

Geçmezem dildārıñ 'aşkıñdan cāna olsun vedâ' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 19). [hüküm ol, -incak]

hüküm sür: Hükmetmek.

Sürdi hükümün 'ağla cāna nefse tene 'aşk-ı derd

'Adl u dād oldu vücūdum kimseye güç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
139, Mısra 7). [hüküm sür, -di]

hüküm-i kur'ân: Kur'ân'ın emirleri.

Ey 'ilm ü 'irfān isteyen bir zerreden kân isteyen

Ey **hüküm-i Kur'ân** isteyen kâf-ile nūndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 11, Mısra 4). [hüküm-i kur'ân,]

hüküm-i loqmān: Lokman'ın hükmü, hastalığı teşhis etmesi.

Fahırıdur ‘aşıkların ma‘şūk elinden yarası

Derdine dermān gerekdür **hük-m-i Loqmān** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 10). [hük-m-i loqmān,]

hüküm sür: Hükmetmek.

Bunca sürdi hüküm beni ne düni bildüm ne günü

Çankısına fermān olam yoqdur mecālüm varası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 19). [hüküm sür, -di]

Sürdi hüküm her küşeye ya‘nî çürük endişeye

Bir kisveden baş çıkartdı bir oldı yüz biñ pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 25). [hüküm sür, -di]

huld: Dördüncü cennetin adı.

Kim irdi ‘aşkın **huldına**

Bakmaz aqçeye altuna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 21). [huldına, -in, -a]

hulq: Huy, tabiat, yaratılış.

Fırākı baqrımı tağlar gönül ārzü kırup çağlar

Anuñ **hulqın** beyān eyler kimine şerh idüp şerrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 38). [hulqın, -in]

hulq-ı ‘azīm: Yüce ahlak, yüce yaradılış.

Ol cevāhir ma‘deni hulq-ı ‘azīmiñdür zībā

Pes Necef ırmağına kılduñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 41). [hulq-ı ‘azīm, -in, -dür]

huludur: Doğrudur.

Bu derde uğrayan kişi

Dîvāne olur **huludur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 2). [huludur,]

hümā: Devlet kuşu, talih kuşu. Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin’de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş.

Bahr-ı muṭlaḳ ḳuşıyam ḳonuşumdan ilerü

Ol **hümāniñ** işiyem inişimden ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 2*). [*hümāniñ, -niñ*]

Sır **hümāsi** pervāz idüp sırru'llāha irdi yine

Maḥabbeti niyāz idüp 'aşḳu'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 1*). [*hümāsi, -sı*]

hümāyün: Kutlu, mübarek, mukaddes.

Hümāyün ḳurdı bu cisme irişdi feyzi her isme

Hıṭāb olundu bu resme leyse ke-mişlihî sultānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*). [*hümāyün,]*

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi şabra mecāl

Ḳurdı **hümāyün** köşḳ ü taḥt çalındı kös naḳḳāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 24*). [*hümāyün,]*

ḥummārlıḡ: Sarhoşluk.

Cām-ı vaḥdet nüş idelden cānımız mestānedür

Anuñ-içün her nefes oldur benüm **ḥummārlıḡım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6*). [*ḥummārlıḡım, -ım*]

hüner: Bilgi, ilim, ustalık, maharet.

Didi nefsim ki bu yanmaḳ **hüner** degül gözün aç baḳ

Baña iḡvā ider zālīm cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17*). [*hüner,]*

hüner ḳıl: Hüner göstermek. Beceriklilik ortaya koymak. Herkesin yapamayacağı bir işi yapmak.

Kimse bunda bir kemāle irişüp ḳılmaz hüner

Ṭuta gelmeyince evvelden anuñ sevdāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 3*). [*hüner ḳıl, -maz*]

hüner ḳıl: Hüner gösterme, yeteneğini ortaya koyma.

Yañılmasın bazārında ki merd olsun şikārında

Hüner kılsun nazārımda benüm yolumda virsün cān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 30*). [*hüner kııl, -sın*]

hūr: *Cennet kızı, çok güzel kız veya kadın, huri.*

Zāhidiñ zühd ü riyāsetden riyā kesb itdügin

Rü'yet-i dîzār şanmañ **hūr** u ğılmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 26*). [*hūr,]*

Devlet anuñdur ki āmennā diye irşādıma

Hışm ider **hūr** u melā'ik münkir u murtādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 2*). [*hūr,]*

‘Aşıkā ḥaḳḳa’l-yaḳāından görinür tevḥîd-i zāt

Sālike seyrān gerekdür **hūr** u ğılmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4*). [*hūr,]*

hūrî: *Cennet kızı, hurî.*

Kimi dünyā ister kimisi **hūrî**

Zāhid dir cennetiñ bāğı gülzārı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 17*). [*hūrî,]*

Gūrî vü cennet ki gerekmez ansız

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 51*). [*gūrî,]*

Zātına maḫhar olan insāndan olmış bî-ḥaber

Zāhidiñ meyl eylediği **hūrî** vü uçmaḳ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 24*). [*hūrî,]*

Derd ü belāñ meydānına başını ṭop idenlere

Biñ **hūrî** biñ taḫt u sarāy beḳā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20*). [*hūrî,]*

hūr-i cinān: *Cennet hurileri.*

Hūr-i cinān şoḫbetine maġrūr olma devletine

İremezler lezzetine ḳurb-ı zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 11*). [*hūr-i cinān,]*

ḥurm et: Saygılandırmak.

Ḥurmetine **ḥurm et** bizi ḳurbetine ḳurb et bize

Küh-i zāta maḥrem olan Aḥmed Resūlullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 23*). [*ḥurm et,]*

ḥurmā: Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi.

Şalāt ü şavm-ıla ḥaccıñ enācir **ḥurmā** nār a' nāb

Saña evşāf-i ebrārıñ şevābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7*). [*ḥurmā,]*

ḥürmet: Hürmet, saygı.

Şol birliğin **ḥurmetine**

Al göñlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 31*).
[*ḥurmetine, -i, -(n)e]*

Evliyālar **ḥurmetine**

Enbiyālar 'izzetine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 37*). [*ḥurmetine, -in, -e]*

Ḥurmetine Mevlām cümle velīniñ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 43*). [*ḥurmetine, -in, -e]*

Bī-nihāyet luḫfuñ oldur keşf-i Ḳur'ān eyledüñ

Muşafā devrinde geldüm 'āleme **ḥurmet** budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6*). [*ḥurmet,]*

Ol Ḥabībiñ **ḥurmetine** Ḥaḳ bize ḳıldı devā

Cümle 'ālem varlığından şun 'umuz tevḥīd-ı ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 11*). [*ḥurmetine, -in, -e]*

'İşyān deñizinden bizi ḳurtar anuñ **ḥurmetine**

Evvel aña ḳılduñ necāt Nūḥ-ı Neciyyullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7*). [*ḥurmetine, -in, -e]*

Ḥurmetine ḥurm et bizi ḳurbetine ḳurb et bize

Küh-i zāta maḥrem olan Aḥmed Resūlullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 23*). [*ḥurmetine, -i, -n, -e]*

Sen hidāyet kıl bu yolda cān u baş olsun fedā

Ḥurmetine ḳurbetine ṣādıḳu'l-va'dü'l-emīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 10*). [*ḥurmetine, -in, -e*]

Pîr 'azîzümdür Eroğlı **ḥurmetine** kıl nazar

Tā varup dergāhıña ol zātıñı āsān bula (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 13*). [*ḥurmetine, -in, -e*]

Uluya ta'zīm idüp küçüye eyle merḥamet

Ḥurmetiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 20*). [*ḥurmetiñden, -i, -n, -den*]

'aşḳ degül mi enbiyā' ü mürselîniñ **ḥurmeti**

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [*ḥurmeti, -i*]

'aşḳa her kim ta'n iderse evvel āḥır **ḥurmeti**

Yoḳdur anuñ gerçi 'ilmi nām-ıla mağrûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 81*). [*ḥurmeti, -i*]

'aşḳ degül mi **ḥurmetine** zāhir iden Aḥmediñ

Enbiyā' ü mürselîniñ cümlesi pür-nûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 29*). [*ḥurmetine, -in, -e*]

'aşḳ degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan

Muṣṭafāniñ **ḥurmetine** ger suçı mağfûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 36*). [*ḥurmetine, -in, -e*]

'aşḳ degül mi evvel āḥır Muṣṭafāniñ devleti

Gerçi anuñ **ḥurmetine** külli şey mefhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 50*). [*ḥurmetine, -in, -e*]

ḥürmeti-y-çün: *Hürmetine, hürmeti için.*

Umaram kim ol Ḥabîbiñ **ḥurmeti-y-çün** nā-gehān

Bir nazar ḳılup diyesin kim baña gel bi-çāram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 27*). [*ḥurmeti-y-çün,]*

Yā İlähî Aḥmed ü Maḥmûd Muḥammed Muṣṭafā

Ḥurmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zātıñ vuşlatın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 8*). [*ḥurmeti-y-çün,]*

ḥürmetiyçün: *Hürmetine, hürmeti için.*

Götür gaflet niķābın bu gözümden

Hürmetiyçün zū-mirratin fe' stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10).
[hürmetiyçün,]

İsm-i a'zam **hürmetiyçün** añladum ben ' aşığı

Vuşlatıñ bāğında hayrān ser-hôş olmaķ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 7). [hürmetiyçün,]

Dirig itme Hābībîñ **hürmetiyçün**

Sefer vaşlıñ bāğında dāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 17).
[hürmetiyçün,]

Bu fenā evden göçüp Hāzretiñe varmaķlığı

Ol Hābībîñ **hürmetiyçün** kıl bize āsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
6, Mısra 16). [hürmetiyçün,]

Muştafānıñ **hürmetiyçün** eyleme senden cüdā

Ĝam yime sen her kişi baña ulu burhān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9,
Mısra 11). [hürmetiyçün,]

hurūf: Harfler.

Zāhidā dersiñ senüñ harf ü **hurūfuñ** bahşıdur

Dört kitābıñ ma'nisi āyāt-ı Kur'an bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19,
Mısra 7). [hurūfuñ, -uñ]

İnceden ince bir sırdur añlayan bir ile birdür

Üç **hurūfuñ** dört kitābıñ ma'nisini bilen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 4). [hurūfuñ, -uñ]

hurūf-ı ādem: "Ādem" sözcüğünün harfleri.

Kisvemiz hurūf-ı ādemdür kerāmet mazharı

Nakş ider üstādlarımız mīm elif dāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 15). [hurūf-ı ādem,]

hurūşa gel: Coşup taşmak, çağıldamak.

Yine deryā-yı 'ummān cūşa geldi

Açup germiyyetin hurūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 2).
[hurūşa gel, -di]

hüseyin: Hz. Ali'nin oğlu, Hz. Muhammed'in torunu.

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ kıurretü'l-‘aynî Hasan ile **Hüseyin** şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 34). [hüseyin,]

hüseyin-i kerbelâ: Kerbela'da şehit olan Hz.Hüseyin.

Evliyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar dünyâda

N'eyledi gör ol şehîd-i şâh **Hüseyin-i Kerbelâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 6). [hüseyin-i kerbelâ,]

Yâ 'Alî Ebü'l-Hasansın hem **Hüseyin-i Kerbelâ**

Dür ü cevher ma'deni ehl-i şehâdet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 23). [hüseyin-i kerbelâ,]

hüsn: (Sevgilinin) güzelliği.

Açılmadı **hüsnüñ** güli

Bir dem nazâr kıl pâdişâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 11). [hüsnüñ, -üñ]

Dilde zikriñ hâlde fikriñ cânıma virdi zıyâ

Hüsnüñ envârından âhar mâh-ı tâbân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 20). [hüsnüñ, -üñ]

hüsn-i beķâ: Baki olan güzellikler.

Hüsn-i cihânıñ kimseye kıalmaz beķâ bellü beyân

Hüsn-i beķâdan kıl naşîb Yüsuf hüsnullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 18). [hüsn-i beķâ, -dan]

hüsn-i cemâl: Güzel yüz.

Hüsn-i cemâliñden cüdâ olanlardan kıılma bizi

Şalma ebed hüzn itmege Ya'ķüb hüznullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 15). [hüsn-i cemâl, -in, -den]

hüsn-i cihân: Güzel, süslü dünya.

Ḥüsn-i cihānıñ kimseye qalmaz beqā bellü beyān

Ḥüsn-i beqādan qıl naşıb Yūsuf ḥüsnullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 17). [ḥüsn-i cihān, -un]

ḥüsn-i esbāk: Evvelden gelmiş olanların güzelliği.

Maḥabbet nûrı-y-la pür qıl müzeyyen cism gülzârın

Görüp cān bülbüli ötsün oqısun ḥüsn-i esbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 6). [ḥüsn-i esbāk, -ı]

ḥüsn-i ḥayāl: Güzel hayal.

Yūsufuñ ḥüsn-i ḥayālinde iken Ya 'kūblayın

Mısr iline şāh olan sultāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 5). [ḥüsn-i ḥayāl, -in, -de]

ḥüsn-i zāt: Allah'ın zatının güzelliği.

Gerçek erleriñ ḥalıdur gideniñ uğrar yolıdur

Cümle 'āleme tılıdur ḥüsn-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10). [ḥüsn-i zāt, -in]

Cān vaşlıñı senden umar

Ḥüsn-i zātıñ ḥaqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 4). [ḥüsn-i zātıñ, -in]

ḥüsnüñ bāğı: Güzellik bağı.

Qıl 'ināyet fazlıñ-ıla qalmasun bî-çāreler

Yalvarup ḥüsnüñ bāğında ḥüsnüñe seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8). [ḥüsnüñ bāğı, -nda]

ḥüva' llāh: O, Allah'tır.

Dilimdeki ism-i zātıñ müsemmasıdur gördüğüm

Be va' llāhi inānursañ **ḥüva' llāha** irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 12). [ḥüva' llāha, -a]

ḥüva' llāhü' llezī: "O öyle Allah ki.." (Ahzâb Suresi/43. ayet).

Kelāmım varlıgındandır nebīlere olan inzāl

Hüva'llāhü'llezī diyü oqunan dilde Qur'ānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8). [hüva'llāhü'llezī,]

huve: O II Allah.

Eger naḥviñ eger şarfiñ olup şerhi dile gelmez

Hüve hüve maqāmında ne sâ'at ne zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 14). [hüve,]

Eger naḥviñ eger şarfiñ olup şerhi dile gelmez

Hüve **hüve** maqāmında ne sâ'at ne zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 14). [hüve,]

hüve'l-ḥaḳ: O hak olan (Allah).

'Arifiñ nuḥkı **hüve'l-ḥaḳdur** belī ḥaḳqa'l-yaḳīn

Cānı ḳurbān eylesün çün böyle erkān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 17). [hüve'l-ḥaḳdur, -dur]

hüviyyet: Hakikat, asıl.

Nice bülbül gibi feryād idersin

Hüviyyet mülkine ḳarşu uç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 16). [hüviyyet,]

hüviyyet baḫrı: Hakikat denizi.

Eyle maḥv eyle hüviyyet baḫrına sür ḳalbimi

'İlmiñe 'irfāniña burhān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 19). [hüviyyet baḫrı, -na]

hüviyyet güline ir: Hakikat güline ulaşmak; ilâhî gerçeklere ve sırlara âşina olmak.

Girdüm vücūdum iline

İrdüm hüviyyet güline (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 10). [hüviyyet güline ir, -düm]

hüzn it: Üzülmek, hüzünlenmek.

Hüsn-i cemâliñden cüdâ olanlardan kılma bizi

Şalma ebed hüzn itmege Ya 'küb hüznüllâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 16). [hüzn it, -meg, -e]

huznâ: Hüzn, üzüntü.

Atarlar berr-i yabana

Döker göz yaşı **huznâdan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 36).
[huznâdan, -dan]

huzûr: Makam, kat.

Ey Hudâ kimdür **huzûruñda** bulan senüñ kemâl

Pes bulan sensin senüñdür çünkü hüküm-ile kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1). [huzûruñda, -unda]

hväce: Efendi; hoca.

Ey keremler kâni **hväce**

Sensin yücelerden yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 45). [hväce,]

Ey keremler kâni **hväce**

Biz ednâyuz eyle yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 17). [hväce,]

Ümmî Sinân dir **hväce** fikrim bu irte gice

'aşk-ıla cân mi'râca şalduğum mıdur haţâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 17). [hväce,]

Hväceniñ şalı öñünce yilişirler **hväceler**

Nâzıla ten besleyen bak noldı hâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7). [hväceler, -ler]

Hväceniñ şalı öñünce yilişirler **hväceler**

Nâzıla ten besleyen bak noldı hâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7). [hväceniñ, -nin]

hväce-i dävüd: Şeyh Davud et-Tai (ö.165/782).

Ol dahı bil Hväce-i Dävüda telkîn eyledi

Anuñ-içün cânı başı Hâlikîñ fermânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 9). [hväce-i dävüd, -a]

ḥvāce-i kevneyn ol: *Dünya ve ahiret hocası olmak.*

Ḥvāce-i kevneyn olursañ gel fenā kı̄l iḥtiyār

Ḳāl ü kı̄liñ kı̄l ḥayāliñ ‘aşk odıyla nūrı nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 41). [*ḥvāce-i kevneyn ol, -ur, -sa, -n*]

ḥvāce-i muḥammed: *Şeyh Muhammed Dineveri (ö. 340/951).*

Ol dahı bil Ḥvāce-i Muḥammede telḳin eyledi

Anuñ-içün tā ebed ol ‘ālem-i rabbānîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 19). [*ḥvāce-i muḥammed, -e*]

ḥvon: *Sofra.*

Zātı ḥvonı-y-la anda toyladı meni ol şāh

Ni‘met-i ‘aşka bunda şunuşumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 5). [*ḥvonı-y-la, -ı, -y, -la*]

ḥvon ehli: *Sofra ehli || erenler, aşıklar.*

Ehl-i ḥālîñ ḥaberidür ehl-i ḳāle ni‘met olan

Men ḥāl-ıla ḥvon ehlini toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 12). [*ḥvon ehli, -ni*]

ḥatā: *Suç, günah, kusur.*

Ben bu mülke gelmeden çār ‘anaşır olmadan

Aşlımdağı ‘ummāna ḥalduğum mıdur **ḥatā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6). [*ḥatā,*]

Kerem eyle Ḥudāvendā **ḥatā** baḥrından al bizi

Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 19). [*ḥatā,*]

Dā‘imā bizden **ḥatā** senden ‘aḫādur işlenen

‘aşkı faẓlıñdan müyesser kı̄l bize burhān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 13). [*ḥatā,*]

ḥatālar: *Suç, günah, kusur.*

uldan **aalar** gerek senden ‘aa y ‘Alim

Bu erkn-ı neferi bendee bulsan n'ola (*mm Sinan Dvnı, Gazel 116, Mısra 15*). [*aalar,]*

udy: *Ey Allah'ım!*.

Ey **udy** senden artu liım yoku b-gmn

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zmn (*mm Sinan Dvnı, Gazel 107, Mısra 11*). [*udy,]*

I

ıra ol: *Uzak kalmak, ayrı düşmek.*

Meyl idüp mülk-i Sleymna ıra olma eh

T ki dildr illerinde olmayasın r u zr (*mm Sinan Dvnı, Gazel 13, Mısra 3*). [*ıra ol, -ma]*

ırma: *Irmak, akarsu.*

Ol cevhir ma‘deni ul-ı ‘azmidr zb

Pes Necef **ırmaına** ıldın iret Murtaza‘ (*mm Sinan Dvnı, Kaside 5, Mısra 42*). [*ırmaına, -ın, -a]*

ırma: *Akarsuyun by, doğrudan doğruya denize dökülen, nehir.*

Pr yüzinden bildise b-ı ayvn neydin

Feyz-i Amedden gelen b-ı revn **ırma** nedür (*mm Sinan Dvnı, Gazel 31, Mısra 20*). [*ırma,]*

rz: *Haysiyet, namus.*

h-ı firatdan olupdur dil fen-ender-fen

al içinde nm u ‘**rzim** ke yeksndur benüm (*mm Sinan Dvnı, Gazel 78, Mısra 32*). [*rzim, -ım]*

rzim çul‘atın oy: *Namus, ahlak elbisesini çıkarmak.*

Halk içinde ehl-i 'ırzam deyü gaybet gözledüñ

Hak katında niçün 'ırzım hıl'atın soyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 18). ['ırzım hıl'atın soy, -du, -n]

ıtlāk: Salıverme; bir şeyi söyleme, dile getirme.

Didi ıtlākıyetinde Hū lā-ilāhe illā Hū

Pes andan Aḥmediñ zātı olur feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 21). [ıtlākıyetinde, -ıyet, -inde]

'ıvāz id: Her şeyini borcunu ödemek için harcamak.

Gāh fenāya yüz tuṭar

Cümle varın 'ıvāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 24). ['ıvāz id, -
er]

ızhār id: Meydana çıkarmak.

Ma'ānī baḥrınıñ vaşfın Sinān Ümmī ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
49, Mısra 9). [ızhār id, -er]

ızhār id: Meydana çıkarmak, göstermek.

Bāṭınımdur zāhir oldı söylerem ızhār idüp

Şöyle bil kurbān gerekdür dosta mihmān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
98, Mısra 13). [ızhār id, -üp]

ızhār ol: Ortaya çıkmak, görünmek.

Küntü kenziñ sırrı ızhār olmadan pinhāniken

Nūr-ı vechin Aḥmedine cān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 3). [ızhār ol, -ma, -dan]

İ

i-: Ek fiil.

Ey kemālım var diyen anı kemālın andedür

Yūsuf-ı Ken ‘ān **iseñ** göster cemālın andedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2). [iseñ, -se, -ñ]

Baħr-ı muṭlak uşı **idüm** bunda pervāz eyledüm

Bu anādım açduğumdan baħr-ı ‘ummānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5). [idüm, -dü, -m]

Ol aāyık iqliminde dürr-i bi-hemtā **idüm**

Mevc-ile geldüm cihāna baña ol kānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 15). [idüm, -dü, -m]

Vaşf-ı nihānımdan şoran alsın aber nerde **idüm**

Var olmadan kevn ü mekān ol Şāhıla birde **idüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1). [idüm, -dü, -m]

‘Aql-ıla ‘azm iden buña iremeye ala aña

Nūr-ı aāyık ılmadın ‘ilmü’llāhda sırda **idüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4). [idüm, -dü, -m]

Baħr-ı zātın mevcı beni sürdi kenāra ‘aş-ıla

Zāt-ı aāyık nūrına geldüm ‘aceb yerde **idüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6). [idüm, -dü, -m]

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aş-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye ıldığı esrārda **idüm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8). [idüm, -dü, -m]

Dört kitābın aşlına ‘ārif **idüm** anda men

Bunda gelüp mürşide dānıřımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 7). [idüm, -dü, -m]

Nağş-ı hayālîñ bāğına bend olma ki merdān **iseñ**

Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 21*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Ey gönül geç bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yüri

Bülbül **iseñ** ol gül için dün ü gün zār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Gör ene’l-hağ menziline Manşūr-ı Bağdād gibi

Merd **iseñ** bu hāl içinde sırr-ı ber-dār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 16*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Ger bulduñ **ise** ser-firāz

Bunu gönül levhine yaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 29*). [*ise, -se*]

Kibr-ile ‘ār ider **iseñ** ‘āciz-i bî-çāresin

Ger tatalum cümle ‘ālem bende vü hep kıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 13*). [*iseñ, -se, -ñ*]

İstemedüñ rüz u leylî derdiñiñ dermānını

Furşatıñ elde **iken** Loğmāndan olduñ bî-ğaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 20*). [*iken, -ken*]

Bülbül **iseñ** gel berü nūr-ı gülistān bundadır

‘Āşık **iseñ** hem dağı verd-ile reyhān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Bülbül **iseñ** gel berü nūr-ı gülistān bundadır

‘Āşık **iseñ** hem dağı verd-ile reyhān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Mest ü hayrān ister **iseñ** bağ gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbān ister **iseñ** şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Mest ü hayrān ister **iseñ** bağ gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbān ister **iseñ** şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Nūr-ı imān berkı urup yüzünden envār şaçar

Kāmil insān ister **iseñ** beñizinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*). [*iseñ, -se, -ñ*]

Baňa kim ‘aşka tevbe kıl dir **ise**

Benüm bu ‘aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7*).
[ise, -se]

Eger var **ise** suçların bağışla

Şıgındıkları çün hişârînadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5*). [ise, -se]

Tende **iken** ol ‘arz olunan nūr-ı emānet

Māni‘ kıoma cehd eyleyüben keşf ola esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9*). [iken, -ken]

Ey ehl-i cefā sende şafā bil ki şad hezār

Hergiz yime ğam olduñ **ise** derde giriftār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 2*). [ise, -se]

Sen de anı cān u gönülden isteduñ **ise**

Ümmî Sinān şaķın belādan eyleme ifrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 21*). [ise, -se]

Ķatre baħre irincegez ‘āşık ma‘şūk olur dirler

Gümānum yok gerçek **imiş** benüm buña iķrārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 12*). [imiş, -miş]

Çün buyurdı Ķayrū’l-beşer mütü kıable en-temütü

Ölmedin öñ bunda **iken** ölmeyen insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [iken, -ken]

Var **ise** ‘aķl-ı evvelden naşibiñ kıismetin feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tāb getürsün bir ħaber elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 5*). [ise, -se]

Dört kitābiñ ma‘ninin keşf eyleyen tevĥid **imiş**

Oķı gel Ümmü’l-kitābı sen Kelāmu’llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 13*). [imiş, -miş]

Gel kıul **iseñ** kıulluķ eyle ħasbeten li’llāha baķ

On sekiz biñ ‘ālemi var eyleyen Allāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1*). [iseñ, -se, -ñ]

Lā diyen illā dimez evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var **ise** illāda seyrān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4*). [ise, -se]

Ġāfil **iken** nāgehānī geldi bu sevdā baña

Ey mu ‘abbir niçe ta ‘bīr ola düşüm neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5). [*iken, -ken*]

Bülbül irincek bahāra şabr idemez tırmaz dili

Men **isem** ol vaḥdet gülin yıylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8). [*isem, -se, -m*]

İrincek zāt-ı muṭlaḳda hemān dost olmuş **idüm** ben

Çü geldüm ‘ālem-i mülke yine Ümmî Sinān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 17). [*idüm, -dü, -m*]

İlāhī cümleyi var iden sensin

Yok **iken** her şeyi var iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2). [*iken, -ken*]

Eger ‘aşḳ olmasa ey yār meni almış **idi** aḡyār

Kimüñledür benüm cengim bilür ‘ārif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 9). [*idi, -di*]

Gerçi mücerred pāk **idi** ḳaldı semā’-ı şānīde

Cümle ḥicābı sen geçür ‘ışā-yı Rūḥullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 21). [*idi, -di*]

Devlet **imiş** kişiye bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret **imiş** kişiye bu dünyede miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1). [*imiş, -miş*]

Devlet **imiş** kişiye bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret **imiş** kişiye bu dünyede miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [*imiş, -miş*]

Sen bu miḥnetden ḳaçarsañ varlığı terk eyle gel

‘Uzlet **imiş** kişiye bu dünyede vaḥdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4). [*imiş, -miş*]

Vaḥdet-i bākī gerekse ‘ömri zāyi’ itme gel

Furşat **imiş** kişiye bu dünyede raḥmet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6). [*imiş, -miş*]

Ey gönül geç bu cihānīñ ‘izzetinden fāriḡ ol

Āfet **imiş** kişiye bu dünyede şöhret dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8). [*imiş, -miş*]

Ḥaḡ resūli Faḡr-ı ‘ālem faḡr-ıla faḡr eyledi

Ṭā‘at **imiş** kişiyeye bu dünyede ni‘met dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*). [*imiş, -miş*]

Dār-ı dünyā bir misāfir-ḡānedür bellü beyān

Sıḡlet **imiş** kişiyeye bu dünyede zinet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 12*). [*imiş, -miş*]

Ey Sinān Ümmî kamu varlık olur āḡır fenā

Vuşlat **imiş** kişiyeye bu dünyede şoḡbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 14*). [*imiş, -miş*]

Aç gözün ḡaldur ḡicābı ḡayrıdan, gel ḡayrete

Yād olasın biliş **iken** sen ebed miḡmāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 10*). [*iken, -ken*]

Yūsufuñ ḡüsn-i ḡayālinde **iken** Ya‘ḡūblayın

Mışr iline şāḡ olan sultāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 5*). [*iken, -ken*]

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarḡ-ı felek

Her neden men ḡaçdum **ise** uğraduñ çağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6*). [*ise, -se*]

Zāhiriñ ḡurbetde **ise** bāḡınıñ ḡurbetdedür

ḡurbetiñden fāriḡ olma bekle Ḥaḡḡıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 3*). [*ise, -se*]

Ben bu işe ḡayrān **iken** bunca nāra giryān **iken**

Āvāre sergerdān **iken** irişdi ‘aşḡ cān pāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21*). [*iken, -ken*]

Ben bu işe ḡayrān **iken** bunca nāra giryān **iken**

Āvāre sergerdān **iken** irişdi ‘aşḡ cān pāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21*). [*iken, -ken*]

Ben bu işe ḡayrān **iken** bunca nāra giryān **iken**

Āvāre sergerdān **iken** irişdi ‘aşḡ cān pāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 22*). [*iken, -ken*]

Ol ki ḡudret ḡandilinde vāḡidün min nūr **iken**

Cibri‘ile mürşid olduñ buldı rāḡat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 5*). [*iken, -ken*]

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm **ise** bildüm

Tapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 45). [ise, -se]

‘aşk degül mi ancalaruñ zâhirin vîrân iden

Gerçi kim bâtın binâsı ‘aşk-ıla ma‘mür **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 76). [ise, -se]

‘aşk degül mi ‘âşıkı hem sırr-ıla sulţân iden

Gerçi halk-ı ‘âlem içre ‘âciz ü mağhûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 78). [ise, -se]

‘aşk degül mi bu Sinân Ümmîyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i hâş-ıla ol Hâlika mezkûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 80). [ise, -se]

‘aşka her kim ta‘n iderse evvel âhır hürmeti

Yoğdur anuñ gerçi ‘ilmi nâm-ıla mağrûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 82). [ise, -se]

Zâhidâ gel ‘aşka yâr ol mağşûduñ mesrûr **ise**

‘aşk elinden tevbekâr ol menziliñ mağşûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 1). [ise, -se]

Zâhidâ gel ‘aşka yâr ol mağşûduñ mesrûr **ise**

‘aşk elinden tevbekâr ol menziliñ mağşûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 2). [ise, -se]

‘aşka hem-râh olmayanlar bulmayısardur hâlâş

Len terânî perdesinden Mûsî’i gör tûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 4). [ise, -se]

Zâhidâ ‘aqlıñ senüñ bu sırrı âgâh eylemez

Kâfire ta‘n eyleme ger ‘aşk-ıla ma‘mür **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 6). [ise, -se]

Zîrâ ‘aşka küfr ü îmân hâ’il olmaz şöyle bil

Cümle ‘âlem ger hicâb-ı nûrı ger tennûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 8). [ise, -se]

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden kaçtrece

Müstemi‘ ol bir nefes gel söyleyem ma‘zûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 10). [ise, -se]

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamām

Şerh olunmaz, cümle ‘ālem kātibi meşūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 12*). [ise, -se]

‘aşk degül mi nūr-ı cāmi’ var iden bil ibtidā

Gerçi Hakkıñ künh-i zātı lā-te‘ ayyün nūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 14*). [ise, -se]

‘aşk degül mi nūr-ı cāmi’ den kılan ‘arşı binā

Gerçi Hālîk kudretinden şāni’ mestūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 16*). [ise, -se]

‘aşk degül mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsî semā’

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 18*). [ise, -se]

‘aşk degül mi berr ü bahri zāhir iden ne ki var

Ba‘zı maqbül ba‘zı gerçi yābis ü maħcūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20*). [ise, -se]

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 22*). [ise, -se]

‘aşk degül mi kim sekiz cennātu zeyn iden tamām

Gerçi Hakkıñ kullarına rahmeti meksūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 24*). [ise, -se]

‘aşk degül mi yedi tamu nārın iden pür-‘azāb

Yaķısar Hakkā Nebīye ‘aşka kim menkūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 26*). [ise, -se]

‘aşk degül mi kenz-i maħfı’ i ‘ayān iden ezal

Ger Muhammed mazhar-ı zātı muşavver nūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 28*). [ise, -se]

‘aşk degül mi hürmetine zāhir iden Aħmediñ

Enbiyā’ ü mürselîniñ cümlesi pür-nūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 30*). [ise, -se]

‘aşk degül mi enbiyā’ ü mürselîniñ hürmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32*). [ise, -se]

- ‘aşk degül mi aşl-ı ebrâr u muqarreb ğayrı nās
Küllî şey’ hep tākātınca Hālika meşkür **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan
Muştafāniñ hürmetine ger suçı mağfūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 36*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi Şite bunca dürlü şan‘at öğreden
Gerçi Cebra‘îl vesîle izn-i Hâk destür **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 38*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi Eyyübı derde giriftâr eyleyen
Gerçi zikri dem-be-dem hem messeniye‘z-zurr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 40*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi Ya‘kūbuñ gözlerini kıan eyleyen
Gerçi Yūsuf hasretinden cigeri tennūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 42*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi Yūsufı Ken‘āna sultān eyleyen
Gerçi taqdîr-i Hudā-yı Kādir u Ğayūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 44*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi kim kılan anuñ ‘aşāsın ejdehā
Gerçi kim Mūsā bin ‘İmrān-ı Kelîm-i tūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 46*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi meyyiti ‘İsā deminden hay kılan
Gerçi kim mazhar-ı kudret ma‘den-i meşhūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 48*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi evvel āhır Muştafāniñ devleti
Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 50*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi hâk kılan şer‘i şirāt-ı müstekîm
Gerçi [kim] vech-i Muhammeden beri mazhūr **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 52*). [ise, -se]
- ‘aşk degül mi Muştafāyı yāre vuşlat bulduran
Gerçi peyk-ile Hudāsı vahdete oğur **ise** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 54*). [ise, -se]

‘aşk degül mi Muştafâyı kâbe kavseyn eyleyen

Gerçi ev ednâ şarâbından sırı maħmûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 56). [ise, -se]

‘aşk degül mi Murtażâyı şîr-i Yezdân eyleyen

Gerçi kim evvel Resüle vâhidün min nûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 58). [ise, -se]

‘aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tevrât İncil ü Furkân ü ger Zebûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 60). [ise, -se]

‘aşk degül mi her Nebîden gösteren bir mu‘cizât

Gerçi Hâlik hılkatında kâbiliyyet qor **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 62). [ise, -se]

‘aşk degül mi Leyliye Mecnûnı mecnûn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayâlınden yol üzre tır **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 66). [ise, -se]

‘aşk degül mi cân-verler görüben ‘Abdürezzâk

Gerçi yâriñ yarasından zâr-ı bî-ħuzûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 68). [ise, -se]

‘aşk degül mi kim Züleyhâniñ özin nâr eyleyen

Gerçi Ya‘kûb oğlu Yûsuf arada mezbûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 72). [ise, -se]

‘aşk degül mi ‘âşıkı şevk-ıla ber-dâr eyleyen

Gerçi Bağdâdî ene’l-ħağ söyleyen Manşûr **ise** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 74). [ise, -se]

‘ibâdet: Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma.

‘İbâdet günidir şöhet demidür

Nefsiñ hevâsına irüp yetilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7).
[‘ibâdet,]

Zikr u tesbîh u ‘**ibâdet** şuğl-ı fi’llâh itmege

Hergiz eşğâl-i fenâda bitmedi kayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 11). [‘ibâdet,]

‘Ābidiñ fikri **‘ibādet** ‘ālimiñ ‘ilm ü ‘amel

Evvel āhır baña senden ğayrı mihmān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7*). [*‘ibādet,]*

iblis: Şeytan, insanları Allah yolundan uzaklaştırmak için uğraşan, lanetlenmiş mahluk.

Ezelden inkārdur **İblisiñ** işi

Anuñ-çün tāmuda kaynaya başı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 29*).
[*iblisiñ, -in]*

Hāzer eyle şaķın **İblis** sözinden

Dergāhda nāmıñı verüp yakma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 7*).
[*iblis,]*

Nice serhōş eyledi gör seni **İblis** sücüsü

‘aşķ şarābın nūş iden hayrāndan olduñ bī-ķaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9*). [*iblis,]*

Bunda vü anda belādan bulmadı hergiz ħalāş

Her kim **İblisiñ** yolına uğrayup ayaķ başar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6*). [*iblisiñ, -in]*

Dersini **İblisden** alup küfrini imān şanur

Münkiriñ ħalbinde naķş olmış ħurı ğavġāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 11*). [*iblisden, -den]*

Küfr ü imān neydüġin fehm eylemez yoķdur necāt

Fāsıķıñ ħalbinde her dem **İblisiñ** iġvāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 14*). [*iblisiñ, -in]*

Kenz-i maĥfī sırrınıñ esrārını söyler dilim

Ehl-i ‘aşķa lā diyüp **İblis** oķın atmaķ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8*). [*iblis,]*

İnsān gelür ħayvān gider **İblis** anı tırmaz yider

‘aşķ-ıla cümle ‘āleme tōlmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3*). [*iblis,]*

Ehl-i ħāliñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür **İblis** ü Şeytānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 12*). [*iblis,]*

Hazer kıl zaħmına uğrama şaķın

Yavuzdur **İblisiñ** oķı kütülmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 16).

[iblisiñ, -in]

‘Arif olan bildi **İblis** çerisiniñ cengini

Her kişiniñ üstine kıldı ĥavâle cehlını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 23). [iblīs,]

İblīs gelüp tedbir ide ĥannās ile el bir ide

Ya ‘nī ki Ĥaķdan dūr ide ister beni aparası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 7). [iblīs,]

İblis ağı: Şeytanın tuzağı.

Şıgındum şundum al elimi

Beni tutmasun **İblis ağı** ava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 24). [iblīs ağı,]

İblis-i la‘în: Lanetlenmiş şeytan.

İblīs-i la‘în ider iğvā diler bula zafer

Tevħidim siper olupdur düşmāna yol virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 13). [iblīs-i la‘în,]

İblis-i nefis: Nefs şeytanı.

İblīs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yerin

Ťurma anlaruñ yolında varma kim ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 21). [iblīs-i nefis,]

İbn-i fülānam di: "Ben filan kimsenin evladıyım" diyerek böbürlenmek.

Ben fülān ibn-i fülānam dimege ĥikmet nedür

Gelmeden sen sırr-ı insānsın ezel neydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 31). [ibn-i fülānam di, -meg, -e]

İbrāhīm: Hz. İbrahim peygamber.

Ey keremler kānı ģanī Celīlim

İbrāhīme didüñ dostum Ĥalīlim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 10). [ibrāhīme, -e]

Gāhi Nūḥ oldum gāhi Lūt gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 16). [ibrāhīm-ile, -ile]

Ümmî Sinān bu sözüñ ma' nīsini añlayan

İbrāhimiñ putunu bulsa yıkar yemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 14). [ibrāhimiñ, -iñ]

ibrār eyle: Yemini tasdik edilmek, birinin yemininin doğru olduğuna hükmedilmek.

Şöyle bil nāsūt-ı 'ālem naqşıdur bunlar hemān

Ṭā'atı 'ādet kılurlar fi'li ibrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 16). [ibrār eyle,]

'ibret ehli: Kalp gözü açık kişiler.

Gel berü ey 'āleme ṭāḳ idüben göğsin geren

Bir nazar kıl kâ'ināta 'ibret ehliyle buluş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4). ['ibret ehli, -y, -le]

ibtidā: En önce, evvela; başlangıç.

Senden 'atā bizden ḥaṭā böyle kuruldı **ibtidā**

'Afv it bizüm ḥaṭāmızı Ādem şafiyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [ibtidā,]

Şöyle bil kim Ḥaḳ Ta'ālānıñ işi yañlış degül

Her ne kılsa **ibtidā** 'ālimdür intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 16). [ibtidā,]

'aşḳ degül mi nūr-ı cāmi' var iden bil **ibtidā**

Gerçi Ḥaḳḳıñ künh-i zātı lā-te'ayyün nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 13). [ibtidā,]

ibtidā ol: Başlangıcı olmak.

Var mıdur bir şey aña kim olmaya hiç ibtidā

İbtidā olan bulısar intihā şavtını gūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 11). [ibtidā ol, -ma, -y, -a]

Evveliñe olmadı hiç ibtidā

Āḥiriñe daḥı yoḳdur intihā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 1). [ibtidā

ol, -ma, -dı]

Var mıdur bir şey aña kim olmaya hîç ibtidâ

İbtidâ olan bulısar intihâ şavtı güş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 12). [ibtidâ ol, -an]

iç-: Bir sıvıyı ağza alıp yudumlamak.

Ol şarâbı kim bugün 'aşkıñ elinden **içdi** cân

Tâ ezel bezm-i elestiñ kurduğı meyhânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3). [içdi, -di]

İçerler 'âşıklar âb-ı hayâtı

Hayy olur ƣalbinde cümle memâti (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 9). [içerler, -e, -r, -ler]

Şarâb-ı selsebîl anda

İçerler Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 28). [içerler, -e, -r, -ler]

İçerler nürdan şarâbı

Terk ider ƣaflet-i hıvâbı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 29). [içerler, -e, -r, -ler]

Gör Sinân Ümmî cihân mâlın direnler hırşıla

Rızkıñı yer **içer** ancak artuğın lâ-büd ƣuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14). [içer, -er]

Gel ey 'ağl-ı şafâ ehli nedür ma'nâ şorarsañ gel

İçüp 'aşkıñ şarâbından bu tevħîdi sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2). [içüp, -üp]

Mağabbet şerbetin her kim **içerse** kendüden geçer

Şarâb-ı 'aşkı nüş ider mestânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7). [içerse, -e, -r, -se]

Vuşlat şarâbından **içüp** hayrân olan gelsün berü

Ƨoldurdum 'aşkıñ câmını geldüm ol baħrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 27). [içüp, -üp]

Şalâdur nefesim **içen** 'aşıƣa

Âb-ı hayvân oldum 'aşƣa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 15). [içen, -en]

Diye Allāh ki bir silkin erenler yolına bir gün

İçerseñ vaḥdetiñ cāmın olasıñ tā ebed sultān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8). [içerseñ, -er, -señ]

Hzır **içdügi** āb-ı ḥayāt ‘aşıklara ḥacet degül

Vaşlıñ meyinden şun bize Hzır-ı Nebiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 11). [içdügi, -düg, -i]

Qurıla meclis-i mestān ki dost kendi ola sākī

Şunulup mey-i vaḥdetler **içer** ‘aşık-ı merdāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 10). [içer, -er]

Vaşlıñ şarābından senüñ bir kaçre mey **içen** kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17). [içen, -en]

Leblerinden āb-ı ḥayvān **içmeyen** ḥayvānı gör

Nider ‘aqlım var diyü ol götürüben başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 3). [içmeyen, -me, -y, -en]

Meydān-ı ‘aşkıñ meyiñ kār-ḥānesidür kurduğum

‘aşkıñ şarābından **içüp** ḥammār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 14). [içüp, -üp]

İçelden cür‘asın bezm-i elestiñ

Görüñ ‘aşkı nice mestān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 23). [içelden, -el, -den]

Var ol vaḥdet bāğına dost iline

Şarāb-ı selsebīl anda **iç** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 18). [iç,]

Nice biñ Hzır-ıla İlyās āb-ı ḥayvān **içmege**

Leblerinden hep yolında şarf ider maşrafını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 15). [içmege, -mege]

Qurıladı Ḥaḳḳa tevekkül cāhiliñ gör nefsinı

Ḥaml ider kim **içmege** ol ḳan, müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 10). [içmege, -mege]

Vuşlatıñ peymānesinden **içmeyen** bī-gānedür

Sırrını ‘ārifleriñ seyrān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 19). [içmeyen, -me, -y, -en]

Halâş olup geçer ğamdan düşerse bir kişi ‘aşka

İçer ol cām-ı vuşlatdan yār olursa başı ‘aşka (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
1, Mısra 18). [içer, -er]

İç: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer,
dâhil, dış karşıtı.

Var **içinde** var-zâdeniñ

Varı zâtuñ haqqı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 31). [içinde, -
in, -de]

Ümmî Sinân bunu söyler gümânsız

N’iderler cesedi **içinde** cânsız (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 50).
[içinde, -+i, -(n)de]

‘Ayn ü şîn ü kâf **içinde** gördüğüm seyrân-ı Hû

‘Ayn-ı vuşlat harfi kim gördi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
3, Mısra 3). [içinde, -+i, -(n)de]

Kalb **içinde** bulduğum [hep] evliyânîñ sırrıdur

Hamdü li’llâh çok şükür hem Muştafânîñ nûrıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
26, Mısra 1). [içinde, -+i, -(n)de]

Görmüşem Qur’ân **içinde** muştuladuñ sen beni

Zikr iderseñ mürvetiñden adımı rağbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 27). [içinde, -+i, -(n)de]

Ķahr-ıla luţfuñ ‘illetidür añla rumûzı

Küfrüñ **içinde** bulunur bil imân u envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,
Mısra 16). [içinde, -+i, -(n)de]

Sır **içinde** sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü

Melek bilmez ne bilsün cin ‘ilm **içinde** esrârım var (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 5). [içinde, -+i, -(n)de]

Sır **içinde** sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü

Melek bilmez ne bilsün cin ‘ilm **içinde** esrârım var (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 6). [içinde, -+i, -(n)de]

Saña bu elfâz-ı ma’nâ nerden gelür dirseñ baña

Görilmez haţtı gözile cân **içinde** yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41,
Mısra 8). [içinde, -+i, -(n)de]

Aldanup balına barmaq banarsaň

Sin **içinde** rāhat olup yatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4).

[içinde, -+i, -(n)de]

Sinân Ümmî bu meydāna girelden hoş şafā buldı

Bizüm bu derdiň **içinde** dermānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

74, Mısra 18). [içinde, -i, -n, -de]

Bir zamān gülzār **içinde** hār elinden ağladum

Verd ü reyhānım bulınca āh u feryāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

88, Mısra 15). [içinde, -+i, -(n)de]

Haber şoran baña dostdan anı bî-‘aql u cān buldum

Terk eyledüm ‘aql u cānı sır **içinde** ‘ayān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 92, Mısra 2). [içinde, -i, -n, -de]

İlāhî ‘ālem **içinde** saña yol toğrı kim vara

Eger sen kılmasaň dermān şifā bulur mı şol yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

115, Mısra 1). [içinde, -i, -n, -de]

Velāyet tahtına sultān olanlar

Yürürler hırka vü şāllar **içinde** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 18).

[içinde, -in, -de]

Bu sırra irdügüm hālim şorarsaň

Baş kodum bir zamān yollar **içinde** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra

20). [içinde, -i, -n, -de]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine

Cān **içinde** gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122,

Mısra 2). [içinde, -+i, -(n)de]

Bugün meydān-ı ‘aşk **içre** meni seyrān ider ol dost

Çün olmuşam aña seyrān gerekmez ğayrı seyrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

138, Mısra 3). [içre, -re]

Yedi deryā yedi dayre yedi kat gök toğuz eflāk

İçinde tevḥîd-i zātiñ bulunsun cümle revnākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

143, Mısra 12). [içinde, -+i, -(n)de]

Ey Sinân Ümmî nisāna irdi çün kim bu şadef

Қadrini bil baħr **içinde** dürr-i şehvār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144,

Mısra 18). [içinde, -+i, -(n)de]

Buyurduñ bir lisānında ḥadīṣ-i ḳudsī **içinde**

Ḳılursa tevbe kim bunda ḳılır anı mu'āf Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 43). [içinde, -i, -n, -de]

On sekiz biñ 'ālemiñ **içi** muşaffā bil Ḥudā

Kim ki mir'ātında bulmadı anı yoḳ anda cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 27). [içi, -i]

iç: Gönül, kalp, yürek.

Daşı fenā-ender-fenā **içi** beḳā-ender-beḳā

Sırrı liḳā-ender-liḳā olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 11). [içi, -i]

Sinān Ümmî görüp ḥayret maḳāmın

Özi göynüdi **içi** taşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 18). [içi, -i]

Sūfiyem hem şāfiyem 'aşḳ eyledi tāhir beni

Mü' minem zāhir ü bāṭın taş olup **iç** ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 6). [iç,]

iç: (İnsan veya nesnelere meydana getirdiği topluluklarda) Ara, ortam.

Ḥalk **içinde** adımız dervīṣ ü şūfî ehl-i dil

İllā meger ehl **içinde** olmuşuz kim bî-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9). [içinde, -i, -(n)de]

Ḥalk **içinde** adımız dervīṣ ü şūfî ehl-i dil

İllā meger ehl **içinde** olmuşuz kim bî-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10). [içinde, -i, -(n)de]

Cümle maḥlūḳāt **içinde** gizli yer yoḳ gözlüye

Ḳanda baḳsam gördüğüm yā Rab kemālîndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7). [içinde, -i, -(n)de]

Ḥalk **içinde** ehl-i 'ırzam deyü ḡaybet gözledüñ

Ḥaḳ ḳatında niçün 'ırzım ḥıl'atın şoyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 17). [içinde, -i, -(n)de]

Āh-ı firḳatdan olupdur dil fenā-ender-fenā

Ḥalk **içinde** nām u 'ırzım ḥāke yeksāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 32). [içinde, -i, -(n)de]

Bülbülüñ mekânı güller **içinde**

Ƙarğalar ötmez bülbüller **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 1*).
[içinde, -i, -(n)de]

Bülbülüñ mekânı güller **içinde**

Ƙarğalar ötmez bülbüller **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 2*).
[içinde, -i, -(n)de]

Berü gel nefsiñi bilmek dilersen

Nedür göstereyin hâller **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 4*).
[içinde, -i, -(n)de]

Vücūduñ mülkine cevlan iderseñ

Yolın ögredeyin yollar **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 6*).
[içinde, -i, -(n)de]

Erenler her kime kılsa bir nazır

Söylenür ‘irfânı diller **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 8*).
[içinde, -i, -(n)de]

Gelüp bu tevḥîdime dil virenler

Miṣl-i dānā olur Ƙullar **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 10*).
[içinde, -i, -(n)de]

Ṭarīkat pūtesinde Ƙāl olmayan

Yek pūla degmez ehiller **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 12*).
[içinde, -i, -(n)de]

‘Āşık olan kişi ‘aşkıñ dadını

Bulımaz sükker ü ballar **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 14*).
[içinde, -i, -(n)de]

Ḥaḳīkat bāğınıñ bülbüllerin gör

Seyr ider envārı güller **içinde** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 16*).
[içinde, -i, -(n)de]

Niçe biñ ādem **içinde** kāmīl insān Ƙanda var

Añladuñsa işbu sırdan geç bunuñ ğavğāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 11*). [içinde, -i, -(n)de]

içerü: Kalp, gönül, iç dünya.

Dağı **içerüden** haber vireyüm kim añlarisa

‘Akıl gönül cânım tuymaz bir gizlüce bazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9). [içerüden, -den]

Dağı bundan **içerüden** söylerisem bir haber

Mağv ider hayret cihânın nûrının zıyâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 19). [içerüden, -den]

içi vü daşı: İçi ve dıışı.

İçi vü daşı hakkı-çün

Diler cân senden istimdâd (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 19). [içi vü daşı,]

içini ve taşını: İçini ve dıışını.

Zâhidiñ efsânesinden kırtaran baş âferin

‘aşk-ıla pür-nür idiser **içini ve taşını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 8). [içini ve taşını,]

içre: (İnsan veya nesnelere meydana getirdiği topluluklarda) Ara, ortam.

‘Alleme’l-esmâdan oldu küntü kenziñ sırrı fâş

On sekiz biñ ‘âlem **içre** vaşlımız tevhiid-i hâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6). [içre,]

Kemâlim vaşfın isterseñ Muhammed Muştafâdandır

Veliler **içre** devr ider erkânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10). [içre,]

Ol dağı bil oğlu Zıyâ’ıye telkîn eyledi

Keşret **içre** seyr ilinde seyr iden rûh-hânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 16). [içre,]

Ol dağı Seyyid ‘Ali Hâşimîye telkîn eyledi

Keşret **içre** câm-ı vahdet feyziniñ ‘atşanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 20). [içre,]

Ol dağı bil oğlu Zıyâ’ıye telkîn eyledi

Keşret **içre** seyr ilinde seyr iden rûh-hânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 22). [içre,]

‘aşk degül mi ‘aşığı hem sırr-ıla sultân iden

Gerçi halk-ı ‘âlem **içre** ‘âciz ü maḫhür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 78*). [*içre,]*

içün: "Uğruna, amacıyla, maksadıyla" anlamlarında edat.

Nüş ider dost **içün** zehri

Göregör aḫmedu’llâhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 23*). [*içün,]*

Sen kavîsin ey Ḥakîm-i lâ-yemût

Biz za’îfüz faẓlıñ **içün** ârzüda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 24*).

[*içün,]*

Fâsıkine ta’n **içün** degül bizüm niyâzımız

Çünkü anlar Ḥazretiñden zecr-ile zindân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9*). [*içün,]*

Dôst yolında cānı ḫurbân eyleyen merdâneler

Top idüp baş atmaḫ **içün** göz urup meydân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 18*). [*içün,]*

‘aşk-ıla dîzâr **içün** olmaḫ fenâ faḫrım-durur

Zühd-ile ğilmân **içün** ma’müre göñül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 11*). [*içün,]*

‘aşk-ıla dîzâr **içün** olmaḫ fenâ faḫrım-durur

Zühd-ile ğilmân **içün** ma’müre göñül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 12*). [*içün,]*

İns ü cinni yaradup Ḥaḫ kendüye tã’at **içün**

Şöyle bil ḫaḫḫa’l-yaḫîndan tã’atım budur hemân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7*). [*içün,]*

Bugün ḫikmetde Loḫmānam ḫılam dil-dâr **içün** dil pāk

Nazar-gāḫ olmağa ḫalbi aña vird isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 13*). [*içün,]*

Vaşlıñ revā ḫıl ey Ḥudā ol küntü kenzu’llāh **içün**

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāh **içün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1*). [*içün,]*

Vaşlıñ revā ḫıl ey Ḥudā ol küntü kenzu’llāh **içün**

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāh **içün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2*). [*içün,]*

Evvel amudan adını nden odu bnydn

‘ zzetine ‘ zzet idp sevd Hbbullh **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 4*). [*,]*

Senden ‘ a bizden ht byle uruld ibtid

‘ Afv it bizm htmz dem afiyullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 6*). [*,]*

‘ yn deizinden bizi urtar anu hrmetine

Evvel aa ıldu nect Nh- Neciyullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 8*). [*,]*

Deryy varlıdan hl eyle anu ‘ ana kim

Ban- balıda zkr iden Ynus Reslullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 10*). [*,]*

Hzr dgi b- hyt ‘ aklara hcet degl

Valn meyinden un bize Hzr- Nebiyullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 12*). [*,]*

Firat nr-y-la cnlarn gyndrme ey Pdih

Gster ztn glzarn dostu Hllullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 14*). [*,]*

Hsn-i cemlnden cd olanlardan ılma bizi

alma ebed hzn itmege Ya ‘ b hznullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 16*). [*,]*

Hsn-i cihnn kimseye almaz be bell beyn

Hsn-i beadan ıl natb Ysuf hsnullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 18*). [*,]*

Tecell ztn pertevi varlı tgn ılsun fen

A len tern perdesin Ms Kelmullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 20*). [*,]*

Geri mcerred pk idi ald sem’- nde

Cmle hcb sen ger ‘ s-y Rhullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 22*). [*,]*

Hrmetine hrm et bizi urbetine urb et bize

Knh-i zta marem olan Amed Reslullah **** (*mm Sinan Dvn, Gazel 103, Mısra 24*). [*,]*

İşler Sinān Ümmî ḥaṭā niçün ḥaṭāya yüz tuta

Gelsün diyü Ḥaḳdan ‘aṭā ol feyz-ı faẓlu’llāh **içün** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 26). [içün,]

Ḥaḳıḳatüñ nihāyeti neydüğini bilmek **içün**

Ḳodı cānı ‘aḳlı göñli ‘ilmü’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 3). [içün,]

Gel berü gel ‘aḳıl-iseñ aña kim bu ma‘ni’i

‘Āşıḳa bil ğam degüldür dost **içün** derd ü belā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4). [içün,]

Ḥaḳ **içün** anlar bu yolda cān u baş terk eyledi

Sen nice fedā kılasın dîniñi cem‘-i māla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 7). [içün,]

Luṭf anuñdur ḳahr anuñdur derd anuñ dermān anuñ

Luṭf **içün** kıldı ḥavāle ḳullarına ḳahrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 28). [içün,]

Ledünnî ‘ilmini bildürmek **içün**

Görüñ ‘aşḳı nice erkān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 37). [içün,]

Ey göñül geç bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül **içün** dün ü gün zār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2). [içün,]

Nice biñ Yūsuf Züleyhā ḳapusında muntazır

Görmek **içün** bir dem anuñ vechiniñ züllāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 12). [içün,]

Nice biñ Mūsā tecellīsinden itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek **içün** vaşlınıñ şerrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 14). [içün,]

‘id: Bayram.

Zāhidiñ zühdi beni ‘**īdiñe** ḳurbān eylemez

Gözime mürşid görinen ‘ayn-ı şeyṭān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5). [‘īdiñe, -ine]

id-: Etmek, eylemek, yapmak.

Ṭaş u ṭopraq ṭavāfından vefā bulmadı ‘āşıklar

‘Āşıkñ ƙalbidür Ka’be ḥac u ‘umre **iderseñ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [*iderseñ, -er, -se, -ñ*]

Zâhidiñ efsânesinden ƙurtaran baş âferîn

‘aşq-ıla pür-nür **idiser** içini ve ṭaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 8). [*idiser, -iser*]

İd-i ekber: Büyük bayram.

İd-i vaşla irmeg-içün çillegâhım erbe‘în

İd-i ekber ḥacc-ı ekber oldı nuşret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 16). [*İd-i ekber,*]

İd-ı şuğrâ: Küçük bayram; dünyadaki ufak eğlenceler.

Hey ne bulduñ aldanırsın İd-ı şuğrâ zevķına

Duymaduñ zevķın meger sen ekber-i İdüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 33). [*İd-ı şuğrâ,*]

İd-i vaşl: Kavuşma bayramı; âşık ile maşukun bir araya geleceği zaman.

İd-i vaşla irmeg-içün çillegâhım erbe‘în

İd-i ekber ḥacc-ı ekber oldı nuşret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 15). [*İd-i vaşl, -a*]

idin*: Edinmekan, sahip olmak, kazanmak.

Ḥaķâyıķ intihâsında **idindi** kendüye maḥbûb

Ḥabîbinden ƙılır her şey yazar feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 17). [*idindi, -di*]

ifnâ: Yok etmek.

Gerçek erler Ḥaķ yolında varlığın eyler fenâ

Sâlikiñ ƙalbinde Ḥaķdan ğayrıñ **ifnâsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 8). [*ifnâsı, -sı*]

ifrâr eyle: Firar etmek, kaçmak.

Sen de anı cān u gönülden istediñ ise

Ümmî Sinān şaķın belādan eyleme ifrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,
Mısra 22). [ifrār eyle, -me]

igrāk it: (Ayrılık hasretine) gark etme, boğma.

Bu Sinān Ümmî za 'ife irmesün hışmıñ seniñ

İtmesün hāset-i hicrān anı igrāk el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,
Mısra 10). [igrāk it, -me, -sün]

iğvā: Azdırma, baştan çıkarma, yolunu şaşırtma.

Küfr ü imān neydügin fehmi eylemez yokdur necāt

Fāsıķıñ kılbinde her dem İblisiñ **iğvāsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 14). [iğvāsı, -sı]

Faķiriñ hālin şorarsañ pür-şikāyet Tañrıdan

Hırş-ı nefsiñ **iğvāsı-y-la** şeytān almış şabrımı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
133, Mısra 6). [iğvāsı-y-la, -sı, -y, -la]

Unutdı **iğvāsın** hannās u şeytān

Görüñ 'aşķı nice insān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 33).
[iğvāsın, -sın]

iğvā eyle: Baştan çıkartmak.

Kendüñe mağrūr olup hannāsa virdüñ özüñi

Her nefes kılbiñde iğvā eyleyen ol fi 'ş-şudūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 4). [iğvā eyle, -y, -en]

ihfā: Gizli.

Bu tevħide düşen ey yār

Oķur bu dersi **ihfādan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 44). [ihfādan,
-dan]

ihlās: İhlas suresi.

Kelām-ı Haķ-durur añladum **ihlās**

Beyāmı zāt u şifātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 7).
[ihlās,]

Saňa gönderdi Bārī zāt didiler aňa **ihlāş** ad

Anuñ birligini işbāt idüp didiñ kıl hüva 'llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7). [ihlāş,]

ihrāk id: Yakmak || aşk acısı vermek.

Her kimi nūruñ cezb ider 'aşkıñ yolın tırmaz güder

Dā'im anı ihrāk ider 'aşk-ı zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 26). [ihrāk id, -er]

Niçe bir hasretiñ nārı beni ihrāk ider her dem

Bugün vaşlıñdan ayrılmın gerek biñ päre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7). [ihrāk id, -er]

ihsān: Bağışlamak, lütuf, ihsan.

Yā İlāhī her nefesde cān saňa mihmān diler

Baħr-ı zātuñ pertevinden luğ-ıla **ihsān** diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2). [ihsān,]

Kimi insān kimi hayvān degül bir birine yeksān

Kiminüñ yazılıp **ihsān** kiminüñ şerr ü şūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 16). [ihsān,]

Çü sensin Hādī-i burhān kerem kıl luğıla **ihsān**

Ki senden ğayrı yā Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 47). [ihsān,]

Ey küntü kenziñ mazħarı tālīb-i ħağķıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri **ihsāna** gelmişem saňa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 4). [ihsāna, -a]

Çāresizem tākātım kalmadı kaldım āh u zār

Ĥazretiñden uma geldüm luğ-ıla **ihsān** meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 4). [ihsān,]

Māye evvel Muştafāya Ĥālīķıñ **ihsānidur**

Cibri'il itdi edā çün-kim ezelden cānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 1). [ihsānidur, -ı, -dur]

Yā İlāhī dār-ı 'izzet dinilen menzil nedür

Kıldığım saňa hidāyet herkese **ihsān** mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 4). [ihsān,]

Ĥudāyā dilerem senden kerem kıl luĥ u **iĥsāndan**

Alıcaĥ cānımı tenden aña ĥurbān di yā Allāĥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 51*). [*iĥsāndan, -dan*]

Bu derde eyleñüz dermān ki tā müşkil ola āsān

Sizüñdür luĥ-ıla **iĥsān** sizüñdür devr iden devrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 30*). [*iĥsān,]*

İsterem Ĥaĥ Ĥazretinden luĥ-ıla **iĥsānını**

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 5*). [*iĥsānını, -ın, -ı*]

İsterem Ĥaĥ Ĥazretinden luĥ-ıla **iĥsānını**

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 11*). [*iĥsānını, -ını*]

İsterem Ĥaĥ Ĥazretinden luĥ-ıla **iĥsānını**

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 17*). [*iĥsānını, -ını*]

İsterem Ĥaĥ Ĥazretinden luĥ-ıla **iĥsānını**

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 23*). [*iĥsānını, -ını*]

İsterem Ĥaĥ Ĥazretinden luĥ-ıla **iĥsānını**

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 29*). [*iĥsānını, -ını*]

iĥsān bul: Cömertlik, lütuf bulmak.

Sinān Ümmî ĥuluñ senden diler her dem bula iĥsān

Anuñ-ĥün ĥalbine ilhām idersin fāĥ olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 43*). [*iĥsān bul, -a*]

iĥsān eyle: Baĥıĥta bulunma, iyilik etme.

Ey Ĥudāyā ben za ‘ife n’ ola iĥsān eyleseñ

Ĥol cemāliñ vaĥdetin bu cānıma cān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1*). [*iĥsān eyle, -se, -n*]

Ümmî Sinān eydür iĥsān eylegil

Derde düĥdüñ baña dermān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koĥma 26, Mısra 25*). [*iĥsān eyle, -gil*]

Ne bilem ki o gün ol şāh neler ihsān idiserdür

Ki ol bir tāc-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11). [ihsān id, -iser, -dür]

‘Āşiler ‘ișyān idüp ben dem-be-dem ihsān idüp

Raḥm idüp kıllarımı ‘afv eyleyen Ğufrān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 17). [ihsān id, -üp]

N’ola ger idesin ihsān

Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 35). [ihsān id, -e, -sin]

Hemîşe sen idüp ihsān veli biz ideriz ‘ișyān

Ḥaṭāmız maḥv idüp bizden olaydñ sen de bir ḥôşnūz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 17). [ihsān id, -üp]

Eger adım dile alsa yolu ṭođrı baña gelse

Ğanīyem raḥmetim çoğdur iderven luṭf-ıla ihsān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 22). [ihsān id, -er, -ven]

Dilerse firḳate şalup ağladan

Dilerse vaşlımı **ihsān iden** dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 12). [ihsān iden, -en]

Dilerse ḥāk-ile yeksān iden dost

Dilerse luṭf-ıla **ihsān iden** dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 4). [ihsān iden, -en]

ihsān kıı: İhsan etmek, bağışlamak.

Bize vaşlıñ şarābından kıı ihsān

Arada perde olmasun māsivā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 15). [ihsān kıı,]

İlahī raḥmetiñ hergiz ki eksilmeye bir zerre

Kılursañ fazlıñı ihsān iki ‘ālemlere düpdüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 10). [ihsān kıı, -ur, -san]

Kime fazlım kıılam ihsān olur fikrim ile ḥayrān

Ṭola ḥikmet ile ḳalbi diline geldüm ‘irfānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 27). [ihsān kıı, -am]

Luṭf idüp her kula kılsañ vaşlıñı ihsân n'ola

Açma bu sırrı saḳın her gördüğüñ insân mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 9). [ihsân kı, -sa, -n]

İlâhî cümle maḥlûkât senüñ emriñdedür yeksân

Eger sen kılmasañ ihsân ḳalurlar külli bî-çâre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 8). [ihsân kı, -ma, -sa, -n]

iḥtimâl: Mümkünlük, imkân, akla yakın olma, bir şeyin olabilmesi, olasılık.

Şun' -ila yüz gösteren ol Fâ'il-i muṭlaḳ-durur

Ehl-i Ḥaḳḳ olan dimezler işbu sözde **iḥtimâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10). [iḥtimâl,]

iḥtimâl ol: Mümkün olmak.

Münezzehsin taşavvurdan ve fi'l-cümle bilinmekden

'Aḳıllar mât u sergerdân bilinmek iḥtimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 24). [iḥtimâl ol, -maz]

iḥtiyâc ol: Muhtaç olmak.

İḥtiyâc oldum bugün bir ḳatre vaşluñ meyine

Anca teşne dillere feyz irgüren 'ummân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 5). [iḥtiyâc ol, -du, -m]

iḥtiyâr: Yaşlı, pir.

Ger dilersen kim bulasın anda sen dârü's-selâm

Gel fenâdan öñ fenâ ol gel fenâ kı **iḥtiyâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 8). [iḥtiyâr,]

Ḥvâce-i kevneyn olursañ gel fenâ kı **iḥtiyâr**

Ḳâl ü kıliñ kı ḥayâliñ 'aşḳ odıyla nûrı nâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 41). [iḥtiyâr,]

iḥtiyâr: İrade, akıl gücü.

İḥtiyârımla degüldür bu diliñ şerḥ itdüğü

Nuṭḳ-ı Raḥmândur cesed aña bugün berḥânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 21). [iḥtiyârımla, -ım, -la]

Bu 'aşka virmişem ben **ihtiyarım**

Ne kim kılsa baña fahr u ğınāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3).
[ihtiyarım, -ım]

Turmaz dilim söyler oldum sırdan yine şikârım var

'Aceblemeñ söyledüğüm şanasın **ihtiyarım** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2). [ihtiyarım, -ım]

İhtiyâr elden gidicek neylesün Ümmî Sinân

Varımız ol var-ı Hâkdur nuḡkumuz 'irfân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 17). [ihtiyâr,]

Şabr ideydüm söylemekde hîç kararım kalmadı

'Āşık oldum vaşlına çün **ihtiyarım** kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 14). [ihtiyarım, -ım]

ihtiyâr elde degül: İhtiyarı elde olmamak; iradesini kullanamamak, seçme gücü elinde bulunmamak, iradesi dışında gerçekleşmek.

Ben bu sırrı söylemekden söylemesem hoş yeg-idi

İhtiyarım elde degül maḡvu'llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 14). [ihtiyâr elde degül, -ım]

ihtiyârı git: Kendini kaybetmek, akli başından gitmek.

Ben dōst-ıla dōst olalı cān şafādan mest olalı

Gitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 4). [ihtiyârı git, -di]

ihyā eyle: Hayat vermek, canlandırmak.

'Amāniñ 'ilmini evvel ne sırdur eyleyen ihyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem' olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 13). [ihyā eyle, -y, -en]

ihyā id: Diriltmek, canlandırmak II Sevindirmek, memnun etmek.

Ḳalbimi ihyā iden ol Pādişāh-ı Lā-yezāl

Gönlümüz mi'mār-ı Hâkdur ḳaṭremiz 'ummān-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 3). [ihyā id, -en]

iki: "İki" sayı sıfatı.

Kör olsun **iki** 'ālemde **iki** yüze bağan gözler

Efendim Mazḥarī Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 23). [iki,]

iki 'ālem: İki dünya; dünya ve ahiret.

'aşk alup benden beni zātında qurbān itdügi

İki 'ālem emrine fermān olan sultānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,
Mısra 20). [iki 'ālem,]

Cemālîñ pertevinden **iki 'ālem**

Münevverdür münevverdür münevver (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra
15). [iki 'ālem,]

İlāhî rahmetiñ hergiz ki eksilmeye bir zerre

Qılursañ fazlıñı ihsān iki 'ālemlere düpdüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 10). [iki 'ālem, -ler, -e]

İki 'ālem hevāsından selāmetdür Sinān Ümmî

Bugün 'aşkıñ seḥer bādı eser berd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 17). [iki 'ālem,]

Bu 'aşkıñ kıymeti olmaz iki 'ālemde bulunmaz

Baña lezzet olan oldur te'ayyündür göz qaşımından (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 11). [iki 'ālem, -de]

Dîzārîñ zevkîniñ sırrı bulunmaz iki 'ālemde

Ki cennet ḥalkını görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 31). [iki 'ālem, -de]

Nazar kıll bu Sinān Ümmî yoluñda kıomasın varlık

Ki zirā iki 'ālemden güzārîñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 14). [iki 'ālem, -den]

Kör olsun iki 'ālemde iki yüze bağan gözler

Efendim Mazḥarī Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 23). [iki 'ālem, -de]

iki 'ālemleriñ fahrı: İki alemin övüncü olan zat; Hz. Muhammed.

Kılupdur faqr-ıla fahrı

İki ‘ālemleriñ fahrı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 22). [iki
‘ālemleriñ fahrı,]

iki boynuñdağı: Boynun iki tarafına dağılmış (saç).

İki boynuñdağı zülf-i siyāhıñ

Berāberdür berāberdür berāber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 19).
[iki boynuñdağı,]

iki cihān: Dünya ve ahiret.

İki cihānda Allāha

Kaçarlar Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 15). [iki cihān,
-da]

İki cihān sevgüsinden

Şoyup bizi ‘uryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 7). [iki
cihān,]

‘aşq odınıñ vaşfını bizden şoran alsın haber

Kılsa germiyyet kemāli iki cihāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 18). [iki cihān, -dur]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker

İki cihān zevkı aña şifā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 22). [iki cihān,]

Ne varsa iki cihānda saña eyledi Hāk bende

Ki cümle eşref ‘ālemde ki sensin maqbül-i dergāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 5). [iki cihān, -da]

iki elif iki nūnuñ bir sīn: "İnsan" sözcüğünün harfleri.

İki elif iki nūnuñ bir sīniñ ma‘nisi olan

Sırr iline sultān olur ölmezden öñ ölen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 7). [iki elif iki nūnuñ bir sīn, -in]

iklīm: Ülke, memleket, yer.

Erbaʿin-i ḥalvetiñ ʿaşkında ʿuzlet bekleyüp

ʿİlm ü ʿirfân **iklîmin** seyrân iden sırdânîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 18). [iklîmin, -in]

Ben ne **iklîm** şâhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ʿömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5). [iklîm,]

Sal vücūdum **iklîmine** evvel ʿaşkıñ miḥ-terin

Göñlümün tahtunda senden gayrı sultân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9). [iklîmine, -i, -(n)e]

Ol ḥaḳîḳat **iklîminiñ** pâdişâhın görse kim

Terk ider mülk-i Süleymân olsa küh-ı Ḳâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 9). [iklîminiñ, -iniñ]

Kimse bilmez ḥâlimi ben ağlamakdur güldüğüm

Hiç bilür misin ne **iklîmdür** benüm bu geldüğüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 12). [iklîmdür, -dür]

ikrâh kıl: İğrenmek, tiksirmek.

Oluban yol kulavuzı koyup toğrı yola bizi

Didüñ mağbûn ider sizi kılıñ bu dünyeden ikrâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 24). [ikrâh kıl, -un]

ikrâr: Açıktan söylemek; kabul ve tasdik etmek.

Bu tevḥîde **ikrâr-ıla**

Tevḥîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 1). [ikrâr-ıla, -ıla]

Ẓulmet-i nefsiñ ʿazâbından beni şâz eyleyen

Cân u dilden evliyâya göñlümün **ikrârıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 6). [ikrârıdur, -ıdur]

Bularuñ turduğı sevgi, cemâlim

Vireyin didüğün **ikrârıñıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 20). [ikrârıñıdur, -ın, -a, -dur]

Ḳatre baḥre irincegez ʿâşık maʿşûḳ olur dirler

Gümânum yok gerçek imiş benüm buña **ikrârım** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 12). [ikrârım, -ım]

Ümmî Sinân eydür bu cân kılmaz nişânda bir mekân

Zîrâ ki ol şâhıma ben varmağa **ıkrârda** idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 32). [ıkrârda, -da]

Rehberim mürşid-i kâmidür ne ğam ağyardan

Hağ didüm nâ-hağ diyüben dönmezem **ıkrârdan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 2). [ıkrârdan, -dan]

ıkrâr: Söz.

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm

Ğayrı degül şimdi hemân Hağdur bizüm **ıkrârımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8). [ıkrârımız, -ımız]

ıkrâr eyle: Kabul etme, tasdik etme.

Hem şerî‘at hem tarîkat hem hağîkat ehlidür

Ehl-i vağdet olmayanlar aña ıkrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 6). [ıkrâr eyle, -mez]

ıkrâr eyle: Karar tutmak, karar vermek, yerleşmek.

Lâ-mekândan geldiler evvel yine andan âğar

Ğonmağa bir mülke ıkrâr eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4). [ıkrâr eyle, -mez]

Gelse kaçmaz kaçsa Ğoğmaz cengi yoğ dünyâ-y-ıla

Nağnü Ğasemnâdan ıkrâr eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 20). [ıkrâr eyle, -mez]

Her kime menşüb-ı ‘aşğdan şunmadı Ğassâm tām

Lâ dir ol meydân-ı ‘aşğa herğiz ıkrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [ıkrâr eyle, -mez]

ıkrâr id: Söyleme, bildirme.

Ğullarıñ ‘aybını mağfired kılop

İsm-i Ğufrânı ıkrâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 20). [ıkrâr id, -en]

ikrār kııl: Saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme, tasdik etmek.

Baňa fermān olan her dem kıılur tevħıdime ikrār

Kıılursa kıancarú ‘azmi özünde aňa mihmānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 17). [ikrār kııl, -ur]

iktidā: Uyma, tabi olma.

Ehl-i sünnet ve ‘l-cemā‘at **iktidāsından** kıavı

Geldi bu göñül sarāyın kııldı peydā bir sevi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 19). [iktidāsından, -sın, -dan]

iktizā kalma: Gerek kalmamak, lazım olmamak.

Kıılmadı ğayıı iktizā cümlesi itdi el-vedā‘

Kııı varın ya kıdı oda oñdı yürekde yāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 27). [iktizā kalma, -dı]

il: Yabancılar, başkaları, herkes.

Al tevħıdı dilden dile ola kı cāniñ yol bula

Sen şehriñi şorma **ile** ‘ayne‘l-ya kıından al kııber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8). [ile, -e]

Bülbüldür güle kıarışmaz **ile**

Dôstuñ envārı gülin direndür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 19). [ile, -e]

Ölem toprak ola tenim ulaşı aşıına cānım

Umaram ‘aşkı eser vire **ile** toprak u taşıımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 18). [ile, -e]

Bu gün kendi hālin bilen oldur varup menzil alan

İle kıııup yolda kıalan yol erine göze kıırsun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6). [ile, -e]

il: Diyar, iklim, memleket, ülke, yurt.

Sır **ilinde** ‘arıflere

Qurb-ı zātūñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 23). [ilinde, -inde]

Girdüm vücūdum **iline**

İrdüm hüviyyet güline (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 9). [iline, -in, -e]

Vaşl-ı dostdur cān **iline**

Her dem bahār yazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 11). [iline, -in, -e]

‘Āşıklar ol dost **iline**

Göçerler Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 1). [iline, -in, -e]

Ey Sinān Ümmî bu pendî ger kılsañ kendüñe

‘ālem-i vaḥdet **ilinden** güliserdür gül saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 26). [ilinden, -in, -den]

Mihnet-ile bu fenāda cāniña kılduñ cefā

Dōst **iline** sırr-ıla seyrāndan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 12). [iline, -in, -e]

Bî-nişān u lā-mekāniñ **ilerinde** şāh olan

‘aşq-ıla derde giriftār oldılar çün bî-şümār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 25). [illerinde, -ler, -i, -n, -de]

On sekiz biñ ‘ālemi ref‘ eyleyüp öñden soña

Bî-nişān ü lā-mekān **ilerine** tayrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 6). [illerine, -ler, -i, -n, -e]

Fezkürü’ llāhe kıyāmen ḥôş sırāta’ l-müstekīm

Berzah **ili** perdesin bu zıkr-ile açmaḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10). [ili, -i]

İki elif iki nūnuñ bir sīniñ ma‘nisi olan

Sırr **iline** sultān olur ölmezden öñ ölen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8). [iline, -in, -e]

Ṭıfl-ı ma‘nî zıkr-i ḳalbî pir yüzinden taḫşil idüp

Sırr **ilinde** ḳalb-i selīm bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 16). [ilinde, -i, -(n)de]

Gördücegüm söyleyeyin ‘aceblemeñ hâlim bilen

Zâhir bâṭın fenâ bulan sır **iline** sultân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6). [iline, -in, -e]

Ümmî Sinânı aradan çıkardı bugün Yaradan

Oldur hemân sır **ilinde** okurumuz yazarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 18). [ilinde, -i, -(n)de]

Dir Sinân Ümmî bize ‘ayne’l-yaḳîn haḳḳa’l-yaḳîn

Sır **ilinde** sırrıla seyrânımız tevḥîd-i hâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 14). [ilinde, -i, -(n)de]

Bu Sinân Ümmî za ‘ife ḳurbetiñ olsa ḳarib

Cân Yüsufin Mısr **iline** n’ola sultân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 26). [iline, -iñ, -e]

Sırr **ilinde** sevdüğüm yâ Rab hayâliñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm yâ Rab vişâliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1). [ilinde, -i, -(n)de]

Gel gör aḳı dost bāḡınıñ ḥandâniyam ḥandâniyam

Gitmek dilerseñ ol **iliñ** burhâniyam burhâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 2). [iliñ, -in]

Haḳ ḳalbine ilhâm ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinân sır **ilinde** gördücegin yaza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 26). [ilinde, -i, -(n)de]

Gel ey cânân **ilinden** cân gözüñ aç uyḥudan uyan

‘Aceb ğaflet şarâbından niçe bir olasın ḥayrân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1). [ilinden, -in, -den]

Yâ İlahî ḳıl revâ rûḥ-ıla nefsiñ vaḥdetin

‘Adle irgür bâṭın **ilinde** ḳovalar şiddetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6). [ilinde, -i, -(n)de]

Ümmî Sinân eydür Eroğlı dirler

İsmine şeyḫimiñ **iller** içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 22). [iller, -ler]

Bu Sinân Ümmî za ‘îfi terk idüp oldu revân

‘Azm idüp sır **iline** Raḥmâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18). [iline, -in, -e]

Ya 'kūblayın bir zamān kılmadan āh u fiğān

Mısr **iline** şāh olan sultān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 10*). [*iline, -iñ, -e*]

Gel berü diñle haķāyık **iliniñ** vaşşāfını

Nice seyrān eylemiş gör 'ālemiñ eṭrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 1*). [*iliniñ, -i, -nin*]

Ol daħı bil oğlı Zıyā'ıye telķin eyledi

Keşret içre seyr **ilinde** seyr iden rūḥ-ḥānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 16*). [*ilinde, -i, -(n)de*]

Ol daħı bil oğlı Zıyā'ıye telķin eyledi

Keşret içre seyr **ilinde** seyr iden rūḥ-ḥānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 22*). [*ilinde, -i, -(n)de*]

'ilāc: *Dermān, çāre, ilāç.*

'aşķ-ıla kim dü cihāniñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil Loķmān **'ilācın** istemez sağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 16*). [*'ilācın, -ı, -n*]

ilāh: *Allah, Rab.*

Sensin 'Alīm Evvel **ilāh** sensin Ḥakīm ol Pādişāh

Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān derde şifā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3*). [*ilāh,]*

Şıluban derd-ile āh dilimdeki ol **ilāh**

Salṭanat taḥtında şāh olduğum mıdır ḥaṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 13*). [*ilāh,]*

On sekiz biñ 'āleme sensin **ilāh**

Rāzıķı hem Ḥāfızısın ey Ḥudā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 9*). [*ilāh,]*

ilāhī: *Ey Allah'ım.*

Yā **ilāhī** sen kııl çāre

Ulaşdur bizi sen yāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 21*). [*ilāhī,]*

İlāhī dilerem senden

Bize luṭf u iḥsān eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 1*). [*ilāhī,]*

İlāhī dervīşler eyle

Dizāriñi seyrān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 15). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** eyle tevfiķiñ refiķ

Olmayalum ħazretiñden biz cüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 17).
[ilāhī,]

İlāhī vir bize ‘aşkıñ pīşvā

Be-ħaķķ-ı ve’ n-necmi izā hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1).
[ilāhī,]

Cemālîñden götür zulmet ħicābın

Yā **İlāhī** be-ħaķķ-ı ‘arşi’ stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 12).
[ilāhī,]

Yā **İlāhī** her nefesde cān saña miħmān diler

Baħr-ı zātîñ pertevinden luřf-ıla iħsān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,
Mısra 1). [ilāhī,]

İlāhī minnetim dîzāriñadur

Bilürsin şefķatim hep yāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1).
[ilāhī,]

Çarıñda boyun egerler **İlāhī**

‘Āşıķlarıñ ‘azmi nazāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 3). [ilāhī,
]

Firāķiñ nārına şalma **İlāhī**

Yaraşıkları çün envāriñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 15).
[ilāhī,]

Sinān Ümmî za’ ĩfi sen **İlāhī**

Çarıñdan ayırma olmasun işi zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 29).
[ilāhī,]

İlāhī dār-ı vaşlıñda bu cān olmaķ diler ber-dār

Çekildüñ dāra yā ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 1). [ilāhī,]

İlāhī derd-mend olsam devālar kılsañ eliñle

Tabibiñ oldum ey bendem şanursın kılmadım timār (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 3). [ilāhī,]

İlāhī kılsun ‘aşıklar cemāliñ bāğını seyrān

İrişmez vaşluma her kim bakarsa naqşıma zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 7). [ilāhī,]

İlāhī gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger sen tuymaduñ esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 11). [ilāhī,]

İlāhī cümle ‘aşıklar saña virmek diler cānlar

Gelen meydān-ı ‘aşkımda benümle eyledi bāzār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 15). [ilāhī,]

İlāhī nefsimüz t̄ahir olup t̄urmağ diler senden

Şırāt-ı müstekīm birle maqāmın eyledüm ebrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 19). [ilāhī,]

İlāhī kanı ‘ālemde göre zātuñ bir açuğ göz

İlāhī kanı ādemde nazarıñda t̄ura aq yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1). [ilāhī,]

İlāhī kanı ‘ālemde göre zātuñ bir açuğ göz

İlāhī kanı ādemde nazarıñda t̄ura aq yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2). [ilāhī,]

İlāhī ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı ‘azīmiñde ki bir zerrece ben bir toz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5). [ilāhī,]

İlāhī rahmetiñ hergiz ki eksilmeye bir zerre

Kılursañ fazlıñı ihsān iki ‘ālemlere düpdüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9). [ilāhī,]

İlāhī evvel ü āhır sücūd eyler saña her baş

Ki sensin Bātın u Zāhir bilen sensin olan sen fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). [ilāhī,]

İlāhī derd-i ‘aşkıñdur başumda hüküm iden sevdā

Yağar hasret nārın gāhi aqıdur gözlerimden yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 11). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** sen bilürsin hālimi ey Pādişāh

Senden olmazsa ‘ināyet ğayrı kime yalvaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 13). [ilāhī,]

İlāhī cümleyi var iden sensin

Yok iken her şeyi var iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1*).
[ilāhī,]

İlāhī cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu kıllar

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 41*). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** vir dimāğa dile zikriñ lezzetin

Söyledükce ‘āciz it ğayrı kelāmıñ keğretin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1*). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** kıalbe inzāl eyle fikriñ lezzetin

Ğayrı şeyden çekmesin göñül tefekkür zaḥmetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3*). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** kıl revā rūḥ-ıla nefsiñ vaḥdetin

‘Adle irgür bāṭın ilinde kıovalar şiddetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5*). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** Aḥmed ü Maḥmūd Muḥammed Muştafā

Ḥurmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zātüñ vuşlatın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** bu Sinān Ümmī temennā kılduğı

Ḥazretiñden istemez illā ki yokluk devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9*). [ilāhī,]

Yā **İlāhī** ‘aşk elinden olmadum bir kez emīn

Ağladup her ğāḥ ğāhi akıdur gözüüm nemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 1*). [ilāhī,]

İlāhī ‘ālem içinde saña yol toğrı kim vara

Eger sen kılmasañ dermān şifā bulur mı şol yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 1*). [ilāhī,]

İlāhī biz ḥaṭā kılduk bilürüz yolda yañıldıuk

Dönüben kıapuña geldük bizi sen virme ağıyāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 3*). [ilāhī,]

İlāhī server-i ‘ālem Ḥabībiñ Muştafā ḥaqqı

Yalıñuz kıoma yoluñda irişdür bizi ol yāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 5*). [ilāhī,]

İlāhī cümle maḥlūqāt senüñ emriñdedür yeksān

Eger sen kılmasañ iḥsān ḳalurlar külli bī-çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 7). [ilāhî,]

İlāhī cism-i insānı daḥı nefis ü dil ü cānı

Müsaḥḥar eyle derdiñle yanalum ‘aşḳ-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 9). [ilāhî,]

İlāhī sen kime faẓlıñ iderseñ vaşlıña burhān

İşinde ḳalmaya noḳşān ki senden ire kim yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 11). [ilāhî,]

‘Āciz ḳaldum āvāreyem **İlāhî**

Ne kılam ki bu dil ‘aşḳdan uşana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 7). [ilāhî,]

Cümle murādını sen vir **İlāhî**

Kim ki du‘ā kıla Ümmî Sināna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 29). [ilāhî,]

Yā **İlāhî** sen meded eyle ki bu Ümmî Sinān

Aldanup düşmeye tā kim bunda mekr-ile āla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 11). [ilāhî,]

İlāhī ḳudretiñle ḳıl münevver ḳalb-i insānı

Beşer fehmi ḳalup ‘āciz unutsun mekr-i āfāḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 3). [ilāhî,]

Gören sen gösteren sensin **İlāhî**

Mü’miniñ ḳalbi mir’ātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 11). [ilāhî,]

Yā **İlāhî** dār-ı ‘izzet dinilen menzil nedür

Ḳıldığım saña hidāyet herkese iḥsān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 3). [ilāhî,]

Yā **İlāhî** vaḥdetiñ bir ḥaddi yoḳ ‘ummān mıdır

Yā ḳulum sen geldüğüñ yol her ḳula āsān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1). [ilāhî,]

ile: "Beraber, birlikte" anlamlarında edat.

Kendü zu‘m-i ‘ilmi **ile** menzile irmez kişi

Var ara bir kâmil er kim şalı vire yol saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5*). [ile,]

ile: "Beraber, birlikte" anlamlarında bağlaç.

Yoldaş itme nâşî **ile**

Saña münkir kişi **ile** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 9*). [ile,]

Yoldaş itme nâşî **ile**

Saña münkir kişi **ile** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 10*). [ile,]

Yağup ‘aşğ âteşi **ile**

Bağrımızı biryân eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 11*). [ile,]

Ümmî Sinân fazlıñ **ile** gîtmek dilerler ol **ile**

Sen maħrem eyledüñ hele sırr-ı zâtıñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 29*). [ile,]

Ümmî Sinân fazlıñ **ile** gîtmek dilerler ol **ile**

Sen maħrem eyledüñ hele sırr-ı zâtıñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 29*). [ile,]

Fenâ-ender-fenâ **ile** yoluñda

Be-ħağğ-ı yâ Ğanî Ādem ü Ğavvâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 13*). [ile,]

Ey dilārâ derdi **ile** eyleyen bağrın kebâb

Ķanı senüñ gözleriñde Ķatre Ķatre Ķanlı âb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 1*). [ile,]

N’ola anuñ yolına cümle ‘âlem olsa fedâ

Muştafâniñ ‘aşğına çün baş **ile** cāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 12*). [ile,]

Geldüğinden aşşı Ķıldı ‘âleme Ümmî Sinân

Gerçi mücrim ismi **ile** añılan ümmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 30*). [ile,]

Ben ol dōsta virdüm göñül ‘aşğ benüm **ile** yâr olur

Kim ki dōsta virmez göñül bu ‘aşğ andan bîzâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*). [ile,]

‘Ayn ü şīn ü kâf **ile** geldük cihāna bī-gümān

Anuñ-içün ğayret-i Hâkdur bizüm erkānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 7*). [ile,]

Çankı kimsedür bu tarrāz **ile** oynar aldanup

İtmeye maġbūn u maħrūm kılmaya avcını boş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 21*). [ile,]

Ben bu ‘aşka yār oldum hem bir **ile** bir oldum

Hem Mūsā hem tūr oldum len terānī neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 11*). [ile,]

Her bir nebī geldi bile mihmān idüm ben sırrıla

‘İsā **ile** aġdum göge Mūsā **ile** tūrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 22*). [ile,]

Her bir nebī geldi bile mihmān idüm ben sırrıla

‘İsā **ile** aġdum göge Mūsā **ile** tūrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 22*). [ile,]

Ben yārıma cān virmege na‘ra urup Hāllāc-ıla

Çaldum ene‘l-Haġ nevbetin Maşūr **ile** dārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 26*). [ile,]

Zāhidā luţf **ile** var sen kıлмаġıl egri nażar

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 9*). [ile,]

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh **ile** zār

Hıç öġüdüm kılmadı kār Allāh işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3*). [ile,]

İblīs gelüp tedbir ide ħannās **ile** el bir ide

Ya‘nī ki Hâkdan dūr ide ister beni aparası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 7*). [ile,]

Çam yimez hergiz belā bendi **ile** bend eyleyen

Ol Muħammed Muştafā kaçārına kārbanını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 15*). [ile,]

ile: " -dAn dolayı, etkisiyle" anlamlarında bağlama edatı.

Hakkıñ fazlı **ile** halkı toylayan

Hem ma'rifet güllerini yıylayan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 9*).
[ile,]

Kime fazlım kılam ihsân olur fikrim **ile** hayrân

Ṭola hikmet **ile** kalbi diline geldüm 'irfânam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 27*). [ile,]

Kime fazlım kılam ihsân olur fikrim **ile** hayrân

Ṭola hikmet **ile** kalbi diline geldüm 'irfânam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28*). [ile,]

Cân mülkini yakmayanıñ mertebesidür mâ sivâ

Yakıp bu 'şk odı **ile** pür-nâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 18*). [ile,]

Şu kim 'aşkıñ **ile** hayrân bulupdur kâmil-i imân

Yoluñda kim ki virdi cân aña ḥadd ü su'âl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 39*). [ile,]

Himmet **ile** dü cihânıñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek sürem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 31*). [ile,]

Ol daḥı fehm **ile** Rüknuddine telkîn eyledi

Anuñ-içün 'aşk-ıla döst bāğınıñ ḥandânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 27*). [ile,]

Ol daḥı fehm **ile** 'İzzüddîne telkîn eyledi

Anuñ-içün bu ṭarîkat sırrınıñ sulṭânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 41*). [ile,]

ile: "Araç, vasıta" anlamında edat.

Gerçi 'ișyânım yüzi rahmetiñe oldı kap

İntikâmın Aḥmediñ nür **ile** delseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 18*). [ile,]

ile: " Ve" bağlacı.

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ kıurretü'l-‘aynî Hasan **ile** Hüseyin şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 34*). [ile,]

Oldı bu dilde revâne ‘ilm-i hikmet ma‘nevî

Ƨoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis **ile** cāniñ evi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 22*). [ile,]

ilerü: Ötürü, dolayı.

Baħr-ı muṭlaḳ ḳuşıyam ḳonuşumdan **ilerü**

Ol hümāniñ işiyem inişimden **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 1*). [ilerü,]

Baħr-ı muṭlaḳ ḳuşıyam ḳonuşumdan **ilerü**

Ol hümāniñ işiyem inişimden **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 2*). [ilerü,]

Baħr-ı zātiñ pertevi atdı meni ‘aşḳ-ıla

Sefer idüp aşlıma dönüşümden **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 4*). [ilerü,]

Zāti hıvoni-y-la anda toyladı meni ol şâh

Ni‘met-i ‘aşḳa bunda şunuşumdan **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 6*). [ilerü,]

Dört kitābiñ aşlına ‘ārif idüm anda men

Bunda gelüp mürşide dānişimden **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 8*). [ilerü,]

Anuñ-içün ḳanmazam vuşlatınıñ meyine

Nüş iderem teşneyem ḳanışimden **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 10*). [ilerü,]

Dizārınıñ şem‘ine pervāneyem dem-be-dem

Yanaram sır açılır yanışimden **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 12*). [ilerü,]

Ümmî Sinān dir işüm ezeliñdür dost-ıla

Bugün bu işiñ soñı şanışumdan **ilerü** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 14*). [ilerü,]

ilerü var: İlerlemek.

Ki ğayret eyleyüp vardum ilerü

Benüm varmam aña temāşā geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 9).
[ilerü var, -du, -m]

ilhām: Allah tarafından kulun gönlünde doğan bilgi, sezgi.

Bir Tañrınıñ **ilhāmıdur** söylediğim añlayana

Zāhir zıkrı bāṭın fikri cān evinde ĩmān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 3). [ilhāmıdur, -ı, -dur]

Özime sırr-ı Sübhānıñ gelen **ilhāmıdur** şeksiz

Saña ol nūr-ı Yezdānıñ ḥıṭābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 11). [ilhāmıdur, -ı, -dur]

Ledünnî ‘ilminiñ dilde zuhūrı

Gelen **ilhām** vāridātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 20).
[ilhām,]

ilhām al: Esinlenmek.

Ṭolar ḳalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Göñül mülkinde cān dili mu‘ammālar çatar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 114, Mısra 9). [ilhām al, -ur]

ilhām id: İlham etmek, kalbe, zihne mananın gelmesini sağlamak.

Ḥaḳ ḳalbine ilhām ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinān sır ilinde gördücegin yaza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
101, Mısra 25). [ilhām id, -er]

Sinān Ümmî ḳuluñ senden diler her dem bula iḥsān

Anuñ-çün ḳalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 44). [ilhām id, -er, -sin]

ilhām ol: İlham olmak: Allah tarafından ilâhî feyz yoluyla peygamberlerin ve seçkin kulların gönlüne verilen ilâhî düşünce, hâlet ve duygular.

Oḳunan zıkrıñ envārı gelür her dem olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 13). [ilhām ol, -ur]

Vāridāt-ı zikr-i albīdūr aa ilhām olan

Cān dilinden söyleyen bize hıābu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 124, Mısra 13). [ilhām ol, -an]

ilhām-ı hāk: Hak'dan gelen ilham; kalbe sezgisel olarak ulaan ilahi bilgi.

Dersimiz Seb' u'l-meānī kefimiz **ilhām-ı Hāk**

Dā'imā söyler dilimiz nukumuz tevīd-i hā (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 60, Mısra 3). [ilhām-ı hāk,]

Ben degülem bunu diyen ilhām-ı Hādur söyleden

Bir sır gelüp nuk eyledi ben arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 87, Mısra 29). [ilhām-ı hāk, -dur]

ilin: Diyar, iklim, memleket, ülke, yurt.

Kim ki 'anı bahırına bandırmadı parmaını

o anı kim ol ahāretsüz **ilin** ulmaını (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 131, Mısra 20). [ilin,]

illā: Ancak, fakat.

Hā içinde adımız dervī ü ūfī ehl-i dil

İllā meger ehl içinde olmuuz kim bī-baār (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 14, Mısra 10). [illā,]

ol münāfıqlar Hākı zikr eyleyenlerden aar

İstemezler Hādan **illā** zift-ile atrān diler (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 22, Mısra 14). [illā,]

Mutaar elfāz-ı ma'nādan bu 'ālem hākınını

Hālini fā eylesem ben **illā** Settār eylemez (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 52, Mısra 20). [illā,]

'āleme geldük bugün **illā** ki infā olmaduk

Cān gözinden görinen oldur bizüm seyrānımız (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 55, Mısra 5). [illā,]

Var mıdur bir ey aa kim olmaya mav u fenā

İllā Tarı olısar anudur bāı uru (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 58, Mısra 10). [illā,]

Dört kitabıñ ma‘ninin keşf eyleyen Hüdur hemān

Lā dimez kimse bu sırra **illā** nādān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12*). [illā,]

Söylemesem direm **illā** söylemeden geçemedüm

Derd-i h̄von-ıla ‘aşıkları toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 1*). [illā,]

Gördücegüm bildücegüm söylemesem direm **illā**

Erenleriñ aḥvālını ḥaylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 5*). [illā,]

Görünmez şüretā **illā** meni terk eylemez aṣlā

Kaḥan baña ecel irse götürseler firāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 15*). [illā,]

Yā İlahî bu Sinān Ümmî temennā kılduğı

Ḥazretiñden istemez **illā** ki yoḫluḫ devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10*). [illā,]

Söylemek lâzım degüldür gerçi ‘irfān ehline

İllā bu sır kısmet olmuşdur ezel bāzārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 12*). [illā,]

Ehl-i ‘aşkıñ diñleriseñ vaşfını bir zerre gel

Söylemezdüm işbu rāzı **illā** iznu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 6*). [illā,]

Cins ü mişliñ yoḫ nazīriñ bir daḫı

İllā maḥbūbuñ Muḥammed Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 14*). [illā,]

illā: *Hangi şartta olursa olsun, her durumda, kesinlikle.*

Gerçi ‘ameldür sözimüz

İllā ma‘nīdür özimiz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 26*). [illā,]

Gerçi kim günāhım baḥrına ḥaldum

İllā ki ‘acizem bī-çāre ḫaldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 6*). [illā,]

Gerçi kim ḫatūñda ḫaradur yüzüm

İllā ki fazlıña baḫladum özüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 18*). [illā,]

Ehl-i 'aşka hâ'il olmaz 'âlem-i kevn ü mekân

Hôş 'azâbdur **illâ** 'aşqdan fâriğ olmak el-ğiyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 8). [illâ,]

Gerçi kim 'ișyân-ı ğayba kalmıșamdur her nefes

İllâ cânım hayretinden dosta kurbândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 30). [illâ,]

illâ: Kelime-i tevhit (La ilahe illallah) iki cümledir: "La ilahe" nefy, "illallah" ispattır. Tevhid-i hakiki "illallah" demekle mümkündür. Tasavvufta salik "la" demeden "illa"ya gidemez, inkar etmeden ikrara ulaşamaz.

Lâ diyen **illâ** dimez evvel bâzârda añla kim

Hem muvaḥḥid mü' miniñ burhânı 'aşku'llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3). [illâ,]

Lâ diyen **illâ** dimez tevḥîd-i zâtüñ nûrına

Mezheb-i cân şandığı tälibleriñ efkârıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 11). [illâ,]

Ḥikmeti vü kudreti çok Ḥâlik-ı Yezdânımıñ

Münkiriñ kalbinde lâsı mü' miniñ **illâsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 20). [illâsı, -sı]

Men 'aref sırrın bilen virsin bize bir hûb kelâm

Lâ-yıla **illâdan** olan muḥtelif aḥlâk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6). [illâdan, -dan]

Lâ diyen **illâ** dimez evvel bazârda añladum

Ger naşibiñ var ise illâda seyrân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3). [illâ,]

Lâ diyen illâ dimez evvel bazârda añladum

Ger naşibiñ var ise **illâda** seyrân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [illâda, -da]

Ey Sinân Ümmî ne bilsün sırr-ı remzi ehl-i zevk

Dersi **illâdan** okurlar 'ârif-i bi'llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 26). [illâdan, -dan]

Nefsine fermân olup cân iklîmin eyler ḥarâb

Lâ diyüp **illâ** dimez ol hân müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14). [illâ,]

illā hū: *Başka ilah yoktur.*

Nedür ol nūr-ı kand-ile gelen ol nūr-ı cāmi'den

Ki **illā hū** kelāmıyla ezel maḥlūk olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 20*). [*illā hū,]*

illā hū: *Sadece Allah, yalnızca Allah vardır.*

Haber virsin bize 'ālem cān u dil eydür **illā Hū**

Nedendür gör bu su'ālim cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 1*). [*illā hū,]*

'Aceblemeñ beni bi'llāh elimde ihtiyārım yok

Beşerden gitdi kemālım cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 10*). [*illā hū,]*

Cemāli bāğınıñ verdi beni ḥayrān ider her dem

Unutdum ğayrı eşğālim cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 12*). [*illā hū,]*

Oқunan zikriñ envāri gelür her dem olur ilhām

Hemān oldur şatam alam cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 14*). [*illā hū,]*

Maḳām-ı zühd ü taḳvāniñ cevābın diñlemez sem'im

Ne sırdur işbu ef'ālim cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 16*). [*illā hū,]*

Didi nefsim ki bu yanmaḳ hüner degül gözüñ aç baḳ

Baña iğvā ider zālīm cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 18*). [*illā hū,]*

Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara

Baña aḡyār olur şālīm cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 20*). [*illā hū,]*

Ḥarābāt ehliyem varım fenā-ender-fenā oldı

Ne bilem var mı emşālim cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 22*). [*illā hū,]*

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni'metiñ ḥaşı

Ne 'aşḳdur sükker ü balım cān u dil eydür **illā Hū** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 24*). [*illā hū,]*

Sinān Ümmî kanı kında görenler bir haber virsin

Ne meyl-i mülk ne āmālım cān u dil eydür **illā Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 26). [illā hū,]

Haber virsin bize ‘ālem cān u dil eydür **illā Hū**

Nedendür gör bu su’ālim cān u dil eydür **illā Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 2). [illā hū,]

Ezel kısmet bazārında virüldi cāna Mevlādan

Ne gökcek geldi bu fālım cān u dil eydür **illā Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 4). [illā hū,]

Kararı kılmadı cānıñ ledünnî ‘ilminiñ zevkıñ

Ṭuyaldan böyledür hālım cān u dil eydür **illā Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 6). [illā hū,]

Nişānım bî-nişān oldu mekānım bî-mekān oldu

Ne kıldı ceng ü cidālım cān u dil eydür **illā Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 8). [illā hū,]

illā ki: Kesinkes.

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllā ki mevc-i ism-ile ol Vāhidiñ ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4). [illā ki,]

illā ki: Muhakkak, kesinkes.

Gel Sinān Ümmîye baķ gör kim nice kıynar taşar

Ḳaṭredür **illā ki** ol deryā-yı ‘ummān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 14). [illā ki,]

‘illet: Asıl sebep.

Ḳahr-ıla luṭfuñ **‘illetidür** añla rumūzı

Küfrüñ içinde bulunur bil imān u envār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 15). [‘illetidür, -idür]

‘illet: Hastalık.

Kendi nefsinin **'illetin** bilmeyen insān degüldür

Hem rûhının hakikatın bulmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1*). [*'illetin, -in*]

Her meşakkat kim görürsin 'ind-i Hâkdandur nüzül

Çahr u luṭfuñ **'illetidür** ṭutma sen dilde melāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [*'illetidür, -i, -dür*]

'ilm: *Bilme, bilgi, bilim, özellik, nitelik.*

'Älimler **'ilm-ile** erkān iderler

'Āşıklar 'ālemi seyrān iderler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 13*).
[*'ilm-ile, --ile*]

'Amāniñ **'ilmini** evvel ne sırdur eyleyen iḥyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem ' olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 13*). [*'ilmini, -i, -(n)i*]

Zāhidiñ **'ilm** ü 'amelden istegi bil ğayrıdur

Ṭūṭı gibi ḳanda irmez cife yir ancaḳ kilāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 23*). [*'ilm,]*

Ey **'ilm** ü 'irfān isteyen bir zerreden kān isteyen

Ey ḥükm-i Ḳur'ān isteyen kāf-ile nūndan al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3*). [*'ilm,]*

On sekiz biñ 'ālemi terk eylemiş öñden şoña

Cümle **'ilmiñ** ma'nisi baḫrındaki dürdāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 6*). [*'ilmiñ, -iñ*]

'İlm ü 'irfāniñ güliyle cān dimāğın ṭoyladıñ

Enbiyālar evliyālar irdügi lezzet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7*). [*'ilm,]*

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü

Melek bilmez ne bilsün cin **'ilm** içinde esrārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [*'ilm,]*

Erba'in-i ḥalvetiñ 'aşḳında 'uzlet bekleyüp

'İlm ü 'irfān iḳlīmın seyrān iden sırdāniyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 18*). [*'ilm,]*

Dört kitābı okuyan ‘**ilme** muhtāc olur mı

Sırran seyrān itmege delil ü burhān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 11). [‘ilme, -e]

Eyle maḥv eyle hüviyyet baḥrına sür ḳalbimi

‘İlmiñe ‘irfāniña burhān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,
Mısra 20). [‘ilmiñe, -iñe]

Pādişāhiñ mülkine geldüñ şikār avlamağa

‘İlm ü ‘irfāndan ne kesb itdüñ ḳanı şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 24). [‘ilm,]

Göñlüme yağan hemîşe ‘**ilm** ü ‘irfāndur benüm

Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Ḳur’āndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,
Mısra 1). [‘ilm,]

Kenz-i kelāmu’llāh olan ‘aşḳ-ı nihāniñ sırrıdur

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfān u ‘**ilmiñ** kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 6). [‘ilmiñ, -iñ]

Dervîşe bî-cān gerekdür cāna cānān isteyen

Ehline fermān gerekdür ‘**ilm** ü ‘irfān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 2). [‘ilm,]

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘**ilm** ü ‘irfān üstine

‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 1). [‘ilm,]

‘Ālimiñ ‘**ilmi** gerekdür ‘ilm ü ‘irfān üstine

‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125,
Mısra 1). [‘ilmi, -i]

‘ālemiñ ‘**ilmin** şorarsañ şöyledür baḥşi müdām

Ebced öğrense bir oğlan şatmaḳ ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,
Mısra 9). [‘ilmin, -iñ]

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baḥşi müdām

Ebced öğrense bir oğlan şatmaḳ ister ‘**ilmini** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
133, Mısra 10). [‘ilmini, -i, -ni]

Evliyā vü enbiyāniñ ‘**ilmi** yoḳdur anda hîç

Maḥv ider ol nice yüz biñ kâşifiñ keşşāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 19). [‘ilmi, -i]

Bābı sensin cümle ‘**ilmiñ** şehri şāh-ı Muştafā

Kenz-i a‘zam ıkapusın buldı cemā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 11). [‘ilmiñ, -iñ]

Pādişāhım her ıuluñda yok mıdur ‘**ilm** ü kemāl

Şakla rāzıñ, her şeye ben virdüğüm ‘irfān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7). [‘ilm,]

Eger sen ‘**ilmin** isterseñ haķıķat tevħıd-i zātıñ

Gözüñ aç kıl nazār gör ne toĝar feyz-i İlahıden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 5). [‘ilmin, -i, -n]

‘aşka her kim ta‘n iderse evvel āhır ħurmeti

Yokdur anuñ gerçi ‘**ilmi** nām-ıla maĝrūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 82). [‘ilmi, -i]

Ķanı bir ‘aql-ı evvel kim bu esrārı ħaber virsün

Ķanı bir tālīb-i esrār bu ‘**ilmi** okıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14). [‘ilmi, -i]

‘ilm ü ‘amel: Öğrenme ve uygulama, ilim ve amel.

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘ālimiñ ‘**ilm ü ‘amel**

Evvel āhır baña senden ĝayrı miħmān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 7). [‘ilm ü ‘amel,]

‘ilm ü ħikmet: Bilim ve bilgelik.

‘İlm ü ħikmet bābınıñ kār-ħānesidür ıalbiz

Dir Sinān Ümmî ıanı derdine dermān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 21). [‘ilm ü ħikmet,]

‘ilm ü ‘irfān: Zahir ve batın bütün ilimler.

‘İlm ü ‘irfān olur sözi

Sırr-ı Furķān olur özi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 29). [‘ilm ü ‘irfān,]

Ṭolar ıalbe ‘**ilm ü ‘irfān**

Şabr idemez olur bu cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 9). [‘ilm ü ‘irfān,]

Ol şafâ şehrinde her dem ‘ilm-i Hâk mihmānıyam

Qāl u kıl benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 18). [‘ilm ü ‘irfān, -ım]

‘Āşıka mürşid olan āyât-ı Qur’ân aıldadum

‘Ārifiñ qalbinde her dem ‘ilm ü ‘irfān aıldadum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 2). [‘ilm ü ‘irfān,]

‘ilme’l-yaqîn: Bir şeyi bilmenin ilk basamağı, akıl yoluyla bir şeyin bilgisini kavramak.

Bilen sensin ‘ilme’l-yaqîn gören sensin ‘ayne’l-yaqîn

Bulan sensin haqqa’l-yaqîn bahr-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 17). [‘ilme’l-yaqîn,]

Evlıyā bābındadur ‘ilme’l-yaqîn haqqa’l-yaqîn

Muşafā sırrından alur dersini mihmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 13). [‘ilme’l-yaqîn,]

‘ilm-i bātın: Gizli hakikatleri konu alan ve bu yolla insanı mânevî kurtuluşa ulaştırdığına inanılan ilim.

Bulan bu ‘aşkıñ dadını

Keşf eyler ‘ilm-i bātını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 22). [‘ilm-i bātın, -ı]

Ol dağı bil kim Pîr-i Mevlāya telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i zāhir ‘ilm-i bātın kânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 48). [‘ilm-i bātın,]

‘ilm-i esrār: Sır ilimleri.

Dir Sinān Ümmî oğudum zıkr-i qalbiden sebağ

‘İlm-i esrārdur sözüm qāl ehline hāl virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 18). [‘ilm-i esrār, -dur]

‘İlm-i esrārdan sözümüz ol dōsta bağar gözümüz

Hâk varlığı şimdi bizüm bahār eyledi şārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5). [‘ilm-i esrār, -dan]

‘ilm-i fānî: Fani, dünyevi ilimler.

Gel oldı ben ğāfile ‘ayn ü şīn ü kâf-ile

Dersi yārdan almışam ‘ilm-i fānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14). [‘ilm-i fānī,]

‘ilm-i ğayb: Gayb ilmi, ledün ilmi.

Zāhir ü bāṭın hezārān derdiñe ‘ayn-i devā

‘İlm-i ğayb-ıla kemāl-i ḥikmeti Loḳmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8). [‘ilm-i ğayb, -ıla]

‘ilm-i ḥaḳ mihmānıyam: Allah'ın ilminin konuğu olmak.

Ol şafā şehrinde her dem ‘ilm-i Ḥaḳ mihmānıyam

Ḳāl u kıl benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 17). [‘ilm-i ḥaḳ mihmānıyam,]

‘ilm-i ḥaḳḳ: Allah'ın ilmi, bilgisi.

Zāhidā sen ‘ilm-i ḥaḳḳı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḳ ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1). [‘ilm-i ḥaḳḳ, -ı]

Zāhidā sen ‘ilm-i Ḥaḳḳı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḳ ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 13). [‘ilm-i ḥaḳḳ, -ı]

‘ilm-i ḥikmet: Hikmet ilmi; Allah'ın kulun kalbine eşyanın hakikati hakkında koyduğu, akılla elde edilemeyen kalbî ilim.

‘İlm-i ḥikmetden ledünniden gelen güftāra baḳ

Tālib-iseñ gel berü tevḥīd ü ‘irfān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 9). [‘ilm-i ḥikmet, -den]

Şundı Loḳmān ḳalb-i emrāziñ devāsın yā Ğanī

Derdlü cānlara şalādur ‘ilm-i ḥikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 14). [‘ilm-i ḥikmet,]

‘İlm-i ḥikmet-ile ṭoldı vücūdum

‘Ayn-ı ‘irfān oldum ‘aşḳa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 13). [‘ilm-i ḥikmet, -ile]

‘İlm-i hikmet ehline söyle ledünnî terkîbin

Cân ilinden görülen fehm eyle sirru’llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 23). [‘ilm-i hikmet,]

‘İlm-i hikmetiñ zerresi vârişligi geldi bize

Derd ehliniñ Loqmāniyam tûmār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 11). [‘ilm-i hikmet, -in]

Oldı bu dilde revâne ‘**ilm-i hikmet** ma’nevî

Ṭoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cāniñ evi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 21). [‘ilm-i hikmet,]

‘ilm-i kâl: Söz ilmi.

Gel bu ‘ilm-i kâle kâlma bâkî kalmaz ol saña

Kesb ü kârîñ olmayınca çäre kılmaz ol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1). [‘ilm-i kâl, -e]

‘ilm-i ledün: Allah ile ilgili bilgi ve sırlara ait ilim, gayb ve mârifet ilmidir.

‘İlm-i ledün ma’nāsını

Açarlar Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 7). [‘ilm-i ledün,]

Ten fânîdür eyle fenâ hergiz koma nefse binâ

Gir bâtıniñ esrârına ‘ilm-i ledünden al hâber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 10). [‘ilm-i ledün, -den]

Kendü bilisinde kâlan ‘**ilm-i ledün** bilmeyiser

Mürşidine egri bağan luṭfını hem kâhra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3). [‘ilm-i ledün,]

‘ilm-i ledünnî: Allah’ın sırlarına âit manevî bilgi, gayb ilmî.

Kâmil olmaz eriñ biñde birisi

‘İlm-i ledünnîden virmege dersi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 18). [‘ilm-i ledünnî,]

Ol küntü kenzi bulmağa sırrıña ‘ârif olmağa

‘İlm-i ledünnî bilmege ‘irfâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 20). [‘ilm-i ledünnî,]

'ilm-i rumûz: *İşaretlerin ilmi.*

'Ārifiñ 'ilm-i rumûzın bilmeyen ey bed-fi'âl

Seb'a'ı seyrân idüp gel gör nedür andan zühür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 11*). [*'ilm-i rumûz, -ın*]

'ilm-i sır: *Sır ilmi.*

Sırr ilinde sevdüğüm yâ Rab hayâliñdür senüñ

'İlm-i sırdan irdüğüm yâ Rab vişâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2*). [*'ilm-i sır, -dan*]

Tevhîd-i zâtiñ nişânı vaşfına budur haber

'İlm-i sırdan yoğ eşer ol baħr-ı 'ummân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 6*). [*'ilm-i sır, -dandan*]

Ol daħı bil anı Vaħyüddîne telķin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdüğü Deyyânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 22*). [*'ilm-i sır, -dan*]

Vaşf-ı tis'añdan fenâ bul sen daħı yoğlardan ol

'İlm-i sırdan lî ma'a'llah bulasın vaħt-ı zamân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 32*). [*'ilm-i sır, -dan*]

Ol daħı Tâcüddîn Kayşariye telķin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i sırrı 'ilm-i Hağ pinhânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 50*). [*'ilm-i sırr, -ı*]

'ilm-i tevħîd: *Tevhid ilmi, Allah'ın birliğı başta olmak üzere inanç esaslarını ele alan ilim.*

'İlm-i tevħîdiñ ledünnî ma'nisinden eyle kâr

Kenz-i vaħdet varlığından gör nedür alup şatan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 43*). [*'ilm-i tevħîd, -in*]

'ilm-i zâhir: *Bâtın ilmi olarak kabul edilen tasavvuf dışındaki din ve dünya ilimleri.*

Ol daħı bil kim Pîr-i Mevlâya telķin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i zâhir 'ilm-i bâtın kânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 48*). [*'ilm-i zâhir,]*

'ilmiñ yüzün oqu: Meseleleri sadece yüzeysel olarak kavramak.

Buldı bulan ma'nî yüzün kesb eyleyüp 'irfāñ özin

Gel diñ cāhil 'ilmiñ yüzün oqusun hem yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). ['ilmiñ yüzün oqu, -s, -un]

'ilmu' llāh: Allah'ın ilmi, Allah'ın bilgisi. Maddeye ihtiyacı olmayan, varlıkların hallerinden bahseden ilim.

'Aql-ıla 'azm iden buña iremeye kıla taña

Nür-ı haqāyık kılmadın 'ilmu' llāhda sırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4). ['ilmu' llāhda, -da]

Haqıkatuñ nihāyeti neydüğünü bilmek için

Qodı cānı 'aqlı gönli 'ilmu' llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 4). ['ilmu' llāha, -a]

ilt-: Götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.

Ne lāyıkdur saña kimse yol vara

Dizāra iltüp nazār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 18). [iltüp, -üp]

ilüp çak-: İnanmak.

'Ārifler 'işyānı pinhān iderler

Görüp işitdügüñ ilüp çakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 16). [ilüp çak, -ma]

ilyās: Hızır ile birlikte abıhayatı bulan ve ölümsüz olup denizde zor durumda kalan insanlara yardım eden İlyas peygamber.

Nice biñ Hızır-ıla İlyās āb-ı hayvān içmege

Leblerinden hep yolında şarf ider maşrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 15). [ilyās,]

imām: Namazda kendisine iktidâ olunan zat.

Mescidiñ kapularına yaptı evler ‘ankebüt

Çün cemā‘at yok **imāmiñ** te’sir itmezdür üni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 18*). [*imāmiñ, -iñ*]

imām: *İmam, önder.*

Mevlām ‘aşkıñ bize a‘zam **imāmdur**

Uyaldan tã‘atum küllî tamāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1*).
[*imāmdur, -dur*]

imām hüseyin: *Hz. Hüseyin.*

İmām Hüseyiniñ kanı ‘aşkına

Bizi güzel Muhammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 47*). [*imām hüseyin, -in*]

imām ol: *Rehber, öncü, kılavuz olmak.*

Hayâliñ cânıma kıble gelüp ‘aşkıñ imām oldu

Niyâzın il gerek yâre gerek ağıyâre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 9*). [*imām ol, -dı*]

imān: *Allah’a inanma, inanç.*

Gerekmez ‘âlem-i fânî

Gerekmez küfr ü **imānı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 30*). [*imānı, -ı*]

Var ‘amel eyle cân-ıla

Küfür biter **imān-ıla** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 6*). [*imān-ıla, -ıla*]

Ey cismine cân isteyen gel mäh u günden al haber

Ey kâmil **imān** isteyen gel toğrı dînden al haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2*). [*imān,]*

Haſta-diller derdiniñ dermānı ‘aşku’llāhdur

Şol gönüüller şıdķınıñ **imānı** ‘aşku’llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [*imānı, -ı*]

Dersini İblîsden alup küfrini **īmān** şanur

Münkiriñ kalbinde nakş olmuş kırı gavğâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 11*). [*īmān,]*

Küfr ü **īmān** neydügin fehm eylemez yokdur necât

Fâsıkuñ kalbinde her dem İblîsiñ igvâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 13*). [*īmān,]*

Qahr-ıla luţfuñ ‘illetidür aña rumûzı

Küfrüñ içinde bulunur bil **īmān** u envâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 16*). [*īmān,]*

Döst cemâli şem‘iniñ pervânesidür cânımız

Anuñ-içün ol Muḥammed nûridur **īmānımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [*īmānımız, -ımız]*

Küfr ü **īmān** nisbetinden el yudurdu ‘aşk baña

Anca kim artar hemân bağrımda başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 17*). [*īmān,]*

Zann u gümandan kırtulan gelsün şehâdet dârına

Alsun ene’l-ḥaḳdan ḥaber kâmil **īmān** şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10*). [*īmān,]*

Ümmî Sinânıñ cânı dâ’im ‘aşkıñ fermânı

Dir anuñ-içün **īmānı** ben ‘işyânı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 18*). [*īmānı, -ı]*

Zâhir tenim bâtın cânım döndüm saña küllî yönüm

Qalmadı zann u gümanım **īmāna** gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 10*). [*īmāna, -a]*

Zîrâ ‘aşka küfr ü **īmān** ḥâ’il olmaz şöyle bil

Cümle ‘âlem ger ḥicâb-ı nûrı ger tennûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7*). [*īmān,]*

Qarârım yok benüm sensiz ki sensin dînim **īmānım**

Efendim Mazḥarî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7*). [*īmānım, -ım]*

īmān evin boza tur: İman evini yıkmak.

‘Āşık olan kişi dā’im dostuñ yolın düze tursun
‘Āşıklara ta’n eyleyen īmān evin boza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
101, Mısra 2). [īmān evin boza tur,]

īmān eyle: İman sahibi kılmak.

Bu nefsiñ yedügi inkār aşını
Görüñ ‘aşkı nice īmān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 30).
[īmān eyle, -di]

īmān ol: İman haline gelmek, imana dönüşmek.

Bir Tañrınıñ ilhāmıdır söylediğim añlayana
Zāhir zıkrı bāṭın fikri cān evinde īmān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,
Mısra 4). [īmān ol, -ur]

īmān-ı taḥkīk es-selām bul: Hakiki ve selim bir imana kavuşmak.

Ümmî Sinān bu tevḥīdīñ ḥaḳīqatın söyler yine
İmān-ı taḥkīk es-selām bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
44, Mısra 18). [īmān-ı taḥkīk es-selām bul, -ma, -y, -an]

īmānıñı küfre şay: Allah'ın emirlerine uygun olan ameli imansızlık olarak
addetmek.

Āḥir zamān dervīşine aldanma sen Ümmî Sinān
Küfrüñ imān bilür şanma īmānıñı küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39,
Mısra 10). [īmānıñı küfre şay, -ar]

‘imāret: Bayındır ve mamur hale getirmek.

Şad hezārān şükr ü minnet Ḥālīk u Yezdānıma
Göñlüme kıldı binā ḥubbuñ ‘imāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 46). [‘imāret,]

‘imāret: Medrese talebelerine, câmi görevlilerine, fakirlere ve gelip giden yolcu ve
misâfirlere yemek üzere kurulmuş aş evi.

‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘**imāret** eyledi

Bī-niṣān u lā-mekān ŧevkı gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 15*). [*‘imāret,]*

‘imāret eyle: *Bayındır ve mamur etmek.*

Ey muḳallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşkıñ nārına sen yan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 5*). [*‘imāret eyle, -di, -n]*

imdi: *Şimdi, öyleyse.*

Gel ey gönül bu varlıktan geç **imdi**

Bu sözden ğuşşayı özden seç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1*). [*imdi,]*

Gel ey gönül bu varlıktan geç **imdi**

Bu sözden ğuşşayı özden seç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 2*). [*imdi,]*

Gel ey devlet beḳā bulsam diyenler

Cihāndan cîfeler gibi kaç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 4*). [*imdi,]*

Maḳabbet ŧem‘ini uyar bu dilde

Gider ğafleti cān gözün aç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 6*). [*imdi,]*

Ṭaḳup gerdāniña bu ‘aşq ipini

Melāmet ṭonın eḳniñe biç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 8*). [*imdi,]*

Dögüben gögsüñi yırtup yaḳañı

Gözünñden ḳan-ıla yaşlar ŧaç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 10*). [*imdi,]*

Gel ey ṭālib erenler ŧoḳbetinde

Hü diyüp ‘aşq-ıla serden geç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 12*). [*imdi,]*

Eger bu derd-ile bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa ḳondı göç **imdi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 14*). [*imdi,]*

Nice bülbül gibi feryād idersin

Hüviyyet mülkine karşı uç **imdi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 16).

[imdi,]

Var ol vahdet bâğına dost iline

Şarâb-ı selsebîl anda iç **imdi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 18).

[imdi,]

Kıyamazsañ eger ‘aşka ulaşma

‘Âşıklarıñ cānı kurbān çoç **imdi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 20).

[imdi,]

Sinān Ümmî cānı başı terk eyle

‘aşk-ıla ol yāre toğrı kaç **imdi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 22).

[imdi,]

in: Yukarıdan aşağıya doğru gelmek.

Bahr-ı muṭlak kuşıyam konuşumdan ilerü

Ol hümānıñ işiyem **inişimden** ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 2). [inişimden, -iş, -im, -den]

İnan-: Bir şeyin doğruluğuna güvenmek, onaylamak, kabul etmek.

Erenleriñ sözi ḥaḫdur **inanmayan** münāfıḫdur

Zann u gümānı terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7). [inanmayan, -ma, -y, -an]

Ümmî Sinān eydür **inan** gel sözüme tütma gümān

Şimdi zamān içinde ben devrānıyam devrānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 17). [inan,]

Dilimdeki ism-i zātuñ müsemmasıdur gördüğüm

Be va’llāhi **inānursañ** hüva’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 12). [inānursañ, -ur, -sa, -n]

Ey Sinān Ümmî dalālet zümresinde ḫalma sen

Tevḫīdi inkār iden **inān** müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 16). [inān,]

Kim bilür kim nedür sevdiğüm benüm

Başına gelmiş gerekdür **inana** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 16). [inana, -a]

‘ināyāt: *İnayetler, iyilikler, lütuflar, ihsanlar.*

Bize mürşid olan ‘ayne’l-yaķine

Senüñ fażl u ‘ināyātüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 24*).

[‘ināyātüñ, -in]

‘ināyet: *Yardım, iyilik.*

Sırâta uğra dirlerse varam bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geçerse diyem yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 26*). [‘ināyet,]

Zehî Sulţân-ı a’lāsın ‘ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe hayāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 3*). [‘ināyet,]

‘İnāyet şerbetin Hāķdan yetişdür baħr-ı muţlakdan

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā’at yā Resülallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 7*). [‘ināyet,]

‘ināyet eyle: *İyilik etmek, yardım etmek.*

Bilürsin kim hāţāmuz çok ‘ināyet eylegil ey Hāķ

Çü sensin Fā’il-i muţlak ki hergiz ğayrı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43*). [‘ināyet eyle, -gil]

‘ināyet kıl: *Lutfetmek, ihsan etmek.*

Ķıl ‘ināyet fażlıñ-ıla Ķalmasun bî-çāreler

Yalvarup hüsñüñ bāğında hüsñüñe seyrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7*). [‘ināyet kıl,]

‘ināyet ol: *Bağışlanmak, Lütuflandırılmak.*

Ger ‘ināyet olmaya ferd-i Çalabdan āh u vāh

‘Aķl-ı rühāñi çerisin leşker-i nefsim başar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 11*). [‘ināyet ol, -ma, -y, -a]

Yâ İlâhî sen bilürsin hâlimi ey Pâdişâh

Senden olmazsa 'inâyet gayrı kime yalvaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 14). ['inâyet ol, -maz, -sa]

inceden ince: Çok dikkat ederek, en küçük ayrıntılarına değin.

İnceden ince bir sırdur aňlayan bir ile birdür

Üç hürûfuñ dört kitâbiñ ma'nisini bilen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,
Mısra 3). [inceden ince,]

incil: Dört kutsal kitaptan Hz. İsa'ya indirileni.

Varlığı terk itmeyince vara irilmez 'ayân

Sözime sâbit-durur **İncil** ü Furqân ü Zebûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 14). [incil,]

'aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tivrât **İncil** ü Furqân ü ger Zebûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 60). [incil,]

ind-i hâk: Allah katı, Allah'ın makamı.

Her meşakkât kim görürsin 'ind-i Hâkdandur nüzûl

Qahr u luţfuñ 'illetidür tıtma sen dilde melâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 7). ['ind-i hâk, -dan, -dur]

indür-: Yukarıdan aşağıya doğru inmesini sağlamak.

Âferîn olsun senüñ bu sihrîñün üstâdına

İndürürsin kim ki yüksek uça duzağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 10). [indürürsin, -ür, -sin]

infâk ol: Nafakalanmak, geçindirilmek.

'âleme geldük bugün illâ ki infâk olmaduk

Cân gözinden görinen oldur bizüm seyrânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
55, Mısra 5). [infâk ol, -ma, -duk]

infişâl ol-: Ayrılmak.

Kelāmıñdur senüñ yâ Hû ki lâ ilâhe illâ Hû

Oğur zâkirleriñ Hû Hû çü senden infişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 16). [infişâl ol, -maz]

inile-: Acı, üzüntü belirten kesik sesler çıkarmak.

Be yârenler nazâr kıldum ‘âleme

Cânından ayrılan tenler **iñiler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 2).
[iñiler, -r]

Ne gelürse söyler oldum dilime

Teninden ayrılan cânlar **iñiler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 4).
[iñiler, -r]

Qanı şol yârdan ayrıldum diyenler

Akıdup gözinden qanlar **iñiler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 8).
[iñiler, -r]

Kimi eşin aldırmiş kimi yavrısın

Âh idüp derdile şunlar **iñiler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 12).
[iñiler, -r]

Bülbülüñ efgâni hemân gülmiş

Oquyup dürlü destânlar **iñiler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 16).
[iñiler, -r]

Şabr it yürü var ne gelür eliñden

Sevdüğinden ayrılanlar **iñiler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 20).
[iñiler, -r]

inkâr: İnkâr; kabul ve tasdik etmeme, tanımama.

Ezelden **inkârdur** İblisiñ işi

Anuñ-çün şamuda kaynaya başı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 29).
[inkârdur, -dur]

Nehy olunan **inkâr-ıla**

Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 3). [inkâr-ıla,
-ile]

Bu nefsiñ yedüğü **inkâr** aşını

Görüñ ‘aşkı nice imân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 29).
[inkâr,]

Ehl-i 'aşkıñ tevḥīde **inkārı** yoḡdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ ḡalbi gibi tuḡ ḡalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 13*). [*inkārı, -ı*]

Cürmine Ümmî Sinānıñ zerrece **inkārı** yoḡ

Dā'imā eydür mürüvvet şāḡib-i ḡufrān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 17*). [*inkārı, -ı*]

inkār id-: *İnkâr etmek; kabul etmemek, reddetmek.*

Ey Sinān Ümmî dalālet zümresinde ḡalma sen

Tevḥīdi inkār iden inān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 16*). [*inkār id, -en*]

inkār it-: *Kabul ve tasdik etmemek, tanımamak.*

Ana vü ḡardaş ü ḡavm ü ḡabīlem

Baña düşmān oluban itdi inkār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 12*).
[*inkār it, -di*]

innī ene'llāh: *Ben Allah'ım || Kasas suresi 30. ayette geḡen "Ey Mûsa! Âlemlerin Rabbi Allah benim, ben!" ifadesi.*

İşiden innī ene'llāhdan ḡıḡābı dem-be-dem

Sem'ine girmez anuñ ḡayrıdan efsāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9*). [*innī ene'llāh, -dan*]

İşiden innī ene'llāhdan ḡıḡābı dem-be-dem

Sem'ine girmez anuñ ḡayrıdan efsāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9*). [*innī ene'llāh, -dan*]

Ḥıymayan innī ene'llāhdan ene'l-ḡaḡdan ḡaber

Yer mi ol mirās bugün ḡablü'l-metīn-i dārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 9*). [*innī ene'llāh, -dan*]

İşiden innī ene'llāhdan ḡıḡābı dem-be-dem

Sem'ine girmez anuñ ḡayrıdan efsāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 9*). [*innī ene'llāh, -dan*]

ins: *İnsan, beşer.*

Nefse cāna olan kuvā' vaḥdet bulursa ḥoş revā

Budur sülük-i müntehā **ins-ile** cinden al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 16*). [*ins-ile, -ile*]

Kemālât-ı şifâtumdur ki cümle ḥalk olan maḥlûk

Benüm sırrım münezzehdür ne **ins** ü dîv ve ne cānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6*). [*ins,]*

İns ü cinni yaradup Ḥaḳ kendüye tã'at için

Şöyle bil ḥaḳқа'l-yaḳāndan tã'atım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7*). [*ins,]*

ins ü cān: İnsanlar ve cinler.

Mālikü'l-mülk-i ḥaḳāyık **ins ü cān**

'Arş u kürs levḥ u ḳalem taḥte'l-'ulā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 7*). [*ins ü cān,]*

insān: Adam, beniâdem, beniâdemden her fert.

Budur dir 'aşıḳlar 'aşıḳñ nişānı

Küntü kenze mazḥar ider **insānı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 26*). [*insānı, -ı*]

İrmeye kim ki **insāndur**

Tevḥîdi yetmez kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 23*). [*insāndur, -dur*]

Çoḳdur me'ānī **insānda**

Aç gözüñ ḳalma yabanda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 17*). [*insānda, -da*]

Gelüp 'irfān diler **insān** ola zāḥir nihān iḥsān

Ki ol nūruñ zıyāsından ḥaḳāyıklar ḳılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 17*). [*insān,]*

Kāmil **insānıñ** yolında cānı ḳurbān itmeden

Şoḥbet-i Sulṭāna kim irdi ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5*). [*insānıñ, -ıñ*]

Ḳıl muşaffā ḳalbiñi tevḥîd ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim ḳalaysız olsa ḳap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 18*). [*insāna, -a*]

Māsivā sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Dôstu derdiyle hemîşe kâmil **insāndur** yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*). [*insāndur, -dur*]

Aḥsen-i taḳvīm dinildi şāniña **insān-iseñ**

Geç bu şüret naḳşını gel ma‘ni’i insānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3*). [*insān-iseñ, -ise, -ñ*]

Aḥsen-i taḳvīm dinildi şāniña insān-iseñ

Geç bu şüret naḳşını gel ma‘ni’i **insānda** gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4*). [*insānda, -da*]

Zātına mazḥar olan **insāndan** olmuş bî-ḥaber

Zāhidiñ meyl eyledügi ḥūrî vü uçmaḳ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 23*). [*insāndan, -dan*]

Nūr-ı imān berḳı urup yüzinden envār şaḥar

Kâmil **insān** ister iseñ beñizinden bellidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*). [*insān,]*

Kendi nefsiñ ‘illetin bilmeyen **insān** degüldür

Hem rûḥınıñ ḥaḳıḳatın bulmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1*). [*insān,]*

Kendi nefsiñ ‘illetin bilmeyen **insān** degüldür

Hem rûḥınıñ ḥaḳıḳatın bulmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*). [*insān,]*

İnsān gelür ḥayvān gider İblīs anı tırılmaz yider

‘aşḳ-ıla cümle ‘āleme ḫolmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4*). [*insān,]*

Gerekse oḳusun yazsın gerek seyyāḥ olup gezsın

Bu tevḫīdiñ deryāsına ḫalmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6*). [*insān,]*

Şeri‘atı bildim diyen ḫarīḳatı buldum diyen

Ḥaḳıḳatıñ güllerini yolmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 8*). [*insān,]*

Çün buyurdı Ḥayrū’l-beşer mütü ḫable en-temütü

Ölmedin öñ bunda iken ölmeyen **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [*insān,]*

Daşı fenā-ender-fenā içi bekā-ender-bekā

Sırrı likā-ender-likā olmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 12*). [*insān,]*

İrenler tevḥîd-i zāta cāmi´ olur her şıfāta

Bu sırrıñ taḥtına sulṭān olmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 14*). [*insān,]*

Ṭıfl-ı ma´ nī zıkr-i ḳalbī pir yüzinden taḥşîl idüp

Sır ilinde ḳalb-i selīm bulmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 16*). [*insān,]*

Ümmî Sinān bu tevḥîdiñ ḥaḳîḳatın söyler yine

İmān-ı taḥḳîḳ es-selām bulmayan **insān** degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 18*). [*insān,]*

Ehl-i ḳāl **insāna** degül yoḳdur aña sözimüz

Ehl-i ḥāl ´aşıḳlara söyler bizüm ´irfānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*). [*insāna, -a]*

Dervîşligiñ vaşfını dimege ´irfān gerek

Ma´rifet yemişini yemege **insān** gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 2*). [*insān,]*

Dü cihāniñ naḳşına dil virmeyendür serveli

Şerḥ idüben söyledigim kāmil **insāndur** benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 28*). [*insāndur, -dur]*

Ef´ālına evşāfına uğrar geçer kerbānımız

Bi-ḥamdi´llāh öñden şoña tevḥîd-i zāt **insāniyam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 14*). [*insāniyam, -ı, -y, -am]*

Tā ezel ḳālū belā bāzārınıñ tüccāriyam

Kim bu sırdan bey´ iderse kāmil **insān** añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 16*). [*insān,]*

Ne bilem ki o gün ol şāh neler iḥsān idiserdür

Ki ol bir tāk-ı ´izzetdür deger mi degme **insāna** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12*). [*insāna, -a]*

Seni **insān** eyledüm diyü öger ol Pādişāh

Andan artuḡa göñül virmek düşer mi şāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5*). [*insān,]*

Adı 'aşkıdır yanar cānda bulunmaz degme **insānda**

Olupdur cān aña fermān gerekmez ğayrı fermānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 13*). [*insānda, -da*]

Mü' mine rahm itmeyen şeytān müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen **insān** müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 2*). [*insān,]*

Bi-ḥamdi'llāh adımız oldu **insān**

Senüñ cān bize mürvetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 3*). [*insān,]*

Eger **insān** eger ḥayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ğayrıdan ey Cān kamu ḥalka Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 19*). [*insān,]*

Luṭf idüp her kula kılsañ vaşlıñı iḥsān n' ola

Açma bu sırrı saḳın her gördüğüñ **insān** mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 10*). [*insān,]*

Ḥaḳāyıkda kamu **insān** bu tevḥīdiñ kemālidür

Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 19*). [*insān,]*

Kimin şāfi celāl eyler kimin şāfi cemāl eyler

Ḳamusından bulur **insān** toğar feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 52*). [*insān,]*

Kimi **insān** kimi ḥayvān degül bir birine yeksān

Kiminüñ yazılup iḥsān kiminüñ şerr ü şür ancaḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 15*). [*insān,]*

insān eyle: *İnsan haline getirmek.*

Unutdı iğvāsın ḥannās u şeytān

Görüñ 'aşkı nice insān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 34*). [*insān eyle, -di*]

insān gelür ḥayvān gider: *İnsan olmanın gereklerini yerine getirmeyip hayvanlar gibi yaşayıp ölmek.*

Kim bu sırra ırmese **insān gelür hayvān gider**

Cūş iden āb-ı revān bu zıkrımıñ envārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7). [insān gelür hayvān gider,]

insān id: İnsan haline getirmek.

Hikmetiñ levhine baķsam ‘aqlım olur tārūmār

Od u şu toprağ u yel insān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10). [insān id, -en]

insān-ı kāmīl: Kemāle ermiş, olgun insan. İslâmiyet'in emrettiği bütün emirleri yapan, yasaklardan sakınan, Peygamber efendimizin güzel ahlâkıyla ahlâklanan, hareketleri ve sözleri hep Allahü teâlânın ilhâmı ile olan üstün insan.

Murād insān-ı kāmīlden bu ‘aşka haznedār olmağ

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez gayrı dükkānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 17). [insān-ı kāmīl, -den]

insān-ı kāmīl ol: Allah'ın her mertebedeki tecellilerine mazhar olan insan olmak.

İnsān-ı kāmīl olursañ

Tevhīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 39). [insān-ı kāmīl ol, -ur, -sa, -n]

intihā: Son bulma, sona erme; tükenme, bitme; son, nihâyet.

Kārbānım başıdur benüm ‘Aliyyü’l-Murtażā

Menzilimiñ **intihāsı** Muştafā cāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 24). [intihāsı, -sı]

Şöyle bil kim Hāğ Ta‘ālāniñ işi yañlış degül

Her ne kılsa ibtidā ‘ālimdür **intihāsını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 16). [intihāsını, -sın, -ı]

Evveliñe olmadı hiç ibtidā

Āhiriñe dağı yoğdur **intihā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 2). [intihā,]

intihā şavtını güş bul: Yokluğun sadasını dinlemek; yok olmak.

Var mıdur bir şey aña kim olmaya hîç ibtidâ

İbtidâ olan bulısar intihâ şavtını gūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 12). [intihâ şavtını gūş bul, -ısar]

intikâl ol: Geçme, sirâyet etme, bulaşma.

Ta'âla'llâh yâ Hânnân ki zâtuña zevâl olmaz

Yüce Sulţân yâ Mennân nüzüle intikâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 2). [intikâl ol, -maz]

intikâm: Öç almak.

Gerçi 'işyânım yüzi rahmetiñe oldu kap

İntikâmın Aḥmediñ nūr ile delseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 18). [intikâmın, -ı, -n]

intizâr: Bekleyiş, birinin yolunu gözleme.

İntizârı yek işâret çekmeden kaçup sever

Ola mı hergiz beşâret çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 3). [intizârı, -ı]

Şapusında ağlayup tırmağda 'arım kalmadı

Zâtınıñ kurbında âḥır **intizârım** kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 16). [intizârım, -ım]

inzâl eyle: İndirmek, yollamak.

Yâ İlâhî kalbe **inzâl eyle** fikriñ lezzetin

Gayrı şeyden çekmesin gönül tefekkür zahmetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3). [inzâl eyle,]

inzâl id: İnmek, nüzul etmek.

Her kim irdi Seyyid-i Muḥtâra oldur bil veli

Ḳalbine inzâl ider anuñ kelâmu'llâh u nūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 24). [inzâl id, -er]

Pâdişâh inzâl ider mi menzili olsa ḥarâb

Dü cihândan el yusun zâtında seyrân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5). [inzâl id, -er]

inzāl ol: İnmek, indirilmek || ayet inmek.

Kelāmım varlığındandır nebīlere olan inzāl

Hüva'llāhü'llezī diyü okunan dilde Qur'ānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 7). [inzāl ol, -an]

ip: Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim || aşk ipi.

Ṭaḳup gerdānıña bu 'aşk **ipini**

Melāmet ṭonın e[ḡ]niñe biç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 7). [ipini, -i, -(n)i]

ir: Ayırmak, uzaklaştırmak.

Bu Sinān Ümmî olupdur bāb-ı 'aşkıñ bendesi

Ol ḳapudan anı kim **irdi** ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14). [irdi, -dı]

Çün Sinān Ümmî murādın buldı dirler bārī vir

Gül yüzüñden **ir** niḳābı kimse yalan olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 26). [ir,]

Gel berü vaşl-ı ḥaḳīḳat bulmaḳ isterseñ ey yār

Ġayret eyle **ir** gözüñden sen bu nūnun kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 8). [ir,]

Nefs yoluma ṭuzaḳ ḳurar ol beni yolumdan **irar**

Yā Rab elinden sen ḳurtar oldum anuñ mekkāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9). [irar, -ar]

Bilürsin derd-i 'aşkıñla ki muḥkem baḡladum özüm

Güderem ḳanda giderseñ iziñden **irmazam** gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 14). [irmazam, -maz, -am]

ir: Ulaşmak, nail olmak, ermek.

Elim saña **irmeklige**

Gözüm seni görmeklige (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 17). [irmeklige, -mek, -lik, -e]

Ümmî Sinânîñ **irdügi**

Cānını kırbān virdügi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 49). [irdügi, -düg, -i]

İrmeye kim ki insāndur

Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 23). [irmeye, -me, -ye]

Sözi toğrı söyle mü' min olasın

Yılan gibi **irdügüñi** şokma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 12). [irdügüñi, -düg, -üñ, -i]

Ümmî Sinânîñ hālini

Ahmede **irgür** elini (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 34). [irgür, -gür]

Bi-nişāna lā-mekāna

İrmek isterler Sulţānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 28). [irmek, -mek]

İrelden bahār yazına

Ālet-i lehv ü sâzına (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 13). [irelden, -elden]

Buña **iren** hāndān olur

‘aşk nürüdür sazım benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 19). [iren, -en]

İrgürdi göñül evine

Hāl-ıla ‘azizüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 7). [irgürdi, -gür, -di]

Kim **irdi** ‘aşkıñ huldına

Bakmaz aşçeye altına (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 21). [irdi, -di]

Bülbül **irincek** gülüñ envārına tırmaz dili

Dā'imā gülzāra karşı zār u efgāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 23). [irincek, -incek]

İrmeyen bilmez benüm ‘aşk-ıla ğavvāş olduğum

Tevhîd-i zāt-ı İlāhî dinilen ‘ummānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 11). [irmeyen, -me, -y, -en]

Var-ıla yār olmak ister kim ki yok olmak gerek

Sırr-ı kenzu'llāha **iren** dü cihān deyyārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6). [iren, -en]

Soñradan **irmiş** degüldür devlete Ümmî Sinān

Tā ezel kālū belā bāzārınıñ 'aṭṭārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 25). [irmiş, -miş]

Sırrımıñ remzinden aldum 'azm idüp açar kanad

Maḥv u ğarķıñ sırrına **irmekde** kuş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12). [irmekde, -mek, -de]

Kim bu sırra **irmese** insān gelür hayvān gider

Cüş iden āb-ı revān bu zıkrımıñ envārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7). [irmese,]

'İlm ü 'irfānıñ güliyle cān dimāğın toyladuñ

Enbiyālar evliyālar **irdügi** lezzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8). [irdügi, -düg, -i]

Nāzil oldu çün anuñ ḥaḳķında Ḥaḳdan hel etā

Noḳṭavî dirler aña **iren** olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 22). [iren, -en]

Bulsa bir işin aķıdır yaşın

Top idüp başın Ḥaḳķa **irendür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 12). [irendür, -en, -dür]

Bu cānıñ **irdügi** zevķı ne bilsün görmeyen kimse

Ümmî Sinānıñ aḥvālın baḥr-ı 'aşķa ṭalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 13). [irdügi, -düg, -i]

İrenler tevḥîd-i zāta cāmi' olur her şıfāta

Bu sırrıñ taḥṭına sulṭān olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 13). [irenler, -en, -ler]

Ḳanı ben miskine senden irişe derdime dermān

Ḳanı ben za'ife bir dem **ireydi** bir naḫar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14). [ireydi, -e, -y, -di]

Sırr ilinde sevdüğüm yā Rab ḥayālindür senüñ

'İlm-i sırdan **irdüğüm** yā Rab vişāliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2). [irdüğüm, -düğüm]

Delilim mürşid-i kâmil ʔanuğum tevḥîd-i esmâ

Gümâna düşmesün nefsiñ bu menzile **irerseñ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 14). [irerseñ, -er, -se, -ñ]

Perdeler ʔat ʔat ḥicâb oldu saña aç gözüñi

Aşlıña **irmek** dilerseñ cânı ‘uryân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6). [irmek, -mek]

‘İd-i vaşla **irmeg-içün** çillegâhım erbe‘în

‘İd-i ekber ḥacc-ı ekber oldu nuşret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 15). [irmeg-içün, -meg, -içün]

Âḥir zamân Loḳmânyam gelsün beri derdin bilen

Ḥikmet ‘ilmine **ireli** derde dermân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [ireli, -e, -li]

Lâ diyenler güftârıma **irmez** benüm esrârıma

Ol Vâḥid ü Ferd ü Aḥad raḥmânyam raḥmânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 15). [irmez, -mez]

‘Aḳl-ıla ‘azm iden buña **iremeye** ʔala ʔaña

Nür-ı ḥaḳâyıḳ ʔılmadın ‘ilmu’ llâhda sırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3). [iremeye, -eme, -ye]

‘aşḳa **irmeyen** cihânda ḥaşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlûb eylemege hem âlim ‘aşḳdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 7). [irmeyen, -me, -y, -en]

Ḥikmet-ile ‘ârifleriñ maḳâmına **irdi** yolum

Erenleriñ menzilini şoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9). [irdi, -di]

Bülbül **irincek** bahâra şabr idemez ʔuramaz dili

Men isem ol vaḥdet gülin yıylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 7). [irincek, -incek]

İrincek zât-ı muḫlaḳda hemân dost olmuş idüm ben

Çü geldüm ‘âlem-i mülke yine Ümmî Sinân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 17). [irincek, -incek]

Bülbül **irincek** bahâra derdi arḫar dem-be-dem

Bülbülüñ artduḳça derdi bâḡı gülzâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 5). [irincek, -incek]

Ben ol Burhân-ı a' lādan oқıdum hikmetin sırrıñ

İlāhī şan' ata **irmiş** ki şākird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 16). [irmiş, -miş]

Gerçeklere **iren** kişi dostı 'ayān gören kişi

Açma bu sırrı nādāna ferdā çeküp geze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 19). [iren, -en]

İresin kāmīl insāna koyasın başı meydāna

Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına ol Hān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 37). [iresin, -e, -sin]

Yā İlāhī kıl revā rūh-ıla nefsiñ vaḥdetin

'Adle **irgür** bāṭın ilinde kovalar şiddetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6). [irgür, -gür]

Budur Hāḳdan ne istersem diyem yā Hū tıram

Hūdāniñ luḳfına irsem diyem yā Hū **irem** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2). [irem, -em]

Eger şıḫḫat olam zinde eger zaḫmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yā Hū **irem** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8). [irem, -em]

Budur Hāḳdan ne istersem diyem yā Hū tıram

Hūdāniñ luḳfına **irsem** diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2). [irsem, -se, -m]

Eger şıḫḫat olam zinde eger zaḫmet ola tende

Neye **irsem** ki ben bunda diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8). [irsem, -se, -m]

Sinān Ümmî umar senden ki zātuñ ḫaḳkı-çün yā Rab

Senüñ dîvāniña **irsem** diyem yā Hū tıram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34). [irsem, -se, -m]

Sinān Ümmîye bir dermān eger **irmezse** zātuñdan

Nic'itsün n'eylesün n'itsün 'azābiñdur çeker ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 13). [irmezse, -mez, -se]

Ey Sinān Ümmî ḳamer devrinde devrān eyledik

İrmeye zulmet ḫicābından ḳalan devrāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 18). [irmeye, -me, -ye]

Küfr ü zülmet kapladuğça bu vücūdum mülkini

Tevhîd-i zātîñ nûrı **irgürdi** ‘adl u dādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 6*). [*irgürdi, -gür, -di*]

Bu sırra **irdügüm** hâlim şorarsañ

Baş qodum bir zamân yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 19*). [*irdügüm, -dügüm*]

Ey cevâhir isteyen gel kâna **irdi** cân yine

Cân içinde gör niçe cânâna **irdi** cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1*). [*irdi, -di*]

Yüsufuñ hüsn-i hayâlinde iken Ya ‘kûblayın

Mısr iline şâh olan sultâna **irdi** cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 6*). [*irdi, -di*]

Mevci tırmaz şad hezârân dürleri taşra atar

Qalması benden eşer ‘ummâna **irdi** cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 8*). [*irdi, -di*]

Ĥamdü li’llâh çoq şükür maqşûduma irdüm bugün

Bî-nişân u lâ-mekân pinhâna **irdi** cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 10*). [*irdi, -di*]

Kendi rûhumdan size nefh eyledüm diyen ‘ayân

Qalması şekkim [ki] Hû ol hâna **irdi** cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14*). [*irdi, -di*]

Bu Sinân Ümmî za ‘îfi terk idüp oldu revân

‘Azm idüp sır iline Raḥmâna **irdi** cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18*). [*irdi, -di*]

Ĥamdü li’llâh çoq şükür maqşûduma **irdüm** bugün

Bî-nişân u lâ-mekân pinhâna irdi cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 9*). [*irdüm, -dü, -m*]

Sır hümâsı pervâz idüp sırru’llâha **irdi** yine

Maḥabbeti niyâz idüp ‘aşku’llâha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 1*). [*irdi, -di*]

Sır hümâsı pervâz idüp sırru’llâha **irdi** yine

Maḥabbeti niyâz idüp ‘aşku’llâha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 2*). [*irdi, -di*]

Ḥaḳīḳatūñ nihāyeti neydüğünü bilmek için

Ḳodı cānı ‘aḳlı göñli ‘ilmu’ llāha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 4*). [irdi, -di]

Dilimdeki ism-i zātîñ müsemmasıdır gördüğüm

Be va’ llāhi inānursañ hüva’ llāha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 12*). [irdi, -di]

Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm

Aydan günden ‘ayān oldu sırru’ llāha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 16*). [irdi, -di]

Zāt-ı ḥaḳāyık didüğüm ḥaḳīḳatūñ esfelidür

Sırdan öte sır denilen kenzu’ llāha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 18*). [irdi, -di]

Nūr-ı ‘amā menziline ḳonup göçen ‘ayān bilür

Görmeyene gümān gelür nūru’ llāha **irdi** yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 20*). [irdi, -di]

Ḥāş-ıla ḥāş olmağa ḥāliş ere **irmek** gerek

Girüben seyrān idesin ḳalbi ‘arşu’ llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 15*). [irmek, -mek]

Cānın seven **irmeyiser** ol cānānıñ vuşlatına

Sen daḣı tatlu cānıña aḡyār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 19*). [irmeyiser, -meyiser]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda **irdi** ol ḥāna

Bu sırra kim ki lā dirse gerekmez ḡayrı merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19*). [irdi, -di]

Kime bir zerresi **irse** mekānın lā-mekān eyler

Figān u zār ider her dem gerekmez ḡayrı evṫānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 15*). [irse, -se]

Ol cemāliñ vaḥdetine **irmek** isterse cānıñ

Terkini ur dü cihānıñ ‘aşḳ-ıla yār ol yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 9*). [irmek, -mek]

Kime kim **irmedi** ‘aşḳıñ zülālı

Hemān ‘ayn-ı mażarrātıñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 13*). [irmedi, -me, -di]

Kime kim ‘aşkıñ odından kıgılcım **irdi** bir zerre

Ne meyl-i bākī ne fānī ne ğuşşa hırka şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 33). [irdi, -di]

‘İzzet-i luţfuñdan **irdi** cān senüñ esrārīña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 29). [irdi, -di]

Sen [ki] Yūsuf Mışra sultān ben Zelīhāyam bugün

Yā ne vaqtin nūr-ı vaşlıña **irem** yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 4). [irem, -em]

Himmet ile dü cihānıñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña **irinceydek** sürem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 32). [irinceydek, -ince, -y, -dek]

Senden **irdi** ‘ārife ‘ayne’l-yaķın haķķa’l-yaķın

Evlüyālar serveri şāhib-emānet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 9). [irdi, -di]

Ol daħı bil kim Şeyḫ Sekāṭiye telķin eyledi

Anuñ-içün kıldı irşād **irdügi** ğufrānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 14). [irdügi, -+dügi]

Ol daħı bil anı Vaḫyüddine telķin eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i sırdan **irdügi** Deyyānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 22). [irdügi, -düg, -i]

Ol daħı bil kim Cemālüddine telķin eyledi

Anuñ-içün **irdügi** dōst zātınıñ reyḫānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 32). [irdügi, -düg, -i]

Ol daħı bil anı Eroğlına telķin eyledi

Anuñ-içün zāt-ı Ḥaķda **irdügi** Raḫmānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 58). [irdügi, -düg, -i]

Ol daħı Ḥalveti Muḫammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra **irmek** şanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 36). [irmek, -mek]

‘aşķa fermān olmayan böyle selāmet görmeye

Ḳanķı dilde derd-i yār olsa melāmet **irmeye** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 14). [irmeye, -me, -ye]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse **irmez** ol Haka

Ahaddur andan umar hep külli şey' izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 39). [irmez, -mez]

ir: Irmak, arınmak.

Dilimde söylenen ahbār hâlimde keşf olan esrār

Saña ma'lûm idem anı dü 'âlemden **irarsañ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [irarsañ, -ar, -sa, -n]

ir-: Ulaşmak, nail olmak, ermek.

İrdügi sen dildârınıñ

'aşk-ı zâtuñ haqqı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 35). [irdügi, -dügi]

İrüp dergâhıña yüzler

Sürmek isterler Sulţânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 15). [irüp, -üp]

Ey Sinân Ümmî şağın aldanma ağıyardan arın

Gün bugündür **ir** bugün ol yâr-ıla mihmânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 14). [ir,]

Her kim **irdi** Seyyid-i Muhtâra oldur bil veli

Qalbine inzâl ider anuñ kelāmu'llāh u nūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 23). [irdi, -di]

Aşlımuz ahsen-i taqvīm 'âlem-i aşlıyyedür

İRmege 'aşk-ıla hâzır durmuşuz meydānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 16). [irmege, -meg, -e]

Şu gibi çağladuğumdan her zamān leyl ü nehār

Bağr-ı zâtuña **irüp** 'ummān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10). [irüp, -(ü)p]

Er yüzinden **irdüm** aña pîr yüzinden gördüm anı

Dâ'im şükür ben ol dostuñ mihmānyam mihmānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9). [irdüm, -dü, -m]

Yedi tamu sekiz uçmağdan müberrâyım bugün

Çün naşibim 'aşka **irdi** kısmetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 6). [irdi, -di]

Kaçan dünyâ sarâyından beķāya ‘azm idem yâ Rab

Ecel **irüp** sefer kılsam diyem yâ Hû varam yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10). [irüp, -üp]

Mâ-sivâdan rûhını pāk eyleyen şādıklarınıñ

Himmeti baħrına ıal kim **iresin** ‘ummānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 16). [iresin, -e, -sin]

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrınıñ şāha maħrem-durur

İrmege merdān gerekdür açma nādān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 14). [irmege, -meg, -e]

ir-: Dokunmak, tesir etmek.

Kime kim **irdi** bir zerre dîdārınıñ zevķiniñ derdi

Dü ‘ālemde aña emşāl nebāt u ıand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 29). [irdi, -di]

irci’i: Dön || Ayetten iktibas: 'Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön. (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennetime gir!' (Kur'an-ı Kerim: 89/28).

Senden **irci’i** hııābın

Öñmege geldük öñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 19). [irci’i,]

irfān: Marifet, keşf, hads, ilham, sezgi, manevi ve ruhî tecrübeyle elde edilen bilgi, tecrübî bilgi.

Her kim ‘**irfān** şāhibidür cān baş olsun fedā

Ger fakīr ü ger ğanīdür şeyḫ u pīr u ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 29). [‘irfān,]

Ey ‘ilm ü ‘**irfān** isteyen bir zerreden kān isteyen

Ey ḫükm-i Qur’ān isteyen kāf-ile nūndan al ḫaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [‘irfān,]

Dil ne söylerdi Ḥudānıñ nuıķı olmasa ‘aceb

‘aşķ odınıñ gör kemālin adı ‘**irfāndur** yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 22). [‘irfāndur, -dur]

‘İlm-i hikmetden ledünniden gelen güftâra bak

Tâlib-iseñ gel berü tevḥîd ü ‘**irfân** bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10*). [‘irfân,]

Zâhidâ sen ‘ilm-i ḥaḳḳı tevḥîdi ‘**irfânda** gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḳ ‘ummânda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1*). [‘irfânda, -da]

‘İlm ü ‘**irfânuñ** güliyle cân dimâğın toyladuñ

Enbiyâlar evliyâlar irdügi lezzet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 7*). [‘irfânuñ, -ın]

Erba‘în-i ḥalvetiñ ‘aşkında ‘uzlet bekleyüp

‘İlm ü ‘**irfân** iḳlîmin seyrân iden sırdânîyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 18*). [‘irfân,]

Ehl-i ḳâl insâna degül yoḳdur aña sözimüz

Ehl-i ḥâl ‘aşıklara söyler bizüm ‘**irfânımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10*). [‘irfânımız, -ımız]

Dervîşligiñ vaşfını dimege ‘**irfân** gerek

Ma‘rifet yemişini yemege insân gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1*). [‘irfân,]

Eyle maḥv eyle hüviyyet baḥrına sür ḳalbimi

‘İlmiñe ‘**irfânuña** burhân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 20*). [‘irfânuña, -ı, -n, -a]

Pâdişâhiñ mülkine geldüñ şikâr avlamağa

‘İlm ü ‘**irfândan** ne kesb itdüñ ḳanı şayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 24*). [‘irfândan, -dan]

Gelür ol baḥr-ı muṭlaḳdan ledünnî ‘ilminiñ feyzi

Dolar ḳalbe aḳar dilden ‘**irfânımız** eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 16*). [‘irfânımız, -ı, -mız]

Göñlüme yağan hemîşe ‘ilm ü ‘**irfândur** benüm

Söyledigi bu dilimiñ sırr-ı Ḳur‘ândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1*). [‘irfândur, -dur]

Kenz-i kelâmu’llâh olan ‘aşḳ-ı nihâniñ sırrıdur

Söyler dilim anuñ gibi ‘**irfân** u ‘ilmiñ kâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [‘irfân,]

‘ālem-i nāsūt ehline yoğdur benüm bey‘im ſirām

Ehl-i vağdet ‘aſıqlara gizli ‘**irfān** ſatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6*). [‘irfān,]

Sinān Ümmî baña fermān olupdur eyledüm hayrān

Dilinde ſöylenen ‘**irfān** hemān ol nūr-ı Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 34*). [‘irfān,]

Kime fağlım kılam iğſān olur fikrim ile hayrān

Ṭola hikmet ile qalbi diline geldüm ‘**irfānam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28*). [‘irfānam, -am]

Lā dimez ehl-i hidāyet tevḥīdiñ ‘**irfānına**

Yāra vuşlat bulduğumca āh-ıla zār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 13*). [‘irfānına, -ı, -n, -a]

Dervişe bî-cān gerekdür cāna cānān isteyen

Ehline fermān gerekdür ‘ilm ü ‘**irfān** isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2*). [‘irfān,]

Buldı bulan ma‘nî yüzün keşb eyleyüp ‘**irfāñ** özin

Gel diñ cāhil ‘ilmiñ yüzün oğusun hem yaza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9*). [‘irfāñ,]

Sinān Ümmî kuluñ senden diler her dem bula iğſān

Anuñ-çün qalbine ilhām idersin fāş olur ‘**irfān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 44*). [‘irfān,]

Erenler her kime kılsa bir nağar

ſöylenür ‘**irfānı** diller iğinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 8*). [‘irfānı,]

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘**irfān** üstine

‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Rağmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 1*). [‘irfān,]

Gönlüme her dem yağan bu tevḥīdiñ ‘**irfānıdur**

Ma‘rifet qand-ı nebātından ſoran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 9*). [‘irfānıdur, -ı, -dur]

Ol küntü kenzi bulmağā sırrıña ‘ārif olmağā

‘İlm-i ledünnî bilmeğē ‘**irfāna** gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 20*). [‘irfāna, -a]

Ey vücūduñ ‘aşkına fermān iden Perverdigār

‘aşkıñı ‘**irfānına** burhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 2). [‘irfānına, -ı, -n, -a]

Ol dağı bil Seyyid-i Yaḥyāya telkīn eyledi

Anuñ-içün faḥr-i ‘Acem zıkr olan ‘**irfānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 46). [‘irfānidur, -ı, -dur]

Pādişāhım her ḳuluñda yoḳ mıdır ‘ilm ü kemāl

Şaḳla rāziñ, her şeye ben virdügüm ‘**irfān** mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 9, Mısra 8). [‘irfān,]

Zāhidā sen ‘ilm-i Ḥaḳḳı tevḥīdi ‘**irfānda** gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḳ ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 13). [‘irfānda, -da]

‘irfān dile: Ariflerin bilgisine sahip olmayı dilemek.

Gelüp ‘irfān diler insān ola zāhir nihān iḥsān

Ki ol nūruñ zıyāsından ḥaḳāyıklar ḳılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,
Mısra 17). [‘irfān dile, -r]

‘irfān ehli: İrfan sahipleri, ârifler.

Söylemek lâzım degüldür gerçi ‘irfān ehline

İllā bu sır ḳısmet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,
Mısra 11). [‘irfān ehli, -ne]

‘irfān eyle: Allah’ın gizli sırlarına ve eşyânın hakîkatine tefekkür, keşif ve ilham yoluyla vâkıf olmak.

‘Ārifiñ nuṭḳını ḥaḳḳa’l-yaḳīndan

Görüñ ‘aşkı nice ‘irfān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 18).
[‘irfān eyle, -di]

‘irfān peydā ḳıl: İrfan meydana çıkararak, irfan yaratan.

Ki ya ‘nī isteye irzā bilinmeklük-durur a‘lā

Ki oldur aḥsen ü ekber iden ‘irfān ḳılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,
Mısra 12). [‘irfān peydā ḳıl, -an]

‘irfān-ı hū: Allah'ın kuluna ilham ettiği irfan.

İhtiyār elden gidicek neylesün Ümmî Sinān

Varımız ol var-ı Hākdur nuṭkumuz ‘irfān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 18). [‘irfān-ı hū,]

‘irfān-ıla: Marifet, keşf, hads, ilham, sezgi, manevi ve ruhî tecrübeyle elde edilen bilgi, tecrübî bilgi.

Ümmî Sinān eydür özüm saḥlîlığıdur bu sözüüm

‘Āşıkları ‘irfān-ıla toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 14). [‘irfān-ıla,]

Aküp her yaña çağlaram suçumu bildüm ağlaram

Cānım āh-ıla dağlaram ki ‘irfān-ıla yağlaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 14). [‘irfān-ıla,]

iriş-: Erişmek, ulaşmak, vasıl olmak.

İrişüp cān bülbüliniñ mest ü ḥayrān olduğı

‘ālem-i aşliyyeden ol gördüğü reyḥānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 5). [irişüp, -üp]

İlāhî kılsun ‘āşıklar cemāliñ bāğını seyrān

İrişmez vaşluma her kim bakarsa naḫşıma zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 8). [irişmez, -mez]

Cehd kıl kim irişesin menzile

Niçe bir aқа gözüñden acı yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3). [irişesin, -e, -sin]

Hümāyün kurdı bu cisme irişdi feyzi her isme

Ḥıṭāb olundu bu resme leyse ke-mişlihî sultānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3). [irişdi, -di]

Tecelliden teselliden geçen bilür bu esrānı

İrişüp zāt-ı baḥrında ‘aceb zevk-ı nihān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 12). [irişüp, -üp]

Gel ey gāfil kanı ‘aqlıñ tefekkür kıl kanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a’lādan irişe derdiñe dermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6). [irişe, -e]

Kaçan kim nefh ola rûhum **irişe** kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 13*). [*irişe, -e*]

Nemdür benüm cism ü ten neme gerek

Himmet eyleñ **irişem** bi-nişâne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 12*). [*irişem, -em*]

Eyle şazî kı l cemā' at zümre-i rûhānīyi

İrişüp vaşl-ı sürûra ehl-i dildâr ol yûri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 14*). [*irişüp, -üp*]

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednâ ki hûş bulduñ beķâ bi'llâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 19*). [*irişdüñ, -dü, -ñ*]

İrişen olur bî-vücûd

Sırrıñda aḥvālīñ Ḥaḳḳı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 43*). [*irişen, -en*]

Kevn ü mekânıñ naḳşını pāk eyle gönülden

Naḳḳâşa **iriş** ğayrıya aldanmağıl zinhâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 12*). [*iriş,]*

Ḳanı ben miskine senden **irişe** derdime dermân

Ḳanı ben za'ife bir dem ireydi bir naẓar añsuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13*). [*irişe, -e*]

Hezârân kârbân geldi bu yolda virdiler cânı

Nihâyet menzile varup **irişen** biñde bir ancaḳ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6*). [*irişen, -en*]

Ben **irişince** ol Ḥâna küllî varum oldu fenâ

İsmâ'ilem kıydum cânâ ḳurbānıyam ḳurbānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11*). [*irişince, -ince*]

İlâhî server-i 'âlem Ḥabîbiñ Muştafâ ḥaḳḳı

Yalıñuz ḳoma yoluñda **irişdür** bizi ol yâra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 6*). [*irişdür, -dür*]

Ben bu işe ḥayrân iken bunca nâra giryân iken

Âvâre sergerdân iken **irişdi** 'aşḳ cân pâresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 22*). [*irişdi, -di*]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibīne **irīṣen** bu tevḥīdiñ feyzānidur (*Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 9, Mısra 14*). [irīṣen, -en]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibīne **irīṣen** bu tevḥīdiñ feyzānidur (*Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 9, Mısra 18*). [irīṣen, -en]

irküp der: Çok mal biriktirip toplamak.

Göre bu dünyāyı irküp dereni

Anca bir sâ'atdur anuñ virāni (*Ümmî Sinan Dîvâni, Koşma 12, Mısra 29*).
[irküp der, -en, -i]

irşād: Doğru yolu gösterme; mânen aydınlatma, hak yolunu gösterme, gafletten uyandırma, uyarma.

Çünkü sevdüñ mürşidiñ **irşādına** olduñ revān

Gel tefekkür kıl ne telķin eyledi şeyḥiñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 72, Mısra 21*). [irşādına, -ı, -n, -a]

Mürşidiñ **irşādına** her kim ki āmennā diye

Nüş ider ol Hızır elinden āb-ı ḥayvān añladum (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 85, Mısra 17*). [irşādına, -ı, -n, -a]

Devlet anuñdur ki āmennā diye **irşādına**

Hışm ider ḥür u melā'ik münkir u murtādına (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 119, Mısra 1*). [irşādına, -ım, -a]

irşād kıl: Doğru yolu gösterme.

Baña üstādımıñ kılduğı irşād

Ḥāş-ı 'ilmi mühimmātüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 152, Mısra 21*). [irşād kıl, -dug, -ı]

Ol daħı bil kim Şeyḥ Sekāṭiye telķin eyledi

Anuñ-içün kıldı irşād irdüği ğufrānidur (*Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 8, Mısra 14*). [irşād kıl, -dı]

irşād olan: Mânen aydınlanmak, hak yolunu bulmak, gafletten uyanmak.

Kāmillerden irşād olan

Göñüllerde bünyād olan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 25*). [*irşād olan, -an*]

irsāl eyle: *Ulaştırmak, göndermek.*

Saña çok dürlü armağan benümle eyledi irsāl
Getürdüm saña ol dostdan teberrük la'l-ile mercân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 11*). [*irsāl eyle, -di*]

irsāl id: *Göndermek, yollamak.*

Şerī'atda tarīkatda kulağuzlar idüp irsāl
Anı bunda getürmeye temāmet eyledüm burhân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 19*). [*irsāl id, -üp*]

irzā: *Razı olmak, hoşnut olmak.*

Ki ya'nī isteye **irzā** bilinmeklük-durur a'lā
Ki oldur aḥsen ü ekber iden 'irfān kılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 11*). [*irzā,*]

is: *Sahip.*

Nice biñ taḥt **islerin** bir taḥtaya bindürdiler
Tāc u taḥtum var diyen gör mülk ü mālīñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*). [*islerin, -ler, -in*]
Eyā cān **issi** cān saña mufahḥar
Mufahḥardur mufahḥardur mufahḥar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 1*). [*issi, -(s)i*]
Ey kemāl **issi** cihānda çok-durur ehl-i kemāl
Görmedüm ben kimse 'aybın görmemek gibi kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1*). [*issi, -(s)i*]
Bir göñül bir cānım var sen baña vir diyen çok
Ey cān **issi** sen alsañ 'aceb sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22*). [*issi, -(s)i*]

is: *Bir maksatla yapılan faâliyet, çalışma, amel.*

Ezelden inkârdur İblîsîñ **işî**

Anuñ-çün şamuda kaynaya başı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 29).

[işî, -i]

Benim **işim** dâ'im haţâ

Seniñ işiñ dâ'im 'aţâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 5). [işim, -im]

Benim işim dâ'im haţâ

Seniñ **işîñ** dâ'im 'aţâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 6). [işîñ, -i, -n]

Kâmil ki şol 'aşk eridür

Dâ'im **işî** Allâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 48). [işî, -i]

Böyledür bu 'aşkıñ **işî**

Her kim uyarsa delüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 3). [işî, -i]

Bencileyin böyle **işî**

Var ise belki az ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 31). [işî, -i]

Yâ Rabbi luţf eyle baña be-ħakķ-ı nür-ı Muşţafâ

Cümle **işim** 'ayân saña ey 'Âlim-i sırr u ħafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 2). [işim, -im]

Ĥalk-ıla daşı Ĥakķ-ıla **işî**

Top idüp başı yola girendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 5). [işî, -i]

Bulsa bir **işin** aķıdur yaşın

Top idüp başın Ĥakķa irendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 11).

[işin, -i, -n]

Ĥakķa yaķın olan kişi çok bilür ellerden **işî**

Müñkir olan evliyânıñ kerâmetin siħre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5). [işî, -i]

Gerçek 'aşık olan kişi meydâna ķor cân u başı

Budur yâr seveniñ **işî** her ne gelse faħra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8). [işî, -i]

Cân u cihânıñ terkini niyyet ipiyle baĭlayan

Baĭlayumaz bir şey anı düşvâr **işî** âsân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 14). [işî, -i]

Benüm **işim** ol döst-ıla gelür bu 'aşk olur belâ

Bülbül gibi geldüm dile işüm âh-ıla zâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3). [işim, -im]

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk olur belā

Bülbül gibi geldüm dile **işüm** āh-ıla zār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [*işüm, -üm*]

Gördüm yārı düşümde yoqdur yañlış **işimde**

‘aşkın anuñ başımda şayvān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7*). [*işimde, -im, -de*]

İşim yañlış gözüm bağlu dilim boş yüregim tağlu

Bu ef‘āl-i kabāyihle ağardı saç qarardı yüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7*). [*işim, -im*]

Kim ki Hāqdan geldi Hāqqa gitmege ‘ār eylemez

Her ne kılsa hāqdur **işi** ğayrı bāzār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2*). [*işi, -i*]

Zāt-ı Hāqqa doğrı varan kārban ehlerinden ol

Olmasun yañlış **işiñde** yoluñ āsān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 14*). [*işiñde, -in, -de*]

Ey dirīğā yine benüm oldu **işim** neyleyem

‘aşk-ıla hoş oldu bu āvāre başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1*). [*işim, -im*]

İrişmez **işiñe** kimsenüñ ‘aqlı

Felekde çarhı devvār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 5*). [*işiñe, -i, -n, -e*]

İrelden fazl-ı Yezdānī dilāver eyledüm cānı

Yañıldup ‘aşk-ıla nefsi **işin** nerd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8*). [*işin, -i, -n*]

Ümmî Sinān dir işüm ezeliğür dost-ıla

Bugün bu **işiñ** şoñı şanışumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 14*). [*işiñ, -in*]

Ümmî Sinān dir **işüm** ezeliğür dost-ıla

Bugün bu işiñ şoñı şanışumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 13*). [*işüm, -üm*]

İlāhī sen kime fazlıñ iderseñ vaşlıña burhān

İşinde qalmaya noqşān ki senden ire kim yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 12*). [*işinde, -i, -n, -de*]

Günde bir **iş** gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 13). [iş,]

Günde bir iş gösterür her bir **işi** ‘aksinedür

Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 13). [işi, -i]

Şöyle bil kim Hâk Ta‘ālāniñ **işi** yañlış degül

Her ne kılsa ibtidā ‘ālimdür intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15). [işi, -i]

Ben bu **işe** hayrân iken bunca nāra giryân iken

Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşk cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21). [işe, -e]

Eger fazl-ı ‘ināyātüñ olursa derdime dermān

Ne ğam ğuşşa baña ğayrı **işimde** hiç melāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52). [işimde, -im, -de]

Halk-ı ‘ālem hāliniñ her biriniñ var bir **işi**

Rüz u leylî her dem işim ben direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 17). [işi, -i]

Halk-ı ‘ālem hāliniñ her biriniñ var bir işi

Rüz u leylî her dem **işim** ben direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18). [işim, -im]

Her bir **iş** bitmez cihānda yetmeyince sâ‘ati

Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ hikmeti (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 1). [iş,]

Ey baña nā-ħak diyenler ħak-durur **işüm** benüm

Biñde bir ta‘bîr olunmaz çok-durur düşüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 21). [işüm, -üm]

Yañıldum gerçi **işimde** ki bir yañlış bāzār itdüm

Ĥaṭāmız tütma luṭf eyle dönüp andan güzār itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9). [işimde, -im, -de]

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Hâkka bağlaram

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 15). [işimi, -im, -i]

iş başar: *Bir görevi yerine getirmek.*

Bu firāk-ı hasret içinde ‘aceb ben bī-nevā

Niçe bir hıdmet kıluban yā niçe iş başaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 16). [*iş başar, -am*]

iş bit: *İşi bitmek, hırpalanıp artık iş yapamaz duruma gelmek, gücü kalmamak.*

Merd olup merdâne gir meydāna sen

Ya bu yolda bite iş ya kopa baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10). [*iş bit, -e*]

iş bitür: *Bir işi iyi bir sonuca ulaştırmak.*

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar ‘arş yapar

İş bu remziñ ma‘nisini degme nādān bilmeye ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 3). [*iş bitür, -en*]

iş boz: *İşi, ticareti bozmak.*

Quyumcısın kalpazan usta görsin iş bozan

Altun gümüş şatarsın bakır-ıla demiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 11). [*iş boz, -an*]

iş bu: *Bu, işte bu.*

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar ‘arş yapar

İş bu remziñ ma‘nisini degme nādān bilmeye ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 4). [*iş bu,]*

‘isā: *Hz. İsa peygamber.*

Her bir nebī geldi bile mihmān idüm ben sırrıla

‘İsā ile ağdum göge Mūsā ile tūrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 22). [*‘isā,]*

‘aşğ degül mi meyyiti ‘İsā deminden hay kılan

Gerçi kim mazhar-ı kudret ma‘den-i meşhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 47). [*‘isā,]*

işāret çek: (Sevgiliden) bir iz, işaret görmeyi ummak.

İntizārı yek işāret çekmeden kaçup sever

Ola mı hergiz beşāret çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 3). [işāret çek, -me, -den]

işāret eyle: İşaret etmek || haber vermek.

Dersiñi hatm eyledüñ diyü işāret eyleyen

Oldur ol maḥbûb-ı ‘ālem cümleñiñ ol varıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 3). [işāret eyle, -y, -en]

işāret kıl: Göstermek, istemek, emretmek.

Ol cevāhir ma‘deni ḥulḳ-ı ‘azîmiñdür zîbā

Pes Necef ırmağına kılduñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 42). [işāret kıl, -du, -n]

‘isā-yı rūḥullāh: Allah’ın emriyle meydana gelen Hz. İsa.

Gerçi mücerred pāk idi ḳaldı semā’-ı s̄nāide

Cümle ḥicābı sen geçür ‘isā-yı Rūḥullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
103, Mısra 22). [‘isā-yı rūḥullāh,]

isbāt: Kanıt, delil.

Fenā-ender-fenā olan ne ḥoşdur

Gümān ehline **isbātuñ** degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 26).
[isbātuñ, -ın]

isbāt id: Kanıtlamak, gerçekliğini ortaya koymak.

Saña gönderdi Bārī zāt didiler aña İḥlāş ad

Anuñ birliğini isbāt idüp didiñ ḳul hüva’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 8). [isbāt id, -üp]

isbu: Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

‘Ucb idüp ‘arıflere baş egmege ‘ār eyleme

‘Ākıl-ısañ **işbu** sözler az degüldür al saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 22*). [*işbu,]*

‘Ārif-ısañ vir haber kim ma‘nî-i muṭlaḳ nedür

Nātıḳ-ısañ **işbu** yolda söyle kim el-ḥaḳ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*). [*işbu,]*

Şun‘-ıla yüz gösteren ol Fā’ il-i muṭlaḳ-durur

Ehl-i Ḥaḳḳ olan dimezler **işbu** sözde ihtimāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10*). [*işbu,]*

Şerîkim yoḳ nazîrim yoḳ Eḥad Ferdim vezîrim yoḳ

Bi-küllî **işbu** mevcûdât te‘avvüz kılduḡı ḥānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 32*). [*işbu,]*

Key za‘ifem ḳapuña geldüm ġarîbem key ḥaḳîr

Çāresin senden umaram **işbu** zaḥmîñ merhemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*). [*işbu,]*

Ey Ḥudâyâ senden artuḳ Ḥâlikîm yoḳ bî-gümân

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zamîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12*). [*işbu,]*

Maḳām-ı zühd ü taḳvānîñ cevābın diñlemez sem‘im

Ne sırdur **işbu** ef‘ālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 16*). [*işbu,]*

Ehl-i ‘aşḳîñ diñleriseñ vaşfını bir zerre gel

Söylemezdüm **işbu** rāzı illā iznu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 6*). [*işbu,]*

Ey felek n’itdüm saña ḥoş baḡladuñ bāḡ üstine

Urduñ **işbu** yüregime daḡları daḡ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 2*). [*işbu,]*

Yalıñuz **işbu** fenādan bulmadı kimse ḥalās

Ey Sinān Ümmî düşegör bir yüzi aḡ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 17*). [*işbu,]*

Her ne yaña baḳsam anda hep görinen cümle dost

Kimse bilmez **işbu** ‘ālemde anuñ ‘arrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 6*). [*işbu,]*

Niçe biñ âdem içinde kâmil insân kıanda var

Añladuñsa **işbu** sırdan geç bunuñ ğavġāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 12*). [*işbu,]*

Vâhid ü Kâhhâr oldur derd anuñ dermân anuñ

Kim tıyarsa **işbu** remzi terk ider da' vāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 18*). [*işbu,]*

Eyle olsa **işbu** remzi añlayan

Eylemez bundan öte çün ü çirâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 29*). [*işbu,]*

Ol dağı bil kim Ebü'n-Necîbe telkîn eyledi

Anuñ-içün **işbu** yolda cân u baş kıurbânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 24*). [*işbu,]*

Fazl-ı Haqdan dirler aña şâhib-i 'irfân-durur

Ey dirġâ **işbu** sırdan tıymadı Ümmî Sinân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 52*). [*işbu,]*

isdek: İstek, arzu.

İsdek olsa kışide ister anı dem-be-dem

Merdâne olan dâst yolına eylemedi 'âr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 19*). [*isdek,]*

ise: "ise" baġlacı.

Ger olasın 'ömr içinde sen de İbrâhîm Hâlîl

Şanda kim vîrân ğönüller var **ise** var anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 20*). [*ise,]*

işi âh u zâr ol: İşinin ah etmek ve inlemek olması.

Ey derd-i yâr olan kışi ğör ben kimüñ mihmâniyam

İy âh u zâr olan işi derd ehliniñ dermâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2*). [*işi âh u zâr ol, -an]*

işi zâr ol: İşi ğücü aġlayıp inlemek olmak, sürekli aġlayıp inler olmak.

Sinān Ümmī za'īfi sen İllāhī

Çapıñdan ayırma olmasun işi zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 30).

[işî zār ol, -ma, -sun]

işid-: Kulakla algılamak, duymak; haber almak.

İşiden innī ene'llāhdan hıṭābı dem-be-dem

Sem'ine girmez anuñ hiç ğayrıdan efsāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,

Mısra 9). [işiden, -en]

işin gör-: İşini yapmak, arzusunu yerine getirmek.

Ümmî Sinānıñ gör işin

Dost yolına ğomış başın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 25). [işin

gör,]

işin oñar-: İşini rast getirmek.

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh ile zār

Hıç öğüdüm kılmadı kār Allāh işin oñarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,

Mısra 4). [işin oñar, -a, -sı]

işin şoñını şanmağ-: İşin sonunu tahmin etmek, görmek.

Evvelden işin şoñını

Şanmağa geldük şanmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 12). [işin

şoñını şanmağ, -a]

işit-: Kulakla algılamak, duymak; haber almak.

'Ārifler 'işyānı pinhān iderler

Görüp **işitdügün** ilüp çağma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 16).

[işitdügün, -düg, -ün]

Göñülde varsa ğayru'llāh 'adāvet eyler ol Allāh

İşit Sultān-ı a'lānıñ cevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,

Mısra 10). [işit,]

Bil senün şanıñda Hāğdan nāzil oldu hel cezā

Sen **işidüp** bu kelāmı kendüñe tut kılmı cezā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,

Mısra 26). [işidüp, -üp]

islām yolu: Allah'ın Kur'an ile vahyettiği ve esasları Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık.

Ebū Bekir 'Ömer 'Osmān 'Alīniñ

Burhānidur anlar İslām yolınıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 42).

[islām yolu, -nın]

işle-: Yapmak, eylemek.

Dā'imā bizden ḥaṭā senden 'aṭadur **işlenen**

'aşkı fazlıñdan müyesser kııl bize burhān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

6, Mısra 13). [işlenen, -(n)en]

Ki ben baña zulüm kıldum ne **işledüm** ise bildüm

Ṭapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 11, Mısra 45). [işledüm, -dü, -m]

Ne gördüñse evliyāniñ yüzinden

İşle ayrılma anlaruñ izinden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 6).

[işle,]

işledüñse bul: İşlediğini bulmak, amellerinin karşılığını almak.

Niçe bir ben deyü da'vî kılasın

Her ne işledüñse bir gün bulasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 10).

[işledüñse bul, -a, -sın]

ism: Ar. 1. Ad, nam. 2. Zamana taallük etmez ma'nâ-yı müstakili olan kelime.

Sürerler **ismiñ** ḥāşını

Silerler ḳalbiñ pāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 5). [ismiñ, -in]

Geldüğinden aşşı kıldı 'āleme Ümmî Sinān

Gerçi mücrim **ismi** ile añılan ümmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,

Mısra 30). [ismi, -i]

Dilime nuṭṭ eyledüñ söyler ki Allāh **ismiñi**

Şey' idindüñ Rabbim olduñ şāniña minnet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

27, Mısra 3). [ismiñi, -iñi]

Kim ki Allāh **ismini** kalbinde tekrār eyledi

‘Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3*). [*ismini, -i, -n, -i*]

Hümâyün kırdı bu cisme irişdi feyzi her **isme**

Ĥıṭāb olundı bu resme leyse ke-mişlihî sulṭānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3*). [*isme, -e*]

Ümmî Sinān eydür Eroĝlı dirler

İsmine şeyḥimiñ iller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 22*). [*ismine, -i, -n, -e*]

Hü diyüp dost zātınıñ **ismin** şoran gelsün beri

Zāt-ı Ḥaḳka irmege ḥaşmın kıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1*). [*ismin, -in*]

Oқuyan **ismiñi** her dem dilinde

Çün ol tevḥîd ü vaḥdetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 17*). [*ismiñi, -i, -n, -i*]

Kesilmez pertevi hergiz o baḥrıñ bir nefes añla

Her eşyā her bir **ism-ile** umar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38*). [*ism-ile, -ile*]

Uçan kuşlar esen yeller anuñ **ismin** oқur diller

Biten ezhār u sünbüller koқar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 57*). [*ismin, -in*]

Anuñ **ismin** soran kimse müsemmeden bulur envār

Muvaḥḥid zākiriñ ḳalbi ṭolar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 59*). [*ismin, -in*]

Ḥaḳāyık iliniñ **ismin** didiler ba‘zılar lāhūt

‘Ammā andan ötesidür gelür feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 65*). [*ismin, -in*]

‘Āşıqlaruñ kılurlar yād idinüp **ismiñi** evrād

Oқurlar **ismiñi** Aḥmed Muḥammed İbni ‘Abdillāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 9*). [*ismiñi, -i, -n, -i*]

‘Āşıqlaruñ kılurlar yād idinüp **ismiñi** evrād

Oқurlar **ismiñi** Aḥmed Muḥammed İbni ‘Abdillāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 10*). [*ismiñi, -i, -n, -i*]

‘ismā‘īl: Hz. İsmail peygamber (Allah tarafından kendisi yerine kurbanlık olarak koç gönderilen peygamber).

Cān u cihānīñ terkini ol luṭf-ıla kıldı revā

‘İsmā‘īlem Mennānımıñ bayrāmınıñ ḳurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12). [‘ismā‘īlem, -em]

Ben irişince ol Ḥāna küllī varum oldı fenā

İsmā‘īlem ḳıydum cāna ḳurbānıyam ḳurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 12). [ismā‘īlem, -em]

Ḳıyıncaḳ cāna **İsmā‘īl** aña gönderdi ḳoç Allāh

Men itdüm cānımı ḳurbān gerekmez ḡayrı ḳurbānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 7). [ismā‘īl,]

Baḡt-ı devlet şāḫibi her kim ki **İsmā‘īl-durur**

Cehd idüben yāre ḳurbān eyledi ḡör cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 9). [ismā‘īl-durur, -durur]

ism-i a‘zam: En büyük, en yüce isim.

İsm-i a‘zam bī-niṣān u lā-mekān şehrindedür

Şehr-i Elmalı Sinān Ümmî oḡurlar adıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 21). [ism-i a‘zam,]

İsm-i a‘zam ‘aşḳına zıkrinde vuşlat bulduḡum

Ḥayy ü Bāḳī zāt-ı a‘lā pāk olan sübhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 17). [ism-i a‘zam,]

İsm-i a‘zam ḡurmetiyçün añladum ben ‘āşıḳı

Vuşlatıñ bāḡında ḡayrān ser-ḡôş olmaḳ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 7). [ism-i a‘zam,]

ism-i ḡufrān: Allah'ın "affeden ve baḡışlayan" anlamına gelen Gufrān ismi.

Ḳullarıñ ‘aybını maḡfired ḳılp

İsm-i ḡufrānı iḳrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 20). [ism-i ḡufrān, -ı]

ism-i zāt: Allah'ın kendiyile ilgili, kendine ait vasıflarını bildiren isimleri.

‘Āşıkıñ qalbini envār iden çün

Dilindeki ism-i zātıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 10).

[ism-i zāt, -ın]

Hudānıñ ism-i zātundan yazıldı ‘ayn ü şîn ü kâf

Ledünnî ‘ilminiñ dersi kitābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

67, Mısra 5). [ism-i zāt, -ın, -dan]

İsm-i zātıñ feyz-i nehrinden şuvardılar şehrini

Qalmasun qatre vücūduñ baħr-ı ‘ummān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

75, Mısra 7). [ism-i zāt,]

İsm-i zātıñla ğayrıyı

Yeñmege geldük yeñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 7). [ism-i

zāt, -ın, -la]

Dilimdeki ism-i zātıñ müsemmasıdır gördüğüm

Be va’llāhi inānursañ hüva’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,

Mısra 11). [ism-i zāt, -ın]

‘Āşıkların eglencesi **ism-i zātıñ** yā Rabbenā

Cānlarınıñ diñlencesi zıkr-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 1). [ism-i zātıñ, -ıñ]

Cümle dillerde yād olan

İsm-i zātıñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 28). [ism-i

zātıñ, -ın]

isnā ‘aşer: Ehl-i Beyt’in on iki imamı.

Fehm olındı evvel āħır uyılan kimdür ne ğam

Senden oldı **isnā ‘aşer** nev‘-i imāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

5, Mısra 8). [isnā ‘aşer,]

isrāf et: Gereksiz harcamak, boş yere sarfetmek.

Her nefes kim alduğınca zıkr ü tesbîh eylegil

Kim bu ‘ömrüñi hebāya zāyi‘ isrāf etme t̄āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 12). [isrāf et, -me]

isrāfil: Kıyamet gününü, sūr adı verilen boruyu üfleyip bildirmekle görevli melek.

Ol dem ol **İsrāfîl** şûrî urıncağ

Silkinüp topra ğum öri tırıncağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 21).

[*isrāfîl,]*

İşrāk: *Işıklandırma, parlatma.*

Nefsini fehm eyleyendür ‘arîf-i bi’llâh olan

‘Arîfiñ kalbini envâr eyleyen **İşrāk** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,

Mısra 16). [*İşrāk,]*

Şarâb-ı ‘aşk-ıla sen gel bizi mest eyle ey sâkî

Göñül pervânesi şem‘a göyünsün görsün **İşrâkı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

143, Mısra 2). [*İşrâkı, -ı]*

İşret: *İçki içme, eğlenme.*

Baňa ‘aşk olmayıncağ dü cihânda

Eger zevk u eger ‘**İşret** belâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6).

[*‘İşret,]*

Bâreka’llâh hoş tecellî eyledi ol Pâdişâh

Muştafâniñ vechiniñ şevkından ‘**İşret** ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

77, Mısra 4). [*‘İşret,]*

‘İşret: *Hak ile birlikte olmanın verdiği zevk halinde kalbin terennümü.*

Ba‘zı münkirler tarîkat keşfine olur sebeb

‘İşretiñden fâriğ olma bekle Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,

Mısra 14). [*‘İşretiñden, -in, -den]*

İssi: *Sahip.*

Zehî Sulţân-ı a’lāsın ‘ināyet **İssi** Mevlāsın

Hem evlâlardan evlāsın ki künhüñe hayâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

1, Mısra 3). [*İssi,]*

Pâdişâhım derde düşdüm baňa bir dermân meded

Derde dermân **İssi** mürvet şâhibi sulţân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

6, Mısra 2). [*İssi,]*

İste-: *(Bir şeye karşı) İstek duymak, (o şeyi) arzulamak, arzu etmek.*

Bir dem ayrılmak **istemez**

Cemālînden gözüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 1*).

[istemez, -mez]

İstemedüñ rüz u leylî derdiñiñ dermânını

Furşatıñ elde iken Loqmândan olduñ bî-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 19*). [istemedüñ, -me, -düñ]

Nür-ı îmân berķı urup yüzinden envâr şaçar

Kâmil insân **ister** iseñ beñizinden bellidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 4*). [ister, -r]

Anı qor bir daḥı **ister** buluram

İder çün ol daḥı bir ğayrı bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*). [ister, -r]

Merâtib vaşfın **isterseñ** yedi üç kırk tokuz birdür

Saña elfâz-ı ma'nâdan ḥisâbın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [isterseñ, -r, -se, -ñ]

Ğayrısından el çeküp **istedügüm** derdidür

Derdin virmezse baña dü-cihâni neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 7*). [istedügüm, -düg, -üm]

Budur Ḥaḫdan ne **istersem** diyem yâ Hû tıram

Ḥudânıñ luḫfına irsem diyem yâ Hû irem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1*). [istersem, -r, -se, -m]

Kimi dünyâ **ister** kimisi ḥürî

Zâhid dir cennetiñ bāğı gülzârı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 17*). [ister, -r]

‘Āşıklarıñ Allâh seni

Görmek **isterler** Sulṫânım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 2*). [isterler, -r, -ler]

Şādıkların saña cānı

Virmek **isterler** Sulṫânım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 4*). [isterler, -r, -ler]

Dâ'im nazarıña qarşu

Ṭurmak **isterler** Sulṫânım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 8*). [isterler, -r, -ler]

Senüñ visâliñ güllerin

Dirmek **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 12).

[isterler, -r, -ler]

İrüp dergâhıña yüzler

Sürmek **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 16).

[isterler, -r, -ler]

Hasret bâğını aradan

Qırmağ **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 20).

[isterler, -r, -ler]

Sırdan muqarreb şöhetin

Qırmağ **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 24).

[isterler, -r, -ler]

Bi-nişâna lâ-mekâna

İrmek **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 28). [isterler,

-r, -ler]

Senden ğayrıyı gözinden

İрмаğ **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 32). [isterler,

-r, -ler]

Sırr-ıla zâtuñ yolını

Şormaq **isterler** Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 36).

[isterler, -r, -ler]

Hergiz ayrılmak **istemez**

Eşiğinden yüzüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 3). [istemez,

-mez]

Yüz sürmek **isterüz** senüñ tapuña

Efendim Mazharî Sultān qandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 3).

[isterüz, -rüz]

Sensin 'älemlerden ğanî **ister** bu cān senden seni

Ayırmasun cān u teni künh-i zâtuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 27). [ister, -r]

Ki ya'nî **isteye** irzâ bilinmeklük-durur a'lā

Ki oldur ahsen ü ekber iden 'irfān kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,

Mısra 11). [isteye, -y, -e]

Geçüp aqdan karadan **istedigüm** Yaradan

Mäsivâyı aradan sildügüm midür haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7). [istedigüm, -dig, -üm]

Ey cismine cān **isteyen** gel mäh u günden al haber

Ey kāmîl îmān **isteyen** gel toğrı dīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1). [isteyen, -y, -(e)n]

Ey cismine cān **isteyen** gel mäh u günden al haber

Ey kāmîl îmān **isteyen** gel toğrı dīnden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2). [isteyen, -y, -(e)n]

Ey ‘ilm ü ‘irfān **isteyen** bir zerreden kān **isteyen**

Ey hükm-i Qur’ān **isteyen** kāf-ile nūndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [isteyen, -y, -(e)n]

Ey ‘ilm ü ‘irfān **isteyen** bir zerreden kān **isteyen**

Ey hükm-i Qur’ān **isteyen** kāf-ile nūndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [isteyen, -y, -(e)n]

Ey ‘ilm ü ‘irfān **isteyen** bir zerreden kān **isteyen**

Ey hükm-i Qur’ān **isteyen** kāf-ile nūndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4). [isteyen, -y, -(e)n]

‘Āşıkıñ cānı anuñ pervānesidür bî-gümān

Yandugınca yanmaḵ **ister** şad hezārāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 20). [ister, -r]

Var-ıla yār olmaḵ **ister** kim ki yoḵ olmaḵ gerek

Sırr-ı kenzu’llāha iren dü cihān deyyārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5). [ister, -r]

Zāhidā sen ‘ilm-i ḥaḳḳı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam **ister-iseñ** ḥaddi yoḵ ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2). [ister-iseñ, -r-iseñ]

Şol münāfıklar Ḥaḳı zıkr eyleyenlerden kaçır

İstemezler Ḥaḳdan illā zift-ile kaṭrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 14). [istemezler, -mez, -ler]

Ṭalmağa ‘ummān-ı ‘aşḳa baş urup merdāneler

İster anlar kim getüre dürle virüp mercān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12). [ister, -r]

Mest ü hayrân **ister** iseñ baq gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbân **ister** iseñ şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*). [ister, -r]

Mest ü hayrân **ister** iseñ baq gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbân **ister** iseñ şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*). [ister, -r]

Eger benden kim **isterse** naşîḥat

Ḳomasun ‘aşkı bu ‘ālî-maḳâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 13*). [isterse, -r, -se]

İsdek olsa kişide **ister** anı dem-be-dem

Merdâne olan döst yolına eylemedi ‘âr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 19*). [ister, -r]

Mâl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak **ister** seni idüp şavaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 14*). [ister, -r]

İstemezdüm ‘izz ü cāhı ḥayretiñ kılsa revân

Rûz u leylî gözlerimi yaşıla ḳan eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9*). [istemezdüm, -mez, -dü, -m]

Çün dürişdüm rāh içinde ḳılmadıñ ey Ḥaḳ revâ

İstedüm bir ḥâle ḥâldeş yola yoldaş aparam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24*). [istedüm, -dü, -m]

Dervîşe bî-cân gerekdür cāna cānân **isteyen**

Ehline fermân gerekdür ‘ilm ü ‘irfân **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 1*). [isteyen, -y, -en]

Dervîşe bî-cân gerekdür cāna cānân **isteyen**

Ehline fermân gerekdür ‘ilm ü ‘irfân **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2*). [isteyen, -y, -en]

Vāridāt u varlığa irmek dilerseñ gel berü

Zîkr-i Hūnuñ baḥrına ṭal gevheristân **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4*). [isteyen, -y, -en]

Pādişāh inzāl ider mi menzili olsa ḥarāb

Dü cihāndan el yusun zātında seyrân **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [isteyen, -y, -en]

Niçe aqar gör şular leyl ü nehār olup revān

Yek-nefes ārām ider mi baħr-ı ‘ummān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8*). [isteyen, -y, -en]

Mürğ-ı bülbülüñ fiğānın görmemiñ ey bî-başar

Niçe zārī kılmaya nūr-ı gülistān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10*). [isteyen, -y, -en]

Göñlini ol yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luṭf u iḥsān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 12*). [isteyen, -y, -en]

Küntü kenziñ maḫharı sırrından alsun dersini

Oquyup ḥaḫka’l-yaḫīn āyāt-ı Qur’ān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 16*). [isteyen, -y, -en]

‘Ārifīñ nuṭkı hüve’l-ḥaḫdur belī ḥaḫka’l-yaḫīn

Cānı ḫurbān eylesün çün böyle erkān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 18*). [isteyen, -y, -en]

Seb’ayı seyr itmeyen sırdan ḫaber bilmez nedür

Hızr-ıla yek-dem gerekdür āb-ı ḫayvān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 20*). [isteyen, -y, -en]

‘İlm ü ḫikmet bābınıñ kār-ḫānesidür ḫalbimiz

Dir Sinān Ümmī ḫanı derdine dermān **isteyen** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 22*). [isteyen, -y, -en]

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd **isteyen** gelsün

Cemāli bāğına yāriñ girüp verd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*). [isteyen, -y, -en]

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd **isteyen** gelsün

Cemāli bāğına yāriñ girüp verd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2*). [isteyen, -y, -en]

Dīzārı zevḫı derdinden başım ṭop oldı cān çevgān

Girüp meydānına ‘aşḫıñ bugün merd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4*). [isteyen, -y, -en]

Şular kim ‘ārif-i bi’llāh ḫomazlar dilde ğayru’llāh

Fenā-ender-fenādan şoñ beḫā yurd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6*). [isteyen, -y, -en]

İrelden fazl-ı Yezdānī dilāver eyledüm cānı

Yañıldup ‘aşk-ıla nefsi işin nerd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8*). [*isteyen, -y, -en*]

Qanı ‘ālemdede bir dānā ola kim şöyle merdāne

Virüp ‘aqlı virüp cānı hemān ferd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [*isteyen, -y, -en*]

Bugün hikmetde Loqmānam kılam dil-dār içün dil pāk

Nazar-gāh olmağa qalbi aña vird **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 14*). [*isteyen, -y, -en*]

Ben ol Burhān-ı a‘lādan oqıdum hikmetin sırrıñ

İlāhī şan‘ata irmiş ki şākird **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 16*). [*isteyen, -y, -en*]

İki ‘ālem hevāsından selāmetdür Sinān Ümmī

Bugün ‘aşkıñ seher bādı eser berd **isteyen** gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 18*). [*isteyen, -y, -en*]

Derd üstine derd **isteyen** bilüñ oldur merd **isteyen**

Bülbül olup verd **isteyen** güzden geçüp yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17*). [*isteyen, -y, -en*]

Derd üstine derd **isteyen** bilüñ oldur merd **isteyen**

Bülbül olup verd **isteyen** güzden geçüp yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17*). [*isteyen, -y, -(e)n*]

Derd üstine derd **isteyen** bilüñ oldur merd **isteyen**

Bülbül olup verd **isteyen** güzden geçüp yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 18*). [*isteyen, -y, -(e)n*]

Yā İlāhī bu Sinān Ümmī temennā kılduğı

Hzretiñden **istemez** illā ki yoqluq devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10*). [*istemez, -mez*]

Maqbül-ı Hāqq olan merdūd-ı halkdur

İstemezler anı şimdi zamāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 24*). [*istemezler, -mez, -ler*]

Göñül bir kim fenā kim beqā **ister**

‘Aşıklar yanmağa geldi cihāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 9*). [*ister, -r*]

Ey cevāhir **isteyen** gel kāna irdi cān yine

Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1*). [isteyen, -y, -en]

Kim ki bâtın ‘āleminde geydi ‘aşkıñ hil‘atın

İstemez ğayrı libās ‘ālemdede bir şāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 12*). [istemez, -mez]

Gel beri sırr-ı kerāmet **isteyen** hāl üstine

Bize Hāğdan gör ne ‘izzet açılır fāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 1*). [isteyen, -y, -en]

‘aşk-ıla kim dü cihāniñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil Loğmān ‘ilācın **istemez** şağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 16*). [istemez, -mez]

İster za‘if pervāneler şem‘iñe karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 5*). [ister, -r]

Evvel dîvāniñdan uçan **ister** nişān-ı bî-nişān

Yedi tamu sekiz cinān yuva degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 23*). [ister, -r]

Düşüp hayāliñ cengine senden seni **isteyene**

Firdevs-i a‘lā bāğları ‘ağ degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 15*). [isteyene,]

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baḥsi müdām

Ebced öğrense bir oğlan şatmak **ister** ‘ilmini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 10*). [ister, -r]

Hırş-ı dünyāniñ elinden bak mürīdiñ cengine

Açmak **isterler** meşāyiḥ perdesinden sırrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 12*). [isterler, -r, -ler]

Fā‘il-i muṭlağdur ol Hāğ kün fe-kān emrindedür

Her ne **isterse** kıılır ol kimse yığmaz hükmüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 26*). [isterse, -rse]

Her kim ki **ister** yārını biraḫsın elden varını

Dikdüm erenler dārını ber-dār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 3*). [ister, -r]

Ol cemâliñ vahdetine irmek **isterse** cânıñ

Terkini ur dü cihâniñ ‘aşk-ıla yâr ol yürî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 9*). [*isterse, -rse*]

Gel berü vaşl-ı haķıķat bulmaķ **isterseñ** ey yâr

Ėayret eyle ır gözüñden sen bu nünun kâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 7*). [*isterseñ, -r, -se, -ñ*]

İblîs gelüp tedbir ide ĥannâs ile el bir ide

Ya ‘nî ki Ėaķdan dūr ide **ister** beni aparası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 8*). [*ister, -r*]

Ėasret ü firķat ipiyle bendi muĥkem eyleyüp

Dürlü miĥnet kılmaķ **ister** baña bu zindân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 8*). [*ister, -r*]

Bir şafânıñ altına gördüm ĥomışlar biñ cefâ

Meyl ider nefsim bükülmez senden **ister** cân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 12*). [*ister, -r*]

Eger sen ‘ilmin **isterseñ** haķıķat tevĥîd-i zâtuñ

Gözüñ aç kıl nazâr gör ne toğar feyz-i İlâhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 5*). [*isterseñ, -r, -se, -ñ*]

Bir kişiden şey’ recâ itseñ velâkin olmaya

Olımaz şey’ **isteyen** kes küsmeden ĥorkulmaya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 2*). [*isteyen, -y, -en*]

Zâhidâ sen ‘ilm-i Ėaķķı tevĥîdi ‘irfânda gör

Dürr-i a‘zam **ister-iseñ** ĥaddi yok ‘ummânda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 14*). [*ister-iseñ, -r-iseñ*]

İsterem Ėaķ Ėazretinden luţf-ıla iĥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 5*). [*isterem, -r, -em*]

İsterem Ėaķ Ėazretinden luţf-ıla iĥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 11*). [*isterem, -r, -em*]

İsterem Ėaķ Ėazretinden luţf-ıla iĥsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 17*). [*isterem, -r, -em*]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 23). [isterem, -r, -em]

İsterem Hâk Hâzretinden luğf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 29). [isterem, -r, -em]

istimdād dile: Yardım istemek.

Yoluñda varum olsun fân

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 4).
[istimdād dile, -r]

Ne kâdr ü ne berâtım var

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 12).
[istimdād dile, -r]

İçi vü daşı haqqı-çün

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 20).
[istimdād dile, -r]

Bize dermân yiter derdiñ

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 28).
[istimdād dile, -r]

N'ola ger idesin ihsân

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 36).
[istimdād dile, -r]

'isyān: Allah'ın emirlerine uymamak, itaat etmemek.

Ümmî Sinānıñ yā Ğani

Bildim ki çokdur 'isyānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 34). ['isyānı, -ı]

'Ārifler 'isyānı pinhān iderler

Görüp işitdügün ilüp çağma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 15).
['isyānı, -ı]

Ümmî Sinānıñ cānı dā'im 'aşkıñ fermānı

Dir anuñ-içün imānı ben 'isyānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 18). ['isyānı, -ı]

‘İşyān deñizinden bizi kırtar anuñ ħurmetine

Evvel aña kılduñ necāt Nūĥ-ı Neciyyullāĥ iĉün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7*). [‘işyān,]

Yedi deryāda yunaldan kıalmadı ‘işyānımız

Tevĥîd-i zāta irelden ‘afv u ğufrānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 3*). [‘işyānımız, -ımız]

Gerĉi ‘işyānım yüzi rahmetiñe oldu kap

İntikāmın Aĥmediñ nūr ile delseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 17*). [‘işyānım, -ım]

‘işyān deñizine düş: Çok günah işlemiş olmak.

Ey Ĥudā cān Ĥazretiñden luĥf-ıla iĥsān diler

Düşmüş ‘işyān deñizine ‘afv-ıla ğufrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 2*). [‘işyān deñizine düş, -müş]

‘işyān id: Allah'ın emir ve yasaklarına karşı gelmek, onları kabul etmemek.

Hemîşe sen idüp iĥsān veli biz ideriz ‘işyān

Ĥaĥāmız maĥv idüp bizden olaydıñ sen de bir ĥôşnūz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 17*). [‘işyān id, -er, -iz]

‘Āşiler ‘işyān idüp ben dem-be-dem iĥsān idüp

Raĥm idüp kıullarımı ‘afv eyleyen Ġufrān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 17*). [‘işyān id, -üp]

itā‘at kııl: Emire itaat etmek, boyun eğmek.

Görmedigüm Tañrıya ĥapman didüñ ĥaĥdur sözüñ

Senden artuĥ kim kıla Ĥaĥĥa itā‘at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 22*). [itā‘at kııl, -a]

Ĥayf ola Ĥaĥdan ĥaĥir ola mı hergiz necāt

Kim ki sen sultāna kıılmadı itā‘at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 18*). [itā‘at kııl, -ma, -dı]

‘itāb: Azarlama, tersleme, reddedilme.

Cübbe vü destârı ma‘mür Hâkka irmez lâ-cerem

Zâhir ü bâtını vîrân olmayınca bil ‘**itâb** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 32). [‘itâb,]

iy: "Ey" seslenme edatı.

İy bizi yokdan var iden

Çırtar bizi mekkâreden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 13). [iy,]

Ey derd-i yâr olan kişi gör ben kimüñ mihmâniyam

İy âh u zâr olan işi derd ehliniñ dermâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 2). [iy,]

‘iyâl: Aile, çoluk çocuk.

‘İyâl ü ehl-i beyt ü kıl qaravaş

Bakaram hiç degül benümle pür-yâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [‘iyâl,]

iz: İz, işaret || yol.

Mest ü hayrân ister iseñ bağ gözinden bellüdür

Doğrı kerbân ister iseñ şor **izinden** bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2). [izinden, -in, -den]

Bilürsin derd-i ‘aşkıñla ki muhkem bağladum özüm

Güderem kında giderseñ **iziñden** ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 14). [iziñden, -in, -den]

izhâr eyle: Açığa vurmak, meydana çıkarmak, göstermek, âşikar etmek.

Sinân Ümmî yüri sen var

Bu râzı eyleme izhâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 42). [izhâr eyle, -me]

Bu Sinân Ümmî’i siz câhil ü nâdân añlamañ

Halk-ı ‘âlem hâline ‘âlimdür izhâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 22). [izhâr eyle, -mez]

izhâr kıl: Belirtmek, göstermek, ortaya çıkarmak.

Görün ol şāni‘ -i kudret ne hikmetler kılar izhār

Kimi Nemrūd tağı denmiş kimi Mūsāya tür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7). [izhār kılar, -ur]

Ey Sinān Ümmî şakın kim ehl-i zerka kılar fāş

Sen nihān it kılar izhār ‘āşıkıñ erkānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 18). [izhār kılar, -ma]

izinden ayrıl- Peşini bırakmak.

Ne gördünse evliyānıñ yüzünden

İşle ayrılma anlarıñ izinden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 6). [izinden ayrıl, -ma]

izle: Uymak, tabi olmak.

Bir mürşide vir özüñi gafletten açar gözüñi

İzle ezeldi iziñi sen yine senden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 6). [izle,]

izn-i hak: Allah'ın izni.

‘aşk degül mi Şite bunca dürlü şan‘at öğrenen

Gerçi Cebra‘ıl vesile **izn-i Hak** destür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 38). [izn-i hak,]

iznu‘llāh ol: Allah'ın müsaade etmesi.

Ehl-i ‘aşkıñ diñleriseñ vaşfını bir zerre gel

Söylemezdim işbu rāzı illā iznu‘llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 6). [iznu‘llāh ol, -a]

‘izz: Değer, kıymet, güçlülük, ululuk.

İstemezdim ‘izz ü cāhı hayretiñ kılsa revān

Rüz u leylî gözlerimi yaşıla kılan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9). [‘izz,]

Nūr-ı siyāhıñ neydügin añlayanadur sözümüz

‘İzzim celālim didügi zıllu‘llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 10). [‘izzim, -im]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘**izz** ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48). [‘izz,]

Eyā ‘**izziñ** kemālātüñ bekā buldı Hâbîbullāh

Bi-ḥamdi’llāh seni kıldı kamu derde ṭabīb Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 1). [‘izziñ, -in]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Hâḳa

Aḥaddur andan umar hep külli şey’ ‘**izz** ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 40). [‘izz,]

‘izz: Allah’ın "Sonsuz şeref kaynağı; gücü mükemmel, şerefi yüksek olan" anlamında izzet sıfatı.

Allāh bizi dūr eyleme

Ki ‘**izziñ** celālîñ Hâḳkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 2). [‘izziñ, -in]

‘izzet: 1. Hürmet, saygı, ikram. 2. Kıymet, îtibar, büyüklük, yücelik. 3. Mertebe ve rütbe yüksekliği, şeref. 4. Kudret, kuvvet.

Evliyālar ḥurmetine

Enbiyālar ‘**izzetine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 38). [‘izzetine, -i, -n, -e]

‘Arş u kürsî kā’ināta şıḡmadum didüñ ‘ayān

Mü’miniñ ḳalbinde pinhān olduḡuñ ‘**izzet** budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 12). [‘izzet,]

Ḳanı başda şu devlet kim urıla kisveti ‘aşḳîñ

Ḳanı cānda şu ‘**izzet** kim ola derdiñ gice gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 12). [‘izzet,]

Senüñdür ‘**izzet** ü nuşret senüñdür şan‘at u ḳudret

Bu on sekiz biñ ‘ālemdeki sensin şāhibü’ n-naḳḳāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3). [‘izzet,]

‘Aḳl saña uydurunca ‘aḳla sen uysañ n’ola

Oturup ‘**izzet** bāḡında ḥayme ḳurayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 30). [‘izzet,]

Ey gönül geç bu cihānıñ ‘**izzetinden** fāriğ ol

Āfet imiş kişiye bu dünyede şöret dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,
Mısra 7). [‘izzetinden, -i, -n, -den]

Zehî ‘**izzetlü** cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehî devletlü göz oldur tecellî nūrına kıana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 1). [‘izzetlü, -lü]

‘aşka virdük biz cihānıñ şöretin hem ‘**izzetin**

Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
126, Mısra 9). [‘izzetin, -iñ]

Anuñdur ‘**izzet** ü nuşret hem oldur sāni‘-i kıudret

Bu taqdîri kıalem levha yazar feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 61). [‘izzet,]

‘izzet-i luţf: *Luţfunun, ihsanının yüceliği.*

‘İzzet-i luţfuñdan irdi cān senüñ esrārîña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 4, Mısra 29). [‘izzet-i luţf, -un, -dan]

‘izzetine ‘izzet id: *İzzetine izzet katmak; şerefini, yüceliğini arttırmak.*

Evvel kıamudan adını öñden kıoduñ bünyādını

‘İzzetine ‘izzet idüp sevdüñ Hābîbullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,
Mısra 4). [‘izzetine ‘izzet id, -üp]

‘izzüddîn: *Şeyh Hacı İzzeddin Halveti (ö.828/1424).*

Ol dağı fehm ile ‘**İzzüddîne** telkîn eyledi

Anuñ-içün bu kıarıkāt sırrınıñ sulţānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 41). [‘izzüddîne, -e]

K

kıab: *Kabuk, bitki kabuğu.*

Ma'rifet kâmişı dadın bilmeyenden kıl hâzer

Dem-be-dem yeşil **ķabin** yir, cevizinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 12). [**ķabin**, -ın]

ķa'be: Kible-i İslâm olan Beytullahü'l-harâm.

Ol vişâli **ķa'besin** bir dem ziyâret itmege

Vire bir kimse niçe biñ haccınıñ tavvâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 23). [**ķa'besin**, -sin]

Ger Ĥalîl olmak dilerseñ bekle ĥıdmet ķapusın

Ķara tonlı **ķa'be'i** yapan Ĥalîlullâha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4). [**ķa'be'i**, -i]

Ṭaş u toprak tavâfından vefâ bulmadı 'âşıklar

'Āşıkıñ ķalbidür **ķa'be** ĥac u 'umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [**ķa'be**,]

ķābe ķavseyn: "İki yay aralıķı kadar" anlamında, "'Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı"(en-Necm 53/9) ayetinden iktibastır. Hz. Peygamber'in Miraç gecesi Allah'a olan yakınlığının kemalini ifade eder.

İrişdüñ ķābe ķavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednâ ki ĥôş bulduñ beķâ bi'llâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 19). [**ķābe ķavseyn**,]

ķābe ķavseyn eyle: İki yay aralıķı kadar yakın olmak. Kur'ânda Hz. Muhammed'in Mirac gecesi Allâh'a yaklaşması tarif edilirken kullanılmıştır: "Araları iki yay ucu kadar veya daha az kaldı"(Necm suresi, 9. ayet).

'aşķ degül mi Muştafâyı ķābe ķavseyn eyleyen

Gerçi ev ednâ şarâbından sıra maĥmûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 55). [**ķābe ķavseyn eyle**, -y, -en]

ķabile: Birlikte yaşıyan, konup göçen, bir sülaleden türemiş insanlar. Bir reisin idaresi altında bulunan ve ekserisi aynı soydan gelen insanlar.

Ana vü ķardaş ü ķavm ü **ķabilem**

Baña düşmân oluban itdi inkâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 11). [**ķabilem**, -m]

ķābil-i ŗān: ŗan olan; meŗhur.

Virmezem kim ķadrini bilmez ele bu la'limi

Rāzımı keŗf eyledigim ķābil-i ŗāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8*). [*ķābil-i ŗān, -dur*]

ķābiliyyet: Herhangi bir ŗeye karŗı doęuŗtan gelen yatkınlık, beceriklilik, yetenek, istîdat.

'aşķ degül mi her Nebîden gösteren bir mu'cizât

Gerçi Hâlik hılķatında **ķābiliyyet** ķor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 62*). [*ķābiliyyet,*]

ķabr: Mezar.

Yunup tåhir ola cismim namāzım ķıla 'āŗıķlar

Varuban **ķabrime** girsem diyem yā Hû girem yā Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12*). [*ķabrime, -ime*]

ķabül eyle: Kabul etmek, razı olmak.

Gir belā meydānına gel yoķluęı eyle ķabül

Tā varup seyr-i ma'a'llāh seyrine ire bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 11*). [*ķabül eyle,*]

ķabül id: Uygun görmek, kabul etmek.

Ey kån-ı 'ilm ü 'irfānım mażhar-ı sırr-ı Sübhānım

İderiseñ ķabül cānım ķurbāna gelmiŗsem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 6*). [*ķabül id, -er, -i, -se, -n*]

ķabül it: Bir ŗeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, rāzı olma, muvāfakat etme.

ķabül it cānımız ķurbān virelüm

Bizi güzel Muħammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koŗma 18, Mısra 15*). [*ķabül it,*]

ķabül it: Makbul saymak, razı olmak, geri çevirmemek.

Ümmî Sinân virdi cānı kabûl itmediler anı

Dirler ki yan düni günü sen yār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 25*). [*kabûl it, -me, -di, -ler*]

kabûl ol: *Kabul görmek, onaylanmak.*

Göñül viren o sultāna ne kılsun baş-ıla cāna

Kabûl olursa qurbāna Sinân Ümmî olur va'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 50*). [*kabûl ol, -ur, -sa*]

kaç-: (*Birinden veya bir şeyden*) *Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.*

Gelse **kaçmaz** kaçsa koğmaz cengi yok dünyā-y-ıla

Naḥnü kaseḡnādan ikrār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 19*). [*kaçmaz, -maz*]

Bil ki fetvānıñ nedür taḡvāsı añlañ 'ayān

Ġayr-ı Ḥaḡḡa devr idüp Hūdan dönüp **kaçmak** nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 12*). [*kaçmak, -mak*]

Şol münāfıḡlar Ḥaḡı zıkr eyleyenlerden **kaçar**

İstemezler Ḥaḡdan illā zift-ile ḡatrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 13*). [*kaçar, -ar*]

Gelse kaçmaz **kaçsa** koğmaz cengi yok dünyā-y-ıla

Naḥnü kaseḡnādan ikrār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 19*). [*kaçsa, -sa*]

Ehl-i küfrüñ **kaç** yanından şöḡbet itme fāriḡ ol

Ḥaḡḡa bāḡıldur deyüben ḡarazından bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 13*). [*kaç,]*

Sen bu miḡnetden **kaçarsañ** varlığı terk eyle gel

'Uzlet imiş kişiyeye bu dünyede vaḡdet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*). [*kaçarsañ, -ar, -san*]

Kaḡan dünyā sarāyından bekāya 'azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9*). [*kaçan, -an*]

Hoş **kaçardum** mekr ü siḡriñden senüñ kırtulmayup

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni aḡ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 3*). [*kaçardum, -ar, -du, -m*]

Niçe bir aġyāra uyarsın gōñül sen āh u vāh

Kaçdıġumca uğradursın sen beni daġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 12*). [*kaçdıġumca, -dıġ, -um, -ca*]

Ne ‘aceb nerd oynadıñ oynuñı ey çarġ-ı felek

Her neden men **kaçdum** ise uğraduñ çağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6*). [*kaçdum, -du, -m*]

Gel ey devlet beķā bulsam diyenler

Cihāndan cîfeler gibi **kaç** imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 4*).
[*kaç,]*

Sinān Ümmî cānı başı terk eyle

‘aşķ-ıla ol yāre toġrı **kaç** imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 22*).
[*kaç,]*

kaç: Kaç tane, ne kadar.

Āġar yire nefes virmek naşîb eylemeseñ yā Rab

Eger **kaç** yıl ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4*). [*kaç,]*

kaç: Kaçmak, sakınmak.

‘Āşık ol yāri ġacālet çekmeden **kaçup** sever

Tā ebed derd-i firāķat çekmeden **kaçup** sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 1*). [*kaçup, -up*]

‘Āşık ol yāri ġacālet çekmeden **kaçup** sever

Tā ebed derd-i firāķat çekmeden **kaçup** sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 2*). [*kaçup, -up*]

İntizārı yek işāret çekmeden **kaçup** sever

Ola mı hergiz beşāret çekmeden **kaçup** sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 3*). [*kaçup, -up*]

İntizārı yek işāret çekmeden **kaçup** sever

Ola mı hergiz beşāret çekmeden **kaçup** sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 4*). [*kaçup, -up*]

Ĥāşıl-ı kelām ġasāret çekmeden **kaçup** sever

Ey kılan da‘vā-yı merdān kılmayasın hîç maķām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 5*). [*kaçup, -up*]

Yâr-ıla kim yâr olur görmez dinür haşr ü kıyâm

Neylesün 'aşık kıyâmet çökmeden **kaçup** sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 10). [kaçup, -up]

Gelmesün diyü kasâvet çekmeden **kaçup** sever

'Aşık oldur mürşid-i kâminden ayırmaz gözini (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 15). [kaçup, -up]

Vuşlat-ı yârîñ elinden hîçe şatmış nâzını

Görmeyem diyü melâmet çekmeden **kaçup** sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 20). [kaçup, -up]

Olmaya âhır nedâmet çekmeden **kaçup** sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
1, Mısra 25). [kaçup, -up]

'aşk elinden câmı nüş itdüm bugün mestâneyem

Hayr u şerden **kaçduğumdan** sâkin-i meyhâneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 54). [kaçduğumdan, -dug, -um, -dan]

kaçan: Her ne zaman ki.

Göstermeseñ yolu **kaçan**

Kimdür saña perde geçen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 13).
[kaçan,]

Tur erenler hıdmetinde himmete ol muntazır

Gör **kaçan** pertâb iderse alma gibi anı kap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 28). [kaçan,]

Kaçan nefsiñ hevâsından vücûdum perde kaplarsa

Bi-küllü maḥv ider bu 'aşk kıomaz bir kıurı yaşımđan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 13). [kaçan,]

Dir Sinân Ümmî **kaçan** kim vâşıl ola cân saña

Dü cihân zevkı baña olsun ḥarâm yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 33). [kaçan,]

Kaçan kim baḥr-ı muḥlaḳdur bu zikriñ pertevi ḫolsa

Gelür ol zât-ı nûrına başar feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 11). [kaçan,]

kaçan: Artık.

Görünmez şüretâ illâ meni terk eylemez aşlâ

Kaçan baña ecel irse götürseler firâşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 16). [kaçan,]

Kaçan kim nefh ola rûhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 13). [kaçan,]

kadı bükül: Beli bükülmek.

Ki 'ömri pâyimâl oldu büküldi kadı dâl oldu

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 35). [kadı bükül, -di]

kadeh: Bardak, küçük bardak, içki bardağı.

Nüş idelden cāmını 'aşkıñ elinden bir **kadeh**

Âh u efgân oldu etmeg-ile aşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3). [kadeh,]

kādîlık al: Kadılık görevine gelmek.

Karçal kādîlık almış şakşağan muhızır olmuş

Kurbağı yeşil giymiş eydür benem emîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 3). [kādîlık al,]

kādir: Bir işi yapmaya gücü yeten.

Didi medh eyleyüp ol Hâk saña çün ve'z-zuhâ mutlak

Buña **kādir** dilim ancak ki hâksın yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 14). [kādir,]

kādir: Her şeye gücü yeten, kuvvet ve kudretine hiçbir sınır olmayan anlamında, Allah'ın isimlerindedir.

Sinân Ümmî bugün kalbe umar senden nazâr yâ Hû

Selâmet eyle yâ Rabbi çü sensin **Kādir** ü Bâkî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 14). [kādir,]

ḳadr: Değer, itibar.

Ne **ḳadr** ü ne berâtum var

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 11). [ḳadr,]

ḳadriñi bil-: Gereken değeri vermek, kıymetini bilmek, takdir etmek.

Ey Sinân Ümmî nisâna irdi çün kim bu şadef

Ḳadrini bil baır içinde dürr-i şehvâr ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 18). [ḳadrini bil,]

Ḳatice maḥremiñ oldu Fâtıma ḳadriñi bildi

Nisâlara şefi' oldu ey yüzi gül ü alnı mâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 31). [ḳadriñi bil, -di]

ḳâf: Arap alfabesindeki kaf harfi.

Ey 'ilm ü 'irfân isteyen bir zerreden kân isteyen

Ey hük-m-i Qur'ân isteyen **ḳâf-ile** nündan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4). [ḳâf-ile, -ile]

'Ayn 'ayân eyler Ḳaḳkı şîn şarâbın şunar sâki

Ḳâf ḳanâ'at ḳapusında turup secde kılan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6). [ḳâf,]

Gel berü vaşl-ı ḳaḳıḳat bulmaḳ isterseñ ey yâr

Ġayret eyle ır gözüñden sen bu nünun **ḳâfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 8). [ḳâfını, -ın, -ı]

Gel bu **ḳâf** u nünüñ aḳkâmın kemâl-i 'aşḳa vir

Hem bu dîv ü cinniñ aḳkâmın cemâl-i 'aşḳa vir (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 21). [ḳâf,]

ḳafes: Kafes il içinde can bulunan beden.

Ol ḳaḳıḳat şehrine sultân olan cânâneye

Bu vücüdüm **ḳafesi** ancak misâfirḳânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10). [ḳafesi, -i]

ḳafes cismi: Beden, vücüt.

‘Ālimü’l-ğaybîñ vücûdı nûrınıñ şehrindeüz

Bu kafes cisminde geldük ħabs olan zindānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6). [kafes cismi, -nde]

kāfir: Allah'ın varlığını inkar eden.

Gözleriñ ħışmindan oldı **kāfiriñ** zehresi çäk

Ĥarb-ı tûgiñdan irişdi küfre ġâret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 31). [kāfiriñ, -in]

Zāhidā ‘aqlıñ senüñ bu sırrı āġāh eylemez

Kāfire ta‘n eyleme ger ‘aşq-ıla ma‘mür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 6). [kāfire, -e]

kaftān id: Kaftan(Daha çok mükafat ve taltif olarak giydirilen süslü üstlük elbise) yapmak.

Dirdük kavağın yaprağın kaftān idüp geymege

Şırtıñda kara kiçe kürk geyersin şāmırı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 7). [kaftān id, -üp]

kahhār: Kendisine karşı çıkanları, tanrılık iddiasında bulunanları yok eden, kahreden” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır.

Vāhid ü **Qahhār** oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da’ vāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17). [kahhār,]

Ki sensin Vāhid ü **Qahhār** bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne soñuñ var ne sağ u ne şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7). [kahhār,]

kaħr: Kudret, güç.

Her eşyānıñ kemālâtı benüm emrimdedür yeksān

Eger **kaħrım** eger luğfum bi-küllü derde dermānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16). [kaħrım, -ım]

Uyup bir ulu kerbāna yolumda pehlevān olsun

Ṭutarlarsa ħarāmiler iderler **kaħr-ıla** yeksān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 18). [kaħr-ıla, -ıla]

ḳahr: Üstün gelerek mahvetme, helâk etme, batırma, ezme.

Luṭfını **ḳahrında** pinhân eyledi ol pâdişâh

Derdini dermân virüpdür âhıma feryâdıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 3). [ḳahrında, -ın, -da]

ḳahr: Allah'ın şiddetli ve azab verici vasıflarının tecellisi.

Ey Hudâ luṭf eylegil **ḳahrından** ey Hâḳ el-ğıyâs

Her zamân u her sâ'at fâ'il-i muṭlaḳ el-ğıyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1). [ḳahrından, -ın, -dan]

Kimseler hâḳ dergâhından **ḳahr-ıla** dūr olmasun

Anuñ-içün her nefes ḳalbinden ol hızlân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 15). [ḳahr-ıla, --ıla]

Ḳahr-ıla luṭfuñ 'illetidür añla rumûzı

Küfrüñ içinde bulunur bil imân u envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 15). [ḳahr-ıla, --ıla]

Kim ola Ümmî Sinâna luṭf-ıla **ḳahr** eyleye

Eyleyen sensin senüñdür **ḳahr** u luṭf-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26). [ḳahr,]

Luṭf anuñdur **ḳahr** anuñdur derd anuñ dermân anuñ

Luṭf için ḳıldı havâle ḳullarına ḳahrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27). [ḳahr,]

ḳahr: Eziyet, zorluk.

Her meşâḳḳat kim görürsin 'ind-i Hâḳdandur nüzül

Ḳahr u luṭfuñ 'illetidür ṭutma sen dilde melâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8). [ḳahr,]

ḳahr id: Ezmek, perişan etmek.

Sensin ol Cebbâr-ı 'âlem zü'l-celâl

Ḳahr iderseñ yek nefis olur fenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 12). [ḳahr id, -er, -se, -n]

ḳahr-ı mülhâḳ: Kahra ilhak edilmiş, kahredilmiş.

Gün gibi âşikâresin ‘ariflere ‘ayne’l-yakîn

Ehl-i tuğyânîñ özinde **ķahr-ı mülķaķ** el-ğiyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4). [ķahr-ı mülķaķ,]

ķā’im: Ayakta duran, ayaĝa kalkmış durumda olan, kıyamda bulunan; namazda ayakta durma rüknü.

Ŝā’im **ķā’im** ne maķřūdum ay gün degüldür ma’būdum

Ne Şemsiyem ne ķamerî sübĥānıyam sübĥānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5). [ķā’im,]

ķā’ināt: Dünya, âlem, cihan. Var edilenlerin, yaratılanların hepsi.

‘Arş u kürsî **ķā’ināta** řıĝmadum didüñ ‘ayān

Mü’miniñ ķalbinde pinhān olduĝuñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 11). [ķā’ināta, -a]

Gel berü ey ‘āleme tāk idüben göĝsin geren

Bir nażar ķıl **ķā’ināta** ‘ibret ehliyle buluř (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 4). [ķā’ināta, -a]

ķā’inātî ‘arîfāne seyr idenlerden recām

Añlayan bu remzi raĥmet oķusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 19). [ķā’inātî, -ı]

Ey göñül baķ **ķā’ināta** gör cihāniñ ĥālını

Āĥır olmuşdur zamāniñ va‘desi gözle bunu (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 1). [ķā’ināta, -a]

ķā’ināta gel: Dünyaya gelmek, hayata gelmek.

ķā’ināta gelmişem bir gelmeyeydüm bir daĥı

Ĥamdü li’llāh zātıñı zıkr eylerem fırşat budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 9). [ķā’ināta gel, -miş, -em]

ķal-: (Bir sebepten dolayı) Yapacaĝı şeyi yapamamak, gideceĝi yere gidememek, yapmaktan veya gitmekten mahrum olmak.

ķıl ‘ināyet fażlıñ-ıla **ķalmasıñ** bî-ķāreler

Yalvarup ĥüsnüñ bāĝında ĥüsnüñe seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 7). [ķalmasıñ, -ma, -sun]

kal-: Bulunmak, geriye kalmak.

Ḥavf u recāniñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Ḳalmadı şekkim zerrece ol Vāhidiñ ḥandāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 18). [ḳalmadı, -ma, -dı]

‘aşka fermān olduğumdan ḥamdü li’llāh çok şükür

Baḥr-ı zāta maḥrem oldum **ḳalmadı** aḡyārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 14). [ḳalmadı, -ma, -dı]

Men meni maḥv eyledüm hîç **ḳalmadı** benden eṣer

Baḥr-ı muṭlaḳ lâ-te‘ayyün künh-i zātdur varlığıım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 15). [ḳalmadı, -ma, -dı]

Varlığıım ben ‘aşka virdüm dostlar hîç **ḳalmadı**

Her ne ḳılsam ḥükm anuñdur düşmana suç **ḳalmadı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 1). [ḳalmadı, -ma, -dı]

Ṭoḡrıdur özüm ḥaḳāyık ehliniñ güftārına

Ḥaḳ didüm nā-ḥaḳ dimen gönlüimde bir pîç **ḳalmadı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12). [ḳalmadı, -ma, -dı]

kal-: Bir durumun içinde olmak, bulunmak.

Ḥasret ü nār-ı ḥarāretiñ beni ḳıldı za‘îf

Fazlıña bel bağladum **ḳaldum** yā Rabbe’l-‘ālemīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8). [ḳaldum, -du, -m]

kal-: (Bir süre bir yerde) bulunmaya devam etmek.

Kim ki ‘aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı

Ḳalısar yevmü’l-cezā şehrinde bî-šek āh u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 28). [ḳalısar, -ısar]

kâl: Ar. Söz, lakırdı, laf.

Göñül emrāzına **ḳaldan** bulunmaz ‘aḳl-ıla dermān

Bu sırra olmuşam Loḳmān eger merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 9). [ḳaldan, -dan]

kal: Bulunmak, geriye kalmak.

Darb-ı zikriñ şoĥbetinde cānı ĥayrān eylegil

Ƙalmasun çek bir özüñde baĥrı biryān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*). [*Ƙalmasun, -ma, -sun*]

İsm-i zātîñ feyz-i nehrinden şuwardılar şehrini

Ƙalmasun Ƙatre vücūduñ baĥr-ı ‘ummān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8*). [*Ƙalmasun, -ma, -sun*]

Kim ki şāha lāyık ola çirki gide şāfî **Ƙala**

Ƙāl olmaĥa tarīƘatūñ potasında şıza Ƙursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21*). [*Ƙala, -a*]

Nişānım bî-nişān oldu mekānım bî-mekān oldu

Ne **Ƙaldı** ceng ü cidālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 8*). [*Ƙaldı, -dı*]

Yār olaldan ‘aşƘa ben yār oldu baña çār yār

Od u şu topraĥ u yeldür dört olup üç **Ƙalmadı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16*). [*Ƙalmadı, -ma, -dı*]

Ol fenā-ender-fenā **Ƙalmaya** hergiz nik ü nām

Maĥv olursañ ‘aşƘa küllî varlıĥıñ ĥaƘdur tamām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 7*). [*Ƙalmaya, -ma, -ya*]

Bil senüñ Ƙalbiñde ĤaƘdan ĥayrı şuret **Ƙalmaya**

Dil fenā vü ger beƘā naƘşına mā’ il olmaya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5*). [*Ƙalmaya, -ma, -ya*]

Ƙal: *Baĥlanmak, kapılmak, deĥer vermek.*

Gel bu ‘ilm-i Ƙāle **Ƙalma** bāƘî Ƙalmaz ol saña

Kesb ü kārîñ olmayınca çāre Ƙılmaz ol saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1*). [*Ƙalma, -ma*]

Ƙal: *(Geri) kalmak.*

Ƙalmaz ‘aşık niyāzından

Ƙaynayu gelür özinden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 29*). [*Ƙalmaz, -ma, -z*]

‘AƘılısañ evliyānıñ ƘaƘarından **Ƙalma** kim

Hey neler Ƙıla ĥarāmî kārbandan Ƙalsaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 17*). [*Ƙalma, -ma*]

Ṭur yola gir kārībāndan **kalma** kim yağı basar

Ḥānümāniñ elde iken eylegil aña hişār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1). [kalma, -ma]

kal: Donup kalmak.

Ḳalmışam ḥayrān u sergerdān olup ḥayretdeyem

Bilmezem bu mürğ-ı sevdāyı ne yaña uçuram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 19). [kalmışam, -mı, -am]

kāl ehli: Söz ehli; sözlerin manasını ve hakikatini bilmeksizin ve yaşamaksızın bu sözleri sadece kuru bir tekerleme halinde söyleyen kimse.

Dir Sinān Ümmî oğudum zıkr-i ḳalbīden sebaḳ

‘İlm-i esrārdur sözüm ḳāl ehline ḥāl virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 18). [ḳāl ehli, -ne]

kāl ol: Dile getirmek, söylemek.

Eger ḳāl olsa ḥāl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalādur ni‘met-i ‘aşḳa umarsa kim bu aşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7). [ḳāl ol, -sa]

kāl ü ḳıl: Söz ve laf; dedikodu, boş söz.

Ol şafā şehrinde her dem ‘ilm-i Ḥaḳ mihmānıyam

Ḳāl u ḳıl benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 18). [ḳāl u ḳıl,]

Küfr ü zulmet ḳapusu ḳāl ü ḳılden açılmaz

Ağır çevgān şalmağa ‘ālemde merdān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 3). [ḳāl ü ḳıl, -den]

Ḳāl ü ḳiliñ bāğına bağıldur başdan başa

Niçe pervāz eylesün şol ayağı kündeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 11). [ḳāl ü ḳıl, -ün]

Ḥvāce-i kevineyn olursañ gel fenā ḳıl ihtiyār

Ḳāl ü ḳiliñ ḳıl ḥayāliñ ‘aşḳ odıyla nūrı nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 42). [ḳāl ü ḳıl, -in]

kal'a: Kale.

Cihān şāhı gibi geçmişem cihāndan

‘Aceb gevher **kal'asını** bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 10). [kal'asını, -şı, -nı]

kal'a-i gevher-nigîn: *Gevher-nigin kalesi, Şemsiyye'nin yaşadığı kale.*

Cān fedā olsun cihān şāh begi berri yoluña

Kal'a-i gevher-nigînden umaram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 24). [kal'a-i gevher-nigîn, -den]

kalay: *Eskiden beri bilinen ve kullanılan bir metal.*

Ƙıl muşaffâ kalbiñi tevḥîd ü esmâ nūr-ıla

İnsāna lâyıķ dimezler kim **kalaysız** olsa Ƙap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 18). [kalaysız, -sız]

kalb: *Bir şeyin ortası, merkez.*

Kāmil insān on sekiz biñ 'ālemi cāmi'-durur

'ālemiñ **kalbinde** her dem āyet-i kübrāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 6). [kalbinde, -i, -n, -de]

kalb: *Kalp, yürek, gönül.*

Ƙalbiñ nefsiñ teniñ cāniñ

Döndür Ḥaḳḳa külli yönüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 33).
[kalbiñ, -i, -n]

Ƙolar **kalbe** 'ilm ü 'irfān

Şabr idemez olur bu cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 9). [kalbe, -e]

'aşkıñla bizi yār eyle

Ƙalbimizi pür-nūr eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 18).
[kalbimizi, -imiz, -i]

Dilimdeki zikrimiñ **kalbimdeki** fikrimiñ

Ma'nisini özümde bulduğum mıdur ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9). [kalbimdeki, -im, -de, -ki]

ıl muşaffā **albiñi** tevħid ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim alaysız olsa ap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 17). [albiñi, -i(n)i]

Mazhar-ı ‘ilm-i Hudā bil **albiñi** ey baħtlu

a buyurdu kim bu remzi āyet-i ur’ānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 9). [albiñi, -ini]

Kimseler a dergāhından ahr-ıla dūr olmasun

Anuñ-içün her nefes **albinden** ol hızlān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 16). [albinden, -i, -n, -den]

Dir Sinān Ümmî bizüm maşūdumuz Hūdur hemān

Anuñ-içün ğayrısından **albiñ** istiĝnāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 28). [albiñ, -in, -i]

alb içinde bulduĝum [hep] evliyānıñ sırrıdur

amdü li’llāh o şükür hem Muştafānıñ nūrıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 1). [alb,]

Her kim irdi Seyyid-i Muhtāra oldur bil veli

albine inzāl ider anuñ kelāmu’llāh u nūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 24). [albine, -iñ, -e]

Nefsini fehm eyleyendür ‘arif-i bi’llāh olan

‘Ārifiñ **albini** envār eyleyen işrā nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 16). [albini, -in, -i]

Ehl-i ālîñ **albi** çigdür anuñ-içün an doker

Bir vilāyet nevbahār olsa yazından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 25). [albi, -i]

Cehl ü zulmet aplamışdur müdde’iniñ **albini**

a kelāmi toĝrı gelmez ğeñizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 17). [albini, -in, -i]

Mü’miniñ albin Hudā kendüye mir’āt eyledi

Gel muşaffā eyle **albi** sen bu Beytu’llāha ba (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 18). [albi, -i]

Mü’miniñ **albin** Hudā kendüye mir’āt eyledi

Gel muşaffā eyle albi sen bu Beytu’llāha ba (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 17). [albin, -i, -n]

Zikr-i zātũ feyzidür cān mülküne āb-ı revān

Ƙalbimi t̄ahir kılan yā Rab zülālĩndür senũn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [Ƙalbimi, -im, -i]

Eyle maḥv eyle hüviyyet baḥrına sür **Ƙalbimi**

‘İlmiñe ‘irfānıña burhān olam her dem senũn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 19). [Ƙalbimi, -im, -i]

Ḥaḫ Ta ‘ālā mü’miniñ **Ƙalbi** nazargāhım didi

Pādişāhıñ beytine sen div neye ḳoyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 25). [Ƙalbi, -i]

Ṭaş u ṭopraḫ ṭavāfından vefā bulmadı ‘āşıḳlar

‘Āşıḳıñ **Ƙalbidür** Ka’be ḫac u ‘umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [Ƙalbidür, -i, -dür]

Gelür ol baḥr-ı muṭlaḳdan ledünni ‘ilminiñ feyzi

Dolar **Ƙalbe** aḳar dilden ‘irfānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 16). [Ƙalbe, -e]

Ṭayyib ü t̄ahir olunca tā ki **Ƙalbiñden** marāz

Bekle sen Loḳmān eşigin derde dermān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 15). [Ƙalbiñden, -i, -n, -den]

Dilimdedür zıkr ü adı **Ƙalbindedür** fikr ü dādı

Varlıgım ol maḥv eyledi ‘ummānıyam ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3). [Ƙalbindedür, -im, -de, -dür]

Kime faẓlım kılam iḫsān olur fikrim ile ḫayrān

Ṭola ḫikmet ile **Ƙalbi** diline geldüm ‘irfānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28). [Ƙalbi, -i]

‘İlm ü ḫikmet bābınıñ kār-ḫānesidür **Ƙalbiz**

Dir Sinān Ümmi ḳanı derdine dermān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 21). [Ƙalbiz, -imiz]

Bugün ḫikmetde Loḳmānam kılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh olmağa **Ƙalbi** aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 14). [Ƙalbi, -i]

Ḥaḳḳı gerçek sevenleriñ ‘aşḳ odına girenleriñ

Nişānı budur anlarıñ **Ƙalbi** yanup şıza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 14). [Ƙalbi, -i]

Hağ **kalbine** ilhām ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinān sır ilinde gördücegin yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 25*). [*kalbine, -i, -n, -e*]

Sinān Ümmî kuluñ senden diler her dem bula ihsān

Anuñ-çün **kalbine** ilhām idersin fāş olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 44*). [*kalbine, -i, -n, -e*]

Yā İlāhî **kalbe** inzāl eyle fikriñ lezzetin

Gayrı şeyden çekmesin gönül tefekkür zaḥmetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3*). [*kalbe, -e*]

Kalbimi iḥyā iden ol Pādişāh-ı Lā-yezāl

Gönlümüz mi ‘mār-ı Hağdur kaṭremiz ‘ummān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 3*). [*kalbimi, -im, -i*]

Tolar **kalb** sır-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Gönül mülkinde cān dili mu ‘ammālar çatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 9*). [*kalb,]*

Mürşide dil virmeyince bulmadı kalb-i selīm

‘aşq-ıla yur **kalbini** zākir kılan evrādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 12*). [*kalbini, -i(n)i*]

Hāş-ıla hāş olmağa ḥāliş ere irmek gerek

Girüben seyrān idesin **kalbi** ‘arşu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 16*). [*kalbi, -i*]

Ehl-i ‘aşkıñ tevḥīde inkārı yoğdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ **kalbi** gibi tuç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 14*). [*kalbi, -i*]

Sinān Ümmî bugün **kalbe** umar senden naḫar yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi çü sensin Kādir ü Bākī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13*). [*kalbe, -e*]

Gören sen gösteren sensin İlāhî

Mü’miniñ **kalbi** mir’ātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 12*). [*kalbi, -i*]

‘Āşkıñ **kalbini** envār iden çün

Dilindeki ism-i zātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 9*). [*kalbini, -i(n)i*]

‘Ārifiñ **qalbine** hubbūñ gün gibi viridi zıyā

Fāsıqıñ gönline zūlmet ü nifākat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 35). [qalbine, -i, -n, -e]

Anuñ ismin soran kimse müsemmeden bulur envār

Muvaḥḥid zākiriñ **qalbi** tolar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 60). [qalbi, -i]

Muṣaffādur bugün **qalvim** dü ‘ālem mā-cerāsından

Gönül bir şey’e zamm olsa keser feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 3). [qalvim, -im]

qalb şehri: Gönül evi.

Bu Sinan Ümmî bugün ‘aşq baḥrınıñ saḳqāsıdır

Feyz-i Haḳdan qalb şehrin şuaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 18). [qalb şehri, -ni]

qalbi ‘arşu’ llāh ol: Aşığın kalbinin arşa kadar yükselmesi, çok sevinmek.

Kanda varsa ‘aşqa uyar qalbi ‘arşu’ llāh olur

Hırşa virüp gönlini dār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 15). [qalbi ‘arşu’ llāh ol, -ur]

qalb-i emrāz: Hastalıklı kalp.

Şundı Loḳmān qalb-i emrāzıñ devāsın yā Ğanī

Derdlü cānlara şalādur ‘ilm-i ḥikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 13). [qalb-i emrāz, -ın]

Qalb-i emrāzıñ devası bābınıñ miftāḥıyam

PİR ü üstādım şorarsañ bil ki Loḳmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 11). [qalb-i emrāz, -ın]

qalb-i insān: İnsanın kalbi.

İlāhī ḳudretiñle ḳıl münevver qalb-i insānı

Beşer fehmi ḳalup ‘āciz unutsun mekr-i āfāḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 3). [qalb-i insān, -ı]

qalbiñ bābın açmağ: Gönül kapısını açmak.

Ṭaşın düzen dem-be-dem Ḥaḫdan nazār bulur mı

Ḳalbiñ bābın açmağā zıkr-ile devrān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10). [ḳalbiñ bābın açmağ, -a]

ḳalbine gir: Kalbe tesir etmek.

‘Āşık-ı merdāne Ḥaḫdan ğayrıya dil virmeye

Dü cihāniñ sevgüsi ḳalbine anuñ girmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 12). [ḳalbine gir, -me, -y, -e]

ḳalem: Ulûhiyyet âleminde bütün nesne ve olayların kaydedilmesini sağlayan araç.

Mâlikü’l-mülk-i ḫaḳâyık ins ü cān

‘Arş u kürs levḫ u **ḳalem** taḫte’l-‘ulā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 8). [ḳalem,]

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem oldur sāni’-i ḳudret

Bu taḫdîri **ḳalem** levḫa yazar feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 62). [ḳalem,]

ḳalender: Derviş.

Teberrük cānın al Ümmî Sināniñ

Ḳalenderdür ḳalenderdür **ḳalender** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 30). [ḳalender,]

Teberrük cānın al Ümmî Sināniñ

Ḳalenderdür ḳalenderdür ḳalender (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 30). [ḳalenderdür, -dür]

Teberrük cānın al Ümmî Sināniñ

Ḳalenderdür **ḳalenderdür** ḳalender (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 30). [ḳalenderdür, -dür]

ḳalp: Kalp, gönül, yürek.

İçerler ‘āşıklar āb-ı ḫayātı

Ḥayy olur **ḳalbinde** cümle memātı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 10). [ḳalbinde, -in, -de]

‘Ārifîñ **kalbinde** her dem ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşıkîñ **kalbinde** her dem ma‘şūkuñ sevdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 1*). [*kalbinde, -in, -de*]

‘Ārifîñ **kalbinde** her dem ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşıkîñ **kalbinde** her dem ma‘şūkuñ sevdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2*). [*kalbinde, -in, -de*]

Gerçek erler Hâk yolında varlığın eyler fenâ

Sâlikîñ **kalbinde** Hâkdan ğayrınıñ ifnâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 8*). [*kalbinde, -in, -de*]

Dersini İblîsden alup küfrini imân şanur

Münkiriñ **kalbinde** naķş olmuş ğurı ğavġâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 12*). [*kalbinde, -in, -de*]

Küfr ü imân neydüġin fehmi eylemez yoķdur necât

Fâsıkîñ **kalbinde** her dem İblîsiñ iġvâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 14*). [*kalbinde, -in, -de*]

Vâhid ü Ferd ü Aĥaddur dâ’imâ zikr itdüġi

Zâkiriñ **kalbinde** her dem tevĥîdiñ deryâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 16*). [*kalbinde, -in, -de*]

Ĥamdü li’llâh çoķ şükür iĥsânına yoķdur ‘aded

Şâkiriñ **kalbinde** her dem şükr ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18*). [*kalbinde, -in, -de*]

Ĥikmeti vü ġudreti çoķ Ĥâlik-ı Yezdânımıñ

Münkiriñ **kalbinde** lâsı mü’miniñ illâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 20*). [*kalbinde, -in, -de*]

Āşinâsından ĥaberdâr olmayup ġuşsa çeker

Zâhidiñ **kalbinde** her dem cennetiñ ferdâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 22*). [*kalbinde, -in, -de*]

Dünye vü ‘uķbâ hevâsın dem-be-dem medĥ eylesen

Ĥubbunı **kalbinde** hiç var eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*). [*kalbinde, -in, -de*]

Kendüñe maġrûr olup ĥannâsa virdüñ özüñi

Her nefes **kalbiñde** iġvâ eyleyen ol fi’ş-şudûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4*). [*kalbiñde, -in, -de*]

Kim ki Allāh ismini **kalbinde** tekrār eyledi

‘Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3). [kalbinde, -in, -de]

Sinān Ümmî bugün hikmet çerāğın yaqdı **kalbinde**

Bakup fe‘āline çarhıñ elinden şirki yur ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 29). [kalbinde, -in, -de]

‘Aşığa mürşid olan āyāt-ı Qur‘ān añladum

‘Ārifiñ **kalbinde** her dem ‘ilm ü ‘irfān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 2). [kalbinde, -in, -de]

Bil senüñ **kalbiñde** Hâğdan ğayrı şuret qalmaya

Dil fenā vü ger beğā nağşına mā‘il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [kalbiñde, -in, -de]

kalpazan: Sahtekâr.

Quyumcısın **kalpazan** usta görsin iş bozan

Altun gümüş şatarsın baqır-ıla demiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 11). [kalpazan,]

kālū belā: Ruhların, yaratıldıktan sonra, Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değıl miyim?" sorusuna verdikleri "Evet" cevabı.

Neylerem cān u cihānı baña Rağmānım gerek

Tā ezel kālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2). [kālū belā, -da]

Tā ezel **kālū belā** bāzārınıñ tüccāryam

Kim bu sırdan bey‘ iderse kāmil insān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 15). [kālū belā,]

Gelmişüz kālū belādan zātını zikr itmege

Meylimiz yoğdur bizüm hiç ğayrı a‘māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 3). [kālū belā, -dan]

Kimseler aldanmasun **kālū belā** şehrinde kim

Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 13). [kālū belā,]

kālū belā bāzārınıñ ‘atğarı: Ruhların, yaratıldıktan sonra, Allah'ın "Ben sizin

Rabbiniz değil miyim?" sorusuna "Evet" cevabı verdikleri meclisde güzel kokular satan tüccar: Ümmi Sinan.

Soñradan irmiş degüldür devlete Ümmî Sinān

Tā ezel ƙālū belā bāzārınıñ ‘aṭṭārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 26). [ƙālū belā bāzārınıñ ‘aṭṭārı, -dur-ı, -nun]

ƙamer: Ar. Ay, mâh.

Bilüñ kim baħr-ı muṭlaƙdan bu tevḥîdiñ kemālâtı

Žıyā alur nücüm u şems **ƙamer** feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 44). [ƙamer,]

‘aşƙ degül mi nür-ı ‘arşı eyleyen kürsî semâ’

Gerçi kim şems ü **ƙamer** cümle nücüm pür-nür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 18). [ƙamer,]

ƙamer devri: İçinde bulunulan kıyamete en yakın olan fitne dolu ay dönemi.

Ey Sinān Ümmî ƙamer devrinde devrān eyledik

İrmeye zulmet ḥicābından ƙalan devrānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 17). [ƙamer devri, -nde]

kāmîl: Ar. Büsbütün, tam, noksansız.

Ey cismine cān isteyen gel mâh u günden al ḥaber

Ey **kāmîl** îmān isteyen gel ṭoğrı dînden al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2). [kāmîl,]

Žann u gümāndan ƙurtulan gelsün şehādet dārına

Alsun ene’l-ḥaƙdan ḥaber **kāmîl** îmān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [kāmîl,]

kāmîl: İlim, fazilet ve hüner sahibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kişi || insan-ı kamil.

Kāmillerden irşād olan

Göñüllerde bünyād olan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 25).
[kāmillerden, -ler, -den]

Şol cān ki ‘aşƙıñ yiridür

Kāmîl gerekdür arıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 46). [kāmîl,]

Kāmil ki şol 'aşq eridür

Dā'im işi Allāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 47). [kāmil,]

Ümmî Sinān eydür fānîdür cihān

Anca bir **kāmiller** olupdur nihān (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 34).
[kāmiller, -ler]

Kāmil insānîñ yolında cānı ıurbān itmeden

Şoĥbet-i Sulţāna kim irdi ĥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,
Mısra 5). [kāmil,]

Kendü zu'm-i 'ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir **kāmil** er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 6). [kāmil,]

Māsivā sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Dōstu derdiyle hemişe **kāmil** insāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 6). [kāmil,]

Nūr-ı imān berķi urup yüzinden envār şaçar

Kāmil insān ister iseñ beñizinden bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 4). [kāmil,]

Gel ey **kāmil** kemālātuñ gülābın virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerĥıñ dolābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 1). [kāmil,]

Dü cihānîñ naķşına dil virmeyendür serveli

Şerĥ idüben söyledigim **kāmil** insāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 28). [kāmil,]

Tā ezel ķālū belā bāzārınıñ tüccārıyam

Kim bu sırdan bey' iderse **kāmil** insān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 16). [kāmil,]

Hezārān **kāmil** ü dānā senüñ vaşfıñ oķur yazar

Bize 'aşķıñ kitābını yazarıñ zevķi ĥoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141,
Mısra 9). [kāmil,]

Eyā **kāmil** arasında ledünnī 'ilmine kānım

Yüzüm sürmege pāyıña güz eyyāmın küyer cānım (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 5). [kāmil,]

kāmil er: İlim, fazilet ve hüner sahibi, manevi meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kişi || insan-ı kamil.

Muhammed nūrını görmek men 'araf sırrıdır bildüm

Bir kāmīl eriñ himmeti burhānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 6). [kāmīl er, -in]

kāmīl insān: İlim, fazîlet ve hüner sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş olmak.

Kāmīl insān on sekiz biñ 'ālemi cāmi'-durur

'ālemiñ qalbinde her dem āyet-i kübrāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 5). [kāmīl insān,]

İresin kāmīl insāna qoyasın başı meydāna

Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına ol Hān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 37). [kāmīl insān, -a]

Ey bize ta'n eyleyen gör merd-i meydānam bugün

Ḥamdü li'llāh çok şükür hem kāmīl insānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 2). [kāmīl insān, -am]

Ma'rifetiñ lübbidür bu **kāmīl insān** gıdāsıdır

Añlar-ısañ mu'ammāyı şarfu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 5). [kāmīl insān,]

Kāmīl insānıñ kemālın söylerin añlayana

Himmet ü burhān gerekdür kāmīl insān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 7). [kāmīl insān, -ın]

Kāmīl insānıñ kemālın söylerin añlayana

Himmet ü burhān gerekdür **kāmīl insān** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 8). [kāmīl insān,]

Niçe biñ ādem içinde **kāmīl insān** qanda var

Añladuñsa işbu sırdan geç bunuñ gavgāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 11). [kāmīl insān,]

Bu 'aṭā Ḥaḫdan meger kim kāmīl insānadur

Geçmezem dildārıñ 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 9). [kāmīl insān, -a, -dur]

kāmil ol: İlim, fazîlet ve hünere sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmek.

Kāmil olmaz erîñ biñde birisi

‘İlm-i ledünniden virmege dersi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 17).

[kāmil ol, -ma, -z]

kāmil-i dānā: Kamil alim; bilgisi tam olan alim.

Şanı şol kim **kāmil-i dānā** şanurdu kendüni

Ger şorarlarsa ne kılduñ geçdi bunca yıl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 19). [kāmil-i dānā,]

kāmil-i imān: İmani olgunluğun ve derinliğin en ileri, en mükemmel derecesi.

Şu kim ‘aşkıñ ile hayrān bulupdur **kāmil-i imān**

Yoluñda kim ki virdi cān aña hadd ü su’āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 1, Mısra 39). [kāmil-i imān,]

kāmil-i insān: İlim, fazîlet ve hünere sâhibi, mânevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş insan.

Ey Hudâyā vahdetiñ bir haddi yok ‘ummān-durur

Çün bu sırra mażhar olan kāmil-i insān-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

3, Mısra 50). [kāmil-i insān,]

ķamiş: Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkilere verilen ad.

Ma’rifet **ķamiş**ı dadın bilmeyenden kıl hāzer

Dem-be-dem yeşil ķabın yir, cevizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

32, Mısra 11). [ķamiş, -ı]

ķamu: Bütün, hep, her, herkes, halk.

Evvel **ķamudan** adını öñden ķoduñ bünyādını

‘İzzetine ‘izzet idüp sevdüñ Hābībullāh içün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103,

Mısra 3). [ķamudan, -dan]

Saña Allāh Ḥabībim dir ki bu aḥkāmıñı var sür

Beni ullarıma bildür benem **amuya** secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 22*). [*amuya, -ya*]

Kim bu sırra mazhar olursa libāsı bir nemed

Zāhir ü bāṭın **amudan** fāriğ-i kevn ü zamān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 36*). [*amudan, -dan*].

Fenā bulsa **amu** evlād

Daḥı ābā vü hem ecdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 5*). [*amu,]*

Yaratmazdan **amu** ḥalkı ekālīm-i ḥaāyıda

Ḥabībim Muştafā nūrın getürdüm öñce burhānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9*). [*amu,]*

Cüş itdi deryā-yı vaḥdet **amu** varlı fenā buldı

Eşer almadı hi benden cihet yo lā-mekān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3*). [*amu,]*

Ey Sinān Ümmî **amu** varlı olur āḥır fenā

Vuşlat imiş kişiyे bu dūnyede şoḥbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 13*). [*amu,]*

almadı ayrı itizā cümlesi itdi el-vedā‘

amu varın yadı oda oñdı yürekde yāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28*). [*amu,]*

Celālîñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

amu ‘ālem ola fānî ki ceng ü cim ü dāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12*). [*amu,]*

Eger insān eger ḥayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ayrıdan ey Cān **amu** ḥalka Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20*). [*amu,]*

Seni söyler **amu** diller uçan uşlar esen yeller

Cemālîñ bāğına güller müzeyyen a u al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27*). [*amu,]*

Ḥaāyıda **amu** insān bu tevḥîdîñ kemālîdür

Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 19*). [*amu,]*

Her eşyâ mevcidür anuñ atar deryâ-yı muṭlaqdan

Ḳamu yer gök ṭolar eşyâ bezer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 40*). [*ḳamu,]*

Yaratdı evvelâ ‘arşı ki düzdi altına kürsî

Ḳamu gökler olup ṭolâb döner feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 42*). [*ḳamu,]*

Ne kim var cümle maḥlûkât **ḳamu** andan alur ḳuvvet

Melek cin div eger şeyṭân beşer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 45*). [*ḳamu,]*

Kimin şâfî celâl eyler kimin şâfî cemâl eyler

Ḳamusından bulur insân ṭoğar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 52*). [*ḳamusından, -sın, -dan]*

Eyâ ‘izzîñ kemâlâtîñ beḳâ buldı Ḥabîbullâh

Bi-ḥamdi’llâh seni ḳıldı **ḳamu** derde ṭabîb Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 2*). [*ḳamu,]*

Götür bu ḡafleti gözden şefâ‘at umaram sizden

Ḳamu aḥbâbîña bizden selâm olsun senüñ ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 40*). [*ḳamu,]*

ḳan: Kan, vücuttaki hayati sıvı.

İmâm Hüseyiniñ **ḳanı** ‘aşḳına

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 47*). [*ḳanı, -ı]*

‘Âşıḳıñ bir çâresi var zâr u giryândur yanar

Yâr elinden yarası var yüregi **ḳandur** yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [*ḳandur, -dur]*

Ehl-i ḳâlîñ ḳalbi çigdür anuñ-içün **ḳan** döker

Bir vilâyet nevbahâr olsa yazından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 25*). [*ḳan,]*

Dervîş olanıñ göñli virândur

Derd-i yâr-ıla cigeri **ḳandur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 2*). [*ḳandur, -dur]*

Gelicek cezb-i Rabbānī ḥalāldur ‘aşıkıñ **kanı**

Virür dost yolına cānı ḳurbānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 5*). [*kanı, -ı*]

Ḳılmadı Ḥaḳḳa tevekkül cāhiliñ gör nefsinı

Ḥaml ider kim içmege ol **kan**, müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 10*). [*kan,,*]

Mürşidiñ meydānı-durur şad hezārān Kerbelā

Anca ‘aşıḳ yāre ḳarşu aḳıdurlar **kanını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 14*). [*kanını, -ını*]

Öldürürse ‘aşḳ beni **kānım** ḥalāl-ender-ḥalāl

Geçmezem dildārīñ ‘aşḳından cāna olsun vedā’ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 29*). [*kānım, -ı, -m*]

kan: Bir şeyin kaynağı, menbaı.

Ey keremler **kānı** ḥvāce

Sensin yücelerden yüce (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 45*). [*kānı, -ı*]

Ey keremler **kānı** ḥvāce

Biz ednāyuz eyle yüce (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 17*). [*kānı, -ı*]

Ey ‘ilm ü ‘irfān isteyen bir zerreden **kān** isteyen

Ey ḥükm-i Ḳur’ān isteyen kāf-ile nūndan al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3*). [*kān,*]

Ümmî Sināna düşme gümāna

Bir gizli **kāna** eli irendür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 22*). [*kāna, -a*]

Ol ḥaḳāyık iḳlīminde dürr-i bi-hemtā idüm

Mevc-ile geldüm cihāna baña ol **kānım** gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 16*). [*kānım, -ım*]

Bugün vaḥdet nişānından āḥar yerden cevāb itme

Ledünni baḥrınıñ **kānı** ki bir ḳaṭre ararsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16*). [*kānı, -ı*]

Kenz-i kelāmu’llāh olan ‘aşḳ-ı nihānıñ sırrıdır

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfān u ‘ilmiñ **kānıyam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [*kānıyam, -ı, -(y)am*]

Şimdiki hâlimden haber şoranlara budur sözüm

Ṭalibleriñdür hânesi ‘ummân-ı ‘aşkıñ **kāniyam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 22). [kāniyam, -ı, -y, -am]

Bugün vicdânımıñ zevkın eger dirsem beyân olmaz

Düşüp vaḥdet deñizine özüm birlikde **kān** buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 8). [kān,]

Ey cevâhir isteyen gel **kāna** irdi cān yine

Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1). [kāna, -a]

Ol daḥı bil anı şadrüddîne telķin eyledi

Anuñ-içün dürr-i a‘zam baḥrınıñ ol **kānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 44). [kānidur, -ı, -dur]

Ol daḥı bil kim Pîr-i Mevlāya telķin eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i zāhir ‘ilm-i bāṭın **kānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 48). [kānidur, -ı, -dur]

Eyā cevherleriñ **kāni** za‘ıfler derdi dermānı

Niçe medḥ eyleyem seni ki meddāḥıñ ola Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 11). [kāni, -ı]

Eyā kāmîl arasında ledünnî ‘ilmine **kānim**

Yüzüm sürmege pāyiña güz eyyāmın küyer cānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5). [kānim, -ım]

kan: Doymak, kanmak.

İçüp ‘aşkıñ şarābını

Ḳanmağa geldük Ḳanmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 4). [Ḳanmağa, -mag, -a]

İçüp ‘aşkıñ şarābını

Ḳanmağa geldük **Ḳanmağa** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 4). [Ḳanmağa, -mag, -a]

Gelen Ḳonar **Ḳanan** göçer kimesne evvelin bilmez

Gelen eydür ki bu aḥkām henüz kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 23). [Ḳanan, -an]

Anuñ-içün **қанmazam** vuşlatınıñ meyine

Nüş iderem teşneyem **қанışımдан** ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 10*). [*қанışımдан, -ış, -um, -dan*]

Anuñ-içün **қанmazam** vuşlatınıñ meyine

Nüş iderem teşneyem қanıшымдан ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 9*). [*қанmazam, -ma, -zam*]

Қанı şol derd-ile yanan kim oldur ‘aşkıla **қанан**

Vişâliñ gibi ey Cānān ki bir dañı vişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31*). [*қанан, -an*]

қан: Aldanmak, inanmak.

Nefsiñ meyine **қанmasın**

Fırqat odına yanmasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 21*). [*қанmasın, -ma, -sın*]

қан-: Doymak, kanmak.

İren faqrıñ tamāmına

Қанар vuşlatıñ cāmına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 10*). [*қанар, -ar*]

Zehī ‘izzetlü cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehī devletlü göz oldur tecellī nūrına **қана** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 2*). [*қана, -a*]

Eger berren eger bañran çün anuñ pertevindendür

Deñiz қа‘ rındağı mañlūq **қанар** feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 48*). [*қанар, -ar*]

Gelüñ görün bu şādıqlar bugün ‘aşkıñ şarābına

Қанар gāhī қана geldi ezelden қанıcılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 4*). [*қанар, -ar*]

қанā‘at bul: Yeterli gelmek, gözü doymak.

Gözlerem nefsiñ hevāsında қанā‘at bulmaduñ

Cān ğıdāsı ni‘met-i ‘aşқа neden toyduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9*). [*қанā‘at bul, -ma, -dun*]

Biñ yıl ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna ğam degül

Bulmadum ‘aşkıñ zülālından anā‘at Murtaẓā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 48). [anā‘at bul, -ma, -du, -m]

anā‘at cübbesi: Elindekiyle yetinme, kısmetine razı olma hali.

Bu anā‘at cübbesinden key şaķın ıķarma baş

Ġāfil olma aldar avlar seni de iyner olāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 13). [anā‘at cübbesi, -nden]

anā‘at apusu: Elindekiyle yetinme, kısmetine razı olma makamı.

‘Ayn ‘ayān eyler Hāķķı şīn şarābın şunar sākı

āf anā‘at apusunda urup secde ılan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6). [anā‘at apusu, -nda]

anad aç: Kanat açmak, uçmaya yeltenmek.

Sırrımıñ remzinden aldum ‘azm idüp açar anad

Maħv u ğarķıñ sırrına ırnakde uş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 11). [anad aç, -ar]

Baħr-ı muṭlak uşı idüm bunda pervāz eyledüm

Bu anādım açduğumdan baħr-ı ‘ummānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 6). [anād aç, -duğ, -um, -dan-ım, -dığ, -um, -dan]

ancarı: Nereye.

Dü cihānı külli yemīni şimāli ‘aşķa vir

ancarı kim ‘azm ılsañ zāhir olsun bī-ğümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 24). [ancarı,]

ancarı: Nereye, ne tarafa.

Sinān Ümmî bugün faẓlıñ apusunda durup ağlar

Senüñdür ancarı ğitsün eger hāliş eger ulmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [ancarı,]

Baħr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem āh āh

‘Ācizem āvāreyem ben ancarı ğidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6). [ancarı,]

Yağma kıldı 'aklı cānı göñli 'aşkıñ 'askeri

Ƙancaru 'azm eyleyem yā Ƙancaru gidem varam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 18*). [*Ƙancaru,]*

Yağma kıldı 'aklı cānı göñli 'aşkıñ 'askeri

Ƙancaru 'azm eyleyem yā **Ƙancaru** gidem varam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 18*). [*Ƙancaru,]*

Baña fermān olan her dem kıılır tevħîdime ikrār

Ƙılırsa **Ƙancaru** 'azmi özünde aña mihmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 18*). [*Ƙancaru,]*

Ƙand: Şeker, şeker kamışı.

Niçe biñ **Ƙand** ü şeker şāhibleri saçın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes zülālîñ Ƙandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 15*). [*Ƙand,]*

Kime kim irdi bir zerre dîdārîñ zevķiniñ derdi

Dü 'ālemde aña emşāl nebāt u **Ƙand** u bal olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 30*). [*Ƙand,]*

Ƙanda: Nerede, nasıl.

Ƙanda kim var Hāķ meydānı

Almayalar degme cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 41*). [*Ƙanda,]*

Arzūlayup geldüm yine kapuña

Efendim Mazħarî Sultān **Ƙandasın** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 2*). [*Ƙandasın, -sın]*

Yüz sürmek isterüz senüñ tapuña

Efendim Mazħarî Sultān **Ƙandasın** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 4*). [*Ƙandasın, -sın]*

Niçe Ƙatlansun yürek bu firāķa

Efendim Mazħarî Sultān **Ƙandasın** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 8*). [*Ƙandasın, -sın]*

Evvel-i recebde sefer eyleyen

Efendim Mazħarî Sultān **Ƙandasın** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 12*). [*Ƙandasın, -sın]*

Oğlını ħalıfe kıoyan yirine

Efendim Mazĥarī Sultān **ķandasın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 16). [ķandasın, -sın]

Ķuţbü'l-irşād evliyānıñ vārişi

Efendim Mazĥarī Sultān **ķandasın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 20). [ķandasın, -sın]

Ħayālîñ cānıma miĥmān ola mı

Efendim Mazĥarī Sultān **ķandasın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 24). [ķandasın, -sın]

Bu cānım yoluñda ķurbān eylegil

Efendim Mazĥarī Sultān **ķandasın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 28). [ķandasın, -sın]

Zıkr olunsa dōst **ķanda** gözden aķar acı yaş

Sevmege Allāhını 'ār eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9). [ķanda,]

Kanda varsa 'aşķa uyar ķalbi 'arşu'llāh olur

Ħırşa virüp göñlini dār eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 15). [ķanda,]

Fiğān idüp didüm yā Rab şuĥum ne

Didi beni kıoyup **ķandasın** ey yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 20). [ķandasın, -sın]

Sürülüp cümle maĥlūkāt kimi ķonar kimi göĥer

Gelür ķandan gider **ķanda** bilinmez anca sır ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 4). [ķanda,]

Cümle maĥlūkāt içinde gizli yer yok gözlüye

Ķanda baķsam gördüğüm yā Rab kemālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8). [ķanda,]

Sinān Ümmî ķanı **ķanda** görenler bir ĥaber virsin

Ne meyl-i mülk ne āmālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 25). [ķanda,]

Niĥe biñ ādem içinde kāmil insān **ķanda** var

Añladuñsa işbu sırdan geĥ bunuñ ĥavĥāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 11). [ķanda,]

Bilürsin derd-i 'aşkıñla ki muhkem bağladum özüm

Güderem **ķanda** giderseñ iziñden ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 14). [ķanda,]

ķande: Nerede, nasıl.

Her **ķande** kim bakar gözi

'Ayn-i ķudretu' llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 31). [ķande,]

Ey kemālım var diyen ķanı kemālın **ķandedür**

Yūsuf-ı Ken'ān iseñ göster cemālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1). [ķandedür, -dür]

Ey kemālım var diyen ķanı kemālın **ķandedür**

Yūsuf-ı Ken'ān iseñ göster cemālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2). [ķandedür, -dür]

Yir ü gök ü 'arş u kürsî cümle 'ālem Hāliķiñ

Ey sehvāvet ehliyem diyen nevālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4). [ķandedür, -dür]

Nice biñ taht islerin bir tahtaya bindürdiler

Tāc u tahtum var diyen gör mülk ü mālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6). [ķandedür, -dür]

Hvāceniñ şalı öñünce yilişirler hvāceler

Nāzıla ten besleyen baķ noldı hālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8). [ķandedür, -dür]

'İlm içinde çok kemālım var diyü baħş eyleyen

Yarın ol meydāna getir ķıl ü ķālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10). [ķandedür, -dür]

Ey cihānda pehlevānum diyü da'vā eyleyen

Dîv-i nefsiñ basmağa pes getir ālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 12). [ķandedür, -dür]

Bir toğansın bunda seni bir şikāre şaldılar

Uçmağa dōstdan yañaya perr ü bālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 14). [ķandedür, -dür]

Niçe biñ ķand ü şeker şāhibleri saçın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes zülālın **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 16). [ķandedür, -dür]

Ey Sinān Ümmî ne ‘aceb ‘āleme dağ eyledüñ

Çek başıñı hırkaya ey dervîş şālîñ **ķandedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 18). [ķandedür, -dür]

ķānd-ı melāhat: *Güzellik şekeri; güzel söz.*

Lebleriñ çeşmesidür āb-ı hayvān añladum

Hem zebāniñdur seniñ **ķānd-ı melāhat** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 30). [ķānd-ı melāhat,]

ķand-ı nebāt: *Bitki şekeri.*

Göñlüme her dem yağan bu tevḥîdiñ ‘irfānidur

Ma‘rifet ķand-ı nebātından şoran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 10). [ķand-ı nebāt, -ın, -dan]

ķand-ı nebāt: *Bitki şekeri.*

Vişālîñ dalıñıñ ķand-ı nebātu

Balıñda bir daḥı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 11). [ķand-ı nebāt, -ı]

ķandil: *Çerağ, kandil, meşale.*

Ef‘ālimiñ esrārıdur söyledigim añlayana

Yedi biñ yıl ḥalvet süren **ķandildeki** nūrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10). [ķandildeki, -de, -ki]

Nār-ı maḥabbet ķaynadı envār-ı mevc oldu revān

Ol **ķandiliñ** tış yüzine Ƴarbı inen derde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12). [ķandiliñ, -i, -n]

Ol ki ķudret **ķandilinde** vāḥidün min nūr iken

Cibri‘ile mürşid olduñ buldı rāḥat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 5). [ķandilinde, -in, -de]

ķanı: *Hani, nerede?.*

Ķanı şol yārdan ayrıldum diyenler

Akıdup gözinden ķanlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 7). [ķanı,]

Bilürsin bu cihân fâni

Senden evvel gelen **ķanı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 14). [ķanı,]

ķanı şol kim kâmil-i dâna şanurdı kendüni

Ger şorarlarsa ne kılduñ geçdi bunca yıl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 19). [ķanı,]

Ey dilârâ derdi ile eyleyen bağrın kebâb

ķanı senüñ gözleriñde kaçre kaçre ķanlı âb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2). [ķanı,]

ķanı sende rüz u leyli dem-be-dem âh u figân

Tende cânıñ dağı fariğ oturup olduñ metâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3). [ķanı,]

ķanı şol dünyâ sarâyında getür kimdür bulan

‘Aql u candan geçmeden kim bulısdur bahtiyâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 23). [ķanı,]

Ey kemâlım var diyen **ķanı** kemâlıñ kandedür

Yüsuf-ı Ken‘ân iseñ göster cemâlıñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1). [ķanı,]

İlâhî **ķanı** ‘âlemde göre zâtuñ bir açuķ göz

İlâhî **ķanı** âdemde nazarıñda tura aķ yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1). [ķanı,]

İlâhî **ķanı** ‘âlemde göre zâtuñ bir açuķ göz

İlâhî **ķanı** âdemde nazarıñda tura aķ yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2). [ķanı,]

ķanı başda şu devlet kim urıla kisveti ‘aşkıñ

ķanı cânda şu ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 11). [ķanı,]

ķanı başda şu devlet kim urıla kisveti ‘aşkıñ

ķanı cânda şu ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 12). [ķanı,]

ķanı ben miskine senden irişe derdime dermân

ķanı ben za‘ife bir dem ireydi bir nazır añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13). [ķanı,]

Ḳanı ben miskine senden irişe derdime dermān

Ḳanı ben za'ife bir dem ireydi bir nazār añsuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14*). [*kanı,]*

Pādişāhîñ mülkine geldüñ şikār avlamağa

'İlm ü 'irfāndan ne kesb itdüñ **kanı** şayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 24*). [*kanı,]*

'İlm ü hikmet bābınıñ kār-hānesidür ḳalbimiz

Dir Sinān Ümmî **kanı** derdine dermān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 22*). [*kanı,]*

Ḳanı 'ālemde bir dānā ola kim şöyle merdāne

Virüp 'aqlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [*kanı,]*

Gel ey gāfil **kanı** 'aqlıñ tefekkür ḳıl **kanı** fikriñ

Ola kim aşl-ı a'lādan irişe derdiñe dermān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5*). [*kanı,]*

Gel ey gāfil **kanı** 'aqlıñ tefekkür ḳıl **kanı** fikriñ

Ola kim aşl-ı a'lādan irişe derdiñe dermān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5*). [*kanı,]*

Sinān Ümmî **kanı** ḳanda görenler bir ḳaber virsin

Ne meyl-i mülk ne āmālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 25*). [*kanı,]*

Ey cihāna dil viren 'azmiñ **kanı** Raḥmānıña

Pādişāhıñdan ḳabersiz gel beri dön Ḥānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 1*). [*kanı,]*

Çünki ol yar-ıla evvel 'ahd ü peymān eyledüñ

Ey ḳılan 'ahdi fenā ḳavliñ **kanı** peymānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 4*). [*kanı,]*

Ḳanı bir sarrāf-ı gevher diñleye aḥbārımı

Terk ide dilden vefāsız ehl-i ḳālîñ lāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 3*). [*kanı,]*

Ḳanı şol derd-ile yanān kim oldur 'aşḳıla ḳanan

Vişālîñ gibi ey Cānān ki bir daḳı vişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31*). [*kanı,]*

Egerçi qaradur yüzüm velâkin toğrıdur özüm

Saňa yalvarmağa bir dem **ķanı** tãkat mecâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50*). [*ķanı,]*

Şalâdur ehl-i dermâna giden gelsün turağına

Ķanı pervâneler yansun bu tevĥîdiñ çerâğına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10*). [*ķanı,]*

Ķanı bir ‘aql-ı evvel kim bu esrârı ĥaber virsün

Ķanı bir tãlib-i esrâr bu ‘ilmi oқыup görsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 13*). [*ķanı,]*

Ķanı bir ‘aql-ı evvel kim bu esrârı ĥaber virsün

Ķanı bir tãlib-i esrâr bu ‘ilmi oқыup görsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14*). [*ķanı,]*

ķân-ı ‘atâ: Cömertlik madeni.

Ĥaķıķatıñ **ķân-ı ‘atâ**

Baĥr-ı zâtıñ ĥaķķı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 39*). [*ķân-ı ‘atâ,]*

Cins-i mişliñ hem nazîriñ yok senüñ

Vâhid ü ferd ü aĥad **ķân-ı ‘atâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [*ķân-ı ‘atâ,]*

ķân-ı ĥaķıķat baĥrı: Hakikatlerin(zahirin ardındaki gizli ve örtülü manaların) kaynağı olan deniz.

Añla sırdan kim şerī‘at ĥapusunda evliyâ

Şöyle bil ķân-ı ĥaķıķat baĥrınıñ güftârıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8*). [*ķân-ı ĥaķıķat baĥrı, -nın]*

ķân-ı hidâyet: Hidayet kaynağı.

Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ zü’l-fiķâr

Kenz-i maĥfîdür saňa **ķân-ı hidâyet** Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 44*). [*ķân-ı hidâyet,]*

ķân-ı ‘ilm ü ‘irfân: İlim ve irfanın kaynağı.

Ey kân-ı 'ilm ü 'irfânım mazhar-ı sırr-ı Sübhânım

İderiseñ qabûl cânım qurbâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 5). [kân-ı 'ilm ü 'irfân, -ım]

kan-ıla yaşlar saç: Kanlı gözyaşı dökmek.

Dögüben göğsüni yırtup yaqañı

Gözüñden **kan-ıla yaşlar saç** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 10). [kan-ıla yaşlar saç,]

kankı: Hangi.

Ey Ta'âlâ **kankı** fazlıñ vaşfını şerh eyleyem

'aşk derdiñ cur'asın nüş eyledüm mürvet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 23). [kankı,]

Qankı kimsedür bu tarrâz ile oynar aldanup

İtmeye mağbün u maħrüm kılmaya avcını boş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 21). [kankı,]

Qankı erdür merd oluban qalbi şehrin şaklaya

İtmeye bunuñ kemâlınden hayâlınden nuqûş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 23). [kankı,]

Gör vücüduñ hâlini sen kıлма âfâka nazar

Qankıdur gâlib ü mağlûb u yemîn ü hem şimâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [kankıdur, -dur]

Bunca sürdi hüküm beni ne düni bildüm ne günü

Qankısına fermân olam yoqdur mecâlüm varası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 20). [kankısına, -sına]

'aşka fermân olmayan böyle selâmet görmeye

Qankı dilde derd-i yâr olsa melâmet irmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 14). [kankı,]

kanlar dök: Kanlı gözyaşları dökmek || çok üzölmek.

Senüñ zâtuñ kıılır arzü gönül çağlar aqar ey Şâh

Fırâkıñdan gözüm yaşı gehî kanlar döker ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 2). [kanlar dök, -er]

kanlu yaş: Kanlı gözyaşı.

Ey ḥakīmā kim bu derdime kaçan dermān ola

Yā nice bir akısdur kanlu yaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 16). [kanlu yaş, -im]

kanlu yaş saç: Kan dolu gözyaşı saçmak; kederden, üzüntüden çok fazla ağlama.

Gözlerinden kanlu yaş

Şaçarlar Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 20). [kanlu yaş saç, -ar, -lar]

kap: İçine gaz, sıvı ya da katı herhangi bir madde konulabilen her türlü oyuk nesne.

Qıl muşaffā qalbiñi tevḥîd ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim qalaysız olsa **kap** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 18). [kap,]

kap-: Kapmak, yakalamak.

Ṭur erenler ḥıdmetinde himmete ol muntazır

Gör kaçan pertāb iderse alma gibi anı **kap** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 28). [kap,]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ḥālî qomaz dōsta vara yolu

Kim ki dōsta şunar eli **kapar** ‘aşqa şikār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8). [kapar, -ar]

kapı: Kapı, eşik; makam, huzur.

Qapıñda boyın egerler İlāhî

‘Āşıklarıñ ‘azmi nazārıñdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 3). [qapıñda, -ñ, -da]

Sinān Ümmî za ‘îfi sen İlāhî

Qapıñdan ayırma olmasun işi zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 30). [qapıñdan, -ndan]

Qapıña gelmişem acam ḡanî dergāha muḥtācam

Nitekim şāh qapusında boyuncuqlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 23). [qapıña, -ña]

kapla: *Kaplamak, her tarafa sirayet etmek.*

Bir zamān nefsiñ hevāsı **kapladı** cān iklimin

Ṭoğdı ‘aşkıñ āfitābı kışımı yaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 17*). [*kapladı, -dı*]

Kaçan nefsiñ hevāsından vücūdum perde **kaplarsa**

Bi-küllü maḥv ider bu ‘aşk kıomaz bir kıurı yaşımıdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13*). [*kaplarsa, -r, -sa*]

Küfr ü zūlmet **kapladuķça** bu vücūdum mülkini

Tevḥîd-i zātıñ nūrı irgürdi ‘adl u dādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 5*). [*kapladuķça, -duk, -ķa*]

Pes andan zāt-ı nūrîde kıılır tevḥîdine ikrār

Ḥakāyık iklimin **kaplar** gelür feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 14*). [*kaplar, -r*]

kaplamış: *Kaplamak, her tarafa sirayet etmek.*

Cehl ü zūlmet **kaplamıřdur** müdde‘iniñ kıalbini

Ḥak kelāmı ṭoğrı gelmez geñizinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 17*). [*kaplamışdur, -dur*]

Ḥubb-i dünyā balçığı-y-la yapıdı ḥayrıñ kıapusın

Kaplamışdur kıırş u ğaflet aĝniyāniñ ğöñlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 8*). [*kaplamışdur, -dur*]

kapu: *Kapı, makam, huzur.*

Bekleyelüm **kapusın**

Görelüm n’eyler Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 15*). [*kapusın, -sın*]

Arzūlayup geldüm yine **kapuña**

Efendim Mazḥarî Sultān kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 1*). [*kapuña, -ñ, -a*]

Bu Sinān Ümmî olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol **kapudan** anı kim ırdı ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14*). [*kapudan, -dan*]

Ümmî Sinānı ey Hūdā eyleme **ķapuñdan** cüdā

ķılsun cānı saña fedā aldanmasın ķurı lafa (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 6, Mısra 13). [ķapuñdan, -ñ, -dan]

Aķar gözleriniñ yüzinde çayı

Ayrılmaz **ķapuda** ağlar bî-nevā (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 7, Mısra 34). [ķapuda, -da]

Sinān Ümmî ķuluñ ağlar **ķapuñda**

Diler her dürlü bir derdine devā (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 7, Mısra 31). [ķapuñda, -ñ, -da]

Ulular yirine varduķda bize

ķabîbiñ **ķapusında** eyle yuva (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 7, Mısra 28). [ķapusında, -(s)ı, -(n)da]

Senüñ **ķapuñda** ķul çoķdur ģisābı ģaddan artuķdur

Velākin bir dağı yoķdur Sinān Ümmî gibi yüzüz (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 51, Mısra 25). [ķapuñda, -ñ, -da]

Ķapıña gelmişem acam ģanî dergāha muģtācam

Nitekim şāh **ķapusında** boyuncuķlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 51, Mısra 24). [ķapusında, -(s)ı, -(n)da]

Sinān Ümmî bugün fazlıñ **ķapusında** durup ağlar

Senüñdür ķancarı ģitsün eger ģālîş eger ķulmaş (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 57, Mısra 17). [ķapusında, -(s)ı, -(n)da]

Ger Ĥalîl olmaķ dilerseñ bekle ģıdmet **ķapusın**

Ķara ţonlı Ka'be'i yapan Ĥalîlullāha baķ (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 62, Mısra 3). [ķapusın, -sın]

Kim ola kim evliyānıñ **ķapusında** bekleye

Bekleden sensin senüñdür çünki 'aşķ-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 70, Mısra 15). [ķapusında, -(s)ı, -(n)da]

Senden āģar kimseden yoķdur vefā bildüm bugün

Ağlayu geldüm ki fazlıñ **ķapusında** oturam (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 76, Mısra 26). [ķapusında, -(s)ı, -(n)da]

Sinān Ümmî ķuluñ ağlar **ķapuñda**

Nazar ķıl çün anı zār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvānı, Gazel 95, Mısra 25). [ķapuñda, -ñ, -da]

Key za 'ifem **ķapuña** geldüm ġaribem key ġaķır

Āāresin senden umaram işbu zaķmıñ merhemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3). [ķapuña, -(ñ)a]

Sinān Ümmî senüñ her dem **ķapuñda** zār u sergerdān

Ya senden ġayrı bir kimse ķılar mı derdine ķāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13). [ķapuñda, -ñ, -da]

Mescidiñ **ķapularına** yaptı evler 'ankebüt

Āün cemā'at yoķ imāmıñ te'sir itmezdür üni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 17). [ķapularına, -lar, -ın, -a]

Nice biñ Yūsuf Züleyġā **ķapusında** muntazır

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ züllāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 11). [ķapusında, -(s)ı, -(n)da]

Bābı sensin cümle 'ilmiñ şehri řāh-ı Muřtafā

Kenz-i a'zam **ķapusın** buldı cemā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 12). [ķapusın, -sın]

ķapu: Giriş çıkışı saġlamak için bir yere yerleştirilen, tahta yahut demirden iki veya tek kanatlı açılır kapanır düzen.

Yarın cennet **ķapuları** açıla

Ĥaķķıñ raġmetleri ġalkā řaķıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 17). [ķapuları, -lar, -ı]

Zāhidā var atma çaşı ol ki Beytullāh ola

Yıķma anuñ **ķapusın** ol evde kim Allāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2). [ķapusın, -(s)ı(n)]

Ol didi ben řehr-i 'ilmüm **ķapusıdur** Murtażā

Evlıyā ser-çeşmesin merdān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 13). [ķapusıdur, -sı, -dur]

ķapu: Dert kapısı.

Gözümüñ yaşı aķar yandı ciġer biryān olup

Ey Ĥudā derdiñ **ķapusından** devāsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 12). [ķapusından, -sın, -dan]

ķa'r: Dip, derinlik; denizin dibi.

Eger berren eger baħran çün anuñ pertevindendür

Deñiz **ka´rındağı** maħlūk ƣanar feyz-i İlahiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 48*). [*ka´rındağı, -ın, -da, -gı*]

kār: *Fayda, kazanç.*

Ümmî Sinānıñ dōst varın alup ‘aşƣa virmiş **kārın**

Anuñ-çün dilde esrārın yazar sözi güftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 13*). [*kārın, -ı, -n*]

kār: *İş, fiil, amel.*

Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā

Cān virüp cānānı bulmaƣ ‘āşıkıñ ol **kārıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 14*). [*kārıdur, -ı, -dur*]

Ol ki Bağdādī ene’l-ħaƣ söyleyen Manşūrı gör

Dōsta ƣurbān eylemek cān ‘āşıkıñ ģōş **kārıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 20*). [*kārıdur, -ı, -dur*]

Budur ‘āşıklarıñ **kārı** ledünnī ‘ilminiñ dersin

Ƥanar gāhi Ƥana geldi ezelden Ƥanicılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 15*). [*kārı, -ı*]

kār eyle: *Amel etmek.*

Ben bu derde uğradum yoƣluğu kār eyledüm

Ƥacc u zekāt u şıfāt armağanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 15*). [*kār eyle, -dü, -m*]

‘İlm-i tevħīdiñ ledünnī ma’nisinden eyle kār

Kenz-i vahdet varlığından gör nedür alup şatan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 43*). [*kār eyle,]*

kār ƣıl: *Kazanç sağlamak, kazanmak.*

Zāhid benüm ‘aşƣa yār olduğum mıdur ģaƤā

‘aşƣ-ıla yoƣluğu kār ƣılduđum mıdur ģaƤā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2*). [*kār ƣıl, -dug, -um*]

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşk-ıla dile

Aña şeytân ne kâr kıla pes aña mekr ü âl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 42). [kâr kııl, -a]

ķara: Kara, siyah.

Ger Ħalîl olmaķ dilersen bekle Ħıdmet ķapusın

Ķara tonlı Ka‘be’i yapan Ħalîlullāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4). [ķara,]

Dirdük ķavak yaprağın ķaftân idüp geymege

Şırtıñda **ķara** kiçe kürk geyersin şamır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 8). [ķara,]

ķāra ķal: Ayıplı, utançlı olmak.

‘Ara ķalmaz ķāra ķalmaz ‘āşık-ı mestāneler

Cümlesinden el çeküben zār u ser-gerdān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 19). [ķāra ķal, -maz]

ķarār: Rahat, huzur, dinlenme, sakinlik.

Mışır diyārı mülküme şāh olduğumda sicc olur

Yokdur **ķarārım** hergizin ben Yūsuf-ı Ken‘āniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 20). [ķarārım, -ım]

Ķarārım yok benüm sensiz ki sensin dīnim īmānım

Efendim Mazħarī Sulţān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7). [ķarārım,]

Ṭālibiñ yokdur **ķarārı** zāhidiñ ferdāsına

Vuşlat-ı dīzāra ķarşu cānı ķurbāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7). [ķarārı, -ı]

ķarār eyle: Sabit durmak, kalmak, yerleşmek.

Ķam yime dārü’l-belāniñ miħnetinden fāriğ ol

Eyleme hergiz ķarār kim bulına dārü’l-ķarār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10). [ķarār eyle, -me]

Didi ol dār-ı miḥnetde qarār eylemesin aṣlā

Ki zīrā köpri üstinde kimesne eylemez evṭān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 23). [qarār eyle, -me, -sin]

qarār it: Sâbit durmak II dayanmak, sabretmek.

Maḥabbetiñ yanar cānda qarar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 29). [qarar it, -mez]

qarār kıl: Durmak, sabit kalmak || Masivaya baĝlı kalmak.

Gel olursa eger senden geçer varlık hevāsından

Sinān Ümmî qarār kılmaz gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 14). [qarār kıl, -maz]

qaravaş: Cariye, hizmetçi.

‘İyāl ü ehl-i beyt ü kıl qaravaş

Baqaram hiç degül benümle pür-yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [qaravaş,]

Key şaķın bend olma ḥile bendine

Dime ehl-i beyt oĝul kıız qaravaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8). [qaravaş,]

kārbān: Kārvan, kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.

‘Āķılısañ evliyāniñ kaṭārından kalma kim

Hey neler kıla ḥarāmī kārbāndan kılsaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 18). [kārbāndan, -dan]

Ey gönül biĝānesin sen senden olduñ bī-ḥaber

Uş yalıñuz kılasın kārbāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2). [kārbāndan, -dan]

Hezārān kārbān geldi bu yolda virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5). [kārbān,]

Kodılar māsiva'llāhı kılurlar ārzū ol Şāhı

Çekilür dün ü gün tırmaz **kārbānımız** eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 12). [kārbānımız, -ımız]

Kārbānım başıdur benüm 'Aliyyü'l-Murtażā

Menzilimiñ intihāsı Muştafā cāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 23). [kārbānım, -ım]

Ġam yimez hergiz belā bendi ile bend eyleyen

Ol Muḥammed Muştafā қаtārına **kārbānını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 16). [kārbānını, -ın, -ı]

Bulmağa vaşl-ı yārimi қodum nāmūs u ārımı

İrgirmege қаtārımı **kārbāna** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 24). [kārbāna, -a]

kārbān ehlinden ol: Kārvan, kervan, tüccar ve yolcu kafilesinde bulunmak || Allah yolunda olan kervanda bulunmak.

Zāt-ı Ḥaққа doğrı varan **kārbān ehlinden ol**

Olmasun yañlış işiñde yoluñ āsān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 13). [kārbān ehlinden ol,]

қardaş: Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı, kardeş.

Ana vü **қardaş** ü қavm ü қабіlem

Baña düşmān oluban itdi inkār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 11). [қardaş,]

қарға: Karga; kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuş (Corvus).

Bülbülüñ mekānı güller içinde

Қарғalar ötmez bülbüller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 2). [қарғalar, -lar]

kār-ḥāne: İş yeri, îmâlâthāne, atölye, fabrika.

Dir Sinān Ümmî vücūdum aña bir **kār-ḥānedür**

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildarlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 17). [kār-ḥānedür, -dür]

‘İlm ü hikmet bābınıñ **kār-ḥānesidür** ḳalbimiz

Dir Sinān Ümmî ḳanı derdine dermān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 21). [kār-ḥānesidür, -si, -dür]

Meydān-ı ‘aşḳıñ meyiniñ **kār-ḥānesidür** ḳurduğum

‘aşḳıñ ṣarābından içüp ḥammār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 13). [kār-ḥānesidür, -si, -dür]

kār-ı esrār eyle: Sır kazanmak; ariflerin ilmi olan sır bilgisinden öğrenmek.

Ehl içinde bunlara ḥayvān-ı nāṭıḳ zıkr olur

‘İlm-i uḥrādan bular hiç kār-ı esrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 18). [kār-ı esrār eyle, -mez]

kār-ı ḥaḳ: Allah'ın işi.

Dört kitābıñ ma‘ninin keşf eyledük ḥaḳḳa’l-yaḳīn

Şun ‘umuz ol kār-ı Ḥaḳdur keşfimiz ol ḥān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 12). [kār-ı ḥaḳ, -dur]

ḳarib ol: Yakın olmak, yakınlaşmak.

Bu Sinān Ümmî za‘ife ḳurbetiñ olsa ḳarib

Cān Yūsufın Mıṣr iline n’ola sultān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 25). [ḳarib ol, -sa]

kāribān: Kārvan, kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.

Ṭur yola gir **kāribāndan** ḳalma kim yağı basar

Ḥānümāniñ elde iken eylegil aña ḥiṣār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1). [kāribāndan, -dan]

ḳarıṣ: Karışmak, müdahale etmek.

Bülbüldür güle **ḳarıṣmaz** ile

Dôstuñ envārı gülin direndür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 19). [ḳarıṣmaz, -maz]

karpuz: 1. bit. b. Kabakgillerden, sürüngen gövdeli parçalı sert yapraklı, sarı çiçekler açan bir bitki (*Citrullus vulgaris*). 2. bit. b. Bu bitkinin dışı yeşil kabuklu, içi kırmızı ve sulu, iri meyvesi.

Kuzgun **karpuz** eylemiş bir ardıcıñ başına
Çıkmış bir şu bağıası uğurlayup kemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,
Mısra 5). [karpuz,]

karşu: "-e karşı" anlamında edat.

Ṭālibiñ yokdur qararı zāhidiñ ferdāsına
Vuşlat-ı dîzāra **karşu** cānı kırbāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 8). [karşu,]

Bülbül irincek gülüñ envārına ṭurmaz dili
Dā'imā gülzāra **karşu** zār u efgāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 24). [karşu,]

Yāre **karşu** yandı bağıri derd-ile kaynar ciger
Ṭaşına bağan ne bilsün Ümmî Sināndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
15, Mısra 25). [karşu,]

Kime keşf itsem envārım olur fikrimde sergerdān
Şüride bülbüle **karşu** açılan vird-i reyḥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 24). [karşu,]

Ḥār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem
Ben ğarībce bübüle **karşu** bir gülseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116,
Mısra 12). [karşu,]

Zehī ṭütü vü ṭarrālar anuñ sükkeri bāğında
Bulurlar lezzet-i bāki şakırlar **karşu** dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 4). [karşu,]

Şu bülbüller kim öterler cemāli nūrına **karşu**
Şu kımrılar ki dost dirler virürler cānı cānāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
117, Mısra 5). [karşu,]

İster za'if pervāneler şem'ine **karşu** yanalar
Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
129, Mısra 5). [karşu,]

Yāhūd bülbül gibi gülzāra **karşu**

Yana yana bu derd-ile ölem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 13).

[karşu,]

Nice bülbül gibi feryād idersin

Hüviyyet mülkine **karşu** uç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 16).

[karşu,]

Münkirlere **karşu** gel yāri ‘uryān eyleme

‘Aklıñ evinde otur gel yeter uşlan deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,

Mısra 9). [karşu,]

Mürşidiñ meydānı-durur şad hezārān Kerbelā

Anca ‘āşık yāre **karşu** aқıdurlar қanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,

Mısra 14). [karşu,]

Cenāb-ı ‘İzzete **karşu** uçup dergāh-ı a‘lāya

Döner gāhī döne geldi ezelden dönücilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

1, Mısra 7). [karşu,]

karşu tur: Yönünü çevirmek.

Dā`im nazarıña karşu

Тurмақ isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 8). [karşu

tur, -mak]

kartal: Kartalgillerden, genellikle kızıl siyah tüylü, çok güçlü, yuvasını yüksek kayalıklar üzerinde kuran, iri, yırtıcı bir tür kuş.

Қартал қаділік алmış шақшаған муһзır олmış

Қурбағы yeşil giymiş eydür benem emīri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,

Mısra 3). [kartal,]

kaş: Gözlerin üzerinde kavisli bir çizgi meydana getirecek biçimde yer alan kısa kıllar.

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haţda elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir қuru şüret hemān göz **kaş** (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 57, Mısra 8). [kaş,]

Görse her kim ol cemâli secdeye  or başını

Kıldı kıble c n ile gören gözini ** aşını** (* mm  Sinan D v nı, Gazel 131, Mısra 2*). [* aşını, -ın, -ı*]

Zülfini gerd nıma ben tağmışam  urtulmazam

 aşları mihr bı kıblem  ayra t   at kılmazam (* mm  Sinan D v nı, Muhammes 2, Mısra 42*). [* aşları, -lar, -ı*]

 as vet:  z nt , gam, keder, tasa.

Gelmesün diyü ** as vet**  ekmeden  a up sever

 Aşık oldur mürşid-i k milden ayırmaz gözini (* mm  Sinan D v nı, Muhammes 1, Mısra 15*). [* as vet,*]

 aşif: Keş edici, keşfeden.

Evliy  v  enbiy n n  ilmi yokdur anda hiç

Maşv ider ol nice yüz bi  ** aşifi ** keşş fını (* mm  Sinan D v nı, Gazel 145, Mısra 20*). [* aşifi , -in*]

 aşır: Eksik, kusurlu.

Dağı böyle hez r n bi  terağhumlar ed  kıldı

Vel kin bu dilim ** aşır**  ağıl irmez  ılam tiby n (* mm  Sinan D v nı, Gazel 102, Mısra 34*). [* aşır,*]

Sin n  mm  senün yolu nda bir ** aşır** keşifi nd r

Hemişe m rveti n umar ki bir   ciz z  fi nd r (* mm  Sinan D v nı, Murabba 2, Mısra 33*). [* aşır,*]

 aşr: Köşk, k  uk saray.

 aşr u  ubbe  aymeni n bilsem ki mi m r  nedür

Cennet-i a l  v   ilm n n ya tim r  nedür (* mm  Sinan D v nı, Murabba 3, Mısra 9*). [* aşr,*]

 ass m: Taksim edici olan Allah.

Her kime menşüb-ı  aşdan şunmadı ** ass m** tüm

L  dir ol meyd n-ı  aşa hergiz ikr r eylemez (* mm  Sinan D v nı, Gazel 52, Mısra 7*). [* ass m,*]

kat-: İlave etmek.

Senüñ himmet-i ‘âliñle gelür bu dilime sözler

Kaçaram ağzıña lāyık her âdem aşına tuzlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 22). [kaçaram, -ar, -am]

kat: Huzur, makam, nezd, yan.

Gerçi kim **katuñda** qaradur yüzüm

İllā ki fazlıña bağladum özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 17).
[katuñda, -ı, -n, -da]

Şu günde cem‘ ola dōstlar **katuña**

Didürme sen bizi anlara yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 25).
[katuña, -uñ, -a]

Halk içinde ehl-i ‘ırzam deyü ğaybet gözledüñ

Hak **katında** niçün ‘ırzım hıl‘ atın şoyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 18). [katında, -ı, -n, -da]

kat kat: Üst üste.

Perdeler **kat kat** hicāb oldı saña aç gözüñi

Aşlıña irmek dilerseñ cānı ‘uryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [kat kat,]

kaṭār: Kervan, tüccar ve yolcu kafilesi.

‘Āqılısañ evliyāñıñ **kaṭārından** kalma kim

Hey neler kıla ḥarāmī kārbandan qalsaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 17). [kaṭārından, -ın, -dan]

Ġam yimez hergiz belā bendi ile bend eyleyen

Ol Muḥammed Muştafā **kaṭārına** kārbanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 16). [kaṭārına, -ın, -a]

Bulmağa vaşl-ı yārımı ḳodum nāmūs u ārımı

İrgirmege **kaṭārımı** kārbanā gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 24). [kaṭārımı, -ım, -ı]

katı: Katı, sert, dayanıklı, sağlam.

Ža'if oldu **katı** bu cān be-ħaġġ-ı āyet-i Ķur'ān

Meded kıl yā veliyya'llāh ŧefā'at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 31*). [*katı,]*

kat'-ı zünnār eyle: *Zünnarını (papazların bellerine baġladıkları kıldan uzun kuşak) kesmek.*

Lā-cerem dirler ŧerī'at ehliniñ ŧarrāfiyuz

Lākin ol vaşl-ı liġāya kat'-ı zünnār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10*). [*kat'-ı zünnār eyle,]*

kātib-i meşūr: *Gizli, gizleyen katip.*

Gerçi 'aşkı vaşf iderse niġe biñ yıllar tamām

Şerħ olunmaz, cümle 'ālem kātibi meşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 12*). [*kātib-i meşūr,]*

katıl-: *Dahil olmak, katılmak.*

Ķoñ ġitsün eglemeñ Ümmî Sinānı

Geç ġalursa erenlere **katılmaz** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 22*). [*katılmaz, -maz]*

katlan-: *Katlanmak, tahammül etmek.*

Niġe **katlansun** yürek bu firāġa

Efendim Mazħarī Sulţān ġandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 7*). [*katlansun, -sun]*

Yār-ıla biliş olursın terkine **katlanmaduñ**

Ol ġaġıġat yārı terk idüp nice döydüñ ġöñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 7*). [*katlanmaduñ, -ma, -dın]*

katran: *Odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, rengi kahverengi ile siyah arasında deġişen, keskin is kokulu, suda erimediġi için sürüldüġü yeri suya ve rutûbete karşı koruyan ve birġok organik maddenin îmâlinde kullanılan madde.*

Şol münāfıklar Hâkı zıkr eyleyenlerden kaçar

İstemezler Hâkıdan illâ zift-ile **kaṭrân** diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 14). [kaṭrân,]

kaṭre: Damla, bir damla olan şey.

Dilerse sırrımı seyrân eyleyen

Dilerse **kaṭremi** ‘ummân iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 8). [kaṭremi, -m, -i]

Kim ki bu ‘aşk baḥrınıñ ğavvâşıdır ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir **kaṭre** âb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6). [kaṭre,]

Gel Sinân Ümmîye bağ gör kim nice kaynar taşar

Kaṭredür illâ ki ol deryâ-yı ‘ummân bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 14). [kaṭredür, -dür]

Bugün vaḥdet nişânından âḥar yerden cevâb itme

Ledünni baḥrınıñ kânı ki bir **kaṭre** ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16). [kaṭre,]

İsm-i zâtuñ feyz-i nehrinden şuwardılar şehrini

Kalmasun **kaṭre** vücūduñ baḥr-ı ‘ummân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 8). [kaṭre,]

Mevc ṭurmaz şad hezârân dürleri taşra atar

Gör vücūdum **kaṭresini** baḥr-ı ‘ummândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 18). [kaṭresini, -si, -ni]

Eger muṭlak vücūdumdan getirsem ‘âleme **kaṭre**

Bi-küllü maḥv ola fânî ki ol deryâ-yı ‘ummānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 19). [kaṭre,]

Ḳalbimi ihyâ iden ol Pâdişâh-ı Lâ-yezâl

Gönlümüz mi ‘mâr-ı Hâkıdur **kaṭremiz** ‘ummân-ı Hü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 4). [kaṭremiz, -miz]

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem ‘ itseler eksikligin

Bir **kaṭre** fazlñ maḥv ider ḥaṭâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10). [kaṭre,]

Vaşlıñ şarābından senüñ bir **kaṭre** mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17*). [*kaṭre,]*

Cān gezer **kaṭrede** yedi deryāyı

Görüñ ‘aşkı nice ‘ummān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 13*). [*kaṭrede, -de]*

İhtiyāc oldum bugün bir **kaṭre** vaşluñ meyine

Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 5*). [*kaṭre,]*

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden **kaṭrece**

Müstemi ‘ ol bir nefes gel söyleyem ma ‘zür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 9*). [*kaṭrece, -ce]*

Küfr içinde buldılar tevḥîd-i îmān gizlidür

Görmüşüm bir **kaṭrede** ol nūr-ı ‘ummān gizlidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 48*). [*kaṭrede, -de]*

kaṭre kaṭre: *Damla damla.*

Ey dilārā derdi ile eyleyen bağrın kebāb

Ḳanı senüñ gözleriñde **kaṭre kaṭre** Ḳanlı āb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 2*). [*kaṭre kaṭre,]*

kaṭre ol: *Damla olmak.*

Niçe bir dem kaṭre olup çağlayam ey Pādişāh

Ola kim dürler biteydi baḫr-ı ‘ummān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 21*). [*kaṭre ol, -up]*

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu

Ḳatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 14*). [*kaṭre ol, -uban]*

kaṅaḳ yaprağın: *Kavak ağacının yaprağı.*

Dirdük **kaṅaḳ yaprağın** kaftān idüp geymege

Şırtıñda ḳara kiçe kürk geyersin şāmırı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 7*). [*kaṅaḳ yaprağın,]*

ķavġa: M¼cadele.

İrmedi ‘aqlum cihānda zāhidiñ **ķavġāsına**

Bāb-ı ‘aşķı bekleyenler görmişem aç ķalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 9). [ķavġāsına, -sin, -a]

ķavî: Kuvvetli, güçlü.

Sen **ķavîsin** ey Hākîm-i lâ-yemût

Biz za‘îfüz fazlıñ içün ārzüda (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 23).
[ķavîsin, -sin]

Ehl-i sünnet ve’l-cemā‘at iķtidāsından **ķavî**

Geldi bu göñül sarāyın ķıldı peydā bir sevi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 19). [ķavî,]

ķavl: Söz, kelâm.

Çünkü ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey ķılan ‘ahdi fenā **ķavliñ** ķanı peymānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 4). [ķavliñ, -in]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm küllî recā

‘Āşıķıñ her **ķavli** fi’li ħasbeten li’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18). [ķavli, -i]

Pîrleriñ göñlinde yoķdur hergiz ölüm ķorķusu

Şanki şol ħüb zamāndur gözler-iseñ **ķavlini** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 14). [ķavlini, -in, -i]

ķavlına uy-: Sözüñü tutmak.

Evliyāñ bābına esrārın tıyan gelür

‘Ahd eyleyüp ezelden ķavlına uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 2). [ķavlına uy, -an]

ķavline tur-: Sözüñde durmak, verdiġi söze sadık olmak.

Kimi dir kim yoluña şādıķam ben

Ki turmaz ķavline ol daķı aldar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6).
[ķavline tur, -maz]

ķavm: Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu.

Ana v kardeş ü **ķavm** ü ķablem

Baņa dşmn oluban itdi inkr (*mm Sinan Dvn, Gazel 36, Mısra 11*).

[ķavm,]

ķayduņ bit: Bağı, bağlılığı sona ermek.

Zikr u tesbh u 'ibdet şuğl-ı fi'llh itmege

Hergiz eřęl-i fenda bitmedi ķayduņ gönül (*mm Sinan Dvn, Gazel 72,*

Mısra 12). [ķayduņ bit, -me, -di-un]

ķayęu: Kaygı, dert, endişe.

Zeh evvelsin ey Hd viresin cümle murd

Senndr **ķayęu** v şd aņa bir ğayrı hl olmaz (*mm Sinan Dvn, Kaside 1, Mısra 6*). [ķayęu,]

ķayna-: Kaynamak, kabarmak, coşup yükselmek.

Gel Sinn mmye bağ gr kim nice **ķaynar** taşar

Ķařredr ill ki ol dery-y 'ummn bundadır (*mm Sinan Dvn, Gazel 19, Mısra 13*). [ķaynar, -r]

Nr-ı maķabbet **ķaynad** envr-ı mevc oldu revn

Ol ķandiliņ tş yüzine Ÿarb inen derde idüm (*mm Sinan Dvn, Gazel 87, Mısra 11*). [ķaynad, -d]

ķaz: Kaz; perde ayaklılardan, uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uğan, yabani veya evcil kuş.

Ava şaldı ol ğaķķat řhnņ şehbzyam

Avladum bunda şikrm ördek ü **ķaz** eyledüm (*mm Sinan Dvn, Gazel 88, Mısra 6*). [ķaz,]

ķebb ol: Ateşte veya sıcakta kavrulmak. II Aşr sevgi sonucunda ķok zlmek, büyük bir acıya uğramak, aşğın aşk derdinden acılar ķekmesi.

Yandı ciger oldu kebāb dilerem ola fetḥ-i bāb

Nüş itmege āb-ı ḥayāt mestāne gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 11*). [*kebāb ol, -dı*]

kelām: *Tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifade.*

Nedür ol nūr-ı ḳand-ile gelen ol nūr-ı cāmi'den

Ki illā hū **kelāmıyla** ezel maḥlūk olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 20*). [*kelāmıyla, -ıyla*]

Lā-mekān deryāsına baḥrī olan 'aşıkların

Her **kelāmı** gevher-i 'irfānı 'aşḳu'llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 6*). [*kelāmı,]*

Men 'aref sırrın bilen virsin bize bir ḥüb **kelām**

Lā-yıla illādan olan muḥtelif aḥlāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5*). [*kelām,]*

Lā **kelāmından** geçen añlar bu zikriñ ma'nisin

Dir Sinān Ümmī anuñ envārına müştāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 25*). [*kelāmından, -ın, -dan*]

Şanasın kim her **kelāmı** la'l ü mercāndur dizer

'Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*). [*kelāmı, -ı*]

Kim ola elfāz-ı ma'nādan **kelāmıñ** söyleye

Söyleyen sensin senüñdür çün lisān-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9*). [*kelāmıñ, -ı, -n*]

Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā zülfiḳār

Bu **kelāmıñ** maḫarı çün Şāh-ı merdān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 32*). [*kelāmıñ, -ı, -n*]

Kelāmım varlığındandır nebīlere olan inzāl

Hüva'llāhü'llezī diyü oḳunan dilde Ḳur'ānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 7*). [*kelāmım, -ım*]

Yā İlahī vir dimāğa dile zikriñ lezzetin

Söyledükce 'āciz it ḡayrı **kelāmıñ** keşretin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2*). [*kelāmıñ, -ı(n)*]

Kelāmiñdur senüñ yā Hū ki lā ilāhe illā Hū

Oğur zākirleriñ Hū Hū çü senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 15*). [kelāmiñdur, -in, -dur]

Anuñ-içün her **kelāmi** dil-i mecrūha şifā

Ben didüm firqate şalma vaħdetiñ ‘ayn-i şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 37*). [kelāmi,]

Bil senüñ şānıñda Hāğdan nāzil oldı hel cezā

Sen işidüp bu **kelāmi** kendüñe tut kıl cezā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 26*). [kelāmi,]

kelām it-: Söz etmek, konuşmak.

Dağı saña selām itdi benümle hoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 13*). [kelām it, -di]

kelām kıl-: Konuşmak, söz söylemek.

Çün ol Hāğğa yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki toksān biñ kelām kılduñ cevābından olup āğāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 18*). [kelām kıl, -dun]

kelām-ı hāğ: Allah'ın kelamı.

Kelām-ı Hāğ-durur añladum İhlāş

Beyānı zāt u şifātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 7*). [kelām-ı hāğ, -durur]

kelāmu 'llāh: Allah'ın sözü.

Ey **kelāmu 'llāhı** münkir lā diyüp olma şaķı

Küntü kenziñ sırrına mihmāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 11*). [kelāmu 'llāhı, -ı]

Her kim irdi Seyyid-i Muhtāra oldur bil veli

Çalbine inzāl ider anuñ **kelāmu 'llāh** u nūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 24*). [kelāmu 'llāh,]

Dört kitabıñ ma'nisin keşf eyleyen tevḥîd imiş

Okı gel Ümmü'l-kitâbı sen **Kelâmu'llâha** baĥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 14). [kelâmu'llâha, -a]

ke'l-ferâş ol-: Pervane gibi olmak; nasıl ki küçük böcekler yanmalarına rağmen ateşin etrafında dönerler, aşık da tıpkı onlar gibidir. Yanacağını bilmesine rağmen sevgilinin etrafında dönüp durur.

Ol dükenmez kenze mihmân olmaĥa

Ger olasın 'aşk öñinde ke'l-ferâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 20).
[ke'l-ferâş ol, -a, -sın]

Derdi meydânında her dem ke'l-ferâş olan bu cân

Umaram şâhib-'atâ terk itmeye ferrâşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 11). [ke'l-ferâş ol, -an]

kem: Az, eksik, kötü, aşağı, değersiz.

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuklar şatam

Ḥikmet-ile **kem** metâ'im la'l ü mercân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24). [kem,]

Ben ne iklîm şâhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu 'ömrüm cevherin bir **kem** pula şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6). [kem,]

kemâl: Bir kimsenin mânevî meziyetler, ahlâk, ilim ve fazîlet bakımından tam bir olgunluĥa erişmiş olması durumu.

Dil ne söylerdi Ḥudâniñ nuṭkı olmasa 'aceb

'aşk odınıñ gör **kemâlin** adı 'irfândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 22). [kemâlin, -in]

Ey **kemâlim** var diyen xanı kemâliñ xandedür

Yūsuf-ı Ken'an iseñ göster cemâliñ xandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1). [kemâlim, -im]

'İlm içinde çok **kemâlim** var diyü baĥş eyleyen

Yarın ol meydâna getir kıl ü kıliñ xandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9). [kemâlim, -im]

Ey kemālım var diyen ƙanı **kemālın** ƙandedür

Yūsuf-ı Ken‘ân iseñ göster cemālın ƙandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1*). [*kemālın, -ın*]

Kim ki Allāh ismini ƙalbinde tekrār eyledi

‘Arifiñ oldur **kemāli** ğayrı tekrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4*). [*kemāli, -i*]

Ƙanƙı erdür merd oluban ƙalbi şehrin şaƙlaya

İtmeye bunuñ **kemālinden** hayālinden nuƙüş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 24*). [*kemālinden, -inden*]

Cümle maħlūƙāt içinde gizli yer yoƙ gözlüye

Ƙanda baƙsam gördüğüm yā Rab **kemālindür** senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8*). [*kemālindür, -jin*]

Ey Hudā kimdür ğuzūruñda bulan senüñ **kemāl**

Pes bulan sensin senüñdür çünki ğükm-ile **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2*). [*kemāl,]*

Kim ola kim zāt-ı muṭlaƙdan seni muṭlaƙ bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki keşf-ile **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4*). [*kemāl,]*

Kim ola kim ğazretiñ dergāhına ƙulluƙ ƙıla

Pes ƙılan sensin senüñdür çünki fi‘l-ile **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*). [*kemāl,]*

Kim ola tevĥîd ğaƙƙan zātuñı zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki luṭf-ıla **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8*). [*kemāl,]*

Kim ola elfāz-ı ma‘nādan kelāmın söyleye

Söyleyen sensin senüñdür çün lisān-ıla **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10*). [*kemāl,]*

Kim ola kim enbiyādan göstere bir mu‘cizāt

Gösteren sensin senüñdür mu‘cizāt-ıla **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 12*). [*kemāl,]*

Kim ola kim evliyādan ğalƙa ol burhān ola

Pes olan sensin senüñdür çün delîl-ile **kemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 14*). [*kemāl,]*

Kim ola kim evliyânîñ qapusında bekleye

Bekleden sensin senüñdür çünki 'aşq-ıla **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 16). [kemâl,]

Kim ola cürm ü haţâdan nefsinî tâhir kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 18). [kemâl,]

Kim ola kim ğayr-ı Haqdan şaklaya dil mülkinî

Şaklayan sensin senüñdür çünki hıfz-ıla **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 20). [kemâl,]

Kim ola mâsivâdan kırtara cân sırrını

Kırtaran sensin senüñdür çünki sırr-ıla **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 22). [kemâl,]

Kim ola kim seyr-i ma'a'llâh seyrine sırr ırgüre

İrgüren sensin senüñdür çünki seyr-ile **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 24). [kemâl,]

Kim ola Ümmî Sinâna luţf-ıla qahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür qahr u luţf-ıla **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26). [kemâl,]

Ey **kemâl** issi cihânda çok-durur ehl-i **kemâl**

Görmedüm ben kimse 'aybın görmemek gibi **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 1). [kemâl,]

Ey **kemâl** issi cihânda çok-durur ehl-i **kemâl**

Görmedüm ben kimse 'aybın görmemek gibi **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2). [kemâl,]

Âferin şol şaḡşa kim açâ hidâyetden qapu

Mazhar-ı cân-ı şafâdan ola dâ'im bir **kemâl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6). [kemâl,]

Kemâlîm vaşfın isterseñ Muḡammed Muştafâdandır

Veliler içre devr ider erkânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 9). [kemâlîm, -ım]

Benüm sırrım **kemâlıdur** ki dilde söylenen her dem

Kimin zâhir kimin bâṭın kılıram feyz-i Raḡmânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13). [kemâlıdur, -ı, -dur]

Tevhîd-i zât-ı İllâhîniñ **kemâlin** söylerüz

Sözimiz aḥbâr-ı Ḥaḫdur özümüz mihmân-ı Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 7*). [*kemâlin, -in*]

‘Aceblemeñ beni bi’llâh elimde ihtiyârım yok

Beşerden gitdi **kemâlim** cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 10*). [*kemâlim, -ım*]

Her **kemâliñ** lezzetiniñ ḥaḫîḫatın anda bulup

Terk idüp ğayrı varlığı keşfu’llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 7*). [*kemâliñ, -i, -n*]

Kâmil insânıñ **kemâlin** söylerin añlayana

Himmet ü burhân gerekdür kâmil insân üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 7*). [*kemâlin, -in*]

Zühd ü taḫvânıñ **kemâlin** ‘arz ider zâhid baña

Zâtına ḥayrân olan n’eyler anuñ naḫḫâşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9*). [*kemâlin, -in*]

Ne ḥatunlarda ḥayâ var ne kız oğlarda edeb

Ne yigitlerde **kemâlât** var göreler fi’lini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 16*). [*kemâlât, --ât*]

Bugün Mañşür-ı Bağdâdıñ **kemâlin** ‘azm ider cânım

Yoluñda cân u ser virüp tozarıñ zevḫı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 7*). [*kemâlin, -in*]

Şanî’u’llâh-ı a’lemsin raḫîmu’llâh-ı erḫamsin

Kerîmu’llâh-ı ekremsin **kemâliña** mişâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 10*). [*kemâliña, -ın, -a*]

Pâdişâhım her ḫuluñda yok mıdır ‘ilm ü **kemâl**

Şaḫla râzıñ, her şeye ben virdüğüm ‘irfân mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7*). [*kemâl,]*

Bilüñ kim baḫr-ı muḫlaḫdan bu tevḫîdiñ **kemâlâtı**

Żıyâ alır nücüm u şems ḫamer feyz-i İllâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 43*). [*kemâlâtı, -âtı*]

kemâl bul: Bir kimsenin mânevî meziyetler, ahlâk, ilim ve fazîlet bakımından tam bir olgunluğa erişmiş olması durumu.

Ey Hudā kimdür huzūruñda bulan senüñ kemāl

Pes bulan sensin senüñdür çünki hük-m-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1). [kemāl bul, -an]

kemālāt: Sâhip olunan mânevî hasletler, olgunluklar.

Gel ey kâmil **kemālātüñ** gülâbın virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerhüñ dolâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1). [kemālātüñ, -ın]

Her eşyâniñ **kemālâtı** benüm emrimdedür yeksân

Eger kahrım eger luţfum bi-küllü derde dermānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 15). [kemālâtı, -ı]

Zâhir ü bâtın **kemālât** Pâdişâhiñdür beyân

Bâtna geçdüm zâhirden şun '-ı Settâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 11). [kemālât,]

Eyâ 'izziñ **kemālātüñ** bekā buldı Hâbîbullâh

Bi-ğamdi'llâh seni kıldı kamu derde tabîb Allâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 1). [kemālātüñ, -ın]

kemālât-ı şifât: Allah'ın kusursuz sıfatları.

Kemālât-ı şifâtumdur ki cümle halk olan maḥlûk

Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü dîv ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 5). [kemālât-ı şifât, -um, -dur]

kemāle iriş-: Kemale ermek (veya gelmek); olgunlaşmak.

Kimse bunda bir kemāle irişüp kılmaz hüner

Ṭuta gelmeyince evvelden anuñ sevdāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 3). [kemāle iriş, -üp]

kemāl-i 'aşk: Aşkın olgunluğu.

Gel bu kâf u nūnuñ aḥkāmın kemāl-i 'aşka vir

Hem bu dîv ü cinniñ aḥkāmın cemāl-i 'aşka vir (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 21). [kemāl-i 'aşk, -a]

kemāl-i hikmet: *Cenâbıhakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lâayık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı.*

Zâhir ü bâtın hezârân derdiñe ‘ayn-i devâ

‘İlm-i ğayb-ıla kemāl-i hikmeti Loqmânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8). [kemāl-i hikmet, -i]

kemāl-i kudret: *Kudretinin noksansızlığı, kudretinin büyüklüğü.*

Kemāl-i kudretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 11). [kemāl-i kudret, -üm, -den]

kemir: *Kemirmek.*

Çuzğun çarpuz eylemiş bir ardıcıñ başına

Çıkmış bir şu bağısı uğurlayup **kemiri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 6). [kemiri, -i]

ken ‘ân: *Kenan şehri. Hz. Yusuf'un memleketi.*

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem gerekdür

Cān Yūsufin **Ken ‘āna** sultān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2). [ken ‘āna, -a]

Şāh-ı Mısrıñ zülfine müştāk ola Ya ‘kūblayın

Terk idiser mülkini cāh-ı cinān **Ken ‘ānını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 8). [ken ‘ānını, -in, -ı]

‘aşğ degül mi Yūsufi **Ken ‘āna** sultān eyleyen

Gerçi taqdîr-i Ğudā-yı Kādir u Ğayür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 43). [ken ‘āna, -a]

ken ‘ân yūsufu: *Kenanlı Yusuf; Hz. Yusuf peygamber || Aşğın canı yerine istiareli olarak kullanılmış.*

Cānım dellâlda gezer şatmağa geldüm bugün

Ey Mısrıñ şāhı Ken ‘ân, Yūsufuñ alsan n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 10). [ken ‘ân yūsufu,]

kenār: Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.

Baħr-ı zātūñ mevci beni sürdi **kenāra** ‘aşķ-ıla

Zāt-ı ĥaķāyık nūrına geldüm ‘aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5). [kenāra, -a]

Ki ĥayret baħrı cüş eyler beni ol demde nüş eyler

Düşer cānım ol ‘ummāna **kenārından** çıkar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8). [kenārından, -ı, -n, -dan]

kenāra at: Kıyıya atmak.

Şalındı her taraf mevci kenāra

Atup gevherlerin cünbūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 4). [kenāra at, -up]

kendi: Kendi, dönüşlülük zamiri.

Ne **kendinden** āgāh olur

Ne baña keşf-i rāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 7). [kendinden, -n, -den]

Eliyle **kendini** tutdı

Bu ‘aşķıñ baħrına atdı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 13). [kendini, -ni]

Luť eyle rahmet kıl baña

Kendi zü’l-me’ālîñ Ĥaķķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 8). [kendi,]

Kendi nefsinîñ ‘illetin bilmeyen insān degüldür

Hem rūhımıñ ĥakiķatın bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1). [kendi,]

Bu gün **kendi** ĥālin bilen oldur varup menzil alan

İle baķup yolda қalan yol erine göze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5). [kendi,]

Қurıla meclis-i mestān ki dost **kendi** ola sākī

Şunulup mey-i vaĥdetler iķer ‘āşık-ı merdāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 9). [kendi,]

Kim bilür virse haber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem ben **kendi** elimden mi yandım odıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 10). [kendi,]

Kendi rûhumdan size nefh eyledüm diyen ‘ayân

Qalmadı şekkim [ki] Hû ol hâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 13). [kendi,]

Hâk **kendini** sevenleriñ gayrını sevmez sevdiğin

Cânı cihânı terk idüp deyyâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 7). [kendini, -ni]

kendini bil: Kendisinin Allah'ın huzurunda hiç bir önemi olmadığını farkına varmak.

İlâhî ağladım güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergâh-ı ‘azîmiñde ki bir zerrece ben bir toz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5). [kendini bil, -dü, -m]

kendü: Kendi, dönüşlülük zamiri.

Kim ki yoluñda ser kıya

Kendüyi ol yoğa şaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 18). [kendüyi, -y, -i]

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kışı

Var ara bir kâmil er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5). [kendü,]

Ey Sinân Ümmî bu pendî ger kılsañ **kendüñe**

‘âlem-i vaḥdet ilinden güliserdür gül saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 25). [kendüñe, -ñ, -e]

Qanı şol kim kâmil-i dâna şanurdu **kendüni**

Ger şorarlarsa ne kılduñ geçdi bunca yıl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 19). [kendüni, -ñ, -i]

Pâdişâhım sen bizi var eyledüñ hikmet budur

Qudretiñle **kendüñe** yâr eyledüñ rahmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2). [kendüñe, -ñ, -e]

Kendü sırrın bilmeyen virmez haqıkatdan haber

Çünkü bu yolda delilimdür benim şîr-i Ğafür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 19). [kendü,]

Kendüñe mağrūr olup hannāsa virdüñ özüñi

Her nefes kalbiñde iğvā eyleyen ol fi'ş-şudür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3). [kendüñe, -ñ, -e]

Kendü bilisinde kalan 'ilm-i ledün bilmeyiser

Mürşidine egri bağan luţfını hem qahra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 3). [kendü,]

'aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Hükmi fāş **kendü** nihān ol Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [kendü,]

Mü' miniñ kalbin Hudā **kendüye** mir'āt eyledi

Gel muşaffā eyle kalbi sen bu Beytu'llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 17). [kendüye, -y, -e]

Naşbin dürişüp almağ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş **kendüye** kısmet görünmez anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 22). [kendüye, -y, -e]

Habîbiñ nūrını zātuñ nūrından

Var idüp **kendüñe** yār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4). [kendüñe, -ñ, -e]

İns ü cinni yaradup Hağ **kendüye** tã'at için

Şöyle bil hağğa'l-yağından tã'atım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7). [kendüye, -y, -e]

Evvel bize bu cānı 'Azrā'ıl hod virmedi

Ey cānı viren gine sen **kendüñ** alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20). [kendüñ, -ñ]

Dü cihāniñ cevriñi **kendülere** yār itdiler

Meskeni oldı bularuñ gör belā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 3). [kendülere, -ler, -e]

Hağāyık intihāsında idindi **kendüye** mağbūb

Habîbinden kıılır her şey yazar feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 17). [kendüye, -y, -e]

Bil senüñ şanıñda Hâkdan nâzil oldu hel cezâ

Sen işidüp bu kelâmı **kendüñe** tut kııl cezâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 26). [kendüñe, -ñ, -e]

kendüden geç: Bilincini yitirmek, bayılmak; bir şey karşısında çöşkuya kapılmak, aşırı duygulanmak.

Maḥabbet şerbetin her kim içerse kendüden geçer

Şarâb-ı ‘aşkı nüş ider mestânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7). [kendüden geç, -er]

kenz: Hazine.

Ene’l-ḥâk açdı ebvâbın bugün ol **kenze** dükkânım

Ne söyler diñle pürtâbın egerçi nuḥ-ı insânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1). [kenze, -e]

kenz-i a‘zam: Büyük hazine.

Bâbı sensin cümle ‘ilmiñ şehri şâh-ı Muştafâ

Kenz-i a‘zam kapusın buldı cemâ‘at Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 12). [kenz-i a‘zam,]

kenz-i kelâmu’llâh: Allah’ın kelam hazinesi.

Kenz-i kelâmu’llâh olan ‘aşk-ı nihâniñ sırrıdır

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfân u ‘ilmiñ kâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5). [kenz-i kelâmu’llâh,]

kenz-i maḥfî: Hadis olarak rivayet edilen, “Bilinmeyen gizli bir hazine idim, bilinmek istedim, bilineyim diye halkı (kâinat) yarattım” ifadesinden alınmıştır.

‘aşk degül mi kenz-i maḥfî’i ‘ayân iden ezel

Ger Muḥammed maḥzar-ı zâti muşavver nür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 27). [kenz-i maḥfî’, -i]

Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ zü’l-fiḳâr

Kenz-i maḥfîdür saña kân-ı hidâyet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 44). [kenz-i maḥfî, -dür]

Kenz-i maḥfî sırrınıñ esrârını söyler dilim

Ehl-i ‘aşka lâ diyüp İblîs oḡın atmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7). [kenz-i maḥfî,]

kenz-i vaḥdet: *Vaḥdet hazinesi.*

‘İlm-i tevḥîdiñ ledünnî ma‘nisinden eyle kâr

Kenz-i vaḥdet varlığından gör nedür alup şatan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 44). [kenz-i vaḥdet,]

kenzu’ llâh: *Allah'ın hazinesi.*

Yokluk meyinden içeniñ

Varlığı **kenzu’ llâh** olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 4).

[kenzu’ llâh,]

Zât-ı ḥaḳâyıḳ didüġüm ḥaḳîḳatıñ esfelidür

Sırdan öte sır denilen **kenzu’ llâha** irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 18). [kenzu’ llâha, -a]

kerâhet: *İġrenmek, tiksirmek, hoşlanmamak II Çirkinlik.*

Kim ki sen şâhıñ ḥayâli ḥubbına dil virmedi

Dü cihânda gitmedi andan **kerâhet** Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 40). [kerâhet,]

kerâmet: *Allah'ın bazı kullarına lütfettiġi olaġanüstü şeyler yapma gücü ile ortaya koyduġu, akıl sınırlarını aşan tabiatüstü, hârikulâde durum.*

Ḥaḳka yakın olan kişi çok bilür ellerden işi

Mümkir olan evliyânıñ **kerâmetin** siḫre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6). [kerâmetin, -in]

Kisvemiz ḥurûf-ı âdemdür **kerâmet** mazḥarı

Nakş ider üstâdlarımız mîm elif dâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 15). [kerâmet,]

Velâyet şâhibi Ḥaydar **kerâmet** baḫrıdur yek-ser

Ḥaḳîḳat sırrına esrâr anı kılduñ ḥôş ‘âlî-râh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 29). [kerâmet,]

kerāmet evliyā: *Keramet-i evliya; Evliyaların kerametleri.*

Enbiyādan mu‘ciz oldı bil **kerāmet evliyā**

Ey Sinān Ümmî gözün aç sen bu zıkrı ‘llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 21). [*kerāmet evliyā,*]

kerbān: *Karvan; kervan.*

Mest ü hayrān ister iseñ baķ gözinden bellüdür

Ƨođrı **kerbān** ister iseñ Şor izinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2). [*kerbān,*]

Ef‘ālına evŐāfına uğrar geçer **kerbānımız**

Bi-ħāmdi ‘llāh öñden Őoña tevħîd-i zāt insānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 13). [*kerbānımız, -ımız*]

kerbāna uy: *Kervana katılmak.*

Uyup bir ulu kerbāna yolumda pehlevān olsun

Ƨutarlarsa ħarāmiler iderler ħahr-ıla yeksān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 17). [*kerbāna uy,*]

kerbelā: *Irak'ta Hazret-i Hüseyin efendimizin Şehit oldukları ve medfûn buldukları mahal.*

MürŐidiñ meydānı-durur Şad hezārān **Kerbelā**

Anca ‘āŐıķ yāre ħarŐu aķıdurlar ħanıñı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 13). [*kerbelā,*]

kerbelā çöli: *Irak'ta Hz. Hüseyin'in Şehit edildiği yer.*

Ėāzîler bile yanında gelüp Kerbelā çölinde

Őehādet buluban anda beķāya dutdılar çün rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 35). [*kerbelā çöli, -nde*]

kerbelā meydānı: *Irak'ta Hazret-i Hüseyin efendimizin Şehit oldukları ve medfûn buldukları mahal.*

Kim şehid olmak diler haḳḳa'l-yaḳin 'ar eylemez

Arayup bulur cihanda Kerbelā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 12). [kerbelā meydānı, -nı]

kerem: Cömertlik, iyilik, bağış.

Ey **keremler** kānı ḥvāce

Sensin yücelerden yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 45).

[keremler, -ler]

Ey **keremler** kānı ḥvāce

Biz ednāyuz eyle yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 17). [keremler,
-ler]

Ey **keremler** kānı ḡanī Celīlim

İbrāhīme didūñ dostum Ḥalīlim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 9).

[keremler, -ler]

Kerem ehli **kerem** kılmak keremdür

Keremsizden **kerem** ummak kir emdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra
2). [kerem,]

Kerem ehli kerem kılmak **keremdür**

Keremsizden kerem ummak kir emdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra
1). [keremdür, -dür]

Kerem ehli kerem kılmak keremdür

Keremsizden kerem ummak kir emdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra
2). [keremsizden, -siz, -den]

kerem ehli: Cömertlik sahibi.

Kerem ehli kerem kılmak keremdür

Keremsizden kerem ummak kir emdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra
1). [kerem ehli,]

kerem eyle: Cömertlik etmek, iyilik etmek.

Kerem eyle Ḥudāvendā ḡaḡā baḡrından al bizi

Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 19). [kerem eyle,]

Teraḥḥum kıl **kerem eyle** ki bī-çāre naḥīfiñdür

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 35). [kerem eyle,]

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 11). [kerem eyle,]

Kerem eyle mürvet eyle

Beni benden al pâdişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 1). [kerem
eyle,]

kerem id: İyilik etmek, ihsanda bulunmak.

Yüz qaralığından āḥar armağanum yoḡ saña

Cān u dil her dem saña ider kerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 20). [kerem id, -er]

kerem kıl: Kerem göstermek, lütfetmek.

Cānı vuşlat şerbetinden ayıḡ itme kıl kerem

Vaḥdetiñ envārına ḥayrān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 13). [kerem kıl,]

Çü sensin Hādī-i burhān **kerem kıl** luṭfıla iḥsān

Ki senden ḡayrı yā Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (Ümmî Sinan
Dîvânı, Kaside 1, Mısra 47). [kerem kıl,]

Ḥudāyā dilerem senden **kerem kıl** luṭf u iḥsāndan

Alıcaḡ cānımı tenden aña ḡurbān di yā Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 51). [kerem kıl,]

Kerem ehli kerem kıлмаḡ keremdür

Keremsizden kerem ummaḡ kir emdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra
1). [kerem kıl, -mak]

Kerem kıl sen naşṭb eyle Sinān Ümmīye ey Mevlā

Ki ol dîvān-ı 'ālīde ṭura böylece dîvāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 13). [kerem kıl,]

keremler kânı: Cömertlik kaynaḡı.

Ḥaṭā ehli olan kimse ḥaṭāsına ḥayā itse

‘Aṭālar kııuram aña **keremler kânı** ğufrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 26). [keremler kânı,]

Kim yaman şanursa saña sen aña kııduñ ‘aṭā

Sen keremler kânısın ehl-i seḥāvet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 14). [keremler kânı, -sın]

keremleriñ kânı: Cömertlik kaynağı.

Gerçi küstāhlıkdur dirsüz da‘vet eylemek

Ey **keremleriñ kânı** fazl-ıla gelseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 6). [keremleriñ kânı,]

kerîm: Cömert olan yaratıcı, Allah.

Ey **Kerîm** ü ey Raḥîm ü ey Ğafûr

Biz günāhlı kııllara sen kııı hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19). [kerîm,]

Genc-i kimyā bābını feth eyle dilde ey **Kerîm**

Derdlü ‘aşkılarıña dermān olan her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 17). [kerîm,]

kerîma’llāh: Çok cömert olan Allah.

Ey **Kerîma’llāh** Kııuddüsü’s-selām

V’ey Raḥîm ü Ḥālık-ı arz u semā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 5). [kerîma’llāh,]

kerîmu’llāh-ı ekrem: Çok cömert olan Allah.

Şanı‘u’llāh-ı a’lemsin raḥîmu’llāh-ı erḥamsin

Kerîmu’llāh-ı ekremsin kemālîña mişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 10). [kerîmu’llāh-ı ekrem, -sin]

kerre: Defa, kere, kez.

Biñ **kerre** yüz biñ kıışiniñ cem‘ itseler eksikligin

Bir kııatre fazlîñ maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ğanı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 9). [kerre,]

kes: Bitirmek, sona erdirmek.

Muşaffâdur bugün albim d  alem m-cersından
Gnl bir Şey' e zamm olsa **keser** feyz-i lhden (mm Sinan Dvn,
Kaside 10, Mısra 4). [keser, -er]

kes: Kişi, kimse.

Bir kişiden Şey' rec itse velkin olmaya
Olunmaz Şey' isteyen **kes** ksmeden orkulmaya (mm Sinan Dvn, Kıt'a 1,
Mısra 2). [kes,]

kesb: Edinmek, elde etmek, kazanmak.

aan kim nef ola rum irişe **kesb** cismine
Gzmi auban grsem diyem y H grem y H (mm Sinan Dvn,
Gazel 111, Mısra 13). [kesb,]

kesb eyle: Edinmek, elde etmek, kazanmak.

Buldu bulan ma' n yzin kesb eyleyp 'irfn zin
Gel di chil 'ilmi yzin ousun hem yaza ursun (mm Sinan Dvn,
Gazel 101, Mısra 9). [kesb eyle, -y, -p]

kesb it: Edinmek, elde etmek, kazanmak.

PdiŐh mlkine geld Őikr avlamaa
'lm  'irfndan ne kesb itd anı Őaydu gnl (mm Sinan Dvn, Gazel
72, Mısra 24). [kesb it, -dn]
Zhidi zhd  riysetden riy kesb itdin
R'yet-i dzr Őanma hr u glmn aladum (mm Sinan Dvn, Gazel 85,
Mısra 25). [kesb it, -dg, -in]

kesb it: Edinmek, elde etmek, kazanmak.

Varup bir menzile benden Şorarlarsa ne kesb itd
urup anda haber virsem diyem y H virem y H (mm Sinan Dvn,
Gazel 111, Mısra 21). [kesb it, -d, -n]

kesb ü kār: Çalışıp kazanmak.

Gel bu ‘ilm-i k̄āle k̄alma bākī k̄almaz ol saña

Kesb ü kārīñ olmayınca çäre k̄ılmaz ol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2). [kesb ü kār, -ın]

keşf: Bir sırrın ve gizli bir hâlin bir kimseye gösterilmesi, ilhâm edilmesi.

Dersimüz Seb‘u’l-meşānī **keşfimiz** ilhām-ı Hâk

Dā‘imā söyler dilimiz nuṭkumuz tevḥîd-i h̄āş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3). [keşfimiz, -imiz]

Kim ola kim zāt-ı muṭlaḳdan seni muṭlaḳ bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki **keşf-ile** kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4). [keşf-ile, -ile]

Dört kitābīñ ma‘ninin keşf eyledük ḥaḳḳa’l-yaḳīn

Şun‘umuz ol kār-ı Hâḳdur **keşfimiz** ol h̄ān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 12). [keşfimiz, -imiz]

keşf: Tanıma, öğrenme, anlayıp bilme.

Sinān Ümmî senüñ yoluñda bir k̄āşır **keşifiñdür**

Hemişe mürvetiñ umar ki bir ‘āciz zā‘ifiñdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 33). [keşifiñdür, -in, -dür]

keşf: Var olduğu halde varlığı daha önceleri bilinmeyen bir şeyi bulmak.

Ba‘zı münkirler tarīḳat **keşfine** olur sebeb

‘İşretiñden fāriḡ olma bekle Hâḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 13). [keşfine, -in, -e]

keşf eyle: Ortaya çıkarmak, açmak, meydana çıkarmak.

Bulan bu ‘aşkıñ dadını

Keşf eyler ‘ilm-i bāḫını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 22). [keşf eyle, -r]

Dört kitābīñ ma‘ninin keşf eyleyen tevḥîd imiş

Oḳı gel Ümmü’l-kitābı sen Kelāmu’llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 13). [keşf eyle, -y, -en]

Virmezem kim adrini bilmez ele bu la'limi

Rāzımı keşf eyledigim abil-i şāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8). [keşf eyle, -dig, -im]

Dört kitābîñ ma'nisin keşf eyleyen Hūdūr hemān

Lā dimez kimse bu sırra illā nādān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 11). [keşf eyle, -y, -en]

Celālîñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

amu 'ālem ola fānī ki ceng ü cim ü dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 11). [keşf eyle, -se, -n]

Dört kitābîñ ma'nisin keşf eyledük haa'l-yan

Şun'umuz ol kār-ı Hadur keşfimiz ol hūn-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 11). [keşf eyle, -dük]

keşf id: Ortaya ıkarmak, keşfetmek.

Nice biñ Mūsā tecellīsinden itmişler sücūd

Keşf idüp bildürmek iün vaşlınıñ şerrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 14). [keşf id, -üp]

ār-ı yāriñ zevını keşf ideliden cānıma

Sırlarına o şenālar iderem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 27). [keşf id, -eli, -den]

Kime keşf itsem envārım olur fikrimde sergerdān

Şüride bülbüle arşu aılan vird-i reyhānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 23). [keşf it, -se, -m]

keşf kıl: Amak, meydana ıkarmak.

Keşf ılsañ sırr-ıla cāna ledünnī 'ilmini

Nicedür 'aşıqlarıña gösterem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 11). [keşf kıl, -sa, -n]

keşf ol: Anlaşılmak, bilinmek; aıa ıkmak, görünür olmak.

Dilimde söylenen aḥbār ḥālimde keşf olan esrār

Sañ ma'lüm idem anı dü 'ālemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7). [keşf ol, -an]

Tende iken ol 'arz olunan nūr-ı emānet

Māni' ḳoma cehd eyleyüben keşf ola esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10). [keşf ol, -a]

keşf-i ḳur'ân eyle: Kur'an'ı açığa çıkarmak, açıklamak.

Bî-nihāyet luṭfuñ oldur keşf-i Ḳur'ân eyledüñ

Muṣṭafā devrinde geldüm 'āleme ḥurmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5). [keşf-i ḳur'ân eyle, -dün]

keşf-i rāz id: Sırrını açık etmek, sırrını açıklamak.

Ne kendinden āgāh olur

Ne baña keşf-i rāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 8). [keşf-i rāz id, -er]

keşf-i zāt: Allah'ın zatını keşfetmek.

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı tıyan olur

Aña ḳatı 'ayān olur keşf-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4). [keşf-i zāt, -ın]

keşfu'llāha ir: Manevi gözle Allah'ı seyretmek.

Her kemāliñ lezzetiniñ ḥaḳıḳatın anda bulup

Terk idüp ḡayrı varlığı keşfu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 8). [keşfu'llāha ir, -di]

kesil-: Akışı durmak, sona ermek, bitmek.

Kesilmez pertevi hergiz o baḥrıñ bir nefes āñla

Her eşyā her bir ism-ile umar feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 37). [kesilmez, -mez]

kesret: Bir olan Hakk'ın isim ve sıfatlarıyla tecelli edip çokluk halinde görülmesi.

Nihān oldu çün ol vaḥdet ki gördüm ‘ālemi **keşret**

Men ol dostuñ firāqından gözüm yaşın revān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15). [keşret,]

Gitdi zülmet gitdi **keşret** gitdi firqat aradan

Baḥr-ı zâtdan nūr-ı zâtdur gör benüm envārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 11). [keşret,]

Yâ İlahî vir dimāğa dile zikriñ lezzetin

Söyledükce ‘āciz it ğayrı kelāmıñ **keşretin** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2). [keşretin, -in]

Devlet imiş kişiye bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret imiş kişiye bu dünyede miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [keşret,]

Ol daḥı bil oğlu Zıyā’ıye telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûḥ-ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 16). [keşret,]

Ol daḥı Seyyid ‘Ali Hāşimîye telkîn eyledi

Keşret içre cām-ı vaḥdet feyziniñ ‘atşānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 20). [keşret,]

Ol daḥı bil oğlu Zıyā’ıye telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûḥ-ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 22). [keşret,]

keşşâf: Keşifler.

Evliyâ vü enbiyânıñ ‘ilmi yoḫdur anda hiç

Maḥv ider ol nice yüz biñ kâşifiñ **keşşâfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 20). [keşşâfını, -ın, -ı]

kevn: Kainat.

‘Aql u cān **kevn** ü mekânıñ terkini kār eyledi

Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9). [kevn,]

Kevn ü mekân çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamağa dervîşe ‘ummān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7). [kevn,]

Kim ki ol yâriñ dehânından kığılcım yandurur

Kevn ü 'âlem men' ider mi ol yâriñ ataşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 18). [kevn,]

Almışam derd-i belâniñ rāhatın hîn-ı zamân

Hâ'il olmaz 'aşka irdi 'aşıka **kevn** ü mekân (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 32). [kevn,]

kevn ü mekân: Varlık, kainat.

Kevn ü mekânıñ naqşını pāk eyle gönülden

Naqqāşa iriş ğayrıya aldanmağıl zinhâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 11). [kevn ü mekân, -ın]

'Aşıkam kevn ü mekânıñ naqşına dil virmezem

Şādıkam rüy-ı zemîniñ bendine bil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 1). [kevn ü mekân, -ın]

'Aql u rühânî dir cihân nemdür benüm **kevn ü mekân**

Gel baña dostdan vir nişân oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 15). [kevn ü mekân,]

kevn ü mekân: Varlık, kâinat, mevcudiyet.

Vaşf-ı nihânımdan şoran alsın haber nerde idüm

Var olmadan **kevn ü mekân** ol Şāhıla birde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2). [kevn ü mekân,]

Kevn ü mekânıñ devletin saymaz pula Ümmî Sinân

Genc-i nihân olmayıcağ ğinā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 25). [kevn ü mekân, -ın]

kevneyn: İki âlem II Dünya ve ahiret.

Muhammed mazhar-ı zātıñ degül mi

Dağı **kevneyne** rahmetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 2). [kevneyne, -e]

kevser: Cennette bulunan, içenin bir daha susuzluk çekmeyeceği ölümsüzlük suyu.

Gerçek ‘aşık dost bāğında **kevser** şarābın nūş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23*). [*kevser,]*

‘aşk-ı derdiñ **kevserinden** vir baña āb-ı hayāt

Vahdetiñ şevkından ayru baña hayrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3*). [*kevserinden, -in, -den]*

key: *Pek çok.*

Bu kanā‘at cübbesinden **key** şaķın çıkarma baş

Ġāfil olma aldar avlar seni de çiyner tölāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 13*). [*key,]*

Key şaķın Ümmî Sinān nuṭķ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşşıña ziyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 17*). [*key,]*

Key şaķın bend olma hīle bendine

Dime ehl-i beyt oğul kız karavaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 7*). [*key,]*

Key şaķın aşıñdan ırma öziñi

Her ne kılursañ kılup ‘aşka ulaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 15*). [*key,]*

Ey cefāsın yārınıñ gözine sürme çekmeyen

Key şaķın derdim didüğüñ ‘ayn-ı dermān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 16*). [*key,]*

Key za‘ifem kapuña geldüm ğarībem key haķīr

Çāresin senden umaram işbu zaķımıñ merhemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3*). [*key,]*

Key za‘ifem kapuña geldüm ğarībem **key** haķīr

Çāresin senden umaram işbu zaķımıñ merhemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3*). [*key,]*

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmağa

Key şaķın ekşidürsin ğāfil olma hamīri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 10*). [*key,]*

keyfiyyet: *Bir şeyin esası, iç yüzü; nitelik.*

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne sırdur eyleyen ihyā

Ne **keyfiyyet** kemālidür kim anda cem‘ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 14). [keyfiyyet,]

kez: Defa, sefer.

Yā İlāhî ‘aşk elinden olmadum bir **kez** emîn

Ağladup her gāh gāhi aqıdur gözüm nemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 1). [kez,]

Hayālîñ derdiniñ zevkın kime keşf eyleseñ bir **kez**

Ki devlet t̄ālî‘i böyle mübârek qutlu fāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 35). [kez,]

kezin: Defa, sefer.

Gün gibi günden ‘ayān rüşen qılursın ‘ālemi

Pertev-i nūr-ı cemālîñ bir **kezin** handān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 6). [kezin,]

Pertev-i nūruñ tecellî kılsa ey Hâk bir **kezin**

Cān hümāsın Zelha-veş bu tende zindān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 13). [kezin,]

ki: "Ki" bağlacı.

Kim **ki** fedā kıla yoluñda cānı

Bulupdur sırr-ıla dürr-i ma‘ānî (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 37). [ki,]

Dilimde devr ider virdiñ

Ki müştâkıyam ol ferdiñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 26). [ki,]

Her kim **ki** ister yārını

Bıraqsın elden varını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 5). [ki,]

Her kim **ki** terk-i cān olur

Bir cānına biñ cān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 13). [ki,]

Maqşūdımız öñden şoña

Budur **ki** dirüm ben saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 26). [ki,]

Zirā **ki** her cān mülküni

Şanma **ki** ‘aşku‘llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 43). [ki,]

Zirā **ki** her cān mülkünü

Şanma **ki** ‘aşku’ llāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 44*). [ki,]

Şol cān **ki** ‘aşkıñ yiridür

Kāmil gerekdür arıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 45*). [ki,]

Kāmil **ki** şol ‘aşq eridür

Dā’im işi Allāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 47*). [ki,]

Ümmî Sināniñ yā Ğani

Bildim **ki** çoğdur ‘işyāni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 34*). [ki,]

İrmeye kim **ki** insāndur

Tevhîdi yetmez kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 23*). [ki,]

Kim **ki** Hakkun zikrin okur

Olmayısar hergiz haķır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 21*). [ki,]

Ki olmaya ğuşşa vü ğam

Olup sâfi muşaffādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 31*). [ki,]

Ki dîni kılanı mensüh

Ki ğarķ eyleye deryādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 39*). [ki,]

Ki dîni kılanı mensüh

Ki ğarķ eyleye deryādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 40*). [ki,]

Gezerken kim **ki** tuşında

Cemāliñ görse düşünde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 9*). [ki,]

Kim **ki** ‘aşık olur şāha

İrişür ol yüzi māha (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 13*). [ki,]

Gerçi kim günāhım baħrına taldum

İllā **ki** ‘ācizem bî-çāre kıldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 6*). [ki,

]

Gerçi kim kıtuñda kıradur yüzüm

İllā **ki** fazluña bağladum özüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 18*).

[ki,]

Gūrī vü cennet **ki** gerekmez ansız

Bizi güzel Muħammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 51*). [ki,]

Kim **ki** yoluñda ser kıoya

Kendüyi ol yoğa şaya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 17*). [ki,]

Meni her dem yağar şol **ki**

‘ Aceb anı bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 11*). [ki,]

Kim **ki** bula ‘aşkıñ

Yolın kimse bilmez olur hâlin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 21*).

[ki,]

Allâh bizi dūr eyleme

Ki ‘izzîñ celâliñ Hâkķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 2*). [ki,]

Ki bir dağı sencileyin

Yok olan emsâliñ hâkķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 39*). [ki,]

Ki zâti lâ-teayyünden haber şormağ degül ma‘nâ

Anuñ âşâr-ı feyzinden haber virsün bilen peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3*). [ki,]

Ki ya‘nî isteye irzâ bilinmeklük-durur a‘lâ

Ki oldur ahsen ü ekber iden ‘irfân kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 11*). [ki,]

Ki ya‘nî isteye irzâ bilinmeklük-durur a‘lâ

Ki oldur ahsen ü ekber iden ‘irfân kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 12*). [ki,]

Gelüp ‘irfân diler insân ola zâhir nihân ihsân

Ki ol nûruñ zıyâsından hâkâyıklar kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 18*). [ki,]

Nedür ol nūr-ı kand-ile gelen ol nūr-ı cāmî‘den

Ki illâ hū kelâmıyla ezel maḥlûk olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 20*). [ki,]

Meskenet bâbında başıñ top idüp atmağ gerek

Kim **ki** buğz u gaybet ü herze kılsa gel saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 12*). [ki,]

Fâ‘il-i muḥlaqsın ey Allâh **ki** sen

Kimse yığmaz ḥükmüñi hiç ortada (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [ki,]

Yok-durur bir şey **ki** ‘ilmiñ irmeye

Cümle ‘âlemde vü yaşda kırida (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 13*). [ki,]

Kim **ki** bu ‘aşk baħrınıñ ğavvāşıdır ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir atıre āb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [ki,]

Kim **ki** ‘aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı

alısar yevmü’l-cezā şehrinde bî-şek āh u zār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 27*). [ki,]

Her **ki** ğafletten uyanmaz kim naşīhat diñleye

Ol kişiniñ gözini yarın cehennem açısar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7*). [ki,]

Dilime nu eyledüñ söyler **ki** Allāh ismiñi

Şey’ idindüñ Rabbim olduñ şanıña minnet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3*). [ki,]

Dört kitābıñ s̄abiti zāt-ı Hūdur akka’l-yaın

Ey bu teviddeden abersiz gey şaın olma **ki** dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 18*). [ki,]

Bil **ki** fetvāniñ nedür tavāsı añlañ ‘ayān

ayr-ı aa devr idüp Hūdan dönüp açma nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 11*). [ki,]

Kimi dir kim yoluña şādıam ben

Ki turmaz avline ol daı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6*). [ki,]

Ey ehl-i cefā sende şafā bil **ki** şad hezār

Hergiz yime ğam olduñ ise derde giriftār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1*). [ki,]

Derd-i Hūdāniñ baħrına al itme tevaıf

‘aşk-ıla yār ol **ki** saña yār olmaya ayār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8*). [ki,]

abībiñ Amede yā Rab mülāāt eyleseñ bir dem

Muşāib eyledim saña **ki** şanma olasın ayār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 14*). [ki,]

op eyleyüp cān u başı her kim **ki** meydāna gele

Zulm eylemez Allāh aña hidāyeti burhān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7*). [ki,]

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim **ki** yoldan döner girü da'vāsı hep yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [ki,]

Kim **ki** hālka döner yüzün dür ider ol Hâkdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin görmez yolu tuman olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 11*). [ki,]

Ben ol dōsta virdüm gönül 'aşk benüm ile yār olur

Kim **ki** dōsta virmez gönül bu 'aşk andan bîzār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [ki,]

'Acebdür bu 'aşkıñ hāli kıomaz dōsta vara yolu

Kim **ki** dōsta şunar eli kıapar 'aşka şikār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8*). [ki,]

Kim **ki** dōstuñ sözün söyler kim **ki** dōstuñ gülin yıylar

Dā'im 'aşk deñizin boylar yanar vücudı nār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11*). [ki,]

Kim **ki** dōstuñ sözün söyler kim **ki** dōstuñ gülin yıylar

Dā'im 'aşk deñizin boylar yanar vücudı nār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11*). [ki,]

Kim **ki** sever Allāhı ğayrıyı kıor va'llāhi

Bu yola cān u cihān terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7*). [ki,]

İlāhī ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı 'azîmiñde ki bir zerrece ben bir toz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6*). [ki,]

İlāhī ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı 'azîmiñde **ki** bir zerrece ben bir toz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6*). [ki,]

İlāhī rađmetiñ hergiz **ki** eksilmeye bir zerre

Kılırsañ fazlıñı ihsān iki 'ālemlere düpdüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*). [ki,]

Direm kim yarıcım Allāh şefā'atcim Resülullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir hāq söz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 22*). [ki,]

Kim **ki** Hakkdan geldi Hakkı gitmege 'ar eylemez

Her ne kılsa hakkı işi gayrı bazar eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 1*). [ki,]

Kim **ki** Allâh ismini kalbinde tekrâr eyledi

'Arifiñ oldur kemâli gayrı tekrâr eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3*). [ki,]

'âleme geldük bugün illâ **ki** infâk olmaduk

Cân gözinden görinen oldur bizüm seyrânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 5*). [ki,]

İlâhî evvel ü âhır sücüd eyler saña her baş

Ki sensin Bâtin u Zâhir bilen sensin olan sen fâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2*). [ki,]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haşda elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı şuret hemân göz kaç (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8*). [ki,]

Şu deñlü 'acizem nidem ne dilim var **ki** şerh idem

Çarınca kadrim üstine kodılar şanki bir taş taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [ki,]

Eger dünyâ eger 'uqbâ **ki** sen emr itmeseñ ey şâh

'Ademden 'âleme kimse getürmez dâne-i haşhâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15*). [ki,]

Mâl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne **ki** var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13*). [ki,]

Gelen konar kınan göçer kimesne evvelin bilmez

Gelen eydür **ki** bu ahkâm henüz kurulmuş ir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 24*). [ki,]

Dir Sinân Ümmî saña her kim **ki** vahdet buldısa

'aşk elinden şunduğün yâ Rab nevaliñdür seniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9*). [ki,]

Bugün vahdet nişânından âhar yerden cevâb itme

Ledünni bahrınıñ kânı **ki** bir kaçre ararsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16*). [ki,]

Senden āhar kimseden yoğdur vefā bildüm bugün

Ağlayu geldüm **ki** fazlıñ ğapusunda oturam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 26*). [ki,]

Cān Yūsufın Őatmađa geldüm **ki** meydān Őehrine

Anuñ-iğün gevherimiñ kıymeti cāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 5*). [ki,]

Ķalb-i emrāzıñ devāsı bābınıñ miftāhıyam

Pîr ü üstādım Őorarsañ bil **ki** Lođmāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12*). [ki,]

Fāsığ u nādān ne bilsün kim benüm esrārımı

Yoluma bel bağlayanlar bil **ki** merdāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 20*). [ki,]

Kim **ki** meydānımda bir cān virdise biñ cān alur

Bir beğādur kim fenāsız Őād u ğandāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 21*). [ki,]

Āh **ki** bu derdiñ elinden yaralandı yüregim

‘āleme rüsvāy oluban ğoldı fāŐım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 13*). [ki,]

Bezm-i elestiñ meyiniñ mağmürıyam ben her nefes

Evvelde cān mestānedür Őanmañ **ki** ‘aşğ-ı fānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10*). [ki,]

Varlığım aldı benüm yoğluk **ki** bir var eyledi

Yoğluğı yoğ vara irdüm vara ma‘zül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 7*). [ki,]

MürŐidiñ irŐādına her kim **ki** āmennā diye

Nüş ider ol Ħızır elinden āb-ı ğayvān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 17*). [ki,]

Bağt u devlet Őāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşğa lā diyen her kim **ki** Őeyğān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 24*). [ki,]

Ümmî Sinān eydür bu cān ğılmaz niŐānda bir mekān

Zîrā **ki** ol Őāhıma ben varmağa iğrārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 32*). [ki,]

Bî-mekânım bunda ben şanman **ki** bünyâz eyledüm

Baħr-ı muṭlaḳdur mekânım bunda pervâz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1*). [ki,]

Kemâlât-ı şıfâtumdur **ki** cümle ħalk olan maħlûḳ

Benüm sırrım münezzeħdür ne ins ü dîv ve ne cānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 5*). [ki,]

Benüm sırrım kemālıdır **ki** dilde söylenen her dem

Kimin zâhir kimin bâṭın ħıluram feyz-i Raħmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13*). [ki,]

Eger muṭlaḳ vücūdumdan getirsem ‘āleme ḳaṭre

Bi-küllî maħv ola fānî **ki** ol deryâ-yı ‘ummānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 20*). [ki,]

‘Ademden ‘āleme ṭartup kimin açup kimin örtüp

Bu ef‘ālüm sarāyında **ki** şāħib-āyin erkānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 22*). [ki,]

Nihān oldı çün ol vaħdet **ki** gördüm ‘ālemi keşret

Men ol dostuñ firâḳından gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15*). [ki,]

‘aşḳa fermān olmayanlar varlığından geçmedi

Kim **ki** ‘aşḳa yār olursa dāra ber-dār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10*). [ki,]

Ben ol Burhān-ı a‘lādan oḳıdum ħikmetin sırrıñ

İlāhî şan‘ata irmiş **ki** şākird isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 16*). [ki,]

Yidi ṭamu ne şeydür **ki** yaḳa bile yanmışları

‘aşḳ āteşine yanmayan yanacağın seze ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 15*). [ki,]

Kim **ki** şāha lāyık ola çirki gide şāfî ḳala

Ḳāl olmağa ṭarīḳatıñ potasında şıza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21*). [ki,]

Diye Allāh **ki** bir silkin erenler yolına bir gün

İçerseñ vaħdetiñ cāmın olasın tā ebed sulṭān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7*). [ki,]

Oturmasın **ki** turmasın anı avlamasın ağıyar

Gözetmesin **ki** bir dâne tatar faḫ nite kim tayrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 15*). [ki,]

Oturmasın **ki** turmasın anı avlamasın ağıyar

Gözetmesin **ki** bir dâne tatar faḫ nite kim tayrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16*). [ki,]

Didi ol dâr-ı miḥnetde qarâr eylesin aşlâ

Ki zîrâ köpri üstinde kimesne eylemez evṭân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 24*). [ki,]

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı ki hergiz bulmaya düşmân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26*). [ki,]

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı **ki** hergiz bulmaya düşmân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26*). [ki,]

Daḫı her ne **ki** virdimse aña anda emânetdür

Benümdür şanmasın lâkin iderven hükmine fermân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 27*). [ki,]

Yañılmasın bazârında **ki** merd olsun şikârında

Hüner kılsun nazârımda benüm yolumda virsün cân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 29*). [ki,]

Yâ İlâhî bu Sinân Ümmî temennâ kılduḡı

Ḥazretiñden istemez illâ **ki** yoḫluḫ devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 10*). [ki,]

Ey Ḥudâyâ senden artuḫ Ḥâlikım yoḫ bî-gümân

İşbu resm-ile **ki** her bir derdime sensin zamîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12*). [ki,]

Niçeler eydür **ki** dünyâ niçeler eydür beḳâ

Bu Sinân Ümmî hemîşe dâyim Allâh dir hemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 13*). [ki,]

Eger şihḫat olam zinde eger zaḫmet ola tende

Neye irsem **ki** ben bunda diyem yâ Hû irem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [ki,]

Dîzârîñ zevkınıñ sırrı bulunmaz iki ‘âlemde

Ki cennet halkını görsem diyem yâ Hû şoram yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32*). [ki,]

Sinân Ümmî umar senden **ki** zâtıñ haqqı-çün yâ Rab

Senüñ dîvânıña irsem diyem yâ Hû tıram yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33*). [ki,]

Didi nefsim **ki** bu yanmak hüner degül gözüñ aç bak

Baña igvâ ider zâlim cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17*). [ki,]

Ki hayret bahrı cüş eyler beni ol demde nüş eyler

Düşer cânım ol ‘ummâna kenârından çıkar ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7*). [ki,]

İlâhî sen kime fazlıñ iderseñ vaşlıña burhân

İşinde kalmaya noşşân **ki** senden ire kim yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 12*). [ki,]

Şu bülbüller kim öterler cemâli nûrına karşı

Şu kumrılar **ki** dost dirler virürler cânı cânâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 6*). [ki,]

Kurıla meclis-i mestân **ki** dost kendi ola sâkî

Şunulup mey-i vahdetler içer ‘âşık-ı merdâne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 9*). [ki,]

Ne bilem **ki** o gün ol şâh neler ihsân idiserdür

Ki ol bir tâc-ı ‘izzetdür deger mi degme insâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11*). [ki,]

Ne bilem ki o gün ol şâh neler ihsân idiserdür

Ki ol bir tâc-ı ‘izzetdür deger mi degme insâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12*). [ki,]

Kerem kıl sen naşib eyle Sinân Ümmîye ey Mevlâ

Ki ol dîvân-ı ‘âlîde tura böylece dîvâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 14*). [ki,]

Devlet anuñdur **ki** âmennâ diye irşâdıma

Hışm ider hür u melâ’ik münkir u murtâdıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 1*). [ki,]

‘Ăciz aldum v reym  l h 

Ne ılam **ki** bu dil ‘aŖdan uŖana (* mm  Sinan D v n , Gazel 121, Mısra 8*).

[ki,]

M l m b Ŗım c nım urb n yolına

Kim **ki** beni irgüre l -mek na (* mm  Sinan D v n , Gazel 121, Mısra 14*).

[ki,]

‘aŖ-ıla m rŖide virdi varını

Z hir bütün kim **ki** irdi c n ne (* mm  Sinan D v n , Gazel 121, Mısra 28*).

[ki,]

Cümle mur dını sen vir  l h 

Kim **ki** du ‘  ıla  mm  Sin na (* mm  Sinan D v n , Gazel 121, Mısra 30*).

[ki,]

Kendi r h mdan size nefh eyledüm diyen ‘ay n

almadı Ŗekkim [**ki**] H  ol h na irdi c n yine (* mm  Sinan D v n , Gazel 122, Mısra 14*). [[ki],]

Z hid  var atma taŖı ol **ki** Beytull h ola

Yıma anu n apusın ol evde kim All h ola (* mm  Sinan D v n , Gazel 124, Mısra 1*). [ki,]

Kim **ki** bütün ‘ leminde geydi ‘aŖı n hil‘atın

 stemez ayrı lib s ‘ lemd  bir Ŗ l  stine (* mm  Sinan D v n , Gazel 126, Mısra 11*). [ki,]

 fer n olsun sen n bu sihri n  st dına

 nd r rsin kim **ki** yüksek usa duza üstine (* mm  Sinan D v n , Gazel 127, Mısra 10*). [ki,]

Y   l h  sen meded eyle **ki** bu  mm  Sin n

Aldanup d Ŗmeye t  kim bunda mekr-ile  la (* mm  Sinan D v n , Gazel 128, Mısra 11*). [ki,]

MaŖudumuz  n den Ŗo na budur **ki** derdi n vir ba na

Derdi n kime virse n sa na c d  degüldür y  an  (* mm  Sinan D v n , Gazel 129, Mısra 3*). [ki,]

Kim **ki** ol y ri n dehanından ıg lcım yandırur

Kevn   ‘ lem men‘ ider mi ol y ri n ataŖını (* mm  Sinan D v n , Gazel 131, Mısra 17*). [ki,]

Kim **ki** 'aşkıñ baırına bandırmadı parmağını

Ƙo anı kim şol şahāretsüz iliñ Ƙulmaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 19*). [ki,]

Her kim **ki** ister yārını bıraqsın elden varını

Dikdüm erenler dārını ber-dār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 3*). [ki,]

Naşs-ı hayālîñ bāğına bend olma **ki** merdān iseñ

Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 21*). [ki,]

Şanma **ki** dost bayrāmına Ƙurbān iderler her cānı

Dosta yarar cāniñ olup serdār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 23*). [ki,]

Ümmî Sinān virdi cānı Ƙabül itmediler anı

Dirler **ki** yan düni günü sen yār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 26*). [ki,]

Ki ğayret eyleyüp vardum ilerü

Benüm varmam aña temāşā geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 9*). [ki,]

Ki bir cām şundi baña sırr-ı vaħdet

Ne söyler bu dilim ser-ħoşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11*). [ki,]

Ki yoħdur söylemekde hiç mecālım

Yanup hep varlığım ataşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 13*). [ki,]

Ki gördüm t̄aƘatım yoħdur mecālım

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 15*). [ki,]

Zehî mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol ħāna

Bu sırra kim **ki** lâ dirse gerekmez ğayrı merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20*). [ki,]

Nazar Ƙıl bu Sinān Ümmî yoluñda Ƙomasın varlıƘ

Ki zirā iki 'ālemden güzārîñ zevƘı ħoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 14*). [ki,]

Ehl-i inkârîñ gözine gör **ki** zulmet perdesi

Şaplamışdur küfr-ile tuğyân müselmân olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 11*). [ki,]

İblîs gelüp tedbir ide hannâs ile el bir ide

Ya‘nî **ki** Hâğdan dūr ide ister beni aparası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 8*). [ki,]

‘Aql-ı ma‘âş dir işlesem nefs-i ma‘âş dir **ki** yesem

Hırş eydür **ki** şöyle kıosam özge cidâldur arası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 11*). [ki,]

‘Aql-ı ma‘âş dir işlesem nefs-i ma‘âş dir **ki** yesem

Hırş eydür **ki** şöyle kıosam özge cidâldur arası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 12*). [ki,]

Sulţân eyleye bu cânı ya‘nî **ki** rûh-ı insânı

Hükme eyleyüp devr-i zamân açıldı hoş settâresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 29*). [ki,]

Bağt-ı devlet şâhibi her kim **ki** İsmâ‘îl-durur

Cehd idüben yâre kıurbân eyledi gör cânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 9*). [ki,]

Ta‘âla’llâh yâ Hannân **ki** zâtuña zevâl olmaz

Yüce Sulţân yâ Mennân nüzüle intikâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 1*). [ki,]

Zehî Sulţân-ı a‘lâsın ‘inâyet issi Mevlâsın

Hem evlâlardan evlâsın **ki** künhüñe hayâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 4*). [ki,]

Ki sensin Vâhid ü Kıahhâr bizi eyle saña sen yâr

Ne öñüñ var ne şöñüñ var ne şağ u ne şimâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7*). [ki,]

Celâliñ kibriyâsından eger keşf eyleseñ envâr

Kıamu ‘âlem ola fânî **ki** ceng ü cim ü dâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12*). [ki,]

Kelâmıñdur senüñ yâ Hû **ki** lâ ilâhe illâ Hû

Okıur zâkirleriñ Hû Hû çü senden infişâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 15*). [ki,]

Eger insān eger hayvān her eşyā emriñe fermān

Ki senden ğayrıdan ey Cān kamu halka Zevāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20). [ki,]

Delîlim āyet-i Qur'ān **ki** sübhāne' llezî burhān

Ki lā-ezmān ve lā-imbkān veyāhūd mülk ü māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 21). [ki,]

Delîlim āyet-i Qur'ān **ki** sübhāne' llezî burhān

Ki lā-ezmān ve lā-imbkān veyāhūd mülk ü māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22). [ki,]

Qanı şol derd-ile yanan kim oldur 'aşkıla qanan

Vişālîñ gibi ey Cānān **ki** bir dağı vişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 32). [ki,]

Hayālîñ derdiniñ zevqın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet t̄ālî' i böyle mübārek qutlu fāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36). [ki,]

Şu kim 'aşkıñ ile hayrān bulupdur kāmîl-i imān

Yoluñda kim **ki** viridi cān aña hadd ü su'āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 40). [ki,]

Bilürsin kim h̄aṭāmuz çoq 'ināyet eylegil ey H̄ak

Çü sensin Fā' il-i muṭlaq **ki** hergiz ğayrı hāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44). [ki,]

Çü sensin Hādî-i burhān kerem kı lı luṭfıla ihsān

Ki senden ğayrı yā Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48). [ki,]

Sen **[ki]** Yūsuf Mışra sulṭān ben Zelîhāyam bugün

Yā ne vaḳtın nūr-ı vaşlıña irem yā Muşṭafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 3). [[ki],]

Ol **ki** kudret kandilinde vāhidün min nūr iken

Cibri' ile mürşid olduñ buldı rāḫat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 5). [ki,]

Hayf ola H̄aḫdan ḫaḫir ola mı hergiz necāt

Kim **ki** sen sulṭāna kılmadı iṭā' at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 18). [ki,]

Kim **ki** sen şāhīñ hayāli ḥubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet Murtaẓā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39*). [ki,]

Ḥaḳāyık ‘ālemi oldur ılur mevci hezārān biñ

Füyüz eyler **ki** her cinse bulur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 16*). [ki,]

Didi pes vāḥıdiyyetde **ki** lâ-ilāhe illā Hū

Ḥaḳāyık-ı muḳarrebler olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 31*). [ki,]

Didi çün ḥālıḳıyyetde **ki** lâ-ilāhe illā Hū

Pes ebrār-ı ḥaḳāyıklar olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 33*). [ki,]

Yaratdı evvelā ‘arşı **ki** düzdi altına kürsī

amu gökler olup olāb döner feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 41*). [ki,]

Ne varsa iki cihānda saña eyledi Ḥaḳ bende

Ki cümle eşref ‘ālemde ki sensin maḳbūl-i dergāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 6*). [ki,]

Ne varsa iki cihānda saña eyledi Ḥaḳ bende

Ki cümle eşref ‘ālemde **ki** sensin maḳbūl-i dergāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 6*). [ki,]

Eyā cevherleriñ kāmı za‘ıfler derdi dermānı

Niçe medḥ eyleyem seni **ki** meddāḥıñ ola Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 12*). [ki,]

Didi medḥ eyleyüp ol Ḥaḳ saña çün ve’z-zuḥā muḫlaḳ

Buña ḳādir dilim ancaḳ **ki** ḥaḳsın yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 14*). [ki,]

Ki sensin dīni derc iden şalātu farz u borç iden

Semāvāta ‘urūc iden utup Rabbıña ‘azm-i rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 15*). [ki,]

Çün ol Ḥaḳqa yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki oḳsān biñ kelām ılduñ cevābından olup āgāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 18*). [ki,]

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednâ **ki** hoş bulduñ beķā bi'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 20*). [ki,]

Saña Allāh Ḥabîbim dir **ki** bu aḥkāmıñı var sür

Beni kullarıma bildür benem kamuya secde-gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21*). [ki,]

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram

Ki dergāha niçe varam meger seni kılam penāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 42*). [ki,]

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm

Ṭapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 45*). [ki,]

‘aşķ degül mi berr ü baḥri zāhir iden ne **ki** var

Ba‘zı maķbül ba‘zı gerçi yābis ü maḥcūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 19*). [ki,]

Ḳarārım yok benüm sensiz **ki** sensin dīnim imānım

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7*). [ki,]

Yañıldum gerçi işimde **ki** bir yañlış bāzār itdüm

Ḥaṭāmız ṭutma luṭf eyle dönüp andan güzār itdüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9*). [ki,]

Bilürsin derd-i ‘aşķıñla **ki** muḥkem bağladum özüm

Güderem ķanda giderseñ iziñden ırmazam gözüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 13*). [ki,]

Eger cehrī eger maḥfī **ki** va’llāhi budur sözüm

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 15*). [ki,]

Gümānum gitdi bi’llāhi **ki** buldum sırrıñı bende

Fırāķıñ āteşi her dem ķarār itmez yanar cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 17*). [ki,]

Sinān Ümmī senüñ yoluñda bir ķaşır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ umar **ki** bir ‘āciz zā‘ifiñdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34*). [ki,]

Teraḥḥum kıl kerem eyle **ki** bî-çäre naḥîfiñdür

Efendim Mazḥarî Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 2, Mısra 35). [ki,]

Berzaḥ ili bāṭınından geç **ki** ḥā' il olmaya

Bî-nişān u lā-mekān taḥtında bākî ḳala cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 7). [ki,]

Ḳaşr u ḳubbe ḥaymeniñ bilsem **ki** mi 'mārı nedür

Cennet-i a 'lā vü ğilmāniñ ya timārı nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 9). [ki,]

Cümlesi peydā' -i lādan yā bunuñ varı nedür

Kim **ki** bu sırdan ḥaber bilmez diye vā-ḥasretān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 12). [ki,]

On sekiz biñ 'ālemiñ içi muşaffā bil Ḥudā

Kim **ki** mir'ātında bulmadı anı yoḳ anda cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 28). [ki,]

Aḳup her yaña çağlaram suçumu bildüm ağlaram

Cānım āh-ıla dağlaram **ki** 'irfān-ıla yağlaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
4, Mısra 14). [ki,]

Bu derde eyleñüz dermān **ki** tā müşkil ola āsān

Sizüñdür luṭf-ıla iḥsān sizüñdür devr iden devrān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 29). [ki,]

Sinān Ümmî helāk oldu **ki** yoldan çıḳdı zāl oldu

Özi hem bî-mecāl oldu daḥı bî-perr ü bāl oldu (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
4, Mısra 33). [ki,]

Ki 'ömri pāyimāl oldu büküldi ḳaddı dāl oldu

Meded kıl yā veliyya 'llāh şefā'at yā Resülallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 35). [ki,]

kıble: Mukaddes bir mekanın yerini gösteren yön.

Māh-ı vechiñ **kıblesidür** 'aşıḳıñ ervāhınıñ

Devlet anuñdur niyāz itdi nihāyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 27). [kıblesidür, -si, -dür]

kıble kıl: Kible yapmak, kible olarak belirlemek.

Görse her kim ol cemâli secdeye  or başını

 ıldı  ible c n ile gören gözini  aşını (* mm  Sinan D v n , Gazel 131, Mısra 2*). [* ible  ıl, -d *]

N r-ı z t n  ible  ıldıu  c nlara

Bendesidür enbiy  v  evliy  (* mm  Sinan D v n , Kaside 2, Mısra 21*).
[* ible  ıl, -dun*]

kibr: Gurur, benlik, büyüklenme.

Ey mu allid nefsi ni **kibre** ‘im ret eyledün

Gel bu ‘aş n  n rına sen yan m selm n olmadı (* mm  Sinan D v n , Gazel 149, Mısra 5*). [*kibre, -e*]

kibriy : Büyüklük, ululuk, azamet.

Cel li n **kibriy sından** eger keş eylese  env r

 amu ‘ lem ola f n  ki ceng   cim   d l olmaz (* mm  Sinan D v n , Kaside 1, Mısra 11*). [*kibriy sından, -sın, -dan*]

A ‘zam-ı ş n n bilinmeklik mu  l

şer  olunup dile gelmez **Kibriy ** (* mm  Sinan D v n , Kaside 2, Mısra 18*).
[*kibriy ,]*

kiçe: Yapağı veya keçi kılının dokunmadan yalnızca dövülmesiyle elde edilen kaba kumaş.

Dirdük  avağ yaprağın  aft n idüp geymege

şırtı nda  ara **kiçe** k rk geyersin ş mırını (* mm  Sinan D v n , Gazel 148, Mısra 8*). [*kiçe,]*

kiğilcım: Kivilcım.

Kim ki ol y ri n dehanından **kiğilcım** yandırur

Kevn   ‘ lem men’ ider mi ol y ri n ataşını (* mm  Sinan D v n , Gazel 131, Mısra 17*). [*kiğilcım,]*

Kime kim ‘aş n  odından **kiğilcım** irdi bir zerre

Ne meyl-i b k  ne f n  ne guşa  ır a ş l olmaz (* mm  Sinan D v n , Kaside 1, Mısra 33*). [*kiğilcım,]*

ķıl-: Etmek, eylemek, yapmak.

Ķılursañ n'ola luĶfıñı erzāñı

Eliñde bir daĶı hıĶ var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvâñı, Koşma 2, Mısra 3).

[ķılursañ, -ur, -sa, -ñ]

Bañā fermāñ olan her dem ķılır tevĶîdime iķrār

Ķılursa Ķancarū 'azmi özünde añā mihmānam (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel

91, Mısra 18). [ķılursa,]

Ey Sināñ Ümmî bu pendî ger **ķılursañ** kendüñe

'ālem-i vaĶdet ilinden Ķüliserdür Ķül saña (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel 4,

Mısra 25). [ķılursañ, -ur, -san]

Kim ola kim Ķazretiñ dergāhına ķulluķ ķıla

Pes **ķılan** sensin senüñdür Ķünkü fi'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel

70, Mısra 6). [ķılan, -an]

Benüm sırrım kemālıdır ki dilde söylenen her dem

Kimin zāhir kimin bāñın **ķıluram** feyz-i RaĶmānam (Ümmî Sinan Dîvâñı,

Gazel 91, Mısra 14). [ķıluram, -ur, -am]

Ķüsn-i cemāliñden cüdā olanlardan **ķılma** bizi

Şalma ebed Ķüzn itmege Ya'ķüb Ķüznullāh için (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel

103, Mısra 15). [ķılma, -ma]

Kimdür ol meydāñ-ı 'aşķa cāñ virüp baş oynayan

Nice **ķılır** daviyi ol geçmeyen zünnārdan (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel 109,

Mısra 8). [ķılır, --ur]

'Āciz Ķaldım āvāreyem İlāhî

Ne **ķılam** ki bu dil 'aşķdan uşana (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel 121, Mısra 8).

[ķılam, -am]

Mürşidinden Ķayrı yire bir nażar

Ķılmaz 'aşıķ olan olur dîvāne (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel 121, Mısra 26).

[ķılmaz, -maz]

'aşķ elinden şöyle bil her kim na'ime uğradı

Ķıldı sükker ü 'aselden zehr-i Ķātil aşını (Ümmî Sinan Dîvâñı, Gazel 131,

Mısra 16). [ķıldı, -dı]

Fā‘il-i muṭlaḳdur ol Ḥaḳ kün fe-kān emrindedür

Her ne isterse **ḳıḳur** ol kimse yıḡmaz hükmünü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 26*). [*ḳıḳur, --ur*]

Varlıḡım ben ‘aşḳa virdüm dostlar hîç ḳalmadı

Her ne **ḳıḳsam** hükm anuñdur düşmana şuç ḳalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 2*). [*ḳıḳsam, -sa, -m*]

Şöyle bil kim Ḥaḳ Ta‘ālānıñ işi yañlış degül

Her ne **ḳıḳsa** ibtidā ‘ālimdür intihāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 16*). [*ḳıḳsa, -sa*]

ḳıl: (*Dikenlere veya gül bahçesine*) *atmak.*

Ḳarārım gitdi selb oldu niçe bir eyleyem ḡayret

Yirim sensüz gerek ḡāre gerek gülzāre **ḳıḳsunlar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6*). [*ḳıḳsunlar, -sun, -lar*]

ḳıl: *Etmek, eylemek, yapmak; yaratmak.*

‘Aḳl-ıla ‘azm iden buña iremeye ḳala ṭaña

Nūr-ı ḡaḳāyık **ḳılmadım** ‘ilmu’llāhda sırda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4*). [*ḳılmadım, -ma, -dı, -n*]

Ḥaḳāyık intihāsında idindi kendüye maḡbüb

Ḥabībinden **ḳıḳur** her şey yazar feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 18*). [*ḳıḳur, -ur*]

ḳıl u ḳāl: *Boş, esassız söz.*

‘İlm içinde çok kemālim var diyü baḡş eyleyen

Yarın ol meydāna getir ḳıl ü ḳālîñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10*). [*ḳıl ü ḳāl, -in*]

Açıla vahdeti güller şaḳıya mürḡ u bülbüller

Niçe şerḡ eyleye diller kim anda **ḳıl u ḳāl** olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 38*). [*ḳıl u ḳāl,]*

ḳıl ü ḳāl ḳıl: *Boş söz söylemek, dedikodu yapmak.*

‘Ārif-iseñ yek nazar kı̄l ‘āleme Ümmī Sinān

Kimsenüñ aḥvāline sen kı̄lma hergiz kı̄l ü kı̄l (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 14). [kı̄l ü kı̄l kı̄l, -ma]

kilāb: Köpek || Zahid.

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil ğayrıdur

Ṭūṭı gibi kı̄anda irmez cıfe yir ancak **kilāb** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 24). [kilāb,]

kim: "Ki" bağlacı.

Dilirse varımı alup iden yok

Dilirse **kim** Ümmī Sinān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 28). [kim,]

Her kı̄ande **kim** baķar gözi

‘Ayn-i kı̄udretu’llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 31). [kim,]

Kı̄anda **kim** var Hāķ meydānı

Almayalar degme cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 41). [kim,]

Āh **kim** bu göñül hümāsı

Havālara pervāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 1). [kim,]

Sinān Ümmī yaķar cānı

Diler **kim** bulasınHānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 18). [kim,]

Gerçi **kim** kı̄atıñda kı̄aradur yüzüm

İllā ki fazlıña bağladum özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 17). [kim,]

Umaruz **kim** geçile

Görelüm n’eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 19). [kim,]

Ümmī Sinān yanar nāra

Diler **kim** ire sen yāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 34). [kim,]

Çün ol ‘ummān-ı a’zāmdan kı̄ılpdur nūrı ol cāmı’

Hāberdār ol **kim** ol nūrdan ne cevherdür olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6). [kim,]

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne sırdur eyleyen ihyā

Ne keyfiyyet kemālidür **kim** anda cem’ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 14). [kim,]

Sinān Ümmî ḥaḳāyıkda **kim** anuñ pertevindendür

Pes ol burhān-ı a'lādur anı herdem kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 21). [kim,]

Kendü zu'm-i 'ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir kāmīl er **kim** şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6). [kim,]

Fıḳḥ ferā'iz 'ilm-i 'āmdur 'ām-ile ḥāş olma **kim**

Ḥāşılıñ ḥarca vefā kılmaz akçe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 7). [kim,]

Bir 'amel kı **kim** bu gün görmeyesin yevmü'l-ḥisāb

Yoḥsa yarın yarı kılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 9). [kim,]

'Āḳılısañ evliyānıñ ḳaṭārından ḳalma **kim**

Hey neler kıla ḥarāmī kārbandan ḳalsaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 17). [kim,]

Bu Sinān Ümmîye luṭfuñ kı naşīb

Kim yañılımayup saña doḡrı gide (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 26). [kim,]

Kim ki bu 'aşḳ baḥrınıñ ḡavvāşıdır ey pür-hüner

Teşnedür **kim** şanki hergiz bulmadı bir ḳaṭre āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6). [kim,]

Her nefes **kim** alduḡuñca zıkr ü tesbīḥ eylegil

Kim bu 'ömrüñi hebāya zāyi' isrāf etme ṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11). [kim,]

Her nefes kim alduḡuñca zıkr ü tesbīḥ eylegil

Kim bu 'ömrüñi hebāya zāyi' isrāf etme ṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12). [kim,]

Ḳıl muşaffā ḳalbiñi tevḥīd ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler **kim** ḳalaysız olsa ḳap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 18). [kim,]

Ger olasın 'ömr içinde sen de İbrāhīm Ḥalīl

Şanda **kim** vīrān ḡöñüller var ise var anı yap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 20). [kim,]

İblīs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yeriñ

Ṭurma anlaruñ yolında varma **kim** ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 22). [kim,]

Evlüyânıñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġāfil olma **kim** o yüzden ola saña fetḥ-i bāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 26). [kim,]

Ey Sinān Ümmî koma **kim** derd-i dildār etegin

Ger dilerseñ **kim** bulasın berzah ilin āfitāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 33). [kim,]

Ey Sinān Ümmî koma **kim** derd-i dildār etegin

Ger dilerseñ **kim** bulasın berzah ilin āfitāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 34). [kim,]

Ger dilerseñ **kim** bulasın anda sen dārü's-selām

Gel fenādan öñ fenā ol gel fenā kıl ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7). [kim,]

Ġam yime dārü'l-belāniñ miḥnetinden fāriğ ol

Eyleme hergiz qarār **kim** bulına dārü'l-qarār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 10). [kim,]

Ṭur yola gir kārībāndan qalma **kim** yağı basar

Ḥānümāniñ elde iken eylegil aña ḥişār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1). [kim,]

Ḥalk içinde adımız dervīş ü şūfī ehl-i dil

İllā meger ehl içinde olmuşuz **kim** bī-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10). [kim,]

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda añla **kim**

Hem muvaḥḥid mü'miniñ burhāni 'aşku'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3). [kim,]

Ol şarābı **kim** bugün 'aşkıñ elinden içdi cān

Tā ezel bezm-i elestiñ kurduğı meyhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3). [kim,]

Añla sırdan **kim** şerī'at qapusında evliyā

Şöyle bil kân-ı ḥaḳīḳat baḥrınıñ güftārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7). [kim,]

Gel Sinān Ümmīye bak gör **kim** nice kaynar taşar

Çatredür illā ki ol deryā-yı ‘ummān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 13*). [kim,]

Mazhar-ı ‘ilm-i Hudā bil qalbiñi ey bahtlu

Hağ buyurdu **kim** bu remzi āyet-i Qur’ānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10*). [kim,]

Ṭalmağa ‘ummān-ı ‘aşka baş urup merdāneler

İster anlar **kim** getüre dürle virüp mercān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12*). [kim,]

Kim tecellî kim tesellî çok temennâ kıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şöbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 17*). [kim,]

Kim tecellî **kim** tesellî çok temennâ kıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şöbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 17*). [kim,]

Mürşid-i kâmil yüzinden seyr idüp dildārını

Hağ bilür **kim** meyl-i agyār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 12*). [kim,]

Ey tarîkat düşmeni bil **kim** nedür bu şerr ü şür

Dem-be-dem Allāh diyen ‘aşıklara senden gurūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [kim,]

Vay saña **kim** ehl-i inkār zümresinden olasın

Şol kıyāmetde yerinden tırıcağ ehl-i kubūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9*). [kim,]

‘Ārif-iseñ vir haber **kim** ma‘nî-i muṭlağ nedür

Nātık-isañ işbu yolda söyle **kim** el-ḥağ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1*). [kim,]

‘Ārif-iseñ vir haber **kim** ma‘nî-i muṭlağ nedür

Nātık-isañ işbu yolda söyle **kim** el-ḥağ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*). [kim,]

Şanasın **kim** her kelāmı la‘l ü mercāndur dizer

‘Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*). [kim,]

Şol kişiniñ 'aqlı vardur ağzınıñ dadın bilür

Elini şol aña şunmaz **kim** tuzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8*). [kim,]

Bu 'aşkıñ vaşfını bizden şoranlar

Biliñ **kim** tã ezelden aşınãmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 12*). [kim,]

Baña bu 'aşka **kim** oldı kulağuz

Anı Allãh sevindürsün du'ãmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 23*). [kim,]

Kimi dir **kim** yolıña şadıqam ben

Ki turmaz qavline ol dağı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*). [kim,]

el-Faqrı fahrı diyicegiz Seyyid-i Kevneyn

Devlet anuñdur **kim** dü cihãnda ola deyyãr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 4*). [kim,]

Tuşuşup nãr-ı 'aşkıñla bu dil yanmaq diler yã Rab

Şafãdan tuymaduñ sen **kim** özüñi eyledüm pür-nãr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6*). [kim,]

Qanı başda şu devlet **kim** urıla kisveti 'aşkıñ

Qanı cãnda şu 'izzet **kim** ola derdiñ gice gündüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 11*). [kim,]

Qanı başda şu devlet **kim** urıla kisveti 'aşkıñ

Qanı cãnda şu 'izzet **kim** ola derdiñ gice gündüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 12*). [kim,]

Direm **kim** yarıcım Allãh şefã'atcim Resûlullãh

Ki burhãnım Veliyyullãh budur bendeki bir haq söz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 21*). [kim,]

Var mıdur bir şey aña **kim** olmaya maḥv u fenã

İllã Tañrı olısar anuñdur bãkî tuşuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9*). [kim,]

Var mıdur bir şey aña **kim** olmaya hîç ibtidã

İbtidã olan bulısar intihã şavtnı güş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 11*). [kim,]

Cehd kı l **kim** irişesin menzile

Niçe bir aķa gözüñden acı yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3).

[kim,]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ **kim** ya ne bulduñ nenüñ şem'in yaķar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4). [kim,]

Ķaldı şunlar **kim** yoluñda çāresiz bi-perr ü bāl

Seyyidiñ Ķurbı Ķaķı fazlıñı burhān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3). [kim,]

Her ne **kim** zāhir olur fi'l-i ma'a'llāhu gör

Ķayrı görme her şey'i sen ya celāl ü ya cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3). [kim,]

Āferin şol şaķşa **kim** aķa hidāyetden Ķapu

MazĶar-ı cān-ı şafādan ola dā'im bir kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5). [kim,]

Her meşāķķat **kim** görürsin 'ind-i Ķaķdandur nüzül

Ķahr u luţfuñ 'illetidür tıtma sen dilde melāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7). [kim,]

Şu söz **kim** söylene dilde müsemması gerek elde

Kitābıñ ma'nisin añla göñül dersin şorarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5). [kim,]

Ey bu derde uğrayup Ķālīm bilenden bir kişi

Virmedüñ yā Rab baña **kim** derdime dermān şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8). [kim,]

Umaram **kim** ol Ķabībiñ Ķurmeti-y-çün nā-gehān

Bir nażar kı lup diyesin **kim** baña gel bi-çāram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 27). [kim,]

Umaram **kim** ol Ķabībiñ Ķurmeti-y-çün nā-gehān

Bir nażar kı lup diyesin **kim** baña gel bi-çāram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 28). [kim,]

Ķoş şafādur şan'atım Allāhu a'lem **kim** bugün

Ķaķ Ta'ālā 'aşķınıñ bāğında Ķalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [kim,]

Virmezem **kim** adrini bilmez ele bu la'limi

R zımı keşf eyledigim abil-i ş ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 7*). [kim,]

Ehl-i  li n 'aklı irmez **kim** ne bilsün sürdügüm

Muştaf dan Murtazağan  yin erk ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 9*). [kim,]

'Ayn-ı vuşlat şerbetidür **kim** benüm n ş itdigim

Anca 'aşık şoşbetinde mest   hayr ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 15*). [kim,]

F sık u n d n ne bilsün **kim** benüm esr rımı

Yoluma bel bağlayanlar bil ki merd ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 19*). [kim,]

Kim ki meyd nımda bir c n virdise bi n c n alur

Bir beadur **kim** fen sız ş d u and ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 22*). [kim,]

Re's-i m lımdan şorarsa n **kim** bel -yı derd-i 'aşık

C nımın di lencesi derd-ile devr ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 25*). [kim,]

Geri **kim** 'işy n-ı ayba almışamdur her nefes

 ll  c nım ayretinden dosta urb ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 29*). [kim,]

Bu Sin n  mm  za'ifi n yarası yanmak diler

Anu -içun **kim** bu c nım 'aşka mihm ndur benüm (* mm  Sinan D v nı, Gazel 78, Mısra 34*). [kim,]

Yedi dery  c ş idüben mevcini ıldı bey n

Mava irdi **kim** bu toprağ-ıla daşım neyleyem (* mm  Sinan D v nı, Gazel 79, Mısra 10*). [kim,]

Yitirdüm benligi anda gören görünen ol oldu

şu de nl  oymışam sırdan direm **kim** b -niş n buldum (* mm  Sinan D v nı, Gazel 92, Mısra 6*). [kim,]

şular **kim** ' rif-i bi'll h omazlar dilde ayru'll h

Fen -ender-fen dan şo n be  yurd isteyen gelsün (* mm  Sinan D v nı, Gazel 99, Mısra 5*). [kim,]

İresin kâmil insâna koyasın başı meydâna

Gerek **kim** kıyasın câna ola **kim** bulına ol Hân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 38). [kim,]

Deryâyı varlıktan halâş eyle anuñ ‘aşkına **kim**

Bağn-ı balıkda zıkr iden Yünus Resûlullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 9). [kim,]

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez hâlimiz

Meger ol Hâk bildire **kim** cânlara cânam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 14). [kim,]

Kaçan **kim** nefh ola rûhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 13). [kim,]

İlâhî ‘âlem içinde saña yol toğrı **kim** vara

Eger sen kılmasañ dermân şifâ bulur mı şol yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 1). [kim,]

İlâhî sen kime fazlıñ iderseñ vaşlıña burhân

İşinde kalmaya noqşân ki senden ire **kim** yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 12). [kim,]

Şu bülbüller **kim** öterler cemâli nûrına karşı

Şu kırmırlar ki dost dirler virürler cânı cânâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 5). [kim,]

Şu fâzıllar **kim** oçura olup envâra müstağrak

Şu ‘âşıkklar **kim** oçurlar göz açup zât-ı ‘irfâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 7). [kim,]

Şu fâzıllar **kim** oçura olup envâra müstağrak

Şu ‘âşıkklar **kim** oçurlar göz açup zât-ı ‘irfâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 8). [kim,]

Gel fenâdan ön fenâ ol **kim** ziyân itmeyesin

Rü`yet-i Hâk görine şâyed senüñ seyrâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 13). [kim,]

Mâ-sivâdan rûhını pâk eyleyen şâdıqlarıñ

Himmeti bağrına tal **kim** iresin ‘ummâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 16). [kim,]

Kim bilür virse haber **kim** yandıran kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden mi yandım odıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 9*). [kim,]

Göñül bir **kim** fenâ **kim** bekā ister

‘Aşıklar yanmağa geldi cihāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 9*).
[kim,]

Göñül bir **kim** fenâ **kim** bekā ister

‘Aşıklar yanmağa geldi cihāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 9*).
[kim,]

Kim bilür **kim** nedür sevdiğüm benüm

Başına gelmiş gerekdür inana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 15*).
[kim,]

Zâhidâ var atma taş ol ki Beytullâh ola

Yıkma anuñ kapusın ol evde **kim** Allâh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2*). [kim,]

‘aşk-ıla **kim** dü cihānıñ varlığını terk eyledi

Şöyle bil Loqmân ‘ilâcın istemez sağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 15*). [kim,]

Gel berü gel ‘âkı-ı-iseñ aña **kim** bu ma‘ni’i

‘Aşıka bil gam degüldür dost için derd ü belâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 3*). [kim,]

Kim ki ‘aşkıñ bahırına bandırmadı parmağını

Ko anı **kim** şol tahâretsüz iliñ kılmaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 20*). [kim,]

Eger bu derd-ile bil **kim** ölürseñ

Ulu devlet başa kındı göç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 13*).
[kim,]

Ol haqîkat iklîminiñ pâdişâhın görse **kim**

Terk ider mülk-i Süleymân olsa küh-ı Kâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 9*). [kim,]

Kimseler aldanmasun kâlû belâ şehrinde **kim**

Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 13*). [kim,]

Şöyle bil **kim** Hâk Ta‘âlâniñ işi yañlış degül

Her ne kılsa ibtidâ ‘âlimdür intihâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15). [kim,]

Qılmadı Hâkka tevekkül câhiliñ gör nefsinı

Haml ider **kim** içmege ol qan, müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 10). [kim,]

Ey Sinân Ümmî şağın **kim** ehl-i zerqa kıılma fâş

Sen nihân it kıılma izhâr ‘âşığıñ erkânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 17). [kim,]

Kime **kim** irmedi ‘aşığıñ zülâlî

Hemân ‘ayn-ı mazarrâtiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 13). [kim,]

Şu **kim** ta‘n eyleyen ehl-i sürûra

Cehennem ol şekāvâtiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 15). [kim,]

Qanı şol derd-ile yanan **kim** oldur ‘aşqıla qanan

Vişâliñ gibi ey Cânân ki bir dağı vişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31). [kim,]

Açıla vahdetî güller şağıya mürğ u bülbüller

Niçe şerh eyleye diller **kim** anda kııl u qâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 38). [kim,]

Bilürsin **kim** haţâmuz çok ‘inâyet eylegil ey Hâk

Çü sensin Fâ‘il-i muţlaq ki hergiz ğayrı hâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 43). [kim,]

Hudâvendâ Hudâvendâ hemân fazlıñ ola cânda

Kim zîrâ Ümmî Sinânda havâşş-ı hâşşî hâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 54). [kim,]

‘İzzet-i luţfuñdan irdi cân senüñ esrârîña

Kimse bilmez **kim** bu dil ne söylerem yâ Muşafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30). [kim,]

Dir Sinân Ümmî qaçan **kim** vâşıl ola cân saña

Dü cihân zevkı baña olsun harâm yâ Muşafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 33). [kim,]

Ol daħı bil **kim** Şeyh Seķatīye telķin eyledi

Anuñ-iķün kıldı irşād irdügi ğufrānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 13*). [kim,]

Ol daħı bil **kim** Ebü'n-Necībe telķin eyledi

Anuñ-iķün işbu yolda cān u baş ķurbānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 23*). [kim,]

Ol daħı bil **kim** Cemālüddīne telķin eyledi

Anuñ-iķün irdügi dōst zātınıñ reyhānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 31*). [kim,]

Ol daħı bil **kim** Pīr-i Mevlāya telķin eyledi

Anuñ-iķün 'ilm-i zāhir 'ilm-i bāṭın kānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 47*). [kim,]

Ol daħı bil **kim** Sinān Ümmīye telķin eyledi

Anuñ-iķün ķurulan şādıķlarıñ meydānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 59*). [kim,]

Kaķan **kim** baħr-ı muṭlaķdır bu zikriñ pertevi ṭolsa

Gelür ol zāt-ı nūrına başar feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 11*). [kim,]

Bilüñ **kim** baħr-ı muṭlaķdan bu tevḫīdiñ kemālātı

Zıyā alur nücüm u şems ķamer feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 43*). [kim,]

Buyurduñ bir lisānında ḥadīs-i ķudsī içinde

Ķılursa tevbe **kim** bunda ķılır anı mu'āf Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 44*). [kim,]

Şu gözler **kim** seni gözler şu diller **kim** seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü 'izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47*). [kim,]

Şu gözler **kim** seni gözler şu diller **kim** seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü 'izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47*). [kim,]

'aşķ degül mi nūr-ı 'arşı eyleyen kürsī semā'

Gerķi **kim** şems ü ķamer cümle nücüm pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 18*). [kim,]

‘aşk degül mi **kim** sekiz cennâtı zeyn iden tamâm

Gerçi Hâkîkîñ kullarına rahmeti meksür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23*). [kim,]

‘aşk degül mi yedi tamu nârın iden pür-‘azâb

Yaķısar Hâkîka Nebîye ‘aşka **kim** menkür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 26*). [kim,]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü mürselîniñ hürmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne **kim** meşhür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32*). [kim,]

‘aşk degül mi **kim** kılan anuñ ‘aşasın ejdehâ

Gerçi **kim** Mūsâ bin ‘İmrân-ı Kelîm-i tûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 45*). [kim,]

‘aşk degül mi **kim** kılan anuñ ‘aşasın ejdehâ

Gerçi **kim** Mūsâ bin ‘İmrân-ı Kelîm-i tûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 46*). [kim,]

‘aşk degül mi meyyiti ‘İsâ deminden hay kılan

Gerçi **kim** mazhar-ı kudret ma‘den-i meşhür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 48*). [kim,]

‘aşk degül mi Murtażâyı şîr-i Yezdân eyleyen

Gerçi **kim** evvel Resûle vâhidün min nûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 58*). [kim,]

‘aşk degül mi Leylîye Mecnûnı mecnûn eyleyen

Gerçi **kim** anuñ hayâlinden yol üzre tûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 66*). [kim,]

‘aşk degül mi **kim** Züleyhânîñ özin nâr eyleyen

Gerçi Ya‘kûb oğlı Yûsuf arada mezbûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71*). [kim,]

‘aşk degül mi ancalarıñ zâhirin vîrân iden

Gerçi **kim** bâtın binâsı ‘aşk-ıla ma‘mûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 76*). [kim,]

‘aşk degül mi haķ kılan şer‘i şîrâţ-ı müsteķîm

Gerçi [**kim**] vech-i Muħammedden beri mazhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 52*). [[kim],]

Yār-ıla **kim** yār olur görmez dinür haşr ü kıyām

Neylesün 'aşık kıyāmet çökmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 9). [kim,]

Bu 'aṭā Hâkdan meger **kim** kâmil insânadur

Geçmezem dildârîñ 'aşkından cāna olsun vedā' (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 9). [kim,]

Ḳanı bir 'aql-ı evvel **kim** bu esrârı ḥaber vîrsün

Ḳanı bir ṭālib-i esrār bu 'ilmi oқыup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
1, Mısra 13). [kim,]

Kes elin ey dil cihāniñ kılmasun 'uḳbā ziyān

Ḳaṭ' it 'uḳbāniñ elin **kim** bāṭıniñ ola beyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 2). [kim,]

Dü cihāni külli yemîni şimāli 'aşka vir

Ḳancarı **kim** 'azm kılsañ zāhir olsun bî-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 24). [kim,]

kim: "Hangi kimse" anlamında soru zamiri.

Gayrı **kime** yalvarayım

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 11). [kime, -
e]

Kim ki fedā kıla yoluñda cāni

Bulupdur sırr-ıla dürr-i ma'āni (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 37).
[kim,]

Kimdür bu dünyāda güldüm diyenler

Maḳşūdum murādum buldum diyenler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra
5). [kimdür, -dür]

İrmeye **kim** ki insāndur

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 23). [kim,]

Kim ki Hâkḳun zıkrin oḳur

Olmayısar hergiz ḥaḳîr (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 21). [kim,]

Gezerken **kim** ki ṭuşında

Cemāliñ görse düşünde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 9). [kim,]

Kim ki 'aşık olur şāha

İrişür ol yüzi māha (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 13). [kim,]

Gayrı **kime** ‘arz ideyüm hālîmi

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 3).

[kime, -e]

Kim ki yoluñda ser kıoya

Kendüyi ol yoğa şaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 17). [kim,]

Göstermeseñ yolu kıaçan

Kimdür saña perde geçen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 14).

[kimdür, -dür]

Kimi güler ḥandân olur

Kime cihân zindân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 26). [kime, -e

]

Kim irdi ‘aşkıñ ḥuldına

Bakmaz aķçeye altuna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 21). [kim,]

Kim ki bula ‘aşkıñ

Yolın kimse bilmez olur ḥālîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 21).

[kim,]

Fazlıñ **kime** beyân olur gizli rāzı tıyan olur

Aña kıatı ‘ayân olur keşf-i zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,

Mısra 3). [kime, -e]

Cezb eyleseñ **kime** seyrden eger kıçden eger irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 1, Mısra 13). [kime, -e]

‘Ayn ü şîñ ü kıâf içinde gördüğüm seyrân-ı Hû

‘Ayn-ı vışlat ḥarfi **kim** gördi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

3, Mısra 4). [kim,]

Kâmil insânıñ yolında cānı kıurbân itmeden

Şoḥbet-i Sulṭâna **kim** irdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,

Mısra 6). [kim,]

Ehl-i derdiñ kıapusında zâr u giryân olmadın

Devlet-i Haķ devri **kim** sürdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

3, Mısra 10). [kim,]

Kıul gerek sulṭân öñünde kıulluğa bel bağlaya

Ol mübârek bâba **kim** girdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3,

Mısra 12). [kim,]

Bu Sinān Ümmî olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol kapudan anı **kim** ırdı haber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14*). [kim,]

Kimdür ol hāniñ yolında var varından vaz gelen

‘aşkına fermān olan ferdi haber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7*). [kimdür, -dür]

Meskenet bābında başıñ top idüp atmağ gerek

Kim ki buğz u gaybet ü herze kılsa gel saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 12*). [kim,]

Qanı şol **kim** kāmīl-i dānā şanurdu kendüni

Ger şorarlarsa ne kılduñ geçdi bunca yıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 19*). [kim,]

Zāt-ı pākīñdür çün Allāhü’ş-şamed

Kim saña lāzım degül hergiz gıdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [kim,]

Her **kim** hayālīñ derdine uğramadı gülmez gider

Vaşlıñ şarābından içen duymadılar cevri ü cefā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [kim,]

Kim ki bu ‘aşk baħrınıñ gāvvaşıdır ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir kaçre āb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 5*). [kim,]

Qanı şol dünyā sarāyında getir kimdür bulan

‘Aql u cāndan geçmeden **kim** bulırdur baħtiyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 24*). [kim,]

Kim ki ‘aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı

Qalısar yevmü’l-cezā şehrinde bī-şek āh u zār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 27*). [kim,]

Qanı şol dünyā sarāyında getir **kimdür** bulan

‘Aql u cāndan geçmeden kim bulırdur baħtiyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 23*). [kimdür, -dür]

Kim cihāniñ varlığın dilden terāş eyler bugün

Anı hayrān eyleyen bu vuşlatıñ envārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 17*). [kim,]

Kim bu sırra ırmese insān gelür hayvān gider

Cūş iden āb-ı revān bu zıkrımıñ envārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 7*). [kim,]

‘Arş ü kürsî cem’ idüp vāhid kılan **kimdür** bugün

Küntü kenziñ ma’nisinden oqınan evrāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 17*). [kimdür, -dür]

Bañā **kim** ‘aşka tevbe kııl dir ise

Benüm bu ‘aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7*). [kim,]

Eger benden **kim** isterse naşîhat

Ɔomasun ‘aşkı bu ‘ālî-maƆāmıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 13*). [kim,]

Bulamadam cihānda toğrı bir yār

Kime rāzum açarsam oldı ađyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2*). [kime, -e]

Dağı iƆerüden ħaber vireyüm **kim** añlarısa

‘AƆıl göñül cānım tuymaz bir gizlüce bāzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 9*). [kim,]

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da’vāsı hep yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [kim,]

Kim ki ħalka döner yüzün dūr ider ol ĤaƆdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin görmez yolu ħıman olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 11*). [kim,]

Ben ol dōsta virdüm göñül ‘aşk benüm ile yār olur

Kim ki dōsta virmez göñül bu ‘aşk andan bîzār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 2*). [kim,]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ħālî Ɔomaz dōsta vara yolu

Kim ki dōsta şunar eli Ɔapar ‘aşka şikār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8*). [kim,]

Kim ki dōstuñ sözin söyler kim ki dōstuñ gülin yıylar

Da’im ‘aşk deñizin boylar yanar vücūdı nār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11*). [kim,]

Kim ki dōstuñ sözin söyler **kim** ki dōstuñ gülin yıylar

Dā'im 'aşk deñizin boylar yanar vücudı nār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11). [kim,]

Kim ki sever Allāhı ğayrıyı qor va'llāhi

Bu yola cān u cihān terkine duyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7). [kim,]

Dōst meyini **kime** şuna qor cān u başı meydāna

Anuñ-içün esrük-durur şimdi bizüm güftārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 11). [kime, -e]

İlāhī ağladum güldüm **kimem** ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı 'azīmiñde ki bir zerrece ben bir toz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 5). [kimem, -em]

Kim ki Haqdan geldi Haqqa gitmege 'ār eylemez

Her ne kılsa haqdur işi ğayrı bāzār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 1). [kim,]

Kim ki Allāh ismini qalbinde tekrār eyledi

'Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3). [kim,]

Ey Sinān Ümmī bunuñ fitnelerinden **kim** hālāş

Buldısa var tapusunda ol seni sen aña qoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 25). [kim,]

Kim-durur bu ejdehāniñ ağına başı gide

Qurtulup bula necātı zehrini kılmaya nüş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 17). [kim-durur, --durur]

Kim-durur bu sihr-bāziñ uğrına uğrar yolu

Şağ selāmet gide bundan mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 19). [kim-durur, --durur]

Kimlere qalmışdur evvel yā qalısardur **kime**

Kimleriñ taht-ı sarāylarında ötmez bayquş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5). [kime, -e]

Kimlere qalmışdur evvel yā qalısardur kime

Kimleriñ taht-ı sarāylarında ötmez bayquş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 5). [kimlere, -ler, -e]

Kimleri ḥandān idüp ağlatmamışdur ‘ākıbet

Yā kimi ḥayrān idüben kılmadı sırrını ḥôş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 7). [kimleri, -ler, -i]

Kimlere ḳalmışdur evvel yā ḳalısardur kime

Kimleriñ taḥt-ı sarāylarında ötmez bayḳuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6). [kimleriñ, -ler, -in]

Kimdür ol mâhiñ yolında var varından geçmeyen

Cān fedā olsun yolında baña cānānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7). [kimdür, -dür]

Kim ola kim zāt-ı muṭlaḳdan seni muṭlaḳ bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3). [kim,]

Kim ola kim ḥazretiñ dergāhına ḳulluḳ ḳıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki fi ‘l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5). [kim,]

Kim ola tevḥîd ḥaḳḳan zātıñı zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki luṭf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [kim,]

Kim ola elfāz-ı ma ‘nādan kelāmiñ söyleye

Söyleyen sensin senüñdür çün lisān-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9). [kim,]

Kim ola kim enbiyādan göstere bir mu ‘cizāt

Gösteren sensin senüñdür mu ‘cizāt-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 11). [kim,]

Kim ola kim evliyādan ḥalḳa ol burhān ola

Pes olan sensin senüñdür çün delîl-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 13). [kim,]

Kim ola kim evliyāniñ ḳapusında bekleye

Bekleden sensin senüñdür çünki ‘aşḳ-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 15). [kim,]

Kim ola cürm ü ḥaṭādan nefsini ṭāhir kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki ‘afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17). [kim,]

Kim ola kim ğayr-ı Hâqdan şaklaya dil mülkini

Şaklayan sensin senüñdür çünkü hıfz-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 19). [kim,]

Kim ola mâsivâdan kırtara cân sırrını

Kırtaran sensin senüñdür çünkü sırr-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 21). [kim,]

Kim ola kim seyr-i ma‘a’llâh seyrine sırr ırgüre

İrgüren sensin senüñdür çünkü seyr-ile kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 23). [kim,]

Kim ola Ümmî Sinâna luğf-ıla kıahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür kıahr u luğf-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 25). [kim,]

Ey Hudâ **kimdür** huzûruñda bulan senüñ kemâl

Pes bulan sensin senüñdür çünkü hüküm-ile kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1). [kimdür, -dür]

Yâ İlâhî sen bilürsin hâlimi ey Pâdişâh

Senden olmazsa ‘inâyet ğayrı **kime** yalvaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 14). [kime, -e]

Kim ki meydânımda bir cân virdise biñ cân alur

Bir beğâdur kim fenâsız şâd u hândândur benim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 21). [kim,]

Ey hâkîmâ **kim** bu derdime kıaçan dermân ola

Yâ nice bir akııardur kıanlı yaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 15). [kim,]

Ey derd-i yâr olan kışı gör ben **kimüñ** mihmânyam

İy âh u zâr olan işi derd ehliniñ dermânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1). [kimüñ, -üñ]

Ümmî Sinân eydür gelen **kimdür** baña mihmân olan

Cân Yûsufin **kimdür** alan Mııra sultân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 13). [kimdür, -dür]

Ümmî Sinân eydür gelen **kimdür** baña mihmân olan

Cân Yûsufin **kimdür** alan Mııra sultân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 14). [kimdür, -dür]

Tā ezel ālū belā bāzārınıñ tüccārıyam

Kim bu sırdan bey' iderse kāmīl insān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 16). [kim,]

Kim ledünnî 'ilminiñ deryāsına almaq diler

Meskenetden baş getürmez hāke yeksān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 19). [kim,]

Hālīme yār olmayan vāıf degül esrārıma

'aş-ıla **kim** yār olursa ta'lim-i rāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 12). [kim,]

Kime keşf itsem envārım olur fikrimde sergerdān

Şürīde bülbüle arşu açılan vird-i reyhānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 23). [kime, -e]

Kime fazlım ılam ihsān olur fikrim ile hayrān

ola hikmet ile albi diline geldüm 'irfānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 27). [kime, -e]

'aşa fermān olmayanlar varlıından gemedi

Kim ki 'aşa yār olursa dāra ber-dār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 10). [kim,]

Kim eydür uşludur kim eydür delü

Hāla seyrān oldum 'aşa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9). [kim,]

Kim eydür uşludur **kim** eydür delü

Hāla seyrān oldum 'aşa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9). [kim,]

Eger āl olsa hāl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalādur ni'met-i 'aşa umarsa **kim** bu aşımдан (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8). [kim,]

Eger 'aş olmasa ey yār meni almış idi ayār

Kimüñledür benüm cengim bilür 'ārif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 10). [kimüñledür, -ün, -le, -dür]

Kim ki şāha lāyık ola irki gide şāfı ala

āl olmaa arīatıñ potasında şıza ursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21). [kim,]

Dü 'âlemden güzâr kılsun ne **kim** görse hâzer kılsun

Gelüp vahdet sarâyında kurulsun tâ ebed eyvân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 31*). [kim,]

Kimdür ol meydân-ı 'aşka cân virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi ol geçmeyen zünnârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 7*). [kimdür, -dür]

İlâhî sen **kime** fazlıñ iderseñ vaşlıña burhân

İşinde kıalmaya noşşân ki senden ire kim yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 11*). [kime, -e]

'Âciz kıaldum neyleyem hâlim **kime** söyleyem

Yâ Rabbi sen merhâmet leşkeriñ şalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 7*). [kime, -e]

Kim bilür virse haber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden mi yandum odıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 9*). [kim,]

Kim bilür virse haber kim yandıran **kimdür** beni

Bilmezem ben kendi elimden mi yandum odıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 9*). [kimdür, -dür]

Mâlîm bâşım cânım kıurbân yolına

Kim ki beni irgüre lâ-mekâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 14*). [kim,]

Kim bilür kim nedür sevdiğüm benüm

Başına gelmiş gerekdir inana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 15*). [kim,]

'aşk-ıla mürşide virdi varını

Zâhir bâtın **kim** ki irdi cânâne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 28*). [kim,]

Cümle murâdını sen vir İlâhî

Kim ki du 'â kıla Ümmî Sinâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 30*). [kim,]

Kim ne bilsün zâhirinde çün görinen kırka şâl

Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu'llâh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 21*). [kim,]

Kim ki bâṭın ‘âleminde geydi ‘aşkıñ ḥil‘atın

İstemez ğayrı libās ‘âlemde bir şāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 11*). [kim,]

Âferîn olsun senüñ bu siḥriñün üstâdına

İndürürsin **kim** ki yüksek uça duzağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 10*). [kim,]

Maḫşûdumuz öñden şoña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ **kime** virseñ saña cüdâ degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4*). [kime, -e]

Kim ki ol yâriñ dehânından kığılcım yandırur

Kevn ü ‘âlem men‘ ider mi ol yâriñ ataşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 17*). [kim,]

Kim ki ‘aşkıñ baḥrına bandırmadı parmağını

Ķo anı kim şol ṭahâretsüz iliñ ḳulmaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 19*). [kim,]

Zehî mürşid-i merdâne bu yolda irdi ol ḥâna

Bu sırta **kim** ki lâ dirse gerekmez ğayrı merdâni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20*). [kim,]

Kime bir zerresi irse mekânın lâ-mekân eyler

Fiğân u zâr ider her dem gerekmez ğayrı evṭânı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 15*). [kime, -e]

Ey Sinân Ümmî bu sırrı sen niçün fâş eyledüñ

Kim ne bilsün ol ḥaḳıḳat dürriniñ şarrâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 26*). [kim,]

Vâḥid ü Ḳahhâr oldur derd anuñ dermân anuñ

Kim ṭuyarsa işbu remzi terk ider da‘ vâsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 18*). [kim,]

Kim şehîd olmaḳ diler ḥaḳḳa‘l-yaḳîn ‘âr eylemez

Arayup bulur cihânda Kerbelâ meydânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 11*). [kim,]

Cemâliñ derdini **kimden** alursañ

‘Azâbı nâr-ı ḥasretiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 29*). [kimden, -den]

Kime kim irmedi ‘aşkıñ zülâlı

Hemân ‘ayn-ı mazarrâtiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 13*). [kime, -e]

Şu **kim** ‘aşkıñ ile hayrân bulupdur kâmil-i imân

Yoluñda **kim** ki virdi cân aña hadd ü su’âl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 40*). [kim,]

Hayâliñ derdiniñ zevkın **kime** keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet t̄ali’i böyle mübârek kutlu fâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 35*). [kime, -e]

Kim yaman şanursa saña sen aña kıldıñ ‘aṭā

Sen keremler kânısın ehl-i sehâvet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 13*). [kim,]

Hayf ola Ḥaḳdan ḥaḳir ola mı hergiz necât

Kim ki sen sulṭāna kılmađı iṭā’at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 18*). [kim,]

Görmedigüm Tañrıya ṭapman didüñ ḥaḳdur sözüñ

Senden artuḳ **kim** kıla Ḥaḳḳa iṭā’at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 22*). [kim,]

Kim ki sen şāhiñ hayâli ḥubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerâhet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39*). [kim,]

Fehm olındı evvel āḥır uyılan **kimdür** ne ğam

Senden oldı işnā ‘aşer nev’-i imāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 7*). [kimdür, -dür]

Cümlesi peydā’-i lādan yā bunuñ varı nedür

Kim ki bu sırdan ḥaber bilmez diye vā-ḥasretān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12*). [kim,]

On sekiz biñ ‘ālemiñ içi muşaffā bil Ḥudā

Kim ki mir’ātında bulmağı anı yoḳ anda cân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 28*). [kim,]

Kim bu sırra maḫhar olursa libāsı bir nemed

Zāhir ü bāṭın ḳamudan fāriğ-i kevn ü zamān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 35*). [kim,]

Lem yelid **kimdür** anı bildüñ mi ol Hıyy ü Beķā
Ve lem yüled kimse andan ıoğmayısar muıılaķā (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 37). [kimdür, -dür]

kim ki: Her kim ki.

Var-ıla yār olmaķ ister **kim ki** yoķ olmaķ gerek
Sırr-ı kenzu'llāha iren dü cihān deyyārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 5). [kim ki,]

kime kim: Her kime ki.

Kime kim irdi bir zerre dîdārıñ zevķınıñ derdi
Dü 'ālemdede añna emşāl nebāt u ķand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 29). [kime kim,]
Kime kim 'aşķıñ odından kığılcım irdi bir zerre
Ne meyl-i bākî ne fānî ne ğuşşā hırķa şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 33). [kime kim,]

kimesne: Kimse, hiç kimse.

Gelen ķonar ķanan ğoķer **kimesne** evvelin bilmez
Gelen eydür ki bu aĥķām henüz kurulmış ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 63, Mısra 23). [kimesne,]
Kimi bundan ğider gelmez kimi ağlar yürür ğülmez
Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 63, Mısra 28). [kimesne,]
Didi ol dār-ı miĥnetde ķarār eylemesin aşlā
Ki zîrā köpri üstinde **kimesne** eylemez evıān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 24). [kimesne,]
İlāhî cümle 'ācizdür senüñ yoluñda bu ķullar
Gel olmaya eger senden **kimesne** bula mı Raĥmān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 102, Mısra 42). [kimesne,]

kimi: Bazı kimseler, bazısı.

Kimi dünyā ister kimisi hūrī

Zāhid dir cennetiñ bāğı gülzārı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 17*).

[kimi,]

Kimi dünyā ister **kimisi** hūrī

Zāhid dir cennetiñ bāğı gülzārı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 17*).

[kimisi, -si]

Kimi eşin aldırmuş kimi yavrısın

Āh idüp derdile şunlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 11*).

[kimi,]

Kimi eşin aldırmuş **kimi** yavrısın

Āh idüp derdile şunlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 11*).

[kimi,]

Kimi güler handān olur

Kime cihān zindān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 25*). [kimi,]

Kimi dir kim yoluña şādıķam ben

Ki turmaz ķavline ol daķı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*).

[kimi,]

Kimleri handān idüp ağlatmamışdur ‘ākıbet

Yā **kimi** hayrān idüben ķılmadı sırrını hōş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,*

Mısra 8). [kimi,]

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne pīr ancaķ

Ṭonanmış cismine evlād **kimi** nār **kimi** nūr ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 63, Mısra 2). [kimi,]

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne pīr ancaķ

Ṭonanmış cismine evlād **kimi** nār **kimi** nūr ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 63, Mısra 2). [kimi,]

Sürülüp cümle maħlūķāt **kimi** ķonar **kimi** göķer

Gelür ķandan gider ķanda bilinmez anca sır ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 63, Mısra 3). [kimi,]

Sürülüp cümle maħlūķāt **kimi** ķonar **kimi** göķer

Gelür ķandan gider ķanda bilinmez anca sır ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 63, Mısra 3). [kimi,]

Görün ol şāni‘ -i kudret ne hikmetler kılar izhār

Kimi Nemrūd tağı denmiş kimi Mūsāya tūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [kimi,]

Görün ol şāni‘ -i kudret ne hikmetler kılar izhār

Kimi Nemrūd tağı denmiş **kimi** Mūsāya tūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [kimi,]

Kimi insān kimi hayvān degül bir birine yeksān

Kiminün yazılıp ihsān kiminün şerr ü şūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 15). [kimi,]

Kimi insān **kimi** hayvān degül bir birine yeksān

Kiminün yazılıp ihsān kiminün şerr ü şūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 15). [kimi,]

Kimi cinler kimi dīvler gezüp avlı avın avlar

Kimi haqqı bilüp söyler kimi ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 17). [kimi,]

Kimi cinler **kimi** dīvler gezüp avlı avın avlar

Kimi haqqı bilüp söyler **kimi** ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 17). [kimi,]

Kimi cinler kimi dīvler gezüp avlı avın avlar

Kimi haqqı bilüp söyler kimi ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 18). [kimi,]

Kimi cinler **kimi** dīvler gezüp avlı avın avlar

Kimi haqqı bilüp söyler **kimi** ferdāya qor ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 18). [kimi,]

Kimi yaḥşı kimi yatlı ‘acāyib maḥlūkāt peydā

Kiminün adı mār olmuş kiminün adı mūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 19). [kimi,]

Kimi yaḥşı **kimi** yatlı ‘acāyib maḥlūkāt peydā

Kiminün adı mār olmuş kiminün adı mūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 19). [kimi,]

Yağar gökden biter yirden **kimi** geçden **kimi** irden

Kimi bāğçe **kimi** büstān kiminün adı gür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 25). [kimi,]

Yağar gökden biter yirden **kimi** geçden **kimi** irden

Kimi bāğçe **kimi** būstān kiminüñ adı gür ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 25). [kimi,]

Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden

Kimi bāğçe kimi būstān kiminüñ adı gür ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 26). [kimi,]

Yağar gökden biter yirden **kimi** geçden **kimi** irden

Kimi bāğçe **kimi** būstān kiminüñ adı gür ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 26). [kimi,]

Kimi bundan gider gelmez kimi ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 27). [kimi,]

Kimi bundan gider gelmez **kimi** ağlar yürür gülmez

Kimesne bir birin bilmez hemān derd bende dir ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 27). [kimi,]

Ḥaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı 'irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmuş kiminüñ yüzi kir ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 14). [kiminüñ, -n, -üñ]

Ḥaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı 'irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmuş **kiminüñ** yüzi kir ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 14). [kiminüñ, -n, -üñ]

Kimi insān kimi ḥayvān degül bir birine yeksān

Kiminüñ yazılup iḥsān kiminüñ şerr ü şūr ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 16). [kiminüñ, -n, -üñ]

Kimi insān kimi ḥayvān degül bir birine yeksān

Kiminüñ yazılup iḥsān **kiminüñ** şerr ü şūr ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 16). [kiminüñ, -n, -üñ]

Kimi yaḥşı kimi yatlı 'acāyib maḥlūkāt peydā

Kiminüñ adı mār olmuş kiminüñ adı mūr ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 20). [kiminüñ, -n, -üñ]

Kimi yaḥşı kimi yatlı 'acāyib maḥlūkāt peydā

Kiminüñ adı mār olmuş **kiminüñ** adı mūr ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 20). [kiminüñ, -n, -üñ]

Yağar gökden biter yirden kimi geçden kimi irden

Kimi bāğçe kimi būstān **kiminüñ** adı gür ancağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 26). [kiminüñ, -n, -üñ]

Kimin ‘ālim kimin bay kimin yoğsul

‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 23).
[kimin, -n]

Kimin ‘ālim **kimin** bay **kimin** yoğsul

‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 23).
[kimin, -n]

Kimin ‘ālim **kimin** bay **kimin** yoğsul

‘Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 23).
[kimin, -n]

Kimi ‘ābid kimi zāhid şızup yoluñda kâl olmış

Bize külhān-ı zikriñde zararüñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 11). [kimi,]

Kimi ‘ābid **kimi** zāhid şızup yoluñda kâl olmış

Bize külhān-ı zikriñde zararüñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 11). [kimi,]

Hağâyıqda kamu insān bu tevḥīdiñ kemālidür

Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 20). [kimi,]

Hağâyıqda kamu insān bu tevḥīdiñ kemālidür

Kimi mürsel **kimi** ekmel düzer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 20). [kimi,]

Fırākı bağrımı tağlar gönül arzū kırup çağlar

Anuñ hulqın beyān eyler **kimine** şerḥ idüp şerrāḥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 38). [kimine, -n, -e]

kimin: Bazı, kimi.

Benüm sırrım kemālıdur ki dilde söylenen her dem

Kimin zāhir kimin bāṭın kıluram feyz-i Raḥmānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 14). [kimin, -i, -n]

Benüm sırrım kemālıdır ki dilde söylenen her dem

Kimin zāhir **kimin** bāṭın kıluram feyz-i Raḥmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 14*). [*kimin, -i, -n*]

‘Ademden ‘āleme tartup **kimin** açup **kimin** örtüp

Bu ef‘ālüm sarāyında ki şāhib-āyin erkānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 21*). [*kimin,]*

‘Ademden ‘āleme tartup **kimin** açup **kimin** örtüp

Bu ef‘ālüm sarāyında ki şāhib-āyin erkānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 21*). [*kimin,]*

Kimin şāfî celāl eyler kimin şāfî cemāl eyler

Ḳamusından bulur insān toĝar feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 51*). [*kimin,]*

Kimin şāfî celāl eyler **kimin** şāfî cemāl eyler

Ḳamusından bulur insān toĝar feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 51*). [*kimin,]*

kimse: *Herhangi bir kişi.*

Döşegi şabriñ tevekkül yaşığına söykenüp

Ḥađdan ayruḳ **kimseden** çār’ eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 18*). [*kimseden, -den*]

Degme **kimse** menşüb olup erlik aşın yiyemez

Ṭālî’in tüt kiřiniñ gör yıldızından bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 27*). [*kimse,]*

Gelür bir **kimse** yāram ben saña dir

Görürem ol dağı izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3*). [*kimse,]*

Bu cāniñ irdügi zevkı ne bilsün görmeyen **kimse**

Ümmî Sināniñ aḥvālın baḥr-ı ‘aşka ṭalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 13*). [*kimse,]*

Ḥađ yolında saña yoldaş olmağa

Degme bir **kimseniñ** başı çatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 18*). [*kimseniñ, -nin*]

Ƙanƙı **kimsedür** bu ƙarrāz ile oynar aldanup

İtmeye maġbūn u maħrūm ƙılmaya avcını boş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 21*). [*kimsedür, -dür*]

Ĥaṭā ehli olan **kimse** ḥaṭāsına ḥayā itse

‘Aṭālar ƙıluram aña keremler kânı ġufrānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 25*). [*kimse,]*

Açma rāziñ degme bir **kimseye** maħrem olmasun

Sîretiñden fâriġ olma bekle Ĥaḳḳıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 17*). [*kimseye, -(y)e*]

Ol vişāli Ka‘besin bir dem ziyāret itmege

Vire bir **kimse** niçe biñ ḥaccınıñ ṭavvāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 24*). [*kimse,]*

Ĥaḳ Muhammed yolına girdüm diyen **kimse** bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 7*). [*kimse,]*

Anuñ ismin soran **kimse** müsemmādan bulur envār

Muvaḥḥid zākiriñ ƙalbi ṭolar feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 59*). [*kimse,]*

kimse: "Hiç kimse" anlamında belgisiz zamir.

Cihāniñ **kimseye** yoġdur vefāsı

Faḥırdur ‘aşıƙa yāriñ cefāsı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 13*). [*kimseye, -(y)e*]

Ola kim eksükleriñden geçile

Kimsenüñ şuçuna laƙap ṭaƙma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 20*). [*kimsenüñ, -n, -üñ*]

Kim ki bula ‘aşƙıñ

Yolın **kimse** bilmez olur ḥālin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 22*). [*kimse,]*

Fā‘il-i muṭlaƙsın ey Allāh ki sen

Kimse yıġmaz ḥükmüñi hiç ortada (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 10*). [*kimse,]*

Ehl ü ‘ayāl külli baña fehm eyledüm düşmānımış

Senden āḥar bir **kimseden** bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8). [kimseden, -den]

‘aşka hem-rāh ol hemîşe diñleme **kimse** ünin

Ol Gānî Ferd ü Çālābdan sem‘iñe ire ḥiṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9). [kimse,]

Her kime cānān gerekse cānına aġyār olur

Bil cihāndan geçmeg-ile **kimse** bulmaz vaşl-ı yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 22). [kimse,]

ĶorĶaram ben **kimseye** kılmaz vefā çarḥ-ı felek

Ķaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3). [kimseye, -(y)e]

Kimseler ḥaĶ dergāhından ḳahr-ıla dūr olmasun

Anuñ-içün her nefes ḳalbinden ol ḥızlān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 15). [kimseler, -ler]

Kimse bilimez arar bulmaz

Daşın gözleyen maḥrūm ḳalandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 13). [kimse,]

Kimse bilmez aḥvālımı ‘aşq-ıla yār olan bilür

Yedi iĶlīm dōrt köşeye ḥikmet-ile ṭolan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 1). [kimse,]

Eger dünyā eger ‘uĶbā ki sen emr itmeseñ ey şāh

‘Ademden ‘āleme **kimse** getürmez dāne-i ḥaşḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 16). [kimse,]

Ey gönül çatmadı saña **kimse** baş

Bāri ṭurma yaluñuz bellerden aş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1). [kimse,]

Ey kemāl issi cihānda çoĶ-durur ehl-i kemāl

Görmedüm ben **kimse** ‘aybın görmemek gibi kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 2). [kimse,]

‘Ārif-iseñ yek naẓar kıl ‘āleme Ümmî Sinān

Kimsenüñ aḥvāline sen kıлма hergiz kıł ü ḳāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 14). [kimsenüñ, -n, -üñ]

Senden āhar **kimseden** yoçdur vefā bildüm bugün

Ağlayu geldüm ki fazlıñ şapusunda oturam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 25*). [*kimseden, -den*]

Pâdiřāh-ı lâ-yezālem **kimse** bilmez sırrımı

Çarđ urup ‘ālemlere devr itdüren devrān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*). [*kimse,]*

Künh-i zātım varlığından **kimseler** virmez niřān

Bağr-ı muşlak lâ-te‘ayyün ĥaddi yoç ‘ummān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7*). [*kimseler, -ler*]

Dört kitābıñ ma‘nisin keř eyleyen Hüdur hemān

Lā dimez **kimse** bu sırı illā nādān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12*). [*kimse,]*

Ne lâyışdur saña **kimse** yol vara

Dizāra iltüp naçar iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 17*). [*kimse,]*

İrişmez iřiñe **kimsenüñ** ‘ağlı

Felekde çarđı devvār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 5*). [*kimsenüñ, -n, -üñ*]

Ĥüsn-i cihānıñ **kimseye** şalmaz beķā bellü beyān

Ĥüsn-i beķādan řıl nařıb Yūsuf ĥüsnullāh içün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 17*). [*kimseye, -y, -e*]

Çün Sinān Ümmî murādın buldı dirler bārî vir

Gül yüzüñden ır niķābı **kimse** yalan olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 26*). [*kimse,]*

Ten göziyle görmeg-ile **kimse** bilmez ĥālimiz

Meger ol Ĥaķ bildire kim cānlara cānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 13*). [*kimse,]*

Gel ferāğat ĥırķasın gey eyleme **kimseye** dağ

Ey Sinān Ümmî geçe gör da‘vî-i esrārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 13*). [*kimseye, -y, -e*]

Sinān Ümmî senüñ her dem řapuñda zār u sergerdān

Ya senden ĥayrı bir **kimse** şılar mı derdine çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14*). [*kimse,]*

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı **kimse** ħalās

Ey Sinān Ümmî düşegör bir yüzi ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 17*). [kimse,]

Bu fenādur **kimseye** kılmaz vefā yā ehl-i rāh

Gidisersin gör yarağın andadur aşl-ı şılā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 9*). [kimseye, -y, -e]

Kimseden ħavf eyleyüp hiç kimseden umma vefā

Ėayretiniden fāriğ olma bekle Ėağkın bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 9*). [kimseden, -den]

Żulm ü Ėafletden cihān uş tutuşup par par yanar

Ėuşşasından **kimse** bimez kimsenün aĖvālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 22*). [kimse,]

Fā'ıl-i muţlağdur ol Ėağ kün fe-kān emrindedür

Her ne isterse kıılır ol **kimse** yığmaz ħükmüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 26*). [kimse,]

Żulm ü Ėafletden cihān uş tutuşup par par yanar

Ėuşşasından kimse bimez **kimsenün** aĖvālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 22*). [kimsenün, -n, -ün]

Sürdi ħükmin 'ağla cāna nefse tene 'aşğ-ı derd

'Adl u dād oldı vücudum **kimseye** güç ħalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 8*). [kimseye, -y, -e]

Var ħāliñe meskenet bağla öziñe kııl süküt

Kimsenün 'aybın yüzine urma settār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 4*). [kimsenün, -n, -ün]

Her ne yaña bağsam anda hep görinen cümle dost

Kimse bilmez işbu 'ālemde anuñ 'arrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 6*). [kimse,]

Kimse bunda bir kemāle irişüp kılmaz ħüner

Ṭuta gelmeyince evvelden anuñ sevdāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 3*). [kimse,]

Kimseler aldanmasun ħālū belā şehrinde kim

Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 13*). [kimseler, -ler]

Kimsenüñ gönli sarâyında bulunmaz pâdişâh

Yapmayınca fazl-ı Hâkık evvel anuñ binâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 7). [kimsenüñ, -n, -üñ]

‘İzzet-i luţfuñdan irdi cân senüñ esrârıña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30). [kimse,]

Kimse bilmez hâlimi ben ağlamakdur güldüğüm

Hiç bilür misin ne iklîmdür benüm bu geldüğüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 11). [kimse,]

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Hây ü Beķâ

Ve lem yüled **kimse** andan toğmayısar muţlakâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 38). [kimse,]

Ve lem yekün lehü küfüven **kimse** irmez ol Hâķa

Ahaddur andan umar hep külli şey’ ‘izz ü emân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 39). [kimse,]

kir: Leke, pislik.

Kerem ehli kerem kılamak keremdür

Keremsizden kerem ummak **kir** emdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra 2). [kir,]

kir: Yok etmek, bitirmek, koparmak.

Hâsret bâğını aradan

Kırmak isterler Sultânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 20).
[kırmak, -mak]

kir: Parçalayıp yok etmek.

Ṭakın bu seyfiñ aķvâsın cihâdü’l-ekberi aıla

Hicâb-ı mäsiva’llâha fenâ virüp **kirarsañ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 4). [kirarsañ, -ar, -sa, -n]

kirba: Su kabı.

Ol şarābîñ **kırbasından** eksilür mi ey sākī

İçirüp ben miskine de mest ü hayrān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 17*). [*kırbasından, -sın, -dan*]

kırk: (*Kırklar meclisine işaretle*) kırk sayısı.

Merātib vaşfın isterseñ yedi üç **kırk** tokuz birdür

Saña elfāz-ı ma´nādan hisābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [*kırk,]*

kış: 22 Aralık'ta başlayıp 21 Mart'ta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.

Gider **kış** yaz olur eyyām yağar yağmur biter en´ām

Gice gündüz döner aḥşam seher feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63*). [*kış,]*

kişi: İnsan, şahıs, kimse.

Bu derde uğrayan **kişi**

Dîvāne olur hūludur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 1*). [*kişi,]*

Bu tevḥîde ikrār-ıla

Tevḥîdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 2*). [*kişiniñ, -niñ*]

Nehy olunan inkār-ıla

Tevḥîdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 4*). [*kişiniñ, -niñ*]

Tilāvet-i Qur´ān-ıla

Tevḥîdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 8*). [*kişiniñ, -niñ*]

Özüñ Ḥaqqı fikr eylese

Tevḥîdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 12*). [*kişiniñ, -niñ*]

Ölmezden öñ ölüñ didi

Tevḥîdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 16*). [*kişiniñ, -niñ*]

Ḥaḫḫı bilüp bulmayınca

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 20*). [*kişiniñ, -niñ*]

İrmeye kim ki insāndur

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 24*). [*kişiniñ, -niñ*]

Geçmeyince niyāzımız

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 28*). [*kişiniñ, -niñ*]

Maḥv olunca niyāz u nāz

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 32*). [*kişiniñ, -niñ*]

Ḥilāfı olursa bunuñ

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 36*). [*kişiniñ, -niñ*]

İnsān-ı kāmīl olursañ

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 40*). [*kişiniñ, -niñ*]

Ḥatm olmayınca nefes

Tevḥīdi yetmez **kişiniñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 44*). [*kişiniñ, -niñ*]

Her **kişiye** senden olur

Dürlü dürlü ḥāl pādīşāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 27*). [*kişiye, -y, -e*]

Yoldaş itme nāşī ile

Saña münkir **kişi** ile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 10*). [*kişi,]*

Menüm derdime bir **kişi**

Düşüp ḥālīm bilmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 15*).
[*kişi,]*

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez **kişi**

Var ara bir kāmīl er kim şalı vire yol saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5*). [*kişi,]*

Bir **kişiniñ** yüzinden biñ kişiye luḡ olur

Ancak gönül pāsını sildügüm midür ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 15). [kişiniñ, -niñ]

Bir kişiniñ yüzinden biñ **kişiye** luḡ olur

Ancak gönül pāsını sildügüm midür ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 15). [kişiye, -y, -e]

Her ki ğafletten uyanmaz kim naṣīḥat diñleye

Ol **kişiniñ** gözini yarın cehennem açısar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8). [kişiniñ, -niñ]

‘Ālim ü ‘āmil naṣīḥat ehli olan **kişiler**

Halkı Hakkā da‘vet eyler āvāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 21). [kişiler,]

Şol **kişiniñ** ‘aqlı vardur ağzınıñ dadın bilür

Elini şol aṣa şunmaz kim tuzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7). [kişiniñ, -niñ]

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

Ṭālī‘in tüt **kişiniñ** gör yıldızından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 28). [kişiniñ, -niñ]

İsdek olsa **kişide** ister anı dem-be-dem

Merdāne olan dōst yolına eylemedi ‘ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 19). [kişide, -de]

Hakkā yakın olan **kişi** çok bilür ellerden işi

Münkir olan evliyāniñ kerāmetin sihre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5). [kişi,]

Gerçek ‘āşık olan **kişi** meydāna қor cān u başı

Budur yār seveniñ işi her ne gelse faḥra şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 7). [kişi,]

Eyü ādem olan **kişi** Hakk yolında ‘adem gerek

Elif-ile mīmiñ dālñ terkībini silen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 9). [kişi,]

Hakkā yaḳīn olan **kişi** terk ider yadı bilişi

Gitdi bizüm yādımızdan bilişimiz aḡyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 15). [kişi,]

Ey bu derde uğrayup hâlim bilenden bir **kişi**

Virmedüñ yâ Rab baña kim derdime dermân şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7). [kişi,]

Ey derd-i yâr olan **kişi** gör ben kimüñ mihmânyam

İy âh u zâr olan işi derd ehliniñ dermânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 1). [kişi,]

Bulsa **kişi** dostdan belâ ma'şûk gelüp vefâ kıla

Qurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 17). [kişi,]

'Âşık olan **kişi** dâ'im dostuñ yolın düze tursun

'Âşıklara ta'n eyleyen imân evin boza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 1). [kişi,]

Gerçeklere iren **kişi** dostı 'ayân gören **kişi**

Açma bu sırrı nādâna ferdâ çeküp geze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 19). [kişi,]

Gerçeklere iren **kişi** dostı 'ayân gören **kişi**

Açma bu sırrı nādâna ferdâ çeküp geze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 19). [kişi,]

Her **kişi** bir bahre ğavvâş oldı bir mercân şatar

Hayretiñ bahrından âhar baña 'ummân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13). [kişi,]

Devlet imiş **kişiye** bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret imiş **kişiye** bu dünyede miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 1). [kişiye, -y, -e]

Devlet imiş **kişiye** bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret imiş **kişiye** bu dünyede miḥnet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [kişiye, -y, -e]

Sen bu miḥnetden kaçarsañ varlığı terk eyle gel

'Uzlet imiş **kişiye** bu dünyede vaḥdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4). [kişiye, -y, -e]

Vaḥdet-i bākī gerekse 'ömri zāyi' itme gel

Furşat imiş **kişiye** bu dünyede rahmet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6). [kişiye, -y, -e]

Ey gönül geç bu cihānîñ ‘izzetinden fāriğ ol

Āfet imiş **kişiye** bu dünyede şöret dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*). [*kişiye, -y, -e*]

Hağ resûli Fağr-ı ‘âlem fağr-ıla fağr eyledi

Ṭā‘at imiş **kişiye** bu dünyede ni‘met dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*). [*kişiye, -y, -e*]

Dār-ı dünyā bir misāfir-hānedür bellü beyān

Sıklet imiş **kişiye** bu dünyede zinet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 12*). [*kişiye, -y, -e*]

Ey Sinān Ümmî kamu varlık olur āhır fenā

Vuşlat imiş **kişiye** bu dünyede şöbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 14*). [*kişiye, -y, -e*]

‘Āşık olan **kişi** ‘aşkıñ dadını

Bulmaz sükker ü ballar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 13*). [*kişi,]*

Her **kişi** bir sancağ-ıla varmak diler dergāhıña

‘aşkıñdan ayrısı bize livā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 13*). [*kişi,]*

Vaşlıñ şarābından senüñ bir kaçre mey içen **kişi**

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17*). [*kişi,]*

Biñ kerre yüz biñ **kişiniñ** cem‘ itseler eksikligin

Bir kaçre fazlıñ mağv ider haṭā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 9*). [*kişiniñ, -niñ*]

‘Ārif olan bildi İblīs çerisiniñ cengini

Her **kişiniñ** üstine kıldı havāle cehlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 24*). [*kişiniñ, -niñ*]

Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden **kişiniñ**

Dost ilinden derdine dermān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 11*). [*kişiniñ, -niñ*]

Sünneti zāhirde kalan **kişiniñ** yok sünneti

Rūh-ı insānī dinen oğlan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 3*). [*kişiniñ, -niñ*]

Muštafâniñ hürmetiyçün eyleme senden cüdâ

Ġam yime sen her **kişi** baña ulu burhân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12). [kişi,]

Bir **kişiden** şey' recâ itseñ velâkin olmaya

Olımaz şey' isteyen kes küsmeden çorkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 1). [kişiden, -den]

Ĥalâş olup geçer ġamdan düşerse bir **kişi** 'aşka

İçer ol cām-ı vuşlatdan yâr olursa başı 'aşka (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 17). [kişi,]

kışımı yaz eyle: *Kötü ve karanlık bir halden iyi ve iç açıcı bir duruma geçmek.*

Bir zamân nefsiñ hevâsı kapladı cân iqlîmin

Toġdı 'aşkıñ âfitâbı kışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 18). [kışımı yaz eyle, -dü, -m]

kısmet: *Nasip, kısmet, kader.*

Añlama el şunduġuñdan girmeyiser eliñe

Şanmaduġuñdan gelür **kısmet** tevekkül kııl saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 16). [kısmet,]

Var ise 'aql-ı evvelden naşibiñ **kısmetiñ** feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tâb getürsün bir haber elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 5). [kısmetiñ, -i, -n]

Naşibin dürişüp almağ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye **kısmet** görünmez anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 22). [kısmet,]

Ķısmet evvel [ol] naşibin almayandan gizlüdür

Āteş-i 'aşk-ıla pişmiş yağşı ni'met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [kısmet,]

Yedi şamu sekiz uçmağdan müberrâyım bugün

Çün naşibim 'aşka irdi **kısmetim** budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 6). [kısmetim, -im]

Ezel **kısmet** bazârında virüldi cāna Mevlâdan

Ne gökcek geldi bu fâlım cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 3). [kısmet,]

Ezel **kısmet** günü ol Şāh ene'l-ḥaḳ cāmını şundu

Tā ebed olmışam ḥayrān gerekmez ḡayrı ḥayrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11). [kısmet,]

kısmet ol: *Nasip olmak.*

‘Ārife kısmet olan Hūdan anuñ ıtlāḳıdur

Menzili a'lā vü a'zam hem bulardur bî-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 19). [kısmet ol, -an]

Söylemek lâzım degüldür gerçi 'irfān ehline

İllā bu sır kısmet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 12). [kısmet ol, -muş, -dur]

kisve: *Elbise, kıyafet.*

Kisvemiz ḥurūf-ı ādemdür kerāmet mazḥarı

Nakş ider üstādlarımız mīm elif dāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 15). [kisvemiz, -miz]

Sürdi ḥüküm her kūşeye ya'nî çürük endişeye

Bir **kisveden** baş çıkardı bir oldu yüz biñ pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 26). [kisveden, -den]

kisvet-i 'izzet: *Büyüklik kıyafeti; makam ve mevki sahibi olduğunu gösteren elbise.*

Mürşid-i kāmīl yüzinden vechiñe kıldum nazār

Kisvet-i 'izzet dinilen başıma devlet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 22). [kisvet-i 'izzet,]

kitāb: *Kitap. Herhangi bir konuda mensur veya manzum olarak yazılmış ve basılmış olan eser.*

Hezārān kāmīl ü dānā senüñ vaşfiñ oḡur yazar

Bize 'aşkıñ **kitābını** yazarıñ zevḳı ḥoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 10). [kitābını, -ını]

kitāb: *Kitap II Kur'an-ı Kerîm.*

Şu söz kim söylene dilde müsemması gerek elde

Kitābıñ ma' nisin añla gönül dersin şorarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6). [kitābıñ, -ıñ]

kıy: Acımadan vermek, esirgememek, feda etmek.

Gerçi ben senüñle yâr oldum umaram zevk-ı yâr

Lik sen ağyâra uyarısın baña **kıyduñ** gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4). [kıyduñ, -duñ]

kıy: (Canına) kıymak.

Kıyamazsañ eger 'aşka ulaşma

'Aşıklarıñ cānı kırbān koç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 19). [kıyamazsañ, -a, -maz, -sa, -n]

kıyām: Öteki dünyada bütün ölülerin kalkıp dirilmesi.

Yâr-ıla kim yâr olur görmez dinür haşr ü **kıyām**

Neylesün 'aşık kıyāmet çökmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9). [kıyām,]

kıyāmet: Bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.

Vay saña kim ehl-i inkār zümresinden olasın

Şol **kıyāmetde** yerinden tırıcağ ehl-i kıbūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10). [kıyāmetde, -de]

kıyāmet çök: Kıyamet günü gelmek.

Yâr-ıla kim yâr olur görmez dinür haşr ü kıyām

Neylesün 'aşık kıyāmet çökmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 10). [kıyāmet çök, -me, -den]

kıyās eyle: Mukayese etmek, karşılaştırmak.

Dağı andan ötesine melek mürsel nebî şıgmaz

Buña göre **kıyās eyle** yanar feyż-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 68). [kıyās eyle,]

kıymet: Değer, kıymet, paha.

Cân Yüsufin şatmağa geldüm ki meydân şehrine

Anuñ-içün gevherimiñ **kıymeti** cāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 6*). [*kıymeti, -i*]

kız-: Isıtmak, köz haline getirme.

Sekiz cennet münevverdür müzeyyendür cemālinden

Yedi tamu celālidür **kız**ar feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 54*). [*kız*ar, -ar]

kız: Dişi cinsten olan evlat.

Key şakın bend olma hile bendine

Dime ehl-i beyt oğul **kız** karavaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8*).
[*kız,*]

kız oğlan: Küçük yaştaki kız.

Ne hatunlarda hayā var ne kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi‘lini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15*). [*kız oğlan,* -da]

ko-: İzin vermek, bırakmak.

Kaçan nefsiñ hevāsından vücūdum perde kaplarsa

Bi-küllü maḥv ider bu ‘aşk **komaz** bir qurı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*). [*komaz,* -maz]

ko-: Bir şeyi bir yere bırakmak.

Anı **kor** bir daḥı ister buluram

İder çün ol daḥı bir ğayrı bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 7*).
[*kor,* -r]

Şu deñlü ‘ācizem nidem ne dilim var ki şerḥ idem

Qarınca qadrim üstine **kodılar** şanki bir tağ taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10*). [*kodılar,* -dı, -lar]

Eger hayrîñ eger şerriñ getürdilerse mîzâna

Ƙoyup gözine Ƙartarsam diyem yâ Hû **Ƙoram** yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 24*). [*Ƙoram, -r, -am*]

Ƙo-: Bırakmak, vazgeçmek, terk etmek.

Ƙo bugünü yarını

Dünyâniñ bāzārını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 21*). [*Ƙo,]*

Eger benden kim isterse naşîhat

Ƙomasun ‘aşkı bu ‘ālî-mağāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 14*).
[*Ƙomasun, -ma, -sun*]

Fiğān idüp didüm yâ Rab şuçum ne

Didi beni **Ƙoyup** Ƙandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 20*).
[*Ƙoyup, -y, -up*]

Ƙo benligi bende oluban bendi ħalāş it

Şayd eyleye bendesini ol bende-i Settār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 5*). [*Ƙo,]*

Ƙodılar māsiva’llāhı Ƙılurlar ārzū ol Şāhı

Çekilür dün ü gün Ƙurmaz kārbanımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 11*). [*Ƙodılar, -dı, -lar*]

ĤaƘıƘatūñ nihāyeti neydüğünü bilmek için

Ƙodı cāni ‘aƘlı göñli ‘ilmu’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 4*). [*Ƙodı, -dı*]

Kim ki ‘aşkıñ baħrına bandırmadı parmağını

Ƙo anı kim şol Ƙahāretsüz iliñ Ƙulmaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 20*). [*Ƙo,]*

Ƙodum nāmūsı ‘ārı Ƙılam āh-ıla zārı

Dağıdam berg ü bārı çün dinüldüm ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 3*). [*Ƙodum, -dum*]

Bulmağa vaşl-ı yārımı **Ƙodum** nāmūs u ārımı

İrgirmege ƘaƘarımı kārbanā gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 23*). [*Ƙodum, -dum*]

Didüñ bir ağılu baldur buña barmağ banan zāldur

ĤaƘıñ zıƘrı ulu yoldur diliñüzden **Ƙomañ** her gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 26*). [*Ƙomañ, -ma, -ñ*]

ko- *Yapmak, etmek.*

‘Aql-ı ma‘āş dir işlesem nefsi-i ma‘āş dir ki yesem

Hırş eydür ki şöyle **kosam** özge cidâldur arası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 12*). [*kosam, -sa, -m*]

ko- *İzin vermek, bırakmak.*

Şular kim ‘arîf-i bi’llâh **komazlar** dilde ğayru’llâh

Fenâ-ender-fenâdan şoñ beķâ yurd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5*). [*komazlar, -maz, -lar*]

koç- *Damızlık erkek koyun.*

Kıyıncaķ cāna İsmā‘îl aña gönderdi **koç** Allâh

Men itdüm cānımı ķurbān gerekmez ğayrı ķurbānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 7*). [*koç,]*

koğ- *Kovalamak.*

Gelse kaçmaz kaçsa **koğmaz** cengi yok dünyā-y-ıla

Naħnü ķasemnādan iķrār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 19*). [*koğmaz, -maz*]

köhne- *Eskimiş, yillanmış.*

Mişālinde fenā dünyā oturmuş **köhne** pîr ancaķ

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi nūr ancaķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1*). [*köhne,]*

koķ- *Koklamak, kokusunu içine çekmek.*

Bülbül olup gülistāndan ayrılma

Aru gibi her çiçeği **koķma** gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 28*). [*koķma, -ma*]

koķ- *Kokusu gelmek.*

Uçan kuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten ezhâr u sünbüller **koğar** feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 58). [koğar, -ar]

kolay: Müsait, elverişli, elverişli iş, uygun şey.

Azmışlara bencileyin

Gösterivir yol **kolayın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 38). [kolayın, -ın]

kon-: Bir yere konmak, yerleşmek.

Tuymaduñ mı Ādemi evvel nice zâr eyledi

Senden öñdin göçdi ammâ cevr-ile **kondu** konuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14). [kondu, -dı]

Sürülüp cümle maḥlûkât kimi **konar** kimi göçer

Gelür kıandan gider kıanda bilinmez anca sır ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 3). [konar, -ar]

Gelen **konar** kıanan göçer kimesne evvelin bilmez

Gelen eydür ki bu aḥkâm henüz kurulmuş ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 23). [konar, -ar]

Varup liḳāñıñ zātına

Ḳonmağā geldük ḳonmağā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 16). [ḳonmağā, -mağ, -a]

Varup liḳāñıñ zātına

Ḳonmağā geldük **ḳonmağā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 16). [ḳonmağā, -mağ, -a]

Lā-mekāndan geldiler evvel yine andan āḥar

Ḳonmağā bir mülke ikrār eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4). [ḳonmağā, -mağ, -a]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya ‘nī pervāne

‘Aceb bu ḥasretiñ beni niçe bir dem yağar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3). [konar, -ar]

Gelür ‘aşkıñ tatar meydān baña ‘ālem olur zindān

Ḳonar başımda bir sevdā beni alur şatar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6). [konar, -ar]

Añladuđ manşüb-ı dünyâ bâğ-ı âteşdür şedîd

Ĥamdü li'llâh **ķonmaduđ** ol bend-i ağlâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 8). [ķonmaduđ, -ma, -duk]

Gelüñ görüñ bu 'aşıkklar bu tevĥîdiñ ĥişârına

Ķonar gâhî ķona geldi ezelden ķonucılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2). [ķonar, -ar]

ķon: Uçmasına son verip bir yerde durmak.

Gâhî **ķonar** bir şahrâya

Gâhî ķonmađa nâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 3). [ķonar, -ar]

Gâhî ķonar bir şahrâya

Gâhî **ķonmađa** nâz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 4). [ķonmađa, -mag, -a]

Baħr-ı muţlak ķuşıyam **ķonuşumdan** ilerü

Ol hümâniñ işiyem inişimden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 1). [ķonuşumdan, -uş, -um, -dan]

ķonucı: Konan, yerleşen kimse.

Gelüñ görüñ bu 'aşıkklar bu tevĥîdiñ ĥişârına

Ķonar gâhî ķona geldi ezelden **ķonucılardur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 2). [ķonucılardur, -lar, -dur]

ķonup göç: Konup göçmek, gelip geçmek.

Nür-ı 'amâ menziline ķonup göçen 'ayân bilür

Görmeyene gümân gelür nürü'llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 19). [ķonup göç, -en]

ķonuş: Konuşmak, söz söylemek.

Ṭuymaduñ mı Âdemi evvel nice zâr eyledi

Senden öñdin göçdi ammâ cevri-ile ķondi **ķonuş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14). [ķonuş,]

köpri: Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kâgir, beton veya demir yapı.

Didi ol dâr-ı miñnetde qarâr eylesin ašlâ

Ki zîrâ **köpri** üstinde kimesne eylemez evtân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 24). [köpri,]

kör ol: Görememek, kör olmak.

Kör olsun iki ‘âlemde iki yüze bağan gözler

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 23). [kör ol, -sun]

kork-: Herhangi bir kötülük gelme ihtimalinin yarattığı korku, endişe, üzüntü içinde olmak.

Çorqaram ben kimseye kılmaz vefâ çarh-ı felek

Çaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3). [çorqaram, -ar, -am]

Bir kişiden şey’ recâ itseñ velâkin olmaya

Olımaz şey’ isteyen kes küsmeden **çorkulmaya** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 2). [çorkulmaya, -ul, -ma, -y, -a]

korku: Herhangi bir kötülük gelmesi ihtimalinin oluşturduğu tedirginlik, kaygı, üzüntü, endişe.

Ey cehennem **çorkusından** nâsı ğam-nâk eyleyen

Bizi yoçdan var iden ‘âlemleriñ Settâridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 21). [çorkusından, -sın, -dan]

Pîrleriñ göñlinde yoçdur hergiz ölüm **çorkusu**

Şanki şol hûb zamândur gözler-iseñ çavlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 13). [çorkusu, -sı]

Zâhidiñ **çorkusu** çamu yirini

Görüñ ‘aşkı nice büstân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 19). [çorkusu, -sı]

koş: Bir yere hızla, acele ile gitmek.

Ey Sinān Ümmī bunuñ fitnelerinden kim hālāş
Buldısa var tapusunda ol seni sen aña **koş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 26). [koş,]

kös: Askeri coşturan savaş yerinde çalınan büyük davul.

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi şabra mecāl
Kurdı hümāyün köşk ü taht çalındı **kös** naqqāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
150, Mısra 24). [kös,]

köşk ü taht kur: Saray ve taht kurmak.

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi şabra mecāl
Kurdı hümāyün köşk ü taht çalındı kös naqqāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
150, Mısra 24). [köşk ü taht kur, -dı]

köşkine çık: (Cennet) köşküne çıkmak.

Enbiyā evliyā çıka köşkine
Mest olalar ‘anberine müşkine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 45).
[köşkine çık, -a]

kov: Kovmak, uzaklaştırmak.

Nefs-ile yār olup Hâğdan uşanma
Ölüm gelicegez **kovsañ** aţılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 14).
[kovsañ, -sa, -n]

kovala: Kovmak, uzaklaştırmak.

Yā İlāhī kıl revā rūh-ıla nefsiñ vağdetin
‘Adle irgür bāţın ilinde **kovalar** şiddetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105,
Mısra 6). [kovalar, -r]

koy-: Yerleştirmek, koymak II içine yerleştirmek.

Eger hayrîñ eger şerriñ getürdilerse mîzâna

Ƙoyup gözine ƙartarsam diyem yâ Hû ƙoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 24). [ƙoyup, -up]

ƙoy: Bırakmak, vazgeçmek, terketmek.

Sinân Ümmî olup sâķi eline cām-ı ‘aşķ aldı

Ƙoyup nāmūsı ey zâhid mey ü şoĥbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 73, Mısra 18). [ƙoyup, -up]

ƙoy: (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.

İresin kâmil insâna **ƙoyasın** başı meydâna

Gerek kim kıyasın câna ola kim bulına ol Hân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 37). [ƙoyasın, -a, -sın]

ƙubbe: Tepesi yuvarlak binâ.

Ƙaşr u **ƙubbe** ĥaymeniñ bilsen ki mi ‘mârı nedür

Cennet-i a‘lâ vü ĥılmânıñ ya timârı nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 9). [ƙubbe,]

ƙübrâ: Pek büyük, en büyük.

Eger şuĥrâ eger **ƙübrâ** muĥtâm cümle mevcûda

Hezârân dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrânam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 29). [ƙübrâ,]

ƙuddüsü’s-selâm: Gelip geçici (fani) olmayan, pek mukaddes ve mübarek olan
Allah.

Ey Kerîma’llâh **Ƙuddüsü’s-selâm**

V’ey Raĥîm ü Hâliķ-ı arz u semâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 5).
[ƙuddüsü’s-selâm,]

ƙudret: İktidar, güç.

Düzeldi ‘aşķ u bünyâdı atarlar ƙopı **ƙudretten**

Geçüp benlik sarâyından yıķup ĥurd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 99, Mısra 11). [ƙudretten, -den]

kudret: Allah'ın sonsuz ve sınırsız gücü.

Hikmeti vü **kudreti** çok Hâlik-ı Yezdânımñ

Münkiriñ kalbinde lâsı mü' miniñ illâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 19). [kudreti, -i]

Senüñdür 'izzet ü nuşret senüñdür şan'at u **kudret**

Bu on sekiz biñ 'âlemdeki sensin şâhibü'n-naqqâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3). [kudret,]

İlâhî **kudretiñle** kıl münevver kalb-i insânı

Beşer fehmi kalup 'âciz unutsun mekr-i âfâkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 3). [kudretiñle, -in, -le]

'aşğ degül mi nür-ı câmi'den kılan 'arşı binâ

Gerçi Hâlik **kudretinden** şâni' mestür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 16). [kudretinden, -in, -den]

kudret: Kuvvet, güç, takat, iktidar.

Pâdişâhım sen bizi var eyledüñ hikmet budur

Kudretiñle kendüñe yâr eyledüñ rahmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2). [kudretiñle, -iñ, -le]

Ol ki **kudret** kândilinde vâhidün min nür iken

Cibri'ile mürşid olduñ buldı râhat Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 5). [kudret,]

kudret eli: Allah'ın kudretli, yüce eli.

Virdigiñ kudret eliñden

Mañlûka nevâliñ Hâkkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 11). [kudret eli, -n, -den]

kudret-i hak: Allah'ın kudreti.

Tevhîd-i ef'âliñ aşlından bilen añlar bunı

Arıyam hem kudret-i Hâkdan balım 'aşğdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 10). [kudret-i hak, -dan]

kudretiñ iriş: Gücü yetmek.

Her neye olsa irişür kudretiñ

Emriñe maḥküm-durur bāy u gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 11).

[kudretiñ iriş, -ür]

küfr: Allah'ın varlığını, birliğini, peygamberlerini, vahyettiği esasları inkar etme.

Gerekmez 'âlem-i fânî

Gerekmez **küfr** ü imānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 30). [küfr,]

Küfr ü imān neydüğün fehmi eylemez yokdur necāt

Fāsıkuñ kalbinde her dem İblisîñ igvāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 13). [küfr,]

Dersini İblisden alup **küfrini** imān şanur

Münkiriñ kalbinde naqş olmış çurı gāvğāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 11). [küfrini, -in, -i]

Çahr-ıla luḥfuñ 'illetidür añla rumūzı

Küfrüñ içinde bulunur bil imān u envār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 16). [küfrüñ, -üñ]

Küfr ü imān nisbetinden el yudurdu 'aşq baña

Anca kim artar hemān bağrımda başım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 17). [küfr,]

Küfr ü zulmet kapladuğça bu vücūdum mülkini

Tevḥid-i zātıñ nūrı irgürdi 'adl u dādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 5). [küfr,]

Ehl-i inkārıñ gözine gör ki zulmet perdesi

Şaplamışdur **küfr-ile** tuğyān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 12). [küfr-ile, -ile]

Gözleriñ hışmından oldu kâfiriñ zehresi çāk

Çarb-ı tūğiñdan irişdi **küfre** gâret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 32). [küfre, -e]

Zîrā 'aşqa **küfr** ü imān ḥā'il olmaz şöyle bil

Cümle 'âlem ger ḥicāb-ı nūrı ger tennür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7). [küfr,]

Küfr içinde buldılar tevḥid-i imān gizlidür

Görmüşüm bir çatrede ol nūr-ı 'ummān gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 47). [küfr,]

küfr ü zulmet kapısı: Allah'ı inkar ve gaflet kapısı.

Küfr ü zulmet kapısı kâl ü kılden açılmaz

Ağır çevgân şalmağa 'âlemde merdân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 3). [küfr ü zulmet kapısı,]

küfr ü zulmet perdesi: Allah'ı inkar ve gaflet engeli.

Küfr ü zulmet perdesinden kurtılaldan cānımız

Dir Sinān Ümmî şükür her dem diliñ tekrārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 13). [küfr ü zulmet perdesi, -nden]

küfrüñ imān bil: Allah'ın emirlerine aykırı olan amelini doğru olarak görmek.

Âhır zamān dervîşine aldanma sen Ümmî Sinān

Küfrüñ imān bilür şanma imānıñ küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10). [küfrüñ imān bil, -ür]

küfür: Allah'ın varlığını, birliğini, peygamberlerini, vahyettiği esasları inkar etme.

Var 'amel eyle cān-ıla

Küfür biter imān-ıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 6). [küfür,]

küh-ı kâf: Kaf Dağı; Anka kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepeçevre kuşattığı kabul edilen efsanevi dağ.

Oı haqıkat iklîminiñ pādişāhın görse kim

Terk ider mülk-i Süleymān olsa küh-ı Kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 10). [küh-ı kâf, -ın, -ı]

Hüb cemālından münevver vechini her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymān olsa küh-ı Kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 22). [küh-ı kâf, -ın, -ı]

kul: Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

Ümmî Sinān **ķuluñ** cānı

Görmek diler 'ayān seni (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 45). [ķuluñ, -uñ]

Ey Kerîm ü ey Raḥîm ü ey Ğafûr

Biz günâhlı **ķullara** sen ķıl hüdâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 20).
[ķullara, -lara]

Sinân Ümmî **ķuluñ** ağlar ķapuñda

Diler her dürlü bir derdine devâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 31).
[ķuluñ, -uñ]

Zerre deñlü raḥmetiñle cümle ‘âlem ğarķ olur

Ey niçe miskin **ķuluñ** var derdine dermân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
22, Mısra 4). [ķuluñ, -uñ]

Ĥamdü li’llâh çok şükür toĝdı sa‘âdet şems ü mâh

Bir **ķula** ķılsa hidâyet dâ’imâ naşrânîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 12). [ķula, -a]

Bir **ķulina** döst meyl ide gider bu ‘aşķ anı güde

Ķomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 9). [ķulina, -ı, -n, -a]

Senüñ ķapuñda **ķul** çokdur ḥisâbı ḥaddan artuķdur

Velâkin bir daḥı yoķdur Sinân Ümmî gibi yüzüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
51, Mısra 25). [ķul,]

Dir Sinân Ümmî ḥaķâyıķdur bize mülk-i beķâ

Ķulluĝa geldük velî **ķul** Ḥânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 14). [ķul,]

Gel **ķul** iseñ ķulluķ eyle ḥasbeten li’llâha baķ

On sekiz biñ ‘âlemi var eyleyen Allâha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 1). [ķul,]

‘Âşîler ‘işyân idüp ben dem-be-dem iḥsân idüp

Raḥm idüp **ķullarımı** ‘afv eyleyen Ğufrân menem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 82, Mısra 18). [ķullarımı, -lar, -ım, -ı]

Dertlü ķullarıña dermân yitirüp

Ķâresiz **ķullara** ķâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 16).
[ķullara, -lara]

Ķullarıñ ‘aybını maĝfiret ķılup

İsm-i ğufrânı iķrâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 19).
[ķullarıñ, -lar, -ı, -n]

Dertlü **ķullarıña** dermān yitirüp

Çāresiz ķullara çār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 15*).

[ķullarıña, -lar, -ı, -na]

Sinān Ümmî **ķuluñ** aġlar ķapuñda

Nazar ķıl çün anı zār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 25*).

[ķuluñ, -uñ]

İlāhî cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu **ķullar**

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raġmān (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 102, Mısra 41). [ķullar, -lar]

Sinān Ümmî **ķuluñ** senden diler her dem bula iġsān

Anuñ-çün ķalbine ilhām idersin fāş olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 43). [ķuluñ, -uñ]

Ķıldan ħaġālar gerek senden ‘aġā yā ‘Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116,*

Mısra 15). [ķıldan,]

Gelüp bu tevġîdime dil virenler

Mişl-i dānā olur **ķullar** içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 10*).

[ķullar, -lar]

Luġf anuñdur ķahr anuñdur derd anuñ dermān anuñ

Luġf için ķıldı ħavāle **ķullarına** ķahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,*

Mısra 28). [ķullarına, -lar, -ı, -na]

Ķulluġa bel baġlayup şular gibi çağlayup

Gice gündüz aķmadan ‘ummān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142,*

Mısra 3). [ķulluġa, -luġ, -a]

Yā İlāhî vaġdetiñ bir ħaddi yok ‘ummān mıdur

Yā ķulum sen geldüġüñ yol her **ķula** āsān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Kaside 9, Mısra 2). [ķula, -a]

Luġf idüp her **ķula** ķılsañ vaşlıñı iġsān n'ola

Açma bu sırrı saķın her gördüġüñ insān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

9, Mısra 9). [ķula, -a]

Yā İlāhî vaġdetiñ bir ħaddi yok ‘ummān mıdur

Yā **ķulum** sen geldüġüñ yol her ķula āsān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Kaside 9, Mısra 2). [ķulum, -um]

Pādişāhım her **ķuluñda** yoķ mıdır ‘ilm ü kemāl

Şaķla rāziñ, her Şeye ben virdüğüm ‘irfān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7). [*ķuluñda, -un, -da*]

Saña Allāh Hābîbim dir ki bu aĥkāmıñı var sür

Beni **ķullarım**a bildür benem ķamuya secde-gāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 22). [*ķullarım, -lar, -ım, -a*]

‘aşķ degül mi kim sekiz cennātı zeyn iden tamām

Gerçi Hāķķıñ **ķullarım**a rahmeti meķsür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 24). [*ķullarım, -lar, -ı, -na*]

ķul: Kōle, hizmetkar.

Sinān Ümmileyin hiĥ yüzi ķara

Ķuluñ da bir daĥı var mı hiĥ yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 44). [*ķuluñ, -uñ*]

Eger sen ķılmazsañ çāre

Neylesün bir **ķul** pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 36). [*ķul,]*

Ķul gerek sultān öñünde ķulluĥa bel baĥlaya

Ol mübārek bāba kim girdi ĥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11). [*ķul,]*

‘İyāl ü ehl-i beyt ü **ķul** ķaravaş

Baķaram hiĥ degül benümle pür-yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [*ķul,]*

ķul eyle: Hükmü altına almak, baĥlamak.

‘aşķ degül mi ťālibi bir mürşide ķul eyleyen

Bāb-ı Hāķdan gerçi ĥāk-i pāyine yüz sürise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63). [*ķul eyle, -y, -en*]

ķul hüva’İlāh: De ki: O Allah birdir." Anlamına gelen İhlas suresinin ilk ayeti.

Saña gönderdi Bārī zāt didiler aña İĥlāş ad

Anuñ birliğini işbāt idüp didiñ **ķul hüva’İlāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 8). [*ķul hüva’İlāh,]*

ķul hüva’İlāhü aĥad: "De ki: O Allah tektir" (el-İhlas 112/1) ayetinden iktibastır.

Ey şifātũñ **ķul hüva' llāhü aķad**

Anuñ-iķün yoluña cānlar fedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3). [ķul hüva' llāhü aķad,]

ķul ol: Hükümüne girmek, bağlanmak, kulluk yapmak, hizmette bulunmak.

Ümmî Sinān var yūri dergāhına yüz süri

‘aşķ-ıla ķul olmadan Sübhān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 14). [ķul ol, -ma, -dan]

ķulağ tut: Kulak vermek, dikkatle dinlemek.

Mest ü ĥayrān ‘āşıkıñ yolında ķurbān eyle cān

Ṭut ķulağıñ Ḥaķķ eşiginde nāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 24). [ķulağ tut, -ın]

ķulağuz: Rehber, yol gösteren; mürşit.

Şerī‘atda ṭarīķatda **ķulağuzlar** idüp irsāl

Anı bunda getürmeye temāmet eyledüm burhān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 19). [ķulağuzlar, -lar]

ķulağuz eyle: Kılavuz, yol gösterici yapmak.

Daķı fazlıñ bize eyle ķulağuz

Be-ĥaķķ-ı şāhibüküm ve mā ġavā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 3). [ķulağuz eyle,]

ķulağuz ol: Yol göstermek, rehber olmak.

Baña bu ‘aşķa kim oldu ķulağuz

Anı Allāh sevindürsün du‘āmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 23). [ķulağuz ol, -dı]

ķulaķ tut: İyi anlamak üzere dinlemek.

Gel ey şāhib-me‘ānī gör nażar feyż-i İlāhīden

Ķulaķ ṭut cān-ıla diñle ĥaber feyż-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 2). [ķulaķ tut,]

kulavuz ol: Yol göstermek, rehberlik etmek.

Oluban yol kulavuzı koyup toğrı yola bizi

Didüñ mağbün ider sizi kılıñ bu dünyeden ikrâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 23). [kulavuz ol, -uban]

külhân: Hamam ocağı; azap, keder veren yer.

Yanmağa 'aşk odına **külhânı** gözler cânımız

Büy-ı vuşlat bulmağa gülhânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 1). [külhânı, -ı]

külhân eyle: (Aşk ateşiyile yakıp) hamam ocağı gibi yapmak.

Yağduñ vücudumu külhân eyledüñ

Fenâ virmek dilersin cism ü cāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 5).
[külhân eyle, -dü, -n]

külhân id: Hamam ocağı gibi yakmak.

Anuñ zikri beni külhân idelden

Yunur 'aşıklara cânım hāmmāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra
19). [külhân id, -elden]

külhân it: Hamam ocağı gibi (aşk ateşiyile) yakmak.

Gel berü pervānesin 'aşk odına yanasın

Anca gönül hānesin külhân itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 12). [külhân it, -se, -m]

külhân-ı zikr: Zikrin hamam ocağı; sevgiliyi düşünüp zikretmenin hamam ocağı
gibi yakıcı olması.

Kimi 'ābid kimi zāhid şızup yoluñda kāl olmuş

Bize külhân-ı zikriñde zāraruñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
141, Mısra 12). [külhân-ı zikr, -in, -de]

kulle-i kâf: Kâf'ın zirvesi (Kâf: Ankā kuşunun yaşadığı ve yeryüzünü çepçevre
kuşattığı kabul edilen efsānevî dağ).

Gün gibi âşkâredür ‘âşıqlara tevḥîd-i zât

Ḳulle-i Ḳâf üzre ṭurmuş âdemiñ ‘Anḳası var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 24). [ḳulle-i ḳâf,]

küllî: Bütünüyle, tamamıyla.

Ey külli şey’iñ mevcûdı

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 3). [külli,]

Ḳalbiñ nefsiñ teniñ cāniñ

Döndür Ḥaḳḳa külli yönüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 34).

[külli,]

Ehl ü ‘ayāl külli baña fehm eyledüm düşmānımış

Senden āḥar bir kimseden bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 7). [külli,]

Derd odına yanmağı gel pîşe ḳıl sen cāniña

Ola kim gide aradan ref‘ ola külli ḥicāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). [külli,]

Küllî varlık maḥv olıncaḳ ḡayrı ḳalmaz arada

Küntü kenze mazḥar olur şādıḳ-ı merdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7). [külli,]

Mevlām ‘aşḳiñ bize a‘zam imāmdur

Uyaldan ṭā‘atum külli tamāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2). [külli,]

Ey diriḡā külli rāḥatlar baña oldı ḥarām

Derd-i ‘aşḳiñ leşkeri cān iḳlîmin ḳıldı merām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 1). [külli,]

Şan‘atımıñ zerresinden cümle ‘ālem oldı var

Ḥikmet-ile külli şey’i var iden ol Ḥān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4). [külli,]

Ben irişince ol Ḥāna külli varum oldı fenā

İsmā‘ilem ḳıydum cāna ḳurbānıyam ḳurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 11). [külli,]

Ne aşşı fark iderem ne ziyānı

Küllî virān oldum ‘aşḳa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4). [külli,]

İlāhī cümle maḥlūqāt senüñ emriñdedür yeksān

Eger sen kılmasañ iḥsān alurlar **külli** bī-are (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 8). [külli,]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm **külli** recā

‘Aşıkıñ her avli fi’li ḥasbeten li’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 17). [külli,]

Zāhir ü bāṭın saña hep muntazır

Bāb-ı fazlıñdan ider **külli** recā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 4). [külli,]

Zāhir tenim bāṭın cānım döndüm saña **külli** yönüm

almadı zann u gümānım imāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 9). [külli,]

Sen ‘aṭānıñ baḥrına baḥrisin ey cānlara cān

Külli şey hep sende buldı cümle ḥācet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 34). [külli,]

Temāmet anı zıkr itmek hemān zātına maḥşūşdur

Egerçi **külli** zākirdür eṣer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 8). [külli,]

‘aş degül mi aşl-ı ebrār u muarreb ayrı nās

Külli şey’ hep āatınca Ḥālīa meşur ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34). [külli,]

‘aş degül mi evvel āḫır Muşṭafānıñ devleti

Gerçi anuñ ḥurmetine **külli** şey mefḥūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 50). [külli,]

Ol fenā-ender-fenā almaya hergiz nik ü nām

Maḥv olursañ ‘aşa **külli** varlııñ ḥādur tamām (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 8). [külli,]

Dü cihānı **külli** yemīni şimāli ‘aşa vir

ancarı kim ‘azm kılsañ zāhir olsun bī-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 23). [külli,]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Ḥāa

Aḥaddur andan umar hep **külli** şey’ ‘izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 40). [külli,]

küllü men 'aleyhā fān: "Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır."(Rahman suresi, 26. ayet).

Bāṭınıñdan geçmeyince sır saña olmaz 'ayān

Şāhidim Qur'ān-ı a'zam **küllü men 'aleyhā fān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4). [küllü men 'aleyhā fān,]

kulluğ: Kul olma durumu, hizmet etme.

Çul gerek sulṭān öñünde **çulluğa** bel bağlaya

Ol mübārek bāba kim girdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11). [çulluğa, -a]

çulluğa gel: Kul olarak yaratılmak.

Dir Sinān Ümmî ḥaḳāyıkdur bize mülk-i beḳā

Çulluğa geldük veli çul Ḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 14). [çulluğa gel, -düg]

çulluğ eyle: Kul olma hāli, Allah'a karşı vazifelerini ifa, ibadet, ubudiyet, tapınma.

Gel çul iseñ **çulluğ eyle** ḥasbeten li'llāha baç

On sekiz biñ 'ālemi var eyleyen Allāha baç (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1). [çulluğ eyle,]

çulluğ id: Hizmet etmek; kulluk, kölelik etmek.

Bir Tañrıya çulluğ iden toğrı gider dost iline

Şudur budur diyen ṭāği yoldan çıçup aza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 7). [çulluğ id, -en]

çulluğ kıl: Kulluk yapmak.

Kim ola kim ḥazretiñ dergāhına çulluğ kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki fi'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5). [çulluğ kıl, -a]

çulmaş: Aldatıcı, hilekar, sahtekar.

Sinān Ümmî bugün fazlîñ kapusunda durup ağlar

Senüñdür kancaru gitsün eger hâliş eger **kulmaş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [kulmaş,]

Derde uğramayan neyler tabibi

Kulmaşdur diyüben söyler yabana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 18). [kulmaşdur, -dur]

Kim ki ‘aşkıñ bahırına bandırmadı parmağını

Ço anı kim şol tahâretsüz iliñ **kulmaşını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 20). [kulmaşını, -ın, -ı]

Kurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde baş

Düridi bende çok **kulmaş** yürüdi cismime ataş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 10). [kulmaş,]

kumâş: Ar. İpek, keten, pamuk, yünden olan mensucat.

‘aşka lâ diyeniñ telbîs **kumaşı**

Talıñda bir dağı hîç var mı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 31). [kumaşı, -ı]

Halk-ı ‘âlem hâline aldanmağıl

Saña mañlûb olmayısar bir **kumaş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6). [kumaş,]

kumâş: Kişiliği oluşturan nitelik veya malzeme; tarz, üslup.

Baña ‘aşkı şoran gelsün haber alsun **kumâşından**

Nicedür vaşfını bilsün yağarsa bu ataşından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1). [kumâşından, -ım, -dan]

kumrı: Ar. Güvercin nevinden maruf kuş, müennesi: kumriyye.

N’ola bizi ğanî kılsañ faķırken

Tütüler **kumrılar** ötüp şakırken (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 34). [kumrılar, -lar]

Şu bülbüller kim öterler cemâli nûrına qarşu

Şu **kumrılar** ki dost dirler virürler cânı cânâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 6). [kumrılar, -lar]

kün fe-kān: "Ol der, olur". Bakara 2/17. Ayetten iktibastır.

Emriñe fermāndur senüñ **kün fe-kān**

Nāri Ḥalīle gülzār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9). [kün fe-kān,]

Fā' il-i muṭlaḳdur ol Ḥaḳ **kün fe-kān** emrindedür

Her ne isterse ḳılır ol kimse yıḡmaz hükmüni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 25). [kün fe-kān,]

künde: Ayak bağı, köstek, bukağı.

Ḳāl ü ḳīliñ bāğına bağıldur başdan başa

Niçe pervāz eylesün şol ayağı **kündeli** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 12). [kündeli, -li]

küh: (Ar.) Bir şeyin aslı hakikati, temeli.

Zehî Sultān-ı a'lāsın 'ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki **kühüñe** ḥayāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 4). [kühüñe, -üñe]

küh-i zāt: Allah'ın varlığının özü, aslı.

Baḫr-ı muḡriḳdur dalınmaz bu baḫra ḡavvāş bulunmaz

Lā-te' ayyüñdür bilinmez küh-i zātiñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 16). [küh-i zāt, -in]

Sensin 'ālemlerden ḡanī ister bu cān senden seni

Ayırmason cān u teni küh-i zātiñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 28). [küh-i zāt, -in]

Küh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān

Baḫr-ı muṭlaḳ lā-te' ayyün ḥaddi yoḳ 'ummān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7). [küh-i zāt, -ım]

Men meni maḫv eyledüm hīç ḳalmadı benden eṣer

Baḫr-ı muṭlaḳ lā-te' ayyün küh-i zātdur varlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 16). [küh-i zāt, -dur]

Ĥurmetine ĥurm et bizi ĥurbetine ĥurb et bize

Kũnh-i zāta maĥrem olan Aĥmed Resũlullāh iĥũn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 24*). [kũnh-i zāt,]

Baĥr-ı muĥlak lâ-te‘ayyũn **kũnh-i zāt**

Vaşf olunmaz niĥedũr ol Hũ beķā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 25*).
[kũnh-i zāt,]

‘ařĥ degũl mi nũr-ı cāmi‘ var iden bil ibtidā

Gerĥi Ĥaĥķıñ kũnh-i zātı lâ-te‘ayyũn nũr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 14*). [kũnh-i zāt, -ı]

kũntũ kenz: "Kũntũ kenz": Kudsi hadis olduĥu sũylenen, "Gizli bir hazine idim." ifadesinden iktibastır.

Kũllĩ varlık maĥv oluncaĥ ĥayrı ĥalmaz arada

Kũntũ kenz maĥzar olur şadık-ı merdāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8*). [kũntũ kenz, -e]

‘Arş ũ kũrsĩ cem‘ idũp vāĥid ĥılan kimdũr bugũn

Kũntũ kenziñ ma‘nisinden oĥınan evrāĥ nedũr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 18*). [kũntũ kenz, -in]

‘Alleme‘l-esmādan oldu kũntũ kenziñ sırrı fāř

On sekiz biñ ‘ālem iĥre vaşlımız tevĥĩd-i ĥāř (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5*). [kũntũ kenz, -in]

Kũntũ kenziñ sırrına ĥũn maĥrem oldu cānımız

Zāt-ı Ĥaĥdan ĥayrıya meyl-i muĥābil virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 3*). [kũntũ kenz, -in]

Kũntũ kenziñ maĥzarı sırrından alsun dersini

Oĥuyup ĥaĥķa‘l-yaĥĩn āyāt-ı Ĥur‘ān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 15*). [kũntũ kenz, -in]

Ey kelāmu‘llāhı mũnkir lâ diyũp olma řaķĩ

Kũntũ kenziñ sırrına miĥmāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 12*). [kũntũ kenz, -in]

Ey kũntũ kenziñ maĥzarı řālib-i ĥaĥķıñ rehberi

Ey mũřidleriñ serveri iĥsāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 3*). [kũntũ kenz, -in]

Ol küntü kenzi bulmağa sırrıña ‘ārif olmağa

‘İlm-i ledünni bilmege ‘irfāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 19*). [küntü kenz, -i]

Sırruke sırrı buyurdu şāniña Ḥayrülbeşer

Küntü kenziñ maḥzarı ehl-i sa‘ādet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 20*). [küntü kenz, -in]

Küntü kenziñ sırrı ızhār olmadan pinhāniken

Nūr-ı vechin Aḥmedine cān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 3*). [küntü kenz, -in]

Ol daḥı Ḥalveti Pîr ‘Ömere telḳîn eyledi

Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla mihmānıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 38*). [küntü kenz, -in]

Her bir iş bitmez cihānda yetmeyince sā‘ati

Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ ḥikmeti (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 2*). [küntü kenz, -in]

Biz fenā-ender-fenā olduğumuz tañ gelmesün

Cānımız ol küntü kenziñ maḥzarınıñ yarıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 16*). [küntü kenz,]

‘Āşıkıñ yoḳdur murādı dü cihānda zerrece

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 4*). [küntü kenz, -in]

Budur dir ‘āşıklar ‘aşkıñ nişānı

Küntü kenze maḥzar ider insānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 26*). [küntü kenze, -e]

Küntü kenziñ ma‘nīsinden dersimi ḥatm eyledüm

Dört kitābıñ varlığı-çün āyetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 11*). [küntü kenziñ,]

küntü kenzu’ llāh: Gizli bir hazine olan Allah.

Dā’im dilde söylediği

Ol **küntü kenzu’ llāh** olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 40*). [küntü kenzu’ llāh,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āhır bir olan ol küntü kenzu'llāha baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6). [künü kenzu'llāh, -a]

Vaşlıñ revā kıl ey Hudā ol **küntü kenzu'llāh** için

Cān yoluña olsun fedā şol 'ayn-ı zātu'llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1). [künü kenzu'llāh,]

Gerçi zāhir göz-ile gördüñ fenā-ender-fenā

Ġāfil olma bāṭını gör **küntü kenzu'llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 4). [künü kenzu'llāh,]

kur-: Hazırlamak, tertip etmek.

Hümāyün **kurdı** bu cisme irişdi feyzi her isme

Ḥıṭāb olundu bu resme leyse ke-mişlihi sultānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 3). [kurdı, -dı]

Ol şarābı kim bugün 'aşkıñ elinden içdi cān

Tā ezel bezm-i elestiñ **kurduğı** meyhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4). [kurduğı, -dug, -ı]

Senden 'aṭā bizden ḥaṭā böyle **kuruldu** ibtidā

'Afv it bizüm ḥaṭāmızı Ādem şafiyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [kuruldu, -ul, -dı]

Ḳurduğum erkān-ı Ḥaḳdur 'ārife günden 'ayān

Bekleyüp dost eşiginde yüz süren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 3). [kurduğum, -dug, -um]

Meydān-ı 'aşkıñ meyiniñ kār-ḥānesidür **kurduğum**

'aşkıñ şarābından içüp ḥammār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 13). [kurduğum, -dug, -um]

kurāb: Yakınlar, akrabalar.

Ḳurāb adıyla bülbülün adın añmağa 'ār itdüm

Efendim Mazḥarī Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 11). [kurāb,]

kur'ân: Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

Görmüşem **Ḳur'ân** içinde muştuladuñ sen beni

Zıkr iderseñ mürvetiñden adımı rağbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 27). [ḳur'ân,]

Ḥaḳ buyurdu zıkr idüñ ben daḥı zıkr ideyin

Erenler şöḥbetine **Ḳur'âna** uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6). [ḳur'âna, -a]

Kelâmım varlığındandır nebîlere olan inzâl

Hüva'llähü'llezî diyü oḳunan dilde **Ḳur'ânâm** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8). [ḳur'ânâm, -am]

Şâhidim ḳıldum şahâdet ḥaḳ Muḥammedür Resül

Mu'cizâtiñ âyeti **Ḳur'ân** iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 8). [ḳur'ân,]

kur'ân oku: Kur'ân-ı Kerim okumak.

Gördüm vücüd ilinde Ḳur'ân oḳur dilinde

Ṭıfl-i ma'nî dersini bildüğüm midür ḥaṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 11). [ḳur'ân oku, -r]

Muştuladum ben size zâtım şifâtım vaşfını

Ḳul hüvallahü eḥaddur oḳunan Ḳur'ân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 12). [ḳur'ân oku, -n, -an]

kur'ân-ı a'zam: Büyük, ulu Kur'an.

Bâtıñıñdan geçmeyince sır saña olmaz 'ayân

Şâhidim **Ḳur'ân-ı a'zam** küllü men 'aleyhâ fân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4). [ḳur'ân-ı a'zam,]

kur'ân-ıla: Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen kutsal kitap, İslam dininin temel kitabı, kelam-ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

Fezkürünî didi Ḥudâ

Ḳur'ân-ıla itdi edâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 6). [ḳur'ân-ıla,]

ḳurb: *Yakınlık.*

Ḳaldı şunlar kim yoluñda çāresiz bi-perr ü bāl

Seyyidiñ **ḳurbı** ḥaḳı fazlıñı burhān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4*). [*ḳurbı, -ı*]

Şapusunda ağlayup tırmaḳda ‘ārım ḳalmadı

Zātınıñ **ḳurbında** āḥır intizārım ḳalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 16*). [*ḳurbında, -ın, -da*]

ḳurb et: *Yakınlaştırmak.*

Ḥurmetine ḥurm et bizi ḳurbetine **ḳurb et** bize

Künh-i zāta maḥrem olan Aḥmed Resülullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 23*). [*ḳurb et,]*

ḳurbaḡı: *Kurbaḡa.*

Ḳarṭal ḳādīlık almıḡ ḡaḡsaḡan muḥzır olmuḡ

Ḳurbaḡı yeşil giymiş eydür benem emīri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 4*). [*ḳurbaḡı,]*

ḳurbān: *Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.*

Ḳıyıncaḳ cāna İsmā‘ıl aña gönderdi ḳoç Allāh

Men itdüm cānımı ḳurbān gerekmez ḡayrı **ḳurbānı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 8*). [*ḳurbānı, -ı*]

ḳurbān: *Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, kurban olmak.*

Ṭālibiñ yoḡdur ḳarārı zāhidiñ ferdāsına

Vuḡlat-ı dîzāra ḳarşu cānı **ḳurbāndur** yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8*). [*ḳurbāndur, -dur*]

Gelicek cezb-i Rabbānī ḥalāldur ‘aşıḳıñ ḳanı

Virür dost yolına cānı **ḳurbānımız** eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6*). [*ḳurbānımız, -ımız*]

Gerçi kim ‘iḡyān-ı ḡayba ḳalmıḡamdur her nefes

İllā cānım ḡayretinden dostu **ḳurbāndur** benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 30*). [*ḳurbāndur, -dur*]

Cān u cihāniñ terkini ol luṭf-ıla kıldı revā

‘İsmā‘ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ **ḳurbānıyam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12). [ḳurbānıyam, -ı, -y, -(a)m]

Ben bu ‘aşka irelden dosta **ḳurbāndur** cānım

Bî-nişāndur mekānım ben mekāni neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 3). [ḳurbāndur, -dur]

Ben irişince ol Ḥāna küllî varum oldı fenā

İsmā‘ilem kıydum cāna **ḳurbānıyam** ḳurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 12). [ḳurbānıyam, -ı, -y, -(a)m]

Ben irişince ol Ḥāna küllî varum oldı fenā

İsmā‘ilem kıydum cāna **ḳurbānıyam** ḳurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 12). [ḳurbānıyam, -ı, -y, -(a)m]

Bāṭınımdur zāhir oldı söylerem izhār idüp

Şöyle bil **ḳurbān** gerekdür dosta mihmān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 14). [ḳurbān,]

Mālım bāşım cānım **ḳurbān** yolına

Kim ki beni irgüre lā-mekāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 13). [ḳurbān,]

Ey kân-ı ‘ilm ü ‘irfānım mazhar-ı sırr-ı Sübhānım

İderiseñ ḳabül cānım **ḳurbāna** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 6). [ḳurbāna, -a]

Ol daḥı bil kim Ebü’n-Necībe telḳin eyledi

Anuñ-içün işbu yolda cān u baş **ḳurbāndur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 24). [ḳurbāndur, -ı, -dur]

Ḥudāyā dilerem senden kerem kı l luṭf u iḥsāndan

Alıcaḳ cānımı tenden aña **ḳurbān** di yā Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 52). [ḳurbān,]

Göñül viren o sultāna ne kılsun baş-ıla cāna

Ḳabül olursa **ḳurbāna** Sinān Ümmî olur va’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 50). [ḳurbāna, -a]

ḳurbān eyle: Canını feda etmek.

Bu cānım yoluñda urbān eylegil

Efendim Mazħarī Sulṭān andasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 27). [urbān eyle, -gil]

Dôst yolında cānı urbān eyleyen merdāneler

Top idüp baş atma için göz urup meydān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 17). [urbān eyle, -y, -en]

Mest ü ħayrān ‘āşıkıñ yolında urbān eyle cān

ut ulağıñ Ħa eşiginde nāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 23). [urbān eyle,]

Manşūra şunduñ ezel bezminde vuşlat şerbetin

Biñ cānım olsa dirîğ olmaya urbān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 20). [urbān eyle, -se, -n]

‘Ārifiñ nuṭı hüve’l-ħadur belî ħaa’l-yakīn

Cānı urbān eylesün çün böyle erkān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 18). [urbān eyle, -sün]

Zāhidiñ zühdi beni ‘idiñe urbān eylemez

Gözime mürşid görinen ‘ayn-ı şeyṭān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5). [urbān eyle, -mez]

Baħt-ı devlet şāħibi her kim ki İsmā‘îl-durur

Cehd idüben yāre urbān eyledi gör cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 10). [urbān eyle, -di]

urbān id: *Feda etmek, kurban etmek.*

Şanma ki dost bayrāmına urbān iderler her cānı

Dosta yarar cānıñ olup serdār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 23). [urbān id, -er, -ler]

urbān it: *Kurban etmek, feda etmek.*

Kāmil insānıñ yolunda cānı urbān itmeden

Şoħbet-i Sulṭāna kim irdi ħaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5). [urbān it, -me, -den]

‘aş alup benden beni zātında urbān itdügi

İki ‘ālem emrine fermān olan sulṭānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 19). [urbān it, -düg, -i]

Qıyıncaq cāna İsmā'ıl aña gönderdi қоç Allāh
Men itdüm cānımı қurbān gerekmez gayrı қurbānı (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 138, Mısra 8). [қurbān it, -dü, -m]

қurbān қоç: Kurbanlık қоç.

Qıyamazsañ eger 'aşқа ulaşma
'Āşıqlarıñ cānı **қurbān қоç** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 20).
[қurbān қоç,]

қurbān ol: Bir kimse ya da bir şey için kendini feda etmek, kurban olmak.

'Āşıkam vechiñ görüp ҳayrān olam her dem seniñ
Şādıqam zātıñ görüp қurbān olam her dem seniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 2). [қurbān ol, -am]
Cāna minnetdür benüm bu 'aşқ elinden öldüğüm
Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta қurbān olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 14). [қurbān ol, -dug, -um]

қurbān vir: Canını kurban etmek: Canını feda etmek, ölmek.

Қabül it cānımız қurbān virelüm
Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
15). [қurbān vir, -elüm]

Ümmî Sinānıñ irdügi
Cānını қurbān virdügi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 50). [қurbān
vir, -düg, -i]

қurbāna ir: Kendini feda etmek.

Ol ene'l-ḥaқ dārını seyr eyleyüp Mañşūrlayın
Qalmadı şabrı gidüp қurbāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122,
Mısra 4). [қurbāna ir, -di]

қurbet: Yakınlık.

Muḳarrebler **ḳurbetine**

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 39*).

[ḳurbetine, -i, -n, -e]

Gerçi ‘āşık ḫayretiñ şem‘indeki pervānedür

‘Ayn ü şîn ü ḳāf içinde ‘ārife **ḳurbet** budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 20*). [ḳurbet,]

Bu Sinān Ümmî za‘ife **ḳurbetiñ** olsa ḳarib

Cān Yūsufın Mısr iline n’ola sultān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 25*). [ḳurbetiñ, -in]

Ḫurmetine ḫurm et bizi **ḳurbetine** ḳurb et bize

Küh-i zāta maḫrem olan Aḫmed Resūlullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 23*). [ḳurbetine, -i, -n, -e]

Sen hidāyet ḳıl bu yolda cān u baş olsun fedā

Ḫurmetine **ḳurbetine** şādıḳu’l-va‘dü’l-emīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 10*). [ḳurbetine, -i, -n, -e]

Zāhiriñ ḡurbetde ise bātıñın **ḳurbetdedür**

Ḳurbetiñden fāriḡ olma bekle Ḫaḳḳıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 3*). [ḳurbetdedür, -de, -dür]

Zāhiriñ ḡurbetde ise bātıñın ḳurbetdedür

Ḳurbetiñden fāriḡ olma bekle Ḫaḳḳıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 4*). [ḳurbetiñden, -in, -den]

ḳurbet eyle: Yakınlık göstermek.

Gel bu cāna **ḳurbet eyle**

Cümle vārim sil pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 3*). [ḳurbet eyle,]

ḳurb-ı cemāl: Allah'ın cemaline yakın olmak.

Anuñ-içün levḫ-i dilden ref‘ider naḳşı melāl

‘aşḳ-ıladur cānıma bu cān olan **ḳurb-ı Cemāl** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 28*). [ḳurb-ı cemāl,]

ḳurb-ı zāt: Allah'ın zatına yakınlaşma, yakın olma.

Hür-i cinân şöhbetine mağrūr olma devletine

İremezler lezzetine kırb-ı zātın yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12). [kırb-ı zāt, -ın]

kıri: Boş, faydasız, nafile, değersiz.

Ümmî Sinânı ey Hudâ eyleme kapuñdan cüdâ

Kılsun cânı saña fedâ aldanmasın **kıri** lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 14). [kıri,]

Dersini İblîsden alup küfrini imân şanur

Münkiriñ kalbinde nakş olmuş **kıri** gavğası var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 12). [kıri,]

Sinân Ümmî bu ‘aşka yâr olaldan

Yoğ oldu varlığı bir **kıri** nâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 26). [kıri,]

Kaçan nefsiñ hevâsından vücūdum perde kaplarsa

Bi-küllü maıv ider bu ‘aşk kımaz bir **kıri** yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14). [kıri,]

kıri: Kuru, çorak, ölü.

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haıta elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir **kıri** şüret hemân göz kaç (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8). [kıri,]

kıri lâf ur: Boş söz söylemek, lakırdı yapmak.

Virdüm haber saña şâfî

Urma yürü kıri lâfı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 14). [kıri lâf ur, -ı]

kıri: Kurulmak, hazırlanmak, toplanmak.

Kırıla meclis-i mestân ki dost kendi ola sâkı

Şunulup mey-i vahdetler içer ‘âşık-ı merdâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 9). [kıri, -a]

Ol dağı çünkim Şehâbüddîne telkîn eyledi

Anuñ-içün bu **ķurılan** ol şāhıñ meydānıdır (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 8, Mısra 30). [ķurılan, -an]

Ol dağı bil kim Sinān Ümmiye telkîn eyledi

Anuñ-içün **ķurılan** şādıklarıñ meydānıdır (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 8, Mısra 60). [ķurılan, -an]

ķürk: Bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu.

Dirdük ķavak yaprağın ķaftān idüp geymege

Şırtıñda ķara kiçe **ķürk** geyersin şāmırı (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 148, Mısra 8). [ķürk,]

ķurna: Hamamda musluktan akan suyun içinde biriktirildiği yuvarlak taş tekne.

Leylek binā yapmağa cem´ eylemiş çamırı

ķurna düzer ķabakdan ħammāmıcılık zāmiri (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 148, Mısra 2). [ķurna,]

ķurretü'l-‘aynī: "Göz bebeğim, göz nurum" demektir. Hz. Peygamber'in Hz. Hasan ve Hüseyin için söylediği bir tabir olarak kullanılmıştır.

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ **ķurretü'l-‘aynī** Ħasan ile Ħüseyin şāh (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 11, Mısra 34). [ķurretü'l-‘aynī,]

ķürs: Arş'in altında levh-i mahfûzun bulunduğu semâdır.

Mālikü'l-mülk-i ħakāyık ins ü cān

‘Arş u **ķürs** levh u ķalem tahte'l-‘ulā (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 2, Mısra 8). [ķürs,]

ķürsi: Arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek.

‘Arş u **ķürsī** kā'ināta şığmadum didüñ ‘ayān

Mü'miniñ ķalbinde pinhān olduğūñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 27, Mısra 11). [ķürsī,]

Yir ü gök ü ‘arş u **kürsî** cümle ‘âlem Hâliküñ

Ey sehâvet ehliyem diyen nevâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3). [kürsî,]

‘Arş ü **kürsî** cem ‘ idüp vâhid kılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma‘nisinden oqınan evrâk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 17). [kürsî,]

‘Arş u **kürsî** nüh felekdür dem-be-dem seyrânımız

Şüret-i naqş-ıla döstlar añlamañ gerdânîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 13). [kürsî,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü ‘arş u **kürsî** nefis ü cân

Evvel âhır bir olan ol küntü kenzu’llâha baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5). [kürsî,]

Yire göge ‘arşa **kürse** şıgmayan Sultân menem

Cümle ‘âlemden münezzeh zâti ol Sübhâñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1). [kürse,]

Yaratdı evvelâ ‘arşı ki düzdi altına **kürsî**

Ƙamu gökler olup tolab döner feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 41). [kürsî,]

Didi Haq şâniña lev lâk senüñ-çün haq olup eflâk

Semâvât ‘arş u **kürsî** hâk ü berr ü baqr ü şems ü mâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4). [kürsî,]

‘aşq degül mi nür-ı ‘arşı eyleyen **kürsî** semâ’

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 17). [kürsî,]

kurt: Böcek, kurt.

Bulsa kişi dostdan belâ ma‘şuk gelüp vefâ kıla

Ƙurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 18). [kurtlar, -lar]

kurtar-: (İçinde bulunduğu güç durumu, derdi) Üzerinden kaldırmak, o halden arındırmak.

Ƙurtar nefsiñ belâsından

Cân bu luḡfı bula senden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 13). [kurtar,]

Ḳurtar beni bu yaradan

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 51*). [*ḳurtar,]*

İy bizi yoḳdan var iden

Ḳurtar bizi mekkâreden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 14*). [*ḳurtar,]*

Nefsiñi emmâreden **ḳurtarmağa** var çâre kıł

Ḳılmaya tebdîl aḥsen vechiñi yevmü' n-nüşür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*). [*ḳurtarmağa, -ğ, -a]*

Kim ola mâsivâdan **ḳurtara** cân sırrını

Ḳurtaran sensin senüñdür çünki sırr-ıla kemâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 21*). [*ḳurtara, -a]*

Kim ola mâsivâdan ḳurtara cân sırrını

Ḳurtaran sensin senüñdür çünki sırr-ıla kemâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 22*). [*ḳurtaran, -an]*

‘İşyân deñizinden bizi **ḳurtar** anuñ ḥurmetine

Evvel aña kılduñ necât Nüh-ı Neciyyullâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 7*). [*ḳurtar,]*

Nefs yoluma tuzak ḳurar ol beni yolumdan ırar

Yâ Rab elinden sen **ḳurtar** oldum anuñ mekkâresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 10*). [*ḳurtar,]*

ḳurtul: Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak; istenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak.

Küfr ü zulmet perdesinden **ḳurtılaldan** cânımız

Dir Sinân Ümmî şükür her dem diliñ tekrârıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 13*). [*ḳurtılaldan, -al, -dan]*.

Kim-durur bu ejdehâniñ ağzına başı gide

Ḳurtulup bula necâtı zehrini kılmaya nüş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 18*). [*ḳurtulup, -up]*

Ümmî Sinân eydür bir derde düşdüm

Ḳurtulup bir dahı necât bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 18*). [*ḳurtulup, -up]*

ḳurtul: Tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak; istenmeyen, sıkıntı veren, hoşlanılmayan bir kimseden, bir yerden, bir durumdan uzaklaşmak.

Hoş kaçardum mekr ü sihrînden senüñ **kırtulmayup**

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 3). [**kırtulmayup**, -ma, -y, -up]

Kırtulursam ğam degül tezvîr-i dām-ı dāneden

Çok mıdur cān virmek ‘aşka ‘aşık-ı merdāneden (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 3). [**kırtulursam**, -ur, -sa, -m]

kurul-: Kurulmak, yapılmak, hazırlanmak.

Gelen kıonar kıanan göçer kıimesne evvelin kıilmez

Gelen eydür kı bu aħkām henüz **kurulmış** ir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 24). [**kurulmış**, -mış]

Yedi ismiñ tokuz burca kıılursa ħükmini cārî

Semāvāt üzre a‘lādan **kurulsun** nūr-ı eṭbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 10). [**kurulsun**, -sun]

kurul: Yerleşmek, ikamet etmek.

Dü ‘ālemden ğüzār kıılsun ne kıim ğörse ħazer kıılsun

Gelüp vahdet sarāyında **kurulsun** tā ebed eyvān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 32). [**kurulsun**, -sun]

kuş: Kanatlı uçucu hayvan; kuş.

Baħr-ı muṭlaķ **kuşı** idüm bunda pervāz eyledüm

Bu kıanādım açduğumdan baħr-ı ‘ummānım ğerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5). [**kuşı**, -ı]

Baħr-ı muṭlaķ **kuşıyam** kıonuşumdan ilerü

Ol ħümāniñ işiyem inişimden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 1). [**kuşıyam**, -ı, -y, -am]

Seni söyler kıamu diller uçan **kuşlar** esen yeller

Cemālîñ bāğına ğüller müzeyyen aķ u al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27). [**kuşlar**, -lar]

Uçan **kuşlar** esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten ezhar u sünbüller koğar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 57). [kuşlar, -lar]

küs: Darılmak, gücenmek.

Bir kişiden şey' recâ itseñ velâkin olmaya

Olımağ şey' isteyen kes **küsmeden** korkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 2). [küsmeden, -me, -den]

kus-: Mîdesinde bulunanları ağızdan dışarıya atmak, kusmak.

Gör Sinân Ümmî cihân mâlın direnler hırşıla

Rızkını yer içer ancağ artuğın lâ-büd **kuşar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14). [kuşar, -ar]

kuş ol: Kuş gibi olmak.

Sırrımıñ remzinden aldum 'azm idüp açar kanad

Mağv u garqıñ sırrına irmekde kuş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12). [kuş ol, -mak]

küşe: Köşe, bucak, yer.

Sürdi hüküm her **küşeye** ya'nî çürük endişeye

Bir kisveden baş çıkardı bir oldu yüz biñ pâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 25). [küşeye, -y, -e]

küstâhlık: Kabalık, saygısızlık.

Gerçi **küstâhlıkdur** dirsüz da'vet eylemek

Ey keremleriñ kânı fazl-ıla gelseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 5). [küstâhlıkdur, -dur]

kuşür ol: Kusur olmak, hata olmak.

Kibr-ile tã'at kılırsın nefsiñe mağrūr olup

'Aşıkça zann-ıla bağduñ cümlesi oldu kuşür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6). [kuşür ol, -dı]

kuṭbuddin: Şeyh Kutbuddin el-Ebheri (ö. 622/1225).

Ol daḥı bil anı **Ḳuṭbüddine** telḳin eyledi

Anuñ-içün dōst yolında yürüyen erkānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 25*). [*ḳuṭbüddine, -e*]

kuṭbü'l-irşād: Alemin irşadı ve hidayeti için, feyizlerin gelmesine vasıta olan kişi.

Ḳuṭbü'l-irşād evliyāniñ vārişi

Efendim Mazḥarî Sulṭān ḳandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 19*). [*ḳuṭbü'l-irşād,]*

kuṭlu: Mübarek, ferhunde.

Ḥayālîñ derdiniñ zevḳın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet ṭālî'i böyle mübarek **kuṭlu** fāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36*). [*kuṭlu,]*

kütül: Kesici ve sivri araçların ağız körleşmek.

Ḥazer ḳıl zaḥmına uğrama şaḳın

Yavuzdur İblisiñ oḳı **kütülmez** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 16*). [*kütülmez, -mez*]

kuvvat al: Destek almak, güç almak.

Ne kim var cümle maḥlūḳāt ḳamu andan alur ḳuvvet

Melek cin div eger şeyṭān beşer feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 45*). [*kuvvat al, -ur*]

küy: Yanmak.

Şuḡl-ı dünyā gelse çāpük merd olursın bi-emān

Şuḡl-ı 'uḳbāya niçün te'ḥîr idüp **küydüñ** gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 20*). [*küydüñ, -dü, -n*]

kuyumcı: Değerli taşlardan ve metallerden küpe, bilezik, gerdanlık vb. gibi süs eşyası yapan kimse.

Ꞑuyumcısın ꞑalpazan usta görsin iş bozan

Altun gümüş şatarsın bakır-ıla demiri (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 11). [ꞑuyumcısın, -sın]

ꞑuyusını ꞑaza tr: Birinin kötü duruma düşmesi, felâkete uğraması, zarar görmesini sağlamak için zemin hazırlamak, tuzak kurmak.

şabr idüñ münkir taşına bilmez ne gelür başına

Eb Cehil ꞑuyusını cehd eyleyüp ꞑaza trsun (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 4). [ꞑuyusını ꞑaza tr, -sun]

ꞑuzęun: Kırılarda, tarlalarda yaşayan, ekinlere zararlı böcekleri, kemirgenleri yok ettiği için tarım için faydalı karga türlerine, özellikle karakargaya verilen isim.

Ꞑuzęun ꞑarpuz eylemiş bir ardıcın başına

ıkmış bir şu bağası uğurlayup kemiri (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 5). [ꞑuzęun,]

L

lâ: Hayır, olmaz.

Kenz-i maĥfî sırrınıñ esrârını söyler dilim

Ehl-i ‘ařқа lâ diyüp İblis oğın atmak nedür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8). [lâ,]

Eger biñ päre ꞑılsalar tenimi

Ben ‘ařқа lâ dimezem baĥt-ı nâmdur (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 10). [lâ,]

Her kime menşüb-ı ‘aşqdan şunmadı Ꞑassâm tām

Lâ dir ol meydân-ı ‘ařқа hergiz iķrâr eylemez (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [lâ,]

Didiler bunlara ebrâr ehlidür n bî-gümān

Ehl-i Ĥaĥқа lâ dimezse menzilin nār eylemez (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 12). [lâ,]

Dört kitābıñ ma'nisin keşf eyleyen Hūdur hemān

Lā dimez kimse bu sırra illā nādān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12). [lā,]

lā: Kelime-i tevhit (La ilahe illallah) iki cümledir: "La ilahe" nefy, "illallah" ispattır. "La" ile masivanın ve ağıyarın yokluğu ifade edilir.

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda añla kim

Hem muvaḥḥid mü' miniñ burhānı 'aşku'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 3). [lā,]

Lā diyen illā dimez tevḥîd-i zātıñ nūrına

Mezheb-i cān şandığı ṭālibleriñ efkārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 11). [lā,]

Lā kelāmından geçen añlar bu zikriñ ma'nisin

Dir Sinān Ümmî anuñ envārına müştāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 25). [lā,]

Men 'aref sırrın bilen virsin bize bir ḥūb kelām

Lā-yıla illādan olan muḥtelif aḥlāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6). [lā-yıla, -y, -ıla]

Lā diyen illā dimez evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var ise illāda seyrān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 3). [lā,]

Nefsine fermān olup cān iqlimin eyler ḥarāb

Lā diyüp illā dimez ol ḥān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14). [lā,]

Ḥikmeti vü ḳudreti çok Ḥālîḳ-ı Yezdānımıñ

Münkiriñ ḳalbinde lāsı mü' miniñ illāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 20). [lāsı, -sı]

lā di: Hayır demek.

Evliyānıñ nuṭḳına çün lā diyenlerdür şaḳī

Rehberi Fir'avn olur ḥaḳḳ-ı Kelīmü'llāh-ı Ṭūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 15). [lā di, -y, -en, -ler, -dür]

lā di: Yok, mevcut değil demek; inkar, ret etme.

Ehl-i hâliñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblīs ü Şeytānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 12). [lā di, -y, -en, -dür]

Baht u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lā diyen her kim ki şeytān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 24). [lā di, -y, -en]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāhid ü Ferd ü Aḥad raḥmānıyam raḥmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 15). [lā di, -y, -en, -ler]

Lā dimez ehl-i hidāyet tevḥīdiñ ‘irfānına

Yāra vuşlat bulduğumca āh-ıla zār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 13). [lā di, -mez]

Dost cemāli şem‘iniñ pervānesiyem her nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu‘tādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 14). [lā di, -mez, -se, -n]

Ey kelāmu’llāhı münkir lā diyüp olma şaķı

Küntü kenziñ sırrına mihmāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 11). [lā di, -y, -üp]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol ḥāna

Bu sırta kim ki lā dirse gerekmez ğayrı merdānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20). [lā di, -r, -se]

Ehl-i ‘aşkıñ tevḥīde inkārı yoķdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ ḳalbi gibi tuç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 14). [lā di, -y, -üp]

lā fetā illā ‘alī lā seyfe illā zü’l-fiķār: Zülfikar’dan başka kılıç, Ali’den başka da yiğit yoktur.

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā zü’l-fiķār

Kenz-i maḥfīdür saña kān-ı hidāyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 43). [lā fetā illā ‘alī lā seyfe illā zü’l-fiķār,]

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā zülfiķār

Bu kelāmiñ mazharı çün Şāh-ı merdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 31). [lā fetā illā ‘alī lā seyfe illā zülfiķār,]

lā ilāhe illā hū: "Allah'tan başka ilah yoktur" anlamında olup Allah'ı zikretmek için kullanılır.

Kelāmiñdur senüñ yā Hū ki **lā ilāhe illā Hū**

Oķur zākirleriñ Hū Hū çü senden infişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 15). [lā ilāhe illā hū,]

lā-büd: Elbette, mutlaka, şüphesiz.

Gör Sinān Ümmî cihān mālın direnler hırşıla

Rızķını yer iķer ancak artuğın **lā-büd** kuşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14). [lā-büd,]

lā-cerem: Kuşkusuz, hiç şüphesiz.

Cübbe vü destārı ma‘mūr Hāķķa irmez **lā-cerem**

Zāhir ü bātını vīrān olmayınca bil ‘iķāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 31). [lā-cerem,]

Lā-cerem dirler şerī‘at ehliniñ şarrāfıyuz

Lākin ol vaşl-ı liķāya ķaķ‘-ı zünnār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [lā-cerem,]

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ħammār olan

Tā ebed ayuķ degüldür mest ü ħayrān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 21). [lā-cerem,]

lā-izmān: Zamansız, zamandan münezzeħ.

Delīlim āyet-i Ķur‘ān ki sübhāne‘llezī burhān

Ki **lā-izmān** ve lā-ımkān veyāĥūd mülk ü māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22). [lā-izmān,]

lāf: Söz, lakırdı.

Ümmî Sinânî ey Hüdâ eyleme kapuñdan cüdâ

Ƙılsun cânı saña fedâ aldanmasın Ƙurı **lafa** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 14). [lafa, -a]

Ƙanı bir sarrâf-ı gevher diñleye aħbârımı

Terk ide dilden vefâsız ehl-i Ƙâlîñ **lâfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 4). [lâfını, -ın, -ı]

lâf ü güzâf: Boş söz, dedikodu.

Siz gelüñ Ümmî Sinânî añlamañ **lâf ü güzâf**

Şâh-ı merdân sırrı vardur düldülüm ‘aşƘdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 13). [lâf ü güzâf,]

lâf ü güzâf: Boş söz.

Ah idüp ağladuğundan añlamañ **lâf ü güzâf**

Ehl-i derdiñ cânınıñ cânânı ‘aşƘu’ llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 11). [lâf ü güzâf,]

lâf u tezvîr eyle: Yalan söz söylemek.

HâƘ bilür Allâhu a‘lem lâf u tezvîr eylemez

Dir Sinân Ümmî cihânda şâhibü’l-viceďânîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 21). [lâf u tezvîr eyle, -mez]

lâf ur: Yüksekten atıp tutmak, yapamayacağı şeyleri söylemek.

Yanmağa yoƘdur liyâƘat sende çün-kim urma lâf

Göriccek pervâne şem‘i âyin erkândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 13). [lâf ur, -ma]

lâhüt-ı mürğ-i şâh: Lahut aleminin (Cenâbıhakk’ın zâtına mahsus olan ilk ve en yüce âlem, Allah’ın bütün sıfat ve isimlerinin zâtında mevcut olduğu, fakat sâdece zâtî sıfatlarının zuhûra geldiği, fiilî sıfatlarının ise henüz zuhur bulmadığı âlem, ulûhiyet âlemi, âlem-i lâhut.) en güzel kuşu.

Görüñ ‘aşƘ-ıla hem-râham terk-i beƘâ terk-i câham

Men lâhüt-ı mürğ-i Şâham şanmañ Ümmî Sinânıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 26). [lâhüt-ı mürğ-i şâh, -am]

lahza: An, zaman.

Bir kulına dōst meyl ide gider bu ‘aşk anı güde

Çomaz bir **lahza** unuda dilde sözi tekrār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10*). [*lahza,]*

lā-ilāhe illā hū: Allah'tan başka ilah yoktur.

Didi ıtlākıyetinde Hū **lā-ilāhe illā Hū**

Pes andan Aḥmediñ zātı olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 21*). [*lā-ilāhe illā hū,]*

Eḥadiyyetde çün didi Hū **lā-ilāhe illā Hū**

Ḥaḳīḳat-i mürselīn anda olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 23*). [*lā-ilāhe illā hū,]*

Didi çün vāḥıdiyyetde Hū **lā-ilāhe illā Hū**

Nebīler ḡayrı mürseller olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 25*). [*lā-ilāhe illā hū,]*

Eḥadiyyetde çün didügi **lā-ilāhe illā Hū**

Ḥaḳāyık evliyā anda olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 29*). [*lā-ilāhe illā hū,]*

Didi pes vāḥıdiyyetde ki **lā-ilāhe illā Hū**

Ḥaḳāyık-ı muḳarrebler olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 31*). [*lā-ilāhe illā hū,]*

Didi çün ḥālıkıyyetde ki **lā-ilāhe illā Hū**

Pes ebrār-ı ḥaḳāyıklar olur feyz-i İlahīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 33*). [*lā-ilāhe illā hū,]*

lā-ımkān: Mekansız, mekandan münezzeh.

Delīlim āyet-i Çur’ān ki sübhāne’llezī burhān

Ki lā-ezmān ve **lā-ımkān** veyāḥūd mülk ü māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22*). [*lā-ımkān,]*

lakap tak: Bir kişinin kusuruyla alay etmek maksatlı isim takmak.

Ola kim eksükleriñden geçile

Kimsenüñ şuçuna laķap ıakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 20). [laķap ıak, -ma]

lākin: Ama, ancak, fakat.

Lā-cerem dirler şerî'at ehliniñ şarrāfıyuz

Lākin ol vaşl-ı liķāya ıat' -ı zünnār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10). [lākin,]

Daħı her ne ki virdimse añā anda emānetdür

Benümdür şanmasın **lākin** iderven hükmine fermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 28). [lākin,]

Bu mıdur zannıñ ey şāhım uyam 'ālemde aģyāra

ıoķunmasun diyü **lākin** müdārā eylerem ħāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 30). [lākin,]

la'l: Ar. Yakut nev'inden pembe zî-kıymet taş.

Nice baħrıñ mevcidür gel gör saña şerħ itdüğüm

La'l ü yāķüt u cevāhir dürr ü mercān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12). [la'l,]

Şanasın kim her kelāmı **la'l** ü mercāndur dizer

'Ārife yār olmaģa diñle sözinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5). [la'l,]

Çerçi oluban niçe bir sırça boncuķlar şatam

Ĥikmet-ile kem metā'ım **la'l** ü mercān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24). [la'l,]

Virmezem kim ķadrini bilmez ele bu **la'limi**

Rāzımı keşf eyledigim ķābil-i şāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7). [la'limi, -im, -i]

Saña çok dürlü armaģan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saña ol dostdan teberrük **la'l-ile** mercān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 12). [la'l-ile, -ile]

lā-mekān: Zuhurdan önceki, zaman ve mekânın bulunmadıģı ālem.

Bī-niṣāndur soyladıǵı

Lā-mekāndur yayladıǵı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 38*). [*lā-mekāndur, -dur*]

Bi-niṣāna **lā-mekāna**

İrmek isterler Sulṭānım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 27*). [*lā-mekāna, -a*]

Bi-niṣān u **lā-mekān** sırrında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma‘a‘llāh sırrın el-ḥaḥ el-ğıyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 5*). [*lā-mekān,]*

Bī-niṣān u **lā-mekānıñ** illerinde ṣāh olan

‘aşq-ıla derde giriftār oldılar çün bī-şümār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 25*). [*lā-mekānıñ, -ın*]

On sekiz biñ ‘ālemi ref‘ eyleyüp öñden soña

Bī-niṣān ü **lā-mekān** illerine ṭayrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 6*). [*lā-mekān,]*

Lā-mekāndan geldiler evvel yine andan āḥar

Ḳonmaǵa bir mülke ikrār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3*). [*lā-mekāndan, -dan*]

Bī-niṣāndan gelmişiz biz **lā-mekān** ehlindenüz

Gitmege ‘azm eyleyüp yol-ḥānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 3*). [*lā-mekān,]*

Bī-niṣān u **lā-mekān** deryāsınıñ ğavvāşına

Ḥoş ṣafā geldi getürmek dürr ü mercān añladım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 13*). [*lā-mekān,]*

Cūş itdi deryā-yı vaḥdet ḳamu varlık fenā buldı

Eşer ḳalmadı hīç benden cihet yoḳ **lā-mekān** buldım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4*). [*lā-mekān,]*

‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘imāret eyledi

Bī-niṣān u **lā-mekān** şevḳı gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 16*). [*lā-mekān,]*

İsm-i a‘zam bī-niṣān u **lā-mekān** şehrindeür

Şehr-i Elmalı Sinān Ümmī oḳurlar adıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 21*). [*lā-mekān,]*

Mālīm bāşım cānım urbān yolına

Kim ki beni irgüre **lā-mekāna** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 14).

[lā-mekāna, -a]

amdü li'llāh ço şükür maşüduma irdüm bugün

Bî-nişān u **lā-mekān** pinhāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122,

Mısra 10). [lā-mekān,]

lā-mekān şehri: Mekansızlık, sonsuzluk şehri.

Gel berü ey lā-mekān şehrinde kılan seyr-i yār

Nā-murād ol dü-cihānıñ naşına kıлма naar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 1). [lā-mekān şehri, -nde]

lā-mekānıñ gevherin alup şatar tüccārı: Mekansızlık cevherlerinin ticaretini yapan tüccar: Arif.

Neylesün 'arif cihānıñ naşını hem zevını

Lā-mekānıñ gevherin alup şatar tüccārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 24). [lā-mekānıñ gevherin alup şatar tüccārı, -dur]

lā-teayyün: Aşikar olmamak, gizli olmak.

Ki zātı **lā-teayyünden** aber şorma degül ma'nā

Anuñ āşār-ı feyzinden aber virsün bilen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3). [lā-teayyünden, -den]

Bar-ı murıdur dalınmaz bu bara avvāş bulunmaz

Lā-te'ayyündür bilinmez künh-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 16). [lā-te'ayyündür,]

Künh-i zātım varlıından kimseler virmez nişān

Bar-ı mula **lā-te'ayyün** addi yo 'ummān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8). [lā-te'ayyün,]

Men meni mav eyledüm hı almadı benden eşer

Bar-ı mula **lā-te'ayyün** künh-i zātdur varlıım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 16). [lā-te'ayyün,]

Baħr-ı muṭlağ **lā-te‘ayyün** künh-i zāt

Vaşf olunmaz niçedür ol Hū beķā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 25).

[lā-te‘ayyün,]

‘aşğ degül mi nūr-ı cāmi‘ var iden bil ibtidā

Gerçi Hāķķiñ künh-i zātı **lā-te‘ayyün** nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

12, Mısra 14). [lā-te‘ayyün,]

lāyezāl: Zeval bulmaz, yok olmaz, bitmez (Allah).

Çün Muħammed nūrına mażhar yaratdı **Lāyezāl**

Tevhîd-i zāt-ı İlāhîdür bizüm burhānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,

Mısra 3). [lāyezāl,]

lā-yezāl: Zeval bulmaz, yok olmaz, bitmez (Allah).

Nūr-ı maħabbetden ezel şundi bize ol **Lā-yezāl**

Gelsün bugün dertlülerin dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 86, Mısra 13). [lā-yezāl,]

lāyık: Lāyık, yakışır.

Ne **lāyıkdur** saña kimse yol vara

Dizāra iltüp nażar iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 17).

[lāyıkdur, -dur]

Senün himmet-i ‘ālîñle gelür bu dilime sözler

Çataram ağızña **lāyık** her ādem aşına tuzlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

2, Mısra 22). [lāyık,]

Kıl muşaffā ķalbiñi tevḥîd ü esmā nūr-ıla

İnsāna **lāyık** dimezler kim ķalaysız olsa ķap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 18). [lāyık,]

lāyık kıl: Uygun görmek.

Niçe bir ḥasret-i hicrān daķar dār zülfüñe gerdān

Beni lāyık gerek nūra gerekdür nāre ķılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40,

Mısra 4). [lāyık kıl, -sun, -lar]

lāyık ol: Uygun olmak, yakışmak.

Bil saña lāyık olan ol Hālika hamd ü senā

Cümleyi andan bilüben şıdık u ikrār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5). [lāyık ol, -an]

Kim ki şāha lāyık ola çirki gide şāfî kıla

Kāl olmağa tarīkatuñ potasında şıza çursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21). [lāyık ol, -a]

lāzım: Gerekli, elzem.

Dir Sinān Ümmî bize **lāzım** degül gayrı mekân

Mürğ-i lāhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21). [lāzım,]

Söylemek **lāzım** degüldür gerçi ‘irfān ehline

İllā bu sır kısmet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 11). [lāzım,]

lāzım degül: Gerekli değil, gerekmez.

Zāt-ı pākiñdür çün Allāhü’ş-şamed

Kim saña **lāzım degül** hergiz ğidā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6). [lāzım degül,]

leb: (Sevgilinin) dudağı.

Nice biñ Hızır-ıla İlyās āb-ı hayvān içmege

Leblerinden hep yolında şarf ider maşrafını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 16). [leblerinden, -ler, -in, -den]

leb: Dudak.

Leblerinden āb-ı hayvān içmeyen hayvānı gör

Nider ‘aqlım var diyü ol götürüben başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 3). [leblerinden, -ler, -i, -n, -den]

Lebleriñ çeşmesidür āb-ı hayvān añladum

Hem zebāniñdur senüñ kãnd-ı melāhat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 29). [lebleriñ, -ler, -in]

ledünnî: Gayb ilmi, ilahi esrarı öğreten ilimle ilgili.

‘İlm-i hikmetden **ledünniden** gelen güftāra bak

Tālib-iseñ gel berü tevḥîd ü ‘irfān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 9). [ledünniden, -den]

‘İlm-i hikmet ehline söyle **ledünnî** terkîbin

Cān ilinden görilen fehm eyle sırru’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 23). [ledünnî,]

‘İlm-i tevḥîdiñ **ledünnî** ma‘nisinden eyle kār

Kenz-i vaḥdet varlığından gör nedür alup şatan (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 43). [ledünnî,]

ledünni bahrı: Ucu bucağı olmayan gayb ilmi.

Bugün vaḥdet nişānından āḥar yerden cevāb itme

Ledünni bahrınıñ kânı ki bir kaṭre ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 16). [ledünni bahrı, -nın]

ledünnî ‘ilmi: Allah ile ilgili bilgi ve sırlara ait ilim, gayb ve mârifet ilmidir.

Kim ledünnî ‘ilminiñ deryāsına ṭalmağ diler

Meskenetden baş getirmez ḥāke yeksān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 19). [ledünnî ‘ilmi, -nin]

Ḳararı ḳalmadı cāniñ ledünnî ‘ilminiñ zevḳın

Ṭuyaldan böyledür ḥālīm cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 5). [ledünnî ‘ilmi, -nin]

Ledünnî ‘ilmini bildürmek için

Görüñ ‘aşḳı nice erkān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 37). [ledünnî ‘ilmi, -ni]

Ledünnî ‘ilminiñ dilde zuhūrı

Gelen ilhām vāridātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 19). [ledünnî ‘ilmi, -nin]

Keşf kılsañ sırr-ıla cāna ledünnī 'ilmini

Niçedür 'āşıklarıña gösterem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 11). [ledünnī 'ilmi, -ni]

Budur 'āşıklarıñ kârı ledünnī 'ilminiñ dersin

Tanar gâhi țana geldi ezelden țanicılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 15). [ledünnī 'ilmi, -nin]

Eyâ kâmil arasında ledünnī 'ilmine kânım

Yüzüm sürmege pâyıña güz eyyâmın küyer cânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 5). [ledünnī 'ilmi, -ne]

Ĥudāniñ ism-i zâtundan yazıldı 'ayn ü şîn ü kâf

Ledünnī 'ilminiñ dersi kitâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6). [ledünnī 'ilmi, -nin]

Gelür ol baħr-ı muṭlaqdan ledünnī 'ilminiñ feyzi

Dolar qalbe aqar dilden 'irfânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 15). [ledünnī 'ilmi, -nin]

lem yelid: "Doğurmamış" İhlas suresi 3. ayetten iktibastır.

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Ĥayy ü Beqâ

Ve lem yüled kimse andan toğmayısar muṭlaqâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37). [lem yelid,]

len tenälü 'l-birra ḥattâ tünfiķü: "Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz" Ali İmran 92. ayet.

Len tenälü 'l-birra ḥattâ tünfiķü

Oқundi çünkü āyetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 27). [len tenälü 'l-birra ḥattâ tünfiķü,]

len terānī: "(Musa dedi kş:) Yâ Rab bana kendini göster de sana bakayım. (Allah) Beni göremezsin." Araf suresi, 143. ayet.

Ben bu 'aşka yâr oldum hem bir ile bir oldum

Hem Mūsâ hem ṭür oldum **len terānī** neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [len terānī,]

‘aşka hem-rāh olmayanlar bulmayısardur hālāş

Len terānī perdesinden Mūsī’i gör tūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 4). [len terānī,]

Tecellī zātūn pertevi varlık tağın kılsun fenā

Aç **len terānī** perdesin Mūsā Kelīmullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 20). [len terānī,]

leşker: Asker.

Ey diriğā külli rāhatlar baña oldu hārām

Derd-i ‘aşkıñ **leşkeri** cān iqlimin kıldı merām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2). [leşkeri, -i]

leşker-i nefis: Nefis askeri.

Ger ‘ināyet olmaya ferd-i Çalabdan āh u vāh

‘Aql-ı rūhānī çerisin leşker-i nefsim başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 12). [leşker-i nefis, -im]

lev lāk: "Sen olmasaydın" anlamında "Sen olmasaydın (ya Muhammed), sen olmasaydın, felekleri hiç, ama hiç yaratmazdım." hadisinden iktibastır.

Didi Hāk şāniña **lev lāk** senüñ-çün hālķ olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü baħr ü şems ü māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 3). [lev lāk,]

levh: Sayfa II Allah’ın takdir ettiğı, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha.

Mālikü’l-mülk-i hākāyık ins ü cān

‘Arş u kürs **levh** u kalem taħte’l-‘ulā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 8). [levh,]

Hikmetiñ **levhine** baħsam ‘aqlım olur tārūmār

Od u şu toprağ u yel insān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 9). [levhine, -i, -n, -e]

levh-i dil: Gönül levhası, gönül sayfası.

Levh-i dilden dü cihāniñ naqşını pāk eyleyen

Sırrına kılan tecellī nūr-ı Yezdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 3). [levh-i dil, -den]

Anuñ-içün levh-i dilden ref‘ ider naqşı melāl

‘aşk-ıladur cānıma bu cān olan qurb-ı Cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 27). [levh-i dil, -den]

levlāke levlāk: Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım manasına gelen Hadîs-i Şerîf.

Hem buyurduñ şânına **levlāke levlāk** ol cāniñ

Muştafāyı cümleye cānān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 5). [levlāke levlāk,]

leyl ü nehār: Gece ve gündüz; devamlı, aralıksız.

Niçe aqar gör şular **leyl ü nehār** olup revān

Yek-nefes ārām ider mi baqr-ı ‘ummān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
98, Mısra 7). [leyl ü nehār,]

leylek: Büyük ve uzun bacaklı bir kuş türü.

Leylek binā yapmağa cem‘ eylemiş çamırı

Qurna düzer qabaqdan hāmmāmcılık zamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,
Mısra 1). [leylek,]

leylî: Leyla ile Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

Leylî yüzüñ hasretinden qalmadı şabr u qarār

Mecnūn oluban yoluñda ben tıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 21). [leylî,]

‘aşk degül mi **Leyliye** Mecnūnı mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayālinden yol üzre tır ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 65). [leylîye, -ye]

Şad hezārān biñ belā gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnūn olup **Leyliye** virmiş özini (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 18). [leylîye, -ye]

leylî: Gece vakti.

Ƙanı sende rûz u **leylî** dem-be-dem âh u fiğân

Tende cānıñ dağı fāriğ oturup olduñ metâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3). [leylî,]

İstemedüñ rûz u **leylî** derdiñiñ dermânını

Furşatıñ elde iken Lokmāndan olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 19). [leylî,]

İstemezdüm ‘izz ü cāhı hayretiñ kılsa revân

Rûz u **leylî** gözlerimi yaşıla Ƙan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10). [leylî,]

leyse ke-mişlihî: "Ona benzer hiç bir şey yoktur" Şûrâ 42:11 ayetinden alıntı söz.

Hümâyün Ƙurdı bu cisme irişdi feyzi her isme

Hıtab olundu bu resme **leyse ke-mişlihî** sulţānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4). [leyse ke-mişlihî,]

lezzet: Lezzet, tat, zevk.

Ġāfil olma Ƙıl hāzer bunda giriftār olmadan

Dü-cihānıñ **lezzetinde** ‘aşƘ-ıla eyle firār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 6). [lezzetinde, -in, -de]

‘İlm ü ‘irfānıñ güliyle cān dimāğın toyladuñ

Enbiyālar evliyālar irdügi **lezzet** budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 8). [lezzet,]

Yā İlahî vir dimāğa dile zikriñ **lezzetin**

Söyledükce ‘āciz it ğayrı kelāmıñ keşretin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1). [lezzetin, -in]

Yā İlahî Ƙalbe inzāl eyle fikriñ **lezzetin**

Ğayrı şeyden çekmesin göñül tefekkür zahmetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3). [lezzetin, -in]

Her kemāliñ **lezzetiniñ** haƘıƘatın anda bulup

Terk idüp ğayrı varlığı keşfu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 7). [lezzetiniñ, -i, -nin]

lezzet ol: *Lezzet, tat olmak.*

Bu ‘aşkıñ kıymeti olmaz iki ‘âlemde bulunmaz
Baña lezzet olan oldur te‘ ayyündür göz kaçımından (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12*). [*lezzet ol, -an*]

lezzet tıy: *Zevk almak, keyif almak.*

Cân dimāğı lezzet tıya
Vaşlıñ vire bal pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 19*). [*lezzet tıy, -a*]

lezzet-i bāki: *Beka, ebedilik lezzeti.*

Zehî tütî vü tarrālar anuñ sükkeri bāğında
Bulurlar **lezzet-i bāki** şakırlar karşı dostāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 4*). [*lezzet-i bāki,]*

lezzetine ir: *Lezzetine ulaşmak, tadını almak.*

Hür-i cinān şöhetine mağrūr olma devletine
İremezler lezzetine kurb-ı zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12*). [*lezzetine ir, -emez, -ler*]

lī ma‘a’llah bul: *Allah ile yalnız kalmak.*

Vaşf-ı tis‘ aından fenā bul sen dağı yoğlardan ol
‘İlm-i sırdan lī ma‘a’llah bulasın vaqt-ı zamān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 32*). [*lī ma‘a’llah bul, -a, -sın*]

libās: *Elbise, giysi.*

Kim ki bātın ‘âleminde geydi ‘aşkıñ hil‘atın
İstemez gayrı **libās** ‘âlemde bir şāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 12*). [*libās,]*

Kim bu sırra mażhar olursa **libāsı** bir nemed
Zāhir ü bātın kıamudan fāriğ-i kevn ü zamān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 35*). [*libāsı, -ı*]

lik: Ama, fakat, lakin.

Gerçi ben senüñle yār oldum umaram zevk-ı yār

Lik sen ağyāra uyarsın baña kıyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4). [lik,]

li'llāh: Allah için, Allah yoluna.

Gel kıl iseñ kulluğ eyle hasbeten **li'llāha** bak

On sekiz biñ 'ālemi var eyleyen Allāha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 1). [li'llāha,]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm küllī recā

'Aşıkıñ her kavli fi'li hasbeten **li'llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18). [li'llāh,]

Buyurduñ çün aṭı'u'llāh yaratduñ her şeyi **li'llāh**

Diyeler tā ki zikru'llāh yeg andan min fi'āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 17). [li'llāh,]

lisān: Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı, dil.

Kim ola elfāz-ı ma'nādan kelāmıñ söyleye

Söyleyen sensin senüñdür çün **lisān-ıla** kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10). [lisān-ıla, -ıla]

lisān: Dil, konuşma.

Bugün bu dildeki esrār hemān dost varlığındandır

Ḳarār itmez hıṭāb eyler görüñ dostdan **lisān** buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 10). [lisān,]

Biñ yıl 'ömrüm olsa şerhiñden **lisāna** gam degül

Bulmadum 'aşkıñ zülālından ḳanā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 47). [lisāna, -a]

Buyurduñ bir **lisānıñda** ḥadıṣ-i ḳudsī içinde

Ḳılursa tevbe kim bunda ḳılır anı mu'āf Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 43). [lisānıñda, -ın, -da]

livā: Sancak, bayrak.

Her kişi bir sancağ-ıla varmağ diler dergāhıña

‘aşkıñdan ayrısı bize **livā** degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 14). [livā,]

livā tut: Bayrak tutmak.

Be-ħađđ-ı süre-i el-ħamdü li’llāh

Be-ħađđ-ı Şāh-ı merdān tıtdı livā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 30).
[livā tut, -dı]

liyākat: Layık, yaraşır, uygun olmak.

Yanmağa yokdur **liyākat** sende çün-kim urma lāf

Göricek pervāne şem‘i āyin erkāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 13). [liyākat,]

Anuñ sırrı münezzehdür aña efkār u ‘ağl irmez

Liyākatınca ‘ārifler yazar feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 70). [liyākatınca, -ın, -ca]

loğma: Bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek II Geçim için lazım olan rızık.

Lođmañı pāk eyle ele gireni

Ħayvān gibi bođazıña dığma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 31).
[lođmañı, -n, -i]

lođmān: Halk geleneğinde değişik kişiliklerle karşımıza çıkan tarihi bir şahsiyettir.

Kur'an-ı Kerim'de adına bir süre vardır. Eski Araplar arasında da ünlü olan Lokman'ın bir peygamber veya nebi olduğu hakkında tefsirlerde rivayetler vardır. Ancak çoğunluk, onun salih bir kul olduğunu kabul eder. Anlatılanlara göre o Hikmet ve Hekimliğin piri ve sembolü olarak bilinir.

İstemedüñ rüz u leylī derdiñiñ dermānını

Furşatıñ elde iken **Lođmāndan** olduñ bī-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 20). [lođmāndan, -dan]

Zāhir ü bāđın hezārān derdiñe ‘ayn-i devā

‘İlm-i ğayb-ıla kemāl-i Ħikmeti **Lođmānda** gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 8). [lođmānda, -da]

Loqmān oldum bir dine dükkan oldum verdine

‘Āşıklarıñ derdine dermān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9). [loqmān,]

Göñül emrâzına qāldan bulunmaz ‘aql-ıla dermān

Bu sırra olmuşam **Loqmān** eger merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10). [loqmān,]

Ṭayyib ü ṭāhir olunca tā ki qalbiñden maraz

Bekle sen **Loqmān** eşigin derde dermān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 16). [loqmān,]

Şundi **Loqmān** qalb-i emrâzıñ devāsın yā Ğanī

Derdlü cānlara şalādur ‘ilm-i ḥikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 13). [loqmān,]

Qalb-i emrâzıñ devāsı bābınıñ miftāḥıyam

Pīr ü üstādım şorarsañ bil ki **Loqmāndur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12). [loqmāndur, -dur]

Āḥir zamān **Loqmāniyam** gelsün beri derdin bilen

Ḥikmet ‘ilmine ireli derde dermān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 7). [loqmāniyam, -ı, -y, -am]

Bugün ḥikmetde **Loqmānam** kılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh olmağa qalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 13). [loqmānam, -am]

‘aşq-ıla kim dü cihānıñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil **Loqmān** ‘ilācın istemez şağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 16). [loqmān,]

‘İlm-i ḥikmetiñ zerresi vārişligi geldi bize

Derd ehliniñ **Loqmāniyam** tūmār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 12). [loqmāniyam, -ı, -y, -am]

el-Mü’ minüne lā-yemūt ḥayy ü beqāsın bī-vücūd

Sundum saña elimi ṭut **Loqmāna** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 8). [loqmāna, -a]

lūbb: Öz.

Ma'rifetiñ **lūbbidür** bu kāmīl insān ğidāsıdır

Añlar-ısañ mu'ammāyı şarfu'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 5*). [*lūbbidür,]*

lūt: *Lut peygamber.*

Gāhi Nūh oldum gāhi **Lūt** gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd

İbrāhīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [*lūt,]*

luṭf: *Bağış, bağışlama, ihsan, kerem.*

Ḳurtar nefsiñ belāsından

Cān bu **luṭfı** bula senden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 14*). [*luṭfı, -ı]*

Ḳılursañ n'ola **luṭfıñı** erzānı

Eliñde bir daḡı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 3*). [*luṭfıñı, -ı, -nı]*

Dilerse ḡāk-ile yeksān iden dost

Dilerse **luṭf-ıla** ihsān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 4*). [*luṭf-ıla, --ıla]*

Bu Sinān Ümmīye **luṭfuñ** ḡıl naşīb

Kim yañılmayup saña doġrı ğide (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 25*). [*luṭfuñ,]*

Egerçi ḡılmışam ben çok ḡaṭālar

'Aṭālar eyle sen ey **luṭfı** revā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 18*). [*luṭfı, -ı]*

Yā İlāhī her nefesde cān saña mihmān diler

Baḡr-ı zātıñ pertevinden **luṭf-ıla** ihsān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2*). [*luṭf-ıla, --ıla]*

Bī-nihāyet **luṭfuñ** oldur keşf-i Ḳur'ān eyledüñ

Muşṭafā devrinde geldüm 'āleme ḡurmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5*). [*luṭfuñ, -u, -n]*

Ḳahr-ıla **luṭfuñ** 'illetidür añla rumūzı

Küfrüñ içinde bulunur bil imān u envār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 15*). [*luṭfuñ, -uñ]*

Yalıñızam yarıcım yoğ senden āḥar yā Ğanī

Luṭfuñ-ıla yek nağar derdiñi dermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6*). [luṭfuñ-ıla, -un, -ın, -ıla]

Kim ola tevḥîd ḥađđan zātıñı zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki **luṭf-ıla** kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8*). [luṭf-ıla, --ıla]

Kim ola Ümmî Sināna **luṭf-ıla** ḳahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür ḳahr u **luṭf-ıla** kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26*). [luṭf-ıla, --ıla]

Her meşaqđat kim görürsin ‘ind-i Ḥađđandur nüzül

Ḳahr u **luṭfuñ** ‘illetidür ṭutma sen dilde melāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [luṭfuñ, -uñ]

Cān u cihānıñ terkini ol **luṭf-ıla** ḳıldı revā

‘İsmā‘ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ ḳurbānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*). [luṭf-ıla, --ıla]

Her eşyānıñ kemālātu benüm emrimdedür yeksān

Eger ḳahrım eger **luṭfum** bi-küllü derde dermānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 16*). [luṭfum, -um]

Zāhidā **luṭf** ile var sen ḳılmađıl egri nağar

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 9*). [luṭf,]

Eger adım dile alsa yolu toğrı baña gelse

Ğanıyem raḥmetim çoğdur iderven **luṭf-ıla** iḥsān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 22*). [luṭf-ıla, --ıla]

Budur Ḥađđan ne istersem diyem yā Hū ṭuram

Ḥudānıñ **luṭfına** irsem diyem yā Hū irem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2*). [luṭfına, -ı, -n, -a]

Çoğ dürüşdüm dil evi mā-sivādan arınmaz

‘Acebā ey Pādişāh **luṭf-ıla** ṭolsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 4*). [luṭf-ıla, --ıla]

Luṭfını ḳahrında pinhān eyledi ol pādişāh

Derdini dermān virüpdür āhıma feryādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 3*). [luṭfını, -ı, -n, -ı]

Luṭf anuñdur ƙahr anuñdur derd anuñ dermān anuñ

Luṭf iin ƙıldı havāle ƙullarına ƙahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 27*). [luṭf,]

Luṭf anuñdur ƙahr anuñdur derd anuñ dermān anuñ

Luṭf için ƙıldı havāle ƙullarına ƙahrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 28*). [luṭf,]

Çāresizem ṭāƙatım ƙalmadı ƙaldum āh u zār

Ḥazretiñden uma geldüm **luṭf-ıla** iḥsān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 4*). [luṭf-ıla, --ıla]

Gerçi ƙılmışdur Sinān Ümmî ḥaṭālar bî-şümār

Ey ḥaṭāyı **luṭfıla** pinhān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 22*). [luṭfıla, -ıla]

Ḥudāyā dilerem senden kerem ƙıl **luṭf** u iḥsāndan

Alıcaƙ cānımı tenden aña ƙurbān di yā Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 51*). [luṭf,]

Bu derde eyleñüz dermān ki tā müşkil ola āsān

Sizüñdür **luṭf-ıla** iḥsān sizüñdür devr iden devrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 30*). [luṭf-ıla, +-ıla]

İsterem Ḥaƙ Ḥazretinden **luṭf-ıla** iḥsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 5*). [luṭf-ıla, --ıla]

İsterem Ḥaƙ Ḥazretinden **luṭf-ıla** iḥsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 11*). [luṭf-ıla, +-ıla]

İsterem Ḥaƙ Ḥazretinden **luṭf-ıla** iḥsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 17*). [luṭf-ıla, +-ıla]

İsterem Ḥaƙ Ḥazretinden **luṭf-ıla** iḥsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 23*). [luṭf-ıla, +-ıla]

İsterem Ḥaƙ Ḥazretinden **luṭf-ıla** iḥsānını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 29*). [luṭf-ıla, +-ıla]

luṭf eyle: İyi davranmak, hoş muâmele etmek, iyilikte bulunmak.

Yâ Rabbi **luṭf eyle** baña be-ḥaḳḳ-ı nûr-ı Muştafâ

Cümle işim ‘ayân saña ey ‘Âlim-i sırr u ḥafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1). [luṭf eyle,]

Ey Ḥudâ luṭf eylegil ḳahrından ey Ḥaḳ el-ğıyâs

Her zamân u her sâ‘at fâ‘il-i muṭlaḳ el-ğıyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 1). [luṭf eyle, -gil]

Yañıldum gerçi işimde ki bir yañılış bâzâr itdüm

Ḥaṭâmız tütma **luṭf eyle** dönüp andan güzâr itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [luṭf eyle,]

Luṭf eyle rahmet kıl baña

Kendi zü‘l-me‘âliñ Ḥaḳḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 7). [luṭf eyle,]

Ey Ḥudâ **luṭf eyle** sen Ümmî Sinânın yolını

Bağla ‘aşḳın zenciriyle gitmesün zâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 17). [luṭf eyle,]

luṭf id: İyi muamele etmek, iyilik yapmak.

Yâ Rabbenâ ferd ü aḫad nice yuna yüz ḳarası

Luṭf idüben eyle meded senün eliñde çâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 2). [luṭf id, -üben]

Luṭf idüp her ḳula ḳılsañ vaşlıñı iḥsân n’ola

Açma bu sırrı saḳın her gördüğün insân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 9). [luṭf id, -üp]

luṭf ol: Lütufta bulunmak, iyilik gösterilmek.

Bir kişiniñ yüzinden biñ kişiye luṭf olur

Ancak gönül pāsını sildüğüm midür ḥaṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 15). [luṭf ol, -ur]

luṭf u iḥsân: İyilik ve cömertlik.

Göñlini ol yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nūş itmek gerekdür **luţf u ihsān** isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 12). [luţf u ihsān,]

luţf u ihsān eyle: İyi ve cömert davranmak.

İlāhî dilerem senden

Bize **luţf u ihsān eyle** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 2). [luţf u ihsān eyle,]

luţf-ıla ihsān dile: Allah'tan kendisine hoş muamele yapmasını istemek.

Ey Hudā cān Hāzretiñden luţf-ıla ihsān diler

Düşmüş 'işyān deñizine 'afv-ıla ğufrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 1). [luţf-ıla ihsān dile, -r]

luţf-ıla kahr eyle: (Aşk) nimeti ile kahretmek, aşk ile dertlendirmek.

Kim ola Ümmî Sināna luţf-ıla kahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür kahr u luţf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 25). [luţf-ıla kahr eyle, -y, -e]

luţfını kahrā şay: İyiliğini sıkıntı veren bir durum olarak görmek.

Kendü bilisinde kalan 'ilm-i ledün bilmeyiser

Mürşidine egri baķan luţfını hem kahrā şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 4). [luţfını kahrā şay, -ar]

M

mā sivā: Allah dışındaki her şey.

Cān mülkini yakmayanıñ mertebesidür **mā sivā**

Yakıp bu 'şık odı ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 17). [mā sivā,]

ma'ānī: Anlamlar, manalar.

Ma'ānī bahırınıñ vaşfın Sinān Ümmî ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9). [ma'ānī,]

ma'būd: Tapılan, ibadet edilen.

Şā'im kâ'im ne maqşūdum ay gün degüldür **ma'būdum**

Ne şemsiyem ne kameri sübhānıyam sübhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5). [ma'būdum, -um]

mā-cerā: Baştan geçen olaylar, serüven.

Muşaffādur bugün qalbim dü 'ālem **mā-cerāsından**

Göñül bir şey'e zamm olsa keser feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 3). [mā-cerāsından, -sı, -n, -dan]

ma'den: Maden, cevherin çıkarıldığı veya bulunduğu yer.

Yā 'Alī Ebü'l-Ḥasansın hem Ḥüseyn-i Kerbelā

Dürr ü cevher **ma'deni** ehl-i şehādet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 24). [ma'deni, -i]

Ey mürüvvet **ma'deni** şāhib-velāyet Murtażā

V'ey Ḥudānıñ arslanı 'ayn-ı hidāyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 1). [ma'deni, -i]

Ol cevāhir **ma'deni** hulk-ı 'azīmiñdür zībā

Pes Necef ırmağına kılduñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 41). [ma'deni, -i]

ma'den-i meşhūr: Meşhur, bilinen kaynak, öz.

'aşk degül mi meyyiti 'İsā deminden hay kılan

Gerçi kim mazḥar-ı kudret **ma'den-i meşhūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 48). [ma'den-i meşhūr,]

ma‘den-i şıdk u şafā: *Bolluk ve doğruluk madeni || Hz. Muhammed.*

Dergāhıña dutdum yüzi raḥmetiñe açdum gözi

Ümmet deyü aña bizi ol **ma‘den-i şıdk u şafā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12). [*ma‘den-i şıdk u şafā,*]

Ol **ma‘den-i şıdk u şafā** ya‘nî Muhammed Muşafā

Geldi cihāna hōş şafā buldı mı andan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 11). [*ma‘den-i şıdk u şafā,*]

mağbūn id: *Aldatmak, kandırmak.*

Oluban yol kılavuzı koyup toğrı yola bizi

Didüñ mağbūn ider sizi kılūñ bu dünyeden ikrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 24). [*mağbūn id, -er*]

mağbūn u maḥrūm kıl: *Aldanmış ve yoksun bırakmak.*

Ḳanķı kimsedür bu ṭarrāz ile oynar aldanup

İtmeye mağbūn u maḥrūm kılmaya avcını boş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 22). [*mağbūn u maḥrūm kıl, -ma, -y, -a*]

mağfîret kıl: *Bağışlamak, affetmek.*

Ḳullarıñ ‘aybını mağfîret kıilup

İsm-i gufranı ikrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 19). [*mağfîret kıl, -up*]

mağfūr: *Af ve mağfîret olunmuş.*

‘aşķ degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan

Muşafānıñ ḥurmetine ger suçı **mağfūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 36). [*mağfūr,*]

mağlūb: *Mağlup, kaybetmiş.*

Gör vücūduñ ḥālını sen kılma āfāķa nazar

Ḳanķıdur gālîb ü **mağlūb** u yemîn ü hem şimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [*mağlūb,*]

mağlûb eyle: *Yenmek.*

‘aşka ırmeyen cihānda hıaşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlûb eylemege hem ālim ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 8*). [*mağlûb eyle, -meg, -e*]

mağrib: *Ar. Güneşin gurup ettiği yer, batı, garp ciheti.*

Zira çok dürlü ‘alāmetler belürdi yir yirin

Meşriķ u **mağrib** arası geydi cehliñ zulumı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 4*). [*mağrib,]*

mağrūr: *Gururlanmış, kibirli, mütekebbir.*

‘aşka her kim ta‘n iderse evvel āhır hıurmeti

Yoğdur anuñ gerçi ‘ilmi nām-ıla **mağrūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 82*). [*mağrūr,]*

mağrūr ol: *Böbürlenmek, gururlanmak.*

Hür-i cinān şöhetine mağrūr olma devletine

İremezler lezzetine kıurb-ı zātıñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 11*). [*mağrūr ol, -ma*]

Kendüñe mağrūr olup hıannāsa virdüñ özüñi

Her nefes kıalbiñde iğvā eyleyen ol fi‘ş-şudür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 3*). [*mağrūr ol, -up*]

māh: *Ay || Sevgili.*

Kimdür ol **māhıñ** yolında var varından geçmeyen

Cān fedā olsun yolında baña cānānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7*). [*māhıñ, -ın*]

māh: *Ay, kamer.*

Ey cismine cān isteyen gel **māh** u günden al hıaber

Ey kāmil ĩmān isteyen gel toğrı dīnden al hıaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1*). [*māh,]*

Ḥamdü li'llāh çok şükür toğdı sa'ādet şems ü **māh**

Bir kula kılsa hidāyet dā'imā naşrānīdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 11). [māh,]

Şad hezārān āferin olsun saña biñ cān-ıla

Medḥa gelmez söyledüğüm **māhımıñ** naqqāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
131, Mısra 6). [māhımıñ, -ımın]

Didi Ḥaḫ şāniña lev lāk senüñ-çün ḥaḫ olup eflāk

Semāvāt 'arş u kürsī ḥāk ü berr ü baḫr ü şems ü **māh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 4). [māh,]

maḥabbet: Aşk, sevgi, sohbet, muhabbet.

Senüñ **maḥabbetiñ** genc-i nihānī

Mālīnda bir daḫı var mı hīç yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra
39). [maḥabbetiñ, -in]

Gel ey gāfil uyan sen de

Maḥabbet var-ısa cānda (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 26).
[maḥabbet,]

Maḥabbet nārına bu dil yanaldan

Benüm āh-ıla zārum şubḫ u şāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra
15). [maḥabbet,]

Dir **maḥabbet** deñizinden nüş iderdüm 'aql u cān

Bu Sinān Ümmī gerekmez baña erkānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
65, Mısra 21). [maḥabbet,]

Maḥabbet şerbetin her kim içerse kendüden geçer

Şarāb-ı 'aşkı nüş ider mestānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74,
Mısra 7). [maḥabbet,]

Maḥabbetiñ yanar cānda karar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 29). [maḥabbetiñ, -in]

Sır hümāsı pervāz idüp sırru'llāha irdi yine

Maḥabbeti niyāz idüp 'aşku'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,
Mısra 2). [maḥabbeti, -i]

Maḥabbet āteşi yanar yürekde

Görün ‘aşkı nice biryân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 3).

[maḥabbet,]

Maḥabbet şem‘ini uyar bu dilde

Gider ğafleti cān gözin aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 5).

[maḥabbet,]

Maḥabbet nûrı-y-la pür kılm müzeyyen cism gülzārın

Görüp cān bülbülü ötsün oğısun ḥüsn-i esbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

143, Mısra 5). [maḥabbet,]

maḥabbet bādesi: Aşk şarabı.

Şun maḥabbet bādesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben ‘aşkıña mihmān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 11). [maḥabbet bādesi, -nden]

maḥabbet rengine boyan: Aşkın rengine boyanmak; kişinin kendini aşka tamamen kaptırması.

Maḥabbet rengine boyan

Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 3).

[maḥabbet rengine boyan,]

maḥbüb: Sevilen kimse, sevgili.

Cins ü mişliñ yok nazīriñ bir daḥı

İllā **maḥbūbuñ** Muhammed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 14). [maḥbūbuñ, -uñ]

İrgirmege **maḥbūbına** tālibleri maḥlūbına

Emrāz-ı ḳalbiñ bābına dermāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 15). [maḥbūbına, -ı, -n, -a]

Ḥaḳāyık intihāsında idindi kendüye **maḥbüb**

Ḥabībinden kılmur her şey yazar feyz-i İlähīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 17). [maḥbüb,]

‘Aşık-ı bī-çāre derdine devā kılmış niçün

Didiler Ümmî Sinān **maḥbūba** yār olmuş niçün (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 24). [maḥbūba, -a]

maḥbūb-ı ʿālem: *Ālemin sevgilisi.*

Dersiñi ḥatm eyledüñ diyü işâret eyleyen

Oldur ol **maḥbūb-ı ʿālem** cümleñiñ ol varıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*). [*maḥbūb-ı ʿālem,]*

maḥcūr: *Hacr altına alınmış, kullanmaktan men edilmiş.*

ʿaşq degül mi berr ü baḥrı zāhir iden ne ki var

Baʿzı maḥbūl baʿzı gerçi yābis ü **maḥcūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20*). [*maḥcūr,]*

maḥfi: *Gizlenmiş, gizli, saklı.*

Bugün meydân-ı ʿaşkıñda şehîd olmaḥ murādımdur

Buyur cellād gerek **maḥfi** gerek āşkâre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 12*). [*maḥfi,]*

Eger cehrî eger **maḥfi** ki vaʿllâhi budur sözüm

Efendim Mazḥarî Sulṭân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 15*). [*maḥfi,]*

māh-ı tābān: *Parlak ay II sevgili.*

Dilde zıkrîñ ḥâlde fikriñ cānıma virdi zıyā

Ḥüsnüñ envārından āḥar **māh-ı tābān** olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 20*). [*māh-ı tābān,]*

māh-ı vech: *Ay gibi olan yüz.*

Māh-ı vechiñ kıblesidür ʿāşkıñ ervāḥınıñ

Devlet anuñdur niyāz itdi nihāyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 27*). [*māh-ı vech, -in]*

maḥkūm: *Birinin hükmü altında bulunan, tâbi.*

Her neye olsa irişür ḳudretiñ

Emriñe **maḥkūm-durur** bāy u gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 12*). [*maḥkūm-durur, -durur]*

mahlūk: Yaradılmış, yoktan var edilmiş olan.

Virdiğün kudret eliñden

Maħlūka nevāliñ Haħkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 12).

[maħlūka, -a]

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan cümle şıfâtı māt

Ne ħāliħ oldu ne **maħlūk** nedür bundan gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 2, Mısra 8). [maħlūk,]

Nedür ol nūr-ı ħand-ile gelen ol nūr-ı cāmi´den

Ki illā hū kelāmıyla ezel **maħlūk** olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2,

Mısra 20). [maħlūk,]

Çevürdüm Haħka **maħlūkdan** yüzimi

Tesellî kıldı Haħdan buldum envār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra

23). [maħlūkdan, -dan]

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle ħalk olan **maħlūk**

Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü dîv ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 91, Mısra 5). [maħlūk,]

Eger berren eger baħran çün anuñ pertevindendür

Deñiz ħa´rındağı **maħlūk** ħanar feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

10, Mısra 48). [maħlūk,]

maħlūkāt: Yaradılmışlar.

Sürülüp cümle **maħlūkāt** kimi ħonar kimi göçer

Gelür ħandan gider ħanda bilinmez anca sır ancaħ (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 63, Mısra 3). [maħlūkāt,]

Kimi yaħşı kimi yatlı ´acāyib **maħlūkāt** peydā

Kiminüñ adı mār olmuş kiminüñ adı mūr ancaħ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

63, Mısra 19). [maħlūkāt,]

Cümle **maħlūkāt** içinde gizli yer yok gözlüye

Ķanda baħsam gördüğüm yā Rab kemālîndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 66, Mısra 7). [maħlūkāt,]

Ķıyāmet ħopıcaħ yirden derile cümle **maħlūkāt**

Türābım silküben ħırsam diyem yā Hū ħuram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 111, Mısra 17). [maħlūkāt,]

İlāhī cümle **maḥlūḳāt** senüñ emriñdedür yeksān

Eger sen ḳılmasañ iḥsān ḳalurlar külli bī-çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 7). [maḥlūḳāt,]

Ne kim var cümle **maḥlūḳāt** ḳamu andan alur ḳuvvet

Melek cin div eger şeytān beşer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 45). [maḥlūḳāt,]

maḥmûd: Hz. Muhammed'in isimlerinden.

Yā İlāhī Aḥmed ü **Maḥmûd** Muḥammed Muştafā

Ḥurmeti-y-çün ḳıl müyesser sırr-ı zātuñ vuşlatın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7). [maḥmûd,]

maḥmûr: Sarhoş, kendinden geçmiş.

Bezm-i elestiñ meyiniñ **maḥmûriyam** ben her nefes

Evvelde cān mestānedür şanmañ ki ‘aşḳ-ı fānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9). [maḥmûriyam, -ı, -y, -am]

‘aşḳ degül mi Muştafāyı ḳābe ḳavseyn eyleyen

Gerçi ev ednā şarābından sırrı **maḥmûr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 56). [maḥmûr,]

maḥrem: Gizli, saklı. II Dost, sırdaş.

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ şāha **maḥrem-durur**

İRmege merdān gerekdür açma nādān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 13). [maḥrem-durur, -durur]

maḥrem eyle: Gizleme, saklama.

Ümmî Sinān fazlıñ ile gitmek dilerler ol ile

Sen maḥrem eyledüñ hele sırr-ı zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 30). [maḥrem eyle, -dü, -n]

maḥrem ol: İçli dışlı olmak, samimi olmak.

Küntü kenziñ sırrına çün maḥrem oldu cānımız

Zāt-ı Ḥaḳdan ğayrıya meyl-i muḳābil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 3). [maḥrem ol, -dı]

maḥrem ol: Gizli olmak, saklanmak; içli dışlı olmak, sırdaş olmak.

‘aşka fermān olduğumdan ḥamdü li’ llāh çok şükür

Baḥr-ı zāta maḥrem oldum kalmadı ağyārlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 14). [maḥrem ol, -du, -m]

maḥrem ol: Yakın olmak, samimi olmak.

Ḥurmetine ḥurm et bizi ḳurbetine ḳurb et bize

Künh-i zāta maḥrem olan Aḥmed Resūlullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 24). [maḥrem ol, -an]

Açma rāziñ degme bir kimseye maḥrem olmasun

Sîretiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 17). [maḥrem ol, -ma, -sun]

Ḥatice maḥremiñ oldu Fāṭıma ḳadriñi bildi

Nisālara şefi‘ oldu ey yüzi gül ü alnı māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 31). [maḥrem ol, -dı]

maḥrem-i zāt-ı ilāhî: İlahi zatın sırdaşı.

Maḥrem-i zāt-ı İlāhîsin bugün ḥaḳḳa’ l-yaḳîn

Ey Sinān Ümmî ne bilsün sırrıñı bî-gāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 13). [maḥrem-i zāt-ı ilāhî, -sin]

maḥrûm eyleme: Yoksun bırakmak.

Maḥrûm eyleme gel anı

‘Ayn-i zātuñ ḥaḳḳı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 47). [maḥrûm eyleme, -me]

maḥrûm ḳal: Bir şeyden nasibini alamamak, istediğini elde edememek, yoksun kalmak.

Kimse bilimez arar bulmaz

Daşın gözleyen maḥrûm ḳalandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 14). [maḥrûm ḳal, -an, -dur]

maḥşer: Allah’ın emriyle dirilip toplanacakları yer, Arasat meydanı.

Sürilüp 'ālemiñ halkı derile **maḥşere** cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 19). [maḥşere, -e]

maḥşūs: Ait olmak, özgü olmak.

Temāmet anı zıkr itmek hemān zātına **maḥşüşdur**

Egerçi külli zākirdür eşer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 7). [maḥşüşdur, -dur]

maḥv: Yok olma, varlığına son verme.

'Aql u sırdan gelür haber kılsam derüniden sefer

Maḥv u ğarqa bulsam zafer kalmasa ağı qarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 18). [maḥv,]

Sırrımıñ remzinden aldum 'azm idüp açar kanad

Maḥv u ğarqıñ sırrına irmekde kuş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12). [maḥv,]

maḥv eyle: Yok etmek.

Dilimdedür zıkr ü adı kalbimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol maḥv eyledi 'ummāniyam 'ummāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4). [maḥv eyle, -di]

Men meni maḥv eyledüm hîç kalmadı benden eşer

Baḥr-ı muṭlak lā-te'ayyün künh-i zātdur varlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 15). [maḥv eyle, -dü, -m]

Baḥr-ı zātıñ perteviniñ mevci gelür tırmaz aña

Maḥv eyleyüp varlığını bir kaçresi 'ummān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 16). [maḥv eyle, -y, -üp]

Eyle **maḥv eyle** hüviyyet baḥrına sür kalbimi

'İlmiñe 'irfāniña burhān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 19). [maḥv eyle,]

maḥv id: Ortadan kaldırmak, yok etmek.

Hemîşe sen idüp ihsân veli biz ideriz ‘işıyân

Haţâmız maĥv idüp bizden olaydıñ sen de bir ĥôşnûz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 18). [maĥv id, -er]

Seni sen maĥv idüp senden gidermeyince ey dil tâ

Beķā bi’llāh maķāmından bulımaz bir şemer elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 7). [maĥv id, -üp]

Kaçan nefsiñ hevāsından vücūdum perde kaplarsa

Bi-küllü maĥv ider bu ‘aşķ kōmaz bir kuru yaşımđan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14). [maĥv id, -er]

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem’ itseler eksikligin

Bir kaţre fazlıñ maĥv ider ĥaţā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10). [maĥv id, -er]

Evlüyā vü enbiyāniñ ‘ilmi yokdur anda hîç

Maĥv ider ol nice yüz biñ kâşifiñ keşşāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 20). [maĥv id, -er]

Daĥı bundan içerüden söylerisem bir ĥaber

Maĥv ider ĥayret cihāniñ nūrınıñ zıyāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 20). [maĥv id, -er]

maĥv ol: Ortadan kalkmak, yok olmak, sona ermek.

Küllî varlık maĥv olıncaķ ĝayrı kalmaz arada

Küntü kenze mazĥar olur şādık-ı merdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7). [maĥv ol, -ıncak]

Ol fenā-ender-fenā kalmaya hergiz nik ü nām

Maĥv olursañ ‘aşķa küllî varlıĝıñ ĥaķdur tamām (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 8). [maĥv ol, -ur, -sa, -n]

Eger muţlak vücūdumđan getürsem ‘āleme kaţre

Bi-küllü maĥv ola fānî ki ol deryā-yı ‘ummānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 20). [maĥv ol, -a]

maĥv u fenā ol: Yok olmak.

Var mıdır bir şey aña kim olmaya maḥv u fenā

İllā Tañrı olısar anuñdur bākī ʔuruş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9).

[maḥv u fenā ol, -ma, -y, -a]

maḥva ir: Mahvolmak.

Yedi deryā cūş idüben mevcini ƙıldı beyān

Maḥva irdi kim bu toprağ-ıla daşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

79, Mısra 10). [maḥva ir, -di]

maḥvu'llāh ol: Aşığın Allah'ta yok olması.

Fenā-fi'llāh maḥāmına

Ulaşan maḥvu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 12).

[maḥvu'llāh ol, -ur]

maḥvu'llāha ir: Allah'ta yok olmak.

Ben bu sırrı söylemekden söylemesem hoş yeg-idi

İhtiyārım elde degül maḥvu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,

Mısra 14). [maḥvu'llāha ir, -di]

mā'il ol: Meyletmek.

Bil senüñ ƙalbiñde Ḥaƙdan ğayrı şuret ƙalmaya

Dil fenā vü ger beĳā naşşına mā'il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,

Mısra 6). [mā'il ol, -ma, -y, -a]

makām: Mekan, yer.

Ḥazāre-i Ƙudsüñ **maḥāmlarında**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra

31). [maḥāmlarında, -lar, -ın, -da]

makām: Makam, mevki, derece, rütbe.

Sunarsañ girmez eliñe

'aşĳıñ **maḥāmı** uludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 24). [maḥāmı, -

ı]

İlāhī nefsimüz t̄ahir olup t̄urmağ diler senden

Şırāt-ı müstekīm birle **maḳāmın** eyledüm ebrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 20). [maḳāmın, -ı(n)]

Ḥikmet-ile ‘ārifleriñ **maḳāmına** irdi yolum

Erenleriñ menzilini şoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 9). [maḳāmına, -ı, -na]

Eger naḫvîñ eger şarfîñ olup şerḫi dile gelmez

Hüve hüve **maḳāmında** ne sâ‘at ne zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 14). [maḳāmında, -ın, -da]

maḳām kıı: Makam sahibi olmak.

Ḥāşıl-ı kelām ḥasāret çekmeden kaçup sever

Ey kılan da‘vā-yı merdān kılmayasın hîç maḳām (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 6). [maḳām kıı, -ma, -y, -a, -sın]

maḳām-ı ḥazret-i ḳuds: Allah'ın makamı.

Maḳām-ı Ḥazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ğam hergiz ey ‘abdim bezendi şāniña ḥôş-kār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9). [maḳām-ı ḥazret-i ḳuds, -ün]

maḳām-ı zühd ü taḳvā: Zühd ve taḳvā makamı.

Maḳām-ı zühd ü taḳvāniñ cevābın diñlemez sem‘im

Ne sırdur işbu ef‘ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 15). [maḳām-ı zühd ü taḳvā,]

maḳbül: Beğenilen, kabul gören, hoş giden, hoş.

‘aşḳ degül mi berr ü baḫri zāhir iden ne ki var

Ba‘zı **maḳbül** ba‘zı gerçi yābis ü maḫcür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20). [maḳbül,]

maḳbül-i dergāh: Allah'ın yüce katında hoş giden, kabul edilen.

Ne varsa iki cihānda saña eyledi Ḥak bende

Ki cümle eşref ‘ālemde ki sensin **maḳbül-i dergāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 6). [maḳbül-i dergāh,]

maqbül-ı hâkk ol: Allah tarafından kabul olunmak, beğenilmek.

Maqbül-ı Hâkk olan merdūd-ı halkdur

İstemezler anı şimdi zamâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 23).

[maqbül-ı hâkk ol, -an]

maḫhūr: Kahrolunmuş, helak edilmiş.

‘aşk degül mi ‘āşığı hem sırr-ıla sultān iden

Gerçi halk-ı ‘ālem içre ‘āciz ü **maḫhūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,

Mısra 78). [maḫhūr,]

maḫṣūd: Amaç, istek, gaye.

Ey cümle halkıñ **maḫṣūdı**

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 1). [maḫṣūdı, -ı]

Maḫṣūdumuz öñden soña

Budur ki dirüm ben saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 25).

[maḫṣūdumuz, -umuz]

Dilerseñ **maḫṣūduñ** ‘ayān bulına

Cihāniñ naḫşına becid bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 3).

[maḫṣūduñ, -uñ]

Dir Sinān Ümmî bizüm **maḫṣūdumuz** Hūdūr hemān

Anuñ-içün ğayrısından ḳalbiñ istiğnāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,

Mısra 27). [maḫṣūdumuz, -um, -uz]

Şā’im ḳā’im ne **maḫṣūdum** ay gün degüldür ma’būdum

Ne şemsīyem ne ḳamerī sübhānyam sübhānyam (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 86, Mısra 5). [maḫṣūdum, -um]

Ḥamdü li’llāh çoḳ şükür **maḫṣūduma** irdüm bugün

Bī-nişān u lā-mekān pinhāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122,

Mısra 9). [maḫṣūduma, -um, -a]

Maḫṣūdumuz öñden soña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

129, Mısra 3). [maḫṣūdumuz, -umuz]

Zāhidā gel ‘aşka yār ol **mağşūduñ** mesrūr ise

‘aşk elinden tevbekār ol menziliñ mağşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 1*). [*mağşūduñ, -un*]

mağşūd murād bul: Arzu, istek, hedefine ulaşmak.

Kimdür bu dünyāda güldüm diyenler

Mağşūdum murādum buldum diyenler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 6*). [*mağşūd murād bul, -um, -du, -m-um, -um, -du, -m*]

māl: Bir kimsenin sâhip olduğu her şey, mal mülk, servet.

Dîdārı seyrān eylemek

Bunlaruñ genc ü **mālıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 20*).

[*mālıdur,]*

Māl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13*).

[*māl,]*

Genc ü **mālım** bağlamışam ben fenā urğanına

Ger metā’ımdan şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3*). [*mālım, -ım*]

Mālım bāşım cānım qurbān yolına

Kim ki beni irgüre lā-mekāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 13*).

[*mālım, -ım*]

‘aşka virdük biz cihāniñ şöhretin hem ‘izzetin

Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede **māl** üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10*). [*māl,]*

Delilim āyet-i Qur’ān ki sübhāne’llezī burhān

Ki lā-ezmān ve lā-ımkān veyāhūd mülk ü **māl** olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22*). [*māl,]*

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne **māl** u mülk ü ‘izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48*). [*māl,]*

māl: Varlık, servet || Allah'ın mülkü.

Senüñ maḥabbetiñ genc-i nihānī

Mālīnda bir daḥı var mı hıç yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 40). [mālīnda, -ın, -da]

māl mülk: Sahip olunan maddi nesnelər.

N'iderem ben mālı mülki

Añlamañ aldanam belki (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 9). [māl mülk, -ı, -ü]

mālikü'l-mülk-i ḥaḳāyık: Hakikat mülkünün sahibi.

Mālikü'l-mülk-i ḥaḳāyık ins ü cān

'Arş u kürs levḥ u ḳalem taḥte'l-'ulā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 7). [mālikü'l-mülk-i ḥaḳāyık,]

ma'lūm id: Bildirmek, haber vermek.

Dilimde söylenen aḥbār ḥālimde keşf olan esrār

Saña ma'lūm idem anı dü 'ālemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8). [ma'lūm id, -em]

ma'mūr: Bayındır, imar edilmiş; donatılmış , süslenmiş.

Cübbe vü destārı **ma'mūr** Ḥaḳḳa irmez lā-cerem

Zāhir ü bāḥını vīrān olmayınca bil 'iṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 31). [ma'mūr,]

'aşḳ-ıla dīzār için olmaḳ fenā faḥrım-durur

Zühd-ile ḡilmān için **ma'müre** gönül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 12). [ma'müre, -e]

Ol daḥı bil Ḥasan-ı Başrıye telḳin eyledi

Zāhiri bāḥını **ma'mūr** pīrleriñ burhānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 6). [ma'mūr,]

Zāhidā 'aḳlıñ senüñ bu sırrı āḡāh eylemez

Kāfire ṭa'n eyleme ger 'aşḳ-ıla **ma'mūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 6). [ma'mūr,]

‘aşk degül mi ancalaruñ zāhirin vîrân iden

Gerçi kim bâtın binâsı ‘aşk-ıla **ma‘mûr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 76*). [*ma‘mûr,]*

ma‘nâ: *Anlam, içyüz, hakikat.*

‘İlm-i ledün **ma‘nâsını**

Açarlar Hû diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 7*). [*ma‘nâsını, -(s)ı, -(n)ı]*

Ki zâti lâ-teayyünden haber şormak degül **ma‘nâ**

Anuñ âsâr-ı feyzinden haber virsün bilen peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3*). [*ma‘nâ,]*

Gel ey ‘aql-ı şafâ ehli nedür **ma‘nâ** sorarsañ gel

İçüp ‘aşkıñ şarâbından bu tevîdi sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*). [*ma‘nâ,]*

Gel berü şarrâf-ısañ gör gevheriñ ra‘nâsını

Ehl-i ‘irfân olmayan bilmez bunuñ **ma‘nâsını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 2*). [*ma‘nâsını, -(s)ı, -(n)ı]*

ma‘nevî: *Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, içe, öze, ruha ait olan.*

Bil şerî‘atla tarîkat **ma‘nevî** ahlâkıdır

Ma‘rifetle yâ haqîkat ‘aşkıñ ezvâkıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 17*). [*ma‘nevî,]*

Oldı bu dilde revâne ‘ilm-i hikmet **ma‘nevî**

Ƨoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cāniñ evi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 21*). [*ma‘nevî,]*

ma‘ni’: *Mana, anlam; iç, ruh; öz, hakikat.*

Ahşen-i takvîm dinildi şāniña insān-iseñ

Geç bu şüret nakşını gel **ma‘ni’i** insānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4*). [*ma‘ni’i, -i]*

Gel berü gel ‘aql-ı-iseñ aña kim bu **ma‘ni’i**

‘Āşıkā bil gam degüldür dost için derd ü belâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 3*). [*ma‘ni’i, -i]*

ma' nī: Engel çıkararı, kusurlu.

Gerçi 'ameldür sözimüz

İllā **ma' nīdür** özimiz (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 26).

[ma' nīdür, -dür]

ma' nī: Mana, anlam; iç, ruh; öz, hakikat.

Dilimdeki zikrimiñ kalbimdeki fikrimiñ

Ma' nīsini özümde bulduğum midür haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8,

Mısra 10). [ma' nīsini, -s, -i, -n, -i]

Zāhidā dersiniñ seniñ harf ü hurūfuñ bahşıdır

Dört kitābıñ **ma' nīsi** āyāt-ı Kur'ān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19,

Mısra 8). [ma' nīsi, -si]

On sekiz biñ 'ālemi terk eylemiş öñden şoña

Cümle 'ilmiñ **ma' nīsi** bahrındaki dürdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,

Mısra 6). [ma' nīsi, -si]

Dört kitābıñ **ma' nīsi** yek noktadan oldu 'ayān

Ṭālibe ḥadd ü ḥicāb olan kara vü aḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,

Mısra 13). [ma' nīsi, -si]

Lā kelāmından geçen añlar bu zikriñ **ma' nīsin**

Dir Sinān Ümmī anuñ envārına müştāḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,

Mısra 25). [ma' nīsin, -s, -in]

'Arş ü kürsī cem' idüp vāḥid kılan kimdür bugün

Küntü kenziñ **ma' nīsinden** oḳınan evrāḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

31, Mısra 18). [ma' nīsinden, -sin, -den]

Gel berü ey **ma' nī** bahrından kılan mevc-ile cüş

Nicedür ḥālī cihānıñ bir tefekkür eyle ḥoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,

Mısra 1). [ma' nī,]

Gel ey şāḥib-me' ānī gör neler söyler beşer elfāz

Ne **ma' nīden** döker dürlere ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 61, Mısra 2). [ma' nīden, -den]

Dört kitābıñ **ma' nīsin** keşf eyleyen tevḥīd imiş

Oḳı gel Ümmü'l-kitābı sen Kelāmu'llāḥa baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,

Mısra 13). [ma' nīsin, -s, -in]

Şu söz kim söylene dilde müsemması gerek elde

Kitābıñ **ma' nīsīn** añla gönül dersin şorarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6*). [*ma' nīsīn, -sī, -n*]

Dört kitābıñ **ma' nīsīn** keşf eyleyen Hüdur hemān

Lā dimez kimse bu sırra illā nādān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 11*). [*ma' nīsīn, -sī, -n*]

Küntü kenziñ **ma' nīsinden** dersimi hıatm eyledüm

Dört kitābıñ varlığı-çün āyetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 11*). [*ma' nīsinden, -sīn, -den*]

Buldı bulan **ma' nī** yüzün kesb eyleyüp 'irfāñ özin

Gel diñ cāhil 'ilmiñ yüzün okusun hem yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9*). [*ma' nī,]*

Dört kitābıñ **ma' nīsīn** keşf eyledük haqqa'l-yaqān

Şun'umuz ol kār-ı Haqdur keşfimiz ol hūn-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 11*). [*ma' nīsīn, -s, -in*]

Ümmî Sinān bu sözüñ **ma' nīsini** añlayan

İbrāhimiñ putunu bulsa yıkar yemiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 13*). [*ma' nīsini, -s, -i, -n, -i*]

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar 'arş yapar

İş bu remziñ **ma' nīsini** degme nādān bilmeye ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 4*). [*ma' nīsini, -s, -i, -n, -i*]

'İlm-i tevḥīdiñ ledünnī **ma' nīsinden** eyle kār

Kenz-i vaḥdet varlığından gör nedür alup şatan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 43*). [*ma' nīsinden, -sīn, -den*]

māni' ko: Engel koymak.

Tende iken ol 'arz olunan nūr-ı emānet

Māni' koma ceḥd eyleyüben keşf ola esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 10*). [*māni' ko, -ma*]

ma' nīde ḥāmīl ol: Hikmet sahibi olmak.

Ne kadar 'āmil olursañ

Ma' nīde ḥāmīl olursañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 38*). [*ma' nīde ḥāmīl ol, -ur, -sa, -n*]

ma'ni'-i kur'an: Kur'an-ı Kerim'in manası.

Geç bu şüret nakşını gel ma'ni'-i Kur'anda gör

Gör nedür aşl-ı selâmet gör nedür 'ayn-ı imân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 15). [ma'ni'-i kur'an, -da]

ma'nisini bil: Anlamını kavramak.

İnceden ince bir sırdur añlayan bir ile birdür

Üç hürüfuñ dört kitâbıñ ma'nisini bilen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 4). [ma'nisini bil,]

manşüb-ı dünyâ: Dünya makamı, dünyevi makam.

Añladuğ **manşüb-ı dünyâ** bāğ-ı âteşdür şedîd

Hamdü li'llâh konmaduğ ol bend-i ağıl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 7). [manşüb-ı dünyâ,]

manşür: "Ena'l-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvuf.

Manşûra şunduñ ezel bezminde vuşlat şerbetin

Biñ cânım olsa dirîğ olmaya qurbân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 19). [manşûra, -a]

Ben yârıma cân virmege na'ra urup Hallâc-ıla

Çaldum ene'l-Hağ nevbetin **Manşür** ile dârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 26). [manşür,]

Ol ene'l-hağ dârını seyr eyleyüp **Manşür**layın

Qalmadı şabrı gidüp qurbâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 3). [manşür

'aşğ derdiñ cânâ pür-tâb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydân-ı 'aşğa **Manşür**am yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 10). [manşür

manşür bağıdâdi: "Enel-hak" "ben Allah'ım" dediği için 922'de asılarak öldürülen ünlü mutasavvuf.

‘aşk degül mi ‘aşıkı şevk-ıla ber-dâr eyleyen

Gerçi Bağdādî ene’l-hak söyleyen Manşür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 74). [manşür bağdādî,]

manşür-ı bağdād: Bağdadlı Mansur(Enel-Hak dediği için asılan derviş).

Bugün Manşür-ı Bağdādîñ kemālin ‘azm ider cānım

Yoluñda cān u ser virüp tozarıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 7). [manşür-ı bağdād, -ın]

Gör ene’l-hak menziline **Manşür-ı Bağdād** gibi

Merd iseñ bu hāl içinde sırr-ı ber-dâr ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 15). [manşür-ı bağdād,]

manşürî bağdādî: Bağdadlı Mansur(Enel-Hak dediği için asılan derviş).

Ol ki Bağdādî ene’l-hak söyleyen Manşürî gör

Dôsta qurbān eylemek cān ‘aşıkıñ hoş kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 19). [manşürî bağdādî,]

manzür: Bakılan, gözde olan, beğenilen.

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler gökler ehli hikmete **manzür** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 22). [manzür,]

maraz: Hastalık.

Ṭayyib ü ṭāhir olunca tā ki qalbiñden **maraz**

Bekle sen Loqmān eşigin derde dermān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 15). [maraz,]

ma’rifet: Bilgi, tecrübî ve amelî bilgi, tanımak, aşinalık. 2. [tasavvuf]. Sufilerin ruhani halleri yaşayarak, manevi ve ilahi hakikatleri tadarak (iç tecrübeyle vasıtasız olarak) elde ettikleri bilgi, irfan. Bu yoldan Hakk’a dair elde edilen bilgiye marifetullah, buna sahip olan kişiye arif-i billah (arif, urefa) denir.

Hakkıñ fazlı ile halkı toylayan

Hem **ma'rifet** güllerini yıylayan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 10).

[ma'rifet,]

Ma'rifet kâması dadın bilmeyenden kıl hâzer

Dem-be-dem yeşil kabın yir, cevizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 11). [ma'rifet,]

Dervîşliğin vaşfını dimege 'irfân gerek

Ma'rifet yemişini yemege insân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 2). [ma'rifet,]

ma'rifet: Bilgi, bilme, irfan. II [Tas.] Allah'a erişme yolundaki dört kapı, dört mertebeden üçüncüsü; Allah'ı sıfat ve isimleri ile bilme.

Gönlüme her dem yağan bu tevhîdiñ 'irfânıdır

Ma'rifet kand-ı nebâtından şoran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 10). [ma'rifet,]

Bil şerî'atla tarîkat ma'nevî ahlâkıdır

Ma'rifetle yâ hakîkat 'aşıkıñ ezvâkıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 18). [ma'rifetle, -le]

Ma'rifet şâhibi merdân hakîkat şâhibi sultân

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 3). [ma'rifet,]

ma'rûf-ı kerhî: Şeyh Ma'ruf Ali el-Kerhi (ö. 200/815).

Ol dahı çün Ma'rûf-ı Kerhîye telkîn eyledi

Anuñ-içün bi-nişân u lâ-mekân seyrânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 11). [ma'rûf-ı kerhî, -y, -e]

mâsivâ: Allah'tan başka her şey, insanı Allah'tan uzaklaştıran, dünyaya bağlayan her şey.

Mâsivâya aldanmasın

Al gönlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 23). [mâsivâya, -y, -a]

Bize vaşlıñ şarābından kıl ihsān

Arada perde olmasun **māsivā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 16).

[māsivā,]

Geçüp aqdan qaradan istedigüm Yaradan

Māsivāyı aradan sildügüm midür haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8). [māsivāyı, -y, -ı]

Māsivā sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Dōstu derdiyle hemīşe kāmīl insāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5). [māsivā,]

Māsivā renginden aşlā qomamış nām ü nişān

Vaḥdetiñ deryāsına ğavvāş olan şāhāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 3). [māsivā,]

Her kim ‘aşka yār olur cāna şafā-kār olur

Māsivādan dūr olur cevrine dōyen gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 14). [māsivādan, -dan]

Kim ola **māsivādan** kırtara cān sırrını

Qırtaran sensin senüñdür çünki sırr-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 21). [māsivādan, -dan]

mā-sivā: Allah'tan başka her şey; insanı Allah'tan uzaklaştıran, dünyaya bağlayan her şey.

Çok dürüşdüm dil evi **mā-sivādan** arınmaz

‘Acebā ey Pādişāh luṭf-ıla ṭolsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 3). [mā-sivādan, -dan]

Mā-sivādan rūḥını pāk eyleyen şādıklarını

Himmeti baḥrına ṭal kim iresin ‘ummānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 15). [mā-sivādan, -dan]

māsiva`llāh: Allah'tan başka her şey.

Kodılar **māsiva`llāhı** kılurlar arzū ol Şāhı

Çekilür dün ü gün ṭurmaz kārbanımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 11). [māsiva`llāhı, -ı]

maşlahat: İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar ‘arş yapar

İş bu remziñ ma‘nisini degme nādān bilmeye ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 3). [maşlahat,]

maşrâf: Harcama.

Nice biñ Hızır-ıla İlyās āb-ı hayvān içmege

Leblerinden hep yolında şarf ider **maşrāfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 16). [maşrāfını, -ın, -ı]

ma‘şūk: Aşkla sevilen, âşık olunan kimse.

‘Arifiñ kalbinde her dem ‘alleme’l-esmāsi var

‘Aşıkñ kalbinde her dem **ma‘şūkuñ** sevdāsi var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2). [ma‘şūkuñ, -uñ]

‘Aşık oldur **ma‘şūkuñ** şevkında ser-gerdān ola

‘aşq-ıla buldum vefālar özge şöhet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 17). [ma‘şūkuñ, -uñ]

Bulsa kişi dostdan belā **ma‘şūk** gelüp vefā kıla

Qurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 17). [ma‘şūk,]

Fahrıdur ‘aşıklarñ **ma‘şūk** elinden yarası

Derdine dermān gerekdür hük-m-i Loqmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 9). [ma‘şūk,]

māt: Yenilmiş, mağlup olmuş, yetersiz kalmış.

Münezzehsin taşavvurdan ve fi’l-cümle bilinmekden

‘Akıllar **māt** u sergerdān bilinmek ihtimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 24). [māt,]

māt kıl: Soluk göstermek.

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan cümle şifātı māt

Ne hālîk oldu ne maḥlūk nedür bundan gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7). [māt kıl,]

maṭar ol: Yağmur olmak.

Seḥāb olur göge ağar maṭar olur yere yağar

Ḥayāt bulur virür her şey şemer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 49). [maṭar ol, -ur]

maṭlûb: Talep olunan, istenilen şey, maksut.

Ṭälibe **maṭlûb** elinden mey-i vuşlat nûş olur

Bülbülüñ efgānı her dem gül ü reyḥān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 27). [maṭlûb,]

İrgirmege maḥbûbına ṭälibleri **maṭlûbına**

Emrâz-ı ḳalbiñ bābına dermāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 15). [maṭlûbına, -ı, -na]

maṭlûb ol: Talip olmak || nasip olmak.

Ḥalk-ı ‘ālem ḥāline aldanmağıl

Saña maṭlûb olmayısar bir ḳumaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6). [maṭlûb ol, -ma, -y, -ısar]

māye: Maya, öz, asıl, cevher.

Ol dağı Mümşād-ı Dîneveriye telḳîn eyledi

Anuñ-içün **māyeniñ** cür‘asınıñ mestānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 18). [māyeniñ, -nin]

māye evvel: İlk cevher demektir. Allah'ın yarattığı ilk nesne; bu cevher, Allah'ın nurundan olup, Koşma şeyler ondan meydana gelmiştir. Nur-i Muhammedi olarak da bilinir.

Māye evvel Muştafāya Ḥāliḳiñ iḥsānidur

Cibri' il itdi edā çün-kim ezelden cānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 1). [māye evvel,]

māye kıl: Mayalanmak.

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşq-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye kıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8). [māye kııl, -dıg, -ı]

mazhar: Ulaşan, erişen, nâil olan.

Biz fenâ-ender-fenâ olduğumuz tañ gelmesün

Cânımız ol küntü kenziñ **mazharınıñ** yarıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 16). [mazharınıñ, -ı, -nın]

Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ zülfiķār

Bu kelâmıñ **mazharı** çün Şâh-ı merdân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 32). [mazharı, -ı]

mazhar: Bir şeyin görünür duruma geldiği, görüldüğü, açığa çıktığı, zâhir olduğu yer veya kimse, tecellî yeri.

Çün Muhammed nūrına **mazhar** yaratdı Lāyezâl

Tevhîd-i zât-ı İlahîdür bizüm burhânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3). [mazhar,]

Kisvemiz hurûf-ı âdemdür kerâmet **mazharı**

Nakş ider üstâdlarımız mîm elif dâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 15). [mazharı, -ı]

Ey küntü kenziñ **mazharı** t̄alib-i haķķıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri ihsâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 3). [mazharı, -ı]

Sırruke sırrı buyurdu şâniña Hayrülbeşer

Küntü kenziñ **mazharı** ehl-i sa‘âdet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 20). [mazharı, -ı]

Ol daħı bil Mirim Halvetüye telķin eyledi

Anuñ-içün **mazharı** dōst bāğınıñ büstânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 40). [mazharı, -ı]

mazhar ider: Ulaştırmak, eriştirmek.

Budur dir ‘aşıklar ‘aşkıñ nişanı

Küntü kenze **mazhar ider** insânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 26). [mazhar ider, -er]

mazhar ol: Erişmek, ulaşmak; tecellî yeri olmak.

Bu üç nev'-i haqîkatlar olupdur zâtına mazhar

Velâkin Muştafâ ekber alur feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 27). [mazhar ol, -updur]

Bu üç nev'-i haqîkatlar olupdur vechine mazhar

Velâkin cümle hâlince alur feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 35). [mazhar ol, -updur]

mazhar ol: Erişmek, ulaşmak.

Küllî varlık maḥv oluncaḡ ġayrı ḡalmaz arada

Küntü kenze mazhar olur şadıḡ-ı merdâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8). [mazhar ol, -ur]

Zâtına mazhar olan insândan olmuş bî-ḡaber

Zâhidiñ meyl eyledüġi ḡürî vü uçmaḡ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 23). [mazhar ol, -an]

Kim bu sırra mazhar olursa libâsı bir nemed

Zâhir ü bâḡın ḡamudan fâriġ-i kevn ü zamân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 35). [mazhar ol, -ur, -sa]

mazhar ol: Erişmek, ulaşmak, nâil olmak.

Ey ḡudâyâ vaḡdetiñ bir ḡaddi yoḡ 'ummân-durur

Çün bu sırra mazhar olan kâmil-i insân-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 50). [mazhar ol, -an]

mazharî: Mazhar olma, erişme, nâil olma.

Küntü kenziñ **mazharı** sırrından alsun dersini

Oḡuyup ḡaḡḡa'l-yaḡîñ âyât-ı Ḳur'ân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 15). [mazharı,]

mazhar-ı cân-ı şafâ: Gönül huzuruna mazhar olmak.

Āferin şol şaḡşa kim aça hidâyetden ḡapu

Mazhar-ı cân-ı şafâdan ola dâ'im bir kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6). [mazhar-ı cân-ı şafâ, -dan]

mazhar-ı 'ilm-i ħudā: *Huda'nın ilminin mazhar olduğu, belirttiği yer.*

Mazhar-ı 'ilm-i ħudā bil ħalbiñi ey baĥtlu

Ĥaĥ buyurdu kim bu remzi āyet-i Ĥur'ānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 9). [mazhar-ı 'ilm-i ħudā,]

mazhar-ı kudret: (İlahi)Gücün, kudretin mazharı.

'aşĥ degül mi meyyiti 'İsā deminden ĥay kılan

Gerçi kim **mazhar-ı kudret** ma'den-i meşhür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 48). [mazhar-ı kudret,]

mazhar-ı sırr-ı sübhān: *Süphan'ın(Allah'ın) sırrına mazhar olan.*

Ey kân-ı 'ilm ü 'irfânım mazhar-ı sırr-ı Sübhānım

İderiseñ ħabül cānım ħurbāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 5). [mazhar-ı sırr-ı sübhān, -ın]

mazharī sultān: *Ümmi Sinan'ın şeyhi.*

Arzūlayup geldüm yine kapuña

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 2). [mazharī sultān,]

Yüz sürmek isterüz senüñ ĥapuña

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 4). [mazharī sultān,]

Evvel-i recebde sefer eyleyen

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 12). [mazharī sultān,]

Oğlını ĥalife kıyan yirine

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 16). [mazharī sultān,]

Ĥuĥbü'l-irşād evliyānıñ vārişi

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 20). [mazharī sultān,]

Hayâliñ cānıma mihmān ola mı

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 24*). [mazharī sultān,]

Bu cānım yoluñda qurbān eylegil

Efendim **Mazharī Sultān** kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 28*). [mazharī sultān,]

Gönüller derdine dermān fedādur yoluña cān baş

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [mazharī sultān,]

Qarārım yok benüm sensiz ki sensin dīnim imānım

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [mazharī sultān,]

Qurāb adıyla bülbülün adın añmağa ‘ār itdüm

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [mazharī sultān,]

Eger cehrī eger maḥfī ki va’llāhi budur sözüm

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 16*). [mazharī sultān,]

Eger yaḥşı eger yatlı olupdur bābıña bende

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 20*). [mazharī sultān,]

Kör olsun iki ‘ālemde iki yüze baқан gözler

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 24*). [mazharī sultān,]

Bi-ḥamdi’llāh nūrum buldum gerekmez gayrı nūr baña

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 28*). [mazharī sultān,]

İrelden dest-i dermāniñ oñuldı bende hep yāra

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 32*). [mazharī sultān,]

Terahḥum kıl kerem eyle ki bī-çāre naḥīfiñdür

Efendim **Mazharī Sultān** fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 36*). [mazharī sultān,]

mazhar-ı zāt: *Yüce Allah'ın llütfuna, ilahi tecelliye nail olma.*

Muhammed mazhar-ı zātıñ degül mi

Dağı kevényne rahmetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 1*).

[mazhar-ı zāt, -ın]

‘aşk degül mi kenz-i mahfî’i ‘ayân iden ezel

Ger Muhammed mazhar-ı zātı muşavver nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

12, Mısra 28). [mazhar-ı zāt, -ı]

mazhar-ı zāt-ı muştafâ: *Yüce Allah'ın lütfuna, ilahi tecelliye nail olan Hz.*

Muhammed.

Pîrüm ‘azîzüm bâ-şafâ seyrâna gelmişem saña

Mazhar-ı zāt-ı Muştafâ sultâna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

3, Mısra 2). [mazhar-ı zāt-ı muştafâ,]

mazhar-ı zıyâ ol: *Allah'ın nuruna mazhar olmak.*

Ger enbiyâ ger evliyâ ger aşfiyâ ger etkıyâ

Oldılar mazhar-ı zıyâ vech-i zātıñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,*

Mısra 24). [mazhar-ı zıyâ ol, -dı, -lar]

mazhūr: *Zuhr olunmuş, ortaya çıkmış.*

‘aşk degül mi hağ kılan şer‘i şirâṭ-ı müsteķim

Gerçi [kim] vech-i Muhammedden beri **mazhūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Kaside 12, Mısra 52). [mazhūr,]

ma‘zül vir: *Azl edilmek, kovulmak.*

Varlığım aldı benüm yokluk ki bir var eyledi

Yokluğu yok vara irdüm vara ma‘zül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

84, Mısra 8). [ma‘zül vir, -mez, -em]

ma‘zūr: *Mazereti olan, mazeretli.*

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden kaçrece

Müstemi‘ ol bir nefes gel söyleyem **ma‘zūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

12, Mısra 10). [ma‘zūr,]

me'ād: *Son, nihayet.*

Sırr-ı Aḥmed ḥaccınıñ beytin ziyāret kıldı cān

Gördüğüm eydür mübārek ḥaccıñuz **me'ādıma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 18*). [*me'ādıma, -ım, -a*]

me'āni: *Manalar, anlamlar.*

Çoğdur **me'ānī** insānda

Aç gözüñ kalma yabanda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 17*).
[*me'ānī,]*

mecāl: *Güç, kuvvet, derman, takat.*

Ki yoğdur söylemekde hîç **mecālım**

Yanup hep varlığım ataşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 13*).
[*mecālım, -ım*]

Ki gördüm t̄aḳatım yoğdur **mecālım**

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 15*). [*mecālım, -ım*]

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi şabra **mecāl**

Ḳurdı hümāyün köşk ü taht çalındı kös naḳḳāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 23*). [*mecāl,]*

Bunca sürdi ḥüküm beni ne dūni bildüm ne günü

Ḳanḳısına fermān olam yoğdur **mecālüm** varası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 20*). [*mecālüm, -üm*]

Egerçi ḳaradur yüzüm velākin t̄oğrıdur özüm

Saña yalvarmağa bir dem ḳanı t̄aḳat **mecāl** olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50*). [*mecāl,]*

meclis-i mestān: *Sarhoşlar meclisi.*

Ḳurıla **meclis-i mestān** ki dost kendi ola sākī

Şunulup mey-i vaḥdetler içer 'āşıḳ-ı merdāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 9*). [*meclis-i mestān,]*

mecnūn: *Leylâ ile Mecnun hikâyelerinin erkek kahramanı olan Kays'ın lakabı.*

‘Aceb **Mecnūnlayın** yolda otursam

O şāh-ı Leylîmi bir dem bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 15). [mecnūnlayın, -layın]

‘aşk degül mi Leylîye **Mecnūnı** mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayālinden yol üzre tır ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 65). [mecnūnı, -ı]

mecnūn eyle: Mecnun’a çevirmek, delirtmek.

‘aşk degül mi Leylîye Mecnūnı mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayālinden yol üzre tır ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 65). [mecnūn eyle, -y, -en]

mecnūn ol: Mecnun gibi olmak. || Delirmek.

Leylî yüzüñ hasretinden qalmadı şabr u qarār

Mecnūn oluban yoluñda ben tıram yā Muşafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 22). [mecnūn ol, -uban]

Şad hezārān biñ belā gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnūn olup Leylîye virmiş özini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 18). [mecnūn ol, -up]

mecnūnlayın: Mecnun gibi.

Mecnūnlayın dost yüzine

Hayrān olur özüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 15). [mecnūnlayın,]

meddāh ol: Öven, övücü olmak.

Eyā cevherleriñ kânı za ‘ıfler derdi dermānı

Niçe medh eyleyem seni ki meddāhıñ ola Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 12). [meddāh ol, -a]

meded: İmdat, yardım.

Meded Allah saña şundum elimi

Bizi güzel Muhammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 1). [meded,]

Niçe bir yanup tutuşursın eyā cān u ciger

Bir **meded** yok mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [meded,]

Pâdişâhım derde düşdüm baña bir dermān **meded**

Derde dermān issi mürvet şāhibi sultān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 1). [meded,]

Pâdişâhım derde düşdüm baña bir dermān **meded**

Derde dermān issi mürvet şāhibi sultān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 2). [meded,]

Çāresizem tākātım kalmadı kaldum āh u zār

Ĥazretiñden uma geldüm luţf-ıla iĥsān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 4). [meded,]

İĥtiyāc oldum bugün bir kıatre vaşluñ meyine

Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 6). [meded,]

Ĥasret ü firķat ipiyle bendi muĥkem eyleyüp

Dürlü miĥnet kıılmaķ ister baña bu zindān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 8). [meded,]

Saķla bu göñül sarāyın pâdişâhım kııl nazār

Kıılmasun nefsim çerisi ĥāk-ile yeksān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 10). [meded,]

Bir şafānıñ altına gördüm kıomışlar biñ cefā

Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 12). [meded,]

Dā’imā bizden ĥatā senden ‘atādur işlenen

‘aşkı fazlıñdan müyesser kııl bize burĥān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 14). [meded,]

Bu fenā evden göçüp Ĥazretiñe varmaķlığı

Ol Ĥabibiñ ĥurmetiyçün kııl bize āsān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 16). [meded,]

Cürmine Ümmî Sinānıñ zerrece inkārı yok

Dā’imā eydür mürüvvet şāhib-i ĥufrān **meded** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 18). [meded,]

meded eyle: *Medet etmek, yardımcı olmak.*

Yâ İlâhî sen **meded eyle** ki bu Ümmî Sinân

Aldanup düşmeye tâ kim bunda mekr-ile âla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 11*). [*meded eyle,]*

Yâ Rabbenâ ferd ü aḥad nice yuna yüz qarası

Luṭf idüben eyle meded senüñ eliñde çâresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 2*). [*meded eyle,]*

meded kıl: *Yardım etmek, iyilik, ihsanda bulunmak.*

Şerî'at şâhibi sulṭân ṭarîkat şâhibi merdân

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 2*). [*meded kıl,]*

Ma'rifet şâhibi merdân ḥaḳîkat şâhibi sulṭân

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 4*). [*meded kıl,]*

İnâyet şerbetin Ḥaḳdan yetiştür baḥr-ı muṭlaḳdan

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 8*). [*meded kıl,]*

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 12*). [*meded kıl,]*

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Ḥaḳқа bağlaram

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 16*). [*meded kıl,]*

Meger sizden ola çâra oñıla bende bu yara

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 20*). [*meded kıl,]*

Be-ḥaḳḳ-ı sır-ı ehlu'llâh be-ḥaḳḳ-ı nûr-ı vechu'llâh

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 24*). [*meded kıl,]*

Olam bunda fenâ fi'llâh bulam anda beḳâ bi'llâh

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 28*). [*meded kıl,]*

Ža‘îf oldu kıatı bu cân be-ħaķķ-ı āyet-i Ķur‘ān

Meded kııl yā veliyya‘llāh ŧefā‘at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 32). [meded kııl,]

Ki ‘ömri pāyimāl oldu büküldi kıaddı dāl oldu

Meded kııl yā veliyya‘llāh ŧefā‘at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 36). [meded kııl,]

medħ: Övgü,övmek.

Şad hezārān āferin olsun saña biñ cân-ıla

Medħa gelmez söyledüğüm mähımıñ naķķāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
131, Mısra 6). [medħa, -a]

medħ eyle: Övmek.

Eyā cevherleriñ kânı ža‘îfler derdi dermānı

Niçe medħ eyleyem seni ki meddāhıñ ola Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 12). [medħ eyle, -y, -em]

Didi medħ eyleyüp ol Ħaķ saña çün ve‘z-žuħā muṭlaķ

Buña kıadir dilim ancaķ ki ħaķsın yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 13). [medħ eyle, -y, -üp]

Dünye vü ‘uķbā hevāsın dem-be-dem medħ eyleseñ

Ħubbumı kıalbinde hiç var eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 5). [medħ eyle, -sen]

mefħūr: Fahr olunmuş, övülmüş.

‘aşķ degül mi evvel āħır Muştafānıñ devleti

Gerçi anuñ ħurmetine külli şey **mefħūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 50). [mefħūr,]

meger: Ancak, gerçi.

Zār ider derd-ile yüregi yara

Meger fazlıñ ola derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 42).
[meger,]

Sen **meger** ‘ömrüñi yellere virüp kılduñ hebā

Ḥaḫ yolına zıkr-ile dur andan olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 7*). [meger,]

Uyduñ irşādına nefsiñ sen **meger** ḥannās-ıla

‘āleme raḥmet kılan Raḥmāndan olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 21*). [meger,]

Ḥalk içinde adımız dervîş ü şūfî ehl-i dil

İllā **meger** ehl içinde olmışuz kim bī-başār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 10*). [meger,]

İlāhî gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm **meger** sen tuymaduñ esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 12*). [meger,]

Hey ne bulduñ aldanırsın ‘id-ı şuḡrā zevḫına

Duymaduñ zevḫın **meger** sen ekber-i ‘idüñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 34*). [meger,]

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez ḥālımız

Meger ol Ḥaḫ bildire kim cānlara cānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 14*). [meger,]

Ümmî Sinān sen bugün açarsın gizli düğün

Söylenecek söz midür **meger** olduñ sen deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 18*). [meger,]

Olursa vaḫt-ı ma‘a’llāh **meger** ire ḥabībullah

Pes andan ḡayrı ‘abdullāh melek cin perr ü bāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 13*). [meger,]

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram

Ki dergāha niçe varam **meger** seni kılam penāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 42*). [meger,]

Bu ‘aṭā Ḥaḫdan **meger** kim kāmīl insānadur

Geçmezem dildārīñ ‘aşkından cāna olsun vedā’ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 9*). [meger,]

Meger sizden ola çāra oñıla bende bu yara

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā’ at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 19*). [meger,]

mekân: Varlık, kainat.

‘Aql u cān kevn ü **mekānıñ** terkini kār eyledi

Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9). [mekānıñ, -ın]

Ben bu ‘aşka irelden dosta qurbāndur cānım

Bî-nişāndur mekānım ben **mekānı** neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [mekānı, -ı]

Almışam derd-i belānıñ rāḥatın ḥīn-ı zamān

Ḥā’ il olmaz ‘aşka irdi ‘āşıka kevn ü **mekān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 32). [mekān,]

mekân: Yer, mahal, mesken.

Bir adım türābda saña da **mekān**

Bulunur şimdi havādan bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 35). [mekān,]

Kevn ü **mekān** çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamağa dervīşe ‘ummān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7). [mekān,]

Ben bu ‘aşka irelden dosta qurbāndur cānım

Bî-nişāndur **mekānım** ben mekānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4). [mekānım, -ım]

Dir Sinān Ümmî bize lāzım degül gayrı **mekān**

Mürğ-i lāhūtem anuñ-çün meskeni az eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21). [mekān,]

Bî-mekānım bunda ben şanman ki bünyāz eyledüm

Baḥr-ı muṭlaqdur **mekānım** bunda pervāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2). [mekānım, -ım]

Nişānım bî-nişān oldu **mekānım** bî-mekān oldu

Ne qaldı ceng ü cidālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 7). [mekānım, -ım]

Bülbülüñ **mekānı** güller içinde

Qargalar ötmez bülbüller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 1). [mekānı, -ı]

Kime bir zerresi irse **mekânın** lâ-mekân eyler

Fiğân u zâr ider her dem gerekmez gayrı evtânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 15). [mekânın, -ı(n)]

mekân kııl: Yer edinmek.

Ümmî Sinân eydür bu cân kıılmaz nişânda bir mekân

Zîrâ ki ol şâhıma ben varmağa ikrârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 31). [mekân kııl, -maz]

mekân tuıt: Yerleşmek, yer edinmek.

Gel ey gönül bunda mekân tuıtılmaz

Fenâ mülki dirler oynar ütülmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 1). [mekân tuıt, -ul, -maz]

mekkâre: Hilekâr kadın.

İy bizi yoğdan var iden

Qurtar bizi **mekkâreden** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 14). [mekkâreden, -den]

mekr: Hile, düzen, aldatma.

Yoluñda bağlayan anı

Senüñ **mekriñ** degül mi Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 20). [mekriñ, -in]

Kim-durur bu sihr-bâziñ uğrına uğrar yolu

Şağ selâmet gide bundan **mekrine** olmaya tuıt (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 20). [mekrine, -i, -(n)e]

Hoş kaçardum **mekr** ü sihriñden senüñ kıurtulmayup

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 3). [mekr,]

Yâ İlâhî sen meded eyle ki bu Ümmî Sinân

Aldanup düşmeye tâ kim bunda **mekr-ile** âla (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 12). [mekr-ile, -ile]

mekr ü âl: Hile ve aldatma.

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşk-ıla dile

Aña şeytân ne kâr kıla pes aña **mekr ü âl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 42). [mekr ü âl,]

mekrî: Hileli, aldatıcı.

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ **mekrî** ta‘âmından

‘Aceb bu dâr-ı dünyâda niçe bir olasın sekrân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3). [mekrî,]

mekr-i âfâk: Ufukların hilesi; gökyüzünün gözü büyüleyen ışıkları.

İlâhî kudretiñle kıl münevver kalb-i insânı

Beşer fehmi kalup ‘âciz unutsun mekr-i âfâkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 4). [mekr-i âfâk,]

meksür: Çok olan, çok, fazla.

‘aşk degül mi kim sekiz cennâti zeyn iden tamâm

Gerçi Hâkîñ kullarına rahmeti **meksür** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 24). [meksür,]

melâ’ik: Melekler.

Devlet anuñdur ki âmennâ diye irşâdına

Hışm ider hür u **melâ’ik** münkir u murtâdına (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 2). [melâ’ik,]

melâl: Hüzün, keder.

Anuñ-içün levh-i dilden ref‘ ider naqşı **melâl**

‘aşk-ıladur cânıma bu cân olan kırb-ı Cemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 27). [melâl,]

melâl ol: Üzülmek, üzüntülü olmak.

Eger fazl-ı ‘inâyâtıñ olursa derdime dermân

Ne gam guşsa baña gayrı işimde hiç melâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52). [melâl ol, -maz]

melâl tut: *Hüzün, keder kaplamak.*

Her meşakkat kim görürsin ‘ind-i Hâkdandır nüzûl

Qahr u luḫfuñ ‘illetidür tıtma sen dilde melâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [*melâl tut, -ma*]

melâmet: *Ayıplanma, kınanma.*

Ṭaḫup gerdânıña bu ‘aşq ipini

Melâmet tının e[ñniñe biç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 8*).
[*melâmet,]*

‘aşqa fermân olmayan böyle selâmet görmeye

Qanķı dilde derd-i yâr olsa **melâmet** irmeye (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 14*). [*melâmet,]*

Vuşlat-ı yârıñ elinden hîçe şatmış nâzını

Görmeyem diyü **melâmet** çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 20*). [*melâmet,]*

melâmet kisvetin gey: *Ayıplanma elbisesini giymek || aştan mecnun olup halk içinde ayıplanmak.*

Melâmet kisvetin geydüñ başıña

Dem-be-dem ‘aşq-ıla olduñ revâne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 3*). [*melâmet kisvetin gey, -dü, -n*]

melek: *Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıklar.*

Pîrimiñ himmeti yoldan ırmasun

Melekleriñ gelüp haber şormasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 26*). [*melekleriñ, -ler, -in*]

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğini

Melek bilmez ne bilsün cin ‘ilm içinde esrârım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [*melek,]*

Kemâl-i kudretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 12*). [*meleklerim, -ler, -im*]

Olursa vaqt-ı ma‘a’llāh meger ire ḥabībullah

Pes andan ğayrı ‘abdullāh **melek** cin perr ü bāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 14*). [*melek,]*

Ne kim var cümle maḥlūkāt kamu andan alur kuvvet

Melek cin div eger şeytān beşer feyz-i İllāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 46*). [*melek,]*

Daḥı andan ötesine **melek** mürsel nebī şıgmaz

Buña göre kıyās eyle yanar feyz-i İllāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 67*). [*melek,]*

memāt: Ölü, ölmüş.

İçerler ‘āşıklar āb-ı ḥayātı

Ḥayy olur ḳalbinde cümle **memātı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 10*). [*memātı, -ı]*

men: "Ben" birinci tekil şahıs zamiri.

Egerçi **men** ḥaṭā kıldum

Bilürem yolda yañıldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 21*). [*men,]*

Menüm derdime bir kişi

Düşüp ḥālim bilmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 15*). [*menüm, -üm]*

Ol dōst baña oldu yakın varlığıma şaldı aḳın

Söylemekte **men** ‘ācizem dile gelmez esrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 14*). [*men,]*

Men Ḥudānıñ tevhīdi bāğında devlet ehliyem

Ḥamdü li’llāh çok şükür zātında vaḥdet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 1*). [*men,]*

Görüñ ‘aşḳ-ıla hem-rāham terk-i beḳā terk-i cāham

Men lāhūt-ı mürğ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 26*). [*men,]*

Yire göge ‘arşa kürse şıgmayan Sulṭān **menem**

Cümle ‘ālemden münezzeh zātı ol Sübhāñ **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1*). [*menem, -em]*

Yire göge 'arşa kürse şıgmayan Sultān **menem**

Cümle 'ālemden münezzeh zātı ol Sübhāñ **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2*). [menem, -em]

Şan 'atımıñ zerresinden cümle 'ālem oldı var

Hikmet-ile külli şey'i var iden ol Hān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4*). [menem, -em]

Her kime sevsem sevilsem derde kıldım mübtelā

Enbiyālar evliyālar sırrına mihmān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6*). [menem, -em]

Künh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān

Baħr-ı muṭlaḳ lā-te'ayyün ḥaddi yoḳ 'ummān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8*). [menem, -em]

Pādişāh-ı lā-yezālem kimse bilmez sırrımı

Çarḫ urup 'ālemlere devr itdüren devrān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 10*). [menem, -em]

Muṣṭuladum ben size zātım şifātım vaşfını

Ḳul hüvallahü eḥaddur oḳunan Ḳur'ān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 12*). [menem, -em]

Zātım Allāhü eḥaddur vaşfım Allāhü'ş-şamed

Cins ü mişlim yoḳdur öñ soñ yalıñuz Deyyān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14*). [menem, -em]

Gizli degül gün gibi āşkāreyem 'āriflere

Münkiriñ göñlin perişān eyleyen pinhān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 16*). [menem, -em]

'Aşīler 'işyān idüp ben dem-be-dem ihsān idüp

Raḥm idüp ḳullarımı 'afv eyleyen Ğufrān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 18*). [menem, -em]

Ey Sinān Ümmī benüm cevri ü cefāmdan ḡam yime

Aç gözüñ ḳaldur ḥicābı derdlere dermān **menem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 20*). [menem, -em]

Bülbül irincek bahāra şabr idemez ṭurmaz dili

Men isem ol vaḥdet gülin yıylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8*). [men,]

Ehl-i hâliñ haberidür ehl-i kâle ni‘met olan

Men hâl-ıla hvon ehlini toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 12). [men,]

Nihân oldı çün ol vaḥdet ki gördüm ‘âlemi keşret

Men ol dostuñ firâkıdan gözüm yaşın revân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 16). [men,]

Men meni maḥv eyledüm hîç kalmadı benden eser

Baḥr-ı muṭlak lâ-te‘ayyün künh-i zâtdur varlığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 15). [men,]

Dört kitâbıñ aşlına ‘ârif idüm anda **men**

Bunda gelüp mürşide dânişımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 7). [men,]

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarḥ-ı felek

Her neden **men** kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6). [men,]

Qıyıncaḡ cāna İsmā‘îl aña gönderdi қоç Allāh

Men itdüm cānımı ḡurbān gerekmez ḡayrı ḡurbānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 8). [men,]

men ‘araf sırrı: "Kendini bilen kuşkusuz Rabb'ini de bilir." anlamına gelen hadisin sırrı.

Muḡammed nūrını görmek men ‘araf sırrıdur bildüm

Bir kāmîl eriñ himmeti burhānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5). [men ‘araf sırrı, -dur]

men ‘aref: "Nefsini bilen Rabbini bilir." hadisinden iktibastır.

Men ‘aref sırrın bilen virsin bize bir ḡüb kelām

Lā-yıla illādan olan muḡtelif aḡlāḡ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5). [men ‘aref,]

Cān göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul

Men ‘aref sırrındadır nāsa devā’ ı yara bil (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 46). [men ‘aref,]

men ‘id: Yasaklamak, engellemek, önüne geçmek.

Kim ki ol yāriñ dehānından kığılıcı yandırur

Kevn ü 'ālem men' ider mi ol yāriñ ataşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 18). [men' id, -er]

menkūr: İnkâr olunmuş.

'aşk degül mi yedi tamu nārın iden pür-'azāb

Yaķısar Hāķķa Nebīye 'aşķa kim **menkūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 26). [menkūr,]

mennān: Kullarına hadsiz hesapsız nimetler veren, sınırsız iyilik ve ihsanda bulunan Allah.

Cān u cihāniñ terkini ol luţf-ıla kıldı revā

'İsmā'ilem **Mennānımıñ** bayrāmınıñ ķurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 12). [mennānımıñ, -ım, -ın]

Ta'āla'llāh yā Hānnān ki zātuña zevāl olmaz

Yüce Sulţān yā **Mennān** nüzüle intikāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 2). [mennān,]

menşüb ol: Mensup, bir yere ait olmak.

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

Ṭāli'in tüt kişiniñ gör yıldızından bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 27). [menşüb ol, -up]

menşüb-ı 'aşkdan şun: Aşktan nasibini almasını sağlamak.

Her kime menşüb-ı 'aşkdan şunmadı Kāssām tām

Lā dir ol meydān-ı 'aşķa hergiz iķrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 7). [menşüb-ı 'aşkdan şun, -ma, -dı]

menzil: Makam, mahal, yer.

Pādişāh inzāl ider mi **menzili** olsa ħarāb

Dü cihāndan el yusun zātında seyrān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5). [menzili, -i]

Nür-ı ‘amā **menziline** konup göçen ‘ayān bilür

Görmeyene gümān gelür nūru’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 19). [menziline, -i, -n, -e]

Yā İlähî dār-ı ‘izzet dinilen **menzil** nedür

Qıldığım saña hidāyet herkese ihsān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 3). [menzil,]

Zāhidā gel ‘aşka yār ol maqşūduñ mesrūr ise

‘aşk elinden tevbekār ol **menziliñ** maqşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 2). [menziliñ, -i, -n]

‘Ārife kısmet olan Hūdān anuñ iqlākıdır

Menzili a’lā vü a’zam hem bulardur bî-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 20). [menzili, -i]

menzil: Hedef, varılacak yer.

Kevn ü mekāndan geçeniñ

Menzili ‘arşu’llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 2). [menzili, -i]

Cehd kılm kim irişesin **menzile**

Niçe bir aқа gözüñden acı yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 3). [menzile, -e]

Hezārān kārban geldi bu yolda virdiler cānı

Nihāyet **menzile** varup irişen biñde bir ancaq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6). [menzile, -e]

Kārbanım başıdır benüm ‘Aliyyü’l-Murtażā

Menzilimiñ intihāsı Muştafā cāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 24). [menzilimiñ, -im, -in]

Cān dirîğ olmaz belā dārında ber-dār eyleseñ

Tek ene’l-hağ **menzilinden** ğayrı meydān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 12). [menzilinden, -in, -den]

Varup bir **menzile** benden şorarlarsa ne kesb itdūñ

Ṭurup anda ḥaber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 21). [menzile, -e]

Menzilüm ‘ayn-ı likādur yolumuz ‘arşdan geçer

Cān u baş şıgmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 13). [menzilüm, -üm]

Ahmediñ mi'râcına gör çünki 'aşk oldu burak

Sırr-ı Hâkka vâşıl oldu **menzile** geç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 4). [menzile, -e]

Himmet ile dü cihânıñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek sürem yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 32). [menzilüm, -üm]

menzil: Yurt, mesken || makam.

Zühd ü takvâ **menzilinden** geçdi cân eyler vedâ'

Varduğı dâr [ol] ene'l-hâk söyleyen meydânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 13). [menzilinden, -in, -den]

Hiikmet-ile 'ârifleriñ maķâmına irdi yolum

Erenleriñ **menzilini** şoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 10). [menzilini, -in, -i]

Evlüyânıñ enbiyânıñ **menzilinden** al haber

Cânımız ber-dâr-ı Hâkdur olmuşuz mestân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 13). [menzilinden, -in, -den]

Gör ene'l-hâk **menzilini** Manşûr-ı Bağdâd gibi

Merd iseñ bu hâl içinde sırr-ı ber-dâr ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 15). [menzilini, -in, -i]

menzil al: Amaçlanan yere ulaşmak için mesafe katetmek.

Bu gün kendi hâlin bilen oldur varup menzil alan

İle bakup yolda kâlan yol erine göze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5). [menzil al, -an]

menzil ol: Konak yeri, konaklanan yer olmak.

Gerçi vâşıl olduñ sırr-ıla Hâkka

Size menzil oldu bu dâr-ı beķâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 6). [menzil ol, -du]

menzile ir: Hedefe yetişmek, amaca ulaşmak.

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir kâmil er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5). [menzile ir, -mez]

menzil-i istiğrāk: Kendinden geçip dünyayı unutma yolu.

Şorduğum ‘ayb olmasun ‘ār itmez aşlın soylayan

‘Āşıkıñ ‘azm itdiği **menzil-i istiğrāk** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4). [menzil-i istiğrāk,]

menzilin nār eyle: Makamını ateş yapmak, cehenneme atmak.

Didiler bunlara ebrār ehlidür çün bî-gümân

Ehl-i Hâkka lâ dimezse menzilin nār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 12). [menzilin nār eyle, -mez]

merām kııl: Amaç, gaye edinmek.

Ey diriğā külli rāhatlar baña oldu hārām

Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cān iklîmin kııldı merām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 2). [merām kııl, -dı]

merāsım: Ar. resm'in cem'i. Adât, âdâb.

Cān beğā iklîminiñ evşâfına düşdi gider

Ten vücūdında fenā buldı **merāsım** neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 12). [merāsım,]

merātib: Rütbeler, dereceler, mertebe'nin çoğulu.

Merātib vaşfın isterseñ yedi üç kırk tokuz birdür

Saña elfâz-ı ma‘nâdan hisâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3). [merātib,]

mercân: Denizden çıkan maruf kırmızı cevher.

Nice bahrıñ mevcidür gel gör saña şerh itdügüm

La‘l ü yâküt u cevâhir dürr ü **mercân** bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12). [mercân,]

Ṭalmağa ‘ummān-ı ‘aşka baş urup merdāneler

İster anlar kim getüre dürle virüp **mercān** diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 12*). [*mercān,]*

Şanasın kim her kelāmı la’l ü **mercāndur** dizer

‘Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*). [*mercāndur, -dur]*

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuqlar şatam

Hikmet-ile kem metā‘ım la’l ü **mercān** eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24*). [*mercān,]*

Genc ü mālīm bağlamışam ben fenā urğanına

Ger metā‘ımdan şorarsañ dürr ü **mercāndur** benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*). [*mercāndur, -dur]*

Bugün ‘aşkıñ bāzārında dürr ü **mercān** şatar dilim

Yārıñ cemāli bāğında verd ü reyḥān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1*). [*mercān,]*

Bī-nişān u lā-mekān deryāsınıñ ğavvāşına

Hoş şafā geldi getürmek dürr ü **mercān** añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 14*). [*mercān,]*

Saña çok dürlü armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saña ol dostdan teberrük la’l-ile **mercān** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 12*). [*mercān,]*

Her kişi bir bahre ğavvāş oldu bir **mercān** şatar

Ḥayretiñ bahrından āḥar baña ‘ummān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13*). [*mercān,]*

mercimegin süze tur: *Bir işin oldukça karışık, dolaşık, içinden çıkılması güç olduğunu anlatmak için kullanılan deyim.*

Gerçek ‘aşık dost bāğında kevşer şarābın nüş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 24*). [*mercimegin süze tur, -sun]*

merd: *Kişi, insan.*

Şuğl-ı dünyâ gelse çâpük **merd** olursın bi-emân

Şuğl-ı 'uqbâya niçün te'ħîr idüp küydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 19). [merd,]

merd: Cesur, yiğit, sözüne sadık.

Ey baña dermân şoran derdi haber vir sen baña

Dôst yolında cân viren **merdi** haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2). [merdi, -i]

'aşka yâr ol gel berü sen dostu düşmân añlama

Seyr-i fi'llâh illerine **merd** cevlân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 12). [merd,]

Dîzârı zevkı derdinden başım top oldı cân çevgân

Girüp meydânına 'aşkıñ bugün **merd** isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4). [merd,]

Derd üstüne derd isteyen bilüñ oldur **merd** isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17). [merd,]

Gör ene'l-hağ menziline Manşür-ı Bağdâd gibi

Merd iseñ bu hâl içinde sırr-ı ber-dâr ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 16). [merd,]

merdân: Mert insanlar, mertler, yiğitler.

Biz tarîk-ı Hâlvetü 'âşıklarıñ handâniyuz

Cân-ıla baş virmege dôst yolınıñ **merdâniyuz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2). [merdâniyuz, -ı, -y, -uz]

Küfr ü zûlmet kapısı kâl ü kılden açılmaz

Ağır çevgân şalmağa 'âlemde **merdân** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 4). [merdân,]

Fâsık u nâdân ne bilsün kim benüm esrârımı

Yoluma bel bağlayanlar bil ki **merdândur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 20). [merdândur, -dur]

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ şāha maḥrem-durur

İRmege **merdān** gerekdür açma nādān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 14*). [*merdān,]*

Naqş-ı ḥayālîñ bāğına bend olma ki **merdān** iseñ

Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 21*). [*merdān,]*

Zehî mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol ḥāna

Bu sırta kim ki lā dirse gerekmez ğayrı **merdānı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20*). [*merdānı, -ı]*

Diñle gör aḥvāli nedür ‘aşıkıñ **merdānını**

Ṭop idüp meydāna geldi başını hem cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 1*). [*merdānını, -ın, -ı]*

Ol daḥı fehm-ile Şemsüddīne telkīn eyledi

Anuñ-içün bu ṭarīkat ehliniñ **merdānıdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 54*). [*merdānıdur, -ı, -dur]*

Şerī‘at şāḥibi sultān ṭarīkat şāḥibi **merdān**

Meded kı l yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 1*). [*merdān,]*

Ma‘rifet şāḥibi **merdān** ḥaḳīkat şāḥibi sultān

Meded kı l yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 3*). [*merdān,]*

merdān id: Mert olan (kimse).

Ol didi ben şehri ‘ilmüm ḳapısıdur Murtażā

Evliyā ser-çeşmesin merdān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 14*). [*merdān id, -en]*

merdān ol: Gerçek âşık olmak.

‘Urvetü’l-vüşḳā daḳup gerdānuma geldüm ezel

Yoliña cān virmege merdān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 16*). [*merdān ol, -am]*

merdāne: Mertler, yiğitler.

Māsivā sevdāsına baş egmeyen **merdāneler**

Dôstı derdiyle hemîşe kâmil insândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5). [merdāneler, -ler]

Ṭalmağa ‘ummān-ı ‘aşka baş urup **merdāneler**

İster anlar kim getüre dürle virüp mercân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 11). [merdāneler, -ler]

Dôst yolında cānı ḳurbān eyleyen **merdāneler**

Ṭop idüp baş atmaq için göz urup meydān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 17). [merdāneler, -ler]

merdāne: Merde, yiğide yakışır bir şekilde.

Bu fenā mülkünde ‘aşka cān virüp baş oynadan

‘Āşıkñ aḳvāli sırrın kim bilür **merdānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 16). [merdānedür, -dür]

Merd olup **merdāne** gir meydāna sen

Ya bu yolda bite iş ya kopa baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 9). [merdāne,]

Ḳanı ‘ālemde bir dānā ola kim şöyle **merdāne**

Virüp ‘aḳlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9). [merdāne,]

Gerçi adımdur Sinān Ümmî ‘aceb divāneyem

Girmişem meydān-ı ‘aşka baş açık **merdāneyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 52). [merdāneyem, -y, -em]

merdāne ol: Erkeğe yaraşır biçimde olan, mertçe olan; mert olan.

İsdek olsa kişide ister anı dem-be-dem

Merdāne olan dôst yolına eylemedi ‘ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 20). [merdāne ol, -an]

merd-i ‘aḳıl: Akıllı kimse.

Gelün ey merd-i ‘aḳıllar naḳar ḳıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görün Hazret-i Mevlāya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5). [merd-i ‘aḳıl, -lar]

merd-i kāmīl: İlim, fazîlet ve hüner sahibi, belli bir olgunluğa erişmiş kimse.

Niçe biñ merd-i kāmiller tamām cehd itse biñ yıllar

Muḥālen-der-muḥālendür yeter feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 71). [merd-i kāmīl, -ler]

merdūd-ı ḥalk: Halk tarafından kabul görmemek.

Maḳbūl-ı Ḥaḳḳ olan merdūd-ı ḥalkdur

İstemezler anı şimdi zamāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 23). [merdūd-ı ḥalk, -dur]

merḥamet eyle: Merhamet etmek, acımak.

Uluya ta‘zīm idüp küçüye eyle merḥamet

Ḥurmetiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 19). [merḥamet eyle,]

merḥamet leşkeriñ şal: Merhamet askerini göndermek; merhamet etmek.

‘Āciz ḳaldum neyleyem ḥālim kime söyleyem

Yā Rabbi sen merḥamet leşkeriñ şalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 8). [merḥamet leşkeriñ şal, -sa, -n]

merhem: Çare, derman, ilaç.

Göñül emrāzına ḳāldan bulunmaz ‘aḳl-ıla dermān

Bu sırra olmuşam Loḳmān eger **merhem** şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10). [merhem,]

Key za‘îfem ḳapuña geldüm ğarîbem key ḥaḳîr

Çāresin senden umaram işbu zaḥmıñ **merhemīn** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4). [merhemīn, -in]

Derdiñ urdı yüregime şerḥa şerḥa yaralar

Sen şefā‘at **merheminden** vir şaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26). [merheminden, -in, -den]

mertebe: Derece, basamak, rütbe.

Cān mülkini yakmayanıñ **mertebesidür** mā sivā

Yakıp bu 'şķ odı ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 17). [mertebesidür, -si, -dür]

meşakķat: Zahmet, sıkıntı.

Her **meşakķat** kim görürsin 'ind-i Hāķdandur nüzül

ķahr u luţfuñ 'illetidür ũtma sen dilde melāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 7). [meşakķat,]

meşāyih: Şeyh kelimesinin çoğulu. Tasavvuf büyükleri.

Hırş-ı dünyānıñ elinden bak mürîdiñ cengine

Açmak isterler **meşāyih** perdesinden sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 12). [meşāyih,]

mescid: Mescit, Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibâdetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minâresiz, minbersiz küçük cāmi.

Mescidiñ kapularına yaptı evler 'ankebüt

Āün cemā'at yoķ imāmıñ te'sir itmezdir üni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 17). [mescidiñ, -in]

meşhūr: Meşhur, bilinen.

'aşķ degül mi enbiyā' ü mürselîniñ ģurmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim **meşhūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32). [meşhūr,]

mesken: Oturulacak yer, makam.

Dir Sinān Ümmî bize lāzım degül ģayrı mekān

Mürĝ-i lāhütem anuñ-Āün **meskeni** az eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 22). [meskeni, -i]

mesken: İkamet, ev.

Dü cihâniñ cevriñi kendülere yâr itdiler

Meskeni oldı bularuñ gör belâ meydânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 4*). [meskeni, -i]

meskenet: Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme, gerçek zengin Allah olduğunun ve kulun O'na karşı mutlak bir ihtiyaç içinde bulunduğunun şuûrunda olma.

Meskenet bâbında başıñ top idüp atmak gerek

Kim ki buğz u gaybet ü herze kılsa gel saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 11*). [meskenet,]

Kim ledünnî 'ilminiñ deryâsına talmak diler

Meskenetden baş getürmez hâke yeksân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 20*). [meskenetden, -den]

Meskenet bâbında gerçi hâke yeksânam velî

Cân göziyle bak göresin sırr-ı sulţânam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 5*). [meskenet,]

meşkür: Şükr olunmuş, şükre şâyân.

'aşk degül mi aşl-ı ebrâr u muqarreb gayrı nâs

Küllî şey' hep tākātınca Hâlika meşkür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34*). [meşkür,]

meşriq: Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

Zira çok dürlü 'alâmetler belürdi yir yirin

Meşriq u mağrib arası geydi cehliñ zulmuni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 4*). [meşriq,]

meşrûh ol: Denize açılmak.

Nübüvvetde ider gâh Nüh

Düzüp gemi olur meşrûh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 38*). [meşrûh ol, -ur]

mesrûr: Sevinmiş, neşeli.

Zāhidā gel 'aşka yār ol maqşūduñ **mesrūr** ise

'aşk elinden tevbekār ol menziliñ maqşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 1). [mesrūr,]

messeniyе'z-zurr: "Başıma bir bela geldi." anlamında, "Eyyub'ı da hatırla. Hani o, Rabbine, 'Hakikat bana bu dert gelip çattı. Sen esirgeyicilerin esirgeyicecisisin' diye niyaz etmişti."(el-Enbiya 21/83) ayetinden iktibastır.

'aşk degül mi Eyyübü derde giriftār eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem hem **messeniyе'z-zurr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 40). [messeniyе'z-zurr,]

mest: (Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı) akli başından gitmiş, kendinden geçmiş.

Mest ü hayrān ister iseñ baq gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbān ister iseñ şor izinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1). [mest,]

Mest ü hayrān 'āşıkıñ yolında qurbān eyle cān

Ṭut kulağıñ Hāqk eşiginde nāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 23). [mest,]

'Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim benüm nüş itdigim

Anca 'āşık şoḥbetinde **mest** ü hayrāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 16). [mest,]

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ḥammār olan

Tā ebed ayuq degüldür **mest** ü hayrān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 22). [mest,]

mest eyle: Kendinden geçirmek, sarhoş etmek.

Şarāb-ı 'aşk-ıla sen gel bizi **mest eyle** ey sākī

Göñül pervānesi şem 'a göyünsün görsün işrākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 1). [mest eyle,]

mest ol: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Nefsi Hakk-ıla dost olur

Cānı şafādan mest olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 22). [mest ol, -ur]

‘Āşıklar mest olur Hūda

Hem sükker-ile balıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 7). [mest ol, -ur]

Enbiyā evliyā çıka köşkine

Mest olalar ‘anberine müşkine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 46). [mest ol, -a, -lar]

Ben dōst-ıla dōst olalı cān şafādan mest olalı

Gitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [mest ol, -alı]

mest ü hayrān eyle: Sarhoş ve hayran etmek.

İçür ‘aşkıñ şarābını

Bizi **mest ü hayrān eyle** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 4). [mest ü hayrān eyle,]

Ol şarābıñ kırbasından eksilür mi ey sākī

İçirüp ben miskine de mest ü hayrān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 18). [mest ü hayrān eyle,]

mest ü hayrān ol: Kendinden geçmiş ve şaşkın olmak.

İrişüp cān bülbüliniñ mest ü hayrān olduğı

‘ālem-i aşlıyyeden ol gördüğü reyhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 5). [mest ü hayrān ol, -dug, -ı]

mestān: Sarhoş, kendinden geçmiş.

Vuşlat ābın içmeyenden gizlidür erkānımız

‘ālem-i vahdet bāğınıñ meyiniñ **mestānıyuz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 12). [mestānıyuz, -ı, -y, -uz]

Maḥabbet şerbetin her kim içerse kendüden geçer

Şarāb-ı ‘aşkı nüş ider **mestānımız** eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 8). [mestānımız,]

Ol daħı Mümşād-ı Dīneverīye telkīn eyledi

Anuñ-içün māyeniñ cür‘asınıñ **mestānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 18). [mestānidur, -ı, -dur]

mestān eyle-: Sarhoş etmek.

İçelden cür‘asın bezm-i elestiñ

Görüñ ‘aşkı nice mestān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 24). [mestān eyle, -di]

mestāne: Sarhoş olmuş, kendinden geçmiş, mahmur.

Nüş idelden cām-ı ‘aşkı cānımız **mestānedür**

İrdügi esrārı sırrıñ ‘ālemi rahmānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1). [mestānedür, -dür]

Gel temāşā kıl ne söyler ‘āşık-ı divāneler

Cür‘a-i Seb‘u’l-meşāniden içen **mestāneler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 2). [mestāneler, -ler]

Bezm-i elestiñ meyiniñ maħmūriyam ben her nefes

Evvelde cān **mestānedür** şanmañ ki ‘aşk-ı fāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10). [mestānedür, -dür]

Cām-ı vaħdet nüş idelden cānımız **mestānedür**

Anuñ-içün her nefes oldur benüm ħummārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5). [mestānedür, -dür]

Yandı ciger oldı kebāb dilerem ola fetħ-i bāb

Nüş itmege āb-ı ħayāt **mestāne** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 12). [mestāne,]

‘aşk elinden cāmı nüş itdüm bugün **mestāneyem**

Ĥayr u şerden kaçduğumdan sākīn-i meyħāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 53). [mestāneyem, -yem]

mestāne ol: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.

Zehī ‘izzetlü cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehī devletlü göz oldur tecellī nūrına ħana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 1). [mestāne ol, -a]

mestān-ı hū: Allah aşkıyla sarhoş olmak.

Evliyānıñ enbiyānıñ menzilinden al haber

Cānımız ber-dār-ı Hāḫdur olmuşuz **mestān-ı Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 14). [mestān-ı hū,]

metā': Varlık, sermaye.

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuqlar şatam

Hikmet-ile kem **metā'ım** la'l ü mercān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24). [metā'ım, -ım]

Genc ü mālım bağlamışam ben fenā urğanına

Ger **metā'imdan** şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4). [metā'imdan, -ım, -dan]

metāb ol: Vazgeçmek.

Ḳanı sende rüz u leyli dem-be-dem āh u fiğān

Tende cānıñ daḫı fāriğ oturup olduñ metāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 4). [metāb ol, -du, -n]

mevc: Dalga.

Münezzeh zātı baḫrından nedür **mevcin** kılan peydā

Ya ol deryā-yı muṭlaḫdan nedür evvel olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). [mevcin, -i, -n]

Nice baḫrıñ **mevcidür** gel gör saña şerḫ itdügüm

La'l ü yāḫūt u cevāhir dürr ü mercān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 11). [mevcidür, -idür]

Baḫr-ı zātıñ perteviniñ **mevci** gelür ṭurmaz aña

Maḫv eyleyüp varlığını bir ḫaçresi 'ummān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 15). [mevci, -i]

Gel berü ey ma'nī baḫrından kılan **mevc-ile** cüş

Nicedür ḫāli cihānıñ bir tefekkür eyle ḫoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 1). [mevc-ile, -ile]

Ol haḳāyık iḳlīminde dürr-i bi-hemtā idüm

Mevc-ile geldüm cihāna baña ol kānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 16). [mevc-ile, -ile]

Baḫr-ı ‘aşkıñ **mevci** başdan aşdı nidem āh āh

‘Acizem āvāreyem ben ḳancarü gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 5). [mevci, -i]

Mevc ṭurmaz şad hezārān dürleri ṭaşra atar

Gör vücūdum ḳaṭresini baḫr-ı ‘ummāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 17). [mevc,]

Baḫr-ı zātüñ **mevci** beni sürdi kenāra ‘aşḳ-ıla

Zāt-ı haḳāyık nūrına geldüm ‘aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5). [mevci, -i]

Ol haḳīḳat baḫrınıñ pür-tāb iden **mevci** benem

‘aşḳ-ıla geldüm cihāna cisme ṭalaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3). [mevci, -i]

Mevci ṭurmaz şad hezārān dürleri ṭaşra atar

Ḳalmadı benden eṣer ‘ummāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 7). [mevci, -i]

Şalındı her ṭaraf **mevci** kenāra

Atup gevherlerin cünbūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 3). [mevci, -i]

Muvaḫḫiddür anuñ zātı ebed hergiz ḳarār itmez

O zikriñ **mevidür** envār süzer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 10). [mevidür, -i, -dür]

Her eṣyā **mevidür** anuñ atar deryā-yı muṭlaḳdan

Ḳamu yer gök ṭolar eṣyā bezer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 39). [mevidür, -i, -dür]

mevc-i ism: İsim dalgası.

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllā ki mevc-i ism-ile ol Vāḫidiñ ‘ummānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4). [mevc-i ism, -ile]

mevcüd: Var olan şey, mahlûk.

Eger şuğrā eger kübrā muḥītam cümle **mevcūda**

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 29). [mevcūda, -a]

mevcūdāt: Var olan şeyler, mahlûkat, yaratılmışlar.

Şerikim yok nazîrim yok Eḥad Ferdim vezîrim yok

Bi-küllî işbu **mevcūdāt** te ‘avvüz kılduğı ḥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 32). [mevcūdāt,]

mevlā: Allah.

Ḥurmetine **Mevlām** cümle velîniñ

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 43). [mevlām, -m]

Mevlām ‘aşkıñ meydânına

Yanmağa geldük yanmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 1). [mevlām, -m]

Ḥamdü li’llāh çoğ şükür iḥsânına yoğdur ‘aded

Şäkiriñ ḳalbinde her dem şükr ider **Mevlāsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18). [mevlāsı, -sı]

Mevlām ‘aşkıñ bize a‘zam imāmdur

Uyaldan ṭā‘atum küllî tamāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 1). [mevlām, -m]

Ezel kısmet bazārında virüldi cāna **Mevlādan**

Ne gökcek geldi bu fālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 3). [mevlādan, -dan]

Kerem kıl sen naşīb eyle Sinān Ümmīye ey **Mevlā**

Ki ol dîvān-ı ‘ālīde ṭura böylece dîvāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 13). [mevlā,]

Zehî Sulṭān-ı a‘lāsın ‘ināyet issi **Mevlāsın**

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe ḥayāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 3). [mevlāsın, -sın]

mey: Şarap, bade.

Nefsiñ **meyine** anmasın

Fırat odına yanmasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 21*). [*meyine, -in, -e*]

Nüş iden **meyiñden** bezm-i ezeli

Getürdi şöñinda cümle kemâli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 21*). [*meyiñden, -in, -den*]

Dôst **meyini** kime şuna or cân u başı meydâna

Anuñ-içün esrük-durur şimdi bizüm güftârımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 11*). [*meyini, -in, -i*]

Vuşlat âbın içmeyenden gizlidür erkânımız

‘âlem-i vahdet bâğınıñ **meyiniñ** mestâniyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 12*). [*meyiniñ, -i, -nin*]

Bezm-i elestiñ **meyiniñ** maħmûriyam ben her nefes

Evvelde cân mestânedür şanmañ ki ‘aş-ı fâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9*). [*meyiniñ, -i, -nin*]

Lâ-cerem bezm-i elestiñ **meyine** ħammâr olan

Tâ ebed ayu degüldür mest ü ħayrân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 21*). [*meyine, -i, -n, -e*]

Ĥızr içdügi âb-ı ħayât ‘âşıklara ħâcet degül

Vaşlıñ **meyinden** şun bize Ĥızr-ı Nebiyyullâh içün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 12*). [*meyinden, -in, -den*]

Ey Ĥudâ vaşlıñdan ayru baña seyrân olmasun

Vahdetiñ **meyinden** ayru âb-ı ħayvân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2*). [*meyinden, -in*]

Anuñ-içün anmazam vuşlatınıñ **meyine**

Nüş iderem teşneyem anışımdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 9*). [*meyine, -in, -e*]

Vaşlıñ şarâbından senüñ bir atre **mey** içen kişi

Biñ cân virürse yoluña bahâ degüldür yâ Ġanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17*). [*mey,]*

Meydân-ı ‘aşıñ **meyiniñ** kâr-ħânesidür urduğum

‘aşıñ şarâbından içüp ħammâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 13*). [*meyiniñ, -i, -nin*]

İhtiyâc oldum bugün bir katre vaşluñ **meyine**

Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 5). [meyine, -in, -e]

mey ü şöhet sür: Şarap içip sohbet etmek.

Sinân Ümmî olup sâki eline cām-ı ‘aşk aldı

Çoyup nāmūsı ey zāhid mey ü şöhet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 18). [mey ü şöhet sür, -er, -se, -n]

meydân: Geniş yer, açıklık alan, saha.

Zühd ü takvâ menzilinden geçdi cān eyler vedā‘

Varduğı dār [ol] ene’l-ḥaḳ söyleyen **meydānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 14). [meydānedür, -e, -dür]

‘İlm içinde çok kemālim var diyü baḥş eyleyen

Yarın ol **meydāna** getir kıl ü ḳālîñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10). [meydāna, -a]

Zihî sultān-ı merdāne getürdi ḥalkı **meydāna**

Saña tesbîḥ ider eşyā eger dillü eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3). [meydāna, -a]

Sinân Ümmî bu **meydāna** girelden ḥoş şafā buldı

Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 17). [meydāna, -a]

Kim ki **meydānımda** bir cān virdise biñ cān alur

Bir beḳādur kim fenāsız şād u ḥandāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 21). [meydānımda, -ım, -da]

Dîzārı zevḳı derdinden başım ṭop oldı cān çevgān

Girüp **meydānına** ‘aşkıñ bugün merd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 4). [meydānına, -ı, -n, -a]

Daḥı saña selām itdi benümle ḥoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu **meydān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14). [meydān,]

Cān dirîğ olmaz belā dārında ber-dār eyleseñ

Tek ene’l-ḥaḳ menzilinden ğayrı **meydān** olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 12). [meydān,]

Gelür 'aşkıñ tutar **meydān** baña 'ālem olur zindān

Ƙonar başımda bir sevdā beni alur şatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 5*). [*meydān,]*

Derd ü belāñ **meydānına** başını top idenlere

Biñ hūrî biñ taht u sarāy beķā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 19*). [*meydānına, -ı, -n, -a]*

Derdi **meydānında** her dem ke'l-ferāş olan bu cān

Umaram şāhib-'atā terk itmeye ferrāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 11*). [*meydānında, -ı, -n, -da]*

Mürşidiñ **meydānı-durur** şad hezārān Kerbelā

Anca 'aşık yāre karşı akıdurlar Ƙanını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 13*). [*meydānı-durur, -ı, -duru]*

Ol daħı çünkim Şehābüddine telķin eyledi

Anuñ-içün bu Ƙurulan ol şāhıñ **meydānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 30*). [*meydānidur, -idur]*

Ol daħı bil kim Sinān Ümmiye telķin eyledi

Anuñ-içün Ƙurulan şādıķlarıñ **meydānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 60*). [*meydānidur, -idur]*

Derdi **meydānında** başım top idüp atsam gerek

'Āķıbet bu yolda ben beni helāk itsem gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 9*). [*meydānında, -ı, -n, -da]*

Mevlām 'aşkıñ **meydānına**

Yanmağa geldük yanmağa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 1*). [*meydānına, -ın, -a]*

Top eyleyüp cān u başı her kim ki **meydāna** gele

Zulm eylemez Allāh aña hidāyeti burhān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7*). [*meydāna, -a]*

Sāķiyem **meydāna** girdim 'aşķ elinden şunduğum

Ehl-i derd 'aşıķlarıñ derdine dermāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 13*). [*meydāna, -a]*

Cānı çevgān, başımı top eyledim dergāhına

'aşķı **meydānında** Şāhıñ añlamañ nāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 14*). [*meydānında, -ın, -da]*

Mürşide gönül virmeyen **meydāna** toğrı girmeyen

Hālin anda göre yarın bugün bunda bize ırsun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 11). [meydāna, -a]

İresin kāmîl insāna kıoyasın başı **meydāna**

Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına ol Hūān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 37). [meydāna, -a]

Diñle gör ađvāli nedür ‘aşıkıñ merdānını

Top idüp **meydāna** geldi başını hem cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 2). [meydāna, -a]

meydān id: Meydan haline getirmek.

Ancalar ‘aşıkıñ yolında cān u baş terk eyledi

Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 16). [meydān id, -en]

meydāna başı kıo: Gerekirse canını vermeye hazır olmak.

Meydāna kıomışlar başı

Aķar gözleriniñ yaşı (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıoşma 13, Mısra 5). [meydāna başı kıo, -mış, -lar]

meydān-ı ‘aşık: Aşk meydanı.

Bugün meydān-ı ‘aşıkıñda şehîd olmak murādımdur

Buyur cellād gerek mağfî gerek āşkāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 11). [meydān-ı ‘aşık, -ın, -da]

İlāhî cümle ‘aşıklar saña virmek diler cānlar

Gelen meydān-ı ‘aşkımda benümle eyledi bāzār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 16). [meydān-ı ‘aşık, -ım, -da]

Her kime menşüb-ı ‘aşkıdan şunmadı Kıassām tām

Lā dir ol meydān-ı ‘aşka hergiz iķrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8). [meydān-ı ‘aşık, -a]

Kimdür ol meydân-ı 'aşka cân virüp baş oynayan

Nice kılur daviyi ol geçmeyen zünnârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 7). [meydân-ı 'aşk, -a]

Varlığından geçmeyen görmez selâmet devletin

Baş koyup meydân-ı 'aşka cân viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 6). [meydân-ı 'aşk, -a]

Meydân-ı 'aşkıñ meyiniñ kâr-hânesidür kurdüğüm

'aşkıñ şarâbından içüp hammâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 13). [meydân-ı 'aşk, -ın]

Bugün **meydân-ı 'aşk** içre meni seyrân ider ol dost

Çün olmışam aña seyrân gerekmez gayrı seyrânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 3). [meydân-ı 'aşk,]

'aşk derdiñ câna pür-tâb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydân-ı 'aşka Mansûram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 10). [meydân-ı 'aşk, -a]

Taş olursa 'aşk-ıla yumuşağdur aşum benüm

Girmişem meydân-ı 'aşka top-durur başum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 24). [meydân-ı 'aşk, -a]

Gerçi adımdur Sinân Ümmî 'aceb divâneiyem

Girmişem meydân-ı 'aşka baş açık merdâneiyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 52). [meydân-ı 'aşk, -a]

meydân-ı derd: Dert meydanı.

Beni 'aşkıñ eli tıtdı senüñ meydân-ı derdiñde

Yüzimi eyledi cārî özümü eyledi ferrâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 5). [meydân-ı derd, -in, -de]

meye kâr-hâne ol: Şarap fabrikası olmak.

Olupdur vücūdum meye kâr-hâne

Görüñ 'aşkı nice dükkân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 25). [meye kâr-hâne ol, -up, -dur]

meyhâne: Mey vesâir müskirâtın satıldığı, içildiği yer, şerbet-hâne || aşk şarabının içildiği yer.

Ol şarābı kim bugün ‘aşkıñ elinden içdi cān

Tā ezel bezm-i elestiñ kurdığı **meyhānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4). [meyhānedür, -dür]

meyhāne: İçki içilen yer; tas. kulun aşk ve şevkle Rabb'ine münacat yeri, Allah aşkıyla dolu gönül, tekke, lahuti âlem.

Ben hārāb-ı mest-i meydānam nihān **meyhāneden**

Nüş idelden cāmını ‘aşkıñ şehā cānāneden (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 1). [meyhāneden, -den]

mey-i vaḥdet: Vaḥdet (birlik) şarabı.

Kurıla meclis-i mestān ki dost kendi ola sākī

Şunulup mey-i vaḥdetler içer ‘āşık-ı merdāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 10). [mey-i vaḥdet, -ler]

mey-i vuşlat: (Sevgiliye) kavuşma şarabı.

Ṭālibe maṭlūb elinden **mey-i vuşlat** nüş olur

Bülbülüñ efgānı her dem gül ü reyḥān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 27). [mey-i vuşlat,]

meyl: Meyil, istek, arzu, yönelme.

Gelmişüz kālū belādan zātını zıkr itmege

Meylimiz yoḡdur bizüm hiç ġayrı a‘māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4). [meylimiz, -imiz]

meyl eyle: (Bir kimseye veya bir şeye) Yönelmek, sevgi, ilgi, alaka göstermek, istek ve arzu duymak.

Zātına mazḥar olan insāndan olmuş bī-ḡaber

Zāhidiñ meyl eylediği ḡurī vü uçmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 24). [meyl eyle, -dü, -gi]

meyl id: Gönül vermek, yönelmek.

Gāhī düşer hāristāna

Meyl ider bāğ u büstāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 10*). [meyl id, -er]

Meyl idüp mülk-i Süleymāna ırağ olma şehā

Tā ki dildār illerinde olmayasın hûr u zār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3*). [meyl id, -üp]

Bir kulına dōst meyl ide gider bu ‘aşk anı güde

Çomaz bir lahza unuda dilde sözi tekrār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 9*). [meyl id, -e]

Bir şafānıñ altuna gördüm çomişlar biñ cefā

Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 12*). [meyl id, -er]

meyl-i ağıyār eyle: Allah'tan bakasına meyl etmek, ilgi göstermek.

Mürşid-i kāmīl yüzinden seyr idüp dildārını

Hağ bilür kim meyl-i ağıyār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 12*). [meyl-i ağıyār eyle, -mez]

meyl-i bākī: Bekaya, ahirete meyletme, isteme.

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne **meyl-i bākī** ne fānī ne ğuşşa hırça şāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 34*). [meyl-i bākī,]

meyl-i kesb-i hāl eyle: Hal kazanmaya meyl etmek.

Ne meyl-i kıl ü kāl eyler

Ne meyl-i kesb-i hāl eyler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 6*). [meyl-i kesb-i hāl eyle, -r]

meyl-i kıl ü kāl eyle: Dedikodu, boş söz, lakırdıya meyl etmek.

Ne meyl-i kıl ü kāl eyler

Ne meyl-i kesb-i hāl eyler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 5*). [meyl-i kıl ü kāl eyle, -r]

meyl-i muķābil: Karşılık vermeye meyl etmek, ilgi göstermek.

Küntü kenziñ sırrına çün maḥrem oldı cānımız

Zāt-ı Ḥaḳdan ğayrıya **meyl-i muḳābil** virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 4). [meyl-i muḳābil,]

meyl-i mülk: Mal ve mülke meyletmek.

Sinān Ümmî ḳanı ḳanda görenler bir ḥaber virsin

Ne **meyl-i mülk** ne āmālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 26). [meyl-i mülk,]

meyyit: Ölü, ölmüş insan, mürde.

‘aşḳ degül mi **meyyiti** ‘İsā deminden ḥay ḳılan

Gerçi kim mazḥar-ı ḳudret ma‘den-i meşhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 47). [meyyiti, -i]

mezbūr: Bahsedilen, anılan.

‘aşḳ degül mi kim Züleyḥāniñ özin nār eyleyen

Gerçi Ya‘ḳūb oğlu Yūsuf arada **mezbūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 72). [mezbūr,]

mezheb-i cān: Can yolu, hayat yolu.

Lā diyen illā dimez tevḥîd-i zātūñ nūrına

Mezheb-i cān şandığı ṭālibleriñ efkārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 12). [mezheb-i cān,]

mezkūr: Zikredilen, anılan.

‘aşḳ degül mi bu Sinān Ümmîyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i ḥaş-ıla ol Ḥālîḳa **mezkūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 80). [mezkūr,]

mı: Mı, soru eki.

‘Aceb bencileyin uşañı fāñı

Yoluñda bir daḥı hiç var **mı** yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2). [mı,]

ılursañ n'ola lufıñı erzāñı

Eliñde bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 4*).

[mı,]

Göñüller derdiniñ böyle devāsı

Yoluñda bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 8*).

[mı,]

Cemāliñ zülfiniñ dād u şafāsı

Teliñde bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 16*).

[mı,]

'aka yār olaniñ av u şikārı

alıñda bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 20*).

[mı,]

Ene'l-a söyleden zātuñ zülālı

Doluñda bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 24*). [mı,]

Dîzāruñ bāınıñ verd ü reyhāñı

Gülüñde bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 28*). [mı,]

'aka lā diyeniñ telbīs umaı

alıñda bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 32*).

[mı,]

ālî'i Mutaā nūrına düşe

Fālîñda bir daı hi var **mı** yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 36*).

[mı,]

Senüñ maabbetiñ genc-i nihāñı

Mālîñda bir daı var **mı** hi yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 40*). [mı,]

Sināñ Ümmileyin hi yüzi ara

uluñ da bir daı var **mı** hi yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 2, Mısra 44*). [mı,]

alur **mı** 'alı baında

Senüñ sekriñ degül mi Hū (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 16, Mısra 11*). [mı,]

'Aceb bu fāñı dünyāda

Dostdan vefā bulmayam **mı** (*Ümmî Sinan Dîvâñı, Koma 23, Mısra 2*). [mı,]

Meni her dem yaqar şol ki

‘Aceb anı bulmayam **mı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 12). [mı,]

A Sultânım vaşlıñ gülin

Cân bülbüli bulmayam **mı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 24). [mı,]

Hayâliñ cânıma mihmân ola **mı**

Efendim Mazharî Sultân kıandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 23). [mı,]

Zâhid benüm ‘aşka yâr olduğum **mıdur** haṭâ

‘aşk-ıla yoqluğı kâr kılduğum **mıdur** haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1). [mıdur, -dur]

Zâhid benüm ‘aşka yâr olduğum **mıdur** haṭâ

‘aşk-ıla yoqluğı kâr kılduğum **mıdur** haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 2). [mıdur, -dur]

Ben bu mülke gelmeden çâr ‘anaşır olmadan

Aşlımdağı ‘ummâna ṭalduğum **mıdur** haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6). [mıdur, -dur]

Dilimdeki zikrimiñ kalbimdeki fikrimiñ

Ma‘nisini özümde bulduğum **mıdur** haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10). [mıdur, -dur]

Şıuban derd-ile âh dilimdeki ol İlâh

Salṭanat tahtında şâh olduğum **mıdur** haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 14). [mıdur, -dur]

Ümmî Sinân dir ḥvāce fikrim bu irte gice

‘aşk-ıla cân mi‘rāca şalduğum **mıdur** haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 18). [mıdur, -dur]

Ol ma‘den-i şıdķ u şafâ ya‘nî Muḥammed Muştafâ

Geldi cihâna ḥoş şafâ buldı **mı** andan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 12). [mı,]

Ṭıymaduñ **mı** Ādemi evvel nice zâr eyledi

Senden öñdin göçdi ammâ cevr-ile kıondı kıonuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 13). [mı,]

Ṭıymaduñ **mı** enbiyâniñ her birinden bir ḥaber

Şerḥ idüp şerrâḥlar aḥvâlin nice ḥaṭlar kıomuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 15). [mı,]

Var **midur** bir şey aña kim olmaya maḥv u fenā

İllā Tañrı olisar anuñdur bākī turoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9).
[midur, -dur]

Var **midur** bir şey aña kim olmaya hîç ibtidā

İbtidā olan bulısar intihā şavtını gūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 11). [midur, -dur]

Ṭaşın düzen dem-be-dem Ḥaḫdan naẓar bulur **mı**

Ḳalbiñ bābın açmağa zıkr-ile devrān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9). [mı,]

Dört kitābı oḳuyan ‘ilme muḫtāc olur **mı**

Sırran seyrān itmege delil ü burhān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 11). [mı,]

Niçe bir yanup tıtuşursın eyā cān u ciger

Bir meded yoḫ **mı** senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [mı,]

İlāhî cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu ḳullar

Gel olmaya eger senden kimesne bula **mı** Raḫmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 42). [mı,]

Var varın ḳılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirig olsun **mı** cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 4). [mı,]

Ḥarābāt ehliyem varım fenā-ender-fenā oldı

Ne bilem var **mı** emşālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 22). [mı,]

Konar derdiñ gelür cāna yanar **mı** ya‘nī pervāne

‘Aceb bu ḫasretiñ beni niçe bir dem yaḫar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3). [mı,]

İlāhî ‘ālem içinde saña yol toḫrı kim vara

Eger sen ḳılmasañ dermān şifā bulur **mı** şol yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 2). [mı,]

Sinān Ümmî senüñ her dem ḳapuñda zār u sergerdān

Ya senden ḡayrı bir kimse ḳılar **mı** derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14). [mı,]

‘Aceb bu derdime dermān bulam **mi**

Yā bu ḥasret-ile şöyle kalam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 1*).
[mi,]

‘Aceb bu derdime dermān bulam **mi**

Yā bu ḥasret-ile şöyle kalam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 2*).
[mi,]

Gülşâhın yitirmiş Varqaya döndüm

Görübün bir nefes ḥayrân olam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 6*).
[mi,]

Cihān şāhı gibi geçmişem cihāndan

‘Aceb gevher kâl‘asını bulam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 10*).
[mi,]

Yūsufın yavı kılmış Ya‘kūblayın

Ağlayu ağlayu görmez olam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 12*).
[mi,]

‘Aceb Mecnūnlayın yolda otursam

O şāh-ı Leylîmi bir dem bulam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 16*). [mi,]

Ümmî Sinān eydür bir derde düşdüm

Ḳurtulup bir daḥı necāt bulam **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 18*). [mi,]

Kimseler aldanmasun kālū belā şehrinde kim

Sen umar **mısın** o yolda azanıñ oñmasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 14*). [mısın, -sın]

Ḥayf ola Ḥaḳdan ḥaḳir ola **mi** hergiz necāt

Kim ki sen sultāna kılmadı itā‘at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 17*). [mi,]

Yā İlāhî vaḥdetiñ bir ḥaddi yok ‘ummān **midur**

Yā ḳulum sen geldüğüñ yol her ḳula āsān **midur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1*). [midur, -dur]

Yā İlāhî vaḥdetiñ bir ḥaddi yok ‘ummān **midur**

Yā ḳulum sen geldüğüñ yol her ḳula āsān **midur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2*). [midur, -dur]

Yâ İlâhî dâr-ı ‘izzet dinilen menzil nedür

Ƙıldığım saña hidâyet herkese ihsân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 4). [mıdur, -dur]

Pâdişâhım çâresizler derdine dermân nedür

Añlama ‘aşkı benüm her dertsüze dermân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 6). [mıdur, -dur]

Pâdişâhım her Ƙuluñda yoğ **mıdur** ‘ilm ü kemâl

Şağla râziñ, her şeye ben virdüğüm ‘irfân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7). [mıdur, -dur]

Pâdişâhım her Ƙuluñda yoğ **mıdur** ‘ilm ü kemâl

Şağla râziñ, her şeye ben virdüğüm ‘irfân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 8). [mıdur, -dur]

Luğ idüp her Ƙula Ƙılsañ vaşlıñı ihsân n’ola

Açma bu sırrı sağın her gördüğün insân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 10). [mıdur, -dur]

Muştafânıñ hürmetiyçün eyleme senden cüdâ

Ğam yime sen her kişi baña ulu burhân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12). [mıdur, -dur]

Vir Sinân Ümmîye sen bir toğrı yol dergâhıña

Fazlıñ olmasa yolumda Ƙurduğı erkân **mıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 28). [mıdur, -dur]

Bu **mıdur** zanniñ ey şâhım uyam ‘âlemde ağıyâra

Ʀoğunmasun diyü lâkin müdârâ eylerem hûra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 29). [mıdur, -dur]

mi: "Mi" soru edatı.

Dünüm günüm âh-ıla zâr

‘Ömrüm geçe gülmeyem **mi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 4). [mi,]

Behey derdlü yürek seni

Dilim dilim dilmeyem **mi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 8). [mi,]

Menüm derdime bir kişi

Düşüp hâlim bilmeyem **mi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 16). [mi,]

‘Aceb bu derd-i hayretten

Hergiz ‘aqla gelmeyem **mi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 20). [mi,]

Eydür pirüm gözüm yaşın

‘Aceb gelüp silmeyem **mi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 28). [mi,]

Geçüp aqdan qaradan istedigüm Yaradan

Mâsivâyı aradan sildügüm **midür** haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 8). [midür, -dür]

Gördüm vücūd ilinde Qur’ân oqur dilinde

Ṭıfl-i ma’nî dersini bildügüm **midür** haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 12). [midür, -dür]

Bir kişiniñ yüzinden biñ kişiye luṭf olur

Ancak gönül pāsını sildügüm **midür** haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 16). [midür, -dür]

Ol şarābıñ kırbasından eksilür **mi** ey sākī

İçirüp ben miskine de mest ü hayrân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 17). [mi,]

Ben ne iqlîm şāhınıñ neslindenem bilmez **misin**

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5). [misin, -sin]

Pādişāh inzāl ider **mi** menzili olsa ḥarāb

Dü cihāndan el yusun zātında seyrân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5). [mi,]

Niçe aqar gör şular leyl ü nehār olup revān

Yek-nefes ārām ider **mi** baḥr-ı ‘ummān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8). [mi,]

‘Aql u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘āşıklarıñ

Anı daḥı dosta virmek yeg degül **mi** vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 6). [mi,]

Ṭuymayan innî ene’llāhdan ene’l-ḥaḥdan ḥaber

Yer **mi** ol mirās bugün ḥablü’l-metîn-i dārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 10). [mi,]

Ne bilem ki o gün ol şāh neler iḥsān idiserdür

Ki ol bir tāk-ı ‘izzetdür deger **mi** degme insāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12). [mi,]

Seni insān eyledüm diyü öger ol Pādişāh

Andan artuğa gönül virmek düşer **mi** şāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 6*). [mi,]

Kim bilür virse haber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden **mi** yandım odıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 10*). [mi,]

Gözüm yaşı açar çağlar yeñilmez

‘Aceb bir çäre bulunup silem **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 4*). [mi,]

Hayāl-i hasret-i derd-i Şirinden

Varup Ferhādlayın tağlar delem **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 8*). [mi,]

Yāhūd bülbül gibi gülzāra qarşu

Yana yana bu derd-ile ölem **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 14*). [mi,]

Kim ki ol yāriñ dehānından kığılcım yandurur

Kevn ü ‘ālem men’ ider **mi** ol yāriñ ataşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 18*). [mi,]

Var varından geçmeden ol hān ele girsin **mi**

Derd ü belā çekmeden āsān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 1*). [mi,]

Var varından geçmeden ol hān ele girsin **mi**

Derd ü belā çekmeden āsān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2*). [mi,]

Qulluğa bel bağlayup şular gibi çağlayup

Gice gündüz aqmadan ‘ummān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 4*). [mi,]

Ciger biryān olmadan gözüñ giryān olmadan

Vaşlı bāğında anuñ seyrān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 6*). [mi,]

Bülbülleyin dem-be-dem āh u feryād itmeden

Dost cemāli dālında reyḥān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 8*). [mi,]

Ya 'kūblayın bir zamān kılmadan āh u fiġān

Mısr iline ŧāh olan sultān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 10*). [mi,]

Eyyüb gibi dem-be-dem ŧabr itmeden kiŧiniñ

Dost ilinden derdine dermān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 12*). [mi,]

Ümmî Sinān var yüri dergāhına yüz süri

'aşķ-ıla kıl olmadan Sübhān ele girsin **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 14*). [mi,]

Ümmî Sinān sen bugün açarsın gizli düġün

Söylenecek söz **midür** meger olduñ sen deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 18*). [midür, -dür]

Muħammed mazħar-ı zātıñ degül **mi**

Daħı kevneyne raħmetiñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 1*). [mi,]

Muħammed mazħar-ı zātıñ degül **mi**

Daħı kevneyne raħmetiñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 2*). [mi,]

Bi-ħamdi'llāh adımız oldu insān

Senüñ cān bize mürvetiñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 4*). [mi,]

Oķudum süre-i Seb' u 'l-meŧānī

Delilim çünki āyātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 6*). [mi,]

Kelām-ı Haķ-durur añladum İħlāŧ

Beyānı zāt u ŧıfātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 8*). [mi,]

'Āŧıķıñ ķalbini envār iden çün

Dilindeki ism-i zātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 10*). [mi,]

Gören sen gösteren sensin İlähī

Mü'miniñ ķalbi mir'ātuñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 12*). [mi,]

Kime kim irmedi ‘aşkıñ zülālı

Hemān ‘ayn-ı mazarrātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 14*). [mi,]

Şu kim ta‘n eyleyen ehl-i sürūra

Cehennem ol şeķāvātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 16*). [mi,]

Oқuyan ismiñi her dem dilinde

Çün ol tevħîd ü vahdetiñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 18*). [mi,]

Ledünnî ‘ilminiñ dilde zuhūrı

Gelen ilhām vāridātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 20*). [mi,]

Baña üstādımıñ kılduğı irşād

Ĥāş-ı ‘ilmi mühimmātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 22*). [mi,]

Bize mürşid olan ‘ayne’l-yaķıne

Senüñ fazl u ‘ināyātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 24*). [mi,]

Fenā-ender-fenā olan ne hoşdur

Gümān ehline işbātıñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 26*). [mi,]

Len tenālü’l-birra ĥattā tünfiķū

Oқundi çünki āyetiñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 28*). [mi,]

Cemālîñ derdini kimden alursañ

‘Azābı nār-ı ĥasretiñ degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 30*). [mi,]

Sinān Ümmî çün oldu ‘aşķa mihmān

Bilindi cāna vuşlatın degül **mi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 32*). [mi,]

‘aşķ degül **mi** nūr-ı cāmi‘ var iden bil ibtidā

Gerçi Ĥaķķıñ künh-i zātı lā-te‘ayyün nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 13*). [mi,]

‘aşk degül **mi** nūr-ı cāmi‘ den kılan ‘arşı binā

Gerçi Hālik ıudretinden řāni‘ mestūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 15*). [mi,]

‘aşk degül **mi** nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsî semā’

Gerçi kim řems ü kamer cümle nücüm pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 17*). [mi,]

‘aşk degül **mi** berr ü baħrı zāhir iden ne ki var

Ba‘zı maħbül ba‘zı gerçi yābis ü maħcūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 19*). [mi,]

‘aşk degül **mi** on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 21*). [mi,]

‘aşk degül **mi** kim sekiz cennāti zeyn iden tamām

Gerçi Hākkıñ ıullarına raħmeti meksūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23*). [mi,]

‘aşk degül **mi** yedi tamu nārın iden pür-‘azāb

Yaķısar Hāķķa Nebīye ‘aşķa kim menkūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 25*). [mi,]

‘aşk degül **mi** kenz-i maħfî‘i ‘ayān iden ezel

Ger Muhammed mażhar-ı zātı muşavver nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 27*). [mi,]

‘aşk degül **mi** ħurmetine zāhir iden Aħmediñ

Enbiyā‘ ü mürselîniñ cümlesi pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 29*). [mi,]

‘aşk degül **mi** enbiyā‘ ü mürselîniñ ħurmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [mi,]

‘aşk degül **mi** aşl-ı ebrār u muķarreb ġayrı nās

Küllî şey‘ hep řāķatınca Hāliķa meşķūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 33*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Ādemi bir niķe yüz yıl aġladan

Muşafāniñ ħurmetine ger suķı maġfūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Şite bunca dürlü şan‘at öğrenen

Gerçi Cebra‘il vesile ızın-i Hâk destür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 37*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Eyyübü derde giriftâr eyleyen

Gerçi zıkrı dem-be-dem hem messeniye‘z-zurr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 39*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Ya‘kūbuñ gözlerini kıan eyleyen

Gerçi Yūsuf hasretinden cigeri tennür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 41*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Yūsufı Ken‘āna sultān eyleyen

Gerçi taqdîr-i Hudā-yı Kādir u Ğayūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 43*). [mi,]

‘aşk degül **mi** kim kılan anuñ ‘aşāsın ejdehā

Gerçi kim Mūsā bin ‘İmrān-ı Kelīm-i tūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 45*). [mi,]

‘aşk degül **mi** meyyiti ‘İsā deminden hay kılan

Gerçi kim mazhar-ı kudret ma‘den-i meşhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 47*). [mi,]

‘aşk degül **mi** evvel āhır Muştafāniñ devleti

Gerçi anuñ hürmetine külli şey mefhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 49*). [mi,]

‘aşk degül **mi** hâk kılan şer‘i şirāt-ı müstekîm

Gerçi [kim] vech-i Muhammedden beri mazhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 51*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Muştafâyı yāre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile Hudāsı vahdete oğur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 53*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Muştafâyı kâbe kıvseyn eyleyen

Gerçi ev ednā şarābından sırı mahmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 55*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Murtažâyı şîr-i Yezdān eyleyen

Gerçi kim evvel Resüle vāhidün min nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 57*). [mi,]

‘aşk degül **mi** yir yüzine nāzil iden dört kitāb

Biri Tevrāt İncil ü Furkân ü ger Zebūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 59*). [mi,]

‘aşk degül **mi** her Nebīden gösteren bir mu ‘cizāt

Gerçi Hālîk hılkatında kâbiliyyet qor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61*). [mi,]

‘aşk degül **mi** tālîbi bir mürşide kıl eyleyen

Bâb-ı Haqdan gerçi hāk-i pâyine yüz sürise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Leyliye Mecnūnı mecnūn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayālinden yol üzre tır ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 65*). [mi,]

‘aşk degül **mi** cān-verler görüben ‘Abdürezzāk

Gerçi yāriñ yarasından zār-ı bî-huzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 67*). [mi,]

‘aşk degül **mi** Ferhādîñ zār-ıla tağlar deldügi

Ger Şirîniñ hasretinden āh idüp darb urısa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 69*). [mi,]

‘aşk degül **mi** kim Züleyhāniñ özin nār eyleyen

Gerçi Ya ‘küb oğlı Yūsuf arada mezbūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71*). [mi,]

‘aşk degül **mi** ‘āşıkı şevk-ıla ber-dār eyleyen

Gerçi Bağdādî ene’l-hağ söyleyen Manşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 73*). [mi,]

‘aşk degül **mi** ancalarıñ zāhirin vîrān iden

Gerçi kim bātın bināsı ‘aşk-ıla ma ‘mūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 75*). [mi,]

‘aşk degül **mi** ‘āşıkı hem sırr-ıla sultān iden

Gerçi halk-ı ‘ālem içre ‘āciz ü maḫhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 77*). [mi,]

‘aşk degül **mi** bu Sinān Ümmīyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i hāş-ıla ol Hālîka mezkūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 79*). [mi,]

Kimse bilmez hālîmi ben ağlamakdur güldüğüm

Hiç bilür **misin** ne iklîmdür benüm bu geldüğüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 12). [misin, -sin]

Lem yelid kimdür anı bildüñ **mi** ol Hıyy ü Bekâ

Ve lem yüled kimse andan çoğmayısar muṭlaḳâ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 37). [mi,]

miftâh: Anahtar.

Ḳalb-i emrâziñ devâsı bâbınıñ **miftâhıyam**

Pîr ü üstâdım şorarsañ bil ki Loḳmândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 11). [miftâhıyam, -ı, -y, -am]

mihmân: Konuk, misafir.

Ṭudağı çat çat yarılıp şararup beñizleri

Ṭaşı fânî cânı bâḳî dôsta **mihmândur** yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 4). [mihmândur, -dur]

Ġayret-ile ğayr-i Hıḳdan şaklayan dil mülkünü

Hıḳmet-ile her nefes **mihmâni** ‘aşḳu’ llâhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16,
Mısra 8). [mihmâni, -ı]

Evliyâ bâbındadur ‘ilme’l-yakîn ḥakka’l-yakîn

Muṣṭafâ sırrından alur dersini **mihmânımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,
Mısra 14). [mihmânımız, -ımız]

Ḳudret ṭopın atmayan nefsiñ burcın yıḳamaz

Hü diyüp cân virmege ‘aşḳ-ıla **mihmân** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
68, Mısra 6). [mihmân,]

Bu Sinân Ümmî za’îfiñ yarası yanmaḳ diler

Anuñ-içün kim bu cânım ‘aşḳa **mihmândur** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 78, Mısra 34). [mihmândur, -dur]

Ey derd-i yâr olan kişi gör ben kimüñ **mihmâniyam**

İy âḳ u zâr olan işi derd ehliniñ dermâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80,
Mısra 1). [mihmâniyam, -ı, -y, -am]

Her kime sevsem sevilsem derde ḳıldım mübtelâ

Enbiyâlar evliyâlar sırrına **mihmân** menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82,
Mısra 6). [mihmân,]

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzinden gördüm anı

Dâ'im şükür ben ol dostuñ **mihmānıyam** mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10). [mihmānıyam, -ı, -y, -am]

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzinden gördüm anı

Dâ'im şükür ben ol dostuñ **mihmānıyam** mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10). [mihmānıyam, -ı, -y, -am]

Her bir nebî geldi bile **mihmān** idüm ben sırrıla

İsâ ile ağdum göge Mūsâ ile tûrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 21). [mihmān,]

Baňa fermān olan her dem kıılır tevħîdime ikrār

Kılırsa kıancarı 'azmi özünde aña **mihmānam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 18). [mihmānam, -am]

Gönlümüzde ğayrı şeyden kıalmadı hergiz beķā

Ħaķ Ta'ālā sevgüsinden 'aşķa **mihmānam** bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 16). [mihmānam, -am]

Aķ gözün kıaldur Ħicābı ğayrıdan, gel ğayrete

Yād olasıñ biliş iken sen ebed **mihmāniña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 10). [mihmāniña, -ı, -n, -a]

Tecelliden teselliden geçēn bilür bu esrārı

Ħayāl-i 'aşķa **mihmānam** gerekmez ğayrı mihmānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 10). [mihmānam, -am]

Ol daķı Ħalveti Pîr 'Ömere telķin eyledi

Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla **mihmānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 38). [mihmānidur, -ıdur]

Ol daķı Vehhāb-ı Elmaluya telķin eyledi

Anuñ-içün ol Muħammed nūrınıñ **mihmānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 56). [mihmānidur, -ıdur]

mihmān dile: Misafir olmayı, beraber olmayı istemek.

Yā İlāhî her nefesde cān saña mihmān diler

Baķr-ı zātün pertevinden luķf-ıla iħsān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1). [mihmān dile, -r]

mihmān eyle: Misafir etmek, konuk yapmak.

Yā Ğanī naqş olmayaydı rahmetiñden zerrece

Derd-i ‘aşkıñdan bize bir zerre mihmān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8). [mihmān eyle, -se, -n]

mihmān id: Misafir, konuk etmek.

Cān dosta mihmān iderseñ

Oķı gör tevħīdu’llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 3). [mihmān id, -er, -sen]

mihmān iste: Misafir olmayı istemek.

Bāḡınımdur zāhir oldu söylerem izhār idüp

Şöyle bil ḡurbān gerekdür dosta mihmān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 14). [mihmān iste, -y, -en]

mihmān it: Misafir etmek.

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem gerekdür

Cān Yūsufın Ken’āna sultān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1). [mihmān it, -se, -m]

mihmān ol: Misafir olmak.

Ulu minnet budur cāna

Dilde **mihmān ol** pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 8). [mihmān ol,]

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü bī-ḡāresin

Gör saña mihmān olan sultāndan olduñ bī-ḡāber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6). [mihmān ol, -an]

Ümmî Sinānıñ cānı olsun dōstuñ mihmānı

Ğayru’llāhdan ben beni ‘uryān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 13). [mihmān ol, -ı, -su, -n]

Ol dükenmez kenze mihmān olmağa

Ger olasın ‘aşķ öñinde ke’l-ferāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 19). [mihmān ol, -mag, -a]

Şun maḥabbet bādesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben ‘aşkıña mihmān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 12). [mihmān ol, -am]

Ümmî Sinān eydür gelen kimdür baña mihmān olan

Cān Yūsufın kimdür alan Mısra sultān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 13). [mihmān ol, -an]

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘ālimiñ ‘ilm ü ‘amel

Evvel āḫır baña senden ğayrı mihmān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8). [mihmān ol, -ma, -sun]

Dü cihānı terk idenler ‘aşka mihmān oldılar

Gel şikār eyle sen anuñ derdine dermānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 11). [mihmān ol, -dı, -lar]

Derdiñe dermān gerekse derde müştāk ol yürü

Derde mihmān olmayanlar bulmadı dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 6). [mihmān ol, -ma, -y, -an, -lar]

Sinān Ümmî çün oldı ‘aşka mihmān

Bilindi cāna vuşlatın degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 31). [mihmān ol, -dı]

Ḥayāliñ cānıma mihmān ola mı

Efendim Mazḥarī Sultān ḳandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 23). [mihmān ol, -a]

mihmān-ı hū: Allah'a misafir.

Tevḥîd-i zāt-ı İlähîniñ kemālin söylerüz

Sözimiz aḫbār-ı Ḥaḳdur özümüz **mihmān-ı Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 8). [mihmān-ı hū,]

miḥnet: Zahmet, eziyet.

Fānîsin hey fānî cihān fānîsin

Derd-ile **miḥnetiñ** tamām kānısın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 10). [miḥnetiñ, -in]

Miḥnet-ile bu fenāda cānıña ḳıldıñ cefā

Dôst iline sırr-ıla seyrāndan olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 11). [miḥnet-ile, +-ile]

Ėam yime dāru'l-belānīñ **miḥnetinden** fāriĖ ol

Eyleme hergiz qarār kim bulına dāru'l-qarār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 9). [miḥnetinden, -in, -den]

Dü cihānīñ **miḥnetinden** Ėam yimezem yek nefes

Dem-be-dem zikrim Hüdur Ėayrıya Ėoñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 5). [miḥnetinden, -in, -den]

Devlet imiş kişiyi bu dünyede zaḥmet dinen

Keşret imiş kişiyi bu dünyede **miḥnet** dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 2). [miḥnet,]

Sen bu **miḥnetden** qaçarsañ varlığı terk eyle gel

‘Uzlet imiş kişiyi bu dünyede vahdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3). [miḥnetden, -den]

miḥnet kıl: Eziyet etmek, sıkıntı vermek.

Ḥasret ü firqat ipiyle bendi muḥkem eyleyüp

Dürlü miḥnet kılmağ ister baña bu zindān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 8). [miḥnet kıl, -mak]

miḥnet uyan: Zahmete, sıkıntıya düşmek.

Uçdı rāḥat kuşu miḥnet uyandı

Derde dükkān oldum ‘aşqa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 11). [miḥnet uyan, -dı]

miḥnet-ḥāne: Üzüntü ve sıkıntı çekilen yer, mihnet yeri. mec. Dünya.

Hergiz bu **miḥnet-ḥānede** Ėamdan ḥalāş olmaz Ėoñül

Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevğ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 5). [miḥnet-ḥānede, -de]

miḥrāb: Cami ve mescitlerin kible tarafındaki duvarına açılan oyuk, imamın durduğu yer || sevgilinin kaşları ve kaşlarının arasında kalan kısmı; kiblenümanın yön gösteren ibresi.

Zülfini gerdānıma ben tağmışam kırtulmazam

Kaşları **miḥrābı** kıblem Ėayra tã‘at kılmazam (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 42). [miḥrābı, -i]

mih-ter: *Veziir kapısında çalınan "nöbet" çalgısı ve bu çalgıyı çalan saz takımı, bando.*

Sal vücūdum iklīmine evvel ‘aşkıñ **mih-terin**

Göñlümün tahtında senden ğayrı sulţān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9). [mih-terin, -in]

mi‘mār: *İmar eden, yapan.*

Evliyāniñ himmeti kıldı fenā-ender-fenā

Tevhîd-i zāt-ı İlāhî göñlümün **mi‘mārıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10). [mi‘mārıdur, -ı, -dur]

Dost bāğınıñ **mi‘māriyam** vîrāne dildür yapığum

Geçüp hāristān mülkini gülzār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 15). [mi‘māriyam, -ı, -y, -am]

mi‘mār-ı hāq: *Gerçek mimar. II Allah.*

Kalbimi ihyā iden ol Pādişāh-ı Lā-yezāl

Göñlümüz mi‘mār-ı Hāqdur kaçremiz ‘ummān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 4). [mi‘mār-ı hāq, -dur]

mi‘mārı (ol): *İmar eden, yapan.*

Kaşr u kûbbe haymeniñ bilsem ki **mi‘mārı** nedür

Cennet-i a‘lā vü ğilmāniñ ya timārı nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9). [mi‘mārı,]

mi‘mārlıg: *İnsan yaşamının içinde geçeceği mekanları oluşturmak/üretmek amacı ile, yapı/yapı gruplarını kapsayan fizik çevreyi tasarlamak uğraşına verilen isim.*

Remzimi fehm eyleriseñ diñlegil **mi‘mārlıgım**

Cān göziyle gözleriseñ gör benüm bāzārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1). [mi‘mārlıgım, -ım]

min: *Ondaki, öncelikli, olmaz ise, sonrakide olmaz.*

Buyurduñ çün aṭī' u' llāh yaratduñ her şeyi li' llāh

Diyeler tā ki zikru' llāh yeg andan **min** fi' āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 18). [min,]

minnet: Boyun eğmek, yalvarmak.

İlāhî **minnetim** dîzārîñadur

Bilürsin şefkatim hep yārîñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 1).
[minnetim, -im]

minnet: Minnet, şükran.

Muştafānîñ **minnetine**

Murtażānîñ himmetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 29).
[minnetine, -in, -e]

Şad hezārān şükr ü **minnet** Hāliḳ u Yezdānıma

Göñlüme ıladı binā ḥubbuñ 'imāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 45). [minnet,]

minnet: İyilik, lutuf.

Ulu **minnet** budur cāna

Dilde mihmān ol pādîşāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 7). [minnet,
]

Cāna **minnetdür** benüm bu 'aşḳ elinden öldüğüm

Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta ḳurbān olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 13). [minnetdür, -dür]

mi' rāc: İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Allah'ın daveti üzerine yedi kat
semayı aşır huzuruna yükselerek onunla görüşmesi mucizesi.

Aḥmediñ **mi' rācına** gör çünki 'aşḳ oldu buraḳ

Sırr-ı Hāḳḳa vāşıl oldu menzile geç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 3). [mi' rācına, -in, -a]

mi' rāc id: Hz. Peygamberin göğze yükselmesi hadisesi.

Geldi cihāna Muşţafā mi' rāc idüp buldı şafā

Bende bile gördüm vefā Һazretde nazarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 23). [mi' rāc id, -üp]

mi' rāca şal: Hz. Muhammed'in göğē yükselmesi gibi göğē yükselmek.

Ümmî Sinān dir Һvāce fikrim bu irte gice

'aşq-ıla cān mi' rāca şalduğum mıdur Һaţā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 18). [mi' rāca şal, -dug, -um]

mirās ye: Kendisine kalan mirası tüketmek.

Tuymayan innī ene' llāhdan ene' l-Һağdan Һaber

Yer mi ol mirās bugün Һablü' l-metīn-i dārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 10). [mirās ye, -r]

mir' āt: Ayna.

Mü' miniñ **mir' ātı** mü' mindür beli Һağğa' l-yağīn

Ol Muhammed Muşţafānıñ nūrınıñ ebhāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 25). [mir' ātı, -ı]

Gören sen gösteren sensin İlāhī

Mü' miniñ Һalbi **mir' ātıñ** degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 12). [mir' ātıñ, -ın]

mir' āt: Ayna II gönül.

On sekiz biñ 'ālemiñ içi muşaffā bil Һudā

Kim ki **mir' ātında** bulmadı anı yoğ anda cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 28). [mir' ātında, -ı, -n, -da]

mir' āt eyle: Ayna yapmak.

Mü' miniñ Һalbin Һudā kendüye mir' āt eyledi

Gel muşaffā eyle Һalbi sen bu Beytu' llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 17). [mir' āt eyle, -di]

mir' āt-ı ekber: Büyük ayna.

Saña **mir'āt-ı ekber** cāna cānān

Peyamberdür Peyamberdür Peyamber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 27). [mir'āt-ı ekber,]

mirim halveti: Pir Ahi Mirem (ö.812/1409).

Ol daḥı bil Mirim Halvetiye telkîn eyledi

Anuñ-içün mazḥarı dōst bāğınıñ büstānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 39). [mirim halveti, -y, -e]

misafir-hāne: Misafirhane, konuk evi.

Dār-ı dünyā bir **misafir-hānedür** bellü beyān

Sıklet imiş kişiye bu dünyede zinet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 11). [misafir-hānedür, -dür]

misafirhāne: Misafirhane, konuk evi.

Ol ḥaḳıḳat şehrine sultān olan cānāneye

Bu vücūdum ḳafesi ancaḳ **misafirhānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10). [misafirhānedür, -dür]

misāl: Misal, benzer, gibi.

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne pîr ancaḳ

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi nūr ancaḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1). [mişālinde, -i, -n, -de]

Şanî' u' llāh-ı a' lemsin raḥîmu' llāh-ı erḥamsin

Kerîmu' llāh-ı ekremsin kemālūña **mişāl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 10). [mişāl,]

mişāl ol: Benzeri, dengi olmak.

Celîl ü zü'l-celālsın hem Cemîl ü zü'l-cemālsın hem

'Aẓîm ü Bî-mişālsın hem çü zātūña mişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 26). [mişāl ol, -maz]

mişbāḥ: Kandil, çerağ.

Ṭıfl-ı ma' nī zıkr-i ḳalbīden yaḳar **mişbāhını**

Mu' cizāt-ı enbiyādan derdimiz tevḫīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 9). [mişbāhını, -ı, -n, -ı]

mışır: Afrika kıtasında yer alan ve Hz. Yusuf'un yaşadığı ülke.

Cānım dellālda gezer şatmağa geldüm bugün

Ey **Mışırñ** şāhı Ken' ān, Yūsufuñ alsan n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 10). [mışırñ, -ın]

mışır diyārı: Mısır ülkesi.

Mışır diyārı mülküme şāh olduğumda siccn olur

Yoḳdur ḳarārım hergizin ben Yūsuf-ı Ken' ānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 19). [mışır diyārı,]

miskin: Aciz, kimsesiz II âşık.

Ḳanı ben **miskine** senden irişe derdime dermān

Ḳanı ben za' īfe bir dem ireydi bir naḳar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13). [miskine, -e]

miskin: Aciz, zavallı.

Zerre deñlü raḫmetiñle cümle ' ālem ğarḳ olur

Ey niçe **miskin** ḳuluñ var derdine dermān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4). [miskin,]

miskīn-i bī-çāre: Çaresiz ve aciz kimse || âşık.

Gel ey **miskīn-i bī-çāre** niçün uyarsın ağyāre

Seni vaşl eylemez yāre ṭaḳarsa boynuña urġān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 39). [miskīn-i bī-çāre,]

mişl: Benzer, eş, denk.

Zātım Allāhü eḫaddur vaşfım Allāhü' ş-şamed

Cins ü **mişlim** yoḳdur öñ şoñ yalıñuz Deyyān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14). [mişlim, -im]

mişl-i dānā ol: Alim, bilgin, bilgili, bilen kimse gibi olmak.

Gelüp bu tevḥīdime dil virenler

Mişl-i dānā olur ullar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 10).

[mişl-i dānā ol, -ur]

mişl-i ḥaydār ol: Hz. Ali gibi olmak.

‘Asker-i nefsi tālān eyle gider bîgāneyi

Bu vücūduñ ḥānesine **mişl-i Ḥaydār ol** yūri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144,

Mısra 12). [mişl-i ḥaydār ol,]

mişl-i zāt: Allah'ın bir benzeri.

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdur

Ne bulmuş ne bulasıdur mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

1, Mısra 6). [mişl-i zāt, -ın]

mişlin: Benzer, eş, denk.

Cins ü **mişliñ** yok nazīriñ bir daḥı

İllā maḥbūbuñ Muḥammed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra

13). [mişliñ,]

mışr: Afrika kıtasında yer alan ve Hz. Yusuf'un yaşadığı ülke.

Bu Sinān Ümmī za‘īfe urbetiñ olsa arib

Cān Yūsufın **Mışr** iline n’ola sultān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,

Mısra 26). [mışr,]

Ümmī Sinān eydür gelen kimdür baña mihmān olan

Cān Yūsufın kimdür alan **Mışra** sultān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 81, Mısra 14). [mışra,]

Ya ‘ķūblayın bir zamān ılmadan āh u fiğān

Mışr iline şāh olan sultān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142,

Mısra 10). [mışr,]

mışr ili: Mısır Ülkesi.

Yūsufuñ hüsn-i hayālinde iken Ya'kūblayın

Mısr iline şāh olan sulṭāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122,
Mısra 6). [mısr ili, -ne]

mısrā sulṭān: Mısır sultanı; Hz. Yusuf.

Sen [ki] Yūsuf **Mısrā sulṭān** ben Zelīhāyam bugün

Yā ne vaktin nūr-ı vaşlıña irem yā Muşṭafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 3). [mısrā sulṭān,]

mizān: “Terazi” manasında olan mizan, ahiret aleminde hesap verme olayından sonra herkesin amellerinin tartılacağı adalet ölçüsüdür.

Şırātı **mizānı** gözüm görmesün

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
27). [mizānı, -ı]

Eger hayrıñ eger şerriñ getürdilerse **mizāna**

Qoyup gözine tartařsam diyem yā Hū qoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 23). [mizāna, -a]

mu'abbir: Rüya tabir eden.

Ġāfil iken nāgehānī geldi bu sevdā baña

Ey **mu'abbir** niçe ta'bîr ola düşüm neleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 6). [mu'abbir,]

mu'āf kıl: Bağışlamak.

Buyurduñ bir lisānıñda ḥadîs-i qudsî içinde

Qılursa tevbe kim bunda kıılır anı mu'āf Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 44). [mu'āf kıl, -ur]

mu'ammā: Anlaşılmayan, bilinmeyen şey; bulmaca.

Geçüp envār u esrārı

Ḥalāş oldu **mu'ammādan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 12).
[mu'ammādan, -dan]

Ma'rifetiñ lübbidür bu kâmil insân ğıdâsıdur

Añlar-ısañ **mu'ammāyı** şarfu'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 6*). [mu'ammāyı, -y, -ı]

mu'ammā çat: Bilmece söylemek.

Ṭolar kalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Göñül mülkinde cān dili mu'ammālar çatar ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 10*). [mu'ammā çat, -ar]

mu'aṭṭar: Güzel kokulu, ıtrılı.

Dil ü cān bûy-ı vaşlıñ ni'metinden

Mu'aṭṭardur mu'aṭṭardur **mu'aṭṭar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 26*). [mu'aṭṭar,]

Dil ü cān bûy-ı vaşlıñ ni'metinden

Mu'aṭṭardur mu'aṭṭardur mu'aṭṭar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 26*). [mu'aṭṭardur, -dur]

Dil ü cān bûy-ı vaşlıñ ni'metinden

Mu'aṭṭardur **mu'aṭṭardur** mu'aṭṭar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 26*). [mu'aṭṭardur, -dur]

mübārek: Bereketli, kutsal.

Ḳul gerek sulṭān öñünde Ḳulluğa bel bağlaya

Ol **mübārek** bāba kim girdi Ḳaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12*). [mübārek,]

Sırr-ı Aḫmed Ḳaccınıñ beytin ziyāret kıldı cān

Gördüğüm eydür **mübārek** Ḳaccıñuz me'ādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 18*). [mübārek,]

Ḳayālîñ derdiniñ zevḳın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet ṭālî'i böyle **mübārek** Ḳutlu fāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36*). [mübārek,]

müberrā: İlgisi kalmamış, arınmış.

Yedi tamu sekiz uçmağdan **müberrâyım** bugün

Çün naşbim ‘aşka irdi kısmetim budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 5). [müberrâyım, -y, -ım]

mübtela: (Bir derde, bir hastalığa) tutulmuş, aşık, tutkun, düşkün.

Bu Sinân Ümmî hemişe derd-i yâre **mübtelâ**

Ey dirîgâ yok-durur bu yolda işim neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 19). [mübtelâ,]

mücerred: Katıksız, karışksız, saf, hâlis.

Gerçi **mücerred** pāk idi ƙaldı semâ’-ı şânide

Cümle hicâbı sen geçür ‘isâ-yı Rûhullâh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 21). [mücerred,]

mu‘ciz ol: Benzerini yapmak veya taklit etmek isteyen herkesi acze düşüren, âciz bırakan, kimsenin yapamayacağı şekilde olan.

Enbiyâdan mu‘ciz oldu bil kerâmet evliyâ

Ey Sinân Ümmî gözün aç sen bu zıkrı’llâha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 21). [mu‘ciz ol, -dı]

mu‘cizât: Mu‘cizeler. Allah tarafından verilip, yalnız peygamberlerin gösterebilecekleri büyük harika işler.

Kim ola kim enbiyâdan göstere bir **mu‘cizât**

Gösteren sensin senüñdür mu‘cizât-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 11). [mu‘cizât,]

Kim ola kim enbiyâdan göstere bir mu‘cizât

Gösteren sensin senüñdür **mu‘cizât-ıla** kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 12). [mu‘cizât-ıla, --ıla]

Şahidim ƙıldum şahâdet haƙ Muħammeddür Resûl

Mu‘cizâtiñ âyeti Ƙur’ân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 8). [mu‘cizâtiñ, -ı(n)]

‘aşƙ degül mi her Nebiden gösteren bir **mu‘cizât**

Gerçi Hâlik hıƙatında ƙâbiliyyet ƙor ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 61). [mu‘cizât,]

mu‘cizāt-ı enbiyā: *Peygamberlerin mucizeleri.*

Ṭıfl-ı ma‘nī zıkr-i ḳalbīden yaḳar mişbāhını

Mu‘cizāt-ı enbiyādan derdimiz tevḥīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 10). [mu‘cizāt-ı enbiyā, -dan]

mücrim: *Günahkar, suçlu.*

Geldüğinden aşşı ḳıldı ‘āleme Ümmî Sinān

Gerçi **mücrim** ismi ile añılan ümmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 30). [mücrim,]

Sinān Ümmî gibi **mücrim** degüldür

Ümīz ṭutduḳları hep varıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 21). [mücrim,]

müdām: *Daima, her zaman.*

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baḥşı **müdām**

Ebced öğrense bir oḳlan şatmaḳ ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 9). [müdām,]

müdārā eyle: *Yüze gülmek, dost gibi görünmek.*

Bu mıdur ḳanniñ ey şāhım uyam ‘ālemde aḳyāra

Ṭoḳunmasun diyü lākin müdārā eylerem ḥāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 30). [müdārā eyle, -r, -em]

müdde‘ī: *İddia eden, haksız yere bir şey isteyen veya esassız bir hak ve salahiyet dâvâsında bulunan.*

Cehl ü ḳulmet ḳaplamışdur **müdde‘iñ** ḳalbini

Ḥaḳ kelāmı ṭoḒrı gelmez geñizinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 17). [müdde‘iñ, -nin]

müdebbir: *İş ve davranışlarının sonucunu inceden inceye düşünerek hareket eden, tedbirlili ve ihtiyatlı davranan.*

Didüm vaşlıñdan ayırma didigüm

Müdebberdür müdebberdür **müdebber** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 8*). [*müdebber,]*

Didüm vaşlıñdan ayırma didigüm

Müdebberdür müdebberdür müdebber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 8*). [*müdebberdür,]*

Didüm vaşlıñdan ayırma didigüm

Müdebberdür **müdebberdür** müdebber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 8*). [*müdebberdür,]*

müdevver: *Yuvarlak.*

Eger vechiñdeki beñden şorarsañ

Müdevverdür müdevverdür **müdevver** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 18*). [*müdevver,]*

Eger vechiñdeki beñden şorarsañ

Müdevverdür müdevverdür müdevver (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 18*). [*müdevverdür, -dür]*

Eger vechiñdeki beñden şorarsañ

Müdevverdür **müdevverdür** müdevver (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 18*). [*müdevverdür, -dür]*

mufahhhar: *İftihar eden, övünen.*

Eyā cān issi cān saña **mufahhhar**

Mufahhhardur mufahhhardur **mufahhhar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 1*). [*mufahhhar,]*

Eyā cān issi cān saña **mufahhhar**

Mufahhhardur mufahhhardur **mufahhhar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 2*). [*mufahhhar,]*

Eyā cān issi cān saña mufahhhar

Mufahhhardur mufahhhardur mufahhhar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 2*). [*mufahhhardur, -dur]*

Eyā cān issi cān saña mufahhhar

Mufahhhardur **mufahhhardur** mufahhhar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 2*). [*mufahhhardur, -dur]*

muḥāl: Gerçekleşmesi mümkün olmayan, imkansız.

A'zam-ı şāniñ bilinmeklik **muḥāl**

Şerḥ olunup dile gelmez Kibriyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 17).
[muḥāl,]

muḥālen-der-muḥālen: İmkansızlık içinde imkansızlık; mümkün olmama.

Niçe biñ merd-i kāmiller tamām cehd itse biñ yıllar

Muḥālen-der-muḥālendür yeter feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 72). [muḥālen-der-muḥālendür, -dür]

muḥammed: Hz. Muhammed, İslam peygamberi.

Muḥammed çıqup mi'rāca

Vaşl-ı zātîñ ḥaqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 19).
[muḥammed,]

Meded Allah saña şundum elimi

Bizi güzel **Muḥammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
2). [muḥammedden, -den]

Ġayrı kime 'arz ideyüm ḥālîmi

Bizi güzel **Muḥammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
4). [muḥammedden, -den]

Sā'ilem ḳapuña yalvaru geldüm

Bizi güzel **Muḥammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
8). [muḥammedden, -den]

Zāhirde bātında oldur delîlim

Bizi güzel **Muḥammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
12). [muḥammedden, -den]

Ḳabül it cānımız ḳurbān virelüm

Bizi güzel **Muḥammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
16). [muḥammedden, -den]

Cümle yārenlere budur niyāzum

Bizi güzel **Muḥammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra
20). [muḥammedden, -den]

Bölük bölük divānıña varıncağ

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 24). [muhammedden, -den]

Şırâtı mîzânı gözüm görmesün

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 28). [muhammedden, -den]

Hazîre-i Kudsüñ maqâmlarında

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 32). [muhammedden, -den]

er-Rahmân[ü] süresini okurken

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 36). [muhammedden, -den]

‘İzzet hicâbını geçdügi vaqtın

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 40). [muhammedden, -den]

Hürmetine Mevlâm cümle velîniñ

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 44). [muhammedden, -den]

İmâm Hüseyiniñ kanı ‘aşkına

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 48). [muhammedden, -den]

Gürî vü cennet ki gerekmez ansız

Bizi güzel **Muhammedden** ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 52). [muhammedden, -den]

Yâ İlahî Aḥmed ü Maḥmūd **Muhammed** Muştafâ

Hürmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zâtiñ vuşlatın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7). [muhammed,]

Hâḡ **Muhammed** yolına girdüm diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 7). [muhammed,]

Muhammed mazḥar-ı zâtiñ degül mi

Daḡı kevneyne rahmetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 1). [muhammed,]

Şahidim kıldum şahadet haq **Muhammedür** Resül

Mu'cizâtiñ âyeti Qur'an iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 7). [muhammedür, -dür]

'aşq degül mi kenz-i maḥfi'i 'ayân iden ezel

Ger **Muhammed** maḥzar-ı zâtı muşavver nür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 28). [muhammed,]

muhammed muştafâ: İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed Mustafa.

Ol ma'den-i şıdk u şafâ ya'nî **Muhammed Muştafâ**

Geldi cihâna hûş şafâ buldı mı andan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 11). [muhammed muştafâ,]

Gözüsinden gördiler anuñ münezzeh zâtını

Gör Muhammed Muştafâyı 'ayn-ı zâtu'llâha baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 8). [muhammed muştafâ, -y, -ı]

Kemâlüm vaşfın isterseñ Muhammed Muştafâdandır

Veliler içre devr ider erkânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 9). [muhammed muştafâ, -dan, -dur]

Ol Muhammed Muştafâdan ol 'Aliyyü'l-Murtażâ

Evliyânıñ ser-firâzı şîr-i Yezdân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 29). [muhammed muştafâ, -dan]

Ġam yimez hergiz belâ bendi ile bend eyleyen

Ol **Muhammed Muştafâ** қаtârına kârbânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 16). [muhammed muştafâ,]

Cins ü mişliñ yoq nazîriñ bir daḥı

İllâ maḥbûbuñ **Muhammed Muştafâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 14). [muhammed muştafâ,]

muhammed muştafânıñ nûrı: Hz. Muhammed'in nuru demektir. Mutasavvıflara göre yüce Allah, önce Hz. Muhammed'in nurunu yarattı.

Mü'miniñ mir'âtı mü'mindür beli haqqa'l-yaḳîn

Ol Muhammed Muştafânıñ nûrınıñ ebhâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 26). [muhammed muştafânıñ nûrı, -nın]

muḥammed nūri: Allah kendi nurundan, ilk olarak Hz. Muhammed'in nurunu yaratmıştır. Koşma şeyler de o nurdan meydana gelmiştir.

Muḥammed nūrını görmek men 'araf sırrıdır bildüm

Bir kāmīl eriñ himmeti burhānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 5). [muḥammed nūri, -nı]

Dōst cemāli şem'iniñ pervānesidür cānımız

Anuñ-içün ol Muḥammed nūrıdır imānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2). [muḥammed nūri, -dur]

Çün Muḥammed nūrına mazhar yaratdı Lāyezāl

Tevhîd-i zāt-ı İlahîdür bizüm burhānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3). [muḥammed nūri, -na]

Ol dahı Vehhāb-ı Elmaluya telkîn eyledi

Anuñ-içün ol Muḥammed nūrınıñ mihmānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 56). [muḥammed nūri, -nın]

mühimmāt: Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şeyler, hususlar, işler.

Baña üstādımıñ kılduğı irşād

Hāş-ı 'ilmi **mühimmātüñ** degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 22). [mühimmātüñ, -ın]

muḥiṭ: İhâta eden, etrafını çeviren, kuşatan.

Eger şuğrā eger kübrā **muḥiṭam** cümle mevcūda

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 29). [muḥiṭam, -am]

muḥkem: İyice, adamakıllı, sağlamca.

Bilürsin derd-i 'aşkıñla ki **muḥkem** bağladum özüm

Güderem kıanda giderseñ iziñden ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 13). [muḥkem,]

muḥkem eyle: Sağlamlaştırmak.

Ḥasret ü firqat ipiyle bendi muḥkem eyleyüp
Dürlü miḥnet kılmak ister baña bu zindân meded (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 6, Mısra 7). [muḥkem eyle, -y, -üp]

muḥtâc: İhtiyacı olan, muhtaç.

Ḳapıña gelmişem acam ğanî dergâha **muḥtâcam**
Nitekim şâh ḳapusında boyuncuḳlar eger öksüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
51, Mısra 23). [muḥtâcam, -am]
Dört kitâbı oḳuyan ‘ilme muḥtâc olur mı
Sırran seyrân itmege delîl ü burhân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 11). [muḥtâc ol, -ur]

muḥtaşar: İhtisar olunmuş, kısaltılmış.

Muḥtaşar elfâz-ı ma‘nâdan bu ‘âlem ḥalḳınıñ
Ḥâlini fâş eylesem ben illâ Settâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 19). [muḥtaşar,]

muḥtelif ol: Çeşit çeşit olmak.

Men ‘aref sırrın bilen virsin bize bir ḥüb kelâm
Lâ-yıla illâdan olan muḥtelif aḥlâḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 6). [muḥtelif ol,]

muḥzır ol: Şeriat mahkemelerinde mübâşir hizmetini gören kimse olmak.

Ḳarṭal ḳādîlık almış şaḳşağan muḥzır olmuş
Ḳurbağı yeşil giymiş eydür benem emîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,
Mısra 3). [muḥzır ol, -mış]

muḳallid: Taklit eden, taklitçi.

Ey **muḳallid** nefsiñi kibre ‘imâret eyledüñ
Gel bu ‘aşḳıñ nârına sen yan müselmân olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
149, Mısra 5). [muḳallid,]

muḳarreb: Yakın, dost, yaklaştırılmış, Allah'a yakın olan.

Muḳarrebler ḳurbetine

Al gönlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 39).

[muḳarrebler, -ler]

‘aşḳ degül mi aşl-ı ebrâr u **muḳarreb** ğayrı nâs

Külli şey’ hep tâḳatınca Hâliḳa meşḳür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,

Mısra 33). [muḳarreb,]

muḳarreb eyle: Yakınlaştırmak || Allah'a yakınlaştırmak.

Muḳarreb eyler adını

Hâl-ile ehlu’ llâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 23). [muḳarreb

eyle, -r]

muḳarreb şöḳbet ḳur: Bir araya toplanıp konuşmak.

Sırdan muḳarreb şöḳbetin

Ḳurmak isterler Sultânım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 24).

[muḳarreb şöḳbet ḳur, -in, -mak]

muḳarrer: Kararlaştırılmış, takdir edilmiş.

Seni her kim sever geçmek varından

Muḳarrerdür muḳarrerdür **muḳarrer** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 10). [muḳarrer,]

Seni her kim sever geçmek varından

Muḳarrerdür muḳarrerdür muḳarrer (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 10). [muḳarrerdür, -dür]

Seni her kim sever geçmek varından

Muḳarrerdür **muḳarrerdür** muḳarrer (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 10). [muḳarrerdür, -dür]

muḳaşşar: Kusurlu.

Vişâliñ vaşfı şerḳinde zebânım

Muḳaşşardur muḳaşşardur **muḳaşşar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 22). [muḳaşşar,]

Vişâliñ vaşfı şerhinde zebānım

Muqaşşardur muqaşşardur muqaşşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 22). [muqaşşardur, -dur]

Vişâliñ vaşfı şerhinde zebānım

Muqaşşardur **muqaşşardur** muqaşşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 22). [muqaşşardur, -dur]

mükedder: Kederli, üzgün.

Şehā derdiñden ayrılmak be-ğāyet

Mükedderdür mükedderdür **mükedder** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 6). [mükedder,]

Şehā derdiñden ayrılmak be-ğāyet

Mükedderdür mükedderdür mükedder (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 6). [mükedderdür, -dür]

Şehā derdiñden ayrılmak be-ğāyet

Mükedderdür **mükedderdür** mükedder (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 6). [mükedderdür, -dür]

mülākāt eyle: Görüştürmek, kavuşturmak.

Ĥabîbiñ Aĥmede yā Rab mülākāt eyleseñ bir dem

Muşāhib eyledim saña ki şanma olasın ağıyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 13). [mülākāt eyle, -sen]

mülk: Varlık, mal, eşya.

Māl ü **mülk** ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13). [mülk,]

Delilim āyet-i Qur'ān ki sübhāne'illezī burhān

Ki lā-ezmān ve lā-imbān veyāhūd **mülk** ü māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22). [mülk,]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u **mülk** ü 'izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48). [mülk,]

mülk: Memleket, diyar.

Lā-mekāndan geldiler evvel yine andan āḥar

Ḳonmağa bir **mülke** iḳrār eylemez dervīşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 4). [mülke, -e]

Seyr idüp sırran beḳā **mülkin** bu dil mürği hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 15). [mülkin, -in]

Pādişāhın **mülkine** geldüñ şikār avlamağa

‘İlm ü ‘irfāndan ne kesb itdüñ ḳanı şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 23). [mülkine, -ine]

Mısır diyārı **mülküme** şāh olduğumda sicn olur

Yokdur ḳarārım hergizin ben Yūsuf-ı Ken‘ānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 19). [mülküme, -üm, -e]

Vücūduñ **mülkine** cevlān iderseñ

Yolın ögredeyin yollar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 5). [mülkine, -i, -n, -e]

Dost bāğınıñ mi‘ mārıyam vīrāne dildür yapığum

Geçüp ḥāristān **mülkini** gülzār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 16). [mülkini, -i, -n, -i]

Nice bülbül gibi feryād idersin

Hüviyyet **mülkine** ḳarşu uç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 16). [mülkine, -ine]

Şāh-ı Mısırın zülfine müştāk ola Ya‘ḳublayın

Terk idiser **mülkini** cāh-ı cinān Ken‘ānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 8). [mülkini, -i, -n, -i]

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Oşmān şerī‘at **mülkine** sulṭān

Velākin ol ‘Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 27). [mülkine, -ine]

mülk: Beden mülkü.

Yağma ḳıldı bu vücūdum **mülkünü** derd-i Ḥudā

Ḳılmadı aşşı bu nefsanī şavaşıım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7). [mülkünü, -ün, -ü]

mülk ü māl: Kalıcı varlık, mal, eşya || saltanat.

Nice biñ taht islerin bir tahtaya bindürdiler

Tâc u tahtum var diyen gör mülk ü mālîñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6). [mülk ü māl, -ı, -n-ın]

mülke gel: Dünyaya gelmek, hayata gelmek.

Ben bu mülke gelmeden çâr 'anaşır olmadan

Aşlımdağı 'ummâna talduğum midur haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 5). [mülke gel, -me, -den-medem]

mülk-i beḳā: Ebedilik ülkesi, ahiret.

Dir Sinân Ümmî haḳâyıkdur bize **mülk-i beḳā**

Ḳulluğa geldük velî ḳul Ḥânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 13). [mülk-i beḳā,]

mülk-i süleymân: Süleyman peygamberin ülkesi || değersiz dünya malı, makam, şöhret.

Meyl idüp mülk-i Süleymâna ırağ olma şehâ

Tâ ki dildâr illerinde olmayasın hûr u zâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 3). [mülk-i süleymân, -a]

mülk-i süleymân: Süleyman peygamberin ülkesi.

Ol haḳîḳat iḳlîminiñ pâdişâhın görse kim

Terk ider **mülk-i Süleymân** olsa küh-ı Ḳâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 10). [mülk-i süleymân,]

Ḥüb cemâlından münevver vechini her kim göre

Terk ider **mülk-i Süleymân** olsa küh-ı Ḳâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 22). [mülk-i süleymân,]

mü' min: Allah'ın varlığına ve birliğine iman eden, inanan, kalp ile tasdik, dil ile ikrar eden kimse.

‘Āşiler ‘azāb-ıla ğamlarında

Mü’minler şafā-y-ıla demlerinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 30).
[mü’minler, -ler]

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda añla kim

Hem muvaḥḥid **mü’miniñ** burhānı ‘aşku’llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
16, Mısra 4). [mü’miniñ, -iñ]

Mü’miniñ mir’ātu **mü’mindür** beli ḥaḳḳa’l-yakīn

Ol Muḥammed Muştafānıñ nūrınıñ ebhāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
25, Mısra 25). [mü’mindür, -dür]

Mü’miniñ ḳalbin Ḥudā kendüye mir’āt eyledi

Gel muşaffā eyle ḳalbi sen bu Beytu’llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 17). [mü’miniñ, -iñ]

Sūfiyem hem şāfiyem ‘aşḳ eyledi ṭāhir beni

Mü’minem zāhir ü bāṭın ṭaş olup iç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139,
Mısra 6). [mü’minem, -em]

Mü’mine raḥm itmeyen şeyṭān müselmān olmadı

Nefsini fehmi itmeyen insān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
149, Mısra 1). [mü’mine, -e]

mü’min ol: Allah’ın varlığı ve birliğine inanmak.

Sözi ṭoğrı söyle mü’min olasın

Yılan gibi irdüğüni şoḳma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 11).
[mü’min ol, -a, -sın]

mü’miniñ ḳalbinde pinhān ol: “Ben yere göğe sığmadım, ancak mümin kulunun
kalbine sığdım.” kudsi hadis olduğu söylenen sözden iktibas.

‘Arş u kürsī kā’ināta sığmadum didüñ ‘ayān

Mü’miniñ ḳalbinde pinhān olduğıñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
27, Mısra 12). [mü’miniñ ḳalbinde pinhān ol, -dug, -un]

mümşād-ı dīneveri: Şeyh Mimşad Dineveri (ö. 299/912).

Ol dağı Mümşād-ı Dīneverīye telkīn eyledi

Anuñ-içün māyeniñ cür‘asınıñ mestānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 17). [mümşād-ı dīneverī, -y, -e]

münāfık: Allah’a, Peygamber’e ve Koşma îman esaslarına inanmadığı halde inanmış gibi görünen ve öyle davranan kimse.

Şol **münāfıklar** Hâkı zıkr eyleyenlerden kaçır

İstemezler Hâkıdan illâ zift-ile kaçırân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 13). [münāfıklar, -lar]

Erenleriñ sözi hâkıdur inanmayan **münāfıkdur**

Zann u gümanı terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 7). [münāfıkdur, -dur]

münevver: Nurlu, aydınlık, parlak, ışıklı.

Cemālîñ pertevinden iki ‘âlem

Münevverdür münevverdür **münevver** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 16). [münevver,]

Cemālîñ pertevinden iki ‘âlem

Münevverdür münevverdür münevver (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 16). [münevverdür, -dür]

Cemālîñ pertevinden iki ‘âlem

Münevverdür **münevverdür** münevver (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 16). [münevverdür, -dür]

Mürşid-i kâmil çerâğından **münevverdür** cihân

Pir ‘azîzim himmetinden nūr-ı ‘izzet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9). [münevverdür, -dür]

Hüb cemālından **münevver** vechini her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymân olsa küh-ı Kâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 21). [münevver,]

Sekiz cennet **münevverdür** müzeyyendür cemālinden

Yedi tamu celâlidür kızar feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 53). [münevverdür, -dür]

münevver kıl: Aydınlatmak, nurlandırmak.

Zâhir ü bâtın **münevver kıl** seni tevḥîd-ile

Zinetiñden fâriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bâbını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 11). [münevver kıl,]

Îlâhî kudretiñle kıl münevver ḳalb-i insânı

Beşer fehmi ḳalup ‘âciz unutsun mekr-i âfâḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 3). [münevver kıl,]

münezzeh: Münezzeh; kusurlardan ve noksanlardan uzak olan, tenzîh edilmiş.

Gözüğünden gördiler anuñ **münezzeh** zâtını

Gör Muḥammed Muştafâyı ‘ayn-ı zâtu’llâha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7). [münezzeh,]

Yire göge ‘arşa kürse şıḡmayan Sultân menem

Cümle ‘âlemden **münezzeh** zâtı ol Sübhâñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2). [münezzeh,]

Kemâlât-ı şıfâtumdur ki cümle ḥalk olan maḥlûḳ

Benüm sırrım **münezzehdür** ne ins ü dîv ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6). [münezzehdür, -dür]

Münezzehsin taşavvurdan ve fi’l-cümle bilinmekden

‘Aḳıllar mât u sergerdân bilinmek ihtimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 23). [münezzehsin, -sin]

Anuñ sırrı **münezzehdür** aña efkâr u ‘aḳl irmez

Liyâḳatınca ‘ârifler yazar feyz-i Îlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 69). [münezzehdür, -dür]

münezzeh zât: Temiz, kusur ve noksanlardan uzak; tenzih edilmiş zat.

Münezzeh zâtı baḫrından nedür mevcin ḳılan peydâ

Ya ol deryâ-yı muḥlaḳdan nedür evvel olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). [münezzeh zât, -ı-ın, -dan]

münker nekir: Ölen kimseyi mezarında sorguya çeken ve gerektiğinde onu cezalandıran iki melek.

Gelüp **Münker Nekir** anda baña bir bir su’âl itse

Ben anlara ḥaber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 15). [münker nekir,]

münkir: İnkâr, kabul etmeyen.

Münkir yüri var hâliñe

Diken döşeme yoluña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 21). [münkir,]

münkir: İslâm dînindeki îman esaslarını inkâr eden, inanmayan (kimse), îmansız, reddeden, kabul ve îtiraf etmeyen (kimse).

Bañladum ‘aşkıñ bañını

Gör **münkirleriñ** tañını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 10).

[münkirleriñ, -ler, -in]

Yoldaş itme nâşî ile

Saña **münkir** kişi ile (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 10). [münkir,]

Dersini İblîsden alup küfrini îmân şanur

Münkiriñ kalbinde nakş olmuş qurı gavğası var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 12). [münkiriñ, -in]

Hiçmeti vü kudreti çok Hâlik-ı Yezdânımıñ

Münkiriñ kalbinde lâsı mü’miniñ illâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 20). [münkiriñ, -in]

Aşlı esfel toprağıniñ balçığıdır **münkiriñ**

Açma râziñ yoğla gör evvel özinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 19). [münkiriñ, -in]

Hağ buyurdu zikrime tan eyleyen ziyânlu

Muvaḥḥidiñ âvâzı **münkire** çiyân gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10). [münkire, -e]

Gizli degül gün gibi âşkâreyem ‘âriflere

Münkiriñ gönlin perîşân eyleyen pinhân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 16). [münkiriñ, -in]

Devlet anuñdur ki âmennâ diye irşadıma

Hışm ider hür u melâ’ik **münkir** u murtâdıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 2). [münkir,]

Ey kelâmu’llâhı **münkir** lâ diyüp olma şakî

Küntü kenziñ sırrına mihmâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 11). [münkir,]

Ba‘zı **münkirler** tarīkat keşfine olur sebab

‘İşretiñden fāriğ olma bekle Hakkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 13). [münkirler, -ler]

Ehl-i ‘aşkıñ tevḥīde inkārı yoğdur her nefes

Lā diyüp ol **münkiriñ** qalbi gibi tuç qalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 14). [münkiriñ, -in]

Münkirlere karşı gel yārı ‘uryān eyleme

‘Aqlıñ evinde otur gel yeter uşlan deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 9). [münkirlere, -ler, -e]

münkir ol: İnkār eden, kabul etmeyen olma.

Atar münkir olan taşı cānıma

Görüñ ‘aşkı nice nişān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 5). [münkir ol, -an]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bağ sen de gör

‘Āşıkı ḥayrān iden tevḥīd-i zātu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 9). [münkir ol, -ma]

Bu hidāyet Hakkdan gelür

Münkir olanlar ne bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 18). [münkir ol, -an, -lar]

Hakkā yakın olan kişi çoğ bilür ellerden işi

Münkir olan evliyāñ kerāmetin siḥre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6). [münkir ol, -an]

Münkir olan ḥazretiñe bulmayısardur ḥalāş

Sañā āmennā diyen buldı selāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 15). [münkir ol, -an]

münkir taşı: Kafir taşı; kafirin zulmü.

Şabr idüñ münkir taşına bilmez ne gelür başına

Ebü Cehil kıyusını cehd eyleyüp kıza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 3). [münkir taş, -na]

münkir-i rü’yā: Rüya(tasavvufi bağlamda ileride olabilecek bazı hadiselerin kişiye malum olması, öngörü) inkarcısı.

Münkir-i rü'yā degülseñ yek naẓar kıl sen saña

Cān göziniñ gözlüğinden görünen gel baķ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 21*). [*münkir-i rü'yā,*]

muntazır: Bekleyen, gözleyen, intizar eden.

Nice biñ Yūsuf Züleyhâ ķapusunda **muntazır**

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ züllâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 11*). [*muntazır,*]

Zâhir ü bâtın saña hep **muntazır**

Bâb-ı faẓlıñdan ider küllî recâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 3*). [*muntazır,*]

muntazır ol: Hazırlıklı olarak beklemek.

Ṭur erenler hıdmetinde himmete ol muntazır

Gör kaçan pertâb iderse alma gibi anı ķap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 27*). [*muntazır ol,*]

murād: Maksat, meram, niyet.

‘Âşıkıñ yoķdur **murādı** dü cihānda zerrece

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3*). [*murādı, -ı*]

Zât-ı deryā-yı haķıķatdur **murādı** ‘āriñ

Anuñ-içün bağrı biryān gözleri giryān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7*). [*murādı, -ı*]

Cān virüp cānānı bulmaķdur **murād** ancaķ hemān

Bunda bundan özge bāzār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 7*). [*murād,*]

Bugün meydān-ı ‘aşkıñda şehid olmaķ **murādımdur**

Buyur cellād gerek maħfî gerek āşkäre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 11*). [*murādımdur, -ım, -dur*]

Bülbülem āh u fiğānımdan **murādım** her nefes

Ol gülistānım bāđında nūr-ı Yezdānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3*). [*murādım, -ım*]

Bī-niṣān u lā-mekān iklīmüne kıldum nazar

Gayrıdan yokdur **murādım** yine seyrānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12*). [*murādım, -ım*]

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenā mülke

Murādım olduğın şoymağ hiçābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 16*). [*murādım, -ım*]

Bülbülem āh u fiğānımdan **murādım** her nefes

Bāğ-ı gülzārında hoş handān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7*). [*murādım, -ım*]

Çün Sinān Ümmî **murādın** buldı dirler bārī vir

Gül yüzüñden ır niķābı kimse yalan olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 25*). [*murādın, -ı(n)*]

Cümle **murādım** sen vir İlähî

Kim ki du ‘ā kıla Ümmî Sināna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 29*). [*murādını, -ı, -(n)ı*]

Murād insān-ı kāmilden bu ‘aşka hāznedār olmağ

Göñül tahtı aña dükkān gerekmez gayrı dükkānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 17*). [*murād,]*

Murādın añladum anuñ meni derdi-y-le yandırmağ

Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez baña biñ cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 5*). [*murādın, -ı(n)*]

murğ: Kuş.

Açıla vahdetī güller şakıya **mürğ** u bülbüller

Niçe şerh eyleye diller kim anda kıl u қāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 37*). [*mürğ,]*

mürğ-ı bülbül: Bülbül kuşu || âşık.

Mürğ-ı bülbülün fiğānın görmemiñ ey bī-başar

Niçe zār kılmaya nūr-ı gülistān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 9*). [*mürğ-ı bülbül, -ün*]

mürğ-i lāhūt: Ulūhiyyet âleminin kuşu.

Dir Sinān Ümmî bize lâzım degül ğayrı mekân

Mürġ-i lâhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 22*). [*mürġ-i lâhüt, -em*]

mürġ-ı sevdâ: *Aşk, sevda kuşu.*

Qalmışam ğayrân u sergerdân olup ğayretdeyem

Bilmezem bu mürġ-ı sevdâyı ne yaña uçuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 20*). [*mürġ-ı sevdâ, -y, -ı*]

mürîd: *Tarikatte bir şeyh ve mürşide bağlanarak kendisinden usul ve tasavvuf yolunu öğrenen kimse.*

Gerçek **mürîd** gerçek eriñ bir kıatresin baĥre şayar

Nâķış olan nefse uyar sükkerini zehre şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 1*). [*mürîd,]*

Ħırş-ı dünyānıñ elinden baķ **mürîdiñ** cengine

Açmaķ isterler meşâyih perdesinden sırrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 11*). [*mürîdiñ, -i, -n*]

mürsel: *Peygamber, gönderilmiş, yollanmış.*

Ħakāyıkda kıamu insān bu tevĥîdiñ kemālidür

Kimi **mürsel** kimi ekmel düzer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 20*). [*mürsel,]*

Daĥı andan ötesine melek **mürsel** nebî şıġmaz

Buña göre kıyās eyle yanar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 67*). [*mürsel,]*

Didi çün vāĥıdiyyette Hû lâ-ilāhe illā Hû

Nebîler ğayrı **mürseller** olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 26*). [*mürseller, -ler*]

mürsel nebî: *Kendisine kitap gönderilmiş olan peygamber.*

Ṭāli' iñ **Mürsel Nebî** vü evliyā baĥtındadır

Ni' metiñden fāriġ olma bekle Ħakķıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 15*). [*mürsel nebî,]*

mürselin: Peygamberler.

‘aşk degül mi hürmetine zâhir iden Aḥmediñ

Enbiyâ’ ü **mürseliniñ** cümlesi pür-nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 30*). [*mürseliniñ, -iñ*]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü **mürseliniñ** hürmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [*mürseliniñ, -iñ*]

mürşid: Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz; müritlerine tasavvufu öğreten, sırları ve gerçekleri gösteren tarikat şeyhi.

Bir **mürşide** vir özüñi gafletten açā gözüñi

İzle ezelki iziñi sen yine senden al haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 5*). [*mürşide, -e*]

Kendü bilisinde kalan ‘ilm-i ledün bilmeyiser

Mürşidine egri baķan luḥfını hem kaħra şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 4*). [*mürşidine, -in, -e*]

Çünkü sevdüñ **mürşidiñ** irşādına olduñ revān

Gel tefekkür kıl ne telķin eyledi şeyhiñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 21*). [*mürşidiñ, -in*]

Mürşidiñ irşādına her kim ki āmennā diye

Nüş ider ol Hızr elinden āb-ı ḥayvān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 17*). [*mürşidiñ, -in*]

Mürşide gönül virmeyen meydāna toğrı girmeyen

Ḥālin anda göre yarın bugün bunda bize ḩursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 11*). [*mürşide, -e*]

Zāhidiñ zūhdi beni ‘idiñe ķurbān eylemez

Gözime **mürşid** görinen ‘ayn-ı şeyṭān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 6*). [*mürşid,]*

Dört kitābiñ aşlına ‘ārif idüm anda men

Bunda gelüp **mürşide** dānişımdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 8*). [*mürşide, -e*]

Mürşide dil virmeyince bulmadı kalb-i selim

‘aşk-ıla yur kalbini zâkir kılan evrâdım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 11). [mürşide, -e]

‘aşk-ıla **mürşide** virdi varını

Zâhir bâtın kim ki irdi cānâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 27). [mürşide, -e]

Mürşidinden ğayrı yire bir nazar

Kılmaz ‘âşık olan olur dîvâne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 25). [mürşidinden, -in, -den]

Mürşidiñ meydâni-durur şad hezârân Kerbelâ

Anca ‘âşık yâre karşı akıdurlar kanını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 13). [mürşidiñ, -in]

Ey küntü kenziñ mazharı tâlîb-i haqqıñ rehberi

Ey **mürşidleriñ** serveri ihsâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 4). [mürşidleriñ, -ler, -in]

‘aşk degül mi tâlîbi bir **mürşide** kul eyleyen

Bâb-ı Hağdan gerçi hâk-i pâyine yüz sürise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63). [mürşide, -e]

mürşid eline yapış: Mürşidin(irşad eden, yol gösteren kişi) tavsiyelerine uymak.

Aldanma nefsiñ âline

Yapış bu mürşid eline (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 6). [mürşid eline yapış,]

mürşid eline yüzler sür: Tarikat lideri, yol gösterici olan kimseye olan sevgi ve saygısını göstermek için yapılan hareket.

Gezer cihâni sever Sübhâni

Mürşid eline yüzler sürendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 8). [mürşid eline yüzler sür, -en, -dür]

mürşid ol: Yol göstermek, kılavuz olmak.

‘Aşıka mürşid olan âyât-ı Qur’ân añladum

‘Ârifiñ kalbinde her dem ‘ilm ü ‘irfân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 1). [mürşid ol, -an]

Bize mürşid olan 'ayne'l-yaķine

Senüñ fazl u 'ināyātüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 23*).

[mürşid ol, -an]

mürşide uy: *Mürşide tabi olmak.*

Mürşide uyan sevine

İrişe vuşlat avına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 5*). [mürşide uy, -an

]

mürşid-i kâmil: *Tasavvufta seyr-i sülukunu tamamlayıp irşad görevinde bulunan kişi, manevi terbiye edici. Şeyh ile aynı manaya gelir.*

Mürşid-i kâmil çerāğından münevverdür cihân

Pir 'azîzim himmetinden nür-ı 'izzet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 9*). [mürşid-i kâmil,]

Gelmesün diyü kâsâvet çekmeden kaçup sever

'Āşık oldur mürşid-i kâmilden ayırmaz gözini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 16*). [mürşid-i kâmil, -den]

Mürşid-i kâmil yüzinden vechiñe kıldum nazâr

Kisvet-i 'izzet dinilen başıma devlet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 21*). [mürşid-i kâmil,]

Mürşid-i kâmil yüzinden seyr idüp dildârını

Ĥaķ bilür kim meyl-i aġyâr eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 11*). [mürşid-i kâmil,]

Gizli râzı gün gibi fâş eyledüm añlayana

Mürşid-i kâmil yüzünden sırr-ı ehlu'llāha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10*). [mürşid-i kâmil,]

Delilim **mürşid-i kâmil** ŧanuġum tevĥîd-i esmâ

Gümâna düşmesün nefsiñ bu menzile irerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 13*). [mürşid-i kâmil,]

Biz fenâ-ender-fenâ olduġumuz ŧañ gelmesün

Mürşid-i kâmil yüzünden vaşl-ı sübhānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 8*). [mürşid-i kâmil,]

Rehberim mürşid-i kāmildür ne ğam aġyārdan

Haġ didüm nā-ħaġ diyüben dönmezem ikrārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 1). [mürşid-i kāmîl, -dür]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni ‘metiñ hâşı

Ne ‘aşġdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 23). [mürşid-i kāmîl, -den]

mürşid-i merdāne: Mert, yiġit mürşit.

Zehî **mürşid-i merdāne** bu yolda irdi ol hāna

Bu sırta kim ki lā dirse gerekmez ġayrı merdānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19). [mürşid-i merdāne,]

mürşidu ‘llāhi bulup-dur: Allah yolunu gösteren kimseleri sürekli olarak bulmak.

Ümmî Sinān bulup-durur

Anuñ-içün mürşidu ‘llāhi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 28).
[mürşidu ‘llāhi bulup-dur, -ur]

murtażā: Beġenilmiş, seçilmiş || Hz. Ali.

Muştafāniñ minnetine

Murtażāniñ himmetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 30).
[murtażāniñ, -nın]

Ehl-i kālîñ ‘aġlı irmez kim ne bilsün sürdüġüm

Muştafādan **Murtażādan** āyin erkāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 10). [murtażādan, -dan]

Zu ‘m-ı bāṭıl zümresinden añlamañ ‘aşıġları

Muştafādan **Murtażādan** şāhib-erkānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 12). [murtażādan, -dan]

Ey mürüvvet ma ‘deni şāhib-velāyet **Murtażā**

V’ey Hūdāniñ arslanı ‘ayn-ı hidāyet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 1). [murtażā,]

Ey mürüvvet ma ‘deni şāhib-velāyet **Murtażā**

V’ey Hūdāniñ arslanı ‘ayn-ı hidāyet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 2). [murtażā,]

ḥaḳ resūli Faḥr-i ‘ālem nūr-ı vāhid dir saña

Hel etā geldi senüñ şāniñda āyet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 4*). [murtażā,]

Ol ki ḳudret ḳandilinde vāhidün min nūr iken

Cibri’ile mürşid olduñ buldı rāḫat **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 6*). [murtażā,]

Fehm olındı evvel āḫır uyılan kimdür ne ğam

Senden oldu işnā ‘aşer nev’-i imāmet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 8*). [murtażā,]

Senden irdi ‘ārife ‘ayne’l-yaḳīn ḥaḳḳa’l-yaḳīn

Evliyālar serveri şāḫib-emānet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 10*). [murtażā,]

Bābı sensin cümle ‘ilmiñ şehri şāh-ı Muştafā

Kenz-i a‘zam ḳapusın buldı cemā‘at **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 12*). [murtażā,]

Kim yaman şanursa saña sen aña ḳıldıñ ‘atā

Sen keremler kânısın ehl-i şehāvet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 14*). [murtażā,]

Münkir olan ḥazretiñe bulmayısardur ḫalāş

Saña āmennā diyen buldı selāmet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 16*). [murtażā,]

Ḥayf ola Ḥaḳdan ḥaḳir ola mı hergiz necāt

Kim ki sen sulṭāna ḳılmadı iṭā‘at **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 18*). [murtażā,]

Sırruke sırrı buyurdı şāniña Ḥayrülbeşer

Küntü kenziñ maḫharı ehl-i sa‘ādet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 20*). [murtażā,]

Görmedigüm Tañrıya ṭapman didüñ ḥaḳdur sözüñ

Senden artuḳ kim ḳıla Ḥaḳḳa iṭā‘at **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 22*). [murtażā,]

Yā ‘Alī Ebü’l-Ḥasansın hem Ḥüseyn-i Kerbelā

Dürr ü cevher ma’deni ehl-i şehādet **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 24*). [murtażā,]

Himmetiñ peymānesidür ‘ālemi hayrān iden

Ey veliler serveri şāhib-kerāmet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 26). [murtażā,]

Māh-ı vechiñ kıblesidür ‘āşıkıñ ervāhınıñ

Devlet anuñdur niyāz itdi nihāyet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 28). [murtażā,]

Lebleriñ çeşmesidür āb-ı hayvān añladum

Hem zebāniñdur senüñ känd-ı melāhat **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 30). [murtażā,]

Gözleriñ hışmından oldı kâfiriñ zehresi çāk

Harb-ı tügiñdan irişdi küfre gāret **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 32). [murtażā,]

Sen ‘aţāniñ baħrına baħrisin ey cānlara cān

Küllü şey hep sende buldı cümle hācet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 34). [murtażā,]

‘Ārifiñ kalbine ħubbüñ gün gibi virdi zıyā

Fāsıķıñ göñline zulmet ü nifākat **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 36). [murtażā,]

Sen şeh-i merdān-ı ‘ālem ‘ārifiñ burhānısın

Sāķi-i Kevşer ü ebrār-ı cemā‘at **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 38). [murtażā,]

Kim ki sen şāhiñ hayāli ħubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 40). [murtażā,]

Ol cevāhir ma‘deni ħulķ-ı ‘azīmiñdür zībā

Pes Necef ırmağına kılduñ işāret **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 42). [murtażā,]

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā zü’l-fiķār

Kenz-i maħfidür saña kân-ı hidāyet **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 44). [murtażā,]

Şad hezārān şükr ü minnet Hāliķ u Yezdānıma

Göñlüme kıldı binā ħubbuñ ‘imāret **Murtażā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 46). [murtażā,]

Biñ yıl ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna ğam degül

Bulmadum ‘aşkıñ zülālından anā‘at **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 48*). [murtażā,]

Cāni biñ olsa fedādur yoluña Ümmî Sinān

Mürvetiñ aı anı ılma firāat **Murtażā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 50*). [murtażā,]

Ol didi ben şehr-i ‘ilmüm apısıdur **Murtażā**

Evliyā ser-eşmesin merdān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 13*). [murtażā,]

‘aş degül mi **Murtażāyı** şîr-i Yezdān eyleyen

Geri kim evvel Resûle vāhidün min nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 57*). [murtażāyı, -y, -ı]

mürüvvet: İnsaf, insaniyet, lütufkarlık.

Ey **mürüvvet** ma‘deni şāhib-velāyet Murtażā

V‘ey udāniñ arslanı ‘ayn-ı hidāyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 1*). [mürüvvet,]

Cürmine Ümmî Sināniñ zerrece inkārı yo

Dā‘imā eydür **mürüvvet** şāhib-i ğufrān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 18*). [mürüvvet,]

mürvet: İhsan, mutluluk.

Ey Ta‘ālā anı fazlūñ vaşfını şer eyleyem

‘aş derdiñ cur‘asın nūş eyledüm **mürvet** budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 24*). [mürvet,]

Görmüşem ur‘ān içinde muştuladuñ sen beni

Zıkr iderseñ **mürvetiñden** adımı rağbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 28*). [mürvetiñden, -in, -den]

Ey udā senden Sinān Ümmî temennā ıldığı

Mürvetiñden ol Resûlüñ bābına el avşuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 30*). [mürvetiñden, -in, -den]

Tevidiñ deryāsına barî olan gelsün berü

Ol Raîmiñ rameti nehrinde **mürvet** ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 12*). [mürvet,]

Bi-ḥamdi'llāh adımız oldu insān

Senüñ cān bize **mürvetiñ** degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 4*). [mürvetiñ, -in]

Cānı biñ olsa fedādur yoluña Ümmî Sinān

Mürvetiñ ḥaqqı anı kıılma firākat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 50*). [mürvetiñ, -in]

Pādişāhım derde düşdüm baña bir dermān meded

Derde dermān issi **mürvet** şāhibi sulṭān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 2*). [mürvet,]

Sinān Ümmî senüñ yoluñda bir kâşır keşifiñdür

Hemişe **mürvetiñ** umar ki bir 'āciz zā'ifiñdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34*). [mürvetiñ, -in]

mürvet eyle: İhsanda bulunmak.

Kerem eyle **mürvet eyle**

Beni benden al pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 1*). [mürvet eyle,]

mürvetine küy: Mürvetine yakmak || cömertli hakkında söz söylemek, şiir yakmak.

Mürvetine küyelüm

Görelüm n'eyler Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 3*). [mürvetine küy, -elüm]

mūsā: İsrailoğullarına elçi olarak gönderilen peygamber, Hz. Musa.

Görüñ ol şāni'-i kudret ne ḥikmetler kıılır izhār

Kimi Nemrūd tağı denmiş kimi **Mūsāya** tūr ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8*). [mūsāya, -ya]

Göñlümüñ tūrında **Mūsā** gibi ednādur bu cān

Hem tecellî nūrına giryān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5*). [mūsā,]

Ben bu 'aşka yār oldum hem bir ile bir oldum

Hem **Mūsā** hem tūr oldum len terānī neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12*). [mūsā,]

Her bir nebî geldi bile mihmân idüm ben sırrıla

‘İsâ ile ağdum göge **Mūsā** ile tūrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 22). [mūsā,]

Nice biñ **Mūsā** tecellîsinden itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek için vaşlınıñ şerrâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 13). [mūsā,]

mūsā bin ‘imrân-ı kelîm-i tūr: Tur dağının kelîmi olan İmran'ın oğlu musa; Hz.

Musa peygamber.

‘aşğ degül mi kim kılan anuñ ‘aşâsın ejdehâ

Gerçi kim **Mūsā bin ‘İmrân-ı Kelîm-i tūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 46). [mūsā bin ‘imrân-ı kelîm-i tūr,]

mūsā kelîmullâh: Allah'ın kelamı olan Musa peygamber.

Tecellî zâtıñ pertevi varlık tağın kılsun fenâ

Aç len terânî perdesin **Mūsā Kelîmullâh** için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 20). [mūsā kelîmullâh,]

muşaffâ: Tasfiye edilmiş, pak ve saf kılınmış.

Muşaffâdur bugün kalbim dü ‘âlem mâ-cerâsından

Göñül bir şey’e zamm olsa keser feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 3). [muşaffâdur, -dur]

On sekiz biñ ‘âlemiñ içi **muşaffâ** bil Hudâ

Kim ki mir’âtında bulmadı anı yoğ anda cân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 27). [muşaffâ,]

Oğuram birdür anı bil kul hüva’llâhu ehad

Hem **muşaffâ** on sekiz biñ ‘âlem Allâhu’ş-şamed (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 34). [muşaffâ,]

muşaffâ eyle: Temizlemek, arındırmak.

Mü’miniñ kalbin Hudâ kendüye mir’ât eyledi

Gel **muşaffâ eyle** kalbi sen bu Beytu’llâha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 18). [muşaffâ eyle,]

muşaffâ kııl: *Tasfiye etmek, süzmek, yabancı maddelerden ayırmak.*

Ƙıl muşaffâ Ƙalbiñi tevħid ü esmâ nür-ıla

İnsâna lâyıık dimezler kim Ƙalaysız olsa Ƙap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 17). [muşaffâ kııl,]

muşaffâdan şâfi ol: *Zaten saf olandan daha saf olmak, çok temiz, saf olmak.*

Ki olmaya ğuşşa vü ğam

Olup şâfi muşaffâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 32).
[muşaffâdan şâfi ol, -up]

musahħar: *Boyun eĝmiş, emre amade.*

Senüñ fikriñle olmuşdur **musahħar**

Musahħardur musahħardur **musahħar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 4). [musahħar,]

Senüñ fikriñle olmuşdur musahħar

Musahħardur musahħardur musahħar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 4). [musahħardur, -dur]

Senüñ fikriñle olmuşdur musahħar

Musahħardur **musahħardur** musahħar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 4). [musahħardur, -dur]

müsaħħar eyle: *Ele geçirmek.*

İlâhî cism-i insânı daħı nefis ü dil ü cânı

Müsaħħar eyle derdiñle yanalum ‘aşƘ-ıla nâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 10). [müsaħħar eyle,]

musahħar ol: *Boyun eĝmiş, emre amade olmak.*

Senüñ fikriñle olmuşdur musahħar

Musahħardur musahħardur musahħar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 3). [musahħar ol, -muş, -dur]

muşâhib eyle: *Sohbet arkadaşı yapmak.*

Ḥabībiñ Aḥmede yā Rab mülākāt eyleseñ bir dem

Muṣāḥib eyledim saña ki şanma olasin aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 14). [muṣāḥib eyle, -di, -m]

musallaṭ eyle: Birini sürekli rahatsız etmek, birine sataşmak, peşini bırakmamak.

Revā kı l rūḥ-ı sultānı musallaṭ yedi iklīme

‘Acem Rūm u Yemen şāhı bize eylesesün dağı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 8). [musallaṭ eyle, -me, -sün]

muşavver: Tasvir edilmiş, suret verilmiş, bir surete konulmuş.

‘aşk degül mi kenz-i maḥfi’i ‘ayān iden ezal

Ger Muhammed maẓhar-ı zātı **muşavver** nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 28). [muşavver,]

müsekker: Sarhoş, mest edici.

Vişāliñ şerbetin cān nūş idelden

Müsekkerdür müsekkerdür **müsekker** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 14). [müsekker,]

Vişāliñ şerbetin cān nūş idelden

Müsekkerdür müsekkerdür müsekker (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 14). [müsekkerdür, -dür]

Vişāliñ şerbetin cān nūş idelden

Müsekkerdür **müsekkerdür** müsekker (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 14). [müsekkerdür, -dür]

müselmān ol: Müslüman olmak.

Mü’ mine raḥm itmeyen şeyṭān müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen insān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 1). [müselmān ol, -ma, -dı]

Mü’ mine raḥm itmeyen şeyṭān müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen insān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 2). [müselmān ol, -dı]

Sünneti zāhirde kalan kişiniñ yoq sünneti

Rūh-ı insānī dinen oğlan müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 4). [müselmān ol, -ma, -dı]

Ey muqallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşkıñ nārına sen yan müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 6). [müselmān ol, -ma, -dı]

Haq Muhammed yolına girdüm diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 8). [müselmān ol, -ma, -dı]

Qılmadı Haqqa tevekkül cāhiliñ gör nefsiñi

Ḥaml ider kim içmege ol qan, müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 10). [müselmān ol, -ma, -dı]

Ehl-i inkārıñ gözine gör ki zūlmet perdesi

Şaplamışdur küfr-ile tuğyān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 12). [müselmān ol, -ma, -dı]

Nefsine fermān olup cān iqlīmın eyler ḥarāb

Lā diyüp illā dimez ol ḥān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14). [müselmān ol, -ma, -dı]

Ey Sinān Ümmī dalālet zümresinde qalma sen

Tevḥīdi inkār iden inān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 16). [müselmān ol, -ma, -dı]

müsemmā: Ar. Tesmiye edilmiş, isim verilmiş, ad konulmuş, mevsûm.

Şu söz kim söylene dilde **müsemmāsı** gerek elde

Kitābıñ ma‘nīsın añla gönül dersin şorarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5). [müsemmāsı, -sı]

Bu tevḥīdiñ **müsemmāsın** taleb kılan bugün gelsün

‘Āşıklar talıban oynar ‘ummānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 13). [müsemmāsın, -sı, -n]

Dilimdeki ism-i zātıñ **müsemmāsıdur** gördüğüm

Be va’llāhi inānursañ hüva’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 11). [müsemmāsıdur, -sı, -dur]

Anuñ ismin soran kimse **müsemmādan** bulur envār

Muvaḥḥid zākiriñ ḳalbi ʔolar feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 59). [müsemmādan, -dan]

müşerref ol: Müşerref olmak; onurlanmak, onur kazanmak, şereflemek.

Gün gibi dîzârı şevḳından müşerref oldu cân

Ḳalmadı zulmet siyāhı Ḥaḳka vuşlat ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 19). [müşerref ol, -dı]

mūsî': Hz. Musa.

‘aşḳa hem-rāh olmayanlar bulmayısardur ḥalāş

Len terānî perdesinden **Mūsî'i** gör tūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 4). [mūsî'i, -i]

müşk: Asya dağlarında yaşayan bir ceylân cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

Enbiyā evliyā çıḳa köşkine

Mest olalar ‘anberine **müşkine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 46). [müşkine, -i, -(n)e]

müşkil: Güç, zor, sıkıntılı.

Bu derde eyleñüz dermān ki tā **müşkil** ola āsān

Sizüñdür luḳ-ıla iḥsān sizüñdür devr iden devrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 29). [müşkil,]

müşkilāt: Güçlükler, zorluklar.

On sekiz biñ ‘ālemi ḡarḳ eyleyen derd-i Ḥudā

Müşkilātuñ cümlesin ben ‘aşḳa āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 8). [müşkilātuñ, -ın]

müşkilleri beyān ol: Zor olan işleri halledilmek.

Bir Allāhı zıkr ideniñ gümānı hep ‘ayān olur

Ni‘metine şükr ideniñ müşkilleri beyān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2). [müşkilleri beyān ol, -ur]

muştafā: Arınmış, arındırılmış; seçilmiş, güzide || hz. Muhammed.

Muştafāniñ minnetine

Murtaẓāniñ himmetine (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 29).

[muştafāniñ, -nın]

Ṭāli‘i **Muştafā** nūrına düşe

Fālînda bir daħı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 35).

[muştafā,]

N’ola anuñ yolına cümle ‘âlem olsa fedā

Muştafāniñ ‘aşkına çün baş ile cāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 12). [muştafāniñ, -(n)ın]

Evliyā bābindadur ‘ilme’l-yaķîn haķka’l-yaķîn

Muştafā sırrından alur dersini mihmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55,

Mısra 14). [muştafā,]

Bāreka’llāh hoş tecellî eyledi ol Pādişāh

Muştafāniñ vechiniñ şevkından ‘işret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

77, Mısra 4). [muştafāniñ, -nın]

Kārbānım başıdur benüm ‘Aliyyü’l-Murtaẓā

Menzilimiñ intihāsı **Muştafā** cāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,

Mısra 24). [muştafā,]

Ehl-i ķālîiñ ‘aķlı irmez kim ne bilsün sürdügüm

Muştafādan Murtaẓādan āyin erkāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

78, Mısra 10). [muştafādan, -dan]

Geldi cihāna **Muştafā** mi ‘rāc idüp buldı şafā

Bende bile gördüm vefā hāzretde nazarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

87, Mısra 23). [muştafā,]

Yā İlāhī Aħmed ü Maħmūd Muħammed **Muştafā**

Ĥurmeti-y-çün ķıl müyesser sırr-ı zātuñ vuşlatın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

105, Mısra 7). [muştafā,]

Zu‘m-ı bāṭıl zümresinden añlamañ ‘aşıķları

Muştafādan Murtaẓādan şāhib-erkānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

108, Mısra 12). [muştafādan, -dan]

İlâhî server-i ‘âlem Hâbîbiñ **Muṣṭafâ** haḳḳı

Yalıñuz ḳoma yoluñda iriṣdür bizi ol yâra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 5*). [*muṣṭafâ,]*

Gel şefâ‘at ḳıl dîzârıñı görem yâ **Muṣṭafâ**

Boynum egüben nazarıñda tıram yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 1*). [*muṣṭafâ,]*

Gel şefâ‘at ḳıl dîzârıñı görem yâ **Muṣṭafâ**

Boynum egüben nazarıñda tıram yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 2*). [*muṣṭafâ,]*

Sen [ki] Yûsuf Mıṣra sultân ben Zeliḥâyam bugün

Yâ ne vaḳtin nûr-ı vaṣlıña irem yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 4*). [*muṣṭafâ,]*

Bülbülem ‘aşkıñ elinden eylerem âh u fiğân

Vaḥdetiñ bâğında gülleriñ direm yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 6*). [*muṣṭafâ,]*

Ḥüb cemâliñ şem‘ine pervâneym ey luṭfı çok

Görsem envârıñı zârım arturam yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 8*). [*muṣṭafâ,]*

‘aşḳ derdiñ câna pür-tâb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydân-ı ‘aşḳa Manşûram yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 10*). [*muṣṭafâ,]*

Keşf ḳılsañ sırr-ıla câna ledünnî ‘ilmini

Niçedür ‘âşıḳlarıña gösterem yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 12*). [*muṣṭafâ,]*

Cân u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘âleme rüsvây olam

Nâmûs u ‘ârım şişesin ben şıram yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 14*). [*muṣṭafâ,]*

Göñlümi yağmaladı derdiñ beni ḳıldı fenâ

Her kimi görse gözüm seni soram yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16*). [*muṣṭafâ,]*

Halk-ı ‘âlem ḫâliniñ her biriniñ var bir işi

Rûz u leylî her dem işim ben direm yâ **Muṣṭafâ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18*). [*muṣṭafâ,]*

Yüz qaralığından āḥar armağanum yoḫ saña

Cān u dil her dem saña ider kerem yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 20*). [muṣṭafā,]

Leylî yüzüñ ḥasretinden ḳalmadı ṣabr u ḳarār

Mecnūn oluban yoluñda ben ṭuram yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 22*). [muṣṭafā,]

Cān fedā olsun cihān ṣāḥ begi berri yoluña

Ḳal'a-i gevher-nigīnden umaram yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 24*). [muṣṭafā,]

Derdîñ urdı yüregime ṣerḥa ṣerḥa yaralar

Sen ṣefā'at merheminden vir ṣaram yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26*). [muṣṭafā,]

Çār-ı yāriñ zevḳını keṣf ideliden cānıma

Sırlarına çok ṣenālar iderem yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 28*). [muṣṭafā,]

İzzet-i luṭfuñdan irdi cān senüñ esrārîña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30*). [muṣṭafā,]

Himmet ile dü cihāniñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek sürem yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 32*). [muṣṭafā,]

Dir Sinān Ümmî ḳaçan kim vāṣıl ola cān saña

Dü cihān zevḳı baña olsun ḥarām yā **Muṣṭafā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 34*). [muṣṭafā,]

Hem buyurduñ ṣānına levlāke levlāk ol cāniñ

Muṣṭafāyı cümleye cānān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 6*). [muṣṭafāyı, -y, -ı]

Māye evvel **Muṣṭafāya** Ḥālîḳiñ iḥsānidur

Cibri'il itdi edā çün-kim ezelden cānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 1*). [muṣṭafāya, -ya]

Muṣṭafāniñ ḥurmetiyçün eyleme senden cüdā

Ġam yime sen her kiṣi baña ulu burhān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 11*). [muṣṭafāniñ, -nın]

Bu üç nev'-i ḥaḳīkatlar olupdur zātına mazhar

Velākin **Muṣṭafā** ekber alur feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 28*). [*muṣṭafā,]*

‘aşḳ degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan

Muṣṭafāniñ ḥurmetine ger suçı mağfūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 36*). [*muṣṭafāniñ, -nın]*

‘aşḳ degül mi evvel āhır **Muṣṭafāniñ** devleti

Gerçi anuñ ḥurmetine külli şey mefhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 49*). [*muṣṭafāniñ, -nın]*

‘aşḳ degül mi **Muṣṭafāy** yāre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile Ḥudāsı vaḥdete oḳur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 53*). [*muṣṭafāy, -y, -ı]*

‘aşḳ degül mi **Muṣṭafāy** ḳābe ḳavseyn eyleyen

Gerçi ev ednā şarābından sırı maḥmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 55*). [*muṣṭafāy, -y, -ı]*

Cān u başı terk it ey dil sen de ‘āşıklardan ol

Muṣṭafā şer‘i yolında şapma şādıklardan ol (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 30*). [*muṣṭafā,]*

muṣṭafā devri: Hz. Muhammed'in peygamberliğiyle başlayıp kıyamete kadar devam edecek olan nübüvvet devri.

Bī-nihāyet luṭfuñ oldur keşf-i Ḳur’ān eyledüñ

Muṣṭafā devrinde geldüm ‘āleme ḥurmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 6*). [*muṣṭafā devri, -nde]*

‘aşḳa uydum Muṣṭafā devrinde geldüm ‘āleme

Giderem āh-ı fırāḳım Şāh-ı kerbānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 13*). [*muṣṭafā devri, -nde]*

Ol Ḥabībiñ Muṣṭafā devrinde pervāz eyledüm

Derdimiñ dermānı bundan ğayrı devrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 23*). [*muṣṭafā devri,]*

muṣṭafā nūri: Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nuru. Allah'ın yarattığı ilk nesne bu nurdur. Koşma her şey ondan meydana gelmiştir.

Yaratmazdan kamu halkı eḳālīm-i ḥaḳāyıkda

Ḥabībim Muştafā nūrın getürdüm önce burhānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 10). [muştafā nūrı, -n]

muştafānîñ nūrı: Hz. Muhammed'in nuru demektir. Mutasavvıflara göre yüce Allah, önce Hz. Muhammed'in nurunu yarattı.

Ḳalb içinde bulduğum [hep] evliyānîñ sırrıdır

Ḥamdü li'llāh çok şükür hem Muştafānîñ nūrıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
26, Mısra 2). [muştafānîñ nūrı, -dur]

müstağrak ol: Batmak, gark olmak.

Şu fāzıllar kim oḫura olup envāra müstağrak

Şu 'āşıqlar kim oḫurlar göz açup zāt-ı 'irfāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
117, Mısra 7). [müstağrak ol, -up]

müştāk: Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

Dilimde devr ider virdiñ

Ki müştākıyam ol ferdiñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 26).
[müştākıyam, -ı, -y, -am]

Lā kelāmından geçen añlar bu zıkrîñ ma'nisin

Dir Sinān Ümmî anuñ envārına müştāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
31, Mısra 26). [müştāk,]

Gel Ḥazrete müştāk-ısañ diñle bizüm aḫbārımız

Tehî görme şimdi bizüm Ḥaḳḳ-ıladur bāzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
50, Mısra 1). [müştāk-ısañ, -ı, -sa, -n]

müştāk ol: İştıyaklı olmak, arzu etmek.

Derdiñe dermān gerekse derde müştāk ol yüri

Derde mihmān olmayanlar bulmadı dermānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
151, Mısra 5). [müştāk ol,]

müstemi' ol: İstimâ' eden, dinleyen olmak.

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden kaçreçe

Müstemi‘ ol bir nefes gel söyleyem ma‘ zür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 10). [müstemi‘ ol,]

müşterî: Alıcı, isteyen, talepkar.

Der Sinân Ümmî bâzergânam bâzâra gelmişem

Müşterî olanlara alım şatım budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 14). [müşterî,]

muştula: Müjdelemek.

Görmüşem Qur‘ân içinde **muştuladuñ** sen beni

Zikr iderseñ mürvetiñden adımı rağbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 27). [muştuladuñ, -du, -n]

Muştuladum ben size zâtım şifâtım vaşfını

Çul hüvallahü eħaddur oğunan Qur‘ân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 11). [muştuladum, -du, -m]

mu‘tād: Adet edinilmiş, alışılmış, alışkanlık haline gelmiş.

Dost cemâli şem‘iniñ pervânesiyem her nefes

Lâ dimezseñ gel berü zâhid benüm **mu‘tādıma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 14). [mu‘tādıma, -ım, -a]

muṭahhar: Tathîr edilmiş, maddî ve manevî temizlenmiş.

Saña cān dil vireli dü cihāndan

Muṭahhardur muṭahhardur **muṭahhar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 12). [muṭahhar,]

Saña cān dil vireli dü cihāndan

Muṭahhardur muṭahhardur muṭahhar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 12). [muṭahhardur, -dur]

Saña cān dil vireli dü cihāndan

Muṭahhardur **muṭahhardur** muṭahhar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 12). [muṭahhardur, -dur]

mutlak: Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz.

Kim ola kim zāt-ı muṭlaḳdan seni **muṭlaḳ** bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3). [muṭlaḳ,]

Didi medḥ eyleyüp ol Ḥaḳ saña çün ve'z-zuḥā **muṭlaḳ**

Buña ḳādir dilim ancaḳ ki ḥaḳsın yā Resülallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13). [muṭlaḳ,]

muṭlaḳ vüçüd: Varlığı mecburi, kesin olan. || Mutlak varlık.

Eger muṭlaḳ vüçümdan getürsem 'āleme ḳaṭre

Bi-küllü maḥv ola fānī ki ol deryā-yı 'ummānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 19). [muṭlaḳ vüçüd, -um, -dan]

muṭlaḳa: Kesin olarak, kesinlikle, şüphesiz.

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Ḥayy ü Beḳā

Ve lem yüled kimse andan toḡmayısar **muṭlaḳā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 38). [muṭlaḳā,]

mütü ḳable en-temüt: Hz. Muhammed'in "Ölmeden önce ölünüz" anlamındaki sözü.

Çün buyurdı ol Resül **mütü ḳable en-temüt**

Ölmezden öñ 'aşḳ-ıla öldügüm midür ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3). [mütü ḳable en-temüt,]

Çün buyurdı Ḥayrü'l-beşer **mütü ḳable en-temütü**

Ölmedin öñ bunda iken ölmeyen insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 9). [mütü ḳable en-temütü,]

muvaḥḥid: Allah'ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, müslüman.

Lā diyen illā dimez evvel bāzārda añla kim

Hem **muvaḥḥid** mü' miniñ burhānı 'aşḳu'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 4). [muvaḥḥid,]

Ḥaḳ buyurdı zıkrime ṭan eyleyen ziyānlu

Muvaḥḥidiñ āvāzı münkire çıyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 10). [muvaḥḥidiñ, -in]

Anuñ ismin soran kimse müsemmeden bulur envâr

Muvaḥḥid zākiriñ ḳalbi ʔolar feyz-i İlâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 60*). [*muvaḥḥid,]*

Muvaḥḥiddür anuñ zâtı ebed hergiz ḳarâr itmez

O zikriñ mevcidür envâr süzer feyz-i İlâhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 9*). [*muvaḥḥiddür, -dür]*

müyesser: *Nasip olma.*

Bi-ḥamdi'llâh vefâñuz ben ğaribe

Müyesserdür müyesserdür **müyesser** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 24*). [*müyesser,]*

Bi-ḥamdi'llâh vefâñuz ben ğaribe

Müyesserdür müyesserdür müyesser (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 24*). [*müyesserdür, -dür]*

Bi-ḥamdi'llâh vefâñuz ben ğaribe

Müyesserdür **müyesserdür** müyesser (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 24*). [*müyesserdür, -dür]*

müyesser eyle: *Kolaylaştırmak, nasip etmek.*

Kim tecellî kim tesellî çok temennâ ḳıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şoḥbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 18*). [*müyesser eyle, -dü, -n]*

Maḳâm-ı Hazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ yâ Rab

Yime ğam hergiz ey 'abdim bezendi şanıña ḥoş-kâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9*). [*müyesser eyle, -sen]*

müyesser kıl: *Nasip etmek.*

Yâ İlâhî Aḥmed ü Maḥmūd Muḥammed Muştafâ

Ḥurmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zâtıñ vuşlatın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 8*). [*müyesser kıl,]*

Dâ'imâ bizden ḥaṭâ senden 'aṭâdur işlenen

'aşḳı fazlından **müyesser kıl** bize burhân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 14*). [*müyesser kıl,]*

müzeyyen: *Bezenmiş, süslenmiş, ziynetli.*

Maḥabbet nūrı-y-la pür kıl **müzeyyen** cism gülzārın

Görüp cān bülbüli ötsün okısun ḥüsn-i esbākı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 5*). [*müzeyyen,]*

Seni söyler ḳamu diller uçan ḳuşlar esen yeller

Cemālîñ bāğına güller **müzeyyen** aḳ u al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 28*). [*müzeyyen,]*

Sekiz cennet münevverdür **müzeyyendür** cemālinden

Yedi ṭamu celālîdür ḳızar feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 53*). [*müzeyyendür, -dür]*

N

nādân: *Cāhil, akılsız.*

Key ṣaḳın Ümmî Sinān nuṭḳ eyleme **nādāna**

Cāhile yār olursañ aṣṣıña ziyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 17*). [*nādāna, -a]*

Bu Sinān Ümmî' i siz cāhil ü **nādān** añlamañ

Ḥalḳ-ı 'ālem ḫāline 'ālimdür izḫār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21*). [*nādān,]*

Cāhil ü **nādān** alurlar her nefes lādan kelām

Evliyā nuṭḳıyla her dem virdimiz tevḫîd-i ḫāṣ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*). [*nādān,]*

Cehl ü **nādān** ğayretinden alma aldur başını

Geç bu şüretten seni sen kāmīl insān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9*). [*nādān,]*

Fāsık u **nādān** ne bilsün kim benüm esrārımı

Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 19*). [*nādān,]*

Dört kitābıñ ma'nisin keřf eyleyen Hūdūr hemān

Lā dimez kimse bu sırra illā **nādān** añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12*). [*nādān,]*

Gerçeklere iren kişi dostı 'ayān gören kişi

Açma bu sırrı **nādāna** ferdā çeküp geze ursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 20*). [*nādāna, -a]*

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ řāha maħrem-durur

İRmege merdān gerekdür açma **nādān** üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 14*). [*nādān,]*

Mařlaħat iş bitüren gönül yapanlar 'arş yapar

İş bu remziñ ma'nisini degme **nādān** bilmeye ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 4*). [*nādān,]*

nādān olan: Cahil, bilgisiz kişi.

Ehl-i ğālīñ sırrını fehm eylemez **nādān olan**

Dört kitāba lā diyendür İblīs ü řeytānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 11*). [*nādān olan,]*

Gizli degül gün gibi āřkāreyem gündēn 'ayān

Añlamaz **nādān olan** şimdi benüm settārlığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8*). [*nādān olan,]*

nā-geħān: Ansızın, birdendire.

Umaram kim ol Ğabībīñ ğurmeti-y-çün **nā-geħān**

Bir naçar ılıp diyesin kim baña gel bi-çāram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 27*). [*nā-geħān,]*

nāgeħānī: Ansızın, birdenbire.

Ėāfil iken **nāgehānī** geldi bu sevdā baña

Ey mu ‘abbir niçe ta ‘bīr ola düşüm neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*). [*nāgehānī,]*

nā-ħak: *Haksız.*

Toğrıdur özüm ħakāyık ehliniñ güftārına

Ėak didüm **nā-ħak** dimen gönlümde bir pīç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12*). [*nā-ħak,]*

Ey baña **nā-ħak** diyenler ħak-durur işüm benüm

Biñde bir ta ‘bīr olunmaz çok-durur düşüm benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 21*). [*nā-ħak,]*

nā-ħak di: *"Ėak değil" deyip Allah'ı inkar etmek.*

Rehberim mürşid-i kāmildür ne Ėam ađyārdan

Ėak didüm nā-ħak diyüben dönmezem ikrārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 2*). [*nā-ħak di, -y, -üben]*

nā-ħak yire: *Haksız yere.*

‘Ār ider ‘āriflere baş egüben ħak görmege

Dağl ider dađđālı gör **nā-ħak yire** da ‘vāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 10*). [*nā-ħak yire,]*

naĥif: *Arık, çelimsiz, zayıf.*

Teraĥhum ħıl kerem eyle ki bī-çāre **naĥifiñdür**

Efendim Mazĥarī Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 35*). [*naĥifiñdür, -in, -dür]*

naĥnü ħasemnā: *"Biz kısımlara ayırdık" (Zuhruf suresi 43/32. ayet) ayetinden iktibastır.*

Gelse kaçmaz kaçsa koğmaz cengi yoğ dünyā-y-ıla

Naĥnü ħasemnādan ikrār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 20*). [*naĥnü ħasemnā, -dan]*

naĥv: *Söz dizimi, cümle bilgisi, sentaks.*

Eger **naḥvîñ** eger şarfiñ olup şerḥi dile gelmez

Hüve hüve maḳāmında ne sâ‘at ne zamân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 13). [naḥvîñ, -in]

na‘îm: Cennetlerden biri.

Bî-niyâz oldum caḥîmiñden **na‘îmiñden** bugün

Her neye emr eyleseñ cân üstine niyyet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 15). [na‘îmiñden, -in, -den]

na‘îm: Nimetler.

‘aşḳ elinden şöyle bil her kim **na‘îme** uğradı

Qıldı sükker ü ‘aselden zehr-i ḳâtil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15). [na‘îme, -e]

nâḳış ol: Eksik olmak.

Gerçek mürîd gerçək eriñ bir ḳatresin baḥre şayar

Nâḳış olan nefse uyar sükkerini zehre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2). [nâḳış ol, -an]

naḳḳâre: Mehterhanede yer alan, birbirine baḒlı iki yarım küre benzeri ve iki deḒnekle vurularak çalınan bir tür davul.

Gördi vücûdum pür-cidâl el virmedi şabra mecâl

Ḳurdı hümâyün köşk ü taḥt çalındı kös **naḳḳâresi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 24). [naḳḳâresi, -si]

naḳḳâş: Renkli resim ve tezyînat yapan sanatkâr, kitapları resimleyen, kap ve sayfalarını süsleyen, mîmârî eserlerin tavan ve duvarlarını, çinileri, toprak kapları vb.lerini resim ve şekillerle bezeyen süsleme ustası.

Şad hezârân âferin olsun saña biñ cân-ıla

Medḥa gelmez söyledüğüm mâhımıñ **naḳḳâşını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 6). [naḳḳâşını, -in, -i]

naḳḳâş: Süsleme ustası II Allah.

Kevn ü mekânîñ naqşını pāk eyle gönülden

Naqqāşa iriş gayrıya aldanmağıl zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,
Mısra 12). [naqqāşa, -a]

naqqāş ol: Renkli resim ve süsleme yapan sanatkar olmak.

Vaḥdetiñ nûrı-y-la naqqāş olmağa şāhım senüñ

Bu Sinān Ümmî āḥardan bî-nuqūş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
21, Mısra 13). [naqqāş ol, -mag, -a]

naql id: Anlatmak, rivayet etmek, hikayet etmek.

Her kime ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şundı Ḥaḳ

Dört kitābı naql idersün hîç ögüt kār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 14). [naql id, -er, -sün]

naqş: Akis, görüntü, sûret.

Gel berü ey lâ-mekân şehrinde kılan seyr-i yār

Nā-murād ol dü-cihāniñ **naqşına** kıılma nazār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 2). [naqşına, -ın, -a]

Kevn ü mekânîñ **naqşını** pāk eyle gönülden

Naqqāşa iriş gayrıya aldanmağıl zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,
Mısra 11). [naqşını, -ın, -ı]

Şöyle bil nāsüt-ı ‘ālem **naqşıdur** bunlar hemān

Ṭā‘atı ‘ādet kılırlar fi‘li ibrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra
15). [naqşıdur, -ı, -dur]

Ol beḳā mülkünde bākî ḳalmağa

Dü cihān **naqşını** dilden kııl tırāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 18).
[naqşını, -ını]

Dü cihāniñ **naqşına** dil virmeyendür serveli

Şerḥ idüben söyledigim kāmil insāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 27). [naqşına, -ı, -(n), -a]

‘Āşıḳam kevn ü mekânîñ **naqşına** dil virmezem

Şādıḳam rüy-ı zemīniñ bendine bil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,
Mısra 1). [naqşına, -ı, -(n), -a]

Levh-i dilden dü cihāniñ **naqşını** pāk eyleyen

Sırrına kılan tecellī nūr-ı Yezdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 3). [naqşını, -ı, -n, -ı]

Anuñ-içün levh-i dilden ref‘ ider **naqşı** melāl

‘aşk-ıladur cānıma bu cān olan qurb-ı Cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 27). [naqşı, -ı]

Bil senüñ qalbiñde Hâqdan ğayrı şuret qalmaya

Dil fenā vü ger bekā **naqşına** mā’ il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 6). [naqşına, -ı, -(n), -a]

naqş-ı hayāl: Hayalinin süsü, güzelliği.

Naqş-ı hayālîñ bāğına bend olma ki merdān iseñ

Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 21). [naqş-ı hayāl, -in]

nālān id: İnmek, feryat etmek.

Hasretiñden āh idüp nālān iderler her seher

‘Āşıkñ gözlerini giryān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7,
Mısra 17). [nālān id, -er, -ler]

nāleler virüp: İnletmek.

Dilerse **nāleler virüp** söyleden

Dilerse nuṭkumı pinhān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 19).
[nāleler virüp, -ler, -üp]

nām: İsim, şan, şöhet.

Sinān Ümmî bu ‘aşka yār olaldan

Yoğ oldı varlığı bir qurı **nāmdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 26).
[nāmdur, -dur]

‘Āşık **nāmından** uşandum gerek āvāre kılsunlar

Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 40, Mısra 1). [nāmından, -ın, -dan]

Şöhret ü **nām** şāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost eşiginde nāsdan ‘uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 77, Mısra 21). [nām,]

Āh-ı firqatdan olupdur dil fenā-ender-fenā

Halk içinde **nām** u ‘ırzım hūke yeksāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 32). [nām,]

namāzım kıl: Cenaze namazını kılmak.

Yunup tahir ola cismim namāzım kıla ‘āşıklar

Varuban qabrime girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 11). [namāzım kıl, -a]

nām-ı fenā: Kötü nam, şöhret.

Dilirse gezdiren ‘arşı semāyı

Dilirse bozduran nām-ı fenāyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 22).
[nām-ı fenā, -y, -ı]

nāmiñi ver: (Kibirle) ismini söylemek.

Hazer eyle şağın İblīs sözinden

Dergāhda nāmiñi verüp yakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 8).
[nāmiñi ver, -üp]

nā-murād ol: Arzusuna, isteğine kavuşamamak.

Gel berü ey lā-mekān şehrinde kılan seyr-i yār

Nā-murād ol dü-cihāniñ naqşına kıлма nazar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 2). [nā-murād ol,]

nāmūs: Edep, haya.

Sinān Ümmî olup sākı eline cām-ı ‘aşk aldı

Koyup **nāmūsı** ey zāhid mey ü şoĥbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 73, Mısra 18). [nāmūsı, -ı]

Bende benlik kalmadı hep cümlesi kıldı firār

Bu gönül mülkin ĥalāş itdi yudı ‘ār **nāmūsın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
107, Mısra 6). [nāmūsın, -ın]

Kodum **nāmūsı** ‘arı kılam āh-ıla zārı

Dağıdam berg ü bārı çün dinöldüm ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 3*). [*nāmūsı, -ı*]

Bulmağa vaşl-ı yārımı kodum **nāmūs** u ārımı

İrgirmege kaçārımı kārbanana gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 23*). [*nāmūs,]*

nāmūs u ‘ār şişesin şır: Edep ve haya şişesini kırmak; utanmaz, yüzsüz olmak.

Cân u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘āleme rüsvây olam

Nāmūs u ‘arım şişesin ben şıram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 14*). [*nāmūs u ‘ār şişesin şır, -am-ım-si, -n*]

nâr: Ateş, aşk ateşi.

Ümmî Sinân yanar **nāra**

Diler kim ire sen yāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 33*). [*nāra, -a*]

Maḥabbet **nārına** bu dil yanaldan

Benüm āh-ıla zārım şubḥ u şāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 15*). [*nārına, -ı, -, -a*]

Tefekkür baḥrına taldum temāmet

Bu sırrı açmadum özüm tolu **nār** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 16*). [*nār,]*

Niçe bir ḥasret-i hicrân daḡar dār zülfüñe gerdān

Beni lāyık gerek nūra gerekdür **nāre** kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4*). [*nāre, -e*]

İlāhî derd-i ‘aşkıñdur başumda ḥükm iden sevdā

Yaḡar ḥasret **nārın** gāhi aḡıdur gözlerimden yaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 12*). [*nārın, -ın*]

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne pîr ancaḡ

Ṭonanmış cismine evlād kimi **nār** kimi nūr ancaḡ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2*). [*nār,]*

Ben dürişüp derd-i yārın **nārına** yansam direm

Sen dürişüp cehl-i zulmet şalını geydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 15*). [*nārına, -ı(n), -a*]

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşq-ı ezeli **nār-ıla**

Yedi ismiñ nūrın māye kıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7). [nār-ıla, -ıla]

Emriñe fermāndur senüñ kün fe-kān

Nārı Halîle gülzār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10). [nārı, -ı]

Fırkat **nārı-y-la** cānların göyündürme ey Pādişāh

Göster zātıñ gülzārını dostuñ Halîlullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 13). [nārı-y-la, -ı, -y, -la]

İlāhî cism-i insānı daḡı nefis ü dil ü cānı

Müsahḡar eyle derdiñle yanalum ‘aşq-ıla **nāra** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 10). [nāra, -a]

Ey muḡallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşkıñ **nārına** sen yan müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 6). [nārına, -ı(n), -a]

Ben bu işe ḡayrān iken bunca **nāra** giryān iken

Āvāre sergerdān iken irişdi ‘aşq cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 21). [nāra, -a]

Girdüm bu ‘aşq bāzārına ḡomaz bu günüm yarına

Yanmaḡa derdiñ **nārına** pervāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 18). [nārına, -ı(n), -a]

‘aşq degül mi yedi ḡamu **nārın** iden pür-‘azāb

Yaḡısar ḡaḡḡa Nebīye ‘aşḡa kim menkūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 25). [nārın, -ın]

nâr: Maruf meyve, nar.

Şalāt ü şavm-ıla ḡaccıñ enācir ḡurmā **nār** a ‘nāb

Saña evşāf-i ebrārıñ şevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 7). [nār,]

nār bul: Ateş (gibi) bulmak, yandıḡını görmek.

Görmedüm pervāne şem ‘a vara biryān olmaya

Şem ‘a yaḡın varduḡumca özümi nār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4). [nār bul, -muş, -am]

Görmedüm pervâne şem‘a vara biryân olmaya

Şem‘a yakın varduğumca özümü nār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4). [nār bul, -muş, -am]

nār eyle: Ateşe çevirmek; cehenneme atmak.

Yerimizi nār eyleme

Ol nūr-ı cemālîñ Hakkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 3). [nār eyle, -me]

nār eyle: Ateşe çevirmek, ateşte yakmak, yakıp kül etmek; aşk ateşiyle yakmak.

‘aşk degül mi kim Züleyhânîñ özin nār eyleyen

Gerçi Ya‘küb oğlu Yūsuf arada mezbūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71). [nār eyle, -y, -en]

nār kıı: Yakmak.

Ĥvāce-i kevneyn olursañ gel fenā kıı ihtiyār

Kāl ü kııñ kıı hayālîñ ‘aşk odıyla nūrı nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 42). [nār kıı,]

nār ol: (Aşk ateşiyle yanıp) ateş olmak.

Kim ki dōstuñ sözün söyler kim ki dōstuñ gülin yıılar

Dā‘im ‘aşk deñizin boılar yanar vücūdı nār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 12). [nār ol, -ur]

na‘ra ur: Haykırmak, bağkırmak; nara atmak.

Ben yārıma cān virmege na‘ra urup Ĥallāc-ıla

Çaldum ene‘l-Hak nevbetin Manşūr ile dārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 25). [na‘ra ur, -up]

nār-ı ‘aşk: Aşk ateşi.

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmak diler yā Rab

Şafādan ṭuyımaduñ sen kim özünü eyledüm pür-nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5). [nār-ı ‘aşk, -ın, -la]

nār-ı Һarāret: Sıcaklık ateşi || hasret ateşinin sıcaklığı.

Һasret ü nār-ı Һarāretiñ beni Һıldı za‘ıf

Fazlıña bel bağladum Һaldum yā Rabbe’l-‘ālemīn (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 107, Mısra 7). [nār-ı Һarāret, -in]

nār-ı Һasret: Hasret ateşi.

Cemālîñ derdini kimden alursañ

‘Azābı nār-ı Һasretiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 30).
[nār-ı Һasret, -in]

nār-ı maҺabbet: Aşk ateşi.

Nār-ı maҺabbet Һaynadı envār-ı mevc oldu revān

Ol Һandilîñ tış yüzine Һarbı inen derde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,
Mısra 11). [nār-ı maҺabbet,]

nās: İnsan, beniâdem, halk.

Ey cehennem Һorkusından **nāsı** Һam-nāk eyleyen

Bizi yoҺdan var iden ‘ālemleriñ Settārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 21). [nāsı, -ı]

Şöhret ü nām şāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost eşiginde **nāsdan** ‘uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 77, Mısra 22). [nāsdan, -dan]

‘aşq degül mi aşl-ı ebrār u muҺarreb Һayrı **nās**

Küllî şey’ hep tākātınca Һālîka meşkür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 33). [nās,]

Cān göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul

Men ‘aref sırrındadır **nāsa** devā’ı yara bil (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 46). [nāsa, -a]

nāşî: Yabancı II Rakip.

Yoldaş itme **nāşî** ile

Saña münkir kişi ile (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 9). [nāşî,]

nās-ı nādān: Cahil kimseler.

Nās-ı nādān arasında gevheriñ ħor olmasun

Ey Sinān Ümmī şaķın açma göñül ħaznasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 21). [nās-ı nādān,]

naşib: Behre, hassa, pay, kismet.

Var ise ‘aql-ı evvelden **naşibiñ** kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tāb getürsün bir ħaber elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 5). [naşibiñ, -i, -n]

Naşibin dürişüp almaķ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye kısmet görünmez anı yir ancaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 21). [naşibin, -i, -n]

Yedi tamu sekiz uçmaķdan müberrâyım bugün

Çün **naşibim** ‘aşķa irdi kısmetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 6). [naşibim, -im]

Lā diyen illā dimez evvel bazārda añladum

Ger **naşibiñ** var ise illāda seyrān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [naşibiñ, -in]

naşib eyle: Nasip etmek, kismet etmek.

Āħar yire nefes virmek naşib eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 3). [naşib eyle, -me, -se, -n]

Kerem kıl sen **naşib eyle** Sinān Ümmīye ey Mevlā

Ki ol dîvān-ı ‘ālīde ħura böylece dîvāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 13). [naşib eyle,]

naşib kıl: Kismet etmek.

Bu Sinān Ümmīye luţfuñ kıl naşib

Kim yañılmayup saña doğrı gide (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 25). [naşib kıl,]

Hüsn-i cihānîñ kimseye almaz beā bellü beyān

Hüsn-i beādan ıl naıb Yüsf hüsnullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 18). [naıb ıl,]

naıb ol: (Bir Şey bir kimseye) Kader olarak belirlenmiş olmak, onun kısmeti hāline gelmek, ona müyesser olmak.

Halkıñ çoğı haı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naıb olmaz vaşl-ı zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8). [naıb ol, -ma, -z]

naıbin al: Yararlanmak, kısmetine düşeni elde etmek.

ısmet evvel [ol] naıbin almayandan gizlüdür

ĀteŐ-i ‘aş-ıla pişmiş yaŐı ni ‘met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [naıbin al, -ma, -y, -an, -dan]

naıhat: Öğüt, tavsiye.

Eger benden kim isterse **naıhat**

omasun ‘aşı bu ‘ālî-maāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 13). [naıhat,]

naıhat diñle: Tavsiyeye kulak vermek, öğüt dinlemek.

Her ki afletten uyanmaz kim naıhat diñleye

Ol iŐiniñ gözini yarın cehennem aısar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 7). [naıhat diñle, -y, -e]

naıhat ehli ol: Nasihat edenler, faydalı sözler söyleyen kimselerden olmak.

‘Ālim ü ‘āmil naıhat ehli olan iŐiler

Halkı Hāa da ‘vet eyler āvāzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 21). [naıhat ehli ol, -an]

naŐrānî: Hristiyan.

Hāmdü li ‘llāh ço Şükür toğıdı sa ‘adet Şems ü māh

Bir ula ılsa hidāyet dā ‘imā **naŐrānîdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 12). [naŐrānîdür, -dür]

nāsūt ehli: Maddeye, dünya nimetlerine kıymet veren kimseler.

Ey Sinān Ümmī ‘ömür hıarc itme nāsūt ehline

‘Ārifāna yek nazar kıl sırr-ı pinhān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 17). [nāsūt ehli, -ne]

nāsūt-ı ‘ālem: İnsanlık alemi; dünya.

Şöyle bil nāsūt-ı ‘ālem naqşıdur bunlar hemān

Ṭā‘atı ‘ādet kılurlar fi‘li ibrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 15). [nāsūt-ı ‘ālem,]

nātık: Konuşan, söz söyleyen.

‘Ārif-iseñ vir haber kim ma‘nî-i muṭlaḳ nedür

Nātık-ısañ işbu yolda söyle kim el-ḥaḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2). [nātık-ısañ, -ı, -sa, -n]

nāz: Naz, cilve, eda.

Ḥvāceniñ şalı öñünce yilişirler ḥvāceler

Nāzıla ten besleyen baḳ noldı ḥālîñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8). [nāzıla, -ıla]

Mest ü ḥayrān ‘āşıkıñ yolında ḳurbān eyle cān

Ṭut ḳulağıñ Ḥaḳḳ eşiginde nāzından bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 24). [nāzından, -ı, -n, -dan]

Vuşlat-ı yarıñ elinden hîçe şatmış nāzını

Görmeyem diyü melāmet çekmeden ḳaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 19). [nāzını, -ını]

nāz eyle: Nazlanmak; övünmek.

Cānı çevgān, başımı ṭop eyledim dergāhına

‘aşkı meydānında Şāhıñ añlamañ nāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 14). [nāz eyle, -dü, -m]

nāz id: Cilve yapmak.

Gāhī onar bir Őaĥrāya

Gāhī onmaġa nāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 4). [nāz id, -er]

nazar: Bakış, bakma.

Cezb eyleseñ kime seyrden eger giçden eger irden

Hergiz ayrılmaz **naẓardan** resm-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 14). [naẓardan, -dan]

alibiñ efsāne Őanmān baġrını çāk itdüġi

PādiŐāhıñ her **naẓar** baġduġı seyrān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4). [naẓar,]

anı ben miskine senden irişe derdime dermān

anı ben za'ife bir dem ireydi bir **naẓar** añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14). [naẓar,]

Yalıñzam yarıcım yok senden āġar yā Ğanī

Luťfuñ-ıla yek **naẓar** derdiñi dermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6). [naẓar,]

Geldi cihāna MuŐtafā mi'rāc idüp buldı Őafā

Bende bile gördüm vefā ġazretde **naẓarda** idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 24). [naẓarda, -da]

Yañılmasın bazārında ki merd olsun Őikārında

Hüner ılsun **naẓarımda** benüm yolumda virsün cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 30). [naẓarımda, -ım, -da]

Mürşidinden ġayrı yire bir **naẓar**

ılmaz 'āŐıġ olan olur dîvāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 25). [naẓar,]

nazar: Makam, huzur.

Dā'im **naẓarıña** arşu

urmaġ isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 7). [naẓarıña, -ı, -(n)a]

İlāhī anı 'ālemde göre zātuñ bir açuġ göz

İlāhī anı ādemde **naẓarıñda** ura aġ yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 2). [naẓarıñda, -ı, -n, -da]

Gel şefâ 'at kıl dîzârîni görem yâ Muştafâ

Boynum egüben **naẓarînda** tûram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 2*). [*naẓarînda, -ı, -n, -da*]

naẓar: Bakış, bakma; ilgi gösterme.

Ƙapînda boyun egerler İlahî

'Âşıklariñ 'azmi **naẓarînadur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 4*).

[*naẓarînadur, -ın, -a, -dur*]

Sinân Ümmî bugün Ƙalbe umar senden **naẓar** yâ Hû

Selâmet eyle yâ Rabbi çü sensin Ƙâdir ü Bâķî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

143, Mısra 13). [*naẓar,*]

naẓar bul: İlgi görmek.

Ʀaşın düzen dem-be-dem Ʀağdan naẓar bulur mı

Ƙalbiñ bābın açmağa zıkr-ile devrân gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9*). [*naẓar bul, -ur*]

naẓar eyle: Bakmak, ilgilenmek.

Ey dil **naẓar eyle** gel bu cihāna

Niçe bir zâr idersin yana yana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 1*).

[*naẓar eyle,*]

naẓar eyle: Bakmak, dikkat etmek.

Yürüyem 'arşîñ altına **naẓar eyle** diseñ yâ Rab

Ʀayâliñ anda gözlersem diyem yâ Hû görem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 111, Mısra 27). [*naẓar eyle,*]

naẓar gör: Lütuf görmek.

Gel ey şâhib-me'ânî gör naẓar feyz-i İlahîden

Ƙulağ tut cān-ıla diñle ħaber feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,*

Mısra 1). [*naẓar gör,*]

naẓar id: Bakmak, ilgi göstermek.

Ne lāyıǧdur saña kimse yol vara

Dizāra iltūp nazār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 18).

[nazār id, -en]

nazār iste: Dikkat çevirmesini, bakmasını, kendisini fark etmesini istemek.

Ĥudāvendā Ĥudāvendā bu dil senden nazār ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

43, Mısra 17). [nazār iste, -r]

nazār kıł: Bakmak; ihsanda bulunmak, ilgilenmek.

Umaram kim ol Ĥabîbiñ ĥurmeti-y-çün nā-gehān

Bir nazār kıłup diyesin kim baña gel bi-çāram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

76, Mısra 28). [nazār kıł, -up]

Gözleriniñ sürmesini gördüğümde gülmezem

Vechine kıldum nazār yıkıldum ‘aqla gelmezem (Ümmî Sinan Dîvânı,

Muhammes 2, Mısra 44). [nazār kıł, -dı, -m]

Gelüñ ey merd-i ‘aķıllar nazār kıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görüñ Hazret-i Mevlāya (Ümmî Sinan Dîvânı,

Murabba 1, Mısra 5). [nazār kıł, -un]

Mürşid-i kāmil yüzinden vechiñe kıldum nazār

Kisvet-i ‘izzet dinilen başıma devlet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,

Mısra 21). [nazār kıł, -du, -m]

Ey Sinān Ümmî **nazār kıł** olma tevĥiddeden cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef‘ālini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra

29). [nazār kıł,]

Sinān Ümmî kıluñ ağlar kapuñda

Nazār kıł çün anı zār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 26).

[nazār kıł,]

Pîr ‘azizümdür Eroǧlı ĥurmetine kıł nazār

Tā varup dergāhıña ol zātıñı āsān bula (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,

Mısra 13). [nazār kıł,]

Nazar kılm bu Sinān Ümmī yoluñda kıomasın varlık

Ki zirā iki ‘ālemden güzārıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 13). [nazar kılm,]

Sakla bu gönül sarāyın pâdişāhım kılm nazar

Kılmasun nefsim çerisi hāk-ile yeksān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 9). [nazar kılm,]

Nazar kıldı size Allāh nazar kıluñ bize bi’llāh

Dinilsün dilde zıkrı’llāh bulunsun cānda vaşlu’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 25). [nazar kılm, -dı]

Nazar kıldı size Allāh nazar kıluñ bize bi’llāh

Dinilsün dilde zıkrı’llāh bulunsun cānda vaşlu’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 25). [nazar kılm, -ın]

Bî-nişān u lâ-mekān iklîmine kıldum nazar

Ġayrıdan yokdur murādım yine seyrānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 11). [nazar kılm, -du, -m]

Ey pâdişāhım kılm nazar

Vech-i zātıñ hākķı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 1). [nazar kılm,]

‘Ārif-iseñ yek **nazar kılm** ‘āleme Ümmī Sinān

Kimsenüñ aḥvāline sen kılm hergiz kılm ü kılm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 13). [nazar kılm,]

Be yārenler nazar kıldum ‘āleme

Cānından ayrılan tenler iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 1). [nazar kılm, -dum]

nazar kılm: Bakmak, manevi etkiler uyandıracak şekilde bakmak.

Açılmadı ḥüsnüñ güli

Bir dem **nazar kılm** pâdişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 12). [nazar kılm,]

nazar kılm: Bakmak; arzulu gözlerle bakmak.

Gel berü ey lâ-mekān şehrinde kılan seyr-i yār

Nā-murād ol dü-cihānıñ naķşına kılm nazar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 2). [nazar kılm, -ma]

nazar-gāh: Bakılacak yer, seyir yeri.

Bugün hikmetde Loḡmānam kılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh olmağa ḡalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 14). [nazar-gāh,]

Ḥaḡ Ta‘ālā mü’miniñ ḡalbi **naḡargāhım** didi

Pādişāhıñ beytine sen div neye ḡoyduñ ḡöñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 25). [naḡargāhım, -ım]

nāzil id: İndirmek.

‘aşḡ degül mi yir yüzine nāzil iden dört kitāb

Biri Tevrāt İncil ü Furḡān ü ger Zebūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 59). [nāzil id, -en]

nāzil ol: Ayet inmek.

Nāzil oldu çün anuñ ḡaḡḡında Ḥaḡdan hel etā

Noḡḡavī dirler aña iren olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 21). [nāzil ol, -dı]

nāzil ol: İnmek, nüzul etmek.

Bil senüñ ḡāniñda Ḥaḡdan nāzil oldu hel cezā

Sen işidüp bu kelāmı kendüñe tüt ḡıl cezā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 25). [nāzil ol, -dı]

naḡir: Benzer, eş, denk.

Cins-i mişliñ hem **naḡiriñ** yoḡ senüñ

Vāhid ü ferd ü aḡad kān-ı ‘aḡā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7). [naḡiriñ, -in]

Şerikiñ yoḡ **naḡiriñ** yoḡ velākin ḡalkā faḡlıñ çoḡ

Ḥisābı ḡaddi herḡiz yoḡ ḡayılmaz nitekim yıldız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15). [naḡiriñ, -i, -n]

Şerikim yoḡ **naḡirim** yoḡ Eḡad Ferdim vezirim yoḡ

Bi-küllü işbu mevcūdāt te‘avvüz ḡıldıḡı ḡānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [naḡirim, -im]

Cins ü mişliñ yok **nazîriñ** bir dahı

İllâ maḥbûbuñ Muḥammed Muştafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 13). [nazîriñ, -in]

ne: "Her ne, ne kadar" anlamlarında soru sıfatı.

Mâl ü mülk ü ehl-i beytiñ **ne** ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13).
[ne,]

Budur Ḥaḳdan **ne** istersem diyem yâ Hû tıram

Ḥudâniñ luḳfına irsem diyem yâ Hû irem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1). [ne,]

ne: "Ne... ne ..." bağlacı.

Ne şavm ü ne şalâtım var

Ne ḥacc ü ne zekâtım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 9). [ne,]

Ne şavm ü **ne** şalâtım var

Ne ḥacc ü **ne** zekâtım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 9). [ne,]

Ne şavm ü ne şalâtım var

Ne ḥacc ü ne zekâtım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 10). [ne,]

Ne şavm ü **ne** şalâtım var

Ne ḥacc ü **ne** zekâtım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 10). [ne,]

Ne ḳadr ü ne berâtım var

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 11). [ne,]

Ne ḳadr ü **ne** berâtım var

Diler cân senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 11). [ne,]

Ne kendinden āgāh olur

Ne baña keşf-i rāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 7). [ne,]

Ne kendinden āgāh olur

Ne baña keşf-i rāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 8). [ne,]

Ne meyl-i ḳîl ü ḳāl eyler

Ne meyl-i kesb-i ḥāl eyler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 5). [ne,]

Ne meyl-i ḳîl ü ḳāl eyler

Ne meyl-i kesb-i ḥāl eyler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 6). [ne,]

Ne ‘azm-i yār vişāl eyler

Arındı cümle sevdādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 7). [ne,]

Ne boylar sırda ‘aşk boylar

Bu esmā-i müsem mādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 19). [ne,]

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdır

Ne bulmuş ne bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5). [ne,]

Ne gelmiş **ne** gelesidür **ne** olmuş **ne** olasıdır

Ne bulmuş **ne** bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5). [ne,]

Ne gelmiş **ne** gelesidür **ne** olmuş **ne** olasıdır

Ne bulmuş **ne** bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5). [ne,]

Ne gelmiş **ne** gelesidür **ne** olmuş **ne** olasıdır

Ne bulmuş **ne** bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5). [ne,]

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdır

Ne bulmuş ne bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6). [ne,]

Ne gelmiş **ne** gelesidür **ne** olmuş **ne** olasıdır

Ne bulmuş **ne** bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6). [ne,]

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan cümle şifātı māt

Ne hālîk oldı ne maḥlūk nedür bundan gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8). [ne,]

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan cümle şifātı māt

Ne hālîk oldı **ne** maḥlūk nedür bundan gelen peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8). [ne,]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar ḥaṭda elim var

Ki sensin ḥükm iden ben bir qurı şüret hemān göz kaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7). [ne,]

Ne söyler sözde dilim var **ne** yazar ḥaṭda elim var

Ki sensin ḥükm iden ben bir qurı şüret hemān göz kaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7). [ne,]

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz

Ne ma‘nīden döker dürlər ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 2). [ne,]

Gel ey şāhib-me‘ānī gör neler söyler beşer elfāz

Ne ma‘nīden döker dürlər **ne** gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 2). [ne,]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem‘in yaqar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 4). [ne,]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya **ne** bulduñ nenüñ şem‘in yaqar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 4). [ne,]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ **nenüñ** şem‘in yaqar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 4). [nenüñ, -nün]

Şā‘im kâ‘im **ne** maqşūdum ay gün degüldür ma‘būdum

Ne şemsīyem **ne** kamerī sübhānıyam sübhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 5). [ne,]

Şā‘im kâ‘im ne maqşūdum ay gün degüldür ma‘būdum

Ne şemsīyem ne kamerī sübhānıyam sübhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 6). [ne,]

Şā‘im kâ‘im **ne** maqşūdum ay gün degüldür ma‘būdum

Ne şemsīyem **ne** kamerī sübhānıyam sübhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 6). [ne,]

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle hālk olan maḥlūk

Benüm sırrım münezzehdür **ne** ins ü dīv ve **ne** cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 6). [ne,]

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle hālk olan maḥlūk

Benüm sırrım münezzehdür **ne** ins ü dīv ve **ne** cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 6). [ne,]

Eger naḥviñ eger şarfiñ olup şerḥi dile gelmez

Hüve hüve maqāmında **ne** sā‘at **ne** zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 92, Mısra 14). [ne,]

Eger nahvıñ eger şarfiñ olup şerhi dile gelmez

Hüve hüve maķāmında **ne** sā‘at **ne** zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 14). [ne,]

Ne aşşı farķ iderem ne ziyānı

Küllü virān oldum ‘aşķa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3). [ne,]

Ne aşşı farķ iderem **ne** ziyānı

Küllü virān oldum ‘aşķa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3). [ne,]

Sinān Ümmî ķanı ķanda görenler bir ķaber virsin

Ne meyl-i mülk ne āmālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 26). [ne,]

Sinān Ümmî ķanı ķanda görenler bir ķaber virsin

Ne meyl-i mülk **ne** āmālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 26). [ne,]

Ne ķatunlarda ķayā var ne kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15). [ne,]

Ne ķatunlarda ķayā var **ne** kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15). [ne,]

Ne ķatunlarda ķayā var ne kız oğlanda edeb

Ne yigitlerde kemālāt var göreler fi‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 16). [ne,]

Bunca sürdi ķüküm beni **ne** düni bildüm **ne** günü

Ķanķısına fermān olam yoķdur mecālüm varası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 19). [ne,]

Bunca sürdi ķüküm beni **ne** düni bildüm **ne** günü

Ķanķısına fermān olam yoķdur mecālüm varası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 19). [ne,]

Ki sensin Vāķid ü Ķahhār bizi eyle saña sen yār

Ne oñüñ var ne soñuñ var ne sağ u ne şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8). [ne,]

Ki sensin Vāhid ü Qāhhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var **ne** şoñuñ var **ne** şağ u **ne** şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 8). [ne,]

Ki sensin Vāhid ü Qāhhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var **ne** şoñuñ var **ne** şağ u **ne** şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 8). [ne,]

Ki sensin Vāhid ü Qāhhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var **ne** şoñuñ var **ne** şağ u **ne** şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 8). [ne,]

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bākī ne fānī ne ğuşşa hırka şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 34). [ne,]

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bākī **ne** fānī **ne** ğuşşa hırka şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 34). [ne,]

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bākī **ne** fānī **ne** ğuşşa hırka şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 34). [ne,]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler **ne** māl u mülk ü ‘izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 48). [ne,]

ne: Değil, yok.

Geçmezem dildārīñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Ey ‘aceb ben bu cihānda tırduğumdan aşşı **ne** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 16). [ne,]

‘aşk-ıla şehīd olursam öldüğümden ğuşşa **ne**

Yār-ıla ben yār olam ağıyāra benden hışşa **ne** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 17). [ne,]

‘aşk-ıla şehīd olursam öldüğümden ğuşşa **ne**

Yār-ıla ben yār olam ağıyāra benden hışşa **ne** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 18). [ne,]

ne: "Hangi, nasıl" anlamlarında soru sıfatı.

Gāhī gelüp **ne** didügin

Ṭurup fikr-i dırāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 19*). [*ne,]*

Bu hidāyet Ḥaḫdan gelür

Münkir olanlar **ne** bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 18*). [*ne,]*

Yāre karşı yandı bağı derd-ile kaynar ciger

Ṭaşına bağan **ne** bilsün Ümmî Sināndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 26*). [*ne,]*

Maḫrem-i zāt-ı İlähîsin bugün ḫaḫḫa'l-yaḫîn

Ey Sinān Ümmî **ne** bilsün sırrıñı bî-gāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 14*). [*ne,]*

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydügin

Melek bilmez **ne** bilsün cin 'ilm içinde esrārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [*ne,]*

Bu cāniñ irdügi zevḫı **ne** bilsün görmeyen kimse

Ümmî Sināniñ aḫvālın baḫr-ı 'aşḫa ḫalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 13*). [*ne,]*

Şu deñlü 'ācizem nidem **ne** dilim var ki şerḫ idem

Ḳarınca ḫadrim üstine ḫodılar şanki bir ḫaḫ ḫaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [*ne,]*

Görün ol şāni'-i ḫudret **ne** ḫikmetler ḫılır izḫār

Kimi Nemrüd ḫaḫı denmiş kimi Mūsāya ḫür ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7*). [*ne,]*

Fāsıḫ u nādān **ne** bilsün kim benüm esrārımı

Yoluma bel baḫlayanlar bil ki merdāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 19*). [*ne,]*

Ne bilem ki o gün ol şāh neler iḫsān idiserdür

Ki ol bir tāc-ı 'izzetdür deger mi degme insāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11*). [*ne,]*

Ol ḫaḫḫat baḫrınıñ dürrin dökem bāzāra

'Ārif olan söylesün **nedür** anuñ şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 6*). [*nedür, -dür]*

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi 'aşḫ-ıla dile

Aña şeyḫān **ne** kār ḫıla pes aña mekr ü āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 42*). [*ne,]*

ne: "Aşırılık, çok, oldukça fazla" anlamı katmıştır.

Çün ol 'ummân-ı a'zamdan kılpudur nûr ol cāmî'

Haberdâr ol kim ol nûrdan **ne** cevherdür olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6). [ne,]

Gel beri sırr-ı kerâmet isteyen hâl üstine

Bize Hâkdan gör **ne** 'izzet açılır fâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 2). [ne,]

Hayrân olan ezelden ayık olmaz tâ ebed

Yaşlılarıñ Yaşşısı halka **ne** yaman deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 16). [ne,]

Fenâ-ender-fenâ olan **ne** hoşdur

Gümân ehline işbâtıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 25). [ne,]

ne: "Nedir, nasıldır, nasıl bir şeydir?" anlamlarında soru zamiri.

Budur ol yüce nûr-ı zât kılan cümle şifâtı mât

Ne hâlik oldu ne mahlûk **nedür** bundan gelen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8). [nedür, -dür]

Nedür ol zât-ı a'lâdan rızâ taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran rızâ emrin kılan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9). [nedür, -dür]

Ey tarîkat düşmeni bil kim **nedür** bu şerr ü şûr

Dem-be-dem Allâh diyen 'âşıklara senden gurûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [nedür, -dür]

Pîr yüzünden bildüñise âb-ı hayvân neydügin

Feyz-i Aḥmedden gelen âb-ı revân ırmağ **nedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 20). [nedür, -dür]

Münkir-i rü'yâ degülseñ yek nazar kılar sen saña

Cân göziniñ gözlüğinden görünen gel bak **nedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 22). [nedür, -dür]

'Ârif-iseñ vir haber kim ma'nî-i muḥlak **nedür**

Nâtık-ısañ işbu yolda söyle kim el-hâk **nedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 1). [nedür, -dür]

‘Ārif-iseñ vir haber kim ma‘nī-i muṭlaḳ **nedür**

Nāṭıḳ-ısañ işbu yolda söyle kim el-ḥaḳ **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*). [nedür, -dür]

Şorduğum ‘ayb olmasun ‘ār itmez aşlın şoylayan

‘Aşıkıñ ‘azm itdigi menzil-i istiğrāk **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 4*). [nedür, -dür]

Men ‘aref sırrın bilen virsin bize bir hūb kelām

Lā-yıla illādan olan muḥtelif aḥlāk **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 6*). [nedür, -dür]

Kenz-i maḥfî sırrınıñ esrārını söyler dilim

Ehl-i ‘aşḳa lā diyüp İblīs oḳın atmaḳ **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8*). [nedür, -dür]

Fezkürü’llāhe kıyāmen ḥôş şırāṭa’l-müstekîm

Berzaḥ ili perdesin bu zıkr-ile açmaḳ **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10*). [nedür, -dür]

Bil ki fetvāniñ **nedür** taḳvāsı añlañ ‘ayān

Ġayr-ı Ḥaḳḳa devr idüp Hūdān dönüp kaçmaḳ **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 11*). [nedür, -dür]

Bil ki fetvāniñ **nedür** taḳvāsı añlañ ‘ayān

Ġayr-ı Ḥaḳḳa devr idüp Hūdān dönüp kaçmaḳ **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 12*). [nedür, -dür]

Dört kitābiñ ma‘nisi yek noḳtadan oldı ‘ayān

Ṭālibe ḥadd ü ḥicāb olan ḳara vü aḳ **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 14*). [nedür, -dür]

Nefsini fehm eyleyendür ‘ārif-i bi’llāh olan

‘Ārifiñ ḳalbini envār eyleyen işrāk **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 16*). [nedür, -dür]

‘Arş ü kürsî cem‘ idüp vāḥid ḳılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma‘nisinden oḳınan evrāk **nedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 18*). [nedür, -dür]

Ben fülān ibn-i fülānam dimege ḥikmet **nedür**

Gelmeden sen sırr-ı insānsın ezel neyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 31*). [nedür, -dür]

Maḳām-ı zühd ü taḳvānıñ cevābın dıñlemez sem‘im

Ne sırdur işbu ef‘ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 16). [ne,]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni‘metiñ hāşı

Ne ‘aşḳdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 24). [ne,]

Haḳḳa bâtil hānesinden geçmeyen ādem **nedür**

‘Āşıḳa evṫān gerekdür ‘ayn-ı imān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 11). [nedür, -dür]

ne: "Hangi şey?" anlamında soru zamiri.

Nedür gör şerḥ eylediği

Şādıḳlarıñ aḫvāludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 27). [nedür, -dür]

Ne gelürse söyler oldum dilime

Teninden ayrılan cānlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 3). [ne,]

Ne eksile raḥmetiñde

Yüzem deryā-yı zātıñda (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 25). [ne,]

‘Amānıñ ‘ilmini evvel **ne** sırdur eyleyen iḫyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem‘ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 13). [ne,]

Münezzeh zātı baḫrından **nedür** mevcin ḳılan peydā

Ya ol deryā-yı muṫlaḳdan **nedür** evvel olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). [nedür, -dür]

Münezzeh zātı baḫrından **nedür** mevcin ḳılan peydā

Ya ol deryā-yı muṫlaḳdan **nedür** evvel olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2). [nedür, -dür]

Nedür ol nūr-ı ḳand-ile gelen ol nūr-ı cāmi‘den

Ki illā hū kelāmıyla ezel maḥlūḳ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 19). [nedür, -dür]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gāfil olma gāfil olma gör **ne** söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24). [ne,]

Dil **ne** söyledi Hüdānīn nuṭkı olmasa ‘aceb

‘aşk odınıñ gör kemālin adı ‘irfāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 21*). [ne,]

Gel temāsā kıl **ne** söyler ‘āşık-ı divāneler

Cür‘a-i Seb‘u’l-meşānīden içen mestāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1*). [ne,]

Bu Sinān Ümmî **ne** söyler remzini añlan ‘ayān

Ey ḥaristān ehli var bu ḡafleti terk eyle tur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 25*). [ne,]

‘Ārifīñ ‘ilm-i rumūzın bilmeyen ey bed-fi‘āl

Seb‘a’i seyrān idüp gel gör **nedür** andan zühür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12*). [nedür, -dür]

Fiğān idüp didüm yā Rab suçum **ne**

Didi beni koyup ḳandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 19*). [ne,]

Gerçek ‘āşık olan kişi meydāna ḳor cān u başı

Budur yār seveniñ işi her **ne** gelse faḥra şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 8*). [ne,]

Her **ne** kim zāhir olur fi‘l-i ma‘a’llāhı gör

Ġayrı görme her şey’i sen ya celāl ü ya cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3*). [ne,]

Ey diriğā sen seni hep ‘āleme yayduñ göñül

Böyle her dem bī-ḳarār olmaḳda **ne** tıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2*). [ne,]

Ben **ne** iḳlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5*). [ne,]

Çünki sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel tefekkür kıl **ne** telḳin eyledi şeyḫiñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 22*). [ne,]

Pādişāhıñ mülkine geldüñ şikār avlamağa

‘İlm ü ‘irfāndan **ne** kesb itdüñ ḳanı şayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 24*). [ne,]

Hey **ne** bulduñ aldanırsın ‘ıd-ı şuğrâ zevkına

Duymaduñ zevkın meger sen ekber-i ‘ıdüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 33*). [*ne,]*

Hağ Ta ‘ālâ mü’miniñ kalbi nazargâhım didi

Pâdişâhıñ beytine sen div **neye** koyduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 26*). [*neye, -ye]*

Gel ey ‘aql-ı şafâ ehli **nedür** ma ‘nâ şorarsañ gel

İçüp ‘aşkıñ şarâbından bu tevħîdi sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*). [*nedür, -dür]*

Ene’l-ħağ açdı ebvâbın bugün ol kenze dükkânam

Ne söyler diñle pürtâbın egerçi nuğ-ı insânam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2*). [*ne,]*

Ne lâyıqdur saña kimse yol vara

Dizâra iltüp nazâr iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 17*). [*ne,]*

Seb’ayı seyr itmeyen sırdan ħaber bilmez **nedür**

Hızr-ıla yek-dem gerekdür âb-ı ħayvân isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 19*). [*nedür, -dür]*

Şabr idüñ münkir taşına bilmez **ne** gelür başına

Ebû Cehil kıyusını ceħd eyleyüp kıza ħursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 3*). [*ne,]*

Dü ‘âlemden güzâr kılsun **ne** kim görse ħazer kılsun

Gelüp vaħdet sarâyında kırulsun tâ ebed eyvân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 31*). [*ne,]*

‘Aql u cândan ħayrı evvel **nesi** var ‘âşıklarıñ

Anı daħı dosta virmek yeg degül mi vardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 5*). [*nesi, -s, -i]*

Varup bir menzile benden şorarlarsa **ne** kesb itdüñ

Ṭurup anda ħaber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 21*). [*ne,]*

Eger şihħat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yâ Hû irem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [*neye, -y, -e]*

Nişānım bī-nişān oldu mekānım bī-mekān oldu

Ne aldı ceng ü cidālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 8). [ne,]

Ne bilem ki o gün ol şāh **neler** ihsān idiserdür

Ki ol bir tāc-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11). [neler, -ler]

Berü gel nefsiñi bilmek dilerseñ

Nedür göstereyin hāller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 4). [nedür, -dür]

‘Āciz aldım āvāreyem İlāhī

Ne ılam ki bu dil ‘aşdan uşana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 8). [ne,]

Kim bilür kim **nedür** sevdigüm benüm

Başına gelmiş gerekdür inana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 15). [nedür, -dür]

Fezkürünī ezkürküm gör **ne** dir Rabbiñ saña

Şoḫbetiñden fāriğ olma bekle Ḥaıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 7). [ne,]

Ki bir cām şundi baña sırr-ı vaḫdet

Ne söyler bu dilim ser-ḫoşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 12). [ne,]

‘Aql-ı ma‘ād eydür benüm tā‘at-ıla geçse günüm

Nefs-i ma‘ād eydür aña ben rāzıyam **ne** çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 14). [ne,]

Ümmî Sinānı gör yine almadı baş-ıla cāna

‘aş-ıla aldı ‘ummāna gözleñ **neler** çıkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 32). [neler, -ler]

Diñle gör aḫvāli **nedür** ‘aşııñ merdānını

Ṭop idüp meydāna geldi başını hem cānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 1). [nedür, -dür]

‘İzzet-i luṭfuñdan irdi cān senüñ esrārıña

Kimse bilmez kim bu dil **ne** söylerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30). [ne,]

Yâ İlâhî dâr-ı ‘izzet dinilen menzil **nedür**

Qıldıgım saña hidâyet herkese ihsân mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 3). [nedür, -dür]

Pâdişâhım çâresizler derdine dermân **nedür**

Añlama ‘aşkı benüm her dertsüze dermân mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 5). [nedür, -dür]

Eger sen ‘ilmin isterseñ hâkîkat tevhiid-i zâtıñ

Gözüñ aç kıl nazâr gör **ne** toğar feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 6). [ne,]

Ne varsa iki cihânda saña eyledi Hâk bende

Ki cümle eşref ‘âlemde ki sensin maqbûl-i dergâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 5). [ne,]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü mürselîniñ hürmeti

Ger nebîdür ger velîdür her **ne** kim meşhûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32). [ne,]

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar ‘arş yapar

İş bu remziñ ma‘nisini degme nâdân bilmeye **ne** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 4). [ne,]

Qaşr u qubbe haymeniñ bilsem ki mi‘mârı **nedür**

Cennet-i a‘lâ vü ğilmânıñ ya timârı **nedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9). [nedür, -dür]

Qaşr u qubbe haymeniñ bilsem ki mi‘mârı **nedür**

Cennet-i a‘lâ vü ğilmânıñ ya timârı **nedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10). [nedür, -dür]

Cümlesi peydâ’-i lâdan yâ bunuñ varı **nedür**

Kim ki bu sırdan haber bilmez diye vâ-ğasretân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11). [nedür, -dür]

Geç bu şüret naqşını gel ma‘ni’-i Qur’ânda gör

Gör **nedür** aşl-ı selâmet gör **nedür** ‘ayn-ı imân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 16). [nedür, -dür]

Geç bu şüret naqşını gel ma‘ni’-i Qur’ânda gör

Gör **nedür** aşl-ı selâmet gör **nedür** ‘ayn-ı imân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 16). [nedür, -dür]

‘İlm-i tevḥīdiñ ledünnī ma‘nisinden eyle kār

Kenz-i vaḥdet varlığından gör **nedür** alup şatan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 44*). [*nedür, -dür*]

ne: "Hangi" anlamında soru sıfatı.

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne sırdur eyleyen iḥyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem‘ olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 14*). [*ne,]*

Qalmışam ḥayrān u sergerdān olup ḥayretdeyem

Bilmezem bu mürğ-ı sevdāyı **ne** yaña uçuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 20*). [*ne,]*

Rehberim mürşid-i kāmildür **ne** ğam aġyārdan

Ḥaḳ didüm nā-ḥaḳ diyüben dönmezem ikrārdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 1*). [*ne,]*

Sen [ki] Yūsuf Mısrā sultān ben Zelīḥāyam bugün

Yā **ne** vaktin nūr-ı vaşlıña irem yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 4*). [*ne,]*

Kimse bilmez ḥālimi ben aġlamaḳdur güldüğüm

Hiç bilür misin **ne** iklīmdür benüm bu geldüğüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 12*). [*ne,]*

Gör **ne** zülfe taḳılıpdur ‘aşıḳıñ gerdānını

Yā nice bende giriftār eyleyüpdür cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 3*). [*ne,]*

ne: "Her ne" anlamında soru zamiri.

Ne gördüñse evliyāniñ yüzinden

İşle ayrılma anlaruñ izinden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 5*). [*ne,]*

Ne söyler dilde ‘aşḳ söyler

Ne yaylar cānda ‘aşḳ yaylar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 17*). [*ne,]*

Ne söyler dilde ‘aşḳ söyler

Ne yaylar cānda ‘aşḳ yaylar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 18*). [*ne,]*

Kim ki Hakkdan geldi Hakkı gitmege 'ar eylemez

Her **ne** kılsa hakkdur işi gayrı bazar eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 2). [ne,]

Ki ben baña zulüm kıldum **ne** işledüm ise bildüm

Tapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 45). [ne,]

'aşk degül mi berr ü bahri zâhir iden **ne** ki var

Ba'zı maqbül ba'zı gerçi yâbis ü mahcür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 19). [ne,]

ne: Asla, hiçbir zaman.

Eger fazl-ı inâyâtın olursa derdime dermân

Ne gam guşsa baña gayrı işimde hiç melâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 52). [ne,]

ne 'aceb: Ne garip, ne tuhaf.

Ne 'aceb nerd oynaduñ oynuñ ey çarh-ı felek

Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 5). [ne 'aceb,]

Ey Sinân Ümmî **ne 'aceb** 'äleme dağ eyledün

Çek başını hırkaya ey derviş şâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 17). [ne 'aceb,]

ne bilem: Nasıl, nereden bileyim?.

Harâbât ehliyem varım fenâ-ender-fenâ oldu

Ne bilem var mı emsâlim cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 22). [ne bilem,]

ne bilsün: Ne bilsin. || Bilmez.

Ehl-i kıliñ 'aklı irmez kim **ne bilsün** sürdügüm

Muştafâdan Murtażadan âyin erkândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 9). [ne bilsün,]

Kim **ne bilsün** zāhirinde çün görinen hırқа şāl

Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 21*). [*ne bilsün,]*

Ey Sinān Ümmî **ne bilsün** sırr-ı remzi ehl-i zevk

Dersi illādan oqurlar 'ārif-i bi'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 25*). [*ne bilsün,]*

Ey Sinān Ümmî bu sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim **ne bilsün** ol haqīkat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 26*). [*ne bilsün,]*

ne ğam: *Gam değil, kederlenme, üzölmeye gerek yok.*

Fehm olındı evvel āhır uyılan kimdür **ne ğam**

Senden oldı işnā 'aşer nev'-i imāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 7*). [*ne ğam,]*

ne kadar: *Ne ölçüde.*

Ne kadar 'āmil olursañ

Ma'nide hāmil olursañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 37*). [*ne kadar,]*

ne kılduñ: *"Ne yaptın" anlamında soru ifadesi.*

Çkanı şol kim kāmīl-i dānā şanurdı kendüni

Ger şorarlarsa **ne kılduñ** geçdi bunca yıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 20*). [*ne kılduñ,]*

ne kılsun: *Ne yapmak.*

Göñül viren o sultāna **ne kılsun** baş-ıla cāna

Çabül olursa çurbāna Sinān Ümmî olur va'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 49*). [*ne kılsun,]*

ne kim: *Her ne.*

Şıfātı baħşiniñ evvel қadīmī dinilen oldur

Çakāyık andan olmuşdur **ne kim** geldi gelen peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 16*). [*ne kim,]*

Bu 'aşka virmişem ben ihtiyarım

Ne kim kılsa baña fahr u ğınāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4).

[ne kim,]

Ne kim var cümle maḥlūkāt kamu andan alur kuvvet

Melek cin div eger şeytān beşer feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

10, Mısra 45). [ne kim,]

ne olsa: Ne olursa olsun.

Her neye olsa irişür kudretiñ

Emriñe maḥküm-durur bāy u gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 11).

[ne olsa, -y, -e]

ne şeydür: Nasıl bir şeydir?.

Yidi kamu **ne şeydür** ki yağa bile yanmışları

'aşk âteşine yanmayan yanacağın seze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

101, Mısra 15). [ne şeydür,]

nebāt: Bitki; şeker kamışı.

Kime kim irdi bir zerre dîdārîñ zevkîniñ derdi

Dü 'ālemde aña emşāl **nebāt** u kand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 1, Mısra 30). [nebāt,]

nebî: Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber.

Nebilere hem-dem olup

Nüş idegör zātu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 7). [nebilere, --

ler, --e]

Her bir **nebî** geldi bile mihmān idüm ben sırrıla

'İsā ile ağdum göge Mūsā ile tūrda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87,

Mısra 21). [nebî,]

Kelāmım varlığındandır **nebilere** olan inzāl

Hüva'llāhü'llezī diyü oğunan dilde Qur'ānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

91, Mısra 7). [nebilere, --ler, --e]

Ger **nebîdür** ger velîdür ger gedâ

Her birine bulurlar bir bahâne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 21*).

[*nebîdür, -dür*]

Dağı andan ötesine melek mürsel **nebî** şıgmaz

Buña göre kıyâs eyle yanar feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,*

Mısra 67). [*nebî,]*

Didi çün vâhıdiyyetde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Nebîler gayrı mürseller olur feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,*

Mısra 26). [*nebîler, -ler*]

‘aşk degül mi her **Nebîden** gösteren bir mu‘cizât

Gerçi Hâlik hılkatında kabiliyyet kor ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,*

Mısra 61). [*nebîden, -den*]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü mürselîniñ hürmeti

Ger **nebîdür** ger velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

12, Mısra 32). [*nebîdür, -dür*]

‘aşk degül mi yedi tamu nârın iden pür-‘azâb

Yakısar Hâkka **Nebîye** ‘aşka kim menkûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

12, Mısra 26). [*nebîye, -ye*]

necât: *Kurtulma, kurtuluş.*

Küfr ü îmân neydügin fehmi eylemez yoğdur **necât**

Fâsıkıñ kalbinde her dem İblisiñ igvâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,*

Mısra 13). [*necât,]*

necât bul: *Kurtuluş yolu bulmak, çözüme kavuşmak, derman bulmak.*

Ümmî Sinân eydür bir derde düşdüm

Çurtulup bir dağı necât bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra*

18). [*necât bul, -am*]

necât kııl: *Kurtarmak.*

‘İşyân deñizinden bizi kırtar anuñ hürmetine

Evvel aña kılduñ necât Nüh-ı Neciyyullâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

103, Mısra 8). [*necât kııl, -du, -n*]

‘İşyān deñizinden bizi urtar anuñ urmetine

Evvel aña ıldıuñ necāt Nūh-ı Neciyyullāh iun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8). [necāt ıl, -du, -n]

‘İşyān deñizinden bizi urtar anuñ urmetine

Evvel aña ıldıuñ necāt Nūh-ı Neciyyullāh iun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8). [necāt ıl, -du, -n]

necāt ol: Kurtulmak.

ayf ola adan aır ola mı hergiz necāt

Kim ki sen sultāna ılmadı itā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 17). [necāt ol, -a]

necāti bul: Kurtuluşa, selamete ermek.

Kim-durur bu ejdehānıñ ağızına başı gide

urtulup bula necāti zehrini ılmaya nūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 18). [necāti bul, -a]

necef: Kûfe civarında Hz. Ali’nin türbesi olan yer.

Ol cevāhir ma‘deni ul-ı ‘azîmiñdür zîbā

Pes **Necef** ırmağına ıldıuñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 42). [necef,]

nedāmet: Pişmanlık.

Olmaya āhır **nedāmet** ekmeden açup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 25). [nedāmet,]

neden: "Niin, hangi sebepten" anlamında soru zarfı.

Cihāna sen **neden** geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem‘in yaar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 3). [neden,]

Gözlerem nefsiñ hevāsında anā‘at bulmaduñ

Cān gıdāsı ni‘met-i ‘aşa **neden** toyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10). [neden,]

Ḥaber virsin bize ‘ālem cān u dil eydür illā Hū

Nedendür gör bu su’ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 2). [nedendür, -dür]

neden: "Hangi şey?" anlamında soru zamiri.

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarḥ-ı felek

Her **neden** men kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6). [neden,]

nedür: "Nedir, nasıldır, nasıl bir şeydir?" anlamlarında soru zamiri.

Lā kelāmından geçen añlar bu zikriñ ma‘nisin

Dir Sinān Ümmî anuñ envārına müştāk **nedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 26). [nedür,]

nefes: Soluk, ses, ezgi.

Şalādur **nefesim** içen ‘aşıka

Āb-ı hayvān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 15). [nefesim, -im]

nefes: Söz.

Ḥatm olmayınca **nefes**

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 43). [nefes,]

nefes: Nir nefes alacak kadar zaman, an, lahza.

Ġayret-ile ġayr-i Ḥaḳdan şaklayan dil mülkünü

Ḥikmet-ile her **nefes** mihmānı ‘aşku’llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 8). [nefes,]

Kimseler ḥaḳ dergāhından ḳahr-ıla dūr olmasun

Anuñ-içün her **nefes** ḳalbinden ol ḥızlān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 16). [nefes,]

Yā İlāhī her **nefesde** cān saña mihmān diler

Baḥr-ı zātūñ pertevinden luṭf-ıla iḥsān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1). [nefesde, -de]

Kendüñe mağrūr olup ḥannāsa virdüñ özüñi

Her **nefes** ḳalbiñde iğvā eyleyen ol fi'ş-şudūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4*). [*nefes,]*

Didiler çün-kim fenādur ṭālibiñ sermāyesi

Anuñ-içün her **nefes** selḥānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 6*). [*nefes,]*

Cāhil ü nādān alurlar her **nefes** lādan kelām

Evlüyā nuṭṭıyyla her dem virdimiz tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7*). [*nefes,]*

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her **nefes**

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3*). [*nefes,]*

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her **nefes**

Bāğ-ı gülzārıñda ḥoş ḥandān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 7*). [*nefes,]*

Gerçi kim 'işyān-ı ğayba ḳalmışamdur her **nefes**

İllā cānım ḥayretinden dosta ḳurbāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 29*). [*nefes,]*

Bezm-i elestiñ meyiniñ maḥmūriyam ben her **nefes**

Evvelde cān mestānedür şanmañ ki 'aşḳ-ı fānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 9*). [*nefes,]*

Dü cihāniñ miḥnetinden ğam yimezem yek **nefes**

Dem-be-dem zikrim Hūdūr ğayrıya göñül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 5*). [*nefes,]*

Cümle varım virmişem 'aşḳıñ yolında her **nefes**

Dü cihāniñ varlığından taḥşilim 'aşḳdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 3*). [*nefes,]*

Cām-ı vaḥdet nūş idelden cānımız mestānedür

Anuñ-içün her **nefes** oldur benüm ḥummārılığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6*). [*nefes,]*

Dost cemāli şem'iniñ pervānesiyem her **nefes**

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu'tādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 13*). [*nefes,]*

Gülşâhın yitirmiş Varqaya döndüm

Görüben bir **nefes** hayrân olam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 6*).
[nefes,]

Ehl-i 'aşkıñ tevḥîde inkârı yokdur her **nefes**

Lâ diyüp ol münkiriñ ƣalbi gibi tuç ƣalmanı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 13*). [nefes,]

Her **nefes** 'aşıklarıñ nuƣkundan yâ Hû gelür

Ağır başdı 'âr olur duyduñ sen ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 13*). [nefes,]

Kesilmez pertevi hergiz o baḥrıñ bir **nefes** aña

Her eşyâ her bir ism-ile umar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 37*). [nefes,]

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden ƣatrece

Müstemi' ol bir **nefes** gel söyleyem ma'zür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 10*). [nefes,]

nefes al: *Nefes almak; havayı ciğەرlerine çekmek, soluk almak.*

Her nefes kim alduğına zıkr ü tesbîḥ eylegil

Kim bu 'ömrüñi hebâya zâyi' isrâf etme tâb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11*). [nefes al, -dug, -ınca]

nefes vir: *Nefes tüketmek.*

Aḫar yire nefes virmek naşîb eylemeseñ yâ Rab

Eğer kaç yıl 'ömür sürsem diyem yâ Hû sürem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 3*). [nefes vir,]

nefḫ eyle: *Üflemek.*

Kendi rûḫumdan size nefḫ eyledüm diyen 'ayân

Ƙalmanı şekkim [ki] Hû ol ḫâna irdi cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 13*). [nefḫ eyle, -dü, -m]

nefḫ ol: *Üflemek || İsrâfil'in suru üflemesi.*

Kaçan kim nefh ola rûhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 13). [nefh ol, -a]

nefs: Bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği.

Nefse cāna olan kuvā' vaḥdet bulursa ḥoş revā

Budur sülük-i müntehā ins-ile cīnden al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 15). [nefse, -e]

İlāhî **nefsimüz** ṭāhir olup ṭurmak diler senden

Şırāt-ı müsteķim birle maķāmın eyledüm ebrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 19). [nefsimüz, -imüz]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî **nefs** ü cān

Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5). [nefs,]

Rūḥ-ıla **nefsiñ** vücūdın bir ider tevḥīd-i zāt

Şābbü'l-emred yüzinden gel cemālu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 19). [nefsiñ, -i, -n]

Naşībin dürişüp almaķ dilese bir biri **nefsiñ**

Virilmiş kendüye kısmet görünmez anı yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 21). [nefsiñ, -i, -n]

İlāhî cism-i insānı daḥı **nefs** ü dil ü cānı

Müsahḥar eyle derdiñle yanalum 'aşķ-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 9). [nefs,]

Berü gel **nefsiñi** bilmek dilerseñ

Nedür göstereyin ḥāller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 3). [nefsiñi, -i, -n, -i]

Bu 'aķlı bu **nefsi** cānı emrine

Görüñ 'aşķı nice fermān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 31). [nefsi, -i]

Sürdi ḥükmin 'aķla cāna **nefse** tene 'aşķ-ı derd

'Adl u dād oldı vücūdum kimseye güç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 7). [nefse, -e]

Oldı bu dilde revāne ‘ilm-i hikmet ma‘nevī

Ṭoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le **nefs** ile cāniñ evi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 22*). [*nefs,]*

nefs: Öz varlık, benlik; kulun kötü, beğenilmeyen, bayağı ve hayvani arzularının, zaaflarının merkezi.

Nefs elinden āvāreyim

Hırş elinden bī-çāreyim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 9*). [*nefs,]*

Ḳurtar **nefsiñ** belāsından

Cān bu luḫfı bula senden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 13*). [*nefsiñ, -in]*

Nefsiñ meyine ḳanmasın

Fırḳat odına yanmasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 21*). [*nefsiñ, -in]*

Ḳalbiñ **nefsiñ** teniñ cāniñ

Döndür Ḥaḳḳa külli yönüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 33*). [*nefsiñ, -in]*

Yañuldum ṭoğrı varmadum yolumu

Şaşırdı beni hırş u **nefs** ü hevā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20*). [*nefs,]*

Dem-be-dem **nefsiñ** divine bende vü bī-çāresin

Gör saña mihmān olan sultāndan olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*). [*nefsiñ, -i, -n]*

Sen bu **nefsiñ** zulmetinden ḳalduñ uş ḥôr u zelîl

Ey dirîgā derdiñe dermāndan olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 15*). [*nefsiñ, -i, -n]*

Kibr-ile ṭā‘at ḳılursın **nefsiñe** mağrūr olup

‘Āşıḳa ḳann-ıla baḳduñ cümlesi oldu ḳuşūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 5*). [*nefsiñe, -i, -ne]*

Nefsiñi emmāreden ḳurtarmağa var çāre ḳıl

Ḳılmaya tebdîl aḥsen vechiñi yevmü’ n-nüşūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7*). [*nefsiñi, -i, -ni]*

Nefsini fehm eyleyendür 'ārif-i bi'llāh olan

'Ārifiñ kalbini envār eyleyen işrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 15). [nefsini, -i, -ni]

Kendi **nefsiniñ** 'illetin bilmeyen insān degüldür

Hem rûhınıñ hakiqatın bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 1). [nefsiniñ, -i, -nin]

Erenler bâzârına yoqluğun şikârına

Hağ yolında **nefsiniñ** putların şıyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 12). [nefsiniñ, -i, -nin]

Nefs-ile yâr olup Hağdan uşanma

Ölüm gelicegez kıvsañ atılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 13). [nefs-ile, -ile]

Kim ola cürm ü hağadan **nefsini** tahir kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17). [nefsini, -i, -ni]

Nefs-ile ağıyâr olup gel cān-ıla yâr ol bugün

Ola kim def' ola zulmet bulna ayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 13). [nefs-ile, -ile]

Gözlerem **nefsiñ** hevāsında qanā' at bulmaduñ

Cān gıdāsı ni'met-i 'aşka neden toymduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 9). [nefsiñ, -i, -n]

Delilim mürşid-i kāmīl tañuğum tevḥīd-i esmā

Gümāna düşmesün **nefsiñ** bu menzile irerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 14). [nefsiñ, -i, -n]

Nefsim degül söyledüğüm rûhum ḥālıdur didüğüm

Bunda gelüp uğradüğüm ol şāhımıñ fermānyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 23). [nefsim, -im]

Cān Yūsufın cāha kıydum bir zamān zār eyledüm

Ḥamdü li'llāh zulmetinden **nefsimiñ** şāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8). [nefsimiñ, -im, -in]

Bir zamān **nefsiñ** hevāsı kapladı cān iklīmin

Ṭoğdı 'aşkıñ āfitābı kışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 17). [nefsiñ, -i, -n]

‘aşka ırmeyen cihānda hıaşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlūb eylemege hem ālim ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 8*). [*nefsi, -i*]

İrelden fazl-ı Yezdānî dilāver eyledüm cānı

Yañıldup ‘aşk-ıla **nefsi** işin nerd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8*). [*nefsi, -i*]

Kaçan **nefsiñ** hevāsından vücūdum perde kaplarsa

Bi-küllü maıv ider bu ‘aşk kıomaz bir kıurı yaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13*). [*nefsiñ, -i, -n*]

Gerçek ‘aşıq dost bāğında kevşer şarābın nüş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze tırsun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 24*). [*nefsiniñ, -i, -nin*]

Yedürmişdür saña **nefsiñ** bunuñ mekrî ta‘āmından

‘Aceb bu dār-ı dünyāda niçe bir olasın sekrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*). [*nefsiñ, -i, -n*]

Yā İlahî kııl revā rūh-ıla **nefsiñ** vaıdetin

‘Adle irgür bātın ilinde kıovalar şiddetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5*). [*nefsiñ, -i, -n*]

Didi **nefsim** ki bu yanmak hüner degül gözüñ aç bak

Baña iğvā ider zālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17*). [*nefsim, -im*]

Bu **nefsiñ** yedügi inkār aşını

Görüñ ‘aşkı nice ĩmān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 29*). [*nefsiñ, -i, -n*]

Seyr-i cānān eyleyendür ‘ārif-i bi’llāh olan

Nefsi terk idüp bulandur rūhuñ āşināsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 6*). [*nefsi, -i*]

Nefsine fermān olup cān iklīmin eyler hārāb

Lā diyüp illā dimez ol hān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 13*). [*nefsine, -i, -ne*]

Mü’mine rahm itmeyen şeytān müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen insān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 2*). [*nefsini, -i, -ni*]

Ey muḳallid **nefsiñi** kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşkıñ nārına sen yan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 5*). [*nefsiñi, -i, -ni*]

Ḳılmadı Ḥaḳḳa tevekkül cāhiliñ gör **nefsini**

Ḥaml ider kim içmege ol ḳan, müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 9*). [*nefsini, -i, -ni*]

Nefs yoluma tuzak ḳurar ol beni yolumdan ırar

Yā Rab elinden sen ḳurtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9*). [*nefs,]*

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh ile zār

Hîç ögüdüm ḳılmadı kār Allāh işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3*). [*nefsim, -im*]

Saḳla bu gönül sarāyın pādişāhım ḳıl nazār

Ḳılmasun **nefsim** çerisi ḥāk-ile yeksān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 10*). [*nefsim, -im*]

Bir şafānıñ altına gördüm ḳomışlar biñ cefā

Meyl ider **nefsim** bükülmez senden ister cān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 12*). [*nefsim, -im*]

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden **nefsimiñ** zāram

Ki dergāha niçe varam meger seni ḳılam penāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 41*). [*nefsimiñ, -im, -in*]

Bu **nefsim** zulmeti çoḳdan beni dūr eyledi Ḥaḳdan

Ḥalāş eyle bu duzaḳdan elim tüt düşdüm ayaḳdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 5*). [*nefsim, -im*]

nefsāni: Nefse ait, nefisle ilgili.

Yağma ḳıldı bu vücūdum mülkünü derd-i Ḥudā

Ḳılmadı aşşı bu **nefsāni** şavaşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 8*). [*nefsāni,]*

nefse binā ḳo: Dünya malının kulun kalbine girmesi, kul için önem arz etmesi.

Ten fānīdür eyle fenā hergiz ḳoma nefse binā

Gir bātınıñ esrārına ‘ilm-i ledünden al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 9*). [*nefse binā ḳo, -ma*]

nefse uy: Arzu ve ihtiraslarına uyararak yapmaması gerekeni yapmak, zaaflarına esir olmak.

Gerçek mürîd gerçek eriñ bir kıatresin baħre Şayar

Nāķış olan nefse uyar sūkkerini zehre Őayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2). [nefse uy, -ar]

nefsiñ āline aldan: Nefsin hilesine kanıp yoldan çıkmak.

Aldanma nefsiñ āline

Yapış bu mürşid eline (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 5). [nefsiñ āline aldan, -ma]

nefsiñ burcı: Yıkılması zor olan nefis kalesi.

Ƙudret topın atmayan nefsiñ burcın yıķamaz

Hū diyüp cān virmege ‘aşķ-ıla miħmān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 5). [nefsiñ burcı, -n]

nefsiñ ħarābından geĉ: Nefsin insanı harap eden arzularından kurtulmak.

Geĉen nefsiñ ħarābından

Őaĉan dūnyā serābından (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 5). [nefsiñ ħarābından geĉ, -en]

nefsiñ hevāsına irüp yetil: Nefsin arzularını tatmin etmeye ĉalışmak.

‘İbādet günidir Őoħbet demidür

Nefsiñ hevāsına irüp yetilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 8). [nefsiñ hevāsına irüp yetil, -mez]

nefsiñ irşādına uy: Nefsin arzusuna uymak.

Uyduñ irşādına nefsiñ sen meger ħannās-ıla

‘āleme raħmet kılan Raħmāndan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 21). [nefsiñ irşādına uy, -du, -n]

nefsini fehm eyle: Kendi nefsinin tanımak.

Nefsini fehm eyler bilür

Hem 'ārif-i bi'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 15). [nefsini fehm eyle, -r]

nehr: Akarsu, büyük ırmak || rahmet nehri.

Tevhîdiñ deryāsına baħrî olan gelsün berü

Ol Raħîmiñ raħmeti **nehrinde** mürvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 12). [nehrinde, -i]

nehr-i nihān: Gizli, saklı nehir; sır nehri.

Ĥavf u recāniñ ĥavzına **nehr-i nihān** oldu revān

Ķalmadı Şekkim zerrece ol Vāħidiñ ĥandāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 17). [nehr-i nihān,]

nehy ol: Birini bir Şeyden alıkoyma, yasak etme, engelleme.

Nehy olunan inkār-ıla

Tevhîdi yetmez kiŐiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 3). [nehy ol, -un, -an]

nemed: Keçe. II Bazı tarikatlarda dervişlerin gösterişten ve süsten kaçınmalarının ifadesi olarak giydikleri, kolsuz, keçeden yapılmış üst elbisesi.

Kim bu sırra maźhar olursa libāsi bir **nemed**

Zāhir ü bāñın Ķamudan fāriğ-i kevn ü zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 35). [nemed,]

nemrüd tağı: Ahlat'taki Nemrut dağı.

Görüñ ol Őāni'-i Ķudret ne ĥikmetler Ķılır izħār

Kimi **Nemrüd tağı** denmiř kimi Mūsāya tūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [nemrüd tağı,]

nerd: Tavla denilen oyun.

İrelden fażl-ı Yezdāni dilāver eyledüm cāni

Yañıldup 'ařĶ-ıla nefsi işin **nerd** isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [nerd,]

nerd oyna: *Tavla oynamak.*

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarḫ-ı felek

Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 5). [nerd oyna, -du, -n]

nesl: *Bir kimsenin zürriyeti, evlât ve torunları, soy, sülâle, döl.*

Ben ne iklîm şâhınıñ **neslindenem** bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5). [neslindenem, -in, -den]

Yedi ana toköz ata on altı **nesliñ** aşıyam

On sekiz biñ şehrim tamâm cümlesiniñ ben cānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 15). [nesliñ, -in]

nesl-i āzer: *Azer'in(Hz. İbrahim'in babası veya amcası olduğu düşünülen kişi. Put yapıp satmasıyla bilinir.) nesli soyu.*

Nesl-i Āzer yapduğı puthāneden eyler güzer

Secdegāhı canımıñ yā Rab cemāliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3). [nesl-i āzer,]

nevâl: *Erekli yiyecek ve içecek şeyler, azık.*

Virdigiñ kudret eliñden

Maḥlûka **nevāliñ** Ḥaḫḫı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 12). [nevāliñ,]

nevâl: *Talih, kısmet; bağış, ihsan.*

Yir ü gök ü ‘arş u kürsî cümle ‘âlem Ḥāliḫiñ

Ey seḫāvet ehliyem diyen **nevāliñ** ḫandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4). [nevāliñ, -in]

Dir Sinān Ümmî saña her kim ki vaḫdet buldısa

‘aşḫ elinden şunduğuñ yā Rab **nevāliñdür** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10). [nevāliñdür, -in, -dür]

nev-bahār: *Ilkbahar.*

Dost cemālından tecellî vaşfını söyler bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm ‘aşkdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 89, Mısra 12). [nev-bahāram, -am]

nevbahār ol: İlkbaharın gelmesi.

Ehl-i kâliñ kalbi çigdür anuñ-içün kan döker

Bir vilāyet nevbahār olsa yazından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 26). [nevbahār ol, -sa]

nevbetin çal: Sırası gelmek.

Ben yārıma cān virmege na‘ra urup Hallāc-ıla

Çaldum ene‘l-Hağ nevbetin Mansūr ile dārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 87, Mısra 26). [nevbetin çal, -du, -m]

nev‘-i imāmet ol: Türülü, çeşitli imamlıklar meydana gelmek.

Fehm olındı evvel āhır uyılan kimdür ne ğam

Senden oldı işnā ‘aşer nev‘-i imāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 8). [nev‘-i imāmet ol, -dı]

neyle: Ne eylemek, ne yapmak.

Eger sen kılmazsañ çāre

Neylesün bir kul pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 36).
[neylesün, -sün]

Neylesün ‘ārif cihāniñ nağşını hem zevkını

Lā-mekāniñ gevherin alup şatar tüccārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 23). [neylesün, -sün]

Neylerem cān u cihāni baña Raḥmānım gerek

Tā ezel kālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 1). [neyleyem, -r, -em]

Ey dirīgā yine benüm oldı işim **neyleyem**

‘aşk-ıla hoş oldı bu āvāre başım **neyleyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 1). [neyleyem, -y, -em]

Ey dirīgā yine benüm oldı işim **neyleyem**

‘aşk-ıla hoş oldı bu āvāre başım **neyleyem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 2). [neyleyem, -y, -em]

Nüş idelden cāmını ‘aşkıñ elinden bir adeh

h u efgn oldu etmeg-ile aşım **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 4). [neyleyem, -y, -em]

fil iken ngehn geldi bu sevd baña

Ey mu‘abbir niçe ta‘br ola düşüm **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 6). [neyleyem, -y, -em]

Yağma ıldı bu vcdum mülkünü derd-i Hd

ılmadı aşı bu nefsbn şavaşım **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 8). [neyleyem, -y, -em]

Yedi dery cş idüben mevcini ıldı beyn

Maħva irdi kim bu toprağ-ıla daşım **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 10). [neyleyem, -y, -em]

Cn beķ iqlminiñ evşfına düşdi gider

Ten vcdında fen buldı mersim **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 12). [neyleyem, -y, -em]

h ki bu derdiñ elinden yaralandı yüregim

‘leme rsby oluban oldı fşım **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 14). [neyleyem, -y, -em]

Ey ĥakm kim bu derdime açan dermn ola

Y nice bir aķısbardur anlı yaşım **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 16). [neyleyem, -y, -em]

Küfr  imn nisbetinden el yudurdı ‘ařķ baña

Anca kim artar hemn bağrımda başım **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 18). [neyleyem, -y, -em]

Bu Sinn umm hemişe derd-i yre mbtel

Ey dirğ yoķ-durur bu yolda işim **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 79, Mısra 20). [neyleyem, -y, -em]

Bir derdim var ‘lemde biñ dermnı **neyleyem**

Bir cnnım var cnda yüz biñ cnı **neyleyem** (umm Sinan Dvnı, Gazel 83, Mısra 2). [neyleyem, -r, -em]

İħtiyr elden gidicek **neylesün** umm Sinn

Varımız ol var-ı ĥaķdur nuťķumuz ‘irfn-ı H (umm Sinan Dvnı, Gazel 110, Mısra 17). [neylesün, -sn]

‘Ăciz kaldum **neyleyem** hâlim kime söyleyem

Yâ Rabbi sen merhâmet leşkeriñ şalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 7*). [*neyleyem, -y, -em*]

Derde uğramayan **neyler** tabibi

Ûlmaşdur diyüben söyler yabana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 17*). [*neyler, -r*]

Yâr-ıla kim yâr olur görmez dinür haşr ü kıyâm

Neylesün ‘âşık kıyâmet çökmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 10*). [*neylesün, -sün*]

Şad hezârân biñ belâ gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnûn olup Leyliye virmiş özini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 18*). [*neylesün, -sün*]

n'eyledi: *Ne yaptı, ne etti.*

Evliyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar dünyâda

N'eyledi gör ol şehîd-i şâh Hüseyn-i Kerbelâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 6*). [*n'eyledi,]*

n'eyler: *Ne yapar, ne eder.*

Gelüñ Allâh diyelüm

Görelüm **n'eyler** Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 2*). [*n'eyler,]*

Mürvetine küyelüm

Görelüm **n'eyler** Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 4*). [*n'eyler,]*

Allâh diyelüm hele

Görelüm **n'eyler** Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 8*). [*n'eyler,]*

Zikre dâ'im olalum

Görelüm **n'eyler** Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 12*).
[*n'eyler,]*

Bekleyelüm kapusın

Görelüm **n'eyler** Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 16*).
[*n'eyler,]*

Umaruz kim geçile

Görelüm **n'eyler** Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 20*).
[*n'eyler,]*

Umagör dīzārını

Görelüm **n'eyler** Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 24*).

[n'eyler,]

Evvel āhır bil Hūdūr

Görelüm **n'eyler** Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 28*).

[n'eyler,]

Zühd ü taqvānıñ kemālin 'arz ider zāhid baña

Zātına hayrān olan **n'eyler** anuñ naqqāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,*

Mısra 10). [n'eyler,]

neylerem: Ne eylemek, ne yapmak.

Bir derdim var 'ālemde biñ dermānı **neylerem**

Bir cānānım var cānda yüz biñ cānı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1*). [neylerem,]

Ben bu 'aşka irelden dosta kırbāndur cānım

Bī-nişāndur mekānım ben mekānı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 4*). [neylerem,]

Ben bu 'aşka düşmesem yanuban tūtuşmasam

Derd odında pişmesem ad u sanı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 6*). [neylerem,]

Ġayrısından el çeküp istediğüm derdidür

Derdin virmezse baña dü-cihānı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8*). [neylerem,]

Ben bu 'aşka irince hayli zamān ağladum

Araduğum bulmuşam çün kalanı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 10*). [neylerem,]

Ben bu 'aşka yār oldum hem bir ile bir oldum

Hem Mūsā hem tūr oldum len terānı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12*). [neylerem,]

Gel oldı ben ġāfile 'ayn ü şīn ü kıāf-ile

Dersi yārdan almışam 'ilm-i fānı **neylerem** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14*). [neylerem,]

Ben bu derde uğradum yokluğu kâr eyledüm

Ḥacc u zekât u şifât armağanı **neylerem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 16). [neylerem,]

Ümmî Sinânîñ cānı dā'im 'aşkıñ fermānı

Dir anuñ-içün imānı ben 'ișyānı **neylerem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 18). [neylerem,]

n'eylerem: *Ne yapar, ne eder.*

N'eylerem ben ad u şanı

Ḳoñ yanayın düni günü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 5).
[n'eylerem,]

n'eylesün: *Ne eylemek, ne yapmak.*

Sinān Ümmiye bir dermān eger irmezse zātūñdan

Nic'itsün **n'eylesün** n'itsün 'azābıñdur çeker ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 114, Mısra 14). [n'eylesün,]

neyleyeyüm: *Ne eylemek, ne yapmak.*

Ḥoş kaçardum mekr ü siḥriñden senüñ ḳurtulmayup

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
127, Mısra 4). [neyleyeyüm,]

nice: *Daha ne kadar.*

Nice bülbül gibi feryād idersin

Hüviyyet mülkine ḳarşu uç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 15).
[nice,]

nice: *"Nasıl?" anlamında imkansızlık ifade eden soru zarfı.*

Niçe ḳatlansun yürek bu firāḳa

Efendim Mazḥarī Sultān ḳandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 7).
[niçe,]

Hecriñ odı bükdi elif ḳaddimi dāl eyledi

Bilmezem bu çarḥıñ elinden **nice** baş ḳurtaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
76, Mısra 22). [nice,]

Kimdür ol meydân-ı 'aşka cân virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi ol geçmeyen zünnârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109,
Mısra 8). [nice,]

nice: Nasıl, ne şekilde.

Niçe bir ben deyü da'vî kıılasın

Her ne işledüñse bir gün bulasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 9).
[niçe,]

Nice serhîş eyledi gör seni İblîs sücüsü

'aşk şarâbın nüş iden hayrândan olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
12, Mısra 9). [nice,]

Hey utanmaz **niçe** bir gâfletdesin bir dem uyan

Hağ Ta'âlâ emrine fermândan olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 17). [niçe,]

Gel berü ey ma'nî bahrından kıılan mevc-ile cüş

Nicedür hâli cihânıñ bir tefekkür eyle hîş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 2). [nicedür, -dür]

Yâr-ıla biliş olursın terkine katlanmaduñ

Ol hağîkat yârı terk idüp **nice** döydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 8). [nice,]

Niçe bir dem zevkıñi nüş eylesün Ümmî Sinân

N'ola bir dem sükker-i Hağ câmı şunayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 72, Mısra 35). [niçe,]

Bu firâk-ı hasret içinde 'aceb ben bî-nevâ

Niçe bir hıdmet kıluban yâ **niçe** iş başaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 16). [niçe,]

Gâfil iken nâgehânî geldi bu sevdâ baña

Ey mu'abbir **niçe** ta'bîr ola düşüm neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,
Mısra 6). [niçe,]

Niçe ağar gör şular leyl ü nehâr olup revân

Yek-nefes ârâm ider mi bahr-ı 'ummân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
98, Mısra 7). [niçe,]

Sinān Ümmî bu ‘aşk-ıla **nice** sultān olur aıla

Dir āmennā ve şaddeknā bilen bu sırrı fāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 21*). [*nice,]*

Baňa ‘aşkı şoran gelsün haber alsun kumāşımdan

Nicedür vaşfını bilsün yaķarsa bu ataşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2*). [*nicedür, -dür]*

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān yine

Cān içinde gör **niçe** cānāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 2*). [*niçe,]*

Haķ için anlar bu yolda cān u baş terk eyledi

Sen **nice** fedā kılasın dīniñi cem ‘-i māla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 8*). [*nice,]*

Atar münkir olan taşu cānıma

Görüñ ‘aşkı **nice** nişān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 6*). [*nice,]*

Zāhide virmedi zākiriñ zevķın

Görüñ ‘aşkı **nice** devrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 8*). [*nice,]*

Bulınca gönülde genc-i nihānı

Görüñ ‘aşkı **nice** vīrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 10*). [*nice,]*

Bir zerrede on sekiz biñ ‘ālemi

Görüñ ‘aşkı **nice** seyrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 12*). [*nice,]*

Cān gezer kaķrede yedi deryāyı

Görüñ ‘aşkı **nice** ‘ummān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 14*). [*nice,]*

Haķķıñ tevħīdiniñ zātun şifātun

Görüñ ‘aşkı **nice** ‘ayān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 16*). [*nice,]*

‘Ārifiñ nuķķını haķķa’l-yaķīndan

Görüñ ‘aşkı **nice** ‘irfān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 18*). [*nice,]*

Zāhidiñ k rkusı  amu yirini

Görün   aşkı **nice** b st n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 20*).

[nice,]

Cem li b g ndan  b-ı rev nı

Görün   aşkı **nice** rey n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 22*).

[nice,]

 çelden c r  asın bezm-i elesti n

Görün   aşkı **nice** mest n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 24*).

[nice,]

Olupdur v c dum meye k r-h ne

Görün   aşkı **nice** d kk n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 26*).

[nice,]

Yedi i l m dört k Őeni n h niyam

Görün   aşkı **nice** sult n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 28*).

[nice,]

Bu nefsi n yedügi ink r aşını

Görün   aşkı **nice**  m n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 30*).

[nice,]

Bu  aŐlı bu nefsi c nı emrine

Görün   aşkı **nice** ferm n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 32*).

[nice,]

Unutdı i v sın h nn s u Őey n

Görün   aşkı **nice** ins n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 34*).

[nice,]

Bu derdi n çaresi bulunmaz dirler

Görün   aşkı **nice** derm n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 36*).

[nice,]

Led nn   ilmini bildürmek i  n

Görün   aşkı **nice** erk n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 38*).

[nice,]

Bilmez  mm  Sin n aşı  arayı

Görün   aşkı **nice** fett n eyledi (* mm  Sinan D v nı, Gazel 137, Mısra 40*).

[nice,]

Görün 'aşkı **nice** hayrân eyledi

Görün 'aşkı **nice** 'uryân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 1*).
[nice,]

Görün 'aşkı **nice** hayrân eyledi

Görün 'aşkı **nice** 'uryân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 2*).
[nice,]

Maḥabbet âteşi yanar yürekde

Görün 'aşkı **nice** biryân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 4*).
[nice,]

Gel berü diñle ḥaḳâyıḳ iliniñ vaşşafını

Nice seyrân eylemiş gör 'âlemiñ eṭrâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 2*). [nice,]

Nice yüz biñ evliyâ vü enbiyâlar bendesi

Nice diyem ben bu 'âlem şâhiniñ evşafını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 18*). [nice,]

Ḳâl ü ḳiliñ bâğına bağlıdur başdan başa

Niçe pervâz eylesün şol ayağı kündeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 12*). [niçe,]

Yâ Rabbenâ ferd ü aḥad **nice** yuna yüz ḳarası

Luṭf idüben eyle meded senüñ eliñde çâresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 1*). [nice,]

Baḫr-ı muṭlak lâ-te'ayyün küñh-i zât

Vaşf olunmaz **niçedür** ol Hû beḳâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 26*).
[niçedür, -dür]

Keşf ḳılsañ sırr-ıla cāna ledünnî 'ilmini

Niçedür 'aşıḳlarıña gösterem yâ Muşṭafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 12*). [niçedür, -dür]

'Acâyib ehl-i zünnâram elinden nefsimiñ zâram

Ki dergâha **niçe** varam meger seni ḳılam penâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 42*). [niçe,]

Elim boşdur yüzüm ḳara **nice** varam ben ol yâra

Zebün olmuşam ağyâra anuñ-çün oldum âvâra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17*). [nice,]

Gör ne zülfe taķılıpdur ‘aşıķıñ gerdānını

Yā **nice** bende giriftār eyleyüpdür cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 4*). [nice,]

nice: "Bir çok, hayli." anlamlarını taşıyan sıfat.

Nice alur ‘aķlı şaşan

Bu yolda menzil pâdişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 31*). [nice,]

Hergiz bu miħnet-ħānede ğamdan ħalāş olmaz gönül

Sen Sulţāna iren bulur yüz biñ **nice** zevķ u şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*). [nice,]

Nice bahrıñ mevcidür gel gör saña şerħ itdüğüm

La‘l ü yāķūt u cevāhir dürr ü mercān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 11*). [nice,]

Gel Sinān Ümmīye baķ gör kim **nice** kaynar taşar

Ķatredür illā ki ol deryā-yı ‘ummān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 13*). [nice,]

Zerre deñlü rahmetiñle cümle ‘ālem ğarķ olur

Ey **niçe** miskin ķuluñ var derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*). [niçe,]

Nice biñ taħt islerin bir taħtaya bindürdiler

Tāc u taħtum var diyen gör mülk ü mālñ ķandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5*). [nice,]

Ṭuymaduñ mı Ādemi evvel **nice** zār eyledi

Senden öñdin göçdi ammā cevr-ile ķondu ķonuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 13*). [nice,]

Ṭuymaduñ mı enbiyāñ her birinden bir ħaber

Şerħ idüp şerrāħlar aħvālın **nice** ħaħlar ķomuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 16*). [nice,]

Mürĝ-ı bülbülñ fiĝānın görmemiñ ey bī-başar

Niçe zārī ķılmaya nūr-ı gülistān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10*). [niçe,]

Niçeler eydür ki dünyā niçeler eydür beķā

Bu Sinān Ümmī hemişe dāyim Allāh dir hemīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 13*). [niçeler, -ler]

Niçeler eydür ki dünyâ **niçeler** eydür beķā

Bu Sinān Ümmî hemîşe dāyim Allāh dir hemīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 13*). [niçeler, -ler]

Açıla vahdetî güller şakıya mürğ u bülbüller

Niçe şerh eyleye diller kim anda ķıl u ķāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 38*). [niçe,]

Eyā cevherleriñ kânı za‘ıfler derdi dermānı

Niçe medh eyleyem seni ki meddāhıñ ola Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 12*). [niçe,]

Gelüñ ey merd-i ‘āķıllar nażar ķıluñ bu sevdāya

Nice dil virdiler bunlar görüñ Hazret-i Mevlāya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 6*). [nice,]

Ey gönül levhın bilen gel gör anuñ envārını

Niçe haţlar naķş ider okı yārıñ dîvānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 2*). [niçe,]

niçe biñ: Binlerce.

Niçe biñ ķand ü şeker şāhibleri şaķın yolar

Şanki ağızı ağı dolmuş pes zülālîñ ķandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 15*). [niçe biñ,]

Nice biñ Yūsuf Züleyhā ķapusunda muntażır

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ züllāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 11*). [nice biñ,]

Nice biñ Mūsā tecellīsinden itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek için vaşlınıñ şerrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 13*). [nice biñ,]

Nice biñ Hızr-ıla İlyās āb-ı hayvān içmege

Leblerinden hep yolında şarf ider maşrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 15*). [nice biñ,]

Ol vişālî Ka‘besin bir dem ziyāret itmege

Vire bir kimse **niçe biñ** haccınıñ taṣvāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 24*). [niçe biñ,]

Niçe biñ âdem içinde kâmil insân kıanda var

Añladuñsa işbu sırdan geç bunuñ ğavgâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 11). [niçe biñ,]

Niçe biñ merd-i kâmiller tamâm cehd itse biñ yıllar

Muğâlen-der-muğâlendür yeter feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 71). [niçe biñ,]

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse **niçe biñ** yıllar tamâm

Şerğ olunmaz, cümle ‘âlem kâtibi meşür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 11). [niçe biñ,]

niçe bir: *Daha ne kadar, ne vakte kadar.*

Cehd kııl kim irişesin menzile

Niçe bir ağa gözüñden acı yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 4). [niçe bir,]

Niçe bir dem kıatre olup çağlayam ey Pâdişâh

Ola kim dürler biteydi baır-ı ‘ummân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 21). [niçe bir,]

Çerçi oluban **niçe bir** şırça boncuqlar şatam

Hikmet-ile kem metâ‘ım la‘l ü mercân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 23). [niçe bir,]

Niçe bir yanup tutuşursın eyâ cân u ciger

Bir meded yok mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [niçe bir,]

Bu fırâkı-ı ğasret içinde ‘aceb ben bî-nevâ

Niçe bir ğıdmet kıluban yâ niçe iş başaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 16). [niçe bir,]

Ey ğakîmâ kim bu derdime kıaçan dermân ola

Yâ **niçe bir** akısdur kıanlı yaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 16). [niçe bir,]

Gel ey cânân ilinden cân gözüñ aç uyğudan uyan

‘Aceb ğaflet şarâbından **niçe bir** olasın ğayrân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2). [niçe bir,]

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ mekrī ta‘āmından

‘Aceb bu dār-ı dünyāda **niçe bir** olasın sekrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4). [niçe bir,]

Ey dil nazār eyle gel bu cihāna

Niçe bir zār idersin yana yana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 2). [niçe bir,]

Niçe bir ağıyāra uyarsın gönül sen āh u vāh

Kaçdıgumca uğradursın sen beni dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 11). [niçe bir,]

niçe bir: *Nasıl bir.*

Niçe bir ḥasret-i hicrān dağar dār zülfüñe gerdān

Beni lāyık gerek nūra gerekdür nāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 3). [niçe bir,]

Qarārım gitdi selb oldı **niçe bir** eyleyem ğayret

Yirim sensüz gerek ḥāre gerek gülzāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 5). [niçe bir,]

Niçe bir hasretiñ nārı beni iḥrāk ider her dem

Bugün vaşlıñdan ayrılman gerek biñ pāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 7). [niçe bir,]

niçe bir dem: *Daha ne vakte kadar.*

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya‘nī pervāne

‘Aceb bu ḥasretiñ beni **niçe bir dem** yağar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4). [niçe bir dem,]

nice yüz biñ: *Binlerce.*

Nice yüz biñ evliyā vü enbiyālar bendesi

Nice diyem ben bu ‘ālem şāhınıñ evşāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 17). [nice yüz biñ,]

Evliyā vü enbiyānıñ ‘ilmi yoğdur anda hīç

Maḥv ider ol **nice yüz biñ** kāşifiñ keşşāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 20). [nice yüz biñ,]

nic'itsün: *Ne yapsın, ne etsin.*

Sinān Ümmiye bir dermān eger irmezse zātuñdan

Nic'itsün n'eylesün n'itsün 'azābıñdur çeker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 14*). [*nic'itsün,]*

niçün: *Hangi amaçla, hangi sebeple, neden, niye.*

Halk içinde ehl-i 'ırzam deyü ğaybet gözledüñ

Hak katında **niçün** 'ırzım hıl'atın soyduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 18*). [*niçün,]*

Şuğl-ı dünyā gelse çāpük merd olursın bi-emān

Şuğl-ı 'uqbāya **niçün** te'hîr idüp küydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 20*). [*niçün,]*

Gel ey miskîn-i bî-çāre **niçün** uyarsın ağyāre

Seni vaşl eylemez yāre taķarsa boynuña urġān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 39*). [*niçün,]*

İşler Sinān Ümmî haķā **niçün** haķāya yüz tuta

Gelsün diyü Haķdan 'atā ol feyz-ı fazlu'llāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 25*). [*niçün,]*

Ey Sinān Ümmî bu sırrı sen **niçün** fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol haķıķat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 25*). [*niçün,]*

'Arife dirler cihānda sevdügin bulmuş **niçün**

Vaħdetiñ deryāsına baħrî olup talmış **niçün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 21*). [*niçün,]*

'Arife dirler cihānda sevdügin bulmuş **niçün**

Vaħdetiñ deryāsına baħrî olup talmış **niçün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 22*). [*niçün,]*

'Aşık-ı bî-çāre derdine devā kılmış **niçün**

Didiler Ümmî Sinān maħbūba yār olmuş **niçün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 23*). [*niçün,]*

'Aşık-ı bî-çāre derdine devā kılmış **niçün**

Didiler Ümmî Sinān maħbūba yār olmuş **niçün** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 24*). [*niçün,]*

nidā kııl: Seslenmek.

Zerresinden cümle ‘ālem şun‘uñuñ

Oldı peydā gönderüp kııldıñ nidā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 16).

[nidā kııl, -dun]

nidem: Ne edeyim, ne yapayım?.

Şu deñlü ‘ācizem **nidem** ne dilim var ki şerh idem

Çarınca kıadrim üstine kıodılar şanki bir tağ taş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

57, Mısra 9). [nidem,]

Bahr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı **nidem** āh āh

‘Ācizem āvāreyem ben kıancarü gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,

Mısra 5). [nidem,]

nider: Ne etmek, ne yapmak.

Leblerinden āb-ı hayvān içmeyen hayvānı gör

Nider ‘aqlım var diyü ol götürüben başını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,

Mısra 4). [nider,]

n’ider: Ne etmek, ne yapmak.

N’iderem ben mālı mülki

Añlamañ aldanam belki (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 9).

[n’iderem, -em]

n’iderler: Ne etmek, ne yapmak.

Ümmî Sinān bunu söyler gümānsız

N’iderler cesedi içinde cānsız (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 50).

[n’iderler,]

nifākat: Anlaşmazlık, geçimsizlik.

‘Ārifñ kıalbine ħubbüñ gün gibi virdi zıyā

Fāsıkıñ göñline zülmet ü **nifākat** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,

Mısra 36). [nifākat,]

nihān: Gizli, saklı, gizlenmiş, saklanmış.

Gelüp 'irfān diler insān ola zāhir **nihān** ihsān

Ki ol nūruñ zıyāsından haķāyıklar kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 17). [nihān,]

'aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Hükmi fāş kendü **nihān** ol Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8). [nihān,]

Ben ħarāb-ı mest-i meydānam **nihān** meyħāneden

Nüş idelden cāmını 'aşkıñ şehā cānāneden (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 1). [nihān,]

nihān it: Gizlemek, saklamak.

Ey Sinān Ümmî şaķın kim ehl-i zerķa kıлма fāş

Sen **nihān it** kıлма izhār 'āşıkıñ erkānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 18). [nihān it,]

nihān ol: Gizlenmek, saklanmak.

Nihān oldu çün ol vaħdet ki gördüm 'ālemi keşret

Men ol dostuñ firāķından gözüm yaşın revān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15). [nihān ol, -dı]

nihāyet: En son, sonunda.

Hezārān kārban geldi bu yolda virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 6). [nihāyet,]

Ĥaķıķatıñ **nihāyeti** neydüğünü bilmek için

Ĥodı cānı 'aķlı göñli 'ilmu' llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 3). [nihāyeti, -i]

Māh-ı vechiñ kıblesidür 'āşıkıñ ervāhınıñ

Devlet anuñdur niyāz itdi **nihāyet** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 28). [nihāyet,]

nik ü nām: İyi nam kazanmış, iyi adlı, iyi ünlü.

Ol fenā-ender-fenā qalmaya hergiz **nik ü nām**

Maḥv olursañ ‘aşqa küllī varlığıñ ḥaḳdur tamām (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 7). [nik ü nām,]

niḳāb: Yüz örtüsü, peçe.

Yanar cānında derd odı Sinān Ümmî degüldür şağ

Başında ḥükm iden sevdā **niḳābın** virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 67, Mısra 18). [niḳābın, -ı, -n]

Çün Sinān Ümmî murādın buldı dirler bārī vir

Gül yüzüñden ır **niḳābı** kimse yalan olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 26). [niḳābı, -ı]

niḳābın al: Örtüsünü aradan almak, kaldırmak.

Senüñ zātıñ görmeği rencime şifā dirler

‘Aceb görsem tanısam niḳābın alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116,
Mısra 24). [niḳābın al, -sa, -n]

nimet: Yiyecek, yemek.

Kerem eyle Ḥudāvendā ḥaṭā baḥrından al bizi

Nitekim acı deryādan alurlar **nimete** pāk tuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51,
Mısra 20). [nimete, -e]

ni‘met: İyilik, lütuf, ihsan.

Dil ü cān bŷy-ı vaşlıñ **ni‘metinden**

Mu‘aṭṭardur mu‘aṭṭardur mu‘aṭṭar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 25).
[ni‘metinden, -in, -den]

Bize mürşid-i kāmilden virildi **ni‘metiñ** ḥāşı

Ne ‘aşḳdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hŷ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 112, Mısra 23). [ni‘metiñ, -i, -n]

Ṭālī‘iñ Mürsel Nebī vŷ evliyā baḥtındadır

Ni‘metiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
132, Mısra 16). [ni‘metiñden, -in, -den]

ni‘met: Allāh'ın kuluna verdiği her şey.

Diliñ Hakkı zıkr eylese

Ni‘metine şükr eylese (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 10*).

[ni‘metine, -in, -e]

Bir Allâhı zıkr ideniñ gümânı hep ‘ayân olur

Ni‘metine şükr ideniñ müşkilleri beyân olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2*). [ni‘metine, -in, -e]

Qısmet evvel [ol] naşîbin almayandan gizlüdür

Âteş-i ‘aşk-ıla pişmiş yağşı ni‘met ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8*). [ni‘met,]

Hağ resûli Fağr-ı ‘âlem fağr-ıla fağr eyledi

Ṭa‘at imiş kişiye bu dünyede ni‘met dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10*). [ni‘met,]

ni‘met ol: *Lutuf, ihsan olmak.*

Ehl-i hâliñ haberidür ehl-i kâle ni‘met olan

Men hâl-ıla h̄von ehlini toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 11*). [ni‘met ol, -an]

ni‘met-i ‘aşk: *Aşk nimeti.*

Gözlerem nefsiñ hevâsında kanâ‘at bulmaduñ

Cân gıdâsı ni‘met-i ‘aşka neden toytuñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10*). [ni‘met-i ‘aşk, -a]

Eger kâl olsa hâl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalâdur ni‘met-i ‘aşka umarsa kim bu aşımдан (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8*). [ni‘met-i ‘aşk, -a]

Zâtu h̄vonı-y-la anda toyladı meni ol şâh

Ni‘met-i ‘aşka bunda şunuşımдан ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 6*). [ni‘met-i ‘aşk, -a]

nisâ: *Kadınlar.*

Hatice mağremiñ oldı Fâtıma kadriñi bildi

Nisâlara şefi‘ oldı ey yüzi gül ü alnı mâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 32*). [nisâlara, -lar, -a]

nişān: *İşâret, belirti, iz, alâmet.*

Budur dir ‘aşıklar ‘aşkıñ **nişānı**

Küntü kenze mazhar ider insānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 25*).
[nişānı, -ı]

Ma‘ānî baħrınıñ vaşfın Sinān Ümmî ider ızhār

Nişān-ı lâ-mekāndan bir **nişānı** olmayan bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10*). [nişānı, -ı]

Bugün vaħdet **nişānından** aħar yerden cevāb itme

Ledünni baħrınıñ kânı ki bir kaçre ararsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 15*). [nişānından, -ı, -n, -dan]

Tevhîd-i zātıñ **nişānı** vaşfına budur ħaber

‘İlm-i sırdan yoķ eşer ol baħr-ı ‘ummān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 5*). [nişānı, -ı]

Ümmî Sinān eydür bu cān kılmaz **nişānda** bir mekān

Zirā ki ol şāhıma ben varmağa ikrārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 31*). [nişānda, -da]

Ĥaķķı gerçek sevenleriñ ‘aşķ odına girenleriñ

Nişānı budur anlarıñ ħalbi yanup şıza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 14*). [nişānı, -ı]

Nişānım bî-nişān oldu mekānım bî-mekān oldu

Ne ħaldı ceng ü cidālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 7*). [nişānım, -ım]

nişān vir: *Belirti, iz göstermek.*

Künh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān

Baħr-ı muṭlaķ lâ-te‘ayyün ħaddi yoķ ‘ummān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7*). [nişān vir, -me, -z]

‘Aķl u rüħānî dir cihān nemdür benüm kevn ü mekān

Gel baña dostdan vir nişān oldum anuñ süķāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 16*). [nişān vir,]

nişāna ir: *Nisan ayına ulaşmak.(Sedeflerin inci ile dolması için gerekli olan yağmurlar Nisan ayında yağması bağlamında.).*

Ey Sinān Ümmī nisāna irdi çün kim bu şadef

Çadrini bil baħr içinde dürr-i şehvār ol yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 17*). [nisāna ir, -di]

nişān-ı bî-nişān: Sırrın nişanı, izi.

Evvel dîvānıñdan uçan ister **nişān-ı bî-nişān**

Yedi tamu sekiz cinān yuva degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 23*). [nişān-ı bî-nişān,]

nişān-ı lā-mekān: Zuhurdan önceki, zaman ve mekânın bulunmadığı âlemin izi, nişanı.

Ma'ānī baħrınıñ vaşfın Sinān Ümmī ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı olmayan bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 10*). [nişān-ı lā-mekān, -dan]

nişān-ı maqşadu'llāhı bul: Allah'ın maksadını anlamak.

Dilerseñ bulasın sen de

Nişān-ı maqşadu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 20*). [nişān-ı maqşadu'llāhı bul, -a, -sun]

nişānıñ virmedükleri: İşaret, iz vermek.

Enbiyānıñ evliyānıñ

Virmedükleri nişānıñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 42*). [nişānıñ virmedükleri, -ın-ın, -me, -dük, -ler, -i]

nisbet: İnat, inatlaşma.

Küfr ü imān **nisbetinden** el yudurdu 'aşk baña

Anca kim artar hemān bağrımda başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 17*). [nisbetinden, -in, -den]

n'ışledügin: Ne yaptığını.

Gāhī bir ister sevdügin

Bilmez olur **n'ışledügin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 18*). [n'ışledügin,]

n'itdüm: *Ne ettim?, Ne yaptım?.*

Ey felek **n'itdüm** saña hoş bağladuñ bāğ üstine
Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 1*). [*n'itdüm,]*

nite kim: *Sonuçta.*

Oturmasın ki turmasın anı avlamasın ağyār
Gözetmesin ki bir dāne tutar fağ **nite kim** tayrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16*). [*nite kim,]*

nitekim: *Gerçekten, hakikaten; sonuç olarak.*

Şerikiñ yok naziriñ yok velākin halka fazlıñ çok
Hisābı haddi hergiz yok şayılmaz **nitekim** yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 16*). [*nitekim,]*

Kerem eyle Hudāvendā haṭā bahrından al bizi
Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk tuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 20*). [*nitekim,]*

Kaṛıña gelmişem acam ğanī dergāha muhtācam
Nitekim şāh kaṛasında boyuncuqlar eger öksüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 24*). [*nitekim,]*

n'itsün: *"Ne yapsın?" anlamında "çaresizliği" ifade eden soru kalıbı.*

Sinān Ümmīye bir dermān eger irmezse zātuñdan
Nic'itsün n'eylesün **n'itsün** 'azābıñdur çeker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 14*). [*n'itsün,]*

niyāz: *Bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma, rica, dua.*

Qalmaz 'āşık **niyāzından**

Qaynayı gelür özinden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 29*).
[*niyāzından, -ın, -dan]*

Cümle yārenlere budur **niyāzum**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 19*). [*niyāzum, -um]*

Fāsıķine  a'n için degül bizüm **niy zımız**

 unki anlar H zreti nden zecr-ile zind n diler (* mm  Sinan D v n , Gazel 22, Mısra 9*). [niy zımız, -ımız]

Dirse n başa yüzün  ara **niy za** geldüm a ara

H k s  ilin boş göndere rev  degüldür y  Gan  (* mm  Sinan D v n , Gazel 129, Mısra 7*). [niy za, -a]

niy z eyle: *Yalvarmak, ricada bulunmak.*

B -niy zım  alem-i keşret hev sından bugün

Va deti n env r-ı zev ın   ha niy z eyledüm (* mm  Sinan D v n , Gazel 88, Mısra 10*). [niy z eyle, -d , -m]

niy z id: *Yalvarmak.*

Ba ı lasın diyü seni

Derg hi na niy z ider (* mm  Sinan D v n , Koşma 8, Mısra 36*). [niy z id, -er]

Sır h m sı perv z idüp sırru'll ha irdi yine

Ma abbeti niy z idüp  a ku'll ha irdi yine (* mm  Sinan D v n , Gazel 123, Mısra 2*). [niy z id, - p]

M h-ı vechi n  iblesid r  a ıķi n erv hını 

Devlet anu dur niy z itdi nih yet Murta   (* mm  Sinan D v n , Kaside 5, Mısra 28*). [niy z it, -di]

niy z u n z: *Yalvarma ve yakarma.*

Ma v olunca **niy z u n z**

Tev hidi yetmez ki ini  (* mm  Sinan D v n , Koşma 10, Mısra 31*). [niy z u n z,]

niy zı geç: *Affedilmek.*

Geçmeyince niy zımız

Tev hidi yetmez ki ini  (* mm  Sinan D v n , Koşma 10, Mısra 27*). [niy zı geç, -ımız, -me, -y, -ince]

niy zın il: *Duasını iletmek.*

Ḥayālîñ cānıma kıble gelüp ‘aşkıñ ĩmām oldu

Niyāzın il gerek yāre gerek ağyāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 10). [niyāzın il,]

niye: Neden, niçin.

Ol beķādan bu fenāya şol Ğanī

Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 12). [niye,]

niyyet: Amaç, maksat.

Yoķdur Sinān Ümmī gibi gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti hāliş olmağın yardımcısı ol Ḥān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 18). [niyyeti, -i]

noķşān kıal: Eksik kalmak.

İlāhī sen kime fażlıñ iderseñ vaşlıña burhān

İşinde kıalmaya noķşān ki senden ire kim yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 12). [noķşān kıal, -ma, -y, -a]

noķta: Bazı harflerin üstüne, ortasına, altına konulan şu (.) işaret, mevzu, husus.

Dört kitābıñ ma‘nisi yek **noķtadan** oldu ‘ayān

Ṭālibe ḥadd ü ḥicāb olan kıara vü aķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 13). [noķtadan, -dan]

Ḥarf ü ḥurūfuñ ḥaddine irmedi ‘aķlım ey zāhid

Bir **noķtadur** añladığım der-ḥātır-ı Furķānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 8). [noķtadur, -dur]

noķtavī: Noktaviyye tarikati, Hurûfliğın Mahmûd-ı Pesîhânî’ye (ö. 831/1428)

nisbet edilen kolu.

Nāzil oldu çün anuñ ḥaķķında Ḥaķdan hel etā

Noķtavī dirler aña iren olur ehl-i sürür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 22). [noķtavī,]

n’ola: Çok mu? Ne çıkar?.

N'ola ihsân ola senden

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 15*). [n'ola,]

Qılursañ **n'ola** luṭfîni erzânî

Eliñde bir dahı hîç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 3*).

[n'ola,]

N'ola ger idesin ihsân

Diler cân senden istimdâd (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 35*).

[n'ola,]

N'ola bizi ğanî kılsañ faķırken

Tūtîler kımrılar ötüp şakırken (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 33*).

[n'ola,]

N'ola anuñ yolına cümle 'âlem olsa fedâ

Muṣṭafânîñ 'aşķına çün baş ile cân dur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 11*). [n'ola,]

Bu Sinân Ümmî za'ife kırbetiñ olsa kıarib

Cân Yüsufin Mısr iline **n'ola** sultân eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 26*). [n'ola,]

'Aql saña uydurunca 'aķla sen uysañ **n'ola**

Oturup 'izzet bâğında hayme kırayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 29*). [n'ola,]

Niçe bir dem zevķiñi nüş eylesün Ümmî Sinân

N'ola bir dem sükker-i Haķ câmı şunayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 36*). [n'ola,]

Luṭf idüp her kıula kılsañ vaşlıñi ihsân **n'ola**

Açma bu sırrı saķın her gördüĝüñ insân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 9*). [n'ola,]

Ey 'âlemleriñ şâhı bir naķar kılsañ **n'ola**

Biz 'âşîniñ günâhı defterin silseñ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 1*). [n'ola,]

Ey 'âlemleriñ şâhı bir naķar kılsañ **n'ola**

Biz 'âşîniñ günâhı defterin silseñ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 2*). [n'ola,]

Çok dürüştüm dil evi m̄a-sivādan arınmaz

‘Acebā ey Pādişāh luṭf-ıla ṭolsañ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 4*). [n'ola,]

Gerçi küstâhlıkdur dirsüz da‘vet eylemek

Ey keremleriñ kânı faẓl-ıla gelseñ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 6*). [n'ola,]

‘Aciz ḳaldum neyleyem ḥālim kime söyleyem

Yā Rabbi sen merḥamet leşkeriñ şalsañ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 8*). [n'ola,]

Cānım dellālda gezer şatmağa geldüm bugün

Ey Mısrıñ şāhı Ken ‘ān, Yūsufuñ alsan **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 10*). [n'ola,]

Ḥār içinde gül diyü āh iderdüm dem-be-dem

Ben ğarībce bübüle ḳarşu bir gülseñ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 12*). [n'ola,]

Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña ṭablını çalsañ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 14*). [n'ola,]

Ḳuldan ḥaṭālar gerek senden ‘aṭā yā ‘Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 16*). [n'ola,]

Gerçi ‘işyānım yüzi raḥmetiñe oldu kap

İntiḳāmın Aḥmediñ nūr ile delseñ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 18*). [n'ola,]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’ıl ḥod virmedi

Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20*). [n'ola,]

Bir gönül bir cānım var sen baña vir diyen çok

Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilsen **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22*). [n'ola,]

Senüñ zātiñ görmegi rencime şifā dirler

‘Aceb görsem tanısam niḳābın alsañ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 24*). [n'ola,]

Ḥüb cemālîñ görmege ağlar ey Şāhım senüñ

Ümmî Sinānîñ gözi yaşını silseñ **n'ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 26*). [*n'ola,]*

noldı: *Ne oldu.*

Ḥvāceniñ şalı öñünce yilişirler ḥvāceler

Nāzıla ten besleyen bağ **noldı** ḥālîñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8*). [*noldı,]*

nübüvvet: *Nebilik, peygamberlik.*

Nübüvvetde ider gāh Nūḥ

Düzüp gemi olur meşrūḥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 37*).
[*nübüvvetde, -de]*

nücüm: *Yıldızlar.*

Bilüñ kim baḥr-ı muṭlađdan bu tevḥīdiñ kemālâtı

Żıyā alur **nücüm** u şems ḳamer feyz-i İläḥiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 44*). [*nücüm,]*

‘aşđ degül mi nür-ı ‘arşı eyleyen kürsî semā’

Gerçi kim şems ü ḳamer cümle **nücüm** pür-nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 18*). [*nücüm,]*

nūḥ: *Hz. Nūḥ. Kendisine inananları, yaptığı gemiyle tufandan kurtaran peygamber.*

Nübüvvetde ider gāh **Nūḥ**

Düzüp gemi olur meşrūḥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 37*). [*nūḥ,]*

Gāhi **Nūḥ** oldum gāhi Lūṭ gāh Yūnus oldum gāh Dāvūd

İbrāḥīm-ile bir zamān āteşde gülzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [*nūḥ,]*

nūḥ felek: *Dokuz felek || Göğün dokuz katı.*

‘Arş u kürsî nūḥ felekdür dem-be-dem seyrānımız

Şüret-i naḳş-ıla dōstlar añlamañ gerdānıyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 13*). [*nūḥ felek, -dür]*

nūh-ı neciyyullāh: *Neciyyullah olan Nuh. Neciyyullah hep Allah'la meşgul olan İlahi feyizlerle sevinç bulan kimse anlamında olup Hz. Nuh'un ismidir.*

‘İşyān deñizinden bizi kırtar anuñ ħurmetine

Evvvel aña kılduñ necāt **Nūh-ı Neciyyullāh** içün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 8*). [*nūh-ı neciyyullāh,]*

nükte eyle: *İnce anlamlı, zarif ve şakalı söz söylemek.*

Şanmañuz ğayrıya nükte eyleye Ümmî Sinān

Zıkr olanıñ cümlesin ben bende mihmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 33*). [*nükte eyle, -y, -e]*

nuķūş it: *(Kalbine) nakşetmek.*

Ķankı erdür merd oluban ĳalbi şehrin şaklaya

İtmeye bunuñ kemālinden ħayālinden nuķūş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 24*). [*nuķūş it, -me, -y, -e]*

nūn: *"Nun" harfi.*

Ey ‘ilm ü ‘irfān isteyen bir zerreden kān isteyen

Ey ħükm-i Ķur’ān isteyen kāf-ile **nūndan** al ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 4*). [*nūndan, -dan]*

Gel berü vaşl-ı ħaķıķat bulmaķ isterseñ ey yār

Ķayret eyle ır gözüñden sen bu **nūnun** kāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 8*). [*nūnun, -uñ]*

Gel bu kāf u **nūnuñ** aĳkāmın kemāl-i ‘aşķa vir

Hem bu dīv ü cinniñ aĳkāmın cemāl-i ‘aşķa vir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 21*). [*nūnuñ, -uñ]*

nūr: *Aydınlık, ışık; parlaklık.*

Ƨoĳarsa cānıma **nūruñ** zıyāsı

Eser bu dilime bād-ı şabāsı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 5*). [*nūruñ, -u, -ñ]*

Buñā iren ḥandān olur

‘aşk **nūrıdur** sazım benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 20).

[nūrıdur, -ı, -dur]

İçerler **nürdan** şarābı

Terk ider ğaflet-i ḥvābı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 29). [nürdan, -dan]

Qıl muşaffā qalbiñi tevḥîd ü esmā **nūr-ıla**

İnsāna lāyık dimezler kim qalaysız olsa qap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 17). [nūr-ıla, --ıla]

Her kim irdi Seyyid-i Muḥtāra oldur bil veli

Qalbine inzāl ider anuñ kelāmu’llāh u **nūr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 24). [nūr,]

Yürür sırr-ıla özi **nūr-ıla**

‘aşk-ı yār-ıla beñzi şolandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 17). [nūr-ıla, --ıla]

Niçe bir ḥasret-i hicrān daqar dār zülfüñe gerdān

Beni lāyık gerek **nūra** gerekdür nāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 4). [nūra, -a]

‘Ālimü’l-ğaybıñ vücūdı **nūrınıñ** şehrindenüz

Bu qafes cisminde geldük ḥabs olan zindānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 5). [nūrınıñ, -ı, -nıñ]

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne pîr ancaq

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi **nūr** ancaq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2). [nūr,]

Ef’ālimiñ esrārıdur söyledigim añlayana

Yedi biñ yıl ḥalvet süren qandildeki **nürda** idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10). [nürda, -da]

Evvel anuñ zātı **nūrı** ‘aşk-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye kıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7). [nūrı, -ı]

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşk-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ **nūrın** māye kıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8). [nūrın, -ı]

Gerçi 'iřyānım yüzi rahmetiñe oldu kap

İntikāmın Aḥmediñ **nūr** ile delseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 18*). [nūr,]

Şu bülbüller kim öterler cemāli **nūrına** karşı

Şu kırmızılar ki dost dirler virürler cānı cānāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 5*). [nūrına, -ı, -n, -a]

Maḥabbet **nūrı-y-la** pür kıl müzeyyen cism gülzārın

Görüp cān bülbülü ötsün oḳısun ḥüsn-i esbāḳı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 5*). [nūrı-y-la, -ı, -y, -la]

Daḫı bundan iĉerüden söylerisem bir ḥaber

Maḥv ider ḥayret cihānıñ **nūrınıñ** zıyāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 20*). [nūrınıñ, -ı, -nıñ]

'aşḳ degül mi nūr-ı cāmi' var iden bil ibtidā

Gerçi Ḥaḳḳıñ künh-i zātı lā-te' ayyün **nūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 14*). [nūr,]

Bi-ḥamdi'llāh nūrum buldum gerekmez gayrı **nūr** baña

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 27*). [nūr,]

Bi-ḥamdi'llāh **nūrum** buldum gerekmez gayrı nūr baña

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 27*). [nūrum, -um]

Ḥvāce-i kevneyn olursañ gel fenā kıl iḥtiyār

Kāl ü kīliñ kıl ḥayālīñ 'aşḳ odıyla **nūrı** nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 42*). [nūrı, -ı]

nūr: Işıık, ziya, aydınlık, nur || Hz. Muhammed'in nuru.

Ṭālī' i Muştafā **nūrına** düşe

Fālīnda bir daḫı hīç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 35*). [nūrına, -ın, -a]

Çün ol 'ummān-ı a' zamdan kılpudur nūrı ol cāmi'

Ḥaberdār ol kim ol **nūrdan** ne cevherdür olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6*). [nūrdan, -dan]

‘aşk degül mi kenz-i maḥfî’i ‘ayân iden ezel

Ger Muḥammed maẓhar-ı zātı muşavver **nūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 28*). [nūr,]

nūr: Işık, ziya, aydınlık, nur || Allah'ın nuru.

Lā diyen illā dimez tevḥîd-i zātıñ **nūrına**

Mezheb-i cān şandığı ṭālibleriñ efkārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 11*). [nūrına, -ın, -a]

Baḥr-ı zātıñ mevci beni sürdi kenāra ‘aşk-ıla

Zāt-ı ḥaḳāyık **nūrına** geldüm ‘aceb yerde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6*). [nūrına, -ın, -a]

Ḥabîbiñ nūrını zātıñ **nūrından**

Var idüp kendüñe yār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 3*). [nūrından, -ın, -dan]

nūr-ı ‘arş: Göğün en yüksek katının nuru, ışığı.

‘aşk degül mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsî semâ’

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 17*). [nūr-ı ‘arş, -ı]

nūr-ı cāmi’: Cem eden toplayan nur, tüm nurların kaynağı.

Nedür ol nūr-ı ḳand-ile gelen ol nūr-ı cāmi’den

Ki illā hū kelāmıyla ezel maḥlûḳ olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 19*). [nūr-ı cāmi’, -den]

‘aşk degül mi **nūr-ı cāmi’** var iden bil ibtidā

Gerçi Ḥaḳḳıñ küñh-i zātı lā-te‘ayyün nūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 13*). [nūr-ı cāmi’,]

‘aşk degül mi nūr-ı cāmi’den ḳılan ‘arşı binā

Gerçi Ḥālîḳ ḳudretinden şāni’ mestür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 15*). [nūr-ı cāmi’, -den]

nūr-ı cemāl: Güzelliğın nuru II Allah'ın cemalinin nuru.

Yerimizi nār eyleme

Ol nūr-ı cemālîñ Hâkķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 4). [nūr-ı cemāl, -in]

nūr-ı emānet: Emanet nur || can.

Tende iken ol ‘arz olunan **nūr-ı emānet**

Māni‘ kıoma ceħd eyleyüben keşf ola esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9). [nūr-ı emānet,]

Tende iken ol ‘arz olunan **nūr-ı emānet**

Māni‘ kıoma ceħd eyleyüben keşf ola esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9). [nūr-ı emānet,]

nūr-ı eţbāk: Nur tabakaları, nur katmanları.

Yedi ismiñ toķuz burca kıılursa ħükmini cārī

Semāvāt üzre a‘lādan kıurulsun nūr-ı eţbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 10). [nūr-ı eţbāk, -ı]

nūr-ı gevherdān: Işıklar saçan mücevher kutusu.

Şüret-i faķr ü fenāda ħāke yeksānuz veli

Sîret-i mülk-i beķāniñ nūr-ı gevherdānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10). [nūr-ı gevherdān, -ı, -y, -uz]

nūr-ı gülistān: Gül bahçesinin nuru.

Bülbül iseñ gel berü **nūr-ı gülistān** bundadır

‘Āşık iseñ hem daķı verd-ile reyħān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 1). [nūr-ı gülistān,]

Mürĝ-ı bülbülüñ fiĝānın görmemiñ ey bî-başar

Niçe zārī kılmaya **nūr-ı gülistān** isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 10). [nūr-ı gülistān,]

nūr-ı ħakāyık: Hakikat nuru. Hakikat-ı Muhammediye, nur-i Muhammedi veya cevher-i evvel olarak da bilinir. Allah'ın yarattığı ilk nesne; bu cevher, Allah'ın nurundan olup, Koşma şeyler ondan meydana gelmiştir.

‘Aql-ıla ‘azm iden buña iremeye kıala taña

Nūr-ı haķāyık kıılmadın ‘ilmu’ llāhda sırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 4). [nūr-ı haķāyık,]

nūr-ı imān: İman nuru.

Nūr-ı imān berķı urup yüzinden envār şaçar

Kāmil insān ister iseñ beñizinden bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3). [nūr-ı imān,]

nūr-ı izzet: Yüceliğinin nuru.

Mürşid-i kāmil çerāğından münevverdür cihān

Pir ‘azizim himmetinden **nūr-ı izzet** ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [nūr-ı izzet,]

nūr-ı kandil: İçinde zeytinyağı, gazıyağı gibi sıvı bir yakıt ve fitil bulunan kaptan oluşın aydınlatma aracının ışığı || az bir miktar ışık.

Nedür ol nūr-ı kand-ile gelen ol nūr-ı cāmi‘den

Ki illā hū kelāmıyla ezel maħlūk olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 19). [nūr-ı kandil, -e]

nūrı kııl: Nur yaratmak.

Çün ol ‘ummān-ı a‘zamdan kıılupdur nūrı ol cāmi‘

Ĥaberdār ol kim ol nūrdan ne cevherdür olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5). [nūrı kııl, -updur]

nūr-ı maħabbet: Aşkın ışığı.

Nūr-ı maħabbetden ezel şındı bize ol Lā-yezāl

Gelsün bugün dertlüleriniñ dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 13). [nūr-ı maħabbet, -frn]

nūr-ı siyāh: Siyah nur.

Nūr-ı siyāhıñ neydügin añlayanadur sözümüz

‘İzzim celālīm didüğü zıllu’ llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 9). [nūr-ı siyāh, -in]

nūr-ı sübhān: Allah'ın nuru.

‘aşk odına yana yana

Ulaşup nūr-ı Sübhāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 26). [nūr-ı sübhān, -a]

nūr-ı ‘ummān: Nur denizi.

Küfr içinde buldılar tevhîd-i îmān gizlidür

Görmüşüm bir kaçrede ol nūr-ı ‘ummān gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 48). [nūr-ı ‘ummān,]

nūr-ı vāhid: Birlik, teklik nuru.

hağ resüli Fahr-i ‘ālem nūr-ı vāhid dir saña

Hel etā geldi senüñ şanıñda āyet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 3). [nūr-ı vāhid,]

nūr-ı vaşl: Vuslat, kavuşma nuru.

Sen [ki] Yūsuf Mışra sulţān ben Zelîhāyam bugün

Yā ne vaqtin nūr-ı vaşlıña irem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 4). [nūr-ı vaşl, -ın, -a]

nūr-ı yezdān: Allah'ın nuru.

Özime sırr-ı Sübhāniñ gelen ilhāmıdır şeksiz

Saña ol nūr-ı Yezdāniñ hıţābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 12). [nūr-ı yezdān, -ın]

Hızmet eşiginden giren genc-i me‘ānî evine

Gelsün bugün ‘aţţarıyam nūr-ı Yezdān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12). [nūr-ı yezdān,]

Sinān Ümmî baña fermān olupdur eyledüm hayrān

Dilinde söylenen ‘irfān hemān ol nūr-ı Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 34). [nūr-ı yezdān, -am]

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her nefes

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [nūr-ı yezdān, -ım]

Levh-i dilden dü cihānîñ naqşını pāk eyleyen

Sırrına kılan tecellî **nūr-ı Yezdān** añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 4*). [*nūr-ı yezdān,]*

Nūr-ı Yezdāna irelden ğarğa vardı ‘aql u cān

Dir Sinān Ümmî ‘acāyib baħr-ı ‘ummānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 17*). [*nūr-ı yezdān, -a]*

nūr-ı zāt: *Allah'ın nuru.*

Bilmeyenler bildüm şanur bulmayanlar buldum şanur

Görmeyenler gördüm şanur nūr-ı zātūñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 22*). [*nūr-ı zāt, -ın]*

Budur ol yüce **nūr-ı zāt** kılan cümle şifātı māt

Ne hālîk oldı ne maħlūk nedür bundan gelen peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7*). [*nūr-ı zāt,]*

Nūr-ı zātūñ kıble kılduñ cānlara

Bendesidür enbiyā vü evliyā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 21*). [*nūr-ı zāt, -ın]*

‘ālemleri envār iden

Nūr-ı zātūñ haqķı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 16*). [*nūr-ı zātūñ, -ın]*

nūru’ llāh: *Allah'ın nuru.*

Nūr-ı ‘amā menziline qonup göçen ‘ayān bilür

Görmeyene gümān gelür **nūru’ llāha** irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 20*). [*nūru’ llāha, -a]*

nūş eyle: *İçmek.*

Niçe bir dem zevķiñi nūş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir dem sükker-i Haq cāmı şunayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 35*). [*nūş eyle, -sün]*

Derd-i ‘aşķıñ cür‘asından bir qadaħ nūş eyledüm

Anuñ için āh idüp hasret odına yanaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 9*). [*nūş eyle, -dü, -m]*

Ki hayret bahrı cüş eyler beni ol demde nüş eyler

Düşer cânım ol 'ummāna kenārından çıkar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7). [nüş eyle, -r]

Ey Ta'ālā kankı fazlıñ vaşfını şerh eyleyem

'aşk derdiñ cur'asın nüş eyledüm mürvet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 24). [nüş eyle,]

nüş id: İçmek, yudumlamak.

Nüş idelden cām-ı 'aşkı cânımız mestānedür

İrdügi esrārı sırrıñ 'ālemi rahmānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 1). [nüş id, -el, -den]

Vuşlatıñ peymānesinden nüş idelden cānumuz

Şāhidem kıldum şehādet t̄alibe vaḥdet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 25). [nüş id, -el, -den]

Dir maḥabbet deñizinden nüş iderdüm 'aql u cān

Bu Sinān Ümmî gerekmez baña erkānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 21). [nüş id,]

Şun maḥabbet bādesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben 'aşkıña mihmān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 12). [nüş id, -üben]

Nüş idelden cāmını 'aşkıñ elinden bir ḳadeḥ

Āh u efgān oldu etmeg-ile aşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 3). [nüş id, -elden]

Mürşidiñ irşādına her kim ki āmennā diye

Nüş ider ol Hızır elinden āb-ı ḥayvān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 18). [nüş id, -er]

Cām-ı vaḥdet nüş idelden cānımız mestānedür

Anuñ-içün her nefes oldur benüm ḥummārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 5). [nüş id, -elden]

Gerçek 'aşıḳ dost bāğında kevs̄er şarābın nüş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze t̄ursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23). [nüş id, -er]

Anuñ-içün kıanmazam vuşlatınıñ meyine

Nüş iderem teşneyem kıanışımdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 10*). [nüş id, -er, -em]

Cân ilinden cāmını şundi bize cān-ı şafā

Cür‘a’î nüş idevüz cān Hābibullāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 20*). [nüş id, -e, -vüz]

Ben hārāb-ı mest-i meydānam nihān meyhāneden

Nüş idelden cāmını ‘aşkıñ şehā cānāneden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 2*). [nüş id, -elden]

Nüş ider dost içün zehri

Göregör aḥmedu’llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 23*). [nüş id, -er]

Maḥabbet şerbetin her kim içerse kendüden geçer

Şarāb-ı ‘aşkı nüş ider mestānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 8*). [nüş id, -er]

Nebilere hem-dem olup

Nüş idegör zātu’llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 8*). [nüş id, -egör]

Vişāliñ şerbetin cān nüş idelden

Müsekkerdür müsekkerdür müsekker (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 13*). [nüş id, -elden]

Nüş iden meyiñden bezm-i ezeli

Getürdi şoñında cümle kemāli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 21*). [nüş iden, -en]

‘Aşkıñ ḥālin şorarsañ tevḥīdiñ ḥammārıdur

Nüş ider ‘aşkıñ şarābın dü cihāndan farıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2*). [nüş ider, -er]

‘Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim benüm nüş itdigim

Anca ‘aşık şoḥbetinde mest ü ḥayrāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 15*). [nüş it, -dig, -im]

Göñlini ol yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luṭf u iḥsān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 12*). [nüş it, -mek]

‘aşk elinden cāmı nūş itdüm bugün mestāneyem

Hayr u şerden kaçduğumdan sākin-i meyhāneyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 53). [nūş it, -dü, -m]

Yandı ciger oldu kebāb dilerem ola feth-i bāb

Nūş itmege āb-ı hayāt mestāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
3, Mısra 12). [nūş it, -meg, -e]

nuṭk: Konuşma, söz, kelam.

Dilirse nāleler virüp söyleden

Dilirse **nuṭkumı** pinhān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 20).
[nuṭkumı, -umı]

Evliyāniñ **nuṭkına** çün lā diyenlerdür şakī

Rehberi Fir‘avn olur haqq-ı Kelīmü’llāh-ı Tūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
30, Mısra 15). [nuṭkına, -ı, -n, -a]

Cāhil ü nādān alurlar her nefes lādan kelām

Evliyā **nuṭkıyla** her dem virdimiz tevḥîd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
60, Mısra 8). [nuṭkıyla, -ı, -yla]

Dersimüz Seb‘u’l-meşānī keşfimiz ilhām-ı Hāq

Dā’imā söyler dilimiz **nuṭkumuz** tevḥîd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
60, Mısra 4). [nuṭkumuz, -u, -muz]

‘Ārifiñ **nuṭkı** hüve’l-ḥaḥdur belī haqqā’l-yaḳīn

Cānı ḳurbān eylesün çün böyle erkān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,
Mısra 17). [nuṭkı, -ı]

İhtiyār elden gidicek neylesün Ümmî Sinān

Varımız ol var-ı Hāḥdur **nuṭkumuz** ‘irfān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
110, Mısra 18). [nuṭkumuz, -u, -muz]

‘Ārifiñ **nuṭkıni** haqqā’l-yaḳīndan

Görüñ ‘aşkı nice ‘irfān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 17).
[nuṭkıni, -iñ, -ı]

Her nefes ‘aşıklarıñ **nuṭkundan** yā Hū gelür

Ağır başdı ‘ār olur duyduñ sen ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 13). [nuṭkundan,]

nuṭk eyle: Konuşmak.

Dağı zikriñi **nuṭṭ eyle** dilime

Be-ḥaḫḫ-ı mā yanıḫu ‘ani’l-hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 5).

[nuṭṭ eyle,]

Ben degülem bunı diyen ilhâm-ı Ḥaḫdur söyleden

Bir sır gelüp nuṭṭ eyledi ben arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

87, Mısra 30). [nuṭṭ eyle, -di]

nuṭṭ eyle: Allah'ın insana konuşma kabiliyeti vermesi.

Dilime nuṭṭ eyledüñ söyler ki Allāh ismiñi

Şey’ idindüñ Rabbim olduñ şanıña minnet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

27, Mısra 3). [nuṭṭ eyle, -dün]

nuṭṭ eyle: Konuşmak, laf anlatmaya çalışmak.

Key şaḫın Ümmî Sinān nuṭṭ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşşıña ziyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra

17). [nuṭṭ eyle, -me]

nuṭṭ-ı insān: İnsan sözü.

Ene’l-ḥaḫ açdı ebvābın bugün ol kenze dükkānam

Ne söyler diñle pürtābın egerçi nuṭṭ-ı insānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

91, Mısra 2). [nuṭṭ-ı insān, -am]

nuṭṭ-ı raḥmān: Rahman olan Allah'ın kelimeleri.

İhtiyārımla degüldür bu diliñ şerḫ itdügi

Nuṭṭ-ı Raḥmāndur cesed aña bugün berḫānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

17, Mısra 22). [nuṭṭ-ı raḥmān, -dur]

Söyleyüp söyletdüren ol Pādşāh-ı bî-zevāl

Ehl-i ‘irfāniñ cevābın **nuṭṭ-ı Raḥmān** añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

85, Mısra 10). [nuṭṭ-ı raḥmān,]

nüzül: Aşağıya inme.

Her meşāḫḫat kim görürsin ‘ind-i Ḥaḫdandur **nüzül**

Ḳahr u luṭfuñ ‘illetidür ṭutma sen dilde melāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,

Mısra 7). [nüzül,]

Ta‘āla’llāh yā Ḥannān ki zātuña zevāl olmaz

Yüce Sulṭān yā Mennān **nüzüle** intikāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 2). [nüzüle, -e]

O

o: "O" işaret sıfatı.

Evliyāniñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġāfil olma kim **o** yüzden ola saña fetḥ-i bāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 26). [o,]

Ey Sinān Ümmî saña yār olmağa yarın **o** şāh

Gel bugün bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 29). [o,]

Ḥaṭāmıñ yirine kıldı ‘aṭālar

Şuçumı gizledi benüm o Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 26). [o,]

Bi-ḥamdi’llāh gözüm açdı o Fettāh

Uyardı uykıdan oldum şafādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 27). [o,]

Gel ey tālib eger sen de ṭaleb kılduñsa ol Şāhı

O Sulṭānıñ fırākından kılasın her seḥer efġān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 36). [o,]

Ne bilem ki o gün ol şāh neler iḥsān idiserdür

Ki ol bir tāc-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11). [o,]

‘Aceb Mecnūnlayın yolda otursam

O şāh-ı Leylîmi bir dem bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 16). [o,]

Menzilüm ‘ayn-ı liķādur yolumuz ‘arşdan geçer

Cān u baş şıġmaz o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 14). [o,]

Kimseler aldanmasun kālū belā şehrinde kim

Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 14). [o,]

Muvaḥḥiddür anuñ zātı ebed hergiz qarār itmez

O zikriñ mevcidür envār süzer feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 10). [o,]

Kesilmez pertevi hergiz o baḥrıñ bir nefes añla

Her eşyā her bir ism-ile umar feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 37). [o,]

Göñül viren o sultāna ne kılsun baş-ıla cāna

Ḳabül olursa ḳurbāna Sinān Ümmî olur va’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 49). [o,]

o dahı: O bile.

O dağı bil Hāydar-ı Kerrāra telkīn eyledi

Evliyānīñ serfirāzı hem şīr-i Yezdānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 3). [o dağı,]

od: Ateş, alev.

Nefsiñ meyine kıanmasın

Fırkat **odına** yanmasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 22). [odına, -ı, -na]

‘aşk **odına** yana yana

Ulaşup nūr-ı Sübhāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 25). [odına, -ı, -na]

Derd-i ‘aşkıñ cür‘asından bir kıadağ nüş eyledüm

Anuñ için āh idüp hasret **odına** yanaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10). [odına, -m, -a]

Hakkı gerçek sevenleriñ ‘aşk **odına** girenleriñ

Nişānı budur anlarıñ kalbi yanup şıza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 13). [odına, -ı, -na]

Kim bilür virse haber kim yandıran kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden mi yandım **odına** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 10). [odına, -m, -a]

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin yakdı **oda**

Saçdılar begler hākimler halka zulmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 19). [oda, -a]

Cān mülkini yakmayanıñ mertebesidür mā sivā

Yakıp bu ‘şk **odı** ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 18). [odı, -ı]

Yār olaldan ‘aşka ben yār oldı baña çār yār

Od u şu toprağ u yeldür dört olup üç kıalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16). [od,]

Kıalmadı gayrı iktizā cümlesi itdi el-vedā‘

Kamu varın yakdı **oda** oñdı yürekde yāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28). [oda, -a]

Kime kim ‘aşkıñ **odından** kığılıcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bākī ne fānī ne ğuşşa hırka şāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 33). [odından, -ı(n), -dan]

Ĥikmetiñ levhine baķsam ‘aķlım olur tārūmār

Od u şu toprağ u yel insān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10). [od,]

oğlan: Delikanlı, genç kimse.

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baķşı müdām

Ebced öğrense bir **oğlan** şatmaķ ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 10). [oğlan,]

Sünneti zāhirde ķalan kişiniñ yok sünneti

Rūh-ı insānī dinen **oğlan** müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 4). [oğlan,]

oğ(u): Cinsiyeti erkek olan evlāt.

Oğlını ĥalife koyan yirine

Efendim Mazĥarī Sultān ķandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 15). [oğlını, -ı, -(n)ı]

oğul: Cinsiyeti erkek olan evlāt.

Key şaķın bend olma ĥile bendine

Dime ehl-i beyt **oğul** kız ķaravaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 8). [oğul,]

Ol daķı bil **oğlı** Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibīne irişen bu tevĥīdiñ feyzānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 13). [oğlı, -ı]

Ol daķı bil **oğlı** Zıyā’ıye telķin eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rūh-ĥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 15). [oğlı, -ı]

Ol daķı bil **oğlı** Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibīne irişen bu tevĥīdiñ feyzānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 17). [oğlı, -ı]

Ol daħı bil **oğlı** Zıyā'ıye telkīn eyledi

Kesret ire seyr ilinde seyr iden rūh-ħānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 21). [oğlı, -ı]

okı: Yay veya keman denilen kavis şeklinde bükülmüş bir ağaç çubuğa gerili kirişle takılarak uzağa atılan ucu sivri demirli ince ve kısa değneğe verilen addır. || iblisin oku.

Kenz-i maħfî sırrınıñ esrārını söyler dilim

Ehl-i 'aşka lâ diyüp İblis **okın** atmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 8). [okın, -ın]

Ĥazer kıl zaħmına uğrama şaķın

Yavuzdur İblisiñ **okı** kütölmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 16). [okı, -ı]

okı-: Sesli bir biçimde söylemek.

Maħabbet nūrı-y-la pür kıl müzeyyen cism gülzārın

Görüp cān bülbüli ötsün **okısın** ĥüsn-i esbāķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 6). [okısın, -sın]

okı-: Okumak, talim etmek, öğrenmek.

'Arş ü kürsî cem' idüp vāħid kılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma'nisinden **okınan** evrāķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 18). [okınan, -n, -an]

Dört kitābı **okımak** 'ayn u şīn u ķāfıla

Gerçi güçdür zāhide 'ārife 'ayān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 15). [okımak, -mak]

Dört kitābıñ ma'nisin keşf eyleyen tevħid imiş

Oķı gel Ümmü'l-kitābı sen Kelāmu'llāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 14). [okı,]

Ben ol Burhān-ı a'lādan **okıdım** ĥikmetin sırrıñ

İlāhī şan'ata irmiş ki şāķird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 15). [okıdım, -+dım]

Ḳanı bir ‘aql-ı evvel kim bu esrârı ḥaber vîrsün

Ḳanı bir ṭalib-i esrâr bu ‘ilmi **oḳıyup** görsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14*). [*oḳıyup, -y, -up*]

Ey gönül levḥın bilen gel gör anuñ envârını

Niçe ḥaṭlar naḳş ider **oḳı** yâriñ dîvânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 2*). [*oḳı,*]

oḳu-: Yazılmış bir şeyi gözden geçirip anlamaya çalışmak ve bunu sesli veya sessiz olarak söylemek, kıraat etmek.

Dört kitâbı **oḳuyan** ‘ilme muḥtâc olur mı

Sırran seyrân itmege delîl ü burhân gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 11*). [*oḳuyan, -y, -an*]

Oḳudum sûre-i Seb‘u’l-meşânî

Delilim çünki âyâtüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 5*).
[*oḳudum, -du, -m*]

Bu tevḥîde düşen ey yâr

Oḳur bu dersi ihfâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 44*). [*oḳur, -r*]

Oḳudum ‘aşkıñ kitâbın

Feth itdüm ene’l-ḥak bâbın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 17*).
[*oḳudum, -du, -m*]

Gerekse **oḳusun** yazsın gerek seyyâḥ olup gezsün

Bu tevḥîdiñ deryâsına ṭalmayan insân degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5*). [*oḳusun, -sın*]

Ümmî Sinânı aradan çıkardı bugün Yaradan

Oldur hemân sır ilinde **oḳurumuz** yazarımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 18*). [*oḳurumuz, -r, -ımız*]

Şu fâzıllar kim oṭura olup envâra müstağraḳ

Şu ‘aşıklar kim **oḳurlar** göz açup zât-ı ‘irfâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 8*). [*oḳurlar, -r, -lar*]

Hezârân kâmil ü dâna senüñ vaşfiñ **oḳur** yazar

Bize ‘aşkıñ kitâbını yazarıñ zevkı ḥoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9*). [*oḳur, -r*]

oķu: Kur'an okumak.

er-Raħmān[ü] süresini **oķurken**

Bizi güzel Muħammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 35*). [*oķurken, -r, -ken*]

Furķānı **oķuyup** açduğı vaķtın

Şarāben řahūrı içdügi vaķtın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 37*). [*oķuyup, -y, -up*]

Kelāmım varlığındandır nebîlere olan inzāl

Hüva'llāhü'llezî diyü **oķunan** dilde Ķur'ānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 8*). [*oķunan, -n, -an*]

öl: Yaşamaz olmak, can vermek.

Bir 'amel kıll kim bu gün görmeyesin yevmü'l-ħisāb

Yoħsa yarın yarı kılmaz **ölüriseñ** bil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10*). [*ölüriseñ, -ür, -i, -sen*]

Ķün buyurdı Ĥayrü'l-beşer mütü ķable en-temütü

Ölmedin öñ bunda iken **ölmeyen** insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10*). [*ölmeyen, -me, -y, -en*]

'aşķ-ıla şehîd olursam **öldüğüm**den guşşa ne

Yār-ıla ben yār olam ağıyāra benden ĥışşa ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 17*). [*öldüğüm*den, -dügümden]

ol: "O" İşaret zamiri.

Şifātı baħşiniñ evvel ķadīmî dinilen **oldur**

Ĥaķāyık andan olmuşdur ne kim geldi gelen peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 15*). [*oldur, -dur*]

Kim ki Allāh ismini ķalbinde tekrār eyledi

'Ārifiñ **oldur** kemāli ġayrı tekrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4*). [*oldur, -dur*]

‘āleme geldük bugün illā ki infāk olmaduk

Cān gözinden görinen **oldur** bizüm seyrānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6). [oldur, -dur]

Bu ‘aşkıñ kıymeti olmaz iki ‘ālemdede bulunmaz

Baňa lezzet olan **oldur** te‘ayyüdüdür göz kaçımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12). [oldur, -dur]

Oķunan zikriñ envārı gelür her dem olur ilhām

Hemān **oldur** şatam alam cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 14). [oldur, -dur]

Zehī ‘izzetlü cān **oldur** ola vaşlında mestāne

Zehī devletlü göz **oldur** tecellî nūrına ķana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 1). [oldur, -dur]

ol: Bulunmak, mevcut olmak, var olmak.

Gel bu ‘ilm-i ķāle ķalma bākī ķalmaz ol saña

Kesb ü kārîñ **olmayınca** ķāre ķılmaz ol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2). [olmayınca, -ma, -y, -ınca]

Dil ne söylerdi Ĥudānîñ nuķı **olmasa** ‘aceb

‘aşķ odıñın gör kemālin adı ‘irfāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 21). [olmasa, -ma, -sa]

İsdek **olsa** ķışide ister anı dem-be-dem

Merdāne olan dōst yolına eylemedi ‘ār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 19). [olsa, -sa]

Manşūra şunduñ ezel bezminde vuşlat şerbetin

Biñ cānım **olsa** dirîğ olmaya ķurbān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 20). [olsa, -sa]

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenā mülke

Murādım **olduğım** şoymaķ ĥicābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 16). [olduğım, --duğ, --ı, --n]

Āferin şol şaĥşa kim aķa hidāyetden ķapu

Mazĥar-ı cān-ı şafādan **ola** dā’im bir kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 6). [ola, -a]

Eger ‘aşk **olmasa** ey yār meni almış idi ağıyār

Kimünledür benüm cengim bilür ‘arif savaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 9). [olmasa, -ma, -sa]

Cân dirîğ olmaz belâ dârında ber-dâr eyleseñ

Tek ene’l-ḥaḳ menzilinden ğayrı meydān **olmasun** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 104, Mısra 12). [olmasun, -ma, -sun]

Çün ḥayālîñ ḥayme oldı zāhir ü bāḥın baña

Derd-i ‘aşkıñ hırkasından ğayrı sāybān **olmasun** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 18). [olmasun, -ma, -sun]

Dilde zikriñ ḥâlde fikriñ cānıma virdi zıyā

Ḥüsnüñ envārından āḥar mäh-ı tábān **olmasun** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 20). [olmasun, -ma, -sun]

Cân tıyaldan bûy-ı vaşlıñ ḳalmadı artuḳ recā

Göñlüme gelen gülüñden ğayrı reyḥān **olmasun** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 22). [olmasun, -ma, -sun]

Ol Ḥabîbiñ Muştafā devrinde pervāz eyledüm

Derdimiñ dermānı bundan ğayrı devrān **olmasun** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
104, Mısra 24). [olmasun, -ma, -sun]

Şanma ki dost bayrāmına ḳurbān iderler her cānı

Dosta yarar cāniñ **olup** serdār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 24). [olup, -up]

Yār olaldan ‘aşḳa ben yār oldı baña çār yār

Od u şu toprağ u yeldür dört **olup** üç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
139, Mısra 16). [olup, -up]

Ol ḥaḳıḳat iḳlîminiñ pâdişāhın görse kim

Terk ider mülk-i Süleymān **olsa** kūh-ı Ḳāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
145, Mısra 10). [olsa, -sa]

Ḥüb cemālından münevver vechini her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymān **olsa** kūh-ı Ḳāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
145, Mısra 22). [olsa, -sa]

Ki sensin Vāḥid ü Ḳahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne soñuñ var ne sağ u ne şimāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 8). [olmaz, -maz]

Şanı' u' llāh-ı a' lemsin raḥīmu' llāh-ı erḥamsin

Kerīmu' llāh-ı ekremsin kemālūna mişāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 10). [olmaz, -maz]

Celâliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

Ḳamu 'ālem ola fānī ki ceng ü cim ü dāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12). [olmaz, -maz]

Olursa vaḳt-ı ma' a' llāh meger ire ḥabībullah

Pes andan ḡayrı 'abdullāh melek cin perr ü bāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 14). [olmaz, -maz]

Buyurduñ çün aṭī' u' llāh yaratduñ her şeyi li' llāh

Diyeler tā ki zikru' llāh yeg andan min fi' āl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18). [olmaz, -maz]

Delīlim āyet-i Ḳur' ān ki sübhāne' llezī burhān

Ki lā-izmān ve lā-imbān veyāḥūd mülk ü māl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22). [olmaz, -maz]

Seni söyler ḡamu diller uçan ḡuşlar esen yeller

Cemāliñ bāḡına güller müzeyyen aḡ u al **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 28). [olmaz, -maz]

Kime kim irdi bir zerre dīdārīñ zevḡınıñ derdi

Dü 'ālemde aña emşāl nebāt u ḡand u bal **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 30). [olmaz, -maz]

Ḳanı şol derd-ile yanan kim oldur 'aşḡıla ḡanan

Vişālīñ gibi ey Cānān ki bir daḡı vişāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 32). [olmaz, -maz]

Kime kim 'aşḡıñ odından ḡıḡılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bākī ne fānī ne ḡuşşa ḡırḡa şāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 34). [olmaz, -maz]

Ḥayālīñ derdiniñ zevḡın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet ṭālī' i böyle mübārek ḡutlu fāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36). [olmaz, -maz]

Aḡıla vahdetī güller şaḡıya mürḡ u bülbüller

Niçe şerḡ eyleye diller kim anda ḡıl u ḡāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 38). [olmaz, -maz]

Bilürsin kim h̄aṭāmuz çok ‘ināyet eylegil ey H̄ak

Çü sensin Fā‘il-i muṭlaḳ ki hergiz ğayrı hāl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44). [olmaz, -maz]

Çü sensin Hādî-i burhân kerem kıl luṭfıla ihsân

Ki senden ğayrı yâ Deyyân ve lâ-mennü zü’l-māl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48). [olmaz, -maz]

Egerçi qaradur yüzüm velâkin toĝrıdur özüm

Saña yalvarmaĝa bir dem kanı ṭâḳat mecâl **olmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50). [olmaz, -maz]

Biñ yıl ‘ömrüm **olsa** ŧerhiñden lisâna ĝam degül

Bulmadum ‘aşkıñ zülâlından kanâ‘at Murtaẓâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 47). [olsa, -sa]

Vir Sinân Ümmîye sen bir toĝrı yol dergâhıña

Fazlıñ **olmasa** yolumda ḳurduĝı erkân mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 28). [olmasa, -ma, -sa]

‘aşḳa fermân olmayan böyle selâmet görmeye

Ḳanḳı dilde derd-i yâr **olsa** melâmet irmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 14). [olsa, -sa]

ol: "O" 3. teklik şahıs zamiri.

Ümmî Sinân fazlıñ ile ĝitmek dilerler **ol** ile

Sen maḥrem eyledüñ hele sırr-ı zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 29). [ol,]

Ki ya‘nî isteye irzâ bilinmeklük-durur a‘lâ

Ki **oldur** aḥsen ü ekber iden ‘irfân ḳılan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 12). [oldur, -dur]

Dersiñi ḥatm eyledüñ diyü işâret eyleyen

Oldur ol maḥbûb-ı ‘âlem cümleñiñ ol varıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4). [oldur, -dur]

Gelür bir kimse yâram ben saña dir

Görürem **ol** daḳı izimden avlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 4). [ol,]

Kimi dir kim yoluña şādıkam ben

Ki turmaz kavline **ol** dağı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 6*). [ol,]

Anı kor bir dağı ister buluram

İder çün **ol** dağı bir gayrı bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 8*). [ol,]

Kim ki halka döner yüzün dūr ider **ol** Hāqdan özin

Bağlar anuñ şüret gözin görmez yolu tuman olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 11*). [ol,]

Ümmî Sinānı aradan çıkardı bugün Yaradan

Oldur hemān sır ilinde oğurımız yazarımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 18*). [oldur, -dur]

Her kime menşüb-ı ‘aşqdan şunmadı Kassām tām

Lā dir **ol** meydān-ı ‘aşqa hergiz ikrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 8*). [ol,]

Kim ola kim evliyādan halka **ol** burhān ola

Pes olan sensin senüñdür çün delil-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 13*). [ol,]

‘Āşık **oldur** ma ‘şūkuñ şevkında ser-gerdān ola

‘aşq-ıla buldum vefālar özge şöhet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 17*). [oldur, -dur]

Mürşidiñ irşādına her kim ki āmennā diye

Nūş ider **ol** Hızır elinden āb-ı hayvān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 18*). [ol,]

Dilimdedür zikr ü adı kalbimdedür fikr ü dādı

Varlığım **ol** maḥv eyledi ‘ummāniyam ‘ummāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4*). [ol,]

Bu gün kendi hālin bilen **oldur** varup menzil alan

İle bakup yolda kalan yol erine göze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5*). [oldur, -dur]

Derd üstine derd isteyen bilüñ **oldur** merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17*). [oldur, -dur]

Fā‘il-i muṭlaḳdur **ol** Ḥaḳ kün fe-kān emrindedür

Her ne isterse kıılır **ol** kimse yığmaz hükmüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 26*). [ol,]

Evliyâ vü enbiyânîñ ‘ilmi yokdur anda hîç

Maḥv ider **ol** nice yüz biñ kâşifiñ keşşâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 20*). [ol,]

Vâhid ü Ḳahhâr **oldur** derd anuñ dermân anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da’ vâsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [oldur, -dur]

Ḳılmadı Ḥaḳḳa tevekkül câhiliñ gör nefsinı

Ḥaml ider kim içmege **ol** ḳan, müselmân olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 10*). [ol,]

Nefsine fermân olup cân iḳlîmin eyler ḥarâb

Lâ diyüp illâ dimez **ol** ḥân müselmân olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 14*). [ol,]

Ḳanı şol derd-ile yanarı kim **oldur** ‘aşḳıla ḳanarı

Vişâliñ gibi ey Cânân ki bir daḥı vişâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31*). [oldur, -dur]

Ol ki ḳudret ḳandilinde vâhidün min nūr iken

Cibri’ ile mürşid olduñ buldı rāḥat Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 5*). [ol,]

Ol didi ben şehri-i ‘ilmüm ḳapusıdır Murtażâ

Evliyâ ser-çeşmesin merdân iden Perverdigâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 13*). [ol,]

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem **oldur** sâni’-i ḳudret

Bu taḳdîri ḳalem levḥa yazar feyz-i İlâhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 61*). [oldur, -dur]

Gelmesün diyü ḳasâvet çekmeden ḳaçup sever

‘Āşıḳ **oldur** mürşid-i kâmilden ayırmaz gözini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 16*). [oldur, -dur]

ol: "-dır, -dir, -dur, -dür".

Kevn ü mekândan geçeniñ

Menzili ‘arşu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 2). [olur, -
(u)r]

Yokluk meyinden içeniñ

Varlığı kenzu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 4). [olur, -
(u)r]

‘Āşıklarñ ziyâreti

Oldur ki beytu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 20). [olur, -
(u)r]

Sırdur seni viren aña

Tevhîd-i zātu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 28). [olur, -
(u)r]

‘İlm ü ‘irfân **olur** sözi

Sırr-ı Furqân **olur** özi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 29). [olur, -
(u)r]

‘İlm ü ‘irfân **olur** sözi

Sırr-ı Furqân **olur** özi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 30). [olur, -
(u)r]

Her kınde kim bakar gözi

‘Ayn-i kıdretu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 32). [olur, -
(u)r]

Dā’im dilde söylediği

Ol küntü kenzu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 40). [olur, -
(u)r]

Kāmil ki şol ‘aşk eridür

Dā’im işi Allāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 48). [olur, -(u)r]

Dā’imā anuñ gördüği

Cemāl-ı zātu’llāh **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 52). [olur, -(u)r
]

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk **olur** belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla zār **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 4). [olur, -(u)r]

ol: "O" işaret sıfatı.

Dilimde devr ider virdiñ

Ki müştākıyam **ol** ferdiñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 26*). [ol,]

Dâ'im dilde söylediği

Ol küntü kenzu'llâh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 40*). [ol,]

İresin **ol** dost iline

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 7*). [ol,]

'Âşıklar **ol** dost iline

Göçerler Hû diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 1*). [ol,]

Kim ki 'âşık olur şâha

İrişür **ol** yüzi mâha (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 14*). [ol,]

Ol dem ol İsrâfîl şûrı urıncağ

Silkinüp topra ğum öri tırıncağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 21*).

[ol,]

Ol dem **ol** İsrâfîl şûrı urıncağ

Silkinüp topra ğum öri tırıncağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 21*).

[ol,]

Zâhirde bâtında **oldur** delilim

Bizi güzel Muhammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 11*). [oldur, -dur]

Bir gün bundan göçile

Ol Hâzrete suç-ile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 18*). [ol,]

Geçüp bāzâr-ı keşretten

İçüp **ol** yâr-ı vahdetden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 18*). [ol,]

Yerimizi nâr eyleme

Ol nûr-ı cemâliñ Hâkķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 4*). [ol,]

Münezzeh zâtı baħrından nedür mevcin kılan peydâ

Ya **ol** deryâ-yı muṭlağdan nedür evvel olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*). [ol,]

Çün **ol** 'ummân-ı a'zamdan kılpudur nûrı **ol** câmi'

Hâberdâr **ol** kim **ol** nûrdan ne cevherdür olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5*). [ol,]

Çün **ol** 'ummân-ı a'zamdan kılpudur nûrı **ol** câmi'

Hâberdâr **ol** kim **ol** nûrdan ne cevherdür olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 5*). [ol,]

Çün **ol** ‘ummân-ı a‘zamdan kılpdur nûr **ol** câmi‘

Haberdâr **ol** kim **ol** nûrdan ne cevherdür olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 6*). [ol,]

Budur **ol** yüce nûr-ı zât kılan cümle şifâtı mât

Ne hâlîk oldı ne maḥlûḳ nedür bundan gelen peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7*). [ol,]

Nedür **ol** zât-ı a‘lâdan rızâ taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran rızâ emrin kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9*). [ol,]

Gelüp ‘irfân diler insân ola zâhir nihân iḥsân

Ki **ol** nûruñ zıyâsından ḥaḳâyıḳlar kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 18*). [ol,]

Nedür **ol** nûr-ı ḳand-ile gelen **ol** nûr-ı câmi‘den

Ki illâ hû kelâmıyla ezel maḥlûḳ olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 19*). [ol,]

Nedür **ol** nûr-ı ḳand-ile gelen **ol** nûr-ı câmi‘den

Ki illâ hû kelâmıyla ezel maḥlûḳ olan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 19*). [ol,]

Sinân Ümmî ḥaḳâyıḳda kim anuñ pertevindendür

Pes **ol** burhân-ı a‘lâdur anı herdem kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 22*). [ol,]

Kimdür **ol** ḥânîñ yolında var varından vaz gelen

‘aşḳına fermân olan ferdi ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7*). [ol,]

Ḳul gerek sultân öñünde ḳulluğa bel bağlaya

Ol mübârek bâba kim girdi ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12*). [ol,]

Bu Sinân Ümmî olupdur bâb-ı ‘aşḳıñ bendesi

Ol ḳapudan anı kim ırdı ḥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14*). [ol,]

Gel bu ‘ilm-i ḳâle ḳalma bâḳî ḳalmaz **ol** saña

Kesb ü kârîñ olmayınca çâre ḳılmaz **ol** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1*). [ol,]

Gel bu 'ilm-i kâle kâlma bâkî kalmaz **ol** saña

Kesb ü kârîñ olmayınca çäre kılmaz **ol** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2*). [ol,]

Fânî dil tesbîhi kıoya hâlet-i nez'inde bil

Hem gerekdür **ol** zamânda bir derûnî dil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4*). [ol,]

Sensin 'Alîm Evvel İlâh sensin Hâkîm **ol** Pâdişâh

Senden gelür ey ulu Şâh şad hezârân derde şifâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3*). [ol,]

Dergâhıña dutdum yüzi rahmetiñe açdum gözi

Ümmet deyü aña bizi **ol** ma'den-i şıdk u şafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12*). [ol,]

Çün buyurdu **ol** Resûl mütü kable en-temüt

Ölmezden öñ 'aşk-ıla öldüğüm midür hıta (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 3*). [ol,]

Şıuban derd-ile âh dilimdeki **ol** İlâh

Salânat tahtında şâh olduğum mıdur hıta (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 13*). [ol,]

'aşka hem-râh ol hemîşe diñleme kimse ünin

Ol Gânî Ferd ü Çalâbdan sem'ine ire hıta (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10*). [ol,]

Ol ma'den-i şıdk u şafâ ya'nî Muhammed Muştafâ

Geldi cihâna hûş şafâ buldı mı andan al haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 11*). [ol,]

Her ki gâfletten uyanmaz kim naşîhat diñleye

Ol kişiniñ gözini yarın cehennem açısar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8*). [ol,]

Ol şarâbı kim bugün 'aşkıñ elinden içdi cân

Tâ ezel bezm-i elestiñ kırdığı meyhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3*). [ol,]

İrişüp cân bülbüliniñ mest ü hayrân olduğu

'âlem-i aşlıyyeden **ol** gördüğü reyhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6*). [ol,]

Ol haqīkat şehrine sultān olan cānāneye

Bu vücūdum ʔafesi ancak misāfirhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9). [ol,]

Bu harāb olmuş gönül cān u cihān terk eyleyüp

Ol haqīkat şem‘ine par par yanan pervānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 24). [ol,]

Zühd ü taqvā menzilinden geçdi cān eyler vedā‘

Varduğı dār **[ol]** ene‘l-haḫ söyleyen meydānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 14). [[ol],]

Girmez anuñ sem‘ine hiç kimseniñ efsānesi

Cān ʔulağından gelen **ol** Hāliḫiñ güftārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 4). [ol,]

Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā

Cān virüp cānānı bulmaḫ ‘aşıḫiñ **ol** kārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 14). [ol,]

Biz fenā-ender-fenā olduḫumuz tañ gelmesün

Cānımız **ol** küntü kenziñ maḫharınıñ yārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 16). [ol,]

Gel Sinān Ümmīye baḫ gör kim nice ʔaynar ʔaşar

ʔaḫredür illā ki **ol** deryā-yı ‘ummān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 14). [ol,]

Ey Sinān Ümmī şaḫın aldanma aḫyārdan arın

Gün bugündür ir bugün **ol** yār-ıla mihmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 14). [ol,]

Kimseler haḫ dergāhından ʔahr-ıla dūr olmasun

Anuñ-içün her nefes ʔalbinden **ol** hızlān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 16). [ol,]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyler **ol** bī-iḫtiyār

Gün gibi günden ‘ayān olup gelen ḫum-ḫāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 11). [ol,]

Sırrına ḫālen tecellī eylemiş **ol** pādişāh

Ehl-i vaḫdet ehl-i vuşlat zevḫınıñ ra‘nāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 3). [ol,]

Mü'miniñ mir'âtu mü'mindür beli haqqâ'l-yakîn

Ol Muḥammed Muṣṭafânîñ nûrınıñ ebhâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 26*). [ol,]

Dersiñi ḥatm eyledüñ diyü işâret eyleyen

Oldur **ol** maḥbûb-ı 'âlem cümleñiñ **ol** varıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*). [ol,]

Dersiñi ḥatm eyledüñ diyü işâret eyleyen

Oldur **ol** maḥbûb-ı 'âlem cümleñiñ **ol** varıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 4*). [ol,]

Bî-nihâyet luṭfuñ **oldur** keşf-i Kûr'ân eyledüñ

Muṣṭafâ devrinde geldüm 'âleme ḥurmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 5*). [oldur, -dur]

'İlm içinde çok kemâlim var diyü bahş eyleyen

Yarın **ol** meydâna getür kıl ü kıliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10*). [ol,]

Yâr elinden yaralansa yandugından şâd olur

Gam çeküp **ol** derde tîmâr eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 14*). [ol,]

Kendüñe mağrûr olup ḥannâsa virdüñ özüñi

Her nefes ḳalbiñde iğvâ eyleyen **ol** fi'ş-şudür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 4*). [ol,]

Her kim irdi Seyyid-i Muḥtâra **oldur** bil veli

ḳalbine inzâl ider anuñ kelâmu'llâh u nûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 23*). [oldur, -dur]

Ḳo benligi bende oluban bendi ḥalâş it

Şayd eyleye bendesini **ol** bende-i Settâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6*). [ol,]

Benüm işim **ol** dîst-ıla gelür bu 'aşḳ olur belâ

Bülbül gibi geldüm dile işüm âh-ıla zâr olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 3*). [ol,]

'İlm-i esrârdan sözüñüz **ol** dîsta baḳar gözümüñüz

Ḳaḳ varlığı şimdi bizüm bahâr eyledi şârımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 5*). [ol,]

Lā-cerem dirler şerī‘at ehliniñ şarrāfiyuz

Lākin **ol** vaşl-ı likāya kat‘-ı zünnār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10*). [ol,]

Tevhid-i zāt-ı İlāhîdür bizüm varlığımız

Ol haқиkat baırına pertāb iden dürdāniyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 20*). [ol,]

‘aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Hükmi fāş kendü nihān **ol** Hānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 8*). [ol,]

Döst cemāli şem‘iniñ pervānesidür cānımız

Anuñ-içün **ol** Muḥammed nürdür imānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 2*). [ol,]

Haқdan uтан ḥāliş ‘amel kılagör

Ol bāzārda zerḫ u riyā şaṭılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6*). [ol,]

Ol beқādan bu fenāya şol Ğanī

Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 11*). [ol,]

Ol beқā mülkünde bāķi қalmaға

Dü cihān naқşını dilden kıl tırāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 17*). [ol,]

Ol dükenmez kenze mihmān olmaға

Ger olasın ‘aşq öñinde ke’l-ferāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 19*). [ol,]

Ol Ḥabībiñ ḥurmetine Ḥaқ bize kıldı devā

Cümle ‘ālem varlığından şun‘umuz tevḥîd-ı ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 11*). [ol,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü ‘arş u kürsī nefis ü cān

Evvel āḥır bir olan **ol** күntü kenzu’llāha baқ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 6*). [ol,]

Görüñ **ol** şāni‘-i қudret ne ḥikmetler kıtur izḥār

Kimi Nemrüd taғı denmiş kimi Mūsāya tūr ancaқ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7*). [ol,]

Her eşyânîñ derûnında ‘acâyib hükmi var bir bir

Görinmez birbirine **ol** denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 12). [ol,]

Ol şarâbîñ kırbasından eksilür mi ey sâkî

İçirüp ben miskine de mest ü hayrân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 17). [ol,]

Bülbülem âh u fiğânımdan murādım her nefes

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 4). [ol,]

Kimdür **ol** mâhîñ yolında var varından geçmeyen

Cān fedā olsun yolında baña cānānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7). [ol,]

Ol haķāyık iķlîminde dürr-i bi-hemtā idüm

Mevc-ile geldüm cihāna baña ol kānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 15). [ol,]

Ol haķāyık iķlîminde dürr-i bi-hemtā idüm

Mevc-ile geldüm cihāna baña **ol** kānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 16). [ol,]

Ol şafā şehrinde her dem ‘ilm-i Haķ mihmānıyam

Ķāl u ķil benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 17). [ol,]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ şem‘ine pervāneyem

‘aşķa fermān olduğumdan yine **ol** hānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 20). [ol,]

Gönülde varsa ğayru’llāh ‘adāvet eyler **ol** Allāh

İşit Sultān-ı a’lānîñ cevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9). [ol,]

Özime sırr-ı Sübhānîñ gelen ilhāmıdur şeksiz

Sañā **ol** nūr-ı Yezdānîñ hıķābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 12). [ol,]

Zulmet-i keşretde her dem âh ider pervāneyem

Ol cemālîñ şem‘ine biryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4). [ol,]

Şun‘-ıla yüz gösteren **ol** Fā‘il-i muṭlaḳ-durur

Ehl-i Haḳḳ olan dimezler işbu sözde ihtimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [ol,]

Ḳodılar māsiva‘llāhı kılurlar ārzū **ol** Şāhı

Çekilür dün ü gün ṭurmaz kārbanımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 11). [ol,]

Gelür **ol** baḥr-ı muṭlaḳdan ledünnī ‘ilminiñ feyzi

Dolar ḳalbe aḳar dilden ‘irfānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 15). [ol,]

Umaram kim **ol** Ḥabībiñ ḥurmeti-y-çün nā-gehān

Bir naḳar ḳılup diyesin kim baña gel bi-çāram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 27). [ol,]

Bāreka‘llāh hoş tecellī eyledi **ol** Pādişāh

Muştafāniñ vechiniñ şevḳından ‘işret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3). [ol,]

Tevḥīdiñ deryāsına baḥrī olan gelsün berü

Ol Raḥīmiñ raḥmeti nehrinde mürvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 12). [ol,]

Ḳismet evvel [**ol**] naşībin almayandan gizlüdür

Āteş-i ‘aşḳ-ıla pişmiş yaḥşı ni‘met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 7). [[ol],]

Cān u cihāniñ terkini **ol** luṭf-ıla ḳıldı revā

‘İsmā‘ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ ḳurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11). [ol,]

Nefsim degül söyledüğüm rûḥum ḥālıdur didüğüm

Bunda gelüp uğradüğüm **ol** şāhımıñ fermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 24). [ol,]

Yire göge ‘arşa kürse şıḡmayan Sultān menem

Cümle ‘ālemden münezzeh zātı **ol** Sübhāñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2). [ol,]

Şan‘atımıñ zerresinden cümle ‘ālem oldı var

Ḥikmet-ile külli şey‘i var iden **ol** Ḥān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4). [ol,]

Ol haḳīkat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doş bāğına bāğbānem ğayrıya ben gül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 84, Mısra 15). [ol,]

Tevhîd-i zātîñ nişānı vaşfına budur haber

‘İlm-i sırdan yoḳ eṣer **ol** baḫr-ı ‘ummān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 6). [ol,]

Söyleyüp söyletdüren **ol** Pādşāh-ı bî-zevāl

Ehl-i ‘irfānîñ cevābın nuṭṭ-ı Raḫmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 9). [ol,]

Ol Muḫammed Muştafādan ol ‘Aliyyü’l-Murtażā

Evliyānîñ ser-firāzı şîr-i Yezdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 29). [ol,]

Ol Muḫammed Muştafādan **ol** ‘Aliyyü’l-Murtażā

Evliyānîñ ser-firāzı şîr-i Yezdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 29). [ol,]

Gel gör aḫı dost bāğınîñ ḫandānıyam ḫandānıyam

Gitmek dilerseñ **ol** ilîñ burhānıyam burhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
86, Mısra 2). [ol,]

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzinden gördüm anı

Dā’im şükür ben **ol** dostuñ mihmānıyam mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 10). [ol,]

Ben irişince **ol** Ḥāna küllî varum oldu fenā

İsmā’ilem kıydum cāna ḫurbānıyam ḫurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
86, Mısra 11). [ol,]

Nūr-ı maḫabbetden ezel şundi bize **ol** Lā-yezāl

Gelsün bugün dertlülerîñ dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 13). [ol,]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāḫid ü Ferd ü Aḫad raḫmānıyam raḫmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 16). [ol,]

Vaşf-ı nihānımdan şoran alsın haber nerde idüm

Var olmadan kevn ü mekân **ol** Şāhıla birde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
87, Mısra 2). [ol,]

Nār-ı maḥabbet ḳaynadı envār-ı mevc oldu revān

Ol ḳandilîñ tış yüzine Ƴarḑı inen derde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12*). [ol,]

Vuşlat şarābından içüp ḫayrān olan gelsün berü

Ƨoldurdum ‘aşḳıñ cāmını geldüm **ol** baḫrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 28*). [ol,]

Ümmî Sinān eydür bu cān ḳılmaz niřānda bir mekān

Zîrā ki **ol** şāhıma ben varmaĝa iḳrārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 32*). [ol,]

Ol ḫaḳîḳat baḫrınıñ pür-tāb iden mevcı benem

‘aşḳ-ıla geldüm cihāna cisme ṫalaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*). [ol,]

Ava şaldı **ol** ḫaḳîḳat şāhınıñ şehbāzıyam

Avladum bunda şikārım ördek ü ḳaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 5*). [ol,]

Söylemeniñ söylememek ḫazīnesiniñ ḫāşıdur

Ol ḫāş olan ḫazīneyi fāş itmeden geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 4*). [ol,]

Bülbül irincek bahāra şabr idemez ṫurmaz dili

Men isem **ol** vaḫdet gülin yıylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 8*). [ol,]

Ene’l-ḫaḳ açdı ebvābın bugün **ol** kenze dükkānam

Ne söyler diñle pürtābın egerçi nuṫḳ-ı insānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 1*). [ol,]

Eger muṫlaḳ vücūdumdan getürsem ‘āleme ḳaṫre

Bi-küllü maḫv ola fānī ki **ol** deryā-yı ‘ummānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 20*). [ol,]

Sinān Ümmî baña fermān olupdur eyledüm ḫayrān

Dilinde söylenen ‘irfān hemān **ol** nūr-ı Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 34*). [ol,]

Yitirdüm benligi anda gören görünen **ol** oldu

Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bî-niřān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 5*). [ol,]

Nihān oldu çün **ol** vaḥdet ki gördüm ‘ālemi keşret

Men **ol** dostuñ firāqından gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 15*). [ol,]

Nihān oldu çün **ol** vaḥdet ki gördüm ‘ālemi keşret

Men **ol** dostuñ firāqından gözüm yaşın revān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 16*). [ol,]

Cām-ı vaḥdet nüş idelden cānımız mestānedür

Anuñ-içün her nefes **oldur** benüm ḥummārılığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 6*). [oldur, -dur]

Göñlini **ol** yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luṭf u iḥsān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 11*). [ol,]

Ben **ol** Burhān-ı a‘lādan oqudum ḥikmetin sırrıñ

İlāhī şan‘ata irmiş ki şākird isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 15*). [ol,]

Saña çok dürlü armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saña **ol** dostdan teberrük la’l-ile mercān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 12*). [ol,]

Didi **ol** dār-ı miḥnetde qarār eylemesin aşlā

Ki zīrā köpri üstinde kimesne eylemez evṭān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 23*). [ol,]

Gel ey ṭālib eger sen de ṭaleb kıldıñsa **ol** Şāhı

O Sulṭānıñ firāqından kılasın her seḥer efgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [ol,]

İresin kāmīl insāna koyasın başı meydāna

Gerek kim kıyasın cāna ola kim bulına **ol** Ḥān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 38*). [ol,]

İşler Sinān Ümmî ḥaṭā niçün ḥaṭāya yüz tuta

Gelsün diyü Ḥaḳdan ‘aṭā **ol** feyz-ı fazlu’llāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 26*). [ol,]

Ol Ḥabībīñ Muştafā devrinde pervāz eyledüm

Derdimiñ dermānı bundan ğayrı devrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 23*). [ol,]

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez hâlimiz

Meger **ol** Hâk bildire kim cānlara cānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 14*). [ol,]

Kimdür **ol** meydân-ı ‘aşka cān virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi **ol** geçmeyen zünnârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 7*). [ol,]

Kimdür **ol** meydân-ı ‘aşka cān virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi **ol** geçmeyen zünnârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 8*). [ol,]

Tuymayan innî ene’llâhdan ene’l-hâkdan haber

Yer mi **ol** mirâs bugün hablü’l-metîn-i dârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 10*). [ol,]

Dört kitâbîñ ma’nisin keşf eyledük hâkka’l-yakîn

Şun‘umuz **ol** kâr-ı Hâkdur keşfimiz **ol** hân-ı Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 12*). [ol,]

Dört kitâbîñ ma’nisin keşf eyledük hâkka’l-yakîn

Şun‘umuz **ol** kâr-ı Hâkdur keşfimiz **ol** hân-ı Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 12*). [ol,]

İhtiyâr elden gidicek neylesün Ümmî Sinân

Varımız **ol** var-ı Hâkdur nuṭkumuz ‘irfân-ı Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 18*). [ol,]

Bahr-ı muṭlak kuşıyam konuşumdan ilerü

Ol hümânîñ işiyem inişimden ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 2*). [ol,]

Zâtı hıvönı-y-la anda toyladı meni **ol** şâh

Ni‘met-i ‘aşka bunda şunuşumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 5*). [ol,]

Ki hayret bahrı cüş eyler beni **ol** demde nüş eyler

Düşer cānım **ol** ‘ummâna kenârından çıkar ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 7*). [ol,]

İlâhî server-i ‘âlem Habîbîñ Muştafâ hâkka

Yalıñuz koma yoluñda irişdür bizi **ol** yâra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 6*). [ol,]

Ne bilem ki o gün **ol** şāh neler ihsān idiserdür

Ki **ol** bir tāk-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11*). [ol,]

Ne bilem ki o gün **ol** şāh neler ihsān idiserdür

Ki **ol** bir tāk-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12*). [ol,]

Kerem kıl sen naşîb eyle Sinān Ümmîye ey Mevlā

Ki **ol** dîvān-ı ‘ālîde tura böylece dîvāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 14*). [ol,]

Zehî ‘izzetlü cān **oldur** ola vaşlında mestāne

Zehî devletlü göz **oldur** tecellî nūrına çana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 2*). [oldur, -dur]

Çünkü **ol** yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey kılan ‘ahdi fenā kavliñ kanı peymāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 3*). [ol,]

Seni insān eyledüm diyü öger **ol** Pādişāh

Andan artuğa gönül virmek düşer mi şāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5*). [ol,]

Luţfını qahrında pinhān eyledi **ol** pādişāh

Derdini dermān virüpdür āhıma feryādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 3*). [ol,]

Ol ene’l-ḥaḳ dārını seyr eyleyüp Maşūrlayın

Qalmadı şabrı gidüp qurbāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 3*). [ol,]

Kendi rūḥumdan size nefḥ eyledüm diyen ‘ayān

Qalmadı şekkim [ki] Hū **ol** ḥāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14*). [ol,]

Zāhidā var atma taşu **ol** ki Beytullāh ola

Yıqma anuñ qapusın **ol** evde kim Allāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 1*). [ol,]

Zāhidā var atma taşu **ol** ki Beytullāh ola

Yıqma anuñ qapusın **ol** evde kim Allāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2*). [ol,]

Añladuđ manşüb-ı dünyâ bâğ-ı âteşdür şedîd

Ĥamdü li'llâh ÷onmaduğ **ol** bend-i ağlâl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 8*). [ol,]

Evliyâ vü enbiyâ çekdi cefâlar dünyâda

N'eyledi gör **ol** şehîd-i şâh Ĥüseyn-i Kerbelâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 6*). [ol,]

Pîr 'azîzümdür Eroğlı ĥurmetine kııl nazâr

Tâ varup dergâhıña **ol** zâtuñı âsân bula (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 14*). [ol,]

Ol visâli cür'asından nüş idelden cânımız

Ĥasret ü ĥayret fırâkı-y-la döküpdür yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 13*). [ol,]

Kim ki **ol** yâriñ dehânından kığılcım yandurur

Kevn ü 'âlem men' ider mi **ol** yâriñ ataşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 17*). [ol,]

Kim ki **ol** yâriñ dehânından kığılcım yandurur

Kevn ü 'âlem men' ider mi **ol** yâriñ ataşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 18*). [ol,]

Ey dirîğâ **ol** vişâle irmeyeniñ ĥâline

Bu Sinân Ümmî anuñ-çün gâhi döker yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 21*). [ol,]

Görse her kim **ol** cemâli secdeye ÷or başını

Ĥıldı kıble cân ile gören gözini ÷aşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 1*). [ol,]

Leblerinden âb-ı ĥayvân içmeyen ĥayvânı gör

Nider 'aqlım var diyü **ol** götürüben başını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 4*). [ol,]

Fâ'il-i muţlađdur **ol** Ĥađ kün fe-kân emrindedür

Her ne isterse kıılır **ol** kimse yığmaz ĥükmüni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 25*). [ol,]

Ĥamdü li'llâh **ol** ĥađıđat bâğınıñ bâğbânyam

Vaĥdetiñ envârı gülinden diren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 7*). [ol,]

Cānın seven irmeyiser **ol** cānāniñ vuşlatına

Sen daħı ʔatlu cāniña aġyār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 19*). [ol,]

Bugün meydān-ı ‘aşk içre meni seyrān ider **ol** dost

Çün olmuşam aña seyrān gerekmez ġayrı seyrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 3*). [ol,]

Ezel kısmet günü **ol** Şāh ene’l-ħaħ cāmını şundu

Tā ebed olmuşam ġayrān gerekmez ġayrı ġayrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11*). [ol,]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi **ol** ħāna

Bu sırra kim ki lā dirse gerekmez ġayrı merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19*). [ol,]

Ehl-i ‘aşkıñ tevħide inkārı yoħdur her nefes

Lā diyüp **ol** münkiriñ ġalbi gibi tuç ġalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 14*). [ol,]

Var **ol** vaħdet bāġına dost iline

Şarāb-ı selsebīl anda iç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 17*). [ol,]

Sinān Ümmī cānı başı terk eyle

‘aşk-ıla **ol** yāre ʔoġrı ġaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 22*). [ol,]

Var varından geçmeden **ol** ħān ele girsin mi

Derd ü belā çekmeden āsān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 1*). [ol,]

Ey gönül geç bu fenādan şöyle bī-‘ār **ol** yüri

Bülbül iseñ **ol** gül için dün ü gün zār **ol** yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2*). [ol,]

Bil saña lāyık olan **ol** Ĥālīħa ħamd ü senā

Cümleyi andan bilüben şıdķ u ikrār **ol** yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5*). [ol,]

Ol cemāliñ vaħdetine irmek isterse cāniñ

Terkini ur dü cihāniñ ‘aşk-ıla yār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 9*). [ol,]

Ol haḳīḳat iḳlīmīniñ pādişāhın görse kim

Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Ḳāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 9*). [ol,]

Ol vişāli Ka‘besin bir dem ziyāret itmege

Vire bir kimse niçe biñ ḥaccınıñ ṭavvāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 23*). [ol,]

Ey Sinān Ümmî bu sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün **ol** haḳīḳat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 26*). [ol,]

Ol haḳīḳat baḥrınıñ dürrin dökem bāzāra

‘Ārif olan söylesün nedür anuñ şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 5*). [ol,]

Nefs yoluma ṭuzak ḳurar **ol** beni yolumdan ırar

Yā Rab elinden sen ḳurtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9*). [ol,]

Ġam yimez hergiz belā bendi ile bend eyleyen

Ol Muḥammed Muştafā ḳaṭārına kārbanını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 16*). [ol,]

Şu kim ta‘n eyleyen ehl-i sürūra

Cehennem **ol** şeḳāvātüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 16*). [ol,]

Oḳuyan ismiñi her dem dilinde

Çün **ol** tevḥīd ü vaḥdetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 18*). [ol,]

Sensin **ol** Cebbār-ı ‘ālem zü’l-celāl

Ḳahr iderseñ yek nefis olur fenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 11*). [ol,]

Baḥr-ı muṭlaḳ lā-te‘ayyün künh-i zāt

Vaşf olunmaz niçedür **ol** Hū beḳā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 26*). [ol,]

Ol küntü kenzi bulmağa sırrıña ‘ārif olmağa

‘İlm-i ledünni bilmege ‘irfāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 19*). [ol,]

Ol cevāhir ma‘deni hūlķ-ı ‘azīmiñdür zībā

Pes Necef ırmağına kılduñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 41). [ol,]

Bu fenā evden göçüp Hāzretiñe varmağlığı

Ol Hābibiñ hürmetiyçün kıl bize āsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 16). [ol,]

Hem buyurduñ şānına levlāke levlāk **ol** cānıñ

Muşafāyı cümleye cānān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 5). [ol,]

Ol dağı Cüneyd-i Muḥammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-i hāşu’l-hāşıla **ol** ğanīdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 16). [ol,]

Ol dağı bil Hıvāce-i Muḥammede telķin eyledi

Anuñ-içün tā ebed **ol** ‘ālem-i rabbānīdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 20). [ol,]

Ol dağı çünkim Şehābüddīne telķin eyledi

Anuñ-içün bu kıruılan **ol** şāhıñ meydānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 30). [ol,]

Ol dağı Hālveti Muḥammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile **ol** yāra irmek şānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 36). [ol,]

Ol dağı bil anı şadrüddīne telķin eyledi

Anuñ-içün dürr-i a‘zam bağrınıñ **ol** kānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 44). [ol,]

Ol dağı Vehhāb-ı Elmaluya telķin eyledi

Anuñ-içün **ol** Muḥammed nūrınıñ mihmānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 56). [ol,]

Kağan kim bağr-ı muḥlağdur bu zıkrıñ pertevi tılsa

Gelür **ol** zāt-ı nūrına bağar feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 12). [ol,]

Hāğāyık ‘ālemi **oldur** kıılır mevci hezārān biñ

Füyüz eyler ki her cinse bulur feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 15). [oldur, -dur]

Didi medh eyleyüp **ol** Hax saña çün ve'z-zuhā muṭlaḳ

Buña qādir dilim ancaḳ ki haḳsın yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13*). [ol,]

Çün **ol** Haxğa yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki toḳsān biñ kelām kılduñ cevābından olup āgāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 17*). [ol,]

Ebū Bekir 'Ömer 'Osmān şerī'at mülkine sultān

Velākin **ol** 'Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28*). [ol,]

'aşḳ degül mi bu Sinān Ümmîyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i hāş-ıla **ol** Hāliḳa mezkūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 80*). [ol,]

'Āşık **ol** yarı hacālet çekmeden kaçup sever

Tā ebed derd-i firāḳat çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 1*). [ol,]

Ol fenā-ender-fenā qalmaya hergiz nik ü nām

Maḥv olursañ 'aşḳa küllī varlığıñ haḳdur tamām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 7*). [ol,]

Küfr içinde buldılar tevḫîd-i imān gizlidür

Görmüşüm bir çatrede **ol** nūr-ı 'ummān gizlidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 48*). [ol,]

Halāş olup geçer ğamdan düşerse bir kişi 'aşḳa

İçer **ol** cām-ı vuşlatdan yār olursa başı 'aşḳa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 18*). [ol,]

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi **ol** Hāyy ü Beḳā

Ve lem yüled kimse andan toḳmayısar muṭlaḳā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37*). [ol,]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez **ol** Haxğa

Aḥaddur andan umar hep küllī şey' 'izz ü emān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 39*). [ol,]

Elim boşdur yüzüm qara nice varam ben **ol** yāra

Zebūn olmuşam aḡyāra anuñ-çün oldum āvāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17*). [ol,]

ol: *Olmak, vuku bulmak, gerçekleşmek.*

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne **olasıdur**

Ne bulmuş ne bulasıdur mişl-i zātūn yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 5*). [*olasıdur, -ası, -dur*]

ol: " O" işaret sıfatı.

Tende iken **ol** 'arz olunan nūr-ı emānet

Māni' kıoma cehd eyleyüben keşf ola esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 9*). [*ol,]*

Zıll-ı 'arşı bil añlarisañ ehl-i ğamıñdur

Anuñ-içün çekdi cefā **ol** Seyyid-i Muhtār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 14*). [*ol,]*

Beni hayrān iden her dem **ol** Vāhidiñ esrārıdur

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [*ol,]*

Yokdur Sinān Ümmî gibi gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti hāliş olmağın yardımcısı **ol** Hān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 18*). [*ol,]*

Ben **ol** dōsta virdüm gönül 'aşk benüm ile yār olur

Kim ki dōsta virmez gönül bu 'aşk andan bîzār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*). [*ol,]*

Ben cānımı **ol** cāna mihmān itsem gerekdür

Cān Yūsufın Ken'āna sultān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 1*). [*ol,]*

Ol dōst baña oldu yakın varlığıma şaldı aķın

Söylemekte men 'acizem dile gelmez esrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 13*). [*ol,]*

Yār-ıla biliş olursın terkine kıatlanmaduñ

Ol haķıķat yārı terk idüp nice döydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8*). [*ol,]*

Ey Hudā senden Sinān Ümmî temennā kıldığı

Mürvetiñden **ol** Resülüñ bābına el kıavşuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 30*). [*ol,]*

Ḥavf u recāniñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Ḳalmadı şekkim zerrece **ol** Vāḥidiñ ḥandāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 18). [ol,]

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllā ki mevc-i ism-ile **ol** Vāḥidiñ ‘ummāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4). [ol,]

Vaşlıñ revā kıl ey Ḥudā **ol** küntü kenzu’llāh için

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1). [ol,]

Ḳalbimi iḥyā iden **ol** Pādişāh-ı Lā-yezāl

Göñlümüz mi ‘mār-ı Ḥaḳdur ḳaṭremiz ‘ummān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 3). [ol,]

Ki ḥayret baḥrı cüş eyler beni **ol** demde nüş eyler

Düşer cānım **ol** ‘ummāna kenārından çıkar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8). [ol,]

ol: (Gibi) olmak.

Ger Ḥalīl **olmaḳ** dilerseñ bekle ḥıdmet ḳapusın

Ḳara tonlu Ka‘be’i yapan Ḥalīlullāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 3). [olmaḳ, -mak]

ol: (Burhan) olmak.

Kim ola kim evliyādan ḥalḳa ol burhān ola

Pes **olan** sensin senüñdür çün delīl-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 14). [olan, -an]

ol: (Nasib) olmak.

İlāhī cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu ḳullar

Gel **olmaya** eger senden kimesne bula mı Raḥmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 42). [olmaya, -ma, -y, -a]

Ey Ḥudā vaşlıñdan ayru baña seyrān **olmasun**

Vaḥdetiñ meyinden ayru āb-ı ḥayvān **olmasun** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1). [olmasun, -ma, -sun]

Ey Hudā vaşlıñdan ayru baña seyrān **olmasun**

Vaḥdetiñ meyinden ayru āb-ı ḥayvān **olmasun** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 2*). [*olmasun, -ma, -sun*]

‘aşk-ı derdiñ kevşerinden vir baña āb-ı ḥayāt

Vaḥdetiñ şevkıñdan ayru baña ḥayrān **olmasun** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*). [*olmasun, -ma, -sun*]

Her kişi bir baḥre ğavvāş oldu bir mercān şatar

Ḥayretiñ baḥrından āḥar baña ‘ummān **olmasun** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 14*). [*olmasun, -ma, -sun*]

Kevn ü mekāniñ devletin saymaz pula Ümmî Sinān

Genc-i nihān **olmayıcağ** ğınā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 26*). [*olmayıcağ, -ma, -y, -ıcak*]

ol: *Haline gelmek, bir vasfa sahip olmak.*

Ki **olmaya** ğuşşa vü ğam

Olup şāfī muşaffādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 31*). [*olmaya, -ma, -y, -a*]

Qıl muşaffā qalbiñi tevḥîd ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim qalaysız **olsa** qap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 18*). [*olsa, -sa*]

Dilime nuṭq eyledüñ söyler ki Allāh ismiñi

Şey’ idindüñ Rabbim **olduñ** şāniña minnet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 4*). [*olduñ, -du, -n*]

Loḫmān **oldum** bir dine dükkān **oldum** verdine

‘Āşıklarıñ derdine dermān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [*oldum, -du, -m*]

Loḫmān **oldum** bir dine dükkān **oldum** verdine

‘Āşıklarıñ derdine dermān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 9*). [*oldum, -du, -m*]

Var mıdur bir şey aña kim olmaya maḥv u fenā

İllā Tañrı **olısar** anuñdur bākī turuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10*). [*olısar, -ısar*]

Göñül emrâzına kâldan bulunmaz ‘aql-ıla dermân

Bu sırta **olmuşam** Loqmân eger merhem şararsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10*). [*olmuşam, -muş, -am*]

Bu ‘aşkıñ haymesin ey şâh kuraldan **oldı** hoş dergâh

Yedi iqlîme hüküm eyler sultânımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3*). [*oldı, -dı*]

Kenz-i kelâmu’llâh **olan** ‘aşk-ı nihânıñ sırrıdır

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfân u ‘ilmiñ kânyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5*). [*olan, -an*]

Ben bu ‘aşka yâr **oldum** hem bir ile bir **oldum**

Hem Mūsâ hem tūr **oldum** len terânî neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12*). [*oldum, -du, -m*]

Gâhi Nûh **oldum** gâhi Lût gâh Yûnus **oldum** gâh Dâvûd

İbrâhîm-ile bir zamân âteşde gülzârda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [*oldum, -du, -m*]

Gâhi Nûh **oldum** gâhi Lût gâh Yûnus **oldum** gâh Dâvûd

İbrâhîm-ile bir zamân âteşde gülzârda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [*oldum, -du, -m*]

Yitirdüm benliği anda gören görünen ol **oldı**

Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bî-nişân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 5*). [*oldı, -dı*]

Dökülür bu dilden dürr ü cevâhir

Gizli ‘ummân **oldum** ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8*). [*oldum, -du, -m*]

‘İlm-i hikmet-ile taldı vücûdum

‘Ayn-ı ‘irfân **oldum** ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 14*). [*oldum, -du, -m*]

Şalâdur nefesim içen ‘aşıkça

Âb-ı hayvân **oldum** ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 16*). [*oldum, -du, -m*]

Ümmî Sinân eydür kalmadı bir gam

Özge sultân **oldum** ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 18*). [*oldum, -du, -m*]

Eger kâl **olsa** hâl eyler eger zehr **olsa** bal eyler

Şalâdur ni‘met-i ‘aşka umarsa kim bu aşımдан (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7). [olsa, -sa]

Evliyânîñ enbiyânîñ menzilinden al haber

Cânımız ber-dâr-ı Hâkdur **olmuşuz** mestân-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 14). [olmuşuz, -mış, -uz]

Bugün meydân-ı ‘aşk içre meni seyrân ider ol dost

Çün **olmuşam** aña seyrân gerekmez ğayrı seyrânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 4). [olmuşam, -mış, -am]

Ahmediñ mi‘râcına gör çünki ‘aşk **oldı** burak

Sırr-ı Hâkka vâşıl **oldı** menzile geç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 3). [oldı, -dı]

Fezkürünî **ol** dün ü gün dürişügör derd-ile

Hâl içinde hem-dem-i Seyyid-i Muhtâr **ol** yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 7). [ol,]

Seyr-i cânân eyleyendür ‘ârif-i bi’llâh **olan**

Nefsi terk idüp bulandur rûhuñ aşınâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 5). [olan, -an]

Dü cihânîñ cevriñi kendülere yâr itdiler

Meskeni **oldı** bularuñ gör belâ meydânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 4). [oldı, -dı]

Eger yahşısı eger yatlı **olupdur** bâbiña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 19). [olupdur, -up, -dur]

ol: Meydana gelmek, yaratılmak.

Didi ıtlâkıyetinde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Pes andan Ahmediñ zâtı **olur** feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 22). [olur, -ur]

Ehadiyyetde çün didi Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Hâkîkat-i mürselîn anda **olur** feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 24). [olur, -ur]

Didi çün vâhıdiyyetde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Nebîler gayrı mürseller **olur** feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 26). [olur, -ur]

Ehadiyyetde çün didügi lâ-ilâhe illâ Hû

Haķâyıķ evliyâ anda **olur** feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 30). [olur, -ur]

Didi pes vâhıdiyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Haķâyıķ-ı muķarrebler **olur** feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 32). [olur, -ur]

Didi çün hâlıkıyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Pes ebrâr-ı haķâyıķlar **olur** feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 34). [olur, -ur]

ol: (Kurban) olmak.

Göñül viren o sultâna ne kılsun baş-ıla câna

Ķabül olursa Ķurbâna Sinân Ümmî **olur** va'llâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 50). [olur, -ur]

ol: Gerçekleşmek, yapılmak.

Bir kişiden şey' recâ itseñ velâkin olmaya

Olımaz şey' isteyen kes küsmeden Ķorkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 2). [olmaz, -ımaz]

Bir kişiden şey' recâ itseñ velâkin **olmaya**

Olımaz şey' isteyen kes küsmeden Ķorkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 1). [olmaya, -ma, -y, -a]

öl-: Yaşamaz olmak, can vermek.

Çün buyurdı Ķayrû'l-beşer mütü Ķable en-temütü

Ölmedin öñ bunda iken ölmeyen insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10). [ölmedin, -me, -din]

Ölem toprak ola tenim ulaşı aşına cânım

Umaram 'aşķ eşer vire ile toprak u taşımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 17). [ölem, -em]

Yāhūd bülbül gibi gülzāra karşı

Yana yana bu derd-ile **ölem** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 14).
[ölem, -em]

Eger bu derd-ile bil kim **ölürseñ**

Ulu devlet başa kondı göç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 13).
[ölürseñ, -ür, -se, -ñ]

Cāna minnetdür benüm bu ‘aşk elinden **öldüğüm**

Hacc-ı ekberdür şorasañ dosta qurbān olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 13). [öldüğüm, -düg, -üm]

ol-: Olmak eylemi, şeklini almak, haline gelmek.

Bugün hikmetde Loqmānam kılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh **olmağa** kalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
99, Mısra 14). [olmağa, -mağ, -a]

ol-: Bir davranışta bulunmak, bir özelliği bünyede barındırmak.

Sürdi hükmin ‘aqla cāna nefse tene ‘aşk-ı derd

‘Adl u dād **oldı** vücudum kimseye güç qalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
139, Mısra 8). [oldı, -dı]

ol-: Bulunmak, mevcut olmak, var olmak.

Ben bu mülke gelmeden cār ‘anaşır **olmadan**

Aşlımdağı ‘ummāna taldüğüm midur haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8,
Mısra 5). [olmadan, -madan]

Nefse cāna **olan** kuvā` vahdet bulursa hûş revā

Budur sülük-i müntehā ins-ile cānden al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
11, Mısra 15). [olan, -an]

Muḥammed nūrını görmek men ‘araf sırrıdır bildüm

Bir kāmil eriñ himmeti burhānı **olmayan** bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
49, Mısra 6). [olmayan, -ma, -y, -an]

Ma‘ānī bahrınıñ vaşfın Sinān Ümmî ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı **olmayan** bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
49, Mısra 10). [olmayan, -ma, -y, -an]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā hemān fazlıñ **ola** cānda

Kim zīrā Ümmî Sinānda ḥavāşş-ı ḥāşşı ḥāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 53*). [ola, -a]

ol-: Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak.

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan **olduñ** ev ednā ki ḥoş bulduñ beķā bi'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 20*). [olduñ, -du, -ñ]

ol-: Bir vasfı kazanmak, hâline gelmek.

İd-i vaşla irmeg-içün çillegāhım erbe'in

İd-i ekber ḥacc-ı ekber **oldı** nuşret ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 16*). [oldı, -dı]

Ebū Bekir 'Ömer 'Oşmān şerī'at mülkine sultān

Velākin ol 'Alī arslan **olup** her sırrıña hem-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28*). [olup, -up]

Şuğl-ı dünyā gelse çāpük merd **olursın** bi-emān

Şuğl-ı 'uqbāya niçün te'ḥīr idüp küydüñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 19*). [olursın, -ursın]

Ey Sinān Ümmî nisāna irdi çün kim bu şadef

Ḳadrini bil baḥr içinde dürr-i şehvār **ol** yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 18*). [ol,]

ol daḥı: O da; O bile.

Ol daḥı bil Ḥasan-ı Başrıye telķin eyledi

Zāhiri bātını ma'mūr pīrleriñ burhānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 5*). [ol daḥı,]

Ol daḥı çün Ḥabīb-i 'Acemīye telķin eyledi

Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdügi Sübhānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 7*). [ol daḥı,]

Ol daḥı Ḥalvetī Muḥammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra irmek şanıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 35*). [ol daḥı,]

Ol daḥı ẖalveti Pîr ‘Ömere telḳîn eyledi

Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla mihmânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 37*). [ol daḥı,]

Ol daḥı bil Mirim Halvetiye telḳîn eyledi

Anuñ-içün mazharı döst bağınıñ büstânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 39*). [ol daḥı,]

Ol daḥı fehm ile ‘İzzüddîne telḳîn eyledi

Anuñ-içün bu tarîkat sırrınıñ sulṭânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 41*). [ol daḥı,]

Ol daḥı bil anı şadrüddîne telḳîn eyledi

Anuñ-içün dürr-i a‘zam baḥrınıñ ol kânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 43*). [ol daḥı,]

Ol daḥı bil Seyyid-i Yaḥyâya telḳîn eyledi

Anuñ-içün faḥr-i ‘Acem zıkr olan ‘irfânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 45*). [ol daḥı,]

Ol daḥı bil kim Pîr-i Mevlâya telḳîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i zâhir ‘ilm-i bâtın kânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 47*). [ol daḥı,]

Ol daḥı Tâcüddîn Kayşariye telḳîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i sırrı ‘ilm-i Ḥaḳ pinhânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 49*). [ol daḥı,]

Ol daḥı ‘Aliyyüddîn ‘Uşşâka telḳîn eyledi

Anuñ-içün ‘aşr-ı ‘âlem derdleriñ dermânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 51*). [ol daḥı,]

Ol daḥı fehm-ile Şemsüddîne telḳîn eyledi

Anuñ-içün bu tarîkat ehliniñ merdânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 53*). [ol daḥı,]

Ol daḥı Vehhâb-ı Elmaluya telḳîn eyledi

Anuñ-içün ol Muḥammed nûrınıñ mihmânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 55*). [ol daḥı,]

Ol daḥı bil anı Eroḡluna telḳîn eyledi

Anuñ-içün zât-ı Ḥaḳda irdügi Raḥmânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 57*). [ol daḥı,]

Ol daħı bil kim Sinān Ümmīye telķin eyledi

Anuñ-içün qurılan şadıqların meydānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 59*). [ol daħı,]

Ol daħı bil Hıvāce-i Dāvūda telķin eyledi

Anuñ-içün cānı başı Hālikıñ fermānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 9*). [ol daħı,]

Ol daħı çün Ma' ruf-ı Kerhīye telķin eyledi

Anuñ-içün bi-nişān u lā-mekān seyrānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 11*). [ol daħı,]

Ol daħı bil kim Şeyh Seķatīye telķin eyledi

Anuñ-içün kıldı irşād irdügi ğufrānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 13*). [ol daħı,]

Ol daħı Cüneyd-i Muħammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-i hāşu'l-hāşıla ol ğanīdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 15*). [ol daħı,]

Ol daħı Mümşād-ı Dīneverīye telķin eyledi

Anuñ-içün māyeniñ cür'asınıñ mestānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 17*). [ol daħı,]

Ol daħı bil Hıvāce-i Muħammede telķin eyledi

Anuñ-içün tā ebed ol 'ālem-i rabbānīdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 19*). [ol daħı,]

Ol daħı bil anı Vaħyüddīne telķin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdügi Deyyānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 21*). [ol daħı,]

Ol daħı bil kim Ebü'n-Necībe telķin eyledi

Anuñ-içün işbu yolda cān u baş qurbānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 23*). [ol daħı,]

Ol daħı bil anı Kuṭbüddīne telķin eyledi

Anuñ-içün dōst yolında yürıyen erkānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 25*). [ol daħı,]

Ol daħı fehm ile Rüknuddīne telķin eyledi

Anuñ-içün 'aşķ-ıla dōst bāğınıñ ħandānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 27*). [ol daħı,]

Ol dağı çünkim Şehâbüddîne telkîn eyledi

Anuñ-içün bu qurılan ol şahiñ meydânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 29). [ol dağı,]

Ol dağı bil kim Cemâlüddîne telkîn eyledi

Anuñ-içün irdügi döst zâtınıñ reyhanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 31). [ol dağı,]

Ol dağı Zâhid-i İbrâhîme telkîn eyledi

Anuñ-içün zâhir ü bâtın tarikat hânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 33). [ol dağı,]

Ol dağı bil oğlu Süleymâna telkîn eyledi

Ṭalibîne irişen bu tevḥidiñ feyzânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 13). [ol dağı,]

Ol dağı bil oğlu Zıyâ'ıye telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûḥ-hânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 15). [ol dağı,]

Ol dağı bil oğlu Süleymâna telkîn eyledi

Ṭalibîne irişen bu tevḥidiñ feyzânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 17). [ol dağı,]

Ol dağı Seyyid 'Ali Hâşimîye telkîn eyledi

Keşret içre cām-ı vaḥdet feyziniñ 'atşanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 19). [ol dağı,]

Ol dağı bil oğlu Zıyâ'ıye telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûḥ-hânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 21). [ol dağı,]

Ol dağı Şeyh Muḥammed İspartavîye telkîn eyledi

Anuñ-içün ṭalibîne şunduğı sükkârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 23). [ol dağı,]

Ol dağı Şeyḥ İbrâhîm Elmalıya telkîn eyledi

Ehl-i 'uzlet ehl-i vaḥdet Ḥaḳḳ-ıla bâzârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 25). [ol dağı,]

ol ki: O kimse ki.

Ol ki Bağdādī ene'l-ḥaḫ söyleyen Manşūrī gör
Dôsta ḳurbān eylemek cān 'āşıḳıñ ḥôş kārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 19*). [ol ki,]

ola: +dır anlamıyla adları yüklem yapar.

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bak sen de gör
'Āşıḳı ḥayrān iden tevḥīd-i zātu'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 10*). [ola,]

Ehl-i 'irfānıñ cevābın şanmañuz efsānedür
Cān gözinden görilen ḥatm-i kelāmu'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 12*). [ola,]

Vāridāt-ı zıkr-i ḳalbīdür aña ilhām olan
Cān dilinden söyleyen bize ḥıṭābu'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 14*). [ola,]

Hāş-ıla ḥāş olmağa ḥāliş ere irmek gerek
Girüben seyrān idesin ḳalbi 'arşu'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 16*). [ola,]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm küllī recā
'Āşıḳıñ her ḳavli fi'li ḥasbeten li'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 18*). [ola,]

Cān ilinden cāmını şundi bize cān-ı şafā
Cür'a'ī nüş idevüz cān Ḥabibullāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 20*). [ola,]

Kim ne bilsün zāhirinde çün görinen ḥırḳa şāl
Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 22*). [ola,]

'İlm-i ḥikmet ehline söyle ledünnī terkībin
Cān ilinden görülen fehm eyle sırru'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 24*). [ola,]

Ey Sinān Ümmī ne bilsün sırr-ı remzi ehl-i zevḳ
Dersi illādan oḳurlar 'ārif-i bi'llāh **ola** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 26*). [ola,]

ola: Olur da.

Kim **ola** tevḥīd ḥaḫḫan zātuñi zikr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki luḫf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [ola,]

Kim **ola** elfāz-ı ma' nādan kelāmıñ söyleye

Söyleyen sensin senüñdür çün lisān-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 9). [ola,]

Kim **ola** cürm ü ḥaḫādan nefsini ṭāhir kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17). [ola,]

Kim **ola** māsivādan ḫurtara cān sırrını

Ḫurtaran sensin senüñdür çünki sırr-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 21). [ola,]

Kim **ola** Ümmî Sināna luḫf-ıla ḫahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür ḫahr u luḫf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 25). [ola,]

Zāhidā var atma ṭaşı ol ki Beytullāh **ola**

Yıḫma anuñ ḫapusın ol evde kim Allāh **ola** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 1). [ola,]

Zāhidā var atma ṭaşı ol ki Beytullāh **ola**

Yıḫma anuñ ḫapusın ol evde kim Allāh **ola** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2). [ola,]

ola ki: Olur ki.

Al tevḥīdi dilden dile **ola ki** cānıñ yol bula

Sen şehriñi şorma ile 'ayne' l-yaḫīndan al ḫaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7). [ola ki,]

ola kim: Ola ki, olur da.

Bize tevḥīd ü tevfiḫıñ refiḫ it

Ḥudāyā **ola kim** bu cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 22). [ola kim,]

Kim **ola kim** zāt-ı muṭlaḫdan seni muṭlaḫ bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3). [ola kim,]

Kim **ola kim** hazretiñ dergāhına kulluķ kıla

Pes kılan sensin senüñdür çünki fi'l-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 5*). [ola kim,]

Kim **ola kim** enbiyādan göstere bir mu'cizāt

Gösteren sensin senüñdür mu'cizāt-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 11*). [ola kim,]

Kim **ola kim** evliyādan halka ol burhān ola

Pes olan sensin senüñdür çün delil-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 13*). [ola kim,]

Kim **ola kim** evliyānıñ kapusunda bekleye

Bekleden sensin senüñdür çünki 'aşk-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 15*). [ola kim,]

Kim **ola kim** gayr-ı Hağdan şaklaya dil mülkini

Şaklayan sensin senüñdür çünki hıfz-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 19*). [ola kim,]

Kim **ola kim** seyr-i ma'a'llāh seyrine sırr irgüre

İrgüren sensin senüñdür çünki seyr-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 23*). [ola kim,]

Nefs-ile aġyār olup gel cān-ıla yār ol bugün

Ola kim def' ola zulmet bulına ayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 14*). [ola kim,]

Ķanı 'ālemdede bir dānā **ola kim** şöyle merdāne

Virüp 'aķlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9*). [ola kim,]

Gel ey ġāfil kıanı 'aķlıñ tefekkür kıl kıanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a'lādan iriše derdiñe dermān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 6*). [ola kim,]

İresin kāmil insāna kıoyasın başı meydāna

Gerek kim kıyasın cāna **ola kim** bulına ol Hān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 38*). [ola kim,]

Ola kim eksükleriñden geçile

Kimsenüñ şuçuna laķap taķma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 19*). [ola kim,]

ola mı: *Olur mu, olacak mı?.*

İntizârı yek işâret çekmeden kaçup sever

Ola mı hergiz beşâret çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 4). [ola mı,]

oldur ki: *Odur ki.*

‘Âşıklarñ ziyâreti

Oldur ki beytu’llâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 20). [oldur
ki,]

olmağ-içün: *Olmak için.*

Pâdişâh-ı Lâ-yezâlîñ şem’iniñ pervânesi

Olmağ-içün gönlümi gayrıya akmaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 20). [olmağ-içün,]

olur: *Haline gelmek, bir vasfa sahip olmak.*

Her kim ki terk-i cân **olur**

Bir cânına biñ cân **olur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 14). [olur,]

on altı: *Sayı, on altı.*

Yedi ana toköz ata **on altı** nesliñ aşlıyam

On sekiz biñ şehrim tamâm cümlesiniñ ben cânıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 80, Mısra 15). [on altı,]

on sekiz biñ ‘âlem: *Farklı boyutlarıyla beraber kâinatın tamamı, yaratılmışların hepsi.*

On sekiz biñ ‘âlem oldu niķâbıñ

Her birinde bir bāzār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 13). [on
sekiz biñ ‘âlem,]

Bağlayupdur on sekiz biñ ‘âlemiñ bendindesin

Zât-ı ‘aşk-ıla seni sen avlayup eyle şikâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 15). [on sekiz biñ ‘âlem,]

On sekiz biñ ‘ālemi ref‘ eyleyüp öñden soña

Bī-niṣān ü lā-mekān illerine ṭayrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,
Mısra 5). [on sekiz biñ ‘ālem, -i]

Gel ḳul iseñ ḳulluḳ eyle ḥasbeten li’llāha baḳ

On sekiz biñ ‘ālemi var eyleyen Allāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 2). [on sekiz biñ ‘ālem, -i]

On sekiz biñ ‘ālemi ğarḳ eyleyen derd-i Ḥudā

Müşkilātuñ cümlesin ben ‘aşḳa āsān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85,
Mısra 7). [on sekiz biñ ‘ālem, -i]

On sekiz biñ ‘ālemiñ içi muşaffā bil Ḥudā

Kim ki mir’ātında bulmadı anı yoḳ anda cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 27). [on sekiz biñ ‘ālem, -in]

Oḳuram birdür anı bil ḳul hüva’llāhu eḥad

Hem muşaffā **on sekiz biñ ‘ālem** Allāhu’ş-şamed (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 34). [on sekiz biñ ‘ālem,]

Senüñdür ‘izzet ü nuşret senüñdür şan‘at u ḳudret

Bu on sekiz biñ ‘ālemdeki sensin şāhibü’n-naḳḳāş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 4). [on sekiz biñ ‘ālem, -de, -ki]

‘Alleme’l-esmādan oldı küntü kenziñ sırrı fāş

On sekiz biñ ‘ālem içre vaşlımız tevḥîd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60,
Mısra 6). [on sekiz biñ ‘ālem,]

Bir zerrede on sekiz biñ ‘ālemi

Görüñ ‘aşḳı nice seyrān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 11).
[on sekiz biñ ‘ālem, -i]

On sekiz biñ ‘āleme sensin İlāh

Rāzıḳı hem Ḥāfızısın ey Ḥudā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 9). [on
sekiz biñ ‘ālem, -e]

‘aşḳ degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ sermāyesi

Gerçi yerler gökler ehli ḥikmete manzür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 21). [on sekiz biñ ‘ālem, -in]

On sekiz biñ ‘ālemi terk eylemiş öñden soña

Cümle ‘ilmiñ ma’nisi baḥrındaki dürdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24,
Mısra 5). [on sekiz biñ ‘ālem, -i]

Kāmil insān on sekiz biñ ‘ālemi cāmi’-durur

‘ālemiñ albinde her dem āyet-i kübrāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 5). [on sekiz biñ ‘ālem, -i]

On sekiz biñ ‘ālemiñ sen Hālîkısın bî-gümān

Şüretim insān yaratduñ cümleden nuşret budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 13). [on sekiz biñ ‘ālem, -in]

Yedi ana okuz ata on altı nesliñ aşıyam

On sekiz biñ şehrim tamām cümlesiniñ ben cānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 16). [on sekiz biñ şehir, -in]

oñıl-: Onulmak, iyileşmek, düzelmek.

Meger sizden ola çāra **oñıla** bende bu yara

Meded ıl yā veliyya’llāh şefā’at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 19). [oñıla, -a]

onul-: İyileşmek, şifa bulmak.

İrelden dest-i dermānıñ **oñuldu** bende hep yāra

Efendim Mazharî Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 31). [oñuldu, -dı]

oñup bitil: Çare bulunup sona ermek.

Cümle ‘ālem saña fermān olursa

Senüñ eksikleriñ oñup bitilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10). [oñup bitil, -mez]

‘osmān: Üçüncü halife Hz. Osman.

Ebū Bekir ‘Ömer ‘**Osmān** ‘Alîniñ

Burhānidur anlar İslām yolınıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 41). [‘osmān,]

Ebū Bekir ‘Ömer ‘**Osmān** şerī’at mülkine sultān

Velākin ol ‘Alî arslan olup her sırrıña hem-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 27). [‘osmān,]

otur-: *Vücûdun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek.*

Şu fâzıllar kim **oçura** olup envâra müstağrak

Şu ‘aşıklar kim oçurlar göz açup zât-ı ‘irfâna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 7). [oçura, -a]

Mişâlinde fenâ dünyâ **oturmuş** köhne pîr ancak

Ṭonanmış cismine evlâd kimi nâr kimi nûr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1). [oturmuş, -muş]

‘Aql saña uydurunca ‘aqla sen uysañ n’ola

Oturup ‘izzet bâğında hayme kırayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 30). [oturup, -up]

Senden âhar kimseden yoçdur vefâ bildüm bugün

Ağlayu geldüm ki fazlıñ kıpusında **oturam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 26). [oturam, -am]

Oçurmasın ki çurmasın anı avlomasın ağıâr

Gözetmesin ki bir dâne çutar faç nite kim çayrân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 15). [oçurmasın, -ma, -sun]

‘Aceb Mecnûnlayın yolda **otursam**

O şâh-ı Leylimi bir dem bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 15). [otursam, -sam]

Ki gördüm çakatım yoçdur mecâlım

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 16). [oturdum, -du, -m]

oyna: *Eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak.*

Gel ey gönül bunda mekân çutulmaz

Fenâ mülki dirler **oynar** ütülmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2). [oynar, -r]

Çankı kimsedür bu çarrâz ile **oynar** aldanup

İtmeye mağbûn u maħrûm kılmaya avcını boş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 21). [oynar, -r]

Kevn ü mekân çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban **oynamağa** dervīşe ‘ummān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8). [oynamağa, -mağ, -a]

Bu tevḥīdiñ müsemmasın taleb kılan bugün gelsün

‘Aşıklar ṭaliban **oynar** ‘ummānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 14). [oynar, -r]

oynu: Eğlenmek, oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul olmak.

Ne ‘aceb nerd oynaduñ **oynuñı** ey çarḥ-ı felek

Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 5). [oynuñı, -u, -nı]

ozan ol: Şair olmak.

Şabr ideyin direm ṭurmaz bu dilim

Söyler ozan oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6). [ozan ol, -du, -m]

Ö

ög-: Övmek, yüceltmek.

Seni insān eyledüm diyü **öger** ol Pādişāh

Andan artuğa göñül virmek düşer mi şāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5). [öger, -er]

Şüret-i cismāniye kılna nazar gir içerü

Ḥaḫ Ta‘ālā **ögdügi** aḥsen-i insān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 6). [ögdügi, -dük, -i]

öğred: Öğretmek.

Vücūduñ mülkine cevlān iderseñ

Yolın **ögredeyin** yollar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 6). [ögredeyin, -eyin]

öğren: Bilgi edinmek.

‘ālemiñ ‘ilmin şorarsañ şöyledür baħşi müdām

Ebced **ögrene** bir oğlan şatmak ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 10). [ögrene, -se]

öğret: Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak.

‘aşk degül mi Şite bunca dürlü şan‘at **öğreden**

Gerçi Cebra‘ıl vesîle izn-i Hâk destür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 37). [öğreden, -en]

öğüd: Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat.

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh ile zār

Hîç **öğüdüm** kılmağı kār Allāh işin oñarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 4). [öğüdüm, -üm]

öğüt: Faydalı sözler.

Her kime ef‘āl-i ‘ālem cür‘asından şundı Hâk

Dört kitābı naql idersüñ hîç **öğüt** kār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 14). [öğüt,]

öksüz: Öksüz; annesi veya hem annesi hem babası ölmüş çocuk; kimsesiz, garip.

Çapıña gelmişem acam ğanī dergāha muhtācam

Nitekim şāh çapusunda boyuncuğlar eger **öksüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 24). [öksüz,]

öldür: Bir canlının hayâtına son vermek.

Öldürürse ‘aşk beni kânım ħalāl-ender-ħalāl

Geçmezem dildārıñ ‘aşkından cāna olsun vedā‘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 29). [öldürürse, -ür, -se]

ölmezden öñ öl: Ölmeden önce ölmek || Henüz hayattayken nefsin arzularından kurtulup dünya hayatından elini eteğini çekmek.

Ölmezden öñ ölüñ didi

Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 15).

[ölmezden öñ öl, -ün]

Doğru yola gelmeyince

Ölmezden öñ ölmeyince (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 18).

[ölmezden öñ öl, -me, -y, -ince]

İki elif iki nūnuñ bir sîniñ ma' nisi olan

Sırr iline sultān olur ölmezden öñ ölen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42,

Mısra 8). [ölmezden öñ öl, -en]

Çün buyurdu ol Resûl mütü kable en-temüt

Ölmezden öñ 'aşk-ıla öldüğüm midür haḫā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8,

Mısra 4). [ölmezden öñ öl, -düg, -üm]

ölü: Canlılık emaresi olmayan.

Hey **ölü** misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gâfil olma gâfil olma gör ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 23). [ölü,]

ölüm: Bir canlıda hayâtî fonksiyonların tam ve kesin bir şekilde sona ermesi durumu, mevt, irtihal, vefat.

Pîrleriñ göñlinde yoḫdur hergiz **ölüm** ḫorḫusu

Şanki şol hûb zamāndur gözler-iseñ ḫavlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,

Mısra 13). [ölüm,]

ölüm gel: Ölüm vaktinin gelmesi.

Nefs-ile yār olup ḫaḫdan uşanma

Ölüm gelicegez ḫovsañ aḫılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 14).

[ölüm gel, -icegez]

ömer: İlk müslümanlardan ve Hz. Peygamberin ikinci halifesi; Hz. Ömer.

Ebū Bekir 'Ömer 'Osmān 'Alîniñ

Burhānidur anlar İslām yolınıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 41).

['ömer,]

Ebū Bekir ‘**Ömer**’ ‘Osman şerī’at mülkine sultān

Velākin ol ‘Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 27*). [‘ömer,]

‘ömr: Hayat, yaşama süresi.

Dünüm günüm āh-ıla zār

‘Ömrüm geçe gülmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 4*).

[‘ömrüm, -üm]

Her nefes kim alduđuñca zıkr ü tesbîh eylegil

Kim bu ‘**ömrüñi**’ hebāya zāyi’ israf etme t̄ab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12*). [‘ömrüñi, -ün, -i]

ƘorƘaram ben kimseye Ƙılmaz vefā çarĥ-ı felek

Ĝaflet içinde bu ‘**ömrüm**’ yayını bir gün yaşar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4*). [‘ömrüm, -üm]

Ben ne iƘlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘**ömrüm**’ cevherin bir kem pula şayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6*). [‘ömrüm, -üm]

Vahdet-i bākī gerekse ‘**ömri**’ zāyi’ itme gel

Furşat imiş Ƙişiye bu dünyede rahmet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5*). [‘ömri, -i]

Biñ yıl ‘**ömrüm**’ olsa şerhiñden lisāna ğam degül

Bulmadum ‘aşƘıñ zülālından Ƙanā’at Murtaẓā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 47*). [‘ömrüm, -üm]

Ki ‘**ömri**’ pāyimāl oldu büküldi Ƙaddı dāl oldu

Meded Ƙıl yā veliyya’ llāh şefā’at yā Resülallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 35*). [‘ömri, -i]

‘ömr içi: Hayat, yaşama vakti.

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrāhīm Ğalīl

Şanda kim vīrān göñüller var ise var anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 19*). [‘ömr içi, -nde]

‘ömrüñi yellere vir: Ömrünü boş işler uğruna heba etmek.

Sen meger ‘ömrüñi yellere virüp kılduñ hebā

Ḥaḡ yolına zıkr-ile dur andan olduñ bī-ḡaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 7). [‘ömrüñi yellere vir, -üp]

‘ömür: Yaşama veya var olma süresi, hayat.

Ey Sinān Ümmî ‘**ömür** ḡarc itme nāsūt ehline

‘Ārifāna yek naḡar ḡıl sırr-ı pinhān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 17). [‘ömür,]

‘ömür sür: Yaşamak.

Āḡar yire nefes virmek naḡīb eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4). [‘ömür sür, -se, -m]

öñ: Önce, evvelâ.

Çün buyurdı Ḥayrū’l-beḡer mütü ḡable en-temütü

Ölmedin **öñ** bunda iken ölmeyen insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 10). [öñ,]

Ṭuymaduñ mı Ādemi evvel nice zār eyledi

Senden **öñdin** göçdi ammā cev-r-ile ḡondı ḡonuḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14). [öñdin, -din]

Evvel ḡamudan adını **öñden** ḡoduñ bünyādını

‘İzzetine ‘izzet idüp sevdüñ Ḥabībullah için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 3). [öñden, -den]

oñ-: Hastalıktan, dertten kurtulmak, şifa bulmak, felah bulmak, iflah olmak.

Yanar yürekde āteşi

Oñulmaz baḡrınıñ başı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 18).

[oñulmaz, -ul, -maz]

Benüm yüregimiñ derdi **oñulmaz**

Hemān gözüm senüñ tımarıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 23).

[oñulmaz, -ulmaz]

Kimseler aldanmasun kâlû belâ şehrinde kim

Sen umar mısın o yolda azanıñ **oñmasını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 14). [oñmasını, -ma, -sın, -ı]

Qalmadı ğayrı iktizâ cümlesi itdi el-vedâ‘

Qamu varın yaqdı oda **oñdı** yürekde yâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28). [oñdı, -dı]

öñ: Birşeyin önünde, huzurunda.

Qul gerek sultân **öñünde** qulluğa bel bağlaya

Ol mübârek bâba kim girdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11). [öñünde, -ün, -de]

Ĥvâceniñ şalı **öñünce** yilişirler ĥvâceler

Nâzıla ten besleyen baq noldı ĥâliñ qandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7). [öñünce, -ün, -ce]

Ol dükenmez kenze mihmân olmağa

Ger olasın ‘aşq **öñinde** ke’l-ferâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 20). [öñinde, -in, -de]

öñ: Ön, başlangıç.

Ki sensin Vâhid ü Qahhâr bizi eyle saña sen yâr

Ne **öñüñ** var ne şoñuñ var ne şağ u ne şimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8). [öñüñ, -ün]

öñ şoñ: Er geç, önünde sonunda, nihayet.

Zâtım Allâhü eĥaddur vaşfım Allâhü’ş-şamed

Cins ü mişlim yoqdur **öñ şoñ** yalıñuz Deyyân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14). [öñ şoñ,]

öñce: İlk olarak, evvela.

Yaratmazdan kamu ĥalkı eĥâlîm-i ĥaqâyıqda

Ĥabîbim Muştafâ nûrın getürdüm **öñce** burhânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 10). [öñce,]

öñden şoña: Baştan sona değın.

Mağşūdımız öñden şoña

Budur ki dirüm ben saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 25*). [öñden şoña,]

Ümmî Sinân eydür saña

Sözüm budur **öñden şoña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 18*).
[öñden şoña,]

Eksüklüyem öñden şoña

Yüz sürüyü geldüm saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 5*). [öñden şoña,]

On sekiz biñ ‘âlemi ref‘ eyleyüp öñden şoña

Bî-nişân ü lâ-mekân illerine tayrân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5*). [öñden şoña,]

On sekiz biñ ‘âlemi terk eylemiş öñden şoña

Cümle ‘ilmiñ ma‘nisi baħrındaki dürdâneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5*). [öñden şoña,]

Ef‘âlına evşâfına uğrar geçer kerbânımız

Bi-ħamdi’llâh **öñden şoña** tevħîd-i zât insânyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 14*). [öñden şoña,]

Dü cihânıñ varını selb eyledüm öñden şoña

Ĥağ bilür olmaz Ĥicâb Ĥağğa benüm ebrârlıgım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 3*). [öñden şoña,]

Mağşūdumuz öñden şoña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdâ degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 3*). [öñden şoña,]

öñmeg: Dönmek.

Senden irci‘î Ĥıṭâbın

Öñmege geldük öñmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 20*).
[öñmege, -e]

Senden irci‘î Ĥıṭâbın

Öñmege geldük **öñmege** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 20*).
[öñmege, -e]

öp: Öpmek; sevgi, saygı, bağlılık duygusunu belirtmek amacıyla dudaklarını değdirmek.

Alup diziñde birini **öpüp** gözinde birini

Dimişdüñ kıretü'l-‘aynî Hasan ile Hüseyin şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 33). [öpüp, -üp]

ördek: Ördek; perde ayaklılardan, evcil ve yabani türleri bulunan su kuşu.

Ava şaldı ol haķıķat şâhınıñ şebbâziyam

Avladum bunda şikârım **ördek** ü kaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6). [ördek,]

öri tur: Ayağa kalkmak.

Ol dem ol İsrâfîl şûri urıncaķ

Silkinüp topra ğum öri turıncaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 22). [öri tur, -incak]

ört: Gizlemek, saklamak.

‘Ademden ‘äleme tartup kimin açup kimin **örtüp**

Bu ef‘älüm sarâyında ki şâhib-âyin erkānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 21). [örtüp, -üp]

öt: Kuşların güzel sesler çıkarması.

N’ola bizi ğanı kılsañ faķırken

Ṭütîler kıumrılar **ötüp** şakırken (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 34). [ötüp, -üp]

Ḥasretiñden olup deli

Ṭurmaz **öter** cân bülbüli (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 10). [öter, -er]

Beni ḥayrân iden her dem ol Vâḥidiñ esrâridur

Ötsün yine cân bülbüli bahâr irdi gülzârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4). [ötsün, -sün]

Şu bülbüller kim **öterler** cemâli nûrına karşı

Şu kıvrımlar ki dost dirlir virürler cānı cānāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 5*). [öterler, -er, -ler]

Bülbülüñ mekânı güller içinde

Karğalar **ötmez** bülbüller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 2*). [ötmez, -mez]

Görülen verd ü reyhānı **öter** cān bülbülü her dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārıñ zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5*). [öter, -er]

Maḥabbet nûrı-y-la pür kıl müzeyyen cism gülzārın

Görüp cān bülbülü **ötsün** okısun ḥüsn-i esbākı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 6*). [ötsün, -s]n]

öte: Fazla, başka, aşırı, ziyade.

Ḥakāyık iliniñ ismin didiler ba'zılar lāhūt

'Ammā andan **ötesidür** gelür feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 66*). [ötesidür, -si, -dür]

öte: İleri.

Zāt-ı ḥakāyık didügüm ḥakīkatıñ esfelidür

Sırdan **öte** sır denilen kenzu'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 18*). [öte,]

öte: Sonrası.

Eyle olsa işbu remzi añlayan

Eylemez bundan **öte** cūn ü çirā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 30*). [öte,]

öte: Fazla, başka, aşırı, ziyade.

Daḥı andan **ötesine** melek mürsel nebī şıgmaz

Buña göre kıyās eyle yanar feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 67*). [ötesine, -sin, -e]

ötesi: İlerisi.

Yidi yirden toquz gökden **ötesin** seyr ider sâlik

Bunı böyle görenlere söylemedüm yalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 11*). [ötesin, -n]

öz-: Bir şeyin temel unsuru, aslı ve maksadı olan ana nokta, esas, zübde; iç, kalp, gönül.

Dâ'im sen ol dilde sözüm

Seni fikreylesün **özüm** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 26*). [özüm, - (ü)m]

Özin yavıkkıldıkları

Bağr-ı zātıñ haqqı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 11*). [özin, -in]

İlm ü 'irfân olur sözi

Sırr-ı Furqân olur **özi** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 30*). [özi, -i]

Gerçi 'ameldür sözümüz

İllâ ma'nîdür **özümüz** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 26*). [özümüz, - imüz]

Pâk eyleyü gör **özüñi**

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 11*). [özüñi, -ün, -i]

Qalmaz 'âşık niyâzından

Qaynayu gelür **özinden** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 30*). [özinden, -i, -n, -den]

Mecnûnlayın dost yüzine

Hayrân olur **özüm** benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 16*). [özüm, -üm]

Dilimdeki zikrimiñ kalbimdeki fikrimiñ

Ma'nisini **özümde** bulduğum mıdur haqâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 10*). [özümde, -üm, -de]

Gün gibi âşikâresin 'arıflere 'ayne'l-yaqîn

Ehl-i tuğyânıñ **özinde** qahr-ı mülhâq el-ğıyâs (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 4*). [özinde, -i, -n, -de]

Aşlı esfel toprağınıñ balçığıdur münkiriñ

Açma rāziñ yoqla gör evvel **özinden** bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 20*). [özinden, -in, -den]

Tefekkür baırına taldum temāmet

Bu sırrı açmadum **özüm** tolu nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 16*). [özüm, -]m]

Yürür sırr-ıla **özi** nūr-ıla

‘aşq-ı yār-ıla beñzi şolandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 17*). [özi, -i]

Her kim görüp gözden süzer hayāline irmez gider

Özden seven ‘aşıklara göstereyim dîzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 14*). [özden, -den]

Tuşuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmağ diler yā Rab

Şafādan tuymaduñ sen kim **özüñi** eyledüm pür-nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6*). [özüñi, -ün, -i]

Beni ‘aşkıñ eli tutdı senüñ meydān-ı derdiñde

Yüzimi eyledi cārī **özümü** eyledi ferrāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6*). [özümü, -üm, -i]

Key şağın aşlıñdan ırma **öziñi**

Her ne kılursañ kılup ‘aşqa ulaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 15*). [öziñi, -in, -i]

Özime sırr-ı Sübhānıñ gelen ilhāmıdur şeksiz

Saña ol nūr-ı Yezdānıñ hıñābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 11*). [özime, -im, -e]

Darb-ı zikriñ şoşbetinde cānı hayrān eylegil

Qalmasun çek bir **özüñde** bağıri biryān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 2*). [özüñde, -ün, -de]

Ümmî Sinān eydür **özüm** sağılığıdur bu sözüm

‘Aşıkları ‘irfān-ıla toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 13*). [özüm, -]m]

Baña fermān olan her dem kılur tevḥīdime ikrār

Kılursa kaçancaru ‘azmi **özünde** aña mihmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 18*). [özünde, -ün, -de]

Bugün vicdânımıñ zevkîn eger dirsem beyân olmaz

Düşüp vaḥdet deñizine **özüm** birlikde kân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 8*). [özüm, -üm]

Görmedüm pervâne şem´a vara biryân olmaya

Şem´a yakın varduğumca **özümü** nâr bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4*). [özümü, -üm, -i]

Buldı bulan ma´nî yüzün kesb eyleyüp ´irfâñ **özin**

Gel diñ cāhil ´ilmiñ yüzün okusun hem yaza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9*). [özin, -i, -n]

Ayırmasın **özin** benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaklayam anı ki hergiz bulmaya düşmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 25*). [özin, -in]

Tevḥîd-i zāt-ı İlāhîniñ kemālin söylerüz

Sözimiz aḥbār-ı Ḥaḫdur **özümüz** mihmān-ı Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 8*). [özümüz, -ümüz]

Sinān Ümmî görüp ḫayret maḫāmın

Özi göynüdi içi taşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 18*). [özi, -i]

Ṭoğrıdur **özüm** ḫaḫāyık ehliniñ güftārına

Ḥaḫ didüm nā-ḫaḫ dimen göñlümde bir pîç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 11*). [özüm, -üm]

Gel ey göñül bu varlıqdan geç imdi

Bu sözden guşşayı **özden** seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 2*). [özden, -den]

Var ḫāliñe meskenet bağla **öziñe** kıl süküt

Kimsenüñ ´aybın yüzine urma settār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 3*). [öziñe, -i, -(n)e]

Egerçi qaradur yüzüm velākin toğrıdur **özüm**

Sañā yalvarmağa bir dem ḫanı tākāt mecāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 49*). [özüm, -üm]

´aşḫ degül mi kim Züleyḫāniñ **özin** nâr eyleyen

Gerçi Ya´ḫüb oğlu Yūsuf arada mezbūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71*). [özin, -in]

Sinān Ümmī helāk oldu ki yoldan çıktı zāl oldu

Özi hem bī-mecāl oldu daḥı bī-perr ü bāl oldu (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
4, Mısra 34). [özi, -i]

öz bağla: Kendini adamak.

Gerçi kim katıñda qaradur yüzüm

İllā ki faẓlıña bağladum özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 18).
[öz bağla, -üm, -dum]

özge: Başka, ayrı.

Cān virüp cānānı bulmaḥdur murād ancak hemān

Bunda bundan **özge** bāzār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 8). [özge,]

İster za‘îf pervāneler şem‘iñe qarşu yanalar

Yanmakdan **özge** derdiñe devā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
129, Mısra 6). [özge,]

özge: Bambaşka, farklı, kendine has.

‘Āşık oldur ma‘şūkuñ şevkıñda ser-gerdān ola

‘aşq-ıla buldum vefālar **özge** şoḥbet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 18). [özge,]

Ümmī Sinān eydür ḳalmadı bir ğam

Özge sultān oldum ‘aşḳa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 18).
[özge,]

‘Aḳl-ı ma‘āş dir işlesem nefsi-i ma‘āş dir ki yesem

Hırş eydür ki şöyle ḳosam **özge** cidāldur arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
150, Mısra 12). [özge,]

özini vir: Özünü vermek, kendini vermek; aşık olmak.

Şad hezārān biñ belā gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnūn olup Leyliye virmiş özini (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 18). [özini vir, -miş]

özle: Arzulamak, hasret duymak.

Şular gibi çağla aşlıñı **özle**

Fâş itme cāhile sırıñı gizle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 21).

[özle,]

özü ağla: İçi (kan) ağlamak; içten içe üzülp belli etmemek.

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenā mülke

Murādım olduğın şoymağ hiçābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 67, Mısra 15). [özü ağla, -r]

özüm bağla: Kendini bağlamak, kendini adamak.

Bilürsin derd-i ‘aşkıñla ki muhkem bağladum özüm

Güderem kıanda giderseñ iziñden ırmazam gözüm (Ümmî Sinan Dîvânı,

Murabba 2, Mısra 13). [özüm bağla, -du, -m]

özümü hırşa bağla: Kendini hırşa kaptırmak, hırşa yenik düşmek.

Bağladı hırşa özümü kapladı ğaflet gözümi

Udlı düşürdi yüzümi oldum anuñ āvāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,

Mısra 5). [özümü hırşa bağla, -dı-üm, -i]

özüñi bāğa ur: Kendini bir yere bağlamak.

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özüñi

Gör gülistān illerinde alma vü ayva ‘ünnāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 15). [özüñi bāğa ur, -ma]

özüñi vir: Kendini bağlamak, tabi olmak.

Bir mürşide vir özüñi ğafletten açā gözüñi

İzle ezelki iziñi sen yine senden al ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,

Mısra 5). [özüñi vir,]

Kendüñe mağrūr olup ğannāsa virdüñ özüñi

Her nefes kıalbiñde iğvā eyleyen ol fi’ş-şudūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,

Mısra 3). [özüñi vir, -dün]

P

pādişāh: *Hükümdar, sultan; sevgili, Allah.*

Ṭālibiñ efsāne şanmān bağrını çāk itdügi

Pādişāhiñ her nazār bağduğı seyrān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4*). [*pādişāhiñ, -in*]

Pādişāh inzāl ider mi menzili olsa ħarāb

Dü cihāndan el yusun zātında seyrān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 5*). [*pādişāh,*]

Ey cihāna dil viren ‘azmiñ ħanı Raĥmāniña

Pādişāhiñdan ħabersiz gel beri dön Ĥāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 2*). [*pādişāhiñdan, -i, -n, -dan*]

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin yağdı oda

Saçdılar begler ħākimler ħalkā zulmüñ odını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 19*). [*pādişāhlar, -lar*]

Ol ħaĥīkat iĥlîminiñ **pādişāhın** görse kim

Terk ider mülk-i Süleymān olsa küh-ı Ķāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 9*). [*pādişāhın, -in*]

Pādişāhım derde düşdüm baña bir dermān meded

Derde dermān issi mürvet şāhibi sulţān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 1*). [*pādişāhım, -ım*]

Ey **pādişāhım** ħıl nazār

Vech-i zātuñ ħaĥķı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 1*). [*pādişāhım, -ım*]

Sensin ‘Alîm Evvel İlāh sensin Ĥakîm ol **Pādişāh**

Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān derde şifā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3*). [*pādişāh,*]

Pādişāhım cānımız sen cāna duş olmak diler

Ėayr varlığdan geĥüp senüñle ħôş olmak diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 1*). [*pādişāhım, -ım*]

Pādişāhım sen bizi var eyledüñ hikmet budur

Ƙudretiñle kendüñe yār eyledüñ rahmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*). [*pādişāhım, -+ım*]

Niçe bir dem kaçre olup çağlayam ey **Pādişāh**

Ola kim dürler biteydi baħr-ı ‘ummān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 21*). [*pādişāh,]*

Pādişāhıñ mülkine geldüñ şikār avlamağa

‘İlm ü ‘irfandan ne kesb itdüñ Ƙanı şayduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 23*). [*pādişāhıñ, -ın*]

Ƙaħ Ta ‘ālā mü’miniñ Ƙalbi nazargāhım didi

Pādişāhıñ beytine sen div neye Ƙoyduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 26*). [*pādişāhıñ, -ın*]

Yā İlahî sen bilürsin ħālimi ey **Pādişāh**

Senden olmazsa ‘ināyet ğayrı kime yalvaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 13*). [*pādişāh,]*

Bāreka’llāħ hoş tecellî eyledi ol **Pādişāh**

Muştafānıñ vechiniñ şevķından ‘işret ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3*). [*pādişāh,]*

Zāhir ü bāṭın kemālāt **Pādişāhıñdur** beyān

Bāṭına geçdüm zāhirden şun‘-ı Settār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 11*). [*pādişāhıñdur, -ın, -dur*]

Fırķat nārı-y-la cānların göyündürme ey **Pādişāh**

Göster zātıñ gülzārını dostuñ Ħalîlullāħ içün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 13*). [*pādişāh,]*

Çoħ dürüşdüm dil evi mā-sivādan arınmaz

‘Acebā ey **Pādişāh** luṭf-ıla ṭolsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 4*). [*pādişāh,]*

Seni insān eyledüm diyü öger ol **Pādişāh**

Andan artuğa gönül virmek düşer mi şānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5*). [*pādişāh,]*

Pādişāhım çāresizler derdine dermān nedür

Añlama ‘aşķım benüm her dertsüze dermān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 5*). [*pādişāhım, -+ım*]

Pādişāhım her uluñda yo mıdır ‘ilm ü kemāl

Şaqla rāziñ, her Şeye ben virdüğüüm ‘irfān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7*). [*pādişāhım, -+ım*]

Kerem eyle mürvet eyle

Beni benden al **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 2*). [*pādişāh,*]

Gel bu cāna urbet eyle

Cümle vārım sil **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 4*). [*pādişāh,*]

Ulu minnet budur cāna

Dilde mihmān ol **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 8*). [*pādişāh,*]

Açılmadı hüsniñ güli

Bir dem naar ıl **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 12*). [*pādişāh,*]

Fazlıñ imiş bildüm açan

Senden yaña yol **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 16*). [*pādişāh,*]

Cān dimāğı lezzet tuya

Vaşlıñ vire bal **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 20*). [*pādişāh,*]

Dā’im adıñ tekrār ider

Söyler seni dil **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 24*). [*pādişāh,*]

Her kişiye senden olur

Dürlü dürlü hāl **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 28*). [*pādişāh,*]

Nice alur ‘aqlı şaşan

Bu yolda menzil **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 32*). [*pādişāh,*]

Eger sen ılmazsañ çāre

Neylesün bir ul **pādişāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 36*). [*pādişāh,*]

Degme evde **pādişāhūñ** şem‘i yanmaz şöyle bil

Cān u dilde ‘aşk-ı yārı arturan gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 11*). [*pādişāhūñ, -in*]

Kimsenūñ gönli sarāyında bulunmaz **pādişāh**

Yapmayınca fazl-ı Hāḫḫ evvel anuñ bināsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 7*). [*pādişāh,]*

Sakla bu gönül sarāyın **pādişāhım** kıl nazar

Kılmasun nefsim çerisi hāk-ile yeksān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 9*). [*pādişāhım, -ım*]

Ḥasretiñ aḫşamınıñdur **pādişāhım** bu fiğān

Ḥazretiñden ayru düşdüm hecr elinden el-emān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 25*). [*pādişāhım, -ım*]

pādişāh-ı lā-yezāl: Zevalsiz, bitimsiz, ebedi padişah II Allah.

Pādişāh-ı Lā-yezālīñ şem‘ine pervāneyem

‘aşka fermān olduğumdan yine ol hānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 19*). [*pādişāh-ı lā-yezāl,]*

Pādişāh-ı lā-yezālem kimse bilmez sırrımı

Çarḫ urup ‘ālemlere devr itdüren devrān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*). [*pādişāh-ı lā-yezāl, -em*]

Pādişāh-ı Lā-yezālīñ şem‘iniñ pervānesi

Olmağ-içün gönlümi ğayrıya aḫmaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 19*). [*pādişāh-ı lā-yezāl, -in*]

Ḳalbimi iḫyā iden ol **Pādişāh-ı Lā-yezāl**

Gönlümüz mi‘ mār-ı Hāḫdur ḫatremiz ‘ummān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 3*). [*pādişāh-ı lā-yezāl,]*

pādişāhlar pādişāhı: Padişahların en birincisi, en yücesi. Bu ifade Allah için kullanılmıştır.

Ey Sinān Ümmī nazar kıl olma tevḫīdden cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef‘ālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 30*). [*pādişāhlar pādişāhı,]*

pādsāh-ı bī-zevāl: Zeval bulmayan, yok olmayan padişah; Allah.

Söyleyüp söyletdüren ol **Pādşāh-ı bī-zevāl**

Ehl-i 'irfānıñ cevābın nuṭk-ı Raḥmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 9*). [*pādşāh-ı bī-zevāl,]*

pāk: Arınmış, temiz.

Kerem eyle Ḥudāvendā ḥaṭā baḥrından al bizi

Nitekim acı deryādān alurlar nimete **pāk** tuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 20*). [*pāk,]*

Gerçi mücerred **pāk** idi ḳaldı semā'-ı s̄ānīde

Cümle ḥicābı sen geçür 'isā-yı Rūḥullāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 21*). [*pāk,]*

Bu Sinān Ümmî temennā ḳıldıḡı

Pāk zātūñdan hemān ancaḡ rızā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 32*). [*pāk,]*

pāk eyle: Temizlemek, arındırmak.

Kevn ü mekānıñ naḡşını **pāk eyle** gönüldeñ

Naḡḳāşa iriş ḡayrıya aldanmaḡıl zinhār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 11*). [*pāk eyle,]*

Levh-i dilden dü cihānıñ naḡşını pāk eyleyen

Sırrına ḳılan tecellî nūr-ı Yezdān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 3*). [*pāk eyle, -y, -en]*

Mā-sivādān rūḡını pāk eyleyen şādıḳlarıñ

Himmeti baḥrına ṭal kim iresin 'ummānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 15*). [*pāk eyle, -y, -en]*

Pāk eyleyü gör özüñi

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 11*). [*pāk eyle, -y, -ü]*

pāk eyle: Temiz tutmak, haram bulaştırmamak.

Loḡmañı **pāk eyle** ele gireni

Ḥayvān gibi boḡazıña dıḳma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 31*). [*pāk eyle,]*

pāk kıl: Arındırmak, temizlemek.

Bugün hikmetde Loḡmānam kılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh olmağa ḡalbi aña vird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 13). [pāk kıl, -am]

pāk ol: Temiz, arı olmak.

İsm-i a ‘zam ‘aşkına zikrinde vuşlat bulduğum

Hayy ü Bākī zāt-ı a ‘lā pāk olan sübhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 18). [pāk ol, -an]

par par yan: Parlaya parlaya yanmak.

Zulm ü ḡafletten cihān uş tutuşup par par yanar

Ġuşşasından kimse bimez kimsenüñ aḡvālını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 21). [par par yan, -ar]

pāre: Parça.

Sürdi hüküm her küşeye ya ‘nī çürük endişeye

Bir kisveden baş çıkardı bir oldu yüz biñ **pāresi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 26). [pāresi, -si]

parmağını bandır: Parmağını akışkan bir maddenin içerine sokmak.

Kim ki ‘aşkıñ baḡrına bandırmadı parmağını

Ḳo anı kim şol ṡahāretsüz iliñ ḡulmaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 19). [parmağını bandır, -ma, -dı]

pāy: Far. Ayak, kadem.

Dem-be-dem dir ṡapuña tübtü ileyk

Secde kılmış **pāyiñe** nūr-ı ‘amā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 28). [pāyiñe, -ine]

Eyā kāmīl arasında ledünnī ‘ilmine kānım

Yüzüm sürmege **pāyiña** güz eyyāmın küyer cānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6). [pāyiña, -ı, -n, -a]

pāyimāl ol: Ayak altında kalmak, çiğnenmek.

Ki 'ömri pāyimāl oldu büküldi addı dāl oldu
Meded ıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 35). [pāyimāl ol, -dı]

pāyına yüz sürmeg: Ayağına yüz sürmek.

Ha buyurdu şānına çünkim 'alā huluın 'azīm
Pāyına yüz sürmege şol Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 12). [pāyına yüz sürmeg, -e]

pehlevān: İri yapılı, kuvvetli kimse.

Ey cihānda **pehlevānum** diyü da'vā eyleyen
Dîv-i nefsiñ basmaa pes getür āliñ andedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 11). [pehlevānum, -um]

penāh ıl: Sıgınılacak yer bellemek.

'Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram
Ki dergāha niçe varam meger seni ılam penāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 42). [penāh ıl, -am]

pend: Nasihat, öğüt.

Ey Sinān Ümmî bu **pendi** ger ılursañ kendüñe
'ālem-i vadet ilinden güliserdür gül saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 25). [pendi, -i]

perde: Hicap, örtü, Hak ile kul arasındaki engel.

Ümmî Sinān dir Yaradan
Götür **perdeyi** aradan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 50). [perdeyi, -
y, -i]

Fezkürü'llāhe ıyāmen hōş şırāta'l-müstekīm
Berza ili **perdesin** bu zıkr-ile açmaq nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,
Mısra 10). [perdesin, -si, -n]

Perdeler kat kat hicāb oldu saña aç gözüni

Aşlıña irmek dilerseñ cānı ‘uryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5). [perdeler, -ler]

Ben degülem bunı diyen ilhām-ı Haḫdur söyleden

Bir sır gelüp nuṭḫ eyledi ben arada **perde** idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 30). [perde,]

Kaçan nefsiñ hevāsından vücūdum **perde** kaplarsa

Bi-küllü maḫv ider bu ‘aşḫ ḫomaz bir ḫurı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13). [perde,]

Tecellî zātūñ pertevi varlık taḡın ḫılsun fenā

Aç len terānî **perdesin** Mūsā Kelîmullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 20). [perdesin, -si, -n]

Hırş-ı dünyānıñ elinden baḫ mürîdiñ cengine

Açmaḫ isterler meşāyih **perdesinden** sırrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 12). [perdesinden, -si, -n, -den]

‘aşḫa hem-rāh olmayanlar bulmayısardur ḫalāş

Len terānî **perdesinden** Mūsî’i gör tür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 4). [perdesinden, -si, -n, -den]

perde geç: (Sevgiliye ulaşmak için) engel aşmak.

Göstermeseñ yolu kaçan

Kimdür saña perde geçen (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 14). [perde geç, -en]

perde ol: Engel olmak, örtmek.

Bize vaşlıñ şarābından ḫıl iḫsān

Arada perde olmasun māsivā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 16). [perde ol, -ma, -sun]

perîşān eyle: Acınacak duruma getirmek, altüst etmek.

Gizli degül gün gibi āşḫāreyem ‘ārîflere

Münkiriñ göñlin perîşān eyleyen pinhān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 16). [perîşān eyle, -y, -en]

perr ü bāl: *Kol ve kant.*

Bir ʔoĝansın bunda seni bir Őikāre Şaldılar

Uçmaĝa dōstdan yañaya perr ü bālīñ ʔandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 14*). [*perr ü bāl, -in*]

Olursa vaʔt-ı ma‘a‘llāh meger ire ʔabībullah

Pes andan ĝayrı ‘abdullāh melek cin **perr ü bāl** olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 14*). [*perr ü bāl,]*

pertāb id: *Atmak, fırlatmak.*

ʦur erenler ʔıdmetinde himmete ol muntaʔır

Gör ʔaçan pertāb iderse alma gibi anı ʔap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 28*). [*pertāb id, -er, -se*]

Tevhîd-i zāt-ı İllāhîdür bizüm varlıĝımız

Ol ʔaʔıʔat baħrına pertāb iden dürdānîyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 20*). [*pertāb id, -en*]

pertev: *1. Ziya, aks-i ziya. 2. Parlaklık, revnak. pertev almak: Feyz almak, terakki, tefeyyüz.*

Sinān Ümmî ʔaħāyıkda kim anuñ **pertevindendür**

Pes ol burhān-ı a‘lādur anı herdem ʔılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 21*). [*pertevindendür,]*

Yā İllāhî her nefesde cān saña miħmān diler

Baħr-ı zātūñ **pertevinden** luʔf-ıla iħsān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 2*). [*pertevinden, -i, -n, -den*]

Cemālīñ **pertevinden** iki ‘ālem

Münevverdür münevverdür münevver (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 15*). [*pertevinden, -in, -den*]

Baħr-ı zātūñ **perteviniñ** mevci gelür ʔuramaz aña

Maħv eyleyüp varlıĝını bir ʔaʔresi ‘ummān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 15*). [*perteviniñ, -i, -nin*]

Vāridātuñ **pertevidür** dilimiñ Őerħ itdüĝi

Söylerem sözüm ‘ayān araya müşkil virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 9*). [*pertevidür, -i, -dür*]

Tecellî zâtiñ **pertevi** varlık tağın kılsun fenâ

Aç len terânî perdesin Mûsâ Kelîmullâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 19*). [*pertevi, -i*]

Baħr-ı zâtiñ **pertevi** atdı meni ‘aşk-ıla

Sefer idüp aşıma dönüşümden ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 3*). [*pertevi, -i*]

Ümmî Sinân eydür bu sır vuşlatınıñ **pertevidür**

Söyledüğüm ‘aceblemeñ vaşlu’ llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 21*). [*pertevidür, -i, -dür*]

Kaçan kim baħr-ı muṭlaḳdur bu zikriñ **pertevi** ṭolsa

Gelür ol zât-ı nûrına başar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 11*). [*pertevi, -i*]

Eger berren eger baħran çün anuñ **pertevidendür**

Deñiz ka‘rındağı maḳlûḳ ḳanar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 47*). [*pertevidendür, -in, -den, -dür*]

Tevḫîd-i esmâdan aldı dersini Ümmî Sinân

Vâridâtiñ **perteviden** şerḫ olundu bu Dîvân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1, Mısra 2*). [*perteviden, -i, -n, -den*]

pertev-i nûr: *Allah'ın nurunun parıltısı.*

Pertev-i nûruñ tecellî kılsa ey Ḥaḳ bir kezın

Cân hümâsın Zelḫa-veş bu tende zindân eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 13*). [*pertev-i nûr, -un*]

pertev-i nûr-ı cemâl: *Allah'ın cemalinin parlak ışığı.*

Gün gibi günden ‘ayân rûşen kılırsın ‘âlemi

Pertev-i nûr-ı cemâliñ bir kezın ḥandân diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 6*). [*pertev-i nûr-ı cemâliñ,]*

pervâne: *Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek II âşık.*

Yanmağa yoḳdur liyâḳat sende çün-kim urma lâf

Göriccek **pervâne** şem‘i âyin erkândur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 14*). [*pervâne,]*

‘Ăşıķıñ cānı anuñ **pervānesidür** bī-gümān

Yandugınca yanmak ister şad hezārāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 19). [pervānesidür, -si, -dür]

Bu ĥarāb olmuş göñül cān u cihān terk eyleyüp

Ol ĥaķıķat şem‘ine par par yanan **pervānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 24). [pervānedür, -dür]

Gel berü **pervānesin** ‘aşķ odına yanasın

Anca göñül ĥānesin küllĥān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 11). [pervānesin, -sin]

Zulmet-i keşretde her dem āh ider **pervāneyem**

Ol cemālîñ şem‘ine biryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3). [pervāneyem, -y, -em]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ şem‘iniñ **pervānesi**

Olmağ-içün göñlümi ĥayrıya aķmaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 19). [pervānesi, -si]

Görmedüm **pervāne** şem‘a vara biryān olmaya

Şem‘a yakın varduğumca özümü nār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [pervāne,]

Dîzārınıñ şem‘ine **pervāneyem** dem-be-dem

Yanaram sır açılır yanışımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 11). [pervāneyem, -y, -em]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya‘nī **pervāne**

‘Aceb bu ĥasretiñ beni niçe bir dem yaķar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3). [pervāne,]

Dost cemālî şem‘iniñ **pervānesiyem** her nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu‘tādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 13). [pervānesiyem, -si, -(y)em]

İster za‘îf **pervāneler** şem‘iñe karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 5). [pervāneler, -ler]

Şarāb-ı ‘aşķ-ıla sen gel bizi mest eyle ey sākī

Göñül **pervānesi** şem‘a göyünsün görsün işrākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 2). [pervānesi, -si]

Girdüm bu ‘aşk bāzārına kıomaz bu günüm yarına

Yanmağa derdiñ nārına **pervāne** gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 18*). [*pervāne,]*

Ĥüb cemālîñ şem‘ine **pervāneyem** ey luţfı çok

Görsem envārîñi zārım arturam yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 7*). [*pervāneyem, -y, -em]*

‘aşka her kim ta‘n iderse ‘aklı yok divānedür

Ṭālîbiñ cāmı yārîñ şem‘indeki **pervānedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 8*). [*pervānedür, -dür]*

Şalādur ehl-i dermāna giden gelsün turağına

Ķanı **pervāneler** yansun bu tevĥîdiñ çerāđına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10*).

pervāz eyle: Uçmak.

Bahr-ı muţlak kıuşı idüm bunda pervāz eyledüm

Bu kıanādım açduğumdan bahr-ı ‘ummānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 5*). [*pervāz eyle, -dü, -m]*

Ķāl ü kıliñ bāđına bağlıdur başdan başa

Niçe pervāz eylesün şol ayağı kündeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 12*). [*pervāz eyle, -sün]*

pervāz eyle: Uçmak II Yükselmek.

Bî-mekānım bunda ben şanman ki bünyāz eyledüm

Bahr-ı muţlakdur mekānım bunda pervāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 2*). [*pervāz eyle, -d, -üm]*

pervāz eyle: Uçmak || dünyaya gelmek.

Ol Ĥabîbiñ Muştafā devrinde pervāz eyledüm

Derdimiñ dermānı bundan ĥayrı devrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 23*). [*pervāz eyle, -dü, -m]*

pervāz id: Uçmak, uçuş.

Sır hümâsı pervâz idüp sırru'llâha irdi yine

Maḥabbeti niyâz idüp 'aşku'llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 1). [pervâz id, -üp]

perverdigâr: Allah.

Ḥasretiñden âh idüp nâlân iderler her seḥer

'Âşıkıñ gözlerini giryân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 18). [perverdigâr,]

Vuşlatıñ peymânesinden içmeyen bî-gânedür

Sırrını 'arifleriñ seyrân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 20). [perverdigâr,]

Gerçi kılmışdur Sinân Ümmî ḥaṭâlar bî-şümâr

Ey ḥaṭâyı luṭfıla pinhân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 22). [perverdigâr,]

Ey vücûduñ 'aşkına fermân iden **Perverdigâr**

'aşkıñı 'irfânına burhân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 1). [perverdigâr,]

Ey vücûduñ 'aşkına fermân iden **Perverdigâr**

'aşkıñı 'irfânına burhân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 2). [perverdigâr,]

Küntü kenziñ sırrı ızhâr olmadan pinhâniken

Nür-ı vechin Aḥmedine cân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 4). [perverdigâr,]

Hem buyurduñ şânına levlâke levlâk ol cāniñ

Muştafâyı cümleye cānân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 6). [perverdigâr,]

Şahidim kıldum şahâdet ḥaḳ Muhammeddür Resül

Mu'cizâtiñ âyeti Qur'an iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 8). [perverdigâr,]

Ḥikmetiñ levḥine baḳsam 'aqlım olur târumâr

Od u şu toprağ u yel insân iden **Perverdigâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10). [perverdigâr,]

Cümle ‘âlem dest-gîridür Ḥabîbiñ bî-gümân

Enbiyâlar serveri sulţân iden **Perverdigâr** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 12*). [perverdigâr,]

Ol didi ben şehri-i ‘ilmüm kapusıdur Murtażâ

Evlîyâ ser-çeşmesin merdân iden **Perverdigâr** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 14*). [perverdigâr,]

Ancalar ‘aşkıñ yolında cân u baş terk eyledi

Meskeni derd ü belâ meydân iden **Perverdigâr** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 16*). [perverdigâr,]

pes: İmdi, öyle ise, o halde, pekâlâ; akabinde sonra.

Ey Ḥudâ kimdür ḥuzûruñda bulan senüñ kemâl

Pes bulan sensin senüñdür çünkü ḥükm-ile kemâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2*). [pes,]

Olursa vaqt-ı ma‘a‘llâh meger ire ḥabîbullah

Pes andan ğayrı ‘abdullâh melek cin perr ü bâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 14*). [pes,]

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşq-ıla dile

Aña şeytân ne kâr kıla **pes** aña mekr ü âl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 42*). [pes,]

Ol cevâhir ma‘deni ḥulq-ı ‘azîmiñdür zîbâ

Pes Necef ırmağına kılduñ işâret Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 42*). [pes,]

Didi **pes** vâhıdiyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Ḥaĳâyıq-ı muĳarrebler olur feyz-i İlâhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 31*). [pes,]

Didi çün ḥâlîkıyyetde ki lâ-ilâhe illâ Hû

Pes ebrâr-ı ḥaĳâyıqlar olur feyz-i İlâhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 34*). [pes,]

Sinân Ümmî ḥaĳâyıqda kim anuñ pertevindendir

Pes ol burhân-ı a‘lâdur anı herdem kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 22*). [pes,]

Kim ola kim zāt-ı muṭlaḳdan seni muṭlaḳ bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4). [pes,]

Kim ola kim ḥazretiñ dergâhına ḳulluḳ ḳıla

Pes ḳılan sensin senüñdür çünki fi 'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6). [pes,]

Kim ola kim evliyâdan ḥalka ol burhân ola

Pes olan sensin senüñdür çün delîl-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 14). [pes,]

Kim ola cürm ü ḥaṭâdan nefsinî tâhir ḳıla

Pes ḳılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 18). [pes,]

Niçe biñ ḳand ü şeker şâhibleri şaçın yolar

Şanki ağzı aḡu dolmuş **pes** zülâliñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 16). [pes,]

pes andan: *Ondan sonra.*

Pes andan zāt-ı nürîde ḳılır tevḥîdine ikrâr

Ḥaḳâyıḳ iḳlîmin ḳaplar gelür feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 13). [pes andan,]

Didi ıtlâḳyetinde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Pes andan Aḥmediñ zâtu olur feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 22). [pes andan,]

İrişdüñ ḳâbe ḳavseyne diledüñ ümmetiñ yine

Pes andan olduñ ev ednâ ki ḥoş bulduñ beḳâ bi' llâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 20). [pes andan,]

pes getür: *Güç yetirmek.*

Ey cihânda pehlevânım diyü da'vâ eyleyen

Dîv-i nefsiñ basmaḡa **pes getür** âliñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 12). [pes getür,]

peyamber: *Peygamber. II Hz. Muhammed.*

Saňa mir'ât-ı ekber cāna cānān

Peyamberdür Peyamberdür **Peyamber** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 28). [peyamber,]

Saňa mir'ât-ı ekber cāna cānān

Peyamberdür **Peyamberdür** Peyamber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 28). [peyamberdür, -dür]

Saňa mir'ât-ı ekber cāna cānān

Peyamberdür **Peyamberdür** Peyamber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 28). [peyamberdür, -dür]

peydâ: Peyda (olma), ortaya çıkma, oluşma.

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne sırdur eyleyen ihyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem‘ olan **peydâ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 14). [peydâ,]

Kimi yaħşı kimi yatlı ‘acāyib maħlūkāt **peydâ**

Kiminüñ adı mār olmuş kiminüñ adı mūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 19). [peydâ,]

peydâ bil: Açıkça bilmek.

Ki zātı lâ-teayyünden haber şormak degül ma‘nā

Anuñ āsār-ı feyzinden haber vîrsün bilen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 4). [peydâ bil, -en]

peydâ gel: Meydana gelmek, oluşmak.

Budur ol yüce nūr-ı zāt kılan cümle şıfâtı māt

Ne hālîk oldu ne maħlūk nedür bundan gelen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 8). [peydâ gel, -en]

peydâ kııl: Edinmek, elde etmek; meydana getirmek, ortaya çıkarmak.

Münezzeh zātı baħrından nedür mevcin kılan peydâ

Ya ol deryā-yı muṭlaqdan nedür evvel olan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 1). [peydâ kııl,]

Ehl-i sünnet ve 'l-cemā' at iktidāsından kavī

Geldi bu gönül sarāyın kıldı peydā bir sevi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 20). [peydā kıl, -dı]

Nedür ol zāt-ı a 'lādan rızā taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran rızā emrin kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10). [peydā kıl, -an]

Gelüp 'irfān diler insān ola zāhir nihān ihsān

Ki ol nūruñ zıyāsından haķāyıklar kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 18). [peydā kıl, -an]

Sinān Ümmî haķāyıkda kim anuñ pertevindendür

Pes ol burhān-ı a 'lādur anı herdem kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 22). [peydā kıl, -an]

peydā olan: Ortaya çıkan, beliren, görünen.

Nedür ol nūr-ı kand-ile gelen ol nūr-ı cāmi' den

Ki illā hū kelāmıyla ezel maḥlūḳ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 20). [peydā olan,]

peydā' -i lā: Yokluktan peyda olma, ortaya çıkma.

Cümlesi peydā' -i lādan yā bunuñ varı nedür

Kim ki bu sırdan ḥaber bilmez diye vā-ḥasretān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11). [peydā' -i lā, -dan]

peygamber: Hz. Muhammed.

Bilmeyen bilmez Ḥaķı **Peygamberi** bize ne tañ

Ehl-i 'irfān 'aşķına ben ehl-i 'irfānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 9). [peygamberi, -i]

peyk: Haber ve mektup taşıyan kimse, haberci.

'aşķ degül mi Muştafāyı yāre vuşlat bulduran

Gerçi **peyk-ile** Ḥudāsı vaḥdete oḳur ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 54). [peyk-ile, -ile]

peymān: Ahd, yemin, söz.

Neylerem cān u cihānı baña Raḥmānım gerek

Tā ezel ḳālū belāda ‘ahd ü **peymānım** gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2*). [*peymānım, -ım*]

Çünkü ol yar-ıla evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey ḳılan ‘ahdi fenā ḳavliñ ḳanı **peymāniña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 4*). [*peymāniña, -ı, -n, -a*]

peymāne: *Kadeh.*

Vuşlatiñ **peymānesinden** nūş idelden cānumuz

Şāhidem ḳıldum şehādet ṭālibe vaḥdet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 25*). [*peymānesinden, -sin, -den*]

Himmetiñ **peymānesidür** ‘ālemi ḥayrān iden

Ey veliler serveri şāhib-kerāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 25*). [*peymānesidür, -si, -dür*]

Vuşlatiñ **peymānesinden** içmeyen bī-gānedür

Sırrını ‘ārifleriñ seyrān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 19*). [*peymānesinden, -sin, -den*]

pīç: *Kıvrım, büklüm. Beyitte "engel, bir amaca ulaşılmamasını önleyen sebep, mani" anlamında kullanılmıştır.*

Ṭoğrıdur özüüm ḥaḳāyık ehliniñ güftārına

Ḥaḳ didüm nā-ḥaḳ dimen gönülümde bir **pīç** ḳalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 12*). [*pīç,]*

pinhān: *Saklı, gizli.*

Gizli degül gün gibi āşkāreyem ‘āriflere

Münkiriñ gönlin perişān eyleyen **pinhān** menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 16*). [*pinhān,]*

Sırr-ıla ‘aşkıñ içinde dostı **pinhān** bulmuşam

Vāşıl-ı Ḥaḳ olmağa gizli yolum ‘aşḳdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 5*). [*pinhān,]*

Ḥamdü li’llāh çoḳ şükür maḳşūduma irdüm bugün

Bī-nişān u lā-mekān **pinhāna** irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 10*). [*pinhāna, -a*]

Küntü kenziñ sırrı ızhâr olmadan **pinhāniken**

Nūr-ı vechin Aḥmedine cān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 3). [pinhāniken, -i, -ken]

Ol daḥı Tâcüddîn Kayşarıye telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i sırrı ‘ilm-i Ḥaḳ **pinhānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 50). [pinhānidur, -i, -dur]

pinhān eyle: Saklamak, gizlemek.

Luṭfını ḳahrında pinhān eyledi ol pâdişāh

Derdini dermān virüpdür āhıma feryādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 3). [pinhān eyle, -di]

pinhān id: Saklamak, gizlemek.

Dilirse nāleler virüp söyleden

Dilirse nuṭḳumu pinhān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 20). [pinhān id, -en]

‘Ārifler ‘ișyānı pinhān iderler

Görüp işitdügüñ ilüp çakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 15). [pinhān id, -er, -ler]

Gerçi ḳılmışdur Sinān Ümmî ḥaṭālar bî-şümār

Ey ḥaṭāyı luṭfıla pinhān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 22). [pinhān id, -en]

pinhān ol: Gizli, saklı olmak.

Bi-nișān u lā-mekān sırrında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma‘a’llāh sırrın el-ḥaḳ el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 5). [pinhān ol, -ma, -y, -an]

pîr: Tarikat ehline yol gösteren ulu kişi.

Pîrimiñ himmeti yoldan ırmasun

Melekleriñ gelüp ḥaber şormasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 25). [pîrimiñ,]

Eydür **pirüm** gözüm yaşın

‘Aceb gelüp silmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 27*).

[*pirüm, -üm*]

Dervîş olan teslîm gerek **pîrine**

‘Aşıklar yanmasun firqat nârına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 13*).

[*pîrine, -i, -n, -e*]

Pîr yüzinden bildüñise âb-ı hayvân neydügin

Feyz-i Aḥmedden gelen âb-ı revân ırmağ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

31, Mısra 19). [*pîr,*]

Ṭıfl-ı ma‘nî zıkr-i ḳalbî **pîr** yüzinden taḫşîl idüp

Sır ilinde ḳalb-i selîm bulmayan insân degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

44, Mısra 15). [*pîr,*]

Er yüzünden irdüm aña **pîr** yüzünden gördüm anı

Dâ‘im şükür ben ol dostuñ mihmāniyam mihmāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 86, Mısra 9). [*pîr,*]

Pîr ‘azîzümdür Eroğlı ḫurmetine ḳıl nazār

Tā varup dergāhıña ol zātuñi āsān bula (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,*

Mısra 13). [*pîr,*]

Pîrleriñ göñlinde yoğdur hergiz ölüm ḳorğusu

Şanki şol ḫüb zamāndur gözler-iseñ ḳavlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,*

Mısra 13). [*pîrleriñ, -ler, -in*]

Ümmî Sinān eydür **pîrim** artdı benüm āh u zārım

Envārı gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

3, Mısra 25). [*pîrim, -im*]

Pîrüm ‘azîzüm bā-şafā seyrāna gelmişem saña

Mazḫar-ı zāt-ı Muştafā sultāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

3, Mısra 1). [*pîrüm, -üm*]

Ol daḫı bil Ḥasan-ı Baḫrīye telḳîn eyledi

Zāhiri bāḫını ma‘mūr **pîrleriñ** burhānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,*

Mısra 6). [*pîrleriñ, -ler, -in*]

Bi-ḫamdi‘llāh pîrim buldum gerekmez ḡayrı **pîr** baña

Bi-ḫamdi‘llāh yārım buldum gerekmez ḡayrı yār baña (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Murabba 2, Mısra 25). [*pîr,*]

Bi-ḥamdi'llāh **pirim** buldum gerekmez ğayrı pir baña

Bi-ḥamdi'llāh yārim buldum gerekmez ğayrı yār baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 25). [pirim, -im]

pîr: İhtiyar.

Her kim 'irfân şāhibidür cān baş olsun fedā

Ger faķîr ü ger ğanîdür şeyḫ u **pîr** u ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [pîr,]

pîr: Bir konuda baş durumunda olan, önder denmeye layık, tecrübeli ve üstat kimse.

Mişālinde fenā dünyā oturmuş köhne **pîr** ancak

Ṭonanmış cismine evlād kimi nār kimi nūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 1). [pîr,]

Mürşid-i kāmîl çerāğından münevverdür cihān

Pir 'azîzim himmetinden nūr-ı 'izzet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 10). [pir,]

Ḳalb-i emrāzîñ devāsı bābınıñ miftāḫıyam

Pîr ü üstādım şorarsañ bil ki Loķmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12). [pîr,]

pîr-i mevlā: Şeyh Pîr Muhammed Erzincanî(ö. 869/1464).

Ol daḫı bil kim Pîr-i Mevlāya telķîn eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i zāhir 'ilm-i bāṭın kânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 47). [pîr-i mevlā, -y, -a]

Piş-: Isı etkisiyle belirli bir kullanıma elverişli bir duruma gelmek.

Ḳısmet evvel [ol] naşîbin almayandan gizlüdür

Āteş-i 'aşķ-ıla **pişmiş** yaḫşı ni'met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8). [pişmiş,]

pîşe kıl: Huy edinmek.

Derd odına yanmağı gel **pîşe kıl** sen cāniña

Ola kim ğide aradan ref' ola küllî hicāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7). [pîşe kıl,]

pīšvā: Önder, başkan, reis.

İlāhī vir bize ‘aşkıñ **pīšvā**

Be-ḥaḳḳ-ı ve’ n-necmi izā hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1).

[pīšvā,]

pota: İçinde maden eritilen ısıya dayanıklı maddelerden yapılmış kap.

Kim ki şāha lāyık ola çirki gide şāfî kıla

Ḳāl olmağa ṭarīḳatıñ **potasında** şıza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,

Mısra 22). [potasında, -sın, -da]

pul: Akçe, para.

Fıḳḥ ferā’ iz ‘ilm-i ‘āmdur ‘ām-ile ḥāş olma kim

Ḥāşılıñ ḥarca vefā kılmaz akçe vü hem **pul** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8). [pul,]

Ben ne iḳlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem **pula** şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6). [pula, -a]

pula saymaz: Hiçbir değer, itibar, önem vermemek.

Kevn ü mekānıñ devletin saymaz pula Ümmî Sinān

Genc-i nihān olmayıcaḳ ğinā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 25). [pula saymaz,]

pür: Dolu.

Alan birdür viren birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ hep emrine fermān cihān ḥükminde **pür** ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 10). [pür,]

pür kıı: Doldurmak.

Maḥabbet nûrı-y-la **pür kıı** müzeyyen cism gülzārın

Görüp cān bülbüli ötsün oḳısun ḥüsn-i esbāḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 5). [pür kıı,]

pür yāre kı̄l: Yaralarla dolu hāle gelmek.

‘Āşık nāmından uşandum gerek āvāre kı̄lsunlar
Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yāre kı̄lsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 40, Mısra 2). [pür yāre kı̄l, -sun, -lar]

pür-‘azāb id: Azap dolu hale getirmek.

‘aşk degül mi yedi tamu nārın iden pür-‘azāb
Yakısar Hākka Nebīye ‘aşka kim menkūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 25). [pür-‘azāb id, -en]

pür-bekâ: Beka dolu, baki.

Zāhirimiz pür-fenādur bāṭınımız **pür-bekâ**
Biz degülüz Hāk yolında ğayrı aḥvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 13). [pür-bekâ,]

pür-cidāl gör: Savaşmak, mücadele etmek.

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi şabra mecāl
Kırdı hümāyün köşk ü taht çalındı kös naḳḳāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
150, Mısra 23). [pür-cidāl gör, -di]

pür-fenā: Fena, yokluk dolu; fani.

Zāhirimiz **pür-fenādur** bāṭınımız pür-bekâ
Biz degülüz Hāk yolında ğayrı aḥvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 13). [pür-fenādur, -dur]

pür-ġam ol: Gamla dolu olmak, çok kederli, üzüntülü olmak.

Olan sevdāñ-ıla pür-ġam
Döker ğāhi gözinden nem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 13). [pür-
ġam ol,]

pür-hār içinde: Diken dolu II sıkıntılı, eziyet içinde.

Ben gülem **pür-hār içinde** bülbülüm ‘aşkıdur benüm
Bülbülem ağyār içinde hem gülüm ‘aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 89, Mısra 1). [pür-hār içinde,]

pür-hār id: *Diken dolu hale getirmek.*

Bir dikende gül ü reyhân eyleyüp
Çevre kenārın pür-hār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8).
[pür-hār id, -en]

pür-hüner: *Çok hünerli, yetenekli (kimse).*

Kim ki bu ‘aşk bahırınıñ ğavvâsıdır ey **pür-hüner**
Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir kaçre āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
9, Mısra 5). [pür-hüner,]

pür-nār eyle: *Ateş dolu hale getirmek, yakmak.*

Tuţuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmağ diler yā Rab
Şafādan tuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 6). [pür-nār eyle, -dü, -m]

pür-nār ol: *Ateşle dolu hâle gelmek.*

Cān mülkini yakmayanıñ mertebesidür mā sivā
Yağıp bu ‘şğ odı ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,
Mısra 18). [pür-nār ol, -ur, -sa, -n]

pür-nūr: *Nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık.*

Zāhidiñ efsānesinden kırtaran baş āferīn
‘aşk-ıla **pür-nūr** idiser içini ve taşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra
8). [pür-nūr,]

‘aşk degül mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsī semā’
Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm **pür-nūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 12, Mısra 18). [pür-nūr,]

‘aşk degül mi hürmetine zāhir iden Aḥmediñ
Enbiyā’ ü mürselīniñ cümlesi **pür-nūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 30). [pür-nūr,]

pür-nür eyle: *Nurla doldurmak, (manevi anlamda) aydınlatmak.*

‘aşkıñla bizi yār eyle

Қalbimizi **pür-nür eyle** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 18*). [*pür-nür eyle,]*

pür-nür ol: *Nurla dolu olmak.*

Berzağ iliniñ āfeti

Pür-nür olur şeqāveti (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 18*). [*pür-nür ol, -ur]*

pür-şikāyet: *Şikayetçi olma, çok şikayet etme hali.*

Faķiriñ hālin şorarsañ **pür-şikāyet** Tañrıdan

Hırş-ı nefsiñ iğvāsı-y-la şeytān almış şabrını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 5*). [*pür-şikāyet,]*

pürtāb: *Işık ile dolu.*

Ene’l-ħağ açdı ebvābın bugün ol kenze dükkānam

Ne söyler diñle **pürtābın** egerçi nuṭğ-ı insānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2*). [*pürtābın, -ın]*

pür-tāb eyle: *Aydınlatmak, ışıklarla doldurmak.*

‘aşğ derdiñ cāna pür-tāb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydān-ı ‘aşğa Manşūram yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 9*). [*pür-tāb eyle, -di]*

pür-tāb id: *Işık ile doldurmak.*

Ol ħaķīḳat baħrınıñ pür-tāb iden mevci benem

‘aşğ-ıla geldüm cihāna cisme ṭalaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 3*). [*pür-tāb id, -en]*

pür-tāb id: *Alevlendirmek, parlamak.*

Var ise ‘aql-ı evvelden naşibiñ kısmetiñ feyziñ
Rumüzundan idüp pür-tâb getürsün bir haber elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 6). [pür-tâb id, -üp]

pür-yâr: Yakın, samimi.

‘İyâl ü ehl-i beyt ü kul qaravaş
Baqaram hiç degül benümle **pür-yâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra
10). [pür-yâr,]

put: Put, heykel.

Ümmî Sinân bu sözüñ ma‘nîsini añlayan
İbrâhimiñ **putunu** bulsa yıkar yemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra
14). [putunu, -un, -ı]

put şıy: Put kırmak || (nefis) putlarını kırmak, nefsin arzularından sıyrılmak.

Erenler bâzârına yoqluğun şikârına
Haq yolında nefsiñ putların şıyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,
Mısra 12). [put şıy, -lar, -ın, -an]

püte: İçinde maden eritilen kap.

Ṭarîkat **pütesinde** kâl olmayan
Yek pûla degmez ehiller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 11).
[pütesinde, -(s)i, -(n)de]

puthâne: Putların bulunduğu tapınak.

Nesl-i Âzer yapduğı **puthânen** eyler güzer
Secdegâhı canımıñ yâ Rab cemâliñdür senün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66,
Mısra 3). [puthânen, -den]

R

rab: Bütün mahlûkâtı yetiştiren, kayıran, besleyen, terbiye eden Cenâbıhak, Allah,
Tanrı.

‘Aceb bencileyin uşañı fānī

Yoluñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2).

[rab,]

Qılursañ n’ola luṭfıñı erzānī

Eliñde bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4).

[rab,]

Gönüller derdiniñ böyle devāsı

Yoluñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 8).

[rab,]

Vişāliñ dalınıñ qand-ı nebātu

Balıñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra

12). [rab,]

Cemāliñ zülfiniñ dād u şafāsı

Teliñde bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra

16). [rab,]

‘aşka yār olanıñ av u şikārı

Şālınıñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 20).

[rab,]

Ene’l-ħaḡ söyleden zātuñ zülālı

Doluñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra

24). [rab,]

Dîzāruñ bāğınıñ verd ü reyḫānı

Gülüñde bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra

28). [rab,]

‘aşka lā diyeniñ telbīs qumaşı

Ṭalıñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra

32). [rab,]

Ṭālî’i Muştafā nūrına düşe

Fālınıñda bir daħı hiç var mı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 36).

[rab,]

Senüñ maḥabbetiñ genc-i nihānı

Mālınıñda bir daħı var mı hiç yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra

40). [rab,]

Sinān Ümmileyin hiç yüzi ara

uluñ da bir daı var mı hıç yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 44). [rab,]

Ey pâdişâhım ıl nazar

Vech-i zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 2). [rab,]

Cān vaşlıñı senden umar

Hüsn-i zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 4). [rab,]

Eyleme vaşlıñdan cüdā

Sırr-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 8). [rab,]

Özin yavıılduları

Bar-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 12). [rab,]

‘ālemleri envār iden

Nür-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 16). [rab,]

Muammed ıup mi ‘rāca

Vaşl-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 20). [rab,]

Sır ilinde ‘āriflere

urb-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 24). [rab,]

Cümle dillerde yād olan

İsm-i zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 28). [rab,]

Var içinde var-zādeniñ

Varı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 32). [rab,]

İrdügi sen dildārınıñ

‘aş-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 36). [rab,]

Haıatuñ kân-ı ‘aā

Bar-ı zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 40). [rab,]

Lā-te‘ayyün olan senüñ

Küh-i zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 44). [rab,]

Marüm eyleme gel anı

‘Ayn-i zâtuñ haı yā **Rab** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 48). [rab,]

Fiğān idüp didüm yā **Rab** şuçum ne

Didi beni oyup andasın ey yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 19).

[rab,]

Ṭuṭuşup nâr-ı ‘aşkıñla bu dil yanmağ diler yâ **Rab**

Şafâdan ṭuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [rab,]

Maķâm-ı Hazret-i Kudsüñ müyesser eyleseñ yâ **Rab**

Yime ğam hergiz ey ‘abdim bezendi şanıña ḥôş-kâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9*). [rab,]

Ḥabîbiñ Aḥmede yâ **Rab** mülâķāt eyleseñ bir dem

Muşâḥib eyledim saña ki şamma olasin aġyâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 13*). [rab,]

Sinân Ümmî saña senden yaķın olmağ diler yâ **Rab**

Benem ḥükm eyleyen şimdi vücūdında olup Settâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 21*). [rab,]

Sırr ilinde sevdüğüm yâ **Rab** ḥayâliñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm yâ **Rab** vişâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1*). [rab,]

Sırr ilinde sevdüğüm yâ **Rab** ḥayâliñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm yâ **Rab** vişâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2*). [rab,]

Nesl-i Āzer yapduğı puthāneden eyler güzer

Secdegāḥı canımıñ yâ **Rab** cemâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4*). [rab,]

Zıkr-i zātüñ feyzidür cān mülküne āb-ı revān

Ķalbimi ṭāhir kılan yâ **Rab** zülâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6*). [rab,]

Cümle maḥlūķāt içinde gizli yer yok gözlüye

Ķanda baķsam gördüğüm yâ **Rab** kemâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8*). [rab,]

Dir Sinân Ümmî saña her kim ki vaḥdet buldısa

‘aşķ elinden şunduğüñ yâ **Rab** nevâliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10*). [rab,]

Ey bu derde uğrayup ḥālim bilenden bir kişi

Virmedüñ yâ **Rab** baña kim derdime dermān şoram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [rab,]

Āḥar yire nefes virmek naşīb eylemeseñ yā **Rab**

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 3*). [rab,]

Kaçan dünyā sarāyından beḳāya ‘azm idem yā **Rab**

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā Hū varam yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9*). [rab,]

Yürüyem ‘arşîñ altına nazār eyle diseñ yā **Rab**

Ḥayālîñ anda gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 27*). [rab,]

Sinān Ümmî umar senden ki zātîñ ḥaḳḳı-çün yā **Rab**

Senüñ dîvānîña irsem diyem yā Hū tıram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33*). [rab,]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun senüñ yā **Rab**

Ḥiyālîñ cāna bey’ eyler bāzārîñ zevḳı ḥoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 3*). [rab,]

Nefs yoluma tızaḳ ḳurar ol beni yolumdan ırar

Yā **Rab** elinden sen ḳurtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 10*). [rab,]

Yā **Rabbi** luṭf eyle baña be-ḥaḳḳı-ı nūr-ı Muştafā

Cümle işim ‘ayān saña ey ‘Ālim-i sırr u ḥafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1*). [rabbi, -i]

Dilime nuṭḳ eyledüñ söyler ki Allāh ismiñi

Şey’ idindüñ **Rabbim** olduñ şānîña minnet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 4*). [rabbim, -im]

‘Āciz ḳaldum neyleyem ḥālim kime söyleyem

Yā **Rabbi** sen merḥamet leşkerîñ şalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 8*). [rabbi, -i]

Fezḳürünî ezḳürküm gör ne dir **Rabbiñ** saña

Şoḥbetîñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳîñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 7*). [rabbiñ, -i, -n]

Sinān Ümmî bugün ḳalbe umar senden nazār yā Hū

Selāmet eyle yā **Rabbi** çü sensin Ḳādir ü Bāḳî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 14*). [rabbi, -i]

Ki sensin dīni derc iden šalātu farz u borç iden

Semāvāta ‘urūc iden řutup **Rabbiña** ‘azm-i rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 16*). [*rabbiña, -in, -a*]

rabbe’l-‘ālemîn: *Ey âlemlerin Rabbi olan Allah.*

Hasret ü nār-ı ħarāretiñ beni kıldı za‘îf

Fazlıña bel bağladum ħaldum yā **Rabbe’l-‘ālemîn** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*). [*rabbe’l-‘ālemîn,]*

rabbenā: *"Rabbimiz" anlamında Arapça bir ifade.*

‘Aşıkłarıñ eglencesi ism-i zātuñ yā **Rabbenā**

Cānlarıñ diñlencesi zıkr-i zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1*). [*rabbenā,]*

‘Aşıkłarıñ eglencesi ism-i zātuñ yā **Rabbenā**

Cānlarıñ diñlencesi zıkr-i zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*). [*rabbenā,]*

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı şuyan olur

Aña şatı ‘ayān olur keşf-i zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4*). [*rabbenā,]*

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdır

Ne bulmuş ne bulasıdır mişl-i zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6*). [*rabbenā,]*

Ĥalkıñ çoğı ħaħķı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşib olmaz vaşl-ı zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8*). [*rabbenā,]*

Gerçek erleriñ ħālıdır gideniñ uğrar yolıdır

Cümle ‘āleme şolıdır hüsn-i zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10*). [*rabbenā,]*

Ĥür-i cinān şöĥbetine mağrūr olma devletine

İremezler lezzetine ħurb-ı zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12*). [*rabbenā,]*

Cezb eyleseñ kime seyrden eger giçden eger irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātuñ yā **Rabbenā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 14*). [*rabbenā,]*

Baħr-ı muğriķdur dalınmaz bu baħra ğavvāş bulunmaz

Lā-te‘ ayyüdüür bilinmez künh-i zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 16). [rabbenā,]

Bilen sensin ‘ilme’l-yaķın gören sensin ‘ayne’l-yaķın

Bulan sensin ħaķķa’l-yaķın baħr-ı zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 18). [rabbenā,]

Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerħ olunmaz vaşf-ı zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 20). [rabbenā,]

Bilmeyenler bildüm şanur bulmayanlar buldum şanur

Görmeyenler gördüm şanur nür-ı zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 22). [rabbenā,]

Ger enbiyā ger evliyā ger aşfiyā ger etkıyā

Oldılar mażhar-ı zıyā vech-i zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 24). [rabbenā,]

Her kimi nūruñ cezb ider ‘aşkıñ yolın tırılmaz güder

Dā’im anı iħrāķ ider ‘aşķ-ı zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 26). [rabbenā,]

Sensin ‘ālemlerden ğanī ister bu cān senden seni

Ayrımasun cān u teni künh-i zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 28). [rabbenā,]

Ümmî Sinān fazlıñ ile ğitmek dilerler ol ile

Sen maħrem eyledüñ hele sırr-ı zātüñ yā **Rabbenā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 30). [rabbenā,]

Yā **Rabbenā** ferd ü aħad nice yuna yüz ķarası

Luţf idüben eyle meded senüñ eliñde ķāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 1). [rabbenā,]

rağbet: Arzu, meyil, teveccüh || itibar.

Görmüşem Ķur’ān içinde muştuladuñ sen beni

Zıkr iderseñ mürvetiñden adımı **rağbet** budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 28). [rağbet,]

rāh: Yol, tarik, istikamet.

Çün dürişdüm **rāh** içinde kılmaduñ ey Hāḡ revā
İstedüm bir hāle hāldaş yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 23). [rāh,]

rāh ara: Yol, istikamet aramak; Allah yolunu aramak.

Halkıñ çoğı hāḡkı bilmez ancalar rāh arar bulmaz
Degmelere naşīb olmaz vaşl-ı zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
1, Mısra 7). [rāh ara, -r]

rāhat: Huzur, mutluluk.

Ey dirigā külli **rāhatlar** baña oldu hārām
Derd-i ‘aşkıñ leşkeri cān iqlimin kıldı merām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 1). [rāhatlar, -lar]
‘aşḡ odına yandüğümca **rāhatım** budur hemān
Arṡura derdimi Hāḡdan hācetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97,
Mısra 1). [rāhatım, -ım]
Almışam derd-i belānıñ **rāhatın** hīn-ı zamān
Hā’il olmaz ‘aşḡa irdi ‘aşḡıka kevn ü mekān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 31). [rāhatın, -in]

rāhat bul: Huzur bulmak.

Ol ki kudret ḡandilinde vāhidün min nūr iken
Cibri’ile mürşid olduñ buldı rāhat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 6). [rāhat bul, -dı]

rāhat kuşu uç: Rahatının, huzurunun kaçması.

Uçdı rāhat kuşu miḡnet uyandı
Derde dükkān oldum ‘aşḡa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra
11). [rāhat kuşu uç, -dı]

rāhat ol: Huzur içinde olmak.

Aldanup balına barmaḡ banarsañ
Sin içinde rāhat olup yatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4).
[rāhat ol, -up]

rahīm: Âhirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden anlamında, Allah'ın isimlerindedir.

Ey Kerīm ü ey **Rahīm** ü ey Ğafūr

Biz günāhlı kullara sen kıl hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19).

[rahīm,]

Tevhīdiñ deryāsına baħrī olan gelsün berü

Ol **Rahīmiñ** rahmeti nehrinde mürvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

77, Mısra 12). [rahīmiñ, -im]

Ey Kerīma'llāh Ķuddüsü's-selām

V'ey **Rahīm** ü Hālik-ı arz u semā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 6).

[rahīm,]

rahīmu'llāh-ı erħam: En merhametli olan Allah.

Şanī'u'llāh-ı a'lemsin rahīmu'llāh-ı erħamsin

Kerīmu'llāh-ı ekremsin kemālūña mişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

1, Mısra 9). [rahīmu'llāh-ı erħam, -sin]

rahm id: Acımak, merhamet göstermek.

'Āşiler 'işyān idüp ben dem-be-dem iħsān idüp

Rahm idüp kullarımı 'afv eyleyen Ğufrān menem (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 82, Mısra 18). [rahm id, -üp]

Mü'mine rahm itmeyen şeytān müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen insān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

149, Mısra 1). [rahm it, -me, -y, -en]

rahmān: Allah'ın yarattıklarına karşı olan acıma, bağışlama, lütuf ve merhameti.

Ey tālib-i vaħdet olan **Rahmānına** ārzü kılan

Gel Hāzrete vuşlat bulan Ümmî Sināndan al ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 11, Mısra 17). [rahmānına, -in, -a]

Bu cihāniñ naqşına çün sen seni kılduñ fedā

'ālem-i aşıyyede **Rahmāndan** olduñ bī-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

12, Mısra 4). [rahmāndan, -dan]

Uyduñ irşādına nefsiñ sen meger ħannās-ıla

‘āleme raĥmet kılan **Raĥmāndan** olduñ bī-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 22). [raĥmāndan, -dan]

Nüş idelden cām-ı ‘aşkı cānımız mestānedür

İrdügi esrārı sırrıñ ‘ālemi **raĥmānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2). [raĥmānedür, -e, -dür]

Ten fenādur kı l fenā evvel fenā ölmezden öñ

Cān beĥādur ir beĥāya sen seni **Raĥmānda** gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 12). [raĥmānda, -da]

Yelmeyince bugün **Raĥmān** yolına

Yarın varup raĥmetine baĥılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 11). [raĥmān,]

Neylerem cān u cihānı baña **Raĥmānım** gerek

Tā ezel ħālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1). [raĥmānım, -ım]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāḥid ü Ferd ü Aḥad **raĥmānıyam** raĥmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 16). [raĥmānıyam, -ı, -y, -am]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāḥid ü Ferd ü Aḥad **raĥmānıyam** raĥmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 16). [raĥmānıyam, -ı, -y, -am]

İlāhī cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu ħullar

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı **Raĥmān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 42). [raĥmān,]

Ey cihāna dil viren ‘azmiñ ħanı **Raĥmāniña**

Pādişāhıñdan ħabersiz gel beri dön Ḥāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 1). [raĥmāniña, -nı, -a]

Bu Sinān Ümmî za‘îfi terk idüp oldu revān

‘Azm idüp sır iline **Raĥmāna** irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18). [raĥmāna, -a]

Dü cihān deyyārıñıñ aḥvāludur şerḥ itdügüm

Ṭālibe **Raĥmān** gerekdür cāna cānān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 6). [raĥmān,]

Ol daħı bil anı Eroğına telkīn eyledi

Anuñ-içün zāt-ı Hağda irdüği **Raħmānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 58*). [*raħmānidur, -ı, -dur*]

rahmet: Allah'ın yarattıklarına karşı olan acıma, bağışlama, lütuf ve merhameti.

Yarın cennet kapuları açıla

Hađkıñ **rahmetleri** hałka řaçıla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kořma 12, Mısra 18*).
[*rahmetleri, -ler, -ı*]

Ne eksile **rahmetiñde**

Yüzem deryā-yı zātıñda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 25*).
[*rahmetiñde, -in, -de*]

Dergāhıña dutdum yüzi **rahmetiñe** açdum gözi

Ümmet deyü aña bizi ol ma' den-i řıdķ u řafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*). [*rahmetiñe, -ı, -n, -e*]

Zerre deñlü **rahmetiñle** cümle 'ālem ğarķ olur

Ey niçe miskin ķuluñ var derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3*). [*rahmetiñle, -iñ, -le (ile)*]

Pādiřāhım sen bizi var eyledüñ ħikmet budur

Ķudretiñle kendüñe yār eyledüñ **rahmet** budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2*). [*rahmet,*]

İlāhī **rahmetiñ** hergiz ki eksilmeye bir zerre

Ķılursañ fazlıñı iħsān iki 'ālemlere düpdüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9*). [*rahmetiñ, -in*]

Yā Ğanī naķř olmayadı **rahmetiñden** zerrece

Derd-i 'ařķıñdan bize bir zerre mihmān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7*). [*rahmetiñden, -in, -den*]

Tevħīdiñ deryāsına baħrī olan gelsün berü

Ol Raħīmiñ **rahmeti** nehrinde mürvet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 12*). [*rahmeti, -ı*]

Eger adım dile alsa yolu toğrı baña gelse

Ğanīyem **rahmetim** çoķdur iderven luş-ıla iħsān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 22*). [*rahmetim, -im*]

Vahdet-i bâkî gerekse 'ömri zāyi' itme gel

Furşat imiş kişiye bu dünyede **rahmet** dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 6). [rahmet,]

Gerçi 'işyânım yüzi **rahmetiñe** oldu kap

İntikâmın Aḥmediñ nūr ile delseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 17). [rahmetiñe, -ine]

Muḥammed mazḥar-ı zātîñ degül mi

Daḥı kevneyne **rahmetiñ** degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 2). [rahmetiñ, -in]

'aşḡ degül mi kim sekiz cennâtu zeyn iden tamâm

Gerçi Ḥaḡḡıñ ḡullarına **rahmeti** meḡsūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 24). [rahmeti, -i]

rahmet kıl: Esirgemek, kollamak, merhamet etmek.

Luṭf eyle **rahmet kıl** baña

Kendi zü'l-me'âliñ Ḥaḡḡı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 7). [rahmet kıl,]

Uyduñ irşādına nefsiñ sen meger ḡannās-ıla

'âleme rahmet kılan Raḡmāndan olduñ bî-ḡaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 22). [rahmet kıl, -an]

rahmet oḡu: Tanrı'nın merhamet ve baḡışlaması için dua etmek.

Kā'inātı 'ārifāne seyr idenlerden recām

Añlayan bu remzi rahmet oḡusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 20). [rahmet oḡu, -sun]

rahmetine var: Allah'ın huzuruna çıkmak.

Yelmeyince bugün Raḡmān yolına

Yarın varup rahmetine baṭılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 12). [rahmetine var, -up]

ra'nā: Hoş, güzel, parlak.

Sırrına hâlen tecellî eylemiş ol pâdişâh

Ehl-i vahdet ehl-i vuşlat zevkınıñ **ra' nāsı** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 4). [ra' nāsı, -sı]

Gel berü şarrâf-ısañ gör gevheriñ **ra' nāsını**

Ehl-i 'irfân olmayan bilmez bunuñ ma' nāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 1). [ra' nāsını, -sın, -ı]

râz: Gizlenen şey, sır.

Sinân Ümmî yüri sen var

Bu **râzı** eyleme izhâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 42). [râzı, -ı]

Fazlıñ kime beyân olur gizli **râzı** tıyan olur

Aña katı 'ayân olur keşf-i zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 3). [râzı, -ı]

Gizli **râzı** gün gibi fâş eyler ol bî-ihtiyâr

Gün gibi günden 'ayân olup gelen hum-hâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 11). [râzı, -ı]

Virmezem kim kadrini bilmez ele bu la'limi

Râzımı keşf eyledigim kâbil-i şândur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 8). [râzımı, -ım, -ı]

Râzımı bilmek dilerseñ var varıñdan geçe gör

Var varıñdan geçmeyen görmez benüm gülzârlığıñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 9). [râzımı, -ım, -ı]

Ehl-i 'aşkıñ diñleriseñ vaşfını bir zerre gel

Söylemezdim işbu **râzı** illâ iznu'llâh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 6). [râzı, -ı]

Pâdişâhım her kuluñda yok mıdır 'ilm ü kemâl

Şakla **râzıñ**, her şeye ben virdüğüñ 'irfân mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 8). [râzıñ,, -ın]

râz aç: Sırrı ifşa etmek.

Hamdü li'llâh Hâk bugün hâkka'l-yağıñdan açdı râz

Gördüğü cânıñ ezelden bağıduğı seyrânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 7). [râz aç, -dı]

rāz aç: Sırrını paylaşmak.

Bulamadum cihānda oğru bir yār

Kime rāzum açarsam oldı ađyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 2).

[rāz aç, -um, -ar, -sa, -m]

rāzı: Kabul eden, uygun bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza gösteren.

‘Ağl-ı ma‘ād eydür benüm tã‘at-ıla geçse günüm

Nefs-i ma‘ād eydür aña ben **rāzıyam** ne çaresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

150, Mısra 14). [rāzıyam, -(y)am]

rāzık: Rızık veren (Allah).

On sekiz biñ ‘āleme sensin İläh

Rāzıkı hem Hāfızısın ey Hudā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 10).

[rāzıkı, -ı]

rāzıñ aç: Sırrını açmak, sırrını paylaşmak.

Aşlı esfel oprađınıñ balçığıdur münkiriñ

Açma rāzıñ yoğla gör evvel özinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,

Mısra 20). [rāzıñ aç, -ma]

Açma rāzıñ degme bir kimseye mağrem olmasun

Siretiñden fāriğ olma bekle Hāđđıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,

Mısra 17). [rāzıñ aç, -ma]

recā: Dilek, ümit, yalvarma.

Havf u **recānıñ** havzına nehr-i nihān oldı revān

almadı şekkim zerrece ol Vāđidiñ handānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

80, Mısra 17). [recānıñ, -nın]

Cān uyaldan bñy-ı vaşlıñ çalmadı artuğ **recā**

Göñlüme gelen gülüñden ğayrı reyđān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

104, Mısra 21). [recā,]

Kā’inātı ‘ārifāne seyr idenlerden **recām**

Añlayan bu remzi rağmet oğusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,

Mısra 19). [recām, -m]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm küllī **recā**

‘Āşıkıñ her kavli fi’li ḥasbeten li’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 17). [recā,]

recā id: Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek.

Zāhir ü bāṭın saña hep muntazır

Bāb-ı fazlıñdan ider küllī recā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 4).
[recā id, -er]

recā it: Rica etmek. Birinden bir şeyin yapılmasını istemek, dilemek; ummak.

Bir kişiden şey’ recā itseñ velākin olmaya

Olımaz şey’ isteyen kes küsmeden korkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 1). [recā it, -sen]

redd eyle: Reddetmek, kabul etmemek, geri çevirmek.

Geldüm cihāna çün Ādem cennete gönderdi Ḥudām

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14). [redd eyle, -dü, -m]

ref[‘] eyle: Ortadan kaldırma.

On sekiz biñ ‘ālemi ref[‘] eyleyüp öñden şoña

Bī-nişān ü lā-mekān illerine ṭayrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 5). [ref[‘] eyle, -y, -üp]

Anuñ-içün levḥ-i dilden ref[‘] ider naqşı melāl

‘aşk-ıladur cānıma bu cān olan ḳurb-ı Cemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 27). [ref[‘] id, -er]

Derd odına yanmağı gel pīşe ḳıl sen cāniña

Ola kim gide aradan ref[‘] ola küllī ḥicāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 8). [ref[‘] ol, -a]

ref[‘] -i ḥicāb eyle: Perdesini kaldırmak; hakikati görmesini sağlamak.

Al gitsün ğafleti benden

Ref[‘] -i ḥicāb eyle cāndan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 6). [ref[‘] -i ḥicāb eyle,]

refik eyle: Arkadaş, yoldaş etmek.

Yâ İlâhî eyle tevfiķiñ refik

Olmayalum hazretiñden biz cüdâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 17).

[refik eyle,]

refik it: Arkadaşlık etmek, yoldaşlık yapmak.

Bize tevhiid ü tevfiķiñ **refik it**

Hudâyâ ola kim bu cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 21).

[refik it,]

rehber: Kılavuz, yol gösterici.

Rehberim mürşid-i kāmildür ne ğam ağyardan

Haķ didüm nâ-ħaķ diyüben dönmezem iķrârdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 1). [rehberim,]

Ey küntü kenziñ mazharı tãlib-i ħaķķiñ **rehberi**

Ey mürşidleriñ serveri iħsâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 3). [rehberi, -i]

rehber ol: Yol gösterici, kılavuz olmak.

Evliyâniñ nuţķına çün lâ diyenlerdür şaķi

Rehberi Fir‘avn olur ħaķķ-ı Kelîmü’llâh-ı Tūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 16). [rehber ol, -i, -ur]

remz: Gizlice işaret, ima, belirti.

Mazhar-ı ‘ilm-i Hudâ bil ħalbiñi ey baħtlu

Haķ buyurdu kim bu **remzi** âyet-i Ķur’ânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 10). [remzi, -i]

Sırrımıñ **remzinden** aldum ‘azm idüp açar ħanad

Maħv u ğarķiñ sırrına irmekde ħuş olmaķ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 11). [remzinden, -in, -den]

Bu Sinân Ümmî ne söyler **remzini** añlan ‘ayân

Ey ħaristân ehli var bu ğafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 25). [remzini, -in, -i]

Remzimi fehm eyleriseñ diñlegil mi‘mārlıgım

Cān göziyle gözleriseñ gör benüm bāzārlıgım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 1). [remzimi, -im, -i]

Kā’inātı ‘ārifāne seyr idenlerden recām

Añlayan bu **remzi** raḥmet okusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 20). [remzi, -i]

Vāḥid ü Qāhhār oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim tıyarsa işbu **remzi** terk ider da‘vāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 18). [remzi, -i]

Eyle olsa işbu **remzi** añlayan

Eylemez bundan öte çün ü çirā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 29). [remzi, -i]

Maşlahat iş bitüren gönül yapanlar ‘arş yapar

İş bu **remziñ** ma‘nisini degme nādān bilmeye ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 4). [remziñ, -in]

remz eyle: Gizlice işaret etmek, ima etmek.

Var varın kılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirīg olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 3). [remz eyle, -miş]

renc: Izdırap, sıkıntı.

Senüñ zātıñ görmeği **rencime** şifā dirler

‘Aceb görsem tanısam niqābın alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 23). [rencime, -im, -e]

reng: Cisimler tarafından yansıyan ışığın gözde oluşturduğu duyum, renk.

Māsivā **renginden** aşlā kıomamış nām ü nişān

Vāḥdetiñ deryāsına ğavvāş olan şāhāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 3). [renginden, -i, -nden]

re’s-i māl: Ana para, ana mal, sermaye.

Re's-i mālîmdan şorarsañ kim belâ-yı derd-i 'aşk
Cânımıñ diñlencesi derd-ile devrândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
78, *Mısra* 25). [*re's-i māl, -ım, -dan*]

resm: *Durum, şekil, tarz, suret.*

Hümâyün kürdi bu cisme irişdi feyzi her isme
Hıfâb olundu bu **resme** leyse ke-mişlihî sulţānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
91, *Mısra* 4). [*resme, -e*]

Ey Hudâyâ senden artuğ Hâlikım yok bî-gümân
İşbu **resm-ile** ki her bir derdime sensin zamîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
107, *Mısra* 12). [*resm-ile, --ile*]

resül: *Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.*

Çün buyurdi ol **Resül** mütü kıble en-temüt
Ölmezden öñ 'aşk-ıla öldüğüm midür haţâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel* 8,
Mısra 3). [*resül, -sun*]

Ey Hudâ senden Sinân Ümmî temennâ kıldığı
Mürvetiñden ol **Resülün** bâbına el kavşuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel* 76,
Mısra 30). [*resülün, -ün*]

Şâhidim kıldum şahâdet hağ Muhammeddür **Resül**
Mu'cizâtiñ âyeti Qur'ân iden Perverdigâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside* 7,
Mısra 7). [*resül, -sun*]

'aşk degül mi Murtażâyı şîr-i Yezdân eyleyen
Gerçi kim evvel **Resüle** vâhidün min nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside* 12,
Mısra 58). [*resüle, -e*]

resülallâh: *Allah'ın resûlü, Hz. Muhammed.*

Didi medh eyleyüp ol Hağ saña çün ve'z-zuhâ muţlak
Buña kâdir dilim ancak ki hağsın yâ **Resülallâh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*
11, *Mısra* 14). [*resülallâh,]*

Şerî'at şâhibi sulţân tarîkat şâhibi merdân
Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ **Resülallâh** (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Murabba 4, *Mısra* 2). [*resülallâh,]*

Ma'rifet şāhibi merdān ḥaḳīkat şāhibi sultān

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 4). [resūlallāh,]

İnāyet şerbetin Ḥaḳdan yetiştür baḥr-ı muṭlaḳdan

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 8). [resūlallāh,]

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 12). [resūlallāh,]

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Ḥaḳka bağlaram

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 16). [resūlallāh,]

Meger sizden ola çāra oñıla bende bu yara

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 20). [resūlallāh,]

Be-ḥaḳḳ-ı sırr-ı ehlu'llāh be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı vechu'llāh

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 24). [resūlallāh,]

Olam bunda fenā fi'llāh bulam anda beḳā bi'llāh

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 28). [resūlallāh,]

Ža'if oldu ḳatı bu cān be-ḥaḳḳ-ı āyet-i Ḳur'ān

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 32). [resūlallāh,]

Ki 'ömri pāyimāl oldu büküldi ḳaddı dāl oldu

Meded ḳıl yā veliyya'llāh şefā'at yā **Resūlallāh** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 36). [resūlallāh,]

Direm kim yarıcım Allāh şefā'atcim **Resūlullāh**

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir ḥaḳ söz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 51, Mısra 21). [resūlullāh,]

revā: Layık, uygun, münasip.

Egerçi kılmışam ben çok haţālar

‘Aţālar eyle sen ey luţfı **revā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 18). [revā,
]

Nefse cāna olan kuvā’ vaĥdet bulursa ĥoş **revā**

Budur sülük-i müntehā ins-ile cīnden al ĥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
11, Mısra 15). [revā,]

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara

Ĥaĥ sā’ ilin boş göndere **revā** degüldür yā Ġanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
129, Mısra 8). [revā,]

revā kıı: Uygun görmek.

Cān u cihāniñ terkini ol luţf-ıla kııdı revā

‘İsmā’ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ ĥurbānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
80, Mısra 11). [revā kıı, -dı]

Vaşlıñ **revā kıı** ey Ĥudā ol küntü kenzu’llāĥ için

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāĥ için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
103, Mısra 1). [revā kıı,]

Yā İläĥi kıı revā rûĥ-ıla nefsiñ vaĥdetin

‘Adle irgür bâṭın ilinde ĥovalar şiddetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105,
Mısra 5). [revā kıı,]

Revā kıı rûĥ-ı sultāni musallaĥ yedi iĥlīme

‘Acem Rūm u Yemen şāĥı bize eylesün daĥı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
143, Mısra 7). [revā kıı,]

Çün dürişdüm rāĥ içinde kıılmaduñ ey Ĥaĥ revā

İstedüm bir ĥāle ĥāldaş yola yoldaş aparam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,
Mısra 23). [revā kıı, -ma, -du, -n]

Zerĥ u riyā zühd ü hevā kıılmaz seni yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 5). [revā kıı, -maz]

İstemezdüm ‘izz ü cāĥı ĥayretiñ kıılsa revān

Rūz u leylī gözlerimi yaşıla ĥan eylesēñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 9). [revān kıı, -sa]

revān ol: Hareket etmek.

Bu Sinān Ümmī za'īfi terk idüp oldu revān

'Azm idüp sır iline Raḥmāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 17*). [revān ol, -dı]

revān ol: Akıp gitmek.

Nār-ı maḥabbet ḳaynadı envār-ı mevc oldu revān

Ol ḳandiliñ tış yüzine Ƴarḳı inen derde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 11*). [revān ol, -dı]

revān ol: Akmak, peşinden gitmek.

Çünkü sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel tefekkür ḳıl ne telḳin eyledi şeyḫiñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 21*). [revān ol, -du, -n]

revān ol: Akmak.

Ḥavf u recāniñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Ḳalmadı şekkim zerrece ol Vāḫidiñ ḥandāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 17*). [revān ol, -dı]

revān ol: Akıp gitmek; ordan oraya dolaşmak.

Ya ḳüb-ıla ḳıldum fiḡān Yūsuf-ıla oldum revān

Şehr-i Mışırda bey' olan dellāl-ı bāzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 19*). [revān ol, -du, -m]

Niçe aḳar gör şular leyl ü nehār olup revān

Yek-nefes ārām ider mi baḫr-ı 'ummān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7*).

Vaḫdetiñ gülzārınıñ bülbüliyem aḫir zamān

Dir Sinān Ümmī gözinden acı yaş olup revān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 28*). [revān ol,]

Melāmet kisvetin geydüñ başıña

Dem-be-dem 'aşḳ-ıla olduñ revāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 4*). [revāne ol, -du, -n]

Oldı bu dilde revāne ‘ilm-i hikmet ma‘nevī

Ṭoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cāniñ evi (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 21). [revāne ol, -dı]

revnak: *Güzellik, letâfet.*

Yedi deryā yedi dayre yedi kıat gök toköz eflāk

İçinde tevḥîd-i zātıñ bulunsun cümle **revnākı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 12). [revnākı, -ı]

reyhân: *Fesleğen denilen güzel kokulu bir bitki.*

Dîzāruñ bāğınıñ verd ü **reyhānı**

Gülüñde bir dağı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 27). [reyhānı, -ı]

Bülbül iseñ gel berü nūr-ı gülistān bundadur

‘Āşık iseñ hem dağı verd-ile **reyhān** bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 2). [reyhān,]

Bugün ‘aşkıñ bāzārında dürr ü mercān şatar dilim

Yarıñ cemāli bāğında verd ü **reyhān** şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2). [reyhān,]

Ṭalibe maṭlûb elinden mey-i vuşlat nûş olur

Bülbülüñ efgānı her dem gül ü **reyhān** añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 28). [reyhān,]

Bir zamān gülzār içinde ḥār elinden ağladum

Verd ü **reyhānım** bulınca āh u feryāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 16). [reyhānım, -ım]

Bir dikende gül ü **reyhān** eyleyüp

Çevre kenārın pür-ḥār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7). [reyhān,]

Cān tıyaldan büy-ı vaşlıñ kalmadı artuğ recā

Göñlüme gelen gülüñden gayrı **reyhān** olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 22). [reyhān,]

Görüben verd ü **reyhānı** öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārıñ zevkı ḥoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5). [reyhānı, -ı]

Bülbülleyn dem-be-dem āh u feryād itmeden

Dost cemāli dālında **reyhān** ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 8*). [*reyhān,]*

Ol daħı bil kim Cemālüddîne telkîn eyledi

Anuñ-içün irdügi dōst zātınıñ **reyhānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 32*). [*reyhānidur, -idur]*

reyhān eyle: *Reyhan bahçesine çevirmek.*

Cemāli bāğından āb-ı revānı

Görüñ ‘aşkı nice reyhān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 22*).
[*reyhān eyle, -di]*

reyhān id: *Güzel kokulu bitki haline getirmek.*

Şındı gönül şısesi dökdi gülābın yire

Reyhān idüp almağa vāy bir eli fendeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 8*). [*reyhān id, -üp]*

reyhāne: *Ar. Bir tutam, bir demet fesleğen.*

İrişüp cān bülbülünüñ mest ü hayrān olduğı

‘ālem-i aşlıyyeden ol gördügi **reyhānedür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 6*). [*reyhānedür, -dür]*

riyā: *İki yüzlülük, gösteriş yapma.*

Hağdan uğan hāliş ‘amel kılagör

Ol bāzārda zerķ u **riyā** şatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6*).
[*riyā,]*

Zāhidiñ zühd ü riyāsetden **riyā** kesb itdügin

Rü’yet-i dīzār şanmañ hür u ğılmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 25*). [*riyā,]*

Zerķ u **riyā** zühd ü hevā kılmaz seni yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5*). [*riyā,]*

riyāset: *Riyakarlık, ikiyüzlülük.*

Zāhidiñ zūhd ü **riyāsetden** riyā kesb itdügin

Rü`yet-i dīzār şanmañ hūr u ğilmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 25*). [*riyāsetden, -den*]

rızā: Allah'ın rızası, şükür, hamd.

Nedür ol zāt-ı a`lādan **rızā** taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran **rızā** emrin kılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9*). [*rızā,]*

Nedür ol zāt-ı a`lādan **rızā** taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran **rızā** emrin kılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 10*). [*rızā,]*

Bu Sinān Ümmî temennā kılduğı

Pāk zātuñdan hemān ancak **rızā** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 32*). [*rızā,]*

rızık: Ar. Yiyecek, içecek şey.

Gör Sinān Ümmî cihān mālın direnler hırşıla

Rızkını yer içer ancak artuğın lā-büd kuşar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14*). [*rızkını, -ını*]

rūh: Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenene, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahi ve manevi cevher.

Kendi nefsiñin `illetin bilmeyen insān degüldür

Hem **rūhınıñ** hakikatın bulmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 2*). [*rūhınıñ, -ı, -nın*]

Rūh-ıla nefsiñin vücūdın bir ider tevḥīd-i zāt

Şābbü`l-emred yüzünden gel cemālu`llāha bak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 19*). [*rūh-ıla, -ıla*]

Nefsim degül söyledüğü **rūhum** hālıdur didüğü

Bunda gelüp uğraduğum ol şāhımıñ fermānyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 23*). [*rūhum, -um*]

Yā İlahī kıl revā **rūh-ıla** nefsiñin vaḥdetin

`Adle irgür bāṭun ilinde kovalar şiddetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5*). [*rūh-ıla, -ıla*]

Kaçan kim nefh ola **rûhum** irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 13). [rûhum, -(u)m]

Mâ-sivâdan **rûhını** pâk eyleyen şâdıqlarıñ

Himmeti baħrına ƣal kim iresin ‘ummâniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 15). [rûhını, -ı, -n, -ı]

Kendi **rûhumdan** size nefh eyledüm diyen ‘ayân

Ʀalmadı şekkim [ki] Hû ol ģâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 13). [rûhumdan, -um, -dan]

Seyr-i cânân eyleyendür ‘ârif-i bi’llâh olan

Nefsi terk idüp bulandur **rûhuñ** âşinâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 6). [rûhuñ, -uñ]

Cümlesiniñ **rûhına** biñ biñ taħıyyât u selâm

Ʀâlib-i Ħağ olana himmetleri erzânîdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 61). [rûhına, -ı, -n, -a]

rûhânî: Ruhla ilgili, rûha âit; maddî ve cismânî taraflı olmayan, mânevî.

‘Ağl u **rûhânî** dir cihân nemdür benüm kevn ü mekân

Gel baña dostdan vir nişân oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 15). [rûhânî,]

rûh-ı insân: İnsan ruhu.

Sultân eyleye bu cânı ya ‘nî ki rûh-ı insânı

Ħükm eyleyüp devr-i zamân açıldı hoş settâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 29). [rûh-ı insân, -ı]

rûknüddin: Şeyh Rûknüddîn Muhammed Nehhâs el Buharî(ö. Miladi 1230).

Ol daħı fehm ile **Rûknüddine** telķin eyledi

Anuñ-içün ‘aşğ-ıla döst bāğınıñ ģandânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 27). [rûknüddine, -e]

rûm: Anadolu.

Revâ kııl rûh-ı sultânı musallaƣ yedi iķlîme

‘Acem **Rûm** u Yemen şâhı bize eylemesün dağı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 8). [rûm,]

rumûz: İşaretler, remizler, manası gizli olan sözler.

Ƙahr-ıla luţfuñ ‘illetidür añla **rumûzı**

Küfrüñ içinde bulunur bil imân u envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 15). [rumûzı, -ı]

Var ise ‘aql-ı evvelden naşibiñ Ƙısmetiñ feyziñ

Rumûzundan idüp pür-tâb getürsün bir haber elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 6). [rumûzundan, -un, -dan]

Añladuñsa bu **rumûzı** aç gözüñ ey ehl-i dil

Ten dilinden Ƙılma güftâr eyleyüp âh u fiğân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 47). [rumûzı, -ı]

rüşen Ƙıl: Aydınlatmak, parlatmak.

Gün gibi gündün ‘ayân rüşen Ƙılırsın ‘âlemi

Pertev-i nûr-ı cemâliñ bir kezün ħandân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 5). [rüşen Ƙıl, -ur, -sın]

rüsvây ol: Ayıplanacak, utanacak bir durumda olmak, rezil olmak.

Âh ki bu derdiñ elinden yaralandı yüregim

‘âleme rüsvây oluban taldı fâşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 14). [rüsvây ol, -uban]

Cân u dil dir ‘aşkıñ-ile ‘âleme rüsvây olam

Nâmûs u ‘arım şişesin ben şıram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 13). [rüsvây ol, -am]

rü’yet-i ħaƘ: İlâhî tecellîleri bu dünyâda veya ruh âleminde kalp gözü ile temâşâ etme.

Gel fenâdan öñ fenâ ol kim ziyân itmeyesin

Rü’yet-i ħaƘ görine şâyed senüñ seyrânıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 14). [rü’yet-i ħaƘ,]

rüy-ı zemîn: Yeryüzü.

‘Āşıkam kevn ü mekânîñ naqşına dil virmezem

Şādıkam rûy-ı zemîniñ bendine bil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84,
Mısra 2). [rûy-ı zemîn, -in]

rûz: Gün, gündüz.

Qanı sende **rûz** u leylî dem-be-dem âh u fiğân

Tende cânîñ dağı fâriğ oturup olduñ metâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,
Mısra 3). [rûz,]

İstemedüñ **rûz** u leylî derdiñiñ dermânını

Furşatıñ elde iken Loqmândan olduñ bî-ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
12, Mısra 19). [rûz,]

İstemezdim ‘izz ü cāhı hayretiñ kılsa revân

Rûz u leylî gözlerimi yaşıla qan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 10). [rûz,]

rûz u leylî: Gece ve gündüz.

Halk-ı ‘âlem hâliniñ her biriniñ var bir işi

Rûz u leylî her dem işim ben direm yâ Muşafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 18). [rûz u leylî,]

S

sa‘âdet: Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık.

Hamdü li’llâh çok şükür toğdı **sa‘âdet** şems ü mâh

Bir kula kılsa hidâyet dâ’imâ naşrânîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 11). [sa‘âdet,]

sa'ādet tācı: *Mutluluğun tacı || aşk.*

Her kime zerrece 'aşkıñ ulaşa

Sa'ādet tācıdur ꞑonduğı başa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 34*).

[sa'ādet tācı, -dur]

sā'at: *Saat, vakit, zaman.*

Göre bu dünyâyı irküp dereni

Anca bir **sā'atudur** anuñ virānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 30*).

[sā'atudur, -dür]

Ey Hudā luṭf eylegil ꞑahrıñdan ey Hāḳ el-ğıyās

Her zamān u her **sā'at** fā'il-i muṭlaḳ el-ğıyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,*

Mısra 2). [sā'at,]

Eger naḥvıñ eger şarfiñ olup şerhi dile gelmez

Hüve hüve maḳāmında ne **sā'at** ne zamān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 92, Mısra 14). [sā'at,]

Her bir iş bitmez cihānda yetmeyince **sā'ati**

Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ ḥikmeti (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret*

3, Mısra 1). [sā'ati, -i]

şabır: *Sabır, acıya ve zor duruma katlanma.*

Döşegi **şabriñ** tevekkül yaşdığına söykenüp

Hāḳdan ayruḳ kimseden çār'eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

29, Mısra 17). [şabriñ, -ı, -n]

Faḳiriñ ḥālin şorarsañ pür-şikāyet Tañrıdan

Hırş-ı nefsiñ iğvāsı-y-la şeytān almış **şabrını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

133, Mısra 6). [şabrını, -ın, -ı]

sābit: *Ortak nokta.*

Dört kitābiñ **sābiti** zāt-ı Hūdūr ḥakka'l-yaḳīn

Ey bu tevḥidden ḥabersiz gey şaḳın olma ki dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

30, Mısra 17). [sābiti, -i]

şabr: *Sabır, acıya ve zor duruma katlanma.*

‘aşk içinde kalmadı **şabra** vücūduñ tākātı

Tevhīdiñ esrārına hayrāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 15*). [*şabra, -a*]

Gördi vücūdum pür-cidāl el virmedi **şabra** mecāl

Qurdi hümāyün köşk ü taht çalındı kös naqqāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 23*). [*şabra, -a*]

şabr id: Tahammül etmek, dayanmak.

Bülbül irincek bahāra şabr idemez tırmaz dili

Men isem ol vahdet gülin yıylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 7*). [*şabr id, -e, -mez*]

Şabr ideyin direm tırmaz bu dilim

Söyler ozan oldum ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5*). [*şabr id, -e, -y, -in*]

Şabr idüñ münkir tāsına bilmez ne gelür başına

Ebū Cehil kıyusını cehd eyleyüp kıza tırsun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 3*). [*şabr id, -ün*]

Şabr ideydüm söylemekde hıç kararım kalmadı

‘Āşık oldum vaşlına çün ihtiyārım kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 13*). [*şabr id, -e, -y, -dü, -m*]

şabr idemez ol: Tahammül edemez, dayanamaz hale gelmek.

Tolar qalbe ‘ilm ü ‘irfān

Şabr idemez olur bu cān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 10*). [*şabr idemez ol, -ur*]

şabr it: Sabır göstermek, tahammül etmek.

Şabr it yüri var ne gelür eliñden

Sevdüğinden ayrılanlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 19*). [*şabr it,]*

Eyyüb gibi dem-be-dem şabr itmeden kişiniñ

Dost ilinden derdine dermān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 11*). [*şabr it, -me, -den*]

şabr u karar: Sabır ve tahammül.

Leylî yüzüñ hasretinden kalmadı **şabr u karar**

Mecnûn oluban yoluñda ben tıram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 21). [*şabr u karar,]*

şabrı kalma: Artık katlanamaz, dayanamaz duruma gelmek.

Ol ene'l-ħağ dârını seyr eyleyüp Manşûrlayın

Kalmadı şabrı gidüp kırbâna irdi cân yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 4). [*şabrı kalma, -dı]*

saç: Şiir söylemek.

Gelür dile dürr ü mercân

Şaçarlar Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 12). [*şaçarlar, -ar, -lar]*

saç ağar: İşlenilen kötü amelleri düşünmekten erkenden yaşlanmak.

İşim yañlış gözüm bağılu dilim boş yüregim tağılu

Bu ef'âl-i kabâyiñle ağardı saç kararadı yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 8). [*saç ağar, -dı]*

saçıl: Ortalığa dağılmak, serpilmek.

Yarın cennet kıpuları açıla

Ĥaqqıñ rahmetleri ĥalka **saçıla** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 18). [*şaçıla, -a]*

saçın yol: Saçını başını yolmak, perişan olmak.

Niçe biñ kand ü şeker şâhibleri saçın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes zülâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 15). [*saçın yol, -ar]*

sad hezâr: Yüz binlerce; pek çok.

Ey ehl-i cefâ sende şafâ bil ki **şad hezâr**

Hergiz yime gam olduñ ise derde giriftâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1*). [*şad hezâr,]*

şad hezârân: *Yüz binlerce.*

Sensin ‘Alîm Evvel İlâh sensin Hâkîm ol Pâdişâh

Senden gelür ey ulu Şâh **şad hezârân** derde şifâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4*). [*şad hezârân,]*

‘Âşıkñ cânı anuñ pervânesidür bî-gümân

Yandüğınca yanmağ ister şad hezârândur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 20*). [*şad hezârân, -dur]*

Mevc tûrmaz **şad hezârân** dürleri taşra atar

Gör vücûdum kaçresini baħr-ı ‘ummândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 17*). [*şad hezârân,]*

Mevci tûrmaz **şad hezârân** dürleri taşra açar

Çalmadı benden eşer ‘ummâna irdi cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 7*). [*şad hezârân,]*

Şad hezârân âferin olsun saña biñ cân-ıla

Medħa gelmez söyledüğüm mâhımınñ naçķaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 5*). [*şad hezârân,]*

Mürşidiñ meydânı-durur **şad hezârân** Kerbelâ

Anca ‘âşık yâre karşı aķıdurlar kaçını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 13*). [*şad hezârân,]*

Şad hezârân şükr ü minnet Hâlik u Yezdânıma

Gönlüme kıldı binâ ħubbuñ ‘imâret Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 45*). [*şad hezârân,]*

Şad hezârân biñ belâ gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnûn olup Leyliye virmiş özini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 17*). [*şad hezârân,]*

şadâ: *Ses, avaz, yankı.*

Diñleyüp ğayrı **şadâdan** bulmamışdur zevķını

Tâ ezel Hâçdan gelen elĥâmı gözler cânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 9*). [*şadâdan, -dan]*

şaddeknā: Biz doğru olduğuna inandık.

Sinān Ümmī bu ‘aşk-ıla nice sultān olur aıla

Dir āmennā ve **şaddeknā** bilen bu sırrı fāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22). [*şaddeknā*,]

şadef: İçinden inci çıkan istiridyeye türünden bir hayvanın kabuğudur.

Ey Sinān Ümmī nisāna irdi çün kim bu **şadef**

Şadrini bil baħr içinde dürr-i şehvār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 17). [*şadef*,]

şādık: Gerçek dost; âşık.

Nedür gör şerħ eylediği

Şādıkların aħvālıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 28). [*şādıkların*, -lar, -ın]

Şādıkların saña cānı

Virmek isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 3). [*şādıkların*, -lar, -ın]

Kimi dir kim yoluña **şādıkam** ben

Ki turmaz kavline ol daħı aldar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5). [*şādıkam*, -am]

‘Āşıkam vechiñ görüp ħayrān olam her dem seniñ

Şādıkam zātıñ görüp ħurbān olam her dem seniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2). [*şādıkam*, -am]

‘Āşıkam kevn ü mekānıñ naħşına dil virmezem

Şādıkam rüy-ı zemīniñ bendine bil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 2). [*şādıkam*, -am]

Mā-sivādan rūħını pāk eyleyen **şādıkların**

Himmeti baħrına tal kim iresin ‘ummāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 15). [*şādıkların*, -lar, -ın]

Ol daħı bil kim Sinān Ümmīye telķin eyledi

Anuñ-içün ħurulan **şādıkların** meydānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 60). [*şādıkların*, -lar, -ın]

Gelün görün bu **şādıklar** bugün ‘aşkıñ şarābına

Ƙanar gāhī Ƙana geldi ezelden Ƙanıclardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3). [şādıklar, -lar]

şādık-ı merdāne: Mertlerin en sadık, en doğru olanları.

Küllī varlık maḥv oluncağ ğayrı Ƙalmaz arada

Küntü kenze maḥzar olur şādık-ı merdāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 8). [şādık-ı merdāne, -ler]

şādıklardan ol: Sadık kimselerden olmak; sadık olmak.

Cān u başı terk it ey dil sen de ‘āşıklardan ol

Muṣṭafā şer‘i yolında şapma **şādıklardan ol** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 30). [şādıklardan ol,]

şādıku’l-va ‘dü’l-emīn: Sözüñü tutan, sözüñün eri (kimse).

Sen hidāyet Ƙıl bu yolda cān u baş olsun fedā

Ḥurmetine Ƙurbetine **şādıku’l-va ‘dü’l-emīn** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 10). [şādıku’l-va ‘dü’l-emīn,]

şadrüddin: Şeyh Sadreddin Pir Ömer Halveti (ö.860/1455).

Ol daḥı bil anı **şadrüddine** telĸin eyledi

Anuñ-içün dürr-i a‘zam baḥrınıñ ol kânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 43). [şadrüddine, -e]

şafā: Gönül şenliğı, rahat, huzur, kedersizlik, neşe, zevk.

Cemāliñ zülfiniñ dād u **şafāsı**

Teliñde bir daḥı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 15). [şafāsı, -sı]

Nefsi Ḥaĸĸ-ıla dost olur

Cānı **şafādan** mest olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 22). [şafādan, -dan]

‘Āşiler ‘azāb-ıla ğamlarında

Mü’minler **şafā-y-ıla** demlerinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 30). [şafā-y-ıla, -y, -ıla, -]

Hergiz bu miḥnet-ḥānede ğamdan ḥalāş olmaz gönül

Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevk u **şafā** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6). [şafā,]

Ey ehl-i cefā sende **şafā** bil ki şad hezār

Hergiz yime ğam olduñ ise derde giriftār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 1). [şafā,]

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yiller eser

Fikr eyledüm **şafāsından** benüm benden firārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 16). [şafāsından, -sın, -dan]

Tuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmağ diler yā Rab

Şafādan tuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6). [şafādan, -dan]

Ben dōst-ıla dōst olalı cān **şafādan** mest olalı

Gitdi şimdi elimizde degüldür ihtiyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 3). [şafādan, -dan]

Ol **şafā** şehrinde her dem ‘ilm-i Ḥağ mihmāniyam

Kāl u kıl benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 17). [şafā,]

Hoş **şafādur** şan‘atım Allāhu a‘lem kim bugün

Ḥağ Ta‘ālā ‘aşkıñıñ bāğında ḥalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [şafādur, -dur]

Derdiñden āḥir dünyede **şafā** degüldür yā Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 1). [şafā,]

Bir **şafāniñ** altına gördüm ḳomışlar biñ cefā

Meyl ider nefsim bükülmez senden ister cān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 11). [şafāniñ, -niñ]

şafā bul-: Gönül şenliği bulmak.

Sinān Ümmī bu meydāna girelden hoş şafā buldı

Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 17). [şafā bul, -dı]

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Ḥasta vücūduma her dem tākātım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 3). [şafā bul, -ur]

Ol ma'den-i şıdk u şafā ya'nî Muḥammed Muştafā

Geldi cihāna ḥôş şafā buldı mı andan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 12). [şafā bul, -dı]

Geldi cihāna Muştafā mi'rāc idüp buldı şafā

Bende bile gördüm vefā ḥazretde nazarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 23). [şafā bul, -dı]

şafā vir: Rahatlatmak, mutlu etmek.

Akaram gāhî çağlaram āh ider gāhî ağlaram

Virür bu 'aşk baña dürlü şafālar acı yaşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 6). [şafā vir, -ür]

şafādār ol: Sefa içinde olmak, mutlu olmak.

Bi-ḥamdi'llāh gözüm açdı o Fettāḥ

Uyardı uykudan oldum şafādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 28). [şafādār ol, -du, -m]

şafā-kār ol: Safa edici olmak, safa vermek.

Her kim 'aşka yār olur cāna şafā-kār olur

Māsivādan dūr olur cevrine döyen gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 13). [şafā-kār ol, -ur]

şāfi: Duru, temiz, katkısız.

Sūfiyem hem şāfiyem 'aşk eyledi tāhir beni

Mü'minem zāhir ü bāṭın taş olup iç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 5). [şāfiyem, -y, -em]

Kimin şāfi celāl eyler kimin şāfi cemāl eyler

Ḳamusından bulur insān toğar feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 51). [şāfi,]

Kimin **şāfi** celāl eyler kimin **şāfi** cemāl eyler

Çamusından bulur insān toġar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 51). [şāfi,]

Kim ki şāha lāyık ola çirki gide **şāfi** kıala

Çāl olmaġa çarīkatuñ potasında şıza çursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21). [şāfi,]

şāfi: Duru, temiz, katkısız (kişi).

Virdüm ġaber saña **şāfi**

Urma yüri çurı lāfı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 13). [şāfi,]

Görürseñ zātını **şāfi**

Olasın şāhidu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 15). [şāfi,]

şafiyyullāh: Hz. Adem'in isimlerinden biri.

Senden 'aġa bizden ġaġa böyle çuruldı ibtidā

'Afv it bizüm ġaġamızı Ādem **şafiyyullāh** için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 6). [şafiyyullāh,]

şāġ: Saġ yön.

Ki sensin Vāhid ü Çahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne **şāġ** u ne şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8). [şāġ,]

şāġ: Saġlam, saġlıklı, sıhhatli.

Yanar cānında derd odı Sinān Ümmī degüldür **şāġ**

Başında ġükm iden sevdā niķābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 17). [şāġ,]

'aşķ-ıla kim dü cihānıñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil Loķmān 'ilācın istemez **şāġ** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 16). [şāġ,]

şāġ id: Yaşatmak, hayatta kalmasını saġlamak.

‘aşkıdır sağ iden şayrıyı

‘aşkıdır bir iden ayrıyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 5). [şaj id, -en]

şaj selâmet: Sağ ve sağlam bir şekilde, başına kötü bir şey gelmeden, hiçbir zarara uğramadan.

Kim-durur bu sihr-bâziñ uğrına uğrar yolu

Şaj selâmet gide bundan mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 20). [şaj selâmet,]

şajın şolın bilmez ol: Sağını solunu ayırt edemeyecek kadar kafası karışmak.

Bilmez olur şolın şajın

Seyrân ider dostuñ bağın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 33). [şajın şolın bilmez ol, -n-ur]

şajla: Sağlamak, sağlama almak.

İşimi şimdi **şajlaram** ümîdim Hakkâ bağlaram

Meded kıl yâ veliyya’llâh şefâ’at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 15). [şajlaram, -r, -am]

şahib: Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan; herhangi bir niteliği olan kimse.

Her kim ‘irfân **şahibidür** cân baş olsun fedâ

Ger fakîr ü ger ğanîdür şeyh u pîr u ger şebâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 29). [şahibidür, -idür]

Niçe biñ kand ü şeker **şahibleri** şajın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes zülâliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 15). [şahibleri, -leri]

Şöhret ü nâm **şahibidür** añlamañ Ümmî Sinân

Dem-be-dem dost eşiginde nâsdan ‘uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 21). [şahibidür, -idür]

Baht u devlet **şahibidür** yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lâ diyen her kim ki şeytân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 23). [şahibidür, -idür]

Baht-ı devlet **şāhibi** her kim ki İsmā‘īl-durur

Cehd idüben yāre kırbān eyledi gör cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 9*). [*şāhibi, -i*]

Pādişāhım derde düşdüm baña bir dermān meded

Derde dermān issi mürvet **şāhibi** sultān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 2*). [*şāhibi, -i*]

Velāyet **şāhibi** Hāydar kerāmet baırıdur yek-ser

Hākıkat sırrına esrār anı kılduñ hōş ‘ālī-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 29*). [*şāhibi, -i*]

Şerī‘at **şāhibi** sultān tarīkat **şāhibi** merdān

Meded kııl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 1*). [*şāhibi, -i*]

Şerī‘at **şāhibi** sultān tarīkat **şāhibi** merdān

Meded kııl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 1*). [*şāhibi, -i*]

Ma‘rifet **şāhibi** merdān hākıkat **şāhibi** sultān

Meded kııl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 3*). [*şāhibi, -i*]

Ma‘rifet **şāhibi** merdān hākıkat **şāhibi** sultān

Meded kııl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 3*). [*şāhibi, -i*]

şāhib-‘atā: *İhsan sahibi.*

Derdi meydānında her dem ke’l-ferāş olan bu cān

Umaram **şāhib-‘atā** terk itmeye ferrāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 12*). [*şāhib-‘atā,]*

şāhib-āyin: *Adet, kanun sahibi.*

‘Ademden ‘āleme tartup kimin açup kimin örtüp

Bu ef‘ālüm sarāyında ki **şāhib-āyin** erkānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 22*). [*şāhib-āyin,]*

şāhib-emānet: *Emanet sahibi.*

Senden irdi ‘ārife ‘ayne’l-yaķın haķķa’l-yaķın
Evliyālar serveri **şāhib-emānet** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 10). [*şāhib-emānet,*]

şāhib-erkān: *Büyüklük sahibi.*

Zu‘m-ı bâtil zümresinden añlamañ ‘aşıķları
Muştafādan Murtażādan **şāhib-erkānam** bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
108, Mısra 12). [*şāhib-erkānam, -am*]

şāhib-i ğufrān: *Baĝışlayıcı olan, affeden Allah.*

Cürmine Ümmî Sinānıñ zerrece inkārı yok
Dā’imā eydür mürüvvet **şāhib-i ğufrān** meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
6, Mısra 18). [*şāhib-i ğufrān,*]

şāhib-i ‘irfān: *İrfan sahibi.*

Fazl-ı Haķdan dirler aña şāhib-i ‘irfān-durur
Ey dirġā işbu sırdan toymadı Ümmî Sinān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 51). [*şāhib-i ‘irfān, -durur*]

şāhib-kerāmet: *Keramet sahibi.*

Himmetiñ peymānesidür ‘ālemi hayrān iden
Ey veliler serveri **şāhib-kerāmet** Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 26). [*şāhib-kerāmet,*]

şāhib-me‘ānī: *Mana, anlam sahibi.*

Gel ey **şāhib-me‘ānī** gör neler söyler beşer elfāz
Ne ma‘niden döker dürler ne gevher fāş ider elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 1). [*şāhib-me‘ānī,*]
Gel ey **şāhib-me‘ānī** gör nazār feyz-i İlahiden
Kulaķ tut cān-ıla diñle haber feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 1). [*şāhib-me‘ānī,*]

şāhibü'l-viddānī: *Vicdan sahibi olan kimse.*

Ḥaḡ bilür Allāhu a'lem lāf u tezvīr eylemez

Dir Sinān Ümmī cihānda **şāhibü'l-viddānīyüz** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 22*). [*şāhibü'l-viddānīyüz, -y, -üz*]

şāhib-velāyet: *Veli, ermiş olan kimsenin hâl ve sıfatına sahip olmak.*

Ey mürüvvet ma'deni **şāhib-velāyet** Murtażā

V'ey Ḥudānīñ arslanı 'ayn-ı hidāyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 1*). [*şāhib-velāyet,]*

saḥīlîg: *Cömertlik.*

Ümmī Sinān eydür özüm **saḥīlîgıdur** bu sözüüm

'Aşıkıları 'irfān-ıla toylamadan geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 13*). [*saḥīlîgıdur, -ı, -dur*]

saḥrā: *Çöl, kır, ova.*

Gāhī ḡonar bir **saḥrāya**

Gāhī ḡonmağā nāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 3*). [*saḥrāya, -y, -a*]

sā'il: *Sual eden, soran; dilenci.*

Sā'ilem ḡapuña yalvaru geldüm

Bizi güzel Muḡammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 7*). [*sā'ilem, -em*]

Dirseñ baña yüzüñ ḡara niyāza geldüm ağara

Ḥaḡ **sā'ilin** boş göndere revā degüldür yā Ġanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 8*). [*sā'ilin, -in*]

sā'im: *Oruçlu.*

Şā'im ḡā'im ne maḡşūdum ay gün degüldür ma'būdum

Ne şemsīyem ne ḡamerī sübhānıyam sübhānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 5*). [*şā'im,]*

şā'im ol: Oruçlu olmak.

Gündüz şā'im olalum

Gice kâ'im olalum (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 9). [şā'im ol, -alum]

sāki ol: İçki sunan kimse olmak.

Sinân Ümmî olup sāki eline cām-ı 'aşk aldı

Qoyup nāmūsı ey zāhid mey ü şöbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 17). [sāki ol, -up]

Qurıla meclis-i mestān ki dost kendi ola sāki

Şunulup mey-i vahdetler iĉer 'āşık-ı merdāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 9). [sāki ol, -a]

sāki-i kevser: Kevser suyu sunan || Hz. Ali.

Sen şeh-i merdān-ı 'ālem 'ārifiñ burhānısın

Sāki-i Kevser ü ebrār-ı cemā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 38). [sāki-i kevser,]

şakın: Çekinmek, kendini gözetmek, korumak.

Hazer eyle **şakın** İblis sözinden

Dergāhda nāmıñı verüp yakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 7). [şakın,]

Key **şakın** Ümmî Sinān nuĉk eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşşına ziyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 17). [şakın,]

Sen de anı cān u gönülden istediñ ise

Ümmî Sinān **şakın** belādan eyleme ifrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 22). [şakın,]

Ümmî Sinān taşma yüri 'aklıñı dir şaşma yüri

Geçme hayā kapusından şanma **şakın** zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 18). [şakın,]

Nās-ı nādān arasında gevheriñ ħor olmasun

Ey Sinān Ümmī **şakın** açma gönül ħaznasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 22*). [*şakın,]*

Luţf idüp her kula kılsañ vaşlıñı ihsān n' ola

Açma bu sırrı **şakın** her gördüğüñ insān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 10*). [*şakın,]*

Bu kanā' at cübbesinden key **şakın** çıkarma baş

Ġāfil olma aldar avlar seni de çiyner tölāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 13*). [*şakın,]*

Ey Sinān Ümmī **şakın** aldanma ağıyardan arın

Gün bugündür ir bugün ol yār-ıla mihmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 13*). [*şakın,]*

Māsivā rengin koma dilden **şakın** Ümmī Sinān

Zāt-ı Ĥaċdan ġayrı efkār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 21*). [*şakın,]*

Dört kitābıñ s̄abiti zāt-ı Hūdūr ĥakka'l-yaċīn

Ey bu tevĥiddeden ĥabersiz gey **şakın** olma ki dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 18*). [*şakın,]*

Ehl-i zerċiñ ĥilesinden ġāfil olma gey **şakın**

Yeyüp içdüğü ĥarāmdur boġazından bellidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 9*). [*şakın,]*

Ĥazer kıl zaĥmına uğrama **şakın**

Yavuzdur İblisiñ oċı kütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 15*). [*şakın,]*

Key **şakın** bend olma ĥile bendine

Dime ehl-i beyt oġul kız ĥaravaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 7*). [*şakın,]*

Key **şakın** aşlıñdan ırma öziñi

Her ne kılsañ kılup 'aşka ulaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 15*). [*şakın,]*

Ey cefāsın yārınıñ gözine sürme çekmeyen

Key **şakın** derdim didüğüñ 'ayn-ı dermān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 16*). [*şakın,]*

Günde bir iş gösterür her bir işi 'aksinedür

Ey gönül düşme **şakın** sen bāğçe vü bāğ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14). [şakın,]

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmağa

Key **şakın** ekşidürsin gâfil olma hamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 10). [şakın,]

Ey Sinân Ümmî **şakın** kim ehl-i zerça kılma fâş

Sen nihân it kılma izhâr 'aşkıñ erkânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 17). [şakın,]

sâkin-i meyhâne: Meyhanede oturan, meyhane bulunan (kimse).

'aşk elinden cāmı nüş itdüm bugün mestaneyem

Hayr u şerden kaçduğumdan sâkin-i meyhaneyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 54). [sâkin-i meyhâne, -y, -em]

sâkıyâ: Ey içki dağıtan!

Şun maḥabbet bādesinden **sâkıyâ** bir cām bugün

Nüş idüben 'aşkıña mihmân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 11). [sâkıyâ,]

sakḳās: Su taşıyan kimse.

Bu Sinân Ümmî bugün 'aşk baḥrınıñ **sakḳāsıdur**

Feyz-i Ḥaḳdan ḳalb şehrin şuvaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 17). [sakḳāsıdur, -ı, -]

sakla-: Gizlemek; korumak, muhafaza etmek.

Ġayret-ile ğayr-i Ḥaḳdan **şaklayan** dil mülkünü

Ḥikmet-ile her nefes mihmānı 'aşku'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 7). [şaklayan, -yan]

Kim ola kim ğayr-ı Ḥaḳdan şaklaya dil mülkini

Şaklayan sensin senüñdür çünki ḥıfz-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 20). [şaklayan, -yan]

Ƙanƙı erdüş merd oluban ƙalbi Şehrin **Őaƙlaya**

İtmeye bunuñ kemälinden ĥayälinden nuƙüş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 23*). [*Őaƙlaya, -y, -a*]

Kim ola kim ğayr-ı Ĥaƙdan **Őaƙlaya** dil mülkini

Őaƙlayan sensin senüñdür çünki ĥıfz-ıla kemäl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 19*). [*Őaƙlaya, -y, -a*]

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende **Őaƙlayam** anı ki hergiz bulmaya düşmân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 26*). [*Őaƙlayam, -y, -am*]

Őaƙla bu ğöñül sarâyın pâdişâhım ƙıl nazâr

Ƙılmasun nefsim çerisi ĥâk-ile yeksân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 9*). [*Őaƙla,]*

ŐaƙŐağan: Kargagillerden, karnı beyaz, kanatları ve kuyruğu kül rengi Koşma yerleri parlak, kara, uzun kuyruklu kuş, alacakarga, alakarga.

Ƙarƙal ƙâdîlık almış **ŐaƙŐağan** muĥzır olmış

Ƙurbağı yeşil ğiymiŐ eydür benem emîri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 3*). [*ŐaƙŐağan,]*

Őalâ: Çağrı, davet.

Şundı Loğmân ƙalb-i emrâziñ devâsın yâ Ğanî

Derdlü cânlara **Şalâdur** ‘ilm-i ĥikmet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 14*). [*Şalâdur, -dur*]

Şalâdur nefesim içen ‘âŐıƙa

Âb-ı ĥayvân oldum ‘aŐƙa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 15*). [*Şalâdur, -dur*]

Şalâdur ehl-i dermâna bugün derd isteyen ğelsün

Cemâli bâğına yâriñ ğirüp verd isteyen ğelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 1*). [*Şalâdur, -dur*]

Eger ƙâl olsa ĥâl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalâdur ni‘met-i ‘aŐƙa umarsa kim bu aşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8*). [*Şalâdur, -dur*]

Şalâdur ehl-i dermâna giden gelsün turağına

Ƙanı pervâneler yansun bu tevĥîdiñ çerâğına (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
1, Mısra 9). [şalâdur, -dur]

şalât: Namaz.

Ne şavm ü ne şalâtım var

Ne ĥacc ü ne zekâtım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 9). [şalâtım,
-ım]

Ki sensin dîni derc iden şalâtu farz u borç iden

Semāvâta ‘urüc iden tıtuƖ Rabbiña ‘azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 15). [şalâtı, -ı]

şalât ü şavm: Namaz ve oruç.

Şalât ü şavm-ıla ĥaccıñ enâcir ĥurmâ nâr a‘nâb

Saña evşâf-i ebrârıñ sevâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67,
Mısra 7). [şalât ü şavm,]

şalı vir: (Yol) göstermek.

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir kâmil er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 6). [şalı vir,]

şâlih ‘amel kıı: Allah'ın yapın dediğı işleri yapmak.

Ʀoğrı yola gelüñ didi

Şâlih ‘amel kıluñ didi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 14). [şâlih
‘amel kıı, -un]

şâlik: Bir tarikata girmiş, bir mürşide bağlanarak manevî yolculuğa çıkmış olan kimse.

Gerçek erler Ħağ yolında varlığın eyler fenâ

Sâlikiñ ĥalbinde Ħağdan ĥayrınıñ ifnâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 8). [şâlikiñ, -in]

Yidi yirden toquz gökden ötesin seyr ider **sālik**

Bunı böyle görenlere söylemedüm yalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 11*). [*sālik,]*

‘Āşıka haqqa’l-yaķından görünür tevḥîd-i zāt

Sālike seyrān gerekdür ḥūr u ğilmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4*). [*sālike, -e]*

salṭanat taḥtı: *Hükümdarlık makamı.*

Şıuban derd-ile āh dilimdeki ol İlāh

Salṭanat taḥtında şāh olduğum mıdur ḥaṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 14*). [*salṭanat taḥtı,]*

şamra: *Gübre.*

Un yoğurduñ **şamradan** etmek idüp şatmağa

Key şaķın ekşidürsin ğāfil olma ḥamîri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 9*). [*şamradan, -dan]*

şāmur: *Samur denilen hayvandan elde edilen kürk.*

Dirdük qavaķ yaprağın qaftān idüp geymege

Şırtıñda qara kiçe kürk geyersin **şāmırı** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 8*). [*şāmırı, -ı]*

sañ: *Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zannelemek.*

Qanı şol kim kāmîl-i dānā **şanurdu** kendüni

Ger şorarlarsa ne qılduñ geçdi bunca yıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 19*). [*şanurdu, -(u)r, -dı]*

Lā diyen illā dimez tevḥîd-i zātuñ nūrına

Mezheb-i cān **şanduğı** ṭālibleriñ efkārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 12*). [*şanduğı, -duğ, -ı]*

Dersini İblîsden alup küfrini imān **şanur**

Münkiriñ qalbinde naqş olmış qurı ğavğası var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 11*). [*şanur, -ur]*

Şanasın kim her kelâmı la'1 ü mercândur dizer

‘Ârife yâr olmağa diñle sözinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5). [şanasın, -a, -sın]

Âhîr zamân dervîşine aldanma sen Ümmî Sinân

Küfrüñ imân bilür **şanma** imâniñ küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 10). [şanma, -ma]

Ŧurmaz dilim söyler oldum sırdan yine şikârım var

‘Aceblemeñ söyledüğüm **şanasın** ihtiyârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2). [şanasın, -a, -sın]

Ümmî Sinân taşma yüri ‘aqlıñı dir şaşma yüri

Geçme hayâ kapusından **şanma** şağın zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 18). [şanma, -ma]

Ĥabîbiñ Aĥmede yâ Rab mülâkât eyleseñ bir dem

Muşâhib eyledim saña ki **şanma** olasın ağıyâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 14). [şanma, -ma]

Görüñ ‘aşk-ıla hem-râham terk-i beğâ terk-i câham

Men lâhût-ı mürğ-i Şâham **şanmañ** Ümmî Sinânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 26). [şanmañ, -ma, -ñ]

Zâhidiñ zühd ü riyâsetden riyâ kesb itdüğün

Rü`yet-i dîzâr **şanmañ** ĥür u ğilmân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 26). [şanmañ, -ma, -ñ]

Bî-mekânım bunda ben **şanman** ki bünyâz eyledüm

Baĥr-ı muṭlağdur mekânım bunda pervâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 1). [şanman, -ma, -ñ]

Daĥı her ne ki virdimse aña anda emânetdür

Benümdür **şanmasın** lâkin iderven ĥükmine fermân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 28). [şanmasın, -ma, -sın]

Ümmî Sinân dir işüm ezeliñdür dost-ıla

Bugün bu işiñ şoñı **şanışumdan** ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 14). [şanışumdan, -ış, -um, -dan]

Şanma ki dost bayrâmına ĥurbân iderler her cânı

Dosta yarar cânıñ olup serdâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 23). [şanma, -ma]

Kim yaman **şanursa** saña sen aña kılduñ 'atā

Sen keremler kânısın ehl-i sehāvet Murtaẓā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 13*). [*şanursa, -u, -r, -sa*]

saña: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Şādıkların **saña** cānı

Virmek isterler Sulţānım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 3*). [*saña, --a*]

Tesbîhîñ almuş dillerin

Saña virmiş gönüllerin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 10*). [*saña, --a*]

Meded Allah **saña** şundum elimi

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 1*). [*saña, --a*]

Yā Rabbi luţf eyle baña be-ḥaḫḫ-ı nūr-ı Muştafā

Cümle işim 'ayān **saña** ey 'Ālim-i sırr u ḥafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 2*). [*saña, --a*]

Nice bahrın mevcidür gel gör **saña** şerḥ itdügüm

La'l ü yāḫūt u cevāhir dürr ü mercān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 11*). [*saña, -a*]

Pîrüm 'azîzüm bā-şafā seyrāna gelmişem **saña**

Mazhar-ı zāt-ı Muştafā sultāna gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 1*). [*saña, -a*]

Ey küntü kenziñ mazharı ṭālib-i ḥaḫḫıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri iḥsāna gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 4*). [*saña, -a*]

Ey kân-ı 'ilm ü 'irfānım mazhar-ı sırr-ı Sübhānım

İderiseñ kabül cānım ḫurbāna gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 6*). [*saña, -a*]

Zāhir tenim bāṭın cānım döndüm **saña** küllî yönüm

Ḳalmadı zann u gümānım imāna gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 9*). [*saña, -a*]

Yandı ciger oldu kebāb dilerem ola fetḥ-i bāb

Nüş itmege āb-ı ḥayāt mestāne gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 12*). [*saña, -a*]

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu

Ḳatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 14*). [*saña, -a*]

Dir Sinān Ümmî kaçan kim vāşıl ola cān **saña**

Dü cihān zevkı baña olsun ḥarām yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 33*). [*saña, -a*]

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā zü’l-fiḳār

Kenz-i maḥfidür **saña** kân-ı hidāyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 44*). [*saña, -a*]

Saña gönderdi Bārī zāt didiler aña İhlāş ad

Anuñ birligini işbāt idüp didiñ ḳul hüva’llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7*). [*saña, -a*]

Bāṭınıñdan geçmeyince sır **saña** olmaz ‘ayān

Şāhidim Ḳur’ān-ı a ‘zam küllü men ‘aleyhā fān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3*). [*saña, -a*]

şañ: *Büyüklik, yücelik; şöret, ün.*

N’eylerem ben ad u **şanı**

Ḳoñ yanayın düni günü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 5*). [*şanı, -ı*]

Aḥsen-i taḳvīm dinildi **şāniña** insān-iseñ

Geç bu şüret naḳşını gel ma’ni’i insānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 3*). [*şāniña, -ına*]

Maḳām-ı Hazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ yā Rab

Yime ğam hergiz ey ‘abdim bezendi **şāniña** ḥôş-kār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 10*). [*şāniña, -ın, -a*]

Ḥaḳ buyurdi **şānına** çünkim ‘alā ḥulukın ‘azīm

Pâyına yüz sürmege şol Ḥānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 11*). [*şānına, -ı, -n, -a*]

Seni insān eyledüm diyü öger ol Pādişāh

Andan artuğa göñül virmek düşer mi **şāniña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 6*). [*şāniña, -ın, -a*]

Sırruke sırrı buyurdu **şāniña** Hayrülbeşer

Küntü kenziñ maḥzarı ehl-i sa'ādet Murtaḏā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 19*). [*şāniña, -ın, -a*]

ḥaḳ resüli Faḥr-i 'ālem nūr-ı vāḥid dir saña

Hel etā geldi senüñ **şāniñda** āyet Murtaḏā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 4*). [*şāniñda, -ın, -da*]

Hem buyurduñ **şānına** levlāke levlāk ol cāniñ

Muṣtafāyı cümleye cānān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 5*). [*şānına, -ın, -a*]

Ol daḥı Ḥalvetî Muḥammede telḳin eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra irmek **şānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 36*). [*şānidur, -ı, -dur*]

Didi Ḥaḳ **şāniña** lev lāk senüñ-çün ḥaḳ olup eflāk

Semāvāt 'arş u kürsî ḥāk ü berr ü baḥr ü şems ü māh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 3*). [*şāniña, -ın, -a*]

Bil senüñ **şāniñda** Ḥaḳdan nāzil oldı hel cezā

Sen işidüp bu kelāmı kendüñe tüt kıḳ cezā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 25*). [*şāniñda, -ın, -da*]

şan-: Bir şeyin olma veya olmama ihtimalini kabul etmekle birlikte, olabileceğine daha çok inanmak, zannetmek, zannelemek.

Ṭalibiñ efsāne **şanmān** baḡrını çāk itdügi

Pādişāhiñ her nazar baḳduḡı seyrān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3*). [*şanmān, -ma, -ñ*]

Bezm-i elestiñ meyiniñ maḥmūriyam ben her nefes

Evvelde cān mestānedür **şanmañ** ki 'aşḳ-ı fāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 10*). [*şanmañ, -ma, -ñ*]

saña: "Sen" ikinci tekil şahıs zamiri.

Hemān budur **saña** feryād

Umar cān senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 7*). [*saña,]*

Göstermeseñ yolu kaçan

Kimdür **saña** perde geçen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 14*). [*saña,]*

Her kim **saña** toğrı gider

Hayālîni cānda güder (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 21*). [*saña,]*

Ümmî Sinān dir yā Vedūd

Sundum **saña** elimi tut (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 42*). [*saña,]*

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü bî-çāresin

Gör **saña** mihmān olan sulţāndan olduñ bî-ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6*). [*saña,]*

Ey Sinān Ümmî **saña** yār olmağa yarın o şāh

Gel bugün bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 29*). [*saña,]*

Münkir-i rü' yā degülseñ yek nazār kıl sen **saña**

Cān göziniñ gözlüğinden görünen gel bağ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 21*). [*saña,]*

Saña cān dil vireli dü cihāndan

Muţahhardur muţahhardur muţahhar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 11*). [*saña,]*

Dir Sinān Ümmî **saña** her kim ki vağdet buldısa

'aşk elinden şunduđuñ yā Rab nevālîñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9*). [*saña,]*

Ey felek n' itdüm **saña** hoş bađladuñ bāđ üstine

Urduñ işbu yüregime dağları dağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 1*). [*saña,]*

Yüz qaralığından āħar armağanum yok **saña**

Cān u dil her dem **saña** ider kerem yā Muşţafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 19*). [*saña,]*

saña senden yakın ol: (Allah'a) kendisinden daha yakın olmak; (Allah'la) bir olmak.

Sinān Ümmî saña senden yakın olmağ diler yā Rab

Benem ħükm eyleyen şimdi vücūdında olup Settār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 21*). [*saña senden yakın ol, -den-mak]*

san'at: Bir şeyi gerektiği gibi tam ve güzel yapmak için sâhip olunması gereken bilgi ve ustalık.

Senüñdür 'izzet ü nuşret senüñdür **şan'at** u kudret

Bu on sekiz biñ 'âlemdeki sensin şâhibü'n-naqqâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3). [*şan'at,]*

Hoş şafâdur **şan'atım** Allâhu a'lem kim bugün

Hağ Ta'âlâ 'aşkıñıñ bāğında ħalvet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 5). [*şan'atım, --ım]*

Ben ol Burhân-ı a'lâdan oğıdum ħikmetin sırıñ

İlâhî **şan'ata** irmiş ki şâkird isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 16). [*şan'ata, -a]*

'aşğ degül mi Şite bunca dürlü **şan'at** öğreden

Gerçi Cebra'il vesile ızın-i Hağ destür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 37). [*şan'at,]*

şan'at: Allah'ın yaratma kudreti.

Şan'atımıñ zerresinden cümle 'âlem oldu var

Ĥikmet-ile külli şey'i var iden ol Ĥân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3). [*şan'atımıñ, -ım, -ın]*

Aç gözün fi'l-i Ĥudâdur saña ta'lîm itdügüm

Şan'atıñdan fâriğ olma bekle Ĥağkıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 6). [*şan'atıñdan, -ın, -dan]*

sancağ: Bayrak.

Her kişi bir **sancağ-ıla** varmağ diler dergâhıña

'aşkıñdan ayrısı bize livâ degüldür yâ Ġanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 13). [*sancağ-ıla, -ıla]*

şandal: İnsan taşıyacak biçimde yapılmış, kürekle yürütülen deniz teknesi.

Ol ħağıkat baħrınıñ dürrin dökem bāzâra

'Ārif olan söylesün nedür anuñ **şandalı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 6). [*şandalı, -ı]*

şāni' mestür: Gizli, gizleyen sanatkar.

‘aşk degül mi nür-ı cāmi‘den kılan ‘arşı binā

Gerçi Hālîk kudretinden **şāni‘ mestūr** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 16*). [*şāni‘ mestūr,]*

sāni‘-i kudret: *Allah'ın kudretinin sanatı.*

Görüñ ol **şāni‘-i kudret** ne hikmetler kılar izhār

Kimi Nemrūd tağı denmiş kimi Mūsāya tür ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 7*). [*şāni‘-i kudret,]*

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem oldur **sāni‘-i kudret**

Bu taqdîri kalem levha yazar feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 61*). [*sāni‘-i kudret,]*

şāni‘ u’ llāh-ı a‘lem: *Alemi yaratan Allah.*

Şāni‘ u’ llāh-ı a‘lemsin raḥîmu’ llāh-ı erḥamsin

Kerîmu’ llāh-ı ekremsin kemālîña mişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 9*). [*şāni‘ u’ llāh-ı a‘lem,]*

şanki: *Adeta, güya.*

Kim ki bu ‘aşk baḥrınıñ ğavvāşıdır ey pür-hüner

Teşnedür kim **şanki** hergiz bulmadı bir kaṭre āb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*). [*şanki,]*

Niçe biñ kând ü şeker şāhibleri şacın yolar

Şanki ağızı ağı dolmuş pes zülālîñ kânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 16*). [*şanki,]*

Gözüm dōstu görmek diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu ‘aşk döker yaşın gözüm **şanki** bıñar olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 6*). [*şanki,]*

Şu deñlü ‘ācizem nidem ne dilim var ki şerḥ idem

Ḳarınca ḳadrim üstine ḳodılar **şanki** bir tağ taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10*). [*şanki,]*

Pîrleriñ göñlinde yoḳdur hergiz ölüm ḳorḳusu

Şanki şol ḥüb zamāndur gözler-iseñ ḳavlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 14*). [*şanki,]*

şap-: Gitmekte olduğu yolu veya yönü değiştirip başka yola veya yöne dönmek, yolunu, yönünü değiştirmek.

Cān u başı terk it ey dil sen de ‘āşıklardan ol

Muştafā şer‘i yolında **şapma** şādıklardan ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 30). [şapma,]

şar-: Sarmak, dolamak.

Gönül emrâzına kâldan bulunmaz ‘aql-ıla dermân

Bu sırra olmuşam Loqmân eger merhem **şararsañ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10). [şararsañ, -ar, -sa, -n]

şar: Şehir, yer.

‘İlm-i esrârdan sözüümüz ol dōsta baqar gözümüz

Haq varlığı şimdi bizüm bahâr eyledi **şarımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6). [şarımız, -ımız]

şar: (Merhem) sarmak.

Derdiñ urdı yüregime şerha şerha yaralar

Sen şefâ‘at merheminden vir **şaram** yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26). [şaram, -am]

şarar-: Rengi sarıya dönmek.

Ṭudağı çat çat yarılıp **şararup** beñizleri

Ṭaş fânî cānı bâkî dōsta mihmândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 3). [şararup, -up]

sarây: Hükümdar ve ailesinin yaşadığı görkemli mekan.

‘Ademden ‘āleme tartup kimin açup kimin örtüp

Bu ef‘ālüm **sarâyında** ki şāhib-āyin erkānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 22). [sarâyında, -ı, -n, -da]

Dü ‘ālemden güzār kılsun ne kim görse hāzer kılsun

Gelüp vahdet **sarâyında** kurulsun tâ ebed eyvân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 32). [sarâyında, -ı, -(n)da]

Kaçan dünyâ **sarâyından** beķâyâ ‘azm idem yâ Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yâ Hû varam yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9). [sarâyından, -ın, -dan]

Derd ü belâñ meydânına başını top idenlere

Biñ hürî biñ taht u **sarây** beķâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20). [sarây,]

şarf: Arapça'da kelime türetme ilmi.

Eger naħvîñ eger **şarfiñ** olup şerhi dile gelmez

Hüve hüve maķâmında ne sâ‘at ne zamân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 13). [şarfiñ, -ın]

şarf id: Kullanmak, tüketmek.

Nice biñ Hızr-ıla İlyâs âb-ı hayvân içmege

Leblerinden hep yolında şarf ider maşrafımı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 16). [şarf id, -er]

şarfu’ llâha ir: Gerçek failin Allah olduğunu idrak etme.

Ma‘rifetiñ lübbidür bu kâmil insân ğıdâsıdır

Añlar-ısañ mu‘ammâyı şarfu’ llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 6). [şarfu’ llâha ir, -di]

şarıl: Kucaklaşmak, samimi olmak, güvenmek, bağlanmak.

Bu dünyânîñ yoķluğna darılma

Siñek gibi ‘ankebûta **şarılma** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 26). [şarılma, -ma]

şarrâf: 1. Altın, mâdenî ve kâğıt paraları birbiriyle değiştirmeyi, bozmayı, tahvil alış verişi yapmayı meslek edinmiş kimse. 2. Bir şeyden iyi anlayan, o şeyin ehli olan kimse.

Lâ-cerem dirler şerî‘at ehliniñ **şarrâfıyuz**

Lâkin ol vaşl-ı likâyâ kıta‘-ı zünnâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [şarrâfıyuz, -ı, -y, -uz]

Ey Sinān Ümmī bu sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol haqıķat dürriniñ **şarrāfını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 26*). [*şarrāfını, -ın, -ı*]

Gel berü **şarrāf-ısañ** gör gevheriñ ra' nāsını

Ehl-i 'irfān olmayan bilmez bunuñ ma' nāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 1*). [*şarrāf-ısañ, -ı, -sa, -n*]

sarrāf-ı gevher: Mücevher(söz, kelam) sarrafi.

Qanı bir **sarrāf-ı gevher** diñleye aħbārımı

Terk ide dilden vefāsız ehl-i qālîñ lāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 3*). [*sarrāf-ı gevher,]*

sat: Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuqlar **şatam**

Hikmet-ile kem metā'ım la'l ü mercān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 23*). [*şatam, -am*]

Her kişi bir bahre gavvāş oldı bir mercān **şatar**

Hayretiñ bahırından āħar baña 'ummān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 13*). [*şatar, -ar*]

Cānım dellālda gezer **şatmağa** geldüm bugün

Ey Mısrıñ şāhı Ken'ān, Yūsufuñ alsan n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 9*). [*şatmağa, -mağ, -a*]

'ālemiñ 'ilmin şorarsañ şöyledür bahşi müdām

Ebced öğrense bir oğlan **şatmak** ister 'ilmini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 10*). [*şatmak, -mak*]

Quyumcısın qalpazan usta görsin iş bozan

Altun gümüş **şatarsın** bakır-ıla demiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 12*). [*şatarsın, -arsın*]

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp **şatmağa**

Key şaқın ekşidürsin gāfil olma ħamiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 9*). [*şatmağa, -mağ, -a*]

Vuşlat-ı yāriñ elinden hıçe **şatmış** nāzını

Görmeyem diyü melāmet çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 19*). [*şatmış, -mış*]

Virmesem bu yolda ben var varımı n'etsem gerek

'aşkı bāzārında yārīñ cānımı **şatsam** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 8). [*şatsam, -sam*]

şatar: Bir malı veya mülkü para karşılığı elden çıkarmak.

Bugün 'aşkıñ bāzārında dürr ü mercān **şatar** dilim

Yārīñ cemāli bāğında verd ü reyḥān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1). [*şatar,]*

Bugün 'aşkıñ bāzārında dürr ü mercān **şatar** dilim

Yārīñ cemāli bāğında verd ü reyḥān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2). [*şatar,]*

Dört kitābīñ aşlı ezel tevḥīd-i zātūñ sırrıdur

Dellāllığı degdi bize sırr-ı Qur'ān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4). [*şatar,]*

'ālem-i nāsūt ehline yoḡdur benüm bey'im şirām

Ehl-i vahdet 'aşıklara gizli 'irfān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 6). [*şatar,]*

Āḫir zamān Lokmānıyam gelsün beri derdin bilen

Ḥikmet 'ilmine ireli derde dermān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 8). [*şatar,]*

Zann u gümāndan ḡurtulan gelsün şehādet dārına

Alsun ene'l-ḡaḡdan ḡaber kāmīl imān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 10). [*şatar,]*

Ḥızmet eşiğinden giren genc-i me'ānī evine

Gelsün bugün 'aḡḡarıyam nūr-ı Yezdān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 12). [*şatar,]*

Ümmî Sinān eydür gelen kimdür baña miḡmān olan

Cān Yūsufın kimdür alan Mışra sultān **şatar** dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 14). [*şatar,]*

şatıl: Satma işi yapılmak.

Ḥaḡdan uḡan ḡālīş 'amel kılagör

Ol bāzārda zerḡ u riyā **şaḡılmaz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6). [*şaḡılmaz, -maz*]

şav: *Savmak, defetmek, uzaklaştırmak.*

Bize tevḥīd ü tevfiḳıñ refīḳ it

Ḥudāyā ola kim bu cürmi **şava** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 22).

[şava, -a]

şavaş: *Mücadele, uğraşma, kavga.*

Yağma kıldı bu vücūdum mülkünü derd-i Ḥudā

Ḳılmadı aşşı bu nefsanî **şavaşım** neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79,

Mısra 8). [şavaşım, -um]

Eger ‘aşḳ olmasa ey yār meni almış idi aḡyār

Kimüñledür benüm cengim bilür ‘ārif **savaşımdan** (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 100, Mısra 10). [savaşımdan, -ım, -dan]

şavaş id: *Savaşmak, mücadele etmek, çekişmek.*

Māl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 14).

[şavaş id, -üp]

savm: *Oruç.*

Ne **şavm** ü ne şalātum var

Ne ḥacc ü ne zekātum var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 9). [şavm,]

şay: *Bir miktar karşılığında satmak.*

Ben ne iḳlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula **şayduñ** gönül (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 72, Mısra 6). [şayduñ, -du, -n]

sāybān: *Sayeban, gölgelik, otağ.*

Çün ḥayālîñ ḥayme oldı zāhir ü bāḫın baña

Derd-i ‘aşḳıñ ḥırḳasından ḡayrı **sāybān** olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

104, Mısra 18). [sāybān,]

şayd: *Av.*

Pādişāhîñ mülkine geldüñ şikār avlamağa

‘İlm ü ‘irfandan ne kesb itdüñ kaçuñ **şayduñ** gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 24). [şayduñ, -uñ]

şayd eyle: Avlamak || aşka düşürmek.

Ço benligi bende oluban bendi hâlâş it

Şayd eyleye bendesini ol bende-i Settâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 6). [şayd eyle, -y, -e]

sayıl: Hesaplanmak, sayılmak.

Şerîkiñ yok nazîriñ yok velâkin halka fazlîñ çok

Hisâbı haddi hergiz yok **şayılmaz** nitekim yıldız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 16). [şayılmaz, -maz]

şayrı: Hasta.

‘aşkdur sağ iden **şayrıyı**

‘aşkdur bir iden ayrıyı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 5). [şayrıyı, -y, -ı]

sâz: Çalgı aleti.

Buña iren hândân olur

‘aşk nûridur **sazum** benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 20). [sazum, -um]

seb ‘a ‘i: Yedi (alem), kainat.

‘Ārifiñ ‘ilm-i rumûzın bilmeyen ey bed-fi ‘âl

Seb ‘a ‘i seyrân idüp gel gör nedür andan zühûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12). [seb ‘a ‘i,]

sebak: Ders, ders alma.

Dir Sinân Ümmî okudum zıkr-i kalbîden **sebak**

‘İlm-i esrârdur sözüm kal ehline hâl virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 17). [sebak,]

sebeb ol: *Vesile olmak, yol açmak.*

Ba‘zı münkirler tarīkat keşfine olur sebeb

‘İşretiñden fāriğ olma bekle Hāḫḫıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 13). [sebeb ol, -ur]

seb‘u‘l-meşānī: *Yedi âyetten meydana gelen Fâtiha Sûresi.*

Dersimiz **Seb‘u‘l-meşānī** keşfimiz ilhām-ı Hāḫ

Dā‘imā söyler dilimiz nuḫkumuz tevḫīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 3). [seb‘u‘l-meşānī,]

seç: *İki veya daha fazla şey veya kimseden birinin daha üstün, daha iyi olduğuna karar vermek, tercih etmek.*

Tevḫīd-i zāt-ı insānı

Seçerler Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 36). [seçerler, -er, -ler]

Gel ey gönül bu varlıktan geç imdi

Bu sözden guşşayı özden seç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 2). [seç,]

secde kııl: *Secde etmek.*

‘Ayn ‘ayān eyler Hāḫḫı şīn şarābın şunar sākī

Ḳāf ḫanā‘at kapusunda turup secde kıılan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6). [secde kııl, -an]

Dem-be-dem dir tapuña tübtü ileyk

Secde kıılmış pāyiñe nūr-ı ‘amā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 28). [secde kııl, -mış]

secde-gāh: *Secde edilecek, ibadet edilecek yer; saygı, hürmet, sevgi göstermek için önünde yere kapaklanılacak yer.*

Saña Allāh Ḥabībim dir ki bu aḫkāmıñı var sür

Beni ḫullarıma bildür benem ḫamuya **secde-gāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 22). [secde-gāh,]

Nesl-i Āzer yapduğı puthāneden eyler güzer

Secdegāhı canımıñ yā Rab cemālīndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4). [secdegāhı, -ı]

sefer: Yolculuk, sevgili için takip edilen seyir.

Dirig itme Ḥabîbiñ ḥurmetiyçün

Sefer vaşlıñ bāğında dārīñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 18).

[sefer,]

sefer eyle: Göç etmek, ölmek.

Evvel-i recebde sefer eyleyen

Efendim Mazḥarî Sultān kıandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra

11). [sefer eyle, -y, -en]

sefer id: Sefer etmek; yolculuk.

Baḥr-ı zātıñ pertevi atdı meni ‘aşq-ıla

Sefer idüp aşlıma dönüşümden ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra

4). [sefer id, -üp]

sefer kııl: Sefere çıkmak, yolculuğa çıkmak.

‘Aql u sırdan gelür ḥaber kılsam derüniden sefer

Maḥv u ğarḳa bulsam zafer kıalmasa ağı kıarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

150, Mısra 17). [sefer kııl, -sa, -m]

sefer kııl: Ayrılmak, göçmek; ölmek.

Ḳaçan dünyā sarāyından beḳāya ‘azm idem yā Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

111, Mısra 10). [sefer kııl, -sa, -m]

seḫāb ol: Bulut olmak.

Seḫāb olur göge ağar maṭar olur yere yağar

Ḥayāt bulur virür her şey şemer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

10, Mısra 49). [seḫāb ol, -ur]

sehāvet ehli: Cömertlik sahibi.

Yir ü gök ü ‘arş u kürsî cümle ‘âlem Hâlikiñ

Ey sehāvet ehliyem diyen nevāliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 4). [sehāvet ehli, -y, -em]

seher: Gün doğmadan önceki zaman.

Gel ey t̄alib eger sen de taleb kıldıñsa ol Şāhı

O Sulţāniñ firākından kılasın her **seher** efgān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 36). [seher,]

Hasretiñden āh idüp nālān iderler her **seher**

‘Āşıkıñ gözlerini giryān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 17). [seher,]

Gider kış yaz olur eyyām yağar yağmur biter en‘ām

Gice gündüz döner aḥşam **seher** feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 64). [seher,]

seher bādı: Seher rüzgarı.

İki ‘âlem hevāsından selāmetdür Sinān Ümmî

Bugün ‘aşkıñ **seher bādı** eser berd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 18). [seher bādı,]

sekiz cennāt: Sekiz cennetler. İslam inancında sekiz adet cennet olduğu genel kabul görmektedir. Bunun başlıca nedeni ise Kur’an’da cennet isimleri olarak; Cennet, Dâru’l-Āhîret, Cennetü’l-Huld, Dâru’s-Selām, Dâru’l-Mukâme, Hüsna, Firdevs Cenneti, Me’vâ Cenneti, Nâim Cenneti, Adn Cenneti gibi adların kullanılması ve çoğu din adamının bu adlardan yola çıkarak cennetin sekiz derece ya da adet olduğunu söylemesidir.

‘aşk degül mi kim sekiz cennāti zeyn iden tamām

Gerçi Hâkikiñ kullarına rahmeti meksür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23). [sekiz cennāt, -ı]

Sekiz cennet münevverdür müzeyyendür cemālinden

Yedi tamu celālidür kızar feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 53). [sekiz cennet,]

sekiz cinān: Sekiz cennetler.

Evvel dîvānından uçan ister nişān-ı bî-nişān

Yedi tamu **sekiz cinān** yuva degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 24). [sekiz cinān,]

sekiz uçmak: Sekiz cennet.

Yedi tamu sekiz uçmağdan müberrâyım bugün

Çün naşîbim 'aşğa irdi kısmetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 5). [sekiz uçmak, -dan]

sekr: Sarhoşluk, mestî.

Şalur mı 'aklı başında

Senüñ **sekrîñ** degül mi Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 12). [sekrîñ, -in]

sekrān ol: Mest, sarhoş olmak.

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ mekrî ta'āmından

'Aceb bu dār-ı dünyāda niçe bir olasın sekrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 4). [sekrān ol, -a, -sın]

selām: Esenlik dileme sözü.

Cümlesiniñ rûhına biñ biñ taḥıyyāt u **selām**

Ṭālib-i Ḥaḳ olana himmetleri erzānîdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 61). [selām,]

selām al: Selām veren birine selâmla karşılık vermek.

Çün ol Ḥaḳğa yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki ṭoḳsān biñ kelām kılduñ cevābından olup āğāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 17). [selām al, -du, -n]

selām it: *Selam söylemek. Selamını birine götürmesini söylemek.*

Dağı saña selām itdi benümle hoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 13). [selām it, -di]

selām olsun: *"Saygım, esenlik dileklerim ona ulaşsın" anlamında bir iyi dilek sözü.*

Götür bu gâfleti gözden şefâ'at umaram sizden

Çamu aḥbābıña bizden **selām olsun** senüñ ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 40). [selām olsun,]

selām vir: *Birini selamlamak.*

Çün ol Ḥaḳḳa yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki toḳsān biñ kelām kılduñ cevābından olup āgāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 17). [selām vir, -üp]

selāmet: *Esenliğe kavuşma, huzura erme, her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu.*

İki 'ālem hevāsından **selāmetdür** Sinān Ümmî

Bugün 'aşkıñ seḥer bādı eser berd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 17). [selāmetdür, -dür]

Varlığından geçmeyen görmez **selāmet** devletin

Baş koyup meydān-ı 'aşka cān viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 5). [selāmet,]

selāmet bul: *Esenlik bulmak, gönlü huzura ermek, mutlu olmak; sıkıntılardan kurtulmak.*

Münkir olan ḥazretiñe bulmayısardur ḥalāş

Saña āmennā diyen buldı selāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 16). [selāmet bul, -dı]

selāmet eyle: *Esenliğe kavuşturma, huzura erdirme.*

Sinān Ümmî bugün albe umar senden nazār yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi u sensin ādir ü Bāı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
143, Mısra 14). [selāmet eyle,]

selāmet gör: *Esenliğe kavuşmak, huzura ermek, her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olmak.*

‘aşka fermān olmayan böyle selāmet görmeye

ankı dilde derd-i yār olsa melāmet ırmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
1, Mısra 13). [selāmet gör, -me, -y, -e]

selb eyle: *Kaldırmak, kapıp götürmek, yok etmek.*

Dü cihānıñ varını selb eyledüm öñden řoña

a bilür olmaz hicāb aka benim ebrārılıęım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
94, Mısra 3). [selb eyle, -dü, -m]

selb ol: *Yok olmak.*

arārım gitdi selb oldu nie bir eyleyem ęayret

Yirim sensüz gerek hāre gerek gülzāre ılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
40, Mısra 5). [selb ol, -dı]

selhān: *Sel gibi taşkın coşkun hükümdar; sevgili.*

Didiler ün-kim fenādur tālibiñ sermāyesi

Anuñ-iün her nefes **selhānı** gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54,
Mısra 6). [selhānı, -ı]

seller gibi taş: *Sel gibi taşmak || coşmak.*

Gāhı eser yiller gibi

Gāhı taşar seller gibi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 26). [seller gibi
taş, -ar]

semā’: *Gök, āsmān.*

‘ař degül mi nūr-ı ‘arřı eyleyen kürsı **semā’**

Geri kim řems ü amer cümle nücüm pür-nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 12, Mısra 17). [semā’,]

semā'-ı s̄ānīde al: Hz. İsa'nın ölmeyip Allah tarafından ikinci göge yükseltilmesi.

Gerçi mücerred pāk idi aldı semā'-ı s̄ānīde

Cümle hiçābı sen geçür 'ı s̄ā-yı Rūḥullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 21). [semā'-ı s̄ānīde al, -dı]

semāvāt: Gökler.

Yedi ismiñ touz burca ılursa ḥükmini cārī

Semāvāt üzre a'lādan urulsun nūr-ı eḥbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 10). [semāvāt,]

Didi Ḥa s̄āniña lev lāk senüñ-çün ḥa olup eflāk

Semāvāt 'arş u kürsī ḥāk ü berr ü baḥr ü şems ü māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4). [semāvāt,]

Ki sensin dīni derc iden şalātı farz u borç iden

Semāvāta 'urüc iden utup Rabbiña 'azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 16). [semāvāta, -a]

semer: Mahsul, sonuç.

Seni sen maḥv idüp senden gidermeyince ey dil tā

Beā bi'llāh maāmından bulımaz bir **semer** elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 8). [semer,]

semer vir: Mahsül, meyve vermek.

Seḥāb olur göge aar maar olur yere yaar

Ḥayāt bulur virür her şey şemer feyz-i İllāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 50). [semer vir, -ür]

sem'ine girme: Kulağına girmemek, duymamak.

Girmez anuñ sem'ine hiç kimseniñ efsānesi

Cān ulağından gelen ol Ḥāliiñ güftāridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 3). [sem'ine girme, -z]

İşiden innī ene'llāhdan ḥıṭābı dem-be-dem

Sem'ine girmez anuñ hiç ayrıdan efsāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 10). [sem'ine girme, -z]

sen: İkinci tekil şahıs zamiri.

Elim **saña** irmeklige

Gözüm seni görmeklige (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 17*). [*saña, -a*]

Dâ'im **sen** ol dilde sözüm

Seni fikreylesün özüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 25*). [*sen,]*

Ey cümle halkıñ maqşüdü

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 2*). [*senden, -den*]

Ey külli şey' iñ mevcüdü

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 4*). [*senden, -den*]

Ey bî-çâreler çâresi

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 8*). [*senden, -den*]

Gayrı kime yalvarayım

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 12*). [*senden, -den*]

Çırtar nefsiñ belâsından

Cân bu luğfı bula **senden** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 14*). [*senden, -den*]

N'ola ihsân ola **senden**

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 15*). [*senden, -den*]

N'ola ihsân ola **senden**

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 16*). [*senden, -den*]

Tapuña yüz sürmeklige

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 20*). [*senden, -den*]

Mâsivâya aldanmasın

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 24*). [*senden, -den*]

Gayrıya bakmasun gözüm

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 28*). [*senden, -den*]

Şol birliğin ıurmetine

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 32*). [*senden, -den*]

Esrârına ıayrân eyle

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 36*). [*senden, -den*]

Muıarrebler kırbetine

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 40*). [*senden, -den*]

Sırrına ıaldaş olmağa

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 44*). [*senden, -den*]

Ayrılmason bir zerrece

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 48*). [*senden, -den*]

Kırtar beni bu yaradan

Al gönlümi **senden** yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 52*). [*senden, -den*]

Elim saña ırmeklige

Gözüm **seni** görmeklige (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 18*). [*seni, -i*]

Dâ'im sen ol dilde sözüm

Seni fikreylesün özüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 26*). [*seni, -i*]

Ey keremler kânı ıvâce

Sensin yücelerden yüce (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 46*). [*sensin, -sin*]

Senün maıabbetiñ genc-i nihânı

Mâlinâda bir daıı var mı hiç yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 39*). [*senün, -ün*]

Yâ İlâhı **sen** kııl çäre

Ulaşdur bizi **sen** yäre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 21*). [*sen,]*

Yā İlāhī **sen** kıl çāre

Ulaşdur bizi **sen** yāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 22). [sen,]

İrdügi **sen** dildārınıñ

‘aşk-ı zātūñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 35). [sen,]

Cān vaşlıñı **senden** umar

Hüsn-i zātūñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 3). [senden, -den]

Ümmî Sinān kuluñ cānı

Görmek diler ‘ayān **seni** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 46). [seni, -i]

Benim işim dā’im haṭā

Seniñ işiñ dā’im ‘aṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 6). [seniñ, -iñ]

Lā-te‘ayyün olan **senüñ**

Künh-i zātūñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 43). [senüñ, -ün]

Eyā cānlara cān sulṭān

Umar cān **senden** istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 2). [senden, -den]

Yoluñda varum olsun fān

Diler cān **senden** istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 4). [senden, -den]

Hemān budur saña feryād

Umar cān **senden** istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 8). [senden, -den]

Ne ḳadr ü ne berātım var

Diler cān **senden** istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 12). [senden, -den]

Bu derde eylegil çāre

Umar cān **senden** istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 16). [senden, -den]

İçi vü daşı haqqı-çün

Diler cān **senden** istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 20). [senden, -den]

Ṭapuña yalvaru geldüm

Umar cān **senden** istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 24*).

[*senden, -den*]

Bize dermān yiter derdiñ

Diler cān **senden** istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 28*).

[*senden, -den*]

Gereksin cānı cānānı

Umar cān **senden** istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 32*).

[*senden, -den*]

N'ola ger idesin ihsān

Diler cān **senden** istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 36*).

[*senden, -den*]

Mağşūdumuz öñden şoña

Budur ki dirüm ben **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 26*). [*saña, -a*]

Sırdur **seni** viren aña

Tevhîd-i zātu'llāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 27*). [*seni, -i*]

Bağışlasın diyü **seni**

Dergāhıña niyāz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 35*). [*seni, -i*]

Ümmî Sinān eydür **saña**

Sözüm budur öñden şoña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 17*). [*saña, -a*]

Aç gözüñi bir dem uyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 2*). [*sen,]*

Mağabbet rengine boyan

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 4*). [*sen,]*

İresin ol dost iline

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 8*). [*sen,]*

Pāk eyleyü gör özüñi

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 12*). [*sen,]*

'aşka ulaşdur bu cānı

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 16*). [*sen,]*

Çevir yönüñ Hāğdan yaña

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 20*). [*sen,]*

Bilürsin bu cihān fāni

Senden evvel gelen anı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 14).

[senden, -den]

Bir adım türābda saña da mekān

Bulunur şimdi havādan bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra

35). [saña, -a]

Senden ğayrıyı gözinden

Irma isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 31). [senden,

-den]

‘Āşıklarıñ Allāh seni

Görmek isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 1). [seni, -

i]

Bir dem seni gören gözler

Her dem hayāliñi gözler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 13). [seni, -

i]

Senüñ visāliñ güllerin

Dirmek isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 11). [senüñ,

-üñ]

Sinān Ümmî yüri sen var

Bu rāzı eyleme izhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 41). [sen,]

Dilinde zākiriñ her dem

Senüñ zikriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 2). [senüñ,

-üñ]

Dilinde şākiriñ her dem

Senüñ şükrüñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 4).

[senüñ, -üñ]

İçen vaşlıñ şarābından

Senüñ bekriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 8). [senüñ,

-üñ]

Şalur mı ‘aqlı başında

Senüñ sekriñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 12).

[senüñ, -üñ]

Ḥayālînden gelen her dem

Senüñ fikriñ degül mi Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 16*).

[senüñ, -üñ]

Yoluñda bağlayan anı

Senüñ mekriñ degül mi Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 20*).

[senüñ, -üñ]

Gel ey gâfil uyan **sen** de

Maḥabbet var-ısa cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 25*). [sen,]

Ümmî Sinān yanar nāra

Diler kim ire **sen** yāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 34*). [sen,]

Eger **sen** kılmazsañ çāre

Neylesün bir kıl pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 35*). [sen,]

Fazlıñ imiş bildüm açan

Senden yaña yol pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 16*).

[senden, -den]

Her kişiye **senden** olur

Dürlü dürlü ḥāl pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 27*). [senden,

-den]

Dā'im adıñ tekrār ider

Söyler **seni** dil pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 24*). [seni, -i]

Senden irci'î ḥıṭābın

Öñmege geldük öñmege (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 19*).

[senden, -den]

Yoldaş itme nāşî ile

Saña münkir kişi ile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 10*). [saña, -a]

İlāhî dilerem **senden**

Bize luṭf u iḥsān eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 1*). [senden, -

den]

Ben şaḳınmazam bu cānı

Tek bulsunlar bunlar **seni** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 18*). [seni, -

i]

Behey derdlü yürek **seni**

Dilim dilim dilmeyem mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 7*). [seni, -

i]

Eksüklüyem öñden şoña

Yüz sürüyü geldüm **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 6*). [saña, -a]

Sen Çalabiñ göndürdigi

Dillerde söylendürdigi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 29*). [sen,]

Virdüm haber **saña** şâfi

Urma yürü kır lāfı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 13*). [saña, -a]

Sen sende seyrân iderseñ

Ahız idegör yedu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 1*). [sen,]

Şular gibi çağlayup aķ

Bul **sen** de vāhidu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 12*). [sen,]

Dilerseñ bulasın **sen** de

Nişān-ı maķşadu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 19*). [sen,]

Sen **sende** seyrân iderseñ

Ahız idegör yedu'llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 1*). [sende, -de]

Yüz sürmek isterüz **senüñ** tapuña

Efendim Mazharī Sultān ķandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 3*). [senüñ, -ün]

Ümmî Sinān fazlıñ ile ğitmek dilerler ol ile

Sen maķrem eyledüñ hele sırr-ı zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 30*). [sen,]

Sensin 'ālemlerden ğanī ister bu cān **senden** seni

Ayırmasun cān u teni künh-i zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 27*). [senden, -den]

Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerħ olunmaz vaşf-ı zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 19*). [seni, -i]

Seni bildüm diyen bilmez **seni** buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerħ olunmaz vaşf-ı zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 19*). [seni, -i]

Sensin 'ālemlerden ğanī ister bu cān senden **seni**

Ayırmasun cān u teni künh-i zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 27*). [seni, -i]

Bilen **sensin** 'ilme'l-yaķın gören **sensin** 'ayne'l-yaķın

Bulan **sensin** haķķa'l-yaķın baķr-ı zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 17*). [*sensin, -sin*]

Bilen **sensin** 'ilme'l-yaķın gören **sensin** 'ayne'l-yaķın

Bulan **sensin** haķķa'l-yaķın baķr-ı zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 17*). [*sensin, -sin*]

Bilen **sensin** 'ilme'l-yaķın gören **sensin** 'ayne'l-yaķın

Bulan **sensin** haķķa'l-yaķın baķr-ı zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 18*). [*sensin, -sin*]

Sensin 'älemlerden ğanî ister bu cān senden seni

Ayrımasun cān u teni künh-i zātuñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 27*). [*sensin, -sin*]

Ey baña dermān Şoran derdi ħaber vir **sen** baña

Dōst yolında cān viren merdi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 1*). [*sen,]*

Ey baña dermān Şoran derdi ħaber vir **sen** baña

Dōst yolında cān viren merdi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 2*). [*sen,]*

'Ayn ü Őin ü ķāf içinde gördüğüm seyrān-ı Hū

'Ayn-ı vuşlat ħarfi kim gördi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 4*). [*sen,]*

Kāmil insānıñ yolında cānı ķurbān itmeden

Őoĥbet-i Sulţāna kim irdi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6*). [*sen,]*

Kimdür ol ħānıñ yolında var varından vaz gelen

'aşķına fermān olan ferdi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 8*). [*sen,]*

Ehl-i derdiñ Şapusunda zār u giryān olmadın

Devlet-i Haķ devri kim sürdi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 10*). [*sen,]*

Ķul gerek sulţān öñünde ķulluĝa bel baĝlaya

Ol mübārek bāba kim girdi ħaber vir **sen** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 12*). [*sen,]*

Bu Sinān Ümmī olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol kapudan anı kim ırdı haber vir **sen** baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 14). [sen,]

Gel bu ‘ilm-i kıle kıalma bākî kıalmaz ol **saña**

Kesb ü kārîñ olmayınca çäre kıılmaz ol **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 1). [saña, -a]

Gel bu ‘ilm-i kıle kıalma bākî kıalmaz ol **saña**

Kesb ü kārîñ olmayınca çäre kıılmaz ol **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 2). [saña, -a]

Fānî dil tesbîhi kıoya hālet-i nez’inde bil

Hem gerekdür ol zamānda bir derūnî dil **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4). [saña, -a]

Kendü zu ‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kışı

Var ara bir kāmîl er kim şalı vire yol **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6). [saña, -a]

Fıkh ferā’iz ‘ilm-i ‘āmdur ‘ām-ile hāş olma kim

Hāşılıñ harca vefā kıılmaz akçe vü hem pul **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8). [saña, -a]

Bir ‘amel kııl kim bu gün görmeyesin yevmü’l-hisāb

Yohsa yarın yarı kıılmaz ölüriseñ bil **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10). [saña, -a]

Meskenet bābında başıñ top idüp atmağ gerek

Kim ki buğz u ğaybet ü herze kıılursa gel **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 12). [saña, -a]

Kibr-ile ‘ār ider iseñ ‘āciz-i bî-çāresin

Ger tıtalum cümle ‘ālem bende vü hep kııl **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 14). [saña, -a]

Añlama el şunduğundan girmeyiser eliñe

Şanmaduğundan gelür kıismet tevekkül kııl **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 16). [saña, -a]

Qanı şol kim kāmîl-i dānā şanurdı kendüni

Ger şorarlarsa ne kııldıñ geçdi bunca yıl **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 20). [saña, -a]

‘Ucb idüp ‘arîflere baş egmege ‘âr eyleme

‘Âkıl-ısañ işbu sözler az degüldür al **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 22*). [saña, -a]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gāfil olma gāfil olma gör ne söyler dil **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24*). [saña, -a]

Ey Sinān Ümmî bu pendî ger kılsañ kendüñe

‘ālem-i vaḥdet ilinden güliserdür gül **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 26*). [saña, -a]

Zāt-ı pākiñdür çün Allāhü’ş-şamed

Kim **saña** lâzım degül hergiz gıdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 6*). [saña, -a]

Bu Sinān Ümmîye luṭfuñ kıl naşîb

Kim yañılmayup **saña** doğrı gide (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 26*). [saña, -a]

Fā‘il-i muṭlaqsın ey Allāh ki **sen**

Kimse yığmaz ḥükmüñi hiç ortada (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 9*). [sen,]

Ey Kerîm ü ey Raḥîm ü ey Ğafûr

Biz günāhlı kullara **sen** kıl hüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 20*). [sen,]

Sen beḳāsın sen beḳāsın yā Ğanî

Biz fenāyuz biz faḳîrüz biz gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 21*). [sen,]

Sen beḳāsın **sen** beḳāsın yā Ğanî

Biz fenāyuz biz faḳîrüz biz gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 21*). [sen,]

Sen ḳavîsin ey Ḥakîm-i lâ-yemût

Biz za‘îfüz fazlıñ için ârzüda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 23*). [sen,]

Cins-i mişliñ hem nazîriñ yok **senüñ**

Vāḥid ü ferd ü aḥad kân-ı ‘aṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7*). [senüñ, -üñ]

Ümmî Sinâni ey Hüdâ eyleme kapuñdan cüdâ

Qılsun cânı **saña** fedâ aldanmasın qurı lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 14). [saña, -a]

Hergiz bu miñnet-hânedede ğamdan ħalâş olmaz gönül

Sen Sulţâna iren bulur yüz biñ nice zevķ u şafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6). [sen,]

Sensin ‘Alîm Evvel İlâh sensin Hâkîm ol Pâdişâh

Senden gelür ey ulu Şâh şad hezârân derde şifâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4). [senden, -den]

Ehl ü ‘ayâl küllî baña fehm eyledüm düşmânımış

Senden âĥar bir kimseden bulmamışam hergiz vefâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8). [senden, -den]

Sensin ‘Alîm Evvel İlâh sensin Hâkîm ol Pâdişâh

Senden gelür ey ulu Şâh şad hezârân derde şifâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3). [sensin, -sin]

Sensin ‘Alîm Evvel İlâh **sensin** Hâkîm ol Pâdişâh

Senden gelür ey ulu Şâh şad hezârân derde şifâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 3). [sensin, -sin]

Egerçi kılmışam ben çok ĥaţâlar

‘Aţâlar eyle **sen** ey luţfı revâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 18). [sen,]

Şu günde cem ‘ola döstlar ĥatuña

Didürme **sen** bizi anlara yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 26). [sen,]

Evliyânîñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġâfil olma kim o yüzden ola **saña** feth-i bâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 26). [saña, -a]

Derd odına yanmağı gel pîşe kııl **sen** cânıña

Ola kim gide aradan ref ‘ola küllî ĥicâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7). [sen,]

Ger olasın ‘ömr içinde **sen** de İbrâhîm Hâlîl

Şanda kim vîrân gönüller var ise var anı yap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 19). [sen,]

Ƙanı **sende** rŭz u leylī dem-be-dem āh u fiġān

Tende cāniñ daĥı fāriġ oturup olduñ metāb (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 9, Mısra 3*). [*sende, -de*]

Bu ƙanā‘at cübbesinden key şaĥın ıĥırma baş

Ġāfil olma aldar avlar **seni** de çiyner olāb (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 9, Mısra 14*). [*seni, -i*]

Ey dilārā derdi ile eyleyen baġrın kebāb

Ƙanı **senüñ** gözleriñde atre atre anlı āb (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 9, Mısra 2*). [*senüñ, -üñ*]

Bu Sinān Ümmī za‘ife irmesün ĥışmıñ **seniñ**

İtmesün ĥasret-i hicrān anı iġrāĥ el-ġıyās (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 10, Mısra 9*). [*seniñ, -iñ*]

Bir mürşide vir özüñi ġafletten aa gözüñi

İzle ezelki iziñi **sen** yine senden al ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 11, Mısra 6*). [*sen,]*

Al tevĥīdi dilden dile ola ki cāniñ yol bula

Sen şehriñi şorma ile ‘ayne’l-yaĥīndan al ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 11, Mısra 8*). [*sen,]*

Bir mürşide vir özüñi ġafletten aa gözüñi

İzle ezelki iziñi sen yine **senden** al ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 11, Mısra 6*). [*senden, -den*]

Ġaflet **seni** yıġlamasun dürlü şüret baġlamasın

Cān mülkünü taġlamasun cism ü bāıından al ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 11, Mısra 13*). [*seni, -i*]

Bu Sinān Ümmī za‘ifiñ āh idüp aġladuġı

Şol **saña** yol gösteren Burhāndan olduñ bī-ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 12, Mısra 24*). [*saña, -a*]

Ey gönül biġānesin **sen** senden olduñ bī-ĥaber

Uş yalıñuz alasın kārbandan olduñ bī-ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 12, Mısra 1*). [*sen,]*

Bu cihāniñ naĥşına çün **sen** seni ıldıñ fedā

‘ālem-i aşliyyede Rahmāndan olduñ bī-ĥaber (*Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 12, Mısra 3*). [*sen,]*

Sen meger ‘ömrüñi yellere virüp kılduñ hebā

Ḥaḳ yolına zıkr-ile dur andan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 7). [sen,]

Sen bu nefsiñ zulmetinden ƣalduñ uş ḥûr u zelîl

Ey dirîgā derdiñe dermāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 15). [sen,]

Uyduñ irşādına nefsiñ **sen** meger ḥannās-ıla

‘āleme rahmet ƣılan Rahmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 21). [sen,]

Ey gönül bîgānesin sen **senden** olduñ bī-ḥaber

Uş yalıñuz ƣalasın kârbāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 1). [senden, -den]

Bu cihāmiñ naƣşına çün sen **seni** ƣılduñ fedā

‘ālem-i aşıyyede Rahmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 3). [seni, -i]

Nice serḥôş eyledi gör **seni** İblîs sücüsü

‘aşƣ şarābın nüş iden ḥayrāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9). [seni, -i]

Ger dilerseñ kim bulasın anda **sen** dārü’ s-selām

Gel fenādan öñ fenā ol gel fenā ƣıl ihtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 7). [sen,]

Bağlayupdur on sekiz biñ ‘ālemiñ bendindesin

Zāt-ı ‘aşƣ-ıla seni **sen** avlayup eyle şikār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 16). [sen,]

Bağlayupdur on sekiz biñ ‘ālemiñ bendindesin

Zāt-ı ‘aşƣ-ıla **seni** sen avlayup eyle şikār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 16). [seni, -i]

Yanmağā yoƣdur liyāƣat **sende** çün-kim urma lāf

Göriccek pervāne şem ‘i āyin erkāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 13). [sende, -de]

Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā

Cān virüp cānānı bulmaƣ ‘aşıƣıñ ol kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 13). [sen,]

Zāhidā dersiñ **senüñ** harf ü hurūfuñ baḥsıdur

Dört kitābıñ ma'nisi āyāt-ı Qur'an bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7*). [senüñ, -ün]

Zāhidā **sen** 'ilm-i ḥaqqı tevḥīdi 'irfānda gör

Dürr-i a'zam ister-iseñ ḥaddi yoḡ 'ummānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1*). [sen,]

Ten fenādur kıl fenā evvel fenā ölmezden öñ

Cān beḡādur ir beḡāya **sen** seni Raḡmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 12*). [sen,]

Süre-i Seb'u'l-meḡānīdür bizüm tefsirimüz

Aç gözüñ Ümmü'l-kitābıñ vechini baḡ **sende** gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6*). [sende, -de]

Ten fenādur kıl fenā evvel fenā ölmezden öñ

Cān beḡādur ir beḡāya **sen seni** Raḡmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 12*). [seni, -i]

Vaḡdetiñ nūrı-y-la naḡḡāş olmaḡa ṡāhım **senüñ**

Bu Sinān Ümmī āḡardan bī-nuḡuş olmaḡ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 13*). [senüñ, -üñ]

Pādiṡāhım cānımız **sen** cāna duṡ olmaḡ diler

ḡayr varlıḡdan geḡüp **senüñle** ḡoṡ olmaḡ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2*). [senüñle, -üñ, -le]

Yā İlāhī her nefesde cān **saña** mihmān diler

Baḡr-ı zātüñ pertevinden luḡf-ıla iḡsān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1*). [saña, -a]

Pādiṡāhım **sen** bizi var eyledüñ ḡikmet budur

Ḳudretiñle kendüñe yār eyledüñ raḡmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 1*). [sen,]

On sekiz biñ 'ālemiñ **sen** Ḥāliḡısın bī-gümān

ṡüretim insān yaratduñ cümleden nuṡret budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 13*). [sen,]

Görmüşem Ḳur'an içinde muṡtuladuñ **sen** beni

Zıkr iderseñ mürvetiñden adımı raḡbet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 27*). [sen,]

Bir toğansın bunda **seni** bir şikâre şaldılar

Uçmağa dôstdan yañaya perr ü bâliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 13*). [*seni, -i*]

Vay **saña** kim ehl-i inkâr zümresinden olasın

Şol kıyâmetde yerinden tırıcağ ehl-i kıbûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9*). [*saña, -a*]

Ey tarîkat düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şûr

Dem-be-dem Allâh diyen ‘âşıqlara **senden** gurûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 2*). [*senden, -den*]

Münkir-i rü' yâ degülseñ yek nazar kı **sen** saña

Cân göziniñ gözlüğinden görünen gel bağ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 21*). [*sen,]*

Eyâ cân issi cân **saña** mufahhâr

Mufahhârdur mufahhârdur mufahhâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 1*). [*saña, -a*]

Saña mir'ât-ı ekber cāna cānān

Peyamberdür Peyamberdür Peyamber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 27*). [*saña, -a*]

Senüñ fikriñle olmuşdur musahhâr

Musahhârdur musahhârdur musahhâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 3*). [*senüñ, -üñ*]

Baña uyduqları her dem yoluñda

Senüñ cân virmege bāzārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 14*). [*senüñ, -üñ*]

Benüm yüregimiñ derdi oñulmaz

Hemān gözüm **senüñ** tumarıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 24*). [*senüñ, -üñ*]

Gelür bir kimse yāram ben **saña** dir

Görürem ol dağı izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3*). [*saña, -a*]

Severseñ beni sev baña yaqın ol

Benem **saña** dü ‘âlemde vefādār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 22*). [*saña, -a*]

Sinān Ümmī za'īfi **sen** İlāhī

Çapıñdan ayırma olmasun işi zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 29).

[sen,]

Derd-i Hudānıñ baħrına ƣal itme tevaƣƣuf

‘aşƣ-ıla yār ol ki **saña** yār olmaya aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,

Mısra 8). [saña, -a]

Sen de anı cān u gönülden istediñ ise

Ümmî Sinān şaƣın belādan eyleme ifrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,

Mısra 21). [sen,]

Ey ehl-i cefā **sende** şafā bil ki şad hezār

Hergiz yime ġam olduñ ise derde giriftār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,

Mısra 1). [sende, -de]

Āħir zamān dervîşine aldanma **sen** Ümmî Sinān

Küfrüñ imān bilür şanma imānıñı küfre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39,

Mısra 9). [sen,]

Gel olursa eger **senden** geöer varlıƣ hevāsından

Sinān Ümmî ƣarār ƣılmaz gerek biñ pāre ƣılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 40, Mısra 13). [senden, -den]

Çarārım gitdi selb oldu niöe bir eyleyem ġayret

Yirim **sensüz** gerek ģāre gerek ġülzāre ƣılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

40, Mısra 6). [sensüz, -süz]

Saña bu elfāz-ı ma' nā nerden gelür dirseñ baña

Görilmez ģaƣı gözile cān içinde yazarım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41,

Mısra 7). [saña, -a]

Ĥabıbiñ Aħmede yā Rab mülāƣāt eyleseñ bir dem

Muşāħıb eyledim **saña** ki şanma olasın aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43,

Mısra 14). [saña, -a]

İlāhī cümle ‘aşıƣlar **saña** virmek diler cānlar

Gelen meydān-ı ‘aşıƣımda benümle eyledi bāzār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

43, Mısra 15). [saña, -a]

İlāhī dār-ı vaşlıñda bu cān olmaƣ diler ber-dār

Çekildiñ dāra yā ‘abdim şanursın olmaduñ **sen** var (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 43, Mısra 2). [sen,]

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmağ diler yā Rab

Şafādan ṭuymaduñ **sen** kim özüñi eyledüm pür-nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6*). [*sen,]*

İlāhî gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger **sen** ṭuymaduñ esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 12*). [*sen,]*

Ḥudāvendā Ḥudāvendā bu dil **senden** nazar ister

Hidāyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 17*). [*senden, -den]*

İlāhî nefsimüz t̄āhir olup ṭurmağ diler **senden**

Şırāt-ı müstekīm birle mağāmın eyledüm ebrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 19*). [*senden, -den]*

Zihî sultān-ı merdāne getürdi ḥalkı meydāna

Saña tesbîḥ ider eşyā eger dillü eger dilsüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4*). [*saña, -a]*

Hemîşe **sen** idüp iḥsān veli biz ideriz ‘işyān

Ḥaṭāmız maḥv idüp bizden olaydıñ **sen** de bir ḥôşnüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 17*). [*sen,]*

Hemîşe **sen** idüp iḥsān veli biz ideriz ‘işyān

Ḥaṭāmız maḥv idüp bizden olaydıñ **sen** de bir ḥôşnüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 18*). [*sen,]*

Ḳanı ben miskine **senden** irişe derdime dermān

Ḳanı ben za‘īfe bir dem ireydi bir nazar añsuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 13*). [*senden, -den]*

Senüñ kapuñda ḳul çoğdur ḥisābı ḥaddan artuğdur

Velākin bir daḥı yoğdur Sinān Ümmî gibi yüzüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 25*). [*senüñ, -üñ]*

Cümle ‘ālem **saña** fermān olursa

Senüñ eksikleriñ oñup bitilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 9*). [*saña, -a]*

Ḥağ yolında **saña** yoldaş olmağa

Degme bir kimseniñ başı çatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 17*). [*saña, -a]*

Yardımlı Hıkdan um erlığı **senden**

Tevhıd-ile varan ıaşra açılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 19*).

[*senden, -den*]

Cümle ‘âlem saña fermân olursa

Senüñ eksikleriñ oñup bitilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 10*).

[*senüñ, -üñ*]

İlâhî evvel ü âhır sücüd eyler **saña** her baş

Ki sensin Bâṭın u Zâhir bilen sensin olan sen fâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

57, Mısra 1). [*saña, -a*]

İlâhî evvel ü âhır sücüd eyler saña her baş

Ki sensin Bâṭın u Zâhir bilen sensin olan **sen** fâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

57, Mısra 2). [*sen,]*

Eğer dünyâ eğer ‘uqbâ ki **sen** emr itmeseñ ey şâh

‘Ademden ‘âleme kimse getürmez dâne-i haşhâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

57, Mısra 15). [*sen,]*

İlâhî evvel ü âhır sücüd eyler saña her baş

Ki **sensin** Bâṭın u Zâhir bilen **sensin** olan sen fâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

57, Mısra 2). [*sensin, -sin*]

İlâhî evvel ü âhır sücüd eyler saña her baş

Ki **sensin** Bâṭın u Zâhir bilen **sensin** olan sen fâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

57, Mısra 2). [*sensin, -sin*]

Senüñdür ‘izzet ü nuşret senüñdür şan‘at u kudret

Bu on sekiz biñ ‘âlemdeki **sensin** şâhibü’n-naqqâş (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 57, Mısra 4). [*sensin, -sin*]

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haṭda elim var

Ki **sensin** hüküm iden ben bir qurı şüret hemân göz kaş (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 57, Mısra 8). [*sensin, -sin*]

Beni ‘aşkıñ eli tutdı **senüñ** meydân-ı derdiñde

Yüzimi eyledi cārî özümü eyledi ferrâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra*

5). [*senüñ, -üñ*]

Senüñdür ‘izzet ü nuşret senüñdür şan‘at u kudret

Bu on sekiz biñ ‘âlemdeki sensin şâhibü’n-naqqâş (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 57, Mısra 3). [*senüñdür, -üñ, -dür*]

Senüñdür 'izzet ü nuşret **senüñdür** şan'at u kudret

Bu on sekiz biñ 'âlemdeki sensin şāhibü'n-naqqāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3). [senüñdür, --üñ, --dür]

Sinān Ümmî bugün fazlıñ çapusunda durup ağlar

Senüñdür kancaru gitsün eger hāliş eger çulmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 18). [senüñdür, --üñ, --dür]

Ey Sinān Ümmî bunuñ fitnelerinden kim hālāş

Buldısa var çapusunda ol seni **sen** aña қоş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 26). [sen,]

Çuymaduñ mı Ādemi evvel nice zār eyledi

Senden öñdin göçdi ammā cevri-ile қонdu қоnuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 14). [senden, -den]

Ey Sinān Ümmî bunuñ fitnelerinden kim hālāş

Buldısa var çapusunda ol **seni** sen aña қоş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 26). [seni, -i]

Ey gönül çatmadı **saña** kimse baş

Bāri çurma yaluñuz bellerden aş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 1). [saña, -a]

Çalk-ı 'âlem hāline aldanmağıl

Saña maçlūb olmayısar bir қумаş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 6). [saña, -a]

Merd olup merdāne gir meydāna **sen**

Ya bu yolda bite iş ya kopa baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 9). [sen,]

Māl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamaқ ister **seni** idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 14). [seni, -i]

Cihāna **sen** neden geldüñ beyān eyle seni **sen** gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem'in yaқar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 3). [sen,]

Cihāna **sen** neden geldüñ beyān eyle seni **sen** gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem'in yaқar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 3). [sen,]

Seni **sen** maḥv idüp senden gidermeyince ey dil tā

Beḳā bi'llāh maḳāmından bulımaz bir ṣemer elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 7). [sen,]

Seni sen maḥv idüp **senden** gidermeyince ey dil tā

Beḳā bi'llāh maḳāmından bulımaz bir ṣemer elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 7). [senden, -den]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle **seni** sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem'in yaḳar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 3). [seni, -i]

Seni sen maḥv idüp senden gidermeyince ey dil tā

Beḳā bi'llāh maḳāmından bulımaz bir ṣemer elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 61, Mısra 7). [seni, -i]

Dört kitābıñ ma'nisin keşf eyleyen tevḥîd imiş

Oḳı gel Ümmü'l-kitābı **sen** Kelāmu'llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 14). [sen,]

Mü'miniñ ḳalbin Ḥudā kendüye mir'āt eyledi

Gel muşaffā eyle ḳalbi **sen** bu Beytu'llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 18). [sen,]

Enbiyādan mu'ciz oldı bil kerāmet evliyā

Ey Sinān Ümmî gözüñ aç **sen** bu zıkrü'llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 22). [sen,]

Yalıñızam yarıcım yok **senden** āḫar yā Ğanī

Luṭfuñ-ıla yek naḳar derdiñi dermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 5). [senden, -den]

Sırr ilinde sevdüğüm yā Rab ḫayāliñdür **senüñ**

'İlm-i sırdan irdüğüm yā Rab vişāliñdür **senüñ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
66, Mısra 1). [senüñ, -üñ]

Sırr ilinde sevdüğüm yā Rab ḫayāliñdür **senüñ**

'İlm-i sırdan irdüğüm yā Rab vişāliñdür **senüñ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
66, Mısra 2). [senüñ, -üñ]

Nesl-i Āzer yapduğı puṭḫāneden eyler güzer

Secdegāhı canımıñ yā Rab cemāliñdür **senüñ** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66,
Mısra 4). [senüñ, -üñ]

Zikr-i zātũ feyzidür cān mülküne āb-ı revān

Ƙalbimi t̄ahir Ƙılan yā Rab zülālĩndür **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6*). [senũñ, -ũñ]

Cümle maħlũkāt içinde gizli yer yok gözlüye

Ƙanda baƘsam gördüğüm yā Rab kemālĩndür **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8*). [senũñ, -ũñ]

Dir Sinān Ümmî saña her kim ki vaħdet buldısa

‘aşƘ elinden şunduguñ yā Rab nevālĩndür **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10*). [senũñ, -ũñ]

Merātib vaşfın isterseñ yedi üç kırk tokuz birdür

Saña elfāz-ı ma‘nādan ĩsābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4*). [saña, -a]

Şalāt ü şavm-ıla ģaccĩn enācir ģurmā nār a‘nāb

Saña evşāf-i ebrārĩn şevābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8*). [saña, -a]

Özime sırr-ı Sübhānĩn gelen ilhāmıdur şeksiz

Saña ol nūr-ı Yezdānĩn ģıḩābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 12*). [saña, -a]

‘AşıƘam vechĩn görüp ģayrān olam her dem **senũñ**

ŞādıƘam zātũn görüp ģurbān olam her dem **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 1*). [senũñ, -ũñ]

‘AşıƘam vechĩn görüp ģayrān olam her dem **senũñ**

ŞādıƘam zātũn görüp ģurbān olam her dem **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2*). [senũñ, -ũñ]

Ƙulmet-i keşretde her dem āh ider pervāneyem

Ol cemālĩn şem’ine biryān olam her dem **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 4*). [senũñ, -ũñ]

Gönlümüñ tũrında Mūsā ģibi ednādur bu cān

Hem tecellĩ nūrına ģiryān olam her dem **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6*). [senũñ, -ũñ]

Bülbülem āh u fiğānımdan murādım her nefes

Bāğ-ı ģülzārĩnda ģoş ģandān olam her dem **senũñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 8*). [senũñ, -ũñ]

Şu gibi çağladuğumdan her zamān leyl ü nehār

Baħr-ı zātıña irüp ‘ummān olam her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 10*). [*senüñ, -üñ*]

Şun maħabbet bâdesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben ‘aşkıña miħmān olam her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 12*). [*senüñ, -üñ*]

Cānı vuşlat şerbetinden ayık itme kıl kerem

Vaħdetiñ envārına ħayrān olam her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 14*). [*senüñ, -üñ*]

‘Urvetü’l-vüşkâ daķup gerdānuma geldüm ezel

Yolıña cān virmege merdān olam her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 16*). [*senüñ, -üñ*]

Genc-i kimyā bābını fetħ eyle dilde ey Kerīm

Derdlü ‘āşıklarıña dermān olan her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 18*). [*senüñ, -üñ*]

Eyle maħv eyle hüviyyet baħrına sür ħalbimi

‘İlmiñe ‘irfānıña burhān olam her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 20*). [*senüñ, -üñ*]

Ėuşşa vü ħamdan ħalāş eyle dir uş Ümmî Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulţān olam her dem **senüñ** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 22*). [*senüñ, -(ü)ñ*]

Kim ola kim zāt-ı muţlakdan **seni** muţlak bile

Pes bilen sensin senüñdür ħünki keşf-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3*). [*seni, -i*]

Ey Ėudā kimdür ħuzūruñda bulan senüñ kemāl

Pes bulan **sensin** senüñdür ħünki ħükm-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 2*). [*sensin, -sin*]

Kim ola kim zāt-ı muţlakdan seni muţlak bile

Pes bilen **sensin** senüñdür ħünki keşf-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4*). [*sensin, -sin*]

Kim ola kim ħazretiñ dergāhına ħulluķ ħıla

Pes ħılan **sensin** senüñdür ħünki fi’l-ile kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6*). [*sensin, -sin*]

Kim ola tevḥîd ḥaḳḳan zātūnı zıkr eyleye

Eyleyen **sensin** senüñdür çünki luḫf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8). [sensin, -sin]

Kim ola elfâz-ı ma' nâdan kelâmıñ söyleye

Söyleyen **sensin** senüñdür çün lisân-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10). [sensin, -sin]

Kim ola kim enbiyâdan göstere bir mu' cizât

Gösteren **sensin** senüñdür mu' cizât-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 12). [sensin, -sin]

Kim ola kim evliyâdan ḥalka ol burhân ola

Pes olan **sensin** senüñdür çün delîl-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 14). [sensin, -sin]

Kim ola kim evliyânıñ ḳapusunda bekleye

Bekleden **sensin** senüñdür çünki 'aşḳ-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 16). [sensin, -sin]

Kim ola cürm ü ḥaḫâdan nefsini ṫâhir kıla

Pes kılan **sensin** senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 18). [sensin, -sin]

Kim ola kim ğayr-ı Ḥaḫdan şaḳlaya dil mülkini

Şaḳlayan **sensin** senüñdür çünki ḫıfz-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 20). [sensin, -sin]

Kim ola mâsivâdan ḳurtara cân sırrını

Ḳurtaran **sensin** senüñdür çünki sırr-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 22). [sensin, -sin]

Kim ola kim seyr-i ma' a'llâh seyrine sırr ırgüre

İrgüren **sensin** senüñdür çünki seyr-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 24). [sensin, -sin]

Kim ola Ümmî Sinâna luḫf-ıla ḳahr eyleye

Eyleyen **sensin** senüñdür ḳahr u luḫf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26). [sensin, -sin]

Ey Ḥudâ kimdür ḫuzûruñda bulan **senüñ** kemāl

Pes bulan sensin senüñdür çünki ḫükm-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 1). [senüñ, -üñ]

Kim ola kim zāt-ı mutlakdan seni mutlak bile

Pes bilen sensin **senüñdür** çünkü keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 4). [senüñdür, -üñ, -dür]

Kim ola kim hazretiñ dergâhına kulluk kıla

Pes kılan sensin **senüñdür** çünkü fi'l-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 6). [senüñdür, -üñ, -dür]

Kim ola tevhiid haqqan zâtiñi zıkr eyleye

Eyleyen sensin **senüñdür** çünkü luğf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 8). [senüñdür, -üñ, -dür]

Kim ola elfâz-ı ma'nadan kelâmiñ söyleye

Söyleyen sensin **senüñdür** çün lisân-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 10). [senüñdür, -üñ, -dür]

Kim ola kim enbiyâdan göstere bir mu'cizât

Gösteren sensin **senüñdür** mu'cizât-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 12). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola kim evliyâdan halka ol burhân ola

Pes olan sensin **senüñdür** çün delil-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 14). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola kim evliyâniñ kapusunda bekleye

Bekleden sensin **senüñdür** çünkü 'aşk-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 16). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola cürm ü hañadan nefsini tãhir kıla

Pes kılan sensin **senüñdür** çünkü 'afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 18). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola kim ğayr-ı Hağdan şaklaya dil mülkini

Şaklayan sensin **senüñdür** çünkü hıfz-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 20). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola mâsivâdan kırtara cân sırrını

Kırtaran sensin **senüñdür** çünkü sırr-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 22). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola kim seyr-i ma'a'llâh seyrine sırr irgüre

İrgüren sensin **senüñdür** çünkü seyr-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 24). [senüñdür, --üñ, --dür]

Kim ola Ümmî Sināna luṭf-ıla ḳahr eyleye

Eyleyen sensin **senüñdür** ḳahr u luṭf-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26*). [*senüñdür, --üñ, --dür*]

Her ne kim zāhir olur fi ‘l-i ma ‘a ‘llāhi gör

Ġayrı görme her şey’i **sen** ya celāl ü ya cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [*sen,]*

Her meşakkat kim görürsin ‘ind-i Ḥaḳdandur nüzül

Ḳahr u luṭfuñ ‘illetidür ṭutma **sen** dilde melāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [*sen,]*

Gör vücūduñ ḫālını **sen** ḳılma āfāḳa nazar

Ḳanḳıdur ğālib ü maġlūb u yemīn ü hem şimāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 11*). [*sen,]*

‘Ārif-iseñ yek nazar ḳıl ‘āleme Ümmî Sinān

Kimsenüñ aḫvāline **sen** ḳılma hergiz ḳıl ü ḳāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 14*). [*sen,]*

‘Aḳl **saña** uydurunca ‘aḳla sen uysañ n’ola

Oturup ‘izzet bāġında ḫayme ḳurayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 29*). [*saña, -a]*

Ey diriġā **sen** seni hep ‘āleme yayduñ göñül

Böyle her dem bī-ḳarār olmaḳda ne ṭuyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [*sen,]*

Gerçi ben senüñle yār oldum umaram zevḳ-ı yār

Lik **sen** aġyāra uyarsın baña ḳıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 4*). [*sen,]*

Ben ne iḳlīm şāhınıñ neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 6*). [*sen,]*

Ben dürişüp derd-i yārıñ nārına yansam direm

Sen dürişüp cehl-i zulmet şālnı geyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 16*). [*sen,]*

Ḥaḳ Ta ‘ālā mü’miniñ ḳalbi nazargāhım didi

Pādişāhıñ beytine **sen** div neye ḳoyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 26*). [*sen,]*

Derd-i yârdan ğayrısından fâriğ olup dem-be-dem

‘aşk-ıla el bir ideyduñ **sen** de n’ olayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 28*). [sen,]

‘Aql saña uydurunca ‘aqla **sen** uysañ n’ ola

Oturup ‘izzet bâğında ğayme kırayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 29*). [sen,]

Ben fülân ibn-i fülânam dimege ğikmet nedür

Gelmeden **sen** sırr-ı insânsın ezel neyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 32*). [sen,]

Hey ne bulduñ aldanırsın ‘îd-ı şuğrâ zevkına

Duymaduñ zevkın meger **sen** ekber-i ‘îduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 34*). [sen,]

Ey diriğâ sen **seni** hep ‘âleme yayduñ göñül

Böyle her dem bî-ķarâr olmaķda ne tıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [seni, -i]

Gerçi ben **senüñle** yâr oldum umaram zevk-ı yâr

Lik sen ağıyâra uyarsın baña kıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3*). [senüñle, -ün, -le]

Dilimde söylenen ağbâr ğâlimde keşf olan esrâr

Saña ma’lûm idem anı dü ‘âlemden ırarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 8*). [saña, -a]

Perdeler ķat ķat ğicâb oldu **saña** aç gözüñi

Aşlıña irmek dilerseñ cânı ‘uryân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 5*). [saña, -a]

Cehl ü nâdân ğayretinden ķalma ķaldur başıñı

Geç bu şüretten seni **sen** kâmil insân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10*). [sen,]

‘aşka yâr ol gel berü **sen** dostu düşmân añlama

Seyr-i fi’llâh illerine merd cevân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 11*). [sen,]

Ṭayyib ü ṭâhir olunca tâ ki ķalbiñden marâz

Bekle **sen** Loķmân eşigin derde dermân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 16*). [sen,]

Cehl ü nādān ğayretinden alma aldur baıñı

Geç bu Şüretten **seni** sen kāmīl insān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10*). [*seni, -i*]

Yā İlāhī **sen** bilürsin hālīmi ey PādiŐāh

Senden olmazsa ‘ināyet ğayrı kime yalvaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 13*). [*sen,]*

Yā İlāhī sen bilürsin hālīmi ey PādiŐāh

Senden olmazsa ‘ināyet ğayrı kime yalvaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 14*). [*senden, -den*]

Senden āhar kimseden yodur vefā bildüm bugün

Ağlayu geldüm ki fazlıñ apusında oturam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 25*). [*senden, -den*]

Ey Hudā **senden** Sinān Ümmî temennā ıldığı

Mürvetiñden ol Resūlūñ bābına el avŐuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 29*). [*senden, -den*]

Niçe bir yanup utuŐursın eyā cān u ciger

Bir meded yo mı **senüñ** bir derdiñe ola **senüñ** arām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4*). [*senüñ, -üñ*]

Niçe bir yanup utuŐursın eyā cān u ciger

Bir meded yo mı **senüñ** bir derdiñe ola **senüñ** arām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4*). [*senüñ, -üñ*]

Ne lāyıdur **saña** kimse yol vara

Dizāra iltüp nazar iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 17*). [*saña, -a*]

Eger zāhirde ve eger bātında

Şun‘uñda **seni** settār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 12*). [*seni, -i*]

İlāhī cümleyi var iden **sensin**

Yo iken her Şeyi var iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1*). [*sensin, -sin*]

İlāhī cümleyi var iden **sensin**

Yo iken her Şeyi var iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2*). [*sensin, -sin*]

Ḥabībiñ nūrını zātuñ nūrından

Var idüp kendüñe yār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4*).

[*sensin, -sin*]

İrişmez işiñe kimsenüñ ‘aqlı

Felekde çarhı devvār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 6*).

[*sensin, -sin*]

Bir dikende gül ü reyḥān eyleyüp

Çevre kenārın pür-ḥār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 8*).

[*sensin, -sin*]

Emriñe fermāndur senüñ kün fe-kān

Nārı Ḥalīle gülzār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 10*).

[*sensin, -sin*]

Eger zāhirde ve eger bātında

Şun ‘uñda seni settār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 12*).

[*sensin, -sin*]

On sekiz biñ ‘ālem oldı niḳābıñ

Her birinde bir bāzār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 14*).

[*sensin, -sin*]

Dertlü ḳullarıña dermān yitirüp

Çāresiz ḳullara çār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 16*).

[*sensin, -sin*]

Ne lāyıḳdur saña kimse yol vara

Dizāra iltüp naẓar iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 18*).

[*sensin, -sin*]

Ḳullarıñ ‘aybını maḡfired ḳıluḫ

İsm-i ḡufrānı iḳrār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 20*).

[*sensin, -sin*]

Nūruñ zıyāsıyla zulmet ḳarasın

Yuyup ‘ālemi envār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 22*).

[*sensin, -sin*]

Kimin ‘ālim kimin bay kimin yoḫsul

‘Ārifiñ sırrın esrār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 24*).

[*sensin, -sin*]

Sinān Ümmī uluñ aqlar apuñda

Nazar ıl ün anı zār iden **sensin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 26*).

[*sensin, -sin*]

Emriñe fermāndur **senüñ** kün fe-kān

Nārı Hālile gülzār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 9*).

[*senüñ, -üñ*]

Zāhidā luf ile var **sen** ılmaql egri nazar

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

97, Mısra 9). [*sen,*]

Yedürmişdür **saña** nefsiñ bunuñ mekrī ta‘āmından

‘Aceb bu dār-ı dünyāda nie bir olasin sekrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 3). [*saña, -a*]

Saña o dürlü armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saña ol dostdan teberrük la’l-ile mercān (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 102, Mısra 11). [*saña, -a*]

Saña o dürlü armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm **saña** ol dostdan teberrük la’l-ile mercān (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 102, Mısra 12). [*saña, -a*]

Daı **saña** selām itdi benümle ho kelām itdi

Didi tiz gelsün u bunda anuñdur bu ulu meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 13). [*saña, -a*]

Gel ey tālīb eger **sen** de taleb kıldıñsa ol Şāhı

O Sulţāniñ firāından ılasın her seer efgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 35). [*sen,*]

İlāhī cümle ‘ācizdür senüñ yoluñda bu ullar

Gel olmaya eger **senden** kimesne bula mı Ramān (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 102, Mısra 42). [*senden, -den*]

Sinān Ümmī uluñ **senden** diler her dem bula isān

Anuñ-ün albine ilhām idersin fā olur ‘irfān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 43). [*senden, -den*]

Gel ey miskīn-i bī-āre niün uyarsın ayāre

Seni val eylemez yāre tākarsa boynuña urgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

102, Mısra 40). [*seni, -i*]

İlāhī cümle ‘ācizdür **senüñ** yoluñda bu kıllar

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 41). [senüñ, -üñ]

Eger benden haber şorsañ ḥaḳāyık şehrine vardum

Var anda bir ulu sulṭān **senüñle** dost-ı mış her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10). [senüñle, -üñ, -le]

Gerçi mücerred pāk idi ḳaldı semā’-ı şānīde

Cümle ḥicābı **sen** geçür ‘ışā-yı Rūḥullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 22). [sen,]

Senden ‘aṭā bizden ḥaṭā böyle ḳuruldı ibtidā

‘Afv it bizüm ḥaṭāmızı Ādem şafiyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 5). [senden, -den]

‘Ābidiñ fikri ‘ibādet ‘ālimiñ ‘ilm ü ‘amel

Evvel āḫır baña **senden** ḡayrı miḥmān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 8). [senden, -den]

Sal vücūdum iḳlīmine evvel ‘aşḳiñ miḥ-terin

Göñlümiñ taḥtında **senden** ḡayrı sulṭān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10). [senden, -den]

Sen bu miḥnetden ḳaçarsañ varlığı terk eyle gel

‘Uzlet imiş kişiye bu dünyede vaḥdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3). [sen,]

Sen hidāyet ḳıl bu yolda cān u baş olsun fedā

Ḥurmetine ḳurbetine şādıḳu’l-va‘dü’l-emīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9). [sen,]

Key za‘ifem ḳapuña geldüm ḡarībem key ḥaḳīr

Çāresin **senden** umaram işbu zaḥmıñ merhemini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4). [senden, -den]

Ey Ḥudāyā **senden** artuḳ Ḥālīḳım yoḳ bī-gümān

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zamīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 11). [senden, -den]

Ey Ḥudāyā senden artuḳ Ḥālīḳım yoḳ bī-gümān

İşbu resm-ile ki her bir derdime **sensin** zamīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12). [sensin, -sin]

Sinān Ümmī umar **senden** ki zātūñ haqqı-çün yā Rab

Senüñ dīvānıña irsem diyem yā Hū tıram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33*). [*senden, -den*]

Maḥabbetiñ yanar cānda qarar itmez ebed **sensiz**

Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 29*). [*sensiz, -siz*]

Sinān Ümmī umar senden ki zātūñ haqqı-çün yā Rab

Senüñ dīvānıña irsem diyem yā Hū tıram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34*). [*senüñ, -üñ*]

Senüñ zātūñ kıtur ārzū gönül çağlar aqar ey Şāh

Fırākıñdan gözüm yaşı gehi qanlar döker ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 1*). [*senüñ, -üñ*]

İlāhî ‘ālem içinde **saña** yol toğrı kim vara

Eger sen kılmasañ dermān şifā bulur mı şol yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 1*). [*saña, -a*]

İlāhî ‘ālem içinde saña yol toğrı kim vara

Eger **sen** kılmasañ dermān şifā bulur mı şol yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 2*). [*sen,]*

İlāhî biz haṭā kılduğ bilürüz yolda yañıldıđ

Dönüben qapuña geldük bizi **sen** virme ađyāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 4*). [*sen,]*

İlāhî cümle maḥlūqāt senüñ emriñdedür yeksān

Eger **sen** kılmasañ iḥsān qalurlar külli bî-çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 8*). [*sen,]*

İlāhî **sen** kime fađlıñ iderseñ vaşlıña burhān

İşinde qalmaya noqşān ki senden ire kim yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 11*). [*sen,]*

İlāhî sen kime fađlıñ iderseñ vaşlıña burhān

İşinde qalmaya noqşān ki **senden** ire kim yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 12*). [*senden, -den*]

Sinān Ümmī senüñ her dem qapuñda zār u sergerdān

Ya **senden** ğayrı bir kimse kılar mı derdine çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14*). [*senden, -den*]

İlāhī cümle maḥlūḳāt **senüñ** emriñdedür yeksān

Eger sen ḳılmasañ iḥsān ḳalurlar külli bī-çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 7). [senüñ, -üñ]

Sinān Ümmî **senüñ** her dem ḳapuñda zār u sergerdān

Ya senden ğayrı bir kimse ḳılar mı derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13). [senüñ, -üñ]

Şundum **saña** elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña ḫablını çalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 13). [saña, -a]

‘Āciz ḳaldum neyleyem ḫālim kime söyleyem

Yā Rabbi **sen** merḫamet leşkeriñ şalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 8). [sen,]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’ıl ḫod virmedi

Ey cānı viren gine **sen** kendüñ alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20). [sen,]

Bir gönül bir cānım var **sen** baña vir diyen çok

Ey cān issi **sen** alsañ ‘aceb sevilsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21). [sen,]

Bir gönül bir cānım var **sen** baña vir diyen çok

Ey cān issi **sen** alsañ ‘aceb sevilsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22). [sen,]

Ḳuldan ḫaḫālar gerek **senden** ‘aḫā yā ‘Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 15). [senden, -den]

Senüñ zātuñ görmegi rencime şifā dirler

‘Aceb görsem tanısam niḳābın alsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 23). [senüñ, -üñ]

Ḥüb cemālın görmege ağlar ey Şāhım **senüñ**

Ümmî Sinānıñ gözi yaşını silsñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 25). [senüñ, -üñ]

Kerem ḳıl **sen** naşib eyle Sinān Ümmīye ey Mevlā

Ki ol dîvān-ı ‘ālīde ḫura böylece dîvāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 13). [sen,]

Ger **sen** anuñ ‘aşkı derdin başıña tãc itmedüñ

Ehl-i erkândan ħabersiz ħayf ola erkāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 7*). [*sen,]*

Aç gözüñ ħaldur ħicâbı ħayrıdan, gel ħayrete

Yâd olasın biliş iken **sen** ebed mihmāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 10*). [*sen,]*

Dü cihānı terk idenler ‘aşka mihmān oldılar

Gel şikār eyle **sen** anuñ derdine dermāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 12*). [*sen,]*

Seni insān eyledüm diyü öger ol Pādişāh

Andan artuġa göñül virmek düşer mi şāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 5*). [*seni, -i]*

Gel fenādan öñ fenā ol kim ziyān itmeyesin

Rü’ yet-i Ħaġ görine şāyed **senüñ** seyrāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 14*). [*senüñ, -üñ]*

Cümle murādını **sen** vir İlāhī

Kim ki du’ ā kıla Ümmî Sināna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 29*). [*sen,]*

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ baġ **sen** de gör

‘Āşıkı ħayrān iden tevĥîd-i zātu’ llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 9*). [*sen,]*

Ey Sinān Ümmî **senüñ** sırrıñ şāha maħrem-durur

İRmege merdān gerekdür açma nādān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 13*). [*senüñ, -üñ]*

Ey Ħudā luġf eyle **sen** Ümmî Sināniñ yolını

Baġla ‘aşkıñ zenciriyle gitmesün zāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 17*). [*sen,]*

Ħoş ħaçardum mekr ü siħriñden senüñ ħurtulmayup

Neyleyeyüm ħoş getürdüñ **sen** meni aġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 4*). [*sen,]*

Niçe bir aġyāra uyarsın göñül **sen** āh u vāh

Ħaçdıġumca uğradursın **sen** beni daġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 11*). [*sen,]*

Niçe bir aġyāra uyarsın gōñül **sen** āh u vāh

Çaçdıġumca uġradursın **sen** beni daġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 12*). [*sen,]*

Günde bir iş gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey gōñül düşme şaķın **sen** bāġçe vü bāġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14*). [*sen,]*

Hoş kaçardum mekr ü siħriñden **senüñ** kırtulmayup

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni aġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 3*). [*senüñ, -üñ]*

Āferin olsun **senüñ** bu siħriñün üstādına

İndürürsin kim ki yüksek uça duzaġ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 9*). [*senüñ, -üñ]*

Haķ için anlar bu yolda cān u baş terk eyledi

Sen nice fedā kılasın dīniñi cem‘-i mālā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 8*). [*sen,]*

Yā İlahî **sen** meded eyle ki bu Ümmî Sinān

Aldanup düşmeye tā kim bunda mekr-ile āla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 11*). [*sen,]*

Maķşūdumuz öñden soña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ **saña** cüdā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4*). [*saña, -a]*

Düşüp hayāliñ cengine **senden** seni isteyene

Firdevs-i a‘lā bāġları ‘aġā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 15*). [*senden, -den]*

Düşüp hayāliñ cengine senden **seni** isteyene

Firdevs-i a‘lā bāġları ‘aġā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 15*). [*seni, -i]*

Vaşlıñ şarābından **senüñ** bir kaġre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17*). [*senüñ, -üñ]*

Şad hezārān āferin olsun **saña** biñ cān-ıla

Medħa gelmez söyledüġüm māhımıñ naķķaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 5*). [*saña, -a]*

Aç gözüñ fi 'l-i Hudādur **saña** ta 'līm itdügüm

Şan 'atından fāriğ olma bekle Haqqıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 5*). [*saña, -a*]

Fezkürünî ezkürküm gör ne dir Rabbiñ **saña**

Şoĥbetiñden fāriğ olma bekle Haqqıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 7*). [*saña, -a*]

Zāhir ü bāṭın münevver kıl **seni** tevḥîd-ile

Zinetiñden fāriğ olma bekle Haqqıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 11*). [*seni, -i*]

Sen cānı koyup 'āşık-ı envār olursañ gel beri

'Ār-ıla görmezsin Haqqı bî-'ār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 1*). [*sen,]*

Cānın seven irmeyiser ol cānānıñ vuşlatına

Sen daḥı tatlu cānıña aġyār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 20*). [*sen,]*

Ümmî Sinān viridi cānı ḳabūl itmediler anı

Dirler ki yan düni günü **sen** yār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 26*). [*sen,]*

Zerḳ u riyā zühd ü hevā ḳılmaz **seni** yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5*). [*seni, -i*]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun **senüñ** yā Rab

Ḥıyālîñ cāna bey' eyler bāzārîñ zevḳı ḥoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 3*). [*senüñ, -üñ*]

Hezārān kāmîl ü dānā **senüñ** vaşfıñ oḳur yazar

Bize 'aşkıñ kitābını yazarıñ zevḳı ḥoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9*). [*senüñ, -üñ*]

Şarāb-ı 'aşḳ-ıla **sen** gel bizi mest eyle ey sākî

Göñül pervānesi şem'a göyünsün görsün işrāḳı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 1*). [*sen,]*

Sinān Ümmî bugün ḳalbe umar **senden** nazār yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi çü sensin Ḳādir ü Bāḳî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13*). [*senden, -den*]

Sinān Ümmī bugün albe umar senden nazār yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi ū **sensin** ādir ü Bākī (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 143, Mısra 14*). [*sensin, -sin*]

Bil **saña** lāyık olan ol Hālia amd ü senā

Cümleyi andan bilüben şıd u ikrār ol yūri (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 144, Mısra 5*). [*saña, -a*]

Gel berü vaşl-ı aıat bulmaq isterseñ ey yār

ayret eyle ır gözüñden **sen** bu nūnun kāfını (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 145, Mısra 8*). [*sen,]*

Ey Sinān Ümmī bu sırrı **sen** niun fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol aıat dürriniñ şarrāfını (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 145, Mısra 25*). [*sen,]*

Kimseler aldanmasun ālū belā şehrinde kim

Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 146, Mısra 14*). [*sen,]*

Her nefes ‘aşıqlarıñ nukundan yā Hū gelür

Aır başdı ‘ār olur duyduñ **sen** ben deli (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 147, Mısra 14*). [*sen,]*

Ümmī Sinān **sen** bugün aarsın gizli düun

Söylenecek söz midür meger olduñ **sen** deli (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 147, Mısra 17*). [*sen,]*

Ümmī Sinān **sen** bugün aarsın gizli düun

Söylenecek söz midür meger olduñ **sen** deli (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 147, Mısra 18*). [*sen,]*

Ey muallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşııñ nārına **sen** yan müselmān olmadı (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 149, Mısra 6*). [*sen,]*

Ey Sinān Ümmī dalālet zümresinde alma **sen**

Tevhīdi inkār iden inān müselmān olmadı (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 149, Mısra 15*). [*sen,]*

Nefs yoluma uzaq urar ol beni yolumdan ırar

Yā Rab elinden **sen** urtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 150, Mısra 10*). [*sen,]*

Yā Rabbenā ferd ü aḥad nice yuna yüz arası

Luṭf idüben eyle meded **senüñ** eliñde aresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 2*). [senüñ, -üñ]

Ey Sinān Ümmî şaın kim ehl-i zera ılma fāş

Sen nihān it ılma izhār ‘āşııñ erkānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 18*). [sen,]

Gören **sen** gösteren sensin İlähî

Mü’miniñ albi mir’ātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 11*). [sen,]

Gören sen gösteren **sensin** İlähî

Mü’miniñ albi mir’ātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 11*). [sensin, -sin]

Bi-ḥamdi’İläh adımız oldu insān

Senüñ cān bize mürvetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 4*). [senüñ, -üñ]

Bize mürşid olan ‘ayne’l-yaıne

Senüñ fazl u ‘ināyātuñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 24*). [senüñ, -üñ]

Ki sensin Vāḥid ü ahhār bizi eyle **saña** sen yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne şa u ne şimāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7*). [saña, -a]

Cān alup cān viren sensin götürüp gideren sensin

Bu devrānı süren sensin **saña** baḥş-i cidāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 46*). [saña, -a]

Egeri aradur yüzüm velākin orıdur özüm

Saña yalvarmaa bir dem anı āat mecāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50*). [saña, -a]

Ki sensin Vāḥid ü ahhār bizi eyle saña **sen** yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne şa u ne şimāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7*). [sen,]

Kelāmıñdur senüñ yā Hū ki lâ ilāhe illā Hū

Our zākirleriñ Hū Hū ü **senden** infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 16*). [senden, -den]

Eger insān eger ḥayvān her eşyā emriñe fermān

Ki **senden** ğayrıdan ey Cān ḳamu ḥalka Zevāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20*). [*senden, -den*]

Çü sensin Hādî-i burhān kerem ḳıl luṭfıla iḥsān

Ki **senden** ğayrı yā Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48*). [*senden, -den*]

Seni söyler ḳamu diller uçan ḳuşlar esen yeller

Cemāliñ bāğına güller müzeyyen aḳ u al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27*). [*seni, -i*]

Ki **sensin** Vāḥid ü Ḳahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne soñuñ var ne şağ u ne şimāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7*). [*sensin, -sin*]

Bilürsin kim ḥaṭāmuz çok 'ināyet eylegil ey Ḥak

Çü **sensin** Fā'il-i muṭlaḳ ki hergiz ğayrı ḥāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 44*). [*sensin, -sin*]

Cān alup cān viren **sensin** getirüp gideren **sensin**

Bu devrānı süren **sensin** saña baḥş-i cidāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 45*). [*sensin, -sin*]

Cān alup cān viren **sensin** getirüp gideren **sensin**

Bu devrānı süren **sensin** saña baḥş-i cidāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 45*). [*sensin, -sin*]

Cān alup cān viren **sensin** getirüp gideren **sensin**

Bu devrānı süren **sensin** saña baḥş-i cidāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 46*). [*sensin, -sin*]

Çü **sensin** Hādî-i burhān kerem ḳıl luṭfıla iḥsān

Ki senden ğayrı yā Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 47*). [*sensin, -sin*]

Kelāmıñdur **senüñ** yā Hū ki lā ilāhe illā Hū

Oḳur zākirleriñ Hū Hū çü senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 15*). [*senüñ, -üñ*]

Zehī evvelsin ey Hādî viresin cümle murādı

Senüñdür ḳayḡu vü şādī aña bir ğayrı ḥāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 6*). [*senüñdür, --üñ, --dür*]

Zāhir ü bāṭın **saña** hep muntazır

Bāb-ı fazlıñdan ider küllī recā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 3).

[saña, -a]

On sekiz biñ ‘āleme **sensin** İläh

Rāzıķı hem Hāfızısın ey Hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 9).

[sensin, -sin]

Sensin ol Cebbār-ı ‘ālem zü’l-celāl

Ḳahr iderseñ yek nefis olur fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 11).

[sensin, -sin]

Pīrüm ‘azīzüm bā-şafā seyrāna gelmişem **saña**

Mazhar-ı zāt-ı Muştafā sultāna gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 2). [saña, -a]

el-Mü’ minüne lâ-yemüt ḥayy ü beķāsın bī-vücūd

Sundum **saña** elimi tut Loķmāna gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 8). [saña, -a]

el-Mü’ minüne lâ-yemüt ḥayy ü beķāsın bī-vücūd

Sundum **saña** elimi tut Loķmāna gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 8). [saña, -a]

Zāhir tenim bāṭın cānım döndüm **saña** küllī yönüm

Ḳalmadı zann u gümānım imāna gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 10). [saña, -a]

İrgirmege maḥbūbına ṭālibleri maṭlūbına

Emrāz-ı ḳalbiñ bābına dermāna gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 16). [saña, -a]

Girdüm bu ‘aşķ bāzārına ḳomaz bu günüm yarına

Yanmağa derdiñ nārına pervāne gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 18). [saña, -a]

Ol küntü kenzi bulmağa sırrıña ‘ārif olmağa

‘İlm-i ledünnī bilmege ‘irfāna gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 20). [saña, -a]

Ben bilmezem aḥvālimi bulmağa toğrı yolımı

Bī-çāreyem tut elimi dīvāne gelmişem **saña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 22). [saña, -a]

Bulmağa vaşl-ı yārımı qodum nāmūs u ārımı

İrgirmege qaṭārımı kārbanā gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 24*). [saña, -a]

Ümmî Sinân eydür pîrim artdı benüm āh u zārım

Envârı gözler gözlerim sübhāna gelmişem **saña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 26*). [saña, -a]

Yüz qaralığından āḥar armağanum yok **saña**

Cân u dil her dem **saña** ider kerem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 20*). [saña, -a]

Himmet ile dü cihānîñ bāğına bend olmayam

Menzilüm **saña** irinceydek sürem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 32*). [saña, -a]

Sen [ki] Yūsuf Mışra sultân ben Zelîḥâyam bugün

Yâ ne vaḳtin nūr-ı vaşlıña irem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 3*). [sen,]

Derdiñ urdı yüregime şerḥa şerḥa yaralar

Sen şefâ‘at merheminden vir şaram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26*). [sen,]

Gönlümi yağmaladı derdiñ beni kıldı fenâ

Her kimi görse gözüm **seni** soram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16*). [seni, -i]

‘İzzet-i luṭfuñdan irdi cân **senüñ** esrârîña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 29*). [senüñ, -üñ]

ḥaḳ resûli Faḥr-i ‘âlem nūr-ı vâḥid dir **saña**

Hel etâ geldi senüñ şânînda âyet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 3*). [saña, -a]

Kim yaman şanursa **saña** sen aña kılduñ ‘aṭâ

Sen keremler kânısın ehl-i seḥâvet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 13*). [saña, -a]

Münkir olan ḥazretiñe bulmayısardur ḥalâş

Saña âmennâ diyen buldı selâmet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 16*). [saña, -a]

Sen şeh-i merdân-ı ‘âlem ‘ârifiñ burhânısın

Sâkı-i Kevşer ü ebrâr-ı cemâ‘at Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 37*). [sen,]

Kim ki **sen** şâhıñ hayâli ħubbına dil virmedi

Dü cihânda gitmedi andan kerâhet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39*). [sen,]

Kim yaman şanursa saña **sen** aña kılduñ ‘ağā

Sen keremler kânısın ehl-i şehâvet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 13*). [sen,]

Kim yaman şanursa saña sen aña kılduñ ‘ağā

Sen keremler kânısın ehl-i şehâvet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 14*). [sen,]

Ĥayf ola Ĥağdan Ĥağır ola mı hergiz necât

Kim ki **sen** sulţâna kılmadı itâ‘at Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 18*). [sen,]

Sen ‘ağāniñ bağırına bağrisin ey cānlara cān

Küllî şey hep sende buldı cümle ĥâcet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 33*). [sen,]

Sen ‘ağāniñ bağırına bağrisin ey cānlara cān

Küllî şey hep **sende** buldı cümle ĥâcet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 34*). [sende, -de]

Fehm olındı evvel āğır uyılan kimdür ne ġam

Senden oldı işnâ ‘aşer nev‘-i imâmet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 8*). [senden, -den]

Senden irdi ‘ârife ‘ayne‘l-yağın Ĥağğa‘l-yağın

Evliyâlar serveri şâğib-emânet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 9*). [senden, -den]

Görmedigüm Tağrıya taşman didüñ Ĥağğdur sözüñ

Senden artuğ kim kıla Ĥağğa itâ‘at Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 22*). [senden, -den]

Bâbı **sensin** cümle ‘ilmiñ şehri şâh-ı Muştafâ

Kenz-i a‘zam ĥapusın buldı cemâ‘at Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 11*). [sensin, -sin]

ḥaḳ resūli Faḥr-i ‘ālem nūr-ı vāḥid dir saña

Hel etā geldi **senüñ** şanıñda āyet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 4*). [senüñ, -üñ]

Lebleriñ çeşmesidür āb-ı ḥayvān añladum

Hem zebāniñdur **senüñ** kând-ı melāḥat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 30*). [senüñ, -üñ]

Bir şafāniñ altına gördüm ḳomişlar biñ cefā

Meyl ider nefsim bükülmez **senden** ister cān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 12*). [senden, -den]

Ḍā’imā bizden ḥaṭā **senden** ‘aṭādur işlenen

‘aşḳı fazlıñdan müyesser ḳıl bize burhān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 13*). [senden, -den]

Yā İläḥi dār-ı ‘izzet dinilen menzil nedür

Ḳıldığım **saña** hidāyet herkese iḥsān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 4*). [saña, -a]

Yā İläḥi vaḥdetiñ bir ḥaddi yok ‘ummān mıdır

Yā ḳulum **sen** geldüğüñ yol her ḳula āsān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2*). [sen,]

Muştafāniñ ḥurmetiyçün eyleme senden cüdā

Ġam yime **sen** her ḳişi baña ulu burhān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12*). [sen,]

Vir Sinān Ümmīye **sen** bir toğrı yol dergāhiña

Fazlıñ olmasa yolumda ḳurduđı erkān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 27*). [sen,]

Muştafāniñ ḥurmetiyçün eyleme **senden** cüdā

Ġam yime sen her ḳişi baña ulu burhān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 11*). [senden, -den]

Eger **sen** ‘ilmin isterseñ ḥaḳıḳat tevḥid-i zātuñ

Gözüñ aç ḳıl nażar gör ne tođar feyz-i İläḥiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 5*). [sen,]

Ne varsa iki cihānda **saña** eyledi Ḥaḳ bende

Ki cümle eşref ‘ālemde ki sensin maḳbül-i dergāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 5*). [saña, -+a]

Didi medh eyleyüp ol Hâk **saña** çün ve'z-zuḥā muṭlaḳ

Buña qādir dilim ancaḳ ki ḥaḳsın yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13). [saña, -+a]

Saña Allāh Ḥabîbim dir ki bu aḥkāmıñı var sür

Beni ḳullarıma bildür benem ḳamuya secde-gāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21). [saña, -+a]

Ḥudāyā dilerem **senden** kerem ḳıl luṭf u iḥsāndan

Alıcaḳ cānımı tenden aña ḳurbān di yā Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 51). [senden, -den]

Eyā 'izziñ kemālātuñ beḳā buldı Ḥabîbullāh

Bi-ḥamdi'llāh **seni** ḳıldı ḳamu derde ṭabîb Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 2). [seni, -i]

Eyā cevherleriñ kâni za'ifler derdi dermāni

Niçe medh eyleyem **seni** ki meddāḥıñ ola Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 12). [seni, -i]

'Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ zāram

Ki dergāha niçe varam meger **seni** ḳılam penāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 42). [seni, -i]

Şu gözler kim **seni** gözler şu diller kim **seni** diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü 'izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47). [seni, -i]

Şu gözler kim **seni** gözler şu diller kim **seni** diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü 'izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47). [seni, -i]

Ne varsa iki cihānda saña eyledi Hâk bende

Ki cümle eṣref 'ālemde ki **sensin** maḳbûl-i dergāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 6). [sensin, -sin]

Ki **sensin** dîni derc iden şalātu farz u borç iden

Semāvāta 'urûc iden ṭutup Rabbıña 'azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 15). [sensin, -sin]

Götür bu ḡafleti gözden şefā'at umaram sizden

Ḳamu aḥbābıña bizden selām olsun **senüñ** ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 40). [senüñ, -üñ]

Zāhidā ‘aqlıñ **senüñ** bu sırrı āgāh eylemez

Kāfire ʿa n eyleme ger ‘aşk-ıla ma‘mūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 5). [senüñ, -ün]

Didi cān virmekdür ‘aşkımdan **saña** bizden vefā

Geçmezem dildārıñ ‘aşkından cāna olsun vedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 39). [saña, -a]

Çarārım yok benüm sensiz ki **sensin** dīnim imānım

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7). [sensin, -sin]

Çarārım yok benüm **sensiz** ki sensin dīnim imānım

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7). [sensiz, -siz]

Senüñ himmet-i ‘ālîñle gelür bu dilime sözler

Çataram ağızıña lāyık her ādem aşına tuzlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 21). [senüñ, -üñ]

Sinān Ümmî **senüñ** yoluñda bir kâşır keşifindür

Hemişe mürvetiñ umar ki bir ‘āciz zā‘ifiñdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 33). [senüñ, -üñ]

Zāhidā **sen** ‘ilm-i Ḥaḳḳı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yok ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 13). [sen,]

Bil senüñ şānıñda Ḥaḳdan nāzil oldu hel cezā

Sen işidüp bu kelāmı kendüñe tut kıl cezā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 26). [sen,]

Cān u başı terk it ey dil **sen** de ‘āşıklardan ol

Muṣṭafā şer‘i yolında şapma şādıqlardan ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29). [sen,]

Vaşf-ı tis‘āndan fenā bul **sen** daḥı yoklardan ol

‘İlm-i sırdan lî ma‘allah bulasın vaqt-ı zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 31). [sen,]

Bil **senüñ** ḳalbiñde Ḥaḳdan ğayrı şuret ḳalmaya

Dil fenā vü ger beḳā naḳşına mā‘il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [senüñ, -üñ]

Bil **senüñ** şanıñda Hâkdan nâzil oldı hel cezâ

Sen işidüp bu kelâmı kendüñe tüt kıl cezâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 25*). [senüñ, -üñ]

senâ: Övme, övgü, methetme.

Bil saña lâyıķ olan ol Hâliķa ħamd ü **senâ**

Cümleyi andan bilüben şıdķ u ikrâr ol yürü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5*). [senâ,]

senâlar id: Övmek, methetmek.

Çâr-ı yâriñ zevķını keşf ideliden cânıma

Sırlarına çok senâlar iderem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 28*). [senâlar id, -er, -em]

sencileyin: Senin gibi.

Ki bir daķı **sencileyin**

Yok olan emşâliñ ħaķķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 39*). [sencileyin,]

ser gözi: Baş gözü || Kalp gözü.

Dir Sinân Ümmî vücūdum aña bir kâr-ħânedür

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildârlıķım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 18*). [ser gözi, -y, -le]

ser göziyle gör: Baştaki göz ile görmek; kalp gözü ile görememek.

Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm

Aydan günden ‘ayân oldı sırru’ llâha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 15*). [ser göziyle gör, -en, -ler, -e]

ser vir: Baş vermek II canını feda etmek.

Menzilüm ‘ayn-ı liķâdur yolumuz ‘arşdan geķer

Cân u baş şıģmaz o yolda ser viren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 14*). [ser vir, -en]

ser-çeşme: Pınar, kaynak.

Ol didi ben şehri-ilmüm kapusudur Murtaza

Evliya **ser-çeşmesin** merdan iden Perverdigar (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 14). [ser-çeşmesin, -si, -n]

serdâr ol: Komutan, başkumandan olmak.

Şanma ki dost bayramına qurban iderler her canı

Dosta yarar canın olup serdar olursa gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 24). [serdar ol, -ur, -sa, -n]

serden geç: Canını feda etmek, ölümü göze almak.

Gel ey talib erenler sohbetinde

Hü diyüp 'aşk-ıla **serden geç** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 12). [serden geç,]

serendib: Serendip, Hindistan'da bir şehrin adıdır. Hz. Adem o şehre yakın bir yüksek dağın üzerine inmiştir.

Geldüm cihana çün Âdem cennete gönderdi Hudam

Emrin şıdum redd eyledüm **Serendibde** zarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14). [serendibde, -de]

ser-firâz: Benzerlerinden üstün olan (kimse), seçkin, mümtaz.

Ol Muhammed Muştafadan ol 'Aliyyü'l-Murtaza

Evliyanın **ser-firâzi** şir-i Yezdân akladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 30). [ser-firâzi, -ı]

serfirâz: Benzerlerinden üstün olan; lider, önder.

O dağı bil Haydar-ı Kerrara telkin eyledi

Evliyanın **serfirâzi** hem şir-i Yezdânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 4). [serfirâzi, -ı]

ser-firâz bul: Kibirleşmek.

Ger bulduñ ise ser-firāz

Bunu gönül levhine yaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 29). [ser-firāz
bul, -du, -n]

sergerdān: Başı dönmüş, sersem, şaşkın; perişan.

Sinān Ümmî senüñ her dem kapuñda zār u **sergerdān**

Ya senden ğayrı bir kimse kılar mı derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
115, Mısra 13). [sergerdān,]

Ben bu işe hayrān iken bunca nāra giryān iken

Āvāre **sergerdān** iken irişdi ‘aşk cān pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 22). [sergerdān,]

Münezzehsin taşavvurdan ve fi’l-cümle bilinmekden

‘Akıllar māt u **sergerdān** bilinmek ihtimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 24). [sergerdān,]

sergerdān ol: Sersemlemek, şaşırmaq; hayran olmak.

Kime keşf itsem envārım olur fikrimde sergerdān

Şüride bülbüle karşı açılan vird-i reyhānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91,
Mısra 23). [sergerdān ol, -ur]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker

İki cihān zevkı aña şifā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129,
Mısra 21). [sergerdān ol, -an]

‘Aşık oldur ma ‘şūkuñ şevkında ser-gerdān ola

‘aşk-ıla buldum vefālar özge şöhet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77,
Mısra 17). [ser-gerdān ol, -a]

serhōş eyle: Sarhoş etmek.

Nice serhōş eyledi gör seni İblīs sücüsü

‘aşk şarābın nüş iden hayrāndan olduñ bī-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
12, Mısra 9). [serhōş eyle, -di]

ser-hōş ol: (Aşk şarabıyla) sarhoş olmak.

İsm-i a‘zam hürmetiyçün añladum ben ‘āşığı

Vuşlatıñ bāğında hayrān ser-hôş olmak diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 8*). [*ser-hôş ol,]*

ser-hoşa gel: Sarhoş olmak.

Ki bir cām şundi baña sırr-ı vaħdet

Ne söyler bu dilim ser-hoşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 12*).
[*ser-hoşa gel, -di]*

sermāye: Servet, varlık.

Didiler çün-kim fenādur t̄alibiñ **sermāyesi**

Anuñ-içün her nefes selhānı gözler cānimuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5*). [*sermāyesi, -si]*

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘ālemiñ **sermāyesi**

Gerçi yerler gökler ehli hikmete manzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 21*). [*sermāyesi, -si]*

Geçmezem dildārıñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Baña bu derdi ezel **sermāye** virdi zü’l-celāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26*). [*sermāye,]*

server: Baş, başkan, reis, ulu.

Ey küntü kenziñ mazharı t̄alib-i haqqıñ rehberi

Ey mürşidleriñ **serveri** ihsāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 4*). [*serveri, -i]*

Senden irdi ‘ārife ‘ayne’l-yaqīn haqqa’l-yaqīn

Evliyālar **serveri** şāhib-emānet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 10*). [*serveri, -i]*

Himmetiñ peymānesidür ‘ālemi hayrān iden

Ey veliler **serveri** şāhib-kerāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 26*). [*serveri, -i]*

Cümle ‘ālem dest-gīridür Ḥabībiñ bī-gümān

Enbiyālar **serveri** sultān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 12*). [*serveri, -i]*

server-i 'âlem: Alemin efendisi; Hz. Muhammed.

İlâhî **server-i 'âlem** Ḥabîbiñ Muştafâ ḥaḳkı

Yalıñuz ḳoma yoluñda irişdür bizi ol yâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 5). [server-i 'âlem,]

settâr: Gizleyen, örten Allah.

Ey cehennem ḳorkusından nâsı ğam-nâk eyleyen

Bizi yoḳdan var iden 'âleleriñ **Settâridur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 22). [settâridur, -ı, -dur]

Ḥaḳâmıñ yirine ḳıldı 'aḳalar

Şuçumu gizledi benüm o **Settâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 26). [settâr,]

Sinân Ümmî saña senden yaḳın olmaḳ diler yâ Rab

Benem ḥükm eyleyen şimdi vücūdında olup **Settâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 22). [settâr,]

Muḫtaşar elfâz-ı ma'nâdan bu 'âlem ḥaḳkıñıñ

Ḥâlini fâş eylesem ben illâ **Settâr** eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 20). [settâr,]

settâr id: Örten, gizleyen.

Eger zâhirde ve eger bâtında

Şun'unda seni settâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 12). [settâr id, -en]

settâr ol: Başkalarının ayıplarını örtmeye çalışmak.

Var ḥâliñe meskenet bağla öziñe ḳıl süküt

Kimseñüñ 'aybın yüzine urma **settâr ol** yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 4). [settâr ol,]

settâresi açıl: Örtüsü açılmak; sırrın ortaya çıkması.

Sultân eyleye bu cānı ya'nî ki rûḥ-ı insānı

Ḥükm eyleyüp devr-i zamân açıldı hoş settâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 30). [settâresi açıl, -dı]

settârlıg: Örtme, gizleme; sır dolu olma.

Gizli degül gün gibi âşkâreyem günden ‘ayân

Añlamaz nādân olan şimdi benim **settârlıgım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8). [settârlıgım, -ım]

sev: Aşık olmak, gönül vermek.

Zıkr olunsa dōst kıanda gözden aķar acı yaşı

Sevmege Allâhını ‘âr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 10). [sevmege, -meg, -e]

Seni her kim **sever** geçmek varından

Muķarrerdür muķarrerdür muķarrer (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 9). [sever, -er]

Severseñ beni **sev** baña yakın ol

Benem saña dü ‘âlemde vefâdâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 21). [sev,]

Severseñ beni sev baña yakın ol

Benem saña dü ‘âlemde vefâdâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 21). [severseñ, -er, -se, -ñ]

Gezer cihâni **sever** Sübhâni

Mürşid eline yüzler sürendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7). [sever, -er]

Kim ki **sever** Allâhi ğayrıyı ķor va’llâhi

Bu yola cân u cihân terkine duyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 7). [sever, -er]

Sırr ilinde **sevdügüm** yâ Rab ğayâliñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdügüm yâ Rab vişâliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1). [sevdügüm, -düg, -üm]

Her kime **sevsem** sevilsen derde kıldım mübtelâ

Enbiyâlar evliyâlar sırrına mihmân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 5). [sevsem, -se, -m]

Ħaķ kendini sevenleriñ ğayrıyı sevmez **sevdigin**

Câni cihâni terk idüp deyyâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 7). [sevdigin, -dig, -in]

Cānın **seven** ırmeyiser ol cānāniñ vuşlatına

Sen daħı ıatlu cāniña aġyār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 19*). [*seven, -en*]

Hağ kendini sevenleriñ ġayrıyı **sevmez** sevdigin

Cānı cihānı terk idüp deyyār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 7*). [*sevmez, -mez*]

Nūr-ı vechiñden anı var eyledüñ

Sevdüñ anı derdlere kılduñ devā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 16*). [*sevdüñ, -dü, -ñ*]

‘Āşık ol yārı hacālet çekmeden kaçup **sever**

Tā ebed derd-i firākat çekmeden kaçup **sever** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 1*). [*sever, -er*]

‘Āşık ol yārı hacālet çekmeden kaçup **sever**

Tā ebed derd-i firākat çekmeden kaçup **sever** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 2*). [*sever, -er*]

İntizārı yek işāret çekmeden kaçup **sever**

Ola mı hergiz beşāret çekmeden kaçup **sever** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 3*). [*sever, -er*]

İntizārı yek işāret çekmeden kaçup **sever**

Ola mı hergiz beşāret çekmeden kaçup **sever** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 4*). [*sever, -er*]

Hāşıl-ı kelām hasāret çekmeden kaçup **sever**

Ey kılan da‘vā-yı merdān kılmayasın hîç mağām (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 5*). [*sever, -er*]

Yār-ıla kim yār olur görmez dinür haşr ü kıyām

Neylesün ‘āşık kıyāmet çökmeden kaçup **sever** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 10*). [*sever, -er*]

Gelmesün diyü kasāvet çekmeden kaçup **sever**

‘Āşık oldur mürşid-i kāmilden ayırmaz gözini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 15*). [*sever, -er*]

Vuşlat-ı yārıñ elinden hîçe şatmış nāzını

Görmeyem diyü melāmet çekmeden kaçup **sever** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 20*). [*sever, -er*]

Olmaya āhır nedāmet çekmeden kaçup **sever** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 25). [*sever, -er*]

sev-: Aşık olmak, gönül vermek.

Her kim görüp gözden süzer hayāline irmez gider

Özden **seven** ‘āşıklara göstereyim dîzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 14). [*seven, -en*]

Çünkü **sevdüñ** mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel tefekkür kıl ne telkîn eyledi şeyhiñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 21). [*sevdüñ, -dü, -ñ*]

Evvel kāmudan adını öñden kōduñ bünyādını

‘İzzetine ‘izzet idüp **sevdüñ** Habîbullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 4). [*sevdüñ, -dü, -ñ*]

Kim bilür kim nedür **sevdigüm** benüm

Başına gelmiş gerekdür inana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 15). [*sevdigüm, -dik, -üm*]

sevāb: Allah'ın rızasını kazanmaya mahsus iyi amel ve hayırlı işler.

Salāt ü şavm-ıla haccıñ enācir hürmā nār a‘nāb

Saña evşāf-i ebrārıñ **sevābın** virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8). [*sevābın, -ın*]

sevdā: Heves, arzu, şiddetli eğilim, aşk.

Olan **sevdāñ-ıla** pür-ğam

Döker gāhi gözinden nem (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 13). [*sevdāñ-ıla, -ñ, -ıla*]

‘Ār u nāmus döymez anuñ zātınıñ envārına

Çün başa **sevdāsı** geldi adıla şandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 16). [*sevdāsı, -sı*]

Māsivā **sevdāsına** baş egmeyen merdāneler

Dōstu derdiyle hemîşe kāmil insāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 5). [*sevdāsına, -sı, -na*]

‘Ārifiñ kalbinde her dem ‘alleme’l-esmâsı var

‘Āşıkıñ kalbinde her dem ma‘şūkuñ **sevdâsı** var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2*). [*sevdâsı, -(s)ı*]

İlâhî derd-i ‘aşkıñdur başumda hüküm iden **sevdâ**

Yağar hasret nârın gâhi ağıdur gözlerimden yaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 11*). [*sevdâ,]*

Yanar cânında derd odı Sinân Ümmî degüldür şağ

Başında hüküm iden **sevdâ** niğâbın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 18*). [*sevdâ,]*

Ġâfil iken nâgehânî geldi bu **sevdâ** baña

Ey mu‘abbir niçe ta‘bîr ola düşüm neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 5*). [*sevdâ,]*

Gelür ‘aşkıñ tutar meydân baña ‘âlem olur zindân

Ġonar başımda bir **sevdâ** beni alur şatar ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6*). [*sevdâ,]*

Kimse bunda bir kemâle irişüp kılmaz hüner

Ġuta gelmeyince evvelden anuñ **sevdâsını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 4*). [*sevdâsını, -s, -i, -n, -ı*]

Gelüñ ey merd-i ‘âkıllar nağar kıluñ bu **sevdâya**

Nice dil virdiler bunlar görüñ Hazret-i Mevlâya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 5*). [*sevdâya, -(y)a*]

sevdâdan arın: Merakından, hevesinden kurtulmak.

Ne ‘azm-i yâr vişâl eyler

Arındı cümle sevdâdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 8*). [*sevdâdan arın, -dı*]

sevdâya düş: Sevmek, aşık olmak.

Yağmaladı gönülümü benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm ‘aceb sevdâya görüñ yine ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 2*). [*sevdâya düş, -dü, -m*]

sevdâyı başından ır: Sevdiğine kavuşup hasret gidermek.

ıyāmet kıpıcağ tıram bınem ‘aşğ atına sürem

Çağıram dost diyem varam ıram sevdāyı başımdan (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 100, Mısra 20). [sevdāyı başından ır, -am]

sevdā-yı ‘uqbā: Ahiret, cennet sevgisi.

Fenādan şoñ fenā buldı

Geçüp sevdā-yı ‘uqbādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 4). [sevdā-
yı ‘uqbā,]

sevgi: Sevgi, sevme duygusu, aşk.

Bularuñ turduğı **sevgi**, cemālim

Vireyin didüğüñ ikrārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 19).
[sevgi,,]

sevgü: Sevgi, sevme duygusu, aşk.

İki cihān **sevgüsinden**

Şoyup bizi ‘uryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 7).
[sevgüsinden, -sin, -den]

Göñlümüzde ğayrı şeyden kalmadı hergiz beğā

Hağ Ta‘ālā **sevgüsinden** ‘aşğa mihmānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
108, Mısra 16). [sevgüsinden, -sin, -den]

‘Aşık-ı merdāne Hağdan ğayrıya dil virmeye

Dü cihānıñ **sevgüsü** kalbine anuñ girmeye (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
1, Mısra 12). [sevgüsü, -(s)i]

sevi: Sevgi, aşk, muhabbet.

Ehl-i sünnet ve ‘l-cemā‘at iktidāsından kavī

Geldi bu göñül sarāyın kıldı peydā bir **sevi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,
Mısra 20). [sevi,]

sevil: Başkası tarafından sevgi duyulmak, hoşlanılmak.

Her kime sevsem **sevilsem** derde kıldım mübtelā

Enbiyālar evliyālar sırrına mihmān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82,
Mısra 5). [sevilsem, -se, -m]

Bir gönül bir cânım var sen baña vir diyen çok

Ey cân issi sen alsañ ‘aceb **sevilsen** n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 22*). [*sevilsen, -se, -n*]

sevin-: *Sevinç duymak.*

Mürşide uyan **sevine**

İrişe vuşlat avına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 5*). [*sevine, -e*]

seyf: *Ar. Kılıç.*

Ṭakın bu **seyfiñ** aqvāsın cihādü'l-ekberi añla

Ḥicāb-ı māsiva'llāha fenā virüp kırsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3*). [*seyfiñ, -iñ*]

seyr: *Bakmak, temaşa etmek.*

Cezb eyleseñ kime **seyrden** eger giçden eger irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātūñ yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 13*). [*seyrden, -den*]

Faqr içinde fahra irdük ğayrı gitdi aradan

Seyrimiz dîzār-ı Ḥaḫdur vaşlımız vicdān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 16*). [*seyrimiz, -imiz*]

Ol daḫı bil oĝlı Zıyā'īye telķin eyledi

Keşret içre **seyr** ilinde **seyr** iden rūḫ-ḫānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 16*). [*seyr,]*

Ol daḫı bil oĝlı Zıyā'īye telķin eyledi

Keşret içre **seyr** ilinde **seyr** iden rūḫ-ḫānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 22*). [*seyr,]*

seyr eyle: *Bakmak, temaşa etmek.*

‘ālem-i kübrāyı bilmez cân iline girmeyen

Gir gönül iklîmini **seyr eyle** ‘arşu'llaha baḫ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 16*). [*seyr eyle,]*

Ol ene'l-ḫaḫ dārını seyr eyleyüp Mañşūrlayın

Ḳalmadı şabrı gidüp ḫurbāna irdi cân yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 3*). [*seyr eyle, -y, -üp*]

seyr id: Bakmak, temaşa etmek.

Mürşid-i kâmil yüzinden seyr idüp dildârını

Hağ bilür kim meyl-i ağıyâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 11). [seyr id, -üp]

Yidi yirden toğuz gökden ötesin seyr ider sâlik

Bunu böyle görenlere söylemedüm yalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 11). [seyr id, -er]

Seyr idüp sırran beğā mülkin bu dil mürği hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 15). [seyr id, -üp]

Kā'ināti 'ārifāne seyr idenlerden recām

Añlayan bu remzi rahmet okusun üstādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 19). [seyr id, -en, -ler, -den]

Hağikat bağınıñ bülbüllerin gör

Seyr ider envārı güller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 16). [seyr id, -er]

seyr id: Gezip dolaşma.

Ol dağı bil oğlı Zıyā'ıye telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûh-ğānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 16). [seyr id, -en]

Ol dağı bil oğlı Zıyā'ıye telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûh-ğānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 22). [seyr id, -en]

seyr it: Seyretmek, bakmak.

Seb'ayı seyr itmeyen sırdan ħaber bilmez nedür

Hızr-ıla yek-dem gerekdür āb-ı ħayvān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 19). [seyr it, -me, -y, -en]

seyrān: Gezip dolaşma, gezme, gezinti; bakıp seyretme, temâşâ.

Mihnet-ile bu fenāda cāniña kıldıñ cefā

Dōst iline sırr-ıla **seyrāndan** olduñ bī-ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 12*). [*seyrāndan, -dan*]

Ṭalibiñ efsāne şanmān bağrını çāk itdügi

Pādişāhiñ her nazar baқduğı **seyrān** bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 4*). [*seyrān,]*

‘ālem-i ğaybı şehādetdür bizüm **seyrānımız**

‘Ārif-i billāh-i ‘ālem vāsıl-ı ferdāniyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7*). [*seyrānımız, -ımız*]

‘Arş u kürsî nüh felekdür dem-be-dem **seyrānımız**

Şüret-i naқş-ıla dōstlar añlamañ gerdāniyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 13*). [*seyrānımız, -ımız*]

‘āleme geldük bugün illā ki infāk olmaduk

Cān gözinden görinen oldur bizüm **seyrānımız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 6*). [*seyrānımız, -i, -ımız*]

Dir Sinān Ümmî bize ‘ayne’l-yaқın ḥaққа’l-yaқın

Sır ilinde sırrıla **seyrānımız** tevḥid-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 14*). [*seyrānımız, -ımız*]

Bī-nişān u lā-mekān iқlīmine kıldum nazar

Ġayrıdan yoқdur murādım yine **seyrānım** gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12*). [*seyrānım, -ım*]

Bugün bu ‘aşkıñ içinde vicdānımız eksik degül

Ḥudāniñ ḳurb-ı zātında **seyrānımız** eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 2*). [*seyrānımız, -ımız*]

Eger şuğrā eger kübrā muḥiṭam cümle mevcūda

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde **seyrānam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 30*). [*seyrānam, -am*]

Pādişāh inzāl ider mi menzili olsa ḥarāb

Dü cihāndan el yusun zātında **seyrān** isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6*). [*seyrān,]*

Ey Ḥudā vaşlıñdan ayru baña **seyrān** olmasun

Vaḥdetiñ meyinden ayru āb-ı ḥayvān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1*). [*seyrān,]*

Gel fenādan öñ fenā ol kim ziyān itmeyesin

Rü`yet-i Hâk görine şâyed senüñ **seyrāniña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 14). [seyrāniña, -in, -a]

‘Āşıka hâkka`l-yakīndan görünür tevḥīd-i zāt

Sālike **seyrān** gerekdür ḥūr u ğılmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4). [seyrān,]

Bugün meydān-ı ‘aşk içre meni **seyrān** ider ol dost

Çün olmuşam aña **seyrān** gerekmez ğayrı seyrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 4). [seyrān,]

Bugün meydān-ı ‘aşk içre meni seyrān ider ol dost

Çün olmuşam aña seyrān gerekmez ğayrı **seyrānı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 4). [seyrānı, -ı]

Ciger biryān olmadan gözün giryān olmadan

Vaşlı bāğında anuñ **seyrān** ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 6). [seyrān,]

Pîrüm ‘azîzüm bā-şafā **seyrāna** gelmişem saña

Mazhar-ı zāt-ı Muştafā sultāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 1). [seyrāna, -a]

Ol daḥı çün Ma`rūf-ı Kerḥīye telkīn eyledi

Anuñ-içün bi-nişān u lā-mekān **seyrānidur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 12). [seyrānidur, -ı, -dur]

seyrān dile: Seyretmeyi, temaşa etmeyi arzulamak.

Ḳıl ‘ināyet fazlñ-ıla ḳalmasun bī-çāreler

Yalvarup ḥüsnüñ bāğında ḥüsnüñe seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 8). [seyrān dile, -r]

‘Āşıķñ yokdur murādı dü cihānda zerrece

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 4). [seyrān dile, -r]

seyrān eyle: Gezmek.

Gel berü diñle ḥaḳāyık iliniñ vaşşafını

Nice seyrān eylemiş gör ‘ālemiñ eṫrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 2). [seyrān eyle, -miş]

Lā diyen illā dimez evvel bazārda añladum

Ger naşibiñ var ise illāda seyrān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4*). [seyrān eyle, -gil]

Bir zerrede on sekiz biñ ‘ālemi

Görüñ ‘aşkı nice seyrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 12*). [seyrān eyle, -di]

seyrān eyle: *İzlemek, temaşa etmek.*

Dîdārı seyrān eylemek

Bunlaruñ genc ü māludur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 19*). [seyrān eyle, -mek]

İlāhî dervîşler eyle

Dizārıñı **seyrān eyle** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 16*). [seyrān eyle,]

seyrān id: *Seyretmek, temâşâ etmek.*

‘Ālimler ‘ilm-ile erkān iderler

‘Āşıklar ‘ālemi seyrān iderler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 14*). [seyrān id, -er, -ler]

Cān gözi-y-le seyrān

İden ‘aşkıñda hayālîñ Hâkķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 16*). [seyrān id, -en]

Sen sende seyrān iderseñ

Ahż idegör yedu’llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 1*). [seyrān id, -er, -sen]

‘Ārifiñ ‘ilm-i rumūzın bilmeyen ey bed-fi‘āl

Seb‘a’i seyrān idüp gel gör nedür andan zuhūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12*). [seyrān id, -üp]

Hâş-ıla hâş olmağa hālîş ere irmek gerek

Girüben seyrān idesin kâlbi ‘arşu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 16*). [seyrān id, -e, -sin]

Bugün meydān-ı ‘aşķ içre meni seyrān ider ol dost

Çün olmuşam aña seyrān gerekmez ğayrı seyrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 3*). [seyrān id, -er]

Vuřlatuñ peymānesinden içmeyen bī-gānedür

Sırrını ‘ārifleriñ seyrān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 20). [seyrān id, -en]

seyrān id: *Gezinti yapmak, gezmek, dolaşmak.*

Bilmez olur şolın şağın

Seyrān ider dostuñ bāğın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 34). [seyrān id, -er]

Erba ‘ın-i ĥalvetiñ ‘aşkında ‘uzlet bekleyüp

‘İlm ü ‘irfān iklîmin seyrān iden sırdānîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 18). [seyrān id,]

seyrān it: *Gezinti yapmak, gezmek.*

Yüz tuştım yollarına ‘azm itdüm güllerine

Bī-niřān illerine seyrān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 4). [seyrān it, -se, -m]

seyrān kıl: *Temâşâ etmek, bakmak.*

İlāhî kılsun ‘āřıklar cemāliñ bāğını seyrān

İrişmez vaşluma her kim bakarsa naķşıma zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 7). [seyrān kıl, -su, -n]

seyrān ol: *Temaşa etmek, izlemek.*

Kim eydür uşludur kim eydür delü

Ĥalka seyrān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 10). [seyrān ol, -du, -m]

seyrāne: *Gezip dolaşma, gezme, gezinti; bakıp seyretme, temâşâ.*

Ĥamdü li’ llāh Ĥaķ bugün ĥaķka’l-yakāndan açdı rāz

Gördüğü cāniñ ezelden baķduğı **seyrānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 8). [seyrānedür, -dür]

seyrān-ı hū: *Allah’ı seyretmek.*

‘Ayn ü şîn ü kâf içinde gördüğüm **seyrân-ı Hû**

‘Ayn-ı vuşlat harfi kim gördi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 3). [seyrân-ı hû,]

Dersi Hâkdan görmeyen bilmez bizüm güftarımız

Dersimiz envâr-ı Hâkdur sırrımız **seyrân-ı Hû** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 6). [seyrân-ı hû,]

seyr-i cânân eyle: Sevgiliyi seyretmek.

Seyr-i cânân eyleyendür ‘ârif-i bi’llâh olan

Nefsi terk idüp bulandur rûhuñ âşinâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 5). [seyr-i cânân eyle, -y, -en, -dür]

seyr-i fi’llâh illeri: Allah’ı temaşa ülkeleri.

‘aşka yâr ol gel berü sen dostu düşmân añlama

Seyr-i fi’llâh illerine merd cevân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 12). [seyr-i fi’llâh illeri, -ne]

seyr-i ma’a’llâh: Sâlikin her mertebede Allah ile olan seyri. Seyr ü sülûk’ün dört mertebesinden üçüncü mertebesi hakkında kullanılır.

Bi-nişân u lâ-mekân sırrında pinhân olmayan

Bulmaya **seyr-i ma’a’llâh** sırrın el-hâk el-ğiyâs (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6). [seyr-i ma’a’llâh,]

Gir belâ meydânına gel yokluğu eyle kabûl

Tâ varup **seyr-i ma’a’llâh** seyrine ire bazar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 12). [seyr-i ma’a’llâh,]

Sırrını **seyr-i ma’a’llâh** sırrına irgürmege

Mâsivânın perdesinden kırılan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 15). [seyr-i ma’a’llâh,]

seyr-i ma’a’llâh seyri: Sâlikin her mertebede Allah ile olan seyri. Seyr ü sülûk’ün dört mertebesinden üçüncü mertebesi hakkında kullanılır.

Kim ola kim seyr-i ma’a’llâh seyrine sırr irgüre

İrgüren sensin senüñdür çünkü seyr-ile kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 23). [seyr-i ma’a’llâh seyri, -ne]

seyr-i yār kıł: Sevgiliyi seyretmek.

Gel berü ey lâ-mekân şehrinde kılan seyr-i yār

Nâ-murâd ol dü-cihâniñ naqşına kıılma nazâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 1). [seyr-i yār kııl, -an]

seyrine ir: Yoluna yetişmek.

Gir belâ meydânına gel yoqluğı eyle qabül

Tâ varup seyr-i ma‘a‘llâh seyrine ire bāzâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 12). [seyrine ir, -e]

seyyâh ol: Gezgin olmak.

Gâhî gider seyyâh olur

Cümle cihâna şâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 5). [seyyâh ol, -ur]

Gerekse oqusın yazsın gerek seyyâh olup gezsın

Bu tevĥidiñ deryâsına talmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5). [seyyâh ol, -up]

seyyid: Önder; ileri gelen, baş, başkan.

Qaldı şunlar kim yoluñda çâresiz bi-perr ü bâl

Seyyidiñ qurbı ĥaķı fazlıñı burhân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 4). [seyyidiñ, -in]

seyyid ‘ali hâşimî: Tarikat şeyhi.

Ol dağı Seyyid ‘Ali Hâşimîye telķin eyledi

Keşret içre cām-ı vaĥdet feyziniñ ‘atşanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 19). [seyyid ‘ali hâşimî,]

seyyid-i kevneyn: Dünya ve ahiretin efendisi. II Hz. Muhammed.

el-Faķrı faĥrî diyicegiz **Seyyid-i Kevneyn**

Devlet anuñdur kim dü cihânda ola deyyâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 3). [seyyid-i kevneyn,]

seyyid-i muhtâr: Hz. Muhammed.

Her kim irdi Seyyid-i Muhtâra oldur bil veli

Qalbine inzâl ider anuñ kelâmu'llâh u nûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 23). [seyyid-i muhtâr, -a]

Zıll-ı 'arşı bil añlarisañ ehl-i ğamıñdur

Anuñ-içün çekdi cefâ ol **Seyyid-i Muhtâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 14). [seyyid-i muhtâr,]

seyyid-i yahyâ: Şeyh Seyyid Yahya Şirvani (ö. 868/11463-64).

Ol dağı bil Seyyid-i Yahyâya telkîn eyledi

Anuñ-içün fahr-i 'Acem zıkr olan 'irfânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 45). [seyyid-i yahyâ, -y, -a]

seze tur: Sürekli hissetmek, farkında olmak.

Yidi tamu ne şeydür ki yağa bile yanmışları

'aşq âteşine yanmayan yanacağıñ seze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 16). [seze tur, -sun]

sicn ol: Zindan, hapisane olmak.

Mısır diyârı mülküme şâh olduğumda sicn olur

Yokdur kararım hergizin ben Yûsuf-ı Ken'ânıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 19). [sicn ol,]

şıdk: İçten bağlılık, doğruluk, sadakat.

Erenleriñ sözi hağdur inanmayan münâfıkdur

Zann u gümânı terk idüp **şıdkıla** gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8). [şıdkıla, -ıla]

şıdk u ikrâr ol: Samimi ve açık sözlü olmak.

Bil saña lâyıq olan ol Hâlika hamd ü senâ

Cümleyi andan bilüben **şıdk u ikrâr ol** yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 6). [şıdk u ikrâr ol,]

şifât: Ar. İz, nişan, alamet.

Ben bu derde uğradum yokluğu kâr eyledüm

Ḥacc u zekât u **şifât** armağanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 16). [şifât,]

şifât: Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf.

Budur ol yüce nūr-ı zât kılan cümle **şifâtı** mât

Ne ḥālîk oldı ne maḥlûk nedür bundan gelen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 7). [şifâtı, -ı]

şifât: Allah'ın insanlarca tanınabilmesi için zatına nispet edilen mana ve mefhumlar.

Şifâtı bahşiniñ evvel kadîmî dinilen oldur

Ḥaḳâyık andan olmuşdur ne kim geldi gelen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 15). [şifâtı, -ı]

Ey **şifâtıñ** kul hüva'llâhü aḥad

Anuñ-içün yoluña cânlar fedâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 3). [şifâtıñ, -iñ]

İrenler tevḥîd-i zâta câmi' olur her **şifâta**

Bu sırriñ taḥtına sulṭân olmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 13). [şifâta, -a]

Muştuladum ben size zâtım **şifâtım** vaşfını

Ḳul hüvallahü eḥaddur oḳunan Ḳur'ân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 11). [şifâtım, -ım]

Ḥaḳḳıñ tevḥîdiniñ zâtın **şifâtın**

Görüñ 'aşkı nice 'ayân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 15). [şifâtın, -in]

Kelâm-ı Ḥaḳ-durur añladum İḥlâş

Beyânı zât u **şifâtıñ** degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 8). [şifâtıñ, -in]

şifât-ı cism: Ten, bedenin vasıfları.

Gerçi şifât-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllâ ki mevc-i ism-ile ol Vâhidiñ ‘ummâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 3). [şifât-ı cism, -ile]

şığ-: Bir şeye uygun düşmek, yakışmak, kabul edilebilir olmak, bir şeyin sınırları içine girebilmek.

Yire göge ‘arşa kürse **şığmayan** Sultân menem

Cümle ‘âlemden münezzeh zâtı ol Sübhâñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1). [şığmayan, -ma, -y, -an]

‘Arş u kürsî kâ’inâta **şığmadum** didüñ ‘ayân

Mü’miniñ kalbinde pinhân olduñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 11). [şığmadum, -ma, -du, -m]

Menzilüm ‘ayn-ı liqâdur yolumuz ‘arşdan geçer

Cân u baş **şığmaz** o yolda ser viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 14). [şığmaz, -maz]

Dağı andan ötesine melek mürsel nebî **şığmaz**

Buña göre kıyâs eyle yanar feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 67). [şığmaz, -maz]

şığın-: Sığınmak, bir tehlike veya zarar görülebilecek bir durum karşısında birinin veya bir şeyin korumasına girmek.

Şığındum şundum al elimi

Beni tutmasun İblîs ağı ava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 23). [şığındum, -dum]

Eger var ise suçların bağışla

Şığındıkları çün hişârînadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 6). [şığındıkları, -dık, -lar, -ı]

şıhhat: Sağlam, sağlıklı.

Eger **şıhhat** olam zinde eger zağmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yâ Hû irem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 7). [şıhhat,]

sihr: Cadılık, gözbağcılık, büyücülük.

Hoş kaçardum mekr ü **sihriñden** senüñ kurtulmayup

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 3). [sihriñden, -inden]

Åferîn olsun senüñ bu **sihriñün** üstādına

İndürürsin kim ki yüksek uça duzağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 9). [sihriñün, -i, -nün]

sihr-bāz: Sihar yapan, büyücü.

Kim-durur bu **sihr-bāziñ** ugrına ugrar yolu

Şağ selāmet gide bundan mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 19). [sihr-bāziñ, -ın]

sihre şay: Sihar olduğunu düşünmek.

Hakka yakın olan kişi çok bilür ellerden işi

Münkir olan evliyāniñ kerāmetin sihre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 6). [sihre şay, -ar]

sıklet: Sıkıntı.

Dār-ı dünyā bir misāfir-hānedür bellü beyān

Sıklet imiş kişiye bu dünyede zinet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 12). [sıklet,]

sil-: (Islak bir şeyi) Üzerinde havlu, mendil gibi kuru ve emici başka bir şey gezdirmek suretiyle kuru duruma getirmek.

Gözüm yaşı akar çağlar yeñilmez

‘ Aceb bir çāre bulunup **silem** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 4). [silem, -em]

sil: Bir yazı, çizgi vb.ni kazıyarak veya sürterek yok etmek; ortadan kaldırmak, yok etmek.

Ey ‘ālemleriñ şāhı bir nazar kılsañ n'ola

Biz ‘āşiniñ günāhı defterin **silseñ** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 2). [silseñ, -se, -n]

sil: Yok etmek.

Gel bu cāna urbet eyle

Cümle vārim **sil** pādiāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koma 20, Mısra 4). [sil,]

Eyü ādem olan kii Ha yolında ‘adem gerek

Elif-ile mîmi dāl terkîbini **silen** bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 10). [silen, -en]

sil: Bir eyin ıslaklıını gidererek kuru duruma getirmek.

Eydür pirüm gözüm yaşın

‘Aceb gelüp **silmeyem** mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koma 23, Mısra 28).
[silmeyem, -me, -y, -em]

Hüb cemāl görmege alar ey āhım seni

Ümmî Sinān gözi yaşını **silse** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 26). [silse, -se, -n]

sil: Sürterek bir eyin üzerindeki tozu, kiri almak, temizlemek || gönül pasını silmek.

Sürerler ismi hāını

Silerler albi pāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koma 17, Mısra 6). [silerler, -er, -ler]

Bir kiini yüzinden bi kiiye lu olur

Ancak gönül pāsını **sildüğüm** midür haā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 16). [sildüğüm, -düg, -üm]

silk: Üstündeki eyleri düşürmek veya temizlemek için bir eyi kuvvetle sallamak, sarsmak.

ıyāmet opıca yirden derile cümle malūāt

Türābım **silküben** ursam diyem yā Hū uram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 18). [silküben, -üben]

silkın: Üstündeki eyleri düşürmek veya temizlemek için bir eyi kuvvetle sallamak, sarsmak.

Ol dem ol İsrâfîl şûrî urıncağ

Silkinüp topra ğum öri tırıncağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 22).

[silkinüp, -üp]

Diye Allâh ki bir **silkin** erenler yolına bir gün

İçerseñ vaħdetiñ cāmın olasın tâ ebed sulţān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7). [silkin,]

şinan: Denenmek, tecrübe edilmek.

Sinān Ümmî **şinanmışdur** ezelden āteş-i ‘aşka

Yanar ğāhî yana geldi ezelden yanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 19). [şinanmışdur, -dur, -miş]

sinān ümmî: 17. yüzyılda yaşamış divan şairi. Adı Yusuf, babasının adı İbrahim’dir.

Sinān Ümmî umar ey cān

Olasın sırrına miħmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 33). [sinān ümmî,]

Sinān Ümmî yüri sen var

Bu rāzı eyleme izħār (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 41). [sinān ümmî,]

Sinān Ümmî yağar cānı

Diler kim bulasınĤānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 17). [sinān ümmî,]

Sinān Ümmî ĥağāyıkda kim anuñ pertevindendür

Pes ol burhān-ı a ‘lādur anı herdem kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 21). [sinān ümmî, -dur]

Bu **Sinān Ümmî** olupdur bāb-ı ‘aşkıñ bendesi

Ol kapudan anı kim ırdı ĥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 13). [sinān ümmî,]

Ey **Sinān Ümmî** bu pendî ger kılursañ kendüñe

‘ālem-i vaħdet ilinden ğüliserdür ğül saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 25). [sinān ümmî,]

Bu Sinān Ümmîye luţfuñ kıl naşîb

Kim yañılımayup saña doĝrı ğide (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 25). [sinān ümmî, -y, -e]

Sinān Ümmī ҡuluñ ağlar ҡapuñda

Diler her dürlü bir derdine devā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 31*).

[sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** ҡoma kim derd-i dildār etegin

Ger dilersen kim bulasın berzağ ilin āfitāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,*

Mısra 33). [sinān ümmī,]

Bu **Sinān Ümmī** za‘ife irmesün hıřmıñ seniñ

İtmesün Һasret-i hicrān anı iğrāk el-ğıyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10,*

Mısra 9). [sinān ümmī,]

Bu **Sinān Ümmī** za‘ifiñ āh idüp ağladuğı

Şol saña yol gösteren Burhāndan olduñ bî-Һaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

12, Mısra 23). [sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** saña yār olmağa yarın o şāh

Gel bugün bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,*

Mısra 29). [sinān ümmī,]

Gör **Sinān Ümmī** cihān mālın direnler hırşıla

Rızķını yer içer ancak artuğın lā-büd ķuşar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14,*

Mısra 13). [sinān ümmī,]

Bu Sinān Ümmīyi siz bende-i ađyār añlamañ

Zāhir ü bātin anuñ sultānı ‘aşķu’ llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16,*

Mısra 13). [sinān ümmī, -y, -i]

Gel Sinān Ümmīye bağ gör kim nice ķaynar taşar

Ķaţredür illā ki ol deryā-yı ‘ummān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

19, Mısra 13). [sinān ümmī, -y, -e]

Ey **Sinān Ümmī** şaķın aldanma ađyārdan arın

Gün bugündür ir bugün ol yār-ıla mihmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

20, Mısra 13). [sinān ümmī,]

Vađdetiñ nūrı-y-la naķķāş olmađa şāhım seniñ

Bu **Sinān Ümmī** āҺardan bî-nuķūş olmađ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

21, Mısra 14). [sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** yūri ehl-i belā Һizbinden ol

Zire anlar yār elinden derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,*

Mısra 21). [sinān ümmī,]

Maḥrem-i zāt-ı İlāhîsin bugün ḥaḳḳa'l-yaḳîn

Ey **Sinān Ümmî** ne bilsün sırrıñı bî-gāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 14*). [*sinān ümmî,]*

Dir **Sinān Ümmî** bizüm maḳşūdumuz Hūdūr hemān

Anuñ-içün ğayrısından ḳalbiñ istiġnāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 27*). [*sinān ümmî,]*

Küfr ü zūlmet perdesinden ḳurtılaldan cānımız

Dir **Sinān Ümmî** şükür her dem diliñ tekrārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 14*). [*sinān ümmî,]*

Ey **Sinān Ümmî** ne 'aceb 'āleme daḳ eyledüñ

Çek başıñı hırḳaya ey dervîş şāliñ ḳandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 17*). [*sinān ümmî,]*

Bu **Sinān Ümmî** ne söyler remzini añlan 'ayān

Ey ḥaristān ehli var bu ğafleti terk eyle tur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 25*). [*sinān ümmî,]*

Lā kelāmından geçen añlar bu zikriñ ma'nisin

Dir **Sinān Ümmî** anuñ envārına müştāḳ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 26*). [*sinān ümmî,]*

Bu Sinān Ümmîyi tevḥîd ḥāke yeksān eylemiş

Esdigince bād-ı 'aşḳıñ yol tozundan bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 29*). [*sinān ümmî, -y, -i]*

Sinān Ümmî bu 'aşḳa yār olaldan

Yoĝ oldu varlığı bir ḳurı nāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 25*). [*sinān ümmî,]*

Sinān Ümmî gibi mücrim degüldür

Ümîz tutduḳları hep varıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 21*). [*sinān ümmî,]*

Sinān Ümmî za'îfi sen İlāhî

Ḳapıñdan ayırma olmasun işi zār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 29*). [*sinān ümmî,]*

Gel olursa eger senden geçer varlık hevāsından

Sinān Ümmî ḳarār ḳılmaz gerek biñ pāre ḳılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 14*). [*sinān ümmî,]*

Sinān Ümmī saña senden yaqin olmaq diler yā Rab

Benem hüküm eyleyen şimdi vücūdında olup Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 21). [sinān ümmī,]

Yokdur **Sinān Ümmī** gibi gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti hāliş olmağın yardımcısı ol Hān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Ma'ānī bahrınıñ vaşfın **Sinān Ümmī** ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9). [sinān ümmī,]

Senüñ kapuñda kul çoğdur hisābı haddan artuğdur

Velākin bir dağı yokdur **Sinān Ümmī** gibi yüz­süz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26). [sinān ümmī,]

Bu Sinān Ümmī' i siz cāhil ü nādān añlamañ

Halk-ı 'ālem hāline 'ālimdür ızhār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21). [sinān ümmī, -i]

Hak bilür Allāhu a'lem lāf u tezvīr eylemez

Dir **Sinān Ümmī** cihānda şahibü'l-viddānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 22). [sinān ümmī,]

Dir **Sinān Ümmī** haqāyığdur bize mülk-i beqā

Kulluğa geldük velī kul Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 13). [sinān ümmī,]

Dir **Sinān Ümmī** bize mürşid olan Hūdūr hemān

Evvel ahır bahriyüz Hūdūr bizüm 'ummānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Sinān Ümmī bugün fazlūñ kapusunda durup ağılar

Senüñdür kancaru gitsün eger hāliş eger kulmaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** bunuñ fitnelerinden kim hālāş

Buldısa var tapusunda ol seni sen aña koş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 25). [sinān ümmī,]

Dir **Sinān Ümmī** bize 'ayne'l-yaqīn haqqa'l-yaqīn

Sır ilinde sırrıla seyrānımız tevḥīd-i hūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 13). [sinān ümmī,]

Sinān Ümmī fenā faḥrı irelden sırr-ı insāna

Beḳā bi'llāh maḳāmınıñ bināsından yapar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 9). [sinān ümmī,]

Enbiyādan mu'ciz oldu bil kerāmet evliyā

Ey **Sinān Ümmī** gözüñ aç sen bu zıkrü'llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 22). [sinān ümmī,]

Sinān Ümmī bugün ḥikmet çerāğın yaḳdı ḳalbinde

Baḳup fe'āline çarḫıñ elinden şirki yur ancaḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 29). [sinān ümmī,]

Bu **Sinān Ümmī** za'ife ḳurbetiñ olsa ḳarib

Cān Yūsufin Mısr iline n'ola sultān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 25). [sinān ümmī,]

Dir maḥabbet deñizinden nüş iderdüm 'aḳl u cān

Bu **Sinān Ümmī** gerekmez baña erkānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 22). [sinān ümmī,]

Dir **Sinān Ümmī** saña her kim ki vaḥdet buldısa

'aşḳ elinden şunduḡuñ yā Rab nevāliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 9). [sinān ümmī,]

Yanar cānında derd odı **Sinān Ümmī** degüldür saḡ

Başında ḥükm iden sevdā niḳābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Sinān Ümmī olup sāḳi eline cām-ı 'aşḳ aldı

Ḳoyup nāmūsı ey zāhid mey ü şoḫbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Sinān Ümmī bu meydāna girelden ḥoş şafā buldı

Bizüm bu derdiñ içinde dermānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** 'ömür ḥarc itme nāsüt ehline

'Ārifāna yek naḳar ḳıl sırr-ı pinhān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Ey Ḥudā senden **Sinān Ümmī** temennā ḳıldıḡı

Mürvetiñden ol Resülüñ bābına el ḳavşuram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 29). [sinān ümmī,]

Bu **Sinān Ümmī** za'ifiñ yarası yanmağ diler

Anuñ-içün kim bu cānım 'aşka mihmāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 33*). [*sinān ümmī,]*

Bu **Sinān Ümmī** hermişe derd-i yāre mübtelā

Ey dirīgā yoğ-durur bu yolda işim neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 19*). [*sinān ümmī,]*

Ey **Sinān Ümmī** benüm cevr ü cefāmdan ğam yime

Aç gözüñ kıldur hiçābı derdlere dermān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 19*). [*sinān ümmī,]*

Dir **Sinān Ümmī** okudum zikr-i kâlbiden sebağ

'İlm-i esrārdur sözüm kâl ehline ħāl virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 17*). [*sinān ümmī,]*

Dir **Sinān Ümmī** bize lāzım degül ğayrı mekân

Mürğ-i lāhütem anuñ-çün meskeni az eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 21*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī baña fermān olupdur eyledüm ħayrān

Dilinde söylenen 'irfān hemān ol nūr-ı Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 33*). [*sinān ümmī,]*

'aşka fermān olduğum 'ayb olmasun añlayana

Dir **Sinān Ümmī** bu yolda ben 'azīm-kār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 16*). [*sinān ümmī,]*

Dir **Sinān Ümmī** vücūdum aña bir kār-ħānedür

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildārlıgım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 17*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī kuluñ ağlar kapuñda

Nazar kıl çün anı zār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 25*). [*sinān ümmī,]*

Der **Sinān Ümmī** bāzergānam bāzāra gelmişem

Müşterī olanlara alım şatım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 13*). [*sinān ümmī,]*

'İlm ü ħikmet bābınıñ kār-ħānesidür kâlbimiz

Dir **Sinān Ümmī** kânı derdine dermān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 22*). [*sinān ümmī,]*

İki ‘âlem hevâsından selâmetdür **Sinân Ümmî**

Bugün ‘aşkıñ seher bâdı eser berd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 17*). [*sinân ümmî,]*

Sinân Ümmî bu ‘aşk-ıla nice sultân olur aña

Dir âmennâ ve şaddeknâ bilen bu sırrı fâşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 21*). [*sinân ümmî,]*

Sinân Ümmî kuluñ senden diler her dem bula ihsân

Anuñ-çün qalbine ilhâm idersin fâş olur ‘irfân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 43*). [*sinân ümmî,]*

İşler **Sinân Ümmî** haṭâ niçün haṭâyâ yüz tuta

Gelsün diyü Haḫdan ‘atâ ol feyz-ı fazlu’llâh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 25*). [*sinân ümmî,]*

Çün **Sinân Ümmî** murâdın buldı dirler bârî vir

Gül yüzüñden ır niḳâbı kimse yalan olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 25*). [*sinân ümmî,]*

Yâ İlâhî bu **Sinân Ümmî** temennâ kılduğı

Ḥazretiñden istemez illâ ki yoḫluḫ devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9*). [*sinân ümmî,]*

Ey **Sinân Ümmî** kamu varlık olur âḫır fenâ

Vuşlat imiş kişiye bu dünyede şoḫbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 13*). [*sinân ümmî,]*

Niçeler eydür ki dünyâ niçeler eydür beḳâ

Bu **Sinân Ümmî** hemîşe dâyim Allâh dir hemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 14*). [*sinân ümmî,]*

Nür-ı Yezdâna irelden ğarḳa vardı ‘aḳl u cân

Dir **Sinân Ümmî** ‘acâyib baḫr-ı ‘ummânam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 18*). [*sinân ümmî,]*

Gel ferâḡat hırḳasın gey eyleme kimseye daḳ

Ey **Sinân Ümmî** geçe gör da‘vî-i esrârdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 14*). [*sinân ümmî,]*

Sinân Ümmî umar senden ki zâtiñ ḫaḳḳı-çün yâ Rab

Senüñ dîvânıña irsem diyem yâ Hû ṭuram yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33*). [*sinân ümmî,]*

Sinān Ümmī kani kanda görenler bir haber virsin

Ne meyl-i mülk ne âmālım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 25). [sinān ümmī,]

Sinān Ümmīye bir dermān eger irmezse zātuñdan

Nic'itsün n'eylesün n'itsün 'azābıñdur çeker ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 13). [sinān ümmī, -y, -e]

Sinān Ümmī senüñ her dem kapuñda zār u sergerdān

Ya senden ğayrı bir kimse kılar mı derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13). [sinān ümmī,]

Kerem kıl sen naşib eyle Sinān Ümmīye ey Mevlā

Ki ol dîvān-ı 'ālīde tura böylece dîvāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 13). [sinān ümmī, -y, -e]

Ey **Sinān Ümmī** kamer devrinde devrān eyledik

İrmeye zulmet hiçābından kalan devrānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 17). [sinān ümmī,]

İsm-i a'zam bī-nişān u lā-mekān şehrindeür

Şehr-i Elmalı **Sinān Ümmī** oğurlar adıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 22). [sinān ümmī,]

Bu **Sinān Ümmī** za'ifi terk idüp oldu revān

'Azm idüp sır iline Raḥmāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 17). [sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** ne bilsün sır-ı remzi ehl-i zevk

Dersi illādan oğurlar 'arīf-i bi'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 25). [sinān ümmī,]

Ey **Sinān Ümmī** senüñ sırrıñ şāha maḥrem-durur

İRmege merdān gerekdür açma nādān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 13). [sinān ümmī,]

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı kimse ḥalās

Ey **Sinān Ümmī** düşegör bir yüzi ağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 18). [sinān ümmī,]

Ey dirīgā ol vişāle irmeyeniñ ḥāline

Bu **Sinān Ümmī** anuñ-çün gāhi döker yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 22). [sinān ümmī,]

Dir **Sinān Ümmī** gözüñ aç āhır olmuşdur zamān

Vuşlatıñdan fāriğ olma bekle Hāḡḡıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 21*). [*sinān ümmī,]*

Ey **Sinān Ümmī** nazar kıl olma tevḡiddeden cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef'ālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 29*). [*sinān ümmī,]*

Bu **Sinān Ümmī** bugün 'aşḡ bahrınıñ saḡḡāsıdır

Feyz-i Hāḡdan ḡalb şehrin şuvaran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 17*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī görüp ḡayret maḡāmın

Özi göynüdi içi ḡaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 17*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī ene'l-ḡaḡḡı görüñ 'aşḡdan 'ayān eyler

'Ayāna irişen gelsün gerekmez ḡayrı a'yānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 21*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī cānı başı terk eyle

'aşḡ-ıla ol yāre ḡoḡrı ḡaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 21*). [*sinān ümmī,]*

Nazar kıl bu **Sinān Ümmī** yoluñda ḡomasın varlıḡ

Ki zirā iki 'ālemden güzārıñ zevḡı ḡoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 13*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī bugün ḡalbe umar senden nazar yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi çü sensin Ḳādir ü Bāḡī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13*). [*sinān ümmī,]*

Ey **Sinān Ümmī** nisāna irdi çün kim bu şādef

Ḳadrini bil baḡr içinde dürr-i şehvār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 17*). [*sinān ümmī,]*

Ey **Sinān Ümmī** bu sırrı sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol ḡaḡıḡat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 25*). [*sinān ümmī,]*

Nās-ı nādān arasında gevheriñ ḡor olmasun

Ey **Sinān Ümmī** şaḡın açma göñül ḡaznasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 22*). [*sinān ümmī,]*

Ey **Sinān Ümmī** dalālet zümresinde alma sen

Tevhīdi inkār iden inān müselmān olmadı (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 149, Mısra 15*). [*sinān ümmī,]*

Ey **Sinān Ümmī** aın kim ehl-i zera ılma fā

Sen nihān it ılma izhār ‘āııñ erkānını (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 151, Mısra 17*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī ün oldu ‘aa mihmān

Bilindi cāna vulatun degül mi (*Ümmī Sinan Dīvānı, Gazel 152, Mısra 31*). [*sinān ümmī,]*

Bu **Sinān Ümmī** temennā ıldıı

Pāk zātuñdan hemān ancak rızā (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 2, Mısra 31*). [*sinān ümmī,]*

Dir **Sinān Ümmī** açan kim vāıl ola cān saña

Dü cihān zevı baña olsun arām yā Mutafā (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 4, Mısra 33*). [*sinān ümmī,]*

Geri ılımqıdur **Sinān Ümmī** aalar bī-ümār

Ey aayı lufıla pinhān iden Perverdigār (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 7, Mısra 21*). [*sinān ümmī,]*

Ol daı bil kim Sinān Ümmīye telin eyledi

Anuñ-iün urılan adıqlarıñ meydānıdur (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 8, Mısra 59*). [*sinān ümmī, -y, -e]*

Vir Sinān Ümmīye sen bir torı yol dergāhıña

Fazlıñ olmasa yolumda urduı erkān mıdur (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 9, Mısra 27*). [*sinān ümmī, -y, -e]*

Sinān Ümmī bugün avvā olup deryā-yı vadetden

aāyık barınıñ dürrin dizer feyz-i İlāhīden (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 10, Mısra 73*). [*sinān ümmī,]*

Göñül viren o sultāna ne ılsun ba-ıla cāna

abül olursa urbāna **Sinān Ümmī** olur va’llāh (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 11, Mısra 50*). [*sinān ümmī,]*

‘a degül mi bu Sinān Ümmīyi bülbül eyleyen

Geri zıkr-i a-ıla ol ālīa mezkūr ise (*Ümmī Sinan Dīvānı, Kaside 12, Mısra 79*). [*sinān ümmī, -y, -i]*

Gerçi adımdur **Sinān Ümmī** ‘aceb divāneyem

Girmişem meydān-ı ‘aşka baş açık merdāneyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 51*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī şınanmışdur ezelden āteş-i ‘aşka

Yanar gāhī yana geldi ezelden yanıcılarıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 19*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī senüñ yoluñda bir kâşır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ umar ki bir ‘āciz zâ‘ifiñdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 33*). [*sinān ümmī,]*

Sinān Ümmī helāk oldu ki yoldan çıkdı zāl oldu

Özi hem bî-mecāl oldu dağı bî-perr ü bāl oldu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 33*). [*sinān ümmī,]*

Vahdetiñ gülzārınıñ bülbüliyem āhir zamān

Dir **Sinān Ümmī** gözinden acı yaş olup revān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 28*). [*sinān ümmī,]*

sır: *Gönül ehlinden ve keşf sahiplerinden başkasının idrak edemediği hususlar, tasavvufi duygular ve bilgiler.*

Sırdan muqarreb şöhetin

Qurmak isterler Sultānım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 23*). [*sırdan, -dan]*

Añla **sırdan** kim şerī‘at kapusunda evliyā

Şöyle bil kân-ı haqīkat baħrınıñ güftārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7*). [*sırdan, -dan]*

Sen bu **sırdan** zühdüñ-ile añlamazsın zāhidā

Cān virüp cānānı bulmaq ‘āşığıñ ol kārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 13*). [*sırdan, -dan]*

Sırrına hālen tecellī eylemiş ol pādişāh

Ehl-i vahdet ehl-i vuşlat zevkıñıñ ra‘nāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 3*). [*sırrına, -ın, -a]*

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü

Melek bilmez ne bilsün cin ‘ilm içinde esrārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 5*). [*sır,]*

Ṭurmaz dilim söyler oldum **sırdan** yine şikârim var

‘Aceblemeñ söyledüğüm şanasın ihtiyârim var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1*). [*sırdan, -dan*]

Ṭıfl-ı ma‘nî zıkr-i kalbî pir yüzinden taḥşîl idüp

Sır ilinde kalb-i selîm bulmayan insân degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 16*). [*sır,]*

Gördücegüm söyleyeyin ‘aceblemeñ ḥâlim bilen

Zâhir bâṭın fenâ bulan **sır** iline sulṭân olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6*). [*sır,]*

Ümmî Sinânı aradan çıkardı bugün Yaradan

Oldur hemân **sır** ilinde okurumuz yazarımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 18*). [*sır,]*

Dir Sinân Ümmî bize ‘ayne’l-yaḳîn ḥaḳḳa’l-yaḳîn

Sır ilinde sırrıla seyrânımız tevḥîd-i ḥâş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 14*). [*sır,]*

Her kime sevsem sevilsen derde kıldım mübtelâ

Enbiyâlar evliyâlar **sırrına** mihmân menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 6*). [*sırrına, -ın, -a*]

Tâ ezel kâlû belâ bâzârınıñ tüccârıyam

Kim bu **sırdan** bey‘ iderse kâmil insân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 16*). [*sırdan, -dan*]

Levḥ-i dilden dü cihânıñ naḳşını pâk eyleyen

Sırrına kılan tecellî nûr-ı Yezdân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 4*). [*sırrına, -ın, -a*]

Ben degülem bunı diyen ilhâm-ı Ḥaḳḳdur söyleden

Bir **sır** gelüp nuṭḳ eyledi ben arada perde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 30*). [*sır,]*

Ḥaber şoran baña dostdan anı bî-‘aḳl u cân buldum

Terk eyledüm ‘aḳl u cânı **sır** içinde ‘ayân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 2*). [*sır,]*

Yitirdüm benliği anda gören görünen ol oldu

Şu deñlü toymışam **sırdan** direm kim bî-nişân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6*). [*sırdan, -dan*]

Ten murādın terk idendür cān murādın avlayan

‘Aql u cāndan geçdügümce **sırdan** esrār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 8). [sırdan, -dan]

Seb‘ayı seyr itmeyen **sırdan** haber bilmez nedür

Hızr-ıla yek-dem gerekdür āb-ı hayvān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 19). [sırdan, -dan]

Haq̄ kalbine ilhām ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinān **sır** ilinde gördücegin yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 26). [sır,]

Söylemek lâzım degüldür gerçi ‘irfān ehline

İllā bu **sır** kısmet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 12). [sır,]

Ṭolar kalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur **sırdan**

Göñül mülkinde cān dili mu‘ammālar çatar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 9). [sırdan, -dan]

Bu Sinān Ümmî za‘îfi terk idüp oldu revān

‘Azm idüp **sır** iline Raḥmāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18). [sır,]

Ey kelāmu’llāhı münkir lā diyüp olma şaḳī

Küntü kenziñ **sırrına** mihmāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 12). [sırrına, -ın, -a]

Sır hümāsı pervāz idüp sırru’llāha irdi yine

Maḥabbeti niyāz idüp ‘aşḳu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 1). [sır,]

Zāt-ı haḳāyık didügüm haḳīḳatıñ esfelidür

Sırdan öte **sır** denilen kenzu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 18). [sır,]

Ümmî Sinān eydür bu **sır** vuşlatınıñ pertavidür

Söyledügüm ‘aceblemeñ vaşlu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 21). [sır,]

Zāt-ı haḳāyık didügüm haḳīḳatıñ esfelidür

Sırdan öte sır denilen kenzu’llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 18). [sırdan, -dan]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker

İki cihān zevkı aña şifā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 21). [sırrıña, -ın, -a]

Sırrını seyr-i ma‘a’llāh **sırrına** irgürmege

Māsivāniñ perdesinden kırtaran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 15). [sırrına, -ın, -a]

Niçe biñ ādem içinde kāmīl insān kıanda var

Añladuñsa işbu **sırdan** geç bunuñ ğavġāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 12). [sırdan, -dan]

‘Aql u **sırdan** gelür haber kıılsam derüniden sefer

Maḥv u ğarķa bulsam zafer kıalmasa aġı kıarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 17). [sırdan, -dan]

Ol küntü kenzi bulmaġa **sırrıña** ‘ārif olmaġa

‘İlm-i ledünnī bilmege ‘irfāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 19). [sırrıña, -ın, -a]

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Oşmān şerī‘at mülkine sultān

Velākin ol ‘Alī arslan olup her **sırrıña** hem-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28). [sırrıña, -ın, -a]

Velāyet şāḫibi Ḥaydar kerāmet baḫrıdur yek-ser

Ḥaķıķat **sırrına** esrār anı kıılduñ ḫôş ‘ālī-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 30). [sırrına, -ın, -a]

Bāṭınıñdan geçmeyince **sır** saña olmaz ‘ayān

Şāhidim Kıur‘ān-ı a‘zam küllü men ‘aleyhā fān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 3). [sır,]

Cümlesi peydā’-i lādan yā bunuñ varı nedür

Kim ki bu **sırdan** haber bilmez diye vā-ḫasretān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 12). [sırdan, -dan]

Fazl-ı Ḥaķdan dirler aña şāḫib-i ‘irfān-durur

Ey dirġā işbu **sırdan** toymadı Ümmî Sinān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 52). [sırdan, -dan]

‘Amāniñ ‘ilmini evvel ne **sırdur** eyleyen ihyā

Ne keyfiyyet kemālidür kim anda cem‘ olan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 13). [sırdur, -dur]

Maḳām-ı zühd ü taḳvānıñ cevābın dîñlemez sem‘im

Ne **sırdur** işbu ef‘ālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 16). [sırdur, -dur]

sır açıl: Sırrın açıklanması, keşfedilmesi.

Dîzārınıñ şem‘ine pervāneyem dem-be-dem

Yanaram sır açılır yanışımdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 12). [sır açıl, -ur]

sırāt: Cehennem üzerine kurulmuş ve bütün insanların geçmek zorunda oldukları köprü.

Şırātı mîzānı gözüm görmesün

Bizi güzel Muḳammeden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 27). [şırātı, -ı]

Şırāta uğra dirlerse varam bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geçersen diyem yā Hū varam yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25). [şırāta, -a]

şırāt-ı müstekîm: Apaçık, dosdoğru ve hak yol anlamındadır.(Arapçası "Şırāta'l-müstekim" el-Fatihâ 1/6 ayetinden iktibas.).

İlāhî nefsimüz tãhir olup tırmağ diler senden

Şırāt-ı müstekîm birle maḳāmın eyledüm ebrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 20). [şırāt-ı müstekîm,]

‘aşğ degül mi ḥağ kılan şer‘i **şırāt-ı müstekîm**

Gerçi [kim] vech-i Muḳammeden beri maẓhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 51). [şırāt-ı müstekîm,]

sırça: Cam, billur.

Gerçi oluban niçe bir **sırça** boncuğlar şatam

Ḥikmet-ile kem metā‘ım la‘l ü mercān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 23). [sırça,]

sırdānî: Sırlık; tasavvufi anlamda sırlara erişen kimse; arif.

Erba'ın-i ḥalvetiñ 'aşkıında 'uzlet bekleyüp

'İlm ü 'irfân iklîmin seyrân iden **sırdāniyüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 18). [sırdāniyüz, -yüz]

sırdāş: Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse, mahrem.

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey **sırdaş**

Meded kııl yā veliyya'llāh şefā' at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 11). [sırdaş,]

sîret: Bir kimsenin ahlakı, seciyesi, karakteri, dışa akseden davranışı.

Açma rāziñ degme bir kimseye mahrem olmasun

Sîretiñden fāriğ olma bekle Ḥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 18). [sîretiñden, -in, -den]

sîret-i mülk-i beqā: Beka mülkünün içi, özü.

Şûret-i faqr ü fenāda ḥāke yeksānuz veli

Sîret-i mülk-i beqāniñ nūr-ı gevherdāniyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 10). [sîret-i mülk-i beqā, -nın]

sırr: Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

Sırrıña ḥāldaş olmağa

Al gönlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 43). [sırrıña, -ı, -na]

Er-zādeniñ pîr-zādeniñ

Sırrındaki sır-zādeniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 30). [sırrındaki, -ın, -da, -ki]

Şular gibi çağla aşluñı özle

Fāş itme cāhile **sırrıñı** gizle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 22). [sırrıñı, -ı, -n, -ı]

Bi-nişān u lā-mekān **sırrında** pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma'a'llāh sırrın el-ḥaḳ el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 5). [sırrında, -ı, -n, -da]

Bu fenā mülkünde ‘aşka cān virüp baş oynadan

‘Āşıkıñ aḥvāli **sırrın** kim bilür merdānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 16*). [*sırrın, -in*]

Sırrımıñ remzinden aldum ‘azm idüp açar kınad

Maḥv u ğarķıñ sırrına irmekde kıuş olmak diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 11*). [*sırrımıñ, -ım, -in*]

Sırrımıñ remzinden aldum ‘azm idüp açar kınad

Maḥv u ğarķıñ **sırrına** irmekde kıuş olmak diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12*). [*sırrına, -ı, -n, -a*]

Maḥrem-i zāt-ı İlāhîsin bugün ḥaķķa’l-yaķın

Ey Sinān Ümmî ne bilsün **sırrıñı** bî-gāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 14*). [*sırrıñı, -ı, -n, -ı*]

Pādişāh-ı lā-yezālem kimse bilmez **sırrımı**

Çarḥ urup ‘ālemlere devr itdüren devrān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 9*). [*sırrımı,]*

Küntü kenziñ **sırrına** çün maḥrem oldı cānımız

Zāt-ı Ḥaķdan ğayrıya meyl-i muķābil virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 3*). [*sırrına, -ına*]

Cān göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul

Men ‘aref **sırrındadur** nāsa devā’ı yara bil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 46*). [*sırrındadur, -ı, -n, -da, -dur*]

İrişen olur bî-vücūd

Sırrıñda aḥvāliñ Ḥaķķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 44*). [*sırrıñda, -ın, -da*]

Bi-nişān u lā-mekān sırrında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma‘a’llāh **sırrın** el-ḥaķ el-ğıyās (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 6*). [*sırrın, -in*]

Nüş idelden cām-ı ‘aşkı cānımız mestānedür

İrdüği esrārı **sırrıñ** ‘ālemi raḥmānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 2*). [*sırrıñ, -in*]

Kendü **sırrın** bilmeyen virmez ḥaķıķatdan ḥaber

Çünkü bu yolda delilimdür benüm şîr-i Ğafūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 19*). [*sırrın, -in*]

Men ‘aref **sırrın** bilen virsin bize bir hūb kelām

Lā-yıla illādan olan muhtelif ahlāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5). [sırrın, -ın]

Kenz-i maḥfî **sırrınıñ** esrārını söyler dilim

Ehl-i ‘aşqa lā diyüp İblīs oḡın atmaq nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7). [sırrınıñ, -ı, -nın]

Yürür **sırr-ıla** özi nūr-ıla

‘aşq-ı yār-ıla beñzi şolandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 17). [sırr-ıla, -ıla]

İki elif iki nūnuñ bir sīniñ ma‘nisi olan

Sırr iline sulṭān olur ölmezden öñ ölen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8). [sırr,]

Daş fenā-ender-fenā içi beḡā-ender-beḡā

Sırrı liḡā-ender-liḡā olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 12). [sırrı, -ı]

İrenler tevḡīd-i zāta cāmi‘ olur her şifāta

Bu **sırrıñ** taḡtına sulṭān olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 14). [sırrıñ, -ın]

Evliyā bābindadır ‘ilme’l-yaḡīn ḡaḡka’l-yaḡīn

Muṡṡafā **sırrından** alur dersini miḡmānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 14). [sırrından, -ın, -dan]

Ehl-i ḡālīñ **sırrını** fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblīs ü Şeytānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 11). [sırrını, -ın, -ı]

Kimleri ḡandān idüp aḡlatmamışdur ‘āḡıbet

Yā kimi ḡayrān idüben ḡılmadı **sırrını** ḡoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 8). [sırrını, -ını]

‘Alleme’l-esmādan oldu күntü kenziñ **sırrı** fāş

On sekiz biñ ‘ālem içre vaşlımız tevḡīd-i ḡāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 5). [sırrı, -ı]

Seyr idüp **sırran** beḡā mülkin bu dil mürḡi hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 15). [sırran, -an]

Sırr ilinde sevdüğüm yâ Rab hayâliñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm yâ Rab vişâliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1). [sırr,]

Kim ola mâsivâdan kırtara cân sırrını

Kırtaran sensin senüñdür çünkü **sırr-ıla** kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 22). [sırr-ıla, -ıla]

Göñül emrâzına kıaldan bulunmaz ‘aql-ıla dermân

Bu **sırra** olmuşam Loqmân eger merhem şararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 10). [sırra, -a]

Kenz-i kelâmu’llâh olan ‘aşk-ı nihâniñ **sırrıdur**

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfân u ‘ilmiñ kâniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 5). [sırrıdur, -ı, -dur]

Dört kitâbiñ aşlı ezel tevhid-i zâtuñ **sırrıdur**

Dellâllığı degdi bize sırr-ı Kıur’ân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 3). [sırrıdur, -ı, -dur]

Dört kitâbiñ ma’nisin keşf eyleyen Hûdur hemân

Lâ dimez kimse bu **sırra** illâ nâdân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 12). [sırra, -a]

Her bir nebî geldi bile mihmân idüm ben **sırrıla**

‘İsâ ile ağdum göge Mûsâ ile tırda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 21). [sırrıla, -ıla]

Sırr-ıla ‘aşkıñ içinde dostı pinhân bulmuşam

Vâşıl-ı Hâk olmağa gizli yolum ‘aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 5). [sırr-ıla, -ıla]

Kemâlât-ı şıfâtumdur ki cümle halk olan maħlûk

Benüm **sırrım** münezzeħdür ne ins ü dîv ve ne cânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6). [sırrım, -ım]

Benüm **sırrım** kemâlıdur ki dilde söylenen her dem

Kimin zâhir kimin bâtın kıluram feyz-i Raħmânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13). [sırrım, -ım]

Kimin ‘âlim kimin bay kimin yoħsul

‘Ârifiñ **sırrın** esrâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 24). [sırrın, -ın]

Küntü kenziñ mazharı **sırrından** alsun dersini

Oқыyup haққа'l-yakīn āyāt-ı Qur'ān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 15*). [*sırrından, -in, -dan*]

Ben ol Burhān-ı a'lādan oқıdum hikmetin **sırrıñ**

İlāhī şan'ata irmiş ki şākird isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 15*). [*sırrıñ, -in*]

Sinān Ümmî bu 'aşq-ıla nice sulţān olur añla

Dir āmennā ve şaddeknā bilen bu **sırrı** fāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22*). [*sırrı, -ı*]

Gerçeklere iren kişi dostı 'ayān gören kişi

Açma bu **sırrı** nādāna ferdā çeküp geze tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 20*). [*sırrı, -ı*]

Dersi Haқdan görmeyen bilmez bizüm güftarımız

Dersimiz envār-ı Haқdur **sırrımız** seyrān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 6*). [*sırrımız, -ı, -mız*]

Dîzārıñ zevkınıñ **sırrı** bulunmaz iki 'ālemde

Ki cennet halkını görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 31*). [*sırrı, -ı*]

'aşkı gör **sırran** vücūdum bir 'imāret eyledi

Bī-nişān u lā-mekān şevkı gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 15*). [*sırran, -an*]

Bu **sırta** irdügüm hālīm şorarsañ

Baş kodum bir zamān yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 19*). [*sırta, -a*]

Ben bu **sırrı** söylemekden söylemesem hoş yeg-idi

İhtiyārım elde degül maḥvu'llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 13*). [*sırrı, -ı*]

Kim ne bilsün zāhirinde çün görinen hırқа şāl

Ehl-i derdiñ belki **sırrı** ceng-i fazlu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 22*). [*sırrı, -ı*]

'Ālimiñ 'ilmi gerekdür 'ilm ü 'irfān üstine

'Ārifiñ **sırrı** gerekdür 'arş-ı Raḥmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 2*). [*sırrı, -ı*]

Ey Sinān Ümmī senüñ **sırrıñ** şāha maḥrem-durur

İRmege merdān gerekdür açma nādān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 13*). [sırrıñ, -ın]

Ḥırş-ı dünyānıñ elinden baķ mürîdiñ cengine

Açmaķ isterler meşāyiḡ perdesinden **sırrını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 12*). [sırrını, -ın, -ı]

Sırrını seyr-i ma‘a‘llāh sırrına irgürmege

Māsivānıñ perdesinden ķurtaran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 15*). [sırrını, -ın, -ı]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol ḥāna

Bu **sırta** kim ki lā dirse gerekmez ġayrı merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 20*). [sırta, -a]

Ey Sinān Ümmī bu **sırrı** sen niçün fāş eyledüñ

Kim ne bilsün ol ḥaķıķat dürriniñ şarrāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 25*). [sırrı, -ı]

Keşf kılsañ **sırr-ıla** cāna ledünnī ‘ilmini

Niçedür ‘āşıķlarıña gösterem yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 11*). [sırr-ıla, -ıla]

Küntü kenziñ **sırrı** ızhār olmadan pinhāniken

Nür-ı vechin Aḥmedine cān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 3*). [sırrı, -ı]

Vuşlatıñ peymānesinden içmeyen bī-gānedür

Sırrını ‘ārifleriñ seyrān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 20*). [sırrını, -ın, -ı]

Ol daḡı Ḥalvetī Pīr ‘Ömere telķīn eyledi

Anuñ-içün күntü kenziñ **sırrıla** mihmānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 38*). [sırrıla, -ıla]

Ol daḡı fehm ile ‘İzzüddīne telķīn eyledi

Anuñ-içün bu ṡarīķat **sırrınıñ** sulṡānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 42*). [sırrınıñ, -ı, -nın]

Luṡf idüp her ķula kılsañ vaşlıñı iḥsān n’ola

Açma bu **sırrı** saķın her gördüğüñ insān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 10*). [sırrı, -ı]

Anuñ **sırrı** münezzehdür aña efkâr u ‘aql irmez

Liyâkatınca ‘ârifler yazar feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 69). [sırrı, -ı]

‘aşk degül mi ‘âşıkı hem **sırr-ıla** sultân iden

Gerçi hâlk-ı ‘âlem içre ‘âciz ü maḫhûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 77). [sırr-ıla, -ıla]

Zâhidâ ‘aqlıñ senüñ bu **sırrı** âgâh eylemez

Kâfire ta‘n eyleme ger ‘aşk-ıla ma‘mûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 5). [sırrı, -ı]

Gümânum gitdi bi’llâhi ki buldum **sırrıñı** bende

Fırâkıñ âteşi her dem qarâr itmez yanar cânda (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
2, Mısra 17). [sırrıñı, -ın, -ı]

Kim bu **sırta** mazhar olursa libâsı bir nemed

Zâhir ü bâtın ḫamudan fâriğ-i kevn ü zamân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 35). [sırta, -a]

Ey Ḥudâyâ vahdetiñ bir ḫaddi yok ‘ummân-durur

Çün bu **sırta** mazhar olan kâmil-i insân-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba
3, Mısra 50). [sırta, -a]

sırr ırgür: Sır erdirmek; sır bilgisi yeterli olmak.

Kim ola kim seyr-i ma‘a’llâh seyrine sırr ırgüre

İrgüren sensin senüñdür çünki seyr-ile kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 23). [sırr ırgür, -e]

sırran seyrân it: Sır diyarında manevi yolcuğa çıkmak.

Dört kitâbı okuyan ‘ilme muḫtâc olur mı

Sırran seyrân itmege delîl ü burhân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 12). [sırran seyrân it, -meg, -e]

sırrı aç: Bir sırrı açığa vurmak, başkasına söylemek.

Tefekkür baḫrına ḫaldum temâmet

Bu sırrı açmadum özüm ḫolu nâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 16).
[sırrı aç, -ma, -du, -m]

sırr-ı aḥmed: Hz. Muhammed'in sırrı.

Sırr-ı Aḥmed ḥaccınıñ beytin ziyâret kıldı cân
Gördüğüm eydür mübârek ḥaccıñuz me'âdım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
119, Mısra 17). [sırr-ı aḥmed,]

sırr-ı ber-dâr ol: (Hallac-ı Mansur gibi) bir sır, hikmet uğruna dar ağacına
asılmak.

Gör ene'l-ḥaḫ menziline Mañşür-ı Bağdâd gibi
Merd iseñ bu ḥâl içinde **sırr-ı ber-dâr ol** yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
144, Mısra 16). [sırr-ı ber-dâr ol,]

sırr-ı cân: Can, gönül sırrı.

'Aşıkıñ yoḫdur murâdı dü cihânda zerrece
Küntü kenziñ varlığından **sırr-ı cân** seyrân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
23, Mısra 4). [sırr-ı cân,]

sırr-ı ehlu'llâh: Yalnız Allah'a rabt-ı kalb eden, edenlerin sırrı.

Gizli râzı gün gibi fâş eyledüm añlayana
Mürşid-i kâmil yüzünden sırr-ı ehlu'llâha baḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,
Mısra 10). [sırr-ı ehlu'llâh, -a]

sırr-ı envâr: Sır, hakikat nurları.

Ṭolar ḫalb sırr-ı envârdan gelür ilhâm alur sırdan
Göñül mülkinde cân dili mu'ammâlar çatar ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 114, Mısra 9). [sırr-ı envâr, -dan]

sırr-ı furḫân: Kuran'ı Kerim'in sırrı.

'İlm ü 'irfân olur sözi
Sırr-ı Furḫân olur özi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 30). [sırr-ı
furḫân,]

sırr-ı ḫaḫ: İlahî sır, Allah'ın sırrı.

Ahmediñ mi 'râcına gör çünki 'aşk oldu burak

Sırr-ı Haqqa vâsıl oldu menzile geç qalmanı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 4). [sırr-ı haq, -a]

sırr-ı insân: İnsanın sırrı.

Sinân Ümmî fenâ fahrı irelden sırr-ı insâna

Beķā bi'llāh maķāmınıñ bināsından yapar elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 9). [sırr-ı insân, -a]

Ben fülân ibn-i fülânam dimege hikmet nedür

Gelmeden sen sırr-ı insânsın ezel neydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 32). [sırr-ı insân,]

sırr-ı kenzu'llāh: Gizli bir hazine olan Allah.

Var-ıla yâr olmaķ ister kim ki yoķ olmaķ gerek

Sırr-ı kenzu'llāha iren dü cihân deyyârıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 6). [sırr-ı kenzu'llāh, -a]

sırr-ı kerāmet: Keramet sırrı.

Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen hâl üstine

Bize Haqdan gör ne 'izzet açılır fâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 1). [sırr-ı kerāmet,]

sırr-ı kur'ân: Kur'an'ın hakikatleri, sırları, şifreleri.

Gönlüme yağan hemîşe 'ilm ü 'irfāndur benüm

Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Kur'āndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 2). [sırr-ı kur'ân, -dur]

Dört kitabıñ aşlı ezel tevḥîd-i zâtuñ sırrıdır

Dellâllığı degdi bize sırr-ı Kur'ân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 4). [sırr-ı kur'ân,]

sırr-ı pinhân eyle: Sırlarla, hakikatlerle alakadar olmak.

Ey Sinân Ümmî 'ömür ḥarc itme nāsūt ehline

'Ārifāna yek nazar kıl sırr-ı pinhân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 18). [sırr-ı pinhân eyle, -gil]

sırr-ı remz: İşaretlerin sırrı.

Ey Sinān Ümmī ne bilsün sırr-ı remzi ehl-i zevk
Dersi illādan okurlar ‘ārif-i bi’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 25). [sırr-ı remz, -i]

sırr-ı sübhān: Allah'ın sırrı, ilahi sır.

‘Aql u cān kevn ü mekânıñ terkini kār eyledi
Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
65, Mısra 10). [sırr-ı sübhān, -ım]

Özime sırr-ı Sübhānıñ gelen ilhāmıdır şeksiz
Saña ol nūr-ı Yezdānıñ hıṭābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
67, Mısra 11). [sırr-ı sübhān, -ın]

sırr-ı sulṭān: Sultanın sırrı.

Meskenet bābında gerçi ḥāke yeksānam velī
Cān göziyle bak göresin sırr-ı sulṭānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
108, Mısra 6). [sırr-ı sulṭān, -am]

sırr-ı vaḥdet: Vahdet, birlik sırrı.

Ki bir cām şundi baña **sırr-ı vaḥdet**
Ne söyler bu dilim ser-ḥoşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11).
[sırr-ı vaḥdet,]

Ki bir cām şundi baña **sırr-ı vaḥdet**
Ne söyler bu dilim ser-ḥoşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11).
[sırr-ı vaḥdet,]

sırr-ı vech: Allah'ın çehresinin sırrı.

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ bak sen de gör
‘Āşığı ḥayrān iden tevḥīd-i zātu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 9). [sırr-ı vech, -e]

sırr-ı zāt: Allah'ın varlığının gizli bilgisi.

Ümmî Sinân fazlıñ ile gïtmek dilerler ol ile

Sen maħrem eyledüñ hele sırr-ı zātıñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 30). [sırr-ı zāt, -ın]

Yâ İlâhî Aħmed ü Maħmüd Muħammed Muştafâ

Ėurmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zātıñ vuşlatın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 8). [sırr-ı zāt,]

sırrına miħmân ol: Sırra ortak olmak.

Sinân Ümmî umar ey cân

Olasın sırrına miħmân (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 34). [sırrına miħmân ol, -a, -sın]

sırruke sırrı: "Senin sırrın benim sırrım" anlamındadır.

Sırruke sırrı buyurdı şanıña Ėayrülbeşer

Küntü kenziñ mażharı ehl-i sa'âdet Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 19). [sırruke sırrı,]

sırru' llâh: Allah'ın sırrı, ilahi sır.

Sır hümâsı pervâz idüp **sırru' llâha** irdi yine

Maħabbeti niyâz idüp 'aşku' llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 1). [sırru' llâha, -a]

Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm

Aydan günden 'ayân oldı **sırru' llâha** irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 16). [sırru' llâha, -a]

'İlm-i Ėikmet ehline söyle ledünnî terkîbin

Cân ilinden görilen fehm eyle **sırru' llâh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 24). [sırru' llâh,]

sırt: Boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm.

Dirdük kavaķ yaprağın kaftân idüp geymege

Şırtıñda kara kiçe kürk geyersin şâmır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 8). [şırtıñda, -ın, -da]

sitāre: Yıldız II kısmet, baht.

Sitārem böyle oldu t̄ali‘im çün

Biraz hayrān oluban kıldum āh zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 13). [sitārem, -m]

siyah: Siyah, kara.

Gün gibi dîzārı şevkından müşerref oldu cān

Qalmadı z̄ulmet **siyāhı** Hāḡka vuşlat ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 20). [siyāhı, -ı]

siz: "Siz" ikinci çoğul şahıs zamiri.

‘Āşıklarıñ **sizden** gitmez elemi

Evvel Allāh böyle çalmış ḡalemi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 21). [sizden, -den]

Gerçi vāşıl olduñ sırr-ıla Hāḡḡa

Size menzil oldu bu dār-ı beḡā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 6). [size, -e]

Bu Sinān Ümmîyi **siz** bende-i aḡyār añlamañ

Zāhir ü bāḡın anuñ sulḡānı ‘aşḡu’ llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 13). [siz,]

Bu Sinān Ümmî’i **siz** cāhil ü nādān añlamañ

Hāḡḡ-ı ‘ālem ḡāline ‘ālimdür izhār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21). [siz,]

Muştuladum ben **size** zātım şifātım vaşfını

Ḳul hüvallahü eḡaddur oḡunan Ḳur’ān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 11). [size, -e]

Siz gelüñ Ümmî Sinānı añlamañ lāf ü ḡüzāf

Şāh-ı merdān sırrı vardur düldülüm ‘aşḡdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 13). [siz,]

Kendi rūḡumdan **size** nefḡ eyledüm diyen ‘ayān

Qalmadı şekkım [ki] Hū ol ḡāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 13). [size, -e]

Götür bu ğafleti gözden şefâ'at umaram **sizden**

Çamu aḥbâbîna bizden selâm olsun senüñ ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 39). [sizden, -den]

Meger **sizden** ola çâra oñıla bende bu yara

Meded kıl yâ veliyya'llâh şefâ'at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 19). [sizden, -den]

Nazar kıldı **size** Allâh nazar kıluñ bize bi'llâh

Dinilsün dilde zikru'llâh bulunsun cânda vaşlu'llâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 25). [size, -e]

Bu derde eyleñüz dermân ki tâ müşkil ola âsân

Sizüñdür luḥf-ıla iḥsân sizüñdür devr iden devrân (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 30). [sizüñdür, -üñ, -dür]

Bu derde eyleñüz dermân ki tâ müşkil ola âsân

Sizüñdür luḥf-ıla iḥsân **sizüñdür** devr iden devrân (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 30). [sizüñdür, -üñ, -dür]

sız: Akmak, erimek.

Kimi 'âbid kimi zâhid **sızup** yoluñda kâl olmuş

Bize külḥân-ı zikriñde zarârüñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
141, Mısra 11). [sızup, -up]

sıza tur: Sürekli erimek.

Kim ki şâha lâyıķ ola çirki gide şâfî kıla

Kâl olmağa tarîkatüñ potasında sıza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 22). [sıza tur, -sun]

soḥbet: Dostça, arkadaşıca konuşarak hoş bir vakit geçirme, soḥbet meclisi.

Ḥür-i cinân **soḥbetine** mağrûr olma devletine

İremezler lezzetine kırb-ı zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1,
Mısra 11). [soḥbetine, -in, -e]

Kim tecellî kim tesellî çok temennâ kıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ **soḥbet** budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
27, Mısra 18). [soḥbet,]

Hağ buyurdu zıkr idüñ ben dağı zıkr ideyin

Erenler **şoħbetine** ur'āna uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 6). [şoħbetine, -in, -e]

İbādet günidir **şoħbet** demidür

Nefsiñ hevāsına irüp yetilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 7).
[şoħbet,]

Darb-ı zıkrîñ **şoħbetinde** cānı ħayrān eylegil

almasun çek bir özüñde bağı biryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 1). [şoħbetinde, -in, -de]

Āşık oldur ma'şūkuñ şevķında ser-gerdān ola

'aşķ-ıla buldum vefālar özge **şoħbet** ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 18). [şoħbet,]

'Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim benüm nūş itdigim

Anca 'āşık **şoħbetinde** mest ü ħayrāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 16). [şoħbetinde, -i, -n, -de]

Ey Sinān Ümmî kamu varlık olur āħır fenā

Vuşlat imiş kişiyeye bu dünyede **şoħbet** dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 14). [şoħbet,]

Fezkürünî ezkürküm gör ne dir Rabbiñ saña

Şoħbetiñden fāriğ olma bekle Hağķıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 8). [şoħbetiñden, -i, -n, -den]

Gel ey tālīb erenler **şoħbetinde**

Hü diyüp 'aşķ-ıla serden geç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 11). [şoħbetinde, -i, -n, -de]

şoħbet it-: Sohbet etmek, konuşmak, vakit geçirmek.

Ehl-i küfrün kaç yanından şoħbet itme fāriğ ol

Hağķa bātıldur deyüben ħarazından bellüdüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 13). [şoħbet it, -me]

şoħbet-i sultāna ir-: Sultanın(sevgilinin) sohbetine ulaşmak.

Kāmil insānıñ yolında cānı ħurbān itmeden

Şoħbet-i Sultāna kim irdi ħaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 6). [şoħbet-i sultāna ir, -di]

şok: Sokmak, zehirlemek.

Sözi toğrı söyle mü' min olasın

Yılan gibi irdüğüni **şokma** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 12).

[şokma, -ma]

şoñ: Son, nihayet.

Nüş iden meyiñden bezm-i ezeli

Getürdi **şoñında** cümle kemâli (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 22).

[şoñında, -ın, -da]

Ümmî Sinân dir işüm ezeliñdür dost-ıla

Bugün bu işiñ **şoñı** şanışumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra

14). [şoñı, -ı]

Ki sensin Vâhid ü Kâhâr bizi eyle saña sen yâr

Ne öñüñ var ne **şoñuñ** var ne şağ u ne şimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 1, Mısra 8). [şoñuñ, -un]

şoñ: Sonra.

Fenâdan **şoñ** fenâ buldı

Geçüp sevdâ-yı 'uqbâdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 3). [şoñ,]

Şular kim 'ârif-i bi'llâh kıomazlar dilde ğayru'llâh

Fenâ-ender-fenâdan **şoñ** beķâ yurd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 99, Mısra 6). [şoñ,]

şor-: Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.

Ey baña dermân **şoran** derdi ğaber vir sen baña

Dôst yolında cân viren merdi ğaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

3, Mısra 1). [şoran, -(a)n]

Al tevĥîdi dilden dile ola ki cânıñ yol bula

Sen şehriñi **şorma** ile 'ayne'l-yaķından al ğaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

11, Mısra 8). [şorma, -ma]

Ey bu derde uğrayup ğâlim bilenden bir kişi

Virmedüñ yâ Rab baña kim derdime dermân **şoram** (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 76, Mısra 8). [şoram, -am]

Vaşf-ı nihānımdan **şoran** alsın haber nerde idüm

Var olmadan kevn ü mekân ol Şāhıla birde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1*). [*şoran, -(a)n*]

Baña ‘aşkı **şoran** gelsün haber alsun kumâşımdan

Nicedür vaşfını bilsün yaqarsa bu ataşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 1*). [*şoran, -(a)n*]

Sürilüp ‘ālemiñ halkı derile maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yā Hū **şoram** yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 20*). [*şoram, -am*]

Dîzārıñ zevkınıñ sırrı bulunmaz iki ‘ālemde

Ki cennet halkını görsem diyem yā Hū **şoram** yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32*). [*şoram, -am*]

Hū diyüp dost zātınıñ ismin **şoran** gelsün beri

Zāt-ı Hāḫka irmege ḫaşmın kıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1*). [*şoran, -(a)n*]

Gönlümi yağmaladı derdiñ beni kıldı fenā

Her kimi görse gözüm seni **soram** yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16*). [*soram, -am*]

Anuñ ismin **soran** kimse müsemmeden bulur envār

Muvaḫḫid zākiriñ ḫalbi tolar feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 59*). [*soran, -(a)n*]

Ḳanı şol kim kāmīl-i dānā şanurdı kendüni

Ger **şorarlarsa** ne kılduñ geçdi bunca yıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 20*). [*şorarlarsa, -ar, -lar, -sa*]

‘aşk odınıñ vaşfını bizden **şoran** alsın haber

Kılsa germiyyet kemāli iki cihāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 17*). [*şoran, -an*]

‘Āşıkıñ ḫālin **şorarsañ** tevḫīdiñ ḫammārıdur

Nüş ider ‘aşkıñ şarābın dü cihāndan farıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 1*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ*]

Gönlüme **şordum** haber virdi baña Allāh için

‘aşk-ı Hāḫdan ğayrısından şöyle boş olmaḫ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 9*). [*şordum, -du, -m*]

Mest ü hayrân ister iseñ baq gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbân ister iseñ **şor** izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*). [*şor,]*

Bu ‘aşkıñ vaşfını bizden **şoranlar**

Biliñ kim tâ ezelden aşınâmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 11*).
[*şoranlar, -an, -lar]*

Eger vechiñdeki beñden **şorarsañ**

Müdevverdür müdevverdür müdevver (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 17*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Gel ey ‘aql-ı şafâ ehli nedür ma‘nâ **şorarsañ** gel

İçüp ‘aşkıñ şarâbından bu tevḥîdi sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 1*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Şu söz kim söylene dilde müsemması gerek elde

Kitâbiñ ma‘nîsin añla göñül dersin **şorarsañ** gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 6*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Genc ü mâlim bağlamışam ben fenâ urğanına

Ger metâ‘ımdan **şorarsañ** dürr ü mercândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*). [*şorarsañ, -arşañ]*

Ḳalb-i emrâziñ devâsı bâbınıñ miftâḥıyam

Pîr ü üstâdım **şorarsañ** bil ki Loḳmândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Re’s-i mâlımdan **şorarsañ** kim belâ-yı derd-i ‘aşq

Cânımıñ diñlencesi derd-ile devrândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 25*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Varup bir menzile benden **şorarlarsa** ne kesb itdüñ

Ṭurup anda ḥaber virsem diyem yâ Hû virem yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 21*). [*şorarlarsa, -ar, -lar, -sa]*

Bu sırra irdügüm ḥâlim **şorarsañ**

Baş ḳodum bir zamân yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 19*). [*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Ḥalk-ı ‘âlem ḥâlin bizden **şorarsañ**

Düşdiler ‘aşıḳa ḳann u gümâna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 19*).
[*şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]*

Fakîriñ hâlin **şorarsañ** pür-şikâyet Tañrıdan

Hırş-ı nefsiñ iğvâsı-y-la şeytân almış şabrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 5). [şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]

‘âlemiñ ‘ilmin **şorarsañ** şöyledür baħşi müdâm

Ebced ögrense bir oğlan şatmak ister ‘ilmini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 9). [şorarsañ, -ar, -sa, -ñ]

Gönlüme her dem yağan bu tevħîdiñ ‘irfânıdur

Ma‘rifet kand-ı nebâtından **şoran** gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 10). [şoran, -an]

Câna minnetdür benüm bu ‘aşk elinden öldüğüm

Hacc-ı ekberdür **şorasañ** dosta kurbân olduğum (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 14). [şorasañ, -a, -sa, -n]

Geçmezem dildârîñ ‘aşkından câna olsun vedâ‘

Şordum adın sevdüğümüñ didi Aħmed Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 36). [şordum, -du, -m]

Geçmezem dildârîñ ‘aşkından câna olsun vedâ‘

Şorşalar bu ‘aşkı direm ‘ayn-ı dermân gizlidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 46). [şorşalar, -sa, -lar]

şoy-: Üzerinden çıkarmak.

İki cihân sevgüsinden

Şoyup bizi ‘uryân eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 8). [şoyup, -up]

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenâ mülke

Murādım olduğın **şoymak** hicâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 16). [şoymak, -mak]

söyk-: Dayanmak, yaslanmak.

Döşegi şabrîñ tevekkül yaşdığına **söykenüp**

Hakdan ayruğ kimseden çâr’ eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 17). [söykenüp, -üp]

soyla-: Tahkik etmek, araştırmak, aslını aramak.

Bī-niřāndur **soyladığı**

Lā-mekāndur yayladığı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 37).

[soyladığı, -dığ, -ı]

şorduğum ‘ayb olmasun ‘ār itmez aşlın **şoylayan**

‘Āřıķıñ ‘azm itdiği menzil-i istiđrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31,

Mısra 3). [şoylayan, -y, -an]

söyle-: Demek, söylemek, dile getirmek.

Dilerse ‘aşkıñı cāna kıran fak

Dilerse **söyleden** sırran ene’l-ħak (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 26).

[söyleden, -d, -en]

Dā’im dilde **söylediği**

Ol küntü kenzu’llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 39).

[söylediği, -diği]

Gördüceğüm **söyleyeyin** ‘aceblemeñ ħālim bilen

Zāhir bāřın fenā bulan sır iline sultān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45,

Mısra 5). [söyleyeyin, -y, -e, -y, -in]

Göñlüme yağan hemişe ‘ilm ü ‘irfāndur benüm

Söylediği bu dilimiñ sırr-ı Kıur’āndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78,

Mısra 2). [söylediği, -diği]

Söylemeniñ **söylememek** ħazīnesiniñ ħāřıdır

Ol ħāř olan ħazīneyi fāř itmeden geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90,

Mısra 3). [söylememek, -me, -mek]

Söylemesem direm illā söylemeden geçemedüm

Derd-i ħvon-ıla ‘aşıklaı toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

90, Mısra 1). [söylemesem, -me, -se, -m]

Gördüceğüm bildüceğüm **söylemesem** direm illā

Erenleriñ aĥvālını ħaylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90,

Mısra 5). [söylemesem, -me, -se, -m]

‘Āciz kıaldum neyleyem ħālim kime **söyleyem**

Yā Rabbi sen merĥamet leřkeriñ řalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

116, Mısra 7). [söyleyem, -(y)em]

Vāridāt-ı zikr-i ƙalbīdür aña ilhām olan

Cān dilinden **söyleyen** bize ƙıtabu'llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 14*). [söyleyen, -(y)en]

Ene'l-ħaƙ **söyleden** zātîñ zülālî

Doluñda bir daħı hîç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 23*).

[söyleden, -t, -en]

Ümmî Sinān **söyledügi**

‘aşƙ deñizin boyladuğı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 25*). [söyledügi, -düg, -i]

Ne **söyler** dilde ‘aşƙ **söyler**

Ne yaylar cānda ‘aşƙ yaylar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 17*). [söyler, -r]

Ne **söyler** dilde ‘aşƙ **söyler**

Ne yaylar cānda ‘aşƙ yaylar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 17*). [söyler, -r]

Ümmî Sinān **söyler** bunı

‘aşƙ odına yanar cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 33*). [söyler, -r]

Ümmî Sinān bunı **söyler** gümānsız

N’iderler cesedi içinde cānsız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 49*). [söyler, -r]

Ümmî Sinān yol budur

Söyleyene dil budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 26*). [söyleyene, -y, -en]

Dā’im adîñ tekrār ider

Söyler seni dil pādîşāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 24*). [söyler, -r]

Hey ölü misin uyur mısın uyan aç gözüñi

Gāfil olma gāfil olma gör ne **söyler** dil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 24*). [söyler, -r]

Ol ki Bağdādî ene'l-ħaƙ **söyleyen** Manşūrî gör

Dôsta ƙurbān eylemek cān ‘aşıƙıñ ƙoş ƙarıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 19*). [söyleyen, -yen]

Gel temâşâ kıl ne **söyler** ‘aşık-ı divâneler

Cür‘a-i Seb‘u’l-meşâniden içen mestâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1). [söyler, -r]

Dilime nuṭṭ eyledüñ **söyler** ki Allâh ismiñi

Şey’ idindüñ Rabbim olduñ şanıña minnet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 3). [söyler, -r]

Bu Sinân Ümmî ne **söyler** remzini añlan ‘ayân

Ey ḥaristân ehli var bu ğafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 25). [söyler, -r]

Kenz-i maḥfî sırrınıñ esrârını **söyler** dilim

Ehl-i ‘aşka lâ diyüp İblîs oḡın atmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 7). [söyler, -r]

Ṭurmaz dilim söyler oldum sırdan yine şikârım var

‘Aceblemeñ **söyledüğüm** şanasın ihtiyârım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2). [söyledüğüm, -dük, -üm]

Yidi yirden toḡuz gökden ötesin seyr ider sâlik

Bunı böyle görenlere **söylemedüm** yalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 12). [söylemedüm, -medüm]

Ümmî Sinân bu tevḥîdiñ ḥaḳîḳatın **söyler** yine

İmân-ı taḥḳîḳ es-selâm bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 17). [söyler, -r]

Bir Tañrınıñ ilhâmıdır **söyledigim** añlayana

Zâhir zıkrı bâṭın fikri cân evinde imân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 3). [söyledigim, -dig, -im]

Kim ki dâstuñ sözün **söyler** kim ki dâstuñ gülin yıylar

Dâ’im ‘aşḳ deñizin boylar yanar vücûdı nâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 11). [söyler, -r]

Ol dâst baña oldu yakın varlığıma şaldı aḳın

Söylemekde men ‘âcizem dile gelmez esrârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 14). [söylemekde, -mek, -de]

Ehl-i ḳâl insâna degül yoḡdur aña sözimüz

Ehl-i ḥâl ‘aşıklara **söyler** bizüm ‘irfânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 10). [söyler, -r]

Ne **söyler** sözde dilim var ne yazar h atda elim var

Ki sensin h ukm iden ben bir  urı Şuret hem n göz kaş ( umm  Sinan D v n , *Gazel 57, Mısra 7*). [söyler, -r]

Dersimüz Seb' u' l-meŐ n  keşfimiz ilh m-ı H k

D ' im  **söyler** dilimiz nu kumuz tev id-i h Ő ( umm  Sinan D v n , *Gazel 60, Mısra 4*). [söyler, -r]

Gel ey Ő hib-me'  n  g r neler **söyler** beşer elf z

Ne ma' niden döker dürler ne gevher f Ő ider elf z ( umm  Sinan D v n , *Gazel 61, Mısra 1*). [söyler, -r]

Kimi cinler kimi d vler gezüp avlı avın avlar

Kimi h k i bilüp **söyler** kimi ferd ya  or ancak ( umm  Sinan D v n , *Gazel 63, Mısra 18*). [söyler, -r]

Kim ola elf z-ı ma' n dan kel m n **söyleye**

Söyleyen sensin sen nd r  un lis n-ıla kem l ( umm  Sinan D v n , *Gazel 70, Mısra 9*). [söyleye, -ye]

Kim ola elf z-ı ma' n dan kel m n söyleye

Söyleyen sensin sen nd r  un lis n-ıla kem l ( umm  Sinan D v n , *Gazel 70, Mısra 10*). [söyleyen, -yen]

D  cih n n na Őına dil virmeyendür serveli

Őer  idüben **söyledigim** k mil ins ndur benim ( umm  Sinan D v n , *Gazel 78, Mısra 28*). [söyledigim, -dig, -im]

Nefsim degül **s yled g m** r h m h lıdur didügüm

Bunda gelüp ugrad g m ol Ő h m n ferm nıyam ( umm  Sinan D v n , *Gazel 80, Mısra 23*). [s yled g m, -d k, - m]

Kenz-i kel mu' ll h olan ' aŐ -ı nih n n sırrıdur

Söyler dilim anu  gibi ' irf n u ' ilmi n k nıyam ( umm  Sinan D v n , *Gazel 80, Mısra 6*). [söyler, -r]

V rid t n pertevidür dilimi n Őer  itdügi

Söylerem sözüm ' ay n araya müşkil virmezem ( umm  Sinan D v n , *Gazel 84, Mısra 10*). [söylerem, -rem]

Ef'  limi n esr rıdur **söyledigim** a layana

Yedi bi  yıl h lvet süren  andildeki n rda idüm ( umm  Sinan D v n , *Gazel 87, Mısra 9*). [söyledigim, -dig, -im]

Dost cemālından tecellī vaşfını **söyler** bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 11*). [söyler, -r]

Söylemeniñ söylememek hazīnesiniñ hāşıdur

Ol hāş olan hazīneyi fāş itmeden geçemedüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 3*). [söylemeniñ, -me, -nin]

Ene’l-ḥaḡ açdı ebvābın bugün ol kenze dükkānam

Ne **söyler** diñle pürtābın egerçi nuḡ-ı insānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 2*). [söyler, -r]

Şabr ideyin direm ṭurmaz bu dilim

Söyler ozan oldum ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 6*). [söyler, -r]

Bāṭınımdur zāhir oldı **söylerem** izhār idüp

Şöyle bil ḡurbān gerekdür dosta mihmān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 13*). [söylerem, -rem]

Ḥaḡ ḡalbine ilhām ider anuñ için **söyler** dili

Ümmî Sinān sır ilinde gördücegin yaza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 25*). [söyler, -r]

Yā İlähî vir dimāğa dile zikriñ lezzetin

Söyledükce ‘āciz it ḡayrı kelāmıñ keşretin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 2*). [söyledükce, -dükçe, -]

Tevḥîd-i zāt-ı İlähîniñ kemālin **söylerüz**

Sözimiz aḡbār-ı Ḥaḡdur özümüz mihmān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 7*). [söylerüz, -r, -üz]

Derde uğramayan neyler ṭabibi

Ḳulmaşdur diyüben **söyler** yabana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 18*). [söyler, -r]

Ümmî Sinān eydür bu sır vuşlatınıñ pertevdür

Söyledüğüm ‘aceblemeñ vaşlu’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 22*). [söyledüğüm, -dük, -üm]

Ehl-i ‘aşkıñ diñleriseñ vaşfını bir zerre gel

Söylemezdüm işbu rāzı illā iznu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 6*). [söylemezdüm, -mez, -dü, -m]

Kāmil insānīn kemālın **söylerin** añlayana

Himmet ü burhān gerekdür kāmīl insān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 7*). [söylerin, -r, -in]

Şad hezārān āferin olsun saña biñ cān-ıla

Medħa gelmez **söyledüğüm** mähimīn naqqāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 6*). [söyledüğüm, -dük, -üm]

Ki yoqdur **söylemekde** hīç mecālım

Yanup hep varlıgım ataşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 13*). [söylemekde, -mek, -de]

Ki bir cām şundı baña sırr-ı vaħdet

Ne **söyler** bu dilim ser-ħoşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 12*). [söyler, -r]

Daħı bundan içerüden **söylerisem** bir ħaber

Maħv ider ħayret cihānīn nūrınıñ ziyāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 19*). [söylerisem, -r, -i, -se, -m]

Ümmî Sinān sen bugün açarsın gizli dügün

Söylenecek söz midür meger olduñ sen deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 18*). [söylenecek, -n, -ecek]

Ol ħaķıķat baħrınıñ dürrin dökem bāzāra

‘Ārif olan **söylesün** nedür anuñ şandalı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 6*). [söylesün,]

‘İzzet-i luţfuñdan irdi cān senüñ esrārīña

Kimse bilmez kim bu dil ne **söylerem** yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30*). [söylerem, -rem]

‘aşķ degül mi ‘āşıķı şevķ-ıla ber-dār eyleyen

Gerçi Bağdādī ene’l-ħaķ **söyleyen** Manşür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 74*). [söyleyen, -yen]

Şabr ideydüm **söylemekde** hīç qarārım qalmadı

‘Āşıķ oldum vaşlına çün ihtiyārım qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 13*). [söylemekde, -mek, -de]

Dil ne **söylerdi** Ĥudānīn nuţķı olmasa ‘aceb

‘aşķ odınıñ gör kemālın adı ‘irfāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 21*). [söylerdi, -rdi]

‘Ārif-iseñ vir haber kim ma‘nī-i muṭlaḳ nedür

Nāṭıḳ-ısañ işbu yolda **söyle** kim el-ḥaḳ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2). [söyle,]

Söyleyüp söyletdüren ol Pādşāh-ı bī-zevāl

Ehl-i ‘irfāniñ cevābın nuṭḳ-ı Raḥmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 9). [söyleyüp, -(y)üp]

Benüm sırrım kemālıdır ki dilde **söylenen** her dem

Kimin zāhir kimin bāṭın ḳıluram feyz-i Raḥmānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 13). [söylenen, -nen]

Sinān Ümmî baña fermān olupdur eyledüm ḥayrān

Dilinde **söylenen** ‘irfān hemān ol nūr-ı Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 34). [söylenen, -nen]

Söylemek lâzım degüldür gerçi ‘irfān ehline

İllā bu sır ḳısmet olmuşdur ezel bāzārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 11). [söylemek, -mek]

‘İlm-i ḥikmet ehline **söyle** ledünnī terkībin

Cān ilinden görilen fehm eyle sırru’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 23). [söyle,]

Seni **söyler** ḳamu diller uçan ḳuşlar esen yeller

Cemālîñ bāğına güller müzeyyen aḳ u al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27). [söyler, -r]

Güş iderseñ vaşfını diñle deñizden ḳatrece

Müstemi‘ ol bir nefes gel **söyleyem** ma‘zūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 10). [söyleyem, -y, -em]

söyle: 1.Şuna benzer, şunun gibi.2.Şu şekilde.

Añla sırdan kim şerī‘at ḳapusunda evliyā

Şöyle bil kân-ı ḥaḳīḳat baḥrınıñ güftāridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 8). [şöyle,]

Göñlüme şordum haber virdi baña Allāh için

‘aşḳ-ı Ḥaḳdan ḡayrısından **şöyle** boş olmaḳ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 10). [şöyle,]

Şöyle bil nāsūt-ı ‘ālem naqşıdır bunlar hemān

Ṭā‘atı ‘ādet kılırlar fi‘li ibrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 15). [şöyle,]

İns ü cinni yaradup Hâk kendüye ṭā‘at için

Şöyle bil haqqa‘l-yaqından ṭā‘atım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 8). [şöyle,]

Bâṭınımdur zâhir oldı söylerem izhâr idüp

Şöyle bil qurbân gerekdür dosta mihmân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 14). [şöyle,]

Qanı ‘ālemde bir dānā ola kim **şöyle** merdāne

Virüp ‘aqlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 9). [şöyle,]

Şöyle bil irmeyserdür ayağı tozına el

Ehl-i derdiñ ‘aşq elinden çünki fazlu‘llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 7). [şöyle,]

‘Aceb bu derdime dermān bulam mı

Yā bu hasret-ile **şöyle** qalam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 2). [şöyle,]

‘aşq elinden **şöyle** bil her kim na‘īme uğradı

Kıldı sükker ü ‘aselden zehr-i kâtil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15). [şöyle,]

Ey gönül geç bu fenādan **şöyle** bî-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül için dün ü gün zār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1). [şöyle,]

Şöyle bil kim Hâk Ta‘ālāniñ işi yañlış degül

Her ne kılsa ibtidā ‘ālimdür intihāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15). [şöyle,]

‘Aql-ı ma‘āş dir işlesem nefsi ma‘āş dir ki yesem

Hırş eydür ki **şöyle** qosam özge cidāldur arası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 12). [şöyle,]

Zirā ‘aşqa küfr ü imān hā‘il olmaz **şöyle** bil

Cümle ‘ālem ger hicāb-ı nūrı ger tennür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7). [şöyle,]

söylen: Bahsi geçmek, konuşulmak.

Şu söz kim **söylene** dilde müsemması gerek elde

Kitābıñ ma'nisin añla gönül dersin şorarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5). [söylene, -e]

Erenler her kime kılsa bir nazār

Söylenür 'irfānı diller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 8). [söylenür, -ür]

Dilimde **söylenen** aḥbār ḥālimde keşf olan esrār

Saña ma'lüm idem anı dü 'ālemden ırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 7). [söylenen, -en]

söylet: Söyletmek, konuşturmak.

Her sözi bir zehr-i mārduḡ uḡrasa baḡrıñ biçer

Cāhili **söyletme** hemān gör yüzinden bellüdüḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 16). [söyletme, -me]

Ben degülem bunı diyen ilhām-ı Ḥaḡḡdur **söyleden**

Bir sır gelüp nuṡḡ eyledi ben arada perde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 29). [söyleden, -en]

Söyleyüp **söyletdüren** ol Pādşāḡ-ı bī-zevāl

Ehl-i 'irfānıñ cevābın nuṡḡ-ı Raḡmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 9). [söyletdüren, -en]

söz: Bir düşünceyi anlatan kelime dizisi, kelim.

'İlm ü 'irfān olur **sözi**

Sırr-ı Furḡān olur özi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 29). [sözi, -i]

Gerçi 'ameldür **sözümüz**

İllā ma'nidür özümüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 25). [sözümüz, -ümüz]

Ümmî Sinān eydür saña

Sözüm budur öñden şoña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 18). [sözüm, -üm]

Sözi toğrı söyle mü' min olasın

Yılan gibi irdüğüni şokma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 11).

[sözi, -i]

Hazer eyle şakın İblis **sözinden**

Dergâhda nâmiñi verüp yakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 7).

[sözinden, -inden]

Ümmî Sinân dir yâ Şani

Her dem budur **sözüm** benim (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 28).

[sözüm, -üm]

‘Ucb idüp ‘ariflere baş egmege ‘âr eyleme

‘Âkıl-ısañ işbu **sözler** az degüldür al saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 22). [sözler, -ler]

Her **sözi** bir zehr-i mârdur uğrasa bađrıñ biçer

Câhili söyletme hemân gör yüzinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

32, Mısra 15). [sözi, -i]

Şanasın kim her kelâmı la‘l ü mercândur dizer

‘Ârife yâr olmağa diñle **sözinden** bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,

Mısra 6). [sözinden, -i, -(n)den]

Bir kulına döst meyl ide gider bu ‘aşk anı güde

Çomaz bir lahza unuda dilde **sözi** tekrâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,

Mısra 10). [sözi, -i]

Ümmî Sinânıñ döst varın alup ‘aşka virmiş kârın

Anuñ-çün dilde esrârın yazar **sözi** güftâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,

Mısra 14). [sözi, -i]

Kim ki döstuñ **sözün** söyler kim ki döstuñ gülin yıylar

Dâ'im ‘aşk deñizin boylar yanar vücudı nâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

46, Mısra 11). [sözün, -in]

Erenleriñ **sözi** hağdur inanmayan münâfıkdur

Çann u gümanı terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 49, Mısra 7). [sözi, -i]

‘İlm-i esrârdan **sözümüz** ol dosta baçar gözümüz

Hağ varlığı şimdi bizüm bahâr eyledi şârımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,

Mısra 5). [sözümüz, -ümüz]

Direm kim yarıcım Allāh şefā' atcim Resūlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir ḥaḳ **söz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 22). [söz,]

Ehl-i kâl insāna degül yokdur aña **sözümüz**

Ehl-i ḥāl 'aşıklara söyler bizüm 'irfānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9). [sözümüz, -ümüz]

Ne söyler **sözde** dilim var ne yazar ḥaḫda elim var

Ki sensin ḥükm iden ben bir ḫurî şüret hemān göz ḫaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7). [sözde, -de]

Şun' -ıla yüz gösteren ol Fā'il-i muḫlaḫ-durur

Ehl-i Ḥaḫḫ olan dimezler işbu **sözde** ihtimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 10). [sözde, -de]

Şu **söz** kim söylene dilde müsemması gerek elde

Kitābîñ ma'nîsin aña göñül dersin şorarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5). [söz,]

Şimdiki ḥālîmden ḫaber şoranlara budur **sözüm**

Ṭālibleriñdür ḫānesi 'ummān-ı 'aşkıñ kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 21). [sözüm, -üm]

Vāridātuñ pertevîdür dilimiñ şerḫ itdügi

Söylerem **sözüm** 'ayān araya müşkil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 10). [sözüm, -üm]

Dir Sinān Ümmî okudum zıkr-i ḫalbîden sebaḫ

'İlm-i esrārdur **sözüm** kâl ehline ḫāl virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 18). [sözüm, -üm]

Ümmî Sinān eydür inan gel **sözüme** ḫutma gümān

Şimdi zamān içinde ben devrānıyam devrānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 17). [sözüme, -ü, -m, -e]

Ümmî Sinān eydür özüm saḫîlîğîdur bu **sözüm**

'Aşıkları 'irfān-ıla ḫoylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 13). [sözüm, -üm]

Tevḫîd-i zāt-ı İlähîniñ kemālin söylerüz

Sözimiz aḫbār-ı Ḥaḫḫdur özümüz miḫmān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 8). [sözümüz, -ümüz]

Ser göziyle görenlere çok degüldür **sözüm** benüm

Aydan günden ‘ayān oldı sırru’ llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 15*). [sözüm, --üm]

Nür-ı siyâhıñ neydügin añlayanadır **sözümüz**

‘İzzim celālim didügi zıllu’ llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 9*). [sözümüz, -ümüz]

Ümmî Sinān sen bugün açarsın gizli düğün

Söylenecek **söz** midür meger olduñ sen deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 18*). [söz,]

Senüñ himmet-i ‘āliñle gelür bu dilime **sözler**

Çağaram ağzıña lāyık her ādem aşına tuzlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 21*). [sözler, -ler]

Eger cehrî eger maḥfî ki va’ llāhi budur **sözüm**

Efendim Mazḥarî Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 15*). [sözüm, -üm]

Gel ey gönül bu varlıktan geç imdi

Bu **sözden** güçşayı özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 2*). [sözden, -den]

söz söyle: Konuşmak.

Zāhid toğrı söyle sözi

Daḥl odına yaqma bizi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 9*). [söz söyle, -i]

sözi kes: Konuşmayı bitirmeden susmak.

Ümmî Sinān bu **sözi kes**

Çayrıya eyleme heves (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 41*). [sözi kes,]

sözime sâbit-dur: Sözünü teyit etmek, onaylamak.

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime sâbit-durur İncîl ü Furqān ü Zebür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 14*). [sözime sâbit-dur, -ur]

sözüm ol: Sürekli bahsetmek, ağzından düşürmemek.

Dâ'im sen ol dilde sözüm

Seni fikreylesün özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 25). [sözüm ol, -üm]

sözünü dönder: (Tevhid dışında kalan) bütün sözleri gereksiz görüp sadece onu anlatmak.

Tevhîde dönder sözünü

Dergâha dönder yüzünü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 9). [sözünü dönder,]

şu: Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab.

Dilerse şu gibi akup çağladan

Dilerse yıl gibi esüp soyladan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 9). [şu,]

Kevn ü mekân çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamağa dervîşe 'ummân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7). [şu,]

Şu gibi çağladuğumdan her zamân leyl ü nehâr

Baḥr-ı zâtuña irüp 'ummân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9). [şu,]

Yâr olaldan 'aşka ben yâr oldı baña çâr yâr

Od u şu toprağ u yeldür dört olup üç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16). [şu,]

Ḥikmetiñ levhine bakşam 'aqlım olur târumâr

Od u şu toprağ u yel insân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10). [şu,]

şu: "Şu" işaret sıfatı.

Şu günde cem' ola döstlar katuña

Didürme sen bizi anlara yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 25). [şu,]

Ḳanı başda **şu** devlet kim urıla kisveti ‘aşkıñ

Ḳanı cānda **şu** ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 11*). [*şu,]*

Ḳanı başda **şu** devlet kim urıla kisveti ‘aşkıñ

Ḳanı cānda **şu** ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 12*). [*şu,]*

Şu deñlü ‘âcizem nidem ne dilim var ki şerḥ idem

Ḳarınca ḳadrim üstine ḳodılar şanki bir tağ taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [*şu,]*

Şu söz kim söylene dilde müsemması gerek elde

Kitābiñ ma‘nisin añla gōñül dersin şorarsañ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 5*). [*şu,]*

Şular kim ‘arîf-i bi’llāh ḳomazlar dilde ḡayru’llāh

Fenā-ender-fenādan şoñ beḳā yurd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 5*). [*şular, -lar]*

Şu bülbüller kim öterler cemāli nūrına ḳarşu

Şu ḳumrılar ki dost dirler virürler cānı cānāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 5*). [*şu,]*

Şu bülbüller kim öterler cemāli nūrına ḳarşu

Şu ḳumrılar ki dost dirler virürler cānı cānāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 6*). [*şu,]*

Şu fāzıllar kim oḡura olup envāra müstaḡraḳ

Şu ‘āşıḳlar kim oḡurlar göz açup zāt-ı ‘irfāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 7*). [*şu,]*

Şu fāzıllar kim oḡura olup envāra müstaḡraḳ

Şu ‘āşıḳlar kim oḡurlar göz açup zāt-ı ‘irfāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 8*). [*şu,]*

Şu kim ta‘n eyleyen ehl-i sürūra

Cehennem ol şeḳāvātüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 15*). [*şu,]*

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 47*). [*şu,]*

Şu gözler kim seni gözler **şu** diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 47). [şu,]

şu: "Şu" işaret zamiri || derde, sıkıntıya düşmüş kimseler.

Kimi eşin aldırmış kimi yavrısın

Āh idüp derdile **şunlar** iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 12).
[şunlar, -n, -lar]

Çaldı **şunlar** kim yoluña çāresiz bi-perr ü bāl

Seyyidiñ ħurbı ħaķı fazlıñı burhān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 3). [şunlar, -n, -lar]

şu bağası: Su kaplumbağası.

Çuzğun ħarpuz eylemiş bir ardıcıñ başına

Çıkmış bir **şu bağası** uğurlayup kemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,
Mısra 6). [şu bağası,]

su’āl: Soru.

Ĥaber virsin bize ‘ālem cān u dil eydür illā Hū

Nedendür gör bu **su’ālim** cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 2). [su’ālim, -im]

Şu kim ‘aşķıñ ile ħayrān bulupdur kāmīl-i imān

Yoluña kim ki viridi cān aña ħadd ü **su’āl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 40). [su’āl,]

su’āl it: Soru sormak.

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su’ālitse

Ben anlara ħaber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 15). [su’āl it, -se]

şubh u şām: Sabah ve akşam, gece-gündüz, her zaman.

Maĥabbet nārına bu dil yanaldan

Benüm āh-ıla zārım şubh u şāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra
16). [şubh u şām, -dur]

sübhân: Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan Allah.

Gezer cihānı sever **Sübhānı**

Mürşid eline yüzler sürendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 7).

[sübhānı, -ı]

Âyet-i Raḥmāna uyduḡ ḡamdü li'llāh çok şükür

Ten ü dilden cān u dilden zıkr olan **Sübḡānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

55, Mısra 16). [sübḡānımız, -ımız]

Yire göge 'arşa kürse şıḡmayan Sultān menem

Cümle 'ālemden münezzeh zātı ol **Sübḡāñ** menem (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 82, Mısra 2). [sübḡāñ,]

Ümmî Sinān var yūri dergāhına yüz süri

'aşḡ-ıla ḡul olmadan **Sübḡān** ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142,

Mısra 14). [sübḡān,]

Ümmî Sinān eydür pīrim artdı benüm āh u zārım

Envārı gözler gözlerim **sübḡāna** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

3, Mısra 26). [sübḡāna, -a]

Ol daḡı çün Ḥabīb-i 'Acemīye telḡin eyledi

Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdüḡi **Sübḡāndur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

8, Mısra 8). [sübḡāndur, -ı, -dur]

İsm-i a 'zam 'aşḡına zıkrinde vuşlat bulduḡum

Ḥayy ü Bāḡī zāt-ı a'lā pāk olan **sübḡānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,

Mısra 18). [sübḡānedür, -dür]

sübḡāne'ilezi: "Allah her türlü eksiklerden münezzehdir." anlamında, "Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehdir; O, gerçekten işitendir, görendir." (Kur'an-ı Kerim, İsra Suresi 17/1) ayetinden iktibastır.

Delīlim âyet-i Ḳur'ān ki **sübḡāne'ilezi** burhān

Ki lā-izmān ve lā-ımkān veyāḡūd mülk ü māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 1, Mısra 21). [sübḡāne'ilezi,]

sübhānî: Her türlü kusurdan, noksandan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan Allah'a tapınan.

Şā'im kâ'im ne maḳşūdum ay gün degüldür ma'būdum

Ne şemsīyem ne kamerī **sübḫānīyam** sübhānīyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 6). [sübḫānīyam, -y, -am]

Şā'im kâ'im ne maḳşūdum ay gün degüldür ma'būdum

Ne şemsīyem ne kamerī **sübḫānīyam** sübhānīyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 6). [sübḫānīyam, -y, -am]

suç: Kabahat, günah.

Ola kim eksükleriñden geçile

Kimsenüñ **şuçuna** laḳap taḳma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 20). [şuçuna, -un, -a]

Bir gün bundan göçile

Ol Ḥazrete **şuç-ile** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 18). [şuç-ile, -ile]

Eger var ise **şuçların** bağışla

Şıgındıkları çün hişārîñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5). [şuçların, -lar, -ı, -n]

Fiğān idüp didüm yā Rab **şuçum** ne

Didi beni koyup ḳandasın ey yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 19). [şuçum, -um]

Ḥaṭāmîñ yirine ḳıldı 'aṭālar

Şuçumı gizledi benüm o Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 26). [şuçumı, -um, -ı]

Varlıgım ben 'aşḳa virdüm dostlar hîç ḳalmadı

Her ne ḳılsam ḥükm anuñdur düşmana **şuç** ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 2). [şuç,]

'aşḳ degül mi Ādemi bir niçe yüz yıl ağladan

Muştafāñîñ ḥurmetine ger **suçı** mağfūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 36). [suçı, -ı]

Aḳup her yaña çağlaram **suçumı** bildüm ağlaram

Cānım āh-ıla dağlaram ki 'irfān-ıla yağlaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 13). [suçumı, -u, -m, -ı]

sücü: Şarap.

Nice serhōş eyledi gör seni İblīs **sücüsi**

‘aşk şarābın nūş iden hayrāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 9). [sücüsi, -si]

sücüd eyle: (Ar.) Secde etmek.

İlāhī evvel ü āhır sücüd eyler saña her baş

Ki sensin Bāṭın u Zāhir bilen sensin olan sen fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 1). [sücüd eyle, -r]

sücüd it: Yüzünü yere değdirerek saygı göstermek.

Nice biñ Mūsā tecellīsinden itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek için vaşlınıñ şerrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 13). [sücüd it, -miş, -ler]

sūfi: Tasavvuf ehli, eren, ermiş, gönlü saf kişi.

Halk içinde adımız derviş ü **şūfi** ehl-i dil

İllā meger ehl içinde olmuşuz kim bī-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9). [şūfī,]

Sūfiyem hem şāfiyem ‘aşk eyledi tāhir beni

Mü’ minem zāhir ü bāṭın taş olup iç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 5). [sūfiyem, -yem]

şuğrā: Pek küçük, küçük.

Eger **şuğrā** eger kübrā muḥītam cümle mevcūda

Hezārān dürlü biñ yüzde görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 29). [şuğrā,]

sükāresi ol: Sarhoş olmak.

‘Aql u rūḥānī dir cihān nemdür benüm kevn ü mekān

Gel baña dostdan vir nişān oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 16). [sükāresi ol, -du, -m]

sükkâr: Şeker.

Ol dağı Şeyh Muḥammed İspartavîye telkîn eyledi

Anuñ-içün t̄alibîne şunduğı **sükkârıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 24). [sükkârıdur, -ı, -dur]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni ‘metiñ ḥāşı

Ne ‘aşkıdur **sükker** ü balım cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 24). [sükker,]

Zehî t̄ütü vü t̄arrālar anuñ **sükkeri** bāğında

Bulurlar lezzet-i bāki şakırlar karşı dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 3). [sükkeri, -i]

‘Aşık olan kişi ‘aşkıñ dadını

Bulmaz **sükker** ü ballar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 14). [sükker,]

‘aşk elinden şöyle bil her kim na‘ıme uğradı

Kıldı **sükker** ü ‘aselden zehr-i kätıl aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 16). [sükker,]

sükker-i ḥak: Hak şekeri; Hakka kavuşmanın zevki.

Niçe bir dem zevkıñi nüş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir dem **sükker-i Ḥak** cāmı şunayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 36). [sükker-i ḥak,]

sükker-ile balı: Şekeri ile balı.

‘Aşıklar mest olur Hūda

Hem sükker-ile balıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 8). [sükker-ile balı, -dur]

sükkerini zehre şay: Şekerini zehir saymak, yapılan iyi işleri bile kötü ve gereksiz olarak görmek.

Gerçek mürîd gerçek eriñ bir kıatresin baḥre şayar

Nākış olan nefse uyar sükkerini zehre şayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 2). [sükkerini zehre şay, -ar]

sükût kı1: Sakin ve sessiz hale gelmek.

Var hâliñe meskenet bağla öziñe kı1 sükût

Kimsenüñ ‘aybın yüzine urma settâr ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 3). [sükût kı1,]

şular: Akarsu, ırmak.

Şular gibi çağla aşlıñı özle

Fâş itme câhile sırıñı gizle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 21).

[şular,]

Şular gibi çağlayup ak

Bul sen de vâhidu’llâhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 11). [şular,]

Niçe akar gör **şular** leyl ü nehâr olup revân

Yek-nefes ârâm ider mi baħr-ı ‘ummân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 7). [şular,]

Kulluğa bel bağlayup **şular** gibi çağlayup

Gice gündüz aħmadan ‘ummân ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 3). [şular,]

Eger zâhirde var tağlar eger bātında var bağlar

Zâhir bātın akup çağlar **şular** feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 56). [şular,]

süleymân: Özel isim.

Ol daħı bil oğlı **Süleymâna** telkîn eyledi

Ṭâlibîne irişen bu tevħidiñ feyzânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 13). [süleymâna, -a]

Ol daħı bil oğlı **Süleymâna** telkîn eyledi

Ṭâlibîne irişen bu tevħidiñ feyzânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 17). [süleymâna, -a]

sultân: Sultan II Hz. Muhammed (sav).

Pîrüm ‘azîzüm bâ-şafâ seyrâna gelmişem saña

Mazħar-ı zât-ı Muştafâ **sultâna** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 2). [sultâna, -a]

sultān: *Padişah, hükümdar II sevgili.*

A **Sultānım** vaşlıñ gülin

Cān bülbüli bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 23*).

[*sultānım, -ım*]

Çul gerek **sultān** öñünde çulluğa bel bağlaya

Ol mübārek bāba kim girdi haber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 11*). [*sultān,*]

Bu ‘aşkıñ haymesin ey şāh kuraldan oldı hoş dergāh

Yedi iklīme hüküm eyler **sultānımız** eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4*). [*sultānımız, -ımız*]

Pādişāhım derde düşdüm baña bir dermān meded

Derde dermān issi mürvet şāhibi **sultān** meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 2*). [*sultān,*]

sultān: *Hükümdar, melik, padişah.*

Ümmî Sinān eydür gelen kimdür baña mihmān olan

Cān Yūsufin kimdür alan Mısra **sultān** şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 14*). [*sultān,*]

Ümmî Sinān eydür çalmanı bir ğam

Özge **sultān** oldum ‘aşka uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 18*). [*sultān,*]

Eger benden haber şorsañ haķāyık şehrine vardum

Var anda bir ulu **sultān** senüñle dost-ı mış her ān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [*sultān,*]

Yūsufuñ hüsn-i hayālinde iken Ya ‘ķūblayın

Mış iline şāh olan **sultāna** irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 6*). [*sultāna, -a*]

Hayf ola Haķdan haķir ola mı hergiz necāt

Kim ki sen **sultāna** kılmanı itā‘at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 18*). [*sultāna, -+a*]

Ol daħı fehm ile ‘İzzüddīne telķīn eyledi

Anuñ-içün bu tarīķat sırrınıñ **sultānidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 42*). [*sultānidur, -ı, -dur*]

Ebū Bekir ‘Ömer ‘Osmān şerī‘at mülkine **sulṭān**

Velākin ol ‘Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 27*). [sulṭān,]

Şerī‘at şāhibi **sulṭān** tarīkat şāhibi merdān

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 1*). [sulṭān,]

Ma‘rifet şāhibi merdān haqīkat şāhibi **sulṭān**

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 3*). [sulṭān,]

sulṭān: *Hükümdar, padişah || Allah.*

Eyā cānlara cān **sulṭān**

Umar cān senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 1*). [sulṭān,]

‘Āşıklarıñ Allāh seni

Görmek isterler **Sulṭānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 2*). [sulṭānım, -ım]

Dā‘im nazarıña karşı

Turnak isterler **Sulṭānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 8*). [sulṭānım, -ım]

Senüñ visāliñ güllerin

Dirmek isterler **Sulṭānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 12*). [sulṭānım, -ım]

İrüp dergāhuña yüzler

Sürmek isterler **Sulṭānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 16*). [sulṭānım, -ım]

Hasret bāğını aradan

Kırmağ isterler **Sulṭānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 20*). [sulṭānım, -ım]

Sırdan muqarreb şöbetin

Qurmağ isterler **Sulṭānım** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 24*). [sulṭānım, -ım]

Bi-niřāna lā-mekāna

İrmek isterler **Sulṭānım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 28).

[sulṭānım, -ım]

Senden ğayrıyı gözinden

Irmağ isterler **Sulṭānım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 32).

[sulṭānım, -ım]

Sırr-ıla zātūñ yolını

şormağ isterler **Sulṭānım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 36).

[sultānım, -ım]

Ey ‘ālemleriñ **sulṭānı**

Vařlıñdan ayırma cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 25). [sulṭānı, -ı]

Dem-be-dem nefsiñ divine bende vü bî-çāresin

Gör saña mihmān olan **sulṭāndan** olduñ bî-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 6). [sulṭāndan, -dan]

Bu Sinān Ümmîyi siz bende-i ağıyār añlamañ

Zāhir ü bāṭın anuñ **sulṭānı** ‘aşku’llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 14). [sulṭānı, -ı]

Yire göge ‘arşa kürse şığmayan **Sulṭān** menem

Cümle ‘ālemden münezzeh zātı ol Sübhāñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1). [sulṭān,]

Hümāyūn kurdı bu cisme iriřdi feyzi her isme

Ḥıṭāb olundu bu resme leyse ke-mişlihi **sulṭānam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 4). [sulṭānam, -am]

Gel ey ṭālib eger sen de ṭaleb kılduñsa ol řāhı

O **Sulṭānıñ** firākıñdan kılasın her seḥer efgān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 36). [sulṭānıñ, -ın]

Göñül viren o **sulṭāna** ne kılsun baş-ıla cāna

Çabül olursa kırbāna Sinān Ümmî olur va’llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 49). [sultāna, -a]

sulṭān: Hükümdar, padişah || Hz. Yusuf.

Ya 'kūblayın bir zamān kılmadan āh u fiġān

Mış iline řāh olan **sulṭān** ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 10*). [*sulṭān,]*

sulṭān eyle: *Padişah tayin etmek.*

'aşk degül mi Yūsufı Ken 'āna sulṭān eyleyen

Gerçi taqđır-i Ĥudā-yı Kādir u Ğayūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 43*). [*sulṭān eyle, -y, -en]*

Bu Sinān Ümmî za 'ife kırbetiñ olsa kıarib

Cān Yūsufın Mıř iline n'ola sulṭān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 26*). [*sulṭān eyle, -se, -n]*

Yedi iklīm dōrt köřeniñ hānyam

Görün 'aşkı nice sulṭān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 28*). [*sulṭān eyle,]*

Sulṭān eyleye bu cānı ya 'nī ki rūḥ-ı insānı

Ĥükm eyleyüp devr-i zamān açıldı hoş settāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 29*). [*sulṭān eyle, -y, -e]*

sulṭān id-: *Padişah yapmak.*

Cümle 'ālem dest-gīridür Ĥabībiñ bī-gümān

Enbiyālar serveri sulṭān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 12*). [*sulṭān id, -en]*

'aşk degül mi 'aşkı hem sırr-ıla sulṭān iden

Gerçi ḥalk-ı 'ālem içre 'āciz ü maḥhūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 77*). [*sulṭān id, -en]*

sulṭān it: *Padişah, hükümdar yapmak.*

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem gerekdür

Cān Yūsufın Ken 'āna sulṭān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2*). [*sulṭān it, -se, -m]*

sulṭān ol: *Padişah olmak.*

Sal vücūdum iklīmüne evvel ‘aşkıñ mih-terin

Göñlümün tahtında senden gayrı sulṭān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10*). [sulṭān ol, -ma, -sun]

Ol haḳıḳat şehrine sulṭān olan cānāneye

Bu vücūdum ḳafesi ancaḳ misāfirḩānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 9*). [sulṭān ol, -an]

İki elif iki nūnuñ bir sīniñ ma‘nisi olan

Sırr iline sulṭān olur ölmezden öñ ölen bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 8*). [sulṭān ol, -ur]

İrenler tevḩîd-i zāta cāmi‘ olur her şıfāta

Bu sırrıñ tahtına sulṭān olmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 14*). [sulṭān ol, -ma, -y, -an]

Gördüceğüm söyleyeyin ‘aceblemeñ ḩālim bilen

Zāhir bāḩın fenā bulan sırr iline sulṭān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6*). [sulṭān ol, -ur]

Ĝuşşa vü ğamdan ḩalāş eyle dir uş Ümmî Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulṭān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 22*). [sulṭān ol, -am]

Sinān Ümmî bu ‘aşḩ-ıla nice sulṭān olur añla

Dir āmennā ve şaddeḩnā bilen bu sırrı fāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 21*). [sulṭān ol, -ur]

Diye Allāḩ ki bir silkin erenler yolına bir gün

İçerseñ vaḩdetiñ cāmın olasın tā ebed sulṭān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8*). [sulṭān ol, -a, -sın]

Velāyet tahtına sulṭān olanlar

Yürürler ḩırḩa vü şāllar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 17*). [sulṭān ol, -an, -lar]

sulṭāna ir: Allah'a ulaşmak, kavuşmak.

Hergiz bu miḩnet-ḩānede ğamdan ḩalāş olmaz göñül

Sen Sulṭāna iren bulur yüz biñ nice zevḩ u şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6*). [sulṭāna ir, -en]

sulṭān-ı a‘lā: Yüce sultan || Allah.

Göñülde varsa gayru'llāh 'adāvet eyler ol Allāh

İşit Sulṭān-ı a'lānıñ cevābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10). [sulṭān-ı a'lā, -nın]

Zehî Sulṭān-ı a'lāsın 'ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe ḥayāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 3). [sulṭān-ı a'lā, -sın]

sulṭān-ı 'ālī-şāh: Yüce sultan.

Zehî **sulṭān-ı 'ālī-şāh** senüñdür bu yüce dergāh

Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ göñül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 13). [sulṭān-ı 'ālī-şāh,]

sulṭān-ı merdāne: Mert sultan.

Zihî **sulṭān-ı merdāne** getürdi ḥalkı meydāna

Sañ tesbîḥ ider eşyā eger dillü eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3). [sulṭān-ı merdāne,]

sülük-i müntehā: Tarikat, tekke yolunun sonu: Vaḥdet.

Nefse cāna olan kuvā' vaḥdet bulursa ḥoş revā

Budur **sülük-i müntehā** ins-ile cānden al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 16). [sülük-i müntehā,]

şun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Şundı Loḫmān ḳalb-i emrāzıñ devāsın yā Ğanī

Derdlü cānlara şalādur 'ilm-i ḥikmet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 13). [şundı, -dı]

Nūr-ı maḥabbetden ezel **şundı** bize ol Lā-yezāl

Gelsün bugün dertlülereñ dermānıyam dermānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 13). [şundı, -dı]

Ḥızr içdügi āb-ı ḥayāt 'āşıḳlara ḥācet degül

Vaşlıñ meyinden **şun** bize Ḥızr-ı Nebiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 12). [şun,]

Cān ilinden cāmını **şundi** bize cān-ı şafā

Cür' a' ī nūş idevüz cān Ḥabibullāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 19). [şundi, -dı]

Ki bir cām **şundi** baña sırr-ı vaḥdet

Ne söyler bu dilim ser-ḥoşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 11). [şundi, -dı]

Ezel kısmet günü ol Şāh ene'l-ḥaḳ cāmını **şundi**

Tā ebed olmuşam ḥayrān gerekmez ḡayrı ḥayrānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11). [şundi, -dı]

şun': Tesir, kuvvet.

Ol Ḥabībiñ ḥurmetine Ḥaḳ bize kıldı devā

Cümle 'ālem varlığından **şun'umuz** tevḥīd-ı ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 12). [şun'umuz, -umuz]

Dört kitābiñ ma'nisin keşf eyledük ḥaḳḳa'l-yaḳīn

Şun'umuz ol kār-ı Ḥaḳdur keşfimiz ol ḥān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 12). [şun'umuz, -umuz]

şun': Allah'ın yaratma kudreti, sanatı.

Zerresinden cümle 'ālem **şun'uñuñ**

Oldı peydā gönderüp kılduñ nidā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 15). [şun'uñuñ, -un, -un]

Şun'-ıla yüz gösteren ol Fā'il-i muṭlaḳ-durur

Ehl-i Ḥaḳḳ olan dimezler işbu sözde ihtimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [şun'-ıla, -ıla]

Eger zāhirde ve eger bāṭında

Şun'uñda seni settār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 12). [şun'uñda, -un, -da]

şun: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Ümmî Sinān dir yā Vedūd

Sundum şaña elimi tut (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 42). [sundum, -dum]

Dôst meyini kime **şuna** kor cān u başı meydāna

Anuñ-içün esrük-durur şimdi bizüm güftārimız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 11*). [*şuna, -a*]

Manşūra **şunduñ** ezel bezminde vuşlat şerbetin

Biñ cānım olsa dirġ olmaya ħurbān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 19*). [*şunduñ, -du, -ñ*]

Dir Sinān Ümmî saña her kim ki vaħdet buldısa

‘aşğ elinden **şunduğuş** yā Rab nevāliñdür senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10*). [*şunduğuş, -duğuş*]

Şun maħabbet bādesinden sākıyā bir cām bugün

Nüş idüben ‘aşğıña miħmān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 11*). [*şun,]*

Niçe bir dem zevķiñi nüş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir dem sükker-i Ĥağ cāmı **şunayduñ** göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 36*). [*şunayduñ, -a, -y, -dun*]

Sākıyem meydāna girdim ‘aşğ elinden **şunduğum**

Ehl-i derd ‘aşğlarıñ derdine dermāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 13*). [*şunduğum, -duğ, -um*]

Zātı ħvonı-y-la anda toyladı meni ol şāh

Ni‘met-i ‘aşğa bunda **şunuşumdan** ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 6*). [*şunuşumdan, -uş, -um, -dan*]

Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña taḅlını çalsañ n’ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 13*). [*şundum, -du, -m*]

Ĥurıla meclis-i mestān ki dost kendi ola sākı

Şunulup mey-i vaħdetler ičeř ‘aşğ-ı merdāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 10*). [*şunulup, -ul, -mak*]

Ol daħı Şeyh Muħammed Ispartavīye telķin eyledi

Anuñ-içün tālibine **şunduğı** sükkāridur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 24*). [*şunduğı, -duğ, -ı*]

sünbül: *Far. Maruf çiçek, sünbül.*

Dost cemālından tecellî vaşfını söyler bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş **sünbülüm** ‘aşkdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 12*). [*sünbülüm, -üm*]

Uçan kuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten ezhār u **sünbüller** çoğar feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 58*). [*sünbüller, -ler*]

şun‘-ı settār: Örtlen, gizleyen Allah'ın sanatı, kudreti.

Zāhir ü bāṭın kemālāt Pādişāhıñdur beyān

Bāṭına geçdüm zāhirden **şun‘-ı Settār** bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 12*). [*şun‘-ı settār,]*

sünnet: Hz. Muhammed'in ehl-i İslam için örnek olan veya ders alınan sözleri ve davranışları.

Sünneti zāhirde kalan kişiniñ yok sünneti

Rūḥ-ı insānî dinen oğlan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 3*). [*sünneti, -i*]

Sünneti zāhirde kalan kişiniñ yok **sünneti**

Rūḥ-ı insānî dinen oğlan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 3*). [*sünneti, -i*]

sür: İleri doğru götürmek, sürmek.

ıyāmet kōpıcağ tıram binem ‘aşk atına **sürem**

Çağıram dost diyem varam ıram sevdāyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 19*). [*sürem, -em*]

Cān alup cān viren sensin getirüp gideren sensin

Bu devrānı **süren** sensin saña baḥş-i cidāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 46*). [*süren, -en*]

Himmet ile dü cihānıñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek **sürem** yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 32*). [*sürem, -em*]

sür-: Yazmak.

Sürerler ismiñ hüşını

Silerler alıbiñ päsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 5). [sürerler, -er, -ler]

sür-: Sürmek, sürgün etmek.

Eyle maħv eyle hüviyyet baħrına **sür** albimi

‘İlmiñe ‘irfânıña burhân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 19). [sür,]

sür-: (Tevhid davasını) sürmek, gütmek.

Gel ey ‘aql-ı şafâ ehli nedür ma‘nâ şorarsañ gel

İçüp ‘aşkıñ şarâbından bu tevħîdi **sürerseñ** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2). [sürerseñ, -er, -se, -n]

sür: Deniz kenarına fırlatmak.

Baħr-ı zâtıñ mevci beni **sürdi** kenâra ‘aşq-ıla

Zât-ı haâyı nûrına geldüm ‘aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 5). [sürdi, -di]

sür: (Ömür) sürmek.

Âħar yire nefes virmek naşîb eylemeseñ yâ Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem yâ Hû **sürem** yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4). [sürem, -em]

süre-i seb‘u’l-meşânî: Yedi âyetten meydana gelen Fâtiha Sûresi.

Süre-i Seb‘u’l-meşânîdür bizüm tefsirimüz

Aç gözüñ Ümmü’l-kitâbıñ vechini ba sende gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 5). [süre-i seb‘u’l-meşânî,]

Oudum **süre-i Seb‘u’l-meşânî**

Delilim çünki âyâtıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 5). [süre-i seb‘u’l-meşânî,]

şûret: Yüz, çehre, surat.

Ne söyler sözde dilim var ne yazar haþta elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı **şüret** hemân göz kaç (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 8). [şüret,]

şüret: Şekil, biçim; dünya; görünüş; yol; amaç, gaye.

Bil seniñ kalbiñde Haþdan ğayrı **şüret** kalmaya

Dil fenâ vü ger beķâ naķşına mâ' il olmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 5). [şüret,]

şüret: Görünüş, şekil, biçim.

Kim ki halka döner yüzün dür ider ol Haþdan özin

Bağlar anuñ **şüret** gözin görmez yolu tuman olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 12). [şüret,]

Cehl ü nâdân ğayretinden kalma kaldur başıñı

Geç bu **şüret**den seni sen kâmil insân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 10). [şüret

şüret bağla: Şekle büründürmek, şekillendirmek.

Ğaflet seni yığlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cân mülkünü tağlamasun cism ü bâþından al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 13). [şüret bağla,]

şüret naķşı: Suret güzelliği, dış güzellik.

Aħsen-i takvîm dinildi şanıña insân-iseñ

Geç bu şüret naķşını gel ma'ni' i insânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 4). [şüret naķşı, -nı]

Geç bu şüret naķşını gel ma'ni' -i Kur'ânda gör

Gör nedür aşl-ı selâmet gör nedür 'ayn-ı îmân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 15). [şüret naķşı, -ni]

şüret-i cismânî: İnsanın bedensel suretleri || Dış güzellikler.

Şüret-i cismânîye kılma nazar gir içerü

Haþ Ta'âlâ öğdüği aħsen-i insân bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 5). [şüret-i cismânî,]

şûret-i fakr ü fenâ: Manevi yokluk ve hiçlik haline bürünmek.

Şûret-i fakr ü fenâda hâke yeksânuz veli

Şîret-i mülk-i beķānîñ nûr-ı gevherdānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 9). [şûret-i fakr ü fenâ, -da]

şûret-i nakş: Suretlerin(dış alemde var olan nesnelerin) nakşı, süsü.

‘Arş u kürsî nüh felekdür dem-be-dem seyrânımız

Şûret-i nakş-ıla dōstlar añlamañ gerdānıyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 14). [şûret-i nakş, -ila]

şûri ur: Kıyamette, Hz. İsrâfîl'in boynuzdan yapılmış büyük boruya üflemesi.

Ol dem ol İsrâfîl şûri urıncaķ

Silkinüp topra ğum öri tırıncaķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 21). [şûri ur, -incak]

süril: Kovulmak, uzaklaştırılmak.

Sürilüp ‘alemiñ halkı derile maşşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem yâ Hû şoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 19). [sürilüp, -üp]

sürme: Göze çekilen maruf siyah madde.

Gözleriniñ **sürmesini** gördüğümden gülmezem

Vechine kıldum nazâr yıķıldum ‘aķla gelmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 43). [sürmesini, -sin, -i]

sürme çek: Gözleri sürme ile boyamak || Cefasını sevgilisinin gözüne sürme diye çekmek.

Ey cefâsın yârınıñ gözine sürme çekmeyen

Key şaķın derdim didüğüñ ‘ayn-ı dermân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 15). [sürme çek,]

sürül: Kovulmak, uzaklaştırılmak.

Sürülüp cümle maḥlūkāt kimi ḳonar kimi göçer

Gelür ḳandan gider ḳanda bilinmez anca sır ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 3). [sürülüp, -üp]

suvar: Su vermek, sulamak.

İsm-i zātîñ feyz-i nehrinden **şuvarḍılar** şehriñi

Ḳalmasun ḳatre vücūduñ baḥr-ı ‘ummān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7). [şuvarḍılar, -in, -den]

Bu Sinān Ümmî bugün ‘aşḳ baḥrınıñ saḳḳāsıdır

Feyz-i Ḥaḳdan ḳalb şehriñ **şuvaran** gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 18). [şuvaran, -an]

süz: Süzmek, süzölmek.

Muvaḥḥiddür anuñ zātı ebed hergiz ḳarār itmez

O zikriñ mevcidür envār **süzer** feyz-i İläḥiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 10). [süzer, -er]

Ş

şābbü’l-emred: "Güzel, parlak genç" demektir. Sufilerce hadis olarak adlandırılan "Miraç gecesinde Rabbimi güzel, parlak genç suretinde müşehade ettim" anlamında Hz. Peygamber'e isnat edilen bir sözden iktibastır.

Rūḥ-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevḥîd-i zāt

Şābbü’l-emred yüzinden gel cemālu’llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 20). [şābbü’l-emred,]

şād: Mutlu, huzurlu.

Kim ki meydānımda bir cān virdise biñ cān alır

Bir beḳādur kim fenāsız **şād** u ḥandāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 22). [şād,]

şād ol: Mutlu olmak.

Yār elinden yaralansa yandugından şād olur

Gam çeküp ol derde tımār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 13*). [*şād ol, -ur*]

şādî: *Sevinç, mutluluk.*

Zehî evvelsin ey Hādî viresin cümle murādı

Senüñdür kayğu vü **şādî** aña bir ğayri hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 6*). [*şādî,]*

şāh: *Padişah, hükümdar || Hz. Ali.*

Kim ki sen **şāhıñ** hayāli ħubbına dil virmedi

Dü cihānda gitmedi andan kerāhet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 39*). [*şāhıñ, -ıñ*]

şāh: *Padişah II Sevgili.*

Ey Sinān Ümmî saña yār olmağa yarın o **şāh**

Gel bugün bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 29*). [*şāh,]*

Bu ‘aşkıñ ħaymesin ey **şāh** kıraldan oldı hoş dergāh

Yedi iqlīme ħükm eyler sultānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 3*). [*şāh,]*

Cānı çevgān, başımı top eyledim dergāhına

‘aşkı meydānında **Şāhıñ** añlamañ nāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 14*). [*şāhıñ,]*

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya‘nī pervāne

‘Aceb bu ħasretiñ beni niçe bir dem yaqar ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4*). [*şāh,]*

Gelür ‘aşkıñ tıtar meydān baña ‘ālem olur zindān

Konar başımda bir sevdā beni alur şatar ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 6*). [*şāh,]*

Ĥüb cemālīñ görmege aĝlar ey **Şāhım** senüñ

Ümmî Sinānıñ gözi yaşını silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 25*). [*şāhım, -ım*]

Ne bilem ki o gün ol **şāh** neler ihsān idiserdür

Ki ol bir tāk-ı ‘izzetdür deger mi degme insāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 11*). [*şāh,]*

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ **şāha** maḥrem-durur

İRmege merdān gerekdür açma nādān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 13*). [*şāha, -a]*

şāh: *Padişah, hükümdar, sultan.*

Ƙapıña gelmişem acam ğanī dergāha muḥtācam

Nitekim **şāh** Ƙapusında boyuncuƘlar eger öksüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 24*). [*şāh,]*

Ben ne iƘlīm **şāhınıñ** neslindenem bilmez misin

Sen bu ‘ömrüm cevherin bir kem pula şayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 5*). [*şāhınıñ, -ı, -nın]*

Nefsim degül söyledüğüm rūḥum ḥālıdur didüğüm

Bunda gelüp uğradüğüm ol **şāhınıñ** fermānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 24*). [*şāhınıñ, -ım, -ın]*

Zātı ḥvoni-y-la anda toyladı meni ol **şāh**

Ni‘met-i ‘aşƘa bunda şunuşumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 5*). [*şāh,]*

Cānım dellālda gezer şatmağa geldüm bugün

Ey Mısrıñ **şāhı** Ken‘ān, Yūsufuñ alsan n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 10*). [*şāhı, -ı]*

Revā Ƙıl rūḥ-ı sultānı musallaḥ yedi iƘlīme

‘Acem Rūm u Yemen **şāhı** bize eylesesün daƘı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 8*). [*şāhı, -ı]*

Nice yüz biñ evliyā vü enbiyālar bendesi

Nice diyem ben bu ‘ālem **şāhınıñ** evşāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 18*). [*şāhınıñ, -ı, -nın]*

Ol daḥı çüñkim Şehābüddīne telƘin eyledi

Anuñ-içün bu Ƙurılan ol **şāhıñ** meydānıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 30*). [*şāhıñ, -ın]*

Alup diziñde birini öpüp gözinde birini

Dimişdüñ kıurretü'l-‘aynî Hasan ile Hüseyin **şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 34*). [*şāh,]*

Bu mıdur zannıñ ey **şāhum** uyam ‘ālemde ağıyāra

Ƨoğunmasun diyü lākin müdārā eylerem hūra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 29*). [*şāhum, -ım]*

şāh: *Hükümdar, padişah || Allah.*

Kim ki ‘āşık olur **şāha**

İrişür ol yüzi māha (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 13*). [*şāha, -a]*

Sensin ‘Alīm Evvel İlāh sensin Hākīm ol Pādişāh

Senden gelür ey ulu **Şāh** şad hezārān derde şifā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4*). [*şāh,]*

Vahdetiñ nūrı-y-la naqqāş olmağa **şāhum** senüñ

Bu Sinān Ümmî āhardan bī-nuqūş olmağ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 13*). [*şāhum, -ım]*

Eger dünyā eger ‘uqbā ki sen emr itmeseñ ey **şāh**

‘Ademden ‘āleme kimse getürmez dāne-i haşhāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 15*). [*şāh,]*

Ƨodılar māsiva’llāhı kılurlar ārzū ol **Şāhı**

Çekilür dün ü gün Ƨurmaz kārbanımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 11*). [*şāhı, -ı]*

Vaşf-ı nihānımdan şoran alsın haber nerde idüm

Var olmadan kevn ü mekān ol **Şāhıla** birde idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2*). [*şāhıla, -ıla]*

Ümmî Sinān eydür bu cān kılmaz nişānda bir mekān

Zirā ki ol **şāhıma** ben varmağa ikrārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 32*). [*şāhıma, -ım, -a]*

Bī-niyāzım ‘ālem-i keşret hevāsından bugün

Vahdetiñ envār-ı zevkın **Şāha** niyāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 10*). [*şāha, -a]*

Kim ki **şāha** lāyık ola çirki gide şāfı kıala

Ƨāl olmağa Ƨarīkıtuñ potasında şıza Ƨursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 21*). [*şāha, -a]*

Gel ey t̄alib eger sen de taleb kıldıñsa ol **Şāh**

O Sulţānıñ firākıñdan kılasın her seher efġān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [*şāhı, -ı*]

Senüñ zātuñ kılır ārzü gönül çağlar aķar ey **Şāh**

Fırākıñdan gözüm yaşı gehī kıanlar döker ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 1*). [*şāh,]*

Senüñ zātuñ kılır ārzü gönül çağlar aķar ey **Şāh**

Fırākıñdan gözüm yaşı gehī kıanlar döker ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 2*). [*şāh,]*

Ki ĥayret baħrı cūş eyler beni ol demde nūş eyler

Düşer cānım ol ‘ummāna kenārından çıkar ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8*). [*şāh,]*

Ṭolar kıalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Gönül mülkinde cān dili mu‘ammālar çatar ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 10*). [*şāh,]*

Yakınam didüñ uş benden yakınsın bilmişem benden

Ya bu ĥasret ya bu firķat gelür nerden biter ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [*şāh,]*

Sinān Ümmīye bir dermān eger irmezse zātuñdan

Nic’itsün n’eylesün n’itsün ‘azābıñdur çeker ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 14*). [*şāh,]*

Ey ‘ālemleriñ **şāhı** bir nazār kılsañ n’ola

Biz ‘āşiniñ günāhı defterin silseñ n’ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 1*). [*şāhı, -ı*]

Ezel kısmet günü ol **Şāh** ene’l-ĥaķ cāmını şundu

Tā ebed olmışam ĥayrān gerekmez ġayrı ĥayrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 11*). [*şāh,]*

Götür bu ġafleti gözden şefā’at umaram sizden

Ķamu aĥbābıña bizden selām olsun senüñ ey **Şāh** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 40*). [*şāh,]*

şāh ol: Padişah olmak, saltanatın başına geçmek.

Yūsufuñ hüsn-i hayālinde iken Ya'kūblayın

Mısr iline şāh olan sultāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 6). [şāh ol, -an]

Gāhī gider seyyāh olur

Cümle cihāna şāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 6). [şāh ol, -ur]

‘āleme şāh olanlarıñ

Geydükleri şālūñ HAKKİ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 35). [şāh ol, -an, -lar, -un]

Şiluban derd-ile āh dilimdeki ol İlāh

Salṭanat tahtında şāh olduğum midur ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 14). [şāh ol, -dug, -um]

Bī-nişān u lā-mekānıñ illerinde şāh olan

‘aşq-ıla derde giriftār oldılar çün bī-şümār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 25). [şāh ol, -an]

Mısır diyārı mülküme şāh olduğumda sicc olur

Yokdur qarārım hergizin ben Yūsuf-ı Ken‘āniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 19). [şāh ol, -dug, -um, -da]

Ya'kūblayın bir zamān kılmadan āh u fiğān

Mısr iline şāh olan sultān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 10). [şāh ol, -an]

şahādet kıı: Şahitlik etmek.

Şāhidim kıldum şahādet ḥaḫ Muḥammedür Resül

Mu‘cizātūñ āyeti Kur‘ān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 7). [şahādet kıı, -du, -m]

şāhāne: Çok güzel, üstün nitelikte, şahlara layık mükemmellikte olan kimse.

Māsivā renginden aşlā ḳomamış nām ü nişān

Vahdetiñ deryāsına ğavvāş olan **şāhāneler** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 4). [şāhāneler, -ler]

şāh-ı kerbān: Kervanın şahı.

‘aşka uydum Muştafâ devrinde geldüm ‘âleme
Giderem âh-ı fırâkıım Şâh-ı kerbânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 14). [şâh-ı kerbân, -ım]

şâh-ı leylî: Leyla vü Mecnun hikayesinin kadın kahramanı.

‘Aceb Mecnûnlayın yolda otursam
O şâh-ı Leylîmi bir dem bulam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra
16). [şâh-ı leylî, -m, -i]

şâh-ı merdân: Erenler şahı || Hz. Ali'nin lakabı.

Biz çerâğı Şâh-ı merdân şem‘asından yandırıp
Anca dillerde haķâyıķ şehri[niñ] şem‘dāniyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
53, Mısra 3). [şâh-ı merdân,]
Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ zülfiķâr
Bu kelâmıñ mazharı çün Şâh-ı merdân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 32). [şâh-ı merdân,]
Siz gelüñ Ümmî Sinānı añlamañ lâf ü güzâf
Şâh-ı merdân sırrı vardur düldülüm ‘aşķdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 89, Mısra 14). [şâh-ı merdân,]

şâh-ı mışr: Mısırın sultanı; Hz. Yusuf.

Şâh-ı Mışrıñ zülfine müştāk ola Ya‘ķūblayın
Terk idiser mülkini cāh-ı cinān Ken‘ānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151,
Mısra 7). [şâh-ı mışr, -ın]

şâh-ı muştafâ: Hz. Muhammed.

Bābı sensin cümle ‘ilmiñ şehri **şâh-ı Muştafâ**
Kenz-i a‘zam ķapusın buldı cemā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 11). [şâh-ı muştafâ,]

şâhid: Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

Vuşlatıñ peymānesinden nüş idelden cānumuz
Şâhidem ķıldum şehâdet t̄alibe vaħdet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,
Mısra 26). [şâhidem, -em]

Şāhidim kıldum şahādet haḡ Muḡammedür Resül

Mu‘cizātũ āyeti Qur‘ān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 7). [şāhidim, -im]

Bātıñıñdan geçmeyince sır saña olmaz ‘ayān

Şāhidim Qur‘ān-ı a‘zam küllü men ‘aleyhā fān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 4). [şāhidim, -im]

şāhidu’llāh ol: Allah'ın zatına şehadet etmek.

Görürseñ zātını şāfî

Olasın şāhidu’llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 16). [şāhidu’llāh ol,]

şahş: Kişi, kimse.

Āferin şol şahşa kim açā hidāyetden ḡapu

Mazhar-ı cān-ı şafādan ola dā‘im bir kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5). [şahşa, -a]

şakı: Kuşların güzel sesler çıkarması.

N’ola bizi ḡanî kılsañ faḡırken

Tūtîler ḡumrılar ötüp şakırken (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 34). [şakırken, -r, -ken]

Zehî tütî vü ḡarrālar anuñ sükkeri bāḡında

Bulurlar lezzet-i bāḡi şakırlar ḡarşu dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 4). [şakırlar, -r, -lar]

Açıla vahdetî güller şakıya mürḡ u bülbüller

Niçe şerḡ eyleye diller kim anda ḡıl u ḡāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 37). [şakıya, -y, -a]

şākır: Şükür ve hamd edici, eden.

Dilinde şākiriñ her dem

Senüñ şükürüñ degül mi Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 3). [şākiriñ, -in]

Hamdü li'llāh çok şükür ihsânına yokdur 'aded

Şākiriñ kalbinde her dem şükr ider Mevlâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18). [şākiriñ, -in]

şākird: Talebe, öğrenci.

Ben ol Burhân-ı a'lâdan oқıdum hikmetin sırrıñ

İlāhî şan'ata irmiş ki **şākird** isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 16). [şākird,]

şāl: Omuza atılmaya ve boyna sarılmaya yarayan yünden kumaş; Keşmir keçisi kılından veya ipekten geniş kuşak, kumaş.

'aşka yār olanıñ av u şikārı

Şālînda bir dağı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 20). [şālînda, -in, -da]

'āleme şāh olanlarıñ

Geydükleri **şālîñ** Hakkı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 36). [şālîñ, -ı, -n]

Hvāceniñ **şalı** öñünce yilişirler hvāceler

Nāzıla ten besleyen baқ noldı hālîñ қandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7). [şalı, -ı]

Ey Sinān Ümmî ne 'aceb 'āleme daқ eyledüñ

Çek başıñı hırқаya ey dervîş **şālîñ** қandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 18). [şālîñ, -in]

Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara

Baña ağıyār olur **şālım** cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 20). [şālım, -ım]

Velāyet tahtına sultān olanlar

Yürürler hırқа vü **şāllar** içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 18). [şāllar, -lar]

Kim ne bilsün zāhirinde çün görinen hırқа **şāl**

Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 21). [şāl,]

Kim ki bâṭın ‘âleminde geydi ‘aşkıñ ḥil‘atın

İstemez ğayrı libās ‘âlemde bir **şāl** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 12). [şāl,]

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir zerre

Ne meyl-i bâkî ne fânî ne ğuşşa hırka **şāl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 34). [şāl,]

şālî kabāyı geydür: Pahalı elbiseler giydirmek.

Dilerse geydüren şālî kabāyı

Dilerse cismimi ‘uryān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 23). [şālî kabāyı geydür, -en]

şālını gey: (Cehalet) elbisesini giymek.

Ben dürişüp derd-i yārñ nārına yansam direm

Sen dürişüp cehl-i zulmet şālını geydüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 16). [şālını gey, -dün]

şarāb: Sarhoşluk veren sıvı.

İçerler nürdan **şarābı**

Terk ider ğaflet-i ḥvābı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 29). [şarābı, -ı]

Bize vaşlıñ **şarābından** kıl ihsān

Arada perde olmasun māsivā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 15). [şarābından, -ın, -dan]

Ol **şarābı** kim bugün ‘aşkıñ elinden içdi cān

Tā ezel bezm-i elestiñ kurduğı meyhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 3). [şarābı, -ı]

‘Āşkıñ ḥālın şorarsañ tevḥīdiñ ḥammārıdur

Nüş ider ‘aşkıñ **şarābın** dü cihāndan farıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 2). [şarābın, -ın]

Ol **şarābıñ** kırbasından eksilür mi ey sākî

İçirüp ben miskine de mest ü ḥayrān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 17). [şarābıñ, -ın]

Gel ey ‘aql-ı şafā ehli nedür ma‘nā şorarsañ gel

İçüp ‘aşkıñ **şarābından** bu tevħidi sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*). [*şarābından, -ın, -dan*]

Vuşlat **şarābından** içüp ħayrān olan gelsün berü

Ṭoldurdum ‘aşkıñ cāmını geldüm ol baħrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 27*). [*şarābından, -ın, -dan*]

Gerçek ‘aşık dost bāğında kevşer **şarābın** nüş ider

Nefsiniñ ğamında gezen mercimegin süze ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 23*). [*şarābın, -ı, -n*]

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç uyħudan uyan

‘Aceb ğaflet **şarābından** niçe bir olasın ħayrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 2*). [*şarābından, -ın, -dan*]

Vaşlıñ **şarābından** senüñ bir kaṭre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17*). [*şarābından, -ın, -dan*]

Meydān-ı ‘aşkıñ meyiniñ kār-ħānesidür ħurduğum

‘aşkıñ **şarābından** içüp ħammār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 14*). [*şarābından, -ın, -dan*]

‘aşq degül mi Muştafāyı kābe ħavseyn eyleyen

Gerçi ev ednā **şarābından** sırı maħmūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 56*). [*şarābından, -ı, -n, -dan*]

Gelüñ görüñ bu şādıklar bugün ‘aşkıñ **şarābına**

Ķanar ğāhī ħana geldi ezelden ħanıçılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 3*). [*şarābına, -ı, -n, -a*]

şarāb şun: Şarap vermek/sunmak.

‘Ayn ‘ayān eyler Ħaĳķı şīn şarābın şunar sākī

Ķāf ħanā‘at ħapusında ṭurup secde ħılan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 5*). [*şarāb şun, -ın, -ar*]

şarāben ṭahūrı iç: Temiz olan şeyi meşrubat gibi içmek; Kur'an okumak.

Furĳānı oĳuyup açduğı vaħtın

Şarāben ṭahūrı içdüğü vaħtın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 38*). [*şarāben ṭahūrı iç, -düg, -i*]

şarāb-ı aşk: Aşk şarabı.

Maḥabbet şerbetin her kim içerse kendüden geçer

Şarāb-ı aşkı nüş ider mestānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 8). [şarāb-ı aşk, -ı]

Şarāb-ı aşk-ıla sen gel bizi mest eyle ey sākī

Gönül pervānesi şem'a göyünsün görsün işrākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 1). [şarāb-ı aşk, -ıla]

şarāb-ı selsebîl: Tatlı ve hafif şarap.

Var ol vaḥdet bāğına dost iline

Şarāb-ı selsebîl anda iç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 18). [şarāb-ı selsebîl,]

Şarāb-ı selsebîl anda

İçerler Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 27). [şarāb-ı selsebîl,]

şaş: (Yoldan) şaşmak, (yolunu) şaşırmaq.

Ümmî Sinān taşma yüri 'aqlıñı dir şaşma yüri

Geçme ḥayā kapusından şanma şağın zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 17). [şaşma, -ma]

şaşa gel: Şaşmak, aklı karışmak.

Açıldı ḥazne-i dürr-i ḥaḳāyık

Benüm 'aqlum bilüm hep şaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 8). [şaşa gel, -di]

şaşır: (Yoldan) şaşmak, (yolunu) şaşırmaq.

Yañuldum toğrı varmadum yolumu

Şaşırdı beni ḥırş u nefis ü hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20). [şaşırdı, -dı]

şāyed: Belki, ola ki, olabilir ki.

Gel fenādan öñ fenā ol kim ziyān itmeyesin

Rü`yet-i Hāḡ görine **şāyed** senüñ seyrāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 14). [şāyed,]

şāz eyle: Şad eylemek, sevindirmek.

Zulmet-i nefsiñ `azābından beni şāz eyleyen

Cān u dilden evliyāya göñlümüñ ikrārındur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 5). [şāz eyle, -y, -en]

Cān Yūsufin cāha ḡoydum bir zamān zār eyledüm

Ḥamdü li`llāh zulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 8). [şāz eyle, -dü, -m]

şāz id: Mutlu kılmak.

Gāhī cümle ḡamı siler

Güldürüp beni şāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 16). [şāz id, -er]

şāzī eyle: Mutlu etmek, sevindirmek.

Eyle şāzī ḡıl cemā`at zümre-i rüḡāniyi

İrişüp vaşl-ı sürūra ehl-i dildār ol yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 13). [şāzī eyle,]

şebāb: Genç.

Her kim `irfān şāhibidür cān baş olsun fedā

Ger faḡīr ü ger ḡanīdür şeyḡ u pīr u ger **şebāb** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [şebāb,]

şedīd: Şiddetli.

Añladuḡ manşüb-ı dünyā bāḡ-ı āteşdür **şedīd**

Ḥamdü li`llāh ḡonmaduḡ ol bend-i aḡlāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 7). [şedīd,]

şefā`at: Peygamberlerin ve Allah`ın izin vereceḡi kimselerin, kulların suçlarının baḡışlanması için aracılık etmeleri.

Direm kim yarıcım Allāh **şefā' atcim** Resūlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir ḥaḳ söz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 21*). [*şefā' atcim, -ci, -m*]

Derdiñ urdı yüregime şerḥa şerḥa yaralar

Sen **şefā' at** merheminden vir şaram yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26*). [*şefā' at,]*

Götür bu ğafleti gözden **şefā' at** umaram sizden

Ḳamu aḥbābıña bizden selām olsun senüñ ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 39*). [*şefā' at,]*

Şerī' at şāḥibi sultān tarīḳat şāḥibi merdān

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 2*). [*şefā' at,]*

Ma' rifet şāḥibi merdān ḥaḳīḳat şāḥibi sultān

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 4*). [*şefā' at,]*

' İnāyet şerbetin Ḥaḳdan yetiştür baḥr-ı muṭlaḳdan

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 8*). [*şefā' at,]*

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 12*). [*şefā' at,]*

İşimi şimdi sağlaram ümīdim Ḥaḳḳa bağlaram

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 16*). [*şefā' at,]*

Meger sizden ola çāra oñıla bende bu yara

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 20*). [*şefā' at,]*

Be-ḥaḳḳ-ı sırr-ı ehlu' llāh be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı vechu' llāh

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 24*). [*şefā' at,]*

Olam bunda fenā fi' llāh bulam anda beḳā bi' llāh

Meded ḳıl yā veliyya' llāh **şefā' at** yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 28*). [*şefā' at,]*

Ža'if oldu kıatı bu cān be-ħaqq-ı āyet-i Qur'ān

Meded kııl yā veliyya'llāh **şefā'at** yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 32). [şefā'at,]

Ki 'ömri pāyimāl oldu büküldi kıaddı dāl oldu

Meded kııl yā veliyya'llāh **şefā'at** yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 36). [şefā'at,]

şefā'at kııl: Peygamberlerin ve Allah'ın izin vereceği kimselerin, kulların suçlarının
bağışlanması için Cenâbıhak katında aracılık etmeleri.

Gel **şefā'at kııl** dîzārînı görem yā Muştafā

Boynum egüben nazārında tıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,
Mısra 1). [şefā'at kııl,]

şefî'ol: Şefaatçi olmak.

Hatice maħremiñ oldu Fātıma kıadriñi bildi

Nisālara şefî' oldu ey yüzi gül ü alnı māh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11,
Mısra 32). [şefî'ol, -dı]

şefkat: Merhamet, acıma.

İlāhî minnetim dîzārîñadur

Bilürsin **şefkatim** hep yārîñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2).
[şefkatim, -im]

şehā: (f.n.) Ey şah, ey padişah.

Meyl idüp mülk-i Süleymāna ırağ olma **şehā**

Tā ki dildār illerinde olmayasın ħôr u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 3). [şehā,]

Şehā derdiñden ayrıлмақ be-ğāyet

Mükedderdür mükedderdür mükedder (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra
5). [şehā,]

Ben ħarāb-ı mest-i meydānam nihān meyhāneden

Nüş idelden cāmını 'aşkıñ **şehā** cānāneden (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes
2, Mısra 2). [şehā,]

şehâbüddîn: Şeyh Şehabeddin Tebrizi (ö. 702/1302).

Ol dağı çünkim **Şehâbüddîne** telkîn eyledi

Anuñ-içün bu qurılan ol şahiñ meydânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 29). [şehâbüddîne, -e]

şehâdet: Şehit olma, şehitlik.

Zann u gümândan qurtulan gelsün **şehâdet** dârına

Alsun ene'l-ıhaqdan haber kâmil imân şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9). [şehâdet,]

şehâdet: Tanık olma, gözleme.

'âlem-i ğaybı **şehâdetdür** bizüm seyrânımız

'Arif-i billâh-i 'âlem vâsıl-ı ferdânîyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 7). [şehâdetdür, -dür]

şehâdet bul: Şehit olmak.

Ġâziler bile yanında gelüp Kerbelâ çölinde

Şehâdet buluban anda beğâya dutdılar çün râh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 36). [şehâdet bul, -uban]

şehâdet kıl: Şahit olmak, tanık olmak.

Vuşlatıñ peymânesinden nüş idelden cānumuz

Şāhidem kıldum şehâdet tälibe vaḥdet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 26). [şehâdet kıl, -du, -m]

şehbâz: Doğan kuşu. II Avcı.

Ava şaldı ol ḥaķıķat şāhınıñ **şehbâzıyam**

Avladum bunda şikārim ördek ü qaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 5). [şehbâzıyam, -ı, -y, -am]

şeh-i merdân-ı 'âlem: Âlemin mertlerinin sultanı.

Sen **şeh-i merdān-ı ‘ālem** ‘ārifiñ burhānısın

Sākī-i Kevşer ü ebrār-ı cemā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 37). [*şeh-i merdān-ı ‘ālem,*]

şehîd ol: *Kutsal inanç uğrunda ölmek.*

Kim şehîd olmak diler hâkka’l-yaķın ‘ār eylemez

Arayup bulur cihānda Kerbelā meydānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 11). [*şehîd ol, -mak*]

Bugün meydān-ı ‘aşkıñda şehîd olmak murādımdur

Buyur cellād gerek maḥfî gerek āşkāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 11). [*şehîd ol, -mak*]

‘aşk-ıla şehîd olursam öldüğümdeñ guşşa ne

Yār-ıla ben yār olam aġyāra benden hışşa ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 17). [*şehîd ol, -ur, -sa, -m*]

şehîd-i şāh: *Şehitlerin sultanı olan Hz. Hüseyin.*

Evliyā vü enbiyā çekdi cefālar dünyāda

N’eyledi gör ol **şehîd-i şāh** Hüseyin-i Kerbelā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 6). [*şehîd-i şāh,*]

şehir: *Mekan, yer, şehir.*

Bābı sensin cümle ‘ilmiñ **şehri** şāh-ı Muştafā

Kenz-i a‘zam kapusın buldı cemā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 11). [*şehri, -i*]

şehr: *Mekan, yer, şehir.*

Al tevḥîdi dilden dile ola ki cāniñ yol bula

Sen **şehriñi** şorma ile ‘ayne’l-yaķından al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 8). [*şehriñi, -i, -n, -i*]

‘Ālimü’l-ġaybıñ vücūdı nūrınıñ **şehrindenüz**

Bu kafes cisminde geldük ḥabs olan zindāniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 5). [*şehrindenüz, -in, -den, -üz*]

Ol şafâ **şehrinde** her dem ‘ilm-i Hâk mihmâniyam

Qāl u qıl benden gerekmez ‘ilm ü ‘irfânım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 17). [şehrinde, -in, -de]

İsm-i zâtîñ feyz-i nehrinden şuwardılar **şehrini**

Qalmasun qatre vücûduñ baħr-ı ‘ummân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 7). [şehrini, -i, -n, -i]

Eger benden ħaber şorsañ ħaħâyıq **şehrine** vardum

Var anda bir ulu sulţân senüñle dost-ı mış her ân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [şehrine, -ine]

İsm-i a ‘zam bî-nişân u lâ-mekân **şehrindedür**

Şehr-i Elmalı Sinân Ümmî oqurlar adıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 21). [şehrindedür, -in, -de, -dür]

Kimseler aldanmasun qālū belâ **şehrinde** kim

Sen umar mısın o yolda azanıñ oñmasını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 13). [şehrinde, -in, -de]

şehr-i elmalı: Elmalı şehri.

İsm-i a ‘zam bî-nişân u lâ-mekân şehrindedür

Şehr-i Elmalı Sinân Ümmî oqurlar adıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 22). [şehr-i elmalı,]

şehr-i ‘ilm: İlim şehri.

Ol didi ben şehr-i ‘ilmüm qapusıdur Murtażā

Evliyâ ser-çeşmesin merdân iden Perverdigâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 13). [şehr-i ‘ilm, -üm]

şehr-i mısır: Mısır ülkesi.

Ya ‘küb-ıla kıldum fiğân Yūsuf-ıla oldum revân

Şehr-i Mışırda bey ‘ olan dellâl-ı bāzârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 20). [şehr-i mısır, -da]

şekāvāt: Bedbahtlar, eşkıyalar, haydutlar.

Şu kim ta'n eyleyen ehl-i sürūra

Cehennem ol **şekāvātūñ** degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 16*). [*şekāvātūñ, -in*]

şekāvet: (*Sevgilinin*) kötülüğü, yaramazlığı.

Berzah iliniñ āfeti

Pür-nür olur **şekāveti** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 18*). [*şekāveti, -i*]

şeker: Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, ağızda tatlı bir lezzet bırakan maddelere verilen ortak isimdir.

Niçe biñ kând ü **şeker** şāhibleri saçın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes zülālîñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 15*). [*şeker,]*

şekk: Şüphe.

Ḥavf u recāniñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Ḳalmadı **şekkim** zerrece ol Vāhidiñ ḥandāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 18*). [*şekkim, -im*]

Kendi rūḥumdan size nefḥ eyledüm diyen 'ayān

Ḳalmadı **şekkim** [ki] Hū ol ḥāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14*). [*şekkim, -im*]

şem': Mum, çerağ.

Bu ḥarāb olmuş gönül cān u cihān terk eyleyüp

Ol ḥaḳīḳat **şem'ine** par par yanan pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 24*). [*şem'ine, -in, -e*]

Dōst cemāli **şem'iniñ** pervānesidür cānımız

Anuñ-içün ol Muḥammed nūridur imānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 1*). [*şem'iniñ, -i, -nin*]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ **şem'in** yaḳar elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*). [*şem'in, -in*]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ **şem'ine** pervāneyem

‘aşka fermān olduğumdan yine ol hānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 19). [*şem'ine, -i, -n, -e*]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ **şem'iniñ** pervānesi

Olmağ-ıçün gönülümü ğayrıya akmaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 19). [*şem'iniñ, -i, -nin*]

Dost cemālî **şem'iniñ** pervānesiyem her nefes

Lā dimezseñ gel berü zāhid benüm mu‘tādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 13). [*şem'iniñ, -i, -nin*]

İster za‘îf pervāneler **şem'iñe** karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 5). [*şem'iñe, -ine*]

Degme evde pādişāhîñ **şem'i** yanmaz şöyle bil

Cān u dilde ‘aşk-ı yāri arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 11). [*şem'i, -i*]

Maḥabbet **şem'ini** uyar bu dilde

Gider ğafleti cān gözin aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 5). [*şem'ini, -i, -n, -i*]

Şarāb-ı ‘aşk-ıla sen gel bizi mest eyle ey sākî

Gönül pervānesi **şem'a** göyünsün görsün işrākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 2). [*şem'a, -a*]

‘aşka her kim ta‘n iderse ‘aklı yok divānedür

Ṭālibiñ cānı yāriñ **şem'indeki** pervānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 8). [*şem'indeki, -in, -de, -ki*]

şem' : Mum || Sevgilinin yüzünün güzelliği ve parlaklığı.

Ḥüb cemālîñ **şem'ine** pervāneyem ey luṭfı çok

Görsem envāriñi zārım arturam yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 7). [*şem'ine, -i, -n, -e*]

şem'a : Mum, şem'.

Biz çerāġı Şāh-ı merdān **şem´asından** yandırıp

Anca dillerde haķāyık şehri[niñ] şem´dānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
53, Mısra 3). [şem´asından, -sın, -dan]

Görmedüm pervāne **şem´a** vara biryān olmaya

Şem´a yakın varduġumca özümi nār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
93, Mısra 3). [şem´a,]

şem´a: Mum II sevgili.

Görmedüm pervāne şem´a vara biryān olmaya

Şem´a yakın varduġumca özümi nār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
93, Mısra 4). [şem´a,]

şem´dān: Mumluk, şamdan.

Biz çerāġı Şāh-ı merdān şem´asından yandırıp

Anca dillerde haķāyık şehri[niñ] **şem´dānıyuz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
53, Mısra 4). [şem´dānıyuz, -ı, -y, -uz]

şems: Güneş.

Ĥamdü li´llāh çok şükür toġdı sa´ādet **şems** ü māh

Bir kula kılsa hidāyet dā´imā naşrānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 11). [şems,]

Bilüñ kim baħr-ı muṭlaķdan bu tevḥīdiñ kemālātu

Żıyā alur nücüm u **şems** kamer feyz-i İlāhīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 44). [şems,]

Didi Ĥaķ şāniña lev lāk senüñ-çün Ĥaķ olup eflāk

Semāvāt ´arş u kürsī Ĥāk ü berr ü baħr ü **şems** ü māh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 4). [şems,]

´aşķ degül mi nūr-ı ´arşı eyleyen kürsī semā´

Gerçi kim **şems** ü kamer cümle nücüm pür-nūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 12, Mısra 18). [şems,]

şemsī: Güneşe ait || güneşe ibadet eden.

Şā'im kā'im ne maḫşūdum ay gün degüldür ma'būdum

Ne **şemsīyem** ne ḫamerī sübhānıyam sübhānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 6). [şemsīyem, -y, -em]

şemsüddîn: Şeyh Yiğit Başı Veli Ahmet Şemseddin-i Marmaravî(ö. 1505).

Ol dahı fehm-ile **Şemsüddîne** telḫîn eyledi

Anuñ-içün bu ṫarīḫat ehliniñ merdānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 53). [şemsüddîne, -e]

şer': Ar. Allah'ın emri doğrultusunda dini inançlara göre belirlenmiş kurallar.

'aşḫ degül mi ḫaḫ ḫılan **şer'i** şırāt-ı müstekîm

Gerçi [kim] vech-i Muhammedden beri maẓhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 12, Mısra 51). [şer'i, -i]

Cān u başı terk it ey dil sen de 'āşıḫlardan ol

Muṫafā **şer'i** yolında şapma şādıḫlardan ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 30). [şer'i, -i]

şerbet: Tatlı içecek || kavuşma şarabı.

Bindirdüñ 'aşḫıñ atına

Ḫandurduñ 'aşḫ **şerbetine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 14).
[şerbetine, -i, -ne]

Manşūra şunduñ ezel bezminde vuşlat **şerbetin**

Biñ cānım olsa dirġ olmaya ḫurbān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,
Mısra 19). [şerbetin, -in]

Cānı vuşlat **şerbetinden** ayıḫ itme ḫıl kerem

Vaḫdetiñ envārına ḫayrān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
69, Mısra 13). [şerbetinden, -in, -den]

'Ayn-ı vuşlat **şerbetidür** kim benüm nüş itdigim

Anca 'āşıḫ şoḫbetinde mest ü ḫayrāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
78, Mısra 15). [şerbetidür, -i, -dür]

şerbet: Şerbet, tatlı içecek || aşḫ şarabı.

Maḥabbet **şerbetin** her kim içerse kendüden geçer

Şarāb-ı ‘aşkı nūş ider mestānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 7). [şerbetin, -in]

şerbet: Tatlı içecek; ilaç.

‘İnāyet **şerbetin** Ḥaḳdan yetişdür baḫr-ı muṭlaḳdan

Meded kıl yā veliyya’ llāh şefā’ at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 7). [şerbetin, -in]

şerh: Açıklamak, etraflıca anlatmak.

Vişālîñ vaşfı **şerhinde** zebānım

Muḳaşşardur muḳaşşardur muḳaşşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 21). [şerhinde, -inde]

Eger naḫviñ eger şarfiñ olup **şerhi** dile gelmez

Hüve hüve maḳāmında ne sâ’ at ne zamān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 13). [şerhi, -i]

Biñ yıl ‘ömrüm olsa **şerhiñden** lisāna ğam degül

Bulmadum ‘aşkıñ zülālından ḳanā’ at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 47). [şerhiñden, -in, -den]

şerh eyle: Açıklamak, anlatmak.

Açıla vahdetī güller şaḳıya mürġ u bülbüller

Niçe şerḫ eyleye diller kim anda ḳıl u ḳāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 38). [şerḫ eyle, -y, -e]

Ey Ta’ālā ḳankı faẓlıñ vaşfını şerḫ eyleyem

‘aşḳ derdiñ cur’asın nūş eyledüm mürvet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 23). [şerḫ eyle, -y, -em]

Nedür gör şerḫ eyledügi

Şādıḳlarıñ aḫvālıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 27). [şerḫ eyle, -düg, -i]

şerh id: Açıklamak, etraflıca anlatmak.

Fırāḳı baġrımı taġlar göñül ārzü ḳılup çağlar

Anuñ ḫulḳın beyān eyler kimine şerḫ idüp şerrāḫ (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 11, Mısra 38). [şerh id, -üp]

Şu deñlü ‘acizem nidem ne dilim var ki şerh idem

Qarınca qadrim üstine qodılar şanki bir tağ taş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 9*). [şerh id, -em]

Dü cihânıñ naqşına dil virmeyendür serveli

Şerh idüben söyledigim kâmil insândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 28*). [şerh id, -üben]

Tuymaduñ mı enbiyânıñ her birinden bir haber

Şerh idüp şerrâhlar aqvâlın nice haqlar qomuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 16*). [şerh id, -üp]

şerh it: Açıklamak, izah etmek.

İhtiyârımla degüldür bu diliñ şerh itdügi

Nuq-ı Raqmândur cesed aña bugün berhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 21*). [şerh it, -düg, -i]

Nice bahrıñ mevcidür gel gör saña şerh itdügüm

La ‘l ü yâqüt u cevâhir dürr ü mercân bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 11*). [şerh it, -düg, -im]

Vâridâtüñ pertavidür dilimiñ şerh itdügi

Söylerem sözüm ‘ayân araya müşkil virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 9*). [şerh it, -düg, -i]

Dü cihân deyyârınıñ aqvâlıdur şerh itdügüm

Tâlibe Raqmân gerekdür câna cânân üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 5*). [şerh it, -düg, -im]

şerh ol: Açıklamak, yorumlamak; açık açık anlatmak, izah etmek.

Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerh olunmaz vaşf-ı zâtüñ yâ Rabbenâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 20*). [şerh ol, -ın, -maz]

A ‘zam-ı şânıñ bilinmeklik muhâl

Şerh olunup dile gelmez Kibriyâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 18*). [şerh ol, -un, -up]

Gerçi 'aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamām

Şerḥ olunmaz, cümle 'ālem kātibi meşṭūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 12). [şerḥ ol, -un, -maz]

Tevḥîd-i esmâdan aldı dersini Ümmî Sinân

Vâridâtüñ pertevinden şerḥ olundu bu Dîvân (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1,
Mısra 2). [şerḥ ol, -un, -dı]

şerḥa: Yarık.

Derdiñ urdı yüregime **şerḥa** şerḥa yaralar

Sen şefâ'at merheminden vir şaram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 25). [şerḥa,]

Derdiñ urdı yüregime **şerḥa** şerḥa yaralar

Sen şefâ'at merheminden vir şaram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
4, Mısra 25). [şerḥa,]

şerî'at: Yesevî'nin tasavvuf düşüncesindeki dört kapı kırk makam inancının ilk
kapisidir. Allah'a iman getirdikten sonra dinin şer'î emirlerini öğrenip uygulamayı
içeren ve bu doğrultuda on emri barındıran kapıdır.

Şerî'atı bildim diyen tarîkatı buldum diyen

Ḥaḳîkatüñ güllerini yolmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,
Mısra 7). [şerî'atı, -ı]

Hem **şerî'at** hem tarîkat hem ḥaḳîkat ehlidür

Ehl-i vahdet olmayanlar aña ikrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,
Mısra 5). [şerî'at,]

Şerî'atda tarîkatda ḳulağuzlar idüp irsâl

Anı bunda getürmeye temâmet eyledüm burhân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
102, Mısra 19). [şerî'atda, -da]

Biz **şerî'atla** ḥaḳîkat bahrınıñ ğavvâşıyuz

Gitmedük ḥaḳdur yolumuz ğayrı aḳvâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
126, Mısra 5). [şerî'atla, -la]

Ebû Bekir 'Ömer 'Osmân **şerî'at** mülkine sulṭân

Velâkin ol 'Alî arslan olup her sırrıña hem-râh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
11, Mısra 27). [şerî'at,]

Bil **şerī'atla** tarīkat ma'nevī ahlākıdır

Ma'rifetle yā haqīkat 'aşıkıñ ezvākıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 17). [şerī'atla, -la]

Şerī'at şāhibi sultān tarīkat şāhibi merdān

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 1). [şerī'at,]

şerī'at: Dinin zahirî (dış şekil) yönüne ait kaideleri veya dinin hukuk kuralları.

Tasavvufa da, batinî hukuk veya batinî fıkıh denir.

Lā-cerem dirler **şerī'at** ehliniñ şarrāfıyuz

Lākin ol vaşl-ı likāya kat'-ı zünnār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 9). [şerī'at,]

şerī'at kapusu: Allah'a erişme yolundaki dört kapı, dört mertebeden ilki. Allah'a iman getirdikten sonra dinin şer'î emirlerini öğrenip uygulamayı içeren ve bu doğrultuda on emri barındıran kapıdır.

Añla sırdan kim şerī'at kapusunda evliyā

Şöyle bil kân-ı haqīkat baħrınıñ güftārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 7). [şerī'at kapusu, -nda]

şerīk: Ortak, benzer.

Şerīkiñ yok nazīriñ yok velākin halka fazlıñ çok

Hisābı haddi hergiz yok şayılmaz nitekim yıldız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15). [şerīkiñ, -in]

Şerīkim yok nazīrim yok Ehad Ferdim vezīrim yok

Bi-küllü işbu mevcūdāt te'avvüz kılduğı hānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [şerīkim, -im]

şerr: Kötülük, fenalık.

Ey tarīkat düşmeni bil kim nedür bu **şerr** ü şūr

Dem-be-dem Allāh diyen 'aşıklara senden gurūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1). [şerr,]

Eger hayrîñ eger **şerriñ** getürdilerse mîzâna

Ƙoyup gözine ƚartarsam diyem yâ Hû ƚoram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 23). [şerriñ, -i, -n]

şerr ü şûr: Fitne ve fenalık.

Kimi insân kimi hayvân degül bir birine yeksân

Kiminüñ yazılıp ihsân kiminüñ **şerr ü şûr** ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 16). [şerr ü şûr,]

şerrâf: Şerefler, çok şerefli olmak.

Nice biñ Mûsâ tecellîsinden itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek için vaşlınıñ **şerrâfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 14). [şerrâfını, -in, -ı]

şerrâh: Metinleri şerh eden, açıklayan, açıklama ustası.

ƚuymaduñ mı enbiyânîñ her birinden bir haber

Şerh idüp **şerrâhlar** ahevâlın nice hatlar ƚomuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 16). [şerrâhlar, -lar]

Firâkı bağrımı tağlar gönül ârzü kı lup çağlar

Anuñ hulqın beyân eyler kimine şerh idüp **şerrâh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 38). [şerrâh,]

sevķ: Coşku, heyecan, şiddetli arzu, sevinç.

‘Âşık oldur ma ‘şüķuñ **sevķında** ser-gerdân ola

‘aşķ-ıla buldum vefâlar özge şoĥbet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 17). [sevķında, -ı, -n, -da]

Bâreka’llâh hoş tecellî eyledi ol Pâdişâh

Muştafâniñ vechiniñ **sevķından** ‘işret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 4). [sevķından, -ı(n), -dan]

Gün gibi dîzârı **sevķından** müşerref oldı cân

Ƙalmadı zulmet siyâhı Hâķka vuşlat ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 19). [sevķından, -ı(n), -dan]

‘aşk-ı derdiñ kevşerinden vir baña āb-ı hayāt

Vahdetiñ **şevkından** ayru baña hayrān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 4*). [*şevkından, -ı(n), -dan*]

‘aşkı gör sırran vücūdum bir ‘imāret eyledi

Bî-nişān u lā-mekān **şevkı** gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 16*). [*şevkı, -ı*]

‘aşk degül mi ‘aşıkı **şevk-ıla** ber-dār eyleyen

Gerçi Bağdādī ene’l-ḥaḥ söyleyen Manşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 73*). [*şevk-ıla, --ıla*]

şey: *Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.*

Yok-durur bir **şey** ki ‘ilmiñ irmeye

Cümle ‘ālemde vü yaşda qurıda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 13*). [*şey,]*

Cān u cihāniñ terkini niyyet ipiyle bağlayan

Bağlayamaz bir **şey** anı düşvār işi āsān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 14*). [*şey,]*

Var mıdur bir **şey** aña kim olmaya maḥv u fenā

İllā Tañrı olısar anuñdur bākī tūruş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9*). [*şey,]*

Var mıdur bir **şey** aña kim olmaya hîç ibtidā

İbtidā olan bulısar intihā şavtını gūş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 11*). [*şey,]*

Ḳurtaram dirseñ başı Ümmî Sinān

Cümle **şeyden** arınup ‘aşka bulaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 22*). [*şeyden, -den*]

Her ne kim zāhir olur fi’l-i ma’ā’llāhı gör

Gayrı görme her **şey’i** sen ya celāl ü ya cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [*şey’i, -’i*]

Yā İlāhī ḳalbe inzāl eyle fikriñ lezzetin

Gayrı **şeyden** çekmesin gönül tefekkür zaḫmetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 4*). [*şeyden, -den*]

Sen ‘atāniñ baħrına baħrisin ey cānlara cān

Küllü şey hep sende buldı cümle ħācet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 34). [şey,]

Pādişāhım her ƣuluñda yoƣ mıdur ‘ilm ü kemāl

Şaƣla rāziñ, her şeye ben virdügüm ‘irfān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 8). [şeye, -e]

Seħāb olur göge aƣar maƣar olur yere yaƣar

Ĥayāt bulur virür her şey semer feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 50). [şey,]

Muşaffādur bugün ƣalbim dü ‘ālem mā-cerāsından

Göñül bir şey’e zamm olsa keser feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 4). [şey’e, -e]

‘aşƣ degül mi evvel āħır Muştafāniñ devleti

Gerçi anuñ ħurmetine külli şey mefhür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 50). [şey,]

Ey külli şey’iñ mevcūdı

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 3). [şey’iñ, -in]

Şan‘atımıñ zerresinden cümle ‘ālem oldu var

Ĥikmet-ile külli şey’i var iden ol Ĥān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4). [şey’i, -i]

‘aşƣ degül mi aşl-ı ebrār u muƣarreb ģayrı nās

Küllü şey’ hep ƣāƣatınca Ĥāliƣa meşƣür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34). [şey’,]

Bir kişiden şey’ recā itseñ velākin olmaya

Olımaz şey’ isteyen kes küsmeden ƣorkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt’a 1, Mısra 1). [şey’,]

Bir kişiden şey’ recā itseñ velākin olmaya

Olımaz şey’ isteyen kes küsmeden ƣorkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt’a 1, Mısra 2). [şey’,]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Ĥāƣa

Aħaddur andan umar hep külli şey’ ‘izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 40). [şey’,]

şeyh: Bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse.

Her kim ‘irfān şāhibidür cān baş olsun fedā

Ger fakīr ü ger ğanīdür **şeyh** u pīr u ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [şeyh,]

Çünkü sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel tefekkür kıl ne telkīn eyledi **şeyhiñ** gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 22). [şeyhiñ, -in]

Ümmî Sinān eydür Eroĝlı dirler

İsmine **şeyhimiñ** iller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 22). [şeyhimiñ, -im, -in]

şeyh sekaṭi: Şeyh Seriyü's-Sakati (ö. 253/867).

Ol daḥı bil kim Şeyh Sekaṭiye telkīn eyledi

Anuñ-içün kıldı irşād irdüĝi ğufrānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 13). [şeyh sekaṭi, -y, -e]

şeytān: Âdem'e secde etmediĝi için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüĝe yönelten cin, iblis.

Ehl-i ḥāliñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblīs ü **Şeytānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 12). [şeytānımız, -ımız]

Baḥt u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşka lā diyen her kim ki **şeytān** añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 24). [şeytān,]

Fakīriñ ḥālin şorarsañ pür-şikāyet Tañrıdan

Hırş-ı nefsiñ iĝvāsı-y-la **şeytān** almış şabrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 6). [şeytān,]

Unutdı iĝvāsın ḥannās u **şeytān**

Görüñ ‘aşkı nice insān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 33). [şeytān,]

Mü’mine raḥm itmeyen **şeytān** müselmān olmadı

Nefsini fehm itmeyen insān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 1). [şeytān,]

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşk-ıla dile

Aña **şeytân** ne kâr kıla pes aña mekr ü âl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 42*). [*şeytân,]*

Ne kim var cümle maḥlûkât kamu andan alur kuvvet

Melek cin div eger **şeytân** beşer feyz-i İlahîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 46*). [*şeytân,]*

şiddet: Zorluk, sıkıntı, ceza.

Yâ İlahî kıl revâ rûḥ-ıla nefsiñ vaḥdetin

‘Adle irgür bâḫın ilinde kovalar **şiddetin** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 6*). [*şiddetin, -i, -n]*

‘aşk-ı derdiñ **şiddetinden** fâriğ olma ey göñül

Tâ visâl-i nevrûzından açıla yevmü’l-bahâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 13*). [*şiddetinden,]*

şifâ: Derman, ilâç, devâ.

Senüñ zâtuñ görmegi rencime **şifâ** dirler

‘Aceb görsem tanısam niḳâbın alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 23*). [*şifâ,]*

Sırrıña sergerdân olan cân u cihândan el çeker

İki cihân zevkı aña **şifâ** degüldür yâ Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 22*). [*şifâ,]*

Anuñ-içün her kelâmı dil-i mecrûḫa **şifâ**

Ben didüm firḳate şalma vaḥdetiñ ‘ayn-i şafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 37*). [*şifâ,]*

şifâ bul: İyileşmek.

İlahî ‘âlem içinde saña yol toğrı kim vara

Eger sen kılmasañ dermân şifâ bulur mı şol yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 2*). [*şifâ bul,]*

şifâ gel: Yaralara çare olmak.

Sensin ‘Alīm Evvel İlāh sensin Ḥakīm ol Pādişāh

Senden gelür ey ulu Şāh şad hezārān derde şifā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4). [şifā gel, -ür]

şikār: Av,avlama.

‘aşka yār olanıñ av u **şikārı**

Şālînda bir daḥı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 19).
[şikārı, -ı]

Bir toğansın bunda seni bir **şikāre** şaldılar

Uçmağa dôstdan yañaya perr ü bālîñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 13). [şikāre,]

Ṭurmaz dilim söyler oldum sırdan yine **şikārım** var

‘Aceblemeñ söyledüğüm şanasın ihtiyārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1). [şikārım, -ım]

Erenler bāzārına yoḡluḡuñ **şikārına**

Ḥaḡ yolında nefsinîñ putların şıyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 11). [şikārına, -ın, -a]

Pādişāhîñ mülkine geldüñ **şikār** avlamağa

‘İlm ü ‘irfandan ne kesb itdüñ ḡanı şayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 23). [şikār,]

Ava şaldı ol ḡaḡıḡat şāhınıñ şebbāzıyam

Avladum bunda **şikārım** ördek ü ḡaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 6). [şikārım, -ım]

Yañılmasın bazārında ki merd olsun **şikārında**

Hüner ḡılsun nazārımda benüm yolumda virsün cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 29). [şikārında, -ın, -da]

‘aşka fermān olmasun gör ey **şikārım** yañılan

Görmedi ‘aşkıñ belāsın ḡayf ola şol ādeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 7). [şikārın, -ın]

şikār eyle: Yakalamak, ele geçirmek || aşık etmek.

Baḡlayupdur on sekiz biñ ‘ālemiñ bendindesin

Zāt-ı ‘aşḡ-ıla seni sen avlayup eyle şikār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 16). [şikār eyle,]

şikār eyle: Avlamak II sevgilinin gönlünü kazanmak.

Dü cihānı terk idenler ‘aşka mihmān oldılar

Gel **şikār eyle** sen anuñ derdine dermāniña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 12). [şikār eyle,]

şikār ol: Av olmak.

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hāli kıomaz dōsta vara yolu

Kim ki dōsta şunar eli kıapar ‘aşka şikār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 8). [şikār ol, -ur]

şimāl: Sol taraf.

Gör vücūduñ hālını sen kıılma āfāka nazār

ƘanƘıdur ğālīb ü mağlūb u yemīn ü hem **şimāl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [şimāl,]

Ki sensin Vāhid ü Ƙahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne şaĝ u ne **şimāl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8). [şimāl,]

Dü cihānı külli yemīni **şimāli** ‘aşka vir

Ƙancarı kim ‘azm kılsañ zāhir olsun bī-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 23). [şimāli, -i]

şimdi: İçinde bulunan zaman dilimi, şu an; artık, bundan böyle.

Bir adım türābda saña da mekān

Bulunur **şimdi** havādan bakma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 36). [şimdi,]

Sinān Ümmī saña senden yakın olmağ diler yā Rab

Benem hüküm eyleyen **şimdi** vücūdında olup Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 22). [şimdi,]

Gel Hāzrete müştāğ-ısañ diñle bizüm aħbārımız

Tehī görme **şimdi** bizüm Hāğğ-ıladur bāzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2). [şimdi,]

Ben dōst-ıla dōst olalı cān şafādan mest olalı

Gitdi **şimdi** elimizde degüldür ihtiyārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 4*). [*şimdi,]*

‘İlm-i esrārdan sözüümüz ol dōsta baķar gözümüz

Haķ varlığı **şimdi** bizüm bahār eyledi şārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6*). [*şimdi,]*

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm

Ėayrı degül **şimdi** hemān Haķdur bizüm iķrārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 8*). [*şimdi,]*

Dōst meyini kime şuna ķor cān u başı meydāna

Anuñ-içün esrük-durur **şimdi** bizüm güftārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 12*). [*şimdi,]*

Şimdiki hālinden haber şoranlara budur sözüüm

Ṭālibleriñdür hānesi ‘ummān-ı ‘aşķıñ kānyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 21*). [*şimdiki, -ki]*

Ümmî Sinān eydür inan gel sözüme ṭutma gümān

Şimdi zamān içinde ben devrānyam devrānyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 18*). [*şimdi,]*

Gizli degül gün gibi āşkāreyem gündēn ‘ayān

Añlamaz nādān olan **şimdi** benüm settārılığım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 8*). [*şimdi,]*

Maķbül-ı Haķķ olan merdūd-ı halkdur

İstemezler anı **şimdi** zamāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 24*). [*şimdi,]*

İşimi **şimdi** şağlaram ümīdim Haķķa bağlaram

Meded kıl yā veliyya’llāh şefā’at yā Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 15*). [*şimdi,]*

şirām: *Devretmek || ilim, irfan satmak.*

‘ālem-i nāsūt ehline yoķdur benüm bey’im **şirām**

Ehl-i vaḥdet ‘āşıķlara gizli ‘irfān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 5*). [*şirām,]*

şir-i Ėafūr: *Allah'ın arslanı || Hz. Ali.*

Kendü sırrın bilmeyen virmez haqıqatdan haber

Çünkü bu yolda delilimdür benüm **şîr-i Ğafûr** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 20*). [*şîr-i ğafûr,]*

şîr-i yezdân: *Allahın aslanı || Hz. Ali'nin lakabı.*

Ol Muhammed Muştafâdan ol 'Aliyyü'l-Murtażâ

Evliyânîñ ser-firâzı **şîr-i Yezdân** añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 30*). [*şîr-i yezdân,]*

O dağı bil Hâydar-ı Kerrâra telkîn eyledi

Evliyânîñ serfirâzı hem şîr-i Yezdânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 4*). [*şîr-i yezdân, -ı, -dur]*

'aşk degül mi Murtażâyı **şîr-i Yezdân** eyleyen

Gerçi kim evvel Resûle vâhîdün min nûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 57*). [*şîr-i yezdân,]*

şîrin: *Hüsrev ü Şirin hikayesinin kadın kahramanı Ferhad'ın sevgilisi.*

'aşk degül mi Ferhâdîñ zâr-ıla tağlar deldüğü

Ger **Şirîniñ** hasretinden âh idüp darb urısa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 70*). [*şirîniñ, -iñ]*

şîşe: *Şişe, cam sırça. II cam gibi hassas ve kırılğan kalp.*

Şındı gönül **şîşesi** dökdi gülâbın yire

Reyhân idüp almağa vây bir eli fendeli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 7*). [*şîşesi, -si]*

şît: *Hz. Âdem'in oğullarından olan peygamberin adı.*

'aşk degül mi **Şite** bunca dürlü şan 'at öğreden

Gerçi Cebrâ'îl vesîle izn-i Hâk destür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 37*). [*şîte, -e]*

şöhret: *Ar. Halk arasında söylenme, ünlenme, ün.*

Şöhret ü nâm şâhibidür añlamañ Ümmî Sinân

Dem-be-dem dost eşiginde nâsdan 'uzlet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 21*). [*şöhret,]*

Ey gönül geç bu cihānîñ 'izzetinden fāriğ ol

Āfet imiş kişiye bu dünyede **şöhret** dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 8*). [*şöhret,]*

'aşka virdük biz cihānîñ şöretin hem 'izzetin

Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10*). [*şöhretimiz, -i, -miz]*

'aşka virdük biz cihānîñ **şöhretin** hem 'izzetin

Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 9*). [*şöhretin, -in]*

şol: "Şu" işaret sıfatı.

Şol birliğin hürmetine

Al gönlümü senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 31*). [*şol,]*

Şol cān ki 'aşkıñ yiridür

Kāmil gerekdür arıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 45*). [*şol,]*

Kāmil ki **şol** 'aşk eridür

Dā'im işi Allāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 47*). [*şol,]*

Qanı **şol** yārdan ayrıldum diyenler

Akıdup gözinden qanlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 7*).

[*şol,]*

Meni her dem yaqar **şol** ki

'Aceb anı bulmayam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 11*). [*şol,]*

Qanı **şol** kim kāmil-i dānā şanurdı kendüni

Ger şorarlarsa ne kılduñ geçdi bunca yıl saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 19*). [*şol,]*

Bu Sinān Ümmî za'ifiñ āh idüp aqladığı

Şol saña yol gösteren Burhāndan olduñ bî-haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 24*). [*şol,]*

Qanı **şol** dünyā sarāyında getür kimdür bulan

'Aql u cāndan geçmeden kim bulısdur bahtiyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 23*). [*şol,]*

Haſta-diller derdiniñ dermānı 'aşku'llāhdur

Şol gönüller şıdkınıñ imānı 'aşku'llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 2*). [*şol,]*

Şol münāfıklar Hākı zıkr eyleyenlerden kaçar

İstemezler Hākdan illā zıft-ile kaçrān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 13*). [şol,]

Vay saña kim ehl-i inkār zümresinden olasın

Şol kıyāmetde yerinden tırıcak ehl-i kıbūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10*). [şol,]

Şol kişiniñ ‘aklı vardur ağzınıñ dadın bilür

Elini şol aşā şunmaz kim tuzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7*). [şol,]

Şol kişiniñ ‘aklı vardur ağzınıñ dadın bilür

Elini **şol** aşā şunmaz kim tuzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8*). [şol,]

Daşına baķan göñlini yaķan

Şol ğayr-i Hāķķa göñül virendür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 16*). [şol,]

Hāķ buyurdı şānına çünkim ‘alā hulukın ‘azīm

Pāyına yüz sürmege **şol** Hānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 12*). [şol,]

Ol beķādan bu fenāya **şol** Ğanī

Niye şaldı kıl tefekkür gizli fāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 11*). [şol,]

Ey Hūdāyā ben za‘ife n’ola ihsān eyleseñ

Şol cemālīñ vaħdetin bu cānıma cān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 2*). [şol,]

Āferin **şol** şahşā kim açā hidāyetden kıpu

Māzhar-ı cān-ı şafādan ola dā’im bir kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 5*). [şol,]

Vaşlıñ revā kıl ey Hūdā ol küntü kenzu’llāh için

Cān yoluña olsun fedā **şol** ‘ayn-ı zātu’llāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2*). [şol,]

İlāhī ‘ālem içinde saña yol toĝrı kim vara

Eger sen kılmasañ dermān şifā bulur mı **şol** yara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 2*). [şol,]

‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın yañılan

Görmedi ‘aşkıñ belāsın hayf ola **şol** ādeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 8). [şol,]

Kim ki ‘aşkıñ bahırına bandırmadı parmağını

Ƙo anı kim **şol** tahāretsüz iliñ Ƙulmaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 20). [şol,]

Pırleriñ göñlinde yokdur hergiz ölüm Ƙorkusu

Şanki **şol** hūb zamāndur gözler-iseñ Ƙavlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 14). [şol,]

Ƙāl ü Ƙiliñ bāğına bağlıdur başdan başa

Niçe pervāz eylesün **şol** ayağı kündeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 12). [şol,]

Ƙanı **şol** derd-ile yanan kim oldur ‘aşkıla Ƙanan

Vişāliñ gibi ey Cānān ki bir dağı vişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31). [şol,]

şöyle bil: Şu şekilde bil.

‘aşq-ıla kim dü cihāniñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil Loğmān ‘ilācın istemez sağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 16). [şöyle bil,]

Degme evde pādişāhiñ şem‘i yanmaz **şöyle bil**

Cān u dilde ‘aşq-ı yāri arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 11). [şöyle bil,]

şu deñlü: O kadar, öylesine.

Yitirdüm benligi anda gören görünen ol oldı

Şu deñlü toymışam sırdan direm kim bī-nişān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6). [şu deñlü,]

şu kim: O kimse, kişi.

Şu kim zikriñi derd-ile getürdi ‘aşq-ıla dile

Aña şeytān ne kār Ƙıla pes aña mekr ü āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 41). [şu kim,]

Şu kim 'aşkıñ ile hayrân bulupdur kâmil-i imân
Yoluñda kim ki virdi cân aña hadd ü su'âl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 39). [şu kim,]

şudur budur di: Her şeyi biliyormuş edasıyla ukalalık etmek.

Bir Tañrıya kulluk iden toğrı gider dost iline
Şudur budur diyen tãđi yoldan çıķup aza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
101, Mısra 8). [şudur budur di, -y, -en]

şuğl-ı dünyâ: Dünya işi.

Şuğl-ı dünyâ gelse çâpük merd olursın bi-emân
Şuğl-ı 'uķbâya niçün te'hîr idüp küydüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 19). [şuğl-ı dünyâ,]

şuğl-ı fi'llâh it: Allah için iş, amelde bulunmak.

Zikr u tesbîh u 'ibâdet şuğl-ı fi'llâh itmege
Hergiz eşğâl-i fenâda bitmedi kayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,
Mısra 11). [şuğl-ı fi'llâh it, -meg, -e]

şuğl-ı 'uķbâ: Ahiret işleri; Allah'a ibadet, hayır işlemek, gûnahtan sakınmak vs.
ahirette faydalı olacak ameller.

Şuğl-ı dünyâ gelse çâpük merd olursın bi-emân
Şuğl-ı 'uķbâya niçün te'hîr idüp küydüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
72, Mısra 20). [şuğl-ı 'uķbâ, -y, -a]

şükr: Şükür, hamdetme.

Dilinde şäkiriñ her dem
Senüñ **şükrüñ** degül mi Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 4).
[şükrüñ, -üñ]

Şad hezârân **şükr** ü minnet Hâlik u Yezdânıma
Göñlüme kıldı binâ hubbuñ 'imâret Murtażâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5,
Mısra 45). [şükr,]

şükr eyle: Allah'a duyulan minneti dile getirmek.

Diliñ Hakkı zıkr eylese

Ni‘metine şükr eylese (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 10*). [şükr eyle, -se]

şükr id: *Verdiği nîmetler için Allah’a karşı duyulan minneti dile getirmek; itiraz etmemek, kabul göstermek.*

Hamdü li’llâh çok şükür ihsânına yokdur ‘aded

Şäkiriñ kalbinde her dem şükr ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18*). [şükr id, -er]

Bir Allâhı zıkr ideniñ gümânı hep ‘ayân olur

Ni‘metine şükr ideniñ müşkilleri beyân olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 2*). [şükr id, -en, -in]

şükür: *Şükür, hamdetme.*

Hamdü li’llâh dâ’im **şükür**

Tâ ebeddür şâzum benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 23*). [şükür,]

Hamdü li’llâh çok **şükür** ihsânına yokdur ‘aded

Şäkiriñ kalbinde her dem şükr ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 17*). [şükür,]

Qalb içinde bulduğum [hep] evliyânıñ sırrıdır

Hamdü li’llâh çok **şükür** hem Muştafânıñ nûrıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 2*). [şükür,]

Küfr ü zûlmet perdesinden kurtılaldan cânımız

Dir Sinân Ümmî **şükür** her dem diliñ tekrâridür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 14*). [şükür,]

Er yüzinden irdüm aña pîr yüzünden gördüm anı

Dâ’im **şükür** ben ol dostuñ mihmâniyam mihmâniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 10*). [şükür,]

şürîde: *Âşık, tutkun, perişan.*

Kime keşf itsem envârım olur fikrimde sergerdân

Şürîde bülbüle karşı açılan vird-i reyhânam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 24*). [şürîde,]

T

tâ: "-e kadar" anlamında edat.

Gir belâ meydânına gel yokluğu eyle kabûl

Tâ varup seyr-i ma‘a’llâh seyrine ire bâzâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 12*). [tâ,]

Ğuşşa vü ğamdan ğalâş eyle dir uş Ümmî Sinân

Fazlıñ-ıla **tâ** ebed sultân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 22*). [tâ,]

Pîr ‘azîzümdür Eroĝlı ğurmetine kıl nazâr

Tâ varup dergâhıña ol zâtiñi âsân bula (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 14*). [tâ,]

Bu derde eyleñüz dermân ki **tâ** müşkil ola âsân

Sizüñdür luţf-ıla iĥsân sizüñdür devr iden devrân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 29*). [tâ,]

tâ: "-den beri." anlamında bir söz.

‘aşķ-ı derdiñ şiddetinden fâriĝ olma ey göñül

Tâ visâl-i nevrüzından açıla yevmü’l-bahâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 14*). [tâ,]

Ol şarābı kim bugün ‘aşkıñ elinden içdi cān

Tā ezel bezm-i elestiñ kurduğı meyhānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 4*). [tā,]

Soñradan irmiş degüldür devlete Ümmî Sinān

Tā ezel kālū belā bāzārınıñ ‘aṭṭarındur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 26*). [tā,]

Bu ‘aşkıñ vaşfını bizden şoranlar

Biliñ kim **tā** ezelden āşināmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 12*). [tā,]

Diñleyüp ğayrı şadādan bulmamışdur zevkıñı

Tā ezel Hāḡdan gelen elhānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 10*). [tā,]

Neylerem cān u cihānı baña Raḡmānım gerek

Tā ezel kālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2*). [tā,]

tā ebed: Sonsuza kadar.

Hāmdü li’llāh dā’im şükür

Tā ebeddür şāzum benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 24*). [tā ebed, -dür]

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ḡammār olan

Tā ebed ayuḡ degüldür mest ü ḡayrān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 22*). [tā ebed,]

Diye Allāh ki bir silkin erenler yolına bir gün

İçerseñ vaḡdetiñ cāmın olasın **tā ebed** sulṭān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 8*). [tā ebed,]

Dü ‘ālemden ğüzār kılsun ne kim görse ḡazer kılsun

Gelüp vaḡdet sarāyında ḡurulsun **tā ebed** eyvān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 32*). [tā ebed,]

Ezel kısmet ğünü ol Şāh ene’l-ḡaḡ cāmını şundu

Tā ebed olmışam ḡayrān gerekmez ğayrı ḡayrānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 12*). [tā ebed,]

Hayrân olan ezelden ayık olmaz **tâ ebed**

Yağşılariñ Yağşısı halka ne yaman deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 15*). [*tâ ebed,]*

Ol dağı bil Hıvâce-i Muhammede telkîn eyledi

Anuñ-içün **tâ ebed** ol ‘âlem-i rabbânîdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 20*). [*tâ ebed,]*

‘Âşık ol yârı hacâlet çekmeden kaçup sever

Tâ ebed derd-i firâkat çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 2*). [*tâ ebed,]*

tâ ezel: *Ezelden beri.*

Tâ ezel kâlû belâ bâzârınıñ tüccârıyam

Kim bu sırdan bey’ iderse kâmil insân añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 15*). [*tâ ezel,]*

Her bir iş bitmez cihânda yetmeyince sâ‘ati

Tâ ezelden böyledür çün küntü kenziñ hikmeti (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 3, Mısra 2*). [*tâ ezel, -den]*

Zâhidâ luğ ile var sen kılmağıl egri nazar

Tâ ezelden yana geldüm ‘âdetim budur hemân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 10*). [*tâ ezelden,]*

tâ ki: *Ne zaman ki.*

Ṭayyib ü ṭâhir olunca **tâ ki** kalbiñden maraz

Bekle sen Loqmân eşigin derde dermân eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 15*). [*tâ ki,]*

Buyurduñ çün aṭı‘u’llâh yaratduñ her şeyi li’llâh

Diyeler **tâ ki** zikru’llâh yeg andan min fi‘âl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18*). [*tâ ki,]*

tâ ki: *Öyle ki.*

Meyl idüp mülk-i Süleymâna ırağ olma şehâ

Tâ ki dildâr illerinde olmayasın hûr u zâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 4*). [*tâ ki,]*

tā kim: *Ta ki, sonunda.*

Yā İlāhī sen meded eyle ki bu Ümmī Sinān

Aldanup düşmeye **tā kim** bunda mekr-ile āla (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 12*). [*tā kim,]*

ta'ālā: *Yüce Allah.*

Ey **Ta'ālā** kankı fazlıñ vaşfını şerh eyleyem

'aşk derdiñ cur'asın nüş eyledüm mürvet budur (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 23*). [*ta'ālā,]*

ta'ālā şānühū rabbi ey hudā tecellā zātühū haqqı fi'l-bedā: *"Ey Hüda, ey rabbim yeniden yaratma senin ala ismin iledir ve zatının hakkının tecellisidir."* anlamında Arapça ifade.

Ta'ālā şānühū Rabbi ey Hudā

Tecellā zātühū haqqı fi'l-bedā (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 2*).

[*ta'ālā şānühū rabbi ey hudā tecellā zātühū haqqı fi'l-bedā,]*

ta'āla'llāh: *Yüce Allah.*

Ta'āla'llāh yā Ḥannān ki zātuña zevāl olmaz

Yüce Sulţān yā Mennān nüzüle intikāl olmaz (*Ümmī Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 1*). [*ta'āla'llāh,]*

ta'am: *Yemek, aş: ta'am-ı nefis.*

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ mekrī **ta'amından**

'Aceb bu dār-ı dünyāda niçe bir olasın sekrān (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3*). [*ta'amından,]*

tā'at: *Allah'ın emirlerini yerine getirme, ibadet.*

Mevlām 'aşkıñ bize a'zam imāmdur

Uyaldan **tā'atum** küllī tamāmdur (*Ümmī Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2*).

[*tā'atum, -üm]*

Şöyle bil nāsūt-ı ‘ālem nağşıdır bunlar hemān

Ṭā‘atı ‘ādet kıllurlar fi‘li ibrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 16). [ṭā‘atı, -ı]

İns ü cinni yaradup Hâk kendüye **ṭā‘at** için

Şöyle bil haqqā‘l-yaķından ṭā‘atım budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7). [ṭā‘at,]

İns ü cinni yaradup Hâk kendüye ṭā‘at için

Şöyle bil haqqā‘l-yaķından **ṭā‘atım** budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 8). [ṭā‘atım, -ım]

Hâk resüli Faḥr-ı ‘ālem faḥr-ıla faḥr eyledi

Ṭā‘at imiş kişiyi bu dünyede ni‘met dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 10). [ṭā‘at,]

‘Aql-ı ma‘ād eydür benüm **ṭā‘at-ıla** geçse günüm

Nefs-i ma‘ād eydür aña ben rāzıyam ne çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 13). [ṭā‘at-ıla, --ıla]

ṭā‘at kılı: İbadet etmek.

Zülfini gerdānıma ben ṭaķmışam ḳurtulmazam

Ḳaşları mihrābı kıblem ğayra ṭā‘at kılmazam (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 42).

Kibr-ile ṭā‘at kılırsın nefsiñe mağrūr olup

‘Āşıķa zann-ıla baķduñ cümlesi oldı ḳuşūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 5). [ṭā‘at kılı, -ur, -sın]

ṭāb: Güçlü, kuvvetli kişi.

Her nefes kim alduğuñca zıkr ü tesbîḥ eylegil

Kim bu ‘ömrüñi hebāya zāyi‘ isrāf etme **ṭāb** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 12). [ṭāb,]

ṭabīb: Hekim, doktor, tıp alimi.

Derde uğramayan neyler **ṭabibi**

Ḳulmaşdur diyüben söyler yabana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 17). [ṭabibi, -i]

ṭabīb kıl: Şifa verici yapmak.

Eyā 'izzīn kemālātūñ beḳā buldı Ḥabībullāh

Bi-ḥamdi'llāh seni kıldı ḳamu derde ṭabīb Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 2). [ṭabīb kıl, -dı]

ṭabib ol: Doktor olmak; tedavi etmek.

İlāhī derd-mend olsam devālar ḳılsañ eliñle

Ṭabibiñ oldum ey bendem şanursın ḳılmadım timār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 4). [ṭabib ol, -in, -du, -m]

ta'bir ol: Açıklanmak, yorumlanmak.

Gāfil iken nāgehānī geldi bu sevdā baña

Ey mu'abbir niçe ta'bir ola düşüm neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 6).

Ey baña nā-ḥaḳ diyenler ḥaḳ-durur işüm benüm

Biñde bir ta'bir olunmaz çok-durur düşüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 22). [ta'bir ol, -in, -maz]

ṭabl: Davul.

Şundum saña elimi ben yañıldum yolumu

Ey Çalabım dön baña **ṭablını** çalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 14). [ṭablını, -ı, -n, -ı]

tāc: Hükümdarların başlarına giydikleri aynı zamanda da hükümdarlık alameti olan başlık.

Nice biñ taḥt islerin bir taḥtaya bindürdiler

Tāc u taḥtum var diyen gör mülk ü mālīñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6). [tāc,]

tāc-ı 'izzet: Değerlilik, yücelik, şeref tacı.

Ne bilem ki o gün ol şāh neler iḥsān idiserdür

Ki ol bir tāc-ı 'izzetdür deger mi degme insāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 12). [tāc-ı 'izzet, -dür]

tācüddin kayşarî: Şeyh Taceddin Kayseri (ö. 860/1455-56).

Ol dağı Tācüddin Kayşariye telkin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i sırrı 'ilm-i Haq pinhānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 49). [tācüddin kayşarî, -y, -e]

tağ: Çevresindeki araziye göre büyük bir çıkıntı teşkil edecek şekilde yükselen toprak veya kaya kütleli, dağ.

Şu deñlü 'ācizem nidem ne dilim var ki şerh idem

Karınca qadrim üstine qodılar şanki bir **tağ** taş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10). [tağ,]

tağ del: Ferhad'ın(Hüsrev ü Şirin, Ferhad ü Şirin hikâyesinin erkek kahramanı) Şirin'in aşkından dağı delmesi.

Hayâl-i hasret-i derd-i Şirinden

Varup Ferhādlayın tağlar delem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 8). [tağ del, -em]

'aşk degül mi Ferhādın zār-ıla tağlar deldügi

Ger Şiriniñ hasretinden āh idüp darb urısa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 69). [tağ del, -dü, -gi]

tağî: Asi, baş kaldıran.

Bir Tañrıya qulluq iden toğrı gider dost iline

Şudur budur diyen **tağî** yoldan çıqup aza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 8). [tağî,]

tağla: Yaralamak, yakmak.

Ġaflet seni yığlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cān mülkünü **tağlamasun** cism ü bātından al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 14). [tağlamasun, -ma, -sun]

Fırākı bağrımı **tağlar** gönül arzū kırup çağlar

Anuñ hulkın beyān eyler kimine şerh idüp şerrāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 37). [tağlar, -r]

taḥāret: Maddi ve manevi yönden temiz ve saf.

Kim ki 'aşkıñ baḥrına bandırmadı parmağını

Ḳo anı kim şol **taḥāretsüz** iliñ ḳulmaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 20). [taḥāretsüz, -süz]

tāhir eyle: Temizlemek.

Sūfiyem hem şāfiyem 'aşḳ eyledi tāhir beni

Mü'minem zāhir ü bāḫın taş olup iç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 5). [tāhir eyle, -di]

tāhir ḳıl: Temizlemek.

Zikr-i zātūñ feyzidür cān mülküne āb-ı revān

Ḳalbimi tāhir ḳılan yā Rab zülālîndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [tāhir ḳıl, -an]

Kim ola cürm ü ḥaḫādan nefsini tāhir ḳıla

Pes ḳılan sensin senüñdür çünki 'afv-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17). [tāhir ḳıl, -a]

tāhir ol: Temiz olmak.

Yunup tāhir ola cismim namāzım ḳıla 'āşıḳlar

Varuban ḳabrimem girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 11). [tāhir ol, -a]

İlāhî nefsimüz tāhir olup ḫurmaḳ diler senden

Şırāt-ı müsteḳîm birle maḳāmın eyledüm ebrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 19). [tāhir ol, -up]

taḥıyyāt: "Allah ömürler versin!" demeler; selâmlar, hayır dualar.

Cümlesiniñ rûḫına biñ biñ **taḥıyyāt** u selām

Ḥālib-i Ḥaḳ olana himmetleri erzānîdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 61). [taḥıyyāt,]

taḥşil: Elde etme, kazanma.

Cümle varım virmişem 'aşkıñ yolında her nefes

Dü cihānıñ varlığından **taḥşilim** 'aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 4). [taḥşilim, -im]

taḥşil id: Elde etmek, öğrenmek.

Ṭıfl-ı ma' nî zıkr-i ḳalbî pir yüzinden taḥşil idüp

Sır ilinde ḳalb-i selîm bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 15). [taḥşil id, -üp]

taḥt: Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk. Hükümdarlık makâmı, hükümdarlık.

Nice biñ **taḥt** islerin bir taḥtaya bindürdiler

Tâc u taḥtum var diyen gör mülk ü mâlîñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5). [taḥt,]

Nice biñ taḥt islerin bir taḥtaya bindürdiler

Tâc u **taḥtum** var diyen gör mülk ü mâlîñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6). [taḥtum, -um]

İrenler tevḥîd-i zâta cāmî' olur her şifâta

Bu sırıñ **taḥtına** sulṭân olmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 14). [taḥtına, -ı, -(n)a]

Sal vücūdum iḳlîmine evvel 'aşkıñ mih-terin

Göñlümün **taḥtında** senden ğayrı sulṭân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 10). [taḥtında, -ı, -(n)da]

Derd ü belâñ meydânına başını ṭop idenlere

Biñ ḥürî biñ **taḥt** u sarây beḳâ degüldür yâ Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20). [taḥt,]

taḥta: Kalınca ve uzun biçilmiş düz ağaç parçası.

Nice biñ taḥt islerin bir **taḥtaya** bindürdiler

Tâc u taḥtum var diyen gör mülk ü mâlîñ ḳandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 5). [taḥtaya, -y, -a]

taḥte'l-ulâ: "Yüce makamın altı" anlamındadır. Arş, kürsi, levh ve kalem gibi bütün feleklerin üstünde en yüksek makamlardan biri.

Mālīkū'l-mülk-i ḥaḳāyīḳ ins ü cān

‘Arş u kürs levḥ u ḳalem **taḥte**’l-‘ulā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 8). [taḥte’l-‘ulā,]

taḥt-ı sarāy: (Hangi kimsenin) sarayındaki taht.

Kimlere ḳalmışdur evvel yā ḳalışardur kime

Kimleriñ taḥt-ı sarāylarında ötmez bayḳuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 6). [taḥt-ı sarāy, -lar, -ın, -da]

taḳ: Asmak, iliştirmek.

Ṭaḳup gerdānıña bu ‘aşḳ ipini

Melāmet ṭonın e[ḡniñe biç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 7). [ṭaḳup, -up]

Zülfini gerdānıma ben **taḳmışam** ḳurtulmazam

Ḳaşları mihrābı ḳiblem ğayra ṭā‘at ḳılmazam (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 41). [taḳmışam, -mış, -am]

taḳ: (Kılıç) kuşanmak.

Ṭaḳın bu seyfiñ aḳvāsın cihādü’l-ekberi añla

Ḳicāb-ı māsiva’llāha fenā virüp ḳırarsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 3). [taḳın, -ın]

tāḳ id: Şiddetle arzu eden, özleyen, hasretini çeken, gönülden isteyen.

Gel berü ey ‘āleme tāḳ idüben göğsin geren

Bir naḳar ḳıl kā’ināta ‘ibret ehliyle buluş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 3). [tāḳ id, -üben]

tāḳat: Kuvvet, dayanma gücü.

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Ḳasta vücūduma her dem **tāḳatım** budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 4). [tāḳatım, -ım]

‘aşḳ içinde ḳalmadı şabra vücūduñ **tāḳatı**

Tevḥīdiñ esrārına ḥayrāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 15). [tāḳatı, -ı]

Ki gördüm **tākātım** yokdur mecālım

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 15). [tākātım, -ım]

Egerçi qaradur yüzüm velākin toğrıdur özüm

Saña yalvarmağa bir dem qanı **tākat** mecāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 50). [tākat,]

Çāresizem **tākātım** kalmadı kaldum āh u zār

Hzretiñden uma geldüm luṭf-ıla iḥsān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 3). [tākātım, -ım]

‘aşq degül mi aşl-ı ebrār u muqarreb ğayrı nās

Küllü şey’ hep **tākātınca** Ḥālîka meşkür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 34). [tākātınca, -ın, -ca]

tākātım tāk ol: Dayanacak gücü kalmamak.

Tākātım tāk olup belim bükül-di

Şarardı beñzim añlamadı aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 17). [tākātım tāk ol, -up]

takdîr: Kader, yazgı.

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem oldur sāni’-i kudret

Bu **takdîri** qalem levḥa yazar feyz-i İlāhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 62). [takdîri, -i]

takdîr-i ḥudā-yı kâdir u ğayūr: Kudret sahibi olan ve koruyup himaye eden

Allah'ın takdiri.

‘aşq degül mi Yūsufı Ken‘āna sultān eyleyen

Gerçi **takdîr-i Ḥudā-yı Kâdir u Ğayūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 44). [takdîr-i ḥudā-yı kâdir u ğayūr,]

takvâ: Allah'dan korkma, Allah korkusuyla dînin yasak ettiġi şeylerden kaçınma.

Zühd ü **takvâ** menzilinden geçdi cān eyler vedā’

Varduġı dār [ol] ene’l-ḥaḳ söyleyen meydānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 13). [takvâ,]

Bil ki fetvānīñ nedür **taḳvāsı** añlañ ‘ayān

Ġayr-ı Hāḳḳa devr idüp Hūdān dönüp kaçmak nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 11). [taḳvāsı, -sı]

Zühd ü **taḳvānıñ** kemālin ‘arz ider zāhid baña

Zātına ḥayrān olan n’eyler anuñ naḳḳāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9). [taḳvānıñ, -nın]

ṭal-: Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek.

Gerçi kim günāhım baħrına **ṭaldum**

İllā ki ‘ācizem bî-çāre ḳaldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 5). [ṭaldum, -dum]

Ben bu mülke gelmeden çār ‘anaşır olmadan

Aşlımdağı ‘ummāna **ṭalduğum** mıdur ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6). [ṭalduğum, -dug, -um]

Derd-i Hūdānıñ baħrına **ṭal** itme tevaḳḳuf

‘aşḳ-ıla yār ol ki saña yār olmaya ağyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7). [ṭal,]

Ḥaber virmediler bundan **ṭalan** deryā-yı ‘irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmuş kiminüñ yüzi kir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 13). [ṭalan, -an]

Kevn ü mekān çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamağa dervīşe ‘ummān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8). [ṭaluban, -uban]

Bu tevḥīdīñ müsemmasın ṭaleb ḳılan bugün gelsün

‘Aşıḳlar **ṭaliban** oynar ‘ummānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 14). [ṭaliban, -iban]

Kim ledünni ‘ilminiñ deryāsına **ṭalmaḳ** diler

Meskenetden baş getirmez ḥāke yeksān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 19). [ṭalmaḳ, -mak]

Vāridāt u varlığa irmek dilerseñ gel berü

Zıkr-i Hūnuñ baħrına **ṭal** gevheristān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4). [ṭal,]

Mā-sivādan rūḥını pāk eyleyen şādıklarınıñ

Himmeti bahırına **tal** kim iresin ‘ummānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 16*). [*tal,]*

Ümmî Sinānı gör yine qalmadı baş-ıla cāna

‘aşq-ıla **taldı** ‘ummāna gözleñ neler çıkarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 32*). [*taldı, -dı]*

tālān eyle: Yağmalamak, mahvetmek.

‘Asker-i nefsi **tālān eyle** gider bîgāneyi

Bu vücūduñ ḥānesine mişl-i Ḥaydār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 11*). [*tālān eyle,]*

ṭaleb kııl: İstemek.

Nedür ol zāt-ı a‘lādan rızā ṭaleb kıılan evvel

Aña ḥükme eyleyen sırran rızā emrin kıılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9*). [*ṭaleb kııl, -an]*

Bu tevḥīdīñ müsemmasın ṭaleb kıılan bugün gelsün

‘Āşıklar ṭalıban oynar ‘ummānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 13*). [*ṭaleb kııl, -an]*

Gel ey ṭalıb eger sen de ṭaleb kılduñsa ol Şāhı

O Sultānıñ fırāqından kılasın her seḥer efgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35*). [*ṭaleb kııl, -dun, -sa]*

ṭāli‘: Kısmet, kader, baht.

Sitārem böyle oldu **ṭāli‘ im** çün

Biraz ḥayrān oluban kıldum āh zār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 13*). [*ṭāli‘im, -im]*

Ṭāli‘iñ Mürsel Nebī vü evliyā bahtundadır

Ni‘metiñden fāriğ olma bekle Ḥaqqıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 15*). [*ṭāli‘iñ, -in]*

ṭālib: İsteyen, arayan, talep ve arzu eden (kimse); mürit, âşık.

Ṭālibiñ yoğdur qararı zāhidiñ ferdāsına

Vuşlat-ı dīzāra karşı cānı qurbāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7). [ṭālibiñ, -in]

Lā diyen illā dimez tevḥīd-i zātūñ nūrına

Mezheb-i cān şanduğı **ṭālibleriñ** efkārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 12). [ṭālibleriñ, -ler, -in]

‘İlm-i ḥikmetden ledünniden gelen güftāra bağ

Ṭālib-iseñ gel berü tevḥīd ü ‘irfān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10). [ṭālib-iseñ, -i, -se, -n]

Vuşlatūñ peymānesinden nüş idelden cānumuz

Şāhidem kıldum şehādet **ṭālibe** vaḥdet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 26). [ṭālibe, -e]

Dört kitābiñ ma‘nisi yek noğtadan oldı ‘ayān

Ṭālibe ḥadd ü ḥicāb olan kara vü ağ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 14). [ṭālibe, -e]

Didiler çün-kim fenādur **ṭālibiñ** sermāyesi

Anuñ-içün her nefes selḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 5). [ṭālibiñ, -in]

Şimdiki ḥālimden ḥaber şoranlara budur sözüüm

Ṭālibleriñdür ḥānesi ‘ummān-ı ‘aşkıñ kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 22). [ṭālibleriñdür, -ler, -in, -dür]

Gel ey **ṭālib** eger sen de ṭaleb kıldıñsa ol Şāhı

O Sulṭāniñ firāğından kılasın her seḥer efğān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 35). [ṭālib,]

Dü cihān deyyārınıñ aḥvālıdur şerḥ itdügüm

Ṭālibe Raḥmān gerekdür cāna cānān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 6). [ṭālibe, -e]

Gel ey **ṭālib** erenler şoḥbetinde

Hü diyüp ‘aşk-ıla serden geç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 11). [ṭālib,]

İrgirmege maḥbūbına **ṭālibleri** maṭlūbına

Emrāz-ı qalbiñ bābına dermāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 15). [ṭālibleri, -ler, -i]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibīne iriŗen bu tevħīdiñ feyzānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 14). [ṭālibīne, -in, -e]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibīne iriŗen bu tevħīdiñ feyzānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 18). [ṭālibīne, -i, -n, -e]

Ol daħı Şeyh Muħammed Ispartavīye telķin eyledi

Anuñ-içün **ṭālibīne** Şunduğı sükķārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 24). [ṭālibīne, -i, -n, -e]

‘aŗķ degül mi **ṭālibi** bir mürŗide ķul eyleyen

Bāb-ı Hāķdan gerçi hāķ-i pāyine yüz sürise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 63). [ṭālibi, -i]

Ṭālibiñ efsāne Őanmān bağrını çāk itdüği

Pādiŗāhiñ her nazār baķduđı seyrān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 3). [ṭālibiñ, -in]

Ṭālibe maṭlūb elinden mey-i vuŗlat nūŗ olur

Būlbūlūñ efgānı her dem gül ü reyħān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 27). [ṭālibe, -e]

‘aŗķa her kim ṭa‘n iderse ‘aķlı yoķ divānedür

Ṭālibiñ cānı yāriñ Şem‘indeki pervānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 8). [ṭālibiñ, -in]

ṭālib ol: Bir amaca ulaŗmayı istemek, bu yolda mücadele etmek.

Olursañ zātına ṭālib

Gelesin cümleye ğālib (Ümmî Sinan Dîvânı, Koŗma 25, Mısra 5). [ṭālib ol, -ur, -san]

ṭālib-i esrār: Sırların talep edeni.

Ķanı bir ‘aķl-ı evvel kim bu esrārı haber virsün

Ķanı bir **ṭālib-i esrār** bu ‘ilmi oķıyup görsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 14). [ṭālib-i esrār,]

ṭālib-i hāķķ: Allah'a kavuŗmayı arzulayan.

Ey küntü kenziñ mazharı t̄alib-i haqqıñ rehberi

Ey mürşidleriñ serveri ihsāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 3). [t̄alib-i haqq, -ın]

t̄alib-i vaḥdet ol: *Vahdete(Allah'ta bir olmaya) talip olan kimse.*

Ey t̄alib-i vaḥdet olan Raḥmānına ārzū kılan

Gel Ḥazrete vuşlat bulan Ümmî Sināndan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 17). [t̄alib-i vaḥdet ol, -an]

t̄ālî 'i: *Kısmet, kader, baht.*

T̄ālî 'i Muştafā nūrına düşe

Fālînda bir daḥı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 35). [t̄ālî 'i,]

Ḥayālîñ derdiniñ zevkın kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet **t̄ālî 'i** böyle mübârek kıtlu fāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 36). [t̄ālî 'i,]

t̄ālî 'in t̄ut: *Kısmetine, bahtına bakmak.*

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

T̄ālî 'in t̄ut kişiniñ gör yıldızından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 28). [t̄ālî 'in t̄ut,]

ta 'lîm it: *Öğretmek, yol göstermek.*

Aç gözün fi 'l-i Ḥudādur saña ta 'lîm itdügüm

Şan 'atıñdan fāriğ olma bekle Ḥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 5). [ta 'lîm it, -düg, -üm]

ta 'lim-i rāz eyle: *Sır talimi yapmak, sırdaş olmak.*

Ḥālîme yār olmayan vākıf degül esrārıma

'aşq-ıla kim yār olursa ta 'lim-i rāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 12). [ta 'lim-i rāz eyle, -dü, -m]

tam: *Tam olarak, noksansız olarak.*

Her kime menşüb-ı ‘aşkıdan şunmadı **Ḳassām tām**

Lā dir ol meydān-ı ‘aşka hergiz ikrār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 7*). [*tām,]*

tamam: *Bütün, hepsi, tamamiyle.*

Fânîsin hey fânî cihân fânîsin

Derd-ile miḥnetiñ **tamām** kânısın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 10*). [*tamām,]*

Tamām ğarḳ oluban gitdi

Eşer ḳalmadı işnādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 15*). [*tamām,]*

Yedi ana toḳuz ata on altı nesliñ aşlıyam

On sekiz biñ şehrim **tamām** cümlesiniñ ben cānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 16*). [*tamām,]*

Niçe biñ merd-i kāmiller **tamām** cehd itse biñ yıllar

Muḫālen-der-muḫālendür yeter feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 71*). [*tamām,]*

Gerçi ‘aşkı vaşf iderse niçe biñ yıllar **tamām**

Şerḫ olunmaz, cümle ‘ālem kātibi meşṭūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 11*). [*tamām,]*

‘aşḳ degül mi kim sekiz cennāti zeyn iden **tamām**

Gerçi Ḥaḳḳıñ ḳullarına raḫmeti meḳşūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23*). [*tamām,]*

Ol fenā-ender-fenā ḳalmaya hergiz nik ü nām

Maḫv olursañ ‘aşka küllî varlığıñ ḫaḳdur **tamām** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 8*). [*tamām,]*

Mevlām ‘aşkıñ bize a‘zam imāmdur

Uyaldan tã‘atum küllî **tamāmdur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2*). [*tamāmdur, -dur]*

tamām ol: *Tamamlanmak, halledilmek || inşa edilmek.*

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da'vāsı hep yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9*). [*tamām ol, -maz*]

tamāmına ir: *Bütününe, hepsine ulaşmak.*

İren fakrıñ tamāmına

Çanar vuşlatıñ cāmına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 9*). [*tamāmına ir, -en-in, -a*]

tamu: *Cehennem.*

Ezelden inkārdur İblisiñ işi

Anuñ-çün **tamuda** kaynaya başı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 30*). [*tamuda, -da*]

Zāhidiñ kōrkusı **tamu** yirini

Görüñ 'aşkı nice büstān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 19*). [*tamu,]*

ta'n: *Ayıplama, kınama, yerme.*

Fāsıķine **ta'n** için degül bizüm niyāzımız

Çünkü anlar Hāzretiñden zecr-ile zindān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 9*). [*ta'n,]*

tan: *Şaşırmak, hayret etmek.*

Budur 'aşıkların kārı ledünni 'ilminiñ dersin

Çanar gāhi çana geldi ezelden çanicılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*). [*tanar, -ar*]

ta'n eyle: *Kınamak, ayıplamak.*

'Ārif-i bi'llāh olan ta'n eylemez güftārıma

Zāt-ı deryā-yı hāķīķat birle cüş olmaķ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 5*). [*ta'n eyle, -mez*]

'Āşık olan kişi dā'im dostuñ yolın düze çursun

'Āşıklara ta'n eyleyen imān evin boza çursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 2*). [*ta'n eyle, -y, -en*]

Ey bize ta'n eyleyen gör merd-i meydānam bugün

Ḥamdü li'llāh çok şükür hem kāmīl insānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 1*). [ta'n eyle, -y, -en]

Şu kim ta'n eyleyen ehl-i sürūra

Cehennem ol şeķāvātüñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 15*). [ta'n eyle, -y, -en]

Zāhidā 'aqlıñ senüñ bu sırrı āgāh eylemez

Kāfire ta'n eyleme ger 'aşq-ıla ma'mūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 6*). [ta'n eyle, -me]

ta'n id: *Kınama, ayıplama, yerme.*

'aşka her kim ta'n iderse evvel āhır ḥurmeti

Yokdur anuñ gerçi 'ilmi nām-ıla mağrūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 81*). [ta'n id, -er, -se]

'aşka her kim ta'n iderse 'aqlı yok divānedür

Ṭālibiñ cānı yāriñ şem'indeki pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 7*). [ta'n id, -er, -se]

taña kal: *Şaşırıp kalmak, dona kalmak.*

'Aql-ıla 'azm iden buña iremeye kıla taña

Nūr-ı ḥaķāyık kılmadın 'ilmü'llāhda sırda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 3*). [taña kal, -a]

tanı: *Tanımak, bilmek.*

Senüñ zātüñ görmegi rencime şifā dirler

'Aceb görsem **tanısam** niķābın alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 24*). [tanısam, -sa, -m]

tanıcı: *Hayret eden, şaşıran kimse.*

Budur 'aşıklarıñ kārı ledünni 'ilminiñ dersin

Ṭanar gāhi ṭana geldi ezelden **tanıcılardur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 16*). [tanıcılardur, -lar, -dur]

tañrı: *Allah, ilāh.*

Var mıdır bir şey aña kim olmaya maḥv u fenā

İllā **Tañrı** olısar anuñdur bākī ʔuruş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 10). [tañrı,]

Faķırîñ ḥâlin şorarsañ pür-şikāyet **Tañrıdan**

Ḥırş-ı nefsiñ iğvāsı-y-la şeytān almış şabrını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 5). [tañrıdan, -dan]

Görmedigüm **Tañrıya** ʔapman didüñ ḥaķdur sözüñ

Senden artuķ kim kıla Ḥaķķa iṭā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 21). [tañrıya, -ya]

ʔanuğ: Bir kimse veya şeyi, bir olayı gözüyle gören ve gördüğünü, bildiğini anlatan kimse, şâhit, tanık.

Delilim mürşid-i kāmil **ʔanuğum** tevḥîd-i esmā

Gümāna düşmesün nefsiñ bu menzile irerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 13). [ʔanuğum, -um]

ʔap-: Kulluk etmek, Tapmak.

Görmedigüm Tañrıya **ʔapman** didüñ ḥaķdur sözüñ

Senden artuķ kim kıla Ḥaķķa iṭā'at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 21). [ʔapman, -ma, -n]

ʔap: Huzur, makam.

ʔapuña yüz sürmeklige

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 19). [ʔapuña, -uñ, -a]

ʔapu: Huzur, makam.

ʔapuña yalvaru geldüm

Umar cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 23). [ʔapuña, -n, -a]

Ehl-i derdiñ **ʔapusında** zār u giryān olmadın

Devlet-i Haķ devri kim sürdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 9). [ʔapusında, -sın, -da]

Dem-be-dem dir **ṭapuña** tübtü ileyk

Secde kılmış pāyiñe nūr-ı ‘amā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 27).

[ṭapuña, -n, -a]

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm

Ṭapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 11, Mısra 46). [ṭapuña, -n, -a]

ṭapusında ol: Makamında olmak, makamında bulunmak.

Ey Sinān Ümmî bunuñ fitnelerinden kim ḥalāş

Buldısa var **ṭapusında ol** seni sen aña қоş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,

Mısra 26). [ṭapusında ol,]

ṭaraf: Cihet, canip, semt, yan.

Şalındı her **ṭaraf** mevci kenāra

Atup gevherlerin cünbūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 3).

[ṭaraf,]

ṭarīkat: Yesevî'nin tasavvuf düşüncesindeki dört kapı kırk makam inancının ikinci kapısıdır. Kulun Allah'a doğru yolculuğunu ifade eder. Tövbe edip bir pîre bağlanmakla birlikte tarikat adabına göre hareket etmeye dair on emrin bulunduğu kapıdır.

Şerī‘atı bildim diyen **ṭarīkatı** buldum diyen

Ḥaḳīqatıñ güllerini yolmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44,

Mısra 7). [ṭarīkatı, -ı]

Hem şerī‘at hem **ṭarīkat** hem ḥaḳīkat ehlidür

Ehl-i vahdet olmayanlar aña iḳrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52,

Mısra 5). [ṭarīkat,]

Şerī‘atda **ṭarīkatda** kulağuzlar idüp irsāl

Anı bunda getürmeye temāmet eyledüm burhān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

102, Mısra 19). [ṭarīkatda, -da]

Bil şerī‘atla **ṭarīkat** ma‘nevī aḥlākıdır

Ma‘rifetle yā ḥaḳīkat ‘aşıkıñ ezvākıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,

Mısra 17). [ṭarīkat,]

Şerî'at şāhibi sulţān **ṭarīkat** şāhibi merdān

Meded kııl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 1). [ṭarīkat,]

ṭarīkat: Allah'a ulaşmak amacıyla tutulan yol, İlâhî yol.

Ey **ṭarīkat** düşmeni bil kim nedür bu şerr ü şūr

Dem-be-dem Allāh diyen 'āşıklara senden ğurūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
30, Mısra 1). [ṭarīkat,]

Kim ki şāha lāyık ola çirki gide şāfî kıala

Ḳāl olmağa **ṭarīkatıñ** potasında şıza ṭursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101,
Mısra 22). [ṭarīkatıñ, -ıñ]

Ṭarīkat pūtesinde ḳāl olmayan

Yek pūla degmez ehiller içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 11).
[ṭarīkat,]

Ba'zı münkirler **ṭarīkat** keşfine olur sebep

'İşretiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 13). [ṭarīkat,]

Ol daḥı Zāhid-i İbrāhîme telḳîn eyledi

Anuñ-içün zāhir ü bāṭın **ṭarīkat** ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 34). [ṭarīkat,]

Ol daḥı fehm ile 'İzzüddîne telḳîn eyledi

Anuñ-içün bu **ṭarīkat** sırrınıñ sulţanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 42). [ṭarīkat,]

ṭarīkat ehli: Tarikata mensub kişiler, dervişler, müritler.

Ol daḥı fehm-ile Şemsüddîne telḳîn eyledi

Anuñ-içün bu ṭarīkat ehliniñ merdānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 54). [ṭarīkat ehli, -nin]

ṭarīk-ı ḥalveti: Halvetî tarikati.

Biz **ṭarīk-ı Ḥalveti** 'āşıklarıñ ḥandānıyuz

Cān-ıla baş virmeye dōst yolınıñ merdānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53,
Mısra 1). [ṭarīk-ı ḥalveti,]

tarrā: Kuş.

Zehī tūtī vü **tarrālar** anuñ sükkeri bāğında

Bulurlar lezzet-i bāki şakırlar karşı dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 3). [tarrālar, -lar]

tarrār: Yankesici.

Kaŋkı kimsedür bu **tarrār** ile oynar aldanup

İtmeye mağbün u maħrüm kılmaya avcını boş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 21). [tarrāz,]

tart: Ölçmek.

‘Ademden ‘āleme **tartup** kimin açup kimin örtüp

Bu ef‘ālüm sarāyında ki şāhib-āyin erkānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 21). [tartup, -up]

Eger hayrıñ eger şerriñ getürdilerse mîzāna

Koyup gözine **tartarsam** diyem yā Hū qoram yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 24). [tartarsam, -ar, -sa, -m]

tār-u-mār eyle: Darmadağın, perişan etmek.

Ey Sinān Ümmî saña yār olmağa yarın o şāh

Gel bugün bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 30). [tār-u-mār eyle,]

tārumār ol: Darmadağın olmak.

Ĥikmetiñ levhine bağsam ‘aqlım olur tārumār

Od u şu toprağ u yel insān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 9). [tārumār ol, -ur]

taş: Taş, kaya, sert nesne.

Şu deñlü ‘ācizem nidem ne dilim var ki şerḥ idem

Qarınca qadrim üstine qodılar şanki bir tağ **taş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10). [taş,]

Zâhidâ var atma **taş**ı ol ki Beytullâh ola

Yıkma anuñ kapusın ol evde kim Allâh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 1*). [*taş*ı, -ı]

Atar münkir olan **taş**ı cânıma

Görüñ ‘aşkı nice nişân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 5*).
[*taş*ı, -ı]

taş: *Dış. II Vücut, beden.*

Ṭudağı çat çat yarılıp şararup beñizleri

Ṭaşı fânî cânı bâkî dôsta mihmândur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4*). [*taş*ı, -ı]

taş-: *Taşmak, coşmak.*

Gel Sinân Ümmîye baq gör kim nice kaynar **taş**ar

Ḳatredür illâ ki ol deryâ-yı ‘ummân bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 13*). [*taş*ar, -ar]

taş: *Dış, dış görünüş.*

Yâre qarşu yandı bağı derd-ile kaynar ciger

Ṭaşına bağan ne bilsün Ümmî Sinândur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 26*). [*taş*ına, -ın, -a]

Süfiyem hem şâfiyem ‘aşk eyledi tâhir beni

Mü’minem zâhir ü bâṭın **taş** olup iç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 6*). [*taş*,]

taş-: *Taşmak || azmak, yoldan çıkmak.*

Ümmî Sinân **taş**ma yüri ‘aqlıñı dir şaşma yüri

Geçme hayâ kapusından şanma şaḳın zararım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 17*). [*taş*ma, -ma]

taş ol-: *Sert olmak.*

Taş olursa ‘aşk-ıla yumuşaḳdur aşum benüm

Girmişem meydân-ı ‘aşḳa ṭop-durur başum benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 23*). [*taş ol*, -ur, -sa]

taş u toprak: Taş ve toprak.

Taş u toprak tavâfından vefâ bulmadı ‘âşıklar

‘Âşıkñ kâlbidür Ka’be hac u ‘umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11). [taş u toprak,]

taşa gel- : Coşmak, taşmak.

Sinân Ümmî görüp hayret maķâmın

Özi göynüdi içi taşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 18). [taşa gel, -di]

taşavvur: Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.

Münezzehsin taşavvurdan ve fi’l-cümle bilinmekden

‘Akıllar mât u sergerdân bilinmek ihtimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 23). [taşavvurdan, -dan]

taşın düzen: Kendine çeki düzen vermek.

Taşın düzen dem-be-dem Hâķdan nazar bulur mı

Kalbiñ bābın açmağa zıkr-ile devrân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 9). [taşın düzen,]

taşra at: Dışarı atmak II karaya atmak; ortaya çıkarmak.

Mevci тұrmaz şad hezārān dūrleri taşra atar

Qalmadı benden eķer ‘ummāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 7). [taşra at, -ar]

taşra at: Dışarı atmak.

Mevc тұrmaz şad hezārān dūrleri taşra atar

Gör vücūdum kaçresini baķr-ı ‘ummāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 17). [taşra at, -ar]

taşra atıl-: Dışarı atılmak, kovulmak.

Yardımlı Haktan um erligi senden

Tevhîd-ile varan taşra atılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 20).

[taşra atıl, -maz]

tatlu: Hoş, latîf, ruhu okşayan, hoşta giden, güzel.

Cânın seven ırmeyiser ol cânânıñ vuşlatına

Sen dañı **tatlu** cânıña ağıyar olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135,

Mısra 20). [tatlu,]

tavâf: Etrafını dolaşmak, etrafı dolaşılmak.

Taş u toprak **tavâfından** vefâ bulmadı ‘aşıklar

‘Aşıkñ ıalbidür Ka’be hac u ‘umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

73, Mısra 11). [tavâfından, -in, -dan]

tavvâf: Tavafin çoğulu, tavaflar.

Ol vişâli Ka’besin bir dem ziyâret itmege

Vire bir kimse niçe biñ haccınıñ **tavvâfını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,

Mısra 24). [tavvâfını, -in, -ı]

ıayrân: Kuş.

Oıurmasın ki ıurmasın anı avlamasın ağıyar

Gözetmesin ki bir dâne ıutar fağ nite kim **ıayrân** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

102, Mısra 16). [ıayrân,]

ıayrân dile: Uçmayı, uçarak gitmeyi istemek.

On sekiz biñ ‘âlemi ref‘ eyleyüp öñden şoña

Bî-nişân ü lâ-mekân illerine ıayrân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,

Mısra 6). [ıayrân dile, -r]

ıayyib ü ıâhir ol: Temizlenmek ve arınmak.

ıayyib ü ıâhir olunca tâ ki ıalbiñden maraz

Bekle sen Loğmân eşigin derde dermân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

75, Mısra 15). [ıayyib ü ıâhir ol, -unca]

tāze bitmiş: Yeni yetişmiş, körpe.

Dost cemālından tecellī vaşfını söyler bu dil

Nev-bahāram **tāze bitmiş** sünbülüm ‘aşşdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 12). [tāze bitmiş,]

tāze kıl: Yenilemek, canlandırmak, tazelemek.

Hağ varlığı geldi bize cān bāğını kıldı tāze

Bülbül olan gelsün beri bahār oldu gülzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9). [tāze kıl, -dı]

ta‘zīm id: Saygı göstermek.

Uluya ta‘zīm idüp küçüye eyle merḥamet

Ḥurmetiñden fāriğ olma bekle Ḥağkñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 19). [ta‘zīm id, -üp]

te‘avvüz kıl: Sığınmak.

Şerikim yok nazārim yok Eḥad Ferdim vezārim yok

Bi-küllü işbu mevcūdāt te‘avvüz kılduğı ḥānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 32). [te‘avvüz kıl, -du, -gı]

te‘ayyün: Meydana çıkmak, görünmek, belirlemek.

Bu ‘aşşkñ kıymeti olmaz iki ‘ālemde bulunmaz

Baña lezzet olan oldur **te‘ayyündür** göz kaçımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 12). [te‘ayyündür, -dür]

tebdil kıl: Dönüştürmek, başka bir şekle sokmak, değiştirmek.

Nefsiñi emmāreden kırtarmağa var çāre kıl

Kılmaya tebdil aḥsen vechiñi yevmü’ n-nüşür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 8). [tebdil kıl, -ma, -y, -a]

teberrük: Uğur sayarak.

Teberrük cānın al Ümmî Sinānî

Ƙalenderdür Ƙalenderdür Ƙalender (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 29).
[teberrük,]

Saňa çok dürlü armağan benümle eyledi irsāl

Getürdüm saňa ol dostdan **teberrük** la'l-ile mercān (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 102, Mısra 12). [teberrük,]

teberrük kıl: Mübarek kılmak; Allah uğruna vermek.

Var varın Ƙılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirîğ olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
109, Mısra 3). [teberrük kıl, -sun]

tecellî: 1. Görünme, zahir olma. 2. Kudret ve ilahi sırrın varlıklarda görünmesi.

Kim **tecellî** kim tesellî çok temennâ Ƙıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şöhet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
27, Mısra 17). [tecellî,]

Dost cemālından **tecellî** vaşfını söyler bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm 'aşƘdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 89, Mısra 11). [tecellî,]

Tecelliden teselliden geçen bilür bu esrārı

İrişüp zāt-ı baħrında 'aceb zevƘ-ı nihān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
92, Mısra 11). [tecelliden, -den]

Tecellî zātıñ pertevi varlık tağın Ƙılsun fenā

Aç len terānî perdesin Mūsā Kelîmullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
103, Mısra 19). [tecellî,]

Tecelliden teselliden geçen bilür bu esrārı

Hayāl-i 'aşƘa mihmānam gerekmez ğayrı mihmānı (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 138, Mısra 9). [tecelliden, -den]

Nice biñ Mūsā **tecellisinden** itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek için vaşlınıñ şerrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145,
Mısra 13). [tecellisinden, -sin, -den]

tecellî eyle: Görünmek, zuhur etmek, yansımak; Allah'ın kudretinin yarattıkları
üzerinde görünmesi.

Bāreka'llāh hoş tecellī eyledi ol Pādişāh

Muştafāniñ vechiniñ şevkından 'işret ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 3). [tecellī eyle, -di]

tecellī kıl: Görünmek, ortaya çıkmak, belirlemek.

Pertev-i nūruñ tecellī kılsa ey Hāğ bir kezın

Cān hümāsın Zelha-veş bu tende zindān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 13). [tecellī kıl, -sa]

tecellī kıl: Allah'ın kudretinin ve sırlarının kişilerde ya da nesnelere görünmesi.

Levh-i dilden dü cihāniñ naqşını pāk eyleyen

Sırrına kılan tecellī nūr-ı Yezdān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 4). [tecellī kıl, -an]

tecellī nūrı: Allah'ın kudretinin ve sırlarının kişilerde ya da nesnelere görünmesi; gayptan gelen, kalpte ortaya çıkan nurlar.

Gönlümüñ tūrında Mūsā gibi ednādur bu cān

Hem tecellī nūrına giryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 6). [tecellī nūrı, -n, -a]

Zehī 'izzetlü cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehī devletlü göz oldur tecellī nūrına kıana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 2). [tecellī nūrı, -na]

tedbir id: Tedbir almak, önlem almak.

İblīs gelüp tedbir ide hānnās ile el bir ide

Ya'nī ki Hāğdan dūr ide ister beni aparası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 7). [tedbir id, -e]

tefekür: Düşünme, zihin yorma.

Yā İlāhī kalbe inzāl eyle fikriñ lezzetin

Gayrı şeyden çekmesin göñül **tefekür** zağmetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 4). [tefekür,]

tefekür bahırına tal: Derin ve hikmetli düşünceler denizine dalmak.

Tefekkür baħrına ıaldum temāmet

Bu sırrı aımadum özüüm ıolu nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 15).
[tefekkür baħrına ıal, -du, -m]

tefekkür eyle: İçinde bulunulan durum, vaziyet üzerine inceden inceye düşünmek.

Gel berü ey ma'nî baħrından kılan mevc-ile cüş

Nicedür ħālî cihānıñ bir **tefekkür eyle** ħôş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 2). [tefekkür eyle,]

tefekkür kııl: Düşünmek, fikir yürütmek.

Gel ey gāfil ıanı 'aqlıñ **tefekkür kııl** ıanı fikriñ

Ola kim aşl-ı a'lādan irişe derdiñe dermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 5). [tefekkür kııl,]

Ol beķādan bu fenāya şol Ğanî

Niye şaldı kııl tefekkür gizli fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 12).
[tefekkür kııl,]

Çünkü sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel **tefekkür kııl** ne telķin eyledi şeyĥiñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 22). [tefekkür kııl,]

tefsîr: Kur'ân'ı Kerîm'in mana bakımından izahı.

Süre-i Seb'u'l-meşānîdür bizüm **tefsirimüz**

Aı gözüñ Ümmü'l-kitābıñ vechini baı sende gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 5). [tefsirimüz, -imüz]

tehî gör: Boş görmek, boş olduğunu düşünmek.

Gel Ĥazrete müştāk-ısañ diñle bizüm aĥbārımız

Tehî görme şimdi bizüm Ĥaıķ-ıladur bāzārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 2). [tehî gör, -me]

te'ħîr id: Ertelemek, geciktirmek.

Şuġl-ı dünyā gelse çāpük merd olursın bi-emān

Şuġl-ı 'uķbāya niçün te'ħîr idüp küydüñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 20). [te'ħîr id, -üp]

tek: Tek, yalnızca, sadece.

Ben şaķınmazam bu cānı

Tek bulsunlar bunlar seni (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 18). [tek,]

Cān dirîğ olmaz belā dārında ber-dār eyleseñ

Tek ene'l-ħaķ menzilinden ğayrı meydān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 12). [tek,]

tekrār: Yenilemek, yeniden yapmak || yeniden söylemek.

Küfr ü zūlmet perdesinden ķurtılaldan cānımız

Dir Sinān Ümmî şükür her dem diliñ **tekrārıdur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 14). [tekrārıdur, -ı, -dur]

tekrār eyle: (Bir şeyi) Yeniden yapmak veya söylemek.

Kim ki Allāh ismini ķalbinde tekrār eyledi

‘Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 3). [tekrār eyle, -di]

Kim ki Allāh ismini ķalbinde tekrār eyledi

‘Ārifiñ oldur kemāli ğayrı tekrār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 4). [tekrār eyle, -mez]

tekrār id: Tekrarlamak; bir daha, yeniden yapmak.

Dā'im adiñ tekrār ider

Söyler seni dil pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 23). [tekrār id, -er]

tekrār ol: Tekrarlamak, tekrar etmek.

Bir kulına dōst meyl ide ğider bu ‘aşķ anı ğüde

Ķomaz bir laħza unuda dilde sözi tekrār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 10). [tekrār ol, -ur]

tel: Sevgilinin saçının teli.

Cemāliñ zūlfiniñ dād u şafāsı

Teliñde bir daħı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 16*).
[teliñde, -in, -de]

telbīs: *Ayıp, kusurlu.*

‘aşka lâ diyeniñ **telbīs** kumaşı

Ṭalıñda bir daħı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 31*).
[telbīs,]

telkîn eyle: (*Birine bir fikri*) *Aşlamak, zihnine sokmak, öğretmek.*

Ol daħı Ḥalvetî Muhammede telkîn eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile ol yāra irmek şanıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 35*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı Ḥalvetî Pîr ‘Ömere telkîn eyledi

Anuñ-içün küntü kenziñ sırrıla mihmānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 37*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı bil Mirim Halvetiye telkîn eyledi

Anuñ-içün mazharı dōst bāğınıñ büstānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 39*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı fehm ile ‘İzzüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün bu ıarıkāt sırrınıñ sulṭānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 41*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı bil anı şadrüddine telkîn eyledi

Anuñ-içün dürr-i a‘zam baħrınıñ ol kānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 43*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı bil Seyyid-i Yaħyāya telkîn eyledi

Anuñ-içün faħr-i ‘Acem zıkr olan ‘irfānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 45*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı bil kim Pîr-i Mevlāya telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i zāhir ‘ilm-i bātın kānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 47*). [telkîn eyle, -di]

Ol daħı Tācüddin Kayşariye telkîn eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i sırrı ‘ilm-i Ḥağ pinhānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 49*). [telkîn eyle, -di]

- Ol daħı ‘Aliyyüddîn ‘Uşşāka telķin eyledi
Anuñ-içün ‘aşr-ı ‘ālem derdleriñ dermānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 51*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı fehm-ile Şemsüddîne telķin eyledi
Anuñ-içün bu ʔarīkat ehliniñ merdānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 53*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı Vehhāb-ı Elmaluya telķin eyledi
Anuñ-içün ol Muħammed nūrınıñ miħmānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 55*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı bil anı Eroğlına telķin eyledi
Anuñ-içün zāt-ı Hāķda irdüği Raħmānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 57*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı bil kim Sinān Ümmiye telķin eyledi
Anuñ-içün qurılan şādıķlarıñ meydānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 59*). [telķin eyle, -di]
- O daħı bil Hāydar-ı Kerrāra telķin eyledi
Evliyāniñ serfirāzı hem şir-i Yezdānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 3*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı bil Hāsan-ı Başrıye telķin eyledi
Zāhiri bāṡını ma‘mūr pırleriñ burhānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 5*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı çün Hābīb-i ‘Acemīye telķin eyledi
Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdüği Sübhānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 7*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı bil Hıvāce-i Dāvūda telķin eyledi
Anuñ-içün cānı başı Hāliķiñ fermānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 9*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı çün Ma‘rūf-ı Kerḫiye telķin eyledi
Anuñ-içün bi-nişān u lā-mekān seyrānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 11*). [telķin eyle, -di]
- Ol daħı bil kim Şeyḫ Seķāṡiye telķin eyledi
Anuñ-içün kıldı irşād irdüği ğufrānidur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 13*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı Cüneyd-i Muħammede telķin eyledi

Anuñ-içün zıkr-i ħāşu'l-ħāşıla ol ğanıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 15*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı Mümşād-ı Dîneveriye telķin eyledi

Anuñ-içün mâyeniñ cür'asınıñ mestânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 17*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil Ĥvāce-i Muħammede telķin eyledi

Anuñ-içün tâ ebed ol 'âlem-i rabbânîdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 19*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil anı Vaħyüddîne telķin eyledi

Anuñ-içün 'ilm-i sırdan irdügi Deyyânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 21*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil kim Ebü'n-Necîbe telķin eyledi

Anuñ-içün işbu yolda cān u baş ħurbânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 23*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil anı Ķuţbüddine telķin eyledi

Anuñ-içün dōst yolında yürüyen erkânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 25*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı fehm ile Rüknüddine telķin eyledi

Anuñ-içün 'aşķ-ıla dōst bāğınıñ ħandânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 27*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı çünkim Şehābüddîne telķin eyledi

Anuñ-içün bu ħurılan ol şāhiñ meydânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 29*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil kim Cemālüddîne telķin eyledi

Anuñ-içün irdügi dōst zātınıñ reyĥânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 31*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı Zāhid-i İbrāhîme telķin eyledi

Anuñ-içün zāhir ü bāḫın ḫarikat ħânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 33*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil oĝlı Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibîne irişen bu tevĥidiñ feyzânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 13*). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil oğlı Zıyā'ıye telķin eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rūḥ-ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 15). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil oğlı Süleymāna telķin eyledi

Ṭālibine irişen bu tevḥīdiñ feyzānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 17). [telķin eyle, -di]

Ol daħı Seyyid 'Ali Hāşimīye telķin eyledi

Keşret içre cām-ı vaḥdet feyziniñ 'atşanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 19). [telķin eyle, -di]

Ol daħı bil oğlı Zıyā'ıye telķin eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rūḥ-ḥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 21). [telķin eyle, -di]

Ol daħı Şeyh Muhammed Ispartavīye telķin eyledi

Anuñ-içün ṭālibine şunduğı sükkārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 23). [telķin eyle, -di]

Ol daħı Şeyh İbrāhīm Elmalıya telķin eyledi

Ehl-i 'uzlet ehl-i vaḥdet Ḥaḳḳ-ıla bāzārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 25). [telķin eyle, -di]

telķin eyle: (Birine bir fikri) aşılama, öğretmek || öğüt vermek.

Çünkü sevdüñ mürşidiñ irşādına olduñ revān

Gel tefekkür kıl ne telķin eyledi şeyḥiñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 22). [telķin eyle, -di]

temāmet: Tam, bütün, tamamen.

Tefekkür baħrına ṭaldum **temāmet**

Bu sırrı açmadum özüm ṭolu nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 15). [temāmet,]

Temāmet anı zıkr itmek hemān zātına maḥşūşdur

Egerçi külli zākirdür eşer feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 7). [temāmet,]

temāmet eyle: Tamamlama || tayin etme.

Şerī'atda ʔarīkatda ʔulaġuzlar idüp irsāl

Anı bunda getürmeye temāmet eyledüm burhān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 20). [temāmet eyle,]

temāşā gel: Temaşa etmek, seyretmek.

Ki ġayret eyleyüp vardum ilerü

Benüm varmam aña temāşā geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 10). [temāşā gel, -di]

temāşā kıı: Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

Gel temāşā kıı ne söyler 'āşık-ı divāneler

Cür'a-i Seb'u'l-meşānīden iġen mestāneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 1). [temāşā kıı,]

temel: Temel(bina, inşaat temeli).

Eġri temeliñ üstine toġrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner ġirü da'vāsı hep yalan olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9). [temeliñ, -in]

temennā kıı: İstemek, dilemek, arzulamak.

Kim tecellī kim tesellī çoġ temennā kııldılar

ġün bize derdiñ müyesser eyledüñ şoġbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 17). [temennā kıı, -dı, -lar]

Ey Ĥudā senden Sinān Ümmī temennā kııldıġı

Mürvetiñden ol Resülüñ bābına el ʔavşuram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 29). [temennā kıı, -dıġ, -ı]

Yā İlahī bu Sinān Ümmī temennā kııldıġı

Ĥazretiñden istemez illā ki yoġluġ devletin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9). [temennā kıı, -dug, -ı]

Bu Sinān Ümmī temennā kııldıġı

Pāk zātıñdan hemān ancaġ rızā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 31). [temennā kıı, -dug, -ı]

ten: Beden, cisim, gövde, vücut.

Ne gelürse söyler oldum dilime

Teninden ayrılan cānlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 4*).

[teninden, -i, -(n)den, -]

Be yārenler nazar kıldum ‘āleme

Cānından ayrılan **tenler** iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 2*).

[tenler, -ler]

‘Amel didüğümüz **tendür**

Ṭoğrılık aña bir cāndur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 21*). [tendür, -

dür]

Ḳalbiñ nefsiñ **teniñ** cāniñ

Döndür Ḥaḳḳa külli yönüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 33*).

[teniñ, -i, -n]

Ḳanı sende rüz u leyli dem-be-dem āh u fiğān

Tende cāniñ daḥı fāriğ oturup olduñ metāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,*

Mısra 4). [tende, -de]

Ten fānîdür eyle fenā hergiz ḳoma nefse binā

Gir bāḥıniñ esrārına ‘ilm-i ledünden al ḥaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11,*

Mısra 9). [ten,]

Ten fenādur ḳıl fenā evvel fenā ölmezden öñ

Cān beḳādur ir beḳāya sen seni Raḥmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

20, Mısra 11). [ten,]

Eger biñ pāre ḳılsalar **tenimi**

Ben ‘aşḳa lā dimezem baḥt-ı nāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra*

9). [tenimi, -im, -i]

Tende iken ol ‘arz olunan nūr-ı emānet

Māni‘ ḳoma cehd eyleyüben keşf ola esrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38,*

Mısra 9). [tende, -de]

Āyet-i Raḥmāna uyduḳ ḥamdü li’llāh çok şükür

Ten ü dilden cān u dilden zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

55, Mısra 16). [ten,]

Pertev-i nūruñ tecellî ḳılsa ey Ḥaḳ bir kez in

Cān hümāsın Zelḥa-veş bu **tende** zindān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

64, Mısra 14). [tende, -de]

Cān bekā iklīminiñ evşāfına düşdi gider

Ten vücūdında fenā buldı merāsım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 12). [ten,]

Bulsa kişi dostdan belā ma'şūk gelüp vefā kıla

Qurtlar **tenüm** çiyneriken Eyyüb-ıla zārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 18). [tenüm, -üm]

Eger şıhhat olam zinde eger zaḥmet ola **tende**

Neye irsem ki ben bunda diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 7). [tende, -de]

Sürdi ḥükmin 'aqla cāna nefse **tene** 'aşq-ı derd

'Adl u dād oldı vücūdum kimseye güç qalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 7). [tene, -e]

Zāhir **tenim** bāḥın cānım döndüm saña küllī yönüm

Qalmadı zann u gümānım imāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 9). [tenim, -im]

ten besle: Kendine bakmak; yediğine, içtiğine, giydiğine, her şeyine özen göstermek.

Ḥvāceniñ şalı öñünce yilişirler ḥvāceler

Nāzıla ten besleyen baq noldı ḥālīñ qandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 8). [ten besle, -y, -en]

ten cismi: Beden.

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer bu **ten cismi** ile

İllā ki mevc-i ism-ile ol Vāḥidiñ 'ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 3). [ten cismi,]

ten dili: Beden dili; gönül, kalp dilinin zıttı.

Añladuñsa bu rumūzı aç gözün ey ehl-i dil

Ten dilinden kıлма güftār eyleyüp āh u fiğān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 48). [ten dili, -nden]

ten gözi: Vücut, beden gözü. Mukabili can gözü.

Ten göziyle görmeg-ile kimse bilmez hâlimiz

Meger ol Hâk bildire kim cānlara cānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 13). [ten gözi, -y, -le]

ten murâdı: Bedeni, maddi arzular.

Ten murâdın terk idendür cān murâdın avlayan

‘Akl u cāndan geçdügümce sırdan esrâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 7). [ten murâdı, -n]

teni toprak ol: Bedeni toprak olmak; ölüp gömülmek.

Ölem toprak ola tenim ulaşa aşlına cānım

Umaram ‘aşk eşer vire ile toprak u taşımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 17). [teni toprak ol, -a]

tennūr: Fırın; tandır.

Zirā ‘aşka küfr ü imān hâ’il olmaz şöyle bil

Cümle ‘ālem ger hicāb-ı nūrı ger **tennūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 8). [tennūr,]

‘aşk degül mi Ya‘kūbuñ gözlerini kıan eyleyen

Gerçi Yūsuf hasretinden cigeri **tennūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 42). [tennūr,]

terahhüm: Merhamet, rahmet, ihsan.

Dağı böyle hezārān biñ **terahhümlar** edā kıldı

Velākin bu dilim kıaşır ‘akıl irmez kılam tıbyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 33). [terahhümlar, -lar]

terahhüm kııl: Merhamet etmek, acımak.

Terahhüm kııl kerem eyle ki bī-çāre nañifiñdür

Efendim Mazharī Sultān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 35). [terahhüm kııl,]

terk: Terk etme, bırakma.

Cān u cihāniñ **terkini** niyyet ipiyle bağlayan

Bağlayamaz bir şey anı düşvār işi āsān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 13*). [*terkini, -i, -ni*]

Kim ki sever Allāhı ğayrıyı kōr va'llāhi

Bu yola cān u cihān **terkine** duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [*terkine, -ine*]

Yār-ıla biliş olursın **terkine** kattanmaduñ

Ol hākīkat yāri terk idüp nice döydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 7*). [*terkine, -in, -e*]

Cān u cihāniñ **terkini** ol luṭf-ıla kıldı revā

‘İsmā‘ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ kurbānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*). [*terkini, -i, -ni*]

terk eyle: Bırakmak, vazgeçmek.

On sekiz biñ ‘ālemi terk eylemiş öñden soña

Cümle ‘ilmiñ ma‘nisi baħrındaki dürdāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 5*). [*terk eyle, -miş*]

Bu Sinān Ümmī ne söyler remzini añlan ‘ayān

Ey ħaristān ehli var bu ğafleti **terk eyle** tur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 26*). [*terk eyle,]*

Ben zāhidiñ ğavgāsın terk eyledim ferdāsın

Bu vücūdum katreşin ‘ummān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5*). [*terk eyle, -di, -m*]

Görünmez şüretā illā meni terk eylemez aşlā

Kaçan baña ecel irse götürseler firāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 15*). [*terk eyle, -mez*]

Sen bu miñnetden kaçarsañ varlığı **terk eyle** gel

‘Uzlet imiş kişiyeye bu dünyede vaħdet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3*). [*terk eyle,]*

‘aşk-ıla kim dü cihāniñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil Loqmān ‘ilācın istemez sağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 15*). [*terk eyle, -di*]

Sinān Ümmî cānı başı **terk eyle**

‘aşk-ıla ol yāre ʔođrı kaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 21*).

[*terk eyle,]*

Ancalar ‘aşkıñ yolında cān u baş terk eyledi

Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside*

7, *Mısra 15*). [*terk eyle, -di]*

terk eyle: *Bırakmak, vazgeçmek, uzaklaşmak.*

Ėaber Şoran baña dostdan anı bî- ‘aql u cān buldum

Terk eyledüm ‘aql u cānı sır içinde ‘ayān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

92, *Mısra 2*). [*terk eyle, -dü, -m]*

Ėağ için anlar bu yolda cān u baş terk eyledi

Sen nice fedā kılasın dîniñi cem ‘-i mālā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,*

Mısra 7). [*terk eyle, -di]*

Bu Ėarāb olmuş göñül cān u cihān terk eyleyüp

Ol Ėağıkāt Şem ‘ine par par yanan pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,*

Mısra 23). [*terk eyle, -y, -üp]*

terk id: *Bırakmak, vazgeçmek.*

Erenleriñ sözi Ėağdur inanmayan münāfıkdur

Ėann u gümānı terk idüp Şıdkıla gelmeyen bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 49, Mısra 8). [*terk id, -üp]*

Ten murādın terk idendür cān murādın avlayan

‘Aql u cāndan geÇdügümce sırdan esrār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 93, Mısra 7). [*terk id, -en, -dür]*

Dünye vü ‘uğbā hevāsın terk iden gelsün beri

‘Azimiz dildār-ı Ėağdur derdimiz dermān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

110, *Mısra 9*). [*terk id, -en]*

Her kemāliñ lezzetiniñ Ėağkātın anda bulup

Terk idüp Ėayrı varlığı keşfu’llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123,*

Mısra 8). [*terk id, -üp]*

Ėağ kendini sevenleriñ Ėayrısı sevmez sevdigin

Cānı cihānı terk idüp deyyār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

135, *Mısra 8*). [*terk id, -üp]*

Ol haqīkat iklīminiñ pādişāhın görse kim

Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Qāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 10). [terk id, -er]

Hüb cemālından münevver vechini her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymān olsa kūh-ı Qāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 22). [terk id, -er]

Qanı bir sarrāf-ı gevher diñleye aḥbārımı

Terk ide dilden vefāsız ehl-i qālîñ lāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 4). [terk id, -e]

Vāhid ü Qahhār oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da' vāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 18). [terk id, -er]

Haqqa yaqīn olan kişi terk ider yadı bilişi

Gitdi bizüm yādımızdan bilişimiz aḡyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 15). [terk id, -er]

Seyr idüp sırran beqā mülkin bu dil mürği hezār

Cānı başı terk idüp bu yola fermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 16). [terk id, -üp]

Yār-ıla biliş olursın terkine qatlanmaduñ

Ol haqīkat yarı terk idüp nice döydüñ goñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 8). [terk id, -üp]

Bu Sinān Ümmî za'īfi terk idüp oldu revān

'Azm idüp sır iline Raḥmāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 17). [terk id, -üp]

Seyr-i cānān eyleyendür 'ārif-i bi'llāh olan

Nefsi terk idüp bulandur rūḥuñ āşināsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 6). [terk id, -üp]

Şāh-ı Mısrıñ zülfine müştāk ola Ya'qūblayın

Terk idiser mülkini cāh-ı cinān Ken'ānını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 8). [terk id, -iser]

Dü cihānı terk idenler 'aşka mihmān oldılar

Gel şikār eyle sen anuñ derdine dermānıña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 11). [terk id, -en, -ler]

İçerler nürdan şarābı

Terk ider ğaflet-i h̄vābı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 30). [terk ider, -er]

Derdi meydânında her dem ke'l-ferâş olan bu cān

Umaram şāhib-‘atā terk itmeye ferrāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 12). [terk it, -me, -y, -e]

Cān u başı **terk it** ey dil sen de ‘aşıklardan ol

Muştafā şer‘i yolında şapma şādıklarından ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29). [terk it,]

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime sâbit-durur İncil ü Furkân ü Zebūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 13). [terk it, -me, -y, -ince]

terk-i bekā: Beka alemini terk eden.

Görüñ ‘aşk-ıla hem-rāham **terk-i bekā** terk-i cāham

Men lāhūt-ı mürġ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 25). [terk-i bekā,]

terk-i cāh: Makamı terk etmek.

Görüñ ‘aşk-ıla hem-rāham terk-i bekā terk-i cāham

Men lāhūt-ı mürġ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 25). [terk-i cāh, -am]

terk-i cān eyle: Canını terk etmek, bir şey uğruna canından vazgeçmek.

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48). [terk-i cān eyle, -r]

terk-i cān ol: (Allah aşkı için) canını feda etmek.

Her kim ki terk-i cān olur

Bir cānına biñ cān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 13). [terk-i cān ol, -ur]

terk-i cihān u cübbe vü destār ol: Dünyayı, cübbe ve sariğı terk eden kimse olmak.

Nağş-ı hayālîñ bāğına bend olma ki merdān iseñ

Terk-i cihān u cübbe vü destār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 22). [terk-i cihān u cübbe vü destār ol, -ur, -sa, -n]

terkîb: Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme; bu birleşme sonunda meydana gelen şey.

‘İlm-i hikmet ehline söyle ledünnî **terkîbin**

Cān ilinden görülen fehm eyle sırru’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 23). [terkîbin, -in]

terkini kār eyle: Terk etmek.

‘Aql u cān kevn ü mekânîñ terkinî kār eyledi

Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9). [terkinî kār eyle, -di]

terkini ur: Bir yana bırakmak, terk etmek, vazgeçmek.

Ol cemālîñ vaḥdetine irmek isterse cānîñ

Terkini ur dü cihānîñ ‘aşq-ıla yār ol yürî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 10). [terkini ur,]

tesbîh: Allah'ın güzel isimlerini söylemek.

Tesbîhîñ almış dillerin

Saña virmiş gönüllerin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 9). [tesbîhîñ, -in]

Zikr u **tesbîh** u ‘ibādet şuğl-ı fi’llāh itmege

Hergiz eşğāl-i fenāda bitmedi kayduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 11). [tesbîh,]

Kemāl-i kudretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 12). [tesbîh id, -er, -ler]

Zihî sultān-ı merdāne getürdi ḥalkı meydāna

Saña tesbîh ider eşyā eger dillü eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 4). [tesbîh id, -er]

tesbîhi koy: Allah'ı zikretmeyi bırakmak.

Fânî dil tesbîhi kıya hâlet-i nez'inde bil

Hem gerekdür ol zamânda bir derûnî dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 3). [tesbîhi koy,]

tesellâ: Güven veren, teselli eden || dost.

Gehî olur dost-ıla bir

Görinür hoş **tesellâdan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 28).
[tesellâdan, -dan]

tesellî: Sıkıntısını ve acısını unutturmaya çalışma, avutma.

Kim tecellî kim **tesellî** çok temennâ kıldılar

Çün bize derdiñ müyesser eyledüñ şöbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 17). [tesellî,]

Tecellîden **tesellîden** geçen bilür bu esrârı

İrişüp zât-ı baırında 'aceb zevk-ı nihân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 11). [tesellîden, -den]

Tecellîden **tesellîden** geçen bilür bu esrârı

Hayâl-i 'aşka mihmânâm gerekmez gayrı mihmânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 9). [tesellîden, -den]

tesellî kıl: Teselli etmek.

Çevürdüm Hakkâ mahlûqdan yüzimi

Tesellî kıldı Hakkdan buldum envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 24). [tesellî kıl, -dı]

te'sir it: Etkilemek, etki etmek.

Mescidiñ kapularına yaptı evler 'ankebüt

Çün cemâ'at yok imâmıñ te'sir itmezdir üni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 18). [te'sir it, -mez, -dür]

teslîm: İtaat, boyun eğme.

Dervîş olan **teslîm** gerek pîrine

‘Âşıkklar yanmasun firqat nârına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 13*).
[teslîm,]

teşne: Çok susamış.

Kim ki bu ‘aşk bahrınıñ ğavvâşıdur ey pür-hüner

Teşnedür kim şanki hergiz bulmadı bir qatre âb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 6*). [teşnedür, -dür]

Anuñ-içün qanmazam vuşlatınıñ meyine

Nüş iderem **teşneyem** qanışımdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 10*). [teşneyem, -yem]

İhtiyâc oldum bugün bir qatre vaşluñ meyine

Anca **teşne** dillere feyz irgüren ‘ummân meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 6*). [teşne,]

tevaqquf it: Beklemek, oyalanmak.

Derd-i Hudâniñ bahrına tal itme tevaqquf

‘aşk-ıla yâr ol ki saña yâr olmaya ağıyâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 7*). [tevaqquf it, -me]

tevbe kııl: Tövbe etmek.

Buyurduñ bir lisânında hadîs-i qudsî içinde

Qılursa tevbe kim bunda kıılır anı mu‘âf Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 44*). [tevbe kııl, -ur, -sa]

Baña kim ‘aşka **tevbe kııl** dir ise

Benüm bu ‘aşk atam-ıla anamdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 7*).
[tevbe kııl,]

tevbekâr ol: Tövbe etmek.

Zâhidâ gel ‘aşka yâr ol maqşüduñ mesrür ise

‘aşk elinden **tevbekâr ol** menziliñ maqşür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 2*). [tevbekâr ol,]

tevekkül: Allah'tan gelene razı olmak. Kendine ait vazifeyi yaptıktan sonra neticelerini Allah'dan istemek. Kadere razı olmak. Hakka güvenmek.

Döşegi şabriñ **tevekkül** yaşdığına söykenüp

Hağdan ayruğ kimseden çār' eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 17). [tevekkül,]

tevekkül kıl: Her türlü gerekli sebebe baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan beklemek, işlerini Allah'a bırakmak, yeis ve kederden kurtulma, Allah'a güvenmek.

Añlama el şunduğundan girmeyiser eliñe

Şanmaduğundan gelür kısmet **tevekkül kıl** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 16). [tevekkül kıl,]

Ne gelse başa yimez endişe

Tevekkül Hağğa kılup turandur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 10). [tevekkül kıl, -up]

Kılmadı Hağğa tevekkül cāhiliñ gör nefisini

Hağml ider kim içmege ol çan, müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 9). [tevekkül kıl, -ma, -dı]

tevfik: Allah'ın yardımı.

Yā İlahī eyle **tevfikūñ** refik

Olmayalum hağretiñden biz cüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 17). [tevfikūñ, -iñ]

Bize tevḥîd ü **tevfikūñ** refik it

Ḥudāyā ola kim bu cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 21). [tevfikūñ, -iñ]

tevḥîd: Allah'ın birliğine inanma, bir ve tek olduğunu kabul edip söyleme || “Lâ ilâhe illallah” lafzını söyleme, zikretme.

Bu **tevḥîde** ikrār-ıla

Tevḥîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 1). [tevḥîde, -e]

Bu tevḥīde ikrār-ıla

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 2). [tevḥīdi, -i]

Nehy olunan inkâr-ıla

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 4). [tevḥīdi, -i]

Tilâvet-i Qur'ân-ıla

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 8). [tevḥīdi, -i]

Özüñ Ḥaqqı fikr eylese

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 12). [tevḥīdi, -i]

Ölmezden öñ ölüñ didi

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 16). [tevḥīdi, -i]

Ḥaqqı bilüp bulmayınca

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 20). [tevḥīdi, -i]

İrmeye kim ki insândur

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 24). [tevḥīdi, -i]

Geçmeyince niyâzımız

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 28). [tevḥīdi, -i]

Maḥv olunca niyâz u nâz

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 32). [tevḥīdi, -i]

Ḥilâfı olursa bunuñ

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 36). [tevḥīdi, -i]

İnsân-ı kâmil olursañ

Tevḥīdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 40). [tevḥīdi, -i]

tevḥīd: Allah'ın bir ve tek olması.

Bize **tevḥīd** ü tevfiḳiñ refiḳ it

Ḥudāyā ola kim bu cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 21).
[tevḥīd,]

‘Āşıkıñ ḥâlin şorarsañ **tevḥīdiñ** ḥammâridur

Nüş ider ‘aşkıñ şarâbın dü cihândan farıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 1). [tevḥīdiñ, -in]

Zâhidâ sen ‘ilm-i ḥaḳḳı **tevḥīdi** ‘irfânda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḳ ‘ummânda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
20, Mısra 1). [tevḥīdi, -i]

Vâhid ü Ferd ü Aḥaddur dâ‘imâ zıkr itdügi

Zâkiriñ ḳalbinde her dem **tevḥīdiñ** deryâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
25, Mısra 16). [tevḥīdiñ, -in]

Bu Sinân Ümmîyi **tevḥīd** ḥâke yeksân eylemiş

Esdigince bâd-ı ‘aşkıñ yol tozundan bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 29). [tevḥīd,]

Ümmî Sinân bu **tevḥīdiñ** ḥaḳıḳatın söyler yine

İmân-ı taḥḳıḳ es-selâm bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
44, Mısra 17). [tevḥīdiñ, -in]

Yardımlı Ḥakdan um erligi senden

Tevḥīd-ile varan taşra atılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 20).
[tevḥīd-ile, -ile]

Kim ola **tevḥīd** ḥaḳḳan zâtuñı zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki luḳf-ıla kemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70,
Mısra 7). [tevḥīd,]

Bu **tevḥīdiñ** müsemmasın taleb kılan bugün gelsün

‘Āşıklar ḫaliban oynar ‘ummânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
74, Mısra 13). [tevḥīdiñ, -in]

Men Ḥudânıñ **tevḥīdi** bâğında devlet ehliyem

Ḥamdü li‘llâh çoḳ şükür zâtında vaḫdet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
77, Mısra 1). [tevḥīdi, -i]

Tevhīdiñ deryāsına baħrī olan gelsün berü

Ol Raħīmiñ raħmeti nehrinde mürvet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 11*). [tevhīdiñ, -in]

Lā dimez ehl-i hidāyet **tevhīdiñ** ‘irfānına

Yāra vuşlat bulduğumca āh-ıla zār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 13*). [tevhīdiñ, -in]

‘aşk içinde kalmadı şabra vücūduñ tākātı

Tevhīdiñ esrārına hayrāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 16*). [tevhīdiñ, -in]

Ĥatm olmayınca nefes

Tevhīdi yetmez kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 44*). [tevhīdi, -i]

Tevhīde dönder sözüñi

Dergāha dönder yüzüñi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 9*). [tevhīde, -e]

Ƙıl muşaffā Ƙalbiñi **tevhīd** ü esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim Ƙalaysız olsa Ƙap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 17*). [tevhīd,]

‘İlm-i ĥikmetden ledünniden gelen güftāra baƘ

Tālib-iseñ gel berü **tevhīd** ü ‘irfān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10*). [tevhīd,]

Dört kitābiñ sābiti zāt-ı Hūdūr ĥakka’l-yaƘīn

Ey bu **tevhīdden** ĥabersiz gey şaƘın olma ki dūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 18*). [tevhīdden, -den]

Dört kitābiñ ma’nisin keşf eyleyen **tevhīd** imiş

OƘı gel Ümmü’l-kitābı sen Kelāmu’llāha baƘ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 13*). [tevhīd,]

Gel ey ‘aƘl-ı şafā ehli nedür ma’nā şorarsañ gel

İçüp ‘aşƘıñ şarābından bu **tevhīdi** sürerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 2*). [tevhīdi, -i]

İblīs-i la’īn ider iğvā diler bula zafer

Tevhīdim siper olupdur düşmāna yol virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 14*). [tevhīdim, -im]

Baňa fermān olan her dem kıılır **tevḥīdime** ikrār

Ƙılırsa ƙancıru ‘azmi özünde aňa miḥmānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 17*). [*tevḥīdime, -im, -e*]

Gelüp bu **tevḥīdime** dil virenler

Miṣl-i dānā olur ƙullar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 9*).
[*tevḥīdime, -im, -e*]

Ey Sinān Ümmî nazar ƙıl olma **tevḥīdden** cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef‘ālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 29*). [*tevḥīdden, -den*]

Ḥaƙƙıñ **tevḥīdiniñ** zātun şıfātun

Görün ‘aşƙı nice ‘ayān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 15*).
[*tevḥīdiniñ, -i, -nin*]

Zāhir ü bātın münevver ƙıl seni **tevḥīd-ile**

Zinetiñden fāriğ olma bekle Ḥaƙƙıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 11*). [*tevḥīd-ile, -ile*]

Göñlüme her dem yağan bu **tevḥīdiñ** ‘irfānıdır

Ma‘rifet ƙand-ı nebātından şoran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 9*). [*tevḥīdiñ, -in*]

Ehl-i ‘aşƙıñ **tevḥīde** inkārı yoƙdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ ƙalbi gibi tuç ƙalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 13*). [*tevḥīde, -e*]

Ey Sinān Ümmî dalālet zümresinde ƙalma sen

Tevḥīdi inkār iden inān müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 16*). [*tevḥīdi, -i*]

Oƙuyan ismiñi her dem dilinde

Çün ol **tevḥīd** ü vaḥdetiñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 18*). [*tevḥīd,]*

Ol daḥı bil oğlı Süleymāna telƙin eyledi

Ṭālibine irişen bu **tevḥīdiñ** feyzānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 14*). [*tevḥīdiñ, -in*]

Ol daḥı bil oğlı Süleymāna telƙin eyledi

Ṭālibine irişen bu **tevḥīdiñ** feyzānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 18*). [*tevḥīdiñ, -in*]

Haḳāyıkda ḳamu insān bu **tevḫīdiñ** kemālidür

Kimi mürsel kimi ekmel düzer feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 19*). [tevḫīdiñ, -in]

Bilüñ kim baḫr-ı muṭlaḳdan bu **tevḫīdiñ** kemālâtı

Žıyā alur nücüm u şems ḳamer feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 43*). [tevḫīdiñ, -in]

Gelüñ görüñ bu ‘aşıkḳlar bu **tevḫīdiñ** ḫişārına

Ḳonar gāhī ḳona geldi ezelden ḳonucılardur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 1*). [tevḫīdiñ, -in]

Şalādur ehl-i dermāna giden gelsün ṭuraġına

Ḳanı pervāneler yansun bu **tevḫīdiñ** çerāġına (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10*). [tevḫīdiñ, -in]

Zāhidā sen ‘ilm-i Ḥaḳḳı **tevḫīdi** ‘irfānda gör

Dürri a ‘zam ister-iseñ ḫaddi yoḳ ‘ummānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 13*). [tevḫīdi, -i]

tevḫīd düş: (*Tasavvufi anlamda*) Allah'la bir olmak.

Bu tevḫīde düşen ey yār

Oḳur bu dersi ihfādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 43*). [tevḫīd düş, -e, -en]

tevḫīdi dilden dile al: *Tevhid zikrini bir toplulukla beraber yapmak.*

Al tevḫīdi dilden dile ola ki cāniñ yol bula

Sen şehriñi şorma ile ‘ayne’l-yaḳīndan al ḫaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7*). [tevḫīdi dilden dile al,]

tevḫīd-i ef‘āl: *Fiiñ tevhid.*

Tevḫīd-i ef‘ālīñ aşlından bilen añlar bunı

Arıyam hem ḳudret-i Ḥaḳdan balım ‘aşḳdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 9*). [tevḫīd-i ef‘āl, -in]

tevḫīd-i esmā: *Allah'ın isimlerinin birliġi.*

Delilim mürşid-i kâmil ʔanuğum **tevḥîd-i esmâ**

Gümâna düşmesün nefsiñ bu menzile irerseñ gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 13*). [*tevḥîd-i esmâ,]*

Tevḥîd-i esmâdan aldı dersini Ümmî Sinân

Vâridâtuñ pertevinden şerḥ olundu bu Dîvân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1*). [*tevḥîd-i esmâ, -dan]*

tevḥîd-i ḥâş: İçten, yapmacık olmayan Tevhid.

Ḥamdü li'llâh çok şükürler zikrimiz **tevḥîd-i ḥâş**

Ḥamdü li'llâh çok şükürler fikrimiz **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

Ḥamdü li'llâh çok şükürler zikrimiz **tevḥîd-i ḥâş**

Ḥamdü li'llâh çok şükürler fikrimiz **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 2*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

Dersimiz Seb'ü'l-meşânî keşfimiz ilhâm-ı Ḥaḳ

Dâ'imâ söyler dilimiz nuḡkumuz **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 4*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

'Alleme'l-esmâdan oldu küntü kenziñ sırrı fâş

On sekiz biñ 'âlem içre vaşlımız **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

Câhil ü nâdân alurlar her nefes lâdan kelâm

Evliyâ nuḡkıyla her dem virdimiz **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

Ṭıfl-ı ma'nî zikr-i ḳalbîden yaḳar mişbâhını

Mu'cizât-ı enbiyâdan derdimiz **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 10*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

Ol Ḥabîbiñ ḥurmetine Ḥaḳ bize ḳıldı devâ

Cümle 'âlem varlığından şun'umuz **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 12*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

Dir Sinân Ümmî bize 'ayne'l-yaḳîn ḥaḳḳa'l-yaḳîn

Sır ilinde sırrıla seyrânımız **tevḥîd-i ḥâş** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 14*). [*tevḥîd-i ḥâş,]*

tevḥîd-i imân: Allah'ın birliğine olan iman.

Küfr içinde buldılar **tevḥīd-i imān** gizlidir

Görmüşüm bir kaçrede ol nūr-ı ‘ummān gizlidir (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 47). [tevḥīd-i imān,]

tevḥīd-i zāt: Zatının(Allah'ın) birliği.

Lā diyen illā dimez tevḥīd-i zātūn nūrına

Mezheb-i cān şandığı ṭālibleriñ efkārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 11). [tevḥīd-i zāt, -ın]

Tevḥid-i zātūndan ayrılmaz gerekmez ‘ālemi

Vaḥdetiñ deryāsınıñ maḥvında nüş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
21, Mısra 3). [tevḥid-i zāt, -ın, -dan]

Gün gibi āşkāredür ‘āşıklara **tevḥīd-i zāt**

Ḳulle-i Ḳāf üzre ṭurmuş ādemiñ ‘Anḳası var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 23). [tevḥīd-i zāt,]

İrenler tevḥīd-i zāta cāmi‘ olur her şifāta

Bu sırrıñ taḥtına sulṭān olmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
44, Mısra 13). [tevḥīd-i zāt, -a]

Rūḥ-ıla nefsiñ vücūdın bir ider **tevḥīd-i zāt**

Şābbü’l-emred yüzinden gel cemālu’llāha baḳ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
62, Mısra 19). [tevḥīd-i zāt,]

Ef‘ālına evşāfına uğrar geçer kerbānımız

Bi-ḥamdi’llāh öñden şoña **tevḥīd-i zāt** insānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 80, Mısra 14). [tevḥīd-i zāt,]

Dört kitābıñ aşlı ezel tevḥīd-i zātūn sırrıdur

Dellāllığı degdi bize sırr-ı Ḳur’ān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81,
Mısra 3). [tevḥīd-i zāt, -ın]

Tevḥīd-i zātūn nişānı vaşfına budur ḥaber

‘İlm-i sırdan yoḳ eşer ol baḥr-ı ‘ummān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
85, Mısra 5). [tevḥīd-i zāt, -ın]

Yedi deryāda yunaldan ḳalmadı ‘işyānımız

Tevḥīd-i zāta irelden ‘afv u ḡufrānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108,
Mısra 4). [tevḥīd-i zāt, -a]

‘Āşıkā ḥaqqā’l-yakīndan görünür **tevḥīd-i zāt**

Sālike seyrān gerekdür ḥūr u ğilmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 3). [tevḥīd-i zāt,]

Yedi deryā yedi dayre yedi kat gök toköz eflāk

İçinde tevḥīd-i zātın bulunsun cümle revnākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 12). [tevḥīd-i zāt, -in]

Eger sen ‘ilmin isterseñ ḥaqqat tevḥīd-i zātın

Gözüñ aç kıl nazar gör ne toğar feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 5). [tevḥīd-i zāt, -in]

tevḥīd-i zāt envārı: Allah'ın tevhid nurları.

‘Āşıqları ḥayrān iden tevḥīd-i zāt envārıdur

Cān gözinden māsivānıñ tozını silmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 3). [tevḥīd-i zāt envārı, -dur]

tevḥīd-i zāt-ı ilāhī: İlahi zatın birliğı.

İrmeyen bilmez benüm ‘aşk-ıla ğavvāş olduğum

Tevḥīd-i zāt-ı ilāhī dinilen ‘ummānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 12). [tevḥīd-i zāt-ı ilāhī,]

Tevḥīd-i zāt-ı ilāhīniñ kemālin söylerüz

Sözimiz aḥbār-ı Ḥaqqdur özümüz mihmān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 7). [tevḥīd-i zāt-ı ilāhī, -nin]

Tevḥīd-i zāt-ı ilāhīniñ kemālin söylerüz

Sözimiz aḥbār-ı Ḥaqqdur özümüz mihmān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 7). [tevḥīd-i zāt-ı ilāhī, -nin]

Evliyānıñ himmeti kıldı fenā-ender-fenā

Tevḥīd-i zāt-ı ilāhī gönlümüñ mi‘mārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 10). [tevḥīd-i zāt-ı ilāhī,]

Tevḥīd-i zāt-ı ilāhīdür bizüm varlığımız

Ol ḥaqqat baḥrına pertāb iden dürdānīyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 19). [tevḥīd-i zāt-ı ilāhī, -dür]

Çün Muḥammed nūrına mazḥar yaratdı Lāyezāl

Tevḥīd-i zāt-ı ilāhīdür bizüm burhānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 4). [tevḥīd-i zāt-ı ilāhī, -dür]

tevḥīd-i zāt-ı insān: Allah'ın birliğini kavrayabilen kişi.

Tevḥīd-i zāt-ı insānı

Seçerler Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 35). [tevḥīd-i zāt-ı insān, -ı]

tevḥīd-i zātuñ baḥrına ṭal: Allah'ın birlik denizine dalmak.

Tevḥīd-i zātuñ baḥrına 'aşkıla ṭalmayan bilmez

Ledünnî baḥrınıñ dürrin şarrâfı olmayan bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 1). [tevḥīd-i zātuñ baḥrına ṭal, -ın-ma, -y, -an]

tevḥīd-i zātuñ nûrı: Allah'ın tevhid nuru.

Küfr ü zûlmet kapladuḡça bu vücûdum mülkini

Tevḥīd-i zātuñ nûrı irgürdi 'adl u dādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 6). [tevḥīd-i zātuñ nûrı,]

tevḥīd-i zātu' llāh: Allah'ın zatının birliği.

Sırdur seni viren aña

Tevḥīd-i zātu' llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 28). [tevḥīd-i zātu' llāh,]

Münkir olma sırr-ı veche aç gözüñ baḡ sen de gör

'Āşığı ḡayrān iden **tevḥīd-i zātu' llāh** ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 10). [tevḥīd-i zātu' llāh,]

tevḥīdiñ deryāsına ṭal: Sonu sınırı olmayan tevhid (Allah'ın birliği) denizine dalmak.

Gerekse oḡsın yazsın gerek seyyāḡ olup gezsın

Bu tevḥīdiñ deryāsına ṭalmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 6). [tevḥīdiñ deryāsına ṭal, -ma, -y, -an]

tevḥīdu' llāhı oḡı: Allah'ın birliğini anlamaya çalışmak.

Cān dosta mihmān iderseñ

Oḡı gör tevḥīdu' llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 4). [tevḥīdu' llāhı oḡı,]

tevrāt: Dört kutsal kitaptan Hz. Mûsâ'ya indirileni, Mûsevîlerin mukaddes kitabı.

‘aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri **Tevrât** İncil ü Furkân ü ger Zebûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 60). [tevrât,]

tezvîr-i dâm-ı dâne: Hile, tuzak tohumu.

Çurtulursam gam degül tezvîr-i dâm-ı dânenen

Çok midur cân virmek ‘aşka ‘aşık-ı merdânenen (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 3). [tezvîr-i dâm-ı dâne, -den]

tibyân kıl: Açıklamak, izah etmek.

Dağı böyle hezârân biñ teraḥḥumlar edâ kıldı

Velâkin bu dilim kâşır ‘aқıl irmez kılam tibyân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 34). [tibyân kıl, -am]

tıfl-i ma‘nî: Tasavvuf ehli, kutsal mânâ hallerine, tıfl (çocuk) adını taktılar. Bu nedenle, o tıfl-ı mânâ (mânâ çocuğı), tıfl-ı mâni (mânâlar çocuğı) veya veled-i kalb (kalp çocuğı) olarak da bilinir.

Gördüm vücûd ilinde Qur‘ân oқur dilinde

Tıfl-i ma‘nî dersini bildüğüm midür ḥaṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 12). [tıfl-i ma‘nî,]

Tıfl-ı ma‘nî zıkr-i ḳalbî pir yüzinden taḥşîl idüp

Sır ilinde ḳalb-i selîm bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 15). [tıfl-ı ma‘nî,]

Tıfl-ı ma‘nî zıkr-i ḳalbîden yaқar mişbâhını

Mu‘cizât-ı enbiyâdan derdimiz tevḥîd-i ḥaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 9). [tıfl-ı ma‘nî,]

Tıfl-ı ma‘nî zıkr-i ḳalbîden gelür ‘ayne‘l-yaқîn

Aḥsen-i taқvîm yüzinden gel bu vechu‘llâha baқ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11). [tıfl-ı ma‘nî,]

tilâvet-i Qur‘ân: Kuran-ı Kerim‘i okuma.

Tilâvet-i Qur'ân-ıla

Tevhîdi yetmez kişiniñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 7). [tilâvet-i
kur'ân, -ıla]

timâr: *Tedavi, deva.*

Benüm yüregimiñ derdi oñulmaz

Hemân gözüm senüñ **timarıñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra
24). [timarıñadur, -ın, -a, -dur]

Kaşr u kûbbe haymeniñ bilsen ki mi'mârı nedür

Cennet-i a'lâ vü ğilmâniñ ya **timârı** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,
Mısra 10). [timârı, -ı]

timâr eyle: *Tedavi etmek.*

Yâr elinden yaralansa yandığından şâd olur

Gam çeküp ol derde timâr eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,
Mısra 14). [timâr eyle, -mez]

timâr kıl: *İyileştirmek, bakmak, tedavi etmek.*

İlâhî derd-mend olsam devâlar kılsañ eliñle

Tabibiñ oldum ey bendem şanursın kılmadım timâr (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 4). [timâr kıl, -ma, -dı, -m]

timâr ol: *Tedavi olunmak, iyileştirilmek.*

İlm-i hikmetiñ zerresi vârişligi geldi bize

Derd ehliniñ Loqmâniyam timâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 12). [timâr ol, -ur, -sa, -n]

tırâş kıl: *Kazımak, silmek.*

Ol beķâ mülkünde bākî kalmağa

Dü cihân naqşımı dilden kıl tırâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 18).
[tırâş kıl,]

tış yüz: *Dış cephe.*

Nār-ı maḥabbet ḳaynadı envār-ı mevc oldu revān

Ol ḳandilîñ tıṣ yüzine Ƴarḳı inen derde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 12). [tıṣ yüz,]

tîz: Çabucak, derhâl, hemen.

Daḳı saña selām itdi benümle ḳoş kelām itdi

Didi **tîz** gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14). [tiz,]

toğ: (Güneş) doğmak.

Ḳamdü li'llāh çoḳ şükür **toğdı** sa'ādet şems ü māh

Bir ḳula ḳılsa hidāyet dā'imā naşrānîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 11). [toğdı, -dı]

Bir zamān nefsiñ hevāsı ḳapladı cān iḳlîmin

Toğdı 'aşḳıñ āfitābı ḳışımı yaz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 18). [toğdı, -dı]

toğ: Tecelli etmek, zuhur etmek.

Toğarsa cānıma nūruñ zıyāsı

Eser bu dilime bād-ı şabāsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 5). [toğarsa, -ar, -sa]

Eger sen 'ilmin isterseñ ḳaḳıḳat tevḳîd-i zātîñ

Gözüñ aç ḳıl nazar gör ne **toğar** feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 6). [toğar, -ar]

Kimin şāfî celāl eyler kimin şāfî cemāl eyler

Ḳamusından bulur insān **toğar** feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 52). [toğar, -ar]

toğ: Doğmak, dünyaya gelmek.

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Ḳayy ü Beḳā

Ve lem yüled kimse andan **toğmayısar** muṫlaḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 38). [toğmayısar, -ma, -y, -ısar]

toğan: Şahin, doğan kuşu.

Bir **toğansın** bunda seni bir şikâre şaldılar

Uçmağa dôstdan yañaya perr ü bâliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 13*). [*toğansın, -sın*]

toğrı: *Doğru (söz).*

Zâhid **toğrı** söyle sözi

Dağl odına yakma bizi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 9*). [*toğrı,]*

toğrı: *Doğru, gerçek; hakikat. Yalanı olmayan.*

Yañuldum **toğrı** varmadum yolumı

Şaşırdı beni hırş u nefis ü hevâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 19*).
[*toğrı,]*

Ey cismine cân isteyen gel mâh u günden al haber

Ey kâmil îmân isteyen gel **toğrı** dînden al haber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 2*). [*toğrı,]*

Eger adım dile alsa yolu **toğrı** baña gelse

Ġanîyem rahmetim çokdur iderven luğf-ıla iğsân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 21*). [*toğrı,]*

toğrı: *Hak ölçülerinin, ahlâk kurallarının, yasanın gerektirdiği şekilde davranan, nâmuslu, dürüst, güvenilir.*

Mest ü hayrân ister iseñ bağ gözinden bellüdür

Toğrı kerbân ister iseñ şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 2*). [*toğrı,]*

Bulamadum cihânda **toğrı** bir yâr

Kime râzum açarsam oldı ağıyâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).
[*toğrı,]*

Gizlidür hâli **toğrıdur** yolu

Bağçesi güli tâze turandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*).
[*toğrıdur, -dur*]

Toğrıdur özüm hağâyığ ehliniñ güftârına

Hağ didüm nâ-hağ dimen gönümde bir pîç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 11*). [*toğrıdur, -dur*]

Egerçi qaradır yüzüm velâkin **toğrıdur** özüm

Saňa yalvarmağa bir dem qanı t̄aqtat mecâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 49). [toğrıdur, -dur]

toğrı gel: Doğru bulmak, doğru olduğunu düşünmek.

Cehl ü z̄ulmet qaplamişdur müdde'iniñ qalbini

Haq kelâmı toğrı gelmez geñizinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 18). [toğrı gel, -mez]

toğrı gid: Doğruca, dosdoğru gitmek.

Bir Tañrıya qulluq iden toğrı gider dost iline

Şudur budur diyen t̄aği yoldan çıqıp aza t̄ursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
101, Mısra 7). [toğrı gid, -er]

toğrı git: Doğruca gitmek; yoldan sapmamak.

Ey gönül **toğrı git** Haqquñ yolına

Erenleriñ çığırından çıqma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 1).
[toğrı git,]

toğrı söyle: Doğru söylemek, hakikati konuşmak.

Sözi **toğrı söyle** mü'min olasın

Yılan gibi irdüğüni şoqma gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 11).
[toğrı söyle,]

toğrı yol: Hak yolu, en doğru yol.

Ayırma toğrı yoluñdan

Giderme zikriñ dilimden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 9). [toğrı
yol, -un, -dan]

İlâhî 'âlem içinde saňa yol toğrı kim vara

Eger sen qılmasañ dermân şifâ bulur mı şol yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
115, Mısra 1). [toğrı yol,]

Ben bilmezem aḥvâlimi bulmağa toğrı yolımı

Bî-çāreyem t̄ut elimi dîvâne gelmişem saňa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3,
Mısra 21). [toğrı yol, -ım, -ı]

Vir Sinān Ümmīye sen bir **toğrı yol** dergāhıña

Fazlıñ olmasa yolumda ıurduğı erkān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 27*). [*toğrı yol,*]

toğrı yola gel: *Allah'ın kullarına girmesini emrettiği hakikat yoluna girmek.*

Toğrı yola gelüñ didi

Sālih ‘amel kıluñ didi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 13*). [*toğrı yola gel, -a-ün*]

Toğrı yola gelmeyince

Ölmezden öñ ölmeyince (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 17*). [*toğrı yola gel, -me, -y, -ince*]

toğrı yola koy: *Hak yoluna koymak, Hak yoluna iletmek.*

Oluban yol kılavuzı koyup toğrı yola bizi

Didüñ mağbün ider sizi kıluñ bu dünyeden ikrāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 23*). [*toğrı yola koy, -up*]

toğrılık: *Doğru ameller işlemek.*

‘Amel didügümüz tendür

Toğrılık aña bir cāndur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 22*). [*toğrılık,*]

toqsān biñ: *Doksan Bin (90000) sayısı.*

Çün ol Hađқа yakın olduñ selām virüp selām alduñ

Ki **toqsān biñ** kelām kılduñ cevābından olup āgāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 18*). [*toqsān biñ,*]

toğun: *Dokunmak; temas etmek.*

Bu mıdur zannıñ ey şāhım uyam ‘ālemde ađyāra

Toğunmasun diyü lākin müdārā eylerem hūara (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 30*). [*toğunmasun, -ma, -sun*]

toğuz: *Dokuz (felek).*

Merātib vaşfın isterseñ yedi üç kırk **tokuz** birdür

Saňa elfāz-ı ma‘nadan hisābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3). [tokuz,]

tokuz burc: Gökyüzünün dokuz katmanı, tamamı.

Yedi ismiñ tokuz burca kılsa hükmini cārī

Semāvāt üzre a‘lādan kırulsun nūr-ı eṭbākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 9). [tokuz burc, -a]

tokuz eflāk: Dokuz felek, gökyüzünün dokuz katı, tamamı.

Yedi deryā yedi dayre yedi kat gök **tokuz eflāk**

İçinde tevḥîd-i zātîñ bulunsun cümle revnākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 11). [tokuz eflāk,]

tokuz gök: Gökyüzünün dokuz katmanı.

Yidi yirden tokuz gökden ötesin seyr ider sâlik

Bunı böyle görenlere söylemedüm yalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 11). [tokuz gök, -den]

tol: Bir yere iyice yayılmak, kaplamak.

Ṭolar ḳalbe ‘ilm ü ‘irfān

Şabr idemez olur bu cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 9). [tolar, -ar]

İnsān gelür ḳayvān gider İblīs anı ṭurmaz yider

‘aşḳ-ıla cümle ‘āleme **tolmayan** insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 4). [tolmayan, -ma, -y, -an]

Ṭolar ḳalb sırr-ı envārdan gelür ilhām alur sırdan

Göñül mülkinde cān dili mu‘ammālar çatar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 9). [tolar, -ar]

Çoḳ dürüşdüm dil evi mā-sivādan arınmaz

‘Acebā ey Pādişāh luṭf-ıla **toltsañ** n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 4). [toltsañ, -sa, -n]

Her eşyā mevcidür anuñ atar deryā-yı muṭlaqdan

Ḳamu yer gök **ṭolar** eşyā bezer feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 40*). [*ṭolar, -ar*]

Anuñ ismin soran kimse müsemmeden bulur envâr

Muvaḥḥid zâkiriñ ḳalbi **ṭolar** feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 60*). [*ṭolar, -ar*]

Ḳaçan kim baḥr-ı muṭlaqdur bu zikriñ pertevi **ṭolsa**

Gelür ol zât-ı nûrına başar feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 11*). [*ṭolsa, -sa*]

Oldı bu dilde revâne ‘ilm-i ḥikmet ma‘nevî

Ṭoldı ‘aşkıñ ‘askeri-y-le nefis ile cāniñ evi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 22*). [*ṭoldı, -dı*]

Kime fazlım ḳılam iḥsân olur fikrim ile ḥayrân

Ṭola ḥikmet ile ḳalbi diline geldüm ‘irfānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 28*). [*ṭola, -a*]

‘İlm-i ḥikmet-ile **ṭoldı** vücūdum

‘Ayn-ı ‘irfân oldum ‘aşḳa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 13*). [*ṭoldı, -dı*]

ṭolāb: *Su deḡirmeni || felek, kader, talih.*

Bu ḳanā‘at cübbesinden key ṣaḳın çıkarma baş

Ġāfil olma aldar avlar seni de çiyner **ṭolāb** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 14*). [*ṭolāb,]*

ṭolāb ol: *Dolaba(su deḡirmenine) benzer olmak.*

Yaratdı evvelā ‘arşı ki düzdi altına kürsî

Ḳamu gökler olup ṭolāb döner feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 42*). [*ṭolāb ol, -up*]

ṭolan: *Dolanmak, dolaşmak, gezmek.*

Kimse bilmez aḥvālını ‘aşḳ-ıla yār olan bilür

Yedi iḳlîm dört köşeye ḥikmet-ile **ṭolan** bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 2*). [*ṭolan,]*

ton: *Elbise, giysi.*

Ger Hâlîl olmak dilerseñ bekle hıdmet kapusın

Ƙara **tonlı** Ka‘be’i yapan Hâlîlullâha baƘ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4). [tonlı, -lı]

ƦaƘup gerdâniña bu ‘aşƘ ipini

Melâmet **tonın** e[[niñe biç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 8). [tonın, -ı(n)]

tonan-: *Süslenmek, giyinip kuşanmak.*

Mişâlinde fenâ dünyâ oturmuş köhne pîr ancak

Ʀonanmış cismine evlâd kimi nâr kimi nûr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 2). [tonanmış, -miş]

top: *Top, çevgan topu, guy.*

Düzeldi ‘aşƘ u bünyâdi atarlar **topı** Ƙudretten

Geçüp benlik sarâyından yıƘup hırd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 11). [topı, -ı]

Taş olursa ‘aşƘ-ıla yumuşaƘdur aşum benüm

Girmişem meydân-ı ‘aşƘa **top-durur** başum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 24). [top-durur, -durur]

top eyle: *Top yapmak, başını top yerine koyup oynamak, çevgan topu yapmak.*

Cânı çevgân, başımı top eyledim dergâhına

‘aşƘı meydânında Şâhiñ añlamañ nâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 13). [top eyle,]

top id: *Top yapmak, başını top yerine koyup oynamak, çevgan topu yapmak.*

Derdi meydânında başım top idüp atsam gerek

‘Ăkıbet bu yolda ben beni helâk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 9). [top id, -üp]

toprağ: *Yer kabuğunun, üzerini kaplayan çürümüş organik maddelerden ve kütle kırıntılarında oluşan canlıların yaşamasına elverişli kısmı.*

Aşlı esfel **toprağınıñ** balçığıdır münkiriñ

Açma rāziñ yoqla gör evvel özinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 19*). [*toprağınıñ, -ı, -nın*]

Yār olaldan ‘aşka ben yār oldı baña çār yār

Od u şu **toprağ** u yeldür dört olup üç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16*). [*toprağ,]*

Ĥikmetiñ levhine baqsam ‘aqlım olur tārümār

Od u şu **toprağ** u yel insān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10*). [*toprağ,]*

toprak u taş: (*Mezar*) toprağı ve taşı.

Ölem toprak ola tenim ulaşa aşlına cānım

Umaram ‘aşk eser vire ile toprak u taşımдан (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 18*). [*toprak u taş, -ım, -dan*]

toptolu: *Dopdolu, tamamen dolu.*

Gāhī dünyāya el қатар

Ṭoptolu hırs-ıla baṭar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 22*). [*toptolu,]*

toy: *Kanmak, yetinmek.*

Gözlerem nefsiñ hevāsında қanā‘at bulmaduñ

Cān ġidāsı ni‘met-i ‘aşka neden **toyduñ** göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 10*). [*toyduñ, -du, -n*]

Yitirdüm benligi anda gören görünen ol oldı

Şu deñlü **toymışam** sırdan direm kim bī-nişān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 6*). [*toymışam, -mış, -am*]

Fazl-ı Ĥaқdan dirler aña şāhib-i ‘irfān-durur

Ey dirġā işbu sırdan **toymadı** Ümmî Sinān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 52*). [*toymadı, -ma, -dı*]

toyla: *Ziyafet vermek, şenlendirmek.*

Ĥaқkıñ fazlı ile ḥaқkı **toylayan**

Hem ma‘rifet güllerini yıylayan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 9*). [*toylayan,]*

Zāti ḥ^vonı-y-la anda **toyladı** meni ol şāh

Ni 'met-i 'aşka bunda şunuşumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 5). [toyladı, -dı]

toz: Çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak.

Göster cemâlini bize görelüm

Ayağı **tozına** yüzler sürelüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 14).
[tozına, -ı, -n, -a]

Bu Sinân Ümmîyi tevḥîd ḥāke yeksân eylemiş

Esdigince bād-ı 'aşkıñ yol **tozundan** bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 30). [tozundan, -uñ, -dan]

İlāhî ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı 'azîmiñde ki bir zerrece ben bir **toz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6). [toz,]

Şöyle bil irmeyiserdür ayağı **tozına** el

Ehl-i derdiñ 'aşk elinden çünki fazlu'llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 7). [tozına, -ı, -n, -a]

toz: Tozmak, gezip eğlenmek.

Bugün Manşür-ı Bağdādîñ kemâlin 'azm ider cānım

Yoluñda cān u ser virüp **tozariñ** zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 8). [tozariñ, -ar, -ın]

tübtü ileyk: "Tevbe ettim" anlamında, "Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tur'a) gelip de Rabb'i onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa.bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin buyurdu." Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti.Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim." (A'raf 7/143) ayetinden iktibastır.

Dem-be-dem dir ṭapuña **tübtü ileyk**

Secde kılmış pāyiñe nūr-ı 'amā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 27).
[tübtü ileyk,]

tuç: Tunç.

Ehl-i 'aşkıñ tevḥīde inkārı yoḡdur her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ ḡalbi gibi **tuç** ḡalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 14). [tuç,]

tüccār: Ticaretle uğraşan kimse, tacir. II aşık.

Tā ezel ḡālū belā bāzārımıñ **tüccārıyam**

Kim bu sırdan bey' iderse kāmīl insān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 15). [tüccārıyam, -ı, -y, -am]

tudaḡ: Dudak, aḡzın üst ve alt kenarı.

Ṭudaḡı çat çat yarılıp şararup beñizleri

Ṭaşı fānī cānī bākī dōsta miḡmāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 3). [ṭudaḡı, -ı]

tuḡyān: Baş kaldırma, isyan etme.

Ehl-i inkārıñ gözine gör ki zūlmet perdesi

Şaplamışdur küfr-ile **tuḡyān** müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 12). [tuḡyān,]

tuman ol: (Yolu) duman dolmak.

Kim ki ḡalḡa döner yüzün dūr ider ol Ḥaḡdan özin

Baḡlar anuñ şūret gözin görmez yolu tuman olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 12). [tuman ol, -ur]

tur: Hazreti Musa'nın Allah'la konuştuḡu daḡ.

Görüñ ol şānı' -i ḡudret ne ḡikmetler ḡılır izḡār

Kimi Nemrūd ṭaḡı denmiş kimi Mūsāya **ṭūr** ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 8). [ṭūr,]

Göñlümüñ **ṭūrında** Mūsā gibi ednādur bu cān

Hem tecellī nūrına giryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 5). [ṭūrında, -ın, -da]

Ben bu 'aşḡa yār oldum hem bir ile bir oldum

Hem Mūsā hem **ṭūr** oldum len terānī neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 12). [ṭūr,]

Her bir nebī geldi bile mihmān idüm ben sırrıla

‘İsā ile ağdum göge Mūsā ile **ṭürda** idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 22*). [*ṭürda, -da*]

‘aşka hem-rāh olmayanlar bulmayısardur ḥalāş

Len terānī perdesinden Mūsī’i gör **ṭür** ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 4*). [*ṭür,]*

ṭur: Kalkmak.

ıyāmet ḳopıcaḳ **ṭuram** binem ‘aşḳ atına sürem

Çağıram dost diyem varam ıram sevdāyı başımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 19*). [*ṭuram, -am*]

Budur Ḥaḳdan ne istersem diyem yā Hū **ṭuram**

Ḥudānıñ luḳfına irsem diyem yā Hū irem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1*). [*ṭuram, -am*]

Ḳıyāmet ḳopıcaḳ yirden derile cümle maḥlūḳāt

Türābım silküben ṭursam diyem yā Hū **ṭuram** yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 18*). [*ṭuram, -am*]

Sinān Ümmī umar senden ki zātuñ ḥaḳḳı-çün yā Rab

Senüñ dîvānıña irsem diyem yā Hū **ṭuram** yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34*). [*ṭuram, -am*]

Ḳıyāmet ḳopıcaḳ yirden derile cümle maḥlūḳāt

Türābım silküben **ṭursam** diyem yā Hū ṭuram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 18*). [*ṭursam, -sam*]

ṭur: Karar kılmak.

Bularuñ **ṭurduğı** sevgi, cemālim

Vireyin didüğüñ iḳrārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 19*). [*ṭurduğı, -du, -gı*]

ṭur: Beklemek, bir yerde kalmak.

Ḥasretiñden olup deli

Ṭurmaz öter cān bülbüli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 10*). [*ṭurmaz, -ma, -z*]

İblīs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yeriñ

urma anlaruñ yolında varma kim ardınca şap (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 22). [urma, -ma]

Gün gibi âşkâredür ‘âşıklara tevîd-i zât

ulle-i Kâf üzre **urmiş** âdemiñ ‘Ankâsı var (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 24). [urmiş, -miş]

‘Ayn ‘ayân eyler Hakkı şîn şarâbın şunar sâki

Kâf kanâ‘at kapusunda **urup** secde kılan bilür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 6). [urup, -up]

İlâhî nefsimüz tâhir olup **urmağ** diler senden

Şırât-ı müstekîm birle mağâmın eyledüm ebrâr (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 19). [urmağ, -mağ]

İnsân gelür hayvân gider İblīs anı **urmaz** yider

‘aşğ-ıla cümle ‘âleme olmayan insân degüldür (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3). [urmaz, -maz]

Kodılar mâsiva‘llâhı kılurlar ârz ol Şâhı

ekilr dn  gün **urmaz** kârbânımız eksik degül (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 12). [urmaz, -ma, -z]

Şabr ideyin direm **urmaz** bu dilim

Söyler ozan oldum ‘aşğa uyaldan (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 5). [urmaz, -maz]

Ourmasın ki **urmasın** anı avlamasın ağıyâr

Gözetmesin ki bir dâne utar fağ nite kim ayrân (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 15). [urmasın, -ma, -sın]

Mevci **urmaz** şad hezârân dürleri aşra atar

almadı benden eğer ‘ummâna irdi cân yine (mmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 7). [urmaz, -maz]

Gel şefâ‘at kıl dîzârıñı görem yâ Muştafâ

Boynum egüben nazârında **uram** yâ Muştafâ (mmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 2). [uram, -am]

Leylî yüzüñ hasretinden çalmadı şabr u arâr

Mecnn oluban yoluñda ben **uram** yâ Muştafâ (mmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 22). [uram, -am]

‘aşk degül mi Leylîye Mecnûnı mecnûn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayâlinde yol üzre **tur** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 66). [tur,]

tur: Karşı durmak, karşı gelmek.

Mürşide gönül virmeyen meydâna toğrı girmeyen

Hâlin anda göre yarın bugün bunda bize **tursun** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12). [tursun, -sun]

türâb: Toprak, hâk.

Kıyâmet kıpıcağ yirden derile cümle mañlûkât

Türâbım silküben tursam diyem yâ Hû tıram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 18). [türâbım, -ım]

turağ: Yurt, eğleşilen mahal, makar.

Şalâdur ehl-i dermâna giden gelsün **turağına**

Kani pervâneler yansun bu tevñidîñ çerâğına (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 9). [turağına, -ın, -a]

tuş: Yol || Allah yolu.

Gezerken kim ki **tuşında**

Cemâliñ görse düşünde (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 9). [tuşında, -ın, -da]

tuş ol: Rast gelmek, karşılaşmak.

Kim-durur bu sihr-bâzıñ uğrına uğrar yolu

Şağ selâmet gide bundan mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 20). [tuş ol, -ma, -y, -a]

tut-: Ele geçirmek, yakalamak.

Gelür ‘aşkıñ **tutar** meydân baña ‘âlem olur zindân

Konar başımda bir sevdâ beni alur şatar ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 5). [tutar, -(a)r]

tut: (Elini) tutmak; yardım etmek anlamında.

el-Mü' minüne lâ-yemût hayy ü beķāsın bî-vücūd

Sundum saña elimi **tut** Loķmāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 8). [tut,]

tut: Tutmak, saymak, kabul etmek.

Bil seniñ şanıñda Hâķdan nāzil oldu hel cezā

Sen işidüp bu kelāmı kendüñe **tut** kıl cezā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 26). [tut,]

tut: Ele geçirmek, yakalamak.

Oturmasın ki turmasın anı avlamasın aġyār

Gözetmesin ki bir dāne **tutar** faķ nite kim tayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 16). [tutar, -ar]

Uyup bir ulu kerbāna yolumda pehlevān olsun

Ṭutarlarsa hārāmiler iderler ķahr-ıla yeksān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 18). [tutarlarsa, -ar, -lar, -sa]

tut: Tutmak, yakalamak; maruz bırakmak, cezalandırmak.

Yañıldum gerçi işimde ki bir yañlış bāzār itdüm

Hāţamız **tutma** luţf eyle dönüp andan güzār itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 10). [tutma, -ma]

tuta gel: Alıp gelmek, yanında getirmek.

Kimse bunda bir kemāle irişüp kılmaz hüner

Ṭuta gelmeyince evvelden anuñ sevdāsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 4). [tuta gel, -me, -y, -ince]

tūtī: Papaġan.

N'ola bizi ġanı kılsañ faķırken

Ṭūtīler ķumrılar ötüp şaķırken (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 34). [tūtīler, -ler]

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil gayrıdur

Ṭūṭi gibi kanda irmez cife yir ancaḳ kilāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 24*). [ṭūṭi,]

Zehî **ṭūṭi** vü ṭarrālar anuñ sükkeri bāğında

Bulurlar lezzet-i bāḳi şaḳırlar karşı dostāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 3*). [ṭūṭi,]

tuṭuş: *Alev almak, yanmak.*

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmaḳ diler yā Rab

Şafādan tuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [ṭuṭuşup, -up]

Zulm ü ğafletden cihān uş **tuṭuşup** par par yanar

Ġuşşasından kimse bimez kimsenüñ aḫvālını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 21*). [tuṭuşup, -up]

tuy: *İşitmek, haberdar olmak.*

Anca **tuyar** cān ḳulağın

Hıṭāb-ı sırru’ llāh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 35*). [tuyar, -ar]

Evliyāñıñ bābına esrārın **tuyan** gelür

‘Ahd eyleyüp ezelden ḳavlına uyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 1*). [tuyan, -an]

Ṭuymaduñ mı Ādemi evvel nice zār eyledi

Senden öñdin göçdi ammā cevr-ile ḳondu ḳonuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 13*). [ṭuymaduñ, -ma, -du, -n]

Ṭuymaduñ mı enbiyāñıñ her birinden bir ḫaber

Şerḫ idüp şerrāḫlar aḫvālın nice ḫaṭlar ḳomuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 15*). [ṭuymaduñ, -ma, -du, -n]

Vāḫid ü Ḳahhār oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim **tuyarsa** işbu remzi terk ider da’ vāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 18*). [tuyarsa, -ar, -sa]

tuy: *Duymak; hissetmek, anlamak.*

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmağ diler yā Rab

Şafādan **ṭuymaduñ** sen kim özüñi eyledüm pür-nār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 6). [ṭuymaduñ, -ma, -du, -n]

İlāhî gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān yüzde göründüm meger sen **ṭuymaduñ** esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 12). [ṭuymaduñ, -ma, -du, -n]

Ey diriğā sen seni hep ‘āleme yayduñ gönül

Böyle her dem bî-ğarār olmağda ne **ṭuyduñ** gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 2). [ṭuyduñ, -du, -n]

Cān **ṭuyaldan** bûy-ı vaşlıñ qalmadı artuğ recā

Göñlüme gelen gülüñden ğayrı reyğān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 21). [ṭuyaldan, -aldan]

Qarārı qalmadı cāññ ledüññi ‘ilminiñ zevqın

Ṭuyaldan böyledür ħālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 6). [ṭuyaldan, -aldan]

ṭuy-: İştirmek, haberdar olmak.

Dağı içerüden ħaber vireyüm kim añlarisa

‘Aqıl gönül cānım **ṭuymaz** bir gizlüce bāzārım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 10). [ṭuymaz, -maz]

ṭuyan ol: Tuğyan olmak, coşmak, açığa çıkmak.

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı **ṭuyan olur**

Aña qatı ‘ayān olur keşf-i zātıñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 3). [ṭuyan olur, -ur]

ṭuz: Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billûrsu madde.

Şol kişiniñ ‘aqlı vardur ağzınıñ dadın bilür

Elini şol aşā şunmaz kim **ṭuzından** bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 8). [ṭuzından, -ın, -dan]

Kerem eyle Ḥudāvendā ħaṭā bağrından al bizi

Nitekim acı deryādan alurlar nimete pāk **ṭuz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 20). [ṭuz,]

Senüñ himmet-i 'âliñle gelür bu dilime sözler

Çağaram ağzıña lâyıķ her âdem aşına **tuźlar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 22). [tuźlar, -lar]

tuźak ħur: Bir şeyi yakalamak için düzenek hazırlamak.

Nefs yoluma tuźak ħurar ol beni yolumdan ırar

Yâ Rab elinden sen ħurtar oldum anuñ mekkâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9). [tuźak ħur, -ar]

U

uć: Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek.

Ẓâhir bâtın dost yoluna

Ućarlar Hû diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 4). [uć, -ar, -lar]

Bir toğansın bunda seni bir şikâre şaldılar

Ućmağā dōstdan yañaya perr ü bâliñ ħandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 14). [ućmağā, -mağā]

Âferîñ olsun senüñ bu siħriñün üstâdına

İndürürsin kim ki yüksek **ućsa** duzağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 10). [ućsa, -sa]

Evvel dîvânıñdan **ućan** ister nişân-ı bî-nişân

Yedi ħamu sekiz cinân yuva degüldür yâ Ġanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 23). [ućan, -an]

Nice bülbül gibi feryâd idersin

Hüviyyet mülkine ħarşu **uć** imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 16). [uć,]

uć: "Üć" sayı sıfatı.

İnceden ince bir sırdur añlayan bir ile birdür

Üç hürüfuñ dört kitābıñ ma'nisini bilen bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 4). [üç,]

Yār olaldan 'aşka ben yār oldı baña çār yār

Od u şu toprağ u yeldür dört olup **üç** kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16). [üç,]

uç: (Halk inanışına göre, üç kişilik bir ermişler topluluğuna işaretle) üç sayısı.

Merātib vaşfın isterseñ yedi **üç** kırk tokuz birdür

Saña elfāz-ı ma'nādan hisābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3). [üç,]

uç-: Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek, uçmak.

Seni söyler kamu diller **uçan** kuşlar esen yeller

Cemāliñ bāğına güller müzeyyen ağ u al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27). [uçan, -an]

Uçan kuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten ezhār u sünbüller қоқар feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 57). [uçan, -an]

Cenāb-ı 'İzzete qarşu **uçup** dergāh-ı a'lāya

Döner gāhī döne geldi ezelden dönücilerdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 7). [uçup, -up]

'ucb id: Kibirleşmek.

'Ucb idüp 'arıflere baş egmege 'ār eyleme

'Āqıl-ısañ işbu sözler az degüldür al saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 21). ['ucb id, -üp]

uçmak: Cennet.

Zātına mazhar olan insāndan olmuş bî-ğaber

Zāhidiñ meyl eylediği hūrī vü **uçmak** nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 24). [uçmak,]

uçur: Havaya kalkıp gitmek, tayeran etmek, uçmak.

Qalmışam ĥayrān u sergerdān olup ĥayretdeyem

Bilmezem bu mürġ-ı sevdāyı ne yaña **uĥuram** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 20*). [*uĥuram, -am*]

uġra-: *Karşılaşmak, maruz kalmak.*

Ey bu derde **uġrayup** ĥālim bilenden bir kişi

Virmedüñ yā Rab baña kim derdime dermān şoram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 7*). [*uġrayup, -y, -(u)p*]

Ben bu derde **uġradum** yoġluġı kār eyledüm

Ĥacc u zekāt u řifāt armaġanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 15*). [*uġradum, -du, -m*]

uġra: *Karşılaşmak, maruz kalmak.*

Her kim ĥayālîñ derdine **uġramadı** gülmez gider

Vařlıñ řarābından iĥen duymadılar cevır ü cefā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 9*). [*uġramadı, -ma, -dı*]

Her sözi bir zehr-i mārdu **uġrasa** baġrıñ biĥer

Cāhili söyletme hemān gör yüzinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 15*). [*uġrasa, -sa*]

Ĥazer kıl zaĥmına **uġrama** řaĥın

Yavuzdur İblîsiñ oġı kütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 15*). [*uġrama, -ma*]

Derde **uġramayan** neyler şabibi

Ĥulmařdur diyüben söyler yabana (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 17*). [*uġramayan, -ma, -y, -an*]

‘aşġ elinden şöyle bil her kim na‘ıme **uġradı**

Ĥıldı sükker ü ‘aselden zehr-i ĥātil aşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 15*). [*uġradı, -dı*]

uġra: *Bir yerin yanından, yakınından, iĥinden geĥmek; yaklaşmak.*

Bu ayrılık bir ‘acāyib ĥālımıř

Bunda gelen **uġrar** ulu yolımış (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 14*). [*uġrar, -r*]

Bunda vü anda belâdan bulmadı hergiz hâlâş

Her kim İblisiñ yolına **uğrayup** ayak başar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6). [uğrayup, -yup]

Kim-durur bu sihr-bâziñ uğrına **uğrar** yolu

Şağ selâmet gide bundan mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 19). [uğrar, -r]

Nefsim degül söyledüğüm rûhum hâlıdur didüğüm

Bunda gelüp **uğraduğum** ol şâhımıñ fermânyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 24). [uğraduğum, -duğ, -um]

Sırâta **uğra** dirlerse varam bir gez diyem Allâh

‘İnâyet birle geçerse diyem yâ Hû varam yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25). [uğra,]

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarh-ı felek

Her neden men kaçdum ise **uğraduñ** çağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6). [uğraduñ, -du, -n]

uğrar yol: Uğrak yol; sıkça geçilen yol.

Gerçek erleriñ hâlıdur gideniñ uğrar yolıdur

Cümle ‘âlеме tölıdur hüsn-i zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 9). [uğrar yol, -ı, -dur]

uğrına: Yoluna, hatırına.

Kim-durur bu sihr-bâziñ **uğrına** uğrar yolu

Şağ selâmet gide bundan mekrine olmaya tuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 19). [uğrına,]

uğurla-: Çalmak, çalarak ele geçirmek.

Çuzğun çarpuz eylemiş bir ardıcıñ başına

Çıkmış bir şu bağası **uğurlayup** kemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 6). [uğurlayup, -(y)up]

‘ukbâ: Ahiret, öbür dünya.

Göñül 'aşqdan ğinā buldı

Geçüp dünyā vü 'u**q̣bādan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 2).

['u**q̣bādan**, -dan]

Dünye vü 'u**q̣bā** hevāsın dem-be-dem medh eyleseñ

Hubbunı qalbinde hiç var eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29,

Mısra 5). ['u**q̣bā**,]

Eger dünyā eger 'u**q̣bā** ki sen emr itmeseñ ey şāh

'Ademden 'äleme kimse getürmez dāne-i haşhāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

57, Mısra 15). ['u**q̣bā**,]

Eger dünyā eger 'u**q̣bā** olupdur başıma zindān

Duya gör 'ārif-i bi'llāh 'azābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

67, Mısra 13). ['u**q̣bā**,]

Kes elin ey dil cihānıñ kılmasun 'u**q̣bā** ziyān

Qaṭ' it 'u**q̣bānıñ** elin kim bāṭunıñ ola beyān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3,

Mısra 1). ['u**q̣bā**,]

ulaş: Ulaşmak, erişmek.

Her kime zerrece 'aşkıñ **ulaşa**

Sa'ādet tācıdur qonduğı başa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 33).

[**ulaşa**, -a]

Yā İllāhī sen kıl çāre

Ulaşdur bizi sen yāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 22). [**ulaşdur**, -

dur]

Fenā-fi'llāh maqāmına

Ulaşan maḥvu'llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 12). [**ulaşan**, -

an]

'aşq odına yana yana

Ulaşup nūr-ı Sübhāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 26). [**ulaşup**, -

up]

Key şaḳın aşlıñdan ırma öziñi

Her ne kılarsañ kılup 'aşqa **ulaş** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 16).

[**ulaş**,]

Kıyamazsañ eger ‘aşka **ulaşma**

‘Āşıklarıñ cānı kırbān kıoç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 19*).
[ulaşma, -ma]

ulu: Büyük, yüce, değerli.

Sunarsañ girmez eliñe

‘aşkıñ maķāmı **uludur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 24*). [uludur, -dur]

Bu ayrılık bir ‘acāyib hālımış

Bunda gelen uğrar **ulu** yolımış (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 14*).
[ulu,]

Ulu minnet budur cāna

Dilde mihmān ol pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 7*). [ulu,]

Sensin ‘Alīm Evvel İlāh sensin Hākīm ol Pādişāh

Senden gelür ey **ulu** Şāh şad hezārān derde şifā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 4*). [ulu,]

Eger benden haber şorsañ haķāyık şehrine vardum

Var anda bir **ulu** sulţān senüñle dost-ımış her ān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10*). [ulu,]

Dağı saña selām itdi benümle hoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu **ulu** meydān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14*). [ulu,]

Uyup bir **ulu** kerbāna yolumda pehlevān olsun

Ťutarlarsa harāmiler iderler kıahr-ıla yeksān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 17*). [ulu,]

Uluya ta‘zīm idüp küçüye eyle merħamet

Hürmetiñden fāriğ olma bekle Hākķıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 19*). [uluya, -y, -a]

Eger bu derd-ile bil kim ölürseñ

Ulu devlet başa kıondı göç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 14*).
[ulu,]

Muştafāniñ hürmetiyçün eyleme senden cüdā

Ĝam yime sen her kışi baña **ulu** burhān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 12*). [ulu,]

Didüñ bir ağulu baldur buña barmaq banan zâldur

Haķıñ zikri **ulu** yoldur diliñüzden ķomañ her gâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 26*). [ulu,]

um: Ümit etmek, beklemek.

Cân vaşlıñı senden **umar**

Hüsn-i zâtiñ haķķı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 3*). [umar, -ar]

Sinân Ümmî **umar** ey cân

Olasın sırrına mihmân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 33*). [umar, -ar]

Umagör dîzârını

Görelüm n'eyler Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 23*). [umagör, -agör]

Umaruz kim geçile

Görelüm n'eyler Allâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 19*). [umaruz, -ar, -uz]

Yardıma Hâkdan **um** erligi senden

Tevhîd-ile varan taşra atılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 19*). [um,]

Gerçi ben senüñle yâr oldum **umaram** zevķ-ı yâr

Lik sen ağyâra uyarsın baña kıyduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3*). [umaram, -(a)r, -(a)m]

Gözümün yaşı aķar yandı ciger biryân olup

Ey Hudâ derdiñ ķapusından devâsın **umaram** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 12*). [umaram, -(a)r, -(a)m]

Umaram kim ol Hâbibiñ hürmeti-y-çün nâ-gehân

Bir nażar ķılup diyesin kim baña gel bi-çâram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 27*). [umaram, -(a)r, -(a)m]

Ölem toprak ola tenim ulaşa aşlına cânım

Umaram 'aşķ eser vire ile toprak u taşımдан (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 18*). [umaram, -(a)r, -(a)m]

Eger kâl olsa hâl eyler eger zehr olsa bal eyler

Şalâdur ni‘met-i ‘aşka **umarsa** kim bu aşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 8*). [*umarsa, -ar, -sa*]

Key za‘îfem kapuña geldüm ğarîbem key hâkîr

Çâresin senden **umaram** işbu zaḥmîñ merhemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 4*). [*umaram, -ar, -am*]

Sinân Ümmî **umar** senden ki zâtuñ hâkķı-çün yâ Rab

Senüñ dîvânıña irsem diyem yâ Hû tıram yâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33*). [*umar, -ar*]

Kimseden ḥavf eyleyüp hiç kimseden **umma** vefâ

Ġayretiñden fâriğ olma bekle Hâkķıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 9*). [*umma, -ma*]

Sinân Ümmî bugün kâlbe **umar** senden nazâr yâ Hû

Selâmet eyle yâ Rabbi çü sensin Kâdir ü Bâķî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13*). [*umar, -ar*]

Kimseler aldanmasun kâlû belâ şehrinde kim

Sen **umar** mısın o yolda azanıñ oñmasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 14*). [*umar, -ar*]

Kesilmez pertevi hergiz o baḥrıñ bir nefes añla

Her eşyâ her bir ism-ile **umar** feyz-i İlâhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 38*). [*umar, -ar*]

Götür bu ğafleti gözden şefâ‘at **umaram** sizden

Ḳamu aḥbâbıña bizden selâm olsun senüñ ey Şâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 39*). [*umaram, -ar, -am*]

Kerem ehli kerem kılmaḳ keremdür

Keremsizden kerem **ummaḳ** kir emdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 2, Mısra 2*). [*ummaḳ, -mak*]

Bülbülüñ cānım didüĝi güli görünce hemân

Umaram ben bülbüli göre gülin yakın zamân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 34*). [*umaram, -ar, -am*]

Sinân Ümmî senüñ yoluñda bir kâşır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ **umar** ki bir ‘âciz zâ‘îfiñdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34*). [*umar, -ar*]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Hâka

Ahaddur andan **umar** hep külli şey' izz ü emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 40). [umar, -ar]

İsterem Hâk Hâzretinden luṭf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 6). [umaram, -ar, -am]

İsterem Hâk Hâzretinden luṭf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 12). [umaram, -ar, -am]

İsterem Hâk Hâzretinden luṭf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 18). [umaram, -ar, -am]

İsterem Hâk Hâzretinden luṭf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 24). [umaram, -ar, -am]

İsterem Hâk Hâzretinden luṭf-ıla ihsânını

Umaram derdin virenden derdiniñ dermânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 30). [umaram, -ar, -am]

‘ummān: Büyük, engin deniz, okyanus.

Ben bu mülke gelmeden çār ‘anaşır olmadan

Aşlımdağı ‘**ummāna** ṭaldüğüm mıdur haṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 6). [‘ummāna, -a]

İrmeyen bilmez benüm ‘aşk-ıla ğavvāş olduğum

Tevhîd-i zāt-ı İlāhî dinilen ‘**ummānedür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 12). [‘ummānedür, -e, -dür]

Zāhidā sen ‘ilm-i haqqı tevhîdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yok ‘**ummānda** gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 2). [‘ummānda, -da]

Dir Sinān Ümmî bize mürşid olan Hüdur hemān

Evvel āhır baḥriyüz Hüdur bizüm ‘**ummānımız** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 18). [‘ummānımız, -ımız]

Kevn ü mekân çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamāğa dervīşe ‘**ummān** gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 8). [‘ummān,]

Bu tevḥīdiñ müsemmasın taleb kılan bugün gelsün

‘Aşıklar ṭalıban oynar ‘**ummānımız** eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 14). [‘ummānımız, -ımız]

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllā ki mevc-i ism-ile ol Vāḥidiñ ‘**ummānıyam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4). [‘ummānıyam, -ı, -y, -am]

Künh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān

Baḥr-ı muṭlak lā-te‘ayyün ḥaddi yok ‘**ummān** menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8). [‘ummān,]

Dilimdedür zıkr ü adı ḳalbimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol maḥv eyledi ‘**ummānıyam** ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4). [‘ummānıyam, -ı, -y, -am]

Dilimdedür zıkr ü adı ḳalbimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol maḥv eyledi ‘**ummānıyam** ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4). [‘ummānıyam, -ı, -y, -am]

Dökülür bu dilden dürr ü cevāhir

Gizli ‘**ummān** oldum ‘aşḳa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 8). [‘ummān,]

Her kişi bir baḥre ğavvāş oldu bir mercān şatar

Ḥayretiñ baḥrından āḫar baña ‘**ummān** olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 14). [‘ummān,]

Mā-sivādan rūḫını pāk eyleyen şādıḳlarıñ

Himmeti baḥrına ṭal kim iresin ‘**ummāniña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 16). [‘ummāniña, -ın, -a]

Mevci ṭurmaz şad hezārān dürleri ṭaşra atar

Ḳalmadı benden eşer ‘**ummāna** irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 8). [‘ummāna, -a]

Ḳulluğa bel bağlayup şular gibi çağlayup

Gice gündüz aḳmadan ‘**ummān** ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 4). [‘ummān,]

Ümmî Sinâni gör yine kalmadı baş-ıla cāna

‘aşk-ıla taldı **‘ummāna** gözleñ neler çıkarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 32). [‘ummāna, -a]

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu

Çatre oluban çağlayu **‘ummāna** gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 14). [‘ummāna, -a]

İhtiyāc oldum bugün bir çatre vaşluñ meyine

Anca teşne dillere feyz irgüren **‘ummān** meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 6). [‘ummān,]

Yā İlāhî vaḥdetiñ bir ḥaddi yoḡ **‘ummān** mıdur

Yā kulum sen geldüğüñ yol her kula āsān mıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1). [‘ummān,]

Ey Hudāyā vaḥdetiñ bir ḥaddi yoḡ **‘ummān-durur**

Çün bu sırta maḡhar olan kāmīl-i insān-durur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49). [‘ummān-durur, -dur, -ur]

Zāhidā sen ‘ilm-i Ḥaḡḡı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi yoḡ **‘ummānda** gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 14). [‘ummānda, -da]

‘ummān eyle: Okyanusa döndürmek.

Cān gezer çatrede yedi deryāyı

Görüñ ‘aşkı nice ‘ummān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 14). [‘ummān eyle, -di]

‘ummāna düş: Okyanusa düşmek. || Hayret denizine düşmek.

Ki ḡayret baḡrı cūş eyler beni ol demde nūş eyler

Düşer cānım ol ‘ummāna kenārından çıkar ey Şāḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 8). [‘ummāna düş, -er]

‘ummān-ı ‘aşk: Aşk okyanusu.

Şimdiki ḡālinden ḡaber şoranlara budur sözüüm

Ṭālibleriñdür ḡānesi ‘ummān-ı ‘aşkıñ kānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 22). [‘ummān-ı ‘aşk, -ın]

‘ummān-ı ‘aşka ıalmaq: Aşk okyanusuna dalmak.

ıalmaqā ‘ummān-ı ‘aşka baş urup merdāneler
İster anlar kim getüre dürle virüp mercān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
22, Mısra 11). [‘ummān-ı ‘aşka ıalmaq, -a]

‘ummān-ı hū: Allah'ın okyanusu.

ıalbmı ihyā iden ol Pādişāh-ı Lā-yezāl
Gönlümüz mi ‘mār-ı Hāıdur ıatremiz **‘ummān-ı Hū** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 110, Mısra 4). [‘ummān-ı hū,]

‘umre: Belirli bir zamana bağlı kalmadan Kābe’yi usülüne göre ziyaret etmek.

ıaş u ıtoprak ıavāfından vefā bulmadı ‘āşıkılar
‘Aşıkıñ ıalbidür Ka’be hāc u **‘umre** iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
73, Mısra 12). [‘umre,]

unud: Unutmak, akıldan ııkarmak.

Bir kulına dōst meyl ide gider bu ‘aşk anı güde
ıomaz bir lahza **unuda** dilde sözi tekrār olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46,
Mısra 10). [unuda, -a]

unut-: Unutmak, akıldan ııkarmak.

Cemāli bāęınıñ verdi beni hāyrān ider her dem
Unutdum ğayrı eşęālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
112, Mısra 12). [unutdum, -du, -m]

Unutdı ięvāsın hānnās u şeytān
Görüñ ‘aşkı nice insān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 33).
[unutdı, -dı]

İlāhī ıudretiñle ııl mūnevver ıalb-i insānı
Beşer fehmi ıalup ‘āciz **unutsun** mekr-i āfākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
143, Mısra 4). [unutsun, -sun]

ur: Takmak, başına yerleştirmek.

Ƙanı başda Şu devlet kim **urıla** kisveti ‘aşkıñ

Ƙanı cānda Şu ‘izzet kim ola derdiñ gice gündüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 11). [urıla, -ıla]

ur: Vurmak, yaralamak.

Derdiñ **urđı** yüregime Şerha Şerha yaralar

Sen Őefā‘at merheminden vir Şaram yā MuŐtafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 25). [urđı, -đı]

‘urüc id: Yükselmek, yukarı çıkmak.

Ki sensin dîni derc iden Őalātu farz u borç iden

Semāvāta ‘urüc iden Őutup Rabbiña ‘azm-i rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 16). [‘urüc id, -en]

‘urvetü’l-vüşkâ dağ: Sağlam kulp, tutulacak Şey etmek II Müslümanlık kılmak; dinin gereklerini yerine getirmek veya günahların bağışlanması için yardımcı olmak.

‘Urvetü’l-vüşkâ dağup gerdānuma geldüm ezel

Yolıña cān virmege merdān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 15). [‘urvetü’l-vüşkâ dağ, -up]

‘uryān eyle: Soymak, çıplak bırakmak.

Perdeler kat kat hicāb oldu saña aç gözüñi

AŐlıña irmek dilerseñ cānı ‘uryān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 6). [‘uryān eyle, -gil]

Görüñ ‘aşkı nice hayrān eyledi

Görüñ ‘aşkı nice ‘uryān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 2). [‘uryān eyle, -di]

Münkirlere karşı gel yānı ‘uryān eyleme

‘Aklıñ evinde otur gel yeter uşlan deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 9). [‘uryān eyle, -me]

İki cihān sevgüsinden

Şoyup bizi **‘uryān eyle** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 8). [‘uryān eyle,]

‘uryān id: Çıplak bırakmak.

Dilerse geydüren şalı kıabāyı

Dilerse cismimi ‘uryān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 24).

[‘uryān id, -en]

‘uryān it: Çıplak bırakmak || masivadan sıyrılmak.

Ümmî Sinānıñ cānı olsun dōstuñ mihmānı

Ġayru’llāhdan ben beni ‘uryān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

48, Mısra 14). [‘uryān it, -se, -m]

uş: 1. İşte, şimdi. 2. Çünkü. 3. Ancak.

Ey gönül bîgānesin sen senden olduñ bî-ħaber

Uş yalıñuz kıalasın kârbāndan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2). [uş,]

Sen bu nefsiñ zulmetinden kıalduñ uş ħôr u zelîl

Ey dirîgâ derdiñe dermāndan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 15). [uş,]

Ġuşşa vü ğamdan ħalāş eyle dir uş Ümmî Sinān

Fazlıñ-ıla tā ebed sulţān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 21). [uş,]

Daĥı saña selām itdi benümle ħoş kelām itdi

Didi tiz gelsün uş bunda anuñdur bu ulu meydān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 14). [uş,]

Yaķınam didüñ uş benden yaķınsın bilmişem benden

Ya bu ħasret ya bu firķat gelür nerden biter ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 11). [uş,]

uş: Akıl.

‘aşķı derdiñ ħüküm olıncaķ bunda ‘aķla uşşa ne

Geçmezem dildārıñ ‘aşķından cāna olsun vedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 19). [uşşa, -sa]

uşañ: Bıkmak, bezmek.

‘ Aceb bencileyin **uṣaṣnı** fānı

Yoluñda bir dağı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 1).
[uṣaṣnı, -ı]

‘ Āşık nāmından **uṣandum** gerek āvāre kılsunlar

Bugün vaşlıña el şundum gerek pür yāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 40, Mısra 1). [uṣandum, -du, -m]

‘ Āciz kaldum āvāreyem İlāhı

Ne kılam ki bu dil ‘ aşkıdan **uṣana** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 8).
[uṣana, -a]

uṣlan-: Akıllanmak, aklı başına gelmek.

Münkirlere karşı gel yārı ‘ uryān eyleme

‘ Aklıñ evinde otur gel yeter **uṣlan** deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 10). [uṣlan,]

uṣlu: Akıllı.

Kim eydür **uṣludur** kim eydür delü

Ĥalka seyrān oldum ‘ aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 9).
[uṣludur, -dur]

usta: Üstat, usta, hoca.

Ĥuyumcısın ĥalpazan **usta** görsin iş bozan

Altun gümüş şatarsın baķır-ıla demiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra
11). [usta,]

utan-: Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahcup olmak.

Hey **utanmaz** niçe bir ĥafletdesin bir dem uyan

Ĥaķ Ta‘ālā emrine fermāndan olduñ bī-ĥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12,
Mısra 17). [utanmaz, -maz]

Ĥaķdan **uṣan** ĥālîş ‘ amel kılagör

Ol bāzārda zerķ u riyā şatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 5).
[uṣan,]

uy-: Davranışlarını, hareket, fikir vb.ni karşısında mevcut kimse veya şeye göre ayarlamak, ona tâbi olmak, ittibâ etmek, ayak uydurmak.

Mevlâm ‘aşkıñ bize a‘zam ïmâmdur

Uyaldan tã‘atum küllî tamâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 2).

[uyaldan, -aldan, -]

Gerçi ben senüñle yâr oldum umaram zevk-ı yâr

Lik sen ağyâra **uyarsın** baña kıyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,

Mısra 4). [uyarsın, -ar, -sın]

Gel ey miskîn-i bî-çâre niçün **uyarsın** ağyâre

Seni vaşl eylemez yâre taķarsa boynuña urġân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

102, Mısra 39). [uyarsın, -(a)r, -sın]

Uyaldan ‘aşkına anuñ gerekmez ġayrı burhânı

İrelden derdine anuñ gerekmez ġayrı dermânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

138, Mısra 1). [uyaldan, -aldan, -]

Böyledür bu ‘aşkıñ işi

Her kim **uyarsa** delüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 4). [uyarsa, -ar, -sa]

İblîs-i nefse **uyarsañ** bil cehennemdür yeriñ

Ṭurma anlaruñ yolında varma kim ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 21). [uyarsañ, -ar, -san]

Baña **uyduķları** her dem yoluñda

Senüñ cân virmeġe bāzārıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 13).

[uyduķları, -duk, -lar, -ı]

Ḥaķ buyurdu zıkr idüñ ben daķı zıkr ideyin

Erenler şoķbetine Ḳur‘âna **uyan** gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra

6). [uyan, -an]

‘aşķa **uyup** dü cihândan el çeküp girdi yola

Ḥükmi fâş kendü nihân ol Ḥânı gözler cânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

54, Mısra 7). [uyup, -up]

Âyet-i Raḥmâna **uyduķ** ḥamdü li’llâh çok şükür

Ten ü dilden cân u dilden zıkr olan Sübḥânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

55, Mısra 15). [uyduķ, -duķ]

‘Aql saña uydurunca ‘aqla sen **uysañ** n’ola

Oturup ‘izzet bāğında hayme kırayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 29*). [*uysañ, -san*]

Fehm olındı evvel āhır **uyılan** kimdür ne ğam

Senden oldı işnā ‘aşer nev‘-i imāmet Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 7*). [*uyılan, -ıl, -an*]

Bu mıdur zannıñ ey şāhım **uyam** ‘ālemde aġyāra

Ƨoğunmasun diyü lākin müdārā eylerem hāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 29*). [*uyam, -am*]

uyan: *Gaflet içinde ve olup bitenden habersiz durumda iken gerçeklerin farkına varmaya başlamak, hakîkati görmek, gözü açılmak.*

Gel ey ğāfil **uyan** sen de

Maħabbet var-ısa cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 25*). [*uyan,]*

Hey ölü misin uyur mısın **uyan** aç gözüñi

Ġāfil olma ğāfil olma gör ne söyler dil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 23*). [*uyan,]*

Hey utanmaz niçe bir ğafletdesin bir dem **uyan**

Hağ Ta‘ālā emrine fermāndan olduñ bî-ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 17*). [*uyan,]*

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç uyħudan **uyan**

‘Aceb ğaflet şarābından niçe bir olasın hayrān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1*). [*uyan,]*

Aç gözüñi bir dem **uyan**

Sen ey göñül gel ey göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 1*). [*uyan,]*

uyar: *Uyarmak, ikaz etmek.*

Hey ecel peymānesinden şunmadın çarħ u felek

Ġāfil olma ğāfil olma gözüñ aç cānıñ **uyar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 18*). [*uyar,]*

uyar: *Yakmak, fitili tutuşturmak.*

Uyar ḥubbüñ çerāğın cān evinde

Be-ḥaḫḫ-ı āyet-i şedīdü'l-ḫuvā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 7).

[uyar,]

Maḥabbet şem'ini **uyar** bu dilde

Gider ğafleti cān gözin aç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 5).

[uyar,]

uyḥu: *Uyku II gaflet uykusu.*

Gel ey cānān ilinden cān gözüñ aç **uyḥudan** uyan

'Aceb ğaflet şarābından niçe bir olasın ḥayrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 1). [uyḥudan,]

Bi-ḥamdi'llāh gözüm açdı o Fettāḥ

Uyardı **uyḥudan** oldum şafādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 28).

[uyḥudan, -dan]

uyu: *Uyku durumunda olmak.*

Eger baḥr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup **uyursam** diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 6). [uyursam, -r, -sa, -m]

Hey ölü misin **uyur** mısın uyan aç gözüñi

Gāfil olma ğāfil olma gör ne söyler dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 23). [uyur, -r]

uzlet: *Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşamak.*

Şöhret ü nām şāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost eşiginde nāsdan 'uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 22). ['uzlet,]

Sen bu miḥnetden kaçarsañ varlığı terk eyle gel

'Uzlet imiş kişiye bu dünyede vaḥdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 4). ['uzlet,]

Devletiñden fāriğ olma bekle Hāḫḫıñ bābını

‘Uzletiñden fāriğ olma bekle Hāḫḫıñ bābını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 2*). [‘uzletiñden, -in, -den]

‘uzlet bekle: *Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız başına yaşamak.*

Erba‘ın-i ḫalvetiñ ‘aşkıñda ‘uzlet bekleyüp

‘İlm ü ‘irfān iḳlîmin seyrān iden sırdānîyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 17*). [‘uzlet bekle, -y, -üp]

Ü

ü: "Ve" bağlacı.

Cemāliñ zülfiniñ dād **u** şafāsı

Teliñde bir daḫı hîç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 15*).
[u,]

‘aşḳa yār olanıñ av **u** şikārı

Şālîñda bir daḫı hîç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 19*).
[u,]

Dîzāruñ bāğınıñ verd **ü** reyḫānı

Gülüñde bir daḫı hîç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 27*). [ü,]

Ne şavm **ü** ne şalātım var

Ne ḥacc **ü** ne zekātım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 9*). [ü,]

Ne şavm **ü** ne şalātım var

Ne ḥacc **ü** ne zekātım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 10*). [ü,]

Ne ḳadr **ü** ne berātım var

Diler cān senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 11*). [ü,]

Gerekmez 'ālem-i fānī

Gerekmez küfr ü imānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 30). [ü,]

Dîdârı seyrân eylemek

Bunlaruñ genc ü mâlıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 20). [ü,]

Geçüp evrād u ezkārı

Geçüp ebyāt u eş'arı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 9). [u,]

Geçüp evrād u ezkārı

Geçüp ebyāt u eş'arı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 10). [u,]

Geçüp envār u esrārı

Halāş oldu mu 'ammādan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 11). [u,]

N'eylerem ben ad u şanı

Koñ yanayın düni günü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 5). [u,]

Meskenet bâbında başıñ top idüp atmağ gerek

Kim ki buğz u ğaybet ü herze kılsa gel saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 12). [u,]

Meskenet bâbında başıñ top idüp atmağ gerek

Kim ki buğz u ğaybet ü herze kılsa gel saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 12). [ü,]

Cins-i mişliñ hem nazîriñ yoğ senüñ

Vāhid ü ferd ü aḥad kân-ı 'atā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8). [ü,]

Cins-i mişliñ hem nazîriñ yoğ senüñ

Vāhid ü ferd ü aḥad kân-ı 'atā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8). [ü,]

Her neye olsa irişür kudretiñ

Emriñe maḥkûm-durur bāy u gedā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 12). [u,]

Ey Kerîm ü ey Raḥîm ü ey Ğafûr

Biz günāhlı kullara sen kıl hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19). [ü,]

Ey Kerîm ü ey Raḥîm ü ey Ğafûr

Biz günāhlı kullara sen kıl hüdā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 19). [ü,]

Hergiz bu miḥnet-ḥānede ğamdan ḥalāş olmaz gönül

Sen Sultāna iren bulur yüz biñ nice zevğ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6). [u,]

Yañuldum Ʃođrı varmadum yolumı

Şaşırdı beni hırş **u** nefis ü hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20). [u,]

Yañuldum Ʃođrı varmadum yolumı

Şaşırdı beni hırş **ü** nefis ü hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 20). [ü,]

Bize tevĥîd **ü** tevfiķiñ refîķ it

Hudāyā ola kim bu cürmi şava (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 21). [ü,]

Ʃanı sende rüz **u** leylî dem-be-dem āh **u** fiğān

Tende cāmiñ dağı fāriğ oturup olduñ metāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 3). [u,]

‘aşķa hem-rāh ol hemîşe diñleme kimse ünin

Ol Ğānî Ferd **ü** Ćālābdan sem ‘iñe ire ĥiĥāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 10). [ü,]

Ʃıl muşaffā ħalbiñi tevĥîd **ü** esmā nūr-ıla

İnsāna lāyık dimezler kim ħalaysız olsa ħap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 17). [ü,]

Zāhidiñ ‘ilm **ü** ‘amelden istegi bil ğayrıdur

Ʃüĥi gibi ħanda irmez cîfe yir ancak kilāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 23). [ü,]

Her kim ‘irfān şāĥibidür cān baş olsun fedā

Ger faķîr **ü** ger ğanîdür şeyĥ **u** pîr **u** ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [ü,]

Her kim ‘irfān şāĥibidür cān baş olsun fedā

Ger faķîr **ü** ger ğanîdür şeyĥ **u** pîr **u** ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [u,]

Her kim ‘irfān şāĥibidür cān baş olsun fedā

Ger faķîr **ü** ger ğanîdür şeyĥ **u** pîr **u** ger şebāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 30). [u,]

Cübbe vü destāri ma ‘mür Ĥaķķa irmez lā-cerem

Zāhir **ü** bāĥını vîrān olmayınca bil ‘iĥāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 32). [ü,]

Ey Hudā luĥ eylegil ħahrîñdan ey Ĥaķ el-ğıyās

Her zamān **u** her sâ ‘at fâ ‘il-i muĥlaķ el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2). [u,]

Bi-niṣān **u** lā-mekān sırında pinhān olmayan

Bulmaya seyr-i ma‘a’llāh sırın el-ḥaḳ el-ḡıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 5). [u,]

Ey cismine cān isteyen gel māh **u** günden al ḥaber

Ey kāmīl īmān isteyen gel ṭoḡrı dīnden al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 1). [u,]

Ey ‘ilm **ü** ‘irfān isteyen bir zerreden kān isteyen

Ey ḥükm-i Ḳur‘ān isteyen kāf-ile nūndan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [ü,]

Ġaflet seni yıḡlamasun dürlü şüret bağlamasın

Cān mülkünü ṭaḡlamasun cism **ü** bāṭından al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 14). [ü,]

İstemedüñ rüz **u** leylī derdiñiñ dermānını

Furṣatıñ elde iken Loḡmāndan olduñ bī-ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 19). [u,]

Ḳanı şol dünyā sarāyında getir kimdür bulan

‘Aḡl **u** cāndan geçmeden kim bulısdur baḥtiyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 24). [u,]

Bī-niṣān **u** lā-mekānıñ illerinde şāh olan

‘aşḡ-ıla derde giriftār oldılar çün bī-şümār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 25). [u,]

Ey Sinān Ümmī saña yār olmaḡa yarın o şāh

Gel bugün bu āyin **ü** erkānı eyle tār-u-mār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 30). [ü,]

Ḥalḳ içinde adımız dervīş **ü** şūfī ehl-i dil

İllā meger ehl içinde olmuşuz kim bī-başār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 9). [ü,]

‘Āşıḳıñ bir çāresi var zār **u** giryāndur yanar

Yār elinden yarası var yüregi ḳandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1). [u,]

Bülbül irincek gülüñ envārına ṭuramaz dili

Dā‘imā gülzāra ḳarşu zār **u** eḡgāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 24). [u,]

Bu Sinān Ümmīyi siz bende-i aḡyār añlamañ

Zāhir **ü** bāṭın anuñ sulṭānı ‘aşku’llāhdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 14*). [ü,]

Zühd **ü** taḡvā menzilinden geçdi cān eyler vedā‘

Varduḡı dār [ol] ene’l-ḡaḡ söyleyen meydānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 13*). [ü,]

İsm-i a‘zam ‘aşkına zıkrinde vuşlat bulduḡum

Ḥayy **ü** Bākî zāt-ı a‘lā pāk olan sübhānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 18*). [ü,]

Bu ḡarāb olmış gönül cān **u** cihān terk eyleyüp

Ol ḡaḡıḡat şem‘ine par par yanan pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 23*). [u,]

Zāhidā dersiñ senüñ ḡarf **ü** ḡurūfuñ baḡsıdur

Dört kitābıñ ma‘nisi āyāt-ı Ḳur‘ān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7*). [ü,]

‘İlm-i ḡikmetden ledünniden gelen ḡüftāra baḡ

Tālib-iseñ gel berü tevḡîd **ü** ‘irfān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 10*). [ü,]

Nice baḡrıñ mevcidür gel gör saña şerḡ itdüḡüm

La‘l **ü** yāḡūt u cevāhir dürr **ü** mercān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12*). [ü,]

Nice baḡrıñ mevcidür gel gör saña şerḡ itdüḡüm

La‘l **ü** yāḡūt **u** cevāhir dürr **ü** mercān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12*). [u,]

Nice baḡrıñ mevcidür gel gör saña şerḡ itdüḡüm

La‘l **ü** yāḡūt u cevāhir dürr **ü** mercān bundadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12*). [ü,]

Zāhir **ü** bāṭın hezārān derdiñe ‘ayn-i devā

‘İlm-i ḡayb-ıla kemāl-i ḡikmeti Loḡmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7*). [ü,]

Sırrımıñ remzinden aldum ‘azm idüp açar ḡanad

Maḡv **u** ḡarḡıñ sırrına irmekde ḡuş olmaḡ diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 12*). [u,]

On sekiz biñ ‘ālemi ref‘ eyleyüp öñden şoña

Bī-nişān ü lā-mekān illerine tayrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,
Mısra 6). [ü,]

Küfr ü imān neydügin fehm eylemez yokdur necāt

Fāsıķıñ qalbinde her dem İblīsīñ iğvāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,
Mısra 13). [ü,]

Vāhid ü Ferd ü Aḥaddur dā’imā zıkr itdügi

Zākiriñ qalbinde her dem tevḥīdiñ deryāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
25, Mısra 15). [ü,]

Vāhid ü Ferd ü Aḥaddur dā’imā zıkr itdügi

Zākiriñ qalbinde her dem tevḥīdiñ deryāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
25, Mısra 15). [ü,]

Zulmet-i nefsiñ ‘azābindan beni şāz eyleyen

Cān u dilden evliyāya göñlümüñ ikrārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 6). [u,]

Ḥamdü li’līlāh çoķ şükür toğdı sa’adet şems ü māh

Bir kula kılsa hidāyet dā’imā naşrānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26,
Mısra 11). [ü,]

‘İlm ü ‘irfāniñ güliyle cān dimāğın toyladuñ

Enbiyālar evliyālar irdügi lezzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra
7). [ü,]

‘Arş u kürsī kā’ināta şığmadum didüñ ‘ayān

Mü’miniñ qalbinde pinhān olduğıñ ‘izzet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
27, Mısra 11). [u,]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsī cümle ‘ālem Ḥālīķiñ

Ey şehāvet ehliyem diyen nevāliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 3). [ü,]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsī cümle ‘ālem Ḥālīķiñ

Ey şehāvet ehliyem diyen nevāliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 3). [ü,]

Yir ü gök ü ‘arş u kürsī cümle ‘ālem Ḥālīķiñ

Ey şehāvet ehliyem diyen nevāliñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28,
Mısra 3). [u,]

Nice biñ taht islerin bir tahtaya bindürdiler

Tâc **u** tahtum var diyen gör mülk ü mâliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6*). [u,]

Niçe biñ kand **ü** şeker şāhibleri saçın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes zülālîñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 15*). [ü,]

Ey tarīkat düşmeni bil kim nedür bu şerr **ü** şūr

Dem-be-dem Allāh diyen ‘āşıqlara senden gurūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 1*). [ü,]

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime sâbit-durur İncil **ü** Furkân **ü** Zebūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 14*). [ü,]

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime sâbit-durur İncil **ü** Furkân **ü** Zebūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 14*). [ü,]

Her kim irdi Seyyid-i Muhtāra oldur bil veli

Ḳalbine inzāl ider anuñ kelāmu’llāh **u** nūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 24*). [u,]

‘Arş **ü** kürsî cem ‘ idüp vāhid kılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma‘nisinden oqınan evrāk nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 17*). [ü,]

Mest **ü** hayrān ister iseñ baq gözinden bellüdür

Ṭoğrı kerbān ister iseñ şor izinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 1*). [ü,]

Şanasın kim her kelāmı la‘l **ü** mercāndur dizer

‘Ārife yār olmağa diñle sözinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 5*). [ü,]

Cehl **ü** zulmet kaplamışdur müdde‘iniñ ḳalbini

Ḥaḳ kelāmı ṭoğrı gelmez geñizinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 17*). [ü,]

‘Ālim **ü** ‘āmil naşīhat ehli olan kişiler

Ḥalkı Ḥaḳḳa da‘vet eyler āvāzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 21*). [ü,]

Mest **ü** hayrân ‘aşıkıñ yolında qurbân eyle cân

‘Tut kulağıñ Hakk eşiginde nâzından bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 23). [ü,]

Bu ‘aşka virmişem ben ihtiyârim

Ne kim kılsa baña fahr **u** ğınâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 4). [u,]

Baña ‘aşk olmayıncağ dü cihânda

Eger zevk **u** eger ‘işret belâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6). [u,]

Düşüp yandukları derdiñden ey döst

Firāk **u** hasretiñle zârînadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8). [u,]

‘İyâl **ü** ehl-i beyt **ü** kul qaravaş

Bakaram hiç degül benümle pür-yâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [ü,]

‘İyâl **ü** ehl-i beyt **ü** kul qaravaş

Bakaram hiç degül benümle pür-yâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 9). [ü,]

Ana vü qardaş **ü** kavm **ü** kabîlem

Baña düşmân oluban itdi inkâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 11). [ü,]

Ana vü qardaş **ü** kavm **ü** kabîlem

Baña düşmân oluban itdi inkâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 11). [ü,]

‘Kahr-ıla luţfuñ ‘illetidür aña rumûzı

Küfrüñ içinde bulunur bil imân **u** envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 16). [u,]

‘Top eyleyüp cân **u** başı her kim ki meydâna gele

Zulm eylemez Allâh aña hidâyeti burhân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 7). [u,]

Cân **u** cihânıñ terkini niyyet ipiyle bağlayan

Bağlayamaz bir şey anı düşvâr işi âsân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 13). [u,]

Kim ki sever Allāhı ğayrıyı or va'llāhi

Bu yola cān **u** cihān terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [u,]

Erenleriñ sözi hadurdur inanmayan münāfıdurdur

ann **u** gümānı terk idüp şıdıla gelmeyen bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8*). [u,]

Bu Sinān Ümmî' i siz cāhil **ü** nādān añlamañ

Halk-ı 'ālem hāline 'ālimdür izhār eylemez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 21*). [ü,]

'Arş **u** kürsî nüh felekdür dem-be-dem seyrānımız

Şüret-i naş-ıla dōstlar añlamañ gerdānıyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 13*). [u,]

Erba'in-i hālvetiñ 'aşında 'uzlet bekleyüp

'İlm **ü** 'irfān iqlimin seyrān iden sırdānıyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 18*). [ü,]

Ehl-i hāliñ sırrını fehm eylemez nādān olan

Dört kitāba lā diyendür İblis **ü** Şeytānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 12*). [ü,]

Āyet-i Raħmāna uydu hadü li'llāh çok şükür

Ten **ü** dilden cān u dilden zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 16*). [ü,]

Āyet-i Raħmāna uydu hadü li'llāh çok şükür

Ten **ü** dilden cān **u** dilden zıkr olan Sübhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 16*). [u,]

Hadan uan hāliş 'amel kılagör

Ol bāzārda zer **u** riyā şatılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6*). [u,]

İlāhî evvel **ü** āhır sücüd eyler saña her baş

Ki sensin Bāın **u** Zāhir bilen sensin olan sen fāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2*). [u,]

Senüñdür 'izzet **ü** nuşret senüñdür şan'at u udret

Bu on sekiz biñ 'ālemdeki sensin şāhibü'n-naāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3*). [ü,]

Senüñdür 'izzet ü nuşret senüñdür şan'at u kudret

Bu on sekiz biñ 'âlemdeki sensin şāhibü'n-naqqāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 3). [u,]

Māl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13). [ü,]

Māl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki var

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13). [ü,]

Cāhil ü nādān alurlar her nefes lādan kelām

Evliyā nuṭkıyla her dem virdimiz tevḥîd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 7). [ü,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu'llāha baḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5). [ü,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu'llāha baḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5). [ü,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu'llāha baḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5). [u,]

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āḥır bir olan ol küntü kenzu'llāha baḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5). [ü,]

İstemezdüm 'izz ü cāhı ḥayretiñ kılsa revān

Rüz u leylî gözlerimi yaşıla ḡan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 9). [ü,]

İstemezdüm 'izz ü cāhı ḥayretiñ kılsa revān

Rüz u leylî gözlerimi yaşıla ḡan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 10). [u,]

Çerçi oluban niçe bir şırça boncuḡlar şatam

Ḥikmet-ile kem metā'ım la'l ü mercān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 24). [ü,]

Neylerem cān **u** cihānı baña Raḥmānım gerek

Tā ezel ḳālū belāda ‘ahd ü peymānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 1*). [u,]

Neylerem cān u cihānı baña Raḥmānım gerek

Tā ezel ḳālū belāda ‘ahd **ü** peymānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 2*). [ü,]

Bülbülem āh **u** fiğānımdan murādım her nefes

Ol gülistānım bāğında nūr-ı Yezdānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 3*). [u,]

‘Aḳl **u** cān kevn ü mekānıñ terkini kār eyledi

Varlığında el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9*). [u,]

‘Aḳl u cān kevn **ü** mekānıñ terkini kār eyledi

Varlığında el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 9*). [ü,]

Kevn **ü** mekān çirkini irkindi şu arıtmaz

Ṭaluban oynamağa dervīşe ‘ummān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 7*). [ü,]

Dört kitābı oḳuyan ‘ilme muḥtāc olur mı

Sırran seyrān itmege delil **ü** burhān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 12*). [ü,]

Kim ola cürm **ü** ḥaṭādan nefsini tāhir ḳıla

Pes ḳılan sensin senüñdür çünki ‘afv-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 17*). [ü,]

Kim ola Ümmî Sināna luṭf-ıla ḳahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür ḳahr **u** luṭf-ıla kemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 26*). [u,]

Her ne kim zāhir olur fi ‘l-i ma ‘a ‘llāhı gör

Ġayrı görme her şey’i sen ya celāl **ü** ya cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [ü,]

Her meşāḳḳat kim görürsin ‘ind-i Ḥaḳdandur nüzül

Ḳahr **u** luṭfuñ ‘illetidür ṭutma sen dilde melāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 8*). [u,]

Gör vücūduñ hālını sen kılma āfāka nazār

Ḳanḳıdur ġālib ü maġlūb u yemīn ü hem ūīmāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [ü,]

Gör vücūduñ hālını sen kılma āfāka nazār

Ḳanḳıdur ġālib ü maġlūb u yemīn ü hem ūīmāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [u,]

Gör vücūduñ hālını sen kılma āfāka nazār

Ḳanḳıdur ġālib ü maġlūb u yemīn ü hem ūīmāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [ü,]

Zıkr u tesbîh u ‘ibādet ūġl-ı fi’llāh itmege

Hergiz eşġāl-i fenāda bitmedi ḳayduñ ġöñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 11). [u,]

Zıkr u tesbîh u ‘ibādet ūġl-ı fi’llāh itmege

Hergiz eşġāl-i fenāda bitmedi ḳayduñ ġöñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 11). [u,]

Pādîŷāhıñ mülkine ġeldüñ ūikār avlamaġa

‘İlm ü ‘irfāndan ne kesb itdüñ ḳanı ūayduñ ġöñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 24). [ü,]

Ṭaŷ u toprak ṭavāfından vefā bulmadı ‘āūıḳlar

‘Āūıḳıñ ḳalbidür Ka’be ḥac u ‘umre iderseñ ġel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 12). [u,]

Cehl ü nādān ġayretinden ḳalma ḳaldur baŷıñı

ġeç bu ūüretten seni sen kāmīl insān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 9). [ü,]

ūöhret ü nām ūāhibidür añlamañ Ümmî Sinān

Dem-be-dem dost eşiginde nāsdan ‘uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 21). [ü,]

ġöñlüme yaġan hemīŷe ‘ilm ü ‘irfāndur benüm

Söylediġi bu dilimiñ sırr-ı Ḳur’āndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 1). [ü,]

Genc ü mālīm baġlamıŷam ben fenā urġanına

Ger metā’ımdan ūorarsañ dürr ü mercāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 3). [ü,]

Genc ü mālīm bağlamışam ben fenā urğanına

Ger metā‘ imdan şorarsañ dürr ü mercāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 4*). [ü,]

Qalb-i emrâzîñ devâsı bābınıñ miftāhıyam

Pîr ü üstādım şorarsañ bil ki Loqmāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12*). [ü,]

‘Ayn-ı vuşlat şerbetidür kim benüm nüş itdigim

Anca ‘aşık şoĥbetinde mest ü ĥayrāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 16*). [ü,]

Fāsık u nādān ne bilsün kim benüm esrārımı

Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 19*). [u,]

Kim ki meydānımda bir cān virdise biñ cān alur

Bir beqādur kim fenāsız şād u ĥandāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 22*). [u,]

Āh-ı firqatdan olupdur dil fenā-ender-fenā

Ĥalk içinde nām u ‘ırzım ĥāke yeksāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 32*). [u,]

Küfr ü imān nisbetinden el yudurdı ‘aşk baña

Anca kim artar hemān bağrımda başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 17*). [ü,]

Kenz-i kelāmu’llāh olan ‘aşk-ı nihānıñ sırrıdur

Söyler dilim anuñ gibi ‘irfān u ‘ilmiñ kānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 6*). [u,]

Cān u cihānıñ terkini ol luţf-ıla kıldı revā

‘İsmā‘ilem Mennānımıñ bayrāmınıñ ĥurbānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 11*). [u,]

Ĥavf u recānıñ ĥavzına nehr-i nihān oldu revān

Qalmadı şekkim zerrece ol Vāĥidiñ ĥandānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 17*). [u,]

Bugün ‘aşkıñ bāzārında dürr ü mercān şatar dilim

Yarıñ cemāli bāğında verd ü reyĥān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 1*). [ü,]

Bugün 'aşkıñ bāzārında dürr ü mercān şatar dilim

Yārıñ cemāli bāğında verd ü reyḥān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2*). [ü,]

Zātım Allāhü eḥaddur vaşfım Allāhü 'ş-şamed

Cins ü mişlim yoқdur öñ şoñ yalıñuz Deyyān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14*). [ü,]

Ben bu derde uğradum yoқluğı kār eyledüm

Ḥacc u zekāt u şifāt armağanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 16*). [u,]

Ben bu derde uğradum yoқluğı kār eyledüm

Ḥacc u zekāt u şifāt armağanı neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 16*). [u,]

Bî-nişān u lā-mekān deryāsınıñ ğavvāşına

Ḥoş şafā geldi getürmek dürr ü mercān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 13*). [u,]

Bî-nişān u lā-mekān deryāsınıñ ğavvāşına

Ḥoş şafā geldi getürmek dürr ü mercān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 14*). [ü,]

Lā-cerem bezm-i elestiñ meyine ḥammār olan

Tā ebed ayuқ degüldür mest ü ḥayrān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 22*). [ü,]

Baḥt u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i 'aşқа lā diyen her kim ki şeyṭān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 23*). [u,]

Zāhidiñ zühd ü riyāsetden riyā kesb itdügin

Rü'yet-i dīzār şanmañ ḥür u ğılmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 25*). [ü,]

Zāhidiñ zühd ü riyāsetden riyā kesb itdügin

Rü'yet-i dīzār şanmañ ḥür u ğılmān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 26*). [u,]

Ṭālibe maṭlūb elinden mey-i vuşlat nüş olur

Bülbülüñ efgānı her dem gül ü reyḥān añladum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 28*). [ü,]

Dilimdedür zıkr ü adı albimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol mağv eyledi ‘ummānıyam ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 3). [ü,]

Dilimdedür zıkr ü adı albimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol mağv eyledi ‘ummānıyam ‘ummānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 3). [ü,]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāhid ü Ferd ü Ağad rađmānıyam rađmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 16). [ü,]

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol Vāhid ü Ferd ü Ağad rađmānıyam rađmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 86, Mısra 16). [ü,]

Ava Şaldı ol hağığat Őāhınıñ Őehbāzıyam

Avladum bunda Őikārım ördek ü az eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
88, Mısra 6). [ü,]

Bir zamān gülzār içinde ĥār elinden ağladum

Verd ü reyĥānım bulınca āh u feryāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
88, Mısra 16). [ü,]

Kemālāt-ı Őıfātumdur ki cümle ĥalđ olan mađlūk

Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü dîv ve ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 91, Mısra 6). [ü,]

Kemāl-i udretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîĥ iderler Ferd ü Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 11). [ü,]

Kemāl-i udretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîĥ iderler Ferd ü Yezdānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
91, Mısra 12). [ü,]

Bir dikende gül ü reyĥān eyleyüp

Çevre kenārın pür-ĥār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 7).
[ü,]

Dökülür bu dilden dürr ü cevāhir

Gizli ‘ummān oldum ‘aşqa uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 7).
[ü,]

İns ü cinni yaradup Hâk kendüye tã‘at için

Şöyle bil hâkka’l-yakından tã‘atım budur hemân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7*). [ü,]

Dervîşe bî-cân gerekdür cāna cānān isteyen

Ehline fermān gerekdür ‘ilm ü ‘irfān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 2*). [ü,]

Vāridāt u varlığa irmek dilersen gel berü

Zikr-i Hūnuñ bahırına tãl gevheristān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3*). [u,]

Düzeldi ‘aşk u bünyādı atarlar tōpı kudretten

Geçüp benlik sarāyından yıkup hūrd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 11*). [u,]

Yā İlāhī Aḥmed ü Maḥmūd Muḥammed Muṣṭafā

Hürmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zātūñ vuşlatın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*). [ü,]

Ḥasret ü nār-ı ḥarāretiñ beni kıldı za‘if

Fazlıña bel bağladum kaldum yā Rabbe’l-‘ālemīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 7*). [ü,]

Sen hidāyet kıl bu yolda cān u baş olsun fedā

Hürmetine kırbetine şādıku’l-va‘dü’l-emīn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9*). [u,]

Yedi deryāda yunaldan kalmadı ‘işyānımız

Tevḥīd-i zāta irelden ‘afv u ğufrānam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 4*). [u,]

Eger baḥr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 5*). [u,]

Bize mürşid-i kāmilden virildi ni‘metiñ ḥāşı

Ne ‘aşkdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 24*). [ü,]

İlāhī cism-i insāni daḥı nefis ü dil ü cāni

Müsaḥḥar eyle derdiñle yanalum ‘aşk-ıla nāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 9*). [ü,]

İlāhī cism-i insānı daḥı nef̄s ü dil ü cānı

Müsaḥḥar eyle derdiñle yanalum ‘aşq-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 9). [ü,]

Sinān Ümmî senüñ her dem ḳapuñda zār u sergerdān

Ya senden ğayrı bir kimse ḳılar mı derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13). [u,]

Devlet anuñdur ki āmennā diye irşādıma

Hışm ider ḥūr u melā’ik münkir u murtādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 2). [u,]

Devlet anuñdur ki āmennā diye irşādıma

Hışm ider ḥūr u melā’ik münkir u murtādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 2). [u,]

Küfr ü z̄ulmet ḳapladuḳça bu vücūdum mülkini

Tevḥîd-i z̄ātüñ nūrı irgürdi ‘adl u dādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 5). [ü,]

Küfr ü z̄ulmet ḳapladuḳça bu vücūdum mülkini

Tevḥîd-i z̄ātüñ nūrı irgürdi ‘adl u dādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 6). [u,]

‘aşḳı ğör sırran vücūdum bir ‘imāret eyledi

Bī-nişān u lā-mekān şevḳı gelür bünyādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 16). [u,]

İsm-i a ‘zam bī-nişān u lā-mekān şehrindedür

Şehr-i Elmalı Sinān Ümmî oḳurlar adıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 21). [u,]

‘Āşḳı olan ḳişi ‘aşḳıñ dadını

Bulımaz sükker ü ballar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 14). [ü,]

Ḥamdü li’llāh çoḳ şükür maḳşūduma irdüm bugün

Bī-nişān u lā-mekān pinhāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 10). [u,]

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘irfān üstine

‘Āriñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmān üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 1). [ü,]

‘Āşıkā ḥaḳḳa’l-yakīndan görünür tevḥīd-i zāt

Sālīke seyrān gerekdür ḥūr **u** ḡilmān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4*). [u,]

Kāmil insānîñ kemālın söylerin añlayana

Himmet **ü** burhān gerekdür kāmil insān üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 8*). [ü,]

Hoş kaçardum mekr **ü** siḥriñden senüñ ḳurtulmayup

Neyleyeyüm hoş getürdüñ sen meni ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 3*). [ü,]

Gel yüzüme ḡülme hergiz ağladursın ‘ākıbet

İçürürsin zehrîni bir gün bal **u** yaḡ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8*). [u,]

Ey gönül ‘ahde vefā ḳıl gel beri gel gir yola

Ḥaḳ Ta‘ālā zikrini üns eyle bu cism **ü** dile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 2*). [ü,]

Gel berü gel ‘ākıl-iseñ añla kim bu ma‘ni’i

‘Āşıkā bil ḡam degüldür dost için derd **ü** belā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 4*). [ü,]

Derd **ü** belāñ meydānına başını ṭop idenlere

Biñ ḥūrī biñ taḥt u sarāy beḳā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 19*). [ü,]

Derd **ü** belāñ meydānına başını ṭop idenlere

Biñ ḥūrī biñ taḥt **u** sarāy beḳā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20*). [u,]

Sırrıña sergerdān olan cān **u** cihāndan el çeker

İki cihān zevḳı añā şifā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 21*). [u,]

Zühd **ü** taḳvānîñ kemālin ‘arz ider zāhid baña

Zātına ḥayrān olan n’eyler anuñ naḳḳāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9*). [ü,]

Ol visāli cür‘asından nüş idelden cānımız

Ḥasret **ü** ḥayret firāḳı-y-la döküpdür yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 14*). [ü,]

‘aşk elinden şöyle bil her kim na‘ıme uğradı

Ƙıldı sükker ü ‘aselden zehr-i ƙātil aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 16). [ü,]

Kim ki ol yâriñ dehânından ƙıgılcım yandırur

Kevn ü ‘âlem men‘ ider mi ol yâriñ ataşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 18). [ü,]

Zâhir ü bâtın münevver ƙıl seni tevĥîd-ile

Zinetiñden fâriğ olma bekle Ĥaƙƙıñ bâbını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 11). [ü,]

Zira çoğ dürlü ‘alâmetler belürdi yir yirin

Meşriğ u mağrib arası geydi cehliñ zılmuni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 4). [u,]

Ĥubb-i dünyâ balçığı-y-la yaptı ĥayrıñ ƙapusın

Ƙaplamışdur ĥırş u ģaflet ağniyâniñ göñlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 8). [u,]

Zılm ü ģafletden cihân uş tutuşup par par yanar

Ĝuşşasından kimse bimez kimsenüñ aĥvâlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 21). [ü,]

Degme evde pâdişâhıñ şem‘i yanmaz şöyle bil

Cân u dilde ‘aşƙ-ı yârı arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 12). [u,]

Zerğ u riyâ zühd ü hevâ ƙılmaz seni yâre revâ

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5). [u,]

Zerğ u riyâ zühd ü hevâ ƙılmaz seni yâre revâ

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5). [ü,]

Unutdı iğvâsın ĥannâs u şeytân

Görüñ ‘aşƙı nice insân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 33). [u,]

Süfiyem hem şâfiyem ‘aşƙ eyledi tâhir beni

Mü‘minem zâhir ü bâtın taş olup iç ƙalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 6). [ü,]

Yār olaldan ‘aşka ben yār oldı baña çār yār

Od **u** şu toprağ **u** yeldür dört olup üç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16*). [*u,]*

Yār olaldan ‘aşka ben yār oldı baña çār yār

Od **u** şu toprağ **u** yeldür dört olup üç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16*). [*u,]*

Görüben verd **ü** reyhānı öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ **u** büstānı gülzārın zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5*). [*ü,]*

Görüben verd **ü** reyhānı öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ **u** büstānı gülzārın zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 6*). [*u,]*

Hezārān kāmīl **ü** dānā senün vaşfın oğur yazar

Bize ‘aşkın kitābını yazārın zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9*). [*ü,]*

Var varından geçmeden ol hān ele girsin mi

Derd **ü** belā çekmeden āsān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 2*). [*ü,]*

Revā kıll rūḥ-ı sultānı musallaḥ yedi iklīme

‘Acem Rūm **u** Yemen şāhı bize eylemesün dağı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 8*). [*u,]*

Sinān Ümmī bugün ḳalbe umar senden nazar yā Hū

Selāmet eyle yā Rabbi çü sensin Ḳādir **ü** Bākī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 14*). [*ü,]*

Bil saña lāyık olan ol Ḥālīḳa ḥamd **ü** senā

Cümleyi andan bilüben şıdḳ **u** iḳrār ol yūri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 5*). [*ü,]*

Vāḥid **ü** Ḳahhār oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da’ vāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [*ü,]*

Yā Rabbenā ferd **ü** aḥad nice yuna yüz ḳarası

Luṭf idüben eyle meded senün eliñde çāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 1*). [*ü,]*

‘Aql **u** rühānī dir cihān nemdür benüm kevn ü mekân

Gel baña dostdan vir nişān oldum anuñ sükāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 15). [u,]

‘Aql **u** sırdan gelür haber kılsam derüniden sefer

Maḥv **u** ğarğa bulsam zafer qalmasa ağı qarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 17). [u,]

‘Aql **u** sırdan gelür haber kılsam derüniden sefer

Maḥv **u** ğarğa bulsam zafer qalmasa ağı qarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 18). [u,]

Kelām-ı Hâk-durur añladum İhlâş

Beyānı zāt **u** şifātıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 8). [u,]

Oquyan ismiñi her dem dilinde

Çün ol tevḥîd **ü** vaḥdetiñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 18). [ü,]

Bize mürşid olan ‘ayne’l-yakîne

Senüñ fazl **u** ‘inâyātıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 24). [u,]

Ki sensin Vāḥîd **ü** Qahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne şağ **u** ne şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7). [ü,]

Ki sensin Vāḥîd **ü** Qahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne şağ **u** ne şimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8). [u,]

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

Qamu ‘ālem ola fānī ki ceng **ü** cim **ü** dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12). [ü,]

Celāliñ kibriyāsından eger keşf eyleseñ envār

Qamu ‘ālem ola fānī ki ceng **ü** cim **ü** dāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 12). [ü,]

Delīlim āyet-i Qur’ān ki sübhāne’llezī burhān

Ki lā-izmān ve lā-imbān veyāḥūd mülk **ü** māl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22). [ü,]

Münezzehsin taşavvurdan ve fi'l-cümle bilinmekden

‘Akıllar māt **u** sergerdān bilinmek ihtimāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 24). [u,]

Celîl ü zü'l-celâlsın hem Cemîl ü zü'l-cemâlsın hem

‘Azîm ü Bî-mişâlsın hem çü zâtiña mişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 25). [ü,]

Celîl ü zü'l-celâlsın hem Cemîl ü zü'l-cemâlsın hem

‘Azîm ü Bî-mişâlsın hem çü zâtiña mişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 25). [ü,]

Celîl ü zü'l-celâlsın hem Cemîl ü zü'l-cemâlsın hem

‘Azîm ü Bî-mişâlsın hem çü zâtiña mişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 26). [ü,]

Seni söyler kâmu diller uçan kuşlar esen yeller

Cemâliñ bāğına güller müzeyyen aḳ **u** al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 28). [u,]

Kime kim irdi bir zerre dîdârîñ zevḳîniñ derdi

Dü ‘âlemde aña emşâl nebât **u** ḳand **u** bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 30). [u,]

Kime kim irdi bir zerre dîdârîñ zevḳîniñ derdi

Dü ‘âlemde aña emşâl nebât **u** ḳand **u** bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 30). [u,]

Açıla vahdetî güller şaḳıya mürḡ **u** bülbüller

Niçe şerḥ eyleye diller kim anda ḳıl **u** ḳâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 37). [u,]

Şu kim ‘aşḳîñ ile ḥayrân bulupdur kâmil-i imân

Yoluñda kim ki viridi cān aña ḥadd **ü** su’âl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 40). [ü,]

Ey Kerîma’llâh Ḳuddüsü’s-selâm

V’ey Raḥîm **ü** Ḥâliḳ-ı arz u semâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 6).
[ü,]

Mâlikü’l-mülk-i ḥaḳâyıḳ ins ü cān

‘Arş **u** kürs levḥ **u** ḳalem taḥte’l-‘ulâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra
8). [u,]

Mālikü'l-mülk-i ḥaḳāyık ins ü cān

‘Arş u kürs levḥ u ḳalem taḥte'l-‘ulā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 8). [u,]

Cins ü mişliñ yok nazîriñ bir daḥı

İllā maḥbūbuñ Muḥammed Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 13). [ü,]

el-Mü' minüne lâ-yemût ḥayy ü beḳāsın bî-vücūd

Sundum saña elimi tüt Loḳmāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 7). [ü,]

Zāhir tenim bāḫın cānım döndüm saña küllî yönüm

Ḳalmadı zann u gümānım imāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 10). [u,]

Bulmaḡa vaşl-ı yārımı ḳodum nāmūs u ārımı

İrgirmeḡe ḳaḫārımı kārbāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 23). [u,]

Ümmî Sinān eydür pīrim artdı benüm āh u zārım

Envārı gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25). [u,]

‘Ārifiñ ḳalbine ḥubbūñ gün gibi virdi zıyā

Fāsıḳıñ göñline zūlmet ü nifāḳat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 36). [ü,]

Sen şeh-i merdān-ı ‘ālem ‘ārifiñ burhānısın

Sāḳı-i Kevşer ü ebrār-ı cemā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 38). [ü,]

Şad hezārān şükr ü minnet Ḥālîḳ u Yezdānıma

Göñlüme ḳıldı binā ḥubbuñ ‘imāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 45). [ü,]

Şad hezārān şükr ü minnet Ḥālîḳ u Yezdānıma

Göñlüme ḳıldı binā ḥubbuñ ‘imāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 45). [u,]

Ḥasret ü firḳat ipiyle bendi muḥkem eyleyüp

Dürlü miḥnet ḳılmaḡ ister baña bu zindān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 7). [ü,]

Hikmetiñ levhine baksam ‘aqlım olur tārūmār

Od **u** şu Ƨoprağ **u** yel insān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10*). [u,]

Hikmetiñ levhine baksam ‘aqlım olur tārūmār

Od **u** şu Ƨoprağ **u** yel insān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10*). [u,]

Ancalar ‘aşkıñ yolında cān **u** baş terk eyledi

Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 15*). [u,]

Ancalar ‘aşkıñ yolında cān **u** baş terk eyledi

Meskeni derd **ü** belā meydān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 16*). [ü,]

Cümlesiniñ rûhına biñ biñ taḥıyyāt **u** selām

Ṭālib-i Ḥağ olana himmetleri erzānīdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 61*). [u,]

Pādişāhım her Ƨuluñda yoğ mıdur ‘ilm **ü** kemāl

Şağla rāzıñ, her şeye ben virdüğüüm ‘irfān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7*). [ü,]

Bilüñ kim baħr-ı muṭlağdan bu tevḥīdiñ kemālātı

Żıyā alur nücüm **u** şems Ƨamer feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 44*). [u,]

Uğan Ƨuşlar esen yeller anuñ ismin oğur diller

Biten ezhār **u** sünbüller Ƨoğar feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 58*). [u,]

Anuñdur ‘izzet **ü** nuşret hem oldur sāni‘-i Ƨudret

Bu tağdīri Ƨalem levḥa yazar feyz-i İlähīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 61*). [ü,]

Didi Ḥağ şāniña lev lāk senüñ-çün ḥağ olup eflāk

Semāvāt ‘arş **u** kürsī ḥāk ü berr ü baħr ü şems ü mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4*). [u,]

Didi Ḥağ şāniña lev lāk senüñ-çün ḥağ olup eflāk

Semāvāt ‘arş **u** kürsī ḥāk **ü** berr **ü** baħr **ü** şems **ü** mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4*). [ü,]

Didi Hax şanıña lev lāk senüñ-çün halq olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü baħr ü şems ü mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4*). [ü,]

Didi Hax şanıña lev lāk senüñ-çün halq olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü baħr ü şems ü mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4*). [ü,]

Didi Hax şanıña lev lāk senüñ-çün halq olup eflāk

Semāvāt ‘arş u kürsī hāk ü berr ü baħr ü şems ü mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 4*). [ü,]

Hatice mahremiñ oldı Fâtıma kadriñi bildi

Nisälara şefi‘ oldı ey yüzi gül ü alnı mäh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 32*). [ü,]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cân eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48*). [u,]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cân eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48*). [ü,]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cân eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48*). [ü,]

Hudâyâ dilerem senden kerem kıl luţf u ihsāndan

Alıcağ cânımı tenden aña qurbān di yā Allāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 51*). [u,]

Zirā ‘aşka küfr ü imān hā’ il olmaz şöyle bil

Cümle ‘ālem ger hicāb-ı nūrı ger tennür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7*). [ü,]

‘aşğ degül mi nūr-ı ‘arşı eyleyen kürsī semā’

Gerçi kim şems ü kamer cümle nücüm pür-nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 18*). [ü,]

‘aşğ degül mi berr ü baħrı zāhir iden ne ki var

Ba‘zı maqbül ba‘zı gerçi yābis ü maħcür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20*). [ü,]

‘aşk degül mi hürmetine zâhir iden Aḥmediñ

Enbiyâ’ ü mürselîniñ cümlesi pür-nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 30*). [ü,]

‘aşk degül mi enbiyâ’ ü mürselîniñ hürmeti

Ger nebîdür ger velîdür her ne kim meşhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 31*). [ü,]

‘aşk degül mi aşl-ı ebrâr u muḳarreb ğayrı nâs

Külli şey’ hep tâḳatınca Ḥâliḳa meşkûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 33*). [u,]

‘aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tevrât İncil ü Furḳân ü ger Zebûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 60*). [ü,]

‘aşk degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tevrât İncil ü Furḳân ü ger Zebûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 60*). [ü,]

‘aşk degül mi ‘âşıkı hem sırr-ıla sulṫân iden

Gerçi ḥalk-ı ‘âlem içre ‘âciz ü maḳhûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 78*). [ü,]

Yâr-ıla kim yâr olur görmez dinür ḥaşr ü kıyâm

Neylesün ‘âşık kıyâmet çökmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9*). [ü,]

Almışam derd-i belânîñ rāḥatın ḥîn-ı zamân

Ḥâ’ il olmaz ‘aşka irdi ‘âşık kevn ü mekân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 32*). [ü,]

Ḳaşr u ḳubbe ḥaymeniñ bilsem ki mi ‘mârı nedür

Cennet-i a’lâ vü ğılmânîñ ya timârı nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 9*). [u,]

Gel bu kâf u nûnuñ aḥkâmın kemâl-i ‘aşka vir

Hem bu dîv ü cinniñ aḥkâmın cemâl-i ‘aşka vir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 21*). [u,]

Gel bu kâf u nûnuñ aḥkâmın kemâl-i ‘aşka vir

Hem bu dîv ü cinniñ aḥkâmın cemâl-i ‘aşka vir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 22*). [ü,]

Cān **u** başı terk it ey dil sen de ‘āşıklardan ol

Muştafā şer‘i yolında şapma şadıqlardan ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 29). [u,]

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Hāyy **ü** Beḳā

Ve lem yüled kimse andan toğmayısar muṭlaḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 37). [ü,]

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Hāḳa

Aḥaddur andan umar hep külli şey’ ‘izz **ü** emān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 40). [ü,]

üç nev‘-i ḥaḳīḳat: Üç çeşit hakikat.

Bu üç nev‘-i ḥaḳīḳatlar olupdur zātına maḫhar

Velākin Muştafā ekber alur feyż-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 27). [üç nev‘-i ḥaḳīḳat, -lar]

Bu üç nev‘-i ḥaḳīḳatlar olupdur vechine maḫhar

Velākin cümle ḥālince alur feyż-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 35). [üç nev‘-i ḥaḳīḳat, -lar]

ümîd baḡla: Umut bağlamak, umut etmek.

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Hāḳḳa bağlaram

Meded ḳıl yā veliyya’llāh şefā‘at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 15). [ümîd baḡla, -am]

ümîz tüt: Ümit etmek, arzu edilen şeyin gerçekleşmesini beklemek.

Sinān Ümmî gibi mücrim degüldür

Ümîz tütduḳları hep varıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 22). [ümîz tüt, -duk, -lar, -ı]

ümmet: Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.

Dergāhiña dutdum yüzi raḫmetiñe açdum gözi

Ümmet deyü aña bizi ol ma‘den-i şıdḳ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 12). [ümmet,]

Geldüğinden aşşı kıldı ‘āleme Ümmī Sinān

Gerçi mücrim ismi ile añılan **ümmet** budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 30*). [ümmet,]

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ **ümmetiñ** yine

Pes andan olduñ ev ednā ki hōş bulduñ beķā bi’ llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 19*). [ümmetiñ, -in]

ümmī sinān: 17. yüzyılda yaşamış divan şairi. Adı Yusuf, babasının adı İbrahim’dir.

Sinan Ümmi olarak da bilinir.

Ümmī Sinān dir Yaradan

Götür perdeyi aradan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 49*). [ümmī sinān,]

Ümmī Sinān kuluñ cānı

Görmek diler ‘ayān seni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 45*). [ümmī sinān,]

Dilirse varımı alup iden yok

Dilirse kim **Ümmī Sinān** iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 28*). [ümmī sinān,]

Ümmī Sinānıñ irdügi

Cānını kurbān virdügi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 49*). [ümmī sinān, -in]

Ümmī Sinān söyledügi

‘aşk deñizin boyladügi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 25*). [ümmī sinān,]

Ümmī Sinānıñ yā Ğani

Bildim ki çoķdur ‘ișyānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 33*). [ümmī sinān, -in]

Ümmī Sinān eydür çıkma yoluñdan

Allāhıñ zikrini koma diliñden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 17*). [ümmī sinān,]

Ümmī Sinān bu sözi kes

Ğayrıya eyleme heves (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 41*). [ümmī sinān,]

Ümmî Sinân eydür saña

Sözüm budur önden şoña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 17). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân eydür fânîdür cihân

Anca bir kâmiller olupdur nihân (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 33). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinânıñ hâlini

Ahmede irgür elini (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 33). [ümmî sinân, -in]

Ümmî Sinân dir yâ Şani

Her dem budur sözüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 27). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân söyler bunu

‘aşk odına yanar cânı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 33). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân bunu söyler gümânsız

N’iderler cesedi içinde cânsız (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 49). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân yol budur

Söyleyene dil budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 25). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân yanar nâra

Diler kim ire sen yâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 33). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân ‘aşka yârdur

Anuñ-çün gayrıdan dürdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 25). [ümmî sinân,]

Var imdi Ümmî Sinânı

Yollarına kurbân eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 19). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinânıñ gör işin

Dost yolına kıomiş başın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 25). [ümmî sinân, -in]

Ümmî Sinân dir yâ Vedūd

Sundum şaňa elimi tüt (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 41). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân bulup-durur

Anuñ-içün mürşidu'llâhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 27). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinân eydür ihsân eylegil

Derde düşdüm baňa dermân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 25). [ümmî sinân,]z

Ümmî Sinân fazlıñ ile gïtmek dilerler ol ile

Sen maħrem eyledüñ hele sırr-ı zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 29). [ümmî sinân,]

Ümmî Sinânı ey Hudâ eyleme kapuñdan cüdâ

Kılsun cānı saňa fedâ aldanmasın qurı lafa (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 13). [ümmî sinân, -ı]

Ümmî Sinân dir hıvāce fikrim bu irte gıce

'aşq-ıla cān mi'rāca şalduğum mıdur haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 17). [ümmî sinân,]

Ey tâlib-i vaħdet olan Raħmānına ârzü kılan

Gel Hāzrete vuşlat bulan Ümmî Sināndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 18). [ümmî sinân,]

Yāre karşı yandı bağrı derd-ile kaynar ciger

Ṭaşına baқан ne bilsün Ümmî Sināndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 26). [ümmî sinân, -dur]

Vaħdetiñ envārına ğarķ olduğundan 'aşq-ıla

Dağı 'aqla gelmedi **Ümmî Sinân** divānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 26). [ümmî sinân,]

Soñradan irmiş degüldür devlete **Ümmî Sinân**

Tā ezel kālū belā bāzārınıñ 'aṭṭarıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 25). [ümmî sinân,]

Yokluğu varlık deñizine atup **Ümmî Sinân**

Yokluğu yok var-ıla bir kaṭrede 'ummān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 9). [ümmî sinân,]

Geldüğinden aşşı kıldı ‘āleme **Ümmī Sinān**

Gerçi mücrim ismi ile añılan ümmet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 29*). [*ümmī sinān,]*

Māsivā rengin koma dilden şaşkın **Ümmī Sinān**

Zāt-ı Hâkdan ğayrı efkār eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 21*). [*ümmī sinān,]*

Teberrük cānın al Ümmī Sinānıñ

Qalenderdür qalenderdür qalender (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 29*). [*ümmī sinān, -ın]*

Sen de anı cān u gönülden istediñ ise

Ümmī Sinān şaşkın belādan eyleme ifrār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 22*). [*ümmī sinān,]*

Āhîr zamān dervîşine aldanma sen **Ümmī Sinān**

Küfrüñ imān bilür şanma imānıñ küfre şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 9*). [*ümmī sinān,]*

Ümmī Sinān taşma yürü ‘aqlıñı dir şaşma yürü

Geçme hayā kapusından şanma şaşkın zararım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 17*). [*ümmī sinān,]*

Bu cānıñ irdügi zevkı ne bilsün görmeyen kimse

Ümmī Sinānıñ aḥvālın baḥr-ı ‘aşka ṭalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 14*). [*ümmī sinān, -ın]*

Ümmī Sinān bu tevḥīdiñ ḥaḳıḳatın söyler yine

İmān-ı taḥḳıḳ es-selām bulmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 17*). [*ümmī sinān,]*

Ümmī Sinānıñ dōst varın alup ‘aşka virmiş kārın

Anuñ-çün dilde esrārın yazar sözi güftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 13*). [*ümmī sinān, -ın]*

Key şaşkın **Ümmī Sinān** nuṭḳ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşşıña ziyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 17*). [*ümmī sinān,]*

Ümmī Sinānıñ cānı olsun dōstuñ mihmānı

Ġayru’llāhdan ben beni ‘uryān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 13*). [*ümmī sinān, -ın]*

Ümmî Sinānı aradan çıkardı bugün Yaradan

Oldur hemān sır ilinde okurumuz yazarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50,
Mısra 17). [ümmî sinān, -ı]

Koñ gitsün eglemeñ Ümmî Sinānı

Geç kalursa erenlere kaşılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 21).
[ümmî sinān, -ı]

Qurtaram dirseñ başı **Ümmî Sinān**

Cümle şeyden arınup ‘aşka bulaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 21).
[ümmî sinān,]

Aç gözün **Ümmî Sinān** dostı bunda göre gör

Dost dîzārın görmege ehline fermān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68,
Mısra 13). [ümmî sinān,]

Ğuşsa vü ğamdan ğalāş eyle dir uş **Ümmî Sinān**

Fazlıñ-ıla tā ebed sulţān olam her dem senün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69,
Mısra 21). [ümmî sinān,]

Kim ola Ümmî Sināna luţf-ıla qahr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür qahr u luţf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
70, Mısra 25). [ümmî sinān, -a]

‘Arif-iseñ yek naţar kıl ‘āleme **Ümmî Sinān**

Kimsenün aĥvāline sen kıлма hergiz kıl ü kāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71,
Mısra 13). [ümmî sinān,]

Niçe bir dem zevkıñi nüş eylesün **Ümmî Sinān**

N’ola bir dem sükker-i Haq cāmı şunayduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 72, Mısra 35). [ümmî sinān,]

Şöhret ü nām şāhibidür añlamañ **Ümmî Sinān**

Dem-be-dem dost eşiginde nāsdan ‘uzlet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 77, Mısra 21). [ümmî sinān,]

Görüñ ‘aşq-ıla hem-rāham terk-i beķā terk-i cāham

Men lāhūt-ı mürġ-i Şāham şanmañ Ümmî Sinānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 80, Mısra 26). [ümmî sinān, -ı, -y, -am]

Ümmî Sinān eydür gelen kimdür baña mihmān olan

Cān Yūsufin kimdür alan Mısra sulţān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 81, Mısra 13). [ümmî sinān,]

Ümmî Sinânîñ cānı dā'im 'aşkıñ fermānı

Dir anuñ-içün imānı ben 'işıyānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 17). [ümmî sinān, -ın]

Şanmañuz ğayrıya nükte eyleye **Ümmî Sinān**

Zıkr olanıñ cümlesin ben bende mihmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 33). [ümmî sinān,]

Ümmî Sinān eydür inan gel sözüme tütma gümān

Şimdi zamān içinde ben devrānıyam devrānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 17). [ümmî sinān,]

Ümmî Sinān eydür bu cān kılmaz nişānda bir mekān

Zîrā ki ol şāhıma ben varmağa ikrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 31). [ümmî sinān,]

Siz gelüñ Ümmî Sinānı añlamañ lāf ü güzāf

Şāh-ı merdān sırrı vardur düldülüm 'aşkıdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 13). [ümmî sinān, -ı]

Ümmî Sinān eydür özüm sahlılığıdur bu sözüüm

'Aşıkları 'irfān-ıla toylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 90, Mısra 13). [ümmî sinān,]

İrincek zāt-ı muṭlağda hemān dost olmuş idüm ben

Çü geldüm 'ālem-i mülke yine **Ümmî Sinān** buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 18). [ümmî sinān,]

Ümmî Sinān eydür kalmadı bir ğam

Özge sultān oldum 'aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 17). [ümmî sinān,]

Ḥağ kalbine ilhām ider anuñ için söyler dili

Ümmî Sinān sır ilinde gördücegin yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 26). [ümmî sinān,]

İhtiyār elden gidicek neylesün **Ümmî Sinān**

Varımız ol var-ı Ḥağdur nuṭkumuz 'irfān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 17). [ümmî sinān,]

Ümmî Sinān dir işüm ezeliüdür dost-ıla

Bugün bu işiñ şoñı şanışumdan ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 13). [ümmî sinān,]

Hüb cemālîñ görmege ağlar ey Şāhım senüñ

Ümmî Sinānîñ gözi yaşını silseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 26*). [*ümmî sinān, -in*]

Ümmî Sinān eydür Eroğlı dirler

İsmine şeyhimiñ iller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 21*).
[*ümmî sinān,]*

Cümle murādını sen vir İlahî

Kim ki du 'ā kıla Ümmî Sināna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 30*).
[*ümmî sinān, -a*]

Ümmî Sinān eydür bu sır vuşlatınıñ pertevیدür

Söyledüğüm 'aceblemeñ vaşlu' llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 21*). [*ümmî sinān,]*

Ey Hudā luṭf eyle sen Ümmî Sinānîñ yolını

Bağla 'aşkıñ zenciriyle gitmesün zāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 17*). [*ümmî sinān, -ın*]

Yā İlahî sen meded eyle ki bu **Ümmî Sinān**

Aldanup düşmeye tā kim bunda mekr-ile āla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 11*). [*ümmî sinān,]*

Kevn ü mekânîñ devletin saymaz pula **Ümmî Sinān**

Genc-i nihān olmayıcağ ğınā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 25*). [*ümmî sinān,]*

Ümmî Sinān eydür bir derde düşdüm

Ḳurtulup bir daḥı necāt bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 17*). [*ümmî sinān,]*

Ümmî Sinān virdi cānı ḳabül itmediler anı

Dirler ki yan düni günü sen yār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 25*). [*ümmî sinān,]*

Bilmez **Ümmî Sinān** ağı ḳarayı

Görüñ 'aşkı nice fettān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 39*).
[*ümmî sinān,]*

Añladum Ümmî Sinānîñ 'aşk-ıla yār olduğın

Anuñ-içün bir gönülde ārzü bir ḳaç ḳalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 17*). [*ümmî sinān, -ın*]

Ümmî Sinân var yûri dergâhına yüz süri

‘aşk-ıla kûl olmadan Sübhân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 13*). [*ümmî sinân,]*

Ümmî Sinân sen bugün açarsın gizli düğün

Söylenecek söz midür meger olduñ sen deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 17*). [*ümmî sinân,]*

Ümmî Sinân bu sözüñ ma‘nîsini añlayan

İbrâhimiñ putunu bulsa yıkar yemiri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 13*). [*ümmî sinân,]*

Ümmî Sinânı gör yine kalmadı baş-ıla cāna

‘aşk-ıla taldı ‘ummāna gözleñ neler çıkarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 31*). [*ümmî sinân, -ı]*

Hudāvendā Hudāvendā hemān fazlîñ ola cānda

Kim zîrā Ümmî Sinānda havāşş-ı hāşşı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 54*). [*ümmî sinân, -da]*

Ümmî Sinân eydür pîrim artdı benüm āh u zārım

Envārı gözler gözlerim sübhāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25*). [*ümmî sinân,]*

Cānı biñ olsa fedādur yoluña **Ümmî Sinân**

Mürvetiñ haqqı anı kılma firākat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 49*). [*ümmî sinân,]*

Cürmine Ümmî Sinānıñ zerrece inkārı yok

Dā’imā eydür mürüvvet şāhib-i gufrān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 17*). [*ümmî sinân, -ın]*

Tevhîd-i esmādan aldı dersini **Ümmî Sinân**

Vāridātuñ pertevinden şerh olundu bu Dîvān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1, Mısra 1*). [*ümmî sinân,]*

‘Āşık-ı bî-çāre derdine devā kılmış niçün

Didiler **Ümmî Sinân** maḥbūba yār olmuş niçün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 24*). [*ümmî sinân,]*

Fazl-ı Haḫdan dirler aña şāhib-i ‘irfān-durur

Ey dirīgā işbu sırdan toymadı **Ümmî Sinân** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 52*). [*ümmî sinân,]*

ümmî sināna: Ey Ümmî Sinan.

Ümmî Sināna düşme gümāna

Bir gizli kāna eli irendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 21). [ümmî sināna,]

ümmü'l-kitāb: Fatıha suresi.

Süre-i Seb'ü'l-meşânîdür bizüm tefsirimüz

Aç gözün **Ümmü'l-kitābıñ** vechini bak sende gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 6). [ümmü'l-kitābıñ, -ın]

ümmü'l-kitāb: Kuran-ı kerim.

Dört kitābıñ ma'nisin keşf eyleyen tevḥîd imiş

Okı gel **Ümmü'l-kitābı** sen Kelāmu'llāha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 14). [ümmü'l-kitābı, -ı]

ün: Ses.

Mescidiñ kapularına yaptı evler 'ankebüt

Çün cemā'at yoq imāmıñ te'sir itmezdir **üni** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 18). [üni, -i]

ün: Buğdayın toz hali.

Un yoğurduñ şamradan etmek idüp şatmağa

Key şakın ekşidürsin ğāfil olma ḥamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 9). [un,]

ünün diñle: Sözüñü dinlemek, bir kimsenin söylediklerini dikkate almak.

'aşka hem-rāh ol hemîşe diñleme kimse ünin

Ol Gānî Ferd ü Çalābdan sem'iñe ire ḥiṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 9). [ünün diñle, -me]

ünnāb: Kabuğu kırmızı ve çekirdeği pek sert bir cins küçük meyve, çiğde.

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özüñi

Gör gülîstān illerinde alma vü ayva ‘**ünnāb** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 16). [‘ünnāb,]

üns eyle: Alışıklık haline getirmek.

Ey gönül ‘ahde vefā kııl gel beri gel gir yola

Hağ Ta‘ālā zıkrını **üns eyle** bu cism ü dile (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 2). [üns eyle,]

üst: Bir şeyin yukarı tarafı.

Egri temeliñ **üstine** toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da‘vāsı hep yalan olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 9). [üstine, -i, -(n)e]

Şu deñlü ‘ācizem nidem ne dilim var ki şerh idem

Çarınca çadrim **üstine** çodılar şanki bir tağ taş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 10). [üstine, -i, -(n)e]

Didi ol dār-ı miñnetde çarār eylemesin aşlā

Ki zîrā köpri **üstinde** kimesne eylemez evçān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 24). [üstinde, -i, -(n)de]

Añladuğ manşüb-ı dünyā bāğ-ı āteşdür şedîd

Çamdü li’llāh çonmaduğ ol bend-i ağılāl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 8). [üstine, -ine]

Kim ki bāğın ‘āleminde geydi ‘aşkıñ hil‘atın

İstemez çayrı libās ‘ālemde bir şāl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 12). [üstine, -in, -e]

Kisvemiz çurūf-ı ādemdür kerāmet mağharı

Nakş ider üstādlarımız mīm elif dāl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 16). [üstine, -in, -e]

Ey felek n’itdüm saña hoş bağladuñ bāğ **üstine**

Urduñ işbu yüregime dağları dağ **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 1). [üstine, -in, -e]

Āferīn olsun senüñ bu siħriñün üstādına

İndürürsin kim ki yüksek uça duzağ **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 10). [üstine, -i, -(n)e]

Günde bir iş gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey gönül düşme şakın sen bāğçe vü bāğ **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 14*). [üstine, -in, -e]

Yalıñuz işbu fenādan bulmadı kimse ħalās

Ey Sinān Ümmî düşegör bir yüzi ağ **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 18*). [üstine, -in, -e]

üst: *Bir kimsenin kendisi, şahsı.*

Ey Sinān Ümmî senüñ sırrıñ şāha maħrem-durur

İRmege merdān gerekdür açma nādān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 14*). [üstine, -i, -(n)e]

‘aşğ-ıla kim dü cihāniñ varlığın terk eyledi

Şöyle bil Loqmān ‘ilācın istemez sağ **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 16*). [üstine, -i, -(n)e]

‘Ārif olan bildi İblīs çerisiniñ cengini

Her kişiniñ **üstine** kıldı ħavāle cehlini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 24*). [üstine, -i, -(n)e]

üstād: *Öğretici, usta, hoca.*

Ķalb-i emrāziñ devāsı bābınıñ miftāħıyam

PİR ü **üstādım** şorarsañ bil ki Loqmāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 12*). [üstādım, -ım]

Kā’ inātı ‘ārifāne seyr idenlerden recām

Añlayan bu remzi rahmet oqusun **üstādıma** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 20*). [üstādıma, -ım, -a]

Kisvemiz ħurūf-ı ādemdür kerāmet mazħarı

Nakş ider **üstādlarımız** mīm elif dāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 16*). [üstādlarımız, -ları, -mız]

Āferīn olsun senüñ bu siħriñün **üstādına**

İndürürsin kim ki yüksek uça duzağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 9*). [üstādına, -ı, -n, -a]

üstād: *Tarikat önderi, şeyh, pir.*

Baňa **üstādımıñ** kılduğı irşād

Ĥāş-ı ‘ilmi mühimmātıñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 21*). [*üstādımıñ, -ım, -ın*]

üstine: *Ek olarak, ilaveten.*

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘irfān **üstine**

‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 1*). [*üstine,]*

‘Ālimiñ ‘ilmi gerekdür ‘ilm ü ‘irfān **üstine**

‘Ārifiñ sırrı gerekdür ‘arş-ı Raḥmān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 2*). [*üstine,]*

Dü cihān deyyārınıñ aḥvāludur şerḥ itdüğüm

Ṭālibe Raḥmān gerekdür cāna cānān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 6*). [*üstine,]*

Kāmil insānıñ kemālın söylerin añlayana

Himmet ü burhān gerekdür kāmil insān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 8*). [*üstine,]*

Faḥrıdur ‘aşıklarıñ ma‘şūk elinden yarası

Derdine dermān gerekdür ḥükm-i Loḫmān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 10*). [*üstine,]*

Ḥaḫka bâṭıl ḥānesinden geçmeyen ādem nedür

‘Āşıka evṭān gerekdür ‘ayn-ı imān **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 12*). [*üstine,]*

Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen ḥāl **üstine**

Bize Ḥaḫdan gör ne ‘izzet açılır fāl **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 1*). [*üstine,]*

üstine: *Arkasından, devamında.*

Derd **üstine** derd isteyen bilüñ oldur merd isteyen

Bülbül olup verd isteyen güzden geçüp yaza ṭursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 17*). [*üstine,]*

Gel beri sırr-ı kerāmet isteyen ḥāl **üstine**

Bize Ḥaḫdan gör ne ‘izzet açılır fāl **üstine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 2*). [*üstine,]*

Ne ‘aceb nerd oynaduñ oynuñı ey çarḥ-ı felek

Her neden men kaçdum ise uğraduñ çağ **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 6). [üstine,]

Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın ‘ākıbet

İçürürsün zehriñi bir gün bal u yağ **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8). [üstine,]

üstine: *Yerine.*

‘Āşıkā ḥaḳḳa`l-yaḳīndan görünür tevḥīd-i zāt

Sālike seyrān gerekdür ḥūr u ḡilmān **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 125, Mısra 4). [üstine,]

üstine: *İçin, amacıyla, uğruna.*

Gelmişüz ḳālū belādan zātını zıkr itmege

Meylimiz yokdur bizüm hiç ḡayrı a`māl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4). [üstine,]

‘aşḳa virdük biz cihāniñ şöretin hem ‘izzetin

Şöhretimiz yok bizüm bu dünyede māl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10). [üstine,]

Zāhirimiz pür-fenādur bāḥnımız pür-beḳā

Biz degülüz Ḥaḳ yolında ḡayrı aḥvāl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 14). [üstine,]

üstine: *-e doğru.*

Biz şerī`atla ḥaḳīḳat baḥrınıñ ḡavvāşıyuz

Gitmedük ḥaḳdur yolumuz ḡayrı aḳvāl **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 6). [üstine,]

Niçe bir aḡyāra uyarsın gönül sen āh u vāh

Kaçdıḡumca uğradursın sen beni daḡ **üstine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 12). [üstine,]

ütül: *Yenilmek, kaybetmek.*

Gel ey gönül bunda mekân tuşulmaz

Fenâ mülki dirler oynar **ütülmez** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 2*).

[ütülmez, -mez]

üzre: Üstünde, üzerinde.

Gün gibi âşkâredür 'âşıklara tevîd-i zât

Qulle-i Kâf **üzre** turmuş âdemiñ 'Ankâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,*

Mısra 24). [üzre,]

Yedi ismiñ toquz burca kılursa hükmini cārī

Semāvāt **üzre** a'lâdan kurulsun nūr-ı etbâkı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143,*

Mısra 10). [üzre,]

'aşq degül mi Leyliye Mecnûnı mecnûn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayâlınden yol **üzre** tur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,*

Mısra 66). [üzre,]

V

va'de: Vade, süre.

Ey gönül baq kâ'inâta gör cihânıñ hâlini

Âhır olmuşdur zamânıñ **va'desi** gözle bunu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133,*

Mısra 2). [va'desi, -s, -i]

vâ-ğasretân: Yazık!, eyvah!.

Cümlesi peydâ'-i lâdan yâ bunuñ varı nedür

Kim ki bu sırdan haber bilmez diye **vâ-ğasretân** (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Murabba 3, Mısra 12). [vâ-ğasretân,]

vahdet: Birlik, bütünlük; Allah'ın varlıktaki birliği.

Götürseñ varlık zaḥmetin

Getürseñ birlik **vahdetin** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 22).

[vahdetin, -in]

Vahdetiñ envârına ğarķ olduğından 'aşķ-ıla

Daḥı 'aķla gelmedi Ümmî Sinân divânedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17,

Mısra 25). [vahdetiñ, -in]

Vahdetiñ nûrı-y-la naķķāş olmağa şâhım senüñ

Bu Sinân Ümmî âḥardan bî-nuķūş olmaķ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

21, Mısra 13). [vahdetiñ, -in]

Vuşlatıñ peymânesinden nüş idelden cānumuz

Şâhidem kıldum şehâdet tälibe **vahdet** budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,

Mısra 26). [vahdet,]

Ey Ḥudâyâ ben za'ife n'ola iḥsân eyleseñ

Şol cemâliñ **vahdetin** bu cānıma cān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,

Mısra 2). [vahdetin, -in]

Cānı vuşlat şerbetinden ayıķ itme ķıl kerem

Vahdetiñ envârına ḥayrân olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

69, Mısra 14). [vahdetiñ, -'n]

Bugün **vahdet** nişânından âḥar yerden cevâb itme

Ledünni baḥrınıñ kânı ki bir ķatre ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73,

Mısra 15). [vahdet,]

Men Ḥudânıñ tevhîdi bāğında devlet ehliyem

Ḥamdü li'llâh çok şükür zâtında **vahdet** ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

77, Mısra 2). [vahdet,]

Bî-niyâzım 'âlem-i keşret hevâsından bugün

Vahdetiñ envâr-ı zevķın Şâha niyâz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,

Mısra 10). [vahdetiñ, -in]

Bülbül irincek bahâra şabr idemez tırmaz dili

Men isem ol **vahdet** gülin yıylamadan geçemedüm (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 90, Mısra 8). [vahdet,]

Bugün vicdānımıñ zevkın eger dirsem beyān olmaz

Düşüp **vaḥdet** deñizine özüüm birlikde kân buldum (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 92, Mısra 8). [vaḥdet,]

Nihān oldı çün ol **vaḥdet** ki gördüm ‘ālemi keşret

Men ol dostuñ firākından gözüm yaşın revān buldum (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 92, Mısra 15). [vaḥdet,]

Dü ‘ālemden güzār kılsun ne kim görse ḥazer kılsun

Gelüp **vaḥdet** sarāyında qurulsun tā ebed eyvān (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 102, Mısra 32). [vaḥdet,]

Diye Allāh ki bir silkin erenler yolına bir gün

İçerseñ **vaḥdetiñ** cāmın olasın tā ebed sulṭān (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 102, Mısra 8). [vaḥdetiñ, -in]

Ey Hudā vaşlıñdan ayru baña seyrān olmasun

Vaḥdetiñ meyinden ayru āb-ı ḥayvān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 104, Mısra 2). [vaḥdetiñ, -in]

‘aşq-ı derdiñ kevşerinden vir baña āb-ı ḥayāt

Vaḥdetiñ şevkından ayru baña ḥayrān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 104, Mısra 4). [vaḥdetiñ, -in]

Yā İlāhī kıl revā rūḥ-ıla nefsiñ **vaḥdetin**

‘Adle irgür bāṭın ilinde qovalar şiddetin (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 105, Mısra 5). [vaḥdetin, -in]

Sen bu miḥnetden qaçarsañ varlığı terk eyle gel

‘Uzlet imiş kişiye bu dünyede **vaḥdet** dinen (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 106, Mısra 4). [vaḥdet,]

Ḥamdü li’llāh ol ḥaḳıkat bāğınıñ bāğbānyam

Vaḥdetiñ envarı gülinden diren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 134, Mısra 8). [vaḥdetiñ, -in]

Var ol **vaḥdet** bāğına dost iline

Şarāb-ı selsebīl anda iç imdi (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 140, Mısra 17). [vaḥdet,]

Ol cemāliñ **vaḥdetine** irmek isterse cāniñ

Terkini ur dü cihāniñ ‘aşq-ıla yār ol yūri (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 144, Mısra 9). [vaḥdetine, -in, -e]

Oğuyan ismiñi her dem dilinde

Çün ol tevḥîd ü **vaḥdetiñ** degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 18*). [*vaḥdetiñ, -in*]

Bülbülem ‘aşkıñ elinden eylerem āh u fiğān

Vaḥdetiñ bāğında gülleriñ direm yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 6*). [*vaḥdetiñ, -in*]

Yā İlahî **vaḥdetiñ** bir ḥaddi yok ‘ummān mıdur

Yā ḳulum sen geldüğüñ yol her ḳula āsān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1*). [*vaḥdetiñ, -in*]

‘aşḳ degül mi Muştafāyı yāre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile Ḥudāsı **vaḥdete** oğur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 54*). [*vaḥdete, -e*]

‘Ārife dirler cihānda sevdügin bulmuş niçün

Vaḥdetiñ deryāsına baḥrî olup ḫalmış niçün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 22*). [*vaḥdetiñ, -in*]

Anuñ-içün her kelāmı dil-i mecrūḫa şifā

Ben didüm firḳate şalma **vaḥdetiñ** ‘ayn-i şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 38*). [*vaḥdetiñ, -in*]

Ey Ḥudāyā **vaḥdetiñ** bir ḥaddi yok ‘ummān-durur

Çün bu sırra maḫhar olan kāmîl-i insān-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49*). [*vaḥdetiñ, -in*]

Vaḥdetiñ gülzārınıñ bülbüliyem āḫir zamān

Dir Sinān Ümmî gözinden acı yaş olup revān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 27*). [*vaḥdetiñ, -in*]

vaḥdet bul: *Birlik, teklik, bir olmak, Allah'a ulaşma.*

Nefse cāna olan ḳuvā’ vaḥdet bulursa ḫôş revā

Budur sülük-i müntehā ins-ile cīnden al ḫaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 15*). [*vaḥdet bul, -ur, -sa*]

vaḥdeti: *Vahdete ait.*

Açıla **vaḥdeti** güller şaḳıya mürğ u bülbüller

Niçe şerḫ eyleye diller kim anda ḳîl u ḳāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 37*). [*vaḥdeti,]*

vaḥdet-i bākī: Ebedi, kalıcı vahdet.

Vaḥdet-i bākī gerekse ‘ömri zāyi’ itme gel

Furşat imiş kişiye bu dünyede rahmet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 5*). [*vaḥdet-i bākī,]*

vaḥdetiñ deryāsı: Allah'ın sonu sınırı olmayan vahdeti.

Māsivā renginden aşlā kıomamış nām ü nişān

Vaḥdetiñ deryāsına ğavvāş olan şāhāneler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 4*). [*vaḥdetiñ deryāsı, -na]*

vāhid: Ar. Yalnız ve tek olan Allah.

Cins-i mişliñ hem nazīriñ yok senüñ

Vāhid ü ferd ü aḥad kân-ı ‘aṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 8*). [*vāhid,]*

Vāhid ü Ferd ü Aḥaddur dā’imā zıkr itdüĝi

Zākiriñ kalbinde her dem tevḥīdiñ deryāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 15*). [*vāhid,]*

Beni ḥayrān iden her dem ol **Vāhidiñ** esrārıdur

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 3*). [*vāhidiñ, -in]*

Gerçi şifāt-ı cism-ile beñzer bu ten cismi ile

İllā ki mevc-i ism-ile ol **Vāhidiñ** ‘ummāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 4*). [*vāhidiñ, -in]*

Ḥavf u recāmıñ ḥavzına nehr-i nihān oldu revān

Qalmadı şekkim zerrece ol **Vāhidiñ** ḥandāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 18*). [*vāhidiñ, -in]*

Lā diyenler güftārıma irmez benüm esrārıma

Ol **Vāhid** ü Ferd ü Aḥad raḥmāniyam raḥmāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 16*). [*vāhid,]*

Vāhid ü Qahhār oldur derd anuñ dermān anuñ

Kim tıyarsa işbu remzi terk ider da’vāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 17*). [*vāhid,]*

Ki sensin **Vāhid** ü Qāhhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne şöñüñ var ne sağ u ne şimal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 7). [vāhid,]

vāhid kıl: Bir kılmak, tek yapmak.

‘Arş ü kürsî cem’ idüp vāhid kılan kimdür bugün

Küntü kenziñ ma’ nisinden oqınan evrāk nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
31, Mısra 17). [vāhid kıl, -an]

vāhıdiyyet: Vahdet, Allah'ın birliği.

Didi çün **vāhıdiyyetde** Hū lā-ilāhe illā Hū

Nebīler ğayrı mürseller olur feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 25). [vāhıdiyyetde, -de]

Didi pes **vāhıdiyyetde** ki lā-ilāhe illā Hū

Haķāyık-ı muķarrebler olur feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 31). [vāhıdiyyetde, -de]

vāhidün min nūr: "Nurla bir, tek bir nurdan" anlamındadır.

‘aşķ degül mi Murtażāyı şir-i Yezdān eyleyen

Gerçi kim evvel Resüle **vāhidün min nūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
12, Mısra 58). [vāhidün min nūr,]

vahyüddin: Şeyh Vecihuddin (ö. 442/1050).

Ol dağı bil anı **Vahyüddine** telķin eyledi

Anuñ-içün ‘ilm-i sırdan irdüği Deyyānidur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 21). [vahyüddine, -e]

vāķıf: Bilici, bilen, haberdar olan.

Hālime yār olmayan **vāķıf** degül esrārıma

‘aşķ-ıla kim yār olursa ta‘lim-i rāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88,
Mısra 11). [vāķıf,]

vakt: Vakit, zaman.

Furkânı okuyup açtığı **vaqtın**

Şarāben t̄ahūri içdügi **vaqtın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 37).

[vaqtın, -in]

Furkânı okuyup açtığı **vaqtın**

Şarāben t̄ahūri içdügi **vaqtın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 38).

[vaqtın, -in]

‘İzzet hıcābını geçdügi **vaqtın**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra

39). [vaqtın, -in]

Sen [ki] Yūsuf Mışra sultān ben Zeliḥāyam bugün

Yā ne **vaqtın** nūr-ı vaşlıña irem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4,

Mısra 4). [vaqtın, -i, -n]

vaqt-ı ma‘a’llāh ol: Allah'la olma vakti.

Olursa vaqt-ı ma‘a’llāh meger ire ḥabībullah

Pes andan ğayrı ‘abdullāh melek cin perr ü bāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 1, Mısra 13). [vaqt-ı ma‘a’llāh ol, -ur, -sa]

vaqt-ı zamān: Zaman.

Vaşf-ı tis‘āndan fenā bul sen daḥı yoqlardan ol

‘İlm-i sırdan lī ma‘a’llāh bulasın **vaqt-ı zamān** (Ümmî Sinan Dîvânı,

Murabba 3, Mısra 32). [vaqt-ı zamān,]

va’llāh: "Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

Gönül viren o sultāna ne kılsun baş-ıla cāna

Ḳabül olursa ḳurbāna Sinān Ümmī olur **va’llāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

11, Mısra 50). [va’llāh,]

va’llāhi: "Allah hakkı için" anlamında bir yemin sözü.

Kim ki sever Allāhı ğayrıyı ḳor **va’llāhi**

Bu yola cān u cihān terkine duyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,

Mısra 7). [va’llāhi,]

Dilimdeki ism-i zātîñ müsemmasıdur gördüğüm

Be **va' llāhi** inānursañ hüva' llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 12*). [*va' llāhi,]*

Eger cehrî eger maḥfî ki **va' llāhi** budur sözüüm

Efendim Mazḥarî Sultān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 15*). [*va' llāhi,]*

var-: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.

Şabr it yürî **var** ne gelür eliñden

Sevdüğinden ayrılanlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 19*).
[*var,]*

Bölük bölük divānıña **varıncaḳ**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 23*). [*varıncaḳ, -ıncaḳ]*

Varup liḳāññ zātuna

Ḳonmağa geldük ḳonmağa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 15*).
[*varup, -up]*

Ulular yirine **varduḳda** bize

ḥabîbiñ ḳapusında eyle yuva (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 27*).
[*varduḳda, -duḳ, -da]*

Gir belā meydānına gel yoḳluḡı eyle ḳabûl

Tā **varup** seyr-i ma' a' llāh seyrine ire bāzār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 12*). [*varup, -up]*

Zühd ü taḳvā menzilinden geçdi cān eyler vedā'

Varduḡı dār [ol] ene' l-ḥaḳ söyleyen meydānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 14*). [*varduḡı, -dug, -ı]*

'Acebdür bu 'aşḳıñ ḥālî ḳomaz dōsta **vara** yolu

Kim ki dōsta şunar eli ḳapar 'aşḳa şikār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [*vara, -a]*

Yardıımı Ḥakdan um erligi senden

Tevḥîd-ile **varan** taşra aṭılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 20*).
[*varan, -an]*

Baħr-ı ‘aşkıñ mevci başdan aşdı nidem āh āh

‘Ācizem āvāreyem ben ƣancarı gidem **varam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 6). [varam, -am]

Yağma ƣıldı ‘aƣlı cānı gönli ‘aşkıñ ‘askeri

Ƙancarı ‘azm eyleyem yā ƣancarı gidem **varam** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 18). [varam, -am]

Ümmî Sinān eydür bu cān ƣılmaz nişānda bir mekān

Zîrā ki ol şāhıma ben **varmağā** iƣrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 32). [varmağā, -mak, -a]

Görmedüm pervāne şem‘a **vara** biryān olmaya

Şem‘a yakın varduğumca özümü nār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 3). [vara, -a]

ıyāmet ƣopıcaƣ ƣuram binem ‘aşƣ atına sürem

Çağıram dost diyem **varam** ıram sevdāyı başımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 20). [varam, -am]

Bu gün kendi hālın bilen oldur **varup** menzil alan

İle baƣup yolda ƣalan yol erine göze ƣursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 5). [varup, -up]

Eger benden ģaber şorsañ ģaƣāyık şeħrine vardum

Var anda bir ulu sulţān senüñle dost-ı mış her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 10). [var,]

Eger benden ģaber şorsañ ģaƣāyık şeħrine **vardum**

Var anda bir ulu sulţān senüñle dost-ı mış her ān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 9). [vardum, -dum]

Sırāta uğra dirlerse **varam** bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geçersem diyem yā Hū **varam** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 25). [varam, -am]

Sırāta uğra dirlerse **varam** bir gez diyem Allāh

‘İnāyet birle geçersem diyem yā Hū **varam** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 26). [varam, -am]

Mağabbetiñ yanar cānda ƣarar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30). [varuban, -+ub, -+an]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Ṭurup anda haber virsem diyem yā Hū virem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 21). [varup, -up]

İlâhî ‘âlem içinde saña yol toğrı kim **vara**

Eger sen kılmasañ dermân şifâ bulur mı şol yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 1). [vara, -a]

Pîr ‘azîzümdür Eroğlı hürmetine kııl nazâr

Tā **varup** dergâhıña ol zâtuñı âsân bula (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 14). [varup, -up]

Her kişi bir sancağ-ıla **varmağ** diler dergâhıña

‘aşkıñdan ayırsı bize livâ degüldür yā Ğanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 13). [varmağ, -mağ]

Ḥayâl-i ḥasret-i derd-i Şîrinden

Varup Ferhâdlayın tağlar delem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 8). [varup, -up]

Ki ğayret eyleyüp vardum ilerü

Benüm **varmam** aña temâşâ geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 10). [varmam, -ma, -m]

Bu fenâ evden göçüp Ḥazretiñe **varmağlığı**

Ol Ḥabîbiñ hürmetiyçün kııl bize âsân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 15). [varmağlığı, -mal, -lıg, -ı]

Elim boşdur yüzüm kıara nice **varam** ben ol yāra

Zebün olmuşam ağıyāra anuñ-çün oldum āvāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17). [varam, -am]

var: *Bulunmak, mevcut olmak.*

‘Aceb bencileyin uşañı fānî

Yoluñda bir dağı hiç **var** mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2). [var,]

Ḳılursañ n’ola luṭfıñı erzānî

Eliñde bir dağı hiç **var** mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4). [var,]

Göñüller derdiniñ böyle devāsi

Yoluñda bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 8*).
[var,]

Cemāliñ zülfiniñ dād u şafāsi

Teliñde bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 16*). [var,]

‘aşka yār olanıñ av u şikārı

Şālınıñda bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 20*).
[var,]

Ene’l-ħaķ söyleden zātuñ zülālı

Doluñda bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 24*). [var,]

Dîzāruñ bāğınıñ verd ü reyħānı

Gülüñde bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 28*). [var,]

‘aşka lā diyeniñ telbīs kumaşı

Ṭalıñda bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 32*). [var,]

Ṭāli’i Muştafā nūrına düşe

Fālınıñda bir daħı hıç **var** mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 36*).
[var,]

Senüñ maħabbetiñ genc-i nihānı

Mālınıñda bir daħı **var** mı hıç yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 40*). [var,]

Sinān Ümmileyin hiç yūzi ħara

Ḳuluñ da bir daħı **var** mı hıç yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 44*). [var,]

Ne şavm ü ne şalātım **var**

Ne ħacc ü ne zekātım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 9*). [var,]

Ne şavm ü ne şalātım **var**

Ne ħacc ü ne zekātım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 10*). [var,]

Ne ħadr ü ne berātım **var**

Diler cān senden istimdād (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 11*). [var,]

Ḳanda kim **var** Ḥaḳ meydānı

Almayalar degme cānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 41*). [*var,]*

Gel ey ğāfil uyan sen de

Maḥabbet **var-ısa** cānda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 26*). [*var-ısa, --ısa]*

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrāhîm Ḥalîl

Şanda kim vîrān gönüller **var** ise **var** anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 20*). [*var,]*

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrāhîm Ḥalîl

Şanda kim vîrān gönüller **var** ise **var** anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 20*). [*var,]*

‘Āşıkıñ bir çāresi **var** zār u giryāndur yanar

Yār elinden yarası **var** yüregi ḳandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1*). [*var,]*

‘Āşıkıñ bir çāresi **var** zār u giryāndur yanar

Yār elinden yarası **var** yüregi ḳandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [*var,]*

Zerre deñlü raḫmetiñle cümle ‘ālem ğarḳ olur

Ey niçe miskin ḳuluñ **var** derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 4*). [*var,]*

‘Ārifiñ ḳalbinde her dem ‘alleme’l-esmāsı **var**

‘Āşıkıñ ḳalbinde her dem ma’şūḳuñ sevdāsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 1*). [*var,]*

‘Ārifiñ ḳalbinde her dem ‘alleme’l-esmāsı **var**

‘Āşıkıñ ḳalbinde her dem ma’şūḳuñ sevdāsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 2*). [*var,]*

Sırrına ḫālen tecellî eylemiş ol pâdişāh

Ehl-i vaḫdet ehl-i vuşlat zevḳınıñ ra’nāsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 4*). [*var,]*

Kāmil insān on sekiz biñ ‘ālemi cāmi’-durur

‘ālemiñ ḳalbinde her dem āyet-i kübrāsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 6*). [*var,]*

Gerçek erler Hâk yolında varlığın eyler fenâ

Sâlikiñ kalbinde Hâkdan ğayrınıñ ifnâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 8*). [var,]

‘Âr ider ‘âriflere baş egüben hâk görmege

Dağl ider dağğalı gör nâ-hâk yire da‘vâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 10*). [var,]

Dersini İblîsden alup küfrini imân şanur

Münkiriñ kalbinde nağş olmuş qurı ğavğâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 12*). [var,]

Küfr ü imân neydügin fehm eylemez yoğdur necât

Fâsıkiñ kalbinde her dem İblîsiñ iğvâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 14*). [var,]

Vâhid ü Ferd ü Ağaddur dâ’imâ zıkr itdügi

Zâkiriñ kalbinde her dem tevhiđiñ deryâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 16*). [var,]

Ħamdü li’lâh çoğ şükür ihsânına yoğdur ‘aded

Şâkiriñ kalbinde her dem şükr ider Mevlâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 18*). [var,]

Ħikmeti vü kudreti çoğ Ħâliğ-ı Yezdânımıñ

Münkiriñ kalbinde lâsı mü’miniñ illâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 20*). [var,]

Âşinâsından haberdâr olmayup ğuşşa çeker

Zâhidiñ kalbinde her dem cennetiñ ferdâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 22*). [var,]

Gün gibi âşkâredür ‘âşıklara tevhiğ-i zât

Qulle-i Kâf üzre tırmış âdemiñ ‘Anğâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 24*). [var,]

Mü’miniñ mir’âtu mü’mindür beli hâkğa’l-yağın

Ol Muğammed Muştafâniñ nûrınıñ ebhâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 26*). [var,]

Dir Sinân Ümmî bizüm mağşüdumuz Hûdur hemân

Anuñ-içün ğayrısından kalbiñ istiğnâsı **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 28*). [var,]

Ey kemālim **var** diyen anı kemālın andedür

Yüsuf-ı Ken'an iseñ göster cemālın andedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 1*). [var,]

Nice biñ taht islerin bir tahtaya bindürdiler

Tâc u tahtum **var** diyen gör mülk ü mālın andedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 6*). [var,]

'İlm içinde çok kemālim **var** diyü baş eyleyen

Yarın ol meydāna getir ıl ü ālın andedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 9*). [var,]

Kanda **varsa** 'aşka uyar albi 'arşu'llāh olur

Hırşa virüp gönlini dār eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 15*). [varsa, -sa]

şol kişiniñ 'aqlı **vardur** ađzınıñ dadın bilür

Elini şol aşa şunmaz kim tuzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 7*). [vardur, -dur]

Eger **var** ise şuçların bağışla

şıgındıqları çün hiřārınadır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 5*). [var,]

çurmaz dilim söyler oldum sırdan yine řikārım **var**

'Aceblemeñ söyledüğüm şanasın ihtiyārım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1*). [var,]

çurmaz dilim söyler oldum sırdan yine řikārım **var**

'Aceblemeñ söyledüğüm şanasın ihtiyārım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 2*). [var,]

Beni hayrān iden her dem ol Vāhidiñ esrārıdır

Ötsün yine cān bülbüli bahār irdi gülzārım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [var,]

Sır içinde sır dinilen fehm eyledüm neydüğünü

Melek bilmez ne bilsün cin 'ilm içinde esrārım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 6*). [var,]

Saña bu elfāz-ı ma'nā nerden gelür dirseñ baña

Görilmez hağtı gözile cān içinde yazarım **var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [var,]

Dağı içerüden haber vireyüm kim añlarısı

‘Aklıl göñül cânım tuymaz bir gizlüce bazarım **var** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 10). [var,]

Katre bahre irincegez ‘âşık ma ‘şük olur dirler

Gümānum yok gerçek imiş benüm buña ikrārım **var** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 12). [var,]

Her kim görüp gözden süzer hayāline irmez gider

Özden seven ‘âşıklara göstereyim dîzārım **var** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
41, Mısra 14). [var,]

Anuñ-içün bilmedigim görmedigim yiller eser

Fikr eyledüm şafāsından benüm benden firārım **var** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 16). [var,]

Ümmî Sinān taşma yürü ‘aqlıñı dir şaşma yürü

Geçme hayā kapusından şanma şağın zararım **var** (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 18). [var,]

Ne söyler sözde dilim **var** ne yazar haṭda elim **var**

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı şüret hemān göz kaş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 7). [var,]

Ne söyler sözde dilim **var** ne yazar haṭda elim **var**

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı şüret hemān göz kaş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 7). [var,]

Şu deñlü ‘acizem nidem ne dilim **var** ki şerḥ idem

Ḳarınca ḳadrim üstine ḳodılar şanki bir tağ taş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
57, Mısra 9). [var,]

Var mıdur bir şey aña kim olmaya maḥv u fenā

İllā Tañrı olısar anuñdur bāḳī ṭuruş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 9).
[var,]

Var mıdur bir şey aña kim olmaya hîç ibtidā

İbtidā olan bulısar intihā şavtını gūş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra
11). [var,]

Ey Sinān Ümmî bunuñ fitnelerinden kim ḥalāş

Buldısa **var** ṭapusında ol seni sen aña ḳoş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58,
Mısra 26). [var,]

Māl ü mülk ü ehl-i beytiñ ne ki **var**

Bağlamak ister seni idüp şavaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 13).

[var,]

Var ise ‘aql-ı evvelden naşibiñ kısmetiñ feyziñ

Rumüzundan idüp pür-tâb getürsün bir haber elfâz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 5). [var,]

Her eşyâniñ derünında ‘acâyib hükmi **var** bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli yir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 11). [var,]

Göñülde **varsa** gayru’llâh ‘adâvet eyler ol Allâh

İşit Sulţân-ı a’lânıñ cevâbın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 9). [varsa, -sa]

Lâ diyen illâ dimez evvel bazârda añladum

Ger naşibiñ **var** ise illâda seyrân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 4). [var,]

Bir derdim **var** ‘âlemde biñ dermânı neyelerem

Bir cânânım **var** cânda yüz biñ cânı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 1). [var,]

Bir derdim **var** ‘âlemde biñ dermânı neyelerem

Bir cânânım **var** cânda yüz biñ cânı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2). [var,]

Siz gelüñ Ümmî Sinânı añlamañ lâf ü güzâf

Şâh-ı merdân sırrı **vardur** düldülüm ‘aşğdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 14). [vardur, -dur]

‘Aql u cândan gayrı evvel nesi **var** ‘aşıklarıñ

Anı dahı dosta virmek yeg degül mi vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 5). [var,]

Harâbât ehliyem varım fenâ-ender-fenâ oldı

Ne bilem **var** mı emşâlim cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 22). [var,]

Bir göñül bir cânım **var** sen baña vir diyen çok

Ey cân issi sen alsañ ‘aceb sevilsen n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21). [var,]

Zāhidā **var** atma taşu ol ki Beytullāh ola

Yıkma anuñ kapusın ol evde kim Allāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 1*). [var,]

Leblerinden āb-ı hayvān içmeyen hayvānı gör

Nider ‘aqlım **var** diyü ol götürüben başını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 4*). [var,]

Ne hatunlarda hayā **var** ne kız oğlarda edeb

Ne yigitlerde kemālāt **var** göreler fi‘lini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 15*). [var,]

Ne hatunlarda hayā **var** ne kız oğlarda edeb

Ne yigitlerde kemālāt **var** göreler fi‘lini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 16*). [var,]

Niçe biñ ādem içinde kāmīl insān kanda **var**

Añladuñsa işbu sırdan geç bunuñ gavğāsını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 11*). [var,]

Ki sensin Vāhid ü Qahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ **var** ne soñuñ **var** ne sağ u ne şimāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8*). [var,]

Ki sensin Vāhid ü Qahhār bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ **var** ne soñuñ **var** ne sağ u ne şimāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 8*). [var,]

Halk-ı ‘ālem hāliniñ her biriniñ **var** bir işi

Rüz u leylī her dem işim ben direm yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 17*). [var,]

Ne kim **var** cümle maḥlūkāt kamu andan alur kuvvet

Melek cin div eger şeytān beşer feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 45*). [var,]

Eger zāhirde **var** tağlar eger bātında **var** bāğlar

Zāhir bātın aḳup çağlar şular feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55*). [var,]

Eger zāhirde **var** tağlar eger bātında **var** bāğlar

Zāhir bātın aḳup çağlar şular feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55*). [var,]

Ne **varsa** iki cihānda saña eyledi Hāk bende

Ki cümle eşref ‘ālemde ki sensin maḳbūl-i dergāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 11, Mısra 5). [varsa, -sa]

‘aşḳ degül mi berr ü baḫrı zāhir iden ne ki **var**

Ba‘zı maḳbūl ba‘zı gerçi yābis ü maḫcūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 19). [var,]

var: Varlık, mevcudiyet.

Yoluñda **varum** olsun fān

Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 3). [varum,
-um]

Her kim ki ister yārını

Bıraksın elden **varını** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 6). [varını, -ını]

Gel bu cāna ḳurbet eyle

Cümle **vārım** sil pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 4). [vārım, -
ım]

Var-ıla yār olmak ister kim ki yoḳ olmak gerek

Sırr-ı kenzu’llāha iren dü cihān deyyārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 5). [var-ıla, -ıla]

Varlığım aldı benüm yoḳluḳ ki bir var eyledi

Yoḳluḳı yoḳ **vara** irdüm **vara** ma‘zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 8). [vara, -a]

Cümle **varım** virmişem ‘aşḳıñ yolında her nefes

Dü cihānıñ varlığından taḫşilim ‘aşḳdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
89, Mısra 3). [varım, -ım]

Var **varım** ḳılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirîḡ olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
109, Mısra 3). [varın, -ın]

İhtiyār elden gidicek neylesün Ümmî Sinān

Varımız ol var-ı Hākdur nuṫḳumuz ‘irfān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
110, Mısra 18). [varımız, -ımız]

Her kim ki ister yārını bıraksın elden **varını**

Dikdüm erenler dārını ber-dār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
135, Mısra 3). [varını, -ını]

Cümlesi peydā' -i lādan yā bunuñ **varı** nedür

Kim ki bu sırdan haber bilmez diye vā-ḥasretān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11). [varı, -ı]

var: Varlık, sahip olunun şeyler.

Var içinde var-zādeniñ

Varı zātuñ ḥaqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 31). [var,]

Var içinde var-zādeniñ

Varı zātuñ ḥaqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 32). [varı, -ı]

Dilerse **varımı** alup iden yoğ

Dilerse kim Ümmî Sinān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 27). [varımı, -ım, -ı]

Gāh fenāya yüz tuğar

Cümle **varım** 'ıvāz ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 24). [varım, -in]

'aşğ odına yana yana

Hep **varımı** eyle fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 6). [varımı, -ım, -ı]

Sinān Ümmî gibi mücrim degüldür

Ümiz tutdukları hep **variñadur** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 22). [variñadur, -in, -a, -dur]

Dü cihāniñ **varımı** selb eyledüm öñden soña

Ḥağ bilür olmaz ḥicāb Ḥağğa benüm ebrārılığım (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 3). [varımı, -ı(n), -ı]

'Ağl u cāndan ğayrı evvel nesi var 'āşıklariñ

Anı dağı dosta virmek yeg degül mi **vardan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 6). [vardan, -dan]

Ḥarābāt ehliyem **varım** fenā-ender-fenā oldı

Ne bilem var mı emşālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 21). [varım, -ım]

'aşğ-ıla mürşide virdi **varım**

Zāhir bāğın kim ki irdi cānāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 27). [varımı, -ı(n), -ı]

Qalmadı ğayrı iktizā cümlesi itdi el-vedā‘

Qamu **varın** yaqdı oda oñdı yürekde yāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28). [varın, -in]

var: "Haydi! Yap!" anlamında emir bildiren söz.

Var ‘amel eyle cān-ıla

Küfür biter imān-ıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 5). [var,]

Ey zāhid-i ehl-i varaq

Var zühdüni elden biraq (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 10). [var,]

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir kāmīl er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6). [var,]

Nefsiñi emmāreden qurtarmağa **var** çāre qıl

Qılmaya tebdīl aḥsen vechiñi yevmü’ n-nüşür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 7). [var,]

Bu Sinān Ümmī ne söyler remzini añlan ‘ayān

Ey ḥaristān ehli **var** bu ğafleti terk eyle tur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 26). [var,]

Zāhidā luṭf ile **var** sen qılmağıl egri nazār

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 9). [var,]

Var varın qılsun teberrük diyüben remz eylemiş

Hiç dirīğ olsun mı cān baş virmege dildārdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 3). [var,]

Ümmī Sinān **var** yüri dergāhına yüz süri

‘aşq-ıla qul olmadan Sübhān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 13). [var,]

Var ḥāliñe meskenet bağla öziñe qıl süküt

Kimsenüñ ‘aybın yüzine urma settār ol yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 3). [var,]

Saña Allāh Ḥabībim dir ki bu aḥkāmıñı **var** sür

Beni qullarıma bildür benem qamuya secde-ğāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 21). [var,]

var-: Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak.

Yañuldum toğrı **varmadum** yolumu

Şaşırdı beni hırş u nefis ü hevâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 19).

[varmadum, -ma, -du, -m]

İblîs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yerin

Ŧurma anlaruñ yolında **varma** kim ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 22). [varma, -ma]

Hezârân kârbân geldi bu yolda virdiler cânı

Nihâyet menzile **varup** irişen biñde bir ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63,

Mısra 6). [varup, -up]

Zât-ı Hakkâ doğrı **varan** kârbân ehlinden ol

Olmasun yañlış işinde yoluñ âsân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75,

Mısra 13). [varan, -an]

Kaçan dünyâ sarâyından beķāya ‘azm idem yâ Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem yâ Hû **varam** yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 111, Mısra 10). [varam, -a, -m]

Yunup tâhir ola cismim namâzım kıla ‘âşıklar

Varuban kabrime girsem diyem yâ Hû girem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 111, Mısra 12). [varuban, -uban]

Var ol vağdet bâğına dost iline

Şarâb-ı selsebîl anda iç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 17).

[var,]

Bunca sürdi hüküm beni ne düni bildüm ne günü

Ķankısına fermân olam yoğdur mecâlüm **varası** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

150, Mısra 20). [varası, -ası]

‘Acâyib ehl-i zünnâram elinden nefsimiñ zâram

Ki dergâha niçe **varam** meger seni kılam penâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside

11, Mısra 42). [varam, -a, -m]

var eyle: Meydana getirmek, Yaratmak.

Pâdişâhım sen bizi var eyledüñ hikmet budur

Ķudretiñle kendüñe yâr eyledüñ rahmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

27, Mısra 1). [var eyle, -dün]

Gel kıl iseñ kulluğ eyle ıasbeten li'llāha bağ

On sekiz biñ 'ālemi var eyleyen Allāha bağ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 2*). [var eyle, -y, -en]

Nür-ı vechiñden anı var eyledüñ

Sevdüñ anı derdlere kılduñ devā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 15*). [var eyle, -dü, -n]

Dünye vü 'uqbā hevāsın dem-be-dem medh eylesen

Hubbunı ıalbinde hiç var eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 6*). [var eyle, -mez]

Varlığım aldı benüm yoğluğ ki bir var eyledi

Yoğluğı yoğ vara irdüm vara ma'zül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 7*). [var eyle, -di]

Zātuñda bizi **var eyle**

Birsin bî-zevāliñ Hıağkı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 19*). [var eyle,]

var id: Meydana getirmek, yaratmak.

İlāhî cümleyi var iden sensin

Yoğ iken her şeyi var iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 1*). [var id, -en]

İlāhî cümleyi var iden sensin

Yoğ iken her şeyi var iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2*). [var id, -en]

Hıabîbiñ nürünü zātuñ nürından

Var idüp kendüñe yār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4*). [var id, -üp]

'aşđ degül mi nür-ı cāmi' var iden bil ibtidā

Gerçi Hıađkıñ künh-i zātu lā-te' ayyün nür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 13*). [var id, -en]

Şan'atımıñ zerresinden cümle 'ālem oldu var

Hıikmet-ile külli şey'i var iden ol Hān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 4*). [var id,]

Ey bizi yokdan var iden

Hüb cemāline yār iden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 17). [var id, -en]

İy bizi yokdan **var iden**

Çurtar bizi mekkâreden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 13). [var iden, -en]

var imdi: Artık şimdi; yap artık anlamında bir söz.

Var imdi Ümmî Sinânı

Yollarına kırbân eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 19). [var imdi,]

var ise: Varsa.

Bencileyin böyle işi

Var ise belki az ider (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 32). [var ise,]

var ol-: Yaşamak, sağ olmak; mevcut bulunmak.

İlâhî dâr-ı vaşlıñda bu cân olmağ diler ber-dâr

Çekildüñ dâra yâ ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2). [var ol, -ma, -du, -n]

var ol-: Var olmak, yaratılmak.

Şan‘atımıñ zerresinden cümle ‘âlem oldı var

Hikmet-ile külli şey’i var iden ol Hân menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3). [var ol, -dı]

Vaşf-ı nihânımdan şoran alsın haber nerde idüm

Var olmadan kevn ü mekân ol Şâhıla birde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 2). [var ol, -ma, -dan]

var varı: Bütün varı, sahip olunan her şey.

Kimdür ol hânıñ yolında var varından vaz gelen

‘aşkına fermân olan ferdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7). [var varı,]

Rāzımı bilmek dilerseñ var varıñdan geçe gör

Var varından geçmeyen görmez benüm gülzârlığıñ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 94, Mısra 9). [var varı, -ı(n), -dan-nden]

Virmesem bu yolda ben var varımı n'etsem gerek

'aşkı bāzârında yâriñ cānımı şatsam gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1,
Mısra 7). [var varı,]

var varı: Varlık mülkü, varlık alemi; dünyaya ait her şey.

Rāzımı bilmek dilerseñ var varıñdan geçe gör

Var varından geçmeyen görmez benüm gülzârlığıñ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 94, Mısra 10). [var varı, -ndan]

var varından geç: Dünya varından, varlığından vazgeçmek.

Kimdür ol mâhiñ yolında var varından geçmeyen

Cān fedâ olsun yolında baña cānānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65,
Mısra 7). [var varından geç, -me, -y, -en]

Var varından geçmeden ol hān ele girsin mi

Derd ü belâ çekmeden āsān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142,
Mısra 1). [var varından geç,]

vara ir: Allah'a ulaşmak.

Varlığı terk itmeyince vara irilmez 'ayān

Sözime sâbit-durur İncil ü Furkân ü Zebûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 13). [vara ir, -il, -mez]

Varlığım aldı benüm yokluk ki bir var eyledi

Yokluğu yok vara irdüm vara ma'zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 8). [vara ir, -dü, -m]

var-ı hâk: Allah'ın varlığı.

İhtiyâr elden gidicek neylesün Ümmî Sinān

Varımız ol var-ı Hâkdur nuṭkumuz 'irfān-ı Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
110, Mısra 18). [var-ı hâk, -dur]

vāridāt: Kulun kastı ve müdahalesi olmaksızın kalbe gelen manalar, feyizler, ilhamlar.

Vāridātuñ pertevdür dilimiñ şerh itdügi

Söylerem sözüm ‘ayān araya müşkil virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 9). [vāridātuñ, -in]

Vāridāt u varlığa irmek dilerseñ gel berü

Zıkr-i Hūnuñ baırına ƣal gevheristān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3). [vāridāt,]

Ledünnî ‘ilminiñ dilde zuhūrı

Gelen ilhām **vāridātuñ** degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 20). [vāridātuñ, -in]

Tevhîd-i esmādan aldı dersini Ümmî Sinān

Vāridātuñ pertevinden şerh olundu bu Dîvān (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret 1, Mısra 2). [vāridātuñ, -in]

vāridāt-ı zıkr-i ƣalbî: Gönül zıkrinin ilhamları.

Vāridāt-ı zıkr-i ƣalbîdür aña ilhām olan

Cān dilinden söyleyen bize hıƣābu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 13). [vāridāt-ı zıkr-i ƣalbî, -dür]

varından geç: Kendine ait her ne varsa vazgeçmek.

Seni her kim sever geçmek varından

Muƣarrerdür muƣarrerdür muƣarrer (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 9). [varından geç, -mek]

vāris: Mirasçı.

Ƙuƣbü’l-irşād evliyāniñ **vārisi**

Efendim Mazhārî Sultān ƣandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 19). [vārisi, -i]

‘İlm-i hıƣmetiñ zerresi **vārisligi** geldi bize

Derd ehliniñ Loƣmāniyam tımār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 11). [vārisligi, -lig, -i]

varka: *Varka vü Gülşah mesnevisinin erkek kahramanı.*

Gülşahın yitirmiş **Varıkaya** döndüm

Görülen bir nefes hayrân olam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 5*).

[*varıkaya, -ya*]

varlıg: *Mal, mülk, zenginlik.*

Kelâmım **varlıgındandır** nebîlere olan inzâl

Hüva'llâhü'llezî diyü okunan dilde Kır'ānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 7*). [*varlıgındandır, -ın, -dan, -dur*]

Bugün bu dildeki esrâr hemân dost **varlıgındandır**

Qarâr itmez hıtab eyler görüñ dostdan lisân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 9*). [*varlıgındandır, -ın, -dan, -dur*]

‘İlm-i tevḥîdîñ ledünnî ma‘nisinden eyle kâr

Kenz-i vahdet **varlıgından** gör nedür alup şatan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 44*). [*varlıgından, -ın, -dan*]

varlıg: *(Allah'ın) varlıgı, mevcudiyeti.*

‘İlm-i esrârdan sözümüz ol dōsta baqar gözümüz

Ḥaḡ **varlıgı** şimdi bizüm bahâr eyledi şarımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 6*). [*varlıgı, -ı*]

Ḥaḡ **varlıgı** geldi bize cān bāgını kıldı tāze

Bülbül olan gelsün beri bahâr oldu güzârımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 9*). [*varlıgı, -ı*]

Vâridât u **varlıga** irmek dilersen gel berü

Zıkr-i Hūnuñ bahırına tal gevheristân isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 3*). [*varlıga, -a*]

varlıg: *Kişinin tüm maddi ve manevi mevcûdiyeti.*

Yoqluḡ meyinden içeniñ

Varlıgı kenzu'llâh olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 4*). [*varlıgı, -ı*]

Gerçek erler Ḥaḡ yolında **varlıgın** eyler fenâ

Sâlikiñ kalbinde Ḥaḡdan ğayrınıñ ifnâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 7*). [*varlıgın, -ın*]

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime sâbit-durur İncîl ü Furkân ü Zebûr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 13). [varlığı, -ı]

Baħr-ı zâtıñ perteviniñ mevci gelür tırılmaz aña

Maħv eyleyüp **varlığını** bir çatresi ‘ummān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 16). [varlığını, -ını]

Ol dōst baña oldu yakın **varlığıma** şaldı aķın

Söylemekte men ‘ācizem dile gelmez esrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 13). [varlığıma, -ım, -a]

Tevhîd-i zāt-ı İlāhîdür bizüm **varlığımız**

Ol hāķîkat baħrına pertāb iden dürdāniyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 19). [varlığımız, -ımız]

Ol Hābîbiñ hürmetine Hāķ bize kıldı devā

Cümle ‘ālem **varlığından** şun‘umuz tevhîd-i hāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 12). [varlığından, -ın, -dan]

‘Aķl u cān kevn ü mekāniñ terkinî kār eyledi

Varlığından el çeküp dir sırr-ı Sübhānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 10). [varlığından, -ın, -dan]

Künh-i zātım **varlığından** kimseler virmez nişān

Baħr-ı muṭlak lâ-te‘ayyün haddi yok ‘ummān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 7). [varlığından, -ın, -dan]

Varlığım aldı benüm yokluk ki bir var eyledi

Yokluğu yok vara irdüm vara ma‘zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 7). [varlığım, -ım]

Dilimdedür zıkr ü adı ħalbimdedür fikr ü dādı

Varlığım ol maħv eyledi ‘ummāniyam ‘ummāniyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 4). [varlığım, -ım]

‘aşķa fermān olmayanlar **varlığından** geçmedi

Kim ki ‘aşķa yār olursa dāra ber-dār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 9). [varlığından, -ın, -dan]

Men meni maħv eyledüm hîç ħalmanı benden eser

Baħr-ı muṭlak lâ-te‘ayyün künh-i zātdur **varlığım** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 16). [varlığım, -ım]

Sen bu miñnetden kaçarsañ **varlığı** terk eyle gel

‘Uzlet imiş kişiyeye bu dünyede vahdet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 3). [varlığı, -ı]

‘aşk-ıla kim dü cihânıñ **varlığını** terk eyledi

Şöyle bil Loqmân ‘ilâcın istemez sağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 15). [varlığını, -ın]

Varlığından geçmeyen görmez selâmet devletin

Baş koyup meydân-ı ‘aşka cân viren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 5). [varlığından, -ın, -dan]

Ki yokdur söylemekde hiç mecâlüm

Yanup hep **varlığım** ataşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 14). [varlığım, -ım]

Varlığım ben ‘aşka virdüm dostlar hiç kalmadı

Her ne kılsam hüküm anuñdur düşmana suç kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 1). [varlığım, -ım]

Ol fenâ-ender-fenâ kalmaya hergiz nik ü nâm

Mağv olursañ ‘aşka küllî **varlığını** hağdur tamâm (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 8). [varlığını, -ın]

varlık: Mevcudiyet, maddi varlık.

Pâdişâhım cânımız sen cânâ duş olmağ diler

Ğayr **varlıktan** geçüp senüñle hûş olmağ diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 2). [varlıktan, -dan]

varlık: Yarattılmışların dünyası, varlık âlemi.

Götürseñ **varlık** zağmetin

Getürseñ birlik vahdetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 21). [varlık, -lık]

Küllî **varlık** mağv olıncağ ğayrı kalmaz arada

Küntü kenze mazhar olur şâdıq-ı merdâneler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 24, Mısra 7). [varlık, -lık]

Cûş itdi deryâ-yı vahdet kamu **varlık** fenâ buldı

Eşer kalmadı hiç benden cihet yok lâ-mekân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 3). [varlık,]

Ey Sinān Ümmī kamu **varlık** olur āhır fenā

Vuşlat imiş kişiye bu dünyede şöbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 13*). [*varlık,]*

Gel ey gönül bu **varlıktan** geç imdi

Bu sözden güçşayı özden seç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 1*). [*varlıktan, -dan]*

vaşf: *Bir kimse veya şeyin taşıdığı hal, sıfat, nitelik.*

‘aşk odınıñ **vaşfını** bizden şoran alsın haber

Kılsa germiyyet kemāli iki cihāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 17*). [*vaşfını, -ın, -ı]*

Bu ‘aşkıñ **vaşfını** bizden şoranlar

Biliñ kim tā ezelden āşināmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 11*). [*vaşfını, -ın, -ı]*

Vişāliñ **vaşfi** şerhinde zebānım

Muķaşşardur muķaşşardur muķaşşar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 21*). [*vaşfi, -ı]*

Ma‘ānī bahırınıñ **vaşfın** Sinān Ümmī ider ızhār

Nişān-ı lā-mekāndan bir nişānı olmayan bilmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 9*). [*vaşfın, -ın]*

Merātib **vaşfın** isterseñ yedi üç kırk tokuz birdür

Saña elfāz-ı ma‘nādan hisābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [*vaşfın, -ın]*

Dervişligiñ **vaşfını** dimege ‘irfān gerek

Ma‘rifet yemişini yemege insān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 1*). [*vaşfını, -ın, -ı]*

Kemālüm **vaşfın** isterseñ Muḥammed Muştafādandur

Veliler içre devr ider erkānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 9*). [*vaşfın, -ın]*

Zātım Allāhü eḥaddur **vaşfım** Allāhü’ş-şamed

Cins ü mişlim yoķdur öñ soñ yalıñuz Deyyān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 13*). [*vaşfım, -ım]*

Muştuladum ben size zātum şifātum **vaşfını**

Ḳul hüvallahü eḥaddur oḡunan Ḳur'ān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 11). [vaşfını, -ı, -(n)ı]

Tevhîd-i zātîñ nişānı **vaşfına** budur ḡaber

‘İlm-i sırdan yoḡ eṣer ol baḡr-ı ‘ummān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 5). [vaşfına, -ı, -n, -a]

Dost cemālından tecellî **vaşfını** söyler bu dil

Nev-bahāram tāze bitmiş sünbülüm ‘aşḡdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 11). [vaşfını, -ın, -ı]

Baña ‘aşḡı ṣoran gelsün ḡaber alsun ḡumāşımdan

Nicedür **vaşfını** bilsün yaḡarsa bu ataşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2). [vaşfını, -ın, -ı]

Ehl-i ‘aşḡıñ diñleriseñ **vaşfını** bir zerre gel

Söylemezdüm işbu rāzı illā iznu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 5). [vaşfını, -ın, -ı]

Hezārān kāmîl ü dānā senüñ **vaşfıñ** oḡur yazar

Bize ‘aşḡıñ kitābını yazarıñ zevḡı ḡoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9). [vaşfıñ, -ın]

Güş iderseñ **vaşfını** diñle deñizden ḡatrece

Müstemi‘ ol bir nefes gel söyleyem ma‘zūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 9). [vaşfını, -ın, -ı]

vaşf id: Nitelemek, anlatmak, övmek.

Gerçi ‘aşḡı vaşf iderse niçe biñ yıllar tamām

Şerḡ olunmaz, cümle ‘ālem kātibi meşṡur ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 11). [vaşf id, -er, -se]

vaşf olun: (Bir şeyin) nitelikleri sayılarak tarif edilmek.

Baḡr-ı muṡlak lā-te‘ayyün künh-i zāt

Vaşf olunmaz niçedür ol Hū beḡā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 26). [vaşf olun, -maz]

vaşf-ı nihān: Gizliliḡin vaşfı.

Vaşf-ı nihānımdan şoran alsın haber nerde idüm

Var olmadan kevn ü mekân ol Şāhıla birde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 1). [vaşf-ı nihān, -ım, -dan]

vaşf-ı tis‘a: Dokuzun vaşfi.

Vaşf-ı tis‘aından fenā bul sen dahı yoklardan ol

‘İlm-i sırdan lî ma‘a‘llah bulasın vaqt-ı zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 31). [vaşf-ı tis‘a, -ndan]

vaşf-ı zāt: Allah'ın özellikleri, vasıfları.

Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerh olunmaz vaşf-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 20). [vaşf-ı zāt, -ın]

vāşıl ol: Ulaşmak, birleşmek; kavuşmak.

Gerçi vāşıl olduñ sırr-ıla Hāḫḫa

Size menzil oldu bu dār-ı beḳā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 5). [vāşıl ol, -du, -n]

Aḫmediñ mi‘rācına gör çünki ‘aşḳ oldu burāḳ

Sırr-ı Hāḫḫa vāşıl oldu menzile geç ḳalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 4). [vāşıl ol, -dı]

Dir Sinān Ümmî ḳaçan kim vāşıl ola cān saña

Dü cihān zevḳı baña olsun ḫarām yā Muşṭafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 33). [vāşıl ol, -a]

vāşıl-ı ferdānī: Allah'ın birliğine ulaşmış kimseler.

‘ālem-i ḡaybı şehādetdür bizüm seyrānımız

‘Ārif-i billāh-i ‘ālem vāşıl-ı ferdānīyüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 8). [vāşıl-ı ferdānī, -y, -üz]

vāşıl-ı ḫāḳ ol: Hakka kavuşmak, Allah'a ulaşmak.

Sırr-ıla ‘aşḳūñ içinde dostu pinhān bulmuşam

Vāşıl-ı Hāḳ olmaḡa gizli yolum ‘aşḳdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 6). [vāşıl-ı ḫāḳ ol, -mag, -a]

vasl: *Vuslat, (sevgiliye) kavuşma.*

Bize **vaşlıñ** şarābından kıl ihsān

Arada perde olmasun māsivā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 15).

[vaşlıñ, -ın]

Didüm **vaşlıñdan** ayırma didigüm

Müdebberdür müdebberdür müdebber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 7). [vaşlıñdan, -ı, -n, -dan]

Dirig itme Hābîbiñ hürmetiyçün

Sefer **vaşlıñ** bāğında dāriñadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 18).

[vaşlıñ, -ın]

‘Aşık nāmından uşandum gerek āvāre kılsunlar

Bugün **vaşlıña** el şundum gerek pür yāre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 2). [vaşlıña, -ı, -n, -a]

‘Alleme’l-esmādan oldı küntü kenziñ sırrı fāş

On sekiz biñ ‘ālem içre **vaşlımız** tevḥîd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 6). [vaşlımız, -ımız]

Vaşlıñ revā kıl ey Hudā ol küntü kenzu’llāh için

Cān yoluña olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 1). [vaşlıñ, -ın]

Hızır içdüğü āb-ı ḥayāt ‘aşıklara ḥācet degül

Vaşlıñ meyinden şun bize Hızır-ı Nebiyyullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 12). [vaşlıñ, -ın]

Faḫr içinde faḫra irdük ḡayrı gitdi aradan

Seyrimiz dīzār-ı Ḥaḫdur **vaşlımız** vicdān-ı Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 16). [vaşlımız, -ımız]

İlāhî sen kime fazlıñ iderseñ **vaşlıña** burhān

İşinde ḳalmaya noḳşān ki senden ire kim yara (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 11). [vaşlıña, -ı, -(n)a]

Zehî ‘izzetlü cān oldur ola **vaşlında** mestāne

Zehî devletlü göz oldur tecellî nūrına ḳana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 1). [vaşlında, -ı, -n, -da]

Cānda çerāġı ‘āşıkıñ ‘aşk-ı kādīmiñden yanar

Vaşlıñ bāġına baġ olan hevā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12). [vaşlıñ, -ın]

Vaşlıñ şarābından senüñ bir katre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 17). [vaşlıñ, -ın]

İhtiyāc oldum bugün bir katre **vaşluñ** meyine

Anca teşne dillere feyz irgüren ‘ummān meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 5). [vaşluñ, -un]

Şabr ideydüm söylemekte hîç kararım kalmadı

‘Āşık oldum **vaşlına** çün ihtiyārım kalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 14). [vaşlına, -ı, -n, -a]

vasl: Kavuşma || Allaha kavuşma.

Eyleme **vaşlıñdan** cüdā

Sırr-ı zātıñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 7). [vaşlıñdan, -ın, -dan]

Cān **vaşlıñı** senden umar

Hüsni-zātıñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 3). [vaşlıñı, -ın, -ı]

Dilerse firqate şalup ağladan

Dilerse **vaşlımı** ihsān iden dost (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 12). [vaşlımı, -ın, -ı]

Ey ‘ālemleriñ sultānı

Vaşlıñdan ayırma cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 26). [vaşlıñdan, -ın, -dan]

İlāhī kılsun ‘āşıklar cemāliñ bāġını seyrān

İrişmez **vaşluma** her kim baqarsa naqşıma zinhār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 8). [vaşluma, -um, -a]

Ey Hudā **vaşlıñdan** ayru baña seyrān olmasun

Vahdetiñ meyinden ayru āb-ı hayvān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 1). [vaşlıñdan, -ın, -dan]

Nice biñ Mūsā tecellīsinden itmişler sücüd

Keşf idüp bildürmek için **vaşlımıñ** şerrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 14). [vaşlımıñ, -ı, -nın]

Luţf idüp her kula kılsañ **vaşlıñı** ihsân n'ola

Açma bu sırrı saķın her gördüğüñ insân mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 9). [vaşlıñı, -ın, -ı]

vaşl eyle: *Kavuşturmak.*

Gel ey miskîn-i bî-çāre niçün uyarsın aġyāre

Seni vaşl eylemez yāre taķarsa boynuña urġān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 40). [vaşl eyle, -mez]

vaşlı bāġı: *Sevgiliye kavuşma bahçesi.*

Ciger biryān olmadan gözüñ giryān olmadan

Vaşlı bāġında anuñ seyrān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 6). [vaşlı bāġı, -nda]

vaşl-ı dost: *Sevgiliye kavuşma.*

Vaşl-ı dostdur cān iline

Her dem bahār yazum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 11). [vaşl-ı dost, -dur]

vaşl-ı haķıķat bul: *Hakikate kavuşmak; görünenin altındaki gizli manaları görebilen kimse olmak.*

Gel berü vaşl-ı haķıķat bulmaķ isterseñ ey yār

Ġayret eyle ır gözüñden sen bu nūnun kāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 7). [vaşl-ı haķıķat bul,]

vaşl-ı likā: *Yüzünü görmek, kavuşmak.*

Lā-cerem dirler şerī'at ehliniñ şarrāfıyuz

Lākin ol vaşl-ı likāya kaţ'-ı zünnār eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 10). [vaşl-ı likā, -y, -a]

vaşl-ı sübhān: *Allah'a kavuşmak.*

Biz fenā-ender-fenā olduğumuz tañ gelmesün

Mürşid-i kâmil yüzinden vaşl-ı sübhānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 8). [vaşl-ı sübhān, -am]

vaşl-ı sürür: Mutluluğa ermek.

Eyle şazî kı l cemā' at zümre-i rûhānîyi

İrişüp vaşl-ı sürūra ehl-i dildâr ol yûri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 14). [vaşl-ı sürür, -a]

vaşl-ı yâr: Sevgiliye kavuşma.

Bulmağa vaşl-ı yârımı kodum nāmūs u ārımı

İrgirmege kaçārımı kârbāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 23). [vaşl-ı yâr, -im, -i]

vaşl-ı yâr bul: Sevgiliye kavuşmak.

Her kime cānān gerekse cānına ağıyâr olur

Bil cihāndan geçmeg-ile kimse bulmaz vaşl-ı yâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 22). [vaşl-ı yâr bul, -maz]

vaşl-ı zât: Allah'a kavuşma.

Halkıñ çoğı haqqı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşîb olmaz vaşl-ı zātıñ yâ Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8). [vaşl-ı zât, -ın]

vaşl-ı güli: Sevgiliye kavuşma güli.

A Sultānım vaşl-ı gülin

Cān bülbüli bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 23).
[vaşl-ı güli,]

vaşlu' llāh: Allah'a kavuşmak.

Nazar kıldı size Allāh nazar kıluñ bize bi' llāh

Dinilsün dilde zikru' llāh bulunsun cānda **vaşlu' llāh** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 26). [vaşlu' llāh,]

vaşlu'llāha ir: *Allah'a kavuşmak.*

Ümmî Sinān eydür bu sır vuşlatınıñ pertevیدür

Söyledüğüm 'aceblemeñ vaşlu'llāha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 22). [vaşlu'llāha ir, -di]

vaşşāf: *Vasıfları anlatan, tarif eden.*

Gel berü diñle haķāyık iliniñ **vaşşāfını**

Nice seyrān eylemiş gör 'ālemiñ eṫrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 1). [vaşşāfını, -in, -ı]

vây: *"Üzüntü, şaşma ve hayret" ifade eden ünlem.*

Vay saña kim ehl-i inkār zümresinden olasın

Şol kıyāmetde yerinden ṫurıcaķ ehl-i ḳubūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 9). [vay,]

Şındı gönül şışesi dökdi gülābın yire

Reyhān idüp almağa **vāy** bir eli fendeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 8). [vāy,]

vaz gel: *Vaz geçmek, bırakmak, feragat etmek.*

Kimdür ol ḥānıñ yolında var varından vaz gelen

'aşķına fermān olan ferdi ḥaber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7). [vaz gel, -en]

ve: *"Ve" bağlacı.*

Kemālāt-ı şıfātumdur ki cümle ḥalķ olan maḥlūk

Benüm sırrım münezzehdür ne ins ü dîv **ve** ne cānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 6). [ve,]

Eger zāhirde **ve** eger bāṫında

Şun'ũnda seni settār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 11). [ve,]

Sinān Ümmî bu 'aşķ-ıla nice sulṫān olur añla

Dir āmennā **ve** şaddeḳnā bilen bu sırrı fāşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 22). [ve,]

Delîlim âyet-i Qur'ân ki sübhâne'llezî burhân

Ki lâ-izmân **ve** lâ-imbân veyâhüd mülk ü mâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 22). [ve,]

Münezzehsin taşavvurdan **ve** fi'l-cümle bilinmekden

'Akıllar mât u sergerdân bilinmek ihtimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Kaside 1, Mısra 23). [ve,]

ve lâ-mennü zü'l-mâl: "Ve senden başka gani yoktur." anlamında Cenab-ı Hak için kullanılmıştır.

Çü sensin Hādî-i burhân kerem kıl luḫfıla iḫsân

Ki senden ḡayrı yâ Deyyân **ve lâ-mennü zü'l-mâl** olmaz (Ümmî Sinan
Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48). [ve lâ-mennü zü'l-mâl,]

ve lem yekün lehū küfüven: "Ona eş ya da denk değildir" anlamında İhlas suresi 4. ayetten iktibastır.

Ve lem yekün lehū küfüven kimse irmez ol Ḥaḡa

Aḡaddur andan umar hep külli şey' 'izz ü emân (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 39). [ve lem yekün lehū küfüven,]

ve lem yüled: "Ve doğurulmadı" İhlas suresi 3. ayetten iktibastır.

Lem yelid kimdür anı bildüñ mi ol Ḥayy ü Beḡa

Ve lem yüled kimse andan ṭoḡmayısar muṭlaḡa (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 3, Mısra 38). [ve lem yüled,]

vech: Çehre, yüz.

Nefsiñi emmâreden ḡurṭarmaḡa var çäre kıl

Ḳılmaya tebdil aḡsen **vechiñi** yevmü'n-nüṣūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 8). [vechiñi, -i, -n, -i]

Eger **vechiñdeki** beñden ṣorarsañ

Müdevverdür müdevverdür müdevver (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra
17). [vechiñdeki, -in, -de, -ki]

İlâhî gözlerim giryân olup görmek diler **vechiñ**

Hezârân yüzde göründüm meger sen ṭuymaduñ esrâr (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 43, Mısra 11). [vechiñ,]

‘Āşıkam **vechiñ** görüp hayrân olam her dem senüñ

Şadıqam zātüñ görüp qurbân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
69, *Mısra 1*). [*vechiñ,]*

Bāreka’llāh hoş tecellî eyledi ol Pādişāh

Muştafāniñ **vechiniñ** şevkından ‘işret ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
77, *Mısra 4*). [*vechiniñ,]*

Ĥüb cemālından münevver **vechini** her kim göre

Terk ider mülk-i Süleymān olsa küh-ı Kāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
145, *Mısra 21*). [*vechini, -i, -n, -i]*

Nice biñ Yūsuf Züleyhā kapusunda muntazır

Görmek için bir dem anuñ **vechiniñ** züllāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
145, *Mısra 12*). [*vechiniñ,]*

Gözleriniñ sürmesini gördüğümden gülmezem

Vechine kıldum nazār yıkıldum ‘aqla gelmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Muhammes 2, Mısra 44). [*vechine, -i, -n, -e]*

vech: Çehre, yüz || *Hakikat.*

Süre-i Seb‘u’l-meşānīdür bizüm tefsirimüz

Aç gözüñ Ümmü’l-kitābiñ **vechini** baq sende gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*
20, *Mısra 6*). [*vechini, -in, -i]*

vech: Çehre, yüz || *Allah'ın cemali.*

Mürşid-i kāmīl yüzinden **vechiñe** kıldum nazār

Kisvet-i ‘izzet dinilen başıma devlet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27,*
Mısra 21). [*vechiñe, -in, -e]*

vech: Yön; *teveccüh, ilgi.*

Bu üç nev‘-i haqīkatlar olupdur **vechine** mazhar

Velākin cümle hālince alur feyz-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,*
Mısra 35). [*vechine, -in, -e]*

vech-i muhammed: *Muhammed'in özü, nuru; Nur-ı Muhammedî.*

‘aşk degül mi haq kılan şer‘i şırât-ı müstekîm

Gerçi [kim] vech-i Muhammedden beri mazhûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 52). [vech-i muhammed, -den]

vech-i zât: Allah'ın teveccüh etmesi.

Ger enbiyâ ger evliyâ ger aşfiyâ ger etkîyâ

Oldılar mazhar-ı zıyâ vech-i zâtiñ yâ Rabbenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 24). [vech-i zât, -in]

Ey pâdişâhım kıl nazâr

Vech-i zâtiñ haqqı yâ Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 2). [vech-i zâtiñ, -in]

vechu`llâh: Ulu, yüce, büyük yaratıcı, Allah.

Ṭıfl-ı ma`nî zıkr-i kalbîden gelür ‘ayne`l-yaqîn

Ahsen-i takvîm yüzinden gel bu **vechu`llâha** baq (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12). [vechu`llâha, -a]

vedūd: Şefkatli, sevgi dolu || Allah.

Ümmî Sinân dir yâ **Vedūd**

Sundum şaňa elimi tut (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 41). [vedūd,]

vefâ: Dostluk ve muhabbette sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık ve sadakat.

Cihânîñ kimseye yokdur **vefâsı**

Fahırdur ‘aşîka yâriñ cefâsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 13). [vefâsı, -s, -ı]

Bi-ḥamdi`llâh **vefâñuz** ben ğaribe

Müyesserdür müyesserdür müyesser (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 23). [vefâñuz, -nuz]

Kimseden ḥavf eyleyüp hiç kimseden umma **vefâ**

Ġayretiñden fâriğ olma bekle Ḥaqqıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 9). [vefâ,]

Didi cân virmekdür ‘aşkımdan saňa bizden **vefâ**

Geçmezem dildârîñ ‘aşkından cāna olsun vedâ` (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 39). [vefâ,]

vefā bil: Vefasının farkına varmak.

Senden āḥar kimseden yoḡdur vefā bildüm bugün

Aḡlayu geldüm ki fazlıñ ḡapusunda oturam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 25). [vefā bil, -dü, -m]

vefā bul: Vefa görmek, iyi muamele görmek, ilgi ve sevgi görmek.

‘ Aceb bu fānî dünyāda

Dostdan vefā bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 2). [vefā bul, -ma, -y, -am]

Ehl ü ‘ ayāl küllî baña fehm eyledüm düşmānımış

Senden āḥar bir kimseden bulmamışam hergiz vefā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 8). [vefā bul, -ma, -mı, -am]

Ṭaş u ṭopraq ṭavāfından vefā bulmadı ‘ aşıklar

‘ Aşıkıñ ḡalbidür Ka’ be ḡac u ‘ umre iderseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 11). [vefā bul, -ma, -dı]

‘ Aşık oldur ma ‘ şūḡuñ şevḡında ser-gerdān ola

‘ aşḡ-ıla buldum vefālar özge şoḡbet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 18). [vefā bul,]

vefā gör: Bir kimseden iyilik, lüṭuf görmek; sevgiliden iyi muamele, yakınlık görmek.

Geldi cihāna Muşṭafā mi ‘ rāc idüp buldı şafā

Bende bile gördüm vefā ḡazretde nazarda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 24). [vefā gör, -dü, -m]

vefā kııl: Sevgi ve ilgi göstermek; sadakat göstermek.

Bu fenādur kimseye ḡılmaz vefā yā ehl-i rāḡ

Gidisersin gör yaraḡıñ andadur aşl-ı şılā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 9). [vefā kııl, -maz]

Fıḡḡ ferā’ iz ‘ ilm-i ‘ āmdur ‘ ām-ile ḡāş olma kim

Ḥāşılıñ ḡarca vefā ḡılmaz akḡe vü hem pul saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8). [vefā kııl, -maz]

ꞐorꞐaram ben kimseye ꞑılmaz vefâ çarꞑ-ı felek

Ĝaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 3). [vefâ ꞑıl, -maz]

Bulsa kişi dostdan belâ ma ‘şûꞑ gelüp vefâ ꞑıla

Ꞑurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla zârda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 17). [vefâ ꞑıl, -a]

vefâdâr: Vefalı.

Severseñ beni sev baña yakın ol

Benem saña dü ‘âlemde **vefâdâr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 22). [vefâdâr,]

vehhâb-ı elmalu: Abdülvehhab Ümmi(ö. 1595-96).

Ol dağı Vehhâb-ı Elmaluya telꞑîn eyledi

Anuñ-içün ol Muĥammed nûrınıñ mihmânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 55). [vehhâb-ı elmalu, -y, -a]

velâkin: Ama, fakat, ancak, lakin.

Şerikiñ yoꞑ nazîriñ yoꞑ **velâkin** ĥalka fazlıñ çoꞑ

Ĥisâbı ĥaddi hergiz yoꞑ şayılmaz nitekim yıldız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15). [velâkin,]

Senüñ kapuñda ꞑul çoꞑdur ĥisâbı ĥaddan artuꞑdur

Velâkin bir dağı yoꞑdur Sinân Ümmî gibi yüzüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26). [velâkin,]

Dağı böyle hezârân biñ teraĥhumlar edâ ꞑıldı

Velâkin bu dilim ꞑaşır ‘aꞑıl irmez ꞑılam tibyân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 34). [velâkin,]

Egerçi ꞑaradır yüzüm **velâkin** toğrıdır özüm

Saña yalvarmaĝa bir dem ꞑanı tãꞑat mecâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 49). [velâkin,]

Bu üç nev ‘-i ĥaꞑıꞑatlar olupdur zâtına mazĥar

Velâkin Muştafa ekber alur feyz-i İlähîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 28). [velâkin,]

Bu üç nev'-i haķīkatlar olupdur vechine mażhar

Velākin cümle hālince alur feyz-i İlahiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 36). [velākin,]

Ebū Bekir 'Ömer 'Osmān şerī'at mülkine sultān

Velākin ol 'Alī arslan olup her sırrıña hem-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 28). [velākin,]

Bir kişiden şey' recā itseñ **velākin** olmaya

Olmaz şey' isteyen kes küsmeden çorkulmaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Kıt'a 1, Mısra 1). [velākin,]

velāyet: Velilik, ermişlik.

Velāyet tahtına sultān olanlar

Yürürler hırça vü şallar içinde (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 17). [velāyet,]

Velāyet şāhibi Haydar kerāmet bahrıdır yek-ser

Haķīkat sırrına esrār anı kılduñ hōş 'ālī-rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 29). [velāyet,]

velī: Lakin, fakat.

Hemīşe sen idüp ihsān **veli** biz ideriz 'işyān

Haţāmız maḥv idüp bizden olaydıñ sen de bir hōşnūz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 17). [veli,]

Şüret-i faķr ü fenāda hāke yeksānuz **veli**

Sīret-i mülk-i beķānıñ nūr-ı gevherdānıyuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 9). [veli,]

Dir Sinān Ümmī haķāyıķdır bize mülk-i beķā

Çulluğa geldük **velī** kul Hānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 14). [velī,]

Meskenet bābında gerçi hāke yeksānam **velī**

Cān göziyle baķ göresin sırr-ı sultānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 5). [velī,]

velī: Cenāb-ı Hakk'a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah'ın dostu ve sevgili kulu.

Ḥurmetine Mevlām cümle **velīniñ**

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 43). [velīniñ, -niñ]

Her kim irdi Seyyid-i Muḥtâra oldur bil **veli**

Ḳalbine inzāl ider anuñ kelāmu'llāh u nūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 23). [veli,]

Kemālüm vaşfın isterseñ Muḥammed Muştafādandur

Veliler içre devr ider erkânımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 10). [veliler, -ler]

Ger nebîdür ger **velîdür** ger gedā

Her birine bulurlar bir bahāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 21). [velîdür, -dür]

Baḥr-ı zātıñdan ḥaber bilmeklige

Bulmadı yol ger **veli** ger enbiyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 24). [veli,]

Himmetiñ peymānesidür 'ālemi ḥayrān iden

Ey **veliler** serveri şāhib-kerāmet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 26). [veliler, -ler]

'aşḳ degül mi enbiyā' ü mürselīniñ ḥurmeti

Ger nebîdür ger **velîdür** her ne kim meşhūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 32). [velîdür, -dür]

veliyya'llāh: Allah dostu, veli.

Şerī'at şāhibi sultān tarīkat şāhibi merdān

Meded kııl yā **veliyya'llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 2). [veliyya'llāh,]

Ma'rifet şāhibi merdān ḥaḳīkat şāhibi sultān

Meded kııl yā **veliyya'llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 4). [veliyya'llāh,]

'İnāyet şerbetin Ḥaḳdan yetişdür baḥr-ı muḥlaḳdan

Meded kııl yā **veliyya'llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 8). [veliyya'llāh,]

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 12). [veliyya' llāh,]

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Hakkâ bağlaram

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 16). [veliyya' llāh,]

Meger sizden ola çāra oñıla bende bu yara

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 20). [veliyya' llāh,]

Be-ħaqq-ı sırr-ı ehlu' llāh be-ħaqq-ı nūr-ı vechu' llāh

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 24). [veliyya' llāh,]

Olam bunda fenā fi' llāh bulam anda beķā bi' llāh

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 28). [veliyya' llāh,]

Za'îf oldu kıatı bu cān be-ħaqq-ı āyet-i Qur' ān

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 32). [veliyya' llāh,]

Ki 'ömri pāyimāl oldu büküldi kıaddı dāl oldu

Meded kııl yā **veliyya' llāh** şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 36). [veliyya' llāh,]

Direm kim yarıcım Allāh şefā'atcim Resūlullāh

Ki burhānım **Veliyyullāh** budur bendeki bir ħaķ söz (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 51, Mısra 22). [veliyyullāh,]

verd: Gül.

Bülbül iseñ gel berü nūr-ı gülistān bundadur

'Āşık iseñ hem daħı **verd-ile** reyħān bundadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
19, Mısra 2). [verd-ile, -ile]

Loķmān oldum bir dine dükkān oldum **verdine**

'Āşıklarıñ derdine dermān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,
Mısra 9). [verdine, -i, -ne]

Bugün ‘aşkıñ bāzārında dürr ü mercān şatar dilim

Yāriñ cemāli bāğında **verd** ü reyḥān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2). [verd,]

Bir zamān gülzār içinde ḥār elinden ağladum

Verd ü reyḥānım bulınca āh u feryāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 16). [verd,]

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd isteyen gelsün

Cemāli bāğına yāriñ girüp **verd** isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 2). [verd,]

Derd üstine derd isteyen bilüñ oldur merd isteyen

Bülbül olup **verd** isteyen güzden geçüp yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 18). [verd,]

Cemāli bāğınıñ **verdi** beni ḥayrān ider her dem

Unutdum ğayrı eşğālim cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 11). [verdi, -i]

Görübən **verd** ü reyḥānı öter cān bülbüli her dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 5). [verd,]

verd: Gül II sevgilinin yanağı.

Dîzāruñ bāğınıñ **verd** ü reyḥānı

Gülüñde bir dahı hîç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 27). [verd,]

vesîle: Sebep olmak.

‘aşq degül mi Şīte bunca dürlü şan‘at öğreden

Gerçi Cebra‘îl **vesîle** ızın-i Ḥaḫ destür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 38). [vesîle,]

v’ey: Ve ey.

Ey Kerīma’llāh Ḳuddüsü’s-selām

V’ey Raḥīm ü Ḥālîḫ-ı arz u semā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 6). [v’ey,]

Ey mürüvvet ma' deni şāhib-velāyet Murtaẓā

V' ey Ḥudānīñ arslanı ' ayn-ı hidāyet Murtaẓā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 2*). [v'ey,]

veyāḥūd: Veya, ya da.

Delīlim āyet-i Qur' ān ki sübhāne' llezī burhān

Ki lā-izmān ve lā-ımkān **veyāḥūd** mülk ü māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 22*). [veyāḥūd,]

vezīr: Yardımcı.

Şerīkim yok nazīrim yok Eḥad Ferdim **vezīrim** yok

Bi-küllü işbu mevcūdāt te' avvüz kılduğı ḥānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31*). [vezīrim, -im]

ve' z-ẓuhā: "And olsun kuşluk vaktine" (*Ed-duha 93/1*).

Didi medḥ eyleyüp ol Ḥaḫ saña çün **ve' z-ẓuhā** muṭlaḫ

Buña kādir dilim ancaḫ ki ḥaḫsın yā Resūlallāḥ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 13*). [ve' z-ẓuhā,]

vicdān: İnsanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem alan manevî his.

Bugün bu ' aşkıñ içinde **vicdānımız** eksik degül

Ḥudānīñ ḫurb-ı zātında seyrānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 1*). [vicdānımız,]

Bugün **vicdānımıñ** zevḫın eger dirsem beyān olmaz

Düşüp vaḫdet deñizine özüm birlikde kân buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 7*). [vicdānımıñ, -ım, -ın]

vilāyet: Diyar, ülke, memleket.

Ehl-i ḫālīñ ḫalbi çıgdür anuñ-içün ḫan doker

Bir **vilāyet** nevbahār olsa yazından bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 26*). [vilāyet,]

vir: Vermek II Kaptırmak.

İlāhī biz ḥaṭā kılduḡ bilürüz yolda yañıldıḡ

Dönüben ḡapuña geldük bizi sen **virme** aḡyāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 4*). [*virme, -me*]

vir: *Baḡ etmek, sunmak, ihsan etmek.*

Virdiḡiñ ḡudret eliñden

Maḡlūḡa nevālîñ Ḥaḡḡı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 11*).

[*virdiḡiñ, -düḡ, -in*]

İlāhī **vir** bize ‘aşḡıñ pîşvā

Be-ḡaḡḡ-ı ve’ n-necmi izā hevā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 1*).

[*vir,]*

Men ‘aref sırrın bilen **virsin** bize bir ḡüb kelām

Lā-yıla illādan olan muḡtelif aḡlāḡ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 5*). [*virsin, -sin*]

Bu ‘aşḡa **virmişem** ben iḡtiyārım

Ne kim ḡılsa baña faḡr u ḡınāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 3*).

[*virmişem, -miş, -em*]

Naşîbin dürişüp almaḡ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye ḡısmet görünmez anı yir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 22*). [*virilmiş, -il, -miş*]

Gel ey kāmîl kemālātıñ ḡülābın **virdü**m añlarsañ

Çevir dilden yedi çerḡıñ dolābın **virdü**m añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2*). [*virdü*m, -düm]

Merātîb vaşfın isterseñ yedi üç ḡırk ṡokuz birdür

Sañā elfāz-ı ma’ nādan ḡisābın **virdü**m añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 4*). [*virdü*m, -dü, -m]

Şalāt ü şavm-ıla ḡaccıñ enācir ḡurmā nār a’ nāb

Sañā evşāf-i ebrārıñ şevābın **virdü**m añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 8*). [*virdü*m, -dü, -m]

Göñülde varsa ḡayru’ llāḡ ‘adāvet eyler ol Allāḡ

İşit Sulṡān-ı a’ lānıñ cevābın **virdü**m añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 10*). [*virdü*m, -dü, -m]

Yüzüm güler özüm ağlar görürsin bu fenā mülke

Murādım olduğın şoymaq hiçābın **virđüm** añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 16). [virđüm, -dü, -m]

Yanar cānında derd odı Sinān Ümmî degüldür şağ

Başında hüküm iden sevdā niķābın **virđüm** añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 18). [virđüm, -dü, -m]

Gel ey kāmīl kemālātūñ gülābın **virđüm** añlarsañ

Çevir dilden yedi çerħiñ dolābın **virđüm** añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 1). [virđüm, -dü, -m]

Ey bu derde uğrayup hālim bilenden bir kişi

Virmedüñ yā Rab baña kim derdime dermān şoram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8). [virmedüñ, -me, -dün]

Virmezem kim ķadrini bilmez ele bu la'limi

Rāzımı keşf eyledigim ķābil-i şāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 7). [virmezem, -mez, -em]

Ėayrısından el çeküp istedüğüm derdidür

Derdin **virmezse** baña dü-cihānı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 8). [virmezse, -mez, -se]

Küntü kenziñ sırrına çün maħrem oldı cānımız

Zāt-ı Hāķdan Ėayrıya meyl-i muķābil **virmezem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 4). [virmezem, -mez, -em]

Ol hāķıķat bülbüline diñ beri gelsün beri

Doş bāğına bāğbānem Ėayrıya ben gül **virmezem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 16). [virmezem, -mez, -em]

Cümle varım **virmişem** 'aşķıñ yolında her nefes

Dü cihānıñ varlığından taħşilim 'aşķdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 3). [virmişem, -miş, -em]

Daħı her ne ki **virđimse** aña anda emānetdür

Benümdür şanmasın lākin iderven hükmine fermān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 27). [virđimse, -di, -m, -se]

'aşķ-ı derdiñ kevşerinden **vir** baña āb-ı hayāt

Vaħdetiñ şevķından ayru baña Ėayrān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 3). [vir,]

‘Aql u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘aşıqlarıñ

Anı daħı dosta **virme**k yeg degül mi vardan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 6*). [*virme*k, -mek]

Bize mürşid-i kāmilden **virildi** ni ‘metiñ hāşı

Ne ‘aşğdur sükker ü balım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 23*). [*virildi*, -il, -di]

Luţfını qahrında pinhān eyledi ol pādişāh

Derdini dermān **virüpdür** āhuma feryādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 4*). [*virüpdür*, -üp, -dür]

‘aşğ-ıla mürşide **vir**di varını

Zāhir bāṭın kim ki irdi cānāne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 27*). [*vir*di, --di]

‘aşğa **vir**dük biz cihānıñ şöretin hem ‘izzetin

Şöhretimiz yoğ bizüm bu dünyede māl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 9*). [*vir*dük, -dük]

Varlığım ben ‘aşğa **vir**düm dostlar hîç qalmadı

Her ne kılsam hüküm anuñdur düşmana suç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 1*). [*vir*düm, -dü, -m]

Zehī evvelsin ey Hādī **vi**resin cümle murādı

Senüñdür kayğü vü şādī aña bir ğayrı hāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 5*). [*vi*resin, -esin]

‘Ārifin qalbine ḥubbün gün gibi **vir**di zıyā

Fāsıqın göñline zülmet ü nifākat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 35*). [*vir*di, -di]

Vir Sinān Ümmīye sen bir toğrı yol dergāhuña

Fazlıñ olmasa yolumda qurduğı erkān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 27*). [*vir*,]

Pādişāhım her quluñda yoğ mıdur ‘ilm ü kemāl

Şaqla rāziñ, her şeye ben **vir**dügüm ‘irfān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 8*). [*vir*dügüm, -düg, -üm]

Geçmezem dildārın ‘aşğından cāna olsun vedā

Baña bu derdi ezel sermāye **vir**di zü’l-celāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26*). [*vir*di, --di]

Virmesem bu yolda ben var varımı n'etsem gerek

'aşkı bāzārında yārīñ cānımı şatsam gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 7). [virmesem, -me, -se, -m]

vir: (Can) vermek.

Alan birdür **viren** birdür gören bir gösteren birdür

Anuñ hep emrine fermān cihān hükminde pür ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 9). [viren, -en]

vir: İletmek.

Özime sırr-ı Sübhānīñ gelen ilhāmıdır şeksiz

Saña ol nūr-ı Yezdānīñ hıṭābın **virdüm** añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 12). [virdüm, -dü, -m]

Eger dünyā eger 'uqbā olupdur başıma zindān

Duya gör 'ārif-i bi'llāh 'azābın **virdüm** añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 14). [virdüm, -dü, -m]

vir: (Gönül) vermek.

'Aşıkam kevn ü mekānīñ naqşına dil **virmezem**

Şādıkam rüy-ı zemīnīñ bendine bil **virmezem** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 2). [virmezem, -mez, -em]

vir: (Bir şeyi bir kimseye) İletmek, eriştirmek.

Çün Sinān Ümmī murādın buldı dirler bārī **vir**

Gül yüzüñden ır niqābı kimse yalan olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 25). [vir,]

vir: (Haber) vermek.

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su'āl itse

Ben anlara haber virsem diyem yā Hū **virem** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 16). [virem, -em]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Ṭurup anda haber virsem diyem yā Hū **virem** yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 22). [virem, -em]

vir-: *Feda etmek, bağışlamak, vermek.*

Ḳanı ‘ālemde bir dānā ola kim şöyle merdāne

Virüp ‘aqlı virüp cānı hemān ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [*virüp, -(ü)p*]

Ḳanı ‘ālemde bir dānā ola kim şöyle merdāne

Virüp ‘aqlı **virüp** cānı hemān ferd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 10*). [*virüp, -(ü)p*]

Ḥudānîñ ism-i zātundan yazıldı ‘ayn ü şîñ ü ḳāf

Ledünnî ‘ilminiñ dersi kitābın **virdü**m añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 6*). [*virdü*m, -dü, -m]

Ümmî Sinānîñ dōst varın alup ‘aşḳa **virmiş** kārın

Anuñ-çün dilde esrārın yazar sözi güftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 13*). [*virmiş, -miş*]

Yā İlāhî **vir** dimāğa dile zikriñ lezzetin

Söyledükce ‘āciz it ḡayrı kelāmîñ keşretin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1*). [*vir,*]

Bir ḡöñül bir cānım var sen baña **vir** diyen çok

Ey cān issi sen alsañ ‘aceb sevilseñ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 21*). [*vir,*]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’îl ḥod virmedi

Ey cānı **viren** gine sen kendüñ alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 20*). [*viren, -en*]

Evvel bize bu cānı ‘Azrā’îl ḥod **virmedi**

Ey cānı viren gine sen kendüñ alsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 19*). [*virmedi, -me, -di*]

Cümle murādını sen **vir** İlāhî

Kim ki du ‘ā ḳıla Ümmî Sināna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 29*). [*vir,*]

Maḳşūdumuz öñden şoña budur ki derdiñ **vir** baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 3*). [*vir,*]

Mağşudumuz öñden şoña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime **virseñ** saña cüdā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4*). [*virseñ, -se, -ñ*]

Zāhide **virmedi** zākiriñ zevķın

Görüñ ‘aşkı nice devrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 7*). [*virmedi, -me, -di*]

Ol vişāli Ka‘besin bir dem ziyāret itmege

Vire bir kimse niçe biñ ḥaccınıñ ṭavvāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 24*). [*vire, -e*]

Derdiñ urdı yüregime şerḥa şerḥa yaralar

Sen şefā‘at merheminden **vir** şaram yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26*). [*vir,*]

vîrân: *Yıkık, dökük harap.*

Göre bu dünyāyı irküp dereni

Anca bir sâ‘atdur anuñ **virāni** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 30*). [*virāni, -ı*]

Ger olasın ‘ömr içinde sen de İbrāhîm Ḥalîl

Şanda kim **vîrân** gönüller var ise var anı yap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 20*). [*vîrân,*]

Dervîş olanıñ gönli **virāndur**

Derd-i yār-ıla cigeri ḳandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 1*). [*virāndur, -dur*]

vîrân eyle: *Yıkmak, harap etmek.*

Bulınca gönülde genc-i nihānı

Görüñ ‘aşkı nice vîrân eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 10*). [*vîrân eyle, -di*]

vîrân id: *Yıkmak, harab etmek.*

‘aşḳ degül mi ancalaruñ zāhirin vîrân iden

Gerçi kim bāṭın bināsı ‘aşḳ-ıla ma‘mūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 75*). [*vîrân id, -en*]

vīrān ol: *Yıklmak, harap olmak.*

Cübbe vü destārı ma‘mūr Ḥaḫḫa irmez lā-cerem

Zāhir ü bāṭını vīrān olmayınca bil ‘iṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 32). [vīrān ol, -ma, -y, -ınca]

Ne aşşı fark iderem ne ziyānı

Küllü virān oldum ‘aşka uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 4).
[virān ol, -du, -m]

vīrāne: *Harap, harap olmuş mahal.*

Dost bāğınıñ mi‘māriyam **vīrāne** dildür yapıdığım

Geçüp ḥāristān mülkini gülzār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 15). [vīrāne,]

vird: *Günlük dualar, düzenli bir şekilde belli zamanlarda okunmak üzere ayet, hadis ve ermişlerin sözlerinden derlenmiş dualar.*

Dilimde devr ider **viridiñ**

Ki müştākıyam ol ferdiñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 25). [viridiñ, -in]

Cāhil ü nādān alurlar her nefes lādan kelām

Evliyā nuṭṭıyyla her dem **virimiz** tevḥīd-i ḥāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 8). [virimiz, -imiz]

Bugün ḥikmetde Loḫmānam ḫılam dil-dār için dil pāk

Nazar-gāh olmağa ḫalbi aña **vird** isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 14). [vird,]

vişāl: *Sevgiliye kavuşma.*

Vişāliñ dalınıñ ḫand-ı nebātu

Balıñda bir daḫı hīç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 11).
[vişāliñ, -iñ]

Sırr ilinde sevdüğüm yā Rab ḫayāliñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm yā Rab **vişāliñdür** senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2). [vişāliñdür, -in, -dür]

Ol **vişāli** Ka‘besin bir dem ziyāret itmege

Vire bir kimse niçe biñ ḥaccınıñ ṭavvāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 23). [vişāli, -i]

Ḳanı şol derd-ile yanan kim oldur ‘aşkıla ḳanan

Vişāliñ gibi ey Cānān ki bir daḡı **vişāl** olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 32). [vişāl,]

visāl cür‘asından nüş id: Sevgiliye kavuşma içkisinden bir yudum içmek.

Ol visāli cür‘asından nüş idelden cānımız

Ḥasret ü ḥayret firāḳı-y-la döküpdür yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 13). [visāl cür‘asından nüş id, -elden]

vişāl şerbeti: Sevgiliye kavuşma şerbeti.

Vişāliñ şerbetin cān nüş idelden

Müsekkerdür müsekkerdür müsekker (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 13). [vişāl şerbeti, -in]

vişāle ir: Sevgiliye kavuşma.

Ey dirġā ol vişāle irmeyeniñ ḥāline

Bu Sinān Ümmî anuñ-çün gāhi doker yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 21). [vişāle ir, -me, -y, -e, -nin]

visāl-i nevrüz: Baharın ilk günü gününe ulaşmak, baharın gelmesi.

‘aşḳ-ı derdiñ şiddetinden fāriḡ olma ey göñül

Tā visāl-i nevrüzından açıla yevmü’l-bahār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 14). [visāl-i nevrüz, -in, -dan]

visāliñ güllerin dir: Kavuşma güllerini toplamak, sevgiliye kavuşmak.

Senüñ visāliñ güllerin

Dirmek isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 12). [visāliñ güllerin dir, -mek]

vü: "Ve" bağlacı.

Göñül 'aşqdan ğinā buldı

Geçüp dünyā **vü** 'uqbādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 2*). [vü,]

Gehî kıılır yavlaq faqir

Bî-çāre **vü** ħor u ħaķır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 26*). [vü,]

Geh eyler ħavvā **vü** Ādem

Girüp cennetde nūran dem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 29*). [vü,]

Gūrī **vü** cennet ki gerekmez ansız

Bizi güzel Muĥammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 51*). [vü,]

Fıķh ferā' iz 'ilm-i 'āmdur 'ām-ile ħāş olma kim

Ĥāşılıñ ħarca vefā kıılmaz akçe **vü** hem pul saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 8*). [vü,]

Yok-durur bir şey ki 'ilmiñ irmeye

Cümle 'ālemde **vü** yaşda kıırıda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 14*). [vü,]

Bu fenā bāğında bāğa urma zinhār özünü

Gör gülistān illerinde alma **vü** ayva 'ünnāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 16*). [vü,]

Cübbe **vü** destārı ma'mūr Ĥaķķa irmez lā-cerem

Zāhir ü bātını vīrān olmayınca bil 'iṭāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 31*). [vü,]

Dem-be-dem nefsiñ divine bende **vü** bî-çāresin

Gör saña mihmān olan sulṭāndan olduñ bî-ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 5*). [vü,]

Ĥikmeti **vü** kıudreti çok Ĥālik-ı Yezdānımıñ

Müñkiriñ kıalbinde lāsı mü'miniñ illāsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 19*). [vü,]

Dünye **vü** 'uqbā hevāsın dem-be-dem medĥ eyleseñ

Ĥubbunu kıalbinde hiç var eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 5*). [vü,]

Zātına mazħar olan insāndan olmış bî-ħaber

Zāhidiñ meyl eyledügi ħūrī **vü** uçmaq nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 24*). [vü,]

Ana **vü** ardaş ü avm ü abîlem

Baa dşmn oluban itdi inkr (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 36, Mısra 11*).

[vü,]

uşsa **vü** amdan ala eyle dir uş Ümmî Sinn

Fazlın-ıla t ebed sultn olam her dem senü (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 69, Mısra 21*). [vü,]

Zehî ttî **vü** arrlar anun sükkeri bğında

Bulurlar lezzet-i bki şırlar arşu dostne (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 117, Mısra 3*). [vü,]

Velyet tahtına sultn olanlar

Yürürler ıra **vü** şllar iinde (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 120, Mısra 18*). [vü,]

Günder bir iş gösterür her bir işi ‘aksinedür

Ey gönül dşme şın sen bğçe **vü** bğ üstine (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 127, Mısra 14*). [vü,]

Evliy **vü** enbiy ekdi ceflar dnyda

N’eyledi gör ol şehid-i şh Hseyin-i Kerbel (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 128, Mısra 5*). [vü,]

Tlî ‘i Mürsel Nebî **vü** evliy bahtundadır

Ni‘metinden friğ olma bekle Hn bbını (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 132, Mısra 15*). [vü,]

Nice yüz bi evliy **vü** enbiylar bendesi

Nice diyem ben bu ‘lem şhını evşfını (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 145, Mısra 17*). [vü,]

Evliy **vü** enbiynı ‘ilmi yokdur anda hç

Mav ider ol nice yüz bi kşifi keşşfını (*Ümmî Sinan Dîvnı, Gazel 145, Mısra 19*). [vü,]

Zehî evvelsin ey Hdî viresin cümlle murdı

Senüdür ayğı **vü** şdî aa bir ayri al olmaz (*Ümmî Sinan Dîvnı, Kaside 1, Mısra 6*). [vü,]

Nür-ı ztn ıble ıldı cnlara

Bendesidür enbiy **vü** evliy (*Ümmî Sinan Dîvnı, Kaside 2, Mısra 22*). [vü,]

Bil senüñ kalbiñde Hâkdan ğayrı ŧuret kalmaya

Dil fenâ **vü** ger beķâ naķşına mâ'il olmaya (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 6*). [vü,]

Kaşr u kûbbe ħaymeniñ bilsem ki mi'mârı nedür

Cennet-i a'lâ **vü** ğılmāniñ ya timârı nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*). [vü,]

'Ârife kısmet olan Hûdan anuñ iţlâķıdur

Menzili a'lâ **vü** a'zam hem bulardur bî-gümân (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 20*). [vü,]

vücüd: *Beden, gövde; varlık.*

Gâh açılır güller gibi

Vücüdüm bahâr yaz ider (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 28*).
[vücüdüm, -um]

Girdüm **vücüdüm** iline

İrdüm hüviyyet ğüline (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 9*). [vücüdüm, -um]

Rûħ-ıla nefsiñ **vücüdün** bir ider tevĥîd-i zât

Şâbbü'l-emred yüzinden gel cemâlu'llâha baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 19*). [vücüdün, -ın]

Gör **vücüduñ** ħâlini sen kılma âfâķa nażar

Ķanķıdur ğâlib ü mağlûb u yemîn ü hem ŧimâl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 11*). [vücüduñ, -uñ]

Mevc tûrmaz ŧad hezârân dürleri taşra atar

Gör **vücüdüm** kaţresini baĥr-ı 'ummândur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 18*). [vücüdüm, -um]

Yaĝma kıldı bu **vücüdüm** mülkünü derd-i Hûdâ

Kılmadı aşşı bu nefsanî ŧavaşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7*). [vücüdüm, -um]

Dir Sinân Ümmî **vücüdüm** aña bir kâr-ħânedür

Ser göziyle görmeyen fehm eylemez dildârlıĝım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 94, Mısra 17*). [vücüdüm, -um]

‘İlm-i hikmet-ile tıldı **vücūdum**

‘Ayn-ı ‘irfān oldum ‘aşka uyalıdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 13*).
[vücūdum, -um]

Kaçan nefsiñ hevāsından **vücūdum** perde kaplırsa

Bi-küllü maḥv ider bu ‘aşk kıomaz bir kıurı yaşımıdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 13*). [vücūdum, -um]

‘aşkı gör sırran **vücūdum** bir ‘imāret eyledi

Bî-niṣān u lâ-mekān şevkı gelür bünyādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 15*). [vücūdum, -um]

Vücūduñ mülkine cevlan iderseñ

Yolın öğredeyin yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 5*).
[vücūduñ, -un]

Yağduñ **vücūdumı** külhān eyledüñ

Fenā virmek dilersin cism ü cāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 5*).
[vücūdumı, -umı]

‘aşk içinde kıalmadı şabra **vücūduñ** tākātı

Tevhīdiñ esrārına ḥayrāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 15*). [vücūduñ, -uñ]

Sürdi ḥükmin ‘aqla cāna nefse tene ‘aşk-ı derd

‘Adl u dād oldı **vücūdum** kimseye güç kıalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 8*). [vücūdum, -um]

Gördi **vücūdum** pür-cidāl el virmedı şabra mecāl

Kırdı hümayün köşk ü taht çalıdı kös naḳkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 23*). [vücūdum, -um]

Ey **vücūduñ** ‘aşkına fermān iden Perverdigār

‘aşkıñı ‘irfānına burhān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 1*). [vücūduñ, -uñ]

Ol ḥaḳīḳat şehrine sultān olan cānāneye

Bu **vücūdum** kıafesi ancak misāfirḥānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 10*). [vücūdum, -um]

Kim ki dōstuñ sözin söyler kim ki dōstuñ gülin yıylar

Dā`im ‘aşk deñizin boylar yanar **vücūdı** nār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 12*). [vücūdı, -ı]

Cān beḳā iḳlīmīniñ evṣāfına düşdi gider

Ten **vücūdında** fenā buldı merāsım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 12*). [*vücūdında, -ı, -n, -da*]

Bād-ı şabā esdigince cānımız bulur şafā

Ḥasta **vücūduma** her dem tākātım budur hemān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 4*). [*vücūduma, -um, -a*]

Sal **vücūdum** iḳlīmīne evvel ‘aşḳıñ mih-terin

Göñlümün tahtında senden ğayrı sultān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 9*). [*vücūdum, -um*]

Olupdur **vücūdum** meye kār-ḥāne

Görün ‘aşḳı nice dükkān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 25*). [*vücūdum, -um*]

‘Asker-i nefsi tālān eyle gider bîġāneyi

Bu **vücūduñ** ḥānesine mişl-i Ḥaydār ol yüri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 12*). [*vücūduñ, -un*]

vücūd: Varlık anlamında olup Allah'ın sıfatlarından biridir.

‘Ālimü’l-ġaybıñ **vücūdı** nūrınıñ şehrendenüz

Bu ḳafes cisminde geldük ḥabs olan zindānīyüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 5*). [*vücūdı, -ı*]

vücūd ili: Dünya.

Gördüm vücūd ilinde Ḳur’ān oḳur dilinde

Ṭıfl-i ma’nī dersini bildügüm midür ḥaṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 11*). [*vücūd ili, -n, -de*]

vücūd mülki: Beden mülkü.

Küfr ü zulmet ḳapladuḳça bu vücūdum mülkini

Tevḥīd-i zātıñ nūri irgürdi ‘adl u dādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 5*). [*vücūd mülki,]*

vuşlat: Kavuşma, sevgiliye kavuşma.

Kim cihānıñ varlığın dilden terāş eyler bugün

Anı hayrān eyleyen bu **vuşlatıñ** envāridur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 18*). [*vuşlatıñ, -in*]

Vuşlatıñ peymānesinden nüş idelden cānumuz

Şāhidem kıldum şehādet t̄alibe vaḥdet budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 25*). [*vuşlatıñ, -in*]

Manşūra şunduñ ezel bezminde **vuşlat** şerbetin

Biñ cānım olsa dirīğ olmaya ḳurbān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 19*). [*vuşlat,]*

Cānı **vuşlat** şerbetinden ayıḳ itme ḳıl kerem

Vaḥdetiñ envārına hayrān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 13*). [*vuşlat,]*

Gün gibi dîzārı şevḳından müşerref oldu cān

Ḳalmadı zulmet siyāhı Ḥaḳka **vuşlat** ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 20*). [*vuşlat,]*

Vuşlat şarābından içüp hayrān olan gelsün berü

Ṭoldurdum ‘aşḳıñ cāmını geldüm ol baḫrda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 27*). [*vuşlat,]*

Yā İlāhī Aḫmed ü Maḫmūd Muḫammed Muştafā

Ḥurmeti-y-çün ḳıl müyesser sırr-ı zātıñ **vuşlatın** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 8*). [*vuşlatın, -iñ*]

Ey Sinān Ümmī ḳamu varlık olur āḫır fenā

Vuşlat imiş ḳişiye bu dünyede şoḫbet dinen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 14*). [*vuşlat,]*

Gelür **vuşlat** yili her dem yürekde açılır yara

Baḫa aḡyār olur şālım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 19*). [*vuşlat,]*

Anuñ-içün ḳanmazam **vuşlatınıñ** meyine

Nüş iderem teşneyem ḳanışımdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 9*). [*vuşlatınıñ, -in*]

Ümmī Sinān eydür bu sır **vuşlatınıñ** pertavidür

Söyledüḡüm ‘aceblemeñ vaşlu’ llāha irdi yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 21*). [*vuşlatınıñ, -in*]

Dir Sinān Ümmī gözüñ aç āhır olmuşdur zamān

Vuşlatıñdan fāriğ olma bekle Hāḫḫıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 132, Mısra 22). [vuşlatıñdan, -ın, -dan]

Cānın seven irmeyiser ol cānānıñ **vuşlatına**

Sen dahı tatlu cāniña aḡyār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 135, Mısra 19). [vuşlatına, -ın, -a]

Sinān Ümmī çün oldı ‘aşka mihmān

Bilindi cāna **vuşlatın** degül mi (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 152, Mısra 32). [vuşlatın, -ıñ]

Vuşlatıñ peymānesinden içmeyen bī-gānedür

Sırrını ‘ārifleriñ seyrān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvâni, Kaside 7, Mısra 19). [vuşlatıñ, -ın]

vuşlat ābın iç: Kavuşma suyunu içmek; sevgiliye kavuşmak.

Vuşlat ābın içmeyenden gizlidür erkānımız

‘ālem-i vaḥdet bāḡınıñ meyiñiñ mestānıyuz (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 53, Mısra 11). [vuşlat ābın iç, -ın-me, -y, -en, -den]

vuşlat avına iriş: Sevgiliye kavuşmak.

Mürşide uyan sevine

İrişe vuşlat avına (Ümmî Sinan Dîvâni, Koşma 14, Mısra 6). [vuşlat avına iriş, -e-ın, -a]

vuşlat bul: Kavuşmak.

Ey ṭālib-i vaḥdet olan Raḥmānına ārzū kılan

Gel Hāzrete vuşlat bulan Ümmī Sināndan al ḫaber (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 11, Mısra 18). [vuşlat bul, -an]

İsm-i a‘zam ‘aşkına zikrinde vuşlat bulduḡum

Hāy ü Bākī zāt-ı a‘lā pāk olan sübhānedür (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 17, Mısra 17). [vuşlat bul, -dug, -um]

Lā dimez ehl-i hidāyet tevḫīdiñ ‘irfānına

Yāra vuşlat bulduḡumca āh-ıla zār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvâni, Gazel 93, Mısra 14). [vuşlat bul, -dug, -um, -ca]

‘aşk degül mi Muştafâyı yâre vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile Hüdâsı vaħdete okur ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 53). [vuşlat bul, -dur, -an]

vuşlat-ı dîzâr: *Güzel yüzlü sevgiliye kavuşmak.*

Ṭalibiñ yokdur qarârı zâhidiñ ferdâsına

Vuşlat-ı dîzâra qarşu cânı qurbândur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,
Mısra 8). [vuşlat-ı dîzâr, -a]

vuşlat-ı vişâl: *(Allah'a)Kavuşma.*

Habîbiñ kurb-ı zâtında

Vuşlat-ı vişâliñ Hâkķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 28). [vuşlat-ı
vişâl, -in]

vuşlat-ı yâr: *Sevgiliye kavuşma.*

Vuşlat-ı yârıñ elinden hîçe şatmış nâzını

Görmeyem diyü melâmet çekmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 1, Mısra 19). [vuşlat-ı yâr, -in]

vuşlatıñ bāğı: *Sevgiliye kavuşulan bahçe.*

İsm-i a‘zam hürmetiyçün añladum ben ‘aşıkı

Vuşlatıñ bāğında hayrân ser-hôş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21,
Mısra 8). [vuşlatıñ bāğı, -nda]

vuşlatıñ cāmı: *Kavuşma kadehi.*

İren faķrıñ tamāmına

Ķanar vuşlatıñ cāmına (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 10). [vuşlatıñ
cāmı, -n, -a]

vuşlatına ir: *Sevgiliye kavuşmak.*

Gözüm dôstu görmek diler vuşlatına irmek diler

Gelür bu ‘aşk döker yaşın gözüm şanki bıñar olur (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 46, Mısra 5). [vuşlatına ir, -mek]

Y

yā: *Bir de anlamın bağlaç.*

Bil şerī'atla ʔarīkat ma'nevī ahlākıdır

Ma'rifetle **yā** haķıkat 'āşıkıñ ezvāķıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 18*). [*yā,]*

yā: *"Ya ... ya ..." bağlacı.*

Münezzeh zātı baħrından nedür mevcin kılan peydā

Ya ol deryā-yı muṭlaqdan nedür evvel olan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 2*). [*ya,]*

Merd olup merdāne gir meydāna sen

Ya bu yolda bite iş ya kopa baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*). [*ya,]*

Merd olup merdāne gir meydāna sen

Ya bu yolda bite iş **ya** kopa baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*). [*ya,]*

Her ne kim zāhir olur fi'l-i ma'a'llāhı gör

Ėayrı görme her şey'i sen **ya** celāl ü **ya** cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [*ya,]*

Her ne kim zāhir olur fi'l-i ma'a'llāhı gör

Ėayrı görme her şey'i sen **ya** celāl ü **ya** cemāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 4*). [ya,]

Yağınam didüñ uş benden yağınsın bilmişem benden

Ya bu hasret ya bu firqat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [ya,]

Yağınam didüñ uş benden yağınsın bilmişem benden

Ya bu hasret **ya** bu firqat gelür nerden biter ey Şāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 12*). [ya,]

Kaşr u kûbbe haymeniñ bilsem ki mi'mārı nedür

Cennet-i a'lā vü Ėilmāniñ **ya** timārı nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 10*). [ya,]

Cümlesi peydā'-i lādan **yā** bunuñ varı nedür

Kim ki bu sırdan haber bilmez diye vā-hasretān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 11*). [yā,]

yā: "Ey" seslenme edatı.

'Aceb bencileyin uşañı fānī

Yoluñda bir dağı hiç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2*). [yā,]

Qılursañ n'ola luţfiñi erzānī

Eliñde bir dağı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 4*). [yā,]

Göñüller derdiniñ böyle devāsı

Yoluñda bir dağı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 8*). [yā,]

Vişāliñ dalınıñ khand-ı nebātı

Balıñda bir dağı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 12*). [yā,]

Cemāliñ zülfiniñ dād u şafāsı

Teliñde bir dağı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 16*). [yā,]

‘aşka yār olanıñ av u şikārı

Şālın̄da bir daħı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 20*).

[yā,]

Ene ‘l-ħaķ söyleden zātuñ zülālı

Doluñda bir daħı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

24). [yā,]

Dîzāruñ bāğınıñ verd ü reyħānı

Gülün̄de bir daħı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

28). [yā,]

‘aşka lā diyeniñ telbīs kumaşı

Ṭalıñda bir daħı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 32*).

[yā,]

Ṭālî ‘i Muştafā nūrına düşe

Fālın̄da bir daħı hıç var mı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 36*).

[yā,]

Senün̄ maħabbetiñ genc-i nihānî

Mālın̄da bir daħı var mı hıç **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

40). [yā,]

Sinān Ümmileyin hiç yüzi ħara

Ķuluñ da bir daħı var mı hıç **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra*

44). [yā,]

Ey pādişāhım ħıl nazār

Vech-i zātuñ ħaħķı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 2*). [yā,]

Cān vaşlıñı senden umar

Ĥüsn-i zātuñ ħaħķı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 4*). [yā,]

Eyleme vaşlıñdan cüdā

Sırr-ı zātuñ ħaħķı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 8*). [yā,]

Özin yavıķılduħları

Baħr-ı zātuñ ħaħķı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 12*). [yā,]

‘ālemleri envār iden

Nūr-ı zātuñ ħaħķı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 16*). [yā,]

Muħammed çıķup mi‘rāca

Vaşl-ı zātuñ ħaħķı **yā** Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 20*). [yā,]

Yā İlāhī sen kıl çāre

Ulaşdur bizi sen yāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 21). [yā,]

Sır ilinde ‘āriflere

Ḳurb-ı zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 24). [yā,]

Cümle dillerde yād olan

İsm-i zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 28). [yā,]

Var içinde var-zādeniñ

Varı zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 32). [yā,]

İrdügi sen dildārınıñ

‘aşq-ı zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 36). [yā,]

Ḥaḳīkatuñ kân-ı ‘atā

Baḥr-ı zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 40). [yā,]

Lā-te‘ayyün olan senüñ

Küh-i zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 44). [yā,]

Maḥrûm eyleme gel anı

‘Ayn-i zātuñ haqqı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 48). [yā,]

Ümmî Sināniñ yā Ğani

Bildim ki çokdur ‘işyāni (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 33). [yā,]

Ümmî Sinān dir yā Şani

Her dem budur sözüüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 27).

[yā,]

Ümmî Sinān dir yā Vedūd

Sundum şaña elimi tut (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 41). [yā,]

‘Āşıklarıñ eglencesi ism-i zātuñ yā Rabbenā

Cānlarınıñ diñlencesi zıkr-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 1). [yā,]

‘Āşıklarıñ eglencesi ism-i zātuñ yā Rabbenā

Cānlarınıñ diñlencesi zıkr-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2). [yā,]

Fazlıñ kime beyān olur gizli rāzı tıyan olur

Aña ḳatı ‘ayān olur keşf-i zātuñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 4). [yā,]

Ne gelmiş ne gelesidür ne olmuş ne olasıdır

Ne bulmuş ne bulasıdır mişl-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 6). [yā,]

Halkıñ çoğı haqqı bilmez ancalar rāh arar bulmaz

Degmelere naşīb olmaz vaşl-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 8). [yā,]

Gerçek erleriñ hālıdır gideniñ uğrar yolıdır

Cümle ‘āleme tōlıdır hüsn-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 10). [yā,]

Hür-i cinān şöhetine mağrūr olma devletine

İremeler lezzetine kurb-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 12). [yā,]

Cezb eyleseñ kime seyreden eger giçden eger irden

Hergiz ayrılmaz nazardan resm-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 14). [yā,]

Baħr-ı muğrikdur dalınmaz bu baħra ğavvāş bulunmaz

Lā-te‘ ayyündür bilinmez künh-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 16). [yā,]

Bilen sensin ‘ilme’l-yaķın gören sensin ‘ayne’l-yaķın

Bulan sensin haķķa’l-yaķın baħr-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 18). [yā,]

Seni bildüm diyen bilmez seni buldum diyen bulmaz

Dile gelüp şerħ olunmaz vaşf-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 20). [yā,]

Bilmeyenler bildüm şanur bulmayanlar buldum şanur

Görmeyenler gördüm şanur nūr-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 22). [yā,]

Ger enbiyā ger evliyā ger aşfiyā ger etkıyā

Oldılar mazħar-ı zıyā vech-i zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 24). [yā,]

Her kimi nūruñ cezb ider ‘aşkıñ yolın tırılmaz güder

Dā’im anı iħrāķ ider ‘aşķ-ı zātūñ yā Rabbenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 26). [yā,]

Sensin ‘ālemlerden ğanī ister bu cān senden seni

Ayrımasun cān u teni küh-i zātūñ **yā** Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 28*). [yā,]

Ümmî Sinān fazlıñ ile ğitmek dilerler ol ile

Sen maħrem eyledüñ hele sırr-ı zātūñ **yā** Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 30*). [yā,]

Yā İlahī eyle tevfiķūñ refiķ

Olmayalum ħazretiñden biz cüdā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 17*). [yā,]

Sen beķāsın sen beķāsın **yā** Ğanī

Biz fenāyuz biz faķirüz biz gedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 21*). [yā,]

Yā Rabbi luḡ eyle baña be-ħaķķ-ı nūr-ı Muştafā

Cümle işim ‘ayān saña ey ‘Ālim-i sırr u ħafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 1*). [yā,]

Cemāliñden ğötür zulumet ħicābın

Yā İlahī be-ħaķķ-ı ‘arşi’ stevā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 12*). [yā,]

Fenā-ender-fenā ile yoluñda

Be-ħaķķ-ı **yā** Ğanī Ādem ü Ħavvā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 14*). [yā,]

Yā İlahī her nefesde cān saña miħmān diler

Baħr-ı zātūñ pertevinden luḡ-ıla iħsān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 1*). [yā,]

Fiĝān idüp didüm **yā** Rab şuçum ne

Didi beni koyup ķandasın ey yār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 19*). [yā,]

İlahī dār-ı vaşlıñda bu cān olmaķ diler ber-dār

Çekildüñ dāra **yā** ‘abdim şanursın olmaduñ sen var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 2*). [yā,]

Ṭuṭuşup nār-ı ‘aşkıñla bu dil yanmaķ diler **yā** Rab

Şafādan ṭuymaduñ sen kim özüñi eyledüm pür-nār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 5*). [yā,]

Maḳām-ı Hazret-i Ḳudsüñ müyesser eyleseñ **yā** Rab

Yime ğam hergiz ey ‘abdim bezendi şanıña hûş-kār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 9). [yā,]

Ḥabîbiñ Aḥmede **yā** Rab mülākāt eyleseñ bir dem

Muşāhib eyledim saña ki şanma olasin aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 13). [yā,]

Sinān Ümmî saña senden yakın olmağ diler **yā** Rab

Benem hüküm eyleyen şimdi vücūdında olup Settār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 21). [yā,]

Yalıñızam yarıcım yok senden āḥar **yā** Ğanî

Luṭfuñ-ıla yek nazar derdiñi dermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5). [yā,]

Yā Ğanî nağş olmayaydı rahmetiñden zerrece

Derd-i ‘aşkıñdan bize bir zerre mihmān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7). [yā,]

Sırr ilinde sevdüğüm **yā** Rab ḥayālîñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm **yā** Rab vişālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 1). [yā,]

Sırr ilinde sevdüğüm **yā** Rab ḥayālîñdür senüñ

‘İlm-i sırdan irdüğüm **yā** Rab vişālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 2). [yā,]

Nesl-i Āzer yapduğı puthāneden eyler güzer

Secdegāhı canımıñ **yā** Rab cemālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 4). [yā,]

Zıkr-i zātuñ feyzidür cān mülküne āb-ı revān

Ḳalbimi tāhir kılan **yā** Rab zülālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [yā,]

Cümle maḥlūḳāt içinde gizli yer yok gözlüye

Ḳanda bağsam gördüğüm **yā** Rab kemālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 8). [yā,]

Dir Sinān Ümmî saña her kim ki vaḥdet buldısa

‘aşk elinden şunduğün **yā** Rab nevālîñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 10). [yā,]

Ey bu derde uğrayup hâlim bilenden bir kişi

Virmedüñ **yâ** Rab baña kim derdime dermân şoram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 8*). [yâ,]

Yâ İlähî sen bilürsin hâlimi ey Pâdişâh

Senden olmazsa ‘inâyet ğayrı kime yalvaram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 13*). [yâ,]

Şundı Loqmân qalb-i emrâziñ devâsın **yâ** Ğanî

Derdlü cânlara şalâdur ‘ilm-i hikmet ehliyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 13*). [yâ,]

Yâ İlähî bu Sinân Ümmî temennâ kılduğı

Ĥazretiñden istemez illâ ki yokluk devletin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 9*). [yâ,]

Yâ İlähî vir dimâğa dile zikriñ lezzetin

Söyledükce ‘âciz it ğayrı kelâmîñ keşretin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 1*). [yâ,]

Yâ İlähî qalbe inzâl eyle fikriñ lezzetin

Ğayrı şeyden çekmesin gönül tefekkür zaĥmetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 3*). [yâ,]

Yâ İlähî kıl revâ rûĥ-ıla nefsiñ vaĥdetin

‘Adle irgür bâĥın ilinde qovalar şiddetin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 5*). [yâ,]

Yâ İlähî Aĥmed ü Maĥmüd Muĥammed Muştafâ

Ĥurmeti-y-çün kıl müyesser sırr-ı zâtiñ vuşlatın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105, Mısra 7*). [yâ,]

Yâ İlähî ‘aşq elinden olmadum bir kez emîn

Ağladup her gâh gâhi aqıdur gözüm nemin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 1*). [yâ,]

Ĥasret ü nâr-ı ĥarâretiñ beni kıldı za‘îf

Fazlıña bel bağladum qaldum **yâ** Rabbe’l-‘âlemîn (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 8*). [yâ,]

Âĥar yire nefes virmek naşîb eylemeseñ **yâ** Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem **yâ** Hû sürem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4*). [yâ,]

Âhar yire nefes virmek naşib eylemeseñ **yā** Rab

Eger kaç yıl 'ömür sürsem diyem **yā** Hū sürem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4*). [yā,]

Eger baħr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem **yā** Hū görem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 6*). [yā,]

Eger baħr u eger berde eger zāhir eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem **yā** Hū görem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 6*). [yā,]

Eger şihhat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem **yā** Hū irem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [yā,]

Eger şihhat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem **yā** Hū irem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 8*). [yā,]

Kačan dünyā sarāyından beķāya 'azm idem **yā** Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem **yā** Hū varam **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 9*). [yā,]

Kačan dünyā sarāyından beķāya 'azm idem **yā** Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem **yā** Hū varam **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10*). [yā,]

Kačan dünyā sarāyından beķāya 'azm idem **yā** Rab

Ecel irüp sefer kılsam diyem **yā** Hū varam **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 10*). [yā,]

Yunup tāhir ola cismim namāzım kıla 'āşıklar

Varuban kabrime girsem diyem **yā** Hū girem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12*). [yā,]

Yunup tāhir ola cismim namāzım kıla 'āşıklar

Varuban kabrime girsem diyem **yā** Hū girem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 12*). [yā,]

Kaçan kim nefh ola rūhum iriše kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem **yā** Hū görem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 14*). [yā,]

Kaçan kim nefh ola rûhum irişe kesb cismine

Gözümü açuban görsem diyem **yâ** Hû görem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 14). [yâ,]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su'âl itse

Ben anlara haber virsem diyem **yâ** Hû virem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 16). [yâ,]

Gelüp Münker Nekir anda baña bir bir su'âl itse

Ben anlara haber virsem diyem **yâ** Hû virem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 16). [yâ,]

Kıyâmet kopicak yirden derile cümle maḥlûkât

Türâbım silküben tursam diyem **yâ** Hû tıram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 18). [yâ,]

Kıyâmet kopicak yirden derile cümle maḥlûkât

Türâbım silküben tursam diyem **yâ** Hû tıram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 18). [yâ,]

Sürilüp 'âlemiñ halkı derile maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem **yâ** Hû şoram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 20). [yâ,]

Sürilüp 'âlemiñ halkı derile maḥşere cümle

Ben anda her kimi görsem diyem **yâ** Hû şoram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 20). [yâ,]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Turup anda haber virsem diyem **yâ** Hû virem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 22). [yâ,]

Varup bir menzile benden şorarlarsa ne kesb itdün

Turup anda haber virsem diyem **yâ** Hû virem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 22). [yâ,]

Eger hayriñ eger şerriñ getürdilerse mîzâna

Koyup gözine tartarsam diyem **yâ** Hû қoram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 24). [yâ,]

Eger hayriñ eger şerriñ getürdilerse mîzâna

Koyup gözine tartarsam diyem **yâ** Hû қoram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı,*
Gazel 111, Mısra 24). [yâ,]

Sırâta uğra dirlerse varam bir gez diyem Allâh

‘Înâyet birle geçerse diyem **yâ** Hû varam **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 26*). [yâ,]

Sırâta uğra dirlerse varam bir gez diyem Allâh

‘Înâyet birle geçerse diyem **yâ** Hû varam **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 26*). [yâ,]

Yürüyem ‘arşîñ altına nazâr eyle diseñ **yâ** Rab

Hayâliñ anda gözlersem diyem **yâ** Hû görem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 27*). [yâ,]

Yürüyem ‘arşîñ altına nazâr eyle diseñ **yâ** Rab

Hayâliñ anda gözlersem diyem **yâ** Hû görem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28*). [yâ,]

Yürüyem ‘arşîñ altına nazâr eyle diseñ **yâ** Rab

Hayâliñ anda gözlersem diyem **yâ** Hû görem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 28*). [yâ,]

Maḥabbetiñ yanar cânda qarar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem **yâ** Hû girem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30*). [yâ,]

Maḥabbetiñ yanar cânda qarar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem **yâ** Hû girem **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 30*). [yâ,]

Dîzârîñ zevkîniñ sırrı bulunmaz iki ‘âlemde

Ki cennet ḥalkını görsem diyem **yâ** Hû şoram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32*). [yâ,]

Dîzârîñ zevkîniñ sırrı bulunmaz iki ‘âlemde

Ki cennet ḥalkını görsem diyem **yâ** Hû şoram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 32*). [yâ,]

Sinân Ümmî umar senden ki zâtiñ ḥaḳḳı-çün **yâ** Rab

Senüñ dîvânîña irsem diyem **yâ** Hû tıram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 33*). [yâ,]

Sinân Ümmî umar senden ki zâtiñ ḥaḳḳı-çün **yâ** Rab

Senüñ dîvânîña irsem diyem **yâ** Hû tıram **yâ** Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34*). [yâ,]

Sinān Ümmī umar senden ki zātūñ ḥaqqı-çün **yā** Rab

Senūñ dīvānıña irsem diyem **yā** Hū tıram **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 34*). [yā,]

Budur Ḥaḫdan ne istersem diyem **yā** Hū tıram

Ḥudānıñ luḫfına irsem diyem **yā** Hū irem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 1*). [yā,]

Budur Ḥaḫdan ne istersem diyem **yā** Hū tıram

Ḥudānıñ luḫfına irsem diyem **yā** Hū irem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2*). [yā,]

Budur Ḥaḫdan ne istersem diyem **yā** Hū tıram

Ḥudānıñ luḫfına irsem diyem **yā** Hū irem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 2*). [yā,]

Āḫar yire nefes virmek naşīb eylemeseñ **yā** Rab

Eger kaç yıl ‘ömür sürsem diyem **yā** Hū sürem **yā** Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 3*). [yā,]

‘Āciz ḫaldum neyleyem ḫālim kime söyleyem

Yā Rabbi sen merḫamet leşkeriñ şalsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 8*). [yā,]

Ḳuldan ḫaḫalar gerek senden ‘aḫā **yā** ‘Alim

Bu erkān-ı neferi bendeñe bulsañ n'ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 15*). [yā,]

Bu fenādur kimseye ḫılmaz vefā **yā** ehl-i rāḫ

Gidisersin gör yarağūñ andadur aşl-ı şılā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 9*). [yā,]

Yā İläḫī sen meded eyle ki bu Ümmī Sinān

Aldanup düşmeye tā kim bunda mekr-ile āla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 11*). [yā,]

Derdiñden āḫir dünyede şafā degüldür **yā** Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 1*). [yā,]

Derdiñden āḫir dünyede şafā degüldür **yā** Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 2*). [yā,]

Mağşudumuz öñden şoña budur ki derdiñ vir baña

Derdiñ kime virseñ saña cüdā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 4*). [yā,]

İster za'if pervāneler şem' iñe karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 6*). [yā,]

Dirseñ baña yüzüñ kara niyāza geldüm ağara

Hağ sā' ilin boş göndere revā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 8*). [yā,]

Biñ kerre yüz biñ kişiniñ cem' itseler eksikligin

Bir kaçre fazlıñ mağv ider hağā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 10*). [yā,]

Cānda çerāğı 'aşıkıñ 'aşk-ı kadīmiñden yanar

Vaşlıñ bāğına bağ olan hevā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 12*). [yā,]

Her kişi bir sancağ-ıla varmak diler dergāhuña

'aşkıñdan ayrısı bize livā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 14*). [yā,]

Düşüp hayāliñ cengine senden seni isteyene

Firdevs-i a'lā bāğları 'ağā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 16*). [yā,]

Vaşlıñ şarābindan senüñ bir kaçre mey içen kişi

Biñ cān virürse yoluña bahā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 18*). [yā,]

Derd ü belāñ meydānına başını top idenlere

Biñ hūrī biñ taht u sarāy beğā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 20*). [yā,]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker

İki cihān zevkı aña şifā degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 22*). [yā,]

Evvel dîvāniñdan uçan ister nişān-ı bī-nişān

Yedi tamu sekiz cinān yuva degüldür **yā** Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 24*). [yā,]

Kevn ü mekânîñ devletin saymaz pula Ümmî Sinân

Genc-i nihân olmayıcağ ğınā degüldür **yā** Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 26*). [yā,]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun senüñ **yā** Rab

Ħıyālîñ cāna bey' eyler bāzārîñ zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 3*). [yā,]

Sinân Ümmî bugün ħalbe umar senden naẓar **yā** Hū

Selāmet eyle **yā** Rabbi çü sensin Ķādir ü Bākî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 13*). [yā,]

Sinân Ümmî bugün ħalbe umar senden naẓar **yā** Hū

Selāmet eyle **yā** Rabbi çü sensin Ķādir ü Bākî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 14*). [yā,]

Her nefes 'aşıklarıñ nuṭkundan **yā** Hū gelür

Ağır başdı 'ār olur duyduñ sen ben deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 13*). [yā,]

Yā Rabbenā ferd ü aḥad nice yuna yüz ħarası

Luṭf idüben eyle meded senüñ eliñde çāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 1*). [yā,]

Nefs yoluma tuzağ ħurar ol beni yolumdan ırar

Yā Rab elinden sen ħurtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 10*). [yā,]

Ta'āla'llāh **yā** Ħannān ki zātuña zevāl olmaz

Yüce Sulṭān **yā** Mennān nüzüle intiḳāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 1*). [yā,]

Ta'āla'llāh **yā** Ħannān ki zātuña zevāl olmaz

Yüce Sulṭān **yā** Mennān nüzüle intiḳāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 2*). [yā,]

Kelāmıñdur senüñ **yā** Hū ki lā ilāhe illā Hū

Oğur zākirleriñ Hū Hū çü senden infişāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 15*). [yā,]

Çü sensin Hādî-i burhān kerem ħıl luṭfıla iḥsān

Ki senden ğayrı **yā** Deyyān ve lā-mennü zü'l-māl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 48*). [yā,]

Gönlümü yağmaladı derdiñ beni kıldı fenā

Her kimi görse gözüm seni soram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 16). [yā,]

Halk-ı 'ālem hāliniñ her biriniñ var bir işi

Rūz u leylī her dem işim ben direm yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 18). [yā,]

Yüz qaralığından āḥar armağanum yok saña

Cān u dil her dem saña ider kerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 20). [yā,]

Leylī yüzüñ ḥasretinden kalmadı şabr u qarār

Mecnūn oluban yoluñda ben tıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 22). [yā,]

Cān fedā olsun cihān şāh begi berri yoluña

Ḳal'a-i gevher-nigīnden umaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 24). [yā,]

Derdiñ urdı yüregime şerḥa şerḥa yaralar

Sen şefā'at merheminden vir şaram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 26). [yā,]

Çār-ı yāriñ zevkıñı keşf ideliden cānıma

Sırlarına çok şenālar iderem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 28). [yā,]

'İzzet-i luṭfuñdan irdi cān senüñ esrārıña

Kimse bilmez kim bu dil ne söylerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 30). [yā,]

Himmet ile dü cihāniñ bāğına bend olmayam

Menzilüm saña irinceydek sürem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 32). [yā,]

Dir Sinān Ümmî kaçan kim vāşıl ola cān saña

Dü cihān zevkı baña olsun ḥarām yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 34). [yā,]

Gel şefā'at ḳıl dîzārıñı görem yā Muştafā

Boynum egüben nazarıñda tıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 1). [yā,]

Gel şefâ 'at kıl dîzârîni görem yâ Muştafâ

Boynum egüben nazârînda tûram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 2*). [yâ,]

Sen [ki] Yûsuf Mışra sultân ben Zelîhâyam bugün

Yâ ne vaqtin nûr-ı vaşlıña irem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 4*). [yâ,]

Sen [ki] Yûsuf Mışra sultân ben Zelîhâyam bugün

Yâ ne vaqtin nûr-ı vaşlıña irem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 4*). [yâ,]

Bülbülem 'aşkıñ elinden eylerem âh u fiğân

Vaḥdetiñ bāğında gülleriñ direm yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 6*). [yâ,]

Ḥüb cemâliñ şem 'ine pervâneym ey luḫfı çok

Görsem envârîni zârım arturam yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 8*). [yâ,]

'aşk derdiñ câna pür-tâb eyledi bir zerrece

Gelmişem meydân-ı 'aşka Manşûram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 10*). [yâ,]

Keşf kılsañ sırr-ıla câna ledünnî 'ilmini

Niçedür 'aşıklarıña gösterem yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 12*). [yâ,]

Cân u dil dir 'aşkıñ-ile 'äleme rüsvây olam

Nâmûs u 'ârım şişesin ben şıram yâ Muştafâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 14*). [yâ,]

Yâ 'Alî Ebü'l-Ḥasansın hem Ḥüseyn-i Kerbelâ

Dürr ü cevher ma'deni ehl-i şehâdet Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 23*). [yâ,]

Yâ İlähî vaḥdetiñ bir ḥaddi yok 'ummân mıdur

Yâ ḫulum sen geldüğüñ yol her ḫula âsân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1*). [yâ,]

Yâ İlähî vaḥdetiñ bir ḥaddi yok 'ummân mıdur

Yâ ḫulum sen geldüğüñ yol her ḫula âsân mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2*). [yâ,]

Yā İlāhī dār-ı 'izzet dinilen menzil nedür

Ƙıldığım saña hidāyet herkese ihsān mıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 3). [yā,]

Didi medh eyleyüp ol Hâk saña çün ve'z-zuhâ muṭlak

Buña qādir dilim ancağ ki haqsın yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 14). [yā,]

Ḥudāyā dilerem senden kerem ƙıl luṭf u ihsāndan

Alıcağ cānımı tenden aña ƙurbān di yā Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 52). [yā,]

Şerī'at şāhibi sultān tarīkat şāhibi merdān

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 2). [yā,]

Şerī'at şāhibi sultān tarīkat şāhibi merdān

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 2). [yā,]

Ma'rifet şāhibi merdān haqīkat şāhibi sultān

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 4). [yā,]

Ma'rifet şāhibi merdān haqīkat şāhibi sultān

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 4). [yā,]

'İnāyet şerbetin Hâkdan yetiṣdür baħr-ı muṭlakdan

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 8). [yā,]

'İnāyet şerbetin Hâkdan yetiṣdür baħr-ı muṭlakdan

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 8). [yā,]

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 12). [yā,]

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded ƙıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resûlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 12). [yā,]

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Hakkı bağlaram

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 16*). [yâ,]

İşimi şimdi sağlaram ümîdim Hakkı bağlaram

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 16*). [yâ,]

Meger sizden ola çâra oñıla bende bu yara

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 20*). [yâ,]

Meger sizden ola çâra oñıla bende bu yara

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 20*). [yâ,]

Be-ħaqq-ı sırr-ı ehlu'llâh be-ħaqq-ı nûr-ı vechu'llâh

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 24*). [yâ,]

Be-ħaqq-ı sırr-ı ehlu'llâh be-ħaqq-ı nûr-ı vechu'llâh

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 24*). [yâ,]

Olam bunda fenâ fi'llâh bulam anda beķâ bi'llâh

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 28*). [yâ,]

Olam bunda fenâ fi'llâh bulam anda beķâ bi'llâh

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 28*). [yâ,]

Ža'îf oldı kıatı bu cân be-ħaqq-ı âyet-i Qur'an

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 32*). [yâ,]

Ža'îf oldı kıatı bu cân be-ħaqq-ı âyet-i Qur'an

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 32*). [yâ,]

Ki 'ömri pâyimâl oldı büküldi kıaddı dâl oldı

Meded kıl **yâ** veliyya'llâh şefâ'at **yâ** Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 36*). [yâ,]

Ki 'ömri pāyimāl oldu büküldi addı dāl oldu

Meded ıl **yā** veliyya'llāh Őefā'at **yā** Resūlallāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 36*). [*yā,]*

Gör ne zülfe taılıpudur 'āŐııñ gerdānını

Yā nice bende giriftār eyleyüpdür cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 4*). [*yā,]*

yā: *Acaba; hiç.*

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim **ya** ne bulduñ nenüñ Şem'in yaar elfāz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4*). [*ya,]*

Ey akīmā kim bu derdime açan dermān ola

Yā nice bir aısardur anlı yaşım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 16*). [*yā,]*

Sinān Ümmî senüñ her dem apuñda zār u sergerdān

Ya senden ayrı bir kimse ılar mı derdine çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 14*). [*ya,]*

yā: *"Yoksa" anlamında kullanılan bir balaç.*

'Aceb bu derdime dermān bulam mı

Yā bu asret-ile Şöyle alam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 2*). [*yā,]*

yaban: *Başka, yabancı.*

Derde uramayan neyer abibi

ulmaŐdur diyüben Őöyler **yabana** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 18*). [*yabana, -a]*

yabanda al: *Uzakta, taŐrada, gurbette kalmak II Kimsesiz, savunmasız ve çaresiz olmak.*

Çodur me'ānī insānda

Aç gözüñ alma yabanda (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 18*). [*yabanda al, -ma]*

yābis: *Kuru, sert, haşin.*

‘aşk degül mi berr ü baħri zāhir iden ne ki var

Ba‘zı maķbül ba‘zı gerçi **yābis** ü maħcür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 20*). [*yābis,]*

yād: *Yabancı, hasım kimse.*

Haķķa yaķın olan kişi terk ider **yadı** bilişi

Gitdi bizüm yādımızdan bilişimiz aġyārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 15*). [*yadı, -ı]*

yād: *Hatıra.*

Haķķa yaķın olan kişi terk ider yadı bilişi

Gitdi bizüm **yādımızdan** bilişimiz aġyārımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 16*). [*yādımızdan, -ımız, -dan]*

yād id: *Hatırlamak.*

‘Ařıķlaruñ kılurlar yād idinüp ismiñi evrād

Oķurlar ismiñi Aħmed Muħammed İbni ‘Abdillāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 9*). [*yād id, -in, -üp]*

yād ol: *Hatırlanmak.*

Aġ gözün ĳaldur ĳicābı ĳayrıdan, gel ĳayrete

Yād olasın biliş iken sen ebed miħmāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 10*). [*yād ol, -a, -sı, -n]*

yaġ: (*Yaġmur, kar, dolu vb.*) *Gökten yere düşmek.*

Yaġar gökden biter yirden kimi geĳden kimi irden

Kimi bāĳçe kimi büstān kiminün adı gür ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 25*). [*yaġar, -ar]*

Seħāb olur göge aġar maşar olur yere **yaġar**

ĳayāt bulur virür her şey şemer feyz-i İlähiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 49*). [*yaġar, -ar]*

Gider kış yaz olur eyyām **yağar** yağmur biter en‘ām

Gice gündüz döner aḥşam seher feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63). [yağar, -ar]

yağ: Birleşiminde stearik, oleik, palmitik asitlerle gliserin bulunan ve bunların oranlarına göre kıvamları değişen bitkisel veya hayvansal madde.

Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın ‘ākıbet

İçürürsün zehriñi bir gün bal u **yağ** üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8). [yağ,]

yağla: Yağlamak, yağ sürmek.

Ağup her yaña çağlaram suçumu bildüm ağlaram

Cânım āh-ıla dağlaram ki ‘irfân-ıla **yağlaram** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 14). [yağlaram, -r, -am]

yağma: Talan.

Gelmesün diñ zāhide ‘aşk ehliniñ **yağmasına**

Döymez ‘aklı ehl-i derdiñ devr-i külhāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9). [yağmasına, -sın, -a]

yağma kıl: Yağmalamak, talan etmek.

Yağma kıldı ‘aklı cānı gönli ‘aşkıñ ‘askeri

Çancarı ‘azm eyleyem yā çancarı gidem varam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 17). [yağma kıl, -dı]

Yağma kıldı bu vücūdum mülkünü derd-i Hudā

Çılmadı aşşı bu nefsanî şavaşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 7). [yağma kıl, -dı]

yağmala: Yağmalamak, talan etmek.

Yağmaladı göñlümi benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm ‘aceb sevdāya görüñ yine ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 1). [yağmaladı, -dı]

Gönlümi **yağmaladı** derdiñ beni kıldı fenā

Her kimi görse gözüm seni soram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 15). [yağmaladı, -dı]

yağmur: Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su.

Gider kış yaz olur eyyām yağar **yağmur** biter en'ām

Gice gündüz döner aḥşam seher feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63). [yağmur,]

yaḥşı: Güzel, iyi, hoş.

Kimi **yaḥşı** kimi yatlı 'acāyib maḥlūkāt peydā

Kiminiñ adı mār olmuş kiminiñ adı mūr ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 19). [yaḥşı,]

Ḳismet evvel [ol] naşîbin almayandan gizlüdür

Āteş-i 'aşk-ıla pişmiş **yaḥşı** ni'met ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 8). [yaḥşı,]

Eger **yaḥşı** eger yatlı olupdur bâbıña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 19). [yaḥşı,]

yaḥşılariñ yaḥşı: Güzeller güzeli.

Ḥayrân olan ezelden ayık olmaz tā ebed

Yaḥşılariñ Yaḥşısı ḥalka ne yaman deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 16). [yaḥşılariñ yaḥşı, -sı]

yāḥūd: Veya, ya da.

Yāḥūd bülbül gibi gülzāra karşı

Yana yana bu derd-ile ölem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 13). [yāḥūd,]

yak: Günaha girmek.

Hazer eyle şaķın İblīs sözinden

Dergāhda nāmıñı verüp **yaķma** gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 8). [yaķma, -ma]

yak: Ateşe vermek, tutuşturmak; acı, keder vermek; aşk ateşiyle yakmak.

Yaķup ‘aşķ āteři ile

Bağrımızı biryān eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 11). [yaķup, -up]

Meni her dem **yaķar** şol ki

‘Aceb anı bulmayam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 11). [yaķar, -ar]

İlāhī derd-i ‘aşķıñdur başumda hüküm iden sevdā

Yaķar şasret nārın gāhi aķıdur gözlerimden yaş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 12). [yaķar, -ar]

Ŧıfl-ı ma‘nī zıkr-i ķalbīden **yaķar** miřbāhını

Mu‘cizāt-ı enbiyādan derdimiz tevħīd-i hāř (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 9). [yaķar, -ar]

Cihāna sen neden geldüñ beyān eyle seni sen gel

Ne bildüñ kim ya ne bulduñ nenüñ şem‘in **yaķar** elfāz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 4). [yaķar, -ar]

Sinān Ümmī bugün hıķmet çerāğın **yaķdı** ķalbinde

Baķup fe‘‘āline çarħıñ elinden şirki yur ancak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 29). [yaķdı, -dı]

Baña ‘aşķı şoran gelsün haber alsun ķumāřımdan

Nicedür vaşfını bilsün **yaķarsa** bu ataşımdan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 2). [yaķarsa, -ar, -sa]

Konar derdiñ gelür cāna yanar mı ya‘nī pervāne

‘Aceb bu řasretiñ beni niçe bir dem **yaķar** ey řāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 4). [yaķar, -ar]

Yaķduñ vücūdumu külhān eyledüñ

Fenā virmek dilersin cism ü cāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 5). [yaķduñ, -du, -ñ]

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin **yağdı** oda

Şaçdılar begler hâkimler halka zulmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 19). [yağdı, -dı]

Cân mülkini yakmayanıñ mertebesidür mâ sivā

Yağıp bu ‘şğ odı ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 18). [yağıp, -ıp]

Cân mülkini **yağmayanıñ** mertebesidür mâ sivā

Yağıp bu ‘şğ odı ile pür-nār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 17). [yağmayanıñ, -ma, -y, -a, -nın]

Qalmadı ğayrı iktizā cümlesi itdi el-vedā‘

Qamu varın **yağdı** oda oñdı yürekde yāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28). [yağdı, -dı]

‘aşğ degül mi yedi şamu nārın iden pür-‘azāb

Yağısar Hâkka Nebīye ‘aşğa kim menkür ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 26). [yağısar, -i, -sar]

yağa bil: Yakmaya muktedir olmak.

Yidi şamu ne şeydür ki yağa bile yanmışları

‘aşğ āteşine yanmayan yanacağın seze şursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 15). [yağa bil, -e]

yağa yırt: Yakasını yırtmak, çok üzölmek.

Dögüben gögsüñi yırtup yağañı

Gözüñden qan-ıla yaşlar şaç imdi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 9). [yağa yırt, -up]

yağın: Yakın, arada az mesafe bulunan.

Yağınam didüñ uş benden yağınsın bilmişem benden

Ya bu şasret ya bu firqat gelür nerden biter ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 11). [yağınam, -am]

Bülbülüñ cânım didügi güli görünce hemān

Umaram ben bülbüli göre gülin **yağın** zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 34). [yağın,]

yaqın bil: Yakın olduđunu dűşűnmek.

Yaqınam didűñ uş benden yaqınsın bilmişem benden

Ya bu şasret ya bu firķat gelűr nerden biter ey řāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 11). [yaqın bil, -sın, -miş, -em]

yaqın ol: Yanında olmak, yaklaşmak.

Severseñ beni sev baña **yaqın ol**

Benem saña dü ‘ālemde vefādār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 21).
[yaqın ol,]

Ol dűst baña oldu yaqın varlığıma şaldı aqın

Sűylemekte men ‘ācizem dile gelmez esrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 13). [yaqın ol, -dı]

yaqın ol: Yaklaşmış olmak, dost olmak.

Řaķķa yaqın olan kiři çok bilűr ellerden iři

Műnkir olan evliyānıñ kerāmetin siħre řayar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 39, Mısra 5). [yaqın ol,]

Řaķķa yaqın olan kişi terk ider yadı bilişi

Gitdi bizűm yādımızdan bilişimiz ađyārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 15). [yaqın ol, -an]

Čűn ol Řaķķa yaqın olduñ selām virűp selām alduñ

Ki řoķsān biñ kelām kılduñ cevābından olup āđāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 17). [yaqın ol, -du, -n]

yaqın var: Yaklaşmak.

Gűrmedűm pervāne řem ‘a vara biryān olmaya

Řem ‘a yaqın varduđumca özűmi nār bulmuřam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 4). [yaqın var, -dug, -um, -ca]

ya ‘kűb: Hz. Yakup Peygamber.

Ya ‘kűb-ıla kıldum fiđān Yűsuf-ıla oldum revān

Şehr-i Mıřırda bey ‘ olan dellāl-ı bāzārda idűm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 19). [ya ‘kűb-ıla, -ıla]

Yūsufuñ hüsn-i hayālinde iken **Ya'kūblayın**

Mısr iline şāh olan sultāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 5*). [*ya'kūblayın, -layın*]

Yūsufın yavı kılmış **Ya'kūblayın**

Ağlayu ağlayu görmez olam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 11*). [*ya'kūblayın, -layın*]

Ya'kūblayın bir zamān kılmadan āh u fiğān

Mısr iline şāh olan sultān ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 9*). [*ya'kūblayın, -layın*]

Şāh-ı Mısrıñ zülfine müştāk ola **Ya'kūblayın**

Terk idiser mülkini cāh-ı cinān Ken'ānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 7*). [*ya'kūblayın, -layın*]

'aşk degül mi **Ya'kūbuñ** gözlerini kıan eyleyen

Gerçi Yūsuf hasretinden cigeri tennür ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 41*). [*ya'kūbuñ, -un*]

ya'kūb hüznullāh: Allah'ın hüznülüsü olan Yakub peygamber.

Hüsn-i cemāliñden cüdā olanlardan kıılma bizi

Şalma ebed hüzn itmege **Ya'kūb hüznullāh** için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 16*). [*ya'kūb hüznullāh,]*

yākūt: Cevahir kısmından bu isim ile maruf kıymetli taş.

Nice bahrıñ mevcidür gel gör saña şerh itdügüm

La'l ü **yākūt** u cevāhir dürr ü mercān bundadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 12*). [*yākūt,]*

yalan bil: Yalan olduğunu düşünmek.

Yidi yirden tokuz gökden ötesin seyr ider sālik

Bunu böyle görenlere söylemedüm yalan bilür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 12*). [*yalan bil, -ür*]

yalan ol: Doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz olmak.

Çün Sinān Ümmî murādın buldı dirler bārī vir

Gül yüzüñden ır niķābı kimse yalan olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 26*). [yalan ol, -ma, -sun]

Egri temeliñ üstine toğrı tamām olmaz binā

Kim ki yoldan döner girü da‘vāsı hep yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [yalan ol, -ur]

yalan söyle: Gerçeğe uymayan şeyler söylemek; aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz söylemek.

Haķ Muhammed yolına girdüm diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 8*). [yalan söyle, -se]

yalñız: Yalnız.

Yalñızam yarıcım yoķ senden āħar yā Ğanī

Luţfuñ-ıla yek nażar derdiñi dermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5*). [yalñızam, -am]

yalñızca: Yalnız, yalnızca.

Zātım Allāhü eħaddur vaşfım Allāhü’ş-şamed

Cins ü mişlim yoķdur öñ soñ **yalñız** Deyyān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14*). [yalñız,]

İlāhī server-i ‘ālem Ğabībiñ Muştafā haķķı

Yalñız ķoma yoluñda irişdür bizi ol yāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 6*). [yalñız,]

Yalñız işbu fenādan bulmadı kimse ħalās

Ey Sinān Ümmî düşegör bir yüzi ağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 17*). [yalñız,]

yalñız ħal: Bir başına kalmak.

Ey gönül biğānesin sen senden olduñ bī-ħaber

Uş yalñız ħalasın kārbandan olduñ bī-ħaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 2*). [yalñız ħal, -a, -sun]

yaluñuz tur: *Yalnız kalmak.*

Ey gönül çatmadı saña kimse baş

Bâri turma yaluñuz bellerden aş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 2*).

[yaluñuz tur, -ma]

yalvar: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.*

Gayrı kime **yalvarayım**

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 11*).

[yalvarayım, -a, -(y)ım]

Yâ İlähî sen bilürsin hâlimi ey Pâdişâh

Senden olmazsa 'inâyet gayrı kime **yalvaram** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

76, Mısra 14). [yalvaram, -am]

yalvarmağ: *Birinden ısrarlı bir biçimde, kendine acındıracak sözlerle, saygılı bir biçimde bir şey istemek.*

Egerçi qaradur yüzüm velâkin toğrıdur özüm

Saña **yalvarmağa** bir dem kanı tâkat mecâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Kaside 1, Mısra 50). [yalvarmağa, -a]

yalvaru gel: *Yalvarmaya gelmek.*

Tapuña yalvaru geldüm

Umar cân senden istimdâd (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 23*).

[yalvaru gel, -dü, -m]

Sâ'ilem kapuña yalvaru geldüm

Bizi güzel Muhammedden ayırma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 7*).

[yalvaru gel, -dü, -m]

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm

Tapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyâh (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Kaside 11, Mısra 46). [yalvaru gel, -di, -m]

yaman: *Çetin, zor.*

Kim **yaman** şanursa saña sen aña kılduñ ‘aṭā

Sen keremler kânısın ehl-i sehâvet Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 13). [yaman,]

yaman: Fena, kötü.

Hayrân olan ezelden ayık olmaz tâ ebed

Yağşılariñ Yağşısı halka ne **yaman** deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 16). [yaman,]

yan: Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

Nefsiñ meyine kıanmasın

Fırkat odına **yanmasın** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 22).

[yanmasın, -ma, -sın]

‘aşk odına **yana** yana

Hep varımı eyle fenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 5). [yana, -a]

‘aşk odına **yana** yana

Hep varımı eyle fenâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 5). [yana, -a]

Ümmî Sinân **yanar** nâra

Diler kim ire sen yâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 33). [yanar, -ar]

Mevlâm ‘aşkıñ meydânına

Yanmağa geldük yanmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 2).

[yanmağa, -mag, -a]

Mevlâm ‘aşkıñ meydânına

Yanmağa geldük **yanmağa** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 2).

[yanmağa, -mag, -a]

N’eylerem ben ad u şanı

Koñ **yanayın** düni günü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 6). [yanayın, -a, -yın]

Dervîş olan teslim gerek pîrine

‘Āşıklar **yanmasun** firkat nârına (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 14).

[yanmasun, -ma, -sun]

Derd odına **yanmağı** gel pīşe kıl sen cānīña

Ola kim gide aradan ref‘ ola küllī hicāb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 7*). [yanmağı, -mag, -ı]

‘Āşıkñ bir çāresi var zār u giryāndur **yanar**

Yār elinden yarası var yüregi kıandur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1*). [yanar, -ar]

‘Āşıkñ bir çāresi var zār u giryāndur **yanar**

Yār elinden yarası var yüregi kıandur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [yanar, -ar]

Ṭudağı çat çat yarılup şararup beñizleri

Ṭaşı fānī cānı bākī dōsta mihmāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 4*). [yanar, -ar]

Māsivā sevdāsına baş egmeyen merdāneler

Dōstu derdiyle hemīşe kāmīl insāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 6*). [yanar, -ar]

Ṭālibiñ yokdur kıararı zāhidiñ ferdāsına

Vuşlat-ı dīzāra kıarşu cānı kıurbāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 8*). [yanar, -ar]

Gelmesün diñ zāhide ‘aşk ehliniñ yağmasına

Döymez ‘aklı ehl-i derdiñ devr-i külhāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 10*). [yanar, -ar]

N’ola anuñ yolına cümle ‘ālem olsa fedā

Muştafāniñ ‘aşkına çün baş ile cāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 12*). [yanar, -ar]

Yanmağa yokdur liyākıat sende çün-kim urma lāf

Göricek pervāne şem‘i āyin erkāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 14*). [yanar, -ar]

Bülbül irincek gülüñ envārına ṭurmaz dili

Dā’imā gülzāra kıarşu zār u efgāndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 24*). [yanar, -ar]

Yāre kıarşu yandı bağı derd-ile kıaynar ciger

Ṭaşına baқан ne bilsün Ümmî Sināndur **yanar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 26*). [yanar, -ar]

‘Āşıkıñ cānı anuñ pervānesidür bī-gümān

Yandüğınca yanmağ ister şad hezārāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 20*). [*yandüğınca, -dug, -un*]

Yanmağa yokdur liyākat sende çün-kim urma lāf

Göricek pervāne şem‘i āyin erkāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 13*). [*yanmağa, -mağ, -a*]

‘Āşıkıñ cānı anuñ pervānesidür bī-gümān

Yandüğınca **yanmağ** ister şad hezārāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 20*). [*yanmağ, -mağ*]

Yār elinden yaralansa **yandüğundan** şād olur

Gam çeküp ol derde tīmār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 13*). [*yandüğundan, -dug, -ın, -dan*]

Mağabbet nārına bu dil **yanaldan**

Benüm āh-ıla zārüm şubḥ u şāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 15*). [*yanaldan, -aldan*]

Düşüp **yandukları** derdiñden ey dōst

Firāk u ḥasretiñle zārīñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 7*). [*yandukları, -duk, -lar, -ı*]

Kim ki dōstuñ sözün söyler kim ki dōstuñ gülin yıylar

Dā‘im ‘aşğ deñizin boylar **yanar** vücūdı nār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 12*). [*yanar, -ar*]

Gel berü pervānesin ‘aşğ odına **yanasın**

Anca gönül ḥānesin külḥān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 11*). [*yanasın, -a, -sın*]

Yanmağa ‘aşğ odına külḥānı gözler cānımız

Büy-ı vuşlat bulmağa gülḥānı gözler cānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 1*). [*yanmağa, -mağ, -a*]

Yanar cānında derd odı Sinān Ümmî degüldür şağ

Başında ḥüküm iden sevdā niḳābın virdüm añlarsañ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 17*). [*yanar, -ar*]

Ben dürişüp derd-i yārīñ nārına **yansam** direm

Sen dürişüp cehl-i zūlmet şālını geydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 15*). [*yansam, -sa, -m*]

Derd-i ‘aşkıñ cür‘asından bir kıadağ nüş eyledüm

Anuñ için āh idüp ĥasret odına **yanaram** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 10). [yanaram, -ar, -am]

Gözümün yaşı akar **yandı** ciger biryân olup

Ey Ĥudā derdiñ kıapusından devāsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 11). [yandı, -dı]

‘Aceb ĥayrân oldum ‘aşkıya uyaldan

Yanup biryân oldum ‘aşkıya uyaldan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 2). [yanup, -up]

‘aşkı odına **yandugumca** rāĥatım budur hemān

Artura derdimi Ĥağdan ĥacetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 1). [yandugumca, -duğumca]

Yidi ĥamu ne şeydür ki yağa bile yanmışları

‘aşkı āteşine yanmayan **yanacağın** seze ĥursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 16). [yanacağın, -acak, -ın]

Yidi ĥamu ne şeydür ki yağa bile yanmışları

‘aşkı āteşine **yanmayan** yanacağın seze ĥursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 16). [yanmayan, -mayan]

Mağabbetiñ **yanar** cānda kıarar itmez ebed sensiz

Varuban cennete girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 29). [yanar, -ar]

Didi nefsim ki bu **yanmak** hüner degül gözün aç bak

Baņa iğvā ider zālīm cān u dil eydür illā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 17). [yanmak, -mak]

Dîzārınıñ şem‘ine pervāneyem dem-be-dem

Yanaram sır açılır yanışımından ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 12). [yanaram, -ar, -am]

Dîzārınıñ şem‘ine pervāneyem dem-be-dem

Yanaram sır açılır **yanışımından** ilerü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 12). [yanışımından, -ış, -ım, -dan]

Konar derdiñ gelür cāna **yanar** mı ya‘nî pervāne

‘Aceb bu ĥasretiñ beni niçe bir dem yağar ey Şāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3). [yanar, -ar]

İlāhī cism-i insānı daḥı nef̄s ü dil ü cānı

Müsaḥḥar eyle derdiñle **yanalum** ‘aşq-ıla nāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 10). [yanalum, -alu, -m]

Kim bilür virse ḥaber kim **yandırın** kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden mi yandum odıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 9). [yandırın, -dır, -an]

Kim bilür virse ḥaber kim yandırın kimdür beni

Bilmezem ben kendi elimden mi **yandum** odıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 10). [yandum, -du, -m]

Göñül bir kim fenā kim beḳā ister

‘Āşıqlar **yanmağa** geldi cihāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 10). [yanmağa, -mağa]

Cānda çerāḡı ‘āşıkıñ ‘aşq-ı ḳadīmiñden **yanar**

Vaşlıñ bāḡına baḡ olan hevā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 11). [yanar, -ar]

Yāḥūd bülbül gibi gülzāra ḳarşu

Yana yana bu derd-ile ölem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 14). [yana, -a]

Yāḥūd bülbül gibi gülzāra ḳarşu

Yana **yana** bu derd-ile ölem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 14). [yana, -a]

Ki yokdur söylemekde hīç mecālım

Yanup hep varlıḡım ataşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 14). [yanup, -up]

Maḥabbet āteşi **yanar** yürekde

Görüñ ‘aşkı nice biryān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 3). [yanar, -ar]

Murādın añladım anuñ meni derdi-y-le **yandırmaḳ**

Anuñ-çün geçmişem benden gerekmez baña biñ cānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 5). [yandırmaḳ, -dur, -mak]

Ḳanı şol derd-ile **yanan** kim oldur ‘aşkıla ḳanan

Vişālīñ gibi ey Cānān ki bir daḥı vişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 31). [yanan, -+an]

Sinān Ümmī şınanmışdur ezelden āteş-i ‘aşqa

Yanar gāhī yana geldi ezelden yanıcılardur (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 20). [yanar, -ar]

Gümānum gitdi bi’llāhi ki buldum sırrıñı bende

Fırākıñ āteşi her dem qarār itmez **yanar** cānda (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 18). [yanar, -ar]

yan: Yanmak, alev almak, ateş ile tutuşmak.

İster za‘îf pervāneler şem’iñe qarşu **yanalar**

Yanmaktan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 5). [yanalar, -a, -lar]

yan: Taraf, cihet, yön.

Esrārıña hayrān eyle

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 36). [yaña, -a]

Muqarrebler qurbetine

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 40). [yaña, -a]

Sırrıña hāldaş olmağa

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 44). [yaña, -a]

Ayrılmasun bir zerrece

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 48). [yaña, -a]

Qurtar beni bu yaradan

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 52). [yaña, -a]

Ey cümle halkıñ maqşūdı

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 2). [yaña, -a]

Ey külli şey’iñ mevcūdı

Al göñlümi senden **yaña** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 4). [yaña, -a]

Ey bî-çâreler çâresi

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 8*). [*yaña, -a*]

Gayrı kime yalvarayım

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 12*). [*yaña, -a*]

N'ola ihsân ola senden

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 16*). [*yaña, -a*]

Tapuña yüz sürmeklige

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 20*). [*yaña, -a*]

Mâsivâya aldanmasın

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 24*). [*yaña, -a*]

Gayrıya bakmasun gözüm

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 28*). [*yaña, -a*]

Şol birliğin ıurmetine

Al gönlümi senden **yaña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 32*). [*yaña, -a*]

Çevir yönün Hâkdan **yaña**

Sen ey gönül gel ey gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 19*). [*yaña, -a*]

Fazlın imiş bildüm açan

Senden **yaña** yol pâdişâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 16*). [*yaña, -a*]

Ehl-i küfrün kaç **yanından** şöhet itme fâriğ ol

Hâkka bâıldur deyüben ğarazından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 13*). [*yanından,]*

Çalmışam hayrân u sergerdân olup hayretdeyem

Bilmezem bu mürğ-ı sevdâyı ne **yaña** uçuram (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 20*). [*yaña, -a*]

Her ne **yaña** bakşam anda hep görinen cümle dost

Kimse bilmez işbu ‘ālemdə anuñ ‘arrāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 5). [yaña, -a]

Aķup her **yaña** çağlaram suçumu bildüm ağlaram

Cānım āh-ıla dağlaram ki ‘irfān-ıla yağlaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 13). [yaña, -a]

yan-: Alev almak, tutuşmak.

‘Ār u nāmus döymez anuñ zātınıñ envārına

Çün başa sevdāsı geldi adıla şandur **yanar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 16). [yanar, -ar]

‘aşķ odınıñ vaşfını bizden şoran alsın haber

Kılsa germiyyet kemāli iki cihāndur **yanar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 18). [yanar, -ar]

‘Āşıkıñ cānı anuñ pervānesidür bī-gümān

Yandūğınca yanmaķ ister şad hezārāndur **yanar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 20). [yanar, -ar]

İster za‘if pervāneler şem‘iñe karşı yanalar

Yanmakdan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 6). [yanmakdan, -maķ, -dan]

Kim ki ol yāriñ dehānından kığılcım **yandurur**

Kevn ü ‘ālem men‘ ider mi ol yāriñ ataşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 17). [yandurur, -dur, -ur]

Degme evde pādişāhıñ şem‘i **yanmaz** şöyle bil

Cān u dilde ‘aşķ-ı yāri arturan gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 11). [yanmaz, -maz]

Yandı ciger oldu kebāb dilerem ola fetḥ-i bāb

Nüş itmege āb-ı hayāt mestāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 11). [yandı, -dı]

Girdüm bu ‘aşķ bāzārına ķomaz bu günüm yarına

Yanmağa derdiñ nārına pervāne gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 18). [yanmağa, -mağ, -a]

Dağı andan ötesine melek mürsel nebî şıgmaz

Buña göre kıyās eyle **yanar** feyz-i İlähiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 68). [*yanar, -ar*]

Şalâdur ehl-i dermāna giden gelsün turağına

Çanı pervāneler **yansun** bu tevḥīdîñ çerāğına (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 1, Mısra 10). [*yansun, -sun*]

yan-: Işık saçmak || (manevi olarak) aydınlatmak.

Dil ne söyledi Ḥudānıñ nuṭkı olmasa ‘aceb

‘aşk odınıñ gör kemālin adı ‘irfāndur **yanar** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 22). [*yanar, -ar*]

yan-: Acımak, sızlamak.

Bu Sinān Ümmî za‘ifîñ yarası **yanmak** diler

Anuñ-içün kim bu cānım ‘aşka mihmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 33). [*yanmak, -mak*]

yan-: Çok elem, keder, aşk ve hicran çekmek.

Ümmî Sinān virdi cānı kabûl itmediler anı

Dirler ki **yan** düni günü sen yār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 26). [*yan,]*

Ey muḳallid nefsiñi kibre ‘imāret eyledüñ

Gel bu ‘aşkıñ nārına sen **yan** müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 6). [*yan,]*

yana yana: Tekrar tekrar yanmak, yanarak.

‘aşk odına **yana yana**

Ulaşup nūr-ı Sübhāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 25). [*yana yana,]*

Ey dil nazar eyle gel bu cihāna

Niçe bir zār idersin **yana yana** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 2). [*yana yana,]*

ya'nî: Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce “Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki, sözün kısası, kısaca” anlamında kullanılır.

Ki **ya'nî** isteye irzâ bilinmeklük-durur a'lâ

Ki oldur ahsen ü ekber iden 'irfân kılan peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 11). [ya'nî,]

Ol ma'den-i şıdķ u şafâ **ya'nî** Muḥammed Muştafâ

Geldi cihâna hõş şafâ buldı mı andan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 11). [ya'nî,]

Konar derdiñ gelür câna yanar mı **ya'nî** pervâne

'Aceb bu ḥasretiñ beni niçe bir dem yaķar ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 3). [ya'nî,]

İblîs gelüp tedbir ide ḥannâs ile el bir ide

Ya'nî ki Ḥaķdan dūr ide ister beni aparası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 8). [ya'nî,]

Sürdi ḥüküm her kûşeye **ya'nî** çürük endîşeye

Bir kisveden baş çıkartdı bir oldı yüz biñ pâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 25). [ya'nî,]

Sultân eyleye bu cânı **ya'nî** ki rûḥ-ı insânı

Ḥükm eyleyüp devr-i zamân açıldı ḥoş settâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 29). [ya'nî,]

yañıl-: Yanılmak, hata yapmak.

Bu Sinân Ümmîye luḥfuñ kıl naşîb

Kim **yañılmayup** saña doğrı gide (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 26). [yañılmayup, -ma, -y, -up]

Yañılmasın bazârında ki merd olsun şikârında

Hüner kılsun nazârımda benüm yolumda virsün cân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 29). [yañılmasın, -ma, -sın]

İlâhî biz ḥaḫâ kılduķ bilürüz yolda **yañıldıuķ**

Dönüben ḫapuña geldük bizi sen virme ağyâra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 3). [yañıldıuķ, -du, -k]

‘aşka fermān olmasun gör ey şikārın **yañılan**

Görmedi ‘aşkıñ belāsın hayf ola şol ādeme (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 7). [yañılan, -an]

Egerçi men haṭā kıldum

Bilürem yolda **yañıldum** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 22).
[yañıldum, -du, -m]

Sundum saña elimi ben **yañıldum** yolumı

Ey Çalabım dön baña ṭablını çalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 13). [yañıldum, -du, -m]

Yañıldum gerçi işimde ki bir yañlış bāzār itdüm

Haṭāmız ṭutma luṭf eyle dönüp andan güzār itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9). [yañıldum, -du, -m]

yañıld: Aldatmak, kandırmak.

İrelden fazl-ı Yezdānī dilāver eyledüm cānı

Yañıldup ‘aşq-ıla nefsi işin nerd isteyen gelsün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 8). [yañıldup, -up]

yanında gel: Yanında gitmek, beraber gitmek.

Ġāzīler bile yanında gelüp Kerbelā çölinde

Şehādet buluban anda beḳāya dutdılar çün rāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 35). [yanında gel, -üp]

yañlış: Doğru olmayan, hatalı.

Gördüm yārı düşümde yoḳdur **yañlış** işimde

‘aşkın anuñ başımda şayvān itsem gerekdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7). [yañlış,]

İşim **yañlış** gözüm baḡlu dilim boş yüregim ṭaḡlu

Bu ef‘āl-i kabāyihle ağardı saç ḳarardı yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7). [yañlış,]

Zāt-ı Haḳḳa doğrı varan kārban ehlerinden ol

Olmasun **yañlış** işiñde yoluñ āsān eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 14). [yañlış,]

Şöyle bil kim Hâk Ta‘âlânîñ işi **yañlış** degül

Her ne kılsa ibtidâ ‘âlimdür intihâsını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 15). [yañlış,]

Yañıldum gerçi işimde ki bir **yañlış** bāzār itdüm

Haţāmız tıtma luţf eyle dönüp andan güzār itdüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 9). [yañlış,]

yañul: Yanılmak, hata yapmak.

Yañıldum toğrı varmadum yolumu

Şaşırdı beni hırş u nefis ü hevâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 19).
[yañıldum, -du, -m]

yanup şıza tır: Sürekli yanıp sızlamak.

Hâkķı gerçek sevenleriñ ‘aşķ odına girenleriñ

Nişānı budur anlarıñ ķalbi yanup şıza tırsun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 14). [yanup şıza tır, -sun]

yanup tıtuş: Yanıp tutuşmak, yanıp kül olmak.

Niçe bir yanup tıtuşursın eyā cān u ciger

Bir meded yoķ mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 3). [yanup tıtuş, -ur, -su, -n]

yap: Bina etme.

Sinān Ümmî fenā faħrı irelden sırr-ı insāna

Beķā bi’llāh maķāmınıñ bināsından **yapar** elfāż (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 61, Mısra 10). [yapar, -ar]

Ger Hālil olmak dilerseñ bekle hıdmet ķapusın

Ķara tonlı Ka‘be’i **yapan** Hālilullāha baķ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 4). [yapan, -an]

Nesl-i Āzer **yapduğı** puţhāneden eyler güzer

Secdegāhı canımıñ yā Rab cemāliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 3). [yapduğı, -duğ, -ı]

Mescidiñ kapularına **yapdı** evler ‘ankebüt

Çün cemā‘at yoķ imāmiñ te’sir itmezdür üni (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 17*). [*yapdı, -dı*]

Dost bāğınıñ mi‘māriyam vîrâne dildür **yapdıgum**

Geçüp h̄aristān mülkini gülzār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 15*). [*yapdıgum, -dıg, -um*]

yār: Dost, arkadaş; sevgili.

Cihāniñ kimseye yoķdur vefāsi

Faḥırdur ‘aşıķa **yāriñ** cefāsi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 14*).
[*yāriñ, -in*]

Yā İlāhî sen kıl çāre

Ulaşdur bizi sen **yāre** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 22*). [*yāre, -e*]

Bu tevḥîde düşen ey **yār**

Oķur bu dersi ihfādan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 43*). [*yār,]*

Ümmî Sinān ‘aşķa **yārdur**

Anuñ-çün ğayrıdan dūrdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 25*).
[*yārdur, -dur*]

‘Aşıķıñ bir çāresi var zār u giryāndur yanar

Yār elinden yarası var yüregi ķandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2*). [*yār,]*

Yāre ķarşu yandı bağrı derd-ile ķaynar ciger

Ṭaşına baķan ne bilsün Ümmî Sināndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 25*). [*yāre, -e*]

Biz fenā-ender-fenā olduğumuz ṭañ gelmesün

Cānımız ol küntü kenziñ maḫharınıñ **yāridur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 16*). [*yāridur, -ı, -dur*]

İlāhî minnetim dīzārıñadur

Bilürsin şefķatim hep **yārıñadur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 2*).
[*yārıñadur, -ın, -a, -dur*]

Bulamadum cihānda ṭoğrı bir **yār**

Kime rāzum açarsam oldı ağyār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 1*).
[*yār,]*

Figān idüp didüm yā Rab şuçum ne

Didi beni koyup kandasın ey **yār** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 20*).

[yār,]

Gelür bir kimse **yāram** ben saña dir

Görürem ol dağı izimden avlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 3*).

[yāram, -am]

Gerçek ‘aşık olan kişi meydāna қor cān u başı

Budur **yār** seveniñ işi her ne gelse fahra şayar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

39, Mısra 8). [yār,]

Hayāliñ cānıma kıble gelüp ‘aşkıñ imām oldı

Niyāzın il gerek **yāre** gerek ağyāre kılsunlar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40,*

Mısra 10). [yāre, -e]

Gördüm **yārı** düşümde yoқdur yañlış işimde

‘aşkın anuñ başımda şayvān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48,*

Mısra 7). [yārı, -ı]

Yār-ıla biliş olursın terkine қatlanmaduñ

Ol haқıkat yārı terk idüp nice döydüñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72,*

Mısra 7). [yār-ıla, --ıla]

Ben **yārıma** cān virmege na‘ra urup Hāllāc-ıla

Çaldum ene’l-Haқ nevbetin Manşür ile dārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 87, Mısra 25). [yārıma, -ım, -a]

Ben baña yār olduğumca **yārı** ağyār bulmuşam

Baña ağyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

93, Mısra 1). [yārı, -ı]

Göñlini ol **yāre** virenler cefādan ğam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luţf u ihsān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98,*

Mısra 11). [yāre, -e]

Şalādur ehl-i dermāna bugün derd isteyen gelsün

Cemāli bāğına **yārıñ** girüp verd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

99, Mısra 2). [yārıñ, -in]

Eger ‘aşq olmasa ey **yār** meni almış idi ağyār

Kimüñledür benüm cengim bilür ‘arif savaşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Gazel 100, Mısra 9). [yār,]

Ey cefâsın **yârınıñ** gözine sürme çekmeyen

Key şaķın derdim didüğüñ ‘ayn-ı dermân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 15*). [*yârınıñ, -ı, -nın*]

İlâhî server-i ‘âlem Hâbîbiñ Muştafâ haķķı

Yalıñuz kıoma yoluñda irişdür bizi ol **yâra** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 6*). [*yâra, -a*]

İlâhî sen kime fazlıñ iderseñ vaşlıña burhân

İşinde kıalmaya noķşân ki senden ire kim **yara** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 12*). [*yara, -a*]

Kim ki ol **yâriñ** dehânından kığılcım yandurur

Kevn ü ‘âlem men’ ider mi ol **yâriñ** ataşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 17*). [*yâriñ, -in*]

Kim ki ol **yâriñ** dehânından kığılcım yandurur

Kevn ü ‘âlem men’ ider mi ol **yâriñ** ataşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 18*). [*yâriñ, -in*]

Zerķ u riyâ zühd ü hevâ kıılmaz seni **yâre** revâ

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5*). [*yâre, -e*]

Her kim ki ister **yârını** bıraķsın elden varını

Dikdüm erenler dârını ber-dâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 3*). [*yârını, -ı, -nı*]

Sinân Ümmî cânı başı terk eyle

‘aşķ-ıla ol **yâre** toğrı kaç imdi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 140, Mısra 22*). [*yâre, -e*]

Gel berü vaşl-ı haķıķat bulmaķ isterseñ ey **yâr**

Ėayret eyle ır gözüñden sen bu nûnun kâfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 7*). [*yâr,]*

Münkirlere karşı gel **yârı** ‘uryân eyleme

‘Aķlıñ evinde otur gel yeter uşlan deli (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 9*). [*yârı, -ı*]

Mürşidiñ meydânı-durur şad hezârân Kerbelâ

Anca ‘aşıķ **yâre** karşı aķıdurlar kıanını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 14*). [*yâre, -e*]

Ol dağı H̄alveti Muḥammede telkīn eyledi

Anuñ-içün zıkr-ile ol **yāra** irmek şanıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 36*). [yāra, -a]

‘aşk degül mi Muştafayı **yāre** vuşlat bulduran

Gerçi peyk-ile H̄udāsı vaḥdete oğur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 53*). [yāre, -e]

‘aşk degül mi cān-verler görüben ‘Abdürezzāk

Gerçi **yāriñ** yarasından zār-ı bî-ḥuzūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 68*). [yāriñ, -iñ]

Yār-ıla kim yār olur görmez dinür ḥaşr ü kıyām

Neylesün ‘āşık kıyāmet çökmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9*). [yār-ıla, --ıla]

‘Āşık ol **yāri** ḥacālet çekmeden kaçup sever

Tā ebed derd-i firāqat çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 1*). [yāri, -ı]

‘aşk-ıla şehīd olursam öldüğümünden guşşa ne

Yār-ıla ben yār olam ağyāra benden ḥışşa ne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 18*). [yār-ıla, --ıla]

Bi-ḥamdi’llāh pirim buldum gerekmez ğayrı pir baña

Bi-ḥamdi’llāh yārim buldum gerekmez ğayrı **yār** baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 26*). [yār,]

Bi-ḥamdi’llāh pirim buldum gerekmez ğayrı pir baña

Bi-ḥamdi’llāh **yārim** buldum gerekmez ğayrı yār baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 26*). [yārim, -im]

Elim boşdur yüzüm kıra nice varam ben ol **yāra**

Zebūn olmuşam ağyāra anuñ-çün oldum āvāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17*). [yāra, -a]

Ey gönül levḥın bilen gel gör anuñ envārını

Niçe ḥaṭlar naqş ider oқи **yāriñ** dîvānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 2*). [yāriñ, -in]

Virmesem bu yolda ben var varımı n’etsem gerek

‘aşkı bāzārında **yāriñ** cānımı şatsam gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 8*). [yāriñ, -iñ]

yār: *Sevgili, Allah.*

Ey Sinān Ümmī şaşkın aldanma ağyārdan arın

Gün bugündür ir bugün ol **yār-ıla** mihmānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 14*). [*yār-ıla, -ıla*]

Gel oldı ben ğāfile ‘ayn ü şîn ü kâf-ile

Dersi **yārdan** almışam ‘ilm-i fānī neylerem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 14*). [*yārdan, -dan*]

Lā dimez ehl-i hidāyet tevḥīdiñ ‘irfānına

Yāra vuşlat bulduğumca āh-ıla zār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 14*). [*yāra, -a*]

Gel ey miskīn-i bī-çāre niçün uyarsın ağyāre

Seni vaşl eylemez **yāre** taķarsa boynuña urgān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 40*). [*yāre, -e*]

Çünkü ol **yar-ıla** evvel ‘ahd ü peymān eyledüñ

Ey kılan ‘ahdi fenā kavliñ ḳanı peymāniña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 3*). [*yar-ıla, -ıla*]

Baḫt-ı devlet şāḫibi her kim ki İsmā‘īl-durur

Cehd idüben **yāre** ḳurbān eyledi gör cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 10*). [*yāre, -e*]

yār bul: *Yakın, samimi olduğunu görmek.*

Ben baña yār olduğumca yārı ağyār bulmuşam

Baña ağyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 2*). [*yār bul, -muş, -am*]

yār elinden: *Sevgilinin yüzünden, sevgiliden dolayı.*

Yār elinden yaralansa yandüğundan şād olur

Gam çeküp ol derde tīmār eylemez dervīşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 13*). [*yār elinden,]*

yār eyle: *Dost, sevgili edinmek.*

‘aşkıñla bizi **yār eyle**

Qalbimizi pür-nür eyle (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 17). [yār eyle,]

Pâdişâhım sen bizi var eyledüñ hikmet budur

Qudretiñle kendüñe yār eyledüñ raḥmet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 2). [yār eyle, -dün]

Ki sensin Vâhid ü Qahhâr bizi eyle saña sen yār

Ne öñüñ var ne şoñuñ var ne şağ u ne şimâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 7). [yār eyle,]

yār id: Sevdirmek, gönül verdirmek, aşık etmek.

Ey bizi yoqdan var iden

Ḥüb cemâline yār iden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 18). [yār id, -en]

Ḥabîbiñ nûrını zâtiñ nûrından

Var idüp kendüñe yār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 4). [yār id, -en]

yār it: Yar etmek, dost etmek.

Dü cihâniñ cevriñi kendülere yār itdiler

Meskeni oldu bularuñ gör belâ meydânını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 3). [yār it, -di, -ler]

yār kıl: Aşına eylemek, dost etmek.

Ḥudâvendâ Ḥudâvendâ bu dil senden nazâr ister

Hidâyet birle fazlımla anı kıldum baña ben yār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 18). [yār kıl, -du, -m]

yār ol: Sevgili, dost olmak.

Ey Sinân Ümmî saña yār olmağa yarın o şâh

Gel bugün bu âyin ü erkânı eyle târ-u-mâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 29). [yār ol, -ma, -ga]

Var-ıla yār olmak ister kim ki yok olmak gerek

Sırr-ı kenzu'llāha iren dü cihān deyyārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5). [yār ol, -mak]

Gerçi ben senüñle yār oldum umaram zevk-ı yār

Lik sen aġyāra uyarısın baña kıyduñ gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3). [yār ol, -du, -m]

Hālime yār olmayan vākıf degül esrārıma

'aşk-ıla kim yār olursa ta'lim-i rāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 12). [yār ol, -ur, -sa]

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh ile zār

Hıç ögüdüm kılmadı kār Allāh işin oñarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3). [yār ol, -ma, -dı]

Yār-ıla kim yār olur görmez dinür haşr ü kıyām

Neylesün 'āşık kıyāmet çökmeden kaçup sever (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 9). [yār ol, -ur]

'Āşık-ı bî-çāre derdine devā kılmış niçün

Didiler Ümmî Sinān maħbūba yār olmuş niçün (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 24). [yār ol, -miş]

'aşk-ıla şehīd olursam öldüğümden ġuşşa ne

Yār-ıla ben yār olam aġyāra benden hışşa ne (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 18). [yār ol, -am]

Şanasın kim her kelāmı la'l ü mercāndur dizer

'Ārife yār olmaġa diñle sözinden bellüdü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 6). [yār ol, -mag, -a]

Derd-i Ĥudāniñ baħrına tal itme tevaġġuf

'aşk-ıla **yār ol** ki saña yār olmaya aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8). [yār ol,]

Derd-i Ĥudāniñ baħrına tal itme tevaġġuf

'aşk-ıla **yār ol** ki saña yār olmaya aġyār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 8). [yār ol, -ma, -y, -a]

Key şaķın Ümmî Sinān nuţķ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşşına ziyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 18). [yār ol, -ur, -sa, -n]

Nefs-ile aġyār olup gel cān-ıla **yār ol** bugün

Ola kim def' ola z̄ulmet bulna ayduñ gōñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 13*). [*yār ol,]*

'aşka **yār ol** gel berü sen dostı düşmān añlama

Seyr-i fi'llāh illerine merd cevlan eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 11*). [*yār ol,]*

Hālime yār olmayan vākıf degül esrārıma

'aşk-ıla kim yār olursa ta'lim-i rāz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 11*). [*yār ol, -ma, -y, -an]*

Zāhid benüm 'aşka yār olduğum mıdur haṭā

'aşk-ıla yokluġı kār kılduġum mıdur haṭā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1*). [*yār ol,]*

Ben ol dōsta virdüm gōñül 'aşk benüm ile yār olur

Kim ki dōsta virmez gōñül bu 'aşk andan bîzār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 1*). [*yār ol,]*

Nefs-ile yār olup Haḫdan uşanma

Ölüm gelicegez kovsañ aṭılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 13*). [*yār ol, -up]*

Ben baña yār olduğumca yārı aġyār bulmuşam

Baña aġyār olduğumca anı ben yār bulmuşam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 1*). [*yār ol, -dug, -um, -ca]*

Ümmî Sinān virdi cānı kabül itmediler anı

Dirler ki yan dūni gūni sen yār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 26*). [*yār ol, -ur, -sa, -n]*

Yār olaldan 'aşka ben yār oldu baña çār yār

Od u şu topraġ u yeldür dōrt olup üç ḫalmanı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 15*). [*yār ol, -dı]*

'aşka **yār olanıñ** av u şikārı

Şālınḫa bir daḫı hīç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 19*). [*yār olanıñ, -an, -in]*

yara: Bir şeyin üzerinde açılan kesik, oyuk, yarık; üzüntü, acı, dert.

Ḳurtar beni bu **yaradan**

Al gönülümü senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 51*).

[yaradan, -dan]

Zâr ider derd-ile yüregi **yara**

Meger fazlıñ ola derdine çäre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 41*).

[yara,]

‘Āşıkñ bir çâresi var zâr u giryândur yanar

Yâr elinden **yarası** var yüregi qandır yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,*

Mısra 2). [yarası, -sı]

İlâhî ‘âlem içinde saña yol toğrı kim vara

Eger sen kılmasañ dermân şifâ bulur mı şol **yara** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

115, Mısra 2). [yara,]

Faırdur ‘âşıklarıñ ma ‘şûq elinden **yarası**

Derdine dermân gerekdür hükm-i Loqmân üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

125, Mısra 9). [yarası, -sı]

‘aşq degül mi cân-verler görüben ‘Abdürezzâq

Gerçi yâriñ **yarasından** zâr-ı bî-ıuzûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,*

Mısra 68). [yarasından, -sın, -den]

İrelden dest-i dermânıñ oñuldı bende hep **yâra**

Efendim Mazharî Sultân fedâdur yoluña cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Murabba 2, Mısra 31). [yâra,]

Meger sizden ola çâra oñıla bende bu **yara**

Meded kıl yâ veliyya’ llâh şefâ’ at yâ Resûlallâh (*Ümmî Sinan Dîvânı,*

Murabba 4, Mısra 19). [yara,]

yara açıl: Yaralanmak.

Gelür vuşlat yili her dem yürekde açılır yara

Baña ağyâr olur şalım cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

112, Mısra 19). [yara açıl, -ur]

yâra ir: Yâra, sevgiliye ulaşmak.

Ümmî Sinân yanar nâra

Diler kim ire sen yâra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 34*). [yâra ir,]

yaradan: *Yaratan, yaratıcı; Allah.*

Ümmî Sinân dir **Yaradan**

Götür perdeyi aradan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 49). [yaradan,]

Geçüp aqdan qaradan istedigüm **Yaradan**

Mâsivâyı aradan sildügüm midür haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 7). [yaradan,]

Ümmî Sinânı aradan çıkardı bugün **Yaradan**

Oldur hemân sır ilinde oqurımız yazarımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 17). [yaradan,]

yarağın gör: *Hazırlığını tamamlamak.*

Bu fenâdur kimseye kılmaz vefâ yâ ehl-i râh

Gidisersin gör yarağın andadur aşl-ı şılâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 10). [yarağın gör,]

yarar: *İşe yarayan, faydalı.*

Şanma ki dost bayrâmına qurbân iderler her cânı

Dosta **yarar** cânın olup serdâr olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 24). [yarar,]

yaraşık: *Yaraşan, uygun, yakışır.*

Firâkıñ nârına şalma İlâhi

Yaraşıkları çün envârınadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 16). [yaraşıkları, -lar, -ı]

yarat-: *Meydana getirmek, yoktan var etmek.*

Kemâl-i kudretümden çün **yaratdum** yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdânam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 11). [yaratdum, -du, -m]

İns ü cinni **yaradup** Hâk kendüye ṭâ'at için

Şöyle bil haḫka'l-yakîndan ṭâ'atım budur hemân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 7). [yaradup, -up]

Buyurduñ çün atı' u' llāh **yaratduñ** her şeyi li' llāh

Diyeler tā ki zikru' llāh yeg andan min fi' āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 17*). [*yaratduñ, -du, -ñ*]

Çün Muḥammed nūrına mazhar **yaratdı** Lāyezāl

Tevḥîd-i zāt-ı İlāhîdür bizüm burhānımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 3*). [*yaratdı, -dı*]

Yaratmazdan kamu ḥalkı eḳālîm-i ḥaḳāyıkda

Ḥabîbim Muḫtafā nūrın getürdüm öñce burhānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 9*). [*yaratmazdan, -maz, -dan*]

Ḥaḳāyıkda beni Allāh **yaratdı** 'aşḳ-ıla evvel

Anuñ-çün bile gönderdi ayrılmayam baḫāşımdan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 3*). [*yaratdı, -dı*]

Yaratdı evvelā 'arşı ki düzdi altına kürsî

Ḳamu gökler olup ṭolāb döner feyz-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 41*). [*yaratdı, -dı*]

yârdan ayrıl: *Sevgiliden ayrılmak.*

Ḳanı şol yârdan ayrıldum diyenler

Aḳıdup gözinden ḳanlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 7*). [*yârdan ayrıl, -du, -m*]

yardım: *Allah'tan gelen inayet, lütuf.*

Yardımlı Ḥakdan um erligi senden

Tevḥîd-ile varan ṭaşra atılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 19*). [*yardımı, -ı*]

yardımcı: *Yardım eden (kimse).*

Yoḳdur Sinān Ümmî gibi gerçi bu yolda bir gedā

Niyyeti ḥālîş olmağın **yardımcısı** ol Ḥān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 18*). [*yardımcısı, --sı*]

yâre: *Üzüntü, acı, dert.*

Budur yüregüm **yâresi**

Gitmedi yüzüm ḳarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 5*). [*yâresi, -si*]

Qalmadı ğayrı iktizā cümlesi itdi el-vedā‘

Qamu varın yaqdı oda oñdı yürekde **yāresi** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28). [yāresi, -si]

yaren: Dost, arkadaş.

Be **yārenler** nazar kıldum ‘āleme

Cānından ayrılan tenler iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 1).
[yārenler, -ler]

Cümle **yārenlere** budur niyāzum

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 19). [yārenlere, -ler, -e]

yarı kıl: Dostluk etmek, yardım etmek.

Bir ‘amel kıl kim bu gün görmeyesin yevmü’l-ḥisāb

Yohsa yarın yarı kılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10). [yarı kıl,]

yār-ı vaḥdetden iç: Sahip olunan her şeyden vazgeçip Allah'la bir olmak.

Geçüp bāzār-ı keşretten

İçüp ol yār-ı vaḥdetden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 18). [yār-ı vaḥdetden iç, -den-üp]

yarıcı: Yardımcı, muin, şefaatchi.

Direm kim **yarıcım** Allāh şefā’ atcim Resūlullāh

Ki burhānım Veliyyullāh budur bendeki bir ḥaḳ söz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 21). [yarıcım,]

Yalñızam **yarıcım** yok senden āḥar yā Ğanī

Luṭfuñ-ıla yek nazar derdiñi dermān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5). [yarıcım,]

yarın: Ahiret günü.

Yarın cennet ḳapuları açıla

Ḥaḳḳıñ rahmetleri ḥalḳa şaçıla (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 17).
[yarın,]

Bir ‘amel kı1 kim bu g1n g1rmeyesin yevm1’l-ħisāb

Yohsa **yarın** yar1 kılmaz 1l1risesē bil saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 10*). [*yarın,]*

Her ki ğafletten uyanmaz kim naşîhat diñleye

Ol kişiniñ gözini **yarın** cehennem açısar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 8*). [*yarın,]*

‘İlm içinde çok kemālim var diyü bahş eyleyen

Yarın ol meydāna getir kı1 ü kı1iñ kıanded1r (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 10*). [*yarın,]*

Yelmeyince bugün Raħmān yolına

Yarın varup raħmetine bağılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 12*). [*yarın,]*

Bug1n ‘aşkıñ bāzārında d1rr ü mercān şatar dilim

Yārıñ cemāli bāğında verd ü reyħān şatar dilim (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 2*). [*yārıñ,]*

Mürşide ğoñ1l virmeyen meydāna toĒrı girmeyen

Īhālin anda ğöre **yarın** bugün bunda bize tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 12*). [*yarın,]*

yarın: *Bug1nden sonra gelecek ilk g1n; gelecek, ileriki zaman.*

Ķo bug1ni **yarını**

D1nyānıñ bāzārını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 21*). [*yarını, -ı]*

Ey Sinān Ümmī saña yār olmaĒa **yarın** o şāh

Gel bugün bu āyin ü erkānı eyle tār-u-mār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 29*). [*yarın,]*

‘aşka her kim ta‘n iderse ‘aklı yok divāned1r

Ķālibiñ cānı **yārıñ** şem‘indeki pervāned1r (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 8*). [*yārıñ,]*

yaş: *Göz yaşı.*

Ķaçan nefsiñ hevāsından v1c1dum perde kıplarsa

Bi-k1lli maħv ider bu ‘aşk kımaz bir kırı **yaşından** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 14*). [*yaşından, -ım, -dan]*

Kurıdı gözlerimde **yaş** eridi cigerimde baş

Düridi bende çok kılmaş yürüdi cismime ataş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 9*). [yaş,]

yaş ak: Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Zikr olunsa dôtst kanda gözden aķar acı yaş

Sevmege Allâhını ‘âr eylemez dervîşler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 9*). [yaş ak, -ar]

yaş akıd: Gözyaşı dökmek, ağlamak.

Bulsa bir işin akıdur yaşın

Top idüp başın Hâķķa irendür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 11*).

[yaş akıd, -ın, -dur]

İlâhî derd-i ‘aşkıñdur başumda hüküm iden sevdâ

Yaķar hâsret nârın gâhi akıdur gözlerimden yaş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 12*). [yaş akıd, -ur]

yaş dök: Ağlamak, gözyaşı dökmek.

Ol visâli cür‘asından nûş idelden cânımız

Hâsret ü hayret fırâķı-y-la döküpdür yaşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 14*). [yaş dök, -üpdür]

yaş ol: Yaşarmak, gözyaşı dökmek.

Zerķ u riyâ zühd ü hevâ kılmaz seni yâre revâ

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildâr olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 6*). [yaş ol, -up]

yaşa gel: Göz yaşı dökmek.

Ki gördüm tākātım yokdur mecâlım

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 16*). [yaşa gel, -di]

yaşda kurıda: Denizde ve karada.

Yok-durur bir şey ki 'ilmiñ irmeye

Cümle 'ālemde vü **yaşda kurıda** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 14).

[yaşda kurıda,]

yaşdıg: Yastık; yatarken başın altına koymak, kimi zaman sırtı dayamak için kullanılan, içi pamuk, kuş tüyü, yün gibi yumuşak şeylerle doldurulmuş küçük minder.

Döşegi şabriñ tevekkül **yaşdıgına** söykenüp

Hağdan ayruğ kimseden çâr' eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

29, Mısra 17). [yaşdıgına, -ın, -a]

yaşı ak: Ağlamak.

Gözümün yaşı akar yandı ciger biryân olup

Ey Hudâ derdiñ kapusından devâsın umaram (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76,

Mısra 11). [yaşı ak, -ar]

yaşıla kan eyle: Kanlı yaş akıtmak.

İstemezdüm 'izz ü cāhı hayretiñ kılsa revân

Rüz u leylî gözlerimi yaşıla kan eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64,

Mısra 10). [yaşıla kan eyle, -se, -n]

yaşını dök: Ağlamak.

Ey dirîgâ ol vişâle irmeyeniñ hâline

Bu Sinân Ümmî anuñ-çün gâhi döker yaşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131,

Mısra 22). [yaşını dök, -er]

yat-: Bir yere veya bir şeyin üzerine boylu boyunca uzanmak; uyumak veya dinlenmek.

Eger baħr u eger berde eger zâhir eger sırda

Giceler **yatup** uyursam diyem yâ Hû görem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 111, Mısra 6). [yatup, -up]

yat: (Mezarda) yatmak.

Aldanup balına barmaq banarsaň

Sin içinde rāhat olup **yatılmaz** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 4*).

[yatılmaz, -ıl, -maz]

yatlı: *Yaramaz, kötü, aşığılık.*

Kimi yahşı kimi **yatlı** ‘acāyib maḥlūkāt peydā

Kiminüñ adı mār olmuş kiminüñ adı mūr ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 19*). [yatlı,]

Eger yahşı eger **yatlı** olupdur bābıña bende

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 19*). [yatlı,]

yavı kıl: *Kaybetmek.*

Yūsufın yavı kılmış Ya‘kūblayın

Ağlayu ağlayu görmez olam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 11*).
[yavı kıl, -mış]

Özin **yavıkıldukları**

Baḥr-ı zātūñ ḥaqqı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 11*).
[yavıkıldukları, -duk, -, -ı]

yavlaq: *Pek, çok; çok iyi, tam.*

Gehī kıllur **yavlaq** faḳir

Bī-çāre vü ḥor u ḥaḳir (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 25*). [yavlaq,]

yavrı: *Yeni doğmuş hayvan, yavru (Evlat, çocuk anlamında).*

Kimi eşin aldırılmış kimi **yavrisın**

Āh idüp derdile şunlar iñiler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 11*).
[yavrisın, -sın]

yavuz: *Sert, çetin, yaman.*

Ḥazer kıll zaḥmına uğrama şaḳın

Yavuzdur İblisiñ oḳı kütülmez (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 16*).
[yavuzdur, -dur]

yay: *Yaymak II duyurmak.*

Ey diriġā sen seni hep ‘āleme **yayduñ** gönül

Böyle her dem bī-ķarār olmakda ne tıyduñ gönül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 1*). [*yayduñ, -dun*]

yayını yaş: *Yay kirişini gevşetme || vakti dolma.*

Ķorķaram ben kimseye ķılmaz vefā ķarķ-ı felek

Ķaflet içinde bu ‘ömrüm yayını bir gün yaşar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 4*). [*yayını yaş,*]

yayla: *Yaymak.*

Ne söyler dilde ‘aşķ söyler

Ne **yaylar** cānda ‘aşķ **yaylar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 18*).
[*yaylar, -r*]

Ne söyler dilde ‘aşķ söyler

Ne **yaylar** cānda ‘aşķ **yaylar** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 18*).
[*yaylar, -r*]

yaz: *Allah'ın alın yazısını yazması.*

Anuñdur ‘izzet ü nuşret hem oldur sāni‘-i ķudret

Bu taķdîri ķalem levķa **yazar** feyż-i İlāhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 62*). [*yazar, -ar*]

yaz: *(Bir söz veya düşünceyi) Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek, kaleme almak.*

Gerekse oķusun **yazsın** gerek seyyāķ olup gezsın

Bu tevķîdiñ deryāsına talmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 5*). [*yazsın, -sın*]

Ümmî Sināniñ dōst varın alup ‘aşķa virmiş ķarın

Anuñ-ķün dilde esrārın **yazar** sözi güftār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 14*). [*yazar, -ar*]

Ne söyler sözde dilim var ne **yazar** haıda elim var

Ki sensin hüküm iden ben bir kurı şüret hemân göz kaç (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 7). [yazar, -ar]

Hezârân kâmil ü dâna senüñ vaşfıñ okur yazar

Bize ‘aşkıñ kitâbını **yazarıñ** zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 10). [yazarıñ, -ar, -ın]

Haıkâyık intihâsında idindi kendüye maıbüb

Haıbından kıur her şey **yazar** feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 18). [yazar, -ar]

Anuñ sırrı münezzehdür aña efkâr u ‘aql irmez

Liyâkatınca ‘arifler **yazar** feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 70). [yazar, -ar]

yaz: İlbahar mevsimi.

Ehl-i kâliñ kalbi çigdür anuñ-içün kan döker

Bir vilâyet nevbahâr olsa **yazından** bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 26). [yazından, -ın, -dan]

yaz-: (Bir söz veya düşünceyi) Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek, kaleme almak.

Hezârân kâmil ü dâna senüñ vaşfıñ okur **yazar**

Bize ‘aşkıñ kitâbını yazarıñ zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 9). [yazar, -ar]

yaz ol: Yaz mevsiminin gelmesi.

Gider kış yaz olur eyyâm yağar yağmur biter en ‘âm

Gice gündüz döner aışam seher feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 63). [yaz ol, -ur]

yaza tur: Sürekli yazmak.

Buldı bulan ma ‘nî yüzün kesb eyleyüp ‘irfâñ özin

Gel diñ câhil ‘ilmiñ yüzün okusun hem yaza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 10). [yaza tur, -sun]

Haḡ ḡalbine ilhām ider anuñ içün söyler dili

Ümmî Sinān sır ilinde gördücegin yaza çursun (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 26*). [*yaza ur, -sun*]

yazar: Yazma işini yapan kimse.

Saña bu elfāz-ı ma´nā nerden gelür dirseñ baña

Görilmez ḡaḡtı gözile cān içinde **yazarım** var (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 8*). [*yazarım, -ım*]

Ümmî Sinānı aradan ıḡardı bugün Yaradan

Oldur hemān sır ilinde oḡurumuz **yazarımız** (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 18*). [*yazarımız, -ımız*]

ye: Aḡızda iḡneyerek yutmak.

Gr Sinān mmî cihān mālın direnler ḡırşıla

Rızḡını **yer** içer ancaḡ artuḡın lā-bd uḡar (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 14*). [*yer,]*

Bu nefsiñ **yedügi** inkār aḡını

Görüñ ‘aḡḡı nice ĩmān eyledi (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 29*). [*yedügi, -dg, -i*]

‘Aḡl-ı ma´āḡ dir iḡlesem nefs-i ma´āḡ dir ki **yesem**

ḡırḡ eydür ki ŗyle osam zge cidāldur arası (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 11*). [*yesem, -se, -m*]

yedi: Yedi sayısı.

Yedi deryā **yedi** dayre **yedi** at gök ḡuz eflāk

içinde tevḡĭd-i zātıñ bulunsun cümle revnāḡı (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 11*). [*yedi,]*

yedi: (Halk inaniḡına göre, yedi kiḡilik bir ermiḡler topluluḡuna iḡaretle) yedi sayısı.

Merātib vaḡfın isterseñ **yedi**  ırk okuz birdür

Saña elfāz-ı ma´nādan ḡisābın virdüm añlarsañ (*mmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 3*). [*yedi,]*

yedi ana: Yerin yedi katı.

Yedi ana toköz ata on altı nesliñ aşlıyam

On sekiz biñ şehrim tamām cümlesiniñ ben cānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 15). [yedi ana,]

yedi biñ: Sayı sıfatı olarak kullanılmıştır.

Ef'ālimiñ esrārıdur söyledigim añlayana

Yedi biñ yıl hılvat süren kıandıleki nürda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10). [yedi biñ,]

yedi çerh: Gökyüzünün yedi katı.

Gel ey kāmil kemālātıñ gülābın virdüm añlarsañ

Çevir dilden yedi çerhıñ dolābın virdüm añlarsañ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 67, Mısra 2). [yedi çerh, -ın]

yedi deryā: Yedi deniz, dünyadaki tüm denizler.

Yedi deryāda yunaldan kıalmadı 'işyānımız

Tevhîd-i zāta irelden 'afv u gufrānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 3). [yedi deryā, -da]

Cān gezer kıatrede yedi deryāyı

Görüñ 'aşkı nice 'ummān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 13). [yedi deryā, -y, -ı]

Yedi deryā yedi dayre yedi kıat gök toköz eflāk

İçinde tevhîd-i zātıñ bulunsun cümle revnākı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 11). [yedi deryā,]

yedi deryā: Yedi deniz, dünyadaki tüm denizler II bütün dünya; çetin, zor durumlar.

Yedi deryā cüş idüben mevcini kıldı beyān

Maḥva irdi kim bu toprağ-ıla daşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 9). [yedi deryā,]

yedi iklīm: Bütün dünya.

Bu 'aşkıñ ḥaymesin ey şāh kıuraldan oldı ḥoş dergāh

Yedi iklīme ḥükm eyler sultānımız eksik degül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 4). [yedi iklīm, -e]

Revā kı̄l rūḥ-ı sultānı musallaḥ yedi iḳlīme

‘Acem Rūm u Yemen şāḥı bize eylemesün daḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 7). [yedi iḳlīm, -e]

yedi iḳlīm dōrt köşe: Her yer. Bu söyleyişe benzer olarak "yedi iklim dōrt bucak" da denir.

Kimse bilmez aḥvālını ‘aşḳ-ıla yār olan bilür

Yedi iḳlīm dōrt köşeye ḥikmet-ile tolan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 2). [yedi iḳlīm dōrt köşe, -y, -e]

Yedi iḳlīm dōrt köşeniñ ḥānıyam

Görün ‘aşḳı nice sultān eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 27). [yedi iḳlīm dōrt köşe, -nin]

yedi ism: Allah'ın yedi ismi. Bu isimler şunlardır: Hayy, Alīm, Kadīr, Semî', Basîr, Mürîd ve Mütekellim.

Evvel anuñ zātı nūrı ‘aşḳ-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye kıldığı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 8). [yedi ism, -in]

Yedi ismiñ toḳuz burca kılırsa ḥükmini cārī

Semāvāt üzre a‘lādan ḳurulsun nūr-ı eḫbāḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 9). [yedi ism,]

yedi ḳat gök: Gökyüzünün yedi katı.

Yedi deryā yedi dayre **yedi ḳat gök** toḳuz eflāk

İçinde tevḥîd-i zātıñ bulunsun cümle revnāḳı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 11). [yedi ḳat gök,]

yedi ḫamu: Yedi cehennem.

Yedi ḫamu sekiz uçmaḳdan müberrāyım bugün

Çün naşîbim ‘aşḳa irdi kısmetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 5). [yedi ḫamu,]

Evvel dîvānıñdan uçan ister nişān-ı bî-nişān

Yedi ḫamu sekiz cinān yuva degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 24). [yedi ḫamu,]

Sekiz cennet münevverdür müzeyyendür cemālinden

Yedi tamu celālidür kızar feyz-i İllāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 54). [yedi tamu,]

‘aşk degül mi **yedi tamu** nārın iden pür-‘azāb

Yaķısar Hāķķa Nebīye ‘aşķa kim menkūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 25). [yedi tamu,]

yedu’llāh: Allah'ın eli; kuvvet ve kudreti, otoritesi.

Sen sende seyrān iderseñ

Aķz idegör **yedu’llāhı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 2).

[yedu’llāhı, -ı]

yedür: Ağızda çiğneyerek yutmak.

Yedürmişdür saña nefsiñ bunuñ mekrī ta‘āmından

‘Aceb bu dār-ı dünyāda niçe bir olasın sekrān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 3). [yedürmişdür, -miş, -dür]

yég: En iyi, daha iyi.

‘Aķl u cāndan ğayrı evvel nesi var ‘āşķlarıñ

Anı daķı dosta virmek **yeg** degül mi vardan (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 6). [yeg,]

Buyurduñ çün aķı‘u’llāh yaratduñ her şeyi li’llāh

Diyeler tā ki zikru’llāh **yeg** andan min fi‘āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18). [yeg,]

yeg bil: Daha iyi anlamak, kavramak, idrak etmek, farkında olmak.

Ey Sinān Ümmī nażar ķıl olma tevħıdden cüdā

Pādişāhlar pādişāhı yeg bilür ef‘ālini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 30). [yeg bil, -ür]

yek: Bir, tek.

Dört kitābıñ ma‘nisi **yek** noķtadan oldu ‘ayān

Ṭālibe hadd ü hiçāb olan ķara vü aķ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 13). [yek,]

Münkir-i rü'yâ degülseñ **yek** nazar kııl sen saña

Cân göziniñ gözlüğinden görünen gel baķ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 21*). [yek,]

Yalıñzam yarıcım yoķ senden āħar yâ Ğanî

Luṭfuñ-ıla **yek** nazar derdiñi dermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 6*). [yek,]

‘Ārif-iseñ **yek** nazar kııl ‘āleme Ümmî Sinān

Kimsenüñ aħvāline sen kıılma hergiz kııl ü kıāl (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 13*). [yek,]

Ey Sinān Ümmî ‘ömür ħarc itme nāsūt ehline

‘Ārifāna **yek** nazar kııl sırr-ı pinhān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 18*). [yek,]

Dü cihāniñ miñnetinden ğam yimezem **yek** nefes

Dem-be-dem zıkrım Hūdūr ğayrıya ğoñül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 5*). [yek,]

Zerķ u riyā zühd ü hevā kıılmaz seni yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 6*). [yekdür, -dür]

Sensin ol Cebbār-ı ‘ālem zü'l-celāl

Ķahr iderseñ **yek** nefes olur fenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 12*). [yek,]

İntizārı **yek** işāret çekmeden kaçup sever

Ola mı hergiz beşāret çekmeden kaçup sever (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 3*). [yek,]

yek nazardan bir gör: *Alemi tek bir bakışta ve tek olarak müşahede etmek.*

Baħt u devlet şāhibidür yek nazardan bir gören

Ehl-i ‘aşķa lā diyen her kim ki şeytān añladım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 23*). [yek nazardan bir gör, -en]

yek pūla degmez: *Tek akçe etmemek; kıymetsiz, değersiz olmak.*

Ṭarīķat pūtesinde kıāl olmayan

Yek pūla degmez ehiller içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 12*). [yek pūla degmez, -a]

yek-dem: *Bir nefes olmak.*

Seb'ayı seyr itmeyen sırdan haber bilmez nedür

Hızr-ıla **yek-dem** gerekdür āb-ı hayvān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 20*). [*yek-dem,]*

yek-nefes: *Tek nefes, bir an olsun.*

Niçe akar gör şular leyl ü nehār olup revān

Yek-nefes ārām ider mi baħr-ı 'ummān isteyen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 8*). [*yek-nefes,]*

yeksān: *Berber, birlikte.*

Her eşyānıñ kemālātı benüm emrimdedür **yeksān**

Eger qahrım eger luḫfum bi-küllü derde dermānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 15*). [*yeksān,]*

İlāhî cümle maḫlūqāt senüñ emriñdedür **yeksān**

Eger sen qılmasañ iḫsān qalurlar külli bî-çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 7*). [*yeksān,]*

yeksān id: *Yerle bir etmek.*

Uyup bir ulu kerbāna yolumda pehlevān olsun

Ṭutarlarsa ḫarāmiler iderler qahr-ıla yeksān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 18*). [*yeksān id, -er, -ler]*

yek-ser: *Baştan başa, tamamen.*

Velāyet şāḫibi Ḥaydar kerāmet baħrıdur **yek-ser**

Ḥaḫīqat sırrına esrār anı qıldıñ ḫôş 'ālî-rāḫ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 29*). [*yek-ser,]*

yel: *Havanın yer deġiştirmesi sonucunda meydana gelen esinti, rüzgâr.*

Yār olaldan 'aşqa ben yār oldı baña çār yār

Od u şu topraġ u **yeldür** dört olup üç qalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 16*). [*yeldür, -dür]*

Seni söyler kamu diller uçan kuşlar esen **yeller**

Cemâliñ bāğına güller müzeyyen aķ u al olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 27). [yeller, -ler]

Ĥikmetiñ levhine baķsam ‘aķlım olur tārümār

Od u şu toprağ u **yel** insān iden Perverdigār (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 10). [yel,]

Uçan kuşlar esen **yeller** anuñ ismin oķur diller

Biten ezhār u sünbüller koķar feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 57). [yeller, -ler]

yel: Koşmak, koşturmak.

Yelmeyince bugün Raĥmān yolına

Yarın varup raĥmetine bağılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 11). [yelmeyince, -me, -y, -ince]

yemen: Arap yarımadasının güneybatısındaki ülkenin adı.

Revā ķıl rūĥ-ı sultānı musallaķ yedi iķlīme

‘Acem Rūm u **Yemen** řāhı bize eylesesün daķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 143, Mısra 8). [yemen,]

yemīn: Sağ taraf.

Gör vücūduñ ĥālını sen ķılma āfāķa nażar

Ķanķıdur ġālib ü mağlūb u **yemīn** ü hem řimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 12). [yemīn,]

Dü cihānı külli **yemīni** řimāli ‘aşķa vir

Ķancarı kim ‘azm ķılsañ zāhir olsun bī-gümān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 23). [yemīni, -i]

yemir: Yıkma, çöktürmek, bozup dağıtmak.

Ümmî Sinān bu sözüñ ma‘nīsini añlayan

İbrāhimiñ putunu bulsa yıķar **yemiri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 14). [yemiri, -i]

yemişini yemeg: (Marifet) meyvesini yemek.

Dervîşligiñ vaşfını dimege ‘irfân gerek

Ma‘rifet yemişini yemege insân gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 2). [yemişini yemeg, -e]

yeñ: Üstesinden gelmek, mağlup etmek.

İsm-i zâtuñla ğayrıyı

Yeñmege geldük yeñmege (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 8).

[yeñmege, -meg, -e]

İsm-i zâtuñla ğayrıyı

Yeñmege geldük **yeñmege** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 8).

[yeñmege, -meg, -e]

yeñil: Zabt etmek.

Gözüm yaşı açar çağlar **yeñilmez**

‘Aceb bir çäre bulunup silem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 3).

[yeñilmez, -mez]

yer: Yer, Mekan.

Yerimizi nâr eyleme

Ol nür-ı cemâliñ Hâkķı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 3). [yerimizi, -imiz, -i]

İblîs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür **yeriñ**

Țurma anlaruñ yolında varma kim ardınca şap (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 21). [yeriñ, -i, -n]

Cümle maħlûkât içinde gizli **yer** yok gözlüye

Ƙanda baķsam gördüğüm yâ Rab kemâliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7). [yer,]

Baħr-ı zâtuñ mevci beni sürdi kenâra ‘aşķ-ıla

Zât-ı haķâyık nürına geldüm ‘aceb **yerde** idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6). [yerde, -de]

Bugün vaħdet nişânından âħar **yerden** cevâb itme

Ledünni baħrınıñ kânı ki bir kaťre ararsañ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 15). [yerden, -den]

yer: Yeryüzü, zemin.

Kemâl-i kudretümden çün yaratdum **yerler** ü gökler

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü Yezdānam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 11*). [yerler, -ler]

‘aşk degül mi on sekiz biñ ‘âlemiñ sermāyesi

Gerçi **yerler** gökler ehli hikmete manzûr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 22*). [yerler, -ler]

yer gök: Yer ve gök; her yer.

Her eşyâ mevcidür anuñ atar deryâ-yı muṭlaḳdan

Ḳamu **yer gök** ṭolar eşyâ bezer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 40*). [yer gök,]

yerinden ṭur: Yerinden kıyam etmek, ayağa kalkmak.

Vay saña kim ehl-i inkâr zümresinden olasın

Ṣol kıyâmetde yerinden ṭurıcaḳ ehl-i ḳubûr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 10*). [yerinden ṭur, -ıcak]

yeşil: Sarı ile mavinin karışımından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk.

Ma ‘rifet ḳamışı dadın bilmeyenden ḳıl ḥazer

Dem-be-dem **yeşil** ḳabın yir, cevizinden bellüdüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 12*). [yeşil,]

yeşil giy: Yeşil (elbise) giymek.

Ḳarṭal ḳādîlık almış şaḳşağan muḥzır olmuş

Ḳurbağı yeşil giymiş eydür benem emîri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 4*). [yeşil giy, -miş]

yet: Yeterli olmak, kâfi gelmek.

Bu tevḥîde iḳrâr-ıla

Tevḥîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 2*). [yetmez, -mez]

Nehy olunan inkâr-ıla

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 4*). [yetmez, -mez]

Tilâvet-i Qur'ân-ıla

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 8*). [yetmez, -mez]

Özüñ Hakkı fikr eylese

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 12*). [yetmez, -mez]

Ölmezden öñ ölüñ didi

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 16*). [yetmez, -mez]

Hakkı bilüp bulmayınca

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 20*). [yetmez, -mez]

İrmeye kim ki insândur

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 24*). [yetmez, -mez]

Geçmeyince niyâzımız

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 28*). [yetmez, -mez]

Mağv olunca niyâz u nâz

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 32*). [yetmez, -mez]

Hilâfı olursa bunuñ

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 36*). [yetmez, -mez]

İnsân-ı kâmil olursañ

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 40*). [yetmez, -mez]

Hatm olmayınca nefes

Tevhîdi **yetmez** kişiniñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 44*). [yetmez, -mez]

Her bir iş bitmez cihānda **yetmeyince** sâ'ati

Tā ezelden böyledür çün küntü kenziñ hikmeti (Ümmî Sinan Dîvânı, Müfret
3, Mısra 1). [yetmeyince, -meyince]

yeter: Kâfi, yeterli.

Münkirlere karşı gel yârı 'uryân eyleme

'Aklıñ evinde otur gel **yeter** uşlan deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
Mısra 10). [yeter,]

Niçe biñ merd-i kāmiller tamām cehd itse biñ yıllar

Muḥālen-der-muḥālendür **yeter** feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 72). [yeter,]

yetiş: Ulaştırmak, yetiştirmek.

'İnāyet şerbetin Ḥaḫdan **yetişdür** baḫr-ı muṭlaḫdan

Meded kıl yā veliyya'llāh şefā'at yā Resūlallāh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 7). [yetişdür, -dür]

yevmü'l-bahār: Bahar günü.

'aşḫ-ı derdiñ şiddetinden fāriğ olma ey göñül

Tā visāl-i nevrūzından açıla **yevmü'l-bahār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 14). [yevmü'l-bahār,]

yevmü'l-cezā şehri: Ceza gününün şehri.

Kim ki 'aşḫ-ıla fenāda zār u giryān olmadı

Ḳalısar yevmü'l-cezā şehrinde bî-şek āh u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
13, Mısra 28). [yevmü'l-cezā şehri, -nde]

yevmü'l-ḫisāb: Öldükten sonra Allah'ın kullarını hesaba çektiği gün.

Bir 'amel kıl kim bu gün görmeyesin **yevmü'l-ḫisāb**

Yohsa yarın yarı kılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,
Mısra 9). [yevmü'l-ḫisāb,]

yevmü'n-nüşūr: Kıyamet günü, mahşer günü. Herkesin amel defterinin açılıp
neşredilip gösterileceği gün.

Nefsiñi emmâreden kurtarmağa var çäre kıl

Ƙılmaya tebdil ahsen vechiñi **yevmü 'n-nüşür** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 8*). [*yevmü 'n-nüşür,]*

yeyüp iç: *Yeyip içmek, gıda tüketmek.*

Ehl-i zerķiñ hilesinden ğâfil olma gey şaķın

Yeyüp içdügi harâmdur boğazından bellidür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 10*). [*yeyüp iç, -düg, -i]*

yezdân: *Allah.*

Kemâl-i kudretümden çün yaratdum yerler ü gökler

Meleklerim baña tesbîh iderler Ferd ü **Yezdânam** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 12*). [*yezdânam, -am]*

Şad hezârân şükr ü minnet Hâlik u **Yezdânıma**

Göñlüme Ƙıldı binâ hubbuñ 'imâret Murtażâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 45*). [*yezdânıma, -ım, -a]*

yi: *Ağzında çiğneyerek yutmak.*

Yidürür ğâhî bir dâne

Olup dergâhda bî-ğâne (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 33*). [*yidürür, -dür, -ür]*

Zâhidiñ 'ilm ü 'amelden istegi bil ğayrıdur

Tūtî gibi Ƙanda irmez cife **yir** ancak kilâb (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 24*). [*yir, -r]*

Ma'rifet Ƙamışı dadın bilmeyenden Ƙıl hâzer

Dem-be-dem yeşil Ƙabın **yir**, cevizinden bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 12*). [*yir,, -r]*

Naşbin dürişüp almağ dilese bir biri nefsiñ

Virilmiş kendüye Ƙismet görünmez anı **yir** ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 22*). [*yir, -r]*

yi: *Yemek || boş vermişliğı ifade eden söz.*

Karārım gitdi selb oldı niçe bir eyleyem gayret

Yirim sensüz gerek hâre gerek gülzâre kılsunlar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 40, Mısra 6). [yirim, -r, -üm]

yider: Çekerek peşinden götürmek.

İnsân gelür hayvân gider İblîs anı tırılmaz **yider**

‘aşk-ıla cümle ‘âleme tölmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 3). [yider,]

yidi tamu: Cehennemın yedi tabakası.

Yidi tamu ne şeydür ki yağa bile yanmışları

‘aşk âteşine yanmayan yanacağıın seze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 15). [yidi tamu,]

yidi yir: Yerin altındaki yedi katman.

Yidi yirden tokuz gökden ötesin seyr ider sâlik

Bunı böyle görenlere söylemedüm yalan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 11). [yidi yir, -den]

yıg: Biriktirmek; bekletmek.

Fâ‘il-i muṭlaḳdur ol Hâḳ kün fe-kân emrindedür

Her ne isterse kıılır ol kimse **yıgmaz** hükmünü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 26). [yıgmaz, -maz]

yigit: Genç, delikanlı.

Ne ḥatunlarda ḥayâ var ne kız oğlanda edeb

Ne **yigitlerde** kemâlât var göreler fi‘lini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 16). [yigitlerde, -ler , -de]

yıgla: Ağlatmak.

Ġaflet seni **yıglamasun** dürlü şüret bağlamasın

Cân mülkünü tağlamasun cism ü bāḩından al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 13). [yıglamasun, -ma, -sun]

yık: Bozmak, tahrip etmek.

Қудрет топın атmayan nefsiñ burcın **yıkamaz**

Hü diyüp cān virmege ‘aşk-ıla mihmān gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 5). [yıkamaz, -amaz]

Zāhidā var atma taşu ol ki Beytullāh ola

Yıkma anuñ қapusın ol evde kim Allāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 2). [yıkma, -ma]

Ümmî Sinān bu sözüñ ma‘nīsini añlayan

İbrāhimiñ putunu bulsa **yıkar** yemiri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 14). [yıkar, -ar]

yıkıl: Harap olmak, mahvolmak, perişan olmak.

Gözleriniñ sürmesini gördüğümde gülmezem

Vechine kıldum nazar **yıkıldum** ‘aқla gelmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 44). [yıkıldum, -du, -m]

yıl: Esmek, yel, rüzgar.

Dilerse şu gibi aқup çağlardan

Dilerse **yıl** gibi esüp soyladan (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 10). [yıl,]

yıl: On iki aylık dönem.

Қану şol kim kāmīl-i dānā şanurdı kendüni

Ger şorarlarsa ne kılduñ geçdi bunca **yıl** saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 20). [yıl,]

Ef‘ālimiñ esrāridur söyledigim añlayana

Yedi biñ **yıl** ҳalvet süren қandildeki nürda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 10). [yıl,]

Āhar yire nefes virmek naşīb eylemeseñ yā Rab

Eger kaç **yıl** ‘ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 4). [yıl,]

Biñ **yıl** ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna ğam degül

Bulmadum ‘aşkıñ zülālından anā‘at Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 47*). [yıl,]

Niçe biñ merd-i kāmiller tamām cehd itse biñ **yıllar**

Muḫālen-der-muḫālendür yeter feyz-i İlāhiden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 71*). [yıllar, -lar]

‘aşq degül mi Ādemi bir niçe yüz **yıl** ağladan

Muṣṭafānıñ ḫurmetine ger suı mağfūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35*). [yıl,]

Geri ‘aşı vaşf iderse niçe biñ **yıllar** tamām

Şerḫ olunmaz, cümle ‘ālem kātibi meşṭūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 11*). [yıllar, -lar]

yıl: Yel, zaman, devir.

Gelür vuşlat **yili** her dem yürekde açılır yara

Baḫa ağyār olur şalım cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 19*). [yili, -i]

yılan: Omurgalı hayvanlardan, bacakları olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal dilli, büyük bir kısmı zehirli olan, uzun sürünge hayvan.

Sözi toĝrı söyle mü’min olasın

Yılan gibi irdüĝüñi şoma gel (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 12*). [yılan,]

yıldız: Geceleri gökte, kimileri parlaka, kimileri de donuk bir ışık noktası gibi görünen cisimlere verilen ad.

Degme kimse menşüb olup erlik aşın yiyemez

Ṭāli‘in ut kişiniñ gör **yıldızından** bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 28*). [yıldızından, -ın, -dan]

Şerikiñ yo naziriñ yo velākin ḫala fazlıñ ço

Ḥisābı ḫaddi hergiz yo şayılmaz nitekim **yıldız** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 16*). [yıldız,]

yiliş: Tebessüm etmek utanarak gülümsemek.

Ḥvāceniñ şalı öñünce **yilişirler** ḥvāceler

Nāzıla ten besleyen baḡ noldı ḥālīñ ḡandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 7*). [yilişirler, -ir, -ler]

yiller es: *Yeller esmek; yok olmak, artık bulunmamak.*

Anuñ-içün bilmediğim görmediğim yiller eser

Fıkr eyledüm şafāsından benüm benden firārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 15*). [yiller es, -er]

yiller gibi es: *Rüzgar gibi esmek || ortalığı kasıp kavurmak.*

Gāhī eser yiller gibi

Gāhī ḡaşar seller gibi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 25*). [yiller gibi es, -er]

yine: *Bir daha, tekrar, gene.*

Arzūlayup geldüm **yine** kapuña

Efendim Mazḡharī Sultān kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 1*). [yine,]

Bir mürşide vir özüñi ḡafletten açā gözüñi

İzle ezelki iziñi sen **yine** senden al ḡaber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 6*). [yine,]

Ṭurmaz dilim söyler oldum sırdan **yine** şikārım var

‘Aceblemeñ söyledüğüm şanasın ihtiyārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 1*). [yine,]

Beni ḡayrān iden her dem ol Vāḡidiñ esrārıdur

Ötsün **yine** cān bülbüli bahār irdi ḡülzārım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 4*). [yine,]

Ümmî Sinān bu tevḡidiñ ḡaḡıḡatın söyler **yine**

İmān-ı taḡḡıḡ es-selām bulmayan insān degüldür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 17*). [yine,]

Ey dirīgā **yine** benüm oldı işim neyleyem

‘aşḡ-ıla ḡoş oldı bu āvāre başım neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 1*). [yine,]

İrincek zāt-ı muṭlaḳda hemān dost olmuş idüm ben

Çü geldüm ‘ālem-i mülke **yine** Ümmî Sinān buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 18). [yine,]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān **yine**

Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 1). [yine,]

Yine deryā-yı ‘ummān cūşa geldi

Açup germiyyetin ḥurūşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 1). [yine,]

Yağmaladı göñlümi benüm biñ biñ bendeli

Düşdüm ‘aceb sevdāya görüñ **yine** ben deli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147, Mısra 2). [yine,]

İrişdüñ kâbe kavseyne diledüñ ümmetiñ **yine**

Pes andan olduñ ev ednā ki ḥôş bulduñ beḳā bi’ llāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 19). [yine,]

yine: Böylece.

Lā-mekāndan geldiler evvel **yine** andan āḫar

Ḳonmağa bir mülke iḳrār eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 3). [yine,]

Ey cevāhir isteyen gel kāna irdi cān **yine**

Cān içinde gör niçe cānāna irdi cān **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 2). [yine,]

Ol ene’l-ḫaḳ dārını seyr eyleyüp Mañşūrlayın

Ḳalmadı şabrı gidüp ḳurbāna irdi cān **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 4). [yine,]

Yūsufuñ ḥüsn-i ḥayālinde iken Ya ‘ḳūblayın

Mışr iline şāh olan sultāna irdi cān **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 6). [yine,]

Mevci ṭurmaz şad hezārān dürleri ṭaşra atar

Ḳalmadı benden eşer ‘ummāna irdi cān **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 8). [yine,]

Ḥamdü li'llāh çok şükür maḫşūduma irdüm bugün

Bī-nişān u lā-mekān pinhāna irdi cān **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 10*). [yine,]

Ey kelāmu'llāhı münkir lā diyüp olma şaḫī

Küntü kenziñ sırrına mihmāna irdi cān **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 12*). [yine,]

Kendi rūḫumdan size nefḫ eyledüm diyen 'ayān

Ḳalmadı şekkim [ki] Hū ol ḫāna irdi cān **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 14*). [yine,]

'aşḫ içinde ḫalmadı şabra vücūduñ tāḫatı

Tevḫīdiñ esrārına ḫayrāna irdi cān **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 16*). [yine,]

Bu Sinān Ümmî za'ifi terk idüp oldu revān

'Azm idüp sır iline Raḫmāna irdi cān **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 18*). [yine,]

Sır hümāsı pervāz idüp sırru'llāha irdi **yine**

Maḫabbeti niyāz idüp 'aşḫu'llāha irdi **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 1*). [yine,]

Sır hümāsı pervāz idüp sırru'llāha irdi **yine**

Maḫabbeti niyāz idüp 'aşḫu'llāha irdi **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 2*). [yine,]

Ḥaḫīḫatıñ nihāyeti neydüğini bilmek için

Ḳodı cānı 'aḫlı göñli 'ilmu'llāha irdi **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 4*). [yine,]

Ma'rifetiñ lübbidür bu kāmīl insān ḡdāsıdır

Añlar-ısañ mu'ammāyı şarfu'llāha irdi **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 6*). [yine,]

Her kemāliñ lezzetiniñ ḫaḫīḫatın anda bulup

Terk idüp ḡayrı varlığı keşfu'llāha irdi **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 8*). [yine,]

Nūr-ı siyāhıñ neydüğün añlayanadır sözüümüz

'İzzim celālim didüğü zıllu'llāha irdi **yine** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 10*). [yine,]

Dilimdeki ism-i zātîñ müsemmâsıdur gördüğüm

Be va'llāhi inānursañ hüva'llāha irdi **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 12). [yine,]

Ben bu sırrı söylemekden söylemesem hoş yeg-idi

İhtiyārım elde degül maḥvu'llāha irdi **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 14). [yine,]

Ser göziyle görenlere çok degüldür sözüm benüm

Aydan günden 'ayān oldu sırru'llāha irdi **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 16). [yine,]

Zāt-ı ḥaḳāyık didüğüm ḥaḳīḳatıñ esfelidür

Sırdan öte sır denilen kenzu'llāha irdi **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 18). [yine,]

Nūr-ı 'amā menziline ḳonup göçen 'ayān bilür

Görmeyene gümān gelür nūru'llāha irdi **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 20). [yine,]

Ümmî Sinān eydür bu sır vuşlatınıñ pertevidür

Söyledüğüm 'aceblemeñ vaşlu'llāha irdi **yine** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 22). [yine,]

yine: Ancak, sadece.

Bī-nişān u lā-mekān iḳlīmüne ḳıldum nazar

Ġayrıdan yoḳdur murādım **yine** seyrānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12). [yine,]

Pādişāh-ı Lā-yezālîñ şem'ine pervāneyem

'aşḳa fermān olduğumdan **yine** ol ḥānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 20). [yine,]

yir: Taraf.

Āḥar **yire** nefes virmek naşīb eylemeseñ yā Rab

Eger kaç yıl 'ömür sürsem diyem yā Hū sürem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 3). [yire, -e]

Mürşidinden ḡayrı **yire** bir nazar

Ḳılmaz 'aşıḳ olan olur dîvāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 25). [yire, -e]

yir: *Mevki, mekan, mahal.*

Şol cān ki ‘aşkıñ **yiridür**

Kāmil gerekdür arıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 45*). [*yiridür, -i, -dür*]

Oğlını halife koyan **yirine**

Efendim Mazharî Sultān kandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 15*). [*yirine, -in, -e*]

Ulular **yirine** varduğda bize

habîbiñ kapusunda eyle yuva (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 27*).
[*yirine, -i, -n, -e*]

Her eşyāniñ derūnında ‘acāyib hükmi var bir bir

Görinmez birbirine ol denilmez gizli **yir** ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 12*). [*yir,]*

Zāhidiñ korkusu tamu **yirini**

Görün ‘aşkı nice büstān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 19*).
[*yirini, -i, -n, -i*]

yir: *Yer, yeryüzü.*

Yir ü gök ü ‘arş u kürsî cümle ‘ālem Hālikiñ

Ey şehāvet ehliyem diyen nevāliñ kandedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 3*). [*yir,]*

Yoğ-iken bu **yir** ü gök ü ‘arş u kürsî nefis ü cān

Evvel āhır bir olan ol küntü kenzu’llāha baq (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 5*). [*yir,]*

Yire göge ‘arşa kürse şıgmayan Sultān menem

Cümle ‘ālemden münezzeh zātı ol Sübhāñ menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 1*). [*yire, -e*]

yir: *Toprak, zemin.*

Yağar gökden biter **yirden** kimi geçden kimi irden

Kimi bāğçe kimi büstān kiminiñ adı gür ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 25*). [*yirden, -den*]

Kıyâmet kopıcağ **yirden** derile cümle maḥlûkât

Tûrâbım silküben ḥırsam diyem yâ Hû ḥıram yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı,
 Gazel 111, Mısra 17). [yirden, -den]

Şındı gönül şîşesi dökdi gülâbın **yire**

Reyḥân idüp almağa vâ y bir eli fendeli (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 147,
 Mısra 7). [yire, -e]

yir yüzi: Yeryüzü, dünya.

‘aşğ degül mi yir yüzine nâzil iden dört kitâb

Biri Tevrât İncil ü Furḳân ü ger Zebûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
 Mısra 59). [yir yüzi, -ne]

yirine: Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere, karşılığında.

Ḥaṭâmîñ **yirine** kıldı ‘aṭâlar

Şuçumı gizledi benüm o Settâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 25).
 [yirine,]

yirlere yüz baş sür: Yere kapanmak, secde etmek.

Süridi yirlere yüz baş keremler eyle ey sırdaş

Meded kııl yâ veliyya’llâh şefâ’at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
 Murabba 4, Mısra 11). [yirlere yüz baş sür,]

yitir: Kaybetmek.

Yitirdüm benliği anda gören görünen ol oldu

Şu deñlü ṭoymışam sırdan direm kim bî-nişân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı,
 Gazel 92, Mısra 5). [yitirdüm, -dü, -m]

Gülşâhın **yitirmiş** Varḳaya döndüm

Görüben bir nefes ḥayrân olam mı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 5).
 [yitirmiş, -miş]

yitir: Yetiştirmek.

Dertlü ḳullarıña dermân **yitirüp**

Çâresiz ḳullara çâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 15).
 [yitirüp, -üp]

yıyla: Koklamak.

Hakkıñ fazlı ile halkı toylayan

Hem ma'rifet güllerini **yıylayan** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 10).

[yıylayan, -y, -an]

Kim ki dōstuñ sözün söyler kim ki dōstuñ gülin **yıylar**

Dâ'im 'aşk deñizin boylar yanar vücudı nâr olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

46, Mısra 11). [yıylar, -r]

yoğa say: Hiçe saymak, yok saymak; değer vermemek.

Kim ki yoluñda ser kıoya

Kendüyi ol yoğa şaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 18). [yoğa

şay,]

yoğ-iken: Mevcut değilken.

Yoğ-iken bu yir ü gök ü 'arş u kürsî nefis ü cân

Evvel âhır bir olan ol küntü kenzu'llâha bak (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62,

Mısra 5). [yoğ-iken,]

yoğurd: Maya katılarak koyulaştırılmış beyaz, kıvamlı bir süt ürünü.

Un **yoğurduñ** şamradan etmek idüp şatmağa

Key şakın ekşidürsin ğāfil olma hamîri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148,

Mısra 9). [yoğurduñ, -un]

yoğsa: Aksi halde.

Bir 'amel kııl kim bu gün görmeyesin yevmü'l-hisāb

Yoğsa yarın yarı kıılmaz ölüriseñ bil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4,

Mısra 10). [yoğsa,]

yoğsul: Fakir.

Kimin 'ālim kimin bay kimin **yoğsul**

'Ārifiñ sırrın esrār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 23).

[yoğsul,]

yok: *Bulunmama, olmama durumu.*

Cihānīñ kimseye **yoğdur** vefāsı

Fağırdur ‘aşıka yāriñ cefāsı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 13).

[yoğdur, -dur]

İy bizi **yoğdan** var iden

Çurtar bizi mekkāreden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 13). [yoğdan, -

dan]

Ey bizi **yoğdan** var iden

Hüb cemāline yār iden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 17). [yoğdan,

-dan]

Cins-i mişliñ hem nazīriñ **yoğ** senüñ

Vāhid ü ferd ü aḥad kân-ı ‘atā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 7).

[yoğ,]

Yoğ-durur bir şey ki ‘ilmiñ irmeye

Cümle ‘ālemde vü yaşda çurıda (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 13).

[yoğ-durur, -durur]

Ṭalibiñ **yoğdur** kararı zāhidiñ ferdāsına

Vuşlat-ı dîzāra karşı cānı çurbāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 7). [yoğdur, -dur]

Yanmağa **yoğdur** liyākat sende çün-kim urma lāf

Göricek pervāne şem ‘i āyin erkāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15,

Mısra 13). [yoğdur, -dur]

Zāhidā sen ‘ilm-i ḥağğı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi **yoğ** ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

20, Mısra 2). [yoğ,]

‘Aşıkiñ **yoğdur** murādı dü cihānda zerrece

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

23, Mısra 3). [yoğdur, -dur]

Küfr ü imān neydügin fehm eylemez **yoğdur** necāt

Fāsıkiñ kalbinde her dem İblisiñ iğvāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25,

Mısra 13). [yoğdur, -dur]

Ḥamdü li'llāh çok şükür iḥsânına **yoğdur** 'aded

Şākiriñ kalbinde her dem şükr ider Mevlâsı var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 17*). [*yoğdur, -dur*]

Gelse kaçmaz kaçsa koğmaz cengi **yoğ** dünyâ-y-ıla

Naḥnü kâsemnâdan ikrâr eylemez dervişler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 19*). [*yoğ,]*

Bulariñ ğayrıdan **yoğdur** murâdı

Hemân zâtıñdağı esrârıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 9*). [*yoğdur, -dur*]

Ḳatre bahre irincegez 'âşık ma'sûğ olur dirler

Gümânum **yoğ** gerçek imiş benüm buña ikrârım var (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 12*). [*yoğ,]*

Yoğdur Sinân Ümmî gibi gerçi bu yolda bir gedâ

Niyyeti ḥâliş olmağın yardımcısı ol Ḥân olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 17*). [*yoğdur, -dur*]

Gördüm yârı düşümde **yoğdur** yañlış işimde

'âşkın anuñ başımda şayvân itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 7*). [*yoğdur, -dur*]

Şerikiñ **yoğ** nazîriñ **yoğ** velâkin ḥalkâ fazlîñ çok

Ḥisâbı ḥaddi hergiz **yoğ** şayılmaz nitekim yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15*). [*yoğ,]*

Şerikiñ **yoğ** nazîriñ **yoğ** velâkin ḥalkâ fazlîñ çok

Ḥisâbı ḥaddi hergiz **yoğ** şayılmaz nitekim yıldız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 15*). [*yoğ,]*

Senüñ kapuñda ḳul çoğdur ḥisâbı ḥaddan artuğdur

Velâkin bir dağı **yoğdur** Sinân Ümmî gibi yüzsüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26*). [*yoğdur, -dur*]

Ehl-i ḳâl insâna degül **yoğdur** aña sözimüz

Ehl-i ḥâl 'âşıklara söyler bizüm 'irfânımız (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 9*). [*yoğdur, -dur*]

Yalıñzam yarıcım **yoğ** senden âḥar yâ Ğanî

Luṭfuñ-ıla yek nazâr derdiñi dermân eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 5*). [*yoğ,]*

Bī-niṣān u lā-mekān iklīmīne kıldum nazar

Gayrıdan **yoğdur** murādım yine seyrānım gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 12). [yoğdur, -dur]

Cümle maḥlūkāt içinde gizli yer **yoğ** gözlüye

Çanda bağsam gördüğüm yā Rab kemālīndür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 7). [yoğ,]

Niçe bir yanup tutuşursın eyā cān u ciger

Bir meded **yoğ** mı senüñ bir derdiñe ola senüñ arām (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 4). [yoğ,]

Senden āḥar kimseden **yoğdur** vefā bildüm bugün

Ağlayu geldüm ki fazlıñ çapusunda oturam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 25). [yoğdur, -dur]

Bu Sinān Ümmî hemişe derd-i yāre mübtelā

Ey dirîğā **yoğ-durur** bu yolda işim neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 20). [yoğ-durur, -durur]

Mısır diyārı mülküme şāh olduğumda sicc olur

Yoğdur çarārım hergizin ben Yūsuf-ı Ken‘ānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 20). [yoğdur, -dur]

‘ālem-i nāsūt ehline **yoğdur** benüm bey‘im şirām

Ehl-i vaḥdet ‘aşıklara gizli ‘irfān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 5). [yoğdur, -dur]

Künh-i zātım varlığından kimseler virmez nişān

Bağr-ı muṭlak lā-te‘ayyün ḥaddi **yoğ** ‘ummān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 8). [yoğ,]

Zātım Allāhü eḥaddur vaşfım Allāhü’ş-şamed

Cins ü mişlim **yoğdur** öñ soñ yalıñuz Deyyān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 14). [yoğdur, -dur]

Varlığım aldı benüm yoğluk ki bir var eyledi

Yoğluğu **yoğ** vara irdüm vara ma‘zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 8). [yoğ,]

Tevḥīd-i zātıñ nişānı vaşfına budur ḥaber

‘İlm-i sırdan **yoğ** eşer ol bağr-ı ‘ummān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 6). [yoğ,]

Şerikim **yoğ** nazirim **yoğ** Ehad Ferdim vezirim **yoğ**

Bi-küllü işbu mevcüdât te'avvüz kılduğı hānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [yoğ,]

Şerikim **yoğ** nazirim **yoğ** Ehad Ferdim vezirim **yoğ**

Bi-küllü işbu mevcüdât te'avvüz kılduğı hānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [yoğ,]

Şerikim **yoğ** nazirim **yoğ** Ehad Ferdim vezirim **yoğ**

Bi-küllü işbu mevcüdât te'avvüz kılduğı hānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 31). [yoğ,]

Cüş itdi deryâ-yı vaḥdet kamu varlıq fenâ buldı

Eşer kalmadı hîç benden cihet **yoğ** lâ-mekân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 4). [yoğ,]

İlâhî cümleyi var iden sensin

Yoğ iken her şeyi var iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 2). [yoğ,]

Ey Hudâyâ senden artuğ Ḥâlikım **yoğ** bî-gümân

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin zamîn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 11). [yoğ,]

'aşka virdük biz cihânîñ şöretin hem 'izzetin

Şöhretimiz **yoğ** bizüm bu dünyede māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 10). [yoğ,]

Gelmişüz kâlû belâdan zâtını zıkr itmege

Meylimiz **yoğdur** bizüm hiç ğayrı a'māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 4). [yoğdur, -dur]

Mescidiñ kapularına yaptı evler 'ankebüt

Çün cemâ'at **yoğ** imâmîñ te'sir itmezdür üni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 18). [yoğ,]

Pirleriñ göñlinde **yoğdur** hergiz ölüm qorqusu

Şanki şol hûb zamândur gözler-iseñ qavlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 13). [yoğdur, -dur]

Ki **yoğdur** söylemekde hîç mecâlım

Yanup hep varlığım ataşa geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 13). [yoğdur, -dur]

Ki gördüm tākātım **yoğdur** mecālım

Oturdum gözlerim çün yaşa geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 136, Mısra 15*). [*yoğdur, -dur*]

Ehl-i ‘aşkıñ tevħide inkārı **yoğdur** her nefes

Lā diyüp ol münkiriñ ħalbi gibi tuç ħalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 13*). [*yoğdur, -dur*]

Evliyā vü enbiyāniñ ‘ilmi **yoğdur** anda hıç

Maħv ider ol nice yüz biñ kāşifiñ keşşāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 19*). [*yoğdur, -dur*]

Sünneti zāhirde ħalan kişiniñ **yoğ** sünneti

Rūħ-ı insāni dinen oğlan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 3*). [*yoğ,]*

Bunca sürdi ħüküm beni ne dūni bildüm ne günü

Ķanķısına fermān olam **yoğdur** mecālüm varası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 20*). [*yoğdur, -dur*]

Cins ü mişliñ **yoğ** nazīriñ bir daħı

İllā maħbūbuñ Muħammed Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 13*). [*yoğ,]*

Evveliñe olmadı hiç ibtidā

Āħiriñe daħı **yoğdur** intihā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 2*). [*yoğdur, -dur*]

Yüz ħaralığından āħar armağanum **yoğ** saña

Cān u dil her dem saña ider kerem yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 19*). [*yoğ,]*

Cürmine Ümmî Sināniñ zerrece inkārı **yoğ**

Dā’imā eydür mürüvvet şāħib-i ğufrān meded (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 17*). [*yoğ,]*

Yā İlahī vaħdetiñ bir ħaddi **yoğ** ‘ummān mıdur

Yā ħulum sen geldüğüñ yol her ħula āsān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 1*). [*yoğ,]*

Pādişāhım her ħuluñda **yoğ** mıdur ‘ilm ü kemāl

Şaħla rāziñ, her şeye ben virdüğüüm ‘irfān mıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 7*). [*yoğ,]*

‘aşka her kim ta‘n iderse evvel āhır Һurmeti

Yokdur anuñ gerçi ‘ilmi nām-ıla mağrūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 82*). [*yokdur, -dur*]

‘aşka her kim ta‘n iderse ‘aklı **yok** divānedür

Ṭālibiñ cānı yāriñ şem‘indeki pervānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 7*). [*yok,]*

Қарārım **yok** benüm sensiz ki sensin dīnim īmānım

Efendim Maẓharī Sulṭān fedādur yoluña cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 7*). [*yok,]*

Zāhidā sen ‘ilm-i Ḥaqqı tevḥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ḥaddi **yok** ‘ummānda gör (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 14*). [*yok,]*

On sekiz biñ ‘ālemiñ içi muşaffā bil Ḥudā

Kim ki mir‘ātında bulmadı anı **yok** anda cān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 28*). [*yok,]*

Ey Ḥudāyā vaḥdetiñ bir ḥaddi **yok** ‘ummān-durur

Çün bu sırra maẓhar olan kāmīl-i insān-durur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 49*). [*yok,]*

yok id: Ortadan kaldırmak.

Dilerse varımı alup iden yok

Dilerse kim Ümmî Sinān iden dost (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 27*). [*yok id, -en*]

yok ol: Yok olmak.

Ki bir daḥı sencileyin

Yok olan emşāliñ ḥaqqı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 40*). [*yok ol, -an*]

yok ol: Allah'ta yok olmak || Fena makamına ulaşmak.

Var-ıla yār olmağ ister kim ki yok olmağ gerek

Sırr-ı kenzu‘llāha iren dü cihān deyyārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 5*). [*yok ol, -mak*]

yokdan var id: Yoktan var etmek, yaratmak.

Ey cehennem korkusundan nâsı ğam-nâk eyleyen

Bizi yokdan var iden ‘âlemleriñ Settâridur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18,
Mısra 22). [yokdan var id, -en]

yokla: Yoklamak, sorup soruşturma.

Aşlı esfel toprağınıñ balçığıdur münkiriñ

Açma râzıñ **yokla** gör evvel özinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32,
Mısra 20). [yokla,]

yokluğ: Hiçlik, yok olma, fenafillah.

Zâhid benüm ‘aşka yâr olduğum mıdur haṭâ

‘aşk-ıla **yokluğ**ı kâr kılduğum mıdur haṭâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8,
Mısra 2). [yokluğ, -ı]

Gir belâ meydânına gel **yokluğ**ı eyle kabûl

Tâ varup seyr-i ma‘a’llâh seyrine ire bâzâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13,
Mısra 11). [yokluğ, -ı]

Yokluğı varlık deñizine atup Ümmî Sinân

Yokluğı yok var-ıla bir kaṭrede ‘ummân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,
Mısra 9). [yokluğ, -ı]

Erenler bâzârına **yokluğ**uñ şikârına

Haḡ yolında nefsiñ putların şıyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47,
Mısra 11). [yokluğ, -un]

Ben bu derde uğradum **yokluğ**ı kâr eyledüm

Hacc u zekât u şifât armağanı neylerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83,
Mısra 15). [yokluğ, -ı]

Varluğım aldı benüm yokluğ ki bir var eyledi

Yokluğı yok vara irdüm vara ma‘zûl virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
84, Mısra 8). [yokluğ, -ı]

yokluğ: Fakirlik.

Bu dünyānıñ **yokluğına** darılma

Siñek gibi ‘ankebūta sarılma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 12, Mısra 25).

[yokluğına, -in, -a]

yokluğı var-ıla yok: Yokluğu varlık ile yok etmek.

Yokluğı varlık deñizine atup Ümmî Sinān

Yokluğı yok var-ıla bir kaçrede ‘ummān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23,

Mısra 10). [yokluğı var-ıla yok,]

yokluk: Hiçlik, yok olma, fenafillah.

Varluğım aldı benüm **yokluk** ki bir var eyledi

Yokluğı yok vara irdüm vara ma‘zül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

84, Mısra 7). [yokluk,]

Yā İlāhī bu Sinān Ümmî temennā kılduğı

Hāzretiñden istemez illā ki **yokluk** devletin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 105,

Mısra 10). [yokluk,]

yol: Bir amaca ulaşmak için takip edilen seyir.

‘Aceb bencileyin uşañı fānī

Yoluñda bir dağı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 2).

[yoluñda, -uñ, -da]

Göñüller derdiniñ böyle devāsi

Yoluñda bir dağı hiç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 8).

[yoluñda, -uñ, -da]

Kim ki fedā kıla **yoluñda** cānı

Bulupdur sırr-ıla dürr-i ma‘ānī (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 37).

[yoluñda, -uñ, -da]

Egerçi men hata kıldum

Bilürem **yolda** yañıldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 22). [yolda, -

da]

Yoluñda varum olsun fān

Diler cān senden istimdād (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 3).

[yoluñda, -uñ, -da]

Ḥaqqı sevenleriñ yüzi

Gerçek erleriñ **yolidur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 12*). [*yolidur, -
ıdur*]

Münkir yüri var hâliñe

Diken döşeme **yoluña** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 22*). [*yoluña, -
uña*]

Bu ayrılık bir ‘acāyib hālımış

Bunda gelen uğrar ulu **yolımış** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 14*).
[*yolımış, -ımış*]

Zāhir bāṭın dost **yoluna**

Uçarlar Hū diyü diyü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 3*). [*yoluna, -
uña*]

Ümmî Sinān **yol** budur

Söyleyene dil budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 25*). [*yol,]*

Nice alur ‘aqlı şaşan

Bu **yolda** menzil pādişāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 32*). [*yolda, -
da*]

Göstermeseñ **yoli** kaçan

Kimdür saña perde geçen (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 13*). [*yoli, -
ı*]

Var imdi Ümmî Sinānı

Yollarına qurbān eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 20*). [*yollarına, -
lar, -ın, -a*]

Yoluma yoldaşlar eyle

Hālime hāldaşlar eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 13*). [*yoluma, -
um, -a*]

Ümmî Sinānıñ gör işin

Dost **yolına** qomış başın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 26*). [*yolına, -
-ña*]

Bu cānım **yoluñda** qurbān eylegil

Efendim Mazḥarī Sulṭān qandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra
27*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Kāmil insānîñ **yolında** cānı ҡurbān itmeden

Şoĥbet-i Sultāna kim irdi ĥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 5*). [*yolında, --ı, --(n) da*]

Kimdür ol ĥānîñ **yolında** var varından vaz gelen

‘aşķına fermān olan ferdi ĥaber vir sen baña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 3, Mısra 7*). [*yolında, -ı, -(n)da*]

Kendü zu‘m-i ‘ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir kāmîl er kim şalı vire **yol** saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 6*). [*yol,]*

Ey şıfātuñ ҡul hüva’llāhü aĥad

Anuñ-içün **yoluña** cānlar fedā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 4*). [*yoluña, -un, -a*]

Yañuldum toĥrı varmadum **yolumı**

Şaşırdı beni ĥırş u nefis ü hevā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 19*). [*yolumı, -um, -ı*]

Fenā-ender-fenā ile **yoluñda**

Be-ĥaķķ-ı yā Ğanî Ādem ü Ĥavvā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 13*). [*yoluñda, -un, -da*]

İblîs-i nefse uyarsañ bil cehennemdür yeriñ

Ťurma anlaruñ **yolında** varma kim ardınca şap (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 22*). [*yolında, -ı, -(n)da*]

Bunda vü anda belādan bulmadı hergiz ĥalāş

Her kim İblîsiñ **yolına** uğrayup ayak başar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 6*). [*yolına, -ın, -a*]

N’ola anuñ **yolına** cümle ‘ālem olsa fedā

Muştafānîñ ‘aşķına çün baş ile cāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 11*). [*yolına, -ı, -(n)a*]

Dôst **yolında** cānı ҡurbān eyleyen merdāneler

Ťop idüp baş atmaķ için göz urup meydān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 17*). [*yolında, -ı, -(n)da*]

Kendü sırrın bilmeyen virmez ĥaķıķatdan ĥaber

Çünkü bu **yolda** delilimdür benüm şîr-i Ğafūr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 20*). [*yolda, -da*]

‘Ārif-iseñ vir haber kim ma‘nī-i muṭlaḳ nedür

Nāṭıḳ-ısañ işbu **yolda** söyle kim el-ḥaḳ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 2*). [yolda, -da]

Bu Sinān Ümmîyi tevḥîd ḥāke yeksān eylemiş

Esdigince bād-ı ‘aşkıñ **yol** tozundan bellüdü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 30*). [yol,]

Mest ü ḥayrān ‘aşkıñ **yolında** ḳurbān eyle cān

Ṭut ḳulağın Ḥaḳḳ eşiginde nāzından bellüdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 23*). [yolında, -ı, -(n)da]

Baña uyduḳları her dem **yoluñda**

Senüñ cān virmege bāzārıñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 13*). [yoluñda, -uñ, -da]

Kimi dir kim **yolıña** şādıḳam ben

Ki turmaz ḳavline ol daḳı aldar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 5*). [yolıña, -ın, -a]

Gizlidür ḥāli ṭoğrıdur **yolı**

Bağçesi güli tāze ṭurandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 3*). [yolı, -ı]

İsdek olsa ḳışide ister anı dem-be-dem

Merdāne olan dōst **yolına** eylemedi ‘ār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 20*). [yolına, -ıña]

Yoḳdur Sinān Ümmî gibi gerçi bu **yolda** bir gedā

Niyyeti ḥāliş olmağın yardımcısı ol Ḥān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 17*). [yolda, -da]

Egri temeliñ üstine ṭoğrı tamām olmaz binā

Kim ki **yoldan** döner girü da‘vāsı hep yalan olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 10*). [yoldan, -dan]

Kim ki ḥaḳḳa döner yüzün dūr ider ol Ḥaḳḳdan özin

Bağlar anuñ şūret gözin görmez **yolı** ṭuman olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 12*). [yolı, -ı]

‘Acebdür bu ‘aşkıñ ḥāli ḳomaz dōsta vara **yolı**

Kim ki dōsta şunar eli ḳapar ‘aşḳa şikār olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 7*). [yolı, -ı]

Kim ki sever Allāhı ğayrıyı or va'llāhi

Bu **yola** cān u cihān terkine duyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 8*). [yola, -a]

Erenler bāzārına yoqluğuñ şikārına

Ha **yolında** nefsiniñ putların şıyan gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 12*). [yolında, -ın, -da]

Yüz tutu **yollarına** 'azm itdüm güllerine

Bī-nişān illerine seyrān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3*). [yollarına, -lar, -ın, -a]

Biz tarī-ı Hālveti 'āşıqlarıñ hāndānıyuz

Cān-ıla baş virmege dōst **yoliniñ** merdānıyuz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 2*). [yoliniñ, -ı, -nın]

Yelmeyince bugün Raħmān **yolına**

Yarın varup raħmetine baılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 11*). [yolına, -ın, -a]

Ha **yolında** saña yoldaş olmağa

Degme bir kimseniñ başı atılmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 17*). [yolında, -ın, -da]

Zehi sultān-ı 'ālī-şāh senüñdür bu yüce dergāh

Fedādur **yoliña** her gāh hezārān biñ göñül cān baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 14*). [yoliña, -ıña]

Kim-durur bu sihr-bāziñ uğrına uğrar **yoli**

Şağ selāmet gide bundan mekrine olmaya tuş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 19*). [yoli, -ı]

Merd olup merdāne gir meydāna sen

Ya bu **yolda** bite iş ya kopa baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 59, Mısra 10*). [yolda, -da]

Hezārān kārban geldi bu **yolda** virdiler cānı

Nihāyet menzile varup irişen biñde bir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 5*). [yolda, -da]

Seyr idüp sırran beā mülkin bu dil mürği hezār

Cānı başı terk idüp bu **yola** fermān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 16*). [yola, -a]

Ƙaldı Şunlar kim **yoluñda** aresiz bi-perr ü bāl

Seyyidiñ Ƙurbı haƘı fazlıñı burhān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 3*). [*yoluñda, -un, -da*]

Kimdür ol mâhiñ **yolında** var varından geçmeyen

Cān fedā olsun **yolında** baña cānānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 7*). [*yolında, -ı, -(n)da*]

Kimdür ol mâhiñ **yolında** var varından geçmeyen

Cān fedā olsun **yolında** baña cānānım gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 65, Mısra 8*). [*yolında, -ı, -(n)da*]

‘Urvetü’l-vüşķā daƘup gerdānuma geldüm ezel

Yoluña cān virmege merdān olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 16*). [*yoluña, -iña*]

Gelicek cezb-i Rabbānî ħalāldur ‘aşıķıñ Ƙanı

Virür dost **yolına** cānı Ƙurbānımız eksik degül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 74, Mısra 6*). [*yolına, -ın, -a*]

Zāt-ı ĦaƘķa doğrı varan Ƙarbān ehlinden ol

Olmasun yañlıŐ işiñde **yoluñ** āsān eylegil (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 14*). [*yoluñ, -un*]

Çün dürişdüm rāh içinde Ƙılmaduñ ey ĦaƘ revā

İstedüm bir ħāle ħāldaŐ **yola** yoldaş aparam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24*). [*yola, -a*]

Fāsıķ u nādān ne bilsün kim benüm esrārımı

Yoluma bel bağlayanlar bil ki merdāndur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 20*). [*yoluma, -um, -a*]

Bu Sinān Ümmî hemişe derd-i yāre mübtelā

Ey dirġā yoķ-durur bu **yolda** işim neyleyem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 20*). [*yolda, -da*]

Cümle varım virmişem ‘aşķıñ **yolında** her nefes

Dü cihāniñ varlığından taĥŐilim ‘aşķdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 3*). [*yolında, -ı, -(n)da*]

Sırr-ıla ‘aşķıñ içinde dostı pinhān bulmuşam

VāŐıl-ı ĦaƘ olmağa gizli **yolum** ‘aşķdur benüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 6*). [*yolum, -um*]

‘aşka fermān olduğum ‘ayb olmasun añlayana

Dir Sinān Ümmî bu **yolda** ben ‘azīm-kār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 16). [yolda, -da]

Bu gün kendi hâlin bilen oldur varup menzil alan

İle baqıp yolda kalan **vol** erine göze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6). [vol,]

Eger adım dile alsa **yolu** toğrı baña gelse

Ġanīyem rahmetim çoqdur iderven luţf-ıla ihsān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 21). [yolu, -ı]

Diye Allāh ki bir silkin erenler **yolına** bir gün

İçerseñ vaḥdetiñ cāmın olasın tā ebed sultān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 7). [yolına, -ın, -a]

Yañılmasın bazārında ki merd olsun şikārında

Hüner kılsun nazārında benüm **yolumda** virsün cān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 30). [yolumda, -um, -da]

İlāhî cümle ‘acizdür senüñ **yoluñda** bu kıllar

Gel olmaya eger senden kimesne bula mı Raḥmān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 41). [yoluñda, -un, -da]

Vaşlıñ revā kı l ey Ḥudā ol küntü kenzu’ llāh için

Cān **yoluña** olsun fedā şol ‘ayn-ı zātu’ llāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 2). [yoluña, -uñ, -a]

Sen hidāyet kı l bu **yolda** cān u baş olsun fedā

Ḥurmetine kırbetine şadıķu’ l-va‘dü’ l-emīn (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 9). [yolda, -da]

İlāhî biz ḥaṭā kılduķ bilürüz **yolda** yañıldıķ

Dönüben kıpuña geldük bizi sen virme aġyāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 3). [yolda, -da]

İlāhî server-i ‘ālem Ḥabībiñ Muştafā ḥaķķı

Yalıñuz kıoma **yoluñda** irişdür bizi ol yāra (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 6). [yoluñda, -un, -da]

Şundum saña elimi ben yañıldum **yolumı**

Ey Çalabım dön baña ṭablını çalsañ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 13). [yolumı, -um, -ı]

Vücūduñ mülkine cevlān iderseñ

Yolın ögredeyin yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 6*).

[*yolın, -ı(n)*]

Vücūduñ mülkine cevlān iderseñ

Yolın ögredeyin **yollar** içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 6*).

[*yollar, -lar*]

Bu sırra irdüğüm hâlim şorarsañ

Baş kodum bir zamān **yollar** içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra*

20). [*yollar, -lar*]

Mālīm bāşım cānım qurbān **yolına**

Kim ki beni irgüre lā-mekāna (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 13*).

[*yolına, -ın, -a*]

Ey Hudā luṭf eyle sen Ümmî Sinānıñ **yolını**

Bağla ‘aşkıñ zenciriyle gitmesün zāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,*

Mısra 17). [*yolını, -ı, -(n)ı*]

Biz şerī‘atla ḥaḳīḳat baḥrınıñ gavvāşıyuz

Gitmedük ḥaḳdur **yolumuz** gayrı aḳvāl üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

126, *Mısra 6*). [*yolumuz, -umuz*]

Ḥaḳ için anlar bu **yolda** cān u baş terk eyledi

Sen nice fedā kılasın dīnini cem‘-i māla (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128,*

Mısra 7). [*yolda, -da*]

Derdiñden āḥir dünyede şafā degüldür yā Ğanī

Yoluña cān olsun fedā cefā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

129, *Mısra 2*). [*yoluña, -un, -a*]

Vaşlıñ şarābından senüñ bir ḳaṭre mey içen kişi

Biñ cān virürse **yoluña** bahā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

129, *Mısra 18*). [*yoluña, -un, -a*]

‘Aceb Mecnūnlayın **yolda** otursam

O şāh-ı Leylîmi bir dem bulam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra*

15). [*yolda, -da*]

Menzilüm ‘ayn-ı liḳādur yolumuz ‘arşdan geçer

Cān u baş şığmaz o **yolda** ser viren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel*

134, *Mısra 14*). [*yolda, -da*]

Menzilüm ‘ayn-ı liķādur **yolumuz** ‘arşdan geçer

Cān u baş şıgımaz o yolda ser viren gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 13*). [*yolumuz, -umuz*]

Zehî mürşid-i merdāne bu **yolda** irdi ol hāna

Bu sırra kim ki lā dirse gerekmez ğayrı merdānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19*). [*yolda, -da*]

Alursañ **yoluña** cānım fedā olsun senüñ yā Rab

Hıyālîñ cāna bey‘ eyler bāzārîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 3*). [*yoluña, -un, -a*]

Bugün Manşür-ı Bağdādîñ kemālin ‘azm ider cānım

Yoluñda cān u ser virüp tozarîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 8*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Kimi ‘ābid kimi zāhid şızup **yoluñda** kāl olmış

Bize külhān-ı zikriñde zāraruñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 11*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Nazar kıl bu Sinān Ümmî **yoluñda** komasın varlık

Ki zirā iki ‘ālemden güzārîñ zevķı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 13*). [*yoluñda, -uñ, -da*]

Kimseler aldanmasun kālū belā şehrinde kim

Sen umar mısın o **yolda** azanıñ oñmasını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 14*). [*yolda, -da*]

Haķ Muħammed **yolına** girdüm diyen kimse bugün

Görmediyse söylese yalan müselmān olmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 7*). [*yolına, -ın, -a*]

Nefs **yoluma** tuzak kırar ol beni yolumdan ırar

Yā Rab elinden sen kırtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9*). [*yoluma, -um, -a*]

Nefs yoluma tuzak kırar ol beni **yolumdan** ırar

Yā Rab elinden sen kırtar oldum anuñ mekkāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 9*). [*yolumdan, -umdan*]

Şu kim ‘aşķıñ ile hayrān bulupdur kāmīl-i imān

Yoluñda kim ki virdi cān aña hadd ü su’āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 40*). [*yoluñda, -un, -da*]

Cān fedā olsun cihān şāh begi berri **yoluña**

Ƙal‘a-i gevher-nigīnden umaram yā Muşţafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 23*). [yoluña, -uña]

Leylî yüzüñ hasretinden Ƙalmadı şabr u Ƙarār

Mecnūn oluban **yoluñda** ben Ƙuram yā Muşţafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 22*). [yoluñda, -uñ, -da]

Cānı biñ olsa fedādur **yoluña** Ümmî Sinān

Mürvetiñ haƘƘı anı Ƙılma firāƘat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 49*). [yoluña, -uña]

Ancalar ‘aşƘıñ **yolında** cān u baş terk eyledi

Meskeni derd ü belā meydān iden Perverdigār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 7, Mısra 15*). [yolında, -ı, -(n)da]

Ol daƣı bil kim Ebü’n-Necībe telƘin eyledi

Anuñ-içün işbu **yolda** cān u baş Ƙurbānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 24*). [yolda, -da]

Ol daƣı bil anı Ƙuţbüddine telƘin eyledi

Anuñ-içün dōst **yolında** yürüyen erkānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 26*). [yolında, -ın, -da]

Yā İlāhî vaħdetiñ bir ģaddi yok ‘ummān mıdır

Yā Ƙulum sen geldüğüñ **yol** her Ƙula āsān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 2*). [yol,]

Vir Sinān Ümmīye sen bir toğrı yol dergāhıña

Fazlıñ olmasa **yolumda** Ƙurduğı erkān mıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 28*). [yolumda, -um, -da]

Oluban **yol** Ƙulavuzı Ƙoyup toğrı yola bizi

Didüñ mađbūn ider sizi Ƙıluñ bu dünyeden ikrāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 23*). [yol,]

Didüñ bir ağulu baldur buña barmağ banan zāldur

HaƘıñ zıƘrı ulu **yoldur** diliñüzden Ƙomañ her gāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 26*). [yoldur, -dur]

Şu gözler kim seni gözler şu diller kim seni diller

Yoluña terk-i cān eyler ne māl u mülk ü ‘izz ü cāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 48*). [yoluña, -uñ, -a]

‘aşk degül mi Leylîye Mecnûnı mecnûn eyleyen

Gerçi kim anuñ hayâlinde **yol** üzre tur ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 66*). [yol,]

Eyâ cânlar içinde cân fedâdur **yoluña** cân baş

Be-ħaqq-ı âyet-i Qur’ân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 1*). [yoluña, -uña]

Eyâ cânlar içinde cân fedâdur **yoluña** cân baş

Be-ħaqq-ı âyet-i Qur’ân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 2*). [yoluña, -uña]

Göñüller derdine dermân fedâdur **yoluña** cân baş

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 3*). [yoluña, -uña]

Göñüller derdine dermân fedâdur **yoluña** cân baş

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 4*). [yoluña, -uña]

Ƙarârım yok benim sensiz ki sensin dînim imânım

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 8*). [yoluña, -uña]

Ƙurâb adıyla bülbülün adın añağa ‘âr itdüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 12*). [yoluña, -uña]

Eger cehrî eger maħfî ki va’llâhi budur sözüm

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 16*). [yoluña, -uña]

Eger yaħşî eger yatlı olupdur bâbîña bende

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 20*). [yoluña, -uña]

Kör olsun iki ‘âlemde iki yüze bağan gözler

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 24*). [yoluña, -uña]

Bi-ħamdi’llâh nûrum buldum gerekmez gayrı nûr baña

Efendim Mazharî Sultân fedâdur **yoluña** cân baş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 28*). [yoluña, -uña]

İrelden dest-i dermāniñ oñuldı bende hep yāra

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur **yoluña** cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 32). [yoluña, -uña]

Terahḥum kıl kerem eyle ki bî-çāre naḥîfiñdür

Efendim Mazḥarī Sulṭān fedādur **yoluña** cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 36). [yoluña, -uña]

Sinān Ümmî senüñ **yoluñda** bir kâşır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ umar ki bir ‘āciz zâ‘îfiñdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 33). [yoluñda, -uñ, -da]

Cān u başı terk it ey dil sen de ‘āşıklardan ol

Muṣṭafā şer‘i **yolında** şapma şādıklarından ol (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 30). [yolında, -ı, -(n)da]

Virmesem bu **yolda** ben var varımı n’etsem gerek

‘aşkı bāzārında yāriñ cānımı şatsam gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 7). [yolda, -da]

Derdi meydānında başım top idüp atsam gerek

‘Ākıbet bu **yolda** ben beni helāk itsem gerek (Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 10). [yolda, -da]

yol aç: Yol açmak, sebep olmak, önünü açmak.

Fazlıñ imiş bildüm açan

Senden yaña yol pādişāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 16). [yol aç, -an]

yol bul: Bir menzile ulaşmak için uygun yolu, yöntemi bulmak; vesile, araç bulmak.

Al tevḥîdi dilden dile ola ki cāniñ yol bula

Sen şehriñi şorma ile ‘ayne’l-yakāndan al ḥaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 7). [yol bul, -a]

yol bul: Çare bulmak, çözüm üretmek.

Baḥr-ı zātiñdan ḥaber bilmeklige

Bulmadı yol ger veli ger enbiyā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 24). [yol bul, -ma, -dı]

yol göster: Kılavuzluk, rehberlik etmek.

Azmışlara bencileyin

Gösterivir yol kolayın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 38). [yol göster, -iver]

Bu Sinân Ümmî za 'îfiñ āh idüp ağladuğı

Şol saña yol gösteren Burhândan olduñ bî-ħaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 24). [yol göster, -en]

yol vir: Yolunu açmak, izin vermek, imkan sağlamak.

İblis-i la 'în ider igvā diler bula zafer

Tevhidim siper olupdur düşmāna yol virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 14). [yol vir, -mez, -em]

yola gir: Yola düşmek.

Tur **yola gir** kārībāndan qalma kim yağı basar

Ĥānümāniñ elde iken eylegil aña Ĥişār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 14, Mısra 1). [yola gir,]

Ĥalk-ıla daşı Ĥaqq-ıla işi

Top idüp başı yola girendür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 6). [yola gir, -en, -dür]

'aşka uyup dü cihāndan el çeküp girdi yola

Ĥükmi fāş kendü nihān ol Ĥāni gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 54, Mısra 7). [yola gir, -di]

Ey gönül 'ahde vefā kı gel beri gel gir yola

Ĥağ Ta 'ālā zikrini üns eyle bu cism ü dile (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 1). [yola gir,]

yolda kal: Çeşitli sebeplerden dolayı yolda ilerleyememek, gideceği yere varamamak.

Bu gün kendi ĥālin bilen oldur varup menzil alan

İle bakup yolda kalan yol erine göze tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 6). [yolda kal, -an]

yoldan çık: *Kötü yola sapmak, doğru yoldan ayrılmak.*

Bir Tañriya kulluğ iden toğrı gider dost iline

Şudur budur diyen tãği yoldan çıkup aza tursun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 8*). [*yoldan çık, -up*]

Sinân Ümmî helâk oldu ki yoldan çıktı zâl oldu

Özi hem bî-mecâl oldu dağı bî-perr ü bâl oldu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 33*). [*yoldan çık, -dı*]

yoldan ır: *Yoldan çıkmak, doğru yoldan ayrılmak.*

Pîrimiñ himmeti yoldan ırmasun

Melekleriñ gelüp haber şormasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 25*). [*yoldan ır, -ma, -sun*]

yoldaş: *Yol arkadaşı, dost.*

Çün dürişdüm rāh içinde kılmaduñ ey Hağ revā

İstedüm bir hāle hāldaş yola **yoldaş** aparam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 76, Mısra 24*). [*yoldaş,]*

‘aşkına bağıldur başım ‘aşkdur dā’ imā **yoldaşım**

‘aşk-ıla ben dü cihāniñ sultānıyam sultānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 7*). [*yoldaşım, -+ım*]

yoldaş eyle: *Yol arkadaşı, dost etmek.*

Yoluma yoldaşlar eyle

Hālime hāldaşlar eyle (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 13*). [*yoldaş eyle, -lar*]

yoldaş it: *Yol arkadaşı, dost olmak.*

Yoldaş itme nāşî ile

Saña münkir kişi ile (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 22, Mısra 9*). [*yoldaş it, -me*]

yoldaş ol: *Yoldaş olmak, yârenlik etmek.*

Hak yolunda saña yoldaş olmağa

Degme bir kimseniñ başı çatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 17).

[yoldaş ol, -mag, -a]

‘aşkıña **yoldaş olmağa**

Derdiñe dildaş olmağa (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 41). [yoldaş

olmağa, -mag, -a-mak, -a]

yolu uğrad: Yolunu uğratmak, yönlendirmek.

‘Acebdür bu ‘aşkıñ hâli

Gâh gama uğradur yolu (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 15, Mısra 22). [yolu

uğrad, -ur]

yolın düze tur: Yolunu hazırlamak.

‘Aşık olan kişi dâ’im dostuñ yolın düze tursun

‘Aşıklara ta’n eyleyen imân evin boza tursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

101, Mısra 1). [yolın düze tur, -sun]

yolumda pehlevân ol: Allah yolunu takip eden yiğitlerden olmak.

Uyup bir ulu kerbâna yolumda pehlevân olsun

Tutarlarsa harâmiler iderler qahr-ıla yeksân (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102,

Mısra 17). [yolumda pehlevân ol, -sun]

yoluña baş vir: Sevgilinin yolunda canını vermeye hazır olmak.

Derdiñe düşen cânlarıñ

Yoluña baş virenler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 34). [yoluña baş

vir, -en, -ler]

yoluñda ser koy: Yoluna baş koymak; (birinin, bir şeyin) uğrunda ölmeyi göze almak.

Kim ki yoluñda ser kıya

Kendüyi ol yoğa şaya (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 17). [yoluñda

ser koy, -a]

yön çevir: Görüşünü değiştirmek.

Çevir yönüñ Hâkdan yaña

Sen ey gönül gel ey gönül (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 19). [yön
çevir, -ün]

yönüm dön: Yönelmek, teveccüh etmek.

Zâhir tenim bâtın cânım döndüm saña küllî yönüm

Çalması zann u gümânım imâna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
3, Mısra 9). [yönüm dön, -dü, -m]

yu: Temizlemek, yıkamak.

Nûruñ ziyâsıyla zulmet çarasın

Yuyup ‘âlemi envâr iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 22).
[yuyup, -y, -up]

Bende benlik çalması hep cümlesi çıldı firâr

Bu gönül mülkin çalâş itdi **yudı** ‘âr nâmusın (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
107, Mısra 6). [yudı, -dı]

Mürşide dil virmeyince bulması çalb-i selîm

‘aşq-ıla **yur** çalbini zâkir çılan evrâdıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 12). [yur, -r]

Yâ Rabbenâ ferd ü ahad nice **yuna** yüz çarası

Luğf idüben eyle meded senüñ eliñde çâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150,
Mısra 1). [yuna, -na]

yüce: Ulu, büyük.

Ey keremler kânı çvâce

Sensin yücelerden **yüce** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 46). [yüce,]

Ey keremler kânı çvâce

Sensin **yücelerden** yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 46).

[yücelerden, -ler, -den]

Budur ol **yüce** nür-ı zât çılan cümle şıfâtı mât

Ne çalîk oldu ne maçlûk nedür bundan gelen peydâ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 2, Mısra 7). [yüce,]

Zehi sulţān-ı ‘ālī-şāh senüñdür bu **yüce** dergāh
Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ gönül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 13). [yüce,]

yüce eyle: Yüceltmek.

Ey keremler kâni h̄vāce
Biz ednāyuz eyle yüce (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 18). [yüce
eyle,]

yüce sulţān: Yüce Sultan, Allah.

Ta ‘āla’ llāh yā Ḥannān ki zātūña zevāl olmaz
Yüce Sulţān yā Mennān nüzüle intikāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1,
Mısra 2). [yüce sulţān,]

yüksek: Altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı.

Āferīn olsun senüñ bu siḥriñün üstādına
İndürürsin kim ki **yüksek** uçaşa duzağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127,
Mısra 10). [yüksek,]

yumuşak: Yumuşak olma durumu.

Taş olursa ‘aşk-ıla **yumuşakdur** aşum benüm
Girmişem meydān-ı ‘aşka top-durur başum benüm (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 23). [yumuşakdur, -dur]

yun: Temizlemek, yıkamak.

Yunup tāhir ola cismim namāzım kıla ‘āşıklar
Varuban ḳabrime girsem diyem yā Hū girem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 11). [yunup, -up]

Anuñ zikri beni külhān idelden

Yunur ‘āşıklara cānım ḥammāmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra
20). [yunur, -ur]

Yedi deryâda **yunaldan** kalmadı 'iŝyânımız

Tevhîd-i zâta irelden 'afv u gufrânam bugün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 3*). [*yunaldan, -aldan*]

yûnus: Hz. Yunus Aleyhisselam, Musul yakınlarındaki Nineve (Ninova) ahalisine gönderilen peygamber. Babası Metâ adında bir zât olup sâlih kimselerdendi. Yunus aleyhisselam kendisini balık yuttuğu için Zinnûn ve Sâhib-i Hût adlarıyla da anılmıştır.

Gâhi Nûh oldum gâhi Lût gâh **Yûnus** oldum gâh Dâvûd

İbrâhîm-ile bir zamân âteşde gülzârda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 15*). [*yûnus,*

yûnus resûlullâh: Hz. Yunus Peygamber.

Deryâyı varlıktan hâlâş eyle anuñ 'aşkına kim

Baṭn-ı balıkda zıkr iden **Yûnus Resûlullâh** için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 10*). [*yûnus resûlullâh,*

yurd: Yer, vatan, memleket.

Şular kim 'ârif-i bi'llâh kômazlar dilde gayru'llâh

Fenâ-ender-fenâdan ŝoñ beķâ **yurd** isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 6*). [*yurd,*

yüreg: Gönül, kalp, yürek.

Budur **yüregüm** yâresi

Gitmedi yüzüm kârası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 5*). [*yüregüm, -üm*]

Zâr ider derd-ile **yüregi** yara

Meger fazlıñ ola derdine çâre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 41*). [*yüregi, -i*]

yüreg âteşi yan: Gönül ateşinin yanması || aşık olmak.

Gâhî aķar gözüm yaşı

Yanar yüregim âteşi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 8, Mısra 30*). [*yüreg âteşi yan, -üm, -ar*]

yüregi tağlu: *Bağrı dağlanmış olmak; gönlü acı içinde olmak.*

İşim yañlış gözüm bağlu dilim boş yüregim tağlu

Bu ef‘âl-i kabāyihle ağardı saç kararđ yüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 7). [yüregi tağlu, -m]

yürek: *Gönül, kalp.*

Benüm **yüregimiñ** derdi oñulmaz

Hemân gözüm senüñ tımarıñadur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 23).
[yüregimiñ, -+im, +in]

Âh ki bu derdiñ elinden yaralandı **yüregim**

‘âleme rüsvây oluban tıldı fâşım neyleyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 79, Mısra 13). [yüregim, -im]

Gelür vuşlat yili her dem **yürekde** açılır yara

Baña ağyâr olur şalım cân u dil eydür illâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 19). [yürekde, -de]

Ey felek n’itdüm saña hoş bağladuñ bāğ üstine

Urduñ işbu **yüregime** dağları dağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 2). [yüregime, -im, -e]

Derdiñ urdı **yüregime** şerha şerha yaralar

Sen şefâ‘at merheminden vir şaram yâ Muştafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 25). [yüregime, -im, -e]

Behey derdlü **yürek** seni

Dilim dilim dilmeyem mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 23, Mısra 7).
[yürek,]

Niçe katlansun **yürek** bu firâka

Efendim Mazharî Sulţân kandasın (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 7).
[yürek,]

‘Âşıkıñ bir çâresi var zâr u giryândur yanar

Yâr elinden yarası var **yüregi** kandur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 2). [yüregi, -i]

Yanar **yürekde** âteşi

Oñulmaz bağrıñ başı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 17). [yürekde, -de]

Maḥabbet āteşi yanar **yürekde**

Görün ‘aşkı nice biryân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 3).

[yürekde, -de]

Qalmadı ğayrı iktizâ cümlesi itdi el-vedâ‘

Qamu varın yaqdı oda oñdı **yürekde** yâresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 28). [yürekde, -de]

yüri: Bir yöne doğru yer deĝiştirmek, yer deĝiştirerek ilerlemek.

Münkir **yüri** var ḥālîñe

Diken döşeme yoluña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 21). [yüri,]

Şabr it **yüri** var ne gelür eliñden

Sevdüğinden ayrılanlar iñiler (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 19).

[yüri,]

Virdüm ḥaber saña şāfî

Urma **yüri** qurı lāfı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 14). [yüri,]

Ey Sinân Ümmî **yüri** ehl-i belâ ḥizbinden ol

Zire anlar yâr elinden derdine dermân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 21). [yüri,]

Ümmî Sinân taşma **yüri** ‘aqlıñı dir şaşma **yüri**

Geçme ḥayâ qapusından şanma şaşın zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 17). [yüri,]

Ümmî Sinân taşma **yüri** ‘aqlıñı dir şaşma **yüri**

Geçme ḥayâ qapusından şanma şaşın zararım var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 41, Mısra 17). [yüri,]

Ümmî Sinân var **yüri** dergâhına yüz süri

‘aşk-ıla kul olmadan Sübhân ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 13). [yüri,]

Ey gönül geç bu fenâdan şöyle bî-‘âr ol **yüri**

Bülbül iseñ ol gül içün dün ü gün zâr ol **yüri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 1). [yüri,]

Ey gönül geç bu fenâdan şöyle bî-‘âr ol **yüri**

Bülbül iseñ ol gül içün dün ü gün zâr ol **yüri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2). [yüri,]

Var hâliñe meskenet bağla öziñe kıl sükût

Kimsenüñ ‘aybın yüzine urma settâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 4*). [yüri,]

Bil saña lâyıķ olan ol Hâliķa ĥamd ü şenâ

Cümleyi andan bilüben şıdķ u ikrâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 6*). [yüri,]

Fezkürünî ol dün ü gün dürişügör derd-ile

Hâl içinde hem-dem-i Seyyid-i Muĥtâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 8*). [yüri,]

Ol cemâliñ vaĥdetine irmek isterse cânıñ

Terkini ur dü cihânıñ ‘aşķ-ıla yâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 10*). [yüri,]

‘Asker-i nefsi tâlân eyle gider bigâneyi

Bu vücüduñ ĥânesine mişl-i Ĥaydâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 12*). [yüri,]

Eyle şâzî kıl cemâ‘at zümre-i rûĥânîyi

İrişüp vaşl-ı sürûra ehl-i dildâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 14*). [yüri,]

Gör ene’l-ĥaķ menzilini Manşûr-ı Bağdâd gibi

Merd iseñ bu ĥâl içinde sırr-ı ber-dâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 16*). [yüri,]

Ey Sinân Ümmî nisâna irdi çün kim bu şadef

Ĥadrini bil baĥr içinde dürr-i şehvâr ol **yüri** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 18*). [yüri,]

Derdiñe dermân gerekse derde müştâķ ol **yüri**

Derde miĥmân olmayanlar bulmadı dermânını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 5*). [yüri,]

Ol daĥı bil anı Ĥuĥbüddine telķin eyledi

Anuñ-içün dâst yolında **yüriyen** erkânıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 26*). [yüriyen, -y, -en]

yüri var: "Haydi git!" anlamında bir söz.

Cānı cānānıñ elinden nūş umarsañ ‘aşq-ıla

Başı meydāna koyup cānı fedā kıl **yüri var** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 20*). [yüri var,]

yürü: Bir yöne doğru yer değiştirmek, yer değiştirerek ilerlemek.

Yürür sırr-ıla özi nūr-ıla

‘aşq-ı yār-ıla beñzi şolandur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 37, Mısra 17*).
[yürür, -r]

Qurıdı gözlerimde yaş eridi cigerimde baş

Düridi bende çok kılmaş **yürüdi** cismime ataş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 10*). [yürüdi, -di]

Yürüyem ‘arşın altına nazar eyle diseñ yā Rab

Hayālın anda gözlersem diyem yā Hū görem yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 27*). [yürüyem, -e, -m]

Velāyet tahtına sultān olanlar

Yürürler hırka vü şāllar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 18*).
[yürürler, -ler]

yūsuf: Hz. Yusuf peygamber.

Ben cānımı ol cāna mihmān itsem gerekdür

Cān **Yūsufın** Ken‘āna sultān itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 2*). [yūsufın, -ın]

Bu Sinān Ümmî za‘ıfe kırbetiñ olsa qarib

Cān **Yūsufın** Mısr iline n’ola sultān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 26*). [yūsufın, -ın]

Ya‘küb-ıla kıldum fiğān **Yūsuf-ıla** oldum revān

Şehr-i Mısrda bey‘ olan dellāl-ı bāzārda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 19*). [yūsuf-ıla, -ıla]

Yūsufuñ hüsn-i hayālinde iken Ya‘kūblayın

Mısr iline şāh olan sultāna irdi cān yine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 5*). [yūsufuñ, -un]

Yūsufın yavı kılmış Ya‘kūblayın

Ağlayu ağlayu görmez olam mı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 130, Mısra 11*).
[yūsufın, -ın]

Nice biñ **Yūsuf** Züleyhā apusunda muntaır

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ züllāfını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 11*). [yūsuf,]

Sen [ki] **Yūsuf** Mıra sultān ben Zelîhāyam bugün

Yā ne vatın nūr-ı valıña irem yā Mutafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 3*). [yūsuf,]

‘a degül mi Ya‘ūbuñ gözlerini an eyleyen

Geri **Yūsuf** asretinden cigeri tennūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 42*). [yūsuf,]

‘a degül mi **Yūsufı** Ken‘āna sultān eyleyen

Geri tadîr-i udā-yı ādir u Ğayūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 43*). [yūsufı, -ı]

yūsuf üsnullāh: Allah'ın güzeli olan Yusuf peygamber.

üsni cihānıñ kimseye almaz beā bellü beyān

üsni beādan ıl naıb **Yūsuf üsnullāh** için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 18*). [yūsuf üsnullāh,]

yūsuf-ı ken‘ān: Kenan ilinde bulunan ve güzelliiyle mehur olan peygamber, Hz. Yusuf.

Mıır diyārı mülkūme āh olduumda sicc olur

Yodur arārım hergizin ben Yūsuf-ı Ken‘ānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 20*). [yūsuf-ı ken‘ān, -ı, -y, -am]

Ey kemālım var diyen anı kemālıñ andedür

Yūsuf-ı Ken‘ān iseñ göster cemālıñ andedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 2*). [yūsuf-ı ken‘ān,]

yuva: Mesken, hane; ev, yurt.

u günde cem‘ ola dōstlar atuña

Didürme sen bizi anlara **yuva** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 26*). [yuva,]

Evvel dîvānıñdan uan ister niān-ı bî-niān

Yedi amu sekiz cinān **yuva** degüldür yā Ğanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 24*). [yuva,]

yuva eyle: *Ev, yurt yapmak.*

Ulular yirine varduğda bize

ħabîbiñ ħapusında eyle yuva (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 28). [yuva eyle,]

ýüz: *Taraf, yön, kısım.*

Buldı bulan ma'nî **yüzin** kesb eyleyüp 'irfâñ özin

Gel diñ cāhil 'ilmiñ **yüzin** oğusun hem yaza ħursun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 101, Mısra 9). [yüzin, -i, -n]

ýüz: *Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız, ve çene bulunan ön kısmı, surat, çehre.*

Ĥağğı sevenleriñ **yüzi**

Gerçek erleriñ yoludur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 11). [yüzi, -i]

Mecnūnlayın dost **yüzine**

Ĥayrān olur özüm benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 15). [yüzine, -i, -(n)e]

Mürşid-i kāmîl **yüzinden** seyr idüp dildārını

Ĥağ bilür kim meyl-i ağyār eylemez dervîşler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 11). [yüzinden, -in, -den]

Nūr-ı îmān berğı urup **yüzinden** envār şaçar

Kāmîl insān ister iseñ beñizinden bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 3). [yüzinden, -i, -(n)den]

Her sözi bir zehr-i mārduur uğrasa bağrıñ biçer

Cāhili söyletme hemān gör **yüzinden** bellidür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 16). [yüzinden, -i, -n, -den]

İlāhî gözlerim giryān olup görmek diler vechiñ

Hezārān **yüzde** göründüm meger sen ħuymaduñ esrār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 12). [yüzde, -de]

Gizli rāzı gün gibi fāş eyledüm añlayana

Mürşid-i kāmîl **yüzinden** sırr-ı ehlu'llāha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 10). [yüzinden, -i(n), -den]

Ṭıfl-ı ma' nī zıkr-i ƙalbīden gelür 'ayne'l-yaƙīn

Aħsen-i taƙvīm **yüzinden** gel bu vechu'llāha baƙ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 12). [yüzinden, -i(n), -den]

Rūh-ıla nefsiñ vücūdın bir ider tevħīd-i zāt

Şābbü'l-emred **yüzinden** gel cemālu'llāha baƙ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 20). [yüzinden, -i(n), -den]

Er **yüzinden** irdüm aña pīr **yüzinden** gördüm anı

Dā'im şükür ben ol dostuñ mihmānıyam mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9). [yüzinden, -i(n), -den]

Eger şuğrā eger kübrā muħītam cümle mevcūda

Hezārān dürlü biñ **yüzde** görinen gözde seyrānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 30). [yüzde, -de]

Leylī **yüzüñ** ħasretinden ƙalmadı şabr u ƙarār

Mecnūn oluban yoluñda ben tıram yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 21). [yüzüñ, -ü, -n]

Kör olsun iki 'ālemde iki **yüze** baƙan gözler

Efendim Mazħarī Sulţān fedādur yoluña cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 23). [yüze, -e]

yüz: Sath, yüzey.

Gerçi 'iştıyānım **yüzi** raħmetiñe oldu kap

İntikāmın Aħmediñ nūr ile delseñ n'ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 17). [yüzi, -i]

yüz: 100 sayısı.

Hergiz bu miħnet-ħānede ğamdan ħalāş olmaz gönül

Sen Sulţāna iren bulur **yüz** biñ nice zevƙ u şafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6). [yüz,]

'aşƙ degül mi Ādemi bir niçe **yüz** yıl ağladan

Muştafāniñ ħurmetine ger suƙı mağfūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 35). [yüz,]

yüzünden: Nedeniyle, sebebiyle, vesilesiyle.

Bir kişiniñ **yüzinden** biñ kişiye luṭf olur

Ancak göñül pāsını sildüğümidür ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 15). [yüzinden, -i, -n, -den]

Evlüyânıñ ayağı tozından ayırma yüziñi

Ġāfil olma kim o **yüzden** ola saña fetḥ-i bāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 26). [yüzden, -den]

Mürşid-i kāmîl **yüzinden** vechiñe kıldum nazār

Kisvet-i ‘izzet dinilen başıma devlet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 21). [yüzinden, -i, -n, -den]

Pîr **yüzinden** bildüñise āb-ı ḥayvān neydügin

Feyz-i Aḥmedden gelen āb-ı revān ırmaḥ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 19). [yüzinden, -i, -n, -den]

Ṭıfl-ı ma ‘nî zıkr-i ḳalbî pîr **yüzinden** taḥşîl idüp

Sır ilinde ḳalb-i selîm bulmayan insān degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 15). [yüzinden, -i, -n, -den]

Biz fenā-ender-fenā olduḡumuz ṭañ gelmesün

Mürşid-i kāmîl **yüzinden** vaşl-ı sübhānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 8). [yüzinden, -i, -n, -den]

yüz biñ: Yüz bin sayısı, çokluğu ifade etmek için kullanılmıştır.

Bir derdim var ‘ālemde biñ dermānı neyelerem

Bir cānānım var cānda **yüz biñ** cānı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 2). [yüz biñ,]

Biñ kerre **yüz biñ** kişiniñ cem ‘ itseler eksikligin

Bir ḳaṭre fazlıñ maḥv ider ḥaṭā degüldür yā Ġanî (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 9). [yüz biñ,]

Sürdi ḥüküm her küşeye ya ‘nî çürük endişeye

Bir kisveden baş çıkartdı bir oldı **yüz biñ** pāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 26). [yüz biñ,]

yüz göster: Zuhur etmek, tecelli etmek.

Şun ‘-ıla yüz gösteren ol Fā’ il-i muṭlaḳ-durur

Ehl-i Ḥaḳḳ olan dimezler işbu sözde ihtimāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 9). [yüz göster, -en]

yüz karalığı: Utanılacak bir durumu olan.

Yüz karalığından āḥar armağanum yok saña

Cān u dil her dem saña ider kerem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 19). [yüz karalığı, -ndan]

yüz karası: Utanılacak durum.

Yā Rabbenā ferd ü aḥad nice yuna **yüz karası**

Luṭf idüben eyle meded senüñ eliñde çāresi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 1). [yüz karası,]

yüz sür: Baş eğmek, (huzurunda) yere kapanmak, ayaklara kapanmak (saygı bağlamında).

‘aşk degül mi ṭālîbi bir mürşide ḳul eyleyen

Bāb-ı Ḥaḳdan gerçi ḥāk-i pāyine yüz sürise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 64). [yüz sür, -i, -se]

yüz sür: Yüz sürmek, saygı/sevgi göstermek için yere eğilmek.

Göster cemālini bize görelüm

Ayağı tozına yüzler sürelüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 14). [yüz sür, -ler, -elüm]

Ümmî Sinān var yüri dergāhına yüz süri

‘aşk-ıla ḳul olmadan Sübhān ele girsin mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 13). [yüz sür, -i]

Yüzler sürüben ağlayu himmetiñe bel bağlayu

Ḳatre oluban çağlayu ‘ummāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 13). [yüz sür, -üben]

Eyā kāmîl arasında ledünnî ‘ilmîne kānım

Yüzüm sürmege pāyiña güz eyyāmın küyer cānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 6). [yüz sür, -meg, -e]

Ḳurduğum erkān-ı Ḥaḳdur ‘ārife günden ‘ayān

Bekleyüp dost eşiginde yüz süren gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 4). [yüz sür, -en]

Eksüklüyem öñden şoña

Yüz sürüyü geldüm saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 6*). [yüz sür, -ü, -y, -ü]

Yüz sürmek isterüz senüñ tapuña

Efendim Mazharî Sultân kıandasın (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 26, Mısra 3*).
[yüz sürmek,]

İrüp dergâhıña yüzler

Sürmek isterler Sultânım (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 16*). [yüz sürmek, -ler]

Tapuña **yüz sürmeklige**

Al gönlümi senden yaña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 19*). [yüz sürmeklige, -mek, -, -e]

yüz tut: *Yönelmek.*

Yüz tuttum yollarına ‘azm itdüm güllerine

Bî-nişân illerine seyrân itsem gerekdür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 3*). [yüz tut, -tu, -m]

İşler Sinân Ümmî haṭā niçün haṭāya yüz tuta

Gelsün diyü Haḫdan ‘aṭā ol feyz-ı faḫlu’llāh için (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 25*). [yüz tut, -a]

yüzi ağ ol: *Yüzü ak olmak; utanılacak bir durumu bulunmamak.*

Ḥaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı ‘irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmuş kiminüñ yüzi kir ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 14*). [yüzi ağ ol, -mış]

yüzi dut: *Yönelmek.*

Dergâhıña dutdum yüzi raḫmetiñe açdum gözi

Ümmet deyü aña bizi ol ma‘den-i şıdḫ u şafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 11*). [yüzi dut, -du, -m]

yüzi gül: *Gül yüzlü.*

Ḥatice maḥremiñ oldı Fāṭıma ḳadriñi bildi

Nisālara şefi' oldı ey **yüzi gül** ü alnı māh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 32*). [yüzi gül,]

yüzi ḳara: *Ayıplı, kusurlu.*

Sinān Ümmileyin hiç **yüzi ḳara**

Ḳuluñ da bir daḫı var mı hîç yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 43*). [yüzi ḳara,]

yüzi kir: *Yüzü kir (olmak); utanacak bir durumu bulunmak.*

Ḥaber virmediler bundan ṭalan deryā-yı 'irfāna

Kiminüñ yüzi ağ olmış kiminüñ **yüzi kir** ancak (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 63, Mısra 14*). [yüzi kir,]

yüzi māha ir: *Ay yüzlü olan sevgiliye ulaşmak.*

Kim ki 'aşḳ olur şāha

İrişür ol yüzi māha (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 14*). [yüzi māha ir, -üş, -ür]

yüzimi cārī eyle: *Yüzünü akıcı yapmak || Yüzünü gözyaşı ile doldurmak.*

Beni 'aşḳıñ eli ṭıtdı senüñ meydān-ı derdiñde

Yüzimi eyledi cārī özümi eyledi ferrāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 6*). [yüzimi cārī eyle, -di]

yüzin çevir: *Bakışını başka tarafa çevirmek II gösterdiği ilgiyi kesmek.*

Ayırmasın özin benden çevirmesin yüzün benden

Ki bende şaḳlayam anı ki hergiz bulmaya düşmān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 25*). [yüzün çevir, -me, -sin]

yüzin dön: *Yüzünü dönmek, yönünü dönmek.*

Kim ki ḫalḳa döner yüzün dūr ider ol Ḥaḳdan özin

Baḳlar anuñ şüret gözin görmez yolu ṭuman olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 11*). [yüzün dön, -er]

yüzinden: Nedeniyle, sebebiyle, vesilesiyle.

Er **yüzinden** irdüm aña pîr **yüzinden** gördüm anı

Dâ'im şükür ben ol dostuñ mihmānıyam mihmānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 9). [yüzinden,]

yüzine ur: Yüzüne vurmak, işlediği bir suçu ya da kabahati birinin açıkça yüzüne söyleyip onun utanmasına yol açmak.

Var hâliñe meskenet bağla öziñe kıl süküt

Kimsenüñ 'aybın yüzine urma settâr ol yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 4). [yüzine ur, -ma]

yüzini çevir: Yüzünü çevirmek; ilgisini, alakasını kesmek.

Şad hezārān biñ belā gelse çevirmez yüzini

Neylesün Mecnün olup Leyliye virmiş özini (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 1, Mısra 17). [yüzini çevir, -mez]

yüzini çevür: Bir şeyden ilgiyi kesip başka bir şeyle ilgilenmeye başlamak.

Çevürdüm Hâkka mañlûğdan yüzimi

Tesellî kıldı Hâğdan buldum envâr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 36, Mısra 23). [yüzini çevür, -dü, -m]

yüzsüz: Yüzsüz; arsız, sırnaşık, utanmaz.

Senüñ kapuñda kıl çoğdur hisâbı haddan artuğdur

Velâkin bir dağı yoğdur Sinân Ümmî gibi **yüzsüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 26). [yüzsüz,]

yüzü kara: Yüzü kara olan, utanacak bir durumu olan kimse.

Elim boşdur yüzüm kara

Anuñ-çün oldum āvāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 13). [yüzü kara, -m]

Gerçi kim katuñda karadur yüzüm

İllâ ki fazlıña bağladum özüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 17). [yüzü kara, -m, -dur]

Dirseñ baña yüzüñ qara niyāza geldüm ağara

Ḥaḡ sā' ilin boş göndere revā degüldür yā Ğanī (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 7*). [yüzü qara,]

Egerçi qaradur yüzüm velâkin toğrıdur özüm

Saña yalvarmağa bir dem qanı t̄āqat mecāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 49*). [yüzü qara, -dur]

Elim boşdur yüzüm qara nice varam ben ol yāra

Zebūn olmuşam ağyāra anuñ-çün oldum āvāra (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 17*). [yüzü qara,]

yüzü siyāh: *Utanicacak bir duruma düşmek.*

Ki ben baña zulum kıldum ne işledüm ise bildüm

Ṭapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 46*). [yüzü siyāh, -m]

yüzümü udlı düşür: *Utanicacak duruma düşmek.*

Bağladı hırşa özümü kapladı ğaflet gözümü

Udlı düşürdi yüzümü oldum anuñ āvāresi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 6*). [yüzümü udlı düşür, -dı]

yüzüne gül: *İyi davranmak, merhamet etmek.*

Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın 'āqıbet

İçürürsin zehriñi bir gün bal u yağ üstine (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 7*). [yüzüne gül, -me]

yüzüñi dönder: *Yüzünü çevirmek; kalben bağlanmak.*

Tevhîde dönder sözüñi

Dergāha dönder yüzüñi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 11, Mısra 10*). [yüzüñi dönder,]

Z

zafer bul: *Zafer kazanmak, galip gelmek; büyük gayret ve emek neticesinde başarı elde etmek.*

İblīs-i la‘īn ider igvā diler bula zafer

Tevhidim siper olupdur düşmāna yol virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 13). [*zafer bul, -a*]

‘Aql u sırdan gelür haber kılsam derüniden sefer

Maḥv u ğarḳa bulsam zafer ḳalmasa ağı ḳarası (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 18). [*zafer bul, -sa, -m*]

‘aşḳa ırmeyen cihānda ḥaşmına bulmaz zafer

Nefsi mağlūb eylemege hem ālim ‘aşḳdur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 89, Mısra 7). [*zafer bul, -maz*]

zāhid: *Çok dindar olup irfanı olmayan kimse; ham sofu, kaba softa.*

Kimi dünyā ister kimisi ḥūrī

Zāhid dir cennetiñ bāğı gülzārı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 18). [*zāhid,]*

Zāhid toğrı söyle sözi

Daḥl odına yakma bizi (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 7, Mısra 9). [*zāhid,]*

Zāhid benim ‘aşka yār olduğum mıdur ḥaṭā

‘aşk-ıla yokluğu kār kılduğum mıdur ḥaṭā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 1). [zāhid,]

Zāhidiñ ‘ilm ü ‘amelden istegi bil ğayrıdur

Ṭūṭı gibi kıanda irmez cıfe yır ancağ kilāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 23). [zāhidiñ, -iñ]

Gelmesün diñ **zāhide** ‘aşk ehliniñ yağmasına

Döymeğ ‘ağlı ehl-i derdiñ devr-i külhāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 9). [zāhide, -e]

Ṭālibiñ yokdur kararı **zāhidiñ** ferdāsına

Vuşlat-ı dîzāra karşı cānı kıurbāndur yanar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 7). [zāhidiñ, -iñ]

Āşināsından ḥaberdār olmayup ğuşşa çeker

Zāhidiñ kıalbinde her dem cennetiñ ferdāsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 22). [zāhidiñ, -iñ]

Zātına mazḥar olan insāndan olmuş bî-ḥaber

Zāhidiñ meyl eyledüğü ḥūrî vü uçmağ nedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 24). [zāhidiñ, -iñ]

Dört kıtābı okımağ ‘ayn u şın u kıāfıla

Gerçi güçdür **zāhide** ‘arife ‘ayān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 16). [zāhide, -e]

Ben **zāhidiñ** ğavgāsın terk eyledim ferdāsın

Bu vüçüdüme kıaṭresin ‘ummān itsem gerekdir (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 48, Mısra 5). [zāhidiñ, -iñ]

Sinān Ümmî olup sākı eline cām-ı ‘aşk aldı

Koyup nāmūsı ey **zāhid** mey ü şoḥbet sürerseñ gel (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 73, Mısra 18). [zāhid,]

Ḥarf ü ḥurūfuñ ḥaddine irmedi ‘ağlım ey **zāhid**

Bir nokṭadur añladığım der-ḥāṭır-ı Furkānıyam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 7). [zāhid,]

Zāhidiñ zühd ü riyāsetden riyā kesb itdügin

Rü’yet-i dîzār şanmañ ḥūr u ğılmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 25). [zāhidiñ, -iñ]

Zāhidiñ zūhdi beni ‘idiñe qurbān eylemez

Gözime mürşid görinen ‘ayn-ı şeytān olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5*). [zāhidiñ, -iñ]

Dost cemāli şem‘iniñ pervānesiyem her nefes

Lā dimezseñ gel berü **zāhid** benüm mu‘tādıma (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 14*). [zāhid,]

Zāhidiñ güftārını fehm eyledüm küllî recā

‘Āşıkıñ her qavli fi’li ḥasbeten li’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 17*). [zāhidiñ, -iñ]

Zūhd ü taqvāniñ kemālin ‘arz ider **zāhid** baña

Zātına ḥayrān olan n’eyler anuñ naqkāşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9*). [zāhid,]

Zāhidiñ efsānesinden qurtaran baş āferīn

‘aşq-ıla pür-nūr idiser içini ve taşını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 7*). [zāhidiñ, -iñ]

Zāhide virmedi zākiriñ zevqın

Görüñ ‘aşkı nice devrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 7*). [zāhide, -e]

Zāhidiñ qorqusı tamu yirini

Görüñ ‘aşkı nice büstān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 19*). [zāhidiñ, -iñ]

İrmedi ‘aqlum cihānda **zāhidiñ** qavğāsına

Bāb-ı ‘aşkı bekleyenler görmişem aç kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 139, Mısra 9*). [zāhidiñ, -iñ]

Kimi ‘ābid kimi **zāhid** şızup yoluñda qāl olmuş

Bize külhān-ı zikriñde zararūñ zevkı ḥoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 11*). [zāhid,]

zāhidā: Ey zāhid! (Çok dindar olup irfānı olmayan kimse, kaba sofu).

Zāhidā gel ‘ārife baş egmege ‘ār eyleme

Bī-nişān u lā-mekān bāzārınıñ tüccārıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 9*). [zāhidā,]

Sen bu sırdan zühdüñ-ile añlamazsın **zāhidā**

Cān virüp cānānı bulmaq ‘aşığıñ ol kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 13). [zāhidā,]

Zāhidā dersiñ senüñ ħarf ü ħurūfuñ baĥsıdır

Dört kitābıñ ma‘nisi āyāt-ı Qur‘ān bundadır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 19, Mısra 7). [zāhidā,]

Zāhidā sen ‘ilm-i ĥaĥķı tevĥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ĥaddi yoĥ ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 1). [zāhidā,]

Zāhidā luĥf ile var sen ĥılmaĥıl egri nażar

Tā ezelden yana geldüm ‘ādetim budur hemān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 97, Mısra 9). [zāhidā,]

Zāhidā var atma taşı ol ki Beytullāh ola

Yıĥma anuñ ĥapusın ol evde kim Allāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 1). [zāhidā,]

Zāhidā gel ‘aşķa yār ol maĥşūduñ mesrūr ise

‘aşķ elinden tevbekār ol menziliñ maĥşūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 1). [zāhidā,]

Zāhidā ‘aĥlıñ senüñ bu sırrı āĥāh eylemez

Kāfire ta‘n eyleme ger ‘aşķ-ıla ma‘mūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 5). [zāhidā,]

Zāhidā sen ‘ilm-i Ĥaĥķı tevĥīdi ‘irfānda gör

Dürr-i a‘zam ister-iseñ ĥaddi yoĥ ‘ummānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 13). [zāhidā,]

zāhid-i ehl-i varāķ: Sayfa ehli olan zahid.

Ey **zāhid-i ehl-i varāķ**

Var zühdüñi elden bıraĥ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 9). [zāhid-i ehl-i varāķ,]

zāhid-i ibrāhīm: Şeyh İbrahim Zahid Geylani (ö. 705/1305).

Ol daĥı Zāhid-i İbrāhīme telķīn eyledi

Anuñ-içün zāhir ü bāṭın ṭarīķat ĥānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 33). [zāhid-i ibrāhīm, -e]

zāhir: Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey).

Zāhir bāṭın dost yoluna

Uçarlar Hū diyü diyü (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 17, Mısra 3). [zāhir,]

Zāhirde bāṭında oldur delîlim

Bizi güzel Muḥammedden ayırma (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 18, Mısra 11). [zāhirde, -de]

Gelüp 'irfān diler insān ola **zāhir** nihān iḥsān

Ki ol nūruñ zıyāsından ḥaḳāyıklar kılan peydā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 17). [zāhir,]

Cübbe vü destārı ma' mūr Ḥaḳḳa irmez lā-cerem

Zāhir ü bāṭını vîrān olmayınca bil 'iṭāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 32). [zāhir,]

Bu Sinān Ümmîyi siz bende-i aḡyār añlamañ

Zāhir ü bāṭın anuñ sulṭānı 'aşḳu 'llāhdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 16, Mısra 14). [zāhir,]

Zāhir ü bāṭın hezārān derdiñe 'ayn-i devā

'İlm-i ḡayb-ıla kemāl-i ḥikmeti Loḳmānda gör (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 20, Mısra 7). [zāhir,]

Bir Tañrınıñ ilhāmıdur söyledigim añlayana

Zāhir zıḳri bāṭın fikri cān evinde imān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4). [zāhir,]

Gördüceğüm söyleyeyin 'aceblemeñ ḥālim bilen

Zāhir bāṭın fenā bulan sır iline sulṭān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 6). [zāhir,]

İlāhî evvel ü āḫır sücūd eyler saña her baş

Ki sensin Bāṭın u **Zāhir** bilen sensin olan sen fāş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 57, Mısra 2). [zāhir,]

Benüm sırrım kemālıdur ki dilde söylenen her dem

Kimin **zāhir** kimin bāṭın kıduram feyż-i Raḥmānam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 91, Mısra 14). [zāhir,]

Zāhir ü bāṭın kemālāt Pādişāhıñdur beyān

Bāṭına geçdüm **zāhirden** şun '-ı Settār bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 12). [zāhirden, -den]

Eger **zāhirde** ve eger bātında

Şun ‘uñda seni settār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 11).
[zāhirde, -de]

Eger baħr u eger berde eger **zāhir** eger sırda

Giceler yatup uyursam diyem yā Hū görem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 111, Mısra 5). [zāhir,]

‘aşk-ıla mürşide virdi varını

Zāhir bātın kim ki irdi cānāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 28).
[zāhir,]

Kim ne bilsün **zāhirinde** çün görinen ħırķa şāl

Ehl-i derdiñ belki sırrı ceng-i fazlu’llāh ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124,
Mısra 21). [zāhirinde, -nde, -i]

Zāhirimiz pür-fenādur bātınımız pür-beķā

Biz degülüz Ħaķ yolında ğayrı aħvāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126,
Mısra 13). [zāhirimiz, -imiz]

Zāhir ü bātın münevver ķıl seni tevĥîd-ile

Zinetiñden fāriğ olma bekle Ħaķķıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 11). [zāhir,]

Zāhiriñ ğurbetde ise bātınıñ ħurbetdedür

Ķurbetiñden fāriğ olma bekle Ħaķķıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132,
Mısra 3). [zāhiriñ, -in]

Sūfiyem hem şāfiyem ‘aşk eyledi tāhir beni

Mü’minem **zāhir** ü bātın taş olup iç ħalmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
139, Mısra 6). [zāhir,]

Zāhir benim bātın cānım döndüm saña küllî yönüm

Ķalmadı zann u gümānım imāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
3, Mısra 9). [zāhir,]

Ol daħı bil Ħasan-ı Başrıye telķin eyledi

Zāhiri bātını ma’ mür pīrleriñ burhānıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,
Mısra 6). [zāhiri, -i]

Eger zāhirde var tağlar eger bātında var bağlar

Zāhir bātın aķup çağlar şular feyz-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 56). [zāhir,]

Eger **zāhirde** var tağlar eger bātında var bāğlar

Zāhir bāṭın aḳup çağlar şular feyz-i İlahīden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 55). [zāhirde, -de]

‘aşḳ degül mi ancalarıñ **zāhirin** vîrân iden

Gerçi kim bāṭın binâsı ‘aşḳ-ıla ma‘mûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 75). [zāhirin, -in]

zāhir id: Zahir etmek; görünmek; göstermek.

‘aşḳ degül mi ḥurmetine zāhir iden Aḥmediñ

Enbiyâ’ ü mürselîniñ cümlesi pür-nûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 29). [zāhir id, -en]

‘aşḳ degül mi berr ü baḥri zāhir iden ne ki var

Ba‘zı maḳbûl ba‘zı gerçi yâbis ü maḥcûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 19). [zāhir id, -en]

zāhir ol: Görünür duruma gelmek, açığa çıkmak, meydana çıkmak.

Her ne kim zāhir olur fi‘l-i ma‘a’llâhı gör

Ġayrı görme her şey’i sen ya celâl ü ya cemâl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 71, Mısra 3). [zāhir ol, -ur]

Bāṭınımdur zāhir oldı söylerem izhâr idüp

Şöyle bil ḳurbân gerekdür dosta mihmân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 13). [zāhir ol, -dı]

Dü cihânı külli yemîni şimâli ‘aşḳa vir

Ḳancarı kim ‘azm ḳılsañ zāhir olsun bî-gümân (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 24). [zāhir ol, -sun]

zāhir ü bāṭın: Açık ve gizli.

Zāhir ü bāṭın kemâlât Pâdişâhıñdur beyân

Bāṭına geçdüm zāhirden şun‘-ı Settâr bulmuşam (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 93, Mısra 11). [zāhir ü bāṭın,]

Çün hayâliñ ḥayme oldı **zāhir ü bāṭın** baña

Derd-i ‘aşḳıñ hırḳasından ğayrı sâybân olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 17). [zāhir ü bāṭın,]

Zāhir ü bâṭın saña hep muntazır

Bāb-ı fazlıñdan ider küllî recā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 3).

[zāhir ü bâṭın,]

Ol daḥı Zāhid-i İbrāhîme telkîn eyledi

Anuñ-içün **zāhir ü bâṭın** ʔarıkāt ḥānıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8,

Mısra 34). [zāhir ü bâṭın,]

Kim bu sırra maḥzar olursa libāsı bir nemed

Zāhir ü bâṭın ʔamudan fāriğ-i kevn ü zamān (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba

3, Mısra 36). [zāhir ü bâṭın,]

zāḥm: Far. Yara, ceriha.

Key zaʔfem ʔapuña geldüm ğarîbem key ḥaḳîr

Çāresin senden umaram işbu **zāḥmuñ** merhemin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

107, Mısra 4). [zāḥmuñ, -ı, -n]

zāḥmet: Sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.

Götürseñ varlık **zāḥmetin**

Getürseñ birlik vaḥdetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 21).

[zāḥmetin, -in]

zāḥmet çek: Sıkıntı, zorluk, eziyet çekmek.

Yā İlāhî ʔalbe inzāl eyle fikriñ lezzetin

Gayrı şeyden çekmesin göñül tefekkür zāḥmetin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel

105, Mısra 4). [zāḥmet çek, -me, -sim]

zāḥmet ol: Sıkıntı ve eziyete maruz kalmak.

Eger şıḥḥat olam zinde eger zāḥmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yā Hū irem yā Hū (Ümmî Sinan Dîvânı,

Gazel 111, Mısra 7). [zāḥmet ol, -a]

zāʔif: Zayıf; güçsüz, kuvvetsiz.

Sen ʔavîsin ey Ḥakîm-i lâ-yemût

Biz **zāʔfüz** fazlıñ için ârzüda (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 24).

[zāʔfüz, -üz]

Bu Sinān Ümmī **za'ife** irmesün hışmıñ seniñ

İtmesün Һasret-i hicrān anı iğrāk el-ğıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 9). [za'ife, -+e]

Bu Sinān Ümmī **za'ifiñ** āh idüp ağladuğı

Şol saña yol gösteren Burhāndan olduñ bî-Һaber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 23). [za'ifiñ, -in]

Қanı ben miskine senden irişe derdime dermān

Қanı ben **za'ife** bir dem ireydi bir naẓar añsuz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 14). [za'ife, -e]

Ey Һudāyā ben **za'ife** n'ola iҺsān eyleseñ

Şol cemāliñ vaҺdetin bu cānıma cān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 1). [za'ife, -+e]

Bu Sinān Ümmī **za'ife** Һurbetiñ olsa Һarib

Cān Yūsufin Mışr iline n'ola sulţān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 25). [za'ife, -+e]

Bu Sinān Ümmī **za'ifiñ** yarası yanmaқ diler

Anuñ-içün kim bu cānım aşқа miҺmāndur benüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 78, Mısra 33). [za'ifiñ, -in]

Key **za'ifem** Һapuña geldüm ğarībem key Һaқır

Çāresin senden umaram işbu zaҺmıñ merhemini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 3). [za'ifem, -+em]

Bu Sinān Ümmī **za'ifi** terk idüp oldu revān

'Azm idüp sır iline RaҺmāna irdi cān yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 122, Mısra 17). [za'ifi, -i]

İster **za'if** pervāneler şem'iñe Һarşu yanalar

Yanmaқdan özge derdiñe devā degüldür yā Ğanī (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 5). [za'if,]

Eyā cevherleriñ kānı **za'ifler** derdi dermānı

Niçe medħ eyleyem seni ki meddāhiñ ola Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 11). [za'ifler, -ler]

Sinān Ümmī senüñ yoluñda bir Һaşır keşifiñdür

Hemişe mürvetiñ umar ki bir 'āciz **zā'ifiñdür** (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 2, Mısra 34). [zā'ifiñdür, -in, -dür]

za‘îf kı1: Zayıf, güçsüz duruma koymak.

Hasret ü nâr-ı harâretiñ beni kıldı za‘îf

Fazlıña bel bağladum kıaldum yâ Rabbe’l-‘âlemîn (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 107, Mısra 7). [za‘îf kı1, -dı]

za‘îf ol: Güçsüz düşmek.

Za‘îf oldu kıatı bu cân be-ħaķķ-ı âyet-i Kıur’ân

Meded kı1 yâ veliyya’llâh şefâ‘at yâ Resûlallâh (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 31). [za‘îf ol, -dı]

zâkir: Zikreden, zikredici, anan.

Dilinde **zâkiriñ** her dem

Senüñ zikriñ degül mi Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 16, Mısra 1).
[zâkiriñ, -+in]

Vâhid ü Ferd ü Aħaddur dâ’imâ zıkr itdügi

Zâkiriñ kıalbinde her dem tevħîdiñ deryâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
25, Mısra 16). [zâkiriñ, -+in]

Zâhide virmedi **zâkiriñ** zevkıñ

Görüñ ‘aşkı nice devrân eyledi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 7).
[zâkiriñ, -+in]

Temâmet anı zıkr itmek hemân zâtına maħşûşdur

Egerçi külli **zâkirdür** eşer feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10,
Mısra 8). [zâkirdür, -dür]

Anuñ ismin soran kimse müsemmeden bulur envâr

Muvaħħid **zâkiriñ** kıalbi tolar feyz-i İlâhîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
10, Mısra 60). [zâkiriñ, -+in]

Kelâmıñdur senüñ yâ Hû ki lâ ilâhe illâ Hû

Oķur **zâkirleriñ** Hû Hû çü senden infişâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside
1, Mısra 16). [zâkirleriñ, -ler, -in]

Mürşide dil virmeyince bulmadı kıalb-i selîm

‘aşķ-ıla yur kıalbini zâkir kı1an evrâdıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119,
Mısra 12). [zâkir kı1, -an]

zāl: *Dalalet eden, doğru yoldan çıkan.*

Didüñ bir ağulu baldur buña barmaq banan **zâldur**

Haqıñ zikri ulu yoldur diliñüzden komañ her gâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 25*). [*zâldur, -dur*]

zâlim: *Acımasız ve haksız davranan, zulmeden.*

Didi nefsim ki bu yanmaq hüner degül gözüñ aç baq

Baña igvâ ider **zâlim** cân u dil eydür illâ Hû (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 18*). [*zâlim,]*

zamân: *Devir, zaman, vakit.*

Gâhi Nüh oldum gâhi Lût gâh Yunus oldum gâh Dâvûd

İbrâhîm-ile bir **zamân** âteşde gülzârda idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 16*). [*zamân,]*

Bir **zamân** gülzâr içinde hâr elinden ağladum

Verd ü reyhânım bulınca âh u feryâz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 15*). [*zamân,]*

Bir **zamân** nefsiñ hevâsı kapladı cân iqlîmin

Toğdı ‘aşkıñ âfitâbı kışımı yaz eyledüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 17*). [*zamân,]*

Eger nahvîñ eger şarfiñ olup şerhi dile gelmez

Hüve hüve maqâmında ne sâ‘at ne **zamân** buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 14*). [*zamân,]*

Bu sırra irdüğüm hâlim şorarsañ

Baş kodum bir **zamân** yollar içinde (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 120, Mısra 20*). [*zamân,]*

Ey gönül baq kâ‘inâta gör cihânîñ hâlini

Âhır olmışdur **zamânîñ** va‘desi gözle bunu (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 2*). [*zamânîñ, -îñ*]

Ya‘kûblayın bir **zamân** kılmadan âh u fiğân

Mısr iline şâh olan sulţân ele girsin mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 142, Mısra 9*). [*zamân,]*

zamān: An, vakit.

Fānī dil tesbīhi kıoya ħālet-i nez'inde bil

Hem gerekdür ol **zamānda** bir derūnī dil saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 4). [zamānda, -da]

Ey Ĥudā luş eylegil kıahrından ey Ĥaķ el-ġıyās

Her **zamān** u her sâ'at fâ'il-i muřlaķ el-ġıyās (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 10, Mısra 2). [zamān,]

Şu gibi çağladuğumdan her **zamān** leyl ü nehār

Baħr-ı zātuña irüp 'ummān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 9). [zamān,]

Cān Yūsufın cāha kıoydum bir **zamān** zār eyledüm

Ĥamdü li'llāh źulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7). [zamān,]

Pīrleriñ göñlinde yoķdur hergiz ölüm kıorķusu

Şanki şol ĥüb **zamāndur** gözler-iseñ kıavlini (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 14). [zamāndur, -dur]

Bülbülüñ cānım didügi güli görince hemān

Umaram ben bülbüli göre gülin yaķın **zamān** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 34). [zamān,]

zamāne: Bahsedilen zamanda yaşıyan insanlar.

Maķbül-ı Ĥaķķ olan merdūd-ı ĥalkıdur

İstemezler anı şimdi **zamāne** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 24). [zamāne,]

zamīn: Kefil, kefil olan kimse.

Ey Ĥudāyā senden artuķ Ĥāliķım yoķ bī-gümān

İşbu resm-ile ki her bir derdime sensin **zamīn** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 107, Mısra 12). [zamīn,]

zamīr: İç, derun.

Leylek binā yapmağa cem‘ eylemiş çamırı

Çurna düzer kabakdan hammāmıcılık **zamīri** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 148, Mısra 2). [zamīri, -i]

zamm ol: Katlanmak, ilave olunmak, eklenmek.

Muşaffādur bugün kalbim dü ‘âlem mâ-cerāsından

Gönül bir şey’e zamm olsa keser feyz-i İlahîden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 4). [zamm ol, -sa]

zann: Şüphe, tereddüt.

Erenleriñ sözi haqdur inanmayan münâfıkdur

Zann u gümānı terk idüp şıdkıla gelmeyen bilmez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 49, Mısra 8). [zann,]

Zâhir benim bâtın cânım döndüm saña küllî yönüm

Çalmadı **zann** u gümānım imāna gelmişem saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 10). [zann,]

zann u gümāna düş: Şüpheye kapılmak, şüphe etmek.

Halk-ı ‘âlem hâlin bizden şorarsañ

Düşdiler ‘aşıkā zann u gümāna (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 20). [zann u gümāna düş, -di, -ler]

zann u gümāndan kurtul: Zan ve şüpheden kurtulmak.

Zann u gümāndan kurtulan gelsün şehâdet dârına

Alsun ene’l-hağdan haber kâmil imān şatar dilim (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 81, Mısra 9). [zann u gümāndan kurtul, -an]

zann-ıla bak: Şüphe dolu gözlerle bakmak.

Kibr-ile tâ‘at kılursın nefsiñe mağrūr olup

‘Aşıkā zann-ıla bağduñ cümlesi oldu kuşūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 6). [zann-ıla bak, -dun]

zār: Ağlama, sızlama, figan, inleme.

‘Āşıkıñ bir çāresi var **zār** u giryāndur yanar

Yār elinden yarası var yüregi kıandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 1*). [zār,]

Bülbül irincek gülüñ envārına tırmaz dili

Dā’imā gülzāra karşı **zār** u efgāndur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 24*). [zār,]

Maḥabbet nārına bu dil yanaldan

Benüm āh-ıla **zārım** şubḥ u şāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 16*). [zārım, -um]

Düşüp yandukları derdiñden ey dōst

Firāk u ḥasretiñle **zārıñadur** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 8*). [zārıñadur, -ın, -a, -dur]

Benüm işim ol dōst-ıla gelür bu ‘aşk olur belā

Bülbül gibi geldüm dile işüm āh-ıla **zār** olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 46, Mısra 4*). [zār,]

Geldüm cihāna çün Ādem cennete gönderdi Ḥudām

Emrin şıdum redd eyledüm Serendibde **zārda** idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 14*). [zārda, -da]

Bulsa kişi dostdan belā ma‘şūq gelüp vefā kıla

Ḳurtlar tenüm çiyneriken Eyyüb-ıla **zārda** idüm (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 18*). [zārda, -da]

Sinān Ümmî senüñ her dem kıapuñda **zār** u sergerdān

Ya senden ğayrı bir kimse kılar mı derdine çāre (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 115, Mısra 13*). [zār,]

Bize Firdevs-i a‘lādan dīzārıñ zevkı hoş geldi

Gören ‘āşıklara āh-ıla **zārıñ** zevkı hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 2*). [zārıñ, -uñ]

Nefsim baña olmadı yār çün eydürem āh ile **zār**

Hıç ögüdüm kılmadı kār Allāh işin oñarası (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 150, Mısra 3*). [zār,]

Ümmî Sinān eydür pīrim artdı benüm āh u **zārım**

Envārı gözler gözlerim sübḥāna gelmişem saña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 3, Mısra 25*). [zārım, -ım]

Ḥüb cemāliñ şem‘ine pervāneyem ey luṭfı çok

Görsem envāriñi **zārım** arturam yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 8). [zārım, -ım]

‘Acāyib ehl-i zünnāram elinden nefsimiñ **zāram**

Ki dergāha niçe varam meger seni kılam penāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 41). [zāram, -am]

‘aşk degül mi Ferhādîñ **zār-ıla** tağlar deldügi

Ger Şirîniñ ḥasretinden āh idüp darb urısa (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 69). [zār-ıla, --ıla]

zār eyle: Ağlamak, inlemek.

Ṭuymaduñ mı Ādemi evvel nice zār eyledi

Senden öñdin göçdi ammā cevr-ile kındı konuş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 13). [zār eyle, -di]

Cān Yūsufın cāha koydum bir zamān zār eyledüm

Ḥamdü li’ llāh zulmetinden nefsimiñ şāz eyledüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 88, Mısra 7). [zār eyle, -dü, -m]

zār id: Ağlamak.

Ey dil nazār eyle gel bu cihāna

Niçe bir zār idersin yana yana (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 121, Mısra 2). [zār id, -er, -sin]

Sinān Ümmî kuluñ ağlar kapuñda

Nazār kıl çün anı zār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 26). [zār id, -en]

Zār ider derd-ile yüregi yara

Meger fazlıñ ola derdine çāre (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 41). [zār ider, -er]

zār ol: Ağlayıp inlemek.

Ey gönül geç bu fenādan şöyle bî-‘ār ol yüri

Bülbül iseñ ol gül içün dün ü gün **zār ol** yüri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 2). [zār ol,]

zār u giryān kıl: Ağlatıp göz yaşı döktürmek.

‘aşk içinde beni kılan zār u giryān gizlidir

Geçmezem dildārîñ ‘aşkından cāna olsun vedā‘ (Ümmî Sinan Dîvânı,
Muhammes 2, Mısra 49). [zār u giryān kıl, -an]

zār u giryān ol: Ağlayıp göz yaşı dökmek.

Ehl-i derdiñ tapusunda zār u giryān olmadın

Devlet-i Hağ devri kim sürdi haber vir sen baña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
3, Mısra 9). [zār u giryān ol, -ma, -dın]

Kim ki ‘aşk-ıla fenāda zār u giryān olmadı

Kalısar yevmü’l-cezā şehrinde bî-şek āh u zār (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
13, Mısra 27). [zār u giryān ol, -ma, -dı]

zār u ser-gerdān dile: (Aşk uğruna) ağlayıp, şaşkın olmayı istemek.

‘Ara kalmaz kāra kalmaz ‘aşıq-ı mestāneler

Cümlesinden el çeküben zār u ser-gerdān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
22, Mısra 20). [zār u ser-gerdān dile, -r]

zarār: Zıyan, eksiklik, kayıp.

Ümmî Sinān taşma yüri ‘aqlıñı dir şaşma yüri

Geçme hayā kapusından şanma şağın **zarārım** var (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 41, Mısra 18). [zarārım, -ım]

Kimi ‘ābid kimi zāhid şızup yoluñda kāl olmuş

Bize külhān-ı zikriñde **zarāruñ** zevkı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel
141, Mısra 12). [zarāruñ, -un]

zār-ı bî-ħuzūr: Huzursuzca ağlayan (kimse).

‘aşk degül mi cān-verler görüben ‘Abdürezzāk

Gerçi yāriñ yarasından **zār-ı bî-ħuzūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 68). [zār-ı bî-ħuzūr,]

zāt: Kendi, şahıs.

Ene'l-ḥaḳ söyleden **zātũ** zülâlî

Doluñda bir daḥı hıç var mı yâ Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 23*). [*zātũñ, -iñ*]

Varup liḳāñiñ **zātuna**

Ḳonmağa geldük ḳonmağa (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 21, Mısra 15*).
[*zātuna, -in, -a*]

‘Âr u nâmus döymez anuñ **zātuniñ** envârına

Çün başa sevdâsı geldi adıla şandur yanar (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 15, Mısra 15*). [*zātuniñ, -in, -un*]

‘Âşıkam vechiñ görüp ḥayrân olam her dem senüñ

Şadıḳam **zātũ** görüp ḳurbân olam her dem senüñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 2*). [*zātũñ, -iñ*]

Zātım Allâhü eḥaddur vaşfım Allâhü’ş-şamed

Cins ü mişlim yoḳdur öñ şoñ yalıñuz Deyyân menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 13*). [*zātım, -im*]

Zātı ḥvoni-y-la anda toyladı meni ol şâh

Ni‘met-i ‘aşḳa bunda şunuşumdan ilerü (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 113, Mısra 5*). [*zāti, -i*]

Hü diyüp dost **zātuniñ** ismin şoran gelsün beri

Zāt-ı Ḥaḳḳa irmege ḥaşmın ḳıran gelsün beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 1*). [*zātuniñ, -i, -nın*]

Ol daḥı bil kim Cemâlüddîne telḳîn eyledi

Anuñ-içün irdügi döst **zātuniñ** reyḥânıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 32*). [*zātuniñ, -i, -niñ*]

Muvaḥḥiddür anuñ **zātu** ebed hergiz ḳarâr itmez

O zıkrîñ mevcidür envâr süzer feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 9*). [*zāti, -i*]

Didi iṭlâḳıyetinde Hû lâ-ilâhe illâ Hû

Pes andan Aḥmediñ **zātu** olur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 22*). [*zāti, -i*]

Bu üç nev‘-i ḥaḳîḳatlar olupdur **zātuna** mazḥar

Velâkin Muştafâ ekber alur feyz-i İlähîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 27*). [*zātuna, -i, -n, -a*]

Şapusunda ağlayup tırmağda ‘arım kalmadı

Zātınıñ kurbında āhır intizārım kalmadı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 16*). [zātınıñ, -ı, -nı]

zāt: Allah'ın zatı.

Var içinde var-zādeniñ

Varı **zātuñ** haqqı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 3, Mısra 32*). [zātuñ, -ın]

Zātuñda bizi var eyle

Birsin bî-zevāliñ Haqqı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 19*). [zātuñda, -ı, -n, -da]

Görürseñ **zātını** şāfī

Olasın şāhidu’llāhı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 15*). [zātını, -ı, -nı]

Ki **zātu** lâ-teayyünden haber şormak degül ma’nā

Anuñ āşār-ı feyzinden haber virsün bilen peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 3*). [zātu, -ı]

‘aşk alup benden beni **zātında** kurbān itdügi

İki ‘ālem emrine fermān olan sultānedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 19*). [zātında, -ı, -n, -da]

Kā’ināta gelmişem bir gelmeyeydüm bir dağı

Hamdü li’llāh **zātuñı** zıkr eylerem fırsat budur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10*). [zātuñı, -ı, -nı]

Zātına mazhar olan insāndan olmuş bî-haber

Zāhidiñ meyl eyledügi hūrī vü uçmak nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 23*). [zātına, -ı, -n, -a]

Bularıñ gayrıdan yokdur murādı

Hemān **zātuñdağı** esrāriñadur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 35, Mısra 10*). [zātuñdağı, -ın, -da, -gı]

İlāhī kanı ‘ālemde göre **zātuñ** bir açuk göz

İlāhī kanı ādemde nazarıñda tura aq yüz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 1*). [zātuñ, -ın]

Gözüsinden gördiler anuñ münezzeh **zātını**

Gör Muhammed Muştafayı ‘ayn-ı zātu’llāha baḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 7). [zātını, -ı, -nı]

Kim ola tevḥîd ḡaḡḡan **zātıñı** zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür çünki luḡf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [zātıñı, -ı, -nı]

Men Ḥudānıñ tevḥîdi bāḡında devlet ehliyem

Ḥamdü li’llāḡ çoḡ şükür **zātında** vaḡdet ehliyem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 77, Mısra 2). [zātında, -ı, -n, -da]

Yire göḡe ‘arşa kürse şıḡmayan Sultān menem

Cümle ‘ālemden münezzeh **zātı** ol Sübhāñ menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 2). [zātı, -ı]

Muştuladum ben size **zātım** şıfātım vaşfını

Ḳul hüvallahü eḡaddur oḡunan Ḳur’ān menem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 11). [zātım, -ım]

Evvel anuñ **zātı** nūrı ‘aşḡ-ı ezeli nār-ıla

Yedi ismiñ nūrın māye kıldıḡı esrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 7). [zātı, -ı]

Pādişāḡ inzāl ider mi menzili olsa ḡarāb

Dü cihāndan el yusun **zātında** seyrān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 6). [zātında, -ı, -n, -da]

Sinān Ümmîye bir dermān eḡer irmezse **zātıñdan**

Nic’itsün n’eylesün n’itsün ‘azābıñdur çeker ey Şāḡ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 13). [zātıñdan,]

Senüñ **zātıñ** görmegi rencime şıfā dirler

‘Aceb görsem tanısam niḡābın alsañ n’ola (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 116, Mısra 23). [zātıñ, -ın]

Gelmişüz ḡālū belādan **zātını** zıkr itmeḡe

Meylimiz yoḡdur bizüm hiç ḡayrı a’māl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 3). [zātını, -ı, -nı]

Pîr ‘azîzümdür Eroḡlı ḡurmetine ḡıl naḡar

Tā varup dergāḡıña ol **zātıñı** āsān bula (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 14). [zātıñı, -ı, -nı]

Kelām-ı Hâk-durur añladum İhlâş

Beyânı **zât** u şifâtıñ degül mi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 8*). [zât,]

Ta‘âla’llâh yâ Hännân ki **zâtıña** zevâl olmaz

Yüce Sulţân yâ Mennân nüzüle intikâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 1*). [zâtıña, -ı, -n, -a]

Celîl ü zü’l-celâlsın hem Cemîl ü zü’l-cemâlsın hem

‘Azîm ü Bî-mişâlsın hem çü **zâtıña** mişâl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 26*). [zâtıña, -ı, -n, -a]

Bu Sinân Ümmî temennâ kılduğı

Pâk **zâtından** hemân ancak rızâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 32*). [zâtından,]

Temâmet anı zıkr itmek hemân **zâtına** mahşüşdur

Egerçi külli zākirdür eser feyz-i İlâhîden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 7*). [zâtına, -ı, -n, -a]

Saña gönderdi Bârî **zât** didiler aña İhlâş ad

Anuñ birliğini işbât idüp didiñ kul hüva’llâh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 7*). [zât,]

zât-ı a‘lâ: Yüce zat || Allah.

Nedür ol zât-ı a‘lâdan rızâ taleb kılan evvel

Aña hüküm eyleyen sırran rızâ emrin kılan peydâ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 9*). [zât-ı a‘lâ, -dan]

İsm-i a‘zam ‘aşkına zıkrinde vuşlat bulduğum

Hayy ü Bâkî **zât-ı a‘lâ** pâk olan sübhânedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 18*). [zât-ı a‘lâ,]

zât-ı ‘aşk: Allah aşkı.

Bağlayupdur on sekiz biñ ‘âlemiñ bendindexin

Zât-ı ‘aşk-ıla seni sen avlayup eyle şikâr (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 13, Mısra 16*). [zât-ı ‘aşk, -ıla]

zât-ı bahr: Allah'ın zat denizi.

Tecelliden teselliden geçen bilür bu esrârı

İrişüp zât-ı baħrında ‘aceb zevk-ı nihân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 12). [zât-ı baħr, -ın, -da]

zât-ı deryâ-yı haķîkat: Hakikat denizinin zatı olan Allah.

‘Ârif-i bi’llâh olan ta’n eylemez güftârıma

Zât-ı deryâ-yı haķîkat birle cüş olmak diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 21, Mısra 6). [zât-ı deryâ-yı haķîkat,]

Zât-ı deryâ-yı haķîkatdur murâdı ‘ârifiñ

Anuñ-içün bağrı biryân gözleri giryân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 7). [zât-ı deryâ-yı haķîkat, -dur]

zât-ı haķ: Allah'ın zatı.

Ol daħı bil anı Eroğlına telķin eyledi

Anuñ-içün zât-ı Haķda irdüğü Raħmânıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 58). [zât-ı haķ, -da]

Mâsivâ rengin koma dilden şaķın Ümmî Sinân

Zât-ı Haķdan ğayrı efkâr eylemez dervişler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 29, Mısra 22). [zât-ı haķ, -dan]

zât-ı haķâyık: Hakiki zat, Allah.

Baħr-ı zâtıñ mevcı beni sürdi kenâra ‘aşķ-ıla

Zât-ı haķâyık nûrına geldüm ‘aceb yerde idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 6). [zât-ı haķâyık,]

Zât-ı haķâyık didüğüm haķîkatıñ esfelidür

Sırdan öte sır denilen kenzu’llâha irdi yine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 123, Mısra 17). [zât-ı haķâyık,]

zât-ı haķķ: Allah'ın varlığı.

Zât-ı Haķķa doğrı varan kârbân ehlinden ol

Olmasun yañlış işiñde yoluñ âsân eylegil (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 75, Mısra 13). [zât-ı haķķ, -a]

Hü diyüp dost zātınıñ ismin şoran gelsün beri

Zāt-ı Hakkā irmege haşmın kıran gelsün beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 134, Mısra 2). [zāt-ı hakk, -a]

zāt-ı hū: Allah, Hudâ.

Dört kitābıñ sâbiti zāt-ı Hûdur hakka'l-yakîn

Ey bu tevħidden habersiz gey şakın olma ki dūr (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 17). [zāt-ı hū, -dur]

zāt-ı muṭlak: Varlığı mutlak olan Allah.

Kim ola kim zāt-ı muṭlakdan seni muṭlak bile

Pes bilen sensin senüñdür çünki keşf-ile kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 3). [zāt-ı muṭlak, -dan]

İrincek zāt-ı muṭlakda hemân dost olmuş idüm ben

Çü geldüm 'âlem-i mülke yine Ümmî Sinân buldum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 17). [zāt-ı muṭlak, -da]

zāt-ı nefis: Nefsin zatı, kendisi.

Cân göziniñ gözliginden zāt-ı nefsi ara bul

Men 'aref sırrındadır nâsa devâ' ı yara bil (Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 45). [zāt-ı nefis, -i]

zāt-ı nūr: Nurunun özü, nurunun varlığı.

Kaçan kim baħr-ı muṭlakdur bu zikriñ pertevi tolsa

Gelür ol zāt-ı nūrına başar feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 12). [zāt-ı nūr, -ın, -a]

zāt-ı nūrî: Nura ait zat, nurlu zat.

Pes andan zāt-ı nūrîde kıılır tevħidine ikrâr

Haķâyık iklîmin kaçlar gelür feyz-i İlâhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 13). [zāt-ı nūrî, -de]

zāt-ı pāk: Temiz zat || Allah.

Zāt-ı pākiñdür çün Allāhü'ş-şamed

Kim saña lāzım degül hergiz ğidā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 5).

[zāt-ı pāk, -in, -dür]

zātuñ yolu: Allah'a giden yol.

Sırr-ıla zātuñ yolını

Şormak isterler Sultānım (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 13, Mısra 35). [zātuñ

yolu, -nı]

zātu'llāh: Allah'ın zatı.

Nebilere hem-dem olup

Nüş idegör **zātu'llāhı** (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 8). [zātu'llāhı,

-ı]

zāyi' : Zarar, ziyan, kayıp.

Her nefes kim alduğuñca zıkr ü tesbîh eylegil

Kim bu 'ömrüñi hebāya **zāyi'** isrāf etme t̄āb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9,

Mısra 12). [zāyi' ,]

zāyi' it: Zıyan etmek, heba etmek.

Vaħdet-i bākī gerekse 'ömri zāyi' itme gel

Furşat imiş kişiyeye bu dünyede raħmet dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106,

Mısra 5). [zāyi' it, -me]

zebān: Konuşan, anlatan, şerh eden.

Vişāliñ vaşfı şerħinde **zebānım**

Muķaşşardur muķaşşardur muķaşşar (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra

21). [zebānım, -ım]

zebān: Dil, lisan.

Lebleriñ çeşmesidür āb-ı ğayvān añladum

Hem **zebānıñdur** senüñ känd-ı melāħat Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı,

Kaside 5, Mısra 30). [zebānıñdur, -ın, -dur]

zebūn ol: Güçsüzleşmek, çaresizleşmek.

Elim boşdur yüzüm kara nice varam ben ol yāra

Zebūn olmuşam ağyāra anuñ-çün oldum āvāra (Ümmî Sinan Dîvânı,
Murabba 4, Mısra 18). [zebūn ol, -muş, -am]

zebūr: Dâvut peygambere indirilen ve münâcatları ihtivâ eden ilâhî kitap.

Varlığı terk itmeyince vara irilmez ‘ayān

Sözime şābit-durur İncîl ü Furqān ü **Zebūr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30,
Mısra 14). [zebūr,]

‘aşk degül mi yir yüzine nāzil iden dört kitāb

Biri Tevrāt İncîl ü Furqān ü ger **Zebūr** ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12,
Mısra 60). [zebūr,]

zecr: Eziyet, zulüm, cefa.

Fāsıķine ța ‘n içün degül bizüm niyāzımız

Çünkü anlar Hāzretiñden **zecr-ile** zindān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22,
Mısra 10). [zecr-ile, -ile]

zecr id-: Eziyet etmek, sıkmak.

Dilerse şāh iken kılan gedālar

Dilerse **zecr idüp** kılan cefālar (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 4, Mısra 14).
[zecr idüp, -üp]

zehī: Ne güzel, ne hoş, ne iyi.

Zehi sulţān-ı ‘ālī-şāh senüñdür bu yüce dergāh

Fedādur yoluña her gāh hezārān biñ göñül cān baş (Ümmî Sinan Dîvânı,
Gazel 57, Mısra 13). [zehi,]

Zehī ‘izzetlü cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehī devletlü göz oldur tecellī nūrına kına (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 1). [zehī,]

Zehī ‘izzetlü cān oldur ola vaşlında mestāne

Zehī devletlü göz oldur tecellī nūrına kına (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117,
Mısra 2). [zehī,]

Zehī tūtī vü țarrālar anuñ sükkeri bāğında

Bulurlar lezzet-i bāki şakırlar karşı dostāne (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 117, Mısra 3). [zehī,]

Zehī mürşid-i merdāne bu yolda irdi ol hāna

Bu sırra kim ki lā dirse gerekmez ğayrı merdānı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 19). [zehī,]

Zehī Sulţān-ı a'lāsın 'ināyet issi Mevlāsın

Hem evlālardan evlāsın ki künhüñe hayāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 3). [zehī,]

Zehī evvelsin ey Hādī viresin cümle murādı

Senüñdür kayğu vü şādī aña bir ğayrı hāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 5). [zehī,]

zehr: İçine işlediği organı bozan ve öldüren madde.

Nüş ider dost için **zehri**

Göregör aħmedu'llāhı (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 23). [zehri, -i]

Kim-durur bu ejdehānıñ ağızına başı gide

Çırtulup bula necātı **zehrini** kılmaya nüş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 58, Mısra 18). [zehrini,]

Göñlini ol yāre virenler cefādan ğam yimez

Zehri nüş itmek gerekdür luţf u ihsān isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 12). [zehri, -i]

Eger kāl olsa hāl eyler eger **zehr** olsa bal eyler

Şalādur ni'met-i 'aşqa umarsa kim bu aşımından (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 100, Mısra 7). [zehr,]

Gel yüzüme gülme hergiz ağladursın 'ākıbet

İçürürsin **zehriñi** bir gün bal u yağ üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 127, Mısra 8). [zehriñi,]

zehre: Cesaret, yiğitlik.

Gözleriñ hışımından oldı kāfiriñ **zehresi** çāk

Harb-ı tūğiñdan irişdi küfre ğāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 31). [zehresi, -si]

zehr-i kâtil: Öldürücü zehir.

‘aşk elinden şöyle bil her kim na‘ıme uğradı

‘Kıldı sükker ü ‘aselden **zehr-i kâtil** aşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 16). [zehr-i kâtil,]

zehr-i mâr: Yılan zehri.

Her sözi bir zehr-i mârdur uğrasa bağırıñ biçer

Câhili söyletme hemân gör yüzinden bellüdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 32, Mısra 15). [zehr-i mâr, -dur]

zekât: Müslümanlıkta, sahip olunan mal ve paranın kırkta birinin, her yıl sadaka olarak dağıtılmasını öngören İslâmın beş şartından biri.

Ne şavm ü ne şalâtım var

Ne hacc ü ne **zekâtım** var (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 5, Mısra 10). [zekâtım, -ım]

Ben bu derde uğradım yoğluğı kâr eyledüm

Hacc u **zekât** u şifât armağanı neyelerem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 83, Mısra 16). [zekât,]

zelha-veş: Zeliha(Yusuf kıssasının kadın kahramanı) gibi.

Pertev-i nûruñ tecellî kılsa ey Hâk bir kezın

Cân hümāsın **Zelha-veş** bu tende zindân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 14). [zelha-veş,]

zelihâ: Yusuf Peygamber kıssasında adı geçen kadın kahraman, Züleyha.

Sen [ki] Yūsuf Mışra sulţān ben **Zelihāyam** bugün

Yā ne vaqtin nūr-ı vaşlıña irem yā Muştafā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 3). [zelihāyam, -y, -am]

zencir: Zincir, pranga || aşk zinciri.

Ey Hudā luţf eyle sen Ümmî Sināniñ yolını

Bağla ‘aşkıñ **zenciriyle** gitmesün zāl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 18). [zenciriyle, -i, -y, -le]

zerk: İki yüzlülük, hile.

Hağdan uğan hâliş ‘amel kılagör

Ol bāzārda **zerk** u riyā şatılmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 56, Mısra 6).

[zerk,]

Zerk u riyā zühd ü hevā kılmaz seni yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5). [zerk,]

zerre: Çok küçük parçacık, zerre.

Ayrılmason bir **zerrece**

Al göñlümi senden yaña (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 1, Mısra 47). [zerrece, -ce]

Her kime **zerrece** ‘aşkıñ ulaşā

Sa ‘âdet tâcıdur kunduğı başā (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 33).

[zerrece, -ce]

Zerresinden cümle ‘âlem şun ‘uñuñ

Oldı peydā gönderüp kılduñ nidā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 5, Mısra 15). [zerresinden, -sin, -den]

Ey ‘ilm ü ‘irfân isteyen bir **zerreden** kân isteyen

Ey hük-m-i Qur’ân isteyen kâf-ile nūndan al haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 11, Mısra 3). [zerreden, -den]

Zerre deñlü rahmetiñle cümle ‘âlem ğarğ olur

Ey niçe miskin kuluñ var derdine dermân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 3). [zerre,]

‘Āşkıñ yokdur murādı dü cihānda **zerrece**

Küntü kenziñ varlığından sırr-ı cān seyrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 23, Mısra 3). [zerrece, -ce]

İlāhî rahmetiñ hergiz ki eksilmeye bir **zerre**

Kılursañ fazlıñı ihsān iki ‘âlemlere düpdüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 9). [zerre,]

İlāhî ağladum güldüm kimem ben kendimi bildüm

Ki dergāh-ı ‘azîmiñde ki bir **zerrece** ben bir toz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 6). [zerrece, -ce]

Yā Ğanī naķş olmayaydı raĥmetiñden **zerrece**

Derd-i ‘aşkıñdan bize bir **zerre** mihmān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 8*). [*zerre,]*

Yā Ğanī naķş olmayaydı raĥmetiñden **zerrece**

Derd-i ‘aşkıñdan bize bir **zerre** mihmān eyleseñ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 7*). [*zerrece, -ce]*

Ĥavf u recāniñ ĥavzına nehr-i nihān oldı revān

Ķalmadı şekkim **zerrece** ol Vāĥidiñ ĥandāniyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 80, Mısra 18*). [*zerrece, -ce]*

Şan‘atımıñ **zerresinden** cümle ‘ālem oldı var

Ĥikmet-ile külli şey’i var iden ol Ĥān menem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 82, Mısra 3*). [*zerresinden, -sin, -den]*

Ehl-i ‘aşkıñ diñleriseñ vaşfını bir **zerre** gel

Söylemezdüm işbu rāzı illā iznu’llāh ola (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 124, Mısra 5*). [*zerre,]*

‘İlm-i ĥikmetiñ **zerresi** vārişligi geldi bize

Derd ehliniñ Loķmāniyam tūmār olursañ gel beri (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 11*). [*zerresi, -si]*

Bir **zerrede** on sekiz biñ ‘ālemi

Görüñ ‘aşkı nice seyrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 11*). [*zerrede, -de]*

Kime bir **zerresi** irse mekānın lā-mekān eyler

Fiğān u zār ider her dem gerekmez ġayrı evtānı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 138, Mısra 15*). [*zerresi, -si]*

Kime kim irdi bir **zerre** dīdārıñ zevķiniñ derdi

Dü ‘ālemde aña emşāl nebāt u ķand u bal olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 29*). [*zerre,]*

Kime kim ‘aşkıñ odından kığılcım irdi bir **zerre**

Ne meyl-i bākī ne fānī ne ġuşsa ĥırķa şāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 33*). [*zerre,]*

‘aşķ derdiñ cāna pür-tāb eyledi bir **zerrece**

Gelmişem meydān-ı ‘aşķa Mansūram yā Muştafā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 4, Mısra 9*). [*zerrece, -ce]*

Cürmine Ümmî Sinânîñ **zerrece** inkârı yok

Dâ'imâ eydür mürüvvet şâhib-i gufrân meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 17). [zerrece, -ce]

zevâl ol: Yok olmak, zeval bulmak, ortadan kaybolmak.

Ta'âla'llâh yâ Hânnân ki zâtuña zevâl olmaz

Yüce Sultân yâ Mennân nüzüle intikâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 1). [zevâl ol, -maz]

Eger insân eger hayvân her eşyâ emriñe fermân

Ki senden gayrıdan ey Cân kamu halka Zevâl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 20). [zevâl ol, -maz]

zevķ: Zevk, eğlence, keyif.

Hergiz bu miñnet-hânedede ğamdan hâlâş olmaz göñül

Sen Sultâna iren bulur yüz biñ nice **zevķ** u şafâ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 6, Mısra 6). [zevķ,]

Başıñı bend eyledüñ bir aħıra hayvân gibi

Bülbülüñ gülzârdegi **zevķundan** olduñ bî-haber (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 12, Mısra 14). [zevķundan, -ından]

Neylesün 'ârif cihânîñ naķşını hem **zevķını**

Lâ-mekânîñ gevherin alup şatar tüccârıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 23). [zevķını, -ı, -n, -ı]

Sırrına hâlen tecellî eylemiş ol pâdişâh

Ehl-i vahdet ehl-i vuşlat **zevķınıñ** ra'nası var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 4). [zevķınıñ, -ı, -nın]

Baña 'aşķ olmayıncaķ dü cihânda

Eger **zevķ** u eger 'işret belâmdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 6). [zevķ,]

Bu cânîñ irdügi **zevķı** ne bilsün görmeyen kimse

Ümmî Sinânîñ aħvâlın baħr-ı 'aşķa talan bilür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 42, Mısra 13). [zevķı, -ı]

Hey ne bulduñ aldanırsın 'îd-ı şuĝrâ zevķına

Duymaduñ **zevķın** meger sen ekber-i 'îdüñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 34). [zevķın, -ı, -n]

Hey ne bulduñ aldanırsın ‘İd-ı şıgrā **zevķına**

Duymaduñ zevķın meger sen ekber-i ‘İdüñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 33*). [*zevķına, -ı, -n, -a*]

Niçe bir dem **zevķıñı** nüş eylesün Ümmî Sinān

N’ola bir dem sükker-i Hāķ cāmı şunayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 35*). [*zevķıñı, -ın, -ı*]

Bugün vicdānımıñ **zevķın** eger dirsem beyān olmaz

Düşüp vaḥdet deñizine özüm birlikde kān buldum (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 92, Mısra 7*). [*zevķın, -ı, -n*]

Dîzārı **zevķı** derdinden başım top oldı cān çevgān

Girüp meydānına ‘aşķıñ bugün merd isteyen gelsün (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 99, Mısra 3*). [*zevķı, -ı*]

Dîzārıñ **zevķımıñ** sırrı bulunmaz iki ‘ālemde

Ki cennet ḥalkını görsem diyem yā Hū şoram yā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 31*). [*zevķımıñ, -ı, -nın*]

Ķarārı ḳalmadı cānıñ ledünnî ‘ilminiñ **zevķın**

Ṭuyaldan böyledür ḥālim cān u dil eydür illā Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 112, Mısra 5*). [*zevķın, -ın*]

Sırrıña sergerdān olan cān u cihāndan el çeker

İki cihān **zevķı** aña şifā degüldür yā Ķanî (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 129, Mısra 22*). [*zevķı, -ı*]

Zāhide virmedi zākiriñ **zevķın**

Görüñ ‘aşķı nice devrān eyledi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 137, Mısra 7*). [*zevķın, -ın*]

Bize Firdevs-i a’lādan dîzārıñ **zevķı** hoş geldi

Gören ‘aşıqlara āh-ıla zāruñ **zevķı** hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 1*). [*zevķı, -ı*]

Bize Firdevs-i a’lādan dîzārıñ **zevķı** hoş geldi

Gören ‘aşıqlara āh-ıla zāruñ **zevķı** hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 2*). [*zevķı, -ı*]

Alursañ yoluña cānım fedā olsun senüñ yā Rab

Ḥıyālîñ cāna bey’ eyler bāzārıñ **zevķı** hoş geldi (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 4*). [*zevķı, -ı*]

Görüben verd ü reyḥānı öter cān bülbülü her dem

Gerekmez bāğ u büstānı gülzārıñ **zevķı** hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 141, Mısra 6). [zevķı, -ı]

Bugün Manşür-ı Bağdādıñ kemālin ‘azm ider cānım

Yoluñda cān u ser virüp tozārıñ **zevķı** hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 141, Mısra 8). [zevķı, -ı]

Hezārān kāmīl ü dānā senüñ vaşfiñ oğur yazar

Bize ‘aşķıñ kitābını yazārıñ **zevķı** hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 141, Mısra 10). [zevķı, -ı]

Kimi ‘ābid kimi zāhid şızup yoluñda kāl olmuş

Bize külḥān-ı zikriñde zarāruñ **zevķı** hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 141, Mısra 12). [zevķı, -ı]

Nazar kııl bu Sinān Ümmî yoluñda kıomasın varlık

Ki zirā iki ‘ālemden güzārıñ **zevķı** hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 141, Mısra 14). [zevķı, -ı]

Ḥayālîñ derdiniñ **zevķın** kime keşf eyleseñ bir kez

Ki devlet ṭālî ‘i böyle mübārek kıutlu fāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânu, Kaside 1, Mısra 35). [zevķın, -ın]

Kime kim irdi bir zerre dīdārıñ **zevķınıñ** derdi

Dü ‘ālemde aña emşāl nebāt u kıand u bal olmaz (Ümmî Sinan Dîvânu, Kaside 1, Mısra 29). [zevķınıñ, -ı, -nín]

Dir Sinān Ümmî kıaçan kim vāşıl ola cān saña

Dü cihān **zevķı** baña olsun ḥarām yā Muşṭafā (Ümmî Sinan Dîvânu, Kaside 4, Mısra 34). [zevķı, -ı]

Çār-ı yārıñ **zevķını** keşf ideliden cānıma

Sırlarına çok senālar iderem yā Muşṭafā (Ümmî Sinan Dîvânu, Kaside 4, Mısra 27). [zevķını, -ı, -nı]

zevķ bul: Zevk almak, keyiflenmek.

Diñleyüp ğayrı şadādan bulmamışdur zevķını

Tā ezel Ḥağdan gelen elḥānı gözler cānımız (Ümmî Sinan Dîvânu, Gazel 54, Mısra 9). [zevķ bul,]

zevķ-ı yār: Sevgilinin aşķının zevķi.

Gerçi ben senüñle yār oldum umaram **zevķ-ı yār**

Lik sen ağyāra uyarsın baña kıyduñ göñül (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 3). [zevķ-ı yār,]

zeyn id: Süslemek.

‘aşķ degül mi kim sekiz cennātu zeyn iden tamām

Gerçi Hakkıñ kullarına rahmeti meksūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 23). [zeyn id, -en]

zibā: Güzel, hoş.

Ol cevāhir ma‘deni hulk-ı ‘azîmiñdür **zibā**

Pes Necef ırmağına kılduñ işāret Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 41). [zibā,]

zift: Zift, kara sakız.

Şol münāfıklar Hakkı zıkr eyleyenlerden kaçār

İstemezler Hakkdan illā **zift-ile** kaçrān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 14). [zift-ile, -ile]

zihî: Ne güzel, ne hoş.

Zihî sultān-ı merdāne getürdi halkı meydāna

Saña tesbîh ider eşyā eger dillü eger dilsüz (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 51, Mısra 3). [zihî,]

zıkr: Allah’ın isimlerini söyleme, Allah’ı anma.

Zikre dā’im olalum

Görelüm n’eyler Allāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 19, Mısra 11). [zikre,]

Dağı **zikriñi** nuţķ eyle dilime

Be-ħakķ-ı mā yanıķu ‘ani’l-hevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 5). [zikriñi, -i, -n, -i]

İsm-i a‘zam ‘aşķına **zıkrinde** vuşlat bulduğum

Hayy ü Bākī zāt-ı a’lā pāk olan sübhānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 17). [zıkrinde, -in, -de]

Kim bu sırra ırmese insān gelür hayvān gider

Cūş iden āb-ı revān bu **zıkrimiñ** envārıdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 8*). [zıkrimiñ, -im, -in]

Fezküru'llāhe kıyāmen hōş şırāta'l-müstekīm

Berzaḥ ili perdesin bu **zıkr-ile** açmaḡ nedür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 31, Mısra 10*). [zıkr-ile, -ile]

Anuñ **zıkr**i beni külhān idelden

Yunur 'aşıqlara cānım ḥammāmdur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 33, Mısra 19*). [zıkr, -i]

Bir Tañrınıñ ilhāmıdur söyledigim añlayana

Zāhir **zıkr**i bāṭın fikri cān evinde imān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 4*). [zıkr, -i]

Ḥaḡ buyurdı **zıkrime** ṭan eyleyen ziyānlu

Muvaḥḥidiñ āvāzı münkire çıyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9*). [zıkrime, -im, -e]

Ḥamdü li'llāh çoḡ şükürler **zıkrimiz** tevḥîd-i ḥāş

Ḥamdü li'llāh çoḡ şükürler fikrimiz tevḥîd-i ḥāş (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 1*). [zıkrimiz, -imiz]

Ṭaşın düzen dem-be-dem Ḥaḡdan nazar bulur mı

Ḳalbiñ bābın açmaḡa **zıkr-ile** devrān gerek (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 68, Mısra 10*). [zıkr-ile, -ile]

Zıkr u tesbîḥ u 'ibādet şuḡl-ı fi'llāh itmege

Hergiz eşḡāl-i fenāda bitmedi ḡayduñ göñül (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 72, Mısra 11*). [zıkr,]

Dü cihānıñ miḥnetinden ḡam yimezem yek nefes

Dem-be-dem **zıkrim** Hūdur ḡayrıya göñül virmezem (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 6*). [zıkrim, -im]

Dilimdedür **zıkr** ü adı ḡalbimdedür fikr ü dādı

Varlıḡım ol maḡv eyledi 'ummānıyam 'ummānıyam (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 86, Mısra 3*). [zıkr,]

Zıkrimiz esrār-ı Ḥaḡdur cānımız ḡayrān-ı Hū

Fikrimiz bāzār-ı Ḥaḡdur baḡrımız biryān-ı Hū (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 110, Mısra 1*). [zıkrimiz, -imiz]

Ey gönül 'ahde vefâ kııl gel beri gel gir yola

Hağ Ta'ālâ **zıkrını** üns eyle bu cism ü dile (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 128, Mısra 2). [zıkrını, -i, -n, -i]

Şu kim **zıkrıñı** derd-ile getürdi 'aşğ-ıla dile

Aña şeytân ne kâr kıla pes aña mekr ü āl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 41). [zıkrıñı, -i, -n, -i]

Ol dağı Halvetî Muhammede telkîn eyledi

Anuñ-içün **zıkr-ile** ol yāra irmek şanıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 36). [zıkr-ile, -ile]

Didüñ bir ağulu baldur buña barmağ banan zāldur

Hağñ **zıkrı** ulu yoldur diliñüzden komañ her gāh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 26). [zıkrı, -i]

'aşğ degül mi Eyyübı derde giriftār eyleyen

Gerçi **zıkrı** dem-be-dem hem messeniye'z-zurr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 40). [zıkrı, -i]

zıkr: Anma, yâd etme, hatırlama.

Ümmî Sinān eydür çıkma yoluñdan

Allāhñ **zıkrını** koma diliñden (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 9, Mısra 18). [zıkrını, -in, -i]

Dilimdeki **zıkrımıñ** qalbimdeki fikrimiñ

Ma'nisini özümde bulduğum mıdur hağā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 8, Mısra 9). [zıkrımıñ, -im, -in]

Dilde **zıkrıñ** hâlde fikriñ cānıma virdi zıyā

Hüsnüñ envārından āğar mäh-ı tábān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 19). [zıkrıñ, -in]

zıkr eyle: Anmak, sözünü etmek.

Diliñ Hağkı zıkr eylese

Ni'metine şükr eylese (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 10, Mısra 9). [zıkr eyle, -se]

zıkr eyle: Allah'ı (C.C.) çok çok anıp azametini düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.

Kā' ināta gelmişem bir gelmeyeydüm bir daħı

Ĥamdü li'llāh zātını zıkr eylerem fırsat budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 10). [zıkr eyle, -r, -em]

Kim ola tevĥîd ĥaĥķan zātını zıkr eyleye

Eyleyen sensin senüñdür ĥünkü luĥf-ıla kemāl (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 70, Mısra 7). [zıkr eyle, -y, -e]

Şol münāfıķlar Ĥaķı zıkr eyleyenlerden kaçır

İstemezler Ĥaķdan illā zıft-ile kaçırān diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 13). [zıkr eyle, -y, -en, -ler, -den]

Dilimde zıkr eyledüğüm gönümde fikr eyledüğüm

Ĥayrı degül şimdi hemān Ĥaķdur bizüm iķrārımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 50, Mısra 7). [zıkr eyle, -düg, -üm]

Bir Allāhı zıkr ideniñ gümānı hep 'ayān olur

Ni'metine şükr ideniñ müşķilleri beyān olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 1). [zıkr id, -en, -in]

Görmüşem Ĥur'ān içinde muştuladuñ sen beni

Zıkr iderseñ mürvetiñden adımı raĥbet budur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 27, Mısra 28). [zıkr id, -er, -sen]

Deryāyı varlıķdan ĥalāş eyle anuñ 'aşķına kim

Baĥn-ı balıķda zıkr iden Yūnus Resūlullāh için (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 103, Mısra 10). [zıkr id, -en]

zıkr idüñ ben daħı zıkr ideyin: "O halde siz beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim."(Bakara suresi 152. ayet) ayeti.

Ĥaķ buyurdu **zıkr idüñ ben daħı zıkr ideyin**

Erenler şöĥbetine Ĥur'āna uyan gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 5). [zıkr idüñ ben daħı zıkr ideyin,]

zıkr it: Anmak, zikretmek, hatırlamak.

Temāmet anı zıkr itmek hemān zātına maĥşüşdur

Egerçi külli zākirdür eşer feyż-i İlāhiden (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 7). [zıkr it, -mek]

zıkr it: Allah'ı (C.C.) çok çok anıp azametini düşünmek ve esmâ-i hüsnâsını okuyup tefekkür etmek.

Vâhid ü Ferd ü Aḥaddur dâ'imâ zıkr itdüğü

Zâkiriñ kalbinde her dem tevḥīdiñ deryâsı var (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 25, Mısra 15). [zıkr it, -dü, -gi]

Gelmişüz ḳālū belâdan zâtını zıkr itmege

Meylimiz yokdur bizüm hiç ğayrı a'mâl üstine (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 126, Mısra 3). [zıkr it, -meg, -e]

Ol daḥı çün Ḥabîb-i 'Acemîye telḳîn eyledi

Anuñ-içün dem-be-dem zıkr itdüğü Sübhânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 8). [zıkr it, -dü, -gi]

zıkr ol: Sözüñü etmek, dile getirmek, anmak.

Şanmañuz ğayrıya nükte eyleye Ümmî Sinân

Zıkr olanıñ cümlesin ben bende mihmân añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 34). [zıkr ol, -an, -ın]

Ol daḥı bil Seyyid-i Yaḥyâya telḳîn eyledi

Anuñ-içün faḥr-i 'Acem zıkr olan 'irfânıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 46). [zıkr ol, -an]

Ehl içinde bunlara ḥayvân-ı nâṭıḳ zıkr olur

'İlm-i uḥrâdan bular hiç kâr-ı esrâr eylemez (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 52, Mısra 17). [zıkr ol, -ur]

Âyet-i Raḥmâna uyduḳ ḥamdü li'llâh çok şükür

Ten ü dilden cân u dilden zıkr olan Sübhânımız (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 55, Mısra 16). [zıkr ol, -an]

zıkr ü tesbîḥ eyle: Allah'ın zıkrını ve tesbihini etmek, Allah'a ibadet etmek.

Her nefes kim alduḡuñca zıkr ü tesbîḥ eylegil

Kim bu 'ömrüñi hebâya zâyi' israf etme ṭâb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 11). [zıkr ü tesbîḥ eyle, -gil]

zıkr-i ḥâş: Has, güzel zikir.

‘aşk degül mi bu Sinân Ümmîyi bülbül eyleyen

Gerçi zıkr-i hâş-ıla ol Hâlika mezkûr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 80). [zıkr-i hâş, -ıla]

zıkr-i hâşu’l-hâş: *En has, en güzel zikir.*

Ol dağı Cüneyd-i Muhammede telkîn eyledi

Anuñ-içün zıkr-i hâşu’l-hâşıla ol ğanîdür (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 8, Mısra 16). [zıkr-i hâşu’l-hâş, -ıla]

zıkr-i hû: *Allah’ı zikretmek, anmak.*

Vâridât u varlığa irmek dilersen gel berü

Zıkr-i Hünüñ baırına tal gevheristân isteyen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 98, Mısra 4). [zıkr-i hû, -nun]

zıkr-i kalbî: *Kalbî zikir, gizliden gizliye yapılan zikir.*

Ṭıfl-ı ma’ nî zıkr-i kalbî pir yüzinden taḥşîl idüp

Sır ilinde kalb-i selîm bulmayan insân degüldür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 44, Mısra 15). [zıkr-i kalbî,]

Dir Sinân Ümmî okudum zıkr-i kalbîden sebağ

‘İlm-i esrârdur sözüm kâl ehline ħâl virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 17). [zıkr-i kalbî, -den]

Ṭıfl-ı ma’ nî zıkr-i kalbîden yağar mişbâhını

Mu‘cizât-ı enbiyâdan derdimiz tevḥîd-i hâş (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 60, Mısra 9). [zıkr-i kalbî, -den]

Ṭıfl-ı ma’ nî zıkr-i kalbîden gelür ‘ayne’l-yağın

Ağsen-i tağvîm yüzinden gel bu vechu’llâha bağ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 11). [zıkr-i kalbî, -den]

zıkr-i zât: *Allah’ın zıkr edilmesi.*

Zıkr-i zâtüñ feyzîdür cân mülküne âb-ı revân

Ḳalbimi ṭahir kılan yâ Rab zülâliñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 5). [zıkr-i zât, -in]

‘Āşıqlarıñ eglencesi ism-i zātuñ yā Rabbenā

Cānlarınıñ diñlencesi **zıkr-i zātuñ** yā Rabbenā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 1, Mısra 2*). [*zıkr-i zātuñ, -ın*]

zıkrîñ gider: Allah'ın zıkrini gidermek, Allah'ın kişiyi dünya dertleri ile meşgul edip kendi adını unutturması.

Ayırma doğru yoluñdan

Giderme zıkrîñ dilimden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 10*). [*zıkrîñ gider, -me*]

zıkrin oku: Zıkr etmek.

Kim ki Hakkun zıkrin okur

Olmaysar hergiz haķır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 14, Mısra 21*). [*zıkrin oku, -r*]

zıkrü'llah: Allah'ı zikretme, anma.

Enbiyâdan mu'ciz oldı bil kerâmet evliyâ

Ey Sinân Ümmî gözün aç sen bu **zıkrü'llāha** baķ (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 62, Mısra 22*). [*zıkrü'llāha, -a*]

Buyurduñ çün aṭı' u'llāh yaratduñ her şeyi li'llāh

Diyeler tā ki **zıkrü'llāh** yeg andan min fi'āl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 18*). [*zıkrü'llāh,]*

Nazar kıldı size Allāh nażar kıluñ bize bi'llāh

Dinilsün dilde **zıkrü'llāh** bulunsun cānda vaşlu'llāh (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 4, Mısra 26*). [*zıkrü'llāh,]*

zıll-ı 'arş: Arşın gölgesi.

Zıll-ı 'arşı bil añlarısañ ehl-i ğamıñdur

Anuñ-içün çekdi cefā ol Seyyid-i Muḥtār (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 13*). [*zıll-ı 'arş, -ı*]

zindān: Zindan, hapishane.

Hasret ü firqat ipiyle bendi muhkem eyleyüp

Dürlü mihnet kılmak ister baña bu **zindân** meded (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 6, Mısra 8). [zindân,]

zindân dile: Zindana düşmeyi, cehenneme düşmeyi istemek.

Fasıkhine ta'n için degül bizüm niyâzımız

Çünkü anlar Hâzretiñden zecr-ile zindân diler (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 10). [zindân dile, -r]

zindân eyle: Hapsetmek.

Pertev-i nûruñ tecellî kılsa ey Hâk bir kezın

Cân hümâsın Zelha-veş bu tende zindân eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 14). [zindân eyle, -se, -n]

zindân ol: Bir yerin birine yaşanmaz hale gelmesi, o yerin çok sıkıntılı olması.

Kimi güler handân olur

Kime cihân zindân olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 20, Mısra 26). [zindân ol, -ur]

Gelür 'aşkıñ tutar meydân baña 'âlem olur zindân

Konar başımda bir sevdâ beni alur şatar ey Şâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 114, Mısra 5). [zindân ol, -ur]

zindânî: Mahkûm.

'Âlimü'l-ğaybıñ vücûdı nûrınıñ şehrendenüz

Bu kafes cisminde geldük habs olan **zindânîyüz** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 53, Mısra 6). [zindânîyüz, -y, -üz]

zinde ol: Diri olmak, sağlam olmak.

Eger şıhhat olam zinde eger zaħmet ola tende

Neye irsem ki ben bunda diyem yâ Hû irem yâ Hû (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 111, Mısra 7). [zinde ol, -am]

zînet: Süs; güzellik veren, güzelleştiren şey.

Dār-ı dünyā bir misāfir-hānedür bellü beyān

Sıklet imiş kişiye bu dünyede **zinet** dinen (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 106, Mısra 12). [zinet,]

Zāhir ü bāṭın münevver kıl seni tevḥîd-ile

Zinetiñden fāriğ olma bekle Ḥaḳḳıñ bābını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 132, Mısra 12). [zinetiñden, -in, -den]

zinhār: Asla.

Bu fenā bāğında bāğa urma **zinhār** özüñi

Gör gülistān illerinde alma vü ayva ‘ünnāb (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 9, Mısra 15). [zinhār,]

Kevn ü mekânıñ naḳşını pāk eyle göñülde

Naḳḳāşa iriş ğayrıya aldanmağıl **zinhār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 38, Mısra 12). [zinhār,]

İlāhî kılsun ‘āşıklar cemāliñ bāğını seyrān

İrişmez vaşluma her kim bakarsa naḳşıma **zinhār** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 43, Mısra 8). [zinhār,]

zîrā: Zîrâ, çünkü, şundan dolayı.

Zîrâ ki her cān mülkünü

Şanma ki ‘aşḳu’llāh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 43). [zîrâ,]

Ümmî Sinān eydür bu cān kılmaz nişānda bir mekân

Zîrâ ki ol şāhıma ben varmağa ikrārda idüm (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 87, Mısra 32). [zîrâ,]

Didi ol dār-ı miḥnetde qarār eylemesin aşlâ

Ki **zîrâ** köpri üstinde kimesne eylemez evṭān (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 102, Mısra 24). [zîrâ,]

Zira çok dürlü ‘alāmetler belürdi yir yirin

Meşriḳ u mağrib arası geydi ceḥliñ zūlmuni (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 3). [zira,]

Naẓar kıl bu Sinān Ümmî yoluñda ḳomasın varlık

Ki **zîrâ** iki ‘ālemden güzārıñ zevḳı hoş geldi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 141, Mısra 14). [zîrâ,]

Ḥudāvendā Ḥudāvendā hemān fazlıñ ola cānda

Kim **zîrā** Ümmî Sinānda ḥavāşş-ı ḥāşşı ḥāl olmaz (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 54*). [*zîrā,]*

Zîrā ‘aşka küfr ü imān ḥā’ il olmaz şöyle bil

Cümle ‘ālem ger ḥicāb-ı nūrı ger tennūr ise (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 7*). [*zîrā,]*

zîre: Zîrâ, çünkü, şundan dolayı.

Ey Sinān Ümmî yûri ehl-i belâ ḥizbinden ol

Zire anlar yâr elinden derdine dermān diler (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 22, Mısra 22*). [*zire,]*

zîyâ: Parlaklık, aydınlık.

Ṭoğarsa cānıma nūruñ **zîyâsı**

Eser bu dilime bād-ı şabâsı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 5*). [*zîyâsı, -sı]*

Gelüp ‘irfān diler insān ola zāhir nihān iḥsān

Ki ol nūruñ **zîyāsından** ḥaḳāyıklar kılan peydā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 2, Mısra 18*). [*zîyāsından, -sın, -dan]*

Nūruñ **zîyâsıyla** zulmet ḳarasın

Yuyup ‘ālemi envār iden sensin (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 21*). [*zîyâsıyla, -sı, -y, -la]*

Daḥı bundan içerüden söylerisem bir ḥaber

Maḥv ider ḥayret cihānıñ nūrınıñ **zîyâsını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 146, Mısra 20*). [*zîyâsını, -sın, -ı]*

‘Ārifiñ ḳalbine ḥubbüñ gün gibi virdi **zîyâ**

Fāsıḳıñ göñline zulmet ü nifāḳat Murtażā (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 35*). [*zîyâ,]*

zîyâ al: Işık almak.

Bilüñ kim baḥr-ı muṭlaḳdan bu tevḥīdiñ kemālātu

Zîyâ alur nücüm u şems ḳamer feyż-i İlāhīden (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 10, Mısra 44*). [*zîyâ al, -ur]*

zıyā vir: Işık vermek, nurlandırmak.

Dilde zıkrîñ hâlde fikrîñ cânıma virdi zıyā

Ḥüsnüñ envārından āḥar mäh-ı tábân olmasun (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 19*). [zıyā vir, -d']

zıyā`î: Özel isim.

Ol daḥı bil oḡlı **Zıyā`ıye** telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûḥ-ḥānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 15*). [zıyā`ıye, -y, -e]

Ol daḥı bil oḡlı **Zıyā`ıye** telkîn eyledi

Keşret içre seyr ilinde seyr iden rûḥ-ḥānıdır (*Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 9, Mısra 21*). [zıyā`ıye, -y, -e]

ziyān: Zarar, ziyan.

Ne aşşı farḳ iderem ne **ziyānı**

Küllî virān oldum `aşḳa uyaldan (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 96, Mısra 3*). [ziyānı, -ı]

ziyān gel: Zarara uğramak.

Key şaḳın Ümmî Sinān nuṭḳ eyleme nādāna

Cāhile yār olursañ aşşına ziyān gelür (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 18*). [ziyān gel, -ür]

ziyān it: Zıyan etmek, zarara uğramak.

Gel fenādan öñ fenā ol kim ziyān itmeyesin

Rü`yet-i Ḥaḳ görine şāyed senüñ seyrānıña (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 118, Mısra 13*). [ziyān it, -me, -y, -e, -sin]

ziyān kıl: Zıyan etmek, yazık etmek.

Kes elin ey dil cihānıñ kılmasun `uḳbā ziyān

Ḳaṭ` it `uḳbānıñ elin kim bātınıñ ola beyān (*Ümmî Sinan Dîvânı, Murabba 3, Mısra 1*). [ziyān kıl, -ma, -sun]

ziyānlu: Zararlı.

Ḥaḫ buyurdu zikrime ṭan eyleyen **ziyānlu**

Muvaḥḥidiñ āvāzı münkire çıyān gelür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 47, Mısra 9). [ziyānlu,]

ziyâret: Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.

‘Āşıklañ **ziyâreti**

Oldur ki beytu’llâh olur (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 6, Mısra 19). [ziyâreti, -i]

ziyâret it: Belli bir yer veya kimseyi görmeye gitmek.

Ol vişâli Ka’besin bir dem ziyâret itmege

Vire bir kimse niçe biñ ḥaccınıñ ṭavvâfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 23). [ziyâret it, -meg, -e]

ziyâret kıl: Ziyaret etmek.

Sırr-ı Aḥmed ḥaccınıñ beytin ziyâret kıldı cān

Gördüğüm eydür mübârek ḥaccıñuz me’ādıma (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 119, Mısra 17). [ziyâret kıl, -dı]

zühd: Ar. Dünyaya rağbet etmeme, kendini ibadete verme.

Zühd ü taḫvâ menzilinden geçdi cān eyler vedā’

Varduğı dār [ol] ene’l-ḥaḫ söyleyen meydānedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 17, Mısra 13). [zühd,]

zühd: Kaba sofuluk.

Ey zāhid-i ehl-i varaḫ

Var **zühdüñi** elden bıraḫ (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 25, Mısra 10). [zühdüñi, -ün, -i]

Sen bu sırdan **zühdüñ-ile** añlamazsın zāhidā

Cān virüp cānānı bulmaḫ ‘āşıkıñ ol kārıdur (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 18, Mısra 13). [zühdüñ-ile, -ün, -ile]

‘aşk-ıla dīzār için olmağ fenā fahrım-durur

Zühd-ile ğilmān için ma‘ müre göñül virmezem (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 84, Mısra 12). [zühd-ile, --ile]

Zāhidiñ **züh**d ü riyāsetden riyā kesb itdügin

Rü’ yet-i dīzār şanmañ hūr u ğilmān añladum (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 85, Mısra 25). [zühd,]

Zāhidiñ **züh**di beni ‘idiñe kırbān eylemez

Gözime mürşid görinen ‘ayn-ı şeytān olmasun (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 104, Mısra 5). [zühdi, -i]

Zühd ü taqvāniñ kemālin ‘arz ider zāhid baña

Zātına hayrān olan n’eyler anuñ naqqāşını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 131, Mısra 9). [zühd,]

Zerğ u riyā **züh**d ü hevā kılmaz seni yāre revā

Yekdür dü çeşmi yaş olup dildār olursañ gel beri (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 135, Mısra 5). [zühd,]

zuhūr: Zāhir olmak, meydana çıkmak, belli olmak.

‘Arifiñ ‘ilm-i rumūzın bilmeyen ey bed-fi ‘āl

Seb ‘a’i seyrān idüp gel gör nedür andan **zuhūr** (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 30, Mısra 12). [zuhūr,]

Ledünnī ‘ilminiñ dilde **zuhū**rı

Gelen ilhām vāridātuñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 19). [zuhūrı, -ı]

zülāl: Safi, hafif, soğuk, güzel su.

Ene’l-ħağ söyleden zātuñ **zülāl**ı

Doluñda bir dağı hıç var mı yā Rab (Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 23). [zülālı, -ı]

Niçe biñ kand ü şeker şāhibleri şaçın yolar

Şanki ağzı ağı dolmuş pes **zülāl**iñ kandedür (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 28, Mısra 16). [zülālîñ, --in]

Zıkr-i zātuñ feyzidür cān mülküne āb-ı revān

Kalbimi tāhir kılan yā Rab **zülāl**iñdür senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 66, Mısra 6). [zülālîñdür, -in, -dür]

Kime kim irmedi ‘aşkıñ **zülāl**

Hemān ‘ayn-ı mazarrātıñ degül mi (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 152, Mısra 13). [zülālı, -ı]

Biñ yıl ‘ömrüm olsa şerhiñden lisāna ğam degül

Bulmadum ‘aşkıñ **zülālından** qanā‘at Murtażā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 5, Mısra 48). [zülālından, -ın, -dan]

zü’l-celāl: Celal sahibi, azamet, izzet ve heybet sahibi Allah.

Celīl ü **zü’l-celālsın** hem Cemīl ü zü’l-cemālsın hem

‘Azīm ü Bī-mişālsın hem çü zātıña mişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 25). [zü’l-celālsın, -sın]

Sensin ol Cebbār-ı ‘ālem **zü’l-celāl**

Qahr iderseñ yek nefis olur fenā (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 2, Mısra 11). [zü’l-celāl,]

Geçmezem dildārıñ ‘aşkıñdan cāna olsun vedā‘

Baña bu derdi ezel sermāye virdi **zü’l-celāl** (Ümmî Sinan Dîvânı, Muhammes 2, Mısra 26). [zü’l-celāl,]

zü’l-cemāl: Güzellik sahibi Allah.

Celīl ü zü’l-celālsın hem Cemīl ü **zü’l-cemālsın** hem

‘Azīm ü Bī-mişālsın hem çü zātıña mişāl olmaz (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 1, Mısra 25). [zü’l-cemālsın, -sın]

züleyhā: Yusuf peygamber ile aralarında çeşitli olaylar geçen ve sonunda onun eşi olan kadın.

Nice biñ Yūsuf **Züleyhā** qapusında muntazır

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ züllāfını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 11). [züleyhā,]

‘aşq degül mi kim **Züleyhāmıñ** özin nār eyleyen

Gerçi Ya‘qūb oğlu Yūsuf arada mezbūr ise (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 12, Mısra 71). [züleyhāmıñ, -nın]

zülf: Yüzün iki cihetinden sarkan saç, saç büklümü.

Cemāliñ **zūlfiniñ** dād u şafāsı

Teliñde bir dağı hıç var mı yā Rab (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 2, Mısra 15*).
[zūlfiniñ,]

Şāh-ı Mısrıñ **zūlfine** müştāk ola Ya 'kūblayın

Terk idiser mülkini cāh-ı cinān Ken'ānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 151, Mısra 7*). [zūlfine, -i, -n, -e]

Gör ne **zülfe** taķılıpdur 'āşıkıñ gerdānını

Yā nice bende giriftār eyleyüpdür cānını (*Ümmî Sinan Dîvânı, Müseddes 1, Mısra 3*). [zülfe, -e]

zūlf-i siyāh: *Sevgilinin siyah saçı.*

İki boynuñdağı zūlf-i siyāhıñ

Berāberdür berāberdür berāber (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 34, Mısra 19*).
[zūlf-i siyāh, -ın]

züllāf: *Yüzün iki cihetinden sarkan saçlar, saç büklümü.*

Nice biñ Yūsuf Züleyhā kapusunda muntazır

Görmek için bir dem anuñ vechiniñ **züllāfını** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 145, Mısra 12*). [züllāfını, -ın, -ı]

zulm: *Eziyet, cevir, cefa.*

Zulm ü ğafletden cihān uş tutuşup par par yanar

Ġuşşasından kimse bimez kimsenüñ aĥvālini (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 21*). [zulm,]

zulm eyle: *Zulüm, kötülük, haksızlık, eziyet etmek.*

Top eyleyüp cān u başı her kim ki meydāna gele

Zulm eylemez Allāh aña hidāyeti burhān olur (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 45, Mısra 8*). [zulm eyle, -mez]

zü'l-me'āl: *Meal sahibi.*

Luţf eyle rahmet kıl baña

Kendi **zü'l-me'āl**ñ Ħaķķı (*Ümmî Sinan Dîvânı, Koşma 24, Mısra 8*). [zü'l-me'āl, -in]

zulmet: *Karanlık.*

Sen bu nefsiñ **zulmetinden** alduñ uş hr u zell

Ey dirg derdiñe dermndan olduñ b-haber (*mm Sinan Dvn, Gazel 12, Mısra 15*). [*zulmetinden, -i, -n, -den*]

Gn gibi dzr Őevından mŐerref oldu cn

almadı **zulmet** siyh Hka vuşlat ehliyem (*mm Sinan Dvn, Gazel 77, Mısra 20*). [*zulmet,]*

Cn Ysufin cha oydum bir zamn zr eyledm

Hmd li' llh **zulmetinden** nefsimiñ Őz eyledm (*mm Sinan Dvn, Gazel 88, Mısra 8*). [*zulmetinden, -i, -n, -den*]

Ey Sinn mm amer devrinde devrn eyledik

rmeye **zulmet** hcbndan alan devrnna (*mm Sinan Dvn, Gazel 118, Mısra 18*). [*zulmet,]*

'rifiñ albine hbbn gn gibi virdi zy

Fsn gnline **zulmet**  nifkat Murtaz (*mm Sinan Dvn, Kaside 5, Mısra 36*). [*zulmet,]*

Bu nefsim **zulmeti** odan beni dr eyledi Hdan

HlŐ eyle bu duzadan elim tt dŐdm ayadan (*mm Sinan Dvn, Murabba 4, Mısra 5*). [*zulmeti, -i*]

zulmet: *Karanlık || Gaflet.*

Cehl  **zulmet** aplamıŐdur mdde'iniñ albini

H kelm tor gelmez geñizinden belldr (*mm Sinan Dvn, Gazel 32, Mısra 17*). [*zulmet,]*

Nefs-ile ayr olup gel cn-la yr ol bugn

Ola kim def' ola **zulmet** bulina ayduñ gnl (*mm Sinan Dvn, Gazel 72, Mısra 14*). [*zulmet,]*

Gitdi **zulmet** gitdi keşret gitdi firat aradan

Bar- ztdan nr- ztdur gr benim envrlgm (*mm Sinan Dvn, Gazel 94, Mısra 11*). [*zulmet,]*

Kfr  **zulmet** apladuca bu vcdum mlkini

Tevid-i ztn nr irgrdi 'adl u ddma (*mm Sinan Dvn, Gazel 119, Mısra 5*). [*zulmet,]*

zulmet hicābı: *Karanlık(gaflet) örtüsü.*

Cemāliñden götür zulmet hicābın

Yā İlāhī be-ḥaḳḳ-ı ‘arşı’ stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 11).

[zulmet hicābı,]

zulmet karasın: *Gaflet karanlığı.*

Nūruñ zıyāsıyla **zulmet karasın**

Yuyup ‘ālemi envār iden sensin (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 95, Mısra 21).

[zulmet karasın,]

zulmet perdesi kapla: *Karanlığın perdesi kaplamak; gaflete düşüp hakkı görememek.*

Ehl-i inkārıñ gözine gör ki zulmet perdesi

Şaplamışdur küfr-ile tuğyān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 12). [zulmet perdesi kapla, -mış, -dur]

zulmet-i kesret: *Kesretin(varlık aleminin) karanlığı.*

Zulmet-i keşretde her dem āh ider pervāneyem

Ol cemāliñ şem’ine biryān olam her dem senüñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 69, Mısra 3). [zulmet-i keşret,]

zulmet-i nefis: *Nefsin karanlığı.*

Zulmet-i nefsiñ ‘azābından beni şāz eyleyen

Cān u dilden evliyāya göñlümüñ ikrārıdır (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 26, Mısra 5). [zulmet-i nefis, -in]

Zulmet-i nefsiñ hicābından beni eyle ḥalāş

Berzaḥ ilinde hemişe gül ü reyḥān eyleseñ (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 64, Mısra 11). [zulmet-i nefis, -in]

zulmüñ odını saç: *Zulüm ateşi saçmak, zulmetmek.*

Pādişāhlar dürdi ‘adliñ defterin yakdı oda

Saçdılar begler ḥākimler ḥalka zulmüñ odını (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 133, Mısra 20). [zulmüñ odını saç, -dı, -lar]

zulüm kı1: Zulüm, eziyet etmek.

Ki ben baña zulüm kıldum ne işledüm ise bildüm

Tapuña yalvaru geldüm gözüm ağlar yüzüm siyâh (Ümmî Sinan Dîvânı, Kaside 11, Mısra 45). [zulüm kı1, -du, -m]

zu 'm-ı bātıl: Batıl zan.

Zu 'm-ı bātıl zümresinden añlamañ 'aşık1arı

Muştafâdan Murtażâdan şâhib-erkānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 11). [zu 'm-ı bātıl,]

zu 'm-i 'ilm: Batıl, boş, gereksiz ilim.

Kendü zu 'm-i 'ilmi ile menzile irmez kişi

Var ara bir kâmil er kim şalı vire yol saña (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 4, Mısra 5). [zu 'm-i 'ilm, -i]

zū-mirratin fe 'stevā: "Bir kuvvet sahibi (Cebrail), hemen kendi asli suretine girip doğruldu (düpedüz durup göründü)." (en-Necm 53/6).

Götür gaflet niķābın bu gözümden

Hürmetiyçün zū-mirratin fe 'stevā (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 7, Mısra 10). [zū-mirratin fe 'stevā,]

zümre: Topluluk, grup, cāmia, sınıf.

Zu 'm-ı bātıl zümresinden añlamañ 'aşık1arı

Muştafâdan Murtażâdan şâhib-erkānam bugün (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 108, Mısra 11). [zümresinden, -si, -n, -den]

Ey Sinān Ümmî dalālet zümresinde kalma sen

Tevhīdi inkār iden inān müselmān olmadı (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 149, Mısra 15). [zümresinde, -sin, -de]

zümre-i rūhānī: Ruh, gönül ehli kimseler; arifler.

Eyle şāzī kı1 cemā'at zümre-i rūhānīyi

İrişüp vaşl-ı sürūra ehl-i dildār ol yürü (Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 144, Mısra 13). [zümre-i rūhānī, -y, -i]

zünâr: Hristiyan keşîşlerin çıplak ten üzerine kuşandıkları kıldan yapılmış, kaba ve sert kuşak.

Kimdür ol meydân-ı 'aşka cân virüp baş oynayan

Nice kıılır daviyi ol geçmeyen **zünârdan** (*Ümmî Sinan Dîvânı, Gazel 109, Mısra 8*). [zünârdan, -dan]

